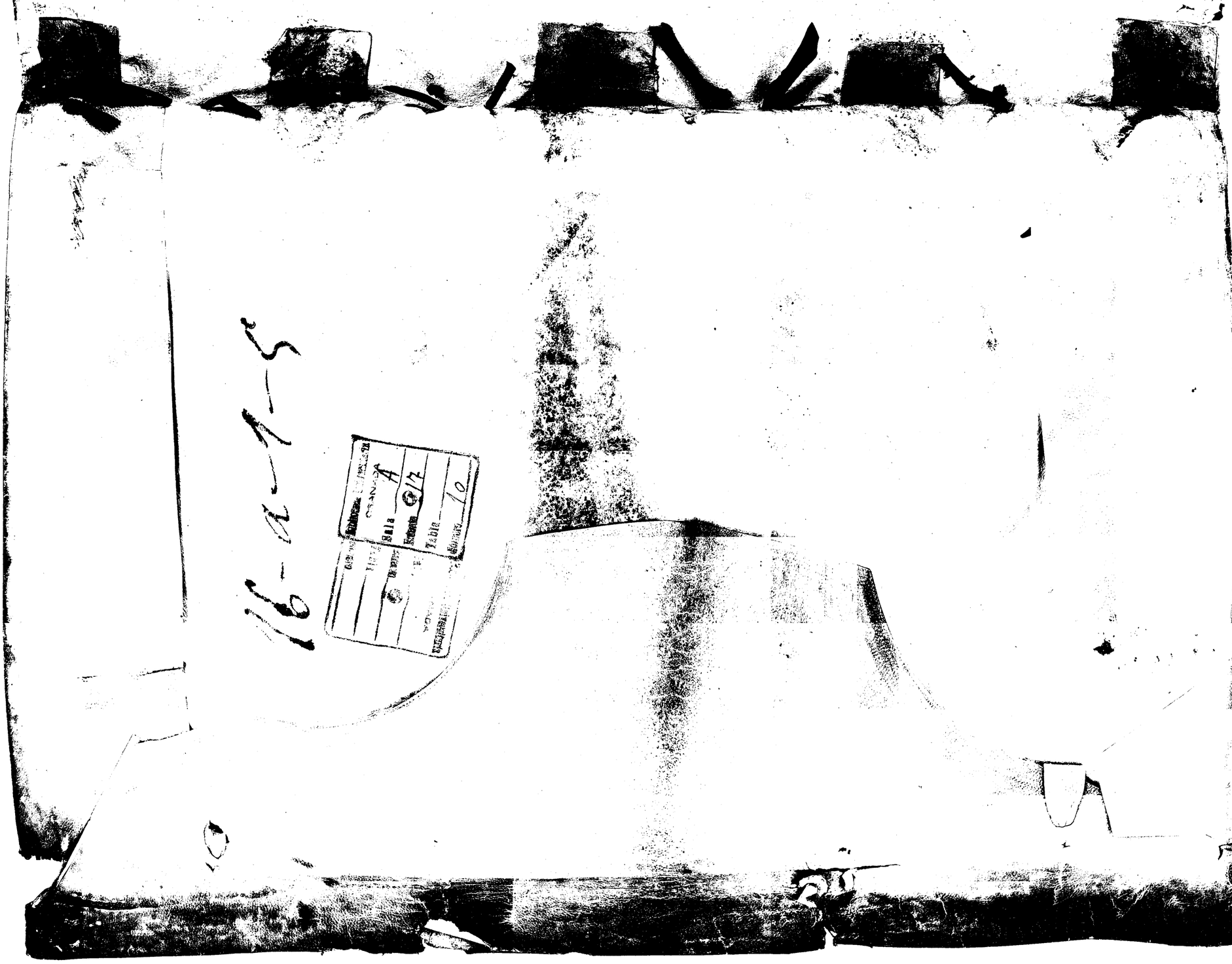

Del Regio de la Comp.ª de Jesus de Granada
R. 5812

BARTOLI COMMENTARIA IN SECVNDAM INFORTIATI, cum additionibus Do. Alexandri de Imola, Do. Andreæ Barbatiæ, D. Alexand. Losęi, Nouissimè D. Petri Pauli Parisii illustrata, accuratéque castigata.

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA GRANADA

LVGDVNI
M. D. LII.

Rubricæ ſecundæ partis ſuper Infortiato.

Ad legem Falcidiam. 144
Ad ſenatuſconſultum Trebellianum. 156
Ad ſenatuſconſultum Tertullianum. 208
Admendis legatis. 110
Alimentis & cibarijs legatis. 95
Annuis legatis. 74
Aſſignandis liberis. 206
Auro & argento legato. 101
Bonis libertorum. 205
Bonorum poſſeſſionibus. 179
Bonorum poſſeſſione furioſo, infanti, muto, ſurdo, cæco competenti. 182
Bonorum poſſeſſione contra tabulas. 182
Bonorum poſſeſſione ſecundum tabulas. 200
Bonorum poſſeſſione ex teſtamento militis. 203
Carbonijano edicto. 196
Collatione bonorum. 189
Collatione dotis. 191
Conditionibus & demonſtrationibus. 126
Coniungendis cum emancipato liberis. 81
Dote prælegata. 88
Fundo inſtructo, & inſtrumento legato. 106
Gradibus affinitatis. 206
His quæ pœnæ cauſa relinquuntur. 219
His quæ pro non ſcriptis habentur. 121
His quibus ut indignis. 121
Iure patronatus. 203
Legatis. i. 2
Legatis. ij. 19
Legatis. iij. 55
Legatis præſtandis contra tabulas bonorum poſſeſſione petita. 187
Liberatione legata. 105
Obſequijs à libertis patrono præſtandis. 204
Operis libertorum 204
Optione legata. 85
Peculio legato. 91
Penu legato. 91
Quando dies legati cedat. 174
Rebus dubijs. 113
Regula Catoniana. 110
Seruitute legata. 81
Si cui plus quam per legem Falcidiam. 155
Si tabulæ teſtamenti nullæ extabunt. 181
Si à parente quis fuerit manumiſſus. 202
Si quid in fraudem patroni factum ſit. 206
Succeſſorio edicto. 206
Suis & legitimis hæredibus. 206
Supellectili legata. 94
Ventre in poſſeſſionem mittendo. 194
Vino, tritico, & oleo legato. 87
Vnde cognati. 206
Vnde legitimi, & unde agnati. 206
Vnde liberi. 205
Vſufructu legato. 77
Vt legatorum ſeu fideicommiſſorum nomine caueatur. 175
Vt in poſſeſſionem legatorum eſſe liceat. 177

FINIS.

De legatis primo. Rubrica.

1 Plura exæquata adinuicem important quòd illud, quod una res habet plus altera, ſit attributa alteri.
2 Res una adæquatur ad aliam tunc rei adæquatæ attribuitur quicquid eſt plus iuris ad eã ad quã ſit adæquatio.
3 Statutum quòd exæquata ſit conditio nobilium, & popularium, qualiter intelligatur.
4 Legare de iure antiquiſſimo legata, inſtitutiones, fideicommiſſa, tutelas, & omnia in teſtamento comprehenſa complectitur.
Legata de iure antiquo proprie dicuntur quæ relinquuntur ab hærede in teſtamento.
Legata fideicõmiſſis fuerũt exæquata de iure Digeſtorum, et de iure Codicis adæquata.
5 Legata particularia ſunt exæquata fideicommiſſis particularibus.
Fideicommiſſa uniuerſalia legatis uniuerſalibus: non uniuerſalia particularibus. nu. 8.
6 Teſtator ſuper quibus rebus poſſit diſponere prout uult.
7 Libertas directò ſeruo alieno non datur. & ibi ponitur ratio.
8 Differentiæ inter fideicommiſſa uniuerſalia, & legata particularia.
9 Fideicõmiſſũ uniuerſale relictũ fratribus minoribus nõ valet: particulare relictũ ſic.
10 Legata particularia, in quibus ſint exæquata fideicommiſſis particularibus.
11 Actio perſonalis in teſtamento pro quibus legatis competat.
Officium iudicis competit pro legatis, qui alterius utilitatem non continẽt, ſed ſolũ pertinent ad ſeruandũ honorem teſtatoris.
12 Actio in rem quando, & quibus caſibus competat pro legatis uel fideicommiſſis.
13 Actio hypothecaria pro legatis qualiter, & quando competat.
14 Actio perſonalis ſeu hypothecaria, & in rem quomodo poſſunt pro legato cõcurrere.

LEX I.

a Per omnia exæquata. Dicit text. fideicommiſſis. ſ. ſingularibus & pecuniarijs, ſeu particularibus. Dy. vł dic fideicommiſſis, in quibus circuitus erat inutilis ſecundũ Pet. tu dic q legata ſingularia ſunt exæquata fideicõmiſſis ſingularibus, & vniuerſalia vniuerſalibus per omnia: non autem particularia vniuerſalibus. Op. q non per omnia ſint exæquata: imò differunt in quatuor. Soluę, & vide gl. Præterea ſi hæc lectu. eſſet vera, Iuſtinianus ſeruiuiſſet nobis de vento in. l. ij. C. communia de leg. vbi exæquat legata & fideicommiſſa propter quæ dicit lac. de Are. quòd per hãc legem vires legatorum ſunt attributæ fideicommiſſis, non econtra: niſi hodie per Iuſtinianum in. d. l. ij. C. communia de legat. & Iuſti. eo. §. noſtra autem. Hæc non placet: quia contra hunc tex. magis enim ſonat quòd vires fideicommiſſorum ſint attributæ
1 legat. † Pro cuius declaratione ſciendum eſt quòd quãdoq; plu
b ra adæquantur, ſeu exæquantur adinuicem: & tunc hoc importat, quod illud, quod vna res habet plus quam altera, attribuatur alteri, & econuerſo: vt. l. ij. C. communia de leg. & d. §. noſtra autem. & ſ. ſi quis omiſ. cau. teſt. l. quia autem ver. ſi verò non inciderit. & C. de ſuis & legi. auf. in ſucceſsione. & quod ibi not. in gl. & in auf. de hære. ab inteſta. §. ſi verò neq; fratres. & quod ibi
2 no. Quandoq; † vna res adæquatur ad aliam: & tunc illi rei, ad quã fit adæquatio nihil adijcitur, ſed rei adæquatæ attribuit qcquid eſt plus iuris in ea, ad quã fit adæquatio. Exẽplũ: Princeps adæquat ſibi Auguſtam: hoc eſt priuilegia ſua dat Auguſtæ, vt l. princeps. ſ. de leg. Item cõditio mulierũ æquiparatur maſculis vt. l. maximum. C. de lib. præter. hoc eſt, iura maſculorum habẽt locum in fœminis. Nunc ad propoſitum cũ hic legata adæquantur fideicõmiſſis, non poteſt intelligi q iura legatorũ fideicõmiſſis denẽ: ſed magis ecõtra ſonat: vñ hæc expoſitio non eſt bona.
3 Et faciunt † prædicta ad quæſtio. In ciuitate quadam fuit factũ ſtatutum q exæquata ſit conditio nobilium & popularium. qd importẽt iſta verba? Certè inſpicienda ſunt verba: Aut adæquãtur adinuicem: aut adæquatur vnus alteri, vt ex prædictis patet. Vnde ego dico q eſt intelligẽdum q quicquid plus cõmodi habent nobiles, trahitur ad populares. & econtra. Et hoc dicit tex. l. ij. cõmunia de leg. & §. ſed non vſq;. Inſt. eo. tit. & in auf. in ſucceſsione. C. de ſuis & leg. & in auf. de hæredit. ab inteſt. §. ſi verò neq;, & in qualibet earum not. & hoc ſi ſtatutũ pariter diſponit ſuper vtroq;: vt poſui in. q. Si verò non diſponeret pariter; ſed diceret, Volumus quòd nobiles æquiparentur popularibus: tunc ex perſona nobilium nihil haberent populares; ſed nobiles tantum ex perſona popularium; argumẽ. l. princeps. ſ. de leg. & C. de lib. præt. l. maximum. Nunc reintro gloſſ. quæ ſoluit ſic; quia circa hoc conſideranda ſunt tria iura. Ius antiquum, ſecundum quod erant dictæ differentiæ. Media iuris prudentia, de qua loquitur hic: quæ eſt hodie approbata per Iuſtinia. vt. d. l. ij. C. communia de leg. & d. §. noſtra autem. Hæc ſolu. ſapit veritatem. Tu tamen clarius dicas
4 q quatuor ſunt iura. Primum † eſt ius antiquiſſimum, ſecundũ quod illud verbum legare, eſt generaliſſimum, & comprehendat legata, inſtitutiones, & fideicommiſſa, tutelæ dationes, & omnia relicta: vt. l. verbis legis. ff. de verb. ſigni. Secundum fuit ius antiquũ, ſecundũ quod ſignificatio huius verbi eſt coarctata, & reſtricta: vt. d. l. verbis legis. in fi. & propriè legata intelliguntur quę relinquuntur ab hærede in teſtamento. & ſecundũ illud ius ſunt illæ quatuor differẽ-
c tiæ, quæ ponuntur in glo. Tertium ius fuit Digeſtorum, ſecundũ quod exęquata ſunt legata fideicommiſsis, vt hic. Item fideicõmiſſa legatis. hoc autem non habemus bñ expreſſum per regulam: ſed ex multis legibus Digeſtorũ colligitur, maximè. j. de le. iij. l. ſi res. vbi pro fideicõmiſſo datur actio, ſicut pro legato. Eſt quartum ius, vbi hoc eſt expreſſum, & declaratum: ſcilicet q fuerunt adæquata fideicõmiſſa legatis, & legata fideicommiſsis per Iuſtinia. vt. d. l. j. C. cõmunia de leg. & Inſtit. de leg. §. noſtra autẽ. Alię duę ſolu. ponũtur in gl. quę nihil ſunt ideo non recito eas. Op. ij. q adhuc hodie ſint differentia inter legata & fideicommiſſa, vt patet in libertate directa, & fideicommiſſaria, & in hæreditate. Et ſimiliter ſolu. gl. q illa differentia eſt hodie quo ad nomẽ non quo ad effectum. vide gl. Iſtam ſol. tenet gl. Inſti. eo. §. ſed nõ vſq;. & C. communia de lega. l. ij. in gl. ſuper verbo, in rem. dũ dicit quòd eſt correcta. l. generaliter. de fideicõmiſ. liber. §. fi. & l. cùm verò. §. apparet eo. tit. Iſtud reprehendunt omnes. Dy. Iac. de Aret. & Vltramõ. & Cy. refert in. d. l. ij. Nã etiam ſecundũ tempora Iuſtinianj eſt differentia in effectu iuris inter libertatem directam, & fideicõmiſſariam: vt. l. fin. C. de manu. teſt. & l. penult. C. de fideicom. liber. & l. fin. vbi not. C. qui ma. non poſ. Item inter fideicommiſſariam hereditatem & legata hodie eſt differentia: vt. l. fin. C. ad Treb.
Iſtud vltimum videẽ tenere gl. hic. vt. j. dicã. ideo docto. moderni, vt ceſſet, hoc addiderunt ad iſtam legem quod dixi legẽdo literã. ſ. exæquata ſunt legata fideicõmiſsis. ſ. ſingularibus, & pecuniarijs, ſm Dyn. Ideo dicit ſingularibus, vt tollat cõtrarium de fideicõmiſſo vniuerſali. Ideo aũt dicit pecuniarijs, vt tollat contrarium de fideicõmiſſaria libertate. hoc non placet: vt. j. dicã. Pe.

a Per oía exæquata. Adde gloriosæ virginis Mariæ præſidio inuocato, inquãtum Alex. in euidentiali primo videtur reſidere q verbum lego, ſit aptum cõ prehendere inſtitutionẽ hæredis: allegando Ange. conſil. clxnij. in inci. in Dei nomine, dictus libellus. q eo numero in impreſsione Veneta incipit, Mechus Vitalis de Spoleto. nec de verbo lego, ſit mentio: ſ. d cõſi. clxviij. incipi. teſtõr in vltimis vbis dicit q verbũ legãdi põt inſtitutionẽ importare: vt. d. l. verbis. nec plus dicit. cõſil. verò. clxviij. inci. do. Quiricus. altius exordiẽ, & refert opi. Vltramontanorũ. tñ dicit, quę opi. ſit verior nõ decido. de q vide pulchrè Bal. cõſi. x. ici. in Chriſti noſe, ſup primo pũcto. iiij. lib. & Ro. cõſi. clxxix. & in quãtũ ẽt Alex. de dictis verbis in oĩbꝰ & p oĩa alleg. Ang. cõſ. vj. adde eũdẽ ang. eõ ſi. lxj. ĩ fin. vbi ponit q dã ſtatuto Florẽtiæ diſponẽre q libet in dex q ad executionẽ ſuarũ cõſulũ habeat ĩ oĩbꝰ, & p oĩa eandẽ ptãtẽ, quã habet prãs Florẽtiæ. & vide etiã per eũdẽ cõſil. cxiiij. & p Bal. cõſil cxiiij. v. li. vbi an ſtãte vno ſtatuto q̃ poſſeſsio defuncti trãſeat ĩ hæredẽ. & alio q ceſsionarius habeat ĩ oĩbus, & p oĩa loco cedẽtis ſi ceſsionarius q habebat cãm ab hẽde creditoris habẽtis bona debitoris obligata, cũ cõſtitutione alienata p dẽbitorẽ, ppria authoritate ĩgreſſus fuerit, an pœnã mereatur. vide. ẽt Ro. cõſi. lxxxij. vbi dicit de his vbis, ĩ oĩbꝰ & p oĩa eſſe meliorẽ text. q ſit ĩ iure. l. ij. §. furioſus. ff. de iure codi. & vide pulchrè Old. cõſi. ccc. factũ tale eſt. ĩ quãtũ ẽt tãgit Alex. an caſtrũ vnitũ ciuitati debeat regi ſtatutis ciuitatis: vide pulchrè q cõſuluit Ro. in ciuitate piſarũ, vnĩ ta Florẽtie. cõſi. ccxviij. inquãtũ ẽt tãgit an ciuis vigore ſtatuti ſit verè ciuis, vide Bart. conſi. xxij. Bar. Landria.

↦ P. P A V. P.

a Per oía exæquata. vide Cõ. cõſi. cccclxxxiij. & de iſtis vbis ĩ oĩbꝰ & p oĩa vide tex. & ibi Alex. in apoſtilla, & q ibi ad dicta ĩ l. ij. §. furioſum. ff. de iure codicill. & Cõ. cõſ. cviij. ĩ. ij. dubio. & qñ vnũ adæquat alteri ĩ oĩbus & oĩa vide. do. Ant. cõſ. xix. col. ij. Itẽ adde ea quæ ſcripſi ad Bar. in. l. ſi is qui pro emptore in. iiij. chart. ff. de vſuſca.

b Pro cuiꝰ declaratiõe. Et vide Bar. ĩ. l. j. §. ſi cohæredẽ. ĩ. ad leg. fal. l. j. C. de metropo. li. xj. Canoni. ĩ. c. ne ſede vacã. An aũt q̃ ſunt idẽ, dicãt exequari, an verò diuerſa. Pet. dicit q ſunt diuerſa. p q facit gl. ĩ. l. q Nerua. ſ. depoſi. aliq cõtra. Põt dici: Añ exequationẽ ſunt diuerſa: põſt, ſunt idẽ q ad eſſentiã, nõ q ad nomen. Dy. quẽ ſequitur Bal. dicit q offõ iudicis. l. pecuniæ. §. j. de ver. obl. A, B.

c Tertiũ. Adde ſecũdũ Alex. q cõiter doc. ſequuntur in hoc Bar. excep. Fulg.

Pro cõcordia. aduerte, q rei vẽdicatio, & ẽt hypothecaria, p re teſtõris mihi obligata, p illa eadẽ re nõ mihi cõpetit. Ita Bar. ĩ. l. j. C. cõi de leg. Cõtrariam alle ga. ĩ hac. l. j. & ĩ. l. fi. C. de ſac. ſan. ecc. Tu dic ſalua pace hoc dictũ. Barto. non ſimplr dicit, q cõpetat regulariter, put eſt eiꝰ natura, ſed dicit q cõpetit dñiũ de iure ſpãli: & ſic cõpetit de iure ſpãli ſaltẽ vtilis hypothecaria nõ directa. &

ita logē l.d.l.j.C. cōmu.de leg. Et cū hac solu.vltra dic.christ. de Nicellis trāseūt ceteri nouissimi i hac.l.j.& ita ēt Bar. vī sentire l.d.l. fi.q non firmat pedē. sed solū al legat opi.Alb. Et licet cū ea videāt trāsire,tñ debet iteligi vt ipe se declarat in hac lege prima.

☞ POMATES.

a ¶Rō. Ex hoc resultat q̄dā vtilitas, de q̄ phaē l.l.ita tū.§.si pē ff.ad Treb.Ex hoc īferē ēt ad aliud q̄ vult Alex .ī. l. nemo pōt. in.ij.col.j.e.dū alle.§. si verò expreſſum.

✠ P. PAV. P.

b ¶Addit Dy. aliā diferētiā.Quæ ſit rō diuersitatis vltra q̄ dicūt hic,vide Are. l.l. nō ampli⁹.§. fi. col.j. &.ij.j.e.et paulò poſt ☞bo idē fideicōmi ſo.vide Bar.l.l.is qui seruū.§.certari.ī tit.j. et ī ☞bo Itē addit dy. vide oīno Bar.l.l.imator.§.cū q̄dā.j.ti.j.

☞ POMATES.

c ¶Et eodē mō puto. vide Creū.l.l.ſeruū. §.ſi idem ſeru⁹.j. eod.

☞ POMATES.

d ¶Pōt reſtitui. Vide q̄ ſcripſi ad bar.ſ.d.§. ex aſſe.& ad Bar.ſ.d. l.quidā ita.§. fi.ff. ad Treb.Bal.ī.l. ij.C.de pact.& in.l.penul.in prin.C.ad Treb.

e ¶Frib⁹ minorib⁹.ad de an poſsit legari frib⁹ minoribus, vltra Alex.Fede.cōſil.xij. Bal.cōſ.lxxx.j. li.& ibi qd de ☞dicatorib⁹ et mēdicātib⁹,et Pet. de Anc.cōſ.cccl xxx. pleniſsimē p Ab.cōſi.xliij.īc.q̄dā dña.ij. li. vbi cōſuluit q̄ valuit donatio facta p illā dñam de.xvj. florenis ānuis frī minori ☞ emēdis libris,& alijs neceſſarijs ſtudij An aūt hēs legatū facū frīb⁹ minoribus poſsit cū bona cōſcētia retinere,vide Pet. pe Anch. conſi. cc.& Angel.conſi. clxxxj.

f ¶Quēdā ſunt legata. vt l.l.ſi cui.j. de cōdi. et dem.Et adde dñtū rei legatæ teſtōris in diē nō trāſit.tex.ē ſingu.l.l. Sēpro. Attal⁹. j.de vſufruc.leg.gl.l.l ſi ita ſcriptū.§.j.j.ti.j. & adde q̄ ēt.p offō iudicis cōpetit hypothecaria.de q̄ hic Bart.dubitat.qs pōt accedere fideiuſſor.l. cū qs.§.ſi qs pro reo. j.de ſolutio.Andr.B.

✠ P.P AV. P.

g ¶In rē. Iſtud tenuit Bar.ī rub.ff.ſol. mat. ad fin. Com . conſil. cxxxij.incip. filius à patre.circa med.vide etiam quæ ſcripſi in Lex facto.la grande in princip.ff. de hæred.inſtituend.

verò hic dixit,fideicōmiſsis.ſ.ī gbus circuitus erat inutilis , vt toliat cōtrariū de fideicōmiſſaria libertate,in qua circuitus eſt vtilis,,ꝑpter ius patronatus:& de fideicōmiſſaria hęreditate : in qua circuitus eſt vtilis ,ꝑpter retētionē quartæ. Hoc nō placet: qa ſi legatarius de manu hæredis capere deberet,poſſet eſſe vtilitas hęredis ,ꝑpter multa. Prīò ,ꝑpter retētionē ſeruitutis,vel alterius iuris:vt.l.Papinianus.de ſeruī.&.l.ſi ſeruus Titij.j.e.Itē qa fortè poſſet ſoluere alteri ad euadendā pœnā,ad quā fortè tenebat:vt.l. Imperator.§.j.j.ti.j.†Vnde ergo indiſtinctè dico tria.ſ.q legata particularia ſunt exæquata fideicōmiſsis particularibus:& econtra ꝑ oīa.Scd'ò q̄ fideicōmiſſa vniuerſalia & legata vniuerſalia ſunt exæquata in oībus & ꝑ oīa.Tertiò q̄ fideicōmiſſa vniuerſalia non ſunt exæquata legatis ſingularibus.& ecōuerſo.Prima regula ꝑbaē hic,& in.d.l.ij.& in.d.§.noſtra aūt. Non obſtat q̄ dicit de fideicōmiſſaria libertate : qa ꝑ huius declaratione debemus ſcire q̄ nos habemus tria iura. Quædā†verè, & realiter: vt dñium rerū noſtrarū:& ī iſtis pōt teſtōr diſponere q̄ vult, ſiue ꝑ legata,ſiue ꝑ fideicōmiſſa:& tranſit recta via: & actiōes ſunt eædē,& ſimilia. Quædam nō habemus vere,ſed cauſatiuè:qa immediatè à nobis poſſumus producere , vt dñs licet non habeat vſumfructū, vel ſeruitutē in fundo ſuo : tñ poteſt eum immediatè cōſtituere cui vult. Et in iſtis idem:qa pōt teſtator trāsferre in aliū,& trāsferre immediatè, ſiue ꝑ legatū ſiue ꝑ fideicōmiſſum:vt.l. ſi partē.§.j. quē admo.ſer.amit.& not.in.l. corruptionē. C. de vſufru. Quædam ſunt q̄ non habemus verè,nec cauſatiuè,ita q̄ immediatè nō poſſumus ,ꝑducere, niſi ꝑ media: vt ſi vellē tibi dare rē alienā:nō poſſum,niſi redimā ab illo,vel ille cōſentiat:& in iſtis ſiue directò ſiue ꝑ fideicōmiſſum teſtator relinquat,nūquā trāsferē directò,ſed per manū hæredis vt ſi legaret,vel ꝑ fideicōmiſſum relinqueret rē hæredis,ſm verā opin.vel rē alterius redimēdā:vt.l.ſi hęredis ſeruus.&.l.ſi qs in quiſlinos.§.j.j.e.&.l.nō dubiū.j.e.de le.iij.Et †iō dicit lex q̄ ſeruo alieno nō pōt dari libertas directò:vt.l.ſeruo.C.de ma.teſt.&.l. ij.§.j.ſ.tit.j.Rō: qa nō erat apud teſtōrē illa facultas dandi libertatē,nec verè, nec cauſatiuè,de cā immediata loquor. Nūc ad ꝓpoſitū q̄ teſtōr relinquit fideicōmiſſariā libertatē,puidet duobus.ſ.ſeruo, cui relinquit libertatē.Itē manumittēti , cui relinqt iuſpatronatus:vt.l.planè.la.ij.§.j.&.l.ſeruo. §.fi.j.e.Sed illd' iuſpatronatus nō erat apud teſtōrē verè,nec cauſatiuè cā immediata , vt ꝑbabo.ergo meritò ꝑ manū hæredis debebit capi illa libertas:ſicut in qualibet re alia relicta q̄ nō eſſet apud teſtōrē,vt dictū eſt. Declaro.Nā licet teſtōr poſſet manumittere ſeruū,& habere ius patronatus : tñ illud ius nō eſt trāſmiſsibile ad alios extraneos hæredes:vt no.in.l.ſi nō ſortē.§.libertus.de cōdi.indeb.& īō illud ius, q̄ voluit habere eū qui rogatus eſt manumittere, nullo mō erat apud teſtōrem.Idē dico in filio , ſi rogatus eſſet manumittere. Aliud em̄ eſt ius patronatus,q̄ qs habet ex ſe: aliud q̄ qs habet à pre:vt.l.ſi filius.§.erit. de fideicō. lib. Secūda regula eſt q̄ ęquarātur vniuerſalia vniuerſalibus.quam examinabo.j.proxi.ti.in l.ſi quis ſeruum.§.

8 fi.cum l.ſeq.Tertia†regula eſt q̄ vniuerſalia non æquiparantur particularibus,& ecōtra.Iſtud probatur hic per gl.in fi. quæ ponit vnam differentiā.Nam ab vniuerſali fideicōmiſſario cogitur hæres adire,non à particulari:vt l.ſi quis omiſſa.§.fi.ſ.ſi qs omiſ.

a cau.teſt.cum ſimi.vt hic in gl.Vera differentiæ ratio eſt ⁺:quia ſi deicōmiſſarius vniuerſalis ideo cogit:quia ſibi vniuerſaliter reſtituitur.Particularis non cogit:quia ſibi nō debet vniuerſaliter reſtitui:& eſſet iniquum q̄ hæres propter eū eſſet obligatus hæreditati:quod lex nō vult:vt l.apud Iul.§. Antiſtia. & l. nam q̄

b §.fi.j.ad Treb.Addit Dy.aliam differentiam⁺:qa ſingulare trāſit recta via in legatariū:vt l.à Titio.de fur.vniuerſale non, niſi facta reſtitutione:vt.l.reſtituta.j.ad Treb.fortè in hoc nō eſt differentia:nā in vniuerſali nō tranſit dominium rerum:quia res non ſunt relictæ principaliter,ſed per conſequentiam. Idem in particulari:quia in rebus relictis per conſequentiam nō tranſit dominiū:vt colligit in l.ſeruū filij.in fi.j.e.& ibi dicā. Itē actiones non tranſeunt quæ cōpetūt ipſi hæredi. Itē in fideicōmiſſo ſingulari. Nō em̄ trāſit actio primi legatarij ad ſecūdū,niſi cedat vt l.Impe rator.in prin.j.ti.j.Itē addit Dy.q̄ licet nō valeat ſingulare, cum hæreditas nō eſt ſolucēdo:vniuerſale valet,ſicut in teſtamēto hæredis:vt l.ſi hæres ab eo.j.ad Treb. & iſtud eſt verū. Ratio: qa p

c illud nō fit deterior conditio creditorū. Et eodē modo ⁺ puto q̄ ſi eſſet poſsibile fieri aliquod legatum particulare,per quod cōditio creditorum nō fieret deterior,q̄ valeret etiā hæreditate exiſtēte nō ſolucēdo.qd' apparet maximè hodie,ſi hæres nō facit inuentariū.Nā tūc tenet ad integra debita & legata.Itē dicit Dyn. differre in alio ſecūdū quoſdā,vt no.gl.j.c.l.cū filio.ſed aliter ibi dices. Iſta ſunt verba Dy.& ibi dicemus. Alia gl.ponit aliā differentiam:qa fideicommiſſum vniuerſale nō trāſmittit ad ſuos,ſi deicommiſſario decedēte pēdēte cōditione : vt l.j. de his q̄ ante aper.tab.in gl.ſecus in ſingulari relicto,vt no.in l.is cui.de ac.& obl.ſed illa gl.eſt falſa:vt l.j.§.ſinautē aliqd.C.de cad.tol. & Cy. eam reprobat in l.j.C.cōia.de leg.Addo aliā differētiā ſecūdùm gl.ſingulare cedit à tēpore mortis:vniuerſale ab adita hæreditate:vt l.qdā ita.in prin.ad Treb.quod dic vt ibi.& in l.cū filio.j.c.

d Itē particulare pōt reſtitui⁹ procuratori in rē iuā.ſecus in vniuerſali:vt l.ſi mulier.§.ex aſſe.ſ.de iure do. Itē † ſi fratribus minoribus ⁺ relinquatur fideicommiſſum vniuerſale,nō valeat:qa non

e ſunt capaces hæreditatū:vt in c.exiui de Paradiſo. de ver. ſigni. §.quia igitur.aliās eſt §.cupientes.in cle.ſecus ſi relinquatur particulare fideicommiſſum : vt plenè dixi in libro Minoricarum.

10 Quęro,†video q̄ particularia particularibus ſunt exęquata:quęro in quibus.Rñ.in perſonis relinquētiū : quia qui poteſt relinquere legatū:& fideicōmiſſum. Itē in pſonis eorū, quibus relinquitur:quia cui poteſt relinqui vnum,& aliud. Item in rebus:qa cui poſſunt relinqui vno modo,& alio. Item in modo relinquēdi:quia per verba relinquuntur legata,& fideicōmiſſa:vt i.j.& l. ij.C.cōia.de leg.Bene ergo dicit gl.fraternizant hodie legata,& fideicommiſſa.Circa iſtud vltimum quædam examinemus.Cōſtat q̄ pro legatis & fideicommiſsis competunt tres actiones.ſ. perſonalis ex teſtamento in rem,& hypothecaria : vt C. cōmunia de le.l.j.Quæro pro†quibus legatis competat actio perſonalis?Rñ.quædam ſunt legata & fideicōmiſſa,quæ alterius vtilitatem cōtinent,& de iure cōi valēt:& pro iſtis cōpetit actio ex teſtamēto,ſiue in teſtamēto,ſiue in codicillis relinquatur:vt C.cō

11 munia de le.l.j.& e.ti.l.ij.& ibi no.& l.fi.in verbo,agnationis.C. de codicil.Quædā ſunt legata quæ alterius vtilitatem nō contineāt,ſed ſolū ad conſeruandū honorē & authoritatē teſtatoris pertinent.& ad iſta nulla actio cōpetit,ſed officiū iudicis:vt l.quin

f tus.de annu.le.Quædam ſunt legata⁺quæ alterius vtilitatē continent:tamen non valerent de iure communi:vt quādo cōditio, quæ non eſt impleta,habetur pro impleta & dic vt dicā.j.de cō

12 di.& demon.l.in teſtamento.in vl.q.Secundò dixi†q̄ cōpetit ac

g tio in rem.ᵉCirca quod dic:aut eſt legatum vniuerſale, aut ſingulare,aut gñale.Si vniuerſale:aut eſt vniuerſale ideo , qa legatur pars hæreditatis defuncti:& tūc æquiparatur fideicommiſſo vniuerſali:& ideo nō cōpetit vendicatio,niſi facta reſtitutiōe,vt dictū eſt.& probaē j.ti.j.l.ſi quis ſeruum.§.fi.& no.j.ad Trebel.l. mulier.§.fin.Aut eſt aliās vniuerſale,vt quia legatur peculium, grex,& ſimilia:& cōpetit vēdicatio:vt l.peculiū.in prin.de pec. lega.Secūdo caſu,ſcilicet quādo generale: aut eſt legatū omniū bono

bonorū:& habet vim fideicōmiſsi vniuerſalis:vt.l.quoties.§.fin. de vſufruc.cōiuncta.l.cogi.in prin.ad Treb.& dicā.j.tit.j.l. ſi qs ſeruū.§.fi.cū.l.ſeq.& iō nō cōpetit vēdicatio,niſi facta reſtitutione.Aut eſt gñale partis bonorū: & dic vt.l.nō amplius.§.fi.j.eo. Tertio caſu,qñ eſt legatum ſingulare: aut cōſiſtit in quantitate, aut in gñere,aut in ſpecie certa. Primo caſu cōſtat q̄ nō cōpetit vendicatio.Secūdo caſu,idem,q̄ non cōpetit vendicatio niſi facta electiōe.l.apud Aufidium.de opti.lega.l.iij.§.ſciendū.el.j.ad exhibendū.Tertio caſu:aut eſt legatum alternatiuè, aut ſimplr. Primo caſu nō competit vendicatio,niſi electione facta : vt.d.l. apud Aufidium.j.eo.l.huiuſmodi.§.Stichum.&.j.titu.j.l.ſtatuliberum.§.Stichum.Secundò caſu,qñ legat ſimpliciter: aut legat expreſsè,& cōpetit vēdicatio:vt.l.j.C.cōia de leg.&.l. ſi tibi ho-

a mo.§.cùm ſeruus.j.eo.q̄ᵈ eſt verum,ſi legatur res teſtōris.ᵃAut legatur res aliena:& non cōpetit:vt.l.cùm rem alienam. C.eo.& l.non dubium.j.ti.ij.Aut legatur res hæredis:& dic vt habeē in.l. ſi hæredis ſeruus.j.eo.Quandoq̄ legat res vt vendat: & dic vt.l. vxorem.§.agri plagam.j.titu.ij.Si verò legatur res tacitè:& tunc non tranſit dñium,& ſic nō cōpeteret vendicatio:vt.l.ſeruum ſi

b lij.ᵗ§.fi.j.eo.quod dic vt ibi.Sed quid ſi legatur expreſsè res,pro qua teſtator habet Publicianam?dic vt.l.cū ſponſus.§.j.ſ.de publi.& ibi nota.Tertiò dixi†q̄ pro legatis ᶜ competit actio hypo-

13 thecaria.Circa quod dic,aut eſt tale legatum pro quo non com-

c petit rei vendicatio,ᵈſed actio perſonalis: & tunc non eſt dubiū quòd cōpetit hypothecaria:vt.l.j.in fi.C.cōia de leg. etiam de iure antiquo:vt.l.creditoribus.de ſepar.licet aliter innuat gl.in.l.is cui.§.poſtquam.vt in poſ.lega.& ibi dicūt.Si verò cōpetit actio in rem tunc cōtra aliās res defuncti competit hypothecaria : illa verò re legata nō:quia res ſua non poteſt eſſe ſibi obligata. vt.l. neq; pignus.j.de reg.iur.Et ita intelligit gl. Inſti.eo.§.nūa autem. Vel poſſumus dicere quod competit hypothecaria,cū ſit legatarius dñs de iure ſpeciali:ergo,&c.vt.l.in bello.§.ſi quis ſeruū.de capt.Si verò non competit actio perſonalis,vel in rem, ſed ſolū

e officium iudicis:ᵉ& tūc puto quòd eadem ratione qua hæres cō pellitur,eadem poſsint compelli res:vt.l.hęreditas.§.j.ſ.de pe.hęredi.& facit optimè tex.j.de polli.l.de pollicitationibus. in fi. &

14 habet ſaltē locum vtilis hypothecaria.†Quæro, quomodo po-

f teſt concurrere actio perſonalis,ᶠſeu hypothecaria,& in rē? Dic vt not.in.§.noſtra autem.& per Cyn.C.cōmunia de legat.l.j.

1 ☞ *Donatio cauſa mortis eſt ultima uoluntas, & ſapit naturam cōtractū inter uiuos. Filiusfamiliàs donat cauſa mortis cum uoluntate patris .*

Filiusfamiliàs etiam hodie non codicillatur.

2 *Codicilli facilius confirmantur, quàm teſtamentum.*

3 *Monacha licet non poſsit teſtari , tamen codicillari ſic.*

4 *Minor.xxxv.an.qui ex forma ſtatuti non poteſt teſtari:non poterit codicillari.*

5 *Codicilli ñ pñt fieri corā tribus teſtibus ſi ſtatutū diſponit q̄ teſtamētū fiat corā quinq;.*

LEX II.

g Ciendum.ᵍ Dixi.ſ.q̄ legata & fideicōmiſſa ęquiparantur in perſonis relinquētium quod per hanc legē probatur.No.quod dicit ius habet.vt ſic ſe referat ad ius, non ad poteſtatem facti: vt.l.cōficiuntur.§.j.ſ.ti.proxi.Et qui ſunt iſti, dic vt in gl. Op.j. de dona.cau.mor.l.tā is.§.j.Reſpon.gl.aliud in donatione cauſa

1 mor.quæ non eſt legatum,nec fideicōmiſſum.Dic,†donatio cā

h mortis eſt vltima voluntas:ʰvt.l.ſi.C.de do.cā.mor. &.l.ſi.C.de codi.tñ ſapit etiam naturam contractuū inter viuos.quod apparet:qa fit à præſente præſenti:vt.illud.cum.l.ſeq.j. de dona. cau. mort.& no.in.l.ij.in prin.j.de do.prælega.Et ideo pōt fieri à filio volēte patre:qa non eſt actus,qui in pura volente conſiſtat. Facit quod dixi in.l.qui in aliena.in princ.ſ.de acquir.hære. Verū tamen Iac.de Ra.dixit q̄ hodie filiusfami.poteſt codicillari. qd' reprobant doct.in.l. ſenium.C.qui teſt.fa.poſ.& dixi in.d.l.tam

i ís.Op.ⁱ de.l.j.§.j.j.tit.ij.Sol.Fateor† q̄ quandoq̄ codicilli facilius

2 confirmantur:ſicut in eis facilior ſolēnitas requiritur:tamē ſemper requiritur q̄ habeāt ius teſtandi tempore mortis.& vide circa hoc quod no. Dy.in.c.non firmatur.de re iur.lib.vj.Opp.†ex

3 tra gl.de au.ſi qua mulier.C.de ſacr.ſanct.eccl.vbi monacha nō habet ius teſtādi,tamen codicillatur.Solu.ſecundū diuersas opi. ibi poſitas,quidam dicunt quòd iſta diuiſio eſt teſtamentum: & ſic non obſtat.Vel dic q̄ ibi caſus ſpecialis.Item oppo.de.l.ſi arrogator.ſ.de adopt.Sol.hæc regula habet locum, vt ille,qui pōt teſtari ſibi, poteſt fideicommiſſum relinquere ab hærede ſuo: ſed non habet locum,vt illi qui poteſt teſtari alij,vt ab alio fideicom-

a ¶Res teſtōris.Adde dū Alex.dicit q̄ fallit ī legato vſusfructꝰ rerū,q̄ vſu cōſumūtur,ī gbus nō trāſit dñium recta via allegādo Petr.de Anch.cōſil. ccclj. incip.principale dubiū.& q̄ in iſtis terminis ab alio ſcriptū nō inuenit q̄ Fe. de Sen.& q̄dā alij doct.cōſueuerī eiᵖ cōſi.xlvj.tu verò ☞re Pe.de Anc.loco al. legato:qa añ,nec poſt,p multa cōſilia ego nōſueni.

b ¶Seruū filij.Adde ſe: cūdū alex. q̄ hic ipſe gnat Im.vt hic p eū.

✠ P. PAV. P.

c ¶Pro legatis. An legatario ī diē ſtatim nata ſit hypothecaria, vide Are.ī.l.ita ſtipulatus.la grāde co. pe. in prin.ff.de ☞b. obl.

d ¶Rei vēdicatio. Adde ſcd'm alex.Cy.ī.l. j.ī iij.op.C . cōia de le.

e ¶Oſſm iudicis. Adde vt hic per Alexā. An in caſu q̄ teſtator mādat legata deberi hæreditate nō adita, vel ſtatutū ita diſponit,p legato cōpetat hypothecaria. cui in quātū tāgit,an legata ad pias cauſas debeātur hęreditate nō adita,adde Ro. cōſi. ccccxxxviij.ī prī.pe. de Anc.cōſ.xlij.Bal., cōſi.xxx.ī fi.& conſ. lv. &. clxxxv.iiij.li.

f ¶Actio perſonalis. Adde inquātū alex. in fi.dicit, q̄ cōcurrit reivēdicatio,et actio perſonalis,cū donatarij nō ☞ſtat alimenta dōatori iuxta cōuētu ro.cōſ.ccccx. & Bal. cōſi lxxviij.j.libr.

✠ P. PAV. P.

g ¶Sciēdū.Pro limitatiōe regulę q̄ vult q̄ nō pōt teſtari, non poſsit donare cā mortis,vide Bald. conſi. clxvj.col.iij.ỹſi.quōnīdebitis. vol.j.vide ēt Bal.ī repe.l.j.co.x., C.de ſacroſanc. eccl.

h ¶Vltra volūtas. Ade de an don. cā mortis magis aſsimileē contractui q̄ vltię volūtati,Bal.cōſi.clxij.& clxv.j.lib. & ibi habes deciſionē eiᵖ q̄ᵈ hic tangit Alexā. Anvſuariᵍ poſsit cauſa mortis donare. & inquātū alex.alle. Pet. de Anc.cōſi.cccl xvj. ad deciſionē.q.an ſtatutū,phibēs mulierē, cōtrahere abſq; certa ſolēnitate , videaē ēt,

LEX III.

m Aec verba.ᵐExpreſsio cō ditiōis per modum per quem ex neceſsitate tacitè ineſt nīhil operatur. h. d.Quæro q̄ eſt ratio differentiæ. Dicit gl. quia idem eſſet etiam phibere donare cauſa mortis: tu vide cōſi.cccl xxxvj.& ſquātū vltò ipſe Ale. tāgit.q̄ ī don.cā mor.facta à minore adulto,tu vide pulchrē Ro.conſi.cxcix.

i ✠P.PAV.P. ¶Op.No.q̄n dona.cā mor.ſuſtineē p vim fideicōmiſſi iuxta l.miles ſororē.j.tit.j.tūc reqrāt aditio hēditatis ad cōfirmationē.Ita Bal.ſingulariter ī.l.j.C.de donī.cā mor.l.ſed & ſi mortis.ī prin.& ibi Bar.ff.de leg.prēſt. gñaliter tñ donatio cā mor.reqrit actionē.vide Bar.& Alex.ī apoſt.ī.l. mortis.ff.de dona.cā mor.& q̄ cōtractus cā mor.æquiparet cōtractui,& vbi cōtrarium reperitur quòd ſit ſpeciale vide Com.conſi.vltim.incip.filius per totum & Iaſ.in.l.cum antiquitas.in princ.C.de teſta.

k ¶Statutū phibet. Adde quid ſi ſtatutū prohibet minorem cōtrahere inter viuos,& cauſa mortis donare ſine conſenſu curatoris, vt eſt Papiæ : & an minor poterit teſtari,vel codicillari,vide Bal.conſi.c.j.libr.

1 ☞ POMATES. ¶Prohibet minorem. vide Pau.conſi.iiij.in.iij.colū.in.ij. volu.Imo.conſi.cxlv.colum.iiij.

2 ☞Aduerte q̄ p iſta ỹba.qſqs mihi hæres erit.cōprehēdunt ēt veniētes abinteſtato.Ita alleg.Bart.tenere ī.l.ſi qs cū nullū.ff.de iure codi.Cōtrariᵍ tñ alleg.per ambos Imo.et alios nouiſsimos ī hac.l.hæc ỹba.& ī.l.ex duob⁹.§.j.ff.de vul. & pup.Sed ꝑ ſolu. vide cōcordiam poſitam in margine in.d. ius duobus.§.j.

m ✠P.PAV.P. ¶Hęc ỹba.Iſta regula ēt ꝑcedit ī reſcriptis.vt ꝑ Alex. cōſil. vol.ij.vide aliā ꝑ Fel.ī.c.ij.ī.iij.&.iiij.col.extra de reſcrip.& eūdē ī.c.cū ex officiꝭ.col.ix.de ꝓcurī.Itē an regula ,ꝑcedat ī mādatis ſiue in delegationib⁹,vide Feli.ī.c.ſi.co.ix.de ꝓcūm.Ampliare.l.nrę vt ,ꝑcedat nō ſolū qñ de neceſsitate ineſt,ſed ēt qñ ineſt cōiter.accidētibus.Ita ampliat Bald.iſtam reg.in.l.gallus in princip.vbi Imol.ff.de ꝛib.& poſthu.& per iſtam regul. deciditur quæſtio de qua per.Barto.in.l.ſi Ita quis.ſ.fi.ff.de lega.j.

a ¶Op.de.l.i cõditiõi-b⁹. Et hic ītellige qñ nõ est plena cſa codi cillaris:qa est p ptes Seſ: ītelligit cõditio nale legatũ,qa fcḋm mẽtẽ legãtis poterit valere, ẽt si Seⁱ⁹ hæres nõ erit. An.Barb.

b ¶Cõditionale. adde eundẽ Bar.i.l.si qs cũ testm̃ nullũ.s.tit.j.& ibi Bal.& Ang.Ia.ḋ Are.Nic.de Neapol. Imo.Ful.Pau.de Ca. in.l.ex duobus.s.j.de vul.& pul.& i.l.si in testõ.cũ glo.s.si quis omiſ.cauſ.

c ¶Cſa. Adde secũdũ Alex.q Rap.Cu.dicit q nõ iuenit doctor rẽ reprobãtẽ Bart. tñ ipſe aliqualiter ſpugnat: vt hic per ſepſum.Alexand.

d ¶Sed qñ. Et vide gl. ſingu.fcḋm do.Io.i.l. ex duob⁹.s.de vul.et pupilla.vbi eam videas.And. Barba.

e ¶Op.de.l.fi.Adde q hic dicit.d.Io.ḋ Imo. Andreæ.Barba.
☞POMATES.

f ¶Pẽdente app. Vide Imo.i.l. si ſiſulã.i.xij. col.fi.de verbo.obligatio.
☞P. PAV. P.

g ¶Põt iduci.vide Iaſ. in.l.si arrogator col. ante pen.ff.de adopt.

h ¶Mõ pone.Cõtrariũ tenet Ang.i.l.iij.ſ. ſi qs.j.ḋ re iu.&.l.ſi iſtã.de ỹ.ob.& i.l. et ſi poſt tres.s. ſi qs cau. Bal.hic, vt refert do. Io.idẽ tenet: qa expſſio iſta fit ad fauorẽ cõdẽnati:vñ non debet retorqueri ī dam nũ.l.Titia.j.ad.l. fal. iũcta.l. ſi arrogator. de adop.& allegatur gl.i c.j.de cõſt.in.vj. qḋ diſpoſitio ſtatuti eſt idẽ q⁹us cõe:ſi aliter non diſponit. Sed arbiter appõit diſpõnẽ legalẽ:ergo p̃ſtmi tur arbiter poti⁹ miniſter & organũ legis, q̃ diſponẽs,et ſic gr̃a monitionis expreſsit arbiter,ſcḋm Gul.et nõ gr̃a diſpõnis. Vide hic do. Io. An.B.
☞P. PAV. P.

i ¶ Arbiter expreſsit. Idẽ tenet Bar.i. l.ſi in ſiſulã.i.viij.op.primæ partis.ff.de ỹ.obl. & in.l.amplius non petiti.ff. rem ratam hab.

k ¶Placet.Adde vt refert Alex.q op.cõtrariã.tenẽt Iac.de Aret. And.de Piſis,&Bal. hic & Bal.i rep. & ſi poſt tres.s. ſi qs cau. Ang.i.l.iiij.s.ſi qs cõ dẽnat.j. de re iu.bal. in.l.ſi arrogator.s.de adop. Ang.i.l.ſi iſulã. de ỹ.ob.Sali. i.l.ſi pacio q̃ pœnã.C.ḋ pac. & cũ iſtis ale.ẽt trãſit

l ¶ Ad aliã.q. adde qḋ eñ deciſ. Bar.i hac.q. cõiter trãſeũt doc. vt refert Alexan.& vltra Alex.hic,an expreſſio eius quòd tacitè ineſt aliqd o pe ratur, vide in pulchro caſu Bal.conſi.clxxix.iij. libr.

cõditione nõ appoſita. Dicit Dy.rõ est,qa expreſsio eorũ,q̃ tacitè inſunt,nihil operat & idẽ recidit cũ dicta.gl.Op.q dictio ſi,facit cõditionẽ:vt.l.ſi titio.qñ di.leg.ce.& de
1 cõdic.indeb.l.q promiſit.cũ ſimi.Sol. Qñ† per dictionẽ ſi addiẽ aliqd,quod de neceſsitate requirit:tunc ponit ſi pro qa.ita hic.Secus ſi adiiceret aliquid quod haberet ſe ad eſſe,& non eſſe.Vide gl.& hoc apparet ex regula grãmaticæ.De cõditione caſuali dicam plene in.l.j.de condi.& demõ. Op.de
2 l.ſi Titio.in fi.qñ di.leg.ce.Sol. Hic in ſecũda parte legis,loquit quando vnus erat inſtitutus.& ſic tacitè inerat de neceſsitate q ipſe adiret:ibi quando plures: quia de neceſsitate nõ eſt q vnus adiret: quia teſtm̃ poterat cõfirmari aditione aliorũ. Op.de.l. in conditionibus.§.j.de condi.& demon. Solu.Dicunt quidam q ibi primus erat,p
a prium nomen & vnus tantũ erat hæres. tu dic q ibi plures fuerũt inſtituti:ſed ab vno tantũ fuit legatum relictũ ſub conditione, ſi hęres erit.& ideo non eſt legatũ cõditionale:quia dicta conditio tacitè ineſt, ad hoc vt debeatur prout teſtator voluit.ſ. ab eo,à quo relinquit.Simile in.d.l.ſi Titio.in. fi.q̃tum ad partẽ eius hæredis, de cuius perſona apponitur conditio in legato,nõ eſt cõ
b ditionale: b ſed quantũ ad partes aliorum. Non obſtat ſi dicas q põt deberi ab alio,ſi lo non adeunte:quia hoc non erit ſecundũ quod teſtatorvoluit.Sed ex legis diſpoſitione,quæ facit portionem deficiẽtem accreſcere cum onere ſuo. Et ex hoc ſequitur q ceſſat obiectio,q̃ fieri poſſet ad hanc legem de ti.ſi quis omiſſa cauſa teſtamẽti.licet eñ legata poſsint deberi ex illo titulo hęreditare ẽt repudiata ex teſtõ:tñ tunc non debere
3 tur ſecũdum qḋ teſtõr voluit: ſed ex illius edicti diſpoſitione.Secus †dicerem,ſi in teſtamento eſſet illa clauſula,' ſi nõ valet iure teſtamenti,valeat iure codicillorũ: tamẽ tunc hæc verba appoſita, q̃s q̃s mihi hæres erit faciũt legatũ cõditionale:qa nõ ineſt tacitè. Pñt eñ deberi illa legata ab inteſtato ex volũtate teſtõris expreſſa in teſtõ.Opp.s.de lib.& poſth.l.iij.§.filius.vbi ſi exhæredatio fiat p hęc verba,q̃s q̃s mihi hęres erit &c.non valet:licet cõditio tacitè intelligat vt.l.filiũ.§:ſed cũ exhæredatio.j.de cõtra tabu.Dy.†Dicit hic duo ỹba,p q̃ ſe vult expedire de oĩbus cõtrariis. Expreſsio eorũ, tacitæ inſunt,nihil operat: vt hic. Vbicũq; reperies cõtrariũ,eſt caſus ſpecialis: vt.l.ſi in diẽ.§.fuo.de cõdi.& demõ.ſed p hoc nõ rñdeẽ ad cõtrariũ.Tu dic ſecũdñ Pet.q ibi exprimit p aliũ modũ,quã p eũ, qui tacitè ineſt.Declaro.Exhæredatio habet añ aditã hęreditatẽ vnũ effectũ: qa hæres inſtitutus nõ impediẽ adire,ꝓpter filiũ exhæreda
4 tum:& poſt aditam hæreditatem conſequetur alios effectus,de quibus loquit.d.l.filiũ §.ſed cùm exhæredatio.de contratabu.Sed
d quando⁴ teſtator dicit,quiſquis mihi hæres erit,filium meum exhæredo. apparet q añ aditam hæreditatem filius non eſt exhæredatus,ſed reperitur prętertus:& ſic additionem impedit.Alio ergo modo teſtator expreſsit,quam ineſſet tacitè.Item loquitur.§ filius.Op.de.l.ſi ita.§.illi ſi volet.j.eod.Rñ.
ibi nõ inerat tacitè:nam legatarius poterat habere legatum, etiã ſi non velit:puta ſi ignoret:vt l.cùm pater.§.ſurdo.j.ti.j.Iſta ergo cõditio,lego tibi ſi voles.non inerat tacitè:meritò aliquid opera
4 tur.†Quæro vtrũ teſtator poſsit facere q talis cõditio,quæ tacitè ineſt,ſit cõditio,& ſuſpẽdat.Rñ.q ſic.Caſus eſt in l. in conditionibus.§.j.j.de cõdi.& demon.Et aduerte,quia gl.hic exponit ſi,pro quia:vt dixi ſ.tñ tex.videt ibi exponere ſi,pro qñ.& quę libet expoſitio põt tolerari.Op.q tacita cõditio ſuſpendat,ſicut pura vt l.item qa.ſ.de pac.Dic vt ibi.& hoc ſufficit circa expreſ
5 ſionẽ conditionis,quæ ineſt tacitè.Quæro,†vtrum expreſsio eorum,quę tacitè inſunt per modum diſpoſitionis,aliquid operet. Tex.videtur q non,in l.ſi arrogator.s.de adop.& ibi. Pet.tangit melius iſtam materiam,q̃ tãgatur alibi.Sed ad hoc op.j. c.l. talis ſcriptura.Sol.ibi exprimit illud quod tacitè ineſt ex voluntate:
e ſed in l.ſi arrogator.tacitè inerat de neceſsitate.Op.de l.ſi.de inſti.& ſubſti.cõiuncta l.precibus.C.de impub.& ali.ſubſti.vbi expreſsio pupillaris ſubſtitutionis quæ tacitè ineſt,aliquid operat: quoniam expreſſa matrem excludit,tacita non.Rñ. tacita pupillaris ineſt ex voluntate defuncti preſumpta:vt l.iam hoc iure.de vul.& pup.& ideo propter expreſſum ceſſat tacitũ:quia iam tacitè nõ ineſt de neceſsitate:& ſic aliqd operat. Secus ſi ineſſet tacitè ex neceſsitate:vt hac lege. Itẽ op.j.ad l.fal.l.Titia. Pet. laborat multũ in ſol.huius cõtrarij. Tu dic q l.Titia.nihil facit ad p
f poſitum:qa ſicut anteq̃ exprimeret,poterat detrahi Falcidia:& ita poſt expreſsionem.ſed volũtas expreſſa hoc operat,vt illud, quod nõ erat voluntas,modò ſit volũtas.& ſic ante permiſsionẽ falcidiæ inerat tacitè cõtra volũtatẽ:nũc exprimitur per aliũ modũ,ſcilicet q detrahatur ſecũdũ volũtatẽ defuncti:& ideo aliqd operat. Op.C.ſi pen.ſappel.mors interue.l.iij.Rñde vt ibi dico: publicatio bonorum venit ad ſententiam capitalem acceſſoriè: & ideo ſi acceſſoriè exprimatur in ſententia,nihil operatur. Sed ſi in ſententia exprimeretur principaliter:tunc aliquid operatur: quia exprimitur aliter q̃ tacitè inſit.Ita loquitur ibi. Cõdẽnauit
6 enim capitaliter,& publicauit bona per†dictionem &, quæ habet principaliter per ſe vnire.ſecus ſi dixiſſet cũ:qa dictio cũ, habet acceſſoriè vnire:vt l.j.in fi.cũ l.ſeq.de penu leg.Et hæc materia põt inducⁱ⁹ ad duas queſtiones.Primò†certũ eſt,q ſi dies ex
g 7 primitur ab arbitro expreſsè,non põt purgari mora.Secus ſi nõ exprimatur,ſed à lege intelligatur:vt l.ſi cũ dies.§. fi. cũ l.ſeq.&
h l.Celſus.de arbi.Modò ponⁿ,q arbiter cõdemnando expreſsit diẽ,quæ tacitè inerat à lege:vtrum poſt diẽ poterit purgari mora?Quidam q ſic,per l.cũ tale.§.Mæuiæ.de condi.& demõ.vbi expreſsio temporis mortis nil operatur quia tacitè ineſt. & hoc videtur tenere gl.in l.iiij.§.ſi quis condẽnatus.de re iu.Pe.cõtra: quia qñ arbiter expreſsit',ille,q nõ paruit,offendit legẽ, & eius miniſtrum:ſicut quando expreſsiſſet aliud tẽpus q̃ qḋ tacitè in
i k erat.Et hoc placet:ª quia tempus quatuor menſium ineſt tacitè, non tanq̃ præſumatur iudicem ſic voluiſſe:ſed ex indulgẽtia legis:vt l.ſi cũ miliți.§.j.de cõpenſa.& ideo ſi arbiter exprimit, declarat volũtatem ſuam;nec exprimit per eũ modũ qui tacitè inerat:vt l.Titia.ad l.fal.& modò declarauit ſ.Præterea,tale tempus inerat tacitè,non de neceſsitate,ſed de volũtate:quia arbiter poterat aliũ diem ſtatuere.Siue enim æqua ſiue iniqua &c. vt l. diem.§.ſtari.de arbi.ergo eius expreſsio aliquid operatur:vt l. talis ſcriptura.j.eo.& ſ.dixi.Non obſtat §. Mæuiæ.quia tempus illud inerat tacitè in cõditione reprobata.Et eodẽ modo reproba tur ſi exprimat:ſed in q.noſtra expreſsè,& tacitè erat licitũ. Nõ obſtat glo.§.ſi quis condemnatus.quia loquitur in iudice,q habet neceſſe illud tempus ſtatuere:ſed arbiter hic facit volũtariè:
8 vnde ibi ineſt ex neceſsitate. Secundò † facit ad aliam quæſtionem:ˡ Illa dicitur iuſta hæreditas,quæ obuenit ab inteſtato: vt l.
l iij.§.de illo.pro ſoc.Pone ergo q facta eſt ſocietas,ſi qua iuſta hęreditas obuenerit,ſit communis.contingit q ille, cui ſuccedebã ab inteſtato,me inſtituit:an talis hęreditas cõmunicabit?Quidã q ſic in legitima,quæ debebat ex neceſsitate:in alia verò ſecus: arg.d.l.ſi arrogator.Pet.contra imò q tota cõmunicabit:qa tacitè tota debebatur ex præſumpta voluntate defuncti:vt l.cõficiũtur.in prin.ſ.ti.j.ergo ſi exprimitur,nil operatur:quia inter tacitum & expreſſum non eſt differentia:vt l.cùm quid.ſi cert. pera. quod puto verum:et patebit ex diſtinctione,quam ſtatim dabo.
9 Vt de iſta materia liqueat,† dic breuiter q quando exprimitur illud,quod tacitè ineſt;aut per modũ cõditionis, aut p modum diſpoſitio

diſpoſitionis.Primò caſu, aut exprimit p eũ modũ, p quẽ tacitè ineſt:& nil opat:vt hac.l.cũ ſimilibus. Dico añ tacitè ineſſe, qñ diſpoſitio nõ põt ſortiri effectũ aliter,q̃ ex diſpoſitione illa: ẽt ſi aliũde poſſet ſortiri effectũ,nõ tñ ex diſpõne teſtõris,vl alterius diſponẽtis:vt.ſ.,pbatũ eſt.Si verò exprimit p aliũ modũ,tũc opatur:vt.j.e.l.ſi ita legatũ.ſ.illi ſi volet.&.l.iij.§.filius.de lib.& poſthu.Secũdo caſu,qñ ineſt tacitè p modũ diſpõnis:aut ineſt tacitè ex neceſsitate cõtra volũtatẽ exprimẽtis:aut p̃ter volũtatem:aut p̃m volũtatẽ,licet tacitã. Primo caſu,ſi exprimat,nil opat in p̃iu dicũ eius,ĩ cuius fauorẽ tacitè ĩerat:vt.l.ſi arrogator.ſ.de adop. ſed in eius fauorẽ ſic:vt.l. Titia.ad.l.falc.Sic põt ītelligi.l.iiij.§.ſi qs cõdẽnatus.de re iud.Secũdo caſu,qñ ineſt tacitè p̃ter volũta tẽ:tũc opat vt amodo illud tacitũ ceſſet,vt.l.talis ſcriptura.j.e.& q dixi.ſ.in.q.arbitri.Tertio caſu, talis expreſsio nil opat:vt.l.cũ quid.ſi cer.pe.&.l.q̃ dubitatiõis.de reg.iur.& q dixi.ſ. in.qõ.de hæreditate legitima.Prædicta vera, niſi exprimatur per alium modum quàm tacitè inſit,vt .ſ.probatum eſt.

1 ☞ *Nomina appellatiua à communi vſu mutantur non ab vno nomine.*
2 *Error in nomine proprio fundi probatur ex finibus.*
Cõfinia & q̃litas fundi ſi cõcordãt cũ re, de q̃ agitur,magis inſpiciũtur q̃ vocabulũ.
3 *Teſtatorem erraſſe in corpore,probatur ex dictis per ipſum ante teſtamentum.*
4 *Legatum,qñ erratum eſt in corpore,non valet:nec in ea re, quam legare intendebat.*
5 *Error in nomine proprio non vitiat actus inter viuos, nec hæredis inſtitutionem.*
6 *Legatũ quãdo valeat,ſi conſtet de teſtoris volũtate,q̃ errauit in nomine appellatiuo.*
7 *Quid vult dicere,verum vocabula ſunt immutabilia,hominum mutabilia.*
8 *Ratio differentiæ inter nomina propria,& appellatiua.*
9 *Error in nominibus adiectiuis non vitiat.*
10 *Diſtributiuũ quiſquis,requirẽs duo ẅbs,ſicut diſtribuit actũ primi ẅbi,ita ẽt actũ ſcdi.*

a b **I**quis in fundi vocabulo. Error nominis ꝓpriꝰ b nõ vitiat legatũ:ſecus ſi erraret in corpore, vl in noĩe ap
c pellatiuo.h.d.Op.q error nominis apellatiui nõ vitiat:vt.l.libro rũ.§.q tñ.j.titu.ij.Rñd. Ibi ꝓpter multã, ꝓximitatẽ: quã habebat vnũ appellatiuũ cũ alio,nõ nocet:vt ſi qs putauerit libros cõtineri appellatione chartarũ.Opp.de ſupel.leg.l.Labeo.§.nec mirũ.Sol.†Noĩa appellatiua ſunt imutabilia ab vno hoĩe:ſed à cõi
2 vſu poſſunt mutari:vt ibi no.&.d.l.librorũ. Quæro†qualiter ꝓbabitur q errauerit in nomine ꝓprio?Rñd.vt qa fines poſuit,vl aliquam demonſtrationem:quia dixit oliuetũ,quæ cõgruunt alteri fundo teſtatoris,q nõ hadebat illud nomẽ.vide glo.Ex qua
d ſingulariter nota q ſi cõſinia cõcordãt,vl qualitas ᵈ fundi cũ re de qua agitur illud magis inſpicimus,quã vocabilũ loci,ſeu fundi.Hoc declaro plenè in.l.demonſtratio.j.de cõdit.& demõ.Se
3 cundò†quæro,quomodo ꝓbabitur q errauerit in corpore?Rñ. ſi teſtõr ante factũ teſtm̃ confereus cũ aliquibus dixit q volebat & intendebat legare:poſtea in teſtamento aliud ponit;pbaᵗ qḋ errauit in corpore ex p̃cedentibus verbis dictis.Hoc ſentit glo. hic,dũ dicit q intẽdebat,&c.,pbaᵗ.ſ.de hære.inſtit.i.quoties.§.j.
4 &.ij.Quæro,† ſi non valet legatũ rei nominatæ ꝓpter errorem in corpore:an valeat legatũ eius rei quã legare intẽdebat?Gl.di
5 cit q nõ. & bñ.†Quæro,vtrũ error noĩs ꝓpriꝰ vitiet alios actus
e inter viuos,vl ĩ vltima volũtate?Gl.hic ex cõcordãtijs quas allegat,ponit q nõ.Nõ eñ vitiat ſtipulationẽ:vt.l. ſi in noĩe.de ver. obl.nec hæredis inſtitutionẽ.vt.l.ſi in noĩe.C.de teſt.nec iudiciũ vt.l.idẽ Põponius ſcribit,ſi frumẽtum.§.pe.ſ.de rei vend.Quæ
6 ro,†qḋ ſi conſtet de voluntate teſtatoris q̃ in nomine appellati
f uo errauit?ᶜ Gl.hic videt ſibi cõtra dicere.vide eam.Vt declares gl.dic,aut cõſtat teſtõrẽ erraſſe in noĩe appellatiuo tacitè, ꝓpter aliqua ĩdicia,puta qa añ dixit ſe aliqd velle legare: & tũc nihilò minus legatũ vitiat:vt in prin.gl, l.ta loquitur iſte tex.Ratio: qa nomina appellatiua ſunt ita cõmunia q lex nõ præſumit aliquẽ erraſſe in hoc ex aliquibus ĩdicijs.Sicuti eñ ſtultũ eſt errare in nomine ſuomet proprio:vt.l.fin.C.de hære.inſti. ita quodã modo in nomine appellatiuo. Fallit propter multã conformitatem nominũ:vt.d.l.librorũ.ver.quod tamen.j.tit.ij. Fallit ſi ex cõmuni vſu aliter appleretur:vt.l.Labeo.ver.nec mirũ.de ſupel. leg. ſi verò conſtat expreſsè teſtatorẽ voluiſſe nominare equum pro mulo:tũc legatũ valeret. Ita loquit ſecunda pars gl. Idem ſi eſſet res præſens,& eam teſtator digito demõſtraret, ſub alio tñ noĩe appellatiuo:vt ſi diceret hũc equũ tibi lego:cũ eſſet bos.vt.l.quę
7 extrinſecus.& ibi no.de ver.obl.†Quæro,qd vult dicere tex.re rũ vocabula ſunt immutabilia:hominũ mutabilia.Rñ. qdã vocabula rerũ appellãt ea,quę res habẽt,eò q res ex cõi appellatio ne gñeris ſic nominant. Nomina hominũ a dicuntur ea, quæ ab hominibus impoſita dicuntur ſingulariter certis rebus, non generi.hæc eſt bona expoſitio. Alij exponũt vocabula hominum hoc eſt,vocabula,qui bus homines nuncupantur:vt Lucius,Titius,& ſimilia.Quod licet ſit verũ in ſe, tñ non congruit huic legi,quod patet ex principi.huius legis,dum dicit, de nominibus ꝓ priſ appoſitis rebus ab hominibus. Quæ
8 ro,quæ†eſt ratio differentiæ inter nomina
9 propria,& appellatiua? Dic vt in gl.†Quęro,quidſi erretur in nominibus adiectiuis? vt appello quem album, cùm eſſet niger? Glo.dicit idẽ quod in propriis,& bñ. Tex. videtur in.l.pe.j.de re.dub.Alia circa hanc materiã dic vt in.l.demõ.de cõd. & demõ.

10 **Si quis hęredes.** †Diſtributiuũ quiſquis,quod requirit duo verba: ſecundũ qḋ diſtribuit actum primi verbi:ita diſtribuit actum ſe d cundi verbi.h.d.Opp.de.l. qui filiabus.§.j. eo.Solu. Ibi diſtributiuũ actus primi verbi tribuit cuilibet inſolidum. Dixit enim,ſi qua filia mihi naſcetur:& natiuitas cuiusli bet eſt inſolidum:ideo actum ſecundi verbi attribuit cuilibet inſolidum:hic ſecus.

1 ☞ *Electio vt valeat,quinq; requiruntur.*
2 *Electio in vltimis voluntatibus non variatur:in contractibus ſecus:& ibi rationem.*
3 *Electio ſequitur ſtatim ex eo quod quis dicit, volo eligere:dato ſibi prius termino ad deliberandum: vel facta interrogatione per eum, cuius intereſt.*
4 *Verbum volo,ratiõe adiuncti quãdo inducat diſpoſitionẽ.*
5 *Habens poteſtatem eligendi poteſtatem, electiõe facta nul e lã,an poterit ſecundò eligere. remiſſiue.*

g **E**rui electione. ᵉ In vltiſ f mis voluntatibus non poſſumus in electionibus variare. h.d. Op. j.de op.leg.l.ij.Solut.Si electio non valuit, poteſt eligere iterum:vt ibi.hic verò valuit
1 Quot†autem requirãtur ad hoc vt electio valeat,gl.ponit quinq; vel ſex.quam vide, & no.& declaratur ſic:In electione requiri g tur primò cauſa valida,ex qua alicui defertur ius eligẽdi.& pro hoc requiritur primò q hæreditas ſit adita,vt gl.dicit:aliàs teſtm̃ non eſt validũ.Secundò requirit q perſona eligens ſit habilis & idonea ad eligendũ ideo requiritur q ſit maior & ſui iuris: aſ h ín eo non cadit perfecta deliberatio & electio:vt.l.pupillus.ç.de acqui.hære.Tertiò, requiritur deliberatio. Cùm enim electio hic ſit acceptare vnam rem magis q̃ aliam hoc non poſſes facere, niſi circa omnes ille i las res deliberes: & ideo requirit q omnes illæ res exhibeantur.Quartò,requiritur q eligatur vna ex rebus,in quas cadit delibe ratio:ideo ſi eligeret res,quæ non eſt teſtatoris,non valet: vt dicit gl.Quintò requiritur actus electionis.& ideo dicit, oportet quod dicam,eligo,nõ,volo eligere:qa illud verbum,volo eligere,eſt ſuſpenſiuũ:vt.l.ſi quis ſtipulatus.in princ.de ver.obl.ideo dicit lex q electio nõ poteſt fieri ſub cõditiõe:vt.l.actus. de reg. iur.Ratio,quia cõditio ſuſpendit actum:& electio requirit actũ deliberatũ,& licitũ:vt.ſ.vidiſtis. Hoc autẽ quod dixi de verbo, h volo eligere,ſtatim examinabo.Op. ʰ † de verb.obl.ⁱ l.eum qui 2 §.fi.Gl.non ſoluit.Solu.dic aliud in cõtractibus,vbi poſt electio i nem licet variare.Aliud in vltimis voluntatibus, vt hic. Ratio, quia in vltimis voluntatibus electio trahit ſecũ executionẽ.Nã ſtatim cùm elegeris,efficeris dominus illius rei:vt.l. apud Auſidium.de adopt.leg.no.in.l.huiuſmodi.§.Stichum.j.eodem.vt ibi

Bl. ſi uero communis est cum co-simale hic col. 2 & Bipa n. 23.

☞P. P. PAV. P.
¶Si qs ſ fũdi. De materia vltra Alexã.hic vide Fel.i.c.ſignificauerunt de reſcrip.

b ¶ Proprij. Adde dũ Alex. limitat hoc verũ,niſi eẽt error nominis ,ꝓprij ipſi⁹ diſponẽtis.vl eius filij: Idẽ eſſet, ſi eſſet error in nĩe pñs ipſi⁹ diſponẽtis:vtputa ſi teſtõr diceret,Pet. Ant. cũ eẽt Pet.Frãc.vt cõſuluit Ro.cõſi.clxxix.ſcip. amplisſimę doctor. & conſil.cccvj.

c ¶Op.q error. Et vide de Bar.ĩ cõſi.clxxix. inci.Marti.Baruntij: vbi pulchrè loquit. vide oĩo.An. Barb.
☞POMATES.
¶Vide Alex. conſil. xlij.i vlti.col.i.iij.volu.& cõſ.v.i.iiij.vol.

d ¶Qualitas. Adde inquantũ Alexã.refert bal.hic dicere q ſi ac cuſaſ Titi⁹ de vulne re cõmiſſo in palatio alicui⁹ ciuitatis,nõ eſ ſet neceſſe apponere cõſinia:cũ loc⁹ ſit certus pp q̃litatẽ expreſſam,p allegata hic q eũ.q Bal.cõſi.liij.in ci.caſus breuis & arꝺu⁹. vñ voluiſſe q h cet loc⁹ ſit notoriꝰ:tñ debeãt apponi cõſinia.vide i.ij. co.iij.li.
☞POMATES.

e ¶Quæro vtrũ error. vid Bar.cõſ.cxxxiij & aliqd p Anton.de but.conſil.lxv.

f ¶Errauit. Adde an et ror ſuppĩcãtis deſententia lata p iudicẽ cũ eſſet lata p cõſultor⁹ vitiet reſcriptũ. Bal. cõſi. ccccl xvij. iiij.li. & vide Io.oſno de p̃ diciis ĩ add. ad Spe.ſ ti.ḋ reſc.p̃tatiõe.ſ.ſi.
☞POMATES.

g ¶Serui electiõe. Ad regulã huiꝰ legis vide Alex.cõſi.xvj.ſci. vĩ ĩ.iij.vol.mod. i.l. duobus.ſ.ſi ei qui. ff. de iureiuran.
☞POMATES.

h ¶Op. Pro reſolutiõe huiꝰ cõtrarij vid are. i.l.q ex pluribꝰ. ff.de ỹbo.obli.& vide qd ex iſta rõne iferat bal. i.l.hmõi.ſ.ſtichũ.j.c.

i ¶Op.de ỹ.obl.Et vide gl.ſing.ſcḋm bal. i.l.qcqd adſtringẽdæ de ỹ.oblig.And.B.

☞ P. PAV. P.

a ¶Sit verū. Vide Cor. cōsi. xcj. vol. iij. qd si princ. dixit volo tibi donare castrū, an īdu b caē dispō. vide Bal. ī c.j. ī fi. q. seu. dare pos. Itē quō verbū volo inducat dispositionē vide Ias. ī l.j. co. v. C. de sum. tri. et de p̄dictis vide Gōza. ī rep. l. q se partis. ī. xiij. co. cū. v. seq. C. vñ li. et circa ỹbū volo, vi de Ias. in l. cūctos populos. co. iij. C. de sū. trini. & De. cōſ. clxx. in l. j. §. ſi quis ita; co. j. ff. de verbo. obliga.

☞ POMATES.

b ¶Et ecōtra istā gl. p declaratione huiº gl. vide Areti. ī l. gerit. ī iij. colū. ff. de acq. hę.

c ¶Aut ille actº. Et vi de Bald. in l. fi. §. j. C. cōia de lega. qvbi plura bona dicit. An. B.

d ¶§. ꝓpositū. Adde vltra hic dicta p Alex. de stellectu. d. §. Pau. de Ca. cōſi. clxxxix.

e ¶Vltio. Adde de hac q. pulchrè per Rom. consi. ccccxcj.

f ¶Quodcōmune, &c. Adde vltra Alexā. q̄ voluit Cal. cōſ. xxij. sub rub. de p̄ben. vbi pōit, an si papa reseruauit sibi bñficia in aliqua diocesi, exceptis his que pertinēt ad collationē epi, qđ nō ēt cōprehēdent il la, quorū collatio spectat ad capitulū & epm in cōi. & Bald. consi. ccxxvij. ij. lib. vbi ponit q si capitu latū fuit q̄ res ꝓempta fuit de pecunia alterius ex socijs: q̄ non debet ītelligi de cōi: qa q̄ cōe est, et ꝓpriè meū nō est: & q̄ cōe est nō est ꝓpriè meū vide q̄ pulchrè cōsuluit Abbas cōſ. lxxx iij. ij. lib.

☞ POMATES.

g ¶Dic ergo. vide bar. ī l. j. §. fi. ff. đ coll. Prepo. ī. c. oēs leges. ī. iiij. coll. j. dist. & vnū dictū Ang. ī cōſ. ccxcv vbi q̄rit an socius pos 4 sit eē testis ī re cōmuni pro socio.

☞ P. PAV. P.

h ¶Partis socij. vid Feli. ī. c. sicut rom. ī ỹbo si papa. de rescr. & ī. c oēs leges. j. distincti.

☞ POMATES.

i ¶Intelige ficte. Idē Io. And. & Gem. ī. c. fi. de p̄b. li. vj Pet. de Anch. & Imo. cōſ. iij. facit q̄ no. Pan. cōſi. lxxxiij. ici. dispone re statuto. ī. j. vo. vide ēt tex. ī. l. qeqd. ff. de ac q. re. do. sed ī cōtrariū facit tex. ī. l. j. §. idēq; erit. ỹ. dñi. ff. ad Syl. & vide text. in. l. j. ff. qñ appellā. sit.

☞ P. PAV. P.

k ¶Cū fundus. Quid si testes dicāt Titium possedisse, & aduersarij testes idē dicant

dicam. Quæro, † vtrum hoc sit verum,[a] quando dico, volo eligere q̄ nō sit electio. De hoc īterrogaui plures magistros, & bac calaureos in Theologia. Et contra istam [b] glo. faciebant talem rationem. Si agens est liberum, & non impeditum[b], & patiens est dispositum: si vult agere immediatè agit. Hoc in philosophia est notum. Probatur in l. Paulus respōdit per procuratorem. de acquiren. hæred. & l. iam dubitari. in fi. de hære. instī. in quibus legibus probatur q̄ statim q̄ volo esse hæres, statim sum hęres. ita hic cum volo eligere, statim sequitur electio. cùm nullum impedimētum sic, & voluntas sit libera. Solu. Vt ex dictis eorum potui comprehendere, dicebantur sic: Aut tu assumis electionem pro toto hoc, scilicet deliberare rectè: & rem acceptare: & tunc verum dicit gl. si dico, volo eligere illam rē non sequitur: ergo eligo: quia volūtas mea non est libera ad hoc, cùm non deliberauerim, adhuc: & illa verba, volo eligere hāc rem, intelliguntur, idest primus meus motus fertur in hanc rem: non tamen deliberatè. Si tu intelligeres electionem pro vltimo actu acceptationis, si præcesserit deliberatio tunc gl. non diceret verum.: quia stalim cū volo eligere, eligo, cùm nullum impedimē tum sit. Et hoc puto esse verum: quia si datus esset tibi terminus ad deliberandum, quid velles eligere: & tu responderes per verba, volo eligere hanc rem: & tunc electionem induceret. Text. est in simili. in. l. sed & si alio. secunda Resp. infra ad Treb. l. omnes qui eod. titul. Dixi hoc aliās in. l. si quis suus. de iure delibe. Idem si ad interrogationem alterius, cuius interest, responderes, volo eligere hanc rem: induceretur electio. Ratio: quia responsio, quæ fit alteri debet intelligi certa: vt sic ille certus remaneat. Ita nota. in. l. ī vendentis. C. de contra. empt. Sed si ita verba essent simpliciter prolata, non ad interogationem alterius, nec dato termino ad deliberandum: tunc ista gloss. procederet, & intelligeretur[1], vt primo modo dixi. Facit ad prædicta quod dixi vobis in. l. gerit. de acquirenda. hæredit. in quæstio. illa, quid si dicam, volo adire. Item contra hanc glossam facit. l. Pamphilo. §. propositum. infra titulo secundo vbi si dico, volo relinquere. statim sequitur, ergo relinquo. Pro cuius † declaratione dic breuiter: verbum volo, nihil importat per se, nisi ratione adiuncti. Aut enim verbū volo, habet determinationem certæ rei, & inducit dispositionem: vt si dicerem, volo illam rem, esset electio: vt lege secunda. de op. leg. & l. huiusmodi. §. Stichum infra eo dem & dicta lege. apud Aufidium. Aut habet determinationem alicuius verbi infiniti.: & tunc aut actus importatus per illud verbum, venit explicandus ab alio, aut à volente. Si ab alio: & inducit dispositionē: vt lege prima. C. manda. & C. de testam. l. non dubium. & C. communia. de lega. l. secunda. Ratio, quia in volente non est faciendum aliud, nisi explicare voluntatem suam: quod facit per verbum volo. Et ad idem l. prima. C. de summa trinitate. & quod dixi ibi in repetitione quam feci. Quandoque actus est explicandus à volente; & tunc aut ille actus non consistit

in nuda voluntate: & tunc non inducit dispositionē illius actus: vt si dico, volo ascendere arborem: non sequitur, ergo ascendo: vt l. in vendentis. & ibi nota. C. de contrahen. empti. Aut ille actus[c] potest explicari nuda voluntate: & tunc aut de natura illius actus est pendere in futurum: vt in vltima voluntate: tunc inducit dispositionem: vt si dico. volo relinquere: vt dicto §. pro d positum. [a] Cùm enim natura vltimæ voluntatis sit pendere vsque ad mortem: vt l. iiij. ff. de adi. lega. & l. conficiuntur. §. fina. supra titu. j. meritò ista verba, volo relinquere: licet habeant quandam dependentiam, conueniunt illi actui. Quandoque est aliquis actus, qui debet expediri incontinēti: & de illius natura nō debet pendere: tunc distingue vt dixi supra, aut illa verba fuerūt ꝓlata ad partis interrogatior. ē, vel aliās deliberatè vel indeliberatè, vt dixi ſ. Quādoq; actus depēdet ex volūtate proferentis, & alterius: vt in contractibus. Exemplum in emptione: si dicam volo emere: tunc aut profertur ab vno tantum, & non sufficit. Aut ab ambobus: & tunc aut per verba præsentis tempo e ris aut futuri: vt no. in dicta l. in vendentis. Vltimò [e] Dy. † induc 5 it hunc §. in argu. ad quæstionem de eo, cui data est electio, seu potestas eligēdi potestatē: si eius electio non valet, an poterit eligere secūdò. qđ habetis plenè ex his quę dixi in l. ij. j. de opt. leg. 1

☞ *An quod commune est, meum sit.*

f **Labeo.** Quod commune [f] est, meum est quantum ad dispositionem meæ partis. hoc dicit. Oppo. de l. in tantum. §. vniuersitatis. supra, de rerum diuisio. & supra, communi diuidun. l. Sabinus. & l. sed si hac lege. §. qui manumittitur. supra de in ius vocan. Glossa soluit istud brocardum duobus modis. 1 Primò, † q̄ cōmune est meū est, vbi reperit expressum. In dubio secus. Ita not. in l. ij. de condi. instī. alibi dixi quod commune est, meum est fictè, nec verè: vt no. in l. id quod nostrum. de regu. iuris. dicit Dyn. aliter hic, & in c. in re communi. de regulis iuris. li g bro vj. non tamen plenè. Dic ergo [g], aut est aliquid cōmune pluribus vt vniuersis: & quod commune est, meum non est. l. in tantum. §. vniuersitatis. de rerum diui. & l. sed si hac. §. qui manumittitur. de in ius vocan. cum simi. Aut est cōmune pluribus vt singulis: tunc aut quæris an sit meum quo ad dispositionem partis meæ: & dico q̄ sic: vt hic, & l. ij. de cōdi. instī. & l. j. C. qui testa. face. pos. Aut quo ad dispositionem partis socij [h]: & tunc non est h meum: vt l. fallo. C. de com. re. ali. Aut quo ad dispositionem super toto: & tunc aut res erat ad hoc destinata: & dicitur meū: vt l. in tantum. §. in commune. ſ. de re. diui. & l. si ædes. ſ. commu. diuid. Aut non erat destinata ad hoc: & non dicitur meum: vt l. Sabinus. ſ. commu. diui. Fallit C. de vend. re. fis. cum priua. cōmu. l. j. lib. x. & hoc fauore fisci. Fallit in l. stipulatio. §. fi. de noui ope. nun. Ratio, quia ibi factū vnius prodest alteri sociorū, nō nocet. Fallit in l. j. §. domini. ad Sylla. ratio: quia ibi domus nō posset esse aliter tuta: vt in ea. l. in prin. Item fallit ſ. de act. em. l. Iulianus. §. idem Celsus. vbi inspecto futuro euentu, quod commune est, potest dici meum. Ratio, propter necessitatem adiudicationis, quæ fit in communi diuidundo. Vbicunque autem dixi, quod i commune est, meum est: intellige fictè [i], non verè: vt no. in l. id quod nostrum. de regu. iur. & probatur in l. illud. de ritu nup.

1 ☞ *Legata re, in qua testator habet tantum partem, q̄ uideatur legata pars. & non tota: ctiam si dixit rem meam.*

2 *Post legatum si testator redimit aliam partem, utrum debeatur illa pars, si testator legauerit suam partem.*

3 *Testator si legat rem, quam habebat communem cum hærede, tota debetur.*

4 *Si testator legat dimidiam fundi Corneliani, in qua solum dimidiam dimidiæ habebat: illa sola debetur.*

5 *Legato toto fundo, uel si est factum legatum ad mensurā: totus fundus, uel integra mensura debetur etiam si totus non sit testatoris.*

6 *Legato toto fundo suo, in quo testator debeat alteri partem actione personali: illa pars non cedit legato.*

k **Cùm fundus.** [k] In dubio legando rem videtur quis legare partem, quā habet in re. hoc dicit. Oppo. de noui operis nunciatione. l. stipulatio. §. fi. Glo. non soluit. Dy. dicit ibi erant verba indefinita: hic proprium ius personæ proferētis significatiua. Dy. quasi dicat, ex eo quod dixi fundum meū, hoc importet. quod est cōtra id, quod ipse idem dixit super hac l. vt statim dicam. Dic ergo q̄ ibi dispositio vnius, pro 1 dest alteri, & nemini ipsorū nocet. hic secus esset. Op. si totus esset alienus, totus deberetur: vt instī. eo. §. si res. C. de leg. l. cū rem alienam, Si ergo pars est alterius: nihilò minus debeatur totum.

Glos. di

In nomine Domini Amen.

Gl. dicit hoc ideo: quia dixit meum. vnde ius, quod habet, lega a re videtur: vt j. eo. l. si domus. §. fi. Dy. hoc reprehendit [a]: quia nō refert si dicam meum vel non: vt l. cùm fundus. de fundo instructo. & l. Mæuius. §. penul. de leg. secundo. & ibi no. & C. eodem l. vxor. Idem tenet Cy. C. eodē. l. cùm rem alienam. Quæ reprehensio procedit referendo istā opi. ad tex. vt ipsi faciunt. Sed gl. non habuit istum intellectum: sed oppo. ad quæstionem, quam fecit in prin. gl. vt patebit statim recitando: & tunc gl. dicit optimè. 2 †Quæro ergo, quid si post legatū redimit aliam partem? Dicit gl. q̄ non debetur: arg. l. si ita. de aur. & arg. leg. Sed contra hanc determinationem op. q̄ si totus fuisset alienus, totus debetur, si sciuisset: vt Insti. de leg. §. non solum. sed constat qđ hic testator sciuit partē esse alienā, ex eo q̄ postea redimit: ergo &c. Rñ. gl. hoc ideo, quia dixit suum. vnde dicitur legare ius, qđ habet de præsenti: vt l. si domus. §. fi. & d. l. si ita. & hoc videtur verum. Vnde referendo hanc opi. ad tex. non procedit. referendo ad q. optimè procedit & notabiliter. Item contra hanc determinationem facit. j. eo. l. si ex toto. in prin. vbi dicitur qđ debeatur pars redempta. Sol. Dicunt doct. Dy. & Iac. de Are. hic vide tur legare partem, quam habebat, vt dictū est: ideo pars redēpta non cedit legato, sicut noua vestis redempta non cedit legato vestis: vt d. l. si ita. sed in l. si ex toto. legauit fundū totum verè. Vnde quicquid accedit illi toto, totum accedit legato. hoc qđ dicit de parte redempta, intelligit Ia. de Are. nisi quis redemerit necessariò per adiudicationem: tunc deberetur totus. per l. Iulianus. §. 3 idem Celsus. de act. emp. Item quæro, † quid si testator legauit rem, quam habebat communem cum hærede suo: Rñd. tota debetur, sicut si esset sua: vt l. cum filius. §. dominus. j. tit. j. qđ intelligo, nisi testator dixerit fundum meū, &c. quia tūc videtur le 4 gare ius qđ habet, per ea, quæ dicta sunt. † Quæro, quid si tes b stator [b] legauit dimidiam fundi Corneliani, cum ad ipsum pertineret solum dimidia dimidiæ. Videtur q̄ hæc lex non habeat locum: quia loquitur quando portionem non nominauit. Sed credo idem quod ſ. q̄ solum dimidia dimidiæ debetur: vt sit idem iuris de parte quo ad partem, quod de toto quo ad totū. ſ. de rei ven. l. quæ de tota. Videtur enim dicere, lego ius quod habeo in parte dimidia. sicut cum legat fundum videtur legare ius quod habet in fundo, arguendo de toto ad partem. & si aliam partem c redimerem, non cederet legato, per ea quæ dicta sunt. Item hæc lex & omnia prædicta locum habent, nisi testator dixisset totum fundum, vel omnem fundum, & similia verba: quia tūc totum haberet: vt l. Iulianus in prin. j. de leg. iij. Idem puto si testator reliquisset ad mensuram. ſ. tot iugera: quia illa debet habere ītegra, sicut si dixisset totum: aliàs nō haberet illam mensuram, quā te 5 stator dixit. †Sed quid si legauit fundum, qui erat totus suus, sed partem debebat alteri actione personali? Respond. illa pars, 6 †quam debet, non cedit legato: vt l. qui concubinam. §. qui fundum. j. de lega. iij.

1 ☞ *Condictio inducta per relatiuum quod, dicatur tacita conditio.*

2 *Alienata parte Stichi, non adhibetur illa distinctio an alienauerit ex uoluntate, an ex necessitate.*

3 *Conditio quando pęsit diuidi.*

4 *Clausula, si non ualet iure testamenti, ualeat iure codicillorum: intelligitur quatenus non ualet iure testamenti.*

5 *Stante statuto quod mulier non possit contrahere sine consensu duorum consanguineorum ex parte patris, si eos habuerit: & si non habuerit adhibeantur ex parte matris: quod si habeat unum tantùm ex parte patris: ille debet adhiberi cū uno ex parte matris.*

d 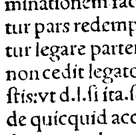 **Stichum.** Relatiuum quis [d] vel qui, fūctum verbo futuri temporis inducit cō ditionem. iunctum verò verbo præsentis tempo ris demonstrationem hoc dicit. Et no. legem notabilem, & menti tenendam à capite vsq; ad finem. Opp. qđ etiam iunctum verbo futuri temporis faciat demōstrationem: vt l. scribit. in fi. de au. & arg. lega. Sol. Dictio magis, hic posita, tollit contrarium: vt in glo. Op. de leg. ij. ſ. de hære. instī. Soluit gl. quod ibi institutio non est conditionalis, sed adie ctio partium: quia aliàs totum testamentum periret. Innuit gl. q̄ illud ideo fit, ne testamentum pereat. Quę sol. tollitur per sequēs contrarium signatum in glo. ſ. de hæred. instītu. l. talem. §. j. vbi si instituo Stichum qui meus erit: eo alienato non valet institutio. & ideo dic vt ibi. Glos. videtur voluisse sentire quod relatiuum iunctum verbo futuri temporis, facit conditionale suum antece

dens. Ita loquitur hic. Aut ergo antecedēs suum est aliquid, in quo consistat substantia dispositionis: & tota dispositio erit conditionalis, vt hic: quia antecedens erat Sticchus, scilicet res legata. in dicta. l. talem. ibi antecedens erat persona instituta, in qua consistit substantia dispositionis: sed in l. secunda. de hære. instī. antecedens erat quæ a dam qualitas scilicet distributio partium. Vnde ista distributio erat conditionalis: institutio erat pura. remanet ergo pura. Op. de l. talem. §. primo. ſ. de hæredi. institu. Sol. apparet ibi in text. Oppo. de lege. si in diem. §. fina. de conditio. & demonstratio. Solu. non est contra. Opp. de lege. si decem cùm petiero. de verborum obligati. & l. si ita quis promiserit. in princip. eo. ti. Rñ. Ibi non est dictio si, nec dictio quis. Hęc solu. non est pfecta. Sed dic quod illud ideo, quia tacitè inerat. Vel secundum Petr. dic b quod illa verba referuntur ad executionē magis quā ad substantiam dispositionis, vt ibi dixi. & plenè in. l. prima. j. de condit. & 1 demonstra. Quæro † vtrum conditio inducta per relatiuum, sit conditio tacita vel expressa. Gloss. hic no. dicit qđ est conditio tacita, vt hic dicitur in gl. quæ incipit, tacita. Contra hanc glos. videtur tex. in l. nuper j. de leg. iij. & l. ij. ſ. de condi. instī. & dicta. l. ij. de hære. instītu. vbi inter ſ, & qui, nō est differentia. Sed dico quod ista gl. est vera. c Text. est in l. j. j. de condi. & demonstra. vbi 2 hoc examinabo. †Quæro, quid si aliena e ui partem Stichi: an adhibeatur illa distinctio an alienauerim ex voluntate vel ex necessitate? Gloss. vltima videtur dicere quòd sic, dum in princip. fui dicit, dic vt j. titu. ij. l. xj. §. si rem. de adi. leg. l. rem legatam. Sed d hoc non esset verum referēdo ad casum legis, quando dixi Stichum, qui meus erit: quia siue alienet ex necessitate, siue ex voluntate, conditio deficit: vt l. scribit. de au. et argen. leg. in fine. Sed quando rem legasset simpliciter: tunc procederet. Ita dicit Dyn. 3 Extra glo. oppo. † hic dicitur quod debet ītelligi, qui meus erit, idest quatenus meus erit. contra, cōditio impleri debet in totum, nec debet scindi: vt l. cui fundus. de condit. & demon. & C. de condi. instī. l. penul. cuius contrarium hic dicitur. Respon. & not. hoc quandoq; conditio cōfertur in eius potestatem, cui relinquitur: et tunc si consistit conditio in dando, non potest diuidi: vt dicta. l. cui fundus. Idem si in faciendo nō potest diuidi, nisi secundū distinctionem posita m in d. l. penul. de condi. instī. Quandoq; conditio non confertur in potestatem alicuius sed in aliquem euentum: & tunc aut conditio est implēda in ipsa circa ipsam rē, de qua fit dispositio: & tunc diuiditur: vt si dicat, si hoc erit, id est quatenus erit. Eadē ratione in dispositione, quæ confertur in istius conditionis defectum: vt infrà. de e clarabo. Si verò conditio confertur in alio quam aliam rem extrinsecam ab eo, de quo fit dispositio: tunc non potest scindi: vt dicta. l. penul. de condi. instī. & l. si ita fue 4 rit seruis. de ma. testam. Et faciunt † ista ad quæstio. secunda. Primò ad illam clausulam, si non valet iure testamenti, valeat iure codicillorum. id est quatenus iure testamenti &c. Ratio apparet: quia cōditio con

& sempronio, quō debeant intelligi. vide Soc. in l. si quis cū totū. ff. de exce. rei iudi. an relatiuū faciat expressam cōditionē, Ita qđ impediat trāsmissionē, vide Socy. in l. j. ff. de cōdi. & demonstr. circa fi.

a ¶Reprehēdit. Adde Bal. idē tenentē cōsi. lxv. ij. li. & vide qđ voluit Ange. cōſi. clxxiij. ſ. q̄ si frater possedit lōgo tpe bona cōia cū fratre defuncto, & veniens ad mortē ē dictis bonis disponat: q̄ hoc nō dicitur adire hæreditatē fratris: sed solùm disponere de iure q̄ in re tanq; communi habet.

b ¶Quid si testator. Adde ad intellectum Bar. hic, & in ver. p̄cedenti. & vide Cor neū in cō. clxix. co. ij. ỹ fi. nec insuper. & in cō. cxcv. col. iij. vers. itē quādo testator. in iij. vo. & latius in cō fi. ccxxij. p totū. in j. vo. vbi eleganter vī remouere quandam cōtrarietatē. Bar. hic.

☞ POMATES.

c ¶Itē. Limita istud, nisi cū cōditione totum eēt appositā dictioni cū p̄ text. in l. qui habebat. & ibi Bar. j. tit. ij. vide Ro. ī cōſi. cccviij. Bar. in l. cū filius. §. dñs. p illū tex. j. tit.

☞ POMATES.

d ¶Relatiuū qsvel q̄. Adde de relatiuo qs vel q̄, Old. cō. cxxvj Bal. cō. ccccxlv. inci. dubium. iiij. in ij. vo. vbi latè ponit de eo qđ tangit alex. in iij. op. ver. fallit si testator. & in materia relatiui adde l. ea tñ ad rectio. ff. đ lega. iij. & l. ñ qđ liquidæ. §. fi. ff. de pe. le. Et an ī dubio p̄sumamus q̄ relatiuū faciat cōditionē, an demōstrationē vid Fel. in c. super literis. n. iij. co. de rescr. & idē est in relatiuo quātitatis, vt p doc. p illū tex. in fi. in l. le cta. ff. fi cer. pet. & ī l. itaq; ad le. Pōp. vidēt Car. cōſi. lxxxiij. ī j. co. & qđ dicitur de relatiuo, idē est ī participio: vt per Barto. in l. j. ī vij. q. ff. đ cōd. & demō. & vid ale. cō. xxvij. in fi. in iij. vo. & cōſi. lxxxvij. in ij. co. vol. iij.

e ¶Alienaui. Adde in quātū alex. ī fi. refert Dy. dicere q̄ si cōce do fundū alicui post mortē meā q̄ si illū a lieno ī vita q̄ cēsēt revocata cōcessio. qđ hoc idē cōsuluit Ro. cōſ. ccxxix. & ſi talis cōcessio eēt facta ecclesię. alle. p Dy. esse casum ī l. Marcellº ſ pau. j. đ do. cau. mor.

a ☞ POMATES. ¶Secũdò facit. Vide quid si in terminis hui⁹ statuti cõ sanguine⁹ ex parte pr̃is esset absens, vide Ang. cõsi. ccxl. inci. statuto indẽno. Et quid si sunt plures, quorũ aliqs fuit in pximiori gradu, aliquis in vltiori, vide Bal. in l. fi. C. de ver. signi. vbi p Mod. Et qd si cõsanguinei ex parte pr̃is vellent cõsentire, vide Ro. cõsi. xxxvj. Et vide Bal. in l. in coniunctione. C. de nup. & i materia hui⁹ statuti vide Feli. c. quoties. in iij. not. de testib. & Ale. in l. § qui quadringenta. in a ij. col. ff. ad leg. falci.

b ¶Dicit statutũ. Adde vltra alle. p Alex. qđ Bald. voluit cõsi. x. in prin. iiij. li. & facit qđ voluit Abb. consi. lxij. inci. quidã Rayneri⁹. ij. lib. q si testator habeat quatuor filias, disponit quod duæ tradentur nuptui in aliqua familia: aliæ verò nubant vt possint. q si oẽs mortant vna excepta, illa i illa familia debet collocari. ↦P. P A V. P.

b ¶Dicit statutũ. Vid Ang. cõ. ccxl. inci. statuto tudertino caueť de materia statuti q mulier nõ possit cõtrahere, sine cõsensu propinquorũ qũo in celligat. vide Ias. in l. fi. C. de ꝟbo. significe. & latissime ad Bart. in l. more. ff. de acqr. hære. vide ꝑterea de q. Barto. hic Abb. & Fel. in c. quoties. col. j. de testi. Bald. in l. in cõuẽtiõe. C. de nupt. & Bar. cõsi. x. & ale. in l. j. col. iij. C. vnde vir & vxor.

c ¶Vel dño. Adde inquantũ ale x. q̃rit an abbas possit hæreditate delatã monacho repudiare, ange. cõsi. xcj. & cxxxiij. vbi plene an monach⁹ filio vel seruo equipa retur. & inquantum ale. reprobato Fede. cõsi. ix. tenet q plat⁹ nõ possit legatũ repudiare. dic tu q Fe. sequitẽ Ro. cõsi. clxx xiij. inci. visis narratis. etiã referẽs do. Io. de Ana. cõsuluisse: et ibi de Bal. facit mentionẽ, qđ fuit sibi cõtrarius. & plura adducit pro opi. Fede. quæ vide ibi. ☞ POMATES.

d ¶Si ex toto. In prin. vide quid p istã legẽ dicat alex. consi. xx. in iij. col. in j. vol. ↦P. P A V. P.

d ¶Si ex toto. Circa tegulã huius l. q idẽ iu dicandũ de argumẽto q de ipso pricipali vide oĩno q̃ habes ad Bar. in l. si conuenerit. §. si nulla. ff. de pigno, actio.

e ¶Augmentũ. adde inquantũ alex. post Dyn. ponit, an si imunitas sit cõcessa alicui, ille teneat proueniẽtia ex noua causa. Bal. cõsi. cxxxiiij. v. lib. & Ro. gõl. cccv. vbi Dy. & Ioan. and. allegat.

f ¶Si ita scriptũ. Inducit iste tex. ad q̃stionẽ: an ille cui concessa est immunitas collectarũ teneatur ad collectas guerræ. Dyn. decidit q sic, p l. j. C. ne. licet. in emp. spe. se exc. li. x. cõtra. decidit Ray. p. l. j. C. de superindic. li. x. Bal. hic concordat opi. si collecta imponit, simpliciter, pcedat opi. Dy. si p modũ augmẽti, pcedat opi. Ray. vide qđ no. in l. ij. ff. de iur. immu. Io. and. in addi. Spe. in ti. de censi. §. j. & vide do. ant vbi amplè loquit in c. peruenit. de censi. and, Barb,

g ¶Alterum. adde vt per Pau. de Cast. consi. xviij.

tos facit eos teneri in solidum, vt duos reos debẽdi: & per petitionem vel partis perceptionẽ factã ab vno, non inducit diuisio. h.

1 d. & est no. & fortis. §. iste. †Not. primã partẽ summarij, q per alternatiuã inducit cõstõ duorũ reorũ. cõcor. C. de consti. pecu. aut. si qñ. Et ad istã partẽ vadit cõtrarium factũ in j. gl. & in ij. gl. in fi. Opp. j. de duo. re. l. antepe. Sol. Ibi fuit relictũ à pluribus cõiunctim sub noĩe appellatiuo, vel per copulã: hic disiunctim, vt dicit gl. Sed huic contradicit l. eãdem. in princ. de du. re. vbi ẽt per copulatiuã inducit constõ duorum reorum in testamento.

2 sed ibi hoc fuit expressum, vt ibi no. Op. †nam in vltimis volũtatibus disiuncta posita inter personas resoluitur in cõiunctã: vt l. cũ quidã. C. de ver. sig. Sol. gl. ij. in fi. qđ ibi ponitur inter honoratos: hic inter grauatos, quod est verũ. Sed qñ ponitur inter honoratos, inducitur etiã cõstitutio duorũ reorum: si grauato daretur electio: vt l. si Titio aut Seio. j. tit. j. de mo. cõst. duos re. dixi in l. j. de duo. reis. Ad secundam partẽ gl. signat duo contraria simul. quæ debent diuidi. Opp. j. q †petitione partis inducatur diuisio: vt C. de fideiuss. l. liberum. Gl. ponit multas sol. Vltima est vera ad istud cõtrariũ, videlicet qđ hic vnũ tm̃ pro parte conuenit, & exigit: ideo pro alia parte põt conuenire eundẽ: vt l. reos. C. de fideiuss. in lege contraria conuenit oẽs pro suis partibus, meritò videtur diuidere. & istã tenent doc. qđ declarauit in l. ex duobus. in iij. q. de duo. re. Op. ij. q per petitionẽ partis in ducatur diuisio: vt l. si creditores. C. de pac. Gl. dicit habes hic in litera, altero, & nihil obstat vel pone alterutro p altero. & istud est destruere tex. No. tamen ex hac gl. differentiã significatio

g nis inter alterũ⁸ et alterutrũ: quia alterutrũ importat q quẽvolo. Vnde alij dicunt q est speciale fauore legati: qđ gl. reprehendit per l. reos. C. de fideiuss. quæ reprehensio est vera quãtum ad petitionẽ partis: sed q̃tum ad perceptionẽ de qua loquitur l. si creditores. dic q illa l. reos. nihil ad propositum. Teneas ergo hanc sol. vt statim dicam. Alij soluunt, sicut solutum est contrariũ de d. l. liberũ. quæ sol. est contra tex. d. l. si creditores. Dic ergo, Quã doq; creditor recipit partem ab vno ex his, qui non habent beneficiũ diuisionis. vt erant duo rei scd'm ista tempora: & tunc videtur diuidere: vt l. si creditores. C. de pac. Fallit fauore legati, vt hic. Et sic procedit sequens solutio. Quod plenè examinaui i l. ex duobus de duo. reis. in prima quæstione.

1 ☞ Nomina numeralia duo, tria, & similia, quod sint collectiua.
2 Legatum alternatium q, in una parte est unum, & in alia plura, an dicantur plura legata.
3 Qui promisit centum non potest conueniri ad quinquaginta tanquam promissa, sed debita occasione promissionis sic.

Si ita legatum. Si in vna parte alternatiuæ legatũ est vnum, licet i alia plura: illud quod est vnũ, non recipit diuisionẽ. h. d. Oppo. q quot sunt res, tot dicunt esse legata: vt l. scire debemus. de ver. ob. Sol. ibi fuerũt nominatim: hic verò cõiunctim legata sub noĩe collectiuo octo. Si ergo ex vtraq; parte alternatiuæ essent plura legata disiũcta, possent tũc partẽ de vno, & alterã de altero eligere. Ita logť prima gl. q̃ satis fortis est. No. ex p̃dictis† q ista noĩa numeralia. s. duo, tria, & similia, sunt collectiua: nec dñr distributiua, seu diuisiua.

2 Ad p̃dicta† op. de l. si sterilis. §. fi. de ac. emp. dicit gl. ibi in contractibus: hic i vltima volũtate. Certè q̃tũ ad hoc nõ est dria iter ea: vt l. scire debemus. vel dicit gl. ibi fuit ꝓmissio annua, ex qua resultãt plures obligationes: hic verò legatũ fuit vnũ. Istud vr̃ cõtra l. si Stichũ. §. stipulatio. de ꝟb. ob. Tu dic, si i stipone ãnua venit aliqd ipl̃ẽdũ ex parte eius, cui stipulatio q̃rit, q persone eius cohæreat: tot sunt stipones, quot sunt ãni: vt l. si seruus cõis Męuij. §. fi. de stip. ser. ita logť l. si sterilis. §. fi. & gl. hic notabiliter sic ꝛtelligit. Veniebat eñ ibi habitatio q̃ psonæ coheret. dixi de hoc plenè in d. l. si seruus cõis Męuij. §. fi. Quæro, dicit hic q i alterutra cã vnũ legatũ, &c. qd est hoc dictũ? Glo. exponit duobus modis. Primò vt exponamus i alterutra. i. vtraq;, vt sit sensus, in dispositione alternatiua est vnũ legatũ tm̃. Vel aliter, vt stet pro priẽ: & erit sensus: In dispositiõe alternatiua i qualibet parte alternatiuæ est vnũ legatũ; & sic sunt duo. Et sic istæ duæ expositiones sibi cõtradicũt: vt j. tit. j. l. si illud. q̃ facit p prima expositione cõtra scd'am; & j. de ver. ob. l. scire debemus. §. stipulationẽ. j. e. l. planè

pl anè la j. §. pe. q̃ faciũt p scd'a expositiõe. Glo. dicit q q̃libet expositio p õt esse bona: qa vnũ legatũ est ppter vnã p̃stationẽ: sed duo ppter duarũ rerũ nominationẽ. Quæ gl. verũ dicit: tñ quãtum ad istã legẽ nõ est mens Iurisconsulti. Sed vult hoc dicere: testator hic legauit lectic̃aros octo. Ista pars cõtinet vnũ legatum ppter nomẽ collectiuũ octo. demũ subiũxit, aut in singulos certã. Ista pars cõtinet plura legata, ppter distributũ, singulos. & tñ nõ põt diuidi: qa in vna parte alternatiuæ est vnũ legatum. hoc vult iste tex. vide eũ. Vltimò vide glo. fi. q̃ nihil facit. Quæro,

3 †vtrũ istud scire sit vna stipulatio vel plures, est vtile ad aliud, quã ppter hũc §. Dic q sic, ad multa, vt no. in l. scire debemus. j. de ver. ob. & ibi dixi. Nam si ꝓmittis mihi dare centũ: possùmne te cõuenire ad quinquaginta tanq̃ promissa, dicit ibi gl. qđ non sed agam tanquam debita mihi occasione promissionis.

1 ☞ Valuit concessio regni Hierusalem facta per papam regi Carolo.

ID quod apud hostes. Id, ĩ quo habemus spẽ postliminij, põt legari. h. d. Opp. j. de ver. ob. l. liber homo. in fi. la pícola. Glo. variauerũt in so. cõtrarij. Nã ibi dicit, aliud in legato q̃ in stipulatiõe. l. in testamẽtis. j. de regu. iur. Rõ, qa legatũ cedit à tẽpore mortis. Certè hoc est contra regulã Catonianã, q̃ vult, si nõ valet tũc, cũ relinquit, nec postea cõfirmet, etiã cõtra l. vlt. §. de actio. emp. vbi idẽ in cõtractibus, qđ in vltima volũtate. Solue ergo vt hic in gl. §. q hic loquit in re, q̃ semel fuit nr̃a: & postea ab hostibus occupata, ĩ qua valet stipulatio, & legatũ ppter spẽ, quam habemus iure postliminij. Et hoc vult dicere tex. hic iure postliminij consistere, &c. contraria loquũtur in rebus, quæ semper fuerũt hostiũ. Et ideo dico† qđ pa

a pa, qui cõcesit regnũ Hierusalẽ regi Carolo, & successoribus: licet de eo nil teneat, cõcessio valuit: quia semel fuit ecclesię: & sic cõsistit, ppter spem postliminij. Facit contra prædicta extra de re iudica. c. abbate sanè. lib. vj. Sol. Ibi fuit donata res hostiũ sub conditione, scilicet si capitur. quod licet. Prædicta verò habent locum, qñ simpliciter conceditur. Facit l. liber homo. j. de verborum obligatio. & quod ibi not. & ibi etiam dixi.

1 ☞ Electio uel optio si pertinet ad filiumfamilias uel seruum, an & quando sine consensu patris uel domini fieri possit.

VIanus. Seipsam summat. Opp. de l. fi. i prin. de ver. ob. Gl. hic, & bene, ponit plures sol. iter al's dicit, qđ ibi deficit per hãc legẽ suppleť. Et hãc tenet Pe. qa promptũ est leges legibus cõcordare. Aliã ponit qđ ibi seruus vel filius q̃sluit ius eligẽdi per suã positionẽ: hic secus. Et hãc tenet Dy. Pro qua facit. C. de cõd. i ser. l. si vxor. & qđ ibi no. & Instit. de ꝟ. ob. §. ex cõditionali. Tu dic iungẽdo simul: Quãdoq; filius vel seruus habẽt ptãtem eligendi ex sua opera & positione: & tũc põt ipse solus eligere: vt d. l. fi. de ꝟ. ob. & l. si stipulatus fuerim illud. i prin. co. tit. qđ apparet: qa põt sibi liberè solui: vt l. qđ seruus. §. de po. & l. si vnus. i prin. de pac. qđ nõ eẽt, si ipse nõ posset eligere. Quãdoq; hoc habet ex positione alterius: & tũc aut est optio, aut electio ĩ alternatiuis. † Primò

1 casu in alternatiuis nõ põt eligere, seu optare sine patris vel dñi iussu, vt hic: qa iõ optione legata nil est in obligatiõe: et sic optio est magis ius q̃rẽdi q̃ ius q̃situ. Vnde nõ trãsit in dñm, nec p filiũ vel p seruũ põt explicari sine iussu. sicut diximus in l. q in alie na. de acq. hær. Sed qñ est electio in alternatiuis, tũc vtrũq; est in obligatione: & obligatio statim quæritť dño, & remanet electio, quæ est mẽri facti: & sic debet explicari per filium vel seruum: nec trãsiuit ad patrem vel dñm: vt insti. de stipu, ser. §. sed cùm factum. dixi in l. si stipulatus fuerim illud aut illud. j. de verb. obli.

1 Grauare quando possum eũ, ad quem per mediam personam de meo peruenit.
2 Fideicommissum purè & simpliciter à patre uel domino, filio uel seruo hæredibus institutis, an uideat: quia intelligatur tacita conditio cũ erunt sui iuris. & nu. 4.
3 Qui aliquid capit ab hærede, & illud idem hæredi restituere rogatur, an uideat.
4 Filius & seruus dicuntur hæredes nudo nomine: non quod ad eos pertineat actio directa, nec utilis.
5 Filio uel seruo quòd sint hæredes solo nomine, prodest.
6 Quod dicitur in l. si pater familias. de seruo instituto, quę putabat liberum, habet locum in filiofamilias, quem quis putabat sui iuris.
7 Substitutione pupillari facta per hæc uerba, quisquis mihi hæres erit, & seruo uel filio adeunte portionem suã iussu patris uel domini: & tempore mortis pupilli filius uel seruus reperiuntur sui iuris, poterunt esse hæredes ex substitutione.
8 Filius, cui relictum fuit fideicommissum, quo iure aget contra patrem.
9 Dispositio huius legis an hodie habebit locũ tã in hæreditate pfectitia, quã aduentitia.
10 Dispositio huius legis loquens in filio legitimo naturali habet locũ in filio arrogato.
11 Restitõe facta à patre filio in casu huius legis, in filiũ trãscũt actiones ex Trebelliano.

a ¶Hierusalem. Adde de p̃te papæ, & Imperatoris in Saracenos, Old. cõ. lxxij. & lxxxvij. & cj.

2 ☞ Aduerte qđ retenta illa opi. p vera in l. quãuis. C. de fideic. q pr̃ teneať emãcipare filiũ vt sibi restituere possit fideicõmissum. Bar. in hac l. cũ filio. ꝟ fic. sed q̃ro. tenet q nõ põt pr̃e tinere fructũ medij tẽporis. cõtrariũ tñ alle. i l. epistolã. §. fi. ff. ad Tre. ita vr̃ sentire do. Alex. in addi. ad Bal. in d. l. q̃uis. Tu dic, licet faciat do. Ale. ar. de dictis bar. ibi tñ nõ arguit contrariũ ẽ dicto, & merito: qa logť ĩ diuerso casu. Præterea posset solui aliter, prout tradit dñs Alex. ij. a-postil. magna, q̃ vidť Aliter ẽt posset dici, vt colligit ex dictis Bar. in hac l. cũ filio.

VM filio. Difficilis ẽ lex ista. Qui capit cõmodũ per mediã personã alte

1 rius ex vltima volũtate, põt onerť fideicõmissi grauari. & si extraneo restituerť grauerť: tũc vt hęres Trebellianicã quartã de ducet: si ei, per quẽ acqrit, nõ vr̃ grauatus vt hæres: nec quartã deducet. & fideicõmissario mortuo ante diẽ cedentẽ fideicõmissi remanet penes grauatũ. h. d. Diuide. Primò ponit vnũ dictũ. Sed ò illud declarat. Tertiò ponit vnã illationẽ Iuliani. Quarto ponit aliã illationẽ authoris legis. Sc'a ibi ac tunc. Tertia ibi: deniq;. Quarta ibi: & ideo. Op. ad primã partẽ. Nã nõ possum grauare eũ, cui nil relinquo: vt. C. de fideic. l. ab eo. j. ti. ij. l. j. §. sciẽdũ. Sol. licet hic dño vel patri nil relinquať: tñ ex relicto facto filio vel seruo aliqd ad eos puenit ex legis dispositione: iõ sibi videor reliquisse: vt l. cõficiunť. in prin. §. ti. j. Sed cõtra hoc istať fortiter. Illum, ad quẽ bona mea deuenerũt ex legis dispositiõe vel ex casu, nõ possum onere fideicõmissi grauare: vt l. fed & si sic. §. j. j. ti. ij. & l. fin. in prin. ad leg. Fal. l. q fundũ. §. q filios. Sol. Illud, qđ relinquiť filio vel seruo cõsiderato p̃senti statu, debet acqri statim patri vel dño: meritò grauari põt onere fideicõmissi. In contrarijs nõ stat

1 tim q̃riť cõsiderato p̃senti statu, sed si ad eũ puenit ex pòst facto, fuit ex quadã fortuna. Hic ergo acqriť patri vel dño ex potestate legis & volũtate testatis, q hoc sciebat, cõsiderata potẽtia præsentis status. In cõtrarijs ex potestate legis, & ex fortuna, non ex volũtate testatoris, q hoc ignorabat vtrũ p hos sibi q̃ri debebat vel nõ. Opp. qđ etiã eũ, ad quẽ aliqd ex mea volũtate deuenit p mediã psonã, nõ possum grauare: vt substitutũ exhæredati cui aliqd legaui: vt l. miles ita hr̃dẽ. §. si miles. de testam. mili. & j. cũ qdã. C. de leg. Solu. Ille spãlis & singularis casus est. & no. in d. l.

1 cũ qdã. per dictã gl. & Cy. Vt ergo† iste articulus circa primã partẽ tibi liqueat, cũ q̃riť an cũ, ad quẽ deuenit qd p mediã personã de meo possum grauare: sic distingue: Aut ad eum deuenit ex volũtate testatoris, aut ex legis positione, vel alio fortuito casu. Primò casu, aut ad eũ puenit aliqd nõ cõtinens cõmodũ pecuniarij: & nõ põt grauari: vt j. co. l. planè. ij. §. fi. cũ l. seq. Aut puenit ad eũ cõmodũ pecuniarij: & põt grauari: licet pueniat ad eũ per mediã p̃sonẽ: dũmodo sit substitutus legatario vel fideicõmissario, vel donatario cau. mor. vel cui debet dari cã cõditionis ipl̃ẽdæ: vt d. l. ab eo. & l. j. C. cõmunia de lega. & j. eo. l. qdã testõ, §. fi. Et hoc regulariter fallit in substituto exhr̃dati, cui erat legatũ: vt dictis legibus. Sed ò casu, qñ aliqd puenit ad eũ ex legis dispositiõe, vel ex casu fortuito: tũc qñ ad eũ eliť peruenturũ incõtinẽti cõsiderato p̃senti statu: & põt grauari, vt hic. Sed quãdo ex interuallo ex casu: qa fortè erit hæres ab intestato vel ex testamẽto & tũc aut grauať sub noĩe appellatiuo, vt hr̃dẽ hæredis, vel hæredẽ legatarij: & tũc valet. Aut sub nomine ꝓrio. & tũc non valet: vt j. tit. ij. l. fed & si sic. §. j. & rõnẽ dic vt ibi. Venio ad secundã partẽ, & op. ꝓ m Dy. lic: qđ meũ est amplius meũ fieri nõ põt: vt l. ꝓprias. C. de leg. & l. mea. j. de cõd. & dem̃. & l. cætera. §. j. j. eo. Sed iste res iã sunt filij. qa ipse est hæres institutus, vel sibi legatũ: ergo à patre sibi legari nõ põt. Sol. Hoc ideo: qa mometo nõ residet penes filiũ vel seruũ, sed trãsit in patrẽ vel dñm: vt l. placet. de acq. hær. Sed opp. & intro gl. si do tibi rẽ vt statim ad me reuertať, ista datio est inutilis, & p cã nõ trãsferť dñium: vt l. q sic. j. de sol. Sed in ꝓpositio si pater restituat filio: statim p filiũ quæriť patri: vt d. l. placet. & l. j. si a pa. gs fu. ma. ergo patet illud fideicõmissum esse inutile. Sol. Quidã fatenť cõtrariũ q fideicõmissũ nõ tenet, nisi hoc ꝓcederet ex volũtate pr̃is vel dñi, q mamumitteret vel emãciparet filiũ vel seruũ. & exponit hoc ex pona, i. ex volũtate. & illud ientit gl. j. & gl. iij. i pr̃i. et alia gl. circa

a ☞ Hæc verba. Hic verò in relicto alterius, q̃ ſi ſeruo præſtaẽ, ſunt defectiua. Dic ergo melius ex fide exemplaris noſtri ſcripti. Hic verò erat relicta alia res q̃ ſi relinquereẽ ſeruo, dño acquireret. vñ videtur, &c. Alexã. Loſgus.

ſi.legis q̃ eſt ſup ver.patris. Sed glo.nõ ſtat in iſta expõe, & meritò. Nã eſt cõtra verdeniq;. & c. vbi iſtaverba exponunt. Nam qñ pr̃ vel dñs teneẽ ex ꝓſona filij vel ſerui, dicit teneri vt hr̃s. Qñ teneẽ, ex perſona ſua, teneẽ vt alius cõmodũ capiẽs ex teſtõ: nõ vt hr̃s, vt hic. & hoc volunt dicere iſta verba. vñ adhuc remanet contrariũ: qa reſtitutio videt inutilis. Soluit ergo glo. alio mõ, ſcilicet q; pr̃ vel dñs fuit rogatus ſub cõditiõe, vel in diẽ. Vñ qa pẽdente cõditione poterit manumitti vel emãcipari: ideo valet fideicõmiſſum, & reſtitutio non erit inutilis. & hæc ſol. eſt in iiij. gl. vide eã. Iſtud eſt diuinare. Vñ dicũt alij q; põt eſſe q; pater recuſabit hæreditatẽ ſibi ꝑ filiũ acqſitã. Vñ ipſe filius ſibi capiet totaliter ad ſui cõmodũ, & interim dabit curator, ꝑ l. fi. ſ. ſinaũt pr̃e. C. de bo. q̃ lib. & ſic erit vtile fideicõmiſſũ. Et ad illũ caſum retulit ſe iſta lex. Sic & aliãs filius ſentit cõmodũ: qa ſibi reſtituit. & ibi ſentit cõmodũ qñ pater diſſipat: vt l. Imperator. j. ad Treb. vide gl. & iſtud non placet: qa ſi pater renuit ſibi q̃ri ꝑ filiũ nõ põt dici q; teneat fideicõmiſſum ex ꝑſona patris. imò apud ipſum filiũ remanet ipſo iure: cũ ipſe ſit hr̃s. l. ſi hæres inſtitutus. in prin. ad Treb. & j. eo. l. ſeruũ filij. §.

2 j. Sol. ergo gl. quarto modo, ſcilicet q; † pater hic fuit rogatus purè: tamẽ ineſt tacita cõditio de reſtituẽdo, cũ erit ſui iuris: vt j. ad Treb. l. vbi pure. & iſtã ſo. ſequunt doc. noſtri Dy. & Pet. tñ Ol. limitat vt ſtatim dicã in ſequẽti cõtrario. vide glo. Opp. cõtra hoc: qa ſecũdũ hoc indiſtinctè poterit à patre vel à'dño relinqui purè filio vel ſeruo: qa ſemp tacita cõditio ineſt expreſsè, cõtra tex. Inſti. eo. ſ. an ſeruo. & j. eo. l. à filio. & l. quæſitũ. in princ. & j. qñ dies le. ce. l. cũ legato. in fi. Sol. dicebat do. Old. ego intelligo q; hic erãt aliqua verba in fideicõmiſſo, q̃ ſapiebant reſtitutionẽ eſſe dilatã in tẽpus exiſtentiæ ſui iuris: vt d. l. vbi purè. & vr̃ ꝓbari ꝑ tex. in l. in fideic. ſ. ſi filio. j. de leg. iij. al's ab initio fideicõmiſſum nõ valeret, nec cõfirmareẽ ex poſt facto impediente regula Catoniana: vt ī d. ſ. an ſeruo. Ego credo dictũ. d. Ol. eſſe verũ qñ pater inſtituit, & ab eo relinquit legatũ, vel fideicõmiſſum filio. Ita loquunt iura allegata per eum. Sed iſte caſus nõ eſt hic. Sed qñ iple filius inſtituit hæres, & pater rogat de reſtituẽdo ipſi filio, vt in caſu noſtro tũc indiſtinctè legãdo vel fideicõmittẽdo ſimpliciter videt legatũ eſſe dilatũ in tps exiſtentię ſui iuris. Et

3 ad hoc † probandũ p̃mitto talẽ diſtinctionẽ. Qñ aliquis capit aliquid ab hærede, & eidẽ hæredi reſtieuere rogat illud idẽ, an valeat, & qñ reſtituere debeat. Diſtingue, aut hæredi debet ſtatim reſtitui, vt qa teſtator expreſsit: aut poſt certũ tẽpus: aut dubitat quia teſtator ſimpliciter locutus eſt. Primo caſu relictũ non valet: qa nullũ cõmodũ cõtinet: ergo &c. vt l. ſi creditori in fi. cũ ſeq̃. j. e. & ar. l. q; ſic. de ſo. Secũdò caſu valet, et poſt tps à teſtatore taxatũ debebit hæredi reſtitui: vt l. ſi à me. ff. ad l. fal. & l. ſi hæres inſtitutus in prin. ad Treb. Tertio caſu valet fideicõmiſſum nec teneẽ reſtituere ſtatī, ſed poſt mortẽ ipſius fideicõmiſſarij videt dilata reſtitutio, vel in tẽpus exiſtẽtiæ ſui iuris: ſi hæres, cui debet reſtitui, eſſet in eius poteſtate: vt l. epiſtolã. §. fi. ad Tre. in tex. & gl. aliàs eſt in l. vbi purè. in prin. cũ gl. & in l. epiſtolã. §. fi. cũ ibi no. eo. tí. Facit j. de au. & argẽ. leg. l. filiã. Ad propoſitũ dico q; illud, qd' pater capit, habet à filio hærede inſtituto: & ipſi filio rogat reſtituere: ergo videt dilatũ in tẽpus exiſtẽtiæ ſui iuris. Nec curo vtrũ fuerũt appoſita verba q̃ ſapiãt dilationẽ vel nõ. Ex p̃dictis ergo habes q; qñ à patre relinquit filio aut relinquit ſub cõditiõe: & valet: Aut purè: & tũc aut ſunt aliqua ẏba in relicto q̃ ſapiũt dilationẽ, & valet. Aut nõ: & tũc aut ipſe pr̃ eſt inſtitutus, & rogatus de reſtituẽdo filio: & tũc nõ valet. Rõ: qa nõ põt cõfirmari ꝑdicte regula Catoniana: vt ī §. an ſeruo. Aut filius ipe eſt inſtitutus, & pr̃ ſibi rogat de reſtituẽdo: & indiſtinctè valet: & vr̃ dilatũ in tẽpus exiſtẽtiæ ſui iuris, vt hic. Prædicta vera niſi in legato liberatis q; ſtati valet, vt j. ꝓx. dicã. Op. et videt q; dñs cogat p̃ſtare ſtati ſeruo: vt j. tit. j. l. ſi idẽ ſeruus. §. ſeruo. illud ponit j. in pe. gl. & ſoluit qd' ſpãle eſt in relicto libertatis, quę

a ſi ſeruo p̃ſtat, dño non acquirit. Hic verò in relicto alterius rei, q̃ ſeruo præſtat. Vnde vr̃ dilatum in tps exiſtẽtię ſui iuris. vide illã gl. Op. & vr̃ qd' qñ legatũ relinquit extraneo, debeat ex perſona dñi: vt l. ſi alienus. j. tit. j. Iſtud cõtrariũ ponit hic in gl. ſuper ẏbo, ex perſona. q̃ eſt in ẏ. denique. & dicit, ſolue vt ibi. Declaro, ſi inſpicimus rigorẽ ẏborũ, debeẽ ex perſona dñi: qa ab ipſo eſt noīatim relictũ: ergo de rigore non debeẽ a ſeruo, ad quẽ poſtea deuenit hr̃ditas: vt l. Celſus. §. j. in fi. j. tit. j. & l. j. in fi. j. titu. ij. & l. ſi plures. Sed cõſiderato effectu debeẽ ex ꝑſona filij vel ſerui: & ita loquit hic. Sed cõtra hoc opp. de l. Neſennius. §. ſeruo. j. ad l. Fal. vbi vr̃ qd' etiã quãtũ ad effectũ debeat ex perſona dñi. Sol. imò ibi debereẽ ex perſona filij vel ſerui. Quod apparet ex eo, qd' ꝑ patrẽ vel dñm deducit Falcidia: & ſic teneẽt hæres ex perſona filij vel ſerui. Sed hæc eſt differẽtia: qa dicta legata videnẽ relicta ab ipſo filio vel ſeruo ex ordine ſucceſſiuo, vt ſic prima legata ꝑ alia nõ minuãtur: & ī hoc hæc lex determinat per illã. Venio ad tertiã partẽ. Opp. primò qd' hic innuit qd' filius inſtitutus ſit hæres. Cõtra, imò pater: vt l. placet. de acquiren. hæred. Gloſſa ſuper ẏbo, ſed & pater. ſoluit duobus modis. Primò: quia verũ eſt filiũ eſſe hæredẽ nomine: tñ effectu acquirit patri: vt. d. l. placet. Alij dicũt qd' pater eſt hæres verè, vt in cõtrario. ſed põt grauari vt hæres: & tunc detrahet Trebellianicã. Itẽ põt grauari vt alius cõmodũ ſentiẽs: tunc nõ detrahet. hoc dictũ nõ placet gl. qa ſecũdùm hoc nulla eſſet differentia vtrũ eſſet rogatus reſtituere filio vel extraneo. qd' eſt cõtra hãc legẽ. Tenet ergo gl. prima ſol. qd' filius ſit hæres nomine, licet nõ effectu. qd' vtrũ ſit verũ declarabitur in ſequẽti cõtrario. vide hãc gl. Opp. cõtra illud, & videtur qd' nõ ſit hæres neq; noīe neq; effectu. ſicut dicimus de ſeruo, q̃ nullo modo erit hæres: ſed facit hęredẽ dominũ, intantũ q; quãdoq; eſt locus ſubſtitutiõi vulgari, q̃ cõcipit in illũ caſum, ſi hæres nõ erit: puta ſi teſtator ignorabat eũ ſeruũ: vt. l. cũ proponas. C. de hær. Inſti. & l. ſi paterfa. de hære. inſti. & inſti. de vul. ſub. §. fi. Huius timore, vt arbitror, dicit glo. qd' licet in prin. dicatur de filio & ſeruo: tñ in hoc verſi. denique. dicit ſolũ de filio, & cautè tacet de ſeruo. Innuit ergo gl. qd' filius eſt hęres nomine, ſed patrẽ facit hæredẽ in effectu. Seruus cñ nullo modo hæres remanet, ſed facit hæredẽ dominũ nomine, & effectu. Ita loquit Iacob. de

4 Are. & Cy. vt dicũt in d. l. cũ ꝓponas. Nos † examinemus iſtud, & oſtẽdẽdo vtrunq; mẽbrũ non ꝓcedere. Primò, qd' filius nõ ſit hæres nomine, ſed facit hęredẽ patrẽ. ſicut ſeruus dñm. Videt caſus in l. q liberis. §. hæc ẏba. de vulga. & pup. & de acqui. hære. l. q in aliena. §. interdũ. vbi dicit qd' facit patrẽ hæredẽ. Sed'ò ꝓbo per rõnem: Ille dicit hæres nomine, apud quẽ remanẽt directæ actiões. Ille autẽ dicit hæres effectu, ad quẽ trãſeũt vtiles: vt inſti. de fideicõ. hæred. §. reſtituta. no. in l. ꝓ hæredc. §. Papinianus. de acq. hære. in vlti. gl. Sed cõſtat quicqd filius acquirit, acquirit patri, ſcd'm hæc iura quo ad directas, & vtiles actiones: vt inſtit. ꝑ quas perſo. no. acq. ſ. j. de inuti. ſtip. §. ei qui. & §. alteri. in glo. ij. & no. in §. ſi qs alij. & no. in l. ſtipulatio iſta. §. alteri. de ẏb. ob. & l. ſi tibi decẽ. §. fi. cũ l. ſeq. de pact. ergo filius nõ eſt hęres noīe, nec effectu. Nã gl. expreſsè, in l. ex aſſe. ad Trebel. dicit qd' qñ directæ non remanẽt apud aliquẽ nõ põt dici hæres. Aliud mẽl rum, quo dicit qd' ſeruus nullo mõ eſt hæres, nõ videt verũ. Primò, qa videt cõtra l. q hæredi. in princi. de cõdi. & demon. vbi dicit qd' ſeruus eſt hæres nomine. Scd'ò cõtra tex. & gl. in l. quoties. §. fi. ver. ſed & ſi purè. ff. de hære. inſtit. vbi gl. dicit in fi. ſui, qd' ſeruus eſt hæres nomine, licet non effectu, ꝑ l. placet. ſicut dicimus de filio. Tertiò hoc eſt exp̃ſſum ad Treb. l. qdã. §. ſi ſeruo vbi no. qd' ſi dñs eſt rogatus reſtituere ſeruo qd' oĩa remedia Trebelliani habet, ꝓterquã deductionẽ quartæ: cũ nõ vt hæres, ſed vt dñs ſit rogatus. Innuit igit, ſeruũ eſſe hæredẽ noīe: qa ſi dñs eſſet hæres, haberet etiã deductionẽ quartæ, vt hic. Quartò hoc vr̃ cõtra hãc legẽ. cũ em in prin. dicat de filio, & ſeruo: licet poſtea dicat de ſolo filio, intelligit repetitũ de vtroq; argu. C. de diuer. reſcri. l. j. Quid dicemus? Dico qd' aliquẽ eſſe hæredẽ nomine, põt accipi duobus modis. Primò hoc eſt vt habeat directas actiones: & iſto mõ nec filius, nec ſeruus eſt hæres: qa quo ad directas actiones, & quo ad vtiles facit hæredẽ patrẽ vel dñm: vt d. l. q liberis. §. hæc ẏba. & l. q in aliena. §. iterdũ. & in iuribus p̃allegatis ꝓ hac parte. Ad qd' facit l. ſequit. §. ſeruus. de vſuſca. Scd'ò modo accipit hæres noīe. i. hæres noīatus ſeu inſtitutus in teſtamento, licet nõ habeat directas neq; vtiles actiones: & iſto modo dicit hæres ſeruus & filius: vt l. qui hæredi. in prin. de condi. & demõ. & hoc dicit gl. in d. l. placet. ſi bene aduertatur. & in contrario de

5 dicta l. qui hæredi. eſt † aduertẽdũ qd' illud eſſe hæres nomine. licet nullas actiones habeat directas, vel vtiles, quãtũ ad ꝓpoſitũ habet duos effectus. Primus eſt qd' pater vel dñs eſt hæres quo ad oĩa iura, eo modo quo eſſet filius vel ſeruus, ſi eſſet ſui iuris: & ita actiões habet ac ſi ipſe filius vel ſeruus eſſet hęres: vt l. q hominem. §. quidã. de ſol. & hac lege. & no. in gl. iij. huius legis. & in alia gl. ſup verbo, ex perſona. & tñ iſtud tale ius, quod habet pater vel dominus, non põt opponere contra filium vel ſeruũ: cum ex eorũ perſona habeat. Ita loquitur hæc lex. vnde cõtra ipſum filium vel ſeruum non põt deducere quartam: quia cõtra eũ nõ poteſt dicere ſe hæredẽ, vt hic. nec cõtra ſeruũ, vt not. in d. l. qdã §. ſi ſeruo. Hoc ꝓcedit duplici ratione. Prima, quę ponitur hic in tex. quia cũ pater ſit hæres eo modo, quo filius vel ſeruus eſſet: filius autem vel ſeruus ſubijpſi obligatus eſſe non poſſit: ergo & in cõtrario: nec pater ex perſona filij obligatus eſt: ſed ex ſua. Secundò, ratione generali eorum: quia eo priuilegio quod quis habet à me, eo contra me nõ poteſt vti. l. ſi iudex circunuẽto. de minoribus. & in l. amiciſſimos. in fi. de excu. tu. ſcd'm effectum habet: quia quo ad ea quæ ſunt facti, ipſe nominatus habetur vt hęres: licet ipſe nullas actiones habeat directas vel vtiles circa conditiones implendas: vt d. l. qui hæredi. in prin. de condi. & demõ. Simile in d. l. qui liberis. §. hæc verba. vbi hæc verba, quiſqs mihi hęres erit, reſoluuntur in conditionem, vt ibi patet in prin. legis. quæ conditio dicitur eſſe facti: ideo quo ad implementum cõditionis patervel dñs nõ dicitur eſſe hæres: licet quo ad alia ſic. Dices tu, filio vel ſeruo exiſtente in poteſtate quo ad implemẽtum conditionis pater dicitur eſſe hæres: quia filio vel ſeruo adeunte quæritur patri vel domini: vt l. iij. de vulg. & pup. Rñ. non dicit eſſe hæres pater vel dñs, vt ipſe poſſit adire ex ſubſtitutione: qa in eius perſona non verificatur conditio, qſquis mihi hæres erit: ſed filio vel ſeruo adeunte iuſſu patris vel domini queritur patri vel domino: ſicut illud qd' daretur ſeruo cauſa conditionis implendæ acquireretur domino, licet ſeruo deberet dari vt hæredi nominato: vt d. l. qui hæredi. non ergo videtur vera differentia, q̃

6 ſit in gl. inter filiũ & ſeruum. Ex predictis † poteſt reſponderi ad duo dubia. Primum, nunqd illud, quod dicitur in l. ſi paterfa miliãs. de hær. inſti. & Inſti. de vulg. ſubſti. in fi. ſcilicet de ſeruo inſtituto, quem quis putabat liberum, habeat locum in filiofam. quem quis putabat ſui iuris. Ia. de Ra. q; non: quia filiusfa. quo ad aliquid eſt hæres: ſeruus nullo modo, vt hic in gl. Pe. cõtra, vt refert Cy. in d. l. cũ proponas. in vlti. q. cuius opi. prævalet de iure: quia quantũ ad hoc nulla eſt differentia inter ſeruum & filiũ, vt dixi. Et hanc opi. tenet gl. in l. ſi quis filium. in j. gl. de acqui. hę

7 re. licet Pe. non alleget eam. Secundò conſueuit dubitari, † qñ facta eſt ſubſtitutio pupillaris per hæc verba, quiſquis mihi hęres erit &c. ſeruus vel filius adiuit portionem ſuam iuſſu patris vel domini: poſtea tempore mortis pupilli reperiuntur ſui iuris: vtrum potcrunt eſſe hæredes ex ſubſtitutione? Ia. de Ra. in l. iij. de vul. & pupil. dicit q; filius poterit eſſe hæres: quia remãſit hæres: per ea quæ hic no. Ego dico q; iter filium & ſeruum, quo ad hoc nulla eſt differentia, vt dixi ſ. Ad hoc facit l. ſi ſolus. §. fin. de acqui. hæred. Opp. contra hanc partem, & videtur q; contra extraneum pater vel dominus non poſſit Trebellianicam deducere: ſicut fideicommiſſarius primus non detrahit à ſecũdo: vt l. j. §. inde Neratius. ad Treb. Sò. cõtrarium obtinet quando eſt legatum ex perſona ſua: ſed hoc ex perſona hæredis ſcripti detrahit. Facit l. ſi patroni. §. qui fideicommiſſam. ad Trebel. Op. & videtur q; aduerſus filium poſſit detrahere Trebellianicã. Nam ſi pater habet actiones vtiles, & ſic eſt hæres effectu, licet nõ ſit hæres nomine, poteſt detrahere Trebellianicam: ſicut dicimus ī bonorum poſſeſſore, qui nõ eſt hæres nomine: vt Inſtit. de bo. poſſ. §. quos aũt. tamen quia habet omnia iura vt ibi: vt no. ſ. de bono. poſ. hære. petit. l. j. detrahit Trebellianicam: vt l. j. §. bonorum. ad Treb. & ſic pater quo ad filium debet poſſe detrahere: licet non ſit hæres nomine. Sol. bonorum poſſeſſor habet illud beneficiũ à prætore mortuo, & viuo, nõ ab alio: meritò contra alios vtiẽ dicto beneficio. ſed hic pater vel dñs habet hoc beneficium à filio. vnde illo non vtitur contra ipſum filiũ: per ea quæ ſ. dicta ſunt.

Op. C. ad Trebel. l. iubemus. §. idemq; Sol. glo. & bene, qd' ibi pater fuit inſtitutus & rogatus de reſtituendo filio: hic ipſe filius fuit inſtitutus, & pater rogatus de reſtituendo ſibi. Venio ad quartam partem, & oppo. primò. Ratio legis debet eſſe concludens & neceſſaria: ita quod ceſſante ratione ceſſet lex: vt l. adigere. §. quãuis. j. de iure pa. & l. cum tale. §. falſam. de condi. & demonſtra. Sed ratio hic poſita non eſt huiuſmodi: quia idem eſſet in quolibet extraneo, cui fideicommiſſum eſſet relictũ poſt mortem patris: vt l. ſi cùm hæres. quando dies le. ce. & l. hæres meus. de condi. & demon. Sol. glo. duobus modis. Primò fatetur contrarium: & hic ſubaudit, maxime. quaſi dicat, idem in filio, quod in extraneo. Vide gl. ſuper ver. retenturum. hoc non placet. Nã ex illatione quæ colligitur ibi ex dictione, & ideo: & ex ratione ſecunda poſita in fin. legis apparet quod Iuriſconſultus propter illam rationem poſuit hanc concluſionem quaſi dicat aliàs ſecus eſſet. Secundò modo ſoluit gloſ. videlicet quod non ſit idem in extraneo, cui eſſet relictum poſt mortem. In extraneo dico, qd' non ſit mortuus, ſed viuat, licet filius deceſſerit. Et iſta fuit opi. Azo. vt probatur in glo. ſeq. Iſtud diſplicet plus, quã' præcedens dictum: quia ſecundum hoc non eſſet ratio differentiæ inter filium & extraneum iſta, quæ dicitur in tex. ſcilicet quia ex perſona patris vires accipit. Sed ratio differentiæ eſſet accidentia facti: quia filius deceſsit, extraneus non: quod eſt contra mentem huius legis. Alij ergo, vt Iac. de Are. intelligunt hanc partem alio modo penitus extraneo. Pro cuius euidentia debetis ſcire qd' ille qui rogatus eſt reſtituere quicquid ad eum peruenit, non tenetur reſtituere fructus: vt l. quod his verbis. j. de lega. iij. & hoc ſi eſt rogatus reſtituere extraneo. Sed ſi filio ſuo: tunc in reſtitutione veniunt fructus: vt l. in fideicommiſ. §. cum Pollidius. ſ. de vſu. & hoc propter votum parentum, quod eſt vt filijs ſemper acquirant: vt l. ſcripto. vnde li. & l. nihil. §. primo. de bo. lib. Hoc præmiſſo ſic pone caſum, ſi pater rogatus eſt poſt mortem ſuam reſtituerè filio ſuo quod ad ſe patrem peruenit ex hæreditate vel legato filio relictis: & ſic fructus interim percepti veniebant: ſi filius moritur viuo patre, omnino id patrem retenturum, id eſt compendium fructus. ſubaudi: quia ſi filius viueret, non retineret, & ad hunc ſubauditum caſum de vita filij venit ratio quæ ſequitur, quod fideicommiſſum vires recipit ex perſona patris: licet eius votum eſt quærere filijs. Ita intelligit ipſe. Certè licet iſte intellectus ſit in ſe verus, quantum ad legem eſt omnino extraneus: cum hic de fructibus nulla fiat mentio. Præterea, cum lex iſta tota loquatur de filio & ſeruo ſecundum lect. quam ſ. tenui, iſta lect. non congrueret niſi in filio: cum non ſit votum domini quærere ſeruo: ſicut patris quærere filio. ideo ego lego hanc legem alio modo clarè & aperte. Pro cuius euidentia debetis ſcire quod quando primò teſtator reliquit aliquid alicui: & poſtea iubet tertiam perſonam accipere: & poſt tempus legatario dare qd' legatum dicitur eſſe purum, & legatarius ante tempus decedens tranſmitteret ad hæredem: & ille tertius, qui iuſſus eſt accipere, & dare legatario, videtur electus vt nudus miniſter, vt l. à filia. §. alumno. j. ad Trebel. & l. liberto. §. Largius. j. de annu. leg. cum ſimi. Item poſito quod ad hæredem non tranſmitteret legatarius: non remaneret apud illum nudum miniſterium: vt l. ſi qs Titio. j. titu. j. Hoc præmiſſo caſus eſt clarus: quia primò fuit relictum filio, poſtea fuit iuſſus pater ipſi filio reſtituere poſt mortem ipſius patris: ſi filius moritur interim, quæritur an apud patrem debeat remanere? Videbatur quod non: quaſi pater ſit nudus miniſter. Tamen Iuriſconſultus determinat hic contrarium quia pater non eſt nudus miniſter, ſed ex perſona eius capit vires legatum. Secus ſi aliquis eſſet iuſſus dare extraneo quod ipſi extraneo eſſet relictum, vt ex prædictis patet. hunc caſum credo verum. Opp. q; iſte verſi. videtur deſtruere omnia præcedentia. Innuit enim quod non videbatur relictum poſt mortem patris, niſi exprimatur. Cuius contrarium videtur dictum ſ. Sol. ſ. eo. dici q; videtur fideicommiſſum dilatum in tempus exiſtentiæ ſui iuris: quod poteſt eſſe mortevel emancipatione. hic loquitur quando expreſsè fuit collatum poſt mortem: & ſic in vnum caſum tantum. Expediui me de contrarijs. Veniamus ad quæ

8 ſtiones. quæro primò, quia regula eſt † q; lis nulla poteſt eſſe iter patrem & filium: quo iure aget filius, cui eſt fideicommiſſum relictum, contra patrem? Rñ. aut eſt inſtitutus pater, aut filius. Primo caſu, aut pater non vult adire: & non poteſt cogi per filium, niſi poſtq̃ erit ſui iuris, ſecundum gl. in l. cogi. §. ſi pater. ad Tre. licet Ia. de Are. aliter dicat. qd' dicvt ibi. Aut pater adiuit, ſed nõ vult reſtituere: & tunc aut fuit relictum fideicommiſſum ſtatim: & non valet: vt no. j. eo. l. à filio. & ſ. dixi. Aut fuit dilatum in tempus exiſtentiæ ſui iuris: & non eſt dubium quod poteſt habere actionem ex teſtamento. Si verò filius fuit ipſe inſtitutus, vt in caſu noſtræ legis tunc aut pater non vult iubere filium adire: & tunc non præiudicat filio, quin factus ſui iuris poſſit adire: vt l. is qui hæres. §. fina. de acquiren. hæredi. hodie ſtatim poteſt filius

a ¶Vindemia videt. Et vide do. Petr. in c. per tuas. de dona. And. Barb.

adire, per l. fi. C. de bon. quæ libe. Si verò filius iuſſu patris adiuit: & ſic patri quæſita eſt hæreditas: tunc cũ fideicõmiſſum ſit dilatũ in tempus exiſtentiæ ſui iuris, vt dixi ſ. non eſt dubiũ q̃ factus ſui iuris agit actione ex teſtamẽto. &

9 hoc ſecundũ iſta iura. †Sed quæro, nunquid hæc lex obtinet ſecundũ iura hodierna: pone, quidã inſtituit filiũ, & rogauit patrem de reſtituendo filio vel extraneo. Videndũ eſt de viribus fideicõmiſſi. Dices tu. in hæreditate profectitia habet locũ hodie ſine dubio: quia nihil eſt hodie immutatũ. qd̃ nõ placet: imò dic q̃ prima pars huius legis, prout dicit q̃ à patre põt relinqui filio inſtituto: procedit ſine dubio, & olim, & hodie in profectitia. Secunda pars vt dicatur capere à perſona filij. quando relinquit extraneo qñ à perſona patris, relinquit ipſi filio: etiam ſecũdum iſta tempora non habeat locum in hæreditate profectitia: hoc eſt, in ea, quæ erat relicta filio cõtemplatione patris. Tunc enim ſemper videtur capi à perſona patris, quia eius reſpectu eſt relictum; argu. ſ. de hæred. inſti. l. quidam cum filium. & ſ. de ſtipu. ſeruo. l. fin. Ceſſant enim illæ rationes, quas dixi, ſcilicet q̃ pater habuerit à filio, vel dominus à ſeruo: imò habẽt à ſe, licet per mediã perſonã filij vel ſerui. Si verò loquitur de hæreditate aductitia, hoc eſt, de relicta cõtẽplatione filij vel ſerui, vel ſimpliciter: dic q̃ idẽ eſt. l. additio. ſ. de acquir. hære. & de vſufru. leg. l. ſi ſerui. & l. ſeq. tũc principiũ huius legis nõ videt habere locum: quia patri quæritur ſolus vſusfructus: & ſi filio reſtitueret, illud idẽ ſibi quereret. Et hoc videtur dixiſſe Roge. in iij. glo. hic poſita. Tu dicas q̃ in ſeruo ſine dubio nihil eſt immutatũ. In filio verò tenendo opi. quã ego teneo q̃ fideicõmiſſum videt dilatũ in tẽpus mortis vel exiſtentiæ ſui iuris: hoc nõ videt procedere quia illo tempore vſusfructus, qui quæritur patri, reuertitur ad proprietatẽ ipſo iure abſq; alia reſtitutione fienda per patrẽ. Sed potes dicere q̃ pater habebit vſumfructũ dũ viuit, & illis fructibus vteretur, & cõmodo fructuũ. In tempus autem exiſtentiæ ſui iuris reſtituet fructus quos percepit medio tẽpore. Pro hoc hæc lex in fi. ſecundũ lec. Iaco. de Are. remanebit ergo apud patrem ſolũ cõmoditas vtendi illis fructibus ex illo cõmodo medio tẽpore. Simile in l. ſi conuerit. ſ. de pac. dot. Secunda pars huius legis, in qua diſtinguitur, vtrũ relinquatur filio vel extraneo, vt primo caſu debeatur ex perſona patris, ſecũdo ex perſona filij. hodie ſi relinquitur à patre filio, nihil eſt immutatũ quãtum ad hoc. Sed ſi relinquitur extraneo, eſt immutatũ: qa olim debebatur à patre, vt à debitore ex perſona filij, vt hic. hodie verò debetur à patre, vt à legitimo adminiſtratore. Sicut dicimus quando relinquitur à tutore pupilli inſtituti. l. peto. §. mater. j. titu. j. C. de fideicom. l. etiam. & C. de re. credi. l. cum etiã. & l. ciuibus. j. de re bus dub. Vel dicamus q̃ partim debetur à patre vt adminiſtratore reſpectu proprietatis: partim vt à debitore reſpectu vſusfructus. †Quæro, quid in filio arrogato? Reſpon. idẽ quod in naturali & legitimo: vt Inſti. de acquiſi. per arro. §. j. & l. ſub condi

11 tione. de lib. & poſthu. †Quæro, vtrũ reſtitutione facta à patre in caſu huius legis tranſeant actiones in filium ex Trebellia no. Circa hoc ſunt glo. cõtrariæ: vna eſt hic ſuper ver. nõ admiſa. quæ dicit q̃ omnia alia remedia Trebellianica, excepta dedu ctione quartæ, habent locũ: ſed inter remedia Trebellianica eſt translatio actionũ: vt C. ad l. Falc. l. in teſtamento. & ibi no. ergo &c. Et huic concor. alia glo. ad Trebel. l. quidam. §. ſi ieruo. Alia glo. hic ſuper ver. non poſſet. dicit contrariũ. Cũ enim ipſe filius ſit hæres, pater non transfert in eũ actiones. Pro hoc videtur caſus j. ad Treb. l. ſi hæres inſtitutus. in prin. Credo primas glo. eſſe veras per tex. l. j. §. ſi filio. verſi. idem eſt. j. ad Treb. vbi eſt caſus. Nam in tota illa lege exponitur illa pars ſenatuſconſulti quæ tractat de transferendis actionibus. & ideo ponitur hic caſus q̃ filio inſtituto & patre rogato ipſi filio reſtituere, habet locum illa pars ſenatuſconſulti. Ad l. ſi hæres. in princ. reſpondeo q̃ ibi loquitur in hærede, apud quem erant actiones directæ, quę ſibi ſufficiũt. hic loquit in filio, apud quẽ nõ erant neq; directæ neq; vtiles: cum totum eſſet quæſitũ patri, ſecundũ iſta tempora: me-

12 ritò pater ei reſtituendo in eum transfert vtiles. †Quæro, pone q̃ alicui eſt relictũ fideicõmiſſum vniuerſale purè: decedit fideicommiſſarius ante reſtitutionem ſibi factã. quæritur, an trãſmittat illud ad hæredem ſuum? Glo. hic ſuper verbo, retenturũ. dicit q̃ non transmittit, per leges quas allegat. Inducit ſimile de hæreditate non adita, quæ non trãſmittitur. Item videtur dicere gl. in l. à teſtatore. de condi. & demõ. & fuit opi. Azo. in ſumma C. ad Treb. circa fi. ij. col. doc. omnes, Dy. & alij dicunt cõtra: qa habemus tex. expreſſos in l. poſtulãte. in prin. ad Treb. & l. cogi. §. idem Metianus. eo. ti. d. l. à teſtatore. & C. de fideic. l. iij. Ad cõtra. ſ. ad l. apud Iulia. §. vtrum. & §. Antiſtia. dic vt ibi no. quia ibi deceſsit fideicommiſſarius ſine hærede. Ad hãc legem reſpõde q̃ hic erat relictum fideicommiſſum ſub condictione. Ad ſimile de hæreditate Dy. non reſpõdet hic, ſed in l. à teſtatore. de cõdi. & demõ. etiã Dy. dicit q̃ aliud in hærede, qui ante aditã hęreditatem nullum habet ius, merito nõ transmittit: ſed id qd̃ habet, ſ. ius deliberandi, trãſmittit hodie ſcd'm formã l. cũ antiquioribus C. de iur. deli. ſed fideicommiſſarius vniuerſalis habet actionem ex teſtamento, quã transmittere põt. Facit qd̃ dixi. ſ. de acquirẽ.

13 hære. in l. is poteſt. Quæro quid? †ſi fideicommiſſarius vniuerſalis decedit poſt mortem teſtatoris ante aditam hęreditatem: an transmittat ad hæredes. Quędam gl. tenet qd̃ non, per legem quam ita. in prin. ad Treb. & ibi no. in glo. parua ſuper ver. adeat. Alia gl. idem in l. iij. de reg. cato. dicunt enim qd̃ dies fideicommiſſi vniuerſalis non cedit niſi ab adita hæreditate. Idem tenet Dy. j. de adi. leg. l. iij. §. j. Cy. & Iac. de Are. tenent contrarium qd̃ cedit dies quo ad trãſmiſſionem à tẽpore mortis teſtatoris: ſicut in legatis & fideicommiſsis particularibus. Pro hoc in d. l. iij. §. j. ver. idem dicendum. de adi. le. vbi quo ad diei ceſsionẽ æquiparatur vniuerſalis particulari. Facit l. ſi in perſona. C. de fideic. Et hanc partẽ puto verã, per l. cogi. §. idẽ Metianus. ad Trebel. quia videtur permittere qd̃ hæres fideicommiſſarij cogat hæredẽ inſtitutum adire: ergo fideicommiſſarius decedens ante aditã hæreditatem transmittit: licet ibi poſſet aliter intelligi. & hoc poteſt intelligi ex ordine rubricarum. Nam in Codice præmiſit primò de leg. & fideicõ. & ti. ad Treb. & ſic de vniuerſalibus, & particularibus: poſtea in ti. de cadu. tollen. §. cum igitur. & §. in nouiſſimo. dicit indiſtinctè diem legatorum, & fideicommiſſorum relictorum purè cedere à morte teſtatoris. Intellige hoc in fideicõmiſsis vniuerſalibus & particularibus. Si ergo ĩ Digeſtis primò ponit de leg. poſtea ad Treb. & ſic de fideicommiſsis vniuerſalibus: poſtea ponit ti. quando dies leg. ce. intelligo fideicommiſſorum particularium & vniuerſalium, de quibus præmiſerat. Ad l. quidã ita. reſponde q̃ non dicit illud. Vel dic qd̃ cedat ab adita hæreditate quo ad petitionẽ. & ita loquitur gloſ. ibi poſita: ſed quo ad tranſmiſsionem à tpe mortis, vt dixi. Vel dicas q̃ illud eſt verum quo ad impediendam translationẽ fideicommiſsi fa-

14 ctam à teſtatore: aliàs ſecus. Quæro, †poſito q̃ ſit verũ qd̃ nõ transmittatur fideicommiſſum ante aditam hæreditatem, an ſaltem tranſmittat ius deliberandi, ſicut fit per hæredem. Gl. hic dicit qd̃ ſic. no. & vide eam. Idem dicit Azo in ſumma. C. ad Trebel. qd̃ põt tolerari: quia ſi fideicommiſſarius vniuerſalis habet

15 ius deliberandi: vt no. ſ. de iu. deli. l. j. dico etiam † q̃ ſi fideicommiſſarius decederet poſt petitionem factam, licet ante reſtitutionem factam vel ante aditam hæreditatem tranſmitteret: vt l. non iuſtam. C. ad Treb. Quæro, an hæres rogatus cogatur adire, & reſtituere. Gl. hic remittit ad no. in l. eam quã. C. de fideicom. dic vt ibi. & l. ille à quo. §. ſi de teſtamento. in fi. j. ad Tre. Dy.

16 inducit hanc l. in ar. ad q. Vos videtis hic in fi. † ad duo ſingularia dari adiectiuum pluralis numeri. Concor. ſunt in glo. Modò pone, dixit dominus vaſallo, concedo tibi vineas, & ſundũ fructibus plenum: an per hoc videatur conceſsiſſe vindemiam. Videtur quòd non: quia non adiecit adiectiuum plurale, vt hic cũ ſimi. & quia in dubio videtur referri ad proximum: & ſic ad fundum tantum: vt l. ſi idem cum eodem. in fi. de iuriſdict. om. iudi.

a Econtra quod vindemia videtur ª conceſſa, quia eſt pars fundi: vt l. fructus pendentes. de rei vendica. Si ergo totum conceſsit, & quælibet eius pars videtur conceſſa: argumẽ. l. ſi ex toto. ſ. eo. & l. ſi quis cum totum. de excep. rei iudica. Ad hoc facit l. Iulianus. §. ſi fructibus. de actio. empti. & l. Seiæ ex parte. §. Caio. de fun. inſtru. ſecundum Dy. iſtud credo verum, primò: quia illud adiectiuum plenum, licet ſit ſingularis numeri: tamen refertur ad omnia præcedentia vt in l. hæres meus. §. vxori. infrà de lega. iij. Item quia poſito quod nihil eſſet dictum, fructus videntur conceſsi, vt l. fina. j. de iure fiſci. & d. l. Iulianus. §. ſi fructibus.

1 ☞ Iura plurium ſi deueniunt ad unum, ille poteſt facere quod poterat illi plures.
2 Vtilitates reſultantes quando aliquis habet legatum iure ſuo uel iure accreſcendi.

Hæres

3 Hæres quando poſsit repudiare legatum ad incommodum alienum.
4 Petens ex una cauſa quando poſsit ex alia petere.
5 Quando quis poſsit petere partem iure ſuo, & partem iure hæreditario.
6 Petens totam rem ſimpliciter ex una cauſa, tacitè ex alia repudiat.
7 Ceſsionarius an poſsit cogi ut eligat an agat directa, an utili.

1 SI mihi. †Quando plurium iura deueniũt ad vnũ, poteſt ille facere quod poterant illi plures. h. d. & legitur duobus modis ſecundum gl. vel q̃ pluribus eadem res fuit legata coniunctim verbis, & diſiunctim re, vel econuerſo coniunctim re, & diſiunctim verbis. Op-

a ius accreſcendi ª non habet locum poſt legatum acquiſitum: vt l. j. in fi. de vſufruc. accre. ſed hic erat quæſitum: quia dicit, die legati cedente. Huius timore dicit gl. q̃ dies ceſſerat quo ad tranſmiſsionẽ tantũ. pro qua facit l. ſi quis ita. aliàs ei qui ita. & quod

2 ibi not. de cõdi. inſti. Opp. ij. quia videt †q̃ nil releuet, ſiue habeã iure meo, ſiue iure accreſcendi. & ſic fruſtra fuit facta hęc l. ar. l. hęc ſtipulatio. §. diuus. j. vt leg. no. ca. Sol. gl. imò releuat propter onera impoſita cõiuncto, quæ non erant impoſita mihi. Iſtud dictum non releuat, niſi ſecundùm illam lect. quando diſiunctim verbis erit relictum. Vnde tu adde q̃ aliud intereſt quando coniunctim licet enim tunc accreſcat cum onere impoſito per teſtatorem: tamen intereſt propter aliud. Nam ſecundùm iſta tempora hæres non tenetur ad legata vltra vires hæreditarias: nec hodie tenetur ad debita vel legata vltra vires facto inuentario. Si ergo repudio ex perſona mea, & agnoſco ex perſona illius qui me facit hæredem: erit patrimonium ipſius tanto maius. Si repudio ex perſona illius, & agnoſco ex perſona mea: erit hæreditas eius tanto minor. & ſic multum intereſt. Opp. cõtra hoc,

3 videtur †q̃ hæres non poſsit repudiare legatum ad incommodũ alienum, vt l. liberto octoginta. de bo. liber. l. ſi fundum ſub con-

b ditione. §. ſi Titius. j. eod. & quod ibi not. Reſpondeo, quandoq; ᵇ hæres repudiat legatum factum de fundo ad incõmodum alienum, nec cedit ad commodum ſuum: & hoc non poteſt: vt d. l. liberto octoginta. Aut repudiat ad incommodum alienum, & ad commodum ſuum: & tunc aut ille alius, in cuius incommodum repudiat, illud habiturus erat ex diſpoſitione defuncti, ex cuius perſona repudiat: & non poteſt repudiare: vt not. in d. §. ſi Titius. Aut alio modo cedit in ſuum incommodum, ad commodum tamen repudiantis: & poteſt repudiare. Ita loquitur hic:

4 & quod ſ. dixi. Opp. dicitur hic †q̃ ſi quis petit ex vna cauſa, nõ poteſt petere ex alia. Contra, quando duæ cauſæ lucratiuæ habent originem in perſonis diuerſorũ, licet ad vnum deueniat, ex vtraq; cauſa poterit ille ſolidum cõſequi: vt l. ſi ſeruus legatus. §. j. j. eo. & l. ſi is qui. de act. & obli. & doct. tenent in l. qui pupillæ, C. de neg. geſt. Sol. l. Illud verum, quando illæ duæ cauſæ diuerſorum habebãt effectũ ſolidæ exactionis in qualibet. ſed hic nõ erat iſtud. Nam ſi ambo viuerent, vel facerent ſibi partes per cõcurſum, ſi eſſet legatum diſiunctum, vel quilibet admitteretur ad partem ſuam quando fuit legatũ coniunctim: dixi in l. Mæuius. §. duobus. j. titu. j. Oppo. de l. non eſt nouum. de act. empt. Solu. in eodem libello debet peti vt ibi. tamen poſſem petere vel

5 iure meo vel hęreditario. Quærit glo. †vtrum poſsim petere partem iure meo, partem iure hæreditario? Quidam variauerũt. Tu dicas indiſtinctè q̃ ſic. Probatur in l. reos. in prin. de duo. re. Nec obſtat d. l. non eſt nouum. quia fateor q̃ debeat peti in vno libello: ſed tunc petam vel totum iure meo, vel totum iure hæreditario: vel partẽ iure meo, partem iure hæreditario. Quæro: †quid

6 ſi peto ſimpliciter rem totam ex vna cauſa? Reſpondeo, tacitè ex alia repudiare videor, vt hic innuit text. Facit l. fi. C. de codic.

7 Vltimò Dy. inducit hoc prin. ad quæſtionem, †vtrum ceſsionarius poſsit cogi eligere, an agat directa vel vtili? Et videtur hic tenere q̃ non. Contrarium videtur tenere in l. ſi duo. de ſol. Dic vt ibi dixi plenè: & ideo hic non dico.

1 ☞ Difficultas præſtationis in teſtamentis ſubducitur, & legatum firmum manet.
2 Anguſtiæ temporum in contractibus bonæ fidei ſubducuntur ſicut in legatis.
3 Impoſsibilitas ſi eſt adiecta grauato: an utiitur diſpoſitio. remißiuè.

c i d Si quis ſeruos. †In teſtamentis difficultas præſtationis ſubducitur: & legatum firmum remanet. h. d. Et nota §. & ſigna tex. ibi: & anguſtias. Oppo. ª q̃ iſta impoſsibilitas vitiet legatum. Inſtit. de lega. §. fi. & C. de his quæ pœ. nomi. l. j. Sol. ibi fuit legatum ab initio impoſsibile: hic non. Nam teſtator potuit tantùm viuere q̃ ſerui potuerunt duci Ro-

mam. Iſtam tenet gl. in d. l. j. & Dy. in c. ne-a mo poteſt. de reg. iur. lib. vj. Sed hoc videtur contra regulam Catonianam, quæ vult q̃ legatum quod non valeret, ſi tunc moreretur teſtator: nec poſt cõfirmetur. Gl. ideo tranſit ad aliã ſolu. ſ. q̃ hic remouetur quod eſt impoſsibile: ſcilicet feſtinatio. Et hanc tenẽt Pet. & Cy. C. de his quæ pœ. nom. l. j. & eſt vera, vt j. dicam. Tertiam ſol. dat gloſ. Inſtit. de lega. §. fi. videlicet q̃ teſtator dixit hic, quòd hæres conſtitueret ſe ſoluturum intra triduum. quæ ſolu. non congruit literæ. Nam dicit q̃ damnauit hæredẽ ad dan-b dum, non vt cõſtitueret ſe ſoluturum. ideo tene præcedentẽ ſolutionem. Sed ad hanc opin. aſſumò prin. glo. quia videtur contra tex. Inſti. de ver. obli. §. loca. & l. iij. §. ſi quis ita. de eo quod cer. loco. Sol. ibi interviuos: hic in vltima voluntate. Hanc tenet gl. j. de verb. obli. l. fi. §. ſi inter. de reg. iur. l. in teſtamentis. quæ ſolu. eſt vera, ſic intelligendo,

2 videlicet q̃ aliud ſit in cõtractibus inter viuos: ſcilicet ſtricti iuris. Nam †in contractibus bonæ fidei anguſtiæ temporis ſubdu-

e cuntur, ſicut in legatis ᵉ: vt l. inſulam. §. pe-c ſ. loc. & eodem modo in vltimis voluntatibus quæ habẽt inſtar bonæ fidei: vt l. in minorum. C. in quib. cau. in integ. reſtit. nõ eſt neceſ. & hoc tenent doc. in l. j. Opp. gl. de l. item illa. de conſti. pecu. nõ ſoluit. Dicas q̃ ibi anguſtiæ temporum nocent. i. non proſunt vt reus conſtituatur in mora, vt ibi no.

3 Vltimò † vides in hoc §. q̃ impoſsibilitas fuit adiecta grauato: nõ tamen vitiatur diſpoſitio. quod eſt contra commune dictum gl. noſtrarũ. dixi plenè in l. j. de condi. inſtit.

Regula. Seruus dicitur eſſe capax, ſi capax eſt dominus. h. d. Opp. de l. & ſi maximè. de ſer. leg. & l. debitor. §. fi. j. tit. j. Sol. Ibi ſpeciale. Vel dic, quãdo domino non poſſumus legare merè propter conditionem domini, procedit iſta regula: d ſed quando non poſſumus legare miſta conſideratione eius, & rei legatæ, non procedit iſta regula, vt in contrarijs. Sed certè e nec primo caſu procedit regula indiſtinctè quod dic, vt l. ſi ſeruus eius. de acqui. hære.

1 ☞ Voluntas ſequẽs ſeruatur, niſi præcedẽs ſit derogatoria.
2 Legatum ſi primò admittitur purè, poſtea ſub conditione: f iſta ſecunda ademptio nil operatur. Moder. hic tenent contra Bar.
3 Secundum teſtamentum factum à teſtatore, qui in primo di g xit quòd non liceret ſibi pœnitere, valet.
4 Priuilegium conceſſum ab Imperatore, non obſtante aliqua conſtitutione, uel ſtatuto, tollit etiam ſtatuta futura.

f In legatis. ᶠSequẽs †voluntas ſeruatur: niſi præcedens ſit de-1 rogatoria. h. d. Quærit gloſſ. †quid ſi ademi tibi legatum purè, poſtea ſub conditione: 2 an poſterior adẽptio aliquid operetur? Dicit glo. q̃ videor dare ſub contraria conditione. Nam qui diuortium dicit, præſupponit fuiſſe matrimoniũ: vt in auẽ. quib. mod. nat. effi. legi. §. quoniam autẽ. Addo ſ. de diuor. l. Iulianus. ſic qui ponit ademptionem, neceſſariò præſupponit legatũ præcedere. Et ſic per tranſibat Dy. la. de Are. tenet cõtrarium, & huius opi. ſum ſecutus: quia adẽptio fit ad diminutionẽ: ergo non operatur augmẽtũ, ſeu inductionẽ legati: vt l. legata inutiliter. j. eo. & l. ex facto. de hære. inſti. & l. cũ tale. §. falſum. de cõdi. & demõ. & no. in l. ſi ita legatũ. in prin. j. eo. Materiã iſtam vtrũ ad poſitionẽ priuationis ſequatur poſitio habitus, examinaui plenè in l. decem. de ver. obli. Vltimò glo. †quærit, ſi teſtator in primo teſtamento 3 dixit q̃ non liceret ᵍ ſibi pœnitere: vtrum valeat ſecundum quod poſtea fecit. Dicit glo. q̃ ſic, ſi prioris voluntatis expreſsè pœni-

¶Ius accreſcẽdi. Adde inquantũ Alexã. ex mente Bal. Ange. & Imol. vult q̃ ſi teſtator reliquit pluribus domum: & prohibuit quẽlibet alienare partẽ ſuã reſpectu familiæ, q̃ quis non poterit portionẽ ſibi obuenientẽ iure accreſcendi alienare. quod idẽ voluit Pau. de Ca. conſi. ccxxxiij.

☞ POMATES.

¶Reſpõdeo, quãdoque. Hanc diſtinctionem ſequitur Areti. cõſi. cxiij. pro declaratione alleg. etiam Alex. in iij. vol. facit quod in ſimili nota. idem Barto. in l. quòminus. in j. q. ff. de flumi. & per laſ. in vlti. q. quã refert hic Paulus de ca. relatam per Alex. qui idem tenet conſi. cxiij. in iij. vol. Sali. hic.

c ¶Si quis ſeruos. Adde inquantũ Alexã. ponit q̃ ſi teſtator iuſſerit legatum præſtandũ intra meſem à die mortis ſuæ, debet ſuppleri & à die aditæ hæreditatis. & quod ſi teſtator mandat conſtrui opus intra quinquennium quòd non potuit exe-qui, quòd nõ habebunt locũ leges punientes non exequentes. q̃ hoc latius habetur per Ro. conſil. ccccix. & Ro. conſil. cccxl viij. vbi vult q̃ in gratijs papæ angu ſtia temporis ſubducatur.

☞ P. PAV. P.

¶Opp. Quid in aljs diſpoſitionibus vide Ro. conſi. cccxlviij.

☞ POMATES.

¶Sicut in legatis. Ad de in materiã Roma. cõſil. ccccxlviij. incip. in primo quæritur.

☞ P. PAV. P.

¶In legatis. Vide q̃ ſcripſi in l. pacta nouiſſima. C. de pact.

¶Non liceret. Adde poſt Alex. dũ ponit an ſi teſtator dicat, nolo aliud teſtamentũ validũ eſſe niſi ſit ſcriptum aue Maria, &c. quod in terminis conſuluit Bal. cõ ſil. clxxxviij. Et qd̃ voluit Ro. cõſ. cccvj.

P. PAV. P.

a ¶Dyn. Inducit. Ad quæstion. an lex vel statutū derogãs legi vel consuetudini, intelligatur non solum de præteritis sed etiã de futuris. vide Alexan. in l.ſi non ſpecialiter. C. de testa. Arelate in c.ij. de consuetu. vide in Rubr. ff. de oper. noui nunc.

b ¶Non obstãte. Et vide Dyn. in l.ij. C. quę sit lon. consue. ſi dicatur, nõ obstãte cõsuetudine, intelligitᷣ futura sublata. eodẽ modo ſi dicatur, præsentia & præterita, sed etiam futura: glo. est contra Cle. ſtatutū. de elec. ꝙ solū trahaᷣ ad præsentia. Paul. de Lea. tenet ꝙ comprehenduntur præterita & futura. Et dixi qualiter potest saluari ꝙ intelligatur de præterita, non de futura. Tu vide eundẽ do. Ioannẽ in l. iij. ſ. de test. vbi de hoc vide Bal. in l. dudū. C. de contrahen. empt. & vide tex. in l.iij. ſ. diuus. ff. de sepul. vi. & vide Angelū in repet. ſ. ex non ſcripto. vide domi. Anto. in c. ſi. extra de consue. Sed obstat quod no. per. per Rapha. in l. ſi. C. in quibus cauſis reſti. in integ. non est neceſſa. & vide Inn. in c. constitutus. de in integ. reſtitu. And. Barba.

c ¶Aut imperfecta. Adde qñ adẽptio legati facti posit per duos testes probari. Bal. cõſ. ccxxv. j. lib.

d ¶Ineſt maiori. Adde vltra Alex. an in dictis testiũ in maiori ſumma inſit minor. Bal. cõſi. ccxxj. in fi. j. lib.

e ☞ Non bene percipies iudicio meo Bart. mentem in his verbis: niſi videris Paul. de Caſt. hic. qui solus ex pluribus, quos vidi, declarat. Alex. Loſæus.

f ¶Pluralis. Adde in quantũ Alex. tangit an pluralis numerus verificeᷣ in ſingulari. quod voluit Ioã. Cal. conſil. lv. vbi dicit, ꝙ eũ quædã ſubſcriptio mercatoris diceret, Titius & ſocij, rñdit ꝙ non erat falſa, cũ non haberet niſi vnũ ſocũ. Vide etiã qd' voluit Old. cõſil. cxliij. factũ tale eſt, ꝙ ſi testator ſubſtituit posthumos, qd' mr non excludiᷣ ſi vnᵘˢ tm posthumᵘˢ naſcaᷣ, & moriaᷣ. & quod voluit Paul. de Ca. cõſ. cxlvij. ꝙ ſi testator mãdat bona diſtribui in pauperes, poterunt diſtribui in vnum.

teat. Vide glo. Ia. de Are. intelligit ꝙ à prima videaᷣ recedere per ſecundã, etiã ſi de prima expreſsè non pœniteat: & non puto iſtã gl. verũ dicere in terminis hic poſitis in gl. Dicit enim ꝙ ſibi non liceret pœnitere. hoc non põt facere testator. Nõ enim põt ſibi auferre liberã testamẽti factionẽ: quia eſt contra bonos mores: vt l. ſtipulatio hoc modo. de ver. oblí. Et iſta verba nõ continent proteſtationẽ, per quã in ſequenti videatur volũtas deficere: ſed ſolùm tendunt ad auferendũ ſibi poteſtatẽ pœnitendi, qd' non licet. Declarabo plenè in l. ſi quis in principio teſtamenti. j. de legat. iij. Vltimò Dy. inducit† ad quæſtionẽ: Imperator conceſsit quibuſdã comitibus ꝙ poſsint creare tabelliones, & eis cõcedere poteſtatẽ faciendi inſtrumẽta inter oẽs perſonas cuiuſlibet loci, nõ obſtãte alíqua cõſtitutiõe, vel ſtatuto: poſt cõceſsionẽ factũ eſt ſtatutum in aliqua ciuitate ꝙ inſtrumẽta facta à nullo tabelliõe valeãt, niſi habeat licẽtiã à cõi: dubiũ eſt an ſtatutũ ſuperueniens præiudicet tabellioni habenti priuilegiũ ab illis comitibus. Et videᷣ ꝙ ſic: quia cõceſsio Principis tollit effectũ ſtatutorũ præſentiũ, non futurorũ: arg. l. ſi ſtipulatus. ſ. cum ſtipulamur. & l. ſi à colono. de verbo. obli. & l. Rutilia. & in l. in lege. ſ. de cõtrahen. emp. & l. ſi ita. de aur. & argen. lega. Ecõtra ꝙ nõ: ga oẽs effectus cuiuſcũq; ſtatuti in contrariũ obueniẽtis ſunt ſublati: arg. l. placet. de lib. & poſthu. Præterea, tollere potuit effectũ huius ſtatuti futuri: arg. huius ſ. & j. de legiij. l. ſi quis in principio teſtamẽti. Dico ſinaliter ꝙ in dubio ſuſtuliſſe videᷣ etiã ea, quæ in futurũ poterãt obſtari: arg. l. ſi ſeruſtus. ſ. de ſer. vrb. præ. Ita dicit Dy. ad literã.

Vm incertus. In legato generis videᷣ legatus, qui legitimè eſt ſolutus. h. d. No. ꝙ Stichus nõ fuit legatus, ſed facta ſolutiõe de eo fingiᷣ legatus fuiſſe: & ſic in obligatione generis interim nihil eſt in obligatiõe, ſed id videᷣ eſſe qd' ſolueᷣ. Op. j. tit. j. l. Mæuius. ſ. duobus. Sol. Obligatio generis omnes cõtinet, vt quilibet poſsit ſolui, non quod dicatur eſſe in obligatione, vt ibi plenè dixi.

☞ *Proteſtationem ſiue limitationem contractus poni in principio uel fine contractus, antequã ſit perfectus, non refert.*

Ademptione legati facta in alia ultima uoluntate, non tolli ipſo iure legatum, ſed ope exceptionis.

Codicillus dicitur uoluntas perfecta & ſolennis quantum ad emptionem legatorum.

SI ita ſit ſcriptũ. Siue ademptio præcedat, ſiue ſequaᷣ in eodẽ teſtamẽto legatũ perimit ipſo iure. & qd' minimũ eſt debetur. h. d. Not. tex. ibi. & ait, &c. & fortè ratio dubitãdi fuit in iſta lege, quia dicta verba, cui bis legauero, debẽt intelligi de legato facto de eadẽ re, vel de eadẽ ſumma. quod hic remouet. Itẽ an ſit verũ ſi legat hoc modo: Titio lego fundũ & centum, ſiue dicat: Titio lego fundũ, & j. dicã. Item: Titio lego centũ. qd' hic remouet. Itẽ no. † ꝙ nõ refert vtrũ proteſtatio vel limitatio aliqua ponaᷣ in principio vel in fine contractus facti: ſi in ipſo contractu poniᷣ: hoc eſt, anteq̃ contractus ſit abſolutus à partibus: vt l. cõtractus. C. de fide inſtru. facitᷣ l. iij. C. de edi. actio. Op. ꝙ ipſo iure non perimaᷣ: vt l. j. ſ. ſed hoc ita. & ſ. ſed cõſulto. de his quæ in te. delen. Soluit† gl. iſtud eſt verũ qñ in eodẽ teſtamẽto fit ademptio: ſi in alia volũtate, diſtingue: Aut perfecta eſt, quia eſt aliud teſtamentũ: & idẽ: vt l. ſi iure. j. tit. iij. Aut imperfecta, vt in codicillis: & tũc ope exceptionis, vt in contrarijs. Certè codicilli dicunᷣ perfecta & ſolẽnis volũntas, quantũ ad adẽptionẽ legatorũ: vt Inſti. de adẽptio. lega. in principio. C. de fideicõ. l. fideicõmiſſum. & ibi no. & l. datũ. C. de lega. vnde ipſo iure perimentur. De alia ergo volũtate minus perfecta loquiᷣ d. l. j. ſ. ſed hoc ita. & ſ. ſed cõſulto. vt ibi patet. In hoc tñ eſt differẽtia: quia qñ ademptio fit in ipſo teſtamẽto, nõ eſt neceſſaria exceptio facti, vel intentionis: quia põt iudici nõ liquere: vt l. ij. de exceptio. Si imperfecta, requiritᷣ exceptio iuris: vt dicto ſ. ſed hoc ita. & ſ. ſed cõſulto. Itẽ ſi tacitè adimaᷣ: vt l. iij. ſ. fin. de adi. lega. Secundò dicitᷣ hic, ꝙ præſtatur exiguũ. Opp. glo. de l. ſi fuerit. de reb. dub. Solue vt in gl. ibi eſt ambiguitas perſonarũ: hic rerum. Op. de l. qui lancẽ. j. de aur. & argen. leg. Solue vt ibi. Op. de l. ſi Titia. ſ. Seia. eo. tit. Solue vt ibi. Opp. j. pro emp. l. emptor fundi. Glo. dicit. Solue vt ibi: quia ibi non apparet quod ſit minimũ. & ita tenet Dy. Opp. de l. ſcribit. ſ. itẽ. de aur. & arg. leg. Hoc cõtrarium debuit imponi in præcedenti gl. quia vadit in prin. Sol. qa ibi ademit tacitè, ideo non tollitur ipſo iure: hic expreſsè. Opp. de l. idẽ. j. de condi. & demon. Solue vt in gl. quia ibi in libertate, in qua accipimus quod eſt vtilius. Dy. inducit hanc legẽ in arg. ad q. quam dicam in l. qui duos. j. eod.

1 ☞ *Voluntas teſtatoris probata præualet ſcripturæ in augmento & diminutiõe legati.*
2 *Minor quantitas meſt maiori.*
3 *Legatum factum à teſtatore qui uoluit legare plus & legauit minus, in qua quantitate ualeat.*
4 *Dictio ſed & ſi, aduerſatur in facto, & non in iure.*
5 *Nomina ſignificantia quantitatem ſunt appellatiua.*

1 QVi quartam. Voluntas † teſtatoris probata
2 præualet ſcripturæ in augmento, & diminutione legata. h. d. No. ꝙ † minor quãtitas
d ineſt maiori, a ſiue loquamur in quantitate continua,
3 ſiue diſcreta: vt hic. l. j. ſ. ſi ſtipulati. de ver. obl. Circa ſecũdũ † qñ voluit legare plus, & ſcripſi minus, dicitᷣ hic ꝙ valet legatũ: ſed
e non declaraᷣ in quo: ideo quæro in quo valeat. e Videtur ꝙ valeat in minus. & hoc innuit litera, put habeᷣ in litera, ſed ſi plus ſine &: quaſi illa verba ſed ſi, aduerſenᷣ in facto & iure, vt præualeat magis ſcriptura, quã voluntas. & ſ. l. proxima. in fi. In cõ
4 trariũ facit † litera iſta prout habetis in l. ſed & ſi plus. quaſi aduerſeᷣ in facto, & nõ in iure: vt not. in l. ij. ſ. ne quis eũ qui in ius voca. eſt vi exi. & l. ſed & ſi lege. ſuprà de peti. hære. Et videtur tex. de hære. inſti. l. quoties. ſ. ſed ſi nõ in corpore. Gloſ. ſoluit, &
5 bene. rectè intelligendo. Nam† iſta nomina ſignificãtia quãtitatẽ ſunt appellatiua. Si ergo apposuit minus, cũ vellet dicere plus errauit in nomine appellatiuo: ergo nõ debeᷣ legatũ in illo plus. vt l. ſi quis in fundi. ſ. eod. niſi probetur teſtatorẽ aliud voluiſſe expreſsè, & clarè, vt no. in dicta l. ſi quis in fundi. & d. l. quoties. ſ. ſed ſi non in corpore. ſed quando plus relinquit, & voluit relinquere minus, non requiritur probatio in iſta parte quia in maiori ſumma minor ineſt.

Si quis vnam. Nomina collectiua ſeu appellatiua re
lata ad plures coniunctionem verbalẽ inducunt, & inter eos eſt ius accreſcendi. h. d. Quæro, quomodo conſtat quòd de poſthuma ſenſerit. Dicit glo. ſi de ea facit mentionem: vt l. qui filiabus. in princ. j. eod. Tu dic quòd ex eo quòd vnam filiam viuam habuit ſolam, & legauit filiabus in pluralis
f conſtat quòd de vna non ſenſerit, aliàs hæc dictio pluralis f numeri non verificaretur: argu. l. fina. infrà ad Trebel. Quæro, quæ coniunctio erit inter illas, ex qua inducitur ius accreſcendi. Reſpondeo, coniunctio verbalis quæ inducitur per hoc nomen filiabus, relatum ad plures, vt probatur hic, & l. interdum. de hære. inſti.

1 ☞ *Qui non eſt, ſed eſſe ſperatur facit partem.*
2 *Caduca etiam tempore Digeſtorum applicabantur coniuncto.*

Si duobus

1 SI duobus. Qui † non eſt, ſed eſſe ſperatur, facit partem. hoc dicit. Opp. C. de caducis. tol. l. j. ſ. in primo. & ſ. pro ſecũdo. Sol. hoc nõ erat in rerum natura, ſed eſſe ſperabatur: ibi nullo modo ſperabatur. cõcor. j. ea. l. ſ. ſi. Hãc ſol. tenent omnes alij, vt Azo & Io. qui dicunt ꝙ hoc loquitur quando legatũ erat in cã caduci: quo caſu ſecũdum iſta tẽpora applicabaᷣ fiſco, ꝙ hodie corrigitur per dictũ titulũ, de caducis tollen. Tenet ergo Ioan. ꝙ ſecundũ tẽpora Digeſtorũ caduca applicabanᷣ fiſco. Pro quo facit ſ.
2 de petiti. hære. l. itẽ veniunt. ſ. pridie. Cõmuniter † tenetur contrariũ. Nã tẽpore Digeſtorũ caduca applicabantur cõiuncto: vt j. ea. l. in fine. & j. tit. j. l. Celſus. ſ. penul. & ſi. tẽpore cuiuſdã guerre fuit facta lex Papia, per quã cautũ fuit ꝙ caduca applicarenᷣ fiſco: & circa iſtã fuit factũ ſenatuſcõſultũ de quo fit mẽtio in d. ſ. pridie. ſed ceſſante guerra fuit ſublata lex: vt in d. ti. de cad. tol. in prin. & ſ. fi. ſed qa illud ſenatuſcõſultũ de petitione hæreditatis multa vtilia continebat ad alia: ideo ipſum & eius interpretationes in Digeſtis propoſitæ fuerũt. Vel poſſumus dicere quod in ſ. pridie. bona erant caduca, & nullus erat coniunctus, vel ſuccedens ab inteſtato: ideo applicabantur fiſco.

Hæres. a Hæres tenetur ad totum onus iniunctũ ſibi: & ei qui à teſtatore grauari nõ potuit. h. d. Opp. de l. celſus. ſ. pe. & fi. j. tit. j. Sol. glo. primò, ibi repudiãtem tantũ dãnauit hic vtrũq; ꝙ. hæc eſt vera. Declaro: Quãdoq; legatũ eſt ſimpliciter relictũ, nõ nominatim ab aliquo hærede: tunc portio deficiẽs accreſcit cohæredi cũ onere ſuo, ſiue ſit pro non ſcripta, ſiue caduca, ſiue quaſi: vt l. j. ſ. his ita. de cad. tol. Quãdoq; legatũ relinquiᷣ nominatim: & tũc aut nominatim ab eo cui accreſcit portio, & ab alio cuius portio eſt pro nõ ſcripta vl' caduca: & accreſcit cũ onere. hic eſt caſus in ſ. noſtro, ꝙ in prima parte probat de pro nõ ſcripto: in ſecũda de caduco. Si verò nominatim tãtũ ab eo cuius portio deficit: & tũc cõiunctus nõ debet: vt d. l. Celſus. ſ. fi. j. ti. j. Examinabo in l. quę cõditio. in prin. j. de cõd. & demõ. vbi glo. ponit tãgã in l. ciuitatibus. ſ. Lucius. j. e. Secundo modo ſol. gl. ꝙ in l. Celſus. ſ. fi. erat vnus ſolus inſtitutus, & ille omiſit. Hanc tenet Pet. in d. ſ. his ita. de cad. tol. licet nõ faciat mẽtionẽ de hac gl. Sed eſt cõtra tex. legis cõtrariæ, in fi. ideo tene præcedentẽ. Quæro, p declaratione literę. in fi. ſ. Reſpõdeo vt in gl. & Dy. ſentit. põe caſum ꝙ tres vel quatuor inſtituti fuerũt, duo coniunctim, à quibus nominatim fuerit relictũ legatũ. Certè ſi portio vnius deficit, accreſcit alteri tanquã coniuncto: non alijs diſiũctis. & eſt ponendũ ꝙ ille, cuius portio deficit, nõ habebat ſubſtitutũ: aliàs ad ipſum reuertereᷣ potius, quàm ad cõiunctũ.

1 ☞ *Ius accreſcendi in legatis non habet locum in coniunctis coniunctione legali.*

Si Titio. Qui nõ eſt in rerũ natura, nec eſſet ſperaᷣ, nõ facit partẽ, ſed totũ debeᷣ cõiuncto re tãtũ, vel re, & verbis, vel verbis tãtũ. h. d. Et habet tres partes. Primò loquiᷣ in cõiunctis re tãtũ. Secũdò in cõiunctis re & verbis. Tertiò in cõiunctis verbis tantũ. Partes patẽt. Dicit text. legatũ, ſ. cõiunctim re tãtũ vt differat à ſequẽti tex. vẽdicabit ꝙius nõ deſcreſcẽ di. Dicit tex. voluiſſet nõ exprimẽdo: & fit cõiunctim re & verbis. Dicit tex. poſthumo. & hoc vltimo caſu per ius accreſcẽdi. Opp. ſ. ea. l. in prin. Sol. hic certũ erat poſthumũ nõ naſciturum: ibi naſci ſperabaᷣ. Oppo. de vſufru. accre. l. pe. So. ibi fuit relictũ à diuerſis, hic ab vno. Opp. j. ti. j. l. & Proculo. Sol. gloſ. & nõ bñ. Dic ergo ꝙ ibi nõ erat cõiuncti aliqua cõiũctione hominis, ſed
1 cõiunctione † legali, in qua non habet locũ ius accreſcendi in legatis: vt l. ſeruus cõis ab extero. ſ. de acqui. hære. Dixi j. titu. iij. l. re coniuncti. Dic vt ibi.

1 ☞ *Verbum ambiguum poſitum in una parte teſtamenti, declaratur per alia poſita in eodem teſtamento.*
Quando datur particula teſtamenti legatario, datur etiam illa, per quã declaratur uerbum ambiguum teſtamenti.
2 *Nomen filiarum quod porrigatur in legato ad poſthumam. & quando nu. 4.*
3 *Filius eo ipſo quod eſt filius, dicitur mereri.*
5 *Coniecturæ, per quas poteſt conſtare teſtatorem de poſthuma ſenſiſſe.*
6 *Authen. ex cauſa. non habet locum in præteritione poſthumi.*

Qvi filiabus. Appellatione filiarum continẽt poſthuma: ſi de ea teſtatorem alíquo indício appareat, ſenſiſſe. hoc dicit. † No. quòd verbum ambiguum poſitum in vna parte teſtamenti
1 declaratur per alia, quæ teſtator dixit in eodem teſtamento. Et

a ¶Hæres. Adde inquãtũ Alex. refert Paul. de Caſt. facere mentionem de Bart. in quodam conſi. inci. quidã ſibi filios hæredes inſtituit. ꝙ caſus non eſt talis prout ponitur: ſed ibi ponitur ꝙ teſtator inſtituit filios: nepoti reliquit alimẽta pro dimidia in domo teſtatoris, pro alia dimidia in bonis fratris ipſo fratre præſente, & conſentiente. eſt prædictum conſil. nu. ccxj.

puto ꝙ quando legatario datur particula teſtamẽti: debet ei dariilla pars, in qua cõtinetur aliquid, per quod declaretur verbũ ambiguũ poſitũ in legato. Opp. de l. nomẽ filiarũ. de verb. ſig. Glo. ibi dicit indiſtinctè ꝙ q legat filiabus, videᷣ legare poſthumę. Et ſecundũ hoc debet hic ſubaudiri maximè. quod eſt cõtra iſtũ tex. Reſpõdeo ergo
2 † ꝙ nomẽ filiarũ, porrigitᷣ ad poſthumã, vt ibi: ſi appareat aliquo indicio teſtatorẽ voluiſſe, vt hic. & ſic illa determinatur ſecũdũ iſtã & probaᷣ in l. ſi qs ita. ſ. fin. de teſta. tu. Oppo. inſti. qui da. tu. poſ. ſ. fi. & l. ſi quis filiabus. ſ. de te. tu. Sol. glo. hic loquitur in legato quod datur ratione affectionis: ibi in tutela, quæ datur ratione filiationis. Iſtã tenet Dy. ꝙ ſic declarat: Legatũ datur ratiob ne affectionis, quæ nõ cadit in poſthumã. Declaro legatũ datur ꝓpter præcedẽs meritũ: vt l. nec adicit. ſ. ꝓ ſocio. ſed in poſthumo nõ cadit meritũ, nec demeritũ. l. ſi quis in ſuo. ſ. legis. C. de inoffi. teſt. Tutela datur ratione filiatioꝭ, quæ filiatio cadit in poſthumã, ſicut in iam natã. Hęc ſol. nõ placet. Nã ſi in poſthumo cadit filiatio: ergo & affectio. Sola enim filiatio eſt cauſa affectionis: vt l. ſcripto. in fi. vnde lib. & l. iſti quidẽ.
3 in fi. qd' me. cau. † Et eoipſo ꝙ eſt filius, dicitur mereri, niſi probetur de demeritis: vt l. omnimodo. ſ. j. C. de inoffi. teſt. Dic ergo ꝙ ſignificatio vocabuli extẽditur ad poſthumã: vt l. nomẽ filiarũ. de verbo. ſigni. ſi ta mẽ mẽs teſtatoris extendatur, vt hic. Sed ſi
4 dubitaᷣ, † an teſtator de ea ſenſerit: dic quãdoq; certũ eſt teſtatorẽ ſenſiſſe de poſthumo: & tunc admittitur ſine dubio: vt l. vtrũ. in prin. de re. du. Quãdoq; certũ eſt, teſtatorem nõ ſenſiſſe de poſthumo, vt quia putabat vxorẽ ſterilẽ: & tũc nõ admittitur poſthumus, nec i tutela, nec in legato: vt l. ſi qs ita. ſ. pe. de teſt. tute. Quãdoq; eſt dubiũ: & tunc in tutelis interpretatur ius in dubio ꝙ teſtator voluerit, quidere poſthumo: vt d. l. ſi qs filiabus. & inſti. q da. tu. poſ. ſ. pe. & fi. Sed in legatis nõ ita de facili hoc interpretaᷣ: ideo qa ſi cogitaſſet ſe plures filios habuiſſe, nõ feciſſet tot legata: vt l. pe. in fi. ſ. ti. j. q̃ ratio in tutela ceſſat: ideo in legatis oportet † apparere aliquas cõiecturas. Primò, ſi
5 de poſthumo fecit mẽtionẽ in aliqua parte teſtamẽti, vt hic. Secũdò ſecũdũ Ia. de Are. ſi extranei eſſent inſtituti. alleg. pro hoc C. de inof. te. l. iij. & cõa vtri. iu. l. fi. Itẽ qñ paᵗ habebat magnũ patrimoniũ, ita ꝙ erat
c veriſimile ꝙ ex patrimonij quantitate habito reſpectu ad nu. filiorũ teſtõr tm poſthumæ reliqſſet: ar. l. ſi filiæ. j. ti. ij. Itẽ quãdo teſtator dixit filiabus, in plurali, cũ vnã tãtũ viuã haberet. nã dictio pluralis numeri nõ verificaᷣ, niſi de poſthuma ſenſiſſet: ar. l. fi. ad Treb. & ſ. co. l. q quartã. in fi. idẽ fortè ſi quocũq; modo teſtator ſciuiſſet vxorẽ prægnantẽ: vt l. ſi cũ vel in vtero. C. de teſt. mi. Op. de lib. & poſthu. l. ij. Solue vt in gl. Oppo. dicit hic ꝙ legãdo filiabus videᷣ legare poſthumę: ita demũ, ſi in aliqua parte teſti

b ¶In poſthumã. Adde limitãdũ ſcd'm Paul. de Ca. hic niſi teſtator legaſſet, id ad qđ ẽ neceſſitate tenereᷣ vt puta dotẽ. ſi legaſſet dotẽ cuilibet filiarũ, ad quã tenebaᷣ vigore ſtatuti: qa tunc poſthuma cõprehenderẽ, ſecũdũ ipſum ſolus erat. adde Bal. cõ. ſi. ccxxix. iiij. lib.

c ¶Itẽ qñ pr̃. Hęc rõvideᷣ vera p text. iſtũ vbi dicit, ſi aliàs non fecerit mẽtionẽ ẽ eo

in teſtamẽto. Nec obſtat d. l. filiæ. qa ibi loquitur ĩ dote data filiæ. hic loquiᷣ

de admittẽ. posthu.
↠P. PAV. P.
a ¶Si quis ita. Vide Cõ.cõsi.xlvj. in pri.
b ¶Hoc amplius. Ad- 6
de bar.i l.fi tibi purè. de leg.iij̃.& i l. q ita. j.de do.p̃lꝛe.tex. in l. si seruus legatus.§. si ita scriptum.j eo.
☞ POMATES.
c ¶Facit. Vide q̃ in terminis ponit Bal.in l. alia.i ij̃.col.& de his quibus vt indig.
d ¶Non determinãdo. Adde qđ Ange.dicit ꝙ Bart. in l. eos.j.de fal.dicit ꝙ est in arbitrio iudicis, an velit admittere dictam de positionẽ.&idẽ tenet Bald. in l.gesta.de rejudi.Pet.de Anch.in Cle.testibus. de test. do.Ant.in c.cũ tu.de test.Sali.in l.iusiurãdi.C.de testi.
e ¶Augmentũ. Adde qđ Ange. & Gul.de Cug.in l. nulla.ff. de leg.decidunt quẽstionẽ,ꝙ si testator legauit domũ vxori cũ hoc ꝙ si valet minꝰ centũ, ꝙ hæres suppleat. qđ si valet plꝰ illud erit vxoris : qa inducta ad augmẽtũ nõ debent operari diminutionem.
f ¶In contrariũ. Hoc est verũ secũdũ Bal. qñ omnia fuerũt exa minata.qđ in dubio præsumit, si tibi fuerunt ostensa:prealle. l.tribunus.§.j.An.B.

de posthuma fecerit mentionem, aliâs non. Contra qa si de ea non fecerit mentionem testamẽtũ non valet:qa præterita. Nec potest dicere ꝙ legata cõfirmentꝰ per aut.ex causa.quia secundũ verã opi. non habet locũ in præteritione posthumi.Sol.Potes dicere ꝙ hic factũ fuit testamentũ,& adiecta clausula,si nõ valet iure testamento.&c. & sic legata ab intestato debẽtur.Aliâs dic in stituendo filias videtur instituere posthumã:vt l.placet.de li.& posthu.l.iij̃.C. de inoffi.testa.& sic testamentũ valebit. & vide quod dixi in l. fundus.de fun.instru.

☞ *Distributiuum,si quis , actum primi uerbi attribuit pluribus insolidũ, & eos insolidũ ad emolumẽtũ uocat.*
Præmiũ,& quod debet dari primo ingredienti castrum & duo pariter ingrediuntur , an quilibet debeat habere præmium insolidum,remissiue.

Si quis ita. [a] Distributiuũ,†si quis actũ primi verbi attribuit pluribus insolidũ & eos insolidum ad emolumentũ vocat.h.d.Opp.de l.si qs Titio.i fi.j.ti.j.So.Hoc facit charitas liberorũ. Dicit gl.hoc nõ est verũ,p l.vtrũ.de re.du. & l.cũ inter.C.de fideic.li.Nec põt dicere, ꝙ ibi sit speciale fauore libertatis , propter dictionẽ maximè,quæ est ibi,quæ denotat idẽ in aliꝭ casibus.Vnde gl.soluit secundo modo & notabiliter , ꝙ hic sunt verba distributiua,quæ hoc operanť. Vide hãc so. & no.eã.Hoc intellige quãdo distributiuũ primi verbi attribuit cuilibet insolidũ actũ primi verbi:secus si pro parte:vt l.iij̃.§.fi.ś. eo.l.ab omnibus.in princ.j.e.nisi res relicta esset talis,quæ cuilibet insolidũ sui natura cõgrueret:vt l.cũ inter.C. de fideic.lib. De istis distributiuis plenissimè dixi in l. hoc articulo.de hære.instí.Opp.de l.ij̃.ś. de lib. & posth.Sol.In odiũ exhæredationis est ibi,ꝙ requiritur nomi-
2 natio. Vltimò Dy.†inducit istũ § ad q.de duobus ingredientibus primò castrũ,ita ꝙ nõ apparet quis prior,vel posterior:vtrũ quilibet debet habere præmiũ insolidũ . De quo dixi in d.l.hoc articulo.& Iaco.de Are.tangit in j.ꝰconstitutione Digestorum. §.discipuli.

Si vni. Qui repudiat hæreditatẽ, cõsequit̃ p̃legatũ.h.d. cũ l.seq.Opp.j.tit.j.l.miles.§.j.Sol.gl.Hic loquit̃ in suo ibi in extraneo.q̃ sol.est cõtra l.filio.j.e.vñ solue aliter. Hic in ipso abstinẽte:ibi in eius hærede.hæc est vera.Rationẽ ibi videbitis,& in l.filio.j.eo. Op.j.de doli excep.l.apud Celsum.§.si quis ex vncia.& l.fi.§.fi.Solue vt in qualibet earũ no.Opp. de l.si patroni.§.quid ergo.ad fi.ibi:nec prẽceptio.ad Treb.Gl.nõ sol.dic fecũdũ doc.ibi solus erat institutus. Vñ repudiatione eius testm̃ irritať. Materiã huius legis dicã plenè in l.filio.j.e. vbi gl. ponit.

1 ☞ *Verbum,hoc amplius,inducit repetitionem,per quam legata præcedentia inualida confirmantur.*
2 *Comparatiuum relinquit formam positiui in extremo.*
3 *Testis,qui primò fuit examinatus sine solennitate,& ita primũ dictũ fuit nullum:si secundò examinatus ritè dixit,dico per omnia prout dixi primo:ꝙ ualeat dictũ Aret. hic tenet contra Bart.*
4 *Legatum inutile propter uerba inepta,si fiat repetitio,quando confirmetur.*
5 *Inducta ad diminutionem non debent operari augmentum.*
6 *Et,pro uel.*
7 *Comes qui reprobauit quædam facta in castro,uidetur alia approbare.*

1 b Tegata. Verbũ,†hoc amplius,[1] inducit repetitionem,per quã legata prẽcedentia iuualida confirmantur. Secus in adiectione,quæ fit ad dilationem concedẽdã hæredi.h.d.Primò loquit̃ qñ repetitio facta est in primo gradu. Secundò,qñ dilatio solutioni est cõcessa. Tertiò,qñ repetitio est facta in secũdo gradu. Secũda ibi: & diuersum. Tertia ibi:idẽ in eodẽ. Primò gl.ponit casum. Ra-
2 tio huius principij̃ est:†qa natura cõparatiui est,relinquere formã positiui in extremo. Vñ cũ dico,lego tibi hoc amplius.est dicere,relinquo tibi hoc amplius illo legato.& sic illud tibi relinquo:vt dixi in l.si tibi purè.j.tit.ij̃. Quæro qũo primũ legatũ erat inutile. Gl.dicit,primò propter defectũ solẽnitatis. Bonũ exemplũ est.Sed opp.rupto testo rũpunť codicilli:& sic nõ aditur ex testo,nec data in codicillis valẽt:vt l.si qs cũ testamẽtũ nullũ.in in fi.& l.ab intestato.ś.ti.j.& l.j.C.de codi.Sol. cõtraria loquunť qñ testm̃ valuit:& sic codicilli cœperũt primò depẽdere à testo hic verò qñ testm̃ ab initio fuit nullũ.Ita dicit Dy.& bene. Fa-
c cit[a] in arg.†ꝙ si testis primò fuit examinatus taliter ꝙ dictũ suũ
3 non valebat ,ppter solẽnitatis defectũ:& in secũda examinatione dicit,dico per oĩa prout dixi primò, ꝙ tale dictũ valeat. dico
d nõ determinãdo.[d] Secũdò glo.ponit exemplũ qñ legatũ primò erat inutile propter inepta verba.Hoc quibusdã nõ placet:quia cũ fit repetitio,intelligiť facta per eundẽ modũ:& sic vitiaret in secũdo,sicut in primo:arg.l.j.§.j.quæ sen.sine app.rescin.& not.
4 in l.in repetendis.j.tit.ij̃.Dic†qꝺqñq; in verbis eratꝰ quædã inepti tudo inseparabilis,nisi de nouo reformaretur:vt quia in noĩe appellatiuo errauit:& tunc non videtur cõfirmata:arg.d.l.j.quę sentẽ.sine appel.rescin.Qñq; sunt quædã verba inepta,quæ posť sunt separari à legato:vt si quis dixerit,Filio meo maledicto lego centũ.Nã tunc illud maledictum nõ intelligiť repetitũ: vt l. si quis à filio.in prin.& l.seruo alieno.§.si ab impubere.j.eod.Ita loquit̃ hic gl.Si verò in primo testo poneremus primũ legatum esse inutile rõne personæ legatarij̃,quia nõ capax : vel rõne rei, quia legari nõ posset:& tũc sine dubio nõ confirmareť.Ita dicit gl.Dy.dicit ꝙ etiã tũc posset cõfirmari per repetitionẽ , si causa impedimẽti cessaret tẽpore repetitionis factæ in codicillis. & l. j.§.j.& l.si deportati.in prin.j.ti.ij̃.& bene dicit.Hoc idẽ dicit gl. in positione casus. Venio ad secũdã partẽ. Quęro,quæ est rõ hu
5 ius partis. Rñd.†quia inducta ad diminutionẽ nõ debẽt induce
e re seu operari augmẽtũ [e]:vt hic,& l.legata.de adi.le.l.cũ tale.§.fi. de cõdi.& demon.& hoc verũ est qñ inducit diminutionẽ simpliciter sine aliquo augmẽto.Si eñ aliquo modo augereť , licet in alio minueretˇ,induceret repetitionẽ,& confirmationẽ: vt l.si tibi purè.cũ glo.j.j.titu.ij̃.Exemplũ,quas pecunias legaui purè, eas volo dari in diẽ,& interim præstari vsuras. Per hoc quod de vsuris dicit,inducereť repetitio & cõfirmatio inutiliũ : vt l.ij̃.C. de do.promiss.Venio ad tertiã partẽ.Ratio eius est eadẽ quæ in prima.Quæro vtrũ habeamus ponere istũ impuberem exheredatũ vel institutũ.Rog.ponebat eũ exhæredatũ: & sic est idem quod in proximo casu:vt nõ inducať repetitio. Dy. dicit ꝙ etiã in filio exhæredato potest dici ꝙ inducať repetitio.Vnde si substitutus exhæredati esset hæres patris:tũc enim possent ab eo legata relinqui:vt l.in rõne.la j.§.fi.ad l.Falci.& l.ita tñ.§.à patre. ad Treb.Glo.ponit in impubere in instituto, à quo fuit inutiliter relictũ.Sed quæro exemplũ.dixit gl. dic inutiliter eo modo quo ś.Dy.dicit ꝙ verba inepta.Sinaũt aliter dicas,vide qũo procedit.Dy.vult dicere,si poneremus legata esse inutilia propter defectũ testamẽti,nõ valeret substitutio eadẽ ratione:& sic non posset deberi ex repetitione.Posset etiã poni si esset inutilis rõne personæ legatarij̃,vel rei legatæ:si tñ vitiũ esset purgatũ tẽpore repetitionis,vt ś.dixi. Quæro:dicit hic ꝙ si patri hæres extiterit,& decesserit,qđ si nõ extiterit hæres? Glo.dicit idẽ:qa pupil-
6 laris cõtinet in se tacitã vulgarẽ:†& ideo exponit &, pro vel.Et aduerte.qa eo casu quo pupillus hæres extitit : si legata fuissent valida,hæres impuberis deberet ex persona impuberis, non ex
7 sua:vt l.si fundũ sub cõditione.§.si pater.j.eo. Vltimò Dy.†inducit hãc legẽ ad vnã quæstionẽ:quidã comes reprobauit quædam facta in castro:an videať alia approbare? Et videť ꝙ non: quia facta ad diminutionẽ non inducũt augmẽtũ:vt hic,cum si-
f milibus. In contrariũ [f]:quia cũ prohibeat in vno:in aliis videtur permittere:vt l.cùm prætor.ś.de iudi.& l. tribunus.§.j.ś.de test.mi.&ś. de test.l. ex'ea. Potest dici ꝙ si plura capitula fuerunt coram eo exposita:tunc quędam reprobando alia videtur approbasse. Ita dicit Dy. facit extra de præsumpt.c.nonne.& ś. de minori.l.& si sine.§. sed;quod Papinianus.

In legato. Si partes nõ adiiciuntur in legato,intelligũtur æquè.h.d.Nõ intelligas ꝙ propter hoc tollať coniunctio realis:& hoc operať plus expressio testatoris de partibus,quã si non exprimeretur:vt ś.eo.l.si duobus.§.fi.licet Pet. contra.dixi plenè in l.re coniuncti.j.de leg.iij̃.

1 ☞ *Cuius sit electio,cum testator legat duos equos:unum legat hospitalarijs: aliũ prædicatoribus.*

Qui duos

a Vi duos. Si legatur incertum de certis,legatarij̃ est electio[a].h.d.Glo.signat plura contraria,& soluit,& bene. Materiam videbitis in l.lega-
1 to generaliter.j.eo.Dy.in l.si ita.ś.eo.formatvnam†q. quidã dominus habens duos æquos,reliquit vnũ hospitalarijs, alium fratribus prædicatoribus:quæro, quis habeat electionẽ. Videtur ꝙ prædicatores:quia sunt vltimò nominati. Nã & primo videtur relictũ minimũ:vt l.si ita.ś.eo. In contrariũ ꝙ sit electio hospitalariorũ:qa primò nominati:vt l.quoties.de vsufruc. finaliter Dy.determinat cũ cuilibet relictus sit equus incertus de certis legatis,legatariorum est electio:vt hac l.Vnde hospitalarij̃ prius eligent:per d.l.quoties.

Rege. Vniuersitati legatę accedunt postea natæ. h.d.Opp.ꝙ non cedãt,nisi à tẽpore morę: vt j.eo.l.si quis bonorũ.& l.j.& fi. C.de vsu.& fru. le. Sol. Quãdoq; legatur vniuersitas quædã:vt grex , & peculiũ,& similia:& cedunt etiam omnia quæ accreuerũt in vita testatoris:vt hic,& l.peculiũ.j.ti.j.Quãdoq; legatur certa species:tunc aut testatoris erat:& veniunt fructus,& accessiones à tẽpore mortis,vel saltem hæreditatis aditæ:qa extũc fuit legataria. Aut nõ erat testatoris:& veniunt vsuræ à tẽpore moræ: vt l. Herẽnius.aliâs,Paul.de vsur.& per doc.in l.ij̃.devsu.& fru.leg.

1 ☞ *Vniuersitas hominum quod resideat in uno homine tantum.*

b Igrege. [b] Vniuersitate legata,ꝙ supereſt tẽpore mortis debetur,licet mutata fuerit,vel ad vnũ peruenerit h.d.Op.ꝙ in vno resideat vniuer-
1 sitas:vt l.sicut ś.fina.ꝙ cuiuscq; vni.Sol.glo.ibi nomine durat:nõ re.& illã tenet Dy.Vel dic,†ibi loquitur in vniuersitate hominũ,in qua sunt cõsyderanda duo, s. ipsi homines, &
c res,& iura eorũ.vñ propter iura in vno homine [c] dicitur remanere vniuersitas,& ius vniuersitatis.hic loquitur in vniuersitate rerũ,quæ nõ habet bona,neq; iura:& ideo si deuenerit ad vnũ,nõ est propter quod dicať remanere nomẽ vniuersitatis.Hæc est secunda sol.gl.quã tenet Pe.& ideo no.illud aũt ꝙ hic dicitur de area examinabo.j.e.l.seruũ filij̃.§.si areæ.& l.si ita.§.fi.Dy.induxit hanc legẽ ad duas.q.quas dicam.j.eo.l.quod in rerum. §.fin.

Si quis bonorum. Legatarius partis bono rũ nõ petit fructus, nisi à tẽpore moræ.h.d.Hoc verũ,nisi de voluntate testatoris expreisè,vel præsumptiuè aliud appareat. vt in glo.Oppo.extra gl.cũ transeat dominiũ ab adita hæreditate veniunt vsuræ:vt l.Herennius de vsur.Sol.Quando pars bonorũ legatur,non transit dominiũ recta via in legatariũ:vt hic.& j. e. l.non amplius.§.fi.& ibi videbitis rationẽ:ideo fructus non veniunt nisi à tempore moræ.

Vod in rerum. Quod futurum est, legari potest.h.d. Quæritˇ glo.vtrum hoc legatum sit conditionale. Et dicit quòd non: quod intellige verũ quo ad transmissionẽ:quo ad alia est conditionale:vt l.j.in fi.de condi.& demon.

1 ☞ *Si quis legat emphyteusim,quæ debeat finire in sua persona,non uidetur legare,nisi quod habet.*

Si vsumfructum. In dubio videtur quis legare ius quod habet in re:licet eius morte sit periturum.h.d. No.vnum dicit directo, scilicet ꝙ vsusfructus nõ debetur,nisi proprietas redimať. Aliud dicit à cõtrario sensu ꝙ proprietate redempta debetur vsusfructus. Op.ad primum:quia potest legari res aliena,vt l.cum rem alienã.C.e.Sol. hic errabat credens posse transmitti ad hæredẽ. Vel aliter & verius:hic habebat ius in fundo:ergo in dubio videť legare ipsius cõtemplatione.licet deberet extinguí morte:vt l.vxor. C.e.& l.
1 Sticho.j.de vsufru.leg.& ista†faciunt ad q.[d] sæpissime occurren
d tem:Quidam habebat fundum in emphyteusim,quæ in persona sua finiebať.legauit illum.Certè,hæres nõ tenetur ad aliqd,[e]
e vt hic,& d.l.Sticho. Oppo.ad secundum de l.j.j.de re.Caton. Solue vt in glos.

1 ☞ *Fundus constituitur destinatione patrisfamil.per regiones.*
2 *Domus uerò interiectione parietis.*

f Si quis post. [f] Si res legata augeatur,legatum crescit:si
1 dimínuat decrescit.h.d.quod dicvt l.si ex
g toto.in prin.ś.e. †No.ꝙ fundus[g] cõstituitur destinatione pa-
2 trisfami.per regiones;†domus verò interiectione parietis: vt dicit gl.& probatur in l.si quis duas. §.si quis a partem.ś.communia prædiorum.

1 ☞ *Carina dicitur uenter nauis.*
2 *Nauis si legatur simpliciter proprio nomine non adiecto, quid debeatur.*
Nauis legata nomine proprio si destruitur,quando debeatur & quando non.
3 *Compromissum factum à collegio,in quo erãt decem homines,non finitur:licet collegium reducatur ad minorẽ numerum.*
4 *Collegio excommunicato an suffecti loco mortuorum sint excommunicati.remissiue.*

Et si nauem. Eadẽ est nauis, quæ destruiť , & reficitur
1 eadẽ carina manẽte.h.d.Et carina† dicitur venter nauis. Itẽ scias ꝙ cũ quælibet nauis
2 nominať suo nomine proprio,si nauis† legareť simpliciter noĩe proprio nõ adiecto: esset distinguendũ,sicut in domo:vt l.si domus.in prin.j.e.sed legatũ fundi non adiecto nomine nõ valeret:vt no.in l.legato generaliter.in fi.j.e.& ibi dicã.Sed si nauis legať nomine proprio:aut non destruitur: & nullũ est dubiũ.aut destruiť,& tũc aut manẽte carina:& tũc est eadẽ.aut nõ manente carina,& tũc distingue quo proposito fuerit soluta:vt in gl.probať in l.qui res.§.areã de sol.& in l.si grege.ś.e.ti.Omissi duas. qõ-
3 quas Dyn.format q̃riť,†si collegiũ,in quo sunt homines decẽ,cõpromisit,& quinque vel septẽ ex eis mortui sunt , an extinguať cõpromissum.Et videť ꝙ sic, vt l.diẽ.p̃ferre.§.j.& l.sed & si interpellaťs.§.si ab altera. d
de arb.& hac l.cũ si.Contrariũ determinat Dy.gavnũ collegiũ & idẽ remanet,vt ś.dicto est.Facit l.proponebaťs.de iud.Itẽ in-
4 ducit† ad q.si excõicatur collegiũ,an hi,qui e posť in loco mortuorũ interueniũt,sint excõmunicati ꝙ examinaui in l.inter stipulatẽ.§.sacrã.in fi.de verb.ob.& ibi dedi remissiones ad iura Canonica.

1 ☞ *Filius à patre detrahit Falcidiam,*

A Filio. A filio hærede põt legari patri , sed si adiuerit iussu patris,nõ valet legatum. h.d. Opp.ꝙ illatio quæ est ibi,igiť &c.nõ sequitur ex p̃missis. Huius timore hæc lex legiť duobus modis.Primò,vt loquať scdm iura antiqua scdm hoc dictio igiť, referť ad casum subauditũ,& i textu nõ expressum.Col- f
ligiť tñ in gl.j.& in gl.super ỹbo,prís. Sedo modo legiť vt loquať scdm iura noua.secũdùm q̃ cũ pprietas remaneat apud filiũ in aduẽtitijs:& ideo cũ nõ q̃rať patri,p̃t à filio legari prí,& filius deducet à patre Falcidiã tũc istud,igiť,seqť ex p̃missis:& hoc tãgiť i prima gl.i fi.& i vl.gl.Ex qua lec.† nota ꝙ
1 filius à patre detrahit Falcidiã. Ista tñ lectiõ placet glossæ:qa nõ est verisimile ꝙ Iu- g
risconsultus diuinauerit de lege futura q̃ isto tpe nõ erat. Tene ergo primã. Oppo.ad legẽ istã Inst.e.ś.an seruo.dicit gl.bñ p̃t relinqui à filio hærede patrí: nõ aũt ecõuerso à patre|hærede filio:vt in cõtrario. Rõ est impedimẽtũ regulę Catonianæ:qa si à patre relinquiť filio purè & testator statim decederet,acqrereť patri indubitãter: qa quo ad acqsitionẽ ipsi cit ipsi,quo dies legati cecedit l.mortis.vt l.quę legata.de re.iu.Et sic vñ relinquiť a patre ipsi patri:nec põt cõfirmari,si filius tpe additionis,vel mortis reperiaťsui iuris, ipediẽte regula Catoniana.Sed qñ à filio relinquiť pri , si testator statim decederet,nõ esset legatũ nullum:qa posť

¶Electio. Adde post Alex. in alternatiuis qñ electio sit debitoris,Bal.cõsi.xliij̃.ij̃.li. & in alternativa cessionis bonorũ cuius sit electio.et qualiter negligentia creditorũ deuoluit electio ad volentẽ cedere roma.cõsi. ccccxxxix.
b ¶Grege. Adde grex quid sit no.in l.fi.ś.j. j.de abigeis. et qualiter differat ab armẽto,vidẽ gl.& ibi Bar. in l. militaris. C. de mi.testa.li.xij̃.vide ẽt Bal.in l.j.de stat. ho.
¶In vno homine. ad ꝙ idẽ voluit Ab. cons.xv.& xxxviij̃. ij̃.li.ꝙ collegium posť sit residere penes vnũ aliꝭ mortuis,& quantũ Ale.tãgit.an collegiũ destructum authoritate superioris retineat priuilegia, vide ꝙ pulchrè cõsuluit Bal.cõsi.ccxxxj.inci.viso.instrumẽto iij̃.li.de quodã castro principis authoritate destructio & restituto : vide ꝙ voluit idẽ Bal. de hospitali destructo cõsi.ccccxxxvij̃.in fi. ij̃. libro.
☞ POMATES.
c ¶Et ista facit ad q. De ista quæstione et isto tex. vide Alex. cons.ix. antepe. col. vsq; ad fi.vo.ij̃.
d ¶Ad aliquid. Adde ꝙ Io.de Imol.contra ꝙ imo debeat æstimatio: vt hic latius p Ale.& opi.Bart.se quitˇ Corne.in cõsil. lxxxiij̃.per totũ.i ij̃. vol.Et ad materiam huius.§.vide eundẽ f cõsil.lxiij̃.in iij̃.vo. quasi per totũ.& Ale.consi.ix.col iij̃.& seq.in ver.ij̃.dubitať in ij̃.vo.Bar.& Imo. in l.cũ pater. ś.cũ pater.& in ś.pater q filio.j.ti.pro.
f ¶Si quis post. Adde ꝙ voluit Ro. consil. ccccxiij̃.& Bal.cõsi. ecccclv. iij̃. li.an per specialẽ vicariũ vel Potestatẽ positũ i ali quo castro subditoci uitati videaťderogatũ iurisdictiõi maioris officialis.'
↠P. PAV. P.
¶Nota qđ fundus. Tex.est in c.j.de consue.ecc.vel alta. in vj. & in c.tua. de p̃b. in vj. vide Iaf. in l.fi eadẽ.ff.de offic.assef.& Com.consi.clxiij̃.in ci.visis literis Iarius Bar.in l.ita stipulatꝰ Ia grãde.in viij̃. op.j. partis.ff.de ver.ob.et quæ habes ad Bart.i l.si cõuenerit. Ia ij̃. ś. si nuda.ff.de pig.act. vide Io.de Ana.cõsi. xcviij.

a ¶Remanet. Adde vltra Alexā. dū allegat Bal. inducere hūc tex. ad decisionē quæstionis q̄ si delegato debet solui gabella duorū denariorū: & sit legatū facti de triginta cū onere soluendi decē hæredi, q̄ gabella non debet solui nisi pro viginti. Pro hoc facit quī dē cōiuncti, cōsi. xvj. incipiēs de gabella. iiij. li. ij. q̄ tenetur statuto q̄ hæres soluit gabellā secūdū æstimationē existētē in catastro: & alicui obtenerit predictas grauata gre alieno, q̄ nō debet ille soluere secundā scripturā, sed secūdū æstimationem fiendā arbitrio boni viri, qui cōsyderabit grauamina & qualitatem hæreditatis.

b Pro cōcordia. Aduerte q̄ dominū partis bonorū legatorum transit ipso iure in legatarū, secūdū Bar. in l. si quis bonorū. hoc ti. contrariū allegare nō amplius. Sol. non videt bene allegari Bart. in d. l. si quis bonorū qa verā est q̄ opponit, p illa parte extra glo. sed in sol. cōtrariū expresse tenet cōtrarium.

c ¶In vna re. Adde vltra Alex. an legitima debeat reduci in vna re. Bal. cōsil. xviij. & sequ. ij. li. & melius cōsi. cxcvij. iij. lib. & inde tū dicit ipse Alex. legitimā nō posse ꝑstari in æstimatione, etiā si testator expresse mādauerit q̄ debeat solui in pecunia, q̄ Bal. cōsi. cccclxj. incip. qui dā Frā. in ij. col. v. pretium. ij. li. dicit q̄ pater ipse pōt, puidere filio legitimā quia libet re. & q̄ iura cōtraria loquunt cum legitimæ suppletio debeat ex dispositione legali. An autē pater possit in vsufructu filio legitimā cōstituere, vide Pe. de anc. q̄ nō. cōsi. cxxvij. & quid contra, vide Bal. cōsi. clxxij. iij. lib.

c ¶Cōmunē. adde vltra alex. qd si in destruēda parte inferiori venit fīēda aliqua impensa ne pars superiori deb. damni. cuius expensis debeat fieri? Io. and. in addi. ad Spec. i ti. de expē. in prin. Et de ꝑdicta q. vide vnum verbū per Bart. cons. cccc xxviij. iij. lib.

d ¶Si creditori. No. ar. secūdū ange. si aliq̄d ex censura statim debeat aliqui, pōt creditori legari: qa legatum incipit deberi ex alia iuris censura. Sed hoc non credo verū, cū statutum sit pars iuris ciuilis: vt l. oēs. de iusti. & iur. ideo cū erat debitū de iure ciuili, nō erat valdum tale legatum: vt l. aurelius. §. fi. de lib. lega. vbi est casus sing. andre. Barba.

d ¶Si creditori addē qd si debitor legat creditori cū hoc q̄ amplꝰ petere nō possit, an sic acceptat legatum, si illud sit minus debito: an possit vlterius petere. Pau. de Cast. consil. ccxxxv.

d ↠P. PAV. P. ¶Si creditori. De materia huius l. Pau. de Cast. consi. cxxxvj. col. pe. & in l. in oībus. ff. de iudi. post ange. ibi vide q̄ scripsi in l. iij. §. nunc de effectu. ff. de lib. leg.

sibile est q̄ hēditas non acqrat̄ patri, si tpe aditionis filius reperiē̄ sui iuris: ideo tūc tēpus aditionis intpicit: vt hic, & d. §. an seruo. Op. cōtra prędicta de l. cū filio. §. e. Solue vt ibi dicā. Vltimò dicit gloss. ex hoc tex. apparet q̄ hæc lex nō logt̄ i castrē si, vel quali. Primò qa dicit de hēditate adeūda iussu pris. Scūdò, quia dicit de detrahenda Falcidia, q̄ de testamēto mīlitis non detrahitur. Dicit Dy. hic, q̄ de falcidia dicī, nihil ad propositum. Nam potuit esse castrense peculiū, & detrahetur Falcidia. Quid enim si priuatus instituit filiū contēpiatiōe militiæ? Non em̄ hic tractat̄ de detractiōe ex testō filij q̄ habet castrēse peculiū: sed ex testō eius: qui filiū facit hæredē.

a ON amplius. Illud videt quis dubitare, quod remanet deducto ære alieno. h.d. Opp. gl. j. ad l. Falc. ad veteran. §. j. Et soluit, & bene. quā so. nota. Ratio, qa hæres nō computat sibi in Falcidia, nisi quod habet iure hæreditario. quod plenè examinaui in l. in quartam j. ad l. Falcid.

Si certum. Species legata perit periculo legatarij. h.d. Gl. signat ar. cōtra. & nō soluit. Dicit gl. cōtra de l. Proculus. Sed dic q̄ ibi impropriè dicī dānū: vt l. iij. de dā. infe. Vel dic q̄ legatarius patiatur damnū: cū recta via in eum dñiū transiit, & sic perdit quod est suū. Vel dic q̄ text. nō dicit q̄ patiat̄ damnū: sed sit deterior cōditio eius. quod est etiā perdendo lucrum. quod patet: quia ob hoc minor restituit̄. l. iij. §. si qd minori. cū se. s. de min.

§ *Legata parte bonorum quantitas pro re est in obligatione propter difficultatem præstationis.*

Legatarius partis bonorū qualiter formare debeat libellū Falcidia an deducatur in una re remissiue.

Domus communis cum malefactore, an debeat destrui. remissiue.

Cum bonorū. Legatario partis bonorū pōt hæres soluere æstimationē, vel partes rerū, vel rē prout sibi placebit, & iudici videbit hoc expedire. h.d. Primò ponit g̃ro. & opinio Iuris cōsultorū. Secundò determinatio authoris legis. Secūda ibi: sed oportet. Prima pars legis est clara: secūda est obicura. Ratio, quia cō est qd sit in obligatione, seu in legato. Iuris cōsultus nō determinat hoc sed dicit qd est in solutione. & ꝓcedit hoc modo. Primò dicit, q̄ hæredis electio est soluere partē rerū, vel æstimationē: & si soluere ꝓstimationē, nulla est dubitatio: sed si vellet soluere partē rerū: tūc nō permittere tur sibi in rebus, q̄ nō recipiūt diuisionem: vel q̄ ex diuisione multū incōmodant. Ex quo sequit̄ q̄ in his q̄ cōmodè diuidunt̄, pōt soluere partes. h.d. vsq; ad l. pōt. Ibi dicit Iurisconsultus q̄ pōt soluere partē i vna re, vel rebus, si de hoc fuerūt in cōcordia hęres & legatarius: sed si essent discordes, iudex erit medius h.d. vsq; ad ver. nec nec esse. Ibi q̄rit̄ qualiter debeat formari libellus ꝑ legatariū prīs bonorū. Et rndet̄ q̄ ñ habet necesse vēdicare pte i qualibet re. h.d. Op. Inst. de fidei. hæ. §. si qs. & ad l. fal. l. lineā mar. i fi. So. Ibi fuit relictū fideicō. vniuersale, & sic bōa trāsiūt cū onere suo: meritò res restituit̄. hic fuit legata pars bonorū, q̄ debeat̄ sine onere: meritò nō restituit̄ res ipsa de necessitate: vt hic Qualiter enim cognoscā, vtrū sit fideicōmissum vniuersale, vel nō, vtrū transeat cū onere vel nō, dicā in l. si quis seruū. §. fi. j. ti. j. Opp. sce ūdò: inuito creditore aliud ꝑ alio soluī nō pōt: vt l. ij. in prin. §. j. §. si cer. pe. hic soluit̄ aliud ꝑ alio: ergo &c. Dicit glo. hic relinquit̄ pars bonorū in genere: nō pars rerū singulariū: ga tūc secus. Primò intelligas verba gl. & differentiā vtrū reliquatur pars bonorū vel pars rerū singulariā. Sed si diceret, partē rerum mearū simpliciter, i dē esset, ac si diceret, partē bonorū meorū: ga appellatio rerū gñalis est, sicut bonorum: vt l. j. in fi. si cer. pe. & l. nā qd. §. fi. ad Treb. Sed per hoc nō apparet illum ad cōtrariū: quia si legat̄ pars bonorū, quō soluit̄ pecuniā? Pro cuius declaratione habemus examinare quæstionē positā in tex. de qua fuit contētio inter Iuris cōsultos: nec est determinata: scilicet quid sit in obligatione, q̄n legat̄ pars bonorū. Quidā dicebāt, vt tex. dicit, q̄ æstimatio est in obligatione: sed hoc est falsum: qa si hoc esset, post morā deberent̄ vsuræ, non fructus: qa æstimatio non facit fructus. quod est cōtra casum l. ij. qs bonorū. §. eo. Alij dicebāt rerū partes esse legatas. Pro quibus facit l. proxi. in fi. j. e. vbi dicit, nec necesse habere legatariū in omnibus rebus vendicare portionē: pōt ergo si vult. Præterea, videt̄ casus in d. l. si quis bonorū. qa si veniūt fructus: ergo & ipsæ res erūt legatæ. Itrud est verum: qa rerū partes iunt legatæ: tunc obstat contrariū, quō solui tur aliud pro alio. Resp̄ō. propter difficultatē præstationis solui tur quātitas pro re: vt l. si pluribus. j. eo. & l. si domus. §. q̄ cōstetur. j. eo. tit. ij. l. nō dubiū. Sed in legato partis bonorū imminet difficultas præstationis. Cū enim bona intelligant̄ deducto ære alieno, vt dictū est, & æs alienū respiciat totū patrimoniū, vt l. si fideicōmissum. §. tractatū: de iudi. non possent solui partes rerū, & ideo deuenitur vt detur facultas hæredi soluendi secūdū formā huius legis. Materiā autē, q̄n aliud pro alio possit̄ solui, habes in l. ij. §. j. si cer. pe. †Quæro, qualiter pōt agere, & formare libellū legatarius partis bonorū? Resp̄ō. pōt petere actione personali partē bonorū, sicut legata est: nec habet necessē vēdicare certā portionē in qualibet re: vt hac lege pōt, in si. Itē pōt vendicare portionē in qualibet re. Sed aduerte: qa si constat q̄ in hæreditate nullū est æs: alienū: tūc pōt vendicare portionē certā in qualibet re, si qua sibi est relicta. Si in hęreditate esset æs alienū, ꝑpter qd̄ dubitaret̄ quotā partē debeat habere in qualibet re: tunc potest vēdicare cū adiectione partis incertæ: vt l. quæ de tota. §. j. de rei vēd. licet tū vēdicatio permittat̄ hæredi: tuperet tū facultas soluēdi res, vel æstimationē secundū formā legis & generali. §. fi. j. de vsufru. leg. †Glo. inducit hāc l. ad quæstionē, vtrū Falcidia posset deduci in vna re. De quo in l. ij. C. ad l. fal. Dicā in l. ij. & iiij. eo. ti. Secūdò Dy. inducit in arg. ad quæstionē de eo, qui habet domū cōmunē cū malefactore, cuius domus destruitur. De quo dixi in l. Atheius. in §. fi. de aqua plu. arcen.

1 § *Actio quæ accidit actioni æque principaliter nō sapit naturā eius. secus si accessorię.*

2 *Legatum factum de debito de iure prætorio, licet iure ciuili indebitum, valet.*

3 *Si legatur debitū in diem, & ante moriē testatoris dies ueniat: an legatū extinguatur.*

4 *Legatum factū de debito ei, qui erat creditor actione stricti iuris: quo ad id, quando creditor non habebat hypothecam.*

d Si creditori. d Si creditori debitor legat debitū: ita demū valet si creditoris interest. h.d. cū l. seq. Opp. ad primū dictū de l. legauī. §. contra de li. le. So. Intelligas q̄n legat̄ debitū expressa certa quātitate: vt hic. Si em̄ simpliciter relinqueret qd̄ debet, nō valeret: qa nō releuaret aliq̄d: vt d. l. legauī. & l. si prior. solu. mat. Venio ad ver. id qd̄. & vī q̄ nō valeat: qa creditoris non interest: ergo &c. vt j. l. pxi. Rn̄. gl. imò interest: qa actio ꝑtoria erat tpalis: ista est ciuilis, & ꝑpetua. Ad illud opp. qa actio surrogata debet esse eius naturæ, cuius est actio, i cuius locū surrogat̄: vt l. si eū. §. q̄ iniuriarū. si qs cau. Dicit glo. hoc ideo: qa testor voluit. † Tu dic q̄ lex cōtraria loqtur q̄n vna actio accedit alteri accessorie: hic vna

vna actio accedit alteri æquè principaliter, sicut alia. Ita dicit Pe. di xit plenè in l. j. § hæc actio. si qs testa. libe. esse iust. fuer. Hoc tñ de intereſſe tēporis nō placet: qa p legē nō curat̄: vt l. paterfa. de ca

2 strē. pec. in fi. no. in l. q̄ bis de ÿb. ob. Dic ꝛgo: a Ideo valet: qa li-

a cet iure p̄torio esset debitū iure ciuili: erat tñ idebitū iure q̄ legata cōsistūt: vt instī. de test. in prin. & l. lege obuenire. de ÿbo. sig. ideo illo iure plenè ꝛeresset, vt gl. dicit, & est vera. Venio ad ÿ. Marcel. Op. j. l. px. vna est sol. q̄ ista determinet ꝑ illā, s. q̄ hic lo quāt̄ q̄n debitū erat in dīe, vel sub cōditiōe. Alij dicūt q̄ hic log tur q̄n debeat̄ certa res. vñ interest creditoris ꝓpter dñium q̄ trā sit incōtinēti: vt l. iij. §. si rē. j. ti. ij. Gl. instī. e. §. ex cōtrario. dicit q̄ ꝓpter itereſſe nō valet legatū: qa nō est plus altero de iij. modis vt instī. de act. §. plus. q̄ gl. est cōtra. d. l. iij. §. si rē. j. ti. ij. Nec obst. si nō est plus altero de quatuor modis. qa ē qntus modus essendi plus, q̄ sufficit ad legata. Ita notabi. dicit gl. j. ti. j. l. Mæuius. i prī. vers. debitor aūt. Op. q̄ Falcidia resecet illud legatū in l. j. §. si qs creditori. ad l. Fal. Sol. resecat in cōmodo repꝛesentatiōis. ita dicit gl. Quęro duo: † primò si legat̄ debitū in dīe, & añ mortē testatoris veniet dies: vtrū legatū extinguat̄. Dic vt in glo. hic, & p gl. in l. verbis. ad l. Fal. & p Dy. in c. factā legitimè. de re. iu. li. vj. Quæro qd si ei, q̄ est creditor actione stricti iuris legat̄ debitū: vtrū valeat? Videt̄ q̄ sic: qa interest creditoris hꝛe actionē ex testamēto, q̄ habet instar bonę fidei. In cōtrariū est tex. in l. Aurel. §. fi. de lib. le. nec curat̄ de dicto ītereſſe: qa illud nō ꝓdest, nisi q̄ ad vsurā debitore existētē in mora; & sic debitore deliquēte, qd̄ ꝓsumere nō debemus. Licet aūt cōsistat legatū vt ipsum debitū q̄ est purū & liquidū posſit peti ex testō: puto tñ q̄ si creditor ñ habet bona hypothecata q̄ illi debito adiiciat̄ hypotheca, per testamētum quod fieri potest: vt l. j. C. cōmunia de lega. & probatur ex generalitate l. si debitor. j. de liberis legatis.

1 § *Pecuniæ uerbum à testatore prolatum refertur ad ea quæ consistunt in pondere, numero, uel mensura.*

Pecunia in sacculo uel arca cōsignata nō cōtinetur appellati. pecuniæ: sed species debeā.

2 *Quid ueniat appellatione pecuniæ etiam attento communi usu.*

Communis usus loquendi præualet omni constitutioni.

3 *Legata centum, quæ erant apud campsorem: & si hæres non præstaret, legauit uineam: hæres, si illa centum expendit, non potest alia centum dare: sed dabit uineam.*

Alis scriptura. Scriptura, p quā legata pecunia ria, q̄bus dies nō est adiecta porrogāt̄, nō ꝓtinet ad corpora, nec ad legata, q̄bus dies est gra differēdæ solutiōis, vel multiplicādę obligatiōis, vel inducēdę cōditiōis adiecta. & porrigit̄ ad legata p̄cedētia, & sequētia: etiā post ea in codicillis relicta. h.d. tota lex. Diuide. Primo ponit verba testatoris. Secūdo exponit verbū, quas pecunias. Tertiò expōit verba, q̄bus dies adiectus nō est. dicēs q̄ pōt itelligi de die qua druplicit, vt patet ex casu summario. Quartò expōit verbū legaui. Secūda ibi: ad corpora. & ibi ad ÿ. itē si legeī. quē hic iunge. Tertia ibi: & ad ea. Quarta ibi: hāc aūt. Legamus p partes. Dicit tex. dato. sed dubitat̄ qualiter intelligit̄: ideo Iuris cōsultus expo

1 nit ea: & incipit exponere, quas pecunias. No. q̄ † ÿbū pecunia, à testatore ꝓlatū, referr̄ ad ea tātū q̄ cōsistūt in pōdere, numero, vel mēsura. Secūdo q̄ pecunia cōsignata in sacculo vel i arca, ñ cōtinet̄ appellati. pecunię: sed debeī vt spēs: vt hic, & j. e. l. planè. la j. §. sed hoc. & l. sed & si certos. Op. j. ti. ij. l. q̄sq;. Gl. dicit ibi dixi summas: hic pecunias. q̄ nō placet: qa ideo appellat. pecuniæ est ita lata, sicut appellatio summę: vt l. nā q̄. §. fi. ad Tre. Sol. gl. secūdo: ibi fuerūt verba futuri tēporis: hic ꝓteriti. nec hoc placet qa istud ꝓteritū trahit̄ ad futurū: vt hac l. §. fi. cū l. se. Dic ergo q̄ ibi tractat̄ de legato ampliādo, q̄ est fauorabile, hic est de restrī gēdo q̄ nō est fauorabile: nec tñ odiosum, qa fit secūdū volūtatē defuncti. Oppo. secūdo, q̄ appellatio pecuniæ largius sumat̄: vt l. pecunię. j. de verb. sig. Sol. gl. fateor q̄ q̄nq; sumit̄ largius: hic ñ: qa facile erat ei dicere, q̄ legauī nō adiicędo pecunias. no. ex hac gl. q̄ si testō dixit, q̄ legauī, nō adiicędo pecunias. porrigit̄ ad corpora. q̄ placet: vt l. si mihi & tibi. §. fi. §. e. licet hoc verū sit, tñ gl. nō multū placet. Nā semp possemus dicere, facile fuisset legi

2 vel testatori hoc nō apponere. Tñ † dicas sic: si i aliqua dispōne ꝓferr̄ ÿbū, pecuniæ: & dubitat̄ qd cōprehēdit, dic aut ꝓcedēti aliqua dispositio, ad quā referr̄: tūc limitat̄ secūdū illā prędcedētē, vt cōtineat oīa, sicut ꝓcedēs cōtinebat: vt l. cū stipulamur. de ÿbo. obl. & l. si creditor. in prī. §. de pecu. cōiūcta l. ij. §. pueniſſet. & l. si vēditor. de hære. vel actio. vēd. Aut nō ꝓcedit aliqua talis dispositio, & tūc aut verbū pecunię, ꝓferr̄ in casu mere fauorabili: & oīa cōprehēdit: vt l. nā q̄. §. fi. ad Tre. l. ꝓpe modū. & l. pecuniæ. la j. & l. pecuniæ. la ij. de verb. sig. Aut in casu mere odioso: et tūc accipit̄ stricte, p pecunia numerata: vt l. j. cō iuncta l. sed & Iulianus. §. mutui. s. ad Macedo. Itē vbicūq; tractat̄ de aliquo obligando cōtra suā volūtatē, cū de iure cōi nō teneī: vt l. si verò. §. fi. fol. matr. Aut loquit̄ in casu nō fauorabili nec odioso: & tūc eligit̄ media via, vt cōprehēdat ea tm̄ q̄ cōsistūt i pōdere, numero, vel mēsura, vt hic. & q̄n cūq; tractat̄ de aliquo obligādo de iure cōi vel secūdū suā volūtatē: vt l. ij. §. si cer. pe. & c l. ij. C. de cōsti. pecu. Nec obst. si dicis q̄ ibi oīa cōprehēdit, qa ibi illud est ex extēsiōe, vt ibi dicit̄ in tex. nō ex ꝓpria significatio. Prædicta, licet de iure sint vera: tñ forsan secūdū cōem nostrū vsum nō admitterent̄ cū appellatio pecuniæ strictius accipiat̄. Dicēdū ergo est secus esse de vsu cōi: qd̄ ꝑualet omni cōstitutioni: vt l. librorū. §. q̄ tñ Cassius. j. tit. ij. & l.

3 Labeo. de supel. lega. Dy. inducit † hāc legē ad quæstionē: testa-

b tor legauit mihi cētū q̄ erāt apud cāpsorē: & si ea nō ꝑstaret, voluit q̄ hæres deberet mihi ꝑstare vnā vineā hæres illa q̄ erāt apud cāpsorē, expēderat, & volebat dare alia cētū, vtrū posſit? vi deī q̄ sic: vt l. qdā in prin. j. e. Dy. dicit q̄ fuit determinatū, contrariū p istū tex. in versi. itē si legeī. Fuit em̄ legata spēs, & spēs p alia ipē solui nō pōt. Ad idē l. planè. versi. sed hoc ita. & l. sed & si certos. j. eod. Non obstat l. quidā: quia ibi erat pecunia legata in genere, seu quātitate potius quā in specie, vt ibi videbitis.

Et ad ea. Hic incipit exponere ÿbo, q̄bus dies apposītus nō est, et primò dicit ꝓtinere ad legata pura. Secundo dicit non pertinere ad legata quibus dies apponitur gratia designationis. Tertiò dicit non pertinere quando dies apponīt cā multiplicādæ obligatiōis. Quartò dicit nō ꝓtinere q̄n dies adiicit̄ gratia inducēdæ cōditionis. Secūda ibi: q̄ si fortè. tertia ibi, sed si in annos. Quarta ibi: sed & si sub cōditione. Oppo. de dote ꝑleg. l. cū vulgari. Sol. glo. ibi erat dies appositus, saltē à lege. Pro hac solutione facit j. de alimen. & ciba. legat. l. libertis. quos. §. posthumis. vbi hæc clausula nō extendit̄ ad legatū alimentorū q̄ habet dictū tacitā, vt l. pecuniæ. eo. ti. In cōtrariū facit. j. hac lege, versi. q̄ si fortè. qa tacitè ineſt q̄ deberēnt̄ ꝓsentia: & tñ porrigit̄ ad ea hæc clausula: nisi exprimat̄. Ex q̄ apparet q̄ testator voluit sentire de legatis, q̄bus dies appositus non est ab ipso testatore. & istud placet. Nā in legato alimentorū dies tacitè ineſt ex volūtate testatoris: & ex forma relicti. vñ solutio huius gl. nō placet ꝑterea, licet actiōi de dote i sit dies, tñ legato dotis nō ineſt dies. Sol. gl. secūdo mō q̄ speciale est in legato dotis, quod consistit solū in cōmodo repꝛesentationis. Ad illud ergo hæc cl'a nō porrigit̄, qa efficereī inutile. vide gl. & tene eā mēti. Ex qua no. q̄ clausula apposita i dispositiōe nō referr̄ ad ea capitula quæ ex hac relatione efficerent̄ inutilia. Dicā statim in §. fi. Opponit̄ de l. liber homo. §. j. de ver. obli. Solu. Fateor q̄ hęc adiectio præsenti die nō facit legatū in dīe. hoc est vt solutio vel petitio differat̄: tamē dies adiecta est causa designationis: qd̄ sufficit, ne hæc clausula porrigat̄ ad illud. & hoc vult sentire glo. vide am. Sed ad istud opponit extra glo. expresio eorū, quæ tacitè insunt, nihil operat̄: vt l. iij. §. eo. sed præsenti die tacitè intelligitur: ergo &c. Solu. ibi loquit̄ in his quæ tacitè in sunt ex necessitate, hic in his quę tacitè insunt ex voluntate præsumpta, quę si exprimat̄, cessat volūtas præsumpta: qa habemus verā. Oppo. j. titulo. j. l. si Titio. Solutio. Ibi dixit, quas pecunias legauī, hæres meus dato annua, bima, trima die. nec ibi adiecit, quibus dies adiectus non est, vnde refertur ad omnia.

1 § *Verbum præteriti temporis, quando porrigatur ad præterita & futura.*

Clausula præcedens in statutis, quando trahatur ad sequentia.

2 *Qualitas adiecta uni dispositioni, quando intelligatur in alia repetita. remissiue.*

3 *Clausula posita in dispositione, quando referatur ad omnia: quando ad præcedentia: & quando ad sequentia tantum.*

4 *Ista uerba, uolo executioni mandari annua, bima, trima die. quid importent.*

Hanc autem. Hic exponit verbū legauī. No. q̄ verbū præteriti tēporis porrigit̄ ad ꝓterita, & c futura. c No. q̄ clausula in medio posita refertur ad præcedētia.

POMATES. ¶Ponitur ī dispositione aliqua. Vide Alex. cōs. lx. in ij. col. in ij. vol. pulchrè Feli. in c. cām q. de rescri. Ias. hic. & vide Bar. in consi. in ferto inter cōs. Alex. cōs. liij. i iiij. vol. in v. col. & cōs. cx. in xiij. col. in iiij. vo. Pau. cōs. lxxxv. in iiij. col. in j. vol. Ro. consi. lvj. Pan. cōs. xiij. in j. col. ī ij. vol. & cōs. xx. in ij. col. eo. vo. & cōs. lxxv. in ij. col. in ij. vo. in vlt. col. & Cep. cōs. xxvj. in vlti. colū. & Barb. cōs. lxxviij. in eo. in ij. vol. & cōsil. xcvij. in ij. & vlt. co. eo. vo. ij. & cōs. lix. et cōsil. clxij. & in cōsil. iiij. in vj. col. in j. vol. & cōs. lxxxiij. in ij. col. eo. volu. & consi. xv. in iij. col. & seq. eo. vol. & consi. xxix. in xx. col. eod. vol. & cōsi. xxxiij. in ij. col. & seq. p totū. e. tit. & cōs. seq. in j. co. & cō. xlj. i xxv. col. & cōs. seq. in xv. colū. & consi. xlvij. in vij. col. & cōs. xv. ix. col. & in xix. col. & cōs. l vij. in iij. col. & liij. ī eo. vo. oīb⁹. in j. vol. & in cōs. xx. in iij. col. & ali quid cōsi. iiij. in iiij. col. & cōsil. x. in xj. colū. & consi. xliij. in vij. col. oībus. in ij. volu. An. Bu. consi. xvj. & consi. xxx. Ro. consi. cxij. et consi. clj. & consi. clx xxiij. col. Imo. cōs. cx. & consi. cxxxj. in fi. Car. consi. xlix. & consil. lx iij. & consi. cvij. Gem. ī c. j. in iij. col. de postu. p la. lib. vj. in gl. sup verbo, sic. Car. consi. cx xiij. in j. col. & consi. cxx xiij. in pe. colū. ad fi. Pe. de Anc. consi xx.

✠P. PAV. P.

¶Dispositione aliqua. Vide Feli. q limitat octo modis. vi de Are. in l. iij. §. fili⁹. col. vlti. ff. de libe. & posth. & vltra limitaē hic tarditas p bar to. ad reg. q clausula in fin. ponita refertur ad oīa p̄cedentia, limita vt p̄cedat quo ad p̄cedētia q̄ sint in. prin. posita in dispositione, non q̄ ad ea q̄ sunt posita accessorie & gra demonstrationis text. est in l. fi. §. Titia. & ibi Bar. ff. de lib. leg. facit quod no. Bart. ī l. si cui. §. si a filio. ff. de leg. j. & li b mita nisi essemus in materia quę deberet largē interpretari. tex. est no. in c. cū dilecti. secūdum intel. Imo. vbi Cardi. Flo. ibi. extra de dona. & rō est qa materia est cōprehensibilis vt dicit Bar. limita etiā vt per Bar. ī l. fi. ff. de rebus dub. vide etiam in materia Ale. consi. xlviij. inci. sup hesitatione. & cōsi. cxxxv. ad fi. vo. j. Frā. consi. cxvj. Bar. cō. liij. Itē q̄n clausula in p̄cedētibus, intelligat repetita in sequētib⁹: vide Ro. cō. cccxlv. col. v. & latē de materia Ias. ī l. j. C. de li. p̄te. & ī l. trāsigere. col. j. d trās. quētia. Roma. consi. ccccxxxviij. Andr. Sicu. consi. xiij. & xlj. & xxxiij. & lj. Ang. consi. xxviij. & Bal. cclxxiij. & consi. ccclxxxiiij. ij. lib.

¶Si quis. Adde vltra Alc. qualiter defuncti voluntas obscura debeat declarari. Abb. consi. xxxvj. ij. lib.

✠P. P A V. P. ¶Sic ī legato. Circa materiā incertitudinis q̄qd sit de iure ciuili, d iure cano. est certificāda ad arbitriū bōi viri. vid Fel. ī c. j. co. iij. d pac.

& sequē. †Op. ad primū. j. ti. ij. l. vxori. §. vxori. Soluit gl. j. & hāc sol. reprobat, & bñ. Vide gl. qa oēs illę donatiōes morte cōfirmāt: vt l. in donatio. C. ad l. falc. Sed contra hoc facit: quia videt q̄ talis cōfirmatio retro trahatur: vt l. donationes. C. de do. inter vir. & vxo. Gl. ñdet, retrotrahitur quo ad fructus, nō quātū ad dominiū. qd̄ not. Idē no. in d. l. donationes. & l. ij. C. de inoffi. do. & bene. Cōtrariū no. & male, j. ti. j. l. sequēs quæstio. & l. sub cōditione. de sol. & ibi dixi. Vnde gl. soluit alio modo. Et nota q̄ ibi nō extēdit ad futura, q̄ sunt contra ius, seu à iure cōi exorbitantia. Vide hanc solutio. & nota eā: pro qua facit extra, de reg. iur. c. quæ à iure. li. vj. & quod ibi no. p Dy. Hoc allego multum in l. prætor. §. eritq̄. vi bo. rap. vbi ego quæro, vtrū clausula præcedēs in statutis trahat ad sequentia. Videt enim q̄ non, in his quæ à iure cōi exorbitant: vt hac gl. quod dic vt ibi. Opp. secundò, q̄ verba præteriti, vel præsentis tpis, non trahant ad futura: vt l. fi. de lib. leg. & l. si ita. de aur. & arg. leg. & l. quidā referunt. aliās in l. quædā nō referunt. de iure codi. Rñd. hic loquit q̄n verbū præteriti, vel præsentis tē poris est significatiuū actus, q̄ dependet ex volūtate defuncti. Ratio est: qa in illis semper habet respectus ad futurū. Pēdet enim vsq̄ ad mortē: licet sit præteritū: vt l. Plotia na. & l. cōficiunt. §. fi. & ibi no. ff. ti. j. & plenè dixi in d. l. si ita. Opp. extra glo. de ali. & cib. le. l. libertis. §. posthumus. vbi nō potest gitur ad relicta in codicillis. Sol. ibi dixit, q̄ legata relinquit ī testamēto; hic verò dixit quæ relinquit simpliciter. Venio ad secūdū no. Opp. gl. s. ex qui cau. ma. l. sed & si per prætorē. §. deinde adiecit. & de postu. l. j. §. eū qui. Gl. non soluit, nec alicubi habemus clarè solutū. Dic †ergo breuiter. Q̄n̄q̄ tractamus vtrū qualitas adiecta vni dispositioni intelligat repetita in alia: & hæc nō est nostra materia in dispositiōe legali. Dic vt ibi dixi in d. l. prætor. §. eritq̄. vi bo. rap. In cōtractibus inter viuos dic plenè vt l. si ita stipulatus. §. Chrysogonus. de ver. obli. In vltimis volūtatibus dabo tibi remissiones in l. licet. j. eo. Q̄n̄q̄ †ponitur in dispositione aliqua [a] clausula, [b] per se, & dubitatur ad quæ refert, vtrū ad præcedentia omnia, an ad proxima, an etiā ad futura. Q̄n̄q̄ in dispositione sunt multa capitula: & hic dic aut illa clausula ponitur inter vnum capitulū, seu inter verba ipsius: & ad illud tantū refertur. Aut ponitur inter ipsa capitula, vel in prin. vel in fi. & refertur ad omnia capitula. Istam doctrinam dat tex. in l. iij. §. fi. lius. s. de lib. & posthu. quod est verum, q̄n non est ratio quare magis referatur ad vnū quā ad aliud. Istā rationē ponit Imperator in l. j. C. de lib. præte. Sed si esset aliqua ratio quare ad quædā nō posset referri: & tūc ad illa non referē. Causæ autē possunt assignari aliquæ. Primò, si in præcedentibus erat specialiter prouisum circa id, qd̄ continet clausula de qua tractatur: vt l. sed & si prætorē. §. deinde. ex quib. cau. maio. & l. j. §. eum qui. de posthu. & §. de vulg. & pup. l. cohæredi. §. qui patrē. Secundò si præcedentia essent cōtraria: vt l. si idem cū eodē. de iurisd. iud. Item si ex hac relatione dispositio. ad quā referē, efficeretur inutilis: vt l. cū vulgari. de do. præleg. vt dixi ī §. §. proxi. Spe. de hoc ponit suam distinctionē in Spec. de instr. edi. §. nunc autē. ver. itē excipe. & in titu. de dispu. & alleg. §. post hoc. ver. vel in princ. Nunc habetis expositū verbum, quas pecunias. & verbū, quibus dies adiecta nō est. & ver bum, legaui. Sed verbum hæres meus dato, hic non exponitur.

Quæro ergo, † quid si testator dicit, & prædicta legata volo executioni mandari annua, bima, trima die per meos executores? Primò videndū, quid importent illa verba, prædicta legata vel suprà scripta, & similia. Dicendū videtur q̄ referantur solū ad præcedentia: vt d. l. j. §. eum qui. de postu. Hoc apparet ex significatione verborū. Hoc enim quod dico, prædicta legata, & suprà scripta, & similia: nō habet tractū ad futurū tēpus: vt dixi ī §. de verbo, legaui. Item videndū est quid importēt dicta verba, volo executioni mādari? Rñ. quædam sunt legata, in quibus lex ipsa facit executionē: vt si testator legat rem suam propriā: & in illo nō porrigit talis sermo. In alijs verò, in quibus requiritur executio hominis, illa clausula operatur. probat à simili lex dicit executionē sententiæ fieri post quadrimestre tēpus: intelligit de executione hoīs, nō legis: vt l. furti. in prin. de his qui no. infa. & ibi per Gul. & l. q. vltimo. j. de pœ. Aliud est ergo dicere, hæres meus ad diē dato. qa tūc dies apponitur dationi, hoc est, translationi dominij. Aliud est dicere, mādetur executioni: qa tunc dies apponitur executioni fiendæ ab homine.

Si quis à filio. Repetita à substituto, intelligūtur repetita purè: nisi aliud exprimat. h. d. Materiā huius legis videbitis per glo. inl. si cui seruū. §. j. j. eo. Aduerte: quia gl. dicit q̄ q̄n dicitur, ij dē diebus dato. est quædā nugatio. Dicit Iaco. de Are. i. verba sine effectu. Sed certè nō est nugatio, sed conditionis defectus secundū eū. & innuit tam gl. quā ipse q̄ hæc verba, cū is in suā tutelam peruenerit, &c. faciunt conditionem. Quod an sit verū dicam in l. si is cui legetur. §. j. j. eod.

¶Interpretatio libelli porrecti per defectum non transit ad hæredem.

Hæres declarat uoluntatem ambiguā defuncti nisi aliquis posset damnificari: & quālo.

Si quis plures. Si testator sensit de certo, & dubiū est de quo: electio est hæredis. h. d. not. multū. Opp. §. eo. j. q duos. Sol hic sensit de certo. quod apparet: quia expressit nomen proprium: ideo est electio hæredis: qa verisimiliter nouit volūtatem defuncti. Ibi non sensit de certo. quod apparet: qa nō expressit nomē alicuius: ideo electio est legatarij. & ideo testator nihil legasse vr: nisi electionē vnius de illis certis. Facit ad id quod dicā in l. gerit. de acqui. hære. q̄n verū vel factum testatoris est ambiguū, vtrū sit interpretatio hæredis quid senserit? Sed cōtra hoc †oppo. s. de rei vēdi. l. idē Pōponius scribit. in fi. & l. inter stipulantē. §. j. de verb. obl. & quod ibi no. in gl. vbi interpretatio libelli obscuri porrecti p defunctum non transit ad hæredem. Sed hæc interpretatio non nocet legatario. Tractat enim de lucro captādo: & quicquid sibi detur, lucratur. In cōtrarijs esset reo præiudicium: fortè enim declararet hæres aliquid, super quos reus defensiones non fecit. Et ad hāc solu. facit quod no. hic in sequentibus contrarijs. Opp. de l. duo sunt Titij. de testa. tute. Soluit gl. ibi in tutela, quæ certo iudicio debet dari. Sed adhuc instabis: quare non sic in legato? Rñ. ibi electio hæredis posset esse periculosa pupillo si haberet aliū tutorem quā quem defunctus voluit. Item posset esse dānosa tutori: qa tutela est onus: sed hīc in omnē euentū est cōmodū legatario. Nota ergo † q̄ tūc permittitur hæredi declaratio voluntatis defuncti, quando nemo per hoc posset dānificari: licet per hoc posset aliquid lucri perdere: qa fortè hęres eligeret viliorē. Secus si aliquis damnificaretur. Ad prædicta facit quod not. per Dy. extrà, de reg. iur. c. in obscuris. lib. vj. Opp. glo. & videtur q̄ declaratio sit iudicis: vt l. j. in fi. §. de iure deli. Gl. nō soluit. dic q̄ ibi incertitudo erat in verbis prætoris: ideo declaratio est iudicis. hic in verbo testatoris: ideo declaratio est hęredis. & hoc q̄n constat testatorem aliquid certum sensisse. Si autem hoc nō constaret, & aliquod verbum esset ambiguum: tunc esset in declaratione iudicis: vt l. voluntatis. C. de fideicom.

Paris expulsa de ciuitate potest syndicum constituere.

Legatum factum parti ciuitatis, ut fiat, non valet.

Pars est expulsa de una ciuitate, non potest ciuitatem alteri submittere: nec pars, quæ remanet in ciuitate.

Si parti. Valet quod relinquitur parti ciuitatis. h. d. Lāber tus †de Ramponibus dicebat per illū text. q̄ pars expulsa de ciuitate potest facere syndicū, per hanc legē, & similes. Dy. dicebat contrariū: quia collegium est reprobatū eo ipso q̄ nō est approbatū: vt l. j. de colleg. illi. & l. j. §. quod cuiusq̄ vni. no. Credo do. Lamb. dicere verū q̄ posset facere syndicū: ar. pro hoc. §. de ori. iu. l. ij. §. exactis. vbi pars expulsa fecit leges, quę approbatæ fuerunt. Arg. pro hoc: quia cuilibet est permissum facere collegiū ad sui iustitiā cōsequēdā: vt dicit l. j. §. j. quod cuiusq̄ vni. no. in gl. Vnde si facit syndicum ad cōpromittendū cum intrinsecis, vt pacē possint facere, valet. & ita de facto seruatur.

†Quæro, quid si legatur vni parti ciuitatis, vt sectā? Respond. illud nō valet: quia collegiū est improbatū: quoniā per sectas illas in damnū Reipublicæ cōtenditur: vt l. si quis ingenuā. §. in ci uilibus. de cap. In qbusdā tamē ciuitatibus eorū statutis talia collegia approbāt, vt in ciuitate istavbi sunt capitanei partis Guelphæ. †Quæro, vn a pars est expulsa de ciuitate: pars quę remanet intus, submittit ciuitatē alteri: & etiā pars, quę est extra: quę libet separatim: an valeat? Arguendo dico, videri q̄ nō: quia debent cōueniri insimul in vnū: vt l. j. C. de decur. li. x. & l. & sufficit. §. fi. §. de pac. Et hoc videtur sensisse Bonifacius papa in quibusdā literis per eum ad perpetuam rei memoriam conceisis ciuibus Tudertinis, vbi iam ille casus occurrit.

Præoccupare quādo quis dicatur per solā litis cōtestationē, uel requiratur sententia.

Dominium rei legatæ duobus, ita q̄ cuilibet debetur insolidum: ante litis cōtestatam est hæredis: & quilibet ex legatarijs habet actionem personalem ad rem.

Practica huius legis.

a ¶Si pluribus. Si pluribus eadem res legatur cōiunctim, cuilibet debet pars: si disiunctim, partes sibi faciunt per concursum, nisi testator voluerit primò adimere, vel cuilibet insolidū cōce

b dere. h. d. cū prin. l. seq. Dicitur hic, q̄ quis dicitur præoccupare per litis contestationē. Cōtra, imò requirit vt perueniat ad sententiā: vt l. si quis à multis. de noxa. & l. si verò. de pecu. Dicit gl. q̄ quādoq̄ ad præoccupandū sufficit cōtestatio litis: quādoq̄ requritur sententia. Dicit Dy. Aut loquimur de iure quærēdo: & sufficit contestatio litis: vt alijs præferaē. l. pluribus. de procu. & l. si Titius. de ver. ob. Aut de iure quæsito præferendo: & requiritur sententia: vt l. si quis à multis. & l. si verò. §. alle. Ista distinctio nō videt vera. per l. ex duobus. la ij. de duob. reis. & l. fideicōmissa. j. ti. ij. §. plerunq̄, vbi in iure quæsito præferendo sufficit cōtestatio litis. Vnde reperio q̄ Pe. distinxit plenius sic, aut quærimus de prolatione facienda ratione officij, vel iurisdictionis: aut ratione debiti principalis. Primo casu sufficit litis cōtestatio vt q̄s præferaē: vt l. pluribus. de proc. & l. qui prior. de iud. Secūdo casu, aut agitur cōtra nullo iure obligatū: vt q̄n agitur reali actione: & tunc requirit vt q̄s perueniat ad sententiā: vt dictis legibus si quis à multis. & l. si verò. & §. de rei vēd. l. is à quo. Si verò agitur cōtra obligatū, vt quādo agitur personali actiōe: & tūc subdistingue, Aut id, ad q̄ agitur per vtrunq̄, est vnū debitū numero, aut sunt plura debita. Primò casu sufficit litis cōtestat. vt hic, & l. si titius. de verb. ob. l. ex duobus. la ij. de duo. re. Si sunt plura debita requirit sententia: vt l. inter eos. de re iud. Ista sunt verba Pet. quæ verba nō sunt vera. Primò, quia in iurisdictione sufficeret pręuenire per citationē: vt l. si quis postea. de iud. præterea non est verū q̄ in hac l. si quis à multis. & l. si verò. agatur reali: imo personali agit. Præterea, nō est verū q̄ in hac lege sit vnum debitum: imo sunt plura: & vnus habet rē, & alius æstimationē.

d Præterea, q̄ deterius est, ex nullo istorū membrorū colligitur ratio differentiæ. †Dico ergo sic: Quādoq̄ tractatur de iure prę

1 lationis, occasione factæ præoccupationis: & tunc dicitur quis præoccupasse, quando peruenit ad aliquid: q̄ est ipsum, vel causa proxima ipsius, de quo præoccupando tractatur: vt ostendat membra sequentia. Distingue ergo sic: aut tractatur de præoccupatione exercitij iurisdictionis: & tunc

a ¶Si pluribus. Dyn. Ray. & Bal. dicūt p hāc legē fuit inquisitū cōtra hæreticum Marchianū q̄ postea venit Bononiam, & ibi stetit per decē annos & vltra: & fuit inquisitū per episcopū Bono. & fuit lata sententia q̄ inquisitio in Marchia prædicta bit: & sic bona applicabunt inquisitori Marchiano, p hāc legē. Ang. verò dicit q̄ debet cōcordari pro cessus. & bona sita Bononiæ applicent cēo Bononienū, & sita Marchia applicabuntur inquisitori marchiano sita extra applicē ecclesię alibi per no. in c. per hoc. & hære. libr. vj. ipse tñ submittit se opinioni Cano. & bene facit. & vide Io. An. in no uel. in c. per hoc. hic alleg. And. Barb.

b ¶Dicit hic. Et vide Lud. Ro. in cons. lxxvij. inci. viso quæstionis themate. vbi per istū tex. cū glos. dicit q̄ potest legatarius ad pias causas agere contra hæredē vel executorē. vide ibi And. Barb.

c ¶Per citationē. Adde an per citationē nullā quis dicat præoccupasse, Ro. cōs. cccxij. Et cum duo iudices inquirūt de eodē delicto, qualiter alter præoccupasse dicatur, vide Bald. cōsi. xc iiij lib.

d ¶Dico ergo. Quod intellige quādo officiū est vniforme: nisi forte esset iudex maior quia tūc pōt illā iurisdictionē revocare. Iudicium solueē. ff. de iud. & vide ibi Ang And. Barb.

✠P. P A V. P.

d ¶Dico ergo sic. Vide Ro. sing. cxliij. inci. dico tibi aliquid. de cuius veritate vide q̄ scripsi ad Bart. in l. si maritus. la ij. in prin. ff. de adul. Itē q̄ dicit hic de p̄occupatione iurisdi. vide Ro. cōsi. cccxij. vbi limitat & declarat in legato vsusfr. vid Ro. sing. dcclxxiij. incip. tex. in l. planē, vid oī no Bal. l. vnica. §. vbi aūt. col. j. C. de cadu. tol. Alex. in l. huiusmodi. §. si titio. j. e. Item q̄ hæres nō faciat pte cū legatario, vide Ang. cōsi. ccxix. in ij. dubio.

cupatione exercitij iurisdictionis: & tunc

2 †Quæro, q̄n eadē res legatur duobus, ita q̄ cuilibet debeat insolidū, anteq̄ lis contestetur, cuius sit dominium, & obligatio iterim? Jo. respōdit vt habetis in gl. Videtis q̄ Jo. habet duas opi. Prima, q̄ iterim nullius sit dominium, vel obligatio. qd̄ non vr verū: qa sec'm hoc non posset agere, & litē cōtestari cuius contrarium dicit tex. Item sec'a opi. Jo. nō p̄cedit. Dicit cm q̄ pro parte quæsitum est dominium interim. qd̄ nō est verū: qa si hoc esset, hæres insolidū vni soluere nō posset: cū iam pro parte sit factū alterius, & nō posset auferre dominium eo iusto, cōtra casum l. Titiæ. in fi. j. eo. & l. si res mihi. j. tit. ij. Dicēdum est ergo, q̄ dominium interim nullius est ex legatarijs: nec in totū, nec in partē: sed est hæredis. Quod patet: quia potest transferri in alium: vt dixi. Præterea consequitur per contestationem legatarius ius eligendi: vt hac l. sed in relicto alternatiuo nō habet qs dominium ante electionē: vt l. apud Aufidium de optio. le. sed iterim q̄libet habet actionē psonalē insolidū. Casus est in l. duos. j. de usufruc. leg. nec est incōueniēs aliq̄d q̄ actio p̄ sonalis cōperat pluribus insolidū ad cādē rē: vt l. si is q. de act. & obli. & l. si seruus legatus. §. j. j. e. & l. et fiat exactio à q̄libet insolidū p eū modū quo poterit: nō q̄ q̄libet habeat rē insolidū, q̄ est impossibile, sed vnus rē alius æstimationē: vt hic dicit tex. opi. ergo Jo. nō est vera, qcqd Dy. dicat, & est legatū purū, & in eo nulla est cōditio, putvi

3 detis, †Sed q̄ro practica huius l. ille, q̄ vult p̄occupare, & habeat ius eligēdi, qd petet? Rñ. est cōsi. q̄ narret quō legatū est factū sibi: & alteri, & in cōclusiōe petat hīdē cōdēnari ad illud q̄relictū

* ¶Quærit Dyn. Et forte iſte text. facit q̃ Dy. Nã ſi res ſæpius legat̃, non debeꝫ niſi ſemel, etiã ſi teſtator noluiſſet multiplicare. Sed certum eſt q̃ nõ põt multicare, niſi in re & eſtimatione: ergo &c. ſed poteſ ſaluare Bar. q̃ aliud eſt q̃ead̃ res legatur pluribus: nam ab ipſo initio legat̃ res & eius eſtimatio & ſecus q̃ vni. Vid pro opi. Bart. & glo. in l. Licini⁹ Locuſta. 1 & ibi Bald. j. tit. j. Andr. Barba.

b ¶Voluntatibus. Ad de q̃ſi eadẽ ſumma legat̃ pluries vno vel diuerſis teſtamentis, an pluries debeat̃, vt ra Alex. Bald. conſi. cccexxxiiij. ij. lib. & conſi. ccl. iiij. lib.

eſt nõ exprimẽdo, q̃ petat condemnari ad rem: & poſt lit. conte. poterit eligere vtrum velit rem, vel æſtimationẽ. & hoc vult hic tex. Si enim rem expreſsè peteret: & ſuper petitione rei iſtem cõteſtaretur, in ipſa conteſtatione eligeret: nec videretur opus alia electione: vt l. iam dubitari. inſti. ſ. de hære. inſti. Poſtquã autem vnus elegerit, vel res ſibi ſoluta fuerit: alius neceſſe habet directò petere æſtimationẽ rei: vt d. l. ſi res. j. tit. ij. Scias etiã q̃ hic eſt quędam glo. ſuper ver. portione. quę nõ dicit bene: ſed melius dicit in l. planè. in prin. vt ſtatim videbitis.

☞ *Si delegatus commiſit alicui incapaci uices ſuas, an propter hoc amiſerit iuriſdictionem.*

¶Planè. Op. extra gl. ſ. ex qui. cau. ma. l. nec vtilẽ. So. ibi in iure efficaciter quæſito q̃d non põt ab aliquo auferri, niſi in aliũ trãſferat̃; hic in iure quod quæri ſperabatur. Vel aliter vt dicã j. proxi. contrario. Opp. ſ. de reſc. vend. l. ſi is qui. Sol. hic loquitur in his quæ ex mera noſtra volũtate dependent: meritò reuocantur, licet trãſferat̃ in non capacẽ: q̃a voluntas reuocãdi eſt. lex cõtraria loquit̃ in his, quæ nõ dependent ex mera voluntate noſtra. Facit ad prædicta quod no. per Dy. in c. nõ præſtat impedimẽtũ. & c. vtile. de reg. iur. lib. vj. Et

1 iſta inducit Dy. ad q. † q̃ ſi delegatus alicui nõ capaci cõmiſit vices ſuas, propter hoc nõ amiſit iuriſdictionẽ: quia nõ erat in ſua mera poteſtate à ſe abdicare, vt ex prædictis patet. Facit quod no. in c. ſuper quæſtionẽ. in verſi. totã. de offi. Iele. Vltimò vide gl. ſuper verbo, poteſtate. Iſta glo. verũ dicit: & illa, quæ eſt in l. præcedenti, verum non dicit: quæ eſt ſuper verbo, portione, ſecundùm Dy. & omnes. & hic ſit finis pro hoc mane.

1 ☞ *Si legatur res, & æſtimatio, debetur utrumq̃.*

Vbi. Bacho: illud cõſ. approbat̃ ſm zuſ. m. ſze conſumt. n. 18. ſ. de leg. 3

Quãdo apparet de numeratione per teſtes, & promiſſio de eadem quantitate per ſtipulationem: ſed diuerſo iure præſumuntur diuerſa debita.

Clauſula apponenda in inſtrumento, ut non videantur duo debita.

Si eadem res. Si circa idẽ corpus multiplicetur à teſtatore legatũ, nõ debeꝫ niſi ſemel. Secus ſi à diuerſis teſtatoribus: ſed ſi circa quãtitatem vel genus, pluries debetur, ſi de voluntate teſtatoris, pceſſerit. h. d. † Quærit Dy.[a]

1 a circa primã partẽ: quid ſi vni legatur res, & æſtimatio rei: an debeat̃ vtrũq̃. Et dicit ipſe arguendo q̃ nõ, vt j. de do. præle. l. iij. §. Mela. Bene dixit arguendo, nõ determinando: quia cõtrarium eſt veritas. Caſus eſt in l. ſi alij. in fin. ſ. de vſuf. & l. fundũ Cornelianũ. de noua. & Dy. hoc determinat in c. bona fides. circa fi. de re. iur. lib. vj. probat̃ etiã in l. nutu. §. j. j. ti. ij. Ad ver. ſed ſi duorũ. oppo. glo. de l. nec vilã. §. pe. de pe. hære. Rñ. Intelligo q̃n primò hic fuit conſecutus æſtimationẽ: tunc poterit petere rẽ. ſecus ſi prius rem: vt in gl. Ad ver. ſed ſi nõ corpus. oppo. de l. quinqua-

b ginta. ſ. de proba. Sol. gl. optimè ibi in diuerſis volũtatibus: [b] hic

2 in vna. No. eã. Facit q̃ ſi apparet̃ de numeratione per teſtes, & poſtea apparet promiſsio diuerſo tẽpore, de eadẽ quãtitate per ſtipulationẽ, q̃ diuerſa debita præſumãtur. quod dic vt l. cũ centum. de adi. leg. & dixi in l. tritico. ff. de ver. obl. Itẽ quid iuris ſi diuerſæ eſſent quãtitates, vt dictis legibus, dixi. tamẽ ad tollendas iſtas dubitationes conſueuit apponi hæc clauſula in inſtrumentis: cõputata in hac promiſsione omni alia numeratione, promiſſione, vel confeſsione, quæ dicto debito apparet.

1 ☞ *Si res legata efficitur mea, habeo electionem petendi rem, uel æſtimationem.*

2 *Hæres non ſoluit pretium, per quo leui rem mihi legatam: ſed pretium congruum.*

Quod ſi rem. Si res legata efficit̃ mea, eatenus vaꝫ ſet legatũ quatenus per eã mihi abeſt h. d. Opp. de l. ad veteranũ. ſ. j. ad l. Fal. Solue vt in glo. & clarius in l. nõ amplius. in prin. ſ. eo. Opp. extrà glo. C. eod. l. proprias. in fi. & j. eo. l. cætera. §. j. Sol. res, quæ eſt mea tẽpore legati facti, nõ poteſt mihi legari purè: & ſi legetur, non valet. Sed ſi tempore legati facti non eſt mea; legatum valet; & tunc ſi mea poſtea ef

1 ficitur ex cauſa oneroſa, legatum non extinguit̃, vt hic. † Quæro extra glo. ſi res eſt effecta mea, quid petam in libello: an rem, an æſtimationem, quæ mihi abeſt? Videtur q̃ æſtimationem: vt hic dicit in tex. Contrarium quòd debeat peti res, ſed æſtimatio ſit in ſolutione, probari videtur per. l. ſi ſeruum. in fi. de verſ. ob. quod tenet gl. Inſti. eo. §. ſi res. & idẽ videt̃ tenere in l. cũ rem alienã. C. eo. in ij. glo. Ego dico q̃ legatarius habet electionẽ pertendi rem, vel æſtimationem: vt l. ſi filio. la. j. §. j. & l. illud. §. j. de dona. cauſa mor. quæ leges hoc probant. Et per hoc cõcordant gl. prædictæ cum legibus. & glo. quæ innuũt pretiũ petendum: vt hic, & l. ſi res mihi. j. tit. ij. & j. eo. l. ſed ſi res. & gloſ. j. ad legem Falci. fundo. Ad l. ſi ſeruum. in fi. de verbo. obli. reſpon. in prædictis legibus de dona. cau. mor.] Quæro, quid ſi quis rem ſibi le-

2 gatam emit magno pretio? Reſpõ. hæres non tenebitur, niſi ad pretium congruum, vt l. qui concubinã. §. fi. & l. non dubiũ. ti. ij.

1 ☞ *Inter legatarios eiuſdem rei à pupillo & eis ſubſtituto dicitur coniunctio.*

2 *Si unus eſt inſtitutus purè, & alius ſub conditione, an inſtitutus purè habebit totum.*

Si coniunctim. Coniunctus in cuius perſona quomodo cõſiſtat legatum, vel ſperabatur cõſiſtere, facit partem coniuncto. h. d. Oppo. qui nõ admittit̃ ad partẽ, nec admitti ſperat̃, nõ facit partẽ: vt l. ſi duobus. in fi. ſ. eo. & j. proxi. §. Dy. in diſtinctione, quã hic ponit, dicit, in cõtrarijs legatũ eſt inutile ex perſona legatarij: hic miſta cõſyderatione legantis, & legatarij, qui erat ſeruus proprius. Iſta ſolu. ponit diuerſitatem caſuum, nõ rationis. Dic ergo q̃ legatum ibi nullo modo valebat in perſona legatarij, ideo non facit partem hic in perſona ſerui, licet non valeat ſecundũ rigorẽ, vt actio de tur: tũ valet ſecundũ æquitatem ſecundum quã hæredes debẽt dare ſeruo, vt l. quidã. §. alio. C. de neceſ. ſer. hære. inſti. Ita ſentit gl. hic, & optimè. Materiam iſtã: licet Dy. ponat hic, dicam in l. huiuſmodi. §. ſi Titio. j. eo. vbi glo. ponit. Oppo. ad ſecũdam partem extra glo. ſi eadem res legatur in teſtamẽtis diuerſorũ, legatarij nõ dicuntur coniuncti: nec faciãt ſibi partẽ inuicem: vt l. ſi ſub conditione. qui. mod. vſufru. amit. & argu. ſ. ea. l. §. j. Sol. hic non ſunt teſtamenta penitus diuerſorũ: quia quo ad multa, patris & filij vnum eſt teſtamentum: vt l. patris & filij de vulga. & pupil. maximè quo ad coarcerationem legatorum: vt l. in ratione. §. quod vulgo. j. ad l. falci. Secundò oppo. q̃ quando relinquit̃ à diuerſis hæredibus, non dicuntur coniuncti: nec partẽ inuicem faciunt: vt l. pe. & fi. de viufru. ac cre. & l. quid ergo. §. ſi quis duos. j. eo. Reſpõ. illud verũ, quãdo relinquit̃ à diuerſis hæredibus ſuccedẽtibus in diuerſis portionibus: hinc q̃n relinquitur ab inſtituto, & ab eis ſubſtituto, qui habentur loco vnius. Nota

1 etiam hũc caſum † q̃ inter legatarios eiuſdẽ rei à pupillo, & eius ſubſtituto dicit̃ eſſe cõiunctio, ita q̃ faciunt ſibi partes. Quæro, vtrũ interim legatarius habeat totũ, vel partẽ? Io. dicit partẽ ſuã tãtum. Azo & Hug. dicũt q̃ totũ. Vide glo. & eſt ita diuerſitas propter ẽſtionẽ no. in l. ij. ſi pars hære. pe. quã ſtatim dicã in ppoſito. tñ puto Io. verius dicere. Primò per tex. huius legis, q̃ dicit, ſed & ſi. quæ innuit diuerſitatẽ in facto, idẽtitatẽ in iure: vt l. ij. & ibi no. ſ. ne qs eũ q̃ in ius voca. & l. ſed & ſi lege. in prin. de pe ti. hęre. Sed ſi habetis in litera, ſed ſi ſine. tunc nõ faceret pro Io.

2 ſed pro eo eſt caſus in l. ſi dño. j. eo. † Venio ad q. no. in l. ij. ſi pars hęred. pet. ſi vnus eſt inſtitutus purè, alius ſub conditione: vtrũ interim inſtitutus purè habebit totũ, vel partẽ. gl. i. arguit ibi p & cõtra. & ponit opi. & determinat. Aut ſunt cõiuncti re, & ſic cuilibet res aſsignata eſt inſolidũ: & interim inſtitutus purè habebit totũ. Aut ſunt cõiuncti verbis: & interim etiã habebit partẽ. Ita dicit ibi glo. & ſic intelligo argu. pro & contra. & concor. opi. Hãc q. tangit in l. ſi quis ita ſcripſerit. ſ. de hære. inſtit. & ibi Dy. vẽ tenere opi. Io. tãgit etiã gl. in l. filiũ. in prin. j. q̃n di. leg. ce. tangit etiã in l. quid ergo. ij. reſpõ. j. e. Dicas ſic. Aut loqueris in hęreditate, aut in fideicõmiſſo vniuerſali, aut in legato ſingulari. Primo caſu, ſi quidẽ quęris vtrũ inſtitutus habeat interim totũ, vel partẽ: tene diſtinctionẽ gl. in d. l. ij. non tamen dico q̃ eo caſu, quo interim totũ habet, ſit hęres in totũ interim: q̃a ſi ſemel eſſet hęres, non poſſet deſinere eſſe hęres: vt l. ei qui ſoluendo. in fi. ſ. de hęre. inſti. & Dy. tangit in d. l. ſi quis ita ſcripſerit. ſcilicet dico q̃ an ſit hęres in totũ, vel non, pẽdet ex futuro euẽtu: q̃a ſi deficiat cõditio cohęredis, in totũ ſemper fuit hęres, cum nunq̃ ſibi aliquid decreuerit. ſed ſi exiſtat cõditio, nõ fuit retro hęres, niſi pro parte ſua. Nec mireris, ſi interim in totũ admittitur: licet ſit dubium: quia & aliter ventre pleno admitteretur filius pro quarta parte: licet poſsibile ſit ſeptẽ naſci: & euentus declarabit inquantũ retro fuit hęres: vt l. antiqui. & l. illud. ſi pars hę. pe. & l. cum quidam. §. ſuũ. de acq. hęre. licet gl. in d. l. ij. innuat eum in

totum

totum hæredẽ ſed intellige. id eſt totum retinebit tanquam ſi in totũ eſſet hęres. Si verò loquit̃ in fideicõmiſſo vniuerſali ſic relicto vni purè, alteri ſub cõditione diſtinguo, Aut hęres adiuit coactus. & diſtingue, vt colligit̃ ex tèx. & gl. in l. j. §. ſed & quoties. j. ad Treb. Aut adiuit ſpõte: & eſt idẽ q̃ in legato: in quo dic, aut loquit̃ in legato proprietatis: & interim habet partẽ ſuã tantum, etiã ſi ſunt re tãtũ cõiuncti: vt hic. & l. ſi dño. j. e. & j. e. l. qd ergo. ij. rñ. & ibi tãgit. Rõ diuerſitatis eſt: q̃a in hæreditate nõ eſt alius q̃ interim retineat, & ad quẽ pertineat: ideo hæres, cui relictũ eſt totũ, interim retinet totũ, vt ſ. dixi. ſed in legato eſt q̃ interim retineat vt hæres. Si verò loquit̃ in legato vſusfructus: tunc apud eũ, cui relictus eſt purè, interim totũ erit: vt l. idẽ. §. ſi mihi. ſ. de vſufru. ac. Ratio diuerſitatis eſt: q̃a res legata. & eius proprietas eſt eodẽ mõ, quæ erit tẽpore exiſtẽtis, vel deficiẽtis cõditionis. & ideo cũ ea ſit ſpes q̃ alius admittit̃, interì facit partẽ: ſed vſusfructus, q̃ eſt in illo medio, donec cõditio pẽdet, nõ eſt idẽ cũ eo q̃ erit poſt conditionẽ exiſtentẽ, vel defectã: qa vſusfructus quo tidie cõſtituit̃, & finit̃: vt l. j. in fi. de vſufru. accre. Facit l. ſi vſusfructus mihi in bienniũ. de vſufru. le. merito cũ ad illũ vſumfructũ nõ ſpereꝫ q̃ alius admittatur interim vſufructuarius habet totũ. Idẽ ſi vni eſſet legatus fundus purè, alij vſusfructus ſub cõditione, vel ecõuerſo: q̃a illud, cui legatus eſt purè, totũ habebit interim eadẽ ratione: vt l. j. §. ſi decẽ. j. vt le. no. ca. Cõtra prędictã diſtinctionẽ facit l. hæc ſcriptura. in fi. de cõdi. & demõ. vbi vide tur idem in hæreditate, & legato. Sed reſponde vt ibi dixi.

1 ☞ *Exhæredatus an computetur in nu. filiorũ, & ſic an faciat partẽ in legit. remittiẽdi.*

Si duobus. Hæres, idẽmque legatarius, ab initio non facit partẽ collegatario. ſecus ſi collegatarius per ſonã mediã hæres fiat. h. d. Primũ et tertiũ reſpõſum debet iungi ſimul ſecundũ gl. Op. de prin. ad ver. planè. So. in prin. ab initio legatũ nullo modo cõſiſtit. in fi. legatũ ab initio cõſiſtit in iure actionis, & adhuc durat iure retentionis. Dices tu. Nõne in prin. poteſt dicere hæres, ego habeo ius retẽtionis? Dicunt q̃dã, vt Pe. iſtud ius retentionis nõ eſt vetuſtius legato, nec vnquam habuit ius actiõis ſecũ. Sed ſi eſſet vetuſtius: & tũc partẽ faceret: vt l. huiuſmodi. §. ſi Titio. j. eo. Idẽ ſi ab initio habuit ius actionis vt inver. planè. q̃d qualiter̃ q̃ dicã in d. §. ſi Titio. Aduerte tamẽ, q̃ iſtã legẽ intelligo q̃n teſtator relinquit eandẽ rẽ hæredi, & legatario coniunctim re, vel re & verbis, ita q̃ inter eos eſt locus iuri nõ decreſcẽdi: vt l. re cũiuncti. vt ibi no. j. de le. iij. Sed ſi eſſent cõiuncti verbis tãtũ, ita q̃ teſtator partes aſsignaſſet: tunc legatarius nõ poſſet petere niſi partẽ ſuã: aliã põt heres retinere: vt j. ea. l. §. fi. expreſsius in l. Lucius. in prin. j. ad Tre. Ius ergo hęredis nõ facit q̃ legatario decreſcat, ſed p̃mittit & facit q̃ nõ accreſcat: vt dictis legibus. & ita intelligo iſtã materiã. Dy. induc

a it iſtã materiã † ad q. q̃ ſi erant quinq̃ filij, quorũ vnus eſt ex-

1 hæredatus, [b] vtrũ alij habebunt legitimã, tãq̃ ſi eſſent quatuor,

b nõ cõputato exhæredato, an exhæredatus cõputabitur, qui nõ facit partẽ. Iſta eſſet repetitio multũ lõga quã ego poſui in l. j. §. pe. de cõtratab. in his q̃ priuant̃ à lege, & in his q̃ priuant̃ à teſtatore. Dixi in l. j. §. ſi pater. j. de coniun. cum eman. li. Verba Dy. examinaui in repe. j. pater filium. de inofficioſo teſtamento.

Inde dicitur. Si à legatario legat̃ hæredibus, hęres admittunt̃ pro hæreditarijs portiõibus. h. d. ſecundũ primã lect. Vel aliter, Si hæredes grauãtur inuicẽ pręſtare corpus hæreditariũ, quilibet capiet pro hæreditaria portione alterius. h. d. ſecũdũ aliã lec. Opp. ſ. proxi. §. ſi duobus. So. hic nõ reliquit alicui à ſeipſo, ſed à coherede vel collegatario. Op. j. de ſta. libe. l. ita. §. j. Dic q̃ ibi ꝓpria noĩa fuerũt expreſſa: hic nõ.

c Si ita. [c] In alternatiua ſi referunt̃ verba executiua ad legatariũ: eius erit electio. h. d. Hoc declarat̃ in l. Lucio. j. ti. j. Ad illud quod hic dicit, q̃ duo legata ſunt, op. de l. ſi ex toto. ſ. ſi ita. ſ. eod. Solue vt ibi.

Sed & ſi quis. Pars fundi dr̃ fundus: ſi de mẽte legãtis appa. h. d. Vides hic q̃ aliã ptẽ retinebit. hr̃s q̃a teſtor ptẽ expreſsè aſsignauit. facit qd̃ dixi. ſ. e. l. ſi duob.

SI hęres. Aliãs l. ſi alienũ. Interitu ſpeciei ſine culpa hæres liberatur. hoc dicit.

1 *Excipiens obſcurè ſuccumbit.*

2 *Negatiua probatur per inſpectionem ſcripturæ.*

Itiæ textores. Si duobus diuerſæ ſpecies ſeruorum legantur: ſeruí, quí partící-

a ✠P. PAV. P. ¶Dyn. inducit. Quid autem ſi ſit exclusus à ſtatuto, vid Comen. conſi. xxxv. per totum. Anto. Iatè & ſubtiliter conſi. xxxix. per totum, adde Bartõ. in l. j. §. j. ff. de bono. poſſeſ. contra tabu.

b ¶Exhæredatus. Adde vltra alle. an qui non admittitur ad petendum legitimam, facit filijs pinguiorem partem, Ange. conſi. cv. Et an pertineat portio

d pant̃ de vtraq̃; debenẽ, ſiue fuerũt excepti obſcurè, ſiue nõ excepti. h. d. diuide. Primò legauit, & legãdo excepit obſcurè. Sed ò legauit, & nil excepit. Tertiò legauit, & excepit clarè. Sed a ibi: hoc cĩn. Tertia ibi: qd̃ ſi hoc. Et pone caſum, q̃ teſtator habebat in c patrimonio quoſdã ſeruos textores nõ vernas: quoſdã vernas, & nõ textores: quoſdã vernas & textores. licet gloſ. aliter legat, & e nõ bene, vt ſtatim dicã. No. ex hac l. ſ. q̃ ex f cipere obſcure, [f] & nõ excipere, paria ſunt. d ¶Participãt. Adde vltra Alexã. qñ ſub ſimplicib⁹ contineaꝫ caſu miſ⁹: Ang. cõſ. cxcviij. & cclvj. & inquãtũ tãgit de legato facto filio ſtudẽti de libris &c. vide qd̃ cõſuluit Bal. cõſi. clij. i. & inquãtũ tãgit ſi ſit vn⁹ ſpecialis iudex in cauſis pupillorũ, & alĩ⁹ in cauſis nõ trãſcedẽtibus decẽ libras, & cõtingat q̃ pupillus habeat cãm decẽ librarũ qs cognoſcet: vide qd̃ in alia q. cõſuluit Roma. de filia mercatoris, quæ rõne adminiſtratæ tutelæ cõueniebaꝫ corã iudice mercãtiæ, qui in cauſis cognitionẽ nõ habebat: tñ

1 Vnde † qui proponit exceptionem obſcurè, ſuccũbit in ea: vt l. cire oportet. §. ſcire. de excu. tut. l. j. §. Labeo. j. de flu. dixi plenè g in l. j. de exce. Secũdò no. [g] † q̃ qñq̃ negati-

2 ua põt probari ex inſpectione ſcripturæ, ſi nego alij eſſe legatũ: apparet ex inſpectione inſtrumẽti: vt hic & l. fi. C. de re. cre. facit qd̃ probet̃ aliquẽ nõ eſſe alligatũ in ciui tate, ſi nõ reperit̃ in libro librę: vel non ſoluiſſe collectã, ſi non reperit̃ in libro ſoluentiũ. Oppo. de l. ſeruis vrbanis. ſ. fi. j. ti. ij. Dicit glo. ſolue vt ibi. Tu dic q̃ ibi legauit vni genus, alteri ſpeciẽ: erant autẽ oẽs vernæ: & illud erat genus: licet qdã ex his eſſent textores. vñ ſpecies derogat generi. hic autẽ nõ erãt oẽs vernæ: nec oẽs textores: ſed quidã vernæ tantũ: quidã textores tantũ: qdã vernæ & textores: & ſic habebãt ſe vt ſpẽs diferẽtes. meritò fit diuiſio, vt poniẽ hic, & in d. l. ſeruis vrbanis. ſ. fi. ideo glo. quæ hic dicit, q̃ oẽs erant textores, non dicit bene, ſecundùm Dy. & alios: quia cõtra d. l. ſeruis. Opponi. de l. ſeruo manumiſſo. j. de pecu. lega Solue vt ibi, cætera dic vt in gloſſa.

1 ☞ *Quæ differentia ſit inter & & cum.*

h ✠P. PAV. P. ¶Nihil. Vide Com. conſi. xl. inci. cuidam filio. colũ. vlti.

i ¶Et, et cũ. adde qd̃ voluit Pe. d̃ An. cõ. cclxvj. ici. i themate, ꝓpoſi. i prin. ij. col.

h Nihil. [h] Inter &, & cũ, nõ eſt differentia: quia ponunt̃ inter perſonas. h. d. Oppo. de l. j. & ij. de pecu. le. & de fun. inſtru. l. ſi cui. Sol. in] cõiungẽdo nõ eſt differẽtia: quia quælibet cõiungit: vt hic, & l. triplici. j. de ver. ſig. In modo cõiungẽdi eſt differẽtia: q̃a aut ponit̃ inter perſonas, quarũ natura eſt q̃ vna alteri non accedat, vt l. iuſtiſsimè. de ędi. edi. & tũc inter &, & cũ, nulla eſt differẽtia, vt hic. Aut apponit̃ iter res, quarũ natura eſt q̃ vna alteri accedat: & tũc eſt differẽtia: quia &, cõiungit principaliter: cũ, accelſorie, vt d. l. j. & ij. & d. l. ſi cui. qd̃ no. in l. & ſi ancilla. j. de pe. le. & qd̃ no. Inſtitu. eo. §. ſi quis ancillas. & no. Cy. in l. fundo. C. de verbo. ſignifi. & per Dy. in c. acceſſorium. extra, de regu. iuris. libro vj.

f ¶Obſcurè. Adde Bar. in l. j. C. de cõdi. ob cauſam. & Cep. in tra. de ſimula cõtractuũ. in xvj. preſumptione. col. ij. adde tũ q̃ ex cepto obſcura, ſi eſt facti, poteſt declarari: ſecus ſi eſt iuris. Ita Bal. in l. fi. circa prin. C. de fideicõ. & Ce. vbi ſ. & vide are. i. cij. loco extra de pb. & bar. l. j. ſ. Labeo. & ibi no. de flu.

g ☞ POMATES. ¶Secundò no. Hunc eundẽ modũ probandi negatiuã ponit Bal. in l. fi. hic alle. per illũ tex. C. de re. cre. & in l. iiſtũ. C. de cõdi. & ibi pulchrè Bal. in l. j. ad fi. C. de bo. poſ. ſecundũ tab. & tex. in l. pe. cũ gl. in ver. nihil debeat. ff. de cõſeſ. & in l. j. in ver. nihil integrũ. C. de ca. fru. vrb. li. xj. & in l. cũ teſtõ. in fi. in l. debitor ex rõnib⁹. C. de ma. teſt. & ibi Bal. i. l. hi qui ad ciuilia. C. de ap. Bar. i. l. ij. i fi. poſt gl. C. de aduo. di. iu. vide ẽt gl. i. l. eos. C. de oſſi. mami. Alex. cõ. lvj. i ij. co. i fi. i iiij. vo. & cõ. lij. aſ⁹. lix. i vl. co. i iiij. vo. i cõ. cxxxij. in j. col. i iiij. vo. & cõ. ſeq. co. vij. Prę. po. i c. ſi qs neſciat. i prĩ. xj di. Fed. cõ. cxix. ad fi. Pau. de Ca. i aud. ſi qs in aliquo. i vlti. col. C. de edẽ. Raph. Ful. cõſi. ciij. aſ⁹. xiiij. i iij. co. Pau. de Ca. cõ. ij. i prĩ. aliqd ꝓ Fel. i c. illud. i iiij. cõſi. x⁹. iij. de pſum. Bal. cõſ. lxxx. & cõſ. lxv. Barb. cõſ. vij. i v. co. vo. j. & cõſ. vij. i j. co. eo. vo. An. de pra. veteri i cõſiliſ⁹ barb. ad fi. i xvj. co. i j. vo. Ro. cõ. ccxlv. ad fi.

1 ✠P. PAV. P. ¶Nihil. Vide Com. conſi. xl. inci. cuidam filio. colũ. vlti.

i ¶Et, et cũ. adde qd̃ voluit Pe. d̃ An. cõ. cclxvj. ici. i themate, ꝓpoſi. i prin. ij. col.

a ¶ Cũ seruꝰ. Et vide Barto. in l. cùm res. j. eodem. And. Barba.

b ¶ Nõ videt. Adde secundũ Pau. de Cast. quẽ sequit Alex. hoc verũ, cũ testator fuit sciẽs. secꝰ si ignorãs: q̃ res ẽt ĩ lõginquo.

Si alteri. Si quantitas debetur respectu speciei, perempta specie debitor liberatur. h. d. Oppo. solutione facta vni, alteri debetur æstimatio; vt l. si res míhi. j. titu. ij. ergo interitu non liberatur: vt l. incendium. C. si cer. pe. & l. in ratione. §. in certæ. j. ad l. fal. Sol. dicit Dy. & Iac. de Are. hic non tenebatur ad quantitatem præcisè, sed ad quantitatem, si speciem non daret: ideo perempta specie liberatur; vt l. si ad libertatem. de noxa. Ad idem l. si is qui. de ac. & obli. Vel dic q̃ hæc quantitas debetur respectu certæ speciei: meritò perempta specie liberatur: vt l. quidam. §. si tibi. j. eodem. & l. in naue Saufeli. suprà locati.

1 ☞ *Legatum factum in genere, quomodo ualeat. Genus qualiter assumatur.*

2 *Legatum quãdo in genere est factum, & ualet, cuius sit electio: an legatarij, an hæredis.*

3 *Electio rei legatæ in genere si competat legatario uel hæredi, an posit libere eligere quem uult.*

4 *Electio rei legatæ per testatorem, qui de certa sensit, etiam si non sit in patrimonio testatoris spectat ad hæredem.*

Legato generaliter. In legato generisele ctio est legatarij, vt mediocre eligat: sed si testator sensit de certo, & appareat, illud vendicabitur. aliàs si non constat, declaratio seu electio est hæredis. h. d. Pro declaratione huius legis videndũ est primò an valeat relictũ legatum in genere. Secundò si valet, cuius est electio. Tertiò, an ille, cuius est electio, possit 1 elígere quem vult líberè. Ad primum † assumam glos. ibi vbi incipit distinguere, aut est genus generalissimum, &c. Et pro euidentia huius glo. habes scire arborem Porphyrij. Appellat enim hæc glo. genus generalissimum illud, quod supra se non habet aliquod prædicabile: vt substantia, siue res. Genus subalternum appellat ea, quæ continentur sub illo: tamen prædicatur de pluribus differentibus specie: vt corpus, animal, & similia. Quoddã est genus inferius: & illud appellat glo. quod prædicatur de pluribus differẽtibus numero; quod apud Logicos dicitur species: vt homo, equus, & similia. Aut ergo relinquitur in genere generalissimo, vel genere subalterno: vt animal: & non valet: quia dãdo muscam liberatur. Aut relinquitur in genere inferiori: & dic vt in glo. & idem no. in l. cùm post. §. gener. de iure do. Dixi plenè in l. ita stipulatus. in prin. de verb. obli. circa contrariã primæ
2 partis. † Circa secundùm quis habeat electionem, fuit opinio inter Ro. & Bal. postea Ioan. distinguit, cuius distinctionem tenemus hic, & Insti. eo. §. si generaliter. & l. hæredes. §. si incerto. s. fami. ercis. Examinemus, quando testator relinquit illud in genere, quod habet certos fines à natura: vt hominem, vel bouem: aut relinquit ista in suo patrimonio: & eliget legatarius; vt hic, & d. §. si generaliter. in d. §. si incerto. & d. §. gener. & l. si seruus. §. cùm homo. j. eo. Ratio, quia legando genus videtur transferre electionem in legatarium: vt l. si quis à filio. §. si quis plures. s. eo. & ibi no. in glo. Hæc enim videtur voluisse vt eligeret virum ex seruis, quos habebat in patrimonio. Et est ratio: nam cum pro legato competant plures actiones, & sit electio legatarij: vt l. cùm filius. §. varijs. j. titu. j. si auferres legatario electionem rerum, au- 1
ferres ei electionem actionum: quod ius non patitur: vt l. iij. §. & generaliter diffinit Scæuola. s. de eo quod cer. loc. & istam rationem ponit tex. in l. si seruus. §. cùm homo. j. eo. Aut testator non relinquit in patrimonio seruos, vel boues & tunc dicit glos. est electio hæredis: vt l. iij. in prin. & l. iiij. de vi. tri. & oleo lega. Sed dicit Dy. q̃ illæ leges non faciunt: quia loquuntur in quantitatibus, in quibus licet sit in genere debitum, tamen est electio debitoris: & potest minimum soluere: vt l. nummis. j. titu. ij. & l. si fideiussor. s. manda. & l. qui concubinam. §. j. j. titu. ij. Sed adduci potest. j. eo. l. huiusmodi. §. si cui homo. Ita dicit Dy. Videamus rationem quare nunc electio est hæredis: in præcedenti casu legatarij. Ratio: quia quando testator nõ habet seruos in patrimonio, nõ videtur reliquisse legatario optionem: quia res aliena nõ potest optari: vt no. in l. serui. in prin. s. eo. Item non habet legata
b rius electionem actionum: quia non potest competere rei vendicatio pro re aliena: sed solùm actio personalis. Et sic cessant rationes prædictæ. Sed in quo dicitur grauatus hæres, scilicet redimere, vel dare, meritò est eius electio. videatur enim grauatus in quantitate: & ideo bene faciunt leges alle. per glo. Item predicta vera, nisi verba executiua legati dirigerentur ad aliquem: tunc illius esset electio. Quid enim in primo casu si dixisset testator, hæres meus det ouum ex seruis meis. vel in secundo dixisset, q̃ legatarius accipiat sibi vnum bouem? Certè illius esset electio: vt l. planè. §. pe. s. eo. & quod no. in l. Lucio. j. titu. j. & videtur expressum. j. titu. ij. l. qui concubinã. §. j. Et prædicta vera, vbi testator legauit incertum de incertis. Si autem legauit incertũ de certis, distingue. Aut sensit de certo, aut non: vt hic, in glo. Rationẽ vidistis in l. si quis à filio. §. si quis plures. s. eo. Alia quantum ad
3 propositum dic vt in glo. Ad tertium † quæro an ille, cui cõpetit electio, poterit eligere líberè quem vult. dic vt in glos. hic, in prin. & per Dy. in c. in obscuris. de regu. iur. lib. vj. Prædicta oia videtur destrui per l. si ita fit asscriptum. s. eo. vbi nulli datur electio, sed quod minimum est videtur relictum. Respõdeo, in prædictis, vbicunq; datur electio hæredi, prædicta lex non contradicit: cùm præsumptio est vt eligat minimum: vt j. eo. l. apud. §. Seio. aliàs est sub l. idem Iulianus. Sed cõtradicit casibus, vbi data est electio legatario. Sed tunc respondeo q̃ prædicta vera, q̃n testator reliquit vnum de certis, adeò q̃ electio potest intelligi translata in legatarium: sed in l. si ita fit asscriptum. verba ita fuerunt composita q̃ nullo modo potest intelligi relicta optio: me-
4 ritò debetur quod est minimum. Quæro glo. † quando testator de certo sensit, vtrum legatum valeat de rigore, vel de æquitate. Et videtur dicere q̃ de æquitate valeat: de rigore secus: vt l. duo sunt Titij. de testa. tu. Tu dic vt l. si quis à filio. §. si quis plures. s. eo. Quæro, quid si testator non habeat aliquem fundum, & legando sensit de certo: cuius erit electio. Dicit glos. q̃ erit legatarij, vt in seruis dixi. Sed certè tunc est electio hæredis, etiam in seruis quãdo nullum habet in patrimonio. Item probatur per finem huius legis. & hoc tenet Dyn. & Per. q̃ vbicunq; de certo sensit, electio est hæredis. Non habetis aliã: sed signa istam glo. vt magistram in hoc titulo.

Legatarius. Actio pro legato diuiditur inter hæredes, & ideo potest vnus agnoscere, alter repudiare, licet defunctus non posit. h. d. Oppo. de l. cui fundus. in fi. de condi. & demon. Solu. glo. sed ex ea non habes intellectum, vide eam. Dic ergo: ibi in eo quod est dandum causa cõditionis implendæ: quæ conditio inter hæredes nõ diuiditur per l. xij. tab. hic verò loquitur in legato, pro quo competebat actio, quæ inter hæredes diuiditur: vt l. j. C. si cer. pe. & l. pro hæreditarijs. de hære. actio. Oppo. ij. j. de verbo. obli. l. ij. §. j. vbi ex persona hæredis non debet variari conditio obligationis. Glos. soluit vno modo hic: alio modo ibi, & ibi plenè declaro. Dic tñ breuiter vt glo. hic dicit, q̃ ibi in obligatione erat aliquod indiuiduũ: meritò nõ diuiditur inter hæredes: hic erat in obligatiõe diuiduũ.

Si legatum. Non dicitur legatum, ex quo est repudiatum.

1 ☞ *Ad quem pertineat opera, & sumptus in perquirendare legata, quæ est in longinquo.*

a **Vm seruus.** Seruum existentem in fuga vel in longinquo testamenti tempore, hæres debet suis sumptibus prosequi, & legatario dare. hoc dicit. † Ad acquirendum seruum fugitiuum vel absentem duo requiruntur, scilicet opera & sumptus: quæritur ad quem pertineat. Et quod dico de seruo, intelligo idem de quacunq; re legata, quæ esset in loco longinquo. Glo. hic solen- 1
niter distinguit quatuor tempora. Aut enim seruus, aut alia res solenniter legata erat absens tempore testamenti: & tunc ad hæredẽ pertinet sumptus & opera, vt hic: & si dubitetur an res sit: cauebit hæres secundũ formã huius legis, & l. seruo legato. §. fi. j. eo. Sed contra hoc videtur j. eo. l. cũ res. §. j. & quod notatur s. de iudicijs l. quod legatur. vbi hæres debet dare rem vbi est. Solutio q̃n res est absens multũ à longinquo, vel aliàs ignoratur: vnde in perquirẽdo eam requiritur magnus sumptus: tunc spectant sumptus ad hæredẽ, vt hic. Ratio: quia si spectarent ad legatariũ, nullũ haberet cõmodum: quod testator sensisse nõ videb tur, b cũ illud esset tẽpore testamenti: vt hic. Sed si res esset absens nõ multũ à lõginquo: tũc hæres líberaꝫ dãdo eam vbi est: vt l. cõtraria. Rõ: qa licet sumptus ĩ reducẽdo fiat p legatariũ: adhuc legatũ sibi manet cũ emolumẽto. hãc rõnẽ & differẽtiã tex. facit ĩ simili l. si res obligata. j. eo. sed m tps est, q̃n res cœpit esse absens post testm ante mortẽ: tũc videt gl. dicere q̃ labor personæ si sit hæredis

hæredis in prosequendi, q̃ sumptus debeat fieri per legatarium. Ratio: quia testator non videtur grauasse hæredem in sumptu: cùm hoc non esset testatoris tempore testamenti: vt l. si seruus legatus. in princi. j. eo. Tertium tempus est post mortem, & aditam hæreditatem. Et hæc glo. distinguit, aut fuit culpa hæredis, aut non: & bene. Sed ad vnum aduerte, q̃ quando hæres est in culpa. Glo. magna hic videtur dicere q̃ petatur æstimatio. Glo. j. huius legis relata ad tex. innuit q̃ petatur ipse seruus. Quælibet potest esse bona. Videtur enim q̃ quando res non reperitur culpa hæredis, si dicat se rediturum rem, debet statui modicum tempus ad reddendum: aliàs in æstimatione cõdemnabitur. Pro hoc facit l. si constante. §. si vxor. s. solu. matri. Quartum tempus est, quando post mortem res cœpit esse absens ante aditam hæreditatem. Dic vt in glos. In omnibus autem casibus. in quibus dixi fieri sumptibus & opera hæredis, potest intelligi hæc lex.

a **Pud Iulianum.**

1 ☞ *Qui tenetur de fructibus percipiendis, tenetur de illis, quos percipere potuit petitor, non possessor.*

Fructus. Hæres post moram tenetur de fructibus percep- tis, & qui potuerunt percipi, & de interitu, &
1 omni casu. h. d. Nota q̃ ille, qui tenetur de fructibus percipiendis, tenetur ad eos, quos percipere potuit petitor, non possessor: vt l. si nauis. in fi. de rei vendi. & no. glo. in l. fructus. & l. & ex diuerso. eo. titu. licet Vltramon. contra. per l. domum. C. de rei ven dica. & malè: quia casus est hic tam in prædijs rusticis, quàm in vrbanis, & in alijs quibuscunq;. Non obstat l. domum. ideo eñ ibi dixit, quos percipere potuit possessor: quia communiter qui libet potest tantùm percipere ex pensionibus domorum: quod non est ita in alijs rebus, vbi opera personæ magis exigitur. Sed si in domibus esset varietas, inspiceretur quod percipere potuit petitor, vt hic. ergo illa lex se retulit ad istud quod communiter
a euenire solet.a

Si Titius. Res mea testatori debita potest mihi legari: & in quo consistat legatum, declarabit euentus. Idem in re aliena testatori debita. h. d. Primò legauit rem emptam antequam traderetur, & pretium solueretur, & testator decesserit post rem traditam, & pretium solutum. Secundò post traditionem, & ante pretij solutionem. Tertiò post solutionem pretij, & ante traditionem rei. Secunda ibi: sed si nondum. Tertia ibi: idem. Oppo. ad primam partem. C. eo. l. proprias. & l. cætera. §. j. j. eo. Solu. Hæc res non erat líberè legatarij: quia tenebatur dare defuncto. Oppo. contra hoc: quia secundum hoc videtur testatorem legasse liberationem: quod legatum extinguitur, si testator exegit viuens: vt l. non solùm. §. líberatio. de líbe. & lega. & argu. l. fideicommissa. §. si rem. j. titu. ij. Solu. Dic q̃ hic recepit à sponte soluente, & non exigit in iudicio: vel dic verius & notabilius, aliud est quãdo legatur líberatio expressè, vel
b legatur nomen: bvt in contrarijs. Aliud quando legatur res ipsa simpliciter. In ipsa enim re tunc legatum cõsistit. Videtur enim grauatus hæres vt rem accipiat, & sibi det. Sed causa minuendorum actuum vnus actus occultatur, si res est apud legatarium: vt l. iij. §. fi. de dona. inter vir. & vxo. & ideo dixi in summario q̃ euentus declarabit quid sit legato: quia si res est exacta, petatur ipsa res, vt in j. casu §. & etiã in vltimo. Si nõ exacta, peteretur líberatio: vt in pe. casu, & in vltimo peteretur cessio. Quæro, circa vltimã partem dicitur q̃ hæres tenetur cedere actionẽ ex empto. Sed q̃s soluit pretiũ venditoriꝭ Ia. de Are. dicit q̃ hæres: vt l. q̃ concubinã. §. qui hortos. j. de lega. iij. Pro hoc, quia qui tenetur ad nomẽ, debeat dare ipsum, ita q̃ nõ obstet exceptio, vt l. si nomen. cum l. seq. de hære. vel act. ven. sed nisi soluat pretium actori, ex empto obstaret exceptio: vt l. Iulia. §. offerri. de actio. emp. ergo &c. Pro hoc facit s. proxi. respon. vbi consequitur rẽ & pretium. Quæro, quid si illa emptio sit rescissa, & res cœpit pertinere ad testatorem ex alia causa? Dicam in l. seruum filij. §. j. j. eo.

Dem Iulianum. Aliàs §. Idem Iulia.

Si quis alicui. Si verba legati referuntur ad factum, in dubio concessio intelligitur personalis. hoc dicit. Nota bene hunc casum. Quando aũt priuilegiũ vel

c beneficiũ debeat dici personale, vel ĩ rem: dixi plenè in l. quia tale. s. fol. ma. In alijs cõcessionibus dixi in l. pe. de ser. leg.

Hæres. Onus tributi & vectigalis spectat ad hęredẽ pro tẽpore præ
d terito. h. d. Opp. & solue vt ĩ gl. Quęro quæ est ratio quòd hæres tenetur? Rñd. quia res est obligata: ergo hæres tenetur eã luere: vt l. si res. j. eo. sed m Iac. de Are.

e **Scio.** In dubio debeꝫ qd minimũ est, si hæres vult. hoc dicit.

1 ☞ *Testator præsumit furiosus ex sermonibus appositis in testa.*

2 *Impossibile reputatur, quod non potest expediri sine Principis sine licentia.*

Si legatur pedere fratribus mendicantibus cum onere, q̃ construant locum in quo certi fratres morentur: onus adiectum tanquam impossibile non ualet.

3 *Delictum est esse Iudæum. idem in hæretico.*

4 *Fundus si relinquitur fratribus Minoribus, quẽ habere nõ possunt, debetur æstimatio.*

5 *Legatũ factũ de re eccl. sic non ualet, nec debetur æstimatio*

6 *Legatũ fundi dotalis uel rei minoris, an ualeat, & debeat.*

f **Constat.** fRes quæ nõ est in cõmu ni cõmercio, uel est cum magna difficultate, nõ pt legari. Iecus si est in commercio communi, sed non legatarij absq; eius delicto: quia æstimatio tũc debe
g tur. h. d. cum l. seq. No. j. 2q̃ ex sermoni
1 bus appositis in testamento quis præsuma
h tur furiosus: hvt l. quidã in suo. de condi. in
í stitu. Secundò no. 1q̃ illud, quod nõ po
2 test expediri absq; licẽtia Principis, est ita
k difficile q̃ reputatur impossibile: vt no. glo. in l. continuus. §. cum quis. de verb. obli. & & ibi no. & Dy. in c. qd semel Deo dicatũ, de reg. iur. lib. vj. Ex hoc dicebã. Relinquit istis fratribus mendicantibus podere l, cũ illo onere q̃ debeant ibi construere locum
e vbi morẽtur certi fratres. dixi pluries q̃ illud onus adiectũ non valet: quia est impossibile: hoc est, multũ difficile: cũ nõ possint nouum locum assumere: vt in ca. j. de relig. do. lib. vj. nisi Romano pontifice consulto, vt ibi. Opp. ad prin. de fi. Sol. In prin. loquit de difficultate non magna, tecus si est magna, vt in fi. Opp. de l. pacta. §. fin. de
g contrah. emp. Sol. vt in gl. Opp. j. eo. l. si qs inquilinos. in prin. & j. l. px. §. si duobus. Dy. dicit, contraria loquuntur in re æstimabili: ideo debeꝫ æstimatio. Hoc non placet: qa res sacra, & quælibet alia hic nominata est æstimabilis, non considerata illa qualitate,
h ga sacra: vel publica: vt C. de sacr. san. eccl. l. sancimus. & auth. præterea. Vnde Pe. loquit aliter: quia ibi loquitur in re, quæ nõ est
i in communi commercio, propter aliquam qualitatem: quia inũcta ædibus: vel seruus adscriptus glebæ: hic in re quæ non est in communi commercio propter se. Nec hoc placet: quia ideo res hic non est in cõmuni commercio propter qualitatem quã habet: quia sacra, vel publica: vel qa deseruit principi. Dic ergo quod in contrarijs res erat in cõi cõmercio, non tñ iola, sed cũ alio, scilicet cum domo, vel fundo. hic loqꝫ in re, quæ nullo mõ erat in cõmercio. Distingue ergo circa hanc legem, vt in gl. quam distinctionẽ vi-
k de, & figura, & examinaui plenius ĩ l. multum. de verb. obli. vbi gl. ponit. Item no.
3 ¶ gl. quæ dicit hic Iudæum esse, esse delictũ quod puto verum per l. j. C. de ium. trinita.

a ¶ Pro cõcordia. Aduerte q̃ Pa. ĩc. gratiis. dixit plenè in l. quia tale. s. fol. ma. In alijs cõcessionibus dixi in l. pe. de ser. leg. ☞ POMATES.

b ¶ Cõstat. Ad istũ tex. vidẽ Ale. cõsi. ix. i pe. col. in ij. vo. Bar. cõs. xxvij. in xxiij. co. in j. vo. ro. cõs. ccxxxv. in ij. col. ☞ POMATES.

c ¶ Solet. Adde vltra Ale. q̃ opi. Bart. segꝫ Ange. consil. cccvij.

d ¶ Nomẽ. Adde vltra Ale. an aliud sit legare nomẽ debitoris, & aliud legare actionẽ q̃ habet cõtra ipm: Bal. consil. lj. iij. lib.

e ¶ Personale. Add vltra Ale. an cõcessio ĩ dubio dicat realis. Pe. de Anc. cõsi. ccc-xxxviij. Et inquãtũ Ale. tãgit, an pt possit filijs præiudicare in emphyteusi, vide q̃ voluit Bal. de feud. cõsi. lxxxiij. & cccix vj. j. li. & cõsi. lxxiij. & cclxxvij.

f ¶ Præterito. Adde q̃ cõsuluit Bal. cõs. cxxiij. j. lib. ☞ P. PAV. P.

g ¶ Scio. Fallit fauore ecclesiæ vt p. Ro. in. ccccxxxv. incipit. cõro. ☞ POMATES.

h ¶ Constat. Ad istũ tex. vidẽ Ale. cõsi. ix. i pe. col. in ij. vo. Bar. cõs. xxvij. in xxiij. co. in j. vo. ro. cõs. ccxxxv. in ij. col. ☞ POMATES.

i ¶ No. j. Qualiter pro bet fama mens, vide aliqd p Ale. cõs. xij. in vl. col. in j. vo. Bar ba. in cõsi. lviij. in vj. col. in j. vo & cõs. se. in vj. co. pulchrè Car. consil. lvj. in ij. dubio.

k ¶ Furiosus. Adde vltra Ale. qualiẽ, pbet qs furiosus, Petr. de Anchara. cõsi. lxxij. ☞ P. PAV. P.

l ¶ Secundò not. Circa hãc regu. Vide oño Barba. ĩ repe. c. Rain. in xxxij. char. dũ tangit articulũ q̃ sint effectꝰ substitutionis vulgaris extra de testa. Fe. in c. ecclesia sanc. Marię. I x. char. vers. ij. not. extra de cõsti. vide oño q̃ scripsi in l. cõtinuus. §. illud. ff. de v̄. ob. Fe. i c. accipi mꝰ. co. ij. de fide istr.

m ¶ Impossibile. Adde Ab. cõsi. xlv. ij. li. & ibi an si legeꝫ res ecclesiastica ubeaꝫ est.

n ¶ Podere. Adde q̃d si testõr faciat vt hic dicit Bar. deide subdat & si de iure fieri nõ

habeꝫ p nõ apposita, an legatũ extinguaꝫ vel debeaꝫ æstima. Fe. cõsi. clxxv.

a ☞POMATES. ¶Punibile delictum per nos. Adde qđ per hoc cõsuluit Oldra.cõsi.lxxxvij.inci.quæriť ꝙ princeps nõ põt ex ciuitate expellere sine iusta causa.tamen vide etiam Barba.consilio xv. in j. colum. in j. volumine.

b ¶Forensi. Adde vt plenè per Roma.consi.ccccxix.

c ☞POMATES. ¶Itẽ aduerte in casu huius l. vide ad hoc per Car.cõsi.cij. ĩ ij.dubio.& cõsi.lxvj.in fi.Feli.ĩ c.ĩ præ a sentia.in xxij.col.& seq. de.pb. Et an idẽ in donatiõe facta.p hibito acqrere p sta tutũ, vt sibi salte debeať æstimatio,vide Ro. tenẽtẽ ꝙ nõ, ĩ cõ b si.lix.inci.in ꝓposita eõsultatiõe. in ij.co.

d ¶Eccl'iæ. Adde Abba. ꝓxime alle.cõsi. 4 xlv.ij.li. Et an debea c tur æstimatio,cũ legaťaliqđ fratrib⁹ minoribꝰ,vide Ang.cõ si.cexiij.& Fed.cõsi. xij.& ad dicta Bart. 5 & Inno.hic vide do. Alex.in cõsi ix. col. d iiij.verſ.ij.principaliter.in ij.vo.& col.se. ibi põit limitationẽ. ☞POMATES.

e ¶Quid si legaťa. Ad de qđ in feudo , vt p 6 Feli.in c. cũ in ecclesiarum. in xxv. col. de constitutionibus. ☞POMATES.

f ¶Tractari. Ad istũ tex.vidť Ol.cõ.lviij. e ☞POMATES.

g ¶Dic ergo ꝙ rõ est. Contrariũ sentit idẽ Bar.in l. si is qui hęres . & ibi ponderat Are.in l.ij.j.col.ĩ prĩ. ff.devulg & pup.& cõtraBar.tenet Imo. & ibi Are.in ij. co.in prin.ff.devul. & puerBar.in glo.in l.in tꝑs.vbi etiã Bar.ff.đ hære.instĩ. & gl.in l. põt gs.eo.titu.& ibi Bar.& idẽBar.in l.j. in vlti.col.ff. de reg. Ca.facit qđ no.Bar. in l.in testõ. in ix. q. C.de te.mi.facit tex. in aut.de nu.ş.qa vero hacten⁹.iiij.co. & in l.eũ q post eũ.glo. de cõdi.& demõ.facit qđ no.Bar.in l.ex 1 facto.ĩ prin. in ij.op. ĩ v.col.de vul.& pu. & ĩ l.si alienũ.ş.ĩ extraneis.vˢ.ĩ cõtrariũ. de hær.ifti.& Bal.in 3 l.iij.ad fi.C.đ ac.em. f

h ¶Itẽ q̃ri.addẽ q̃uãtũ ale.tãgit an statutẽtes ligẽť statuto,Ro.cõsi. lviij.Ol.xciij.et tꝑtũ tãgit an vitieť ingressꝰcũ ĩgrediẽs re- 1 seruat bõa fide, Bal. cõ.cxvj.ĵ.li.ang.cõ. cxxj.plenè per And. Sicu. consi.iiij.ij.lib. ☞POMATES.

¶Hoc legatũ nõ est negotiatio.ꝓ hoc facit tex.ĩ l.si qs ex argẽtariꝭ.ş. rõnẽ.ff. de edẽ.tex.ĩ c. forꝰ.ş.j.đ ij.fig.& ĩ c.eꝭciẽs.lx xxviij.di.& ꝓ totũ. Io. an.ĩ c.q̃q̃.đ cẽ.li. vj.Pa.cõl.vj.ĩci.calꝰ supd̃ petiť fuerũt.et vidť Ale. cõ.cliij.ĩ ij. col. vˢ.ĩ sed ita etiam. in vlti.col.in ij.volu.

k ☞POMATES. ¶Quod faciat ad quæstionem. Vide Alexan.consi.lxxxv.in iiij.vo.vbi sibi cõtrariꝰ sequiť opi.Imo.cõtra ang.hic quẽ nõ reprobar. le:valet eũ q̃ ad æstimationẽ:vt ş.dixi. & ꝓbať in §.si duobus.j. ea.l.ergo ex pòst facto põt cõfirmari circa rẽ: vt ş.l.pxi.§.si Titius. So.ibi ab initio consistit legatũ in re ipsa:quia si lego libera tionem,videtur mihi res tradita,& à me tibi data:vt l.licet.de iure do.& l.iij.§.fi.de do.inter vir.& vxo. Quærit glo.quid si talis est conditio,quæ tempore mortis impletur,an habeat locum regula Catoniana?Respon.dicit glo.ꝙ sic.quod est contra l.j.§.fi. j.de reg.Cato.hoc etiam patebit ex ratione quam statim dicam.

2 Quæro,quæ est ratio † ꝙ regula illa Catoniana non habet locũ in legatis conditionalibus ? Dy.in c.non confirmatur. extra, de regu.iur.lib.vj.vbi dicit, ꝙ ratio est : quia pendente conditione non sunt legata : ideo non possunt infirmarſ per regulam Catonianam.Certè nec legatũ purum dicitur esse viuo testatore.Dic g ergo ꝙ ratio est:ᵍquia ex eo ꝙ testator apponit conditionem,apparet ꝙ nonvult ꝙ inspiciatur tempus testamenti,sed aliud tempus futurum:& ideo non habet locum regula Catoniana. Vltimò per†istam legem coniuncto princip.reprobo vnam opi.positam in l.fi.de regu.Cato.quæ est ꝙ regula non habet locum in 3 senatusconsulto.quod est contra hanc legem.Nam hæc prohibitio fuit iuducta per senatusconsultum,vt ş.vidistis.

1 ☞*Æstimatio quæ debetur pro re affixa domui, legata est in obligatione , & illa petitur.*

h **Item quæri.** ʰEx vnius ædibus possunt res affixę in alꝭ transferri , si vnus est dominus vtriusq; insolidum. secus si vnus : vel pro parte. h. d. cum §.si ex duobus. Quæro à quo præstabitur æstimatio ? Respon. à legatario.ipse 1 enim erat grauatus:vt hic patet. † Sed quæro,hic dicitur ꝙ æstimatio præstatur,nõ dicit an sit in obligatione:an ergo sit in obligatione vt possit peti?Respon. quòd sic : vt ş.proxi. Si enim res ipsa esset in obligatione & in legato , regula Catoniana non habet locum:cùm ab initio legatum consisteret: quæ tamen habet locum , vt ş.proxi. Manifestè ergo apparet quòd æstimatio est in legato,& in obligatione.

1 ☞*Domus in rure posita impropriè dicitur rustica.*

2 *Legatum qualiter dicatur negotiatio.*

3 *Gabella si debet solui de qualibet negotiatione,non soluitur de legato.*

Statutum prohibens frumentum extrahi de comitatu , non intelligitur de eo quod quis extrahit causa sui usus.

4 *Frumẽtũ emptũ in uno loco nõ potest prohiberi per locum medium ne portetur in alio.*

Aetera.

Omnia possunt legari,quæ nõ sunt,phibita : & intelliguntˉ inter phibita quæ sunt ædibus iniuncta.h.d. Illud qđ dicit ꝙ oĩa iura possunt legari , intellige quæ sunt in nostro commercio. Nõ enim põt legari ius agnationis, & libertas propria : vt l. ius agnationis.de pac.& l.iura sanguinis.de regu.iur.Oppo.j.ea.l.ş.si duabus.Soluit glo. ꝙ nõ põt legari vt ipsę res debeanť,sed debeť æstimatio.Hoc tenẽt Dy. & Pe.& oẽs. licet glo.aliter dicat in l.qui dotẽ.ş.sol.mat.

☞*Regula Catoniana non habet locum in legatis , quibus dies cedit ab adita hæreditate.*

2 *Ratio quare regula Catoniana non habet locum in legatis conditionalibus.*

Regula Catoniana non habet locum in senatusconsulto.

Tractari.

ᶠLagatũ purum ab initio inualidum nõ cõfirmatur impedimento cessante.secus in legato conditionali.h.d. Oppo.j.de reg.Catonia.l.iij. Solu. Hic † in legatis, quorum dies cedit à morte testatoris:ibi in his,in quibus dies cedit ab hæreditate adita, in quibus nõ habet locũ regula Catonia.Hoc tñ fallit , dicit gl. in l.si optio.de optio.leg.Sed certè illud est ideo:quia ibi tẽpus mortis,& aditæ hæreditatis est vnũ:vt l.si post mortem.in princi.j. eo. Oppo.extra glo.de l.seruũ filiꝭ. in prin. j.eo.Solue vt ibi. Oppo.extra glo.de l.legata inutiliter.ş.eo.Rñ.qđ ab initio est inutile,non confirmať per legẽ impedimẽto cessante, vt hic:sed per testatorem non prohibetur confirmari:vt lege contraria. Oppo. quòd hoc legatum non est ab initio inutile:valet eũ q̃ ad æstimationẽ:vt ş.dixi. & ꝓbať in §.si duobus.j. ea.l.ergo ex pòst facto põt cõfirmari circa rẽ: vt ş.l.pxi.§.si Titius. So.ibi ab initio consistit legatũ in re ipsa:quia si lego libera tionem,videtur mihi res tradita,& à me tibi data:vt l.licet.de iure do.& l.iij.§.fi.de do.inter vir.& vxo. Quærit glo.quid si talis est conditio,quæ tempore mortis impletur,an habeat locum regula Catoniana?Respon.dicit glo.ꝙ sic.quod est contra l.j.§.fi. j.de reg.Cato.hoc etiam patebit ex ratione quam statim dicam.

2 Quæro,quæ est ratio † ꝙ regula illa Catoniana non habet locũ in legatis conditionalibus ? Dy.in c.non confirmatur. extra, de regu.iur.lib.vj.vbi dicit, ꝙ ratio est : quia pendente conditione non sunt legata : ideo non possunt infirmarſ per regulam Catonianam.Certè nec legatũ purum dicitur esse viuo testatore.Dic g ergo ꝙ ratio est:ᵍquia ex eo ꝙ testator apponit conditionem,apparet ꝙ nonvult ꝙ inspiciatur tempus testamenti,sed aliud tempus futurum:& ideo non habet locum regula Catoniana. Vltimò per†istam legem coniuncto princip.reprobo vnam opi.positam in l.fi.de regu.Cato.quæ est ꝙ regula non habet locum in 3 senatusconsulto.quod est contra hanc legem.Nam hæc prohibitio fuit iuducta per senatusconsultum,vt ş.vidistis.

1 ☞*Æstimatio quæ debetur pro re affixa domui, legata est in obligatione , & illa petitur.*

h **Item quæri.** ʰEx vnius ædibus possunt res affixę in alꝭ transferri , si vnus est dominus vtriusq; insolidum. secus si vnus : vel pro parte. h. d. cum §.si ex duobus. Quæro à quo præstabitur æstimatio ? Respon. à legatario.ipse 1 enim erat grauatus:vt hic patet. † Sed quæro,hic dicitur ꝙ æstimatio præstatur,nõ dicit an sit in obligatione:an ergo sit in obligatione vt possit peti?Respon. quòd sic : vt ş.proxi. Si enim res ipsa esset in obligatione & in legato , regula Catoniana non habet locum:cùm ab initio legatum consisteret: quæ tamen habet locum , vt ş.proxi. Manifestè ergo apparet quòd æstimatio est in legato,& in obligatione.

1 ☞*Domus in rure posita impropriè dicitur rustica.*

2 *Legatum qualiter dicatur negotiatio.*

3 *Gabella si debet solui de qualibet negotiatione,non soluitur de legato.*

Statutum prohibens frumentum extrahi de comitatu , non intelligitur de eo quod quis extrahit causa sui usus.

4 *Frumẽtũ emptũ in uno loco nõ potest prohiberi per locum medium ne portetur in alio.*

Sed & si quis ad opus.

Potest detrahi & legari ex ædibus ad vtilitatem Reipublicæ,in cuius territorio est res,non alterius.h.d.†Oppo. 1 nulla domus dicitur rustica:vt l.j.ş.communia prædi.l.vrbana. de verbo. significa. Solu. hic impropriè dicitur rustica.id est,in rure posita.Item no.glo. † quæ hic dicit, ꝙ legatum est quoddã commercium,seu negotiatio domini : si intelligas negotiationẽ, id est translationem,sine dubio legatum est translatio.Sed si in- 2 telligamus negotiationem quando aliquid fit hincinde, vt glos. hic intelligit,& probatur in l.legatis.in princi.ş.titu.ij.tunc legatum non est negotiatio ? vera.quod apparet:quia extraneo peni tus ignoto potest legari:vt l.extraneum.C.de hære.institu.Item posthumo alieno:vt Institu.eo.§.posthumo.& l.pe.j.eodẽ.quod etiam patet ex glo. quæ dicunt quòd legata non quæruntur nobis ex opera nostra:vt C.de condi.inser.l.si vxor.& Instĩ.de ver 3 bo.obli.§.ex conditionali.Vnde†si statutum dicit,quòd ex qua libet negotiatione,seu mercantia soluatur gabella,non debet solui de legatis:vt d.l.legatis.in princi. & ibi dixi:licet glos.hic aliter innuat.Dices tu,si legatum nõ est commercium,quare prohibetur legari?Respon.quia ratio prohibitionis est , ne vrbs deformetur ruinis:vt l.negotiandi.C.de edi.priua.quæ ratio in le- 4 gato locum habet. †Vltimò nota hic argum. quòd si statutum prohibet frumentum extrahi de comitatu , non intelligi de eo quod quis extrahit sui vsus causa:vt hic, & ş. §. item quæri potest. Item quod hic dicit quòd non potest portari in aliam ciuitatem : intellige ꝙ hoc potest prohibere illa ciuitas vnde extrahitur.non ciuitas media,per cuius territorium transit,& portatur, k vt l.si quis post hæc.de ædi.priua.quod faciat ad qõ. ᵏde eo qui emit frumentum in vna ciuitate , portans ad aliam transeundo per territorium alterius ciuitatis. quod dic vt ibi per docto.

1 ☞*Domus non soluentium condemnationes uel collectas non destruitur.*

2 *Tegulæ domus uel ostia non possunt accipi & uendi pro debito publico.*

Hoc senatusconsultum.

Hoc senatusconsultum habet locum vbiq;,& pro debito publico domus

1 domus non debet destrui.h.d. No.ergo † ꝙ nõ debet destrui domus non soluentium collectas vel condemnationes. Item nota
2 † ꝙ nõ possunt accipi Tegulę de tecto,vel ostia,vt vendanť pro debito publico:vt hic,& §.seq.

1 ☞*Porticus non venit appellatione domus,sed ædium sic.*

2 *Porticus dicitur esse domus.id est,accedit domui.*

3 *Factum in porticu,non dicetur factum in domo,sed ante domum sic.*

4 *Factum in ostio an dicatur factum in domo.remissiue.*

Hoc senatusconsultum.

Prohibitio senatus extenditur ad omne ædificiũ,vt ci iniuncta nõ detrahantur.secus in alijs,quæ non sunt affixa.h.d. Per hunc
1 text.† dicũt quidam ꝙ appellatione domus' cõtinetur porticus.
a Et si statutum dicit de domo,intelligitur de porticu.Sed potius facit in contrarium:quia tex.dicit extenditur.quæ interpretatio extensiua non habet locum in statutis : licet melius probet in l.qui ædes.de incen.rui.nau.vbi tex.dicit ꝙ porticus continet. Sed certè ibi dicitur ꝙ continetur appellatione ædium. Ædes autem dicuntur ab ædo ædis,quod idẽ est quod ædifico,seu cõpono.vnde ædes idem est ꝙ ædificium:meritò porticus continetur:quia ædificium est.Sed cum dico domum. non cõtinetur quodlibet ædificium,nisi habeat solum,& superficiem: hoc est, parietes & tectum:vt l.solum.cũ glo.de rei ven.sed porticus nõ
2 habet parietes vndiq;:igitur non est realiter domus. Fateor† tamen ꝙ est domus,hoc est,accedit domui.& domus est casus genitiui. Multa enim sunt extra domum,quę sunt domus:isto modo sumendo:vt suprà de contrah.emp.l.si aquę ductus. Pro hoc j.de dã.infect.l.quod conclaue.& ş.communi dĩ.l.arbor.§.deve
3 stibulo. Dic ergo† quod factum in porticu,non dicitur esse factum in domo,vt l.j.§.in publico flumine.j.de flu.Sed bene dicitur factum ad domum:arg.l.quidam Iberus.& quod ibi not.de ser.vrb.præd.& quod no.Iaco.de Areti.in l.itẽ apud Labeonẽ.
4 §.cõuitium.de iniur.& ibi dixi. Sed quæro† an illud quod fit ab aliquo existenti in ostio,dicatur factum in domo: dixi in l.j. de cloacis.in eo quod ibi dicitur de tubo.

1 ☞*Hæres suus præsumitur ignorare contenta in testamento.*

2 *Res destinata poni in ædificio quando habeatur pernde,ac si ædificata fuisset.*

3 *Statutum quod nullus possit emere frumentum nisi pro suo usu:si scholaris emit pro toto uno,& postea poenituit,& uult recedere:an licet possit illud remendere.*

Primum propositum qualiter insiciatur ut cuitetur pœna.

4 *Destinatio quando aliquid operetur,operatur esse legatum rei.*

Sed si separauit.

ᵇLicet res sit ædibus destinata,non prohibetur legari:sed legatum extinguitur si postea per testatorem iniungitur.secus si per hæredem. Opp.j.tit.ij.l.fideicõmissa.§.si rem.Gl. non soluit. dic ꝙ hæc res iniuncta dicitur desijsse extare:quia per se non censetur: vt l.qui vniuersas.de acqui.poss. Op.ad illud quod dicitur de hærede,de l.in summa.§.pe.de condi.indeb.Glo.non soluit hic, sed soluit in contrario.Tu dic ꝙ notatio cõditionis indebiti est vt quis teneatur in quantum factus est locupletior, vt l.nã hoc natura.& l.si non sortem.§.libertus.de condi.indeb.Si igitur ibi ignorãs manumisit,ipse in nullo est locupletior : & sic nõ tenetˉ in aliquo.hic verò loquimur in actione ex testamẽto quæ est alterius naturæ.Præterea,si iniunxit domui suæ,satis effectus est locupletior.Sed cõtra:vbicunq; res est perempta sine culpa debitoris debitor liberaťur,vt l.si ex legati cã.de verbo.oblig.& l.nõ amplius.§.j.ş.eo.Gl.in d.l.in summa.§.pe.dicit,illud statuit contra hæredẽ,qui commodum sentit ex persona defuncti.subaudi & res facto hæredis periit.ideo non obstat d.l.non amplius. §. j. Tu declara vt dixi in l.si seruum.§.ij.de verb.ob.Op.dicitur hic siue sciuit,siue ignorauit.Contra:hæres semper præsumitur scire scripta in testamento:vt l.cum hæres.de lib.le.So.hic erat iterum in codicillis,& sic hæres potest ignorare:vt l.non est ferẽ
1 dus.de transact. Vel dic ꝙ erat hæres suus,qui etiam põt ignorare:vt l.eius qui in prouincia.in fi.si certum peta. Vel dic quod ignorabat supinè. De præsumptione autem scientiæ hæredis, dixi in l.qui Romæ.§.duo fratres.de verbo.oblig. Opp.de l.nu
2 tu.§.fina.de leg.iij.Solue vt in glo. Opp.ꝙ † res' destinata po
c nì in ædificio,perinde est acsi esset ædificata:vt l.fundi. §.fin.& l.granaria.de acti.emp.Solue.Potest hic intelligi ꝙ res erat destinata ad ædificium,quæ nunquam fuit in ædificio:ibi semel fuit licet deposita. Contra hoc facit iste text.ibi : translaturus in aliam domum & sic innuit quòd semel fuit in aliquo ædificio.

Vnde dic quòd ibi erat destinata repo a ni in illud ædificiũ,de quo sumpta erat:hic verò in aliud.vel aliter iecũdã Gul.de Cu. non curo vtrũ esset ordinata reponi in illud ædificium vel aliud, sed hoc solũ attendo, si à principio.quãdo leuatur de domo , habuit animũ reponendi in eandẽ domũ, vel b in aliã suam: & sic habuit primũ propositũ licitum:licet ergo postea mutauerit propositum, nõ punitur: & sic licuit cõuertere in alium vsum. Hic est casus no. hic secundũ eum. Per hoc† determinat quæstionem.ᵈ
3 d Statutũ est hic ꝙ nullus emat frumentũ in platea,nisi pro suo victu.Cõtingit ę scholaris emit pro suo victu pro toto anno:post ea mutauit propositũ , & vult recedere, & vendit frumentum:quæritur an puniať.Et dicit ipse ꝙ non: quia primũ propositũ fuit c licitũ & bonũ,per hãc legẽ.facit l.j.§. vnde quærit Offilius.de exercito.actiõ.ibi ipse hoc ponit. Hoc autẽ intelligo , si de primo proposito constet : aliàs præsumitˉ ab initio tale fuisse propositum,sicut postea fecit:vt d l.sed Iulianus.§.proinde.ş.ad Mac.Et præ dictavera,qñ primũ propositum est licitũ, nõ obligatoriũ.Si verò primũ propositum erat obligatoriũ aut erat obligatorium sui, vel alterius,qui sibi mandauerat: & inspicitur primũ propositum:vt d.§.vnde quærit Offilius. Aut erat obligatoriũ alterius, qui non mandauerat:& nõ sufficit ꝓpositũ primum,nisi sit secutus euẽtus:vt l.iij.de in rẽ e verso.§.sed si sic. Oppo.& videtur ꝙ destinatio rei habeať pro facto:vt l.si quid earũ. §.inter emptũ.de leg.iij.l.& si nõ sunt.§.qđ ergo.de auro & argen.leg.Pe.dicit,hic tractatur de legato restringendo.ideo destinatio nil operaťibi de legato ampliando.Sed hęc solu.tollitˉ per l.ligni.§.si lignũ.j.titu.ij. Quare dic ꝙ hic legatę res ipsæ:vnde destinatio nil operaťsed in cõtrarijs res ipsa destinata expresse non legaťSed dubitaťan legato alterius rei accedit,ꝓpter destinatio
4 nem.† Dic ergo, vtrum destinatio aliquid operetur:aut legatur ipsa res , & nil operatur,vt hic. Aut dubitatur vtrum cedat legato alterius rei, & tunc aut fuerunt legatæ res destinatæ:& nõ est dubium:vt l. si quid earum.§.inter emptum.j.titu.ij. Aut nõ est facta mentio de eis,& tunc aut erat res de
e stinata in antiquum esse,& tũc destinatio ᵉ habetur pro facto, vt l.fundi. in fi. & l.granaria.de actio.emp.l. argumento.§. penul. j.de auro & argen.lega. Aut erat destinata in nouum esse, & tunc aut non erat cœptũ f opus fieri,& destinatio nihil operatur,vt l. ligni.§.si lignum.& l.lana.j titu.ij. Aut erat opus cœptum,& tunc aut erat valde remotum ab illo , in quo res erat destinata , aut erat propinquum. Primo casu destinatio g nil operatur, vt l.librorum.§. sed ne cœpti. j.titu.ij.& l.vestimentum.de auro & argen. lega. Secundo casu ᶠ opus cœptum habetur pro perfecto,& destinatio operatur, vt l.& si non sunt. §. quid ergo. de auro & argento legat. & l.librorum. §. sed præcrip. infrà titulo secundo.

Senatus.

Marcellus.

Parua ᵍ domuncula rustica potest destrui : & per consequens legari.hoc dicit.

¶Domꝰ. Adde qđ Paul.de Castr.in an statutũ Senẽse dispoñs ꝙ nulli possit capi domo hẽat locũ i eo q̃ capiẽs apothec. de q̃ vidť eiꝰ cõ.xlij. ☞POMATES. ¶Sed si separauit ꝓ. Ad maiorẽ intẽ.ş. vide aliqđ ꝓ Alex.ĩ l.j.§.fuit quũdã.ij.co. fi.ad Tre.ver. qđ tñ fing.limita vtĩ l.ad dictuo pro.ş.fi.ff.de re iu. Bal.in l.ex facto.ş.re- *Vbi. ꝓ hoc determinat nota* not fue.in q.quę fuit Pa. *Bal. Ploetina. fm. traquel.* ꝓ P. PAV. P. *et mutatã de testam. Rebuf.* ¶Opponoꝙ res vidť *impꝛfalt n. 77.* Ale. cõ.xcvij.co.pe. vo.iij.sec.tñ ĩ dote. l.hæc Iul.ff.ũ fun.do. fo.i ru.fi.fo.ma.i prĩ. ☞POMATES. ¶Per hoc determinat q.vidť Al.de Ro. ĩ j.pte statutorũ.q.6. xcj.& ij.pte.q.ccciij. fci. Bdicta ẽt facitˉ. vidť Bal.ĩ l.j.ĩ iij.col. vˢ.fi.itẽ facit ad qõ.de prec.tẽne.C.de ædi. edi.& Ale.cõ.j.in v. & vj.col.in ij.vo. & consi.vij.in iij.volu. ¶Destinatio. Adde vlra Alex. inquantũ refert qđ Cy.Bal. & Ang. inducit hic dicta ad q.statuti disponentis ꝙ mortua vxore mobilia speciẽ ad virũ: immobilia verò ad hæredes vxoris : & sit pecunia parata ad ẽptionẽ prædiorũ,is nihil minus debeatur marito. Et ꝓhẽ opi. est tutior,quam opi. Po. & Abb.ga Ro. cõsi.clxxxix.tenet ꝙ siue sit deposita ad emptionẽ ꝓdiorũ,siue vt vnde capiantur annui redꝰ,ꝙ cõputaťinter immobilia. De primo allegat casum in l.ij.ş.vsuras. ẽ.de cõtra. actiõe ut tel.De secũdo alle.casum ĩ l.iij.ş. nec vsuf fruc.& ş. si lapidicinas.vˢ.vt cuiusuis alterꝰ mãę.ff.de re.eo. ☞POMATES. ¶Sed ẽ casu. Faciũt q̃ latè ponit Iac.ĩ l.di uortio.ş.fterdũ.ff.fo. ma. & aliqđ ꝓ Bal.ĩ l.dnus fris.ff. dere. di. et ĩ l.ĩ nõdũ.C.dfur. ¶Parua. Adde vltra Ale.iquãtũ ġit an ĩ dẽnitates q̃ regnant ĩ alienatione rei puæ, qđ Fed.de Se.cõ.cc. xx.tenet ꝙ nõ:ẽt si ꝓlatꝰ iurasset ẽ nõ alienãdo. Et inquãtũ tãgit si emphyteuta cadat nõ culpa sua ab ẽphyteusi,ꝓdat ẽdiscẽ factũ i solo ẽphyteutico:videPau.de Ca.cõ.cxxxix.et qđ si non soluit canonẽ, vide Pal.consi.ccccxxviij. libro secũdo,

a ¶Si pocula. Et vide do.Pe.i c.cõmissum. de deci. & in c. indicãte. de test. ad quid alle.istũ §.& vide Ioan.de Imo.ibi,& ibi dixi. Andre. Barba. ✠P. PAV. P.

b ¶Oppo.vide Soc.in l.si ex toto.in prin.ff. eo. vbi reprobat intellectũ Bar. ad illũ tex.& ipse põit aliũ.

c ¶Eũ q. Adde inquãtũ Alex.q. tangit an annullatio cõtract⁹ sit pœna,Bal.cõsi.lxxv. & inquãtũ alle. Pau.de Ca. cõsi.xeix.ad qõ. de qua hic p eũ. ego habeo c.j. ✠P. PVA. P.

e ¶Eũ q.Intellige qñ appareat de identitate rõnis sed in dubio p̃ sumit̃ maior rõ in vltima volũtate, vide Alex.cõsi.lxxj.vo.j. & Ias.in l. quæ de legato.j.eo.& in l.pactum inter hęredem. ff.de pactis.

Legatum. Seipsum summat. Circa hũc §. distingue vt in gl. Aut ponitur in voluntate hæredis, aut legatarij,aut extranei.Si hæredis: aut in volũtate libera,aut in arbitrium boni viri. Si legatarij:indistinctè valet,vt hic.Si extranei: aut in voluntate expressa,aut in velata.

Qui ab hostibus. Hic est singularis casus,in quo potest legari liber homo,in quo non est cõmercium.& hoc sit in loco summarij.

☞ *Positio casus altero de tribus modis.*

1 *Ius superuenions testatori non prodest legatario.*

2 *Si legatur res emphyteutica,& plenum dominium superueniat testatori,quando debeatur legatario.*

3 *Augmentum superueniens quando augeat legatum.*

Seruum filij. Regula Catoniana non habet locum in legatis, in quibus impedimentum cessat,ex causa, quæ retro tra hitur.hoc dicit. Oppo. de l. cùm rem alienam.C.eo.& §.eo.l.apud Iulianum.§. constat. Soluit glos. testator videtur hic legare ius quod habet in re.De hoc miror:nam pater nullum aliud ius habet,nisi præoccupãdi iure peculij,si filius prædecedat:vt l.ij.j.de castren.pec.quod autem illud cogitauerit,est contra votum parentum, & naturalem ordinem:vt l.scripto.vnde liberi. & l.nam & si parentibus,

1 de inofficio. Dico † ergo hic ponẽdum esse casum altero de tribus modis. Primò q̃ pater in vita filij credebat se habere ius in illo seruo,sicut in rebus profectitijs:& sic errabat in iure.Vel secundò q̃ pater credebat filium esse mortuum tempore testamenti, cum in veritate non esset,sed postea decesisset:& ideo si pater tũc decessisset,legatum erat inutile.Sed si filius postea præmoritur legatum confirmatur.Nec obstat regula Catoniana, propter fictionem,vt dicit tex. & dixi in summario. Vel tertiò posset poni q̃ pater credebat rem esse suam ex alia causa , cum non esset: & idem iuris est quod §. Sed quæro quid si filius fecisset testamentum,& patri reliquisset?Respon.tunc legatum nonvaleret: quia pater capit vt hæres ex testamento filij:quia retro non tra-

2 hit.Et hoc sentit glo.hic,& tex.videtur velle.Ex quo no.q̃ ius superueniens testatori non prodest legatario. Contra §. eo.l.qd̃ in rerum. §. j. Solu.Ibi in legato vsusfructus , in quo non habet locum regula Catoniana,quia cedit ab adita hereditate.Per prę-

3 dicta † determinat Iac.de Are.talẽ q.Si ego legaui tibi rem,quã habebam in emphyteusim:si postea peruenit ad me plenum dominium: certè non debetur tibi legatario : nisi esset ius superueniens tale quod ius primum ad se traheret illud:vt l.si tibi.§. vsufru.quẽad.ca.Facit l.si tibi.ff.qui.mo.vsusfru.amit.Ita dicit ipse. hoc videtur contra l.si ex toto.in princ.§.eo.Augmentum enim contingens in re legata non solùm circa ius,sed etiam circa substãtiam rei prodest legatario:vt ibi patet.Sed dico sic: si testator dixit,fundum meum.vel alio modo expresit se legare ius quod habeat:ius superueniens nõ auget legatum: vt l.serui electione. §.fi.& quod ibi no.§.eo.Ita intelligo Iacob.de Are. sed si legaui fundum simpliciter,non adiũciendo meum , neq; restringẽdo se ad ius quod habebat,& sic non limitatè : tunc omne augmentũ in iure, vel substantia rei cederet legatario : vt d.l.si ex toto.& l. quod in rerum.§.si quis post.§.eo. Et hoc verum quando legatum ab initio tenet.Secus si ab initio non tenet:quia tunc nõ cõfirmatur impediente regula Catoniana , nisi ex superuenienti causa,quæ retro trahitur,vt hic.

1 ☞ *Hæres an cogatur ad redimendam rem legatam per testatorem eidem testatori legatam,quam repudiauit.*

2 *Dominium rei legatæ quòd uidetur legatarij fictè à morte testatoris , uerè à tempore aditæ hæreditatis.*

Si quis rem. Qui rem sibi legatam ignorans legat, siue acceptet, siue repudiet , valet legatum factum à se.hoc dicit.Quidam habent hic vnam additionem, per

1 quam Dyn.† quærit an hæres cogatur ad rem redimendam eo casu,quo testator legatum repudiauit. Et dicit quòd non: quia repudiando videtur legatum ademisse:sicut quando donat:vt l. rem legatam.de adimen. lega. Vel verius loquitur , quòd illud ius,quod habet,videatur legare, quando illud se habere credebat:vt l.si domus.in fi.j.eo. cum simi. Sed quando nullum ius se habere credebat,si postea superuenit,& repudiat, videtur remã fisse in eadem voluntate.Ita loquitur hic. Quærit Dyn. vtrum confessio cedentis noceat cessionario. Quod plenè examino in

2 l.facta.§.si hæres. ad Trebel. Vltimò nota † tex. qui dicit retro ipsius fuisse videtur quòd à tempore mortis res est legatarij fctè: à tempore aditæ hæreditatis verè : vt l.si tibi homo. §. cùm seruus.infrà eodem.

1 ☞ *Quando mutatio materiæ,uel formæ rei legatæ,faciat deficere legatum.*

a **Si pocula.** [a] Si fiat mutatio de materia in formam, vel econuerso, legatum non mutatur , si testator voluntatem non mutauit.hoc dicit. Oppo.j.titu.ij.l. lana. & de auro & argen.lega.l.Seia.in fine. Solu. ibi testator mutauit : hic hæres.Hæc est vna solu.glo.quam tenet in l.si conuenerit.§. penulti. de pigno. actio. quod videtur mihi contra istum tex. Ad quid eum dubitaretur hic de mutatione voluntatis testatoris, non video.Dic ergo quòd hic testator fecit mutationem de ma-

1 teria in formam,vel econuerso.Sed dic,† aut constat quòd non mutauit voluntatem : & tunc non debetur. Aut constat quòd non mutauit: & legatum debetur, vt hic. Aut dubitatur: & tunc distingue vt tex.in l.quæsitum.§.illud fortassis.j.titu.ij.scilicet aut forma est reducibilis ad materiam,aut non:vt ibi.ideo hic in poculis & massa non præsumitur mutatio voluntatis in dubio: in lana secus.

1 ☞ *Si domus legata ad aream reducatur,an debeatur.*

b **Si areæ.** Quod ædificatur in area legata,debetur legatario. hoc dicit. Oppo.[b] de l.si chorus.§.area.j.titu.ij.Solu.dicit glo.ibi voluntatem mutauit testator.q.d̃ est diuinare.Iacob. de Are. dicit quòd hic ædificauit testator,cuius res erat:ibi ædificauit extraneus , cuius rem testator legauerat:ideo hæres non tenebatur ad aream:quia non poterat separari à domo, sed tenetur ad eius æstimationem.ita loquitur ibi argumen. §. eo.l. cætera.§.si duobus. Et ideo domo destructa, adhuc poterit peti area:quia legatum nunquam fuit extinctum.Ita loquitur hic.&

1 hoc teneo.† Quæro quid econtra,quando legatur domus quæ reducitur ad aream.glo.hic dicit quòd legatum. Illud est contra l.si grege.§. eodem. Et ideo dic. Quandoq; legatur area,in qua postea ædificatur:& tunc aut ædificatur à testatore,aut ab extraneo , cuius erat res : vt dixi §. Quandoque legatur domus,quæ postea ad aream reducitur : & tunc aut in ea iterum ædificium non reponitur,& debetur area: vt l.si grege. suprà eodem. Aut in ea iterum ædificatur,& legatum extinguitur:vt l.si ita.§.si domus.infrà eodem.quod intellige vt ibi dicam.

1 ☞ *Arguere de contractibus ad ultimas uoluntates quando liceat.*

c **Eum qui chirographum.** Vbi est eadem ratio , licitum est arguere de contractibus ad vltimas voluntates.hoc dicit. Oppo nitur.j.titu.j.l.Caius.in princ.Solu.Ibi non legauit chirographũ specialiter.dicit glo. Adde quod fecit legatum generale in quo non cõtineret chirographũ.secus si vniuersitatẽ iuris reliquisset, luti Calendarium:vt l.qui filium.in prin.j.tit.ij.D.stingue ergo tres casus:vt not.per Cy.C.locati.l.certi iuris.in vj. aliàs in v.q.

1 Vltimò Dy.†ponit hic distinctionem,vtrum sit licitũ arguere de contractibus ad vltimas voluntates bonam,& perfectam quam ponit Gul.de verbo ad verbum in l.pactum. §.de pact.

Si idem. Legatum libertatis inualidũ,ipsius serui legatũ non perimit.h.d. Op.q̃ si fraudantur creditores,non valet legatum,nec libertas.Solue vt in glo. Op. del. iij.§.fi.de fun.instru.leg.Sol.glo.tu dic q̃ ibi fuit in vita manumissus,per q̃ legatum videtur reuocare.hic in vltima voluntate,in qua inest conditio:vt non tollatur primũ per secundum,si secundũ sit inualidum.vt l.si iure.j.ti.ij.Opp.extra gl.de l.planè. in prin.§.eo.vbi legatum inualidũ reuocat.primum.Solut.libertatis fauore est q̃ siue præcedat relictum libertatis,siue sequatur, si est validum,semper præualet alteri legato:vt l.si idem seruus. j.tit.j.Sed quando legatum libertatis est innualidum si præcedat non vitiat legatum:vt hic.Si sequitur,etiam si libertas sit inualida,reuocat primũ:ar.d.l.planè.in prin.& glo.tenet hoc j.ti.j.q te stamento. Sed huic videtur contradicere tex.qui dicit:si idem seruus legatus, & liber esse iussus . & sic innuit quod fuerit secuta libertas. Sed dic quòd hæc sunt verba Iurisconsulti non denotantia ordinem testatoris. Et hoc modo possumus dicere fortè melius quàm supra. Ad d.l.iij.in fine. de fundo instru. leg. dic quòd ibi secuta est manumissio:hic verò præcessit.

Si statuliberum. Legato statulibero expedit hæredi ipsum soluere potius quàm estimationem.hoc dicit.

1 ☞ *Seruitus qualiter ipso iure constituatur per ultimam uoluntatem.*

2 *Dominium rei tacitè legatæ quòd non transit in legatarium ipso iure.*

3 *Proprietate legata,an censeatur legata uia remissiue.*

Si duos. Qui legat vsumfructum in fundo,videtur legare viam per alium:si aliundè nõ habet.hoc dicit.Pro declaratione literæ quæro quomodo redimet hæres.Glo.intelligit redimere,id est retinere,vel condicere,etiam nullo dato. Cõtra.si legatarius ad hoc tenetur:ergo contra eum potest per vsu-

2 fructuarium agi:vt l.j.[a]§.j.si vsusfru.peta.Rogc.fatetur actione reali,vt ibi:non personali,vt hic.quod glo.reprehendit:cum hic non fuerit seruitus constituta:ideo non potest agi actione reali.

1 Contra.† per vltimam voluntatem constituitur seruitus ipso iure:vt l.j.de seruit.le.& l.si partem.§.j.§.quemad.ser.amit.Sol.Dicit Iac.de Are.illud verum si seruitus fuerit legata expresse. sec-

2 us si tacitè:vt hic.quod nota multum : quia † quando res legatur tacitè,non transit dominium ipso iure. Do tex.cum glo.in l. emptor.§.ancilla.de rei ven. Dixi in distinctione quam §. posui

3 in l.j.†Quæro,in proprietate legata,an videatur legata via.Gl. tangit in l.iij.§.si loci.de adi.leg. Dixi plenè in l.j.de ser.lega.

Si à substituto. Quod contingit medio tempore vitiat legatum.hoc dicit.quæro,quid si emisset scienter.Glo.dicit idem,& subaudi,maximè.Tu examina hoc,vt per Dyn. in l.qui Romæ.§. duo fratres:& ibi dixi.j.de verbo.obliga.

1 ☞ *Qui promittit dare,uel si hæres est grauatus dare,debet facere rem accipientis.*

2 *Qui tenetur tradere,quando debeat tradi taliter,quòd cuelli non possit.*

Hæres. In legato generis,hæres de cuictione tenetur.secus in legato speciei. Idem in stipulatione rẽ tradi.hoc dicit.Nota distinctionem huius §.de quo plenè in l.si domus.§. de cuictione.j.eo.titu. Ad l.quæ de legato.oppo. vbi dare promittitur,non liberatur quis,nisi accipientis faciat : vt l.vbi autẽ. in fi.de verbo.obliga.Soluit glo.parua.expone dare,id est trade re.& cessat contrarium.Glo.j.quæ distinguit vtrum ista sit alter

1 natiua legis,vel testatoris,nil ad propositum.Nota†ergo quando promittitur dare, indistinctè debet fieri accipientis. & idem dico si testator expresè grauaret hæredem quòd daret. Quan-

2 doq; † promittitur tradere : tunc aut promittitur de aliqua re in genere:& debet tradi taliter q̃ euelli non possit:vt hac lege. aut promittitur de certa re in specie: & tunc si promittitur ex titulo lucratiuo,sufficit,quocunq; modo tradatur: vt hac l. quæ de legato.si titulo oneroso debet ita tradi, quòd euelli non possit: vt l.ij.in princip.de actio.emp. & l.ratio. in princip. eodem titulo.

1 ☞ *Vsuræ ex mora nõ ueniunt in speciebus:tũ ueniunt qũ pecunia ut species est relicta.*

2 *Si res legata est multum à longinquo,hæres illam perquirit,& reducit sumptibus suis. Debitor quando teneatur cauere de restituendo.*

3 *Per aditionem quasi contrahitur inter hæredem & legatarios.*

4 *Procurator tenetur de omni culpa etiam leuissima,& tenetur cauere.*

5 *Re legata perempta æstimatio,uel ipsa res peti potest electione legatarij.*

6 *Hæres quando est in dolo, statim tenetur ad æstimationem rei legatæ , quæ non reperitur,si in culpa datur sibi tempus ad rem inueniendam.*

7 *Quantitas debita si est in obligatione ut species,ea perempta debitor liberatur.*

8 *Parua sunt rem non extare,& rem non reperiri.*

9 *Hæres quando teneatur pro re legata de dolo,& lata culpa:& quando de leuissima.*

Vmres. Hæc est magistralis lex , ex qua colligitur distinctio quam glo.ponit in l. quod legatur.de iudi.& l.j.C.vbi fideicom.peti de.& ponit tot casus quòd non recipit congruam summationem. Sed diuiditur secundùm Dyn. Primò ponitur in quo loco debeat solui res legata.Secundò quid iuris sit,si res legata non appareat.Tertiò qualiter culpa hæredis æstimetur circa rem legatam.Secunda ibi: itaq;. Tertia ibi: culpa. Prima subdiuiditur in duas: quia primò loquitur de specie.Secundò de eo quod consistit in pondere,numero,vel mensura.Secunda ibi:sed si id peta-

1 tur. †Oppo. specie legata non veniunt vsuræ : vt l. fideicommissi.§.si auro.& l.cum quidam.in fine. de vsuris. Solutio. Hic erat legata pecunia in specie.Simile in l.ij.iij.& iiij.C.depo.Op.

2 de l.cũ seruus.§.eo.Solu.quando† res multum est à longinquo, præsumitur q̃ testator voluerit q̃ sumptibus hæredis perquiratur, & reducatur, vt ibi dixi:ideo intelligo q̃ res nõ erat multũ à longinquo.Et ad istã verisimilitudinẽ adde gl.quæ ponit alia verisimilia,quæ est super verbo,verisimile.Sequitur versi. itaq; hæc secũda pars subdiuiditur in duas:primò loquit̃ qñ legata est species.Secũdò in legato alternatiuo.Secũda ibi: sed si Stichus. Opp.§.de rei vẽ.l.si à bonę fidei.& l.si verò.& l. si culpa. Gl.nõ soluit.Certè cõcordãt:quia hic,& ibi tenetur de restituẽdo cau-

3 re:licet nõ de p̃sequẽdo.Op.ad hoc §.deposi.l.si fine. Dic† quãdoq; quis tenet̃ ad rẽ actione personali descẽdẽte ex contractu vel quasi celebrato gratia vtriusq;,vel gratia debitoris cõuenti: & tũc indistinctè debet cauere de restituendo:vt hic,& l.si filio §.si q.§.§.ro.ma.Si verò est celebratus gratia creditoris:tũc nõ te-

4 net̃ cauere vt l.si fine §.depo.† Fallit in procuratore,q̃ adeo gratiat̃,q̃ tenet̃ de culpa leuissima:ideo grauatur etiã in cauẽdo: vt l.si procurator.in fi.§.mã.& l.pecuniã.§.sed si.de cõd.ob cau. Si verò qs conueniat̃ actione reali:tũc indistinctè debet cauere:vt l.si à bonefidei.& l.si verò.de rei vẽdi.Si verò cõuenit̃ actione personali in rẽ scripta,idẽ:vt l.Celsus.§.fi.ad exhi.Et per hoc dico,q̃ si iste quasi cõtractus q̃ celebrat̃ aditione hæreditatis,magis diceret̃ celebrari gratia legatarij quã hæredis:tũc hęres nõ tenetur cauere ad instar depositarij,si cõueniret̃ actiõe personali: vt l.si fine.§.deposi. Quãdo aũt dicatur celebrari gratia hæredis vel legatarij:dicã statim in ver.culpa.Op.q̃ seruus debeat peti,

5 nõ æstimatio:vt l.cũ seruus.§.eo.Sol.† hic dicit estimationẽ pręstandã:nõ tamẽ negat quin seruus fit in obligatione,& q̃ possit petí.Vel dic q̃ est in electione legatarij qd̃petat:vt l.illud.§.j.de do.cau.mor.Op.q̃ statim nõ possit cõueniri ad æstimationẽ: vt

6 l.si cõstante.§.si vxor.so.ma.Sol.Dic,† q̃ vbi hæres est in dolo, statim possit cõdẽnari ad estimationẽ:vt hic.Si in culpa,puto q̃ sibi postulãti debeat dari modicũ tẽpus ad inueniẽdã rẽ, & restituendã,vt ibi.sic põt intelligi j.ea.l.vers.itẽ si res.Venio ad vers. sed si Stichus.qui loquit̃ de alternatiua.Op.de l. Stichũ aut Pãphilũ.in prin.de sol.So. Intellige istã secũdũ illã.Op.§.de noxa. l.si ad libertatẽ.vbi vno perẽpto liberat̃ debitor in totũ.Sol.glo. & malè:hic in alternatiua vterq; erat in obligatione:ibi alter tm̃ f.seruus. In hoc male:quia imo pecunia est in obligatione in cã noxali:seruus in solutione:vt l.miles.§.decẽ.de re iudic. Sed dic

7 † q̃ibi quãtitas erat in obligatiõe respectu speciei:vñ specie pereempta liberatur.Simile in l.Titiæ in fi.§.e.& l.quidã.§.si tibi.j.e.

8 & C. de iure emphy.l.j.& l.in naue.§.loc. †Venio ad vers.item si res.No.q̃ paria sunt,rem non extare:& rem non reperiri.

Culpa. Quãdo testamẽtũ videt̃ factũ principaliter cã hæredis tenetur de leuissima culpa.h.d.Op. j.e.l.si seruus legatus.§.cũ quid.Sol. Intelligas q̃ hic nõ tenet̃ de leuissima culpa,secundũ gl.Hug.cõtra.vnde dic,† quãdoq; ille quasi contractus q̃ celebratur aditione hæreditatis,per quã obligatur hæres legatarijs,& fidecicõmissarijs,fit gratia legatarij,vel fideicõmissarij tantũ:qd̃ est quãdo maior pars vadit ad legatarium, vel fideicõmissariũ:& tũc hæres nõ tenet̃ nisi de dolo,et lata culpa.l.mulier.§.si hæres.ad Trebe. Quãdoq; est celebratus cõtractus gratia hæredis:vt quando apud hæredẽ maior pars remanet:& tunc tenet̃ etiam de leuissima:vt hic. Quandoq; celebrat̃ gratia vtriusq;:quia modicum plus vadit ad legatarios quã ad hæredẽ,vel econtra:& tunc tenetur de leui tantũ . Hanc distinctionem facit tex.in l.si seruus legatus.§.cùm quid.j.e. Dices tu, Nonne semper fit gratia hæredis,cum apud eum remanet certa portio? Respond.principaliter videtur fecisse testator in fauorem eorum,quibus plus reliquit:quia illud inspicitur quod principalius agebatur:vt l.si quis.in principio suprà si certum petatur.

Item si fundus. Post moram periculũ interitus pertinet ad hæredem . hoc dicit. Glossa hic intrat illam quæstionem vtrum debeat adhiberi distinctio, an res esset eo modo peritura penes actorem,vel non. quod dixi plenè in l.nemo rem.de verboru obligationi.l.quod te. suprà si certum petatur.

1 ☞ *Dominium rei legatæ non transit recta uia in legatarium , quando res hæredis est legata.*

2 *Legatarius qua actione agat pro furto commisso circa rem legatam.*

3 *Obligatio quãdo habet originem ex persona hæredis unus nõ tenetur ex facto alterius.*

a ¶Li. Adde quãd cõsulit Pal. cõsi. cccxcix. iiij. lib.

7 [b] Sed dic./ not communiter sic. caput habes. sup hac ml. quod semper ff. secus peto.

a ¶Dñiũ. Adde vltra Alex. Bal.cõsi.lxxiij.inci.dñs Asmari⁹. iij.li. vbi ponit an testator possit trãsferre dñiũ rei hrdis, licet hrs adeat hrdita.
↦P. PAV. P.

b ¶No.q. Declara vt per Soci.post alios i l.nõ putabã.ff. de cõditio. & demonstra. ☞POMATES.

c ¶Circa hoc quæro. vide Sal.in l.ij.C.de cõtrahẽ.em.facit qd voluit idẽ Bar.i l.de diuisione. in ij. colũ. post glos.ibi sol.ma.
↦P. PAV. P.

c ¶Circa hoc quæro. vide do.Frã.cõs.xciiij.colũ.vlti.vide & declara vt per Soci. in l.si in diẽ.in vl.no. ff. de cõdi.& demõ.

Si hæredis seruus. Legatarius agit contra hæredem ex facto serui hæredis circa rem legatã.hoc dicit. Oppo.legatarius habet actionem furti,cùm recta via transeat ad dominium:vt l.à Titio.ff.de furtis. & l. legatum ita.j.titu.j. Ergo non habet actionem in factum:quia cùm alia non cõcurrit:vt l.quoties.de prescri.verb.Huius timore est facta tota glo.Rog.dixit q vniuersitate inspecta seruus est hæredis, aliâs conditio surrogatur: at ipsa re per se inspecta non hæredis, sed legatarij sit.Fateor q vniuersitas rerum potest esse vnius:& tamen aliqua res singularis non est eius:vt l.ij.& iij.de rei vend.& l.eum qui ædes.& l.rerum mistura. de vsuf cap.tamen hic cõsideratur res singulariter, non prout est in vniuersitate: & sic nil ad propositum.Soluit ergo glo.vt hic dicas in factum,id est actio furti propter factũ:non vt sit nomẽ actionis,vt in ij.& iiij.sol.quàm tenet Dy.& omnes cõmuniter.Vel dic secundũ Iac.de Are.legatarius põt intentare actionẽ personalẽ si vult,& realẽ si vult:vt Insti.eod.§.nostra aũt.Si ergo vellet eligere personalẽ,& nõ realẽ: tũc ageret in factũ:vt hic.Sed si eligeret realẽ pro seruo,procedit hæc sol.q pro furto agetur furti.Azo soluit aliter,q hic res legata erat hæredis,
1 nõ testatoris.No.secundũ hanc sol.q †si legatur res hæredis,nõ
a transit dominiũ ˢ recta via in legatariũ.Cõtrarium not.in l.ij.C. cõmunia de lega.sed cum hac glo.concor.alia glo. in l.Papinianus.§.de seruí.& in l.Titius. la j.de actio.emp. & l.hæreditatẽ.§. fi.ad leg.Falci.& istæ glo.sunt veræ.Probatur in l. si tibi homo. §.si fundus.j.eo.quæ qualiter inducatur,ibi videbitis.& Institu. eo.§.si res legata.versic. si verò hæredis.& j.eo.l.si quis inquilinos.§.cùm seruũ.& j.qui & à quib.l.hæres seruũ propriũ: & l.si seruũ.§.de illo.j.de verbo.obli.in glos. Est ergo ista vera solu.in se: sed quantũ ad legem continet aliquam diuinationem. Solue ergo alio modo q hæc hæreditas non erat adita. quod non placet per l.à Titio.de furtis.& l.huic scripturæ.ad leg. Aquil. Ex
2 prædictis †ergo distingue: Aut legatur res hæredis,aut res testatoris:& hoc casu,aut legatarius elegit pro re actionem personalem: & pro facto habebit actionem in factum. Aut realem: & pro furto habebit actionem furti:vt ex prædictis patet.

Si vnus. Hæres delinquens tenetur, non cohæredes. hoc dicit. Nota quando obligatio habet originem ex persona hæredis,vnus non tenetur ex facto alterius.Simile in l. fina.ad Sylla.secus si ex persona defuncti: vt l.ij.in fine. & l.eadem.§.Cato.j.de verbo.obliga.

1 ☞Tẽpus certæ ætatis si adijcitur:quando requiritur quòd ultimus annus sit perfectus.
2 Dies ultimi anni an debeat esse completus.remissiuè.
3 Debitum annua,bima,trima die,an debeat solui in fine termini,uel quando.
4 Tempus præstationis legati quando incipiat currere.
5 Vendito libro,& fixo termino pro solutione pretij unius anni:terminus incipit currere à tempore perfecti contractus ultima perfectione.

Si cui legetur. Si legatum cõfertur in tempus certæ ætatis vltimus annus debet esse completus,vt debeatur:& exinde dies præstationi adiectus currit, nisi propter scientiam testatoris
b aliud inducatur.hoc dicit.no.multum. Nota q ᵇ quando adijcitur tempus certæ ætatis debet esse completus vltimus annus: & non sufficit q sit incœptus. Secundò nota q quando debetur aliquid annua,bima,trima die:& sic per plures terminos, debet solui in fine cuiuslibet termini. Tertiò nota q tempus præstationis incipit currere à tempore testamenti. Oppo.glo.ad primum de l.si ita fuerit.de manu.testa.Sol. Aliud est dicere, cùm erit xiiij.annorum: aliud quartodecimo anno, vt ibi: quod non placet Pet.sed dicit esse speciale fauore libertatis.Ego puto glo.
1 bene dicere.Pro cuius †declaratione distingue. Aut tempus ętatis opponitur per genitiuũ:vr cum erit xiiij.annorum,& requiritur q vltimus annus sit completus:vt hic.hoc enim importat significatio verborũ,vt hic. Aut per ablatiuum, vt habeat in xiiij. annos & tunc sufficit q sit incœptus vltimus annus:vt d.l.si ita. & l.j.§.quibus.j.de succes.edic.Nam in quacunq parte anni sit, xiiij.anno fit.vnde significatio verborum hoc importat. Aduerte tamen q si verba executiua referuntur ad legatarium, debet habere intra annum quando vult: argu. d.l. si ita. Si referuntur ad hæredem vel debitorem:tunc debet dare intra annum quando vult:& sic potest in fine anni dare:vt l.qui hoc anno.de verbo.obli.Si verò tempus ætatis apponitur per accusatiuum: tũc annus vltimus debet esse completus: vt hic, & l.non putabam. de condi.& demon.l.Seius Saturninus.ad Trebel. Ita sentit glo. sed hic est dubium,quando terminus apponitur per dictionem ad, cũ accusatiuo : videtur enim sufficere q quis appropinquet ad terminum,vel eum tangat:vt l.si vitem.§.si ad Ianuam.quod vi aut clam.& l.quidam Iberus.de seruí.verba.prædio. & dixi in l.cætera.§.hoc senatus.§.eo. & ideo dic q hoc non est ex natura accusatiui:sed ex naturaverbi,peruenerit,vel peruenisset,quod rem perfectam significat:vt l.verba.la j.§.fi.de verbo.signifi.& l. qui procurator.in princip.ff.de procu. Idem si diceret, si venerit ad xiiij.annum:quia est futurum subiunctiui : quod rem perfectam significat,non cœptam:vt l.j.in fi. coniuncto princi. eiusdem.§.quod quisq; iur. Sed si diceret,legatarius habeat in anno decimo ætatis:vel in annum decimum,idem importaret.Prædicta fallunt in l.qui filium.§.j.ad Trebel.Ratio ibi patet in tex.&
2 in l.ad Rempublicam.j.de mune.& hono. †Quæro,an dies vltimus vltimi anni debeat esse completus? videatis in l.qua ætate.§.de testa.Facit ad prædicta quod no.in l.iij.§.minorem.§.de
3 mino. † Oppo.ad secundùm de l.iij.de annu.lega.Solu.Intelligitur hoc secundùm illud. Oppo.& videtur q debeatur in principio cuiuslibet termini:vt l.j.C.quando di.leg.ce.Solu. glo.ibi est legatum annuum simpliciter:hic secus. Declaro:hic ab initio fuit legatum vnum,sed solutio diuisa per tempora, per hanc adiectionem, annua, bima, trima die: & sic illud tempus adijcitur causa differendæ solutionis,& fauore hæredis:meritò in fine anni debet solui,& pro hærede interpretatur:vt hic,& l.lecta.si certum peta.Quandoq; sunt plura legata annua: & tũc tempus est adiectũ fauore legatarij,causa multiplicandæ obligationis:ideo in principio cuiuslibet anni debet solui:vt d.l.j.quando di.le.ce. & j.eo.titu.l.nec semel.Fallit si est relictum annuum ratione cer
4 tæ necessitatis:quia tunc debet solui tempore necessitatis immi nentis . Item fallit quando præstatio est fienda de certo reditu: tunc debet solui quando redditus percipitur:vt l.nec semel.§.si in habitatione.j.quando di.le.ce.& l.Firmio.§.pater.cũ glo.eo.titu. plenè dixi in l.qui hoc anno.de verbo.obli. Ad tertium † dictũ oppo.& videtur q à die mortis:vt l.qui duos.§.j.j.de ma.test.& alibi dicitur,à die aditæ hæreditatis:vt l.si in diem. in prin.de cõdi.& demon.& l.iij.§.si quis hæredi.de sta.li.vbi cedit à die aditæ hæreditatis , etiam si sit dictum q cederet à tempore mortis. Dic ergo: quandoq; dies apponitur dispositioni: quandoq; apponitur conditioni.Primo casu intelligitur à die mortis:vt l.qui duos.§.j.de ma. test. Fallit si per testatorem aliud sit expressum, vt hic . Nam hic testator videtur voluisse quòd à die finitæ ætatis currat tempus annua,bima,trima die.Secũdo casu, si quidem conditio est implenda in personã hæredis,incipit à die ætatis hereditatis:vt in l.iij.§.si quis hæredi.de sta.lib.Si verò nõ est implenda in personam hæredis: tunc à tempore testamenti põt impleri in vita , vel post mortem secundũ distinctionem l.ij.de condi.& demon.Sed contra hoc facit l.Thaïs.§.hærede.de fidei com.lib.sed ibi debet impleri in personam hæredis,non vt hæ
5 dis , sed vt filij: ideo testamenti tempus inspicitur. †Circa hoc
c quæro,ᶜ ego vendo vnum librum,& facio terminum de pretio vnius anni: quando incipit currere illud tempus , an à tempore celebrati cõtractus,vel libri traditi? Vel quid si fuit facta sub cõditione:an currat tẽpore celebrati cõtractus, vel cõditionis existentis? Dic q incipit currere à tempore perfecti contractus, vltima perfectione etiam traditionis:vt l.tali facta stipulatione.in princip.de iure dotiũ.quod est multum no.Sed contra hoc facit l.j.§.biduum.quando appel.sit.sed vide per teipsum.

1 ☞Tempus certæ ætatis appositum grauato,quando faciat conditionẽ,uel diẽ.& nu.
2 Dictio post.facit conditionem magis,quàm dictio cum.

Hoc autem legatum. Tempus certæ ætatis honorati facit cõditionem. secus in tẽpore simplici.h.d. Quæro quare vnũ tẽpus magis habeat cõditionẽ,quã aliud.So. Dies simpliciter sine aliquo euẽtu est dies: quia certum est euenturũ.sed cũ aliquo euẽtu facit conditionẽ: quia est dubiũ de illo euẽtu:& ita est hic. Facit l.iiij.in fi. §.de cõdi.insti.Opp.& videt q tẽpus certæ ætatis nõ facit cõditionẽ,sed diẽ:vt l.ex his.qñ di.le.ce. Dicit gl.solue vt ibi.Tu dic, tionẽ,sed diẽ:vt l.ex his.qñ di.le.ce. Dicit gl.solue vt ibi.Tu dic, ibi tẽpus certæ ætatis post legatũ perfectũ adijcit pstationi: hic
2 verò adijcit substãtiæ legati.Sed oppo.ᵃquia cũ pstationi apponitur,facit cõditionẽ.l.gbus diebus. §.quidã Titio. de cõdit. & demõst.Sol.si pstationi adijcit tẽpus incertũ,facit cõditionẽ: vt ibi.secus si certũ tẽpus.Et hãc solutionẽ firmat gl.in l.Seius Saturninus.ad Treb.in l.cũ testator.C.de ma.test. Oppo.de l. si ita scriptũ.la ij.de ma.test.Sol. Ibi est spãle fauore libertatis:vt ibi di cit tex.Itẽ opponit de l.Seius Saturninus.ad Treb.Sol. Ibi facit diẽ ex psumpta volũtate defuncti,q̃ colligit ex tribus: qa filius: qa minor:& qa paterna hæreditas est sibi debita. Sed si qđ istorũ deficeret,non sufficeret.Hoc dico vt eũ adaptẽ ad istũ tex.ibi q si testamẽti,&c.vbi loquitur in filio:& facit cõditionẽ. Itẽ op. de l.libertis.§.ab hæredibus.de ali.& cib.leg. Iac.de Are.dicit q ibi cõstabat,q ibi voluit facere diẽ:sed certè ibi loquitur qñ est dubiũ.Quare ego dico q hic loquit qñ tẽpus adijcit personẽho
1 norati:ibi qñ adijcit tẽpus certæ ætatis personæ grauati. Et est ratio:qa lex dicit q testator psumit magis diligere primũ hereditatẽ q̃ secũdũ:vt l.Publius.§.j.de cõdi.& demõ.Hoc †pmisso, qñ tps ætatis grauato apponit,voluit testator q hæres grauatus, cũ erit in illa ætate:præstet:ergo multò magis voluit q hæres illius hæredis pstaret,cũ ipsum nõ tantũ diligebat.Sed qñ apponit tẽpus ætatis honorati:tũc cũ testator diligebat magis primũ q secũdũ hæredẽ:licet velit dare primo:tñ nõ vult dare secũdo. Sed hoc videt cõtra casum.l.si ita.de ma.test.sed ibi fuit appositũ tẽpus ætatis certæ personæ:& ius speciale in libertate ponit,sed secus in alio legato q est de iure cõi.Itẽ cõtra me facit.l.si seruus liber.de sta.li.Rñ.ibi fuit tẽpus appositũ per si:& sic cõditio: non fauore libertatis.Itẽ cõtra me videt casus in l.fideicõmissaria libertas.§.etiã.de fideicõ.lib.Sol.ibi fuit appositũ tẽpus certæ ætatis psonę grauati,per hãc dictionẽ post:q̃ facit cõditionẽ magis q dictio cũ:vt l.inter illã.de ver.signi.vnde est idẽ q in dictione si:q̃ facit cõditionem regulariter.Fallit fauore libertatis: vt d. §. etiã.Sed cõtra pdicta facit l.Thaïs.§.libertatẽ.j.de fideicõ.li.Sol. ibi cõtinet ius cõmune:nec est spãle fauore libertatis.Et id q ibi dicit humaniore interpretatione,&c.Intellige de illa humanitate,q̃ debet fieri in qualibet vltima volũtate : vt in l. in testamẽtis de re.iur.nõ q aliqd sit ibi speciale fauore libertatis. Itẽ facit cõtra me.l.si quis à filio.in princ.s.eo.fm intellectũ gl.Sed rñdeo: substitutus nõ pstabat scilicet incõtinẽti:sed aduenĩẽte tempore xiiij.annorũ:sicut l.ex his.C.qñ di.le.ce & tex.in d.l.si quis filio.
2 hoc innuit.Quare dicas tria verba.Qñq; †tẽpus post legatũ perfectũ adijcit pstationi:& tũc aut adijcitur tẽpus certũ, aut incertũ.Si verò tẽpus certæ ætatis adijcitur substãtiæ legati, & dubitatur an testator voluit facere diẽ,vel conditionẽ:dic aut adijcit tẽpus certæ ætatis honorati vel grauati,aut tertij.Primo facit cõditionem,vt hic.Secũdo casu aut apponit dies per cũ : & facit diẽ:vt l.libertis.§.ab hæredibus. de ali. & ci.leg. & non obstat l. Thaïs.§.libertatẽ.de fideicõ.lib.qa dico q ibi ponitur ius cõmune. Aut per si,vel per post:& facit cõditionẽ.fallit fauore libertatis:vt l.si seruus liber.de sta.li.& l.fideicõmissaria.§.ẽt de fideicõ.liber.Tertio casu,facit cõditionẽ:nisi libertatis fauore: vt l.si ita.j.de manu test.Fallit si apparet expresse,vel tacitè aliqbus cõiecturis testatorẽ voluisse facere diẽ:vt l.Seius Satur.ad Treb.

1 ☞Fideiussor an posit esse iudex in causa rei principalis,& an etiam testis inter debitorem,& principalem.

Si Titio. Si legatarius grauatur soluere creditori defuncti:hæres & fideiussor agere possunt, non creditor.hoc dicit. Opponi.quod legatum valet in persona creditoris:quia eius interest plures debitores habere: vt l.iiij. in fin. de libe.lega. Soluit glossa. pluribus modis. Tene tertiam quòd non hic relinquit contemplatione creditoris, quòd probatur in text. in l.fideicommissa.§.interdum.j.titulo. ij. Gloss. vltimò tangit vnum verbum,quòd legatum valet pro hoc interesse,scilicet quòd habeo actionem bonæfidei:pro actione stricti iuris quod reprobaui in l.si creditoris.in fi.ſ.eo , quia est cõtra casum
1 in l.Aurelius.in fi.de lib.lega. Vltimò Dyn.†inducit hunc §. ad duas quæst. An fideiussor possit esse iudex causa rei principalis.De qua vide in Specul.de iudic. delega. §. supereſt. ver-

b sicu.sed nunquid fideiussor.ᵇSecundò fide
c iussorˢ possit esse testis in causa inter creditorẽ,& debitorẽ.De qua vide in Spec . de teste.§.j.ver.qd de fideiussore. a

1 ☞Si non ualet expressum,an ualeat tacitum.

Si fideiussor. Vitiato expresso nõ vitiatur tacitũ æquè principale.h.d. Oppo. si nõ valet expressũ† nõ valet tacitũ:vt l.itẽ.§.fi.ſ.de ser.ru.prę.Circa hoc Pe. facit vnã distinctionẽ quã Cy.recitat.C.de fac.sanc.eccl.in auẽ.igresi . Tu breuius & clarius dic,qñq; est eadẽ ratio vitiãdi tacitũ, quæ est vitiãdi expressum, vt si expressum fuit factũ dolo,vel metu : tũc vitiato expresso vitiat tacitũ:vt l.debitũ.C.de remiss.pig.& l.metũ.§.cũ autẽ.& §.fi.q me.cã.Qñq; nõ est eadẽ ratio:& tunc aut actus celebratus est sufficiens ad disponendũ sup tacito,& expresso principaliter : & vitiato expresso nõ vitiat tacitũ:vt hic,& l.j.§.j.i fi.quib.mod. pig.vel hyp.sol. Declaro,hoc legatũ põt relinq tacitè,& nutu:vt j.ti.ij.l. fideicõmissa. §.interdũ.& l.nutu.q hic fuit factum.Si vero actus celebratus nõ esset sufficiẽs ad inducẽdũ tacitũ principaliter,sed illud tacitũ venit in quãdã cõsequẽtiã : tunc vitiato expresso vitiatur tacitum:vt l. si spõsus.§.j.de do.inter virũ.et vxo. & l.item.§.fi.de ser.ru.prædiorum. c

b ¶Fideiuss. Adde an fideiussor.possit esse testis,an.cõ.cc.xcv. vide tñ quod voluit Ro.de cessione,cõs. cccl.xxxij.
↦P. PAV. P.
¶Numqd fideiuss.Vide Io. And. in adit. Spe.hic alle.& Ant. de But.i c.in sup extra de testi.vltra An. &Imol.hic

c ¶Quæro de q̃stiõe. Et vide ꝓ ista q.Io. de Imol.hic,et i l.sed et si possessio.i prin.ff. de iureiur.et ibi Bal. Pau.de Ca.& Rap. & vide Bar.&Io.de Imol.il.pe.§.species. ff.de acqr.pos. Bar. & alios d.l.i numer. ratiõib⁹.And.ᵈBarb. ↦POMATES.
¶Vide Bartol.in cõsil.clxxvj.

1 ☞Hærede damnato per testatorem uendere fundũ,oblatione pretij facta per emptorem,si hæres recusauit,uenditio erit perfecta,& dominium translatum.
2 Compromisso facto si arbiter mandauit fundum locari,& pars locauit,& postea locationi contrauenit,nõ incidit in pœnam laudi,sed locationis sic.

Meminisse. Dãnatus vẽdere intelligit iusto ptio.h. d. Dy.q̃rit†vnã quæstionẽ,in qua cõsuluit:si hęres dãnatus est vẽdere,& emptor obtulit ptiũ:hęres noluit accipere:an sit pfecta vẽditio:& an sit trãslatũ dñiũ. Qđ Cy.tãgit in l.j.C.cõmunia de le.in ix.q.q ego examino in l.vxorẽ.§. agri plagã.j.ti.ij.Et primo omnes dicũt q sic:vt l.Labeo scribit si mihi bibliothecã.s.de cõtrah.emp.Sed de secũdo vĩ q non. Nã est dãnatus ad factũ:vt l.cõsilio.in fi.de cura.fu.& sic nõ est trãslatũ dñiũ.Sed Dy.determinat cõtra.p d.§.agri plagã. vbi dicit qđ petere põt:sed petere est agere in rẽ:ergo dñium est trãslatũ . Et hãc dico verã:qa ille,q dãnatus est vẽdere,nõ est simpliciter dãnatus a d factũ,sed ad dãnũ si dñs est:vt l.ex empto.in prin.s. de actio.emp.& no.i l.certi cõdictio.in prin.s.fi ſ.cer.peta.& l.in cõuentionalibus.j.de verb.obl.ergo fuit dãnatus ad dãdum:meritò trãsferẽ dñiũ incõtinẽti si dñiũ erat apud testatorẽ.Sed cõtra hãc sol.facit q dixi in l.seruũ filij.in prin.s.e.vbi nõ transit qñ qs est tacitè grauatus.Sed respõ.q ibi est grauatus expresse,cũ verba hoc importẽt:arg.eo.q̃ no.p Dy.& doc.i l.sciẽdũ.j.de verb. obl.

d Quęro de q.ᵈquã habui de facto:Facta vẽditiõe si res euincat, vtrũ possit agi actiõe ex testamẽto,vel debeat agi actiõe ex em
2 pto.Vel pone†in terminis,in qbus habui:arbiter cõdẽnauit partẽ ad locãdũ domũ in quinquẽniũ.Pars locauit domũ:nõ stat locatiõi:vtrũ possit peti pœna cõpromissi,an pœna apposita in cõtractu locatiõis? Dixi q liberatus est à pœna cõpromissi faciẽdo locationẽ:& agẽdũ est à modo ex cõtractu locatiõis.Casus est i l.in numeratiõibus.in fi.de sol.& l.seruus si hęredi.de sta. li.męlius in l.Stichũ.§.si hęres.e.ti.& gl.in l.j.i fi.magnę gl.C.de pac. sed cõtra me vĩ casus i l.fundi partẽ.de cõtrah.emp.Sol.ibi fuit cõuẽtũ vt cõductor haberet:q nõ implerẽt sola locatiõe, sed p partiẽtiã in toto tẽpore.Sed hic fuit cõdẽnatus q locaret : q sola locatiõe implerẽt.Itẽ cõtra me vĩ casus in l.inter castellianũ.de arb. Sol.ibi arbiter diuisit,voluit sic rẽ esse diuisã nõ aũt dãnauit eos diuidere,& sic nõ implerẽt,nisi in diuisiõe pmãserit. Itẽ cõtra me videt casus in l.si hęres.de act.empt.Respõ.ibi rei vẽditę accedũt multa: & p illis possũt agi actiõe prima:qa licet cedãt vẽditioni,non tamen non sunt empta:vt l.naue.& l.vaccæ. suprà, de euict.apponatur ergo in sententia quòd locet,& quòd patiatur eum in conductione persistere aliàs sola locatione impletur vt d.l.in numerationibus.

a ¶Non præiudicat. Adde an ſententia lata contra hæredem præiudicet legatarijs. Bal. conſi. cccxcviij. iiij. lib.

b ☞POMATES. ¶Vltimò no. Amplia ẽt ſi ille q obtinuit ſucceſsit cõdẽnato. Ita tñ Bal. i l. ſi creditori. C. de ſer. pi. da. manu. vide Ale. cõſi. lxij. in pe. col. in iiij. vol. & in ſimili Fede. cõſ. lxxxix. & ſe. Fed. in c. lator. i j. co. de re iud.

☞P. PAV. P.

b ¶Vltimò not. Vide Alex. cõſi. cxxiij. co. ij. & iiij. volu. j.

c ¶Deferẽdi. Adde vltra Ale. an fctũ aliquo ꝓcurãte debeat ꝓdeſſe ei q ꝓcurauit q cõſuluit Bal. cõſi. lxj. iij. li. & Ro. cõſi. ciij. & iquãtũ Ale. tã git anbãnit⁹ teneatur ad collectas, vide latẽ Ro. conſi. lxxxiij.

☞POMATES.

d ¶Si nũerus. Limita vt ꝓ Aret. poſt Imo. a in l. cẽturio. in xliij. co. de vul. & pu. ſub. vide aliqd ꝙ Pau. de ca. cõ. xxj. i ij. col. & cõſ. ciij. & cõ. clxxix. in prĩ. & cõſi. cccxxxviij. in ij. colum. Imol. cõſil. xiij. & in cõſ. lxxxj. Vide etiã qd ex hoc. tex. referat Rap. Cu. cõſ. xij. et Imo. cõ. lxxxv. & xcv. & cxiij. i iij. co.

☞P. PAV. P.

e ¶In alijs. Vide Ro. ſing. cclxx. incipiẽ. q̃ro nũqd tẽp. & i ſin. decxiij. incipiẽte. An lex ſi ſeru⁹ pluriũ. & Bal. in l. pe. ſ. mulier. ff. ſol. mat. Cõ. conſt. lxxxix. añ fi. Bal. in l. ſi. C. de fal. cã adie. Itẽ ad reg. hui⁹ l. vidẽ Ro. cõ. cccxviij. co. iij barb. iter cõſi. Ale. cõ ſi. lij. not. xxiij. vo. iij.

f ¶Arbiter. Adde qũo iudicari debeat, an qs ꝓeſſerit ut arbiter, vẽ arbitrator. Bar. cõ ſi. cccclxxvj. iiij. lib.

POMATES

g ¶Et iſta faciũt ad q̃ ſtionẽ. Vide qd phoc dictũ cõſuluit. Alex. cõſ. j. i iiij. co. i iij. vo. & vide Are. cõſil. cxxxv. inci. breuitate vtẽdũ eſt. ad fi. ibi dicit cõtra Bar. ſed dictũ Bart. primò ſequ̇t Bal. in c. prudẽtiã. de offi. dele. & melius ꝓ Aret. in l. ſcire debemus. in iiij. col. ff. de ver. obl. p illũ tex. q ad hoc põderaẽ ꝓ Ange. cõſi. cxlvj. inci. ſu per primo. & ꝓ opi. Bar. vẽ tex. in l. ſi qs à filio. & ibi põderat Imo. ẽ. Facit etiã ꝓ a Bart. q vult Petr. de Anc. cõſil. ccccj. & dicit Pau. de ca. hic q ita cõiter practicaſ. & dicit Raph. Cu. q durũ eẽt in practica recedere à Bar. tñ cõtra Bar. cõſuluit ro. cõſil. clxvj. vide ẽt Bal. in l. j. in ij. col. in iij. vo. Feli. in c. nõne in ij. obl. ver. fallit ſeptimò de ꝓſumptio.

g ☞P. PAV. P. ¶Ad quæſtionem. Ad iſtam materiam vide quæ ſcripſi in l. Lucius. ſ. j. j. titu. ij. Aret. in conſi. cliij. ad fi.

h ¶Accuſat⁹. Et vide Bal. in l. ſi ſeru⁹ pluriũ. ſ. fi. de lega. j. & vide Bene. de Plũbi, in l. fi. ff. de fideicõ. liber. vbi allegat conſi. Barto. Andre. Barb.

i ¶Nõ gñaliter. Adde vltra Ale. q Ro. cõſ. ccccl v. cõſuluit, cũ quidã eſſet accuſatus q quẽdã gabellariũ noie Titiũ vulneraueràt, & rñdiſſet verũ eſſe quod

1 ibi: vel minus plenè defẽdit, q culpabiliter † defendẽs nõ excuſatur. Dixi ſ. pxi. ſ. inducit̃ tex. iſte ꝓ gl. ad q. q̃ ponit in ſ. ſi qs autẽ nõ iplens. i auct. de hęre. & fal. & l. ſi is q ſ olidũ. ſ. de hęre. inſtitu.

2 Vltimò no. gl. † q̃ icipit. ſ. fiſco. q̃ ponit formã deferẽdi vt qñ quis

c defert i fiſcũ, debet deferre noie fiſci. Dixi plenè in l. j. de iure fi.

1 ☞Conſuetudo teſtatoris circa rẽ legatã, tã in modo utendi quã loquẽdi, qñ attẽdatur.

2 Conſuetudo regionis in qua uerſatum eſt teſtator unde fuit, in legatis attenditur.

3 Obſcuritas uoluntatis defuncti circa legatum declaratur per iudicem.

4 Ex modo cognoſcendi cognoſcitur an quis ut arbiter uel arbitrator proceſſerit.

d **Si numerus.** [d]Legatũ obſcurũ declaratur ex coniecturis hac lege expreſsis. h. d. Opp. q † cõſuetudo

1 teſtatoris nõ debeat inſpici, vt l. cũ certũ. de vi. tri. & oleo le. Sol. hic inſpiciẽ cõſuetudo loquẽdi nõ cõſuetudo vtẽdi: vt in cõtrarijs. Ita dicit gl. q nõ placet: ar. l. de qbus. in fi. ſ. de lega. Tñ tenẽdo iſtã ſol. gl. opp. de l. dãnas. ſ. fi. de vſufru. leg. & de ali. & ci. le. l. pe. in prin. in qbus expectaẽ cõſuetudo vtẽdi. Gl. nõ ſoluit Dy dicit, cũ dubitaẽ an ſit legatũ, & quãtũ: cõſyderaẽ conſuetudo vtẽdi: vt ibi. Sed cũ cõſtat legatũ eſſe, & dubitaẽ quale ſit: tũc inſpiciẽ cõſuetudo loquẽdi, vt hic, ſcdm dy. Addit Pet. niſi nõ ſpecta cõſuetudine vtẽdi legatũ red. deret inutile: vt l. ex vſu. j. de vi. tri. & oleo leg. & d. l. dãnas. ſcdm Pet. q̃ verba nullũ ſaporẽ habent.

2 Dico ergo plenè vt dixi in d. l. cũ certũ. † Opp. dicit hic, cõſuetudo regiõis, in qua verſatus. &c. Cõtra: imò cõſuetudo regiõis vñ fuit: eſt exqrẽda vt l. numis. j. de lega. iij. Sol. Intelligas illã ſcdm

3 iſtã. vñ fuit. nõ itelligas vbi natus eſt: ſed vbi cõuerſatus eſt. † Itẽ opp. q hæc volũtas debeat exquiri ꝓ iudicẽ: vt l. volũtatis. C. de fideicõ. Sol. fateor q recurriẽ ad iudicẽ: ſed iudex declarat ſcdm cõiecturas hic poſitas. Ordinẽ ponit Dy. i c. in obſcuris. de re. iu.

e li. vj. & in regula, inſpicimus. eo. tit. No. ergo gl. q̃ ponit iſtas coniecturas. Quæro qd ſi in alijs [s] legatis, ex qbus debet declarari, reperiẽ varietas. Rñ. inſpiciẽ q eſt minus, ſcdm Pet. vt j. tit. j. ſi itaque lictũ. in fi. & l. apud Iul. alias ĩci. aphric. ſ. ſeio. ſ. eo. Inducit̃ iſte ſ.

4 ꝓ Dy, † vt ex modo cognoſcẽdi cognoſcaẽ an qs cognouerit vt

f arbiter [f], an vt arbitrator. De quo in l. j. ſ. de iudi. & in Spe. de arbi. ſ. ſeq̃ ver. ſed pone q ſic, & melius in ver. qd ſi ſit cõpromiſſum. Dixi in repetitiõe. ſ. arbitrorũ. l. ſi ſocietatẽ. ff. ꝓ ſocio. Vltimò no. l. ſed & ſi certos. ad id q dixi i l. talis. ſcriptu. ſ. e.

Si cui. Dictio cùm ponitur augmentatiuè, non taxatiuè. hoc dicit.

1 ☞Si accuſatus de adulterio cum Seia uxore Titij reſpondeat ſe cognouiſſe carnaliter Seiam: an per hoc uideatur confiteri adulterium.

2 Legatum quantitatis factum ab inſtituto per teſtatorem Titio, ſi cidẽ à ſubſtituto relinquitur, maior quantitas: in illa maiori quantitate ineſt relictũ ab inſtituto.

Si a filio. Repetitio à ſubſtituto facta ſimpliciter, intelligitur purè: & impubere adeũte debeẽ ex primis tabulis: niſi relictũ ſit vltra: vel cõiũctus ſit datus. h. d. cũ pri. l. ſeq. Opp. de l. cũ pr̃. ſ. ab inſtituto. j. tit. j. Sol. diſtingue vt in glo. quã vide. Opp. extra gl. de l. fi. j. de fideicõ. li. vbi in repetitiõe teſtatoris intelligiẽ repetita cõditio: niſi ſit talis, q̃ vitiet cõditionẽ. Sol. hic teſtator reperiẽ legata ſimpliciter: vt legata p̃dicta: vel, q leguit, &c. ibi magis gñaliter. ſ. qcqd legauit vel cauit, &c. Et iſta fa

g ciũt ad q̃ ſtionẽ: [g] † Quidã fuit accuſatus [h] de adulterio cõmiſſo in

1 Seiã vxorẽ Titij, q rñdẽdo accuſatiõi dixit. Cõfiteor me cogno-

h uiſſe dictã Seiã carnaliter, an per hoc videaẽ cõfiteri eã vxorẽ Titij? Spec. tãgit hoc in tit. depoſitio. ſ. viij. ver. xj. & nil boni dicit. Tu ex p̃dictis dic: aut eſt cõfeſſus generaliter oĩa cõtenta in accuſatione vera eſſe: & tũc referẽ ad eã q̃ ibi cõtinentur ſpecialiter & etiã acceſſoriè, ſcilicet per modũ qualitatis: ar. d. l. fi. de fideic.

i li. Si verò nõ generaliter, [i] ſed dicit ſe cognouiſſe dictã Seiã, tũc refertur ad ſubſtantiã perſonæ: nõ ad alias qualitates ipſius perſonæ: ar. huius legis, cũ ſi. Opp. ad hãc l. qd ergo. de l. ſi fundũ ſub

2 cõditione. ſ. ſi pater. j. eo. Sol. illa cõcordat. † Nota vltimò exiſto tex. quia ſi teſtator reliquit certã quantitatẽ ab inſtituto: & poſtea aliqd vltra à ſubſtituto: in quãtitate relicta à ſubſtituto ineſt q relictũ erat primo. quod dic vt l. ſeruo alieno. ſ. ſi quis. à primo. j. eo. Nota etiam gl. quæ dicit q pars debetur interim ꝓ q̃ſtione, de qua dixi, in l. plane. ſ. ſi coniunctim. ſ. eo.

Vidego.

1 ☞Quod relinquitur à diuerſis hæredibus, non debetur inſolidũ, niſi hoc exprimatur.

2 Duæ cauſæ lucratiuæ, quando habent originem in perſonam diuerſorum concurrunt, licet redeant ad perſonam unius.

Si quis

1 **Si quis duos.** † Quod relinquitur à diuerſis hæredibus, perinde eſt ac ſi relinqueret in diuerſorũ teſtamẽtis. h. d. Nota tex. ibi: damnauerit vnũquẽq; ſolidã rẽ præſtare: qa ſi hoc expreſsiſſet, ſecus eſſet: vt l. ſi tibi. ſ. j. j. c.

2 & l. Męuius. ſ. eũ. j. tit. j. Nota ex ver. nam & ſi quod † duæ lucra tiuæ cauſæ, quæ habent originem, in perſonam diuerſorum poſſunt concurrere, licet redeant ad perſonam vnius: vt l. ſi ſeruus legatus. ſ. j. j. eo. & ibi dicam. Cætera dic vt in gloſ.

1 ☞Pacem faciens cum aliquo, ſi poſtea banniatur, & impune occidi poſſit, ſi illum occidat, non tenetur.

Si hæres. Sí hæres rem legatã interímit ſuſtè, non tenetur: ſecus ſi iniuſtè, vel nõ diligenter ſe habuerit. h. d.

1 Nota arg. ad queſtionẽ, q † ſi feci pacẽ cũ aliquo, quí poſtea fuit

a bannitus, ita q põt impunè occidi: ſi cũ occido, nõ teneor: quia occido merentẽ: vt hic. & l. quí ſeruũ. de ver. ob. & ibi dixi. Opq talis erat dãdus ſeruus, qualis erat vnde potuít dari pro noxa vt l. ſi à ſubſtituto. ſ. j. ſ. eo. Soluit gl. pluribus modis: tene illam: q̃ hic magís expediebat defendere, quã dare pro noxa. Opp. de l. ſi ſeruus. ſ. boue. de cõdi. fur. Sol. ibí agebatur rei vendicatione hic actione perſonalí. Vel dícas quod dícit, non tenetur vt præſtet cautionem, &c. ſubaudi tantum, & ſic ceſſant contraria.

Item ſi ædes. Opp. & vídetur q non teneatur: vt l. ſi à ſubſtituto, ſ. hæres. ſ. eo. tít. Sol. erat meíus cauere de dãno infecto, q̃ dimittere ea poſsíderí. Opp. & ví

detur q nõ poſsit facere religíoſum: cũ dñium ſit trãſlatũ in legataríũ: vt l. à Títio. de fur. Rñ. vt rñdet tex. ín l. ſcríptus. ſ. de relí. & ſum. non habetís híc alía.

1 ☞Quòd ſcripta per teſtatorem in teſtamento ſi non ualent, uidetur ei eſſe in pœnã.

2 Statutum q̃ ſi quis diffamauerit aliquem, puniatur certa puna, qualiter intelligatur.

3 Diffamare aliquem de maleficio quomodo intelligatur.

4 Iniuria dicitur inferri quando alicui dicitur q̃ eſt ſpurius, & natus ex monacho.

b **Vrpia.** [b] Legata facta per verba diffamatoria nõ

1 valeẽt. h. d. Nota. quod † dicit odio ſcribentis. & ſic videtur pœna eſſe teſtatoris, ſi ea quæ ſcribit in teſtamento, non valent. Opponit. de l. his verbis. ſ. j. de hęredib. inſtit. Solu. gl. ibí ſtetit in genere maledicẽdi: hic deſcẽdit ad ſpeciẽ. q eſt notandũ, vt j. dicã. Oppon. de l. & ſi pepercerit. ſ. j. de líb. & poſthu. Sol. ibi in exheredando cõgruit verba maledictionís: qa eſt príuatio: ideo nõ vitiatur vt ibí: ſed legato nõ cõgruũt. Facit. l. quoties. ſ, ſi quis nomen. & q ibí no.

2 ſ. de hæredi. inſtit. Iſta faciunt † ad q. Statutũ eſt hic, q ſi quis diffamauerit aliquẽ de aliquo maleficio: puniatur certa pœna. Primò quæritur quíd ſit hoc dictũ, diffamauerit. vídeẽ q ímportat,

3 i. ín fama poſuerit. ſecũ dũ hoc quí accuſat de diffamatione, † debet ꝓbare tantũ eſſe dictũ per aliquem, q ex hoc talis ínſurrexit fama. Veritas eſt q ínfamare dícitur, quí pronũcíat alíquod verbũ, q ínſamiã alícuíus cõtínet: vt hic: ibi: quæ denotãdi. & l. ítem apud Labeonẽ. ſ, ſi quis líbello. de ínjur. & l. ex Cornelia. ſ. fi. cũ

4 l. ſeq. eo tít. C. de famo. li. l. j. facit l. diffamarí. de ínge. marí. † Secũ dò dubitatur qũo intelligítur diffamare de maleficío? Rñ. non ſufficeret, ſi ſtaret in genere malèdictionís: vt dicendo ípſum ímpium, & peſsímum hominem, & ſimília: nec requíritur q de alí quo pronũcíet maleficiũ ita límitatè, ſicut dícitur ín l. líbellorũ. de accuſ. ſed ſufficit q dixerit feciſſe homicídiũ, vel furtũ, & ſimília: vt hac l. & quod no. ín d. l. quoties. & probatur ín l. denun

5 ciaſſe. ſ. j. de adul. Nota etiã q † vídetur íniuría, & ínfamía ſi alí

c cui dícatur, tu es ſpurius, & ex monacho natus: vt hic.

d **Si Titiæ.** [d] Defectus conditionis inualidæ non vitiat legatum hoc dicit. Oppon. C. de inſtitu. & ſubſtitu. l. j. de condi. inſer. l. legatum. Solu. Hæc conditio ab ínitío fuit ínualida quod nota.

Sed & ſi ſerui. Sí conditío poteſtatiua deficíat per caſum, non perímitur legatum. hoc dícit. Opponí. de condi. & demon. l. penult. ſ. j. Solu. híc deceſsit ante moram: ibí poſt. Oppon. ad legem Aquil. l. in de Neratius. ſ. j. Solu. híc deceſsit caſu, ſibi fuit occíſus per alíum viuo teſtatore. Dícit gloſſ. ímò vult dícere, vt ibí patet eo mortuo. De iſta matería plenè per doct. & gloſſ. ín l. j. C. de ínſtitut. & ſubſtitu. & l. ín teſtamento. j. de condi. & demonſt. & ibí gloſſ. & ibí dícemus.

1 ☞Hæredes nominati per nomina propria tenentur in uiriles: per appellatiua in hæreditarijs portiones. nu. 3.

2 Si teſtator dicit: ab hæredibus, quos ſuprà, ſcripſit cũ eos nominauerit peto dari uidentur nominati per nomina appellatiua.

4 Teſtator ſi nominauit hæredes per nomina appellatiua non denotantia hæreditatem, tenẽtur pro hæreditarijs portionibus.

5 Nominatim relinquere quid ſit.

a ¶Feci pacem. Adde vltra Alex. Bal. con filio cccxj. ſ. libr.

b ¶Turpia. Adde an ſi teſtator mandauerit hæredib⁹ ſub pœna priuationis hæreditatis, vt eíus filiam nuberẽt cũ cõſilio Caĩ, & filia nupta fuit. ſine eius cõſenſu, & ac ceptauit legatum patrũ, nihilòminꝰ poſſit petere, hæredes priuari hereditate. Pau. de Ca. cõſ. lxxxvij. Et inquãtum Alexander. ponit an pater poſsit diſponere vt filia doretur arbitrio alicuius, vide Bald. quòd ſic, cõſil. cxxxij. li. v.

☞POMATES.

c ¶Nota q videtur in iuria. Intellige vt ꝓ Bar. in l. eum q nocẽtem. ff. de iniur. & q̃ dicantur verba iniuriosa, vide tex. & ibi do. Ant. in c. cũ te. de re iudi. Rom. conſil. clxxxij. incip. in cã ꝓpoſito. Albe. in ij. ꝑte ſtatutorũ. q. iiij. incip. qd ſi aliqs volẽs iniuriare. Ang. in l. veſtẽ. ff. de iniur.

☞P. PAV P.

d ¶Si Titię. Pro declaratiõe & limitatiõe cõdictionis, de qua t hoc ſ. vide Paul. de caſt. conſil. lxxxviij. Fel. in c. pen. col. j. de conſti.

☞POMATES.

d ¶Si Titię. ĩ prin Pro declaratiõe hui⁹ tex. vide Feli. i c. pe. in ij. col. de cõſtitu.

e ¶Quæro qd ſi appellauit. Et vide d. Petr. i c. literis. de reſcrip. vbi inducit illũ tex. cõtra dictũ Bar. ĩ d. ſ. Męuia. & vide q̃ ibi dixi. An. Barb.

↦P. PAV P.

a ¶Nemo pōt. An & qñ negatiua prpoſita verbo pōt ſportet neſſitatē, vide Felin. ī c. paſtoralis. colū. j. extra. de except. Itē de materia q̄ l. itroduc. aligd ꝓ forma nō poſſit renunciari vide p Abb. ī c. ſi diligēti. de foro cōp. ꝓ Moder. in l. pe. C. de paſt. in: elligē tñ qñ forma eēt itroducta ī publicā vtilitatem cōtrahentiū, qa tunc nō valeret renūciatio. vt p Com conſi. l. inci. ſtāte ſtatuto ciuitatis vincētig. in j. dnb. Itē qñ intelligat regula hui⁹. vide Iaſo. ī l. teſtādi. ad fi. C. de teſt.

↦POMATES.

a ¶Nemo pōt. ī prin. Adde ī materia auferēdi, q̄ cū ius prioge nituꝝ ſit firmatū. l. di uina, ſecundū Io. an. & alios in c. licet de voto qa pr̄ illud nō poterat auferre pōgenito, vt alius fili⁹ p̄cedat. Ita Pau. cōſ. iij. ici. tenor. ī prin. ij. dub. ī ij. vo. Q̄d itelligē, niſi primogenitus eēt inſufficiens. Ita Bal. in aut. hoc amplius. in ij. co. C. de ſi deic. & in pœ. decre. in iij. co. alſ illud ius remaneret penes primogenitū. et admini ſtraret ꝓ procuratorē ſecūdū primū gradū de ſup. ne. prela. li. vj. c. fi. & vide Alex. cō ſi. vj. alſ clxj. ici. exa minativirib⁹ teſtamē ti. in vlt. dub. in ij. vo & vide Bal. in l. ſi vi ua mr̄e. C. de bo. ma.

a ¶Nemo pōt. Adde inq̄rū Alex. tāgit an legatus de latere poſ ſit cauſas cōmittere ſūmarie ſimpliciter, &c. Ang. conſi. cc lxxxj. & Abb. cōſil. ex. Et an poſſit quē reſtituere ad appellā dū, ꝓ eūdē cōſi. lxx. li. ij. Et inquātū tāgit an ſtāte ſtatuto ꝙ de bitor poſſit capi ad requiſitionē credito- 1
rjs, an tūc debeat citari. vid ꝙ cōſuluit ro. cōſ. ccxxiij. & ccxlj. 2

b ¶Notādū. adde pau. de Ca. cōſ. cccxcj. ro. cōſ. lxxj. in pe. colū.

c ¶A Deo. adde. Pau. de Ca. cōſ. cj. in prīci. 3

↦P. PAV. P.

d ¶Sed iuxta hoc. aduerte ꝙ Bar. ī l. Marcellus. co. ij. ver. ſecū ſda queſt. ff. ad Treb. tenet contrariū eius quod tenuit hic.

e ¶Renūciari. An legi bus loquēt⁹ de inſtituationib⁹ poſſit renunciari etiā cū iura mēto, vltra hicalle. ꝓ alex. vide Bal. cōſil. xciij. & cxix. lib. iij. Ab. cōſ. x. li. ij. Pau. de Ca. cōſi. x. ang. cō ſ. clxxix. & Old. cō

Caſus in quibus de iure cōi à ſententia arbitri oritur actio.
Stante ſtatuto q̄ ex ſententia arbitri oriatur actio, tunc ab eo poteſt appellari.
Obligatio in nobis imprimitur, ſicut character in anima.
Teſtamentū nō ſolēne producit obligationē naturalem.
Poſſidens ſine vitio rem ſibi in teſtamento minus ſolenniter relictam, tutus eſt exceptione: ſed ad eā nō habet actionē.
Pactum quod ſeruituti, quam habeo in fundo tuo, nō præſcribatur, an uſleat.
Vſucapio & præſcriptio inducta eſt propter bonum publicum principaliter.
Præſcriptio poteſt pacto interrumpi.
Renunciari q̄ non poſſit ſtatuto diſponentis quod debito præſcribatur per. x. annos.
Cautela ut actio tempore non tollatur.
Obligatio ſi præſcribatur an remaneat naturalis.
Hæres iuſſus à teſtatore præſtare legatum certo loco, quādo poſſit alio loco congruo conuenire.

NEmo poteſt. Breuis eſt, nec eget ſummario, ſed declaratione. Primò ponit dictū. Scdo illud ꝓbat per tria exēpla. Scda ibi: qa nec tpe. Casus in terminis apparebit ex his q̄. j. dicā rñ dēdo ad cōtraria. Op. volūtas teſtatoris eſt ſeruāda in vltimis volūtatibus: vt l. in cōdi tionibus. de cōd. et demō. hic dicit cōtrariū Sol. Quædā ſunt q̄ pertinēt ad ſubſtātialia teſtamēti, ſine q̄bus teſtamētū nō eſt: vide licet ꝙ ſint teſtes liberè rogati: & ſimilia pertinētia ad ſolēnitatē. Itē ꝙ ſit inſtitutio hæ dis, ſine q̄ua teſtm nō eſt: vt l. ꝓxi. de his q̄ in te. delē. & has teſtator prohibere nō pōt: vt hic. Rō: qa hoc dicēdo cōtinet repugnātiā. Cū enī ſint de ſubſtātia, ſine q̄bus teſtm nō eſt: ſubducere iſta eſt facere ꝙ nō ſit teſtm: qd ergo dicit ꝙ leges nō habeāt locū, & ſit teſtamētū. idē eſt dicere acſi diceret ꝙ ſi nō ſit teſtm, & ſit teſtm hoc eſſe nō pōt: vt d. re. iur. l. vbi repugnātia. & de vſu & ha. l. p ſer uū. ſ. j. Quædā ſunt, q̄ nō reſpiciūt ſolēnita tē teſtamēti, ſed tenorē ipſius: & illis volūtas teſtatoris ſeruat: vt lege cōtraria: & ſic intelligit prima gl. hic poſita. Sed cōtra. j. tī. j. l. cōdi. ſ. fi. So. gl. & bñ, ꝙ ibi erat ſolēnitas ſufficiēs ad codicillos: ideo valet iure codicillorū. Cōtra hoc op. gl. C. de fideic. l. fi. vbi ſufficit ꝙ ī fide hæredis ponat abſq̄ aliqua ſolēnitate ꝓm vnā lectu. So. ibi eſt caſus ſpālis, vel aliter pone in fide hæredis, ita ꝙ hæres promittat hoc defuncto ſapit naturā cō tractus: & ita hæres, q̄ hoc ꝓmiſit, ad hoc cō uenit: ar. l. qdā cū filiū. de hæ. inſti. & l. ſpadonē. ſ. j. de exc. tu. Itē ad p̄dicta opp. extra gl. ſ. de teſt. mi. l. j. Sol. ꝓ legē pōt fieri, & remitti ſolēnitas iuris ciuilis, nō p teſtatorē, vt hic ↦Et ſic vides ꝙ prin. huius legis loquit in priuato. Per ſtatutū em̄ bene poſſet fieri, ne leges locū haberēt in teſtō. Op. C. deviu fru. l. j. & C. vt in poſ. leg. l. pe. gl. magna hic in fi. hoc ↦tāgit, dicēs ꝙ cautio devtēdo fruē do arbitrio boni viri eſt in fauorē hæredis: vñ licet nō ſit de ſolēnitatibus teſtamēti p teſtatorē nō pōt tolli. Solū em̄ circa ea quæ ꝓm teſtatorē reſpiciūt, ſeu ius teſtatoris pōt diſponere. Sed hæc ſol. videt cōtra l. vnum ex familia. ſ. ſi rē. j. tit. j. vbi de re hr̄dis pōt teſtator diſponere, vt de ſuo. Vñ gl. in l. pe. vt in poſ. le. dicit ꝙ cautio illa nō eſt ſolū in fauorē hæredis: ſed ideo eſt inducta ne qs inuiteē ad delinquēdū. iō p teſtatorē nō pōt tolli: vt l. cōuenire. ſ. de pac. do. & iſta eſt bona. Sed ad hoc op. C. ar. tu. l. fi. ſ. illo. vbi pōt remitti cōfectio inuētarij; & tñ illud inuentarīū eſt, ne qs inuiteē ad delinquēdū. Sol. vt dicā j. in q̄onibus. Opp. C. ad l. Fal ↦aut. ſed cū teſtō. vbi teſtator pōt ꝓhibere detra hi falcidiā reſpiciēte ius publicum: vt l. ꝙ de bonis. ſ. j. ad l. fal. Lex fal. fuit inducta in fauorē teſtatoris, vt habeat hæredē: vt Inſti. ad l. Fal. in prin. Itē in fauorē publicū: qa publicè interest vt teſtamēta hominū effectū habeāt. l. vel negare. ſ. quēa. l. teſt. ap. Sed ſi teſtator de iure antiquo potuiſſet ꝓhibere Falcidiā, veniſſet contra vtilitatē publicā, qa hæres repudiādo, rūperet teſtm: ideo ꝓ hiberi nō poterat: vt d. l. ꝙ de bonis. ſ. j. Sed hodie ſi teſtator ꝓhibet Falcidiā, & hæres nō ↦ adit hereditatē: teſtm remāet valid ū: vt in aut. de hēre. & fal. ſ. ſi verò expreſim. ꝙ h
b eſt notādū: qa caſus ſingularis eſt, vbi valet teſtm ſine aditiōe hæreditatis. Vñ ꝓhibere Falcidiā, hodie nō eſt cōtra publicā vtilitatē: merito valet. & hæc eſt ratio vrgēs. Eſt alia ꝓſuadēs: nā Iuriſcōſulti erāt pagani: et de ꝑmio vitæ æternæ nō cogitabāt: ideo putabāt ꝙ ſi hæres cōmodū pecuniariū nō cōſe
6 queret repudiaret hēre. Iuſtinianus ↦ aūt vt catholicus cogitauit ꝙ ſatis habeat cōmo- i
c dū à deo, ↦ ex eo ꝙ volūtatē defuncti exeq̄t vt dicit tex. in d. ſ. ſi verò expreſim. Sed iu
d xta hoc⁴ q̄ero ↦ an quarta Trebellianica de
7 trahat cōtra volūtatē teſtatoris. Dicūt q̄dā ꝙ nō, ſicut & quarta debita iure inſtitutionis hodie nō detrahit cōtra volūtatē teſtatoris, in aut. de hēre. & fal. ſ. ſi verò expreſsī in fi. & aut. ſed cū teſtator. C. ad l. fal. Alij cōtra vtilitatē teſtatoris. C. ad l. fal. l. ſi vt allegas & ff. ad l. fal. l. Titia. & Inſti. de fideic. hēre. ſ. ſed qa &c. et C. de teſ. l. ſancimus. & C. de appe. l. ↦cipimus, in fin. & hoc verius videtur. Ita tenet Albertus in margarita in titu. an fructus computentur in quartam Trebellianicam. Quæ
8 ro, ↦ circa hanc partem in ciuitate iſta eſt ſtatutum ꝙ teſtamentū inſinuetur, aliās non valet: an teſtator poſsit prohibere inſinuationē, Rñ. nō. Caſus ē hic: qa iura ptinētia ad ſolēnitatē actus, nō poſſūt, ꝓhiberi p teſtātē, vt hic. Ad idē facit ꝙ no. Cy. ī l. fi. i. fi. C
c de don. vbi dr̄ ꝙ ll. q̄ ↦cipiūt dōata īſinuari, nō ↦ renūciari. Prę terea, oīa q̄ ſtatuūt, ꝓpr̄ euitādā falſitatē, vl' piculū, nō poſſūt remitti p teſtatorē, vel cōtrahēte: vt l. cōparatiōes. C. de fi. inſtru. De hoc p Ia. de Bel. ī ſ. qa ẏo. ī aut. vt ſine, ꝓhi. ma. debi. vel cred. Sed iſtæ ſolēnitates ſūt iuſtæ, ne falſitates eſſēt: vt l. iubemus. ī fi. C. de
9 teſt. ergo nō poſſūt ↦ teſtatorē, ꝓhiberi: an poſſit remittere hypo
g thecā. ↦ q̄ro an teſtator poſsit facere, ne bōa, ꝓ legatis ſint tacitē
10 obligata. gl. ꝙ ſic. C. vt ī poſ. le. l. ij. q̄ro ↦ an teſtōr poſsit facere ꝙ
f legatarius⁵ poſsit ingredi poſſeſ. rei leg. ſua authoritate. Gl. ꝙ ſi vt j. tī. j. l. Titia cū teſtō. ſ. Luci. ꝙ dic, & ibi dixi. & examinaui ple
11 nius. C. de pi. l. creditores, ī ij. q. ↦ q̄ro, an renunciatio, exceptionis
g fictiōis, & ſimulatiōis⁶ valeat. rñ. ꝙ nō. nā ſi iter nos agit ꝙ cōtractus ſit ſimulatus, & ſic deficiat ī ſubſtātia, nō eſt cōtractus: vt l. imaginaria. j. d. re. iu. ſ. de rit. nu. l. ſimulatę de aqua plu. ar. l. ↦ptor Et ſi ī eodē cōtractu renūciauit exceptiōi ſimulatiōis: idē eſt dicere ꝙ ſit ſimulatus, & nō ſimulatus: merito nō valet, vt hic. l. in prī. ꝓm rationē, quā poſui in primo cōtrario. Prętera, ſicut cōtractus ipſe fuit ſimulatus: ita renūciatio fuit ſimulata: ergo nō eſtre nūciatio. Opponā ergo exceptionē ꝙ totus ille cōtractus, & qc
gd cōtineē i illo iſtrumēto eſt ſimulatū: nec poterit mihi replicari de renūciatiōe, vel pacto de nō opponēdo: qa oīa iſta fuerūt ſi mulata ſecus tñ eēt ſi ex iteruallo tale pactū vel renūciatio fieret
h vt l. ij. C. ꝙ met. cau. Quærit Dy. h ↦ an teſtator poſsit remittere tu
12 tori i cōfectionē inuētarij. Et dicit ꝙ ſic. per l. fi. ſ. illo. C. arb. tut.
i Mar. Sil. diſputauit hāc q. & determinauit ꝙ teſtator pōt remittere: ſi tñ apparet hāc remiſsionē eſſe cōtra vtilitatē pupilli, iudex nō debet volūtatē teſtatoris ſequi: vt l. in cōfirmādo. ſ. de confir. tu. & l. vtilitatē. e. tit. & ſ. vbi pu. edu. de l. j. ſ. j. & de hoc in Spec. de tutore. ſ. generaliter. ver. hoc aūt notandum. & de inſtr. edi. ſ. dicto. ver. tutor aūt. Pōt em̄ qñq̄ eſſe ꝙ nō cōficere inuētarium pertinet

ff. clxxiij. q tenet ꝙ eā ab q̄ iuramēto. nō poſſit reuocari.

¶Quod legatarius. adde ang. cōſil. cica ſi. & qñ poſſit legatarij⁹ ꝓpria authoritate capere legatū, vide Ro. cōſ. cccxſj.

¶Simulationis. adde pulchrē Per. de auch. cōſ. cccxxviij. Et an valeat ſtatutū prohibens opponi exceptionem ſimulatiōis & an tunc poſsit adiri epiſcopus, vide Bal. conſi. v. lib. iiij.

↦P. PAV. P.

¶Quærit Dy. Videaret. cōſi. xxij. col. ij. Berta. in verbo inuētariū a quib⁹. colū. ij. ang. cōſi. cxxvij. inci. reuocat in dubiū. ad ſi. alex. cōſi. lxij. vo. iiij. habes in l. fi. C. de arbi. vide etiā Iaſ. in l. cū neceſsitatē. C. de fideicom. & Moder. hic.

¶Tutori. adde quod cōſuluit ang. cōſi. clxxv. ſuper ſtatuto Cortonij diſponēte q̄ nō obſtāte remiſsione teſtatoris tutor teneat cōficere inuētarū, & rōnē reddere: & an tutori poſsit remitti cōfectio inuētarij non hæredi, vide pau. de Ca. cōſ. ccx.

a pertinet ad vtilitatē pupilli, ne eius paupertas pandat. a vt l. ij. de ali. pu. præſt. & C. qñ & qui. quar. pars. de. l. ij. Pro hoc eiiā tex. in
13 l. tutor q̄ repertoriū. in princ. ſ. de admi. tu. ↦ Quærit hic Dy. an per pactū poſſet fieri ꝙ à ſententia arbitri poſsit appellari. Et iſtā q̄ſtio. recitat Cy. C. de arbi. l. j. do. Lāber de Rāpo. diſputauit eā: quā quidā habēt per Dy. in l. ex cōſenſu. j. de app. & iclinat Dy. ꝙ valet pactū primo p casum. l. ex cōſenſu. Itē quia valet pactū vt nō liceat appellare: vt j. à qui. app. non li. l. j. ſ. j. & C. de tēp. appel. in fi. ergo valebit pactū ꝙ liceat appellari. Cy. tenet cōtrariū quia p hoc pactū veniemus cōtra ius publicū. Dareē em̄ iuriſdictio arbitrio: ꝙ nō pōt fieri p hāc l. vt ſ. de pact. l. ius publicū. & C. de iuriſdi. om. iu. l. priuatorū. & idē tenet Ray. ſed Spec. in tit. de appel. ſ. in quibus ver. xvj. cū ver. ſeq. tenet opi. Dy. p l. ex cō
14 ſenſu. Ad hoc ↦ examinādū ſciēdū eſt ꝙ ex cauſa ſententiæ arbitri hodie qñq̄ oriē actio. ſ. qñ cōpromiſſum eſt factū ſine pœna, & eſt emologatū expreſsè, vel per curſum decē dierū: vt C. de arbi. l. cū antea. Idem ſi fuiſſet appoſita pœna cū illa clauſula rato manēte pacto: vt l. ij. ſ. de arbi. & ibi no. aliās ex ſentētia arbitri nō oriē actio. C. de arb. In caſu ergo, in quo hodie oritur actio,
b videamus an poſsit appellari b etiā ſine pacto. Gl. in l. j. C. de arb. ꝙ nō: quia aut emologaē expreſsè, & nō pōt appellari: quia approbauit. Aut nō emologaē: & tūc ante decē reus nō pōt appellare: qa nō valet ſentētia ante decē dies ſero, ꝓuocaē: contrarium dico. Ratio quare nō poterat appellari, erat: qa ſnia nō, pducebat actionē: vt d. l. j. ſed cū hodie, pducat, appellari pōt. Et ſi dicis, nō pducit actionē, niſi emologeē, & per emologationē perditur ius appellādi, falſum eſt: qa ſniam poſſum emologare tāḡ latā, non tanḡ bene latā: vt dicimus in ſnia lata cū falſo, ꝓcuratore: vt l. ij. ſ. falſus. rē ra. ha. Facit ꝙ no. de neg. geſt. l. Pōponius. vñ ſtatim cū appello à ſentētia arbitri, valet ſnia: & appellādo eā approbo tanḡ latā, nō tanḡ bene latā. Sed obſtat, quia p hoc videē dari iuriſdictio arbitro: ꝙ nō pōt fieri: vt l. priuatorū. Rñ. p hoc nō da tur iuriſdictio, nec repugnat ꝙ appelleē ab eo, q̄ nō habet iuriſdictionē: ſi tñ actus eius tenet & habet effectū iuris, poſsit appellari. Appellaē em̄ ab executore, vt l. ab excutore. de appel. & C. quorū ap. nō re. l. ab executione. & cōſtat executorē nullā habere iuriſdictionē: vt l. executorē. C. de execu. rei iud. In ciuitati
15 bus ↦ vero Italiæ, in quibus ex forma ſtatutorū ex ſnia arbitri oritur actio incōtinēti, nō video q̄d dubij ſit, quin à tali ſnia poſsit
16 appellari. In illis ↦ verò caſibus, in q̄bus ex ſnia arbitri nō oritur actio, ſed metu pœnæ pareē: nō eſt dubiū ꝙ de iure appellari nō pōt: vt l. j. C. de arb. Sed an tūc valet pactū ꝙ liceat appellare. Dico q̄d ſic: nō tñ, ꝓpriè erit appellatio, de qua loquit tit. de appel. cū illa ſit quædā reſciſsio ſniæ: vt l. j. in fi. ad turp. ſed ſnia arbitri cū ſit nulla, nō pōt reſcindi p pactū: ſed hoc pactū importat hoc q̄d te poſsit ad iudicē, ꝓuocare vt reuideat an arbiter bñ iudicauerit. Pro hoc ſ, q̄ ſatiſſdar. cog. l. arbitrio ſcdm vnā lec, & l. fi. à q
ap. nō licet. Vltimò q̄dā circa iſtā partē tractā materiā, an poſsit q̄s iurī publico renūciare. De quo dixi plenè in l. ius publicū. ſ. de pac. & ꝓ doct. in l. pe. C. de pac. Venio ad ſecundā partem, ꝓ cuius declaratiōe q̄ro q̄o ꝓ iſta exēpla, ꝓbatur dictū. Rñ. debes ſcire q̄d obligatio inhæret oſsibus noſtris, adeo q̄d à nobis ſepa
17 rari nō pōt: vt ſ. de peculio. l. quis ergo caſus. & ↦ imprimitur in nos, ſicut character in anima. Ita dicit gl. in l. iij. in prin. ſ. ꝓ ſocio.
c Ponamus ergo c exēplū in charactere corporali: ſi cū ferro igneo imprimaē aliqui character in aliqua parte corporis: hoc imprimitur vt ꝓpetuò ſit: nec ex voluntate imprimētis pōt finiri tpe neq̄ loco, neq̄ cōditionis euētu. hoc em̄ eſſet cōtra naturā ipſius characteris impreſsi. Nūc ergo dicit Iuriſcōſultus: dictū eſt in prima parte legis, ꝙ teſtator nō pōt facere ne leges, q̄ reſpiciūt ſubſtantiam, vel ſolennitatem teſtamenti, habeant locum in ſuo teſtamento, quod apparet, quia non poteſt facere quod obligatio finiatur tempore, loco, & conditione: quia eſſent contra ſubſtantiam & naturam obligationis. Reaſſumo ergo primum quod dicit tempore, & opponitur. j. de act. & obligatio. l. obligationū ferè. ſ. placet. & ſ. de ſeruī. l. iiij. Solu. gloſſ. quod non finitur tempore ipſo iure, vt hic: ſed ope exceptionis, vt in contrarijs, & bene. Sed dices, ergo in prima parte legis licet non valeat prohibitio teſtatoris ipſo iure, valet in effectu ope exceptionis, vel replicatiōis: vt ſit bona ſimilitudo, q̄ ſequiē. Rñ. iſtud ꝙ teſtamētum habeat hanc ſolennitatem, eſt inductū à · iure ciuili, &
18 ideo ſi illa ſolennitas non ſeruetur, ↦ ex teſtamento oriē obligatio naturalis, ſecundùm gloſſ. vt no. ſ. de iur. & a
fact. igno. l. cùm quis. de reg. iur. l. cuius per errorem. & l. j. de condi. inde. Vñ fateor ꝙ ſi aliquis poſsideret ſine vitio rem ſibi relictā
d in teſtō non ſolenni, d eſſet tutus exceptiōe: quia poſsidet rem ſibi naturaliter debitā: vt ſ. l. militis. ſ. veteranus. ſ. de teſta. mili. & de compen. l. etiam. ſed petere non poſſet: quia non habet actionem. Ita in prima parte huius legis ſi teſtator voluit obligationem finiri tpe, vel loco, vel cōditiōe: hoc non pōt fieri ꝓpter ſtatutū iuris ciuili, q̄ eſt vt ipri c
mat in nos, ſicut character: & nos ſequitur vbiq̄: vt dixt tex. in l. fi. C. de præſcri. long. tēpo. tñ de naturali ęquitate finiē: ideo huic cōuēto cōpetit exceptio, meritò cadit ſimi litudo primi caſus. Ad ſecūdā op. C. de leg. d
l. fi. Glo. dicit ſolue vt ibi. nil eſt dicere. Dic ꝙ hic loquiē in obligatiōe pſonali, quæ oſsibus & pſonæ inhęret, vt character: vt ibi dixi. ibi loquiē de iure reali, ꝙ ita nō inhæret oſsibus: meritò pōt ad tēpus habere dominiū, & tēpore finiri: ſicut in digito mitte e
res vnū annullū eū charactere: qa oſsibus nō inhæret: poteſt enim pro tēpore portari, & ꝓ tpe nō: & certo loco portari, & certo loco nō. Sed cōtra hoc opp. ſ. de ſeruī. l. iiij. vbi loquiē de iure reali: & tamē tēpore nō finiē. Sol. ꝙ ſ. dixi, loquiē in iure reali mero hoc eſt, de iure dominij, per ꝙ nullū habes obligatū, vt Inſtit. de act. ſ. j. ſed l. iiij. de ſeruī. loquiē in iure pſonali & reali ſimul. Nā licet habeā ius ſeruitutis in fundo tuo: tñ tu es mihi perſonaliter obligatus pati me vti: nec p cōſtitutionē ſeruitutis quā feciſti, es liberatus à ꝓmiſsione: vt no. in pluribus. ſ. fi. de verb. obl. & C. de vſufr. l. corruptionē. qualiter iſta obligatio tpe finiaē plenè exa minauī i d. l. iiij. de ſeruī. Op. de l. ſi Stichū. ſ. ſtipulatio. de verbo. obli. Solue vt in glo. e
& bene. Quærit Dy. e ↦ an valeat pactū ne
19 ſeruitus, quam habeo in fūdo tuo, præſcri- f
baē. Videtur ꝙ non valet: vt hic, & l. plane. in fi. cū l. ſeq. j. e. & l. cerdonē. j. de op. le. ecō tra ꝙ valeat: qa per pactum pōt cōſtitutio
g fieri: ergo multò magis retineriē: vt not. in l. cū quis. ſ. ſi quis pro reo. de ſol. aliās eſt ſ. ſi quis à reo. Item per pactum poteſt præſcri ptio interrumpi: vt l. cū notiſsimi. ſ. ſed & ſi g
quis. C. de præſcripti. xxx. ann. ergo multò magis impediri, ne incipiat: vt C. de vſu. l. acceptam. et l. ſi partē. in princ. cū ſi. quēad. ſer. amit. Et hanc partem tenet Dyn. quia in præſcribenda ſeruitute requiritur bona h
fides: vt l. ſi precario. ver. cæterum. C. communia præd. Pro hoc inducit ipſe ſ. de pac. l. ſi vnus. ſ. quod & in ſpecie. & de ædil. edi.
20 l. quod ſi nolit. ſ. ſi quid ita. Ego dico ↦ qd vſucapio & præſcriptio eſt introducta ꝓ pter bonum publicum pricipaliter. vt j. de vſuſca, l. j. ergo per pactum non poteſt re
h mitti h: vt l. ius publicum, ſuprà, de pac. Nō bſtat quod in præſcribenda ſeruitute vel libertate requiritur bona fides. quia quædam ſunt iura contra quæ præſcribitur ſine bona fide: vt j. de vſuca. l. ſequitur. ſ. ſi viam. In illis verò, in quibus bona fides requiritur: vt l. hæc autem iura. de ſer. vrb. præ. Fateor quod non currit præſcriptio: non ex virtute pacti: ſed quia non adſunt ea, quæ requirūtur ad præſcriptionem. & ideo ſi res tranſiret in alium, qui haberet bonam fidem, præſcriberet
§ non obſtante pacto. Non obſtat de pac. l. ſi vnus. §. quod & in ſpecie. quia ibi loquitur in dilatione, quæ eſt fauore dotis inducta: meritò poteſt ei renūciari. quæſtio noſtra loquiē in præ-

¶Pādatur. adde qñ mater excuſet a cōſe cūtōe inuētarij, ita ꝙ ſucceſsiōe nō priueē qñ dicit filios egenios: per. de an. cōſil. ciiij. in ij. col.

¶Appellari. Adde an à ſentētia arbitri poſ ſit appellari tā de iure Canonico, q̄ ciui li. d. Ale. ī rub. de appel. ī xx. co. Ro. cōſi. xxvij.

↦POMATES.

¶Ponam⁹ ergo. Faciūt q̄ habenē p Ioā. And. & alios in rub. de ſacra. nō iterā. & Imol. in l. eū q̄ ita. in iij. col. ff. de ver. obli.

¶Nō ſolēni. Adde an cū q̄s poſſedit lōgo tpe bona q̄ ex teſtō nullo ptineāt ad filiā præſcribat, & ſit bona fide, Bal. cōſ. lxx. lib. iiij.

↦POMATES.

¶Quærit dy. an valet pactū. Vide Fel. ī ru. de præſcri. ī v. col. cū tribus ſeq. vbi ponit ſex limitationes ad dictū Bart. hic & cū Bar. tenet Panor. ī ru. ī vltī. col. vidē et Ro. in cōſil. ccj. ici. ꝓ declaratiōe præſēris dubitatiōis in ij. col. & in ru. ff. de arbi. in ij. col. & ꝙ ſit cōtra Bar. ꝙ imo vſucapio & præſcriptio reſpiciūt publicā vtilitatē Ale. ad hoc rñdit. & colligit ex natura ꝓ Bal. ī l. Attilicin⁹ ad fi. ff. de pac. do. vidē et circa hoc Fel. in c. cū acceſsiſſet. in xij. co. de cōſtit. Barb. conſi. liij. ī xvij. co. ī ij. vol.

↦P. PAV. P.

¶An valeat pactū. Vide oīno Barb. cōſ. lj. co. vij. cū trib⁹ ſeq. vide de materia latē Fel. ī Rub. de præſcri. col. v. vſq̄ ad fi. vide quæ habes ad Bar. ꝙ l. j. ff. de vſucap.

↦POMATES.

¶Retineri. Dic ꝙ de hoc eſt caſus in l. j. ſ. fi. cū l. ſeq. ff. de iti. actuq̄ pri. de quo per Bal. in c. vigiliāti. in ij. col. de præſcrip.

¶Nō pō remitti. Ad de Bal. cōſi. cclxiij. li. ij. vbi ponit an valeat pactū de poſſidē do ſemper rem venditam reemere.

☞Pro itellectu l. ſi vnus. ſ. q̄ & in ſpecie. ff. de pac. & l. qd ſi nolit. ſ. ſi quid ita. ff. de ædil. edicto.

ſ POMATES.

a ¶ Quæro ſtatutum. q debitū præſcribatur. x. an. Addeq iſta præſcriptio in oibus ſapit naturā præſcriptiōis. xxx. ann. Ita Pau. cōſil. ccxlij. ſci. circa primū. vī tñ tenete cōtrariū. cōſ. cc-lxxxix. incip. hæredi tas dictæ puellæ, dū vult q ſtatutum loquēs de præſcri. intel ligat cū bona fide: ergo ſequit q nō ſenrit materiā præſcriptionis. xxx. an. q̄ currit b etiā in mala fide. l. cū notiſſimi. C. de præſcri. xxx. an. niſi dicas, q loqr de iureca no. ſcdm q ſeqr bona fides. c. ff. de p̄ſcr. & amplia hoc dictū Bar. vt nō poſsit renūciari huic ſtatuto ēt cum iuramēto. Ita Rap. Cu. cōſi. clxix. ſci. viſa copia p̄cepti ad fin. & ita vī velle c Ang. cōſ. xv. ſci. Guido bonus & Frā. & ſic contra Alex. hic.

b ¶ Præſcribat decem ann. Adde p Ro. cōſ. ccj. dicit q licet non poſsit renūciari præſcriptiōe futuræ, q tñ pōt renūciari præſcriptiōe cōpletæ. an autē prædictū ſtatutū valeat, vide remiſ iu d. cōſi. & per Pet. de Ancha. cōſil. cclvij. in prin. vbi tenet q nō valeat, licet de facto ſeruet. & ita dicit tenere Io. Andre. ibi vide.

ſ POMATES.

c ¶ Rñdeo q ſic. Idē tenet Florē. in l. ſicut cut. ſi vſufr. amit. cepo. cau. xciij. Inci. in multis caſibus & declara vt p tim in cau te. c. inci. pōt dare. & caute. cix. ſcipiē. cau tela eſt q in conclu. & ad cau. Ang. quā ponit hic Ale. vide Cep. cau. xcix. et Fe. ad hæc in rubric. de p̄ſcr. i vj. co. & ſeq.

d ¶ Dolo. Adde de hoc pulchrē p Ol. cōſ. iiij vbi refert ſecūdū cōſilia ſuā ita fuiſſe iu dicatū p ſeneſcallū in curia Aquenſi.

↦P. PAV. P.

e ¶ Si res obligata. qd ſi teſtator rē quā Tu deo pignoraverat p didit, an hæres tenea tur ad p̄tiū, vidē ang. cōſi. ccxlv. ad fi. vidē etiā de materia huiꝰ l. Iaſ. & alios in l. iij. C. de leg. & in l. prædia. C. de fideic.

↦P. PAV. P.

f ¶ Simile no. Nota q ignorātia tolleratur in facto, p̄rio qñ euitat damnū. vt voluit ſin. Bar. in l. q fūdū. §. ſeruus meus. p illū, tex. ff. de vſufca. p emp. vide de hoc & alīs in materia ad Bar. in l. quāq̄. alias ſi ſide iuſſores.

ſcriptione, quæ eſt introducta in fauorē publicū. Non obſtat l. q ſi nolit. §. ſi quid itade ædi. edic. quia illa p̄ſcriptio habet locum qñ nil eſt actū: ſed qñ cōtrariū eſt actum in

21 diſpoſitiōe legis ceſſat p̄ſcriptio. Nō† obſt. q per pactū pōt interrūpi: ergo pōt impediri ne inchoetur: q̄a fateor q per pactū pōt interrūpi, hoc eſt, tolli effectus p̄ſcriptionis p̄cedētis: qa, ppter hoc renunciat paciſcens iuri iā ſibi quæſito: ſed per pactū ne currat in futurū, renūciat iuri ob vtilitatē publicā

22 introducto, q fieri nō pōt. Quæro. † ſtatutū eſt q debitū præſcribat decē annis: b an an huic ſtatuto poſsit renūciari? Rñ. nō: qa hæc præſcriptio currit negligētia non petētis: vt l. ſi. in fi. de edi. diui Adri. tollē. & no. per Dy. in c. poſſeſſor. de re. iu. li. vj. ergo debitor nō pōt renunciare iuri introducto in odiū creditoris: vt dicimus in Macedoniano: vt ſ. ad Macedo. l. tamerſi. Item pro hoc eſt ratio p̄cedens: qa pro bono publico eſt introducta p̄ſcriptio. Sed an eſſet aliqd remediū q actio nō perimatur tēpore? Rñ. q ſic, ſ. vt agat q finiat dicta obligatio decē annis. iterū deberi incipiat vt l. ſicut in an-

23 nos. in prin. qui mo. vſufr. amit. † Quæro, an qñ obligatio finitur tēpore, remaneat na turaliter. Dixi plenè in l. ſi. j. rē ra. ha. dic vt ibi. Venio ad ſecundū exēplū de eo q dicit loco, & q̄o exēplū. Rñ. dicit gl. pone quòd teſtator dixit, volo cōuenīri hæredē vbi, habet domiciliū: & hæres ibi nō reperitur: vel fortè domiciliū mutauit de loco ad locū facto ſuo, vel dignitate obuenīēte, Vel pone q mutauit forū mutādo ſtatū, vt ſi de laico effectus eſt clericus: vel de plebeio miles. Nā de iure poterit alibi conueniri: vt l. j. ſ. de eo q cer. lo. Sed addit gl. q fortè eſt tutus exceptione, ſi alibi cōueniatur: ſicut ſ. dictū eſt in tēpore, dicit Iac. de Aret. niſi do lo[a] mutauit domiciliū. Tu† dic qñq̄ dicit te

d 24 ſtator q hæres p̄ſtet certo loco: & ſic q poſſit in illo loco conuenīri, nec prohibet quin alio loco cōuenīri poſsit: & tūc poterit alio loco cōgruo cōuenīri: vt d. l. j. ſ. de eo q cer. lo. Qñq̄ teſtator iubet præſtare hæredem certo loco: & iubet q alibi nō teneatur nec poſsit cōuenīri: tūc de rigore quolibet loco eſt obligatus: quia ſicut character, ita obligatio, ſequitur eū vbiq̄: vt l. fi. C. de præſcr. lon. tem. ſed de æquitate obſtat exceptio, propter volūtatē teſtatoris, vt hic: niſi dolo faciat ne ibi poſſet cōuenīri: tunc enim cōtra eum daretur replicatio doli: arg. l. ſi dictū, in fi. ſ. de euic. cū ſi. Quæro, vidimus an obligatio poſsit reſtringi, ne vbiq̄ cōueniaris Sed an poſsit ampliari vt vbiq̄ poſsis cōueniri: dic vt l. ſi cōuenerit. de iuriſ. om. iud. Venio ad tertiū exemplum ſ. de conditiōe. quæro exemplū: ponit gl. in conditione tacita: vt cū promiſi tibi centū corbes frumēti ex tali fundo: vt ſi in primo, vel in ſecūdo anno deficit, nō ideo deſinit teneri hæres: vt l. inter ſtipulātem. §. ſacram. de ver. obli. & l. j. in fi. de condi. & demō. Iſtud exēplū nō videtur bonū: quia conditio tacita impedit natiuitatē actionis ſicut expreſſa: vt in l. item quia. ſ. de pact. probatur de verb. obli. l. interdū. non ergo eſſet dicēdū, vtrū talis cōditio extinguat actionē, vel nō: cū nunq̄ fuerit nata. Præterea, innuit iſta gl. ſi in primo vel ſcdo anno fructus nō naſcūtur, cō-

ditio deficiat, & licet debitor non liberetur ipſo iure, liberatur ope exceptionis: ſicut eſt dictum in tempore & in loco. quod eſt cōtra l. inter ſtipulantē. §. ſacrā. de ver. obli. Vnde gl. ponit exemplū ſecūdo modo. & ipſamet reprehendit. Vnde tertio modo ponit exēplū in conditione expreſſa in ſeruitute prædiali. in l. iiij. de ſerui. q intellige in cōditione expreſſa, quæ apponit ad extinguēdū ſeruitutē p̄dialē iam cōſtitutā, vt plenè no. per glo. in d. l. iiij. Sed quæro, quare dicit gl. in ſeruitute p̄diali: poſſet ne poni in obligatiōe merè p̄ſonali: vt lego tibi centū quo ad Imperator venerit in Italiā? Certè nō. Nā hoc eſſet legatū annuū: vt l. legatū. in prī. & de annu. le. & ideo, p primo āno eſſet purū, p ſequēti bus cōditiōale: nōcōditiōe q̄ apponit ad extinguēdū ſed ad ichoā dū: ideo gl. ponit i ſeruitute p̄diali. In ſtipulatiōibus vō iſtud exē plū ſine dubio, p̄cederet: vt l. ſi Stichū. §. ſtipulatio. de ver. oblig.

1 ☞ *Stipulatio erronea in effectu non obligat.*

2 *Stipulatio apposita ſuper legato intelligitur ſecundum naturam legati.*

1 **Stipulatio** † erronea in effectu nō obligat. h. d. vel aliter. Stipulatio acceſſoria limitatur ſm naturā ſui principalis. h. d. ſecūdū aliā lect. Opp. de l. ſed & ſi qs. §. fi. ſ. qs cau. Sol. hic hæres per errorē p̄miſit. Iſta

2 eſt vna lect. q̄ apponit in ſecūda gl. † Secūdo modo legitur indiſtinctè in ſeq. gl. & tūc reſpōde ſic: ſtipulatio. fugitiuū nō eſſe, interponitur ſup legato: & ſic eſt ſtipulatio acceſſoria. debet ergo i telligi ſcdm naturā legati: vt l. ſi ſtipulatus. ſ. de vſur. q̄ natura eſt vt ſpecies legata p̄ſtetur talis, qualis eſt: vt l. ſi à ſubſtituto. §. j. ſ. e. Nō ergo tenetur, niſi culpa ſua aliqd in re cōtigerit: vt l. cū res §. culpa. ſ. e. Illa ergo ſtipulatio intelligitur, fugitiuū nō eſſe ſi culpa ſui hæredis. Sed ſi eſſet fugitiuus abſq; culpa, hæredis, nullī dānū dicit facere hæres: & ſic ſtipulatio nō cōmittit. Hoc vult dicere iſte tex. & gl. Ia. de Are. videtur dicere q ſi iſta ſtipulatio fuerit interpoſita à ſciēte, & verba exp̄ſsè iſtū caſū cōtinerēt nō tenereť hæres: ar. C. de pac. pi. l. j. ſi edibus. & l. flumis. §. vitiū. j. d dā. infect. Sed non placet: qa ſi hæres ad hoc ſe vellet obligare, poſſet ſine dubio: vt l. dāni. §. cū pariēt. de dam. infe. & patet in donatiōe, vbi qs nō tenetur de euictione: tm̄ ſi ſe obligat, tenet: vt l. Arī. in fi. de doñ. Nō ob. C. de pa. pi. l. j. quia ibi pactum erat improbatū. Nō ob. l. ſi ediles. & l. flu. §. vitiū. qa ibi caſus, qui omittitur, non fuit in ſtipulatiōe cōprehēſus ſicut hic: ſm intellectū quē ſ. poſui. Sed huic obſt. qa i ſtipulatiōe venit itereſſe. ſed le gataryj nil itereſt: qa dānū nō patiť. ergo ſtipulatio nō cōmittiť. & iſto mō pōt itelligi iſta lex, i fi. ſed minimè placet: qa ſi legatarij nō iterſit: qa ceſſat dānū: tm̄ itereſt qa lucrū ceſſat, & iō ad hoc poterat ſe obligare ſi volebat. Op. de l. ſi ita. ſ. de euic. So. vt i gl.

1 ☞ *Scientia in facto proprio multum antiquo, vel intricato, non præſumitur.*

2 *Heres tenetur lucre rem legatam obligatam pro debito non hæreditario.*

3 *Res legata pignorata pro debito teſtatoris quando ut ab hærede luatur, agatur actio ne ex teſtamento.*

4 *Exceptio ceſſionis quod poſſit opponi poſt ſententiam.*

5 *Dominus non poſſidens poteſt petere quod ceſſio ſibi fiat.*

6 *Ceſſio poteſt fieri legatario reſtituta re hypothecata, & ſolata quantitate per ipſum creditori contra hæredem.*

7 *Ceſſio actionis in caſu huius legis quo iure petatur.*

e **Si res obligata.** Rē legatā cogit hæres luere

3 ſm tribus caſibus: & illis, mo dis qui hac lege exprimūtur. h. d. Primò dicit, in qbus caſibus tenetur luere. Scdò dicit, per quē modū hęres cogit. Sed a ibi: q ſi teſtator, Sequit in tex. alieno. & dic q ad hūc dū cogit actione ex teſtamēto, ſi teſtator hoc expreſſerit. ſed ſi

1 nil dixerit, habet locū q ſeqtur. Opp. q † qlibet p̄ſumit ſcire ſtatū ſuū, vt l. quāq̄. ſ. ad vel. ſo. intellige hoc qñ res erat obligata p aliū, nō per teſtatorē vt puta per ſeruū, vel p̄curatorē vñ no. iſta

f diſtin. Simile no. in l. ſi quis delegauerit, & l. ſeq. j. de no. Hoc q dicit. præſumitur ſcientia in facto ſuo intellige niſi ſit factū ante ti. vt no. per Dy. in c. præſumitur. extra de reg. iur. lib. vj. Facit l. peregrè in prin. de acq. poſ. Itē intelligo, niſi ſit factum multum implicitum: ar. l. emptor. §. Lucius. ſ. de pact. & l. cum fideicommiſſum. & ibi dixi de conſeſ. facit quod no. per Cy. in l. cum rē

2 alienam. C. eo. Aduerte † quia ego intelligo iſtam l. quando res erat obligata, p debito nō hæreditario. Secus ſi pro debito hæreditario. nā tūc indiſtinctè hæres tenetur luere: vt ſ. eo. l. apud Iulianū. §. hæres. Probo per rationem. Ad hypothecariam non poteſt deueniri, etiam ſecundum iſta tempora, niſi debitor ſit i mora: vt l. debitores. C. de pign. Sed hic auferetur res legata à legatario culpa, vel dolo hæredis: ergo tenetur hæres, vt l. cum res. §. culpa. ſ. eo. & l. quid ergo ſi hæres. & §. ſeq. quod ergo hic dicitur, quod teſtator iuſsit rem obligari: intelligo pro debito alieno. Vel ſi dicis pro† debito ſuo, intelligo iſtam l. quod contra

3 hæredem non poſsit agi actione ex teſtamento vt luat pignus: niſi in tribus caſibus hic expreſsis: ſed re euicta per hypothecariam agetur contra hæredem actione ex teſtamento: quaſi res ſit euicta propter culpā ſuā, cū debitum ſuū deberet ſoluere. Item contra prædicta facit ſecunda pars huius l. quæ loquitur in ceſſione actionis. Si enim debitum nō eſſet hæreditarium ad quid prodeſſet ceſsio actionis contra hæredes, cum non tenebantur? Rñ. tenendo primum caſum quod hic res obligata pro alio: dicas quod debitum erat ipſius hæredis proprium non hæreditarium: vnde prodeſt ceſsio contra eum. Facit j. eo. l. ſi ſeruus Titij. & ibi dicam. Tenendo autem quod erat obligata pro debito hæreditario: & tunc tex. procedit clarè. Venio ad ſecundam partem opp. poſt ſolutionem factam nō poteſt fieri ceſsio: vt l. Modeſtinus. j. de ſol. Huius timore ſunt hic in gloſ. tres lec. Vna qđ ceſsio petatur hic poſt ſententiam, ante rei reſtitutionem, vel ſo

4 lutionem. Et iſta eſt clariſsima, quod † exceptio ceſsionis poteſt opponi poſt ſententiam: vt l. ſi fideiuſ. in fi. j. de fideiuſ. Alij intelligunt quod hic petatur ceſsio poſt reſtitutionem ante ſolutio-

5 nem: & iſta eſt notanda. nam etiam ille, † qui non poſsidet ſecundum iſtum caſum petit ceſsionem ſibi fieri. quod poteſt. Ratio eſt: quia dominus rei. alias nullus poſſet hoc petere, niſi poſſeſſor: vt ſ. qui. mo. pig. vel hypo. ſol. l. Paulus. §. fi. & l. nulla. C. de ſo. Facit. j. de fideiuſ. l. fideiuſſoribus. & quod ibi not. Tertia ſol.

6 eſt † quod poſt reſtitutionē & ſolutionem poteſt hoc peti, & ſoluendo non videtur facere hoc animo tollendi debitum. Iſtam tenet Dyn. arg. l. Papi. ſ. manda. & de ſol. l. ſtichum. §. ſi mādato. & ibi per gl. & per Dy. in l. Modeſtinus. Quærit glo. † quo iure petatur ceſsio actionis hic text. exprimit ſcilicet per doli exceptionem vel officio iudicis & per Dy. in d. l. Modeſtinus & ibi dixi, per Cy. in l. cum alter. C. de fideiuſ.

1 ☞ *Si teſtator leganit centum diſtribuenda in pauperes ad voluntatem fideicommiſſariorum: an valeat.*

Opatoriæ. Legatū qđ alterius vo luntatē cōferť, nō valet. h. d. Op. de l. fideicōmiſ. la. iij. j. de fideicō. lib. Solu. ſpeciale in libertate. q dic vt ibi. Opp. de l. j. ti. j. ſol. q ibi fuit collatū in arbitriū alterius. q intelligitur boni viri: hic

1 in liberā volūtatē alterius. Dy. inducit † ad q. ſi teſtator reliqt centū diſtribuenda inter pauperes ad volūtatē fideicōmiſſariorū, an valeat. videť p iſtā legē q nō. Cōtrariū determinat: qa hic nō ſubſtantia legati, ſed electio perſonarū cōmittit in alterius volūtatē: q fieri poteſt: vt l. vtrū. §. j. j. de reb. bubi. & l. vnū ex familia. j. de legat. ij. & l. cùm pater. §. hereditatē. & §. à filia. Et pōt eligere quos volet etiā indignos: vt j. ti. j. l. cū quidā Ita dicit Dy. Idē Cyn. in l. captatorias. C. de teſt. milit. Et p hoc videť caſus in l. fideicōmiſſaria libertas. in fi. de fideic. lib. Hoc eſt verū, ſi relictū nō eſſet ad pias cauſas. Nā relicta ad pias cauſas valent, etiam ſi ſint captatoria: vt in c. cùm tibi. extra, de teſta. & b ibi per gloſ. & Inno.

1 ☞ *Dictio præter, excludit eos, ad quos refertur.*

2 *Verba enunciatiua legatorū de præterito non inducunt diſpoſitionem.*

Verba enunciatiua futuri euentus inducunt tantum cōditionem.

3 *Verbum do, prolatum in prima perſona facit legatum directum.*

4 *Relatiuum quanti, ponitur pro relatiuo, numeri, quando eſt relatiuum quantitatis.*

1 **Sola.** Dictio † præter, habet excludere eos, ad quos refertur. h. d. Opp. extra glo. ſi nul

1 ſi inueniunť in patrimonio, debebunť decē extra patronū: vt l. hmōi. §. ſi cui homo. j. e. & no. ſ. e. l. legato generaliter. Sol. Dicit Iac. de Aret. fateor cōtrariū: ideo dic q teſtator dixit decē ex his, q ſūt in prīmonio, relinquo. alias procederet contrariū. Oppo. de cōtrahen.

2 emptio. l. cōprehēſum. ſolue; vt in glo. Quæro, † pone q titio nil erat relictū: an p iſta verba teſtator videat legare? Et dicit glo. q nō: ar. l. Titia. in prin. j. tit. j. Dyn. dicit q illa nihil facit: qa ibi erāt verba enūciatiua futuri euētus, q̄ non inducūt diſpoſitionē, ſed cōditionē. hic erāt verba enunciatiua de p̄terito. Sed adduci pōt j. de cōdi. & demon. l. cū tale. §. fi. Ita dicit Dy. facit de hære. inſt. l. ex fctō etiā agitatū. In cōtrariū facit q no. i l. ſi mihi & tibi. §. fi.

3 ſ. e. ſed illā gl. ibi reprehēdit, vt ibi dixi. Vltimò nota † de verbo do, q prolatū in prima p̄ſona facit legatū directū, quaſi p ipſum teſtatorē detur: ſecus ſi apponereť in tertia p̄ſona: vt l. fundi Trebatiani. de vſufr. lega. Nota † etiā q hoc relatiuū quāti, qñ eſt relatiuū quantitatis, ponit pro relatiuo numeri: & ſic debet exponi quāti. id eſt, quot ſecundùm Iac. de Aret. Et de iſtis dictionibus exceptiuis dixi in l. ſi eum. §. qui iniuriarum. ſ. ſi quis cautio.

1 ☞ *Expreſſio eorum, quæ tacitè in ſunt, per aliū modum quā inſint, aliquid operatur.*

c **Illi ſi volet.** † Expreſsio eorū q̄ tacitè inſunt p alium

1 modū q̄ inſint, aliqd operať. h. d. Op. & videť nō valere: vt C. de cōtrahē. emp. l. i vēdētis. dicit gl. hoc ideo qa tacitè inerat. Tu dic, ibi in cōtractibus, de cuius natura eſt q hincide oriať obligatio: vñ ſi cōferť i volūtatē alterius, vitiať. hic in vltimis volūtatibus. Op. q nō ſit cōditionale vt l. iij. ſ. e. Dicit gl. ibi cōditio fuit tacitè appoſita i p̄ſona hīdis: hic legatarij. Nil eſt dicere. Dic ergo q hic exprimit p aliū modū q̄ tacitè ineſt: nā legatū acquirit mihi etiā ignorāti: vt l. cū pater. §. furdo. j. tit. j. ſed hic exprimit cōditio, ſi velit expreſsè: & ſic aliter q̄ inſit. Ita no. in l. ſi qs ita. ſ. de cōd. iſti. & aliquādo. de cōd. et demō. tene mēti.

Si domus. Si domus legata particulatim reficiať, legatū nō extinguit. ſecus ſi in totū deſtruať, & à te

2 ſtatore reficiať. h. d. Op. §. eo. l. ſi ſeruū filij. §. ſi areæ. Soluit gl. ibi

a ¶ Mō valet. Adde i quantū Ale. tāgit. a expēſa facta i re ſub iecta reſtitutiōi, debeat cū fructibꝰ com pēſari, Pau. de Caſt. cōſ. xvij. & inquantū tāgit de expēſa. i. cuſtodia caſtri, vide Bal. cōſ. cclxij. lib ij. & inquātū tāgit, an incēdiū p̄ſumať facta culpa inhabitan tiū. allegando Bal. in cōſ. ſuis. Addde eūdē Bal. cōſ. xiij. li. j. & fil. xxv. l. iij. et p Pe. de Ancha. cōſil. cccxlviij. & qñ ſcēdium adſcribatur caſui fortuito. p Bar. cōſil. clxij. lib. iij. Et quot modis incēdiū poſsit euenire, p eūdē conſ. cccxxx. li. iij. et qñ ppter incēdiū domꝰ vicini deſtruiť, qđ damna teneatur, per ang. cōſ. cxcvij. Bal. cōſ. clvij. lib ij.

↦P. PAV. P.

b ¶ Sūpt. Vide Cō. cō ſil. lvj. ad fi. et conſil. ſeq. col. ij. ad fi.

↦P. PAV. P.

c ¶ Illi ſi volet. Cirqa iſtū tex. no. q ſi teſtator grauat quē reſtituere hereditatē cum volet, q itelligit gratuatus reſtituere poſt mortē. caſus eſt ſm. gul. in l. vxorem. §. ſeq. uola. ff. de leg. iij. quē exclamat Rom. ſingu. cccxxxij. ſci. iſtituo titiū. Itē no. q ſi conſtituit, p curatorem ad ſequēdū tale legatū qđ condictio purificeť. Vide Cō. cōſ. cxx. circa prīci. cip. ſed petr. cōdidit teſtamentum.

¶ Rñ. qñ legaī. Et vi de do. Petr. in c. com missum. de deci. & i c. indicāte. detesta ad q̄ allegat no. hic. & vide ibi Io. de Imol. Andre. Barba.
↦ P. PAV. P.
¶ Seruꝰ. Vide Ang. I l. seruo legato. §. seruus q̄ in nego. j. eod.
¶ Alienatio. Adde vt per Paul. de Ca. eō sil. x. vbi de hoc.

est casus ecōuerso. Opp. de l. si fundus. §. si res de pig. Soluit gl. Ibi agitur de dāno vitā tādo: hic de lucro captādo. Ista nō est vera per l. domos. s̄. e. Dic ergo ibi dispositio est perfecta, ita q̄ alteri est ius queſitū, q̄ in cō tractibus fit incontinēti, in legatis post mor tē testatoris: & tūc si domus legata destrua tur: & reficiatur tunc adhuc durat ius alteri, q̄ſitū: vt d. l. domos. & d. §. res. sed hic nō erat ius iā quæsitū: qa adhuc viuebat testa tor. Opp. de l. si grege. in fi. s̄. eo. Soluit glo. ibi fuit cōbusta, & nō refecta: & sic nil fuit ibi factum à testatore: sed hîc fuit destructa & refecta à testa tore: per quod videtur, mutari voluntas. Dices tu quare non eodem modo videtur mutari volūtas, qñ areæ legatæ testator
a domū imponit: vt l. seruū filij. §. si areæ. s̄. eo. Rñ. quādo legat area, & imponit domus, debebitur legatario, sicut quodlibet au gmentū rei legatæ: vt l. q̄ in rerū. §. si quis post s̄. eo. & l. si ex toto in prin. Sed qñ legat domus tota, q̄ postea destruit, area q̄ rema net, non debetur tanquam res legata, sed tanquam pars rei le
b gatæ, vt no. per glo. in l. scire debemus. de verb. obli. Dixi secun dū Iac. de Are. in d. l. seruū filij. §. si areæ. Si ergo testatori iterum postea domū imponit: illa area nō pōt peti tanq̄ pars rei legatæ & quia tūc cedit alteri domui: nec tanq̄ principaliter legata, tra hit ad se totū: qa nūq̄ fuit principaliter legata & legatū ptis nō re cipit incremētū: vt l. seruī electiōe. §. fi. s̄. e. & q̄ ibi no. Vltimò in ducit Dy. arg. de eo qui est electus. Prior à canonicis, & oēs mor tui sunt ante confirmationē: & alij noui nolūt, dic vt hic per eū.

¶ *Cùm res tantum valeat quantum uendi potest: qualiter dicetur iustum pretium, cū res emptorem non inuenit.*

1 Si æquo. Valet legatū de re emēda iustoptio h. d. Quæritur, cū res tm̄ valeat † q̄ tū vendi pōt: vt l. si seruus. in prin. s̄. de cōdi. fur. l. mor tis causa, la v. §. fi. de do. cau. mor. Quomodo poterit dici iustū pretiū rei q̄ emptor nō reperit? Rñ. vt tex. ponit, & ſe pe accidit qñ qs vult vendere propter necessitatē ēptores ostend dūt se nolle emere vt vilius emāt ēptorē, ergo iuenisset, nisi necessitas vēditoris sub esset, & mō p̄tiū æstimabit. Vel pone q̄ erat liber iuris, qui in vna ciuitate, nō emit: qa ibi nō erat studiū: alias si nō reperiret emptorē ppter vitiū rei, nō valet. Q nero, qs æstimabit iustū pretiū? Rñ deo, iudex. arg. l. hac edictali. de secū. nup. in §. his illud. l. fi. C. de iure do. & de fideicom. lib. l. alieno. §. fin.

¶ *Procuratore alicuius ad mortem condemnato, differtur executio ad domini petitionem, donec reddat rationes.*

b Seruus. Traditio rei legatæ differtur ex causa le
1 gitima. h. d. Per † istū tex. dicit Dy. q̄ si procurator alicuius est condēnatus ad mortē, q̄ ad petitionem dñi debet differri executio donec reddat ra tionem. Ad idem l. seruo legato. §. seruus. j. eo. & per Cy. in l. j. C. de bo. dam. dixi in l. fi. in prin. de pub. vbi videtur. q̄ nota.

Si ex pluribus. Nominati per nomina propria vocā tur in viriles. hoc dixi. Dixi i l. turpia. in fin. s̄. eod.

2 ¶ *Inter mortem & aditionem suo hærede existente non est medium.*
Si unus dominus dicat seruo, uade ad pontem, & si obuiaueris libero, liber esto, aliis similiter dicat seruo, & inuicem se obuient, an ambo sint liberi.
3 *Capitaneus, qui proposuit de rebanniendo exbannitum statute statuto, quod si hoc proposuerit, desinat esse capitaneus: an propositio uideatur facta à capitaneo remissiue*
4 *Conditio tacita quæ procedit ex testamento impedit legatum.*

Ipost mortem. Quo ad acquisitionē inspi
c citur dies legati cedentis, et si concurrat in puncto fauemus ei cui legatum est, h. l. Oppo. j. ti. j. l. peculiū. §. Titio. Solue vt In gl. Hic. §.
1 facit † quod inter mortem, & aditionem, non est mediū suo hēre de existente. De quo glos. variæ sunt quod dico plenè in l. fi. de condi. insti. Hoc quod hic dicitur de puncto inducitur per Gul.
2 ad q. i l. Arethusa. s̄. de stat. ho. dominus dixit † seruo suo: vade su prà pontem, & si obuiaueris libero, liber esto, alius dominus di xit alteri seruo: vade supra pontem, si obuiaueris seruo, liber e sto. Isti duo inuicem se obuiauerūt: quæritur, quis eorum sit li ber. Hæc lex facit quia in istis quæstionibus de puncto debea mus interpretari in partem fauorabiliorem. In cōtrariū videt ca sus in d. l. Arethusa quia ibi tertius filius qui nascitur, facit matrē liberam, in illo puncto ipte nō est liber: tanq̄ natus de matre sua. Dic ergo, quædā concurrunt in puncto succesiuè, hoc est, stā rim deficiente vno, incipit aliud. & in istis iudicamus de vno q̄ prius: de alio per posterius. Ita loquitur l. Arethusa. vbi prius na scitur puer, & perfecta natiuitate in illo puncto mater est libera quę antè erat serua. vnde verè natus est ex serua. Ad idē. j. de so. l. sub conditione & l. quoties. & de noua. vbi in pūcto quis obli gatur, & liberatur vbi præcedit obligatio: & statim extinguitur, & succedit liberatio. Qñq̄ duo concurrūt in puncto pariter, & non succesiuè, & tunc qñq̄ ad validationē actus, de quo log mur, nō est necesse q̄ vnū præcedat aliud: sed sufficit q̄ vnū nō sequatur post aliud: & tunc iudicatur pariter de vtroq̄, vt hic in ver. præterq̄. & j. de re. du. l. si inter virum. Si verò est necesse, q̄ vnū præcedat aliud: tūc si illa duo cōcurrūt simul: tunc ille actus vitiat: vt l. si fuerit. de re. du. licet quandoq̄ in dubio præsumat aliquid eorum præcisisse, scilicet. q̄ est fauorabilius: vt d. l. si fue rit. in fi. & l. qui duos. §. ij. de reb. du. & d. l. si fuerit. in fi. & l. qui duos. §. ij. de reb. du. & d. l. si fuerit. in fi. Nunc ad propositū, ille, cui fuit dictū si obuiaueris seruo, nō es liber: quia in actu, in quo obuiauit, ille erat seruus. Ille, cui fuit dictū, si obuiaueris libero, non erit liber: quia in puncto in quo obuiauit seruo, licet succes siuè: statim factus est liber. Facit † ad q. quā dispurauit Iaco. Bur. de capitaneo qui proposuit in cōsilio de rebanniendo exbannitum: cùm etiam statuto caueatur q̄ si hoc proposuerit, desinat esse capitaneus: vtrum propositio videatur facta à capitaneo. de quo dixi. in l. si quis id quod. §. j. de iurisd. om. iud.

Si pure. Datio libertatis directa sub cōditione, facit lega
tū videri datū sub cōtraria cōditione. Sed si datur
1 in diē omnino extiturū, legatū, vidētur simpliciter reuocatū. h. d. Opp. de l. peculiū. §. si. j. tit. j. Gl. soluit & bene. Extra glo. † oppo. tacita conditio non impedit legatum quo ad transmissionem: vt l. ij. s̄. eo. & l. conditiones extrinsecus. de condi. & demō. Sol. ista conditio tacita venit ex ipso testamento. contraria loquun tur in conditionibus tacitis, quæ veniunt extriusecus.

1 ¶ *Legatum factum ab extraneo seruo legato acquiritur hæredi: sed hæres tenetur restituere legatario.*

Seruo legato. Seruo proprio legato potest qs
legare: & dies cedit ab adita hæ reditate. hoc dicit. Quid si ab extraneo relinquatur seruo
1 legato? Dicit glos. quod si dies legati cedit ante ad tam hæredi tatem eius qui legauit seruū. quæretur seruo, & per seruum hæ reditati. Sed quæro † vtrum hæres eo casu cogatur restituere le gatario. Glo. j. titu. j. l. quod seruus. tenet q̄ sic. Idem Iac. de Are. per l. si tibi homo. §. cum seruus. j. eo. & per alias leges hic allegin glos. Pe. in l. fi. C. de vsu. & fruct. leg. tenet cōtrariū: & ibi gl. hoc videtur sentire. Idem in l. Herennius. s̄. de vsu. Puto istam glos. veram, vt interim acquiratur hæredi: sed hæres tenetur restituere re: & sic ipso iure nō quæritur legatario, per d. l. quod seruus. j. ti. j. expressius in l. huic scripturæ. s̄. ad legem Aquil. & s̄. eo. l. apud Iulianum. §. j. ver. & si seruus. vbi dicit quicquid per seruum fue rit acquisitum hæres debet præstare.

¶ *Si promittens non alienare sub pœna, alienet rem subiectam restitutioni, non incidit in pœnam.*

Si seruum. Alienatio rei sub conditione legatæ, vires lo
gati non perimit. h. d. Opp. j. qui & à qui l. ge
neraliter. §. j. Soluit glos. quod alienare potest interim: non ma numittere. Ratio. s̄t: quia datio libertatis est irrecuocabilis. Opp. de auc. res quæ. C. cōia deleg. dicit glos. q̄ hodie etiam interim
c non valet alienatio. Item no. C. communia de leg. l. fi. §. sinauē auaritiæ. & j. de condi. & demō. l. si fundum. & ad Trebel. l. Mar cellus. §. res. & l. plerūq̄. circa fi. j. de reg. iur. in contrarium no. in l. cum pater. §. libertis. j. tit. j. & auc. de testi. & ea quæ pa. in prin. in ver. alienari. Et istā vlt. tenet Pet. & Cy. in d. auc. res quæ. & Dy. hic tangit. Non obstat auc. res quæ. quia ibi nil innouat in modum prohibitionis alienationis: sed à prohibitione l. antiqua
1 excipit duos casus. Et per hoc † potest solui quæstio secundum Pet. aliquis promisit non alienare sub pœna, & alienat rem quæ subiacet restitutioni: an incidat in pœnam? & secundum istam gl. non incidit in pœnam: quia alienatio nō valet, Facit C. si mā. ita fue. ali. l. ea quidem. sed secundum alias glos. & doc. incidit in pœnam: quia alienatio valet. quod no. est Barto.

Actio

¶ *Actio q̄ oriatur ex statuto quamuis uerba dispositiua ad aliquem non dirigantur.*

Si testator. Ille agit ex legato cuius interest: licet ad eū verba nō dirigant. h. d. Glo. opp. tribus mo
dis vt i gl. Per istā † l. & similes dixi pluries, i statutis q̄ ex eis oria tur actio illis, quorū interest, licet ad eos nō dirigant verba dispositiua: vt ecce, dicit statutū q̄ filia fœmina nō succedit extantibus masculis: licet hoc statutū expresse nō disponat q̄ masculi succe dant: tñ qa eorū fauore fit ipsi agēt ex ipso statuto, tanq̄ pro eis esset factū: vt hic, & l. fideicō. cū, esset. & §. interdū. j. tit. ij. q̄ not.

Si fundus. Species legata debet dari talis, qualis est, nisi aliud sit expressum. hoc dicit.

Seruus. De isto §. dic vt lege. seruus vni. suprà, eodem.

Si res. Si dubitatur an res legata existat, hæres debet cauere de prosequendo, & restituendo, si eam inuenerit. hoc dicit. Et hoc declara vt no. in l. cùm seruus. s̄. eodem.

1 ¶ *Retentione possum ius meum conseruare, si res, pro qua uel in qua ius habeo per uenit ad me sub spe restituendi.*
2 *Onus luendi rem legatam, quando ad hæredem pertineat.*
3 *Testator quod non posit legare ius pignoris, uel seruitutis hæredis, q̄ habet super re.*

Si seruus. Si res, † pro qua, vel in qua ius habeo,
1 peruenit ad me sub spe restituendi: pos sum per retētionem conseruare ius meum. h. d. Opp. q̄ ius meū, s. actio furti sit ipso iure salua: vt l. legatarius. §. j. s̄. eo. & l. à Titio. j. de furt. soluit gl. hic fuit legatū sub cōditio ne, vel in diē. Op. extra gl. de l. cū rē alienā. C. e. l. si res obligata.
2 Solu. Intellige † q̄ hic testator ignorauit, nec interuenit aliqd de his, q̄ ponūtur in l. si res obligata. s̄. eo. per quę colligit q̄ testator noluerit q̄ ad hęredē ptineret istud onus: sed si testator sciuisset, vel interuenisset aliqd de his quę inducunt præsumptionē, & hę res debet luere rem legatā: tūc onus esset hęredis: vt ibi. Ita sentit gl. in l. qd ergo. §. si hæres. in vna sol. s̄. eo. ti. Sed cōtra hoc oppo.
3 † testator pōt legare ius suū, & ius hæredis sicut suū: nec adhibet distinctio, vtrū sciuerit, vel nō: vt l. vnū ex familia. §. si rē. j. ti. j. Sol. Aut hęres habet ius in re iure dñij in totū, vel in partē, vel ius il lud, q̄ est pars dñij, vt vsus fructus: & loquit cōtrariū. secus si ha bet aliud ius pignoris, vl̄ seruitutis, et simile, vt hic. Ita soluit tex. j. tit. j. l. cū filius. §. dominus. Fallit fauore libertatis: vt j. de ma. te sta. l. si fructuariū.

1 ¶ *In legato generis habentis certos fines à natura, legatarius eligit.*
2 *In habentibus fines facto hominis hæres eligit: & non legatarius.*

Si domus. Legatū incertū rei, q̄ habet fines fa
cto hominis, valet, si in patrimonio re
2 periat: aliàs secus. h. d. Opp.ª & videt q̄ electio si lega tarij: vt l. legato generaliter. s̄. eo. fol. Huius timorè for tè dicit glo. q̄ hic testator sensit de certa re, licet non apparcat de qua. Si ista gl. esset vera, frustra distingueret inter fundū & domū in d. l. legato generaliter. s̄. eo. in l. cū post §. gener. s̄. de iure dot. cū etiā legatū fundi factū simpliciter, si testor sensit de certo va leret: vt d. l. legato generaliter. §. j. Dicēdū, est ergo q̄ hic testator nō sensit de certo. & ita intelligit d. gl. Dy. in c. obscuris. de reg.
1 iu. lib. vj. Nō obstat cōtrariū, q̄ dicit † q̄ debet esse electio legata rij: qa illud verū i rebus, q̄ habēt certos fines à natura: vt bos, vel equus, & similes, in qbus legatarius eligēdo nō pōt multū grauā re hęredē: qa in estimatiōe modicū distat bos à boue, cū de me diocri tractat: vt d. l. legato generaliter. vel hō ab homine: vt d. l.
2 fi. §. j. C. cōmunia de leg. sed hic loquit in rebus † q̄ habēt fines fa cto hominis: qa domus cōstituit pariete interiecto: vt l. q̄ in re rū. §. si qs post. s̄. eo. Et inter domū & domū pōt esse maxima dif ferētia. Vñ si legatarius posset eligere posset gauare multū hęre dē. Idē si legat scyphus, q̄ habet formā facto hominis vt electio sit hęredis: vt d. l. legato generaliter ne nimis graueť hęres. Hāc ratio nē ponit gl. in simili in l. hæredes. §. si incerto. s̄. fa. ercisc. Oppo. s̄. de iure do. l. cùm post. §. gener. Gloss. dicit, aliud in legato fundi aliud in legato domus. Ratio: quia fundus habet fines sola desti natione patris fami. domus facto hominis interueniente. Et hāc opi. tenēt omnes, & Dy. in d. c. in obscuris. de reg. iur. lib. vj. glos. in d. l. cùm post. §. gener. Tangit opi quorūdam qui dicebant idē esse in fundo, quod in domo. quam sequebatur Iacob. de Aret. & Petr. Ego sustineo glo. quam examino in l. si ita stipulatus. in prin. de verbo. obligatio.

1 ¶ *Si res legata est præstita extra iudicium, an cautio peti possit*

2 *Actio ex testamento q̄ remaneat etiam cautione præstita nisi fuerit interposita animo nouandi.*
3 *Hæres an teneatur de euictione, nisi dicatur.*
4 *Lex, cū rē alienā. C. de legat. q̄ habeat locū quādo testator simpliciter putabat rē esse suam, nō respectu alicuius cause. secus si putabat suam ex causa.*
5 *Hæredi an sit denunciandum, ad hoc ut legatarius possit agere de euictione.*
6 *Legatarius agens de euictione petit ab hærede rem legatam.*

↦ P. PAV. P
¶ Op. vide Abba. in c. pastoralis. §. qñ aūt. in prin. de præs.
¶ De euictione. Ad de vt per Abb. consi. xlv. lib. ij.

De euictione. Re legata euicta nō p̄stita cautiōe agi
tur ex testamēto: sed antēq̄ euincat officio iudicis cautio postulat. h. d. Primò format vnā q̄stionē. Se cūdò p̄mittit vnā regulā. Tertiò ex illa regula infer ad solutionē queſtiōis. Secūda ibi: & regulariter. Tertia ibi: cæterū. In prima parte casus est clarus, & i secūda etiā. In tertia ponit sic casū ex regula p̄cedēti, q̄ est q̄ re euicta pōt agi ex testamēto: ifert Iuris cōsultus sic: ergo si re euicta pōt agi: antēq̄ euincat pōt cautio pe ti officio iudicis deseruiente actione ex testamēto, p quā res lega ta in iudicio petit. Sed si res legata fuerit soluta extra iudicium: an cautio posit peti, nō dicit aliqd. Prima ps nō habet cōtraria, ne que dubiū. Ad expeditionē secūdæ q̄ro, ad cuius determinatio nē veniāt illa verba, sine iudicio. Dicit gl. ad determinationē illi us verbi p̄stitā, nō illius verbi euincit. & bñ: qa si euinceret sine iudicio de euictio. agi nō pōt: vt l. nō tñ. & l. si dictū. §. j. s̄. de eui. & l. vtiq̄. s̄. de rei vē. & de neg. gest. l. at q̄ natura. in fin. Circa ter
1 tiā partē † quæro: si res est p̄stita extra iudicium: an posit peti cau tio. Quia tex. nō dicit, gl. dicit q̄ nō qa non est actio cui seruiat. Est em̄ solutiōe sublata. Vide gl. ij. ar. p hoc C. depositi. l. iiij. Cō tra hāc sol. videt tex. in l. Iul. §. j. de ver. obl. Pet. dicit q̄ ibi fuit so lutū adiecto: hic principali. Certè hęc posset esse fuga q̄tū ad il lā legē, tūc hoc est cōtra l. etiā. de sol. quare Dy. dicit gl. istā nō ve rū dicere: imò etiā re p̄stita posset peti cautio: vt d. l. Iulianus. §. j. & d. l. etiā. de sol. Nō obstat tex. hic: qa licet. dicat q̄ re euicta pos set agi ex testamēto, & q̄ si petit in iudio pōt peti cautio: & non negat quin resoluta extra iudiciū pōt cautio peti: hoc est ipsa res ppter cautionē habēdā, vt d. l. Iulianus. §. j. & l. etiā. Nec obstat l. iiij. C. depositi. qa ibi vult agere ppter accessionē: hic ppter cau tionē, q̄ respicit totum ius rei legatæ: ideo re soluta adhuc agit ac
2 tiōe prima ppter cautionē. Quęro. † & intro tertiā gl. vtrū cau tione p̄stita remanet actio ex testamēto? Rñ. sic: nisi fuerit inter posita animo nouādi: vt l. iiij. §. si ex cōuētiōe. j. de re iudi. Quęro
3 † vtrū hęres teneat de euictiōe rei legatę. Gl. h. distinguit. Exa minemus quodlibet mēbrū. Primū mēbrū est, qñ legat res i ge nere: quo casu debeť euictio magis ex qualitate, q̄ titulo, siue o bligatiōis specie. Ro. similia verba ponit in l. q̄ cōcubinā. §. si hę res. j. ti. vij. vult dicere q̄ hoc est ex qualitate obligatiōis: qa i ge nere. Et regula est, q̄ ibi qs teneť in gñe: tenet rē facere accipien tis: & p cōsequēs de euictiōe: iō ēptor, q̄ teneť ad p̄tiū in gñe, de bet facere p̄tiū accipiētis: vēditor qui teneť ad speciē non: vt l. ex empto. i prin. de act. emp. & iō puto si qs vēderet frumētū i gñe facere debet accipiētis: et q̄ Ro. dicit, q̄ hoc nō, pcederet ex tit. si ue ex specie obligatiōis vult dicere, titulus legati est titulus lu cratiuus, cuius natura est, vt qs nō teneat de euictiōe. nisi ,pmit tat: vt l. Aristo. in fin. de dona. & no. i l. ij. C. de euict. & tex. i l. ad res donatas. de ędil. edic. Prædicta vera, qñ res legat in gñe sim pliciter: secus si legareť incertus de certis: vt lego vnum ex seruis meis. qa tūc æquiparat legato speciei: vt l. in rōne. §. diligēter. & §. seq. j. ad l. Fal. & j. de sol. l. q decē. §. Stichū. in fi. §. Et p̄dicta ve ra qñ res legat gñaliter, i. vna res indeterminata de gñe. Secus si legareť vniuersale: vt, lego peculiū, vel hērditatē: & tūc si qdē eui cereť, esset dānū legatarij: vt C. de euic. l. j. secūdū mēbrū est, qñ legat species certa q̄ est ipsius testōris: tūc dicit gl. frustra q̄rit de euictiōe: nisi fortè esset pignorata: vt l. p̄dia. C. d fideic. & Insti. e. §. si rē. vult dicere qñ testator legat rē, ppriā, nō pōt euinci. nisi p iniuriā iudicis: q̄ iniuria nō debet nocere hęredi: vt l. si p iprudē tiā. de euic. Intellige, nisi hæres dederit cām donatiōis iustę: qa noluit exhibere instrumēta legatario: vt C de fideicō. l. instrumē ta. ar. l. qd ergo. §. si hæres. s̄. eo. Et hoc est verū qñ aliqs euince ret rē in totū iure directi dñij. Sed si rē in totum nō euinceret: hic aduerte: aut euincit rōne alicuius iuris q̄ habebat i re. & hæres non tenetur: qa testator non videtur legare, nisi ius quod habe bat: vt hac l. in fi. Sed si illud ius, p qd' euincit, licet non esset ius dñij, auferret rem legatario in totū per hypothecariam: tunc di

a ✠P. P A V. P. ¶Secundò no. Multa cõcedunt ratione affectionis, quæ aliàs nõ cõcederẽt vt p Mathe. de affli. i trac. ptomiſ. i j char. col. j. ſi. cũ duab⁹ ſeq.

☞Pro cõcordia. Aduerte q donari vel legari nõ põt res emphyteutica per emphyteutã, ſine cõſenſu do. Bar. in l. ſi. C. de iu. emphy. Cõtrarius alle. in hac l. ſi domus. §. ſi fundus. in determinãdo an emphyteuta poſſit donare, vel legare. Sed in alio caſu i eiſ dẽ locis dicit do. Anto. de Nicel. Bal. con trariari ſecũdũ barb. Sicul. in c. potuit. de loc. col. vij. qui dicit mirũ eſſe q ab aliꝭ nõ tãgaſ. nãvoluit ſe çũdũ eũ in hoc. §. fin. q emphyteuſis eccle ſiæ nõ poſſit donari irreqſita eccleſia in l. j. ff. de ſuperfi. ver. pe nul. & idẽ ſeçũdũ eũ refert Bal. tenuiſſe in l. vſusfru. ff. ſo. ma. et in l. ſi. C. de iu. emph. Cõtrariũ tñ ſecundũ eũ q poſſit donari, alle. Bart. in l. j. C. de fun. pa. li. xj. So. ſecũdũ ipſummet Barb. ſic. Et melius ex-verbis do. Iaſ. in d. l. ſi. in illamet q. §. formata. in char. ix. & ſeq. C. de iu. emphy. vbi alle. Bar. ita cõſuluiſſe vt §. p negatiua p l. vniuerſas. quæ eſt l. ij. C. ne rei do. vel tẽ. quæ eſt canonizata xvj. q. iij. in c. pen. §. vniuerſas. & in hoc §. fi. & i l. i cõuentioni b⁹. de ỽ. ſig. et i l. ſi patroni. i pri. ff. ad Tre. ✠P O M A T E S.

b ¶Si fundus. in princ. Vide Alex. conſi. xl-vij. in iij. vol. & vide q ex hoc iferat Old. cõſil. cviij. in ij. colũ. verſ. circa tertiã. Ale. cõſi. ix. ad fi. vol. iiij. ✠P. P A V. P.

b ¶Si fundus Vide omnino Soc. in l. legata. in vl. char. ff. de cõdi. & demonſt.

c ¶Quæro vtrũ. Bal. hic tenet cõtra l. fi. C. de iur. emph. & l. j. §. donare. q̃liter olim feu. po. alie. aliter dicit in c. potuit. de loca. vide ibi Ioan. de Imol. Andre. Barba.

d ¶Legari & donari. Adde vltra alle. Bal. cõſi. cccl xx. l. j. vbi dicit q hũc caſum habuit in aduocatiõib⁹ cũ Bar. & vide Old. cõſi: cclxx. Abb. cõſ. lxxiiij. ij. lib. & vide Ale. i cõſ. cxxxvj. co. iiij. ỽ. ſ. ad hoc nñdet. i j. vo. et i eõſ. ix. quaſi p totũ. i ij. vol. & inquãtũ Alex. tãgit an emphyteuſis poſſit diuidi irreqſito dño, addẽ Bal. q ſic, cõſi. cxxxix. ic. diuiſio. li. iiij. Et an poſſit locari ad longũ tps, vide bal. cõſ. cccx lvij. li. iij.

e ✠P. P A V. P. ¶Sit dubium. Vide Com. conſi. ij. inci. emphyteuta. & d. Iaſ. in l. ſi. col. xl. ver. ſeptimò quæro. C. de iu. emphy. & Alex. hic.

f ✠P. P A V. P. ¶Iac de Are. vide Alex. conſi. xxxj. col. ij. ad ſi. & conſi. ſeq. & conſi. xiij. col. ij. vol. ij. & Fel. inter monaſterium. col. ij. verſi. clauſula ſaluo iure. extrà, de re iu. pau. de caſt. conſi. cxlvj. in vlti. col. prope finem.

g ¶Facere. Adde q ang. cõſ. cclxxvij. ici. pũct⁹ 2o. Io. de Fl. tenet p hũc tex. q ſi teſtõr i ſuo teſtõ inſtituto filio filię facto legato, relictoq; ei⁹ ffe executore teſtamẽti decedat: cõtigat ẽt decedere fratrẽ executorẽ, q ſit⁹ inſtituris ſuis filijs dicat itẽ lego. iubeo, & mãdo q p̃dicti heredes mei executiõi mãdẽt teſtm̃ fris mei. q p hęc verba qa offm executoris ad hæredẽ nõ trãſit videat teſtator mãdaſſe vt ſoluant legatum ſactũ filiæ alterius teſtatoris, cuius ipſe erat executor.

tem conteſtandi, ſed animo fugiendi iudicium. Nam ſi quis dato libello cõfiteret ad iſtũ finẽ vt dãnaret ex ipo libello: tũc indu cit cõteſtatio; vt no. in l. j. C. de lit. cõteſta. facit l. ſi reus. §. de pcu.

3 a **Qui confitetur.** No. hic, †q ex cauſa ſoluit aliud pro alio. Secundò no⁹. †q habet

4 ratio affectionis. quod intelligo nõ vt p hoc res plus æſtimet⁹; qa eſſet cõtra l. pretia rerũ. j. ad l. fal. ſed ad aliũ finẽ: vt l. cũ ſeruus. §.

5 man. Tertiò no. q † contra cõfitẽtẽ officiũ iudicis eſt quandoq; facere ſolui aliud pro alio: ſicut contra eum quem condemnat, Ad idem j. de confeſ. l. Iulianus.

1 ☞*Qui habet fundum uectigalem, illum legare poteſt domino.*

2 *Fundus emphyteuticus non poteſt legari, nec donari.*

3 *Si alienatio emphyteuſis fit ad inuicem inter plures, qui ſimul condu xerunt: licitè fit.*

☞**Si fundus.** b Ei, qui habet dominium directum, põt legarí ab eo, q habet vtile: & in dubio videtur qs

b 1 legare ius, quod habet in re. h. d. No. † q qui habet fundũ vectigalem, poteſt legare domino. qđ intelligo, etiã ſi illud ius debet

2 finiri morte legantis: vt l. qđ in rerũ. §. j. ſ. e. l. Sticho. de vſufr. leg. †Quæro vtrum c fundus emphyteuticus poſſit legari & dona-

c 2 ri a. Hic videt q ſic. Ad idẽ l. in cõuentionibus. j. de ver. ſig. & ibi

d p Ia. de Are. no. gl. in l. ſi. C. de iu. emph. Cõtrariũ no. in l. j. C. de fun. pa. lib. xj. & hoc puto verũ in alio emphyteuta q̃ reipublicę per l. fi. C. de iu. emph. vbi nõ ſolũ vẽditio, ſed oĩs alienatio prohibetur. Et hoc ibi tenet Pe. Nõ ob. iſta lex & ſimiles: qa loquuntur in emphyteuta reipublicę. Ratio qa tũc ad quẽcũq; vadit res eoipſo q eſt poſſeſſor tenet ad vectigal, vt l. fi. C. ſine cen. vel rel. & l. Imperatores. de pu. vnde non intereſt reipub. ſed in alio emphyteuta ſecuꝰ, cũ nouus poſſeſſor nõ teneret ad pẽſionẽ cũ ipe nil promiſit: & ideo nõ põt alienare ſine cõſenſu dñi. In emphy-

e teuta eccleſiæ puto q nõ ſit dubiũ c: qa nec vendendo, nec donando, nec aliquo modo poteſt alienare, vt l. j. & ij. C. ne rei dot.

3 vel tẽplo. Et per † dicta rationẽ dicebam quando plures qui conduxerunt ſimul emphyteuſim inuicem alienant, fortè non eſſet prohibitum: quia quilibet eſt obligatus ad penſionem eccleſiæ. Dixi in l. ſi mihi & Titio. infra, de verbo. obliga.

1 ☞*Si uendo fundum excepto iure coloni: & nullus ſit colonus: an debeam habere medietatem fructuum?*

Si quis legauerit. Exceptio rei quæ non reperitur nihil importat. h. d. Nota ſimile de exceptione obſcura: dixi in l. Titia textores. ſ. eo. Op. de l. certo generi. in prin. ſ. de ſer. ruſt. præ. Sol. Solum cõtinetur appellatione vineæ ſi ibi ſint vites: vt

f ibi. ſecus ſi nõ ſunt, vt hic. Ia. de Are. d quærit † ſi vendidi tibi fundum excepto iure coloni qui habebat medietatẽ fructuũ, ſi nul-

1 lus reperitur colonus, an ipſi venditori debeatur medietas. Et dicit q iſta exceptio nil operatur, vt hic, ſ. de vſufru. l. ſub conditione. & commu. præ. l. ſi quis duas. §. ſi in venditione. de contrahẽ. emp. l. fi. de act. emp. l. ſi mercedem. in fi. de euic. l. minor. in fi. qđ intellige niſi inter partes cõſtabat nullũ eſſe colonũ niſi ipſum venditorẽ: tunc videt intelligi debere q ipſe vẽditor habeat ius coloni, vt d. l. ſi quis duas. §. ſi in venditione cõia præd. quod no.

1 ☞*Clauſula promittit ſe facturum & curaturum: quid importet: & eſt communis ad ultimas uoluntates & contractus.*

g **Si hæres.** Qui iuſſus eſt facere ꝰ, vt habeam, tenetur mihi dare. h. d. Op. de l. illa ſtipulatio. §. eũ de ver. ob. Gl. dicit hoc ſpeciale in vltimis volũtatibus. melius ſoluit in illa l. ij. cum alle. in gl. qa aut aliqs grauaẽ vt det: & debet dare, vt l. vbi autẽ. in fi. de verb. ob. Aut grauaẽ ad faciẽ dũ aliquid; & ſimiliter debet dare, vt hic. Quandoq; quis grauaẽ ad curandũ vt quis habeat: & tũc ſufficit q det reum locupletẽ,

1 vt l. cõtraria. & l. fi. ſ. fi. ſi cer. pe. Plus ergo importat qui obligat facere ẽ q qui obligatur curare. Ideo in inſtrumentis apponit hodie vtrũq;, ſcilicet q promiſit ſe facturum & curaturum, & iſta ſunt communia tam in contractibus, ẽ q in vltimis voluntatibus.

1 ☞*Quæ ſit differentia inter uicum & ciuitatem, & uillam, ac caſtrum.*

1 **Vicis.** Vicis poteſt legari ſicut ciuitatibus. hoc dicit. †Quæro quæ eſt differentia inter ciuitatem & vicum. Glo. hic dicit q ciuitas honoratur quibuſdam dignitatibus q̃bus non honoratur vicus. In vſu vero cõmuni dignitas epiſcopalis quæ fit in loco facit ciuitatem. Et ita videtur ſentire Fede. Imperator in conſtitutione illa de pace Conſtantiæ. Inno. de hoc tractat in c. quæ in eccleſiarum. extra de cõſti. Vicus verò & villa dicunt quæ iſtas dignitates nõ habẽt: & eſt nomen generis, vt l. q ex vico. j. ad

muni. Caſtrũ verò diſtinguit à villa: qa villa nõ eſt muris vel vallis circũdata, vt hac gl. & p gl. in l. ex hoc iuregentiũ. ff. de iuſti. & iu. & p Io. an. i c. ſi ciuitas. de ſen. excõ. lib. vj. Inducitur iſte ver. q pars ciuitatis poſſit facere ſyndicũ. quod dixi in l. ſi quis à filio. in fina. ſ. eo. Sed quid dices de vno burgo? Certè vi

a ſi quis à filio. in fina. ſ. eo. Sed quid dices de vno burgo? Certè vi

a ¶Repetita. Adde vt per Roma. consi. cccl vj. & cccxxxvij.
b ↦P. AVV. P. ¶Si sic legatum. De istis verbis & pluribus alijs, vide Moder. in §. bonæ fidei. col. ij. & xiij. insti. de actio. & si dicatur sola facti veritate inspecta. vide Feli. in c. canonum statuta. col. xvij. & seq. de consti. vide etiã quæ scripsi in l. quintus. ff. manda. & in l. procurator. Iaſ. in l. j. col. ij. C. de sacrosanc. eccle. quid si duo verba sint simul iuncta quorum alterum importat liberã volũtatem, alterum arbitrium boni viri. Vide bar. in extraua. ad repri. in ver. videbitur. ad fi. quid si cõmittatur conscientiæ alicuius, an importet arbitrium boni viri. vide Iaſ. in l. certum. col. ix. ad fi. C. vnde legiti.

c ¶Videt. Adde quid de verbo videt. Abb. consi. cx. et consi. iiij. vbi etiã de verb. placebit. & quid de verbo pro libito voluntatis, per Bald. consi. lviij. lib. j.

5 ↦POMATES.

d ¶Si mihi legatũ. Limita vt per Barro. in l. creditor. ff. de li. le.

e ¶Tibi decem. Adde an valeat legatũ si testator dicat, lego centũ quæ mihi Titius debet, cùm nihil debeat. Bal. consilio cccclxv. lib. ij.

↦P. P. AV. P.

f ¶Dy. Inducit. Vide Alex. in l. locus. ff. de acq. pos. et do. Frã. cõsi. cxlix. col. iij. Alex. cõs. xxiiij. inc. viso. et cõs. xxxj. col. iiij. inc. visis et accurate. ver. corroborant. & cõsi. clxxxviij. inc. pspectis his. vo. iiij. et Alex. cõsi. xlvj. col. pe. & vl. et Fel. latè in c. de quarta. col. viij. in princip. de præscrip.

g ¶Comes. Adde Oldra. cõsi. clxiij. incip. viso priuilegio.

5 ↦POMATES.

h ¶Nisi de iure. Refert & sequit Alex. cõsi. xxviij. inc. visis et accuratè ponderatis. in iiij. co. v°. ad p̃dictorũ cõsir. in j. vol. & vide Ale. cõsi. xxiij. in iiij. co. ver. nõ em̃ põt. in ij. vol. Feli. in c. ij. in vj. col. & in xx. col. de prescriptis. Cepo. consilio lxix. in vltima columna. & Barba. consilio. xcix. & consil. cl. & consilio l. in xij. columna. in j. volumi. aliquid in simili per Felin. in c. cum causa. in ix. col. de re iudi. & c. inter monasterium. in ij. colum. eodem titu. Barba. in simili consilio xxvj. in viij. columna. in ij. volumi. Roma. consi. clxxx. in j. colum. & consi. cccxxxvj. in j. colũ. Cald. cõsil. cxviij. in j. col. & seq. & quando quis se in alqua dispositione refert ad aliquid quod nõ apparet, an dispositio vitietur, vide Feli. in c. ij. in iiij. col. & sequen. de rescrip.

i ¶In cessionarium. Adde inquantum Alex. tangit de villa, quæ promisit purgare riuum ꝙ illam sequitur Bal. consi. lxxviij. lib. iij. & inquantum tangit ꝙ stante statuto ꝙ debitor debeat capi ad instantiam creditoris ꝙ poterit capi ad instantiam cessionarij. quod idem consuluit Roma. consi. cxlij. etiam absq; eo quod citetur: quod facit ad dicta hic per Alexan.

intelligantur repetita[a] in alio. Dic aut est vna clausula generalis per se: & dic vt dixi in l. talis scriptura. in fi. ş. eo. Aut est quædã qualitas accessoria vni capitulo: et illa an intelligat repetita in alio: dic vt dixi in l. prætor. §. eritq; j. vi bo. rap. Quæro quid de rescriptis. Et dic vt l. si iudex. ş. de iudi. & extra de rescri. c. causam quæ. & etiam per gl. & ibi per Inn. circa quod vide remissiones ad Spe. quas dedi in l. talis scriptura. ĩ fi. ş. e.

1 ☞*Legatum collatum in uoluntatem hæredis si tibi uidebitur ualet.*

2 *Verbum uidetur iudicio tuo, uel si tibi placuerit, importat arbitrium boni uiri.*

Substantia cõtractus nõ põt conferri in uoluntatẽ alterius cõtrahẽtiũ: etiã puerba arbitriũ boni uiri denotãtia.

4 *Verbũ liberũ, uel plenũ orbitriũ, importat liberã uolũtatẽ.*

5 *Ille cui aliquid est commißum in liberam uoluntatem, potest miuste arbitrari, dum dolus abst.*

I sic legatum.[b] Valet † legatũ si in arbitriũ hæredis tãq; boni viri cõmittit. h. d. No. ꝙ verba hic posita importãt arbitriũ boni viri, nõ liberã volũtatẽ. Op. de l. senatus. §. legatũ. ş. e. Solue. Ibi fuit legatũ in liberã volũtatẽ. † Quęro qd de verbo, vt ꝛ Rñ. importat arbitriũ boni viri, vt l. fideicõ. la iij. de fideic. li. Quid de verbo, placebit? Rñ. idẽ l. Thais. §. soror. de fideic. li. et l. lucius. la j. iũcta l. fideicõ. e. ti. Quid si dico iudicio tuo, vel iudicio talis? Tex vt ꝙ ĩportet liberã voluntatẽ in l. Thais. §. lucius. † Quęro, qd ĩ cõtractibus? Rñ. substãtia cõtractus nõ põt cõferri in arbitriũ alterius cõtrahẽtiũ: et ꝙ verba ĩportãtia arbitriũ boni viri, vt l. qd' sępe. §. j. de cõtrah. emp. fallit ĩ dote, vt l. cũ post. §. gener. ş. de iu. do. & l. j. C. de do. pmis. Accidẽtalia cõtractus bñ põt cõferri ĩ arbitriũ alterius cõtrahẽtiũ, vt l. hęc vẽditio. de cõtrahẽ. em. † Ista aũt verba q̃ sapiẽt arbitriũ boni viri, si haberẽt determinationẽ ex alia dictione, põt ĩportare liberã volũtatẽ, vt si dicat: habeat liberũ arbitriũ, vel plenũ arbitriũ, vt l. fideicõ. §. q̃p̃q̃. j. ti. ij. † Quęro qñ vr cõmissum in liberã voluntatẽ, qd põt ille facere? Rñ. põt arbitrari qũ ovult et iniuste, vt l. cũ qdam. j. titu. j. dum tamen dolus malus absit. vt l. creditor. §. Lucius. ş. manda.

1 ☞*Relatiuum iunctum secundæ personæ, uel tertiæ quantitate expreßa, uel non, conditionem inducit: iunctum primæ quantitate expreßa demonstrationem: si non est expreßa conditionem.*

2 *Defectus debiti demonstrati sine quantitate facit deficere substantiam legati.*

Idem si debitori uel tertio relinquatur quantitate expreßa. secus si per debitorem creditori.

3 *Conditio proprie non est de præsenti.*

4 *Comes concedens alicui quicquid iuris habet in tali loco non ualet conceßio nisi appareat de iure concedentis.*

Si mihi.[d] Legatũ est inutile si relinquatur in tertia vel in secunda persona, siue quantitas exprimatur, sive non. sed in primò valet quantitate expressa: aliàs inutilè constituitur. h. d. secundùm Dyn. Vel aliter. Relatiuum † iunctum secundæ vel tertiæ psonæ quãtitate expressa, vel nõ conditionẽ inducit. sed iũctũ primæ quãtitate expressa, demõstrationẽ: si nõ expressa, inducit cõditionem. h. d. secundũ Oldra. Tu dic † defectus debiti demõstrati quãtitate non expressa facit deficere substantiam legati. Idem si quantitas exprimat, & ipsi debitori vel tertio relinquatur. Secus si per debitorem creditori. h. d. Si lego tibi decem[e] quæ debeo, licet non appareat ꝙ teneatur testator ad illa decẽ: tamen legatum valet. h. d. secunda pars huius §. Sed in primo casu ideo non valet: quia non apparet quãtitas, sed hic apparet. In textu ibi, lego, scilicet eidem Titio vt differat à casu præcedenti & sequenti. Quæro quæ est ratio differentiæ inter hos casus. Dicit glo. in vno casu loquitur testator per verba primæ personæ, in alio per verba secundæ & tertiæ. Idem Dyn. & Old. vt patet ex summario eorum. quod non placet: quia etiã in primo casu posset loqui testator per verba tertiæ personæ. Pone ꝙ ipse testator vocaret Titius, & diceret sic: centũ quæ debet Titius Seio legat. cõstat ꝙ valeret legatum. Dic ergo in prin. §. qñ quantitas nõ exprimitur: ratio est euidens, vt tex. dicit. In secundo quando debitor legat creditori quãtitate expressa grauat hæredem in quantitate, & sic substantia rei legatæ reperit: & tunc falsa demonstratio nõ vitiat. In tertio casu legat creditor debitori centũ quæ debet. tunc grauat hæredem suum liberãdo. Sed si debitũ nõ apparet: deficit substantia rei legatæ: ideo nõ valet legatũ. In quarto casu, si quis legat alicui qđ debet tertius: videtur legare actionẽ. quæ si nõ est, deficit substãtia rei legatæ, aliàs nil videtur legasse: vt euidẽter tex. dicit. Itẽ ꝓbatur in l. legaui. de li. leg. per tex. & gl. Op. relatiuum iunctũ verbo præsentis temporis vel præteriti, nõ facit cõditionẽ: vt l. Stichum. ş. eo. hic dicitur cõtrarium. qđ videbatur tenere Old. in summario. qđ truffa est. Veritas est † qđ nunq; de præsenti, vel præterito est cõditio prię: vt l. si ita stipulatus fuero hanc. de verb. obl. & tex. q appellat conditionẽ: & l. cũ ad præsens ş. si cer. pe. impropriè loquunt. vt hic sentit gl. no. Loquitur ergo hic de demõstratione, cuius defectus extinguit substantiam rei legatæ & per consequẽs legati sicut defectus cõditionis: ideo hic appellat eam conditionẽ. Op. ꝙ falsa causa non vitiat legatum: vt l. cum tale. §. falsam. de condi. & demon. So. hic erat talis causa, seu demõstratio quæ faciebat deficere substantiã legati. Ad idem l. si seruus. §. qui quinq; j. eo. Dy. † inducit[f] hunc §. in arg. quidã Comes[g] concesßit cuidam ecclesiæ quicquid iuris habebat in tali loco. Certè nil operat, nisi de iure cõcedentis[h] appareat: vt hic, & l. legaui. de li. leg. Inconcutudo enim impedit acquisitionem possessionis. & per cõsequẽs vsucapionis: vt l. iij. §. incertam. & l. locus. & l. si quis fundum. de acqui. pos. & de vsuca. l. si fur. §. incertam. secundùm Dyn. facit quod no. in Spe. de instru. edi. §. nunc autem. ver. ij.

1 ☞*Potestas eligendi mortuo creditore transit in hæredem. & sic in cessionarium.*

2 *Habens ius in re, putans habere actionem personalem pro re, uidetur legare respectiuè ius iuris.*

3 *Actio ex testamento concurrit cum conditione incerti.*

4 *Hæres conuentus à legatario ut agat, quod liberetur cedendo actionem: non ißi magna expensa requiratur.*

5 *Actio iudicatur mobilis, uel immobilis secundùm naturam rei, quæ in ea continetur.*

6 *Ceßio facta à minore qui habebat actionem, uel ad fundum uel ad cẽtum, quãdo ualeat.*

Si quis ita. In alternatiua obligat ipse si legatur quod debetur cogitur hæres ad cedendum: si legatur vna de rebus, cogitur ad agendum: si legatur vtraque res diuersis, cogitur hæres vtrisq; satisfacere in solidum. hoc dicit. Primò erat electio creditoris, & legauit quod debetur. In secundo erat electio debitoris, & legauit vnam tantum ex rebus. In tertio erat electio creditoris, & legauit vtranque rem diuersis. secunda ibi: proinde. Tertia ibi: quòd si quis. Not. † ex principio ꝙ potestas eligendi transit in cessionarium. Contra de l. si stipulatus. in principio. & l. finali. in principio, de verborum obligationibus. glos. nec hic, nec ibi bene sol. Dic, potestas eligendi non transit in cessionarium[i] vsuo creditore; sed eo mortuo transit ad hæredem, qui præsumitur voluntatem defuncti scire: vt l. si quis à filio. §. si quis plures. supra eodem. & sic postquam transiuit ad hęredem, cœpit illa potestas esse cessibilis: ideo transit in cessionarium, vt hic: argu. l. pater. §. quindecim. j. titulo ij. Pro qua sol. facit quod not. in l. j. C. qui pro sua iurisd. & per Gul. in l. j. ş. de offi. eius cui.

eius cui mã. est iurisd. videlicet merũ imperiũ postq̃ semel est delegatum, potest subdelegari. Præterea, legatarius in re legata dicitur hæres: vt l. id tempus. §. fi. de vsufca. ideo sicut in hæredem transit: ita in legatarium. Opp. ad secundam partem de l. cũ rem alienam. C. eo. & l. apud Iul. ş. fi. ş. eo. Sol. hic legauit respectu iuris ꝙ habebat prope rem, vel in re. Facit l. seruum filij. in prin. ş. e. Et no. ibi † ꝙ licet non haberẽ ius in re: si tñ putabã me habere actionem psonalem pro re, videor legare respectu illius iuris. Oppon. ꝙ † agatur ex actione ex testõ, vt l. j. C. cõia de leg. Sol. fateor ꝙ concurrit cum conditione incerti. Oppo. ad tertiam partem de p̃cedenti rñso. Sol. hic habebat electionem hęres: in præcedenti debitor. Opp. vt l. si Titius. j. titu. j. fol. ista intelligitur secũdũ illã. Quæro, vides ꝙ hæres cogitur agere. quod est notũ dicere: ago enim vt agas. Simile in l. cũ in plures. §. messem. ş. loc. & ş. ad l. Rho. de iac. l. ij. §. pe. & de acti. emp. l. Iul. §. pe. & ne qd in lo. pu. l. ij. §. idẽ Labeo. el. j. † Quæro ergo a vtrum in istis casibus ille qui conuenitur liberetur cedendo actionem. Glo. quod sic in d. §. idẽ Labeo. Sed fortè in casu huius §. si exigendo requireretur in magna expensa ad hęredem spectat labor, & sumptus secundùm distinctionem, quam habuisti is l. cum seruus. ş. eod. Vltimò per legem istam consului in q. vos scitis secundùm cõmunem opi. † ꝙ actio iudicatur mobilis vel immobilis secũdũ naturam rei, quæ in ea continetur: vt no. per Dyn. ş. de aut. tuto. l. potest. & per gloss. C. si aduer. transa. l. j. & in auc. de non alie. §. j. probatur C. de præd. mi. l. si ad resoluendã. Item scitis ꝙ minor non potest alienare immobilia sine decreto. Modo † quidã minor habeat actionem ad fundum, vel ad cẽtum alternatiuè: ecce sit actionẽ suã. Dixi ꝙ erat in potestate debitoris. Si em̃ soluet fũ dũ, nõ valet cessio, sed si soluet centũ cessio valet. Casus est hic.

a ↦POMATES. ¶Quęro ergo vtrũ de istis casib⁹ vide Mod. in l. apud Iulianũ. §. si Titi⁹. ş. e. & Ro. cõsi. ccxxix. in ij. col.

b ¶Si pater. Adde vt per Bal. consi. lxj. libro tertio.

Si pecunia. Debitor potest grauari onere fideicõmissi. hoc dicit.

Fideicõmissum. Circa istam l. distinguit Iaſ. de are. sic. Aut legatarius percepit, & agnouit legatum, & tenetur præstare, vt hic, & l. Imperator. j. titu. j. Aut agnouit, & nõ percepit. & tenetur cedere actiones. d. l. Imperator. j. tit. j. & lege si legatarius. j. tit. ij. Aut non agnouit nec percepit & non tenetur, sed remanet apud hæredem cum onore suo, vt l. si ab eo. j. de vsufru. le. Ita dicit ipse. Adde si hęres habet rẽ, tenetur eam dare: si esset apud legatarium, debet hæres cedere actionem, vt l. si seruus. §. qui margaritam. j. eo. tit.

Si quis testamento. Qui reliquit decẽ nõ videtur relinquere viginti. h. d. No. istam legẽ. Quæro: quid si bis noiauit decẽ an intelligantur eadẽ, decẽ an diuersa. Dic aut fuit vna oratio, vt Titio decem. Seio decem lego: & tunc intelliguntur eadem decem, vt lege eum qui. in princ. & lege stipulatio ista. §. eum qui. de ver. obl. Si verò fuerunt diuersæ orationes, vt Titio lego decem, Seio decem: tunc intellige de diuersis decem propter diuersitatem orationum & personarum, vt l. planè. §. sed si nõ corpus. ş. e. dixi in l. re coniuncti. j. de le. iij. Quæro vtrũ inter viginti & dena, sit differentia. Dic vt lege vbi fideiussor. de solu.

Apud Iulianum. Propter defectum facultatum, & propter Falcidiam fit legatorum diminutio pro rata. h. d.

Si fundum. Per legatum hæredis nõ aufertur dominium legatario defuncti. doc dicit.

Si seruo cõmuni. Vnus ex dominis põt legatũ factũ seruo cõmuni repudiare. h. d. An inter istos duos sit locus iuri accrescẽdi. dic vt l. Proculo. j. ti. j.

Stichum. Existẽte cõditiõe substitutiõis factæ legatario, legatũ trãsit in substitutũ. h. d. Opp. & videtur ꝙ succedat cõstitutio, & faciat eũ liberum, vt l. ij. C. si mã. ita fuerit. Glo. ponit plures so. Dic scdm Pe. c̃ptũ ad propositum ꝙ hic nõ succedit cõstitutio: ideo qa testõr disposuit qd futurũ esset de seruo post tẽpus. Sed cõtra hoc op. qa testator nõ põt facere qđ cõstitutio nõ habeat locum, vt l. nemo põt. ş. eo. Rñ vt ibi no.

1 ☞*An legata arbore, cedat solum ubi est arbor.*

Qui fundũ. Qui excipit ædificiũ videtur excipere solum in quo consistit in dubio: & per rem legatã debet hæredi cõstitui ius eundi, sicut si ibat testator. h. d. Op. quando testator sensit de superficie, nõ potest deberi iter & actus: cũ res sua nemini seruiat, vt l. j. ş. cõia præd. Sol. dicit gl. tunc nõ esset propriè seruitus, vt l. Olympico. de ser. vr. præ. Oppo. prout testator sensit de solo. Nam seruitus ipso iure, nõ est cõstituta, vt l. seruũ filij. in fi. ş. eo. Glo. fatetur cõtrarium, & tex. ex po[b] ne vt in gl. Materiam huius §. dixi plenè in l. j. j. de ser. leg. Glo. inducit in arg. † pro eo qui legauit arborem, ꝙ videatur solũ legare cui cohæret: & viam. Hoc est verũ quando legauit nucẽ, hoc est arborem ratione fructuum. secus si legauit ratione materiæ qua volũtas testatoris nõ porrigitur ad fundum, vt l. ligni j. ti. ij. Idem inducitur ad quæstionem de eo qui excepit arborem, & fuit incisa, & postea pullulauit. De qua in l. obligationum ferè. §. placet. j. de act. & ob. & ibi glo. de dã. infec. l. damni. ş. si is q vicinas. & ibi dixi plenius.

1 ☞*Si testator legando uxori dixit, lego tales res quæ ualent ducenta, siue plus, siue minus ualeant, non potest nec ipsa petere suplementum, nec hæres detrahere.*

Si libertus. Vnus ex hęredibus in specie hæreditaria grauatus: pro portione sua tantum grauatus videtur & in re æstimatio testatoris nihil operatur. h. d. Opp. de l. ab omnibus. in prin. eo. so. Ibi fuit grauatus in specie nõ hereditaria: quo casu videtur grauatus in solidum: hic in specie hereditaria: quo tenetur pro portione sua tantum, vt hic, nisi esset aliquid indiuiduum legatum. vt libertas, vt l. cùm quasi. ş. si plures. j. fideicom. li. sed si grauatur in specie non hæreditaria, sed ipsius hæredis vel alterius, & tunc similiter tenetur in solidum, vt j. e. l. si tibi. hõ. ş. j. secundum quòd ibi Dy. intelligit. licet quidam cõtra, vt ibi dicam. Et hoc ponit Gul. in lege auus. suprà, de pac.

1 Dy. † inducit finem huius §. ad quæstionem. testator veniẽs ad mortem reliquit vxori certas res quas æstimauit ducentis ꝙ si valent plus, hæres non potest detrahere, si valent minus, nõ potest vxor petere quòd sibi suppleatur, per istam l. et l. cùm pater. §. pater qui filio. infrà, titu. j. quia ista æstimatio nil operatur, secundùm Dy.

Titio fundũ. Liberatio habetur pro solutiõe etiã quo ad cõditionẽ implendã. h. d. Circa hoc vide l. Iulianus ait. de condi. & demon. & quod ibi dixi.

Si Titius. Dominiũ quod erat apud defunctũ transit in legatarium, etiã si defunctus ignorabat & possessio apud eum non erat. h. d. Not. bonum casum & bene. Hic dicitur si hæres nõ repudiauit. innuit ergo ꝙ possit hæres repudiare. contra de l. si partem. §. si per fundũ. quẽad. ser. amit. fol. gl. [illegible] Quæro. not. ꝙ in ea dist. primò & non bene: quia ante aditã hæreditatẽ nullum ius habet repudiãdi. Dicit ergo gl. ꝙ hic non dicit ꝙ repudiatio teneat: & ꝙ ita est verum ꝙ repudiare nõ potest. Casus est in l. liberto ocluagin[illegible] ta. j. de bo. li. dixi in l. si mihi & tibi in prin. ş. cod.

b Si paterfa. [b]Repetitio facta à substituto impuberis habet locum si legata non cœperunt deberi ab instituto. h. d. Primò legauit hic alicui fundum: postea à substituto pupilli reliquit eidẽ fundũ ꝙ nihil operatur, vt in primo casu. Opp. j. ad l. fal. l. j. §. interdũ. vbi etiam relicta sub conditionẽ [illegible] pupillo debentur à substituto ex persona pupilli: non ex persona substituti. Respõ. ibi non fuit facta repetitio per testatorẽ expressa. Vnde non intelligitur tacitè, licet secus sit in substituto vulgari: vt dixi in l. licet ş. e. Hic verò fuit facta repetitio expressè: & hoc quod dicitur hic in gl. super verb. legata. de tacita repetitione intelligamus. hoc est vt substitutus teneatur tanquã hæres pupilli: non quod videatur repetitum ab eo. Vnde exponesic. Dicit glo. expressa id est, ex secundis tabulis, sed ex tacita, id est, vt hæres pupilli. Vel dic quod etiã habet locum tacita repetitio quãdo succeditur ex tacita vulgari, vt l. qui fundum. §. qui filiũ. j. ad fal. Oppo. de l. seruo. §. si ab impubere. j. eo. solue vt in gl. Vel dic ꝙ concordet cum isto §. secũdùm Dy. Oppo. de condi. & de l. non ad ea. sol. vt in glo. vel dic secundùm Dy. ꝙ l. cõtraria loquitur quando ab eadẽ persona & eodem gradu relinquitur: hic à diuersis, & diuerso gradu.

1 ☞*Qualiter intelligatur cũ Papa scribit, quel omnes, uel alter ex his debeat exequi.*

His verbis. Hæc verba vobis vel alteri vestrum: intelliguntur si omnes non supersunt. hoc dicit. Effectus est quod si vnus superuiuit habebit totũ ex dispositiõe defuncti, non ex iure accrescendi: & sic nõ sustineret onera, col-

legatarij.& vide glo.quæ dicit ex ordine literæ hoc colligitur.fa
cit ꝙad q.Papa cõmittit quæstionem pluribus ꝙ vel omnes vel
alter ex his debeat expedire vel per formationẽ cõceditur priori
bus vel vni ex his:quod intelligitur si omnes haberi non pote-
rant:& sic debeat præcedere discussio.Facit l.Pedius.in fi. ś. de
arbi.& l.non distinguemus.§.cùm in plures.ś.eo.tit. Sed hoc est
contra casum extra,de offi.dele.c.cum in plures.li.vj.Dic vt di-
cam in l.hæredes mei.§.j.j.ad Trebel.

Cùm statuliber. Defectus conditionis libertatis va
lidat legatum seruí.h.d.cum §.seq.

☞An pro re legata sub conditione incontinenti posita egi.

NOn quocunque. Si res ex causa lucrati-
ua nobis debita ad nos
peruenerit sub spe recedendi alia actio ex causa lucra
tiua cõpetẽs non perimitur.h.d.Op.de l. cũ rem alie-
nam.C.de leg.Sol.vt in gl.†Quæro vtrum possim agere pro re
legata incõtinenti:an habeam expectare conditionis euentum?
Glo.ponit hic duas opi.vnã ꝙ agã statim : aliã ꝙ agã re mihi ob
lata.Dy.tenet vltimã per tex.huius l.ibi,existente cõditione age
re potero &c.Nõ obst.l.cũ quis.§.q hoiem.de sol.quia ibi ille q
soluit erat debitor in genere.Ita dicit Dy.Idẽ tenet Pe.per l.Ne
ratius.ś.de condi.inde.sed gl.in l.inter stipulantem.§.si rem.j.de
verb.obli.determinat ꝙ statim possit agi.lac.de Are. distinguit,
aut volo statim agere ad estimationẽ illius dubij euentus,& pos
sum:ar.j.fa.erci.l.itẽ Labeo.in fi.& l.se.& l.j.§.si hæres.j.ad Tre.
Aut volo agere ad totale interesse,& nõ possum nisi existẽte cõ
ditiõe,vt hic.qd placet. & ita loquit̃ iste text. vbi in primo casu
innuit ꝙ statim possum agere.in secũdo dicit existẽte cõditiõe.

Si ex bonis. Regula Catoniana cessat quando impedi
mentũ subest verè:nõ tñ iuris fictione.h.d.
Quæro:vsucepi rẽ minoris quã postea restituí : aliqs legat mihi
illã rẽ quã vsucepit:vtrũ valeat legatũ.Rñ.ꝙ sic.Op.de l.mea res
j.de cõd.& de.& j.de reg.Cato.l.j.& l.cętera.§.j.ś.e.Sol.licet ecẗ
verè mea,tñ tũc fingebaẗ nõ mea : nõ emẽ vsucepisse vł is à quo
auferrí põt,vt l.nemo.ś.de rest.ĩ inte.facit l.seruũ filij.in prin.ś.e.

☞Vsusfructus quãdo reuertitur ad proprietatẽ dominus acquirit ex causa lucrativa.

Fundus. Quatenus ex re ad me ex causa lucratiua perue-
nit:eatenus actio ex alia lucratiua permittitur.h.
d.†No.ꝙ quando vsusfructus reuertitur ad proprietatem.dicit
dominus proprietatis acquirere ex causa lucratiua. Materiã istã
de duabus causis lucratiuis videbitis ĩ l.Męuius.§:duobus.j.ti.j.

Iulianus. Quo titulo peruenit ad me ancilla,eodem titulo
dicitur partus peruenire.h.d.

☞Cessio facta uni quando possit fieri alteri.

QUi Caium. Si duobus separatim cõtra singulos ex
duobus reis actio legeẽ : hæres cuilibet
insolidum satisfacere cõpelletur:licet ex actione vnius facta per
testatorem vtriusꝗ legatum perimatur.h. d. Rationem huius §.
habuistis per gl.in l.si sic.§.fi.ś.eo.Op.j.ti.j.l.si Titius. Sol. ꝙ hic
hæres habebat electionẽ conueniendi quẽ volebat : ibi erat ele-
ctio debitoris,vt no.ś.eo.in l.ꝙ si quis.secundũ Dy.& hoc pro
ut contrarium vadit ad primam partem.§.sed prout opp.ad fin.
Dic ꝙ ibi in solutione debitoris,hic in liberatiõe facta per testa
torem per quã præsumit̃ mutatio volũtatis.Ia.de Are. † inducit
hunc §.ad q.ꝙ si cessio facta est vni,nõ põt fieri alteri,vt hic, &
j.ti.j.l.qui duos.Dic quandoꝙ super actione sit talis cõtractus,
ex quo conferẽ vtilis.vt in casibus no.in l.j.C.de act.& oblig.C.
eo.l.ex legato nominis.& tunc non põt fieri cessio alteri vt vti
le trãsferatur. Ita loquit̃ hic,& d.l.qui duos. Sed in directa quæ
remanet apud cedentẽ quæ nõ põt trãsferrí ꝑ cessionẽ,posset a-
liquis constituí ꝓcurator in rem suam,& haberet effectũ:ga põt
ei solui præterꝗ in casibus nota.in l.iij.C.de noua.Vtilis autem
semel translata in vnum,in aliũ amplius trãsferrí nõ põt, vt no.
in l.emptor.C.de hæ.vel ac.vẽ.Probaẗ in l.j.§.de illo.& l.ex asse.
j.ad Tre.Si verò nõ esset trãslata vtilis ex primo cõtractu posset
alteri cedi,sicut res vendita anteꝗ tradaẗ põt alteri vẽdi,& trãs-
ferrí dominiũ:quod enim operaẗ traditio in rebus corporalibus,
illud operaẗ cessio in actionibus,vt no.in l.fi.C.qñ fis.vel priua.

Cùm mihi Stichus. Si vna ex rebus alternatiuè
debitis, ex causa lucratiua
efficiatur mea:aliam petere potero.h.d. Quæro vtrũ hæres pos-
sit mihi soluere æstimationem eius qui factus est meus . Respõ.
sic si cius erat electio.ś.hęredis.vt l.stichũ.ĩ prin.& ibi no.j.de so.

Itius. In re quę nõ potest ad oculũ demonstrari duę
causæ lucratiuæ possunt concurrere.h.d. Hoc
verum si legauit partem simpliciter,nõ facta,aliqua de
monstratione:aliàs secus,vt in l. Mæuius.§.duobus.j.tit.j.

1 *☞Conditio quando est implenda ex re legata,an prius pertur legatum quam impleatur conditio.*

2 *Legatum sub conditione de aliquo dando uel faciendo,dicitur modale,& non conditionale.& in summario.*

3 *Stipulari alteri quis potest,si stipulatur sibi recipienti nomine alterius.*

4 *Stipulari alteri quis potest quando sua interest.*

5 *Cautio de implendo modum præstatur hæredi.*

6 *Legatum remanet apud hæredem cum onere suo si legatarius non uult agnoscere.*

EViusmodi. Legatum sub conditione si cauẽ
rit de aliquo dando vel faciendo
assimilat̃ legato:cui in vim modi vel fideicõmissi o
nus imponitur.h.d.Op.secũdũ hoc legatarius grauat̃
de cauendo anteꝗ habeat aliquid à testatore: & sic q nõ hono-
ratur.grauatur.contra l.ab eo.C.de fideicom.melius ad propos
tum in l.fideicommissum.ś.eo.Sol.glo.ꝙ hic prius potest petere
centũ ꝙ caucat,vt l.pe.C.ad l.Falci.& l.pe.& l.mulier.§.j.de cõ
di.insti.not.bene. Innuit ista glo.†ꝙ quando conditio est implẽ
da ex re legata prius potest peti legatum ꝙ impleatur conditio:
& sic est nouus intellectus ad l.pe.C.ad l.Fal.Doc.in d.l. pe.di
cunt ꝙ imò illud prius soluẽt:& sic implebiẗ cõditio,sed postea
quod plus est datũ repetere poterit.sicut dicũt Canonistæ de eo
qui iurauit se non repetiturum vsuras,iuxta c.debitores.de iure
iu.& no.Cy.in d.l.pe.Istud qd̃ gl.dicit nõ placet doc.quia semp
cõditio debet primò impleri,vt l.q hæredi.in fi.de cõdi.& de.&
l.ij.C.de his quæ sub modo.Itẽ mihi placet ꝙ doc.dicunt in d.l.
pe.ꝙ prius soluatur totum.Nam cũ lex fal.refecet ipso iure, vt l.
lineam.et l.Plautius.ad l.fal.sufficit ꝙ soluatur ꝗtũ permittit lex
fal.Remanet ergo adhuc cõtrariũ factũ primò.Gl.sol.hic ꝙ hic
2 nõ grauatur si non vult,si spontè vult cauere põt. † Tu dic me
lius ꝙ istud legatũ nõ dicit relictũ sub cõditione,sed sub modo.
Nam cũ quis non admittit̃ ad petẽdum,nisi præstet cautionẽ de
implendo modo,vt l.si tibi legatũ.j.ti.ij. si testator hic exprimit
ꝙ caucat:exprimit ꝙ à iure tacitè inerat,& per modum quo ine
rat:ideo non est relictum cõditionale.hoc text.dicit in l. quibus
diebus.§.Termilius.de cõdi.& demon.& hoc est quod hic dicit
quẽadmodũ quod alicui legaẗ vt ex causa fideicõmissi restitua
tur &c.Op.& videẗ ꝙ ista stipulatio nõ valeat:ga promittit̃ hæ
redi de dãdo alteri,sed alteri stipulari &c.vt l.stipulatio ista.§.al
teri.de ver.ob.Hug.dicit ꝙ illi alteri cauebit:quod est cõtra tex.
3 huius l.vel dic dicit gl.†ꝙ hæredi debet caueri ita ꝙ valeat,si ibi stipulãti pro illo cuius interest.& ista satis est bona.Vel dicẽ
cundũ Ia.de Are.nõ est curandum an valeat,vel non: quia cõ
ditio debet impleri.licet effectum nõ habeat,vt l.Męuius.de cõ
4 di.& de.quod nõ placet:ga nõ est cõditio,vt dixi ś.Dic† ergo ꝙ
satis est si hæredi caueat simpliciter cuius interest,vt volũtas de
functi impleatur,licet cõferaẗ in aliũ,vt l.Titio cẽtũ.in princ.de
5 cõdi.& de.ideo semp leges dicũt ꝙ cautio† de implẽdo modum
præstatur hæredi,vt dicit l.si tibi.cũ si.j.ti.ij.dixi plenè in d.l.qui
6 bus diebus.§.Termilius.de cõd.& demõ.†Quęrit gl.quid si iste
legatarius primò nõ vult agnoscere legatũ?Rñ.ꝙ non cogitur,
sed remanet apud hæredem cum onere suo,vt l.si ab eo.de vsu
fru.le.dixi in l.fideicommissum.ś.eo.

1 *☞Dispositio huius §.q, habeat locum si legatarius à quo res est relicta eam legat. Legatarius inre legata habetur loco hæredis.*

2 *Si debens mihi rem ex stipulatione ex causa lucratiua eam mihi legat, semel tantum debetur.*

Si Sempronius. Duæ causę lucratiuę ex ꝑsona duo
rũ q habenẗ loco vnius iudicant̃,ac
si ex testõ vnius ꝓcederẽt.h.d.Op.de l.planè.ver.sed si duorũ.ś.
e.So.ibi fuerũt testamẽta duorũ penitus diuersorũ : hic duorũ q
habenẗ loco vnius.ś.defuncti,& hæredis.Op.de l.qd ergo.§.j.ś.
e.So.ibi fuit relictũ à diuersis hæredibus penitus:hic à duobus
1 quorũ vnus succedit loco alterius.†Quæro quid si legatarius à
quo res relicta est,legat eã.Videẗ ꝙ nõ habeat locũ iste §.ga ipse
nõ reꝑsentat ꝑsonã defuncti sicut hęres:cõtrariũ puto:ga q̃ ad rẽ
2 lega.loco hęredis est,vt l.id tꝑs.i fi.j.de vsuca.† Quęro qd si ille
q mihi debet rẽ ex stipl'one ex cã lucratiua mihi legat eã?Rñ.idẽ
ga vtraq; cã lucra.ab ea.ꝑsona ꝓcedit.Fa.j.ti.ij.l.iij.§.si rẽ.qd no.

Si cui. Debitor generis re obligata peremptа liberatur.h.
dicit.Opp. quòd in legato generis fit electio legata
rij,non heredis,vt l.legato generaliter.ś.eo.Sol.glos.qd̃ hic seruí
non erant in patrimonio.qd̃ tenet Dy.& omnes.Rõnem ponit
glo.in l.heredes.ś.fa.her.§.si incerto. Aliam dedí in l.legato.& il
lum passum ꝙ qñ seruí non sunt in patrimonio electio est hære
dis,probat iste §.melius cẽ alibi.

1 *☞Actio ex testamento durat ad rem si res est tradita non perfectè.*

2 *Actio ex testamento habet instar bonæ fidei.*

1 **Aedes quibus.** † Actio ex testamento durat ad rem
si res est tradita non perfectè.hoc d.
No.qd̃ ibi dixi in summario.Opp.& vł. qd̃ ędes transeũt cum
iure seruitutis.vt l à Titio.j.de sur.So.intellige quòd hic fuerunt
legatę sub conditione:ita qd̃ aliquo tpe fuerunt heredis.dicit gl.
Oppo.ꝙ agatur de dolo,vt l.& elegãter.§.non solũ.de dolo.Hu
ius timore Dy.ponit illam totã distinctionẽ gl.in §.nõ solũ ꝑal-
le.ꝙ doc.examinãt in l.exhibitiõis.C.ad exhib.Ego pono plenè
in l.Iulianus.§.j.de ver.ob.quantum ad propositũ dic ꝙ contra
2 riũ loquit̃ quãdo res erat debita ex cõtractu stricti iuris,hic † de
betur ex testamẽto ꝙ habet instar bonæ fidei,vt l. in minorum.
C.ex qui.cau.in inte.resti.nõ est ne.cõtra de l.si hæres generali
ter seruum.j.eod.So.ibi debet exponi de dolo,i.ex testõ nomine
doli.Fací plenè qd̃ videbitis in lege Mæuius.§.fundo.j.tit.j.Et
no.ex ista lege qd̃ habeo rem,& ipsam tñ peto:ga non est plenè
tradita.quod plene dic,vt d.l.Iul.§.j.de ver.ob.

1 *☞Duæ actiones ad eandem rem competentes, quæ non sunt contrariæ,nec electione tolluntur,possunt simul cumulari.*

QUi seruum ex testamento. Qui rem le-
gatã sibi e
mit,debet habere rẽ,& pretiũ.nõ soluere.ꝙ si soluerit potest re
petere medijs cõpetẽtibus hic expresis.h.d . primò loquitur qñ
res nõ erat tradita,nec pretiũ solutũ.Secundò,quãdo pretiũ erat
solutũ.& res nõ erat tradita.Tertiò quando pretiũ erat solutum,
& res tradita,secũdũ Dy.Secũda ibi,ꝙ sꝰptio.Tertia ibi,ꝙ si iu
dicio.Oppo.qui emit seruũ sibi legatũ emit rẽ suã:ergo nulla est
emptio,vt l.suæ rei.de contrahen emp.& sic ex empto non po
test agi.So.dic ꝙ erat legata sub conditione,vel in diẽ,& sic erat
res testatoris secũdũ vnã lec.Vel dic ꝙ erat legata res hæredis:et
sic nõ trãsiuit dñiũ in legatariũ,vt dixi in l.si hęredis seruus.ś.e.
& istam tenet gl.hic in j.gl.Aduerte ꝙ in hoc prícipio est varie-
tas:quía quídam intellígunt quod hic legatarius emit ab hære-
de: quídã ꝙ emit ab ex traneo,vt dicam in glo.magna . Quæro
super prima parte qualiter formatur iudiciũ,vt absolutio sequa
tur à prætio.Dic vr in glo.super ver.ex vendito.secunda est cla
ra.Ad tertiã partem op.ꝙ debet agi ex empto,non ex testõ, vt l.
cui res,de ac.emp.& l.fundo.j.ad l.fal. Huius timore iste §. legi
tur duobus modis.Primò ꝙ legatarius egerat ex empto,& pere
gerat:quia consecutus fuit rem.secundò modo ꝙ egerat , & nõ
peregerat.Istæ lect.tanguntur in glo.parua super verb . actum.
& in glo.magna Item prima lec . variatur tribus modis . Primò
contraría loquuntur quando quis emit ab hęrede.hic verò emit
legatarius ab extraneo.Huic contra dicit litera in prin . quæ di
cit ab hęrede emit,sed pũctua post dictionẽ hærede , & cessabit
contrarium. Item huic obstat ꝙ in fi.dicit ꝙ hominẽ actoris nõ
facit:ꝙ tãtũ hæredi cõuenit.Rñ.vt in glo. tenẽdo istã lect . Item
huic lec.obstat ś.in ver.ꝙ si pretio,si enim nõ emísset.ab hęrede
nõ posset eum cõuenire ac si esset euictus. Huius timore gloss.
in l.fundo.j.ad l.fal.intellígit ꝙ in prima & tertía ꝑte hic ab ex
traneo emit.in medio emit ab hærede.Certè licet in se sit verum
ꝙ quando ab extraneo emo;hęredẽ cõuenía ex testõ,vt l.planè.
§.qd̃ si rem.ś.e.Tñ ista variatio hic non placet:quía totus iste §.
vł loquí in vno casu.Variatur ergo ista lec.alio mõ,ſ.qd̃ in toto
§.emit ab hęrede.& qd̃ hic dr̃ agit ex testõ,expone,i.ex empto.
occasione testamenti.qd̃ etiam verum est in se.& hoc tenet Ia.
de Ra.Tamẽ non est de mẽte huius litere quę facit differẽtiã in
ter actionem ex empto,& actionem ex testõ.Vnde ista lec.in fi.
glo.ibi,vel dic plenius.variatur tertio modo,ſ.ꝙ agaẗ ex testamẽ
to,& petit legatarius illud ꝙ habet;quía non videtur habere ex
causa legati,nisi rehabeat pretiũ, & quod in tex:dicit̃ hominem
actoris fecerit.expone,i.factũ ex cã emptionis:& ex causa lega-
ti sibi dimisit.& ista est vera.Declaro si ego habeo rem ex cau-
sa emptionis quæ mihi legata est:ego possum cõstituere in ani
mo meo rem habere ex causa legati,& agere cõtra te ex empto,
quasi mihijpsi euicerim.Ita loquit̃ l.fundo
infrà,ad l.fal.& l.cui res.de act.emp . Item
possum sicut ipsam rẽ habeo ex causía em
tionis,velle me habere ex causa emptionis
nec mutare titulum in meipso:& tunc ago
ex testõ:quoniam non videor habere rẽ mi
hi legatam,cũ non habeo ex illo ti.ita loqui
tur iste finis.Secunda lec.principalis in isto
versic.est ꝙ legatarius egerat ex empto : &
non peregerat:quia non erat lata sententia,
nec facta solutio.postea cognoscens rẽ sibi
legatam proponit actionem ex testõ , licet
de iure non potuerit. Dicit glo . tamen non
debebit absolui,nisi pretiũ restituat , & ho
mínem actoris fecerit.Ista lect . ponitur in
glo.magna ibi,siue etiam proriè , & tangi
tur in præcedenti glo.vide eam.Hoc quod
gloss.dicit quod de iure non potuerit agi.
Reprehendit Dy . vt colligitur per eum in
c.nullus pluribus.de re.iu.li.vj. Vnde dicit
1 † quod quando sunt duæ actiones compe
tentes ad eandem rem quæ nõ sunt cõtra-
ríæ,nec electione tolluntur,& absolutoría
lata in vna parít exceptionem rei iudica-
tæ in alía admittitur cumulatio. & alle.istũ
§.& sic innuit,& bene quod de iure possit
proponi vtraque actio.Nam exactione fa-
cta ex vna non contingit liberatio ex alia,
vt hac l.patet.Et ad prædicta alle.Cy.hunc
§.in l.edita.C.de eden.circa finem sui.

1 *☞Lega.factũ à uiro uxori ꝙ uidetur factũ ato cõpensádi.*

2 *Legatum factũ à patre filiæ qui primò dotauit,quãdo uideatur factũ animo cõpensandi.*

3 *Legatũ à patre filiæ qui primò dotauit,& tradidit quãdo legatũ ualeat , & debeatur. Legatũ quãtitatis factũ à debitore sub specie q̃ nõ uidetur factum animo cõpensandi.*

4 *Legatũ si primò fit à primo patre,& postea dotat,quando ualeat & debeatur.*

5 *Legatum à socero genero cui dotem promiserat,quando ualeat.*

a **Cùm pater.** ªsi pr̃ primò dat ꝓmittẽdo, postea legat,ᵇ
vł ꝓ dote.legare.h.d. Op.ᶜde l.cũ pr̃.ś. de
c iure do.Rñ.qñ agũt separatim loquit̃ ibi:qñ simul cõcurũt, ha
1 bet locũ iste.§.vt gl.†Op.de rei vxo.act.l.j.§.sciẽdũ.Sol.aliud in
patre q legat filię:aliud ĩ víro q legat vxori.Et dicit gl.ꝙ hoc iõ
ga pr̃ ad dotãdã filiã teneẽ ex legali disꝑositiõe, & sic ex necesꝑ
sitate. Vñ id ꝙ relinqt,vł relíquere aío cõpẽsãdi,sed maritus te-
neẽ vxori ad dotẽ,ex ꝓprío cõtractu liberaliter facto. de q̃ j.ti.j
d l.creditorẽ.& l.si cũ dotẽ.§.si pr̃.so.ma.Op.extra gl.ªde l. si pr̃ ꝓ
filía.j.de colla.do.Hic tex.sol.dũ dicit eadẽ cẽtũ,sed gl. dicit qd̃
hoc ĩ dubío ꝓsumit̃,vñ cõtrariũ remanet.Dic ergo ꝙ pr̃ legauit
q̃titatẽ,& q̃titatẽ ꝓmiserat:ibí aliud legauit q̃ ꝓmiserat:puta ꝓ
miserat ꝑciẽ:& legauit q̃titatẽ vel ecõuersо.Et ita istã legẽ in-
2 telligo. Dic ergo†qñ pr̃ primò dotat ꝓmittẽdo, scdò legat et ex
primit se ꝓ dote legare,& nõ teneẽ hęres nisi ad alterutrũ,vt hic
& l.Titia.ś.q iuita.j.tit.j. Aut nõ exꝑsit:& tũc aut legauit aliud
q̃ ꝓmisit,& debet habere vtrũq;,vt l.si pr̃ ꝓ filia.de col.dot. Aut
legauit illud idẽ,vł tãtũdẽ:& ĩ dubío vñ legare aío cõpẽlãdi , &
debet eẽ cõtẽta alterutro,vt hac gl. & l.si cũ dotẽ.ś.si pr̃.sol.mat.
3 †Quęro qd si pr̃ priò dotat tradẽdo,& postea legat . De hoc vñ
casus j.ti.j.l.cũ pr̃.§.pr̃ filię.Doc.vt Ia.& Old.dicũt,qñꝙ postea
legat ipm corpus hr̃ditariũ,aľs dotale ꝙ erat traditũ.qñꝙ legat
dotẽ.simplr̃ Prío casu v; legatũ,& filię debeẽ ęstimatio : ga ei vñ
relicta res aliena,vt d.ś.pr̃ filię.Scdò casuv; legatũ nõ ꝙ aliqdvl
tra filia cõsequaẗ,sed hoc operaẗ:ga dos tãꝗ legata nõ venit in
collatiõe.Ita ĩtelligũt l.Titia.ś.q iuita.j.ti.j.& ar.l.filiã.la ij.et ar.
l.à pr̃e.C.de coll.Sí verò legaret aliud à dote,& corpore rei do
talis:tũc valet legatũ,et id ñ cõferret:dotẽ verò cõferret,vt l.filię.
C.de col.& j.de co.do.ꝓ totũ.De ĩtellectu mẽ d.ś.pr̃ filię.dicã ibi
4 dẽ.†Quęro qd ecõtra si priò legat postea dotat?Rñ.si priò lega-
uit noíe dotis,& postea dotat,vr̃ de priò legato dotata,vt l.Lu-
cius.la.j.j.tit.j. et C.e.l.filia.Sí verò priò legauit simplr̃, scdò do
tat:tũc deberet habere vtrũq;:ar.qnquagĩta.ś.de pb.& ꝙ no.in l.
5 planè.ś.j.ś.e. † Quæro in casu huius §.quid si pater nõ legauit fi
lię,sed ipsi genero cui ꝓmiserat .Rñ.aut legat noíe dotis, & non
valet:ga legat creditori suo nisi contineat aliquod cõmodũ, vt l.
creditori.& l.seq.ś.eo.Sí verò nõ legat nomine dotis,sed simpli

a ꝓP . PAV . Pª
¶Cũ pater.Vide Cõ.
cõl.xviij.ici.fine di-
sputatiõe.et de mate
ria isti⁹ §. vide q̃ scri
psi ĩ l. si cũ dotẽ. §. si
pater.solu.matri.

b ¶Postea legat.Ad-
de vt ꝓ Pau.de cast.
cõsi.lxiiij.& an cum
au⁹ legat nepti dotẽ,
& pr̃ postea illã do-
tat,vł eãdẽ legat, an
videat feciſſe aío cõ
pẽsãdi,vidẽ Ang.cõl.
lxxviij.bal.cõ. cccc-
lvj.li.iiij.et ſcꝗtũ ale-
tãgit si pr̃ priò dedit
mille in dotẽ secũdo
mille,aliꝭ mille non
exactis,an videaẗ pr̃
velle cõpẽsare.Adde
an eo casu q̃ pr̃ dat fi
lię,pl⁹ scdò marito,si
ex eo nõ extẽt liberi
& moriaẗ filia:an il-
lud ꝙ pl⁹ dedit scdo
dẽat ꝓtinere filiꝭ pri
mi mr̃imoníj, vel ad
patrem,Bal.cõsi.cc-
xcviij.libro ij.

ꝓP . PAV . P.
c ¶Op.Vidẽ.cõ.cõ.xx.
fc.testõr leg.post pri.

d ¶Op.extra gl . Sępe
numero consului in
hac materia: & vide
Lu.ro.in cõsi.cel. Et
vide Lu.ro . in cõsil.
cclxxvij.And.Barb.

a ☞Per ſacramentum. Adde Fede.cõſi.xiij. Pau.de Ca.ſl. inſtrumenta.C. de fidei.& ibi qd de amiſsione literarum cambij: & inquantũ Alex. ponit de bannito occiſo cuius bãũ non erat cancellatũ,& tñ ſoluerat bannum, adde Bal.cõſi.xxxj.li.iiij. Pau.de Caſtro. cõſi. xxxiij. & xciij. Ange.conſi.ccxxxvij. ✠P. P A V. P.

b ☞Si Titio. Vide Comen. conſi. xxxv.& inferius ver.vij caſus eſt qui ponitur vide Comen. conſi.cxiij. colum.iiij.

✠ Intellectus l.ſi qs Titio.ff.de vſufr. accre.

citer:tunc gener debet habere vtrunq;. nec videtur relictum animo compenſandi,vt l. creditorẽ.j.ti.j.et l.j.§.ſciẽdũ.de rei vxo.act.

☞*Stante ſtatuto q, debitor non cogatur ſoluere creditori, niſi creditor reddat inſtrumentum cancellatum.q,ſufficit creditorem liberare debitorem ſi amiſit inſtrumentum.*

Amiſsio inſtrumenti probatur per ſacramentum.

Creditor an teneatur reddere inſtrumentum debiti debitori de iure communi.remiſsiuè.

Si ita. Conditio de inſtrumentis reddẽdis continet in ſe etiam liberationem præſtari quod ſolum ſufficit ſi inſtrumenta reddi non poſſunt.h.d. Oppo. de l. ab omnibus.§.in teſtamento.j.eo. Solue vt ibi.Op.de l.Labeo.ff.de pact.Sol. Dy. per redditionem inſtrumẽti liberatur quis ope exceptionis:ideo non ſufficit niſi liberetur per acceptilationem, vt hic. Iſte §.facit ad

1 q.† Statutum eſt in ciuitate q debitor non cogatur ſoluere, niſi creditor reddat inſtrumentum cancellatũ. Certè ſi creditor non habet:quia amiſit,ſufficit q debitorem li-

a beret,vt hic.Probabit enim amiſsionem per ſacramentum [a], vt

2 l.fi.C.de fide inſtru ſecundũ Dy.& Iac.de Are.hic. An† autem de iure communi creditor teneatur reddere debitori inſtrumẽtũ dic vt in l.diſſolutæ.de condi.ſine cauſa.C.& l.plures.C.de fide inſtru.& dixi in l.fullo vel ſarcinator.& l.qui tabulas.j.de fur.Vltimò aduerte ad principium §.quia loquitur quando quis iuſsit inſtrumentum reddi pro liberatione.Si ergo alia fuit cauſa ceſſaret diſpoſitio huius §.Exemplum, cùm perueniremus ad pacta inuicem,& tu díceres q pater meus promiſerat tibi decẽ ex cauſa mutui:ergo promiſi tibi illa decem ſi mihi inſtrumentum oſtẽderes,ſi poſtea dicis te non habere & velle me liberare,non ſuffi cit:quia inſtrumentum volebam non ſolum ad liberandum, ſed etiam ad ſciendum ſi verum eſſet,vel ergo inſtrumentum exhibeat,vel aliter de debito faciat fidem.

1 ☞*Qualiter qui non admittitur ad partem, faciat partem.*

b **Si Titio.** [b] Qui non admittitur ad partem iure actionis ſacit partem,ſi habet ius retentionis,etiam iure ſuo h.d. In tex.ibi:admittatur. Dic.ſ.iure legati. Glo.iſtam materiam tradit ponẽdo caſus ſingulares in quibus quis nõ admittitur ad partem,& non facit partem:& ecõtra qñ facit partẽ. Secũda ibi, item legat mihi et nõ capaci.Ex his tñ nõ habes rationẽ l.Dy.in l.planè.§.ſi cõiunctim.ff.eo.hoc tradit per quatuor regulas:quæ regulæ nec rationẽ habent in ſe,nec veræ ſunt,vt ſtatim dicam.

1 Ego pono duas regulas.Prima† qui nõ admittitur ad partẽ, nec admitti ſperatur aliquo iure actionis retẽtionis vel alterius æquitatis per ſe vel per alium:iſte nõ facit partẽ.Ita loquuntur caſus poſiti in prima parte gl.Secũda regula eſt:ille qui aliquo ex prædictis modis ad legatũ admittitur,facit partẽ:ita loquit ſecunda pars gl.Rõ eſt in euidẽti:qa ex eo q aliquo modo admittit, aufert tibi partẽ,cũ eadẽ res pluriũ eſſe nõ poſsit, vt l. ſi vt certo.§. ſi duobus vehiculũ. ff. cõmo. Declaremus ergo caſus in quibus quis admittit quoquo modo:ita q partẽ facit.Primus qñ legatũ valet in perſona collegatarij omni iure,& ipſe petit: tũc non eſt dubium q partẽ facit,vt l.ſi pluribus.ff.e.j.ti.ij.l.re coniuncti.Secundus qñ nõ admittitur,ſed admitti ſperatur, vt in poſthumo, vt l.ſi duobus.in prin.ff.eo.Tertius,& nunc intro gl. quando legatur mihi,& nõ capaci:tunc facit mihi partẽ,vt j. ti.j.l. ſi Titio. Ia j. Ita dicit gl. Intelligo de non capaci,cui res aufertur tanq; ab indigno;meritò facit partẽ:quia licet non admittatur ipſe admittitur alius.ſ.fiſcus.Sicut enim faceres mihi partem ſi mecum comederes:ita ſi alium ponis loco tui in menſa. Quartus caſus,quãdo legatur mihi et tibi res tua,vt hic.Ratio quia per legatum rei alienæ in me non transfertur dominium ipſo iure,ſed hæres debet redimere,& mihi dare,vel dare æſtimationẽ.Iure ergo retentionis conſulitur ſibi:hic eſt caſus hic.Sed contra hoc oppo. ff.e. l.planè.§.ſi duobus.quando legatur mihi & hæredi: videtur eñ q hæres poſsit ſibi cõſulere iure retentionis ſbi, ſicut hic.Rñ.illum §.intelligo quãdo eſt legatum corpus hæreditarium cõiunctim re, vel re & verbis.Si enim legaretur res hæredis mihi & hæredi:tunc hæres facit mihi partem:quia legatur mihi à dño,vt hic.Si verò legaretur res aliena mihi & hæredi: tunc idem puto dem ratione:quia cũ dominium non tranſeat in legatariũ,hæres poteſt ſibi conſulere per viã retentionis:per hunc §.quod j.dicã. Si verò legat quãtitas,vel aliud in genere,ita q de manu hæredis debet dari legatario:tũc idẽ,per eandẽ rationẽ,vt hic.Sed qñ legat corpus hæreditariũ mihi & hæredi:hæres ad illud non admittitur iure hæreditario:quia teſtator ſpecialiter legauit:& ſic illud ab vniuerſitate exemit:nec põt venire vt legatarius:quia ſi bi nõ põt legari à ſeipſo,& dñium recta via trãſit in legatarium. Vnde non poteſt retinere prętextu alicuius iuris,quod habuerit vel habere ſperet:meritò nõ facit partẽ,vt d.§.ſi duobus. & l.legatum.§.j.j.e.& ideo eſt conſilium legatario iſto caſu q agat cõtra hæredẽ rei vẽdicatione,nõ actione perſonali,vt d.l.legatũ.§.j.j.

✠ e.Ex hoc apparet intellectus l.ſi quis Titio.ff. de vſufr.accre. vbi ſi quis legat Titio & hęredibus ſuis vſumfructũ, Titius habebit dimidiã:& hæredes partẽ faciũt. Intelligo eñ illã literã vt iacet de hæredibus ſuis.ſ.teſtatoris:qui ideo faciunt partẽ: quia apud eos remanet ius dominij:& ſic ius vſusfructus caſualis:meritò q retentionem poſſunt cõſulere ſibi,licet gl.ibi aliter intelligat.Iẽ dixi q d.§.intelligitur q relinquat cõiũctim re,vel re & verbis: & ſic iure ſuo legatarius ad totum admittitur, & hæres ſecũ nõ concurrit:ſi autẽ eſſet relictum diſiunctim re,cõiunctim verbis tantũ:quia teſtator diuiſit:& tunc legatarius nõ admittitur, niſi ad partem ſuam,vt d.l.planè.in fi.ff.eo.& j.ti.j.l.fi.§.Lucius.& j. ad Treb.l.Lucius.in prin.Quintus caſus eſt quando legatur mihi & ſeruo teſtatoris:tunc ſeruus facit partem,vt l.planè.§. ſi cõiunctim.ff.eo.Ratio eſt:quia de æquitate ipſi ſeruo debetur,vtd. §.ſi coniunctim.in gl.Sextus caſus eſt quando legatur mihi,& ſeruo meo,vt j.ti.j.l.ſi mihi purè.Ratio eſt eadem : Septimus caſus eſt qui ponitur in text.& in glo.in l.ſi duo patroni.in prin.ff. de iureiu.vbi aliquis admittitur ipſo iure,ſed non ope exceptionis:tamen quia aliquo iure admittitur,partem facit. Vbicunq; autem nullo iure admittitur,non facit partem,vt dictũ eſt. Exẽpla ponuntur in prima parte gl.quę eſt multum clara.& hoc verum:quia talis non facit mihi partem,ſed poteſt eſſe q ego repelor à parte propter aliã cauſam:quod dic vt l.re cõiũcti.j. tit.ij.in iij.q.principali.Ex prędictis apparet quod diſtinctio nihil valet. Dicit enim,aut legatũ eſt inutile in perſona legatarij rationerei: quia eſt eius propria,& facit partẽ,vt hic . & iſte caſus verus eſt in ſe,ſed non eſt vtilis.Quid enim ſi ego relinquo ſeruo militiã liberi,cum ignorarẽ eum ſeruũ:Certè legatũ eſt inutile propter perſonã legatarij,& rei legatæ miſtim,vt not. in l.ſed & ſi ſic.cũ gl.& l.fideicõmiſſa.§.ſi ſeruo.j.ti.ij.&tñ nemo dixerit q partem facit cũ tale legatũ ſit inutile,& p nõ ſcriptũ,ergo accreſcit coniuncto:vt C.de ca.tol.§.in j.& p ſecũdo dicit ipſe,qñ legatũ eſt inutile ,pter defectũ pſonæ legatarij tm : tũc aũt ,pter delictũ, & facit partẽ:vt l.ſi Titio,& ei q.j.ti.j.Et pone exẽplũ ĩ oibus casibus q no.Inſti.de leg.§.legari.in gl. Hoc eſt falſum. Nã in d.§. legari.in gl.noiant pſonæ q̃ ſunt oĩno nõ capaces,ſed p eas nõ acquirit fiſco:ſed p nõ ſcripto habent,etiã p nõ ſcripta accreſcunt cõiũcto:vt d.§.in j.ſed l.ſi Titio,& ei q. loquit qñ auferẽ ei vt ab indigno,vt ff. dixi,& ibi dicã. Itẽ dicit ipſe, legatũ eſt inutile propter defectũ legatarij:vt qa credebat viuere , cũ eſſet mortuus, vel nõ natus,& in hoc dicit verũ quod non facit partẽ,per leges in glo.alle. Idem ſi poſt teſtamentũ moriat,vel repudiat,vt in §. pro ſecundo.C.de ca.tol.Tertium caſum ponit ipſe, qñ legatur hæredi à ſeipſo tunc:quia legatum eſt inutile miſta cõſyderatione legantis,& eius cui relinq̃t:vt ſi relinquit ſeruo p. prio;& tũc nõ facit partẽ:vt d.l.planè.§.ſi cõiũctim. Iſta regula nõ eſt vera,niſi in caſu illius §.ſi cõiunctim . qa ſeruus de æquitate admittit.Sed pone q relinquit tibi & filio ſuo ſpurio : Certè qa ſpurius nulla æquitate admittit,& hoc miſta ratione legãtis,& legatarij:qa põt ſpurio legari à quocũq; alio præterq̃ à patre,& pater poteſt legare cuicunq; alij q̃ ſpurio,vt in aut.quib.mo.natu.effi.ſui.§.pen.& ibi no. & Azo in ſumma.C. de na.lib.Certè iſte ſpurius non facit partẽ:qa legatum eſt pro non ſcriptũ : vt l. Lucius.§.j.j.eo.& ibi dicam.Vltimò glo.ſignat quædam cõtraria,quæ examinabo in l.re coniuncti.ff.de leg.iij. vlti.q.

1 ☞*Eligere,qui habet ex ultima voluntate,non poteſt uariare:ſecus ſi per ſtipulationẽ.*

2 *Vltima uoluntas debet eſſe in pendenti.*

Stichum. Ei,qui habet electionẽ † ex vltima voluntate, variare non licet.h.d.Oppo.de l.ſi quis ſtipulatus in prin.de verb.ob.Gl.ponit plures ſolu. Tene illã : aliud in ſtipulationibus:aliud in legatis.Ratio qa in legatis facta electio ſtatim ius facit executionem:qa tranſit dñij in legatariũ:vt l. apud Aufidiũ.j.de ope.le.Iſta ratio eſt bona, qñ legat res teſta-

2 toris,ſed ſi legat res aliena,dic rationẽ:qa vltimæ† volũtates nõ

a debẽt eſſe in pendenti:[a] vt l.fi.in fi.ff.eo.cõia prædi. Gl. ſignat contraria,& non ſoluit ibi in l.iij.§.pe.de ſepul.vio.Solue,q ibi non erat alij ius quæſitũ efficaciter:qa pœnituerat. Dy. vel iſtud fauore vltimæ voluntatis.Sequitur in glo.ff.depo.l.j.§.pen. Solue prout no.C.de act.& ob.l.ſicut. Dy. & ibi melius Cy. ſequit in gl.l.eum qui certarum.§.j.&c.Solue prout reſpõſum fuit ad primum contrarium.

1 ☞*Exiſtens in fuga,uidetur eſſe in loco,à quo receſſit.*

2 *Repræſaliæ conceſſæ contra ciues,uidentur conceſſæ cõtra ciues bãnitos.& remiſsiuè.*

Legatum. [1] Qui eſt† in fuga,videt eſſe in loco , à quo re-

2 ceſsit.h.d.Facit ad q.† vtrũ repræſaliæ conceſſæ contra ciues ciuitatis.poſsint exerceri contra exbannitos ci-

b ues illius cuitatis.Et hic videt q ſic:qa ſi ſunt in fuga,[b] videtur eſſe in loco vnde aufugerunt.quod dic vt in tracta.meo repræ-

c ſaliarum.in vij.q.prin.[c]

Si Titio. Si vna ex rebus alternatiuè legatis à teſtatore donat:alia in legato remanet.h.d. Not. ex prin. §.q ſi teſtator dat illud quod hæres dando liberare,non cõtingit liberatio.ſcẽm Dy.Opp.Dy.j.tit.j.l.Lucius.So.teſtator dedit totum quod legauit:hic vnam partem.

1 ☞*Coniunctio uerbalis non inducit ius accreſcendi in rebus prorſus diuerſis.*

2 *Filiabus inſtitutis in centum pro qualibet ius accreſcendi inter eas non habet locum.*

Quibus ita. Coniunctio † verbalis non inducit ius ac-

2 creſcendi in rebus prorſus diuerſis.h.d.

d & pluries vidi de facto. † Teſtator inſtituit filias ſuas in centum pro qualibet.[d] Certè inter eas non eſt locus iuri accreſcendi:qa ſeparata quantitas aſsignatur cuilibet:vt l.j. in princi.ff. de vſufruc.accrel.& l.ij.in prin.ff.qui.mod.vſufru.amit .dixi in l. re coniuncti.j.tit.ij.

1 ☞*Quando plures habentes idem ius diſcordant quãdo cogãtur concordare.& quis ex eis præferatur.*

e **Si is cui.** Plures ſimul venientes ad legatũ concordare co-guntur qua actione agant,[e] ſecus ſi veniant ſeparatim.h.d.cum l.ſeq.Tex.ibi:peruenire ad petitionem rei,vt no. per Cy.C.cõmunia de leg.l.fi.in prin.Opp.j.l.pxi.Solu. ibi veniebãt ſeparatim:hic veniebãt ſimul.Op.ff.de de vſuf.l.quoties. vbi dicit q legatũ extinguat ſi nõ concordãt.Gl.nõ ſol.hic,ſed

1 in l.fi.in princ.C.cõia de leg.dicit ibi alius caſus eſt.Tu dic,† qñ plures habẽtes idẽ ius diſcordãt,ſi quidẽ aliquo iure põt perpẽdi q aliquis præferat,ille præferet,vt C.de dona.l. ſancimus.§.neaũt.& d.l.quoties.j.rñ.Si verò nõ põt perpẽdi:& tũc aut diſcordãt in præiudiciũ tertij:& tũc cogantur cõcordare per iudicem ad petitionẽ partis.q̃ lædit vt hic.Aut diſcordãt in præiudiciũ ipſorũ:& tunc aut alter vult q ſorte diuidat:& diuidit ſorte , vt l.fi.in princ.C.cõmu.de leg.Si verò neuter hoc vult diſpoſitio effectũ nõ conſequit,vt d.l.quoties.ij.reſpon. per doct. in d.l.fi. C.commu.de leg.

1 ☞*Teſtator legans rem ſuam obligatam,uel hæredis,uel alterius in quo uideatur uoluiſſe grauare hæredem.*

2 *Legatũ rei alienæ factũ ab ignoraẽte,non debetur,niſi fuerit factum coniũctæ perſonæ.*

3 *Legans pignus non uidetur remittere debitum.ſecus in legante chirographum.*

4 *Legatum rei pignoratæ quando debeatur.*

5 *Libellus quomodo concipiatur quando petitur legatum factum de re pignorata.*

Si tibi. Si res mea pignorata mihi legatur ab extra-neo,tenet hæres ſoluẽdo pignus liberare.h. d.Op.res mea non põt mihi legari,vt l. proprias.C.e. Sol.hic erat mea,ſed alij obligata.Opp. q hæres non teneat ſoluere alij debitũ,vt l.j.j.de lib.leg.Glo. dicit q ibi legauit creditor qui habebat rẽ obligatã:hic alius.Hoc tenet Dy. & eſt verũ.Rõ qñ aliquis habet rẽ obligatã,eſt veriſimile q non liberaret eam niſi ſolutione:ideo teſtator videt grauare hęredem vt ſoluat,vt hic. Sed quãdo ipſemet habet rem obligatã , videt grauare hæredẽ in hæreditate ſua,inquantũ minus põt,vt ſuffi-

1 ciat liberare pignus remanente actione perſonali. Pro declaranda iſta lege dic,† quandoq; teſtator legat rẽ ſuã obligatã : & tũc dic vt l.ſi res.& l.ſi ſeruus Titij.ff.eo.Qñq; teſtator legat rem meã obligatã alteri:et tũc aut eſt extraneus a q legat,& vt grauare hęredẽ,vt luat,vt hic, b in eo qd tex.dicit,luat.qd fit in æſtimatione debiti principalis. C. de lui.pig. per totum. Qñq; legat ipſe teſtator q habet rem obligatã:& tũc ſufficit q hæres liberet remanẽte perſonali obligatione,vt.l.j.de lib. leg. qd intelligo niſi res eſſet obligata pro tãto qd veriſimiliter ea dimittebat:tunc eñ vt relinquere quaſi ,ppriã,vt l.qui habebat.in prin.

2 j.ti.ij.Et prædicta oĩa intellige † qñ teſtator ſciebat rem alienã eſſe.Si eñ putaret ſuam, nõ valeret legatũ,niſi factum eſſet coniun- c ctæ pſonę,vt l.cũ rem alienã.C.eo. Qñq; legat qs rem alienã,& obligatã non legatarij: & tũc ſine dubio hæres tenet luere:qa tenetur de euictione,vt l.ſi domus.§.de euictione.& qd ibi no.ff.eo.& d.l.cũ rem alienam.

3 Op.† de l.ſeruũ.§.eum qui chirographũ. ff.eo.Sol.Aliud ĩ legato chyrographi:aliud in legato pignoris.& vna ratio redditur ff. d de pact.l.iij.Dic rõnem:qa legãdo pignus, qd eſt acceſſoriũ , nõ ſequitur remiſsio debiti,quod eſt principale,vt l.ex pupillari.ff. e

4 devul.& pup. † Sed nunqd hoc eſt verũ, ſiue teſtator ſciuerit, ſiue ignorauerit rẽ pignoratam?Et dico ſi quidẽ ſciuit nõ eſt dubiũ.Idẽ ſi crederet alienã multò magis: qa hæres tenet de euictione.Sed eo caſu quo credidit rem alienã:tñ ignorabat pignoratã eſſe:tũc credo q legatum non valet:qa debemus reſpicere qd teſtator cogitauit,vt l. quo loco.ff.de hær.inſti.& l.in cõditionibus.in prin.de condi. & de.& l.ſeruo manumiſſo.ff.de cõdic.indeb. Opp.j.tit.j.l. Mæuius.§.pe.Sol.ibi plenè.licet gl.hic non ſoluat.Vltimò nota† qd

5 in caſu huius legis in libello directò peteretur hæredem cõdemnari quòd pignus luat,vt hic quod nota.

1 ☞*Eadem res à pluribus uni relicta ſeparatim, ſemel tantum debetur ab omnibus ſecundum ſi teſtator expreſsit q quilibet inſolidum teneatur.nu.4.*

2 *Quando unus ex pluribus hæredibus grauatur in certa ſpecie ſimpliciter, ille inſolidũ tenetur.& nu.5.*

3 *Quis pro re aliena poteſt actione perſonali teneri.*

5 *Quando unus ex pluribus hæredibus grauatur in ſpecie hæreditaria:tunc tenetur pro hæreditaria portione.*

6 *Solutio æſtimationis rei legatæ factæ ab uno ex hæredibus omnes alios ipſo iure liberat.nume.3.*

7 *Hæres ſpeciliter obligatus ſi ſoluit habet regreſſum contra alios hæredes, quando ſunt grauati.*

Iſta opinio reprobatur,ut hic per Iaſo.in iiij.col.in prin.

Si teſtamento. Qui conſequutus eſt æſtimationẽ to-tius à grauato ſingulariter nil debet cõ

1 ſequi à grauato vltra.h.d.Tria innuit iſte .§. Primò q ſi reliquit

2 † pluribus hrdibus ſeparatim nõ tenent iſolidũ imò ſemel tm debet legatarius ab oĩbus habere.Scd q † q ſi grauet vnum in certa

3 ſpecie,ille teneat ĩ totũ.Innuit eñ hic q ſi codicilli nõ eſſent ille ſingulariter grauatus iſolidũ tenebat.† Tertiò dicit q ſolone eſtimatiõis facta abvno alij liberant ipſo iure. Ad quodlibet op. & ad primũ op.de l.qd ergo.§.j.ff.e.Sol.gl.ibi à pluribus ſpãliter: hic abvno ſpãliter;ab alijs gñaliter. Iſta ſo.nõ habet rõnẽ in ſe:iõ

4 dic † q ibi fuit ſpãliter exp̃ſſum q qlibet teneret inſolidũ;hic ſecus. Vñ in dubio ad eũ ſemel tm ptinere voluit,vt hic,& l.Mæuius.§.eũ.j.ti.j.vbi gl.tenet iſtã ſol. Oppo.j.ti.j.l.Mæuius.circa

5 prin,Sol.gl.remittẽdo ſe ad ibi no. Ad ſcd m op.† & vñ q gratuatus in ſpẽ gñaliter nõ teneat ad totũ,ſed p hrditaria portione, vt ff.e.l.ſi fundũ.§.ſi libertus.So.ſcd m Iac.de are.ibi ĩ actiõe reali,hic ĩ pſonali.Põt eñ p re aliena qs actiõe pſonali teneri. Vel dic ſcd m eũdẽ:qa ibi teſtator grauauit quoſdam ſub nominibus appellatiuis:hic ppriis.Tu dic q ibi fuit grauatus vnus in ſpecie hrditaria:hic verò ĩ re ppria ipſius hrdis.vñ tenet hæres iſolidũ. Ita dicit Dy.hic,& Gul.ĩ l.auus.de pac.& gl.inuit ĩ d.l. Męuius §.eũ.j.ti.j.Sed cõtra hoc vñ j.e.§.ſi fundus. Ideo dic q vna ſpẽs legat ſemel tm ab oĩbus hrdibus;& ita loq̃t.§.ſi fundus.Aut legat ſemel tm ab vno hrde,& dic vt dixi in d.l.ſi fundũ.§. ſi libertus. Aut legat pluries à diuerſis hrdibus;& tũc aut fuit dictũ q qui-

6 libet iſolidũ teneret aut bõ:patet ex p̃dictis. † Ad tertiũ op.&

a ☞In pendenti. Adde Abb.cõſi.xj.ij.lib.

b ☞In fuga. Adde iquãtum Ale. tãgit de natis in aliqua ciuitate p trãſitum, an ſint ei ues illi ciuitatis, & dicit eſſe notandũ ad ſtatuta ,phibẽtia aliquę aſsaſsini ad collegia.qd cõſuluit bal. ſup ſtauto Veronẽſi,an nati reperia varonæ poſsit recipi in collegio doctorũ ei conſi.xlv.j.lib.

c ☞Aduerte,ne fruſtra tps conteras qd Bar.in trac.ſuo repręſa.hãc q.d bãnito nõ tetigit in ſpẽ vt ẽt ad uertit do. Iaſ. hic in prin.ſui cõmẽti. poſt alex.per quos plenius vide hanc.q.tactam. Alex.Loſæus.

d ☞Pro qualibet. Ad de vt per Bal. conſi. xciij.lib.v.

e ☞Actione agãt. Adde inquantum Alexan. no.q plures poſſint vno libello vnũ conuenire.Ro.cõſi:ccxl. ibi etiam an vn poſſit plures eodem libello conuenire.

vel q licet vnus ſoluat res poſsit vēdicari p partibus aliorū, vt d. l. Mæuius. §. eū. j. ti. j. Sol. ille §. legit duobus modis. Primò prout intelligit in re q erat vnius ex hēdibus. expone ibi tex. ab oībus nō quærere, i. à nullis q̄rere ſcd'm Dy. & cōcordāt cum iſta. Sed prout intelligit p re hæreditaria, apparet ſol. ga ibi fuit legata res vnius ex hēdibus. vñ pro parte aliorū nō pōt trāſire dñium in le gatariū, vñ ſolone facta de æſtimatiōe alij liberanē, vt hic, ſed ibi fuit legata res hēditaria. Vnde ſi vnus ſoluit æſtimationē nō ipe dit quin p partibus aliorū trāſeat dñium: & ſic legatarius poterit vēdicare. Ille ergo q ſoluit ptinus æſtimationē repetet partē illo
7 rum tanq̄ indebitā, vt ibi videbitis. †Quæro an hæres ſpāli ter obligatus ſi ſoluit habeat regreſſum cōtra alios hæredes? Rñ. i caſu huius. §. q̄ñ reperiunt alij ſpāliter grauati: tūc habet regreſ ſum cōtra eos, ſed q̄ñ alij nō ſunt grauati: tūc ſecus. imò plus: ga q̄ñ eſſet res hēditaria eo caſu quo teneret inſolidū, ſolus deberet ptē redimere à cohēdibus, vt l. cū q̄ſi. §. ſi plures. de fideicō. liber.

§ *Dominium rei legatæ quod tranſeat uerè à die aditæ hæreditatis fictè à tempore mortis.*

8 *Dominium rei legatæ ſub conditione quòd ſit legatarij à tempore exiſtentis cōditionis poſt mortem teſtatoris, & aditam hæreditatem.*

9 *Acquiſita per ſeruum legatum ante mortem teſtatoris quando debeantur legatario.*

Si fundus. Actione †perſonali ex teſtamento non poteſt conueniri hæres, niſi pro hæreditaria portiōe, etiam ſi inſolidum rem poſsideat. h. d. Opp. §. ea. l. §. j. Solue vt ibi dixi. Opp. rei legatæ tranſit dominium in legatarium, vt §. proxi. §. ergo ſi poſsidet, poteſt conueniri inſolidum, vt l. ij. in fi. de præto. ſtip. Sol. ſi tranſiret dominium cōtrarium eſſet verum. Sed hic legata fuit res hæredis, non teſtantis: ideo non tranſit do miniū hic, ſed agendum eſt actione perſonali quæ non pōt dari,
2 niſi pro hæreditarijs portionibus, vt hic: ergo hic †eſt caſus ſi le gatur res hæredis non tranſit dñium in legatarium, vt dixi in l. ſi hæredis ſeruus. §. eo. Op. q̄ teneatur ſolus ille cuius eſt res, vt l. fideicommiſſaria. §. ij. j. de fideicom. lib. ſol. Ibi teſtator putabat rem eſſe hæreditariam quando noluit cohæredes grauare, vt re
3 dimant: hic ſciebat eſſe vnius ex hēdibus. Opp. qd' etiam ac tione perſonali poſsit poſsidens inſolidum conueniri, vt l. iij. §. hæres. §. commo. Sol. patet ex his quæ ibi dixi, & in l. iiij. §. Cato. in iij. op. j. de ver. oblig.

Valet. Dicit idem quod l. ſi domus. §. fi. in fi. §. eod. ideo dic vt ibi.

1 § *Hæres cui eſt factum prælegatum, quando ſit q. illud non conſequatur.*

Filio pater. Suus vel emancipatus ſi ſe abſtinet p̄le gatū in totū cōſequit, niſi teſtator aliud voluerit, vel prælegata loco hæreditatis poſuerit. h. d. vſq; ad l. quæ ſitum. In l. nam nec in tex. ibi, prætor enim. dicit Dy. q̄ pbat re ctam eſſe ſil'itudinē inter filiū emancipatū, & in ptāte patris exiſtentem. Op. de l. miles. §. pro parte. j. ti. j. Sol. gl. ibi priuat hæreditate moriēdo: hic repudiādo. & aſsignat rōnem quā vide: qa primo caſu conditio prælegati nō exiſtit eo viuo, ſed ſcd'o caſu ſic. Et hæc eſt vera ſol. licet gl. ponat alias ſol. ſed iſtā tene. Sed cōtra hoc opp. ſi ineſt tacita cōditio ſi repudiauerit: ergo nō impedit trāſmiſsionē vt l. cōditiones extrinſecus. de cōd. & de. Sol. hæc eſt cōditio tacita depēdēs ex volūtate legatarij, aliàs ſecus. dicā in l. cōtraria. Op. de doli exce. l. fi. §. fi. Sol. ibi legatū habe bat in ſe aliā cōditionē q̄ iſtam, ſi hæres nō erit: ga cōditio appo ſita in inſtōne videbatur repetita in legato. Opp. de l. ſi patro ni. §. quid ergo. ad Treb. Soluit Dy. q̄ ibi fuit filius ſolus inſtitu tus, vnde repudiādo impugnat defuncti iudiciū. hic habebat eo hæredem, vnde repudiando defuncti voluntatē non impugnat, vt hac l. filio. in fi, & l. quæſitū. de acqui. hær. & l. ita tñ. §. q ſuſpe ctam. ad Treb. Ex his diſtingue, †aut hæres cui eſt aliqd prælega tum eſt excluſus morte, & nō cōſequit prælegatū pro parte ſua, vt l. miles. §. pro parte. j. ti. j. Aut eſt excluſus cōditionis defectu. & idē, vt l. fi. de do. exce. §. fi. aliàs j. ti. j. Aut eſt excluſus repudia tione: & tūc aut cōſtat de volūtate teſtatoris tacita vel expreſſa: & ſtamus ei, vt dictis legibus. Aut dubitatur: & tunc aut fuit inſtitutus ſolus: aut cum alio, vt patet ex prædictis.

1 § *Acquiſitio ſui & emancipati procedit quando ſuo hoc eſt utile, ut exiſtentia ſui hæredis nil operetur, & propter beneficium abſtinendi, nu. 4.*

2 *In ſuo hærede an ſit medium inter mortem & additionem remiſſiuè.*

3 *Suus & neceſſarius an in dubio præſumatur immiſcere remiſſiuè.*

Amnec. Opp. quia in multis exiſtentia ſui hæredis etiā hodie aliquid operatur, vt l. apud ho ſtes. de ſuis & legi. l. filius. & l. Iul. §. de acqui. hær. Solu. †iſta ac quiparatio ſui, & emancipati procedit quando ſuo hoc eſt vtile, vt exiſtentia ſui hæredis nil operetur. ſecus ſi ei eſſet damnoſum, vt in contrarijs. Probatur in l. ſi filius qui patri. in prin. §. de vul. & pup. ibi dixi. †Quærit Dy. an īter mortem & additionē ſit medium in hærede ſuo. De quo ſunt gloſſæ variæ. dixi in. l. fin. §. de condi. inſtitu. Item quæritur †an ſuus & neceſſarius in dubio præſumatur immiſcere. dic vt dicam in l. filius. & l. cum bonis. de acqui. hære. No. †æquiparationem inter ſuum & emancipatū propter beneficium abſtinendi.

1 § *Prælegata aſſumunt naturam hæreditatis, quando diuiditur per teſtatorem hæreditas, uel maior pars eius inter filios.*

2 *Prælegata quod ueniant in fideicommiſſo, quando teſtator omnia bona, uel maiorem partem diuidit inter filios.*

Vid ergo. Opp. §. eo. l. filio. & l. qui filiabus. in fi. cum l. ſeq. Hic ſunt plures glo. Prima & ſecūda quid dicat neſcit. Penultima & finalis po nit veritatem. Nam hic in verſi. planè repudiando ex cluditur à prælegatis: quia diuidendo omnia bona vel maiorem
1 partē inter filios, apparet voluntas defuncti: quia †prælegata fue cedunt in locum portionis hæreditariæ ſibi datæ in teſtamēto. Vnde ſicut diuiſione factę per teſtatorem, nihil habiturus eſſet ſi repudiaret hæreditatem, ita modo. aſſumunt enim ſibi naturā hæreditatis prelegata, in cuius locum ſuccedunt: vt l. Imperator §. fi. & l. ſequen. j. ti. j. & de condi. & demonſtra. l. filiæ. §. primo. & de dona. inter vi. & vxo. l. ſi donatæ. §. ſi ſponſus. ſecundùm Dy.
2 quod multum not. Nam †per hoc puto quod eo caſu quo aliàs prælegata non veniunt in fideicommiſſo: quia teſtator portionē nominauit: tamen iſto caſu quo omnia bona, vel maiorem partē inter filios diuiſit, veniunt in fideicommiſſum ſicut hæreditatis portio. Caſus eſt hic. Videbitis in l. Marcellus. §. quidā. j. ad Trebel. quod nota.

1 § *Aduentitia hodie non quæruntur per filium patri.*

1 *Ea, quæ habet nepos ab auo, reſpectu patris dicuntur aduentitia.*

3 *Legatum factum à patre filio, qui eſt in poteſtate aui, tenet.*

4 *Id, quod conſequitur nepos ab auo materno: non dicitur profectitium quo ad patrem.*

Væſitum. A filio inſtituto poteſt legari patri, vel alte ri cuicunq; in eadem poteſtate conſtituto. hoc dicit. Hæc lex legitur duobus modis. Primò q̄ filius fuit inſtitutus à patre ſuo. Secūdò quod fuit inſtitutus ab extraneo: vt in

vt in prima gl. Opp. q̄ à p̄re non pōt legari filio: vt inſtit. §. an. ſeruo. ſecundū primā lect. oportet te dicere q̄ iſta lex loquitur
1 ſecundū iura noua †ſecundū q̄ aduentitia non quæruntur p filiū
2 patri & hoc tangitur in fi. gl. fi. ſecundū hoc nota †q̄ ea quæ ne pos habet ab auo, dicūtur aduentitia reſpectu patris: vt hic, & no. in l. à filio. §. eo. Facit l. q in aliena. §. interdū. §. de acqui. hære. & hoc licet in ſe ſit verum tñ nō congruit huic legi, quæ loqui tur in filio & ſeruo. In ſeruo nihil eſt immutatū: vñ nō pōt dici
3 tur in filio & ſeruo. In ſeruo nihil eſt immutatū: vñ nō pōt dici filiushic fuit inſtitutus ab extraneo. Ad cōtrariū rñdeo: qa ibi p hibetur legari à patre filio, qui eſt in ipſius poteſtate. † hic lega tur à patre filio, q eſt in poteſtate aui, nō patris, à quo legat: & eo dem modo ſi legatur ſeruo patris: quod valet ac ſi legaretur ipſi
4 pri, vt hic dicit tex. Ratiōe vidiſtis in l. à filio. §. e. & iſta eſt vera. Gl. dat alias ſol. q̄ ſunt diuinatiuę. Ex hac lege nota †q̄ illud qd' nepos conſequitur ab auo materno, non dicitur profectitiuum quo ad patrem, in cuius poteſtatem reincidit. Facit l. auus. de iu re dotium. & de col. bo. l. dedit dotem. quod tene menti.

1 § *Inter mortem & additionem non eſt medium.*

Neceſſarius in puncto, quo moritur, efficitur hæres.

Interuallum temporis requiritur in facto hominis.

Præſenti. Si libertatis dies, & legati cedit ſimul, vel liber tatis prius valet legatū. ſecus ſi prius cedit dies legati. h. d. & no. ſubtilem §. Opp. j. tit. ij. l. qui concubinā. §. cū in teſtamento. Sol. hic relinquit libertatē ſub conditione, legata purè hoc exprimēdo: aliās ſi ſimpliciter legaret, cōditio adiecta libertati vī repetita in legato: vt leg. cōtraria. Opp. de l. cū ſer uus. §. de cōdi. inſti. ſolue eodē modo. Quæro, pone q̄ inſtitutus eſt hæres neceſſarius: tñ ſeruus mortuo teſtatore incontinēti im pleuit conditionē: an cōſequat legatū. Glo. dicit q̄ ſic. Idem dic ſi fuerit impleta conditio teſtatore viuo, Sed Dyn. reprehendit
1 vtrunq; †Primum, ga inter mortē & additionē nō eſt mediū, di cit ipſe. Declarato: neceſſarius in puncto, quo quis moritur, effi citur hæres à lege: vt l. ſi poſt mortē. in princ. §. eo. Si ergo ſeruus impleat cōditionē poſt mortē: iſtūd de neceſſitate fit aliquo tē pore: & ſic poſtq̄ ibi eſt hęres. Qñ enim factū hominis relinquit requiriē aliquod interuallū tēporis: vt l. foramē. §. de ſer. vr. prę. ergo antè ceſsit dies legati, quā libertatis. Secus ſi impleuit teſta tore viuo. Dy. hoc reprehendit: quia cōditiones poteſtatiuæ, de quibus hic loquitur, nō poſſunt impleri viuo teſtatore: vt l. ij. de condi. & demon. ſed intelligendo de conditionibus caſualibus glo. dicit verum. Nota glo. quæ dicit, q̄ inter mortem, & adi tionem non eſt medium.

Duobus. Si ſeruo legato viuo teſtatore obuenit libertas, relictum eidem debetur.

1 § *Donatio an ualeat, ſi dicitur, dono tibi hæreditatem meam.*

2 *Error in nomine appellatiuo uitiat, qñ inter expreſſum & uerū eſt multa differmitas.*

Si mihi ſeruus. Ea quæ acquiruntur per ſeruū viuo teſtatore, non debentur legatario. ſe cus in quæſitis poſt mortem, & aditā hæreditatē. h. d. cum §. ſe. Opp. de l. ſi tibi homo. §. cū ſeruus. §. eo. Solue vt ibi. Opp. hic ap pellat hæreditatē viuētis: cōtra l. j. §. de hære. vel ac. ven. & cōtra
1 futuræ hæreditatis. Facit †ad q.ª dixit quidam, dono tibi hære
a ditatem meā, an ualeat iſta donatio? Quidam q̄ non: ga teſtator errauit in nomine appellatiuo: ergo &c. vt l. ſi quis in fundi vo
2 cabulo. §. eo. Iac. de Are. & Pe. dicunt cōtrariū: †quia tunc error in nomine appellatiuo vitiat, qñ inter nomē expreſſum & verū eſt multa differmitas. Secus ſi eſſet multa cōformitas: vt l. libro rum. §. q̄ tñ. j. tit. ij. Pro hoc induco ſpecialiter iſtum. §. cū gl. Pet. ponit iſtam q. in brocardis ſuis in d. l. j. §. de hære. vel ac. ven.

Cū homo. Si legatur homo alienus fructus & acceſsio nes veniunt à tempore lit. conteſta. h. d. Dic vt l. ſi tibi homo. §. cum ſeruus. §. eo.

1 § *Conſentiens alienationi alicuius rei, quando ſibi præiudicet. Legatum eſt donatio.*

2 *Conſentiens alienationi, ſeu uenditioni rei, qua actione agit ad prætium.*

3 *Conſentiens donationi rei ſuæ nihil petere poteſt.*

4 *Conſentiens alicui leganti rem ſuam, qua actione agat.*

5 *Conſentiens uendenti rem ſuam non q. non tradat, agit contra uendentem actione mandati.*

b **Si fundus.** ᵇQui cōſentit alienationi rei à teſtato re pretium; licet hęres ſoluēdo rem liberare ſe poſsit. h. d.

Pro cōcordia. Aduerte q̄ donatio olim bonorū ſuorū p̄ſentium & futurorum nō valet Bar. ſ. l. fi. C. de pac. in l. ſtipulatio hoc mō cōcepta. ff. de ÿb. ob. quaſi auferat liberā teſtādi, facultatē. Sed do. Ale. allegat Bar. tenere cōtrariū in hac l. q̄ſitum. §. pe. Tu dic q̄ Bar. format diuerſas q. qa in d. l. fi. & i d. l. ſtipulatio. format q̄. de qua i hoc §. pe. qñ donās vtiē verbo, hēditatē. meam dono &c. quaſi erret i hoc noīe appellatiuo hēditas: q̄ nō dī eſſe viuētis, vt in iurib' p̄al. & i l. j. ff. de hære. vel act. vē, & ſic cōcludit va lere, nō obſtante illo errore, quaſi ſint cō formia verba, dicere oía bōa & dicere hę reditatē. Vel & ſecū dò dic q̄ in hoc §. pe. recitat opi. Vel vlti mò ſolue ſecūdū do. Alex. aut ſtellexit de hæreditate, ſcilicet ſe cundū bona quę tūc p̄ntialiter habebat, & valet: &, pcedat ſe cūda opi. Aut voluit donās referre ad oēm hereditatē, hoc eſt ad oía bona p̄ntia & fu tura: & tūc nō valet: & pcedat prima o pin. Eſt ſubtilis ſolu. ſed tutior prima. Ad de ad ea q̄ habent ad Ang. & Pau. de Caſ. in l. pœnales. in prin. ad l. fal. ad pau. in l. li cet. C. de pac.

c ¶ Facit ad q. Vid' qñ quis dicit, dono tibi hæreditatē meā: an valeat. & ſic accipiē in hac §o. hæreditas p patrimonio, aliās autē nō tm̄ eſſet, phi bitū donari inter vi uos, ſed etiā cā mor tis. q̄ cōparaī vltimę voluntati. Ita voluit gl. no. iūcto tex. ſ. l. li cet. C. de pac. Ang. hic ſimp'r dicit idē qd' Bar, & idem pau. de Caſtr. hic & Bal. hic, quē vid'. Caue tñ: ga ſi cōſtaret q̄ p̄miſiſſet hæreditatē, i. ius ſuccedēdi, nō valeret l. cū donationis. in fi. C. de tranſac. no. bal. & doc. ſ. l. ſtipulatio hoc mō de ÿb, ob. cū ſi. niſi fieret mentio mortis: ga tūc pacto valeret, per not. in l. fi. C. de pac. vbi oīno vide Bar. in ÿ fi. q̄ro. & ibi ponit quid de hac q. dono hereditatē, & vī tenere q̄ nō valeat. & forte melius quia impediret libe ram teſtamēti factio nē. l. cum doñ. C. de trāſac. & d. l. ſtipula tio. ga comprehendit præſentia & futura, ſecundū Cy. Bart. & Bal. ſ. d. l. fi. niſi exp'ſ ſe ſe retuliſſet ad hæ reditatē, quā tūc ha bet, & iſto caſu pro cedat dictū Bart. & cum Bart. hic tranſit ſimpliciter paul. de Caſt. ſ. d. l. licet. & ibi ſcripſi poſt Bartol.

b ✠ P. PAV. P. ¶ Fundū. vide Com. conſi. xxxiij. inci. quidam. poſt prin.

c § POMATES. ¶ Opp. extra gl. Vide Alex. in l. q̄ dotis. in x. col. aſ. xx. ÿ. inquantū. Bar, tñ tenet hoc ff. ſo. ma. Fel. in c. cū. M. Ferra. in ij. col. de conſti.

d ¶ Conſenſit alienationi. Not. qñ qs conſentit alienationi alicuius rei, an ſibi præiudicet. de quo hī latiꝰ p Bal. in l. q̄ dotis. ſol. ma. & ibi Imo. & Bal. in l. fi. fine, C. ad vel. & in. l. cū. pponas. poſt gl. C. de pac. & Sal. & plenè p Bal. in l. mater. C. de rei vēdi. in vj. col. Quid aūt de eo q̄ legat rę meā alteri me conſen tiente. vide Bar. in l. cū qs decedēs. in prin. in titu. ij. Quid ſi fideiubet in inſtio

alienationis,vide ī l. excepti.C.de euic.& q.p dixi poſt Imo.in d.l.quæ dotis.& pulchrè Bal.in l.cū rē alienā.in ver.ſed pone cū ſe. C. de le.& Iac. de Are.Bal.& Imo.ī l.doralē in ŋ.no.ē.ſo. mat.Ang. hic ſimpliciter ſequitur diſtinctionem bar.et adde quæ no.Bar.in l. qui Romæ.§.fi.ī viij.col. de ver.ob.& Bal. in auc.res quæ.ī fi.C.de le. adde quo ad primū,Bal.cōſi.clxviij. ŋ.li. quo ad ſecūdū, Bar.cōſ.ccxiij.inci.q dā inſtituit filios.

a ¶Op.ē.Et vide glo. & Bar.in l.cū proponas.la.j.C.de pac.

b ¶Si Titio.Aliter loquiť hic Imo.&vide in l.qb⁹.§.Termilius j.de cōdi. & demon. Itē limita, niſi mod⁹ a de neceſſitate ineſſet legato ſcd'm Ray.& doc. in §.Titio geneſio.in l. Titio cētū.de cōdi. & demō. adde 2 vt per Bal.poſt Pau. de Caſt.

↦P. PAV. P.

c ¶Sicuti.Circa intellectum huius l. vide omnino Iaſ.in l. ſi arrogator.col. j.& ſeq. ff.de adop.

↦P. PAV. P.

d ¶Oppono q̄ pr̄. vict Cō.cōſi .cxxiij.& q̄ ſcripſi in l.centurio.ī xlt.q.de vulg.de pu. in l. hæredes mei. §. cum ita.ff.ad trebel. Pau.de Caſt.conſil. cxcix. ad fi. omnino 3 pau.de Caſt. in allegata l.ex tribus & in conſil.lxxvij. in iij. dubio.

e ¶Quod fideicōmiſſum.Vide Bal.in l.ſi arrogator.in.iij.opp. de adop. 4

f ¶Plane.Iſtum text. not.Bald.in l.j.in fin. C. eo.

g ¶Qui teſtamento. Vide Barto. in l.j.C. de lega.

h ¶Non dicitur. An qui habet libertum, dicatur locupletior, vide Bar. & doct. in l.cū proponas. C. de dolo.& adde.l. Titi⁹ & ibi do.C.de oper. libe. adde ſecundùm 5 pau.de Ca.quod nec habens ius patronatus dicitur locupletior,vt poſsit grauari no.in l.j.§.fi.de præſcri. ver.

i ¶Solu.hic primo.Ad 1 de quod nor. Dy. & Bar. in l.talis ſcriptura.ē.eo.in fi.adde ſecundū pau.de Caſtr. in contrarium l. Lucius.§.ciuibus. j.tit.j. cū iſto concor.l.Paulo Callimacho.§.fin. de lega.iij.

ipſe:ſed author ſuus donauerat,vel legauerat:quia legatū eſt donatio : & ſic donauit prædeceſſor:& tunc aut ille, qui conſentit, erat libertus ipſius legantis:& conſentiēdo videtur remittere:vt l.codicillis.§. j.j.titu.j. Aut nō erat libertus:& tunc præiudicat ſibi in re,non ptio:vt hic. Secundò caſu quā do res non erat conſentientis,ſed erat debita,vel ſpe vel verè: & tūc aut quis conſentiēdo alienationi impedit exiſtentiam illius conditionis,ppter quā debebat ad ſe perue nire:& præiudicat ſibi:vt l.nihil.§.j.j. eo. & l.cū pater.§.libertis.j.eo.titu.j.Aut hoc non impedit:quia ex alio euentu debebat ad eū deuenire:& ſibi tunc non præiudicat , ſiue ſciens,ſiue ignorans fuerit:vt no.per gl.in l. ſi à ſubſtituto.in prin.ē.eo.& per Dy.in l.q Romæ.§.duo fratres.de ver.ob.& dicvt ibi dixi in xij.q.Tertio caſu,qñ qs cōſentit alie nationi rei ſibi obligatæ : dic vt ē.de remiſ. pig.p totum:& dixi anno in l.ſicut.§. fi.ē.q. mo.pig.vel hypo.ſo. Opp.ē.ª de pig.act. l.Caius.& j.tit.j.l.Titia.§.Lucia.So.ibi non conſenſit alienationi:ſed fuit præſens vt teſtis:quod plenè dico in l.quæ dotis.ſol. ma.

†Quæro pro declaratione prædictorum qualiter iſte petet pretiū & qua actiōe.Rñ. aut ille,cui vēdenti conſentio, alienauit illā rem vt meā:& repetā actione mādati:ſi tūc interuenit cōſenſus cū vendebať:ſi poſt, actione neg.geſt.vt l.ab vno.C.de neg.geſt. l.mater.C.de rei ven.vel ſi res eſſet cōis ali quo iudicio diuiſorio:vt d.l.infamilie.C.fa. erc.Si verò vēdidit rem meā vt ſuā : ſi qdē res eſſet perēpta,vel preſcripta,habeo actionem neg.ge.ratū habendo in ſubſidium: vt C.de reiven.l.mater.Poſſet etiā mihi conſuli ratū habendo,etiam ſi res extet:vt dixi in l.ſi eum ſeruum.ē.ſi cer.pe. †Quæro:qd ſi,conſentio alicui donanti rem meā:Rñ.vt l.codicillis.§.j.j.ti.j.Nam nihil poſſum pete re:arg.l.ij.C.ſi aduer.dona.& l.ſi ſeruus cōmunis.ē.de dona. inter virum & vxorem.

4 †Quæro, qd ſi conſentio alicui leganti rem meā:Hic eſt dubius caſus.Nam ſi cōſentio tibi poſsidenti,nō eſt dubiū q̄ datur exceptio:vt l.Caius.ē.de pign.act.& l.ſicut §.venditionis.ē.qui.mo.pig.vel hypo.ſolu. ſed q̄ actio legatario detur contra conſentientem:videtur contra l.cū quis decedens in prin.j.tit.ij.Sed hæres defuncti teneť inſolidū:& habet actionē mandati:vel de dolo contra conſentientē:quia fortè aliàs non eſſet legaturus:ar.l.quidam cū filium. ē. de hære.inſti.Dic vt d.l.cū quis decedens.j.tit. ij.& in l.cod.in prin.j.tí.j. † Quæro quid ſi cōſentio tibi q̄ vendas rem meā,nō q̄ tradas,qua actione agetur cōtra me. Rñ.actione mandati,ſi præceſſerit mandatum:aliàs, de dolo:vt l.ſi cùm mihi.ē.de dolo.

☞*Modus quandocunque reſpicit commodū alterius appoſitus in diſpoſitione dicitur cauſa finalis.*

7 b SItitio.ᵇ Alias §.Iuli. Licet modus per cauſum deficiat, debetur legatū. h.d. Opp.C.de inſti.& ſubſti.l.j.Sol. ibi in cōditione miſta,quæ ſi deficit p caſum,facit relictū deficere:hic verò in modo.De hoc ibi p glo. & j.de cōd.& demō.l.in teſtamento. Opp.de l.Titio.ver.ſed cū ante nup.de cōd.& demon.Sol.Dicit Dy. ibi modus erat cauſa finalis relicti:hic verò impulſiua.quod non placet.Nam † quando modus reſpicit commodum alterius,prout hic erat,dicitur cauſa finalis:vt l.Titio.in prin.j.de condi.& demonſt. Dic ergo quod in d.ver.ſed cum ante nuptias.fuit cōditio.& tex.expone vt ibi dixi.

1 ☞*Poteſt relinqui fideicommiſſum ſuccedentibus ab inteſtato pupillo : quod expirat adueniente pubertate.*

2 *Pater codicillatur filio,grauando uenientes ab inteſtato.*

3 *Clauſula codicillaris utrum porrigatur ad pupillarem ſubſtitutionem remißiuè.*

c Sicuti. ᶜ†Poteſt relinqui fideicommiſſum à ſuccedentibus
1 ab inteſtato pupillo,qd̄ expirat pubertate aduenien te.h.d.vſq; ad.§.qui rogatus.in l.planè.& eſt caſus valde ſingu
d laris. Opp.q̄ pater[d] non poſsit grauare filium per fideicōmiſ ſum:vt l.ex tribus.C.de inofficio.teſta.Solu.non poteſt grauare filium in bonis ipſius filij:vt l.cohæredi.§.cū filiæ.ē.de vulga.& pup.ſed ſuccedentes ab inteſtato ipſi filio poteſt grauare:vt hic. Ita dicit Dy.in l.j.ē.de vulg.& pupil.& Cy. in dicta. l.ex tribus. Ratio:quia cum pater poſsit filio ſubſtituere extraneum nō ſubſtituendo,videtur dare venientibus ab inteſtato:vt l.conficiuntur.in prin.ē.de iure cod. Ita dicit gloſſ.iſta eſt bona. Iſtud verò,
2 †quod dicit gl.q̄ pater poteſt codicillari filio,intellige eo modo quo ſ.ſcilicet grauando venientes ab inteſtato,non ipſum filium in proprio.Et no.bene qd̄ gl. dicit,q̄ etiam ſi pater teſtamētum
3 ſibi non facit hoc procedat.Et †iſta faciunt ad qō. quam dixi in l.j.ē.ti.j.& ſimiles,vtrum illa clauſula,ſi non valet iure teſtamenti,valeat &c.porrigatur ad pupillarem ſubſtitutionem.quod nota bene.

e QVod fideicommiſſum. ᵉQuæro de ratiōe: Rñ. intra tempus pubertatis videntur venientes ab inteſtato habere ex diſpoſitionē defuncti,qui aliūm poterat ſubſtituere:poſtea videntur habere ex caſu:& ſic nō poſſunt per fideicommiſſum grauari:vt l.ſed & ſi ſic.§.fi.j.titu.ij. & dicit Dy.q̄ iſta l.non eſt alibi.& dicit etiam per iſtam l.q̄ fideicōmiſſum,de quo loquitur l.ſcæuola.j.ad treb.non valet poſt puberta tem,vt ibi.

f PLanè. ᶠHoc examinant doct.C.eo.l. cum quidam dl cemus in l.qui fundum.§.qui filios.j.ad l. Fal facit.j.ea.l.antepe.& quod ibi dicemus.

Qui rogatus. Venditor ſeruí hæredis de reſtituēdo rogati,tenetur fideicommiſſario, ſi eſt ſoluendo:aliàs contra emptorem habetur regreſſus.hoc dicit cōcor.l.vlti.in prin.ē.de eo per quem fac.erit.

Si cui Stichus. Grauatus dare vnam de rebus alternatiuè relictis,tenetur ad illam , etiā ſi aliam elegerit.hoc dicit.

1 ☞*Qui non habet commodum pecuniarum, non poteſt onere fideicommiſſi grauari.*

2 *Locupletior non dicitur,qui habet libertum.*

3 *Operæ non poſſunt imponi ſeruo manumiſſo per fideicommiſſum.*

g Qui teſtamento. ᵍCui eſt prouiſum nō pecuniariter,grauari non poteſt.hoc di
1 cit. †Nota q̄ qui non habent commodum pecuniarium, non poſſunt grauari onere fideicommiſſi.Cōcor.j.tit.ij.l.iij.§. ſi rem.
2 Poſſet etiam poni exemplum in l.ſi creditori.§.j.ē.eo. †Nota
h q̄ habet libertum,non dicitur[h] locupletior.l.nemo prædo.§.j.j.de reg.iur.quod intellige vt no.in l.naturalis.§.fi.ē.de præſcrip.ver.
3 dicam in l.ſi vero.§.de viro.ē.ſol.ma. †Nota q̄ non poſſunt p fideicommiſſum imponi operæ ſeruo manumiſſo, etiam ſi teſtator voluit.Simile in l.cerdonem.de oper.liber.fallit in filio teſtatoris,vt in gloſſ.

Vidam teſtamento. Deſignatio vñ legatum ſoluať.poſt legatum relictum appoſita ipſum conditionale nō facit.h.d.Opp.j.eo.l.ſi ſer.§.qui quinq;.& ē. eo.l.ſi ſic.§.
j So.hic primo reliquit legatū purè:poſtea deſignauit vñ ſoluat, ibi in ipſa ſubſtātia legati appoſuit deſignationē rei. Vnde ſi nō reperitur,deficit ſubſtantia legati.Aliud eſt dicere, lego tibi decē,q̄ in arca habeo,vel quæ Titius debet mihi:& tūc loquunť cōtraria.Aliud eſt dicere,lego tibi decē,q̄ ſoluāť de his q̄ Titius mihi debet,vel de eo q̄ habeo in arca:vt hic,& j.ti.ij.l. Paulo.§.j. & p Cy.de iſta materia in l.ſi qs argentū.C.de don.Ego dixi plenè in l.iter ſtipulantē.§.ſacrā.de ✠.ob.Facit.ē.de cōtrahen. emp. l.ſi debitor.§.veriſimile.& de ann.leg.l.annua.facit l.ſi cui.ē.eo.

Quoties

a Quoties. ᵃBona vadunt ad fiſcū cum onere legatorū. h.d.An requirať q̄ hæres adierit hæreditatem:dixi in l.ſi ſequēs gradus.ē.ad Syl. Opp.nā hæreditate non adita non debentur legata:vt l.ſi nemo.ē.de teſta.tu. Dicit Iaco. de Aret.intellige q̄ fuit hæreditas adita,ſed ppter delictū hæredis fuerunt facta bona vacantia:vt l.ſi ſeruus plurium.§.ij.ē. eo.

1 ☞*Qui tenetur ad quantitatem reſpectu ſpeciei,ſpecie perempta liberatur.*

Si tibi. Qui teneť ad pretiū rei, re perempta liberatur.h.d.
1 Vel ſic †Qui tenetur ad quātitatē reſpectu ſpeciei: perempta ſpecie liberaťur.h.d.Opp.de l.incendiū.C.ſi cer. pe.So. Ibi teneť ad quātitatē ſimpl'r:hic reſpectu certæ ſpeciei: vñ ſpecie perempta liberaťur.Et iſte caſus nō eſt alibi.Dy. dicit, habuiſtis idē,licet nō expreſsè ē.eo.l.Titiæ textores.§.fi.& not.de noxalib.l.ſi qs ad libertatem.in prin.& loca.l.in naue.& C.de iure emphy.l.j.Dixi ē.eo.l.cùm res.ver.ſed ſi Stychus.

1 ☞*Executor non debet pecuniam petere,antequā conditio legati extitit.*

2 *Executor poteſt petere q̄ ſibi caueatur.*

Si ſcriptus. ᵇ Executor non †debet ante pecuniam pete
1 re,quā conditio legati extiterit.h.d.No.iſtū caſum pro executoribus qui habent actionē:vt l.nulli.C.de epi.
2 & cler.Secūdò no.q̄ †executor petit ſibi caueri.Dicā j.eo.l. ſi à pluribus.Plenius in l.ſi quis Titio.j.titu.j.& l. diuus. ſi cui plus quam,per leg.Falci.

Cū ſtatuliber. Ille,cui datur aliquid cauſa conditionis implendæ, pōt onere fideicōmiſſi grauari.h.d.Not.iſtū caſum.Facit j.de do.cauſa mor.l. quod ſtatuliber.Opp.de l.ſi quis ſub cōditione,ſi quis omiſ. cauſa teſta. Solue vt ibi.quod eſt no.multum.

Imihi Stichus. Fideicōmiſſum iniunctum de re legata preſtatur vt accipitur:de alia præſtať in integrū.h.d.Opp.j.ad legem Fal.l.pœnalis.§.fi.Glo.dicit q̄ ibi fuit relictum quantitatis,hic ſpeciei.qd̄ Dy.reprobat p l.maritū.§.à liberto.j. ad l. Fal.dic ergo q̄ hic fuit rogatus reſtituere totū quod accepit:ibi verò partē.Et de hoc diſtingue plenius vt l.Plautius.j.de cōdit. & demon.& l.facta.§.ſi Titius.j.ad Trebel.

Seruus. Is,in quo eſt ius poſtliminij , poteſt legari.h.d.qd̄ dic vt l.id quod.ē.eo.tit.quod nota.

1 ☞*Si papa concedit alicui præbendam de proximo uacaturam in tali diœceſi,quam duxerit acceptādam:poſtea alij conceſsit ſpecialiter in una eccleſia illius diœceſis,quis ipſorum præferatur.remißiuè.*

2 *Optio,ſi eſt legata ſeruo me hærede inſtituto,q̄ non ualeat.*

3 *Res ſi legatur duobus coniunctis re,uni purè,alteri ſub conditione:q̄ ille,cui relinquitur purè,habebit tantùm partem.*

c Si domino. ᶜCui optio eſt legata,poteſt optare ſeruum ſpecialiter alteri legatum.h.d. concor.j. de opti.lega.l.ſi hæres.licet glo.ſignetur p contraria.Oppo.de l.ſeruo.de pecu.le.& de omnibus legibus quæ dicunt q̄ generi per ſpeciē derogatur.d.l.vxorē.§.codicilli.& l.ſeruus. vrbanus. §. fi. j.tí.ij.So.gl.primò q̄ hic non erant niſi duo in patrimonio.vnde de neceſſitate teſtator ſenſit de his,q̄ ille,q̄ ſpecialiter erat legatus,poſſet optari. Iſta licet ſit vera in ſe,tamen diuinationem ſapit. Aliį q̄ hic loquitur de rigore:& de æquitate ſecus. Nec hoc placet:qa hoc eſt dicere q̄ hæc lex nō bene dicit. Vnde Iaco.de Aret.Dy.& omnes dicunt q̄ contraria loquunť,qñ vni legatur genus,alteri ſpecies.hic verò legať vni ſpecies certa, aliį ſpecies ex genere incerta,ſ.quā optauerit. Vnde quilibet eſt legatarius ſpeciei. Iſta eſt vera Opp.de l.cùm ita.§.j.j.de opt.le.Rñ. ibi ſpe
1 ciale fauore libertatis.Et per hoc †apparet q̄ ſi papa cōceſsit ali cui præbendam de proximo vacaturam in tali diœceſi, quā duxerit acceptandam:poſtea aliį conceſsit ſpecialiter in vna eccleſia illius diœceſis:quòd ille ſecundus non præfertur , quaſi generi per ſpeciem derogetur:imò præfertur primus:quia cuilibet vī facta conceſsio in ſpecie.Hoc declarauí plenè in l. quæſitū.
2 §.fi.j.de fun.inſtr.& iſtr.le.†Quærit glo.quid ſi teſtator me inſtituit,& ſeruo optionē legauit,an valeat.Gl.q̄ ſic.Dy. contra:qa legatum optionis habet in ſe conditionem tacitam non expreſſam:ideo regulą Catoniana habet locum in ea:vt l. ſi optio.j. de
3 opti.lega.Nota hic caſum †q̄ quando res legatur duobus coniunctis re,vni pure,alteri ſub conditione:illi,cui pure relinquiť
d interim habebit partem tantùm:dixí plenè[d] in l.planè.§.ſi coniunctim.ē.eo.

Si mihi. Diſpoſitio hæredis nō tollit a diſpoſitionem defuncti.h.d.

Nota q̄ dicit ex teſtamento defuncti: nō autem dicit,ex teſtamento hæredis: vt not. in l.iij.§.ex pluribus.j.de acqui. poſſeſ. licet Dyn. ibi aliter dicat, & malè, vt ibi dixí.

Opp.quando legatur in teſtamentis diuerſorum,debetur ex vtroq; teſtamento:vt l.planè.§.ſed ſi.ē.eo.Dixí plenè in l. huiuſmodi.§.j.ē.eo.

Si ſeruo. Qui repudiat ex pſona ſeruí,poteſt agnoſcere ex ſua. hoc dicit.

Si ei,qui. Qui decedit apud hoſtes videtur mortuus tempore captiuitatis:qui reuertitur , videtur ſemper fuiſſe in ciuitate.h.d. Oppoñ. quod non poſsit poſtliminio confirmari impediente regula Catoniana:vt l.j.de reg.Cato.l.cætera.§.j.ē.eo.Sed hoc eſt propter fictionē poſtliminij Facit.ē.eo.l.ſeruum filij.in prin. quæ omnia nota multum.

1 ☞*Regula Catoniana habet locum. quando teſtator contra impedimentum prouidere poteſt , & dare libertatem ſeruo,*

b ¶Si ſcriptus. Adde iſtū text. & quæ hic not.vide Bal.in l. ex verbo.C.de fideicō. lib.allegať bal. ī auť. hoc amplⁱ⁹. in ſi. iij. co.in ver. itē quæro. C. de fideicommiſ.

SImiliter. Legatum purè relictum ſeruo non iuſtè manumiſſo non valet : nec confirmatur ſi poſtea manumittatur.hoc dicit. Opp. cum tempore mor c tis reperiatur ſui iuris,videtur ſibi deberi legatum vt ē.e.l.quæſitum.§.duobus.Sol.Ibi relinquitur ſeruo legato:hic loquitur ſeruo ſimpliciter.Nec obſtat q̄ erat manumiſſus: quia manumiſsio non valebat. Quæro, quæ eſt ratio q̄ non confirmatur legatum. Dicit gl.quia teſtator videtur ei reliquiſſe, d ſi ex hac manumiſsione ad libertatem peruenerit:vt l.ſeruo.ē.de condi.inde.Sed Dy. Dicit & Ja.de Are.qd̄ ratio eſt propter regulam Catonianam,quæ impedit cōfirmarí. Dictum gl.plus placet.Nam quando legatum deficit miſta conſyderatione legātis
1 & legatarij,vt in ꝓpoſito †regula Cato. ha c bet locū,ſi teſtator tunc contra impedimentum poterat prouidere, & dare libertatem ſeruo:vt inſti.eo.§.an ſeruo. Sed quando teſtator prouidere nō poſſet,regula Catoniana locum non haberet:vt l.non intelligitur.§.quādo autem. j. de iure fiſ.Dixí in l.j.j.de reg.Cato.Sed hoc per teſtantem non poterat prouideri:quia erat minor viginti annis.ergo &c.igitur nota omnia iſta.

1 ☞*Relictum palàm non capaci non applicatur fiſco.*

Promittens per inſtrumentum publicum teſtatori de reſtituendo incapaci, dicitur palā facere,& non applicatur fiſco.

e INtacitis. Tunc in fraudem videtur quis
1 fidem aſſumere,quando non publicè,ſed ſecretè de reſtituendo promittit.hoc dicit. Scias[e] pro huius declaratione †quod quādo relinquitur non capaci palam,non applicať fiſco: vt l.non intelligitur.§.ſi quis palam.j.de iure fiſ.no.in l. Lucius. §.j.j.eo.Sed quando relinquitur clam, tunc aufertur ei tanq̄ ab indigno,& applicatur fiſco.Vnde ſi promitteť teſtatori de reſtituēdo p publicum inſtr̄m,non applicaretur tunc fiſco:ſed quando ꝓmitto ſimpliciter,& facio ſcripturam priuatam manu mea: & tunc dicitur fieri clā.Ita loquitur hic:hoc autem qualiter probetur,dixi in l.non intelligitur.§.tacitè de iure fiſci.

1 ☞*Comitatenſes ſi tenentur ſoluere ex forma ſtatuti ſalarium Poteſtati:ſi aliqua'uil la eximatur,cæteri tenentur ad totum.*

2 *Liberato uno in contractibus,cæteri remanent obligati quando omnes inſolidum tenebantur:ſecus ſi in uiriles.*

3 *Exceptio ſiue fiat incontinenti ſiue ex interuallo , dummodo ante contractum perfectum,idem eſt.*

a ¶Nota hunc caſum. Adde his quæ dixi poſt Bar. in l. iiij. §. ſi actor. ff. de re iu. per Io. And. in c. nō minus. de immu. ecc. & aliqd p Imo. hic: & p Per. de Anc. in cle. præſenti. de cenſi. & p Io. and. & alios in c. peruenit. de immu. ecc. & latè p d. Abb. in c. accedētes. de ſcr. Spe. in ti. de cēſi. §. ij. ver. quid ſi vniuerſitas. & Gul. de Cu. & Bal. in l. ſi vnus. §. ſed ſi gñaliter. ff. de pac. & p Bal. in l. etiā in vl. col. C. de exec. rei iu. & placet concordia Imo. hic, et vī nota. p Bar. pulchrē i l. ij. C. de apo. pub. lib. x. & aliqd p Ro. i l. iiij. i princ. ff. de re iu. & adde Bar. i l. munerum. §. fi. de mu. & ho. Et ad no. p Bart. hic, adde Paul. de Ca. in l. auus. in fin. ff. de pac. adde paul. de caſ. b hic, q dicit Spec. i tit. de cēſi. tenere cōtrariū, & Io. an. in c. nō minus. de immu. ec. de quo vide etiā eius cō. cxxxiij. & dictū Spec. ſequitur Pe. de An. conſi. cclxj.

P. P. A. V. P. 2

b ¶Opp. d. l. ſi fundum vide Iaſ. in l. vn⁹. col. iij. ff. de pactis.

c ¶Si Titio ita. Ad iſtum tex. vide Bal. i l. Plautius. j. de cōdi. & demonſtra.

d ¶Facit ad qō. Idem cōſuluit Bar. in cōſi. qđ inci. cōtinet ſtatuto, q ſi damnum dat &c. & ſeqt Ang. hic & Io. and. de cēſi. c. j. ad fi. & adde qđ no. Io. and. in c. cū nō de ceat. de elec.

3 POMATES.

d ¶Itē iſte §. facit ad q̄ſtionē. Vide in ſimili tex. in l. q hæredi. §. Plautius. & ibi hoc no. Bar. ff. de cōdi. & demō. et no. ad qōnē quam ponit Alex. in l. ſenat⁹. §. fi. ff. eo. & Fel. in c. accedētes. in ix. col. ver. ſexta cōcluſio. de præſcri. 1

e ¶Dicit cōſtitutio. Et idē tenēt Dy. & ang. hic, ſed Bal. cōtra. tu 2 concorda vt hic per Imo. adde Io. And. in addi. Spe. i tit. de cēſi. §. j. vbi alleg. Mar. de Fano, & Dy. hic. & 1 de deſcripto in collegio, q perſoluit aliquid, an debeat habere partē, vide Io. and. in addi. Spec. in rub. de ſolu.

f ¶Item cōmiſſa. Q̄ſi 2 eſt cōmiſſa electio pluribus, an poſſint vnū ex ſeipſis eligere, adde q dixi. ff. de autho. tu. in l. j. & vide no. p Spe. in tit. de feu. in princ. & in tit. de ſyndi. §. j. ver. ſed qd ſi commiſsio. in iij. col. dicit tñ Inn. i c. cū in iure peritus. de elec. q vbi regrerē oīm concordia in electione, nō poſſent vnum ex ſeipſis eligere. Secus ſi ſufficiat maior pars eligētiū. Archi. cōſuluit, & dicit eſſe vtile q qui eligitur non deponat vocem ſuam per modū electionis ſed per modum cuiuſdam conſenſus accedentis electioni aliorum. Ita not. ipſe viij. q. j. qui epiſcopatum. & vide no. in l. ſi tibi mandauero. §. tibi centum ff. manda. Et ad q. Barto. adde Cy. Dy. & Ray. & Imo. per illum text. in l. qui hæredi. §. fina. j. de condi. & demonſt. quod no. in c. Iaco. de ſmo. & vide quæ not. per Bald. in l. ordo. in ij. ſolu. de exec. rei iudica. Et an quis poſsit eligere ſeipſum, vide per Ioan. And. in regula, in to. in mercu & Pau. de Leaza. in cōmento ca. nullus. in iiij. quæſtio. de electi. adde quod conſuluit Abba. conſilio xxv. & xxxvj. lib. ij.

AB omnibus. Si teſtator vnū ex hīdibus exemit ab onere. cæteri ad onus integrum tenebuntur. h. d. Nota hunc caſum. Facit q ſi ſtatutū dicit q comitatēſes teneantur ſolvere ſalarium Poteſtati, poſtea eximit aliqua villa, qđ cæteri teneantur ad ſalarium integrum: vt hic, ſcđm Ia. de Aret. Opp. de l. ſi fundum[b]. §. ſi libertus. ff. eo. Sol. hic in legato quantitatis: ibi in legato ſpeciei. Opp. de l. ſi pupillus. ff. de admi. tu. Gl. non ſoluit. Dy. dicit q ibi pupillus non poterat liberare vnū ex tutoribus in præiudiciū aliorum: ſed hic teſtator poterat. Opp. de l. cū ab vno. j. ti. j. Sol. Illa concordat, licet ſignetur pro contraria. †Quæro: quid in contrariis: an liberato vno cæteri teneantur in ſolidum? Gl. innuit q ſic: dum ipſa allegat pro concordan. l. pe. j. de duo. re. & l. ſi ſtipulatus. §. fi. de fideiu. ſed ibi loquitur quando omnes tenebantur inſolidū: meritò ſi vnus eximitur remanent cæteri obligati inſolidum. Sed ſi oēs tenentur in viriles, non poſſent liberare vnū in præiudicium aliorum: vt l. ſi vnus. §. ante omnia. ff. de pact. & l. pacto ſucceſſorū. C. de pact. & hoc poſt diſpoſitionem factam. Sed ſi in inſtrumento contineretur: omnes vos promittis centum excepto Titio. fateor q tunc ad integra centū cæteri tenentur, per hanc legem. † Vltimò nota hanc legem q exceptio, quæ fit in cōtinenti, ſiue ex interuallo, eſt idem: dummodo fiat ante contractum perfectum: vt hac l. coniuncta l. antepe. j. de duo. reis. Item nota quod dixi de diſtributiuo quiſquis, in l. ſi quis in fundi. & l. qui filiabus. §. j. ff. eo.

☞ *Legatario mortuo ante exiſtentiam conditionis poſitibilis, legatum extinguitur: ſecus in conditione impoſſibili.*

Conditio, de qua hic, quando dicatur poſsibilis, & quādo impoſsibilis.

Conditio impoſsibilis quam teſtator omnino poſsibilem putat, habetur pro non adiecta.

In teſtamento. †Legatario mortuo ante cōditionis poſsibilis exiſtētiam legatum extinguitur: ſecus in conditione impoſsibili. hoc dicit. Opp. de l. huiuſmodi. §. ſi ita. ff. e. Sol. glo. & Dy. †tenet eam declarando ſic: ſi tabulæ non extent nec debitum: tunc eſt impoſsibilis conditio; arg. de dote prælega. l. q dotem. Si tabulæ extant, & debitum: conditio eſt poſsibilis, & debet impleri: vt hic. Si tabulæ non extant, ſed extat debitum: tunc cōditio eſt poſsibilis quo ad liberationem, & ex illa parte debet impleri: vt dicta l. huiuſmodi. §. ſi ita non autem debet impleri quo ad redditionem tabularum: quia fieri non poteſt. Ita debet intelligi iſta materia.

3 Opp. conditio † impoſsibilis tunc non reſpicitur quando teſtator ſciebat eam impoſsibilem: ſecus ſi teſtator credebat eam poſsibilem: vt l. ſeruo manumiſſo. ff. de cōdi. inde. ſed hic teſtator credebat poſsibilem conditionem reddendarum tabularū: ergo debet haberi pro non adiecta. Reſpond. teſtator hic non credebat eam poſsibilem, vel non poſsibilem. Non enim erat certus vtrū tabulæ extarent vel non: ſed in contrario putabat eam omnino poſsibilem. quod not.

1 ☞ *Ruſtici ſi non capiunt malefactorem, & ex forma ſtatuti tenentur damnum reſtituere: qui paſſus eſt damnum contribui pro eius parte.*

2 *Collecta impoſita per ciuitatem pro ſoluendo debito ciui: ille ciuis contribuit.*

3 *Condemnatio facta conſiliarijs, qui non ueniunt ad conſilium, ſi diſtribui debet inter ipſos condemnatus habebit partem.*

4 *Canonicus, qui tenetur dare fructus primi anni canonicis: ſi dat, habebit partem.*

5 *Electione commiſſa pluribus, an poſsit eligere unum ex ſe.*

6 *Clauſula codicillaris adiecta in teſtamento, in quo duo ſunt æqualiter inſtituti, operatur quod unus tantum debeat dare quantum recipere.*

c **Si titio ita.** 'Gl. ff. ſuper verbo, hæredi meo. diuidit §. in tres partes. & ipſum. §. ſummat. Pone ergo caſum in terminis ſic: Teſtator inſtituit quinq hæredes, inter quos inſtituit Titium, & dixit: Quiſquis mihi heres erit, det Titio decem. Certè omnes dabunt decem, detracta parte Titij: & ſic debet habere octo. h. d. primo. Opp. ff. e. l. planè. §. ſi duobus. Gl. dicit, aliud in ſpeciebus, vt ibi: aliud in quātitatibus, vt hic. quod nō placet. Nam idem ſi ſpecies hæreditaria eſſet mihi relicta ab oībus. Nam totum haberē à cohæredibus excepta parte media quā habeo iure meo, vt d. §. ſi duobus. & l. qui filiabus. §. fi. ff. eo. Preterea, ibi vni legatur à cohærede: hic vni ab oībus hoc expreſſo. Et ſic primo caſu debet habere totū: ſed ſcđo caſu debet habere deducta parte ſua: vt l. deducta. §. acceptis numis. j. ad Treb. et

d l. cū pater. in prin. j. tit. j. Item iſte. §. facit ad quæſtionem[a] ſecundū

1 Dy. dicit ſtatutum † qđ ſi ruſtici non coperiant malefactorē, ipſi teneantur damnum reſtituere. Certè ille, q paſſus eſt damnū, de-

2 bet contribuere vnà cū aliis, & ſoluere partem ſuam. † Itē ſi ciuitas imponit collectam pro ſoluendo debito ciui ſuo, q etiam ille

3 ciuis contribuet. Item † facit: dicit ſtatutū q condemnatione facta de conſiliarijs, qui non veniūt ad conſiliū, diuidatur inter eos

4 pœna. Certè ille, qui eſt cōdēnatus habebit partē. Itē facit, † dicit

e conſtitutio[c] q canonicus non admittatur ad præbendā, niſi det fructus primi anni canonicis. Certè q dat, admittitur ad partem,

f per iſtum. §. Item cōmiſſa[f] fuit electio pluribus †: an poſſunt eligere vnū ex ſe. qđ dicvt no. in l. planè. ff. eo. qđ cuiuſq; vniuerſi. Ad prædictas quæſtiones facit quod no. Ia. de Are. in l. amiciſſimos §. Lucius. ff. de excu. tut. Facit qđ no. p Gul. in Specu. de cenſi. §.

6 nunc dicēdum. ver. ſed quid ſi damnum. Itē nota ff. huius §. q quando duo ſunt inſtituti æqualiter in teſtamento: & eſt adiecta clauſula, q valeat iure codicillorum q ipſi inuicem aliquid non poſſunt petere: quia tantum deberet vnus dare, quantum recipere quod dicam in l. ſi quis ſeruum. j. de condi. & demon.

☞ *Conditio tacita uel expreſſa, quæ tacite inerat, non impedit tranſmiſſionem.*

Conditio, ſi hæres non erit, quod non dicatur impleri in actu moriendi, ſed eo perfecto mortuo.

Conditio adiecta in inſtitutione uidetur repetita in legato, quādo relictum fuit à primo gradu inſtitutorum.

Cùm quidam. Conditio adiecta in inſtitutione non videtur repetita in legato eidē ab alio

1 gradu relicto. h. d. Vel dic † q conditio tacita, vel expreſſa, quæ tacitè inerat tranſmiſſionem non impedit. hoc dicit. Opponi. legatario mortuo ante exiſtentiam cōditionis legatum nō tranſmittitur: vt in §. ne autem. C. de caducis tollendis. ff. eo. l. cū filio. Sol. Hic erat conditio tacita. Nam non poteſt legatum deberi à ſubſtituto, niſi ſit hæres. & ſi expreſſa nō releuat: quia eſt expreſſio eius quod tacitè ineſt: vt l. iij. ff. eo. Opp. de l. cū filio. cū gl. ſua. ff. eo. Sol. conditio iſta, ſi hæres non erit, ibi dependet ex voluntate hæredis: quia erat inſtitutus purè: ideo facit conditionem legatum. hoc nō depēdet ex voluntate hæredis: quia erat inſtitutus ſub conditione, ſcilicet quando mater decedit. Sed con-

2 tra: quia text. in fine videtur dicere † quod iſta conditio, ſi hæres non erit, moriendo impleatur. Idem in l. fina. j. quando dies legati cedat. ergo tranſmiſſionem non impedit. Cuius cōtrarium dicitur in glo. in d. l. cum filio. Solue vt dicam in l. miles. §. pro parte. j. titu. j. Nam credo qđ iſta conditio in actu moriendi non impletur: ſed eo perfectè mortuo; vt dicta. gloſſ. Et ita intelligo hunc

hunc tex. per d. l. miles. §. pro parte. j. tit. j. tñ qa tacita cōditio inerat, nō impedit trāſmiſſionem. † Opp. conditio adiecta in inſtitutione, videtur repetita in legato: vt l. fi. in fi. de doli exce. & de condi. & demon. l. auia. ergo hic legatum non fuit purificatum per mortē, ſi mater teſtatoris viuebat. So. ibi fuit relictum legatum à primo gradu inſtitutorum: hic ab alio gradu: quod nota. Opp. de l. ſi nemo. ff. de teſta. tu. Sol. Hic legatū nō pendet ex inſtitutione: imò ex defectu inſtitutionis pendet ex ſubſtitutione. Opp. j. tit. j. l. ſi pecunia. §. j. Gl. non ſoluit. Sol. q hic non erat relictum legatum poſt mortem alicuius: ſed inſtitutio fuit collata poſt mortem. quod non videtur repetitum in legato: vt ſ. dixi.

Si ſocero. Hæres reſtituit fideicommiſſum deducto eo, quod ſibi debetur hoc dicit.

LEgatum. Qui legat quod alius ſibi debet, videtur legare actiones, hoc dicit.

Si in teſtamento. Oratio imperfecta per ficitur ex præſumpta voluntate.

1 ☞ *Executor teſtamenti poteſt à legatarijs conueniri.*

2 *Executor q teneatur cauere.*

a **SIà pluribus.** 'Legatarij poſſunt conuenire omnes hæredes pro hæreditaria portione: vel eum hæredem qui factus eſt executor in

1 ſolidum. h. d. Duo habes. † Primò q executor poteſt conueniri à legatarijs. quod dicam j. tit. j. l. ſi quis Titio. Secūdò

2 habes † q executor cogitur cauere. Dicā in l. diuus. j. ſi cui plus quā per le. Falcid.

Si quis ſeruum. Dic vt gloſſa.

1 ☞ *Legatarius quando teneatur dare æquum hæredi, ut uadat ad perquirendū ſeruum.*

SI ſeruus. Seruus, qui fugit poſt teſtamentū ante mortem debet proſequi ſumptibus legatarij. h. d. licet impenſæ ſint legatarij: tamen onus & ſolicitudo eſt hæredis, ſecundū glo. in l. cùm ſeruus. ff.

1 eo. †Quæro ergo, vtrum legatarius debet dare equum hæredi, vt vadat & perquirat pro ſeruo. Rñ. hoc eſt faciēdum ſecundùm perſonam & qualitatem hæredis: vt ſ. mā. l. idemq. §. idem Labeo. & ibi nota.

1 ☞ *Duæ cauſæ lucratiuæ, quæ habuerunt originem in perſonis diuerſorum, poſſunt in eadem re concurrere.*

2 *Debitum domino ex facto ſerui poteſt ſolui ſeruo.*

1 **Si id quod ex teſtamēto.** †Duæ cauſæ lucratiuæ quæ habuerūt originem in perſonis diuerſorū, poſſunt in eadem re cōcurrere. h. d. Oppo. Inſti. eo. §. ſi res. Soluit gloſ. q hoc eſt verum, niſi in rem meam ſit verſum, vel ratum habuerim. Iſtud dictum eſt verum, quando ſeruo meo ſoluitur, vt dicitur in fi. huius §. Sed quando quis donat ſeruo meo: tunc indiſtinctè poſſunt petere

b mihi legatū, vt hic innuit in prin. §. in eo quod dicit, maximè[b] probatur hoc per rationem: quia iſtæ ſunt duæ cauſæ lucratiuæ quæ habent originē in perſonis diuerſorum, meritò poſſunt cōcurrere: vt l. quid ergo. §. j. ff. eo. & l. ſi is. de act. & obl. & facit ff. e. l. planè. §. j. & quod ibi no. & hoc tenet Pet. in l. qui pupilli. C. de neg. geſt. Opp. & videtur q ſeruo poſſit ſolui, vt l. quod ſeruus.

2 ff. depo. & ff. de pac. l. ſi vnus. in prin. Sol. illud † quod debetur domino ex facto ſeruí, poteſt ſeruo ſolui: vt in contrarijs, & l. ſi ſeruus. j. de ſol. Sed quod mihi debetur, non poteſt ſolui ſeruo: & ſi ſoluatur, non continget liberatio, niſi dominus ratum habeat, vt in rem ſuam vertatur, vt hic dicit tex. & glo. Opponi. q ſtatim cùm datur ſeruo, acquiratur domino: vt l. acquiritur. j. de acquiren. rerum domi. Solu. dicit Dyn. intellige quòd peruenit ad vtilitatem domini verè. & realiter. non autem intelligas de illa acquiſitione, quæ à iure fit. quod nota bene.

Cùm homo. In legato generali legatarij eſt electio. h. d. Nota q qui habet electionem actionis, habet electionem rei. quod dic vt dixi in l. legato generaliter. ff. eo.

1 ☞ *Incertitudo quæ uenit certificanda ex futuro euentu non uitiat legatum. Alternatiua inducit incertitudinem.*

1 **Huiuſmodi.** Poteſt legari vni ex duobus, qui prius conditionem impleuerit. h. d. † Oppo. q incertitudo vitiet legatum: vt l. ſi domus. §. j. ff. eo. & l. cū poſt. §. gener. de iure dot. ſed hoc eſt incertum: a quia alternatiua inducit incertitudinem: vt l. prætor. §. qđ autem prætor ait. de iniur. ſo lu. Iſta incertitudo venit certificanda ex fu b turo euentu. & ſic non obſtat. ad idem. l. ſi fuerit. de reb. du. & Inſtitu. de le. §. incertis.

Opp. de l. ſi ſeruus communis ita. de ſtipu. ſer. Sol. Ibi in ſtipulationibus quæ non poſſunt eſſe in pendēti: legata verò poſſunt pendere anteq̄ dies eorum cedat: vt l. fin. ff. communia præd.

Stichum. Duæ cauſæ lucratiuæ nō poſſunt concurrere circa idem, niſi ex altera aliquid abſit ex ipſa re, vel eius occaſiōe. hoc dicit. De hoc vidiſtis in l. non quocunq. ff. e. dicam in l. Mæuius. §. duobus. j. tit. j. quæ nota bene.

1 *Dictio amplius, quando facit comparationem actus ad actum, non inducit repetitionem, ſecus ſi rei ad rem.*

Dictio plus, idem importat quod dictio amplius.

2 *Poteſtas ſi tenetur ex forma ſtatuti, quando condemnauit aliquem plus quam debuerit tempore ſyndicatus: ſi condemnauit indebitè, in tota ſumma etiā tenetur.*

Minus dicitur etiam quod nihil eſt.

1 **Si ita ſcriptum.** Dictio tāplius, quādo facit cōparationem actus ad actum, non inducit repetitionem. ſed ſi rei ad rem, tunc repetitionem inducit, ſi reperitur, quid repetatur. hoc dicit cum §. ſeq. Opp. j. ti. ij. l. ſi tibi purè. & ſ. eo. l. legata inutili ter. in prin. Sol. dictio hoc, tollit contrarium, vt dicit glo. & bene dicit. Declaro verbum amplius, poſitum ſimpliciter, cum ſit adverbium, refertur ad ipſum verbum, & hoc importat amplius, lego tibi centum: hoc eſt, amplius vtor actu legandi. ſicut ſi dicerem ego cucurri, amplius curro. Sed quando apponitur dictio hoc, tunc comparatiuum amplius, facit comparationem rei ad rem, & hoc importat, legaui Titio fundum. hoc amplius eſt illo fundo lego Seio decē. Idem ſi dicerem eo amplius: vt l. lecta. ff. ſi cer. pet. Idem ſi dicerem, amplius quā centum, quę tibi legaui, lego Titio decem. Ita loquitur l. qui ita. de do. præle. Vnde ibi apparet q facit comparationē rei ad rem: licet glo. hic in fi. ad d. l. qui ita. det aliā ſol. quā plures doc. tenēt. ſed truffa eſt: quia non habet rationē in ſe, & ſol. præcedēs eſt euidentiſſima, & clara: ga eodē modo pōt præiudicare teſtator legatario, ſicut hæredi. Opp. de ſe. ver. nam & vſitatum. Solu. ibi nihil dicitur, vtrum inducatur repetitio vel non. Dic ergo vt ex prędictis apparet. Opp. ad prædicta de §. ſi ei cui qui ſtatim ſequitur. Sol.

2 ibi nihil repetit: qa non inuenit quid repetat. †Quæro, quid ſi

c teſtator non eſt vſus verbo, amplius, ſed verbo, plus ? Rñ. idem

3 importat. Tex. eſt j. ff. cui plus quā per l. fal. l. j. in prin. † Iſtud facit ad q. ſtatutum eſt hic q ſi Poteſtas condemnauit aliquē plus quā debeat, teneatur ei reſtituere tempore ſyndicatus. contingit q quēdam damnauit indebitè in tota ſumma: an ex illo ſtatuto poſsit condemnari? Et videtur q non: quia ſtatutum loquitur quando in aliquid condemnauit indebitè. Contrarium eſt verum: quia tunc facit comparationem, quando reperitur aliquid ad quod comparetur: vt hic. text. in l. j. §. hæc verba. j. ſi cui plus quàm per l. falc. Pro hoc facit quod dicimus in dictione minus. Nam etiam quod nihil eſt, dicitur minus: vt l. illud. §. fina. ff. de tribu.

1 ☞ *Libertas data directò ſeruo alieno non ualet.*

Si ſeruus. Vtile legatum per inutile libertatis dationem non vitiat. hoc dicit. †Nota quod libertas data directò ſeruo alieno non valet: nec trahitur ad fideicommiſſum. Contra hoc oppo. de l. cogi. §. ſi pater. verſi. ſed ſi ſeruo. j. ad Trebellia. Sol. hoc quod dicitur hic, procedit regulariter. Falli in caſibus nota. ibi in lege. ſeruo. C. de manumiſ. teſtamen.

Oppo. j. titu. j. l. ſi quis quos. Solue vt ibi. Oppo. de lege. iij. §. fina. de fun. inſtructo. Gloſ. ſoluit vt hic per eam. tu. dic vt dixi ff. eo. l. ſeruum filij. §. ſi idem ſeruus. Opp. Inſti. quib. mo. teſta. infir. §. j. & Inſti. quib. mo. tol. obli. §. præterea. Gl. non ſoluit. Dic q ibi non erat omnino inutile: vt ibi patet, vt per Dyñ. in c. vtile per inutile. de reg. iur. lib. vj.

a ¶Si à pluribus. Vide pro intellectu huius legis eundē in l. nemi nem. j. tit. j.

b ¶Dicit, maximè. Sed obſtat multum tex. l. ſi mihi & ibi. in prin. ff. eo. Dic vt ibi per Bar. & cōtra intellectum Bart. hic vide Iac. de Bel. Inſti tu. eo. §. ſi res aliena. i fi. adde Bart. in l. iij. i fi. ff. ſol. ma. adde an executor poſsit à creditoribus conueniri, Paul. de Caſt. conſil. cxlvij. & ſeq.

c ¶Verbo, plus. De verbo plus, quando ſtet comparatiuè, & q̄ non, facit. l. ij. C. de hære. inſti. verbo, reſiduum. l. vxori. in prin. cum ibi not. C. de leg. iij. vbi appellatione partis venit totum.

¶Adde ſcđm Paul. de Ca. q Ang. refert fuiſſe conſultum Florentiæ q dictio inſuper, nō ſit repetitiua. allegat de hæreti. in vj. c. quicunq.

a ↦P. PAV. P. ¶Qui quinque. vide quę habes ad Bar. in l. si sic. §. i. ff. eo.
b ¶Vltimò Iac. de Are. Et vide do. Pe. in c. indicante. de test. And. Bar. Iaco. de Are. Nota quæstio. quando vir legat uxori frumentum quod habet in domo: & illud viuens consumpsit &c. & idem tenet hic Ang. si aliud frumentum testator surrogauit. secus si non per modũ surrogationis aliud fuit repositum. l. si ita. de aur. & argẽ. leg. scd'm eũ. Adde et intellige scd'm Paul. de ca. hic et Bal. in l. si ita. j. de aur. & arg. Ie. quod frumentum debetur vsq; ad con currentem quantitatem, non vltra.
↦P. PAV. P.
b ¶Iacobus de Aret. Vide Soci. in l. filiæ. ad fi. ff. de condit. & demonst.
c ¶Qui margaritam. Per istum text. dicit Bal. in l. j. ad fi. C. vt act. ab hær. q; si testator dicat, lego post mortẽ Titij: vr legare heredi Titij. quod no. & idem Bald. in auẽ. si qñ. de cõsti. pecu. Iste tex. est vnic⁹ q; in vltimis volũtatibꝰ personalitas inhæret: qa refertur ad hæredẽ viuentem Ierusalem. Adde tñ qd' si testator dicat, dico, me nõ esse dñm talis rei, & ita iuro. qd' post quã est ita p̃sonalis cõfessio nil releuat, scd'm Bal. in auẽ. qd' obtinet. C. de pba. arg. l. filius. §. diuus. j. eo.
↦P. PAV. P.
d ¶Si qñ. Ad regulam huius l. q; verba debẽt aliquid operari, intellige scd'm materiã cõtractus, super quo apponuntur, vt per dec. cõ. cclxxviij. col. iiij. no. j. Vide Ale. consi. xxxiij. vo. j. Iatẽ Fel. in c. j. col. iiij. & seq. de rescri. Itẽ q; semper capienda est dispositio, ne sit elusoria, vide Fel. in ca. rodulphus. in ỹbo et ob elusionem de rescr. nota tñ qd' i multis casibus tolleratur superfluitas, vt habetur per Fel. in c. solite in pen. & vlti. col. de maiorita. & obe. An aũt in medio nouj remedij excusẽt à superfluitate, vide Aret. in consilijs quæ scripsi ad Bart. l. iij. §. si rẽ. ff. de leg. iij. Itẽ p reg. q; dispositio non debet esse frustratoria. vid' Com. cõsi. xlj. incip. viso tenore. ad fi. vbi loquitur de statuto, & qd' idem sit in priuilegijs, vide Com. cõsi. x. inci. viso tenore ad fi. & qd' potius debeãt esse superfluę quã qd' quis indebitẽ damnũ patiatur, vide ad Bar. in l. fi. §. in computatione. C. de iure deli. & vbi aliquid resultaret contra mentẽ testatoris, vide Com. consilio. decviij. ad fi. Itẽ adde qd' licet verba priuilegij ita debẽt intelligi vt aliquid operentur, tamen sub ỹbis

1 ☞ *Demonstratio falsa adiecta rei, quæ non reperitur, nocet legatum.*
2 *Contrahentis interest non decipi in quantitate eorũ, quæ profruntur.*
Testator si legat uxori frumentum, quod habet in domo, si supẽruenies illud consumpsit, & aliud reposuit in domo, illud debetur.

a **Q**ui quinque. Defectus demonstrationis, per quam deficit substantia legati, legatum perimit. h. d. Vel sic. † Demõstratio falsa adiecta rei, q̃ non reperit, vitiat legatum. h. d. Op. ŝ. de act. emp. l. si quis eũ. Dicit glo. ibi affirmauit certa dotalia esse: qd' non placet: qa hic affirmauit certã quãtitatẽ esse. Solue ergo alio modo, q; ibi in cõtractibus: hic in legatis. Ista est vera ratio: quia interest † cõtrahẽtis nõ decipi in quãtitate eorũ, quę p̃ferunt. Opp. de l. hæredes. §. fi. ŝ. fa. er. dicit gl. solue vt ibi: qa ibi fuit relicta vt quãtas: hic vt species. Itẽ opp. de l. fi. in princi. j. de vino tri. & ole. leg. Soluevt ibi. Ad cuius materiæ declarationẽ aduertenda sunt verba testatoris: aut in primo reliquit quãtatẽ, postea per relatiuum quisvel qui designat vnde debeat solui: & vr relictũ vt quãtas: vt l. qdam. in prin. ŝ. e. & ibi dixi. Idem si reliquit summã, & adiecit locũ, vbi est p̃ hoc nomẽ quãti, relatiuũ quãtitatis. Istud p̃bat tex. cũ gl. in l. hæc vẽditio. §. pe. ŝ. de cõtrahẽ. emp. Opp. de l. si ita stipulatus fuero hãc summã. de ver. ob. Solue vt ibi. Vltimò Iac. † de Are. b inducit hunc finẽ in arg. Vir legauit vxori suæ frumentũ qd' habet i domo & superuiuens illud consumpsit, & aliud reposuit: an illud aliud, qd' reperit tpe mortis, debeat'r Iac. de Are. dicit arg. q; sic, vt hic in ver. qd' si mortis. do. Old. alleg. de libe. le. l. fi. facit. l. Lucius. in prin. j. ti. j. et j. de condi. & demon. l. filiæ. Pro hoc facit glo. ŝ. so. ma. l. fructus. vbi fructus vltimi anni succedunt in locum fructuum primi. facit qd' dixi in l. si ita. de aur. & arg. leg.

Si seruus. Post moram hæredis res legata est in periculo eius, hoc dicit.

Cum quid. In legatis & fideicommissis dolus & culpa venit ad similitudinem contractuũ bonę fidei. h. d. Hoc dixi in l. cum res. §. j. ŝ. eo. Glo. quærit vnam q. dic vt in ea.

Q ui margaritam. c Licet verba legati referant ad debitorẽ: actio cõpetit cõtra hæredẽ, cui in dubio vr onus impositum. h. d.

No. bñ casum ỹ. nõ aũt mirãdũ. Opp. de l. si pecunia. §. j. ŝ. e. So. à debitore p̃t relinqui fideicõmissum si hoc agnoscit: vt ibi. alias hæres teneẽ cedere actionẽ, vt hic. Opp. de l. eã q̃. C. de fideic. Gl. nõ soluit dic q; ibi hr̃ditas nõ fuit adita p̃ hr̃dem: vel aliter, vt ibi secundum diuersas lecturas.

Aufidius. Onus de mutuãdo alicui iniunctum valet. h. d. Q̃n autem deberet reddi, dicvt dixi in l. si pœnam. j. de verb. oblig.

1 ☞ *Verba debent intelligi, ut aliquid operentur.*
2 *Ius accrescendi non habet locum in contractibus.*

quantumcunq; generalibus non comprehenduntur ea quæ non solent cõcedi nisi cum maxima difficultate. do. Ant. consi. xix. col. ij. & iij.
e ¶Quæro vtrum. Si donatio inter coniuges testamento confirmat, an postea petatur vt legatum, vide Bal. in d. l. ex his verbis.
f ¶Vltimò not. Nota practicum, qua vtuntur iudices dum dicũt, admitto si & inquantum: quia nihil operatur. adde q; notat Bart. in l. & si conditionalis. de auto. tut. & ibi scripsi. & ad ista vide no. in c. cũ contingat. de of. dele. operat' tñ hæc clausula vnum, vtin l. quidã consuebant. de re iu. & adde not. per Bar. in l. ambitio. ff. in pe. col. de decre. ab ordi. fa. Et de hac practica vide bal. in c. j. ŝ. hoc quoque. de fiuc. feu. Sed quid de confirmatione, vide hic per Imo. cui adde qd' licet confirmatio in forma communi non tribuat ius, tribuit tñ cãm præscribendi, scd'm Abb. an tiquum in c. dudum. de deci. Facit. qd' no. Bal. in. l. j. C. fi. regũ. & Ang. fi. post mot tẽ. p gl. vbi. ŝ. de adop. vbi vult qd' tiulus null⁹ dat cãm præscribendi. & ad practicam de qua p bar to. hic vide alleg. per Ro. in l. j. ad fin. ŝ. de arbi. & adde qd' ista clausula non iuuat i pœnalib⁹ scd'm bar. in l. ij. in fi. C. de epis. aud. iuuat tñ in iudice deferente appellationi, scd'm Bart. fi. edita. in xj. colum. de eden. secus in non iudice, vt ibi per eum. Dicit etiam Bald. in l. j. colum. C. quomodo & quando iudex. quod si dico, admitto positionem si & inquantum. intelligitur, scilicet de iure. et ad bar. hic adde Imo. in l. iudex post. ff. ad fi. de re iu. & de iudice admittente, si & inquantum de iure tenetur, vide Ang. in consi. clxxx.
↦P. PAV. P.
¶Vid Ro. cõ. cccc. col. ij. & Bal. in repe. leg. edita. in penulti. char. C. de edẽ. & inquantum qd' per so lam amissionem ãbi dicaueric potestatem cognoscendi, an sicut admittenda. & qd' talis cognitio spectet iudici ad quẽ vi de Bal. cõ. cccix. l. ij. vel. iij. vo. Paul. de ca. cõ. xxiij. & cõ. xxix. vide quæ scripsi in l. sciendum. ff. de app. & de illa clausula si, & inquantum, vide Præpositum. in capitu. fæpe. columna. iiij. de appellatio. Feli. in capitu. cum contingat. in tertia. & quarta. colum. de officio delega. vbi latẽ & in ca. quod ad consultationem. in principio. de re iudicata.

3 *Confirmatio donationis factæ per uirum uxori, quæ fit expreſsè per legatum, quando habeat uim legati uel fideicommiſsi.*
4 *Clauſula, confirmo hoc ſi valet de iure, uel admitto inquantum de iure debeo. quod aliquid non releuat.*

d **S**i quando quis. † Vbi debent intelligi vt aliqd operenẽ. h. d. Facit ŝ. de vsu. l. si stipulatus. & ad muni. l. j. in fi. Opp. de l. stipulatio ista. §. eũ q. dever. ob. Gl. nõ soluit Dy. dicit q; hic in vltima volũtate, in qua fit interpretatio fauorabilior. qd' satis placet. Nã ỹba, q̃ ibi p̃ferunt, si p̃ferant in vltima volũtate: ille, q admittit' ad partẽ, haberet totũ p̃ius accrescẽdi. qd' † ius nõ habet locũ in cõtractibus.

e Opp. de l. q sic. de ỹ. ob. Sol. ibi sequẽs stipulatio aliqd operat', s. nouationẽ, q̃ habet multos effectus. Quæro, vtrũ 'illa cõfirmatio, † q̃ fit exp̃sè, habeat vim legati, vel fideicõmissi: an verò æqpareẽ donatiõi iter virũ & vxorẽ, q̃ morte tacitè cõfirmat'. Inter hæc emẽ est differẽtia magna, vt no. in l. res. C. de do. iter vir. & vx. Rñ. de hoc ẽ tex. ĩ l. ex ỹbis. C. de do. iter vir. & vx. tñ gl. illud iuoluit: iõ dic, aut testator dicit, lego vel fideicõmitto: & valet vt legatũ & fideicõmissum, vt hic: & vr recedere à donatione: ar. l. illud. de ac. hæ. Aut dicit, cõfirmo. vel, vxor mea habeat: & similia ỹba dubia: tũc ĩ eo q; fuisset tacitè cõfirmatũ p̃ mortẽ, valet vt donatio, nõ vt legatũ: vt d. l. his ỹbis. ĩ eo verò qd' nõ esset tacitè cõfirmatũ p̃ mortẽ, vt si excedebat legitimã summam: tũc valeret vt fideicõmissum: vt l. donationes. in fin. C. de do. inter vi. & vx. q̃ lex, p̃bat vtrũq; mẽbrũ.

4 † Vltimò no. f ver. alioquin. in ar. ad ea, q̃
f tota die fiunt: Iudex dicit, cõfirmo hoc si valet de iure. vel admitto inquantũ de iure deo. q; aliqd non releuet, vt hic. De hoc dixi aliquantulum in l. iudex. j. de re iudica.

1 ☞ *Facultas ſoluendi aliud pro alio, tranſit ad ſingularem ſucceſſorem.*
2 *Legato fundo, & ſi nolet dare fundum, debeat hæres dare centum: tale legatũ non dicitur alternatiuũ. & nu. 3.*
In obligatione alternatiua libellus & ſententia, ſunt alternatiuæ.
3 *Dominium in legato alternatiuo non tranſit niſi à tempore electionis.*
4 *Practica in materia huius. §. eſt, quod non ferantur duæ ſententiæ, ſed una.*
5 *Actio ex teſtamento licet ſit ſtricti iuris, habet tamen inſtar bonæ fidei.*
6 *Facultas ſoluendi quando perimatur litis conteſtatione, uel donec agatur iudicati. ſi unum eſt in obligatione, aliud in ſolutione ex diſpoſitione cõtrahẽtis, uel teſtatoris.*

1 **H**æres. † Facultas soluẽdi aliud p̃ alio tranſit ad ſingularem ſucceſſorẽ. h. d. Opp. hic ĩuit tex. q; fundus petebat, vt ibi: fundi p̃secutionẽ, & c. et ibi: si fundus nõ p̃stareẽ. Cõtra. ĩ obligatiõe alternatiua libellus ẽbet eẽ alternatiuus, et sn'ia alternatiua: vt j. de ỹ. ob. l. vbi aũt. ŝ. q illd. & Inst. de act. §. curare. So. itelligę † hoc qñ fundus fuit relictus, et si fundũ nollet dare, deberet dare centum. Ita exponunt Dy. Jac. de Are. & Pe. & sic solus fundus erat in legato: pecunia erat in solutione. Ex hoc sequitur q; glo. j. huius. §. quæ intelligit hoc legatum

esse alternatiuum, nõ bene loquitur, nec tex. procederet. Op. secundũ hoc, si fundus tantum erat in legato, potest hæres partem fundi soluere: vt j. de sol. l. si stipulatus. §. j. sed hic dicitur contrariũ. Rñ. illud verũ quando species est in obligatione simp'r: & solutione nihil aliud. Secus si esset species in obligatione, & quãtitas in solutiõe, vel cõtra: vt hic, & l. añpe. ŝ. si ex nox. cau. aga. Et hoc p̃ rationẽ ne perueniat' ad illud incõueniẽs, q; pars soluat' in re, pars in æstimatiõe, cõtra. l. in executione. §. pro parte. j. de ỹ.
3 obl. & ŝ. de condi. inde. l. si non sortẽ. §. si decẽ. † Opp. in legato alternatiuo nõ trãsit dñium, nisi à tpe electiõis: vt l. huiusmodi. §. Stichũ. & ibi no. ŝ. eo. & l. apud Ausidium. j. de opt. leg. ergo hic nõ põt fundus vẽdicari añq; per eũ, q; debet eligere, eligat'. rñd. vt dixi: hic non fuit legatũ alternatiuè, sed fuit legatus fundus; licet pecunia esset in solutione si nollet fundũ soluere. quod no. trãsit eẽ dñium rei legatę simpliciter, licet aliud sit in solutione. Nec põt dici q; hic non agat' rei vendicatione, sed hypothecaria nã tũc non æstimaret' fundus: vt in fine legis dicitur. sed liberare tur qs soluendo id, q; petitur: vt l. Paulus. in fi. ŝ. q. mo. vel hypo.
4 sol. † Quæro practicam huius legis. Respon. quidam qd' debent ferri duæ sententiæ: vna de præstando fundo: alia si fundus non præstetur de præstandis centum: quod gl. non tenet, & bene: qa illud habet locũ in arbitrarijs. sed in actionibus bonę fidei nõ, fe
5 runtur duæ sententiæ: vt no. dicit gl. j. in. ij. gl. ŝ. de act. emp. † Sed actio ex testamento, licet sit stricti iuris, habet instar bonæ fidei: vt. l. in minorũ. C. in qui. cau. in inte. restit. non est ne. & no. j. l. p̃xi. & ideo dicit gl. q; ante sententiam interrogabit' qd velit dare. Si responderit de fundo, cõdemnabitur in fundo: aliãs in quantitate. Vide gl. & no. Sil'r no. in gl. in. d. l. j. in prin. ŝ. de act. emp. facit quod not. in. l. ij. §. item si in facto. j. de ver. obl. Sed contra hoc
6 op. † quando vnum est in obligatione: aliud in solutione per lit. cõtest. perimit' facultas soluendi: vt. l. si quis stipulatus fuerit decem in melle. j. de so. Respon. illud verũ, qñ vnum est in obligatione aliud in solutione ex dispositione contrahentis. secus si ex dispositione legis. Tunc enim præcluditur via soluendi, donec agatur iudicati: vt. l. item veniunt. §. idem rectè. de peti. hære. sed hic est vnum in obligatione: aliud in solutione ex voluntate testatoris, quæ lex est: vt in authen. de nup. §. diſponat. j. ad leg. fal. l. j. in prin. Sed contra hoc opp. quia etiam quando ex dispositio ne testatoris vnum est in obligatione: aliud in solutione: per lit. contest. præcluditur via soluendi: vt. l. j. §. item si ita. j. ad le. Falc. & l. j. de penu le. quando di. le. si penũ. Respond. illud verum, qñ vnum relinquitur principaliter, aliud adducitur in solutiõe pœnam, sed in fauorem hæredis fuit inductum: vt si fundum nollet soluere, posset soluere centum. Quando autem cognoscat' vtrũ sit in pœnam vel non, dic vt. j. de his quæ pœ. nom. l. fin. Vltimò nota practicam, quæ hic ponitur in gl. Nota ad ea quæ dixi in. l. eum qui certarum. in fin. j. de verbo. obliga.

1 ☞ *Qui ſoluit ſeruum malum, actione de dolo tenetur ad damnum: & actiõe prima tenetur ad rem legatam.*
2 *Actio ex teſtamento eſt ſtricti iuris: habet tamen inſtar bonæ fidei.*
3 *Liberatio contingit ipſo iure, qũ ſoluitur aliud pro alio creditore uolente.*

1 **S**i hęres. Qui soluit † seruum malũ, actione de dolo tenetur ad damnum: et actione prima tenetur ad rem legatã. h. d. Opp. ŝ. de pig. ac. l. si seruus pignori. Soluit glo. primò q; hic dicatur de dolo. i. ex testamento nomine doli. & hanc tenẽt Dy. & Pe. & contra omnes. Secundò soluit gl. quòd agitur de dolo: quia actio ex testamentũ est stricti iuris, in contrario erat bonę fidei. In hoc quod dicit † q; hęc ac
2 tio est stricti iuris: dicit verum, vt haetur in. l. in actionibus. in fi. & l. seq. de in litem iuran. Tamen quia habet instar bonę fidei, non recurritur ad actionem de dolo: vt. l. huiusmodi. §. ædes. ŝ. e. ppter quod doc. recedunt ab ista solutione. puto q; quelibet solpotest sustineri. Aut enim volo agere ad damnum tantũ, & ago actione de dolo: vt hic, in princ. legis. Aut volo agere ad rem, cũ uon sis liberatus tradendo malam: & ago actione ex testamento vt hic in ver. sed quoniam. Nec obstat. l. si seruus pignori. de pigno. act. quia ibi fuit contractum super illo pignore: ideo venit in actione ex contractu. hic fuit legatus seruus generaliter: vñ iste, qui est traditus, cum sit malus, non videtur legatus: vt. l. legato generaliter. suprà eodem. vnde de eo quod factum est ab non agitur ex testamento. Item opponi. quia hic dicitur quod hæres liberatur tradendo pro noxa. contrà: quia imò tenetur ad integrum damnum, vt hic in princ. & ŝ. de noxa. l. ij. Respon. hic dimittitur pro noxa legatario volenti. Ad hoc op. gl. quia idem esset in qualiber alia re: quia aliud pro alio
3 potest solui creditore volẽte. Soluit glo. † q; est verum: non tamen q; liberatio contingat ipso iure: vt l. si. ŝ. fi. de verbo. obli. Hoc non est verum: quia imò liberatio ipso iure contingit, si soluitur aliud pro alio credito re volẽte: vt l. soluta. j. de sol. Secus si soluatur adiecto: vt l. fi. ŝ. fi. de ver. obl. Nec ob. l. si seruus pignori. qa aliud est in cõtractu. Soluit gl. & alio modo q; hic infi. corrigitur quod ŝ. dixerat. Hoc reprehẽdit Dy. per l. si seruus. §. cũ quid. ŝ. eo. Tene ergo primã sol. s. q; dimittatur pro noxa legatario volẽti. & ad hoc procedit' hoc ordine: quia legatarius petet damnũ actiõe de dolo, vt hac lege, in prin. Itẽ petet rẽ actione ex testamẽto: tunc dicet hæres: redde mihi seruum, quẽ tibi dedi, qd' põt dicere: vt l. si cùm aurum. j. de solu. & l. elegan ter. §. qui reprobos. ŝ. de pig. act. tunc potest dicere legatarius, nõ reddã tibi rem, nisi prius emendes damnum, vel seruum pro noxa dimittas.

a ¶Si quis scripserit. Quam vide in l. si quis. in princi. testamenti. j. de lega. iij.
¶Testamẽtũ. Adde Oldra. consil. xcv. & cxxvij. et q̃ latius posui in d. l. stipulatio.
¶Seruo. Et vide l. ciuitatibus. j. eo. Adde an seruus sit capax legati alimentorum, Fede. consi. xlj.

Tiam si. Onus pro parte recusatum facit legatarium perdere totum. h. d. Op. pœna nõ debet egredi delictũ vt l. rescriptum. j. de his quib. vt indi. Sol. hic præsumit' delictũ totũ cõtẽplatione partis, à qua se excusauit, secũdũ Dy. vel secũdũ Pe. hoc ideo: est qa legatario non permittitur scindere legatum vt l. legatarius. in princip. ŝ. eod.

Si quis inquilinos. Si legatur res, cuius nõ est commercium separatum ab alia: debetur æstimatio. h. d. Opp. de l. apud Iulianum. §. fi. ŝ. eo. Dicit glo. ibi rei non erat commercium alicui: hic sic. Glo. hoc reprehendit: quia hic nulli est commercium. Pet. & Dy. dicunt aliter: vt dixi in lege contraria. Tu dic q; hic est omnibus commercium istorum seruorum non tamen separatim à terra: vt in contrario dixi plenè.

1 ☞ *Qui alienat rem legatam, tenetur legatario ad æſtimationem.*
2 *Dominium rei hæredis legatæ q; tranſeat in legatarium.*

1 **C**um seruum. † Qui alienat rem legatam, tenetur legatario ad æstimationem. h. d. Opp. de
2 l. seruum. de manumiss. Solu. ibi seruus legatus erat testatoris hic hæredis. Et sic habes casum q; † rei hæredis legatæ nõ transit dominium. Dixi in l. si hæredis legatæ. ŝ. eo. Oppo. de l. in summa. §. penulti. de condi. indebi. Solue. vt dixi in l. cætera. §. fina. suprà eodem.

Si ita. Dictio, cum, coniungit. hoc dicit. quod nota bene, & tene menti.

1 ☞ *Iuramentum de non reuocando teſtamentum non ualet.*

a **S**i quis scripserit. a Legatum & iuramentum cõtra bonos mores nõ tenet. h. d. per hoc
1 dico † q; si quis iurat se non reuocaturũ testamentũ b: quòd tale
b iuramentum non valet. Nam auferri sibi liberã testamẽti factionem est cõtra bonos mores: vt l. stipulatio hoc modo concepta. j. de verb. obl. ideo talis obligatio per iuramentũ non obligat: vt hic, & in capitulo, non est obligatorium. de regulis iuris. libro vj. Et per consequens si facit aliud testamentum non est periturus: licet aliter videatur tenere Ioannes Andreas in quadam dispu tatione quam ponit in capitulo, quod semel. de regulis iuris. lib. vj. in mercurialibus.

1 ☞ *Iudex ex officio cogit hæredem ad præſtandum relictum ad alimenta fratribus miſeroribus.*

c **S**eruo. c §. si quis. Alimenta possunt relinqui seruo proprio. hoc dicit. Opponit. de lege, seruis. C. eodem. Glossa dicit esse speciale in relicto alimentorum quæ petuntur officio iudicis. Per hoc dico quòd † quando fratribus minoribus aliquid ad alimenta relinquitur: hæredes sunt cogendi ex officio iudicis, vt dent: non vt ipsi possint petere.

Si quis à primo. Ab illo, q; substitutus est vulgariter intelligunt repetita relicta ab institu-

a ¶Ineptas.p hūc tex. dicī posse malē obseruatū fuisse i morte do. Ludo. Cortesij,q i testō fecerit op i funere ei⁹ adessent sub certo salario oēs senatores multę artis,cuiuscūq; gradus,q tempore suo adessent: qa tanta illa voluntas tāq; septa seruāda non erat.

b ¶Filius familias.vidē dixi in.l.q̄ filio.§.j. ff de hæredi. instituē.

c ¶Quæro exēplū. Et no.p.q. i qua nūc cōsulo,& alle. istū tex. et dictū bar. hic Alb. de Rosa. i tract. statutorū i ij. pte.l.q.ij.j.j. co vbi omnino vide Andr. Barba.

d ¶Non allibrato. Ad de Ro. consll. cccclx.

tis:& à substituto pupillariter non debentur ex repetitione,quę à pupillo deberi cœperunt.hoc dicit.Hunc.§. declarauī in.l.licet supra eodem.Et dic vt in gloss.

Si ab impubere. Non censetur repetita condictio,quæ repetita vitiaret.hoc dicit.

Ineptas. [a] Ineptæ voluntates defunctorum non sunt seruandæ. hoc dicit.quod nota.

a

Filiusfa. [b] Filius pubes à patre, libertus à patrono, quilibet à fisco succedente potest ab intestato fideicommissum relinquere. hoc dicit in principio legis cum.§.sequenti.

b

Apud Marcellum. In quantum qs honoratur, in tantum aggrauatur.h.d. Diuide hunc.§.secundū lectur.claram.Primò ponitur thema & quæstio. Secundò respōdet,quādo certum est vtrunq; legatum fore dilatum in tempus. Tertiò quando certum est fideicommissum fundi esse dilatum in tempus,& pecuniarium non.Quartò,quando est dubiū vtrū pecuniarium sit dilatum vel nō. Quintò redit ad tertium.& circa illud determinat vnum dubium.Secunda ibi: & ait Marcellus. Tertia ibi:sed si Titij. Quarta ibi: sed vix. Quinta ibi: certè. Secundum gl.legitur alio modo: quia primò ponitur thema & quæstio.Secundo respōsio,quando certum erat vtrunq; fideicommissum fore dilatum.Tertiò quando dubium erat.an fideicommissum pecuniarium esset dilatum. Quartò ponitur reprehensio Iurisconsulti circa tertium dictum. Secunda ibi: & ait. Tertia ibi:sed si Titij, &c.Quarta ibi: sed vix. Secundum hoc est varietas solùm in versi.sed si Titij.Nam secundum glossū loquitur in casu dubij:& reprehenditur per iurisconsultum:secundum quod ego legi loquitur in casu certi.& non reprehenditur. Materiam istam plenè videbitis in.l. Imperator.§.ij.j.tit.primo.

1 ☞ Fīdus si leuatur nō allibrato,q ex forma statuti in pōe acquirere,debetur æstimatio.
2 Testis deponens super valore rei,qualiter deponere debeat.
3 Aestimatio fundi,fit ex qualitate redituum.

Si quid alicui. Legatum rei, cuius est cōmercium in communi,licet nō sit legatarij,valet:& æstimatio debetur.hoc dicit.Opp.j.tit.ij.fideicommissa.§. si tenuo. Solu.intelligas in testatore sciente,vt hic:secus in ignorante, vt ibi. Item oppo.j.titu.proxi.l.mortuo.§. Labeo. Solu. Intelligas quòd non erat prohibitus propter dilectū,sed alia ratione. Quæro exemplum [c] de qualitate relicti. Gl. exemplum ponit. Tu dic melius exemplum esse in.l.si quis inquilinos.§.eo. & l.cætera.§. si duobus.§.e. Quæro exemplum de causa probabili. Gl. non ponit. Iac. de Are. ponit exemplum in.l.j.C. non licet habi. metrocomiæ.lib.xj. secundum hoc est casus hic, ꝙ si legatur fundus alicui non allibrato[d] qui secūdum formam statuti non potest acquirere ꝙ ei debetur æstimatio. Not. tex. qui dicit, quanti solet comparari,& sic testis † non redderet sufficientem causam, si dicit rē tantum valere:quia ipse tantum daret: sed quia tantū solet verdi communiter. De hoc in.l. pretia rerum.in fin.j.ad.l.Falc.ad ꝙ facit.§.eodem.l.si fundum per fideicommissum in princ.vbi † ex qualitate redituum fit æstimatio fundi.C.de rescind. vend.li.iij. & l.si seruus.supra editio.furt.& de donatione causa mortis. l.mortis causa.in fin.

2 ☞ Verba directa trahuntur ad fideicommissum si iure directa non possunt valere.
3 Quis non rogatur ut quē directò faciat hæredē: qua auferretur libera testamenti factio.

Vt quis hęredem. Verba † directa trahuntur ad fideicommissum,si iure directo non possunt valere.hoc dicit. Quæ est ratio quòd † quis non potest rogari,vt quem directò hæredem faciat.& respond. quia auferret liberam testamenti factionem:vt not.in.l.ex facto.in prin. infra ad Treb. quod dicit contra bonos mores.

1 ☞ Non potest quis gravari vt filium suum emancipet actione ex testamento,sed iudicio officiosi,si agnouit legatum.
2 Patria potestas est res inæstimabilis.

Secundū vulgarem. Non potest † quis gravari vt filium suum emancipet. hoc dicit. Opp. de.l.si cui legatum.j. de condit. & demon. Dic ꝙ tunc actionis ex testamento,non potest quis cogi emancipare vt hic sed si pater agnouit relictum factum sibi,potest cogi iudicis officio:vt in.l.contraria.no.in.l.cogi.§.si pater.j.ad Treb. quam not. 2 ex hoc text.quod patria potestas est res inæstimabilis.

Aedes. Non possunt legari ędes destruendę.hoc dicit.De hoc plenè in.l.cætera.§.j.supra eodem.

Si fideicōmissum. Legatum seruo acquiritur:& ei si liber reperit tpe q̄ dies cedit.

Diui Seuerus. Fideicommissum vniuersale conditionale non potest ante conditionem restitui fideicōmissario in potestate cōstituto, etiam si sunt plures fideicōmissarij. Item ante diē quis nō cogitur restituere, sed cauere:aliàs patitur missionem:& missio patris,vel dñi potest prodesse seruo,vel filio.h.d.multum not.& magistraliter. Primò loquitur in fideicōmisso conditionali.Secundò in fideicōmisso in diem.Secunda ibi:ijdem principes.Principium.§.gl.intelligitur in cōditione emancipationis, vel in alia cōditione extranea:& quælibet potest esse bona.Opp.dc.l.post mortem.C.de fideicō. Gl.rñdet ꝙ hic dilatio erat in fauorē filiorum:ibi in fauorem hęredis:vt hic,in.iij.gl.quam vide.Si habetis in ista gl.pater,vult dicere patruus.Sed si hoc esset verum, quare non possunt ifti filij renunciare fauori suo,cū tex.hic dicat ex voluntate eorum non posse restitui,contra.l.nihil.§.omnibus.j.eo.contra.l.si quis in cō scribendo.C.de pace? Vnde gl.soluit aliter ꝙ hic erant plures fideicōmissarij,ibi vnus.Sed certè adhuc durat oppositio: qa oēs videntur posse renūciare iuri seu fauori suo. Quare gl.soluit tertio modo,dicens dic ꝙ ibi fideicōmissum erat relictum in diem omnino extiturū: & hic nō erat conditionale:hic sic. Idem tenet l.ad Treb.l.sed & si alio.sed hæc solu.nō est vera:qa ibi in.l.post mortē.erat fideicōmissum conditionale: qa poterat fideicōmissarius decedere anteq̄ decederet ille qui erat rogatus de restituēdo:vt ibi patet in quadam parua glo. Dic ergo ꝙ intellectus. dl. post mortē.ponitur in.l.sed & si ante.j.ad Treb. In tex.nam ante diem,vel cōditionem bene potest fieri restitutio:vt.d.l.post mortem.non tamen ꝙ actiones transferant per Trebellianum: quia non fit restitutio secundū volūtatem defuncti:vt.d.l.sed & si añ in tex.& dies venerit,vel cōditione trāsferent actiones p Treb. vt ibi:qa restitutio facta est ei,cui testor voluit:sed.§.in nostrō restitutio fiat ante tunc non tranſeunt actiones, nec transibunt adueniente die vel conditione: quia non est facta restitutio ei, cui testator voluit.Nam videtur restitui patri, cui quæritur per filios:vel restituitur ei,qui fortè non erit tempore existentis conditionis in rerum natura. Hoc probatur in.l.si mulier.§. ex alle. de iure dotium vbi non potest fieri restitutio per Treb. procuratori in rem suam. & ista procedunt clarè si intelligis fuisse debere restitui sub conditione emancipationis. Sed si intelligis sub alia conditione: tunc vtrum actiones tranſeunt per Trebel. ad veniente conditione penderet ex hoc an ipsi sint sui vel non,& omnes illi, quibus facta est restitutio, viuant. Sed oppon. licet actiones non tranſeant per Treb. nonne tranſeunt ex virtute donationis:vt.d.l.fi.am.& l.in donationibus.C.de dona. Respondeo ne transirent,non tamē iure retinens haberet beneficium Treb. vt eller iuris exceptione cōtra creditores, sicuti vendens hæreditatem:vt.C.de hære.vel act.vend.l.j. Item ille cui facta est restitutio,non habet ita perfectè ex donatione,sicut ex Treb.vt.l.ij. C.de dona.coniuncta.l.facta.§.fi.infra ad Trebellia.& ibi dicit. Item oppon.dc.l.& hęredi.§.penulti.supra de pact.vbi videtur posse pacisci de non petendo illud quod est ibi relictum sub conditione. Respond.fateor: sed hoc non est pactum de non petendo, sed est voluntas quod tibi soluatur: per quam soluitur non heres non liberatur: quia non fit vt debet, vt hic dicitur. Ad fin.opp.dc.l.ac quæritur.in princip.dc ac quæritur.rerum domin. & Institutio.per quas personas no.ac.per eosdem.vbi per filium vel seruum quæritur patri vel domino: nota ecce una. Sed hic est casus specialis, in quo licuit ei posse quæri legatum in tempore quo cadit dies legati, cum tali nutu, ita posset per quemcunq; vel hominum quæri ei; quia talis stipulatio, vel missio, de qua loquitur hic, limitatur secundum naturam legati quia cum seruus ille casu posset se pro ipso filio ipsi stipulanti facere l.j. ff. ij. j. vulgo. no. ca. Vltimò hic est quæstio glo. super verbo, decederit, quæritur quòd si fideicommissarius moriatur, postquam dies fideicommissi cessit ante restitutionem quòd mortuus nihil habeat.

Simile

Simile not.in.l.cū filio in prin. supra eodem sed ibi reprehendi.

1 ☞ Existentia liberorum q̄n faciat deficere conditionem fideicommissi.
2 Exhæredatus an habeatur pro mortuo quo ad commodum alterius.
3 Decedens cū filio,qui est de ordine fratrum minorum, dicitur decedere sine liberis.

Cū quis rogatus. [a] Quo ad cōditionis defectū sufficit extare liberos,licet nō sint hæredes,habentē ꝑ mortuis:vt.l.j.§.si pater.j.de coniun.cū emā.li.Sol.qñq; decedit quis cū liberis existentibus hæredibus: & non est dubiū ꝙ cōditio deficit:vt.l.j.C.de cōdi.infer. Quandoq; decedit quis cū liberis[b] instituti:& sic p̄ possunt esse hæredes si volunt: & tunc idem:qa conditio deficit,etiā fortè si non adeāt hęreditatem:vt hic. Qñq; qs decedit cū liberis,qui non possunt hæredes esse si volunt: qa exhęredatī:tūc non facit deficere conditionem:vt.d.l.j.§.si pater j.de coniun.cū eman.lib. Ita sentit gl.hic, quā not.quia filiorū cā videtur apposita condītio:vt gl.dicit. Contrariū tenet gl. in.l.ex facto.§.fi.j.ad Treb.& istud tenet Jaco.de Are. per leges hic allegatas.in princ.gl. Item tenet Pet.& Cy.in.d.l.j.C.de condi.infer.assignat rōnem:quia in conditionibus inspicimus merū factū:vt.l. qui hæredi.in prin.&.l.Mæuius.de condi.& demō. & ad.l.j.§.si pater.j.de cōiun.cum.eman.li.rñdet † ꝙ habeē exhęredatus pro mortuo quantum ad suum commodum non aūt quo ad cōmodum alterius. Sed certè in.d.§.si pater. habetur pro mortuo ad commodum alterius,scilicet nepotum,qui admittuntur in totū cùm aliās non admitterentur,nisi pro parte. Respon.glo.hic filij faciebāt deficere fideicommissum,sicut defectus cuiuslibet cōditionis adiectæ:ideo non attenditur,si sint hæredes,vel non,vt dictum est:ibi filius excludebat nepotes à medietate:quia cōcurrebat cum eis. Ipso ergo excluso per exhæredationem non pōt concurrere:ideo nepotes habēt totum. Prædicta omnia sunt vera[c], quando filius poterat succedere: sed excluditur voluntate sua,vel voluntate testatoris:sed vbi excluditur à lege ex alia causa,vt quia deportatis:tunc non faceret conditionem deficere:vt l.ex facto.§.ex facto.j.ad Treb.& de contrata.l.j.in fi.& de bo.li.

3 l.si necem.§.si deportatus.† Et per hoc dico quòd si aliquis decedit cum filio,qui est de ordine fratrum minorum, qui nō potest habere, nec in proprio,nec in communi,quod dicitur decedere d sine liberis:quod pono[d] in.iiij.lib. Minoricarum.

1 ☞ Prohibitio alienationis simplex continens fauorē personæ ꝑhibitæ solùm nō valet.
2 Prohibitus alienare simpliciter cum erit perfectæ ætatis, non tenetur,impeditur tamē alienare per se,nel curatores, quando non est ætatis legitimæ.
3 Prohibitio alienationis facta legatario continens fauorem alterius,uidetur facta ipsius fauore,licet non fit expressum.
4 Si res prohibetur alienari rōne affectionis,tunc fauore ipsius censetur facta ꝑhibitio.
Prohibitio simplex alienationis uasallorum ducitur facta cum causa.
5 Res legata,& prohibita simpliciter alienari,quando prohibitio ualeat.
6 Alienatio prohibita respectu certæ personæ,quando impediatur.
7 Alienatio prohibita odio certæ personæ ea facta, hæres defuncti admittitur ad reuocandum.
8 Hæres etiam de iure Digestorum quòd teneatur ultra uires hæreditarias.
9 Alienatio quando est prohibita respectu certæ personæ,an detur remedium quòd alienatio fieri possit.
10 Res prohibita alienari,quòd possit alienari propter dotem uel donationem propter nuptias.
11 Statuto ciuitatis prohiberi potest,ne alienatio fiat in forensem:& ualet statutum.
12 Statutum prohibens alienationem fieri in ecclesiam,non ualet.
Facta contra priuilegia ecclesiæ inducta per summos pontifices,& Imperatores, sunt contra libertatem ecclesiæ.
Ecclesia ex priuilegio ex solo titulo absq; traditione acquirit dominium.
Priuilegio inducto quòd ecclesia ex solo titulo acquirit dominium,non pōt renūciari.
13 Prohibitio alienationis facta per legem quid operetur.remissiuè.
14 Alienatio & dominij translatio quando possit per contractum prohiberi.
Casus,quibus dominij translatio prohiberi possit.
15 Dominij translatio quòd non impeditur per sentētiam arbitri prohibentis alienationē.
16 Præceptum iudicis quòd impediat translationem dominij.
17 Prohibita alienatione,quòd uidetur prohibita hæredis institutio.
18 Venditione prohibita, uidetur prohibita omnis alienatio.
19 Donatione prohibita, an uideantur prohibiti alij contractus, remissiuè.
20 Prohibitio de alienando facta filijs, an uideatur facta nepotibus, remissiuè.
21 Prohibitione facta hæredi,an comprehendatur hæres hæredis, remissiuè.
22 Res prohibita alienari usucapitur,& præscribitur.
23 Præceptum iudicis nudum non ualet in his, in quibus requiratur causæ cognitio.

e **Diui.** [e] Prohibitio alienationis facta sine causa, respectu certæ personæ non valet: aliàs valeret, nisi in præiudicium creditorum.h.d.vsq; ad §. cùm pater. Primò ponit dictū, quando prohibitio est facta sine causa.et absqué respectu certæ personæ. Secundò, quando est facta respectu certæ personæ.Tertiò, illud secundùm dictum limitat. Secunda ibi: quod si liberis.Tertia ibi:sed hæc neq;.Opp. quod hic sit mala grammatica, nam accusatiuus eos positus in prin.caret regimine,contra l.Plautius.de auro & ar.leg.Sol.glo.& fatetur oppositum.Vel dic aliter,vt in glos.Oppo.& intro primam glos.magnam. Nam semper reperitur persona, cuius cōtemplatione sit facta prohibitio.s.persona hæredis:vt l.peto.ij.respon.j.ti.j.Huius timore hic §. legit[d] in prima gl.tribus modis.Primò ꝙ hęc prohibitio fuit facta hæredi,qui solus erat.Vnde non est alius,cuius interest:arg.l.Mutianæ.in fi.de cōdi.& demon.sed tunc obstat: quia videtur dictum contemplatione venientium ab intestato:vt j.de condi. & demon.l.is cui sub conditione.Sol. vt ibi.Secundo:& tertio modo legitur ꝙ ista prohibitio fuit facta hæredi, qui habebat cohæredem:vel fuit facta legatario: & tunc obstat contrarium de d.l.peto.in princi. Solu. hic loquitur in prohibitione alienationis, quæ continet fauorem personæ prohibitę, cui fauori alienādo potest renūciare, ibi dispositio continebat grauamen. & sic vide[f]

1 tur factum gratia cohæredum, † Not. ergo ꝙ tunc est verum ꝙ simplex prohibitio alienationis non valet quando continet fauorem personę prohibitæ solū quod j. declarabo ꝑ plura cōtraria. Op. extra gl. C. de vsuca.ꝑ emp.l.ij.vbi nō fuit respectu certę psonæ facta ꝓhibitio,& tū valet. Sol.glo.ꝙ ibi fuit facta prohibitio cum causa:hic sine causa,quę solu.non est vera. Nam ibi causa respicit fauorem personæ prohibitæ. vnde idem est iuris,sicut quando sine causa : vt

2 j.de condi.& demon.l.Titio centum.in princi. Dic ergo ꝙ † ista simplex prohibitio non valet,vt prohibitus impediatur alienare cùm erit perfectæ ætatis,sed bene impeditur alienare per se,vel tutores,vel curatores suos,quando non est ætatis legitimæ:tunc enim illi fauori alienando renunciari non potest,vt in contrario. Oppo.j.de adi.le.l.iij.§.si quis ita. So. hic loquitur qñ prohibitio respicit fauorē prohibiti tantū:ibi continet etiā fauorē alterius. s. aliquæ hæredis,qui læderetur alienatione facta:vt ibi dicit tex. ideo nō

3 pōt alienare in dānum alterius. † Et per hoc nota ꝙ semper cùm prohibitio facta legatario continet cōmodum alterius ꝙ legatarij.s.hæredis,vel familiæ quæ læderetur per alienationē: in corū fauorē videtur facta prohibitio,licet nō sit expressum. Hoc sentit gl.C.de fidei.l.quoties.prout loquitur de causa tacita. & Cy. ibi clarius in exēplo qd' ponit de turri. Op.j.de fideicō.li.l.gñaliter.§.si petitū. So. hic loquitur qñ est prohibita alienari res inanimata:ibi quādo fuit prohibitus alienari seruus, & sic ꝑsona animata,cuius interest ne alienet in nouū dominū pestillentiorem.

4 vnde si cōtra fieret,seruus erit liber. † No. ergo ꝙ quādo res quæ prohibet alienari, est talis ꝙ in ea cadit affectio,& interesse,ratione,seu fauore ipsius rei prohibitæ videtur facta prohibitio. Vnde si testator prohiberet alienari vasallos,licet simpliciter,& sine causa prohibitio valet,ꝑ d.l.est cūm fauor vasallorū. Op.j.de cōd. & demon.l.Titio centū.in prin.dicit gl.ꝙ ibi apparet sol. Sed certè ibi nullā video solutionem. Vnde dicūt quidā, ibi prohibitio fuit facta cōtemplatione alūni minus indistrioti:& sic respectu certæ personæ:hic simpliciter. Hoc non valet: qa tūc admitteretur ad reuocandū ipse alūnus,vt hæres:vt ibi dixi. Dico igit sic. quā

5 doq; res † legata transit directò in legatarij: & tūc simplex prohibitio non valet,vt hic. Quandoq; non transit directo,sed de manu hæredis,qui habet necesse emere,& illi tradere:tunc quia hæres tradit sub illa conditione,non potest alienari:sicut si tale pactū de non alienādo apponeret in cōtractibus: vt l.ca lege.C.de

a ¶P. PAV. P. ¶Cū qs rogatus. Andecisio huius §.pcedat i cōdōne si fine filij⁹ decesserit,vidē so. cy.in repe.l.cū auus. col.xxxij.et seq. ff.d condi.& demonstra.

b ¶Cū liberis. vidē no. ꝑ Ang.et Imo.i l.lucio.ā hær.ifti. et vide i d.l.ex facto.§. fi.

c ¶P. PAV. P. ¶Sunt vera. Vide omnino Comē. consi. cxxxj.ici. Gerardus.ꝑ totū, maximè. in fi.

d ¶Quod pono. Vide eū in l.iij.in fi. de bo. pos.cōtra tab. & qd' no.in l.j.§. quidam filium.eod. titu.

e ¶Diui. Habuisti cōmētatū:iō eum omitto,et venio ad l.etiā. ¶P. PAV. P. ¶Diui. An alienans nulliter incidat in pœnā vide latè do. Frā. cōsi. xvij. vide circa materiā huius §. Ang. cōsi. vij. inci. in Dei nomine. & cōsi. cxxx. col.iiij.& cōsi.lxj. in ci. testator. in vlt. col. & cōsi. seq. inci. sup pūcto. & cōsi. ccvij.

f ¶Prohibitæ. Adde Ang. cōsi. cxxxvij. et Paul. de Cast. consi. cxxxiij. Old. consi. ccv. Et an si testator prohibeat alienari, nisi in filios ipsius testatoris legitimos & naturales possit alienari in filios filiorū ipsius testatoris legitimatos ꝑ subsequēs matrimonium, vide Bal. cōsil. ccccxxxv.

Bi. Sol. hic not. qd' contra approbat per ambrosium hic n. 32. Rip. n. 32. Jul. ezech. n. 25.

Bi. Sol. hic not. qd' contra approbat per Jas. hic n. 29. & n. 2. lect. n. 32. Rip. n. 32. Jul. ezech. n. 26. Bip. n. 28.

Bi. Dic ergo: not. hic sic simplex prohibitio non valet, vt prohibitus impediatur alienare est communis per Jul. ezech. hic n. 28. & fezzi de loazg n. 98.

Bi. sic ergo: not. hic sic simplex prohibitio non valet, vt prohibitus impediatur alienare approbat cont. per Jason & mal. ibi. nd. l. titio centū. & Bal. in l. j. C. de pact. inter empt. approbat paul. hic n. 4. & mal. ad. 2. & alios. quos opinione approbat fezzi. de loazg. hic n. 95.

Secunda Bartoli super Infortiato.

a ¶Citatus. Adde inquātū Alex. dicit q̄ cōtrariū tenet Ang. Ra. & Imo. qa ita non debet ille qui habet ius in re ex post facto, sicut in sententia lata cōtra institutum non est necessaria citatio substituti, vel fideicommissarij. De hoc vltimo vide Bal. consi. cc. circa medium libro primo.

b ¶Propter dotē. Adde vt p Pau. de Cast. consi. xi ij. &. xiiij. Ang. consi. clxxx, Ro. cōsil. cclxvij.

c ¶Per statutū. Adde respectu laicorū forē sīū q̄ cōsuluit Bal. super statuto Placētię, cōsil. ccxcvij. plenè p And. Sic. cōsi. xiij. li. iiij. vbi dt q.d. Rich. de Sal. cōuocato collegio doct. Mediolani disputauit corā principe tūc tpali & spirituali valere statutū Mediola. q̄ disponit, an valeat alienatio facta ī nō subditū, nec ecclāstica pſonā. & q̄ ita et cōsuluit. do. Sign. de Hom. & do. Frā. de Albe. & vide Bal. cōsi. cxviij. li. iij. vbi tenet valer statutū q̄ nulli possit alie nare de bōis suis q̄n oī tpe soluāt collectę, si sit clericus vel ecclesiasticus locus & quod consuluit idem Bal. sup statuto Luqueano, prohibēte aliena tionē ī subditū, nisi soluta certa summa, an cōprehēdat legata ad pias cās, cōsi. cccviij. Rubeute onera &c. cō suluit q̄ tale statutū nō valeat ī iudicio ecclārū, de q̄ vide q̄ lati⁹ posuit ī l. cūctos pplos. & cū Alex. tā gīt an statutū, prohibēs agrere, cōprehēdat volētē acrere ab ecclesia, adde q̄ voluit Bal. cōsi. xxxj. lib. iij. Et q̄atū ale. Ange. cōsi. xlvij. dic q̄ ang. dt hoc dico nō decidē do sed potius allegā do. Et inquātū dt q̄ Ange. reprehēdit Iac. But. volētē q̄ valeat statutū q̄ clerici sint extra, prectionē cōis dic q̄ Ang. cōsi. p̄cedēti allegato p ipsum Alex. cōsuluit super statuto Florētiæ, quo caueē q̄ declinati iurisdictionē cōis Florē tiæ, nō reddat ius: & dā p̄sbyter fuisset ſm Jaſō hīc ī ſect. ī. n. 95. capt⁹, & p̄ hibitoriā illam. 2. lect. n. 83. Ju. creſp. relaxar⁹: deide il p̄sbyter aliū capi faceret; q̄ deberet fīri relaxari, licet ille p̄sbyter diceret q̄ ipse inhibitionē nō ſpetra uerat: qa dicit ang. q̄ debebat cōtradicere. ☞POMATES.

d ¶Secūdū dubiū est. Vide Pau. de Cas. cō si. cxj. iij. col. ī. ij. vol. Fel. ī. c. eccl'ia sanctæ Mariæ in. xxiij. col. in. ij. vol. ver. nonò quæro. de constit. aliquid in. c. in pręsentia. in. x vij. colum. de proba. Cardi. consi. cij. in. ij. col. & consil. cxliij.

e ¶An per contractum: Adde Bal. consi. ccccxciij. lib. iij. & ibi, an iuramentum sit sufficiens ad impediendum dominij translationem, & per Ang. cōsi. cxxx. creditores hæredis: & sic valet donec viuit hæres: hic per creditores testatoris: secundum lectur. quam tenui: ideo perpetuò valet. Sed si tēneres q̄ per creditores hęredis secundū lec. primā ſ. positā quā reprobaui: tunc procederet secūda sol. posita hic in gl. ſ. q̄ hæc intelligaē secundū illam. Pro hoc. j. de fideic. l. cū fidei hæredis cōmissum. in fi. & q̄ ibi no. p glo. Sumus expediti de oi-
9 bus gl. Circa materiā quęro †vtrū ꝓhibitione facta respectu certē personę sit aliquid remediū p quod posit fieri alienatio. duo dantur remedia. Primū q̄ hæres vel legatarius patiat fundū vēdicari, & se succūbere: vt. l. iij. ſ. item quæri de rebus eorum. Nā præiudicaret snīa talis. Sed certè si illa cōclusio detegeretur, nō noceret ei, cuius cōtēplatione facta est prohibitio: vt. l. si seruus plurium. ſ. j. ſ. e. Item forsan nō præiudicaret talis sentētia, nisi ille fuisset citatus: a vt. l. in concedendo. de aqua plu. arc. Facit. j. de re iudi. l. sæpe. Datur aliud remediū. l. q̄ primò facit vnā alienationē in personam permissam: postea poterit alienare simpliciter vt. j. tit. ij. l. pater. ſ. quindecim. sed alio casu loquitur: vt ibi patet. Præterea, si diceretur q̄ prima alienatio esset facta ficte, non pre iudicaret: vt. l. nuda. de contra. empt. & . l. emptor. de aqua plu. ar.
10 †Quæro, vtrū hic fundus respectu personæ, vel cauiæ alienari
b ꝓhibitus posit alienari propter dotē, [1] vel donationē propter nuptias. Iac. de Are. q̄ sic: arg. l. mulier. ſ. cū q̄ponerē, & . l. à filia. in prin. ad Treb. & aut. res quę. C. cōia de leg. & in corpore vñ sui
11 mitur. †Quæro, an per statutū [c] ciuitatis posit fieri prohibitio
c alienationis. pone statutum est hic q̄ non valet alienatio q̄ fieret in nō subiectū. hāc. q. d. Old. disputauit & reducit eū ad duo dubia. Primò. vtrū hæc prohibitio valeat respectu nō subiectorum laicorū, vt forēliū. Et determinauit q̄ valet: vt. C. de contrahen. emp. l. dudum. & C. non li. metroconiæ ha. l. j. li. xj. Do tex. quē ipse non allegat. ſ. de contrah. emp. l. ſi in emptione. ſ. j. ibi: mores
12 ciuitatis. & c. †Secūdū dubiū est, [d] an valeat prohibitio respectu
d ecclesiarū, & monasteriorū quę non sunt subiecta. & determinauit q̄ statutū non valet: quia est cōtra libertatē ecclesiæ: ergo nō valet: vt in auē cassa. C. de sac. ſan. eccle. q̄ autem sit contra libertatem ecclesiæ probatur. Ea quæ sunt contra priuilegia ecclesię inducta per summos pōtifices & Imperatores, sunt contra libertatem ecclesiæ: vt nc. per Inn. in. c. nouerit. de ſent. excom. & per Cy. in. d. authen. cassa. dixi plenè. j. quarū re. ac. non datur. l. j. ſ. q̄ onerandæ. Sed in priuilegium est concessum ecclesiæ vt posit emere, & ex eo solo cōtractu sine traditiōe ei q̄rat dñiū: vt. l. fin. C. de sac. ſanc. ec. ergo statutū factū in cōtrariū nō valet. & puto q̄ huic priuilegio nō posit renūciari: quia est factū in fauorē publicum. ſ. de pact. l. ius publicū. & . l. nemo. ſ. e. & ibi dixi. † Quid
13 autem operet hæc ꝓhibitio legalis, declarari de ver. oblig. l. ſi ita
14 quis. ſ. ea lege. dic vt ibi. †Quæro an p contractū posit ꝓhiberi,
e alienatio. Certū est q̄ pōt quantū ad hoc. q̄ ſi cōtra fiat, cōmittatur obligatio ad interesse, vel pœnā: vt. C. de cōdi. ob cau. l. ea. l. de ver. ob. l. ſi ita quis. ſ. e. l. Sed an posit prohiberi taliter, q̄ dñij translatio ipediat: gl. q̄ nō, nisi in libertate: vt no. in. d. ſ. ea. l. & in d. l. ea. l. C. de cōdi. ob cau. & . C. de re. alie. non alie. l. ſi. Quod dicit de libertate, iō est, qa irreuocabilis: vñ idē puto ī quacūq; alie
15 natione irreuocabili, eadē rōne. Est aliūs casus. ſ. qñ qs pacto apposito de non alienando reseruauit sibi aliquod ius reale in re ꝓhibita alienari, tūc ipedit dñij translatio: vt. l. ſi creditor. ſ. fi. ſ. de dist. pig. prout est ibi in litera, nullam esse vēditionē: quæ est vera lra prout videri fecimus, cū defacto occurreret in li. Pādectarum Pisis. Pro hoc. C. de iur. emph. l. fi. Et ex hoc dico q̄ ſi tradidi tibi rem sub pacto de non alienando, hoc acto q̄ ipsa res mihi obligata remaneat, per hoc q̄ impeditur dominij trāslatio: vt. d. l. ſi creditor. ſ. fi. dixi in. d. ſ. ea. l. Aliud remedium ad impediendam trāslationē dñij, ponit Dy. in. l. qui absenti. ſ. j. de acqui. pos. Aliud ponit Odofred. & Cyn. refert C. de re. alie. non alie. l. fin, scilicet, quod in pacto apponantur hęc verba, permittis mihi nō alienare, & ſi contigeret te ad aliquem actum alienationis, & vēditionis peruenire: tunc eo ipso res reuertatur ad me: & in illū casum constituis te meo nomine possidere: tunc te incipiente alienare, dominium ad me reuertitur, ita quòd non potest transire ad alium. Dico hoc remedium esse; non tamen est necessarium quòd ita exprimatur, ſi ad aliquem actum, &c. sed ſi dicatur. ſi alienabis: satis est quia te incipiente alienare dominiū reuertitur ad me. Casus est nota. in lege fideicom. ſ. fi. cum. l. seq. de fideic. li. Sed ſi diceret. ſi alienaueris: secus eēt: q cōferret; ita

a ¶Citatus. Adde inquātū Alex. dicit q̄ cōtrariū tenet Ang. Ra. & Imo. qa ita non debet ille qui habet ius in re ex post facto, sicut in sententia lata cōtra institutum non est necessaria citatio substituti, vel fideicommissarij. De hoc vltimo vide Bal. consi. cc. circa medium libro primo.

b ¶Propter dotē. Adde vt p Pau. de Cast. consi. xi ij. &. xiiij. Ang. consi. clxxx, Ro. cōsil. cclxvij.

c ¶Per statutū. Adde respectu laicorū forē sīū q̄ cōsuluit Bal. super statuto Placētię, cōsil. ccxcvij. plenè p And. Sic. cōsi. xiij. li. iiij. vbi dt q.d. Rich. de Sal. cōuocato collegio doct. Mediolani disputauit corā principe tūc tpali & spirituali valere statutū Mediola. q̄ disponit, an valeat alienatio facta ī nō subditū, nec ecclāstica pſonā. & q̄ ita et cōsuluit. do. Sign. de Hom. & do. Frā. de Albe. & vide Bal. cōsi. cxviij. li. iij. vbi tenet valer statutū q̄ nulli possit alienare de bōis suis q̄n oī tpe soluāt collectę, si sit clericus vel ecclesiasticus locus & quod consuluit idem Bal. sup statuto Lucaneano, prohibēte alienationē ī subditū, nisi soluta certa summa, an cōprehēdat legata ad pias cās, cōsi. cccviij. Rubeute onera &c. cō suluit q̄ tale statutū nō valeat ī iudicio ecclārū, de q̄ vide q̄ lati⁹ posuit ī l. cūctos pplos. & cū Alex. tā gīt an statutū, prohibēs agrere, cōprehēdat volētē acrere ab ecclesia, adde q̄ voluit Bal. cōsi. xxxj. lib. iij. Et q̄atū ale. Ange. cōsi. xlvij. dic q̄ ang. dt hoc dico nō decidē do sed potius allegā do. Et inquātū dt q̄ Ange. reprehēdit Iac. But. volētē q̄ valeat statutū q̄ clerici sint extra, prectionē cōis dic q̄ Ang. cōsi. p̄cedēti allegato p ipsum Alex. cōsuluit super statuto Florētiæ, quo caueē q̄ declinati iurisdictionē cōis Florē tiæ, nō reddat ius: & dā p̄sbyter fuisset ſm Jaſō hīc ī ſect. ī. n. 95. capt⁹, & p̄ hibitoriā illam. 2. lect. n. 83. Ju. creſp. relaxar⁹: deide il p̄sbyter aliū capi faceret; q̄ deberet fīri relaxari, licet ille p̄sbyter diceret q̄ ipse inhibitionē nō ſpetra uerat: qa dicit ang. q̄ debebat cōtradicere. ☞POMATES.

d ¶Secūdū dubiū est. Vide Pau. de Cas. cō si. cxj. iij. col. ī. ij. vol. Fel. ī. c. eccl'ia sanctæ Mariæ in. xxiij. col. in. ij. vol. ver. nonò quæro. de constit. aliquid in. c. in pręsentia. in. x vij. colum. de proba. Cardi. consi. cij. in. ij. col. & consil. cxliij.

e ¶An per contractum: Adde Bal. consi. ccccxciij. lib. iij. & ibi, an iuramentum sit sufficiens ad impediendum dominij translationem, & per Ang. cōsi. cxxx.

De Iegatis primo.

pus alienationis perfectæ: vt. l. Stichus seruus. de manu. test. Et hoc modo intellige quæstionem de proposita fienda per capitaneum: quia distingue an statutum loquatur per verbū presentis
15 tęporis. vt si proponat. vel p ꝓba futuri subiunctiui: vt si proposuerit. Quęro an † per sententiam arbitri [a] prohibentis alienationē
a posit impediri dñij trāslatio. Respon. non: quia arbitrium sumit vires ex pacto: ideo non potest plus, quam pactum: vt. l. non distinguemus. ſ. de officio. ſ. de arbi. & . l. j. C. d arbi. hoc tenet Inn.
16 extra de testa. c. Raynaldus. †Quæro an pręceptum iudicis [b] imb pediat translationē dominij. Inn. in. d. c. Raynal. tenet q̄ nō, sed nihil allegat. Ego puto cōtrariū. Casus est in. l. ſi scięs. de contra
c hē. emp. facit. l. diuus. de peti. hære. & de manu. l. seruus. hac. l. & [c]
17 de iure fis. l. Iulia. cū ſ. †Quæro, ꝓhibita alienatione, an videatur
d ꝓhibita hæredis institutio. [d] Gl. q̄ sic. Dy. tractat in. l. pater. ſ. Iul. j. tit. ij. dixi in. l. ſi ita quis. ſ. ea lege. de ver. obl. dic vt ibi. Quæro:
18 prohibita †vēditione, vtrum videaē prohibita oīs alienatio. Gl.
q̄ sic. C. de vsusc. pro emp. l. ij. & ibi per Cy. & plenius ibidem. p
19 Gul. facit ad hoc. C. de fideicōmiſ. l. voluntas. †Quæro, prohibi
e ta donatione [e] vtrum alij contractus [f] videantur prohibiti: non
f examinabo, sed vide de hoc tex. in. l. sicut. ſ. vēditionis. &. ſ. seq. ſ. qui. mo. pig. vel hypo. sol. Facit. l. ſi. & quod ibi dixi. de prędę. de
20 cu. C. lib. x. & . l. fina. de iure emphy. Quærit Dy. † prohibitione facta filijs, an videatur facta nepotibus. Vide tex. in. d. authēt. de
21 rest. fideicō. ſ. nos igitur. coll. x. Quęro, †vtrum prohibitione facta hæredi, videatur facta hæredi hæredis. [g] Facit bñ ad hoc tex.
g in. l. sicut. ſ. pe. ſ. quib. mo. pig. vel hyp. solu. Et licet ibi loquatur
h in permissione idem tamen puto [h] in prohibitione: arg. j. proxi. ſ.
22 & j. tit. ij. l. pater. ſ. fundum. †Quæro, vtrum res [i] prohibita alie
i nari si alienetur posit vsucapi. Gl. q̄ non. C. de, vsucap. [k] pro em
k ptio. l. ij. sed Gul. ibi determinat illud esse verum. si prohibetur alienari res eius, qui non est perfectæ ætatis. secus si perfectæ. Tunc enim vsucapitur, vel præscribitur: vt. C. communia de le.
l. fina. ſ. penul. & . l. qui hæredi. ſ. ſi pars. de conditio. & demonstr. Item. qa talis res potest vendi consensu omnium, quorum interest: vt. l. nihil. ſ. omnibus. j. eo. & . j. tit. u. j. l. cum pater. ſ. libertis. sed patiendo pręscribi videntur consentire: vt. l. alienationis. de ver.
23 sig. imò longè plus est pati præscribi: vt. l. longe. & ibi not. de diuer. & tempo. præscri. †Vltimò hæc lex inducitur q̄ sicut nudū pręceptum testatoris non valet: ita nec nudum pręceptum iudicis. Ita dicit Cy. in. l. quoties. C. de fideic. sed hæc lex non facit: quia nudū pręceptū testatoris non valet fauore eius cui pręcipit. Præterea, iudex si in pręcepto adijcit pœnā, fiscus illā pœnā capit: vt. l. mulctarum C. de modo mulct. & x. coll. quę sunt regula. c. j. Dicendum est ergo q̄ sunt quædā, in qbus requiritur causæ cognitio: & isto casu nudum pręceptū, nisi causa cognita nō valet: vt C. commi. vel epi. p totū. Quædā sunt, in quibus iudex potest cōminari sine causę cognitione: & tūc nudū pręceptū valet: & intelligo nudū à causæ cognitione. licet ex aliqua causa appareat iudicē hoc facere: vt. l. ius alimētorū. ſ. prius. vbi pu. edu. deb.

1 ☞ *Emancipatus quando admittatur ad reuocandum alienata prohibita alienari extra familiam.*

2 *Iussus restituere familiæ, intelligitur de familia testatoris.*

3 *Exhæredatus quando admittatur ad reuocandum ꝓhibita alienari.*

4 *Filius institutus tātū in legitima, an admittatur ad reuocādū totū fundū, ꝓhibitū alienari.*

1 **Etiam hoc.** [1] Istud facit ad q.d. credi
a tore, qui dixit debitori: ego egorem illa pecunia, vel similia verba. an ex hoc inducatur interpellatio. De quo per Cy. in. l. minorum. C. in quib. cau. in integ. resti. non est ne. Dixi ſ. de acqui. hę. l. ſi qs mihi bona. ſ. pater. Seio filio.

b **Legatum est.** Ponit hic diffinitionem legati. h. d. Aliter diffinitur in l. legatum. j. titu. j. dic vt in glo.

c ¶Præceptū iudicis. Adde Pau. de Ca. cō si. xlj. & And. sic. cōsi. xij. lib. j.

c ¶Corrupte adducit. ☞ l. Iulianus. de iu. fis. voluit allegare Bar. l. Iulianus. ſ. de cura. fu. ad qđ aduertit et do. Ias. hic, in vtraq; lectu. Alex. Losæus.

d ¶Hęredis institutio. Adde Bal. in cōsilijs pximè allegatis. & cōsi. ccxlix. lib. ij. Ange. cōsil. lvij. Pau. de Ca. cōsi. clxij. & clxxv. Old. consi. ccv. ☞POMATES.

e ¶Quęro, ꝓhibita donatiōe. Adde an ſi sit ꝓhibitus donare donec morię, teneat donatio ad ipsum æstimationē, vide Rom. cōsi. lix. inci. c, ꝓposti cōsi. lix. in ij. dubio.

f ¶Alij cōtractus. Ad de an ꝓhibitus alienare possit ꝑmutare Pau. de Ca. cōsi. xvj.

g ¶Heredi heredis. Ad de Ro. cōsil. ccclvij. ☞POMATES.

h **Quid.** Quod relinquitur in honorē ciuitatis, vadet. h. d. †Not. q̄ illud, quod relinquitur in alimētis pauperum. videtur relinqui in honorem ciuitatis, vt hic
i Et dico q̄ illud †, quod relinquitur fratribus minoribus, qui sunt positi in altissima paupertate, pro alimētis, videtur relictum in honorem ciuitatis, & sic quilibet de populo admittitur ad petendum pro eis: vt hoc dixi secundo libro Minoricarum. & no. istam legem.

k ¶Vsucap. Adde Paulū de Cast. cōsil. ccxe.

l ¶Etiam hoc. Vide Bar. in simili in l. j. in ij. q. j. de ope. no. nū.

m ¶De populo. Vide j. eo. in l. ciuitatibus, Andre. Barba.

n ¶Stare colono. Legatarius nō tenet stare colono, late p Bar. in l. ſi filio. ſol. matri,

1 **Etiam hoc.** [1] Istud facit ad q.d. credi
a tore, qui dixit debitori: ego egorem illa pecunia, vel similia verba. an ex hoc inducatur interpellatio. De quo per Cy. in. l. minorum. C. in quib. cau. in integ. resti. non est ne. Dixi ſ. de acqui. hę. l. ſi qs mihi bona. ſ. pater. Seio filio.

b **Legatum est.** Ponit hic diffinitionem legati. h. d. Aliter diffinitur in l. legatum. j. titu. j. dic vt in glo.

c ¶Præceptū iudicis. Adde Pau. de Ca. cō si. xlj. & And. sic. cōsi. xij. lib. j.

c ¶Corrupte adducit. ☞ l. Iulianus. de iu. fis. voluit allegare Bar. l. Iulianus. ſ. de cura. fu. ad qđ aduertit et do. Ias. hic, in vtraq; lectu. Alex. Losæus.

d ¶Hęredis institutio. Adde Bal. in cōsilijs pximè allegatis. & cōsi. ccxlix. lib. ij. Ange. cōsil. lvij. Pau. de Ca. cōsi. clxij. & clxxv. Old. consi. ccv. ☞POMATES.

e ¶Quęro, ꝓhibita donatiōe. Adde an ſi sit ꝓhibitus donare donec morię, teneat donatio ad ipsum æstimationē, vide Rom. cōsi. lix. inci. c, ꝓposti cōsi. lix. in ij. dubio.

f ¶Alij cōtractus. Ad de an ꝓhibitus alienare possit ꝑmutare Pau. de Ca. cōsi. xvj.

g ¶Hęredi heredis. Ad de Ro. cōsil. ccclvij. ☞POMATES.

h **Quid.** Quod relinquitur in honorē ciuitatis, vadet. h. d. †Not. q̄ illud, quod relinquitur in alimētis pauperum. videtur relinqui in honorem ciuitatis, vt hic
i Et dico q̄ illud †, quod relinquitur fratribus minoribus, qui sunt positi in altissima paupertate, pro alimētis, videtur relictum in honorem ciuitatis, & sic quilibet de populo admittitur ad petendum pro eis: vt hoc dixi secundo libro Minoricarum. & no. istam legem.

k ¶Vsucap. Adde Paulū de Cast. cōsil. ccxe.

l ¶Etiam hoc. Vide Bar. in simili in l. j. in ij. q. j. de ope. no. nū.

m ¶De populo. Vide j. eo. in l. ciuitatibus, Andre. Barba.

n ¶Stare colono. Legatarius nō tenet stare colono, late p Bar. in l. ſi filio. ſol. matri,

1 **Nihil.** Onus præstandorum reditūum alienationem proprietatis non impedit. h. d. Quærit gl. vtrū possessor fundi posit conueniri pro istis sportulis. & dicit q̄ sic. Qualiter istud onus ad possessores transeat, dic vt dixi in l. Caius. de annu. leg. & l. Lucius. de alimen. lega. & vtrobiq; per glo.

Omnibus. Quoties est prohibitum aliquid consensu eorum in quorum fauorem prohibitum est, effi
citur licitum. h. d. Opp. q̄ solùm posit peti æstimatio: vt l. ſi fundum. per ſi deicommissum. ſ. eo. Sol. glo. Tu dic vt ibi dixi: quia non erat legatarij, sed erat futurum suum facta alienatione.

n **Fructus.** Legatarij non tenent stare colono. h. d. Opp. nā testator nō vt grauare hęredē, nisi in iure qđ ipse

¶ Ciuitatibus. Ad hãc.l. dicit Bal.ĩ auẽ. hoc amplĩ⁹.ĩ.iĳ̃.co.de fideicõmiſ.q̃ p ſtatuta ciuitatis poſsint deputari executores teſtõrũ.& vide Bal.ĩ auẽ. ingreſ ſi.ĩ.xj.vel.xĳ̃.colũ.de ſa.ſan.eccle.& adde q̃ licet de legatis pĳs debeaſ quarta eſſo.cũ in officĳ̃.de teſt.& no.Bar.ĩ.l.ĩ.ſi qs ad declinãdã.de epi. & cle.tĩ̃ de legatis pĳs factis ad ornatũ eccl'iæ nõ debeẽ quarta,ſecũdũ Bar.ĩ.cõſ.cxlĳ.inci. cõſtitutiõe eſſi Cam. &c.et adde q̃ ciuitas põt petere relictũ q̃ pertinet ad ornatũ ciuitatis: ꝑ hoc dico q̃ id q̃ eſt relictũ ad cõſtruendã eccl'iam ſeu ad fulciẽdã vel ornãdã iã cõſtructã ſyndicus ciuitatis põt petere, qa ad publicam vtilitatẽ pertinet & põt & hoc fieri offõ eſſi vel iudicis ſeculariſ:vt.l.hæreditas de pe.hæ.& de an.leg.l. legatũ.in.ſi.& eſt expreſſum in auẽ.de ec. tit.§.ſi qs ædificati.et vide Spe.ĩ tit.de iſtr. edi.§.nũc ẏ̀ò aliqua. verſ.ſed nũqd iudex. in vlti. col. poterit ẽt petere quilibet de populo:vt.j.dicã.& per hoc puto cõſultũ fratribus minorib⁹. Nã licet ipſi hæreditatis ſint penitus ĩcapaces tñ ſi hæreditas relinquiſ.eccl'ię vel fabricæ eccl'ię ipſorũ,ipſa ciuitas põt eã petere & ẽt qlibet de ppło, cũ potius videaſ reliqua ciuitati quã ipſis, vt hic,&.l.j.§.publicũ.de iuſt.& iure. Et facit iſtud ad.q. de q̃ dixi poſt Bar.ĩ auẽ.ſi qua mulier.Ci.ð epi. & cle. & cõtra Bart. hic tenet Bal.ĩ authẽ. ingreſſi.ĩ.x.col.Item not.q̃ illud,q̃ eſt relictũ hoĩb⁹ pauperibus ad alimẽta perti net ad honorẽ ciuitatis.Et ꝑ hoc dico qđ illud,qđ relinquitur pauperibus,põt petere ciuitas,& ẽt qlibet de populo.tex. eſt in auẽ.de ecc.tit.§.ſi aũt hoc facere.ibi:& oſa alia bona.Et ꝑhoc dico q̃ qñ relinquitur fratribus minoribus aliqđ q̃ ꝑ nulla re tẽporali põt eſſe ĩ iudicio,vt ſi clem.exiui ð paradiſo. de ver. ſig. qualiter põt peti eſt aduertẽdũ.. Nã aut ẽ relictũ eis ꝑ eorũ alimẽtis ſeu aliꝭ neceſſitatibus : & tũc põt petere ſyndicus ciuitatis , & ẽt qlibet de populo,per hanc.l.et d.§.ſi aut̃ põt ẽt ĩplorare offĩm iudicis , vt dicã ĩ.l.ſi ſeruos.ĵ. de ali.leg. Sed quæro q̃ etit ſorma petẽdi⁹rñ. qñ petit ſyndicus ciuitatis,vł ali⁹ de ppło,id qđ eſt relictũ pauperib⁹,petet q̃ deſ diſtributori ad hoc deputato vel eꝑo,cũ lex dicat q̃ ipſe nõ capiet, vt alł.l.ſi qs ad declinãdã. ad epiſ.& cle.&.d.§.ſi aũt.Si verò petit id,q̃ eſt relictũ ad faciẽdã ſeu ornãdã eccl'iam:& tũc cõcludit q̃ ipſe & hæres cogaſ hoc facere:ar.l.fideicõ.§.fi.ĵ.ti. ĥ.& q̃ faciat ꝑ ſe vł ꝑ aliũ,vt.ĵ.de polli.l.de pollicita,q̃ eſt no.ad hoc.& puto q̃ iudex poterit aliꝭ ꝓponere,& ad hoc ei⁹ offĩm ĩplorare.arg.ĵ.de ali. & cib. leg.l.iĳ̃.ſi verò fratrib⁹ eſſet aliq̃d indeterminatè relictũ,tũc vł relictũ ꝑ ſuis neceſſitatib⁹. Et ĩ hoc iudex ẽt ſecularis ſuũ põt offĩm exhibere,vt ĩ Decr.Nic. q̃ ſcip.exĳt q̃ ſemĵat.§.ad hęc qa frib⁹.q̃ deci.eſt poſita de ỽ.ſig.li.vj.& iſtud reperi in lectura domini Alexand.de Imol. Adde quod voluit Roma.conſi. lio.lxix.in princi.

habebat:vt.l.ſi domus.§.ſi.ſ.eo.& l.ſi à ſubſtituto.§.hæres.ſ.eo.Sol.glo.ibi loquitur in iure reali:hic in iure quod eſt in ꝓſona.Cõtra hoc opp.ĵ.titu.iĳ̃.l.qui concubinam. §.ſi fundum.Sol.intellige gl.de eo qui habebat ius perſonale,non ad rem. neq; ad partem eius,ſed ad aliquid extra. Facit q̃ dixi ĩ.l.ſi res obligata ſupra eodem. Sed ſi eſſet ius ad partem rei:tunc ſecus , vt in contrario.

☞ *Dictio cum,& dictio er,& dictio ſi , quomodo differant,remiſſiuè.*

Arguere de uerbis.l.ad uerba teſtatoris,quòd licet.

¶ Si quis legauerit. Dictio cum,ſiue profatur à teſtatore, ſiue à lege,coniunctionem inducit.hoc dicit.†Differentiã inter cum:&,& vidiſtis in.l.l. Titiæ textores. §.ĵ.ſ.eo.Differentiam inter cum , & ſi, dic vt in.l.centeſimis.§.fi.de ver.obl.No.†q̃liſcitum eſt arguere de verbis legis ad verba teſtatoris.

☞ *Inſtitutio facta de eccleſia fratrum Minorum ualet,& ciuitas poteſt petere. & nume.3.*

Relictum pro conſtruenda eccleſia uidetur relictum ad ornatum ciuitatis.

Syndicus ciuitatis poteſt petere relictum factum ad conſtruendam uel ornandam eccleſiam.

Item ex officio epiſcopi uel iudicis ſecularis hoc peti põt.

Syndicus ciuitatis,& quilibet de populo poteſt petere relictum pauperibus.

Relictum pro alimentis fratribus Minoribus ſyndicus ciuitatis & quilibet de populo petere poteſt.

Practica petendi relictum pauperibus,uel pro conſtruenda uel ornanda eccleſia.

Relictum indeterminatè fratribus uidetur relictum pro ſuis neceſſitatibus.

¶ Iuitatibus. [a] Ciuitas põt petere quod relinq tur in honorem vel ornatum ciuitatis.h.d.Hic videtur†caſus,q̃ ſi relinquitur legatum vł inſtituatur eccleſia fratrum minorũ q̃ inſtitutio valeat.Secus ſi relinquaſ fratribus, non eccleſiæ : vt in Cle.exiui de paradiſo.de ver.ſigniſ.Et videtur relictum ad ornatum ciuitatis,ad cuius ornatum & vtilitatẽ ſpectat eccleſia:vt.ĵ.l.ĵ.§. ius publ. de iur.&.j.de au.& argen.leg.l.Titia.§.fin. Dixi plenè in.ĵ.lib.Minoricarum.Not.qđ ciuitas poteſt petere relictũ : q̃ pertinet ad ornatũ ciuitatis.†Per hoc dico q̃ id eſt relictum ad cõſtruũdã eccleſiam vel ad fulciẽdã ſeu ornandã iam cõſtructã: q̃ ſyndicus ciuitatis hoc poteſt petere: qa ad publicam vtilitatem pertinet. Põt ẽt hoc fieri officio epiſcopi,vel etiam offõ iudicis ſecularis;vt l.hæreditas.de petit.hære.& de annu. leg.l. Quintus.in fi.& eſt expreſſum ĩ auẽ.de ec. ti.§.ſi qs ædificare.poterit etiã petere quili

bet de populo:vt.j.dicam.Et per hoc puto†conſultum fratribus minoribus,nam licet ipſi hęreditatis ſint penitus incapaces,tñ ſi hæreditas relinquiſ eccleſiæ ipſorũ,vel in fabricã eccleſiæ : ipſa ciuitas poteſt hoc petere:& etiã quilibet de populo,vt dicam:qa magis videt relictum ciuitati quã ipſis fratribus, vt hic, &.l.j.§. ius publicum.ſ.de iuſti.& iur.Item no.q̃ †illud quod eſt relictũ hominibus certæ conditionis in alimenta,pertinet ad vtilitatem & honorem ciuitatis: & per hoc dico q̃ illud quod relinquitur: pauperibus,poteſt petere ſyndicus ciuitatis:& ẽt quilibet de populo.Tex.eſt in auẽ.de eccle.tit.§.ſi autem.qui hoc fatetur ibi:& omni aliꝭ licẽtia,&c.†Et per hoc dico q̃ quando relinquitur fratribus minoribus aliquid,qui pro nulla re temporali poſſunt eſſe in iudicio.Cle.exiui de paradiſo.de ver.ſig. qualiter poſsit peti,eſt aduertendum.Nam aut eſt relictũ eis pro eorum alimẽtis ſeu aliꝭ neceſsitatibus:& tunc poteſt petere ſyndicus cõmunis, & etiã quilibet de populo,per hanc.l.&.d.§.ſi autem.Poteſt etiã implorari officiũ iudicis vt dicam in.l.ſeruos.j.de ali.& cib.leg. †Sed quæro,quæ erit forma petendi?Reſpon.quando petit ſyndicus ciuitatis vel alius de populo id, quod eſt relictũ pauperibus,petet q̃ detur diſtributori ad hoc deputato per teſtatorem vel epiſcopum:cũ lex dicat,q̃ ipſe omnino capiat:vt.l.null.&.l. ſi quis ad declinandam.C.de epiſ.& cle.&.d.§.ſi autem.Si verò petit id,quod eſt relictũ ad fulciendam ſeu ornandam eccleſiã: tunc concludetur q̃ ipſe hæres cogatur hoc facere:vt.l.fideicõmiſſa.in fi.de legat.iĳ̃.& quod faciat per ſe vel per alium:vt.j. de pollicitatio.l.de pollicitationibus.quæ eſt nota. ad hoc.& puto quòd iudex poterit aliquos proponere illi operi , & ad hoc eius officium implorari.l.iĳ̃.j.de ali.et cib.leg.†Si verò fratribus eſſet aliquid indeterminatè relictum:tunc videtur relictum in dictũ vſum ꝑ ſuis neceſsitatibus : & in hoc iudex etiam ſecularis ſuũ poteſt officium exhibere, vt in Decreta.Nico.quæ incipit, exĳt qui ſemrnat.§.ad hæc quia fratribus,quæ eſt poſita de verbo. ſignifica.lib.vj.

Lucius. Portio hæreditatis pro non ſcripta accreſcit cum onere coheredi ſimul cum deficiẽte grauato. h.d. Oppo.C.de cadu.tol.§.in primo.vbi pro non ſcripta accreſcunt ſine onere.Dyn.exponit hic pro non ſcripta impropriè:quia repudiauit:cui congruit glo.contraria.Tu dic aliud in hæreditate: aliud in legato:vt dixi in.l.ſi duobus.§.ĵ.ſ.eod.dicam plenè in.l. quæ condítio.de conditio.& demonſtra.vbi gl.hoc tangit.

Eum cui fundus. Non poteſt quis in plus grauari, quam apud eum remaneat deducto onere conditionis.hoc dicit.Oppo.de.l.ſi fundus.infra ad legem Falcid.Solue vt no.in.l.non amplius.in princ.ſ. eod.Opp. de.l.Imperator.§.ĵ.ĵ.titu.ĵ.Solue vt ibi dicemus.

¶ Vcius. Si creditor debitori ſuccedit creditum extinguitur pro parte hæreditaria : niſi probetur teſtatorem compenſare voluiſſe.hoc dicit.

☞ *Relicta palam filio ſpurio non reuocatur per hæredem extraneum.*

Vxor ſi eſt inſtituta à uiro,& rogata de reſtituendo illis,quibus ſibi uidebitur,ſi inſtituit filios ſpurios teſtatoris non præſumitur tacitum fideicommiſſum.

In teſtamento. Si ex verbis teſtatoris non apparet q̃ ſona,cui detur, debet fieri teſtitutio: qualis qualis præſumptio aſſumitur tacitè fidei in fraudem legũ aſſumptæ hoc dicit.Opponi.de.l.non intelligitur.§.primo infra de iure fiſci.Solu. ibi non expreſsit tunc , ſed in alia parte teſtamenti expreſſerat.vnde de iſto videtur ſenſiſſe. Facit quod not. in.l ſi quis ad exhibendum infra de exceptio.rei iud. hic vero in nulla parte teſtamenti expreſsit.Vnde gloſſ.circa hoc dicit tria. Quandoq̃ teſtator reliquit nõ capi palam & apertè, vt tali filio meo ſpurio : & tunc legatum noc valet, nec applicatur fiſco:[b] ſed remanet apud eos,à quibus relictum eſt:vt dicta.l.non intelligitur,in princ.Quandoq̃ teſtator nullam mentionem facit de incapace : ſed alicui reliquit,& in eius fidem poſuit tacitè vt daret non capaci : & tunc aufertur ab eo, & applicatur fiſco. Quę teſtator exprimit cui reſtituatur , ſed non clarè: & tunc aliqualis præſumptio fraudis eſt , non tamen tanta quod ſufficiat: niſi probetur relictum non capapi,vt hic in vltim.glo.[c] dicitur, licet prima aliter innuat.Et hoc eſt verum ſecundum Iacobum de Aret.argum.l.ab ea parte.de proba.†Not.ergo iſtam diſtinctionem circa primum membrũ, ſi aliquis reliquit palã:filio ſuo ſpurio;vtrũ admittaſ ad reuocãdũ quilibet hæres , etiam extraneus.quantitate vel re. Secũdò dicit quãdo cõfertur in arbitrium alterius non conditionaliter , ſed non expreſſa quantitate vel re. Secunda ibi:ſed cũ ita.In tex.ibi:quę enim. dic,quaſi dicat, nulla. Videt enim teſtator certã quãtitatẽ expreſsiſſe.& hoc ſequitur. Quæro ante omnia qd mouet gl. ad dicendum q̃ in prima parte fuit in legato certa quantitas expreſſa.Rñ.quia ſi nulla fuiſſet expreſſa, legatum fuiſſet inualidum tãquã incertum:vt l.cũ poſt.§.gener.ſ.de iure do. Cũ enim dico, relinquo Titio ſi Seius arbitratus fuerit:hic ſuſpenditur diſpoſitio : & in arbitrium Seĳ confertur hoc:vtrum ſibi placeat q̃ ſit legatum vel nõ:nõ aũt qd vel quantũ legaẽ.Vñ ſi arbitrareẽ q̃ ſibi placet legatũ eſſe:remaneret tñ legatũ inualidum propter incertitudinẽ rei legatæ:vt d.§.gener.Sed qñ arbitriũ nõ ponĭ conditionaliter,vt lego pupillo arbitrio tutorũ:& tunc diſpoſitio eſt certa,qa teſtator legat:ſed in arbitriũ alterius cõmittiẽ quid & quantũ leget.His præmiſsis oppo.hic in principio innuitur q̃ valet legatum relictum ſub conditione,ſi voluerit.Contra.j.ti.j.l. fideicõmiſſa.§.c̃p̃c̃.& ſ.de hære.inſti.l.ſi quis Sempronĭ. &.l. nõnũc̃p̃. de condi.& demonſt.Sol.expone ſi voluerit,ſcilicet arbitrari:& ſic non fuit collatum in meram voluntatem.Vel dic ſecundùm Rog.vt dum dicitur ibi,quid enim intereſt.exponatur.ĩ.aliquid intereſt. Quælibet lec.eſt vera in ſe.prima tamẽ magis eſt clara. Ex his not.†q̃ ſicut nõ dicitur cõferri in liberã volũtatẽ per iſta verba,ſi Capitolium aſcenderit,ita nec per hæc verba, ſi arbitratus fuerit.ſecus per iſta,ſi voluerit. Intro gl.fi.& oppo.incertitudo vitiat legatum:vt d.l.cũ poſt.§.gener.Sol.hic incertitudo venit declaranda per arbitrium alterius. Oppo.de l.ſi ita legatum. §.illi ſi volet.ſ.titu.ĵ.& de l.ſi ita expreſſum.de condi.& demon. Sol.ibi confertur in liberam voluntatem legataríj. quod fieri poteſt.Oppo.de l.vtrum.§.j.de reb.dub.Solu. Ibi debet intelligi arbitrio hæredis:hoc eſt in libera voluntate. quod non valet. Venio ad materiam:et glo.hic ſummat diſtinguẽdo tres caſus,quos examinabo.†Primò quæro an valeat legatum relictum arbitrio legataríj.Glo.q̃ ſic.ſiue dicat ad arbitrium,ſiue ſi voluerit:vt l.ſi ita.de condi.& demon.Addit Dy.quia non refert an cõferatur in liberam voluntatem vel non:vt j.de opt.leg.per totum. &l.ſenatus.§.legatum.ſupra titu.j.Tu verò dic clarius,aut teſtator dicit ad eius arbitrium : & ſic non conditionaliter: & valet.vt hic. Aut hoc exprimit conditionaliter:& tunc aut quantitate nõ expreſſa:& nõ valet,vt in principio huius legis , à contrario ſenſu, ſecundùm quod gloſſæ intelligunt,& Dyn. Aut teſtator exprimit certam quantitatem vel rem : & tunc aut dicit, ſi arbitratus fuerit:& valet:tamen eſt neceſſe q̃ arbitretur,vt hic,in principio & l.ĩs qui hæres . ſuprà,de acquiren.hæredita.licet gloſ.ibi non bene ſentiat.Aut dixi,ſi voluerit:& valet ſi,declarat ſe velle:vt l. ſi ita.§.illi ſi volet.ſupra,tit.j.& l.ſi ita expreſſum.de condi.& demonſtra.Aut dixit,cùm voluerit:& valet,etiam ſi non declaret voluntatem ſuam.Nam moriendo videtur velle: vt l.fideicommiſſa.§.ſic fideicommiſ.relictum.j.ti.j.& l.vxorem.§.pe. j. titu.j. †Secundò quæro,quid ſi conferatur legatum in poteſtatẽ hæredis.Dicit glo.tunc refert vtrum dicat ad arbitrium:aut,ſi voluerit.Tu circa hoc dic latius . Aut dixit ad arbitrium hæredis,non conditionaliter:& valet vt purum,vt hic.Aut conditionaliter re vel quantitate non expreſſa:& eſt nullum:vt in principio huius legis à contrario ſenſu.Aut expreſſa re vel quantitate:& tũc aut dixit,ſi arbitratus fuerit:& valet legatum:vt l.ſi ſic.in principio. ſupra tit.j.tanquam conditionale,per iſtam legem . in principio. ideo eſt neceſſe quòd hæres arbitretur,vel ſit in mora arbitrandi:vt l.Thais.§.ſorore.infrà,de fideicommiſ.libe. & l. iure ciuili. de conditio.& demonſtra.& hoc vult tex.j.titu.j.l.fideicommiſſa.§.quanquam.j.reſpon.vbi dicit,legatum debebitur.Intellige, ſi fuerit arbitratus,vel per eum ſteterit:quod innuit verbum,debebitur,quod eſt futuri .emporis.Poſtea in tertio reſponſo dicit omnino debetur:& ſic vtitur verbo preſentis temporis:quia ibi nulla eſt ſuſpenſio.Aut dicit teſtator,ſi hæres voluerit: & nõ valet:vt hic,in gloſ. & tex.in d.§.quãquam.Aut dicit, cùm volue-

reliquit tribus quadringẽta ꝓ quolibet, & dixit q̃ diſponerẽt de eis prout in ſecreto ordinauit licet reſultet aliqua p̃ſumptio,nõ tñ vitiaſ diſpoſitio.And. Barba.

¶ Ab exhæredati.Limita vt ꝑ Bal.in l.cũ quidam.C. de legat.

¶ Cùm à poſthumo. Alle.Bal.hunc §.in l. ſi.in verſi. quęro qui dã.de inſti.& ſubſti.

☞ POMATES.

¶ In arbitriũ. Vide ad iſtã l.ꝑ Ale.cõſi.xiĳ. in vlti. col.in j.volu.

¶ In arbitriũ . Quia hanc legem commẽtaui:ideo eam omitto et venio ad l.filia.

---

neus.Tex.q̃ non,in fi.C.de natu.lib.& glo.in.l.hæreditas.C.de

2 his quib.vt indig.dic vt dixi in.l.ſi.j.de his quib.vt indig.†Circa vltimum quęro:teſtator inſtituit vxorem &'eam rogauit de reſtituendo poſt mortẽ ſuã illis,quibus ſibi videbiẽ:iſta veniẽs ad mortem inſtituit hæredes filios ſpurios teſtõris:an ex hoc præſumaẽ tacitũ fideicõmiſſum?Dixi q̃ non : quia ex hoc q̃ vxorẽ inſtituit,nõ eſt præſumptio taciti fideicõmiſsi:vt.l.ſi.in prin. de his qui.vt indig.&.l.penul.de bo.lib.Præterea, iſta lex dicit qđ eſt qualiſqualis præſumptio,quando teſtator ſenſit de certa perſona,ſed in quæſtiõe ꝓpoſita teſtator de nullo ſenſit,imò poſuit in arbitriũ mulieris.Dixi de hoc in.d.l.ſi.de his quibus vt indig.

¶ Si hęredes. Nominati nomine ꝓprio tenẽtur in hęreditarias portiones.h.d.quod dic vt plenè dixi in.l.turpia.§.ſi.ſ.eo.'Ex iſta lege põt ſumi rõ.l. Lucius.§.Męuia.j.ad Treb.vbi ſi nominanẽ nominibus appellatiuis nõ ſigni ficantibus hæreditatem,vocãtur ꝓ hæreditarijs portionibus. q̃ ideo eſt:quia non ſufficit tantũ nomina propria ponere,ſed req ritur q̃ enumerentur:hoc eſt,vt diſtinctè ponũtur, vt hic in tex. ſed ꝑ illa noĩa appellatiua nõ fit enumeratio perſonarũ:ergo &c.

¶ Si hæres. Sicut legata per contratabulas patroni mittuntur : ita præceptiones hæredum.h.d.De hoc in.l.Plautius.infra de condi.& demonſt.

a ¶ B exhæredati. [a] A ſubſtituto vel legitimo exhæredati nõ põt legatũ relinqui.Scꝰ in inſtituto,qui bñficio pręteriti ſuccedit per contratab.h.d. Principiũhuius legis declara vt dicam in.l.qui fundũ.§. q̃ filios. ĵ.ad.l.fal.Dixi plenè ĩ.l.planè la.iĳ̃.ĩ prin.ſ.e.facit.l.ſi.j. de leg.iĳ̃.

b Cũ à poſthumo. [b] Relicta à poſthumo iſtituto debenẽ à ſubſtituto nõ nato poſthu.

¶ Aeredi. Poſthumo alieno poteſt legari:& põt hęredes inſtituti.hoc dicit. De hoc plenè in l.Gallus.§.ille caſus.de liberis & poſthumis.hoc dicit.

¶ Stutor. Qui accepit vxorem illegitimè ſcienter: ab ea non capit , ſed ipſi relinquere põt. hoc dicit.Hoc quod dicit de muliere , intellige ſi fuit ignorans:ſecut ſi ſciens:vt nota.j.de vſufru.leg.l.vxori maritus.&.l.ꝑfectus.de rit.nup.Dixi in.l.de his qb. vt indig.

Explicit liber.xxx.

Incipit liber.xxxj.

De legatis & fideicommiſsis ſecundo. Rubrica.

1 ☞ *Legatum non dicitur conferri in liberam uoluntatẽ per iſta uerba, ſi Capitolium aſcenderit.ita nec per iſta uerba,ſi arbitratus fuerit.*

2 *Legatum relictum arbitrio legatarij quando ualeat.*

3 *Legatum collatum in arbitrium hæredis,an ualeat.*

4 *Legatum quando poſsit conferri in uoluntatem terrij.*

5 *Contractus factus arbitrio tertij,uel ſi uoluerit,ſemper eſt conditionalis.*

6 *Arbitrari q̃ cogatur ille,in cuius arbitrium collatum eſt legatum. intellige cauſatiuè*

7 *Executor teſtamenti quando cogatur illud facere.*

8 *Executor q̃ cogatur exeq̃ actiõe ex teſtõ,qñ ei aliq̃d relictũ eſt:& offõ iudicis,ſi nihil.*

9 *Legatum relictum arbitrio tertij, quòd eo non arbitrante legatum tenet:niſi arbitriũ ſit commiſſum conditionaliter.*

10 *Debẽs arbitrari intra q̃tũ tẽs debeat arbitrari:te q̃o,cognoſcitq̃, ipſe nolit arbitrari.*

11 *Si tertius,in cuius arbitrio commiſſum eſt legatum,non arbitratur,quis arbitratur.*

12 *Arbitrari debens ſi,arbitratur, & malè,recurritur ad iudicem.*

13 *Verba ſignificantia arbitrium boni uiri. remiſſiuè.*

14 *Bonus uir qualiter arbitrabitur legatum.*

15 *Arbitrari an debeat quis hærede præſente: q̃ ſic quando quantitas eſt taxanda.*

16 *Omnes perſonæ quas quis poſsit eligere , quod non ſunt requirendæ in ſelectione fiẽda.*

17 *Inſtrumẽtũ cõtinẽs intereſſe uel aliquid incertũ,exequetur uirtute ſtatuti , ac ſi contineret certum.*

18 *A ſententia iudicis aliquid arbitrantis ut bonus uir non appellatur.*

c LEX I.

¶ Narbitrium. [c] Si legatũ in arbitriũ alterius cõditionaliter conferatur:ſuſpenditur,ſicut per quẽlibet aliã cõditionẽ.ſed ſi non conditionaliter , nõ ſuſpẽditur.h.d.Diuide vt in gl. ſuper verbo, ſed cũ in duas partes. Primò loquiẽ quando legatũ cõfertur in arbitriũ alterius cõditionaliter,expreſſa certa

¶ POMATES. ¶ Secūdò dicit. Vide Pa.cō.iiij.ī fi.ī.ñ.vo. ¶ POMATES. ¶ Dic ergo latiꝰ. De hoc eſt caſus ī terminis ī.l.ſi qs. §. fundꝰ. & ibi not. Bart. ff. de reli. & ſumpt. fu. ¶ Dic ergo latiꝰ. Facit Io. de teſt. vbi exe cutor cogitur exeq. Andreæ. Barba. ¶ Vt.l. Neſenniꝰ. adde vt p Bal. cōſi. cclvij. li. iiij. ro. cōſil. ccviij. &. cccxxxv. & inquantū Alex. tāgit an executor poſſit alij vices ſuas cōmittere. vide q̄ pulchrè cōſi. ccccxvij. li. ñ. cō ſulēdo ſup teſtō cuiuſdā Card. de Capa cijs, q alios Cardina. & Epos executores fecerat. Et an qs cogat exequi, vidē vnū verbū per Bal. conſi. clxix. libr. j. ¶ Et pōt arbitrari. Et vide eūdē ī.l.cū q̄dā. j.e. & ī.l.fi.§. ſed & ſi quis C, cōmu. & leg. And. Barba. ¶ Tūc aut. Vī ſibi cō tradicere ī.eo q̄ dicit ī.d.l.cū q̄dā.j.e. A.B. ¶ Recurrit ad aliū. ad de vltra plenè dicta p Ale. hic belliſſimè Ro. conſ. cclxj. quem omnino vide.

rit hæres: & valet: & pōt differre velle vſq; ad mortem: vt.d.l.fideicommiſſa.§. ſic fideicom. & l. vxorem. §. pe. j. ti. j. Quæro, vtrū † legatum poſsit conferri in voluntatem tertij? Gl. dicunt, aut dixit, ſi voluerit: aut ſi arbitrabitur, vt in gl. Declaro, quando teſtator dixit, ſi voluerit extraneus. non valet: quia eſt captatoria voluntas: vt.l. nonunquam. de condit. & demon. Quod intellige verū, præterquā in relictis ad pias cauſas: vt in.c.cū tibi. extra, de teſta. dixit in.l. captatoriæ. ſ. tit. j. Fallit etiam in relictis libertatum: vt.l. fideicōmiſſaria libertas. j. de fideicō. liber. Sed ſi dixit, cū voluerit extraneus: puto q̄ valet: vt dictum eſt. ſ. de hæredē & legatario nam moriendo videtur velle: vt.d.l. fideicommiſſa. §. quanquam. Secū dò dicit [a] glo. ſi teſtator dixit, ad arbitriū: & tunc valet vt purum: vt hic. ij. reſpon. Aut dixit ſi arbitrareť: & tunc valet ita demum, ſi arbitretur, vt hic, in prin. & j. dicam in. q. Quod intellige qñ fuit in legato expreſſa certa quātitas: aliās ſecus, vt in princ. huius legis. Prędicta vera in vltimis volūtatibus: ſed in contractibus † ſiue dicat, arbitrio talis ſiue, ſi voluerit: ſemper facit conditionem: vt.l. ſi. C. de contrahen. emp. & .l. ſi quis arbitratu. j. de verb. obli. & ibi plenè dixi. De Cōtractibus, doct. & gl. in.l. j. in vendentis. C. de contrah. empt. Pro hoc quod habetur in gl. in.l. in perſonam. §. generaliter. j. de re gu. iur. † Quærit gl. an ille, in cuius arbitriū confertur, cogatur arbitrari. Reſpon. gl. qđ nō meminit ſe legiſſe. Dy. arguit pro & cō tra. & quod non cogatur, probatur in.l. fi. §. ſed & ſi quis. C. cōia de leg. In contrarium facit tex. in aut. de eccle. tit. §. ſi autem qui hoc facere. vt no. gl. C. de epiſ. & cle. l. nulli licere. Verius tamen eſt q̄ non cogatur arbitrari præciſè. ſed cauſatiuè: quia perdit re lictum ſi voluntatem non exequatur: vt no. in.l. cū ita. §. j. j. eo. & l. huiuſmodi. in prin. ſ. tit. j. & .ſ. de vent. inſpi. l. j. & apud eum. & ſ. vbi pub. edu. debe. l. j. §. quamuis. & hoc tenent doct. in. d. l. nulli addunt tamen doct. eſſe verum: ſi tale officium non agnouit: ſed ſi agnouit, indiſtinctè cogetur arbitrari: vt.l. iij. §. tametſi, ſ. de arbi. hoc ponit Cy. in.l. id quod pauperibus. C. de epiſ. & cler. in iij. q. & .l. fi. C. de contrahen. emp. & Spec. de inſtr. edu. §. nunc vero aliqua. ver. hoc etiam quæritur. vbi plenè. † Aduertendum tamen eſt q̄ gl. ſolū quęrit de eo, cuius officium eſt arbitrari. Dyn. arguit de his, quorum officium eſt exequi. tamen hoc ſatis eſt p babile: quia eadem ratio eſt. Dic ergo latius: [b] aut talis executor acceptauit officium: & cogatur illud facere: vt.d.l. iij. §. tametſi. acceptare dicitur ſiue in teſtamento ſibi adſcripſerit, vel adcripto conſenſit in vita ſiue poſt mortem: vt.l. vxori. §. j. j. ad legem Cor. de fal. & ibi no. Aut non acceptauit: & tunc aut erat ei aliquid relictū in teſtamento, aut non. Primo caſu aut negligit exequi: qa non poteſt, etiam ſi vellet: vt ſunt fratres minores, qui nō poſſunt eſſe executores: vt in.c. exiui. de ver. ſignif. in Cle. & habebunt legatum, licet non adminiſtrarent: vt. C. eo. l. ad adminiſtrationem. Aut poteſt, ſed non vult: & tunc cogitur cauſatiuè, vt Dy. dicit. Si enim non exequitur, perdit relictum: vt.d. §. ſi autem. & .l. ſi quis ſepulchrū. §. funus. de reli. & ſump. fune. cū aliis allegatis per Dyn. Aduertendum tamen eſt q̄ olim erat diſtinguendum an legatum eſſet relictum ob hoc, vel nō: vt.l. Neſennius. [c] de excu. tu. tamen hoc hodie eſt indiſtinctè verum: vt in aut. de hære. & fal. §. his omnibus. & no. per Iac. de Bel. eo, tit. §. hæc quidē. in vlt. q. Si verò nihil fuit relictum, tunc non cogitur vt. d. §. fundus. & .l. iij. ſ. de arbi. & de curato. bon. dan. l. ñ. §. quæritur. & .ſ. de procura. l. filius. §. inuitus. Hoc autem intelligo qđ non poſsint cogi, ſcilicet vt executor teſtamentarius. Sed quia illa executio deuoluitur ad epiſcopum. vt. d. §. ſi autē. & .d.l. nulli licere. vel etiam ad præſidem prouinciæ: vt.l. iij. j. de ali. & cib. leg. qui iudices poſſunt ad hoc vnum conſtituere vt exequatur: vt. d.l. iij. tunc iudex poteſt ex ſuo officio cogere ſicut poteſt cogere quemlibet cui delegat: vt.l. j. C. qui pro ſua iuriſdi. Vbicūq; autem dixi aliquem cogi arbitrari: intellige ſi arbitrium cōditionaliter ſit incertum. ſi enim cogeretur, non eſſet conditio: quod eſt contra prin. legis noſtræ. † Quæro quo iure cogetur. Gl. in.l. nulli. C. de epiſ. & cleric. dicit officio iudicis. vel actione ex teſtamento. Idem in Specu. in. d. ver. hoc etiam quæritur. cū ver. ſeq. Tu dic aut executori erat aliquid relictum: & poteſt cogi actiōe ex teſtamento, ſi agnouit relictum: vt.l. ij. C. de his quæ ſub mō. al's officium iudicis, locū habet. Cellat enim actio ex teſtō, cum nullū commodum pecuniarium ex eo cōſequatur: vt.l. planè. la ij. in fi. ſ. tit. j. † Quæro pone q̄ talis non arbitrať: in legatum valeat? Glo. q̄ ſic. Hoc intelligo verū, ſi cōmittať ad arbitrium alterius nō cōditionaliter. Si enim conditionaliter, & ille nollet arbitrari, legatum eſſet nullū, vt hic in princi. Dicit enim q̄ inter hāc conditionē, & illam, ſi Capitolium aſcenderit, non eſt differentia ſed Capitolium aſcendre nō cogit: ergo, &c. & hoc ſentit gl. magna hic, in fi. licet aliter dicat gl. in.l. is qui hæres. ſ. de acqui. hæ. tamen tex. illius legis probat illud q̄ dico. † Quero qūo ſciam q̄ ille nolit arbitrari. Rñ. primò ſi hoc exprimit: vt.l. ſi. ſ. ſed & ſi qs. C. cōia de leg. Sed ſi hoc non exprimit, ſed tacet quantum tempus debet currere, vt non videat arbitrari. Dic aut quis debet arbitrari ad cōmodū ſuum: & poteſt arbitrari donec detur ſibi terminus à iudice: vt.l. mancipiorū. de opti. leg. Aut ad commodū alterius: & tunc aut arbitrium conſiſtit circa eligendas perſonas: & poteſt arbitrari [a] donec interpellatus in iudicio ſit in mora: vt l. cum quidam. j. eodem. Aut arbitrium cōſiſtit circa res: & tunc debet intra annum arbitrari: vt.l. fina. ſ. ſed & ſi quis. C. communia de leg. Ita intelligo iſtam.l. in ſecundo reſpon. & .j. titul. j. ſi fideicommiſſa. §. cęſq;. Fallit in caſu vbi poteſt differre arbitrari donec viuat: vt.l. ſeruos. j. de manu. teſta. Ratio eſt: quia ibi videtur teſtator voluiſſe vt ſeruus eſſet obediens hæredi in vita eius. Et prædicta in vltimis voluntatibus: in contractibus dic vt dixi in l. ſi quis arbitratu. de verb. oblig. † Quæro illo tertio non arbitrāte quis debeat arbitrari. Dicit gl. quòd recurritur ad alium vt in l. in perſonam. §. generaliter. j. de reg. iur. tamen non dicit ad quē. Tu dic aut arbitrium conſiſtit in aliqua re eligenda ex certis: & tunc arbitrium deuoluitur in ipſum legatarium: vt. d. §. ſed & ſi quis. Si verò conſiſtit in eligenda re, vel quantitate incerta, vt in caſu huius l. ſecunda parte: & tunc recurritur ad iudicem: argumen. l. cum quidam infra eodem. Si verò arbitrium conſiſtit [c] in eligenda perſona: tunc aut [c] perſona erat omnino incerta, vt relictum pauperibus, vel in redemptionem captiuorum: & arbitratur iudex: vt dicta. l. nulli. C. de epiſcop. & cleric. Aut arbitrio erat in eligenda perſona incerta de certis: & tunc illo nō arbitrāte non recurritur ad alium, ſed omnes illi, de quibus debebat fieri electio, admittuntur in viriles: vt.l. ſi quis Titio. in fi. & argu. l. cum quidam infra eodem. & hoc quando nullo modo arbitratus eſt. Sed quæro † quid ſi arbitratus eſt. & malè. Gloſſ. dicit q̄ recurritur ad alium [f]: vt. d. §. generaliter. Non dicit ad quem. dic quòd indiſtinctè recurritur ad iudicem: vt. d. l. in perſonam. §. generaliter. de reg. iur. & .l. cōtinuus. §. cū ita. j. de ver. ob. & .l. ſocietatem. §. arbitrorum. ſ. pro ſocio. & ibi dixi: & hoc in vltimis voluntatibus. In contractibus verò qualiter recurratur ad arbitriū alterius. Doc. tangunt in.l. in vendentis. C. de contrahē. empt. & ibi gl. plenius. dixi in. l. ſi quis arbitratu. de ver obl. † Quero, quę ſint verba quæ ſignificant arbitrium boni viri, vel liberam voluntatem. dixi in. l. ſi ſic. in princip. ſupra titu. primo. † Quæro qualiter bonus vir debeat arbitrari. Glo. dicit pro viribus bonorum teſtatoris: conſideratis meritis legatarij. & ſecundum qualitatē ſeu quantitatem, vt in gloſſ, quam vide. Tu dic aut relictum eſt factum ob certam cauſam, vt cauſa dotis vel alimentorum vel ſtudij vel ſimul: & tunc debet arbitrari quantum ei ſufficeret ad illud conſideratis qualitatibus perſonarum: vt.l. ſi filiæ. infra titu. j. & .l. quæro ſupra de iure dotium, ſaluo ſi tanta eſſet quantitas quòd abſorberet quaſi totum patrimonium relinquentis; tūc eſſet minus arbitrio iudicis: vt.l. quidam in teſtamento. j. eodem. Si verò eſſet relictum ſimpliciter abſq; expreſsione cauſę: tunc erit arbitrium boni viri, vt gloſſ. dicit. Exemplum hic in fi.l. ſi teſtator legauit pupillo arbitrio tutoris debet conſiderari quantū eſſet æquum relinqui ipſi pupillo conſiderata qualitate pupilli, & conſiderato patrimonio teſtatoris & charitate quam habebat ad pupillum, vel cōſideratis meritis, ſi reliquiſſet maiori. Poſſet etiam

Si Et per hoc. Tu autem contra dicat q̄ prej debet sum mario iudicio citato eo, quantitas liquidari post mortem manded. exq. in practica. cons. ita multi scribunt communiter m lib. 2. Vazi. c. ii. n. 4. cum seqū. quę plura dicit in proposito, quem v.

In quæſtione de facto. Vos ſcitis quòd executor, qui ſentit commodum, debet ſatisfacere, vt l. ſi à pluribus. ſ. titu. j. & no. in l. liberto. §. largius. de annu. lega. aliās ſecus vt l. diuus. j. ſi cui plus quàm per leg. Fal. Contingit quòd quidam fuit cōſtitutus executor, & legatum ſibi fuit relictum, & iſte vult repudiare legatum, vt euitet onus ſatisdationis, & vult eſſe executor. Certè non poteſt, per iſtam leg. quæ loquitur in onere impoſito à lege. facit d. l. ſi legatario. j. de fideicō. liber. Quæro, ſi repudiatio valet & onus remanet, ne cogatur habere vtrunq;. Reſpō. repudiatio valet in præiudicium repudiantis, vt hic. Sed eſt aduertendum. ſi quidem ille, in cuius fauorem legatum repudiatur habebat onus poteſt ſibi conſulere in illo non agnoſcente legatum: & non cogitur agnoſcere, vt hic. vbi hæres deducet Falcidiam, & retinebit ſeruum legatum, cùm onere ſuo. Si verò non poteſt ſibi conſulere, niſi ille agnoſcat, tunc cogitur legatarius agnoſcere non obſtante repudiatione, vt d. l. ſi legatario. j. de fideicom. liber. quæ eſt no. Et eſt † aduertendum q̄ quando vna res legatur, per agnitionem partis videtur facta agnitio totius: vt l. ſi cui res. j. eod. ſed quando facta ſunt plura legata, quorū vnū habet onus, agnoſcendo vnum non videtur agnoſcere aliud, ſed noua agnitione opus eſt, & ſic eſt caſus, in quo legatarius particularis cogitur legatum agnoſcere, licet regulariter contra d. l. ſi quis omiſſa. ſ. ſi quis omiſ. cau. te. Vltimò quando deferuntur plures hæreditates vel plures partes vnius hæreditatis. dixi in l. fi. ſ. de acqui. hære. Sed quando deferuntur plura legata vel [3] vnum, dicēdum eſt hic. Ergo dicas † quòd aut legatur vna res. aut plures. Primo caſu aut legat ſimul, aut per partes. ſi ſimul: aut legatur vni: & durat vnius, & partem non poteſt tātùm agnoſcere: vt hac l. nemínem. Aut deuenitur ad plures, & tunc ſecus, vt l. legatarius. in prin. ſ. ti. j. & j. eo. l. & Proculo. Quod intellige, ni ſi onus adiectum aliud inducerct: ar. huius legis. ſed ſi relinquitur per partes: tunc poteſt vna pars agnoſci, alia repudiari, ar. l. j. §. vbi autem. C. de cad. tol. Secundo caſu aut plures res legantur ſub nomine vniuerſali ſeu collectiuo: & nō poteſt vna tantùm agnoſci. vt l. grege. j. eo. Aut legantur copulatiuè: & tunc poteſt tantùm vna agnoſci, niſi altera habeat onus: vt hac l. ſi duobus. Si verò legantur plures alternatiuè, dic vt l. ſi ex toto. ſ. titu. j.

¶ Præſente hærede. Addè vt per Pet. de Anc. cōſ. cccl xxxiij. ¶ Vltimò videris. Et an à ſententia reducētis laudum ad arbitrium boni viri poſſit appellari, vide de hoc Ioan. And. & ad de Bar. in cōſi. xxxj. inci. qō talis eſt petitum fuit. And. Barb. ¶ POMATES. ¶ Et per hoc. Et per hoc oppo. vide Ro. cōſi. lxxvj. in iiij. col. in quarto dubio. & cōſi. ccxj. in vlti. col. & quę poſui ad Bar. in l. j. de acqui. re. do. & Bar. in trac. guarentigię. in j. parte. ij. q. primæ partis prin. ¶ Et per hoc appareret. Alle. iſtud dicit Doc. in c. j. j. diſtinct. Andre. Barba. ¶ Intereſſe. Adde vt per Bal. conſi. cccxcviij. lib. ij. & Ro. conſ. lxxxvj. in pe. col. ¶ Sed quęro. Itē dicas in arbitratore, qa ſi partes compromittunt in eum vt in bonum virum. nunquā talis ſententia poteſt ad arbitrium boni viri reduci. Iſtud fuit fingu. dictum Barto. in l. iij. §. tametſi. ſ. de arbi. quod no. perpetuo, & vide do. Ab. in conſi. ñ. vbi ſequitur do. Ioan. & Bar. vide ibi do. Abb. in conſi. xxxix. & vide Lud. Roma. in conſ. cclv. Andre. Barba. ¶ Hæc cōditio. melius facit l. j. §. item ſi ita legatum. ad legē Falci. Nam ſ. conditio loquitur in legatario hic in hærede.

1 ☞ *Conditio conſistens in potestate, alterius, dicitur impleta. quando transiuit tantùm in tempus quòd commodè impleri potuit.*

LEX III.

Si ita. Valet legatum, etiam ſi conferatur in conditionem, quæ in alterius poteſtate conſiſtit. hoc dicit. Quæro, de quo loquitur hic dum dicit, non aſcēdit. Glo. ponit tres opi. q̄ loquatur de hærede, & valet legatum: quia non confertur in eius expreſſam voluntatem, ſed relatam, vt l. ſi quis Sempronium. ſ. de hære. inſti. & l. non nunquam. de condi. & demon. Sed tunc quæro † quādo dicetur iſta cōditio impleta. Videtur q̄ debet expectari q̄ deſinat poſſe aſcēdere, vt l. ita ſtipulatus. de verbo. obli. Veritas eſt q̄ videtur impleta, quando tranſiuit tantùm tempus q̄ commodè aſcendere potuiſſet, & non aſcendit, vt l. hæc conditio. [f] de condi. & demō. Alia lec. eſt q̄ dicatur hic, ſi extraneus Capitolium non aſcendere rit. & iſta etiam eſt bona, & debet expectari donec deſinat poſſe aſcendere. quod eſt verum, niſi eſſet perſona legatarij cōiuncta: quia tunc præſtatur cautio Mutiana, vel. cum tale. §. j. de condi. & demon. Tertia lec. eſt, ſi ipſe legatarius Capitolium non aſcēderit, tñ valet legatum, & eſt locus cautioni Mutianæ, vt in glo.

1 ☞ *Executor cui fuit legatum relictum non poteſt repudiare legatum ut euitet onus ſatisdationis, & executionem acceptare.*

2 *Caſus, quo legatarius particularis cogitur agnoſcere legatum.*

3 *Si una res legatur uel plures, quando legatarius poſsit partem agnoſcere.*

Eminem. Si vna res legatur ſub nomine collectiuo, non poteſt vna acceptari: alia nō. Secus ſi plures nominatim, niſi illa quæ repudiatur, habeat onus annexum. hoc dicit. cùm duabus ſeq. Oppo. C. de cad. tol. l. j. §. vbi autem. glo. ſoluit hic legatur vna res vni: ibi plures vni de portio accreſcens poteſt repudiari. In l. ſi duobus. quæro quo modo intelligatur: de duobus legatis non poteſt repudiari vnū quod onus habet annexum. Reſpon. ſi per hoc fieret præiudicium hæredi, vt in exemplo hic poſito. Item ſi fieret præiudicium alteri: vt l. ſi legatario. in princi. j. de fideicom. liber. Et per hoc † dixi

LEX II.

Voties. Si plures res nominentur, plura ſunt legata, ſecus ſi vno vniuerſali nomine comprehendantur. hoc dicit. Hanc legem declara vt dicam in l. neminem. infrà eodem.

1 ☞ *Conditio conſistens in potestate, alterius, dicitur impleta. quando transiuit tantùm in tempus quòd commodè impleri potuit.*

Si Titio. Qui non capit partem: quia indignus, facit partem. hoc dicit. Pone caſum q̄ fuit legatum Titio & cuidam alij, qui non poterat capere: quia portio indigni applicatur fiſco, vt in deportato, vt j. titu. j. l. ſi deportati. ſecundùm vnam opinio. vt ibi dicetur. Vel. pone exemplum in vxore quæ legauit viro, qui eam dixit cōtra interdicta legum, vt l. fi. & ſ. titu. j. & l. ij. j. de his quib. vt indi. Oppo. d. l. j. C. de cadu. tol. §. in primo. & §. pro ſecundo. & de contrab. l. ſi poſt mortem. §. liberi. vbi portio deficiens accreſcit coniunctis. Solu. Dicit glo. ſpeciale eſt hic, & l. planè. §. ſi coniunctim. & l. huiuſmodi. §. ſi Titio. & l. ſi duobus. in prin. ſ. titu. j. Tu dic q̄ cōtrarium loquitur quando in perſona collegatarij legatum deficit omnino: ſed hic legatum valebat, & auferebatur ab eo tanquam ab indigno, & veniebat ad fiſcum. Aliæ leges, in quibus dicit glo. q̄ fallit, intelliguntur vt in eis. Dixi plenè in l. huiuſmodi. §. ſi Titio. ſ. ti. j. Oppo. de condi. & demon. l. mulieri. Solu. glo. Tu dic q̄ ibi ideo eſt: quia legatarius veniebat de iure ſpeciali, vnde ſibi non poteſt accreſcere: vt ibi dicam. Oppo. ad id quod dixi de l. fi. §. Seio. j. eo. Solu. vt ibi patet. Oppo. de l. Papinia. §. quoniam autem quartam. ſ. de inoffi. teſta. Solu. ibi licet nō admittebatur, ſperabatur admitti, & ſic cōcordat cum eo qđ dixi.

a ¶ Et ista vera. Hic prosequit Ang. per d.l.cũ seruus. & per hãc glos. aliqui hic contra pro quibus est glo. in d.l. cum seruus.

b ¶ Si inter duos. Et in materia hic vide no. Bal. cuius dicta refert Imo. in l. demõ. falsa. de condi. & demon. & adde qd' no. Bald. in l. si quis à filio. in §. j. ff. tit. j. dicebat q̃ si testator dicit, do. Titium executorẽ testamenti mei: & plures sunt titij, q̃ ad hęredẽ specĩat declaratio p̃ d. §. j. sed Imol. hic p̃ glo. quæ est ibi iũcta cũ isto tex. dicit cõtrariũ cũ p̃ officio onerosũ agat, & ægparat officiũ tuto ris & cõmissarij, iuxta glos. in l. antepe. supra de tutelis. vide Bartolum in lege prima.

c ¶ Potest. Adde Bald. in l. voluntas. C. de fideicõ. in vlti. colũ. in fine.

d ¶ Scripta exẽplaria habẽt l. legatũ nõ est nullũ in veritate. Et melius cũ negatiua a legi existimo, vt ex gl. p̃cipio: quã Paul. de Ca. sequit. alioqn dictũ foret nõ titu. p̃ legato: sed p̃ dono t legatariũ possidere, cui⁹ cõtrariũ vult Barto. hic. Alex. Lo fæus.

e ¶ Sed quæro. Quid si est facta deleg tio ar 1 chiepiscopo Pariẽsi. & sunt multi archiepiscopi. qd iuris: vide do. Ang. in c. quoniã Abbas. de offi. deleg. And. Barb.

f ¶ Debebat sibi solvere. Adde qd' no. Bar. in l. si in rem. ff. de rei vendi.

g ¶ Certam opponitur suprã. Posito quod hoc cõstaret, procedere põt isto casu dictũ Bar. aliàs puto esse seruandã intentionẽ testãtis, q̃ si voluit ad legatariũ primo loco peruenire legatarius deberet præferri. vt hic in tex. ff. secundum Paulũ. de Castro. in lege, fideicom. j. titulo. j. Cerè posito q̃ dictum Bar. indistincte esset verũ, nõ posset negari quin si cõcurrat fideicõmissarij habẽs vtiles cum legatario habente directas & in eo. tpe, q̃ præferri debeat legatarius habens directas: vt no. per gl. & doc. in l. iij. C. de nouat. & sic in hoc casu, bene dicit Paul. de Ca. & Imo. hic, ad fi. Sed de vno multũ dubito circa dictũ bar. qa ñ repit in iure q̃ in isto casu fideicõmissarius habet obligatã & hypothecatã illã actionẽ: quã legatarij habet cõtra hæredẽ: nec l. j. C. de leg. h. d. vnde cũ fideicõmissarius nullã habeat actionẽ personalẽ cõtra hæredem: nisi cessione facta l. Imperator. j. eodem ergo nec hypotheca. l. fideiussor obligari in principio de fideiusso.

Opp. de l. qui quartam. §. fi. ff. eo. Sol. nõ est contra: vt ibi patet.

Si quis seruum. Opp. de l. cũ seruus. ff. ti. j. sol. Ibi fugerat tẽpore testamẽti: hic post. Secundò opp. de l. cũ res. §. j. & ij. ff. ti. j. So. Intellige q̃ hic aufugit culpa hæredis. Op. ad l. Agl. inde Neratius. §. ij. Solu. Ibi aufugit post mortẽ & aditã hæreditatẽ. Vnde cũ legatarius sit dñs põt sibi per actionem legis Aquliæ cõsuli. Quæro de quo hæres debet cauere quãdo aufugit viuo testatore. Glo. dicit q̃ in restituendo, nõ de prosequẽdo. Sed contrariũ dicit glo. in d.l. cũ seruus. ff. q̃ ipse heres debet prosequi. & ista vera[a]. Probatur hic in tex. dũ dixit de reducendo eo. & l. si seruius. in prin. ff. ti. j. Materiam istam dixi in d.l. cum seruus. ff. ti. j.

☞ *Legatum alternatiuum quando ducatur unũ vel plura.*

Si ita. Legatũ alternatiuũ censet plura quo ad rerũ nominationẽ: vnum quo ad præstationẽ. h. d. Op. j. e. l. si illud. ij. rñ. Gl. j. soluit † q̃ ibi dicit vnũ quo ad vnã solu. sunt tñ plura quo ad nominationẽ, vt hic. & sic cõcordat cũ fi. huius. §. istud reprehẽdit gl. per l. cũ illud. j. qñ di. le. ce. & soluit q̃ aut loqmur in legato alternatiuo in quo vtrũq; est ab initio in obligatione: et loquit lex cõtraria: qavnũ legatũ est. Aut loqmur in legato alternatiuo. quorũ vnũ ponit in defectũ alterius: & sic non cõcurrũt in idẽ tẽpus: & tũc sunt plura legata, vt hic. Istud dictũ gl. est cõtra d.l. si illud. ij. rñ. j. eo. ideo tene primã sol. quã tenet glo. in l. si ex toto. §. fi. ff. ti. j. & Dy. ibi & eodẽ modo intellige l. cum illud. j. quando dies leg. ced.

Si quis. Si legatur certũ corpus, illud debeat q̃ ex illo corpore reperitur. h. d. No. q̃ debeat tota quãtitas, & falsa demõstratio nõ vitiet: vt l. si sic. §. j. ff. ti. j. fo. Ibi legata fuit quãtitas: hic species, q̃ nõ reperit in rerũ natura. Simil. ff. tit. j. l. si seruus. §. quinq;. Op. de l. qdã. in prin. ff. ti. j. Sol. Ibi fuit adiectus locus vñ solueret post pfectũ legatũ: ideo nõ videt apposita cã taxatiõis, sed magis designationis & cõsilij vnde solueretur. Simile in l. Paulo. §. fina. infrà. tit. primo hic verò ipso legato fuit incertum vnde solueretur.

1 ☞ *Legatum respectu incertitudinis personarum nõ est nullum, & ideo si hæres soluit: talis pœnitet titulo pro legato.*

2 *Legatum factum per testatorem Claruciæ in parochia sanctæ Mariæ si una reperitur in dicta parochia, illa habebit legatum: nec hæres potest dicere quod poterat esse alia Clarutia.*

b **Si inter duos.** [1]Si testator sensit de certo legatario, nec apparet de quo põt hæres eligere quẽ vult. hoc dicit. Opp. q̃ hæres nõ teneat alicui soluere propter incertitudinẽ: vt l. si fuerit. j. de rebus dub. Solu. expone hic debet, id est, potest[c] Contra hoc opponi. de l. iij. §. si duobus. de admen. legatis. Solu. vt ibi. Opponi. quod legatum valeat: & hæres cogatur eligere: vt l. apud Iulianum. §. Seio. ff. eodẽ. titu. Solu. ibi erat incertitudo circa res, hic circa personas. Rationem ponit Dy. in c. in obscuris. de regu. iur. lib. vj. Sed oppo. si incertitudo circa personas facit non valere legatum, frustra est posita ista lex. Quis enim dubitat q̃ hæres potest soluere & donare de suo quod vult[e] † Rñ. legatum † est nullum in veritate.[d] deficit enim probatio, nõ ius: vt l. duo sunt Titij. de testa. tutel. & l. cum ex pluribus. j. de manu. testa. & ideo si hæres soluit, legatarius possidebit titulo pro legato, non pro donato: & istud legatum veniret in cõtributionẽ imponendam ratione legis Falcidiæ sicut cætera legata: & ideo positus est §. iste. Sed quæro,[e] hic dicitur, si ambo veniant, quid si nonvenit nisi vnus, alter nihil dicit, vel expresse renunciat[f] Rñ. idem, qd' hæres non cogetur soluere: quoniam agens non ostendit testatorem sensisse de se, & sic non fundat suam intentionẽ, vt d.l. duo. & l. qui plures. j. de vsufru. lega. & l. si fuerit. de rebus dub. & l. cum ex pluribus. de manu. testa. verumtamen heres ad repellendum agentem debebit facere fidem in iudicio quomodo alius Titius reperitur habens eadem demonstrationes: vt ex hoc colligatur incertitudo, vt l. ita fidei. in prin. j. de iure fisci. Et hoc dixi in quæstione de facto. † Quidam relinquerat centum Claruciæ in parochia sanctæ Mariæ quędam nomine Clarucia de dicta parochia petebat dicta centum, heres dicebat q̃ nõ debebat sibi soluere:[f] quia poterat esse alia Clarucia in dicta parochia. Certè non sufficeret dicere q̃ poterat esse alia Clarucia, vt d.l. ita fidei. j. de iure fis.

1 ☞ *Tertius quòd possit impedire executionem iudicis.*

Certam. Si petendo legatarius & substitutus sibi concurrant, in dubio est primus legatarius præferẽdus. hoc dicit. Oppo. legatario primo agnoscente substitutus repelli tur omnino, vt l. post aditam. C. de impu. & ali. substi. Solu. glo. intelligit substitutum hic per fideicommissum, quare tenebatur ei restituere legatarius. Oppo. tunc quia fideicommissarius non habet actionem contra hæredem, nisi sibi cedatur, vt l. Imperator. in prin. j. eo. & l. si legatarius. j. ti. j. Huius timore Iaco. de Ra. intelligit hic in substituto directo, & quod erat inter eos contentio: quia quilibet dicebat se principalem legatarium. Sed hoc est contra mentem literæ. Tamen sustinendo hanc lec. dic q̃ substitutus dicebat legatarium primum repudiasse. & est bona lec. & lecturam glo. etiam puto bonam. Ad cõtrarium respondeq̃ nõ habet actionem cõtra hæredem, nisi cedat, scilicet directam sed vtilem sic. cum enim habeat actionem contra legatarium, habet obligatam illam actionem, quam legatarius habet contra hæredem, & sic habet vtile, vt l. nomen. C. quæ res pig. obli. pos. Potest enim interesse fideicommissarij q̃ sibi soluatur priusquam legatario, fortè quia legatarius statim esset consumpturus si accepisset. Oppo. q̃ præferatur fideicommissarius, vt l. is cui. §. fi. j. vt in pos. lega. Solu. hic loquitur quando nulla culpa potest legatario imputari, aliàs secus, vt ibi. Oppo.[g] tit. j. l. si à pluribus. in prin. Solu. dicit Dy. q̃ hic loquitur quando concurrit legatarius primus & fideicommissarius, cui debet restitui. In cõtrario concurrebant merus executor, & ille, cui debet restitui. quo casu ille, cui debet restitui, indistinctè præferẽ. Vltimò no. ex hoc

1 §. & præcedenti † q̃ tertius venit ad impediendam iudicis execution em eius, quod tu legatarius petis à me tanquam ab hærede. Facit ff. solu. matri. l. Titia. & quod ibi no. & ibi dico. & l. ita tamen. §. quoties. j. ad Trebel. & ibi dicam.

1 ☞ *Legata particularia fideicommissis particularibus sunt exæquata: & universalibus universalibus.*

2 *In legato omnium bonorum ueniunt commoda & incommoda & beneficium Trebellianum: non autem in legato partis bonorum.*

3 *Si testator instituit aliquem hæredem in parte hæreditatis, & grauat de restituendo illam partem sub uocabulo bonorum, quod sit fideicommissum universale.*

4 *Si testator reliquit alicui partem bonorum, & in his hæredem instituit, deducitur æs alienum.*

5 *Dictio in his, facit repetitionem præcedentium cum omnibus suis qualitatibus.*

6 *Legata parte bonorum an deducentur alia legata facta, sicut deducitur æs alienum.*

Si cui certam. Si legatur pars hæreditatis, intelligitur cum honoribus & oneribus, si pars bonorũ, intelligitur deductis oneribus. hoc dicit. Oppo. ad istum §. de l. ff. So. Ro. intellexit q̃ hic loquatur secundũ tempora antiquissima. vel q̃ quis legauit certam partem hæreditatis, hoc est, rem, quæ facit partem hæreditatis. lex verò sequens loquitur in duobus casibus specialibus. qd' nihil est dicere. Nam est contra l. non amplius. §. cum bonorũ. ff. ti. j. & l. generali. §. fi. j. de vsufru. lega. lega. Dic ergo secundũ Azo. q̃ hic legauit certam partem hæreditatis: meritò onera diuiduntur: quia nomẽ hæreditatis hoc importat. in l. seq. legauit partem bonorũ, quæ intelliguntur deducto ære alieno: vt l. subsignatum. §. bona. & l. bonorum. de verb. signi. ista est vera. Sed ad istud oppo. j. ad Tre. l. cogi. in prin. vbi si relinquuntur bona intelligitur cum oneribus & cum honoribus. Solu. dicit Dy. aut bona relinquuntur iure legati, & ita loq tur ista lex. Aut iure fideicommissi, & loquitur lex cõtraria. Ita tenet Dy. in l. princeps bona. j. de ver. sig. Et glo. videtur idem tenere in l. subsignatum. §. bona. de ver. signi. Certè si ista opi. esset

a vera, contradiceret[a] illi regulę quam dedi in l. j. j. titu. j. q̃ legata vniuersalia, & fideicommissa vniuersalia sint exæquata. qd' dixi me examinaturũ hic. Vnde Iaco. de Ra. Pe. & Cy. qui hoc refert

1 in l. ij. C. commu. deleg. in tertio contrario dicunt, sicut † exęqua ta sunt legata particularia particularibus fideicommissis, ita vni uersalia vniuersalibus fideicõmissis. Ad l. cogi. respon. q̃ ibi oĩa bona relinquũtur: hic pars bonorũ. & ita pertranseunt ipsi. Ego

2 opi. istorum teneo, † & pro his do casum in l. quoties. §. fi. de vsufru. vbi si legantur omnia bona, intelligitur, id est omnis substã

b tia.[b] q̃d est idem qd' hæreditas: vt j. ad Tre. l. cogi. in prin. & probatur j. de vsufru. lega. l. vxori. vbi legato vsufructu bonorũ venit calendarium, quod continet debita & credita. secus si certæ partis bonorum legetur vsusfructus, vt l. generali. §. fi. de vsufr. leg. Respon. quando testator legat omnia bona si intelligeretur deducto ære alieno, ex hoc sequeretur q̃ legatarius haberet totũ commodum, & apud hæredes remanerent omnia incommoda, quod est inconueniens, vt l. si non fuerint. §. j. §. pro soc. Et ideo

c intelligitur vniuersaliter vt transeunt debita & credita. Sed quã do pars bonorum relinquitur, cessat prædictum inconueniens, & ideo dicitur hoc casu legatũ particulare. Siue ergo omnia bona relinquuntur iure legati vel fideicommissi, legatarius vel fideicommissarius habebit beneficiũ Trebelliani, vt in eum actiones debeant transire: vt l. mulier. §. fi. ad Tre. & quod ibi no. Idẽ si pars hæreditatis vel tota hæreditas relinquatur vt hic, & no. in d. §. fi. Sed si pars bonorum relinquitur, non habebit beneficium Trebelliani cum in eum non transeant actiones, vt hac l. cũ aũt. Sed contra hoc facit ad Tre. l. cogi. §. & generaliter. in glo. super verbo, vniuersitate. quæ dicit, tota vel pro parte. sed illud intelligitur quando vtitur verbo hæreditatis. Secus si verbo bonorũ,

3 vt hic. † Sed quæro, quid si testator instituit me hæredem in certa parte hæreditatis, & rogauit me instituere illam partem vtens vocabulo bonorum. Rñ. fideicõmissum dicetur vniuersale: quia totũ, quod mihi relinquitur, sum rogatus restituere, & sic habet locum ratio præcedens. Idem si rogatus sum restituere medietatem vni, & medietatem alteri, ita q̃ apud me nihil remanet, ideo dicetur fideicommissum vniuersale per eandem rationem, licet

4 prima facie videbatur relicta pars bonorũ. † Sed quæro aliquis restator reliquit partem bonorum & in his eum hæredem instituit: an deducentur debita & credita? Videtur q̃ non: quia reliquit iure hæreditario. Cõtrarium est verum. Nam partem bonorum reliquit: ergo &c. & illud qd' sequitur, & in his hæredem instituo, intelligitur in his, quæ continent legatum certæ partis bonorum, & sic hæres institutus erit in re certa. Nam † natura illius

5 dictionis, in his, & similium, est vt faciat relationem præcedentium cum omnibus suis qualitatibus, vt l. à filio. §. testator. & §.

6 seq. & ibi dicam. j. de ali. & cib. le. † Quæro quando legatur pars bonorum, æs alienum debet deduci, vt hic & solutio debet fieri secundùm formam l. non amplius. §. fi. ff. ti. j. Quid dicendum de legatis: an deducantur? Respon. aut fuit legata species hæreditaria vni, & pars bonorum alteri, tunc illa species deducitur, non per istam l. sed per regulam, quæ est, q̃ generi per speciem derogatur, vt l. vxorem. §. codicillis. & l. seruis vrbanis. in fi. j. tit. j. Secus si vni legetur species, alteri vsusfructus certæ partis bono-

d rum,[d] vt l. Sempronio. in prin. j. de vsufru. leg. qd' dic vt ibi. Si verò legatur quantitas: tunc aut est tale legatum, ex quo non detrahitur Falcidia, & illud deducitur, vt hic dum dicit, de pretio seruorum. Et aduerte. q̃ gl. dicit de seruis, quos præcepit redimi & manumitti, vt ostendat non fuisse dispositum de specie hæreditaria, sed de quantitate. Idem est ergo in legatis ad pias causas,

e de quibus nõ detrahitur Falcidia, vt in aut. similiter. C. ad l. fal. Si verò sunt legata, de quibus Falcidia detrahit, & ista isto modo non detrahuntur. quod patet; quia venit ad contributionem legis Fal. Nam æstimabitur quantum valet a illa pars bonorum, non deductis legatis, & æstimabuntur legata alia, & sic contribuentur, & videbitur an sit locus Falcidię. vt l. q b quadringenta. & l. Marcellus. in princ. j. ad Tre. Prędicta vera, nisi de mente testatoris aliud apparet, vt si post multa legata facta dixisset, aliorum verò bonorum meorũ pars tẽ dimidiã lego tali. Nã p hoc qd' dicit, alio rũ, vt velle prius legata detrahi, vt videbitis in d.l. qui quadringẽta. & d.l. Marcellus.

Vm fundus. Quod rei le gatæ accedit, c ad legatarium pertinet. h. d. Opp. q̃ præsens tempus debet inspici, vt l. si ita. de au. & ar. le. So. ibi contingit augmentum in alijs rebus separatim, hic in eadem re. quod dic vt l. serui electione. §. fi. & l. si ex toto. in princi. ff. titu. j. quod nota.

1 ☞ *Seruo proprio legatum tenet, quando est tantæ efficaciæ quòd continet libertatem.*

2 *Alimenta seruo proprio legari possunt.*

3 *Seruo communi legari potest.*

f **Statuliberum.** [f]Statulibero non po d test hæres legare, nisi sub conditione libertatis, vel si moriente hærede seruus e futurus sit liber. h. d. Op. in aut. vt liberti de cætero. §. si quis. So. Dicit glo. fallit ibi, & in f alijs casibus, vbi quis seruo proprio legat.

1 Dic q̃ † quis põt seruo proprio legare, quã do legatũ est tantæ efficaciæ q̃ etiam libertatẽ tribuat, vt in d. §. si quis. Itẽ possunt † legari alimẽta, vt l. seruos. de ali. & cib. lega. ff. titu. j. l. seruo alieno. §. j. Item † potest legari g seruo communi, vt l. Plautius. j. ad l. Falcí. Item seruo proprio legato, vt l. seruo legato. in princi. & l. si à pluribus. §. fina. ff. titu. j.

1 ☞ *Qui tenetur aliquid facere intra tempus eidem statutum ad faciendum si non facit in tempore, post tempus uidetur prohibitus.*

2 *Electio transfertur in legatarium, hærede in moram eligendi existente.*

3 *Electione facta quando liceat uariare.*

Stichum. Permissum ad tẽpus, post tempus videtur pro hibitum esse: & post electionem sola res electa

1 videtur esse in legato, & variare non licet. h. d. No. † q̃ ei, qui põt aliquid facere, si ad faciendum statuatur tempus, & intra tẽpus non facit, post tempus videtur esse prohibitus, siue statuatur tẽpus à testatore, vt hic, siue à iudice, vt l. mãcipiorum. j. de op. le. & l. si ea. C. qui accu. non pos. & l. Titia. j. de accu. Facit l. Imperator. ff. de postu. vbi econtra prohibitum ad tempus, post tẽpus

2 videtur permissum. † No. q̃ post morã hæredis in eligendo trãsfertur electio in legatarium. Idem si electio rei transfertur in tertium, vt C. com. de leg. l. ff. §. fi. §. sed si quis. † No. q̃ non licet variare post electionem factam. contra. j. de ver. obli. l. si quis stipulatus sit Stichum aut Pamphilum. Glo. soluit. hic dixi in l. huiusmodi. §. Stichum. ff. titu. j.

Pecunia. Pecunia legata, etiam si in bonis nõ esset reperitur ex hæreditate soluenda est. h. d. Ista lex non procederet hodie hærede facĩente inuentarium. Nam ille tenetur satisfacere de rebus hæreditarijs, si eas non põt vendere, vt l. scimus. §. & si præfatam. C. de iure deli. Et hoc est verum in quantitatibus, in speciebus secus, vt l. cùm ita. §. species. j. eo.

Quod ita legatum. Dies incertus habetur pro conditione.

1 ☞ *Qui cedit actionem contra unum ex correis, alius liberatur à cedente.*

2 *Testator si legat nomen debitoris, & hæres illud cedat legatario: legatario agenti potest obijci compensatio ex persona hæredis.*

g **Vi duos.** [g]Quando facto hæredis debitor libe 1 ratur, imputatur hæredi. h. d. † Not. ex ista lege q̃ qui cedit actionem cõtra vnum ex correis, alius liberatur à cedente, vt hic, & l. si sic. §. fi. cũ l. seq.

a ¶ Oppo. Hoc tamen limita in casu l. cùm filio. §. titu j. secundùm Iac. Bar. & est singu. limitatio secundùm Ange. ibidem.

b Glo. dicit hic vide Bal. & doc. in ista materia in l. nulli. in ij. col. de epi. & cle. per Ioan. Andre. in addi. Spec. in titu. de instru. edi. §. nunc verò aliqua. in addi. tio. qu. e incipit, per superiora &c.

c ¶ Facit l. si quis, et vi de Bal. & doc. in l. si à pluribus. §. tit. j. & co. titu. l. quidam. §. si script⁹. & an actio competat contra exe cutorem, vide Bal. in d. l. nulli. in j. co. Bar. in l. firmio. j. eodem. quãdo dies leg. ced.

d ¶ Quæro an executor habeat actionem cõtra hæredem. Bal. verò indistinctè tenet q᷑ sic, in l. id qd᷑ pauperibus. in v. col. de epis. & cle. & etiã contra debitores, vt ibi. & vide in l. si qs ad declinandam. per Bar. C. de epi. & cle. & Bal. in d. l. nulli. in j. col. per Ioan. And. in addi. Spec. in ti. de instru. edi. §. nunc verò. in iij. col. & vide Bal. in l. ex verbo. C. de fideicom. liber. & & an habeat rei vin. Bal. q᷑ non, in l. ij. C. commu. delega. Addevt per Paul. de Castro consilio cxlvij.

e ☞ ¶ Codices scripti, & Venetijs impressi, habẽt hoc modo. Quæro an executor merus vel non, habeat actionẽ &c. sine illo verbo mist⁹: qd᷑ si velis hic addeſ se abradas negatiuã vt ad sensum patet. Alexan. Lofreus.

f ¶ Sed exercitiũ. Sed an isti executores agẽt nomine proprio, vide in Spec. in d. §. nunc verò aliqua. in ver. nunquid ante li tem. Bald. in l. id qd᷑ pauperibus. in v. co. de epis. & cle. Adde Bar. in l. hæreditas. la ij. de hære. instit. & Bal. in authen. licet. C. de natura. liberis. ss. POMATES.

g ¶ Nota etiam illam glo. Vide Alex. cõsi. xij. in ij. colũ. in iiij. vo. Pau. consi. cvj. in j. dubio. Paul. de Ca. in l. j. ad fi. C. de fac. san. eccle. Ro. l. xiv. in j. col. Panor. consi. lx iij. in iij. col. in ij. vo.

h ¶ Pias causas. Nota q᷑ omne qd᷑ relinquitur pro anima, dicitur ad pias causas vi de d. l. nulli. in gloss. eius. in Spe. omnino in d. §. nunc verò aliqua. versi. & scias. el ij. Et Bal. in auẽ. simi liter. ad leg. Falci. & Bar. in l. alio. j. de ali. & cib. lega. Pro quo vide tex. sing. secundum Imo. & Ro. in d. l. illud. nũc glos. C. de sa. san. ec. qd᷑ Ang. reputat sing sed aliũ addit Imo. in l. diuus. ff. ad legẽ Fal. & pro ista glos. est casus in c. j. §. domum. secundùm Bal. ibi in titu. qua. olim feu. aliena. pot. in vſi. feudo.

i ¶ Glo. q᷑ nõ. Necà creditoribus secũdũ Io. An. in d. §. nũc verò aliqua. in addi.

k ¶ Qualiter autem. Vide Bar. in l. à filio. in prin. j. de ali. leg. & Bal. l. nulli. in ij. col. C. de epis. & cle. & Imo. in c. Quintauallis. in xix. differentia de iureiu. ſ. ti. j. multò magis per cessionẽ debet intelligi liberatus ille, cõtra quẽ facta est cessio. & hoc verũ quando cessio nõ fit ad cõmodum cedentis sed cessionarij, vt l. facta. §. si heres. j. ad Tre. & ibi dixi. Per istã l. † dicebã in qõne de facto, testator reliquit alicui actionẽ, quã habebat cõtra Titiũ, quã heres legatario cessit, legatario agẽti opponebat cõpẽtatio ex persona hæredis. qd᷑ fieri põt secundũ determinationẽ Dy. in c. is qui in ius. de re. iu. li. vj. & glo. tangit in l. si quis in rem. §. de procu. Nam legatarius habebit regressum cõtra heredẽ: qa facto eius, qui nõ soluit qd᷑ debet, debitor liberatur, vt hic. Facit l. qui solidum. §. fina. infrà eodem.

Si is qui. Si idẽ legatur duobus insoldum, vni debetur res alij, ẽsti matio. h. d. Op. j. ti. j. l. vxorem. §. j. Glo. dicit: solue vt ibi. Dy. tenet illã q᷑ ibi primo legatur totũ, sed᷑o partẽ. Ideo vr adimere à primo, qd᷑ legauit sed᷑o, vt l. cũ qõ. C. de lega. Pe. tenet aliam q᷑ ibi fuit legata species, hic quãtitas. quod nõ placet: quia legando qd᷑ Titius debet, non videtur legata quantitas, sed actio, & sic species, vt l. si sic. §. j. ti. j. & ideo vbi testõr dixisset expsse isoli dũ, facerẽt sibi gtes p cõcursum, vt l. si plurib. §. ti. j.

b ro quis dicatur nudus minister. Gl. hic dicit, ille qui nullũ habet cõmodũ. Ad hoc alle. Io. de Are. l. Sulpitius. alias incipit, si mulier. j. de do. inter vi. & vxo. quæ multũ facit. † Tũ tamẽ dicas clarius sic: Quandoque in aliquẽ conferũtur. verba dispositiua. vt in hoc exẽplo, Lego Titio decẽ quæ volo cũ restituere Seio; tunc est legatarius, vt hic. Itẽ si dispositio in cũ conferitur tacitè, vt quia voluit eum restituere post aliquod tẽpus: & sic voluit eũ sentire aliquod cõmodum ex legato: & erit tũc legatarius: vt d. l. Sulpitius. Facit l. si quis eum. j. de cond. & demon. Si verò in eũ non conferuntur verba dispositiua tacitè vel expresse, sed ioo lũ ei cõmittitur executio facti, tunc si quidẽ debet habere cõmodũ ex dispositione defuncti, nõ ex dicto legato, sed aliũde: vt si vnũ ex hæredibus facit executorem, vel executori aliquid legauit retinendũ pro se: tunc dicitur executor, sed non merus: quia potest conueniri à legatarijs: vt l. si à pluribus. §. ti. j. & debet sustidare: vt l. quidã. §. pe. §. ti. j. q. 1ª non facit merus executor: vt l. dicuus. j. si cui plus quã per l. Fal. & ibi dixi de hac satisdatione. Ad istũ tamen executorem non merũ legata & fideicõmissa deficiẽtia non redeunt: vt l. pecuniæ. de ali. & cibaria. lega. Si verò in eum nõ cõfertur dispositio tacitè vel expresse: nec cõmodũ aliquod sentit ex voluntate defuncti: tunc est merus & nudus executor, de quo loquitur ista lex & facit l. diuus. & aliæ leges, de quibus dicam. † Quæro, an executor² merus vel mistus nõ habet actionem contra hæredem ad petenda legata, quorum executio est sibi cõmissa. Gl. dicit, regula est q᷑ nõ: vt l. Lucius. §. j. j. ad Treb. falsit in casibus, §. si relinquitur ad pias causas vel alimẽta. quod no. † Quæro, in casibus, in quibus dicit q᷑ habet actionẽ, quam actionẽ habeat executor. Rñdeo, non habet nouã actionem sed exercitiũ⁶ illarũ actionũ, quæ cõpetunt legatarijs, quibus debet solui: vt l. nulli. & l. si quis ad declinãdam. C. de epis. & cle. ita tenet ibi Pet. Aduerte tamen, quandoq; isti executores sustinent vicẽ hæredũ: vt si testator iussit bona sua dari pauperibus, & facit aliquẽ executorẽ suũ: vt d. l. si quis ad declinandã. & in c. cũ ti bi. extra, de test. & ibi per Inn. in c. cũ Io. & ibi per Io. An. eo. tit. & per Ros. in libel. in ti. de ac. ex testa. & per Spe. in ti. de instru. edi. §. nũc verò aliqua. Circa qd᷑ vide q. quã disputauit, quę incidunt

g filiũ adultũ testator instituit. No.⁸ etiã illã gl. q᷑ innuit † q᷑ omne,

4 qd᷑ relinquitur pro anima vid᷑ relictũ ad pias cãs⁹. Quæro, in

h casibus, in quibus dicit gl. q᷑ † nõ habet actionẽ, qualiter executori cõsulatur. Rñ. officio iudicis: vt l. Quintus. j. de annu. lega.

5 Quæro, † vtrũ executor possit cõueniri à legatarijs. Gl. q᷑ non, in l. firmio. §. fi. j. qñ di. le. ce. Dic vt ibi dixi. Quæro, an executor possit cogi acceptare officiũ executionis. Dixi in l. j. §. eod. Alia circa executores ponit Cy. in d. l. id qd᷑ pauperibus. C. de epis. et

k cle. Qualiter autẽ executores possint vẽdere bona hereditaria: de hoc feci repetitionem in l. alio hærede. j. de ali. & cib. legat.

1 ☞ Hæres negligens in eligendo potest moram purgare usque ad litem contestatam.

Si hæres. Negligẽtia eius qui potest eligere vnum ex certis, facit omnes ad legatum admitti. h. d. Nõ. nouum casum. Oppo. de l. si quis seruum. ⁴ §. si inter duos. §. eo. Gl. nõ soluit. Dy. dicit q᷑ ibi testator sensit de certo: quia eum nomi nauit nomine proprio: hic verò relinquit incerto de certis. Facit qd᷑ no. §. ti. j. l. si quis à filio. §. si quis plures. Oppo. q᷑ quilibet in solidum admittatur: vt §. l. proxi. Glo. non soluit clarè. Dic q᷑ ibi testator legauit duobus alternatiuè: hic vni de certis quem hæres elegerit. vnde eo non eligente omnes simul admittuntur, & vocantur. Oppo. q᷑ ille præferatur, qui primò petijt, vt l. cũ quidam. j. eo. Solue vt ibi dicam. † Quæro, intra quantũ tempus hæres eligere debeat, ne dicatur negligens? Rñdeo, cũ primũ põt: & si fuit negligens poterit purgare moram vsq; ad litis contestationem factam ab vno, vt d. l. cùm quidam. j. eodem.

Hæredem. Potest mihi legari res mea sub condi tione, si mea esse desierit. hoc dicit.

5 ☞ Errans in dominio impedit dominij translationem quando transfertur ex voluntate tradentis: secus si ex legis dispositione.

2 Error in alternatiuis non impedit electionem: secus quando simpliciter relinquitur optio rerum.

3 Facta executione à lege siue ab homine, non est locus purgationi moræ.

Is, cui. Per petitionem vel solutionem vnius ex rebus alternatiuè legatis ius eligendi cõsumitur, etiã si eam solam quis legatam putauit. h. d. Extra glo. oppo. de l. pe. C. de condi. inde. Quidam dicunt q᷑ illa corrigit istam. Doc. ibi dicunt q᷑ ibi loquitur quãdo vtraq; res fuit soluta, & debebantur alternatiuè: sed hic qñ altera tantũ. Ad hoc oppo. videtur q᷑ etiã isto casu posset repeti res soluta, vt l. cũ is. §. fi. de condi. inde. Glo. soluit duobus modis: quas sol. reprobat in cõtrario, & bene. Dic ergo q᷑ ibi loquitur in obligatione generis, non alternatiua. & tex. expone vt no. Oppo. secundũ Dy. errans non transfert dñium, vt l. cũ in corpus. de acb qui. re. do. & l. dedi. §. subtilius. ŝ. de condi. ob cau. Dy. dicit, hic⁵ est error in causa, quæ non impedit translationem dñij, vt in toto ti. de condi. inde. Sed contra: quia imò hic errauit in dominio. Si enim puto Stichum tantũ tibi legatũ, credo tuum: & sic trado vt tuum. vnde non transfertur dñium, vt d. l. cũ in corpus. & d.

1 §. subtilius. Dy. nõ soluit. Dic † q᷑ tunc error in dñio impedit trãslationem dñij, cũ dñium transfertur ex voluntate tradentis. Sed

c hic dñium trãsfertur ex legis dispositione eo ipso qd᷑ elegit istũ dari. Oppo. si cer. pe.⁷ l. si ego. vbi error in causa impedit translationem dñij. Dy. non soluit. Dic eodem modo q᷑ hic non transfertur ex voluntate tradentis, sed ex dispositione legis. sed cõtra fortiter facit: quia in legato alternatiuo non transfertur dñium, nisi à tempore electionis, vt l. statuliberum. §. Stichum. ŝ. eo. sed hic non fuit electio. Error enim vel ignorantia circa res quę debent eligi, impedit electionẽ, vt no. in l. serui electione. ŝ. ti. j. Rñ.

2 illud verum † qñ relinquitur optio rerum simpliciter, hic qñ plu res res relinquuntur alternatiuè: quo casu quælibet ab initio est

d in obligatione: idco error electionem non impedit. quod est no. Vltimò no. q᷑ hic ideo non potest fieri reuocatio erroris: quia in primo casu facta est executio à lege. Statim enim cũ legatarius petit, translatũ est dñium in eum. l. apud Aufidium. de ope. leg.

3 In secũdo casu facta est executio ab homine: ⁸ quia soluit. & per istam legem Dy. in l. si seruum. §. sequitur. j. de ver. obli. dicit † q᷑ post factam executionem, siue à iure, siue ab homine non est locus purgationi moræ. Pro hoc allego l. qui ob rem. ŝ. de condi. indebi. & dixi plenè in l. insulam. in iiij. quæstio. de verbo. obli.

e Et proculo. ⁹ In legato proprietatis coniunctio legalis nõ inducit ius accrescendi. h. d. Oppo. de vsufru. accre. l. j. §. j. Quidam dicunt, hic de rigore: ibi de equitate. Tu dic secundũ glo. ibi in vsufructu, qui faciliùs accrescit: hic in proprietate. Sed contra. vbi nulla est coniunctio, etiam in vsufructu non est locus iuri accrescendi, vt l. j. in princ. de vsufru. accre. So. hic nulla est coniunctio hominis, sed est cõiunctio legalis qñ ex persona vnius deuenitur ad plures: vt l. j. §. ij. de vsufr. ac. quæ coniunctio sufficit in vsufructu: nõ in proprietate, vt hic. Op. q᷑ etiã in ꝓprietate sufficit: vt l. si seruus cõis, ab extero. de acq. hære. So. ibi in hæreditate: hic in legato. Ratio notatur in lege contraria. Opp. de l. si duobus. j. eo. Solue vt ibi. Opp. de l. filius. §. j. j. de fal. Solue vt ibi. nam ibi est casus conuersus: quia ibi loquit⁹ de duobus seruis vnius a domini, & sic est coniunctio verbalis.

Vm quidã. Falsa demonstratio quantitatis expressa legatũ non vitiat. h. d. b

1 ☞ Actus tio rei simpliciter legatæ peti potest.

2 Legatarius quomodo probet quod testator habuit animum c duplicandi legatum.

3 Legata quantitate in genere, quælibet quantitas, quæ soluatur, præsumitur facta ob causam legati.

4 Filia, cui pater legauit ducenta pro ea maritanda, & post= ea eam maritauit & dedit ei centum nomine dotis, q᷑ posit residuum petere. d

f Vcius. ⁶ Legato facto à testatore postea soluto legatario a e ctio denegatur, nisi per eũ de testatoris mẽte doceatur. idem de parte soluta. h. d. Op.

g qd᷑⁴ legatũ non debeat de fructibus medio tpe perceptis, vt l. cũ pater. §. filia. j. eo. Solu. f hoc ideo: quia dixit cũ cõmodis suis, vt glo.

h dicit. Secũdò op.ʰ q᷑ eo ipso q᷑ testator vẽdidit militiã, sit fundata intẽtio hæredis, q᷑ legatũ sit reuocatũ, vt l. fideicõmissa. §. si rẽ. j. ti. j. Sed dicit glo. no. ibi loquitur qñ legauit rẽ vel æstimationẽ. Vide glo. quæ incipit, s. pretij. quã no. Tertiò op. dicit hic in fi. pre- g tij supereſſe exactionẽ. Cõtra, imò non põt peti pretiũ, sed res: vt Insti. eo. §. si rẽ. Dicit h glo. † illud fateor, si res erat simpliciter legata & esset ex necessitate alienata, res ipsa pe

1 teret: sed quia hic fuit dictũ siue æstimatio i nẽ: ideo petitur æstimatio. Ego teneo etiam q᷑ qñ res est legata simpliciter põt peti æstimatio. Dixi in l. planè. §. qd᷑ si rẽ emissem. ŝ. ti. j. † Quero qño poterit probare legatarius

2 q᷑ testator habuit animũ duplicãdi legatũ? Glo. hic dicit, si testator pretium exigit, & ipsum in suos vsus cõuertit, & aliã pecuniã legatario soluerit: tũc videt duplicare legatũ. Secus ¹ si illud idẽ testator pretiũ exigit, & ipsum in suos vsus cõuertit, & illã pecuniã legatario soluerit: tũc videt repudiare le k gatũ. secus si illud idẽ pretiũ soluisset, vt hic in glo. quæ incipit, præsumit, quã vide. Cõ tra hoc videt ŝ. tit. j. l. huiusmodi. §. cũ pater pro filia. vbi oĩs solutio in dubio videtur fa

3 cta vt exoneret legatũ. Rñ. ibi loquit⁷ † q᷑ le gatur quãtitas in gñe: tunc solutio quantitatis cuiuslibet præsumit facta ob illã cãm le gati. hic verò fuit legata species, vel quãtitas respectu speciei, vñ nisi soluat quãtitas inde redacta, nõ videt satisfactũ legato. Et volo vt ista multũ notes ꝓ his qui faciũt re k licta ad pias cãs, quæ soluunt in vita sua.ᵏ

4 Dy. quærit hic † de qõne, pater legauit filiæ ducẽta pro ea maritãda, postea eam marita

1 uit, & dedit ei centũ nõie dotis, vtrum filia¹ possit petere residuũ, hic in fin. videtur tex. q᷑ sic. Contrariũ dicit Dy. nam hic loquitur qñ legatum fuit simplex, sed in q. proposita 1 legatum fuit ob cãm, scilicet ob eam maritandã, quæ causa cũ sit finita; quia est maritata: ergo est finitũ legatum, vt l. liberis. in prin. la ij. j. de ali. & cib. leg. & qd᷑ no. in l. qn quaginta. ŝ. de proba. nõ dicit plus Dy. Sed q᷑ filia possit petere residuũ, facit optimè. j. eo. l. Titia. §. qui inuita. Sed põt rñderi q᷑ ibi pater primò dotauit, postea legauit, & ideo cũ per dotationẽ sit ius quæsitũ, non põt pa ter filiæ ius diminuere legãdo. Sed hic primò legauit, qd᷑ põt post. ea dotãdo minuere. Sed Old. dicit q᷑ filia põt petere residuũ: qñ legatũ est factũ taxata certa quantitate,

¶ Si hæres. l. si quis seruum. Ad intellectum hui⁹ litere vid᷑ Imo. post Dy. in l. q filiabus. §. j. ŝ. titu. j.

b ¶ Dicit hic. vide de isto tex. Bal. in c. fin. in j. colum. de fer.

¶ Oppo. si cer. peta. Adde hunc singu. casum ad ea, quę no. ŝ. de offi. procu. Cę. l. j.

d ¶ Ab homine. Vt l, apud Aufidium. de opt. lega. Et ad Bar. hic adde Francis. de Are. in c. fi. diligenti. col. iij. de foro cõpe.

e ¶ Et proculo. Vide Bal. in l. j. §. vbi autẽ. in antepenul. colum. de cadu. tollen.

f ¶ Lucius. Ad istum tex. an quando testator rem quam legauit, in vita tradidit legatario, videatur sibi donare causa mortis vel causa satisfaciendi legato, vide Bal. in l. ij. in iij. colũ. C. de iure dotium.

g ¶ Oppo. q᷑. Et vide quę dixit in c. filius. de test. And. Barba.

h ¶ Secundò oppo. vide glo. in l. qui post. C. de lega.

i ☞ Hic vers. secus si illud. vsq; ad aliũ sequẽtem eo modo. secus si illud corruptè repetitur: quia idem cũ primo licet sint in eo aliqua verba dissimilia. Nam si mentẽ glo. Bar. & cætera rum inspexeris duo tantũ sunt mẽbra huius articuli: & ideo non abs re in scripto exẽplari nõ ea minimè legunt. Ale. Lo.

k ¶ In vita sua. vide tamen Bar. in d. §. cum pater. qui videtur tenere contrarium, per l. quinquaginta. de prob. & vide no. per Imo. in d. §. cũ pater. in fi. & ibi latè tenet cum Bar. hic faciunt no. per Bar. in l. tritic um. de ver. obli. sed quid si testator legat fundũ pro dote, aut centum, & vicinus dedit in dotem, an remaneat legatum in centum? Bal. q᷑ sic. ꝓ illum tex. in l. huiusmodi. §. si Titio Stichus. ŝ. ti. j. qd᷑ limita vt ibi per Imo. & & not ibi et di explena & quę tex. in l. cum pater. §. pater centum. eo. tit. Babes sup. 4. quæst. 1. summa. hoc dicq.

¶ Vtrum filia. Si pater legat ducenta filiæ, & postea dat cẽtum in dotẽ, an aget ad residuum vide Sali. in l. filiæ legatum. C. de leg. contra Bar. & Bal. idem tenentẽ. Adde Paul. de Cast. hic sequi opinionem Dy. & Bal. consilio cccclvij. ij. libro. Adde tu quã opinionẽ Oldra. & Barto. hic sequitur Alexander de Imola. in consilio vij. columna penulti ma. in ij. volumine.

a ¶ Est legatarij. An alternatiuis electio sit legatarij, & quid in grafijs & beneficijs, & quid in alijs, vide Bal. & Imo. in l.qui duos.ff.tit.j. & quod ibi nota. dixit Bar.& nota.Moder. Insti.de actio.§.huic autem.in prin.& qđ not. in l.cum proponas ab ea.C.de transactio.& Imo.in l.cū res.§.si stichus.ff.tit.j. Adde tu in alternatiuis, cuius sit electio, Felí.in c. inter cætera.de reseri. Et quādo in alternatiuis electio sit debitoris heredis, vel legatarij: 1 vel iudicis, vide Bal dum consi.xliij. 2 3

b ¶ Et in dubio. Sed cōtra hoc fortiter obstat tex.in l.qui concubinam.§.j.ff. titut.j. sed potes soluere vt per Imo.in l.planè.§. pen.ff. tiru.j. & alle. 1 Barto. in l.legato ge- a neraliter.ff.titu.j.

c ¶ Item distinguitur. Adde Barto.& doc. in l.qui duos. prælega.ff.titu.j.

¶ Valet relictū. Relictum valet quādo electio committur in alterius voluntatem. & adde q etiā b in contractibus talis electio personarum potest committi in volūtatem tertij. ita per istum tex. firmat Bal. in l. in vendentis. in iij. colū.C.de contrahen.emp. Adde Ang. consi.ccj.& Bal. consi.clxxix.j.li. 2

d ¶ Nota. q quando. C Adde q idem etiam videtur dicēdum in arbitratore cui facta est commissio in liberam eius voluntatem, vt ab eius dicto nō reclametur ad arbitrium boni viri licet partem leserit dū modo dolus abſit vt hic quod not. singu. pro liberando arbitro. Bene. de barzis. & in hac materia limita aliter vt hic per Bal.adde Barto. in l. filius fami.de donat. 3

e ¶ Dy. ad quæstionē. 1 An cōmissa electione pauperum priori fratrum prædicatorum possit prior eligere fratres suos. Ad de quod nota.Barto. in l. vnum ex familia.§.si duos,ff. eodē. 4 an possit eligere pauperes extraneos. an ciues, vide Barto. in l.fina C. de anno. li. xj. & Specu. in titu. de instru. edi.§.nunc verò aliqua. in vlti. char.& vide Bar. in authē. quibuscunq. & quod ibi dixi. C. de sacrosan. eccle.& vtrum possit eligere filium,not.Bar.in repeti.l.j.C.de sac.san. eccle.l x viij.col. Iac. 2 5 6 7 8 9 10

nunquā minuit per adiectionē causæ, vt l. creditor.§.si inter.ff.man.& l.Lucius.de alí. & cib.le.& ita hic, cū sit legata quātitas certa,non debet propter hoc minui: quia adiecit pro ea maritāda.Non ob.l.libertis. quia ibi in secundo legato cōtinetur plus quā in primo.Et hoc puto bene dictū, qñ testator dixit pro ea maritanda: quia ea maritata est finita causa.Sed si testator dixit, lego ꝓ dote filiæ,seu noīe dotis,tunc nō est dubiū:quia maritata causa legatí nō est finita, cū constante mrimonio possit dos augeri: vt l.pe. & auf.sed iam.C.de do. ante nup. Materiā verò qñ pater filiā dotat,& eam dotē ei legat,dixi in d.l.huiusmodi.§. cū pater.ff.tit.j. qđ no.dixi anno.in l.filia legatorū.C.eo.ti.

¶ In alternatiuis electio est legatarij in dubio.

Electio in contractibus in alternatiuis cuius sit.

Electio in pœnis alternatiuis qñ sit rei, & quando iudicis.

¶ Vcio. In alternatiuis in dubio electio est legatarij. h.d. In tex. ibi fundus tantī. & sic vel totū debet agnoscere vel totū repudiare.vt l.nemínem.ff.eo.† No.q in alternatiuis electio est legatarij,* & sic creditoris.Op.de l. pler ūcp.in fi.ff.de iur.do.So.dicunt quidam q ibi in contractibus. hic in vltimis voluntatibus, sed hoc non videtur procedere.vt l.planè.la j.§ pe.ff.tí.j.Vnde glo.distinguit, aut verba executiua referuntur ad legatarium:& sine dubio electio est legatarij.aut referuntur ad hæredem:& est electio hæredis.aut sunt verba dubia, & in dubio b electio est legatarij,vt hic. Idem tenet Dyn.in c.in alternatiuis.extra de regu.iur.lib.vj.& Cy.in l.cū quidam.C.de ver.sig. quod no. secus in contractibus.ita dicit glo.in l.contraria.hoc†qđ dicit secus: intellige, scilicet in casu dubij in quo in cōtractibus alternatiuis electio est debentis.sed in duobus casibus primis idē distinguitur c in contractibus, & vltimis volūtatibus scilicet ad quē verba executiua referantur,vt probatur in l.si sic stipulatus fuero.dever.obli.& l.si qs stipulatus.eo.tí.Et† ex prædictis colligi potest so.glossarū, quæ videtur inuicē sibi cōtradicere.nā C.de ser.fugi.l.si fugitiui. glo. dicit q in pœnis alternatiuis est electio iudicis.in l.quæcunq.eo.ti.dicit q est electio rei. Ibi tamen Cy.istas cōtrarietates nō solúit.Sed quælibet glos.verum dicit. nam in prima glos. verba executiua referuntur ad iudicem.In secunda glos.referuntur ad partē.de quo dixí plenè in l.j.§.j.j. de effracto.

¶ Electio personæ legata licet sit commissa in voluntatē alterius,tamen relictum valet.

Eligendi habens liberam voluntatem,potest indignum eligere:dum tamen dolus malus abſit.

Electio pauperum commissa priori fratrum prædicatorū, prior potest eligere fratres suos, etiam si sit commissa per verba importantia arbitrium boni viri.

Eligens indignum,statim priuatur iure eligendi.

Dignus quilibet præsumitur, qui non probatur indignus.

Electio facta de digno non reprobatur, licet dignior reperiatur.

Eligere statim quòd quis negligit, ius petendi transfertur ad omnes legatarios.

Ius eligendi circa res durat anno: circa personas debet statim eligere.

Stante constitutione episcopi, quòd executore non eligente intra annum episcopus exequatur si sit legatum pauperibus, quos Titius elegerit anno elapso poterit ipse, & non episcopus eligere, non obstante constitutione.

Habens eligere personā, si stet in mora, potest moram purgare donec legatum petatur.

Executor dicitur qui habet nudum ministeriū facti.

Tempus modicum quod dicatur, relinquitur arbitrio iudicis.

¶ Vm quidam. Primò ponuntur quatuor dicta marcelli. Secundò reprehensio Scęuolæ circa vltimū dictum. Tertiò reprehēsio Vlpiani circa i.dē. Quartò limitatio circa prędicta. secunda ibi, Scævola.tertia ibi, videtur enim.quarta ibi,nisi forte. & hoc dicit. Si electio personæ committitur in liberam volūtatem hæredis,potest eligere indignū. secus si in arbitriū,: & si eligere differatur, omnes vocantur & ad hęredes trāsmittūt, nisi ipsi in petēdo negligentes fuerint . hoc dicit.Ex primo dicto in quo ponitur thema no.† quòd valet relictum,* licet electio personarum committatur in voluntatē alterius. Non enim substātia relicti committitur:quia tunc esset legatum captatorium: vt l.captatoriæ.ff.tit.j.Secus si committatur electio personarum:quod valet,vt hic, & l. vtrum.§.cū quidā.j.de reb.dub. Ex secundo dicto legis† vbi ponitur primū dictum Marcelli no.q quando c cōmittitur in liberam voluntatē alterius, potest eligere indignum.quod intellige dū tamen malus dolus abſit:vt l.creditor.§.Lucius.ff.man.† Et istud inducit Dy.ad quæstionē,ſi est commissa electio pauperum, Priori fratrū prædicatorum, an possit eligere fratres suos.Et dicit q sic,quando committitur per verbū volet.* secus si cōmittatur ei per verbū, qđ importat arbitrium boni virí:quia tunc debet eligere vt bonus vir,scilicet illes pauperes,qui ponuntur in l.si quis ad declinādam.& l.nulli.C.de epis.& cle. Et hoc vltimū non placet.Nā quando cōmittitur per verba,quæ sapiunt arbitrium boni viri,sufficit quòd non eligat indignū:nec reprobatur electio,si poterat eligere digniorem. vt statim dicam.Conuentus ergo fratrum nō est indignus:ergo valet electio. Venio ad secundū dictum Marcelli ex quo no.h q ille,† qui elegit indignū, statim priuatur electione,seu iure eligēdi:nec expectatur alia mora.quod patet:quia dicit textus cum gl. q cùm indignum eligit, statim omnes alij vocātur.quod vide no. in gl. super verbo, offenderint.q in electionibus quæ fiunt ab istis religiosis,est determinatū per Decretales. An autē hoc procederet in electionibus laicorū,qui eligunt sibi Potestates vel rectores,vel alios officiales,nō dico modò: dicam alibi.† Secundò not. q quilibet est dignus,qui nō probatur indignus,vt in text. qui dicit,eos,qui non offenderunt, petere posse. Facit j.de manu.testamen. l.seruos.

† Quærit glo.quid si sunt aliqui plus digni quā alij? Respon.gl.non est vt sit.vt l.cū pater.§.rogo.j.eo.Ex hoc no.diligenter, q licet cōmittatur electio in aliquem , tanquā bonum virū non reprobatur eius electio:licet potuerit meliorē eligere. Sufficit enim q indignū non eligat. Ex hoc apparet q male dixit Dyn.† in q.quā recitaui ſ.in præcedenti versi. Venio ad ver.idē ait.No.hic† q statim cū negligit eligere , ius petendi transferatur ad omnes.quod declaratur in ver.videt enim. & ſ. eo.l.si quis Titio.in fi.Secūdo no.q istud videt præsenti die datū. Ad hoc op.j.ea.l.in fi.cū gl.ibi posita.vbi dicit q antequam eligat,dicitur legatū cōditionale.Sed illud est verum intra illud modicū tēpus quod datur hæredi ad eligendū,intra,qđ est cōditionale: tionale:hic verò postquā hæres fuit in mora: & istud modicum tempus præteriſt ab ista hora,videtur præsenti die datum.declarabo in contrario.Venio ad ver.planè.in quo non est necesse q dicam aliquid:quia Iurisconsultus ipse examinat illud reprehendendo,& limitando.Venio ad ver.Scævola.& oppo.si defuncti petere noluerunt,non transmittitur ad hæredes : vt l.j.C. de his qui ante aper.tabu.Huius timore dicit glo.noluerunt,non tamē expresè repudiauerunt,sed simpliciter nihil dixerunt.aliās obstaret contrarium.Quæro,quid vult dicere tex.ibi, vtiq; si vno petente,&c.Glo.dicit q notare debemus ex isto tex.ordinem,q primum oportet q hæres sit in mora eligendi personā, & ex tūc transfertur ius petendi in legatarios:tamē hæres potest purgare moram quousq; petatur ab vno : petitione facta priuatur hæres iure purgandi moram. & hoc vult dicere ille textus, secundùm glo.Contra istud oppo.ius eligendi durat anno,vt l.fi.ſ.sed & si quis.C.commu.dele.Solu.† qñ electio consistit circa res,procedit contrarium,sed qñ consistit circa personas,* tunc debet eligere statim,vt hac l.qđ est no.dixí in l.j.ſ.e.Ratio potest esse: quia est periculum si differat eligere,qñ moriendo ad hæredem non transmitteret,vt hac l.in fi. Item op.* ad idem,si hæres est in mora,lex facit executionem incontinenti: quia omnibus competit petitio:ergo hæres non potest purgare moram,vt l.si is cui.ſ.eo. Rñ. lex non facit executionem q transeat dñium rei legatæ in istos libertos,sed solū actio personalis ad petendum,vt j.dicam. Et per prædicta dixí† iam in q.de facto.† Constitutione episcopi cauetur q executores vltimarum voluntatum debeant exequi intra annum: aliās executio ad episcopum transferatur.* modo testator reliquit mille illis pauperibus,quos talis elegerit.ille nō elegit intra annum,sed post ipse episcopus volebat eligere,dicēs ad eum esse ius eligendi deuolutum per cōstitutionem. dixi qđ ille poterat eligere,non episcopus. Nam de iure † communi qui habet ius eligendi circa personas potest eligere, & si fuit in mora,potest eam purgare e donec petatur legatum,vt hic. Et intelligo peti per litis conte.vt l.amplius.j.rem ra.ha. De iure ergo cōi ille,cui fuit commissa electio, non excluditur. Itē nec ex forma cōstitutionis excluditur: quia cōstitutio dicit q executores debeant exequí intra annum, f sed iste non est executor vt ostēdā: ergo &c.qđ probo,inter eum qui declarat, & inter executorem longa est differentia.qđ patet:quia iudex dicitur ille, qui declarat,& sententiat.Executor† verò dicitur ille, qui habet nudum ministerium* facti, vt l.executorem.C.de execu.rei iudi. Iste ergo non dicitur executor, non enim ipse habet soluere de facto. Officium ergo exequendi transferatur ad episcopum per cōstitutionē illā,non ius eligendi. Venio adver. videtur enim.† quæro qđ est illud modicū tempus. Glo.dicit,qđ est arbitrio iudicis: quia nō potest exprimi,vt l.j.ſ.item si ita.j.ad l.Fal. Deinde subdit glo.hoc autem contingit cum est in mora eligendi,vel eligit indignum: quod no. sicut ſ. dixi qñ eligit indignum sine aliquo interuallo iure eligendi priuatur. Venio ad ver.nisi fortè.h.d. q intra illud modicū tempus, quod datur ad eligendū tale legatū est conditionale.contra Instí.eo.ſ.si cui.& C.commu.deleg.l.fi. in princi.& ſ.sed & si quis. Solu.illud loquitur quando electio consistit circa res:hic quando circa personas.quod nota.

¶ Si unus ex pluribus legatarijs petit,quando videatur alijs auferre ius petendi,videtur quòd alijs præiudicet.

Discussio personarum,an aliquis reperiatur,ita fieri debet,quemadmodum discussio bonorum,ad hoc ut cognoscatur an aliquis sit soluendo.

Citatio ad domum ut audeat de iure communi, quando nuncius refert se perquisiſſe, & non inuenisse.

¶ Itamen. Pro huius legis declaratione quæro de q.quā† ponit glo.quæ incipit, t.de supstitutibus. An vnus petens auferat alijs legatarijs ius. videtur q sic:vt l.ex duobus.de duo. re. & l.si Titio aut Seio.ſ.eo.In contrarium videtur iste tex.quia omnes vocantur simul,non quilibet insolidum.Glo.hic nō bene declarat.Distingue sic,quādoq relinquitur pluribus alternatiuē:ita q sunt plures res credendi,& tunc ille,qui primò petit,appropriat sibi legatum,in d.l.si Titio.& ibi no.ſ.eo.Qñq; relinquit incerto, de certis data alicui electione , & tunc post morā eligētis debet omnibus,non insolidū,sed æqualiter,vt hic,& l.cū pater.§.rogo.j.eo. & l.si quis Titio.§.fi.ſ.eo.tūc si vnus petat,& alij negligant, ille qui petit,appropriat sibi legatū. Si verò vnus petit,& alij nō negligūt,tunc petēs alijs legatarijs nō præiudicat,sed soli hęredi,vt impediat eū de cætero purgare moram, vt hic.Ita tenet glo.j.e.l. vnum ex familia.§.si duos.in gl.super ver.petēt.& hoc tenēt Pe. & Dy.Ex hoc patet q per morā hęredum nō dicit facta executiovt in omnes trāseat dñium.Nam si hoc esset, negligendo petere nō præiudicaret eis.& quiavnus petēdo præiudicat alijs negligentibus: ideo fuit facta ista l.si tñ. quæ ponit præcticā, quæ est talis. Vnus ex legatarijs venit ad petendū, b & petit totū,cū non possit totū petere, nisi alijs negligētibus,qūo hoc ꝓbatur? Rñdet Iurisconsultus,causa cognita hoc statuendū est faciēdo discussionem de hoc,statuendo tempus, intra qđ veniant,& explorādo an c sint petituri, qđ no.multū.† Sicut enim fit discussio bonorū , vt videatur an aliquis sit soluēdo: ita debet fieri discussio personarū, an aliquis reperiatur.Facit l.ait prætor.§.fi. 3 ſ.ex quibus cau.maio.Et ex† hoc cū de iure cōmuni dicat q tūc pars debet citari ad domum, qñ non reperitur in persona. vt l. h j.§.j.ſ.de li.agno.est consilium h q nuncius dicat in relatione quòd eum perquisiuit diligenter, & quia eum inuenire non potuit, ideo citauit ad domum,vt hic. d

¶ Circa ꝑsonas. Bal. dicit hoc,pcedere qñ debet el.gi vna ꝑsona de certis. secꝰ si in certa de certis:vt qa iusſit restitui paupibus Christi q eligentur : qa tunc habebit annū per no.ſi.l.nulli. de epi.& cle.qđ etiā no.& vide Bar. l. cū pater.§.rogo.j.eodē.

¶ Itē op.vide Bal.in l.captatorias. ſ fi.C. de test.mi.& Bal.ſ.l. pe.vbi est tex.C. de fideicō.&Bal.ſ.§.sed et si qs.ff.ꝙrō tali. s POMATES.

¶ Et per ꝑdicta dixi. vide Pa.cōſ.cxiij.ſ.j. vo.& cōſ.xj.ſ.ij.du. ſ ij.vo.&cōſ.cx.ſ iij. du.ſ eo.vo.Barb.cō. viij.iv.co.ſ j.vo.Ro. cōſ.ccxx viij.ſ iij.co. Pa.cō.lix.ſ fi.ſ j.vo. Barb. cōſi.cxxxvij. do. Ant.ſ c.literas.de sup.ne.ꝓla.Anc.cōſ. ccccxiij. Pan. ſ c.nos qdē.de test. q oēs tenent cum Barto.

¶ Ad eꝑm trāseraſ. qd aūt si executor testi est effectꝰ monachꝰ:an ꝺclarabit monasteriū dicvt ꝑ bal. in l.ſi duobus.§.j.C. communia delegat.

¶ Purgare.ꝺt Ange. i hac q.ſe. de fcō obtinuisse q si testator dicit volo talē tm eligere,q cps state ista cōsuetudine nō potest elapso an.eligere: qa hoc eēt cōtra mētē testōris ꝑ vbū tm, quā l. regrit obseruari ad vnguē l. nulli. C.de epi.et cle.et idē voluit Bald. in l. id quod pauperibus. eo.ti. qđ tene menti.

A D D E vt pulchrē ꝑ Bal.cō.clxix.li.j.Pe. de Anc.cō.cccl xxxviij. Abb.cōſ.cx. per Pau. de Ca.in consi. clxvij. per Ro. plenè consilio cxxviij.

¶ Intra annū.addeq si fiat ītra ann.aliqđ ꝑceptū executori ꝑ epm,& sit cōtumax f obediendo, poterit eꝑs incōtinēti ipsum officio priuare ſcd m Bar.in l.iij.C.de ꝑc.

¶ Nudū ministeriū. Facit differētiā inter executorē, & electorē.addeBar.ſ d.l.exe cutor.&ī d.l.fi.ſ.sed & ſi qs.C.cōm.dele.

¶ Est consiliū.Adde Bar.ſ l.iij.ſ.ꝓtor.ſ ij. col.de dā. ife.& ſ l.j. de li.agn. & ſ l.iij.in penul.q.de duo.reis.

¶ Cū patronꝰ. ꝑ istā l.limitat Ange. hic l. qñ ſ priorib⁹.de ioſ. testa. qđ habet locū nisi filij⁹ repudiet: qa tunc in legitima quę transit ad alium,poterit imponi onus.secus si non repudiet: quia filius vellet habere,vt hic.

¶ Priuilegium personale non transit ad hæredes.

Substitutio pupillaris an euanescat instituto moriente in vita testatoris.remissiuè.

¶ Vm patronus. i Priuilegiū † personale non transit ad hæredem.h.d. A Istam materiam Dy.tractat in c.priuilegiū personale.extra,de regu.iur.lib.vj. Dixí in l.qa tale.ſ.so.ma. Vltimò Dy.inducit † istā 2 legē ad q. vtrū substitutio pupillaris euanescat instituto moriente in vita testatoris. de qua dixí in l.lex Cornelia. de vulga. & pupil.& facit ad q.quā dicā in l.Titia.ſ.fi.j.eo. f

¶ Legata caduca remanent apud hæredem cum onere suo etiam de iure Digestorum.

¶ Elsus. Legata † caduca remanent apud hæredē cū onere suo. quod nota. Oppo.q g hoc interdum sit solùm per Iustinianum,vt l.j.ſ.in primo.& ſ.pro secundo. C.de cad.tol.Dicit glo.Iustinianus hoc inuenit, & nullus alius imperator. Tu dic q h legata caduca,vel quasi, redibant ad hæredem cum onere suo , etiam secundùm ista tempora,vt hic.Facit l.si duobus.ſ.j. & l.ci uitatibus.ſ. Lucius.ff.tit.j. sed postea facta i fuit lex Papia. de qua fit mentio in l.j.ſ.cū igitur.C.de cadu.tol.quæ statuit,legata illa deuolui ad fiscum , quod postea Iustinianus reuocauit in dicto.ſ.cùm igitur. Opp. de l.Titia.de annu.lega. Solue vt ibí : quia ibi legatum incipit valere in persona legatarij,hic non.

¶ Ius accrescendi inductum est per l.xij.tabu.

Hæreditas pro non scripta accrescit cū onere,quando adiunctio est facta nominibus appellatiuis.

Portio cohæredis accrescit cū onere,quando adiunctio est facta nominibus appellatiuis.

a ¶Quidã in testamẽto. Et vide Bart. in l. ita stipula. in vj. col. de verb.oblig.

b ¶Si quis. Vide per hanc l. decidit Bal.in l.ab eo.in vlti.col.C. de fideicom.

c ¶Addita hereditate. Et intellige nõ incõtinenti,sed cũ aliquo spatio tẽporis:vt dixit glo.hic in ver.& dic quæ not. Benedi.

d ¶Cũ ita. Vide quod per istã l.dicit Bal.in l.j.ſ̃.de ſta.homi.

e ¶No.q cõuẽtus. Tene mẽti hãc no.gl. de qua vide Insti de ac. §.præterea. in materia de dolo. & vide qđ not.Bart.in l.qđ ad præſens.C.de mu rile.lib.xj. & qđ no. Bal.i l.iij.C.de epiſc. audi.& qđ no.Ioan. And.in cle.i.de vſur.

f ¶Legatorũ. Et vide doc.in c.tua. vbi dicũt q ī hypotheca ſi vnus cohæredũ noſe ſoluẽdo teneẽ alteri: vt Liter fideiuſſores. ff.de fideiuſſ.Bar.hic ſentit cõtra pondera, et dicas q hic loquit̃ in legatis. gl.& doc. in d.c.tua.loquuntur i creditorib⁹ An.bar.

g ¶Quærit vtrũ. vide q̃ dicit Bal.i hac ma teria in l.iij.C.de nego.geſt. & lati⁹ per Bartol. in l.iij.ſ̃.j.de re iudic.

h ¶Et ibi dixi. vide q̃ dixi poſt Imo. i l. cũ filius.de verb.oblig. in principio.

1 Portio cohæredis non accreſcit,quando ſolum nominatur ille,cuius portio dejicit.

Quod alicuius. Portio cohæredũ deficiẽs accreſcit ſine onere illi nominatim adiuncto.h.d.cũ ſ̃.ſeq.No.ex fi.q ius †accreſcendi inductũ eſt per l.xij.tabu.Opo.q portio coheredũ accreſcit cũ onere:vt l.ſi Titio.ſ̃. Julianus.j.e.& de his quæ in teſt.delen.l.ij. gl.dicit q hic loquitur in pro non ſcripto: cõtraria loquunt̃ in caduco,vel quaſi. Sed †certè etiã pro non ſcripto in hæreditate accreſcit cum onere. l. j. ſ.his ita diſſinitis. C.de cadu.tollen.& ſ.titu.j.l.ſi duobus.ſ.j. Vnde alij ſoluunt q †accreſcit cum onere: quia adiunctio eſt facta nominibus appellatiuis,vt in contrarijs.ſecus ſi nominibus propriis,vt hic.& iſta eſt vera. Contra hoc tamen facit ſ̃.tit.j.l.ſi duobus.ſ.j.& l.ciuitatibus.ſ.Lucius.eo.ti.ſol.†ibi legauit nominatim ab omnibus hæredibus: hic nomina uit ſolum cum cuius portio deficit. Iſta eſt vera op.licet glo.vacillet.hoc dixi in d.l. ſi duobus.ſ.j.dicam in l.quæ condítio. de cõdi.& demon.

2 ☞Legatum incertum pro refectione uiæ placet.
Pro alimentis.
Pro dote.

Vidã in teſtamento[a] Legatum† incertum ad viam reficiendam valet.h.d.Opp.de l. cum poſt.ſ.gener.ſ̃.de iure dot.Dicit gloſ. ſpeciale eſt hoc in refectione viæ.ſimile eſt in alimentis fauore alimentorũ, vt l.ſi cui. de annu.leg.Itẽ fauore dotis,vt d.ſ.gener. iſta eſt vera ſol.licet Cyn.aliter dicat in l. j. C.de do.promiſ.quam opi.reprobaui in l.j. ſupra ſoluto matri.

b **Si quis.** [b]Sĩ deficit fideicõmiſſum,legatũ non remanet apud nudum miniſtrũ.h. d. Opp. de l.ſi quis eũ.de condi.& demon.quę directò eſt cõtra iſtam l.ſol.gl.q hic relinquebat vt miniſtro:ibi vt legatario.& ſummauit ibi vt ſecundũ iſtam ſol.hanc.l.quã ſol.tenent doc.tamen nõ videt̃ vera:qa hæc verba diſpoſitiua fuerũt collata in ipſum tanquã in legatariũ,ergo nõ eſt miniſter nudus vt l.ſi quis Titio.ſ̃.e.& l.ſulpitius.de do.inter virũ & vxo. vnde Dy.hic dicit q hic fuit rogatus vt manumitteret in continenti: in contrario vt manumitteret ex interuallo.& hanc tenet Cy.in l.j.ſ.in primo.in j.& ij.q.C.de ca.tol.ſed adhuc remanet dubiũ: nã licet incontinenti debeat manumittere:remanet apud eũ ius patronatus,vnde non eſt nudus miniſter:& ſic remanet adhuc ratio.l.ſi quis eum.de condi.& demõ.nõ dico hic.dicam in l.cõdicillis.j.eod.

c **Omnia.** Legata ſimpliciter debentur ab adita hæreditate. hoc dicit. Oppo.de l.prima.in fine.de cõditione & demonſtratione.Solu.ibi inerat conditio tacitè. Oppo.de l.ſi ſibi homo.ſ.cum ſeruus.ſ̃.titulo primo. & l.quod ſeruus.j.eo.Sol.ab adita hæreditate debentur:fructus tamen percepti hæreditate iacente debent reſtitui legatarijs.

Fundum. Pendente conditione legati poteſt res legata cum fructibus reuocari à legatario hoc dicit.

d **Cum ita.** [d]Appellatione rerum quæ ſunt in loco contin̄etur ſeruí hoc dicit.

1 ☞Legatum factum à teſtatore uxori de omnibus quæ habet in camera non comprehendit illata in camera teſtatore ignorante.

Vm ita. Non videtur eſſe in loco quod dolo legatarij illud illatum eſt hoc dicit. Nota iſtam† l.contra dominas quibus teſtator legat omnia quæ habet in camera: nam illata per eas ignorãte teſtatore non cedunt legato.

Quod à legatario. Morte grauati non extingui tur fideicõmiſſum. hoc dicit.

1 ☞Conuentus ad rem qui dicit rem non reperiri habet intentionem fundatam ,niſi aliquando conſtet rem fuiſſe apud ipſum
2 Probata amiſsione rei an quis probet caſum uel agens dolum,uel culpam amittentis remittitur.

Species. Hæres non tenetur ad ſpeciem legatam, niſi probetur eam habere vel dolo deſiſſe poſsidere.hoc
1 dicit. No.†quòd conuentus[c] qui dicit rem non reperiri,habet
e fundatam intentionem ſuam, niſi prohibetur contrarium. Oppo.ſ̃.loca.l.ſi quis fundum.§.Imperator.&ſ̃.de eden.l.ſi quis ex argentarijs.§.prohibet.Sol.in illis conſtabat aliquando rem fuiſſe apud conuentum. Vnde ſi ipſe dicit rem peremptam, debet probare.hic verò non conſtabat aliquando fuiſſe apud hæredẽ.
2 Probata autem amiſsione† quis debeat probare, an amittens caſum vel agens dolum,vel culpam illius qui amiſit.Dixi in d.l.ſi quis ex argentarijs.§.prohibet.de eden.

1 ☞Si genus præcedit & ſequitur enumeratio ſpecierum,taxatiuè tunc genus refertur ad illas ſpecies tantùm.
2 Dictio & ampliat,& non reſtringit.
3 Proximiores ueniunt in legato facto familiæ poſt nominatos.
4 Familiæ appellatione non ueniunt cognati,niſi ex communi uſu ita intelligeretur.

In fideicommiſſo. Ad relictum familię primò vocantur nominati poſt eos qui proximiores ſunt in gradu.hoc dicit. Oppo.hic dicitur q nomi nari vocantur.& in prin.dicit q fuit relictum familiæ, & ſic nõ fuerunt nominati:dicit gloſ.quòd relinquit hoc modo relinquo familiæ meæ,ſcilicet Pet.& Ioan.hęc non eſt bona poſitio:quia tunc ſolus Pet.& Ioan.admitterentur,& alij non,vt l.fina.C.de
1 ve verbo.ſignifi. Ratio eſt quia† quando præcedit genus & ſequitur enumeratio ſpecierum per modum taxationis: tunc genus reſtringitur ad illas ſpecies tantùm,vt l.legata ſupellect. de ſupel.leg.dico ergo quòd ibi fuit dictum lego familiæ & Pet.& Ioan. & ſic non fuerunt nominati cauſa taxationis. dictio enim
2 † &,habet augere,& non reſtringere,vt l.ea tantùm.infrà titulo proximo, tamen vocabuntur nominati primò quaſi plus dicti.quod præſumitur ex eo quòd teſtator eos ſingulariter nominauit,ſicut in Euangelio Mar.xvj. Dicite diſcipulis ſuis & Petro.& C.de ſeruí.& aqua,in rubri.facit.j.de iniur.Item apud labeonem. §. hoc edictum. Quæro, dicitur hic poſt nominatos admittuntur alij qui ſunt ex eodem nomine, quomodo hoc intelligatur.Quidam dicunt quòd debent eſſe de eo ordine,& de
3 eo gradu quo erãt nominati, licet alij eſſent proximiores. †& gloſ.reprobat imò poſt nominatos vocantur proximiores, vt l. fina.§.j.de verbo.ſigni.& l.peto.§.fratre.j.eo. & de ſucceſ. edic. l.prima.§. quibus. & hic in tex. dicitur ex nomine non ex ordi
4 ne. Quæro vtrum cognati † veniant ad illud legatum.gloſ.dicit quòd ſic ſpecialiter hodie: quia exequati ſunt cognati & agnati.Not.ex gloſ.quòd appellatione familiæ, continentur cognati,ſed certè ſecundùm iſta tempora tex. in contrarium eſt in l.pronunciatio.ſ.j.& l.familiæ.de verbo.ſigni. vbi continentur ſolùm qui agnati ſunt,an verò hodie contineantur cognati. Pe. in l.fina.C.de verbo.ſignific.vi detur tenere iſtam gloſ.ſtaremin hoc communi vſui loquendi. Appellatio enim familiæ, diuerſi modè accipitur,vt dixi in l.j.in princi.ſ. ad ſylla. In iſtis noſtris partibus appellatione familiæ non continentur cognati. Non obſtat, quòd ſint exequati agnatis: quia verum eſt quo ad ſucceſsionem ab inteſtato. Oppo. gloſ. de l. ſi cognatis. de rebus dub.dicit gloſ. quòd ibi vocabantur omnes,hic ordine ſucceſsiuo quod Dy.reprobat per l.peto.§.fratre.j.eo.Vnde dicit ipſe q iſta debet intelligi ſecũdũ illã, vt intelligatur tẽpore mortis,ſ.& teſtĩ.Pe.dicit aliter in d.l.ſi.C.de verb.ſig.dixi in d.l.ſi cognatis,

1 ☞Cohæredes non poſſunt conueniri hypothecaria pro partibus aliorum, qui nõ ſunt ſoluendo.
2 Conſuetudo quòd ſi ruſticus non ſit ſoluendo alij ſoluant onera pro eo,an ualeat.

f **Egatorum.** [f]Non tenetur quis ad legatum exper ſona cohęredis,qui non eſt ſoluendo.
1 hoc dicit. Quæritur† vtrum[g] hypothecaria poſsint conueniri co
g hæredes pro partibus aliorum. Certè quod hic dicitur in perſo
2 nali,idem in hypothecaria,vt l.j.in fine.C.communia delega.& facit lex iſta contra conſuetudinem† ciuitatis,per quam ſi vnus ruſticus non eſt ſoluendo,exigitur ex alio.Pro hoc C.vt nul.ex
h vica.pro alie.debi.exiga.lib.xj.l.j.& ibi dixi.[h]

Clauſula

1 ☞Clauſula generalis q reſtringatur ad ſpecificata tantùm.

Qui plures. †Clauſula generalis reſtringitur ad ſpe
1 cificata tantum, ſi plura fuerunt.hoc d. Contra iſtam legem videtur text.j.cod.l. Mæuius.§.eum.Solue vt ibi. Oppo.in l.proxi.§.penult.Solu. ibi fuit caſus econtra: quia primò reliquit in genere: poſtea ab vno in ſpecie.Gloſſ. aſsignat arg.contra.de l.ſi cum fundum.de verbo.ſig. dicit Dy. q hic præcedẽtia declarant & limitant ſequentia: ibi ſequentia declarant & limitant præcedentia,& ſic non eſt cõtra. Item hic hic non dicitur q oẽs damnauerit in codicillis,ſed quod ſcripſerit codicillos ad omnes.Dy.no.iſtam legem.

Italia cum. Verba enunciatiua de futuro emiſſa propter aliud vel enunciatiua de præ
a terito ſine expreſsione rei diſpoſitionẽ non inducunt. h.d. Oppo.in prin.dicit tex.quod dixit teſtator ſe legaturũ,poſtea dicit tex.quod dicit ſe legaſſe.Solu.expone legaſſe,id eſt legatariũ eſſe.Vel dic,& melius,q Iuriſcõſultus arguit q dicta verba enunciatiua de futuro diſpoſitionem nõ iudicũt quia etiã ſi eſſent verba enũciatiua de præteríto,ſine expreſsione rei diſpoſitionẽ non inducunt.Opp.j.tit.j.l.Pamphi.in princ. Solu.Ibi fuerunt verba enũciatiua emiſſa principaliter propter ſe:hic propter aliud. Opp.q incertitudo non vitiet legatum: vt l.quidam.ſ.eo.Glo.ſoluit,quod ibi ſpeciale. Oppo.de l.ex hac ſcriptura.de do.Solue vt ibi dixi.

1 ☞Verba teſtatoris impropriantur,ut diſpoſitio non reddatur inutilis.
2 Subſtitutio compẽdioſa facta per uerba communia intra tempora pubertatis ſi ſunt apposita illi uerba q ſubſtitutus à ſe capiat,intelligitur directa ex præſumpta mente teſtatoris.
3 Teſtator põt dare in teſtamẽto authoritatẽ ingrediendi propria authoritate poſſeſsionẽ
4 Libellus ſi dicat,peto talem uillam q procedit.

Lucius. †Verba teſtatoris extra propriã ſignificationem
verborũ intelliguntur,vt legatũ non reddatur inutile.h.d. Quæro,qualiter iſta verba debent intelligi. Gl. dicit q habent quinq; expoſitiones: duas malas,& tres bonas. Duæ malæ reprobant̃ hic in tex.Prima expoſitio eſt,à ſeipſo.i.quãtũ põt iure hæreditario.Iſta eſt mala hic: quia fideicõmiſſum redderetur inutile,vt tex.dicit,ſed vbi non vitiaret, iſta eſſet bona, vt j.dicã.Secũda expoſitio eſt à ſeipſo.i.vt pretiũ ſoluat. Iſta reprobat̃ in ſi.§. Aliæ expoſitiones ſunt bonæ à ſeipſo.i. non per
2 mediã perſonã filij vel ſeruí.Vel à ſeipſo.i.nõ de manu alterius, ſed per ſe directo.quod nota p iſtũ §.dixit† q ſubſtitutio cõpendioſa facta p verba cõia intra tẽpora pubertatis debet intelligi directa ex præſumpta voluntate defuncti,qñ apponit verba illa q ſubſtitutus poſsit bona accipere ſua ꝓpria authoritate, ſeu voluntate.Hoc em̃ importat directò non per fideicõmiſſum de manu alterius vide glo.Et ſic tm̃ importabit à ſe.i.iure hæredita
rio:nec tunc vitiat inſtitutionẽ,ſed facit eã validiorẽ. Tertia expoſitio eſt,vt accipiat à ſe,id eſt, ſua authoritate ingrediat̃ poſ
a ſeſsionẽ.[a] Not.†ergo q teſtator põt dare libertatem in teſtamẽ
3 to ingrediendi poſſeſsionẽ ſua authoritate,ſicut dicimus in con
4 tractibus:vt l.creditores.ſ̃. de pig. †Vltimò induci[b] iſte §. q
b valet libellus,[b] ſi dico,peto talem villã.Secus ſi dicerẽ, peto qđ poſsides in tali villa:vt in c.cũ ad ſedẽ extra, de reſti.ſpol. & ibi per Inno.facit j.de ope.no.nun.l.de pupillo.ſ.qui nunciat.& ibi per Iaco.de Are.& ibi dixi.Facit quod no.glo.in l. rei appellatione.la ij.j.de verbo.ſigni.

1 ☞Adhibitus ad actum ut teſtis,q non præiudicet iuri ſuo.
2 Præſens actui,quem poterat impedire,quando ſibi præiu licet remiſiuè.

Lucia. Qui eſt † adhibitus vt teſtis,nõ præiudicat iuri ſuo.
h.d. Opp.ſ̃.de pign.l.fideiuſſor.§. pater.l. ſi fundũ
2 per fideicõmiſſum.in prin.ſ̃.tit.j.Sol.glo.† Aut fuit præſens tali actui,quẽ poterat impedire contrahendo,aut non:& idem not. in l.Caius.ſ̃.de pigno.act.per l.ſæpe.de re iudi. quod dico in d. l.ſi fundum per fideicõ.& examinabo in l.quæ dotis.ſ̃.ſol. mat.

1 ☞Verba enunciatiua non inducunt diſpoſitionem ultra uerborum ſignificationem.
2 Verba enunciatiua negatiuè prolata quando inducant diſpoſitionem.
3 Teſtator ſi iubet uxorem non inquietari pro rebus in camera exiſtentibus : an ſi uxor amouit res uiro inſcio uideatur liberata.

Caius Seius. Verba† enunciatiua non inducunt diſpo
ſitionem vltra verborũ ſignificationem.
h.d. Opp.j.de condi.& demon.l.cum tale.§.falſam.Glo.dicit q hęc verba enunciatiua fuerũt ꝓlata non a
expreſſa certa re,vel quantitate: ideo non inducũt diſpoſitionẽ,vt ſ̃.ea.l.in princ. Eodem modo ſol.in l.qui vxori.j.de aur.& argẽ.le. Hoc non placet:quia hic nõ ſolũ fuerunt verba enũciatiua, ſed diſpoſitiua. di
b xit enim,inquietari nolo. Præterea,licet nõ exprimere certã quantitatẽ,vel rem,diſpoſitionẽ vitiet quo ad obligandũ: non tamẽ quo ad liberandũ:vt l.emptor.§. Lucius.ſ̃. de pac.& l.vno.§.j.de accep.Vnde Dy.di
2 cit† q hæc ſunt verba enũciatiua negatiuè prolata quæ diſpoſitionem nõ inducunt, c
quod nota ſi eſſet verũ.tamen hoc videtur
c contra caſum[c] l.rationes.& auf. quod obtinet.C.de proba. Vnde Iac.de Are. dicit vt d
Cyn.refert in l.verba.C.de teſta. dic q hic ſunt verba enunciatiua negatiua dominij quæ diſpoſitionem non inducũt. Sed in l. e
ratione.& auf.qđ obtinet.ſunt verba enunciatiua negatiua alterius obligationis. Certè verba enunciatiua quantũ ad inducendum exceptionẽ,videntur eod̃ modo ſufficere in actione reali,ſicut in perſonali: vt
d l.emptor.[d] in ſi.de rei vendic.Præterea,eodem modo dicit liberatio ab actione reali, ſicut à perſonali:vt d.l.& vno. de accep.Solu.ergo vt ſoluitur hic in alia glo. ſuper verbo,penes,q hæc verba enũciatiua,vel diſpoſitiua non inducũt diſpoſitionem vltra ſignificatum, vocabuli,ſed ſignificatio huius verbi,penes,vxorem meam nullam pecuniam eſſe,&c.non includit translatam poſſeſsionem in patrimonio vxoris per virum:vt j.de verb.ſign.l.penes. Ita etiam ſoluit glo.in l.j.C.de fal.cau.adic.le. †Quæro,quid ſi vxor aliquas
3 res viro amouerit,& vir fuerit vſus his verbis:an videatur relinquere liberationem.Glo.quòd ſic,vbi teſtator ſciuerit, niſi per hæredem probetur contrarium.Sed certè ſi teſtator iurauit,hæres non poteſt probare cõtrarium,vt in auf.quod obtinet.C. de probatio.

¶Ingrediat poſſeſſionẽ.ꝑ Bar.in l. creditores.de pign.in ij. q.prin.& Bald.in l.j. C.cõia.de leg.in iiij. colum.

¶Valet libell⁹.Not. formam libelli. adde Bar.in l.j.poſt princ. ſ̃.de edẽ. & dixi ibi per Imo.in c.j.de lib. obla.& Mod.in c. in præſentia. in ſ̃.tit.& vide Bar.in l.Marcellus.§. armamenta.ff. de rei vendi.

¶Videtur contra ſum. Vide Bal. in d. l.rationes.& auẽ. ibi poſitam.

¶Vt l.emptor.Adde gl.in l.emptor.§. ancilla.de rei vendi. & quod ibi dixi.

¶Qui inuita. Habet tã ex hoc legatoſilia talis cõmodũ:qa nõ tenebit̃ dotẽ cõferre. Ita ſing. dixit Barto. in l.cũ pater.§. pater filiæ.j.eo. quod perpetuò nota.

Si ea. Sĩ non ſtat per legatarium, videtur impleta conditio.
hoc dicit.

e **Qui inuita.** [e]Sĩ pater legat filiæ,qua inuita dotẽ exegerit,filia debet eſſe contenta alterutro,ni ſi plus ſit in dote.h.d.Nota tex.ibi:non eſt enim veriſimile, &c. Oppo.q maritus ſit liberatus per ſolutionem factam patri: vt l. dotem.ſ.ſol.mat.Sol.hic mulier habebat cauſam cõtradicendi. Oppo.dicitur hic,vtiq; non ignorans contra: quia imò idem ſi ignorans:vt l.ij.in fi.ſ.ſol.matri.Sol.ſubaudi,maximè. Oppo. hic dicitur q debet eſſe contenta alterutro. Contra, imò debet habere vtrunq;.l.j.ſ.ſciendum.C.de rei vxo.act.Solu. Pater hic expreſsè legauit nomine dotis.Vel dic, aliud in patre, aliud in viro legante:vt not.in l.cùm dotem.ſ.ſi pater.ſ̃.ſolu.matri.Quęrit glo.an filia poſsit repudiare legatum,& agere pro dote.Dicit q ſic,& bene.

1 ☞Diſpoſitio ſpecialis derogat generali.
Verba generalia obſcura declarãtur per præcedentia clara.
2 Incertitudo reddit omnis inutile quemadmodum reddit legatum.

Lucius. Diſpoſitio † ſpecialis derogat generali. Item ver
1 ba generalia obſcura declarantur per præcedentia clara.hoc dicit. Oppo.quòd propter generalem clauſulam omnes teneantur ad legata,non ſolùm Titius:vt ſ̃.ti.j.l. ſi tibi homo.§.j.& j.eo.l. Mæuius.ſ.cum qui.So. Hic præceſsit generalis: & ſecuta eſt ſpecialis:ibi econtra.Ad prædicta oppo.glo.contra ſecundum dictum huius §.de l.ſtipulatus.ſ̃. de vſur.& non ſoluit.Dicit Dyn.quòd ibi ſunt verba,quorum ſignificatio poteſt aliquid certum inducere:hic non: quia ſimpliciter dixit onera.
2 Sicut enim incertido † reddit legatum inutile, vt l.cum poſt.§. gener.ſuprà,de iure dot. Ita reddit inutile onus:ar.l. cùm pater. §.fi.j.eo.ſecundùm Dy.

1 ☞Verba diſpoſitiua ad quemcunq; directa fideicommiſſi petitionem inducunt.
2 Res,quæ ad aliquem pertinet teſtatoris diſpoſitione ad tempus,poſt illud redire cenſetur ad hæredem.

℔ POMATES.

a ¶Quid ſi tempore. Alex.cõſil.clxxiij.in v.vol.& vide Alex. pro declaratiõe in l. paterfa.ff.de vulg.et pupil.& in l.Gallus. §.etiam ſi parente.in fi.ff.de lib. & poſth. in l.fi.C.de lega.

b ¶Quærit Dy. Vide Bal.in l.fi.C.de indi. vid.in ver.itẽ poſſet. & Barto.in l.mulier. §.cũ proponeretur. j. ad Treb.in verſi.ℊro qd ſi dixi teſtator,relinquo dominam & maſſariã.vide not. ꝓ Bal.in hac q.& in d. l.fi.de indi.vidui.plenius ꝓ Spe. & Ioan. An.in titu.q filij ſint legi.in prin.in verſi. qd ſi ꝙs ita dixit in teſtamento.& ꝙ no. Bal.Ang. & Imo.in l.filius à patre. de liber.& poſth.Et Bal. in l.id qd' de epiſc.& cler.& in l.extraneũ. de hgre.inſti.& in au thẽ.ꝙ ſi.de ſecun.nup. & in l. volũtatis. C. de fideicõ.& vide ad hoc Bar.in conſi.inci pi.in Chriſti nomĩe: Bertholdus feci teſta mẽtũ.& in cõſi. inci. Pe.Matheoli.& Ioã. An.et alios in c. ſi pa ter.in prin. de teſt. in vj.& limita iſtã materiã ſingu.niſi teſtator ſpecialiter legaſſet alimẽta, & etiam eã ſimpliciter reliqſſet vſufructuariã,ſecundũ Pau.de Caſt. a in cõſi.cccl.xxxvij.i. ci.in Chriſti nomine qd' vxor,&c.& quã do dicitur ſolũmodo relinquo vxorẽ meã vſufructuariã,extantibus filijs:ꝙ veniat vſusfructꝰ tenet bal. ꝓ illũ tex. ĩ l.ſi pater C.de vſufr.vide etiã eũ ĩ d.l.fi.C.de indic. vid.toll.qd ecõtra ſi vxor relinquat matrĩ dominiũ,et maſſa 3 rĩũ & vſufructuariũ b dicit Bal.in auth.hoc locũ in fi. C.ſi ſecun. nup.qd' idẽ eſt.& ibi etiã per Ang de hac materia.quid ſi teſtator ſimpliciter dixit, vxori relinquo habitationẽ ĩ domo cũ filijs,an debeat habere alimẽta? Bal. tenet ꝙ ſic in d.l. fi.de indic. vidui.tol. & dicit ange.not.in l.j.ff.rerum amo.ꝙ ꝓ illa verba, relinquo vxorẽ meã dominã &c. videnꝫ relicta alimẽta cũ po teſtate accipiendi ea propria authoritate. licet in alijs ſecus qd' reputat nota.Et ſi teſtator relinquit vxo rẽ dominã. & vſufructuariã.donec volue rit habitare cũ filijs. pone ꝙ filij mortui ſunt: vtrũ tale legatũ deficiat ꝓ mortẽ ipſo rũ, & ſic per caſum. vide Pet. de Ancha.

3 *Relinquens fundum ad uſumfructum, uidetur relinquere dominium.*

Vxor relicta domina,& uſufructuaria, quid habere debeat,etiam liberis inſtitutis.& nu. 5.& quid extraneis.nume.7.

Dictio &,pro uel.

Curia Bulgari fuit contrata in ciuitate Bononiæ.

4 *Vxore relicta domina,& maſſaria,uel domina, & domina trice,importatur quædam præeminentia in domo.*

6 *Vxor domina domus appellatur.*

Vxor ſimiliter relicta domina,uel uſufructuaria omnium bonorum quid habeat.

9 *Vxor ſi relicta eſt domina,& uſufructuaria filio,& extraneo inſtitutis quo ad filium habebit alimenta quo ad extraneum uſumfructum ſuæ partis.*

10 *Filio inſtituto,& extraneo ſubſtituto,& uxore relicta domina,& uſufructuaria uxor habebit uſumfructum hæreditate deueniente ad ſubſtitutum uulgariter.*

11 *Vxor à ſubſtituto pupillariter quid debeat habere:ꝙ totũ uſumfructum.*

12 *Mater uel nouerca ſi relinquitur domina,& uſufructuaria,quid habere debeat.*

13 *Vxor relicta domina,& uſufructuaria,ſi aſcendentes ,uel collaterales ſint inſtituti,quid habere debeat.*

1 Titia. Verba diſpoſitiua ꝓ ad quencũqꝫ directa fideicõmiſſi.petionẽ inducunt. Itẽ qui volũt res ad aliquẽ pertinere ad tẽpus,poſt illud videꝛ velle ad ſuũ hꝫ redẽ redire.h.d.Not.qd' dixi in ſummario, & videbitis in l.vnũ ex familia.in fi.& l.peto.in prin.j.e.Quæro,vtrũ maritus interim habeat proprietatẽ:ga dixit,ad vitæ vſumfructũ.Gl.ex iſto tex.arguit ,ꝓ & cõtra. Veritas eſt ꝙ interim habeat ꝓprietatẽ. Aliud enim † eſt relinquere vſumfructũ: aliud reli quere fundũ ad vſumfructũ,ſicut hic, quo caſu legat dominiũ. De quo per Cy.in l. ſi mulier.C.de iure do.& ibi gl.tãgit.& gl. in l.donationes.§.ſpecies.de do.Dixi plenius in l.libertis quos.§.j.j.de ali.& ciba.le.Quero,qd ſi tẽpore,a quo vir decedit hæres inſtitutus deceſſerit:vtrũ fideicõmiſſũ debeat hæredi hæredis?Certè in primo caſu quando dixi,erũt tua & filiorũ tuorũ:tunc debetur filijs.Sed in alio caſu,qñ teſtator relinquit viro quãdiu vixerit, & nihil vltra dixit,videꝛ velle ꝙ reuertat ad hæredẽ ſuũ, nõ habito reſpectu ad ꝑſonã,ſed magis ad ius hæreditariũ:vt l.ſi ita j.de ſta.lib.et ideo debebit hꝫ redi hꝫ redis.facit l.in annalibus C.e.† Quærit Dy.qd ſi teſtator dixit, relĩ quo vxorẽ meã dominã, & vſufructuariã: qd importãt iſta verba? Videꝛ ꝙ nõ valeat ga cõtinẽt repugnãtiã:ga nõ põt eſſe ꝙs dominus,& vſusfructuarius:vt l. vti fruí. §.ſi vſusf.pet.Dy.dicit:de iure mulier põt eligere vel proprietatẽ plenã,vel vſumfructũ tantũ:& ſic dictio &,ponat prouel:vt l.ſi ti tio fundus.de vſufru.leg.Et idẽ tenet la.de Are.in l.cũ ſi exhibuiſſent.§.ꝙ ait.j.de publi.& no.ꝓ Cyn.in l.j.C.ſi ſecũ.nup.mul.& ibi gl.dicit ꝙ de cõſuetudine obtẽta in curia Bulg.habet ſolũ alimẽta liberis exiſtentibus.ſecus ſi extraneis inſtitutis. & curia Bulg.eſt cõtrata quẽdã in ciuitate Bononię vbi ſtetit Bul.et ad fugiẽdas cõtẽtiones tpe ipſius Bul.fuerũt ibi redacta quædã in ſcriptis q̃ fuerũt Bononię obtẽta,& de cõ ſuetudine approbata : inter q̃ hoc fuit ſcriptũ,q̃ cõſuetudines ſeruanꝫ per oẽs partes Italię,in quibus fuit hoc.qd' qualiter debet intelligi,patet.j.Quæro,† qd ſi dixerit teſtator,relinquo dominã,et maſſariã,vel domi nã & dominatricẽ:ℊro qd importẽt iſta ver ba.Rñdeo,nõ importãt dominiũ, ſed quã dã præeminentiã in domo,ſicut erat prę minẽs ante mortẽ viri dñi,vt l.j.ſ. re.amor. & l.j.§.ſi vir.ſ.ad Syl.& l.cũ ſi exhibuiſſent §.j.j.de pub.& ibi Ia.de Are. & l.pronũcia tio.§.j.j.de ver.ſigni.& hoc tenet Spe.in ti. q filij ſint le.§.j.ver.qd ſi viro.Sed ℊro† qd ſi dixit,relĩquo vxorẽ dñam & vſufructua riã filijs inſtitutis. Dicit gl.ꝙ debet habere alimẽta tantũ,ſed in extraneis dicit ſecus. Ad qd' intelligẽdũ ſciẽdũ eſt ꝙ hoc verbũ dominã,in hac diſpoſitione poſitũ nõ importat ꝙ videaꝫ relictũ dominiũ bonorũ: ſed præmineꝫtia quędã,vt dictũ eſt.& hoc colligiꝫ ex cõi vſu loquẽdi:ga homines vxores appellãt dñas domus, vt l. Titia. §.q marco.aliãs eſt l.q marco.in prin.j.de ann. leg.& leges † etiã appellãt casdñas, vt l.j.ſ. rerũ amo.& l.j.§.ſi vir.ſ.ad ſyl.hoc etiã patet qa teſtator aliũ hæredẽ inſtituit: vñ non eſt veriſimile ꝙ voluerit vxorẽ habere dominiũ rerũ illarũ et illum fecerit hꝫ redẽ.inuanũ.Simile habeꝫ in l.iij.§.ſed ſi ita. de annu.leg.vbi dicendo triꝫa diꝫ, intelligiꝫ .id eſt tribus annis,tã ex vſu loquendi: quã ex interpretatione q̃ cõſueuit fieri in ſermone cõpoſito.ſ.annua,bima,triꝫa die:quem ex ſuo:ga nõ eſt veriſimile teſtatorẽ ita modicã dilationẽ adieciſſe: & iſta demonſtratio eſt cõis,& bona,ſiue ſint inſtituti filij , ſiue 7 extranei.† Secũdò aduerte:ga in hac diſpoſitione ponitur verbũ & vſufructuaria, & iſtud fauore filiorũ eſt interpretandũ ꝙ ad ſola alimẽta porrigiꝫ ſecundũ conſuetudinẽ,vt no.in d.l.j.C.ſi ſecũ.nu.mul. Sed dic in extraneo ꝙ de iure debet habere vſumfructũ oĩm bonorũ deducta falci.vt l.vxori meæ.de vſufr.leg.& ſ.de vſufr. l.omniũ. 8 codẽ modo † puto dicta verba debere intelligi.ſi ſimpliciter proferantur : vt relinquo vxorẽ meã dñam,vel relinquo eã vſufructuariã omniũ bonorũ.ſed ſi relinquo eam vſufructiã alicuius fundi:tunc ceſſat dicta cõſuetudo & debet habere vſumfructũ.ita ſentit Odo. Quæro:ponęꝫ ꝙ teſtator inſtituit † extraneũ,& filiũ & vxorẽ relinqt dominã & vſufructuariã. Dixi ꝙ quantũ ſpectat ad filiũ,iſta verba important alimenta tantũ. ſed pro parte extranei habet vſumfructũ ſuæ partis.cũ enim fauore filiorũ ſit introducẽdũ ꝙ tantum habeat alimenta,nõ extenderetur ad extraneũ:pro hoc facit.l.ſi ita ſcriptũ.in prin.de ma.te.& l.hac cõſultiſſima.§.ex imperfecto.C.de teſt.& l.fi.fami.ercii. Quæro:po 10 ne ꝙ † filius eſt inſtitutus & extraneus ſibi ſubſtitutus & vxorẽ reliquit dominã & vſufructuariã.& hæreditas deuenit ad ſubſtitutũ vulgarẽ,quid debeat habere mulier.Reſpõ.ſi loquimur in ſubſtitutione vulgari,debet mulier habere vſumfructũ cum à ſubſtituto cœpit habere vires,vt l.q fundũ.§.q filiũ.ad l.Falc. & in perſonã ſubſtituti qui eſt extraneus ceſſat interpretatio cõ ſuetudinis:& etiam videtur caſus.ſ.eodẽ.l.cũ patronus.& l.& ſi 11 contra.ſ.de vulg.& pupilla.ſub.ſed in ſubſtituto † pupillariter ad quem hæreditas peruenit quid deberet habere iſta vxor poteſt dubitari.Et videtur ꝙ debeat habere alimẽta:quia filius fuit hæres patris:& ſic iam legatum ex perſona filij cœpit vim habere:ergo ſubſtitutus non poteſt teneri in plus quã filius, vt l. qui fundũ.§.qui filiũ.j.ad leg.Fal.ego dixi ꝙ debes inſpicere verba relicti.Si enim dicis relinquo vxorem dominam, & vſufructuariam,& ſic eſt vnum legatum,& non variatur:tunc præcedens ratio procedit:ſed ſi dicis relinquo dominam & vſufructuariã donec caſtè vixerit:tunc ex eo quod dicit donec videtur eſſe legatum annuum,vt j.de annu.legatis. l.legatis & pro primo anno eſt purum pro ſequentibus conditionale , & per conſequẽs incipit deberi à perſona ſubſtituti,vt l.ſi fundum. §.ſi pater ſuprà titu.primo. & ſic cum ſubſtitutus ſit extraneus,vxor debet habere

cõſ.cxxx.aliãs, lxxix.incipi. quæſtio vi deꝫ magis dubia quã appareat &c. & per eũ in cõſ.ccxxix.incip.qa in primo quę ſito modica videtur &c.& ſuper iſto caſu conſuluerũt do. Io.Bar.de cacialupis & d.Bartho.Soc.qd' not. ADDE qd habere debeat vxor relicta vſufructuaria & adminiſtratrix.et an per illa verba videatur data tutrix. Bal.conſil.ccccxxix. iiij.vol.& qd habere debeat,quãdo eſt relicta domina omniũ bonorũ inſtituto filio vel extraneo, per eundẽ cõſil.ccccv.iij. vo.& qd ſi ſit relicta vſufructꝰ integer,et victus,& veſtitꝰ, an debeat habere vtrũqꝫ ꝓ eundem cõſi.cccij. & ccix. & ꝓ eundẽ de vxore relicta vſufructuaria cõſ.lvj.et lxxix. & ccccxxxj. li.ij.Pau.de Ca.cõſi. ccxl.et cx.Quid ait habere debeat cũ filius inſtitutus mortuus eſt etiã relicto ſubſtituto, vide Ro. cõſi.ccccxvj.Et qd habere dẽbeat: cũ mater eſt inſtituta,vide Pe.de Ancha. conſil. cexxix.

c ¶Quæro pone. Add Bar.in l.ſi ita ſcripti de manu.teſta.

d ¶Quæro.Per Bal.in fi.in v.ſi t.co.C.de indi.vidui.& in l.volũtatis C.de fideicõ.& l.& ſi cõtra. & ibi ꝓ Imol. ſ. de vul. & pupilla.& conſuluit Bart. in conſil.quod incipit, Nicolaus ſer Amati inſtituit.et in conſil. quod incipit, quidam Bart. roſuli.

a habere vſumfructũ totũ.& ita cõſuluit in conſi.ª inci.Pe.matt h. de peru.& plures ſe ſubſcripſerũt. Præterea. cum ſit annuum legatũ,in prin.cuiuslibet anni debet ſalpici cõditio perſonarũ.vt l.cũ in annos.j.de annu.le. Cõſuetudo loquiꝫ qñ quis relinquit vxorẽ dñam & vſufructuariã. Sed † quid ſi relinquit matrẽ, no uercã,& ſimiles,dñam & vſufructuariã,cogita. ita conſuetudo 12 loquiꝫ,qñ ſunt inſtituti filij,& deſcẽdẽtes. Quæro † quid ſi ſunt b inſtituti aſcẽdentes vel collaterales,& fratres? Videtur ꝙ non: c argu.l.iij.§.j.j.de le.præſtan.Cogita ' in his duobus . Non habetis hic alia.

1 ℊ An ualeat ſententia iudicis pronunciantis rem eſſe tuam,quòd ſic.

1 Egatis. Ea videnꝫ ad alicuius vſum parata , quæ ad eius tantùm,non q̃ ad cõem vſum cũ alio ſunt parata.h.d.De hoc in l.hoc legatum.j.titu.j.l. Quintus.de au.& arg.le.Dy.per iſtã l.† reprobat glo. quæ eſt ſ.de proc.l.Pomponius.§.ſed & is. quæ dicit ꝙ ſi iudex pronunciauit rem meã eſſe,non valet ſentẽtia:ga ĩcerta niſi ex primat totam,cũ poſſit eſſe pro parte mea. Sed hoc nõ eſt verũ: quia cũ dicitur mea,intelligiꝫ mea in totũ:vt hic,& d l.hoc legatũ.j.tit.j. Ita dicit Dy.Idẽ dicitur in gl.l.ſi in rem.in prin.ſ. de rei ven.& illa eſt bona. & Pet.idẽ tenet in l. ſi quis cum totum. de execu.rei iud.& ibi dixi.Pro quo videtur text.in l.de pupillo.§. qui nunciat.de no.ope.nun.

1 ℊ Donationum ſpecies quinq;.

2 *Legatum inquantum ſit donatio,in quo differat ab alia donatione.*

3 *Legatum ſolutum per teſtatorem in uita transit in ſpeciem donationis,& non deducitur Falcidia.*

Donatio quando incipit à traditione,donans tenetur de dolo.

4 *Legato ſoluto in uita teſtatoris legatarius poſſidet pro ſuo,& non pro legato.*

Egatum. Aliam diffinitionem habuiſtis in l. legatum.in viti.char.ſ.titu.j. Oppo.quòd legatum non ſit donatio:quia diuerſus eſt titulus de donatio.à tit.de lega.ergo non eſt idem:vt l.ſi idẽ.C.de codi.Dicit 1 glo.† triplex eſt donatio. Prima iſta,quæ dicit legatũ,vt hic . Itẽ donatio inter viuos. Itẽ donatio cauſa mortis.Et eſt quarta donatio,quæ dicit remuneratio:vt l.Aquilius.de dona.& l.ſi verò non remunerãdi.ſ.mã. Item eſt alia donatio nõ ſimplex , ſed ob cauſam,vt donatio ꝓpter nuptias,q̃ hodie vocaꝫ ſponſalitia largitas.de quo in tit.de dona.ꝓpter nup. & in corpore, vt ſpõ.lar 2 gi. Quæro,† in quo differt iſta donatio.quæ eſt legatũ,ab aliaꝫ d Rñdeo,gaª in iſta donatione non contrahitur obligatio aliqua inter donantẽ & legatariũ,niſi incipiat à traditione:vt ſ.co.l.Lucius.& l.j.C.de iure dot. Nota iſtud quod dicit gl.niſi incipiat à traditione:qd' non videtur verũ:ga non obligat , ſed diſſoluit ſpeciem obligationis futuræ. Vel dic:dicit Dy.ſuſtinendo gloſ. 3 quando quis ſoluit legatũ in vita:tunc talis ſolutio tranſit in ſpeciem donationis inter viuos:& eſt tunc effectus, ga teſtator nõ poterit amplius reuocare:& in hoc dicitur obligatus.Secundò, e quia ex hoc nõ deducetur Falcidia ª:vt in l.vbi.de do.cau.mor. Item ga tenebitur de dolo, ſi interceſſerit.l. Ariſto.j.de dona.& hoc vltimũ videtur ſentire iſta glo.cũ alle.l.Lucius.ſ.eo. quę lo quiꝫ de legato ſoluto in vita:poſteà coniungit.l.j.C.de iur.do.q̃ dicit ꝙ qñ donatio incipit à traditiõe,teneꝫ de dolo:& h.d. Dy. & ego puto verũ,ſi aliquis ſoluit a d qd' legauerit ſimpliciter ex primẽdo ſe ſoluere ex cauſa legati:tũc promittendo non obliga retur quin poſſit reuocare:vt l. cũ quis.ſ.j.ti.j. nec etiã tradendo:ga non tranſit in ſpeciẽ donationis inter viuos, ſed remanet legatũ:vt l.iij.j.de lib.leg.& ibi tex.& ſic poſſet reuocare. Quæ 4 ro † vtrũ interim dominium ſit ipſius legatarij,& quo titulo? Reſpondeo,ꝙ ſic titulo pro ſuo:vt l.ſub conditione.j.de ſol.& l.dotis.§.fi.ſ.de iure dot.

Vi teſtamento. Vtile per inutile non vitiaꝫ. h.d.De hac materia dic vt ſ. it.j l.ſeruum filij.§.ſi idem ſeruus.

Vod ſeruus. An autẽ hæres debet reſtituere legatario,vidiſtis ĩ l.ſeruo legato.§.j.ſ.titi.

Iareę. Quod ædificatur in area legata cedit legato.h. d. Vide ſ.titi.j.l.ſi ita legatum.§.fi.

I duobus. Si relinquitur duobus ſeruis , ita habet locũ ius accreſcendi,ſicut ſi duobus liberis.h.d. Opp.de l.Proculo.ſ.eo.Sol. ibi legauit vni ſeruo duorum dominorum:& ſic nulla eſt cõ-

iunctio hominis.hic legauit duobus ſeruis vnius vel diuerſorum.

a ¶In conſi.Ang.conſ. cvj.

1 ☞ *Copulatiua poſita inter duas orationes,nõ inducit coniunctionem uerbalem.*

2 *Coniuncti uerbis dicuntur poſiti in una oratione:poſiti autem in diuerſis orationibus,etiam ſine copula non.*

3 *Coniunctus re,& coniunctus uerbis pariter admittuntur.*

Aeuio. Portio deficiens accreſcit coniuncto verbis tantũ: & coniuncto re tantum pro rata.h.d.ſecundũ veram lectu.quæ ponitur in glo.ſed quia glo. hic clarè nõ dicit:ideo ſupple cã ibi,ſed re diciũcti.dic duo primi.i. Meuius & Seius,ſed Titius erat tantũ re cõiunctus. Oppo.inter eos inter quos nulla eſt coniũctio, non eſt locus iuri accreſcẽdi, vt l. & proculo.ſ. eo.& l.j.de vſuf.accre.ſed hic nõ erant coniuncti:ga lex dicit ſeparatim. &c. Reſpon. ſeparatim quo ad rem,ſed coniuncti erant quo ad verba in primis duobus, vt dixi. nam Titius erat re coniunctus, cum totus fundus ei fuerit aſsignatus. Secundò oppo.ꝙ etiam Titius ſit coniunctus re, & verbis:quia tota res fuit ſibi aſsignata verbis propter copulatiuã &, quæ cadit inter eos ſecundũ poſitionem glo.Huius timore Dy.dicit † ꝙ dictio &,poſita in gl.non fuit coniunctio teſtantis,ſed glo.quid apparet: quia tex.nõ ponit.Ego dico ꝙ copula quę ca dit inter diuerſas orationes , nunquã inducit coniunctionem verbalẽ,vt l. ſicut in d annos.§.j.quib.mod.vſusfru. amit.& C.de cadu.tollẽ.l.vnica.§.his ita.in fi.vbi dicitur ꝙ vnitas ſermonis inducit coniunctionem verbalem.Aut ergo plures ponunt in vna oratione,& ſunt verbis coniuncti: quia eſt vnus ſermo.aut in diuerſis orationibus, & non ſunt coniuncti verbis: quia ſunt diuer e ſi ſermones:& hic optimè probat iſte text. Et ideo vt glo.procedat,oportet ſubaudiri vnum verbum ibi dum dicit, & Titio eundem fundum ſcilicet lego.vt tex. ponit, & iſta eſt vera. Alij legunt ſecundo modo, vt in glo.ibi, alij dicũt & c.iſta nõ eſt vera : ga ſi poneres primis duobus relictã eſſe eandẽ dimidiã,eſſent cõiuncti re,& verbis re,qa aſsignaꝫ eadẽ dimidia:verbis:ga in eadẽ oratione ponunt:ergo preferunt tertio:qa coniunctus eſt re tantũ. Præterea nõ põt dici ꝙ tertius ſit cõiunctus verbis,cũ in diuerſa oratione poſitus vt tex.dicit. Alia lec. eſt ꝙ oẽs ſunt cõiuncti re tantũ. Vide gl. ibi tu dic &c. ſecundũ hoc oportet exponere dimidiã.ſ.eandẽ.Sed contra hoc videtur tex.q dicit partes in plurali,ſed tenẽdo hoc glo.exponit partes.ſ. pars.tenendo primã lec.quã tenuit tex.,ꝓcedit clarè. Sed iſta tertia nõ placet:ga poneremus primos duos cõiunctos re: & de neceſſitate habemus eos ponere coniunctos verbis , cũ ſint poſiti in eadẽ oratione:tene ergo primã. Quæro ergo cũ cuilibet accreſcat:quęro ,ꝓ qua parte accreſcat? Glo. dicit ſecũdũ duas vltimas lect.titio accreſcit,ꝓ duabus partibus:alij in tertiã. Sed tenendo primã quã tenui,cuilibet accreſcit in viriliẽ.arg.l. cũ quæſtio.C.eo.Dy.dicit imo etiã ſecundũ primã accre Titio in duas partes,cũ primi duo verbis cõiuncti habeant loco vnius: & ſic admittant ſolũ ad vnã dimidiã totius,vt l.ſi qs Titio.ſ.de vſufr. acer.& ſ.tit.j.l.planè.ij.rñ. Et i.cum ꝙ.nil.facit : ga ibi in prima parte loquiꝫ qñ primò legat totũ.ſecundò dimidiã. In ſecundo loquitur qñ ſæpius vni:alteri legat ſemel eandẽ rem:& ſic apertè patet ꝙ ad caſum noſtrũ nõ pertinet.ita dicit Dy.quid eſt ve 2 rum,vt patet ex tex.ibi,pro portione legati accreſcat.habes † ergo notare ex iſta.d.ꝙ poſiti in vna oratione ſunt coniuncti verbis,ſed poſiti in diuerſis orationibus non ſunt coniuncti verbis ſiue ibi ponatur copula,ſiue non.Secundò not.† ꝙ coniunctus 3 verbis,pariter vocantur.

b ¶Quæro,qd ſi ſunt. Ioã.de Imo. hic dicit ꝙ non : ga ſumus in materia exorbitanti vide do.petr. in cõſi. ccxxvij.vbi concludit idẽ in aſcendentibus. & mareriam totã vide Io. And. ſ ad ditio.Specu. in tit.de pig.§.porro.vſi.vſufructuarius. Et vide do.petr.& aliõs in c. fi.de pign.Bal. in l.ſi pater.C. de vſufr.uc. Andr.Barba.

c ¶Cogita. Vide Bal. in aut.hoc locũ.C.ſi ſecũ.nup. & Ang. in conſi.cvj.Itẽ idem in matre. qd in vxorẽ Ang.in cõſi.ccxlj. tenet ꝙ aſcendẽtibus, vel fratribus inſtitutis vxor habeat plenũ vſumfructũ. Idẽ Ange.in cõſ.ccccxxj.

ADDE ꝙ petrus de Anch.cõſi.ccxxxix. tenet ꝙ matre inſtituta tantũ debet habere,quãũ habet cũ ſunt filij inſtituti.

¶Rñdeo,quia. Item differt legatũ à donatione : qa in vltimis voluntatibus fit plenior interpretatio in donatiõe pleniſſima c. cum dilecti. & ibi doc. & maximè Abba.de dona.

¶Non deducẽſ Falcidia. Et addit Bal ĩ l. ij. colũ.iij. C. de iure dot.& in l.j.pen.col. C. ſi quis omiſſa cauſa teſtamẽ. ĩ v. extraneo.& in cõtrariũ facit qd no.Bal.in l.filia. in prin.C.de leg.

a ¶ Leget extraneꝰ. bñ faciũt q̃ no. per gl. & ibi Bart. in l. ſi prior. ſo. ma. & in l. cũ qs. circa prin. cũ ibi not. per gl. & Bar. de dote prælega.

b ¶ Pegaſius. Erp iſtũ rex. cõſuluit Bart. & Frã. de Alb. qſi relinquã eccleſiæ cõſecrãdæ q̃p relicta debeãt tradi etiã cũ fructibꝰ medij tẽporis. In hoc em̃ relicto nõ apponitur dies fauore heredis: qa ſi monaſteriũ fuiſſet cõſtructũ tẽpore teſtamẽti, reliquiſſet de præſenti. & pro hoc eſt tex. in c. nos qdẽ. ibi: ſine diminutione, de teſta. vbi ita refert & ponderat Abb. Sic.

c ¶ Gratia legatarij. Quid in dubio? Dic gratia debitoris: vt in l. q Romæ. §. Flavius. in fi. gl. magnę. de verbo. obli.

d ¶ Op. in alternatiua. Adde Bartol. in d. l. ſi duo. de verbo. oblig. & Bal. in l. cum qdã. in fi. de verb. ſignifi.

e ¶ Si pluribus. An dictio qlibet importet inſolidũ: tu vide no. Bal. in l. ea q̃. C. cõmi. vel epi. Quid in dictione vterq; per Bal. in l. fin. §. finautẽ æs. C. de bo. quæ lib.

☞ *Maritus uel alius ſi legat dotem mulieri, quando de tali legato deducantur impenſæ. hic §. gloſſat totum tit. ff. de do. præleg.*

Verbum peruenisse prolatum in contractibus, uel in ultimis uoluntatibus intelligitur. ſcilicet cum effectu.

Fructus non continetur in iſtis uerbis quicquid ad te peruenit.

A me hærede. Si marit⁹ † vel alius legat mulieri dotẽ, aut dicit; quicquid in dotem dedero & nõ deducuntur impẽſæ. aut dicit dotẽ ſimpliciter, & impenſæ deducuntur. h. d.

Opp. de l. dote. j. de do. præle. Gloſ. dicit q̃p illa per iſtã diſtinguitur. et ſic iſte. §. gloſſat totũ titulum de dote prælega. Et aduerte q̃p gl. nõ curat an fuit vir, vel extraneus qui legauit, ſed curat de modo legãdi: quia aut dixit quicquid peruenit: aut lego dotẽ. Ita tenet Dy. pro hoc facit §. de iureiu. l. eũ qui. §. ſi mulier. glo. C. de falc. cau. adicc. le. in l. iij. diſtinguit vtrum leget extraneus an vir q̃p text. hic prima facie innuit: cõmuniter tenetur gl. hic poſita & ſecundũ eã ſum maui. Ia. But. aliter dicit in d. l. iij. C. de falcau adicc. leg. ſ. q̃p aut quis legat per verbũ preteriti tẽporis. ſ. quicquid peruenit: & tũc impẽſæ non deducuntur. Aut per verbum preteriti tẽporis; & tunc ſecus, hoc ipſe probat per glo. hic poſitã ſuper verbo quicqd. & ita puto dicendũ. vide eum in d. l. iij. Sed contra hoc op. † q̃ verbum peruenisse, ſiue proferatur in contractibus, ſiue in vltimis voluntatibus intelligitur. ſ. cum effectu, vt l. ij. §. peruenisse. §. de hęre. vel act. ven. & l. qui cõcubinã. §. cum ita. j. tit. j. & j. ad Treb. l. cogi. §. j. ergo hic debet intelligi quicquid peruenit ſcilicet cum effectu deductis impenſis. oportet ergo dicere q̃p iſte. §. continet quãdã ſpecialitatẽ fauore dotis: & ideo cũ contra iuscõmune loquatur, & contra propriam verborũ ſignificationem, non debet extendi vltra caſum ſuum, vt l. ius ſingulare. & l. quid verò. §. de legi. non ergo habebit hic locũ, niſi extraneo ſic legante: hoc tamen ſub dubio dimitto. Quæro † an in iſtis verbis, quicquid à te peruenit. contineantur fructus? Puto q̃ nõ, vt l. hæredes mei. in prin. j. ad Treb. facit. j. eod. l. Licinius.

Cum ei. Qui partem tantum capit propter ſe, poteſt ſolidum capere propter aliũ. hoc dicit de hoc habetur. infrà ad Treb. l. cogi. §. hi qui ſolidum. & l. eam quam. C. de fideicom.

1 ☞ *Oratio uniuersalis quæ dicatur, quæ particularis, & quæ singularis, & quæ indefinita.*

Si ita relictum. Hæc l. habet diuerſas lecturas ſecundũ verã. h. d. Indefinita æquipollet vniuerſali. ſecus in oratione particulari: quæ ſi eſt dubia, interpretatur in minorẽ partem. h. d. Ad euidentiam præmitto q̃p † oratio vniuerſalis dicitur illa cui præponitur ſignũ vniuerſale, vt omnis vel nullus, & ſi. Oratio particularis eſt cui præponitur ſignũ particulare, vt quidã, aliqs, vel vnus, & ſi. oratio indefinita eſt qñ ponitur terminus cõis ſine aliquo ſigno: vt homo hæres, filius, & ſimiles. Oratio ſingularis eſt qñ ponit in oratione, nomẽ ꝓpriũ. nõ terminus cõis, vt Titius, Ieius, his præmiſſis. hic ſecundũ verã lec. debet eſſe litera quãtũ hęres: et ſic indefinita ſine aliquo ſigno. Quidã habẽt in litera in prĩ. quãtũ quintus: & ſic iſta verba quãtũ quintus hęres meus habet, importãt quãtũ omnes hæredes mei habẽt. & eſt ratio ſecũdũ qd̃ dicũt: quia quiſlibet poteſt dici quintus. Iſta nõ eſt bona le. qa quintus non põt dici niſi ille q̃ quinto loco nominatus eſt incipiẽdo à primo vt l. quoties. §. de vſufr. & generaliter. §. qs ergo. de fideic. li. Et ſi diceres qlibet põt dici qntus ſecundũ qd̃ numerare incipiet: & ego dico qlibet põt dici vnus ſecũdũ qd̃ deſignauit: eadẽ ratione hęc dictio quintus, nõ eſt ſignificatiua. niſi vnius de pluribus vnde iſta litera nõ placet. Alĩ habẽt quantũ qs: & tũc eſt ſenſus q̃p ſi aliqs reliqt quãtũ quis hæres meus habet hoc intelligitẽ quãtũ oẽs hæredes mei habẽt. & ſi opponis q̃p dictio qs, eſt ſignum, particulare. Reſpõdeo verũ eſt, ſed eſt particulare indefinitũ qd poteſt cuilibet cõgruere: ergo ad oẽs refertur. Ita dicit gl. ſed nõ placet: qa etiãvnus, eſt ſignũ particulare, indefinitũ. põt enim referri ad quẽlibet, quẽ deſignas. Præterea, iſtud pronomẽ qs vel qui poſitum in ſingulari, non debet referri niſi ad vnum tantũ: vt l. ſi ita fuerit j. de reb. dub. Vera ergo litera eſt, quantum habere: & ſic ſine aliquo ſigno. de hac materia dicam. j. l. proxima.

b **Pegaſius.** [b] Relictũ in diem debetur ſine fructibus medij tẽporis, ſi gratia hæredis fuit appoſitus. ſecus ſi gratia legatarij. ſ. h. d. Opp. de l. in fideicõmiſſariã. j. ad Treb. Sol. illa debet itelligi ſecũdũ diſtinctionẽ huius l. & qd̃ no. §. de vſu. l. ĩ fideicõmiſi. §. cũ Pollidius. et de an. le. l. cũ q. alꝰ ici. Iabolen.

1 ☞ *In alternatiua ſummarum an utrunque ſit in obligatione.*

Si ita. † In alternatiua ſummarũ, vel tẽporũ inſpicitur illud qd̃ minus eſt in obligatione. h. d. In text. ibi eſſet potestas, id eſt, ſi diceremus etiã quindecim fore legata, hęredis eſſet electio, vt poſſet eligere minimũ: tamẽ in veritate decẽ ſolũ ſunt legata, vt §. dixi: licet glo. aliter dicat. Facit ad iſtã legẽ. l. ſi ita ſtipulatus fuero decẽ, aut quinq;. & l. inter ſtipulantẽ. §. ij. de verb. oblig. Opp. in alternatiua[d] vtrũq; eſt in obligatiõe: vt l. illud aut illud. de cõſti. pe. & l. ſi duo rei. de verb. ob. Sol. gl. dicit, fateor q̃p hic nedũ eſt vtrunq; in obligatione ſed etiã hęres põt eligere ſolũ minus: & qa præſumptio eſt q̃p minus eligẽt: ideo dicit legata minor quãtitas. Alibi dicit gl. & melius dicit, q̃p ſolũ minor quãtitas eſt in obligatione: in l. inter ſtipulantẽ. §. ij. de verb. ob. & ita probat hic in tex. & in legibus. §. alle. Ad contrariũ nũdeo. in alternatiuis vtrunq; eſt in obligatione. verũ eſt quãdo ponit inter res, inter quas cadit affectio. Sed quãdo ponitur inter ſummas, nõ cadit affectio: ideo minus tantũ eſt in obligatione: adeò q̃ ſi hæres vellet ſoluere xx. illa xx. non ſolueret ex cã legati, ſed ex cã donationis. Et hoc tenẽt doct. in l. cũ quidã. C. de verb. ſigni. ideo ego dico q̃p ſi in quantitatibus caderet affectio propter adiectionẽ perſonæ cui debet ſolui, vel loci vbi debet ſolui, q̃ tunc etiã in quãtitatibus vtrunq; eſt in obligatione: vt j. de ſolu. l. quires. §. mihi Romæ. & de noua. l. ſi is. & in qualibet earũ dixi. Oppo. de l. planè. §. pe. ſ. tit. j. Solu. Ibi dabatur electio creditori: ideo vtrunq; eſt in obligatione: quia fortè eligeret minus. nec eſt præſumptio ſemper q̃p quis eligat plus, vt tota die videtis. Sed quando datur electio debitori: lex habet pro certo q̃p ſoluetur minus. hoc tenent docto. in l. cum quidam. Oppo. q̃p electio debet eſſe legatarij, vt l. Lucio. §. eodem. Solu. hic verba enunciatiua fuerunt directa ad hęredem: ibi ad legatarium: vel erat dubium.

1 ☞ *Indefinita quod æquipollet uniuerſali diſtributiuæ: & non collectiuæ. & uide numero 4. & nume. 7.*

2 *Libellus contra plures inſolidum formatus tenet dummodo apponatur quod unica ſolutio ſufficiat.*

3 *Differentia inter omnis, & quilibet. nam omnis eſt collectiuũ, & quilibet diſtributiuũ.*

5 *Oratio indefinita quæ ſit remiſſiuè.*

6 *Indefinita omnis quando æquipolleat uniuerſali.*

8 *Conceſſo fundo duobus fratribus in feudum, ut præſtent quarterium bouis, & quatuor operas, quomodo intelligatur.*

e 1 **Si pluribus.** [e] Indefinita æquipollet vniuerſali. h. d. † No. q̃p indefinita æquipollet vniuerſali. ſcilicet vniuerſali diſtributiuę, nõ vniuerſali collectiuę. nõ enim quilibet hæres tenetur, ſed omnes tenentur, vt hic. Primò quæro qd̃ ſi teſtator dixiſſet qlibet hęres meus det quinq;. dicit glo. q̃p quilibet tenetur ad quinq; inſolidũ: ar. C. ſi plu. vna ſen. l. j. vbi idẽ dicit in ſententia. Dyn. dicit hic, q̃p de ſententia dicitur eſſe verũ: ſi taliter eſſet formata petitio, q̃p quilibet fuit inſolidũ condẽnatus: aliàs ſi ſimpliciter, quilibet tenetur pro virili: vt d. l. j. C. ſi plu. vna ſen. & l. Paulus. de re iudi. qd̃ eſt verũ ſi aliter formata eſſet petitio: cũ ſententia debeat petitioi cõformari vt l. vt fundus. §. cõi diui. Ita dicit Dynus. Dicit ergo 2 † ipſe q̃p libellus põt formari cõtra plures petẽdo quẽlibet condẽnari inſolidũ: qd̃ eſt verũ ſi in libello inſeratur, peto condemnari inſolidũ: ita q̃p vna ſolutio ſufficiat: vt no. gl. in l. mãdato Titij. §. Paulus reſpõdet vnũ. §. mãd. & in aut. hoc ita. C. de duo. re. & vide l. creditor. §. duobus. §. mã. & in corpore vnde ſumit. d. aut. ſacit l. in executiõe. §. inſolidũ. j. de ꝟ. ob. ſed ſi illa ꝟba nõ ponerẽtur, ſ. qd̃ vna ſo. ſufficiat: tũc libellus debet reijci: vt l. j. C. de fide iuſ. tu. dixi ĩ l. ij. C. de duo. re. Quęro † ij. q̃ differẽtia eſt iter oẽs et 3 qlibet. Gl. dicit q̃p oẽs eſt collectiuũ, & tribuit tẽ oẽbus ſimul: q̃p libet eſt diſtributiuum, & attribuit rem cuiſlibet inſolidũ. quod no. probatur in l. non diſtinguemus. §. cùm in plures. §. de arbit. & de natura iſtorum diſtributiuorũ dixi in l. hoc articulo. de hęre. inſtit.

a Quæro vtrum hoc ſit verum q̃p indefinita æquipolleat[a] vniuerſali. Dy. hoc ponit de reg. iur. lib. vj. in rubrica. Pe. de hoc facit magnam diſtinctionem, & multa poſuit, & quædam 4 non bene. Et ideo † pro eorũ declaratione primò quæro vtrum indefinita æquipollet vniuerſali ſecundũ propriã ſignificationem, an ſecundũ interpretationem. dicit Pet. ſecundũ interpretationem. Nam propriè loquẽdo aliud eſt dicere, omnis homo currit: quia falſificatur vno non currente. aliud eſt dicere, homo currit, vt probatur de reb. du. l. ſi is qui ducẽta. §. vtrum. & bene dicit. Caſus eſt §. de ſeruit. vrba. prædiorum. l. ſi ſeruitus. ibi: & humanius. &c. vbi declaratur q̃p indefinita æquipollet vniuerſali ex humanitate & interpretatione, non ex propria ſignificatione 5 vocabuli. † Quæro quæ dicitur oratio indefinita. Vide gl. ſed tu dic vt dixi §. l. proxi. not. in l. j. in glo. ma. de reg. iur. & ibi dixi Tertiò præmitto quod cum quæritur an indefinita æquipolleat vniuerſali, debet intelligi de indefinita ꝓlata ab homine. Nam prolata à l. ſine dubio æquipollet vniuerſali: qa etiam oratio ſingularis. & l. ſcripta ad ſingularem perſonam vniuerſaliter intelligitur: vt in j. cõſti. Codic. in fi. & l. iura nõ in ſingulas. §. de leg. & intelligitẽ vniuerſaliter hoc modo, vt omnis ille, in cuius perſona emergit illud, ſuper quo l. diſponit. l. comprehendatur. Vñ omnes ll. quæ dicunt de venditore, habẽt locum in omni homine, qui eſt venditor. & quæ dicunt de homicida habent locũ in 6 omni homine, qui eſt homicida & ſic de ſimilibus. Reſtat † ergo dubiũ, quãdo profertur ab homine: quo caſu dic, aut profertur in materia quæ ineſt neceſſariò: & æquipollet vniuerſali: vt cum dico, homo eſt animal, æquipollet vniuerſali omnis homo. &c. vel cũ dico, obligatio eſt iuris vinculũ, actio eſt ius &c. æquipollet vniuerſali omnis obligatio, &c. vel omnis actio, &c. qa cuilibet de neceſſitate congruit diffinitio. Aut profertur in materia contingente: & tunc aut profertur negatiuè: & tunc æquipollet vniuerſali, vt l. ſi is q ducenta. §. vtrũ. de reb. dub. ibi: qd̃ nõ feci. ſimil eorũ feci & de ver. ob. l. ij. in fi. & l. in illa ſtip. vbi ſi q̃ mitto per hæredẽ meũ non fieri, intelligitur, i. per nullũ fieri, licet ſecundũ ꝓpriã & logicalẽ ſignificationẽ aliud eſſet. Si verò ponit affirmatiuè: & tũc aut huic termino cõi indefinitè ꝓlato adijcit aliquid, quod ci poteſt cõtingenter ineſſe ex aliquo euentu præter voluntatẽ diſponentis: & tũc æquipollet vniuerſali, vel non æquipollet ſecundũ quod caſus cõtingentia dederit. Verbi gratia, ſi dico, homo currit. ex voluntate mea non dependet an omnis homo currat vel nõ. Si ergo contingat q̃p omnis homo currat: iſta indefinita æquipollet vniuerſali: quia prædicatur de omnibus. Si contingat q̃p quidã homo currit, & quidã homo non currit, tũc nõ æquipollet: quia non prædicatur de omnibus. Do exempla legalia: ſi dico, ſeruí mei textores: ſequitur ne q̃p oẽs ſeruí mei ſint textores? Certè non, ſed ſi contingit q̃p oẽs ſint textores, iſta æquipollet vniuerſali: aliàs nõ: vt l. ſeruis vrbanis. j. tit. j. Si verò contingentia dependẽt ex voluntate proferentis: vt hæres meus damnas eſto dare. ſi volo q̃ intelligatur de omnibus, intelligitur de oibus: aliàs nõ. Vel lego lanã. Si volo intelligere q̃p ſit legata omnis lana, legata erit: aliàs nõ. In dubio qualiter intelligatur. Dicit Dyn. & bene, aut eſt eadem ratio omnium contentorum ſub indefinita, aut non: vt ipſe dicit, de regu. iur. libr. vj. ſuper rub. Pe. dicit latiùs: aut proferẽ iſta indefinita circa res, aut circa perſonas. Si circa res: aut ꝓ verba pluralia, aut per verba ſingularia. Si ſingularia, nõ æquipollent vniuerſali: vt ſi lego fundũ. Cornelianũ, nõ videor legare omnẽ fundũ Cornelianũ: vt l. apud Iul. §. Seio. ſ. ti. j. Sed certè iſta nõ eſt indefinita, ſed ſingularis: quia res fuit nominata nomine ꝓprio: ideo hic poni non debuit. Aut per verba pluralia, vt bona mea: & tũc aut eſt eadẽ ratio omnũ cõtentorũ ſub indefinita: & æquipollet vniuerſali. Aut nõ: & tunc ſecus: vt l. obligatione generali. de pig. & l. j. C. quæ res pig. ob. poſ. Iſta diſtinctio inter verba pluralia, & ſingularia nõ placet: quia ſi lego veſtem, lanam, vel argentum, vel ſimilia, adhuc indefinita æqꝓllet vniuerſali: vt l. ſi cui lana. j. de leg. iij. & l. ij. §. de lib. & poſth. Ideo aliter eſt dicendũ. Quãdoq; oratio indefinita, quæ ponit, eſt ita incerta, q̃p vitiat diſpoſitio: vt no. in l. legato generaliter. §. tit. j. tunc in præſenti inueſtigatio ne non cadit. Quandoq; diſpoſitio remanet valida; & tunc diſtingue quãdo cadit inter res, vt dicit Dy. de regu. iur. lib. vj. ſuper rubri. Si verò cadit inter perſonas: & tunc aut in caſu odioſo: & non æquipollet vniuerſali: vt §. de liber. & poſthu. l. ij. de ver. in poſ. mit. l. j. §. quare ſi ita. Aut in caſu fauorabili: & æquipollet vniuerſali: vt §. de teſt. tut. l. ſi quis ita. §. j. & l. qui filiabus. in prin. s. tit. j. hic enim eſt fauor hæredis quòd omnes ſimul teneantur: quia tenebuntur in minus. Sed ſi quęris 7 quando † indefinita æquipollet vniuerſali, an æquipollet vniuerſali collectiuæ, an vniuerſali diſtributiuæ: dic aut id, quod importatur per orationem indefinitam, attribuit cuilibet inſolidum, & æquipollet orationi vniuerſali diſtributiuæ: ar. § tit. j. l. qui filiæ[b] bus. §. j. aut cuilibet ꝓ parte, vt in dictione hæres: & tunc æquipollet vniuerſali collectiuæ, vt hic. quod eſt verum, ſi onus adi[c] ctum põt inter eos diuidi. Secus ſi adijcere tur res indiuiſibilis: vt l. ij. in fi. de verb. obl. b & l. eadem. §. Cato. eo. tit. Dy. inducit hoc 8 prin. cũ glo. in ar. ad q. ſi concedo † duobus fratribus fundũ in feudũ, vt præſtent quarterium bouis, & quatuor operas ſingulis annis: aut dicitur vt præſtẽt omnes: aut quilibet: aut dubium eſt. & in dubio tenentur omnes tantũ ad vnũ quarterium, & quatuor operas, ſecundũ eum. quod tene menti.

a ¶ Indefinita æquipollet vniuerſali. Vtrum indefinita æquipolleat vniuerſali, gl. in d. ej. de reg. iur. ꝙ ſic. Idẽ Ioã. And. in c. vt circa. in gl. in v. aliter. de elec. i vj. Io. and. cõcor. cũ Dy. & And. in d. l. j. per Bal. in l. ij. de libe. & poſt. & ibi aliqd ꝓ Ange. vide aliquid de materia §. l. pxi. in prin. & adde Bar. in l. j §. fi. j. de ven. i poſ. mit.

ADDE an indefinita æquipolleat vniuerſali. Bal. cõſil. cixxx. lib. j.

b ¶ Dy. inducit. Item allegat Bald. ej. §. fi. de ſucceſ. feu. vbi omnino vide.

c ¶ Opp. j. eo. tit. Huic diſtinctioni adde no. per Bar. in l. cũ cẽtũ. de adi. lega. & in d. l. Mæuius. §. cũ q. j. eo. & ĩ d. l. ſi tibi homo. §. j. & ti. j. & Spe. in ti. de teſ. §. j. vbi ĩtẽ pone, A. inſtituit filium.

1 ☞ *Pluribus hæredibus damnatis dare à teſtatore ſimpliciter, qñ inſolidum, & quando pro hæreditarijs portionibus tenentur.*

2 *Si uni pluries legatur an ſepius legetur.*

Si ita. Si vni à diuerſis hæredibus quantitas relinquatur, indubio ab vtroq; debebitur tota. h. d. Opp. §. proxi. ſol. Ibi dãnauit indefinite quæ indefinita æquipollet vniuerſali: hic 1 ſingulariter. Opp. † quando damnatur ſingulariter, quiſlibet tenetur inſolidum, ſed vno ſoluente alius liberatur: vt l. ille aut ille. j. tit. j. Sed dic, aut damnatur vniuerſaliter, aut indefinitè. aut ſingulariter. Primo caſu tenetur pro hæreditarijs portionibus: vt l. Turpia. §. fi. §. tit. j. & §. eo. l. legatorum. in prin. Secundo caſu idem: vt §. proxi. quod dic vt ibi. Tertio caſu, aut dãnatur in eadem oratione verborum: aut in diuerſis. Primo caſu, aut copulatiuè: & vniuerſaliter tenetur: vt l. ſi hæredes nominatim. §. titu. j. Aut diſiunctiuè: & tunc inſolidum, ſed vnus ſoluendo alios liberat: vt l. ille aut ille. j. tit. j. & §. tit. j. l. ſi ex toto. §. j. Sed ſi in diuerſis orationibus: tũc quilibet tenetur inſolidum: & vnius ſolutio non liberat alios: vt hic, & §. tit. j. l. ſeruo alieno. §. ſi quis à primo. ſecundũ Dy. Opp. quando eidem legatur ſæpius quantitas: non duplicatur legatum vt l. planè. §. j. §. tit. j. Sol. dicit gl. ibi fuit leg. bis quantitas vni ab vno: hic à diuerſis. Sed ad hoc oppo. j. c eo. tit. l. Lucius. §. impuberem. Sol. glo. prædicta quando quantitas legatur: contrarium quando ſpecies. Et ideo pro declaranda iſta materia Dy. diſtinguit ꝓlentiſsimè ſic: quando vni legatur ſæpius: aut legatur quantitas, aut ſpecies. Si quantitas: aut à pluribus hæredibus, aut ab vno. Si à pluribus: tunc à quolibet debetur, vt hoc §. & §. tit. j. l. ſeruo alieno. §. ſi quis à primo. quod 2 intellige ſecundum diſtinctionem præmiſſam. Si ab vno: & tũc aut in eadem ſcriptura, aut in diuerſis. Si in eadem, in dubio ſemel debetur: quia non eſt veriſimile teſtatorem voluiſſe dupli care, niſi legatarius probet contrarium: vt §. titu. j. l. planè. §. j. & de adi. leg. l. cũ centum. Si in diuerſis ſcripturis: & tunc aut eiuſdem voluntatis, vt quia vnum teſtim ſcriptum eſt in duabus chartis, aut diuerſarum voluntatũ, vt in teſtamẽto & codicil. Primo caſu vna debetur quãtitas: ſi ſunt diuerſæ, debẽt minor: vt j. e. l. Sempronius. ſi diuerſarũ: tunc aut ſe non cõpatiuntur, vt qa vna derogat alteri: tunc ſemel tantũ debẽt, vt hic, in fi. §. ti. j. l. ſi mihi & tibi. §. in legatis. & l. ſi ita ſit ſcriptum. Aut ſe cõpatiuntur: & tũc aut eſt relictũ ſimpliciter: & debetur vtrũq; vt l. quinquaginta. ff. de ꝓba. Aut ob cãm: & tunc per ſecundũ videt à primo receſſum: vt l. libertis. la ij. in prin. de alĩ. leg. Secũdo caſu principali, qñ legat ſpecies: tũc aut legat in eadẽ voluntate, aut in diuerſis. Si in eadem: aut ab vno hærede: & ſemel tm̃ debet: vt l. plane. §. ſi cadẽ. §. tit. j. Si à pluribus: tũc aut ſimpliciter, aut à qlibet

a ¶Opp.C. Vide nō.p Bal.ī d.l.j.C.de pac.
b ¶Dī ita scripsisset. ad de q Pau.de Cast.refert Io.an. cōsuluisse p hūc text. cū testōr mādasset hæredi vt solueret oīa debita fratris sui, q tenebaē etiā soluere dotē vxori fratris, sol.mat.
c ¶Sēproni⁹. Et adhāc legē vide Ang. & Imo in l.eū q.in prin. ff.de acq.hæ. & dicit no Bal.in l.scripturę. C.de fid.inſt.;qd ista lex nō haberet locū in cōtractibus oneros. & q ī duob⁹ instrumētis procuratoris factis in pſona vnius eo.die, vid. bal. in l.falsus.in xiiij.co. C.de fur.& ad Bart. hic q̄ scriptura dicaē originalis.vid Bald. in l.j.in ix.q.C.de testa.& in l. nostrā. in tij.col.eo.tī.
¶Pro cōcordia. Aduerte q recta & integra fides nō daē instrumēto exēplato secundū Bar.ī l.j.ff. si qs ī duobus.ff.ā bo.pos. secū dū rabu.vbi ex tali ī strumēto qs nō posset petere se mitti in possessionē secundū rabu. Cōtrariū ibidē alle. secūdū d. Ale.in hac l.Sēpronius.Sol. dicit ipsemet Alex.ſi illud exēplar fuit semel productū in iudicio,& vera sit secūda opi.q credit ex ēplo:aut nūquā fuit,p ductū ī iudicio,et sic nō approbarū:& p cedat prima opin.Et istā sol. cōiter approbāt doc. in auē.ſi qs ī aliquo. C. de edē. Et plures alie.fol.possēt dari secundū doc.ibi dem.vide per eos.
¶Scriptura principalis. No.q exēplar dicit scriptura pricipalis exēpli sæpius,exēplari. Itē ad hoc not. adde oīno Bal. & Imo.in l. cū pponebatur.ad fi.j.eo.vbi etiā dicit qd iuris q̄ duę reperiunt scripturæ originales sup eo. facto:qa nulli creditur & q no.ſl.scripturæ. C.de fide.instru. Adde etiā q ſi continet pl⁹ instrumentū quā repiaē ī ptocollo nō daē fides instrumēto vt declarat d.Ant. in c.dudū.de cōuer.coniu.& valet instrumētū licet nullū reperiatur protocollū, secūdū Bal.in ru. C.de fi de instr. & vide vnū q not.in l.ī fraudē.ſ. neq. de iure fis. & q̄ dixi in d.l.ſi librari⁹. Ad q̄dicta adde no. in c. cū P.de fi. instr. Et ad Bar.hic adē lā frā.in c. q̄ſi cōtra.in prin.col.vide pba.et d.Maria. So.in c.j.ar gu. xiiij.versic. nona conclusio. de libelli

insolidū.ſi simpliciter:semel debetur:vt l.ſi ho.ſ.j.ſ.de leg.j.& l.Lucius. §.impuberē. j. eo.Si à quolibet insolidū:dic idem seruari, q in testamētis diuersorū:vt l.qd ergo. §.ſi quis duos.ſ.tī.j.Si verò legatur in diuersis voluntatibus:& tunc aut eiusdē aut diuersorum.Si eiusdē:tunc ab vno hærede,aut à pluribus.& idem per omnia q̄ ſ. quando legatur in eadē voluntate,per easdē leges. facit j.c.l. Mæuius.§.cū.Si verò erāt diuersæ voluntates diuersorum:tunt aut loco vnius habebantur:vt quia legat defunctus, & eius hæres:& tunc idem quod ſi legetur in testamento vnius:vt l.huiusmodi.§.ſi Sēpronius.ſ.ti.j.quod videtur verum ſi vtilitatem afferat,vt cōmodū dilationis. Secus ſi nullum:quia tunc idem quod in testamētis extraneorum:vt l.mæuius.in prin. j. eo. quod dic vt ibi.Si verò diuerſorum prorſus:tunc aut primo cōsequitur rē ex testamē to vnius & tollitur petitio ex testamēto alterius:sed ſi prius consequitur ęstimationē ex testamento vnius potest consequi rem ex testamēto alterius,vt inſti.de le.ſ.res. & ſ.tit.j.l.planè.cum ibi no. Ita debet intelligi.d.l.planè.§.sed ſi duorū.& l.ſi seruus legatus.§.j.ſ.ti.j.& j.eo.l. Mæuius.§.duobus. Sed hunc passum in d. §. duobus. plenius examinabo.

Ita sit scriptum. Masculinū cōcipit fœmininum: non econtra.li.d.Op.de l.j.§.sed & ſi incertū.de ven.in pos.mit.Sol.ibi tractatur de odio:ideo masculinū non concipit fœminiū.Op.de l.sicut in prin.& §.fi.j.de ope. li. Solu.ibi apparet ratio diuersitatis.Istā materiam Cy.ponit in l.quicunq.C.de ser. fugi.Ego dicam in l.j.j.de verb.signi.

☞ *Legatum non repudiatur ante euentum diei uel conditionis.*

Illud pro quo possumus actionem habere,quæ tamen potest esse inefficax ope exceptionis,non potest repudiari.

Si sub conditione. † Ante euentū diei vel conditionis legatū non potest repudiari.h.d.No.eo quod dicit de legato in diem certū:q ante diē ad nos pertinet. Ad q op. de leg.ſi dies.quando dies le.ced.& l.j.§.cū igitur.& §.is autem.de cad.tol.So.ante diē certū cedit dies legati quo ad transmissionē. Itē quo ad actionē personalē, licet obstet exceptio:vt l.j.quando dī. vsuf. leg. ce. & l.nemo potest.ſ.tī. j.nō autem quantum ad dominium:quia nō transit nisi aduenīente die.Gl.allegabat l.antepe.§.fi. Tex.est.j. de vsufru.leg.l.Sempronius Attalus.vnde ante diē ad nos verè nō pertinet:meritō repudiare nō possumus.Not.† ergo q illud, pro quo possumus habere actionē,quę tamē potest esse inefficax ope exceptionisnō potest repudiari:sicut illud pro quo solam ſpē habemus de futuro. Aliį timentes hoc contrariū dicunt q hic fuit certa dies quo ad nominationem,non quo ad euētum: vt dies mortis. Ita dicebat Rof. sed tamē huius literæ est.tene ergo istam. Op.ª C.de pact.l.j.Sol. Aliud in repudiatione, vt hic:aliud in pacto,vt ibi.De hoc.ſ.de acqui.hæ.l.ſi qui.& l.ſi potest. & l.qui superstitis.& j.de cura.bo.dan.l.j.

☞ *De aduerbio ubi,quod inducat conditionem.*

Si pater. Conditio nuptiarum intelligitur de futuris nuptijs, nisi testator ignouerit præsentes. h.d. Not. † q per aduerbium vbi,inducitur cōditio. Dixi.j.de condi.& demon.l.j.Opp. q propter contractas nuptias de facto nō impletur conditio:vt l.hæc conditio.de condi.& demō.sed nuptiæ factæ à filia patre ignorāte sunt nullæ:vt l.Pau.de stat.homi. ergo nō est impleta conditio.Sol.Dicit glo.intel ligas quod hic filia erat emancipata.

☞ *Debitum in diem,non dicitur debitum de præsenti.*

Verbum,potest est extensiuum.

Clausula,co.licillaris quomodo concipiatur, ut testamentū uideat pro tempore futuro.

Si ita scripsisset. ᵇ Verba p̄. sentis tēporis non porriguntur ad debita in diem vel cōditionalia, nisi aliud exprimatur.h.d.No.† q debitum in diem non dicitur debitum de præsenti. Ratio est:quia ista verba,dare facere, intelligūtur,ſ.cū effectu:sed nō dicitur debitor, qui non potest exigi obstante exceptione: vt l.debitor.de ver.sig.Quærit glo. quid ſi dies venisset tempore mortis,qui non venit in tēpore testamenti.Rñ. q non debebitur:vt l.ſi ita.de aur.& ar.leg.Ad hoc oppo. j.eo.l.ſi ita quis.Sol.ibi id est propter† verbū potest,quod est extensiuum.Op.j. eo.l. cū filius. §.hæres. Solue vt in gl.Istā † legē inducit Dy.ad q.de clausula quæ apponit in testamento,ſi nō valet iure testamēti valeat iure codicillorū.Nam ſi valet inspecto præsenti tēpore,licet postea irritetur:clausula illa locū non habet,nisi dicaē,ſi nō valet vel valebit.dixi plenè.in l.j.ſ.de iu. cod.

☞ *Si in duabus scripturis principalibus eiusdem testamēti apparent diuersæ quantitates legatæ,minor debetur.*

Exemplar scriptura principalis dicitur:exemplum scriptura exemplata.

Protocollo notarij statur potius quam instrumento publico inde sumpto.

Scripturæ contrariæ ſi producuntur,quando eis stetur.

Si Titio. Legatum,cuius æstimatio debetur,ita ad hæredem transmittitur,sicut quando res legata debetur.hoc dicit.

Labeo. Res, cuius cōmercium legatarius propter eius delictum non habet,nō debetur,nec eius æstimatio. Secus ſi legatarius habet eius cōmercium, hæres non.h.d. Hūc §.habuistis examinatum in l.apud Iulianum.§.fi.& l.seq.ſ. tit.j. & in l.multum.j.de verb.obli.

Si testator. Portio hæreditatis deficies accrescit cum onere pro rata.h.d. Opp.ſ.eo.l.Celsus.§.fi. Sol.Ibi nominatim fuit vni iniunctū. Opp.q opus fieri debet à quolibet insolidum:vt l.fideicommissa.§. fi.j. tit.j. Solue vt in glo.dixi tibi ibi.

Vt hæredibus. Hæredibus legatarijs & donatarijs, causa mortis potest substitui.h.d. Opp.q etiam sine promissione potest substitui donatario causa mortis:vt j.tit.j.l.j.§. icidū. & l.iij.§.ſi.So.Si ego volo substituere taliter q substitutus sit do natarius causa mortis,oportet q fiat per promissionem,vt dicit tex.Sed ſi volo substituere vt staret in primo noīe fideicōmissi: possum etiam sine ꝓmissione, vt in contrarijs. Hoc examinaui in l.j.de do.cau.mor.vbi Dy.ponit.& Cy.de do.cau.mor.l.j.

Si Titius. Si legaē vna ex rebus alternatiuè debitis, euentus solutionis declarabit,an legatum valeat.h.d.Opp.q hæres ª vtrūq debeat:vt l.ſi sic.§.ſi. cū l.seq.ſ.tī.j.& l.qui duos.ſ.eo.Sol.ibi erat electio testatoris:hic debitoris:vnde nil potest imputari hæredi in eligendo ibi secus.Opp j.tit.j.l.fideicommissa.§.ſi rem.Sol. hic sponte soluit,ibi inuitum exegit testator.Vel hic fuit nomen legatū:ibi ipsa res.

☞ *Relatiuum quantitatis coniunctum uerbo futuri temporis,in dubio non facit conditionem,secus est in relatiuo substantiæ.*

Vm ita. ᵇ Relatiuum quantitatis coniunctū verbo futuri tēporis,in dubio conditionem non facit.h.d. Opp.† relatiuum iunctum verbo futuri temporis facit cōditionem:vt l.ſtichū.ſ.tit.j.Solu. hic in relatiuo quantitatis:ibi in relatiuo substantiæ. Pro hoc l. ij.ſ.de hære.instī.& l.clemens in fi.Rationē dixi in d.l.Stichum. Facit ad hoc ſ.de contrahen.emp.l.hæc vend.§.pe.

Si ita quis. ᶜ Verbum potest,est extensiuum. & ideo licet sit præsentis temporis,porrigitur ad futura.h.d.Opp.ſ.eo.l.ſi ita scripsisset. Sol. hic est propter naturā illius verbi potest, quod est ex

ne de dote habebit æstimationē. Cōtra hoc videē casus j.de dote præleg.l.ij.§.pe.dic ibi dixi.Opp.j.de pec.leg.l.fi.Gl.non solui t Dic q ibi exercendo vsuras voluerit augere legatum: quia filij nomine fœnus exercuit.Opp.j.eo.l.cū pater filiæ.dic vt ibi.

Bonorum. Curator, qui bonorum possessionem prodemente accepit,& agnouit tenentur ad legata cautione recepta.h.d. Opp.de cur.fur.l.ſi.§.tali.Respon. verè interim non est quæsita,nisi ad sanā mētem peruenerit, & cōprobauerit,sed habeē pro quæsita : ideo legata soluuntur ex acta cautione:quod intellige de successione extranei.Nam hæreditas patris,in cuius potestate erat,quæritur verè:vt l.ſi.§.j.de cur.fur.secundum vnum & verum intellectum.

Mortuo. Quod superest mihi ex re debita ante moram peremptam non debetur.hoc d. Opp.quod ex re mea supereſt,meum est:vt l.solum.§. j.de rei ven.Sol.intelligas q hic res legata non erat effecta legatarij:quia legata sub conditione:vel quia non erat legatarij effecta.& eodē modo dicit gl.in domo legata, & postea destructa.Nota primò distinguendū,aut mihi debetur actione personali:aut quia est mea:& sic eam petere possum actione rei.li.Primò casu,re perempta non debeē mihi aliquid: intellige q̄ perit illud quod principalius erat in re,& spiritus vitalis,vel anima sensitiua in bone.Secus ſi principalis pars remaneret:vt domo destructa,area supereſt:quia illa debetur:vt l. ſi grege.ſ.tit.j. Ista ratio probatur in l.peculium.j.eo. Vnde id quod glo. hic dicit de domo destructa,non dicit bene:vbi verò rem possum petere tanq̄ meā quod supereſt.meum est,siue competit actio realis:vt d.l.solū.§.j.siue personalis:vt l.ſi seruus.§. boue. de condi. fur.& ibi de hoc dixi plenè.

Si Titio. Legatum,cuius æstimatio debetur,ita ad hæredem transmittitur,sicut quando res legata debetur.hoc dicit.

Labeo. Res, cuius cōmercium legatarius propter eius delictum non habet,nō debetur,nec eius æstimatio. Secus ſi legatarius habet eius cōmercium, hæres non.h.d. Hūc §.habuistis examinatum in l.apud Iulianum.§.fi.& l.seq.ſ. tit.j. & in l.multum.j.de verb.obli.

Si testator. Portio hæreditatis deficies accrescit cum onere pro rata.h.d. Opp.ſ.eo.l.Celsus.§.fi. Sol.Ibi nominatim fuit vni iniunctū. Opp.q opus fieri debet à quolibet insolidum:vt l.fideicommissa.§. fi.j. tit.j. Solue vt in glo.dixi tibi ibi.

Vt hæredibus. Hæredibus legatarijs & donatarijs, causa mortis potest substitui.h.d. Opp.q etiam sine promissione potest substitui donatario causa mortis:vt j.tit.j.l.j.§. icidū. & l.iij.§.ſi.So.Si ego volo substituere taliter q substitutus sit do natarius causa mortis,oportet q fiat per promissionem,vt dicit tex.Sed ſi volo substituere vt staret in primo noīe fideicōmissi: possum etiam sine ꝓmissione, vt in contrarijs. Hoc examinaui in l.j.de do.cau.mor.vbi Dy.ponit.& Cy.de do.cau.mor.l.j.

Si Titius. Si legaē vna ex rebus alternatiuè debitis, euentus solutionis declarabit,an legatum valeat.h.d.Opp.q hæres ª vtrūq debeat:vt l.ſi sic.§.ſi. cū l.seq.ſ.tī.j.& l.qui duos.ſ.eo.Sol.ibi erat electio testatoris:hic debitoris:vnde nil potest imputari hæredi in eligendo ibi secus.Opp j.tit.j.l.fideicommissa.§.ſi rem.Sol. hic sponte soluit,ibi inuitum exegit testator.Vel hic fuit nomen legatū:ibi ipsa res.

☞ *Relatiuum quantitatis coniunctum uerbo futuri temporis,in dubio non facit conditionem,secus est in relatiuo substantiæ.*

Vm ita. ᵇ Relatiuum quantitatis coniunctū verbo futuri tēporis,in dubio conditionem non facit.h.d. Opp.† relatiuum iunctum verbo futuri temporis facit cōditionem:vt l.ſtichū.ſ.tit.j.Solu. hic in relatiuo quantitatis:ibi in relatiuo substantiæ. Pro hoc l. ij.ſ.de hære.instī.& l.clemens in fi.Rationē dixi in d.l.Stichum. Facit ad hoc ſ.de contrahen.emp.l.hæc vend.§.pe.

Si ita quis. ᶜ Verbum potest,est extensiuum. & ideo licet sit præsentis temporis,porrigitur ad futura.h.d.Opp.ſ.eo.l.ſi ita scripsisset. Sol. hic est propter naturā illius verbi potest, quod est extensiuum.asſignat gl. etiā alias rationes de dictione pōt.Dixi in l.Gallus. in princ. de lib.& posthu.& de insusto test.l.j.in princ.

Quæro,vsq; ad quantū tempus extēdatur significatio huius verbi pōt.Rñ.Dyn.vsq; ad tempus mortis:vt l.ſi.de op.leg. Et hoc inducebam in ar.ad q.ſi dicaē in testamento,ſi non valet iure testamēti, valeat omni iure quo valere potest. De quo dixi in l. ſi ista.de aur.& argen.lega.

☞ *Ciuiliter factū non sufficit ad implementū cōditionis.*

Pater instituto filio substituit ſi decesserit sine filijs ex se descendentibus:& filius ingreditur monasterium : an substitutio euanescat,q̄ sic:& sic bona ad monasteriū debentur.

Conditio,ſi sine liberis decesserit,fauore monasterij habetur pro non scripta.

Vita contemplatiua est longe melior quā actiua.

Is,cui in tempus. Ciuiles filij cōditionē nō implēt. h.d. Vel aliter. Ad † implementū conditionis nō sufficit ciuiliter factū.h.d. Opp.gl.de l.ſi mater. C.de insti.& substi. Sol.vt dixi in l.Gallus.§. & quid ſi tātū.ſ.de liber.& posthu.Dy.† inducit istā legē ad q.testator substituit filio,ſi decesserit sine liberis ex se descendentibus : demū filius rogatus ingredi monasteriū. quæriē vtrum deficiat illa conditio, quasi illa verba ex se debeāt aliud operari, quā in eo casu quo non fuisset apposita.Dy.dicit esse id:quia expressio eorū, quæ tacitè insunt nil operaē.Sed ista conditio de se habebat eūdē intellectū:qa appellatio filiorū simpliciter facta intelligiē de ex se natis,vt hic: de cōdi.& demō.l.fideicōmissum, sed expressio eorū q̄ tacitè insunt, nihil operaē:vt l.iij.de le.j.de fideiui.l.nō rectè.ergo perinde est habendū,ac ſi non fuisset expressum ex se natis.hoc aūt non expresso non est dubiū ad monasteriū pertinere: vt in auē.de sanc epi.§.sed & hoc præsenti.C.ad Tre.auē. nisi rogati. secūdò hoc tenet† Ric.ma.per talē rationē illud fideicōmissum,siue hæc cōditio reprobaē:& pro nō adiecto habeē nō ideo qa monasteriū habeaē loco filij,sed quia est impedimēto vitę cōtemplatiuæ:nam quis timens ne bona sua cogaē restituere ſi decesserit sine filijs, impelleret ad matrimoniū cōtrahendū,& remoueretur à voto religionis & castitatis:ideo Imperator hoc grauamē habuit pro nō adiecto.hoc est quod dicit text. in d.ſ. sed & hoc præsenti. Vnde dicit tales conditiones inualidas,& pro non scriptis esse. Sed ista conditio sic expressa est multò plus contraria vitæ contemplatiuæ,castitati,& religioni &c.Ita refert & tenet Cy. in d. auē.nisi rogati.Tertiò ego probo:q illud relinquitur causa dotis , de necessitate intelligitur pro matrimonio carnali : vt ff. de iur.do.l.iij.& C.de do.ante nup.l.fi.Pro introitu verò monasterij non potest dari dos:vt extra, de symo.c.non satis. & tamen illa conditio,seu causa remittit aliquo ingrediente monasteriū:licet nō posset dici q ciuiliter impleaē:vt d.ſ.sed & hoc p̄senti. ergo & in casu ꝓposito,licet nō possit dici impleta cōditio ciuiliter,q filij dicantur ex se natitū monasterio debēt dicta bona remanere.Idē debet & pōt dici de eo qd relinquit causa donationis ꝓpter nuptias:vt d.ſ.sed & hoc præsenti. Quartò inter monasteriū & monachū nō dicit cōtrahi matrimoniū spūale,cū solus Abbas dicit ipſe ipſus,vt plenè no.de elec.q̄a propter.per Ber. & Inno.sed ſi fideicōmissum relinquatur sub conditione, ſi nuptias nō contraxerit:& ille grauatus monasteriū ingrediaē:non tenet ad fideicōmissum in d.ſ.sed & hoc præsenti. Apparet ergo q hæc nō est ratio.qa videē defecisse conditio fideicōmissi: sed ideo quia talis cōditio,& tale grauamē pro non adiecto, &

a ¶Is cui multo magis Contra iſtã determinationẽ dixit expreſſe Iac. de Bel. in d. §. ſed & hoc ꝑnti. & ibi ẽt Ang. Bald. in l. Deo nobis. de epi. & cler.

b ¶Primo ꝙ ſpãle. Et hoc expreſſe fauore dotis tenuit etiã Barto. in l. debitorum. C. de pac. & no. ꝙ Imo. in l. ſeruo legato. §. ſi teſtator. ſ̃. tit. j. ſed Bal. in d. l. ꝙ hæreditariꝰ. in iiij. col. ver. quartò aliter dixit. de intellectu huiꝰ l. no. ꝙ Bart. & doc. in l. cõtinuus. §. fi. de ver. obli. ad fi.

c ¶Quod prin. Ad materiã huiꝰ l. vide bal. in rub. C. de iu. fiſ. in prin. & qñ relinquit aliqd ſub noſe dignitatis, vt epiſcopo, & ſim. an trãſeat ad ſucceſſorẽ. Adde no. per gl. in l. & qa ad fi. de iu. om. iu. & Bal. in l. hac cõſultiſſima. in j. col. q teſt. fa. poſ. & Bart. in l. ciuibus. de reb. dub.

d ¶In l. ſi Auguſtæ. Et ſic facit hæc l. ſi auguſte ꝙ ſi relinquo vxori ſub noſe appellatiõe an trãſeat ad ſecundã vxorẽ. Bal. ꝙ nõ. in l. fi. in ij. col. de indi. vi du. tol. ad fi. ꝓ Bart. & Bal. ĩ d. l. & qa ad fin. & dixi poſt Bar. in l. q libertis. §. hæc verba. de vul. & pu. & Bal. in l. hac conſultiſſima. in j. co. C. q teſt. fa. poſ. ꝓ dom. in c. quoiã Ab. de offi. dele. vbi aliqua cõtra Bart.

e ¶Et ſic facit. Idẽ dic ſi cõmittit eã vicario nõ extẽdit ad ſupioꝛẽ, vide ꝙ no. in c. fin. de off. deleg. vid. do. Ant. in c. quoniã Ab. ppe fi. de offi. dele. et ibi not. dicit, ſi cõmittitur eã nõ habẽti dignitatẽ noſe ꝓprio. ꝓ iſtũ tex. alle. Pe. in l. & qa. de iu. om. iu. §. ſaluo niſi eſſet cõmiſſa reſpectu tribunalis, & fortè tũc poterit cognoſcere ipſe vi carius remotus ſi incepat, & idẽ dicit de legato papæ in Spe. de leg. §. ſupeſt. verſ. ſed pone ꝙ dñs. & vide d. Ant. ꝑalle. loco. & vide Bar. in d. l. et quia Andr. Barba.

pro non ſcripto habetur: quia vitæ contemplatiuæ contrariatur, ſed in caſu propoſito eſt huiuſmodi ergo &c. Quintò ego video ꝙ ſi aliquid relinquitur mulieri, & ipſa grauatur fideicõmiſſo ſi nupſerit, ꝙ tale fideicõmiſſum præſtare non tenetur, etiã ſi nupſerit: vt l. quoties de cõdit. & demõ. Eſt ratio: quia per hoc nuptiæ impedirentur: qa timore illius grauaminis non nuberet: vt l. hæres meus. §. fi. de condi. & demon. multò magis non valet iſtud fideicõmiſſum, quãdo eſt impeditiuũ vitæ ☞ cõtemplatiuę, quę longè melior eſt quam actiua: vt in aut. de mona. in prin. & ibi no. col. j.

1 ☞ *Legatarius ut legatum conſequatur, debet eſſe capax tẽpore mortis.*

2 *Qualitas quæ reddit perſonã inhabilẽ, ante omne iudicium poteſt diſcuti.*

¶On oportet. No debet habilitate perſonę diſputaui ſeparatim ab alia lite. h. d. Quæro, ☨ quo tẽpore quis deæat eſſe capax, vt legatũ poſſit conſequi? Gl. dicit tribus tẽporibus, qđ eſt verum in hæreditatibus; in legatis verò quãdo eſt inhabilitas in perſona, quã teſtator tollere nõ põt: ſufficit ꝙ reperiaẽ capax tẽpore mortis: vt l. non intelligitur. §. quando autẽ de iure fiſ. et de do. cã mor. l. in mortis. Ita dicit Dy. & bene. Extra gl. opp. ꝙ de habilitate perſonæ poſſit per ſe ſeparatim ab omni alia cauſa quæri: vt l. de ætate. §. de mino. & de ferijs. l. ij. ibi: vt ætates probenẽ. & l. cũ te minorẽ. C. de prob. Sol. ☨ ibi quęritur de ætate quę eſt talis qualitas quę redit perſonã inhabilem ad iudiciũ exercendum. vnde bene poteſt de hoc quæri ante omne iudicium, hoc eſt, talis qualitas, quæ tangit merita cauſæ. licet enim eſſet non capax, nõ propter hoc erat inhabilis ad iudicium exercendum: ſed deficit iuſtitia ſua.

☞ *Actio perſonalis hæreditaria datur cõtra vnum, ex hæredibus inſolidum, etiam ad quantitatem fauore dotis. quod eſt ſingulare.*

¶Vm ab vno. Si legatũ ab vno hærede relictum animo compẽſandi cum debito deficiat: ille hæres illius debiti onus ſuſtinet: & debitũ. quod quis inſolidũ ſuſtinet in totum cõputat in imponenda ratione Falcidiæ. h. d. & eſt ſingularis lex iſta quã no. & not. diligenter ꝙ in ſummario dixi. Not. hic caſum ☨ ꝙ actio perſonalis hæreditaria datur contra vnum ex hæredibus inſolidũ etiam ad quantitatẽ ꝙ eſt ſingulare. Op. §. ti. j. l. ſeruo legato. §. ſi teſtator. & j. ti. j. l. nomen. §. vni. & fa. ercif. l. planè. & C. de pac. l. pacto ſucceſſorũ. Sol. glo. tribus mod. Primò ꝙ ſpeciale[b] ſit fauore dotis, ne mulier habeat neceſſe agere cũ pluribus perſonis: & iſta eſt vera quam tenẽt Dy. & Cy. in l. pro hæreditariꝰ. C. de hære. ac. Secũda ſol. eſt ꝙ in eum datur actio non directo, ſed per obliquũ: quia ſi omnes hæredes conuenirẽtur actione de dote: iſte cõueniretur ab aliꝰ actione ex teſtamẽto. Contra hoc facit tex. qui dicit eos teneri ex teſtamẽto: ſed rñ. id eſt actione ex teſtamento nomine dotis. Hanc tenet Gul. in l. auus. §. de pac. ꝙ eſt contra hunc tex. in ſi. qui nõ poteſt gloſſari cũ dotẽ totam ſoluat, vt æs alienum, non vt legatum tene ergo primam. Tertia ſol. redit in idem cum iſta, & eodem morbo laborat. Opp. ad fi. §. de hære. inſti. l. ex facto. & ad l. Falc. l. Neſennius. Sol. reſpectu mulieris eſt æs alienum: & ideo quo ad cęteros legatarios, vt æs alienum habetur in computatione Falcidiæ: quo ad hæredes vt legatum habetur.

a ¶Cùm proponebatur. Et tene menti quod dicit Bal. in c. j. §. item ſi vaſallus. ſi de inue. cõro. fu. per hanc gl. vbi omnino vide & not. etiã Ro. in l. admonẽdi. de iureiu. et Bal. in l. ij. C. de iureiu. & Bal. in l. ij. C. de ſec. tab. ad fi. Et iſtũ tex. cũ gl. inducit ſing. Bal. in c. j. §. ſi qs. ſi de inueſt. inter do. & vaſal. his oriat. quod vbi lex requirit taxatũ numerũ teſtiũ ad actũ fiendũ, dũ factũ per pauciores probari non põt, nec ẽt error facti, vt hic. licet Bar. hic aliter intelligat. Et vide Bal. in l. ſi fortidianũ. C. de leg. & ĩ l. error. C. de teſta. adde tamẽ ꝙ vbi nõ eſſet erratum circa ſubſtãtialia inſtrumẽti probareſ error ꝑ duos teſtes: ſecũdũ gl. in l. hæredes palã. §. ſed & ſi notã. ſ̃. de teſt. & vide Bar to. in d. l. error. et qualiter probeẽ error, vide no. ꝓ Bar. in l. quoties. §. tantũdem. de hære. inſti. & in l. ſi librarius. in fi. de regu. iu. & ibi dixi ſecũdũ Bal. in l. fi. in pe. col. C. de edẽ. hæc lex eſt ſingu. ꝙ error inſtri debet plenè probari.

b ¶Quæro dicit hic. No. ꝙ manifeſtũ dicit id qđ conſtat ex cõfeſſuris: & ſi vſurarius pronũciat per cõfeſſuras dicit manifeſtus ſecũdũ Bal. facit qđ no. in c. cũ in diœceſi. de vſu. & gl. in c. ij. e. ti. And. Bar.

c ¶Quæro per quot. Et nota ꝙ hic dicit Bal. & per tot teſtes probatur indiciũ, per quot probatur ipſa res. facit gloſ. ſing. in l. fi. C. fami. ercif. Tu dic ꝙ vnus teſtis de directo deponẽs ſuper maleficio facit in dicium ad torturas. l. ij. C. ad legem Iuli. ma. Bar. in l. fina. ĵ. de quæſtio. And. Barb.

d ¶Glo. dicit. Iſtã glo. allegaui tibi in l. ſi librarius. de reg. iur. ad fi. Et de materia probandi volũtatẽ teſtatoris, & per quot teſtes, vide l. fi. et quod ibi gl. & Bal. in iij. colum. C. fa. erci. vbi ẽt per Bar. alle. etiã bal. hanc gl. in l. ij. verſi. ex his. C. de ſecũ. tabu. & in l. fi. in v. col. C. de fideicõ. & ibi etiã in vl. col. vbi vide. & cũ Bar. cõcordat Bal. Ang. et Imo. in l. quoties. in princ. iuncto. ſ. j. ſ̃. de hære. & ad not. ꝓ Bar. hic vide do. de Ro. in de ci. ccxxvij.

e ¶Diſtingue. Et Bal. hic dicit, ſi duæ ſunt ſcripturæ ad idẽ: ſed diuerſimodè ſe habẽt ſi vna poteſt ſe ad alteram reduci debet, per tex. in l. Sempronius. ſuprà cod. Si autem non: neutri ſtabitur. l. ſcripturæ. C. de fi. inſtru. niſi vna eſſet magis originalis quàm alia: quia tunc ſtaret originali. Andræas Barba.

f ¶Titio. Vide ad intel lectũ Imo. in l. ſi poſt mortem. §. fi. ſ̃. titu. j.

¶Vlianus ait ſi à filio. Si fideicõmiſſum manet penes legatariũ, & ad hæredem non tranſit. h. d. Et hanc l. declara ſicut l. ſi quis Titio. in prin. §. eo.

¶Si Titio. Si portio non grauata accedit grauatæ, ſit contributio, & legata ſolida præſtantur. h. d. Quærit gl. quid econtra ſi portio grauata accreſcit non grauatæ: & dicit idẽ hic, quod gl. dicit eſt verum ꝙ ille, cui accreſcit portio grauata, tenetur ad illa legata: non tamen fit contributio, vt augeatur portio ſua non grauata: vt l. j. §. ſi cohæredem. j. ad l. fal. quod eſt no.

1 ☞ *Portio deficiens quòd accreſcat cum onere ſuccedentibus ab inteſtato.*

2 *Portio nominatim grauati non accreſcit cohæredi cum onere.*

¶Iulianus quidem ait. Portio ☨ deficiens accreſcit cum onere ſuccedẽtibus ab inteſtato. h. d. Op. j. ti. j. l. j. §. fi. vbi vadit ſine onere. Sol. ꝙ hic ambos granauit. Hæc ſol. videẽ cõtra tex. ibi: cũ eſſet ab eo fideicõmiſſum relictum. Vnde alij dicunt, ꝙ hic erãt ambo in eodẽ gradu: vnde ambo ſuccedũt ex ꝑſumpta volũtate defuncti: ibi erat vnus in vno gradu, alius in ſequẽti: tunc ſequens nõ ſuccedit ex tacita volũtate defuncti, cum de eo defunctus nõ cogitauit. Sed cõtra hoc op. ſ̃. de codi. l. pe. & l. ſi qs cũ teſtm nullũ. vbi nõ videtur fieri differẽtia, ſiue ſint in eodẽ gradu, ſiue in diſpari. vñ glo. tenet primã ſol. Dy. tenet ſecundã. Nec ob. d. l. pe. & l. ſi qs cũ te ſtamẽtũ nullũ, qa ibi teſtator grauauit ſimpliciter veniẽtes ab inteſtato: hic nominatim. Itẽ in d. l. pe. ſuccedebat qs præter ſpẽ de functi: qa de eo cõ cogitauit: hic verò cogitauit de eo. Sed huic ſol. ob. qa Iuriſconſultus probat hoc per exemplũ de ſubſtituto, ſed relicta nominatim ab inſtituto debenẽ à ſubſtituto: vt l. ſi plures. j. ti. j. et l. j. §. id quod ex ſubſtitutiõe. j. ad l. fal. Dicẽdũ eſt ergo ꝙ ambæ ſolutiones miſtæ ſint veræ, videlicet ꝙ ambo erãt in eodem gradu vt ꝓbat litera quæ dicit, cohęredẽ eius. Itẽ ambos nominatim grauauit, vnde accreſcit alteri cũ onere ſuo: vt l. ſi duobus. §. j. & l. ciuitatibus. §. luctus. ſ̃. ti. j. Secus ſi vnũ ☨ tm̃ grauauit nominatim: quia tunc non accreſcit cum onere: vt l. Celſus. §. pe. & fi. §. eo. & probatur per exemplum de inſtituto, & ſubſtituto: vt dixi ſ̃. De hoc dicemus in l. cùm pater. §. cũ exiſtimaret. j. eod.

¶Salienus. Si per ſeruum nõ quæritur hęreditas domino, ſed ſibi manumiſſo teneẽ ad onera dño impoſita. h. d. Op. ꝙ ſeruus teneatur directò, cũ pater vel dominus teneatur ex perſona ipſius filij, vel ſerui glo. ſol. innuit ꝙ naturalis obligatio diuidatur in vtilẽ, & directã. quod videtur contra l. ſi eius. j. ad Treb. Huius timore gl. loquitur dubitatiuè. dũ dicit vtili. vt ita dixerim &c. q. d. impropriè loquor: quia naturalis non diuiditur in directam, & vtilem. Contrarium iſtud declara, vt dixi in l. cùm filio. de lega. j.

¶Ihæres. Si pet hæredem res legata ſine dolo conſummaẽ, legatario per in factum actionẽ ſuccurritur. h. d. Oppo. ſ̃. de condi. inde. l. in ſumma. §. pe. Glo. dicit hoc ideo: quia commodum habuit à defuncto: ideo non diſtinguit ſciens, vel ignorans. De quo dixi in l. cætera. §. fi. & l. ſeq. ſ̃. tit. j. & l. ſi ſeruũ. §. de illo. j. de verb. oblig.

1 ☞ *Verba enunciatiua inducunt probationem, eorum, quæ in teſtamento ſunt geſta.*

2 *Fideicommiſſum probari poteſt per coniecturas.*

3 *Diſpoſitio teſtatoris per quot teſtes probari poſſit.*

a ¶Vm proponebatur. [a] Verba ☨ enunciatiua inducũt probationem eorum quæ in teſtamento ſunt geſta. h. d. Opp. ꝙ non inducunt probationem: vt l. aurelius. §. fina. j. de lib. leg. & l. Lucius. §. j. j. ti. j. Sol. verba enunciatiua in vltimis voluntatibus inducunt probationem eorũ, quę geſta dicũtur in teſtamento, vt hic, & nõ eorum quæ dicunt geſta extra teſtamentum. Op. de l. ex facto etiam agitatum. ſ̃. de hær. inſti. Sol. vt ibi. Quæro, ☨ dicitur [b] ꝙ fideicommiſſum poteſt probari ex coniecturis. quæ ſunt iſtæ coniecturæ? Gloſ. dicit hic ꝙ teſtator prius dixit ſe velle ſubſtituere: poſtea dicit per errorem ſe omiſiſſe: hoc ſufficeret. Item ſufficit ad probandum, ſi enunciatiuè ſcripſit hoc in teſtamẽto, vt hic in ☨ tex. vide gl. & no. eã. No. ꝙ ſi teſtator antequam veniret ad teſtamentũ dixit ſe velle ſubſtituere, & poſtea non ſubſtituit ꝙ non preſumitur ꝙ per errorem omiſerit, ipſe poſtea dixerit ſe omiſiſſe in teſtamento: vel in alia vltima voluntate dixerit ſe hoc feciſſe. Contra hoc videtur ſ̃. de hęre. inſti.

¶Titio. [f] Si legatum relinquitur ab vno ſub cõditione, quę ex eius per-

a ¶Pone ergo. Adde Barto.in l. fundum. §.de act. emp. & in l.cum pater.§.ab inſtit.in fi.j.eod.tit.

ſona de pẽdet:ſi legatũ trãſfertur ad aliũ,nõ trãſfertur cõditio.h.d.Oppo. hic dicitur ꝙ dies cedit alteri adita hæreditate.cõtra,imò tale legatum eſt nullũ:vt l.ſi poſt mortem. §.ſed ſi ſeruos.§.tit.j. Sol.hic non fuit relictum ſeruo:ſed Titio.Sed cõtra hoc oppo.quia prævalet legatũ libertatis. & legatũ de ſeruo nõ valet.d.l.ſi poſt mortẽ.§.fi.Solu. dicit gl. ibi ꝙ hic fuit relicta libertas p fideicõmiſſũ.& hoc tenet Di. & hoc vr̃ cõtra text.hic qñ dicit,libertas cõpetit: & ibi:liber eſſe iuſſus,&c.Vnde Iaco.de Are.dicit ꝙ fuit relicta libertas directè,& fatetur contrariũ ꝙ legatũ non valet.& ponit ꝙ hic legatum fuit factum ſeruo ſub eadẽ die, & conditione qua libertas.& punctuat hic in princ.poſt dictionẽ legatum.Si tenes primam,expone text.vbi dicit,libertas cõpetit,ſcilicet fideicõmiſſaria.& vbi dicit,eſſe iuſſus eſt:intellige per fideicõmiſſum.Vl-

1 timò induco iſtam legẽ pro caſu ad q. ego tenui † ꝙ per auẽ.ex cauſa.C.de liber.præte.cõſeruatur vniuerſale fideicommiſſum: vt in l.ita tamen.§.quoties.j.ad Tre.& ſ.ſi quis omiſ. cau.teſt.l.ſi

a ſeruum.§.j.Pone ergo a ꝙ †teſtator grauauit hæredẽ vt reſtituat

2 per fideicõmiſſum poſt mortẽ ſuã:hæreditas venit ad venientes ab inteſtato.Certè non tenetur ad fideicõmiſſum, niſi illo inſtituto:moriente:vt hic.Facit l.iiij.j.de noua. & l.cùm pater.§. ab inſtituto.j.eodem.

1 ☞An ualeat legatum factum creditori.

MAeuius. Debitor partis fundi ſi creditori ſub eadem conditione qua debebat legauit, intelligitur aliã partẽ,nõ illã,quã debebat, legare.h.d. Primò ponitur thema & queſtio. Secũdò determinatio quæſtionis.Tertiò reſpõſio ad vnã obiectionẽ,quæ fieret in contrariũ.Quartò reſpõſio,quæ fieret ad aliã.Secũda ibi:voluntatis.Tertia ibi:ſanè Quarta ibi:debitor autẽ.Oppo.ꝙ in dubio non eſt veriſimile ꝙ teſtator grauauerit hæredẽ ſuũ duplici præſtatione:vt l.Titia.§.qui inuita.ſ.eo.& j.ea.l.ſ.eũ qui.Solu. ibi in eodẽ teſtamẽto:hic in diuerſis,vt tex.dicit.Sed opp. ꝙ hæres & teſtator pro eodẽ habentur quantũ ad hoc:vt l. hmõi.§.j.ſ.titu.j. Solu.Ibi hæres expreſsè legauit illud quod defunctus legauerat:ſed hæc ſignificatio legati facta per hæredẽ, poteſt aliud importare,cẽ quod defunctus legauerat, ſcilicet aliã partem, quæ ſignificatio accipitur,ne legatum ſit inutile.Opp.de l.qui bis.de ver.obli.Glo.dicit.expone vt ibi tu dic quòd alia res eſt in ſecũ

1 do legato quã in primo.Oppo.ꝙ †valeat legatum factum creditori,licet nõ contineat plus:vt l.ſi creditori.§.id quod.ſ.tit.j.Sol. fateor ibi nõ continet plus altero de quatuor modis,qui ponuntur Inſti.de act.§.plus.ſed continet plus quinto,modo.quod declara vt ibi dixi. Vltimò, vt iſta materia liqueat hic Dyn.ponit vnam diſtinctionẽ.Tu diſtingue aliter.Aut quis legat in quantitate,diſtingue:aut legatũ cõtinet aliquod cõmodum,aut nõ: vt l.ſi creditori.ſ.tit.j.ſi in ſpecie:& tunc aut debetur mihi ex contractu:vt patet per illum modũ qui ponitur in l.iij.§.ſi rem.j.titu. j.Aut erat mihi debita ab eo qui legabat ex illo teſtamento: & tũc aut legat illud idem quod debebatur,& nõ valet:vt l. hmõi. §.j.ſ.titu.j.Aut legat aliud verè,vel præſumptiuè:& valet legatum,vt hic:quia videtur legare aliã partẽ.Quæro,quid ſi hæres non reliquiſſet totũ fundũ,ſed partẽ fundi ſub eadẽ conditione, an valeat? Reſpon.aut dixit partem ſimpliciter:& intelligitur de alia parte,vt valeat legatum.Aut expreſsit partem ſibi debitam ex teſtamẽto Mæuij:& nõ valet:vt probatur hic.& j.proximo.§.

1 ☞Genus altero de tribus modis in iure accipitur.

2 Duæ cauſæ lucratiuæ in eiuſdem perſona, & in eadem ſpecie,quæ uerè ad oculum demonſtrari poſſent,non poſſunt eodem tempore concurrere.& quomodo intelligatur numero.13.

3 Genus repoſitum ſub una demonſtratione,quando debetur,perinde eſt ac ſi deberetur ſpecies.

4 Actio ſemel extincta non reuiuiſcit regulariter:& quando reuiuiſcit,an ſit eadem cum prima,uel alia.

5 Legatum factum de fundo ſimpliciter adiecta certa demonſtratione ualet.

6 Legatum quantitatis ſimpliciter quantitaite non adiecta non ualet: ſecus eſt in legato quantitatis.

Partis appellatione uenit dimidia.

7 Pronomen hic hæc hoc,licet ſit demonſtratiuum ad oculum pro re corporali,quæ eſt de præſentittamen etiam poteſt demonſtrare rem incorpoream,quæ de præſenti intelligitur concipitur.

8 Regula de duabus cauſis lucratiuis non habet locum,quando quantitas debetur uel illud quod in genere ſuo recipit functionem.

9 Homo prout eſt genus,eſt quædã idea,ſeu imaginatio,quæ nõ eſt in commercio noſtro.

10 Legatum hominis in genere ualet,& eſt conditionale:& nullus certus eſt in obligatione,ſed per ſolutionem determinandus.

11 Quodam modo hæc dictio,denotat improprietatem.

12 Datum pro legato cauſa conditionis implendæ quando dicatur ex cauſa lucratiua,& quando ex cauſa onoroſa.

13 Duæ cauſæ lucratiuæ,quando poſſint ſimul concurrere.

14 Cauſa lucratiua,& quaſi lucratiua,non poſſunt concurrere ſimul quo ad effectum ſolidæ exactionis.
Cauſa quaſi lucratiua dicitur cauſa noxalis,& ſimilis,uel ſi res magni ualoris pro modico ematur.

15 Si illud,quod mihi debes ex cauſa lucratiua,aliusqui mihi erat naturaliter obligatus, tantum mihi dat:quando ſis liberatus.
Legatum dicitur cauſa lucratiua,etiam ſi fiat meritis præcedentibus.

16 Obligatus ad fundum mulieri ex cauſa lucratiua:ſi dictus fundus à uero domino in dotem detur mulieri,& ſoluto matrimonio ad mulierem reuertitur: primus obligatus eſt liberatus.

17 Dos reſpectu uiri eſt onoroſa:reſpectu mulieris lucratiua:& quando habeat effectum lucratiuum.

18 Dos data per patrem filiæ ſpuriæ,ſi ad eam reuertitur,uenientes ab inteſtato poſſunt de iure ciuili eam reuocare.ſecus de iure Canonico.

19 Renunciari exceptioni quòd duæ cauſæ non poſſint concurrere,quòd non poſit.

20 Verbum poteſt,cum aduerbio negatiuo,importat neceſſitatem.

21 Si dominus recipit penſionem ab emphyteuta poſt triennium,an ius emphyteuticæ reſtituatur.remißiue.

22 Si conſuetudo ſit quòd ſi unus ex canonicis moriatur, cæteri lucrentur fructus primi anni:ſi una præbenda uacauit bis:quòd debentur fructus tantùm unius ann.

23 Stante ſtatuto quòd portans bladum extra territorium perdat animal,ſuper quo portatur,& condemnetur in decem:alio ſtatuto quòd in maleficijs de nocte commiſſis pœnæ duplicentur:quomodo puniatur extrahens frumentum de nocte.Et quid ſi plures homines diuerſo tempore ſuper eodem mulo extraxerunt,an quilibet teneatur perdere unum mulum.

24 Acquiſitum ex pœna dicitur acquiri ex cauſa lucratiua.

25 Res ob delictum quando ipſo iure confiſcatur.

26 Stante ſtatuto quòd confitenti delictum diminuatur quarta pars,ſi primus & ſecundus ſunt confeſſi,& primus ſoluit tres partes animalis:ſecundus non tenetur niſi ad aliam quartam partem.

Duobus. Iſte,§.cõſueuit reputari difficilis:p cuius euidẽtia præmitto ꝙ regula eſt ꝙ duæ cauſæ lucrati-

1 uæ nõ poſſunt in eadẽre cõcurrere:vt inſti.e.§.ſi res.& j. de act. & obli.l.omnes.de ſo.quoties.cũ ſi.Secundò †præmitto ꝙ genus in iure aſſumitur altero de tribus modis.Primò genus accipitur pro his,quæ cõſiſtunt pondere,numero vel menſura,quæ in genere ſuo recipiunt functionem:vt ſ.ſi cer.pe.l.ij.in prin.& §.j.& de hoc genere nõ tractat hic in tex.ſed ego tãgã.j.pleq̃dõ materiã Secũdo modo accipit pro quãtitate quadã:puta mihi debetur tertia,vel quarta,vel dimidia alicuius rei pro indiuiſo, dicit mihi deberi genus:vt ſ.ſi pars hære.pe.l.j.§.pe. & no.j.ad Treb. l.deducta.§.nummis.in fi.magnæ.glo.& not.j.ca.l.vnum ex familia.§.ſi de falcidia.Tertio modo dicitur genus,qd apud diuiſticos dicitur ſpecies,vt homo.vnde qui debet hominem ſimpliciter eſt debitor generis:vt ſ.titul.j.l.legato generaliter. & quod ibi not.cũ ſi.& de debito generis iſtis modis accipiendo tractat iſte §.His præmiſsis omiſſa diuiſione dy.& aliorum iſte §.diuiditur in tres partes principales.Primò loquitur de legato generis,id eſt quantitatis facto ſimpliciter nõ adiecta demonſtratione:vt quia legata eſt pars fundi quæ Mæuij eſt. Secundò loquitur de legato generis,id eſt quãtitatis facto ſimpliciter,non adiecta certa demõſtratione. Tertiò loquitur de legato generis alterius,puta hominis in genere.Secũda ibi:ſed ſi pars.Tertia ibi:nõ idem.& quælibet pars ſubdiuiditur in alias particulas,quas proſequor ponendo caſum in terminis.Venio ad caſum ſummarij.

2 & hoc dicit.Duæ † cauſæ lucratiuæ in eiuſdem perſona,& in eadem ſpecie,quæ verè poſſent ad oculum demonſtrari,nõ poſſunt concurrere eodẽ tempore quo ad effectum ſolidæ exactionis.hoc dicit.& ceſſant quaſi omnia contraria. Venio ad caſum in terminis,& pone per partes.Præmitte tamen quod in prima & ſecunda parte.Iſti duo teſtatores legauerunt rem alienã ſciẽter, vel erat coniuncta perſona,adeo quòd legatum valet:vt C. de legat.l.cùm rem alienam.& not.ſ.titulo primo.l.non quoc̃ũque.in principio.Dic ergo ꝙ prima pars ſubdiuiditur in duas: quia primo ponit vnius quæſtionis determinationem.Secundò ponit determinationem alterius quæſtionis deſcendentis ex prima.Secunda ibi:neque poſtea.Caſus patet per ſe.Et ratio primi dicti eſt,ne duæ cauſæ lucratiuæ concurrant in eadem re. Ad ſecundam partem principalem venio.& illa ſubdiuiditur in tres.

Primò

Primò ponit vnum dictum diuerſum à primo in iure, & facto. Secundò ponitur determinatio vnius quæſtionis dependentis ex dicto.Tertiò ponitur ratio vtriuſq; dicti.Secunda ibi:atq; etiam. Tertia ibi:nanq; plures. Prima & ſecunda pars eſt clara.in tertia ibi:namq; plures,quæ eſt magis difficilis pars.§.pone caſum.Dictum eſt ſ.ꝙ quãdo pars eſt legata ſimpliciter,ꝙ vna ſolutio nõ tollit alteram actionẽ:ſed eadẽ pars poterit iterum ſolui.Quę eſt ratio ꝙ poſſunt hic concurrere plures cauſæ lucratiuæ.Reſpondetur ꝙ regula,ꝙ duæ cauſæ lucratiuę non poſſunt in eadem re concurrere,habet locum in eadem re,quæ poſsit ad oculum demonſtrari:ergo regula non extenditur ad caſum,quando cõcurrunt in eadẽ re quę nõ poſsit demõſtrari ad oculũ.Probat iſta litera,nãq; plures,&c.Nã plures in vno fundo cõi ꝑ indiuiſo nõ obtinẽt dñium certæ partis,quæ poſsit ad oculũ demõſtrari: ſed ſolum iuris intellectu.quod eſt verũ nõ facta diuiſiõe corporis. Nã ante diuiſionẽ nõ põt demõſtrari in fundo aliqua pars. quã poſsit dicere,hęc eſt mea ꝙ ea etiã nõ fit ſocij:ſed poſt diuiſionẽ poteſt dicere hæc eſt mea,hæc tua.& hoc vult dicere tex.iſte.ſecundũ Io.& Azo.qui ad eũdem finem tẽdunt. & illud quod gl. hic dicit,ꝙ qdã ſubaudiunt eã,quidã nõ:nec leuat,nec ponit, ſecundũ Pe.Ad tertiã partẽ accedo ibi: nõ idẽ. Et iſta ſubdiuidit in tres particulas.Primò ponit dictũ diuerſum à præcedẽti in homine legato in genere. Secundò illud extendit ad ſtipulationẽ. Tertiò aſsignat ratio dicti.Secũda ibi: eadẽ. Tertia ibi:hominis. Et aduerte ne erres in iſto verſ.hominis eã.ponit ratio dicti:nõ ratio diuerſitatis inter hunc caſum & præcedentẽ.illã nõ poſuit. Juriſcõſultus:quia eſt manifeſta.Nã illud debitũ generis nõ poteſt ad oculũ demõſtrari.hic verò homo ſolutus bñ põt ad oculum demonſtrari.& ideo nõ põt ſolui:ne cõcurrerẽt duæ cauſæ lucratiuæ.& iſta eſt ratio diuerſitatis,ſed in hoc ver.ponit illa ratio quare nõ põt ſolui,quæ ſumit ex alia regula, quæ dicit ꝙ ea quæ apponunt ad obligationẽ ſi in his nõ cõſiſtit obligatio nec ſolutio:vt j. de ſol.l.qui decẽ.§.ſtichum.in prin.de ver.obl.ſi duo rei. Ad propoſitũ in legato generis oẽs ſerui cõtinent quantũ ad ſolutionẽ:& ille,q ſolueret,videretur ab initio fuiſſe in obligatione.Sed pone tpe legati habeo quoſdã ſeruos:in his nõ põt conſiſtere obligatio ab initio:quia quod eſt meũ,nõ põt fieri amplius meum:vt C.e.l.ꝓprias &c.ſ.ti.j.l.cætera.§.j.ergo nec ſolutio eadem ratione in ſeruis,q poſtea cœperũt eſſe mei:nam cœperunt non eſſe in obligatione:& ſic nec in ſolutione, licet deſinãt eſſe: Et hoc vult dicere iſte verſi.tñ qd ſit in obligatione.j.plenius declarabo.Expedita litera collige notabilia per teipſum. Venio ad

4 oppoſitiones,in quibus tenebo hũc ordinẽ: quia primò opponã ordinatè,ad quãlibet particulã declarando tex.& glo.poſtea opponam aliquibus modis ad declarationem materiæ qualiter poſſunt concurrere duæ cauſæ lucratiuæ.Primò oppo. ad primum hic legata fuit pars pro indiuiſo:& ſic genus:vt ſ.dixi. Sed quando genus debeẽ à duobus,ex duabus cauſis lucratiuis,ſolutione facta ab vno nõ liberaẽ alius:ſed facit ꝙ illa ſpecies generis q̃ eſt ab vno ſoluta nõ poſsit ab alio ſolui:vt j.verſi.nõ idẽ. hic autem

3 dicit ꝙ contingit liberatio.So.†quãdo genus debeẽ repoſitũ ſub certa demonſtratione,tunc perinde eſt ac ſi deberẽt ſpecies:vt ſ. ti.j.l.talis.§.itẽ ſi legeẽ.et l.ſed & ſi certos. Facit ſ.ſi cer.pe.l.certũ. ſed hic fuit appoſita certa demõſtratio:quia dixit pars fundi quę Mæuij eſt:ideo eſt perinde,ac ſi deberetur certa ſpecies.ideo cõtingit liberatio:ne duæ cauſæ lucratiuæ concurrant.Secũdò oppo.regula de duabus cauſis lucratiuis non habet locũ in rebus, quæ nõ poſſunt ad oculum demonſtrari:vt j.verſi, nãq;. ſed hic pars Mæuij nõ põt ad oculum demonſtrari: ergo ex virtute dictæ regulæ nõ cõtingit liberatio.Sol.Dy.fateẽ cõtrariũ eſſe difficile:ſed dicit ꝙ aliter non põt dici,niſi ꝙ hoc hic operetur certa demonſtratio facta de perſona Titij in legando,vt ſit perinde,ac ſi ad oculum poſsit demonſtrari:ſed ibi fuit legata ſimpliciter ſine demonſtratione.Tertiò,contra iſtam ſol.inſto:quia ſi hoc eſſet ꝙ certa demonſtratio faceret rem haberi perinde, ac ſi poſſet ad oculum demonſtrari:ideo ſequeretur ꝙ in ſequenti parte eadem pars,quæ eſt ſoluta,ſolui non poſſet.quod eſt contra verſi, atq; etiã.probo conſequentiam.In ſequenti parte,licet res in legando non fuerit demonſtrata certa demonſtratione:tñ in ſoluẽdo fuit certa demonſtratio:quia ſoluit partem quæ fuit Mæuij; ergo in ſolutione poteſt dici ad oculum demõſtrari propter certam demonſtrationem:ſed res,quæ in ſolutione põt ad oculum demonſtrari,iterũ nõ poteſt ſolui: vt j. ver. nõ idẽ. ergo cõcludit ꝙ certa demõſtratio nõ facit rẽ eſſe perinde,ac ſi poſſet ad oculum demõſtrari:tũc a eum releuat. Tñ dico Dy.bñ dicere.Nam debes ſcire ꝙ demonſtratio debet cõſyderari tunc cũ releuat: aliàs nõ. Videtis eñ ꝙ qñ in legãdo deſigna b tur certa ſpecies.de demonſtratione nõ curatur.qa ſiue vera ſiue falſa,valet legatum. Sed ſi non exprimit certa ſpecies, nec res: tũc curaẽ demõſtrari,vt ꝑ eã valideꝛ,et certificeꝛ legatũ,qd aliàs eſſet inutile propter incertitudinẽ,& tunc falſa demõſtratio vitiat:vt j.de cõdi.& demon.l.demõſtratio.& ibi no.in j.& iij.gl.& j.de le.iij.l.nuper. Ita in proposito in primo caſu,quãdo res fuit demõſtrata in legãdo debet cõſyderari demõſtratio etiã in ſoluẽdo:qa expedit. Nam ſi non ſolueret pars,quæ Mæuij eſt,nõ ſolueret id,qd debeꝛ.Sed in ſeq.ver.fuit legata pars ſimpliciter,vnde ſoluaẽ legata pars, q̃ Mæuij eſt,hoc nõ cõſyderat:qa nõ expedit. Nã quæcunq; pars ſoluaẽ,ſoluiꝛ qd debeꝛ.Rñ.ergo breuiter ad cõtrariũ:ibi nõ curatur demõſtratio:qa nõ expedit:et ideo nõ videꝛ res ad oculum demõſtrata:hic curaẽ demõſtratio:qa expedit:et vr̃ res ad oculũ demõſtrata.Quartò cõtra iſtud op.vr̃ ꝙ ex quolibet teſtõ cõſequar ſolidã rẽ:vt ſ.ti.j.l.planè.§.ſi duobus. ſol. Aut primò cõſequor rem verè:& habet locũ regula de duabus cauſis lucratiuis qa cõtingit liberatio ex alia,vt hic.aut primò cõſequor fictè qa primò cõſequor æſtimationẽ:& tũc regula nõ habet locũ vt ibi no.& ꝓbat inſti.e.§.ſi res.ideo dixi in ſummario verè,&c. Quinto op.cõtra hoc,& vr̃ꝙ ſi primò cõſequor eſtimationẽ ꝙ ex alia cã cõtingat liberatio:vt l.hmõi.§.ſi Sẽpronius.ſ.ti.j.So.vt ibi:qa quę dixi habẽt locũ in teſtõ vnius,vel duorũ,qui habebanẽ loco vnius.Rõ,qa non p̃ſumit teſtatorẽ voluiſſe legatũ duplicare,vt ibi no.ſecus in teſtamẽtis pluriũ penitus diuerſorũ.Nec ob.huic ſol.l.qd ergo.§.j.ſ.ti.j.qa ibi teſtator reliquit diuerſis hæredibus, & expliſit ꝙ qlibet teneꝛ ad ſolidã rẽ.Vñ habet locũ regula,ꝓinde ac ſi eſſet relictũ in teſtamẽtis diuerſorũ.Habes ergo clarã iſtã particulã.Sextò op.ad ꝙſ. neq; poſtea.et vr̃ ꝙ actio ſemel extincta reſuſciteẽ:vt ſ.ſi ex no.cã agaẽ.l.ij.in fi.So.dicit gl.j.de ſol. l.q res.§.areã.ꝙ hic eſt regula.Cętera ſunt ſpãlia vbi iuſta cã iter uenit,ſed ſm Dy.in l.cõtraria fuit iuſta cã:qa res nõ vr̃ perfectè fuiſſe eius ex quo põt ꝑ reſtitutionẽ ī integrũ auocari.Alij dicũt

4 ꝙ regula iſta nũq; fallit:qa actio † ſemel extincta nõ reuiuiſcit ꝓ ea b dẽ numero:ſed alia vtilis:vel alia datiua nõ natiua. Iſtorũ opi.recitat Cy.C.ſi ad.trãſa.l.ij.in prin.Cõtrà iſta opi.nõ eſt vera ꝓl.ſi cũ qs.in fi.j.de fur.vbi dicit ꝙ eadẽ reuiuiſcit.An.Raphi.dicit ꝙ põt dici ꝙ illud eſt ꝓpter fictionẽ poſtliminij.Vñ diſtinguit:aut reuiuiſcit ex cã q̃ habet tractũ retro aut nõ.Iſtud nõ placet ꝓl.de ferre.ſ.fi.j.de iu.ſiſ.vbi vr̃ reſtitui eadẽ directa,ẽt ex cã q̃ nõ habet tractũ retro ꝑ fictionẽ.Cy.in d.l.ij.C.ſi ad.trãſac.dicit ꝙ reuiuiſcit eadẽ:ſed hoc eſt miraculoſè.ſicut homo nõ reuiuiſcit ſm cõem curſum naturæ,ſed miraculoſè.vt in Lazaro Io.xj. Iſtud dictũ oĩno diſplicet ſpãliter in materia illa.C.ſi aduer.trãſac. Nã ſupponit ꝙ actio q̃ reſtituit ei,q tranſegit cũ minore petita reſtitutione à minore ſit eadẽ cũ prima.hoc eſt multũ iniquũ. Nã cũ actio q̃ daẽ ipſo reſtituto ſit vtilis reſciſſoria annalis:vt C.ex qb. cau.ma.l.ſi ab hoſtibus.& j.de ac.& ob.l.in honorarijs.verſi.ſed cũ reſciſſa.& inſti.de act.§.rurſus. Iſta quę daẽ ei aduerſus quem impetraẽ,ſi eſt eadẽ cũ prima,erit directa & perpetua:ergo haberet plus cẽ minor.cõtra.l.ſi iudex circũuento.ff.de mino. Præter ea eſt cõtra caſum legis.Nam actio,quæ reſtituetur ei,aduerſus quem minor petit reſtitutionẽ,eſt vtilis:vt ſ.de tu.& ra.diſt.l.alterius.& de euic.l.ſi cũ venditor.§.ſi is.ergo non eſt eadẽ cũ prima.Quid dicemus? Dico gl.in §.areã.optimè dicere: qa regula eſt ꝙ nõ reuiuiſcit,vt hic.Cætera ſunt ſpecialia ex cauſa.Vtrum autem ex caſibus,ex quibus reuiuiſcit ſit eadem cum prima,vel alia:tunc diſtingue,Aut eſt expreſſum in iure vtrum ſit eadem vel alia:tunc ſto illi diſpoſitioni.Aut non:& tunc aut reſuſcitat eam prætor mortuus,vel viuus: & tunc eſt vtilis: vt d.l.ij. ſi ex no.cauſa.aga.& in toto titu.de mino.ex quib.cau.ma.& de cap. di.cum ſi.Aut reſuſcitat eam conſtitutio alia ciuilis: & tunc erit eadem cũ prima:vt l.ſi cũ quis.§.fi.de fur.& de iu.fiſ.l.deferre.§. fi.ſic intelligo.l.quãuis.§.quoties.ff.ad Velle.Prædicta vera quã

a ☞Hæc verba,tũc eũ releuat, non habentẽ in ſcriptis exemplaribus, & melius iudicio meo: cũ iſtud an releuet vel non, ſtatim ſubijciat. Alexã. Loſæus.

¶Nõ reuiuiſcit.Quãdo actio ſemel extincta reuiuiſcat, ꝓpter hoc vide no.q.quam ponit Bar.j.e.§. in pe nul.col. in verſi.vlti. §.iſtæ.

a ¶Secundò op. Adde Bart. in l.j. in prin. j. de no ope. nūci.

b ¶Quarto op. Quid sit in obligatiõe generis, plenè p Bar. in l.ij-§.j. de verb. obli.

do esset actio in totū extincta. sec us si esset elisa per exceptionē: quia tunc etiā prætor removendo obstaculū exceptionis faceret primā actionē durare, vt no. in d.l.ij. si adver. transact. Accedamus ad secundā partē principalem: & ad eam primò opp. dicitur hic ꝙ pars undi fuit legata simpliciter. Sed istud legatum † non videtur valere, quando lego fundum simpliciter non adiecta certa demonstratione; vt l. habetur. §. de iure do. l. cum post. §. gener. & not. §. tit. j. in l. legato generaliter. Sol. dico ꝙ fundus fuit demonstratus certa demostratione: quia dicit lego partem fundi Sempronianí, vel fundi, qui est inter tales fines, & non designata cuius pars legatur: quia tunc haberet locum prin. ideo hic dicitur ꝙ pars fuit legata simpliciter: nõ aũt fundus fuit nominatus simpliciter: & hoc sentit glo. parua quæ incipit, puta &c. sup
6 verbo, legetur. Secundò ad idem opp. † legatum quātitatis nõ valet quantitate non adiecta: vt d.l. cùm post. §. gener. & j. de ver. obli. ita stipulatis. no. §. eo. l. quidam in testamento. sed hoc qñ pars fuit legata simpliciter: licet sit adiecta certa demonstratio fundi, non tamen est adiecta certa demonstratio quotæ: quia nõ est dictum, vtrum dimidia, tertia, vel quarta: & sic videtur quòd legatum non valeat. Solu. contrarium loquitur in legato quantitatis, hic in legato quotitatis. & in dubio appellatione partis in telligitur de dimidia: vt j. de verb. sig. l. nomē filiarum. §. j. & hoc dicit glos. Et potest esse ratio: quia in quotitate ipsum totum est certū. ꝙ nõ cõtingit in quātitate simpliciter legata. Tertiò opp.
7 ad ver. atq; etiã. hic dicit hanc eãdē partē, &c. sed cõtra istud † pnomē hic hæc hoc, est demonstratiuũ ad oculũ: vt l. nemo dubitat. in prin. §. de hæ. instī. facit l. certũ. §. si cer. pe. sed pars ꝑ indiui so nõ põt ad oculum demonstrari: ergo malè dicit hanc eandēq; &c. Quidã fatenē cõtrariũ: quia male loquit Iurisc̃õsultus. Non em debuit ponere distinctionē hãc. & hoc sentit glo. in prin. Tu dic ꝙ bñ loquit Iurisc̃onsultus: qa pronomē hic hęc hoc, est demonstratiuũ pro re, quæ est de præsenti: & hoc bñ fateor, tñ põt demonstrare rē corporalē quæ est in cõspectu, & certã rē incorporalē quæ de præsenti intellectu concipit. Vnde dicit lex, hæc actio, &c. §. de edē. l. fi. & de calũ. hæc actio. cũ mille si. & tñ constat actiones esse inuisibiles & intellectuales. Itē dicit, seruitutes rusticorũ prædiorum sunt hæ, &c. vt §. de serui. rusti. prædi. l. j. tñ sunt incorporales, & iuisibiles: vt instī. de re. cor. & in cor. tñ ideo ponit ibi signũ demõstratiuũ: qa tũc de p̃senti cõcipiebat in intellectu. Ita in ꝓposito cũ de illa parte soluta esset sermo, & tunc in intellectu cõcipereť: meritò posuit hanc dictionē hanc, demõstratiuã de præsenti. Quartò opp. ad ver. nãq; plures. hic dicit ꝙ ideo nõ habet locũ regula: qa res non põt ad oculũ demõstrari. Sed cõtra §. tit. j. l. nõ quocũq;. §. fundus. vbi si vsusfructus pueni ad me ex causa lucrativa, nõ possum postea eũ petere: tñ cõstat ꝙ vsusfructus est ius incorporale, quod nõ potest ad oculũ demonstrari: vt Instī. de re. cor. & incor. §. j. sol. cùm ab initio aliqd certa demonstratione designatum est in obligatione: siue id possit ad oculum demonstrari: siue non, semper habet locũ regula: vt in prin. nostri §. sed qñ aliquid principaliter debeť: tunc habet locum illa distinctio vtrũ possit ad oculum demonstrari vel nõ. vt hic. Modò rñdeo ꝙ in §. fundus. debebatur fundus: & sic proprietas, & vsusfructus causalis illius fundi, qui nõ est nisi vnius solius: & sic certa demõstratione demonstratus. vnde si vsusfructus ille ad me peruenit ex cã lucrativa, extinguit obligatio propter regulã. Sed si poneres casum ꝙ duo testatores simpliciter legassent mihi vsumfructum vnius fundi, qui valeat centum, & vnus hæres constituit mihi vsumfructum in fundo Seiano, qui desijt esse meus, alter hæres poterit in eodem fundo soluere mihi vsumfructũ: quia vsusfructus non põt ad oculũ demonstrari: & ab initio nõ fuit certus in obligatione: & sic regula non impedit. In casu ergo, in quo vna solutio consuevit tollere aliam obligationem ex causa lucrativa, quod regula est, quando res certa ab initio est in obligatiõe, illa distinctio vtrum res ad oculũ possit demonstrari vel non: nõ habet locũ. sed in casu, in quo vna solutio impedit eãdem rem ex alia causa solui, quod est quãdo debitum est in genere: & tunc distinctio vtrũ possit demonstrari ad oculũ, vel nõ, bene habet locũ. & istud multũ declarat istam materiã. Venio ad tertiã partē principalē, & ad eã primò oppo, dicitur hic, nõ idē, &c, imò videť idē ꝙ §. Nã sicut ibi vna solutio nõ tollit aliã obligationē: sic hic. sol. dicit gl. & bñ, idē est ꝙ §. quãti ad effectū tollēdę obligationis: qa nec hic nec ibi simpliciter intelligiť: sed diuersum est quo ad effectū impeniēdę solutionis in eadē re: quia ibi simplr nõ impedit: hic sic. Et est ratio: qa hoc potest ad oculũ demõstrari. sed cõtra istã sol. instaŕ de l. si qs duos. §. j. de so. vbi eadē pecunia, q̃ põt demõstrari ad oculum põt solui. So. † qñ debeť quãtitas, vel illud ꝙ in suo genere recipit functionē: tunc regula de duabus causis lucratiuis nõ habet locũ, vt ibi. & ꝓbaŕ j. c. l. Titia Seio. in prin. & ideo tex. Instī. eo. §. si res. dicit in eadē specie &c. & ibi hoc no. in gl. & dixi in summario. Se
a cũdò opp. ª ad versi. cadē quoq;. & vr ꝙ si homo desijt esse meus ꝙ ille idē iterũ solui poterit: vt j. de sol. l. qndecí. §. stichum. Istud cõtrariũ est forte. Gl. hic & ibi dat duas sol. vna est q̃ est in fi. glo. ꝙ hic de rigore: ibi de æquitate. Alia est sol. ꝙ hic debebať homo in genere ex duabus causis lucratiuis, & homo est solutus ex vna cã, licet desinat esse meus, non põt solui ex alia: ne duæ causæ lucratiuæ cõcurrãt. cũ sit res quæ põt ad oculũ demonstrari. sed ibi debebať mihi homo in genere ex vna cã tantum, & fortè non lucrativa: ideo si vnus, q̃ erat meus stipulationis. tẽpore designat esse meus, poterit mihi solui: quia hic nõ habet locum regula de duobus causis lucratiuis. Istam solu. tenet Dy. & Pe. & And. de Pisis. Ista so. est expresse contra istum §. in fin. sui. vbi habes expresse quòd in his seruis, qui ab initio fuerunt legatarij, licet postea desinãt esse sui, consistit solutio etiam ex vna causa & æquiparat istos duos casus esse suos ab initio, & effici suos ex post facto. Quid dicemus? Dico doc. bene dicere. Non obstat hic finis: quia hic loquitur de rigore l. qui decem. §. Stichum. De æquitate vt in alia sol. gl. Cõcludo ergo: aut homo debeť in genere ex duabus causis lucratiuis: & tũc si homo mihi soluiť ex vna causa lucrativa, licet desinat esse meus: non poterit mihi solui ex alia, nec de rigore, nec de æquitate, vt hic: aut debeť mihi homo in genere ex vna causa tantum, & ille, q̃ meus erat tempore stipulationis, desinit esse meus: & non poterit mihi solui de rigore. vt hic, sed de æquitate sic, vt in §. stichũ. & ita credo glo. & doct. intellexisse: aliàs dicerẽt malè. A si signo rationē in casu istius §. duæ sunt regulæ impediẽtes solutionē, scilicet regula de duabus causis lucratiuis. & regula: qa in eo homine, in quo non consistit obligatio: ergo nec solutio, vt dixi §. ponẽdo casum. et ideo text. introducit specialia duo cõtra duas regulas: ideo etiã de æquitate in eo nõ cõsistit solutio: argu. C. de do. promiss. l. j. & ꝙ ibi no. & §. de iu. do. l. cum post. §. gener. sed in §. Stichum. vna regula tantum impedit solutionem, scilicet quia in eo non potsit consistere obligatio: ideo de rigore non põt solui, vt hic. sed de æquitate ibi contra istam regulam dispeniatur. Tertiò oppo. videtur qd etiã contra illam regulã non admittaŕ dispẽsatio illa, vt de æquitate possint solui: vt d. §. stichum. in prin. de verb. obli. l. si duo. ij. respon. sol. quædam gioss. quæ est j. de ver. obli. l. si Stichum. in prin. videtur dicere quod in dictis legibus admittitur solutio de æquitate, si ille qui erat stipulator tempore promissiõis, designat esse suus. sed illa gl. cõmuniter ibi reprobaŕ, et specialiter per do. Ray. Nam est contra d. §. stichum. vbi est differentia inter alternatiuam obligationem, & obligationem generis: sed dicta sol. præsupponit idem esse in vtroque. ergo &c. sol. ergo ibi loquitur in obligatione alternatiua: vt si promittis mihi sticum aut Pamphilum: cùm Pamphilus esset meus: constat qđ vterque ab ipsis cõtrahentibus adiũciebaŕ ad obligationem. Sed in Pamphilo nõ cõsistit obligatio, nec solutio, nec lex dispensat contra factũ istorũ contrahentium. sed quod §. dixi, loquit in obligatione generis, in qua contrahentibus nil apponitur ad obligationem: sed solutio ne postea facta de sticho lex fingit illum sticum ab initio fuisse in obligatione, vt statim dicam, propter quam ficti̇onem obstat illa regula, qđ si in eo non consistit obligatio, nec solutio, cõtra istam suam fictionem lex de facili dispensat: vt l. Celsus. §. de
b arbi. Quartò opponi. ᵇ & videtur quod homine legato in genere nil videtur legatum: vt §. ti. j. l. cùm incertus. hic autem dicitur ꝙ singulos continet homines; ergo &c. solu. dicit glo. in prin. qđ singulos continet homines quo ad solutionem, vt hic. Nullus aurẽ est in obligatione: vt in lege contraria, & no. suprà, de cõdi. inde. l. cum his. §. fi. Aliam opi. ponit gl. in l. si vnus. §. sed si generaliter suprà, de pac. Ista opi. nõ videť verà: quia si nil. est in obligatione, nil posset peti. Præterea, videť contra text. j. de accept. l. & per iusiurandũ. §. si is qui hominem. vbi dicit qđ acceptilatione perimitur tota obligatio: ergo aliquid erat in obligatione. Vnde quidã sustinentes primũ dictũ dicunt ꝙ nullus homo ꝑ ciális est in obligatiõe: vt l. cũ incertus. sed est in obligatiõe ipm genus, quod cõtinet singulos quo ad solutionem, vt hic. Ista est
9 falsa resp̃sio. Nã † vos deberis scire ꝙ homo prout est genus, est quædam idea, seu quædam imaginatio, quæ nõ est in nostro cõmercio, nec põt subijci dominio nostro: ergo nõ cadit in obligatione: vt instī. de inuti. stī. in prin. Vnde alĩ vt la. de Arc. dixerũt obligationē: tunc regula de duabus causis lucratiuis nõ habet locũ, vt ibi. & ꝓbaŕ j. c. l. Titia Seio. in prin. & ideo tex. Instī. eo. §. si res. dicit in eadē specie &c. & ibi hoc no. in gl. & dixi in summario. Se
8 ui. So. † qñ debeť quãtitas, vel illud ꝙ in suo genere recipit functionē: tunc regula de duabus causis lucratiuis nõ habet locũ, vt ꝙ nullus est in obligatione purè: vt l. cũ incertus. sed iub conditione si soluatur, vt in eo qui solueretur existat cõditio, in cæteris deficiat. Et ꝓ hoc videť tex. j. qui & à qui. l. iij. Hoc nõ est verum: quia secundùm hoc legatarius decedens nõ transmitteret: quod est cõtra l. hæredes. §. si incerto. §. fa. ercis. Itẽ nõ posset agere pendente conditione solutionis: vt l. cedere diẽ. de verb. sign. qđ est cõtra §. præterea. instī. de actio. & illa l. iij. qui & à qui. loquit in fi. sui solũ de legato optionis, quod secundũ ista tempora erat cõditionale: sed hodie aliud est: vt instī. de leg. §. optionis. & licet illa l. iij. in prin. faciat mẽtionē optiõis de legato generis, tñ finis debet restringi, vt §. dixi. Vel responde aliter vt statim dicã.
10 Quid dicemus? Dic ꝙ † gl. hic in fi. ponit veritatẽ. s. ꝙ nullus est in obligatione certus, nec determinatus, sed determinandus per solutionẽ, adeo ꝙ ille, qui erat solutus, fingit ab initio fuisse in obligatione. & hic est casus l. cùm incertus. si bene aduertatur. dicitur hic tamen singulos cõtineri: quia singuli possunt solui. & sic debet intelligi l. si vnus. §. sed si generaliter. §. de pac. Et ita tenent Pe. & And. de Pis. & omnes quasi. Itẽ propter istã incertitudinem, quæ est ante solutionem, potest dici quod in d.l. iij. qui & à qui. dicitur istud legatum conditionale quodam modo. Nota
11 quod videtur † de verbo, quodam modo, quod notat improprietatem: vt j. de acqui. pos. l. si me in vacuam. & ibi not. & sic etiam debet intelligi glo. quæ est j. de opti. lega. l. si Pamphilo. & l. homine. videlicet ꝙ legatum hominis in genere sit conditionale, scilicet impropriè. aliàs essent falsæ glossæ per rationes prædictas. Expediti de oppositionibus quæ directò respiciunt §. pro declaratione nostræ materiæ op. ad regulã, quæ dicit duas causas lucratiuas non posse cõcurrere, in qua fundatus est noster §. Et op. primò ꝙ malè sit formata ista regula: nã cã dicit contractus, vel quasi. Itẽ obligatio quæ inde descendit. Itẽ actio quę ex obligatione descẽdit & causatur: vt j. de excep. rei iud. l. & an eã dem. §. actiones. & ibi not. quocũq; modo hic accipis cãm, malè dicit: nã cũ hæc lex, & similes dicãt ꝙ vno debitore soluẽte alter liberaŕ: ergo vterq; tenebaŕ: & sic præcesserat cõtractus & obligatio. Ex cã ergo cõcurrũt duæ causæ lucratiuæ. Sol. fateor contrariũ: nam contractus obligatio, & actio, & cã lucrativa cõcurrũt: nõ tñ quo ad effectum solidæ actionis ex qualibet cã. Nam
a solutiõe facta ex vna tollitur alia: & isto respectu dicit duas causas lucratiuas non posse cõcurrere: & hoc dixi in summario. Secundò opp. & vr ꝙ possint cõcurrere quo ad effectũ solidę exactionis: vt j. de ver. oblig. l. existimo. ver. aut si hoc verũ, &c. vbi si res est mihi debita sub conditione ex cã lucrativa, & pendente cõditiõe mihi soluaŕ solida ex alia cã lucrativa, si desinit eẽ mea & postea cõditio primæ obligationis extiterit, iterũ petam eam, vt solida mihi soluaŕ: & sic cõcurrunt duæ causæ lucratiuæ quo ad effectũ solidæ exactionis. Solu. eodem tempore non possunt cõcurrere, vt hic: diuersio sic, vt ibi. Nã ibi cũ fuit soluta ex vna obligatione lucrativa, alia nõ erat nata: sed pendebat cõditio, & desinit esse mea añq; existeret cõditio. & sic non fuit dare quod eodem tempore cõcurreret. Ita ẽt esset in hac lege, si res debita ex testamento vnius mihi soluaŕ viuo alio testatore: & si desinit esse mea eo viuo, iterũ potero dictam rem petere ex alio testamẽto, vt hic dicit gl. huius. §. licet ponat sub dubio fortè: sed non debuit dubitare: quia duæ causæ concurrunt diuersis temporibus, secundũ Dy. & est casus in. d.l. existimo. licet ipsi non allegaret eam ad hoc. Tertiò contra id oppo. & videť quòd hæc sol. est cõtra omnem rationem. Nam videtur debere dici totũ cõtrariũ: cũ eadē res possit esse mea ex pluribus causis cõcurrentibus eodẽ tpe: nõ aũt ex pluribus causis nõ cõcurrẽtibus: vt l. in numeratio nibus. j. de sol. & no. j. de acq. pos. l. iij. §. ex pluribus. Solu. fateor quod vna res potest esse mea ex duabus causis lucratiuis cõcurrentibus eodem tẽpore, per iura prædicta. Nec per hoc infringitur regula, quæ habet locum quo ad effectum solidæ exactionis ex vtraq; causa: sed oppositio concludit qñ eadẽ res semel soluta efficit mea ex duabus causis. qđ non est a contra regulam nostrã. Nec dicas ꝙ istud non reperitur ex duabus causis lucratiuis: qa do tibi casum j. ad legẽ Falci. l. verbis. ij. respõ. vbi debebat quis aliquid in diẽ Reipub. ex pollicitatione, & sic ex causa lucratiua: legauit illud idẽ Reipu. Certè si dies debiti extitit, ex vtraq; causa debeť: & si soluit Reipu efficit sua ex vtraq; causa, nec infringit regula: quia vna est solutio. & habent locũ no. in §. ex pluribus. vbi Dy. videť hoc tenere. Quartò opp. & videtur ꝙ eodẽ tẽpore quo ad effectũ solidæ exactionis concurrant duę causę lucratiuę: vt j. de actio. & ob. l. si is qui Stichũ. Solu. dicit gl. ibi ꝙ ibi debeť ex duabus causis, quarũ vna est lucratiua, vt legati: alia non lucratiua, vt stipulationis. hoc est diuinare. Præterea, debitum ex stipulatione simpliciter intelligitur ex cã lucrativa: arg. l. si stipulatus. §. de vsu. & ope. li. l. Capanus. Vnde Pe. tenet vltimã solutionẽ positam in lege contraria. s. ꝙ regula habet locum, qñ duæ causæ lucratiuæ concurrunt in eadẽ ꝑsona ab initio: sed in l. contraria ab initio habuit originẽ in diuersis ꝑsonis, licet ex pòst facto deueniaŕ ad vnã. Hanc so. credo verã: & ꝓbaŕ p. tex. legis cõtrariæ. & §. tit. j. l. si seruus legatus. § j. & ideo Imperator instī. eo. §. si res. dicit in eundẽ hominẽ, &c. & ideo dixi in casu summario in eiusdẽ persona & c. Hanc opin. tenet And. de Pisis, aliàs An. zaphi. & Cy. hoc dicit. C. de negot. gest. l. qui pupillæ. Sed cõtrà instatur fortiter: quia hęc solu. videtur cõtra casum l. si mihi & tibi. in prin. §. tit. j. Sol. secundùm Pe. ibi ab initio habuit originem ex personis duorum: nõ tñ quo ad effectũ solidæ exactiõis: nã impediebãt se cõcursu. vñ si ex pòst facto deueniat advnũ, nõ variaŕ natura duarum obligationum. sed l. si is. & l. si seruus legatus. §. j. loquitur qñ ab initio quælibet
12 persona poterat petere solidum. Quintò op. dicit hic in lege † ꝙ licet aliqd dederit causa cõditiõis implendæ ꝑ legato, ꝙ nihilò minus dicitur lucrativa causa: vt j. ad legẽ Falci. l. ad veterani. §. j. & l. si fundus legatus. & no. ꝑ Iac. de Are. §. si qs omis. cau. test. l. licet. sed alia lex dicit ꝙ si res sit mea ex causa legati, et dedit aliquid causa cõditiõis implẽdæ, ꝙ ex alio testamẽto possum eam petere: vt §. tit. j. l. planè. §. quod si rem. vlti. respon. ergo dicitur ꝙ duæ causæ lucratiuæ in eadẽ ꝑsona eodẽ tẽpore cõcurrunt quo ad effectũ solidæ exactionis. Solu. dico ꝙ cùm aliqd daŕ à legatario pro legato, titulus dicit lucratiuus simpliciter: sed secundũ quid dicit onerosus: vt no. in d.l. ad veterani. §. j. §. tit. j. l. non amplius. in prin. Eo ergo respectu, quo est onerosus, vna solutio nõ tollit aliam obligationẽ: & sic duæ causæ concurrunt. ita loquit §. quod si rẽ. Sextò op. ad prædicta. §. tit. j. l. nõ quocunq;. in prin. & §. j. Sol. ibi res, quæ peruenit ex vna causa lucratiua, non peruenit perfectè & irreuocabiliter: nam erat discessura conditione
a adueniente. Sed de vno dubitaŕ *, vtrũ interim pendente conditione possit agi: an expectet conditionis euentus, & sic desinat haberi ex prima solutione? Glo. parua in d.l. nõ quocunq;. ponit vtrãq; opi. & se nõ firmat. Dy. tenet ꝙ agaŕ existẽte cõditione: vt probatur in versi. nã & si ex stip. ea. l. idem tenet Pe. tñ glo. tenet cõtrarium. j. de verb. oblig. l. inter stipulantem. §. si rem. Tu dic secundũ Iaco. de Are. Aut vult quis agere ex alia causa, vt consequatur totã rem: & debet expectari cõditionis euentus: vt d.l. existimo. & ita loquit opi. Dy. Aut vult agere vt cõsequaŕ æstimationẽ dubij euentus: & tunc poterit agere statim. & sic procedit alia opi. ar. de hoc §. fami. ercis. l. item Labeo. §. fi. cum l. sequẽ. Vt
13 igit † totã istã materiã colligas sub quadam distinctione, icias ꝙ vna regula est, ꝙ duæ causæ lucratiuæ possunt concurrere: vt l. nõ est nouum. §. de act. emp. Itẽ alia regula est ꝙ duę causę, quarum vna est lucratiua, alia onerosa, etiã possunt concurrere: vt l. ex ꝓmissione. j. de act. & ob. & §. titu. j. l. planè. §. quod si rẽ. & hic est alia regula, de qbus nil ad præsens. Tertia regula est, ꝙ duæ causæ lucratiuæ nõ possunt simul cõcurrere: & de hoc est dicendum. Ista quidẽ regula secundũ diuersos terminos operaŕ diuersum effectum. Nam qñ debeť genus, operaŕ effectũ impediendę solutionis in eadem re: vt hac l. ver. nõ idẽ. Sed qñ debeť species operaŕ effectũ tollendæ obligationis: nã solutione facta ex vna causa tollit obligatio ex alia: vt hic, in prin. & j. de act. & obliga. l. omnes. & instī. eo. §. si res. Aut ergo quæris qñ regula locũ habet quãtũ ad primũ effectum impediendæ solutionis, qñ debeť genus: & dic aut debeť tale genus, qđ in suo gñe recipit functionẽ: qa in his cõsisteret mutuũ: vt §. si cer. pe. l. ij. & tũc regula non

habet locũ:vt j.de ſo.l.ſi qs duos.§.j.& j.e.l. titia.Scio.in prĩ.& ꝙ no.Inſt.e.§.ſi res. Aut eſt tale genus ꝙ nõ recipit functionẽ:et tũc aut res ſoluta põt ad oculũ demonſtrari:& tũc habet locum regula:vt hic,ver. nõ idẽ. Aut non põt ad oculũ demonſtrari:et tunc nõ habet locũ regula,vt hic,ver. ſed ſi pars & ver.nãqꝫ.Nec diſtinguo vtrũ fuerit adiecta certa demõſtratio,vel nõ:qa tũc habeẽ vt ꝓmiſſor ſpeciei,vt ſ.dixi:& habebit locũ diſtinctio,quã faciam in proximo caſu.Si verò queris de ſecundo effectu obligatiõis tollẽdę qñ debeẽ ſpecies:tunc aut illę cauſæ cõcurrũt diuerſo tẽpore,& non habet locũ regula:vt j.de verb.oblig.l.exſtimo.vt not. in hoc §.circa princ. Aut eodẽ tpe:tunc aut ex vna cã fit ſolutio eiuſdẽ reificte:puta qa ſoluitur pretiũ.& tũc aut illę duæ cauſæ lu cratiuæ deſcẽdebãt ex teſtamẽto.vnius,vel duorũ,q habebanẽ loco vnius:aut ex teſtamẽto prorſus diuerſorum.& tũc nõ habet locum regula:vt Inſti.eo.§.ſi res.& ſ.ti.j.l.pla nè.§.ſed ſi duorũ.Aut ſoluit eadẽ ſpecies verè:& tũc aut ab initio habuit originẽ in perſona diuerſorũ:aut vnius. Primo caſu, aut ambo vocabanẽ ad ſolidã exactionẽ:& nõ habet locum regula:vt j.de act.& obl.l.ſi is q.& ſ.ti.j.l.ſi ſeruus legatus.§.j. Aut ſibi faciebãt partẽ:& habet locũ regula:vt ſ.tit.j.l.ſi mihi & tibi. in prĩ.ſecũdo caſu,qñ habuerũt originem in perſonã vnius:& tũc aut vna illarũ cauſarũ ſecundũ quid eſt onoroſa:& procedit cõcurſus alterius:vt ſ.ti.j.l.planè.§.qđ ſi rem.ĩj.rñ. Aut oĩno eſt lucratiua:& tũc aut eſt res ex vna cauſa ſoluta reuocabiliter:& non procedit regula:qa poterit agi ex alia,vel ſtatim, vel ex pacto euentu:vt l.non quocunqꝫ.§.j.in prĩn.ſ.ti.j.& ſ.dixi. Aut eſt ſoluta irreuocabiliter:& procedit regula: qa ſemper liberatio fit ex aliqua cauſa,nõ diſtincto vtrũ poſsit ad oculum demõſtrari, vel nõ,vt hic ĩ prĩn.& ſ.ti.j.l.nõ quocũqꝫ.§.fundus. inſti.eo.§. ſi
14 res.cũ ſi.Expeditus†de cõtrarijs veniam ad aliquas q.Et primò quæro,vtrũ cauſa lucratiua & quaſi lucratiua concurrant.De claro,qa debetis ſcire ꝙ non ſolũ eſt cauſa lucratiua,& onerosa, de qbus dictũ eſt ſ.ſed etiã q̃ vocaẽ quaſi lucratiua,vt eſt cauſa noxalis,& aliæ ſimiles;vt j,de do.exce.l. apud Celſum.§.ſi quis aũt.ver.cęterũ.& qđ ibi no.Itẽ cauſa dãni infecti,quæ quipa ratur noxali:vt j.de dãn.infec.l.prætor.§.hoc edictum.& no,per Dy.eo.tit.l.ſi finita.§.ſi plures.Pone ergo,debes mihi ſeruũ alienũ ex cauſa lucratiua:ſeruus eſt effectus meus ex cauſa noxali: vtrum ſis liberatus? Videtur ꝙ ſic.Nam ſi ex cauſa lucratiua ad me peruenĩſſet,eſſet liberatus:ſed cauſa lucratiua,& quaſi lucra tiua æquiparanẽ,vt dictis legibus:ergo &c.Pro hoc videẽ cauſas ſ.de noxa.l.ſi alienus.de fur.l.ꝙ dicit.cõtra videẽ:nã qñ cã ſecũdũ qd eſt onoroſa,nõ habet locũ regula:vt ſ.ti.j.l.planè.§.ꝙ ſi rẽ. & ſ.dixi.ſed iſta cã dicit cauſa quaſi lucratiua:qa ſecũdũ qd eſt onoroſa:ergo &c.Prꝫterea,euidẽtius hoc apparet ĩ alio exẽplo. Si rẽ dignã magno pretio emã modico:dicit quaſi lucratiua: vt no.in d.ver.cæterũ.Sed tũc nõ eſt dubiũ ꝙ inquãtũ dedi ꝓtiũ,du rat actio ex alia cã:vt d.l.planè.§.ꝙ ſi rẽ.ergo &c.Credo ꝙ iſta ſe cũda pars ſit vera:nã q hominẽ ex noxali cã accepit,minus acce piſſe videẽ,cꝫ q hominẽ habet noxijs ſolutũ.Hic videẽ caſus j.de do.cau.mor.l.mortis cã capimus.§.fi.& de ſol.l.q decẽ.§.q homi nẽ.Et ideo q illũ ſtichũ debebit,nõ liberabiẽ eo reſpectu:qa mi nus habet creditor,ꝓ hæc iura ꝓ hac partelallegata.Sed ſi pone res talẽ caſum,ꝙ qs liberaẽ ſoluendo ſeruũ obligatũ noxijs ,vel domũ ruinoſam:tũc nõ eſſet dubiũ ꝙ contingeret liberatio. Ad cõtraria reſpõ.nã æqparatio ꝓcedit prout eſt eadẽ ratio, quę hic ceſſat.Ad l.ſi alienus.& l.ꝙ dicit.ꝙ quod ibi no.rñ.qa ibi nõ cõ tingit liberatio propter regulã de duabus cauſis lucratiuis:ſed propter aliã regulã,quæ ponit in d.l.ꝙ dicit. Quęro ſecũdò.po
15 ne†ꝙ illud,ꝙ mihi debes ex cauſa lucratiua,alius,qui erat mihi obligatus naturaliter tãtũ,mihi dat:vtrũ ſis liberatus? Reſpõ. ſi-

ne argumẽtis:aut ille erat obligatus ex naturali obligatione,qua benefaciẽtibus benefacere debemus:de qua loquit̃ ſ.de pe.hæ.l. ſed & ſi l.§.cõſuluit.& tũc ſolutio eſt donatio.& ideo eris libera tus,vt no.in d.§.cõſuluit.hoc patet in legato ꝙ fit ex præcedẽti bus meritis:vt ſ.ꝓ ſo.l.nec adiecit tamẽ dicit̃cauſa lucratiua:vt hic,& §.ſi res.& l.apud Celſum.§.ſi qs aũt. Licet qdã dixerint le gatũ nõ eſſe cauſam lucratiuã.quorũ opi.refer.gl.j.de act.& obl. l.ſi is q.& malè:qa cõtra prędicta iura. Si verò erat obligatus na turaliter,vt pupillus,cui mutuata erat pecunia , vel abſolutus à
a vero debito ꝓ ſentẽtiã:& tũc talis ſolutio nõ diceret donatio: vt l.hoc iure.§.pe.j.de do.& ideo nõ eſſes liberatus.Tertiò quęro,
16 ego ſum obligatus† mulieri ad fundũ ſibi dãdũ ex cauſa lucrati ua:nũc dictus fundus eſt dictę mulieri à vero dño datus in do tẽ:demũ matrimoniũ eſt ſolutũ & fundus reuertit̃ ad mulierem: quæritur,vtrum ego ſim liberatus.Videt̃ ꝙ nõ:quia fundus re uertitur ad mulierem ex cauſa dotis,quę reſpectu mariti dicitur onerosa:vt j.de act.& ob.l.ex ꝓmiſsione.ergo &c.Pro hoc vide tex.& gl.j.co.l.cũ pater.§.pater filiæ.Cõtrariũ credo eſſe verum:
17 vos debetis ſcire ꝙ ſi aliquis dat dotem pro muliere†,iſta cauſa dotis reſpectu mariti dicitur onerosa:quia recipit propter onera matrimonij ſupportanda.ſed quando vadit ad mulierem, vadit
b ex cauſa lucratiua:"qa quo ad eam eſt donatio. De hoc eſt text. j.de his q̃ in frau.cre.l.fin §.ſi à ſocero.ver.at ſi neuter.& no.ſ.ſo. mat.l.Mæuia.§.fin.in vlt.gloſ.Si habet ex cauſa lucratiua: ergo, ero liberatus. Ad contraria reſpon. quia dico quod eſt onoroſa quo ad maritum tantũ. Ad §. pater filiæ.reſpon. quod ratio ibi poſita in glo.non eſt bona,per prædicta iura.Sed ratio eſt ibiqa illa mancipia non erãt cõſtante matrimonio mulieris, licet eſſet ſpes reuertendi ad eam.cum ergo non haberet verè,ceſſat regu la de duabus cauſis lucratiuis.Sed ſi contingeret ꝙ mancipia re uerterentur ad filiam ſoluto matrimonio , antequam hæres pa tris ſolueret æſtimationem mancipiorum,crederem ipſum hære dem liberatum , per ea quæ dicta ſunt.ſed dices quod prædi cta ſunt contra caſum C.de impo.lu.deſcrĩ.l.j.§. lucratiua. libr. x.vbi dicit quod licet dos reuertatur ad mulierem ex cauſa do nationis:tamẽ nõ dicitur habere effectũ lucratiuũ.Reſpõ.ꝙ non habet effectũ cauſæ lucratiuę quãtũ ad illã deſcriptionẽ,ſeu pię ſtationẽ quatuor ſiliquarũ,de qua loqtur ille titulus.aliàs ſecus:
18 vt patet per prædicta iura.Et iſtud † eſt vtile ſcire ' propter pa
c tres:qui dotãt filias ſpurias:nã videtur ꝙ venientes ab inteſtato poſsint reuocare ab ipſa muliere,quãdo dos eſt reuerſa ad eam; cũ duos quo ad eam ſit donatio:& ei donari nõ poſsit:vt l.j.C.de na.li.& de inceſt.nup.aut.ex complexu.& in corpore vnde ſu mitur.ergo &c.ſed iſtud fortè non precederet de iure Canoni
d co,[d] quo iure ſpurij ſunt alendi:vt extra de eo qui dux.in matri. quã pol.per adul.c.cũ haberet.ergo eadem ratione ſunt dotan
19 dæ.facit quod no.Cyn.de admi.tu.l.nõ omni.Quartò † quæro, vtrum qs poſsit exceptioni quę ꝓcedit ex illa regula renunciare. Et videt̃ ꝙ ſic,per l.ſi qs in cõſcribendo.C.de pact.cũ ſi.Item videtur tex.j.tit.j.l.nutu.§.j.vbi videt̃, quod voluntas teſtatoris tollat hãc exceptionem.Et pro hoc facit gl.ſ.de tranſac.l.de his. Contrarium dico:nam ſi bene aduertamus text.Inſti. eod. §.ſi res.iſta exceptio non eſt intro ducta in fauorem rei , ſed propter iuris rigorem,qui eſt vt quod meum eſt,amplius non poteſt fie ri meum;vt probatur in l.quoties infrà,de ſo.ergo non poteſt re nunciari;vt l.tametſi.ad Mace.& ſuprà,tit.j.l.nemo poteſt.cũ ſi. Prꝫterea,in d.§.ſi res.dicitur duas cauſas lucratiuas concurrere
20 non poſſe:ergo &c.ſed† verbum poteſt, cum aduerbio negatiuo importat neceſsitatem:vt infrà, de fur. l. non poteſt.& not. per Ioan.Andre.extra de re.iu.c.j.lib.vj.ſed ſi poſſet huic regulę renunciari,eſſet in voluntate quod eſſe debet de neceſsitate.Prę terea,pro hoc induco caſum ſuprà,titulo primo.l. quid ergo §.ſi quis duos.vbi expreſsè teſtator voluit quòd vterque hæredum teneretur ad ſolidam rem:& ſic voluit quod regula nõ haberet locum;& tamẽ nõ obſtante ſua voluntate habet locum regula: vt diſtinguamus vtrum ad legatarium primò perueniat æſtima tio,aut res,vt ibi patet. Facit j.de ope.lib.l.cerdonem.hoc etiam videtur tenere gl.ſ.titu.j.l.huiuſmodi.§.j.Non obſtat l.nutu.§.j. quia ibi teſtator aliꝫs verbis vſus eſt,quod detur æſtimatio. Se
e cus ſi ſimpliciter prohibuiſſet,regulã habere locũ.Nõ obſtat gl. l.de his.quia vtrũ ſit vera,ſunt opi.]Vltimò §.iſte ' cũ ſua mate
21 ria inducitur ad multas vtiles & quotidianas q. Primò † Dyn.

inducit hũc tex.qui dicit actionẽ extinctã nõ reſuſcitari, ad q.ſi dominus poſt trienniũ recipit penſionẽ ab emphyteuta:vtrũ ius emphyteutæ reſtaureẽ.De quo dic vt hic per eũ.& habes in l.ij.
22 C.de iure emphy.ꝓ gl.& pleniſsimè per Cy.ibidẽ in iiij.q.Secun dò inducitur per Petrũ † conſuetudo eſt in eccleſia Piſana,ꝙ ſi vnus ex canonicis moriaẽ,canonici lucrenẽ fructus primi anni. Demũ accidit de vna præbẽda,quæ vacauit bis eodẽ anno:vtrũ debeãt habere fructus duorum annorũ.Et dicit Pe.ꝙ vltra mõ tes in quadã eccleſia vbi fuit hæc conſuetudo, fuit determinatũ ꝙ fructus vnius anni tantũ deberent habere:ne duæ cauſę lucra tiuę eiuſdẽ fructus cõcurrãt.& hoc tenet An. zaphi. & quidam
a aliꝫ.Tertiò,ego induco in arg.ad alias q.[a] vno ſtatuto †caueẽ,ꝙ
23 ſi quis portauerit bladũ extra comitatũ , ꝙ perdat animal ſuper quo portareẽ,& cõdemneẽ in decem.Alio ſtatuto caueẽ ꝙ in o mnibus maleficijs commiſsis de nocte pœnæ duplicenẽ.Modò pone quidã ſup mulo extraxit frumentũ de nocte:vtrũ teneatur ad duos mulos?Certè nõ:ne duæ cauſę lucratiuę cõcurrãt.Nec diſtinguo vtrũ primò ſoluat rẽ vel æſtimationẽ,cũ hic ſit debitũ ab eadẽ perſona:vt l.huiuſmodi.§.j.ſ.de leg.j.& ſ. dixi. Pro hoc do caſum j.eo.l.Lucius.§.impuberẽ.vbi patet ꝙ ſtatutũ de pœ
b nis duplicandis habet locum in pœnis exiſtẽtibus in quãtitate, nõ in ſpecie,vel corpore.Sed pone [b] ꝙ duos homines diuerſo tẽ pore extraxerunt ſuper eodẽ mulo,vtrũ quilibet debebit perde re vnũ mulum?Et certè ex prædictis patet ſolutio: quia aut pri mus ſoluit æſtimationẽ:& ſecundus tenetur ad mulum. Aut pri mus ſoluit mulum:& alius liberaẽ:ꝓ regulã de duabus cauſis lu cratiuis.Sed ad iſta duo dicta videẽ obſtare caſus l.quicunqꝫ.C. de ſer.fugi.vbi publicaẽ ſpecies.Sed reſpõdeẽ ꝙ ibi lex hoc ex
24 preſsè ſtatuit:aliàs ſecus. †Secũdò videẽ obſtare. Nã certè ſunt cauſæ lucratiuæ quæ ponunẽ C. de impo. lu.deſcr.l.j.§. lucrati uas.lib.x.inter quas nõ eſt illud ꝙ acquiraẽ ex cauſa pœnæ: er
c go &c.So.dico ' ꝙ illud,qđ acquirit̃ ex cauſa pœnæ,habeẽ titu lo lucratiuo:vt C.de modo mul.l.mulctarũ.ibi:cõpędia. Probaẽ ex ratiõe l.in ſumma.& l.quod placuit.j.de iur.fiſ.& C.pœn.fiſc. credi.præferri.l.j.lib.x.& eſt tex.aut̃.de nup.§.ſi verò altera.vbi illud quod perdit ille,qui dedit cauſam diuortio, dicit̃ alterius lucrũ.Pro hoc C.de ſacroſan.eccle.l.iubemus.§.ſanè.Et hoc pa tet ad ſenſum:quia per hoc fiſco nil abeſt.Non obſ.§.lucratiuas. qa illud eſt verũ q̃tũ ad illã præſtationẽ quatuor ſiliquarũ.Ter tiò dicit̃ obſtare:qa regula habet locũ in eo q eſt debitor ſpeciei, & ſic ſpecies eſt in obligatione:vt hic,& l.oẽs.de actio.& obl.cũ ſi.ſed ille q portat cõtra deuetitũ,amittit ſtatim:vt l.cõmiſſa.j.de
d public.& ſtatim habet fiſcus dominium:ergo relinquens nõ di citur debitor,cùm nõ ſit obligatus:vt inſti.de act.§.j.ergo in iſto
25 caſu regula nõ habet locũ.Rñ.ꝙ nõ publicaẽ [d] ſtatim,ſed expe ctatur ſententia.Nam debes†ſcire ꝙ lex qñq exprimit ꝙ ipſo iu re cõſiſcetur:tunc habet locum l.cõmiſſa.Quãdoqꝫ nõ exprimit & tunc aut vtitur verbo præteriti temporis:puta,ſit priuatus:& tunc etiã intelligitur ipſo iure.Aut vtit̃ verbo futuri tẽporis : vt priuet̃,vel amittat:& tũc aut eſt ibi verbũ mox,vel ſtatim:& idẽ de ipſo iure:aliàs expectaẽ ſententia.Hoc probaẽ C. de ſacroſanc. eccle.l.iubemus.§.œconomus.in glo.ſuper verbo,priuetur.& in aut.de inceſt.nup.§.j.in glo.ſed nũquid.col.ij.Cùm ergo hoc ſta tutum non exprimat,nec vtatur verbo præteriti tẽporis,nõ con ſiſcatur ipſo iure.Prætera,poſito ꝙ ſi eſſet ſecundus portãs ſu per eodẽ animali,nõ teneret ad aliud animal:per illã regulam,ꝙ
26 res mea non poteſt fieri amplius mea.†Tertiò, ex præmiſsis in ſurgit alia q.ſtatuto caueẽ ꝙ confitenti diminuatur quarta pars pœnæ.Modò primus & ſecundus ſunt cõfeſsi:& primus ſoluit fiſco tres partes animalis:nunquid ſecundus tenebit̃ ad integras tres partes?Videẽ ꝙ ſic:nam quilibet teneẽ ad tres pro indiuiſo, nõ deſignata certa demonſtratione,quæ nõ poteſt ad oculũ de monſtrari:ergo regula nõ habet locum:vt hic.Solu.dico ꝙ ſecũ dus non tenetur,niſi ad aliam quartam partem , quam fiſcus nõ habet.Nã debes ſcire ꝙ iſte §.habet locũ,qñ illa pars pro indiui ſo,quæ debeẽ duobus,bis reperit̃ in eadẽ re.Nã quęlibet dicitur dimidia:quia vna res habet duas dimidias;ſed vnum animal di uiſum in quatuor partes nõ habet bis tres partes. Oſtẽdo per ſi mile:ſi eadem res eſt mihi legata in teſtõ diuerſorũ,ſi in quolibet imminet Falcidia,an quilibet hæredum tenetur ad tres partes? Certè nõ:ſed ſolùm ad illã partẽ, quæ ad legatariũ nõ peruenit. Iſtud videtur Iuriſcõſultus velle in ſimili,ſi bene intueamur. ſ.

a ¶Ad alias.q. Et vide Bar.in l.ſanctio.ſ. de pœnis.

☞ Ad hanc q.quum in apoſtillis cæteri parũ dicãt,adde videndũ do.meũ Io. Fran. Rip.in trac.de peſte. vl.parte prin.ver.iſu ꝓ pro cõſeruãda. nu. cclvij. per xv. chartas,preſertim nume. ccclxix . verſi. xvij. quęro. Alex. Loſeus.

b ¶Sed pone.vide Bar to.in d.l.ſanctio. circa finem.

c ¶Solu. dico . Adde tex.ſ.l. ſi minoris. ad ſi.de admi. tut. Et id qđ quæritẽ ex ludo, an dicaẽ ex cauſa lucratiua , vide Bal. in l.j.ĩ fi.C. ſi qđ i frau. pa.Et not. ꝙ ſi aliqđ habeẽ ꝓ pretio illicitẽ ſoluto , dr̃ haberi ex cã lucratiua , vt no.Bar.poſt gl.in l.j. §.fin.cũ l.ſeq. ſ. ſi qs omiſ.cau.teſta.quod no. & ibi ſcripſi.

d ¶Non publicaẽ.Ad de Bar. in l. Imperator.j.de iure fiſ.

e ¶Eum qui pro parte ſua.Et vide Bar.in l.continuus. §. fin.de verbo.obli ad ſi.

f ¶Pro portionibus ſuis . Et vide plenè not. per Barto.in l.ſi pluribus.§.j.ſ. eo.& ſi d.l.ſi tibi homo. §.j.

1 ☞ *An & quando diſpoſitio generalis deroget ſpeciali, & econtra.vide in fine.*

Eum qui. Diſpoſitio generalis ſe quens derogat ſpeciali ꝓcedẽti,quę cadit inter grauatos.h.d.dif ficilis §.eſt.Op.ſ.ti.j.l.ſi tibi homo.§.j. pro pter quod hic §.legitur principaliter duo bus modis.Primò ꝙ hic fuit legata ſpecies hereditaria:& ideo ille hæres primus,qui ſolus fuit grauatus,nõ
e teneẽ niſi pro parte ſua:[e] vt l.ſi fundũ iub cõditiõe.§. ſi libertus. ſ.ti.j.& no.hic in prima gl.Aliꝫ ergo, q poſtea fuerũt grauati in
f codicillis,generaliter tenẽtur pro portionibus ſuis[f]. Et ideo be ne dicit tex.ab omnibus nõ quærere.i.à qbuſdã ſic, & à qbuſdã nõ:qa ille,q ſoluit tertiã,iam eſt liberatus pro parte ſua : ꝓ partí bus verò aliorum quæritẽ dñium.Sed lex cõtraria loquit̃,qñ erat legata res nõ hæreditaria:& ideo primus grauatus tenebaẽ inſo lidum:vñ ſoluẽdo totã æſtimationẽ liberat ſe & alios , & ſic ab aliꝫs nil quæritẽ.Et iſtã tenuit Dy.& Ia.de Are.& hãc proſequit hic gl.j.& gl.iij.in prĩn.vſq ibi:ſed videẽ ꝙ nec pro partibus,&c. ibi incipit proſequi aliã lectu.ꝙ hic fuit legata res,etiã nõ hęre ditaria:& ſic primus hæres tenebaẽ inſolidũ.Sed tunc op.de l. ſi tibi homo.§.j.ſ.de leg.j.vbi aliꝫ nõ tenenẽ. Timore huius iſta lex variaẽ duobus modis.Vno modo ſecũdũ Dy.vt loquaẽ ante tra ditionẽ factã:et dico ꝙ cõcordat cũ cõtrario,vt exponamus hic, ab omnibus nõ quærere.i.à nullo quærere:qa negatio poſtpoſi ta facit æquipollere ſuo cõtrario:vt l.legitimos.§.an igit̃.ſ.de le gi.ru.& iſta eſt vera in ſe.Secundo modo legit̃ hic in gl. vt dica mus,fateor ꝙ cęteri hęredes nõ tenebunẽ ſoluere,nec poterat ab his vẽdicari,in cõtrario:ſed hic ſpõte ſoluerunt,vñ pro partibus aliorũ trãſlit dominiũ,nõ pro parte eius q primò ſoluit æſtimatio nem:imò q ęſtimationẽ totã ſoluit,pro partibus aliorum repetet tanqꝫ indebitũ.Sed op.ꝙ etiã pro parte eius q ſoluit ęſtimationẽ, tranſeat dominiũ,ſi ponimus eũ cõſenſiſſe traditiõi. Error enim nõ impedit dominij trãslationẽ:vt in toto tit.de cõdi.inde.Fateẽ gl.ꝙ tranſit,ſed reuocabiliter.vide eã.Op.ꝙ videaẽ ſæpius lega re qñ legat in teſtamẽto,& codicillis:vt l.quinquaginta.ſ.de pro ba.So.ibi quantitas legabatur:hic ſpecies.Oppo. ꝙ ſolũ primus ſingulariter grauatus teneatur non obſtãte clauſula generali po ſita in codicillis:vt ſ.eo.l.legatorum.§.qui plures.Soluit glo. ibi ſpecialiter fuerunt rogati plures:vnde clauſula generalis põt ve rificari in eis:hic ſpecialiter fuit rogatus vnus:vnde clauſula ge neralis non poteſt adaptari vni ſoli. Quæ ſol.eſt bona,licet etiã alio modo poſsit ſolui.ſ.quia ibi in codicillis non fuerunt graua ti omnes,licet omnes fuerint ſcripti,tñ iſta,quæ hic ponitur, eſt notabilior.Oppo.& videtur ꝙ ille ſolus teneatur,qui ſpecialiter

a ¶Certè nō est. Et cō tra hoc dicit Ioan. de Imol. i c. pastoralis. de dona. et vide q̄ ibi dixi: qa tenuit cōtra eum. And. Barba.

est grauatus: vt l. Titia. §. Lucius. ſ. eo. Pro cuius declaratione aduerte, quādo diſpoſitio generalis & ſpecialis procedit circa perſonas grauatas, ſic dic: aut p̄cedit generalis & ſequitur ſpecialis: & per illam recedit̄ à generali, & ſolus ſpecialiter grauatus tenetur: vt d. §. Lucius. Aut p̄cedit ſpecialis, & ſequitur generalis: & tunc aut legatur quantitas aut ſpecies. Si quantitas vni per aliam non derogabitur, ſed ſæpius debetur: vt l. ſi pluribus. §. j. ſ. eod. titu. j. l. ſeruo. §. ſi quis à primo. & hoc no. aut legatur ſpecies: & tūc aut ſpecies hæreditaria: & ſpeciali p generalē non derogaē: qa cū primus teneba p portione hæreditaria tantū per clauſulā generalē, alij tenebunt p portionibus ſuis: vt hic, ſecundùm primam lect. Aut legaē ſpecies nō hæreditaria: & tūc ſpāli prouiſioni per generalem derogatur, nō vt minus debeaē: quia tota res debetur: ſed alio modo. Nam primus ſpecialiter grauatus non tenebitur, niſi pro parte ſua hæreditaria: cū vbi non eſſet clauſula generalis teneretur inſolidum, vt hic ſecūdū ſecūdam lect. & d. l. ſi tibi homo. §. j. ſ. tit. j. Fallit ſi verba generalia poſſent reſtringi ad ſpecialia, vt ſi plures eſſent ſpecialiter grauati, vt l. legatorum. §. j. ſ. eo. & hoc not. in gloſſa.

1 ☞Caſus in terminis poſitio.
2 Si teſtator rem propriam alteri obligatam legat, & in ea recuperanda ſit neceſſarius magnus ſumptus, hæres tenetur ad ſumptus: alias cedendo actionem liberatur.
3 Libellus in caſu huius §. qualiter formetur.
4 Vſusfructus non dicitur tertia, nec quarta pars fundi, ſed conſiſtit in parte integrali.
5 Tradens rem, quæ alteri debet ſeruitutem, q. dicatur tradere poſſeſſionem vacuam.
6 Tradens rem ſeruientem non dicitur tradere poſſeſſionem liberam.
7 Ius ſeruitutis quomodo dicatur eſſe in fundo.

Fundo. Hæres tenetur, ſi fundus traditꝰ diminutus in iure vſusfructus, vl̄ pignoratus vl̄ ab alio poſſeſſus. ſecus ſi alteri, ſeruiat. Itē nō valet legatū rei meę, ꝓpter ſeruitutē alij debitā. h. d. Primò loquitur quando mihi legatur res aliena in qua deficit ius. Secundò, quando mihi legatur res mea, in qua ius aliquod deficit. ſecunda ibi: ſi quis autē. Item prima ſubdiuidi tur in quatuor. Primò, quādo deficit ius vſusfructus. ſecundò, reſpondet cuidā obiectioni. Tertiò, loquitur qñ res eſt pignorata, vel ab alio poſſeſſa. Quartò, loquitꝰ qñ deficit ius alterius ſeruitutis. ſecunda ibi: vſusfructus eſt. Tertia ibi enímuero fundo
1 Quarta ibi: non idem. Venio ad caſum in terminis † quem pone ſic: Hæres tradidit mihi fundum legatum, tñ in eo alius habebat vſumfructū: quæritur qualiter mihi legatario cōtra hæredē conſulatur. Reſpō. q̄ ille vſusfructus, qui deficit, petēdus eſt ab hærede actione ex teſtamento. h. d. In tex. ibi: fundo legato. ſubaudi, & tradito ab hærede. ſequitur nihilò minus petēdus eſt, ſ. vſusfructus. nec enim pōt referri ad fundum ſalua ratione recti ſermonis. Venio ad ſecundam partem, in qua ſic formo caſum: Dictum eſt q̄ vſusfructus, qui deficit, eſt petēdus. huic videtur obſtare, quia qñ in re legata ſoluta deficit aliquod ius tunc adhuc ipſa res legata petitur, nō illud quod deficit: vt l. huiuſmodi. §. ædes. ſ. tit. j. & ſ. ea. l. §. in fūdo. Ad hoc reſpondet Iuriſconſultus, fateor q̄ cōſiſtit legatum in iure rei, nō in parte quota, tamē vſusfructus eſt talę ius quod cōtinet emolumentum rei: & ideo dicitur pars dominij: quia ex vſufructu & proprietate conſtituitur plenū dominiū. cōtraria ergo loquuntur, qñ deficit aliquod ius ſeruitutis, vel aliud, quod rei emolumētum, vel vſumfructū non cōtineat. h. d. Venio ad tertiam partem, & formo ſic caſum: Quid ſi hæres tradidit mihi fundum pignoratum, vel fundū ab alio poſſeſſum, & ſic poſſeſſionē non vacuam: an legatarius ob hoc poſsit agere? Reſpō. Iuriſconſultus, & dicit q̄ ſic. Et aduerte diligēter, q̄ Iuriſconſultus nō dicit q̄ agatur vt luatur, vel qđ poſſeſsio vacuetur: ſed dicit q̄ agitur ob hoc, hoc eſt, actione ex teſtamento ad ipſam rem: vt hoc ſequatur. Venio ad quartam partem, quæ incipit, non idē &c. dicit ſic: pone q̄ hæres tradidit mihi fundū legatū q. debebat ſeruitutē alteri fūdo: an ꝓpter hoc poterit cōueniri à legatario. Reſpō. q̄ nō. h. d. Venio ad ſecundā partem principalē: pone teſtator legauit mihi fundū meum, qui ſeruiebat fundo ſuo: an legatum valeat, & videatur mihi per hoc relinquere liberationem ab illa ſeruitute? Reſpon. quòd nō. h. d. Ad primam partem oppo. & videtur quòd licet vſusfructus ſit alienus, non poſsit conueniri hæres: quia teſtator videtur legare ius qđ in re habebat: vt l. ſi domus. §. fi. ſ. tit. j. Huius timore iſta lex legitur duobus modis. Primò qñ teſtator legauit fundū ſuū. Secūdò qñ legat alienū: & hoc tāgit in gl. parua, quę incipit, ſ. teſtatoris. Sꝰ intelligis in fundo alieno: hoc eſt, nō teſtatoris neq; hęredis intelligas in caſibus, in quibus valet legatū rei alienæ: vt ſ. tit. j. l. apud Iulianū. §. fi. & l. cū rem alienā. C. eo. Vnde cū hæres teneaē facere fundū plenè legatarij, & teneaē de euictiōe: vt ſi domus. §. j. ſ. ti. j. p̄cedit iſte §. ſine ſcrupulo. Nec obſtat cōtrariū: qa hic nullū ius habebat in re: ſed legauit rē alienā. Itē pōt intelligi in fundo alieno, i. nō teſtatoris, ſed hæredis: & tūc procedit ſine ſcrupulo: qa hæres debet dare pfectē: vt j. l. pxi. §. ſi rē. Tertiō pōt intelligi in fundo teſtatoris: & vſusfructus erat alienus, ſ. hęredis. Tūc enim p̄cedit ſine ſcrupulo, vt ſ. eo. l. is cuius. & j. c. l. cū filius. §. dñs. Quarto modo pōt intelligi q̄ fundus erat defunct̄i, & vſusfructus alterius q̄ hęredis, tūc obſtat cōtrariū: qa teſtator videt legare ſolū ius q̄ habet. ſed quidā reſpondēt q̄ fallit hic in vſufructu, qñ cōtinet emolumētū rei, ne aliàs legatū ſit inutile.
a Certè nō eſt inutile legatū proprietatis. Vnde iſta lect. nō p̄cederet: niſi poneres teſtatorē dixiſſe expreſsè, q̄ fundus integer præſtareē. Opp. q̄ nō debeat peti vſusfructus, ſed ipſe fundus: vt l. huiuſmodi. ſ. ædes. ſ. ti. j. Ad hoc reſpōdet Iuriſcōſultus hic in tex. vt dixi ponēdo caſum in ſecūda parte: q̄ tñ declarabo me liùs j. per quæſtiones. Venio ad ver. enímuero fundo. opp. q̄ hæres nō teneaē luere fundū: per l. ſi res obligata. ſ. ti. j. ſol. Hoc pōt intelligi primò in fundo alieno: & tunc p̄cedit ſine ſcrupulo: qa tūc hæres teneē perfectè facere rem legatarij, & teneē de euictione. Itē pōt intelligi in fundo hæredis: et ſimiliter p̄cedit clarè eadem ratione. ſed ſi intelligamus in fundo teſtatoris obligato extraneo: tunc iſta lex debet intelligi ſecundum diſtinctionē d. l. ſi res obligata. ſ. ti. j. vt loquatur hic in illis caſibus, in quibus luitio ſpectat ad hæredem. ſed ſi ponamus quod fundus teſtatoris erat obligatus hæredi: tunc debet intelligi ſecundum ea quæ dixi in l. ſi ſeruus Titij. ſ. titu. j. Oppo. hic dicitur q̄ hæres debet tradere vacuam poſſeſsionem, vt glo. innuit hic, dum allegat l. ij. §. j. ſ. de actio. empt. ſed contra: imò non teneē tradere vacuā: vt l. ſi domus. §. fi. ſ. tit. j. Reſpon. ſi quidē teſtator legauit rem alienā ſciēter: tunc iſte §. procedit ſine dubio: quia hæres teneē facere rem
2 perfectè legatarij. Sed ſi poneres † quod teſtator legaret rem propriam, quam alius poſsideret: tūc videreē legare ius quod habet in re: vt d. l. ſi domus. §. fi. & tūc hæres liberatur cedēdo actionē, ſi quā habet: vt l. apud Iulianū. §. ſi Titius. ſ. tit. j. Fallit in caſu ſi pro recuperanda poſſeſsiōe eſſet neceſſarius magnus ſumptus: tūc pertinet ad hæredē: ſicut dicimus in ſeruo legato, q̄ erat in fuga ex lōginquo: vt l. cùm ſeruus. ſ. tit. j. per rationē politam in l. ſi res obligata. ſ. tit. j. Venio ad ver. nō idem. Oppon. quod propter cęteras ſeruitutes hæres teneatur: vt l. ſeruo legato. §. ſi fundus. ſ. tit. j. Sol. Ibi legauit fundum, vti optimus maximusq; eſt: hic ſim pliciter. & iſte paſſus declaratur j. eod. l. cū filius. §. dominus. Venio ad ſecundā partē principalem. Oppo. q̄ propter iſtas cauſas valet legatum rei meæ: quia videtur legare ius quod habet in re. l. ſi tibi homo. in prin. ſ. tit. j. ſoluit glo. q̄ iſtud referē ſolùm ad ſeruitutes, & ad ius vſusfructus: quia moriente legatario redibat ad proprietatē abſq; legato. ſed ſi eſſet talis vſusfructus, qui non rediret: tūc valeret legatum: vt d. l. ſi domus. §. fi. ſ. titu. j. Ad idem oppo. de l. apud Iulianum. §. ſi Titius. ſ. tit. j. Huius timore gloſ. hic diſtinguit plenè, & clare. vide eā, & ſigna. Quæro, in prima
3 parte huius §. qualiter † formatur libellus, & ad quid concluditur. Gloſſ. dicit q̄ in primo caſu petetur vſusfrus: in ſecundo & tertio petetur fundus: vt per hoc aduerſarius adhuc cogatur lucre, vel poſſeſsionē vacuā tradere. Vide gloſ. quę incipit, ſ. vſumfructum. & iſtud eſt verū: & hoc dicit apertè tex, vt dixi ponendo caſum. contrariū tenet gl. in l. eum qui ita §. pe. j. de verb. oblig. ibi dicitur fundus petetur vt habeat vſumfructum. & pro illa videtur caſus in l. ſi ita ſtipulatus. §. Titius. de verb. oblig. vbi dicitur q̄ fundo ſoluto ſine vſufructu, in nullo cōtingit liberatio. Dy. tenet iſtā gl. in d. l. eum qui ita. §. pe. reprobata illa. Ad §. Titius. reſpond. q̄ licet nō cōtingat liberatio in aliquo. tamē illud, quod deficit, tantū debet peti. Simile in l. ſi non ſortē. §. ſi decē de cōdi. indeb. Sed contra Dyn. & glo. videtur tex. hic, quia dicit q̄ vſusfructus nō cōſiſtit in parte, ſ. quota. Non enim conſiſtit in
4 parte tertia, vel quarta. Nō enim † vſusfructus poteſt dici tertia vel quarta pars fundi, ſed cōſiſtit in parte integrali: quia ex proprietate nuda & vſufru. cōſtituit plenum dominiū: vt l. rectè dicimus. j. de verb. ſigni. & quod ibi no. melius quā alibi. Item cōtra eos videtur q̄ vſusfructus non eſt in obligatione: vt l. & per iuſiurandum. §. illud. j. de accep. ergo nō eſt in petitione. Rñ. & dico quod imò eſt in obligatiōe: vt l. ſi à reo. §. ſi reo. j. de fideiuſ. Ad §. illud reſpō. vt ibi dixi. Teneo ergo gl. hic poſitā, & opinio nem Dy. per caſum huius §. & per tex. in d. l. eum qui ita. §. pe. et
a ibi dixi. Quæro, aliquis tradit rem † quæ debet alteri ſeruitutem: vtrum videatur tradere poſſeſsionē vacuam. Hic eſt caſus q̄ ſic.
5 Nam primò dicit q̄ hæres tenetur tradere poſſeſsionē vacuam: poſtea dicit q̄ non tenetur hæres ſi tradit rem ſeruā. Pro hoc vī text. ſ. de euict. l. quod ad ſeruitutes. coniuncta. l. iij. in prin. ſ. de
6 act. empt. Sed † quæro, pone q̄ in inſtrumento eſt promiſſum tradere poſſeſsionem liberam, & vacuā ſi tradit ſeruientem. Fateor q̄ videtur tradere vacuā, vt dixi. Sed an videatur tradere liberā? Puto qđ non: quia per ſeruitutem aufertur aliquid de iure rei ita qđ liberè & habere & poſsidere non licet: vt l. ſtipulatio iſta. §. j. de verb. oblig. Præterea, cōtra eum qui ſibi aſſerit ſeruitutē deberi, datur interdictū vti poſsidetis: vt l. ſi duo. §. ſi vicinus. ſ. vti poſside. Sic ergo apparet q̄ per hoc turbat poſſeſsionē, & ſic
7 non eſti libera. Etiā hoc videtur expreſſum in l. vim facit. j. de vi & vi arma. Sed cōtra hoc facit quod hic dicitur in vlti. gl. j. q̄ ius ſeruitutis eſt extra rem. ergo per hoc poſſeſsio rei nō dicitur mi
nus libera: ſed reſponſio patebit ex ſeq. q. Quæro ergo, † vtrum ius ſeruitutis dicatur eſſe in fundo. Gl. hic dicit q̄ non. In cōtrariū videtur j. de dam. infect. l. eorū. Facit ſ. de noxa. l. in noxalibus. & hoc dicit Iac. de Are. Tu dic q̄ ſeruitus in fundo dominā te eſt ius ei, cui debetur iſta ſeruitus: & in eo ex hoc aliquid plus ponitur: vt l. qui in aliena. in fi. de neg. geſt. ſed in fundo ſeruiente non eſt aliquod ius poſitiuum, ſed priuatiuum: quia per hoc illi fundo, & iuri eius detrahitur: vt l. ſtipulatio iſta. §. j. dever. oblig. & probatur in l. arbor. §. fi. ſ. commu. diui. Et ideo ſi lego tibi fundum tuum ſeruientem, non videor legare liberationem ſeruitutis: quia in eo nullum ius habeo quod ponat aliquid in me: ſed ius illud eſt in fundo meo dominante, quem tibi non lego.

A municipibus. Municipibus pōt vſusfructus reſeruari: quia poteſt extingui. hoc d. Quæro, quibus modis poſſum amittere vſumfructum. Dic, & reſpondeas, vt habes in glo.

1 ☞Iuſſus reſtituere uni ex certis cùm morietur, ſufficit quòd eligat: & uſque ad mortem poteſt uariare.
2 Verbum, relinquo, trahitur ad ultimam uoluntatem.
3 Pauperes electi per executores: in quos bona debent diſtribui, habent actionem ex teſtamento, non ex electione.
4 Legatarij ex primo teſtamento quantum ad hæredem habentur ut creditores.
5 Habens eligere pauperes, ſufficit quòd dicat, eligo.
6 Gabella quòd non ſoluatur de inſtrumento electionis.

b **Num ex familia.** Diuiditur ī partes ſex: & quælibet pars allegatur pro §. & per partes legam. Secunda ibi: ſi de Falcidia. Tertia ibi: ſed ſi vno. Quarta ibi. ſi duos. Quinta ibi: ſed & ſi fundum. Sexta ibi, rogo. &c. Et eſt materia de eo q̄ eſt rogatus reſtituere vni ex certis. & vſque ad §. ſi rē. proſequitur vnam materiam multum ſolenniter: & iſtud principium hoc
1 intendit. Iuſſus † reſtituere vni ex certis cum morietur, ſufficit q̄ eligat: & vſque ad mortem poteſt variare. h. d. Iſtud principium ponit tres q. & ſol. ipſarum, & rationem ſolutionum. Secūda ibi: & ei. Tertia ibi: vtrum ergo. Et ad euidentiam totius legis gl. p̄mittit q̄ quidā teſtator qui vocatus eſt Sēpronius, fecit hæredē Titium & eum rogauit de reſtituendo fundum Herodianū vni ex familia, cùm morietur. Iſta verba colliguntur. j. ea. l. §. rogo. Vel poſſumus dicere q̄ teſtator dixit q̄ vni ex familia fundū re
2 linquat: vt collīgitur. j. ea. l. §. ſed & ſi fundum. Ex eo enim † qđ dicitur, relinquat, intellīgitur cū morietur: quia verbū relinquendi trahitur ad vltimam voluntatē: vt l. j. in fin. j. de tab. exhiben.
3 † Nota q̄ ſi teſtator iuſsit bona diſtribui inter pauperes per exe cutores ſuos qđ pauperes electi nullā habent actionem ex ele
4 ctione: ſed ex teſtamento primo. Nota ſecundò † q̄ legatarij ex primo teſtamento, quantum ad heredem habentur vt creditores vt l. j. C. de bo. autho. iu. poſ. Tertiò nota qđ talis electio pōt mutari. Oppo. ad primum q̄ hæres nō habet neceſſe eligere: vt j. eo. §. rogo. Reſpon. non habet neceſſe præciſe, ſed eo nō eligente omnes de familia admittuntur: ſed ſi vult vnum præferre, habet neceſſe eligere, vt hic. Oppo. dicitur hic, hæredē debere eligere

a ¶Quæro, aliquis. Vtrū tradens rem, quæ debet alteri ſeruitutem, dicatur tradere poſſeſsionem vacuā vel liberā, & adde Bart. in l. iij. §. j. ff. de actio empt. in l. vim facit. ff. de vi & vi. ar. & Bal. in l. fi. C. de pact. inter empt. & Ang. in l. in conuentionalib. §. ſi quis vacuā. ff. de verb. oblig. in c. cū Ioannes. in glo. ij. de fide inſtrum. Quid aūt de pacifica poſſeſsione, vide per Paul. de Leazar. Clem. gratię de reſc.

cū morietur. Contra, imò ſtatim cū pōt: vt l. cū quidam. ſ. eo. Sol. hic fuit dictum; cum morieris reſtituas. ibi ſimpliciter: hic fuit dictū, relinquas, quod intelligitur per vltimā voluntatē, vt ſ. dixi. Opp. dicitur hic quod fruſtra legat. contra. j. ea. l. §. ſed & ſi fundū. Solu. poteſt legare, vt habeat vim electiōis
c vt in contrario: non vim legati, vt hic. Nota
5 † ergo diligenter quòd iſti quibus commit titur electio pauperum, & diſtributio, ſuffi cit qđ dicant, tales eligo. nec eſt neceſſe qđ dicant, concedo: tamen ſi dixerint, non vi
6 tiatur. Ex hoc † apparet quòd ex inſtrumen to electionis non debet ſolui gabella[a], cum
c ex eo nullū ius queratur pauperi electo, ſed
d ex teſtamento primo. Opp. quòd poſtquā elegit, nō poſſet mutare voluntatem: vt ſ. e. l. ſtatuliberum. §. Stichum. & l. huiuſmodi. §. Stichum. ſ. titu. j. Solu. hoc ideo quia elegit ante tempus. ſecus ſi eſſet iuſſus reſtituere ſimpliciter: quia tunc ſtatim electo quæretur ius, nec variari poſſet, vt in contrarijs. Ita tene, & bene.

1 ☞Si adunantia generalis eligit illum, quē Priores nominauerūt: nominatus ſtatim cēſetur electus ab adunātia.
2 Si teſtator reliquit centum diſtribuenda ad pias cauſas, prout executor elegerit, & eligat fabricam eccleſiæ: epiſcopus de tali legato non habebit quartam.
3 Habens eligere pauperes, poteſt eligere in ultima uoluntate
4 Qui habet eligere, non eliget digniorem, uel proximiorē uel pauperiorem.

e **Si de falcidia.** Proſequitur eādē materiā. & h. d. Electus non capit ex teſtamēto eligentis, ſed eius qui iuſsit, reſtitui: & ſecundū illud Falcidiæ ratio nō minuitur: & vno electo cęteri excludunt. h. d. Primò ſoluit vnā q. & ponit duas ratiōes ſolutiōis. Sc̄dò ſoluit aliā,
1 & annexit rationē. Sc̄da ibi: itaq;. † Nota q̄ electus videt nominatus in primo teſtamē to. qđ eſt no. ad multa. Adunātia generalis eligit illū, quem priores nominauerūt; Certe electus vī ab adunātia ſpāliter nominatus: vt hic, ibi: ac ſi nominatim. &c. & l. item eorū. §. fi. decuriones. ſ. quod cuiuſq; vni. Et
f Dy. inducit[a] ad q. ſcire debetis q̄ epī debēt habere quartā de relictis ad pias cauſas: ni
e ſi ſint relicta ad certos & determinatos vſus: vt ad faciēdā eccleſiā, vel ſimilia, vt ex
g tra de teſt. c. fi. Pone modò[s] q̄ teſtator reli
2 quit † centū diſtribuēda ad pias cauſas, put executor elegerit: & executor eligat fabricā eccleſiæ: certè epus perinde non habebit quartā, ac ſi i primo teſtamēto eſſet illa cauſa à teſtatore expreſſa: vt hic. & l. aſſe toto. ſ
e de hæred. inſti. & l. inſtitutio talis. de cōdi. inſti. & l. ſanctio legū. j. de pœnis. Oppo. qđ hæres nō habet neceſſe eligere: vt j. ea. l. §. rogo. Sol. vt dixi ſ. in prin. legis. Opp. hic innuit q̄ iſta electio facit legatū cōditionale. f
cōtrà, Inſtit. de leg. §. optiōis. Sol. ibi in optione rerū: hic in electiōe ꝑſonarū. Dixi in l. cū qđā. ſ. titu. j. Op. de quolibet legato detrahitur Falcidia, vt l. j. j. ad leg. Falcid. ergo & de iſto Reſpon. quantū ad primum teſtatorem iſte electus capit vt legatarius: ideo vt ex illo detrahetur Falcidia: quantū ad ſe
g cūdū capit vt creditor: vt ſ. pxi. & C. de bo.

[a] ¶Vnum ex familia. Sed quid ſi electio facta eſt incerta per executorē: vide Bald. in l. ſi qs ad declinandā. in vj. col. de epiſc. & cle. & Bar. in l. quidam. de reb. dub.
✠ POMATES.
[s] ¶Ex hoc apparet. Vide Ale. cōſi. xxxvj. in ij. co. in iiij. vol. Pau. cōſil. x. in vlti. col. in vlti. dubi. in ij. vol. Barba. conſilio. xxvj. in v. co. in ij. volu. in ea l. §. ſi de Falcidia. in princip. vide quid dicat Barb. conſi. clxxxvij.

¶Solui gabella. De inſtrumento ex quo nullū ius quæritur, non debet ſolui gabellæ. Facit ad idem l. ſi ſeruo. de hæredi. inſti. & adde not. per Bar. in l. ſi pupillus j. ad leg. Falci. & quæ dixi poſt Bar. in l. ab empti. ff. de pact. an inter aſcēdētes & deſcēdētes debeat ſolui gabella, & qđ in cōtractu donatiōis, vide nō. Bar. in l. j. C. de impo. luc. deſcrip. lib. x. & adde q̄ Cy. in l. fi. §. ſed quia noſtra. C. cō. de lēga. dicebat q̄ ſi nō tenet alienatio, non debet ſolui gabella. quod ſequitur Bal. in c. j. in fi. princ. de na. feu. in vna addit. & q̄ dixi ad prædicta in l. iij. §. ſi rē. deleg. iij. & ſi de cōtractu depoſiti nō debet ſolui gabella, ego deponovt vadas pro me Romā: an de hoc pacto debeat ſolui gabella, per Bal. ī rubr. C. depo. in vij. q. Adde q̄ de contractu nullo non debet ſolui gabella, Rom. conſi. lxx vij.

¶Si de Falcidia. Et vide Bar. in cōſi. inci. caſus talis eſt. xlvij. vbi cōſuluit q̄ ſi teſtator legat pauperib⁹, nō debeē portio eꝑo ergo nō debeē ſi legauit pauperib⁹ quos elegerit Titi⁹. vide ibi alleg. hic Cy. & alios. Andre. Barba.

¶Si de Falcidia. Et iſtū tex. alle. Bal. ſ. l. & qa. de iuriſd. oīm iudi. in prin. & ī pe. co. & Bal. in l. more maiorum. alias in l. & qa. eo. tit. in q. ij.

¶Dy. īducit. de quarti s debitis eꝑo de legato ad pias cauſas, p Bal. in authē. ſimiliter. C. ad leg. Falcid.

¶Pone modo. Ad de Guid. de Suza. in d. l. ſi quis ad declinādam. & quod ibi ībi Bal. in xvij. col. de epiſc. & cle.

a ¶Nota q̄ ille. Alle. Lu.no.cccxxviij.ſed quid ecōtra, ſi teſtator loquitur p̄ verbū pluralis numeri, vid̄ Bal.in l.fi.de op. leg. & p̄ primo not. hic vide caſum in l. cum quidā.de leg.j̄& Roma.no.cccxxix. addē an inſtituēdo qs videatur eligere, Bald. conſi.cccclvj.i͂j.lib.

b ¶Nota q̄ inſtituendo. Et hoc id̄ allegat Bal.in conſi.inci.mihi ſecūda facie videbatur quod iſta. &c.

c ¶Quærit gl. Adde quod no.Bar. l. cum quidā.ſ.eo.

Pro cōcordia. Aduerte q̄ ſatiſfactū nō vī mēti teſtatoris ꝓpter illa verba in teſtamēto appoſita, ſcilicet q̄ executor vltimæ volūtatis ad diſtribuēdū inter pauperes Chriſti, & eligēdo vnū per ipſum executorē, licet pauperri mū: quaſi cōphēdatur numer⁹ plu ralis. Ita domi. Ale. in l. qui quartā. ſ. ſi qs. ff. de leg. j. alleg Bar. cōtrariari. Nā in l.j.ff.de opti.leg. vid̄ tur cōcludere q̄ non poſſit eligere vnū cō trariū allegat̄ tenere in hac l. vnū ex fami lia. ſ.ſed & ſi fundū. Tu dic ex mente do. Ale. & Pau.de Caſt. aliorū doc. quos ipe alle. i d. ſ. ſi qs. Bart. in hoc ſ.ſed & ſi fundū non firmat pedem vel ſcd̄o Bar. in d.l.j. loquit̄ qñ maior charitas erat in diſtributiōe plurīū q̄s vnius: & ꝓcedat cōſi. Pau. de caſt. cxlv. Qñ verō maior charitas eſſet in eligēdo vnū q̄s plures, & maximē qñ apparet de mēte teſtatoris ita eſſe, tūc ꝓcedat opinio Bart. in hoc ſ.ſed & ſi fundū. Vel, & tertiò ſol. ſecundū ipſum do. Ale. qui dat aliā ſol. dādo vnū nouū intellectū à dicta l.j.

d ¶Si rē. Vide quando legatur res cōmunis adde in l. ſerui electione. ſ.j. & ī. ſ. ti.j. Et ad iſtū text. vide not. per Ias. in l. ſi hæredis ſeruus. deleg.j.

auct. in. poſt l.j. ideo ex illo non detrahit̄ Falci. Vltimò ex hoc. ſ. not. duo. † Primò q̄ talis electio poteſt fieri in vltima voluntate: vt colligitur hic, & in ſeq. ſ. & ſic patet q̄ non requirit̄ præſentia perſonæ electi: vt j. eo. l. cū pater. ſ. donationis. dixi ſ. eod. l. j. in q. quam diſputaui, quæ incipit, filiū adultum teſtator inſtituit. Secundò nota † quod non habet neceſſe eligere digniorē, vel ꝓximiorem, vt in ver. itaq̄ ſic ille, cui cōmittit electio pauperum, nō habet neceſſe eligere pauperiorem. Dixi in l. cum quidam. ſ. eo.

☞ *Teſtator poteſt legare rem à ſe debitam hæredi.*

Sed ſi vno. Si vnus ex certis inſtituatur, & pars fundi extraneo relinquatur; illa vendicabitur excepta parte, quæ inſtitutis competeret. h.d. † Nota q̄ ille q̄ui eſt iuſſus reſtituere vnam rem vni ex certis, poteſt ex illis certis plures eligere q̄d eſt mirandū, cum teſtator dixerit vni reſtitui: vt patet ex gl. quę eſt prin. l. & ex tex. qui dicit vnum ex familia, &c, probatur j. proxi. ſ. Secundo nota q̄ pōt diuidere rem & ſi in partē aliquē eligat, & in partē negligat, valet electio q̄ patet: quia hæredes videntur electi pro parte, & pro parte legata extraneo videtur neglectū. Et ſic patet † q̄ iſti, qui debent diſtribuere bona inter pauperes, poſſunt facere diſtributionem particularem: & ſi in parte faciunt in parte negligunt, valet. Nota. quod inſtituendo quē hæredem, videtur quis elige re. Et ſic facit † quod ſi quis eſt iuſſus poſt mortem ſuam bona ſua diſtribuere inter pauperes, q̄ illā, quē inſtituit, videatur eligere in pauperē. quod putarē verū ſi hoſpitale quoddā vel pauperē inſtitueret, ſecus ſi aliū fortè filium, vel ſimilē hominē diuitē: quia tūc nō eligeret ex his quos teſtator voluit. Quærit gl. qualiter ad partem relictā extraneo illi de familia admittantur. Gloſ. dicit q̄d primò admittantur, qui ſunt in proximiori gradu: vt l. peto. ſ. frater. j. eo. & ex illis præfertur, qui petendo præoccupat, ſi aliꝰ negligant: vt dixi in ll. cum quidam. ſ. eo. Vltimò glo. oppo. ſ. ſoluto. in auc. de nupt. & non ſoluit. Dic ſol. iſtud eſt regulare: illud ſpeciale; vt not. ſ. de acqui. hæred. l. ſi quis mihi bona. ſ. iuſſum.

1 ☞ *Iuſſus relinquere quibus uol. pōt vnum eligere, & cui voluerit, pōt plures eligere.*
2 *Executor, cui eſt cōmiſſa electio inter pauperes, ſi eligit aliquē pauperē, ut poſt mortē eius alteri pauperi reſtituat, vel det aliquid, valet talis diſtributio.*

Sed & ſi fundū. Eligens non poteſt electū grauare, vt alteri reſtituat, niſi ei tantūdem relinquat: & tūc etiā poterit ab extraneo vēdicari, ſi dominus iuſſerit ne exeat de familia. h.d. Primò ſoluit vnā q. & ponit limitationē. Secūdò ſoluit aliā, & ponit illationē ex ea. Secūda ibi: qd̄ ſit alta.

1 Nota † illa verba, cui voles, aut quibus voles, quæ intelligo q̄d ſint diſiunctiua legis, non teſtatoris. h.d. ſi teſtator dixerit, relinquas cui voles, ſiue quibus voles, & ſic ſi dixit, quibus voles: pōt vnū eligere. q̄d̄ not. ꝓbatur ſ. eo. l. cū quidā. Facit q̄d̄ dixi ſ. ꝓxi. ſ. ga ſi in ſingulari dixit, cui voles. & pōt plures eligere, ergo eadem ratione ſi dixit, quibus voles, pōt vnum eligere. In contrarium facit j. de an. le. l. iij. ſ. q̄d ſi ita. Op. hic dicit q̄ licet qs electus ſit rogatus de reſtituēdo alteri, eſt ſatisfactū volūtati defuncti. cōtra d. ſ. ſed ſi vno. ſ. ea. l. Gl. magna ſoluit pluribus modis. Iſta eſt vera q̄ hic ſpāliter eligit vnū ſibi fundū prælegando: ideo fundus vadit ad eū ad aliq̄d tēpus: licet ſit rogatus de reſtituēdo. ſed ſuprà, quēdā vniuerſaliter hæredē inſtituit, & fundū alteri directò legauit: vñ fūdus nullo mōēto fuit hęredis: et ſic in eo nō pōt videri electus. Op. q̄ qs poſſit grauari vltra quā ſibi relinquat: vt j. eo. l. Imperator. ſ. j. Solue vt ibi. † Quæro, executor, cui cōmiſſa eſt electio, & diſtributio bonorū inter pauperes, eligit aliquē in pauperē in vno fundo, hoc pacto, q̄ poſt mortē reſtitueret cuidā alteri: vl̄ q̄ daret certā quātitatē alteri poſt mortē: an iſtud onus valeat? Hic videtur caſus q̄ nō. & eſt verum, ſi poneremus illū aliū, cui debet reſtitui nō eſſe de numero pauperū, ſicut hic videbatur dare ei, q̄ erat extraneus, nō ei q̄ erat de familia: ſed ſi eſſet de numero pauperū, puto q̄ valet. Sicut enim pōt diuidere rē inter hęredes, vt ſ. ꝓxi. ita pōt diuidi inter pauperes: vt l. miles ita. ſ. & ga diximus. ſ. de teſta. mili. Venio ad ver. q̄ ſi talia. Op. q̄ hæres hęredis libereē dādo fundū cū onere ſuo: vt ſ. ti. j. l. ſi à ſubſtituto. ſ. hæres, Sol. Hic teſtator, q̄ legauit, ſciebat cōditionē fundi. ſed cōtra hoc opp. ſi teſtator habebat aliq̄d ius in re, licet ſit tale q̄ morte deberet extingui, illud ius tñ vī legatū: vt l. Stichō. de vſuf. le. & l. q̄ in rerū. ſ. j. ſ. ti. j. & l. vxor. C. de leg. ſol. Dyn. vī dicere hic q̄ cōſtat q̄ teſtator ſciuit, & cogitauit fundū debere reſtitui vni ex familia. q̄ aliquātulū repugnat litęræ: ga videt loq; indubio dū dicit, oneratū intelligi: ei ſic videt loqui in caſu dubij. Potes ergo dicere q̄ hic familia vēdicat ꝓpter factū hęredis, q̄ dat extraneo: & licet hęres hoc facit iuſſu teſtatoris: nō excuſat̄, qn teneat̄: vt l. q̄ duos. ſ. e. & l. nō quocūq;. ſ. qui Caiū. ſ. ti. j. Op. q̄ illi de familia ſtatim poſſunt petere, nō expectata morte hæredis: vt l. cū pater. ſ. libertis. j. eod. ſo. Dy. hic ideo quia hæres dedit ex neceſsitate ſibi impoſita à defuncto. probatur j. eo. l. peto. ſ. prædiū. & ibi dicam.

1 ☞ *An ſi iuſſus diſtribuere inter pauperes decedat antequam diſtribuat, omnes pauperes admittentur.*

Rogo. Iuſſus, cū moriet̄, eligere, poteſt donec viuit eligere; & ante nullus admittitur, ſed eo non eligēte oēs h.d. Oppo. quod non eſt verum quod ſit datum vni: vt patet ex prin. ſ. Iol. non eſt datum vni certo, ſed vni eligendo: ideo ſi nullus eligitur: omnes vocantur. Quæro qualiter omnes vocantur? Reſpō. vt ſ. eo. l. ſ. ſi duos. Quæro, iuſſus † eſt aliquis bona diſtribuere inter pauperes. decedit antequam diſtribuat: vtrū omnes pauperes admittantur? Reſpon. iſta lex loquitur quando quis iuſſus erat reſtituere vni ex certis: ideo ſi aliquis eſſet iuſſus diſtribuere inter pauperes vnius hoſpitalis, vel vnius vicinię: tunc omnes illi admittantur. Si verò inter pauperes ſimpliciter: tunc epiſcopus ſuccedit, vt l. nulli. C. de epiſco. & cleri. & in authen. ti. de eccle. titu. ſ. ſi autem qui hoc facere.

Si rem. Si teſtator legat rem hæredis vt ſuam, valet legatum. h.d. Quæro, quid ſi teſtator legat rem, quā habet communem cum hærede. Reſpon. tota debetur, vt j. eod. l. cum filius. ſ. dominus. Quid ſi legat rem quam debet hæredi? Reſpon. idem: quia tota debetur. ſ. ea. l. ſ. ſed ſi vno. Quid ſi legat rem quam debet hæredi pro parte, & pro parte extraneo Reſpon. pro parte hæredis tantum debetur legatario: vt d. ſ. ſed ſi vno. & ſ. ſi duos. Vltimò glo. ſignat contrarium de l. ſi demu s. ſ. j. Solue vt ibi no.

Si

Si omiſſa. Licet verba fideicommiſſi ſint defectiua, tamē debetur, ſi ex mente colligitur. h.d. Exemplum ponit gl. multis modis, tu rene ſecundum.

Item Marcus. Verba enūciatiua futuri euētus ad gratuī euentus. Opp. j. de vſufru. l. generali. So. Ibi fuerūt verba ad honoratū directa. hic ad grauatū. Videbitis per gl. in l. peto. j. eo. Oppo. j. eo. l. cū pr̄. ſ. mādo. Sol. Ibi fuerūt verba cōſultatoria: hic non. Oppo. ſ. eo. l. Titia cū teſtamēto. in prin. So. Ibi fuerunt enū ciatiua de futuro emiſſa propter aliud: hic principaliter propter ſe. Oppo. de l. Iulianus. ſ. ex his. j. tit. j. Solne vt ibi dixi in ſolu. cō trarij. l. generali. quod nota.

1 ☞ *Donatio facta per uirum uxori non uenit in reſtitutionem fideicommiſſi.*

2 **Eques quæſtio.** Equęs caperet alio hęrede exiſtente, non exvltima volūtate, in fideicōmiſſum generale nō veniūt. h.d. & eſt caſus multū ſingularis. Opp. q̄ veniat b in fideicōmiſſum: vt l. cū virū. C. de fideicō. Sol. Aliud in iſtis donationibus, † quæ licet morte cōfirmētur, nō veniūt in fideicōmiſſum vt hic. Ratio, ga nō capiūt ex teſtamēto, nec cōfirmantur ex additione hæreditatis, ſed ex ſola morte: & ideo eſt ſpecies tertia differēs à donation: inter viuos ex legato: vt no. in l. res. C. de do. in ter vi. & vxo. ſed l. cū virū. loquitur in legatis, & fideicōmiſſis, quæ ex teſtamento debētur: vt in gl. ibi. & per doc. dixi in l. Marcellus. ſ. quidā. j. ad Treb. Opp. hic dicitur q̄ res donatæ ſunt extra cauſam bonorū. Cōtra: ga dominiū nō exiuit de bonis defuncti: ergo eſt in bonis: vt l. rem in bonis. j. de acq. re. do. Sol. dicunt quidā, hic loquitur in rebus, quæ nō ſunt prohibitæ donari. q̄ eſt cōtra iſtā l. in fi. Vnde alij dicunt q̄ ſunt extra cauſam bonorū, i. ſunt ſeparatæ à bonis: & ideo magis pōt dici nō eſſe ex bonis, q̄ in bonis, vt j. vi bo. rapto. l. ij. ſ. in hac. & Inſti. vi bo. rap. ſ. fina. & hoc poſſet tolerari. Alij dicūt q̄ nō dicitur eſſe in bonis: quia retro trahitur: vt gl. dicit: & ſic innuit q̄ cōfirmatio donationū: trahitur retro, & quo ad dominiū. Idē no. in l. ſub cōditione. j. de ſo.

c Veritas eſt q̄ nō trahit̄ retro, niſi quo ad vſumfructū: vt l. donationes. C. de dona. inter vi. & vxo. & l. ij. C. de inoffi. do. vnde quātū ad cōtrariū principale potes dicere q̄ tales ſunt extra cauſam bonorū. ſ. q̄ capiuntur ex vltima volūtate. Nā ex præcedēti donatione capitur confirmata morte, nō additione, vt dixi. Vltimò no. q̄ Azo in l. filiū quem habentē. C. famil. ercī. poſuit caſū cōtra iſtā l. vt Dy. dicit. & Cy. ibi refert. Secundò nota q̄ gl. j. tit. j. l. iij. in prin. dicit contra caſum huius l. in fi. Quæro, quid ſi has donatiōes teſtator cōfirmauit expreſsè: an vxor capit vt ex teſtō an ex donatiōe mortæ cōfirmata: dixi in l. ſi qñ. in pr̄. ſ. titu. j.

1 ☞ *Verba diſpoſitiua licet ſint defectiua in eo quod non apparet perſona grauati, inducunt fideicommiſſum.*
2 *verba teſtatoris quando ſunt defectiua reſpectu pſonæ cui debet dari, intelligitur tunc quod teſtator uoluerit hærede inſtituto prouidere.*
3 *Continuatio ad l. unum ex familia. ſ. ſi omiſſa. uſque ad hanc legem.*
4 *Verba diſpoſitiua ſeu præceptiua ad quæcunque relata, diſpoſitionem inducunt. Verba enūciatiua futuri euētus, uel deprecatiua ad grauatū relata, inducūt diſpoſitionē*
5 *Declaratio ad l. filiuſa. ſ. diui. ā. titu. j.*
6 *Donatio facta filio pro parte ſua computatur in legitimam. ſecus quando fit in pretiū emancipationis.*

Peto. Verba diſpoſitiua, ſeu præceptiua ad grauatū vel honorarū directa fideicōmiſſi, petitionē inducunt. h.d. Prima glo. huius legis ponit diuiſionē. vide eam. Nota † ex prima parte q̄ verba diſpoſitiua licet ſint defectiua in eo q̄ nō apparet perſona grauati, inducunt fideicōmiſſum, & videtur grauatus hæres. Simile. ſ. tit. j. l. ſi ſeruus legatus. ſ. qui margaritā. Nota ſecundò q̄ † qñ verba ſunt defectiua reſpectu perſonæ cui debet dari, intelligitur teſtator prouidere hæredi inſtituto. Simile. j. de ſta. li. ſi intra. & melius in l. Labeo. & l. qui pecuniā. eo. tit. Tertiò not. q̄ ſi nō eſt hæres ex teſtamento, cui poſſit intelligi prouiſum: intelligitur de hærede ab inteſtato. † Et ex p̄dictis apparet q̄ Iuriſcōſultus. ī. l. vnūex familia. ſ. ſi omiſſa. uſq; huc, ꝓcutus eſt eandē materiā qa primò dixerat de verbis diſpoſitiuis, ſeu defectiuis q̄ habēt defectū ex parte verbi. Secūdò dicit de verbis enūciatiuis. Tertiò hic dicit de verbis diſpoſitiuis defectiuis ex parte perſonę à quo relinquitur, vel eius cui relinquit̄. Opp. j. de vſufru. lega. l. gñali. in princ. Sol. dicit gl. quædam ſunt † verba diſpoſitiua, ſeu præceptiua, &

a ¶Seques q. Et vide do. Ale. in l. ei q. ff. de. don. cau. mor. & vid̄ caſū ſing. ī l. j. ff. d̄ his q̄ ſine ma. ad li. pue. & vide d. meū ī l. fi. de do. cauſa mortis. Bar. ī l. ī mortis. j. eo. Ang. in repe. ī l. q̄ſ. C. de fideicō. Bar. ī l. poſt legatū. ſ. pe. de his quib. vt indig. & dñs me⁹ alle. gl. ſing. in l. filie. C. fa. ercīſc. licet ꝓ illa gl. eſt hic caſus, licet ipſe nō al alleget. And. Barba.

a ¶Sequens q. Hic eſt caſus valde. & ita ēt eū alle. Ang. in l. j. ſ. filiū. in fi. j. pro hęre.

b ¶Opp. q̄ veniat. Et qualiter iſte donationes veniāt ī fideicōmiſſū, vide in l Marcell⁹. ſ. quidā ad Trebe. & doct. maximē Bal. ī l. filiū quē habē tē. ī xj. aliās iij. co. C. fa. er. & ad iſtā l. vid̄ gl. & Bar. ī l. ſimuliter ī pr̄. j. ti. j. & dū Bar. hic dicit q̄ dōatioīter cōiuges, q̄ morte cō firmatur. nō requirit additionē hæreditatis adde tex. ibi & Bart. & Bal. in l. j. C. de dona. inter vir. & vxo.

c ¶Nō trahitur retro. Vtrū dōatio intervi. & vxo. morte cōfirmata trahat̄ retro, & ad qd, vide in l. talis ſcriptura. ā. ti. proxi. & dixi poſt Bart. in d. l. ſub conditione.

Pro intellectu l. filius fa. ſ. diui. de lega. j.

d ¶Nō pñt intelligi. Adde Bar. in dicta l. quoties. ſ. ſi. duo. ā. d̄ her. inſtituē. in fi. j. col.

e ¶Nō cōputa. Vtrū datū in p̄miū emāci patiōis filio cōputetur in legitimā, adde Bal. in l. humanitatis C. de impu. & p̄ vltimo dicto Bar. hic eſt text. expreſſus, & ibi Bar. in l. ſcim⁹ in pr̄. C. de inoffi. teſ. et bal. in c. ſi pater. ī vltima char. de teſti. invj. ad de Pau. de caſt. conſ. ccl. & vide quod no. dicit hic in lectu. per tex. iſtum in ver. propte tua. & deinde vi de Old. cōſi. xvj. & Bal. conſi. ccccxxiij. iij. lib. adde repetentes in l. in quartam. col. ij. lxxj. ver. vī. j. ad leg. Falcid.

f ¶Sumūt quidā. No. limita ad auc. res q̄. C. cōmu. de lega. Et adde no. per Bal. in l. ij. in fi. ſi aduer. vē. pi. & no. Bal. in auc. ei qui. in xv. col. C. de bo. autho. iudi. poſſ. Bar. in l. pater. in pr̄. j. ti. j. & in l. filiuſa. ſ. diui. ā. titu. j.

g ¶Mater. & ille. ſ. facit ad quæſtio. ſecundum Bal. hic, de qua in l. ſi vrbana. de cōdi. inde.

POMATES.

g ¶Mater. Vide quid

Si omiſſa. Licet verba fideicommiſſi ſint defectiua, tamē debetur, ſi ex mente colligitur. h.d. Exemplum ponit gl. multis modis, tu rene ſecundum.

Item Marcus. Verba enūciatiua futuri euētus ad gratuī euentus. Opp. j. de vſufru. l. generali. So. Ibi fuerūt verba ad honoratū directa. hic ad grauatū. Videbitis per gl. in l. peto. j. eo. Oppo. j. eo. l. cū pr̄. ſ. mādo. Sol. Ibi fuerūt verba cōſultatoria: hic non. Oppo. ſ. eo. l. Titia cū teſtamēto. in prin. So. Ibi fuerunt enū ciatiua de futuro emiſſa propter aliud: hic principaliter propter ſe. Oppo. de l. Iulianus. ſ. ex his. j. tit. j. Solne vt ibi dixi in ſolu. cō trarij. l. generali. quod nota.

1 ☞ *Donatio facta per uirum uxori non uenit in reſtitutionem fideicommiſſi.*

2 **Eques quæſtio.** Equęs caperet alio hęrede exiſtente, non exvltima volūtate, in fideicōmiſſum generale nō veniūt. h.d. & eſt caſus multū ſingularis. Opp. q̄ veniat b in fideicōmiſſum: vt l. cū virū. C. de fideicō. Sol. Aliud in iſtis donationibus, † quæ licet morte cōfirmētur, nō veniūt in fideicōmiſſum vt hic. Ratio, ga nō capiūt ex teſtamēto, nec cōfirmantur ex additione hæreditatis, ſed ex ſola morte: & ideo eſt ſpecies tertia differēs à donation: inter viuos ex legato: vt no. in l. res. C. de do. in ter vi. & vxo. ſed l. cū virū. loquitur in legatis, & fideicōmiſſis, quæ ex teſtamento debētur: vt in gl. ibi. & per doc. dixi in l. Marcellus. ſ. quidā. j. ad Treb. Opp. hic dicitur q̄ res donatæ ſunt extra cauſam bonorū. Cōtra: ga dominiū nō exiuit de bonis defuncti: ergo eſt in bonis: vt l. rem in bonis. j. de acq. re. do. Sol. dicunt quidā, hic loquitur in rebus, quæ nō ſunt prohibitæ donari. q̄ eſt cōtra iſtā l. in fi. Vnde alij dicunt q̄ ſunt extra cauſam bonorū, i. ſunt ſeparatæ à bonis: & ideo magis pōt dici nō eſſe ex bonis, q̄ in bonis, vt j. vi bo. rapto. l. ij. ſ. in hac. & Inſti. vi bo. rap. ſ. fina. & hoc poſſet tolerari. Alij dicūt q̄ nō dicitur eſſe in bonis: quia retro trahitur: vt gl. dicit: & ſic innuit q̄ cōfirmatio donationū: trahitur retro, & quo ad dominiū. Idē no. in l. ſub cōditione. j. de ſo.

c Veritas eſt q̄ nō trahit̄ retro, niſi quo ad vſumfructū: vt l. donationes. C. de dona. inter vi. & vxo. & l. ij. C. de inoffi. do. vnde quātū ad cōtrariū principale potes dicere q̄ tales ſunt extra cauſam bonorū. ſ. q̄ capiuntur ex vltima volūtate. Nā ex præcedēti donatione capitur confirmata morte, nō additione, vt dixi. Vltimò no. q̄ Azo in l. filiū quem habentē. C. famil. ercī. poſuit caſū cōtra iſtā l. vt Dy. dicit. & Cy. ibi refert. Secundò nota q̄ gl. j. tit. j. l. iij. in prin. dicit contra caſum huius l. in fi. Quæro, quid ſi has donatiōes teſtator cōfirmauit expreſsè: an vxor capit vt ex teſtō an ex donatiōe mortæ cōfirmata: dixi in l. ſi qñ. in pr̄. ſ. titu. j.

1 ☞ *Verba diſpoſitiua licet ſint defectiua in eo quod non apparet perſona grauati, inducunt fideicommiſſum.*
2 *verba teſtatoris quando ſunt defectiua reſpectu pſonæ cui debet dari, intelligitur tunc quod teſtator uoluerit hærede inſtituto prouidere.*
3 *Continuatio ad l. unum ex familia. ſ. ſi omiſſa. uſque ad hanc legem.*
4 *Verba diſpoſitiua ſeu præceptiua ad quæcunque relata, diſpoſitionem inducunt. Verba enūciatiua futuri euētus, uel deprecatiua ad grauatū relata, inducūt diſpoſitionē*
5 *Declaratio ad l. filiuſa. ſ. diui. ā. titu. j.*
6 *Donatio facta filio pro parte ſua computatur in legitimam. ſecus quando fit in pretiū emancipationis.*

Peto. Verba diſpoſitiua, ſeu præceptiua ad grauatū vel honorarū directa fideicōmiſſi, petitionē inducunt. h.d. Prima glo. huius legis ponit diuiſionē. vide eam. Nota † ex prima parte q̄ verba diſpoſitiua licet ſint defectiua in eo q̄ nō apparet perſona grauati, inducunt fideicōmiſſum, & videtur grauatus hæres. Simile. ſ. tit. j. l. ſi ſeruus legatus. ſ. qui margaritā. Nota ſecundò q̄ † qñ verba ſunt defectiua reſpectu perſonæ cui debet dari, intelligitur teſtator prouidere hæredi inſtituto. Simile. j. de ſta. li. ſi intra. & melius in l. Labeo. & l. qui pecuniā. eo. tit. Tertiò not. q̄ ſi nō eſt hæres ex teſtamento, cui poſſit intelligi prouiſum: intelligitur de hærede ab inteſtato. † Et ex p̄dictis apparet q̄ Iuriſcōſultus. ī. l. vnūex familia. ſ. ſi omiſſa. uſq; huc, ꝓcutus eſt eandē materiā qa primò dixerat de verbis diſpoſitiuis, ſeu defectiuis q̄ habēt defectū ex parte verbi. Secūdò dicit de verbis enūciatiuis. Tertiò hic dicit de verbis diſpoſitiuis defectiuis ex parte perſonę à quo relinquitur, vel eius cui relinquit̄. Opp. j. de vſufru. lega. l. gñali. in princ. Sol. dicit gl. quædam ſunt † verba diſpoſitiua, ſeu præceptiua, &

a ¶Seques q. Et vide do. Ale. in l. ei q. ff. de. don. cau. mor. & vid̄ caſū ſing. ī l. j. ff. d̄ his q̄ ſine ma. ad li. pue. & vide d. meū ī l. fi. de do. cauſa mortis. Bar. ī l. ī mortis. j. eo. Ang. in repe. ī l. q̄ſ. C. de fideicō. Bar. ī l. poſt legatū. ſ. pe. de his quib. vt indig. & dñs me⁹ alle. gl. ſing. in l. filie. C. fa. ercīſc. licet ꝓ illa gl. eſt hic caſus, licet ipſe nō al alleget. And. Barba.

a ¶Sequens q. Hic eſt caſus valde. & ita ēt eū alle. Ang. in l. j. ſ. filiū. in fi. j. pro hęre.

b ¶Opp. q̄ veniat. Et qualiter iſte donationes veniāt ī fideicōmiſſū, vide in l Marcell⁹. ſ. quidā ad Trebe. & doct. maximē Bal. ī l. filiū quē habē tē. ī xj. aliās iij. co. C. fa. er. & ad iſtā l. vid̄ gl. & Bar. ī l. ſimuliter ī pr̄. j. ti. j. & dū Bar. hic dicit q̄ dōatioīter cōiuges, q̄ morte cō firmatur. nō requirit additionē hæreditatis adde tex. ibi & Bart. & Bal. in l. j. C. de dona. inter vir. & vxo.

c ¶Nō trahitur retro. Vtrū dōatio intervi. & vxo. morte cōfirmata trahat̄ retro, & ad qd, vide in l. talis ſcriptura. ā. ti. proxi. & dixi poſt Bart. in d. l. ſub conditione.

Pro intellectu l. filius fa. ſ. diui. de lega. j.

d ¶Nō pñt intelligi. Adde Bar. in dicta l. quoties. ſ. ſi. duo. ā. d̄ her. inſtituē. in fi. j. col.

e ¶Nō cōputa. Vtrū datū in p̄miū emāci patiōis filio cōputetur in legitimā, adde Bal. in l. humanitatis C. de impu. & p̄ vltimo dicto Bar. hic eſt text. expreſſus, & ibi Bar. in l. ſcim⁹ in pr̄. C. de inoffi. teſ. et bal. in c. ſi pater. ī vltima char. de teſti. invj. ad de Pau. de caſt. conſ. ccl. & vide quod no. dicit hic in lectu. per tex. iſtum in ver. propte tua. & deinde vi de Old. cōſi. xvj. & Bal. conſi. ccccxxiij. iij. lib. adde repetentes in l. in quartam. col. ij. lxxj. ver. vī. j. ad leg. Falcid.

f ¶Sumūt quidā. No. limita ad auc. res q̄. C. cōmu. de lega. Et adde no. per Bal. in l. ij. in fi. ſi aduer. vē. pi. & no. Bal. in auc. ei qui. in xv. col. C. de bo. autho. iudi. poſſ. Bar. in l. pater. in pr̄. j. ti. j. & in l. filiuſa. ſ. diui. ā. titu. j.

g ¶Mater. & ille. ſ. facit ad quæſtio. ſecundum Bal. hic, de qua in l. ſi vrbana. de cōdi. inde.

POMATES.

g ¶Mater. Vide quid

dicat Bar. cõsi. xxv.
a ¶Fratre. Istum text. alle. Bal. in l. nõ solũ §. morte. de operis no. nun. in princ.
POMATES.
a ¶Fratre. Vide quid dicatur Barb. consi. xxvij. in xj. col. in j. vo. in cõ. vers. & ver. venio ad secundam partẽ. in verbo, primo casu. vide Alex. consi. clv. in ij. volu.
b ¶Caurio. Adde qđ dicit se obtinuisse Pau. de Cast. hic sup statuto Patauino disponẽte ꝙ appellans debeat cauere de restituẽdis expẽsis: aliẽ ꝓcessus factus nõva leat: quia debet intelligi si petatur.
c ¶Sed quero. Et vide eũdẽ in l. si cognatis. ff. de rebus du. cõsuluit Parmæ ꝙ vocã domum de Cautelis intelligitur de illis q̃ sunt de agnatiõe testãtis. Andre. Barba.
POMATES.
d ¶Dic ergo. Vide Roma. in simili consi. xvij. ad fi.
e ¶Quindecim. Adde Paul. de Cast. consil. ccxxxiij.
f ¶Imperator. §. si cẽtũ legatis. Nota qđ non põt qs grauari in plus, quã ꝓceperit à defuncto fallit in casu multũ no. in l. si mihi stichus. §. titu. j. qñ testator legauit vnirẽ & illũ i alia re gratiam: qa ꝓ acceptiõne legati tenebitur in alia re, licet plus valere. Facit eo. tit. l. plane. §. si cui. Itẽ ꝓ viã cõditiõis põt qs in plus grauari, quã sit emolumentũ ꝙ percipit. Ita intelligitur l. ciuitatibus. §. fi. & ti. j. alle. §. proxi. secus in vim modi. l. Plautius. & ibi no. j. de eõdi. & demon.
POMATES.
g ¶Si cẽtũ legatis. Vide Pet. de Anc. in materia in simili casu in cõsi. clxvj. in themate ꝓpositio. versi. istis præmissis invebo, certum est autẽ.

1 ☞ *Iussus testatoris de relinquẽdo in familia intelligitur de familia testatoris.*
Heredis institutio quando habeatur pro alienatione.
Aliud est dicere, prohibeo ne alienes, uel ne Titius alienet.
Emancipatus quando dicatur de familia.

Fratre. [a]Res alienata extra familiã cõtra ꝓhibitionẽ testatoris reuocãt ꝓ omnes de familia ordine successiuo. sed primus cauet de restituẽdo sequẽtibus: & si cautio omittat, nõ cõdicit res, sed casu veniẽte vẽdicat: & sufficit qđ fuisse i familia tpe testi. h. d. Primò ponit thema. Scdo ponũt sex q. & earũ solutiões ꝓ ordinẽ. partes. j. patebũt. Prima pers ponit thema: ideo nõ hẽt cõtraria. Sed quæro. cũ testator †iussit i familiã relíqui simpliciter, de qua familia intelligit. Rñ. de familia ipsius testatoris i dubio: vt l. cũ acutissimi. C. de fideicõ. & ita tenẽt Dy. Pet. & oẽs. Venio ad secũdã pte. hic habes ꝙ institutẽdo extraneũ hæredẽ vr alienare. Cõtra. j. tit. j. l. pr. §. fundũ. Quidã dicũt ꝙ licet sit alienatio ꝓhibita: tñ dñiũ in hæredẽ trãsit: ꝙ est falsum, ꝓ istã legẽ, q̃ ꝓmittit vẽdicationẽ illis de familia. Dic ergo [d]ꝙ ibi ideo est: qa alienatio fuit tantũ prohibita i vita: hic simpliciter. †Et ideo ꝓ huius declaratiõe & aliorũ q̃ sunt in gl. si q̃rit vtrũ hr̃dis institutio habeatur ꝓ alienatiõe. Dic, aut lex vr testator alienationẽ ꝓmittit aut, phibet. Si ꝓmittit ꝓmissus istituẽdovr alienare in casum ꝓmissũ, vt C. de secũ. nup. l. si qs prioris. §. certũ. s. e. l. vnũ ex familia. §. si duos. Scdo casu qñ prohibet, aut est fcta prohibitio simpliciter, aut limitatiue. Primo casu non intelligitur prohibita transmissio ad hæredẽ testamentarium vel legitimũ: vt l. j. s. de fun. do. & j. de acq. re. do. l. q̃dã Rõ: qa nõ põt qs facere qn decedat, & heredẽ habeat. Et adu erte ꝙ istud mẽbrũ cõgruit vltimę volũtati: qa si in ea esset facta simpliciter, ꝓhibitio, nõ valet: vt l. filius. §. diui. s. ti. j. & l. pater §. Iul. Agrippa. j. ti. j. sed cõgruit ꝓhibitiõi legis, vel cõtrahẽtes. Se cũdo casu, qñ ꝓhibitio nõ est facta simpliciter, sed limitatiuè: dic aut limitatio est facta circa modũ: vt qa ꝓhibitũ est quẽ alienare dolosè, vel in fraudẽ: & nõ videt ꝓhibita trãsmissio ad heredẽ: qa in ea cessat dolus: vt l. ex hoc edicto. §. sed heredẽ. s. de alie. iud. mu. cau. fa. Aut ꝓhibitio limitata est facta respectu temporis: vt qa prohibitus est alienare in vita & nõ ꝓhibet in morte, iõ põt heredẽ instituere: vt d. l. pr. §. fundũ. j. ti. j. Aut ꝓhibitio est facta limitatiuè respectu psone, in quã nõ debet fieri alienatio: & tũc videt, ꝓhibita trãmissio iure hæreditario in illã psonã: vt j. eo. l. codicillis. §. matre l. si qs ita. §. ea lege. j. de verbo. ob. & ibi dixi. Aut, ꝓhibitio est facta limitatiuè respectu psonarũ, in quas põt alienari: & vltra eas est, ꝓhibitio facta generalis: vt in casu istius §. & tũc aut transmissio fit ad hæredem extraneũ ex testamẽto: & videtur, ꝓhibita alienatio: vt hic. Aut ad heredem legitimũ, & non videtur, ꝓhibita: vt j. eo. l. cũ pater. §. cũ inter. & hoc tenet gl. j. in sol. l. pater. §. quidecim. j. tit. j. Idẽ tenetur cõiter in d. l. pater. §. fundum. Ita tenent Dy. & Ia. de Are. Ex his sunt soluta contraria quæ fiunt in gl. contra istam partẽ. Venio ad iij. partem, s. ad ver. quid ergo. Hic dicitur quòd ꝓximus q̃q̃ vocatur, contra. s. eo. l. cum ita. §. fin. Sol. Ibi alíq fuerunt nominati, vnde ꝓferunt: hic simpliciter familia. Venio ad iiij. partem. s. ad ver. nec tñ. opp. & videtur ꝙ postq̃ primus vẽdicanerit, res sit facta alienabilis in quencunquæ: vt lege pater. §. quindecim. j. tit. j. Gloss. signat istud cõtrariũ ad secũdã partẽ: sed ibi nõ bñ cadit, sed hic, ꝓprie. Dic ergo qđ ibi fuit prohibitus, alienare quílibet pro parte suã vñ pars quæ sibi obuenit à socio, illã potest alienare quia non est prohibitus. hic verò facta fuit simpliciter in rem, s. ne domus alienetur, seu vt i familia relinquatur. Aliud †ergo est dicere, ꝙ hibeo ne alienes, vel ne Titius alienet: tunc cum sit personalis, si res transiret ad alium semel licite: de cætero potest alienari. sed quando prohibitio est in rem: tunc ꝓhibitio semper durat: vt hic. Venio ad quintam, s. ad ver. quòd si cautio. opp. quòd potsit cõdici, vt l. hoc senatus. §. j. de vsufr. ea. re. quæ vsu consu. Gloss. soluit. primò quód hic poterat consuli alio modo ibi non quòd non placet: quia etiã ibi alio modo consulitur: vt ibi pater. Solue ergo scdo, mõ quòd hic non interest: quia fortè nunq̃ est habiturus. ibi sic. quòd declaratur: ille: à quo vẽdicabatur, erat extraneus. vnde in nullum casum est habiturus ipse, cum nõ sit de familia: & cautio, quæ debebat præstari, erat præstanda seruo publico in fauorem familię: vnde non potest condicere. Illi verò de familia, quorum interest, non possunt vendicare: quia primus vẽdicauit, & non habet ab eis, sed ab alio possidente. Item illis de familia potest esse consultum alio modo, s. ex ti. vt legatorũ nomine caueatur, per officium iudicis. Venio ad sextam partem, s. ad versi. sed si domus. Opp. cautio quę non potest committi. non debet interponi. vt l. hæc stipulatio. §. diuus. vt le. no. ca. Quidã dicunt ꝙ hic est spãle. Dicunt alíj. ꝙ hic põt cõmitti: & quod hic dícit ꝙ ille erat vltimus, intellígo ꝙ alius esse ꝓberabatur: vel alius erat in æquali gradu. Vel dic ꝙ nullus erat in veritate, sed dubitabatur an esset. Circa istã partẽ quærit q̃ sit ista cautio. Gl. dicit sup ver. cautionẽ. dic vt in gl. Venio ad vltimã †partẽ, s. ad versi. quidẽ. & oppo. ꝙ emãcipatus nõ est de familia: vt l. tutelas. s. de cap. di. Sol. Quidã dicũt, imò est hodie: cùm sublata sit differẽtia emãcipatiõis. Tu dic ꝙ non erat de familia tũc: sed tempore testamenti erat: vt l. si. cognatis. j. de reb. dub.

f Imperator. [f]Legatarius tenetur cedere fideicommissario actionem, vel rem si habeat. d. Hanc legem declara vt s. tit. j. l. fideicommissum.

g Si cẽtũ legatis. [g]Oneratus in quãtitate nõ põt vltra grauàri quam sit illa, & eius vtire, si onus in quãtitate cõsistat. secus si in spẽ, ꝓpria. h. d. Hũc §. declarabo j. ꝓxi. Dy. dicit ꝙ iste casus nõ est alibi.

1 ☞ *Oneratus in quota non potest grauari in alia quota, ultra uires relicti.*
Ratio lucri, quòd honestè & licite percipi potest, est habenda.
Qui cõsequitur cõmodũ ex aliquo negotio, propter hoc nõ potest grauari.
Grauari in plus, quàm quæretur, quando quis possit.

1 Cùm quidã. Oneratus† in quota, nõ potest grauari in alia quota, vltra vires relicti. h. d. Reassume §. si centum. s. proxi. in princ. Dicitur ꝙ habeẽ ratio vsurarũ: quæritur qd erit hodie, cùm vsuræ sint in totũ ꝓhibitæ. Respondebet haberi rõ eius lucri †qđ põt honestè & licitè ꝓcipari. secũdũ formam c. ꝓ vestras. extra, de do. inter vi. & vxo. Venio ad ver. nec mutanda. quem dicit Dy. non esse alibi, & verum dicit
3 ver. nec mutanda. quem dicit Dy. non esse alibi, & verum dicit ita expresse; sed rõnem eius habemus. Si enim † ex aliquo negotio consecutus est cõmodum: propter hoc non potest grauari qa tio consecutus est cõmodum: propter hoc non potest grauari qa habuí à fortuna, nõ iudício testatoris: vt l. sed si sic. j. tit. j. Facit l. socium qui in eo. s. pro soc. Item si pœnam euasit, & sic euitauit dannum: propter hoc non potest grauari. Símile in eo qui euitat dannum expensarum: vt lege, iij. §. si rem. infrà, titulo, primo. Venio

a Venio ad ver. hoc si ita. & op. de isto. §. cum quidam. So. hic fuit legata quantitas pecuniæ, & grauatus in specie certa & propria. Vnde tantum videtur æstimasse rem suam, nec potest ignorare. Vnde tantum videtur æstimasse rem suam, nec potest ignorantiam prætendere. sed in §. cum quidam fuit relicta quota, cuius valorem poterat probabiliter ignorare: ideo non imputatur sibi.
4 †Huius occasione gl. hic enumerat casus, in quibus potest quis in plus grauari q̃ oneretur. quam vide & signa. Tu tamen distingue, aut relinquitur quantitas, aut species certa, aut quota. Primo casu, aut grauatur in quantitate: & non potest in plus grauari quam sit illa quantitas & commodũ vsurarũ: vt hic, in §. si certum. Aut grauatur in specie: & tunc aut in specie propria: & potest in plus grauari: & sibi imputetur, si agnouit: vt hic, in versic. hoc si ita. & l. j. minor. s. de minor. Aut in specie aliena redimenda: & tunc non tenetur expendere vltra quàm sit legatum, etiã si agnouit: vt l. sed si non seruus. in prin. j. ad leg. Falcid. Si verò legatur species: & tunc aut legatur simpliciter, aut alternatiuè. Primo casu non potest in plus grauari quam sit pretium illius speciei cũ fructibus: vt l. ciuitatibus. §. fi. s. tit. j. & l. filius. §. apud Marcellum. Secundo casu quando alternatiuè: tunc potest grauari quantum valet illa res, quæ pluris est, etiam si minorẽ agnouerit: vt l. planè. la ij. §. si cui. s. tit. j. Tertio casu principali, quãdo quota relinquitur alicui, vel aliquid vniuersale quod contineat debita, & credita: tunc aut quæris vtrum possit grauari per testatorem vltra valorem ipsius quotæ: & non potest, vt hic, in §. cũ quidam. Aut quæris vtrum ille, cui relinquitur, possit grauari ex natura ipsius rei relictæ: vt si portio hæreditaria est damnosa, & potest grauari: quia tenetur omnia debita agnoscere. Idem si legatur Calendarium, vel mensa: vt hoc §. & l. cùm pater. §. mẽsæ. & l. cum filius. §. Lucio. & l. Lucius. §. quæ marito. j. eo.

1 ☞ *Pretium rei res comparata ex pretio in uniuersalibus succedit loco rei.*
2 *Hæres quando habet unam rem pro alia, an tunc illa ueniat in petitionem hæreditatis, uel restitutionem.*
3 *Onus probandi quod una res sit empta ex pretio alterius, cui incumbat.*

b Cùm autem. [b]Pretiũ† & res cõparata ex pretio succedit loco rei in vniuersalibus. h. d. Opp. ꝙ pretium loco rei non succedat: vt l. mater. C. de rei vẽ. Sol. Ibi in iudiciis singularibus: hic in vniuersalibus. Ita no. s. de pe. hære. di. l. si & rem & pretium. Facit j. de verb. signi. l. Labeo. §. j. & ibi dixi. Op. de l. sed & si lege. §. j. s. de pet. hære. Sol. dicit gl. hic emitur nomine hæreditario: ibi suo. Hec sol. non placet: quia hic loquitur simpliciter. Item quia in dubio videtur emere quis proprio nomine: vt l. magis. j. de solu. Præterea hic text. loquitur in casu dubij. quod apparet: quia super dubio præsumit, dicit enim diminuisse non videtur, &c. Si enim emisset nomine hæreditario, & pro constanti poneret quod non diminuit, non vteretur illo verbo videtur, quod refert ad casum dubij, Præterea ista solet contra l. idem seruandum. j. proxi. quæ cũ ista continuat, vbi soluit creditoribus proprijs, quod non potest fieri nomine hæreditario. Præterea quod l. sed si lege. §. j. distinguat, aut emit nomine proprio: vel hæreditario: non potest esse verum. Nam ibi loquit in bonæ fidei possessore, qui se hæredẽ putabat. vnde hæreditas iam esset cõfusa cum suo patrimonio: vt l. sed si plures. §. filio. de vul. & pu. sub. vnde indubitanter nomine proprio emit: nec hic
2 cadit talis distinctio. † Pro declaratione huius materiæ, quæ subtilis est & quotidiana, distingue quando hæres habet vnam rem pro alia re, vtrum veniat in petitionẽ hæreditatis, vel restitutionẽ. Dic aut loquimur in possessore hereditatis, aut in vero hærede rogato de restituendo. Primo casu, si quidem est bonæ fidei possessor: aut ad eum peruenit aliquid directò ex ipso contractu habito super re hæreditaria, vt quia vendidit & habuit pretium: vel permutauit rem vnam pro alia, & habuit pecuniam: & circa hoc venit in petitione, & restitutione hæreditatis: vt s. de pet. hær. l. si possessor. §. ait senatus. & l. vtrum & l. seq. eo. tit. adeo ꝙ si vellet ipsam rem hæreditariam restituere: & id: quod pro ea habuit, retinere non posset: vt l. si rem & pretium. de peti. hære. Aut ad eum peruenit nõ directo ex ipso contractu sed per circulum: quia primo vendidit rem, & habuit pretium, deinde ex pretio aliam rem comparauit: tunc quod postea comparauit, non tenetur restituere: sed pretium quatenus factus est locupletior: vt d. l. sed & si. §. j. de peti. hære. Simile in eo quod emit ex re pupillari: qa efficitur pupilli. secus in eo ꝙ emitur ex pecunia habita de vẽditione rerum pupilli: vt l. Titium. §. altero. s. de admi. tu. & C. cõmuniavtriusq; iu. l. patruus. Sivero esset male fidei possessor: tũc aut ad eũ peruenit immediatè ex contractu habito super re hæreditaria: vt quia vendidit, & habuit pretium vel ex pecunia hæreditaria comparauit rẽ, & tũc aut hoc fecit ſpõte, nõ ꝙ hoc esset necessariũ vel expediens hereditati, & esset in electione petitoris: quid veniat in petitione hæreditatis, vt s. de pet. hære. l. si à dño. §. si ꝓdo. Aut erat expediẽs vel necessariũ hæreditatis: & tũc venit illud in petitionẽ & restitutionẽ, ꝙ ad eũ peruenit ex cõtractu habito super re hæreditaria: vt l. itẽ veniũt. in prin. de peti. hære. Si verò ad eũ peruenit ꝓ circulũ: vt qa res hæreditarias vendidit, & ex pretio aliquid cõparauit: tunc ꝙ cõparauit, in petitione hæreditatis nõ venit: ar. d. § altero. & d. l. si patruus. sed tenebitur, quasi dolo desierit possidere. Secundo vero casu qñ loquitur in vero hærede rogato de restituendo: tũc aut fuit rogatus simpliciter, aut quicquid supererit. Primo casu, aut iustè ignorabat se grauatũ: & idẽ quod in bonæ fidei possessore dictũ est, vt solũ teneat ad illud, ꝙ ad eũ peruenit: vt l. fi. §. fi. j. eod. Aut sciebat se grauatũ, & alienauit: tunc idẽ: qđ s. dixi in malæ fidei possessore: vt l. si hæres institutus. §. j. j. ad Treb. l. mulier. §. si etẽm j. eo. ad Treb. & s. de fideicõmis. hære. pe. l. j & quod no. j. ad Treb. l. Marcellus. §. si res. & per gl. & per Dy. Secundo casu, quando fuit rogatus restituere quicquid supererit: & habet locũ iste. §. Nam aut constat ꝙ fecit animo interuertendi fideicõmissum. & de iure antiquo habet locum l. Titius rogatus. j. ad Treb. hodie sufficit vt seruet quartam: vt in aut. contra rogatus. C. ad Trebel. Aut constat quod non fecit tali animo: & si ne dubio venit in restitutionem: ar. huius. §. Aut dubitatur quo animo fecit: & tunc si ex pretio aliquid comparauit, vel aliquid vtile sibi fecit: & in dubio non videtur facere animo diminuendi fideicommissum, alias secus. hic est casus: & sic apparet quod est casus prorsus di
3 stinctus à d. l. sed & si leg. §. j. Quæro, dicitur hic †ꝙ de pretio rerum venditarum aliquid comparat, cui incumbat onus probandi quod ex illo pretio sit comparatum tex. in l. fi. C. de pig. videtur velle quod quando quis comparat sibi videatur in dubio comparasse ex illa pecunia quam constat ad eum peruenisse. ꝙ
c est notandum. [c]& ideo no. bene. Quæro[d] in l. idem seruandum. di
d citur hic non enim assumitur quod in corpore, &c. quid est hoc dictũ? [d]Dicit Dy. quod tantum retineri videtur in patrimonio, cum tanto minus dicebatur primò habere, quando erat creditoribus obligatus. quæ expositio congruit ad casum huius legis tãtum: sed referendo ad omnia suprà dicta, dic quod tantũ in patrimonio posuit, q̃tũ diminuit. posuit aũt redimẽdo, vt se liberãdo.

1 ☞ *Partus non dicitur haberi ex causa lucrativa: quia mater carior emitur.*
2 *Expensæ factæ causa quærendorum fructuum deducuntur omni casu.*
3 *Valorem rei ex officio iudex debet æstimare, etiam si non sit probatum in iudicio.*

S I quod ex Pamphila. Partũ dr̃ qs habere eo titulo quo habet matrẽ. h. d. Op. s. de euic. l. vaccæ. & l. si prægnas vbi partus nõ videt emptus. Sol. Partũ vere† nõ emit, sed matrẽ cariorẽ propter partũ: ideo nõ videt habere ex causa lucrativa. Opp. j. ad l. Fal. in l. Falci. placuit vbi ꝓpter partũ non dicit ancilla emi carior. Sol. vt ibi. Quæro, quid si aliqs emit matrẽ nõ prægnãtẽ. Gl. hic vr dicere secus: licet Rog. dubitet, vt patet ex j. & ij. gl. Puta tñ ꝙ si mater fuit empta, nõ prægnãs q̃ debeat haberi ratio sumptuũ factorũ ad hoc vt partus haberet, vt
2 qa ancilla tanq̃ prægnãs nõ potuit operari. Nullus† est enim casus, in quo hæc deductio expẽsarũ factarũ causa acquirendorũ
3 fructuũ nõ fiat: vt l. fũdus. i. pri. s. fam. er. Vltimò no[e] ex fi. legis ꝙ licet i iudício nõ sit ꝓbatũ de valore rei: iudex ex officio suo debet æstimare. Facit j. ꝙ vi aut clã. l. sẽp. §. i hoc tenore dicto. & ꝙ ibi no. ꝙ doc. in l. i. C. de sent. q̃ ꝓ eo. in q. qualiter interesse ꝓbet in fin.

a ¶Cũgdã. Ervid. l. uro. i cõsi. cclxx. ꝓ do. Bart. hic soluit nose ꝓprio de pecunia alterius. And. Barb.
a ¶Cũ gdã. Vide eũdẽ l. l. diuus. j. ad leg. fal.
b ¶Cũ aũt. Adde vidẽ dũ Io. an. in addi. ad Spe. in tit. de emp. & ven. §. tertio loco. in versi. si autẽ habens ius in fideicõmisso.
c ¶Notãdũ. Addẽ secũ dũ Paul. de ca. l. fi. §. i cõputatiõe. de iure delibe. si rẽs & q̃titas partãt. als sec⁹, pl. fi. ff. de exer. & vide Ro. cõsi. cccexxvj.
d ¶Quæro. Et ꝓ hoc declarãt Bal. i l. vbi adhuc. in vlti. col. de iur. do. qñ fructus dicãtur consumpti.
e ¶Officio suo. No. iudicẽ ex offo suo posse valorẽ rei æstimare, si valor nõ ꝓbatur. Bar. in l. vnũ. si cert. pe. & no. Ang. i l. ꝓtia rerũ. ad l. Falcid. & vide Bar. in l. j. in vlti. q. & q̃ ibi dixi post eũ, de sentẽ. quę ꝓ eo ꝙ interest ꝓferũt. Addeqđ si iudex adeat ex vrbanitate ad æstimãdũ valorẽ rei, q̃ electis æstimatoribus dicit, per sententiã diffinitiuã adiudicam⁹ talia bona

quam doctrinam
sequi sing. et non
Bracton. Jason
here. de lana. cons
C. l. insto p
Bladus aliqui

Titio, quæ sententia erit ista. Pe. de Anch. cõs. cccxxxiij. Adde tu vltra hæc ad Bar. hic Ale. de Imo. in cõs. cxxxiij. col. fi. in j. vo. & adde q Abbas dixit i c. cũ causa. de testi. & post eũ bene dicẽ Capra ibi, put refert d. Maria. Soci. in c. ij. de libel. oblat. art. ij. q. v. prin. versi. sexto infertur q etiã. & in c. dilecti in glo. iij. de so. cõpe. per dicta Bar. hic dicũt, q iudex malè facit absoluẽdo reũ: qa certũ interesse non sit probatũ: qa iudex debet æstimare per se, vel p alios præstito sibi iuramẽto. alleg. c. fi. extra, q met. cau. & fuit opi. Io. Cald. q est no. secũdũ ipsos. & subdit præfatus do. Maria. in d. c. ij. q si per aliquã causam impeditiuã iudex nõ põt sumere aliã declarationẽ: q tunc nõ debet reũ absoluere. sed debet cõdẽnare in id q interest probãdũ in executiõe: arg. no. per Bar. hic, & in semp. §. in hoc interdicto. j. q vi aut clã. & in l. fi. C. de sen. q̃ pro eo q interest. ad q etiã adducit text. in c. audiris. de procu. vbi q q̃ quantitas est incerta tñ sententia certa fertur, sed non mandatur executioni, donec fuerit certificata. Faciũt etiã secũdũ ipsum not. per Bar. & Bal. in l. ij. C. de rescin. vẽ. & Bal. in l. fi. C. de iure domi. impe. & idem arbitrãtur præfati doc. diseendum de fructibus, reditibus, & p uẽtibus, & similibus q̃ pbãtur: sed non probatur certa quãtitas, per prædicta, quę omnia no. quia sæpe in practica occurrere possent. I. T.

a ¶ Habere portionẽ. Adde qđ dixi post Bar. in d. l. conditio p Ang. & Imo. in l. fin. de cõdi. insti. i iij. co.

b ¶ Vtrum. Vtrũ legatum hæreditatis sit vniuersale, & ita tenet Bal. in l. ex legato in j. col. C. de lega.

c ¶ Testator. Et vide Ange. in l. diuus. §. de pet. hære. & Archi. xj. quæstio. j. c. quia res. And. Barba.

Titio.

Prolongatio diei legatorũ facta simpliciter, refertur etiam ad ea, quæ diem habent. h. d. Opp. de l. talis scriptura. §. ti. j. So. vt ibi i §. j.

Milles.

Nõ refert cũ quo qs loquit qñ verba dispositiua profe rũtur. h. d. Dic vt §. e. l. peto in prin.

☞ *Prælegata quod non ueniant in substitutione uulgari.*
Prælegatũ quis non debet habere totum, licet nõ sit hæres.
Conditio, si hæres non erit: impletur in actu moriendi: sed condtio tacita, si repudiauerit, non.

Pro parte.

Prælegata † non veniũt in substitutione vulgari. h. d. & est bonus casus. huic cõcor. j. ti. j. l. Sextiliã. No. † q licet quis nõ sit hæres, nõ debet habere totũ plegatũ. Ad hoc opp. §. tit. j. l. qui filiabus. §. fi. Glo. hic & in l. filio. §. tit. j. soluit pluribus modis. Veritas est q prælegata quatenus est in portione hæreditaria, videntur prælegata sub conditiõe si hæreditatem non adierit: & ideo si repudiat, debet habere portionẽ in qua ab initio constitit legatum: vt pro parte cohæredum. & aliam, in qua ab initio nõ constitit legatum quia repudiando extitit conditio eo viuo. Sed si decedit anteq̃ repudiet pro parte hæreditaria, non potest ad hæredẽ trãsmittere quia non extitit conditio eo viuo. ita loquitur hic. Sed contra hanc opi. ista † conditio, si hæres non erit, impletur eo viuo. & in actu moriendi existente. vnde debet ad hæredem transmitti: vt l. fi. qñ dí. le. ce. & l. ab omnibus. §. cum quidã. §. ti. j. Solu. hic inest tacita conditio, si repudiauerit, non si hæres nõ erit. & ita non impletur eo moriẽte: qa nunq̃ repudiauit & ita hic tenet Dy. vnde vbicũq; dicitur per gl. q̃ inest cõditio. si nõ adierit: intellige. i. si repudiauerit. Opp. ista conditio est tacita: ergo non impedit transmissionem: vt l. conditiones quæ extrinsecus. j. de condi. & demon. Sol. hic inest tacitè ex voluntate defuncti. Item depẽdet ex voluntate legatarij: & ideo quanq̃ sit tacita, impedit transmissionem, sicuti expressa: vt l. si ita. §. illi si volet. §. titu. j. Oppon. de l. Titia. §. j. §. eo. Solue vt in glo.

☞ *Hæc lex est hodie correcta.*
Practica huius primæ partis.

Cvm filius.

Si testamentũ rumpitur pro parte, prælegata non debentur, sicut nec legata, extraneis libertates debentur, præstantur insolidum: pro seruitute actio datur insolidum: secundò pro parte obstat exceptio. nisi partis æstimatio offeratur. h. d. secundum Dy. Ad pri. oppo. q quis non potest decedere pro parte testatus, & pro parte intestatus: vt l. ius nostrũ. ff. de re. iur. Sol. verum est ab initio, sed ex post facto secus, vt l. circa. §. de inof. test. Oppo. q etiã rupto testamento per querelam, legata valeãt: vt in auc. ex causa. C. de li. pre te. Sol. fateor. † q ista lex hodie corrigit. Ita gl. tenet hic in gl. quæ incipit. s. in totũ. & in gl. fi. huius prin. quã not. Idem not. in l. Papinianus. §. si ex causa. de inof. testa. & l. qnita. eo. ti. & l. iure nõ. §. de testa. tut. licet qdã cõtra per l. Titia de inof. test. Cy. refert opi. in auc. ex causa. Ego teneo istã gl. per tex. in corpore, q dicit, ne filij falsis accusationibus cõdẽnẽtur, &c. & sic loquitur in casu, quo qs est exheredatus in causa ineerta. licet nõ vera. Venio ad secũdã partẽ. & opp. & vẽ q libertates nõ cõpetant insolidũ. nisi qs p̃stet partẽ æstimationis serui; vt l. iudicatæ. de excep. rei iu. Sol. Glo. fatetur q debet præstari pars æstimationis serui. Alij aliter dicunt: vt no. in l. cũ duobus. C. de inof. test. Sed opp. quia si esset verũ, hic nulla esset differentia inter libertates & seruitutes, q est cõtra istũ tex. So. vt statim dicã. Venio ad tertiã partẽ, s. ad ver. q non erit. primò q̃ro de intellectu eius. Gl. legit duobus modis, Primò q referat ad prin. & sic est plana. secũdò q referat ad proximũ, & tũc obstat cõtrariũ q s., pxi. feci. qa nõ videt differẽtia inter seruitutẽ & libertatẽ. Pro cuius declaratiõe scias q si totũ testamẽtũ valeret, libertas statim cõpeteret, & etiã seruitus sine noua constitutione. Sicut em trãsferẽ dñiũ, ita seruitus cõstituit, vt l. si partẽ. §. j. quẽad. serui. ami. & l. j. de serui. le. sed qñ testamẽtũ rũpit pro parte, libertas ipso iure cõpetit eodẽ modo: licet seruus prę stare cogat æstimationis partẽ per officiũ iudicis: vt d. l. iudicatæ. sed seruitutes ipso iure nõ cõpetũt: sed actio psonalis p seruitute cõpetit insolidũ. et hoc vult dicere iste tex. Opp. seruitutes ex pòst facto possunt cõseruari p parte: vt l. pro parte. §. de serui. sol. postq̃ testamẽtũ rescindit, fingit ab initio nõ valuisse; & p cõsequẽs seruitutẽ nullo tpe cõstitutẽ. Quæro † practicã huius partis. Dicit gl. si hęres conueniretur ad integram seruitutem tunc habet necesse conuenire cũ filio, vt patiat imponi. q si nõ facit, cõdemnat ad interesse. hoc nõ placet Dy. qa est cõtra istũ tex. nõ em cõdẽnat ad interesse: sed liberat dãdo partẽ æstimatiõis. Ista iter se multũ differũt: qa interesse posset multũ ascẽdere practicã: ergo põit tex. clarã, et bñ: qa hęres cõuẽtus ad solidã seruitutẽ põt se liberare dãdo partem æstimationis: vel si conuenit cùm filio vt det integram seruitutem recepta parte æstimationis. Vltimò nota istum tex. qui dicit, partis æstimatio, id est, pars æstimationis: quia seruitus diuisionem non recipit.

☞ *Legatarius hæreditatis debet sustinere commoda & incommoda.*
Legatum hæreditatis quando dicatur vniuersale, & quando particulare.
Fructus medio tempore percepti non debentur legatario hæreditatis.
Alegatario hæreditatis quando deducantur debita hæreditaria à defuncto soluta.
Pecunia exacta à defuncto quando restituatur legatario hæreditatis.
Hæres & legatarius hæreditatis debent adinuicem præstare cautiones.

Lucio Titio.

Legatarius † hæreditatis debet sustinere commoda & incõmoda illius. h. d. & est bonus §. & sæpe de facto accidit. Quæro † vtrũ legatum hæreditatis dicatur vniuersale, vel particulare? Rñ. aut quis legat hæreditatem ipsius legantis, & vẽ fideicommissum vniuersale: vt l. mulier. §. fi. ad Trebel. Aut quis legat hæreditatem quam habuit ab alio, non suam: & tunc non est fideicõmissum vniuersale. vt j. ad Trebel. l. cogi. §. sed & si miles. ver. & q̃uis. quod est ea ratiõe: quia testator, vel adiuerat, vel legando adijt; & sic confunditur cum suo patrimonio. vt l. sed si plures. §. filio. s. de vul. & pup. Vnde amodo non est hæreditas illius primi defuncti propriè loquendo: & sic Treb. non habet locum: vt d. ver. & q̃uis. Et ex hoc sequitur q dies hæreditatis legatę cedit à tempore mortis, sicut alterius rei singularis legatæ. quod est mirandũ, cum hoc est tale legatum quòd potest habere incommodũ: vnde videret eadem ratio, quæ in hęreditate. sed tamen contrarium est hic, vt vidistis. Quęro † quid de fructibus medio tpe ceptis: vtrum debeant huic legatario? Rñ. nõ, vt j. l. p. §. filia. nisi eo modo quo j. dicã. Quęro, † qd si defuncti suluit debita hęreditaria: an ab isto legatario debeãt deduci. Respon. non, quatenus potest cum perceptis fructibus cõpensari: vt l. Lucius. §. quæ marito. j. eo. secus si nõ posset cõpensari cum fructibus: vt j. de condi. & demon. l. quibus diebus. §. j. & quod ibi no. & sic intellígo legem istam, quæ dicit ad legatarium non transire onera quæ non pseuerant vsq̃ ad mortem, s. si onera sunt extincta de fructibus, vel aliàs naturaliter. secus si esset solutum de ꝓprio testatoris: vt l. q cõcubinam. §. cum ita. j. tit. j. Quæro, † qd si testator exegit debita, an illa pecunia restituetur huic legatario? Hic tex. vẽ q non, dum dicit, sicut vice mutua prę stabunt actiones, quæ ei præstari poterunt, quasi dicat, si sunt extincta, non debentur ei. quòd puto verum si extincta sunt, & testator locupletior non est factus. secus si in suum patrimonium cõuertisset: vt §. eo. l. Imperator. §. fi. cum legib. seq. d. l. q cõcubinam. §. cùm ita. j. tit. j. Quæro † vtrum debeant inuicem præstare cautiones. Rñ. q sic, s. per legatarium, qui subiuit omnia onera hęreditatis; vt j. l. proxi. §. mensæ. d. l. q cõcubinam. §. cùm ita. & econuerso. per hæredem cauebitur legatario de dando sibi quicquid ad eum peruenit ex dicta hæreditate: vt l. ij. in princi. & §. peruenisse. s. de hære. vel acti. vendi.

Dominus.

Dominus.

Hæres non potest retinere vsumfructum vel partem rei legatæ. secus in cæteris seruitutibus. h. d. Not. quod dixi in summario. Opp. §. ti. j. l. legatũ. §. fundus. Sol. Distinctio huius. §. tollit, cõtrarium: quia aliud in vsufructu: vt hic. aliud in cæteris seruitutibus: † vt ibi. & sic cõcordat cũ ij. rñ. Oppo. de l. iiij. j. de vsufruc. leg. Sol. Ibi legauit proprietatem, quod intellígitur de nuda. hic legauit fundũ. Opp. si habet testator in re partem, illam solum videtur legare: vt l. serui electione. in fi. §. tit. j. Solu. Illud verũ quãdo alia pars erat extranei: hic alia pars erat hæredis, quod est no. Quæro, quid si pars erat hæredi debita? Rñ. idem vt dixi in l. vnum. §. si rem. s. eodẽ. Quæro, hic loquitur in fundo legato sub conditione: quid si fuerit legatum purè. Rñ. idem vt. §. eo. l. is cuius. & ibi not. hoc enim patet ex ratione posita in fin. §. quando pars erat hæredis in qua non cadit confusio. quod nota.

1 ☞ *Falsum non uidetur quod iuuatur primordiò uerit atis.*
2 *Dictio ex, licet denotet causam proximam, ponitur etiam pro dictione propter.*

Hæres meus.

† Non videtur esse falsum q iuuatur primordio veritatis. h. d. Primò ponit dictũ seu thema. Secundo rñ. annectendo rationẽ q falsa demonstratio non vitiet legatũ. Tertiò annectit aliã rationẽ ibi: nec in totũ, &c. Pro † cuius declaratione debes scire q de natura dictionis ex, est denotare causam proximã: vt C. de legi. l. nõ dubiũ. & l. eo tẽpore. in fi. §. de pec. Cũ ergo testator dixerit sibi deberi ex testamẽto, nõ videbatur posse referri ad id q ex stipulatione debeẽ occasione testamẽti; & sic illius debiti testamẽtũ est causa prima, & remota, nec est ꝓxima. sed qa dictio ex, põt poni p dictione ꝓpter, causa vitãdi cõtrarietatẽ, vel absonũ intellectũ: vt l. j. C. si seruus extero. Iurisc õsultus dicit, dic q dicta causa nõ est oĩno falsa: qa dictio ex, põt intelligi vt denotet causam primariã & remotã. Opp. §. ti. j. l. si sic. §. j. & §. eo. l. si ita scripsisset. So. Ibi debitũ fuit extinctũ: hic verò fuit translatũ in aliã obligationẽ. Opp. q nõ inspicimus originẽ obligationis: vt l. j. §. siue. s. de condi. sine causa. Sol. ibi causa obligationis deuenit ad nõ cãm: hic venit de vna causa ad aliã. Opp. j. de capti. l. in bello. §. codicillí. Solu. Ibi non respicitur tempus, quo codicilli sunt facti: quia propriè illud, non dicitur tẽpus originis codicillorũ: sed inspicitur tẽpus facti testamenti, à quo codicilli cõfirmantur, vt ibi patet. Oppo. de l. j. de hære. vel act. ven. Gl. nõ soluit, sed nõ est cõtra. Op. de l. iij. §. idẽ scribit. s. de pecu. Sol. Ibi ex mutatione tituli mutatur ratio legis. non per iudiciũ dicitur quasi contractũ cũ filio de peculio, quod in origine actionis ibi non erat. sed hic ex mutatione tituli non contingit mutatio voluntatis defuncti: per rationes hic positas in tex. De hoc dixi in l. tutor. j. de fideiusso.

Seruus.

Si aliquo casu libertas impeditur tẽpore quo cedit dies legati, vitiatur legatum. h. d. Op. C. ad Sylla. l. pe. Sol. Fallit ibi. per rationem positã in text. Quæro, quæ sunt iste causæ, quæ impediunt libertatem seruí. Dic vt in glossa.

1 ☞ *Natura comparatiui est relinquere formam positiui in extremo.*
2 *Verbum plus, appositum per testatorem in legato, importat arbitrium boni uiri, & poterit modicum arbitrari.*
3 *Iudex arbitratur, quando qui debet arbitrari, non arbitratur.*
4 *Verbum plus, in testo nil operatur.*

Pater.

Qui legat vni ex certis plus, videtur omnibus legare, & excessum in illo in hæredis arbitrio ponere. h. d. Not. † q de natura cõparatiui est relinquere formã positiui in extremo. & ista est ratio quare omnibus videtur relictũ. † Secundò nota q si testator dicat alicui plus dandũ: nec ponit verba quæ sapiant liberã voluntatem, vel arbitriũ boni viri: videtur in dubio intellígere de arbitrio boni viri, vt hic in tex. Dicit enim hic, plus tribuas, nec dixit, quantũ voluerís, vel quantũ putaueris, vel quantũ arbitratus fueris, vel aliquid símile: & tñ refertur ad arbitriũ boni viri: vt patet ex tẽx. qui dixit, arbitrium filiæ datur. quod est notandũ. Quæro vsq̃ ad quam quantitatẽ potest arbitrari? Respõ. modicũ: vt l. hæc adiectio. j. de verb. signi. Quæro, † quid si non fuit arbitrator? Glo. ponit opi. veritas est q stabitur arbitrio iudicis, quod patet ex tex. dum dicit, arbitrium filiæ dat. &c. vt l. j. §. eo. Vltimò iste §. † inducitur ad q. de teste, 'qui dicit Titium posse disse xij. annis, & plus de quo per glo. in l. ab hostibus. §. sed quod simpliciter. s. ex qui. cau. maio. & per Gul. in l. & si post tres. s. si quis cau. Veritas est q illa verba, & plus, nil relęuant in teste: quia iudex incertũ reddit vt l. cũ furti. s. de in litem iuran. & ibi dixi.

a

Non iure.

Ille, per quem non stat quò minus tutela suscipiatur non priuatur legato. h. d. Circa hoc dic vt in executore, qui noluit officium assumere, vt dixi in l. j. §. eo. De hoc in l. Nesennius. §. fi. cum l. sequen. s. de excu. tuto.

b

Qui Mutianam.

Qui venit cõtra cautionem Mutianã, tenetur restituere rem cũ fructibus. h. d. De hoc dic plenè in l. Mutiana. de condi. & demon.

1 ☞ *Cumulatio actionum plurium non admittitur quando electione tolluntur.*
2 *Ratio quare plures actiones quæ electione tolluntur non cumulantur.*
3 *Ratio quare actio personalis, & rei uendicatio electione tolluntur.*
4 *Actio eligẽda ex pluribus debet eligi tempore dati libelli.*
5 *Quando sunt plures hæredes unius testatoris: una actione contra unum, alia contra alium agi potest.*

c

d

Varijs.

Quando sunt † plures actiones quæ electione tolluntur, nõ admittitur cumulatio. h. d. Ad tex. ibi: vti non potest: dic pe tendo partim per vnã actionem, partim per aliam: & ad hoc tendit prima ratio, vel petendo totũ per vtrãq; actionẽ: & ad hoc tendit secunda ratio, ibi: non enim. &c. Opp. in auc. de fideiuſ. §. sed neq;. Sol. Intelligas hoc de pluribus actionibus principalibus, vt proponẽdo actionẽ ex testamẽto, & rei vẽdicationẽ. secus si proponeret personalẽ, & hypothecariã, quod põt vt no. in contrario & no. per Dy. [d] in c. nullus de reg. iu. lib. vj. & dixi in l. fundũ. j. de excep. Quæro † quæ est ratio q istæ actiones nõ possunt simul proponi. Rñ. [e] q partim petitur ab vna: partim ab alia. Et ratio est: quia legatũ non potest diuidi, vt in tex. sic videtur quod si essent plura legata, legatarius nõ prohibeatur vtrãq; proponere pro diuersis rebus. Sed si pro vna re ꝓponeretur vtraq; actio simul: tunc cumulatio nõ admittitur: quia electione tolluntur: vt in tex. Sed quæro [f] vnde hoc q electione tolluntur? Rñ. † tenendo gl. q̃ est in insti. eo. §. nostra autem. Ratio est euidens: quia eligendo rei vendicationẽ nõ habet actionẽ personalẽ, cum pro re propria nõ detur actio personalis, nisi cõtra furem: vt l. fi. §. vlt fr. quemad. caue. sicut aliàs eligendo personalẽ nõ habet rei vẽdicationẽ: vt no. in d. §. nostra. Sed si teneremus opi. quod undã modernorũ, quã [g] y. refert in l. ij. C. cõmunia de lega. fi licet q istæ actiones cõcurrãt origine, est ratio: quia sic cõstitutũ est vt hæres cogatur eligere: vt hic dicitur in tex. Quæro, † qñ debet eligere. Rñ. tẽpore dati libelli dicit gl. in l. edita. C. de edẽ. Fallit in l. j. §. quia aũt. s. quorũ leg. per rationẽ q̃ ponitur in l. q in hæredẽ. §. eligere. de trib. Quæro, quid si sunt plures hæredes vnius legatarij? Rñ. idẽ: vt l. huiusmodi. §. fi. cũ l. seq. s. ti. j. l. j. dic vi ibi. † Quærit gl. qd si sint duo hæredes vnius testatoris, an possit cõtra vnũ proponi vna actio, cõtra aliũ alia. Et tenet q sic q puto verũ: qa per l. xij. tab. illa actio est diuisa cõtra illos hæredes. Pro hoc facit j. iudi. sol. l. iã tamẽ. §. pe. et quod ibi plenè dixi.

e

f

g

Repetẽdorum.

[g] Damnata memoria testatoris, repetuntur legata soluta. h. d. Qualiter autem fiat processus, vel condemnatio alicuius, cuius memoria damnatur. Glo. dicit in §. per contrarium. Instit. de hæredi. q̃ ab intestato, dixi. in l. qui à latronibus. §. j. s. de testamen.

Vm pater filios.

Si debet retineri species & pecunia, species de tota hæreditate deducitur: pecunia de parte restituentis tantũ. h. d. Pone sic casum in terminis Pr̃ instituit filiũ & vxorẽ: & rogauit vxorẽ vt restitueret filijs retẽto sibi fũdo, & cẽtũ. Certè p̃ diũ deduceẽ de tota hr̃ditate, & pecunia deduceẽ de parte sua. h. d. Quæro, q est esse

a ¶Quæro, vtrum. Et ista gl. videtur probare. no. ꝙ per pœnitētiā donatarij nō reuocetur donatio causa mortis, ꝙ nota. & est sing. glo. secundū Paul. de Ca. in l. ñ. ff. tit. j. & ibi eā allegauit post Imol. & scripsi post Bar. in l. ñ. in princ. j. de do. pre. leg. & hāc gl. dicit esse elegantē Ro. in l. j. in ñ eo. ff. de acqui. hære.

b ¶Hæreditatem. Cōtra: hic videtur casus iq l. verba. j. de verb. signi. & ibi Bart.

c ¶Scdō not. Et nota quia Bar. videtur sibi esse cōtrarius: vide q̄ dixi in c. tua no- 1
bis. de test. An. Barb.

d ¶Eligere pauperes. vide Bar. in l. à filio. j. de ali. & cib. leg. & 2
quod ibi dixi. & vid no. q. Bal. de effecto monacho, in l. fi. ff. in iij. col. C. de communia de lega. 1

e ¶Tertiò nota, an per ingressum religiōis habeat locū fideicōmissum iniunctū alicui cū decesserit. & vide ꝙ no. Bar. in l. intercidit j. de condi. & demō. & gl. no. et ibi doc. in l. fi cū dotē. in prin. in gl. magna, solu. mat. Facit ꝙ no. in l. ex parte. §. insulā. de ver. obli. et in l. Gallus. §. & qd si tātū. de lib. & post hu. & scias ꝙ mors ciuilis nunc̄ æquipollet naturali, nisi qñ hoc est iure expressum. gl. est nota. xvj. q. j. c. placuit in ver. mortuus est. ꝙ nota perpetuo. et est glo. in c. susceptū. de rescrip. in vj. arg. l. fi. C. de his qui ve. æta. 2
impet. cū simi. & vide Inn. in rub. extra. de test. & in l. j. ff. de testa. Bal. in auē. si qua mulier. in j. col. C. de sac. san. eccl. & Bal. not. in l. j. in xvj. eo. C. de sacrosanc. eccl. in repe. & vide bonā gl. in cle. ne Romani. de elec. & Io. de Imo. li. c. si episcopus de supplen. ne- 1
gli. prela. in vj. per aliquos in c. cū sis. de cōuer. cōiu. & adno. per Bar. hic vide no. in d. auē. si qua. et cū Barto. hic concordat 1
Paul. de Leaza. in q. incip. substituerus in primo dubio. Adde an mors ciuilis æquiparetur naturali; Ol. a
consi. celxxxiij. & Pe. de Ancha. consilio. cccxcvij.

Cretus eius inuestigationis? Rñ. in portione debita iure Falcidiæ nō imputatur, nisi id, quod quis habet hæreditario: vt l. id aūt. & l. in quartā. & l. ꝙ autē. j. ad l. Falc. vnde de fundo medietatē, quā habet iure hæreditario, sibi tātum imputabit in quartā: de pecunia sibi totā imputabit in quartā, cū totam habet de parte sua: & sic iure hereditario ꝙ secus est si eā deberet recipere de cōi. qđ dic vt dixi ī d. l. quartā. Et si q̄ris quare aliđ in pecunia q̄ infūdo: tex. dicit in l. deducta §. numis. j. ad Treb. & ibi videbitis. Op. & vī. ꝙ totā summā capit à cohærede, qvidet per hæc verba grauatus: vt l. post emācipationē. §. j. j. tit. j. Sol. Grauatus videtur ꝙ patiat ipsum de pte sua deducere: & sic ipemi nus ꝓcipiat de parte sua. Ita dicit gl. & bñ.

☞ *Fideicōmissum pōt imponi donationi causa mortis.*
Falcidia detrahitur ex donatione causa mortis, & ea detracta fideicommissum intrinsecum minuitur.
Ad integrum onus impositum quis tenetur, si id, quod remāsit in hæreditate, uel legato sufficit ad onus integrū.

Eorū quibus. Donationi† causa mortis pōt fideicō missum imponi: & ex ea detrahitur Falcidia: qua detracta fideicōmissum intrinsecū minuetur: secus ex intrinseco. h. d. Huius §. materiā expedit glo. j. de condi. & demon. l. Plautius & ad Trebe. l. facta. §. si Titius. et ibi sunt gl. magistræ. tangit in l. pœnales. §. fi. j. ad l. Falci. Quæro: quid in onere extrin seco, ex alia causa quam alimentorū. Glos. dicit idem & bene. vt l. si mihi Stichus. ff. tit. j. & l. Plautius. j. de condi. & demon. Quæro, quid vult dicere tex. in fi. qui dicit de maiori pecunia præstari non dubiè voluit integra. &c. Glo. ad huius declarationem est facta: tamen est magis obscura cum text. ideo gl. sic intellige, qñ ab initio onus fuit maius, quàm emolumentū, necesse habet onus sustinere. Idē si ex post facto est maius: quia emolumētū fuit defalcatū per Falcidiā. Tamen hoc non est verum generaliter, nisi quādo onus est extrinsecū. Ita vult dicere glo. hoc nō est verū. Nàm† ita demū tenetur quis ad integrū onus, si illud, quod remanet, sufficit ad integrū onus impositū: vt l. liberto. §. j. de ann. le. & l. maritū. §. à liberto. j. ad l. Fal. secūdū Dy. & Iac. de Are. Expōe ergo tex. sic, de maiori pecunia subaudi, quā esset res legata: qa propter rē legatā de toto patrimonio legatarij voluit præstari alimenta: non tamen de re, vel pecunia donata, vel legata, secundum Iac. de Aret.

☞ *Mater non potest donare filijs uulgò quæsitis.*
Stipulatio potest conferri in uoluntatem stipulantis.

Mater filijs. Legatario eidemq; debitori non solū actio competit, sed exceptio. h. d. No.† ꝙ mater non potest donare filijs vulgò quæsitis, quod intellige vt not. C. de Orfi. l. si qua illustris. & Insti. ad Orfi. §. nouissimè. Quæro vtrū [a] isti filij legatarij seu donatarij possint dicere, nolumus acceptare. Videtur ꝙ nō: quia semel stipulando videtur irreuocabiliter acceptare. Idem no. in l. si cui. de donatio. cau. mortis. ꝙ intellige verum, nisi ab initio fuerit stipulatus sub cōditione si volet. Potest† enim conferri stipulatio in voluntatem stipulantis: vt l. Senatus. §. legatū. ff. tit. j. l. à Titio. in fi. & ibi no. j. de verb. obli.

Surdo. Legati onus, & emolumentum quæritur etiā ignorantibus. h. d. Oppo. ff. ti. j. l. si tibi homo. §. cū seruus. Solu. ficte quæritur à tēpore mortis: verè à tempore aditæ hæreditatis: sed cōmutabiliter à tempore mortis, incommutabiliter à tēpore agnitionis: vt l. si quis ita. & quod ibi not, ff. de cōdi. instit.

1 ☞ *Ius eligēdi non perditur per deportationem. Excōmunicatus potest esse arbitrator.*
2 *Fratres minores licet non possint esse executores testamenti, tamen pauperes eligere possunt.*
3 *Per ingressum religionis non cedit dies fideicomissi, nisi ingressus sit quis religionem fratrum minorum.*

b Hæreditatem. [b] Mutatione status non perditur ius eligendi: & mors ciuilis non facit cō-
1 ditionem existere, sed naturalis. h. d. † Not. & per deportationem non perditur ius eligēdi. quod facit ad q. ꝙ excōmunicatus qui æquiparatur deportato possit esse arbitrator: de quo dixi in lex facto. §. si quis rogatus. j. ad Trebel. vbi est idem text. Secundò
c not.[c] quòd † licet fratres minores non possint esse executores te-
d stamentorū, tamen eligere pauperes [d] possunt: sicut hic, ille, qui
2 in iudicio esse nō potest, vt deportatus, qui pendit omnia, quæ iuris ciuilis sunt, potest pauperes eligere. quod dixi plenè in li-
3 bro meo Minoricarum. † Tertiò not. [e] quòd si aliquis ingredi-
e tur religionem, licet habeatur pro mortuo ciuiliter, propter hoc nō cedit dies fideicommissi sibi iniuncti cùm decesserit, sed debet expectari mors naturalis: vt d. §. si quis rogatus. & l. Statius. de iure fisci. & ibi per Dy. ꝙ licet sit verum in alijs religiosis, qui aliquid possunt habere in cōmuni: tamen non procedit in fratribus minoribus, qui nō possunt habere in cōmuni: vnde quantū ad hoc habetur pro mortuis. quod plenè dixi in quarto libro Minoricarum.

Qui dotale. Qui légat pretiū rei, videtur legare animo compensandi cum re. h. d. Oppo. ꝙ emptor teneatur ad fideicommissum: vt l. si pecunia. in fin. & l. si seruus. §. qui margaritam. ff. ti. j. Solu. Huius timore hic §. legitur duobus modis. Primò quòd emptor non soluit totum debitum: & tunc procedunt duæ primæ sol. positæ in glo. Secundò intelligitur quòd totum pretiū soluit: quia tamen fundus erat venditus minùs iusto pretio: ideo testator iussit emptorem soluere residuum. quod non potest: & tunc procedit tertia solu. glo. quæ est vera. Opposidicitur hic quòd mulier oblato pretio repellitur dolī exceptione. Contra, imò debet habere vtrunque: vt l. j. §. sciendum. de rei vxo. ac. Respō. hoc ideo: quia maritus dixit, amplius ei pretium, &c. & sic videtur reliquisse animo compensandi. Idcirco si simpliciter reliquisset.

1 *Solutio facta mandatario reuocato scienter, uidetur facta causa donationis. secus si ignoranter. & nume. 6. & 7.*
2 *Mandatum simplex, cuius effectu confertur post mortem, morte reuocatur, si mandatarius sciuerit, & qualiter reuocetur morte. nume. 4.*
3 *Donatio quòd perficiatur pacto nudo. & nume. 8.*
5 *Accessoria si reuocantur, non reuocantur principale.*
6 *Soluens scienter mandatario reuocato non liberatur.*

Mæuio. Qui soluit † contemplatione mandati reuocati scienter donare videtur: secus si ignoranter. hoc
2 dicit vel aliter. & sic: Mandatum simplex, † cuius effectus confertur post mortem, reuocatur morte, si mandatarius sciuerit. Secus si ignorauerit. hoc dicit & est difficilis §. In text. ibi: accepisse non videtur, &c. Dic, scilicet ex donatione inter viuos à Mæuio in eum collata scienter soluendo, postquàm cognouit mandatum reuocatum. Pro declarando isto §° sciendum est quòd legitur quatuor modis. tribus in gloss. quarto extra gloss. Nam potest quis donare alteri causa mortis tribus modis. Primò si donatario nihil facit, sed solùm mandat donans debitori suo quòd donatarie soluat. Secundò, quando donans promittit donatario per stipulationem, vel pacto nudo causa mortis: postea mandat debitori vt donatario soluat. Tertiò, quando donans nō contrahit cū donatario, sed mādat debitori vt, ꝓmittat illi, cuivultdonare causa mortis. & differt ista tertia à prima: qa hic mādat vt ꝓmittat ibi mādat vt soluat. Itē differt à ſcda: quia hic debitor se obligat donatio: ibi nō. Primæ duæ tāgūtur in prima gl. tertia ponitur in vltima glo. Examinemus ergo istas lecturas. Si legitur secundum primum modum oppo. quòd tale mandatum non reuocetur morte: vt l. si verò non remunerandi. §. fina. ff. manda. & j. de donationibus causa mortis. l. mortis causa. §. Titia. Solut. in contrarijs mandatū fuit collatum post mortē: hic verò mandatū de soluēdo fuit factū simpliciter licet effectus conferatur post mortem. Sed tūc opp. quia si hoc esset qñ debitor soluit ignoras, totum

totum deberet reuocari: quia totum est in debitum. cuius contrà dicitur in fin. §. Vnde propter hoc omnes recedūt à prima lect. Vide gl. q̄ lect. & eius reprobatio colligitur ex princ. primæ gl. ibi: alioquin non video quare in sequenti, &c. sic expone, alio quin. i. si donator nihil promisisset donatario, sed solū mandasset debitori ꝙ legatū solueret. Legitur ergo secundo modo. ſ. ꝙ donans promisit donatario per stipulationem, vt in prin. primæ gl. sed tunc opp. † ꝙ non sit necessaria stipulatio. vt. l. si quis argen-
3 tum. [a] C. de do. Fateor ꝙ hodie sufficeret pactum nudum. quod
a no. doc. tenent in vlti. C. de dona. cau. mor. hoc etiam tangitur in fi. gl. Secundò opp. ꝙ tale mandatum non reuocetur morte, vt. l. si verò nō remunerandi. in fi. ff. man. & l. mortis causa. §. Titia. de do. cau. mor. Sol. dicit glo. ibi mandatum conferebatur expresse post mortē: hic simpl'r, sed effectus cōferebat post mortē: quo casu media via eligitur. ſ. vt si perueniat ad notitiam mādatarij mā-
4 datum sit reuocatū: vt in gl. aliās secus. † Et sic distingue tres casus: aut mandatū cōfertur in vita: aut post mortē: aut cōfertur in vita, sed effectus post mortē: & de hoc feci vnum membrū distinctionis qualiter mandatū reuocetur morte: vt. l. ij. §. pe. j. de doñ. Cōtra prędicta opp. ignorātia mandatarij prodest donatario: qa si ignorat, valet donatio: al's secus quod est contra. l. iniquissimū ff. de iur. & fac. igno. Gl. fatetur contrarium, & dicit ꝙ hoc est mirabile: & speciale. Hoc colligitur ex gl. pe. in fi. & glo. fi. in princ. Concludit ista lect. ꝙ si donatarius est sciens, reuocat mandatū, & donatio post mortē: secus si est ignorans. hoc non placet: quia mors non est causa reuocandi donationem causa mortis, sed cō firmandi: vt. l. j. & l. in mortis. j. de do. causa mor. & l. non omnis. §. si cer. pe. Nec obstat. si dicis ꝙ mandatum reuocat: qa per hoc non sequit ꝙ sit reuocata donatio, quæ iam perfecta erat per ꝓ-
5 missionem factam à donante donatario. Vnde si ista† accessoria reuocantur: non sequitur: ergo reuocatur principale: vt. l. si cui le getur. §. fi. & l. seq. ff. tit. j. Vnde huius timore fortè Azo legit tertio modo ꝙ Męuius debitor ꝓmisit pecuniā causa mortis Titio iussu creditoris qui etiam iussit soluī. Ista lect. Azo. nō est vera: quia si ꝓmisso fuit facta: & sic iste donatarius habet actionem: dcætero mandatum non reuocatur morte: vt. l. fi. in princ. j. de so. Lego ego istum. §. quarto modo. & concordat cum secunda lect. in facti narratione, sed discordat in iuris diſpōne. Pone ergo ꝙ creditor donauit Titio cētū ꝓmitto causa mor. deinde iussit Mæuio debitori suo. vt ipsi Titio solueret: demū mortuus est creditor donās. Certè donatio est cōfirmata: & in hoc differt ab alijs lect. sed mandatū est reuocatū: & in hoc concordat. Si ergo Mæuius debitor soluit: an sit liberatus, vel an' possit repeti, distin-
6 gue vt in tex. Nota ꝙ ille ꝙ soluit sciens † mandatū reuocatū, nō
7 liberat. Secūdò nota ꝙ ex hoc colligitur p̄sumptio donationis, si cut cōtra q̄ soluit ei, cuius mandatū est reuocatum: & sciens videtur donare: vt. l. si procuratori falso. ff. de cōdi. ob cau. & ibi no. & l. si non sortem. §. qui filio. ff. de condi. inde. Oppo. ꝙ qui soluit creditori creditoris liberatur: vt. l. si opera. j. de do. exce. & l. solutū. §. solutā. de pig. ac. l. si liber homo. de nego. gest. Sol. hic soluit cōtemplatione mandati qđ sciebat reuocatū: ibi soluit gerendo negotiū creditoris sui. Cū enim soluit cōtemplatione mādati revocati, gerit suū negotiū, & non facit animo gerēdi negotiū hæ-
8 redis, cū sciat mandatū reuocatū: ideo videt donare, & per † cōsequēs nō liberat. Sed opp. ꝙ hæres solutionē factā à ꝓcuratore reuocato pōt habere ratam: vt. l. procurator ad exhibendum. §. j. j. rem ra. ha. Sol. fateor ꝙ posset habere ratam si vellet quantum ad exceptionē: vt si ille donatarius vellet iterum agere, non posset: nō quātū ad actionē ꝙ hæres posit repetere, vt hic in. ij. rñd. & l. dispensatorem. j. de sol. Sed contra, videtur per. l. si absentis. C. si cer. petat. Sol. vt dixi, hic debitor non soluit animo negotiū gerendi hæredis. & huic lectu. videtur Dyn. applaudere in quadam additione parua. quam ponit super gl. fi. dum dicit ꝙ ignorantia debitoris non prodest donatario: sed ei prodest: quia donans non reuocauit. Opponitur & videtur quòd dominiū per istam sol. non transiuerit in donatarium: vt. l. ij. §. sed si quis donaturus. alias. §. si pecuniam. ff. de do. Sol. dic mandatarius soluit pecuniam alienam mandato reuocato. hic soluit propriam: vt. l. de hoc iure. §. si quis dederit. j. de do. Quærit gl. in ille, qui soluit, posit repetere? Respondet, & bene, ꝙ non: quia videtur donare, ni si in iure errasset: quia tūc posset repetere. Quæro, in quo est mutata hodie ista lex per. l. si quis argentum. C. de dona. Rog. dicit quod in totū quasi hodie non reuocet mor- a
te. quod Hug. negat. Si habes in glo. sciuit, non debet esse nisi si habes nisi, debes habere nescisti. Aduerte quòd hęc lex nō est mutata per. l. si quis argētum. nisi in hoc qđ
b hodie sufficeret promissio pacto nudo. [b]
1 ☞ *Res, quæ subiacet restitutioni, potest legari, & sic testamento alienari.*
2 *Legatum de re futura aliena post mortem ualet, & debetur æstimatio.*

Cùm pater. Portio deficiens deferť subſtitutis, & co-
1 hęredibus cum onere suo. h. d. Nota † quod res quæ subiacet restitutioni, potest legari: & sic potest alienari per testamentum. Cōtra. C. cōia de leg. aut. res quæ. Dicit gl. qđ hoc videtur hodie corrigi Dy. tenet cōtra ꝙ hodie non corrigatur: quia hic non dicit ꝙ ista prędia debeātur filio exhæredato in vita filij: sed ꝙ hæres cogatur redimere illa prædia & dare filio exhæredato: non quòd illa filia cogatur dare, vt patet ex litera. Va-
2 let † ergo sicut legatum rei alienæ tempore
c testamenti, vel futuræ alienæ post mortem testatoris: vt. l. vnum ex familia. §. sed & si fundum. suprà eodem.

1 ☞ *Prælegato facto etiā coniunctæ personæ, non debetur euictio iure actionis.*
2 *Ei, à quo euincitur prælegatum, succurritur ope exceptionis, si alij similiter est prælegatum.*
3 *Diuisione facta à testatore, unus ex hæredibus non tenetur alteri de iure actionis, sed ope exceptionis.*
4 *Diuisione facta à partibus, uel à iudice, alter tenetur alteri de euictione iure actionis.*

Euictis. In prælegato vni non debeť euictio. fecus si pluribus prę-
d legatur hoc dicit. secundū doct. & est sing.
1 casus. Nota † ꝙ in prælegato quāquā facto coniunctę personæ, non debetur euictio iu-
2 re actionis. Nota ꝙ † ei, à quo euincitur, p̄
legatum potest succurri ope exceptiōis, si
d alijs est similiter prælegatum. Nota [a] † qđ
3 quando diuisio fit à testatore, vnus ex hęredibus non tenetur alteri de euictione iure actionis, sed ope exceptionis. Ad primam oppo. de. l. cùm rem alienam. C. eo. Sol. hoc est speciale: ne crescat iuidia inter fratres. Ita sol. gl. hic & ibi doc. omnes dicunt, non
e video quæ sit differētia iter fratres, & alios cohæredes coniunctos. Vnde dicunt quod hic loquitur quando ille, cui relinquebat erat legatarius & hæres: ibi legatarius tantū. Et est ratio: quia licet hic euincatur legatum, remanet hæreditas: ibi secus. Item ad uerte ꝙ hic videtur solū loqui quando legatur res aliena à testatore possessa quam credebat suam. Secus si legatur res aliena ab extraneo possessa: quia tunc debet redimi de communi: vt. d. l. cū
e rem alienam. quæ in hoc non reperitur limitata. Opp. ff. ti. j. l. nō quocunq; §. j. Solue vt ibi. Opp. de. l. qui concubinam. §. si hęres. j. tit. j. Sol. ibi in legato generis: hic speciei, vt dixi. §. ti. j. l. si domus. §. j. & ibi plenè distinxi. Ad vltimum no. oppo. & videtur quod iure actionis possit agi de euictionē: vt. l. si fratres. C. communia vtriusl. iud. Sol. hic quando diuisio est facta à testatore: ibi quando à partibus, vel à iudice. quod nota. Et est ratio: quia diuisio te
4 statoris habet vim prælegati † sed diuisio facta à partibus, vel à iudice habet vim permutationis. quod nota: quia. §. iste est singularis.

Pater certam. Si testator iubet hæredem dotem filiæ stipulari, intelligitur ea moriente in matrimonio, non ea superuiuente. Item sermo simpliciter prolatus intelligitur pro prima vice. hoc dicit. ad prin. conçord. ff. de pac. do. l. iij. ad fin. concor. j. de verb. sign. l. boues. §. hoc sermone. Ad fi. op. de. l. si sic. de verb. obli. Dicit Oldr. ꝙ ibi sunt verba negatiuè concepta, quæ extenduntur ad omne tēpus: hic affirmatiuè

a ¶Argētū. An. l. si qs argētū. C. de don. habeat locū ī dona. cau. mor. glo. ꝙ sic. sed an sit vera, vide Imo. in l. ī ædib⁹. j. de don. sed ipe vacillauit l. l. j. de don. cau. mort. & ibi latè Ro. vī tenere de iuris subtilitate gl. est falsam licet ī cōsulēdo nō recederet ab opi. gl. et tātorū viroru. Secūdò gl. hāc allegat Barto. ī d. l. j. de don. cā mor. & latè p Imo. ī. l. cū text. cē. de re iu. sed Ang. ī. q. incip. Host. alleg. gl. hic sing. ī hoc, & ipam se quit Bal. ī l. excutore. ff. ij. col. C. de exe. rei iu. & ī l. j. C. đ do. cā mor. & ī. l. si dona tionis. C. de cōtrahē. emp. Quid ī donatione añ. nup. vide gl. & Bal. ī l. j. C. de do. añ nup. & hāc gl. limita vt p Bal. ī auē. ex testamento. ī fi. ij. col. C. de colla. Bal. ī l. ñ. de leg. j. istā sequit & in l. sicut. in fin. C. de act. & oblig.

b ¶Pacto nudo. Sedvī casus ꝙ et de iure Digestorū sufficiat pactū nudū ī don. causa mor. ī l. ꝙ de bonis. ī princi. j. ad leg. Falci.

c ¶Vel futuræ. Adde tu Imol. hic, Bart. & Imo. j. ea. l. §. pī filiæ. & do. Alex. ī cōſ. ix. col. pe. in. ij. volu.

d ¶No. & vidē p Imo. ī. l. fi dom⁹. §. de euic. ad fi. ff. ti. j. & istis ad de casum ī l. hęres p-cepto. j. ad Treb. et vi de oīno Bald. ī d. l. cū aliēnā. ī fi. ij. col. & limita istū tex. nisi p̄le legatū veniret cōpu tādū ī legitima, q̄ casu semp teneť hæres de euictiōe. Cal⁹ est hic ī. l. fcimus. ī princ. & ibi hoc Bal. C. de inoffic. test.

e ¶Opp. §. vide Bar. in l. q Romę. §. duo fratres. in vl. q. de ÿ. ob.

a ¶Non viuebat. Ad hoc vide vnam quę per Ro.in conſi. inci. omnipotentis Dei. poſtulato ſuffragio circa primum dicendum videtur q̃ quãtis dominæ Vrbanæ,&c.

b ¶Nota bene.Angel. ſed op.in.l. poſt mortem.C. de fideicom. vide Bald.in repetit. l.j.circa.vij.colum.ẽ. eodem. & adde Pet. Anch.in conſi. cxcv. incipi.in Chri.nomine amen,circa primũ dubium eſt primò in quirendum &c.in ſecundo principali dubio. & vide Ioan. in l. recuſare. §. ſi quis alio loco.in fin.j. ad Treb.Adde quę poſui in dicta leg. poſt mortem.

☞ Vltra hic addita vide Paul. de Caſtr. hic,qui longè clarius hãc quæſtionem format,& determinat:: ſine quo vix mentẽ Bar.percipies. Alex. Loſæus.

c ¶Quid ſi.No.quando teſtator dixit, lego apothecam meã & ſequitur Bal. in.l. in legatis.C. de lega. &vide Bar.in libro rum.§.pe.j. titul.j.& in.nam quod.§.j. de pe.le.& Bal.in.l. prę dia.in.j.col. C. de fideicom. & Imo.in.c. indicante.de teſta.

concepta:quod dic vt colligitur ex his quę dixi in dicta.l.ſi ſic.Quæro: quæ eſt ratio. In princip.§.gloſſ.dicit, duplex.Prima fauore dotis:vt.l.ij.ſuprà de pac.do.Secunda quia debitum iure naturæ debet habere ſine onere: vt.l.quoniam in prioribus. C.de inoffi.teſta. Sed certè ſi iſtam vltimam rationem inſpiceres, iuſſus teſtatoris quòd hæres dotem ſtipularetur,non valeret quo ad legitimam. Item iſte.§. non procederet hodie:quia debet habere legitimam iure inſtitutionis. Eſt ergo attendenda ſola ratio prima:cùm hic ponatur quòd filia erat ex hæredata. Vnde non debet habere legitimam inſtitutionis. Et intellige quòd debet inſeri cauſa exhæredationis legitima.

1 ☞ *Reſtitutio quæ ſit ante mortem.non præiudicat pauperibus ſuperuiuẽtibus:cùm illa debeat fieri poſt mortẽ.*

A filia. Cui cõmittitur electio perſonæ cùm morietur, non poteſt ante tempus cum effectu eligere.hoc dicit. Primò ponit dictum. Secundò duas rationes.Secunda ibi: propter incertum. Tertia ibi:nam in eum.Oppo.ſupra eodem.l.vnũ ex familia.in princi.Sol.Iſta intelligi debet ſecundum illam:quia electio valet, niſi reuocetur.quod intellige ſi ille electus reperi tur viuus tempore mortis: aliàs ſecus: vt.l. filiusfam.§.diuus Seuerus.ſuprà tit.primo. Oppon.de.l.poſt mortem.C. de fideicom. Sol.ibi reſtitutio debebat fieri vni tantum: vnde ei poteſt reſtitui antè:hic debebat fieri reſtitutio vni ex pluribus.Vnde poſsibile eſt quòd ille electus tempore mortis nõ viuebat:[a] vt dicto.§.diuus Seuerus. Eſt ẽt aduertendum quòd ſi quidem illa eſt reſtitutio fideicommiſsi vniuerſalis, ante tempus non transferuntur actiones per Trebellianum:vt dixi in dicto.§.diuus Seuerus. &.l.ſed & ſi ante.infra ad Trebell.Si verò eſt reſtitutio fideicommiſsi particularis:tunc valet, ſi in ea perſeueretur vſq; ad mortem, vt dixi.Nota bene[b] iſtam legem in hoc.§. contra illos † qui bona quæ debent reſtitui poſt mortem pauperibus , ea antè reſtituunt:quia talis reſtitutio non præiudicat pauperibus ſuperuiuentibus poſt reſtitutionẽ, vt hic. quod eſt notandum.

a vt dicto.§.diuus Seuerus. Eſt ẽt aduertendum quòd ſi quidem illa eſt reſtitutio fideicommiſsi vniuerſalis , ante tempus non transferuntur actiones per Trebellianum:vt dixi in dicto.§.diuus Seuerus. &.l.ſed & ſi ante.infra ad Trebell.Si verò eſt reſtitutio fideicommiſsi particularis:tunc valet , ſi in ea perſeueretur vſq; ad mortem , vt dixi.Nota bene[b] iſtam legem in hoc.§. contra illos † qui bona quæ debent reſtitui poſt mortem pauperibus , ea antè reſtituunt:quia talis reſtitutio non præiudicat pauperibus ſuperuiuentibus poſt reſtitutionẽ , vt hic. quod eſt notandum.

b 1

Fidei hęredum. Manumiſsi ex cauſa fideicommiſſi continentur appellatione liberto rum teſtatoris.hoc dicit . Oppo.de.l.pater.§.primo. infrà titul.j. &.l.ij.de ali.leg.Soluit gloſſ.ibi fuerunt manumiſsi iudicio hæredis:hic iudicio teſtatoris.hoc dicit.

Fidei tuæ. In fideicommiſſo relicto per verba generalia veniunt etiam poſtea legata.hoc dicit.Oppo. de.l.vxori.§.vxori. infra titul.primo.Sol. ibi in donatione facta inter viuos,hic in prælegatis.Vidiſtis clariùs in.l.ſequens quæſtio.ſupra eodem.Oppo.infra ea.l.§.pe.vbi ordo ſcripturæ attẽditur.Sol.dicit Dyn.infra de ſol.l.nec enim.hic quando voluntas eſt certa , non curamus de ordine. Certitudo autem apparet ex eo quod reliquit fideicommiſſum per verba generalia. Contraria loquuntur quando verba ſunt dubia.De hoc,an ordo ſcripturæ debeat ſeruari,dixi in.f.ij.§.prius autem.ſupra de vulg.& pupil.Opponi.infra ad Trebel.l.Lucius.§.pluribus.alias, maritus.Solue vt ibi

Volo prędia. Filius naturalis in ſeruitute conceptus excludit ſubſtitutum.hoc dicit.De hoc plenè infra.ad Trebel.l.ex facto.§.ſi quis rogatus.

c 1 ☞ *Dilatio data ad aliquid faciendum quod eſt nullum,non impedit proceſſum.*

Curatoris. Fruſtrà legatur debitum creditori à debitore. Item dilatio in tempus non perfectæ ætatis creditoris fauore facta præſumitur.hoc dicit.Oppon.quòd à debitore poſsit legari:vt.l.ſi pecunia.in fi.ſupra titu. primo. Sol. Poteſt legati , ſcilicet alteri quàm futuro creditori. ita loquitur hic.Oppo.quòd valeat legatum propter dilationem,quæ datur debitori;vt l.cùm tempus.de reg.iur.Sol.dicit glo.no.hic dilatio non offert commodum duplici de cauſa.Prima: quia fideicommiſſum nullum:ergo dilatio nulla.quod nota:† quia ſi iudex dat dilationem ad aliquid faciendum quod eſt nullũ,illa dilatio procedit non impedit.Secunda ratio eſt:quia cùm iſta dilatio ſit de toto tempore ætatis imperfectæ,videtur appoſita fauore fratris hæredis:& ideo ei poteſt renunciare,& ante tempus petere. Facit ſ. eod.l.ſi ita.§.Pegaſus.& ſ.de vſuris.l.in fideicom.§.cùm Pollidius.

1

Ab inſtituto. Relicta ab inſtituto videntur repetita à ſubſtituto per l. ſub eadem conditione. h.d.Oppo.de.l.ſub conditione.ſ.de hære.inſti.Sol.Cõditio,quę reſpicit inſtitutionem,non videtur repetita in ſubſtitutione , vt ibi.ſecus in cõditione appoſita legato vel fideicommiſſo, vt hic. Op.ſ.ti.j.l.ſi quis à filio.& l.ſi cui.§.j.Sol.in repetitione quę fit a teſtatorem,non videtur repetita conditio.vt ibi dixi:hic in repetitiõe,quæ fit per legẽ.Quæro,cuius mors hic expectatur:Quidam dicunt,ſubſtituti.& exponunt hic,inſtituti,id eſt, ſubſtituti.A lij contrà.q̃ inſtituti,ponitur hic propriè.Glo.nõ firmat.ſed iſta vlti.eſt vera,Primò per tex.iſtum non cauillando eũ. Secundò per l.peculium.in fi.ſ.eo.& facit ad q.quam ibi dixi.

1 ☞ *Legatum uniuerſitatis iuris valet,etiam ſi incommodum contineat.*
1 *Legatarius uniuerſitatis cauet hęredi de indemnitate.*
3 *Legatum uniuerſitatis iuris æquiparatur emptioni.*
4 *Legatum poteſt habere incommodum.*
5 *Legatum factũ de taberna intelligitur de loco,nõ de mercãtia: & quando ueniat.nu.7.*
6 *Legans mercantium uidetur legare uniuerſitatem creditorum,& debitorum.*
8 *Apotheca pannorum legata,non uenit mercantia.*
ij *Apotheca pannorum legata cum omnibus quæ ibi ſunt,ueniunt ſolùm res,& non debita & credita.*
10 *Legatum factum de menſa non comprehendit locum.*

1 **Menſæ.** Legatum† vniuerſitatis iuris valet, etiam ſi incommodum contineat.h.d.No.§.iſtum qui habet ſingularem materiã.No.quod dixi in ſummario. Vidiſtis ſimile in l.cum filius.§.Lucio.ſ.eo.vbi legatur hæreditas,quę ſimiliter eſt nomẽ iuris.Facit l.qui filium.j.ti.j.vbi legatur Calendariũ. Nota † quę ille,cui legatur hæc vniuerſitas iuris,debet cauere hęredi de indemnitate.Dixi in d.§.Lucio.No.† quę tale legatum æquiparatur emptioni vniuerſitatis iuris.Vltimò no.† quòd legatum poteſt habere incommodum.Ad iſtud oppo.de l.Imperator.§.peẽ.eodem.Sol.vt patet ex diſtinctione ibi poſita. Oppo.q̃ quis legat menſam, videatur legare locum,non vniuerſitatem debitorum,& creditorum:vt l.qui tabernas.ſuprà,de contrahen.empt. Sol. Aliud eſt legare tabernam, † quod eſt nomen loci:aliud eſt legare menſam,quod eſt nomen vniuerſitatis iuris:vt hic, & l.ſi ventri.§.in bonis.j.de priui.credi.& in vſu dicimus , talis habet tabernam,vel taberna illa eſt bona:nec loquimur de loco. Idem † puto,ſi teſtator dicit,lego mercantiam meam. Hanc diſtinctionem,vtrum ponatur nomen quod ſignificet locum vel mercantiam,facit Iuriſconſultus.j.de fun.inſtr.l.tabernæ.Sed cõtra prędicta oppo.ſuprà,de pig.l.cùm tabernam.in prin.vbi appellatione † tabernæ continetur mercantia . Præterea, in vſu videmus cùm dicimus,talis habet bonam apothecam,vt intelligamus de mercantia,non de loco.Solu.Verbum,taberna,habet ſe æquiuocè tam ad locum quàm ad mercantiam,ſeu negotiationem:et in dubio videtur quis legare locum,vt d.l.qui tabernas.fallit in d. l.cùm tabernam.in princi.Ratio:quia in pignoribus nullũ ver tur præiudicium debitoris,ſi verba latius intelligãtur: nec enim in plus vel minus tenetur.ſecus in venditione & legato. vel ibi ideo intelligitur de negotiatione:quia nullum ius habebat in loco:neq̃ dominij directi, vel vtilis vel conditionis,vt ibi patet ſe cundùm diuerſas lectu. Quęro quid ſi ‘ teſtator dixit, † lego tibi apothecam meam pannariam,ſeu pannorum?Reſpon.nõ videtur legata mercantia,ſed illa verba,pannorum, ſeu pannariam, videntur magis adiecta cauſa demonſtrationis loci:vt d.l.qui tabernas.Quæro, † quid ſi teſtator dixit,lego tibi apothecam meã pannorum cum omnibus quæ ibi ſunt an videatur legata ipſa mercantia?Reſpond.non ſub nomine vniuerſitatis, vt debita & credita debeantur legatario : ſed videntur relictæ res corporales, quæ ibi ſunt : vt l.prædijs . §. pater. infrà titulo.j quod nota. Debet ergo dicere,cum omnibus quæ ibi ſunt, cum debitis, & creditis . & debet vti verbis vniuerſalibus . lego tibi mercantiam vel

c 1

2 3 4 5 6 7 8 9

10 tiam vel menſam meam,& ſimilia. † Quæro,vtrum legando mẽſam videatur legare locum. Gloſſa dicit quòd non. Facit infrà titu.j.l.librorum.§.chartis.vbi ſi legatur bibliotheca librorum,ita q̃ teſtator,ſentit de libris,non cedit armarium.& ille.§.eſt multũ vtilis ad illam materiam,ſcilicet quando teſtator vtitur nomine. quod poteſt intelligi de loco & mercantia , quòd inſpiciatur mens teſtatoris.

1 ☞ *Legatum rerum dotalium ualet tanquã legatũ rei alienæ, unde æſtimatio debetur.*
1 *Duæ cauſæ lucratiuæ in eadem re diuerſis temporibus concurrere poſſunt.*

Pater filiæ. Si legat pater filię res,quas dedit in dotem filiæ,debetur æſtimatio ipſarum, & earum, q̃ ex his natæ ſunt,ſi ſunt dotales:idem ſi res donatæ legentur vxori.h.d.ſecundũ gl.No.iſtum nouum caſum,& bene.Dyn.legit. aliter.ſ.q̃ mancipia filiæ non fuerunt data in dotem,ſed pater ei donauit quando eam maritauit : & ſic bene procedit ſimilitudo de rebus donatis vxori ad res donatas filiæ,vt vtroq; caſu donatio cõfirmetur,& retro trahatur quo ad fructus,vnde partus debentur.Dixi in.l.ſequens.q.ſ.e.Opp.ſecundũ lect. gl. iſti partus ſunt viri:vt.l.fructus.ſ.ſol.matr.ergo non præſtantur vxori.Sol. Dicit glo.q̃ ei præſtabitur æſtimatio:quia teſtator poteſt legare a rem alienam.Sed contra hoc[a] op.ſ.e.l.Titia.§.qui inuita.vbi nõ eſt veriſimile teſtatorem voluiſſe grauare hæredem duplici præſtatione.Sol.Vbi reſtator legauit dotem , tunc hoc legatum habet tale commodum q̃ filia non tenetur cõferre:vt.l.ea demũ.& l.à parte.C de colla.non autem à cohærede amplius conſequit: 1 vt.d.§.qui inuita.Sed † hic teſtator legauit res dotales, non dotẽ: & ideo valet tanquã legatum rei alienæ: vnde æſtimatio debeẽ, vt hic.etiam qñ ſolueret matrimonium,filia recuperabit à viro, ſecũdũ gl.Hoc idem tenet Iac.de Are.& Old.& dixi in.l.hmõi. §.cũ pater.ſ.ti.j.Refert ergo an pater leget res,an dotẽ.l. Idem vi deẽ in quantitate.ſ.q̃ refert an leget pater centum , quæ dedit in dotẽ:an verò dotẽ,quæ fuit centũ ſecundũ prædicta.Rõ diuerſi tatis eſt:quia dos eſt nomen iuris:vnde non põt referri ad aliud, niſi ad aliud ius, res verò ſunt aliud à dote, licet ſint dotales , vt dixi.ſ.in rub.ſolu.matri.Opp.& reintro gl.ex prædictis ſequitur q̃ in eadem re cõcurrũt duę cauſæ lucratiuę.l.quia filia habebit ab hęrede patris,& etiam à viro ſol.mat.Soluit gl.q̃ prout habet ex cauſa lucratiua.vide gl. Iſta ſol.non euacuat contrariũ,imò facit illud difficilius.Nam filia non habet à marito ex cauſa donationis:ſed videtur habere à patre ex cauſa lucratiua: vt.l.ſi.§.ſi à ſocero.verſi.at ſi neuter.j.de his q̃ in frau.cre. & ſic in eadem re ab eodem cõcurrunt duę cauſæ lucratiuę.Sol.hic mulier primò cõſecuta eſt æſtimationẽ ab hærede patris:& poſtea rem à viro. 2 quod nõ eſt ꝓhibitũ. Vel aſſr, † hic duæ cauſæ lucratiuæ cõcurrũt in diuerſis tpibus.quod non eſt ꝓhibitũ,vt dixi in.l.Meuius. §.duobus.ſ.eo. ꝓbatur in.l.exiſtimo.j.de ver.obl.Opp. extra gl. cũ patri competebat actio ad res dotales, videtur legare eius qđ habebat re,ꝓ re:vt.ſ.ti.j.l.ſi domus.§.fi.& l.apud Iul.§.ſi Titius So.Hoc ideo,q̃ morte patris illud ius cõſolidat filiæ: vt.l.j.§. videamus.de rei vx.ac.ergo nõ vr pater filiæ illud legare,cũ ſibi debeatur:& ideo puto q̃ ſi pater fuiſſet ſtipulatus ſibi in dotem ita q̃ in filiã nõ deberet cõſolidari:tũc legatum videtur importare vt patet videaꝫ legare ius,q̃ pro illis rebus habet.ſ.ſpẽ actiõis de dote.quã habet ſol.mat.Op.extra gl.C.eo.l.filia.Sol.ibi pater primò legauit.ſecundò dotauit.hoc ecõtra. vt dixi in.d.l. hmõi. §.cũ pater.ſ.tit.j. Opp.extra gl. hic pater legauit mancipia quæ in dotem dedit:ergo referuntur iſta verba ad tempus datę dotis nec in legato veniunt quæ poſtea nata ſunt: vt.ſ.e.l.Mæuio.§.ame.Sol.Poſſumus dicere q̃ iſta non ſunt verba teſtatoris ſed legis,vel dicendo q̃ ſunt verba teſtatoris,obſtaret cõtrarium.Sed poſſumus legere alio modo,quam gl.ſecundũ Dyn.q̃ hic pater donauit, non autem in dotem dedit : & ideo continetur partus: quia donatio talis retro trahitur quo ad fructus. & hæc eſt ſatis bona lect.ſed tenendo opi.gl.dic hoc ideo eſſe : quia partus ſunt tales.Nec obſt.l. Mæuio.§.à me.quia ibi ex relatione ad tempus datæ dotis legatum ampliatur , ideo ad illud refertur. hic ex talí ratione legatum minueretur.Opp.de.l.vxorem.§.ſororí.j.titu.j. Solue vt in gl.Opp.de.l.mora.in princ.ſ.de vſur.Solue vt in gl.

Hæreditatem. Per ſimplicem diuiſionem non tollit ius fideicommiſsi & non tenetur quis de periculo rerum,vltra quàm teneretur primo.hoc dicit.Opp. q̃ per diuiſionẽ ſit renunciatum fideicõmiſſo:vt.l.qui Romæ.§.

b duo fratres[b] j.de verb.obli.Solu.Hic:§.põt a legi primò q̃ iſti erant rogati de reſtituẽdo extraneo, non inuicem : & ſic diuiſio eorũ non tollit fideicommiſſum relictum extraneo & dubium erat hic,q̃ ille , cui nomina obuenerunt in partem,dedit alteri prædia: vnde cũ prædia ſuper ſunt , videbatur iſtũ teneri in quantum pro portione hæreditaria ſua ad hæredem tranſtulerit, & illa nomina videntur habita loco cuiuſdam pre- b tij:ſicut hic teneretur ſi rem vendidiſſet:ita c & modo. Ad hoc reſpõdet Iuriſconſultus q̃ de periculo nominum non tenetur , nec diuiſio ſimilis eſt venditioi, ſed diuiſio eſt d quædam permutatio communionẽ diſcerens. Et hoc ſequitur q̃ quicquid habes à cohærede meo,vt puta nomina, vel aliud, ſuccedit locum partis,quam habebam pro indiuiſo in toto:vt.l. Imperator.in fin.cum l.ſequen.ſ.eo.& ideo ſicut ante diuiſionem e non tenebatur de periculo:ita & poſt diuiſionem de eo quod ſibi obuenit in partem. Et hoc vult dicere tex. Secundò poteſt legi q̃ hic erant rogati de reſtituendo inuicẽ: & tunc obſtat cõtrarium de.§. duo fratres. Sed dic qđ hic fuit ſimplex diuiſio, ſed ibi fuit dictum ſe nil facturos cõtra diuiſionẽ, ſecundùm Dyn. Vel aliter:Ibi fuit malè iu f dicatum,vt ibi dixi.

Filia mea. Qui legat hæreditatem ſibi quæſitam,non videg tur legare fructus,quos ipſe conſumpſit.h. d.De hoc dic vt.l.cum filius.§.Lucio.ſ.eo. quod nota.

1 ☞ *Dictum reſtringitur per rationem.*
2 *Teſtator habens filios ex diuerſis matribus , ſi iußit quòd æqualiter inter ſe diuidant , & unus habet prædium dotale,hoc non uenit in diuiſionem.*

¶Sed cõtra hoc.Singulare dictũ eſt hic, et adde Bar.ſ.l.hmõi §.cũ pr̃.ſ.tit.j. & qđ no.Bal.ſ.l.filia.ſ prin. C.de leg.& expreſsẽ Bald.poſt Old.ſ.d.§. cũ pr̃. & vide Ro. in cõſi.ſuo incipi.videamus primo qd iuris de cẽtũ ducatis ipſi mercantiæ.

¶Fratres. Vide Bar. ibi in.j.&.ij. queſtio.

¶Dulciſſimis.Iſtum tex.limita per.l.pr̃.§. fundum.j.tit.j.

¶Induco.Et vidẽ bar. In cõſi.incip.qdã habẽs bona cõta.Andr. Barb.Et ad Bart. hic adde dñm meũ Soci. in conſil.cxxxv. in.j. col.in prin. aliàs conſi.cxxxvij.col.ij.

¶Hũc.§.ad.q.No.qũ teſtõr habet filios ex diuerſis vxoribꝰ:& iuſsit eos æquaꝫ diuidere:hic vt hic ꝓ eũ ſcđm Imol.Quid ãt ſi teſtõr dixit,debeãt ſtare & morari cõiter.vide Bar.ĩ cõſi.incip.qdam habens bona communia.

¶ Traditio clauium. Quidoperet traditio clauiũ,ſ dixi in.l. clauibus. hic alleg.

¶Iſta gl.qñ ſimplex traditio intelligat facta año trãsferẽdi dominiũ,adde Bar.latè i.l.ſub cõditione.circa.fi.j.de ſo.& Bar. ĩ l.j.j.ꝓ do.& ad Bart. hic vide Are.ĩ.c. exa mina.col. iij.de iudi.

c 1

Dulciſſimis. † Dictum reſtringit per rationem.h.d. Opp.ſ.eo.l.Imperator.§.fi.&.l. ſeq. Sol. hic propter rationem annexam reſtringitur legatũ. Facit.ſ.de calũ.l.hæc actio.& de acqui.poſſ.l.Pomponius.§.ſi is qui.cui adde d concord.ibi,&c.intelligentia.extra de verb.ſignifi. Induco[a] hũc e §.ad.q.° † teſtator hat,ebat filios ex diuerſis vxoribus:& ab vtra 2 que dotes habuerat:& in teſtamento dixit,iubeo filios meos tẽpore diuiſionis æqualiter diuidere.Ex hoc inſurgit dubium: qa vnus ex filijs,cuius mater habuerat in dotem prædium & pecuniam,volebat illud prædium:aliùs contradicebat quod debebat æqualiter diuidi. Dixi q̃ illa verba,æqualiter diuidant,non porriguntur ad prædium,quod eſt vnius proprium,vt hic. & probaẽ in.l.magis puto.§.fi.cum.l.ſeq.de reb.eo.Sed hoc operabitur vt ſi dos erat in pecunia tempore diuiſionis,aliquis fratrum nõ vtatur perceptione,ſecundum formam.l.ſi filiæ.§.ij.ſ.fa.ercif Si verò teſtator vult q̃ diuidant omnia æqualiter etiam prædia : hoc debet exprimere,vel dicere quod omnia inuicem communicentur:vt infra eodem.l.fina.§.Lucius.& infra ad Trebel.l.Lucius. quod nota.

1 ☞ *Clauium traditio in dubio cenſetur facta cauſa cuſtodiæ.& nu.3.ubi quando ad dominij translationem.*
2 *Idem actus numero ſecundùm diuerſam intentionem operatur diuerſos effectus.*
4 *Traditis clauibus ſi iußit aßignari:an importet dominij translationem : uel poſſeßioris.*

Pater pluribus. † Traditio clauium[e] & aſsignatio rerum in dubio preſumit causa cuſtodiæ,ſi titulus habilis nõ præcedit ad dñij translationem.h.d. Oppo.de.d.l.clauibus.ſ.de cõtrah.emp.&.l.j.C.de dona.Gl.dicit,refert qđ dator clauium agat. In gl.fi.parua ſuper ver.fore.& ſic dicit.Oldra. Nota † q̃ idem actus numero ſecundũ diuerſam intẽ 2 tionem agentis operatur diuerſos effectus:quia ſi intendit tranſferre dominium trãſfert:aliàs ſecus. Quæro, † quid in dubio?alia 3 gl.paruula.& eſt prima gl.§.dicit q̃ ſemper preſumitur in dubio g cauſa cuſtodiæ.quod nota multùm. Iſta glo.[g] quãtum ad caſum huius.§.placet:qa tex.eſt hic.Et eſt rõ:qa filios in dubio equali-

Pro cõcordia. Aduerte q casus huj⁹ l. cũ pr. §. fili⁹ matrem. nõ habet locũ qñ testator iurauit, sed solũ mãdauit heredem iurare, secundũ Bar. ī. l. ij. C. cõia de lega. cõtrariari tñ alleg. in hoc. §. fili⁹ matrẽ. Tu dic ī hoc. §. filius matrẽ cõtrariũ nõ tenet expediẽdo hũc. §. sed 4 solũ summãdo secũdũ ītellectũ glo. dicẽdo ita posse summari: sed nõ refert se in summario ad hãc de terminationem: licet hic dicat summando iurũ testõris, vl̃ heredis &c. ecce q non dicit q testõr mãdauit hæredẽ iurare de directo: qa potuit iurare sua spõte ẽt secũdũ v̄ba Bart. Præter 1 ea Bar. logt̃ vbiq; in diuerso sine ī. d. §. fili⁹ vt intelligaẽ repetitũ ab intestato. ī. d. ver. l. ij. vt sit dicta iter ver a bũ directum, & obliquũ. Vel etiã an cum iuro, vel sine ad exigendũ legatum, &c.

a ¶Repetitiõis. Nota q iurũ habet vim repetitionis ab itestato & dũ Bar. hic dicit q iste tex. ītelligit tã de 1 iuro hæredis q̃ testõris: ipe cõtrariũ tenet in. l. ij. C. cõia deleg. & adde q p istũ tex. b & illũ no dixit Bar. ī. l. si qs maior. C. de trãsa. & q no. voluit Bal. ī. l. j. C. cõ. de le. & q no. Bart. & qd ibi dixi in. l. eam quã C. de fideicõ.

b ¶Põt. Quo ītelligaẽ 1 vide Imo. ī. c. cũ contingat. ī. lv. char. ī. x. 2 mẽbro. in. iij. q. de iureiur.

c ¶Quæro qñ. Et vide 3 multũ not. Bal. ī. l. eã 1 quã. C. de fideicõmi. post Imol. hic.

☞ POMATES. 2

d ¶Libertis. vide qd p istũ text. dicat Oldr. cõsi. cxxxiij. xvj. col.

e ¶Inuicẽ. Not. de rogatis adinuicẽ de restituẽdo, si alienãt, & 3 qñ phibeẽ alienatio si alieneẽ in consortẽ, vide no. p Bal. ī. c. j ī fi. de alie. feu.

f ¶Soluere pœnã. No. q q soluit pœnã non dr̃ seruare volũtatem defuncti. et vide bal. in. l. petens. in. xvj. colum. C. de pac.

g ¶Pacto. Vide Cy. in l. ij. de iure emphy. et q not. Bar. in. d. l. q fi 4 dẽ. de trãsac. Bald. & c ibi tex. ī. l. cũ propoponas. la. ij. C. d pac. & de trãsac. l. cũ proponas. & no. gl. ī. c. fi. de locato.

h ¶Ego induco. Et vi de q̃ not. ad Bal. in. l. emptori. C. de euict. Andr. Barba.

☞ POMATES.

h ¶Ego induco. Vide Alex. in. l. is qui hæter dísligit: vt. l. ísti qdẽ. ş. qd̃ met. cau. Item, qa ista filia erat maior: ideo apud eã debet esse maior cã custodiẽ: vt. l. fi. ş. de fi. instru. Sed in eo quod dicit glo. semper idem esse: hoc non placet: qa est casus. l. dotis fructus. §. fi. & l. seq. ş. de iu. do. vbi in dubio videt dare aĩo transferendi dñium. Sed hic aut p̃ cedit titulus habilis ad translationem dñij: & tunc loquitur lex contraria. aut non: & procedit ista gl. Vltimò nota istum. §. † ī eo quod dicit, alsignari iussit. Nam posset dubitari, vtrum importet translationẽ dñij vl̃ possessionis vel quid. Et hic tex. videtur q non significet translationem dominij. qd̃ diximus in. l. si constante. ş. sol. matr. in. iiij. q. prī. q̃ tractat de repetitionis effectu. ī. ij. q.

Cũ imperfecta. Oratio imperfecta perficitur ex precedenti vel sequenti, si congruè fieri potest. h. d. Tene mẽti: quia facit ad multa.

☞ *Iuramentum habet uim clausulæ, quòd ualeat omni modo quo ualere potest.*

Filius matrem. Iuramentum testatoris, vel hæredis habet vim repetitionis [a] ab intestato. h. d. Et intelligi põt iste tex. dupliciter: vel qd̃ dixit testator legata dari: & hoc iurauit qd̃ darentur. Vel dixit hæredi qd̃ iuraret dare legata: quia licet testamentũ non valeret, tamen iuramentum istud habet vim repetitionis ab intestato. & sic debebuntur legata à venientibus ab intestato. Nota † q iura mẽtum importat istam clausulam, q illud, sup quo interponitur, valeat omni modo, quo valere potest [b]. Dixi in. l. si quis pro eo in princip. de fideiussoribus.

Mando. Verba quæ præferuntur in modum consilij, non important necessitatem. hoc dicit. Gloss. oppon. & soluit duobus modis. Dic vt in ea.

☞ *Quando unus ex certis non eligitur, admittuntur qui non sunt indigni.*

Matre neminem eligente in casu huius. §. qui admittantur & qualiter, nume. 4.

Matre aliquos eligente, an illi cæteris præferantur.

Rogo. † Si nõ eligitur vnus ex certis, omnes admittũtur qui nõ sunt indigni. h. d. Primò declarãdo tex. † quæro fideicõmisso relicto per verba hic posita si mater neminem elegerit, q admittũtur: rñ. illi q meruerunt multum, vel parũ, & illi q non demeruerunt multũ vel parũ, vt hic in tex. Quæro, † qd si aliquos elegerit: an illi cæteris præferantur: Rñ. aut elegit omnes qui meruerunt: & alij qui non meruerunt, nec demeruerunt: non admittentur. Sed si elegit aliquos ex his qui meruerunt, & aliquos non: tunc illi: qui meruerunt, vendicant partes ab hæredibus. vt hic in ver. eos autem. à contrario sensu. Nec obst. l. cum q dã. ş. eo. quia ibi testator dixit, quos dignos putaueris, simpliciter. hic verò expressè habuit respectũ ad merita. † Quæro, qñ [c] mater nullum elegit, omnes, qui non offenderunt, admittuntur, vt hic. sed dubitatur qualiter admittantur, an qui plus meruit plus habeat, an omnes æqualiter: Tex. hic videtur quòd omnes æqualiter. & etiam gl. qd̃ probatur. quia etiam illi, qui non meruerũt nec demeruerũt, admittũtur. Si ergo distributio fieret ſcd̃m merita, illi nil haberent. Sed cõtra hoc facit. ş. eo. l. cũ filius. ş. pr̃. vbi mẽ nõ eligẽte remanet in arbitrio iudicis. Sol. illa verba, prout quis demeruit, tollunt contrarietatẽ. Distingue ergo aut testator iussit distribui inter filios habito respectu ad merita testatoris: aut habito respectu ad merita eorũ respectu hæredis: aut simpliciter. Primò casu hærede nõ eligẽte remanet arbitrio iudicis qui eligat, vt d. §. pater. Secũdo casu videt testator elegisse psonã hęredis: & ideo nõ eligẽte extinguit̃ arbitriũ, vt hic. Tertio casu idem: vt l. cùm qdã. ş. eo.

Donationis. Quando sunt verba dispositiua, non refert cum quo quis loquatur, sed in quẽ voluntatis intentio dirigatur. h. d. cõcor. ş. eo. l. miles. in prin. & l. peto. in prin. & ibi dixi.

☞ *Veniens contra uoluntatem defuncti in eo quod est causa fideicommissi, ab eius petitione repellitur.*

Si ex duobus fratribus rogatis inuicem restituere: unus alienat partem suam, & alius suam, superuiuens admittitur ad petitionem fideicommissi.

Alienatio facta contra uoluntatem defuncti q. teneat, donec reuocetur.

Consentiens alienanti admittitur ad reuocationem eorum quæ postea alienantur.

Clausula, rato manente pacto, operatur in fauorem illius, qui promissa seruauit.

Pater & filius si simul agãt, alter alteri uidetur cõsentire.

Si duo fecerunt pacem, postea se inuicem offendunt, alter non accusat alterum, sed si unus primò, & alius secundò, secundus accusat primum.

Libertis. [d] † Qui venit contra volũtatem defuncti in eo quod est causa fideicõmissi, ab eius petitione repellit̃. h. d. In prima parte alienauerunt oẽs vno excepto. Secũdò oẽs simul nullo excepto. In tertia primò vnus, postea alius. In quarta nullus, sed decesit vltimus extraneo hærede relicto. Secũda ibi: aliogn. Tertia ibi: cæterũ. Quarta ibi: at si nemo. Quęro primò † pone duo fratres rogatos inuicẽ [e] de restituẽdo, & vnus alienat partẽ suã: & alius similiter: & moritur primus vel secũdus, an admittet superuiuens ad petitionẽ fideicõmissi: Gl. no. dicit q sic. Nec obstat iste §. qa alienãdo facit expresse cõtra voluntatẽ testatoris. Sed in themate ꝓposito testatoris exꝑsse nõ ꝓhibuit alienationem, sed lex ꝓhibebat. Pro ista glo. facit j. de iu. pa. l. si libertus minorẽ. Itẽ facit ş. de iof. test. l. ẽt. & j. de his q. vt īdi. l. post lega. §. pe. vbi ille, q īpugnat testm̃, pdit ea q̃ ei ex testõ q̃runt, non q̃ aliũde, vt donata cã mortis. Itẽ hic ille, q alienat, pdit ea, q̃ sibi deberent ex alienatiõe: nõ ea q̃ sibi debent fratre moriẽte. Quęrit gl. vtrũ † alienatio interim teneat. Et dicit q sic. De hoc habetis gl. cõtrarias, quas recitaui in l. seruo legato. §. j. ş. e. ti. dic vt ibi. Quærit gl. † qd si aliqs nõ alienauit, sed alienãti cõsensit, an admittat̃ ad reuocationẽ eorũ, q̃ postea alienauerũt: & dicit q sic: qa nõ venit cõtra volũtatẽ defuncti alienãdo: sed suo fauori renũciat. Vltimò gl. signat ar. cõtra d. l. codicillis. §. insulã. j. e. & nõ soluit. Dic vt dixi l. si fundũ p fideicõmissum. ī prin. ş. ti. j. Dy. īducit istũ §. q † si emphyteuta nõ soluit pẽsionẽ, & dñs vult eũ repellere, & ipse emphyteuta dicit, ego volo soluere pœnã [f], & retinere emphyteusim ex illa cl̃a, rato manẽte pacto: [g] q nõ audiat. Nã illa cl̃a ogat ei, q seruat ꝓmissa, nõ ei, q venit cõtra: vt hoc §. Glo. determinat hoc in l. q fidẽ. ş. de trãsa. Ego īduco [h] ad q. lex dicit, † q filius nõ põt agere sine cõsensu pr̃is: vt l. cũ nõ solũ. §. necessitatẽ. C. de bo. q̃ li. qd si pr̃ & filius agãt simul: Certè vr̃ alter alteri cõsentire [i]: ar. huius §. facit l. Titius. in prin. ş. qb. mo. pi. vel hy. sol. Itẽ īduco ad aliud, † duo fecerũt pacẽ [k] simul, postea se inuicẽ offendũt, nec apparet qs primò, & qs postea: q̃riť, an alter alterũ posit accusare de pace rupta. Videt q nõ: [l] qa pacẽ simul inuicẽ ruperũt. Sed si vnus

res. §. necꝑ. in ij. no. ff. de acqui. & in l. si cõstante. in prin. §. si vxor. ff. so. ma. Panor. cõsil. lxxxviij. in iij. col. in j. vol. aliquid per Alex. cõsi. viij. in ij. col. in v. vol. Pan. cõsi. x. j. dub. in ij. vo. & cõsi. cxxvj. in pe. col. in ij. vol. Fel. in c. cũ Bertoldus. in iij. col. de re iudica.

¶Consentire. Hoc se quitur Imo. hic. Tu tñ vide Bal. in l. si furio si. C. de nu. & qd̃ no. Ange. ī l. ab empti. ş. de pac. & hoc dictũ tene mẽti. & idẽ vide tur tenere Bal. in l. q heres. §. necꝑ filius. & ibi etiã Ange. & Imo. ş. de acq. hæred. & sequit̃ Bal. in l. fi. C. ad Mace. & quod ibi dixi. & Bal. in l. ſt filius. in fi. ş. de his q sunt sui vel. et Bal. in addi. Spe. ī tit. de pac. et Io. And. in reg. qui tacet. in mercu. & fa cit qd̃ not. Bal. in l. fi cõstãte. §. fi marius. fol. ma. & Bal. in l. ſt liqueat. C. de inoffi. dot. Et dictum Bart. hic simpliciter refert & sequit̃ Paul. de Ca stro in cõsi. lij. incipit Christi nõte amẽ. fu. p j. dub. licet fuerint diuersæ opin. in vlti. verbis. tbi, itẽ inducto ad aliud: si duo pmi serũt se nõ offendere postea in simul se offendũt: qs teneaẽt & vide Bart. in l. si ſtatue. §. sequit. de verbo. obl. & Bar. in l. j. si quad. pau. fe. di. & ibi latè dixi. & vide tex. in c. cõstitui⁹ de pœn. & l. Iulianus. §. offerri. & l. q pẽde de actio. empti. & Bal. in l. cùm proponas. la ij. C. de pact.

☞ POMATES.

¶Pacẽ. Vide Alex. in l. semel mora. in i. & ij. col. ff. so. ma. Felin. in c. dilecti filij. in ix. col. de exce. & vnũ, qd isti possunt pe tere, vide Alex. ī l. ſt. post Bar. in l. j. ş. cùm arietes. si quad. pau. fe. di.

¶Videtur q non. Et dictũ Bar. hic sequitur Paul. de Cast. in l. si seruũ. de verb. obl.

si vnus primò, & alius secundò: tũc secũdus põt accusare primũ de pace rupta, nõ primus secundum: vt hac lege, in versi. cæterũ.

Cùm inter. Filius libertæ cõnumeratur in familia liberorum. h. d. Opp. filius libertæ nonest de familia: vt. l. pronunciatio. ş. fi. &. l. seq. de ver. sign. ergo non est de familia testatoris. Dicunt quidam q hic filius libertæ erat similiter libertus: sed si ita esset, hoc non haberet dubium. Vnde dicit gl. q hic loquitur in filio libertæ nato, viuo testatore: vnde eum in seruitutẽ potest reuocare: ideo continetur appellatione liberorum. Et in hoc resident gl. Sed certè si hoc esset verum, ista lex nullum haberet dubium. Vnde dic aliter q iste filius libertæ est extraneus quo ad testatorem: tamen quia est hæres legitimus libertæ ab intestato, non videtur fieri contra voluntatem, si ad eũ vadit fundus. Nec obstat. ş. eo. l. peto. §. fratre. quia ibi extraneũ instituit in testamento: hic extraneus ab intestato succedit, vt ibi tangitur in gl. & ibi dixi. secundũ hoc debet iste. §. aliter summari. ſ. quí decedit aliquo ex familia succedende ab intestato. non vídetur alienare. hoc dicit. Ad idem facit quod no. in. l. pater. §. fundum. j. tit. j. & ista est verior lectu. [a]

a ¶Verior lectu. Vide Bar. ī. l. si ita. §. si eadẽ lege. j. de ver. ſobliga.

1 ☞ *Legata an debeantur quando aliquis succedit præter spem defuncti.*

Cùm existimaret. Si ille, quẽ defunctus putabat ab intestato successurum insolidum, succedit pro parte legata ad nominatim relicta præstabitur pro parte libertatis insolidum. h. d. Opp. q ista consobrina teneatur insolidum: vt. l. post emancipationem, in prin. j. titu. j. Gl. dicit, hic de æquitate: ibi de rigore. Tu dic, ibi succedit pro parte sicut testator putabat, licet non odem modo quo putabat: hic vero succedit pro parte: testator putabat insolidum. Opp. q legata indiuidua nullo modo debeantur, vt. l. pe. ş. de iure. codi. Solu. dicit gl. hic æquitas: ibi: rigor. quod declara vt not. in contrariis. sic legata indiuidua, quando aliquis præter spem testatoris aufert partem, nullo modo debentur regulariter: vt in contrariis. Fallit in libertate: & in hoc est æquitas hic. & idem in. l. qui gravi. ş. de iu. codi. Opp. secundùm Dyn. d. l. cum filius. ş. eod. &. l. si quis testamento. in princ. j. eo. Sol. ibi loquitur in legatis relictis à scriptis: sed hic in relictis à venientibus ab intestato. Ad hoc 1 oppo. quòd ꝛetiam relicta à venientibus ab intestato non debeãtur alio succedente: vt. l. j. in fi. j. titu. j. Sol. ibi succesit alius in totum præter spem defuncti: hic verò succesit ꝓ parte alius vna cum eo quem testator successurũ putabat. & ideo quando alius succedit præter spem defuncti: vtrum legata debeantur, & qualiter. distingue: aut legata sunt relicta à scriptis: aut à venientibus ab intestato. Si à scriptis, aut testamentum rescinditur in totum, aut pro parte: vt. l. si quis testamento. j. c. &. l. cum filius. in prin. ş. e. Secundo casu, quãdo à venientibus ab intestato: aut sunt relicta simpliciter: aut nominatim ab aliquo. Si simpliciter, tũc debentur à quolibet succedente ab intestato: vt. l. si quis cùm testamentũ nullum. &. l. ab intestato. ş. de iu. co. si nominatim: & tunc aut succedit ille, à quo testator reliqt nominatim tãtũ: aut alius prorsus: aut alius vnà cum illo. Primo casu debentur legata ab eo sine dubio: vt in toto tit. de iu. cod. Secũdo casu aut alius erat æqualis gradu cũ nominato: & tunc debentur legata: vt. l. si Titio. §. Iul. ş. eo tit. ita dicit Dy. Tu in hoc passu dic vt dixi in. d. §. Iul. quia nõ loquit̃ in legatis relictis nominatim. Si verò erat in alio gradu quàm nominatus: tunc debentur: vt. l. j. in fin. j. titul. j. Tertio casu, qñ succedit nominatus vnà cũ alio: & tũc aut succedit cũ alio secundũ qd̃ defunctus putabat, & tenet̃ ad integra legata: vt. l. post emancipationem. j. tit. j. Si verò succedit ille alius præter defuncti voluntatẽ: aut loqmur in legatis diuiduis: & debent̃ pro parte qua succedit legatarius: vt hic, &. l. pe. &. l. sed cũ ea. de iu. cod. Aut loquimur in legatis indiuiduis. & tunc nil debet̃, vt. d. l. pe. de iu. cod. Fallit in libertatibus: vt hic, &. l. qui gravi. de iu. cod. &. l. si pater. de fideicom. lib. Ita est distinctio Dyn. modica mutatiõe facta, vt vidistis ibi. Vltimò super gl. fi. ibi, sed cur nõ p̃stat̃ ab vtroq; sicut fideicõmissum. dic imò vult dicere cur nõ diuiditur sicut fideicõmissum. & ad hoc sequitur rñsio.

Pater qui filio. Si fideicõmissum inuicem datum contineat tantũdẽ in quotitate & quantitate, non valet. Item æstimatio testatoris nullã necessitatẽ inducit hoc dicit. Oppo. q ex istis verbis inducatur fideicõmissum: vt. l. peto. in princ. ş. eo. Sol. Hoc ideo, quia esset ridiculum. Tãtũ em daret vnus, quantum acciperet. Simile. ş. ti. primo. l. ab omnibus. §. si à Titio. vlt. respõ. Ad secundum quod a hic dicitur, quòd æstimatio testatoris nil. operet, concor. l. si fundũ. ş. si libertus. ş. ti. j.

a ¶Verior lectu. Vide Bar. ī. l. si ita. §. si eadẽ lege. j. de ver. ſobliga.

1 ☞ *Debitum potest cum fructibus compensari: nec fraus præsumitur.*

2 *Debitum compensatur cum Falcidia, & fraus præsumitur.*

3 *Excludens fraudem non dicitur fraudem facere.*

4 *Falcidia hodie prohiberi potest per testatorem.*

5 *Dictio ne, quandoque modum, quandoque conditionem inducit.*

Titio fratri. Si testator grauat hæredẽ in eo, qd̃ sibi heredi debebat, & debitũ cum fructibus compẽsat, fraudẽ facere non videtur. secus si debitũ cũ Falcidia cõpẽsaret. h. d. Primò ponit quando testator vult debitum à se cõpensare cũ fructibus. Secundò, quando vult compensare cũ falcidia. Secunda ibi: planè. Item prima subditur: quia primò ponit thema & quæstio. Secundò responsio. Tertiò ratio responsionis. Secunda ibi: cũ ex fructibus. Tertia ibi: quoniam. In tex. ibi: restituet. dic, subaudi quæritur an tale fideicõmissum quãtum ad hærcditatem Seĩ valeat. & ad hoc respondet statim, cum ex fructibus, &c. Sequitur ver. planè. & ista pars diuiditur. Nã primò opponitur thema & quæstio. Secundo responsio. Tertiò ponitur quædam iniquitas ex responsione resultans. Quartò contra illam iniquitatem prouidet. Quintò respondet cuidam obiectioni, quæ posset fieri in contrarium. Secunda ibi: Falcidiam. Tertia ibi: sed iniquitatem. Quarta ibi: prudentius. Quinta ibi: nec videbitur. Sequitur in tex. ibi: retineat. Dic, quæritur quid dicta verba importẽt. Ad quod respondet statim: quia debitum cũ
1 Falcidia compensatur. No. † q debitum potest cũ fructibus compensari: nec presumitur fraus. Facit. ş. ti. j. l. filius. §. apud Marcel
2 lum. &. ş. eo. l. Imperator. §. j. Secundò nota † q debitum compẽ
3 satur cum Falcidia: tamẽ videtur fraus. Tertiò nota † q qui fraudem excludit, non dicitur facere fraudem. concordantiæ sunt in gl. Oppo. & videtur q quis possit grauari in plus quam ad eum peruenit: vt. ş. eo. l. Imperator. §. j. in fi. ş. Gl. non soluit. Dyn. dicit q ibi quãtitas legat̃ & in propria spẽ quis grauat̃. hic aũt grauatur. in hæreditate quę loco quantitatis habetur: vt. d. l. Imperator §. cum qdã. Opp. q fructus nõ extenuãt debitũ: quia sicut debet habere hęreditatẽ Seĩ: ita fructus eius postquã dies fideicõmissi cesit: vt. l. in quartã. j. ad lãg. Fal. Sol. intellige hic de fructibus perceptis ex hęreditate Mæuij testõris deductis fructibus de hęreditate Seĩ. Ita intelligit gl. j. ponẽdo casum. Oppo. q, etiam fructus hæreditatis Mæuij non computentur: quia sunt percepti iudicio testatoris: vt. d. l. in quartam. Sol. hic ideo: quia testator hoc voluit. Ad secundã partẽ opp. q testator non potest prohibere. falcidiam iure isto: vt. quod de bonis. §. j. j. ad. l. falci. Solu. fateor nisi per istum modũ iubendo debitũ cõpensari cũ falcidia: licet etiã hoc sit iniquũ. Cõtra hoc opp. quia ista iniquitas toleraẽ: vt l. si debitor. ad. l. Fal. Sol. fateor si hęres adit hæreditatẽ, & non ꝓuidit sibi eo modo q hic dicit̃. Dicit gl. sed aduerte: quia vt puto
4 hoc remediũ hodie non haberet locũ: † qa cũ testator potest prohibere Falcidiam de iure, vt in auth. sed cum testator. C. ad. l. fal. & in authen. de hęre. & Fal. §. si verò expressim. prohibendo nõ cõmittit fraudẽ. Vnde si quis omitteret ex testamento vt habeat ab intestato, incidit in edictũ, si quis omiſ. cau. test. & hoc quo ad Falcidam: quo ad quartam debitã iure naturæ remanẽt iura antiqua. Quæro, qualiter ista cõpensatio fit Falcidia. Rñ. dico q fit per cautionem Mutianam quod gl. reprobat: qa † cautio Mutiana habet locũ in conditionibus de non faciendo. hic autem non fuit conditio, sed modus: quia ista verba, ne fideicommissum
5 retineant, inducũt modũ. No. istã gl. † q per dictionẽ ne, inducit̃ modus. In cõtrariũ est. l. qui absenti. ş. j. j. de acquir. pos. & ibi de hoc per Dy. Ego autem dico q dictio ne, qñq; inducit modum qñq; cõditionẽ, vt dixit tex. in. l. cũ tale. ş. totius. j. de condi. & demon. dixi plenè in. l. quibus diebus. §. Termilius. e. ti. Quæro hic dicit̃ q Falcidia compensatur cũ debito. de falcidia quorũ bonorum intelligitur. Azo dicit de Falcidia hæreditatis Mæuianæ: quia Falcidia hæreditatis Seianæ capitur vt debitum, licet Rof. dixerit contrarium: vt in gl. aduerte tamen quòd Falcidia hæreditatis Seianę quę debebatur ipsi Męuio testatori, computatur in hæreditatem Mæuij.

1 ☞ *Disiuncta posita inter personas inter quas cadit affectio ordinata, nunquam resoluitur in coniunctam.*

A te peto. † Disiunctio posita inter personas, inter quas cadit affectio ordinata, non resoluitur in cõ

a ¶Nota q̃ licet. adde Bart.ī.d. l. demõſtra tio. & q̃ ibi dixi. & Bart.ī. l. ſi Fortidianũ. alſ cũ virũ.C.de fideicõ.&Ang.ī aut. de reſti.fideicõ.ī fi.& Io.an.ī Spe.de lib.cõ ce.§.iter alſ.ỹ.iuxta.

b ¶Cõſitebat. aliq dñt q̃ Bar. ẽſt ſibi cõtra- rī⁹ ī.l.j.§. ſi ſtipulāti. in fi.de ỹ.obliga. Ad iſtud q̃ hic dicitur.

c ¶Dico. Pro declaratione vide Bar.ī.l.nõ põt videri. ff. de reg. iur. vide Raph. in cõ ſi. v. Alex.ī.l.diuus.ī ij.col.ff.ad leg.falc.

d ¶Det tibi ps. Vide Bal.ī aut. gñaliter.in vj.colũ.C.de epiſ.& cle.ī ỹ. iuxta hoc q̃ri tur.ī.l.eos.§.cautio.j. de ap.& ī.l.,pperādū §. ſiue aũt alterutra ī j.col.C.de iud. & ibi Sal.et ibi vide Bal.et Sal.ī.l.edita.ī ỹſ. q̃ro mõ.de edẽ.& Bal.ī.l. j.C. de plus peti.

e ¶Facit. Vide Bar.ī.l. ſtipulatiões nõ diuī. ī vltimis ỹbis ſuis,ꝫ verbo.obliga.

f ¶Mortem. Et de itel- lectu hui⁹.§.vīd doc. ī.l.iij.C. q̃ met. cau.

g ¶Nota q̃ q. Vide ẽt practicā Papi. ī for- ma,ī gl.ī ỹ.ius patro nat⁹.& are.ſing.cxx. & de iſta cā vide per Alex.cõſi.cxix.ī. iij. colũ.ī.ỹ.vol. & cõſi. cxv.ī.v.ti. col.in.iiij. volumi.

h ¶Sacrm. Vtrũ ſacrm calũnioſum excuſet ab expenſis.de q̃ ẽt p Ang.ī.d.§.oportet.et doc.ī.d.l.ſiue āt alter utra.Bar. Iati⁹.ī.d.l.j. ad Turpillianum.

i ¶Ceſſet calũnia. Et hic vī text. q̃ minor nõ poſſit reſtitui ad- terſus morā p eũ cõ miſſam. de q̃ p Bal.ī l.ī minorũ.ī fin.C.in q.cau.in integr.reſti.

k ¶Quero,tutor. Et vi de bar.ī.l.ſi ꝓcurator ī.ij.co.§.de cõdi. ide. & ī.l.j.§.ſi ꝓcurator. §.ſi qs ius dic. ñ ob- tẽ.Bar.ī.l. edita.ī pe. q.C.de edẽ. & latius ī.j.iiij.ī.prin.j.de re iu dī. & q̃ ibi dixi.l. ſi dolo.§.ſiquis omiſſa cau.teſta.

l ¶Si creditor.vidē tex. & Bal.ī.l.ij. C. debi. vẽ.pig. īpe. non poſ.

iunctam.hoc dicit.Op. q̃ non inſpiciamus ordinem:vt ſupra ea.l.§.fideī tuę.So. ibi cõ ſtabat de mente teſtatoris.hic non.Op.diſ tinctiua poſita inter perſonas honoratas re ſoluitur in coniunctam: vt.l.pe.C.de verb. bo.ſigni.Sol.hic cadit inter perſonas, inter quas cadit affectio ordinata.ibi ſecus.

☞ *Venditio fundi,quando eſt certus,valet,licet fines omit tantur à notario.*

Vicos. Valet legatum licet non fuerit adiecta qualitas, quā teſtator adiecturum ſe dixit.hoc dicit.†Nota quòd licet[a] fines omittantur à notatio:tamen va let venditio,ſi fundus eſt certus:vt.l.demõ ſtratio.j.de condi.& demonſt.&.l.cũ ſeruo §.fi.de contrahen.emp. Opp. q̃ tale legatū non valeat:vt.l.Titia.in prin.ſ.eo.Solu.hic legatum fuit expreſsè,& perfectè relictum licet fuerit omiſſa quædam qualitas: ſed in lege contraria legatum ab ipſo initio fuit imperfectum,& incertum.Oppo.de.l.quo ties.§.tantundem.ſ.de hæred.inſtitu.Solue vt ibi.Vltimò iſtum tex.allegat Imperator in.l.pe.C.de inſti. & ſubſti.

☞ *Cauſa iuſta in parte,non tollit moram in alia parte.*
Actore petẽte plus debito reus nõ cõdẽnatur in expẽſis, niſi actor offerret ſe recipere ptẽ, quæ ñ eſt in cõtrouerſia.

Qui ſolidum. Iuſta † cā in ꝑte nõ tollit moram in illa parte.hoc dicit.& eſt caſus no.Oppo.ratione partis indebitæ qs excuſatur à mora ſuper toto : vt.l.in fideic. in prin.ſ.de vſu. Sol.duobus modis primò quòd ibi hæres opponebat Falcidiam, nec propter hoc confitebatur aliquam partem debitam.& poteſt eſſe quod per Falcidiam totum legatum ſubuertitur:vt.l.j.§.hęc ver ba.j.ſi cui plus quam per.l.Falcid.hic verò partem debiti confitebatur. [b] Vel aliter dico.quòd ſi aliquis obijcit exceptionem pro parte,niſi dicat petitor ſe paratum recipe re aliam partem,non videtur reus in mora vt dicta.l.in fideicomm. in princi. Secus ſi actor dicat,da mihi aliam partem,quę non eſt mihi in controuerſia:vt in tex.iſto.et eſt ratio,quia ſi petis totum,non teneor tibi of ferre partem:quia non eſt veriſimile quòd eam velis recipere:vt.l.tutor.§.Lucius.ſ.de vſur. ideo habes neceſſe exprimere quod detur tibi pars. [d] Facit † quòd ſi aliquis pe tit plus debito,ſup toto habeo iuſtā cām liti gādi: niſi dicas te patū recipere partē, q̃ nõ eſt ī cõtrouerſia.& ſic in expẽſis litis nõ cõ demnabor.Et etiam facit[e] ad multa alia.

Cũ poſt mortẽ. [f] Legatario debeť æſtimatio ipſius rei,vel partis q̃ ad hæredẽ loco rei ꝓuenit.h.d.qđ nota.Nota tex.ibi;ꝑ mõ eſti matiõis,&c.& hoc allegat gl.in.q.no.in.l.ſi ex falſis.in vlt.gl.magna.C.de tranſact.

[b] *Iuſta cauſa litigandi:excuſat ab expenſis.*
Iuramentum calumniæ non excuſat ab expenſis.
Tutore malè litigante poteſt ipſe & etiam pupillus condemnari in expenſis, & contra quem fiet executio.
Procuratore temere litigante quis condemnetur in expenſis.

Etiam. Reſpublica ꝓpter morā teneť ad vſuras:ꝓpť teme ritatē ad ipenſas litis:licet habeat regreſſum contra [a] adminiſtratorē.Idem in pupillo & tutoribus.h.d.†No.q̃ q̃ [g] ha bet iuſtā cauſam litigādi excuſať ab expẽſis:ſecus ſi iniuſtā.Et ꝑ [h] hoc põt rñderi ad.q.Gl.q̃rit, †vtrũ ſacrm de calũnia excuſet ab expẽſis.Gl.q̃ ſic,ī aut.gñaliter.C.de epiſ.& cle.& in cor.de iud. §.oportet.& in.l.,pperādū.§.ſiue aũt alterutra.C.de iud. Veritas eſt q̃ ſcīm calũniæ excuſet à calũnia;ñ à temeritate ſeu ignauia:

vt l.j.in prin.ſ.ſi mu.ven.nomine.& l.iij.§.j.ſ.de iureiur. & ibi q̃ Gul.& j.ad ſenatuſconſul.Turpil.l.j.§.j.ſed expenſæ litis veniũt propter temeritatē,etiā ſi ceſſet calumnia [i] vel dolus:vt hic, & l. eum quem temere.ſ.de iudi.ergo iuramentū non excuſat ab ex penſis.†Quæro,tutor [k] malè litigauit:qs cõdẽnabitur in expen ſis,an tutor ꝓprio nomine,an pupillus,an tutor tutorio nomine. Text.hic dicit q̃ condẽnabitur pupillus vel reſpublica:& in eos fiet executio,licet habeat regreſſum cõtra adminiſtratorem. In contrarium eſt tex.q̃ tutor debeat condemnari in l.non eſt igno tum.C.de admi.tuto.Credo q̃ vtrũq̃ põt fieri:vel hoc,vel aliud per iſtas ll.Puto tamen q̃ eo caſu quo dixi executionē fieri cõ tra pupillum,vel rempublicā q̃ liberetur cedendo actionē: vt.l. fi.ſ.de admi.tuto.Facit ad prædicta.l.ſi dolo.ſ.ſi quis omiſ. cau. teſta.& ibi dixi.Quæro,† quid de procuratore calũniosè vel te merariè litigante:vtrũ ipſe condemnet,an principalis dñs in ex penſis?Dixi in l.j.§.ſi procurator.ſ.ſi quis ius dī.nõ obtē.Spe.tā git in ti.de execu.ſenten.§.ſequitur.ver.quid ſi procurator.

Prædiũ. Vltimus de familia prædium alienare prohibitus, [1] eius petitionem ad extraneum hæredem tranſmit tit.h.d.Oppo.ſ.eo.l.peto.§.fratre.Solu.duobus modis. Primò q̃ hic nullus alius de familia remãſerat.Simile ſ.l.proxi.§. libertis. in fin.Vel dic q̃ extraneus ſucceſsit huic filio ab inteſtato, vt fi lius matri,qui poteſt dici extraneus:quia in poteſtate non eſt:vt l.j.§.extraneum.C.de rei vxo.act. & tūc etiam ſi alij ſupereſſent ille extraneus admitteretur:vt ſ.l.proxi.§.cùm inter.

Si creditor. [1] Qui vocantur ad fideicõmiſſum, prædio alienato,nõ reuocant ab eo,qui emit à cre ditore teſtatoris.h.d.Quæro,vtrum contra hæredem,qui nõ ſol uit debitum,poſſit haberi regreſſus.Quidam in tex.habent con tra emptorem.quidem habent cõtra hæredem. & ſecundū hanc videtur caſus q̃ contra hæredem nil poſsit.Glo.tñ dicit hoc eſſe verum,niſi hæredi poſsit imputari cur non ſoluit.quam glo. no ta pro eo quod dixi in l.ſi res obligata.ſ.ti.j.Dyn. tamen ſupplet hic,q̃ hæredi filij ſolùm imputetur in tribus caſibus, qui ponun tur in d.l.ſi res obligata.Ego autē intelligo iſtam glo. q̃ in omni caſu,quo fundus erat obligatus ꝑ debito defuncti, poſsit impu tari hæredi cur non ſoluit:quia facto ſuo priuat legatarium re:ar gu.ſ.eo.l.qui duos.& per tex.in l.apud Iulianum.§.hæres.ſ.titu. j.dixi in l.ſi res.ſ.de leg.j.& hoc tenet gl.hic, non violādo ipſam. quod nota.

Væ fideicommiſſum. Qui per ignoran tiam iuris patitur [1] alium vti re ſibi debita,nõ cadit à debito.h.d. Op. de l.ſi patronus.de his quæ in frau.pat.Glo.ſoluit hic vno modo. Dy. aliter.quod dixi in l.Clodius.ſ.de acqui.hære.

1 ☞ *Dominium rei legatæ recta uia tranſit in legatarium.*
2 *Agnitio legati q̃ illud operatur in legatario,quod aditio quo ad hæredem: & quando iſta æquiparatio ſit bona.*

Legatum. † Dominium tranſit in legatarium re [1] cta via,ſicut in hærede adeunte. h.d. Vel aliter. Quod † operatur aditio quo ad hæredē,il [2] lud operatur agnitio legati quo ad legatariū.h.d.Op. q̃ iſta non ſit bona æquiparatio:vt l.cùm pater.§.ſurdo.ſ.eo.So. Fateor q̃ non eſt per omnia bona.Nam hæreditas non quęritur regulariter ſine aditione;legatum verò quærītur ignoranti tñ cõ mutabiliter:qa ſi vult repudiare,videť nunq̃ q̃ſitū. & hoc reſpe ctu æquarauit hic Iuriſcõſultus: qa ſicut põt repudiari hæredi tas.ita legatū,& ita põt agnoſci hæreditas ſicut legatū:ſed ſi non agnoſcatur,vel repudieť,tūc differūt.Op.q̃ dominiū nõ trāſeat recta via:vt l.legatū eſt.§.fi.ſ.ti.j.& l.Papinianus.de ſeruitu.Sol. vt in qualibet earū no.Op.vt in glo.Et ſolue.& bene vt in ea.

Si quis teſtamento. Legata relicta à ſcri ptis veniẽtibus ab inte ſtato non debentur.h.d.Op.ſ.de iniuſt.teſta.l.poſthu mus.Sol.Ibi teſtamentum fuit ruptum,& poſt confir matum iure prætorio.Oppo.C.de lib. præte. authenti.ex cauſa. Soluit glo.q̃ hodie iſta lex corrigatur rupto teſtamento ex cau ſa præteritionis vel exhæredationis,vt legata valeant.Tenēt er go glo.ſimpliciter q̃ ſiue teſtamentum ſit ruptum præteritione poſthumi,ſiue iam nati,ſiue filij emancipati, ſiue in poteſtate q̃ legata debeantur:quod intellige,vt dixi in l.poſthumus.ſ.de iu iuſto.teſta.& l.filio præterito.

Res ſi

1 ☞ *Res ſi deuenit ad eum caſum,à quo non potuit inchoari,non uitiatur, quando caſus ſuperueniens tendit ad eundem effectum cum diſpoſitione.*

a **Debitor decem.** [a] Quando ſuperuenit cauſa tẽ dens ad eũdem effectũ,licet ea exiſtente diſpoſitio ab initio non valuiſſet,diſpoſitio non vitiaſ h.d.Primò ponit dictũ.Secundò circa illud determinat duo du bia.Tertiò dictum probat per ſimile de dote prælegata.Quartò probat per reductionem & ad inconueniens. Secunda ibi: nec tollitur.Tertia ibi:ſic & in dote.Quarta ibi:alioquin.Opp.q̃ nõ ſit legatum, niſi ſolũ interuſurium medij temporis: vt.l.j.§.ſi qs creditori.j.ad.l.falc.Quantum.ad hoc vt poſsit defalcari proce dit cõtrariũ:quantũ ad hoc vt poſsit peti,procedit lex iſta.& ita ſentit gl.quæ incipit.ī.vſura.Opp.ad ver.q̃ ſi viuo.Inſtitu.eo.§. ex cõtrario.Sol.dicit gl.hic eſt inutile.ſ.ſine vtilitate pecuniaria: tamen valet vt poſsit peti actione ex teſtamento.& iſta eſt vera. Vel dic quod illud eſt ius nouũ:iſtud vetus. Dicit gl.iſtud eſt cõ tra.l.verbis.j.ad.l.fal.tene ergo primam.Opp.†res vitiatur,ſi de [1] uenit ad eum caſum,à quo non potuit inchoari,vt.l.pluribus.§. & ſi placet.j.de ver.oblig.Solu.regula illa non procedit quando caſus ſuperueniens tendit ad eundem effectum cum diſpoſitio ne.Ita loquitur hic. Dixi in lege contraria. per Dyn. in.c.actus legitimi.de regu.iur.libro ſexto.

Si primo & ſecundo. Si plures ſunt ſubſtituti, quilibet tenetur ad legata relicta ab inſtitutis,in quorum loco ſuccedunt.h.d.In text.dum dicit,hæredibus inſtitutis.dic, & ſi hæres non eſſet primus, fuit ſubſtitutus quartus.& ſi hæres non eſſet ſecundus, fuit ſubſtitu tus quintus.Dyn.dicit tex.ſubſtituti.ſ.quartus & quintus.Dicit tex.ab vtroq̃ hic reſpondet.& ibi ſubſtituto.ſ.quarto & quinto.

Seruo alieno. Seruo eius, qui eſt capax poteſt relinq q̃ eidē ſeruo facto libero relinqui poſ ſet:licet non eo modo.h.d.Primò ponit vnum dictum.Secundò reſpõdet cuidam obiectioni.Tertiò ponit vnam regulam.Iulia ni.Quartò contra regulam format duo argumenta contraria,& ſoluit. Quintò ex prædictis ponit vnam illationem. Sextò con cludit ad primum caſum.Secunda ibi : cùm enim.Tertia ibi : & ideo:Quarta ibi : calumnioſa. Quinta ibi : ex illo. Sexta ibi : ita non mirum. In prima parte caſus eſt facilis.In ſecunda parte ſic forma caſum.Contra prædicta faciunt omnes leges quę dicunt in legato facto ſeruo inſpicitur capacitas, & incapacitas domi ni.Ad hoc reſpondet Iuriſconſultus quod eſt verum in genere, q̃ oportet dominum eſſe capacem, ſed non requiritur in ſpē qđ res legata ſeruo poſsit legari domino: quia ex perſona ſeruī cõſi ſtit legatum, adeò q̃ ipſe liber factus caperet ꝑ ſe.h.d. Tertia ꝑs eſt clara,q̃ iuſtus demũ põt relinq̃ ſeruo, q̃ ei poſſet relinq̃ qui factus eſt liber.h.d.Venio ad quartā partem.ſ.ad ver.calũnioſa. in qua format caſum cõtra regulam iuris, videť q̃ ſi relinquitur ſeruo decem annua quādiu ſeruiat,valet legatum: & tamē liber factus capere nõ poſſet.Ad hoc reſpondet Iuriſconſultus q̃ iſta obiectio eſt calumnioſa,& cõtinet fallaciā accidentis:qa fit mu tatio de quid in quale.Nā Iulia. dixit q̃ id demũ põt ſeruo relin qui,qđ facto libero capere poſsit. nõ autē dixit q̃ taliter põt re linqui ſeruo qualiter libero,& econuerſo.Ad qđ tendit ratio fa cta ī cõtrariũ. Decẽ eñ relicta poſſet capere liber,niſi fuiſſet ad iecta illa qualitas in legato.Vel poſſemus aliter dicere, & ſic ſe cũdum gl.formādo obiectionē,vt.ſ.& rñſio fiat ſic.Dictũ Iulia ni loquit̃ qñ relinquit̃ aliq̃d legatū q̃ põt cedere ad vtilitatē ſeruī.ſed iſtud nõ eſt hmõi:qa ſolũ cõcernit vtilitatē dñi:ergo non eſt contra Iulianū.In text.ibi: nā & hoc legatū.ſ.de quo locutus eſt Iulianus.Sequitur ex perſona ſeruī,cuius vires accipiet, Dic hoc eſt,ſi ex perſona ſeruī acquirať domino,& ſi liber fieret,ac quireturꝑ ipſi ſeruo:ſed legatum de quo obijcitur ſolũ perſonā do mini reſpicit.& iſta lect.tangitur in gl.ſuper ver.accipit. in fi.In ver.alioquin,ponit̃ ſecunda obiectio contra Julianū.ſi de ſeruo non qui poteſt effici liber:ergo domino acquirere nõ poteſt: qa ſibi ſeruo non põt relinqui; quia liber capere non poteſt ſecun dū reg.iur.dicit Iuriſconſultus ſi calumnioſè intelligeremus di ctum Iuliani,reprehenderemus leges hoc dicẽtes q̃ ꝑ talẽ ſeruū quærať dño, ſubaudi. ſed intelligendo rectè illæ leges bene di cunt.Ad contrariū rñdet:qa obiectio negat cõtingentiā quā Iu lianus ponit.Dixit eñ q̃ illud põt ſeruo relinqui,q̃ liber capere poſsit,ſi contingat q̃ liber fiat. Iſta obiectio ponit caſum in quo

a ¶Debitor decẽ. De materia huius legis habeť plenè ꝑ Barto. poſt gl.ī.l.iij.§.ex plu ribus.j.de acqr. poſſ.

b ¶Creditorem. Vide Bar.in.l.huiuſmodi. §.cum pater.ſ.tit.j.

c ¶Cai⁹. Et ꝑ iſtū tex. decidit Bal.q.not.ī.l. ij.C.q̃ res pign.obli. poſſ.

d ¶Titi⁹. Facit ad hoc q̃ no.Bal.ī.licet.C.cõ acq.poſ.ī ỹ.vlteriꝰ. adde no. ꝑ Bal. alias Bar.ī.l.j.ĵ.de reb. du. &;Ang.ī.d.l. licet.ad de not.ꝑ hũc text.ī.l. iij.ī prī.j. de acq.poſ.

e ¶No.tñ. Et vidē dñm Pet.in.c. iudicāte. de ſta.And.Barb.

non poteſt contingere q̃ ſit liber & ſic non [a] facit aliq̃d cõtra Iulī.Sequit̃,& ideo.iſta & aliæ partes ſunt claræ.Op. ad princ.j.de re. cato.l.j.Sol.vt ibi.Non eñ habet locum re gula Catoniana, qñ legatum nõ valeret ab initio propter perſonam legatarij. Opp.ad reg.Iul.j.titu.j.l.fideicõmiſſa.§.ſi ſeruo. vbi non põt legari ſeruo illud, q̃ poſſet capere factus liber.Gl.dicit q̃ reg. Iuliani non eſt vera in omni re,& in omni tempore.Tu di cas regulam eſſe veram in omni re,ſ& in oī tempore,q̃ apparet:qa diffiniendo dixit,& ponẽdo regulam.Sed intellige eū q̃ legatū factū ſeruo valeat, vt ſibi acquiratur, ſi cõ tingat eū fieri liberum.& ſi hoc non contin geret:tunc non valeret,ſi domino acqri nõ poſsit vel ipſi ſeruo. Sed in lege contraria non contingit ſeruum fuiſſe liberum: ideo legatum non valet,ſi contigiſſet valere.Opp.de.l.ſi mihi & tibi. §.regula.ſupra titulo primo.Solue vt ibi.Vlti.gloſſ.allegat bonā l.pro regu.Iuliani.ſcilicet.l.& ſi maximè infrà. de ſer.lega.

Latinus. Conditio adiecta fideicõmiſſo intelligitur repetita in ſubſtitutione facta circa idē de ea perſona.h.d.Op.dicit hic q̃ fideicõmiſſum non videť repetitum à ſubſtituto.Cõtra.de.l.licet.ſ.tit.j.Sol. hoc ideo quia eadem perſona eſt ſubſtituta,et eidem fideicõmiſſum eſt relictū vt.d.l.licet.in fin.Item quia eſſet repugnantia quòd vna & eadē perſona eſſet inſtituta,& ſibimet deberet fideicommiſſum:& iõ eligit alterū:vt.l.recuſare.§.Titius.infra ad Trebel.

Si quis ſeruo. Si libertas per fideicõmiſſum de bita retardetur: nihilòminus ipſa & fideicommiſſum pecuniarium debebitur.hoc dicit.

b **Creditorem.** [b] Si debitor legat creditori, in dubio non intelligitur animo compenſan di.hoc dicit.Iſtam materiam declara,vt in.l.ſi cùm dotē. §. ſi pa ter.ſupra ſoluto matrimonio.

c **Aius.** [c] In legato generali non continentur nomina debitorum.hoc dicit.Opp.ſ.tī.j.l.ſeruum filij. §.eum qui chirographum.Dicit glo.ſolue vt ibi.Dic qđ ibi legauit chirographum ſpecialiter:hic generaliter legauit oīa, quæ in domo ſunt : in quo legato non venit chirographum. Se cus ſi vniuerſaliter legaret menſam vel Calendarium : vt.l.cùm pater.§.menſæ.ſupra eodem.&.l.qui filium.infra tit.j.& per Cy. C.locati.l.certi iuris.in.iiij.q.quod nota.

d **Titius.** [d] Diuiſio gratia vberioris culturæ diuerſos fundos non facit.hoc dicit.

1 ☞ *Regula q̃ duæ cauſæ lucratiuæ nõ poſſunt in una re concurrere, non habet locum in legato quantitatis.*
2 *Legata mina frumenti, quando intelligatur de ipſo frumento, & quando de ipſo uaſe.*
3 *Iuſſus rem comparare an ſit obligatus ad factum,an uerò ad quantitatem.*
4 *Quando teſtator iuſsit rem comparari,& ſic factum eſt in obligatione,æſtimatio fuc cedit in duobus caſibus.*
5 *Teſtator iubens rem emiũ dubio,intelligitur de pecunia hæredis.*

1 **Titia.** † In legato quantitatis non habet locum regula de duabus cauſis lucratiuis.h.d. ſecundū vnam lect.ſ. ſecundum illam q̃ fuit legata teſſera frumentaria,hoc eſt,frumẽ tū quod eſt ad menſuram vnius teſſeræ.Huic lectu. concor.j. de ſol.l.ſi quis duos.§.j.Secundò modo legitur qđ hic fuit legatum vas,cũ quo menſuratur:non quantitas,quæ menſuratur,& ſecū dum iſtam.h.d.Qui iubet rem alteri comparari, non videť rẽ le gare,ſed eſtimationem.et ideo re habita ex cauſa lucratiua actio non extinguitur.hoc dicit.Huic lec.magis applaudit litera.No. e tamen[e] ex iſta † diuerſitate, ſi teſtator legat minam frumen 2 ti,intelligitur de frumento, non de ipſo vaſe. Sed ſi legaret cor bem vel minam frumentariam:tunc poſſet eſſe dubium,vt colli gitur ex lect.hic poſitis. Credo tamen quòd tunc magis de vaſe 3 intelligeretur ſecundùm lectu. †Opp.ſi iuſsit comparari teſſerā: factum eſt in obligatione,non quātitas:vt.l. fideicommiſſa.§. fi. j.titu.j.Solu.quandoq̃ legatur ſpecies;& tunc ipſa eſt in obliga tione & petitione:vt ſupra tit.j.l.ſi domus.§.cùm alicui.quod in tellige vt dixi.ſ.eo.l.Lucius.&.ſ.tit.j.l.planè.§.quod ſi rē. Qñq̃ legatur pretiū rei:& tunc eſtimatio tantū eſt in obligatione: vt.l. fundū Cornelianū.j.de noua.&.l.ſi aliꝰ.in fin.ſ.de vſufru. Qñq̃

a ¶Vsuras. Et gl.j. hic reprehēdit Bal.i.l. fi, §.prætereа. in pe.col. C.de iur.dot.
b ¶Inducit. Et vidē bal. in.l.filium.de hisqui sunt sui vel alie.iu.et in.l.fin.aliàs.ff. C.de epis.& cle. & Ange. in.l.cui eorū.ff.de po stu.& in.l.eū acutissi mi.C.de fideicō.et in l.volūtas.eo.ti. A. B.
c ¶Vxores rebellium. Et vidē i.l.q̃ties.i prf. et ꝙ ibi no.C. de pri scho. li. xij. Tu vide Bal.i.l.cum acutissi mi.C.de fideicom.et l.voluntas.eo.tit. sed cōtrariū ipse tenet in l.ij.C. q̃ ad li. perue. non pos. & vide quę habes i.l.sed si hac.§. parēres.de in ius vo.
d ¶Vltimò not. Et vide Bart. & quod ibi scripsi post eū in.l. de pupillo.§. si quis ipsi ptori.de oper.no. nū. ¶POMATES. I
d ¶Vltimò not. Vde Pan.consi.vij.in vlt. co.in.ij.dub.in.ij.vo. Feli.i.c. cum M.Fer. in.xij.col. v. septima cōclu.& in.c. ex lris. in.tiij.col.ver. cxj.co lū.j.& seq. de consti.
e ¶Sit perēptoria. not. ꝙ quælibet interpel latio intelligit perēptoria.ita & i termi nis datis ad ꝓbandū facit ꝙ not.Barto.de verbo, perēptorię. i l.si finita.§. Iulianus. de dam. infect. circa princ.vbi dicit quod quotiescūq; in actu non requiritur necessaria sua iudicis,sim plex citatio habet vim peremptorij.& vide Ange.in.l.j.§.hæc sti pulatio.j. si cui plus quam per.l.fal.Facit quod not.Bar. in.l.q Romæ.§.cohæredes. de ver.obli. Idem in denūciatione fienda venditori :qa sufficit vna secundū Inno.in ca. cū nobis olim.de elec. & sequitur Bal. i.c.j. de mili. va.q cō tu.est.& Imo. in.d.c. nobis.& adde bar.in extraua. ad reprimēdum.in ver. in termi no.& Imo.in.d.§. Iu lianus.& Bal.in auc. itē nulla cōitas.de epis.& cle. Bart.i.l. mora.de vsu.et quod ibi dixi contra bar.et Bal.in auc.si appella tio.C. de temp. app. q tenet alr ad fi.& in dubio videtur perire ad defectum actoris: sed vt hoc non presu matur, vide cautelā positam in.l. fi. C.de adulte.f. vt offerat a pud acta, &c.

ADDE quòd vnica interpellatio sufficiat, Abb.consi.vij.ij. lib, & quòd sufficiat semel interpellare iudicem,sequitur Pau. de Cast.consi.xxvij. 1

legatur factum.s.ꝙ testator iubet rem com parari:& tunc ipsum factū est in obligatio ne:vt.l.fideicommissa.§.si rem.j.titu.j.†Sed æstimatio succedit in obligatiõe in duobus casibus,intelligo in isto facto, qñ iubet res cōparari.Primò post mortē heredis:vt.l.pa tronus.in princ.j.tit.j. Secundò quando il lud factum desijt posse impleri: qa illa res, quæ debet emi est effecta legatarij vt hic. †Quæro,testator iubet emi: de cuius pecu nia itelligitur? Respōdeo in dubio de pecu nia hæredis:vt hic, &.l.his verbis.§.fi.ff.ti.j. &.l.Stichus.eo.titu.&.l.sed & si susceperit. §.j.suprà de iudi.

☞ *Priuilegium finitur finita causa priuilegij.*
Vxor rebellis si ex forma statutorum non potest stare in ciuitate,ea effecta uidua poterit stare.
Interpellatio sola quòd sufficiat ad constituendū quē in mora, & qñ.& quòd necesse non sit dicere,et peremptorię.
Instantia si ex forma statuti pereat termino quinq; mensiū nisi steterit per actorem: sufficit actorem semel interpellasse iudicem,ut non stet per eum.

Vsuras. [a] †Finita causa priuilegij finitur priuilegium,& ad moram sufficit vna interpellatio.h.d.Opp.priuilegia debent esse perpetua:vt.l.fallo.C.de di diuer.rescri.Solue vt not.per Dyn.in.C.de cet.extra, de re.iur.libr.vj. Inducitur [b] per Iaco.Are.ad.q.†dicit statutum quòd vxores rebellium nō possunt stare in ciuitate, an si remanerint viduę, possint reuerti? Hic videt ꝙ sic:quia finita causa odij, videt finiri odium. Facit.§.de postu.l.cui eorū.§.affinitates.† Vltimò nota [d] ꝙ sufficit ꝙ semel quis interpellet:vt hic,&.l.mora. in princi. §.de vsu.& ibi glos.super verb. repetendi. &.j quod vi aut clam.l.prohibere. §. illud. & quod ibi not.Fallit.§.de pign, act.l. si cō uenerit. Per hoc apparet quod in protestatione,seu interpellatione non teneatur,quis dicere,& peremptorię:cùm quælibet interpellatio sit peremptoria.[e] Sicut dicimus in dilationibus [f] quæ dantur ad probandum: vt in.l.in pecuniarijs.§.de ferijs,† Item per hoc dixi statutum est hic quòd instantia pereat quinque mensibus, nisi per actorē non steterit.actor interpellauit semel iudicem qđ proferret sentētiā, certè satis est vt perpetuò videatur stare per iudicem,vt hic nec habet actor necesse singula die,iterpellare iudicem,vt hic. Facit.l.male agit.C.de prescrip.xxx.anno.

Seia libertis. [g] Fideicommissum relictum ab vno ex heredibus,q vltimus decesserit, facit videri heredes inuicem substitutos.hoc dicit & & singul.casus est.Oppo.de.l.vel singulis. supra de vulga.& pupil. Dicit gloss. quod hoc non est ex vigore illorum verborum, qui vltimus decesserit, sed quia præcepit fundum non alienari.Dyn. dicit quòd ista substitutio intelligitur ex vigore illorum verborum,qui vltimus decesserit:& secundum istam sententiam probatur in text.ibi in secunda tamen adiecit &c.Et ad contrarium respond.Dyn.quod.l.vel singulis.loquitur in substitutione directa, in qua non substituitur quis, nisi in hæreditate vltimi decedentis.hic loquitur in substitutione fideicommissaria, in qua vltimò decedens grauatur in toto fundo.

☞ *Donatio inofficiosa qualiter reuocetur.*

Donatio per superuenientium liberorum reuocatur ipso iure inofficiosi querela non proposita. f
Quando diuersæ donationes, diuersis temporibus sunt factæ,& ultima tantum fuit inofficiosa,an omnes reuocentur,remissiuè.
Filius,cuius portio fuit extenuata per donationem inofficiosam,si fuit hæres institutus, & hæreditatem agnouit,agit ad supplementum. g
Donationem inofficiosam iuratam filius reuocare potest per querelam iuramento non obstante.
Donatio facta monasterio,per superuenientium liberorū an in totum uel usque ad legitimam reuocetur.
Renunciari licet posit l.si unquam. C. de reuo. dona. non tamen tenet quin possit reuocari per querelam.
Donatio simpliciter facta an & quando reuocetur per superuenientium liberorum.
Dispositio l.si unquam.q. habeat locum etiam in una re, quando donatio fuit facta extraneo.
Donatio quæ est reuocata per superuenientium liberorum ipsis mortuis non reconfirmatur.
Si donatio est facta,& iurata non reuocare, si liberi postea nascantur, tale iuramentum non impedit reuocationem. h

Imperator Alex. Donatio inofficiosa collata in filium vel nepotem, per alium vsque ad legitimam reuocatur.hoc dicit.& iste §. & sequens tractant de materia inofficiosæ donationis,& non alibi,principaliter in toto libro Pandectarum. Opponit. quòd non reuocetur in dimidia,sed vsque ad legitimam:vt C.de inofficio. donatio.l. si totas.& l.si liqueat.eodem titulo.Huius timore sunt opinion. Prima Azo.qui dicit quòd reuocatur vsque ad legitimam, per dictas leges,& C.de inofficioso testamento.authentica, vnde si parens.& hic exponit dimidiam,scilicet legitimæ,vt hic in glosa. Ista opinio non est vera nam plus iuris habet in bonis filius, quàm patronus:vt l.si quis legatum. §. finali. infrà, de falsis.& ibi notatis.Sed patronus reuocat in totum:vt l. si libertus. §. penultimo.infrà,de iure patronatus.ergo &c. secundùm Petrum. & ideo Hugo distinguit,aut donatio fuit inofficiosa re, & consilio:& reuocatur in totum, vt hic. Aut fuit inofficiosa re tantum;& reuocatur vsque ad legitimam:vt dicta l.si totas. & authentica,vnde si parens. Ista distinctio non videtur vera:quia etiam quando est inofficiosa re tantum,reuocatur in totum:vt l. si vnquam.C.de reuocan. donatio.Vnde Dynus distinguit,aut donatur ante natiuitatem filiorum reuocare volentium: aut post.Si ante:& tunc aut donatur alicui ex liberis, aut extraneis. Primo casu reuocatur vsque ad legitimam: vt l. si totas. Secundo casu reuocatur in totum:vt d.l.si vnquam.C.de reuocan.do. Si verò donatur post natiuitatem filiorum reuocare volentium: & tunc Dynus tenet distinctionem Hugonis. Aut est inofficiosa re & consilio:aut re tantùm. Ista distinctio Dy. non placet. Nam reuocatio,quæ fit per l.si vnquam.C.de reuocan.donatio stat multùm ab illa,quæ fit per titulum,de inofficio.do.& per re scriptum Principis,de quo hic loquitur.Nam illa,quæ fit ex l.si vnquam.fit ex voluntate donantis,qui ignorans se habere liberos donauit,per quod tacitè videbatur in voluntate sua,quòd si liberi sibi nascerentur,posset reuocare:& hoc saltem ex iuris præsumptione.Sed reuocatio,quæ fit per titulum,de inofficio. donatio fit cōtra voluntatem defuncti,qui voluit filijs præiudicare quātum potuit:nec illa fit,nisi proposita querela. Item in secundo membro quando Hugo dicit, aut donatio est inofficiosa re,& consilio,reuocatur in totum:est contra casum legis,si liqueat.C. de inofficio.donatio.vbi est inofficiosa re & consilio, & non reuocatur,nisi vsque ad debitum bonorum subsidium.Distingue ergo sic :† Aut quæris de reuocatione, quæ fit ex præsumpta voluntate donantis propter liberos superuenientes:aut de reuocatione,quæ fit ex titulo,de inofficiosa donatione. Primo casu, aut collata fuit donatio in libertum vel extraneum: & reuocatur in totum.l.si vnquam. C. de reuocan. donatio. Si verò in filium,reuocatur vsque ad debitum bonorum subsidium. l. si totas.C.de inofficio.dona.licet glossa ibi non vsquequaque bene intelligat. Secundo casu,aut donatio fuit collata in vnum ex liberis:& reuocatur vsque ad debitum bonorū subsidium, etiam si fuit inofficiosa re,& consilio [h]: vt l.si liqueat.C.de inofficiosa donatione. Aut fuit collata in extraneum: & tunc aut illi filio, qui

filio, qui vult reuocare, fuit aliquid relictum:& agit tantum ad supplementum legitimæ:vt l.omnimodo. C. de inof.testa.& no.in l.j.& in l.fin.C.de inoffic.do. Aut sibi non fuit aliquid relictum:& tunc aut donatio fuit inofficiosa re & consilio: & reuocatur in totum:vt l.si liber.§.pe.de iu.pat. Aut fuit inofficiosa re tantum:& reuocat vsque ad debitum bonorum subsidium.Ita debet intelligi l.j.ij.& iij.& l. cum donationibus. C.de inof.do. Quærit gl. †an ista donatio reuocatur ipso iure,vel querela proposita.Et remittit ad no.in l.si totas.C.de inoffi. do.Tu dic quòd reuocatio,quæ fit ex præsumpta voluntate donantis,per l. si vnquā. fit ipso iure,adeo ꝙ res potest vendicari, & possessio condici,vt ibi not.Sed reuocatio, quæ fit per ti.de inof.do.nō fit nisi proposita querela:vt d.l.j.& qđ ibi no.C. de inoffi. do. Quærit gl.†quid si diuersis temporibus donauit:vltima tantum est inofficiosa: an oēs reuocentur? Dic vt in gl.hic,& in d. l.j.C.de inof.do.& ibi ꝑ docto. & alia circa materiā inofficiosæ donationis, dic vt ibi ꝑ gl.& doc. †Vltra eam tamen,& ea, quæ tanguntur per eos,quæro,quid si hic filius, cuius portio est extenuata per donationē, fuit hæres institutus,& hæreditatē agnouit an possit agere ex titulo de inof.do.Rñ.agere potest ad supplementū:vt no.in d.l. j. C. de inof.do.Pro hoc C.si quid in frau.patr.l. j.& ij.vbi hæres licet sit hæres,potest reuocare in fraudē alienata.Pro hoc C.de reivē. l.cū à matre.& l.scimus.§. in cōputatiõe in gl.magna.C.de iure deli. † Quæro, mater [a] & pater [b],qui donauit inofficiosè,iurauit nō venire cōtra:an filius pōt agere querela? Rñ.qñ contractus infirmatur ratione alterius,nunc̄ꝑ iuramento contrahentiū cōfirmatur:quia esset in alterius dispendiū: vt extra,de pac.c.q̃uis.de iureiu.c.licet.lib.vj. sed hic donatio inofficiosa infirmatur fauore filiorum ergo &c. Quæro,† dixi ꝙ donatio facta vni ex liberis,nō reuocatur,nisi vsq; ad legitimam:vt d.l.si totas.Quid si donatio est facta vni monasterio [d],an ꝓpter liberos superuenientes reuocetur in totum, vel vsq; ad legitimam? Decretum dicit qđ non habet necesse reddere,nisi legitimā:sed si vult,potest reddere totum:vt xvij.q.iiij.c. vlt.& illud allegat gl.C.de epis.et cle.l.si qs ad declinandam. Quæro,vtrum [e] l.si vnquam.C.de reuo.do.† possit renunciari, vt puta,dono bona mea,& volo ꝙ propter superuenientes liberos non possit reuocari. Respon.potest quātum ad illam reuocationem,quæ debet fieri ipso iure,per d.l.si vnquā.sed non quantum ad reuocationē fiendam per tit.de inof.don.quia fit donatio in fraudem filiorum. Primo probo: Reuocatio,quæ fit per l.si vnq̃,fit ex præsumptavoluntate donantis propter liberos,&c.s.alle. dicit de muliere,quæ filios nō habebat,nec habere sperabat.Vnde si expresè voluit ꝙ in casu existentium filiorum non possit reuocari,illæ leges non habent locum [f].Quæro†quid si in dubio [g] quis donauit, simpliciter,postea habuit liberos,an ille, qui donauit,habeat necesse probare quod non cogitabat se habere filios,an alius, cui donauit, habeat necesse probare quod voluit istam donationem valere etiam existentibus liberis? Istud vltimum videtur ꝓbari:quia masculum & fœminam natura produxit, vt liberos procrearent:vt l.maximum.C.de lib. præte.& l.j.fol.mat. Dixi cùm de facto haberem,quod tres sunt casus, Quandoq; qs cogitat expresè se habiturum filios [h]:& nō habet locum dicta l.si vnquam. Facit l.tale pactum.in fi.ś.de pact. Quandoque qs donat,& non cogitat de hoc vtrum sit habiturus filios vel non:tunc si liberi superueniāt, habet locum l.si vnquā. Quandoq; quis credit se non posse habere filios:& tunc habet locum d.c.vlti.ś.alle.quod dicit, nec putabat se habere filios.Sed ille,qui non cogitat sic,vel non putat se habiturum filios, cùm habuit animum indifferentem, nec ad aliquam partium cogitauit.Pro hoc.j.de fur.l. falsus.§.si iactum. †Quæro, l.si vnq̃ [i] loquitur de eo, qui donauit omnia bona sua vel partem bonorum. quid si donauit vnā rem [k]:an habeat locum dicta l. si vnquam. Respond. sic nam l. si vnquam.loquitur in omnibus bonis vel parte bonorū. sed pars bonorum est idem quod certa res: quia nō [m] continet debita vel credita.vt l.nō amplius §.fi.ś.tit.j.maximè in contractibus inter vnos:vt l.mulier.in prin.ś.de iure dot.& hoc qñ donatio est facta extraneo.secus si vni filio vel loco pio:qa nō reuocaret nisi excederet debitū bonorū subsidiū, ꝑ ea q̃ dixi ś. †Quæro,pone [l] filij sunt nati,& sic donatio est reuocata ipso iure:demū incontinēti sunt mortui an ista donatio recōfirmet. Istū passum reperio tactum per Mart.de Fano. & vī quod cōfirmetur:vt l. posthumus. de inius.test.& l.fœminæ.in fi.C.de sec. nup. Pro hoc omnes leges,quæ dicunt, cessante causa, cessat effectus. In contrarium qđ non confirmetur:quia sicut actio semel extincta non resuscitat: ita donatio semel extincta non reconualidatur:vt l. Mæuius. §. duobus.ś.eo.l.qui res.§.aream.j.de sol. Pro hoc videtur casus j.ad Treb.l.hæredibus.in princip.& de oper.lib.l.qui libertinus.§.am[i]si.& l.iij. C. quando dies leg.ced. Non obstat l.posthumus.quia ibi confirmat testamentum de æquitate prętoria,quę æquitas hic non reperitur scripta. Nec obst. reg.cessante causa,&c.qa illa loquitur quādo causa cessat ante effectum cōsummatum. Secus si effectus est cō summatus:vt l.fi.j.vnde lib.sed si filio nato,ipso iure est reuocata donatio:& sic effectus est consummatus. Pro hoc tex.in d.l.si vnquā.vbi dicit mensurum.q.d.non recessurum dñium etiā filijs morientibus. Non obst.l.fœminæ.quia lex ibi vltra procedit.

† Quæro,mulier [m] donauit simpliciter:& iurauit se non reuocaturam illam donationem.nati sunt filij postea, an iuramētum reuocationem fiendam impediet.per d.l.si vnquam. In hoc puncto dominus Recu.de sancto Miniato.& Franc.de Pig. & ego consuluimus quod per tale iuramentum non impeditur reuocatio.Nam illa reuocatio l.si vnquam.fit ex præsumpta voluntate quæ est vt si de liberis cogitasset,non donasset.Sed ista eadē conditio inest in iuramento:ergo non impedit reuocationem:arg.in simili in l.fi.C.de non nu.pec.l.fi.ś.qui satisf.cog.& j. ad munic.l. fi.in prin.& l.fi.qui,& à quib.& illud qđ doc.dicunt,qñ quis iurauit non petiturum reduci arbitramentum ad arbitriū boni viri quia intelligit,si iustè arbitratus fuerit:vt l.si libertus ita iurauerit.de ope.lib.& in c.Quintauallis.extra,de iureiur.

☞ *An sola reuocatio donatoris sufficiat.*

Lucius. Is,cui donatur inofficiosè potest onere fideicommissi grauari. Item querela potest in modum replicationis proponi.hoc dicit. No.ꝙ illud quod permittitur contra voluntatem defuncti multò magis debet permitti secūdum voluntatem. Oppo.quod ista donatio reuocatur, nisi proposita querela:vt.ś.proxi.§. & C.de inofficio. do. per totum. ergo

respectu liuellorum, & filij sunt mortui, aut ipsa: facit ꝙ non obstante dicta renūciatiõe poterit venire ad hæreditatē paternā: quia cessante cā &c. allegat in ar. l.iubemus.C.advelleri.Facit l.si actione. C.de pac.tenet Bal. i l.pactū.C.de col.Ludo.Ro.in l.q superstitis.ff. de acqui. hære. ita dicamus in casu nostro. And. Barba. ¶POMATES.
¶Quæro,pone. Vide multa ad cōfirmatio nem ꝓ Ias.in l.si quis hæredem.C.de instit. & substitu.
¶Quæro,pone. Adde Bal.in l.j.invl.co. C.de inof.test.& adde Bal.alle. cōsil.cccc lxj.ij.libro.
¶Pro intellectu l.post humus.d.de iniust.testamen.
¶Quæro, mulier. Idem tenet Bal. in l. j.de inoff.do.in vl.q. bene facit quod not. Bar.in !. hac edictali in fi.prin.de fec. nup. & cum Bar.hic tranſit Ro.in consi.incip. in Christi noīe, non est dubium quod donatio maioris partis, &c.

in hoc mqua Sing ꝙ con sulo videndū Ant. Gomez qui contrarium concludit vt lib 2. vari. c 4. n 12.

ADDE Old.consi.alle.lxxiij.& de mulie re simpſr donante cū iuramento, per eūdē consi.ccxxviij.
¶POMATES.
¶Donauit. Vide alex.consi.lxxj.in iiij. vol.Ro.consil.xxvj. in iij.dubio.Fel.in c. intimauit.in j.not.de restitut. Roma.consi. cclxxix.

Lucius. Is,cui donatur inofficiosè potest onere fideicommissi grauari. Item querela potest in modum replicationis proponi.hoc dicit. No.ꝙ illud quod permittitur contra voluntatem defuncti multò magis debet permitti secūdum voluntatem. Oppo.quod ista donatio reuocatur, nisi proposita querela:vt.ś.proxi.§. & C.de inofficio. do. per totum. ergo

a ¶ Querela. Add̃ bal. in l.j.in vij.col.de in-offic.do.facit l.iij. & q̃ ibi no.C.eo.ti.& ibi aliquid dixi.

b ¶ Dy.inducit. Vide Dyn.& Imo. in d.ſ. Termilius. & de prg dictis vide Barto.in cõſi.inci.Bart.de Tuderto. adde Paul. de Caſt.conſi.ccxliij. ☞ POMATES.

c ¶ In contrariũ. Vide Imo. conſil.ccxiij.in penul.col.

d ¶ Blando ſermone. Quid iuris ſit ī facer dote qui blãdis verbis facit teſtatorem eccleſiã, vel ſeipſum inſtituere. dic q̃d pœna excõmunicationis punitur, vt eſt caſus in Cle.j. de priui.

e ¶ Admittuntur. Per Bar.in l.j.ſ. vbi autẽ. C.de cad.tollen.

nõ põt per modũ replicationis proponi: vt l.exceptiones.in fi.j.de excep.Solu.põt dici illud verũ, niſi teſtator reuocauerit. Sed tũc opp. qa nõ põt venire cõtra factũ ſuũ: vt l.poſt mortẽ.ſ.de ado.& l.poſt perfectã. C.de do.quæ ſub modo.Rñd.illud verum q̃n donatio valet oĩno. ſed hic poterat aliquo modo reuocari.Fateor tñ† q̃ ſola reuocatio defuncti nõ ſufficeret, vt in cõtrario, ſed volũtas defuncti miſta cũ volũtate legis bene inducit reuocationem, vt hic.Vel dic q̃ in ipſa reuocatione,ꝑponetur q̃rela'. Simile in querela inofficioſi teſtamẽti:vt l. Papinianus.ſ.ſi filius.ſ.de inoffi.teſt.Idem in petitione reſtitutionis in integrũ:vt l. nã & poſtea.ſ.ſi minor.ſ.de iureiu.vt ibi dixi. Facit l.ſi ꝑteritus.j.de cõtratab.& ibi dicã. Ex his apparet ſoluta quæſtio an iſta reuocatio patris irritet donationẽ. q̃ tangit hic in glo.quę incip.venit,&c. Nã ſola reuocatio nõ ſufficit,ſed illa miſta cũ poteſtate cõ ☞ ceſſa filio à lege, vt hic. Additio noua ex Veneto exemplari. Vltimò poſſet quæri, q̃n querela inofficioſi teſtamenti,vel inofficioſæ donationis vel cõtratab.vel reſt.in inte. proponitur per modũ exceptionis, an ſit opus noua conteſtatione,vel an ſufficiat prior litis cõteſtatio in cauſa in qua opponitur exceptio earum.Cogitabitis.Barto.

1 ☞ *Verba ſententiæ non deberi id,quod teſtator in uſus ſuos conuertiſſet, intelliguntur ita q̃ conuerſum duraret.*

LVcius. In legato vniuerſitatis cedit q̃d ex ea deducit,ſi in eã poſtea redigatur.h.d.Oppoſ.ti.j.l.ſi ita.ſ.fi.vbi domo deſtructa poſtea per teſtatorem refecta nõ debeť.Sol. ibi loquit in legato ſingulari:hic in legato vniuerſali.Vltimò no.tex.in prin.† ad verba ſententiæ quæ dicunt,nõ deberi id,quod teſtator in vſus ſuos conuertiſſet: quia intelliguntur ita q̃ conuerſum duraret tempore mortis:quod poteſt facere ad multa.

2 ☞ *Nudus miniſter nullum commodum ſentire debet.*

2 *Si teſtator legat decem pro eundo in paſſagio ad terram ſanctam legatarius non petit ſtatim,ſed quando fiet tranſitus generalis.*

Dictio pro,q̃ faciat modum.

1 A te peto. †Nudus miniſter nullũ cõmodũ ſentire debet.h.d. Opp.q̃ illud q̃d non eſt expẽſum, cedat cõmodo Lucij, nõ hæredũ:vt l.creditor.§. ſi inter.ſ.man. Dicit glo.q̃ hic fuit nudus miniſter.in cõtrario ſecus:quia poterat ſuſtinere cõmodũ & incõmodũ.Hæc non videntur vera:qa hic verba diſpoſitiua fuerũt in ipſum Titium collata: & ſic non eſt nudus miniſter:vt l.ſi quis Titio.ſ.eo.& ibi dixi.& l. Sulpitius.de do.inter vi.& vxo.Dic ergo q̃ hic ratio eſt:qa actus propter quẽ legabať pecunia nõ habet expẽſam limitatã. Põt enim plus vel minus expendi ſecundũ volũtatẽ facientia: quis poſſet ſepelire defunctũ cũ vna candela,& etiã põt habere plures cereos.Si igitur minus expendatur,videť per eum ſtetiſſe, & reſiduum nõ lucratur.in cõtrario actus,qui iniungebatur,habebat
b limitatas expẽſas,Dy.inducit b iſtũ §.ad q.teſtator† reliquit alí-
2 cui decẽ,p eundo in paſſagio terrę ſanctę,ille ſtatim petit legatũ hæres nõ vult dare: ſed vult expectare tempus q̃n fieť tranſitus generalis.quæritˢ quid iuris? Videť q̃ incontinenti debet habere præſtita cautione de implendo modũ: qa dictio pro facit modum,vt hic.Facit l.ſi quis pro redemptione.C.de don. Pro hoc facit l.ſi tibi.j.ti.j.de condi.& demõ.l.quibus diebus.§.fi. In con
c trarium c q̃ debet expectari q̃n fiet tranſitus ,gñalis ex præſumpta volũtate defuncti:facit in arg.l.neç ſemel.§. ſi in habitatione j.q̃n dies leg.ce.& in hoc reſidet Dy.De hac dictione pro,an faciat modum,dixi in l.quibus diebus.in fi.de condi.& demon.

1 ☞ *Statutum diſponens q̃ habeat locum in præteritis & futuris, non habet locum in præteritis finitis.*

Quæ merito, Cùm iniungunť onera præterita, & fu-
1 turæ, intelligitur de præteritis præcedentibus nõdum finitis.h.d. Not.quod dixi in ſummario,† q̃d eſt notabile pro determinatione quam pono in l. omnes populi. de iuſti.& iur. vt ſi dicatur in ſtatu q̃ habeat locũ in præteritis & futuris,q̃ per hoc nõ trahitur ad præterita finita,vt hic. Et intelligo finita.ſ.per ſniam vel tranſactionẽ:vt l.cauſas. C.de trãſa. vbi videtur caſus.& videť tex.in l.ij.in fi.C.de vete. iu. enu. Idẽ ſi eſſent ſolutione finita vel acceptilatione:vt l.cùm quærebatur j.iud.ſol. Nota q̃ creditores dimiſſi de fructibus non veniunt in computatione cùm legatur hæreditas.dixi in l. cùm filius.§. Lucio.ſ.eo. Oppo.j.de condi.& demonſt.l.quibus diebus.§.j. Solu. hic fuerunt dimiſſi creditores de fructibus:ibi aliunde.vt ibi not.

Quiſquis. Legatarius,per quem non ſtat quò minus impleat modum,etiam ſi ſtet per caſum,admittitur ad legatum.h.d. Quæro,cùm iſte Pamphilus admittatur ad partem quãtum habebit.Glo.dicit,primò habebit ſuam dimidiam,& dimidiam alterius dimidiæ. Illa enim, quã ille hæres defuncti habiturus erat iure hæreditario, accreſcit hæredi. Tu dicas q̃ cohæres defunctus non erat habiturus illam partẽ, quæ ſibi iure hæreditario obueniebat:ſed accreuiſſet collegatario:vt l.legatum §.hæredi.ſ.de leg.j.& l.planè.§.ſi duobus.eod. tit. In caſu verò huius.§.Pamphilus habiturus eſt totam medietatem iure ſuo:alterius medietatis medietatem habebit iure accreſcendi:quæ ſibi accreuiſſet,etiam ſi collegatarius idemq̃ hæres vixiſſet,ſcilicet prout eam tangebat iure hæreditario.Aliam dimidiam illius medietatis, quam ille hæres habiturus erat iure prælegati habebit iure accreſcendi:ideo quia hæres deceſſit ante diem legati cedentem:& ſic ille habebit totum. Alij dicunt q̃ cohæres ſuperueniens quaſi coniunctus re & verbis, habeat totam dimidiã Lucij defuncti:quod Dy.reprobat:quia iſte Pamphilus erat re & verbis coniunctus per dictionem cum:vt l.Tiţiæ.§.pe.ſ.titu.j.

1 ☞ *Qua actione, & inquantum conuenire poteſt ille qui impedit teſtatorem inſtituere.*

Sempronia. Qui factum hæredis impugnat,non teſtamentum,nõ eſt indignus legato. hoc dicit.
Opp.j.de his quib.vt indig.l.poſt legatum.§.j.Sol. Ibi impugnauit teſtamentum:vnde eſt indignus legato q̃d dependet ex teſtamento:hic verò impugnat factum hæredis, à quo legatum
1 non depenet,ſecundũ gl.& bene. Quæro,† qua actione, & in quantum conueniri poteſt ille,qui impedit teſtatorem inſtituere in primo gradu.Gl.dicit,actione de dolo vel in factum ad intereſſe:hodie condictione ex lege ad duplum,vt in auť.vt nul.iu di.§.& hoc peruenit. Item hoc intellige quãdo quis hoc facit ma
d litioſè.ſecus ſi blando ſermone d teſtatorem induxerit ad hoc faciendum:vt l.fi.ſ.ſi quis ali.te.prohi.& ibi dixi de hoc.Et facit ſ. iſte ad q.no.per glo.j.ad muni.l.Titio.& per glo.& doct. C.arbitute.l. quicquid.

Teſtator. Solutum ab hærede plus debito, non cedit ad incommodum aliorum legatariorum.h.d.ſecũ dum primam lect.Vel aliter.Solutio aliquorum legatorũ facta ante diem,non præiudicat hæredi,vt alia legata ante diem ſoluere teneatur.hoc dicit.Ad ſecundum caſum opp.de auť.ſed cũ teſtator.C.ad l.Fal.vbi ſi ſoluitur vni plus debito non detrahendo Falcidiã,debet ſolui alteri.Gl.dicit:ibi ſoluit plus re:hic tempore.Tu dic,quod ibi ſoluit,erat indebitum iure ciuili per Falcidiam,ſed naturaliter erat debitum ſecundum defuncti voluntatem:vt l.prima.C.ad legem Falcid. Vnde ſoluendo vni videtur omnia integrè ſoluere velle, & defuncti voluntatem agnoſcere: hic verò ſoluit plus tempore contra defuncti voluntatem.
Oppo.de l.prima.C.de fideicommiſ.Solu.ibi ſpeciale fauore alimentorum.

Lucius. Plures coniuncti admittuntur ad viriles portiones, ſi res prohibentur alienari extra familiam.hoc dicit. Oppo.ſ.de vulga. & pupil.l.ſi pater.& l.ſi quis Titio.ſ. de vſufru.accre.& l.interdum.ſ.de hæredi.inſtitut.&.C. de impub.& aliis ſubſtitu.l.fina.Solu.dicunt quidam quòd liberti ad
e mittuntur e in viriles,ſcilicet medietatis ſuæ:& ſic inter omnes habebant dimidiam,& Seia aliam dimidiam, quod eſt contra hũc textum,Vnde Iaco.de Are.dicit,quòd hoc eſt propter illa verba,quos,quaſquę teſtamento manumiſi.per quæ videtur idem, ac ſi omnes in teſtamento nominaſſet.& hoc refert Cyn.in l.fin. C.de impub.& aliis ſubſtitu.in iiij.oppoſitio. Iſta ſolu.eſt contra legẽ ſi pater,ſ.de vulga.& pupilla.& contra l. ſiue à cæteris, cum gloſ.prima.de duobus reis.vnde glo.ſoluit hic aliter: quia hoc

hoc ideo,quia vetuit alienari extra familiam, per quod præſumitur voluiſſe cuiquam dari virilem: cùm magis voluerit prouidere familiæ quàm Seiæ,quæ erat extranea. & iſtam tenet Dy.
Oppo.q̃ iſta Seia præferatur omnibus aliis tanq̃ nominata: vt l.cùm ita.§.fi.ſ.eo.Sol.Hic Seia non erat de familia, aliàs prę-
ferretur,vt in contrario.

1 ☞ *Legatum factum pro dote quando duplicetur.*

2 *Pœna quæ venit duplicanda per ſtatutum non duplicatur, ſi eſt in ſpecie.*

3 *Pœna temporalis an duplicetur uigore ſtatuti duplicantis pœnam.*

Impuberem. Duplicatio legatorum trahitur ad legata,quæ conſiſtunt in quãtitate, nõ ad ea, quę conſiſtunt in ſpecie.hoc dicit. Opp.de l.planè.§.ſed ſi nõ corpus.ſ.tit.j.Sol.Hic dos conſiſtebat in ſpecie,non in quantita
1 te,ſecundũ gl.Vel aliter: Mulier ſ inuitatur ad dotem,vt ad æs alienum,ſecundũ aliam ſol.glo.Tu dic,aut dos conſiſtebat in ſpecie:& ſine dubio non debet duplicari,vt hic,in prima ſolu. Aut conſiſtebat in quantitate:& tunc aut teſtator legauit dotem, aut quantitatem certam pro dote. Primo caſu dos non duplicať: qa eſt quoddam ius,ſicut hæreditas,& peculium,& ſimilia:vt l.q̃d dicitur.ſ.de impen.dixi.ſ.eo.l.cùm pater.§.pater filiæ. Si verò le gauit quantitatem pro dote:tũc duplicaretur,per iſtum. §. Nec obſtat q̃d admittitur vt ad æs alienum: quia in toto conſiſtit le-
2 gatum:vt l.debitor.ſ.eo.in prin. Vltimò nota pro † ſtatutis q̃ loquuntur de pœnis duplicandis q̃ non intelligiť de pœnis conſiſtentibus in ſpecie,ſed in quantitate.& ſic ſi ſtatutum dicit, ſi quis furatus fuerit in feſto ſancti Herculani,amputeť ei manus & ſi fuerit de nocte pœna duplicetur: q̃ ei non debet amputari alia manus,ſed vna tantùm. Secus in quantitatibus pœnarum,
3 quod dixi in l.Mæuius.§.duobus.in vlti.q.ſ.eo. Quæro,† q̃d in tempore? Dicit ſtatutum q̃d quí percuſſerit alium in platea, ſtet ad confinia per duos annos:aliquis percuſsit in platea de nocte,adeò q̃ pœna debet duplicari:an duplicetur tempus? Dixi in l.in ſenatu.§.fi.j.ad Turp.vbi vide.

Ciuibus. Si legatur nomen debitoris: hæres liberatur ce-
dendo actionem.hoc dicit. Opp.gl.de l.Paulo Callímacho.§.fi.j.ti.j.Solue vt in gl. Opp.de l.quidam teſtamento.in prin.ſ.ti.j.Sol.hic fuit legatum nomen: ibi poſt legatũ perfectum fuit adiectum vnde ſoluerętur.

1 ☞ *De uerbo pertinere an ſit obliquum uel directum: quod ſit commune.*

Filiam ex aſſe. Relictum in defectum inſtitutorũ vi-
detur relinqui à venientibus ab inteſtato.Item verbum,pertinere,trahitur ad fideicommiſſum.hoc dicit. Vide glo.ſuper verbo partis dimidiæ,quæ exponit: dimidia pars.& eam nota.Si enim lego dimidiam fundi,vel partem fundi videor legare dimidiam.vt l. nomen.§.portionis. j. de verbo. ſignifica.Eadem ratione ſi lego dimidiam portionis, videor legare dimidiam dimidiæ ſecundum propriam vocabulorum ſignificationem.quod iſta glo.remouet.Hoc examino in l. plures
1 j.de dam.infect. No.† quod verbum,pertineat,eſt obliquum.
In contrarium quod ſit directum,ꝓbatur in l.licet.C. de pac. & extra,de teſta.c.Raynutius.& quod ibi no.per Inno. ſup verbo,pertinere,teneo quod ſit verbum commune.q̃d dixi in l.centurio.de vulg.& pup.

1 ☞ *Si teſtator confeſſus eſt debitum in teſtamento,an ipſo comaleſcente poſſit agi ex ipſa confeſſione.*

Quiſquis mihi. Confeſsio debiti facta à teſtatore non probat debitum,ſed fideicommiſsi petitionem inducit.hoc dicit. Oppo.quod inducit probationem:vt l.cùm quis.§.codicillis.j.ti.j.Sol.Ibi iurauit:& ideo probationem inducit.aliàs ſecus:vt hic,& l.Lucius.§.j.ti.j. Per
1 hoc † reprobo opi. b Pet.quam Cy.refert in l.generaliter.C. de nõ
b nu.pecu.ſcilicet ſi teſtator in teſtamento confitetur debitum,&
c poſtea ſuperuiuat,quod per ipſam confeſsionem contra ipſum inducitur probatio debiti,ſecundum eum. quod eſt contra iſtũ §.& contra l.Lucius.§.j.j.tit.j.& contra l.Aurelius.§.fin.j.de lib. leg.Hoc etiam ponit lac.de bel.in auť.de iureiur.à moriẽte prę-
ſtito.Et iſta vera,niſi ponerem partem præſentem tempore confeſsionis,vel interueniſſe nuncium vel epiſtolam:tũc enim inducerętur probatio:vt l.prima.C.de confeſ.& ibi no. & l. Publia. in fine.ſ.depo.

d Lucius Titius. d Verba generalia etiam in beneficijs
reſtringuntur,vt odioſa non compre-
hendantur. hoc dicit, ſecundum Iacob. de Are.Vel aliter:Offendentibus,non probãtibus ſequens meritum, legatum non debe
b tur.hoc dicit.ſecundùm Dy.

Dammæ. Si hæres in ſuo teſtamento reliquit q̃ teſtator legauerat,debetur ex primo teſtamento, nõ ex ſecundo. Item appellatione filiorum continẽtur naturales in ſeruitute concepti. hoc dicit.

1 ☞ *Quando onus impoſitum eſt nullum: an annulletur legatum ibi,tu dic. Et quid e contra,uide in fi.*

COdicillis. Si onus in iunctũ legatario eſt inutile miſta conſyderatione teſtatoris & fideicommiſſarij:legatum effi
c citur inutile quo ad dationem,& non quo ad retentionem. hoc dicit. & eſt ſingularis caſus. Oppo.quod à legatario poſsit legari ſeruo teſtatoris,cùm poſsit etiam hæredi:vt j.ad l.Fal.l.ſi à me.Sol.Ibi quando legatur hæredi poſt tempus:ſecus ſi incontinenti.Tunc enim non valet: quia legatum
d nullum haberet commodum,vt hic. Ita debet intelligi d.l.ſi à me.& quod no.ſ.de leg. j.l.planè.§.ſi duobus. Oppoñ.& videtur q̃ vitiato onere vitietur legatum etiam quo ad retentionem:vt l.ſi quis quos.ſ.e.vbi in
e diſtinctè dicitur nullum legatum.Gl.dicit, intelligo illam ſecundùm iſtam.Mihi videtur q̃ illa lex debet intelligi ſimpliciter. & ſoluo ſic:hic onus eſt nullum miſta conſyderatione teſtatoris & fideicommiſſarij,quia ſeruo proprio relinquebat:& ideo nõ eſt nullum ipſo iure:quia de æquitate debet dari ipſi ſeruo:vt l.pen. C.de neceſ.ſer.hæredi.inſtitu.& quod no.in l.ſi Titio & ei. ſ.eo. & l.planè.§.ſi coniunctim.ſ.tit.j.Sicut ergo onus nõ eſt omnino nullum,ita nec legatum,ſed adhibetur quædam media via quæ hic ponitur,ſ.q̃d ſit nullum quo ad petitionem, non quo ad retentionem.ſed in l.ſi quis quos.erat onus totaliter inutile:& per conſequens legatum. Oppo.de l.ſi quis eum.j.de conditio.& demon.Glo.dicit,intelligo illam ſecundum iſtam,ſcilicet q̃d ibi ſit validum quo ad retentionem,non quo ad actionem. Iſta videtur contra illum tex.vbi dicit q̃ ſi à legato non repellať, &c. Et ſic innuit q̃ nec exceptione repellitur: & ſic valet etiam quo ad actionem.Dic ergo q̃d ibi onus fuit iniunctum poſt aliquod tempus:& ideo voluit teſtator q̃ aliquod commodum remaneret penes legatarium.vnde licet fideicõmiſſum ſit nullum: legatum tamen eſt validum:quia voluit teſtator apud eum commodum remanere.Sed iſta ſol.videtur contra d.l.ſi quis quos. ſ.eo. vbi penes legatarium voluit teſtator remanere commodum iure patronatus.Sol.illud tale commodum non attenditur:vt l. ne mo prædo.§.locupletior.j.de reg.iur.& quod no.in l. planè.la ij. §.fi.ſ.tit.j. Oppo.de l.pater.§.Tuſculanus.j.tit.j.Sol.Hic onus ab ipſo initio deficit:ibi ex poſtfacto. De intellectu iſtarum legum.no.glo.C.de cad.tol.§.in nouiſsimo.in fin.magnæ gloſſ. & etiam in §.j. Oppo.impoſsibilitas remouetur de legato, & legatum remanet validum:vt l.ſi mihi & tibi.§.ſi quis ſeruo. ſ. tit. j.& de condi.& demon.l.obtinuit.& licet ibi loquatur de impoſsibilitate adiecta in modum conditionis,quæ legatũ non vitiat: multò magis nõ debet vitiare impoſsibilitas adiecta ꝓ modum modi vel fideicõmiſsi:qa minus ſuſpendit.Vnde Pet.dicit, q̃nq̃ onus iniunctũ legatario eſt nullũ ratione impoſsibilitatis de natura,qa eſt turpe:vel de iure.vel cõtra bonos mores:& tunc talis impoſsibilitas reijciť, vt in cõtrarijs:ſed hic onus adiectũ non eſt nullũ rõne turpitudinis,vel qa cõtra bonos mores. ſed quia lex ſibi nõ aſsiſtit.Similia ỹba ponit Dy.in l.q̃dã cũ filium.de ỹ.ob.
Et iſta ſol.recitať per Cy.C.de ca.tol.§.in nouiſsimo. aliàs eſt in §.pro ſecundo in vlt.q.Ego dixi latius in l.j.ſ.de condi.inſti. Vt iſta materia liqueat,ſ.q̃n onus impoſitum eſt nullũ,vtrũ annulle
1 tur legatum glo.diſtinguit hic. Tu dic † latius c ;Aut onus im-
e poſitum legatario eſt ab initio nullum: aut annullatur ex poſt

¶ Vltimò not. Vide Bar.in l.ſanctio. j.de pœni.

¶ Reprobo opini. Quid ſi teſtator dicit ſe debere in teſtamẽto et poſtea ſuper uiuat:an ex illa confeſsione poterit cõuinciť late ꝑ do. Ant. ī c.fi.de cõfeſ. & adde tex.& q̃d ibi bar. in l.q vxori j.de aur.& arg.leg.Bal.in l.ſtrumenta.& in auť. ibi poſita.& in l. rõnes. C.de ꝓba.vide Bal.ī l.j.fa.erc.adde an poſ ſit agi ex cõfeſsione facta ī teſtõ ſi ſuperuiat,& illud reuocet, Bal.cõ.clxxx.ij. lib.

¶ Si teſtator. Et vide Bal.in l. gñaliter. C. de nõ nu.pec.et in re pe.l.j.C.de cõfeſ.An aũt oriať exceptio, vide glo.in l.nõ ſolũ §.ſi liberationis.de li be.leg.And.Barb. ☞ POMATES.

¶ Lucius Titi⁹. Vide quid per iſtũ tex. dicat Barb.conſi.xv. in xvij.col.in ij. vol. & cõſi.xix. in xj.co. in fin.v. col.

¶ Tu dic latius. Vide Cy. in l.j.ſ. pro ſecundo.in fine.de cadu.tol.

a ¶Insulam.No.de his qui cõsentiũt aliena tioni rei ꝓhibitæ ꝑ testatorẽ alienari:dixi in d.l. si fundũ. & in l.q̃ dotis in pe.col. §.sol.matri.

b ¶Not.q̃ ista verba. Facit in simili gl.fin. fcdm d.Io. in l.reſcri ptũ.§. si pacto.ff. de pac. vbi idẽ est dicere,ſub pœna,,ac ſi no mine pœnæ.vid Bar. in l.fundꝰ.j. de annu. leg.de ver.ſup.And. Barba.

c ¶Instituto. Quærit glo.No.an ꝓhibitus vẽdere ꝓhibeat loca re,& vide in materia oĩo Inn.in c.ad hęc. de deci.& vide q̃ no. in l.j.§.qđ aũt.j. de ſu perſi. & qđ ibi dixi poſt Bar.& ita in ſe quẽdo Bar.hic cõtra gl.trãſit ang.& Imo. inl.ſi filio.§.ſi.ſo.n:a. ſed Bal.in c.j.§.aut ſi liuellario.& dixi ibi in ſi.q.mo.feud.ami. An iſta gl.poſſit ſal uari ĩ partiario colo no:addę qđ no. Bal. in cą. j. in princip.de ꝓhi.feu.alie. in q. de vaſalol, q̃ nõ pẽt cõ cedere ĩ emphyteu ſim,&c.vbi oĩo vi de.& adde qđ Bald. & Imo.in l.ſi domꝰ. §.ſi.in fi.ſ̃.tit.j. ſaluãt hãc glo.q̃ locatio ad magnũ tẽpus nõ in ducat trãslationẽ do minĩ etiã vtilis, q̃n expreſsè hoc agit:in dubio aũt fit ſecꝰ. Et ſic ꝓcedit dictũ doc. & adde Bald. in auẽ. hoc ius porrectũ. ĩ j. col.C. de ſa.ſan.eccl. & cõtra gl.hoc tenet Ab.Sic.per illũ text. in c.ad audientiã. de re.ecc.nõ alie. ꝑ tex. in c.nulli.e.ti. & vid Bal.in auẽ. ei q. xvj. col.C.ĩ bo. auth.iu. poſ. Et q̃ locatio ad longũ tẽs ſit alienatio,tenet Bal. in rub. C.de iure emphy. & facit c.j. donare. qua lit. olim feu. pot. alĩ. & gl.eſt cõtra iſtã in l.ſi.C.de pact.pig.& cõtra iſtã gl. tenet ẽt Ro.in l.ſi conſtãte.§. quoties.cũ ſeq. ſolu. mat. Adde gl.in Cle. 1 j.de ꝛeb.eccl. nõ alie. 2 Sed an ꝓhibitus alie nare poſsit ꝑmutare vide Bart.in auẽ. res 3 quæ.cõia de le. in ỹ. quæro ad ea quæ dicta fũt,vtrũ illa &c.

ADDE an prohibitus alienare poſsit permutare.Pau.de Caſ. conſi.xvj.& an pro hibitus alienare, poſ ſit locare ad longum tempus.Ange.conſi. clxiij. 1

ꝟ POMATES.

d ¶Quid ſi locauit. Vide Alex.in l.filio. §.j.ff.ſol.ma.& conſ. clxv.in ĩ. vol. incip. viſis.& conſil.j.in ĩ. 2 col.in iiij.vol. & pe. b facto.Primo caſu aut teſtator voluit legata rium ad aliqđ cõmodũ pertinere, puta in teruſuriũ medij tẽporis: & tũc licet annulleꝰ onus,nõ annullaꝰ legatũ:vt l.ſi quis eũ. j.de condi.& demon. Aut noluit ad eũ cõmodũ pertinere:& tunc aut onus annullaꝰ ratione impoſsibilitatis de natura vel de iure:vt quia turpe: & nõ annullatur legatũ: quia impoſsibilitas debet remoueri:vt l.ob tinuit.de cõdi.& de.& C.de inſti.& ſubſti. l.reprehenda.& l.j.ſ.de cõdi. inſti. & ſ.tit.j. l.ab omnibus.§.j. Sed ſi modus impoſsibi lis nõ cõtineret turpe,ſed reſpiceret aliquẽ actũ piũ: tunc deberet in illũ tranſmutari: vt l.legatũ.j.de vſufruc.lega. Si verò onus eſt nullũ:quia lex ſibi nõ aſsiſtit:tunc onus eſt implẽdũ de ipſo legato, aut extrinſecus de alio. Primo caſu aut onus eſt nullũ miſta cõſyderatione legãtis & fideicõmiſſarij & habet locũ iſta lex:quia legatũ eſt nullũ quo ad petitionẽ,nõ quo ad retentionẽ. Si verò onus eſt nullũ alia ratione:tũc legatũ eſt nullũ in totũ:vt l.ſi qs quos.ſ.eo.Si ve rò debet onus impleri aliũde:tũc licet onus ſit impoſsibile,legatũ nõ vitiaꝰ:vt l. cum fi lius.§.nõ iure.ſ.eo.& C.eo.l.ab adminiſtra tione.Secundo caſu principali q̃n onus an nullaꝰ ex pòſt facto:tunc aut ex pòſt facto teſtatoris,aut alio accidenti.Primo caſu an nullatur etiam legatũ:vt l.filio.§.matri.j.de adi.leg.Secũdo caſu nõ annullatur legatũ, licet annulletur onus:vt l.pater.§.Tuicula nus.j.tit.j. & l.ſi quis Titio.ſ.eo. Fallit ſi eſt electus vt miniſter:vt d.l. ſi quis Titio.ſ.e. Quæro quid ecõtra:pone q̃ legatũ eſt nul lum:an ex hoc erit nullum onus legato ad iectum:Glo.diſtinguit,& bene.Ex prædi ctis apparet q̃ Roffre. non perfectè intele lexit iſtam materiam,vt in glo.

Insulam. ᵃSi liberti conſentiunt hæredi patroni alienanti rẽ eis relictam,præſumitur animo donandi: niſi aliud appareat.h.d. Opp.j.de annu.lega. l.liberto.in prin.Sol.ibi liberti nõ cõſenſe runt alienationi:hic ſic. Opp.q̃ conſenſus nõ præiudicet: vt l. ſi fundũ per fideicom miſſum.ſ.ti.j.in prin. Multę ſol.dãtur,quas ibi examinaui. Dic vt ibi.ĩtamen quo ad nunc dic q̃ hic loquitur in libertis,qui con ſentiunt patrono vel hæredi patroni,in qui bus facilius præſumitur animus donandi propter præcedens meritũ:vt l.ſi verò non remunerãdi.§.idẽ Papinianus.ſ.mand.in l. contraria erant extranei.quod dic vt ibi.

☞ *Prohibitus uẽdere uel obligare,nõ prohibetur locare.*
Qui dixit,mutua mihi centum ſuper iſto libro, uidetur li brum obligare.
Locatio ad longum tempus dicitur alienatio.
Vendens fructus domus pro centum annis,dicitur alienare.
Emptor fructuum & conductor quo ad eorum dominium parificantur.
Adde ad hoc & uide Alex. de Imol.in cõſi.cxvij.colũ. iiij. in v.uolumi.
Prohibita alienari non ueniunt in obligatione generali.
Grauatus uendere in familia,ut poſsit alteri uendere,debet requirere & expectare illos de familia.

Instituto. Prohibitus † vendere vel obligare,non videtur pro hibitus locare.h.d.Vel ſic: Qui obligat no men conductoris domus alienari ꝓhibitæ non videt alienaredomum vel obligare.h. d.Not.quod dixi in ſummario. Not.† q̃ iſta verba ᵇ,mutua mihi centum ſuper hoc libro.hoc important, vt iſte liber ſit illi obli gatus pignori pro iſtis centum,vt hic ĩ tex.

c Quærit glo.quid ſi locauitᵃ iſtam domũ
d ad centum annos.Et dicit q̃ nonvidetur a
3 lienari.Dy.& omnes contra:† quia per loca tionem in longum vel longiſsimum tẽpus conſtituitur ius in re:vt ſ.ſi agervec.vel em phy.pet.l.j.in fi.& l.ij.j.de ſuperfi. l. j. §. qđ autem ait.et ſic eſt alienatio. Iſtam ergo l.re feras ad locationem ad modicum tempus.

4 Quæritur † quid ſi vẽdit fructus domus pro centum annis? Reſpond. Aut vendidit fructus conſtituendo emẽti ius vſufructus in re:& eſſet alienatio:vt l.ſi.C.de re.alie.nõ alie. Aut non conſtituendo, ſed obligando e ſe actione perſonali ad dandos fructus: & non eſſet alienatio:vt l.ſi.in fin.ſ.de contra hen.emp.Facit l.liberto.in princ.j.de annu. leg.Qualiter autem hoc perpendatur vtrũ conſtituerit vſumfructum vel non, in l. ſi quis ita.ſ.de vſufr.facit l.fundi Trebatiani. 5 de vſufruc.leg. Quæro † quid ᵉ ſi iſte fi f lius ᶠ obligauit vniuerſaliter omnia bona ſua,an videatur feciſſe contra voluntatem ſeu prohibitionem teſtatoris? Respond. in obligatione iſta generali non venit iſta do mus,quam veriſimiliter non eſſet ſpeciali ter obligaturus,propter pœnam adiectam a teſtatore:vt l.obligatiõe generali. ſ.de pi.

6 Quæro,hic † teſtator dixit qđ ſi volebat vendere,venderet fratri ſuo vel fœnerari ſu per ea faceret cum fratre ſuo: quid ſi frater nõ vult emere vel mutuare,cũ iſta pecunia indigeat. Certè poteſt alteri vendere facta requiſitione & expectatione, ſecundũ for mam l.qui Romæ.§.cohæredes.j.deverbo. oblig.& ibi dixi.

1 ☞ *An qui occidit filium fratris uel ſororis prohibeatur ſuccedere ab inteſtato.*

Matre. Prohibitus alienare in ꝓſonas certas,prohibetur in eas ab in teſtato legitimo iure trãsferre.h.d.Concor dant.j.de ỹb.ob.l.ſi ita quis.§.ea lege. & ibi f dixi. Opp.ſ.ca.l.cũ pater.§. cùm inter. & quod no.in l.peto.§.fratre.ſ. eo. Sol.ibi fuit prohibitus quis alienare ſimpliciter: hic,in certas perſonas. Vnde debeat curare, ne ẽt ab inteſtato ad illas perſonas perueniat.

1 Quæro:aliqs † occidit filium fratriſve ſo roris:vtrũ prohibeatur ſuccedere ab inteſta to.Hic videtur caſus q̃ non,ſed põt rñderi q̃ iſte frater q̃ ſuccedit ab inteſtato nõ erat ille,qui filium occidit,cùm in textu ponan tur plures fratres fuiſſe.Vel potes dicere q̃ ſufficit:ſed ab illo aufertur tanquam ab indigno:vt l.cùm ratio. j.de bo.dam.Dic vt ibi dixi.

1 ☞ *Clauſula,omni meliori modo,appoſita in teſtamento, operatur quod debeatur etiã ab inteſtato.*

Lucius. Hæc verba †, qđ valeat omni modo,quo melius de iure poteſt,intelligũtur etiam ab inteſtato. hoc dicit. Oppo.de l.nemo poteſt.ſ.titu.j. Solu. concedo qđ non poteſt facere teſtator quod leges non habeant locum in ſuo teſtamento.Sed hic iſta voluntas quantuncunque imperitè facta erat talis quod ſufficiebat ad codicillos: ideo valet, vt codicilli.

Oppo.quod non poteſt valere iure codicillorum:quoniã hic hæredes inſtituit:vt l. non codicillum.C.de teſta.Solu. Hic fue runt dicta quædam verba,quæ idem important, ac ſi dixiſſent, ſi non valet iure teſtamenti, valeat iure codicillorum, & circa iſtam materiam Dy.format vnam quæſtionem quam dixi in l. j.ſ.de iure codi.

co.& co. xvij. vidl ca.eo.e.vo.iij. Et de iſta locatione ad lon gum tẽs,vide Alex. cõ.xxvj.in iij.vo.et in conſi.cxij.in j.col. prin.& vide cõ.Fed. de Señ.cõſ. xij. ad fi. & cõ.cccij.in ij.co.et cõ.cxxij. vide & ĩ ca iſtã q.bar.Fed.cõ. clxxxix.& cclxxx. ix.aliquid per Alex. cõ.iiij.in ij. col.in v. vo. Pa. in c.eccleſia rũ.in xxx. co.de con ſti.vbi tãgit de dicto bar.ſe.vide Car.cõſ. lix.in ij.col. in princ. ¶Quæro qđ. No.et ſequit Imo.& bal.in l.volũtas. C.de fideı cõ. & ĩõ feudũ non venit in obligationi gñalem, ſcdm Spec. de poſ.§.j.ver.ſed qđ cadit feudũ licet bar, aliter in l. ſi cõſtitet iij.q.tertiæ puis.ſolu. matr.ad hoc dictum bar.hic adde Spec.in t.i.de pig. §.j.ad fi.ẽ. nũquid & etiã bal.i l.j.per illũ tex.C.que res pi.ob.poſ.& bal. in c.imperialẽ. ĩ j.co. de.phi.feu.alĩ. ꝑ Fe de.& Ang. in auẽ.de reſt. & ea q̃ pariũ. in prin.& eſt caſus i c. j.§.in gñali.in ti.ſi de feu.fu.cõtro. iter do. & ag. vbi in gñali a lienatione facta ꝑa fallũ nõ venit feudũ, niſi exprimaꝰ,vt ibi, & in c.j.de cap.q.cu. vẽ. qa talis alienatio eſt ꝓhibita:vt i cin perialẽ.cũ vulg.Ad de tu ad ꝓdicta,& vi de Ale.in cõ.xx.col. ij.in prin.in v. vo.& quę ibi ponit cõ.xv. co.ſi.in prin.in ĩ.vo. ꝟ POMATES. ¶Si iſte filius. Vide Alex.cõ.clxviij.ĩ ij. co.in ij.vo.cõl.xij.in prin.in iiij.vo.& cõ. cxxiij.vide &

De legatis & fideicom. iii. Rubrica.

Quærit glo. quare hũc tractatum de legatis diuiſit in tres libros. Dic vt in gl. & bene dicit. Sed Iac. de Are. dicit ſic: in primo tractauit de legatis iniunctis hæredi. in ſecundo de iniũctis legatario. ¶hic de iniunctis vtrisq;. & de ſignificatione verborum: quæ etiã ſatis placet. Alij dicunt q; hoc fuit factum propter prolixitatem materiæ qd glo. reprobat: quia cùm ſint libri diſtincti, debent habere diſtinctas materias.

LEX I.

Si incertus. Dubius ꝺ ſtatuo per errorem facti vel iuris nõ poteſt teſtari. h.d. Opp. de l. ex militari. §. j. ſ. de teſt. mi. & l. Ariſto. ſ. de codi. Rnd. quod hic dicit, falli in milite & veterano, vt in cõtrarijs. Opp. ſ. de acqui. hære. l. ſed & ſi de ſua. §. cur autem. Sol. ibi in aditione hæreditatis: hic in teſtamẽto cõdendo, vbi requiritur maior certitudo de cõditione perſonę, quod dic vt ibi dixi. Idẽ oppo. de l. quod ſi dubitet. de acquir. hære. Sol. Ibi nulla pars dubij debebat impedire factionẽ teſtamenti: hic ſic. quod dic vt no. ſ. de teſta. l. qui à latronibus. j. de ſtatu. & ibi dixi. Vltimò iſtud principiũ facit ad q. aliquis eſt incertus an ſit iudex vel eſſe poſſit: an valeat ſententia [b] lata per eum: dixi in l. ſed & ſi de ſua. de acquirẽ. hære. & in l. multum. j. de condi. & demon.

☞ *Teſtamentũ inualidũ quando reconualeſcat: & qñ nõ.*
Actus nullus propter omiſſionẽ ſolennitatis reſpicientis ſuorem publicum non poteſt poſtea confirmari, quibus caſibus confirmetur. nu. 4.
Actus nullus ob defectum ſolennitatis reſpicientis certam perſonam poteſt poſtea confirmari.
Tria tempora in perſona hæredis inſpiciuntur.
Voluntas quando præſumatur durare.
Quot teſtes ſufficiat ad probandũ indiciũ nouæ uolũtatis.

Sed ſi filius. Hic eſt difficilis §. & h.d. Si teſtamentũ ab initio deficit propter defectũ teſtãtis: ex noua volũtate nõ conualeſcit impedimento ceſſante: ſecus in codicillis. h.d. Opp. dicit hic q; teſtm̃ inualidũ nõ confirmat, contrariũ in l. q ex liberis. §. teſtõ. j. de ſecũ. tab. & Inſti. quib. mo. teſt. infir. §. nõ tñ. Sol. hic teſtm̃ ab initio fuit nullum: ſed ibi ab initio fuit aliquod, & in medio tẽporis deficit: & vltimo põt reaſſumere vires de iure prætorio: qñ res de facili ad ſuã naturã redit. Ad hanc ſol. opp. q; teſtm̃ nullũ ab initio qñq; confirmat: vt l. filio. ſ. de iniuſt. teſt. Huius timore† dic q; qñq; teſtamẽtum deficit ex perſona teſtãtis: qñq; rõne ſolẽnitatis: qñq; deficit ratione hæredis ſcripti. Primo caſu ſi quidem deficit ratione teſtãtis, q; eſt inteſtabilis, poſtea non reconualeſcit, vt hic. Si verò nõ eſt inteſtabilis: ſed q; oneratus creditoribus nõ põt inſtituere ſeruos, vel vſurarius eſt, & ſic nõ põt teſtari, niſi præſtita cautione: tũc ceſſante impedimento voluntate teſtantis põt cõfirmari: vt ſ. de hære. inſtit. l. ei qui ſoluendo, vt dixi in l. filio. de iniu. teſta. vbi de vſurario dixi. Secũdo† caſu dic: quædã eſt ſolennitas, quæ reſpicit fauorẽ publicũ, vt q; ſint ibi ſeptem teſtes rogati, & ſimilia: tũc ſi deficit teſtm̃ ab initio, nõ põt poſtea cõfirmari. Ita not. in l. nõ dubiũ. C. de teſt. Si verò† ſolẽnitas reſpicit fauorẽ certæ perſonę, vt q; filius nõ prætereat, ſed ſit inſtitutus vel exhæredatus: tunc põt confirmari: vt l. filio. ſ. de iniuſt. teſt. & l. ſi impubes. in fi. de Carb. edic. & id† qd dixi in præcedẽti caſu ſi ſolẽnitas deficit quæ reſpicit fauorẽ publicũ fallit q̃ñq; in alimentis quę confirmant cum ſolone per curſum trienni: vt l. j. C. de fideic. Item fallit in l. in teſtõ. j. de fideicõ. li. Tertio caſu, non põt† cõfirmari: quia in perſona hæredis tria tempora inſpiciunt: vt l. ſi alienũ. §. in extraneis. ſ. de hær. inſti. & Inſti. de hær. qualit. & dif. §. in extraneis. Fallit ſi iſtitutus eſſet cõditionaliter: vt l. tps. ſ. de hær. inſti. Item hic dicit. ſi nõ valet teſtm̃, nõ debent legata. contra de l. eã quã. de fideic. Dicit gl. fallit ĩ caſibus, vt ibi no. Dicit hic, ſi duraverit voluntas poſt manumiſſionẽ qd in dubio: Rñ. non† præſumitur durare, niſi appareat aliqd indicium ex quo præſumat: vt l. qui ex liberis. §. teſtõ. j. de ſecun. tab. & §. non tñ. Inſti. qui. mo. teſt. infir. Ita dicit gl. & Dy. & oẽs doc. Hoc qd hic dicit, vr cõtra tex. & gl. ſ. de adop. l. ſi arrogator in prin. primæ gl. vbi ſi impubes eſt adoptatus, & poſtea factus ſui iuris, reconualeſcit teſtm̃ ſuum, i. ſubſtõ pupillaris: & tñ ipubes nõ põt approbare. qd dicemus Pe. & Mar. Sili. & Ia. Bu. in l. cõtra tenẽt q; hoc qd dicit hic, debet apparere nouæ voluntatis indiciũ. verũ eſt in eo, qui voluntatem habere poteſt: ſecus ſi voluntatẽ habere non põt, vt ibi. Quid em̃ ſi ſui iuris efficereꝫ tempore, quo eſſet furioſus? Certè ſcd'm prædicta videtur q; præſumatur durare in eadem voluntate vt confirmarentur legata. In contrariũ facit iſte tex. qui dicit: quaſi nunc datum. ſed nunc nõ poſſet facere teſtamentum: ergo &c. Dic ſi teſtamentum ab initio fuit aliquod, & poſtea fuit ruptum: & tunc loquũtur doc. ga confirmatio trahitur ad tempus teſtamenti, quo erat habilis ad teſtandum. Dixi in l. qui ex liberis. §. teſtamento. prælegato. Sed ſi ab initio non fuit validum: tunc requiritur qd ſit habilis tempore quo cecidit: & ad iſtud tempus trahitur cõfirmatio, vt hic. Quæro quot teſtes †requirant ad probandum indicium nouæ voluntatis? Gl. in d. l. qui ex liberis. §. teſtamẽto. dicit quinque. & idem gl. in. l. j. C. de codi. Contrarium no. in l. hæres palã. §. ſed & ſi no. ſ. de teſt. Dic vt ibi dixi, & ibi per Dy. in d. §. teſtamento. Sed ſi requirunt quinq; teſtes, certè tunc videtur codicillari. Quid enim mirum ſi ſit confirmatum: & eadẽ ratione ſi diceret q; ſeptem teſtes confirmarent teſtamentum? ſic eſſet de nouo teſtamentum facere: vt l. hac conſultiſſima. C. de teſ. quid em̃ impedit. & æc in hac lege non vr differentia inter teſtamentũ & codicillum, ſed eſt differentia in facto: quia ad confirmationẽ codicilli requiritur ſolennitas teſtium: ſed ad confirmationẽ teſtamenti non. Aduerte. ſi poncremus iſtam nouam volũtatem eſſe totaliter declaratam, quia totã primam voluntatem legeret coram teſtibus: tunc eſſet teſtamentũ de nouo facere, ſi eſſent teſtes ſufficientes, & eſſet facere codicillos de nouo, & hoc caſu nõ loquitur hic. Sed ſi apparet indiciũ volũtatis nõ declaratæ dicens, ego feci teſtm̃: quæ verba nõ ſunt diſpoſitiua nouæ voluntatis: ſed in ducunt indicium qd durat in prima voluntate: quo caſu codicilli confirmant, ſed non confirmat teſtamentum & in eo relicta. Ratio quia in teſtõ debet exprimi nomen hæredis, ſcd'm l. iubemus. de teſt. hic aũt exprimitur, nec dicit verba diſpoſitiua. Si em̃ verba diſpoſitiua proferret, prius teſtm̃ confirmaretur, p l. poſthumus. §. fi. ſ. de iniuſt. teſt. & l. quærebatur. de teſt. mili.

☞ *Præſes an poſſit deportare, remiſſiuè.*
Gerens uices alterius an poſſit deportare.
Stante ſtatuto quod capitaneus non poſſit cognoſcere de maleficio commiſſo ante tempus finiti ſui officij per tres menſes: ſi capitaneus moritur, & commune prouidit quod filius compleat officium: tempus trium menſium incipit currere à tempore capitanei.

Hi, quibus. [g] Deportatus à præſide poteſt teſtari antequam eius ſententia per principem confirmetur. ſecus in deportato à præfecto prætorio, vel eo qui eius vice cognoſcit. hoc dicit. Oppo. j. de interdi. & rele. l. relegato vt hic. †Oppo. dicitur hic quod præſes prouinciæ non poteſt deportare. Contra: quia poteſt animaduertere in corpus: vt l. illicitas. §. qui vniuerſas. de officio. præſi. ergo per conſequens poteſt deportare, cum poſſit animaduertere: quod eſt maius. Dicit glo. dic vt ibi, & bene [h] & per Dy. in cap. cui licet. de regu. iuris libro, vi. dicam in l. relegatorum. §. j. in princip. de interdi. & releg. †Hic innuit quod qui gerit vicem alterius, poteſt deportare. Contra de l. j. de offic. eius cui mand. eſt iur. & in authen. de colla. §. ad hoc prohibemus. Solu. Quandoque quis gerit vicem alterius ex mandato eiuſdem, tanq; delegatus eius vel vicarius eius: & tunc non tranſeunt ea, quæ ſunt meri & miſti imperij: vt legib. contrarijs. Quandoq; quis gerit vicem alterius ex mandato Imperatoris vel vniuerſitatis, vt ga Poteſtas eſt mortuus, cõmune prouidit q; ille gerat eius vices: & tunc omnia quæ habebat ille, cuius vicem gerit, in eum tranſeunt, vt hic. & ita loquit titulus de officio eius qui vicem alterius iud. gerit. Et per hoc alio† anno in ciuitate iſta erat dubium: deceſsit hic quidam capitaneus: & commune ꝓuidit q; eius filius deberet complere eius officium. dubitatur: quia hic eſt ſtatutum q; capitaneus non poſſit cognoſcere de maleficio commiſſo ante tempus finiti officij ſui per tres menſes. Quærebatur an illi tres menſes computaren tur à die quo iſte qui vicem illius mortui gerit, cœpit gerere: vel à tempore quo inccœpit ille, cuius vicem gerit, computarent, vt ſic vel nunc de nouo incipiat: & ſic officium per ſe vel ſit vnum officium vnà cum officio eius, cuius vicem gerit. Et dixit: quia vicem illius gerit, eſſe vnum officium cum paterno: & ſic tẽpus trium menſium incipit currere à tempore eius, cuius vicẽ gerit, vt hic. Sed tunc ſunt inſpicienda verba ſtatuti, vtrum de nouo dent officium illi vel prorogent officium primi: vt dicitur in ſimili in l. ſi vnus. §. pactus. de pact. dixi in l. iiij. circa prin. de dam. infecto.

Sciendum. Hunc §. declara, vt in gloſſa.

Illud. Relictum nominatim ab eo, qui eſt in primo gradu, non debetur ab eo, qui eſt in ſecundo, ſi ad eum hereditas pertinet. hoc dicit. Opp. de l. ſi quis cũ teſtamentum nullum. ſecundo reſpon. ſ. de codi. Glo. reſpondet, & bene. Oppo. de l. ſi Titio. §. Iulianus. aliàs, in legatis. ſ. tit. j. Solu. vt ibi. & plenè di ſtinxi in l. cũ pater. §. cùm exiſtimaret. ſ. tit. j.

1 ☞ *Auth. ex cauſa. quod non habeat locum in legatis factis à præterito, ut debeantur.*
2 *Clauſula, ſi non valet iure inſtrumenti, quòd habeat locum, etiam quando teſtamentũ non valet ratione præteritionis.*

LEX II.

Ex filio. Non valet fideicommiſſum quod relinquitur à præterito. hoc dicit. Gl. legit iſtã legem pluribus modis. Primò in matre, quæ præteriit filium, & extraneum inſtituit; dicitur quòd legata nõ debentur. Oppo. & videtur quod relicta debeantur à quolibet veniente ab inteſtato: vt l. proxi. §. ſciendum. & l. ſi quis cum teſtamentum nullum. ſ. de cod. ergo à præterito filio legata poſſunt deberi. So. tenendo q; filius fuit à matre præteritus, præteritio habetur pro exhæredatione, & ſic per querelam teſtamẽtum reſcinditur: quo caſu legata relicta ab inteſtato non debentur: vt l. Titia. ſ. de inof. teſt. Iſta lec. non videtur bona: quia tex. dicit, licet ſuus hæres erit. & tamen mater hæredem nõ habet: ergo &c.

Præterea, inuit q; fideicommiſſum relictum à præterito aliàs valet quando teſtamentum per querelã non rumperetur. qd eſt falſum, vt j. dicam. Vnde gl. legit in filio emancipato præterito à patre, qui non põt grauari in legatis & fideicommiſsis: vt l. pe. C. de fideicõ. & ideo non debentur legata ab inteſtato repetita. Iſta lec. nõ eſt vera: qa hic dicit, ſuus hæres. Præterea emãcipatus præteritus haberet neceſſe venire per cõtratab. & præſtare legata liberis & parẽtibus: nõ aũt ab inteſtato ſimpliciter ſuccederet. Quare gl. dicit q; pater inſtituit nepotem, & filium præterijt: & legata à nepotibus reliquit. Iſta legata nõ valent: qa nõ valet teſtamentum. Iſta lec. nõ eſt vera: quia nepos non eſt ſuus, quẽ pater præcedit. Dicit gl. intelligo ſuus, nõ q; denotet ſuitatẽ, ſed ſufficit q; ſit hæres eius. Sed iſta lectura nõ ẽ vera: qa ſi legata eſſent ab inteſtato repetita, deberent. Quare gl. dicit q; pr filiũ in poteſtate ꝓterijt, & extraneũ inſtituit, & à præterito legata reliquit. Si præteritus tanq; ſuus dicit nullũ: nõ debent legata. Sed qualiter rñdetur ad contrarium? Rñdeo, legata debentur à quolibet ſucceſſore, ſi ſunt relicta ab iteſtato. Dicunt qdã. fideicõmiſſum nõ põt relinqui. l. vt valeat ex teſtõ, ſed ab inteſtato põt. Alij dicunt & bene, legata debent, ſi ſunt relicta ab eo, quẽ grauare põt, vt in contrario. ſed ſi relinquitur ab eo, qui non poteſt grauari, vt à filio præterito: & tunc non debentur à venientibus ab inteſtato, vt hic. Et hoc querit Dy. †an aut. ex cauſa. habeat locum in legatis relictis à præterito, vt debeantur. Et dicit q; non: quia aut. ex cauſa. loquit quando legata ſunt relicta ſimpliciter: quo caſu ſecundum [b], per illam aut. Ratio, quia hæres potuit grauari. Sed qñ ſunt relicta à filio præterito, qui grauari non poteſt: tunc eſt pro

2 non ſcripto, vt hic. Vltimò ſciaſ† qd quidam doctor, ſ. Rayne. de For. voluit dicere, q; illa clauſula, ſi non valet iure teſtamenti, &c. non pertineat, quando teſtamentum non valet rõne preteritionis. De quo no. in aut. ex cauſa. & dicit eſſe caſum hic. ſed nil facit: qa hic loquitur qñ legata nominatim ſunt relicta à filio præterito, quo caſu non valent, ſiam ſunt relicta ſimpliciter: tunc bene valebũt, ſed ſi debent à filio præterito, q ſuccedit ab inteſtato: vt hic dicit tex. & gl.

1 ☞ *An ab eo, cui donatur inter uiuos, poſſit fideicommiſſum relinqui.*

LEX III.

Si mulier. Ab eo cui mortis cauſa donat vel relinquitur poteſt fideicõmiſſum relinqui. h. d. Quærit gl. † dicitur hic, ſi donauit cauſa mortis. quid ſi donauit inter viuos? Dicit gl. aut donauit inter viuos ita q; ſtatim valuit donatio: & tunc non poteſt grauari iure fideicõmiſſi, ſed vi pacti. Aut non valuit ſtatim, vt inter virum & vxorem: tunc quidã dicunt q; poteſt grauari: ſed ego cõtrà. Ita dicit gl. Certè iſta gl. reprehenditur [d] per Dyñ. quia eſt contra caſum l. ſequens quæſtio. ſ. titu. j. & per Pet. in l. in dona. C. ad. l. Fal. Opp. modò, quid ſi dos ad vxorem vel maritum rediit cauſa mortis. Dic vt in gloſſ.

1 ☞ *Legatũ in ſpecie factum creditori illam purè recipere debenti ualet. ſecus in legato quantitatis.*
2 *Expenſæ quando petuntur actione ex ſtipulatu, tunc iudex ſuper expenſis eodem die iudicare debet.*
Expenſæ actione ex teſtõ quandocunque peti poſſunt.
3 *Statutum quòd victus victori in expenſis condemnetur: operatur quod expenſæ petuntur condictione ex illo ſtatuto.*
4 *Legatum in ſumptibus quando ualeat.*

Si rem. Licet legatum certæ rei purè debitæ valeat: non tamen poterit legatarius onere fideicommiſsi grauari. h. d. Opp. qñ † quis legat creditori qd debet recipere purè non valet legatum: vt l. ſi creditori. in fi. cũ l. ſeq. ſ. de le. j. Sol. ibi in debitore quãtitatis ſeu generis: hic certę ſpeciei: vbi habet cõmodũ trãslationis dñi: licet gl. aliter no. Inſti. de le. §. ex cõtrario. dixi in l. ſi creditori. Opp. & vr q; iſte non habeat cõmodũ i expẽſis: qa victus victori debet cõdẽnari i expẽſis: vt l. ꝓperadũ. §. ſiue aũt. C. de iu. So. dicit gl. ꝓt eẽ q; hæres haberet iuſtã cãm litigãdi: ſed nũc nõ habuit iuſtã cãm litigãdi. Itẽ qñ petit † res actione ex ſtipulatu, tũc debet iudex eodẽ die iudicare ſup expẽſis: vt l. Paulus. de re iu. et l. terminato. C. de fruc. & lit. expẽ. & l. iiij. C. de po. ſed ꝓ actionẽ ex teſtõ pñt peti expenſæ qñcũq;. Ita no. hic, i aut. de iu. §. oportet. & de rei vẽ. l. nõ ſolũ. i fi. & Spe. i ti. de expẽ. & doc. i l. ſancimus. C. de iu. & hoc ẽ vtile † ꝓpter ſtatutũ q; dicit, victus victori cõdẽnet in expẽſis: qd' ſ intellige cõdicitiõe ex illa l. vt habeat plus q; ſit de iure cõi, vt habeat cõmodũ qd gl. dicit. Vltimò dicit Pe. q; legatũ nõ valet in cõmodo ſumptuũ, vt poſſint peti actione ex teſtõ. allegat l. petitor. de li. leg. Gl. † dicit verũ. nã qñ legatũ nõ haberet aliud cõmodũ, quã cõmodũ ſumptuũ, non valeret. ſecus ſi haberet aliud commodum: tũc etiã valebit in cõmodo ſumptuũ, vt ibi dicitur. Modò hic valet ꝓpter repræſentationẽ dñi: ideo valebit in ſumptibus & poterunt peti actione ex teſtamento, vt in gl. dicitur, & bene.

a ¶ Diuiſit in tres. Vide per Imo. in rubri. de leg. j.
b ¶ An valeat ſententia. Quid iuris de eo qui iurat ſe eſſe iudicẽ, vide Bar. in l. multũ in tereſt. j. de cõdi. inde.
c ¶ Si verò ſolennitas. Adde q; dicta Bar. hoc dicit Mari. Soci. in c. ſi diligẽti. de fo. cõpe. in gl. in ỹ. circa tertiũ. limitat qd dicit in c. diſpẽdia. &c. ſtatutũ. de reſcri. lib. vj. p gl. ibi, & p glo. in c. fi. ſup verbo, præſumant. de offi. delegeo. lib. & doct. in d. c. diſpendia. & qd not. in c. dilecto. de ꝓben. vbi qd diſpoſitioni habenti clauſulã decreti nõ põt renũciari. Nã hoc fallit ſcdm Maria. vbi ſ. niſi perſona, in cuius fauorẽ actꝰ annullaret, vellet ipſum actum approbare, q dicta bar. hic & in l. filio ꝓterito. ſ. de iniu. irritoq; teſt. quod etiã tenent Gof. Anto. de but. & doc. in c. j. extra ne ſe de vac. Ant. & Imo. in c. ſi quis præſbyterorũ. de re. eccle. non alie. ſentit Inn. in c. j. eo. tit. Et qñ diſpoſitioni habẽti clauſulã decreti nõ poſſit renũciari, videp Barb. in cõſi. xij. col. iiij. & in cõſ. xlij. col. xiij. in j. volu. I. T.
d ¶ Præſumit durare. Ex his habes no. qñ pupillus facit teſtm̃, & poſtea efficit adultus, an teſtm̃ recõualeſcat. qd not. Quid aũt in filioſa. effecto ſui iuris, vide Bal. in l. j. x. co. de ſa. ſan. ec.
e ¶ Rẽcõualeſcit teſtm̃ Qñ quis dicat durare in eadẽ volũtate, adde no. ſ. de don. inter virũ. l. cũ hic ſtatus. i prin. & ibi bar.
f ¶ Quæro quot. Hic adde Bart. in l. ſeruis. C. de lega.
g ¶ Hi quibus. Adde Bar. in l. filius. j. de le.
h ¶ Et bene. Idẽ tenet, & bene in l. relegato rum. hic alleg. & per dictã gl. dicit qd iudex non põt mittere in poſſeſsionẽ honorum exiſtẽtiũ extra territorium. & habet in l. cũ vnus. in §. ſacro. aliàs ſecundo. de bo. aut. iu. poſ.

a ¶ In eũ tranſeũt. adde Pe. de anc. i c. j. de of. vic. & adde q habes in l. j. j. quis & à quo.
b ¶ Quo caſu ſeruanꝫ. Adde Barto. Bal. & doct. in l. pe. C. de fideicom. q no. Bal. in l. j. C. de contra tabu.
c ¶ Tex. & gloſſ. Adde tex. & quod ibi dixi in l. Aurelius. j. de libe. leg.
d ¶ Reprehenditur. Et quod iſta gl. ſit falſa, tenet etiam Bal. in l. filij. in xij. col. C. famil. ercif.
e ¶ Si rem. Sed vtrum ſtãte ſtatuto q; legatũ debeat poni in memorialibus, an debebit poni legatũ factũ creditori. Bald. dixit q; i l. ſi ſeruo. ſ. de hære. iſti. qa nõ ſunt paria lucrativa capere, vel debita nõ amittere. Facit optimè qd idẽ dixit in l. i ſuis. de li. & poſth. & qd dixit Bar. in l. j. C. de ſpo. lucr. deſcri. lib. xj. Et q; valeat legatum factum creditori: vide aliquas rationes no. Bal. i l. j. in x. col. ver. ſed nunqd. C. de fur. & vidẽ i l. ſi creditori, & q ibi ſcripſi. ſ. titu. j.
f ¶ Oportet. Vide ibi Ange. q; multa bona dicit in materia. Et ad gl. hic & in d. l. nõ ſolũ adde Bar. ſ. l. ven ditores. i fi. j. deꝫ. ob.
g ¶ Propter ſtatutum. ſtatutũ omni tpe etiã poſt ſuam põt allegari, & ſortiẽ effectũ ſuũ: & aliqd debet addere iuri cõi. Et ꝓ hoc vide q; pulchrè dixit Bar. in l. ſ. j. de vſu. & qd dixi in l. iiij. ſ. abeſſe. de dam. infe. & ad idem vide Bal. i l. terminato. C. de fruc. & lit. expẽ. et Bar. in d. l. nõ ſolũ. et idẽ voluit Bal. i l. properandũ. §. ſiue autẽ alteruꝝ. C. de iudi. iudex aũt ipſe poteſt ſupplere ſtatutum, ſi cut leges: vt no. in l. j. C. vt quę deſunt ad uo. & ibi Bal. in prin cip. Et iudex an poſſit illud ſupplere poſt quam eſt concluſum in cauſa, vide quod dixi poſt Bar. in aut. at qui ſemel. C. de ꝓ bac. Et ad dicta Bar. hic adde Gof. & docto. in capi. ex parte. de reſcri. Et de veritate huius dicti ſcripſi poſt Bar. in l. non ſolum de rei ven. &c.
h ¶ Quod intellige. Et hoc operatur ſtatutum: quia poterit peti quandocunque, etiam ſi non pronunciaret iudex ſup exceptiõe, vt dictũ eſt.

a ¶Opp. Et vide Bal. in l.ab eo.C.de fidei.
b ¶Non cõtinet. Add̃ l.Titius.& ibi vide. C.de ope.li.
c ¶Sed & si fic.Et istũ tex.no.alle.Bar. in.l. si fundũp fideicõmiſ a sum.ſ.fi.ſ.si.ij.
d ¶Et hoc est vtile.& vide Bald.in l.ab eo. C.de fideic.Andr.B. b
e ¶Dicit testator. Ad de Bar.& doc. in l.cẽturio.de vul. & pup. & Bar. ī sua diſpu.fi nũ &c.& Bal. ī l.ab eo.C.de fideic. & in l.precibus.C.de impu.& est text.in l.Titia.ſ.Seia.ſ. titu.j.& Bar.& ibi tex.ī l. hæreditas ad Statiũ.ſ. de hære.instit. & qd̃ no.no.Bar.in l. Gallus.in prin.de lib. & posthu. & in l. codi. in prin.de vsufru. le. vide aliqd p Pau.de Cast. in cõſi.xxxvj. incip.in Christi noie amẽ. dubiũ facit qa posito q illa &c. & vide bona ẏba Bal. in l.vnica.ſ.,pſecũdo de ca.tol. & vide hic Bar.in cõſi.inci.ſi cõ sidero. & tenet idem &c. c
f ¶Si deportati. Quod tẽpus inſpiciat in legatis quoad hæredi tatẽ legatarij. & add̃ no.per Bald.in l.j.C. de his qui ad liber. perue.non poſ. c
g ¶Persona domini. Istud idẽ dicit Ang. in d.l.ſi mihi & tibi. ſ.regula.ſ.tit.j. Add̃ videda consulta per pet.de Ancha. consi. cclxxxvj.
h ¶L.ſi seruꝰ. vbi bal. aliter dixit,videlicet aut relinquit cõtemplatione serui vel domini,&c.
i ¶Cũ ita. Facit ad q. ſequit̃ hic Ro ī l.hoc anno.de ẏ.obl. adde paul.de Caſ.cõſi.ccIxxxiij. & dominũ meũ Soci.in cõſi.suo cxxxv. col.iij. in fi. POMATES. d e
k ¶Et hoc facit ad q. 2 Vid̃ Ro.singu.cccIx. & Alex.in l.in testõ. la.j. in princ.hic alle. C.de test.mili.Fel.in c.ẏ.in xvij.col.ẏ. fal lit.& referi. & Ro.cõ ſi cccxxxj.in ſimili.

Sed si habenti. Nota casum, si cõcedo tibi habẽ ti proprietatem vsumfructũ causa mortis, possum te grauare fideicõmiſſo in eo, qd̃ interim à me viuo percipis. secus ſi pignus liberor.h.d. Op.q à legatario poſsit relin qui legatũ.ſ.l.j.ſ.sciendũ.Sol. Illud quãdo legatum cõtinet commodũ pecuniarium: ſed remiſsio pignoris non continet b commodum pecuniarium:vt l.ſi pignus de his quæ in frau.credi. Oppo.de l.postquã.ſ. de pac.Glo.non ſoluit.Sed dic q cõcordat quia nec hic,nec ibi liberãdo pignus videt debitum remittere,vt l.j.ſ. Iulia.j. de lib.le. Ratio,cũ non contineat commodum pecu niarium,non potest ab eo fideicommiſſum relinqui.

A Patre. De materia huius legis habes in l. ſi alienus ſer uus.ſ.in l.cũ filio.ſ.de le.j.Dicvt ibi.

Si fuerit. Simile põt dari ſeu re linqui fideicõmiſſum à tutore pupilli inſtituti: vt l. peto. ſ.mater.ſ.ti.j.Simile ſi monaſterium inſti tuitur hæres,potest fideicommiſſum relin qui ab abbate. Et idem in qualibet vniuer ſitate. 1

☞Hæres hæredis grauari potest fideicommiſſo sub nomine appellatiuo,non sub nomine proprio.

Fideicommiſſum iniunctum filio ſi deceſſerit ſine filijs, uel filij eius,an ualeat.ſi filius deceſſerit cum filijs, ſed filij filiorum ſine filijs. 2

Sed & si sic. ‘Hæres hæredis † põt onere fideicõmiſsi gra uari sub noie appellatiuo,nõ sub noie ꝓprio.h. d.& est ma giſtralis casus.Nota tex.ibi:qm̃ &c. Opp. C.de leg.l.antepe. vbi ab hr̃de legatarij nõ põt relinqui.So. Ibi ſpãle:dic vt ibi. Opp. de prin.ista ad ver.sic aũt.Rñ.principiũ loquit̃ qn̄ hæres hæredis grauat̃ iub noie appellatiuo:& sic ſimplr.ſed vers.ſic aũt logt̃, qn̄ grauat̃ sub noie appellatiuo:tũc certum est q habebit hæredẽ ille primus hæres, cu ius hæres est grauatus,vel aliquẽ loco hẽre dis:ſed qn̄ hæres hęredis grauat̃ nomine ꝓ prio:tũc noꝫatus habet ex fortuna,nõ exvo luntate testantis,seu iudicio defuncti: ideo non potest grauari.Et hoc est vtile d.dicit te ſtator e,filium meum hæredem inſtituo:† & ſi deceſſerit ſine filijs,vel filij eius ſine filijs bona mea deuenſant in talem.Cõtingit qd̃ filius deceſsit cum filijs,ſed filij eius ſine fi lijs,an valeat fideicommiſſum:Hic videtur casus in ver.sic aũt q nõ. Nam ſi testator di cit,ſi filius meus deceſſerit ſine filijs: ꝑ hoc nihil videtur relinquere filijs:vt l.Lucius ſ. de hære.inſti.& ibi no.& sic iſti filij ſi habent hæreditatẽ,habent à fortuna,non à iudicio defuncti & sic videtur q non pñt grauari:vt hic. Et ita magni quidam doc.consuluerunt. Aduerte, ẏba iſtius fideicommiſsi possunt est ita concepta, q solus filius hæ res inſtitutus est grauatus sub duplici conditione alternatiua, ſi deceſſerit ſine filijs,vel filij ſine filijs:& solus ipſe eſt grauatus,et filij sunt positi solum in conditione vnde valet fideicommiſſum cũ hæres inſtitutus grauetur,licet conditio ſit extitura poſt mor tem hæredis:quia nil ad propoſitum:vt l.legata sub conditione. de condit. & demon.Sed ſi ẏba fideicommiſsi essent ſic prolata q filij essent grauati:tunc est dubium & fortè non valeret fideicommiſſum,quia nihil est eis datum,niſi fortè diceremus q gra uando eos per fideicommiſſum ex hoc inducatur qd̃ pñ ſit roga tus de reſtituendo eius filijs:vt l.denique ſ.interdum.j.de pec.leg. & l.Proculus.de vſufru.& qd̃ no.in l.alio.j.de ali.& ci.leg.in fin. gl.mag.Relíqua ſub dubio declarabo in materia compendioſe. Sed quid in dubio:à quo videtur relictum legatum? dic vt l.co dici.de vſufru.leg. Quæro vtrum ſit differentia an præcedat hæredis inſtitutio vel fideicommiſſum.Rof.qd̃ ſic. Azo & Hu go qd̃ non,& bene:vt in gloſſ. habes & in l. præcedenti. quod nota.

1 ☞Deportatus hæres inſtitutus an ſit omnino incapax.
2 Capacitas domini an inſpiciatur in legato facto ſeruo.

f Si deportati. f Opp. & videtur qd̃ debet inſpi ci conditio ſcd̃m tẽpora testamẽ ti:vt l.j.j.de regu.Cat.Reſpõdeo, ibi loquitur quando relictum ab initio alia ratione quã ratione perſonæ le gatarij.Præterea,hoc legatum non erat inutile,licet alij acquire retur:& in acquiſitione inſpicitur tempus quo dies legati cedit: vt l.quæ legata.de reg.iur.Item vr̃ qd̃ ſeruus non ſit deportati, ſed fiſci:vt l.deportatorum C.de pœ.Glo.ſoluit:& bene.Hoc ꝑ miſſo ſcitis† q gl.in l.j.C.de hære.inſti.dicit qd̃ ſi deportatus hæ res inſtituatur,fiſcus ſuccedit,& auferetur ab eo tanquã ab indi gno.Gl.tenet contrarium Inſti.de leg.ſ.legari.& ſ.de acqui.hæ re.l.ſi qs mihi bona ſ.ſi quis planè.Vbi dicit qd̃ est omnino non capax:& sic est locus venientibus ab inteſtato.Pro hoc est tex.in l.j.ſ.penul.j.de contra tabu.& l.ſi necem.ſ.ſi deportatus.de bo. lib.Ego tenebam cum doc.qd̃ deportatus ſit omnino nõ capax ſed ad hanc l.reſponde.hic non fuit relictum deportato, ſed ſer uo deportati. Contra iſtam ſo.vide tex.expreſsè in l.non minus. de hær.inſti.ſ.tit.ij.l.ſi mihi & tibi.ſ.regula.& l.debitor.ſ.ſeruo. ſ.titu.j.vbi quãtum ad capacitatemvel incapacitatem inſpicitur g perſona domini g,non perſona ſeruí.Quid dicemus? † Reſpõ.ſic 2 licet contrarium ſit difficile:& dico q inſpiciatur perſona domi ni quãtum ad capacitatem:verum est de eo dño qui retinet ciui tatem:ſi enim ciuitatem perdit vt deportatus,habetur pro mor tuo:ideo eius perſona non inſpicitur & ex perſona ſeruí cõſistit legatum,& acquiritur fiſco,vt hic.ſecus ſi deportato legaret di rectò:quia omnino non valet. In ſeruo enim non capace ſine du bio aliqua capacitas est plus,quàm in ipſo non capace, vt patet h ex his quæ dixi in l.ſi ſeruus b eius.ſ.de acquiren.hære.vbi text. probat.

Si legatarius. Opp.de l.Imperator.ſ.ti.j.Sol.hic agnouit legatum petendo:ibi nõ. Opp.qd̃ non poſsit petere:vt l.ſi quis Titio.ſ.tit.j.So. Ibi erat nudus miniſter:hic erat legatarius. Et de hoc prin.dic vt ibi dixi.ſ.tit.ij.l.fideicommiſſum.Dicitur hic, ſi non culpa legatarij,&c.& sic innuit q legatarius rogatus de reſtituẽ do tenetur de culpa.Contra ſ.ti.ij.l.ſi ſeruus ſ.cum quid.Gl.ſub audit maximè.vel intellige hic q ad legatarium pertinebat alio quod commodum:& sic legatum erat factum gratia ſui & fidei commiſſarij;ideo tenetur de culpa. Ita dicit gl.& bene.Secundũ hoc debet exponi,lis perierit.i.cã:quia hæres fuit abſolutus.Sed alij,vt Dy.exponunt,lis perierit.i.inſtantia litis.Tunc enim licet inſtantia periret: tamen adhuc remanet ius quod poterit cedi non curo.

☞Cum testator legat omni anno decem corbes frumenti ex tali fundo, & decem uasos:an aurei debeant ſolui quando ſoluitur frumentum.

Cum ita. Quando duo recipiunt vnam determinationẽ, intelliguntur eam vniformiter recipere.hoc dicit.Ratio huius ſ.est:quia debent vniformiter intelligi,vt dixi in ſummario.& hoc ſecũdum Pet.Et hoc † facit ad q. 1 Vir reliquit ſ i vxori omni anno ex tali fundo decem corbes frumenti,& decem libras.Scitis qd̃ frumentum non debet ſolui in initio anni:ſed eo tempore quo recolligitur:vt,l.firmio.ſ.pater & ibi not.j.qñ dicẽ ce.Et sic videtur qd̃ illa decem debeant ſolui eodem tempore,ꝓ pter coniunctionem,quam habent ſimul.Et qd̃ iſta debeant ſol ui eodem tempore & vniformiter intelligi,facit l.iam hoc iure.ſ. de vulga.& pupil.l.hæreditatem.& l.quãuis.C.de impub.& ali. ſub.& l.in testamento.C.de test.mil.Poſſumus etiam dicere qd̃ hic ſit alia ratio:quia â patre non potest relinqui purè filio exiſtẽ ti in poteſtate:ideo videtur dilatum in tempus, quo erit ſui iuris; vt l.fideicommiſſa.ſ.ſi filio.j.eo.

Si ita. Verba generaliter prolata referuntur ad omnes, & ad omne tempus.h.d.Facit iſta lex ad ſignifi cationem huius verbi, peruenias:quia intelligitur etiam quando quando directo peruenit. Dicam in l.centurio.de vulg. & pup. & l.fideicommiſſa.ſ.hæc verba.j.e.

Si tibi. Quæro vtrũ iſte legatarius habebit quin quaginta vel centũ. Quid dã q quinquagin ta tantũ:alij q centũ integra.Glo.tua videtur reduce re ad concordiã:& sic,aut fuit legatũ diſiunctim vere ad concordiã:& sic,aut fuit legatũ diſiunctim ver bis,sed cõiunctim re:& tunc ſolida centũ habebit. Et hoc vult dicere tex.ibi,nõ minuetur,&c.Sed ſi esſet cõiunctim, etiã ver bis: tũc ſolũ quinquaginta habebit. Dicit ne verũ iſta gloſ? Vi dete,ſi poneremus hoc legatũ esſe cõiunctim verbis,ita q nõ re: tunc haberet quinquaginta iure ſuo, & alia quinquaginta iure accreſcẽdi:vt ſi dixit:Lego tibi,& illi,qui venerit ad funus, cen tum pro equalibus portionibus.& tũc non est dubium, vt dixi. Probatur in l.j.ſ.his ita.C.de cadu.tol.& dicã in l.re cõiuncti.j. eo.ſed ſi esſet relictũ legatũ cõiunctim re & verbis, tũc legatum non minuit:& tũc haberet integra centũ,per ius nõ decreſcẽdi: vthic,& l.triplici.de verb.ſigni. Dicã in l.re cõiuncti.j.eo. & sic quilibet haberet totũ iure ſuo:ſed faciunt ſibi partes per concur ſum,ſi concurrerent. Si verò legatum esſet relictum diſiunctim verbis,coniunctim re,non esſet dubium,vt dicit gloſſa.

a Fideicommiſſa. a Super principio huius legis Dyn.dicit: dictũ est ſ.quis, & à quo:hic quibus verbis,& qualiter, & quo tẽpore debeatur,& qñ cõtingat,& qñ debeatur legatũ, & qñ æſtimatio,& quoties debeatur,& cui detur fideicõmiſsi petitio, & contra quos,in quantũ,& ad quid.& h.d.per totã legẽ iſtam, ſecundum Dy. No.ergo nõ esſe curandũ quibus verbis vtat̃ teſtator. & idẽ ſi verba ſecundũ alicuius ciuitatis morem aliqd importãt,illa attẽdẽda ſunt,vt illo verbo teſtator vſus videat: vt ſ.de contrahen.emp.l. Imperatores.& l.numis.cum ſimi. j. eod.

1 ☞Schedula teſtamenti reperta in libro notarij, quæ non apparet quod fuit lecta, an probet.

b Quoties. b Hic est caſus notabilis cũ ſua glo. Facit ad hoc qd̃ habetis in l.ſi is.ſ.de teſta.l. Lucius. 1 ſ.de teſt.mil. Per hoc † apparet,ſi in libro notarij reperitur ſche dula teſtamẽti, ſi nõ reperit ſcriptum in ſchedula q teſtamentũ fuit lectũ coram teſtibus,q ex illo teſtamento nil debeat nec põt c publicari,vt hic.Sed vnũ dico c,q licet iſtud teſtamentũ nõ va leat,vt debeatur ex eo hæreditas:tamen probat voluntatẽ teſtã tis,& ſufficeret ad multa:vt l.in teſtõ.j.de fideicõ.li. & fortè ſuf d ficeret d iter liberos. 2 licet gl.teneat cõtrariũ in l.ſi is.ſ.de teſt. Sed e hic dicã:tñ ad multa ſufficeret vt d.l.ī teſtõ.et de re.eo.l.fi.qd̃ no.

Si ita. Verbum commendo fideicommiſſum nõ inducit. h.d.Non habetis hic alia.

1 ☞Ablatui abſoluti quando referuntur ad eos quos teſtator grauare potest, non ſolũ conditionem ſed diſpoſitionem inducunt.

f Cum esſet. f † Ablatui abſoluti nõ ſolũ conditionẽ ſed 1 etiã diſpoſitionẽ iducũt,qñ referunt̃ ad eos quos teſtator potest grauare.h.d.Oppo.q iſta verba non induc cũt fideicõmiſſum:vt in l. ratione. ſ.tametſi.j.ad l.Fal.& l.facta. ſ.reſcripto.j.ad Treb.Sol.gl.hic fideicõmiſſum quantitatis va leat,ſi vult fideicõmiſſarius. Vel melius: hic verba fuerunt relata ad perſonam:quã teſtator poterat grauare: ideo fideicõmiſſum inducitur.alias ſecus:vt ibi.& no.in d.l.in ratione.ſ.tametſi. j.ad l.Fal.Oppo.q ablatiui abſoluti nõ inducant diſpoſitionem, ſed conditionem,vt.à teſtatore.j.de condi.& demon.Sol.inducunt diſpoſitionẽ quo ad ſe:ſed conditionẽ quo ad aliud, vt ibi dixi, & dic vt ibi. Opp.glo.de l.fi.ſ.j.ſ.tit.j.Rñdet gl.ibi fuit taxata certa quãtitas,vt pretium,animo limitãdi fideicõmiſſum.Simile in l.fundũ ſub conditione.ſ.ſi libertus.ſ.de leg.j. hic verò fuit ta xata quantitas,vt fideicommiſſum eſſet in reſiduo.

1 ☞Clauſula adiecta in teſtamento,ſis contentus illo fundo:licet inducat fideicommiſſũ: tamen non prohibet petitionem aliorum contentorum in teſtamento niſi dicatur, pro omnibus.

2 Clauſula ſis contentus tali re tantum,uel duntaxat,uel quod plus petere non poſsit, quid operetur.

Si quis ita. Quæro quæ est ratio dubitandi? Dicũt doct. quia iſta verba nõ videnẽ apta ad fideicõmiſ ſum:quia neminẽ videtur grauare teſtator: tamẽ Iuriſconſultus determinat q ſit fideicõmiſſum. Opp.glo.ſ.de offi.præſi.l.ſæ pe.Sol.hic ſunt verba diſpoſitiua:ibi verò ſunt verba poteſtati ua:quæ proferebantur in fauorem eius cum quo quis loquebatur:nec per hoc intendit proferens aliũ grauare:ſed hic per hoc intendit grauare hæredẽ. Quæro g, ſi te g 1 ſtator dixit Titio.† Esto cõtentus illo fun do.Iſta verba inducũt fideicõmiſſum fun dí.Sed an repellat̃ à petitiõe eorũ quæ ſunt relicta in teſtamẽto? Certè nõ:niſi ſit dictũ, pro omnibus,quæ tibi relicta ſunt,esto cõ tentus illo fundo:vt l.peto.in prin. & ſ.j.ſ. de leg.ij. Pro hoc facit l.trãslatio.j.de adi.le ga.Sed quid † ſi teſtator dixit,ſis contentus tali re tantũ,vel dũtaxat:vel ſi dixit q plus petere non poſſit:vtrũ alia relicta in teſta mẽto poſsit petere,vel videanẽ oĩa adẽpta per iſta verba? Puto fore sic dicendũ q oĩa relicta in eodem teſtamẽto vniformiter vi deanẽ adempta, vt puta ſi illud legatũ fuit factũ purè,oĩa alia legata facta purè viden tur adempta:vt l.iij.ſ.cũ Titio.j.de adi.leg. ſed ſi essent legata facta diſformiter:qa erãt legata relicta poſt mortẽ alicuius, vel reli cta ſub cõditione:& iſta verba fuerũt adie cta legato purè relicto,vel ecõuerſo: tũc ta lia legata diſformia nõ videnẽ adempta:vt l. Paulo Callimacho.ſ.j.j.eo.Quod nota pro teſtamentis,quæ dicunt, & plus petere nõ poſsit.Et ad declarationẽ huius clauſulæ fa cit quod dixi j.de ope.lib.l.vt iuriſiurandi. §. ſi liberti.

1 ☞Legatum factum,niſi hæres uoluerit, an ſit purum uel conditionale. d

2 Differentia inter ſi, & cum.

3 Differentia inter iſta uerba,ſi uoluerit,& cum uoluerit.

4 Verbum plenum uel liberum,adiectum cum uerbo arbitriũ quod reſoluatur in liberam uoluntatem.

5 Commiſſum alicui in liberam eius uoluntatem intelligitur quod dolus abſit.

6 Legatum commiſſum in arbitrium hæredis uel tertij an ualeat eo non arbitrante.

Si sic. Hic proſequit̃ quadruplicẽ con f ceptionẽ. Primò legauit teſtator, niſi hęres voluerit. In ſecunda legauit cùm hæres voluerit. In tertia legauit,ſi hęres vo luerit. In quarta legauit nõ per verbũ, vo luerit,ſed per verbũ,æſtimauerit,vel puta uerit,vel per aliud, qd̃ importet arbitrium boni viri. De prima vſq; ad verſi. hoc autẽ legatũ. De ſecunda vſq; ad verſic.q̃q̃. De tertia & quarta cõceptione à verſ.q̃q̃.vſq; ad ſ.hæc verba. No.tex.ibi, non eñ plenũ, 1 &c. Ad primã † partẽ oppo.q ſilud legatũ nõ ſit conditionale,ſed purũ ademptũ ſub cõditione:vt l.ij.de in diẽ addic. Quidã ſa tenẽ cõtrariũ:& hic tex.dicit quaſi cõditio nale. Vel aliter:Aliud in legatis,aliud in cõ tractibus:vt no.in d.l.ij.& probat̃ in l.qbus diebus.ſ.quidã Titio,j.de cõdi. & demon. & ibi dixi. Et hoc facit ad q.no. per glo. in l.obligationũ ferè.ſ.conditio.j. de actio. & oblig.vbi facit differentiã inter verba,ſi fe ceris, & niſi feceris.dic vt ibi. Item dicitur hic,ſemel ſufficit velle. Cõtra in l.ſi quis ſti pulatus.de ver.obli.Sol.illa cõcordat: quia hic est verbũ ſubiũctiui futuri tẽporis. vel hic ī vltimis volũtatibus:ibi in cõtractibus. Rationẽ habuiſtis in l.apud Auſidiũ. j. de opti.leg.& l.ſtatuliberũ.ſ.fi.ſ.ti.j. Venio 2 ad ſecũdã partẽ † opp.iter ſi,& cũ est diffe rẽtia:vt l.q ꝓmiſit.de cõdi.inde.& l. quod cũq;.ī fi.de ver.ob.Sol.vt plenè dixi ī l. cẽ

a ¶Fideicõmiſſa. ſ.qties.Hãc gl.alle.no.Bal.ī l.ſtatutis.C.de ſen.ex breui.reci.
b ¶Quoties. Et vide Bar.in l.in teſtamẽto.ff.de fideic.li. vbi tenet q teſtm̃ imperfectũ tenet in legato facto eccleſiæ, contra tenet d.Pe.in c.ſ. de teſta. vide ibi Io.de Imo.vide Lu. ro.in aut̃.ſimiliter.C.ad le. Fal.& vide Bal. ī aut̃.q̃ ſine de teſtamen. vbi aliter loquitur quam Barto. hic & vide Pau.de cast.in cõſi. cccl x. vbi alleg. Bal.in d.aut̃. q̃ ſine. & vide Lu.Ro.ī cõſi.cccij.de rogitu notarij & de recitatiõe vide oĩno. Et de rogi tu notarij ad pias cãs vide cum in præfato conſi.And.Barba. POMATES.
b ¶Quoties. Hũc tex. dicit ſing.Pe.de Ancha.cõſi.cccxxxix.ī ci.an eſſentia circa ſi. Paul de ca.cõſi.cciij. & Oldra.cõſil.cxix. Barba.cõſi. xxxij.in ix col.in j.vol.
c ¶Sed vnũ dico. Et vi de Io.de Imo.in c. re latũ. de teſta. vbi te net q ſufficit ad pias cãs,ſi ſi fuit lectũ co rã teſtatore et teſtib⁹ & vide Lu.Ro.in d. aut̃.ſimiliter. & dixi ī d.c.relatũ. And. bar.
c ¶Vnũ dico. Et vide Bal.in l.fi.C.fa.er. et melius ī aut̃.qd̃ ſine C.de teſt. & in l. fin. in vj.col. C.de fidei. Et ad iſtũ text. vide Ro.in aut̃. ſimiliter. C.ad leg.Falci.adde Pau.de ca.cõſi.cciij. POMATES.
d ¶Et forte ſufficeret. Vid̃ Ale. in l.hac cõ ſultiſsima.ſ. ex imp fecto.ī j.co.ī fi.& ſe. C.de teſ.& cõſ. ccv. in ij.col.in iij.vo.& que ſcripſi poſt bar. ī d.ſ.ex imperfecto.
e ¶Inter liberos. Et ad pias cãs,ſecũdũ Im. in c.ſ. de teſt.& in l. is qui.de teſta.
¶Cũ esſet. Et ad istũ text.vide no.in rub. C.de insti.& ſubſti ad fi.
f ¶Si quis ita. Quæro ſi teſtator dixit ſis cõ tentus tali relicto, & plus petere non poſ ſis.& adde oĩno que multũ ſing.dicit bal. in l.ſi adul C.de her. ac.et q̃ multũ no.ſcri bit Bal.in l.j.ad fi.C. de iu.do.et dicta bar to.hic limita et decla ravit p Bal.ī l.liberti libertæq; de ope.lib. in ver.ſed an iſta cl'a &c.& ,ppter talia ẏ ba nõ videt hr̃s.phi bit⁹ à tertio petere l. cũ patrẽ.& ibi Bald. C.de iu.do.ẽt ſi ab il lo ij. petere poterat ex teſtatoris puriſſi ne vt ibi:& ibi ẽt in fi.dicit q hr̃s.phibit⁹ pl⁹ petere, vr̃.phibi t⁹ petere Falcidiã.vi de no.p Par. ī l. fi.in prĩ.in vl.col. de vul. & pu.& vide Bart. ī l.quoties.ſ.ſi duo.de hæ.inſti.& ō habes ī l.ij.de codi.Adde q̃p illa ẏba nõ est ſubla ta ſubſtituto pupilla ris: vt voluit Old.cõ ſi.xvj.& ſequit̃ Pau l⁹ de cast.in d.l.peto.

Sbi: Et forte sufficeret. si autem hoc non ſit ſenſus cum glo. ſ. dã hic per eam q̃ cõſtat magnopere allegans U. Nicolaũ. cyſtillũ cuprarium. U. tamen q̃ Semper Not

a ¶Videt velle. Et vid Bar. in l. cēteſimis. de verb. obli. Adde quę conſulunt Bal. conſil. cl xv. j. lib.

b ¶Si filio. Verbū, habere. De verbo. pertinere & hęre. Bal. in l. data opera. j viij. co. C. q accuſa. allegat iſtū tex. q verbū habere, ꝓprię dr cū eſſe ctu. & de verbo, ptinere, vide Bal. in l. hu cius. §. filiam. ex aſſe. §. titu. j.

c ¶Dicit hic. Vide no. per Imo. in l. mulier. in prin. j. ad Treb.

d ¶Si rē. Pro limitatiõe & ꝓ intellectu huius §. vide tex. no. iuncta gl. in l. Luci⁹. §. ti. j & iſtū tex. allegat Bal. in l. ſi curatorem. de in integ. reſti. mi.

e ¶Opp. q imò. Vide tū Bart. in l. ſcribit. §. fi. aſs. eſt l. pedic. j. de aur. & ar. leg. in §. itē ſcribit. & q̄ not. Bar. in l. apud Iulianū. §. ſi Titi⁹. §. tit. ij. Adde qđ Ang. in l. ſeruū filij. §. ſi idē ſeruus. §. tit. ij. ꝑ gl. ibi, in ver. venierit. dicit ꝙ alienatio volũtaria iuſtis reuocat legatū. citū nõ expreſſum. qđ eſt valde not. ad iſtū tex. Sed aduerte q̄ in la glo. ibi in illa ſolutione nõ teneꝫ. & eā limita p l. filiæ. §. Titio. j. de condi. & de. Vtrū aũt ita reuocet donatio ſicut & legatū, vid in l. ſi mari⁹. Ja ij. §. de do. inter vir & vxo. Dyn. in l. Stichū q meus erit. vt refert ibi Bal. §. ti. ij. tenuit & ſic. Quod dictū dicit ibi Bal. eſſe aureū, nec ſcire alibi. & dixi in d. §. itē ſcribit. Itē ille tex. ſalit ſi teſtator reliquit eccleſiã ædificari in tali domo, & illā eccleſiã inſtituit hæredē: qa tũc licet ſpõte alienet domū, eccleſia eſt hæres, & conſtrui debet, vt cõſuluit Bar. in cõſi. inci. teſtator diſponit, &c. Et ꝺ materia plenè Bar. in l. rē legatā. de adi. le. & Bar. i iij. l. C. de leg. & dū alleganꝫ Ange. in l. ſeruū filij. vide Bal. in rub. C. de verb. ſig. & dū in hoc §. dicit ꝙ exigere eſt ab initio extorqre, vide Bart. in auē. quod locū. C. ſi ſcđo nup. mu. in repe. i vl. q. & qđ dixi poſt bar. in l. ampli⁹. j. rē ta. ha. in ỹ. q̄ro ꝙ declaratione.

☞ POMATES.

f ¶Si ſeruo. Limita vt per Alexā. in l. apud. §. fi. ad fin. ff. de leg. j.

g ¶Si ſeruo. Quod dixi. Vide quæ dixi in materia poſt bart. in auē. ſi qua mulier. C. de ſac. ſan. eccle.

teſimis. de verb. obli. Item dicitur hic ꝙ decedendo videtur velle [a] cõtrariũ in d. l. centeſimis. in fi. Duæ ſunt ſolu. vna ꝙ aliud in legatis vt hic. aliud in contractibus, vt ibi. & placet mihi multum, vt dicam j. Alij dicũt ꝙ hic deceſiſt antequã daret: & expreſſit quod volebat dare: vel de eius voluntate. aliſo modo cõtrahebat: & ſic concordat cũ illa. Hanc videtur tenere Per. ſed prędecẽs opinio videt verior: & eſt caſus j. eo. l. vxorem. §. pe. †Quæro, vidētis hic differētiã inter iſta verba, ſi voluerit, & cũ voluerit, vel niſi voluerit. Dixi in l. j. §. de leg. ij. ſcripſi in d. l. cēteſimis. in fi. Ad tertiã partē verſio: & de iſtis verbis & ſimilibus dixi in l. ſi ſic. in prin. §. tit. ij. Vltimò no. ꝙ† q̄ñ ver bũ plenũ, & verbũ liberũ, adijcitur cũ verbo arbitrium, ꝙ iſta reſoluuntur in liberam voluntatem regulis iuris nõ ſubmiſſam, vt hic. Non enim plenũ &c. Dixi de hoc in l. alio. j. de alí. & cib. leg. & ibi q̄ſtui de verbo licentiam, & ſimilibus. Semper autē intelligas ꝙ q̄ñ cõmittitur in liberā volũtatem quod intelligitur ꝙ abſit dolus malus: vt l. creditor. §. Lucius. §. mã. & not. per Gul. in l. pe. de arbi. †Quærit q̄ñ cõmittitur in arbitriũ hęredis vel boni viri: vtrum ſit neceſſe ꝙ hæres arbitretur vel eo non arbitrante an legatum valeat. Tex. eſt in l. j. §. tit. j.

☞ *Verbum peruenire, inducit fideicommiſſum.*

Verbum poteſt, trahitur ad neceſſitatem.

Hæc verba. Verbũ pertinere, † inducit fideicõmiſſum. h. d. & hoc ſine dubio, q̄ñ adijcit rei ſingulari vel pōt trahi ad directã inſtitutionẽ. l. ſi ita. §. eo. & ſic eſt verbũ cõe. Dicã in l. cẽturio. †No. q̄ verbũ, pōt, trahit ad neceſsitatẽ, vt hic. Nõ enim verificat in ſola potẽtia vt ſufficiat ꝙ poſsit puenire, ſed requiritur actus vt pueniat: vt hic, & l. iij. §. ſi q̄s ſic acceperit. j. de ſtatu. li. Dixi ī l. j. §. de iniu. teſt.

☞ *De verbo habere, & pertinere, q̄ trahantur ad fideicommiſſum.*

Si filio. A patre pōt relinq̄ filio, ſi ver ba ſapiāt quoquo modo, vt ſi deicõmiſſum in tẽpus exiſtentiæ ſui iuris videat delatũ. h. d. Opp. & vr̄ ꝙ à patre nõ poſſet filio relinqui: vt inſti. de leg. §. an ſeruo. Sol. nõ pōt relinq̄ à patre filio purè: ſed ſi ſunt verba, q̄ ſapiant ꝙ extẽdatur ad tps ſui iuris, valet, vt hic. Et ita debet intelligi l. vbi purè. j. ad Treb. dixi in l. cũ filio. §. de leg. j. Nota† q̄ verbũ habere, & ptinere, trahũtur ad fideicõmiſſum, vt hic. Quòd verbũ ptinere, trahat ad directũ, habes in l. licet. C. de pac. & ſic eſt verbum commune. De verbo, habere, dicam in l. centurio. de vulg. & pupil. ſubſti.

☞ *Non refert quid ex æquipollentibus fiat.*

Filius emancipatus donec pater uiuit, q̄ non ſit perfecte liberatus.

Si cui. †Nõ refert quid ex æquipollentibus fiat. h. d. Nota & oppo. dicitur hic ꝙ tantũ importat factum ciuiliter quātũ factũ naturaliter. Cõtra. in l. fi. C. de his quí ve. æta. impe. Gl. non ſoluit ſed Cy. & Per. ſoluunt ꝙ hic ſunt actus repræſentantes eundem effectũ: ibi ſecus. Sed illud brocardũ expediui in l. Gallus. §. & quid ſi tantũ. §. de lib. & poſthu. Quęro, dicitur hic ꝙ legatũ debeat cũ deceſſerit. Contra, imò ſtatim cũ effectus eſt ſui iuris: vt l. mulier. in prin. j. ad Treb. & l. ſi ita. q̄ñ di. le. ce. & l. iij. C. de inſti. & ſubſti. Prima gl. ſignat h contrarium, & non ſoluit, ſed ſoluit gl. quę eſt ſuper verbo, admittentur, ꝙ ante & poſt mortẽ patris admittetur: tamen poſt mortẽ patris admittet ſine dubio: licet ante mortẽ patris poſsit eſſe dubiũ. Iaco. de Are. ſoluit aliter: dicit ipſe. Fateor ꝙ ſtatim admittitur ad petitionẽ legati per vtilem actionem ex teſtamento ex præſumpta volũtate defuncti, non aũt per directam, niſi poſt mortẽ. Ratio, † qa donec pater viuit, non eſt perfectè liberatus per emancipationẽ: qa adhuc debet ei reuerẽtiã, per ti. j. de obſequijs & C. de ingra. lib. l. j. Petr. dicit ꝙ iſta lex ſtat propriè, & omnes aliæ leges contrariæ determinantur per iſtam. & malè dicit per leges contrarias, quæ dicunt quòd ſtatim datur petitio.

¶Si qs decẽ. Et vide ſimilẽ caſum in l. j. ff. vt leg. no. can. & vide bart. in l. veluti. Aug. i l. iij. §. cotidie. de dãno infe. & vide text. fing. in l. fi. ff. de bo. aut. iud. poſ. & vi de Mode. in rub. de arbi. And. barba.

¶Si quis decẽ. Dicit gl. adde o. no. bar. in l. eũ qui centũ. ſi. & quod ibi habetur de verb. oblig.

Differentia inter alienationem rei corporalis, & nominationis exactionem.

Teſtatorem perſeuerare uelle in eadem uoluntate probatur per indicia.

Si rem. [d] Diuiditur in duas partes. Primò loquit in alienatione rei legatæ. Secundò in actione debiti legati. Secunda ibi: ergo & ſi nomen, &c. Not. textũ quã offerente &c. Opponitur ꝙ imò [e] legatarius debet probare teſtatorẽ non mutaſſe volũtatẽ: vt l. rẽ legatã. & l. cũ ſeruus. de adi. leg. Sol. ibi allegauit ex volũtate: hic ex neceſsitate. Dic vt ibi dixi. quid ſi obligauit? dic vt ibi. †Quæro, quæ ſit differentia inter alienationẽ rei corporalis, & nominis exactionẽ. Rñ. in alienatione rei corporalis diſtinguit an alienauerit ſpõte, an ex neceſsitate: vt §. dixi. ſed in exactione nominis nõ adhibet illa diſtinctio, an alienauerit ex volũtate vel neceſsitate: ſed ſemper incumbit legatario probatio ꝙ teſtator voluerit durare in eadem voluntate. Et hoc vult dicere tex. ꝙ ſubſtantia legatarij extinguitur. Sed qualiter †probatur ꝙ teſtator voluerit ſtare in eadẽ voluntate? Rñ. prohabitur aliquibus indicijs, vt qa in depoſito habuit pecuniã quã exegit, vel aliqua verba protulit, per quæ hoc præſumit, vt hic dicit, ibi, ꝙ depoſito, &c. Et ex hoc ꝓſumit animi perſeuerantia.

Si quis illicitè. Hic eſt bonus §. ad multa, vtſi aliquis ædificauit eccleſiam illicitè ita ꝙ debet deſtrui: ꝙ poſsit eam legare, ac ſi non eſſet conſtructa.

Si hæres. Iſte eſt not. §. Quando autem repetere poſſum ab eo, cui ſum rogatus mutuare: vide glo. in l. j pœnam. j. de verbo. obli. & ibi dixi.

☞ *Hæres pro legato facto fratribus minoribus tenetur ad eſtimationem.*

Si ſeruo. [f] Si rem legatam legatarius habere nõ pōt abſq; ſui delicto, præſtat eſtimatio, ſi teſtator fuit ſciõ hoc dicit. Not. tex. ibi: ex his apparet, &c. Oppo. ꝙ hæc militia poſsit relinqui ſeruo: quia ei facto libero poſsit relinqui ergo &c. l. debitor. §. ſeruo. s. tit. j. Solutio: illa regula recipit limitationẽ: quia non omne id, nec ſemper, vt notatur. & gl. hoc dicit. Et iſta limitatio procedit potiſsimè in his quę in ſe aliquid facti habent, vt ſeruitus aliqua, vel militia, de qua loquitur hic. Aut habet exercitum perſonæ, ita ꝙ directè in dominium tranſire non poteſt, quod dic vt l. debitor. §. ſeruo. Dicitur hic, eſtimatio debetur. Contra in l. apud Iulianum. §. fi. s. tit. ij. Solu. Ibi loquitur quando legatũ non valet ratione rei legatæ: hic quando legatum nõ valet ratione perſonæ legatarij abſq; ſui delicto. Quod dic vt ibi plenè not. & iſta faciunt, † vt hæres: à quo relinquitur fratribus minoribus, qui non poſſunt aliquid habere in proprio vel in communi teneatur ad eius æſtimationem: quod dixi ſ in libro minoricarum. quod nota.

[a] †habetis gloſſa. in l. tertia. ſoluto matrimo.

e quod reus credendi non tenetur cauere correum ratum habiturum: vt d. l. iij. ſed tenetur cauere de defendendo, ſoluentẽ aduerſus correum, ſi à correo ſoluẽs conueniatur.

☞ *Prouidere ei, cuius plus intereſt in dubio quis præſumitur.*

Pro Titio, & nomine Titij idem eſt.

Actio oritur ex ſtatuto in fauorem, cuius factum eſt.

f Interdum. [f] No. textum ibi: plerunque &c. No. Ia. de Are.

1 †mirabilem præſumptionem ꝙ in dubio videtur velle prouidere: cuius plus intereſt.

2 Item no. †quod dicit. pro Titio: quia tantũ eſt dicere, facio pro Titio, quantũ, nomine.

g Titij. Opp. j. [g] de cond. & demon. l. Titio. §. Titio. genero. per quam legem videtur qđ etiam publicanus habet actionem: vt l. ſeruo legato. §. ſi teſtator. de leg. j. & ol. Hic publicani nõ intereat: quia erat nudus executor: ideo ſibi non videtur velle proſpicere. Secus ſi ſua intereſſet aliquo modo: quia tunc haberet actionem: vt lege cõtraria. & per iſtam legem & ſimiles dico, in ſtatutis

3 & legibus, † ꝙ ex eis deꝛ actio his, in quorum fauorem ſunt facta. facit l. ſtatuas. j. de acqui. re. do. & no. in authen. ſacramẽta. C. ſi aduer. ven.

Si in opere. In indiuiduis quilibet hæredum tenetur inſolidum h. d. No. practicam [h] bonam: quia hic videtur velle ꝙ debeat præcedere mora omniũ hæredum: & tũc quilibet poterit inſolidum cõueniri. Opp. ꝙ quilibet conueniatur pro parte: vt l. mortuo. §. fi. §. ti. j. & l. legatorum. Rñdeo. ibi reliquit centũ, quæ darentur ciuitati pro opere: vnde nullũ factum hæredum verſabatur: ſed hic fuit relictũ in opere ciuitatis extruendo per hæredes: vnde hæredes erant obligati ad factũ & inſtructionem, non ad dationem ſimpliciter: tunc enim ſi ad ſimplicem dationem tenerentur, eſſet ſecus, vt ibi dixi ſecundũ Iaco. de Aretio.

☞ *An in dubio uideatur electa induſtria perſonæ & an obligatus ad factum in ultima uolũtate præciſè teneatur ad id.*

i Si quis. [i] No. ad duo. Primo ſecundũ Dy. ꝙ in † dubio videt electa induſtria perſonæ. Ita dicitur iſtũ §. in l. ſtipulatio. §. ſiue aũt. j. de ope. no. nun. Secundò no. ꝙ obligatus ad factum in vltimavo luntate præciſè tenetur ad id: vt hic ita intelligit Iacob. de Are. & ita ego intelligo in l. ſtipulationes non diuiduntur. j. de verbo. obli. & ibi pono rationem.

☞ *Legatum incertum fauore alimentorum ualet.*

Qualitas perſonæ reſpicitur etiam ratione ingenij & ætatis.

Si cui. Nõ refert quid ex æquipollentibus fiat. h. d. Nota & oppo. dicitur hic ꝙ tantũ importat factum ciuiliter quātũ factũ naturaliter. Cõtra. in l. fi. C. de his quí ve. æta. impe. Gl. non ſoluit ſed Cy. & Per. ſoluunt ꝙ hic ſunt actus repræſentantes eundem effectũ: ibi ſecus. Sed illud brocardũ expediui in l. Gallus. §. & quid ſi tantũ. §. de lib. & poſthu. Quęro, dicitur hic ꝙ legatũ debeat cũ deceſſerit. Contra, imò ſtatim cũ effectus eſt ſui iuris: vt l. mulier. in prin. j. ad Treb. & l. ſi ita. q̄ñ di. le. ce. & l. iij. C. de inſti. & ſubſti. Prima gl. ſignat h contrarium, & non ſoluit, ſed ſoluit gl. quę eſt ſuper verbo, admittentur, ꝙ ante & poſt mortẽ patris admittetur: tamen poſt mortẽ patris admittet ſine dubio: licet ante mortẽ patris poſsit eſſe dubiũ. Iaco. de Are. ſoluit aliter: dicit ipſe. Fateor ꝙ ſtatim admittitur ad petitionẽ legati per vtilem actionem ex teſtamento ex præſumpta volũtate defuncti, non aũt per directam, niſi poſt mortẽ. Ratio, † qa donec pater viuit, non eſt perfectè liberatus per emancipationẽ: qa adhuc debet ei reuerẽtiã, per ti. j. de obſequijs & C. de ingra. lib. l. j. Petr. dicit ꝙ iſta lex ſtat propriè, & omnes aliæ leges contrariæ determinantur per iſtam. & malè dicit per leges contrarias, quæ dicunt quòd ſtatim datur petitio.

Differentia inter alienationem rei corporalis, & nominationis exactionem.

Teſtatorem perſeuerare uelle in eadem uoluntate probatur per indicia.

Si rem. [d] Diuiditur in duas partes. Primò loquit in alienatione rei legatæ. Secundò in actione debiti legati. Secunda ibi: ergo & ſi nomen, &c. Not. textũ quã offerente &c. Opponitur ꝙ imò [e] legatarius debet probare teſtatorẽ non mutaſſe volũtatẽ: vt l. rẽ legatã. & l. cũ ſeruus. de adi. leg. Sol. ibi allegauit ex volũtate: hic ex neceſsitate. Dic vt ibi dixi. quid ſi obligauit? dic vt ibi. †Quæro, quæ ſit differentia inter alienationẽ rei corporalis, & nominis exactionẽ. Rñ. in alienatione rei corporalis diſtinguit an alienauerit ſpõte, an ex neceſsitate: vt §. dixi. ſed in exactione nominis nõ adhibet illa diſtinctio, an alienauerit ex volũtate vel neceſsitate: ſed ſemper incumbit legatario probatio ꝙ teſtator voluerit durare in eadem voluntate. Et hoc vult dicere tex. ꝙ ſubſtantia legatarij extinguitur. Sed qualiter †probatur ꝙ teſtator voluerit ſtare in eadẽ voluntate? Rñ. prohabitur aliquibus indicijs, vt qa in depoſito habuit pecuniã quã exegit, vel aliqua verba protulit, per quæ hoc præſumit, vt hic dicit, ibi, ꝙ depoſito, &c. Et ex hoc ꝓſumit animi perſeuerantia.

Si quis illicitè. Hic eſt bonus §. ad multa, vtſi aliquis ædificauit eccleſiam illicitè ita ꝙ debet deſtrui: ꝙ poſsit eam legare, ac ſi non eſſet conſtructa.

Si hæres. Iſte eſt not. §. Quando autem repetere poſſum ab eo, cui ſum rogatus mutuare: vide glo. in l. j pœnam. j. de verbo. obli. & ibi dixi.

☞ *Hæres pro legato facto fratribus minoribus tenetur ad eſtimationem.*

Si ſeruo. [f] Si rem legatam legatarius habere nõ pōt abſq; ſui delicto, præſtat eſtimatio, ſi teſtator fuit ſciõ hoc dicit. Not. tex. ibi: ex his apparet, &c. Oppo. ꝙ hæc militia poſsit relinqui ſeruo: quia ei facto libero poſsit relinqui ergo &c. l. debitor. §. ſeruo. s. tit. j. Solutio: illa regula recipit limitationẽ: quia non omne id, nec ſemper, vt notatur. & gl. hoc dicit. Et iſta limitatio procedit potiſsimè in his quę in ſe aliquid facti habent, vt ſeruitus aliqua, vel militia, de qua loquitur hic. Aut habet exercitum perſonæ, ita ꝙ directè in dominium tranſire non poteſt, quod dic vt l. debitor. §. ſeruo. Dicitur hic, eſtimatio debetur. Contra in l. apud Iulianum. §. fi. s. tit. ij. Solu. Ibi loquitur quando legatũ non valet ratione rei legatæ: hic quando legatum nõ valet ratione perſonæ legatarij abſq; ſui delicto. Quod dic vt ibi plenè not. & iſta faciunt, † vt hæres: à quo relinquitur fratribus minoribus, qui non poſſunt aliquid habere in proprio vel in communi teneatur ad eius æſtimationem: quod dixi ſ in libro minoricarum. quod nota.

grauetur. Item ſi dictio, rurſus, poneretur in alia materia, intelligeretur quoties opus fuerit: vt l. veluti. in fi. §. de eden. Dic ergo ſic: in l. ſicut. quoties amittebatur, ad hæredem reuertebatur tanquam ad dominũ: ideo non grauatur præſtatione nouæ rei. ideo intelligitur quoties, i. in infinitũ: licet poſsit dici ſemper nouus. vſusfructus: quia eſt nouí temporis. tamen dico eundem vſumfructum eſſe, qui eſſet, ſi non eſſet extinctus. Sed hic loquitur quando grauatur in præſtatione nouæ rei: quia ſemper nouam quantitatem diſtinctam à prima præſtaret: ideo ſi illa quantitas, quam legatarius perdidit, peruenìſſet ad hæredẽ, & pluries peruenìſſet, plures præſtaret hæredes: vt in d. l. ſicut. quia in præſtatione nouæ rei non grauatur. Eodẽ modo reſpondeo ad l. veluti in fi. quia ibi non grauatur hęres, [b] licet iterum & iterum edat: qa apud eum remanet ſemper tantundem, ſ. originale: ideo in infinitum intelligitur. hoc autẽ grauat: ideo nõ debet in infinitũ grauari. Eodẽ modo reſponde ad l. ſi ita. ſtipulatus. in fi. j. de fideiuſ. ibi enim non grauatur fideiuſſor, ſi ſæpius ibi obligat: qa ſæpius mutuantur: & ideo non grauatur. & iſtud eſt ex præſumpta mẽte contrahentium, vt hic. non enim onerandus, &c. Aliàs autem ex propria ſignificatione vocabuli puto bene dictũ q̄ ſit differẽtia inter dictionem, quoties, & quotieſcunq;, ex vna parte: & dictionem rurſus: & dictionem iterum, ex alia parte, vt dicit gloſ.

b in fi. quia ibi non grauatur hęres,

c Vltimò facit iſte §. in arg. ad quæſtionem: ſi ſtatuto †huius ciui-

2 tatis caueatur ꝙ pœnæ in platea duplicentur. Item duplicentur: ſi fiat maleficium de nocte. Itẽ duplicentur, ſi fiat in feſto ſancti Herculani. Item duplicentur, ſi fiat à nobili. Contigit ꝙ vnus nobilis commiſit maleficium in platea, de nocte, & in feſto ſancti Herculani: an ex omnibus illis cauſis debeat pœna duplicari. Ego vidi determinatum ꝙ non debeat duplicari, niſi ſemel tantum per rationem: quia ex eodem delicto non debet quis pluribus legibus fieri reus, per l. ſenatus. de accu. Si ergo punitur vna lege, nõ debet alia puniri. Iſta determinatio placet. ſed ratio diſplicet. Videte: iſtæ leges, quæ inducunt qualitates iſtas, non ſunt nouæ leges. Item non inducunt nouam actionem: ſed qualificãt antiquam. Sicut dicimus in l. aut facta. de pœ. & ſic iſta ratio nõ eſt bona. Sed determinatio placet ꝙ duplicatio non debet fieri niſi bis tantum, ita ꝙ quadruplum non tranſcendat: vt Inſtit. de act. §. omnes. vbi nulla pœna poteſt tranſcendere quadruplum: & ſic vſq; ad quadruplum augebitur pœna. & ſic ſi diceret ſtatutum ꝙ pœna quadruplicaretur: tunc ſemel tantum quadruplicaretur. Pro hoc iſta lex: ne in infinitũ ſit oneratus. Dices tu: nõne hoc eſt contra l. aut facta. de pœ. vbi omnes iſtę qualitates cõſyderantur? Sol. aut iſtæ qualitates venirent conſyderandæ per nomina multiplicatiua, ſ. dupli, tripli, &c. tunc habẽt locum prędicta. Sed ſi conſyderantur alio modo, vt ſi dicitur in ſtatuto ꝙ iudex arbitrium habet conſyderatis qualitatibus delicti: tunc omnes qualitates conſyderantur, vt ibi. & circa prędicta vide qđ dixi in l. ſanctio legum. de pœnis. Vltimò glo. ſignat cõtraria de infinitate vitanda. quod dic vt l. qui bona. §. fi. l. ſi finita. in prin. de dam. infect. & ibi dixi.

☞ *Fideicommiſſum relictum animo compenſandi, non inducit petitionem.*

Stante ſtatuto q̄ qui ſoluit præſtantias, poſſit eas computare in condemnatione: ſoluens uidetur prohibitus petere.

d **Item ſi quis.** [d] Fideicõmiſſum † relictum animo compẽ-

1 ſandi, petitionẽ non inducit. h. d. Facit ad

2 ſtatuta: Facta eſt † reformatio, ꝙ qui ſoluit præſtantias, poſsit eas computare in condemnatione. an poterit petere prædictas præſtantias? Videtur ꝙ non: quia ſtatutum dicit quod poſsit compẽſare præſtantias. Videtur ergo prohiberi ne poſsint peti.

☞ *Vnus ex duobus reis credendi per litis conteſtationẽ preoccupat ſibi debitum, etiã ſi non ſunt ſocij.*

Correus credendi non tenetur cauere correum ratum habiturum, ſed de defendendo ſoluentem à correo.

Plerunque. Vſq; ad §. ſi in opere. diuidit in tres partes. Primò loquitur, quando teſtator nominat vnum, cui vult prouidere, & plurium intereſt. Secundò, quãdo vult prouidere pluribus, & plures nominat. Tertió, quãdo vult prouidere vni & nominat alium. Secũda ibi, ſic euenit. Tertia

1 ibi, interdum. No. hãc legem ſcitis † ꝙ vnus ex reis credẽdi prę-occupat ſibi debitum per litis conteſtationem: an hoc eſt verũ, ſi non ſunt ſocij? Gl. in l. ex duobus. la ij. j. de duo. re. videtur dicere ꝙ non: ſed hic dicit, ſiue ſint ſocij ſiue non, vt hic. Secundò

Tichus. Legatum † incertum relictũ in his quæ alimenta reſpicit, valet hoc dicit. Opponitur quod legatum non valet propter incertitudinem: vt l. cũ poſt. §. gener de iure doti. Sol. hoc eſt fauore alimentorũ: vt l. ſi cui annũ. j. tit. j. Facit §. tit. j.

¶Si quis per Bal. in l. j. in xij. col. C. de ſen. que pro eo.

¶Quoties opus fuerit. Et iſta faciunt ad no. q. de qua hic per Bar. de ſtatuto dictã te cãs inter cõſanguineos dbere cõpromitti: an ſi ſemel cõpromiſſum ſit et expirauerit, ſufficiat. videt ꝙ ſic, arg. l. boues. §. hoc ſermone. de ver. ſig. cõtrariũ hic tenet Bal. qa ſtatutũ fit vt lites finiant. quouſq; ergo lis finita nõ erit neceſſe eritcõpromitti: ar. l. hæc cõditio. Ja grãde. j. de cõd. & demõ. adde qđ bñ facit qđ no. bar. i l. diceres §. de arbit. & ꝙ dixi poſt Bar. in l. q̄ bõa. §. fi. j. de dã. infe. & in d. §. hoc ſermone. per bal. i l. ſi qs. §. j. & edẽ. Et cõtra hoc ꝙ dicit hic Bar. i iſto ver. facit l. fi. ad fi. j. de bon. auẽ. iu. poſ. Et de iſta diſtinctione q̄ries, vid Bal. in ru. C. de his q̄ pœne noſe. vbi dicit quatuor vices ſportare. Et de hoc etiã vid Ang. in l. ij. ad fi. j. de cuſt. reo. qui tenet ꝙ tãtũ ſportet duas vices, ꝓ iſtũ text. Et de iſta dictiõe iterũ vid tex. i l. fi. ad fi. de bo. auẽ. iu. poſ. Adde an ſtante ſtatuto q̄ cãe cõpromittanẽ, ſi primo loco cõpromiſsũ nõ habuit effectũ: an debeat de nouo fieri. Rom. cõſi. cccciij. & bal. cõſ. ccclxxxvij. ij. li. Et de iſtis ỹ his, toties quoties, iterũ, vid Bal. cõſi. ccxcix. cum ſequenti.

¶Grauat hæres. Sed cõtrariũ videt tenere Imo. i l. q bona. §. fi. circa fi. de dã. infe. & ibi dixi.

¶Vltimo facit. vide Ange. in l. ſciendũ. de ope. no. nũ. & Cy. i l. cũ antea. C. de arbi. i fi. & vide Bar. in l. lucius. §. ſpuerẽ. i l. mgui⁹ §. duob⁹. i fi. ſui §. ti., px. & vide Bar. q̄ hũc tex. alleg. in l. perādũ. §. finaũ vtra que de iud.

¶Itẽ ſi qs. Adde tex. in l. pe. §. fi. de ali. le.

¶Plerũq;. in l. iij. Ad de Bart. in d. l. iij.

¶Interdũ. tãtũ eſt dicere. Facit qđ notat Bar. i l. ad diẽ. in fi. q. de ver. obli. & in l. ſi ita ſtipulat⁹ fuerit de ſiſti. §. j. de verb. obl. Et ꝓ hoc facit quod no. dixit Bar. in l. j. §. nũciatio. de ope. no.

¶Opp. j. vide no. per Bar. in l. ex verbo. C. de fideicom. libe.

¶Si in opere. No. practicã. vide No. i l. iiij. §. Catò in xj. col. de ver. ob. & Pau. de caſtro in l. in executiõe in prin. de ver. oblig. Iac. de Are. Ang. cõtra in d. l. in executione. in prin.

Bi: quæro. Circa hanc celebrem. om. Q. Recurras ad Abb.
Gomez. in l. 3. n. 107: infl. Fauri.

a ¶Stichus.tene mẽti. Et no. istum tex. qui facit not. q; si relinquo q; studeas: q; istud relictum est pium: quia cedit in alimenta: & hæres tenetur facere expẽsas studij. Et nota hoc relictum causa studij nõ videri propter incertitudinẽ & hoc, qa causa studij & causa dotis æquparant. Ita no. Bar. & doc. in l. j. in fi. so!.ma. Sed in dote incertitudo nõ variat. l. cũ post. §. gener. de iu. do. ergo licet doc hic cũ gl. intelligant hñc tex. vt. log in alimẽtis: de hoc vide Bal. in rep. l. j. §. ti. j. 2 in v. col. & gl. in d. §. gener. & vide laré in l. si cui. j. de annu. leg.

b ¶Nõ dubiũ. §. sed si cui. Per istũ tex. dicit Bal. ĩ l. j. C. p empto re. q; valet legatũ rei furtiuæ scíẽter factũ, & debeat æstimatio.

c ¶Si iure. Opp. secũdũ Dy. Et istud tenet Imo. ĩ l. si ita scripsit. §. ti. ij. & Paul. de Ca. 1 in d. l. planè. vt cũ q; per aliũ actũ nullũq; per testũ tacitè põt includi adẽptio. l. legatũ sub conditione. §. j. j. de adimen. le. & vide Bar. j. & habet locũ regula huius l. etiã in cõtractib?: vt l. si qs ante. ad fin. de acqr. pos. & ibi vide quæ habes p Mod. I Adde vt per Petr. de Anch. cõsil. clxiij. & cciij. & Ange. consi. cxliij. vbi pulchrè examinat.

☞ POMATES.

d ¶Pro declaratione. Adde q; contrariũ cõsuluit Anch. cõsil. cc-iij. ĩci. ex p̃dicto the mate. vbi. restat igit.

e ¶Nõ corrigunt. Bar. in hoc variauit vt dixit in l. fi. de hære. insti. & in l. demonstratio. §. j. de con. & de. 1

f ¶Quæro, p̃cesit. Vide Bal. in l. sancim?. 2 vbi dãnat Bar. hic & ego consului contra 3 Bar. Papien. And. B. b

f ¶Quæro p̃cesit. Vide Bal. ĩ l. ij. in vl. co. 1 C. de sac. san. eccl. & 2 Imo. ĩ l. si ita scriptũ. §. regula. de liber. & posth. & Rapha. in l. 3 in suis. eo. ti. in xxvj. col. & vide Bar. in l. fi. ad fi. §. si qs alí. test. phi. & Pau. de Cas. post Bald. in l. sancim?. C. de test. & bar. in l. hæredes patã. de test. & in l. p̃senti. & 2 ibi Bar. C. fa. ercis & dictũ Bar. sequit̃ simpliciter Pe. de Anch. & Imo. in c. cũ esset. de test. Adde videda latius per Alex. eius consi. ciij. ij. lib. & p 4 Bal. consi. ccclxxx. iiij. lib.

g ¶Quæro, dicit. Clausula in testamẽtis, cassans & irritans oẽm aliã vltimã voluntatẽ, &c. & vide Bald. in l. si quis. in prin. j. co. & Bal. in l. sancimus. C. de testa. adde Bal. consil. xlij. j. lib. c

h ¶Videt facta. Vide Bar. in l. j. in xv. q. ã. de iure codi. & Bal. ĩ l. j. C. de fidei. lib. sed doc. aliter dicũt in l. sed si in condit. ã. de hære. insti.

l. quidã. Item tene menti a qd' hic dicit † secundũ qualitatẽ personæ & ingenij & ætatis. Facit ad id qd' dixi j. ad Carbo. l. de bonis. §. nõ solũ. vbi dicitur q; quis debet alteri tradere instrumẽta, vel instituere aliũ. qd' intellige scdm qualitatem personæ, vt hic.

SI sic. Opp. ŝ. tit. ij. l. si seruus legatus. §. si ita. Dicit glossa hoc pronomẽ hic, tollit cõtrariũ. Quod declara vt ibi plenius dixi & j. eo. l. si tibi purè.

☞ *De dictione quin.*

NOn dubium. Oppo. de l. quoties, & cũ tale. j. de cõdi. & demõ. Gl. soluit tribus modis. Primò, qa habuit respectũ ad iura noua, scdm quæ ista cõditio p̃ t adiici, ſ. si non nupserit: & põt grauari, si nupserit. Non placet: qa non est verisimile q; ista lex cogitauerit de lege noua. Quare glo. dicit † q; hæc dictio, quin, potest accipi, id est, q; non: & sic cõcordãt cũ cõtrarijs. Ista solu. non placet: qa contra mentẽ huius legis. Secundo modo accipit quin, pro eo q; & sic affirmatiuè: & tũc ad contrariũ respondeo, q; hic testator exprel serit, siue nupserit, siue, nõ restituat legatũ. sed diuinare est. Vel melius hic simpliciter reliquit fideicõmissum, non in pœnam, si nupserit. De ista dictione quin, q; potest accipi negatiuè & affirmatiuè, habes in l. vbi §. j. ŝ. de tut. & cur. da. ab his.

☞ *Nolle uendere, & uelle uendere & non iusto pretio, paria sunt.*

Iudex arbitratur quod sit iustum pretium.

Iudex cogit dominum uendere.

Sed si cui. b Nota † paria sunt, nolle vendere, & nõ iusto pretio velle vendere. † Quæro, qd si est dubiũ inter emẽtẽ & vẽdentẽ quod sit iustũ pretium? Respõdeo, iudex adhibetur: vt l. alieno. §. si is. de fideicõ. li. Sed quid † si dominus nõ vult vẽdere? Certè tunc iudex coget eum vendere: vt d. l. alieno. quod nota.

☞ *Legatum relictum in testamento solenni, non intelligitur tacitè reuocatum per uoluntatem minus solennẽ. Vix, id est, nullo modo.*

Si primum testamentũ fuit ualidum & secundũ inualidum ex causa præteritionis uel exhæredationis, an reuocta in primo testamento sint nulla.

Testamẽtum primum solenne an uideatur sublatum, si testator coram septem testibus dixit nolo primum testamentum ualere.

Clausula, cassans & irritans omnem aliam uoluntatem: apposita in testamento inualido, an tollat primum testamentum solenne.

Quid de clausula, si non ualet iure testamenti, ualeat iure codicillorum: apposita in secundo testamento inualido.

SIiure. † Legatũ relictũ in volũtate solenni per volũtatẽ minus solẽnẽ nõ intelligitur tacitè reuocatũ. h. d. Vix, i. nullo modo, secũdum Dy. Opp. scdm Dy. c q; fideicõmissum relictũ in primo testamẽto non debeat, licet sequens volũtas sit inualida: vt l. & si transferam. j. de adi. le. & l. fideicõmissum. C. de fideic. & l. planè. la j. ĩ prin. ŝ. de leg. j. Rũdeo leges contrariæ loquuntur qñ legatum expressè adimit. Vñ licet adimat in volũtate inutili, nõ tñ debet. sed hic qñ tacitè adimit cõdẽdo aliã volũtatem: tũc ita demũ videt velle reuocare, si sequẽs volũtas valuerit. Cõtra hoc dictum videt in gl. q̃ incipit, q; temp p̃sumit. q̃ dicit q; in dubio semp vt velle reuocare, nisi contrariũ sit liqdũ. Sed debes intelligere qñ scdm testm est validũ. al's est cõtra istũ tex. & hoc tenet Cy. in l. nostrã. in fi. C. de test. & ista est veritas. Opp. de l. iij. §. fi. & l. iiij. j. de adi. le. vbi tacitè reuocant legata ex volũtate minus solenni. Sol. ibi p̃sumit volũtas adimẽdi ex alio, quã ex nouo testõ, ſ. ex inimicitijs. In testamẽto em põt inesse illa cõditio, q; ita demum intelligat reuocatũ primũ testm, si scdm valet: q̃ conditio cessat in inimicitijs. Pro declaratione d materiæ † præsentis, q̃ro: posito q; primũ testm fuerit validũ, & scdm fuit inualidũ ex causa 2 ptetitionis vel exhæredatiõis: vnde legata remanerẽt firma ex scdo testõ, p̃ aut. ex causa. vtrũ relicta in prio sint nulla? Rñde, & dic primũ testm remanere validũ quo ad institutionẽ hæredũ. & sic quo ad hoc iura antiqua nõ corrigunt: e vt l. si filius q; in ptãte. de lib. & posth. & Inst. de exhæ. li. in prin. Sed quo ad legata primũ testm tollit̃ p scdm. Casus est quasi de hoc in l. fi. ŝ. de hære. insti. & scdm hoc erit dare casum, q; qs decedit quodã modo cũ duobus testamẽtis: qa primũ valet quo ad institutionẽ hæredũ. Itẽ petunt legata ex scdo, tanq; ex testõ, & actione ex testõ: qa in corpore dicit, tanq; nõ rescissum obtineat testm. Quæro, pre- f cesit f primũ testm † fuerit ne: demũ testõr adhibitis septẽ testibus 3 dixit, nolo primũ testm valere: an ex hoc primũ testm sit sublatũ? Tex. q; nõ, Insti. q. mod. test. infir. §. pe. Ego dicerem sic saltem veritate. Tu debes scire q; sicut legata & cætera alia, q̃ in testõ scribunt, regrunt cõfirmationem per hæreditatis aditionem: ita adẽptio, si qua sit, requirit q; cõfirmet hæreditate adita: & ideo dicitur q; hæreditas à seipso adimi non põt: qa nõ est cuius adtione ademptio cõfirmetur: vt l. sed & si in cõditione. §. fi. de here. insti. Modò ad propositũ, si testator corã septẽ testibus dixisset sic, Volo primũ testamẽtũ nõ valere, qa volo decedere intestatus: tũc videt instituere venientes ab intestato: & per additionẽ venientiũ ab intestato ademptio cõfirmabit: vt l. si quis ita. de hære. insti. & sic adẽptio valet. Sed si simpliciter dixisset, Volo testm nõ valere: non esset reuocatũ, nisi cursu decẽnorũ: vt l. sancimus. C. de testa. & Instit. qui. mo. test. infir. §. pe. Facit ad prædicta qd' videbitis in l. si certarũ. §. si eodẽ. de test. milit. & qd' ibi dicetur. cõtra hoc facit l. cancellauerat. ŝ. de his quæ in testa. delen. & l. proxi. eo. tit. Glo. soluit ibi, peruenit ad actũ faci, sed cellando. sed quæstio nostra loquit̃ qñ stetit solum in verbis. Ita not. d. l. cancellauerat. & d. l. nostrã. C. de testamen. & d. §. pe. Cõtra hoc multũ fortiter facit l. nihil interest. j. de ad. le. gl. dicit q; id qd' dicit tex. nil interest inducat, an adimat, ſ. solenniter sed ista g adẽptio nõ est solẽnis, vt dixi. Quæro, dicit 8 testator † in secũdo 4 testamẽto inualido, cassans & irritans oẽm aliã voluntatẽ & testamẽtũ qd' fecit volens istud testamẽtũ oĩbus præualere. Quæro an vigore oĩm horum verborũ primũ testm sit cassum: licet secundũ sit nullũ. Rñdeo, cassatio & cãcellatio restringit̃ secũdũ causam cassatiõis vel cãcellationis: vt l. cancellauerat. ŝ. de his quæ in test. delen. & l. q ex liberis. §. testamẽto. j. de bo. pos. scdm h tab. Modò ad ꝓpositũ, ista cassatio vel cãcellatio vel facta b respectu secũdi testamẽti: qa vult istud vltimũ prævalere: & ideo si vltima volũtas nõ valeret, nõ valerẽt ista, cassans, &c. & nil operarent. Hoc probat̃ in d. §. testõ. & in d. l. cãcellauerat. vbi contẽplatione eorũ, qui sunt scripti in primo testõ, fuit facta cancellatio secũdi testamẽti: ideo nulli alij prodest. & ita erat in casu nostro. Et idẽ si ĩ in secũdo testamẽto inualido essent apposita ver- 5 ba, si nõ valet iure testamẽti, valeat iure codicillorũ, quæ verba operantur vt debeantur legata venientibus ab intestato. & ideo secundũ testamẽtũ confirmat̃ per additionẽ venientiũ ab intestato: tũc primũ est inualidũ: qa illa clausula, cassans & irritans, confirmatur per additionẽ venientium ab intestato. Prædicta sunt vera, qñ præcessit volũtas solennis, nõ habens clausulam derogatoriam: tũc enim quid operẽtur verba, cassans & irritans, dicam in l. si quis in principio testamenti. j. eo.

SItibi. Non potest peti legatũ, nisi caueatur de modo implendo. h. d. Oppo. q; legatarius non debeat cauere: vt l. liberto. §. Largius. j. eo. tit. j. Sol. ibi fuit electus ut nudus minister & executor. De executore autẽ & nudo ministro an & quando debeat cauere, videbis

tis in l. diuus. si cui plus quam per l. Fal. quod not. De legatario, an & quando debeat cauere de modo implendo, dixi plenè in l. quibus diebus. §. Termilius. de condi. & demon.

1 ☞ *Actio competit ad pretium, quando res non potest præstari.*

IRes. No. tex. ibi: sed actionem de pretio, &c. Ex † quo habes q; quando non potest præstari res, ad pretium competit actio: licet contradicat glo. insti. de legatis. §. si res aliena. Dixi plenè in l. planè. §. quòd si rem. ŝ. de leg. j. & est glo. in l. fundo. ff. ad l. Falci.

2 ☞ *Qualiter intelligatur nutu fieri.*

NUtu. Opp. ad prin. & videtur q; nutu non possit relinqui: vt l. discretis. C. qui test. fa. pos. So. ista est veritas. Quandoque aliquis est mutus omnino: quãdoque aliquis non est omnino mutus, tamen propter aliquod accidẽs, vt propter morbum fortè non potest loqui. Primo casu distingue vt l. discretis. quia aut mutus à natura fuit, aut non, vt ibi. Secundo casu potest relinqui nutu, vt hic, † Quæro qualiter a intelligitur a nutu. Respondeo, quando ad interrogata consentit, vel facit aliqua signa, per quæ voluntas eius perpenditur: vt l. seruo inuito. b §. si pupillo. j. ad Treb. secundũ Iac. de Are. ideo notarius b debet sic scribere, cum talis propter accidens loqui non possit, interrogatus assensit humeris, & annuit capite, vt gl. dicit. Prædicta intelligo de eo, qui non potest loqui, tamen non perdidit intellectum: aliàs non: vt l. iubemus. C. de testa.

c Fideicommissum. c Ego quæro in l. Mæuius. §. duobus. de le. ij. an testator possit dispensare contra regulam, q; duæ causæ lucrativæ non possunt concurrere circa eandem rem in eundem. Hic videtur tex. q; sic, ibi: nisi defunctus, &c. tamen ista lex nõ facit: quia hic voluit testator q; aliud præstaretur, scilicet æstimatio. aliàs autem non posset dispensare contra illam regulam: vt l. huiusmodi. §. si Sempronius. ŝ. de leg. j. Dixi plenè in d. §. duobus.

1 ☞ *Officiales pro pignoribus non possunt facere discooperiri domum.*

d Columnis. d Ex hoc §. habes q; officiales † qui faciũt di- 1 scooperiri domum propter pignora, malè faciunt: vt hic, & l. cætera. ŝ. de leg. j.

1 ☞ *Ille capit bis, cui bis legatur, nisi sit clausula derogatoria.*

2 *Clausula derogatoria tacita per aliam clausulam tacitam derogatoriam tollitur.*

3 *Prima uoluntas habens clausulam derogatoriam, quando tollatur per secundam.*

4 *Testator, si in primo testamento dixerit, si aliud testamentum fecero, nolo illud ualere, nisi in eo sit scripta talis oratio: an si faciat secundum testamentum simpliciter, primum tollatur.*

5 *Glo. in l. si mihi & tibi. ŝ. in legatis. malè loquitur.*

6 *Clausula derogatoria apposita in testamento minus solenni, an operetur quod per secũdum testamentum simpliciter factum non reuocentur disposita in primo.*

7 *Verba derogatoria apposita in testamento rupto ex causa præteritionis, q; conseruẽtur per authen. ex causa, quo ad legata.*

8 *Primum testamentum habens clausulam derogatoriam an ad hoc ut reuocetur sufficiat, si in secundo fiat de testamento simpliciter mentio, in quo sunt uerba derogatoria, uel sit necesse quod fiat mentio de uerbis derogatorijs.*

9 *Quando unicum tantum testamentum habens clausulam derogatoriam præcessit, sufficit reuocatio generalis per clausulam, cassans &c.*

10 *Clausula cassans & irritans omne aliud testamẽtum quod fecisset: & si in eo essent uerba derogatiua sub quacunque conceptione uerborum apposita in secundo testamẽto an ualeat ut primum tollatur.*

Exprimere aliquid quis potest tribus modis,

11 *Remedium ut primum testamentum reuocari non possit an fiat.*

12 *Per modum donationis non potest fieri, ne primum testamentum tollatur per secundũ.*

13 *Per modum uenditionis non potest fieri quod primum testamentum non reuocetur per secundum.*

14 *Iuramentum interpositum super primo testamento non impedit quin reuocetur per secundum.*

15 *Iuramentum interpositum super primo testamento habet uim uerborum derogatoriorum.*

16 *Statutum habens clausulam derogatoriam an tollatur per secundum remissiuè.*

17 *Contractus habens clausulam derogatoriam quando tollatur per secundum remissiuè.*

e SI quis in principio. e Hæc lex diuiditur in tres partes. primò ponitur dictum. Secundo ratio dicti. Tertiò, limitatio. Secunda ibi: nemo enim. Tertia ibi: sed hoc ita. h. d. Si prima voluntas est derogatoria vltimæ, prima prævalet: nisi prima per vltimã specialiter reuocetur. hoc dicit. No. tex. ibi: nemo enim &c. Not. ex ista lege primo quod ille cui bis legatur, bis debet habere. Secundò no. quod volũtas prima derogatoria debet reuocari specialiter per secundam. Tertiò not. ibi: nemo

1 enim, &c. Oppo. extra glo. † & videtur q; il a le, cui bis legatur, semel tantum habere debet, etiam si non sint verba derogatoria: vt b l. planè. la j. §. j. ŝ. de lega. j. & l. cùm centum j. de adi. leg. Sol. Intellige hoc quando legãtur eidem res diuersæ. Vel quando legatur eadem quantitas à diuersis heredibus: vt ŝ. c tit. j. l. si pluribus. §. j. & ŝ. ti. ij. l. seruo alieno. §. si quis. Vel potest dici q; legatur eadem quantitas in diuersis volũtatibus: vt l. quin d quaginta. ŝ. de proba. Vel potest dici q; hic loquitur quando vnum legatum continet plus alio quantitate vel causa, secũdum ea quæ dixi in l. cum centũ. de adi. leg. in omnibus istis casibus ille, cui esset bis relictum bis caperet, nisi esset clausula derogatoria: e tunc enim capit semel tantẽm: vt hic, & l. si ita. ŝ. titu. ij. Contraria non obstant: quia loquuntur in alijs casibus. Oppo. secundum glo. de l. si mihi & tibi. §. fin. ŝ. ti. ij. Solu. ista debet intelligi secũdum illam: quia potior habetur vltima voluntas. verũ est, si ipsum expresse prioris voluntatis pœnitebat. aliàs secus, vt ibi. Oppo. q; non sit necesse q; expresse pœniteat eum prioris voluntatis: vt l. fi. in prin. ŝ. tit. j. Dicit glo. dic vt ibi soluit 2 † quoniam ibi est quædam clausula derogatoria tacitè sumpta à cõtrario sensu: & tũc non est necesse q; illa clausula expresse tollatur: sed sufficit tacitè tolli. Sicut enim inducitur tacitè, ita tacitè tollitur. Hic fuit ex f pressa clausula, ideo expresse debet tolli. Dyn. tenet istam. & cõmuniter omnes moderni doct. Contra istam solu. videtur. ŝ. de iure codic. l. conficiuntur. §. fin. Solu. ibi interuenerunt duo, scilicet prima voluntas derogatoria tacitè. Item codicilli posterio- codicilli medio tẽ-
res, per quæ duo simul coniuncta videtur q;
pore fieri non valent, qua si interim fuerint in pendenti. Idẽ dicerẽ in casu d. l. fi. ŝ. ti. ij. quia si fecisset epistolã nõ obsignatã, & vltimò aliam obsignatam, q; per vltimam coniuncta voluntate prima, secunda non signata non valeret: arg. d. l. conficiuntur. §. fi. Vel ad sol. d. l. fi. in prin. dic secundum Pe. ibi clausula derogatoria non erat tacitè vel expresse: quia ibi fuerunt verba adiecta ad augmentum vt inducant fideicommissum: ideo nõ inducũt diminutionẽ. & etiam ista satis placet. Opp. de l. diui. §. licet. ŝ. de codi. Dicit glo. j. q; † sequens voluntas emanans simpliciter va- 3 let ipso iure, sed tollitur ope exceptionis, vt hic. Ista non placet: quia in lege contraria innuit sequentem voluntatẽ habere plenũ effectum. Alia sol. est q; aut ista verba ponuntur in eodẽ testamẽto, quo legatur: & est necessaria specialis reuocatio, vt hic Aut ponuntur in alio testamento: & tunc nõ est necessaria: spe- f cialis reuocatio. Ita dicũt quidam f. Ista solu. est contra istũ text. quia hic dicit in eodẽ testamẽto vel codillis. Vnde siue legetur in testamento, quo fuerunt verba derogatoria, siue in codicillis postea factis, requiritur specialis reuocatio. Quare alij dicũt differẽtiam esse vtrum ista clausula derogatoria ponatur antequã leget vel postea. Ista solu. reprobatur per glos. & bene: quia in l. contraria fuerunt apposita verba derogatoria ad finẽ, sicut hic, quare glossa in lege contraria dicit quòd valet posterior voluntas, vt ibi. verum est, si specialiter prima reuocetur, vt hic. Et hanc tenet Dynus. Quidam, vt Oldra. & Andreas de Pisis qui repetit istam legem, soluit aliter. & hoc videtur sentire Iacobus de Aretio. vt dicamus quod in lege contraria fuerunt verba derogatoria solennitatis, quæ solennitas est iuris publici: ideo reuocatur per simplicem contrariam voluntatem: quia de facili res redit ad suam naturam: vt l. si vnus. §. pactus. suprà de pactis. Hic verò fuerunt verba derogatoria circa legatum seu voluntatem legandi: quia testator potest tollere sicut vult, cùm à sua libera voluntate dependet: ideo requiritur spiritualis reuocatio, vt hic. videte, si testator ibi dixisset sic. Volo

a ¶Nutu. Quæro qualiter. Vide Bart. in l. j. §. si qs ita. de ver. ob.

b ¶Ideo notari?. vide Bal. in l. discretis. C. q; test. face. pos. & ibi dicit qd' hoc non habet locũ ad pias cãs.

c ¶Fideicõmissum. et istũ §. no. alleg. Bart. in l. planè. la j. § j. ŝ. titu. ij.

d ¶Columnis. Vide bar. & doc. in d. l. cætera. §. hoc senatus. & de intellectu huius tex. vide no. Imo. j. e. l. §. sed ea. & ibi cũ text. sing. no. Imo. secundum glo.

e ¶Si qs in prin. Et vide Bal. in l. humanũ. C. de legt. Io. de Im. in c. cũ esses. de testa. Ang. in l. hac cõsultissima. §. pe. C. de test. Sali. & Bal. in l. sancimus. C. de test. Ange. in aut. hoc inter liberos. C. de testa. & no. in d. §. pe. Bal. in l. clarũ. C. de fideic. & vide Bal. & Io. de Imo. ĩ §. in legatis. hic alleg. & vide Barto. in cõsi. vt dixit & asseruit. & est xxj. & vide Lu. Ro. in cons. cccij. And. Barba.

f ¶Dicunt qdã. Vide Ia. de Bel. ĩ aut. de te. in prin. viij. co. & Io. An. & Io. de Fãtu. & Dominicũ in ca. i. de consti. in vj. & Fl. in aut. hoc inter liberos C. de testamen.

a ¶Non valet. Old. etiã in d.l. sancimus. vt ibi refert Sali. tenet opi. Dyn. & ita etiam ipse Sali. & videtur q̃ sit communis. adde Bal. consi. clxxviij.

b ¶Mutare solẽnitatẽ. Et si diceret: nolo aliud testamentũ facere posse, nisi cũ decẽ testib⁹, nil operaꝫ. hoc simpliciter tenet Paul. de Cast. in l. si mihi & tibi. §. fi. ff. ti. ij. nisi vltra prædicta testator subdat: & si contingat me aliud facere, nolo illud valere: qa tũc esset clausula derogatoria volũtatis. & sic valere secundũ eũ alle. no. p Cyn. in d.l. sancimus. & per Bar. hic, q̃ proxime hoc dicit, sed Bart. in l. oẽs populi. in ij. q. prin. de iusti. & iure. tenet etiã q̃ q̃n est de rogatoria solennitas requiratur specialis mentio.

℘ POMATES.

c ¶Et aduerte. Vide plura p Alex. consi. lxx. in iij. vo. & Pe. in consi. xliij. in iij. vol. Panor. consi. xj. in ij. colũ. in ij. dubio. in j. vol. cõl. xlj. & in ij. vol. & xlviij. vol. ij. & col. ij.

d ¶Fateor verum. Sed Sal. in d.l. sancimus. tenet etiã i hoc primo casu contra Iaco. de Are. & Bart. qa per hoc nõ aufert liberã testãdi facultatẽ: qa reuocari põt. & ideo dicit q̃ reqrit etiam isto casu specialis mẽtio, per hãc l. & gl. in d. §. in legatis. quã sequitur.

e ¶Male loquitur. Et contra gl. in d.l. si mihi & tibi. §. f legatis. vide j. & vide Bald. in l. clarũ. C. de fidei.

f ¶Pro declaratione. Et de hac materia vide plene Ang. in cõl. cccxiij. vbi optimè dicit & pulchrè not.

g ¶Verba derogatoria. An sufficiat facere gñalẽ mentionem de verbis derogatorijs an reqraꝫ q̃ specificẽtur, vide Bart. i l. humanũ. C. de lega. Et de forma clausule derogatorie, viũ tex optimũ & ibi Bal. in l. fi. §. fi. C. de Lat. li. tol. & melio⁹ i l. oẽs. in pri. C. de p̃scri. xxx. anno. & ibi ita. dicit Bal. & Ang. q̃ sufficit testatorem dicere hæc verba, videlicet nõ obstãte alicꝰ alio testõ, etiã si de eo testõ debet fieri mẽtio specialis, &c. & pinde est, an si specialis derogasset secundũ eũ per illum tex: Et istis adde Bal. in auẽ. hoc inter liberos. C. de testi. & sing. p eũ in l. sancimus. in vltri col. C. ꝺ test. & vide ang. & Imol. in l. si mihi & tibi. §. in legatis. & ꝺ leg. j. & ibi dixi post eũ. Adde Paul. de Castr. consil. cccixiij. vbi dicit q̃ Fede. de Señ. consi. ccxvj. aliter sensit quã consi. xlvj. & q̃n pater in primo posuit clausulam derogatoriam. in secundo non: sed illud fecit coram quinq; testibus an sit sublatum primum. vide Ro. consi. cccl. xxxv. & ccxciij.

h ℘POMATES. ¶Rñdeo, sic. Et in cõtrariũ est eõis opi. p Alex. cõl. xxv. inci. viso testõ in ij. col. in iij. vol. & quæ scripsi ad Bar. in l. ij. ff. de lib. & post. pro opi. tñ Bar. facit l. fundus qui locatus. ff. de fund. instru. gl. in l. quãuis. C. de fide ic. & q̃ ponit idẽ Bar. in l. cos. ff. de fal. & q̃ no. Bal. in l. quib⁹ diebus. §. ꝺñis. ff. de cõdi. & demõ. Alex. in l. seruũ. in vlt. col. ff. de hær. instit. & no. Barb. consi. lij. incip. nobilis & egregia. inserto in consilijs Ale. in iij. vol. Pau. de ca. cõsi. cccxij. Raph. Cu. cõsi. xlvix. & cõsi. lxxx. & cõsi. lxviij. Pau. de Ca. cõsi. cclxiij. Et istis adde in simili Bar. & quæ ibi posui in l. q Rome. §. duo fratres. in vj. quæst. ad fi. ff. de ver. ob. Alex cõsi. lxxxv. in prin. in iij. vol. & cõsil. x. in ij. col. in iiij. vol. & vide Barba. cõsi. xx. & adde q̃ posui ad Bar. in l. ij. §. omnib⁹. ff. de adminis. tuto. Cardi. consil. lij.

a ¶Videtur q̃ nõ. Sed Ange. & Imo. in l. ij. de liberis & posthu. tenẽt contra Bart. hic & ibi, Bald. in auẽ. hoc inter liberos. de test. & in l. humanũ. de legib.

b ¶Dico sic. Fe. de Se. in cõsi. xlvij. aliàs lj. qd̃ incipit, habita fit p casu p̃dicto &c. tenet per oĩa Bar. i hac materia. Et adde q̃ hãc opi. Bart. sequtur etiã Alex. de Imo. in consi. ccxxxiiij. co. ij. ver. ad idẽ. l. nomina tim. in j. vol. & adde qd̃ idẽ tenet Pau. de Cast. in cõsi. cccev. in nouis. & in cõsi. cclxxxj. colũ. ij. circa medium. in antiqs secundũ stampã Papien.

c ¶Nomine singulari. Hoc intellige quando solus eras: aliàs se cẽ. l. ij. de libe. & post.

d ¶Quæro an. An possit dari remedium q̃ primũ testamẽtũ nõ possit reuocari: & vide bal. in l. sancimus. de testamen.

℘ POMATES.

d ¶Quæro an sit aliquod remedium. In ista q̃stione vide Spe. i ti. de instr. edi. §. cõpẽdiosè, ver. qd si. Fe. de. de Sẽ. cõsil. xlvij. aliàs lj. inci. sup dicto casu. et cõsi. ccxxxij. inci. casus talis i monasterijs. Bal. cõl. clxxxvij. inci. qdã fecit testamẽtũ. & in l. oẽs populi. in iij. q. princ. ver. circa secũdã. ff. ꝺ iusti. & iure p Iac. de Belui. i auẽ. ex imperfecto. C. de testi. p Io. An. et Mod. in c. j. de cõsti. lib. vj. & in c. j. de excel. p̃la. e. li. per Bal. & Ange. in auẽ. hoc inter liberos. C. de test. Bal. in l humanũ. C. de legi. & in l. clari. C. de fideic. per Ang. cõsi. cccxiij. sci. quærdã dña Ioãnina vxor. & in l. oẽs. C. de p̃scrip. xxx. anno. Bal. Ang. & Imo. in l. ij. C. de lib. & post. Pau. de ca. cõsi. clxij. inci. quærdã dña i suo testõ. p Cardi. Flo. in Cle. j. in xxxiij. col. de sepul. alleg. laté in l. si mihi & tibi. §. in legatis. in ij. col. & sequen. de lega. j.

e ¶Prioris pœniteat. Adde Bar. in l. pacta nouissima. C. de pac.

f ¶Cessare metus. bal. in l. j. circa fi. C. de sacro. sanc. eccle. vbi ponit alius modus. sed non videt bonus modus: qa primũ testamẽtũ mutat & propter beneficiũ Trebellianicæ detrahen præcesserit testamentum, in quo sunt verba 10 derogatoria: vt l. ij. §. de libe. & posth. † Quero: quid si testator dixit sic, cassans et irritãs omne aliud testamentum quod feci̇ssem: & sic in eo essent verba derogatoria sub quacunque conceptione verborum: an sufficiat. Hic videtur q̃ non: a quia tex. hic requirit q̃ specialiter reuocetur. & illud dicit specialiter fieri: quod est à generalitate exẽptum: vt l. item apud Labeonem. §. hoc edictum. j. de iniur. & l. j. §. dixerit aliquis. j. de publi. & l. seruis vrbanis. in fi. j. e. Sed istud non est exẽptum à generalitate: ergo non b est factum specialiter. Ego dico sic, b prout dixi in materia substitutionis vulgaris in l. j. in fi. §. de vul. & pupil. Aliquid potest exprimi tribus modis: quandoq; generaliter, quandoq; singulariter, quandoq; particulariter: sicut est dare genus, species. & indiuiduum. Aliquis ergo potest nominari sub nomine generis, speciei, & indiuidui. Dic ergo q̃ vltima voluntas seu testamentum. quod est testatio mẽtis, est nomen generis. & ideo dicendo cassans & irritans omne aliud testamentum &c. non sufficeret, nisi quando vnum tantũ præcesserit, vt dixi §. & hoc tenet gl. & Dyn. Sed ego dico q̃ ita dicendo, etiam si essent verba derogatoria, videtur exprimi specialiter: quia testamẽta quedã habẽt verba derogatoria, quedã nõ. & ideo sufficit q̃ specialiter fiat noua reuocatio sub nomĩe speciei, vt hic dũ dicit specialiter. Præterea. probo per tex. filius inter cæteros non debet exheredari, sed nomina tim: & intelligitur nominatim non dicẽdo, exheredo liberos, qd̃ est nomẽ generis: qa cõprehendit nepotes vlteriores. sed debet fieri exhæredatio sub nomĩe speciei, vt exhæredo filios vel sub noĩe singulari: vt Titiũ. & dicit fieri noĩatim: vt l. Titius. in prĩ. §. de libe. & posth, & ita dico in proposito: qa sufficeret q̃ reuocatio fieret sub nomĩe speciei. & fiat mẽtio testamẽti & qualitatis testamẽti. Quæro, qd si verba derogatoria sunt ita cõcepta per hęc verba: q̃ si aliud testamẽtum fecero, nolo valere, nisi sit obseruata talis solẽnitas & sic in eo fuerint posita verba reuocatiua istius clausulę, nolo re uocationẽ valere, qd iuris? Puto idẽ: quia quocũq; modo sint facta verba reuocatoria si prioris voluntatis faciunt mentionẽ, & etiã qualitatis testamẽti: tamẽ nõ est necesse q̃ verba singulariter exprimãt. Sufficit enim ad reuocationẽ q̃ sit reuocata illa clausula derogatoria. vt hic. † Quæro, d an 11 d sit aliquid remediũ q̃ primũ testm̃ nõ possit reuocari. Quidã q̃ sic, dicendo sic, volo hoc testamẽtũ valere: & si cõtingat me mutare. & aliud testamẽtũ facere. nolo valere: quia illud erit simulatũ & fictũ, & per metũ factũ contra voluntatem meã, ne incurram indignationem consanguineorum: & sic protestor q̃ per illud non intendo aliq̃d alicui dare. tunc secundum nihil valet, etiã si expresse prioris pœniteat e testamẽti, sed primum: quia plus valet, &c. vt C. plus valere quod agitur per totum. Itẽ ista protestatio declarat animũ nõ esse nec voluntatẽ in secundo: vt l. si quis in aliena. §. fi. ff. de acq. hære. Facit l. in cõcubinatu. ff. de cõcu. Hoc nõ placet: nã per primum testamentũ non probatur secundũ simulatum nec factum contra voluntatẽ. Nã sufficit primã volũtatẽ derogatoriam esse reuocatam, vt dixi. §. Nam sicut tunc volebã primum testamentum valere, & secundũ esse fictum: ita modo primæ voluntatis pœnitet, & volo secundum valere. Itẽ per primum testamentũ nõ probaẽ dolus nec metus: vt l. me tũ. C. quod me. cã. C. de transact. l. si maior. & de dolo. l. dolum. nec etiam inducit aliquid verisimile sufficiẽs ad arguendũ dolũ vel metũ. C. de transac. l. inter positas. Remanet ergo solũ nuda voluntas prohibitoria quę potest reuocari, vt dicũ est. Præterea si testamentũ esset factum præsentibus vicinis & consanguineis, præsumit cessare f metus f & dolus: vt l. transactionẽ. C. de trã sac. Alĩ dicunt q̃ fiat sic, q̃ in primo testamento dicat: si contingat me facere aliud testamentũ: tunc omnia quæ scripta sunt in isto in illo intelligantur repetita: arg. l. posthumus. §. fi. de inius. testa. Sed hoc nõ placet: quia sicut precedentes codicilli possũt reuocari: ita & ista voluntas. Vnde puto q̃ hoc casu sufficeret generalis cassatio omnis precedẽtis voluntatis. Vnde alĩ dicunt q̃ stando in finibus vltimę voluntatis nullũ est dare remediũ. Nemo enim potest sibi legẽ imponere, à qua recedere nõ possit g vt hic, nisi transeat in forma contractus g vt dicit Dy. in ca. quod semel. de reg. iur. li. vj. & ita Cyn. & And. de Pis. & quasi omnes. 12 Dicat ergo † testator, Volo hanc esse meam vltimam voluntatem, quam promitto non h reuocare. Sed si cõtingat h me reuocare vel aliud testamẽtum facere: ex nunc dono & do omnia bona mea tibi hæredi instituto, vel tibi notario recipienti pro hærede instituto, et pro legatarijs eo modo, & ea forma quæ ego testator ś. dixi. Et quod vltima voluntas possit transire ad contractum, nota. per glo. in l. hæredes palam. in fi. ś. de testa. i Hoc non est verum i: & consuleremen con k trarium k salua reuerentia Dyn. Nam contractus inter viuos facti sub cõditione impossibili de iure, vel sub conditione turpi, sunt nulli ipso iure: vt l. impossibilis. & l. generaliter. de verbor. oblig. Sed ista donatio est facta sub conditione turpi, & contra bonos mores: quia apponitur, si contingat me mutare testamentum: & sic aufert liberam testamenti factionem, & non valet: vt l. stipulatio hoc modo. de verborum i obliga. Et sic reperiri Dy. cõsuluisse antequam scriberet in c. quod semel placuit. extra de regu. iur. lib. vj. Quæro quid si fieret 13 † per modum venditionis. dicens. Volo istud testamẽtũ omnibus p̃ualere, & volo k non reuocare: & ex nũc vẽdo & trado pro tanto pretio quod confiteor me habuisse. Videtur quod valeat. Hic enim nõ videor grauari metu pœnæ, ne faciam testamentum: quia si in conditionis euentum per fi

themate. transiuit in contractum.

POMATES.

Quæro qd si testator. Vide Old. consi. cxxix. i fi. Fed. i cõsi. c. i vlt. co i fi. ale. in l. pactũ qđ dotali. C. de pac. Pañ. cõsi. xl). in j. dubio. in ij. volu. & cõsi. xlvij. in vlt. co. eo. vol. ij. Fel in c. cum accessisset. in v. co. de cõst. & p confirmatiõe vide q̃ posui ad Bart. in l. cum pcario. ff. de preca.

b Et iurat. An posit testõr mutare testm̃ cui iurauit nõ cõtrauenire: dixi post bar. a in l. cũ duobus. §. idẽ b rñdit. ñ. p soc. est & gl. xij. q. ij. c. vltima voluntas. & habes Gui. đ fuz. i l. j. de sa. san. eccl. & Bal. in d. auẽ. hoc inter liberos c p Imo. i d. c. cũ cõtingat. đ iureiu. in xvij. char. Adde an iurans nõ mutare testm̃ possit illud mutare. Ol. consi. cxxvij. & clx.

c Ioã. and. Imo. tenet opi. Io. an. i d. c. cũ cõtingat. cõtra bar. hic.

d Ego dico. Hoc idẽ firmat Bart. p casum l. si quis inquilinos. §. fi. de le. j. vbi vide.

e Quæro verũ. Adde Bart. i d. l. oẽs populi. Et an iurm̃ habeat vim clausulæ derogatoriæ, adde Bar. in l. eã quã. C. de fideicõ. & ibi dixi.

f Miles. Vide qđ in eidẽter dixi in l. sperũ. in apost. magna. de iur. om. iudi.

g Notario cõdẽnato. d An notario damnato de falso possit reseruari factio testamẽti, a adde Bar. in d. l. & militibus. & in d. l. diuus.

h Nõ debet cõmittere. Q̃ iudex nõ habet dubiũ non debet e cõmittere cõsilio sapiẽtis. adđ qđ in sil. dixit idẽ Bar. i l. elegãter. i prin. de cõdi. inde. addẽ ad hoc q̃ dicunt i l. j. C. de rela. p Bal. i l. ij. a fs. j. in fi. de le. j. adde qđ habes in cõl. Barb. ici. scripsit Propheta clarissimꝰ psal. xciij. in co. xxj. & vide no. i l. si conuenerit. de re iu. Item dicas q cõsilio non põt peti post factas allegatiões, nec post finitã instãtiã, vt sin. dixit d. Ant. i d. c. cũ in veteri. đ ele. in no. licet contra hoc sentiat bar. i l. si postulauerit. de adul. vel secũdũ do. Ant. i. c. cũ in veteri. nõ põt peti cõsilio post q̃ est cõclusum in causa nec post factã mẽtionem ad audiendũ sñam, f & est bonus tex. i d. c. cũ in veteri. Itẽ die q cõsilio peti nõ põt quoties iudex videtur vẽditio: ergo alterius est res, & meum est pretiũ. Breuiter puto non valere. Siue enim ego haberẽ plus de pretio quã res valeret spe lucri: inuitarer ad mutandũ testm̃, vt haberẽ illud pretiũ. siue haberẽ minus, non reuocarem metu pœnæ: siue haberem tantundẽ, & haberẽ maiorẽ affectionem ad rem quã ad pretiũ vel ecõtra. Et sic semper inuitarer ad mutandũ testamentũ vel non spe premij. quæ cõditiones à iure reprobãtur, vt l. ille aũt. in fi. de hęre. instit. & ibi no. An aũt possit repeti pretiũ qđ est cõfessus habuisse testator, nõ est meũ tractare nunc tñ dico q apud me illa cõfessio pretij fraude vel fraudis suspicione nõ caret. †Quæro quid si testõr[a] dicit se; nõ mutare testamẽtũ, & iurat[b] nõ venire cõtra: an põt facere aliud testm̃? Spe. tangit in ti. de inst. edit. §. cõpendiose. ver. quid si quis iurauerit. & glossator dec retorũ ponit xiij. q. ij. c. vltima voluntas. & multi doctores iuris canonici c diſputauerũt eã. Vltimò Io. an.[c] diſputauit eã quã ponit in mercurialibus, in c. qđ semel. de reg. iur. lib. vj. & determinauit q vltimũ testm̃ valet nõ obstãte iuramẽto: tñ q facit secundũ testm̃ est periurus. Probat p c. j. extra de spon. du. Et ad argumenta contraria rñdeo iuramẽtũ est seruandũ, vt in e. cũ contingat. extra de iureiur. e. quãuis. de pac. li. vj. Nam quædã sunt q̃ dependẽt ex mera volũtate iurãtis, nec habet necesse, p pter hoc adire p̃torẽ: tũc nõ obstãte iuramẽto poterit cõtrauenire, sed erit periurus. sed si nõ dependet à mera volũtate iurãtis, sed habet necesse adire prætorẽ: tunc p̃tor non debet esse author periurij: ideo venientem contra iuramentũ nõ audiet p̃tor. Ita loquitur d. c. cũ cõtingat. & c. quãuis. de pac. lib. vj. & ita loquit authẽ. sacramẽta. Lex enim tibi suum, nò tuũ denegat auxiliũ, vt l. ij. & ibi no. C. si aduer. vẽ. Sed ego dico[d] q non erit periurus[e] qa iuramẽtũ est interpositũ super eo qđ est cõtra bonos mores: qa aufert liberã testamẽti factionẽ, vt l. stipulatio hoc modo. j. de verb. ob. ergo &c. & hoc tenent Cy. & Pe. in l. j. C. de sac. san. eccle. & And. de Pisis hic. †Quæro vtrũ[f] iuramentum habeat saltẽ vim verborũ derogatorioꝝ, vt secundũ testm̃ nõ valeat, nisi primũ spe cialiter tollat? Videt mihi q Io. And. determinet q sic, in q. p̃dicta. & hoc puto verũ. Nã iuramentũ interpositũ in testamẽto haberet vim, vt importet perinde ac si diceret valeat omni iure quo valere põt, vt l. cũ pater. §. filius matrẽ. ś. de le. ij. ideo puto q habeat vim verborũ derogatoriorũ, & requirat specialis reuocatio per illũ §. †Quæro quid in statutis: si in vno p̃cedũt verba derogatoria, & aliud simpliciter loquit, an valeat. Tex. est & gl. in l. humanũ. C. de legib. Dixi plenè in l. oẽs populi. ś. de iusti. & iur.

17 Quæro† qui d in contractibus? Dic per Cyn. in l. pacta nouissima. C. de pac. & per eundem Cy. in quæstione quã hic disputauit quæ incipit; præceſit prima voluntas sequentibus derogans &c.

☞ *Iudex an possit reseruare factionem testamenti notario condemnato de falso.*

Miles.[f] Nota q iudex põt reseruare factionẽ testamenti dãnato. qđ est cõtra regulã iuris cõis: qa si nõ reseruaret, dãnatus ad mortem non posset testari. vt l. eius qui. ś. de testa. Et de hoc qualiter militi possit reseruari factio testamenti, no. in l. militibus. C. de test. mi. p gl. & per Cy. & Dy. inducit † ista lex in argumẽtũ cum alijs legibus alle. in gl. q iudex possit reseruare factionẽ testamẽti notario cõdẽnatoꝰ de falso, vt hic. In contrariũ videt in l. non põt. j. de fur. Sed dic. Aut iudex facit causa cognita, & põt. Aut sine causę cognitione & nõ põt, vt l. diuus. j. de iniu. & l. quid ergo. §. pœna grauior. ś. de his qui not. infa. Ita tenet Dy. & Cy. refert in l. & militibus. C. de test. mili.

X imperfecto. Not. tex. ibi, decet enim &c.

Creditori. Quærit glos. si est creditor qũ cadit hoc q sit indebitum? Dicit glo. intellige de creditore putatiuo, vel de creditore contra quem debitor est tutus exceptione fauorabili.

1 ☞ *Quando disiunctiua ponatur pro coniunctiua.*

Alle aut. Vides ergo q disiunctiua ponit pro cõiunctiua: qa dixit, ille aut ille: i põt ab vtroq; petere. Sed malè dicit gl. & reprehendit per doc. qa hic nõ ponitur aut, pro &, sed stat propriè: & hæredes tenent tanquã duo rei, vt l. si ex toto. §. j. ś. de leg. j. & no. i l. siue à certis. j. de duobus reis. & † est tex. in auẽ. si qñ. C. de cõsti. pe. & qđ dicitur in l. pe. C. de ver. sig. q disiunctiua pro coniunctiua ponit: est verũ quãdo cadit inter personas honoratas: sed hic cadit inter grauatas, & sunt tanq; duo rei debendi: & quilibet in solidum tenetur, secundum Dy. & omnes, & bene.

Cùm in verbis. Dicit Iac. de are. facit ista lex q qui quæstio nõ habet dubium, q iudex h non debet cõmittere[b] consilio sapiẽtis. Ad idem facit l. pediculis. §. Labeo. de aur. & arg. leg. & vt expressum in auẽ. de iud. §. j.

IS qui. Dicit hic, præstare debet omne damnum. Contra in l. si sterilis. §. cũ per venditorẽ. ś. de act. emp. So. Tenetur ad omne damnũ quod cõtingit circa rem, sed ad damnum extrinsecũ, & quod non contingit circa rem, sed contingit extra rem: tunc secus. Et ita intelligitur ista glo. quæ incipit, & quia. secundũ Dy. & bene.

Paulo. Legatũ filiæ in testamento non reuocatur per legatum factum patri in codicillis. h. d.

1 ☞ *Verba generalia præterita non futura comprehendunt.*

2 *Testator iubens aliquem esse contentum pro his quæ in testamento reliquerat, intelligitur de relictis purè non sub conditione.*

3 *Clausula, volo talem esse contentum, &c. q. plus petere non possit, remissiuè.*

Põponius. †Verba generalia præterita, nõ futura comprehendunt. h. d. secundũ Dyn. Vel aliter. Si testator† iubet aliquẽ esse cõtentum aliqua re certa pro his quæ in testamẽto reliquerat: intelligit de relictis purè, nõ sub condi i tione. h. d. iste no. §. Op.[a] de l. qui Romæ. §. duo fratres. de verb. obli. vbi videt q veniat fideicõmissum futurũ. Dicũt quidã ibi rigor, hic æquitas. Vel aliter: hic fuerũt verba patris inter filios, cuius votum est vt filij habeant hæreditatẽ, sed ibi fuerũt verba stipulationis inter fratres. & ita videt gl. sentire. Vel melius: ibi fuit malè iudicatũ, & debuit iudicari vt dicit. Hanc opin. teneo 3 pro vera, & tenui semper. †Vltimò facit iste §. ad istã clausulã volo talem tali re esse contentum, & q plus petere non possit. de quo dixi. ś. eo. l. fideicõ. §. si quis ita scripserit.

1 ☞ *An ciuitas possit cogere debitorẽ alicuius exulis soluere: & si soluerit, an liberetur.*

Iulius. Si debitum demõstrat vnde soluat, seu vt ex eo fiat solutio, nõ videtur grauatus debitor, sed hæres. h. d. Opp. ś. tit. j. l. antepe. §. ciuibus. Solue vt ibi. Vlterius opp. & videt esse grauatus debitor: qa debitor põt grauari, vt l. si seruus. §. pe. ś. ti. ij. & l. si pecunia. sed hic dicit cõtrariũ: ergo &c. Sol. hic per iudicẽ alij coactus fuit soluere, vel nõ agnouit relictum. Tu dic q põt grauari debitor: verũ est si testator voluit. sed hic apparet ret illud frustratorię petitꝰ: qatiũ nõ debet cõcedere: ar. no. in l. quidã existimauerit si cer. pe. Ita dixit Io. and. in addi. Spe. ti. de reqſi. cõsilij. §. j. & ad Bar. hic vidẽ Io. de imo. i l. si sic. de verb. obl. facit qđ no. doc. in l. si mihi & titio. §. j. eo. ti. & ad Bar. hic adde no. p Ro. i rub. de arbit. in princi. ñ. char. vide Bal. in l. ñ. C. de leg. Idẽ volũtes qđ Bart. hic, & in l. Aemiliꝰ. ff. de mino. & in l. j. C. ne li. i vna eadẽq; cã. vbi ẽt ponit si vno statuto dicit q sñia dẽat ferri cũ cõsilio antianoriꝰ alio verò statuto iurato per prãtẽ cauet q sñię stari mãdent eve cutioni. qđ iuris si nõ appeat de petitione consiliję. Adde de his verbis vltimis Pau. de ca. cõst. xv. & vide Ale. in cõst. clxv. col. fi. in v. volu.

Op. Et not. Par. in l. ñ. in prin. in vlt. col. de vulg. & pupil.

paret q testator nolurit grauare: quia verba legati non fuerũt directa ad legatariũ, sed verba executiua legati tm̃, vnde debitor ad solutionem fuit adhibitus. Itẽ facit † ista lex vtrũ ciuitas possit cogere debitores alicuius exulis soluere, & si soluant vtrũ liberetur. De quo plenè in l. creditor. de sol. per Dynum.

1 I fidei. De hoc vtrum fideicommissum relictũ à non capace valeat? habes glo. in l. eam quam. C. de fideicom. & videbitis in l. cogi. §. hi qui. infrà ad Trebel.

1 ☞ *Qualiter intelligatur quod quando duo adiectiua compulantur respectu unius substantiui requiritur concursus utriusq; .*

Vi concubinã. Duo adiectiua prolata respectu vnius generis verificant dispositionẽ in altero, licet vtriusq; veritas non concurrat. h. d. tex. ibi cã empta parata, &c. & secundo ad vsum tradita, secũdum Ia. de Arc. vides hic q non est differentia inter vxorẽ & concubinã, vt hic. & videbitis in l. itẽ legato. §. parui. j. eo. Secũdò videtis hic q licet duo adiectiua proferantur respectu vnius substãtiui copulatiuè nõ requirit de necessitate concursus vtriusq;, vt hic. Dicit enim empta parata. & sufficit esse parata, licet nõ empta. qđ no. quia videtur mirandũ. Sed possumus dicere q hic non est oratio coniuncta, sed est magis oratio resoluta, nec copulatiua, nec disiũctiua. Ista sol. nõ est bona: qa si est resoluta debet resolui in cõiunctiuã vel disiunctiuã: vt l. sepe. de ver. sig. & l. alienationis. §. fi. e. ti. Si ergo hic resolueretur in disiunctiuã, malè diceremus: qa tũc debet vnũ eligere tantum. Si verò resoluitur in copulatiuã tunc requirit cõcursus vtriusq;: vt l. si hæredi plures. de condi. instit. So. † Id, qđ dicit quãdo duo adiectiua copulantur respectu vnius substantiui, requiritur concursus vtriusq;, est verum, si copulantur respectu vnius substãtiui certi & limitati: secus si respectu vnius generis. Dicit enim, hic vestem, ita declarauit in l. si is q ducenta. §. vtrum infrà de rebus dubijs. quod nota.

1 ☞ *Verbum, habeat, quando trahitur ad fideicommissum.*

2 Cùm ita. [a] In dubio assumimus qđ est minus. h. d. Tu habes hic duo. Vnũ q verbũ habeat, adiectũ portioni hæreditatis trahit ad fideicõmissũ, nõ ad substitutionẽ? † Secundò no. q verbũ, habeat. intelligit, hoc est, manu hęredis accipiat ab hærede dãte, vt hic: qa dicit primò habeat: & postea dicit cũ hæres dare damnatus esset, &c. Secundum hoc in dubio verba executiua legati videntur ad hæredem referri. Cõtra hoc videtur tex. cum glossa in l. Lucio ś. titu. primo. & ibi solui.

1 ☞ *Verbum peruenisse, seu peruenit, intelligitur cum effectu.*

2 *Reus edit actori ad intentionem q adiuuandam.*

1 Cùm ita. Verbũ† peuenisse, seu peuenerit, intelligit cũ effectu. h. d. No. ex isto §. † q actori edit reus ad intentionẽ iuuãdã. Cõtra hoc C. de edẽ. l. q accusare. & l. fi. Sol. ad intentionẽ fundandã nõ edit: hoc est, ad ,phãdũ id, qđ est fundamẽtũ intẽtionis, vt i cõtrario: vt patet in d. l. fi. dũ dicit, originẽ, &c. sed ad adiuuandã intentionẽ iam fundatã bñ edit, vt hic. Aliud exẽplũ. j. e. l. p̃. dijs. §. Titio. secũdũ Gul. de Cu. Nec potes dicere q hic loquit in rõibus: qa hic ñ sunt factę mãdate actore: ergo ẽ ea. rõ q̃ in instrumẽtis. Facit ad l. fal. l. pe. §. fi. & q ibi dixi. q no.

1 ☞ *Emptio debetur ab hærede in legato generis.*

2 *Ratio quare emptor tenetur facere pretium uẽditoris, sed uẽditor non rem emptoris.*

3 *Conclusio libelli in actione ex empto de euictione.*

4 *Denunciatio quando fit, quando quis acturus est de euictione,*

b 1 Si hæres. [b] In † legato generis ab hærede debetur euictio. Itẽ qui ex causa lucratiua est habiturus regressum de euictione debet ante iudiciũ acceptũ denunciationem facere hoc dicit. & iste est bonus casus: ideo tenẽdus mũti. Opponi. & videtur q legatarius nõ habeat regressum contra hærede de euictione: vt l. si à substituto. §. j. ś. titu. ij. Sol. aut est homo legatus in specie, & non debetur euictio, vt ibi. Aut in genere: & debetur, vt hic, & ibi not. & plenius in l. si domus. §. de euictione. ś. titu. ij. & dicit Ro. hoc magis ex qualitate obligationis, quia in genere, quam ex titu. procedit. Ita dicit Roma. Aduerte 2 i ha? est vera ratio quare emptor tenetur facere pretiũ vẽditoris: quia eidẽ tenetur in genere: sed venditor nõ tenetur facere rem emptoris: vt l. exempto. in principio. ś. de actio. empti. Ratio est quia tenetur in specie. ideo si aliquis emit aliquid in genere, tũc vẽditor tenetur facere rem accipientis: quia hoc est ex qualitate obligationis magis, quam titulo, vt hic, & nota in dicta. l. si do-

c 1 Item scias q in actione † ex empto de euictione cõcluditur in libello sic: quia dicis te emisse rẽ & esse euictã, propter qđ tantũ tua interest &c. Sed in hoc titulo vbi quis tenetur ad dandũ debet dici aliter. Nã dices tu sic: tu teneris ad dandũ talẽ rem & est euic b cta: & sic nũquã dedisti cũ rem meã perfecerè nõ feceris: & sic nõ agit noua actiõe de c euictione, sed agit actione veteri quia non perfecerè fecisti rẽ meã nũquã fuisti liberatus. Dixi plenè in l. Iulianus. §. j. de ver. ob. & est tex. in d. l. si domus. §. de euictione. d Oppo. l. cũ pater. §. euictis. ś. ti. j. Solu. vt si i. 4 † Item op. q denũciatio sufficiat fieri quãd docũq; ante sñiam, vt l. si rem. §. fi. ś. de eui. Sed hic dicit ante iudiciũ. Glo. exponit iudiciũ, i. sñiam, vel dicit glo. dic vt ibi. Quare dic: aut ille qui est habiturus regressum de euictione habet titulũ lucratiuũ: & debet denũciare ante li. cõte. Aut habet titulũ e onerosum: & põt qñcunq; ante sñiam denũciare, dum tñ defensiones sint saluæ. Ita ponũt Dy. hic. & Cy. in l. empter. C. de eui. f Si Stichus. Pfalitas geminat duas singularitates. h. d. concor. l. falsa. in fi. de condi. & demon. Oppo. g de l. talem. §. si quis. de he. instit. Soluevt ibi.

☞ *Verbum, paria, potest poni adiectiuè & substantiuè.*

Qui quatuor. Quæro de ratio 1 debetis scire, q hoc nomẽ paria, potest accipi adiectiuè & substantiuè. adiectiuè declinatur sic: hic & hæc & hoc par in plurali hi & hæ pares, & hæc paria. & accipitur id est æqualia. sic ponitur C. de ser. fug. l. quicunq;. substantiuè accipitur hoc par in plurali hæc paria. significat vnum totum cõpositum ex duobus quod vocatur par, vt dicamus vnũ par decretalium & simi ia. Ad propositũ si dicis, lego pocula olearia paria duo. Istud paria iam non põt accipi substantiuè: qui iam duo substantiua venirent ad determinationẽ eiusdem verbi sine copula: ideo adiectiuè intelligitur, vt intelligamus paria, id est æqualia. Sed cùm dico poculorum paria duo, debet intelligi de necessitate substantiuè: & sic significat quatuor, id est duo tota, quorum quodlibet ex duobus est compositum.

e Qui hortos. [c] Hæres dãnatus sine re aliquẽ vti frui, re cõducta tenet præstare mercedẽ relpublicæ. cõtra, imò legatarius, vt l. hactenus. & l. si pendẽtes. §. si quid cloacarij. ś. de vsufru. Glo. soluit duobus modis. Primò vt dicamus & c. vt in ea habetis. Tu dic vt dicã j. co. l. is verbis. ś. fi.

Cùm in testamento.. Conditio apposita liberta tiui videtur apposita legato. hoc dicit. Oppo. glo. de l. quæsitum. §. j. ś. titu. j. Solu. vt in glos.

f Si fundum. [f] Hic est notabilis §. & bonus. Legato fundo nõ cedit pars quã defunctus alij actione personali dare debebat. hoc dicit.

1 ☞ *Legatum factum alicui, si eam filia moraretur, an intelligatur quòd deleat morari in eadem terra & domo, an in eadem terra,*

2 *Iussus morari cum aliquo quanto tempore morari debeat, ut habeat legatum.*

3 *Conditio mixta dependens ex facto meo & alterius, si deficit casu, legatum non extinguitur fauore alimentorum.*

Vxori. Ex isto §. feci pluries magnum fundamentum ad iustinendum opi. glo. contra dicta Dy. & Pe. & hoc dicit. Legatũ quoad quis cũm filio moraretur, debetur semper g si per filium stat, sed si per casum debetur pro eo anno[g] tantùm quo morari incœpit non pro futuris. hoc dicit. In tex. ibi. tempore iunge hic versi. sinaurẽ. & postea redeas ad versic. Trebatius.

1 † Quæro si lego alicui ñ cũ filio meo moraret, an debeat intelligi in eadẽ terra vel in eadẽ domo, an nõ. hic videt intelligi q̃ sufficiat si moret in eadẽ terra. & dicit cũ eo morari, vt hic, ibi si ambo Capuę &c. In cõtrariũ videt tex. j. de cõdi. & demõ. l. si quis ita legauerit. vbi videtur velle q ista verba importent i. q simul educẽtur. Hæc glo. hoc videtur sentire, & nititur rñdere ad hũc

h Cũ. es ita. verbũ non uenisse, intelligit cũ effectu. limita nõ habere locũ in dote, vt est tex. & ibi Bar. licet sub dubio reliquerit in l. Mænio. §. j. supra titulo primo.

i Si hæres. & vide Imo. hic.

k Item scias. No. formã libelli qñ agit de euictione. & adde q̃ no. Bar. i l. Aristo. § j. de dona. & in l. si domus. §. j. in fi. ś. tit. ñ.

l Fieri qñ? &c. Cũ debet fieri denũciatio euictionis adde Bal. in l. libera. C. de sen. & Bal. in l. aut q alię. in pri. od' vi aut clã. & Pau. de Lea. in c. siv̄editori. in ij. col. de emp. & vendi. & ibi etiam in vlti. col.

m Qu. hortos. et istũ tex. no. alle Par. in l. apud Iul. ś. Titi. ñ. ti. ij. & Bal. in l. prædia. C. de fideij. col.

n Si fundũ. Et vide Barto. & Ange. in l. serui electio. de le. j.

o Eo anno. Et vide no. q. posita per Dy. & Imo. in l. cũ pater. §. fi. de cõd. et demõ. & multa pulchra p Bar. in l. Quintus. de annu. leg. & mi nubendo dicitur pdere hoc legatũ, secundũ Bal. in l. j. C. vbi pupil. edu. debe.

a ¶Periſtum §. Adde vt per Bal.cõſl.eccexxxiij.in fi.& cõſl.eccexlvij. eod. volu.
b ¶Sextiliam. Iſta eſt lex ſin.& nõ reperiſ alibi ſecũ Ang poſt Dy. in l. Marcellus. §.quidam. ad Treb. Andre.Barba.
c ¶Quæro qd. Vide Bal.in c.j.§. cũ autẽ. in iij.colũ. ſi de inue. feu.& per Barto & doc. in l.ſi plures. de dã.infec.& de verbo partis.& de vbo dimidia,videBar.l.l ucius.§.filiam ex aſſe. 2 ſuprà titulo primo.
d ¶Continetur. Ad idẽ tex.iunſta gloſ in l. pater. §. filium.j. eo.
e ¶Licet aliâs. Adde Fran.de Are. quẽ vide in c.ij. col.fi.de ꝓba.& in c.fi.de cõſt. vbi dixit hunc tex. ad hoc ſingularẽ. & ſequit Bar.hic. & vide qđ dr̃ in c. qm̃ cõtra.col.ij.de.pba.vbi verba teſtõris in dubio debẽt impropria ari,vt nõ inducat aliquid exorbitans.
f ¶Per glo.Hanc glo. 3 põderat Bal.l.l.ij.C. de iur.do. ꝙ ſi qs eſt diues & nobilis,ſ du bio p̃ſumit donare.
g ¶Præſumitur.Vide Bar.in l. vbi J.de.do. cã mor.& Bald. in l. nõ ambigit.ĩ fi.de legi.& ĩ l.Luci⁹. ĩ prĩ. J.de do.& Imo.ĩ l.cũ pr̃.§.pr̃ plurib⁹.s̃. ti. j.& Abb. oĩno ĩ c.cũ venerabilis.de exce.

tex.Dicit enim ꝙ ſi moreℓur Capuæ, debe tur legatũ matri quãuis vnà inſimul nõ habitaſſent:quia ſtetit per filiũ: aliâs ſecus: qa tunc non debetur.Hoc nõ placet:quia primum loquitur qñ per filiũ non ſtat,ſed per caſum,ſed qñ ſtat per filium dicitur in fi.§. Quid ergo dicemus?Rñdeo, debemus inſpicere verba teſtatoris. Aut enim dixit ſim pliciter quoad cũ filio meo morabitur, vel erit: & tunc intelligitur ꝙ cũ eo educetur, vt l.ſi quis ita.de condi.& demõ. Aut dicis quoad cũ filio meo moreℓ vel erit Capuæ: & ſic exprimit locũ: & tunc ſufficit ſi ſtant in eadẽ ciuitate,licet ſimul nõ habitent, vt loquitur hic. † Dicitur hic quãtolibet tempore. quæro quantũ tẽpus debet eſſe iſtud. Quidã dicunt arbitrio boni viri, vel aliter ſufficiat ſi minima parte anni habitauerunt ſimul Capuæ. cũ enim ſit legatũ annuũ ab initio cedit, vt l.à vobis.j.titu.j.& l.in ſingulos. Dices tu, nõ eſt verũ ꝙ hic ſit annuum legatũ,ſed dic quod glo.ſubaudit,ſed certè non eſt neceſſe ꝙ ſubaudiatur:quia iſta verba quoad,vel donec erit cũ filio,faciunt annuum legatum,vt l.legatũ.j.titu.j. Vlterius procedo.debetis ſcire per iſtum §.ꝙego teneo opi.glo.noſtrarum reprobata opi.Dy. & Pe.Nam dicũt glo.† o eſt ſpeciale fauore alimentorum ꝙ cõditio miſta pendẽs ex facto meo & alterius deficiens per caſum non extinguit legatum. Ita no.in l.in teſtamento.j.de condi.& demon.& l.illis libertis.eo.ti.& l.j.C.de inſti.& ſubſti.Dy. dicit aliter extra de regu. iur.c. imputari. lib.vj. Pe.aliter in l.j.C.de leg. & ibi per Cy. Ego dico ꝙ glo.dicit verum : & ipſi dicũt cõtra caſum huius §.quia hic in prin. mulier fuit impedita habitare cũ filio caſu : ideo debet habere pro illo tẽpore quo habitauit tantũ nõ plus.Sed ſi per filium ſtaret:tũc eſt aliud vt in fi. §.ſed in alimẽtis eſt ſecus,vt in legibus s̃.alle.vt dixi in l.illis libertis. de cõdi.& demõ. Oppo.& videℓ.ꝙ Paulus,aliâs Labeo,malè dicat, & Trebatius bene:quia ſtare in certo loco eſt ſpecies ſeruitutis, quod reprobatur ſemper niſi in liberto,vt l.Titio.§.Titio centũ. j.de condi.& demõ.Rñ. ꝙ ſi aliquis obligetur ad demorandũ in certo loco eſt ſpecies ſeruitutis,vt ibi.Sed ꝙ hoc veniat in cõditiõe,ꝙ habeat tm̃ ſi in tali loco moreℓ:tũc nõ eſt ꝓhibitũ, vt hic.

1 ☞Qui non poteſt emere quòd teſtator iuſſit tenetur ad æſtimationem.
2 Iuramentum in litem non habet locum in actione ex teſtamento.
3 Hæres poſt moram condemnatur ad intereſſe probatum alio modo quàm per iuramẽtũ.

1 **Si ædes.** Qui† non põt emere quod teſtator iuſsit tenetur ad æſtimationẽ.h.d. Oppo.& videtur ꝙ qñ potuit emere & nõ emit quod teneatur etiã ad intereſſe, vt l.cũ pater.§.fi.& l.ſeq.j.ad l.Fal.Solu.glo.dicit:hic debet intelligi qñ potuit emere pretio iniuſto.ſecus ſi pretio iuſto emere potuiſſet,vt l.cõtraria.& l.is qui.C.de in lit.iur. Vide gloſ. quæ incipit, mere
2 pro pretio.innu.i iſta glo.ꝙ† in actione ex teſtamẽto iuretur in litẽ.quod eſt falſum,vt l.in actionibus.§.fi.& l.ſeq.s̃.de in li.iur. Non ob.l.cũ pater. in fi.ad l.Fal. quia ibi agebatur actione in rẽ quę eſt arbitraria.& in ea in litẽ iuratur.& ita dicebat hic Iac.de Are.ſuper hac glo.Sed certè glo.prædicta nõ habuit reſpectum
3 ad iuramentũ in litẽ,† ſed vult dicere ꝙ hæres poſt morã condẽnatur ad intereſſe probatur per aliũ modũ ꝙ per iuramentũ in litẽ.qđ eſt verũ,vt l.is q fideicõmiſſum.s̃.e.l.pat.in prin.j.e.qđ no.

Si cui. Ratione aditus iudicatur de cœnaculo cui ℓ edat.h.d. Materiã huius l.dicas vt l.qđ cõclaue.j.de dã.in.&c.

1 ☞Prælegata non ueniunt in ſubſtitutione uulgari.
b **Extiliam.** Aliâs l.Sextiam.[b]Prælegata†nõ veI niunt in ſubſtitutione vulgari. hoc dicit.De materia legis dicas vt l.miles.§. pro parte.s̃. titu.j.& l.qui filiabus.§.fi.& l.ſeq.s̃.tit.ij.& l.qui filio. eo.titu.& per docto.in l.cùm virum.C.de fideicommiſ. Dixi in l. Marcellus.§.quidam.j.ad Trebel.& non eſt aliter ſecundũ Dy.

1 ☞Domus pro parte legata ratione incertitudinis debetur tota.& nume.4.
2 Morari dicitur quis ubi cùm familia moratur.
3 Legata domo an ueniant penus & granaria,
4 Totum appellatione partis continetur.

1 **Vxori.** Domus† pro parte legata ratione incertitudinis debetur tota.hoc dicit.ſecundũ Dyn. Vel aliter.
2 Ibi dicitur† quis morari vbi cũ familia ſua moratur.h.d. †Quæ
3 ro vtrũ cedat penus legato & granaria vbi ponuntur res,nec ibi quis moratur.Et dicit glo.ꝙ nõ cedunt. Iaco.de Are. repręhendit iſtã glo.& dicit ꝙ penus & loca,vbi tales res cõſueuerunt reponi,cedunt legato, niſi ſit locus multũ ſeparatus, vel cõſueuit locari: nam tantũ ea quæ cõſueuerũt locari, videntur exempta,
c vt hic.Pro hoc facit j.eo.l.prædijs.§.pe.& fi.Quæro quid'ſi nulla particula domus eſt quàm cõſueuerit locare, ſed tota habitabaℓ.Dicit gl.†ꝙ tota domus debeℓ:quia appellatione partis totũ
4 d cõtineℓ.[a]ꝓ hoc facit l.virilis.j.de ẏ.ſig.licet gl. ipſum nõ alleget.

1 ☞Donata poſt teſtamentum non continentur in legato.
2 Verbum præteriti temporis non porrigitur ad futurum in exorbitantibus à iure cõi.

1 **Vxori.** Ea†quæ poſt teſtamentum ſunt donata, non con
2 tinentur etiam in legato.hoc dicit ſecundũ Dy.vel aliter.†Verbũ præteriti,licet aliâs porrigatur ad futurũ: non tñ
e porrigitur ad ea quæ à iure cõmuni exorbitant.h.d. & iſtud videtur magis de intellectu glo.noſtræ. Oppo.de l.cùm pater.§. fidei.s̃.ti.j.Solue vt ibi. Secundò oppo.s̃.ti.ij.l.talis ſcriptura.§. fi.cum l.ſeq.vbi talia verba. tẽporis præteriti porrigitur ad futura.Dicit glo.ibi porrigũtur ad futura legata quæ poterãt fieri de iure cõi,ſed nõ porrigũtur ad futuras donationes quæ non poſſunt fieri inter virum & vxo.& ſic exorbitant à iure cõi. Oppo. j.de ali.& cib.leg.l.Mela.§.j.dicit gloſ.hic loquitur in præterito, ibi non.Tu dic vt ibi dixi,vide gloſ.quæ incipit à quibus.ibi,fidei.Solue vt ibi. Item ibi in §.licet.dic imò incipit,l.diuus.& nõ eſt contra.ſi in gloſ.habetis contra.

1 ☞Donatio præſumitur in nobili & diuite & qñ quantitas non eſt magna. & nu.3.
2 Dependens ex mera uoluntate teſtatoris,& ſi pertineat ad contractum uel quaſi,dicitur ex uerbis in teſtamento poſitis.
4 Verbum concedo,quando alia cauſa non apparet,idem eſt concedo quod dono.

Cùm Seius. Si dubiũ erat qua mẽte quis faceret aliqd inter viuos põt declarari ex verbis in vltima volũtate prolatis.h. d.& eſt nouus caſus. dicitur ꝙ in dubio præſumitur donatio ex iſtis verbis.Cõtra.C. de do.l. ſi donatio.
1 Solu.dicit glo.ideo† donatio præſumitur: quia vir erat diues & nobilis & quantitas non magna,vt l.vtrum.s̃.de dona. inter virum & vxo. Alij dicunt ꝙ præſumitur donatio ſimpliciter, vtl.
f ſi filij tui.C.de dona.inter virum & vxo.ſed ibi per gloſ.[c] repro
2 batur.Quare tu dic † ꝙ ex verbis probatis in teſtamento poteſt declarari id quod dependet ex mera voluntate teſtatoris, licet pertineat ad contractum vel quaſi.vt l.ſi auia.C. de iure delibe.
3 modo ad propoſitũ † ſi quidem nullus actus teſtatoris præceſſit inter virum & vxorem eius vel aliam perſonam:tunc licet teſtator in teſtamento dicat ſe donaſſe: illa verba nõ inducunt donationem.ſed fideicommiſſum.vt d.l.ſi donatio.C.de dona.Ratio : quia ad perficiendam donationem non requirebatur aliud quàm voluntas defuncti,ſed ſi præceſſit aliquis actus, vt traditio vel ſolutio pro alio:& dubitatur an fecit animo donandi vel non:ex verbis teſtamenti hic præſumitur. Ex eo enim quod dixit conceſſerit, præſumitur [g] ꝙ fecit animo donandi, vt hic.Ex
g 4 iſto tex.& gloſ.not.† ꝙ verbum concedo,idem eſt dicere quod dono.ſi nõ apparet alia cauſa ex qua concedatur. Vide gloſſam quæ incipit,ſ.vt ſit donatio.& de hoc in l.pen.in prin.j.de dona.

Omen. In legato nominis continetur debitum & vſura.hoc dicit.

1 ☞Verba futuri temporis propter fraudem hæredis trahuntur ad tempus teſtamenti.
2 Qui facit ſecundùm conſuetudinem teſtatoris uidetur ſecundùm eius uoluntatẽ facere.
3 Vendens uel donans maiorem partem patrimonij præſumitur in fraudem facere.

1 **Filio.** Verba † futuri temporis propter fraudem hæredis trahuntur ad tempus teſtamenti.hoc dicit.Sed contra infrà de optio.lega.l.fina.vbi videtur quòd poſsit eligere de furiſ turis. Reſpondeo dicit gloſ. iſtud fuit hic propter tranſcurſum temporis , ſed quia contra conſuetudinem patris filius nomina ampliauit. Itẽ cõtra.j.de ali.& cib.leg.l. Mela.§.j.So.eo.mõ. ẽgo qđ volẽtes hoc cõtrariũ euadere,exponũt illos tex.alio mõ. ẽgo qđ ſi hoc

ſi hoc fecit alius quàm filius, & ſine filij fraude ampliauerit no mina,an poſsit eligere.videtur ꝙ ſic,vt hic à contrario ſenſu.& l.cùm ita.§.ij.s.ti.j.Contrarium puto ꝙ quicunq; hoc fecerit ſine voluntate teſtatoris non proderit filio,vt l.pe.in fi.de auro & argen.lega.Sed dices tu : qualiter probabitur voluntas teſtatoris?
2 Rñ.inquantum † quis facit ſecundũ conſuetudinem teſtatoris, videtur facere ſecundũ eius voluntatem:& ſi faciat contra eius conſuetudinem videtur facere contra eius voluntatem,vt l.vel
3 vniuerſorum.s̃.de pig.act.& l.ſi.s̃.qđ cũ eo. No.tex.cum †glo. vos habetis in l.omnes.§.Lucius.j.de his quæ in frau.cred.ꝙ eo ꝙ omnia bona donantur vel venduntur,præſumitur factum in
a fraudem.'Quid ſi non omnia bona donauit ſed quaſi totũ patri
b monium donauit,vt talem rem & talem?'Hic eſt ar.'ꝙ præſumitur fraus,ac ſi tibi omnia bona donaſſet:& hoc videtur ſentire glo.quæ incipit,ex hoc ꝙ ferè omnis ſubſtantia.

Vni ex. Legatarius hæreditatis non tenetur ad onera,niſi inquantum res fuerint oneri per teſtatorem deſtinatæ.hoc dicit. Oppo.ꝙ legatarius hæreditatis teneatur ſubire onera,vt l.cùm filius.§.j.s.tit.j.& l.ſtatuliberum.§.fi. & l.ſeq.eoti.dicit Iacob. de Are. & omnes ꝙ hic teſtator deſignauit vnde onera ſoluantur.ex quo videtur velle ꝙ vltra illud nõ teneatur ipſe,ſed hęredes:ideo ipſe legatarius ad onera hĩ ditatis nõ teneℓ.

Pater filio. Verba ad declarationẽ appoſita non debẽt diminutionem inducere.hoc dicit. Quæro de quo erat dubium?Reſpon.dubium erat: quia fecit mentionẽ de mutuo:vnde cùm vnam cauſam expreſsiſſet, ad illam videbatur ſe reſtringere.Sed contrarium eſt : quia hic expreſsit cauſam declarationis,non reſtrictionis. Pro hoc in l.quæſitum.§.fi. j.de fun.inſtru.& quod ibi dixi.

Patronus. Si hæres eſt iuſſus rem alteri comparare poſt moram, poteſt ad æſtimationem cõ uenire.hoc dicit. Oppo.ꝙ non petatur æſtimatio,ſed ipſa res:vt l.ſi domus.§.cum alicui.s̃.de leg.j. Dicit glo.hoc ideo:quia teſtator voluit præſtari tributum certæ perſonæ: qua perempta non poteſt deberi.Quidam tenent iſtam ſolu.dicentes ꝙ perſona liberi perẽpta nõ põt hæredi præſtari cũ eadẽ cõmoditate:& erit alia tribus,ſicut dicimus in vſufructu ĩ l.ſi vſufructus mihi in biẽnium.j.de vſufru.lega.Sed certè fuit legata proprietas,nõ vſufructus, & eadem proprietas poteſt hæredi præſtari, & cùm ea commoditate,qua poteſt præſtari defuncto. Quare dic ꝙ hic nõ fuit tribus legata,ſed fuit iuſſus emere tribum: & ſic tenetur ad factum: & poſt moram tenetur ad intereſſe ſeu æſtimationem. quod dic plenè vt ſuprà, de lega.ij. vt l.Titia.§.Seia. & ibi dixi.

1 ☞De dictione uſque,ad plenum.

1 **Sempronio.** †Dictio vſq;[d] qñ ponitur ad determinãd dum prędia diſcontinua poniℓ incluſiuè.
h.d.Vel aliter.Dictio,vſq;. ex coniecturata voluntate defuncti ponitur incluſiuè , etiã ſi adijciat termino qđ de neceſsitate eſt ſeparatũ à termino.h.d.ſed præcedens ſummarium plus placet. No.ꝙ dictio vſq;,ponitur incluſiuè.Simile s̃.ti.ij.l.filius.§.j.licet qdã cõtra.s̃.de dolo.l.id eſt,vſq;.& qđ me.cau.l. ſi cũ exceptione.§.quatenus.& l.fi.de ſenato.& l.à caligato.C. de nup. & aut. hoc ius.de procu.& de do.cau.non nu.in aut. ibi poſita quæ incipit,qđ locum.& §.illud etiã.in aut.de appel.& intra quæ tempora.Contra hoc tñ oppo.ꝙ iſta dictio vſq;,ponatur excluſiuè, vt l.filius.§.j.s.ti.ij.Sol.Ibi ſi aliter acciperetur,reſultaret prauus intellectus & cõtra legẽ.hic ſecus. & hoc probatur etiã in.l.j.§.j. an per aliũ cau.appel.vbi iſta diſtinctio probat. Oppo.de l.j.§. in publico flumine.& l.pe.j.de flu.vbi dictio vſq;, ponit excluſiuè.Si eñ flumẽ duret vſq; ad ripã, nõ cõprehendit ripa. Solu. duobus modis.Primò ꝙ hoc ex præſumpta volũtate defuncti: quia erat ſub cura eiuſdẽ villici, vt j.e.l.prædijs.§.Titio.& §.ſeq. l.Seiæ.§.tyrãnæ.j.de fun.inſtru.Iſtã ſolu.videtur tenere Gul.de Cug.in l.meminiſſe.s̃.de offi.procõ.& leg.vbi tractat iſtã materiam.Vel aliter:& melius,hic loquitur quando dictio vſq;,ponitur ad determinandũ loca diſcontinua.Erant enim prædia diuerſa & diſcontinua,vt hic apparet in tex.tũc prædium illud ꝙ ponitur in termino includitur ſub illa vniuerſitate terminata. Rationem videbitis infrà.Sed in l.contraria ponitur dictio vſq; ad determinandam rem continuam & locum continuum:& ponitur excluſiuè.rõnẽ videbitis in continenti. Vt ergo liqueat iſta
e mã debetis ſcire ꝙ iſta mã eſt gl.ĩ l.vſq; s̃.de dolo & dicit[e] ꝙ aut

a ¶In fraudem. Vide Bal.in l.fraus.de le.& in l.ij.in ij.col.ibi tertiò quæro.C.ſi quid in frau.pat.& Ang.in l.ij.de acq.hær.& Bal.in aut.ſed iam neceſſe. C. de do.ante nup.& Ang.in l.etiam ſi vxoris.C.de do.inter vi.& vxo.
b ¶Quid. Quid ſi vendit omnes res particulares,vtrum præſumatur fraus.et dicit ꝙ ſic,ſed in contrarium videtur quod non.Bar.per illum tex.in l.ſ peculium.la picola.de pec.le.licet contrariũ tenet Bald.per iſtum tex.in l.j.in vlti.col. C.qui bo.ce. poſ.per Bart. in l.j.C.ſi quid in frau.pa.& ibi etiã quod ſi maiorẽ partẽ & quãdo particulariter vẽdidit ꝙ præſumatur fraus, tenet etiam Bald in l.ij.C. de repud.hæ.& cum Bar.hic trãſit Bal. in l.ſivnquam de reuo. do.& no.hic allegat Bal.in l.j.in iiij. q. in fi.C.de inoffi. do. & Barto.hic ſimpliciter refert & ſequit Bar. de ea.cõſl. clxxxiij. inci.in Chriſti nomine amen præſupponitur in themate ꝙ dominus vendita &c.in vlti.colũ.& in conſl. cclij.inci. ex his quæ ſuperius narrata ſunt in facti.in fi.j.col.
¶Hic eſt ar. Et vide Bart in cõſl.lxxxij.vbi allegat iſtam glo. Bal.in l.fraus.ff de lega.dixi in conſi.Veronæ.And.Barba.
d ¶Dictio vſq;.No.hic de hac dictione vſq; vtrum & quãdo ponatur includiue vel excluſiuè, quæ omnia bene not.& vide latè per eum in l.me miniſſe de of.procõ. & ꝙ no.Bal. ĩ l.poſt duos.C.de aduo.diuer.iu.vbi de dictione à,& vſq;. per Io. an.in c.ij de obli. per Bal.in aut. hoc amplius.in vl.col. de fideic. aliqđ per Imo. in l. filiusfa. in prin. de le.j.& not. in c.cũ dilecti.de do. & cõt. & Imo.in l.j.de conſti. ꝙ Iac.Bu.in aut. hoc ius.C.de pcu.cũ ꝺ ibi trãſit ſimplicit Sa.ꝙ Pau de Lea. in cõmẽto c.cũ dilect⁹. in fi.prĩ.de fi. inſt.& ꝙ ſit datũ eſt aliqđ in emphyteuſim vſque in tertiã gĩarionẽ:nũ qđ ſtet incluſiuè dictio vſq;.Imol. ꝙ ſic in l.ꝙ dicit.de ẏ. ob. ſed vidẽ bonũ text.in c.ij.de hære.in vj.
e ¶Et dicit. Vide Bal.ſ c j.ſ.hoc aũt. ꝙ ſend. da.poſ.& in aut.hoc ampli⁹.ĩ iij.col. C.de fidei.& Bar.& bal.ĩ l.meminiſſe.ĩ of.procõ.
¶POMATES.
f ¶Fallit ſi ex cõiecturis aliud appareat. Vide ad hoc gloſ.ĩ l. j.§.j.ff.de ſupſi. text. in l.q̃ſtiũ.§.ſed et ipſe ff.de fun.inſtru.& ꝙ per iſtũ tex. no. Bar. in l.ſi pater ĩ prin. ff. de dona. Adde bonũ tex.ĩ l.fi.C. cõ. vtriuſq; iu. Areti.cõſl.lx. adde Bal.in l. Paul⁹ la j.iiij.charta.

a ¶Nõ nocet. Error in regione nõ nocet. vi de tñ c. ſignificãte. de reſcri. & doc. in l. iiij. ff. ti. ij. & in l. demonſtratio. de cõd. & de. ☞ POMATES.

b ¶ Cũ qs decedẽs. in prin. Adde q̃ põt alĩ qs grauari fideicommiſſo in reſtõe legatiuel alienare ſua. ſi ipſe cõſenſit, ſed m Imo. cõſi. cclxvj. in ci. in themate. apertè in verſic. certum eſt autem quòd illa.

c ¶Quæro qd. Vide Bar. in l. j. in princ. de ver. ob. & Bal. l. ij. §. volũtatẽ. ſo. ma. & in l. tale pactũ. §. fin. de pac. et in c. j. §. ſi quis feudũ. ſi de inueſt. liſori. inter do. & in c. imperialis. ĩ prin. de phi. feu: ali. per Lot. & do. Bar. hoc alle. & ſequitẽ Bal. in ſuo conſi. cclx. & cclxxj. in principio.

d ¶Vlteri⁹ loqtur. Et de iſta q. vide d. Pe. in cõſi. cccxlvij. vbi allegat dictum Bar. hic. Andrę. Barba.

e ¶ Tenear ex teſtõ. vide Bal. in l. ſenium. C. q teſt. fa. poſ. & in l. cũ alienã. in iij. col. C. de leg. adde meli⁹ Car. cõſi. ccxj. incip. quidam ſibi hęredes inſtituit filios,

f ¶Nõ præiudicat. vi de Bar. & Imo. in l. quæ dotis. ſolu. mat. Bald. in d. l. ſenium. publico flumine. & l. pe. de flumi. Fallit fauore viæ inſtruendæ, vt l. quidam in teſtamento. ſ. ti. j. Item fallit ſi devoluntate teſtatoris aliud apparet, vt puta: quia totũ erat ſub cura eiuſdem villici, vt hic, ſecundùm Guli. de Cug. quod non placet: quia hic eſt alia ratio, vt ſtatim dicam. Si verò ponitur ad determinandum certa loca diſcõtinua: tunc in dubio ponitur incluſiuè, vt hic eſt caſus in §. noſtro. Ratio: quia tunc ponitur ad determinationem cuiuſdam vniuerſitatis ſeu generalitatis. dixit enim lego omnia prædia mea vſq; ad tale prædium. Sub iſta generalitate poteſt comprehendi locus ille qui ponitur vt terminus, licet non poſsit cõ prehendi ſub generalitate quando vnum prædium ſingulariter legatur. Eſt ergo eadem ratio hic quæ eſt cùm dico, lego prædium vſq; ad arborem, cũ arbor poſsit eſſe de prædio, ſicut ille locus ſub hac generalitate. Quandoq; dictio vſq;, ponitur ſuper tempore, & tunc aduerte. Aut illud tẽpus quod apponitur vt terminus, ſub tempore terminato poteſt contineri, vt puta, promitto dare centum vſq; ad calendas Iunij: & tunc ponitur incluſiuè, vt l. eum qui. §. qui ita. j. de ver. ob. & l. ad diem. & l. qui ante calendas. co. ti. Fallit ſi reſultaret prauus intellectus, vt puta ſtatuo terminum ad compa rendum vſq; ad diem dominicam. illa dies ponitur excluſiuè: quia illa die non poteſt comparere. Ita debet intelligi l. ij. C. de tempo. appel. & extra de dila. c. fi. ad quod facit quod ſ. dixi. & debet poni excluſiuè: quia aliàs reſultat prauus intellectus. Item ex veriſimilitudine, vt promitto tibi dare vnam libram carnium vſq; ad diem veneris, ponitur excluſiuè: quia die veneris carnes non comeduntur, vt l. ſemper. j. de reg. iur. & ibi no. quandoq; tẽpus appoſitum vt terminus per dictionem vſq;, de neceſsitate ſeparatum eſt à termino: verbi gratia do Titium adiutorẽ tutorivſq; ad pubertatem pupillo & volo terminare pupillarem ætatẽ: & ſic pubertas de neceſsitate non includitur: quia eſt de neceſsitate ſeparata à termino, ſ. à pupillari ætate: & tunc ponitur excluſiuè, vt l. quæſitũ. ſ. de tutelis. Fallit ſi de mente teſtantis vel contrahentiũ aliter apparet: quia tunc iſta verba aliter & impropriè aſſumerentur, vt l. cũ filio. j. eo. & l. pater Seuerinã. §. cõditionũ. j. de condi. & demõ. & l. Mela. in prin. ff. de alĩ. & cib. leg. Prędicta vera qñ iſta dictio vſq;, apponitur ad terminandũ tempora cõtinua. Sed ſi apponeretur ad determinationẽ pluriũ temporũ diſcontinuorũ, prout ab iſto feſto natiuitatis vſq; ad tale feſtum quolibet anno: tunc indiſtinctè ponitur incluſiuè: arg. iſtius §. & per ea quæ dicta ſunt ſ. proximè circa locũ: quia idẽ eſt iudiciũ de loco & tẽpore, vt l. vinũ. ff. ſi cer. pe. & l. fi. de tri. Qñq; apponitur ſuper numero: tũc ponit incluſiuè. nec adhibeo diſtinctionem odij vel fauoris, vt l. id eſt, vſq; ſ. de dolo. & in auc. de app. & intra quæ tẽpora. §. illud etiã. col. iiij. Hoc etiã apparet qñ numerus apponit circa tẽpus, vt vſq; ad x. vel xx. dies, vt C. de do. cau. auc. ibi poſita. qd⁹ enim ſ. dixi de tẽpore, loquit⁹ qñ tẽpus per numerũ determinat⁹, vt ſ. patet. Rõ huius eſt: quia numerus qui ponit⁹ circa tẽpus ad determinationẽ numeri de neceſsitate includit totũ in ſe: ideo ponit⁹ incluſiuè. Exemplũ: ꝓmitto dare tibi decẽ ab hodierna die vſq; ad xxx. dies: quia illud qd⁹ apponit⁹ vt terminus eſt xxx. iſtud xxx. cõpræhẽdit⁹ in ſe totũ ex ſignificatione vocabuli, nec in numero põt aliter poni qd⁹ totũ cõpręhẽdat. Si enim diceret, ꝓmitto tibi dare vſq; ad diẽ xxx. Dices tu, dies trigeſima cõtinet ſolũ diẽ vltimã, nõ alios præcedẽtes. dico q̃ eẽt verũ, ſi nõ caderet ſub iſto mẽbro: qa tũc poneret⁹ ad limitationẽ & determinationẽ graduũ & quãtitatũ. De quo dicã j. pxi. Itẽ poſſes dicere vnũ: vt ímponamus primo denario nomẽ a, vltimo denario nomẽ b. & dices ſic: ab a vſq; ab b. non eſt duþiũ q̃ litera b. nõ continet oĩa præcedẽtia. vñ videt⁹ q̃ iſta diſtinctio nõ ſufficiat. Rñ. ſi illo modo loqueremur non caderet ſub hoc mẽbro: quia nõ ponetur ad determinationẽ numeri, ſed ad determinationẽ pluriũ rerũ ſub vniuerſitate cõpręhenſarũ: ideo eſſet dicendũ, vt ſ. dixi circa locũ. Quartò poniť dictio vſq; ad determinationẽ graduũ. & hoc põt eſſe vel ad determinationẽ graduum qui diuerſificantur per quantitates, vt primus ſecundus. Vel ad determinationem graduum, qui diuerſificantur per dignitates vel per nomina ſucceſsiua, vt filius nepos & c. & tunc ſine dubio dictio vſq;, ponitur incluſiuè, vt l. fina. de ſena. & l. diuo. C. de quæſtio. & c. quicunq;. & c. ſtatutum. de hære. li. vj. & l. à caligato. C. de nup. & l. ſi cum exceptione. §. quatenus. ſ. quod me. cau. Fallit ſi reſultaret prauus intellectus vel contra legem, per ea quæ dicta ſunt. Prædicta quæ dixi de dictione vſq;, quæ eſt ſignificatiua extremi vltimi intelliges eodem modo in dictione a, vel ab, quæ ſignificatiua primi extremi à quo vt poniť incluſiuè vel excluſiuè ſecundũ præcedentem diſtinctionẽ. Ita intelligitur in l. à caligato. C. de nup. & l. ratio. §. fi. de act. em.

1 ☞ *Error religionis non nocet ſi de corpore conſtat.*

1 **Libertis.** Error religionis non nocet⁸ ſi de corpore conſtat. hoc dicit. facit l. his verbis. §. fi. ſ. de hære. inſti.

a Quæro qualiter conſtabat quòd de iſto fundo ſenſerit teſtator. Item quid in reſcriptis ſi papa nominauit Titium de Peruſio cùm eſſet de Aſſiſio. Hæc omnia dixi pleniſsimè in l. demõſtratio. in prin. j. de condi. & demon. Tetigi in l. ſi quis in fundi vocabulo. ſ. de lega. j.

1 ☞ *Expenſæ refectionis rei pertinent ad hæredem, ſi ei culpa poteſt imputari.*

1 **Codicillis.** Legato vſu balnei videntur legata omnia neceſſaria ad balneum. h. d. Quæro† vtrum expenſæ refectionis pertineant ad hæredem. Reſpõ. Aut poteſt imputari culpa hæredi, cur non refecit: & pertinet ad hæredem; aliàs ſecus, vt l. fundi Trebatiani. in fi. de vſufru. le. & ibi de hoc.

1 ☞ *Teſtamentum hodie non irritatur per quærelam tanquam furioſi, ſed tanquam cauſa non ſit uera.*

Laudius. Aliàs incipit, apud Scæuolam. Aliàs §. apud Scæuolam. & hoc intendit. Rupto teſtamento per quærelam non præſtantur legata: nec ſi ab inteſtato fuerant repetita. hoc dicit. concor. l. Titia. ſ. de inof. teſta. Aduerte. † & aliàs dixi, lac. de Arc. videtur dicere q̃ hodie iſta lex fortè eſt correcta: quia hodie non irritatur teſtamentum per quærelam tanquam furioſi. ſed tanquam cauſa non ſit vera. Ita tenet Iac. & Cy. refert in auc. ex cauſa. dixi in l. j. ſ. de codicil.

1 ☞ *Si legatum non tenet, nec onus fideicommiſſi adiectum.*

2 *Conſentiens expreſsè teſtatori leganti rem ſuam poteſt conueniri ab hærede actione mandati, licet hæres teneatur ad legatum. & nume. 4. & 5.*

3 *Pignus liberatur nudo pacto.*

b 1 **Vm quis decedens.** ᵇSi non tenet† legatum nec onus fideicommiſſi adiectum. h. d. nullum dubium eſt q̃ legatũ & fideicommiſſum nonvalet, ſed dubium eſt: quia illa eſt profeſſa ſeruare voluntatem defuncti. quare ergo ex ſua profeſsione non tenetur? Rñd. quia conditio ſub qua profeſſa fuit c non fuit ſeruata. Quæro quid ſi illa conditio ſeruata fuiſſet. an iſta mater teneatur? Rñ. ſi quærimus an mater teneatur ex teſtamento. Rñ. non: quia non potuit grauari, cũ non eſſet honorata. & hoc dicit. tex. hic. Sed bene credo q̃ teneretur ex profeſsione quã fecit coram iudice: quæ habet vim ſtipulationis, vt l. cũ oſten dimus. §. fi. de fideiuſ. tu. Idem puto ſi alibi quã in iudicio mater d eſt cõfeſſa taliter & tali modo q̃ actionẽ pareret. Vlterius loquitur⁸ hic qñ ille qui nõ eſt honoratus, & eſt grauatus, approbauit 2 poſt mortẽ teſtãtis. Quid ſi† teſtator legauit rẽ meã mę expreſsè e cõſentiẽte? Videt⁹ q̃ ego tenear⁸ ex teſtamẽto, vt l. Caius. de pig. f act. quia ibi nõ præiudicat⁸ ſibi: quia ſubſcripſit vt teſtis in teſtamẽto. Secus ergo ſi aliter ſubſcripſiſſet vt cõſentiens. Pro hoc ſ. de teſta. tu. l. ex ſententia. & l. vxori. §. j. j. de fal. & l. nõ putauit. §. ſi quis ſua manu. j. de cõtrata. iſtæ leges licet multũ faciant: tamẽ nõ ſtringunt: nam l. Caius. dicit q̃ cõtra cõſentiẽtẽ ſi agatur hypothecaria inducitur exceptio, ſed qõ noſtra loquitur vt contra cõſentiẽtẽ poſsit induci actio: & idẽ aliæ leges quæ nõ faciũt: quia ibi grauabat illũ in eo quo poterat illũ grauare, vt dãdo eũ tutorẽ, vel exhęredãdo: & cõſenſus opa⁹ vt remoueat⁹ ab accuſatiõe vel q̃rela. facit ꝓ iſta pte l. ſicut. §. vẽditiõis. ſ. qb. mo. pig. vel hyp. ſol. Certè nec illa lex facit: qa ibi mihi ꝓiudicat cõſenſus vt 3 excep. repellar, ſeu† vt pignus videat⁸ liberatũ qd⁹ põt fieri nudo pacto, ſed quod cõtra me talis cõſenſus verè præiudicet, vt poſsit agi cõtra me actione perſonali adhuc non eſt probatũ. Quid dicemus? Breuiter non puto† q̃ actione ex teſtamento talis grauatus poſsit conueniri: quia cùm nõ ſit honoratus nõ valet, vt hic, & l. ab eo. C. de fideic. & C. cõia dele. l. j. cũ ſimi. Item ab illo legatario cui iuſſus eſt dare non video q̃ aliqua actione poſsit cõſentiens conueniri: quia cũ eo nihil eſt geſtũ: licet ſit geſtũ cũ teſtatore. nõ eſt ergo materia ex qua oriatur actio, vel obligatio, vt l. quæcũq;. de act. & ob. Sed quid erit? Puto q̃ ſi† cõſentio teſtatori legãti rem meã, talis conſenſus mandatum inducit: vt l. j. & ij. ſ. mãda. cũ aliàs teſtator præcipuè relicturus nõ fuiſſet, niſi cõſenſiſſem: ideo puto q̃ hæres teſtatoris teneatur ad legatũ, vt l. ſi duobus. §. j. ſ. de leg. j. ſed habebit actionem mãdati cõtra cõſentiẽtẽ quã poterit cedere legatario, vt l. quidã cũ filum. ſ. de hære. inſti.

Qui teſtamento. Promiſsio facta contemplatione certi emolumenti ipſo ceſſato non tenet. hoc dicit. Oppo. q̃ inuito teſtatore poſt mortem eius debeatur ex promiſsione, vt l. ſi. in prin. de ſolu. Solu. ibi fuit facta promiſsio inter viuos, non contemplatione alicuius legati, vel vltimæ voluntatis. ſecus ſi contemplatione legati: quia tũc limitatur ſecundũ naturam legati, vt l. j. §. ſi quis ſub conditione. vt lega. no. caue. Oppo. de l. Statius. de iure fiſci. Solu. Ibi eſt ſpeciale in odium hæredis ſuſcipientis in ſe tacitum fideicommiſſum.

1 ☞ *Verba directa in codicillis trahũtur ad fideicõmiſſum. Verbum uolo, eſt directum uel obliquum ſecundum naturã eius cui adijcitur.*

Abbati uendicanti aliquem in hominem monaſterij: quia dominum appellabat, non ſufficit ad uictoriam.

Seiam. ᵃVerba† dicta in codicillis prolata trahuntur ad fideicommiſſum. h. d. Idem in l. Scæuola. j. ad Trebel. & no. in l. verbis. ſ. de vulga. & pupil. ſed Iac. de Are. dicit q̃ hic non fuerunt verba directa, ſed obliqua: qa dixit volo. ſed dixi al's † q̃ verbum volo, non eſt directũ nec obliquum, niſi ſecundũ naturam eius cui adijcitur, qd⁹ ſi adijceretur verbo directo, eſſet verbũ directum, ſi verò obliquo, eſſet obliquum. Vidiſtis in l. apud Auſidium. de op. leg. Item op. quibuſdam modis in glo. Vltimò no. ſo. † glo. quæ incipit, patronum. facit ad q. de quodã Abbate qui vendicabat quendam in hominem monaſterij, & inter alia dicebat q̃ illevocabat eum dominum. Certè ſibi hoc nõ prodeſt: qa debet intelligi dñs quo ad honorem, vt hac glo. qd⁹ no.

Pater. Donatario obligato poteſt imponi onus fideicom. tanquam debitori. hoc dicit.

Nuptura. Qui ſtipulatur dotẽ ſibi reddi mãdato mulieris in dubio præſumit⁹ vt miniſter adhibitus. h. d. Oppo. glo. de l. j. C. de iure dotium. Dic vt ibi dixi l. quæ dotis. ſuprà ſoluto matrimo.

☞ *Confeſsio debiti facta in teſtamento ſi teſtator iurat, uel iuraſſe ſe dicit probationem inducit.*

2 *Teſtamentum in quo ſit mentio de alio inſtrumento probat contra teſtatorem uel eius hæredem.*

3 *Teſtator qui in teſtamento confeſſus eſt ſe uſuras extorſiſſe ſi conualeſcat, an poſsit conuenire quòd non.*

4 *Cõfeſsio facta per patrẽ in teſtõ quòd non præiudicet filio.*

5 *Confeſsio teſtatoris conſtentis præſente parte uel notario ſtipulanti pro alio probat.*

6 *Confeſsio in dependentibus ex mera uoluntate conſitentis præiudicat confitenti.*

7 *Ratio quare confeſsio teſtatoris facta in teſtamento nõ probat, niſi ſit iurata: etiã ſi cõfitetur in libro rationũ probat.*

8 *Iuramentum quod habet uim clauſulæ omni meliori modo &c.*

9 *Cõfeſsio teſtatoris facta in teſtamento qũ nõ probat, ſed ſi deicommiſſi petitionem inducit, an ipſe fideicommiſſarius alijs præferatur.*

10 *Hæres debet ſeruare iuramentum defuncti.*

11 *Vir dicitur adultus.*

12 *Statutum faciẽs mentionẽ de uiro, qualiter intelligatur.*

b 1 **Codicillis.** ᵇCõfeſsio† debiti facta in teſtamẽto ſi teſtator iurat, vel iuraſſe ſe dicit, probationẽ induc. h. d. Op. † ſi teſtamẽto facit mentionẽ de aliquo inſtrumẽto, nõ ꝓbat niſi aliud oſtẽdat: vt in auc. ſi qs in aliq̃ docu. C. de eden. Rñ. verũ eſt, q̃ nõ ꝓbat cõtra aliũ, ſed contra ipſum teſtatorẽ, vel eius hæredẽ bñ probat. Op. de l. rationes. C. de ꝓbat. Sol. ibi nõ facit⁹ fidẽ ratiões cõtra aliũ, ſed cõtra ſcribentẽ lic. Op. j. px. §. Solue vt ibi videbitis. Op. q̃ iſta verba nõ faciãt ꝓbationẽ, ſed inducãt petitionẽ fideicõmiſsi: vt j. eo. l. Lucius. §. Sẽproniæ. & j. de au. & ar. le. l. q vxori. & de le. j. l. ſi creditori. & ſ. ti. j. l. Lucius. §. quiſq;s. Videte, dicũt quidã, q̃ hic dicit credẽdea. eſt verũ, vt tñ nõ inducat cãm depoſiti, ſed vt inducat fideicõmiſsi petitio. & ſic cõcordat legibus cõtrarijs. Alij dicunt, & hæc videt⁸ verior opi. hic ideo inducit⁹ ꝓbatio qa teſtator iurauit: & hoc ſecũdũ vnam interpretationẽ, quã facit Ro. vl⁹ dixit ſe iuraſſe ſecundũ aliã interpretationẽ, quã cõiunctim habemus in tex. q̃ eſt no. ad qd⁹ facit C. de ꝓba. auc. qd⁹ obtinet. & in corpore vnde c ſumitur. Hæc faciũt⁸ ad q. no. † teſtator cõfi 3 tetur ſe habuiſſe de bonis cõmunis tantũ, vel de vſuris tantũ: poſtea cõualeſcit. an poteſt ad illud cõueniri? Pet. format iſtã quæſtionẽ. & Cyn. refert in l. generaliter. C. de nõ nu. pecu. & ibi videtur tenere, q̃ ex hoc poſsit cõueniri. & contra eam inducatur probatio. nã in vltimis volũtatibus poteſt cõtrahi: vt l. hæredes palã. §. fina. & ibi not. ſ. de teſtamẽ. Itẽ in cõtractibus nõ eſt locus pœnitẽtiæ. C. de act. & oblig. l. ſicut. & ſ. cõmodato. §. ſicut. Iſta ergo cõfeſsio habet vim confeſsionis factæ inter viuos, nec poterit reuocã. Nõ obſt. q̃ vltima volũtas eſt ambulatoria vſq; ad mortẽ: qa illud eſt verũ in vltimis voluntatibus diſpoſitiuis, & quæ ſtant merè in vltimæ voluntatis finibus: ſed iſta cõfeſsio habet vim confeſsionis emiſſæ inter viuos. Iac. de Bel. in corpore, de iureiurã. à moriente præſti. determinauit cõtrarium: & de hoc videtur caſus hic, ibi: nã confeſsio non induc it probationem, niſi iurata, vt hic. Præterea teſtator ſecundum 4 † hoc poſſet priuare filium legitima confitendo alij ſe debere. qd⁹ d ſufficeret: & ſic aperiretur via malitijs. Præterea, ſi hoc eſſet verum, omnes leges quæ dicunt q̃ ex tali confeſsione inducatur fideicõmiſſum, malè dicerent: quia tunc demũ poſſet induci fi e deicõmiſſum quando de debito non conſtat. Sed ſecundũ hoc conſtaret de debito: ergo non debet induci fideicõmiſſum, qd⁹ f tamen eſt falſum, vt l. ſi creditori. ſ. de leg. j. & l. Lucius. §. j. j. eo. & l. Lucius. §. quiſquis. ſ. ti. j. & l. Aurelius. §. fi. de li. leg. Pro hoc 5 facit extra de ſuc. ab inteſta. c. fina. Prædicta† vera, niſi fuiſſet cõfeſſus notario recipienti & ſtipulanti pro alio, vel confiteretur parti præſenti: tunc enim habet vim confeſsionis inter viuos: & præiudicat & ſecundum hoc bene loquuntur Pet. & Cy. Secus ſi fieret parte abſente: vt l. certum. §. ſi quis abſente. j. de confeſ. 6 & l. fina. ſ. de inter. actio. Prædicta† vera niſi in his confeſsionibus, quæ dependet ex mera voluntate confitentis, vt aditio hæreditatis, vel declaratio animi: quoniam præceſsit actus ambiguus: vt l. ſi auia. C. de iure deliberan. & l. vxori. §. fi. ſ. eod. & ibi 7 dixi. Sed contra prædicta† oppo. cùm liber rationum, in quo

in c. j. de ſucceſ. ab inteſt. & Bal. in l. generaliter. hic allega. in x. q. & in l. j. ff. & iiij. col. C. de fal. cau. adie. leg. & ad Bart. hic adde Ro. in l. ex hac j. de do. Adde vt per Fede. conſi. lxiij.

¶Quod ſufficeret. ad de do. An. in c. pen. in iij. col. de re iu. Et ſic habes ex dictis Part. hic q̃ cõfeſsio facta ꝓ vno nõ ꝓiudicat alteri. Ita Ale. in conſi. cix. col. ij. in v. volu. Quod intellige p cũ dẽ Alex. in cõſi. xlvj. col. j. circa fin. eo. vo. dũ alleg. Spec. & do. And. in verſi. de ceſſio. act. § j. ver. ſed nũquid ſola confeſsio. l. T.

¶Nõ conſtat. & ad Par. hic adde Bal. in l. ſi creditoris. C. de ſtdeic. & in l. generaliter & ibi Sali. C. de non nu. pec. vet Bal. in l. rõnes. C. de ꝓb. & Pet. de Anc. Imo. in rubr. extra de teſt. plenè p Ray. in l ex hac ſcriptura. de dona.

¶Eſt falſum. Cõtra hoc q̃ dicit Bar. vide licet talẽ cõfeſsionẽ abſq; iuramento nõ inducere probationẽ eſt glo. in ca. quoties cordis oculi. j. q. vñ. de qua facit magnũ feſtũ do. Anto. in c. ſi cautio. de fid. inſtrut. & eam ibi ſequitur Imo. vbi de hoc plenè per ipſum.

¶Aliud est in testamento. Limita non habere locum in marito confitente se habuisse ab vxore. Ita dicit Barto. in l. Aurelius. §. fi. de libe. lega. & j. §. proxi.

¶Perinde est. In contrarium facit l. certũ. §. si quis absen. cũ ibi no. j. de cõfes.

¶Vltimò no. Adde Bal. in l. generaliter. in prin. C. de iureiu. per Ioan. And. in c. ĩj. de pac. in vj. in nouella. & vide no. in l. ex hac scriptura. j. de do. Quid autem si statutũ dicat qde damno dato ste tur iuramento damnum passi, an isto ca su stabitur iuramento hæredis mortuo damnũ passo? Glos. est ex quã infert Ro. q̃ sic in l. pe. in gl. vl. iũcto prĩ. legis. ff. ne qs eũ. See cẽt in iura mẽto voluntario seu iudiciali: qa tunc est electa fides personę.

¶Qualiter accipiẽ. Quid cõtinetur appellatione viri, vide Bar. in l. j. in ĩj. colũ. C. de dignita. lib. xĩj. POMATES.

¶Ad multas qõnes. Idẽ vide de hoc quæ ponit Alex. in l. si donatione. in ĩj. colũ. & xvĩj. in iĩj. vol. & cõsi. lv. in j. vo. & cõsi. pe. in pe. colũ. in ĩj. vo. & cõsi. clĩj. in iĩj. co. in iĩj. vo. & cõ silio cĩj. in vj. colũ. & seq. in j. volu. & cõsi. vĩj. in ĩj. dub. Ro. cõ silio xlĩj. & Bar. cõ silio lix. in xvĩj. col. & seq. in ĩj. volumi.

¶Testõr habet. vide Bal. contra in l. si donatione. in j. colũ. C. de coll. q̃ donatio & confessio iurata ad vtilitatẽ filij nõ capacis, tenet. per auẽ. qđ obtinet. C. de pb. & vide Bar. j. de ali. le. in l. fi. §. fin. qui tenet id quod hic tenet. & Bal. in l. j. in ĩj. col. C. de inof. do. & Bal. in l. fi. in iĩj. col. de epis. & cle. & vide Bar. in auẽ. si qua. ad Velle.

¶Trãsit i cõtractũ. vide Ro. in l. si diuortio. in iĩj. col. deverb. obl. qui alle. Bar. hic. & alias remi. & vidẽ Bar. in l. j. in vj. colũ. C. de inof. do. & bar. in l. Seius. j. ad l. Fal.

¶Posset reuocare. et sic Bar. hic videt vel le q̃ donatio inter virũ & vxo. nõ firmet iuramẽto. Contrariũ tenet in l. si quis pio eo. j. de fideiuss. & in l. Seius. j. ad l. Fal. & qualiter procedat dictum Bar. hic, vide Imo. in c. cũ contingat. de iureiur. in iĩj. mẽbro. in ĩj. q. i iiĩj. aliàs xxxiĩj. char. & sequitẽ Ang. in l. pe. §. mulier. so. ma. vbi tenet q̃ illa cõfessio iurata nõ possit reuocari. Adde Bal. consi. xxix. iĩj. lib. Pau. de Castro consilio xcviĩj. Abb. cõsil. xlvj.

¶Pater filium. in prin. ad istum tex. vide Alex. in l. si in testamento. in prin. ff. de vulga. & pupil.

¶Quæro an hodie. vide omnino Bal. in l. fi. §. & si præfatam. in iĩj. quæstio. de iure delibe. vbi hanc legem declarat.

¶Dictum limitatur. Dictum limitatum secundùm rationem, adde tex. similẽ in c. fi dignitatẽ. de præb. in cle. adde quod no. Bar. in l. cũ hi. §. eã transactionẽ. de trãs. & iste tex. est multũ fin. scdm Imo. in l. peto. §. fre. de le. ĩj. & ibi vid.

testator aliquid cõfitetur, cõtra ipsum probet, vt l. rationes. C. de proba. quare nõ probat cõfessio ista facta in vltima voluntate. Quidã dicunt q̃ ideo probat cõtra ipsum, si nõ sit nuda à partis præsentia, vt l. nuda. j. de do. vel dic aliud est in rõne, quãdo ille actus habeẽ tantũ ad probationẽ. Aliud est in testamẽto, qđ fit ad dispositionẽ principaliter: ideo testator videt illa verba dixisse magis vt disponat & leget, quã vt probationẽ inducat. Fallit si interuenit iuramentũ vt dixi. Et est ratio: quia iuramentũ apponit, perinde est, ac si diceret, volo ista verba habere effectum omni modo, quo possunt, vt l. cũ pater. §. filius. ĩ. ti. j. Et ratio propter religionem, quæ est in iuramento. Et circa istam legẽ quæro vtrum in illis casibus, in quibus ista cõfessio nõ inducit probationem, sed fideicõmissi petitionem: iste talis fideicõmissarius alijs præferatur, cũ testator ei legauit, vt creditori. De hoc habui stis tex. q̃ nõ, vt l. quí vxori. de au. & ar. licet in cõtrarium faciat j. de his quib. vt indig. l. post legatũ. §. pe. sed respondeo vt ibi dixi. Vltimò no. ex isto §. duo. primum q̃ hæres deberet seruare iuramentum defuncti, vt hic, & in corpore. de iureiu. à mo. præsti. Non intelligas q̃ per iuramẽtum defuncti hæres sit periurus. sed debet id seruare: quia probationẽ inducit. Sed qualiter intelligatur, dicam aliàs. Secundò no. q̃ cùm dico, virum. intelligo de adulto: vt hic, cũ sua glo. alibi videtur q̃ vir dicatur maritus alicuius mulieris: vt l. j. & ibi glo. C. de dig. lib. xĩj. Quæro ergo † si ista appellatio vir, apponitur in statuto, vel dictis testium, vel aliqua dispositione, qualiter accipitur. Respon. quandoq̃ ista appellatio vir, ponitur simpliciter sine aliqua determinatione: tũc intelligo vir, id est adultus, vt hic. Quãdoq̃ apponitur ista appellatio vir, cùm determinatione: quia dico vir alicuius mulieris: tũc intelligitur de marito, vt d. l. j. C. de dĩ. lĩ. ĩj.

☞Confessio facta inter personas suspectas, etiam iurata, non probat, sed intelligitur in fraudem facta. Adde tu & vide circa hoc quæ ponit Are. in c. ii. col. iiij. de. pba.

Confessio testatoris confitentis se habuisse mille ab vxore facta in testamento, etiam cùm iuramento non valet.

Confessio testatoris confitentis in testamento se habuisse mille ab vxore cùm iuramento potest viuens ab eo reuocari.

Titia. Sí testator cõfitetur se debere nõ capaci, non operatur talis confessio. hoc dicit. Nota † q̃ confessio in vltima voluntate facta ad fauorem non capacis intelligitur facta in fraudem, vt hic, & glo. dicit q̃ hoc in dubio semper præsumitur. Ad idem facit l. qui testamentum. ĩ. de prob. & intelligo etiam si talis confessio erat iuramento firmata: aliàs sine dubio nõ inducit probationem, vt posit exigi causa mercedis: vt dixi ĩ. proxi. §. Aliàs autem incapaci-

tas istius nil operatur: & lex debet esse de casu dubio, vt l. quod Labeo. ad Carb. † Et hoc est vtile ad multas q. testator habeẽ vxorem suam secundam cui plus vult relinquere quã possit secundũ formã l. hac edictali. C. de secun. nup. cõfitetur se habuisse ab vxore mille: & sic iurauit. Certè nil valet: quia confessio iurata facta ad vtilitatem non capacis non valet: & sic vidi de facto. Probaẽ hoc modo quo ĩ. intellexi. Item facit † ad aliud: testator confitetur in testamẽto se habuisse ab vxore sua mille: & sic iurauit postea viuens vult illam cõfessionem reuocare. Vos habuistis ĩ. proxi. §. q̃ cõfessio facta per iuramentũ inducit probationem: & sic nõ possit reuocari: quia transit in contractũ inter viuos. sed in q. nostra dico contrariũ: quia vxor nõ est capax donationis inter viuos cõstante matrimonio: & sic vir viuens semper posset reuocare: & ideo confessio dicitur facta in fraudem. Sed si maritus esset mortuus: tunc cùm donatio possit per mortem confirmari hæres non posset reuocare: & haberet locum præcedẽs §. Ex his apparet q̃ precedẽs §. & iste nõ contradicũt.

☞Dictio siue, & dictio seu, non inducunt restrictionem.

Ex his. Verba generalia propter adiectionem specialium factam per dictionem siue, non restringuntur. hoc dicit. vel aliter. Dictio siue, † non inducit restrictionem. Simile de dictione seu, habuistis in l. si quis ita. de auro & argen. lega. & ibi istam legem non allego.

☞Prohibitio alienationis ad alienationem necessariam non se extendit.

Ista lex quòd non habeat locum in hærede non facicnte hodie inuentarium.

Pater filium. Prohibitio † alienationis ad alienationem necessariam nõ se extendit, sed ad voluntariam. hoc dicit. Quæo quare in prima parte non dicit, si non erat aliud quod poterat pignorari, sicut dicitur in secunda. Rñ. quia in primo casu l. hæres nihil quodam modo nocui facit, sed vnum creditorem loco alterius ponit: & vnam rem pro alia obligat. in secunda parte l. facit aliquid noui: quia transfert in alium dñium rei qđ per defunctũ factum nõ erat. Circa secundã † partẽ l. quæro an hodie ista lex habeat locũ in hærede nõ faciẽte inuentariũ. Certè salua meliori deliberatione puto q̃ nõ: quia cũ teneat ad legata & fideicõmissa & debita integra, vt plenè dixi in l. in ratione. §. qđ vulgo. j. ad leg. Fal. non potest dicere quòd non est aliud in hæreditate quod solui possit: cùm de suo soluere teneatur. De hac alienatione necessaria habetis in l. peto. §. prædium. ĩ. titu. j. & ĩ. titu. ij. l. filiusfami. §. diui.

Duobus. Libertus liberti non continetur appellatione libertorum. hoc dicit. Oppo. & videtur q̃ libertus liberti contineatur, vt l. cũ pater. §. cũ inter. ĩ. ti. j. Sol. ibi in filio liberti: hic in liberto liberti. Item cõtra l. alimẽta. §. fi. j. de alimẽ. & cib. leg. Dicit gl. ibi patet solu. quia ibi nõ cõtinetur libertus liberti appellatione libertorũ, licet admittatur ad legatũ ex vsu testatoris. Oppo. de l. cũ pater. §. fideicom. ĩ. ti. j. Solue vt ibi pater: quia vterq̃ fuit ibi manumissus ex voluntate primi testatoris: hic secus. vel dic q̃ ibi secũdus fuit manumissus voluntate primi testatoris: hic secus, vt pbaẽ in l. ĩj. de ali. & ci. le. & ibi dixi.

☞Dispositio prohibitiua præcedens dispositionem simplicem facit sequentem sub conditione, si contra prohibitionem factum fuerit.

Filiam. Res cõtemplatione plurium prohibita alienari ad eum ex pluribus pertinet, qui superest tẽpore alienationis. hoc dicit. No. q̃ istud fideicommissum est conditionale, veto venire, seu vendi, & volo pertinere ad tales: quia intelligitur pertinere, scilicet si vendatur: ideo inspicitur qui superest tempore venditionis. Secundò † no. vides hic q̃ si præcedit dispositio prohibitiua: & alia simpliciter sequitur: intelligitur sequęs dispositio facta sub cõditione, si cõtra prohibitionẽ factũ fuerit.

☞Alienatio prohibita ad tempus uidetur esse permissa post tempus.

Dictum quando limitetur à ratione.

Verba testatoris enunciatiua futuri euentus quem testator sperabat uiuere propter suã dispositionem non inducunt dispositionem.

Fundum. Alienatio † prohibita ad tps videtur esse permissa post tẽpus. h. d. Oppo. de l. peto. §. fratre. ĩ. ti. j. So. Ibi prohibitio alienationis fuit facta simpliciter: hic in vita. Cõtra hoc op. & vr q̃ licet ẏba, phibitiõis videaẽ collata in vita: tñ rõ, pbibitiõis vr gñalis oẽ tps cõprehẽdẽs. dicit † eñ de nocte vestro nõ exeat. sed dictũ limitat scd'm rõnẽ, vt l. cũ pr. §. dulcissimis. ĩ. ti. j. Aduerte habeo istud cõtrariũ pro difficili: & dico q̃ ista ẏba: ita eñ fiet &c. nõ fuerũt plata per modũ rõnis, sed fuerũt ẏba enũciatiua cuiusdã futuri euẽtus quẽ testõr sperabat ve-

nire, ppter suã dispositionẽ quę verba nullo mõ dispositionẽ inducũt, vt hic, & l. Iulianus. §. ex his. j. e. Sed si essent ista verba plata permodũ rõnis: ga dixit: Ideo feci qa volo hoc: tũc dicerẽ q̃ ista ratio, quia generalior est quã dictum, & declarat dictum, vt §. dulcissimis. & l. hæc actio. de calum. & quod ibi no.

☞Nudum præceptum iudicis an liget.

Iulius Agrippa. Nudũ præceptũ. vel prohibitio alienationis sine cã alienationẽ nõ impedit. h. d. Idẽ ĩ. ti. ĩj. l. filius. §. diui. Et est rõ: qa præceptũ de nõ alienãdo est factũ in fauorẽ ipsius hæredis: ideo ipsemet suo fauore põt renũciare: fauori alterius nõ, vt d. §. diui. & q̃ totũ istũ. §. Ex hoc dicit Mar. Sili. † q̃ nudũ præceptũ iudicis nõ ligat. q̃ refert Cy. in l. quoties. C. de fideicõ. Et hoc intellige verũ si est nudum qa est factũ ĩ fauorẽ partis tm̃, sed si esset factũ ĩ fauorẽ alterius, vel quoquo mõ alterius interesset, tũc esset secus: qa tũc nõ esset nudã. Opp. de l. peto. §. fratre. ĩ. ti. j. Quidã dicũt. Fateor q̃ trãsit ad hæredẽ extraneũ: sed agit ad ĩteresse, sed truffa est. Quare dic q̃ hic fuit nudũ præceptũ: ibi nõ. De materia alienationis prohibitæ Dy. ponit hic vnã pulchrã distinctionẽ. Cy. tractat in l. ea lege. C. de condi. ob. cau. & l. fi. C. de reb. alie. Ego tractaui pro fundẽ in l. filius fa. §. diui. ĩ. ti. ĩj.

Prohibitus alienare partẽ suã nõ uidetur prohibitus alienare portionẽ quã redimit,

Prohibitus alienare nõ uidetur prohiberi alienare coniunctis.

Plures qui receperunt emphyteusim, an possint admittere alienare. remissiuè.

Portio semel legitimè alienata decetero alienatur.

Merum imperium semel delegatum decetero delegatur.

Tribus fratribus institutis, & inuicem grauatis de restituendo si unus decedat, & iure fideicommissi eius bona deueniunt ad duos, & demũ alius, an quod hic habuit à primo iugore fidei commissi, debeatur illi tertio ab isto secundo remittuè.

Quindecim. † Qui prohibetur alienare partẽ suam, nõ videt, phibitus alienare partẽ quã remittit. h. d. † No. primò q̃ istud verbũ alij, intelligitur de alijs extra cõiunctos. Nã ad cõiunctos in eodẽ legato nõ refert, & inuicẽ permissa alienatio. qđ no. Et hoc faciat ad q. plures † recepũt fundũ in emphyteusim an possint inuicẽ alienare: hic, & in l. volũtas. C. de fideĩ. videt tex. q̃ sic. In contrariũ videt in l. cũ hi. §. si vnĩ. de trãsac. & hoc tetigit Gul. Quid dicemus? Non isto nec soluto nũc, No. secũdo q̃ † postquã portio est alienata semel legitimè, decætero põt alienari in aliũ. Facit ad q. si merũ imperiũ est delegatũ à principe, an de cętero põt delegari. De q̃ no. in gl. & q̃ doc. in l. j. C. q pro sua iurii. & q̃ Gul. in l. j. ĩ. de offi. eius cui mã. est iurisq allegat hunc tex. Op. de l. peto. §. fratre. ĩ. ti. j. & l. vnũ ex familia. per totũ. So. hic probauit alienare partẽ, vñ meritò põt alienare partẽ reemptã: ibi verò phibitio alienatiõis fuit facta simpliciter. Ista lex facit ad q. † Tres fratres fuerũt instituti & inuicem grauati de restituẽdo: decesit vnus, & iure fideicõmissi bona eius peruenerũt ad alios duos: demũ decesit secundus, quæritur an qđ secũdus habuit à primo iure fideicommissi veniat in fideicõmissũ qđ debeẽ ab ipso secũdo illi tertio. Hic tex. facit q̃ sic, sed certè hic dicit partẽ suã. Vidistis aliquantulũ in l. liberto. §. filium. j. titu. j. & l. Lucius. j. eo. & dicã in l. Marcellus. §. quidam. & plenius in l. Scæuola. j. ad Trebel.

Relicta pauperibus. uel ad pias causas, quando efficiantur caduca.

Tusculanus. Fideicommissum q̃ tenuit à principio, si rius. h. d. Et op. vt gl. & materiã huius §. examinaui. ĩ. ti. j. l. codicillis. in prin. † Quæro an relicta ad pias cãs vt pauperibus vel pro aĩa efficiãtur caduca. ita q̃ remaneãt apud grauatũ. Hic videtur q̃ sic. In cõtrariũ facit q̃ debeãt cõuerti in alias cãs pias, vt l. legatũ. j. de vsufruc. leg. & extra de test. c. nos quidẽ. & ibi videtur gl. no. Rñ. quãdoq̃ testator principaliter respicit cãm qđ est qñ nulli certæ personę relingt, sed relict in aliquẽ piũ vsum: & tunc talia legata nũq̃ efficiunt caduca, sed in aliũ vsum cõuertunt, si ille implere nõ põt, vt d. l. legatũ. & c. nos quidẽ. & idẽ si reliquit certę psonæ p aĩa relicturus alij, si ille nõ esset: & tunc illa psona defuncta dabit alijs pauperibus per dictas leges. Qñq̃ reliquit vni psonæ vel collegio, magis contẽplatione psonæ quã causæ: & tũc efficit caducũ, & remanet penes grauatũ, vt hic. Aut dubitaẽ an respexit magis cãm quã personã: & tũc si cã nõ est expressa videt magis cõtẽplatione personæ, vt hic. Sed si est cã expressa, et persona: tunc in dubio magis puto hoc casu respexisse causam fauore religionis, vt l. sunt personæ. in fi. de relig.

☞Fideicommissum non solùm ex uerbis, sed etiam ex mẽte inducitur.

Prohibitio alienationis facta contemplatione hæredis uel successoris ipsius non impedit alienationem.

Pater. Non † solũ ex verbis, sed ex mẽte testatoris fideicõmissum indu citur. h. d. Vel aliter. Prohibitio † alienationis facta contemplatione hæredis, vel successoris ipsius alienationẽ nõ impedit. h. d. Oppo. q̃ tale fideicommissum valet, cũ sit perfecta prohibitio contẽplatione alterius, vt ĩ. ti. ĩj. l. filius. §. diui. & ĩ. ca. l. quasi per totum. Dicit gl. & Dy. nõ est fideicõmissum secundũ verba, sed secundũ mentẽ sic. Alij dicũt q̃ verũ est q̃ fideicommissum nõ est inter ipsos hæredes, sed est fideicõmissum inter eorũ successores, quorũ causa alienatio fuit prohibita. Ego puto q̃ nullo modo sit fideicõmissum. Nam ista verba q̃ successoribus cõseruetur, intelligunt de successore vniuersali, vt l. sciendũ. §. pe. ĩ. de edi. edi. & l. sciendũ. in fi. de ver. sig. Tota ergo ista prohibitio videt facta in fauorẽ hęredũ, & eorũ successorũ, vñ isti hæredes alienãdo possunt suos hæredes grauare, sicut ipsos, vt l. vnã ex familia. §. si rem. ĩ. ti. j. ideo alienatio nõ impedit: imò plus quã fideicommissum nõ videt relictũ vt statim dicã. Op. ĩ. eadẽ. l. in princi. Solu. Ibi testator iusit præ dia reseruari filijs, & sic certis personis: hic hæredibus: quos hæredes iste hæres sibi eligere poterat quos volebat: & sic incertis personis iusit reseruari.

☞Verba institutionis ex re certa si sunt relata ad institutum faciunt ipsum hæredem, si ad alium inducunt fidei commissum.

Ex parte. Verba institutionis transmittuntur ad fideicõmissum. hoc dicit. & est no. §. & alibi forte ita nõ reperies. Oppo. q̃ imò non est causa fideicõ. de manu alterius, sed tanquã institutus ex re certa debet habere illã fundũ. Breuiter puto † q̃ verba institutionis ex re certa faciunt quę esse hæredẽ instituti, quãdo verba institutionis sunt relata ad eũ, vt l. j. §. fi ex fundo, & l. ex facto. ĩ. de hęre. instit. sed si non sunt relata ad eum, sed ad alium: tunc non inducunt institutionem, sed fideicommissum, vt hic. quod no. ppter testamẽta in quibus hodie filij debent aliquid habere iure institutionis. Nã si habent eo modo quo dixi ĩ. dicuntur habere institutionis iure.

Verba enunciatiua futuri euentus emissa propter aliud non inducunt dispositionem.

Idem si directa fuerint ad honoratũ. Secus si propter aliud, uel si fuerunt directa ad grauatum.

Amphilo. Verba enunciatiua grauatũ directa dispositionem induceũt. h. d. Oppo. † & videt q̃ ista verba enũciatiua nõ inducũt dispõnem, cũ sint enũciatiua futuri euentus, vt ĩ. l. pxi. §. fundum. j. eo. l. Julia. §. ex his. Sol. † Ibi fuerunt verba enunciatiua emissa propter aliud, hic propter se, vel ibi verba enunciatiua fuerunt directa ad honoratum: hic ad grauatum. Pro hoc l. generali. in princi. j. de vsufru. lega. Et de istis verbis enunciatiuis videbitis plenè vt dixi in l. ex hac scriptura infrà. de donatione.

☞Verbum uolo, quando inducat dispositionem.

Propositum. Verbum volo, seu vellem, inducit dispositionem, quando à testatore profertur. hoc dicit. Videbitis hic † quòd verbum volo, seu vellem, inducit dispositionem. cõtrariũ no. in l. serui electione. ĩ. de le. j. &

¶Facit ad qõ. Vide Bal. in c. j. circa med. de alte. feu. circa fin. & Bar. in l. qui Romæ. in §. duo fratres. in x. q. & Bar. in l. si mihi & Titio. deverbo. ob. & in l. j. C. de impo. lu. deserri. li. x. & Bar. in l. volũtas. C. de fideicõ. Et pro ampliatiõe huius rex. vide Bal. & Imo. in l. si in testamento. de vul. & pu. & Imo. in l. filius. §. diui. de le. j.

¶Secundo not. vide Bar. in l. pe. §. fi. in fi. C. ad Tre. & Bal. in simile in l. si quis ad declinandam. in pe. char. in ĩj. col. de epi. & cleri. & Bal. in c. j. in fi. j. colũ. de eo qui sibi & hęr. suis. et ibi videtur rex. contra. & Bal. dicit istam legem non facere, in l. j. in fin. C. ne li po. vt ibi per eũ. & ad Bar. hic adde Frã. de Are. in rub. de proba. col. ĩj. & in c. si quis contra clericum colũ. v. de foro competenti.

¶Tres fratres. vide Bal. in l. si in testamẽto ĩ. de vul. & pup. vbi dicit q̃ hic §. nõ habet locum qñ vna pars alicui per ius ac crescendi competit.

¶Tusculanus. vide Bal. in proœ. Digestorum allegantem hunc §. & in l. sicut. §. in decurionibus. quod cuiusq. vni. no.

¶Debeant cõuerti. Adde Bal. vbi vide in l. si quis ad declinandam. in vj. col. de epis. & cle. & maximè in vers. iuxta hoc quæro quid si testator dixit. Adde qđ no. dixit Bar. in l. alimẽta. aliàs in l. alio. in prin. de ali. leg. & in l. j. in pe. col. C. de sac. san. eccle. & cùm Barto. hic ad literam transit Pe. de Anc. in cle. ĩj. de rel. do. & vide quæ no. Bal. in l. j. in fi. col. in repeti. in vers. sic. tertiò quæro. C. de sac. sanc. eccle.

¶Ex parte. Singulariter no. hũc tex. quo ad intellectum eorũ quæ habentur in §. aliud quoq; capitulum. in auẽ. ut cũ de ap. co. q̃ filij hñt iure institutionis. Alias tex. est de verbo ad verbum in l. j. ucirg Titius. §. fi. j. eo. adde ad intellectum legis sequẽtis Paulum de Castro consi. clxxx.

¶Propositum. Et vide quæ notami i tex. & vide Ludo. Ro. in cõsi. cccij. An. Barb.

a ¶ Dicam in l. Mæuius. in l. libertorum. de verbo. ſignificati.
b ¶ Modò quæro. Et vide quę dixi latè in c. Rodulphus. de reſcrip. Andre. Barba.
c ¶ Non placet. Adde Bal. in l. fi. C. de cõp.
d ¶ Non venit. Lego poſſeſsiões meas, an veniant pecuniæ & mobilia, vide Bar. in l. j. ff. de ſta. homi. & Bal. in l. fi. ad fi. de cõpẽ. & p Guli. de Cu. in l. licet. C. de ac. poſ. i j. col. cĩ ſeq. p Ray. in l. filiũ. § fi. ad muni. & adde qđ no. Bar. poſt gl. in l. cùm antiquitas. C. de vſufr.
e ¶ Tũ dicit. Et vide Bal. in l. fi. C. de cõpẽ. & in l. j. ff. de ſta. hominũ. Do. in c. poſſeſsiões. de reb. eccle. non ali. & Lu. Ro. in l. j. ff. de ac. poſ. & doc. in ru. de cau. poſ. An. Bar.
f ¶ Poſſidentur. vide Bal. in d. l. fin. & in l. j. ff. de ſtatu hominũ.
g ¶ Doc. dicunt. vide ad hæc quæ voluit Bar. in l. j. ff. de ac. poſ. vbi determinat quãdo appellatione poſſeſsio nis veniant mobilia.
h ¶ Teſtõ. Et iſtũ text. no. all. Imo. in l. hmõi. § cũ pr. i ij. co. & le. j.
i ¶ Quæro qñ. Et no. hic qñ pr̃ vel extraneꝰ ſtipulat̃ ſibi dotẽ reſtitui, vide Bar. in d. l. Caiꝰ. & in l. poſt do tẽ. eo. ti. vbi hocvr̃ tenere gl. i ij. lec. & ibi Imo. i vj. col. & hæc dicta reputat ſingu. pau. đ ca. i l. eũ q ita. § g ſibi. de vb. ob. & vidẽ & Imo. ibi ad fi.
k ☞ POMATES. Tũc puto. refert & ſequit̃ Pe. de An. cõ. cccxxvj. inci. in themate ꝓpoſito. circa fi. ver. nõ ob. ſi qs di ceret. vide & Ale. cõ. ccxxxvj. in prin. i ij. vo. & cõſ. xxij. i ij. col. i ij. vo. & cõ. xx iij. in ij. colum. in j. volumi. Imo. in l. ij. in ij. col. ff. de lega. j.

quod not. in l. in vendentis. C. de cõtrahen. empt. Solu. in vltimis voluntatibus vt alijs actionibus habentibus dependentiã de futuro, verbum volo, inducit diſpoſitionem. ſecus in his quę incontinenti debent perfici: tunc enim non inducunt diſpoſitionem, vt d. l. ſerui electione. & no. in d. l. in vendẽtis. C. de contrahen. emp. niſi verbum volo, habeat talẽ determinationẽ ex qua poſſet colligi volũtatem illã perfectam, vt l. apud aufidium. de optio. lega. & dixi in d. l. ſerui electione. & in repetiti. plenè dixi quã feci in l. cũctos populos. C. de ſum. tri. & fi. cat.

1 ☞ *An cùm quis eſt grauatus ultra ualorem prælegati, ualeat grauamen.*

Duas. Reuocato legato videtur reuocatũ onus legato appoſitũ. h. d. Vos habetis caſum expreſſum in l. alteri. j. de adi. le. ex hoc tex. collĩgebat Ro. vnũ no. † q̃ ſi teſtator vni ex heredibus prælegat, & eum grauat vltra valorẽ prelegati facti ſibi qđ grauamen non valet in eo qđ eſt vltra prælegatum. Iſtud dictũ non eſt verũ: quia põt grauari tanquam heres in eo qđ habet iure hæreditario. Probat̃ in l. Neſennius. j. ad l. Fal. Nec ob. hæc l. quia hic fuit grauatus gratia prælegati, & hoc cõſtat, vt l. alteri. de adi. le. vel dubitat̃: & in dubio præſumitur gratia prelegati grauatus. Ita põt intelligi hæc l. qđ intelligo ſi onus adiectum prelegato equiualebat. Secus ſi excedebat: tũc enim nõ intelligit̃ grauatus gratia prelegati, ſed omni modo quo melius põt, vt l. Lucius. §. Sempronię. j. eodẽ. & l. filiusfa. §. apud Marcellũ. § . ti. ij. ita intelligit̃ hæc lex.

¶ Oſt emancipationẽ. Grauatus præſtare fideicõmiſſum tenetur ad illud inſolidũ, licet tam ipſe quã alius cũ eo ſuccedat defuncto alio iure quã defunctus crederet, ſed in eadẽ portione. hoc dicit. Oppo. & videt̃ q̃ per emancipationem nõ tollat̃ ius legitimũ, vt inſti. de leg. agnaſuc. § . fi. & l. lege. de leg. hæ. So. Illud de iure nouo. ſecus de iure antiquo, vt hic. Itẽ dicit̃ hic q̃ legatũ inſolidũ præſtatur: nec dicit à quo. quæro quis præſtabit? Et videtur q̃ patruus tantùm: quia ipſe fuit grauatus vt hic innuitur in prin. In cõtrariũ q̃ patruus non teneat̃, niſi ad dimidiã tantũ, vt l. cũ pater. § . cũ exiſtimaret. § . tit. j. & l. is qui. § . de codi. quidã dicũt hic de rigore, ibi de ęqtate. Veritas eſt q̃ hic auunculus ſucceſsit in tantã portionẽ, in quãtam teſtator voluit & cogitauit, ſ. dimidiã, licet alio iure ſucceſſerat. ſucceſsit enim de iure prætorio per bonorum poſſeſsionem de iure ſuo cum teſtator ſibi reſtituere credebat iure fideicommiſſi. Sed ibi in totum ſucceſsit præter ſpem, & voluntatem defuncti, vnde legata minuuntur. De hoc plenè per Dy. in l. cum pater. § . cum exiſtimaret. § . titu. j. & ibi vobis plenè dixi.

Seia. Iuſſus aliq̃d corpus hæreditariũ retinet p parte ſua retentionẽ, pro parte cohæredũ etiã petitionẽ habebit. h. d.

¶ Xorem. Si verba legati ſunt in ambiguo cauſa legati eſt inſpicienda. hoc dicit.

1 ☞ *Teſtator non præſumitur quòd uoluerit hæredem duplici præſtatione grauare.*

1 **In teſtamento.** † Nõ eſt veriſimile teſtatorẽ voluiſſe grauare hæredẽ duplici preſtatiõe. h. d. Quęrit gl. cũ in dubio nõ preſumat̃ oneratus, quid erit de iſtis legatis? Rñ. inquãtũ legauit ſecũdo, in tantũ videt̃ à primo adimere, vt l. cũ qõ. C. de leg. cõtra de eo qđ habetis § . de leg. j. ſi plu ribus. So. Ibi apparet teſtatorẽ voluiſſe q̃ cuilibet deberet inſolidũ. Itẽ op. § . ti. j. l. qui duos. § . j. & l. planè. § . j. § . ti. ij. Sol. Ibi loquit̃ in quãtitatibus, quæ poſſunt bis legari, hic nõ, ſed in ſpeciebus.

1 ☞ *Teſtatorem uoluiſſe duram ſeparationem iniungere, non eſt ueriſimile.*
2 *Legato generali per minus generale derogatur.*

1 **Codicillis.** Nõ † eſt veriſimile teſtatorẽ voluiſſe duram ſeparationẽ iniungere. h. d. Vel aliter. † Legato generali per minus generale derogatur. h. d. Quæro quæ eſt ratio quare ad patrẽ naturalẽ pertinent magis quã ad vxorẽ. Gio. ponit tres rõnes. Prima ne fiat dura ſeparatio, vt l. poſſeſsionem. C. cõmunia vtri. iur. & j. ca. l. §. concubinæ. Secundò: quia legatum vxoris eſt magis generale quàm legatum libertorum. & ideo generi per ſpeciem derogatur. Tertia eſt: quia vxori non relinquit noĩatim, ſed gn̄alit̃. Sed præcedẽtes rõnes plus placẽt.

Feliciſſimo. Generi per ſpeciẽ derogatur. h. d. De hoc plenè in l. quæſitum. §. fina. de fun. inſtru.

1 ☞ *Verba præſentis temporis reſtringuntur ad tempus teſtamenti.*

1 **Teſtamento.** Verba † præſentis temporis reſtringuntur ad tempus teſtamenti. h. d. Vide glo. quæ incipit, imò mortis. ibi ſolu. vt ibi. Nam ibi propter factum defuncti augẽtis, vel minuentis relictum, inſpicitur tẽpus mortis, ſecundùm Dy. Item ibi, in l. filiæ. §. fina. ſed ibi contingit propter mutationem. & noui nominis impoſitionem: quia ſunt verba futuri temporis. Dy. Item ibi. l. pen. ſed ibi in acceſſorijs. Dy. iſtam materiam plenè examino in l. ſi ita. de auro & argen. lega.

Concubinæ. Propter duram ſeparationem vitandam verbum, filij, porrigitur ad nepotes. h. d. Materiam iſtam vtrum appellatione filiorum contineantur nepotes, dicam in l.ª quod ſi nepotes. § . de teſtamen. tutela.

a
1 ☞ *Patriæ appellatione ſuburbia continentur.*
2 *In legato facto de eo quod eſt in ciuitate, an contineantur quæ ſunt in ſuburbijs.*
3 *Ruſticus uendens poſſeſsiones ſuas, an uideatur uendere pecuniam, & alia mobilia.*
4 *Conſuetudo loquendi præualet in omnibus.*

1 **Legauerat.** Appellatione † patriæ etiam ſuburbia continentur. Item Calendaria, & pecunia ad Calendarium deſtinata, non cedunt legato eorum, quæ ſunt in loco. h. d. Vos ſcitis q̃ ciuitas muro ſinitur, vt Florentia. & ſimiles. Peruſiũ continet ſuburbia & continentia ædificia: vt l. nam qđ liquidæ. §. pe. de pe. le. & l. ij. j. de verbo. ſigni. Modo quæro, ſi vtrunq; dico, vt lego † ea quæ habeo in ciuitate Peruſij. Hic videtur caſus q̃ contineantur quæ in ſuburbijs habeo. Dicit enim hic in patria, & idem eſt dicere patria, & ciuitas: vt C. ſi curi. relicti. l. j. li. xij. & de diuerſis prædijs vr. & ru. l. fi. li. xj. ita dicit Oldr. Ego autem examinaui in l. ij. j. de ver. ſigni. Et dico q̃ habemus diſtinguere qđ præcedat, vtrum dixerit in Peruſina ciuitate, vel in ciuitate Peruſina. & ibi gloſ. tangit. Dicitur hic ſ. rñſum eſſe. quæro qño eſt rñſum? Rñ. ſ. rñdit q̃ ſicut Calendarium nõ deberetur ita pecunia ad tps̃ poſita. Secus ſi perpetuò: vt l. ſi chorus. §. j. & l. fundus. j. eo. l. ſi vxori. §. cum ita. de auro & argẽ. leg.

c Iac. de Are. non placet[c] iſta æquiparatio. Dicit enim q̃ ſi nomina debitorũ eſſent ſcripta in muro, ita q̃ nõ poſsint ſeparari. Certè ſecundũ hunc §. cedunt legato quod eſt cõtra mentẽ Iuriſcõſulti. Vnde dicamus ſic. Suprà rñſum eſt, vt ſicut Calendarium non venit in legato: ita nec pecunia quæ eſt parata ad Calendariũ: vt l. nomẽ. § . j. § . eo. & hęc eſt vera ſol. Hic formatur vna † qõ, quã format Cy. C. de compen. l. fi. Ruſticus vendit poſſeſsiones ſuas: an videatur vendere pecuniam, & alia mobilia? De pecunia videtur q̃ nõ veniet,[d] vt hic: nec nomina debitorũ. Tamẽ dicitur[e] q̃ vltra montes fuit determinatum cõtrarium: quia res mobiles poſsidentur,[f] ſicut immobiles: ita q̃ datur interdictũ vtrobi. & no. Cy. vtí poſsidetis. l. j. & j. de acquí. poſ. l. j. in prin. tñ Pe. & omnes doc. dicũt[g] q̃ debemus inſpicere cõſuetudinẽ loquẽdi quæ eſt vt intellígamus de immobilibus tantũ, quæ cõſuetudo † loquendi præualet: vt l. cũ de lanionis. §. aſinam. j. de fun. inſtr.

4
1 ☞ *Cùm aliquis dat dotem, & illam alternatiuè ſtipulatur, qualiter competat actio.*

h **Teſtamento.** [h] Ex legato reuocato, vel cui renunciatum eſt, nil petitur. hoc dicit. ſecundùm Dy. Quæro, quæ eſt ratio quòd nõ teneatur. Dic quòd eſt triplex, vt in glo. Quæro quando aliquis dat dotem pro muliere, i
1 † & ſtipulatur eam alternatiuè ſibi aut mulieri, iſta actio qualiter competat. Reſpon. q̃ ſi quidem eſt extraneus ille, qui dat dotem, vel aſcendens per lineam maternam, dico q̃ actio integra mulieri quærat̃, vt l. Caius. § . ſo. ma. Si verò eſt pater, qui dat dotẽ: tũc puto[k] q̃ debeant intelligi iſta verba ordinatim, ſicut à iure ponitur, vt cõpetat ſibi in vita ſua: & mulieri poſt mortẽ patris cõpetat, vel ſi aliter fiat ſui iuris. hic eñ eſt ordo iuris, vt l. ij. § . qđ ſi in

k

a ¶ Vltimò. Et de quo dam not. dicto Ia. de Arretio. hic vide Bal. l. fi. i ij. col. i verſ. ſed pone. j. de do. pmiſ. etí. l. auia. i iij. col. C. de iure do. et C. de rei vxor. act. § . videam⁹. & iſtũ text. not. Bal. in l. dictã. in vlti. col. C de cõd. ob cau.
b ¶ Heres. opp. Et vide Bald. i l. j. C. de his q̃ pœ no.
c ¶ Teſtator legat. Vide tñ plenius p Ang. & do. meũ in l. pr̃ſa. teſtõ. § . de hęre. inſt. & vide Bal. in l. j. C. de his q̃ pœ . no . qñ teſtõ. phibuit ne mo leſtaret vxorem, i l. j. de vſufru. & Bal. in auc. cui relictũ. C. de indi. vidui. tol. And. Barba.
c ¶ Teſtõr legat. Vide Bal. i l. j. C. d his q̃ pœ. no. i xv. col. et in auc. cui relictũ. deindi. vidui. Et qđ de mõacho, vide bal. in d. l. j. C. de his q̃ pœ . no. & facit l. pe. C. de le. no. p Imo. i l. pr̃ſa. de hære. inſti. & ad no. per Bar. hic, adde Pau. de ca. i cõſ. ſci. I Criſti noſe amẽ: añ q̃ veniam ad dicta dubia. adde. eũdẽ Alex. cõſ. clxiij. & bal. cõſ. cccxxxvj. i fi. ij. lib. Et eundẽ Alex. i cõſ. cxxxviij. col. pe. i fi. in ij. volu.
☞ POMATES.
d ¶ Teſtõr legat vxori. Vide Pau. de ca. i l. iubem⁹. § . ſanè. el. j. i prin. C. de ſac. ſan. ecc. Ro. cõſ. xxxij. in ij. col. ij. du. & Barb. conſi. xxvij.
e ¶ Ad l. ſi cui. Et vide Bal in l. filijs. C. de inof. teſ. & fl. q̃uis. de fidei. And. Barba.
f ¶ Ad aliam q̃o. Vide Bal. i l. ij. C. de iſti. & ſubſti. & Bar. i l. Titio centũ. § . Titio cẽtum. de condi. & demon.
g ¶ Quæro an. Et vide Bar. i l. ſi fideiuſ. § . fi. de le. j. & ibi p Imo. & Bald. in l. C. cõ. de legatis.
h ¶ Dicat̃ ire. Addeno. per Imol. & Ang. i l. qui fundũ. j. ad l. Fal.
i ¶ Pater naturalis. Et a l intellectũ huiꝰ § . vide Bal. i l. neq; mater. C. d iure do. & in l. humanitatis. C. de nat. libe. & in l. ante. eo. titu. Andre. Barb.
Sed in caſu quo quis dotauit filiã ſpuriam poſsit reuocare, vide no Bar. i l. fi. § . ſi à ſocero. q̃ in frau. cred. Et adde, ga Bar. in l. Mæuiꝰ. § . duobꝰ. i ij. quæſt. § . tit. j. tenet q̃ hodie de iure Ca. pẽ poſsit dotare filiam ſpuriam. & ibi ẽt ſequitur Imo. & per Bart. in l. fin. l. de his qui. vt indi. & in d. §.

ſi in patris. § . ſol. matri. & l. j. § . videamus. C. de rei vxo. act. ſecundum quem ordinem dicunt prædicta verba intelligi: vt l. cùm pater. §. penul. § . tit. j. & idem putarem ſi pater ſtipularetur copulatiuè ſibi & filiæ: vt l.
a Gallus. § . § . de lib. & poſth. Vltimò iſta verba, conſentientibus fratribus, &c. faciũt ad q. no. per Cy. in l. j. C. de bo. ma.

1 ☞ *Teſtator ſi legat uxori uſumfructum, & ſi hæres eam moleſtauerit, perdat hæreditatem: ſi hæres eam moleſtat, hæreditatem perdit, & uadit ad cohæredes.*
Grauamen iniunctum legato facto monaſterio ut aliquem recipiat non ualet.

Hęres. Onus de aliquo adoptando, et fideicõmiſſum in defectũ adoptionis iniunctum non tenet. h. d. & eſt ſingularis caſus. Opp.[b] & videtur q̃ tale fidei commiſſum de aliquo adoptando vel emã cipando teneat: vt l. ſi, cui. de condi. & demon. Dicunt quídam q̃ non valet grauamen, vt p hoc ille, qui debet adoptari. ſi nõ adoptet, habeat petitionẽ fideicõmiſsi, valet tñ in ſe iſtud grauamẽ. quæ ſolutio eſt
b menti tenenda: & ſecundùm hanc ſol. hic eſt caſus notabilis q. † Teſtator legat vxori[a] ſuæ victum, & veſtimenta in domo, & c
d iuſsit teſtator, ſi hæres moleſtauerit eam, perdat dictam hæreditatem: nec dicit ad quem deueniat: an debet deuenire ad vxorem, ſi fuerit moleſtata ab hærede viri. Et videtur q̃ ſic: quia gratia vxoris videt̃ prĩuatus: vt l. poſt legatũ. §. amittere. § . de his quibus vt indi. & habuiſtis in l. ij. §. ſi duo fratres. de col. bono. In contrarium eſt caſus in hoc. §. quia debet peruenire ad cohe-
redes, vel ſubſtitutos, nõ ad vxorẽ. & hoc tenet Ia. de Bel. in auc. de nup. §. ſiverò. Rñ ad contraria: quia ibi aliquis fuit priuatus à lege: hic à teſtatore. Rationem collige ex tex. iſto, Tamẽ licet iſta ſol. ſit notabilis gl. non ſtat in ipſa ſo. ſed dicit q̃ hic nullo modo valet grauamen de aliquo adoptando, vel fideicommiſſum iniunctũ in defectum illius grauaminis. Ratio, quia eſt contra bo nos mores. Ad l. ſi cuiᵉ. j. de condi. & demõ rñ. quia ibi loquitur in emancipato. hic in adoptiuo. Contra hanc ſol. facit § . de cõdi. inſt. l. ſi quis in teſtamento. Sol. ſubaudi ibi, maximè, vt ibi dicit gl. Itẽ facit cõtra hanc ſol. l. filiuſa. §. ſecũdũ vul. § . de leg. j. dic vt ibi. Et ſecundùm hoc † facit ad aliã q̃ſtionẽ[f] relinquo tali monaſterio centũ, & volo q̃ recipiat talem non monachũ: & ſi nõ recipiat perdat legatũ. Et certè videt̃ q̃ grauamẽ de recipiendo nõ valet ſicut de adoptãdo, vt hic. Pro hoc: quia cõtinet ſpeciẽ ſimo
niæ, vt dixi in l. j. C. de his quæ pœ. no. Dicã in l. ille aut ille. § . de hæredibus inſtit.

1 ☞ *Hæres ſi ſit grauatus uendere Titio, Titius oblato pretio agit rei uendicatione.*
2 *Dominium non tranſfertur in legato tacito.*
3 *Bonus uir non æſtimabit tantum dimidiam reſpectu dimidiæ, quantum totum reſpectu totius.*

Agri plagam. Vno ex his, cui hæres iuſſus eſt vẽdere parato emere, competit vendicatio partis. h. d. ſecundùm intellectũ Dyn. Quæro q̃d habet facere legatarius, qui vult petere fundũ. Rñ. debet offerre p̃tiũ, & emptio habeat̃ p pfecta: vt l. Labeo ſcribit, ſimíhi. § . de
g cõtrah. ẽpt. Quęro, an[g] oblato † p̃tio habeat vẽdicationẽ fũdi q debet ſibi vẽdi: vl an habeat neceſſe itẽtare actionẽ p̃ſonalẽ exteſt-
1 mẽto. Dicit Dy. q̃ habet rei vẽdicationẽ, vt hic, dũ dicit, prẽm dimidiã eius agri, q̃ legatus eſt, petere. & petitio eſt in rẽ: actio in perſonam gr̃a proſequendi rem: vt l. actio j. de act. & obli. Item pro hoc: quia dicit legatus. & ſic ille fundus dicitur legatus. Aliꝰ dicũt cõtrariũ, ga ille, qui eſt dãnatus ad vẽdendũ eſt dãnatus ad factũ: vt l. conſilio. in fin. de cura. fu. Vñ non trãſfertur dñium, licet emptio habeatur, p perfecta. Præterea liberatus eſt actione ex teſtamento: ergo alter tenetur: vt l. ſi fideiuſſor. in fi. § . tit. ij. Et hãc partẽ vr̃ tenere Dy. in l. j. in viij. q̃o. C. cõia de lega. Ego ſum cum Dy. & eius opi. míhi placet. Primò per hũc text. qui dicit petere. ergo agit rei vẽdicatiõe: cũ petitio dicat̃ in
h remᵇ. vt § . dixi. ſecundò p rationẽ: ille, q̃ eſt iuſſus vendere, nõ tenet̃ ad nudũ factũ. Ita no. per gl, magnã i l. certi cõdictio. § . ſi cert. pe. imò tenet̃ ad tradendũ, & dominiũ trãſferendũ ſi dominus eſt: vt l. in cõuẽtionalibus. in fi. j. de verb. ob. & l. ex empt. in princ. § . de act. emp. Nunc ad propoſitũ perfecta emptione tenebat̃ transferre dominiũ: ergo ex teſtamẽto tenet̃ trãsferre dominiũ, cũ p ſimplicẽ vẽditionẽ non ſit ſublata actio ex teſtamẽto: vt l. ſi hæres. de act. empt. q̃ tñ in tellige vt dixi in l. ſi fideiuſſor. in fi. § . de le. j.
Contra hoc facit: qa cubus nõ ſimpliciter
2 legatus, nec dominiũ fundi, † q̃ in legato tacito nõ transfertur dominiũ. Ita tenet Iac. de Are. in l. ſeruũ filij. §. fi. § . de leg. j. cõiũcta l. j. de ſeruí. leg. Rñ. imò expreſsè videt̃ legatũ: ga natura verborũ hoc importat: ar. eius q̃ no. p Dyn. de ver. obl. i. ſciẽdũ, & l. fin. § . quod cũ eo. Circa hoc quęro: dicit hic q̃ poteſt partẽ vẽdicare: qd ſi vult totũ vendica re? Reſpondet gl. q̃ poteſt per ius accreſcẽdi. Vltimò † quæro q̃ eſt arbitrium boni viri: vtrum æſtimabitur tantũ dimidia reſpectu dimidiæ, quãtum totũ reſpectu totius.
3 Reſpon. nõ: ga aliud eſt æſtimatio dimidię reſpectu totius, quã reſpectu dimidiæ: vt l. ſi quis aliam infrà, de ſolu. l. quod ſi vno. § . primo ſuprà, de in diem addict. & ideo ſi eſſet hæres damnatus vendere pro decẽ, & legatarius velit emere medietatem pro quinq;, non poſſet: qa intereſt hæredem inſolidum vendere, per dicta iura.

Sorori. Appellatione mancipiorum non cõtinẽtur poſtea nati ex his. h. d. Oppo. de l. cũ pater. § . pater filiæ. § . titul. j. vbi partus debetur. Gl. ponit duas ſol. tene vltimam.

1 ☞ *An dotans mulierẽ ſi ſit extraneus, uel alius, uidetur dotare de ſuo.*

i **Pater naturalis.** Pater naturalis dotando filiã in dubio non videtur habere animum donandi, ſed magis animum compenſandi cũ eo quod filiæ debet h. d. Oppo. q̃ pater in dubio videatur dotare filiam de ſuo proprio patris: vt l. fi. C. de do. promiſ. ſo. Dicit gl. illud verum in patre legitimo & naturali, cuius officium eſt dotare filiam. ſecus in tre naturali tantum, qui dotare non tenetur, vt hic. quam ſo. no. Contra hoc oppo. q̃ iſtum non debuerit dici. Nam etiam hic pater naturalis à fideicommiſſo non liberatur, niſi filia ratum habeat. Dicunt gloſſ. ſequentes, fateor tamen q̃ iſta filia ratum habere cogitur, cùm eius negotium vtiliter geſtum ſit dotando eã.
1 Iſta lex inducitur per † glo. noſtram ad q. quę ponit in l. fi. C. de dot. promiſ. De extraneo vel dotante mulierem an in dubio videatur dotare de ꝓprio, vel de bonis mulieris. Et videtur de bonis mulieris, per l. Neſennius. § . de neg. ge. & l. cùm poſt. § . j. de admi. tu. & per hunc. §. Iac. de Are. & Cyn. referendo ibi eum tenent contrarium, q̃ in dubio videtur dotare extraneus animo donandi: vt l. cùm is. § . ij. § . de condi. ind. Non obſtat l. cùm poſt. § . j. & l. Neſennius. quia ibi loquitur in adminiſtratore mulieris, qui in dubio videtur feciſſe animo gerendi negotium. Sed ad iſtum §. non reſponetur. & hic videtur caſus in contrariũ. Quid

a ¶ Vlti. ista lex. No. q vbi est statutū q filiæ fœminæ nō succedāt extāte masculo, q debeat dotare filias, q debeat dotare arbitrio boni viri. Et dicit Bal. ī l. fi. ī ij. co. C. de dot. ꝓmiss. qd etiā si statutū nō diceret q teneaē dotare &c. q tñ ad hoc poterit cōpelli. ibi ēt dicit q statutū dicēs q filia dotata excludaē q si nō fuit congrue dotata, petet supplemētū, ꝑ istū tex. nisi statutū diceret q debeat esse cōtenta de dote data à patre.

☞ POMATES.

b ¶ Hoc legatū. Declara vt ꝑ Ale. ī l. ij. in prin. ff. de ver. obli.

b ¶ Hoc legatum. Ad hūc tex. facit l. Titiæ textores. & ibi per Bal. s̄. de lega. j.

c ¶ Oppo. q relatiuū. De materia relatiui qs, vel q. adde Bal. ī l. p̄cipim⁹. de ap. & Bar. Bal. in l. cūctos populos. in prī. & sū. tri. & Bar. ī l. oēs populi. in prin. de iusti. & iu. addē relatiuo quis. vel qui. Oldr. cōsi. cxxix.

d ¶ Quæro, aliqs. qd si dico, loco equū & arma: an intelligatur de armis equi, & etiā testatoris, vide Bal. in l. j. C. de ver. sig. q sic ꝑ istū text. Adde Bal. cōsi. clxxxix. vbi aliā quæstionē decidit, per hūc textū.

e ¶ In dictis. Vide Bal. post Bar. in l. j. C. de re. permu.

f ¶ Inter emptū. Istū tex. alleg. bar. in l. imperiū. in j. col. C. de iur. fisc. dic. om. ūt. & bal. ī l. fin. in ij. col. de indi. vid. q relictū vxori sub noīe appellatiuo nō trāsit ad secundā vxorē. & adde text. & ibi gl. & bar. in l. iuris gētium. §. sed si fraudādi. s̄. de pact.

dicemus? Iste passus videt mihi dubius. Tamen huic §. potest responderi q hic pater dedit dotē nomine filię: & licet stipulatus sit dotem reddi sibi, tamen nomine filię dedit. Quod apparet: quia dicit de ratihabitione filiæ. Ratum enim habere non posset nō suo nomine gestū: vt l. si pupilli. §. sed si ego §. de neg. gest. Vel dic q mulier erat obligata ad dotem: vnde pater dando idotē gerit negotium filiæ, liberando illā ab illa obligatione. Soluit enim creditori suo. Et hoc innuit hic glossa dum allegat l. si opera. de doli exce. Sed opi. Iac. de Ar et. loquitur qñ extraneus ab initio promittit dotem ꝑ muliere non obligata. Vel dic, aut ille, qui promittit dotem, est debitor mulieris: & videtur promittere animo cōpensandi, non donandi: vt hic. Aut non est debitor: & præsumitur animo donandi. Ita loquitur opi. Ia. de Are. & sic quando est debitor, in dubio videtur magis adhærere opi. gl. q videatur dotare de proprio mulieris, per hunc §. & quia promittendo dotem pro muliere in illo actu videtur gerere negotium mulieris & ideo de proprio mulieris videtur dotare vt d. l. Nesennius. de neg. gest. & facit optimè l. fi. de pet. hær. quod nota.

Seia. Restitutio fideicōmissi facta ante diem, alij non ptæiudicat. h. d. Simile ín l. cum pater. §. à filiā. s̄. tit. proxi. De hoc habuistis plenè ín l. sed & si alio. §. fi. cū l. seq. j. ad Treb. & l. post mortē. C. de fideic.

☞ *Iudex condemnans ad confinia usque ad uoluntatem suam, an hæc uoluntas finietur iudicis morte.*

Scæuola. Rogatus restituere cū volet, post mortem rogatus vi detur. h. d. Vel aliter: In vltimis voluntatibus moriendo quis velle videtur. h. d. Op. de l. fideicōmissa. §. quāq̄. s̄. eo. Sol. aliud si dicit, cū vellet: & aliud si dicit, si vellet, vt ibi patet. Opp. q moriendo videatur velle: vt l. centesimis. §. fi. j. de verb. obl. Respon. aliud in contractibus, vt ibi: aliud in vltimis voluntatibus, vt hic, licet quidam aliter sen serint: vt no. in l. fideicom. & sic fideicōmissum. ver. hoc autem. s̄. eod. Item dubitatur †quid si in sententia dixit iudex. Condemno aliquem vt stet ad confinia vsq; ad voluntatem meā. finietur ne voluntas morte iudicis? Cy. format istam quæstionem in l. fi. s̄. de contrahē. emp. Ego examinaui in l. centesimis. in §. fi. de verb. obli. Facit ad prædicta quod not. in l. post dotem. s̄. solu. ma. ín v. lec. & ibi plenè examinaui.

Hæredis Fideicommissum purè relictū potest peti incontinenti: & qui, velat satisdationem exigi, non videtur fideicommissi diem differre. h. d. in summa. Ad hūc. §. oppo. de l. epistolam. §. fi. j. ad Treb. Sed ibi aliter de voluntate defuncti apparet. Ad idem facit quod habuistis in l. filiam. j. de au. & arg. le. & in l. fideicommissa. §. si filio. s̄. eo. quod nota.

Itius. Is, cui cura monumenti cōmittitur, ad expensas in solidum non tenetur. h. d. Oppo. & videtur q testator vnum ex hæredibus possit grauare, ita q alius non teneatur: vt l. cum ab vno. s̄. tit. j. Sol. hic in dubio est præsumendū, q solùm cura monumenti videaē imposita: & hoc præsumitur ex quantitate relicti, & ex quantitate suæ portionis alias insolidum teneretur, si vires hæreditariæ sufficerent. Quærit gl. quo iure cōpellātur istituti ad ædificādū. Dic vt ī gl. & bñ.

☞ *Quanta debet esse dos fœminæ, cum statuta prouident, q non succedat, sed dotetur.*

Si filiæ. Arbitrio boni viri dos constituitur, dignitate, & facultatibus testatoris, & numero liberorum pensatis. h. d. Nota tex. ibi: & ait non esse difficile. &c. Oppo. glo. C. de dot. promis. l. j. Solue vt ibi,

& ín l. cum post. §. gener. s̄. de iure dot. & materiam huius legis
a videbitis plenè in l. j. s̄. de le. ij. Vltimò ista lex[a] facit ad q. †sunt
1 statuta in Italia q filiæ fœminæ non succedant cum masculis, sed masculi teneantur dotare: quanta erit dos fœminæ? Certè erit arbitrio boni viri inspectis dignitatibus, & facultatibus testatoris: & numero liberorum: pro vt hic dicitur. & l. quæro. s̄. de iure dotium.

Si fundus. Non videntur esse in loco, quæ ibi sunt ad tempus. hoc dicit. Concordantiæ sunt in glossa.

1 ☞ *Quæ actio uideatur intentata, an generalis an specialis, cum quis format libellum simpliciter.*

b **Hoc legatum.** [b]Ea videntur alicuius causa parata, quæ ad eius vsum proprium sunt destinata, secus si ad vsum communē eius & alterius hoc dicit. Vel aliter. Verbū, quod se habet per prius & posterius simpliciter sumptum, accipitur per prius. h. d. secundùm Pet. an text. attributum esset. id quod designat esse in vsu mariti, secundum Dy. Opp. de l. cùm quæreretur. §. Iana. j. eo. Solue vt ibi. Ista lex dicit idem quod l. Quintus. de au. & ar. le. & ibi declarantur quædam circa istam materiam: dic vt
1 ibi. Ista lex allegatur ad q. †quidam formauit libellum simpliciter: quæro vtrum videatur proposita in dubio actio generalis, vt certi condictio: an actio specialis competens pro eo quod petitur. Dicunt aliqui docto. in l. edita. C. de eden. si quidem ex verbis potest colligi quæ actio videatur proposita stamus verbis: sed si non apparet, videtur proposita actio specialiter destinata pro eo quod petitur: non actio generalis pro pluri competēs. Et hoc dicunt per istam legem cum similibus. & hoc satis placet.

1 ☞ *Relatiuum, quis, uel qui, quando restringat uel declaret.*

2 *Legatum factum uxori de emptis, & quæ eius causa parata sunt, comprehendit utrūq;*

Etiā tamē. Relatiuū, quis, vel qui, positum sine copula, præcedentium significationem re-
c stringit: sed si copula apponatur, augebit. h. d. Opp. q re-
latiuum, [c] quis vel qui, appositum sine copula non restringat: vt
1 l. omnes populi. s̄. de iusti. & iu. l. cunctos populos. C. de sum. tri & fi. ca. l. omnibus ciuitatibus. j. ad Treb. Rñ †quandoq; per relatiuum adijcitur aliquid, quod competit cuilibet de præcedenti genere: & tunc non ponitur restrictiuè, sed magis declaratiuè, seu demonstratiuè, vt in contrarijs. Secus quando relatiuū. quis vel qui, refertur ad certam speciem: vt cum dico, Stichus, qui meus est: quia tunc ponitur magis demōstratiuè quā restrictiuè vt l. Stichum qui meus erit. s̄. tit. ij. Sed si per relatiuum adijcitur aliquid, quod non cōpetit cuilibet de genere præcedenti, distinguitur an ponatur cum copula, vel sine copula, vt hic dicitur.

d Quæro, aliquis[d] legauit †vxori empta: & quæ eius causa parata
2 sunt: an debentur parata tantum, ita q non empta? Videturq; nō quia natura copulatiuæ est vt comprehendat vtrumq; vt l. si hęredi plures. de condi. insti. In contrarin videtur casus hic. Dico q vtraq; debētur l. empta tantum & parata tm̄, Ad cōtraria rñdetur vt collīgi videtur ex distinctione, quam dedi. ín l. si is qui ducenta. §. vtrum. ff. de re. dub. vbi tractaui materiam copulatiuæ: & quod vtraq; debeantur, probantur etiam ín l. Quintus. de au. & ar. le. & s̄. eo. l. qui concubinam. in prin.

1 ☞ *Quando admittatur differentia inter emere, & comparare.*

Si quid earum. Vide glo. super verbo, empta vbi est differentia inter emere & cōparare. Ad hoc gl. alleg. l. j. de contrahen. empto. Facit l. j. & quod ibi no. C. de re. permu. Sed† ista differentia inter emere, & comparare, in vulgari locutione, non cadit Nam emere non vulgarizatur alio modo quā cōparare: & ideo
e in dictis[e] testium & dictis vulgariū nō admitterem istam distinctionem: sed in legibus & statutis conceditis à peritis istā distinctionem admittimus. Simile dicā in differētia q̄ sit inter appellationē filiorū: vt l. q si nepotes. s̄. de testa. tute. Nam in vulgari illa differentia non admittitur, vt ibi gloss. dicit, & ibi dicemus.

Inter emptum. [f]Ad positionem speciei sequitur po-
f sitio generis: nō eōuerso. h. d. Oppo. j. de l. proxi. §. item interest. vbi ille, qui legat empta, non videtur legare parata: ergo in empto non inest paratum. Rñ. ille, qui legat empta, non videtur legare parata. s̄. alio modo quā ꝑ emptio-
nē: vt in contrario, q ergo dicitur, in empto non inest paratū: falsum

sum est: imo inest paratum, vt genus in spē sua: non tamen tanquam genus simpliciter legatum sit, hoc est, omnia parata: sed tanq̄ genus, q inest illi speciei. s̄. omnia parata per emptionem, nō alio modo. Vltimo no. text. cū glo. quia satis bene declarat.

Item legato.

Item interest. Legato generis continentur omnes species: sed legato speciei non continetur alia species sub genere contenta. hoc dicit. Oppo. s̄. l. proxi. §. inter emptum, Solue vt ibi dixi. Oppo. q res quæ est destinata ad vsum, non habeatur pro tradita: vt l. cætera. §. fi. cum l. seq. s̄. de lega. j, Solue vt ibi.

1 ☞ *An sit differentia inter concubinam & uxorem.*

Parui. Nota tex. ibi sanè. &c. Quæro, quid est dictū, nisi in
1 dignitate. Dic vt in gl. Ray. ín quadā sua disputatiōe aliter dixit: †Dicit enim, non est differentia inter vxorem & con-
a cubinam. [a] Nam inspecto iure naturali, secundum quod ius non est dignitas, vt in auē. de monachis. §. hinc autem nobis, quia secundum ius naturale omnis coitus erat æqualis: vt in auē. quib. mod. na. effi. le. §. liceat, tamen inspecto iure ciuili, secundum qđ est dignitas & distinctio personarum, vt. s̄. de postu. l. j. est differentia inter vxorem & concubinam, cum matrimonium sit solennizatum iure ciuili, sed concubinatus nō, sed nō est impropriè natus: vt l. in concubinatu. s̄. de concubi. vbi aliqua dixi, q̄ vide.

Si vxori. Oppo. de l. ij. & iij. j. de au. & arg. leg. Sol. Intelli-
1 ge istam secundum illas, vt ibi dixi. Oppo. de l. j. §. rectissimè. de ven. in pos. mit. Solue vt ibi dixi.

1 ☞ *Iusta id, est perfecta.*

b **Cum filio.** [b]Ista est bona lex, & singularis. Hæc verba, cùm in suam tutelam peruenerit. diuersimodè intelliguntur inspecta conditione proferentis, & eius, de quo proferuntur. Idem in ver-
1 bis similibus. h. d. Nota tex. in fi. ibi, iustæ ætatis. &c. Exponitur, id est, perfectæ ætatis. Hāc legē induco s̄. de test. l. j. & †expone ibi, iusta sententia, id est, perfecta sententia: prout hic dicitur.

1 ☞ *An in legato librorum ueniant summa Azo. & Rofredi.*

Librorum. Appellatione librorum continentur omnia volumina in quacunq; materia scripta. h. d. †Quæro: quidam legauit omnes libros
1 legales an in legato veniant summa Azo. & liber Rofre. & similia: & sic ista scripta dicantur libri legales. quidā, vt Ia. de Are. dicū q nō: quia nō sunt libri legales, sed rationes doc. vt l. à diuo Marco. C. de quæstio. Breuiter dico esse recurrendū ad cōmunem vsum loquendi vt j. ea. l. §. quod tñ Cassius. Sed cōis vsus loquēdi est vt tales libri appellentur libri legales. Ergo licet quidam libri dicantur ordinarij, quidā extraordinarij: ideo puto q veniant in legato: tamen quidam aduocatus vt tolleret istam dubitationē legando libros legales, ipsos specialiter nominauit.

Si cui. [c]In dubio appellatio libri intelligitur de vno volumine, non de libris numeralibus, per quos volumen diuiditur. hoc dicit.

Si Homeri. Hæres librum legatū non tenetur facere compleri. h. d. Oppo. j. ea. l. ver. sed neq; cœpti. Sol. vt ibi dicam.

d **Libris.** [d]Libris legatis non continentur ea in quibus libri reperiuntur. h. d.

1 ☞ *Verba ambigua statuti intelligenda sunt secundùm communem usum loquendi.*

Quod tamen Cassius. Libris legatis chartę nō scriptæ non cōtinentur: & chartis legatis non continentur libri, nisi aliter voluntas esset inefficax. Item legato chartarū non continentur membranę, nec econuerso. h. d. Videtis q si aliquis legat chartas, veniunt membranæ ex voluntate defuncti. Cōtra, nam appellatiua sunt immutabilia: vt s̄. tit. ij. l. iiij. Dicit gl. illud quādo nomina appellatiua
e sunt prorsus diuersa[e] nullam' constantiā in iure habentia, sed hic loquitur qñ nomina appellatiua possunt adaptari ad id, quod testator sensit secundū consuetudinem loquendi. Item oppo. ista differentia nō videtur vera: quoniam etiam membranas appellamus chartas, cui vsui debet stari: vt l. cū delanionis. §. asinam. j. de fun. instru. Ro. fatetur contrariū, & bene. Vide gl. q̄ incipit, quia appellatione chartarum, &c. quam nota ad interpretationē statu-
1 torum: quia †si est aliquod verbum ambiguū, quod habeat aliud

significatum, debet intelligi secūdùm com-
a munē vsum loquēdi: dic vt dixi [a] plenè in l. Labeo. j. de supel. legata.

Sed nec. Libri cœpti scribi non con-
tinentē appellatiōe librorū. secus si sunt bene completè scripti, non tamen correcti, vel miniati. h. d. Opp. s̄. e. l. j. § si Homeri. vbi liber nō cōpletus debeē. Dicūt aliq q ibi non legauit sub noīe libri sed sub noīe copis. Vel ibi, licet liber nō erat cōpletus, est tamen in volumine redactus: &
b sic erat liber, ex quo faciebat volumen, sed erat alio modo cœptus scribi. Opponi. dicitur hic q membranæ continentur. cōtra. s̄. proxi. §. vbi libris legatis membranæ non continentur. Quidam dicunt, hic loquitur de membranis scriptis, vel dic etiam de nō
c scriptis, si apparet de voluntate defuncti q illas membranas ad illū librū destinauerat.

Chartis. Legato materiato non intel-
d ligitur legata materia. hoc. d.

Contra, imò videtur facere sola destinatio: vt l. si non sunt. §. quid ergo. infrà, de aur. & argen. leg. dicit glo. secus in argento. Tu verò dic vt dixi in lege contraria. Materiam verò vtrum destinatio aliquid operetur in legato, dixi in l. cætera. §. fi. cum l. seq. s̄. ti. ij.

1 ☞ *Quid legare uideatur, qui legat bibliothecam.*

g **Sed & si bibliothecam,** g

Reuoco in dubium qñ quis legat apothecā, seu bibliothecā suam, qd legare videaē Dico q ex verbis relinquinquētis, & eius, h cui relinquitur, debet hoc præsumi Ex ver-
1 bis enim datur doctrina, in hoc tex. † Si qs tñ diceret, lego bibliothecā, in qua sunt li- i bri, patet manifestè q sentit de loco nō de libris. Itē si dico, lego bibliothecā, vel armarium de Cypresso. quia apparet q sit magis de ædificio quā de libris. sed si quis legat armarium simpliciter, tex. videtur. velle q cedunt libri sed puto ex diuersitate personarum hoc debere intelligi: quia si scholaris scholari legauit puto quòd intelligatur de libris. vt s̄. ea. l. § quod tamen Cassius. in fi. Ad hoc l. plenum. §. equitij. de vsu & ha. & l. sed & si iusceperit. §. j. s̄. de iudi. sed si vnus stationarius legat armarium alteri: tūc videtur magis sentire de armario quam de liberis: & ex qualitate personæ legantis debet inspici: vt s̄. eo. l. cùm filio.

1 ☞ *An legato lecto ueniat culcitra.*

Sunt tamen quidam. Vide glo. quę incipit ornamenta lecti, &c. Tene mē-
h ti: quia pluries hoc de facto vidi. Quæro, quid [h] si aliquis legat
i †lectū vxori suæ: vtrū cōtineaē culcitra [i] de serico, quā quis consueuit ponere in lecto diebus festiuis, & tpe solēnitatis. Dicunt quidā doct. q nō qa cū legat vxori suæ, videē legare ea quę sibi cōgrūt secundū qualitatē suę p̄sonę: ar. l. pe. in prin. j. de ali. & ci. leg. sed nō cōpetit. Vide hoc q habeat culcitram de serico. Et si dicitur q possit nubere: rñdeē q nō est verisimile q testator hoc cogitauerit. sed quicqd dicāt, dico q culcitra de serico, & omnia ornamenta veniunt. Casus est hic, & l. fi §. vxori. j. de auro & ar. leg. & ibi dicitur. & in l. in stratum. j. de ver. sig.

1 ☞ *De dictione, amplius.*

k **Si tibi purè.** Dictio hoc amplius[k], præceden-
tium repetitionē inducit. h. d. Opp. q †dictio, hoc amplius, non inducit repetitionem: vt l. si seruus legatus. §. si ita. s̄. tit. ij. Ro. soluit hic; & nō bene: dic vt ibi. Tu tñ ꝑ declaratione p̄sentis l. & materię dic, qñq; proferē verbū, amplius: simpliciter: & tūc nulla repetitionē inducit: vt d. l. si seruus. §. si ita. ibi enim dictio, amplius, refertur solū ad actum verbi. non ad rem legatam. Cùm enim dico amplius

a ¶ Cōcubinam. Vide Bal. in c. j. in fi. prī. q. mo. feu. amit. & in l. ēt. in fi. C. de testi. & in auē. si qs in ij. co. C. de sa. sanc. eccl. & in l. si ea cōditiōe. C. de cōdi. infer. & gl. in l. liberi. C. de nup. & vide ad hūc tex. Bal. in l. si qs. & ibi Cyn. in vij. col. de episc. & cleri.

b ¶ Cum filio. Et vide Ang. in l. seruus. ff. de cōdi. ob cau. vbi est casus similis ꝑ eū. & vide Ang. in l. ꝙ seruus. ff. de cōd. ob cau. vbi alle. similē. And. Barba.

c ¶ s̄. si cui. Vide Bart. in rubr. j. de ope. no. nū. & in rubri. s̄. fol. mat.

¶ Libris. Vide tamē text. in l. auibus. j. eo.

e ¶ Prosus diuersa. Vide Bal. in l. fi. in noīe C. de testi. & Bal. in rub. fol. mat.

f ¶ Dic vt dixi. Add Bar. j. e. ī l. nō aēr. & ī rub. j. de ope. no. nūc. & vide q dicit gl. ī l. ī leg. s̄. fi. j. eodē

g ¶ Sed & si bibliothecā. No. de legato ibi, bibliothecæ seu apothecæ. facit ad not. ꝑ Bar. ī l. cū pr̄. s̄. mēsg. s̄. ti. j.

¶ Quæro qd. Et vide Bal. ī l. ī legatis. C. de le. & ī l. volūtatis. C. de fideicō. And. Bar.

¶ Sunt tñ qdā. Cōtineaē culcitra. Si qs le gat lectū vxori, an veniat culcitra de serico, adde Bal. in l. ij. C. de le. ad fi. & Bar. ī d. l. fi. §. j. de aur. & ar. lega.

k ¶ Amplius. Quia dictio amplius, referē ad aliqd, &c. adde q no. Bar. ī l. legata inu tiliter. de le. j. adde Bal. cō. cliij. j. libr.

a ¶Quæro, quanto. Vide ſimilem q. in l. ſi ex falſis. C. de tranſact. per Bar.
b ¶Hæc l. Vide de hac q. Bal. in l. ſi voluntate. C. de do. promiſ. Andr. Bar.
c ¶Secundum qualitatem. Vide Bal. in l. ſi voluntate. C. de do. promiſ.
☞ Pro concordia. Aduerte q̃ repeti non poteſt impẽſa facta per marit̃ pro cuſtodia fundi doralis, quaſi facta gratia fructuũ quærendorũ, ſecũdũ Bart. in l. q̃ dicitur ff. de impẽ. in rebus do. cõtrariũ allegat̃ p doct. maximè p Ange. & dom. Chriſto. de Nicel. & ãbos Imo. in l. diuortio. §. ſpẽdia. ff. ſo. ma & præfa. do. Ale. in l. q̃ dicit̃ prælle. allegat Bart. cõtraria in hac l. cũ q̃ritur. §. prædijs. Solũt amplè prẽfati doc. Aut impẽſa erat tẽporalis, vt qa ſingulo mẽſe ſoluebat cuſtodib⁹ fundi: & ꝓcedat prima opi. de qua in l. q̃ dicitur Aut fecit p cuſtodia ꝑpetua: & ꝓcedat ſecũda opi. videanẽ ibi do. qa clarè loquunt̃. Adde ad Ang. & do. in l. ſumptus. ff. de le. j. adde etiam q̃ iſta fuit ſol. Bart. in l. j. in fin. ff. de impen.
d ¶Vel dic. Sed contra hãc theoricã quã ẽt ſequit̃ Bal. in l. j. C. d̃ frut. & li. expen. dicit Io. eſſe caſum in l. ſiã dño. §. fl. s̃. de pet. hær. ar. l. ſi ita. §. fi. de fũd. inſtr. Andr. Barb.
e ¶Nõ dicũt̃ fieri. Aduerte inq̃tũ Bar. hic voluit q̃ expẽſæ factæ cã cuſtodiæ non cõpẽſentur cum fructibus, ſed illæ repetunt̃, cõtrariũ voluit Bar. in l. fi. s̃. de impẽſis. quę opi. vr̃ verior & hãc firmat Bal. in l. j. C. de fru. & li. expen. in fi. clarũ eſt q̃ poſſeſſor malæfidei deducit de fructibus expẽſas factas cã q̃rẽdorũ & cõſeruãdorũ fructuũ. l. ſi ã dño. §. fructus. de pe. hær. ſed expẽſa cuſtodiæ eſt huiuſmodi. l. ſi ita §. fi. & l. quęſitũ. §. ſal tuariũ. & in l. inſtrumẽta. in fi. de fun. inſtru. & l. pe. & l. fi. s̃. de impẽ. ergo nõ repetit̃, ſed venit fructi b⁹ cõputãda & licet iſta expẽſa nõ ſit facta ꝓprię cã culturę, vt hic: tñ dr̃ fctã cã q̃rẽdorũ fructuũ vel cõſeruãdorũ, d. l. legi Et ad prędicta vide Bar. ſ. l. in fundo. poſt primã co. de rei vẽ. et q̃ ibi dixi. & vid̃ ange. & Imo. ſ. l. diuortio. §. ipẽdia. ſol. ma. & ibi ſcripſi. & p̃dicta faciũt ad q. marit⁹ facit expẽſas ſ cuſtodiẽdo caſtrũ dotale: an eas debeat d̃du cere de fructibus, an poſſit eas repetere tã q̃ cẽſeat̃ talis expẽſa fctã gẽa rei, non fructuũ. Et vid̃ Bar. ſ. l. fi s̃. de impẽ. et ibi dixi & Ang. hic, ibi cã culturę, q̃ no. Adde And. ſ. l. diuortio. §. impendia. ſol. ma. Vid̃ Bal. ſ. l. j. in ij. col. de fruc.

ego videor dicere, ſ. amplius vtor iſto actu legandi: & ſic videtur dictio continuatiua vnde fortè eandem repetitionem induceret quam dictio item: vt j. cod. l. in repetendis. Dic quandoq; dictio, amplius, refertur ad rem determinatam per nomen, vt lego amplius dote. & tunc ponitur comparatiuè & inducit repetitionem: vt l. qui ita j. de do præleg. q. d. lego dotem, & amplius ea tantum: cum natura comparatiui ſit̃ q̃ relin quat formam poſitiui in extremo, vt ibi patet. Quandoque dictio, amplius, refertur ad aliquod determinatum per pronomen, vt hoc amplius. vel eo amplius: tunc ſi non præcedit quid repetat, non repetit: vt l. ſeruus. §. ſi ei. s̃. de leg. j. Si verò inuenit quid repetat. & repetit proximum præcedens legatum, ſiue ſit factum eidem, vt hic: ſiue diuerſæ perſonæ, vt s̃. eo. l. ſi ſic. & s̃. de leg. j. l. ſi ſeruus. §. ſi ita. in fi. §. Sed ſi dixiſſet, his amplius, vel eius amplius: tunc induceret repetitionem omnium præcedentium: quia natura pluralis numeri nõ verificatur in vno vt l. vbi numerus. s̃. de tẽſti. & l. Mæuius. §. eum. s̃. tit. j. & l. fi. j. ad Treb. Nec eſt ratio, quare magis referatur ad vnum quam ad aliud: arg. l. j. C. de libe. præte. & hæc vera, ſi quæramus, an inducat repetitionem ipſius rei legatæ. Sed quæro an inducat repetitionem qualitatis, vt ſi præcedat legatum conditionale, videtur repetiſſe conditionaliter eo q̃ in ſequenti inſit cõditio. Glo. j. ea. l. in repetendis. tenet quod ſic. & ita intelligitur lex illa. Sed quæro quid ſi legatum præcedat purum, & per dictionem, hoc amplius, inducitur conditionale: an pro primo legato puro videatur adijci conditio. Glo. non bene firmat. Dy. quod ſic: quia ſecundum relinquitur ſub commemoratione primi, et ſic valet ſecundum: vt l. non ad ea. de condi. & demon. & hoc placet. Caſus eſt, vt j. de lib. leg. l. Aurelius. §. teſtamẽto. el iij. Sed quæro, ſi hæc dictio, hoc amplius, profertur in codicillis, ad quid refertur? Reſpon. ſi quidem in codicillis præcedit aliquid, ad quod poſſit referri: & ad illud refertur, ſecundùm ea, quæ dicta ſunt ſuprà: quia dicta iura ſimpliciter loquuntur. Si verò nil præcedit, tunc refertur ad id, quod eidem perſonæ relictum eſt in teſtamento, non ad id, quod relictum eſt aliis perſonis: vt d. l. Aurelius. §. teſtamento. & l. legata inutiliter. in princip. s̃. titulo. ij. Idem ſi relinquitur primò ab vno, poſtea ab eo cum adiectione, hoc amplius, ad alium relinquatur. Tunc enim refertur nõ ad ꝓxima relicta aliis perſonis, ſed ad ea, q̃ ſunt relicta eidem perſonæ: vt l. legata inutiliter s̃. de leg. j. Sed ſi nil eidem eſſet relictũ: tunc illa adiectio, hoc amplius, nil operaret: qa non eſſet ad quid referatur: vt d. l. ſi ſeruus. §. ſi ita. s̃. de leg. j. Rationẽ cogitabitis. Idem dico de dictione plus, eadem ratione. Facit j. tit. j. l. cùm filius. §. pater.

Igni. Appellatione ligni legati continetur lignum comburendi cauſa paratum à terra ſepara-

tum ſpeciali nomine, non ſubmiſſum, niſi voluntas teſtatoris, vel eius conditio aliud induceret. h. d. tota iſta lex, ſecundũ Iac. de Are. Opp. de §. Offilius. el j. ea. l. de §. offilius. el. ij. j. ea. l. vbi ea, quæ habent nomen ſpeciale, non continentur appellatione ignorum. Sol. iſte. §. loquitur ſecundum propriam ſignificationẽ ſed in §. Offilius. el. ij. loquitur quando ſecundum conſuetudinẽ regionis aliud inducitur. Sed quid dicemus ſecũdũ cõſuetudinẽ huius ciuitatis? Mihi videtur q̃ contineantur ſacra, & ſimilia.

Eruius. Cui eſt legata materia, non eſt legatum materiatum. h. d. Sic econtra: Cui eſt legatum materiatum, non videtur legata materia: vt libr orum. §. quod tamen Caſsius. s̃. eo. q̃ not. & bene.

Vi chirographum. Legatio inſtrumẽtorum continentur nomina debitorum. h. d. De hoc in l. ſeruũ filij. §. eum qui chirographũ. s̃. de leg. j. Quæro an legato noĩe videatur legata actio hypothecaria, vel eius fideiuſsio: dicvt dixi in l. ſi hę res pecuniam. j. ad Treb. & l. hæres à debitore. j. de fideiuſ.

Vm quæreretur §. ſeruis. Nota tex. rñd. eos. &c. Opp. de l. ſeruis vrbanis. j. eo. vbi aliud continetur, quam hic dicatur. Sol. Iſta referuntur tantum ad prædicta: quia agazo vel mulio, qui ſunt circa cultum patriſfa. continentur appellatione ſeruorum vrbanorum: aliàs ſimpliciter dicendo, ſerui vrbani multi alij continentur, vt ibi.

1 ☞ *Stante ſtatuto quod dos, quæ eſt recepta in roba æſtimata, debeat reddi facta deductione medietatis pretij. Si reperitur in inſtrumento quod mulier dedit dotem in pecunia numerata, & in rebus appretiatis, nec apparet de quantitate, quid ſtendum.*

Lana. In his, quæ quis promiſcuè vtitur, illud videtur vxoris cauſa paratum. quod ad eius vſum annuum eſt neceſſarium. h. d. Nota tex. ibi: non enim deducto &c. Quæro: dicitur hic quod debetur. quod ad eius vſum annuum eſt neceſſariũ
a quæro quanto tempore debetur, an pro vno anno, an pro pluribus. Iac. de Are. dicit q̃ pro vno anno. Et hoc innuit tex. qui dicit ad vſum annuum: vt l. nam quod liquidæ. §. item ſi quis. j. de
b pe. le. vbi eſt ſimilis tex. Hæc lex facit ad quæſtionem: Cauetur
1 ſtatuto q̃ dos, quę eſt recepta in roba æſtimata, debeat reddi facta detractione medietatis pretij: reperiebatur in quodam inſtrumento quod mulier dedit dotem in pecunia, & in rebus ſeu roba appretiata, nec apparet quantum ſit datum in rebus, quæro quãtum præſumetur datum in rebus? Hic videtur poſſe dici p hanc l. tantum eſſe datum in roba, ſeu in rebus, quantum eſſet conue-
c niens mulieri, ſecundum qualitatẽ ſuæ perſonæ, vt hic. Pro hoc s̃. eo. l. ſi filiæ. & s̃. tit. j. l. fi. & de iure do. l. quæro.

1 ☞ *Quæ ſunt ad ornatum fundi, non dicuntur eſſe ad culturam: ideo expenſæ quæ fiũt ad cuſtodiam caſtri pignorati, non compenſantur cum fructibus.*

Prædijs. Quæ pertinent ad ornatum vel cuſtodiam fundi, non pertinent ad culturam. h. d. Et non eſt alius quis, qui neſciret iſtam determinationem. qui non reſponderet
d contrarium. Vel dic, a Ornatus & cuſtodia fundi nõ dicitur cultura. hoc dicit. Hoc eſt vtile ſcire propter perſonas quæ caſtra & fortalitias pignori recipiunt, & in faciendo cuſtodiri caſtra, faciunt expenſas. & quoſdam homines tenent in caſtro ad cuſtodiam: nam expenſæ quæ fiunt cauſa cuſtodiendi, non dicuntur
e fieri cauſa culturæ. quod nota propter id quod dicitur in l. fundum. s̃. fami. ercif. Nam quilibet poſſeſſor etiam malæ fidei expenſas factas cauſa culturæ & quærendorum fructuum compenſat cum fructibus: vt ibi dicitur; & ſic erit ſecus in expenſis, quæ fiunt cauſa cuſtodiendi, vt habes hic.

Extoribus. Mutatio artificij ad officium non mutat ſubſtantiam legati. hoc dicit. Nota text. ibi non enim, &c. Opponi. quod legatum ſit extinctum: quia tempore mortis non reperitur quod ſit teſtatoris. l. Stichum, qui meus erit. s̃. titul. ij. Solue. glo. hoc relatiuum, quod refertur ad verbum ſui, & ad illud facit cõditionem. non ad verbum textoribus. Vel dicit glo. hoc dicit. omnibus præcedens ſol. non videtur vera per l. ij. de au. & arg. legatis & l. item legato. §. penul. s̃. eod. vbi oportet quod vxor ſit tempore mortis ad hoc vt legatum valeat; ita videtur quod hic teſtator debeat eſſe tempore mortis. Sol. fateor contrarium, ſed hic tempore mortis deſinit eſſe textor. Licet enim exerceat aliud officium, non tamen per hoc deſinit eſſe artifex. Secus ſi tranſiuit ad aliud

aliud officium, vt j. eo. l. legatis. §. ſi ex officio, & hoc vult dicere tex. hic, nõ em̃ eſt aliud, &c. Rationẽ videbitis ĩ d. §. ſi ex officio.

Vi duos. Maſculinum cõcipit fœmininum. h. d. De hoc. s̃. tit. j. l. ſi ita ſcripſiſſet. & j. de verb. ſignificationẽ. j. & ibi dixi.

☞ *De dictione item, an ſemper repetat.*

1 **In repetendis.** a Vbi perſonarũ vel rerũ idẽtitas eſt dictio. † idem induc
a it repetitionẽ præcedentis qualitatis. h. d. Opp. & videtur q̃ conditio adiecta vni perſonæ nõ intelligatur
1 in perſona alterius in alio legato repetita: vt l. q̃ conditio. j. de cõdi. & demõ. l. fi. §. Seio. s̃. tit. j. Huius timore dicit gl. no. b intelligo
b hic, q̃ fuerit appoſita verba repetitiua, vt verbũ hoc amplius. vel eo amplius: vt l. ſi tibi. & l. ſi ſic. s̃. eo. cũ ſi. Iſta lec. licet ſit vera in ſe, nõ tamen congruit huic literæ: quia hic loquitur de dictione cõtinuatiua, itẽ: non agit̃ de dictione repetitiua. qd dicemus. Breuiter, oẽs doc. cõiter intelligunt iſtã l. q̃ hic eſt perſonarũ vel rerũ identitas: quia eidem perſonæ legatur ſub conditione. & ſub
c dit teſtator. Itẽ lego eidem fundũ. quia intelligitur ſub eadem cõditione. Idẽ dico ſi eſſet identitas rerũ: quia diuerſis perſonis legaretur eadẽ res. Sed ſi eſſet diuerſitas perſonarum & rerũ. tunc ſecus. Ita dicit gl. Contra iſtã ſo. opp. & videt̃ q̃ dictio, itẽ, inducit repetitionẽ: vt l. j. in prin. s̃. de publi. Sol. vt ibi, & dicã plenius j. de dictione, itẽ, & de virtute eius repetitionis, dic per Iaco. de Bel. in ſua diſputatione quã ponit in corpore auẽ. ti. vt cũ de ap. cog. circa prin. colla. viij. Tñ nos circa prædicta aliqua pertingamus. Et ad declarationẽ huius dic q̃ñq; eſt perſonarũ & rerum identitas per omnia: quia eadem res eidẽ ab eodẽ hærede legat̃: & tũc ſi quidẽ hoc fit cõtinuata ſcriptura, vt lego Titio fundũ Seianũ. Itẽ lego Titio fundũ Seianũ: & nulla inducitur repetitio. Sed quid iuris ſit habes in l. nõ ad ea ver. q̃ ſi purè de cõdi. & demõ. & de iſto caſu nõ loquitur hic. Si verò iſtud fiat ex interuallo, hoc eſt, mediãtibus aliis legatis, vt lego Titio fundum Seianũ ſub conditione. Itẽ lego Seio domũ: itẽ lego Titio fundũ Seianũ. Certè hic nulla inducit̃ repetitio quãtũ ad cõditionẽ appoſitã in legato facto de eodẽ: imò inducitur correctio, vt d. l. nõ
d ad ea. ſed an inducatur repetitio de cõditione adiecta in proximo p̃cedẽti legato: dicã j. Q̃ñq; eſt idẽtitas ex parte perſonę eius cui relinquitur, & rei relictæ: ſed eſt diuerſitas perſonarũ, à quibus relinquitur: tũc idẽ, q̃ nulla inducatur repetitio, ſed perinde eſt, ac ſi in duobus teſtamẽtis eſſet legatũ: vt l. quid ergo. §. ſi qs duos. s̃. de le. j. Et intelligo ſi relinquitur à diuerſis, cohæredibus ſeu legatarijs. Secus ſi primò ab inſtituto, ſecũdo à ſubſtituto: qa tũc dic vt l. licet. s̃. de le. j. & iſto caſu etiã non loquitur hic. Q̃ñq; eſt idẽtitas perſonæ, à q̃ relinquitur: vt lego Titio fundũ ſub cõditione. Itẽ Seio lego demũ: an tũc intelligatur repetita cõditio? Doc. cõiter dicunt q̃ non. Pro quibus facit d. l. q̃ cõditio. j. de cõdi. & demõ. & hoc caſu ſimiliter nõ loquitur iſta lex. Mihi vr̃ liquidæ ꝑdicta ſint vera, q̃ quolibet caſu habeat locũ iſta lex, Primo em̃ caſu q̃n eſt omnis identitas: teſtator dixit, lego Titio fundũ Seianũ ſub conditione poſtea dixit, Item Titio fundũ Seianum hæres dãnas dare eſto. Certè intelligitur illis diebus, & conditionibus. Caſus eſt hic. Nõ obſt. j. de cõdi. & demon. l. nõ ad ea: & q̃ s. dixi. qa ibi loquitur q̃n verba primi & ſecũdi legati ad eũdẽ referuntur: vñ niſi intelligeretur correctio vel duplicatio legati, nil operaretur ſed in caſu noſtro verba primi legati fuerũt relata ad legatariũ vel ſimpliciter prolata. in ſecũdo fuerũt relata ad hęredem: quia dixit, dare dominans eſto: vnde videtur facere cauſa dubitationis tollendæ. q. d. q̃ prius legaui, hæres det. Meritò dico q̃ dies & conditio videtur repetita. Caſus eſt hic: ſimiliter in eo qui interrogatur, ſi promittit ſub cõditione, reſpondet ſimpliciter, nã videt̃ ſub cõditione rñdere: vt Inſt. de inu. ſtip. §. ꝑterea niſi aliud expreſsè appareret: vt l. j. §. ſi qs ſimpliciter. j. de verb. ob. & hic eſt verus intellectus huius l. ſcdo caſu, q̃n eſt identitas ꝑſonarũ, quibus relinquitur, & rerũ. q̃ relinquunt̃, diuerſitas tñ perſonarũ, à quibus relinquitur, tũc nõ inducitur repetitio, ponẽdo exẽplũ vt s̃. dictũ eſt. Sed ſi ponas vt tex. ponit ſecus ſit. Exẽplũ: Titius hæres meus det Seio fundũ ſub cõditiõe, ſi nauis ex Aſia venerit. Itẽ Sẽpronius hæres dãnas eſto dare. Certè intelligit̃ Sẽpronius grauatus ſub cõditiõe eadẽ: qa ſcda oratio, q̃ adijcit̃ p hãc dictionẽ itẽ, eſt defectiua: & itelligit̃ repetita res p̃cedẽs legata cum qualitatibus ſuis: vt l. j. in prin. j. de pub. & ibi dixi. & j. ad l. Iul. de vi pu. l. iij. & hic poteſt eſſe verus caſus huius legis. Tertio caſu quãdo eſt identitas perſonæ, à qua relinquit̃, & rei relict̃: & tunc non inducitur repetitio, vt in exẽplo ſuprà poſito a
quãdo per dictionẽ itẽ, adijcitur oratio perfecta: ſed ſi adijcit̃ oratio imperfecta ratione verbi: vt in exemplo gl. lego Titio fundum ſub conditione: itẽ Seio fundũ. Certè cũ in hoc ſecũdo deficiat verbũ lego, intelligitur repetitũ præcedẽs cũ qualitatibus, & adiectionibus, per ea quæ dicta ſunt: & hæc vera, nõ tamẽ per iſtam legem qa hic fuit repetitũ verbũ: tamẽ fuit defectiua oratio ex parte rei legatæ: tamen hæc lex facit in argumentum propter idẽtitatẽ rationis. Quã doq; eſt idẽtitas perſonarũ, & rerum diuerſitas. Exemplum: lego Titio fundũ ſub cõ- b
ditione: itẽ eidem lego domũ: tunc videtur dicere doc. q̃ intelligatur facta repetitio: vt l. Seio. §. Caio j. de fun. inſt. Et ita tenẽt Dy. & Ray. q̃ puto verũ, ſi ſequens oratio, quę adijcitur per dictionem itẽ, ſit imperfecta: exemplum: lego tibi fundum ſub condiõne, item eidem domum. Secus ſi dicerem, eidem lego domum. Nam tunc nullam inducit repetionem: vt l. qui fundum. s̃. de cõ trahen. emp. facit l. iij. §. j. j. vi bo. rapt. & qd̃ c
dicam in d. §. Caio. Quandoq; eſt identitas rerum, ſed diuerſitas perſonarũ: vt lego Titio fundum ſub conditione. Item Seio eundem fundum. Certè ſi non repetitur verbũ d
lego, intelligitur ſub eadem conditione. ſecus ſi repetatur, p ea quæ dicta ſunt ſuprà. Nec oſtat l. legatum. j. de adi. leg. quia ibi fit translatio: hic non. Item aduerte d: quia vbicunque dico fieri repetitionem præcedẽtis diei, vel conditionis: intellige ſit repetitio congruit: aliàs ſecus. Exemplũ: legaui vxori meæ annuum legatum, donec honeſtè & caſtè vixerit. Item eidem domum. non põt intelligi repetita conditio, donec caſtè &c. Ratio: quia in præcedenti legato dicta conditio non eſt extinctiua alicuius legati, ſed impediret originem pro ſequentibus annis, vt lege qui concubinam. §. vxori. s̃. e. Iſtum authẽt. effectum non poteſt operari in ſequenti legato: quia non eſt niſi vnum. Vnde iſta repetitio, ſequentibus per eundem modum non congruit &c. vt s̃. de leg. ij. l. cum pater. §. cùm imperfecta. Quæro. vidimus an per dictionem itẽ, inducatur repetitio præcedentis conditionis, ſeu qualitatis, ſed an qualitas adiecta ſequenti legato adꝺatur primo: exemplum: lego Titio fundũ: item eidem domum ſub conditione. an iſta conditio inſit primo legato? videtur q̃ ſic, vt dixi in dictione hoc amplius. s̃. eo. l. ſi tibi
e purè. Cõtrariũ puto: qa illud ideo: qa dictio hoc amplius, repetit rem primò legatã, meritò ſibi adijcitur cõditio item, in exemplo prædicto non repetit rem, ſed ſolũ actũ verbi: & ideo ipſas qualitates ſolas repetit, vt hac l. De dictiõe &, dicemus in d. l. Seio. §. Caio. Quæro, pone q̃ teſtator plura legata fecit in oĩbus ſuis bonis, & filiũ ſuũ hrdẽ inſtituit, & adiecit q̃ ſi filius meus deceſſerit ſine filijs relinquo Titio cẽtũ. Itẽ relictũ Seio fundũ itẽ Sempronio domum. an in ſequentibus legatis poſt primum intelligatur conditio ſi filius decedat &c. Et videtur quod non per ea quæ ſuprà, dicta ſunt contrarium credo. Nam iſtæ aduerſatiuæ quod ſi, ſinautem, & ſimiles aduerſantur præcedentibus: & ſic

& li. expẽ. & in ea. l. fi. Adde an expẽſe factæ ꝓcuſtodia caſtri pignorati cõpenſentur cũ fructibus Bal. cõſi. cliij. iij. lib.

s POMATES.

a ¶In repetendis. De iſta repetitiõe q̃ ſit p dictionẽitẽ, vide Bal. ſ. l. fi. C. de ĩdi. vid. to. Pau. de ca. cõ. cxxiij. ĩci. viſo pũcto. in prĩa pte nouorũ ſecũdùm ſpreſsionẽ. Vide Ang. cõſ. cxvij. in ci. viſis et narratis. in primo volu. Et iſtud idẽ tenet & ꝓcedit, et ſi adijceret oĩa ꝑfecta, vt q̃ Pau. de ca. cõſ. lxxxviij. alſ. xxxviij. ĩci. viſo legato. in antiquis cõſilijs.

b ¶Glo. not. Et de iſta materia vide do. Pe. ĩ c. Io. de teſt. Bar. ſ. l. Seiæ. §. ca. io. ff. de fũ. inſtr. & Io. de Imo. in c. paſtoralis. de off. de le. ſ. l. quoties. la. ĩ. §. de fidei. & vide Bar. ĩ cõſ. cclxxiij. vtrũ illa verba, ſi caſtè vixerit, apposita vni legato, videanẽ repetita ĩ aliis legatis. And.

c ¶Quia eidẽ ꝓpone. No. d dictiõe itẽ & de dictione etiã vide Bal. no. ſ. l. Seio. §. Caio, de fun. inſtru.

d ¶Itẽ aduerte. Et idẽ cõſuluit Bar. ĩ cõſ. ſci. teſtõr. religt vxori habitationẽ dom⁹ ſi vitã vidualẽ ſeruauerit. itẽ ſi religt eidẽ oẽs ſuos pannos. lini & lanæ, q̃ ĩ hoc ſecũdo legato nõ intelligiẽ repetita conditio. viduitatis: qa hutc ſe quẽti legato nõ congruit: quia primũ legatũ habet cãm ſucceſsiuã, videlicet q̃ hæres teneẽ præſtare patiẽtiã, iuxta no. ſ. l. corrupt. C. de vſufr. Secũdũ legatum eſt momẽtaneũ: quia ſtãti ſolutiõe facta hæres liberat̃. allegat ꝓ deciſiõe iſta l. fl. ſ. Seio. de legatis. ij. l. Seio. §. Caio. de fũ. ſtr. & l. cũ pr̃. §. cũ ꝑfecta. de le. ij. & refert Bal. in l. fi. C. de indi. vidu. Adde an, itẽ ſit repetitiũ qualitatis, Pau. de Ca. cõſ. lxx. Bald. cõſ. cclxiiij. j. li. & cõſ. cccclxvij. de materia huius.

s POMATES.

e ¶Pone q̃ teſtõr. Vide Cõ. cõſ. lxiij. in l. legatũ. j. notabili. circa dictũ Bar. hic, vidẽ Are. Panor. in j. in vlti. co. de iudi. vbi reprobat Bart. hic.

a ¶ Secus ſi dictio. Ad de Bar. in l. ſi ita ſcriptum in ff. princ. & ibi etiam Bal.

b ¶ Calēdariū. Quid ſit calendariū. habes hic melius quā alibi, Et ita dicit bar. licet iſtū tex. nō alleget i l. vxori. la iiij. & in l. fi. ſ. de vſufru. legat. bñ facit tex. in l. vxorē. ſ. legauerat. ſ. eod.

c ¶ Locatores rōcino a rū. Not. q locatores rōcinorūſiue equorū dicūt mercatores. & q dicātur negotiatores, vide pulchrēbar. in ru. C. de naui. li. x. & eſt prima ru. ipſi⁹ libri. & ibi habet q dicātur cādelarij, an faciētes candelas. an vēdētes tm̄. Adde iñ ſecūm do. Ant. & Pe. de Anch. in e. fi. de vi 2
ta & ho. cle, vt refert 1
Ro. in l. ſi publican⁹. ſ. j. de publica. q differētia eſt inter negotiatorē, & artificē: qa negotiator eſt ille, q emit vnā rem, & nō mutata forma illāve b
didit vt lucretur. artifex eſt ille, q rē emit, & mutata forma vē didit: vt eſt qui emit ferrū, & facit enſes: vt eſt tex. lxxxviij. 1
diſtin. paratū. q no. 2
ad limitationē. c. quā 3
q̄. de cēſi. in vj. & no. ad ſtatuta loquentia 4
de mercatoribus: qa iſti appellatiōe mer- 5
catorū nō cōtinētur: vt dicit tex. in d. c. paratū. q eſt no. Et adde q mercatores propriè dicūtur à merce: & ideo emptores ſeruorū, vel aliarū rerū 1
q̄ nō veniūt appella c
tiōe mercis, nō dicūt mercatores. Tex. eſt l. mercis. la ij. de ver. ſigni. ibi, ꝓprie dicuntur venalitiarij. & l. mādatū. ſ. j. ſ. māda. 2
Facit l. merces. laj. & q ibi no. dever. ſign. Cogita an ſit verū. & mutuans pecuniā q̄ dicit negotiator: vt no. Bal. in l. j. C. de exerci. dicit. do. Ant. in dicto c. fi. in fine q qui emit poſſeſſiōes vt fructus vēdat. dicitur negotiator, Nihil 3
allegat: ſed eſt tex. in l. ſi cū villico. de inſt. Et de dicta differētia inter mercatorē et negotiatorē, & artificē, vide Fed. in cōſi. cxcvij. q incipit, in Chriſti. &c. De artifice vide q̄ ſcripſi poſt Bar. ſ. ea. l. ſ. ornatrici bus. Et an appellatio d
ne artificū veniat notarius, vide Ange. in 4
cōſi. xxxiij. & qs dicatur mercator, vide Bar. in tractatu de teſti. in verſi. de mercatore. & Bar. in l. mariti. ſ. j. de adult. & vide Bart. in procemio Digeſtorū. Et ad no. hic q Bar. vide Pau. de Ca. in cōſil. lxvij. incipiēte i Chriſti no mine amēvſo puncto ſupra ſcripto, & alijs de q⁹ⁿ in eo fit mentio, in primo dubio.

importāt in ſe quādā orationē, quaſi dicat filiū non grauo plus, ſi vixerit, quam ſi deceſſerit, &c. Hoc probatur in l. ſi ita ſcriptū. ſ. de libe. & poſth. in prin. vbi illa verba, ſi verò filia mea naſcetur, important hoc ſ. ita q non filius. Facit. j. de dā. infec. l. hoc amplius. ſ. de his aūt. & q ibi no. in glo. parua. In propoſito ergo illa oratio ſubintellecta, filiū viuentē nō grauur refertur ad omnia ſequentia: vt l. talis ſcriptura. ſ. fi. ſ. de legatis primo. & l. ſi ita. eo. tit. Secus ſi dictio⁹ ad uerſatiua apponeretur ad aliud legatū. Exemplū: lego Titio fundum. q ſi deceſſerit ſine liberis, deueniat in Seiū. Itē lego Sēpronio domū. &c. Nā in alijs legatis, q̄ ſunt relicta ab alio legatario, illa clauſula nil poteſt operari. Nam clauſula illa ſubintellecta dicit, quod legatarius viuens habet quod ſibi eſt relictum. Inſpiciendū eſt ergo ad quid dicta clauſula aduerſatur.

☞ *Calendarij appellatione quid ueniat.*

QVi filium. †Calendarium continet nomina debitorū, & pecuniā ad calendarium deſtinatam ſiue calendarium legetur, ſiue à legato excipiatur. h. d. Nota hic quid ſit calēdarium: quia hic habes expreſsius q̄ alibi. Et hoc vide multoties in teſtamentis Iudæorum, vel ipſorum venditionibus, qui vendunt, & legant cameram eorum vbi ſunt. quod nota.

☞ *Locatores roncinorū poſſunt dici mercatores.*
Mutuator non dicitur mercator, nec negotiator.
Locator poſſeſſionū non dicitur negotiator nec mercator.
Mercator ſeu negotiator non dicitur quis per unicū actū.
Nomina verbalia non uerificantur in unico actu.
Dos non dicitur mercātia, & non uenit in ſtatuto de mercatore.

LEgatis. Negotiatores dicūtur, qui cū alijs contrahunt ſecus in eis qui aliquod exercent officiū, vbi contractus non immineret. h. d. Nota arg. † ex hac l. q locatores rōcinorū⁽ᵉ⁾ poſſunt dici mercatores, ſeu negotiatores, ſecūdū Iac. de Aret. q facit ad ſtatuta quæ dicūt, q libris mercatorū credatur in certa quantitate. Circa iſtā l. quæro tres q. Primò † q̄ro, ſi aliqs eſt mutuator, vtrū dicat⁽ᵉ⁾ mercator, vel negotiator. Hic videt⁽ᵉ⁾ tex. q ſic: quia hic interuenit contractus: ergo dicit⁽ᵉ⁾ negotiator. In cōtrarium eſt caſus in l. in eum in prin. ſ. de inſtit. Ad hāc l. rñdeo, qa debet intelligi q̄ñ interuenit contractus vltro citroq obligatorius: & ſic eſt propriè negotiatio, vel mercatura. †Quæro, aliquis non facit alios cōtractus, niſi q locat poſſeſsiones ſuas, & aliorū poſſeſsiones conducit: an dicatur negotiator ſiue mercator? Rñ. non. Tex. videtur in l. ſi villico. ſ. de inſtito. Oportet em̄ vt dicatur quis mercator, vel negotiator, q faciat negotiationē q̄ſtuariam ex qua aliqd dicatur. Sed percipere fructus de ſua poſſeſsione, uon dicitur aliquid de nouo q̄rere. Tertiò quæro⁽ᵈ⁾: mercator ſeu negotiator dicit⁽ᵉ⁾, vt vi
diſtis. quid † ſi ſemel emit pannos, & vendidit pannos: vtrum dicetur mercator panno rū? Et videtur q ſic: quia procurator dicitur qui ſemel eſt procurator cōſtitutus: & imperator dicitur, qui ſemel imperat: vt no. in prima cōſtitutione Digeſti veteris, & tutor dicit⁽ᵉ⁾ ille, qui ſemel tuetur: vt l. j. ſ. j. ſ. de tut. Itē expilator dicitur, qui ſemel expilat hæreditatē j. de effrac. l. j. ſ. expilatores. Sic ergo qui ſemel marcatur, mercator dicit⁽ᵉ⁾: & ſic nomina verbalia verificant in vno actu In cōtrariū eſt caſus in l. j. ⁽ᵉ⁾ in prin. & ibi gl. ſ. de tribu. vbi ſæpius debet facere. Ad contraria rñde: quia ibi loquitur in officijs, quę quis aſſumitab alio, non à ſeipſo: vt dico de imperatore, & de procuratore. & ſimilibus vel q̄ñ aſſumeret à ſeipſo, ſi aſſumeret cum delicto: vt expilatores: effractores, & ſimiles: ſed in alijs officijs, quæ quis aſſumit licitè à ſeipſo, requirit⁽ᵉ⁾ exercitiū q ſæpius quis fecerit. Et hoc dixi in prima lectione Digeſti veteris. Facit ad q. † quā vidi de facto. dicit ſtatutū q mercatores in mercantijs accipient florenos pro tanta quātitate. quæro quid in dote⁽ᶠ⁾: vtrū dos dicatur mercantia. videtur q ſic: quia hic eſt contractus vltro citroq obligatorius. Contrarium dico: qa non eſt actus queſtuarius. Itē quia iſte cōtractus non recipit reiterationem continua tam, quæ requiritur vt dicatur quis mercator: vt dicta l. j. in prin. de tribu.

☞ *Artificium extinguit nomen officij, ideo econuerſo.*
Officium & artificium qualiter differant.
Promittens dare ſchachum matum cum pedona, an obtineat ſi dat cum pedona effecta Regina.

SI ex officio. Artificiū † extinguit nomē officij, nō ecōuerſo. h. d. & eſt pulcher. §. Ad declarationē ſcias quid ſit officiū, quid artificiū. Contra iſtū. §. oppo. quia iſta mutatio qualitatis non extingnit ſubſtantiā legati: vt l. tutelas. ſ. de cap. di. dicit glo. hic fuerūt legati ſeruī legati ſeruī ſub nomine officij, non ſub nomine proprio. Item oppo. j. proxi. §. Sol. vt ibi videbitis. Opp. de l. ſi cui. ſ. quibus. mo. vſufru. amit. Solue vt in glo. & bene. Quero, ⁽ᵍ⁾ quæ ſit differentia inter artificū & offi- g
ciū. † Dic, officiū eſt, q habetur à natura ſine doctrina: ſed artificiū eſt, q non pōt hari ſine doctrina. Quæro, quæ eſt ratio q artificium extinguit nomē officij, & nō ecōtra. Dic vt in gl. & bene. Quæro vltimò, quid ſi mutauit ſtatum dej officio vno ad aliud officiū? Glo. dicit. & bñ q legatū extinguitur. Sicut em̄ extinguitur ſi mutatur de vno artificio ad aliud artificiū, vt hic, & l. textoribus. ſ. eo. ita qñ mutatur de vno officio ad aliud officiū. Hic. §. inducitur ad q. 3
† de ludo ſchachorū: aliquis promiſit dare ſchachum matū cum pedona, demū dedit cum pedona facta regina vel verſa, an videatur obſeruaſſe promiſſa? Quidam q ſic: quia per augmentum dignitatis non fit mutatio⁽ʰ⁾ vt l. pe. ſ. de ſe. Alij econtra: quia qñ fit regina, fit mutatio de officio ad artificium: ideo &c, quia deſinit habere virtutē peditis ꝑm Ri. Mal. vt refert Cy. ſ. l. ij. C. de ſuſ. tu. h

SI vnus. ⁽ⁱ⁾ Seruus cedit legato eius artificij, in quo plus verſatur. hoc dicit. Facit l. pediculis. §. argento. de aur. & arg. lega. & quod ibi dixi. quod facit ad multa. i

☞ *Artificium appellatione in beneficijs: & legatis uenunt addiſcentes. ſecus in priuilegijs.*
Statutū loquēs de artificibus, quādo cōprehēdit addiſcētes.

ORnatricibus. Legatis ornatricibus cedūt ſcholares illius artificij. h. d. No. tex. ibi, oē artiſ
ciū. &c. Nota † q appellatione artificij ⁽ᵏ⁾ cōtinētur addiſcentes 1
contra ea quæ dixi in l. j. §. nec caſtrenſe. j. de collat. bo. vbi dixi k
q ſcholares nō dicūtur habere quaſi caſtrēſe peculiū: licet doctores & aduocati ſic. q ſic videtur cōtra hanc l. Breuiter puto hoc debere intelligi in caſu ſuo fauore legati, vbi ſit latior interpretatio

de ſtatu. in cōſil. lxvij. i

tatio: vt l. in teſtamētis. j. de reg. iu. Idē in bñficijs vbi ſit latiſſima interpretatio eadē rōne. ſecus in priuilegijs: qa tūc appellatione artificij nō cōtinēt addiſcētes, vt l. j. & ibi no. & l. ſi. C. de excu. artifi. li. x. Et hoc eſt vtile ad † ſtatuta q̄ loquūt de artificibus: qa g
eſt recurrendum ad diſtinctionem, vtrū contineatur beneficiū, vel priuilegiū, vt ſ. dixi, vt ſic addiſcētes contineantur vel nō.

QVibus. Aliter habuiſtis ſ. eo. l. cū quæreretur. Sed puto hoc eſſe ſecundum conſuetudinē quarūdā contratarum. Nam ſecundū contratas iſtas eſſet contrariū, quia vendita oue videtur venditus agnus: & eadē ratione in legato. Pro hoc quod habuiſtis in l. vnum. j. de vi. tri. & oleo leg.

☞ *Auium appellatione an contineantur gallinæ.*

1 QVibus. † Nota hic quòd appellatione auium continentur pulli & gallinæ. quod facit ad mul- 1
ta. Neſcio tamen ſi conſuetudo obſeruat.

a QVi ſaltum. Verbum, ſolet, ª denotat perpetuitatem. hoc dicit.

b VIianus. Qui omne dicit, nil excipit. h. d. ᵇ Vide q dixi ſuprà. de lega. primo. lege ſeruī electione. §. primo.

Ex his. Verba enunciatiua futuri euentus non inducūt dispoſitionem. h. d. Vidiſtis ſimile in l. pater filiū. §. fūdum. & quod ibi dixi, & in l. Pamphilo. in prin. ſ. eo.

Seruos. Hæc conditio, ſi meus erit: intelligitur inſolidum, ſi teſtator hoc ſenſerit. h. d. Aliàs enim niſi teſtator hoc ſenſerit. ſecus eſſet: vt l. ij. ſ. de conſti. inſti. & deleg. j. l. Stichū meus erit. & l. ſi quis ſeruos. j. eo.

☞ *Ad quē ſpectat interpretatio uoluntatis teſtatoris, & qualiter interpretari debeat.*

c ON aliter. Pone caſum per l. librorū. §. quod 1
tamen Caſſius. ſ. eo. † Opp. & videtur q ſpectat ad iudicem interpretatio voluntatis: vt C. de fideicom. l. voluntatis. Sol. Debemus recurrere ad iudicem, vt ibi: ſed iudex debet ſeruare hunc ordinem: quia primò debet videre quid ſenſit teſtator: vt hic, & in l. in conditionibus. in prin. j. de condi. & demon. l. pater ſeuerinam. §. conditionem. eo. ti. Sed ſi hoc non apparet, debemus inſpicere quod eſt veriſimile: quæ veriſimilitudo attenditur ex multis. ſ. de leg. j & l. ſi ſeruus plurium. §. fi. & clarius per Dy. in c. inſpicimus. de regu. iur. lib. vj. Et ſi illud veriſimile non apparet, recurritur ad primam ſignificationem verborū, vt hic: ſed ſi eſſent plures ſignificationes, quorum vna eſſet propria, alia impropria, ſtaremus ꝓpriæ ſignificationi: vt l. j. §. ſi is qui nauē. ſ. de exer. Sed ſi eſſent plures ſignificationes propriæ: tūc habemus inſpicere q eſt minimū: vt l. apud Iul. §. ſcio. aliàs eſt ſub l. idem Iul. de leg. j. & ſ. c. l. qui concubinā. §. cū ita. & hoc in vltimis voluntatibus. In ſtatutis aūt qualiter debeant verba interpretari, non dico hic. Dixi plenè in l. oēs populi de iu. & iure. Vltimo contra iſtā legē videtur. ſ. de lega. j. l. iiij. vbi non ſtatur voluntati defuncti: licet de ea conſtet. Sol. ibi ideo, quia teſtator errauit in nomine appellatiuo. Cætera dic vt in glo. quia ſunt explanata per præcedentia.

☞ *Iuuenis dicitur, qui inter ſeniores non numeratur.*

1 Titius. † Quilibet iuuenis⁽ᵈ⁾ dī, q inter ſeniores nō numerat⁽ᵉ⁾: 1
d ſed debet intelligi ſecūdū conſuetudinē ciuitatis.

☞ *Lane appellatione quid contineatur.*
Indefinita quòd non æquipollet uniuerſali.

1 SI cui lana. Appellatiōe lanæ † cōtinet⁽ᵉ⁾ lana, etiā 1
à pellibus animaliū mortuorū nō ſeparata, ſuccida, vel purgata, & filata vel nō, dummodo nō ſit tincta, nec ad formā telæ redacta, vel ad aliūſpālē vſum deputata. h. d. Nota † q ea lana q̄ nō eſt ſeparata à pellibus cōtinet⁽ᵉ⁾ appellatiōe lanæ, & etiā ipſa pellis. Quod intelligo de aſalibus mortuis, nō de viuis: qa tūc ſecus: vt l. ligni. §. proinde ſi ſyluā. ſ. e. Itē q dicit de pellibus, intelligo de illis, q̄ habent⁽ᵉ⁾ ſolū ꝓpter lanā: vt illæ q̄ veniūt de Sardinia, q̄ appellant⁽ᵉ⁾ buldrones ſecus ſi principaliter habeant⁽ᵉ⁾ ꝓpter pelles: ſecūdario ꝓpter lanā. Nō ergo habet⁽ᵉ⁾ à patrefa. vt lana: arg. j. de vi. tri. & oleo leg. l. ſi qs vinū. Itē q de lana anſerina. q appellationæ lanæ contineat vſus nīe regiouis nō admittit. Ad primū, q dicitur q lana tincta non cōtineatur appellatiōe lanæ. Oppo. de l. pediculis. §. Labeo. j. de au. & ar. le. So. vt in glo. Sed Mar. dicit ibi dixit, omnem: hic indefinitè dicit lanam: & ſic eſt hic caſus † quod indefinita non 2
æquipollet vniuerſali, quod examina per Dyn. in rub. extra de reg. iur. lib. vj. Dicam in l. ſi pluribus. ſ. de lega. ij.

☞ *Verbum ſuus ſua ſuum, quomodo accipiatur.*

e VMſuæ. quentibus tractat 'Hæc lex cum ſebonam materiam. Sui dicuntur
ſeruī, qui ad aliquem pertinent b
iure dñij, vel quaſi. Secus ſi iure vſufructus vel pignoris. Item ſecus in his, quī ad vendendum habentur: vt ſunt vicarij ſeruorū. cōes verò ſerui, ſui dicuntur. h. d. cū tribus legibus. ſeq. Videtis hic ſignificationē verf
bi, ſuus. Oppo. q ille demū⁽ᵉ⁾ dicatur ſeruus, quem quis poteſt vendicare: vt l. Quintus. c
§. argumēto. j. de au. & ar. le. ſed ſeruum bona fide poſſeſſum non poteſt qs vendicare. Rñ. certè imò pōt vēdicare per publicianā. ita hic intelligo: & plene expediui in lege contraria. Item opp. de l. j. §. j. §. ad Sil. So. vt ibi dixi. Item dicitur qđ ſeruī, quos habet pignorī, non continentur. Cōtra. j. de ſupel. le. l. legata. §. fin. ſolue vt ibi patet. quia ibi e
habebat pignorī pro tanta quantitate, quòd quaſi habebatur pro de relicto à domino. f
Simile in l. antepe. in prin. j. eo. Idem dicitur hic ſeruī cōes continentur appellatione ſuorum. contra in l. Iul. §. ſeruos. ſ. eo. Sol. Illud eſt verum, ſi probet contrarium: ſed ī 1
dubio obtinet hoc. Quæro vtrum † ſeruī vicarij ſuorum appellatione contineantur? Rñ hic eſt opi. inter Ro. & Ioan. & hoc ex g
duplicī litera q̄ hic cōtinent⁽ᵉ⁾: nā qdā hñt literā affirmatiuā: alij negatiuā, nō cōtineri. h
Quid dicemus? Breuiter, in caſu legis noſtræ puto opiñ. Ro. cē verā: quia hæc dictio ſuus. intelligit⁽ᵉ⁾ ſm proferentis volūtatē. ſed ſi verbū, ſuus, ſua, ſuū, proferet⁽ᵉ⁾ ab alio, ſ. à ſtatuto, vel à lege, quæ diceret, publicent⁽ᵉ⁾ bona ſua vel in cōtractu: vt, vēdidit oīa bona ſua: vbi verba nō intelligunt⁽ᵉ⁾ ſecundùm proferentis voluntatem: tunc ſtat⁽ᵉ⁾ opi. Io. q̄ contineant⁽ᵉ⁾ vicarij, Rō: qa habēt poteſtatē vēdicādi: vt l. Quintus. §. argu. j. de au. & ar. le. & ibi hoc ēt examinaut. & l. ſolū. §. meū. ſ. de rei ven. Bar.

☞ *Cōſuetudo regiōis teſtatoris, uel ubi ſita eſt res, quæ attendatur in ultimis uoluntatibus, & quæ in contractibus.*

g NVmis. ⁽ᵍ⁾ Not. text. ibi: vñ fuerit, &c. Opp. dicitur hic, quòd minimi videntur legati. contra, 1
imò medij: vt l. qui lancem. j. de au. & ar. leg. Sol. vt ibi not. & l. apud Iul. §. Seio. ſ. tit. ij. Item oppo. quòd non inſpiciatur conſuetudo: vt j. tit. j. l. ſi cui. dicit Dyn. ibi erat dubiū de quātitate: hic de qualitate. Et eodem mō ſoluit Pet. Tu dic, & melius; vt ibi dixi. Opp. de l. ſi ſeruus plurium. §. fi. ſ. tit. ij. vbi ex alijs poteſt apparere voluntas defuncti. quàm ex his quæ hic dicuntur. Sol. concedo contrarium: qa quocunq; mō cōſtet de voluntate defuncti vl cōtrahentiū, ſufficit: vt no. j. de re. iur. l. ſemp in ſtipulationibus. & ibi gl. qa ex qualitate rei venditę præſumit q̄tū eſt pretiū. Itē dicit hic, † q inſpicie⁽ᵉ⁾ cōſuetudo regiōis. de 1
qua regiōe intelligitur? Certè de regiōe vñ ipſe fuit: vt hic. quòd nota. Opp. in his quæ pertinent ad deciſionē, debet inſpici cōſuetudo loci, vbi eſt res, de qua agit⁽ᵉ⁾: vt l. ſi fundus. de eui. Sol. Q̄nq emanat dubiū circa diſpoſitionē ꝓpter naturalia, vel accidētalia ipſius diſpoſitionis: nō tñ emanat ex verbis. vt ſi vēderes rem: & eſt dubiū an debeas cauere, vel ſatiſdare: & tūc. loquit⁽ᵉ⁾ l. ſi fundus. de euic. Q̄nq dubiū pēdet ex verbis: & tūc debet inſpici cō ſuetudo regiōis vñ eſt ꝓferēs: vt hic. Et hoc in vltimis volūtatibus: ſed in cōtractibus ſi dubiū emanat ex verbis, habet locum materia l. veteribus. ſ. de pact. Itē no. hic de cōtextu teſtamenti. Facit l. qui filiabus. in prin. ſ. de lega. j.

☞ *Clericus exiſtēs in ſtudio, an uideatur reſidere.*
Scholaris ſtans in ſtudio, etiam ſi ſtat per decem annos, non efficitur ciuis.

h QVæſitum. ⁽ʰ⁾ Qui ſtudiorū cā ab eſt, abeē nō vī. 1
h. d. Simile j. de fun. iſtr. l. Seiē. §. Pāphilę. Iſta eſt in ar. † clericis q vadūt ad ſtudendū vt videant⁽ᵉ⁾ reſidere in eccle. ſua, & tanc̄ reſidētes ī eccl. debeāt habere prębēdas ſuas. De quo habet⁽ᵉ⁾ in c. relatū. extra, de cle. nō reſi. Iſta lex facit cōtra gl. † l. j. C. de incol. quę dicit, q ſi 2

a ¶Peto. Adde l. qui habebat.§.fin.& ibi Bar.j.eod.

b ¶Illud. Alleg.iſtum tex.contra. tenet ibi Io.de Imo.& vide q̃ ibi dixi. And.Barba.

b ¶Illud. Et vtrũ farina ſit fructꝰ p̃dñ, vide Bal.in l.j.in ñ.col. C. de fru. & lit. expen.

c ¶Facit ad ſtatutum. Et vide Bal. in l. qd non rõne. ff. de lega. Andre.Barba.

d ¶Suã materiam. An ſtatutũ phibẽs extra hi frumẽtũ verificet in farinã. & ad alias q.de frumento, vide Bar.ſ l.triticũ.& ver. obli. & in l.j.§.de eo opere. de aqua plur. ar. Quid ſi ſtatutũ p̃hibet portari bladũ, an poſsit portari farina.p Bar.ſ l.nõdubiũ in v.co.C.& le. Quid ſi phibet portari vinũ, an poſsit portari acetũ.p Bal. ſl.iſ. C. de peri. & cõmo. rei vẽ.& Bar.in l.j.C. & ero.mili.anno. li.xij. p illũ tex. & adde q̃ no.mo.in l.Imperator de appel.& bart. & do.ſ l.cætera.§. ſed et ſi qs ſ.tit.ij. & Bart. in l.ſi qs poſt hãc.C. de edi.priua.& de q. Bar.hic vidꝰ l li. Gui. de Suza.in quæſtiõibus q.inci.pone quæſtio eſt de facto ciuitate Vercellarũ. alle. tex.in l. Iuli.§. ſed & ſi quis.ſ. ad exhi. & ſtatutũ.phibẽs portari vinũ extra territoriũ, verificaẽ in portãte vnam flaſcam vini guſtus cauſa.l.j.et ibi Bal. quæ res expor.non poſ.

e ¶Si chorus. Allegaẽ hæc lex q̃ operaẽ genus quo ad genus, id operaẽ ſpecies quo ad ſpecie. Et ad hoc vide Bar.in l.ſi duo. ſ. de admini.tuto.

f ¶Q d his. Ad limitationẽ vid Ro.notab. xxxvij. quod nota.

g ¶Si ita. Facit ad q.ſ qua dixi poſt Bar.ſ l cũ delanionis.§.ſabi nº j. de fund.inſtru.

ſcholares ſtant in ſtudio per decem annos efficiuntur incolæ: q̃ eſt falſum: qa ſi ſtarẽt per mille annos, non efficerentur ciues, ex quo habent animũ ad domũ redeũdi, & retinendi domicilium: vt d. §. Pamphilæ. & hic. & l.nihil.j. de captiu. & poſtli.re. & hoc tenet Dy. & tangitur per glo. in l. hæres abſens.ſ. de iudi. & l.lex Cornelia.§. domum. j. de iniur. & ibi de hoc dixi.

☞ *Genus an reſtringatur per enumerationem ſpecierum ſequentium.*

Mæui. Genus in medio poſitũ ex præcedentibus, & ſequentibus reſtringitur. h.d. Quid in dubio ſi per legatarium probatur? Glo. dicit q̃ id tantũ videt relictum quod haberet in fundo Sempronianæ: vt l.nam q̃ liquidæ.§.fi.j. de pe.lega. Sed in contrarium facit l. quæſitum.§. pen. & fi.j. de fun.inſtru. dicit gl. ibi apparet voluntas defuncti; ſed certè imò loquitur in dubio. Sed Dy. tenet primam opinio. per le gem fin.§. cui dulcia. de vi. tri. & oleo legat. Sed †certè ibi genus ſequẽs reſtringitur p̃ præcedẽtia: ſed hic genus præcedens reſtringitur per ſequẽtia, ſecundum iſtã opi. Præterea ibi genus fuit quoddã adiectiuũ neutraliter poſitũ. Quid dicemus? Rñdeo duobus modis. Primò q̃ hic præceſsit enumeratio ſpecierũ & eſt ſecuta: genus verò fuit poſitũ in medio: ideo reſtringitur in cõtrario ſecus. Et hoc tenui in l. q̃ſitũ.§. fi. Vel aliter, & fortè non malè: non eſt verum dicere in lege noſtra, q̃ genus p̃cedens reſtringaẽ per id, q̃ ſequitur poſtea: hoc eſt per enumerationẽ ſpecierũ, ſed magis reſtringitur per adiectionẽ loci, q̃ loci adiectio oĩa reſpicit vniformiter: cũ in eadẽ oratiõe poſt oĩa ponatur: argu. ad hoc l. mulier. in fi. j. de condi. & demõ. Et q̃ hoc ſit verum, apparet hic in text. De hac clauſula qualiter referatur ad præcedentia dixi in l. licet de lega. j.

Prædia. Ea vidẽt eſſe in fundo, quæ ibi ſunt, vt perpetuo ſint. h.d.

Peto. [a]Quæro q̃ eſt ratio, q̃ reliqua nõ videntur legata. Quidã dicũt qa ibi non erant vt perpetuò ſint. Vel aliter ſecundum Iaco. de Are. aliqua & cætera debita non reſpiciunt certũ patrimonium ſed totũ vniformiter: vt l.ſi hideicom. §. tractatum. ſ. de iudi. & l. ex facto. ſ. de hereꝫ. inſtit.

☞ *Statutum quod extrahens bladum puniatur, an habeat locum in extrahente farinam.*

Illud. [b]Appellatione materiæ, nõ continetur materiatum quod ad ſui materiam reuerti non põt. h.d. Facit ad ſtatutum† quod dicit, q̃ ſi quis portauerit frumentum extra ciuitatem, in tantum puniaꝫ quid ſi portat farinam? Certè ſecundũ propriã ſignificationem nõ tenetur, qa nõ poteſt redigi in ſuam materiam: vt hic. Ita dicit Dy. in contrariũ eſt ratio ſecundũ q̃ vidiſtis in l. ſi cui lana. ſ. eo. q̃ lana ſiue ſit filata, ſiue non, donec ponatur in tela, continetur appellatione lanæ: & ſic donec perueniat iuxta finem proximũ ad quẽ deſtinatur. ſic in propoſito appellatione frumenti cõtinetur farina, donec ex ea fiat panis: arg. d. l. ſi cui lana.

Cũ vir. Res æſtimatę ĩ dotẽ datæ nõ cõtinẽt ĩ legato ẽpti vel parati, ſi non fuerunt ad vſum traditæ. h.d.

Rebus. Quæ caſualiter abſunt, ſubeſſe non videntur: & q̃ caſualiter adſunt: adeſſe non videntur. hoc dicit. Facit. j. eodem. l. ſi ſta legatum.

Si chorus. [c]Quod operatur genus quo ad omnes idẽ operatur particulariter quo ad particularia. hoc dicit. Vel aliter: Non refert vtrum vniuerſaliter, vel particulariter, vel ſingulariter res diſtinguã-

tur. Oppo. ſ. titu. j. l. iiij. v. & vj. Sol. Fateor q̃ omnia videntur legata: tamen quo ad ſeparationẽ legatorũ eſt differentia, vt ibi. Itẽ quo ad actionẽ de euictione: vt l. ſi domus. §. j. ſ. ti. ij. & l. ſerui vẽdit. r. de euict. Itẽ eſt differẽtia quo ad petitionẽ formãdã. Et hoc colligitur ex gl. quam habes in l. ſcire debemus. de verb. obli.

☞ *Qualiter probatur communis uſus loquendi.*

His verbis. Numi repoſiti vt mutuo dentur, non videntur eſſe in loco: ſecus ſi vt ibi perpetuò ſint. hoc dicit. Et eſt §. no. Facit pro† his qui volunt probare communem vſum loquendi, vt ſufficiat dicere ſe hoc audiuiſſe à ſenibus. quod declarara. vt l. Labeo. de ſuppel. leg.

Area. Oppo. de l. ſeruum filij. §. ſi areæ. ſ. eo. titu. ij. Solue vt ibi. non inſiſto hic.

Seruus. Oppo. de l. qui res. §. aream. j. de ſoluẽ. & de adimẽ. l. cùm ſeruus. Solu. hoc ex voluntate noua ad legatarium pertinet aliàs ſecus. & ſic concordat cum contrarijs.

Coniunctim. Dicitur quòd hic faciunt partes ſibi per concurſum, quando hoc eſt verum dicit gl. ſiue re tantùm ſiue re & verbis ſiue verbis tantum ſint coniuncti. Gl. bene dicit, præter quam in tertio caſu: quia quando verbis tantum ſunt coniuncti tunc ab initio non vocantur niſi ad partem: licet pars alterius poſsit ſibi accreſcere: & ſic ſibi partes non faciunt per cõcurſum vt l. ſi duobus. §. fi. ſ. titu. ij. & l. re coniuncti. j. eodem.

☞ *Quando appellatione uiri ueniat puer: & quando appellatione mulieris uenit puella.*

Eruis. Maſculinum genus concipit fœmininum, non e contra. h.d. Qualiter maſculinũ concipiat fœmininũ, dic vt in l. j. j. de ver. ſigni. Itẽ dicitur hic† q̃ viris legatis, pueri & puellæ continentur. Contra: puer & puella dicũtur minores xiiij. annis: vt l. Mela, in pri. de ali. & cib. lega. & l. pueri. j. de verb. ſigni. ſed vir intelligitur cũ peruenerit ad adultam ætatem: vt l. cum quis. §. codicillis. ſ. eod. & ibi no. ergo appellatione viri non continetur puer. Solu. poſſumus dicere quod nomen viri quandoq; ſumitur largè, quando que ſtrictè: prout gl. h.d. de nomine mulieris, & hoc placet. Sed quid in dubio: quomodo cognoſcam an hoc nomen, vir, vel mulier, ponatur largè, vel ſtrictè? Rñdeo, q̃nq; hoc nomen, mulier vel vir, adijcitur alicui alicui indiuiduo: vt. Berta eſt mulier: & Titius eſt vir: & tũc accipiẽ mulier. i. corrupta, & vir maior xiiij. ann. ita loquitur. §. codiciliis. Quãdoq; profertur ſimpliciter nõ relatum ad aliquod indiuiduũ: & tunc largè ſumitur, vt nomen mulier, contineat omnes: qui ſunt in ſexu fœmenino: & vir, omnes, qui ſunt in ſexu maſculino: vt hic.

Seruus. Qui fugit, dicitur eſſe in loco, à quo fugit hoc dicit.

f **Quod his.** [f]Oppo. j. ad Trebel. l. baliſta. Breuiter ibi dixit, quantumcunque: hic vero, quicquid, & eſt vera ſolu. Item opponi. de l. in fideico. §. nonnunquam. ſ. de vſuris. Solu. ibi dies fuit adiecta gratia fideicommiſſarij: hic gratia hæredis. De hoc plenè in l. in fideicommiſ. j. ad Treb. Item opponi. de l. iij. fi. j. de dot. prę. Solue vt ibi.

Idem teſtator. Appellatione poſteriorum continentur liberi. hoc dicit.

Vique Romæ. Oppo. j. de aur. & argen. le. l. ſi vxori. & l. quæſitum. §. fin. ſ. eo. Sol. dicit Ro. debentur, ſcilicet eodem modo quo deberentur, ſi eſſent in ciuitate: & ſatis bene dicit. Vel aliter dic, quod ea, quæ erant extra vrbem, cauſa cuſtodiæ erant deputata vt perpetuò eſſent in vrbe: vnde in vrbe eſſe videntur, & cedunt legato: vt ſ. eo. l. quæſitum. in fin.

Nuper. Pronomen meum adiectum certo corpori & verbo præſentis temporis, facit demonſtrationem: ſi incerto corpori, taxationem: ſi verbo futuri temporis, conditionem. h.d. De hoc plenè dixi ſ. tit. iij. l. Stichum, qui meus erit.

g **Ita.** [g]Inſpici debet vbi res eſſe ſolent perpetuò; nõ vbi caſu deſunt, vel abſunt.

☞ *Legati appellatione hæreditas continetur.*

Et

1 **Si fidei commiſ.** †Certè etiã hereditas appellatiõe legati continet: vt l. lege obuenire. de verb. ſigni. & dixi in l. filium. §. ſi legata. j. de leg. præſtan.

1 ☞ Caſus poſitio.
2 Teſtator per legatum factum ſecundo quando uideatur adimere à primo.
3 Coniunctio uerbalis inducitur, quando plures perſonæ in eadem oratione ſolutæ ponuntur: ſecus ſi in diuerſis orationibus.
4 Iſti, quibus eadem res legatur in diuerſis orationibus, dicuntur uerbis diſiuncti, ſed re coniuncti.
5 Expreſsio eorum, quæ tacitè inſunt de uoluntate, aliquid operatur: ſecus ſi inſunt ex neceſsitate.
6 Coniuncti re tantùm, dicuntur hi, quibus eadem res ſeparatim legatur.
7 Si legantur titio x. Seio x. non dicuntur coniuncti, & quilibet habebit decem.
8 Si eadem res ſeparatim duobus legatur hoc acto ut quilibet habeat inſolidum: quòd hi non dicuntur coniuncti re.
9 Si Titium inſtituo in dimidia. Sempronium in eadem dimidia inſtituo, in qua Titium inſtituo in dubio dicuntur coniuncti re.
10 Si uni tota res legatur, alteri pars: an & qualiter iſti dicantur coniuncti re. Totum & pars poteſt accipi tribus modis.
11 Coniuncti uerbis tantùm qui dicantur.
12 Copula poſita in diuerſas orationes, quando inducat coniunctionem uerbalem.
13 Coniunctio uerbalis, an inducatur per nominã diſtributiua, quiſquis, quilibet, & ſimilia.
14 Coniunctio uerbalis an inducatur per aduerſatiuam autem, uerò, & ſimiles.
15 Alternatiua quando inducat coniunctionem uerbalem.
16 Coniuncti re & uerbis, quando & qualiter dicantur.
17 Coniunctio legalis quot modis contingat, & quibus caſibus.
18 Coniuncti coniunctione legali dicuntur coniuncti re, & uerbis.
19 Coniunctio operatur tres effectus.
20 Ius accreſcendi an habeat locum inter coniunctos re tantùm.
21 Ius accreſcendi inter coniunctos re tantùm, in uſufructu habet locum poſt emolumentum quæſitum: ante uerò habet locum ius non decreſcendi.
22 Ius non accreſcendi habet locum inter coniunctos re tantũ in proprietate.
23 Ius accreſcendi habet locum inter coniunctos uerbis tantum.
24 Ius non decreſcendi quòd habeat locum inter coniunctos re & uerbis.
Et quando ius accreſcendi.
25 Ius accreſcendi quando habeat locum inter diſiunctos.
26 Ius accreſcendi quando, & in quem ſucceſſorem tranſeat.
Ius accreſcendi accreſcit portioni, & non perſonæ.
27 Quis coniunctus præferatur in iure accreſcendi, quando ſunt duo, uel plures re tantum coniuncti, omnes admittuntur ad ius accreſcendi: nec unus præfertur alteri.
28 Coniuncti uerbis tãtũ, quia poſſunt eſſe diuerſimodæ: & ideo inuicem poſſunt præferri.
29 Coniuncti per nomen collectiuum præferuntur coniunctis per copulatiuam.
30 Inter coniunctos re, & uerbis, an detur prælatio.
31 Plures habentes ius accreſcendi ſi ſunt diuerſæ conditionis, quomodo inuicem præferantur.
32 Portio decedentis habentis coniunctum re tantum, & coniunctum uerbis tantum, utrique accreſcit.
33 Subſtitutus in dubio præfertur coniuncto.
34 Si ſubſtitutio non habet locum an portio reuertetur ad cõiunctum, uel ad uenientes ab inteſtato.
35 Ius accreſcendi quòd tolli poſsit per teſtatorem in teſtamento.
36 Voluntas teſtatoris ita probatur ex actu inualido, quem admodum ex actu ualido.
37 Quando unus & idem eſt coniunctus, idem etiam ſubſtitutus coheredi ſuo: tunc per inuicem ſubſtitutionem non impeditur, neque tollitur ius accreſcendi.
38 Quando alius eſt coniunctus alius ſubſtitutus, & ſubſtitutio deficit præteritione poſthumi, tunc impeditur ius accreſcendi, & deuenit portio ad uenientes ab inteſtato ſecus ſi ſubſtitutio deficit alio modo.
39 Coniunctus in legato præfertur ei, à quo eſt relictum: & ſic hæredi.
40 Ius accreſcendi quando habeat locum.
41 Qui non admittitur ad partem, nec admitti ſperatur, non facit partem: & ideo ius accreſcendi non impeditur.
42 In legato facto pluribus ob cauſam non reiterabilem, ut puta alimentorum, non habet locum ius accreſcendi.
43 Legatarius ſi admittitur ad partem ſuam de iure ſpeciali, & contra uoluntatem teſtatoris: tunc non habet ius accreſcendi.
44 Legatarius admiſſus ad partem de iure ſpeciali ſecundum uoluntatem teſtatoris, nõ habet beneficium iuris accreſcendi, quando hæres, à quo præſtandum eſt legatum, admittitur contra uoluntatem defuncti. ſecus ſi ſuccedit ſecundum uoluntatem.
45 Minor admiſſus ad legatum per reſtitutionem in integrum, & ſecundum uoluntatem defuncti, habet ius accreſcendi, ſi legatum præſtatur ab illo, qui etiam ſuccedit ſecundum uoluntatem defuncti.
Ius accreſcendi accreſcit portioni, & non perſonæ. & ſ. numero 26. & j. numero 48.
46 Inter ſuccedentes per edictum ſi quis omiſſa cauſa teſta. habet locum ius accreſcendi.
47 Ius non decreſcendi quòd habet locum etiam quando quis uenit de iure ſpeciali indiſtincte.
48 Stante ſtatuto quòd, fœmineæ non ſuccedant patri, filijs, maſculis extantibus, ſi aliquis decedit relictis duobus filijs, item & filiabus: ſi unus ex filijs repudiet partem ſuam uel aliter excludatur, portio hæc deficiens accreſcit fratri in totũ, & non ſororibus.
49 Ius accreſcendi quòd non habeat locum regulariter in portione, quæ deficit poſtquam fuit acquiſita, & quibus caſibus locum habeat.
50 Ius accreſcendi qualiter, & ad quid habeat locum.
51 Portio deficiens accreſcit legatario inuito per ius non decreſcendi.
52 Portio deficiens per ius accreſcendi non accreſcit legatario inuito, ſed uolenti.
53 Portio cohæredis deficiens quãdo accreſcat cohærede etiã inuito.
54 Portio deficiens, an & quando accreſcat collegatario, uel cohæredi per ius accreſcendi cum onere, uel ſine.
55 Ius non decreſcendi, quot modis operetur, ut portio deficiens accreſcat collegatario, uel cohæredi cum onere, uel ſine.
56 Portio deficiens accreſcit pro portionibus hæreditarijs. uel legatis.
57 Portio accreſcens taliter accreſcit quòd petitur eadem actione, qua prima.
58 Ius accreſcendi an trahatur ad bona impuberis, cui quis erat coniunctus.
59 Ius accreſcendi quando habeat locum inter coniunctos coniunctione legali in acquiſitione ex teſtamento.
60 Plures hæredes unius legatarij dicuntur coniuncti cõiunctione legali: quando in eis habeat locum ius accreſcendi.
61 Inter coniunctos coniunctione lagali, quomodo habeat locum ius accreſcendi in acquiſitionibus an inteſtato.
62 Si pater deceſsit relictis duobus filijs ex una uxore, duobus alijs ex alia, ſi unus repudiat omnes, pariter admittuntur.
63 Portio, quæ accreſcit per ius accreſcendi coniuncto cõiunctione legali, an accreſcat ipſo iure: remiſsiue.
64 Item an accreſcat cum onere uel ſine.
65 Ius accreſcẽdi q̃ habeat locũ in diſpoſitiõibus inter uiuos, inter cõiũctos cõiũctiõe hoĩs
66 Feudũ uel emphyteuſis ſi cõceditur duobus, an inter eos habeat locũ ius accreſcendi.
67 Inter coniunctos coniunctione legali in diſpoſitione inter uiuos, an habeat locum ius accreſcendi, & quando.
68 Ius accreſcendi q̃ habeat locum in coniunctis coniunctione legali, & hominis.
69 Ius accreſcendi quòd habeat locum in donatione cauſa mortis.
70 Lex unica. C. de caduc. tollen. q̃ habeat locum in donatione cauſa mortis.

a ¶Re cõiuncti. Ad materiã huius l. vide per Bal. in l. j. C. qñ non petẽ. par. & Imol. in l. ſi mihi & tibi in prin. ſ. tit. ñ.

b ¶Solu. lex iſta. Iſta limita niſi eſſent alii qui legatarij in teſtamẽto prĩs. qbus ab impubere legaret, et alij cõiũcti re, qbus à ſubſtituto pupilla ri legaretur: quia habet locũ ius accreſcẽdi. l. plane. ſ. ſi duo bꝰ. ſ. tit. ñ. q̃ eſt not.

Econiuncti. [a]Lex iſta diuiditur in duas principales. Primò loquitur de coniunctis. Secundò de effectu coniunctionis. ſ. de iure accreſcendi. Secũda ibi: præfertur ergo. Itẽ prima ſubdiuiditur in tres partes: quia Primò loquitur de coniunctis re tm̃. Secundò de cõiunctis verbis tãtum. Tertiò ponit rationẽ præcedentium. Secunda ibi: item verbis. Tertia ibi. qm̃ ſemper. Item ſecunda pars principalis ſubdiuiditur in duas: quia Primo dictum. Secundò illud probat per argumentũ à ſufficienti diuiſione. Secunda ibi: quòd ſi re tantum. & quia lex eſt breuis, & habet multos ver. ideo non pono ſummarium. Venio ad† caſum in terminis, quem pono per partes. Primò quæro qui legatarij ſunt re coniuncti. Rñſio patet. Secundò quæritur quí dicantur verbis coniuncti: & ſimiliter patet rñſio. Tertiò quæro quare iſti vltimi dicantur coniuncti verbis, non autem re. Rñdet iuriſconſultus: illi, qui ſunt coniuncti re, vocantur ab initio ad ſolidum legatum, & faciunt ſibi partes per concurſum. ſed caſu ſ. proxi. in tex. poſito ſemp vocantur ad viriles partes tan ab initio, quã ex poſt facto: meritò non pñt dicere coniuncti: ſed verbis tm̃: vt hic dicitur ibi: qm̃ ſemper, &c. In ſecunda parte quæ incipit ibi: præfertur. ſic pone caſum. Vidi qui ſunt coniuncti re vel verbis, ſed quæro de effectu coniũctionis. pone, vnus legatarius, cuius portio deficit habet alium ſibi coniunctum re & verbis: alium coniunctum verbis tm̃, vel re tm̃: quæritur, cui accreſcit portio defecta, & ſic quis præfertur in iure accreſ. Rñ. quòd ille, qui re & verbis coniunctus eſt, præfertur omnibus. h.d. primò. & ſecũdum hoc dictio, igit̃, ponitur incœptiuè. Sed quòd hoc ſit verũ, probatur à ſufficienti diuiſione, & ſic, Aut tu dicis quòd cõiunctus re tm̃ præferatur, vel etiam concurrat cum coniuncto re & verbis: & certum eſt hoc non eſſe verum. Aut dicis de cõiuncto verbis tm̃, & non re. & tunc de hoc poſſet eſſe quæſtio: quia eſt coniunctus ex verbis teſtatoris: tamen finaliter veritas eſt quòd coniunctus re, & verbis præfertur cõiuncto verbis tm̃ h.d. ſecũdum lect. Io. & Azo. veram, quam ſequuntur omnes Citramon. ſecundum hoc ibi, quòd ſi re, &c. expone quòd, ſ. quia, & oĩa erunt plana ſecundum Dy. Nam ibi ponitur ratio, ſcu probatio præcedentium. Notabilia collige per te. Veniamus ad contraria. Primò opp. & videtur quòd cum duobus ſeparatim eadem res legatur ſint legatarij omnino ſeparatim, non coniunctim. vt l.

b pe. ſ. de vſufr. accre. Sol. lex iſta loquit̃ cùm idẽ teſtator reliquit ab eodẽ, hęredẽ diuerſis legatarijs: lex cõtraria loquit̃ qñ ſunt di-

a ¶ Quod ſic probat. Et idē bal. in l. ſi plu-
ribus. ſ. tit. j. omnino
per bar. & doc. in l. ſi
quis teſtamento. in
prin. eo. ti. & ibi decl
dunt alium paſſum
2 qui non ponitur per
doc. in d. l. ſtipulatio.
§. eum qui.

uerſi teſtatores: vel iſtdē: tſi à diuerſis hære
dibus reliquit eandē rem. Vel poſſes dice
re q̄ ibi etiam ſunt coniuncti re: tñ qa non
habent ius accreſcendi, dicuntur diſiuncti
& ideo in iure diſiuncti cōiter appellātur.
prima tñ verior. Secundò oppo. & † videt
q̄ legādo ſecundo, q̄ videat adimere à pri-
mo: vt l. ſicut. j. de adi. le. Solue vt ibi ſecun-

dùm glo. Vel melius ſecundū Dy. Nam aut reliquit ſecūdo ſub
commemoratione primi legati: puta fundum quem Titio lega-
ui, lego Sempronio: & tunc vī adimere à primo: aliàs vī voluiſſe
q̄ ſimul cōcurrerēt: vt l. ſi pluribus ſ. de leg. j. & hic. quod dic vt
per Cy. in l. ſi Fortidianum. in prin. C. de le. ſed hoc videt falſum
Nam video in hæreditate q̄ ſi dat ſecundo ſub cōmemoratione
primæ inſtitutionis: tamen non videt adimere: ſed videtur velle
eos ſimul concurrere: vt ſ. de hære. inſti. le. Iul. quoq̄. & j. de ver.
ſig. l. triplici. in fi. Dicunt quidā, aliud in hæreditate, q̄ in legato:
vt ſit ratio, qa nō ita de facili adimitur hæreditas, ſicut legatum:
vt l. ex parte. j. de adi. leg. Sed iſta ratio non videt bona: quia in
voluntate ſolenni, de qua loquit: ita de facili adimit hæreditas ſi
cut legatū: vt l. ij. de iniu. teſt. Tene ergo gl. q̄ eſt in d. l. ſicut. Nec
aliqd operat cōmemoratio primi legati. Ad l. nō ad ea. de cōdi.
et demō. quā allegat Dy. vbi vī caſus rñdeo: qa in eadē ꝑſona cō
memoratio primi legati operat adēptionē, & trāſlationem primi
vt ibi: ſecus in diuerſis ꝑſonis. & hoc probat in l. j. §. fi. cū glo. j. de
ſtip. ſer. Tertiò op. q̄ iſti nō ſolū re, ſed verbis ſunt coiuncti. Nā
ſi dico. Titio lego fundū: eundē fundū lego Sēpronio. Iſtæ ora-
tiones ſolutę reſoluunt in cōiunctā: vt l. triplici. §. videamus. j. de
ver. ſig. & ſic erunt coniuncti verbis. Sol. qdā dicūt q̄ Ia. de Ra.
dixit q̄ iſtud intellīgit, qñ in diuerſis partibus teſtamēti ſunt iſta
legata. Hoc eſt diuinare, & reſtringere iſtā materiā: & ſic eſt cō
tra tex. inſti. eo. §. ſi eadē. ver. cōiunctim. Aliī dicūt, q̄ in l. triplici.
ſoluta ponit pro cōiuncta quo ad partes principaliter acgrēdas,
3 quando q̄ ſunt poſitæ plures ꝑſonæ in eadē ora
tione ſolutæ: & tūc habent in verbis cōiuncti quo ad oēm effe-
ctum: vt, Lucius, Titius, hæredes ſunto. Vel Lucio, Titio, Pu-
blio lego fundum. & tunc ſunt etiā verbis cōiuncti. Quandoq̄
plures perſonæ ponunt in diuerſis oratiōibus. Verbi gratia: Lu
ciū hæredē inſtituo: Sēpronīū hr̄dē inſtituo. Vel Titio lego fun-
dum: Sēpronio eundē fundū lego. tunc licet dictæ orationes ſint
ſolutæ: tñ nō inducit cōiunctio verbalis. Sic loquit hoc prin. ſe-
cundū exēplū gl. hoc ēt expreſsè ꝓbat in d. l. triplici. ſi qs bī in-
tueat. Plus dico q̄ ſi duæ orationes ponerent copulatiuè, nō in-
ducerēt cōiunctio verbalis. qd̄ fortè tibi vī mirabile, vt j. dicā in
quæſtionibus. Breuiter ergo ſi plures ꝑſonæ ponunt in eadē ora
4 tiōe ſolutè, inducit cōiunctio verbalis. ſecus ſi ponunt in diuer-
ſis oratiōibus nō ſolutę poſitis. Quartò op. †& vī q̄ illi q̄bus ea
dē res legat ſeparatim ſint diſiūcti: vt C. de cad. tol. §. ſinaūt diſiū
ctim. Sol. in tota illa cōſtitutiōe accipiunt q̄ cōiunctis illi, q̄ ſunt
cōiunctī re, & verbis, vel verbis tm̄: illi, q̄ nō ſunt cōiūcti verbis
vocant diſiuncti: vt no. glo. ea. l. §. his ita. & in §. ne aūt. Ergo dic
q̄ diſiuncti ſunt. ſ. verbis, vt ibi: re cōiuncti, vt hic. Quintò op. ad
ver. itē verbis. hic dicit q̄ ſi dico, Titio, & Seio lego fundū æqua
libus portionibus. q̄ tūc ſunt verbis cōiūcti. Cōtra, expreſsio eo
rum, quæ tacitè inſunt nil operat: vt l. hæc verba. ſ. de lega. j. & l.
nō rectè. C. de fideiuſ. Sed ſi nō eſſet dictū, æqualibus portioni-
bus: tñ intelligebat, vt ſ. de leg. j. l. legata inutiliter. §. fi. ergo &c.
So. Pe. fatet cōtrariū: qa ēt hoc nō adiuncto eſſent cōiuncti ver-
bis tm̄. Gl. tñ eſt in cōtraria opi. vt dicā in quæſtionibus. Et ideo
5 dicas †q̄ expreſsio eorū, quæ tacitè inſunt ex neceſsitate, nil ope
ratur: vt d. l. hæc verba. ſed expreſsio eorū, quæ tacitè inſunt de-
volūtate, bñ operarēt: vt l. talis ſcriptura. ſ. de le. j. in eo q̄ ibi di
cit tex. ꝓſenti, &c. i legato aūt iſunt partes æque, ī æquę vel ſolide
vtriq; ex voluntate: ergo &c. Poſſes etiā aliter dicere: vt colligit
ex his q̄ dicā in q̄ſtionibus. Et dictā ſol. ponit Pe. i l. ſi arrogator.
ſ. de adop. in vl. q. Sextò op. ad ſecundā partē. In iure noſtro nō
debet aliquid eſſe ſuperfluū, vt in prima cōſtitutiōe Codic. circa
mediū. ſed ſecundū lec. Io. & Azo. quā tenui hic, idē bis repetit:
ergo &c. Sol. timore huius cōtrariꝰ Ro. legit iſtā legē alio modo.
Tertiꝰ alio. Quas opi. reprobat gl. & habetis in ea. Sed non exa-
mino hic, ſed dicetur j. in quæſtionib. Ad contrarium reſpondeo
q̄ non eſt ſuperfluum, cùm primò ponit dictū: ſecundò rationē
dicti: vt ſ. dixi in caſu ſecundū Ia. de Are. & Iac. de Ra. vt cuiter
iſtas ſuperfluitates legit aliter iſtum ver. ſi verò. vt hoc modo cō-
ritur an cōiunctus verbis tantùm ſit potior eo, à quo eſt relictū.
Certè ſic, & prima poſitio eſt clarior: quia hic loquit de prelatio
ne inter iſtos cōiunctos. Septimò op. videt q̄ inter cōiunctos nō
ſit ius accreſcēdi: vt ſ. ti. j. l. & proculo. ſol. hic ſunt cōiuncti con-
iunctione hominis: ibi cōiunctione legis. De cōiunctione legis
& hominis ponit gl. ſ. de vſufru. accre. l. j. §. idē ait in glo. ſup ver
bo, ex ſocijs. Hoc autem qualiter intelligatur, j. dicetur. Nunc ac
cedamus ad materiā iſtā tractandā per quæſtiones, & tractemus
primò materiā cōiunctorum: ſecundò de effectu cōiunctionis,
ſ. de iure accreſcēdi. Et ex prædictis patet q̄ coniunctio alia eſt
hominis, alia legis. Item cōiuncti cōiunctione hominis, alij ſunt
cōiuncti re tm̄: & alij cōiuncti verbis tm̄: & alij re & verbis, ideo
6 de ſingulis eſt videndum. Primò de coniunctis re† tantùm. Iſti
ſunt, quibus eadem res ſeparatim legatur, vt hic. Circa hoc in-
ſurgunt dubia. Primò dubitat †quid in quātitate: lego Titio de
7 cem Seio lego decem vtrum ſint re coniuncti, vt ad vna decem
vocentur: an quilibet habeat ſua decē. Et videt q̄ ſint re cōiūcti,
vt vocentur ad vna decem: vt l. ſtipulatio iſta. §. eū qui. j. de verb.
obl. & l. eum q̄ ita. in prin. vbi hoc tenet gl. et in l. ſi mihi & Titio.
in prin. eo. ti. Cōtrariū eſt verū, q̄ quilibet habeat ſua decē: & ſic
8 non ſunt re cōiuncti ſecundū Pe. quod ſic probat: magis preſu-
mitur multiplicatio legati in perſona diuerſorum, q̄ in perſona
vnius: vt l. omnes. & l. ſi is. j. de act. & ob. l. quid ergo. §. ſi qs duos.
ſ. titu. ij. & quod no. in l. huiuſmodi. §. j. eod. titu. Sed ſi quis relin-
queret eidem perſonæ decem in diuerſis voluntatibus, preſumi
tur multiplicatio legati, vt l. quinquaginta. ſ. de proba. ergo mul-
tò magis hoc faciet diuerſitas perſonarū. Ad cōtraria reſpon. q̄
aut qs relinquit pluribus ſub eadem conceptione verborum. vt
Titio & Seio lego decem; & tunc intelligitur de iſtis decē: vt
ſ. de lega. j. l. ſi quis teſtamento. in princ. & ita loquuntur contra
ria. Aut ſub diuerſis conceptionibus: vt Titio decem lego, Sem
pronio decem lego. tunc habet locum quæſtio noſtra. Sed præ-
dicta ſol. videtur contra prædictam l. ſtipulatio iſta. §. eū qui. vbi
fuit ſub diuerſis conceptionibus. Sed rñ. & cōſydero verba eius
qui promittit ſeu legat: nā ſi ego ſtipulator interrogo te, promit-
tis mihi decem & Titio decem. Reſpondes, promitto licet diuer
ſæ conceptiones ſint in mea interrogatione, tamen ſub vna con-
ceptione reſpondes, promitto. Ita loquitur ibi. & no. in d. §. eum
qui. Sed ſi promittes ſub diuerſis conceptionibus: vt, promitto ti
bi decem, & promitto Titio decem: tunc quilibet vocaretur in
ſua decem. & ita in quæſtione noſtra. & ita videtur intelligere
Pet. iſtam materiam q̄ ſatis mihi videtur de mente iuris. Secun-
dò dubitatur, †quid ſi eadē res legatur pluribus ſeparatim, hoc
acto vt quilibet habeat inſolidum: vtrum ſint re coniuncti, adeò
quòd vno repudiante alter habeat rem & æſtimationem. Videt
tur quòd ſic: vt hac lege. Contrarium credo verum: & tunc di
cuntur re coniuncti quando legatur eadem res ſeparatim, vt
hic: & ſibi faciunt partes per concurſum, vt ſuprà eodem. lege,
coniunctim. Et iſta duo requiruntur, textus eſt in l. idem Nera
tius. in principio. ſuprà, de vſufructu accreſcen. ſed in quæſtio-
ne iſta non faciunt ſibi partes per concurſum. ergo non ſunt re
coniuncti: ergo &c. Præterea, vnus vocatur ad rem, alius ad eſti
mationem: vt l. ſi pluribus. ſuprà, de legatis j. ergo &c. licet ergo
primum adſit: quia ſeparatim fuit res legata: tamen vltimum de
ficit, quia non faciunt partes per concurſum. Item econtra, ſi pri
mum deficiat, licet vltimum adſit: non erunt re coniuncti. Hoc
patet in l. item quod ſabinus. §. vnde idem. ſuprà, de hære. inſtit.
Nam illi inſtituti line partibus non fuerūt vocati ad eādē rē, ex

Ibi. Item ſi ſeruo. not. quod ſi ſeruus, qui eligit, ſit ſpecies eligenda, meritò ergo ſi eligitur Stichus, videntur re coniuncti. Et ita ibi tenet Pet. ſic intelligitur j. de op. leg. l. ſi hæres. Secūdo
11 loco † principaliter eſt videndum de coniunctis verbis tantum
& cōiuncti verbis ſunt, ſi dico Titio & Seio lego fundum æ-
quis portionibus, vt hic. & quod dico in hoc articulo: idem in-
telligas in hoc articulo cū: vt l. triplici. Idem ſi duæ perſonæ po-
nant ſolutæ in eadē oratione: vt Titio & Seio lego fundū æquis
portionibus: vt d. l. triplici. ſecus ſi in diuerſis orationibus, vt di-
xi ſ. in tertio contrario. Pet. tñ dicit q̄ qñ in eadē oratione ponī-
tur baſolutè, ſunt oīno diſtincti: vt refert Cy. il. j. §. vbi aūt. C. cad.
tol. qd̄ eſt cōtra caſum d. l. triplici. Tertio modo fit verbalis con-
iūctio per nomē collectiuum: vt, lego filijs fratris mei, vel ſubſti
tuo hr̄des meos. oēs em q̄ cōtinēt ſub hoc noīe filius vī ſub hoc
noīe, heredes, vident verbis cōiūcti: vt l. interdū. in prī. ſ. de her.
inſti. & de vul. & pup. l. ſi pater filio. & ſ. de leg. j. l. qui quartam.
§. fi. Idem in alijs nominibus collectiuis: vt, libertis meis, cogna
tis, & ſimilibus. licet ſit argu. contra. ſ. de lega. ij. l. Lucius. §. Lu
cius. ſed ſoluam j. in tractatu iuris accreſcendi: & iſta ſunt clara,
12 Sed circa † hoc inſurgunt dubia: quid ſi copula cadat inter diuer-

Ibi. contrarium Butrorum. not. contra appro. fm. Ias. hic. n. 60. Tu. cro. n. 25 & Lance. poll. n. 21.

expreſſa voluntate defuncti: vnde & ibi deficit primum. Vnde
nō habent vt re cōiuncti, quātū ad ius accreſcēdi: licet ſecundū
a ibi adſit: quia faciunt ſibi partes per cōcurſum. Nec etiā obſtat
quòd ex ipſa tacita volūtate defuncti vocantur ad eandem por
tionē: quia hoc non ſufficit: vt ſ. de vſufru. accreſc. l. ij. & ibi not.
& illa eſt ratio ibi quare portio deficiēs accreſcit omnibus: quia
nullo modo ſunt coniuncti. Quicquid gl. malè dicat. Tertiò duc
9 bitatur: Titium inſtituo in dimidia. † Sēpronium in eadem dimi
dia inſtituo, in qua Titium inſtituī: vtrū iſti ſint re cōiuncti. Du
bium eſt vtrū iſtud relatiuum, qua, faciat ſimplicē relationem. ſi
cut facit in l. iij. C. de neg. ge. & ibi no. & C. de iniur. l. dominū.
& tunc non eſſent re coniuncti. quia nō veniunt inſtituti in ea-
dē dimidia. An faciat propriam relationem, & ſunt re cōiuncti.
Iſtud eſt verum in dubio, vt l. triplici. in fi. de verb. ſig. & l. Iul.
10 quoq̄. in prin. de hære. inſti. Quartò dubitatur, † quid ſi vni lega
ui totū, alteri partem: an illi ſint re coniuncti in illa parte? Quod
videt: quia eadem pars eſt duobus ſeparatim legata. Aduertatis:
quia iſtud eſt ſubtile. Totum & pars quātum ad propoſitum po
teſt accipi tribus modis. Vno modo totum vniuerſale & pars
ſubiectiua, ſiue prædicamentalis: vt genus & ſpecies. ſecundo
modo dicitur totum integrale, & pars integralis: vt fundus, qui
eſt totum integrale, diuiditur in partes integrales, ſ. in vſumfru-
ctum & proprietatem: & propterea, ſi quod eorum remoues, nō
eſt plenus fundus. Tertio modo accipitur pro toto integrali &
partibus quotitatis: in qbus vna remota nihilò minus in alijs par
tibus cōſiſteret fundus: vt totus fūdus, tertia, quarta, &c. Aut er-
go totū legat vni, & pars alteri. Primo mō vt genus & ſpecies:
tūc nō ſunt re coniuncti: quia illa ſpecies non continet in legato
generis, cui generi per ſpeciem derogat: vt l. vxorem. §. feliciſsi-
mo. ſ. eo. & j. l. ſi ſeruis. in ſi. cum ſimilibus. ſecundo caſu, quando
vni legat fundus, alij vſusfructus: in vſufructu vident re cōiun-
cti: & faciunt ſibi partes per cōcurſum: vt j. de vſufru. le. l. ſi alij,
& ſ. de vſufr. accreſ. l. inde Neratius. §. fi. & l. ſi tibi. Tertio caſu,
qñ vni legat totus fundus: alij tertia, vel quarta: tūc eſt recurren-
b dū ad diſtinctionē, quæ eſt in l. cū quæſtio. C. de lega. Aut prī-
mò totū, poſtea partem: & tunc videt adimere à primo q̄ dedit
ſecūdo: & ſic nō erūt re cōiūcti: aut primo partē legauit ſecundo
totū: & tūc in illa parte vident re cōiūcti & fiet diuiſio: vt ibi no.
& l. Mæuio. in prin. ſ. tit. j. & hic niſi aliud appareat de mente te
ſtatoris: & iſtius vltimi ratio eſt euidēs. ſed videamus rationem
inter primū et ſecūdū caſū quare ni ſcđo nō derogat generi ꝑſpe
cie, ſicut ī primo. Rñ. totū vniuerſale verificat ī qualibet ſui par
te: vt l. ſi qd earū. §. interēptū. ſ. eo. & j. vñ cog. l. inter agnatos. Vñ
ſi à genere adimatur quædā ſpecies, nō vitiat legatum: qa verifi
cat genus in alijs ſpeciebus remanētibus. Secus in ſecūdo caſu:
quia remota parte integrali non eſt fundus, ſed eſt nuda pro-
prietas. Et hanc rationem tangit Old. in d. l. ſi alij. j. de vſufruct.
leg. Sed contra prædicta opp. & videtur in toto vniuerſali q̄ ſi
vni legetur genus & alij ſpecies, ſint re cōiuncti, & faciāt partes
cōcurſum: vt ſ. de lega. j. l. ſi dño Stichus. So. licet gloſſ. ibi ponat
plures ſolutiones, veritas eſt q̄ ibi non eſt legatum genus & ſpe
cies: imò eadem ſpecies bis. Nam dño fuit legatus Stichus: ſeruo
legata fuit optio ſeruī: hoc eſt, ille ſeruus, quē eliget; & ſic ſpecies
eligenda, meritò ergo ſi eligitur Stichus, videntur re coniuncti.
Et ita ibi tenet Pet. ſic intelligitur j. de op. leg. l. ſi hæres. Secūdo
11 loco † principaliter eſt videndum de coniunctis verbis tantum
& cōiuncti verbis ſunt, ſi dico Titio & Seio lego fundum æ-
quis portionibus, vt hic. & quod dico in hoc articulo: idem in-
telligas in hoc articulo cū: vt l. triplici. Idem ſi duæ perſonæ po-
nant ſolutæ in eadē oratione: vt Titio & Seio lego fundū æquis
portionibus: vt d. l. triplici. ſecus ſi in diuerſis orationibus, vt di-
xi ſ. in tertio contrario. Pet. tñ dicit q̄ qñ in eadē oratione ponī-
tur baſolutè, ſunt oīno diſtincti: vt refert Cy. il. j. §. vbi aūt. C. cad.
tol. qd̄ eſt cōtra caſum d. l. triplici. Tertio modo fit verbalis con-
iūctio per nomē collectiuum: vt, lego filijs fratris mei, vel ſubſti
tuo hr̄des meos. oēs em q̄ cōtinēt ſub hoc noīe filius vī ſub hoc
noīe, heredes, vident verbis cōiūcti: vt l. interdū. in prī. ſ. de her.
inſti. & de vul. & pup. l. ſi pater filio. & ſ. de leg. j. l. qui quartam.
§. fi. Idem in alijs nominibus collectiuis: vt, libertis meis, cogna
tis, & ſimilibus. licet ſit argu. contra. ſ. de lega. ij. l. Lucius. §. Lu
cius. ſed ſoluam j. in tractatu iuris accreſcendi: & iſta ſunt clara,
12 Sed circa † hoc inſurgunt dubia: quid ſi copula cadat inter diuer-

ſas orationes, vtrum inducatur coniunctio
verbalis: vt ecce: Titio lego fundum & ſem
pronio lego fundū æqs portionibus. an iſti
ſint verbis cōiuncti? Et videt q̄ ſic qa inter
eos cadit copula, et quę inducit cōiūctionē
verbalē: vt hic, et d. l. triplici. Ego auſus ſum
dicere cōtrariū: q̄ primo probo per caſum b
qui mod. vſusf. amit. l. licut. §. j. ſecūdò pro
bo ſic: ſertū eſt q̄ duæ orationes ſolutæ non
inducūt cōiūctionē verbalē: vt hac l. in prī. c
& d. l. triplici. & Inſti. eo. §. coniunctim. ſed
inter duas orationes ſolutas ponit pūctus
loco copulę: vt no. in l. pretia rerū. j. ad legē
Fal. in glo. adeat. & l. iij. §. duæ. ad Carbo. in
gl. ſuper verbo, moliri. et ſ. pro ſoc. l. cū duo
bus. §. ſi in coenda. in vlt. gl. illius §. ſicut er
go tacita copula inter orationes non induc
it cōiunctionē verbalem: ergo nec expreſ
ſa copula: quia expreſsio eorum quæ tacitè
inſunt, niſi operatur: cum tacitè inſit copula
de neceſsitate: aliàs nō eſſet bona gramma
tica, q̄ facere nō debemus: vt l. Plautius. de
aur. & arg. leg. Item hoc probo: non eſt vir
tus copulę quæ coniunctionē verbalē in- d
ducit: ſed vnitas ſermonis teſtatoris. q̄ pa
tet in eo quod ſ. dixi de duobus ſolutè poſi
tis in eadē oratione: & per id q̄ dixi de no
mine collectiuo: nam licet ibi nulla ſit co
pula, ſunt tamē cōiūcti, verbis propter vni- e
tatem ſermonis. & eſt text. C. de cad. tol. §.
ſinautē ex his. ver. hoc ita. Modo ad ꝓpoſi- f
tū quādo ſunt duæ orationes: licet ibi ſit co
pula: tñ ibi eſt ſermonis duplicitas, nō vni
tas: vt ſ. de vulga. & pup. l. j. ergo non eſt cō
iunctio verbalis. Tertiò induco glo. ſ. titu. j.
d l. Męuio. in primo exemplo vbi gloſ. ſentit d
q̄ cōiunctio poſita inter orationes non in-
ducit coniunctionē verbalem ſi quis eam
bene intueatur, & non tranſcurſoriè. licet
quidam hoc volentes effugere dicāt quod
illa eſt coniunctio gloſſ. non teſtatoris. qd̄
non eſt de mente gloſſatoris. Quartò ad
hoc induco dictum domini Iacobi Butri.
in quæſtione, quam diſputauit de eo, qui
legauit mercatoribus & artificibus artis la
næ: vbi dicit quod quandoque copula ca
dit inter duas orationes pariter principales
& tunc propriè nō habet vim copulæ, nec
requiritur cōcurſus copulatorum: vt l. j. de his qui not. infa. & de
teſti. l. lege Iulia. cum ſi. Sed quando copulat duas orationes ac
ceſſoriè:: & tunc eſt propriè copula: vt lege, ſi hæredi plures. de
cōdicio. inſtitutio. & ita dico in propoſito: ſi dico, Titio lego
fundū, & Sēpronio lego fundū æquis portionibus, iſtę ſunt duę
orationes pariter principales, & ſeparatus eſt actus legandi vni
ab actu legandi alteri: & ideo non ſunt coniūcti verbaliter. ſed ſi
dicerē domino Colle de Piſis, & domino ſempronio de Floren
tia, lego fundum æquis portionibus. tunc eſſent coniuncti ver-
bis. Tex. eſt t in l. Mæuio. in princi. ſ. titu. j. Nam ille duæ oratio- e
nes coniunguntur acceſſoriè. & vnus eſt ſolus actus legandi: nā
verbum lego, ſemel fuit poſitum in oratione, nō pluries. Si ergo
vis agnoſcere coniunctos verbis, ſemper inſpicias vnitatē ſer
monis, vtrum vnus fuit actus legandi vel plures, & quæ decidit
13 multa dubia: vt j. videbitis. Secūdò quæro, † dixi q̄ per nomina
f collectiua inducitur cōiūctio verbalis: nunquid eſt idē? ſi per no
mina, vt q̄ſquis, q̄libet, & ſimilia. Videtur q̄ non: vt C. de impu.
& ali. ſubſti. l. vlt. vbi comprehēduntur illę dictiones, quiſquis
quilibet, & ſimiles, tamen quilibet vocatur ad virilem. ſed ſi eſ
ſent coniuncti: tunc vocarentur in vnam portionem: vt d. lege,
interdū, de hære. inſti. Pro hoc facit glo. ſ. de leg. j. l. qui filiabus.
§. j. Dic quod habemus inſpicere vnitatē ſermonis, vt iā dixi: vt ſi
vnus fuit actus legādi, vt ſuſtituēdi, ſunt verbis cōiūcti: licet ibi
ſit appoſitū verbū diſtributiuū. Vñ dico q̄ in l. fi. C. de impu: &

a ¶ Necetiā obſtat Sed cōtra iſtā opi. fortiter facit l. ſi ita quis heredes. ſ. de here. in ſti. ſed vide dictum meū ī d. l. itē q̄ Sabi nꝰ. vbi tenet glo. vna cū Rayn. And. Barb.
¶ L. cū q̄ſtio. Hoc ſe quit Pau. de Caſt. in l. ſi cui ſeruī. §. j. cū l. ſequenti. ſ. ti. ñ.
¶ Cōiūncti verbis ſūt. Quādo dicātur cōiūncti verbis rātum, per Bar. & alios ī l. Titiꝰ fūdi. de hęred. iſti. & in l. j. §. is ita, de cad. tol. & ī l. ſi ita qs hęredes. ſ. de here. inſti. & omino p doctō. ī l. Mæuio. in princip. vbi bonꝰ tex. de leg. ij. & p doc. in l. liber. homo. §. Titius. el. j. de hære. iſti. p Bal. in in l. ſi Fortidianū. C. de le. & vide j. in ver ſicu. tertio loco prin cipaliter.
¶ Vbi gl. ſentit. Et ad deciſionē quam facit Bar. hic facit gl. ſi. in princ. de vſuf. accreſ. in l. j. q̄ requirit q̄ ſit vna oratio, & non plures.
¶ Cōiuncti verbis, Tex. eſt ī l. Męuio. & ibi oēs. ſ. tit. j.
¶ Nūquid idem. No. quòd ſi dico reliquo filij. Titij centum p quolibet dicuntur cō iuncti verbis. & eſt tex. in d. l. qui filiabꝰ. §. j. quòd bene not. & vide Bal. no. ī lege ſi duobus. §. fi. de leg. j. vbi alter dicit, & Cy. & Bal. in l. ſi. C. de impu. & quòd no. Imo. in d. l. qui filiabus. §. j. in prin. & ſi cet dicantur coniuncti verbis tm̄: tñ ceſſat ius accreſcēdi inter eos. vt not. Bart. j. ead. lege ver. ſecūdo quæro nunquid inter coniunctos ver bis tantum.

Ibi. dicq̄ habemꝰ comma

Secunda Bartoli ſuper Infortiato.

a ¶ Principaliter quæritur. Vide tñ Imo. in l. planè. §. ſi coniunctim. ff. ti. ij. & qđ habeť in l. cui fundus. j. de cõdi. & demõ. & l. ſi mihi & tibi. in prin. & ibi Bal. deleg. j. & vide ff. in ver. ij. principaliter. & qđ ibi dixi p Bal. in l. vnica. §. his ita. de cadu. tol. & ibi per Bar. in §. vbi aũt. q ſe fundat per illũ tex. volẽte q̃ firmo teſtatoris vocat quẽlibet inſolidũ, dicunť cõiũcti re: ſed ego nego q̃ iſto caſu videať legare in ſolidũ, per text. optimũ in l. cui fundus. j. de cõdi. & demõ. qđ ibi dicat Bal. q vr violare illũ text. ẽt in l. j. §. fi. de vſufr. accr. q ſequiť opi. Bar. Et licet paſſus ſit dubiũ, tñ in puncto iuris ſuſtẽtabilis vr opi. Pe. nõ obſt. §. ſi eadẽ. qa rñde vt dixi ff. niſi dicas q̃ illud verbũ, ea res, oſtẽdit q̃ loquiť de cõiunctiõe reali, nõ tñ neceſſariò concludit cõtra Bar. põderauit tex. in l. ſi mihi & Titio. de verb. obl. nã ſi p illa verba eſſent cõiuncti re & verbis inter tales cõiunctos eſſet locus iuri non decreſcendi: vt no. Bar. j. ea. l. in ver. ij. quæro nũqd inter cõiũctos qđ̃ ius non decreſcẽdi habeat locũ ẽt in cõtractibus: vt no. in d. l. ſi mihi. p Bar. & Imo. ibi cui⁹ cõtrariũ ibi dicit: ergo ſequit q̃ ibi tãtũ erat cõiunctio verbalis, quo caſu in vltimis volũtatibus habet locũ ius accreſcẽdi, vt hic. nõ in contractibus, vt ibi Bal. in l. ſi plures. ff. vl. col. C. de cõdi. inſer. ponit opi. & nõ eligit.

¶ Ver. cõiuncti. P õt rñderi q̃ ibi loquiť de cõiunctis verbali ter tantum.

a ¶ Breuiter dico. Et qđ ſi teſtator dicat, lego filiabus meis centũ p qualibet. vel p ſingulis filias meas inſtituo ĩ cẽtũ nõ habet locũ ius accreſcẽdi. ſecũdũ Bar. et bal. in l. hm õi. §. qbus. & Bal. in d. l. ſi duob⁹. §. fi. & Imo. in l. q filiab⁹. §. j. ĩ prin. de le. j. q̃uis dicanť cõiuncti verbis tm̃: vt not. bar. ff. ea. l. in ver. ſed q̃ro qd ſi p noſa collectiua, ꝓpter vnitatẽ ſermonis & oratonis. l. j. §. hęc ita tã va. ff. de cad. tol. & not. gl. ĩ l. liber hõ. §. ſi. de hæ. inſti. Pau. de Ca. in d. §. gl⁹. trãſit etiã cũ doc. et bar. hic. ſed an in legatis ad pias cauſas ſit locus iuri accreſcẽdi. vide Bal. in l. j. C. de ſacroſan. eccle. in xxij. colũ. in verſic. ſuper quinto. in verſi. tertiò quæro nũqd ibi: per ius nõ decreſcẽdi. & eſt gl. in l. j. §. fi. de vſufr. ac creſcen. & hic adde bal. in l. ſi mihi & tibi. in princ. de lega. j. & in l. vnica. §. his ita. de cadu. tollẽ. & quod dixi poſt Imo. in l. ſtipulatio. §. eũ q̃ ita. de verbo. obliga.

pter copulam, &: quia vtricꝫ attribuitur res inſolidum. Sed iſtud exemplum põt procedere: quia vnus eſt ſermo: cũ verbum, lego ſit poſitũ in oratione. tñ ab exẽplo gl. nõ diſcedas: qa verba ſunt tex. vt dixi. Poſſent poni alia exẽpla: vt, filijs Titij lego fundum. Vel ſeruis meis lego domum. Iſti ſunt cõiuncti re & verbis. Nã, vt ex prædictis patet, noĩs & rei cõplexus cõiungit: ergo &c. vt
17 d. l. triplici. Quartò †principaliter eſt videndũ de cõiunctione legali, & quot modis cõtingit. Ad qđ̃ dico q̃ cõiunctio legalis habet locum qñꝫ in acqſitionibus, quæ ſunt ex teſtõ: & iſto caſu cõiũctio legalis cõtingit vno mõ. ſ. qñ ex perſona eius, cui relinquiť, peruenit ad plures, vt ſi vnus ſeruus pluriũ dñorũ inſtituit vel ei legať: vt l. & proculo. ſ. ti. j. & de acq. hære. l. ſeruus cõis ab extero. & §. de vſufr. accre. l. j. §. j. Eadẽ rõne ſi vni eſſet legatũ aliquid, q̃ poſt diẽ cedẽtẽ añ agnitionẽ decederet, pluribus hæredibus relictis: oĉs hæredes dicenť in illo legato cõiuncti cõiunctione legali: qa ex perſona vnius pueniť ad plures. & hoc eſt vtile propter ius accreſcẽdi: vt ibi dicã. Qñꝫ habet locũ cõiunctio legalis in acquiſitionibus ab inteſtato: & iſta cõtingit duobus modis, dñꝫ ex ſimultate et ſingularitate vocatiõis: qñꝫ ex idẽtitate rõnis. Ex ſingularitate vocationis. i. qa ſimul vocanť ad eadẽ bona & ad eandẽ hæreditatem: vt probať j. ad Tertul. l. j. §. ſi nemo. & de ſuis & legi l. ſi ex pluribus. & de bo. poſ. l. iij. in fine. C. qñ non pe. partes. l. j. cum ſimi. Secundò, vt dixi, contingit ex idẽtitate rationis: vt quia per eandẽ rationẽ vocantur. Exẽplum: pater decedit relictis duobus filijs, et duobus nepotibus: et filio premortuo oĉs vocanť ad ſucceſsionẽ ſimul, ſed nõ eadẽ rõne. Nam filij vocanť: qa filij nepotes vocanť in vnã portionem: qa vnã perſonã ſ. patris repreſentant: & ideo inter ſe plus ſunt coniuncti: & hoc eſt vtile propter effectum iuris accreſcendi: vt j. dicã. Hoc probatur j. de cõtratab. l. ſi duobus. in prin. de cõiun. cũ eman. lib. l. j. §. ſi quis ex nepotibus. Poſſet etiã diuidi iſta coniunctio in coniunctione iuris ciuilis, & prætorij: ſed hic non proſequor: quia æqua
18 liter procedunt. Sed iuxta prædicta †poſſet dubitari, vtrum dicã tur coniuncti re, vel verbis: vel re, & verbis. Ad quod dico q̃ iuxta iſto modo loquẽdi nõ vtunť in coniunctione legali. Si tñ expediret dicere: dicerẽ eos cõiunctos verbis tm̃: ſed gl. tenet q̃ dicanť cõiuncti re & verbis. in l. j. §. idẽ. ff. de vſufru. accre. Nã vocanť noĩe collectiuo liberi, agnati, cognati, et ſimilia nomina. Itẽ vocanť in partes ſeparatas, vel in víriles, vel in ſtirpes: vt C. de ſuis & leg. auť. in ſucceſsione. & de legi. here. auť. ceſſante. & auť. poſt fratres. cum ſimi. Hoc etiam apparebit ex effectu iuris accreſcẽdi: quia accreſcit cum onere: vt dicã. Hæc de cõiunctis ſufficiant. Nunc de effectu cõiunctiõis eſt trãſcurrẽdũ. Et eſt ſcien
19 dum q̃ †cõiunctio habet multos effectus. Primò, qa cõiunctus vocať in vnã portionẽ: vt l. planè. ij. rñſo. ff. de le. j. & de hæ. inſt. l. Titius. et l. inter dũ. cũ ſimi. Itẽ habet aliũ effectũ: qa ſubſtitutio re ciproca inuicẽ vr facta ſm ordinẽ cõiunctionis: vt l. cohæredi. §. q̃ diſcretas. ff. de vul. & pup. & de his nil ad præſens. Habet & tertium effectum. ſ. iuris accreſcendi: & de hoc agẽdum eſt. In quo procedã hoc ordine: qa quęrã principaliter de ſex queſtionibus. Primò. ſ. q habent ius accreſcendi. Secundò qui præferantur in iure accreſcendi. Tertiò, qñ locũ habeat ius accreſcẽdi. Quartò, qualiter, & ad quid locũ habet. Quintò de iure accreſcẽdi ex cõiunctione legali. Sextò vtrũ ius accreſcẽdi habeat locũ in diſpoſitionibus inter viuos. Inter prędictas formabimus queſtiões ac
20 ceſſorias. Primò †igiť quęro, nũquid inter cõiunctos re tm̃ ſit ius accreſcẽdi. Et videť q̃ nõ, ſed ſolũ ius nõ decreſcẽdi: vt C. de ca. tol. §. ſinaũt ad deficiẽtis. In cõtrariũ q̃ ſit ius accreſcendi, vt j. de cõdi. & demõ. l. hęc ſcriptura. §. fi. & l. ſi ſeparatim. So. Dicamus. Aut plures ſunt re coniuncti, vt in vſufructu. aut in proprieta
21 te. Primo caſu †aut portio vnius deficit ante acquiſitũ vſumfructũ; & habet locũ ius nõ decreſcẽdi. Aut deficit poſtq̃ ſemel fuit acqſitũ: & tũc habet locũ ius accreſcẽdi. Nã ſemel decreuit: vt q̃
22 bať §. de vſuf. ac. l. j. §. iterdũ. Sed o caſu †habet locũ ius nõ decreſcẽdi: vt d. §. ſinaũt ad deficiẽtis. Nõ ob. l. hæc ſcriptura. & l. ſi ſeparatim. quia expone accreſcit. i. nõ decreſcit: vt ibi no. & idẽ de omnibus ll. ſimilibus. quod dixi in vſufru. idẽ dicas in omnibus caſibus, vbi poſt acquiſitionem habet locum ius accreſcendi.
23 quod infrà dicam. Secundò †quæro nunquid inter coniunctos
c verbis tantum ſit ius accreſcendi. Et breuiter dico ᶜ, aut ſunt coniuncti verbis, ſed in re eſt omnino diſiunctio: vt, Titio & Mæuio lego ſingulis & ſingulos ſeruos; non habet locum ius

cũ ius accreſcẽdi: vt ſ. de leg. j. l. huiuſmodi. §. qbus. vel lego Titio & Scio fundũ factis portionibus p̃ diuiſo: tunc eĩ quælibet pars diuiſa eſt ſeparatus fundus: vt j. de verb. ſig. l. rectè dicimus. §. fi. & etiã tũc non habet locum ius accreſcendi. vt l. j. §. rñ. ſ. de vſufr. accre. ſecũdũ verũ intellectũ. Aliud exemplũ. ſ. q. mo. vſus fru. amit. l. j. §. in prin. Aut in re nõ eſt oĩno diſiũctio, vt lego fundũ æquis portionibus pro indiuiſo: & quia partes tũc nõ põt ad oculũ oſtẽdi: vt l. Mæuius. §. duobus. ſ. ti. j. & habet locũ ius ac
24 creſcendi: vt hic, & in tota materia. Tertiò quæro †nũquid inter cõiunctos re & verbis ſit ius accreſcẽdi. Quidã q̃ ſic: nã tenẽtur ſubire onus partis deficiẽtis: vt not. in ſi not ad'deficiẽtis. ſam diãto. ſed illi, qui veniũt p ius nõ decreſcẽdi, nõ tenenť ſubire tale onus: ergo reſtat q̃ cõiũcti re & verbis, veniãt per ius accreſcẽdi. Dico cõtrarium q̃ veniũt per ius nõ decreſcẽdi, cũ faciãt ſibi partes per cõcurſum: vt inſti. eo. §. ſi eadẽ res. & gloſ. in l. j. §. fi. de vſuf. accre. & §. dixi. Hoc etiã no. ſ. eo. l. cõiũctim. licet ibi in tertio dicto gl. nõ bene dicat vt ibi per Dy. Diſtingue ergo vt ſ. dixi in cõiunctis re tm̃. Ad rationẽ prædictã rñde qđ̃ illud q̃ ſubit onus alia ratione contingit, vt j. dicã in iiij. q. princi. Quęro quar
25 tò, †nunquid inter oĩno diſiũctos ſit ius accreſcẽdi? Rñd. aut lo queris inter legatarios: & cõſtat q̃ non: vt ſ. de vſufr. accre. l. j. in prin. & ſ. ti. j. l. & Proculo. cũ ſimilibus. Aut inter hæredes: & tũc aut defunctus eſt príuatus, aut miles. Primo caſu eſt locus iuri accreſ. vt ſ. de hær. inſt. l. hæredes ſine partibus. et C. de cad. tol. ſ. his ita. & j. de ſuis & le. l. ſi ex pluribus. & ſ. de hær. inſti. l. j. §. ſi ex fundo. Rõ, ne decedat q̃s p parte teſtatus, & p parte inteſtatus. Vel dic aliter rõnẽ vt habes p Cy. in d. §. his ita. circa prin. Secũdo caſu, q̃n eſt miles q̃ põt decedere p parte teſtatus, & p parte inteſtatus, dic vt no. plenè C. de teſtamen. mili. l. j. per gl. Quintò
26 †quæro, in ius accreſcẽdi träſeat in ſucceſſorẽ: & tũc dic, Aut q̃ non, vis in vſufru. & nõ träſit in heredẽ vniuerſalẽ: qa p mortẽ extinguit vſufr. nec in ſucceſſorẽ ſingularẽ: qa vſufr. accrelit plonę non portioni: vt l. inter dũ. ſ. de vſuf. accre. & j. de exce. rei iudi. l. & an eandẽ. §. qui cũ partẽ. Aut queris in ꝓprietate: & tũc in hæreditate, aut in legato. Si in hæreditate: aut quæris de ſucceſſore vniuerſali: & träſit ius accreſcẽdi: vt C. de cad. col. §. his ita. & de ſuis & le. l. ſi ex pluribus. Aut de ſucceſſore ſingulari, vt de emptore: & tũc cũ ille, qui vendit, nihilò minus remanet hæres. & apud eũ eſt ius accreſcẽdi, ſecũdũ Pet. ar. j. de vul. & pu. ſub. l. ex facto. §. Iul. iſtud dictũ. Pet. videtur tolli §. de acqui. hære. l. ſi tota. Vnde tutius eſt dicere idẽ in hæreditate, q̃ in legato. Si verò quæris de legato: tũc indiſtinctè tranſit ius accreſcendi in ſucceſ
a ſorẽ vniuerſalẽ, & ſingularem: quia accreſcit portioni, non perſonæ: vt j. de cõdi. & demõ. l. hæc ſcriptura. §. fi. de vſur. l. ſi Titio. §.
27 j. & d. l. interdũ. de vſufr. ac. Secũdò †principaliter eſt videndũ quis cõiunctus præferatur, & cui. Quæro primò, ſi ſunt cõiuncti eadẽ cõiũctione, vtrũ alter arteri præferatur. Ad q̃ dico qđ̃ coniuncti re tm̃ neuter alteri præferať: ſiue enim vtricꝫ eſt aſsignata eadem res: & non eſt ratio quare inuicem præferantur: ſiue vni ſit aſsignata pars alteri tota: & ſimiliter vtercꝫ admittitur ad ius accreſcẽdi: vt l. Mæuio. ſ. ti. j. ſecũdũ tertiã lec. quæ cõiter
28 tenet. cõiũcti †verò verbis tm̃ poſſunt eſſe diuerſimodè: & ideo
29 inuicẽ poſſunt præferri. Dico enim † quòd cõiuncti per nomen collectiuũ præferunť cõiunctis per copulatiuã, vt in hoc exem
b plo, "Titius in dimidia, & fratris mei filij in alia dimidia heredes ſint. oĉs enim iſti ſunt cõiuncti verbis. tm̃ ſi vnus ex filijs fratris repudiat, accreſcit fratribus ſuis nõ Titio. Titius enim eſt minus coniunctus, & quodã modo reſpectu filiorũ fratris ſeparatur: vt ſ. de hære. inſti. l. inter dũ. in prin. & q̃ ibi no. Pro hoc ſ. de vſufr. accr. l. ſi q̃s Titio. Ad qđ enim ponereť lex in illo tit. vbi tractať de iure accre. niſi vt oſtenderet coniunctos per nomen collectiuum vocari in vnam portionẽ: & præferri alijs in iure accreſcẽdi inter ſe. Præterea hoc patet ex l. ſcire debemus. j. de verb. obli. Vnde maior vnitas inducitur per nomẽ collectiuũ quam ſi res copulatiuè, & ſimul nominarentur. ſecus ſi eſſent nominatę per
30 nomen diſtributiuum: quia tunc perinde eſſet, ac ſi eſſent ſingulariter nominatæ: vt ſ. dixi Coniuncti †verò re & verbis, ex eo quod re, nullus alteri præfertur, vt patet ex prædictis: ex eo q̃ verbis, poſſet induci ius prælationis: vt in exemplo, Titius & fratris mei filij hæredes ſunto. iſti ſunt coniuncti re & verbis. & ſi deficit vna portio accreſcit alijs filijs antequam Titio: ar. d. l. interdum cũ ſimilibus, & rationibus ſ. allegatis. Huic opinioni ac-

De legatis tertio. 71

cedat j. de cõtrata. l. ſi duobus. in prin. & de a
cõiugẽ. cũ emã. libe. l. j. §. ſi quis ex nepo. ex mẽte quorum iuriũ vr̃ pbari dicta opinio. Sed cõtra prædicta vr̃ l. Lucius. §. Lucius Titius. ſ. ti. j. vbi nomẽ collectiuũ nõ operať plus quã ſpãlis enumeratio. Sol. dicit la. de Are. q̃ per illa verba, quos teſtõ manumiſi. &c. vr̃ eos ſpãliter nominare. q̃ tenet Cyn. C. de impu. & ali. ſubſti. l. fi. Iſta ſo. eſt contra caſum l. ſi pater. ſ. de vul. & pup. vbi iſta verba, quos mihi inſtitui, nõ mutãt ſignificationẽ nominis collectiui. Dic ergo ad §. Lucius. vt ibi per gl. quia illud ideo eſt ex b
eo q̃ vetuit alienari extra familiã. quã ſolu. Ibi tenet Dy. Itẽ contra prędicta vr̃ j. de re. du. l. vtrũ. in prin. vbi primò legauit, & ſic ſub nomine collectiuo: ſi tñ plures naſcuntur, quilibet vocať in virilẽ: ſol. vt ibi ꝑ Dy. quia ibi eſt veriſimile, ſi teſtator plures naſcituros æſtimaſſet qđ̃ pro oĩbus legaſſet.
31 Secundò quæro, † qũo plures habentes ius c
accreſcendi, ſi ſunt diuerſæ conditionis, inuicem præferanť. Et conſtat cõiũctos ꝑferi deſiunctis: vt l. hæredes. ſ. de hær. inſti. liber hõ. & l. §. cũ qs. cũ ſimilibus. Itẽ cõſtat cõiunctũ re & verbis
32 præferri cõiũcto verbis tm̃. Sed pone q̃ †ille cuius portio deficit habet vnũ cõiũctũ re tm̃ aliũ cõiũctũ verbis tm̃: qs præfertur. In hoc ſunt opi. Quidã vt Ro. dicũt cõiũctũ re tm̃ præferri. & ita legũt iſtã l. in fi. Pro hoc facit: qa cõiũcti te tm̃ veniũt p ius nõ decreſcẽdi: & ſic euitãt dãnũ cõiũctus verbis tm̃, venit per ius accreſcẽdi: & ſic querit lucrũ: ergo &c. vt C. de iure deli. l. fi. §. licẽtia. & C. de codi. l. fi. cũ ſi. Alij, vt Hu. dicũt cõtra, ſ. cõiũctũ verbis præferri. & ſic legũt iſtã l. Et iſtã opi. ſequiť Pe. ad hoc addu
cit rõnes: cõiũctio quę fit verbis, ꝑcedit ex volũtate teſtãtis: cõiũctio realis inducit ex vnitate rei: ergo cõiũctio verbalis debet eſſe potior: ar. j. de cõdi. & demõ. l. in cõditionibus. in princ. Sed iſta rõ nõ placet: qa etiã cõiũctio realis ꝑcedit ex voluntate teſtãtis aſsignãtis rẽ ſeparatim vtricꝫ. Præterea, cõiũcti verbis reputanť vnũ corpus. C. de cad. tol. §. vbi aũt. ergo debẽt reputari magis cõiũcti. Sed certè nõ video rõnẽ quare vnitas ex parte ꝑſonę opereť plus, q̃ vnitas ex parte rei. Tertiò ꝓbat: qa q̃ in vno grauať, in alio releuať: vt l. eũ q. de iureiur. ſed cõiũctio verbalis accreſcit cũ onere, & in hoc grauať: ergo releuať in alio q̃ præferať. Sed certè volũtas teſtãtis tollit cõtrariũ. Quartò probat: volũtas defuncti debet interpretari vt valeat. ſed ſi præferať cõiunctus verbis, valet onus legato adiectũ. Sí præferať cõiunctus re, vitiatur: ergo &c, arg. §. de his quę in te. delẽ. l. ꝑximè. §. ſed in re dubia. Sed rñ. q̃ iſtud ꝑcedit ex tacita volũtate defuncti, qui rẽ vnicuiq̃ totã aſsignauit: ar. C. de cad. to. §. ſed vt varietatis. & ita dicit do. Ray. Tertia fuit opi. Io. & Azo. quã §. tenui ponendo caſum q̃ cõcurrant æqualiter: & hoc probať eſt iſta lege legẽdo vt ſ. dixi. Itẽ ꝑ hoc eſt caſus §. de hære. inſtitu. l. ſi ita q̃s hæredes quæ lex deſtruit oĉs prędictas opi. Pu aũt vr̃ d. l. effugiat, dicit q̃ ibi oĉs ſunt cõiuncti verbis: & inter primã inſtitutionẽ & ſecundã debet eſſe punctus ꝓ copula: ſed hoc eſt falſum. Primò, qa ibi ſunt duæ orationes ſolutę: ergo non ſunt cõiuncti verbis: vt hac l. & ſ. dixi. Præterea, ſi ibi primus eſſet cõiunctus verbis, eſſet ẽt cõiũctus re, cũ primò aſsignauerit totũ: ſecundò totũ per partes: & ſic primus tãq̃ re & verbis coniũctus ꝑferť. q̃ eſt cõtra illã l. Tene ergo opi. Io. & Azo. in hac l. vt ſ. dixi. Et hoc tenẽt glo. & Vltramõ. Si q̃s tñ diceret conũctũ verbis tm̃ ꝓ nomẽ collectiuũ ꝓferri cõiũcto re tm̃: forte nõ eſſet malè dictũ, per rationes po
ſitas ſ. prox. q. Tertio' vtrũ cõiunctus præferatur ſubſtituto, vel
c
33 econuerſo. †Reſpond. regula eſt q̃ ſubſtitutus præferatur cõiũ
cto: vt j. de bo. poſ. ſecundũ tab. l. ij. §. ſi duo. & C. de fideicõ. auť. hoc amplius. & in auť. de hære. & fal. §. ſi q̃s aũt nõ implẽs. & C. de cad. tol. §. in primo. & §. pro ſecũdo. & no. de acqui. here. l. qui patri. Hoc autẽ fallit, ſi ex mente teſtatoris apparet aliud tacitè, vel per coniecturas, vt probatur ſ. de vul. & pup. l. quidam teſtamento. vbi ex coniecturata volutate defuncti, qui erat cõiũctus
34 præferať ſubſtituto. & illã legẽ quo ad hoc no. do. Old. Sed †cir
ca hoc moueo tale dubiũ: pone q̃ ſubſtitutio nõ habet effectum

Secunda Bartoli super Infortiato.

a ¶Iure speciali. Nota qñ qs admittit de iure speciali. & vide ēt qđ not. Bal. in l. hac edictali. §. omni. in fi. de sec. nup. An si plures sint filij primi matrimonij, q̄ possint revocare relictū factū à patre secūdæ vxoris: & aliqui ex eis repudiant an ceteris accrescat, & hic adde Bald. in l. j. n q. v. C. qñ nō pet. par. & facit ad quę. si cū patre dispēsatū est, vt possit filijs legare: an inter eos sit locus iuri accrescēdi. de quo p Bal. in l. §. vbi autē. de cadu. tol. & vide vnū qđ dicit Bal. in l. seniū. in vltimis verbis. C. q̄ resta. fa. pos. ¶POMATES.

b ¶Sed cōtra prędicta posset qs dicere. Vide Alexā. cōsi. xx. in vl. col. in j. vol. et xv. col. ver. quintò principaliter quæro. in versi. ratio. q̄ istā rationē declarat Imol. in l. & proculo. §. dicta. la j. & vide Car. consi. clj.

c ¶Multis casib⁹. Nō. casus ī q̄bus post acquisitā portionē est locus iuri accrescēdi. Adde Bal. ī auē. si qs. in fi. de sacrosan. eccl. & in l. j. qñ nō petē. par. in xj. q. inver. sed hic dubitaē. Et not. q̄ quoties deficit portio non ipso iure, sed ope exceptiōis, nūq̄ habet locū ius accrescēdi: vt l. si duo patroni. in princi. & ibi gl. Bar. q̄ dixit hoc ef se mirabile. §. de iureiu. Adde quod no. Bar. in l. si mihi & titio. de verb. obli. aliū casum ponit Ro. in l. apud Iulia. §. vtrum. J. ad Treb. Et ad Bar. hic vide quæ ponit Alex. in cōsil. clxvij. in prin. ij. col. ī v. vol.

Ibi. 8 le. dico. contra ap probat. sm. c 206 fne n 20/

16i. conclu. lo c 250 not qđ mca opinione bar. approbat. sm. c 206 n 80 ap. 154. ad cine. 44.

a ¶Ius accrescēdi. Ad. de text. no. ī l. planè. §. si cōiunctī. §. de le. j. & quod ibi Bar.

b ¶Fuit vnitū. Sed vtrū id q̄ obuenit ęp ius decrescēdi dicat̄ obuenire ex iudicio defūcti vel legis, & an ,phibit⁹ alienare partē suā. possit alienare ptē obuenientē iure accrescēdi, vide l. si testamēto. & ibi doc. de vulg. & pup. l. si Titio & Męuio. §. fi. §. tit. j.

c ¶Quintò principaliter quærit. Vide in l. j. ī v. col. ī j. q. qñ nō pe. par.

d ¶Idē dicerē. Et vide q̄ no. Bal. ī l. hac edictali. §. omnib⁹. in fi. C. de sec. nup. & iter cōiūctos cōiūctōe legali, habet locū ius non decrescēdi. l. hac lex ali. §. ti. illud. & ibi Bald. ī iij. q. de se cum. nup.

e ¶Hoc tenet Pe. & segtur Imol. & Bal. & Pau. de Ca.

f ¶Qualiter inter eos. No. & vide quę scrip si in simili ī l. j. C. qñ nō pe. par. post Bart. & vide Bal. ibi ī vj. & vij. q. per Ang. & Imo. in l. fundū. alias in l. pinde. §. interdū. de stip. ser.

g ¶Vtrinq; cōiūctus. Et vide Bart. & doc. in l. Lucius. in vlt. q. de vul. & pupil.

h ¶Pro intellectu auē. cessāte. C. de le. hęre. ¶Quartò quero. Vtrū hęreditatis accrescat ipso iure. Et vide text. in d. lege j. §. his ita. de cad. tol.

vel propter repudiationem substituti, vel propter alium casum: vtrum reuertetur ad cōiunctum vel ad eum, à quo est relictū legatum in testamēto, vel ad venientes ab intestato in hæreditate. Et videtur q̄ nō veniat ad cōiunctū. Nā testator sua voluntate pōt tollere ius accrescendi: ar. de cōdi. & demō. l. in cōditionibus. et est casus secūdū 36 vnā lec. §. de vsuf. l. dñs. §. j. sed ī tollēdo ea dē volūtas est in substitutione inutili, sicut in ea quæ est vtilis: ergo & c. ar. §. de lega. j. l. planè. in prin. & de adi. leg. l. & si transferā, econtra: q̄ ita demū videē voluisse cessare ius accrescendi inter cōiunctos, si substitutio valeret: ar. §. e. l. si iure. Certè dubius pas- 37 sus est apud me. tñ dico sic: Aut eadē ps̄ona est substitutus, & cōiūctus: & tūc si substitutio est nulla, vel repudiat ex substitutione: & tūc pōt habere ex iure accrescēdi: vt p̄batur de iniu. test. l. pe. ij. rñ. Et de hoc est tex. §. de acq. hær. l. nec is. §. hæres. & l. si qs hęres. in prin. in ij. gl. & in qualibet p dy. 38 Aut iunt diuersi: q̄ alius est cōiunctus, et alius substitutus: & tunc aut substitutio defecit ex causa ad hoc destinata, vt rē ad causam intestati deducat, aut quocūq; alio modo. Primo casu, nō reuertit ad ius accrescēdi: sed potius deuenit ad venientes ab intestato: vt §. de iniu. test. l. pe. ij. rñ. & §. de lib. & posth. l. si posthumus. ver. nā & cū duobus. Si substitutio defecit alio modo, tūc reuertitur ad cōiunctū. Casus est in d. l. qdā testamēto. de vul. & pup. si bene inspiciaē. de bo. pos. secūdū tab. l. ij. §. si duo. Rationes prædictorū sunt iste, in primo qñ cōiunctū substituit, voluit ius eius augere, nō minuere: & ideo habet vtrūq; ne operē diminutionē id, qđ fuit appositū ad augmētū. In secūdo casu voluit ius accrescendi deficere, ita demū si substitutio haberet effectū. Sed eo casu, quo rūpit ex cā destinata, vt rē ad causam intestati deducat, cessat ius accrescendi, ne operē cōtra effectū eius, ad quē dictus modus repudiādi inductus est. Sed qñ rūpit alio modo, redit ad coniunctū. & 39 ista sunt vtilia & notāda. ¶ Quartò quæriē nūquid cōiunctus præferatur ei, à quo relictum est legatū. Rñ. cōiunctū præferri, vt d. §. in primo. & §. pro secūdo. & §. vbi aūt. Fallit in casibus, quos collige ex his quæ dicam j. in proxi. quæs. 40 Tertiò ¶ principaliter quæritur quando habeat locum ius accrescendi. Circa hoc sunt quatuor videnda. Primò circa personam 41 ¶ eius, cuius portio deficit, ne sit de casibus, in quibus facit partem. qui non admittitur ad partem: tunc cessaret ius accrescēdi. quod dic vt §. de lega. j. l. huiusmodi. §. si Titio. per Dy. eod. titu. l. planè. §. si coniunctim. licet ego ibi aliter dixerim, q̄ omitto causa breuitatis. De hoc C. de cadu. tol. §. in primo. & ibi per glos. & 42 Cy. Secundò ¶ circa legatum ipsum est consyderandum vtrum sit relictum ob causam alimentorum; quæ causa est reiterabilis: vt l. alimēta. §. basilicæ. j. de ali. & cib. leg. & no. per Cy. C. de le. l. cùm quæstio. in fi. tunc nō est locus iuri accrescendi: vt §. de vsuf. l. dominus. §. j. & ibi no. & l. pe. §. j. j. ad l. Fal. Tertiò est cōsyderādum circa personā eius, qui vult per ius accrescendi partē deficientē, vtrum ipse admittatur ad partem suam de iure cōmuni, an de iure speciali. Nā si ¶ de iure speciali non habet locum ius accrescē- 43 di, vt j. de cōdi. & dem. l. mulieri. & ibi no. Certè in hoc semp dubitaui, nec cōcedo simpliciter verū esse. Vnde si dico: aut qs admittitur de iure speciali cōtra voluntatem testatoris: & nō habet locum ius accrescēdi, vt d. l. mulieri. Aut ¶ admittitur de iure speciali secundū voluntatē testatoris: tunc aut ille, à quo petit legatum, succedit contra voluntatē testatoris iure permittente; puta per cōtratab. tunc etiam cessat ius accrescēdi: vt j. de leg. prestā. l. iij. §. sed & si cōiunctim. & l. filiū. §. si legata. eo. tit. Aut ille, à quo petit, succedit secundum voluntatem defuncti: & tunc est locus iuri accrescendi licet legatarius petat de iure speciali: vt d. l. filiū. §. fi. Ibi enim petitur legatum ab eo qui habet portionē hæreditatis ex dispositione defuncti. Et ita ibi etiam sentit Dy. licet gl. 45 ibi aliter dicat in solutione contrarij. & idē dicerē ¶ in minore in integrū restituto ad legatū. Nam credo habere ius accrescēdi, licet veniat de iure speciali: vt j. de col. bo. l. j. §. j. quod etiam patet euidēti ratione: nam portio accrescit portioni, etiam si sit penes extraneum, præter defuncti voluntatem, vt §. dixi: multò magis 46 quando est apud alium ex voluntate defuncti. Idē ¶ dicerem in his qui petunt vigore ediicti, si quis omissa causa testamenti. Nā credo eos habere ius accrescendi, cū perinde teneant ac si adissent ex testamēto: vt l. j. in prin. si quis omis. cau. tes. quia licet sue tedāt cōtra defuncti voluntatē: tñ hoc faciunt iure permittente. Pro hoc facit ad l. Fal. l. j. §. lex Falc. vbi in volūtate defuncti cōseruata de iure speciali habent locū oēs leges testamentariæ. Sed 47 contra prædicta b posset quis dicere, illi qui succedunt per cōtratabu. veniunt de iure speciali contra ius cōe: vt j. de contratab. l. quod vulgo. Item cōtra volūtatē defuncti iure p̄mittētē: tñ inter eos est ius accrescendi: vt j. de cōtratab. l. si duobus. in prin. & de coniugen. cum eman. li. l. j. §. si quis ex nepotibus. ergo prædicta non sunt vera. So. dico prædicta vera inter legatarios: sed inter hæredes qualitercunq; succedant, est locus iuri accrescēdi: vt in contrarijs: ne qs pro parte habeat hæredē, pro parte nō. fateor tñ q̄ si qdē succederet de iure cōi: & secundū voluntatē defuncti, quidā cōtra: q̄ illi, q̄ succedūt secundū volūtatē, essent potiores in iure accrescendi: & vltimò deueniret ad eum, qui succedit cōtra volūtatē defuncti. Hoc colligit j. de bo. pos. l. sed cū patrono. in prin. in vltimo exēplo gl. Tē prædicta vera in iure accrescēdi: 47 sed ius ¶ nō decrescēdi indistinctē habet locū: licet qs veniat de iure speciali, vt colligitur ex gl. in d. l. iij. §. sed & si coniunctim. & l. filium. §. fi. de leg. præst. Distingue ergo plenè: aut quæris de iure nō decrescendi, aut de iure accrescendi: & tunc aut inter hę- 48 redes, aut inter legatarios. Et per hoc determinaē quęstio: ¶ Statuta sunt per Italiam quod filiæ fœminæ nō succedūt patri. modò pone q̄ qdā decessit relictis duobus filijs, et duabus filiabus: vnus ex filijs repudiauit, vel aliter est exclusus: cui accrescit portio sua. Quidā doctor, q̄ disputauit similē quæst. dixit q̄ ille frater, qui adiuit in eo quod habet vltra virilem computatis sororibus, habet de iure speciali ex forma statuti. & ideo pro ea parte nō habet ius accrescendi, sed veniet ad sorores: ar. d. l. mulieri. & l. iij. §. sed & si coniunctim. de le. præstan. Istā determinationem puto falsam: nā cum portio deficiens accrescit portioni, nō personæ, vt dictum est: ergo illæ sorores: quæ nullā portionē habēt, non possunt habere ius accrescendi. Præterea, in hæreditatibus succedentes de iure speciali cōtra ius cōmune habent ius accrescēdi: vt modò dixi. Cōcludo ergo q̄ ad solū fratrem pertinebit. 49 Quartò est ¶ cōsyderandum, vtrū portio defuncti deficiat post quā fuit acqsita, an antè: q̄ deficit postq̄ fuit acqsita, regula est q̄ deficiat ius accrescendi: vt §. quēadmo. ser. amit. l. aquam. §. fin. c & de vsufru. accre. l. j. §. pe. Fallit in multis casibus c, quos plenè dic, primò in vsufru. vt d. l. j. §. pe. Scd'ò in assignatione libertorū vt j. de assi. li. l. vtrum. in prin. & ibi no. Tertiò. C. si imperi. li. fol. j. lib. x. Quartò, qñ deficit ex pòst facto per integrum restitutionem; quia tunc accrescit volēti: vt §. de acquirē. hære. l. si minor. Quintò, qñ ius accrescēdi habet vnionē cum substitutione pupillari: vt §. de acqui. hære. l. qui patri. de quo dicā j. proxi. quæst. circa fi. Nō ob. ad prædicta §. si qs autē nō implens. in auē. de hære. 50 & fal. qa rñde vt no. in d. l. j. §. pe. de vsufr. accre. Quartò ¶ principaliter quæritur qualiter, & ad quid habet locum ius accrescēdi. Istud qualiter, debet intelligi quatuor modis. Primò qualiter, 51 i. vtrum inuitis vel volentibus. Ad quod sic dic: aut quæris ¶ de iure nō decrescēdi: & tunc inuitis: quia nō pōt scindere legatū: vt §. ti. j. l. iij. & l. seq. Aut de iure accrescēdi: & tūc aut inter legatarios, aut inter hæredes. Primo casu ¶ accrescit volentibus tñ: vt 52 C. de cadu. tol. §. vbi autē. Aut inter hæredes: ¶ & tunc aut adiuit 53 quis post portionē defectā: puta repudiatiōe cohæredis, & accrescit portio inuito. §. de acq. hær. l. si duo. Aut primò adiuit, & postea portio deficit: et tunc aut portio defecta erat ei destinata, expressa volūtate testatoris: puta p substōnē; & tūc accrescit inuito: vt

Ibi. Ad quod dic sic. Nor. q̄ d mhac dist. bar. Approbatur: vt sm Ju. c 106 hic n 99. Rip. n 186. alex n 7. dectn n 4. curt. sen. n 6. l. mtest. C. damp. & alij. & Late quell. c. Reynutius & Uxo. nomine adelasiæ n 137 & sequent.

Ibi. Ad dicas nō est ad in co. contz. Approbat sm. Soc. l. qui condicto. n. 10. sm. Pe. cond. & demost. Jacob. & cosme. l. una. & mpzi. idem cosmus. & his stat. n 4. C de cad. toll. Ripa hic n 190. c 106 n 105. & ita sm. nomdm. Cz. causa fuerunt pollicine n. 84 contrarium ispius nichas, q̄ magis communiter appellatur;

De legatis tertio. 72

to: vt §. de acquir. hære. l. si qs hæres. & l. si tu ex parte. Aut non erat expressè destinata: et tūc aut deficit p restitutionem in integrū: & accrescit volenti tātum: vt l. si minor. §. de acqui. hær. Aut alio modo desicit: & tunc habet locum l. cū hæreditate. eo. tit. Et hoc modo debet intelligi C. de cad. tol. l. j. §. his ita. vbi videē dicere quòd accrescit hæredibus inuitis. Secundò dubitatur ¶ quali- 54 ter, i. vtrū cū onore, vel sine. Ad hoc dicas, aut quæris de iure accrescendi. aut de iure nō decrescendi. Primo casu aut accrescit portio pro non scripta, & aut caduca vel quasi. Si pro non scripta: & tūc aut est pro nō scripta delicto eius qui non pōt capere, & accrescit cū onere: vt j. de his quæ pro nō scrip. l. fi. Aut est p non scripta alio modo: & tūc aut in legato, & accrescit sine onere: vt l. j. §. in primo. C. de cad. tol. Aut in hæreditate: & est opi. vt not. in l. quæ cōditio. j. de cōdi. & demō. & per Cyn. plenè C. de cad. tol. §. his ita. Tu tamē dicas sic in hæreditate: aut est onus impositum simpliciter: & accrescit cū onere: vt d. §. his ita. Aut nōminatim: & tūc aut nominatim ab omnibus: & accrescit cū onere: vt l. quę cōditio. ij. rñ. j. de cōdi. & demō. & l. ciuitatibus. §. Lucius. §. titu. ij. Aut nominatim ab vno, & accrescit sine onere. vt l. Celsus. §. pe. & fi. de leg. ij. Ronem inter hæreditatem, & legatū ponit Cy. in d. §. his ita. Rationē inter noiatim, & simpliciter, colligē ex l. j. §. id q̄ est substitutione. ad le. Fal. licet Cy. aliter dicat in d. §. his ita. secundo casu quando accrescit portio caduca, vel quasi: & tūc cum onere: vt C. de cad. tol. §. pro secūdo. & §. in nouissimo. habita distinctiōe, quæ ibi ponitur in tex. in §. sed vt ma- 55 nifestet. & §. sequētibus. Si verò quæritur de iure ¶ nō decrescē- di: tūc aut procedit ex cōiunctione reali tātum: & accrescit sine onere: vt C. de cad. tol. sinaūt ad deficiētis. & in l. si separatim. de condi. & demō. Aut ¶ pcedit ex coniunctione re, & verbis simul: & tunc gl. D. de cad. tol. §. sinautē ad deficiētis. dicit cum onere. Pet. dicit quòd sine onere. Nam cū veniat per ius non decrescēdi, est eadē ratio, quæ est in cōiūcto re tātū: vt refert Cy. in §. vbi autē. C. de cad. tol. Ia. de Aret. tenet glo. quod credo verum: nam propter cōiunctionē verbalē, videtur onus adiectū vni repetere in personā alterius, si ad eum totū legatū peruenīat: ar. j. de fund. instru. l. Seie. §. §. Caio. Nec obstat huic dicto §. ti. j. l. fi. §. Seio. q̄ ibi conditio adiecta adhærebat personæ. Vel dic vt ibi. Tertiò 56 ¶ dubitatur qualiter, s. vtrū accrescat pro virili, an pro portionibus hæreditarijs, vel legatis: Respon. pro portionibus hæreditarijs vel legatis vt suprà, titulo. j. l. Mæuio. in princ. & de hæ- 57 re. instit. l. liber homo. §. cùm quis. Quartò ¶ vtrum accrescat taliter quòd portio accrescēs petatur eadem actione qua prima, an alia. Rñ. eadem actione qua prima: vt §. de vsufru. l. si Titio. §. j. de vsufr. accre. l. interdū. & de excep. rei iud. l. & an eandem. §. q 58 cùm partem. Quintò ¶ vtrū ius accrescēdi trahatur ad bona impuberis, cui quis erat cōiunctus, vel non. Ad q̄ sine argumentis sic dico: Aut qs habet ius accrescēdi ex eo quòd cōiunctus tñ: & tūc non trahitur ad bona impuberis: quia sunt diuersæ hæredi- a tates; & in diuersis hæreditatibus nō habet locū ius accrescendi vt §. qui. mo. vsufru. amit. l. si sub conditione. Aut ius accrescēdi est vnitū cum substitutione pupillari: puta quia idē est cohęres, & substitutus: & tunc ius accrescēdi trahitur etiam ad bona impuberis: vt l. qui patri. de acq. hęr. Et q̄ ibi loquat de iure accrescendi, patet ex tex. Item patet ex ratione. ibi enim loquit de hærede substituti, ad quē nō trāsiret spes pupillaris substitutionis: vt §. de vul. substit. l. qui habebat. & l. qui liberis. §. hæc verba. sed ius accrescendi bene transit ad hæredes: vt §. dictum est. Restat ergo quòd hæredes ibi admittātur iure accrescēdi: tñ quia illud b ius accrescēdi fuit vnitū ᵇ cū substitutione pupillari trahit̄ ad ea duo, s. q̄ habeat locum post aditā hereditatē, & q̄ trahatur ad bona impuberis: & hoc est verū alijs substitutis deficientibus: quia aliàs ipsi substituti præferunt: vt ibi no. Nūc ergo vides intelle- 59 ctū huius singularis & notabilis casus. l. qui patri. Quintò ¶ prin- c cipaliter quæritur de iure accrescendi ex cōiunctione legali. & primò videamus vtrū inter cōiūctos cōiūctione legali. in acquisitiōe ex testō habeat locū ius accrescēdi. Ad q̄ sic dico: Aut loqueris in vsufruc. & habet locum ius accrescendi vt l. j. §. j. §. de vsufr. accre. Ratio, q̄a ipsius serui persona inspiciē, vt ibi patet in tex. licet qdam de rōne multū dubitēt. Aut loqueris in proprietate: & tūc aut in hæreditate: & habet locū ius accrescendi: vt §. de acqr. hære. l. seruus cōis ab extero. Rōne quis decedat pro parte testatus, & pro parte intestatus. Aut in legatis; & tunc aut legatū in persona vnius ex dñis est ab initio p nō scriptū: q̄ accrescit alteri: qui ei vī legatū, q̄ capere pōt: vt l. verū. §. si seruo. §. p socio. de acqui. hęre. l. si seruus cōis. Hoc verum, nisi esset pro nō scriptum ex delicto vnius ex dominis ascribentis seruo cōmuni: vt j. de fal. l. filius. §. sequens. Aut legatū deficit ex postfacto per repudiationem vel alio modo: & tunc non est locus iuri accrescēdi: vt 60 l. & Proculo. §. ti. j. ¶ Et idē dicerē ᵈ in pluri- d bus hęredibus vnius legatarij: sunt enim cōiuncti cōiūctione legali, cū ex persona vnius peruenīāt ad plures. Vñ dicerē q̄ in l. le- gatarius. §. de leg. j. si vnus ex hęredibus legatarij partē suam repudiat, alijs nō accre- e scit hoc tenet Pe. ᵉ licet quidam cōtra. Se- 61 cundo quęrit ¶ de iure accrescēdi ex cōiun- d ctione legali in acquisitionibus ab intestato: pone ergo quēdam decessisse relictis filijs pluribus. Itē relictis pluribus nepotibus ex altero filio præmortuo, vnus ex illis repu- f diat: qualiter inter eos ᶠ est ius accrescendi: Rñ. isti omnes sunt coniūncti cōiunctione legali, ex eo quòd simu vocantur. Itē ne potes sunt inter se cōiūncti alia rōne, s. quia vna rōne vocant in locū patris eorū. Aut ergo repudiat vnus ex nepotibus: & accre- f scit fratri suo tm̄: q̄a est duplici iure coniunctus: q̄a simul vocant: & q̄a eadē rōne. Aut repudiat vnus ex filijs, & tūc oēs vocant, tā alij. filij, quā nepotes: q̄a oēs sunt æqualiter coniuncti, s. ea cōiunctione: q̄a sic vocant & hoc probat̄ j. de cōtratab. l. si duobus. in pri. & de cōiugē. cū emā. lib. l. j. §. ¶ si quis ex g nepotibus. Hoc aūt fallit in casu, vbi vnus ex fratribus in portiōe deficiēte alijs p̄ferē: vt j. de co. bo. l. ij. §. si duo fratres. & rō ibi pa- 62 ¶ tet in tex. Tertiò ¶ q̄ro iuxta hoc: pone q̄ pa- h ter decesit relictis duobus filijs ex vna vxore duobus ex alia: si vnus repudiat, vtrū ī g iure accrescēdi p̄ferat̄ fr̄ vtrinq; cōiūctus ᵍ an omnes pariter admittant̄. Et videtur q̄ frater vtrinq; cōiunctus p̄ferat̄: q̄a duplici iure cōiūctus ergo & c. vt §. dixi. Facit ad hoc C. de leg. hęr. auē. cessante. & auē. post fratres. Et huic dicto videtur accedere Dyn. §. de vul. & pu. in l. cohæredi §. qui discretas in q. quam ibi posuit. Alij. habent dictā q. in l. iam hoc iure. eo. titu. Ego dico q̄ omnes pariter admittantur: nam cōiūctio legalis, de qua loquit̄, nō cōtingit ex eo q̄ plus & pluribus modis sunt consanguinei. & sibi inuicem successorē sed contingit ex eo q̄ simul vocant, vel eadē ratione vocantur. Hoc patet ex d. l. j. §. si quis ex nepotibus. j. de cōiugē. cum ema. Nam ibi cōstat patrē plus. cōiūctū filio: quia in primo gradu, & fratrem fratri: q̄a in secundo gradu: & tñ ibi præfertur frater patri in iure accrescendi: quia eadē rōne vocant: et isti filij. licet ex diuersis matribus, omnes simul vocant, & omnes eadē rōne, s. quia filij licet ex diuersis matribus. ergo neuter alteri præferē. & si dictæ rōnes inspiciant̄, omnes q̄ones occurrentes circa istos 63 ¶ successores in materia iuris accrescēndi poterūt decidi. nō ob. auē. cessante. q̄a ibi loqtur in successione, quā qs sibi vendicat in bonis fratris mortui: quia tunc præfertur pluribus coniunctis: sed hic tractat̄ de iure accrescēdi in bonis patris, quę adhuc nō fuerunt quęsita fratri, & ideo omnes pariter vocant̄. Et pro hoc facit j. ad Trebel. l. fi. nec ob. quod dicit Dy. quia illud dictum reprobatur per doc. inter quos est do. Ray. in tractatu suo substitutionū, in materia reciprocę. Vel si vis sustinere. Dy. potes dicere q̄ q̄o Dy. loquatur in substitutione pupillari, vbi succeditur pupillo, in cuius successione frater vtrinq; coniunctus est plus cō- iūctus. Sed si loqueretur, in substitutione vulgari, per quam succeditur patri, malè diceret vt patet ex prædictis. Quartò ¶ quæ- h ro ʰ vtrū accrescat ipso iure, an sit opus noua agnitiōe. Rñ. vt no. j. de bo. pos. l. sed cum patrono. in prin. & C. quando non pe. par. 64 lege, j. Quintò ¶ quæro vtrum accrescat cum onere vel sine:

a ¶Sextò principaliter. Vtrum in dispositione inter viuos sit locus iuri accrescẽdi, vide Bal.in l.j. in xj. & xij.q. qñ non pet. par.& in l.j.§.vbi autem. de cadu. tollen. ☞POMATES.

b ¶Fallit in assignatione libertorum. Vide Alex. in l. si mihi & tibi. ff. de lega. j. l. si autiæ. C. de succ. edi. Alex. consi. xx. in ij. col. ver. nec ita est. in j. volumi.

c ¶Posset quæri. Vtrũ in donatiõe cã mortis habeat locum ius accrescẽdi, adde plenè Bal. in l.j. in fi. qñ non pe.par. & not. in l. si mihi & Titio. de verbo. obliga.

d ¶Hæc omnia. Et nõ est alibi, secundùm Bal. ibi.

e ¶Nominatim. Vide per Bal. in l. turpia. §. fi. de lega.j.

f ¶Prædijs. §. Titio ex instrumẽtis. An instrumẽta ꝓbẽt fines plebanatus, vide per doct. in l. optimam. de cõtrah. & cõm. stip.

g ¶Qui domũ. Et pro intellectu huius §. vide Bal. ff. de ser. vrb. ꝓd. & Bal. in quodã consilio qd' retuli in c. Ray. de testi. & vide ibi quæ latissimè dixi. And. Barba.

Rñ. cp cũ onere: vt §. tit. j. l. si Titio & Mæuio. §. Iulianus. Et hoc apparet ex eo quod §. dixi, coniunctos coniunctione legali, haberi pro cõiunctis verbis. Sextò ꝓ principaliter[a] quæritur nunquid in dispositionibus inter viuos sit locus iuri accrescẽdi. Breuiter dic sic: aut quæris de iure accrescendi, quod procedit ex cõiunctione hominis: aut de eo, quod procedit ex cõiunctione legis. Primo casu distingue, aut in vsufru & habet locum ius accrescendi: vt §. de vsufr. acre. l. j. §. fi. Aut in proprietate: vel alio iure: & tunc in indiuiduis habet locũ ius accrescendi: vt l. proprium. §. cõmu. prædi. quod intellige vt ibi nota. Vel potius ius non decrescendi. aut in diuiduis: & tunc aut loquimur in dispositiõe principis, aut inferioris à principe. Primo casu habet locum ius accrescendi: vt C. si li. ímpe. soc. lib. x. Secundo casu, aut interest cõcedẽtis cp habeat locum ius accrescendi: & habet locum: vt §. de contrahẽ. emp. l. fundus ille. & quod ibi no. j. de verb. obl. l. si mihi & Titio. in princ. Aut concedentis non interest: & nõ habet locum ius accrescendi: vt d. l. si mihi & Titio. j. de verb. obl. et l. si duo patroni. in prin. §. de iureiu. Fallit in assignatiõe libertorũ[b]. quia licet non sit legatum vel fideicommissum: vt l. assignare. j. de assi. lib. tamẽ habet locũ ius accrescendi: vt l. vtrũ. eo. ti. Et ista inducunt in ar. †ad quæstionẽ qñ duobus, conceditur feudũ, vel emphyteusis: vtrum inter eos sit ius accrescendi. De quo p Cy. in l. j. C. qñ non pe. par. per Dy. j. de vsufru. le. l. codi. in prin. & per eundem Dy. in l. si mihi & Titio. j. de verb. obl. & ibi dixi. & in Spe. de emphyteu. §. nunc aliqua. ver. lxix. & ver. seq. Secũdo casu, †quando quæritur de iure accrescẽdi ex cõiunctione legali: puta, quãdo ex ꝓsona vnius peruenitur ad plures, puta si seruus plurium stipulatur: aut coniunctio ab initio est valida in persona omniũ dominorũ, sed in persona vnius efficit inualida per repudiationẽ, aut alio modo ex pòstfacto: & tunc cessat ius accrescẽdi: ar. §. ti. j. l. & proculo. quia si fit in vltimis volũtatibus: multò magis in cõtractibus. Si verò ab initio est inualida: & sic quo dã modo pro nõ scripta: tunc aut in ꝓsona vnius ex dominis, ex cuius ꝓsona dicitur inualida põt esse saltẽ valida p viã retẽtiõis: qa ꝓmisit, vel donauit nõ procedẽdo ad traditionẽ: & tũc nõ habet locum ius accrescẽdi vt l. proinde. §. si seruus cõmunis. j. de stip. ser. Aut nõ põt esse valida per viã retẽtiõis: puta quia extraneus promisit: vel quia ipse dominus processit ad traditionem: & tunc habet locum ius accrescẽdi: vt j. de stipu. ser. l. j. §. cõmunis seruus. & §. de auct. tu. l. si seruus cõmunis. cũ si. Sic intelligo l. per seruum. §. j. de acq re. do. s. cp ibi dominus processit ad traditionem: & acquiritur alijs socijs tãtũ. Hoc credo verũ: licet glo. in l. verũ. §. si seruo. §. pro socio. & d. l. proinde. §. j. distinguat vtrũ ex causa liberalitatis, vel non quod nil est. Sed iuxta † prædicta quæro, quid si cõcurrit cõiunctio legis, & hominis: puta qa seruus stipulatur Titio & Seio dominis suis: stipulatio nõ valet in persona vnius: an habeat locũ ius accrescẽdi inspecta cõiũctiõe legali, vel nõ habeat inspecta cõiũctiõe hominis. Et certè habet locũ. casus est j. de sti. ser. l. itẽ si cõmunis seruus. ij. respõ. Vltimò posset †quæri[c], quid in donatiõe causa mortis, vtrũ in ea habeat locũ ius accrescendi. Et videtur cp sit idẽ quod in alijs cõtractibus: quia accedit contractui magis cẽ legato: vt no. in l. ij. in prin. de do. præl. In cõtrariũ j. de do. cau. mor. l. omnibus. & l. Marcellus. §. j. et l. illud gñaliter. Pro hoc qa hic casus nõ est iter enumeratos, in quibus est differẽtia inter dona. cau. mor. & lega. vt insti. de dona. §. j. sub verbo, ferè. Pro hoc qd' dictũ est de assignatione libertorũ, cp non est legatũ, vel fideicõmissum: tamẽ est locus iuri accrescẽdi. & hoc est verũ. Casus †est C. de cad. tol. §. hęc aũt oĩa[d]. vbi dicit cp dicta in illa cõstitutione locũ habeant etiã in donat. cau. mor. sed in dicta constitutione principaliter dictũ erat de iure accrescendi: ergo patet quòd habeat locum in donatio. causa mortis.

e NOminatim.[e] De hoc in l. j. suprà, de liberis & posthu. & l. si nominatim. de cõdi. & demon. & in l. turpia. §. fi. ff. de lega. j.

PRædijs. Verba generalia accessoriè apposita ad suum principale restringuntur. h. d. & est satis notabilis casus.

Ex his. De hoc habetis in pluribus legibus: ideo non insisto.

1 ☞ *An aliud sit, legare mensam: & aliud, legare tabulam.*

Pater. Oppo. de l. cùm pater. §. mensæ. ff. titu. j. vbi ille qui legat mensam, videtur legare debita, & omnia alia. Sol.

1 †Aliud est legare mensam, seu tabulam: vt dicit in vulgari. istud est nomen negotiationum. & ideo sicut legato Calẽdario cedũt nomina debitorum: vt l. qui filium. §. eod. ita erit, si legetur mẽsa, seu tabula, secus si legetur taberna, quæ est nomẽ loci: ideo non cedunt nomina: vt hic. Idẽ habuistis declaratum per Iurisconsul. in l. tabernæ. j. de fun. instru.

1 ☞ *Voluntas testatoris magis ex usu perpenditur, quàm ex instrumentis emptionis.*
2 *Fines plebanatus an probentur per instrumenta emptionum.*
3 *Reus edit actori ad intentionem coadiuuandam.*

Titio. Omnes isti casus qui sequuntur vsq; ad finem sunt pulchri casus. Ex vsu testatoris † magis cẽ ex instrumentis[f] emptionis volũtas eius perpẽditur. h. d. Not. ex l. ista secundũ glo. cp[2] † instrumenta emptionis non probãt fines plebanatus. De quo dic per Cy. in l. cum aliquis. C. de iure delib. & extra de cen. si. c. cùm olim. & de prob. c. cùm causam. & de offi. del. c. cũ in iure. & ibi de hoc plenè per Inn. Item not. † hic cp reus edit actori ad intentionem iuuandã: vt dixi §. eo. l. qui concubinã. §. cũ ita.

3

Balneas. Ex aditu iudicatur, an balneę, vel hortus cedant domui. hoc dicit.

1 ☞ *Si maior natu debet habere principaliorem domum habebit etiam omnia domui appendicia.*
2 *Domus existens in confinio duarum parochiarũ, erit illius, per quam habet aditum principaliorem.*
3 *Voluntas destinatoris magis præsumitur ex usu quàm aliter in dependentibus ex voluntate unius.*

g Qui domum.[g] Idem dicit quod præcedens §. & est bonus casus. aduerte. Quæro in §. balneas. an omnia ista requirantur vt balnea cedant domui. Rñ. nõ est necesse vt probaẽ in isto §. qui domũ. puto autem cp solus adtus sufficiat: vt l. qd' conclaue. j. de dam. infe. & faciunt isti §. ad quæstionẽ de facto secũdũ gl. formo duas q. vnã secũdũ laco. de Ra. † Consuetudo est cp maior natu habeat domũ principaliorẽ, per hun: c §. habebit oĩa appendicia domus, quatenus testator in vsu habuit. Ita dicit Ia. de Ra. vide l. fi. in prin. §. de ser. vrb. præd.

1

Itẽ † facit ad aliam quæstionem: domus est posita in duabus paro chijs. Certè cedet illi, per quam habet aditum: vt in §. balneas. & §. qui domum. & §. e. l. si cui ædes. & l. quod conclaue. j. de dam. infe. sed si haberet aditum per vtrancp parochiã, cedet illi parochiæ per quam habet aditum magis frequentatum: vt l. legatis. §. si vnus. §. eo. & l. pediculis. §. argento. j. de auro & argen. lega. Vltimò vide glos. quæ incipit, hortus. ibi: l. si partem. Istæ duæ vltimæ leges sunt contrariæ: ideo dic ad l. fi. §. de ser. vrb. prędi. quia ibi non erat hortus domui iniunctus, nec ad vsum domus deputatus; vt ibi no. ad l. si partem. Dic † cp ex vsu destinatoris præsumitur voluntas: vt hic, & j. de vsufru. leg. l. damnas. & hoc in his quæ dependent ex voluntate vnius: vt legatum, quod ex voluntate testatoris dependet. sed in his quæ dependent ex voluntate duorum, vt in emptione & in venditione nõ seruatur dicta præsumpta voluntas; sed dispositio iuris communis, quæ est vt singulis partibus fundi seruitus debeatur, & cuiuslibet partis alienationem sequatur: vt l. via. §. quæcunq. eodem titu. Ita dicit Odradus & bene.

2

3

SImihi. In legato generali non continentur instrumẽta. hoc dicit.

IIs verbis. No. quod dicit cum instrumẽto: quia intelligit. s. domus: non debitorum, nec de pecunia numerata. qd' vltimũ intellige vt l. si chorus. §. e.

EVcius. Nudum præceptum testatoris non valet. h. d. Habuistis §. eo. l. pater. §. Iulianus.

Absolu

☞ *Absolutoria si fertur in una causa agenti, in alia causa non obstat exceptio rei iudicatæ.*
Prohibitio de non alienando facta hæredi, quando compre hendat hæredem hæredis.
Prohibitio facta filio quòd non extendatur ad nepotes.

a ¶Lucius. §. Sempro niæ. Extendit. Vide Ro. in l. si qs filiũ. §. fi. de acq. hære. & Bal. & Mod. in l. fi. C. de hære. instit. & Bal. in l. volũtas. C. de fidei. & Ro. in cõsil. incip. oĩpotentis Dei &c. circa ꝓpositã cõsul. de tribus dubitari cõtingit. ☞POMATES.

b ¶Aut emi dicit testator. vide ij ponit ale. in l. si qs filiumfa. §. fi. ff. de acqr. hær. vid Alex. cõsi. lvj. i j. vo. & in l. filiusfa. §. diui. in viij. colũ. in x. q. ij. Bar. ff. de leg. j. consi. lix. i ij. vol. Barb. in l. cũ acutissimi. i xxij col. ver. vide ad hoc dubitari. C. de fideic. Alex. cõl. xxvj. in vlti. q. in iij. volu.

c ¶Aut prohibuit indefinitè. Limita vt p Bar. & alios in l. q li beris. §. hæc verba. in vlt. q. dę vul. & pup.

d ¶An porrigat. an ꝓhibitio facta filijs ex tẽdat, ad nepotes, ad de Bar. in l. filiusfa. §. diuꝰ. de le j. Quid autem si ꝓhibita est res alienari, alias voluit venire in familiã dic ꝙ illi de familia vsq; ad quartã gñationẽ. seu gradũ tantũ sunt prohibiti. d. aut. de re ſtit. fideicõ. §. nos. & ibi doc. quod no.

ADDEtu cp opi. Bar. hic sequit etiã idem Alexã. in consi. xxij. col. j. in fi. in ij. volu.

e ¶Quæritũ. Nõ appellant. Et ꝓ hoc facit optimè gl. no. in l. fi. §. quoties. in v°. anno. ibi, sed hic differẽtia fit super accidẽs. de pub. ex quo infert Bal. in l. maximũ vitiũ. de lib. prœte. & in l. ij. C. de succes. edi. cp ꝓappellatione patrui, nõ venit patruꝰ magnus. ¶Facit quod no. in l. cui eorũ. §. affinitates. de postulã. An aũt appellatione fratrũ monialiũ, veniãt moniales, dic cp nõ: licet Ray. de For. dixerit cp sic, secũdũ Bal. in l. in multis. de sta. ho. & in l. qcũcp. C. de ser. fugiti. vide Bal. in l. tres fratres. hic alleg. ꝙ Bart. vnũ tũ no. dicebat Cy. & Bal. in l. cũ multę. C. de don. aũ nup. cp in dubio dispositione pia preferunt monia les ex clusis fratribꝰ, tancp dictus locus sit magis pius. qđ not. Adde qđ dixit Bald. in ti. de feud. marchi. in c. j. vbi dicit cp hęc dictio, ffes. & postea addidit de cõsobrinis: ergo ꝓpriè loquendo si nomẽ, fratris proferatur sine additione, nõ cõprehendit consobrinos.

SQui. Appellatione familię cõtinẽtur etiam qui à testatore non sunt nominati. hoc dicit. Ad principium opp. quòd nõ omnes de familia admittantur: vt l. peto. §. fratre. §. tit. j. Sol. intellige quòd hic erant omnes æquales in gradu, alias secus. Oppo. quòd nominati præferantur: vt l. cùm ita. §. fi. §. tit. j. Sol. Ibi fuerunt nominati in ipso fideicommisso, quo iubetur à testatore rem deuenire ad familiam: hic verò licet fuissent nominati in primo legato, tamen cum dixit, peto ne exeat de nomine meo: per hoc videtur relinquere familiæ cùm nemínem nomina uit. vnde omnes de familia simul admittuntur. Item oppo. quòd non omnes admittantur æqualiter: vt l. vnum ex familia. §. si duos. & ibi not. §. titu. primo. & l. cùm quidam. in fi. eo. titu. Respon. hanc legem quæ dicit omnes vocari, intellige, scilicet si nulla negligentia poteſt imputari. aliàs secus: vt l. contraria.

1 ☞ *Clausula præcedens an sit maioris efficaciæ ad sequentia, quam sequens ad determinationem præcedentium. & de uerbo, quãta, & de significatione uerbi, summa.*

QVisquis. Verbum, quanta, & verbũ, summa, referuntur etiam ad corpora. hoc dicit. Idem probatur in l. j. secundum primam lec. C. de ac. & obligatio.

Oppoñ. quòd hæc scriptura ad corpora non porrigatur: vt l. talis scriptura. in fi. §. de leg. j. Gl. soluit hic notabiliter, quòd hic apposuit istam scripturam in prin. & postea legauit: ibi econtra. Ita dicit gl. & bene probatur per finem huius legis. Dicit enim volũtate defuncti suffragari. Vnde gl. quæ incipit, scilicet in futuro vide & no. ex ea, † qd' præcedens clausula est maioris efficaciæ ad determinationem sequẽtium quã sequens ad determinationem præcedentiũ. Pro hoc facit qd' no. in l. filium. j. qñ di. lega. ce. licet istud notabile in se sit verum potíssimè in casu huius legis, vbi clausula fuit prolata p verbum de futuro: tñ quo ad contrariũ illa sol. non placet: quia in l. talis scriptura. in fi. dicitur, qd' illa verba respiciunt prœterita legata, & futura. quare dic qd' ibi est vsus vocabulo pecuniæ: hic vocabulo summę. Vel aliter ibi tractatur de legato restringendo: hic de legato ampliando: ideo appellatione pecuniæ, seu summæ cõtinent: vt l. non qd' §. fi. cũ l. seq. j. ad Tre. Vltimò no. significationẽ verbi, quãta. de quo etiã tex. ĩ l. j. scd'm primã lec. C. de ac. & ob. No. ẽt hic significationẽ ꝟbi, summa.

& ideo si statutũ dicit cp frater excludat fororem, non intelligit qd' frater cõsobrinos excludat fororẽ cõsobrinã: imò vr ca fus omissus à statuto & fuit q̃stio satis intricata, in qua ꝓ parte ista ego consului: licet alij cõtra, & forte malè. & ibi ẽt not. tex. scd'm eũ cp consobrini ibi vocantur patrueles. Nã istud ẽ scd'm cõem vsum loquendi, maximè Tuscorũ: qui vsus maximè attẽdit in iure cõ suetudinario. Et ad ꝓdicta vide Bal. in l. illã. C. de col. & dicit Io. And. in ru. de succes. ab inte. in Spe. cp noĩe fratris venit frater patruelis in statuto: & noĩe patris venit auꝰ. Idẽ dicit bal. in l. scimus. in princi. C. de inof. testa. sed Ang. in l. j. §. de inof. test. tenet contrariũ. Qualiter aũt sumaẽ cõsanguinitatis, & qd de cõivsu loquẽdi in his, vide bart. in l. cũ qdã. §. qd' dicitur. de acqui. hæ. Et ad bar. hic adde bal. ĩ l. vxor tua. C. qui accusa. & qd' ibi dixi. Qui aũt dicant̃ germani, vid' bal. in l. lege. C. de legi. hær. Et cũ bar. hic trãsit Imo. in l. si dotali. §. fo. ma. & bal. ĩ l. iubemus. §. fi. C. ad Treb. Et an appellatione fratris, veniat vterinus frater, vide Ang. in cõ. xvj. Pau. de ca. in cõl. cccxxxvj. Adde an appellatione fratris veniat frater vterinus, Ro. consi. cccxj.

¶Sed contra. Et credo cp voluit allegare xxij. q. ij. c. quæritur cui Patriarcha: & vide bal. in l. vxor tua. C. q accu. non posſet in c. j. de feu. guar. & vide Lud. Ro. in cõl. xv. vbi pulchrè loqt & pro bar. alle. gl. in l. fratres. C. de inoffi. testa. & in l. j. ff. eod. And. barba.

☞ *Hæreditatis appellatione non continentur legata, & fideicommissa.*

ITitius. Appellatione † hæreditatis non continẽtur legata, & fideicommissa. h. d. qd' no. & sæpe de facto occurrit. Op. de l. cũ virum. C. de fideic. veritas est cp hic rogauit hæreditatẽ seu partẽ suã hæreditatis: sed in cõtrarijs rogauit, vel simplr, vel vniuersaliter quicquid &c. & sic in hoc fideic. adhibetur illa distinctio q̃ adhibetur in legato: vt hic. & gl. innuit. Tetigi in l. liberto. §. filiũ. j. ti. j. l. pater. §. quindecim. §. eo. Dicã in l. Marcellus. §. qdã. j. ad Treb.

1 ☞ *Reliquorum appellatione non continetur pecunia iam exacta, uel quæ usibus patrisfa. essẽ deposita.*
2 *Item nec quæ sunt in depositо apud tutorem usibus pupilli.*
3 *Positiones quod non fuerunt introductæ per ius Digestorum.*
Interrogationes quæ fiunt ante litem contestatam, introductæ fuerunt per ius Digestorum.
4 *Iudex quod posit supplere defectum partis de iure, & de facto.*
5 *Iudicem appellationis in sentẽtia, an sufficiat dicere bene, uel malè iudicatũ. remittimus.*

XParte. Alias §. ex parte. Hanc legem habuistis de verbo ad verbum in l. pater filium. in fi. §. eo. Verba institutionis directa ad alium, non ad eũ qui instituitur, habent vim fideicommissi. hoc dicit. & dixi in l. pater filium. §. fi. §. eod. dic vt ibi.

a ¶Secũdò no. Limita prout dicit Bar. in l. libertis. §. Lucius. ff. de ali. lega.

b ¶Largo modo. Et ꝙ in legato simplici nõ veniat mistum tenet no. Bal. in l. si nulla. C. de acquirẽ. pos.

c ¶Qui habebat. Vide Ang. & Imo. in l. si tibi homo. in prin. de le. j. Bald. in l. ij. in prin. C. de fideicõ. & in l. manumiss. ff. de iust. et iure. & in l. fi. C. de re. alie. nõ alie. & vide Bar. in l. legata. §. fi. de sup. le. & in l. cũ fine. eo. ti. & qd' dicit Bar. in l. rẽ legatam. in fi. de adi. leg.

Ffidius. Ista est difficilis lex. in tex. Appellatione reliquorũ †, nõ cõtinet pecunia iam exacta, vel q̃ vsibus patrisfamiliàs est deposita. h. d Dicit in quinq; partes. Primò ponunt ỹba testamenti. Scd'ò ponunturverba libelli le gatarij, & qualis est secuta snia. Tertiò ponunt ỹba eius qui succubuit, & appellauit. Quartò ponunt verba Imperatoris iudicãtis. Quintò formam noua quæstio, & eius determinatio. Scd'a ibi: legatarius proferebat. Tertia ibi: ex diuerso. Quarta ibi Imperator. Quinta ibi: à patre legatarij. In text. ibi, reliqua &c. Dic i. rõnẽ posita ꝙ reliqua erãt restituta tam sua quã colonorũ. Dy. & sic petebat pecuniã iam exactã. scd'm Dy. ista lex habet aliquas gl. q̃ legũt hũc tex. diuersis mo. Quæro pro declaratione: illa verba in scd'a parte posita ibi: itẽ eorũ, quorum rõnem, &c. vtrũ sint ỹba libelli, vel testamenti. Quidã quòd sunt verba testamẽti: alij qd' sunt verba libelli. si vis ponere qd' sint verba libelli, & tex. pcedit magis clarè. Vel dic ꝙ sunt verba testamẽti relata in libello. Secundò quæro, dicit hic in condito. aliàs in credito. quæro apud quẽ. Quidã dicũt: cõdito apud Antiochũ. alij apud ipsum patrẽ testatorẽ. & ista non habet dubiũ. sed primum tenet
2 gl. sup verbo in credito. aliàs in cõdito. el ij. Not. ergo † qd' est in cõdito seu deposito apud tutorem vsibus pupilli, non continet appellatione reliquorum. Item dicitur in ver. ex diuerso reliqua non peti. qd est dicere hoc? Quidã dicunt reliqua non possunt peti: multò minus ista, quæ nõ sunt reliqua. qd' non placet: quare lege vt dicit gl. nõ petis reliqua: q̃a tibi nõ cõtradicet. sed petis ea, q̃ non sunt reliqua: vt pecuniam exactã, vel repositã in horreo ad vsum patrisfamiliàs. Vlterius qdã dicunt ꝑ istã le-
3 gem † ꝙ positiones fuerũt introductæ ꝑ iura Digestorũ: vt in ỹs. pone. qd' nõ placet: quia hic Imperator nõ interrogauit de facto sed magis de iure: vt hic vides. Interrogationes aũt quæ fiunt ante litis cõte. bñ fuerũt introductę ꝑ titulũ de interrogatoriis actionibus. sed interrogationes q̃ fiũt post li. cõte. non fuerunt de isto iure de hoc ꝑ Cy. in l. ij. §. sed quia. C. de iur. cal. & ꝑ Io. and.
4 in c. j. extra de cõfessis. in vj. Vlterius † habes qd' iudex potest hic supplere partis defectũ de iure, & de facto. Hoc examinaui
5 in l. iiij. §. hoc aũt. de dã. ife. † Vltimò iducit ista lex ꝙ sufficit iudicẽ i snia appellatiõis dicere bñ iudicatũ. vel malè. De quo no. plenè in l. eos. C. de app. & dixi in l. cũ apud Sempronij. j. iudi. sol.

1 ☞ Indefinita æquipollet uniuersali.
2 Legatum nominatim ab uno non debetur à sequentibus in gradu.
3 Stante statuto quod occidens occidatur, nisi habuerit pacem ab hærede: an sufficiat habere pacem ab uno ex pluribus hæredibus remissiue.

Si plures. † Indefinita æquipollet vniuersali. hoc dicit. No. hic duo primò qd' dixi i casu summario, de quo in l. si pluribus. ff. de leg. ij. Secũ-
2 dò † no. qd' si legatum est relictũ nominatim ab vno, à
a sequentibus in gradu nõ debetur. Simile in l. j. §. id qd' ex substi-
3 tutione. ff. ad l. Fal. & in l. j. in fi. ff. e. dixi in l. licet. ff. de le. j. † Vltimò ista lex inducitur ad q. dicit statutũ qui occidit, occidat, nisi habuerit pacem ab hærede. modo quidam plures hæredes habet an debet habere pacem ab omnibus, vel sufficiat quòd ab vno. Ista lex facit qd' ab omnibus. Istam quæstionem examinaui in l. eadem. §. Cato. de verbo. ob. in vlti. q.

Seruis vrbanis. In vltimis voluntatibus illi dicũtur serui vrbani quos testator vrbanorum numero habuit. hoc dicit. De quo in l. vrbana familia. de verb. signifi. & l. quemadmodum. de supel. lega.

1 ☞ Id in quo quis magis uersatur, inspici debet.
2 Esse cocum, est officium.

Seruis lecticarijs. Opp. quòd † debeamus inspicere id, in quo magis versat: vt l. lega-
tis. §. si vnus. ff. eodem. Dic quod hic erat cocus vilium ciborum:
2 † & sic erat officium: vt l. legatis. §. si ex officio. ff. eo. Secus si erat versatus circa vtrunq; artificium: quia tunc debet inspici illud, in quo magis versatur: vt ibi. Ita tenet glo. & bene.

Si alij Generi ꝑ speciẽ derogat: & qd' in duabus speciebus reperitur, inter legatarios diuersarum specierũ cõcat h. d. Not. tex. ibi: semper enim species, &c. Tex. ibi: si in specie dic, s. eadem. ibi: aut genere. dic, s. eodem. Opp. de principio ad finem. Nam in principio dicitur ꝙ vnũ est genus, aliud est species. in fi. dicitur qd' sunt eiusdem generis & speciei. Rñdeo, secundum varietatem facti hoc contingit. Nam in principio ponit qd' omnes erant vernæ: & sic hoc accipiebat pro genere, & quidam curſores: & istud accipiebatur pro specie. sed in fine qdam erant vernæ tm, quidã curſores tm, quidam vernæ & curſores. Secundò opp. ista talia accidentia non inducunt diuersitatem specificam: vt no. Insti. de iure perso. §. fi. Respondeo, qd' propriè loquendo non differũt in specie: sed largo modo † possunt dici specie differre. & ita loquitur hic, & in tota materia, vbi generi ꝑ speciem derogatur: vt dixi in l. quæsitum. §. fi. de fun. instru. Opp. dicitur hic quòd hi, qui sunt in eodẽ genere vel specie cõmunicabuntur. contra in l. Titiæ textores. ff. de le. j. Sol. Ibi legando excipit: hic non, sed verè legauit: vt probatur ista distinctio ibidẽ in tex. Sed cõtra hoc opp. de l. legatis. §. si vnus. ff. e. vbi debet tradi illi artificio in quo vt plurimũ versabatur. Sol. fateor cõtrariũ. Nam hic dicit, plerũq; communicabuntur. q. d. non semper vti magis curſoribus quã vernis accõmodabatur. hoc non placet: quia in lege cõtraria loquitur in duobus artificijs: & ideo inspicimus id, in quo magis versabatur. sed hic est vnum artificium: aliud est qualitas insita à natura, quæ qualitas vsum non habet: vnde tunc communicabuntur. Sed contra hoc opp. & vī qd' artificium superet officium, & solum artificium in spiciamus: vt ff. pro xi. §. sed esse vernã, non est officium vel artificiũ, sed est quædam qualitas ĩsita à natura: ideo ab aliquo artificio vel officio nõvit cit. ! deo reassume duo verba: Quandoq; vnus seruus habet vnũ officiũ, vel vnum artificium: & tũc artificiũ attendit: vt ff. pxi. §. & l. textoribus. ff. cod. & l. legatis. §. si ex officio. Quandoq; habet plura artificia seu officia: & tunc attendit id, in quo magis versatur: vt d. l. legatis. §. si vnus. sed si in vtroq; æqualiter versaret, talis seruus esset cõis eorũ, q̃bus serui dictorũ artificiorũ essent legati: ar. huius §. & d. l. Titiæ textores. Si verò serui haberent vnum officium, vel vnum artificium, vel vnam aliã qualitatẽ insitam à natura: tunc haberet locum. §. noster. Vltimò dicit hic plerũq; quæro quare dicit plerunq;. Gl. dat duas sol. tene vltimam.

Aeres meus. Breuiter. h. d. Verbum reddendi, sta bet significationem per se dãdi. hoc dicit. Simile in l. ỹbum reddendi. de ver. sig. & l. cũ quidam. ff. tit. j. cum si. Vtrum hoc sit ex propria significatione, vel ex interpretatione, dixi in rub. ff. sol. mat.

Duæ. Si nominant aliqua indiuidua specie contenta subgenere, ad alia in eadem specie contenta non porrigit illud genus. h. d. Simile in l. j. de aur. & arg. leg. qd' examina, vt dixi in l. quæsitum. §. fi. j. de fun. instru. & instru. leg.

Vxori. Singulare vniuersale positum neutraliter, põtrefert ad oĩa præcedentia, cuiuscunq; generis vel numeri existunt. h. d. scd'm verũ intellectum. Oppo. imò non refert ad oĩa: quia nõ potest fieri salua ratione recti sermonis: vt l. Plautius. de aur. & arg. le. Rñdeo, hoc operat signum. vniuersale adiectum hic, s. omne. Cætera dic vt d. l. Plautius. Et facit iste §. ad q. notatam per Dy. in l. cum filio. ff. de leg. j.

Cuius. Legatis vasis non cedunt alia vasa, in quibus reponũtur, nisi sint vilis materiæ. h. d. & est bonus casus.

Cui. Principale trahit ad se accessorium quãquam sit pretiosius. hoc dicit.

1 ☞ Legatis omnibus prædijs non ueniunt prædia pignori obligata.
2 Alienatione prohibita, quando uideatur prohibita obligatio pignoris.
3 Feudum non potest pignorari.

Vi habebat. ᶜ Legatis prædijs testator non videtur legare quæ sibi sunt obligata, nisi ex cessatione debitoris ea habeat vt propria. h. d. Not. tex. q' ferè cessante debitore, &c. Circa hoc gl. format duas quæstiones. Primò † quæro: quid si dixi, omnia prædia: an veniãt prædia pignori obligata. Quidam quòd sic gl. dicit contrarium: q̃a hæc dixit omnia, vt patet in Græca translatione. Contra istam gl. facit le. Iul. in prin. ff. eo. Rñ. dictio, omnes, facit quòd comprehendantur omnia, quæ possunt comprehendi ex natura sermonis. Sed prædia obligata non possunt cõprehendi ex natura sermonis: vt. ff. eo. l. seruos ergo &c. Item dicit hic, non sunt redacta. quæro qualiter redigantur? Dicit gloss. ꝙ tantus erat cumulus
a vsurarum, ꝙ prædia nõ valebant tm. Per hoc põt determinari
2 qõ, quã doc. formant in l. fi. C. de re. alie. nõ alie. † an si est, phibita alienatio, sit prohibita pignoris obligatio, distinguit: aut sunt
3 pignora obligata pro tanta pecunia ꝙ non est spes luitionis: & videtur prohibita obligatio: aliàs nõ. Ita debet intelligi l. in quorum. ff. de pig. & facit l. legata. in fi. j. de sup. lẽga. sed in feudis † est expressum ꝙ nullo modo licet obligare: vt x. col. de ꝓhi. feu. ali. imperialem. in princ.

Peto. Fundo legato vti est, nõ cedũt reliqua colonorũ. h. d. Quæro, quare nõ cedunt in legato reliqua colonorũ? Respõ. quia reliqua nõ sunt in fundo, sed vniformiter respiciũt totum patrimonium: vt l. si fideic. §. tractatum. ff. de iud.

Is verbis. Si verbum põt se habere ad præteritũ & futurũ, ex coniuncta scriptura declarat ad quod se habeat. Itẽ præsentis vel ꝑteriti verba restringuntur ad ea, quę sunt in tempore testamẽti. h. d. Primo quæro quæ fuit ratio quare ista nõ continentur. Dicit gl. ratio est q̃a verba præsentis tẽporis referunt ad tẽpus testamenti. Alia est, q̃a fuerunt apposita ad tẽpus. Cõtra primam rationẽ videt tex. iste. Dicit em, quicquid conditũ fuerit. Itẽ dicit, cõtinebunt: q̃ sunt tpis futuri: ideo ad futurũ debent porrigi. Dic ꝙ est hic verbũ ꝑteriti tpis, & futuri: q̃a conditũ est participium præteriti tpis & est verbũ erit, qd' est futuri tẽporis vñ inspicimus tẽpus præteritũ. Sed hoc est cõtra casum l. cũ tale. §. fal
sam. ff. de cõdi. & demon. vbi futurũ inspicimus. quare dic ꝙ hic ista scriptura potest esse ambigua: & põt primò intelligi ꝙ totũ sit vna pars, & erit futurũ. Alio modo vt sint duæ partes: vt dicamus cõditũ, scilicet de præsenti, erit, i. existet. & hic est intellectus huius l. ꝓpter verba q̃ sunt hic, trãslata sint, & transtulerint. aliàs inspicimus tẽpus futurũ, vt dixi. Vltimò no. istã l. ad quæstionẽ, vtrũ schedula manu testatoris scripta faciat fidem. Dicit enim mẽbranis manu mea scriptis. De quo dicemus in l. si ita. de condi. & demon.

Idem quæsiuit. In legato generali veniunt ea quę in instrumentis continentur. h. d.

Pater. Falsa demonstratio non vitiat legatum. hoc dicit.

b **Alumno.** ᵇ Si legatarius quod sibi debet emi, ab hærede emat: actionem habet ad pretium. h. d. Simile habuistis ꝙ potest agi ad pretium: vt l. patronus. in prin. ff. e. & l. Titia Seio. in prin. ff. tit. j.

1 ☞ Collecta & tributum spectat ad legatarium.
2 Et legatis expensis studij, ucnit expensa matriculæ.

Idem testator. Si legat res empta, pretiũ rei debet solui ab hærede, nõ à legatario. h. d. Opp. de l. quæro. j. tit. ij. vbi hæres talia non ꝓstat. Gl. soluit. Q̃nq; solui aliqd ꝓ re habẽda: & tũc re legata à legatario non repetit: vt
1 hic. Q̃nq; † re habita soluit aliqd propter aliud, vt collecta, tributa, & similia: & tũc debet ea soluere possessor: vt l. cõtraria. vide
c gl. q̃ incipit, sed cõtra. j. ti. ij. l. quæro. & istã gl. perpetuò tene mẽti. Dy. determinat istã q̃onẽ duobus modis. Primò, id qd' hic dicit, eo habito ꝓstat legatarius. est verũ, nisi impensæ æquiualerẽt fructibus: vt no. ff. e. l. q cõcubinã. §. q hortos. ᵈ Secũdò debetis hoc ĩtelligere, q̃n legat res: vt puta, lego talẽ rẽ, vel legovlum
fructũ, vel reditus talis fundi. sed si legaret ipsum ĩcertũ; vt q̃a conduxi à cõmuni Perusij certas possessiones, & legaui tibi ipsam cõductionẽ: tũc esset secus: vt ĩtelligat legatũ quicqd põt esse lucri, seu quicqd per cõductorẽ solui debet: arg. eius qd' no. in l. si prior. ff. sol. ma. & ff. ti. j. l. Mæuio. §. à me. Nõ ob. dictus §. q hortos. in l. q cõcubinã. ff. e. q̃a ibi illud fit ꝓpter alia verba expressa in legãdo. Secus si simpliciter talẽ cõductionẽ legasset: vt
2 suprà dixi. Facit † ꝙ si aliqs legat alicui expensas studij, ᵉ ꝙ ei debetur id, quod soluitur pro introitu matriculæ.

f **Si pater.** ᶠ Legata ab exhĩdati substituto nõ valẽt, etiã si ad eũ bona defuncti perueniãt per mediã personã. h. d. No, qd' dicit, nõ principaliter, sed per successionẽ, &c. Opp. ꝙ substitutus exhæredati possit grauari: vt l. in ratiõe. §. fi. j. ad le. Fal. So. Ibi põt grauari, si substitutus est hæres defuncti, vt ibi: aliàs secus, vt hic & plenè no. in l. pe. C. de leg. & dixi in l. qui fundũ. §. q filios. j. ad le. Fal.

a ¶Determinari. An si est prohibita alienatio, sit phibita pignoris obligatio & ꝑ istũ tex. hic dicit Nic. de Neapo. qd' si statutũ, phibet forẽsem acquirere domum, qd' nõ poterit accipi domus pignori pro pretio æquiualenti. & iõ dicit Bal. in l. manumiss. de iustit. & iur. & in l. volũtas. C. de fideic. qd' si trado rem cũ pacto, ne exeat manus tuas, & tu pro ꝑtio æquiualenti pignorasti: videris
dic vt ibi dixi.

Si filius. Quod operatur propositũ in proposito, operatur oppositum in oppositio. h. d. Materiã huius §. habuistis in l. filium. in prin. de leg. prestand.

De annuis legatis. *Rubrica.*

Dictũ ẽ ff. de legatis in gñe: nũc ẽ vidẽdũ in spẽ. Sed q̃a circa legata ãnua occurũt multa dubia: iõ posita ẽ hic rub. de annuis leg.

LEX I.

Cvm in annos singulos. Quærit gl. vbi legatũ debeat, & ꝑ cõsequẽs videamus vbi possit solui. Dicit
c gl. ĩ tribus locis, & ĩ eisdẽ ꝑt solui. Qd' examina ff. de iudi. l. qd' legat. et ꝑ gl. & Cy. C. vbi de fi. agi op. l. j. & ff. d' le. j. l. cũ res. ĩ tex.

1 ☞ Obligatio ad totale interesse committitur quando mora particularis aufert cõmodum totius temporis.

LEX II

In annos singulos. 1 † Si mora particularis aufert cõmodũ totius tpis obligatio statim ad totale ᵍ interesse cõmittit. h. h. Op. ꝙ nõ cõmittat statim stipl'o ad totale ĩteresse, imo ad ꝑticulare: vt l. stipl'ones non diuidunt. §. plenè. j. de ver. ob. So. dic iõ: q̃a mora particularis aufert cõmodum totius tẽporis: aliàs
f secus. Quod examina vt dixi plenè in repetitione l. stipl'ones nõ diuidunt. j. de ver. ob. in q. v. & facit l. si ĩ lege. §. colonus. ff. loc.

1 ☞ Citatus personaliter si non cõparuit, & ex forma statuti citetur bis: habebit tantam dilationem in secunda citatione, quantam habuit in prima.
2 Distributio fienda per aliquem inter plures, debet fieri arbitrio boni uiri.
3 Promissio facta in illis terminis, quos Titius declarabit, intelligitur quod non declaret in uno termino.
4 Promissio de dando in tribus terminis, si non dicitur quibus: intelligitur in tribus annis.

LEX III.

Si legatum. ᵍ Legatũ annua, bima, trima die, debet prestari ꝑ annuas prestationes
g equales, nisi alia mẽs testõris appareat. h. d. & est multũ notabilis l. & singularis. et ꝑ hãc l. dicit gl. ꝙ exponunt oẽs leges quę dicũt annua, bima, trima die. & est not. hæc l.
1 ad multa. Dicit † statutũ, ꝙ reus in ꝑsona citatus habeat dilationẽ x. dierũ: & si nõ cõparuit, tũc ẽt bis citet. & nõ repetit de dilah tiõe. Certè ꝑ istũ tex. vī dicendũ, ꝙ oẽs dila-
2 tiones sunt æquales. † Scd'ò no. ar. ʰ ꝙ si cõmittit alicui, ꝙ certã quãtitatẽ distribuat in
i ter plures equaliter, vel ęqualiter: ĩtelligit arbitrio boni viri. Tertiò no. † ꝙ si ꝑmitto
3 tibi ĩ illis terminis, q̃s Titi' declarabit: debet
k ĩtelligi ᵏ ꝙ ĩ vno termino nõ declaret. Quarto no. † qd' si ꝑmitto tibi x. dare ĩ tribus ter-
4 minis, nec dico q̃bus: certè isti tres termini debẽt intelligi in tribus annis: vt hac l. in fi.

1 ☞ Vsura an possit imponi in ultimis uoluntatibus.

Si cui certa. ᵐ Vsura ꝑtiã in vltima volũtate, non põt legi-

m ¶Si cui certa. Et vide Bal. in l. j. C. de his qui pœ. no. An autem papa poterit,

d ¶Quo hortos. Et gl. ibi alleg. ꝑ sing. Ro. no. cvij. Adde qd' idẽ cõsuluit cõsi. ccxxx.

e ¶Expẽsas studij. Si legant expensæ studij, debet id, qd' soluit ꝑ matricula. Et an debeat ꝑtiũ librorũ: dic vt ꝑ bar. in l. qbᵈ dicebus. §. j. de cõd. & demon. Alex.

f ¶Si pater, Et singulariter tene mẽti istã legẽ pro qua vid. do. Io. ff. & si cõtra. ff. de vul. et pu. and. Barb.

g ¶Si legatũ. Et not. si primo citat' quis vt cõpareat post decem dies, et si nõ cõparuerit, bis citet' intelligit repetita prima dilatio. & vide q̃ dixi circa hãc l. in cap. Ioan. de rest. And. Barb.

g ¶Si legatũ. Quid si dixi, lego tibi decẽ q̃ volo ꝓstari primo, scd'o, & tertio anno: an intelligat annuũ legatũ multiplicatũ, vide Per. & Ang. ff. q hoc anno. ad fin. de ver. ob. & no. melius quã alibi qualiter in telligatur annua, bima, trima die. & est not. hæc l. ad multa. Dicit † statutũ, ꝙ reus in ꝑsona citatus habeat dilationẽ x. dierũ: & si nõ cõparuit, tũc ẽt bis citet'. & nõ repetit de dilatiõe. Certè ꝑ istũ tex. vī dicendũ, ꝙ oẽs dilah tiones sunt æquales. † Scd'ò no. ar. ʰ ꝙ si cõmittit alicui, ꝙ certã quãtitatẽ distribuat inter plures equaliter, vel ęqualiter: ĩtelligit i arbitrio boni viri. Tertiò no. † ꝙ si ꝑmitto tibi ĩ illis terminis, q̃s Titi' declarabit: debet k ĩtelligi ᵏ ꝙ ĩ vno termino nõ declaret. Quarto no. † qd' si ꝑmitto tibi x. dare ĩ tribus terminis, nec dico q̃bus: certè isti tres termini debẽt intelligi in tribus annis: vt hac l. in fi.

1 ☞ Vsura an possit imponi in ultimis uoluntatibus.

l **Si cui certa.** ᵐ Vsura ꝑtiã in vltima volũtate, non põt legi-

m ¶Si cui certa. Et vide Bal. in l. j. C. de his qui pœ. no. An autem papa poterit,

Ibi quarto. hanc sing. q. bart. dettara, & intellige. pro vt Comu. s. POMATES.

ii. n. 5. qui sing. Lege

vide bal.in c.bñficiũ extra de reg.iur.ĩ vj. And.Barb.

☞Sicui certa.ď iſto tex.vide Bar. in l.cũ ſti.de ver.ob.& vid' Bal.ĩ l.cũ allegas.C. de vſu.in pe.co.& in l.j.C.de his q̃ poe.no. in x.col.p Ro. in l.ſti pulatio iſta.ſ.alteri. de ver.obli.

☞POMATES.

a ¶A vobis.Vide per iſtũ tex.qd cõſuluit Signo.conſi. lij. inci. quidã Ia.notãter vbi tenet ꝙ idẽ eſſet ſi te ſtator dixiſſet, quo advixerit & ſine mã dato.

b ¶Itẽ op.Et an officiales tranſmittãt ſalariũ anni incœpti ad hæredes ſuos, vide bar.& Ange.in l. diẽ functo.ã.de off.aſſeſ. &vide caſum ſin.ſecundũ Bart.in l.fi.C. de dome. & ꝓte.lib. xij.& ibi dedi remiſſiones.& vide bart.ĩ l.j.C.de re milit.lib. xij.bal.in l. petitionẽ C.de aduo.diuer.iudi.And.Barba.

c ¶Quintus.Officium iudicis. Officium iudicis nõ eſt actus & hoc no.Bar.ĩ l.j.ã.de iuriſd.om.iu.in .ij.q.

c ¶No.qd officiũ iudicis.Et vide Bart.in l. j.ã.de iuriſ.om.iudi. Sed ꝑſupponit quaſi actionẽ. Gl.eſt ſing. ſcd'm ang.j.de ỹ.ob. l.j.And.Barba.

d ¶Fratribus minoribꝰ.Adde Bal. in auẽ. ingreſſi in xl. col. de ſac.ſan.ecc. & ꝙ no. ĩ l.ciuitatibꝰ de le.j.et vide bar.in l. negcõ §.fi.de offic.pconſit. Et ſimiliter in gbuſdam relictis ad pias cauſas.ſcd'm Bal.ĩ l. cõſulta.in fi. C.de te ſta.p iſtum tex.

e ¶Quòd debeant.Et bar.hoc ſimpl'r refert Pe.de anc.in cõ. cccIxxxix. inci. de iure cõi proculdubio dicẽdũ &c.circa pe.co. vel vlti.col.

f ¶Sed ego. Et vide Bal. in l. cũ oportet. C.de bo. quæ li. vbi dixit, quòd ſi pater mandauit quod pupillus eſſet ſocius cõmunis cum fratribꝰ, tenet.alle.tex.ſing.in l.qui negotiationem ã.de admi.tut.& no. de iſto verbo, communiter. & vide de iſto verbo,pariter.c. fi.de his quę fi.à ma. par.ca.c.bonæ.de poſtula.præla.el.ij.c.cũ olim.el.ij.de offic.de le.l.ſi cui.ff.de dona, cauſa mor.l. fundus, §.ſi duo pariter.ff. de pigno.l. ſi pariter.ff. de libe. cau. & vide tex.in auth.poſt fratres.in verbo, pariter ſuccedant. C. de leg. hæred. Andreas Barba.

timũ modũ excedere.h.d.De hoc dixi in l. ij.j.de his q̃ pœ.no.& ibi allegaui iſtum tex. Hodie aũt de iure Canonico putarẽ ꝙ nullo modo poſsit imponi vſura in vltimis voluntatibus:quia quicquid eſt vltra modum probabilem,eſt vſura,ſed in pœna dic vt dixi in l.ij.de his quæ pœ.nomi.

☞*In præſtationibus annuis an ſufficiat una præſcriptio.*

In ſingulos. Legatũ annuũ pro primo annuo eſt purũ, ꝙ ſequẽtibus eſt cõdonale.h.d. Opp.de l.poſt duos.C.de aduo.diuer.iud.Sol.Illa cõcor.

Op.j.qñ di.le.ce.l.nec ſemel.circa prin.& l.ſi cũ p̃ſinitione & l.Firmio.§.fi.Glo.ſoluit tribus modis.Primo modo,qd' ibi fuit vnũ legatũ, ſed p̃ſtatio fuit diuiſa fauore hrdis. vel hic cã alimẽtorũ vel ibi certũ tp̃s fuit ad iectũ:hic nõ.ita dicit gl.Prima ſol.eſt vera: tñ dic no.Quandoq; ſumus certi vtrũ teſtator diuiſerit p̃ſtationẽ cã multiplicãdi legatũ,vel cã diuidẽdi præſtationes,& exonerãdi hæredes:& ſtamus certo. ſed ĩ dubio aut fuit adiectũ certum tp̃s:aut nõ.Primo caſu loquitur hic,cũ ſi.Scd'o caſu diſtingue: aut ex cã alimentorum aut ex alia,vt ꝓbat tex. in l.ſi cũ præſinitione. Opp.de l.ſi ſtichũ §.ſtipulatio.j.de verb.ob.& l.ſenatus.in fi.j. de do.cau.mor.Sol. Aliud in contractibus in quibus eſt vnum:aliud in legatis,in quibus ſunt plura.qd' dic vt l.ſi ſtichũ.§.ſtipulatio.& plenius dixi ĩ l.ſeruus cõis meus. §. fi.j.de ſtip.ſer. †Vltimò gl.inducit hãc legem ad quæſtionẽ,qñ eſt præſtatio annua, vtrũ ſufficiat vna preſcriptio,vel requiranẽ plures,vt dicantur plures.& dic vt no.ꝓ gl. in l.cũ notiſſimi.§.peñ.C.de præſc.xxx.an. & dixi in l.de pupillo.§.ſi in pluribus. j. de oper.no.nun.& ibi gl.& Dy.

A vobis. [a]Sufficit vltimũ annum eſſe cœptum,vt legatum annuũ pro illo anno tranſmittaẽ.h.d. Opp. de l.ſi operas.ſ.devſufructu.et l.ſed & ſi qs §.ſi operas.eo.tí.Soluit glo.duobus modis. Tu dic breuiter:hic loquitur in legato annuo facto ſimpl'r,non reſpectu alicuius facti explicandi à legatario:ibi verò erat ſtipulatio annua,reſpectu alterius facti explicãdi à ſtipulatore: & ideo pro quota parte anni illud factũ impleuit,ex illa parte committiẽ ſtipulatio,vt ibi,& dixi plenè ĩ l. ſeruus cõis meus.§.fi.j.de ſtip.ſer.ſed tetigi in l. ſi ex toto.§.fi.ſ.de le.j. Item [b]opp.de l.petitionem.C.de aduo.diuer.iud.Sol.expone vt ibi gl.dicit:quia nil ad hæredem tranſit: ſubaudi,niſi ſalarium illius anni.& no.in l. poſt duos.eo.titu.

Annuam. Propter mortem executoris legatũ annuum nõ extinguitur.h.d. Opp. de l.legatum.in fi.j.de admi.re.ad ciui.perti.Sol.gl.qa hic,cũ reliquit ad ludos honeſtos:ibi ad inhoneſtos. Opp.ꝙ non in perpetuũ,ſed vſq; ad certos annos debeatur:vt l.ſi vſusfructus.ſ.q.mo.vſusfr. amit. Gl.ſoluit,ibi in vſufructu:hic in legato annuo.In contrarium vr̃ tenere gl.j.eo.l. peñ. & j.ti.j.l.ſi vſusfructus.& ibi dicam.

☞*Officium iudicis non eſt actio.*

Fratres minores non petunt iure actionis relicta, ſed iudex ex officio cogit hæredem.

Iuſſus te ſtatoris quòd hæredes uſque ad decem annos debeant cõmuniter morari,quando ualeat.

Clauſula,quòd debeant ſtare & morari communiter,quid importet.

Vintus. Diſpoſitio reſpiciens ſolam authoritatẽ defuncti,non commodum alterius: non iure actionis,ſed per officium iudicis effectui demandatur.h.d.vſq; ad fi. No.notabilem tex.in fi.ibi:neq; omnino ſpernenda,neq;,&c. †No.quod officium iudicis nõ eſt actio.qd' plenè ſolet dici Inſti.de actio.in prin. Scd'o not. †pro fratribus minoribus[d] qui nõ poſſunt petere iure actionis id quod eis eſt relictum:certè compellũtur hæredes dare officio iudicis,vt hic. Vltimò formo talem quæſtionem:teſtator †iuſsit hæredes vſq; ad decem annos debere morari communiter.quæro an iſta diſpoſitio aliquid valeat.Videtur ꝙ non; quia licet teſtator iubeat pupillum apud aliquem morari,hoc omnino ſeruari non debet:quia ſibi non expedit:vt hic,& l.j.ſ.vbi pu.edu. debeat. Cõtrarium puto qd' valeat,ſi alicuius eorũ intereſt: vt hac lege,ibi:aliter atq;,&c.Pro cuius declaratione eſt videndũ quid importent iſta verba,qd' debeant ſtare, & morari communiter. Videtur qd' importent quòd omnia bona ſint communia:vt l.ſi. §.Lucius.ſ.de leg.ij.& l.Lucius.in prin.j.ad Tre.Sed ego[f] cõſulendo dixi aliter:quia quandoq; iſtud verbum,communiter, refertur ad res:& tunc importat quòd ipſum patrimoniũ ſit commune:vt in legibus.ſ.alle.Quandoq; refertur ad actum ſtandi, ſeu morandi communiter:vt in themate propoſito:& tunc quãdoq; iſta verba referuntur ad aliquos qui habent patrimoniũ diſtinctum,& ſeparatum:vt legovni ſcholari centum,ſi ſteterit,& moratus fuerit communiter cum Sempronio:tunc debet intelligi communiter,i.qd' expenſæ victus fiant communiter,& equaliter conferantur:vt l.j.circa prin.et l.iij.in fi.j.de colle.illici.Quãdoq; iſta verba referunt̃ ad habẽtes patrimonium commune,& qñ teſtator iubet plures fratres morari communiter : tunc debet intelligi qd' æqualiter fructus colligant̃, & æqualiter expendantur,& licet vnus haberet maiorẽ familiam quã alius, nõ propter hoc tenebit̃ plus conferre.Hoc probatur:quia verbũ cõiter,debet intelligi,i.æqualiter:vt d.l.fi.ſ.Lucius.ſ.de leg.ij. Hoc videt̃ dicere tex.x.col.de duo.fra.de no.bc.inue.c.duo fratres.Pro hoc facit l.cũ duobus.§.idẽ Pap aliàs incipit,ſi fratres.ſ.pro ſoc. Pro hoc videtur quaſi tex.j.de do.exce.l.fi.§.fi.vbi iſta verba parem rationem fecerit exponuntur,id eſt eo noĩe nil exegerit. Ita hic, communiter vixerint debet intelligi,id eſt,æqualiter. i. quòd eo nomine neuter ab altero aliquid exigat.

☞*Legatum factum ciuitati in annos ſingulos,dicitur perpetuum.*

In ſingulos annos. Legatũ in annos ſingulos eſt ſimile legato vſusfructus,niſi in tribus quę hac lege ponunt̃.h.d. tex.ibi:finiatur &c. quæ repetitio in legato annuo nil operatur.cum capitis diminutione nõ finiatur & ſic eſt hęc ſecũda differentia. Vltimò gl.quæ eſt hic,ponit caſum in l.iſta.Dicitur hic qd' vſusfructus finitur capitis diminutione.Contra,C. de vſufr.l.corruptionẽ.Sol. Minima capitis diminutione nõ perit,vt ibi:ſecus in magna,vel media,vt hic. Quærit glo.†quid ſi ſit relictũ ciuitati eo modo quo dicitur in ver. quod in vſufr.ſ. per retentionẽ.Dicunt quidam,qd' tunc legatũ eſt perpetuũ,niſi ciuitas patiatur aratrum:vt ſi hoĩes inde diſcedant animo deſerẽdi ciuitatem:vt l.ſi vſusfructus.ſ.quib.mo.vſusfr.amit.

☞*Idem eſt dicere,lego decem ſuper illo fundo, quod obligo fundum pro decem.*

Vndus,quem. †Quæro quid ſi teſtator dicit,lego centũ annua ſup illo fundo:vtrũ ex hoc videat illũ fundũ expreſsè obligare;& idẽ dico in cõtractu ſocietatis. Dico qd' ſic:quia tm̃ eſt dicere,lego ſuper illo fundo:quantũ,obligo illum fundum.Hoc ꝓbatur in ru.ſ. de re. eo.qui ſub tut.vel cura.ſunt,non alie.vel ſupponendis.& videtur tex.in l.codicil.§.inſtituto.ſ. de leg.ij.

☞*Famulo, qui tribus ſcholaribus ſeruiebat,ſi duo receſſerunt,an debeat diminui ſalarium.*

Seio. Legatũ relictum ob cauſam, determinat ſcd'm cauſam ſibi annexã.h.d. No.tex. ibi:cũ tam labor,&c. Opp.C.de inſti. & ſub.l.j. & j.de cond.demõ.l.in teſtõ.Sol.hic legatũ fuit factum in fauorẽ hæredis,vt apparet ex verbis teſtatoris,

a ☞POMATES. ¶Et hic eſt argumentum. Ad idẽ eſt,& econuerſo,ꝙ creſcente labore debet creſcere ſalariũ,per Ro.cõ.xxv.Fel.in c. cũ olim.de re iu.

b ¶Certè eatenus.Sequitur Bal.in auẽ.habita.in fi.C.ne filius pro pat.Itẽ facit. iſte tex.ad alias quæſtiones tactas per bal.in l.j.C.de le.in fi.opp.& iſtũ text. alle.ad q.Bal.in fi.circa medium iij.col.C.de indi.vidui.

c ¶Medico.Item facit ad no.q. de principe, vel archidiacono ꝙ vendidit,vel locauit fructus regni,vel archidiaconatus: an in telligaẽ vẽdidiſſe id, qd' ſibi debeẽt,vel ex pẽſas quæ ſibi à ciuitatibꝰ tradebanẽ ĩ eiꝰ iocũdo aduentu, ſeu ingreſſu & facit iſte tex.qd' nõ.& ea quę habenẽ in l. his ỹbis §.alumno. &. §.fi.ã. tit.j.& in l.ſi verò .§. itẽ quicq̃.ã.fol.mat. Sed in cõtrariũ facit l.diuortio.§.qd' ĩ anno.fol.mat. vbi illud qd' præſtaẽ ſup extraordinaria præſtatione,dicit eſſe in fructu:ſed ille text. non obſtat.Bal.dicit Oldra determinaſſe qd' non,ꝓ iuprà dictã iura.& hic in cõſ.Old. cxxxj. & idẽ ibi tenet Imo.in d.§. quodã modo. Ad idẽ faciũt q̃ habenẽ in l. q̃ no.j.ti.j. quod no.

☞POMATES.

c ¶Medico. Vide qd ꝓ iſtũ text. inferebat Old.cõ.cxxix.& cõſi.ix.in prin.

d ¶Quæſtũ. Limitatio ad l.ſed & ſi quis §. quæſtũ. ſi qs cau.

☞POMATES.

e ¶ De mille annis. Qualiter itelligaẽ de mille annis, declara ꝓ Ale.cõſi. ccccIxxij. inci. perſpectis ỹbis inſtrumenti.

f ¶Vxori.Rñdeo,hęc. Et vide de iſta dictione, p̃ter,& de dictione, niſi.l. Titia.§.fi.d' manu.te. Cy.& bal. ĩ l.actiõe.ã.de trãſac. Bar.ĩ l.ſi eũ.§.q iniuriarũ.ſi qs cau. And. Barba.

g ¶Vxori.Dictio,præter. De dictiõe p̃ter, vid' bar.ĩ l.act.C.de trãſac. & ĩ l.ſi eũ.§.q iniuriarũ.ſi qs cau.

ADDE Ro.cõ.ccexx viij. & Old.cõ.xlix. vbi de multis ãliꝰ dictionibus.

h ¶Libertis Singu. eſt iſte text. valde ſcd'm bal.in l.j.C.de leg. in vlt.colum.

i ¶Caius.Opp.ã.Vi de Bart.in l. Mela. §. quidã.de ali.leg.

k ¶Itẽ q̃rit gl. Vide tñ bar.ĩ l.fund' quẽ.ã.e.

☞POMATES.

l ¶Vltimò no.Facit ꝙ no.Bal.Flo. & Cy.ĩ l. ſi ſeruus pluriũ. in prin.ff.de leg.j.

m ¶Videt̃ mihi reling. Qñ legatũ rei meæ mihi acgrit facit l.fi. §.fi.ã.d cõtrah. emp.

n ¶Mæuia nepotem.Et vide Bar.in l.iudices.hic allegata.do.Abba. in ca. cũ ſit de ſo.compe.And.Barba.

o ¶Mæuia.habere ſalarium. Aſſeſſor priuatus officio propter ſuum delictũ, an debeat habere ſalariũ.& vide Bal.in l.æden.C.locati.& in l.j.in fi. C.de ſuffra.& bar.in l.j.§.diuus.in fi.de va.& extraor.cog.

Ibi dico p.hic. Sp[illegible] impoſsibile [illegible] conſuetudinẽ [illegible] de Genaby §.f.

toris,ſed ibi in fauorẽ legatarij. Alij dicunt diſtinguẽdũ eſſe, an iſte amicus cœperit morari cũ hæredibus vel non, q̃ diſtinctio non eſt vera:vt probat̃ ſ ti.j.l.q cõcubinam.§. vxori. quare tene primã ſol.& eodẽ modo reſpõde ad l.j.C.de le.Op.de l.Meuia. j.eo.Sol. Ibi ſtetit per eũ,cũ quo morari debebat: hic per caſum. Hanc materiã dixi plenè j.de cõdi.& demon.l.illis libertis : vbi teneo opinionẽ gl.reprobata opinio Pet.& Dy.Quæro,quid ſi illi,q̃ deceſſerunt,inſtituerũt hæredẽ iſtũ ſuperuiuẽtẽ. Certè cũ labor nõ eſſet minutus,cũ patrimoniũ eſſet integrũ apud eũ, nõ minuet̃ iſta præſtatio,vt hic patet. Itẽ ſi teſtator iniũxit aliquod onus alicui,qd' ita faciliter expediaẽ pro tribus,ſicut ꝓ vno:tũc quia onus nõ minuit̃,nõ debet minui præſtatio,vt hic,ibi:cũ tã labor,&c.& hic eſt ar.[a] †pro famulo ſcholariũ,ſi famulus cœpit ſtare cũ duobus,vel tribus,& duo receſſerũt,vtrũ debeat habere tm̃ ab vno remanẽte quãtũ ab oĩbus. Certè eatenus[b] quatenus labor diminuit̃,debet diminui præſtatio pẽſionis, vt hic:vñ cũ tantus labor ſit in ſeruiendo vni,quãtus eſt in ſeruiẽdo tribus non deberet minui præſtatio,ſeu penſio.vnde arbitrio boni viri hoc ſtatuetur.

1 ☞*Dictum generale ad extraordinaria non extenditur.*
2 *Rusticus ſi legat domino quantũ præſtabat,qd'intelligitur ratione erogationis annuæ.*
3 *Procurator generalis q. poteſt facere ea,quæ dominus ordinariè faciebat.*
4 *Qui renunciat caſibus fortuitis,non intelligitur renunciaſſe inſolitis.*

Medico. 'Dictũ generale †ad extraordinaria non refert. h.d.Nota caſum.Dy. intelligit erogationis annuæ ex forma cõuẽtionis:& per hoc dicit,†ſi ruſticus legat dño quantũ præſtabat:debet intelligi,præſtabat,ex forma obligationis.Ego puto cõtrariũ, & intelligo erogatiõis annuæ ex forma præſtationis:qa pluribus vicibus hic ſolitus fuit p̃ſtare.Hoc probat̃ j.ea.l.ſ.fi. Oppo.j.de ali.& ciba.leg.l.Mela.§.j. vbi intelligi debet de eo qd' p̃ſtabat vltima vice,hoc eſt tẽpore mortis.Solu. ibi p̃ſtatio ſemper fiebat reſpectu vnius cauſę,ſ.ppter alimenta. Vnde ſemper videbat̃ vna p̃ſtatio.quę ratio hic ceſſat,vt ibi no. Vltimò no.† tex.iſtum ad multa.Procurator gñalis põt facere ea q̃ dñs ſolitus eſt facere:vt l.vel vniuerſorũ.de pig.act.Nã debet intelligi de his q̃ ſolitus eſt facere ordinariè:ſecus in his q̃ ſolitus eſt facere extraordinariè.Itẽ tene menti ad aliud: aliquis renunciauit gñaliter caſibus fortuitis.Dicit glo.† ꝙ teneẽ de caſu fortuito:vt l.ſed & ſi quis.§.quęſitũ.[d] ſ.ſi quis cau.ꝙ intelligo de caſu fortuito cõtingente cõiter.Secus ſi eſſet inuſitatus,q̃ veniret de mille annis[e] vna vice:arg.huius legis & videtur tex. in l. fiſtulas.in fi.de contrahen.emptio.

1 ☞*Dictione præter.*

Vxori. †Dictio præter, ponit̃ incluſiuè qñ cadit inter res ſeparatas,quarũ vna nõ cõprehẽdit aliã.h.d. Opp. j.de pec.lega.l.nã qd' liquidæ.§.fi.Rñdeo,hæc[f] dictio,præter,[g] ponit̃ inter res ſeparatas,quarũ vna aliã non cõprehẽdit, vt hic: ibi verò ponit̃ in tres res,quarũ vna aliã comprehendit:qa inter genus & ſpeciẽ.Ita no.doc.in l.actione.C.de tranſac. & ibi glo. & conſueuit dici in l.j.in fi.ſ.de pig.act. Opp.cõtra hoc de cap. dudũ.el.ij.extra,de elee.vbi papa dixit ſic. Diſpenſo tecũ vt talia beneficia p̃ter obtenta poſsit licitè obtinere. Certè ſuper obtentis non videt̃ diſpẽſatũ. Dicit Inn.ibi,hic loquit̃ in legato.qd' eſt fauorabile:ideo eſt facienda benigna interpretatio : vt j. de reg.iur.l.in teſtamentis.ſed ibi loquitur in diſpenſatione,quę eſt odioſa.Ita dicit Inno.in d.c.dudum.in vlti.glo.

Libertis. [h]Si teſtator legat qd' viuus præſtabat:ea ſola debentur, quæ legatarij cauſa præſtabantur. h.d. Notabilis caſus eſt,& menti penitus tenendus.

Caius. Annua præſtatio fienda ex reditu certe rei, finitur morte legatarij.h.d.Et hæc lex ſecũdum glo.legitur duobus modis. Vno modo ſecundũ lo.de qua opinione fit mentio in glo.ij. Alia eſt opin. Ro.ſecundum quam alio modo legitur iſte tex.& eius opin.ponitur in gloſſ.quæ incipit,ſ.annuæ,& etiam in gloſſ. penulti.Et ibi lec.Ioan.reprobatur:ideo non recito eam;quia eſt cõtra tex. ſed fortè aliter habebat iſte tex.quam habemus cõmuniter. Nã fortè in fi.habebat non videri,vt quidam habent:pone ergo caſum ſecundum Roma. Oppo. quòd iſtud ſit legatum vſusfructus:vt l.ſi quis ita.ſ. de vſufruc.Solu. ibi, debebat percipere oẽs fructus à ſeipſo. hic debebat de manu alterius vt patet ex

1 ☞POMATES. ¶Et hic eſt argumentum. Ad idẽ eſt,& econuerſo,ꝙ creſcente labore debet creſcere ſalariũ,per Ro.cõ.xxv.Fel.in c. cũ olim.de re iu.

2 ¶Certè eatenus.Sequitur Bal.in auẽ.habita.in fi.C.ne filius pro pat.Itẽ facit. iſte tex.ad alias quæſtiones tactas per bal.in l.j.C.de le.in fi.opp.& iſtũ text. alle.ad q.Bal.in fi.circa medium iij.col.C.de indi.vidui.

3 ỹbis textus. Opp.ſ. [i] de ſer.ruſt.præ.l.itẽ & l.veluti.vbi dicit̃,qd' iſta ſit ſeruitus realis.Gl.ſoluit qd' nõ eſt ſeruitus. qd' apparet qa in ſeruitutibus debet qs pati:vt l.q̃ties.ſ. de ſer.ſed hic debet dare vnus alij:ergo nõ eſt ſeruitus.Præterea,hoc apparet: qa ſeruitutes debẽt cõſtitui cũ quadã perpetuitate: vt l.iij.ſ.de ſer.ſed hic legauit annua. Tertiò apparet:qa ſeruitus debet cõſtitui ſcd'm neceſsitatem fundi:vt l.& Attilicinus.ſ. de ſer.ruſt.prædi.hic verò non fuerũt relictæ harundines,et ſalices,ſcd'm neceſsitatẽ fundi,ſed nominatim ad pondus,vel menſurã.

k Item quærit gl.[k] an iſta prædia ſint obligata pro tali præſtatione.Glo.vr̃ tenere quòd non,niſi pro alimentis:vt l.Lucius.j.de ali. & cib.leg.& ibi dixi.qd' intellige verũ, qd' non ſint obligata obligatione ſpeciali. ſed bene ſint obligata obligatione gñali:qa oĩa bona defuncti ſint obligata:vt.l.j.C.cõia de
l le.& l.creditoribus.j.de ſepa. Vltimò [l]no. ꝙ ſicut qñ legatur ſeruo meo,acquirit̃ mihi ita qñ legatur rei meæ videtur mihi relin-
m qui,[m] vt hic,quod tene menti.

1 ☞*Conditio,que pendet ex poteſtate legatarij & alterius,ſi ex facto alterius impediatur ſine facto legatarij habetur pro impleta.*
2 *Aſſeſſor remotus ab officio ſui culpa,an debeat habere ſalarium.*
3 *Aſſeſſor remotus ab officio in medio officij ſua culpa,quòd debeat habere ſalarium pro tempore quo ſeruiuit, & culpam non commiſit.*

n **Meuia nepotem.** [n]Cõditio. [1]quę pendet ex poteſtate legatarij & alterius,ſi ex facto alterius ſpediaẽ ſine legatarij culpa habeẽ pro impleta.h.d.Opp.& vr̃ ꝙ etiam qñ [f] ſine fraude remouetur,non conſequatur legatũ,per l.Seio.in prin.ſ.eo.Sol.Ibi fuit remotus ꝓpter caſum:hic facto alterius,in cuius perſona debebat impleri conditio. Prin-
2 cipium huius†legis facitad qõnem de aſſeſſore,qui propter ſuum delictum, vel baratariam remotus eſt ab officio: an debet habere ſalarium[o]. Hic videtur tex.qd' nõ. Iac. de Are.allegat etiam l.quid autem.in prin. ſ.de excu.tu.Gl.tangit in l. diem functo.in
3 fi.ſ.de officio.aſſeſ.Sed invno†circa hoc dubito:pone ꝙ aſſeſſor ſui culpã in medio officij ſui remouetur:an debeat habere aliqd de ſalario pro eo tpe quo non commiſit culpam? Videtur qd' non:arg.l.etiam ſi partis. ſ.de leg.j. In contrarium vr̃,& hoc puto verum:quia ipſe debet habere ſalariũ pro illo tpe quo non commiſit culpam:ſed pro illo tpe futuro quo culpam cõmiſit tenebitur ei
k qui conduxit eũ,ad intereſſe,vt l.ſi fundus ver.ſimiliter.ſ.loc,& ſic intelligo hãc legẽ, ꝙ hic non poterit petere fideicommiſſum, l ſ.pro futuro tempore, quo eſt propter culpam remotus,Non obſtat l.etiã ſi partis. ſ. de leg.j.qa ibi excuſabat ſe à parte reſpectu rerũ;vnde nullo tpe,& nullo modo fecerat

¶ Vxore.istũ tex.alleg. Bar.in l.si cõuenerit.de iurisd. om.iu. & vide qđ p istum tex. dicit bal.in l.aptam.in xiij.col.afs q. C. de vsur.

b ¶ Debeat habere. 1 Quid importet hoc legatũ,lego centũ, si cum Seio steterit dic vt per Bar.in l. Caio §.j.de ali.legat.

c ¶ Pro ipleta. Sed qđ si relinquit mulieri si 3 alibi nõ discesserit:et mulier extra domũ nubat: verũ si filij no 4 lint eã sequi, relictũ debeat. tex. est no.in l.tale.i prin.j.de cõd. & demõ. & ibi doc. 5

d ¶ Format Cy.& vi de Bal.& Ang.in l.si 6 cũ dotẽ.§.si maritus. fol.ma.& Bal.in l.q 2 manumittunt. C. de ope.li. & Cy.in l.j. de re mil.& vide Imo.in d.§.si marit⁹.& i ru. fo.ma.& adde gl.i c. vnaquæq; aliàs sub c.Ebrõ.xiij.qõ.ij.qa aut culpa viri hoc cõ singat, aut nõ.si culpa viri,nõ tenet:sec⁹ sinõ culpa.ar.no.i c. j.qui ma.accu.pos.et per hoc, dici posset. quid si marit⁹ sit expulsus ,pter partialitatẽ,an mulier tenetur sequi virũ si vir hoc velit, & offerat alimẽta:anỹò iterim poterit remanere in ciuitate si velit.& dotẽ petere, p ea q̃ not. Bar.in l.i. si cõstãte.fol. c ma. Alb. & Odof.tenẽt qp non teneat sequi,per ea q̃ hic habent. sed in d.§.si marit⁹. distinguit: aut culpa viri, aut nõ,per ꝓdicta iura Canonica. Et adde Bal. in l. qui manumittuntur de ope.lib.& not.gl. in c.j.de cõiugio lepro.& no. xxiij.al⁹ xxiij.qõ.j.aliàs. q.ij. §.si euitabili. Add vt 3 p Pau. ca. cõ.ccxcij. d

e ¶ Non sufficiãt. No. pro baronib⁹ Siculis, vt non teneanẽ sequi regẽ,si fructus baroniæ nõ suppetũt. Et adde Bar.in l. Imperator.ad treb. & bal. in l.qui manumittũtur.C. de oper.liber.

f ¶ Si cui annuũ. op. de l.cũ post.vide Cy. & bal.in l.priuilegia C.de sa.ssan.ec. Addẽ aliũ casum vbi legatũ icertũ valet,si fiat cã studiorũ vevoluit Bal.in l.j.§.de leg.ij. licet intelligat de eo 4 qui studet in sacra Theologia. qđ non puto verum : sed in pib⁹ qui studẽt: quia cũ sit hoc in dote,vt 5 d.§.gener. ergo idem erit in studẽtib⁹ quia cã studiorũ & dotis e æquiparãtur : vt per Bar.& doc.in l.j.i fi. sol.mat.& qđ idẽ sit in cã studij, facit l.sti 6

quod debebat:hic verò remouetur à parte respectu temporis:& sic in parte temporis fecit totum quod facere debebat. Fallit in casu l.iudices.de anno,& trib.lib.x. Vel dic vt ibi dicit.

☞ *Qui tenetur cum aliquo morari,non tenetur eum aliò sequi:sed hoc declarabitur arbitrio boni viri.*

Legatum factum alicui si cum aliquo moraretur,si ille habet uxorem,& uxor non uult quod cum eo moretur, habebit legatum:& de nocte morabitur cũ uxore, & de die cum illo,cum quo morari debet.

Vxor tenetur sequi uirum peregrinãtem, si tempore,quo ipsum accepit,peregrinabatur,uel peregrinatio sit futura modica.

Aduocatus an teneatur sequi forum, si causa est mutata remissiuè.& gl.allegata distinguit,an remotè aut parum remotè.

Fideles Imperij non tenentur sequi Imperatorem,si fructus feudi ad impensas non sufficiunt.

Debens morari cũ aliquo,an debeat in domo operari.

Vxore. ᵃQui tenetur †cũ alio morari non tenetur eum simplr aliò sequi sed hoc declarabit boni viri arbitrio. h.d. In tex.ibi:dirimenda est. dic eo modo,quẽ in sequenti qõne ponet. In text. ibi:& modo,i.vtrum,qualitas legati ad expensas sufficiat,vel non. Ita exponebat Iac. de Ra.& Pe.Nota ergo casum istũ, vt dixi in summario. Hæc lex facit ad multa. †Primò,aliquis debet cũ aliquo morari:& sub hac cõditione fuit sibi relictum annuũ legatum vxor sua non vult vt stet mecum, b sed secum:an debeat habere ᵇ illud legatũ: & primò videtur qp sic:cũ nõ stet per eũ,vt ś.in prin.huius legis,et l.Labeo scribit.ś.de contrahen.emp.& l.si Titius statuas. de cõdi.& demon.quæ leges dicunt qp si quis p tertium iuste impeditur, conditio habetur pro impleta. Doc.nostri dicunt quòd i die moretur cũ quo debet:& de nocte cũ vxore sua,& ei debitum reddat:ar.ś.de ope.lib. l.medicus,& l.cũ patronus.in fi.& l.penul. in fi.eo.ti.Sed si esset casus. in quo cũ ea in die haberet morari puta in casu infirmitatis & sic haberet necesse morari cũ ea:vt l.si cũ dotẽ.§.finaũt in sæuissimo.ś.sol.ma. tũc putarem qp deberet habere legatum:& qp conditio habetur pro impleta:vt in ll. ś. allega.

Secũdò†quæro an vxor teneaẽ sequi virum peregrinatem,Hãc qõnẽ format Cy. ᵈ C.de ope.libe.l.libertæ. & Gul.de Cu.format.ff.de offi.procon.l.obseruare.§.ꝓficisci & ipsi determinant qp si vir incipiat peregrinari per mundũ; non tenetur virum sequi: arg.huius l.& l.quod nisi.§.j.j.de ope.liber. nisi tempore,quo ipsa duxit eum in virum, conditionẽ suã sciebat. Tunc enim vr in eum cũ illis cõditionibus cõsensisse, cõsyderata qualitate personæ:vt l.plenũ.§.equitij.ś. de vsu & habi.C.de spon.l.fi.circa medium.et l. ꝓmittendo.§.penu. de iure do.Sed si esset q̃dam peregrinatio modica,& honesta: tũc tenetur ipsa virum sequi:ar.huius l.& glos. est extra de coniug.lepro.c.j. Tertiò†inducitur in arg.an aduocatus teneatur sequi forum si alibi causa mutata est. De quo est gl.in l.sed & hæ.§.non solum. ś. de procur. Quartò†inducit Dy.hunc fi. qp fideles Imperij non tenentur sequi Imperatorẽ,si fructus feudi ad impẽsas itineris nõ sufficiãt: ᵉ vt hic,in fi.Et pro hoc quod no. x. colla.de pa.tenẽ.§.fi. Vltimò†text.iste facit ad aliud,si aliquis debet morari cum aliquo,qđ debet facere in domo ꝰ debet ne operari.De quo dixi j.de ali.& ciba.leg.l.Caio.§.fi.tenementi ista.

1 ☞ *Legatum incertum quod ualeat fauore alimentorum.*

Idem fauore piæ causæ.

2 *Promissio incerta in contractibus quando ualeat.*

Si cui annuum. Fauore alimẽtorum valet † legatum incertũ.h.d. f Opp.de l.cũ post.ᶠ §.gener. de iure do.Sol.speciale est fauore alimentorũ. Simile in cæteris pijs causis:vt dicam in d. §.gener.Vel in legato ad viam reficiendã: vt l.quidam.ś.de leg.ij. Alij dicunt speciale est in legato annuo:secus in legato simplici.Hæc so.non habet rõnem in se:nisi ponere qp annuum legatum semp esset factũ in causa alimentorum. quod non est verũ: vt no.j.eo.l.codicillis.imò debet distingui an relinquatur personæ pauperi aut diuiti: vt no.in l.cũ hi.§.si in annos.ś.de transac.quare teneas primam solutionem,qp fuerit legatum in causa alimẽtorum: quia expresse di h xit:vel ex pona legatarij tacitè præsumat.

Quæro†quid in contractibus: an valeat promissio incerta? Gl.dicit,& bene,qđ nõ: vt d.§.gener.& l.triticum.& l.ita stipulatus j.de verb.oblig.qđ intellige, nisi ex aliquo declaretur:vt d.l.triticũ.vel nisi fiat ex causis fauorabilibus,vt in dote,& in via reficiẽda,& similibus.l.j.& ibi no.C.de dot.ꝓmiss. & in d.l.cũ post.§.gener.

2 ☞ *Solutio facta perdituro,si non perdidit, liberat soluentem.*

Dilatio in dubio præsumitur apposita gratia debitoris,

Emphyteuta an possit soluere canonem pro pluribus annis.

Emphyteuta quod possit particulariter soluere canonem & in tribus uicibus dum tamen solutionem compleat unius anni.

g **Vm qui.** ᵍSi dilatio ponit gra legatarij, non põt solui ante:secus si gratia hæredis,h.d.ista lex. Distinguitur ergo cuius gratia tps sit appositum. Hic dicitur 1 †qñ soluit perdituro. Sed quid si nõ perdit? Dicit gl.qp solone liberatur:& bene: vt 2 in gl.patet. Itẽ†quæro qd in dubio? Dicit glo.qp in dubio præsumitur tps appositũ gratia debitoris:vt no.j.de ÿ.ob.l.q Romæ in prin.in fi.gl.magnæ. Vltimò Dy.†iudicit ad q.an emphyteuta possit soluere pẽsionem pro pluribus annis futuris. Videtur qp 3 sic,p l.statuliberos.§.Stichus.de statuli. sed ibi est spãle fauore libertatis. Ita dicit gl.ś.si cer.pe.l.qdã existimauerũt.ś.ed Cy. C.de iure emphy.l.ij.in fi.dicit qđ dñs pro futuro tpe non cogitur recipere. Ratio est,qa particularis solutio affert dño plus de commodo:qa per particularẽ solutionẽ ius dñi facilius pbat: vt l. si certis annis.C.de pac.vbi no.per Cy.qa licet ex solone annua debitum præsumat:nõ esset idẽ,si fieret vna solutio pro decẽ annis, vel pluribus.Et istud vr esse verius:tñ possumus dicere, & determinare istam qõnem per ea q̃ notanẽ in l.q Romæ.in princ.j.de ver.ob.Nam cum hic tps apponatur gratia creditoris.i.dñi,vt facilius ꝓbet ius suum:& gratia rei,vt habeat dilationẽ:tũc si vult soluere pro futuro tẽpore,cũ omni intetesse creditoris.i. dñi,h ne audiẽ ʰ:vt l.qui Romæ,in prin.no. Nam poterit soluere faciẽdo dño instrm,in quo ipsum in dñm recognoscat pro tãto tempore. †Quæro,qd ecõtra,si emphyteuta nõ vult soluere totã 4 pensionẽ simul,sed particulariter:an possit.ⁱ Videt qp nõ:vt l.tutor.§.Lucius.ś.devsu.& l.planè.ś.fa.erci,sed in cõtrariũ est l.placuit.C.de colla.fun.pa.li.xj.vbi ꝓt soluere particulariter: dum tñ in tribus solonibus cõpleat solonem vnius anni. Vel pores dicere quòd chus liber esto.ś. de leg.iij.& qđ ibi no. dixi post Bar. & no. gl.in d.§.gener.ad fi. gl.magnę.& add ad gl.hic, & Bar.hic gl. similẽ in c.nos quidẽ in gl.pe.& docto. de test. & Spec. in loco ibi allegato ꝓ doct.i de instr.edi.§.nunc verò aliqua. ỹ. quid si testator.& gl.in d. l.priuilegia. & Bal.f l.j.e.ti.in xxiij.co.bũ facit l. id qđ pauperibus.de epiſ.& cler. quã declarat Bar.fl. quidã.de re. du. licet aliter velint Pe. Cy. & Bal.in d.l.priuilegia. & adde Bar.in l. quidẽ.j. de vi.tri. & oleo le.& Bar.fl.Titia.§.fi. de auro & argen.lega.

g ¶ Eũ qui. Vide Bart. in l.si ita.§. Pegasius. de lega.j.

¶ Bene auditur. Emphyteuta an possit petere pro futuro, vi de Bar.in d.§.Stich⁹. cũ seq.Gul.& bal.in l.plures. in fi.C.de fi de inst. & quod habetur in l.stipulatio. §.inter certã.de verb. ob.& Bal.in l.si quis argentũ, in fi.ij.col. C.de dona. & bal.in d.l.ij.in vlt.col.C.de iur.emphy.& qp no. Bar.in l.si cũ præfinitione qñ di.le. ce.per Bal.in l.filius fa.§.diuus.de leg.j.& Spec. in titu.de loca.

¶ An possit. Quid autem si quis parẽ soluit, non autem totum, virum res incidat in commissum? Bald. videtur dicere qp sic,per illum text. in l.pe.C. de his qui. vt indig.melius i iubri. C. de contrahen. emp. in x. qõ.& ad Bar.hic adde qđ no. gloss.pe.in l.ij.& ibi Bal.in vlti.col. C.de iur. emphy.qui alle. dicta l.placuit.videlicet quando debet fieri solutio canonis, & quomodo : aliquid per Roma.in l. stipulatio ista §.inter certam.de verborum obligatio.

a ¶ Opp. Quid autẽ si hæres sit grauat⁹ qp vestirat viduã:an satis sit vnũ vestimentũ pro toto tpe ꝑstare, vide Bal.in l.j.circa ij.col. C.de fideic.

b ¶ Contra istum tex. Bar.& doct.in l.cũ q ita.ś.alle.videnẽ idi-stinctè ꝉtelligere hãc. legẽ in omni legato. Et vide Imo.no.in l. q hoc anno. ad fi. de ver.ob.&in l.j.de cõdi.& demõ.idẽ tenet. Bar. etiã in l.q cõcubinã.§.vxori .ś. tit.j. & hic fortè verius p istũ text. indistinctè loquentem.

c ¶ Cuiusdã repetitionis. Nota de dictiõe, quoad, & donec. de quibus etiã per Bar. in l.j.j.de cõdi.& demon. & idem in dictiõe,dũ,in l. q cõcubinã.§.vxori.cũ glo. ś.ti.j.Adde de dictione,donec,Pau.de ca. consi.cxxxix.

d ¶ Vini. Et tu vidẽ ange. eleganter loquentem in l.si fideic.§.tractatum. ś. de iu.vbi oĩno vidẽ. And.barb.

e ¶ Codicillis. Istũ tex. allegaui tibi ꝓ sing. in l.si cui legetur. §.j. post Imo. de legat.j.

f ¶ Causa alimentorũ. Vtrũ legatũ annuũ, in dubio videatur factum fauorẽ alimentorum. & vide eũ in l.si Stichũ.§.j.de ver. oblig.

g ¶ Sol.quando. Et vide quę notauí l.post legatum.§. amittere. de his qui. vt indig. And. Barb.

Aliàs.§.qui marco.

h ¶ Quando præcesit. Et vide bar. omnino in l.si consul. ś. de adop.vbi pulchrè no. & de quæstione, de qua hic per bar.vide per Imo. in d. l. doli clausula.& ibi bart. & in l. ij. aliàs iij. j. de stip.ser. & in simili per Ioan. And.in tl tu.de instr. edi. §.nũc verò aliqua. in antepe.char.in ver.sed an pauperes.

gatum annuũ in dubio vt intelligi cã alimẽ torũ:ᶠvt d.l.si cui annum. ś. eo. ergo morte finitur:vt l.si cũ præfinitiõe.in prin.j.qñ dile.ce.& l.Firmio.§.fi.eo.ti.& l.iiij.j.de cõdi. & demon.& l.cũ hi.§.modus.ś.de transact.

1 Gl.sol.†optimè:illud est verũ, qñ relinquit b pauperi.sed hic relinquebat à paupere diuiti:quo casu nõ præsumit in cã alimẽtorũ: vt no.in l.cũ hi.§.si in annos.ś.de transact.

1 ☞ *Hæres repudians hæreditatem, non potest retinere officium executionis.*

Sticho. Nudo ministro recusante legatũ recipere, legatarius põt petere diem.h.d.Et est notabilis casus. Op. & videtur qp non competit cum effectu añ diem.vt j.de cõdi.& demon.l.j.So. hic dies fuit apposita fauore legatarij: in contrarijs secus. Opp.de l.Firmio.§.fi.ś. qñ di. leg. ce.Sol.Intellige qp hic debebat tenere in deposito,ita qp inde nullum commodum sentiret. Vltimò opp.quo ad propositũ licet ista Sempronia repudiet, & hæreditatẽ nõ adeat,potest retinere pecuniam tanq̃ ministrer:quoniam ille,qui non est hæres potest esse minister:vt l.alimenta.in prin.j.de ali.et d ciba.leg.cum simi.Sol.†Quandocunq; hęres ᵉ institutus efficitur minister, vel executor testamenti,si repudiat hæreditatem, nõ potest officium executoris.Casus est hic,et j.de fideic.liber.l.Lucius.qđ tene menti.

1 g **Itia hærede.** Legato incœpto,& p mortem legatarij finito onus sibi iniunctum extinguitur quo ad oẽs.h.d.& cõcordat.j.de ali.& ci.le.l.Stichus.§.j. Oppoñ. imò videt qp legatum deficiens remaneat apud hæredem cum suo onere:vt C.de cadu.tol.§.pro secũdo.& §.in nouissimo. & j. ti.j.l.si ab eo.Sol.hic legatũ cœpit in pona legatarij,& finitum est secundum legati naturam,& voluntatem defuncti: sed in con- h trarijs nunquã legatum cœpit verè, & est finitum citra cogitationem & voluntatem defuncti.

1 ☞ *Legato generali per speciale non derogatur, quãdo fit simpliciter non ob eandem causam.*

2 *Legatum alimentorum non est reiterabile.*

3 *Clausula generalis quando referatur ad specificata.*

4 *Priori si legatur biblia,& cuilibet fratri cappa, an prior habebit cappam.*

1 **Vi Marco.** †Legato gña li per speciale non derogatur quando fit simpli citer non ob eãdem causam. h. d. Tex.ibi,ne quid his desit,per hæc verba videtur legari qđ præstabat in vita:arg.j.ti.j.l.Sempronio.§.fi. Oppo.j.de ali.le.l.alimenta.§.basilicæ.& l.stichus.in principio.Sol. Ibi aliud apparet dicendum esse ex expressa voluntate defuncti. Ita dicit glos. sed veritatem non continet:quia ibi voluntas defuncti non erat expressa. Quare dic secundum Dy. qp ibi relinquebat ob eandem causam:vnde generi per speciẽ derogatur.hic verò relinquebat simpliciter. Vel secundum Pe.hic loquitur in legato reiterabili: 2 ibi loquitur in legato†alimentorum qđ non est reiterabile. & sa tis in idem recidit cum dicto Dy.& placet dicta sol. pro qua facit l.dominus.§.fi.de vsufru. Opp.de l.doli clausula.& l.stipu 3 lationes commodissimum.j.de verb. ob. vbi clausula†generalis ad specificata non refertur.Solu.Dicit Pet.in l. doli clausula. & Cy.refert in l.cùm quæstio.in fi.C.de lega.quia ibi loquitur quã h do præcesserit ʰ dispositio generalis, & sequitur specialis. Secus econtra,si præcedit dispositio specialis,& sequitur generalis.Et 4 †per hoc soluit quæstionem illam.Si testator legat cappam fratribus & Priori bibliam.Contra hoc videtur tex.j.de pecu. leg.l.

ſeruo. Dicam de hoc in l. quæſitum. §. fi. de fund. inſtructo.

Lucio Titio. Si teſtator reliquit ad pondus qđ̃ præſtabat ad numerum: ad pondus tñ̃ valet legatũ. h.d. Ratio dubitandi colligit ex ſummario, vt ſ. vidiſtis. Facit ad hoc l. quæ extrinſecus. in fi. j. de verb. obli.

☞ *Conditio ſi deficit per mortem eius, in cuius perſonam confertur, legatum non extinguitur.*
Conditio miſta ſi deficit, non deficit relictum fauore alimẽtorum.

Annua. [a] Si conditio †deficiat per mortem eius, in cuius pſonam cõferẽ, non extinguit legatũ. h.d. Op. ſ. eo. l. Seio. So. ibi legatũ fuit factum fauore filiorũ: hic verò non fuit factũ, ꝓpter matris vtilitatem. & hæc vera. †Opp. quando conditio miſta deficit relictum: vt l. j. C. de inſti. & ſubſti. & l. in teſtamento. j. de cõdic. & demon. Sol. hoc ſpeciale fauore alimentorum. Ita dicit gl. & bene, quicquid dicat Pe. Et dicit vt dixi in l. illis, libertis. j. de cõdi. & demon.

☞ *Relictum factum ſacerdoti, uel miniſtris eccleſiæ, ipſi eccleſiæ uidetur relictum.*
Relictum factum filio uel ſeruo alieno, an uideatur factũ contemplatione patris uel domini. remiſſiuè.
Si cuſtos eccleſiæ ſancti Franciſci inſtituatur, an ipſi fratres, uel eccleſia uideantur inſtituti.
Legatum quod debeat cenſeri annuum ad pias cauſas.
Legatum factum perpetuò. an duret uſque ad centum annos. remiſſiuè.

Attitia. Aliàs. §. Attia. [b] Relictum †ſacerdoti vel miniſtris eccleſiæ, ipſi eccleſiæ vĩ̃ eſſe relictũ. h.d. Dicitur hic ꝙ legando ſacerdoti, vĩ̃ legare eccleſiæ. An ſit verũ indiſtinctè. Dic vt dixi j. de re. du. l. ciuibus. †Quæro, gd ſi aliqs reliquit ſeruo vel filio alieno, an videatur relictũ contẽplatione patris vel dñi. Hic videtur ꝙ ſic. qđ̃ dic vt dixi in l. filio j. de condi. & demonſtr. & lege, ſi filio. j. de do. cau. mortis & hoc no. in. l. fi. C. de vſufru. †Quæro, cùm Decretalis dicat ꝙ fratres minores hæreditatis totaliter ſint incapaces, & ipſi faciunt inſtitui guardianũ, ſed cuſtodem eccleſiæ, vel altaris, an valeat. Dicitur hic quòd miniſterium eſt deſignatum templo: ſed templum iſtorum non eſt capax: ergo &c. In contrarium; qa iſta interpretatio qđ̃ videatur relictum templo, eſt ideo; quia eſt fauorabilis. Sed ſi ex iſta interpretatione diſpoſitio fieret nulla nõ eſt fienda: [d] imò videtur relictũ ipſi, non templo, vt l. quoties. j. de re. dubijs. De hoc dixi in primo libro Minoricarum. Vltimò ille tex. videtur eſſe contra ea quæ dixi in l. legatum. §. eo. vbi vĩ̃ †qđ̃ non debeat intelligi annuum, niſi in certis caſibus. Sed reſponde qđ̃ hic debet intelligi annuum: quia eſt caſus fauorabilis: qđ̃ ad pias cauſas. Item dicitur hic †perpetuò: an debeat intelligi in ſecula ſeculorum, vel vſq; ad centũ annos. Gl. vĩ̃ velle qđ̃ perpetuò: & poſtea allegat leges quæ faciunt qđ̃ vſq; ad cẽtum annos duret, ſicut in vſufructu, dicam. j. eo. l. peñ. plenius. j. tit. j. l. ſi vſusfructus. tetigi. §. eo. l. annuam.

Liberto ſuo. Alienatio hæreditatis non extinguit legatum præſtandum ex reditu cer-
tæ rei. hoc dicit.

A liberto. [e] Legatarius onere extrinſeco grauatus non defalcat cõtra legatarium, licet ſibi fuerit defalcatum. hoc dicit. Oppoñ. ergo, & videtur quòd legatarius detrahat Falcidiam contra fideicommiſſarium; vt l. pœnales. in fin. j. ad l. fal. ſol. hic legatarius fuit grauatus dare aliquid extrinſecum: quia fundus cũ fuit legatus, fuit grauatus in decem. ſed in cõtrarijs fuit grauatus onere intrinſeco: quia debet dare partẽ eius qđ̃ ſibi fuit relictum. De quo plenè dic per glo. j. de condic. & demon. l. Plautius. & l. facta. §. ſi Titius. j. ad Treb. & in l. cùm pater. §. j. §. de lega. ij.

[f] ☞ *Quod quis habet iure fideicommiſſi, uenit in reſtitutione Trebellianicæ.*

2 *Deductum iure falcidiæ computatur in partem quæ deducenti debet reſtitui.*
3 *Fructus percepti iudicio teſtatoris ueniunt in reſtitutionem. quando dilatio fuit appoſita fauore fideicommiſſarij.*
4 *Præallegata particularia non ueniunt in reſtitutione fideicommiſſi.*
5 *Fideicommiſſum uniuerſale non continetur appellatione hæreditatis.*
6 *Filius rogatus ſi deceſſerit ſine filijs reſtituere medietatem hæreditatis filiæ ſuæ, aliam medietatẽ pauperibus quod aduocauit filia ad ſupplementum computatur in partẽ, quæ ſibi debet reſtitui.*

Filium ex dodrante. Ex voluntate defuncti portio quę iure fideicommiſſi percipitur ex voluntate defuncti in fideicõmiſſum deducit: & fructus percepti iudicio teſtatoris. hoc dicit. & eſt notabilis cauſus. †No. ꝙ illud qđ̃ quis habet iure fideicom. venit in reſtitutionem Treb. Secundò no. †ꝙ illud, qđ̃ quis ſibi deducit iure Falcidiæ, computatur in parte, quæ ſibi debet reſtitui. Tertiò no. †ꝙ fructus percepti iudicio teſtatoris veniunt in reſtitõnẽ qñ dilatio fuit appoſita fauore fideicommiſſarij. Opp. & videtur ꝙ fideicommiſſum vniuerſale non veniat in reſtitutionem: vt ſ. ti. j. l. ſi Titius. Sol. ibi primò rogauit. & poſtea fideicõmiſſum reliquit: hic econuerſo, vt no. in l. Marcellus. §. quidam. j. ad Tre. & l. cũ virum. C. de fideicom. Secundò opp. hic fuit rogatus reſtituere portionem hæreditatis: ergo id quod habet iure fideicõmiſſi, non venit in fideicommiſſum: vt l. Marcellus. §. quidam. j. ad Treb. Poſſemus dicere †ꝙ ibi loquitur in prælegatis particularibus, quæ non veniunt in fideicommiſſi reſtitutionẽ: vt j. ad Treb. l. poſtulante. hic verò loquitur in fideicommiſſo vniuerſali quod habet vim hæreditatis: vt l. ſi filius. §. j. ſ. qđ̃ cũ eo. & ideo venit in reſtitutionem. Hæc ſol. eſt contra caſum d. l. ſi Titius. in ſ. tit. j. vbi †appellatione hæreditatis non continetur fideicommiſſum vniuerſale. Dic ꝙ hic eſt iſtud propter præſumptam voluntatem defuncti, qui rogabat nouercam de reſtituendo filio ſuo. Vnde verbum hæreditatis ſimpliciter prolatum intelligitur de tota hæreditate: & ſic de eo quod vxor cœpit iure fideicommiſſi: cùm aliàs totam hæreditatem non haberet. Aliàs aũt appellatione hæreditatis non continetur tale fideicommiſſum; vt ſ. tit. j. l. ſi Titius. in fi. Intellige ergo legem noſtram tantum hoc caſu, quãdo extraneus eſt rogatus reſtituere partem hæreditatis filio: quo caſu intelligo partem hæreditatis id, quod capitur iure fideicommiſſi. Sed ſi eſſent duo filij inuicem rogati: tunc appellatiõe hæreditatis non continetur fideicommiſſum: quia eſt par fauor vtriuſq; vt. ſ. tit. j. l. ſi Titius. Sed eſt recurrendum ad diſtinctionem l. cùm virum. C. de fideicom. & l. Marcellus. §. quidam. j. ad Treb. vbi plenè dicam. Quæro, rogatus †eſt filius ꝙ ſi deceſſerit ſine liberis, medietatem hæreditatis reſtituat filiæ ſuæ: aliã̃ medietatem pauperibus: iſta filia egit ad ſupplementum: vtrum id, quod auocauit agendo ad ſupplementum [f] contra voluntatẽ defuncti, computetur in eam partem, quæ ſibi debet reſtitui. Dico ꝙ caſus eſt hic qđ̃ ſic: & eſt valde notandum. Nec obſtat ſi dicis quòd loquitur in Falcidia: quia contra voluntatem defuncti auocat. Secus putarem, ſi ſecundùm voluntatem defuncti auocaret: quia ceſſat ratio huius legis.

☞ *Si legatarius nõ implet modum à teſtatore adiectum, legatũ ſibi ſolutũ reuocatur.*
Pecunia ad unum uſum relicta, non poteſt per ſuperiorem ad aliũ uſum deputari, quando teſtator prouidet quid debeat fieri illo non facto.
Debitores expulſi à ciuitate exacti per ciuitatem, an ſint liberati. remiſſiuè.

Lucius. Si legatarius †non implet modum à teſtatore adiectũ: legatũ ſibi ſolutum reuocat. h.d. Opp. & vĩ̃ ꝙ licet non fiant certamina in ciuitate qđ̃ pecunia debeat cõuerti in alios vſus ciuitatis: vt l. j. & l. v. j. de admi. re. ad ciui. perti. & j. ti. j. l. legatum. Ro. & Hug. fatentur contrarium. hic glo. dicit. & eſt opi. Azo. quod ille leges loquuntur quando teſtator ſimpliciter dixit; ſed hic teſtator ꝓuidit expreſsè, ꝙ ſi hoc non ſicret, ad ſuos hæredes reuerteretur: qđ̃ tene menti. Ex †qua ſolutione habes ꝙ omnes ll. quæ dicũt, ꝙ pecunia ad vnum vſum relicta poſſit cõuerti ĩ alium vſum ex authoritate ſuperioris, ſunt vere, niſi teſtator [g] ꝓuideat ꝙ debeat fieri, & qđ̃ illo nõ facto perueniatur ad hæredes: qa tũc nõ põt fieri trãſmutatio in aliũ vſum. †Vltimè inducit iſta lex in ar. ad q. ſi ciuitas exegit debitores alicuius expulſi de ciuitate, an ſint liberati. Hic vĩ̃ tex. ꝙ ſic. Quod dicvt no. per Dy. in l. creditor. in prin. j. de ſol. & ibi plenè dixi.

☞ *Executor deputatus ad diſtribuendum, ſi efficitur pauper tenetur ſatisfacere, etiam ſi eſt effectus pauper poſt mortem. nu. 4.*
Executor teſtamentarius non ſatisfacit.
Procurator effectus pauper poſt mandatum, eo ipſo cenſetur reuocatus.

Largius

Largius. Miniſter †electus ad diſtribuẽdum, ſatisdare nõ niſi pauper fiat teſtatore ignorante. h.d. & eſt ſingularis caſus. Not. tex. in fi. ibi: niſi viuente teſtatore. Primò no. ꝙ executor teſtamentarius non debet ſatisdare. quod dic plenè vt. l. diuus. §. ſi cui plus quã per. l. fal. Secundò no. [a] diſtinctionem, †quæ ſit hic. quæ diſtinctio facit ad quæſtionẽ de procuratore, qui poſt mandatum eſt effectus pauper, ꝙ eo ipſo eſt reuocatus: vt not. per Dy. j. de ſol. l. ſi cũ Cornelius. in fi. † Quærit gl. loquitur hic quando viuente effectus non ſoluendo: ſed quid ſi poſt mortem? Dicit gl. idem, & multò magis.

☞ *Dilatio debet ceſſare cauſa dilationis finita, & nume. 3.*
Diſpõ collata in tps quo finitur tutela pubertate, effectũ ſortitur ẽt tutela finita morte.

Pater duos. Finita †cauſa dilatiõis debet ceſſare dilatio. h.d. ſecundũ Dy. Vel aliter: Diſpoſitio †collata in tempus, quo tutela finitur pubertate. ſortitur effectum, ẽt ſi tutela finiatur morte. h.d. & eſt ſubtilis caſus. Opp. extra gl. dicitur hic, ꝙ videtur quaſi cũ tutore locutus. Contrà, in dubio nõ præſumitur perſona extrinſecus: vt. l. ſi ita ſtipulatus. §. Chryſogõnus. j. de verb. obl. Item in dubio id, quod agitur, videtur agi nomine proprio, vt. l. & magis. j. de ſol. ſed hic dicitur contrariũ: ergo malè. Dicit enim ꝙ in dubio quaſi cum tutore videtur agi. Prædicta iunt vera, niſi ex qualitate rei, ſuper qua fit diſpoſitio, ſeu ex diſpoſitionis qualitate apud perpendatur. hoc probatur in. l. poſt mortem. ſ. quando ex fact. tu. & de admini. tuto. l. cùm poſt. §. j. Ita in propoſito teſtator loquebatur ſuper rebus pupilli & diſpoſitionem ſuam retulit tantũ intra tempora pupillaris ętatis, & loquebatur cũ ſucceſſore ſeu fratre qui erat tutor fiduciarius. Nam ex his patet ꝙ cum quaſi tutore eſt locutus. Dicit hic ꝙ prout debet reſtitui. contra: imò debet expectari tantũ tẽpus, quo ad pubertatem peruenìat: vt l. ex his. C. qñ di. leg. ce. & qđ̃ no. j. ad Treb. l. Seius Saturninus. Sol. domini contraria loquuntur qñ tẽpus eſſet adiectum gratia grauati: hic verò tẽpus erat ad iectum gratia honorati: hoc eſt, iſtius fratris minoris. Hęc ſol. nõ eſt vera: quia etiã hic gratia fratris maioris, quia interim debebat pcipere fructus: nõ debet expectari tẽpus pubertatis. Et pro hoc videt tex. in l. Firmio. ſ. j. j. qñ di. leg. ce. Solu. hic teſtator videt ſe retuliſſe ad tẽpus, quo tutela finiet: ideo nõ refert finiatur morte, vel tẽporis curſu. Simile in l. mulier. j. ad Treb. & l. iij. in princ. C. de inſti. & ſubſti. Vel aliter longa differentia eſt an primò legatũ relinquatur alicui, & poſtea alius aſſumatur executor: tũc enim verè executor eſt: licet aliquod cõmodum eiuſdẽ remunerationis ſentire debeat: ideo ad hæredẽ nõ tranſit. Caius eſt hic, & l. à filia. §. fi. j. ad Treb. Si verò legatũ conferatur in aliquem principaliter, & eſt rogatus de reſtituendo alteri in tempus certæ ætatis, cui illud idem primò nõ legauerat: tunc loquitur l. ex his. C. quã do di. le. ce. & qđ̃ no. in l. Seius Saturninus. & d. l. firmio. §. j. j. qñ di. leg. ce. & iſta ſo. eſt magis generalis cũ præcedẽs. Opp. dicitur hic ꝙ frater maior interim lucrat fructus. Cõtra de l. ſi ita. §. Pegaſus. ſ. de leg. ij. & l. in fideicõmiſſi. §. cũ Pollidius. ſ. de vlu. Sol. hoc ideo qa teſtator expreſsè voluit ipſum lucrari reditus. Quærit gl. quid ſi frater iſte nò eſſet tutor, an iſta lex haberet locũ. Roma. per elegãtia verba dicit ꝙ ſic. quod puto verũ. Et hoc modo lex iſta põt intelligi, & qđ̃ dicit in tex. quaſi cũ tutore: expone. i. quaſi tutore, ſeu defenſore, nõ ꝙ eſſet tutor. Et hoc innuit litera quaſi poſita q̃ eſt nõta improprietatis. †Vltimò no. iſtũ tex. ſcđm intellectũ ꝙ finita cã dilatiõis finit dilatio. Facit ad id qđ̃ dixi in l. à filia. §. fi. j. ad treb. & in l. ſi qs hæres ita. ſ. de acqui. hę.

Filię meæ. Sufficit anni initium eſſe cœptum. h. d. Habes ſimile ſ. eo. l. à vobis.

☞ *In die mortis quis naſcitur ad gloriam.*
Teſtator iuſſit die ſuæ mortis fieri debere unam ſeptimã bãnitã: intellitur ꝙ fiat ſemel.
Pictantia ſi iuſſu teſtatoris fieri debet fratribus minoribus in die ſancti Franciſci, debet ſemel fieri.

Vm quidam. Legatũ relictum in diẽ reiterabilem, intelligitur eſſe annuũ, et perpetuum. h.d. Et eſt mirabilis lex. Quæro de qua die intelligitur. Glo. intelligit de die natali. i. natiuitatis. vel de diẽ natali. i. die mortis: †quia tunc naſcuntur ad gloriam. Sed ſecundũ hoc quæro de tali quæſtione, †quidã ſuſsit ꝙ die mortis ſuæ debeat fieri vna ſeptima bãnita: debebit ne fieri quolibet anno? Hic vĩ̃ caſus ꝙ ſic, intelligendo de die mortis. Pe. tñ̃ dicit cõtrariũ: qa intelligit hãc l. qñ̃ eſt dies reiterabilis ꝓpriè: ſed in ꝯone ꝓpoſita nõ eſt ꝓpriè dies reiterabilis: qa dies mortis ꝓpriè eſt vna tm̃. & illa dies q̃ eſt reuoluto anno, nõ eſt illa propriè: ſed eſt tota, quota fuit dies mortis: & in dubio debemus ſtare propriè ſignificatiõi: vt l. nõ aliter. ſ. de leg. iij. & hoc puto verũ. Item quæro [b], teſtator †reliquid fratribus in feſto ſancti Frãciſci vnã pictantiam. Videtur ꝙ omni anno debeat fieri iſta pictatia, per iſtũ tex. licet non dicatur, quolibet anno. Et Guid. de Suza. tenebat iſtud. Ego verò ſalua veritate intelligerẽ ꝙ deberet præſtari tantũ ſemel. Cauſus eſt in l. eum qui calendis. j. de ver. ob. et l. boues. §. hoc ſermone. j. de verb. ſig. Facit ſ. de leg. ij. l. cùm pater. §. pr̃ certã. circa fi. §. Ad l. iſtã rñdeo ꝙ Iuriſconſultus iſtã interpretatiõẽ facit ex qualitate perſonæ relinquẽtis, & eius cui relinquebaẽ. Iuſsit enim dari decurionibus, & ſic ex qualitate perſonæ præſumitur ꝙ non voluerit dari ſemel [c] tantũ: ar. l. ſed & ſi ſuſceperit. §. j. ſ. de iudi. ſed in quæſtiõe poſita qñ relinquit fratribus minoribus, vel alijs religioſis, præcipuè mendicantibus: certè pro ſatisfactiõe habebunt vnam pictantiam. Et ita intelligimus hic, ſi decurionibus eſſet relicta magna quantitas: quia ſemel tantũ debetur: qa ceſſat illud veriſimile, ex quo Imperator ita reſcripſit. Ita intelligo hanc legem.

☞ *Tantum eſt dicere, per quadriennium: quantum, ſingulis quadriennus. centum annis finitur legatum perpetuũ.*

Vm erat. †Tantũ eſt dicere, per quadrienniũ: ꝙ tũ ſingulis quadriẽnijs. Eadẽ rõne tm̃ eſt dicere per annũ: quãtum, ſingulis annis. Eſt mirabilis lex. Dicitur hic, ꝙ perpetuam pẽſitationẽ. Quæro, vtrum finiaẽ centum annis, ſicut vſusfructus. Quidam dicunt ꝙ ſic: alij ꝙ nõ: vt in gl. patet. Quid ſit notũ ſeu notoriũ, dicã j. tit. j. l. ſi vſusfructus.

De uſufructu legato. *Rubrica.*

Dictũ eſt ſ. ti. ꝓxi. l. in ſingulos. ꝙ legatũ vſusfructus eſt ſimile legato annuo: ſiõ poſt præcedẽtẽ tit. ponit iſte tit. Quærit gl. in quo differt iſte titulus à titulo de vſufru. Reſponde vt gl. patet.

☞ *Habens ſeruitutem non poteſt in ea conſtituere uſumfructum, nec aliam ſeruitutẽ.*
Seruitutis largè dicitur in bonis noſtris: & ratio quare propriè nõ dicatur eſſe in bonis.
Ratio quare in ſeruitute non poteſt ſeruitus conſtitui. & nu. 6.
Arguere à toto dicitur, quando arguitur ab omnibus partibus ſufficienter enumeratis.
Seruitus quomodo pignoretur.
Seruitus eſt quædam qualitas.

LEX I.

Nec vſus. Vſusfru. ſeruitutis realis nõ põt legari, vt ꝓpriè p̃ſtet, ſed p̃ſtabit, aut põt. h.d. & diuidit in tres partes. Primò ponit vnũ dictũ. Secũdò rñ. tacitę obiectiõi. Tertiò qonit q̃dã ꝓuiſio circa p̃dicta. Scda ibi: nec erit. Tertia ibi: ſed incerti. & gl. nr̃a, & doc. q ſcribũt hic, legũt l. nr̃am ĩ eo, ꝙ habet ſeruitutẽ realẽ ĩ fundo alterius: & legat vſumfr. illius ſeruitutis. No. tex. ibi: qa ſeruitus, &c. Itẽ no. tex. ibi: qa id necꝙ in bonis. Op. & vĩ̃ ꝙ ſeruitus ſeruitutis poſſit cõſtitui: vt ſ. de ſer. ru. præ. l. ij. §. j. & p quẽ locũ. ſ. cõ. p̃d. l. q per certũ. So. ille †qui habet ſeruitutẽ nõ põt cõſtituere vſumfructum, vel aliã ſeruitutẽ: ſed qui habet fundũ ſeruientẽ, põt cõcedere ſeruitutẽ tibi: nõ tñ̃ ꝙ illa ſeruitus ſit ſeruitus ſeruitutis: ſed eſt alia ſeruitus habita à fundo, non ab illa ſeruitute. Oppo. dicitur hic ꝙ ſeruitus non eſt ex bonis, nec extra bona. Contrà, ſimò ſemper eſt extra bona: quia debentur nobis ſeruitutes in prædio alieno: vt l. vti frui. in prin. ſ. ſi vſusfr. pe. Sol. expone, non eſt extra bona noſtra: hoc eſt, ꝙ ipſa ſeruitus ſit proprietas aliena. Nã licet in re aliena fundet: tamẽ nõ eſt ꝓprietas alterius. Opp. ꝙ ſit in bonis: †quia. i. bonis, cuius habemus actionẽ, & exceptionẽ: vt l. rẽ in bonis. j. de acqui. re. do. Dicit gl. nõ dicit eſſe in bonis duplicí de cã. Primò, qa nõ põt alienari ꝑ ſe ſine fundo, nec poſſet alienari ei, ꝙ nõ haberet fundũ: vt inſti. de ſerui. §. ideo aũt. & l. ſi aliena. §. j. j. de vſuca. Item alia ratiõe nõ dicit eſſe in bonis: quia ſicut manica quę accedit veſti, dr̃ nõ eſſe, qa effecta eſt acceſsio alterius: ita ſeruitus non dr̃ eſſe in bonis: qa dicit eſſe acceſsio ale-

[a] ¶ Largius. Secundò no. idẽ no. Rayn. hic, & Bal. in l. in confirmãdo. iuncto tex. de cõſir. tut. & text. & Bart. & ibi Bald. in l. pr̃ hæredi. §. fi. ff. de teſta. tu adde bar. et ibi dixi poſt eum in l. ſi cũ Corneli. j. de ſol.

[b] ¶ Itẽ quæro. Et vide quod no. Bal. in auẽ. ingreſſi. in pe. col. de ſacroſan. eccle. & qđ̃ habeẽ in l. ſi cũ præſtitione. j. qñ di. legace. Rap. in d. l. eum q calẽdis. tenebat cõtra Bart. & ſequit opin. Guid. de Suza. ꝓ iſtũ tex. qñ id, qđ̃ venit in obligatiõe, eſt reiterabile, ꝑ hanc l. nõ cauillando eã. licet ſecus ſit in contractibus ſi d. l. eũ q calẽdis.

[c] ¶ Semel tm̃. No. ꝙ ſi relinquitur fratribus in feſto ſancti Frãciſci vna pictantia, ꝙ debeẽ tãtũ ſemel, nõ omni anno. Et adde ꝙ per iſta iura hic al le. ꝑ Bar. ipſe dicit aliud nota. ĩ q. de qua in l. dotis promiſ. de iure dot. & ibi Bar. & ibi vide quæ dixi et latius per Bar. in l. j. ad legem Iul. maie.

[1] ☞ *Tantum eſt dicere, per quadriennium: quantum, ſingulis quadriennus. centum annis finitur legatum perpetuũ.*

[a] ¶ Largius. Secundò no. idẽ no. Rayn. hic, & Bal. in l. in confirmãdo. iuncto tex. de cõſir. tut. & text. & Bart. & ibi Bald. in l. pr̃ hæredi. §. fi. ff. de teſta. tu adde bar. et ibi dixi poſt eum in l. ſi cũ Corneli. j. de ſol.

[b] ¶ Itẽ quæro. Et vide quod no. Bal. in auẽ. ingreſſi. in pe. col. de ſacroſan. eccle. & qđ̃ habeẽ in l. ſi cũ præſtitione. j. qñ di. legace. Rap. in d. l. eum q calẽdis. tenebat cõtra Bart. & ſequit opin. Guid. de Suza. ꝓ iſtũ tex. qñ id, qđ̃ venit in obligatiõe, eſt reiterabile, ꝑ hanc l. nõ cauillando eã. licet ſecus ſit in contractibus ſi d. l. eũ q calẽdis.

[c] ¶ Semel tm̃. No. ꝙ ſi relinquitur fratribus in feſto ſancti Frãciſci vna pictantia, ꝙ debeẽ tãtũ ſemel, nõ omni anno. Et adde ꝙ per iſta iura hic al le. ꝑ Bar. ipſe dicit aliud nota. ĩ q. de qua in l. dotis promiſ. de iure dot. & ibi Bar. & ibi vide quæ dixi et latius per Bar. in l. j. ad legem Iul. maie.

a ¶Interesse. Sed quo succedet obligatio ad interesse: qa q̃ tenet ad vsumfructū tenet ad dādū: & pōt p̃cisè cogi. l. iij. §. dare. ff. de vsufru. & no. Bar. i. l. stipulationes nō diuidunt. q. de ỹ. obli. & ī obligationib⁹ dā dū ēt re perempta, vt hic, nō succedit obligatio ad interesse: iō forte est necesse rūde re ad istū tex. & ad. l. q̃dies. §. fi. de vsufruc. put dixit bar. ī. l. ij. §. & harū. de ỹ. obl. qđ q̃ tenet ad vsumfructū, tenet ad dādū, & ēt faciēdū: vt ibi p eū

b ¶Ego dico. Et vide Bar. plenissimè ī. l. stipulationes nō diuiduntur hic alle. A. B.

c ¶Vltimò no. Et vidē istū tex. allegatū per Bar. ī. l. ī senat⁹. §. fin. ff. ad Turpill. & vide q̃ ibi dixi: & vidē bar. to. ī. l. si ita stipulatus essem abs te. de ver. oblig. & ī. l. si vno. §. itē cū qdā. ff. locati. & in. l. si prius. in. vij. q. de ope. no. nū. Bal. in l. liberti. ī. vij. colū. de ope. lib. do. An. ī. c. fi. iudiç. & ī. c. j. de eo q̃ mit. in pos̄. Andr. B.

c ¶Vltimò no. q. not. Adde nota. bar. ī. l. cotē. §. q̃ maximos. j. de pub. & adde aliā. qō. not. de qua dixi ī. l. si ita stipulatus. de ver. obl. Et ad dicta Bar. hic adde q̃ ponit Are ti. iñ. c. fi. de iud. in. ij. colum.

terius. Accedit enim prædio: vt. l. eum qui. j. de vsuscap. & l. rerum mistura. e. tit. tamē largo modo sumendo prout sumitur in. l. rem in bonis. bene dicitur esse in bonis. Dicitur hic quòd seruitus seruitutis esse non potest, modo quæro quomodo probetur iustud? Dicit gl. q̃ probatur † argumentando à toto sic: quia seruitus per se intellecta in abstracto, nil est, nec habet aliquem fructum: vt. l. videamus. §. de vsu. Item considerando eam, prout est in concreto: hoc est in loco seruienti: non potest constitui seruitus: quia locus seruiens non est in dominio eius, qui constituit seruitutem. Ita dicit gl. Quærit Dy. quid vult dicere gl. dum dicit argumentando à toto. Dicit Dy. argumentatur à toto. ſ. integrali. Pet. contra: imò debet dicere. argumentando à toto vniuersali. Probo: hic argumētatur negatiuè: sed cū arguitur à toto integrali, non sequitur argumentū negatiuè secūdum logicos: ergo, &c. Exemplum, si dico non est domus, nō sequeretur, ergo non est paries, licet sequatur affirmatiuè quia si dico, domus est: bene sequitur: ergo paries est. Sed argumentū à totovniuersali sequitur negatiuè, licet nō affirmatiuè. Exemplum: si dico, non est animal: sequitur, ergo non est homo: sed affirmatiuè non sequit̃, animal est: ergo hō est. Vidēte domini, non est verum quod hic dicit Petr. q̃ argumentatur à toto vniuersali: quia nullum est totum vniuersale: imò ponimus quandam seruitutem indiuiduam, quam si quis habet, non potest legare eiusdem seruitutis seruitutem. Sic loquimur in particulari accipiēdo seruitutem prout est in abstracto, vel prout est in cōcerto. Quare dic q̃ glos. † vult dicere, argumentatur à toto. vel ab omnibus partibus sufficienter

4 enumeratis: & sic à sufficienti diuisione; & hæc est veritas. Sumus expediti de lec. gl. & doc. Ista lec. salua reuerētia gl. & doc. non p̃cedit in. l. ista: nam si nos legimus istam. l. q̃ ille legat seruitutem: cui seruitus debetur: tunc remediū positū per Iurisconsultum in fi. legis, erit falsum: quia ille qui habet seruitutem, non potest seruitutem alij concedere aliquo modo. Casus est in. l. ex meo. de ser. rust. prædi. nisi hoc faceret permittente domino fundi seruientis: vt. l. cū essent. in fi. & ibi no. gl. ſ. de ser. ru. prædi. Vñ lect. ista non videt̃ procedere. nisi sustinendo gl. dicamus, & forte non malè, quòd istud, qđ dicitur, q̃ hæres debet dare facultatem agendi, vel seruitutem constituere. faciat hoc redimendo à domino fundi seruientis. aliās ista lectu. non potest sustineri. Sed certè etiā istud dictum non est tutum. Nam cū legauerit vsumfructū respectu illius iuris, quod habebat: si de illo iure non pōt dari, hæres non cogitur redimere, vt. l. quod in rerum. §. j. ſ. de le. j. & l. vxor, C. de leg. ideo ista lect. nō placet. Legamus ergo alio modo, vt tota ista lex loquatur in domino alicuius fundi, qui legauit vsumfructū iuris eundi per suum propriū fundū: dicit Iurisconsultus q̃ non potest fieri: qa seruitus seruitutis, &c, Et hoc dicit in prima parte. In secunda parte pone casum sic: Contra, cum seruitutes sint in bonis: ergo &c. Respondet Iurisconsultus q̃ ista seruitus non est in bonis nec extra bona: imò non est in rerum natura: quia qui habet fundum propriū, nullā ibi seruitutē habet. Tertia pars est clara, & sine scrupulo procedit: de necessi-

3 tate sic debet intelligi. Et pro declaratione legis oppon. q̃ etiam

5 ille, cui debetur seruitus, possit eam legare: quia † potest eam pignori dare: vt. l. si aquæ. ſ. de pig. Gl. j. illius legis ponit duas lect. Primò ponit, pignori dari via à domino, vel ab eo, cui debetur via. in eo quod dicit, à domino, bene dicit: sed in eo quod dicit, vel ab eo, cui debetur via, malè dicit: & hoc tenebat Cyn, me au-

6 diente. His præmissis † quæro, quæ est ratio, q̃ seruitus seruitutis esse non potest. Rñdeo secundū casum, quem posui, seruitus seruitutis non potest esse, quia seruitus non est firmata. Item ſm casum glo. non potest esse seruitus seruitutis, & est verū per. l. cū essent. in fi. ſ. de ser. rup. præd. & tunc sunt duæ rationes: vna est in gl. quia ant considerabamus eam in abstracto, aut in concreto: vt. ſ. dixi. aliam rationē assignat Oldr. vsusfructus seruitutis esse non potest: qa sunt sub diuersis generibus seruitutū contrarijs, inspecta tam origine quā effectu. Origine: qa seruitus realis non potest constitui non habēti prædiū: vt. l. j. ſ. cōia prædi. sed vsusfructus sic. Item effectu, quia prædialis est indiuidua: sed personalis non est indiuidua: vt. d. l. j. §. fi vsusfr. j. ad. l. Fal. ergo ista talia contraria non possunt esse circa idem. Idem dicit Old. & bene tamen ista ratio non concludit, nisi q̃ vsusfructus seruitutis esse nō possit. Sed nō est gñalis ad id, quod dī, seruitus seruitutis

7 esse non potest. quare dat aliam rationem: quia † seruitus est q̃dam qualitas, non autē substantia: vt. l. quid aliud. j. de verb. sig. Cùm ergo qualitas non possit esse sine subiecto, vt. l. ij. ſ. de vsufru. de necessitate concluditur quòd seruitus seruitutis esse non potest: sicut non potest esse qualitas qualitatis: qa requirit substātiā aliquam in qua fit. De quo dixi plenè in. l. Mæuius. §. fundo. ſ. de leg. ij.

LEX II.

Dominis ope. Ista lex ponit tres differentias inter legatum operarum, & legatū vsufructus. Opp. gl. Insti. de acqui. per arro. circa prin. Sol. ibi loquitur de operis lib. hic verò de operis sui. Oppon. contra hoc. ſ. de ope. ser. l. v. Gl. respondet, q̃ ibi dicitur legatus vsusfructus. subaudi, & plus. Quærit glo. quot sunt diffirentiæ inter legatū operarum & vsusfructus. Vos habetis hic tres alias. Dic vt. l. ij. de oper, ser. Quæro, quæ est ratio dictarum differentiarū. Vide vnā rationem in. l. locùm. §. proprietarius. ſ. de vsufr.

LEX III.

Dominis quoque. Quærit glo. vtrum homo liber possit locare operas suas in perpetuum. Et remittit ad notata in. l. ij. §. ne tamen supra de vsufructu. & l. antiquitas. C. de vsufr. & ibi Cy. & no. Insti. de vsufruct. §. ne tamen.

Vsumfructum. Non potest quis ab eo cuius incipere, quod debet extinguí. hoc dicit. Concordat leg. Titio cum morietur. supra de vsufructu.

1 ☞ *Interesse petitur, quando in obligationibus faciendi desijt posse fieri.*
2 *Forma libelli in petendo interesse, quando factum desijt posse fieri.*
3 *Qui tenetur ad usumfructum, eo constituto tenetur ad factum.*
4 *Commune. si dedit officium alicui per menses sex incipiendo in Calendis futuris: si non potuit illud exercere, ad quid teneatur.*

Si mihi vsusfructus. Hæc est bona lex in obligationibus faciendi† qui

1 a desijt posse fieri, petitur interesse. ª h. d. ista lex de qua. l. facio magnum festum. j. de ver. ob. l. stipulationes non diuidunt. in. lx. q. no. tex. ibi: peti quidem, &c. Opp. de. l. quæsitum. ſ. de vsufru. vbi dicitur q̃ petitur vsusfructus. Sol. expone vsusfructus. ſ. æstimatio eius, vt ibi no, Itē op, q̃ vsusfructus posit peti: quia possum petere factum vt cōsequar interesse: vt no. in. l. j, in prin. ſ. de act.

b emp. & l. ij. §. itē si in facto. j. de verb. obl. Ego dico ᵇ in. l. stipula-

2 tiones non diuiduntur. † cū tracto, qualiter petatur interesse, qñ ex ipsa facti narratione non est notorium factum non posse fieri de cætero: tunc procedit illud qđ dicitur, q̃ possum petere factum vel cōsequar interesse: vt si ei qui mihi debebat scribere libellum, vt consequar interesse: vt si ei qui mihi debebat scribere libellum, est amputata manus. Si em̃ peto scribi librū ex serie libelli, non apparet q̃ sit amputata manus. Sed quando ex illa narratione est notorium nō posse fieri postea, vt hic: quia dico q̃ tali bi-

3 nio debet dare vsumfructum, de necessitate petetur interesse, vt hic. Et si dicis q̃ ista. l. non facit ad materiam illam: nam ille, qui tenetur ad vsumfructum tenetur ad dandum, vt. l. iij. §. dare. ſ. de vsufruct. ergo hic loquitur in obligationibus dandi, non faciendi. Sol. † Hic loquitur in vsufructu. in quo antequam quis det, seu constituat, tenetur ad dandum: sed eo constituto tenetur ad patiendum: vt plenè dixi in. l. ij. §. j. j. de verb. obli. Sed in vltimis voluntatibus adita hæreditate est constitutus vsusfructus. sola ergo remanet obligatio ad patientiam: vt not. C. de vsufru. l. con-

c ruptionem. ergo, &c. Vltimò no, ᶜ si aliquis † est electus potestas per sex mensibus incipiendis à proximis calendis: & si per com-

4 mune stet quò minus ille exerceat officium sex mensibus non potest petere quod exerceat officium sex mensibus, sed potest petere

petere interesse, vt hic: quia aliud est officium istorum sex mensium: aliud aliorum. Dixi anno in. l. si ita stipulatus essem abs te. infra de verbo. obligatio.

a ☞ *Famulus infirmus an debeat habere salarium: quòd non.*

Peræ testamento. Ista lex prosequitur duos casus. Dicitur hic q̃ operæ cedunt a die petitionis. contra. j. de ope. li. l. si quis hac l. §. iudicium. & l. cū patronus. in princ. Dicit gl. ibi de operis certis: hic de incertis. Secundò opp. q̃ opere cedunt à die mortis testatoris: sicut cætera legata exceptis quibusdam: vt. C. de ca. tol. §. in nouissimo. Sol. operæ incertæ dicuntur cedere quantum ad hoc vt sint in obligatione à die petitionis: vt hic, & l. interdum. j. de verb. obl. in prin. sed quantum ad transmissionem cedunt a tempore mortis. Probatur in. l. ij. ſ. eod. vbi operæ transierunt ad

1 hæredem: sed regula est q̃ etiam legatum purum, q̃ transmittit̃ ad hæredes, cedit à die mortis: vt. d. §. in nouissimo. Vltimò † ista lex facit ad. q. quando famulus infirmatur an debeat habere sala-

a rium. ª Videtur q̃ sic: quasi domino pereant operæ. De hoc est gl. in. l. de arboribus. §. de illo. ſ. de vsufru. Veritas est in contrarium: vt. l. si vno. §. item cùm quidam. ſ. loca. & ibi not. Non obstat hæc lex quia iste tractat de lucro, meritò propter infirmitatē perdit lucrum: non autem debet pati damnum. i. dare salarium tempore infirmitatis, vt dicit. §. item cum quidam.

1 ☞ *Annui legatum factum ciuitati, an ita finiatur centum annis, sicut ususfructus.*
2 *Tempus centum annorum, est longissimum tempus uitæ.*

Si vsusfructus. Quærit gl. vtrum aliis modis finiatur, quam cursu temporis centum annorum. Gl. q̃ sic: velut non vtendo. vel si ciuitas aratrum patiatur: vt. l. Mæuius. §. fi. ſ. de leg. ij. l. si

1 vsusfructus. ſ. quemad. vsusfr. ami. † Quærit gl. an idem sit in annuo relicto ciuitati q̃ in vsufr. vt finiatur centum annis. Rog. q̃ non: vt not. in. l. annuā. & l. annua. in fin. & l. antepe. ſ. tit. j. Hug. dicit idem q̃ in vsufructu. alle. l. in singulos. ſ. tit. j. vbi sicut morte finitur vsusfructus: ita & annuū relictū. Hāc. q. habes in. l. añ-

b pe. ſ. tit. j. & l. annua. co. tit. Sed puto opi. ᵇ Hug. veram. Probo. in ter vsumfructum, & annuum relictum est similitudo: nisi in his in quibus expressa dissimilitudo appareat: ergo, &c. Nō obstat. annuam. & l. annua. in fi. & l. antepe. & l. pe. ſ. titul. j. quæ dicunt

c perpetuò deberi: quia intellſgo ‘deberi perpetuò. i. vsq; ad cen-

2 tum annos: quod † est lōgissimum vitæ tempus: vt. l. fi. C. de sac. san. ecle. Sed an idem in ecclesia? Respondet glo. q̃ sic. Idem no. in. l. an vsusfructus. ſ. de vsufruct. Vltimò gl. oppo. de. l. hæreditatum. j. ad. l. Falci. dic vt ibi.

Siab eo. Legatum caducum, vel quasi, remanet apud hęredem cum onere suo. h. d. Opp. C. de ca. tol. §. in primo. Sol. Ibi in pro non scripto: hic in caduco, vel quasi. Opp. ſ. tit. j. l. Tit̃ia. in princ. & de ali. le. l. Stichus. ſ. j. Solu. Ibi legatum incipit in persona legatarij: & finitum est secundum eius dispositionem, & legati naturam: hic verò in persona legatarij nunquam incœpit. Dixi ī. d. l. titia.

1 ☞ *Coniunctio posita inter incompatibilia resoluitur in disiunctiuam.*
2 *Clausula, ualeat iure testamenti, & codicillorum, resoluitur in disiunctiuam.*
3 *Substitutus uulgariter et pupillariter, et p fideicōmissū, pōt eligere ex q̃ uelit succedere.*
4 *Clausula, procuratorem, & factorem & nuncium, operatur quod constitutus sit uel procurator uel nuncius, ut sibi placuerit.*
5 *Vxor relicta domina, & usufructuaria: debet habere uel dominium, uel usumfructū.*

Titio. ᵈ Coniunctio † posita ī ter cōpatibilia resoluit̃ in disiuntiuam. h. d. & est not. casus. te-

1 d ne bene menti. Et per hanc legē dicunt † doct. q̃ si testator dicit, valeat iure testamenti, & codicillorū: illa

2 copula &, resoluit̃ in disiunctiuā, vt dicamus, vel iure codicillorū: vt. l. fi. & ibi no. C. de codic. Simile † si testator dicit, substituo vulgariter & pupillariter, & per fideicommissum. Nam non potest simul & semel esse directa & fideicommissaria: ideo erit electio substituti, quam velit eligere directam, vel fideicommissariam: arg. huius legis & est tex. j. ad Treb. l. accusare. §. Titius. &

e ibi dixi. Item dicit instrumentum ᵉ procurationis, † constituit q̃

4 curatorem, & factorem, & nuncium specialem: non potest esse

f nuncius & procurator simul ᶠ: quia procurator concipit verba in personam suam: nuncius in personam domini: & sic erit pro-

5 curator vl̃ nuncius. prout sibi placebit, vt hic. Item facit † ad. q.

g q̃ testator reliquit vxorem dñam, & vsufructuariā, vt debeat intelligi q̃ habeat dñium plenum, vel vsumfructū, vt hic: sed de cōsuetudine aliud in vxore seruatur: vt l. j. & ibi no. C. si secundò nupt. mulier. & plenè dixi in l. Titia. in fi. ſ. de leg. ij.

a ¶Habere salariū. Famul⁹ infirmus an mereatur salariū, & vide Bal. in l. fin. C. de cōdi. inser. & in l. liberti liberteq̃. de ope. liber. Et an teneat facere expēsas huic famulo: dic vt ibi q̃ Bart. & in l. si cū dotem. §. sinaūt. ſo. mat. & latè q̃ Cano. in c. propter sterilitatem. de loca.

☞ POMATES.

¶Sed puto opinionē. Sequit̃ Alex. in l. ij. in princi. in j. col. ff. sol. matr. vbi dicit se ita consuluisse, & ita tenere in consi. lx. incip. omisso multiloquio. in j. volu. vide Card. cōsi. lxvj. in j. col. vbi etiā sequitur istam opinio.

¶Quia intelligo. Et vide do. Pet. in c. fin. de testa. & ibi dixi. & sic sentit Bar. q̃ si relinquit̃ ppetuò annuū legatū, q̃ intelligitur vsq; ad cētum annos. Et vide quæ dixi in quodā consilio. And. Barba.

b ¶Si Titio. Et vide not. per Bar. & doct. in l. j. in prin. de iusti. & iur. & adde quæ ponit Franci. de Are. in c. ij. colū. ij. de libe. obla.

☞ POMATES.

¶Si Titio. Limita vt nō procedat in iu dicijs, secūdū Are. in l. naturaliter. §. nihil cōmune. circa secundā principalē q. Bar. ff. de acq. pos̄. in ea. l. ver. itē facit ad quæstionē. vide Imol. in consi. xiij.

¶Itē dicit instrumentum. et vide bar. in l. fœpe. ff. de ver. sig. & in l. recusare. §. titius. ff. ad Treb. & in l. iis §. vtrū. de reb. dub. et in l. fi. C. de cadu. tol. & ibi per oēs. Andr. Barba.

¶Procurator simul. Facit ad no. per Bar. in l. multum. C. si qs al. vel si. & ibi bald. in vj. col.

¶Ad quæstio. Et vide ad hoc bal. in authen. hoc locum. in fine. de secun. nup.

Haeres. Nō potest hæres tollere ædificiū positū in re, cuius est alterius vsusfructus eo iuito. h. d.

1 ☞ *Legatum uitæ à legato usufructus differt: quia legatum uitæ est perpetuum: usufructus non.*

Vm vsufru. Quæro, † q̃ est frō diuersitatis inter legatū vsusfructus, & viæ. Rñ. q̃ legatū viæ debet esse ppetuū: vt. l. iiij. ſ. de ser. iō

g nō recipit intermissionē: secus ī vsufructua rio. Itē op. de. l. si prius. in prī. ſ. de aqua pluar. Sol. ibi facta fuit cōcessio separatim: sed hic simul & semel fuit facta concessio alternatim: ideo ibi sunt plures seruitutes: hic verò est tātum vna.

Dvos separatim. Si hæres non præstat duobus insolidum secundùm defuncti voluntatem, cuilibet tenetur ad id quod deficit. hoc dicit.

1 ☞ *Legatum relictum quo ad uiues: uel relictum uxori donec castè uixerit: intelligitur ut sit relictum singulis annis.*

Damnas. Oppo. supra titu. j. l. legatum. vbi verba quo ad. & donec, annuum legatum inducunt. Solu. Dicit Dynus ibi loquitur in legato diuiduo: hic in legato indiuiduo: vt supra eodem. l. cùm

1 vsusfructus. & ideo † aliud esset in vsufructu, si lego vsumfructum quo ad viues. Nam intelligitur relictum singulis annis, vt no. in d. l. legatum. & ideo si relinquitur vxori donec honestè vixerit: videtur relictum quid annuum. Et hoc induxi ad quæstionem. in l. Titia. §. fi. suprà, de lega. ij.

2 ¶ Debet cõuerti. An relicta advnũ vſum poſsit cõuerti ī aliũ ī casu ſingulariſ mo. po. l. fi. & q ibi notabili. dixit Bar. ī. de op. lib. & adde q̃ no. idẽ Bar. ī. l. pẽ. ſ. Tuſculan⁹. de leg. ij. & hæc faciũt ad. q. Bal. q̃dã villa habebat ab Imperatore ĩmunitatẽ cõceſſam ex certa cauſa q̃ nõ teneret ſoluere collectã aliquã p ciuitatẽ ſuã ī ponẽdã, excepta ea, q̃ poneret cã aqueductꝰ, q̃ eſt priuilegiata. vt. j. de riuis. l. fi. accidit q̃

ciuitas ipoſuit collectã p ſtipẽdiarijs: tãdẽ ſtatuit illam collectã cõuerti ī aquedu ctũ: q̃ritur an villa teneat. Bal. arguit p & cõtra, ī. c. j. ſ. cõueticula. ī vl. q. de pace iur. firm. finaliter decidit cõſideranda eẽ vba: aut eſt nouꝰ modꝰ, ſed nõ noua obligatio: & ĩmunitas perſeuerat. Aut noua obligatio. & nouꝰ modus: tunc ſecꝰ. Et ad materiã q̃ liter fiat cõuerſio in aliquẽ piũ vſum, vidẽ Bal. ī. l. j. ī pe. col. C. de cõdit. ob cau. & ī. l. ſi ad declinãdã. C. de epiſ. & cle. pleniſsimẽ p Imol. poſt Bar. ī. l. j. ſ. de cõdi. inſt. Et facit q̃ no. Bar. ī. l. legatũ. hic alle. de admi. re. Et iſta materia q̃liter intelligat, vide no. Bal. ī. l. j. ī rep. de fac. ſanc. ecc. ī. xvij. co. & adde q̃ Bal. ī aut. ingreſsi. ī vlt. col. de ſacec. tenẽdo cõtra Baro. ī trac. Minoricarũ. dicit q̃ iſta lex fallit ī relictis factis mẽdicãtibus. & adde q̃ relictũ factũ pauperibꝰ põt idiſtincte expẽdi ī fabricã pauperis eccleſie: q̃a appellatiõe pauperũ venit eccl'ia l. oẽs. & ibi Bal. ī. j. colũ. de epi. & cle. q̃ bene no. & idem Bal. in l. ſi q̃s ad declinãdã. ī ij. col. eo. tit. p Io. An. in tit. de inſtr. editi. ſ. nũc verò aliqua. ī ad di. q̃ ſcipit, pone caſũ

ADDE an legatũ ī aliũ vſum poſsit cõuerti, bal. cõſi. lxxx. iiij. volu. & cõſ. lxvij. li. i ij.

b ¶ In aliũ vſum. Et ad de q̃ not. voluit Bar. p iſtũ tex. ī. l. j. de ſac. ſanc. ecc. in. ij. q. prin. videlicet q̃ relictũ factũ diuiti p aĩa, valet ſi cõuertit ī aliũ vſũ piũ: p iſtũ text. Ex q̃ inferꝰ, q̃ ſi cõmiſſarij ad eligẽdos pauperes, elegerẽt diuites, iter q̃s fecerũt p aĩa diſtributionẽ, q̃ valeat electio: ſed bona ſint ab eis auferẽda p eꝓm, & cõuertẽda ad pias cãs. q̃d no. Et an poſsit ſemp relictũ cõuerti ī aliã piã cãm ſimilẽ, vidẽ Bal. l. ſi q̃s ad declinãdã. de epi. & cle. ī. iiij. co. & hæc limita, niſi ī caſu ī q̃ fieri nõ poſſet teſtõr, puidiſſet q̃ apud hẽdem remaneat: vt no. dicit Bar. in. l. liberto. ſ. Lucius. ſ. ti. j. Quid ſi teſtõr iuſsit diſtribui cẽtũ. p malẽ ablatis: & reperiẽ q̃d malẽ ablata non ſunt cẽtũ. Vide bal. ī. d. l. ſi q̃s ad declinãdã. ℣. ſed iuxta hoc q̃ro: teſtõr mãdauit. ī. v. vol. quẽ ad lr̃am ſeq̃t Abb. Sic. ī. c. tua nobis. de teſta. Et ad materiã adde no. p Bar. ī tra. Minorica. cuiꝰ dicta ſeq̃t Pet. de Anch. ī Cle. exiui. de ver. ſing. p̃terq̃ ī his ī q̃bus Bal. ī aut. ingreſsi. tenet cõtra Bart. q̃d ſi teſtõr relinq̃t mihi cẽtũ vt cõſtituã hoſpitale authoritate eꝓi: eꝓs ñ vult cõſentire, die q̃ tñ mihi nõ debeꝰ relictũ. Ita dicit bal. ī. l. deberi. C. de fideicõ. li. vide bal. ī. l. j. & in. xij. col. C. de his q̃ pœ. no. Sed nũq̃d executori poſsit dari ptãs cõuertẽdi in alios vſ⁹: vide no. bal. ī. l. executorẽ. ī. ij. col. de execu. rei iud. Adde tñ q̃ relictũ vel donatũ ad edificãdũ domos, vl̃ aliq̃d aliud decꝰ vbiũ cõcernẽs, nõ põt in aliũ vſum cõuerti. ī. l. pe. & ibi Bald. C. de do. Itẽ no. q̃ licet papa poſsit diſponere q̃ cõuertãt ī aliũ piũ vſum cle. ij. de reli. do. in hoc, q̃edit ex plenitudine ptãtis tñ, adeo q̃ requirit̃ iſertio clauſulæ, nõ obſtãte. ī lata forma, ſed m bal. no. ī. l. ſi teſtm. C. de teſta. & ibi ẽt an valeat ſtatutũ ſup hoc diſponẽs. & ibi ẽt ponit caſꝰ & cãs, pp q̃s hæc mutatio licita ſit, & an pmittat. & q̃ poſsit eꝓs in aliũ vſum cõmutare vl̃ augere, vide pulchrè bal. ī. l. j. ī vl. col. C. de his q̃ pœ. no. & ī pulchra. q. bal ī. l. ab eo. ī fi. C. de fideic. Et an relictũ p virginibus maritãdis, poſsit diſtribui iter vgines ſtudentes monaſterijs, bal. q̃ nõ, ī aud. niſi. C. ad Treb. & hic ẽt adde Io. and. de iſtr. edi. ſ. nũc vo aliqua. ī añ. char. in ℣. q̃d ſi teſtõr. Adde an cũ legata ſunt malè diſtributa poſsit eꝓs illa auocare,

1 ☞ *Via quod debeatur ei, cuius fructus fundi ſunt legati, etiam per alium fundum teſtatoris alteri legatum.*

L. ſeruum filij. ſ. fi. ſupra. de leg. i. intelligitur ſed m iſtũ. ſ. An proprietate legata uia debeatur: remißiuè.

Qui duos. Eí,† cui legaꝰ fructus fundí, debetur vía per alium fundum teſtatoris, etiam alteri legatum. h. d. Tenetur ergo hæres conſtituere viam legatario vſusfructus per retentionẽ Opp. contra hanc legem† de. l. ſeruum filij. ſ. fi. ſ. de leg. j. vbi hæres cogitur emere, nõ à legatario gratis exigere. Sol. illa vera eſt quod illam ĩtelligamus ſecundum iſtam: vt dicamus redímere. ſ. per retentionem, vl̃ incerti condictionem.† Quæro, ſi legatur proprietas, an debeat præſtari vía. De hoc ĩn. l. iij. ſ. ſi loci. j. de adi. leg. Examinabo. j. ti. j. l. j. vbi eſt ſua materia.

☞ *Legatum ad opus illicitum de conſenſu partium cõuerti debet ad opus licitum.*

Modus uel conditio impoſsibilis appoſitus legato quãdo reddat legatum nullum.

Legatum factum promißis edendis, conuertitur in aliud opus, ſi miſſæ non poſſunt cantari propter interdictum.

Legatum pro monaſterio conſtruendo cõuertitur in aliud opus, ſi monaſterium conſtrui non poteſt.

Qui plũ cõuertere legatũ factum p uno uſu in aliũ uſum.

Tranſmutatio legati quando partes non ſunt concordes, ut fiat, iudex erit medius.

Executor teſtamenti quando uendit bona, an hæres requiri debeat, remißiuè.

Egatum ciuitati. Relictum ad †opus illicitum debet conuertiª ad opus licitũ, de conſenſu partium: ſecuſi ad opus licitum fuerit relictum. hoc dicit. cũ. l. ſeq. Op. & videtur q̃ ciuitas debeat habere líbere: nec debeat cõuerti in alium vſum: vt ſ. de condi. iſti. l. j. & l. cõditiones. & l. filius. Dicunt quidã prædictæ leges loquunt̃ in conditione impoſsibili: hic in modo impoſsibili, qui modus vitiaret legatum totaliter, ſed fauore Reipub. valet: & in aliud opus conuertitur: & in hoc vertitur fauor reipubli. & idem reprehendunt gl. iſtam quę dicit quòd Reſpu. nullo fauore vtitur. Videtis† id quoddicunt, quando modus appoſitus ab initio eſt impoſsibilis, legatum eſt ipſo iure nullum non eſt verum ſimpliciter, ſed requirit magnã diſtinctionem, quam ponit gloſ. in. l. codici. in princip. ſ. de leg. ij. Quid ergo dicemus? Reſpon. q̃ hic reſpubli. nullo vtitur priuilegio: vt dicit gl. Nec ob. l. j. & l. conditiones. per quas leges vī q̃ reſpu. hic ſit deterioris conditionis quã alius. Nam quandoq̃ teſtator adĳcit modum, vel conditionem impoſsibilẽ ob aliquẽ finem licitum, & honeſtum. Et tunc ſi non poteſt impleri eo modo quo dixit, conuertitur in alium vſum licitum: vt hic dicitur in tex. Si verò ad nullum honeſtum finem conditionem appoſuit: nullo modo debet impleri: vt in. ll. contrarijs. & ſic Reſp. nõ vtitur aliquo priuilegio. Ita dixi in. l. j. in quæeſtio. ſ. de condit. inſtitu. Et pro hoc dixi† quod ſi teſtator reliquit centum p miſſis canendís, quę miſſæ non poſſunt cantari propter interdictũ: illud relictum debet conuerti in alium vſum: vt eſt caſus hic: & idem in ſimilibus. Teſtator reliquit vnum podere, vt ibi vnum monaſterium conſtruatur, quod tamen de iure ibi conſtrui non non licet: tunc debet conuerti in alium vſum pium: vt hic. Quæro, per quos† debeat fieri conuerſio iſta in alium vſum. Et videtur quod ad voluntatem eorum, quibus relinquitur. & hæredũ, à quibus debetur: vt hic in eo quod dicit quòd fiat à primatibus ciuitatis hoc eſt, ab eis, qui regunt ciuitatem cui eſt relictum, adhibitis hæredibus. In contrarium videtur quòd debeat fieri authoritatem principis. vt. l. legatum. j. de admi. re. ad ciui. per. Reſpondeo, quãdoq̃ relinquitur ciuitati ad vſum illicitum. qui nõ poteſt celebrari: & tunc ipſę partes poſſunt conuertere in alium vſum: vt hic. Quandoq̃ relinquitur ad aliquem vſum: qui poteſt celebrari ibi: ſed illa pecunia non ſufficit. & idem quòd poteſt conuerti in alium vſum ᵇ per eoſdem: vt. d. l. legatum. poſt princ. Quandoq̃ pecunia eſt ſufficiens ad illum vſum licitum: tunc in alium conuerti non poteſt ſine authoritate principis: vt d. l. legatum. in prin. & extra, de reli. do. c. ij. circa prin. in cle. Prædicta vera, niſi teſtator expreſsè dixit quòd illo non facto reuertatur ad hæredem: vt infra. . l. proxi. & ſura titulo primo. liberto. ſ. Lucius. & ibi not. & hoc tene bene menti: quia quotidiana ſunt. Nam quotidíe relinquitur fratríbus aliquid pro vno calice vel capella. Ex prædictis habetis, an poſsint conuertere in aliũ vſum: & ſi eſſet vſus illicitus, an poſsit conuerti de conſenſu partium: aliàs requiritur licentia ſummi pontificis, vt ſupra dixi. † Quæro, quid ſi partes non poſſunt eſſe concordes in hac tranſmutatione. Reſpondeo, iudex erit medius, cuius authoritate tranſmutabitur. C. de nuptijs. lege prima. & in. l. in coniunctione. quí magis fauebit voluntati eius, cui relinquitur: vt lege legatum. verſicu. ſiue plures. de admini. rer. ad ciui. perti. & argumen. qui ſatiſdare cogantur. l. de die. in princip. Item legem iſtã allego quod arbitror tempore arbitramenti debet partes requirere. Dixi in lege. ſi quis arbitratu. infra de verbo. obliga. † Quæro, an quando executores vltimarum voluntatum vendunt bona ex diſpoſitione defuncti, debeat requiri hæres. Hæc lex facit quòd ſic. dicam in. l. alio. de alimen. & cib. lega.

Vidam prædia Reipubli. Hac legem examinaui. ſupra. l. proxi.

Vi plures. Si nõ apparet perſona legatarij, legatum redditur nullum. hoc dicit. Vide text. ibi: non exiſtente, &c. Oppon. de. l. cum pater. ſ. finali ſupra de legatis ſecundo. & l. ſi teſtamẽtum. C. de inſtitutio. & ſubſtitutio. Dicit gloſſ. Solue vt ibi. Breuiter ibi erat certa perſona, licet fines eſſet incerti: hic verò erat incerta perſona. Opponi. contra hanc ſolutionem de. l. ſi quis Titio. ſ. fina, & l. cum quidam. ſupra de legatis ſecundo vbi eſt perſona incerta, & valet legatum. Sol. ibi teſtator non ſenſit de aliqua certa perſona, quod apparet: quia commiſit electionem hæredi ſuo ideo hærede non eligente debetur omnibus: quia de omnibus habetur æqualiter, niſi hæres prætulerit aliquem: hic verò ſenſit de certa perſona. Quod apparet: quia nominationẽ ſibi reſeruauit. Vnde ſi illa perſona non apparet, non valet legatum. Facit quod dixi in lege quidam relegatus infra de rebus dubijs.

1 ☞ *Scripturæ in dubio ſtatur, etiam ſi alium actum ſit; dummodo de illo non conſtet.*

2 *Generi per ſpeciem quando derogetur in legatis.*

3 *Domus ſi tota legatur uni, demum pars ſubſtantialis alteri, qua detracta domus non remanet; in illa parte ambo legatarij concurrunt.*

Si alĳ

& Pet. de Anch. cõſ. a xlvij. Et an cũ malẽ ablata nõ aſcẽdũt ſũ mã legatã poſsint in aliũ vſum conuerti, pau. de ca. cõ. lxxxv. & an cũ teſtõr mandat fieri eccl'iam, & eꝓs ñ vult an debeat ſ aliam cãm cõuerti, vide Ro. conſil. cccx.

a ¶ Si alĳ. Et tene mẽti ſtã. l. & vide Bal. ſ. j. q̃ties. C. fami. ercif. And. Barb.

a ¶ Si alĳ. Et ad ĩtellectũ huĳ legis vidẽ aliquid p Bal. ī. l. voluntatis. C. de fideic. adde Bald. conſil. ccvĳ. lib. iĳ.

☞ PO MATES

a ¶ Si alĳ. Amplia iſtũ tex. p Alex. cõſi. xxxvĳ. ſcip. plecius ỹbis teſtī. ī prin. & ī ℣. vi de rurꝰ teſtõr. iĳ. vo.

b ¶ Ego dixi. Vide no. bal. ī. l. q̃ties. in fin. in no. q. C. fami. ercif.

c ¶ Nõ debẽt reſtitui. An vſufructuariꝰ faciat fructꝰ ſuos ante cautionẽ ꝓſtitã. et ad de bar. & doc. ī. l. hac edictali. ſ. is illud. de fideiuſsoribꝰ nupt. Sali. fortius tenet ī. l. j. C. de vſufr. q̃ idẽ eſt ſi proprietarius ignoranti. res puenerit ad vſumfructuariũ pp bonã fidẽ: ar. l. ſi fundũ. et l. certũ. C. de rei vẽ. & l. vſusfructuariꝰ meſſem. in fi. q̃bus mod. vſusfru. amit. bal. ī. l. j. ſ. de vſuf. & in. l. j. C. eo. tit. Et cũ Bart. trãſit & Inn. a ſ⁹ Imo. in c. j. de pig. licet Pe. de Anch. teneat illam opi. quã refert Cy. in l. iĳ. C. de vſufru. videlicet an ſcienti ſe teneri ſatiſdare, et nõ facit fructꝰ ſuos. aut ignoranti, & talis error iuris excuſat, & ĩducit bonam fidem quo ad fructꝰ. & vidẽ Bart. ī. l. iĳ. ad finẽ de vſufr. Sed mihi vī q̃ abſonũ nõ eſſet, q̃ in fructu rerũ q̃ vſu cõſummũtur: q̃a cautio eſt de ſubſtãtia, et nõ niſi ea ꝓſtita dicaẽ vſusfructꝰ cõſtituitus, vt no. Iaco. Bu. Bard. Bal. & Sali. ī. d. l. j. C. de vſufr. q̃ ī illis nullo caſu vſufructuariꝰ lucraẽ fructꝰ ſatiſdatione nõ ꝓſtita. & ita eſt caſus ī hac. l. q̃ loquiť ī pecunia: ī vſufructu vero rerũ q̃ vſu nõ cõſummũtur ꝑcedat diſtinctio bar. & doc. hic. q̃ not. q̃a nõ reperi hoc ab aliq̃ dictũ, niſi rñdeam q̃ hæres patiẽdo vſũ fructuarium ꝑcipere fructus, vī remittere ſatiſdationem. quam ſicut expreſsè remittere ꝓt: vt no. ī. l. j. C. de vſufru. & in. l. j. ſ. eod. tit. & ī. c. fi. de pigno. ita & tacite: ar. l. cũ qd. ſi cert. pe. et q̃ not. Bart. ī. l. q̃ dotis.

Italij. [a]In dubio† debet ſtari ſcripturæ, etiam ſi aliud actũ ſit, dũmodo de illo non cõſtet. h. d. Op. C. plus valere quod agi. l. j. vbi plus valet quod agitur, quam quod ſimulate concipitur. Sol. dicit Rom. hic actum dicebatur, ſed de voluntate non conſtabat. ſecus ſi de voluntate conſtaret. Hug. Azo, & Ioã. dicunt contrarium, etiam ſi de voluntate cõſtet. Opi. Ro. tenet Dyn. hic, & Pet. Cy. & omnes in. l. cum vírum. C. de fideicõ. p tex. illius legis, & l. in cõditio. j. de cõd. & dem. l. quoties. in multis caſibus. ſ. de hære. inſti. Opp. de. l. & puto. §. Iulia. ſ. fami. erc. Solue vt ibi. Opp. fortiſsimè extra gl. nonne gñi per ſpeciem derogatur: quia genus per ſpecies videtur exemptum: vt. l. vxorẽ. §. codi. & §. teſtamento. ſ. titu. ĳ. Item per legatum partis eatenus videtur recedere à legato totius. vt. l. cum quæſtio. C. de leg. ergo cum primo legauit fundum, & ſic totum: poſtea vſumfructum, & ſic partem: videtur receſſum in eo à legato totius. Sol. †Quandoq̃ vni legatur totum vniuerſale vt genus, alĳ legatur pars vt ſpecies: tunc gñi per ſpeciẽ derogatur. Ratio: quia illud legatum gñis verificatur ī qualibet ſui ſpecie: quia iſtud genus animal. competit cuilibet indiuiduo Quandoq̃ vni legatur totum integrale, alĳ legaẽ pars quota, non ſubſtantialis: & tũc idem quia in parte videtur receſſum a legato totius: vt. l. cum quæſtio. C. de leg. Ratio quia in partibus remanentibus nomen ſundi poteſt remanere ex diſpoſitione defuncti, vt ibi. Quandoq̃ legatur vni totum integrale, alĳ pars ſubſtantialis: vt in caſu legis noſtrę. nam vſusfructus eſt pars ſubſtãtialis fundi: & tunc in illa parte concurrũt. Ratio, quia vſufructu deducto primum legatum non remaneret verificatum: quia remaneret nomen fundi. Probatur. j. de verbo. obli. l. qui vſufru. Et hanc rationem ponit gloſſ. ſ. de vſufru. acc. l. idem Neratius. §. non ſolum. & ita dicit Oldra. Ego dixi[b] aliquantulum latius. ſ. titu. ĳ. l. re coniuncti. in. iiij. colum. Et per hoc fortè † eſſet dicendum, ſi teſtator legat vni domum, & alĳ legaret aliquam partem ſubſtantialem domus, qua detracta nomen domus, non remaneret quòd in illa parte ambo legatarĳ deberent concurrere.

Itio. Iſta lex, innuit hic quod in alternatiuis electio ſit hęredis. Contra in. l. Lucius. ſ. de leg. ĳ Solut. Intellige quod hic verba executiua fuerunt ad hæredem directa, vt ibi notat.

Patrimonij. Nota quod idẽ eſt dicere, lego omnibus annis: quod, eſt dicere, annis ſingulis. Quærit glo. an hic ſit legatum vſusfructus. Dicit gl. q̃ nõ: & bene, per ea quæ no. in. l. ſi quis ita. ſ. de vſufru. Dicam. j. eod. l. fundi Trebatiani.

☞ *Vſufructuarius, qui percepit fructus ante præſtitam cautionem ſciente, & patiente hærede, facit illos ſuos.*

Vxori vſufructu. Hæc lex diuidit̃ principaliter in duas partes. Primò loquiť ī pecunia fœnerata p defunctum. Secundò in fœnerata per hæredem. Secunda ibi: nõ idẽ ſeruabiť. Itẽ prima diuiditur in duas: & ſecũda in alias duas: vt patebit in litera. & hæc diuiſio ſufficit pro ſummario. Vel dicas: Vſuræ pecuniæ fœneratę per defunctum quandoeũq̃ currentes debentur fructuario cauenti: ſed ſi per hæredem fuit fœnerata tempore moræ debent. h. d. In verſi. nõ idẽ, &c. iſte ver. legiť duobus modís. Primo modo q̃ ponat vnum caſum. Alio modo q̃ ponat duos caſus. et iſta eſt vera lec. & ipſam proſequor. Vos habetis hic gl. duas magnas, quæ tendunt ad poſitionẽ caſus. † Quęro an fructuarius faciat fructus ſuos ante ſatiſdationẽ preſtitã. Quidam, vt Old. quod nõ, per hunc tex. Alĳ q̃ ſic. Et iſta fuit opi. Az. Cy. tãgit C. de vſuf. l. vſufructu. Et p opi. Old. eſt gl. ſ. de vſufr. l. ſi fur. & j. de vſuca. l. ſi homo. & C. de ſec. nu. l. hac edictali. §. his illud. in gl. ſuper verbo, fideiuſsionẽ. & C. de vſufr. l. vſufructu. & ſ. de vſufr. l. ſi cuius. in prima glo. & l. vti fruí. §. ſi aliàs. l. fructuario. §. fi. ſ. ſi vſusfrupe. & ſ. de rei vẽ. l. & ex diuerſo. in prin. gl. mag. In cõtrariũ pro Azo. allego tex. in d. l. hac edictali. §. ſinaũt vtraq̃. Sol. Q̃q̃ vſufructuarius ipſe nõ ꝓpiť fructus, ſed proprietarius, vel alius: & tũc fructuario nõ debẽt reſtitui ante præſtitã cautionẽ ꝓcepti: vt hic. Q̃q̃ ꝓpiũnť fructus ab ipſo fructuario: & tũc aut hæredibus ſeu proprietario ſciente et patiente: & tunc facit fructus ſuos. Ita intelligo opi. Az. hic poſitã. & eſt caſus in d. §. ſinaũt vtraq̃. Sí verò ipſi ignorãt, nec patiunť: tũc fructus ſuos non facit. Ita intelligo rex. et glo. in cõtrariũ allegatũ. & tene mẽti. & ſic de facto cõſuluí pluries.

Serapium. Aliàs Seraphium. Op. de. l. cùm hæres. §. Stichus. j. de ſta. libe. Solue vt in gloſſa.

1 ☞ *Fructus præteriti, licet non ueniant in reſtitutione fideicommiſſi, tamen in quartam imputantur.*

Vi fructus. Non valet relictum, quo fructuarius de re cum fructibus reſtituẽda proprietario poſt mortem ſuam grauetur. h. d. not. tex. ibi: etenim &c. Oppo. & videť q̃ †fructus præteriti non veniant in reſtitutionẽ quoquo modo: vt. l. iĳ. §. fideicõmiſſariam. j. ad Treb. Sol. nõ veniũt in reſtitutionem, ſed in quartam cõputanť, vt ibi plenè: diſtinguę vt ibi. Op. & videť q̃ in dubio debeat intelligi de fructibus præteritis, vt legatũ valeat. Sol. Tex. hic ſoluit, qui dicit, imperitia lapſus. & ſic nõ credebat fundum redire cũ fructibus ad hæredẽ: & iſtã imperitiam præſumit hic Iuriſconſultus dũ dicit, reditus futuri, &c. Vel aliter, ideo nõ intelligit de præteritis: q̃a ſi hoc eſſet, legatũ eſſet nullũ, vel quaſi modicũ cõmodũ haberet: vt. l. ſi res. ſ. de lega. j. & l. qui concubinam. §. qui hortos. ſ. de leg. iĳ. Sed ſi aſſumeremus illam interpretationem, vt intelligamus de fructibus præteritis: primum legatum eſſet quaſi nullius effectus. Sí aſſumímus ſecundã interpretationẽ, & intelligamus de futuris, legatũ ſecũdũ erit nullius effectus: & ideo in dubio præualet primũ legatũ: & illa verba videtur adiecta gratia dubitatiõis tollẽdę: ar. l. qui mutuã. ſ. mandati.

1 ☞ *Spes uſusfructus iam conſtituti, ſicut finitur morte, ita ſpes uſusfructus conſtituẽdi.*

2 *Legatum in diem quo ad tranſmiſſionem ſtatim cedit à die mortis, non quo ad dominij acquiſitionem: quia niſi die adueniente.*

3 *Vſusfructus relictus hæredi intelligitur de primo hærede.*

4 *Spes uſusfructus nõ perit capitis diminutiõe, ſi die adueniente uſufructuarius ſit capax.*

d **Empronius.** [d]Sicut † morte finiť ſpes vſusfructus iam conſtituti: ita finiť ſpes vſusfructus conſtituendi. h. d. † Not. q̃ legatum in diem ſtatim cedit à die mortis quo ad trãſmiſsionẽ: ſed quo ad dominij acqſitionẽ nõ cedit, niſi aduenięte die. Not. † illud qđ in l. antiqtas. C. de vſufr. dicit, ſi relinquiť vſusfructus hæredi, intelligiť de primo hærede. Idẽ ſi ſimpliciter dicit, deducto vſufructu nõ facta mẽtiõe hæredis: q̃a de prĩo hærede intelligiť. Caſus eſt hic, & l. q̃ vſumfructũ. §. j. ver. hoc ita. ſ. de vſufru. fol. matri. Itẽ ad intel lectũ iſtorũ vide ſingu. Bal. in l. ĳ. in fi. C. cõia de leg. vbi dicit q̃ hæc ſunt vera quo ad traditionẽ vſusfructus, & vt dicaẽ eſſe in eſſentia, nõ requiriť cautio. Vnde ſi hęres negaret vſum fructũ teneť ad fructus. Itẽ hoc intelligiť vt no. per Bar. in l. j. C. de vſu, & fructꝰ. lega. in iiij. col. Adde q̃ cũ decißione Bar. tranſit Bal. cõſi. cxcvij. li. ij. & an debeat præſtari cautio cùm legata ſint bona mobilia, vide Fede. cõſi. xlvj. Et an ſi vſufructuarius nec in morte, nec in vita præſtitit cautionẽ, an hæres eius poſsit petere vſumfructum tẽporis pręteriti, vide Paulũ de Caſtro conſi. ccxl.

¶ Sempronius. Not. fing. l. q̃ legatum in diem non cedit à die mortis quo ad dominij acquiſitionẽ ſed quo ad tranſmiſsionẽ. adde glo. & doct. in l. ſi ita ſit ſcriptũ. §. j. de leg. ij. & gl. Bal. & doct. in l. ſi ſeruus Titij. ſ. de leg. ij. Bar. in l. j. in iij. col. C. cõmunia de le. et in l. ſi. §. j. e. ti. & eſt fing. caſus ſecũdũ Imo. in l. j. de le. j. in pe. col. adde qđ cõſuluit Bal. conſi. ccxcix. lib. iĳ.

a ¶Quæro. Et vide .d. Abb. in cõsi. cxxix. ad qd allegat istam leg. Pet. in repetitiõe ca. si ꝓpter tua. d resc. lib. vj. Andr. Barba.

a ¶Quæro. Onus colectarũ ptinet ad vsufructuariũ. addē bar. in l. his ꝙbis. §. idē testõr de leg. iij. et faciũt ad q. de q̃ dixi. ff. tit. j. l. Scio. §. medico. Cy. in l. apud Iult. §. hæres. leg. j. aliter intelligit: vt ibi dixi post Imo.

b ¶Dicit qđ sic. Vide Bar. latè in l. si mihi et titio. de ỹ. obl. ꝓ rap. in l. si cui fundꝰ. de cõdi. & demõ. & aliqd in d. l. si mihi.

c ¶Op. hic. & vide. l. j. ff. q̃ statũ da. co. & ibi. Bald. in l. iiij. §. fi. ff. de re iudic. Andr. Barb.

d ¶Vltimò facit ad. q. Idē no. Bar. in d. l. si qs alia. Idē tenet Bal. in l. ij. C. de pac. inter ẽpt. & vide Bar. in cõsi. Angelotus est. cõsil. cxcv. et aliqd ꝓ pau. de ca. in cõsi. cccxlj. in fi. Christi noīe amē. in hoc passu duo sũt ꝓpq̃ &c. & vide Rapt. in l. cui fundꝰ. de cõdit. & in l. si mihi & Titio. de ỹb. obl. subdit tñ q̃ si vnꝰ ex hęredibus vellet totũ retinere sibi permittitur.

d ¶Vltimò facit ad. q. Et vide Io. de Imo. in cõsi. suo. clx. And. B.

e ¶Is q fundũ. Istum text. allegat Bald. & Imo. no. in l. serui electio. de le. j. fi. & vidē plenius Bar. in l. q Romę. §. fi. l. x. q. dỹ. ob.

1 ☞ *Vsufructu legato, & per fideicommissum relicto inspicitur potius persona fideicommissarij quàm legatarij.*

2 *Vsusfructus receptus procuratoris nomine, an transferatur in dñium abs q; cessione.*

3 *Emphyteusis recepta pro se & nomine fratris sui, quod dicatur finita in persona fratris decedentis ante cessionem sibi factam à fratre uel ante ratihabitionem.*

1 **Si quis vsumfructum.** Vsufructu† legato,& per fideicõmissum relicto inspicitur potius persona fideicõmissarij quã legatarij. hoc dicit. Oppo. d. e. l. si quis Titio. in prin. ś. de leg. ij. Sol. illud, quod dicitur in fi. vt idem, &c. intellige esse verum si fideicõmissario est facta restitutio. secus si ante fideicõmissum deficeret: & concordantiæ sunt in gl. Item opp. j. de noua. l. si vsusfructus. & sol. ma. l. vsufru. Sol. vsusfructus restituitur alteri de voluntate primi defuncti, qui constituit vsumfructum: vt hic. in contrarijs verò non restituitur alteri ex volũtate domini. † Quæro, aliquis recipit vsumfructum procuratorio nomine Titij: vtrum iste vsusfructus constituatur ex persona procuratoris, vel domini. Sol. in vsufructu, qui non potest cedi, & in certis quæ non possunt cedi, si aliquis stipuletur procuratorio nomine, directo quæritur domino non ex cessione. Casus est in gl. l. qui ita. §. j. ad Treb. & ideo cũ incipiat vsusfructus ex persona dñi, cum persona ipsius dñi finiretur. Item si diceres quod inciperet à persona procuratoris, & procurator teneretur cedere domino: tamen ex persona domini finietur, per hanc. l.

3 cum si. † Quero, aliquis recepit fundum in emphyteusim pro se & nomine fratris sui: modo ille frater decesit ante cessionem sibi factam de emphyteusi & ante ratihabitionem: quæritur an ex persona illius fratris finiatur, sicut si ipse propriè recepisset. Dicit Petr. quod sic. † Casus est in simili in. l. fundum mihi cum vẽderes. de act. emp. & ita de facto per illam. l. determinaui.

1 ☞ *Cõditio, sub qua legatarius diuiduũ debet resolui, si impletur ꝓ pte, ꝓ parte resoluitur.*

2 *Satisfacere an dicatur, qui satisfat.*

3 *Statuto disponente quòd cui non est solutum pretium, æquè habeat stipendium quolibet*

mense donec sibi satisfiat, q; si est satisfactũ pro parte, pro parte habebit emolumẽtum.

4 *Emens fundum à duobus cum pacto de reuendendo, non tenetur reddere partem alteri reemere uolenti.*

5 *Vendere est factum, licet non merum.*

6 *Dispositio huius legis q; non habeat locum, quando prædium est in restitutione dotis.*

1 **Vi vsusfructus.** Conditione,† sub qua legatum diuiduum debet resolui, impleta pro parte, legatum pro parte resoluitur. hoc dicit. not. lex. Op.

c hic ᶜ dicitur, donec satisfieret. † & istud verbum verificatur præ-

2 stando satisfactionem, siue satisdationem. Cõtra hoc videtur q̃ requirat perfectam solutionẽ: vt in auc. si quando. C. de cõsti. pe. & l. si rem. §. satisfactum. ś. de pig. act. Ideo glo. exponit hic, satisfieret. i. satisdaret: quia constabat de voluntate defuncti, q̃ de satisdatione intelligeretur. Item videtur q̃ ꝓ dote non satisdetur: vt l. j. C. ne fideiuss. do. den. Sol. hic sol. matri. ibi eo: constante. de quo plenè dixi in. l. si constante. §. quoties. ś. sol. mat. Item opp. ś. fa. erc. inter cohæredes. §. vsufru. Dicit gl. hic de æquitate: ibi de rigore. Vel solue vt ibi, & melius. Vltimò op. q̃ nõ sufficiat vni soluere, vt. C. de distra. pig. l. vnus. & ś. de pig. act. l. si necessarius. §. si vnus. Respon. quod dicunt doct. quod ibi obligatio incipit à defuncto, cui nõ proderat solutio particularis: hic verò satisfactio dotis erat in conditione quantũ ad legatum vsusfructus: & incœperat ab ipsis hæredibus. & ideo potest diuidi, sicut in aliis condirionibus diuiduis, quæ à pluribus admittantur: vt. l. penj. de condi. & demonstra. in. j. & ij. & iij. casu. Dicetis vos: imò nõ sufficit impleri ꝓ parte: quia testator voluit impleri totam: quia dicit, totius dotis satisfieret. Respon. debet sic intelligi quod habeat vsumfructum totum, donec ei satisfiat totius dotis: & sic satisfit pro parte, non habeat totum, sed habeat partem. Ista videt

3 intelligere Iurisconsultus hic, quod tene menti ad. q. † Dicit statutum quòd cui non est solutum pretium equi, debeat dari totũ stipendium quolibet mense, donec sibi satisfiat. Certè si pro parte est solutum pretium equi, pro parte habere debet de causa ce-

4 ta. Casus est hic. † Vltimò facit ad. q.ª in qua consului in ciuitate

d Spoleti: quidam emit fundum à duobus hoc acto quòd teneat eis fundum reuendere, si intra mensem reemere voluerit: modò vnus ex illis vult reemere partem suam: alius non. quæro an teneatur reuendere. Determinaui quod non. Cum enim emptio fuerit facta vno pretio, non tenetur reuendere nisi totum reuendat: vt. l. quod autem. §. fin. & l. seq. & l. quod si vno. ś. de in diem addic. Non enim est verisimile quod ille vnam partem rei vellet si aliam non haberet: vt. l. si quis aliam infra de solu. Non obstat hæc lex: qa hęc lex loquitur qñ cõditio est diuidua: & apponitur ad resolutionem alicuius diuiduí. sed in. q. proposita reuende re non est quid diuiduum, sed indiuiduum. quod apparet: quia vendi continet rem tradi. quod est quid indiuiduum: vt infra de verborum obligatio. l. stipulationes non diuiduntur. Præterea, res non affert tantam vtilitatem in parte respectu partis, quàm in toto respectu totius. Præterea, si hoc esset verum, incideret inuitus in communionem: quod non est conueniens: vt not. in simili. supra de contrahen. emptio. l. fundus. expone vt. ibi quis aliam. infra de solu. id est non est quid diuiduum: sed indiuiduum. Pro hoc etiam quod not. in leg. certi condictio supra si

5 certum petatur in glossa magna vbi dicitur † quod vendere est factum licet non merum. Et pro hoc dico in. l. nostra, si satisfactio contineret aliquid indiuiduum: vt † quia dos continet restitutionem prædij, non haberet locum ista. l. sed habet locum

6 tantum quando dos continet certam quantitatem pecuniæ. Pro hoc. l. penul. infra de condition. & demonstratio. Vltimò ista lex facit contra gloss. quæ est in. l. communi diui. iud. supra communi diui. quæ ponit de hæredibus vnius emphyteutæ. De quo dixi in. l. fraudati supra de pub.

ᶜ ☞ *Detentatio habet locum traditionis, cum testator legat fundum ei qui nullam detinebat.*

1 **Colono.** †Tene menti ꝙ quando legatur fundus à testatore ei, qui habet fundi detentionem. non agit vt sibi tradatur: quia illa detentatio habet vim traditiõis: vt. l. nõ solũ. §. j. j. de vsufr. sed agit vt hæres eum lseret: vt hic.

2 ☞ *Diuisio facta cum proprietario non præiudicat fructuario.*

e **Si qui fundum.** †Diuisio facta cũ proprietario non præiudicat fructuario, h. d. Oppo. de. l. Iulianus. §. idem Cellus. ś. de act. empt. vbi ius, quod

1 quis habet remanet tñ in illa parte: quæ debitori venit in partem. Dicit Pe. ibi creditor habet ius personale in fundo

ideo huic mulieri debet remanere in ea parte, quæ hæredi obuenit in partem. Dicit Pe. ibi creditor habet ius personale in fundo hic verò ius reale. & sic respicit totũ fundũ pro indiuiso: ideo facto hæredis nõ potest præiudicare cõtra hoc dictũ Petr. opp. de. l. cõmuni diuidũ. §. si debitor. ś. cõi diuid. & in. l. cũ in fundo. §. si fundus. ś. de iure do. Sol. ibi ille, qui diuisit, habet ius diuidũ

d ab eo, qui habebat ius in re: vt puta creditor, cui videtur domi-

nus cõcedere, vt alienet alienatione necessaria, & etiam volũta-

ria pro suo debito: vt. l. non est nouum. de acqui. re. do. & ita loqt̃ ꝓ. si debitor. vel erat maritus, cui mulier videt̃ concessisse omnẽ

administrationẽ. & ita loquitur. l. si fundus. & idem dicerem in. l. nostra: qa si diuisio fieret cũ fructuario, præiudicaret dño, quia fructuarius: qui habet plenam administrationẽ in re, in qua habet vsumfructũ, videtur procurator in rem suã: vt. l. j. in fi. & l. sequen. j. de ope. no. nun. l. j. in fi. & l. seq. ś. vsufru. quemadmod. ca. Prædicta intelligo si sit actũ nomine suo & domini; aliàs intelligo in dubio ꝙ nomine suo: vt. l. & magis. j. de solu. Ex prædictis distingue vtrum re diuisa remaneat ius tertij in parte, quæ debitori obuenit, vel in toto. Aut ius erat personale, aut reale. & si reale. aut ille, cũ quo est facta diuisio, habebat plenam administrationem. aut' non: vt dixi. ś. & est not. materia.

1 ☞ *Verba adulatoria ad honoratum directa, non inducunt dispositionem.*

1 **Generali.** †Verba adulatoria ad honoratum directa non inducunt dispositionem hoc dicit. De materia huius legis gl. tangit in. l. peto. in prin. ś. de leg. ij. ego plenissimè expediui. j. de don. l. ex hac scriptura, &c.

Filios. Verba à testatore prolata debent intelligi vt aliquid operentur. ne aliàs dispositio reddatur inutilis. h. d.

1 ☞ *Legatũ ġaliter non cõprehendit: merces & uenalia: & restringitur ꝓ speciale.*

2 *Obligans bona sua, non uidetur obligare qui habet uenalia.*

3 *Exceptio licet firmet regulam in exceptuatis, non tamen eam dilatat, ut faciat sub ea comprehendi quæ de sui natura non comprehenduntur.*

4 *Frumentum quod erat in domo causa uendendi non uenit in legato facto uxori de omnibus, quæ in domo sunt.*

1 **Vxori.** †Legatum generaliter, merces & venalia non comprehendit: & per consequens per speciale restringit̃

2 hoc dicit. † No ex isto. §. quod dixi in summario. et per hoc dicit Iac. de Are. ꝙ ille qui obligat omnia bona sua, non videtur obligare quæ habet venalia: vt hic, cũ ſ. Sed iste. §. non facit vt dicã.

3 & facit. l. cum tabernam. in prin. ś. de pign. † Item licet exceptio[a]

a firmet regulam[b] in non exceptuatis: non tamen eam dilatat, vt fa-

b ciat sub ea comprehendi, quæ de sui natura non comprehendũ-

tur, ita videtur hic: legaui enim vsumfructum olim, quæ sunt in

domo, excepto argento. Ista exceptio non facit vt illud legatum

4 comprehendat merces & venalia. † Item nota' si testator relinqt

c vxori omnia, quæ habet in domo: non venit[d] frumentũ qd' erat

d ibi causa vendendi: vt hic in ver. idem quæ lijt, cũ &c. quod tenemenți. Sed contra prædicta opp. quando in legato apponitur signum vniuersale, omne, tunc legatum non recipit restrictionẽ, l. pediculis. ś. Labeo. de aur. & arg. leg. & l. Iulianus. in prin. ś. de leg. iij. Sol. Fateor quòd non recipit limitationem, nisi eam, quã testator facit: vnde si testator simpliciter relinquisset vsumfructum omnium rerum suarum, fateor quòd omnia cederent venalia, & nõ venalia: vt dictis legibus. Sed hic testõr relinqt vsumfructum rerum suarum, & adiecit quæ domi erant: quæ verba limitant primum legatũ generale: vt. l. ea tamẽ. ś. de leg. iij. Respõ. hic quæritur de significatione istius limitationis, quæ domi erãt & respondet quòd ea quæ sunt venalia non videntur esse in domo. Ista enim limitatio fuit indefinita, nec habuit signũ vniuersale. Secus si haberet: vt si dixisset, quæ domi quoquo mõ erãt: quia tunc ista limitatio non restringeret. & sic patet quod iste. §. non facit ad ea: quæ dixit Iac. de Are. vt. ś. dixi.

Lucius. Ad expensas factas per fructibus colligendis fructuarius tenetur pro rata. hoc dicit.

e **Duas.** 'Finita causa finali in legato extinguitur legatum: secus si aliud constat de mente testatoris. hoc dicit. Oppo. supra titu. j. l. liberto. §. fina. & glos. oppo. de. §. filium. ead. l. dicit glo. probabitur eo ipso quòd non probatur contrarium. Ista sol. videtur contra mentem huius tex. Respondeo ergo ad contrium, quod ibi fuit nudus minister: hic verò fuit legatarius: vt ex preſsè dicunt verba legati: &c. sed in contrario erat dubium; vñ in dubio præsumitur vt minister. Tamen in solutione huius cõtrarij multum dubito, præcipuè in solutione illius §. fina.

a ¶Item licet excep. Vide ad hoc Pan. cõsi. xx. in fi. in ij. vol. & cõsi. lxij. in iiij. col. eo. vol. & consi. lxxxviij. in j. dub.

b ¶Firmet regulã. Vtrũ exceptio firmet regulã, & istud intellige vt no. ꝓ Bar. in l. nã qđ liquidæ. §. itẽ si qs j. de pe. le. & vide Bar. in l. quæsitũ. j. de fun. inst. & qđ' dixi in d. l. nã qđ'. §. fi. & vide Bar. in l. j. in fi. de reg. iur. & idẽ ibi Ange. & Bart. in l. in his. ś. de legi. ꝓ doct. in c. q. ad agẽdũ. §. j. de ꝓcu. in jvj. et vide bonum tex. in l. pe. de priui. cre. & vide Anch. in c. qui ad agendum.

Hæredis. Vsusfructus surrogatus in locũ annui legati, debet sequi naturam ipsius. h. d. secundũ Dy. Op. ꝙ imò ad hæredẽ pertineat: vt l. defuncta. in prin. ś. de vsufru. & l. si vsufructuarius. ś. qui. mo. vsufr. amit. Sol. Potes intelligere de reliquis antecedentis tẽporis ante mortẽ legatarij: tũc nõ est cõtra. Sed si intelligis de reliquis temporis præteriti post mortem legatarij: tunc est cõtra. Quare dicit Dy. hic vsusfructus erat surrogatus in locũ legati annui certæ quantitatis. Sicuti ergo si tibi decesserit ī principio anni, totũ haberet: ita hic in vsufructu totũ habebit.

c ¶Itẽ not. Et vide qđ' no. Bal. in l. ex facto. ś. rerũ. ś. de hęre. inst. et quod no. in l. si chorus. ś. j. & l. si fundus legatus. & l. si mihi Mœuia. ś. fi. de leg. iij. & l. predia. j. de fun. instr. qđ' limita, nisi ad aliud nõ posset referri nõ posso. & Paul. de mont. pico. l. sint: vt in gl. ś. itẽ cũ fit. ... ff. de ꝓcurer. & Bal. in d. ru... bri. de ver. sig. Bñ fa... cit l. fund' q locatus. ... de fun. inst. Itẽ cõ... trariũ no. hic ꝙ Bart. ... vt' text. in d. ś. itẽ cũ ... quærere. & Bal. in rub. in iiij. q. in versi. ... significat. Sed aduer... loquit̃: nã aut dico, le... go oẽ argẽtũ: & non ... venialia: ar. d. l. pediculis. Aut dico, lego oĩa bona, aut vsumfructũ oĩm bonorũ: et cõprehẽdẽt venalia: vt l. ęties. ś. fi. de vsufru. & in fi. no. Imo. in l. fi. ś prin. j. de don. inter virum & vxorem.

Bi & sm hoc not. hic celebrem doctrinã. Sequit Paul. cons. 104. incipit in fi de pig. & dũ hic dr Viso primo. Approbant. Jaso. ꝙ in legato ġnali nõ veniũt venalia, nisi n. 70. Bapa. n. 30. Ju ... ad aliđ referri nõ posso. & Paul de mont. pico. l. ... vt in gl. ś. itẽ cũ fit ... ff. de ꝓcurer. & Bal. in d. ru... ha. cum nuberet. n. 88. & de ... fundꝰ q locatus. ... Ego & Enea. m. tract. de testa... 88. quero tibi, & posthema... ferenza. in sua practica. mss... Bo & zelliqui. uxo. domi...

d ¶Venialia. Remedium est qđ' dicat siue sint venalia, siue non: vt voluit Bar. in l. nam quod. de penu lega.

¶Nõ venit. Si testator dicat: reliquo vxori oĩa bona q̃ ī domo habeo: an veniat frumẽtũ qđ' erat ī domo cã vẽdẽdi, & vide qđ' no. Bar. in l. dius. de bo. dã. & bal. in rub. C. de ver. fig. & no. ꝙ pecunia non cederet vnq̃ in hoc legato: qa semper dr venalis. & parata alienatiõi. l. vxorẽ. ś. legauerat. de le. iij. vbi est tex. no. Bal. in l. fi. C. de cõpẽ. & no. bal. in l. certi. in vj. aliàs vij. q. C. loca. sed bñ

1 **Empronio.** Ego habeo istud principium pro notabili. Legato† generali habitationis, vel vsusfructus non derogatur per legatũ proprietatis[e]. h. d. Istud principiũ notabile est meo iu-

f dicio. Op. extra glo.[g] gñi ꝓ specie derogat: vt l. vxor. §. codicil. & §. felicissimo. ś. de le. iij. hic verò nõ derogat: quare malè. Sol. ibi est genus & species ꝓpriꝰ: qa vtrũq; legatũ ꝓprietatis: hic verò in vno erat legatũ habitationis, ī alio legatũ fundi simpliciter. Vñ videt̃ quodã mõ species differẽtes. Et secũdũ boc ꝓcedit gl. cũ dicit, qa pinde erit, ac si habitatio, & domus essent ſpãliter legatę: qa in legato habitationis cõcurrẽt am-

2 bo: vt l. si alij. s. e. qđ tene mẽti: qa ¹quotidiè relinquunt̃ p̃dia pluribus: et postea dicit testator, vxori lego vsumfructũ bonorũ: qa in vsufructu oẽs cõcurrẽt. quod tene mẽti.

Ex his verbis. Quæro quod poterat esse dubiũ in l. nostra. Rñ. quia liberti habitabãt cũ patrono iure familiaritatis tanq̃ clientes: vt l. ij. ś. de vsu & habi. cũ l. seq. Quomodo ergo debetur eis habitatio, cùm testator habitationem non præstabat? Hanc dubitationẽ remouet Iurisconsultus, vt illa habitatio, quæ præstabatur tanq̃ clienti, & seruitori, nũc præstet iure habitationis & seruitutis.

Codicillis. Si hæres grauatur aliquid pati: intelligit̃ gratuatus vt patiatur eo modo quo patiebatur defunctus. h. d.

e ¶Duas. Habes hic tex. ꝙ pater instituit filium in proprietate, & vsumfructũ legauit filiæ: & sic priuat filiũ vsufru. licet aliter ab vsufructuario. And. Barb.

f ¶Per legatũ proprietatis non derogatur legato vsufru. Vide Bal. in l. quoties. in fi. C. fa. erc. & Bar. in l. si quis seruum. ś. fi. de le. iij. & vide ad Bar. hic aliqđ per Pau. de Cast. in consi. cccxxviij. incipit. in Christi nomine amen. præfati Fattutius Franciscus cũ fuerit, &c. & in cõsi. cclj. incipit. in Christi nomine amen. visso dicto puncto obscurè & malè formato &c. adde ꝙ consi. Pau. de Cast. hic alle. vnum habetur in antiquis, nume. cxxxiij. & secundũ in nouis, nu. xxiij. Et vide Alex. in consi. lxvj. col. 1. in iij. volu. Ia. Tho.

g ¶Op. extra gl. Et vide Bar. in l. si alij. ś. e. ti. Bal. in l. quoties. C. fa. erc. And. Bar.

a ¶Vltiò hæc.l.Et vide Bal.latissimè ī.l.j. C.qñ non pe.tē. par. Andr.Barba.
b ¶Vxori vsūfructū. Nota istā legē cōiuncta gl.ī ỹ.fundū.q.p si lego fundū videor legare villā ibi positā secūdū Bal.ī.l.j. C.de le. & facit ista lex ad.q.disputatā p Rich.Ma. q si restōr reliqt vxori suæ villā toto tpe vitæ suę donec honestè vixerit sine viro, & post vitā suā deueniat ad titiū qđ si postea dicta vxor trāseat ad secūda vota:et sic expirauit legatū: dicta villa remanet penes hgredē, et expectat dies mortis añçp deueniat ī titiū. cōtrariū determinat Richa. Malū. in d.sua disputatione īci.q ī suo testō sic dixit.p.l.si ita.qñ di.le.ce.& lege mulier.§.j. ad Treb. & ita determinat ipse non obstā te hac.l.&.l. de qbus §.q dam.el.ij.de cōd. & demō. Itē facit ad pulchrā.q.ſpe.hic posita ī ti.de emp.§.nūc aliqua.ỹ.cxlv.& ibi Ioā.Andr.adde ad.q. Ric.Bal. cōsil.ccccj. libr.iiij.
c ☞Sensus huius.§. op. est iperfectus. Tu dic melius ex fide scripti exēplaris. Itē opp.extra gl. q nō vī iteresse quo finiat vsusfructus: ar.l.mulier.ī prī. j.ad Treb.&.l.iij.C. de ūsti.& substi. Sol. ibi erat, &c. Ad ista aduerte:quia sine eis nunquā Bart.intellexisset. Alex.Lofeus.

1 ☞Fideicommissum relictum post mortem omnium, ab ultimo decedente uidetur esse relictum.
Verbum,accrescat,inducit fideicommissum.
Relictum simpliciter post mortem aliquorum, intelligitur post mortem omnium.
Si testator instituto filio dicat,si filius meus decesserit sine liberis,uel eorum liberi sine liberis,an fideicommissum uidetur datum à liberis:an uerò ab hæredibus primò institutis.
Emphyteusis si est concessa duobus, & unus moriatur, an alij accrescat uel ad ecclesiam redeat.

2 ¶Dicillis. † Fideicōmissum relictū post mortem omnium, ab vltimo decedente videt esse relictum.h.d.et est notabilis casus.No. quod dixi ī summario.Secundò not.† qđ verbum, accrescat, inducit fideicōmissum hoc dic vt ī l.centurio.ff.de vulg. & pup. Tertiò † no.q quādo relinquitur post mortem aliquorum simpliciter: ītelligitur post mortem omnium.quod qualiter intelligat dicam j.Item oppo.de.l.fin.§.si filium.ff.de le.ij.&.l.Lucius.§.Caio.j.ad Treb.vbi dicitur quòd ex parte vnius decedentis statim fideicōmissum inducitur.Respondet gl.q hic inducitur ex vi repetitionis præcedentis legati:vbi fuit dictū q deueniat de vno in alium.Item est verbum,hec amplius,qđ cessat in l. contraria. Sed ista repetitio non potest intelligi repetita:quia in secuudo casu legata est habitatio:vnde non potest intelligi q vno decedente deueniat in alium proprietas.Item non potest intelligi, quòd ab vltimo decedente videatur relictum fideicommissum proprietatis,cū eis proprietas relicta nō esset.Dico ergo q in legibus contrarijs illa verba, post mortem eorum, respiciunt diuersos effectus: qa à quolibet est relictum fideicōmissum pro se: ideo nō resoluitur in singularitates. sed hic respicit vnum effectum:quia fideicommissum proprietatis est relictum post mortem eorum ab hærede:& sic vnum fideicōmissum est. s.ab hærede,non ab ipsis morientibus. Vel solue aliter:ibi loquitur quando præcesserat relictum proprietatis:quo casu post emolumentū quæsitum non est locus iurí accrescendi:meritò vno decedente in eius persona est locus fideicōmisso:quia aliter hæres vel legatarius non potest de hoc conqueri:quia sua nō interest:& sic nō supereſt persona,quę ex præsumpta voluntate defuncti substitutū excludat. hic verò loquit in relicto habitationis,in quo inter eos est locus iurí accrescendi,sicut in vsufructu; vt.l.j.in fi.de vsufru.accre.ideo requiritur mors vtriusq :quia superuiuentis interest, sicut quando testator expresse reseruauit ius accrescēdi:vt ī primo casu huius legis.& sicut in substitutione vulgari:vt l.quāuis.C.de impu.& ali. sub. & determinaui plenissimè in l.hæredes mei.§.cū ita.j.ad Trebe.
4 Ite m hæc lex videtur facere † contra me in eo quod dixi.ff.de le.iij.l.sed & si sic,dicit testator,si filius meus decesserit sine liberis vel eius liberi sine liberis, deueniat in Sempronium:an videat fideicōmissum datum à liberis:an verò ab hæredibus primò institutis:& ibi determinaui quòd videt relictū ab heredibus instituris.Ad hanc legem respondeo,& dico q ibi fideicōmissum aliter valere non poterat:vnde intelligitur eo modo quo valere potest;hic verò potest valere fideicōmissum siue sit relictū a primo, siue à secundò. Item cōtra legem nostram facit l.si seruus.§. qui margaritam.ff.de leg.j.vbi fideicōmissum in dubio intelligit datum ab hæredibus.Sol.Istud verum,vbi testator legat rem legatam;quia tunc legatum videtur à legatario, vt hic. Vltimò hæc
a lex † inducitur per Dyn.ad quæst. † si duobus est concessa emphyteusis,& vnus moriatur:an accrescat alij,vl redeat ad eccle siam.Dixi plenè infra de verborum obligatio.l.si mihi & Titio. & ibi per Dyn.& per Cyn.C.quando non pe. par.l.j.

1 ☞Qualiter intelligatur decima hæreditatis.

Q ui Sempronia. Fideicōmissum relictū à curatore,quem quis putabat legitimę datum,ab hærede scripto debetur.hoc dicit.Quæro quā-
1 tū habebit Mæuia,& quantū Sempronia ex ista hæreditate: †& qualiter intelligitur verbum,decima.Videte: quædam sunt nomina numeralia:vt duæ partes,tres partes, quatuor partes, &c. & tunc in dubio intelliguntur duæ partes de xij. tres partes de xij.vt.l.interdum.§.j.ff.de hære.instī.&.l.cū quæstio.C.de leg.& Instit.de hære.inst.§.hæreditas.nisi aliter appareat de voluntate disponentium:vt ibi dixi.& probatur in l.qui nō militabat.§.j.de hære.instī.Quædam sunt nomina quotæ secunda,tertia,quarta & tunc debet intelligi decima.s.totius hæreditatis, faciendo.x. partes hæreditatis:& tertia debet intelligi de tota hæreditate faciendo tres partes totius hæreditatis:vt l.interdum.in fi.ff.de hære.institu.& ita hic quilibet habebit decimam totius hæreditatis faciendo decem partes totius hæreditatis.Et ex hoc apparet vtilitas fideicommissi:quia quilibet habet vsumfructum pro virili,
☞ cùm non habeat,nisi decimam totius hæreditatis.Et ex his posunt decidi multæ q.Arbiter dicit in sententia sic: adiudico Titio duas partes talis domus. vtrum intelligantur duæ partes de tribus,an de.xij.vel de centum.Certè dico qđ intelligentur duæ partes de xij.per ea quæ ff.dixi.tamen omnia prædicta loquunt in hæreditate:sed,in alijs rebus bonum esset hoc habere expressum.sed gl.est.j.de stipu.seruo.l.proinde.in princ.Facit ad prędicta quædam parua gl.in verbo,duas,in.l.post emancipationem in prin.ff.de leg.iij. Hæc tam ex scripto quàm ex Veneto exemplari fideliter addidimus.
1 ☞Conditio & dies si apponuntur in legato, & conditio extiterit:tūc dies expectāda.
2 Dictio tunc,denotat temporis extremitatem.

b Vxori vsumfructum. b Licet † extiterit cōditio:tamen expectā da est dies quę supereſt.hoc dicit. Op.de l.aliquando.ff. ad Velle.&.l.fundus.ff.si vsusfru.pet.Sol. ibi est tantū conditio: hic verò dies est & conditio.vnde debet expectari dies:vt.l.in fl
2 a.j.de ver.obl.Vel dic q † hoc operatur dictio, tunc quæ extre-
c mitatem temporis significat,vt.l.iiij.in fi.j.de condi. & demōst. Item opp.vt gl.& solu.ibi erat quædam conditio necessaria quo ad acquisitionem.ideo quocunq; modo existat,non interest.Plenè dic vt dixi in.l.Galli.§.& quid si tantum.§. de lib. & posthu. Sed hic fuit voluntaria:quia statim,potuit testator legare purè. Item oppo.de.l.liberto.§.fin.ff.ti.j.solu.ibi ad finiendum causam finalem pubertatis aduentus erat necessarius: ideo non interest quomodo existat.
1 ☞Qui habet ius in re,uidetur in dubio legare rem respectu iuris quod habet,licet finiatur morte.
2 Præscriptio quòd non procedat sine possessione ciuili.
3 Traditio facta per usufructuarium non priuat dominum possessione ciuili.
4 Vtile dominium acquiritur per præscriptionem.
5 Vsusfructus legatus ab habente usumfructum quid comprehendat.

1 S Ticho. † Qui habet ius in re, in dubio videtur legare rem respectu iuris quod habet, licet morte finiatur.h.d.& est aliquantulū pulchra lex. Opon.& videtur quod isti non potuerunt præscribere:
2 quia † sine possessione ciuili præscriptio non procedit, vt.l.j.ff.ę seruum.de acquir.possess.& plenius dixi in.l.iij.§.ex contrario.e. titu.& est casus in.l.aquiritur.in fi.de acqui.re.do.& per Dyn.in c.sine possessione.de regu.iur.lib.vj.sed hæredes Stichi non potuerunt tradere possessionem ciuilem, cùm non habeant: quia vsumfructum habent solum naturaliter. Nam vsufructuarius solùm naturaliter possidet: vt.l.naturaliter.j.de acquí.possess.ergo &c.Præterea,† traditio facta per vsufructuarium non priuat
3 dominum possessione ciuili:vt no.j.de vi & vi ar.l.j.ff. interdū. &.l.j.§.penult.ff.de vsufru.quemadmo.ca.Resp. debes intelligere hunc tex.quia ciuilis possessio vacat,ita quòd apprehendentem naturalem sequitur,vt.l.clam possidere.§.fin.&.l. sequen.j.
4 de acquí,possaliās iste tex.non procederet.† Quæro,quid acquiritur per præscriptionem. Dicit gl.quasi dominium.Simile not. in.l.cum postulassem.§.j.de dam.infect.&.l.si finita.§.sinautem. eod.tit.&.ff.de fun.do.l.j.C.si aduer.vsuſca.l.j. in princi.magnæ gl.Sed veritas est,quòd acquiritur vtile dominium.vt no.in authen.nisi.C.de bo.ma.& probatur in.l.j.in fin.j.de aqua plu. arc. Dicitur hic in secūdo casu q legatarius non teneatur si res eius ceretur.Contra:quia legatum coniunctis personis debetur, etiā si sit res
a ¶Dicit Ro. Magna limitatio ad l.cū alie nā.adde glos Bar.& Imo.in l.si dom^s.§.j. de le.j. & vide in frā.
b ¶Rndeo,qñq;,et cōtra sed'm mētrū hu-
iusdistinctiōis tenet do.Ant.in c.pastoralis.de dona. nec facit mētionē de Bar. hic. Ioā.de Imo.ibi tenet cōtra do. Ant.nō faciens mentionem de
3 Barto. vide quæ ibi dixi. Adrę. Barba.
c ¶Vxori.et vide Bal. in l.j. ff. de his q sunt sui vel alie.iur. & vi de Bar.ī cōſl. suo incip. filiº Petri de Flore. vbi Bar. cōsuluit q nō veniāt noīa de bitorū et ad istū tex. Bar.rñdet.& in ordine est.l.vide ibi oīno & in cōsl. clxxvij.incip.Mathæolus. vbi idē dicit.And.Barb.
d ¶Vxori meæ. vide ad hanc l.Bal. in l.ff. in antepe.col.in princip.C.de indi.vidui.
e ¶Noīa debitorū.cōtra istud facit id qđ no.Bar.l.diuortio. §.si vir.in fin.so.ma. & qđ idē no.in l.nihil.§.quædā. de edē. & ibi vide qđ dixi. &ad ista adde quod no.Bar.in l.si qs seruū.§.fi.de le.ij. Quid aūt sit calēdariū tex. habemus meliorē de iure in l.q filiū.de le. ij. Adde an in legato oīum bonorū veniāt noīa debitorū, Bald. consilio ccij. libro j.
f ¶Tenēt cōtter. Hæres debet habere legitimā in ꝓprietate
3 cū vsufructu. & vide qđ dixi in d. auē. nouíssima. & quod hæc lex corrigat tenet et Bar.in l.qñ in priorib^s.ff prin.C. de inoff.testa.& Ioā.in addi.Spe.ī ti.de pig. §.j.circa vlti.col. Ad
1 de an legitima possit cōstitui in vsufru
2 ctu,Pe.de Anchara. consilio cxxvij.
f ¶Fidi Trebatiani. Iste tex. allegat pro
3 sing.& vnico in iure per Bal.in l.vnica.§. libertatib^s.de ca.tol. 4
q ff si testator legauit
5 mihi fructº fundi. q hæres teneat facere & curare q iste fundus colatur, & seminetur, & construatur. f
g ¶Verbū redit^s. hoc est falsum, vt dixi Barto.in l.quædam. §. nihil. de edendo.
h ¶Q;icq; verba. Sed an isto casu qñ legātur fructus vel reditus fundi liberet hæres dādo fundum ex quo legatari^s posit colligere fructº,vide Bal.per illū tex. in l. fi qs argētū.ver.sive rō.C.de do.in.l.j.§. liberatib^s.sup ver.excepto.C. de cad. tol. vbi dicit istū tex. es-
g ligatis q hoc sit propter verbum reditus g,

hic positum:quia idem est legare reditum, & legare fructum. sed est ideo: quia dixit, darivolo:sic innuit q voluit eum capere de manu hæredis:sed vsufructuarius capit iure suo:ergo &c.& hoc est qđ facit differentiam,scilicet ius vsud verbū,dari volo. hic positum. Contra hoc oppo.de.l.cū ita.j.eo.& l.si quis ita.§.de vsufru.Sol. glo.remittit ad
1 no.in d.l.si quis ita.§.de vsufru.Ego † dicā latius & alibi dixi latissimè. Quandoq; ver
h ba b testatoris sunt lata, & aperta: quia seruonem suum dirigit ad legatarium, quod manu sua perciperet. Quandoq; dirigit ad hæredem quod detur de manu hæredis. & isti sunt casus indubitabiles:quia in primo est legatus vsusfructus.hoc est, illius iuris. secundo non est legatus vsusfructus,sed vi detur legata illa quantitas,quæ ex illo fundo redigetur:vt hic, & l.patrimonij mei,§. eo.& d.l.si quis ita.§.alleg. & quod ibi not. Quandoq; illa verba sunt ambigua: quia ad neminem diriguntur: vt dicendo, lego fructum fundi.Hic aduerte tres casus. quā doq; legat fructus fundi simpliciter:quandoq; legat certam partem fructuum.Quandoq; certam quantitatem:puta decem coribes.Primo casu videtur in dubio legatum ius vsusfructus:& sic verba videntur directa ad legatarium:vt l.cùm ita.j. eodem. & l.si quis ita.§.de vsufru. Secundo casu ius vsusfructus non videtur relictum:vt l.defuncta.§. fi.ff. de vsufru. & omnes isti casus no.in d.l. si quis ita. Tertio casu idem : quia ius vsusfructus non videtur relictum:vt l.si debitor.§.verisimile.ff.de contrahē. emptio.& l.inter stipulantem.§.sacram.j.de verbo.obli. cùm simili. Ista sunt necessaria ad multa:ideo menti tenenda.Et de his
2 latissimè dixi in l.cotem.§.qui maximos.j.de publi.† Juxta præ dicta quæro : quid si testator diceret sic , relinquo Titio fructus qui percipientur,& percipi poterunt ex tali fundo:an videtur relinquere ius vsusfructus? Videtur quòd non:quia illa verba magis videntur referri ad ipsum corpus fructuum quàm ad vsum fructum:quod apparet ex eo quod dixi, qui percipientur : ergo &c.Et hoc est secundùm propriam significationem verborum: sed secundùm mentem testatoris puto ius vsusfructus relictū: vt l.cogi.§. j.ff. ad Trebel. vbi idem est relinquere hæreditatem, & ipsum ius, quod ex hæreditate percipitur. & sic idem erit relinquere vsumfructum, & id quod ex vsufructu percipitur.
3 † Quæro,si alicui est relictus fructus fundi,ita quòd non est cō stitutus vsusfructus : an possit solui æstimatio fructuū pro ipsis fructibus.Hic videtur tex.quòd sic:vt hic, quantitatem, &c. & hoc sentit glo.quæ dicit,quòd aliud pro alio soluitur, tamen intelligo aliter,quòd si fundus consueuerat locari ad quantitat. m fructuum:tunc illa quantitas est in petitione,& solutione, quoniam illud est reditus fundi:sicut dicimus in l.vinum.ff. si certū peta.Si verò consueuerat locari ad pecuniam: tunc pecunia est in petitione,& solutione:vt hic.& ita non est verum quòd aliud pro alio soluatur : nec soluitur pecunia pro fructibus : nisi post consumptionem deueniatur ad æstimationem:vt dixi in l. cum
i qui tacitum.j.de his quibus vt indig. Quæro quando † relinquitur fructus fundi,an intelligantur omnes, vel deducta por-
4 5 tione coloni.& hic est tex.quòd deducta portione coloni. † Vltimò ista lex facit ad q. dicit testator : si filius meus decesserit in pupillari ætate , vel postea quandocunq; volo quòd bona mea vendantur per meos fideicommissarios, & dentur pauperibus.
k an illa verba k faciant directam substitutionem,an fideicommissariam? Hic videtur tex.cùm glo.& cùm eo quod not.ff.de vsufru.l.si quis ita.quòd faciant fideicommissariam.Sed ego consului contrarium quatuor vicibus:quia longa est differentia vtrū dixit testator,vendantur, & dentur pauperibus simpliciter: quæ est fideicommissaria. Aut dixit, vendantur , & dentur pauperibus per fideicommissarios meos: & tunc est directa substitutio: quia illi fideicommissarij sustinent vicem hæredum , & seipsis accipere debent bona fideicommissarij,& dare pauperibus:non autem accipere de manu alterius. Dicam latius in l. Centurio. de vulgari & pupillari.

i ¶Quæro qñ.an qui relinquit fructº fundi videat relinquere deducta portione coloni.adde Bar.latius in l.fructº.ſo. ma.& Bal.in l.cohæredib^s. C.fa.ercif.& Bal.& ī d.l.nihil.§.fi.de le.j.
k ¶An illa verba.si dixivolo q bona mea vēdant per fideicom missarios, & dentur pauperibus,an sit fideicōmissaria substitutio vel directa.cōtrariū videt ipse dicere in qōne sua incip. filiū adultū.idē cōsuluit Bal.in l.precib^s. C.de impu. & Imo. in q.facti. adde quæ posui in l. cēturio. ff. de vulga. & pupilla.

¶ Legatarium. No. & istud est verũ, licet secundũ aliquos ibi Bart. videatur contrariũ dicere: sed ibi ipsum intellige q̃ onus sequitur eũ vt soluat sumptũ proprietatis: quia postea in restitutione deducet de hæreditate qd̃ soluit: alʒ sequeretur q̃ si multa essent onera nullum esset legatum vsusfructus in persona fructuarij, sed hæredu m sic.

b ¶ Quæro qd. Vtrũ onus æris spectet ad vsufructuarium om niũ bonorũ, vid. l. fi. §. sinaũt æs alienum. de bo. q̃ lib. & quod ibi Bal. & in l. id qd̃ pauperibus de episc. & cler. & Matthe. in v. no. & Ang. in l. filius à patre. in princ. de lib. & posthu. Et adde oino Bal. consi. incip. an vsufructuarius omniũ bonorũ. & cõtra Bar. hic consuluit Pau. de Ca. cũ pluribus aliʒ in cõs. inci. In Christi noĩe, in cũ q̃ vertitur Boñ. alle. text. in l. vsufru. bonorũ legato. in x. char. j. ad le. Fal. & p l. fi. §. sinautẽ æs alienũ. & ibi hoc idẽ ipse tenet de bo. q̃ li. & vi de Bar. §. ea. l. & qd̃ no. Bal. i auẽ. cũ quæ fit cũ monacho. C. dẽ epiſ. & cle. & ita sequẽdo opi. Bal. cõsuluit Boñ. & vide Bal. in l. j. vers. pone maritus. C. de fru. & li. ex pen. & l. mater. C. ad Tertu. et vidẽ qd̃ scripsi post Bal. in l. fi. §. vbi auẽt. de bo. q̃ lib. & Bal. ibi. sup ver. si aũt lego. addẽ an onꝰ aris alieni spectet ad vsufructuariũ, Bal. cõsi. ccvij. & ccix. iij. lib. & Pau. de Ca. cõsi. ccclxxxvij. & ale. in cõsi. cxxxviij. co. fi. in fi. j. vo. & ide materia vide quæ ponit Fracif. de Are. in cõs. cxvij. lo. Tho.

c ¶ Respõdeo q̃ nõ. In cõtrariũ est l. fi. §. sin aũt æs alienũ. de bo. quæ lib. nisi respondeas q̃ ibi tex. loquitur in vsufructuario ex dispositione legati, hic ex dispõe testõris. & cũ opi. Barto. trãsiuri cõsulendo bono. Et addẽ qd̃. p opi. Bar. et cõsuluit Cornetus in cõsi. cxcv. in iij. parte.

d ¶ Qui duas. Vid bar to. i l. ij. ad fi. §. de iur. omn. iudicum. & ibi Modernio.

Aduerte q̃ bar. hic l. j. d̃ serui. leg. allega tur sibi contrariari. Sed in quo arguat̃ d̃ cõtrarietate. & p̃ salutatione Bar. vide cõcordiã ad l. q̃ cõclaue. ff. de dam. in secto

e ¶ Aut habebat. Ego credo istud intelligẽ dũ put ẽ. dixit Bart. videlicet q̃ fiuito vsufructu deducebat̃ de hæreditate illud. qd̃ est solutũ. Hoc. pbatur in l. j ĩ qua se fundat Bar. quia licet vsufructuarius q̃m bonorũ exigat debitores: nõ tñ facit pecuniã suam, sed habet in illa pecunia vsumfructũ, licet impropriẽ: vñ si soluit creditoribꝰ nõ debet soluere de suo respectu proprietatis, sed respectu vsusfructus. vide do. Flo. in l. fi. §. sinaũt. C. de bo. q̃ lib. isto anno cõsului cõtra Bar. & vide do. Pau. de ca. in suis consiliʒ vbi consuluit contra Barto. vide quod pulchrẽ dixit dominus Praxis de Marcella in suis notabilibus. in v. no. vbi alleg. d. Rogerium de Peru. vide omnino. And. Barba.

1 ☞ *Fundo simpliciter legato proprietas intelligitur legata.*
2 *Proprietas intelligitur q̃ reuertatur ad hæredẽ post mortem usufructuarij, si dicatur q̃ reuertatur ad hæredẽ.*

MIlios hæredes. Proprietas reuertenda mortuo legatario ad hæredem tanq̃ ipsi relicta sit declarat̃. h. d. † Not. q̃ quãdo lego fundum simpliciter nec exprimo quo ad proprietatem vel vsumfructum, q̃ videtur legata proprietas. Idẽ dixi anno, si promittis fundũ simpliciter. Ita dixi in l. si fundum certa die. j. de verb. obli. Secundò no. † q̃ quando dico, volo q̃ proprietas reuertatur ad hæredes. in dubio intelligitur post mortẽ legatarij. Vide glo. quæ incipit, post mortem. Si enim intelligeretur incontinẽti nullum commodum haberet.

TLli cum illo. De hoc plenè in l. titiꝰ textores. §. j. ş. de leg. j.

☞ *Fructus fundi si emuntur, quid uidetur emptum.*

CVm ita. Legatũ annuũ pro pria manu percipi debet ad instar vsusfructus, si verba cõgruũt h. d. De hoc dixi plenè. ş. e. l. fundi & plenissimè in l. cotẽ. in §. q̃ maximos. j. de public. Et aduerte, † si aliquis emit fructus fundi, quid videt emere. Si enim emit ipsum corpus fructuum, fructibus non natis nõ valet emptio: vt l. nec emptio. ş. de contrahẽ. emp. Aut emit ius ipsorũ fructuũ: & tunc statim valeret emptio ipso iure: & ideo est recurrendum ad distinctionem, quam dixi. ş. eodem l. fundi.

IN fructu. Fructuario & colono ad sui cõmodũ licet percipere fructus, etiam immaturos. Quæro, nũquid oliua dicatur fructus industrialis, vel naturalis: nã possessor bonæ fidei fructus industriales suos facit: naturales restituit domino. Et videt̃ q̃ sit fructus naturalis: vt l. fructus. ş. de vsur. Præterea tex. in d. l. fructus. dicit q̃ sunt naturalia bona. Sed dico contrarium q̃ sit industrialis fructus: vt l. antepe. ş. de rei vendi. Quid de lacte, lana, & caseo? gl. est Inst. de re. di. ş. si qs à nõ domino. Additio noua.

1 ☞ *Vsusfructus si legatur certarum rerum. tunc onus æris alieni non respicit legatarium.*
2 *Vsusfructuarius, cui relictus est ususfructus quotæ partis hæreditatis, tenetur ad onera hæreditaria pro rata, & usufructu finito quod soluit, deducit de hæreditate.*
3 *Onus hæris alieni non sequitur legatarium ususfructus partis bonorum.*
Item nec legatarium ususfructus partis rerum certarum.
4 *Legatum ususfructus tertiæ partis bonorum mobilium & immobilium non continet iura & actiones. adde circa hoc, & vide Alex. de Imo. in consi. xij. col. pe. uersi. ad tertium. in ij. volu.*
5 *Vsusfructuarius omniũ bonorũ tenetur ad onus æris alieni.*
6 *Onus legatorum non sequitur usufructuarium bonorum.*

MVltum interest. Hæc est multum magistralis lex, & habet duas lec. vna dicit, multũ interest. alia, nihil interest, & quælibet istarũ lect. diuiditur in duas: quas vide in glo. & secũda lec. est no. Item vltima lec. est valde singularis, & nescio alibi. Summando istas lec. debes colligere tria verba. † Quando q̃ legatur vsusfructus rerũ certarum: & tunc sine dubio onus æris alieni non respicit legatarium: quia non sequitur fundum: vt l. j. §. si hæres. ş. ad Trebel. & hac l. in fine. † Quandoq̃ legatur vsusfructus quotæ partis bonorũ: & tũc aduerte, aut sub appellatione hæreditatis: & ille tenetur ad præstanda onera pro rata: vt hic secundũ vnã lec. & l. si quis seruũ. §. fi. cũ l. seq. ş. de leg. ij. Tamẽ, vt puto, cũ vsusfructus finietur, illud, qd̃ est solutum, de hæreditate deducetur: prout dicimus in bonæ fidei possessore hæreditatis, in l. qd̃ si pos. cũ si. ş. de peti. hære. † Aut legatur sub nomine bonorum, & tunc onus æris alieni non sequitur legatarium, vt hic, & ş. eo. titu. l. generali. §. fi. quia bona intelliguntur ære alieno deducto. Aut relinquitur sub appellatione rerum: & tunc idem qd̃ dixi, scilicet qñ sub appellatione bonorũ. hic est casus singularis. & hanc l. allegato no. in l. non amplius. ş. fi. ş. de lega. j. † Quæro, quid si legatur tertia pars bonorũ mobiliũ & immobiliũ. Rñdeo, videtur legatus vsusfructus tertiæ partis certarum rerũ: quia iura & actiones nõ continentur, cũ sit certa species, vt l. mouentium. de verbo. signi. & ibi dixi. † Quæro, quid si alicui legatur vsusfructus omnium bonorum, vel rerum non dico certæ partis: vtrum onus æris alieni spectet ad vsufructuarium? Credo q̃ sic. Primò vos vidistis hic q̃ eadem distinctio adhibetur qñ legatur vsusfructus quotæ bonorum, quæ adhibetur, qñ legatur proprietas. Sed si relinquerentur omnia bona, vel omnes res, sine dubio eum sequeretur onus æris alieni: vt l. nam quod. §. fi. cum l. seq. j. ad Trebel. ergo &c. Pro hoc videtur casus in l. vxori meæ. ş. eo. vbi dicitur q̃ venit vsusfructus calẽdarij: quia calendarium continet debita & credita. l. qui filium. lega. iij. & videtur casus. C. de pac. l. licet. † Vltimò quæro quid de onere legatorum: an sequatur vsufructuarium omnium bonorũ, vel quotæ partis bonorũ? Rñ. q̃ nõ. qd̃ apparet: quia vsufructuarius in vsufructu concurrit cum legatario particulari: vt ş. eo. l. Sempronio. dixi in l. si quis seruum. in fi. ş. de lega. ij.

De seruitute legata. *Rubrica.*

Dictũ est ş. de serui. perso. lega. nunc sequitur de seruitute reali.

1 ☞ *Domus si sustineat actum seruitutis habentis causam continuam, & permanentem: & alienetur in dubio seruitus uidetur imposita.*
2 *Domus si uendatur, uidetur imposita seruitus ut sustineat onera permanentia quæ ipso actu sustinebat, si contrahentes sciebant.*
3 *Fundo legato, uel uendito, an debeatur seruitus, qua legans uel uendens utebatur: & quid quando legatus est usufructus.*

LEX I.

d CVi duas. Sí † domus vna sustineat actum seruitutis habentis causam continuam, & permanentem, & alienetur: in dubio seruitus videtur imposita. hoc dicit. ista lex. Oppo. dicitur hic q̃ seruitus videtur imposita. contra: imò debet imponi per hæredem: vt ş. titu. j. l. dãnas. §. j. & l. seruũ filij. §. fi. ş. de le. j. cũ si. & l. testatrix. in prin. ş. si ser. ven. sol. ibi loqtur in seruitute viæ vel itineris, quæ cãm cõtinuã nõ habebat: ideo nõ videt̃ imposita per testatorẽ, licet posset agi vt imponat̃. hic verò loquit̃ de domo sustinẽte onus seruitutis habẽtis cãm continuã: vñ testator videt̃ imponere q̃ habeat cãm permanentẽ. † & idẽ credẽrẽ in vẽditione domus, vtvi deat̃ imposita seruitus, vt sustineat onera permanẽtia, quæ ipso actu sustinebat: maximè si cõtrahẽtes hoc sciebãt: vt l. j. in fin. de act. emp. & l. qd̃ cõclaue. j. de dã. infe. Nõ ob. l. in vẽdendo. ş. de cõtrahẽ. emp. q̃ loquit̃ in seruitute, quæ nõ habebat cãm continuam. † Quæro, qñ legat̃ fundus vel vsusfructus fundi: vtrũ illi fundo debeat̃ seruitus viæ, vel itineris, vel alia seruitus, sicut vẽdẽs & legãs vtebat̃. Glo. quæ est in l. iij. §. si loci. j. de adi. le. determinat q̃ seruitus nõ debeẽ legata ꝓprietate. Tu aũt clarius dic, cũ quærit̃ an rei vẽditæ vel legatæ debeat̃ seruitus illius actus, qui erat apud alienantẽ ex alia re alienãtis, sic distingue: aut ille erat actus seruitutis habẽtis cãm cõtinuã permanẽtẽ: & seruitus videt̃ imposita. casus est hic. Ita intelligo l. qd̃ cõclaue. j. de dam. e infe. vt ş. dixi. Aut habebat̃ cãm discõtinuã, & nõ permanentẽ: & tunc

& tunc seruitus nõ videtur imposita, sed poterit agi vt imponat̃ secundũ distinctionẽ infrà scriptã, vt leges j. allegatæ probabũt. An aũt possit agi vt imponatur sic, dic, aut fuit legatus vsusfructus, aut proprietas. Primo casu, põt agi vt imponatur illa seruitus, si aliãs vsusfructus esset inutilis: vt l. dãnas. §. fi. ş. ti. j. & l. binas. §. fi. ş. de ver. vrb. præ. & l. j. §. j. & ij. ş. si vsusfru. pe. Aut legatur improprietas: & tũc aut quæris vtrũ à legatario debeat præstari seruitus hæredi: & sine dubio debet præstari: vt l. testatrix. in prin. ş. si ser. ven. & l. si fundũ sub conditione. §. qui fundum. ş. de leg. j. & l. fi. ş. de ser. rusti. præ. Si verò quæris an debeat præstari ab hærede ipsi legatario, vel ab vno legatario alij legatario: tunc glo. dispũtat in l. iij. §. si loci. j. de ali. leg. tñ quicquid illa glo. dicat credo q̃ debet præstari; vt l. binas. ş. de ser. vrba. prædi. vbi dicitur q̃ nõ potest hæres lumina obscurare in totum rei, cuius proprietas est legata. Eadem ratione debet iter præstare: quia minus malè posset habitare luminibus offuscatis in ædibus, quàm vti sine itinere, &c. vt l. j. ş. si vsusfru. pe. Et ita debet intelligi d. l. binas. quæ est clauis huius materiæ. Prædicta sunt vera quando proprietas legatur. Secus si interviuos constituatur: quia hęc seruitus, quæ habet causam momentaneam, non debet constitui, nisi expressè hoc agatur: vt l. in vendendo. ş. de contrahenda emptio. Fallit in via ad sepulchrum: de qua dic vt l. si quis sepulchrum. ş. de reli. & sump. fune.

1 ☞ *Legato uiæ simpliciter facto, uidetur repetita conditio adiecta fundo.*
2 *In seruitutibus realibus dies cedit à tempore mortis.*
3 *Fundus quando duobus legatur, & cuilibet totus: quilibet pro parte ab initio est diis.*

LEX II.

SI fundum. Vt valeat legatũ viæ, requiritur vt legatarius tẽpore mortis testatoris repe riatur dñs prædij dñantis in totũ verè, vel fictè: aliãs legatũ extinguit̃. h. d. tota ista lex, & est multũ not. & diuiditur in quatuor partes principales. Primò loquitur qñ testator legauit fundum duobus, & viam vni, & vterq̃ legatum agnouit. Secũdò quando vni tantũ legauit fundũ sub conditione. Tertiò, quãdo vni legauit fundũ sub conditione, & viam purè. Quartò qñ ex duobus dñis vni viam legauit purè, alij sub conditione. Secũda ibi: & si prius. Tertia ibi, quãquam. Quarta ibi, vt rñsum. Rationẽ istius legis ponit tex. in prin. qñ seruitus pro parte acquiri
1 non potest. † Oppo. extra glo. dicitur q̃ hic vni legatur fundus purè, & via sub conditione, vel econuerso. Imò videtur q̃ semp conditio adiecta in fundo, videatur repetita in via, tanquam in eius accessorio: vt l. cũ seruus. ş. de condi. insti. & l. fi. §. fi. j. de ver. obli. Ego intelligo q̃ hic fuit expressum q̃ relinquebatur via purè, sed si simpliciter relinquebatur via, fateor cõtrarium, q̃ conditio videtur repetita. Secundò oppo. & videtur q̃ inspiciatur tempus mortis testatoris, vtrũ quis sit dñs insolidũ: vt ibi: decessisset &c. Contrà, imò debet inspici tempus aditæ hereditatis: vt C. de cadu. tol. §. in nouissimo. Solu. quicquid glo. ibi dicat, & in
2 l. ij. j. qñ di. le. ce. quæ glo. malè dicunt: veritas est q̃ † in seruitutibus realibus cedit dies à tẽpore mortis. Casus est hic. Non obst. §. in nouissimo. quia loquitur in seruitute personali. & ita videt̃ velle glo. hic, & bene. Itẽ oppo. q̃ in seruitutibus realibus inspiciatur tempus aditæ hæreditatis: vt l. fi. ş. cõmunia prædio. & l. si partem. §. fi. ş. quemad. ser. amit. Istud cõtrarium glos. non soluit: sed tu solue sic. Dicunt quidam, illæ leges habuerunt respectũ ad petitionem hic verò respicit cessionem dicti quantũ ad transmissionem. Ista solu. nõ valet aliquid: quia inspicitur tẽpus mortis, an legatum valeat vel non, sed in legibus contrariʒ tempus aditæ hæreditatis inspicitur. & sic remanet contrarium, cũ deva lore legati loquitur vtraq̃ lex, non de petitione. Quare dic ibi erat defectus ex parte legantis, qui non erat dominus, nisi pro parte fundi, cui seruitus legatur: ideo cũ est defectus ex parte legantis vel promittentis viam: quia nõ est dominus, nisi pro parte, non impeditur cõtrahi obligatio personalis ad viam, licet ius reale non posset constitui: vt l. per fundũ. ş. de ser. ru. præ. & ideo qñ est defectus ex parte legãtis nõ inspicitur tẽpus mortis: quia illo tempore subest habilitas ad contrahendũ obligationẽ personalem: & illo tunc ius reale nõ debet constitui: vt l. si tibi homo. §. cũ seruus. ş. de lega. j. & j. eo. l. fin. Inspicitur ergo tempus aditæ hereditatis, cũ illo tempore cedit dies quãtum ad iuris realis cõstitutionẽ, vt seruitus constituta dicatur. Sed qñ est defectus ex parte legatarij, vel eius qui stipulatur viam impeditur contrahi

a ¶ Binas. Adde tex no. & qd̃ ibi Bar. in l. via. §. fi. ş. de ser. ru. præ. & sic habes no. q̃ si vẽdo tibi vnum fundũ, nõ videor vẽdere accessum ad illũ. d. l. in vẽdẽdo. nec cogor tibi pretiovẽdere accessum: quia est speciale in l. fi qs sepulchrum. & vide Pau. de Ca. in d. l. qd̃ concluae. & ibi Bar.

3 quod dixi in l. j. j. de regu. Caton. † Vltimò in hac lege, habuimus casum qõ. glos. in l. si pluribus. ş. de lega. j. videlicet quando fundus relinquitur duobus, & cuilibet totus, vtrum ab initio sit quilibet dominus in totum, vel pro parte. hic est tex. q̃ ab initio est quilibet dominus pro parte, ex quo apparet quòd legatum vię non valet. Vltimò nota casum quòd dies seruitutis realis cedit à tempore mortis.

b ¶ Et si maximè. vtrũ hęc lex ꝑcedat in cõ tractibꝰ, vide l. ꝑinde. §. fi. de stipula. ser.

1 ☞ *Domo uendita, quæ ab alia distinguitur pariete communi, mœdietas parietis uidetur uendita.*
2 *Paries communis inter duas domos, an sit pro diuiso uel indiuiso. remissiuè.*

LEX IIII.

SI is qui duas. Hic est bonus casus, & ex ipso habes † quòd si ego vendo tibi domum, quæ ab alia distinguitur pariete communi: tantùm medietatem parietis videor vendere. † Quæro an paries communis inter duas domos sit communis pro indiuiso, vel pro diuiso. Hic tex. videtur velle pro indiuiso. Tu autem dic latissimè, vt dixi in l. inter quos. in prin. j. de dam. infec.

b BT si maximè. Nota hic quòd requiruntur duo, vt legatum factum seruo valeat: quia requiritur quòd dominus sit capax. Item, quòd tale quid legetur, quod eo facto libero posit legari, vt hic plenè habuistis. ş. de lega. ij. l. debitor. §. seruo. vbi Iurisconsultus hanc materiam examinauit.

1 ☞ *Legatum seruitutis ex qualitate rei legatæ, & personæ legatarij magis præsumitur factum contemplatione personæ, quàm rei.*
2 *Via quando simpliciter relinquitur, tunc dicitur seruitus realis.*
3 *Extraneus quòd uadat per domos alienas, & uideat eius secreta, non est conueniens.*
4 *Concessio continens beneficium principis, in dubio intelligitur realis.*
5 *Concessio principis continens aliquid contra ius facta ciuitati uel uniuersitati, in dubio uidetur realis.*
6 *Concessio continens priuilegium facta singulari personæ, quando dicatur realis, uel personalis. remissiuè.*
7 *Concessio priuati uel inferioris à principe continens meram facultatem facti, ut si dicatur, concedo tibi facultatem adeundi, præsumitur personalis.*
8 *Concessio priuati, quæ refertur ad ius, si indeterminatè respectu fundi dominantis, dicitur personalis, si determinatè, realis, nisi ex qualitate personæ, & relicti aliud præsumatur.*
9 *Imperator concedens iurisdictionem in quodam castro, in dubio intelligitur facta concessio castro.*
10 *Facultas eundi, an sit facultas realis, uel personalis. remissiuè.*

1 PAter. † Ex qualitate rei legatæ personæ legatarij præsumitur legatum seruitutis magis factum contemplatione personæ, quàm rei. hoc dicit. & est materia huius legis multum pulchra & subtilis. Opponi. & videtur quòd legatarius debeat habere viam per alium fundum testatoris, vt l. damnas. §. primo. suprà titulo primo. & dixi plenè suprà eodem. l. prima. & sic ad quemlibet successorem transit. Dicit glos. hic loquitur quando domus habebat iter per alium locum, ibi quando per alium locum iter nõ
2 posset habere. Contra hoc opponi. quòd † quando via simpliciter relinquitur, sit seruitus realis, nec debemus distinguere similiter sit iter per alium locum, vel non, vt suprà eodem. l. si fundum. & infrà. l. proxima. Solu. fateor quòd in dubio videtur relinquere seruitus realis, prout verba sonant, vt l. si fundum. suprà eodem. Fallit si ex qualitate personæ legatarij, & ex qualitate rei, aliud præsumitur, vt hic. Hic enim relinquæbatur via filiæ suæ, & per domos hæreditarias, & sic non erat inhonestum
3 quòd filia incederet per domos patris, sed † quòd extraneus iret per domos hæredis, vt videret eius secreta, non esset conueniens, vt l. secunda. C. quando & quidẽ. quarta pars debe. & sic videtur hoc magis relinquære contemplatione personæ, quàm

a ¶Quæro vtrũ an in dubio cõceſsio intelligat̃ perſonalis. Itẽ ad de ſcẽm Bal. An. & Imo. in l. qa tale. ſol. ma. ꝙ vbi tractat̃ de cõmiſsiõe officij, in dubio intelligit̃ perſonali. l. cui⁹. C. de cur. fur. l. añpe. & ibi no. ſ. de ture. niſi cõmitteret̃ ſub noſe dignitatis. c. qm̃ Abbas. de of. dele. l. ſordidorũ. C. de excu. mu. lib. x. facit qd̃ not. in l. more. & in l. et quia. de turiſ. om. iu. quid aũt in reſcriptis, & iuriſdictionib⁹, vtrũ cõueniri poſsint ſucceſſores, vide qd̃ no. per doc. in l. ij. C. qñ ij. prin. da. per Cano. in c. ſignificãte. de reſcri. Et adde his Bar. in cõſi. incip. primò q̃ rieſ vtrũ iuriſdictio et ſperiũ. & q̃ no. Bal. ſ ru. C. de pri. do. ſ iiij. col. & oĩno Bal. in l. liberti libertæ. q. ſ x. col. de ope. lib. & l. ſi nõ ſpeciali. in ij. col. C. de teſta. Dic ꝙ in dubio intelligit̃ priuilegiũ cõceſſum tã perſonæ quã loco. et ꝙ cõceſsio in dubio intelligatur realis te net glo. xxv. qõ. ij. in ſumma. Spec. in loco hic alle. & vide Ioã. An. in regula, priuile giũ. in mer. & qd̃ no. gl. in l. ſordidorũ. C. de exc mu. li. x. Bal. aũt ſ l. ſi. de cõſti. prĩ. tenet cõtra Bar. hic in ſi. Bal. in l. ſi. ſ. ſed & ſi qs. in xxij. col. C. cõia dele. dicit ꝙ officia ſunt perſonalia in dubio ſcripſi poſt Imo. in l. maritũ. ſol. ma. vide Bal. in l. j. ſ. libertatib⁹. cũ ver. ſe. ad fi. de ea. tol. vbi dicit, ꝙ ſi baro legat ius colligendi paſſagium, eſt ius reale. et vide gl in c. cũ veniſſent. de inſti. quæ eſt cõtraria illi quę eſt i decre. alle. ſ. & eã ſequ tur Io. An. in d. regula, priuilegiũ &c. ad de an in dubio cõceſſio ſit realis, vel pſonalis, Pe. de An. cõſi. cccc xxviij. An. cõſi. xliij. li. ij. Bal. cõſi. cc xv. & xcvj. li. iij. & cõſi. cij. lib. iiij. Fede. conſi. lxviij.

b ¶Quã ad ius. Et vi de q̃ dixi poſt Bar. in l. j. ſ. de cõſti. prĩ. vbi latè & vide not. per Bal. in l. apud Iuli. ſ. ſi qs alicui. de le. j. & ibi per Imo. & vide Imo. in l. ſi ſic. de verbo. obli. & no. in l. iuris gentium. ſ. prætor. de pactis.

c ¶Si Imperator cõcedit. addẽ gl. in l. forma. j. de cẽſi. qd̃ videt in dubio realis. Et not. Bar. in l. cõtinuus. ſ. ꝙ ſi ab eo. de v. b. ob.

d ¶Quæro vtrũ. vide Bar. in l. inter eos. ſ.

constituere ius reale. Quæro, vtrum' concesſió in dubio videatur facta in rem, vel perſonam? Rñ. † quandoq; talis conceſsio cõtinet beneficium principis: & tunc in dubio debet intelligi cõceſsio realis, qm̃ beneficia principũ, &c. vt l. ſi. ſ. de conſti. prin. de hoc in Spec. de inſtru. edi. ſ. nunc aũt. ver. ſi autem dubiũ. † Q̃ñꝙ conceſsio cõtinet priuilegiũ: hoc eſt, aliquid cõtra ius ſcriptum. & iſto caſu ſi quidem datur ciuitati, vel alicui vniuerſitati, in dubio videtur cõceſsio realis: vt l. forma. ſ. quãquã. de cenſi. Q̃ñꝙ †datur perſonę certę ſingulari: & iſto caſu glo. quæ eſt in §. quãquã. videtur dicere ꝙ in dubio videatur realis cõceſsio, niſi aliud appareat do. Oldra. repræhendit ibi illam gloſ. Tu dic de hoc plenè, vt dixi in l. qa tale. ſ. ſo. ma. † Q̃ñ talis conceſsio non continet beneficiũ, vel priuilegiũ príncipis: ſed eſt iſta conceſsio priuati, vel alicuius inferioris: & tunc q̃ñꝙ conceditur mera facultas facti: vt ſi dico. Concedo tibi facultatẽ eundi, vel ꝙ poſsit ire, & ſimilia verba, quę referuntur ad factum magis quã ad ius, & tunc conceſsio præſumitur perſonalis: vt l. apud Iul. ſ. ſi quis alicui. ſ. de leg. j. facit inſti. de ſtipu. ſer. ſ. ſed cũ factum. Si verò cõceſsio †refertur ad ius, tunc aut fit indeterminatè, reſpectu fundi dominanti, & præſumitur conceſsio perſonalis, vt l. pen. ſ. de ſer. ruſti. prædio. Aut determinatè, & tunc in dubio præſumitur conceſsio realis, vt c. cũ veniſſent. extra, de inſti. & ſ. de ſer. ruſti. prædio. l. antepe. & per totũ, vt ſ. eo. l. ſi fundũ. niſi ex qualitate perſonę, & relicti aliud preſumat. Hic eſt caſus in hac l. Et per hoc † ſi Imperator concedit̃ iuriſdictionem in quodam caſtro, & dubitatur vtrum conceſsio ſit facta comiti illius caſtri vel ſit facta territorio: ego in dubio præſumo eſſe factã cõceſsionẽ territorio, niſi ex verbis conceſsionis aliud appareat, vt ſ. dixi. † Quæro vtrum[d] illa facultas eundi ſit ſeruitus realis, vel perſonalis. De hoc plenè dixi infrà de alimen. & ciba. lega. l. Mela. §. fina.

De dote prælegata. Rubrica.

Quæro quid importet dictio prædi. dic vt in gloſ.

☞ *Legatum dotis continet id, quod actio de dote originaliter contineret.*

Exceptio, quæ ex pacto oritur, tollit dilationem legalem.

Legatum dotis non tollit exceptionem peremptoriam à lege inductam. & nume. 4.

Conſuetudo de qua in l. dos à patre, intelligitur quando mulier prædecedit.

Pactum de dote lucranda habet locum quando matrimoniũ caſu, vel culpa communi ſoluitur.

LEX I.

Vmdos. Dotis † legatum cõtinet id, quod actio de dote originaliter contineret, & exceptio quæ ex pacto oritur, tollit etiã dilationẽ legalem: exceptionẽ verò peremptoriã, quæ à lege inducit̃, tale legatũ nõ perimit. h. d. & nihil aliud. No. tex. ibi, nã qd̃ admiſſum eſt, &c. Oppo. ſecundũ gloſ. & videt̃ ꝙ prælegatũ dotis contineat plus quàm actio de dote: vt hac lege. verſi. verum eſt. Solu. cõtinet plus ſcilicet in tempore, ſed non in quantitate. Oppo. Inſti. de lega. ſ. ſed ſi vxori. Solu. ibi

legauit certã quantitatẽ pro dote: hic verò dotẽ ſimpliciter legauit quãtitate non expreſſa. Itẽ opp. & videtur ꝙ tale pactũ ꝙ vir lucretur dotẽ propter liberos debet vale lere, ſ vt l. ij. ſ. de pac. do. & l. inter ſocerum. per totam l. Sol. illæ leges intelligunt̃ ſecũdũ iſtã: quia habent locũ, ſi prædeceſsit mulier: ſecus ſi vir, vt hic. Et ideo debes ſcire † ꝙ conſuetudo quæ eſt poſita in lege, dos â patre. ꝙ dos retineatur propter liberos, debet intelligi[f] qñ prædecedit mulier. Sed ſi prædecederet vir nulla retentio propter filios fieret. qd̃ examinaui plenè in l. poſt doiẽ ſ. ſol. matri. Quartò opponitur, & videt̃ ꝙ illud pactũ quod dicit̃ de diuortio, ſit iniquũ, vel ſuperuacuũ: nã iniquũ eſt, ſi matrimoniũ ſolueret̃ culpa viri: ſuperuacuũ eſt, ſi ſolueret̃ culpa mulieris: quoniã ipſo iure debet perdere dotẽ: vt l. cõſenſu. C. de rep. Gl. fatetur contrariũ: & dicit † ꝙ illud pactũ habet locũ qñ fit diuortiũ caſu, vl̃ ex culpa cõi. Quintò op. ꝙ hodie pactũ de lucrãdo dotẽ in caſu diuortij nõ habeat locũ cũ diuortiũ nõ poſsit fieri de iure Canonico[g]: vt no. in l. rerũ. ſ. rerũ amot. & l. diuortio. ſ. de nego. geſt. glo. fatetur cõtrariũ. Dicitur hic in verſi. impenſæ. exceptio peremptoria, quæ à lege inducit̃, nõ tollitur per legatũ dotis. Cõtra: quia ímo legatũ dotis tollit exceptionẽ cõpenſationis, quæ eſt perẽptoria vt j. e. l. dote. So. & aduerte, [h] q̃ dã † eſt exceptio perẽptoria, quæ antequã in iudiciũ deducatur, dotẽ minuit ipſo iure & iſta nõ tollit̃ per legatũ dotis. Ita loquit̃ hic in ver. impenſę. Quędã eſt exceptio perẽptoria, quæ dotẽ non minuit ipſo iure, licet actionem poſsit elidere: & iſta tollit̃ per dotis[i] legatũ: vt hac lege. §. j. & l. dote. j. e. Ratio apparet expreſſa ex ipſa verborũ ſignificatione: qa ſi teſtator legat dotẽ, ſi dos eſt tã minuta, ſolũ id, ꝙ remanet, eſt dos. Sed qñ exceptio nõ minuit dotẽ ipſo iure: tunc totũ eſt dos: & exceptio per legatũ tollitur. & hoc vult dicere Iuriſcõſultus. Vltimò op. & videt̃ ꝙ etiã iſta exceptio impenſarũ neceſſariarũ tollatur: vt j. e. l. iij. in prin. & l. Mæuio. ſ. j. j. de leg. ij. Reſpondeo, hic loquit̃ qñ dos legat̃ ſimpliciter: qa tũc nõ poteſt deberi, niſi quatenus erat dos: ſed in cõtrarijs nõ fuit legata dos ſimpliciter, ſed quicqd occaſione dotis peruenit: vnde inſpicit̃ id, quod occaſione dotis peruenit: nõ id quod erat in præſenti: videbitis j. e. l. dote. & l. iij. in prin.

1 ☞ *Legatum dotis quando extinguatur.*

2 *Teſtator legans centum quæ habet in arca: uel apud ſe depoſita habet: an uideat legatum ſi centum non reperiuntur.*

Adeò autem. Dotis † legatũ extinguitur ſi poſtea dos mulieri rectè ſoluat̃, vel res dotales intereat̃: vel ſi ab initio dos perfectè cõſtituta nõ fuit, ſicut cũ legatur corpus, ꝙ in rerũ natura nõ eſt. h. d. Op. ꝙ dos nõ poſsit ſolui cõſtãte matrimonio: vt l. j. C. ſi cõſtã. ma. dos ſol. Sol. Intellige ꝙ hic fuit ſoluta in caſibus pmiſsis: vt l. mutus. ſ. manẽte. ſ. de iure do. & l. quãuis. ſ. ſolu. mat. Itẽ op. ꝙ licet extinguat̃ dos non tñ extinguit̃ legatũ: vt ſ. de le. ij. l. cũ filius. §. hæres glo. nõ ſoluit: quare Dy. dicit ꝙ ibi debitũ nõ erat extinctũ, ſed erat in aliã ſpeciẽ obligationis traslatũ hic verò oĩno extinctũ. Idẽ no. ibi dicit hic ꝙ ille † q legat centũ, quæ in arca habet, vel apud ſe depoſita habet, ſi nõ reperiunt̃, nõ valet. Cõtra hoc videt̃ caſus in l. ſi nõ habet, ſi nõ reperiunt̃, nõ valet. Cõtra hoc videt̃ caſus in l. ſi nõ reperiunt̃, legatũ. vitiat̃: vt l. ſi ſeruus legatus. §. qui quinq. ſ. ſi nõ reperiẽ, legatũ. vitiat̃: vt l. ſi ſeruus legatus. §. qui quinq. ſ. de leg. j. & eſt vera ſolu. Alij, vt Rog. dicunt ꝙ id, qd̃ dicit in fi. eſt verũ, ſi probetur teſtatorẽ erraſſe: ſecus ſi ſciẽter. h. d. vt probatur in

de acq. re. do. et in cõſi. incip. q̃rit an iuriſdictio. & Bal. in l. ſi. ſ. de conſti. prin.

¶Debet valere. an et qñ valeat pactũ ſup dote, & i præiudiciũ mulieris. ſiue mariti, vide latè Imo. in l. ſocer. §. Luci⁹. ſo. ma. ſe quit̃ in l. pro hæreditarijs. C. de he. act. in v. col. vbi dicit, qd̃ ſi ſimul oẽs perirent, & vtrũ iſtud pactũ locũ hẽat ſimplici⁹, an ſi decedat cũ liberis ex prio mrimonio, & qd̃ i ſtatuto, vide Pau. de ca. in l. ij. ſpri. ſ. ſo. ma. Et qd̃ in donatione propter nuptias, an pactũ de cẽ lucrãda eodẽ mõ intelligat̃, vide Bar. in l. iij. ſ. j. C. de bonis. quæ liberis.

¶Debet intelligi ſed quid ſi per pactũ vel ſtatutũ mariti⁹ debet lucrari dotẽ vxore ꝑ decedẽte, & vxor legauit dotẽ ſuã alteri, an poſsit? Dic ꝙ ſic, tex. eſt no. & qd̃ ibi ꝓ gl. in l. cũ maritus. ſ. fi. ſ. de pact. do. Tu vide Bal. in l. pro hæreditarijs. in v. col. de hære. act.

¶Iure Canonico. Vide Bal. in l. ſi qua. C. de ſecund. nup.

¶Et aduerte. Et quãdo ſtelligatur relictũ dotis deductis expẽſis, vide oĩno Bar. in l. Mæuio. de legat. ij.

¶Tẽ oppo. Iſta glo. eſt ſing. & no. digna. & vide caſum no. & ſingu. in l. ſi. C. de donat. cã mortis. & qd̃ no. l. i. tã his. j. de do. cã mor. And. Barba.

¶Legaturũ nõ fuiſſe. & iſta faciũt papa cõceſsit reſcripta Tiotio de Bononia et eſt de Padua, an valeat: de quo per Spe. in ti. de reſcri. ꝑſentata. ſ. cõe aũt. ver. ſed qd ſi dubiteẽ. facit l. his v̄bis. ſ. fi. de hæ. inſt. et lan⁹ per Bar. in l. demonſtratio falſa hic allegata.

¶Placet mihi. Facit l. ſi ſeru⁹. ſ. e. hoc ibi ſequit̃ Pau. de Caſt. in §. fi. cum l. ſequen.

¶Si qs. Et vide caſũ ſi. in l. diu⁹. ad ſi. j. de fal. ꝙ geminata cõditio excuſat quẽ ſ fal ſo. & vide tex. ſin. in l. cũ ſcim⁹. de agri. & cenſi. li. x. vbi geminata confeſsio validatur. Andre. Barba.

¶Si qs vxori. Hunc tex. ad vnũ alle. Bar. in l. de ætate. ſ ix. co. in verſi. nunc ad pro poſitum. de minori.

¶Dño. Bar. vide caſum de quo Bar. facit magnũ feſtũ in l. demõſtratio. j. de cõdi. & demõ. & adde qd̃ no. Bar. in l. j. §. fi. j. de appel. in verſicu. ſuper tertio quæro.

¶Cã mortis. vtrum do. cã mor. ſit vltima volũtas, adde Ang. ſ q. inci. Aſtẽſis miles. ſ vj. charta. Tu colli ge bonã doc. ex no. ꝓ Bal. in l. j. C. de do. cã mor. adde tñ caſum, i quo magis accedit vltimę volũtati quã cõtractui in l. j. & ibi Bal. in iiij. colũ. C. de ſecũ. nup. & vide etiã ibi Sali. q etiã dicit ꝙ inquantũ ad originẽ talis donatio exigit cõtractũ, & olim fiebat ꝙ ſtipu. hodie pacto nudo ſcẽm gl. in l. cũ pr̃. ſ. Mæuio. de leg. ij. ſed inquãtũ ad effectũ & priui. magis aſsimilet̃ relicto. Ita loquit̃ d. l. j. de ſe. nu. hinc eſt ꝙ ex do. cã mor. trãſit dñiũ re cta via, ſicut de legato. tex. eſt ſing. in l. ij. ſ de pub. Itẽ in ea habet locũ ius accre. ſicut i legato, ſ j. in fi. C. de ca. tol. & ita tol lit̃ cõtraria volũtate, ſicut legatũ. l. vbi ita donatur. j. de don. cã mor. ſed in hoc differũt: qa legatari⁹ põt repudiate legatũ ſed q ſemel agnouit donationem cã mor. nõ põt poſtea repudiare: vt no. in l. cũ pr̃. ſ. j. de le. ij. & iſtis addẽ glo. inſti. de do. ſ. j. & dicit Bal. in l. hac cõſultiſſima. in iij. col. C. q teſt. fa. poſ. ꝙ ſta tutũ faciens mẽtionẽ de vltima volũtate, nõ habet locũ in do. cã mor. ſcẽm Bal. & Imo. in l. j. ſ. de teſta. cõtrariũ vr̃ velle bal. ſ l. fi. ſ vlti. col. de fid. dixi poſt doc. ſ l. ij. ſ.

batur in legibus contrarijs. Videamus an iſta ſol. ſit vera. Et videtur dicere Roge. eo ipſo ꝙ ꝓbatur error, falſa cauſa vitiat legatũ. Contrà: ímò debet probare teſtatorẽ aliter legaturũ nõ fuiſſe: [a] vt cũ tale. §. falſum. j. de cõdi. & demõ. Sol. Quandoq; cauſa legandi nõ eſt obligatoria: tũc illa cã nõ dicitur cohærere legato, nec legatũ vitiatur, niſi probaret teſtatorẽ alteri legaturũ nõ fuiſſe: vt d. §. falſam. Quandoq; cauſa legandi erat obligatoria: tunc talis cauſa legandi dicitur inhęrere legato: & vitiat̃ legatum, eo ipſo ꝙ error probatur. Ita loquit̃ dictũ Rohic, & l. j. C. de fal. cau. adie. leg. Secundò videtur quòd Roge. malè dixerit in alio: dicit enim ꝙ qñ lego centum quæ in arca habeo: in dubio videor magis deſignare certã quantitatẽ, nõ corpus certum. Cõtra hoc videtur l. ſi ſeruus. §. qui quinq. ſ. de leg. j. ſed ſi bene reſpicias verba Rog. nõ retulit ſe ad legatum centum quæ in arca habet, ſed ad legatum centum quę apud me depoſita habeo: vt ex verbis eius euidenter apparet, & probatur. Quæro, quãdo teſtator dicit, lego centũ, quæ apud me depoſita ſunt: vtrũ in dubio videatur ſe referre ad quantitatẽ, vel ad corpus. Roge. dicit ad quantitatem. Iaco. de Are. dicit ad corpus: quia de natura depoſiti eſt, vt certum corpus tradatur: vt l. Lucius. ſ. depoſiti. ideo ad corpus ſe refert. Oldra. dicit hic in dubio videtur ſe referre ad quantitatem. niſi deſignetur locus vbi ſunt: vt l. Lucius. §. quiſquis el ij. ſ. de lega. ij. quod ſatis placet mihi[b].

☞ *Si ex tribus demonſtrationibus una ſit falſa, aliæ duæ uerę: legatum non uitiatur.*

Si quis vxori. [c] [d] Nota tex. ibi: nam quicquid demonſtratę. Nota totum tex. de quo feci magnũ feſtum in l. demonſtratio. in prin. j. de cõdi. & demon. Pone, † aliquis dicit. Lego domino Bar. [e] Petri de ſaxo ferrato legum doctori. modò eſt verum ꝙ ſum de ſaxo ferrato, & legum doctor: nõ tamen ſum Bar. Petri. certè ſi duæ demonſtrationes ſunt veræ, illa falſa demonſtratio non vitiat: vt hic plenìſſimè dixi in d. l. demonſtratio. §. j. de condi. & demonſtra. tene menti.

[a] ☞ *Donatio cauſa mortis magis accedit contractui, quam ultimæ uoluntati.*

[b] *Ratio quare filiusfamiliás poteſt donare cauſa mortis. & non teſtari.*

[c] *Dos quòd debeat eſſe ubi ſunt onera matrimonij intelligitur reſpectu uiri, non mulieris.*

[d] *Vxor cui fuit per ſocerum dos legata, an agere poſsit uigore l. ſi conſtante. remiſsiuè.*

Quis quando poſsit pati ſe conueniri actione, quæ non eſt.

Actio de dote quòd oriatur conſtante matrimonio.

Teſtator legans dotem uidetur ius dotis legare: ſi quicquid peruenit de dote, uidetur legare quantitatem.

Mulier quæ agit ad dotem legatam per ſocerum, actione ex teſtamento ſi cautio fuit emiſſa, poteſt conueniri actione incerti, ut caueat.

LEX II.

Iſocer. Iſta lex ponit multos caſus: ideo eam diuido vobis. Primò loquit̃ quãdo teſtator legat dotẽ nuruí, vſq; ad §. per cõtrariũ. Secundò qñ legat dotem víro vſq; ad §. idẽ Iulia. quærit. Tertiò, qñ legat dotẽ extraneo, vſq; ad §. idẽ Iulianus. Quartò ponit caſus cões ad oĩa præcedentia dicta vſq; ad finẽ legis. Et quælibet particula diuiditur in alias particulas: ideo gratia breuitatis cõmitto. Not. tex. ibi: quippe, &c. ante omnia expediamus glo. Oppo. de l. mortis ſuæ cauſa. in prin. de do. inter virũ & vxo. gl. ſoluit aliud in legato, vt hic: aliud in donatione cã mortis, [f] vt ibi. rationẽ not. aſsignat gl. † quia donatio cauſa mortis magis accedit cõtractui: ſed legatũ eſt merè vltima voluntas: ideo ibi non valet inter virũ & vxo. Vide glo. quæ incipit, & ideo cõtra maritũ. Ex hoc redditur † ratio quare filiuſfami. poteſt donare cauſa mortis, & non teſtari: vt plenè no. in l. tam ſi. §. j. j. de do. cauſa mor. Itẽ oppo. gl. de l. ſed & ſi. §. ſi nurui. j. de lega. præſtan. Soluit glo. Non ob. vt patet ex ſequẽtibus §. illius legis. Quærit glo. quid ſi filius nõ habet cohæredes, & hæreditas prís nõ eſt adita per actionẽ perſonalẽ. cõſtat ꝙ nõ põt intẽtare: qa nõ habet cõtra quẽ intẽtet. ſed an poterit intẽtare actionẽ hypothecariam, vel qualiter ſibi ſubueniet̃: dicit gl. ſibi ſubueniẽt ex ætate l. ſi is. §. j. de iu. do. quã gl. ſigna. Videte regulã, † q̃ ponit̃ in l. ſi is. §. j. eſt, q. ibi debeat eſſe dos, vbi onera mrimonij ſuſtinentur: ſed regula illa non videtur ſubuenire mulieri, ſed marito, qui ſuſtinet onera mrimonij. & ita debet intelligi hic gl. ſubuenietur ei, ſ. marito, referẽdo ſe ad regulam. Ita dicit Iac. de Are. † An aũt vxor poſsit agere ex vigore l. ſi cõſtãte. ſ. ſol. mat. Dic vt ibi plenè examinaui in materia de repetentibus dotẽ: vt ibi in viij. q. ſecũdæ partis principalis allegaui hanc glo. † Pro declaratione induco in ar. hãc l. qa primò hic videt̃ caſus ꝙ quis non põt pati ſe conueniri actione quæ non cõpetebat, vt hic, in prin. Nam video, teſtator non poteſt grauare hæredẽ, vt ipſe cõueniatur actione, quæ non eſt. In cõtrarium videtur caſus in l. Julia. §. quantum aũt. ſ. ad exhiben. Sol. quędã eſt actio quæ ſemel fuit nata, licet ſit extincta: & iſta actione bene poteſt pati qs ſe conueniri, & procedit iudiciũ, licet appareat actio extincta. Ita loquitur. §. quãtum aũt. Si verò actio nũquã fuit nata, [h] tunc quis non poteſt pati ſe cõueniri: & ſi appareat non eſſe natã, iudicium non procedit: vt hic, in prin. niſi actio pendẽte iudicio debeat oriri: vt l. ſi Titius. j. de ver. ob. & ibi latius dixi. Secundò ſcitis, † ꝙ quædã glo. dicunt, ꝙ actio de dote oritur conſtante matrimonio. Alij dicunt tñ ſoluto matrimonio: vt no. in l. iuriſgẽtiũ. §. vt puta poſt diuortiũ. ſ. de pac. & no. j. eo. l. pater. Hic tñ eſt caſus, ꝙ nõ oritur conſtante matrimonio: ibi quippe nupta eſt. Dixi plenè in l. ſi cõſtãte. §. j. ſ. ſolu. matrimonio. † Quæro, quid in dubio. Rñdeo: in dubio verba teſtatoris ſunt inſpicięda: aut legauit dotẽ ſimpliciter: & videtur legare ius actionis de dote: vt j. l. proxi. in fi. Aut legauit quicquid peruenit de dote: & videtur legare quãtitatẽ. l. Mæuio. §. à me. ſ. de lega. ij. j. l. proxi. in prin. † Quæro, dicitur hic ꝙ mulier debet cauere: quid ſi cautio iſta fuiſſet omiſſa? Reſpondeo, poteſt mulier conueniri actione incerti, vt caueat, vel repetat qd̃ datũ eſt: vt l. qd̃ nulla. ſ. & de lega. j. & l. qui exceptionem. §. ſi pars. ſ. de condictio. indebiti. Tene menti quæ. ſ. dixi.

1 ☞ *Actio de dote quomodo ſuperſit, quando dos ſit ſoluta uiro.*

Per contrarium. Quæro de ratione diuerſitatis inter peculium legatũ libero, & dotem legatam marito? Reſpondeo, actio de dote procedit ex contractu & ideo licet hæredes ſoceri deſierint habere: obligatio ex contractu remanet, ſed obligatio de peculio habet inſtar realis actionis: vt l. quæſitum. in princi. ſ. de pecu. Si ergo deſijt habere peculium, deſinit teneri illa actione de peculio: ſicut in pupillo, qui ſine ſui culpa deſijt rem poſsidere: vt l. ſi à bonæ fidei. ſ. de rei vendi. Dicitur hic ꝙ conuenitur ſeruus, non hæres. Contra. imò hæres: vt l. ij. C. an ſeruus ex ſuo facto. Tres ſol. ſunt in gloſ. Vna eſt, ꝙ libertus conuenitur, ſcilicet in effectu, ſed hæres principalẽ. Iſta ſolu. reprobatur in fi. glo. quia ſecundum hoc non eſſet differentia inter peculium & dotem. Soluit glo. ſecundo modo, & nil valet. Vltimò ſoluit, & bene, vt in ea patet. Et ratio nem huius ſolu. glo. ponit in l. contraria: quia quando libertas directò datur hæredi, culpa non potuit imputari: quia nullo tem-

a ¶ Doctores fuerunt. Et vide Bar. in ſiſt in l. oēs populi. ff. de iuſti. & iu. nec Impera tor poteſt ſi vellet, 1 niſi eſſet iuſta cā, vīd qd no. in c. j. de natu. feu. in vſi feu. & qd no. in l. Cæſar. de pu. And. Barba.

b ¶ Fuerūt cōducti. ad de q. quā in ſimili po nit Bar. in l. neſenni⁹ §. fi. in prin. ad l. Falci diam.

c ☞ ¶ Exēplifica hoc mō doctor debet ha bere cētū ducatos in anno. ex qbus maſſa rij detrahēt x. pro ga bella. demū de mandaro cōis ſoluēt iſta x. & detrahēt vnum p gabella, denuò ſol uēt vnū & detrahēt decimā partē illi⁹, tā dē vſq; ad nihilū de ducēt gabella. no. ga alibi nō reperies exē plificatū: & eſt ſubti le. Alex. Loſæus.

d Mela ſcripſit. Sed pecunia. No. qñ relinq tur fund⁹ dotalis, an debeatur æſtimatio & fund⁹. Adde bart. in l. planè. §. j. de le. j.

e ¶ Dicit hic. Et facit iſte verſi. nā & ſi qs. ad q. comes cōceſsit militi caſtellaniā cū quarta oīm obuētio nū. Quērit, cū qdam debeant amittere, bo na, qa offenderūt co mitē, an caſtellan⁹ de illis bonis debeat ha bere quartā: p Bal. in c. j. de cap. q cu. ven. refert Old. determi naſſe q; ñ licet ſi pœ nę deſcenderēt ex de lictis inter alios com miſsis, nō in comitē bñ deberet hre. & ita ſequit Bald. ibi. adde q; Oldr. ita determi nauit conſi. cxlviij.

pore potuit retinere peculiē, ſed qñ per fi deicōmiſſum poteſt imputari culpa: qa nō potu it manumittere, nec peculiū dare, do nec creditoribus ſatisfieret. †Vltimò di cit hic q; licet dos ſit ſoluta viro: adhuc a ctio de dote ſupereſt. Iſtud dictū debes in telligere quādo matrimoniū fuit poſtea ſo lutū inter vxorem & virū eius. aliās nō pe teret. vt in prin. huius legis. Vel ſi ponis cō ſtante matrimonio, debes exponere, actio de dote, id eſt, ſpes actionis de dote; aliās non procederet.

1 ☞ *Si debitor ſoluat creditori creditoris ſui, an extinguatur obligatio. quod nota.*

Idem Iulianus. Opp. q; ſolutiõe facta alteri actio competēs marito perimi nō poterat: vt l. ſi Stichū. §. fi. j. de noua. Breuiter ego dico q; hic ſoluitur alteri, qui ab ipſo marito dotē repetere poſſet, ſicut ſi creditori mariti ſolueret. Vel dic q; hic fuit legata dos marito p mulierē: vnde merito pōt mulieri ſolui. †Vltimò nota ex iſto §. q; ſi debitor ſoluat creditori ſui creditoris extinguitur obligatio. Contrarium no. in l. ſolutū. §. ſolutam. j. de pigno. actio. Pro hoc eſt glo. in l. ſi cum militi. de compenſa. & in l. ſi opera. de doli exceptio. & Inſtitu. quibus modis tollitur obliga. in princi.

1 ☞ *Stante ſtatu. q; maſſarij communis nullam pecuniā poſſint ſoluere abſque detractione ſex denariorum pro libra: ſi conducti fuerint doctores pro certo ſalario abſque aliqua deductione, qualiter illis ſit conſulū. ſi maſſarij uelint ſeruare ſtatutum.*

Idem quærit. Hæc eſt tertia pars Op. j. ad l. Falc. l. cū dotē. vbi eſt tex. in contrariū. Sol. Falcidia nō detrahitur reſpectu finalis effectus, ſed ab initio ſic, vnde illa ſecundum iſtā debet intelligi. Quæro, dicit hic an cōmoda repræſentationis in hoc legato ſic obſeruent quero quid ſi nō ſit dictū, an ſi dos ipſi mulieri prælegaret. defalcarē cōmodū repræſentationis. Quidā dicunt q; nō: vt l. ſi vſuſ fructus. §. j. j. ad le. fal. & l. cū dotē. Cōtrariū determinat gl. & bene, per l. j. §. ſi quis creditori. ad leg. Fal. Exemplū ponit glo. †Vltimò iſta lex eſt bona ad vnā quæſtionem, quæ fuit de facto. Doctores fuerunt cōducti ab iſto cōmuni pro certo ſalario, abſq; deductione alicuius gabellæ: demum erat aliud ſtatutū q; maſſarij cōmunis nullā pecuniam poſſunt ſoluere, niſi detraxerint ſex denarios pro libra: quærebatur, an à doctoribus debeat detrahi. Determinatū fuit q; maſſarij debeant detrahere: ſed doctores contra cōmune in eo quod eis detrahetur habent actionē. Et hoc probatur per hunc tex. licet non fuerit allegatus: & per §. ſed & marito. j. ea. l. Vnde deuentum fuit, q; illud, quod pro gabella deducebatur, iterum ſoluebatur cum deductione gabellę, donec gabella ad nihilum deueniebat.

Iulianus quærit. Iſtud, quod in hoc §. dicitur, ſicut mulier, cui legata eſt dos, nō patiē Falcidiam: intelligo quādo ſoluto matrimonio fuit legata: quia erat ſibi debita: ſecus ſi adhuc debita non eſſet: vt infrā⁹ proximo. §.

Sed & marito. Facit ad id quod dixi ſ. proxi. §. & in §. idem quærit.

1 ☞ *Fundus & æſtimatio ſi legatur uni & eidem, utrunque legatum concurrere poteſt.*

Mela ſcripſit. Hic eſt nouus §. & ſibi neſcire dare cōcordantiam aliquam: ideo tene menti.

Quæro hic, vtrum fundus fuerit datus in dotem æſtimatus, vel inæſtimatus. Quidam intelligunt de fundo dato in dotem inæſtimato. ſed hoc non placet glo. quia ſecundum hoc nullum eſſet legatū: quia fundus inæſtimatus debet reddi incōtinenti: vt in §. exactio. C. de rei vxo. actio. & ſic nullum cōmodū contineret licet aliter no. glo. in l. diuortio. §. interdum. ſ. ſolu. matrimo. & ibi reprobaui. Vnde glo. dicit, q; fuit datus æſtimatus: an qd ſit verū j. dicam. Sed retenta illa lec. quæro quæ eſt ratio huius §. Dicit glo. ne circa eandē rem cōcurrāt duæ cauſæ lucratiuæ. & iſta ratio colligitur ex legibus allegatis in ſeq. glo. ſci licet in l. Mæuius. in prin. ſ. de leg. ij. & l. planè. §. j. & ij. ſ. de leg. j. Sed hoc nō videtur aliquid dictum. Nā quādo fundus datur in dotē æſtimatus, nō eſt in dote fundus, ſed pecunia, a vt l. quoties. ſ. de iure dotium. & l. ſi inter virum. C. de iure dotium. Sed quando vni †& eidē legatur fundus, & æſtimatio fundi, vtrūq; legatū poteſt cōcurrere: vt l. fundū. j. de nouatio. No. per Dy. in c. bōa fides. in fi. extra, de re. iu. li. vj. & ſic mulier haberet vtrūq; quod puto veriſsimum. De hoc eſt glo. no. in l. Licinius Locuſta. in prin. ſ. de lega. ij. & ibi dixi me dicturum hic. Quomodo ergo reſpōdemus ad hanc legē? Reſpōdeo, duobus modis. Primò q; dicamus hunc fundū datum in dotem inæſtimatam, qñ fundus erat in dotem, non quantitas. Et hoc apparet ex tex. qui dicit non bis, ſed ſemel deberi fundum: non dicit æſtimationem fundi. Si tu dicis, ſecundū hoc, legatum nō valebat, cùm non haberet commodum. Reſpondeo, pone tali modo q; valet: quia ex pacto fundus non debebat incontinenti reſtitui. Secūdo modo reſpondeo etiam ſuſtinēdo glo. q; hic fuit datus æſtimatus. Tertiò eſt dicendum q; primum legatum fuit factum expreſsè contemplatione dotis, & pro dote: & poſtea dos fuit legata ſimpliciter: vnde cum ob eandem cauſam ſit factum, non debetur niſi ſemel vt l. Lucius. §. impuberem. ſ. de lega. ij. & l. alimenta. §. baſilicæ. de alimen. & ciba. lega. tene menti: quia vtilia ſunt.

Ibidem Mela. Oppo. & videtur, quòd non tenetur ſtare colono: vt l. nihil. §. fi. ſ. de lega. j. cum ſimi. Dicunt quidam ſpeciale in dote. Dic vt plenè dixi in l. ſi filio. §. fina. ſ. ſoluto matrimonio.

1 ☞ *Mulier eatenus onere fideicommiſſi grauari poteſt, quatenus legatum dotis excedit quantitatem.*

2 *In fideicommiſſo uniuerſali non uenit quod quis extra iudicium defuncti percepit.*

3 *Dotis quantitate legata, uidetur legatum id, in quo dos erat minuta propter impenſa.*

4 *Prælegatum factum uxori, quòd in dubio non uidetur factum animo compendi.*

LEX III.

Vm quis. Suprà locutus eſt Iuriſconſultus de prælegato dotis: hic verò loquitur de fideicommiſſo, quo grauatur mulier, cui dos eſt prælegata, ſiue legetur dos mulieri, ſiue aliud pro ea. Eatenus †poteſt onere fideicōmiſſi grauari, quatenus relictum dotis quantitatē excedit. hoc dicit. ſecundùm Dy. No. q; dixi in ſumario. Secundò no. quod in †fideicommiſſo vniuerſali non venit id, quod quis ex iudicio defuncti non percepit: vt hic in verſi. nam & ſi quis. dicitur hic q; fuit prælegata dos. Vnde videtur legatum id, in quo erat minuta dos propter impenſas. Contrà de lega. j. ſ. eo. verſi. impenſę &c. Soluo. ibi fuit legata dos ſimpliciter: hic verò fuit †legata quātitas. vel fuit dictum quicquid ad me peruenerit: vt l. Mæuio. §. à me. de lega. ij. Dicitur hic, ſi tamen hoc animo, &c. quæro † quid in dubio, an videtur relictū animo compenſandi cum vxore. Caſus eſt q; nō: niſi exprimatur in l. j. §. ſciendum. C. de rei vxo. actio. & l. creditorem. j. de lega. ij. Facit id quod dixi in l. ſi cùm dotem. §. ſi pater. ſ. ſolu. mat.

1 ☞ *Grauari ultra quàm ſibi relictum eſt, quando quis poſſit.*

Mulier. Non ſummatur: quia iſte §. comprehenditur ſub præcedenti ſummario. & verſi. proinde. & eſt no. & ideo menti tenendus. Oppo. ad iſtum finem de l. quod his verbis. ſ. de lega. iij. Reſponde gloſ. hoc eſt ſpecialiter ex coniecturata voluntate defuncti: quia reliquit pro debito vnde videtur voluiſſe q; quicquid habuit vltra debitum, reſtituat cum fructibus. quod tene menti. Oppo. contra hanc legem † q; quis poſſit grauari vltra quàm eſt ſibi relictum: vt l. Imperator. §. j. ſ. de lega. ij. Solu. diſtingue, aut legatur quantitas à legatario quantitatis: aut quantitas à legatario ſpeciei: aut ſpecies à legatario quantitatis, vel ſpecies à legatario ſpeciei: vt colligitur ex tex. in dicta l. Imperator. §. primo.

1 ☞ *Verbum, amplius, non inducitur repetitionem, niſi addatur, eo, uel hoc.*

2 *Legans uxori centum, præter, uel ſupra, uel ultra dotem, uidetur legare dotem.*

Qui ſta.

¶ Quæro quid ſi. Et no. de iſta diſtiõe, p̄ter, ſupra, & vltra, ſi legenē decem præter fundum, debeē vtiq; qd de diſtiõe ſup, vī de tex. in c. ſi. de ord. cog. vbi ponit p de, & no. rei ſubſtātiā. c. ſup literis. de re. ſpo. alibi bo. gradiū. vīd c. ſolitæ. de maio. & obe. Q̄ſiq; exponit p̄ piter. in auē. de nu. §. ſi aūt tutelā. collatio. iiij. Andre. Barb. ☞ POMATES.

b ¶ Sed qd ſi dixit, lego cētū. Et de iſtis diſtiõibꝫ vide Iaſ. in l. actiõe. de trāſ. & in l. ſi eū. §. iuriarū. ff. ſi qs cau. Old. cōſi. xlix. per Ro. cōſi. cxxx iij. in vlti. col. in dub. Et de diſtiõe p̄eter, vide tex. in l. ſi ita legatū. ſi prin. ff. de le. j.

c ¶ Quinta. vltra dotem. Adde Ange. cō ſilio cexciij.

d ☞ No. ex his verbis pe hūc tex. q; nūquā fit relatio qñ ex relatiõe actꝰ infirmat. de quo per Decīū cōſi. xiiij. colū. iij. in prin. verſic. confirmatur. volu. j. Alex. Loſæ⁹. ☞ POMATES.

e ¶ Cū ſcriptū. Vide Bal. p iſta l. cōſi. ccxj. in l. pater. ver. pone per ordinē. Vide Alex. conſi. xxxij. in fine. in iiij. voluml.

¶ Pro cōcordia, aduerte q; p̄mittēs indēnitatē, & ſi renūciet beneficio de fideiuſſoribus, pōt petere priuſ excuti principalē. ita Bar. in l. q̄ro. ff. loc. & l. vñ q̄riē. p illū tex. ff. cōmo. & l. j. C. de cōue. fiſ. debi. lib. x. p illū tex. vbi do. Ale. ſ addi. ad Bar. q alle. ſibi cōtrariū in hac l. pater. tu dic ſaluādo Bar. vt per Bal. in l. ſi p ea. in xij. q. C. mā. vbi Bal. dicit q; qñ p mittit̄ per fideiuſſorē creditori, p̄cedit prima opi. p no. l. fi. ff. ſi cer. pe. in l. ſi ſtipulat⁹. §. fi. ff. dever. ob. & d. l. j. Bar. in d. l. q̄ro. Si verò reꝰ, p̄mittat fideiuſſori de cōſeruādo ipſum indēnē, & tūc, p̄cedat ſecunda opi. & fuit de mente Bar. in prædictis locis. vel aliter poſſet ſolui ſcēm diuerſa tpa vt ēt ex mē te Bar. apparet, & ex forma promiſſionis.

f ¶ Suſcipere iudiciū. Fideiuſſor indēnitatis cogit̄ ſuſcipere iudiciū. qd̄ nō reperies alibi. Alibi dīcp talis p̄mittēs ēt iure iſto habet bñficiū excuſſionis, ſcēm Bar. & qd̄ ibi dixi in l. q̄ro. ff. loc. qd̄ no. vide tñ qd̄ no. Bar. j. e. l. An aūt p̄miſsio iſta cōtineat fructꝰ vel itereſſe, vide Bal. in l. ij.

Vi ita. Oppo. † quod verbum, amplius, niſi dicat, hoc amplius, vel eo amplius: non induc it repetitionem: vt l. ſi ſeruus. §. ſi ita ſcriptum. ſ. de lega. j. Duæ ſunt opi. in glo. vlti. eſt vera & examina vt dixi in contrario. † Quæro, quid ſi a teſtator dicat, lego vxori centum præter dotem: an videatur legata dos. Certè ſic: vt l. Seio. §. vxori. ſ. de an. leg. Sed quid ſi dixit, lego centum b ſupra dotem, an videatur dos legata? Dicit Iaco. de Are. q; videtur legata dos: quia verbum, ſupra, includit dotem, ſic verbum amplius. alle. ſ. ſol. mat. l. diuortio. ver. item ſi locatio. & l. ſi vno. §. pe. ſ. loc. & eſt caſus cum glo. j. eo. titu. l. Seia. Sed quid ſi dixit, lego centum vltra dotem: c an videatur legare dotē? Dicit Iaco. de Are. q; ſic: vt l. ſi vltra. C. de fideiuſ. Hoc ponit Iaco. de Are. hic & l. qui bona. §. ſi quis quia. j. de damno infecto.

Vm vulgari. Opp. ſ. de le. j. l. Meuio. §. j. Glo. non ſoluit, ſed ibi apparet ſolu. quia debemus intelligere quando legauit dotem ſimpliciter. ſecus ſi legauit quicquid ad eum peruenit: quia tūc non deduceret impenſas neceſſarias: vt ibi dicitur in tex. & vidiſtis ſupra eodem. l. iij.

1 ☞ *Legatum alternatiuum in corpore, quod non reperitur in rerum natura, & in pecunia, ualet in pecunia.*

Vm ſcriptum. c Si legaſ aliquid pro dote adiecta certa quātitate, ſiue dos fuerit nulla, ſiue minor, tenet legatum. h. d. No. tex. in fi. † q̄n legatur corpus, quod nō eſt in rerum natura. & pecunia alternatiuè: valet legatum in pecunia. Oppo. de l. j. §. adeò. ſ. eo. Sol. Ibi fuit relicta dos non adiecta certa quātitate: hic verò fuit expreſſa certa quantitas.

1 ☞ *Promittens indemnitatem, intelligitur promittere de defendendo; & tenetur iudicium ſuſcipere, licet non cogatur. nume. 3.*

2 *Actio de dote quòd nota ſit conſtante matrimonio, licet agi non poſſit.*

4 *Vxor quando hæres ſoceri non eſt ſoluendo, pro legato dotis eidem facto poteſt agere contra maritum, & qua actione.*

5 *Hypothecaria intentata quòd ueniant etiam nomina debitorum.*

Pater. Iſta lex videtur aliquantulum intricata, ſed in veritate non eſt. Primò ponit vnum dictum vulgare. Secūdò circa illud format ſeptem. q. per ordinem. Secunda ibi, ſed ſi priuſquā. Tertia ibi, quod ſi ratum. Quarta ibi, quod ſi totam. Quinta ibi, ſed ſi priuſquā. Sexta ibi, ſi forte. Septima ibi, quid ergo. Oppo. per ordinem ad quemlibet partem, & primò ad primam partem: dicitur hic q; exhæredatus debet cauere de indemnitate. Contra, imò debet cauere q; hæredem defendat non de indemnitate; vt l. ij. poſt princ. ſ. eo. Solu. fateor † q; idem eſt dicere de defendēdo, & promittere de indemnitate: imò qui indemnitatem promittit cogitur ſuſcipere iudicium f vt hic l. in prin. coniuncto verb. quod ſi ratum. & coniuncta l. ij. poſt princ. ſ. eo. Et hoc ſentit Iac. de Are. g facit ad hoc l. ij. C. de in li. dam. tu. Facit l. ſi quid poſſeſſor. in prin. ſ. de pe. hęre. & hoc tene menti: g quia non reperies alibi ita bene. Ad ſecundam partem oppo. dicitur hic q; mulier conſtante matrimonio non poteſt dotem recuperare: vt l. in rebus. §. omnis. de iu. do. Quare Ro. dicit hic, q; matrimonium eſt ſolutum. ſed iſtud eſt diuinare contra mentem l. noſtræ, vel dicit Roge. dic q; vir vergebat ad inopiam. Hanc ſol. glo. reprobat in l. ſi conſtante. in prin. ſo. ma. Tamen iſtam ſuſtinui: dic vt ibi dixi. Alij vt Iac. de Aret. dicunt q; hic matrimonium videtur eſſe ſolutū reſpectu ſoceri defuncti: vt l. cū hic ſtatus. §. ſi ſocer. ſ. de do. inter vir. & vxo. Sed hoc eſt contra l. ij. in prin. ſ. eo. ibi, quippe nupta eſt. Alij, vt Azo, dicunt q; hæc mulier de facto dotem recuperauit, quæ ſibi fuit per hæredes h ſoluta: quia de iure recuperare nō poterat. hanc ſolu. Azo. puto veram, & intelligo q; vxori fuit ſoluta in caſibus in qbus potuit: vt l. mutus. §. manēte. ſ. de iure do. & l. quā- 2 uis. ſ. ſo. ma. Alij, vt Ioā. dicunt † q; actio de dote committitur matrimonio conſtante: vt l. ſi conſtante. §. j. ſ. ſo. ma. Ad illū ſ. gloſ. rñ- det dupliciter. & ſic habes duas lect. in illo i §. quas ibi examinaui. Durum eſt omnino cōtra ſtimulum calcitrare: quia actione de dote conſtante matrimonio non aget: vt l. ij. poſt prin. ſ. e. ibi, quippe nupta, &c. quare tene le. Azo. & lec. h Rog. intelligendo b q; vergat ad inopiā. quas lec. examinaui plenè in l. ſi conſtante. §. j. ſo. ma. Item oppo. q; ſol. facta mulieri nō dicitur nocere viro: vt l. ſi ſtichum. §. fi. j. de nou. l. fi. §. fi. in prin. j. de verb. ob. ſol. hic non ſoluitur prorſus alij perſonæ, ſed magis videtur ſolutum creditori creditoris: vt dictum fuit in l. ij. §. idē Iulia. quærit. ſ. eo. Venio ad ver. ſed ſi lex fal. & oppo. q; non debeat detrahi filio: quia per fa. er. act. hoc conſequitur vt debitū: vt l. ſi filia. §. j. ſ. fa. er. Ro. dicit q; hic matrimonio erat ſolutū. ſolue verius. Idem ſi conſtante matrimonium: tñ hic agebat actione ex teſtamento: vt l. ij. §. idem Iul. ſ. eo. Oppo. ad ver. q; ſi ratū. & videtur q; non debeat defendere, imò ſufficit q; preſtet indemnitatem ex forma ſtipulationis: vt ſ. ea. l. in prin. ſol. iſtæ ſtipu- 3 lationes † idem important vt dixi. An autem poſsit precisè cogi agere ad defendendum, dic vt l. ſed & hæ. §. præter. ſ. de procur. Veritas tamen eſt q; licet ad defendendum teneatur. & ad iuſci piendum iudicium in ſe: tamen non præcisè cogatur. Dic vt ibi. Venio ad verſi. q; ſi totam. dicitur hic q; actio iudicati datur cō tra hæredem, in eo quod retinuit iure Falcidiam contra, imò da tur inſolidum: vt l. ſi actor. & l. ſi procu. ſ. de procu. Dicit glo. & bene, hic reſpicit finem: quia ſi ſolueret inſolidum, hæres reuereteretur contra maritum in ea parte quæ fuit ſibi ſoluta. Quærit glo. quid ſi fuit cautum. Dicit glo. tunc maritus poſſet conueni- ri, inſolidum, vel aliter poſſet hæres inſolidum conueniri, ſi eſſet cautum, & fuit præſens tempore ſtipulationis. ſed hoc non placet glo. per l. ſi procu. in fi. de procu. ſed Dy. ibi negat dari actionem in dominum ex ſtipulatione interpoſita per procuratorē, ſed ex ſtipulatione interpoſita per ſeipſum nō negat quin actio detur. Alij, vt Ia. de Ra. reſpōdet ad q. q; ſi eſſet cautum animo nouandi, non poſſet poſtea conueniri: vt l. delegare. j. de no. Ve- i nio ad ver. ſed ſi priuſ. hic dicitur q; quādo ipſe vellet agere fa. er. non poſſet incontinenti dotem conſequi. contra. ſ. fa. er. l. ſi filia. §. j. Glo. dicit, intellige q; hic matrimonium erat ſolutum, vel ſi conſtaret ita q; vir ſuſtineret onera matrimonij: tunc incontinenti dotem recuperabit. Quæro, quid ad propoſitum: nonne ſolu. ma. vir vxo. deberet alere intra annum: vt no. in §. exactio. C. de rei vxo. actio, Dicunt doc. Intellige quod hic erat caſus, in quo non debebat alere: & ideo ſi aliquod lucrum erat medij tēporis, debet eſſe hæredis, ſicut quod lucratur ex pacto: vt l. ij. C. fami. ercil. Videte, credo q; iſtæ leges hodie ſunt correctæ: quia

C. de ſen. q̄ ſine certa quā. nā paria ſunt, p̄mittere indēnitatē, et p̄mitteredefenſionē.

¶ Iaco. de Are. Adde Bal. in l. cū tibi. C. de eui. & de natura fide iuſſiōis eſt q; fideiuſſor ſeruetur indēnis. Bal. in l. conſti. C. de vſur. & vide Bal. in rub. C. dever. ſigni. in vij. qō. & no. q; ſicut fili⁹ mortuo patre poteſt accipe dotē vxoris ſuæ cauēdo hereditā⁹ cōſeruādo eos indēnes, vt hic, iſtud eſt verū etiā in patre nepotis, ſiviuo eo data ſint dos. C. de rei vxo. ac. l. vnica. §. cū que ex ſtipulatu. & ibi Bal. in fi. & l. ſi filia. §. hoc amplius. ff. familiæ erciſcund.

¶ Roge. intelligēdo. et facit iſte tex. ad q. ſi marit⁹ egit ad rem dotalē cōſtāte matrimonio, & ſuccubuit, an ſolu. matri. vxori agenti obſtet exceptio rei iudicatæ. de quo per Bal. in l. doce. in fi. C. de rei ven.

¶ Sed ſi pri⁹. Ad iſta vide glo. & Bar. in l. ſi maritus. & quod ibi dixi fami. erciſ.

Pro cõcordia. Aduerte ſi mulier adhibet aliquẽ ad ſtipulãdũ dotẽ reddi in vnũ casum tm̃, tũc ſemp videt adhibitꝰ aĩo donandi. Ita intelligit Bar. in l. cũ marit⁹. ſ. fi. ff. de pa. do. in op. & in l. quæ dotis. ff. ſo. ma. Cõtrariꝰ alle. in d. l. q̃ dotis. p Ale. i hac l. Seia. maximè in ſummario. Soluit do. Alex. q̃ in d. l. cũ maritus. cõſtabat de mẽte donandi. Alia ſol. poſſet dari p illa verba in vnũ casum tm̃: qa ita nõ loquit Bar. ĩ hac l. Seia, vel aliter poſſet ſolui ex verbis Bar. ibidem.

¶ Tertiò no. & vide glo. in l. fin. C. de do. cau. mor. & Mo. in l. quæ dotis. ſ. ſoluto matri. Andre. Barb.

¶ Theopõpus. Facit iſta lex, qd ſi vnꝰ teſtis eſt approbatꝰ & datꝰ pro cõfidato ab vtraq; pte, an pbet plenè. Bal. in l. in bonæfidei. ver. ſed dubitabat de Titio. C. de re. cre. dicit aut pte cõſentiũt in pſona & in dicto, aut in pſona tm̃. & adde q vbi pſona eſt approbata ab vtraq; parte nõ regrit iuramẽtũ, ſcd̃m Bar. ĩ l. Lucꝰ, ff. j. de fideiuſ. qñ aũt dicũt partes & cõueniũt de ſtando dicto vniꝰ, an faciãt plenã plenã fidẽ, vide glo. & qd̃ ibi Bald. in ĩj. col. in l. j. C. de ſen. q̃ p eo qd̃ intereſt. vide quod tenet glo. in c. veniens. & in c. liceet. de teſti.

¶ Vniꝰ teſtis. No. q̃ dicto vniꝰ teſtis ſtatur in casu iſto. et idẽ tenet gl. in c. veniẽs. & ĩ c. licet. & in c. cũ ab nobis. de teſti. Addꝛ an & qñ ptes poſſit facere q̃ ſtetur dicto vniꝰ. & vide Are. in c. ppoſuiſti. col. ĩj. de pb. & in c. qm̃ cõtra falſam. col. iij. eo. tit. Lanfrã. de Brixia. in tepe. eiuſdẽ in ver. teſtes. col. xxix. & Geor. Natã. in Cle. ſepe. in prin. col. iij. de ver. ſig. & addẽtes in tra. male. inver. cicatrix. & ad materiã huiꝰ, vide latè do. Ale. in cõſi. liij. & per totũ. & in cõſi. cij. col. ĩj. veri. ſed præmiſis. in ĩj. volu. Ioan. Th.

¶ Limitavt per Bal. in l. iuriſiurãdi. C. de teſt. f. ſi id, qd̃ in ſcriptis deponit, legat aliter, non valet talis depoſitio.

¶ Ad q. Adde tñ qd̃ Bal. in procẽ. ffortũ in prin. ĩ vĩj. col. in ver. itẽ not. h. d. q̃ ſufficit ſi reperiat̃ in actis tabꝰ & c. qa tũc pſumit̃ iuramẽtũ interceſiſſe in ſolenni omne lucrũ quod venit ex dote, vel ex eius occaſione, eſt aduentitium, & debet reddi filiæ, nõ autem debet eſſe hæredum patris: l. j. C. de bon. quæ libe. Sed de iure antiquo eſſet diſtinguendum: aut maritus ab hæredibus patris petit actione ex teſtamento: & incontinenti poteſt, vt hic. Aut actione fa. erci. & idem, ſi matrimonium conſtabat: vt ſ. ea. l. ĩj. §. idem Iulianus quærit. & l. ſi filia. §. j. ſ. fa. ercii. Aut matrimonium erat ſolutum: & tunc aut vir alimentabat vxorem, ſecundũ quod no. in §. exactio. & idem, vt hic, & l. ĩj. §. idem Iulia. ſ. eo. Aut eam non alimentabat: & tunc non poteſt incontinẽti agere: vt hic, in fi. ſed hodie ſecus, vt dixi. Venio ad ver. ſi fortè. dixi hic q̃ debet ſubueniri hæredi. quæro qua actione ſubuenietur. Reſpon. condictione incerti, vt in glo. Venio ad verſi. quid ergo. dicitur hic q̃ ſi hæres ſoceri non erat ſoluendo, poteſt agere contra maritum. quæro qua actione. tex. hic dicit vtili actione, & ſatis hoc placet mihi: & habet multa remedia. Primò habendo ratum in ſubſidiũ, & ageret actione mãdati, vel negotiorũ geſtorum, argu. eius qd̃ no. ſ. eo. l. ĩj. §. idem Iuli. quærit. Item cũ mulier habeat obligata omnia bona ſoceri, & ſocer habeat conditionẽ incerti contra hæredes ſoceri: illam condictionem incertivti lem poſſet intentare vxor, vt l. nomen. C. quæ res pig. ob. poſ. Tamen † poſſet dubitari: quia glo. videtur dubitare an veniant nomina intentata hypotheca, vt l. hæredem. C. de hære. actio. tamen veritas eſt quòd veniunt, poſſet etiam habere actionem de dote ex æquitate huius legis, & l. finali ſuprà de eo per quem factum erit.

Ir vxori. Licet mancipia moriãtur, æſtimatio eorum certa legata debetur. hoc dicit. Oppo. imò videtur q̃ mortuis mancipijs æſtimatio non debeatur vt l. quidam. §. ſi tibi. ſ. de lega. j. Ad idem l. Titiæ. §. fi. eo. tĩ. ſol. híc loquitur quando legatur certa quantitas pro pretio ſeruĩ. ſecus ſi ſeruĩ pretium legaretur quantitate nõ expreſſa. vt ibi. Et hoc fortè voluit dicere Ro. qui dicit certam. Item opponi. & videtur qd̃ teneantur hæredes in quantitate nõ expreſſa, vt l. plerunq;. & l. in rebus. ſ. de iure dotium. Solu. intellige quòd deceſſerunt ſine culpa hæredis. ſeu maritꝰ.

Vxori meæ. Quæro quæ ratio fuit dubitandi. Reſpon. ratio poterat eſſe: quia illud adiectiuũ, æſtimata, referatur ad omnia præcedentia quod Iuriſconſultus remouet: quia per hoc legatum fundi Corneliani efficeretur inutile. Quæro de vtilitate huius l. reſpõ. vt in glo.

Si ſeiæ. No. ex hac l. ſi vnĩ legatur fundus ſimpliciter: aliꝰ verò animo cõpenſandi cũ debito, nihilominus facit̃ ſibi partes per concurſum. Secundò nota quòd in eo quod detrahitur per Falcidiam non faciunt ſibi partes per concurſum. Tene menti.

☞ *Adhibitus ad ſtipulandum dotem, non videtur adhibitus animo donandi.*

Adhibitus ad ſtipulandum animo donandi, ſi fiat mentio mortis, intelligitur cauſa mortis.

Seia. Adhibitus ad ſtipulandũ totã dotẽ, in dubio nõ videt̃ adhibitus animo donãdi. Itẽ adhibitus animo donãdi, intelligitur cauſa mortis, ſi mortis cauſa eſt mentio. h. d. Nota ex hac lege tria. Primò q̃ dicit, ſupra dotẽ: quia per hoc videt̃ legare dotem: dixi ſ. eo. l. ĩj. quĩ ita. Secundò nota † q̃ adhibitus ad ſtipulandũ. in dubio nõ videt̃ adhibitus cã donãdi. † Tertiò no. ª q̃ adhibitus ad ſtipulãdũ animo donãdi, intelligit̃ cã mortis, ſi fiat mentio mortis. Iſtos duos paſſus examinaui in l. quę dotis. j. ſolu. mat. Vltimò ſigna glo. vltimam quæ eſt híc.

Vidotem. Si cõditio pro parte eſt poſſibilis, ſufficit ſi ei pareatur in eo quod poſsibile eſt. h. d. & eſt notabilis caſus. Et hunc paſſum examinaui in l. j. ſ. de condi. inſtitu.

1 ☞ *Dictio unius teſtis ſtatur ex diſpoſitione teſtatoris.*
2 *Teſtis unicus facit ſemiplenam probationem.*
3 *Teſtis præſumitur iuratus, ſi reperitur ſcriptũ teſtis iuratus. & præſente parte, ſi hodietiam ſcriptum reperiatur.*
4 *Teſtator ſi dixit, uolo ſolui omnibus debentibus à me aliquid receiperc: & hoc ſtetur ſimplici dicto fratris mei: q̃ nõ ualeat, niſi in aliquibus legitimis præſumptionibus hoc præſumeretur uerum.*
Item ualeret fauore piæ cauſæ.
5 *Legatum incertum ualet fauore dotis.*
6 *Captatoria uoluntas ualet in relictis ad pias cauſas.*
7 *Ille, cuius dicto ex diſpoſitione teſtatoris uel partium ſtari debet, quando iure teneatur.*
8 *Aſſumptus eſt miſſus à iudice ad referẽdũ q̃ debeat iurare.*
9 *Præſentia partis an requiratur quãdo ille, cuius dicto ſtari debet, refert.*
10 *Præſentia partis non requiritur in relatione nuncij.*
11 *Præſentia partis licet requiratur quando iudex eligit agrimenſorem, & eidem dat terminum, ut uadat ad menſurandum: tamen in relatione non.*
12 *Teſtis poteſt dictum ſuum in ſcriptis redigere, licet iudex poſſet eum & uidere, & audire loqui.*
13 *Promiſſio de ſtando ſimplici dicto partis ſuper damna & expenſas, an ualeat, remiſſiũ.*

Theopõpus. [b] Iſta lex ponit vnũ notabile caſum, & multi credunt ſcire, & eam ignorãt: & breuiter h. d. Dicto vnius teſtis ſtatur ex voluntate & diſpoſitione defuncti, cuius ſolius diſpoſitioni ſtareꝫ. h. d. cõiter. Gloſ. noſtra colligit duo notabilia. Primò † q̃ ſtat̃ dicto vnius teſtis: & hoc ideo, quia teſtator ſic voluit: & ſic nõ ob. l. iuriſiurãdi[a]. C. de teſti. qd̃ an ſit verũ, infrà dicam. Secũdò no. q̃ † vnus teſtis facit ſemiplenã pbationẽ. Nec obſtat l. maritus. j. de queſtio. quare dic vt ibi no. docto. vt Oldr. inducunt hanc legẽ ad queſtionem[e]: reperiẽ in actis, teſtis † iuratus &c. an ex hoc præſumitur iuramentũ interceſiſſe? Videtur quòd ſic: vt hac lege cũ ſua gl. Tamen dicit ipſe, tutius eſt q̃ fiat ſcriptura p ſcipſum ſcilicet de iuramẽto teſtis. Examinemus an ſit verũ, & dico quòd ſcriptura pbat iuramentũ. Quãdocũq; enim in inſtrumẽto fit mentio de aliquo, quod eſt poſsibile expediri illo tunc, cũ inſtrumentum conficiebatur, inſtrumentum probat hoc interceſiſſe: vt not. in l. j. C. de fide inſtru. & iure hæſtæ fiſ. lib. x. & l. optimã. C. de contrahen. & cõmit. ſtipu. ſed non probat partis præſentiã, ideo conſulo q̃ facias ſcripturam de iuramento: & quod parte præſente. ſed ſi ſcriptura diceret, teſtis iuratus parte præſente, &c. ſufficeret. † Quæro: dixit teſtator ſic: volo ſoluí omnibus debẽtibus à me aliquid recipere, vt de hoc ſtetur ſimplici verbo Titij fratris mei: an valeat iſtud relictum. Et híc videtur text. q̃ ſic, quòd valeat. Videte, in hac quæſtione conſului, & dixi ſic: prius eſt videndum quid importet, ſtetur dicto eius. Reſpõ. hoc eſt aſſertioni eius: vt l. ſciendum. §. dictum. ſ. de ædil. edict. & ideo dico quòd iſta voluntas eſt captatoria[f]: quia in ſecretum akerius voluntatis confertur tota iſta diſpoſitio: & ideo inualida: vt l. captatoriæ. ſ. de lega. j. & l. captatorias. de hæredi. inſti. & ideo eius dictum nõ valet, niſi aliquibus legi timis præſumptionibus hoc præſumeretur eſſe verum: vt l. quẽ hæredi. j. de rebus dubijs. Non † obſtat hæc lex: quia loquitur de forma: qua debebat ille iurare. Alleg. no hic. qd̃ bene no, & facit qd̃ no. Inn. ĩ c. innotuit. de eo q̃ furti. ord. ſuſce. & qd̃ dicit Bal. in l. iij. in prin. ff. de iureiur. q̃ ſufficit ſi appareat de delaẽ. p iſtũ tex. Sed do. Anto. in c. fraternitatis. de teſt. ad fi. vĩ no. tenere cõtra Bar. et Roma. ĩ l. ſciẽdũ. de ver. obli. & Abb. ĩ c. cuis. de teſti. & vide Bar. in l. p hãc. C. de erog. mil. anno. lib. xij. & Bal. in l. ſi quis in alio. C. de edẽ. Secundò idẽ tenet Bal. in c. j. ſ. j. qd ſit inueſti. & Bal. in l. geſta. C. de re iudi. & Bal. in l. iuriſiurandi. C. de teſti. & Bar. in l. admonẽdi. de iureiur. & vide do. Ant. & Imo. in c. fraternitatis. de teſt. adde an ſi reperiat̃ in ſcriptis teſtes ſtereſſe ſecundũ minorẽ, an præſumat̃ præſentia iudicis. Oldr. conſil. cccxxiij.

¶ Eſt captatoria. Ad hoc facit qd̃ no. ĩ l. ſi ita ſcripſero. de cõdi. & demõ. & hoc ſeqt̃ Imol. ĩ l. captatorias. ſ. de hære. inſti. & in c. cum tibi. de teſt.

---

a ¶ Fallũt. & vide moder. in l. captatoriæ. de teſt. mili. & vide in l. ſi vacantia. C. de bo. vacan. li. x. And. Barba.

☞ POMATES.

b ¶ Quæro, cũ teſtator dixit. Adde Iaſo. in l. admonẽdi. in lec. in ỹ. pondera etiã. ff. de iureiur. & qđ debẽt iurare, facit tex. ĩ c. paſtoralis. de exce. tex. in c. cõtinebat̃. in verbo, ſi firmauerit iura. de deſpõ. impu. et vide de hoc Bal. in l. eius. de teſt. Ale. cõſ. ccccxxxvj. ĩci. clariſſimè dñe vicarie. in iij. col. facit ẽt qa licet aliqđ reſi quaẽ cõ ſcientiæ alicui⁹: intelligit dũmodo iuret. Ita Ang. Patr. de Ca. & Mod. in l. de pupil lo. ſ. q opus. de quib⁹ ibi p Alexã. ff. de no. op. nũc. vide ẽt aliqđ per Ale. cõſi. inci. viſo themate. & in cõſi. incip. viſis verbis. in iij. col. Ang. ĩ l. apertiſſimi. C. de iudic. p Pañ. cõſ. lj. & ſeq. in j. vol. Ro. cõſil. xx. in ij. col. Feli. in c. ppoſuiſti. maximè in iiij. col. de proba.

c ¶ Steť dicto alicuius. quid importent iſta verba, ſteť dicto ſuo, vide Bal. in l. j. C. de his q̃ pœ. no. & inci. cõſi. Bar. qđã hñs bona cõia. vbi vide. & Bal. in l. captatorias. ſ. de hære. inſti.

d ¶ Tibi vĩ. Adde qđ no. Bar. in pœ. ffortũ. in fin. prin.

e ¶ Debeat iurare. Qđ vĩ tenere Bal. ĩ l. iuriſiurandũ qđ ex cõuẽtione de iureiurã. & Ant. in c. fi. pe. col. de do. & contu.

f ¶ Rñdeo. Adde Bal. in l. in minori. C. in quib⁹ cau. in ĩj. co. & in l. cõſentaneũ. vlt. col. C. qño & qñ iu. & vide Bal. in l. hac edictali. ſ. his illđ. C. de ſec. nup. & Bar. ĩ l. qui bõa. ſ. fi. ſ. de dã. infec. & Bal. ĩ l. iuriſiurandi. C. de teſti. & Ang. in l. j.

☞ POMATES.

g ¶ Quæro an teſtis poſsit deponere. cõtrariũ tenuit Bald. in c. j. de teſti. Et de hoc vide Bart. in rubr. de fi. inſt. ĩ j. col. in fi. & ſeq. Alex. in l. legata inutiliter. vlti. col. vbi itẽ inducit iſte tex. ff. de leg. j. Rom. conſil. xxiij. incip. p defenſione. in j. col. Feli. in c. j. de teſti. in iiij. col.

h ¶ Puto q̃ ſic. Sed an poſsint per procuratorẽ vel nunciũ deponere, vid̃ Bar. in l. q bona. ſ. ſi alieno. de dã. infec. vbi videt̃ tenere q̃ non: & ibidem tenuit Bal. in rubr. ſ. de iureiu. & d. Ant. p iſtũ text. in c. licet. de

---

ad agrum: vt l. iij. C. finium regundorum. & l. generaliter. ſ. penul. C. de rebus creditis. ſed relationi non debet eſſe præſens. Facit quod dicitur quòd depoſitioni pars nõ debet eſſe præſens, ſed iuramento ſic: vt C. 12 de teſtibus. lege, ſi quando. Quæro an te g ſtis poſsit deponere[g] dictũ ſuũ in ſcriptis. h Puto q̃ ſic[h]. Sí tamen iudex vellet eũ vídere, & audire bene loquí[i], poſſet hoc facere: i qa videbit qua trepidatione diceret[i]: vt l. de mino. §. tormẽta. j. de quæſtio. Sed ſi dictum ſuum vellet redigere in ſcriptis, poſſet: vt hic. facit l. diſcretis. C. qui teſt. fac. poſ 13 ſunt. † Vltimò iſta lex facit ad q̃ſtionẽ de eo, quod quotidie fit, vt promitto Titio reſtituere dãna, & expenſas, quæ fient in tali lite, de quibus ſtetur eius ſimplici dicto: nunquid valet? Petr. quòd non, vt refert Cyn. C. de pact. l. ſi quis in conſcribendo. Dy. quò ſic: vt l. fi. j. de præto. ſtipu. dic vt ibidem.

i ¶ Diceret. Sed an pro curator ſpecialis poſſit ferre teſtimonium veritatis p domino, dic quòd non, vt voluit Anto in c. licet ex quadam. de teſti. hoc fuit dictum domini Bar. in l. qui bona. ſ. ſi alieno. de dã. infect.

Licet placeat. Dicvt l. ſi res ſ. de leg. j. k

k ¶ Diuus. Sed an legatum optionis dicatur genus vel ſpecies, vide Bald. in l. fin. ſ. fi. in vĩj. col. C. communia de leg. tbi etiam dicit quid ſi in electione fuit error an poſsit tacito conſenſu confirmari.

Vidotem. Non eſt veri ſimile teſtatorem velle grauare hæredem duplici præſtatione. h. d.

Vxori. Nota ex prin. q̃ ſi promitto tibi reddere quid mihi dediſti, q̃ venit id qđ dediſti ob cauſam ſi tamen ſum obligatus ad reddendum. ſed ſecus ſi non 1 ſum obligatus ad reddẽdum: vt ſi mihi dediſti ex cauſa emptionis vel alia.

De optione legata. Rrbrica.

1 ☞ *Habens eligere pauperes & inter eos bona teſtatoris diſtribuere, non poteſt unum eligere.*

LEX I.

k Diuus. [k] Hæc lex legitur in glo. duobus modís. & quælibet lect. eſt not. quod díc vt in glo. Opp. q̃ vnus tantum poſsit eligí: vt omnibus legibus huius títu. Rñdeo, ibi loquitur quãdo relinquitur optio ſeruí in ſingulari. híc verò loquitur quando legatur 1 optio in plurali. Et ſic nota[l] q̃ ſi teſtator 1 iubet † ſua bona diſtribuí inter pauperes eli m gere[m], & dare ei omnia; arg. ſ. de annu. leg. l. iíj. arg. huius l. Secundo modo legiť in gl.

1 ☞ *Electio eſt legatarij in legato generis, quãdo teſtator de certo non ſenſit.*
2 *Legatarius quòd non poſsit optimum eligere.*

LEX II.

Voties. In hac lege ponitur qualiter relinquitur optio vel electio. Itẽ quis n eligit. quid ſi electio nonvalcat[n]: & qualiter debeat electio fieri. & hoc vſq; ad l. mancipiorum. & hoc ſit pro ſummario. † Ad prima duo dicta quæro vtrum hodie in genere legato ſit legatarij electio. In hoc fuerunt opiniones inter glo. quę recitantur hic: & l. hæredes. §. ſi certo. ſ. familiercíſcũ. & ſudra. de leg. j. l. legato generaliter. dic vt ibi; quia veritas eſt quòd electio eſt legatarij, ſi teſtator de certo nõ ſen 2 ſit. † Secundò quæro, vtrum legatarius poſsit eligere optimũ? Reſpondet Ro-

m ¶ Vnum eligere. Si aliquis eſt grauatus diſtribuere inter pauperes, nõ poteſt vnũ eligere, & omnia ei dare. adde Bartol. in repe. l. j. de fac. ſan. eccle. in xi. x. colũ. adde Paul. de Caſtr. conſi. cxlvj.

n ¶ Non valeat. Electio nulla ius electionis non tollit & facit ad id quod not. Inn. in c. in literis. de offi. deleg. vt refert bald. in l. ſi vt proponis. C. quomodo & quãdo iudex. qui vult q̃ ſi data eſt poteſtas vni eligendi officialem: quod ſi elegit aliquẽ qui non poterat eligí: quòd poteſt iterum eligere. & ponunt Cano. ĩ c. ſi ſuper gratia. de reſcrip. & in c. ſi compromiſſarius. de electio. in vj. & vide bald. in l. poſt aditam. C. de impu. Ad de an cùm prima electio eſt nulla, iterum poſsit fieri alia. Roma. conſil. cccxxiij. Et an cum electio in parte fuit nulla in totum vitietur, vide eundem conſil. lxvj.

a ¶Cõtrariũ tenet gl.et adde quod cõtra Bar to.etiã tenet gl.in d.l. fi. §.j.C.de leg.& ibi sequiť eã Cy. & habetur per Imol. in l. legato.ã.de lega.j.& per Bal.etiã in d. l.fi. §.j.in vj.col.

b ¶Et fideicõmissarij. Et vide doctores in c. Cumana.in c.cum in cunctis. de electi. & sic si iudex tulit sententiã,an põt interi judicare, vide Bal.in tit.de sentẽ. in addit. Specu.And.Barbati.

c ¶An est consumpta. Vide Imol. in l.serui electione. §.j.in prin. de leg.j.ad fin.

d ¶Iterũ eligere. An electio semel facta si non valet,iterũ fieri possit,habeť p Bald. in l.q per saltem.ã.de iureiuran.

e ¶In l.serui electione. Et istã quæstionẽ vt de ibi p Ray.Bal. & Imo.& ibi etiã habe tur per eos. Quid si electus renũciauit electioni:an iterũ possit eligi? & videť idẽ dicere,q hic dicit.& vide Ioan. An.in c.fi cõpromissarij° d elec. in nouella.fi vj, & de quæstiõe Bar. hic habeť per Io. And.in c. grandi.de elec.in vj. sed pone q vltra electionẽ requirebat cõfirmatio,& in elect. nihil fuit oppositũ: an in cõfirmatiõe potuit opponi.dic secũ dũ.Imo.q nõ.in c.cũ dilectus. de elect. & in c.j.de cã possess.& proprie.

f ¶Pe.qui.Et not.pro dicto Sali.in d.l.fi vt pponis. & Ant.in d. l.iudex. contra tenet Io.Cald.in c. qualit. el j.de accus. & vide Io.de Imo.in d.c.ĩ literis.& i cõtrariũ est casus in c.quia,ppter de elec.cõiuncto. c.fi cõpromissarius. e.ti. lib.vj.vbi verbũ eligẽdi,vť intelligendũ secundũ text. d.c.qa ppter.vel saltẽ illa iura,p bãt q nõ est bõa ista differẽtia. & vidť Inn.in c.in literis. de offi.dele. & in c.j.de re iu.et Io.de Imo. in d.c.in literis.And.B.

g ¶Perinde ac si nõ. Et ad hoc vidť q̃ no.bar. in l.absenti.de dona. Cano.in c. accedens. de præben.

h ¶Iterũ iudicare. per Bal.no.in l.fi vt proponis.la.j.in ij.co.C. qũo & qñ iudex.

i ¶Si qdẽ. Et vidť bal. in l.absenti. de dona.

k ¶Iudices ordinar.do ctor,est iudex ordinarius in scholares. & adde Bal.in auť. habita.in vlti.col.C.ne fil.pro patre.Et bar.ĩ l.fi.ad finẽ. C.vbi & apud quẽ. latius per eũ in l. ambitiosa. in

ge.q sic,quãdo expresse est relicta optio.secus si seruus est relictus generaliter, & sic optio est relicta tacitè:vt l.legato generaliter.ŝ.de leg.j.& hoc tenet glo. j.qui & à q. l.iij.Cõtrariũ tenet glo.ª hic.Et bene p hãc legẽ,quæ æquiparat ista legata scilicet legata tum optionis,& legatum serui generaliter: & alleg.l.fi.in §.j.C.communia.de lega.

1 ☞*Electio debet fieri de rebus,quæ in hæreditate reperiuntur.*

2 *Electio si nõ ualuit,quia nõ cõgruè facta:potest iterũ eligi.*

3 *Pauperes si eligi debent,& eligantur incapaces,an iterum eligere debeas posit eligere.*

4 *Si est peccatum in forma electionis etiam scienter perinde est ac si electio non esset facta.*

5 *Eligendi potestas si est data aliquibus,& electio non ualuit an & quando poterunt iterum eligere.*

6 *Habere electionem iure suo uel iure alieno,quomodo intelligatur.*

7 *Eligendi ius q̃ quis habeat iure suo,uel ut minister alterius, qualiter cognoscatur.*

8 *Statutum conditum à prioribus habentibus arbitrium,quãdo possit per successores reuocari.*

Data igitur. Not. q̃ debet eligi de rebus hereditarijs. Itẽ oportet q̃ sit de eo genere, de quo data est electio: & si electio non valet,potest iterũ eligere: & hoc si fecit ignoranter. secus si scienter. Op.de l.Titia.§.j.j.de auro & argẽto leg.vbi etiam res hæreditariæ non possunt eligi.Sol.illud verum†quando in hæreditate de illo genere non reperitur.hic verò loquitur quando sub illo genere in hereditate reperitur, & sufficeret reperire vnũ vel duo de illo genere;vt j.eo.l.si tibi.§.j.& l.si optio. Secundò pro declaratione legis dicitur hæc:si non valuit electio potest iterum eligere,si ignoranter eligit, secus si scienter.& sic loquitur quando electio nõ valuit ratione rei electæ. †Quero, quid si electio non valuit ratione electionis non congruè factæ? Respõdeo, idem q̃ electio non consumitur:vt j.e.l.si tibi.§.vnius,secũ dũ lectu.gl.†Quæro,quid in electione per sonarũ iussit testator bona distribui inter pauperes eligendos per suos fideicommissarios fideicõmissarij[b] eligant pauperes incapaces,an est consumpta[c] electio? Respõdeo,aut elegerunt scienter,aut ignoranter, vt hic dicitur. Pro hoc extra de electione. ca. cum in cunctis.& in authen.de sanctiss. episc.§.si quis autem citra memoratã. coll. ix.in j.char.†posset quæri,quando est peccatum in electionis forma,vt dixi ŝ.prox.l. quoties.vtrum debet distingui scienter vel ignoranter malè elegerit. Videtur quod sic vt in c.quia propter.extra,de electioni.Sed contrarium crederem:quia quãdo est peccatũ in forma electionis,perinde est ac si electio non esset facta: vt in l.quid tamẽ. supra,de arbitr. Non obstat ca. quia propter. quia habet locũ in sua materia, non in ista. †Vltimò,doctores inducunt ad quæstionẽ concessa est quibusdam potestas eligendi: modò illi elegerunt, & non valuit electio, an poterunt iterum eligere?[d] Dynus & Ia. de Are.ponunt istam quæstionem in l.serui electione.[e] ŝ.de legatis.j.& Cynus. C.de contrahenda emptione.l.fin.in vij. quæsti. Gul.ponit in l.qui per salutem. ŝ.de iureiurando. & in hac quæstione placet opinio Pet.qui[f] concordat cum Iacob. de Aret.in dicta l. serui electione. vt distinguamus: aut electio tenet:et tunc sunt functi officio suo:& iterum non poterunt eligere: vt l.iudex.de re iudi. Aut electio nõ tenet:& tũc aut habẽt electionẽ iure suo;& iterũ̃ poterunt eligere,vt hic. Aut habent electionem iure alieno:et tũc aut fuit peccatũ in forma electionis:& iterũ poterũt eligere perinde, ac si non[g] elegissent:vt l.qui tamẽ.ŝ.de arbi. Aut fuit peccatũ aliter:& tũc licet electio non valeat,iterũ eligere non possunt:vt l.si præses.& l.si vt proponis.C.qũo & quãdo iud.vbi iudex delegatus si fert sententiam nullã,nõ poterit[h] iterũ iudicare. Prædicta vera debẽt intelligi in eo, q habuit electionẽ iure suo. & electio non valuit sine sui culpa:qui ignoranter elegit non capacẽ,vt dixi. Item prædicta, vera sunt,si est data potestas eligendi Potestatem. Secus si dixit, prouidendi:qa tunc videtur nõ prouisum, donec Potestatẽ habeamus. Et ita dixit Inno.extra,de off.dele,ca.in literis. Sed iuxta prædicta quæro,†dixi,aut habebat electionẽ iure suo,aut alieno;quæro q̃d est hoc dictũ. Dic ista verba debẽt intelligi sic:suo iure,quãdo ius eligendi in eorũ persona resideat;iure alieno,q̃n faciũt ex vigore iurisd. alterius,tanq̃m ministri, vel alterius tãq̃ delegati. Vel,vt verius loquar, alij eligũt per eos:vt l.j.§.q mandatũ.ŝ.de officio eius cui mãdata est iurisdict. † Quæro qualiter cognoscetur an q̃s habuit ius eligẽdi iure suo an sit minister alterius? Rñdeo,aduertẽda sunt ẏba statuti vel reformatiõis dãtis potestatẽ:q̃ sunt verba ex pẽsa,q̃ dicũt,Cõcedimus talibus ius eligẽdi.nec vlterius limitãt:& tũc trãsferť i eũ ius eligẽdi,& habet iure proprio.Sed si dicũt,eligimus illũ, quẽ nominauerit talis:tunc illi sunt nudi ministri,vt l.vtrũ.§.j.de rebus dub.& ponit Inn.extra,de electione.c.ne pro defectu. in ij. glos.Itẽ debetis aduertere verba.si quidẽ reformatio diceret & illud quod fecerit valeat,& teneat authoritate p̃sentis cõcilij;& tunc apparet q illi nõ habẽt authoritatẽ à se,sed concilio facit p eos vt in procemio Insti.circa mediũ:ibi autoritate nostra leges cõponerẽt. Pro hoc magis expressum extra,de clerico ægrotã. c.j.lib.vj.& de supplẽ.negli.p̃lato.c.j.in Cle.Si verò essent verba dubia & ambigua,vt puta,dicit q tales eligãt Potestatẽ: hic est aduertendũ si quidẽ[i] cõmittit ipsis personis vnus actus tãtũ, vt puta electio p̃sentis Potestatis:in dubio debet intelligi q faciãt authoritate eõis:& ipsi sunt tanq̃m ministri.Sed si cõmitteret vniuersaliter:vt puta q priores semp possit eligere Potestatẽ: tunc in dubio videtur eis concedi ius eligendi iure proprio.Rõ:quia iurisdictio propria & ordinaria,nõ consueuit concedi in vna re particulari,sed in quadam vniuersali administratione:vt probatur in l.finali.C.vbi & apud quem.& de officio. præfect. vib. l.j.in prin.& l.j. C.ne filius pro patre.& in prima constitutione Digestorũ.§.penul.vbi facit doctores iudices in scholaribus:& intelligunt[k] iudices ordinarij;quia vniuersaliter eis cõceditur.secus si particulariter,vt dixi.Et pro hoc videtur casus in c.cũ aliquibus.extra,de rescrip.in vj.Et prædicta sunt multũ notabilia, non solũ ad ea quæ dicta sunt,sed etiã ad alia. Pone priores† habentes arbitriũ fecerunt vnũ statutũ: an sequentes possint illud reuocare? Respõdeo,[l] si quidẽ priores fecerunt ex eorũ officio tanquã priores:quia erat eis concessum: tunc sequentes priores possunt reuocare.si verò fecerũt ex authoritate adunãtiæ,& sic nõ fecerũt priores: imò adunãtia dicit fecisse magis per priores: & tũc sequẽtes nõ possunt reuocare sine authoritate adunãtiæ. Vltimò vide gl.[m] quæ incipit,qa nõ tenuit ipso iure.ibi:arg.j.de re iu.Rñ.ibi tenuit sñia ipso iure:aliãs eẽt idẽ qd hic:vt l.si vt ponis.C.qũo & qñ iu.Dy.no.tex.ibi.l.iij.ŝ.fi añ. qa est notãdus.

1 ☞*Electio ut teneat omnes debent exhiberi.*

2 *Hæres ut exhibeat res,ex quibus electio fieri debet,potest conueniri actione ad exhibẽdum uel actione ex testamento.*

3 *Verba testamenti qualiter quis dicatur scire,ut super ipso testamento posit transigi.*

Cyphi. Ante exhibitionẽ rerum electio non tenet nisi legatarius fuerit sciẽs.h.d.Not.q̃ omnes debent

vlti.col.j.de decr. ab ord.facien.& Bal.in l.imperium. in j. col. ŝ.de iur. om. iudi.

¶Rñdeo.Pro prioribus terrarũ,vel ciuitatũ.Adde quod no. Bar.in l.si hominẽ.ŝ. mãda. An aũt priores possint facere cõtra statuta p adunãtiã,vide no.Bar.in l. iiij.C.de naui.lib.xj. & ad Bar. adde id q habeť p Guli.de Sur. de nouo Codi. cõfir. super ver.ratas.& in ver.priuilegiũ.eo ti. Bar.in q.inci. adunãtia generalis.

m ¶Vltimò vide glos. Et adde q̃no. Bal.in l.digna vox. C.de legi.vbi ponit an successor possit infringere facta prædecessoris,& etiã est videndũ q̃d no.Bar.in l.omnes populi.v.q.pri ci.in ver.q̃ro vsq; ad qđ tẽpus. ŝ.de iusti. & iur. & in l.stip.aliæ,in fi.prin.de ver. obli.& hic adde no. per Imo.post Bal.& Ang.in l.ex facto.in ij.col.de vul. & pup. & adde an successor debeat seruare facta prædecessoris, Bald. consi.ccxlj.li.iij.

---

2 ¶Vltimò ista lex facit. Datus est terminus ad pbandũ:an eo elapso amplius audiať,& sic an testes & instrumẽta possint produci. Ad q̃d no.in c.corã felicis. de resti.in inte.& in Cle.sæpe.de vb.sig. Et ad istud bene facit an & quo modo possit mora purgari: & vide q̃ scripsi in l.si insulam.de verb.ob. Et q̃n dicať factũ iuris deterius,est bonus tex.in l.j.ĩ ex noxa.cau.ag.& in l.ij.§. defendi.ex q.cau.fpos.ea.

1 debent†exhiberi,aliãs eligenti non præiudicatur. Quærit gl.† qua actione potest cõuenire hæres vt exibeat. Dicit glo.actione ad exhibendũ vel actione ex testamento: vt j.eo.l.si tibi.§.fi. Quæro,quot requirantur vt electio valeat. Dic vt no.i l.serui electione.ŝ.de leg.j.Quæro vtrũ hęres debeat esse præsens,vel saltem monitus. Cogitabi

3 tis. †Vltimò ista lex facit in argu.ad quæstionẽ,dicitur in l.de his.ŝ.de transac. & l.j. §.j.ŝ.quẽad.testa.aper. quod de his controuersijs quæ ex testamento dependent,non potest trãsigi,nisi inspectis & cognitis verbis testamẽti. Quæro,quid si non inspexit, adhuc tamen bene sciebat quid in testamẽto continebatur. Hic videť tex. q sufficiat, vt hic in fi.ibi:cũ sciret. Ad hoc facit l.scire. de legi.vbi scire, est tenere vim & mẽtem, non verba tenere. Dixi in l. qui Romæ.§. duo fratres.j.de verbo.obli.tene menti.

1 ☞*Legatario optionis statuitur terminus ad eligendum, quo elapso re non existente integra eligere non potest.*

2 *Officium iudicis imploratur in casu huius legis. Et ad cuius petitionem.nu.7.*

3 *Officium iudicis quãdo imploratur in casu huius legis sum marie,& de plano proceditur.*

4 *Electio quòd non sit consumpta,si post terminum assignatũ eligere debenti,hæres non uendidit,sed pignorauit.*

5 *Testes quòd non possunt produci post terminum datum ad producendum,nisi pars iuret ad se de nouo peruenisse.*

6 *Terminus assignatus à iudice in dubio intelligitur peremptorius,& maximè quando apponitur commnatio q̃ post terminum non audietur.*

Mancipiorum. †Legatario optionis terminus ad eligendũ statuitur:quo elapso eligere nõ põt, si res non est integra.h.d.& est bona lex & menti tenenda. Aduertendum est ad hanc legẽ,& circa eam primò oppo.C. vt nemo inui.age.l.j.So.illud qđ ibi dicitur,fallit ex causa q̃ ponit hic in tex.† Quæro,quo iure petatur à prętore,vt istud decernat. Respõ deo,iudicis officiũ imploratur:qa verba diriguntur ad iudicẽ:ergo iudicis officiũ imploratur:vt l.qđ si minor.§.fi.ŝ. de mi. dicã in l.iij.j.de alimen.leg. †Quæro,vtrũ istud officiũ imploretur dato illo libello ordinario. Puto q nõ:imò fit summariè & de plano:qa cũ statuit terminus actori ad eligendum tenet Dy.q fiet sine causæ cognitione.Ita tenet in l.Titia.j. de accu. & in c. indultũ.extra.de reg.iur.li.vj.licet quidã Moderni aliter dicant,vt refert Cy.in l.si ea.C. qui accusa.nõ pos.Sed p posita opinio Dyplus placet.Primò:qa tex.simpliciter loqt, nec dicit de causæ cognitione.Secũdo: qa est causa manifesta qa hęres durãte electione nõ poterit de familia disponere:ideo nõ indiget,pbatione:vt l.j.in prin.cũ si.de exercẽdo.Secũdò q̃ro,†pone q in decreto fuit apposita causa,ne venditio impediat post tẽpus:modò hęres nõ vẽdidit post tẽpus,sed pignorauit:an ppter hoc electio sit cõsumpta.Hic vĩ tex.q sic.Contrariũ videť dicẽ dũ:vt ŝ.de rebus eorũ.l.si pupillorũ.§.si prętor.Respõdeo ad hũc textũ:qa hic ĩ decreto non fuit causa limitata,vt hoc fieret pro

---

a ccxxvĩj.ij.li.& ibi quid de termino conuentionali,an eo elapso posit probari. Et vide omnino domi.Card.consi.xxiij.

a ☞POMATES. ¶Vltimò ista lex facit ad q. Vide Alex. in l.si insulã. in xv.col.in hoc infert Ang.& Bal.ff.de ver.ob.Fel.in c.licet causam.in ea. col. & seq.de proba.Ro.consi.ccxxv.Cardi.consi.xxiij.

b ¶Vltimò not. Adde quæ no.Bar.in l.fi.ŝ. de fer.& in l.si finita. §. Iulianus.de dã.infect.adde quod dixit gl.in c.j.i ẏ.absentia. de elec.ĩ vj. quod terminus præfixus habet vim perẽptorij. & dicit Bal. in d.l.fi. de fer. q̃ valent pbationes admissæ post terminum, si nõ sunt oppositum. & dicit Inn. q̃ post terminũ legis vel statuti pars nõ põt morã purgare. secus post terminũ iudicis:vt ipse no. in c.fi.qui ma. accus. pos.& Bar.in auť.ad hoc. de vsur. in pen. col. & idẽ Bald. in l. diffamari.C.de inge. manu.vide tex.ĩ cle. j. de probat.dicit tñ Bal.ĩ l.tres.in fi. qũo & qñ iudex.q si datus est terminus ad articulũ, cũ protestatione saluo iure declarandi q̃ post terminũ põt declarari. & de hac materia vide p Mod.in §. si minus.Instit. de act. & dicit no.Bal. in l.perẽptorius.in iij.col.in ẏ.quæro si iudex.C. fen. rescind. non pos. quod si iudex parte præsente vel citata admisit probationes post terminũ, q̃ valent tales pbationes vt hic. Adde Bald.in authen.ei.in fin. de tẽporibus appellatio. ad de videndum Oldra.consil.iij.vbi dicit q̃ fuit simplex terminus non perẽptorius.

c ¶Si tibi. Adde quæ no.Bar.in l.si insulã. in iij.q.de ver.obl.& melius in iij.col.

a ☞POMATES. ¶Si ex quatuor. Bene facit lex ij. de lib. & posthu. & quod not.Bart.in l.qui Romæ.§. duo fratres. in vj.q. de verbo. obligl. in l. quãuis.C. de fideicom.Bald.in l.liberto.in antepe. col. C. de oper. liber. & quod vult Ang. in l. iij.& Imol.ibi. C.de leg.

b ¶Vnius. Et an vnus potest confirmare electionem alterius. vide Bald.in fi.C. de an.præstã. & l. si fundum. præalleg. per Angel.Andr. Barba. & ad dicta bart. hic vide Areti. in c. post cessionem.colũ. viij. de proba.vbi q̃ vbi actus potest stare in suspenso si actus fiat à principio nullꝰ, ex post facto potest reconualescere. & ita ponderat bartol. hic velle Ioan.Tho.

a ¶L. ſi ſtipulat⁹. aliàs eſt l. ſi ita ſtipulatus fuerim illud. vel vltra Bart. poſſet fortè dici, q̃ cũ hoc relictũ ſit hoc mõ factũ videlicet relinquo electionẽ ſerui Pãphilo ſeruo Titij. vñ videt relictũ factũ titio domino, & eius contẽplatione l. cũ aliquas de iu. deli. & l. adito et ibi Bar. de acq. hę. Vñ nimirũ ſi in dñm tranſit, licet verè iſta ꝓba videanť hic fuiſſe legis, nõ teſtatoris & adiecta demõſtrationis cauſa.

b ¶Si optio ſerui. Non eſt alibi ſecũdũ Bal. in l. j. in fi. princip. de cadu. toll.

c ¶Quærit gl. Et no. poſt mortẽ teſtatoris põt fieri electio. l. ſi Pãphilo. ſ. e. And. B.

ro ex qua cauſa poteſt mutare. Gl. aſſignat plures cauſas, quas vide. et gl. ſignat: & no. in l. ſerui electiones. ſ. de leg. j. Itẽ eſt alia, ſ. ſi electio fieret ſub cõditione, vt l. actus legitimi. j. de reg. iur. Et ex iſta gl. no. ꝙ† quãdo electio peccauit in forma, poteſt mutare voluntatem. Dixi ſ. e. l. ij. §. j. Iac. de Are. & Old. intelligunt ꝙ hic poteſt mutare voluntatẽ: quia cũ electio fuerit cõceſſa duobus, debuerunt eligere ſimul & vna: & eligendo ſeparatim non valet: ſed per electionẽ factam poſtea ab altero confirmatur: vt l. per fundũ. ſ. de ſerui. ruſti. prædi. & ar. j. e. l. ſeruo generaliter. Et per† hoc habes ſi eſt commiſſum duobus fideicõmiſſarijs ꝙ eligant pauperes, debent ſimul eligere: aliàs primus poteſt mutare voluntatem, donec eliget. Et ꝓ hoc j. e. l. ſeruo generaliter. Vltimò vide glo. quæ incipit, non poſſum. ibi l. ij. §. fi. & c. Solue vt ibi, & j. de reg. iur. in l. negotijs. Vel hic nõ recitatur de nouo conſenſu adhibendo, ſed de veteri conſeruando, ſecundum Oldra. Et de hoc dixi vobis ſuprà eodem. l. ſcyphi.

1 Lex iſta eſt ſatis ſubtilis, & diuidit in duas partes. Prima loquitur in inſtituto hærede volũtario. Secũda in inſtituto hærede neceſſario. Secũda ibi: ꝙ ſi neceſſarius. Itẽ prima ſubdiuiditur in duas. Primò ponit dictũ. Secundo reſpondet tacitæ obiectioni. Secunda ibi: nec aduerſatur. † Not. ꝙ quando familia redit in vnũ legatum optionis dicitur purũ. & ſimile. ſ. e. l. ſi tibi. §. j. & facit ad id ꝙ ibi dixi. Secundò no. † quãdo non eſt dare mediũ inter mortem & additionẽ: tunc regula Catoniana habet locũ: quia habet locũ in legatis, quorũ dies cedit ab adita hæreditate, vt dixi in l. j. de reg. Cato. Op. de l. ſeruis. C. de leg. Sol. ibi teſtator legauit ſeruo proprio nemini legato. Op. contra hoc de l. ſeruo. j. e. Sol. ibi remanſerunt plures in familia. Vnde ille ſeruus purè legatus non videbat: hic verò vnus ſolus remanſit in familia. Item op. ꝙ Iuriſconſultus non reſpõdeat ad regulam Catonianã: quia poſt mortẽ nõ poteſt cõfirmari impediente regula Catoniana, vt l. j. de reg. Cato. ꝙ hic Iuriſconſultus negat. Sol. Ibi loquitur in legatis, quorum dies cedit à die mortis teſtatoris: hic verò loquitur in legatis, quorũ dies cedit à die aditæ hæreditatis. vt §. in nouiſſimo. C. de ca. tol. quo caſu regula non habet locum ſecundũ Rog. Contra hoc op. de materia legis noſtræ: quia ſi iſtud legatũ cedit ab adita hæreditate: ergo malè dicit finis, ꝙ iſtud legatũ per regulã Catoniană infirmatur So. ibi loquitur quando inter mortẽ & additionẽ nõ eſt medium, quo caſu regula habet locum in legatis, quorum dies cedit ab adita hæreditate: ideo ga dies mortis & additionis hæreditatis idẽ eſt. Itẽ op. † ꝙ regula Catoniana non habeat locum hic: quia legatum optionis eſt conditionale: vt l. iij. j. qui & à quib. & l. ſi Pãphilo. ſ. e. & l. hominẽ. j. e. Sed ad legata cõditionalia nõ pertinet regula Catoniana: vt l. j. de reg. Cato. & l. cętera. §. j. ſ. de le. j. Sol. Hic loquitur † in conditione tacita, quæ non impedit tranſmiſſionem, & diem legati cedere. ſed contraria loquuntur in conditione expreſſa, vt notatur in l. j. de regula Catoniana.

2 Legatum optionis quantum ad ius eſt purum: quantum ad rem eligendã eſt cõditionale.

3 Legatum optionis eſt purum, quando familia redit in unum.
2 Regula Catoniana habet locum, quando inter mortem & additionem nõ eſt dare mediũ.
3 Regula Catoniana ꝙ habet locum in legatis tacitè conditionalibus.
4 Conditio tacita non impedit tranſmiſſionem, & diem legati cedere.

Vm ita.

Quæſitum. Cui eſt legata optio', non poteſt eligere ſeruũ purè, vel ſub conditione manumiſſum, niſi conditio deſecerit. h. d. Op. de l. ſi domino. ſ. de leg. j. & j. e. l. ſi heres. So. aliud eſt, ſeruũ alterius eſſe legatũ vt in cõtrarijs aliud, libertatẽ ſeruo legatam: vt hic. Ratio eſt fauor libertatis. Plenius dixi in l. ſi domino. ſ. de lega. j.

Pomponius. Vides ergo ꝙ officium iudicis, de quo loquitur l. mãcipiorũ. trãſit ad emptorẽ.

Si Pamphilo. Ius electionis relictũ ſeruo, cõpetit eius domino poſt manumiſſionẽ ſi vult. Si nolet: tunc ipſi ſeruo manumiſſo licet petere. h. d. Op. extra glo. dicitur hic ꝙ ſeruo manumiſſo elegit dñs. contra, iſta electio adhæret ſeruo, ita ꝙ non
a tranſit ad dominũ: vt j. de verb. obli. l. ſi ſtipulatus[a] fuerim illud. So. Illud verũ ſeruo exiſtente ſeruo. ſecus eo manumiſſo: vt hic. Rationẽ ibi dixi. Itẽ op. Inſti. de hære. inſtit. §. alienus. Sol. Ibi in hæreditate, in qua tẽpus additionis inſpicitur: hic verò in legato optionis, in quo inſpicitur tẽpus, quo dies legati cedit. Itẽ oppoſitum: aut tu dicis legatũ optionis eſſe purũ: & tũc indiſtinctè quæriť dño, ita ꝙ nullo mõ ſeruo: quia in perſona dñi cedit dies legati. Aut dicis eſſe cõditionale, & tũc indiſtinctè quæriť ſeruo ita ꝙ nõ dño: vt l. quæ legata j. de re. iu. & l. ſi poſt. §. fin. j. qñ dies lega. ced. Dicit glo. legatũ optionis, vel in genere eſt conditiona
le quo ad optionẽ: ſed purũ quo ad ſeruũ: vt j. qui & à quibus. l.
1 iij. Iſta gl. errauit: quia voluit dicere totũ ecõtra: quia † legatum optionis quantũ ad ius eligendi eſt purũ: ideo cedit à die mortis ſed quantũ ad rẽ ipſam eſt conditionale: vt l. iij. qui & à quibus. & ideo quia non eſt omnino purũ, nec omnino conditionale, eligitur media via, vt electio competat domino ſi vult. aliàs cõpetat ſeruo manumiſſo. Ita dicit glo. & Dy. & bene.

Si hæres. Delegato facto ſeruo, alij legato ad legatariũ optionis nil pertinet. h. d. Quæro de ratione huius l. quare non quæritur fundus duobus. Reſpõdeo, ex illa ratione, quæ eſt dicta in l. præceden
ti, colligitur ratio eſſe hic: quia legatũ optionis eſt purũ: ideo mę uio incontinenti eſt quæſitũ ius eligendi: ſed ex vigore illius iuris eligendi non poteſt incipere habere dominium, ſed quo ad ſeruum eſt conditionale, & non incipit habere dominiũ, niſi cũ optauit, nec retro trahitur: vt l. j. §. j. ſ. ad Syl. & ideo cum tẽpore, quo ceſſit dies legati facti ſeruo, nõ reperiať dominus verè vel fictè ideo ſibi quæri non potuit. Op. de l. cũ ita. §. j. ſ. e. Gl. ſoluit pluribus modis, ſed vera ſol. eſt illa, ꝙ hoc eſt ſpeciale fauore libertatis. Itẽ op. & videť ꝙ generi per ſpeciem derogetur: vt l. vxorẽ. §. felicíſſimo. ſ. de leg. iij. Sol. Hoc legatum optionis nõ eſt legatum generis, ſcilicet totius, ſed eſt legatum vnius indiuidui generis: & ſic illa regula, generi per ſpeciem, &c. non habet locum. Dixi plenè in l. ſi domino. ſ. de leg. j. Opp. glo. de l. per ſeruum. de acquiren. rerum domi. Solue vt plenè dixi in l. proinde §. primo. j. de ſtipula. ſeruo.

Vm optio. Facit l. cæterorum. j. de verb. ſigni. & facit ꝙ dixi. ſ. eod. l. ſi tibi electio in principio.

1 Electio eſt legatarij in legato generis.
2 Differentia inter pactum, & repudiationem: quia repudiatio fit conſenſu unius: pactũ duorum.
3 Conditio potestatiua, ſi uoluit: non impedit repudiationem.
4 Iuri de futuro renunciatur pacto: nõ repudiatione. ſi repudiatio fiat extra iudicium ſecus ſi in iudicio uel præſente parte.
Repudiatio facta præſente parte extra iudicium habet uim pacti.
5 Legato optionis generis, quatuor modis renunciatur.
6 Legatum optionis quantum ad ius eſt purum.

Omine. Oppo. ꝙ repudiatio Pamphili valeat ita ꝙ Pamphilus eligi non poſſit: vt ſ. de pact. l. ſi vnus. ſ. ſed ſi generaliter. Quidam dicunt quod hic erat electio hæredis. Vnde legatarius hæredi præiudicare uon poteſt. Alij dicit quod ab initio eſt electio hæredis: ſecundo legatarij: ſed hæc electio non erat tranſ

3 translata in legatariũ. Iſtæ opi. reprobantur † quia ſine dubio eſt electio legatarij: vt l. ij. ſ. eo. & plenè no. in l. legato generaliter. ſ. de leg. j. Quare dic ꝙ lex contraria loquitur in pacto, ſed hęc lex loquitur in repudiatione, quæ repudiatio nil operatur in Pamphilo, qui erat ſub conditione in legato ſi eligeretur: vt l. ſi Pamphilo. ſ. eo. & l. iij. q & a quí. ideo repudiari nõ põt: vt l. ſi ita ſcripťũ. §. j. ſ. de leg. ij. ideo † inter [a] pactũ & repudiationẽ eſt differẽ
2 tia: ga repudiatio fit conſenſu vnius, ſed pactum conſenſu duorum. Ita not. hic, & l. j. ſ. de pac. Contra iſtã ſol. op. ꝙ imò repudiatio valet licet enim Pamphilus debeat ſub conditione, tamẽ
3 eſt † conditio poteſtatiua, ſi voluit legatarius: ſed iſta conditio repudiationẽ non impedit: vt l. ſi. ſ. de condi. inſti. & l. verba. eo. tit. & not. in l. ís quí hæres. poſt prin. de acquí. hære Sol. Suſtinẽdo pro modo dico ſic, ꝙ iſta conditio in mera volũtate non conſiſtit: quia debuerunt ſibi prius omnes ſerui exhiberi: vt ſ. eo. l. ſcyphi. Et ſic intelligo ꝙ hic fuit facta repudiatio ante exhibitionẽ. Si enim poſt exhibitionẽ repudiaret Pamphilũ: tunc videretur eligere Pamphilũ, & ipſum repudiare: ar. prædictorũ iurium, & ar. l. illud. de acq. hære. Salua meliori deliberatione ſic intelligo.

4 † Vlterius procedo. [b] prædicta, quæ dixi, ꝙ repudiatio iuris futu
b ri non poteſt fieri, niſi per pactum, non per repudiationem, ſunt vera extra iudiciũ: ſecus in iudicio. l. j. j. de cur. bo. dã. vel niſi repudietur præſente parte, ita ꝙ habeat vim pacti: vt not. in d. l. j. j. de cura. bo. dã. Dicam in l. Antiſtius. de acquí. hære. Opp. contra hanc l. j. de adi. leg. l. quí hominẽ. Sol. Ibi ademptio fuit facta per teſtatorẽ, per quã videtur Pamphilus adimi: hic verò fuit re
5 pudiatio legatarij † Opp. j. de aece. l. & per iuſiurãdũ. §. ſi is quí hominẽ. Rñdeo, ibi loquiť in acceptilatione quæ habet vim ſolutionis: ideo totam obligationẽ perimit: & ſic habes quatuor caſus. Primus, quãdo quis repudiat vnum: tunc in nullo præiudicat, vt hic. Secundus eſt acceptilatio. & iſta in totum præiudicat: vt d. l. & per iuſiurandum. §. is quí hominem. Tertius eſt pactũ. Quartus teſtatoris ademptio: & tunc illi præiudicat in eo homine, de quo eſt facta ademptio, vel pactum: vt hic no. & l. quí hominẽ. j. de adi. lega. Prædicta, quæ dixi, intelligunť qñ repudiaretur Pamphilus tantũ. Sed ſi repudiatur legatũ optionis ſimpli
6 citer: ſine dubio valet. Ratio, † quia ius eligendi eſt purè legatũ: vt l. ſi Pamphilo. ſ. eo. & ideo poteſt iure repudiari: ſed Pamphilus eſt in conditione, ideo repudiari non poteſt: Hoc ſentit Dy. & etiam Gul. in l. ſi vnus. §. ſed ſi generaliter. ſ. de pact.

1 Facultas eligendi competens alicui iure ſuo, tranſit ad hæredes.
Ius eligendi ſeu arbitrandi etiam competens iure ſuo, non tranſit ad hæredes.
2 Electionem habere iure ſuo dicitur quando elegit ad ſui commodum, ſecus ſi ad alterius utilitatem.

Illud aut illud. Facultas eligẽdi, quę competit alicui iure ſuo, trãſmittitur ad hæredes. h. d. Opp. ꝙ legatũ optionis ſecundũ hæc tempora ad hæredẽ nõ tranſeat: vt Inſti. e. §. optionis. Dicit gl. ꝙ hoc fuit additũ à compoſitoribus noui iuris. Secũdò modo ſoluit vt in glo. Vel dic ꝙ primò loquitur ſecundũ iura antiqua ante iura Digeſtorũ: & ſic idẽ erat ſecundũ ius Di
1 geſtorũ quod eſt hodie. Idem videť † ꝙ iſtud ius eligendi ad hæredẽ non tranſeat: quia à perſona non recedit: vt l. ſi quís arbitratu. de verb. obli. Dicunt doc. Aut ius eligendi competit iure ſuo: & tunc tranſit, vt hic. Aut competit iure alieno: & nõ trãſit, vt in contrarijs. Hæc ſunt verba Pet. recitata per Guli. in l. fi. de contrahen. emp. certè hæc diſtinctio nõ procedit in iure eligendi, ſeu arbitrandi quod cõpetit alicui quod iuris eſt: ga tunc nõ recedit à perſona: vel ſi recedit itur ad iudicem, etiã ſi iure ſuo, & pro ſe arbitratur: vt l. hæc venditio. de contrahen. emp. & l. cũ ſtipulatus ſim. j. de ver. obli. ſed in facultate eligendi quę facti eſt, procedit diſtinctio: ga ſi iure ſuo cõpetit, tranſit ad hæredes: vt hic, cũ ſi. aliàs ſecus: vt C. cõia de le. l. fi. §. ſed & ſi quis di
2 xi j. de verb. obl. l. ſi ſtipulatus fuerim. † Sed quæro, quid vult dicere, aut habet electionẽ iure ſuo, aut alieno: Rñdeo, iure ſuo habet quis electionẽ qñ quis eligit ad ſui cõmodũ, vt hic. Ratio: ga ſicuti obligatio iſta tranſit ad hęredẽ: eadem ratione facultas eligendi, q̃ eſt ei acceſſoria. Sed qñ quis habet electionẽ ad vtilitatem alterius, nõ dicitur habere iure ſuo. Vñ ſi teſtator reliquit centũ pauperibus eligendis per ſuos hęredes, illis hęredibus nõ eligentibus, non tranſmittiť ad hæredes ſuos: ſed pauperes ſimpliciter venient: vt l. ſi quis Titio. §. fi. ſ. de leg. ij. & l. cũ quidã. e. ti. C. cõia de leg. l. fi. §. ſed & ſi quis. probať a etiam in l. vnũ ex familia. §. rogo. ſ. de leg. ij. Ita debetis intelligere.

b 1 Variatio non admittitur in electione, quando trahit ſecum executionem.
2 Verbum uoluntatione adiuncti facit electionem.

c **Apud Auſidiũ.** † Qñ electio trahit ſecũ executionem, nõ admittitur variatio. h. d. iſta lex
1 no. ibi: quoniã res. Iſta ratio eſt ſubtilis, ſed nõ eſt generalis. Quid emi ſi de rebus alienis eſſet legata optio Certè non trahit ſecũ executionẽ: & tñ idẽ erit ibi, ideo dic ꝙ tũc non erit fauor vltimæ voluntatis, ne ſit in pendenti: vt no. in l. huiuſmodi. §. Stichũ. ſ. de le. j. & ibi dixi. & in l. ſi quis ſtipulatus. j. de ver. ob. & ibi dixi. Op. cõtra hanc legẽ dicitur hic, ſi is dixiſſet quæ vellet: videtur
2 ꝙ † verbũ, volo, non facit electionẽ: vt not. in l. ſerui electione. ſ. de lega. j. Reſpondeo, verbũ, volo vis vult, nihil importat, niſi ratione adiuncti verbi. Si enim dico, volo eligere. certè non eligo tũc. Sed dico. volo rẽ iſtam: tunc eligo. Dixi pleniſſimè in repetitione l. cunctos populos. C. de ſum. trí. & fi. catho. & in d. l. ſerui electione. ſ. de leg. j.

a Filia, cui eſt factum legatum ut nubat, non petit fructus medio tempore perceptos.

Filium. Fructus pendẽte cõditione ex re legata percepti legatario non debentur nec nudo miniſtro. h. d. Quidã in fine legis habẽt literã, cur nõ ad matrem & ſic innuit ꝙ mater habeat fructus inſolidũ. quod non placet: ga cũ ſit hæres inſtituta pro parte, non video ꝙ mater habeat fructus inſolidum, cũ in alia parte, in qua non eſt inſtituta, ſit vt nuda miniſtra. Alij habent cur ad matrẽ. & iſta eſt bona quaſi dicat, pro ea parte, pro qua eſt hæres, habebit fructus, pro alia non, ſed habet cohæres. Opp. de l. ſi ita relictũ. §. pe. ſ. de leg. ij. & in l. in fideicommiſi. §. cũ Pollidius ſ. de vſur.
1 Reſpondeo, hæc dilatio fuit adiecta tantum fauore filij. † Vltimò no. iſtã legẽ pro legatis, quæ filiabus fiunt vt nubant: qa nõ poſſunt petere fructus medio tempore perceptos.

Maritus. Opp. gl. de l. nomen. §. j. ſ. de le. iij. Dicit gl. & bene. Solue vt ibi. Vlterius opp. de l. ſi ita. de aur. & arg. le. Sol. hic teſtator eſt vſus verbo futuri temporis, nec appoſuit aliquid, per quod tẽpus ingnificet præſens. Dicit enim, lances, quas elegerit: non dicit, lãces meas. Sed certè fortè contrarium eſt de l. nomẽ. §. j. ſ. de leg. iij. Sed ibi videbitis. Tene menti.

Ideo inter. Et vide Bal. in l. j. C. de pact. Andre. Barb.

¶Vlterius procedo. Et vide Bal. in l. j. C. de pact. And. Barba.

¶Apud Auſidium. An & qñ non liceat mutare volũtatẽ: die ꝙ primò, ꝓpter obligationis vinculũ. l. ſi cui. C. de act. & obl. Secũdò, ꝓpter ius alterius ſ̃ſti: arg. l. fi. ſ. de pac. & no. gl. in l. ſi cũ dotem. §. eo aũt. ſol. mat. Et iſtud facit ad no. q. de qua di xi poſt Bart. in l. duo ex tribus. de re iudi. Tertiò ſi res nõ ſit in tegra. §. recte. Inſtit. mand. q̃ tũ dicit eſſe integra in iudicijs añ litis cõteſta. l. ante li tẽ. de ꝓcur. in ij. no. in l. mãdatũ. C. man. Itẽ quartò nõ licet mutare voluntatẽ, ſi prima volũtas trahit ſe cũ executionẽ, vt hic cũ ſi. Ita dicit Bal. in d. §. eo aũt rẽpore. ſed Imo. ibi addit quintũ caſum, ſi qualitas diſpõnis eſt talis, de cuiꝰ natura eſt ꝙ nõ debeat eſſe in pendẽti, vt eſt videre in vltima voluntate. l. fin. ad fi. cõia præd & facit ꝙ nor. ꝓ doct. in l. hmõi. §. ſi Stichus. de leg. j. & ꝓ Bar. in l. de rebus. ff. amo. adde Bart. in l. j. §. ſi ſic depoſuero. ſ. depoſi. & vide Dy. in regula, qđ ſemel. de re. iu. in vj. Addẽ an liceat mutare volũtatem. Abb conſi. xj.

Vino.

Opp. de l. iij. in prin. j. eo. Solue vt ibi. Secũdò opponitur, & videtur ꝙ vſus teſtatoris nõ inſpicia
tur vt l. cùm. j. eo. Solue vt ibi ſtatim dicam.

LEX II.

Cum alij. Generi per ſpeciẽ derogatur. h. d. Opp. de l. nã quod. §. fi. j. de pecu. leg. Sol. ibi alia verba reſtrictiua fuerunt quã hic. De materia huius principij videbitis in l. quæſitum. §. fi. j. tit. j.

1 Actio ad exhibendum eſt arbitraria, & ſuper ea ferunťur duæ ſententiæ.

Si centum. No. hic ꝙ põt agere ex teſtamẽto. & ad exhibendũ. Quæro, quis ſit effectus actionis ex teſtamẽto, & actionis ad exhibendũ. dic ꝙ eſt effectus actionis ex teſtamẽto, vt qs p̃cisè cogať ad patiẽdũ deguſtati: vt l. fideic.
1 §. fi. ſ. de leg. iij. ſed effectus actionis † ad exhibendum eſt: ga eſt arbitraria vt ferantur duæ ſententiæ: vna ſuper exhibitione: alia ſup intereſſe, ſi nõ exhibeať: vt l. ſi cũ exceptione. ſ. qđ met. cau.

a ¶Es.j.ſ. Adde ſi dom in prin. & ibi doc. de le.j. Idē in actu inter viuos, in l.ſi qs argētū.poſt princi. & ibi Bal.in ij.col.C.de dona.

b ¶Dicā latius. Et de materia huius legis vide plenè p Bart.in l. inter ſtipulantem. §.ſacram.de ver. ob.

c ¶Aliqua qualitate. Iſtā diſtinctionē ſequ 1 tur Ange.in l.ſi ſeruꝰ pluriū. §. fi.de lega.j. licet Bar.ibi tranſeat cū Dy.& Pau.de ca. remittit ſe ad diſtinctionem iſtam.

d ¶Vltimo no. Et vide 1 Bal.in rub. C.de verbo.ſig.Bar.in l.ſi ſeruus. §. qui quinque. de leg. j.And.Barba.

e ¶Sit renouabile.hoc ſequitᵉ etiā Bal.in ru. de verbor. ſigni.

f ¶Quia qñ. Et vide tex.in l.j.§.licet.ff.de 1 peri.& cō.rei vendi. Bar.in l.itē illa.ff. de conſti.pec. q limita, niſi conſuetudo eſſet in contrarium: vt eſt glo.no.in d.l.itē Mela Andr.Barba.

g ¶Diſpoſitiōe iuris cō munis. Vide not. per Bar.in l.j.ſ.de ali. le. 1 & omnino Bart.in l. item illa. in fi. in prī. de conſti.pecu.

& in l.in actionibus.ſ.de in lit.iu. q no. in §.præterea quaſdam.Inſti.de act.

☞*Si legatur uinum,debet dari de eo quod eſt in patrimonio:aliàs debet emi.*

LEX III.

SI cui vinum. Opp. ſ.eo. l.j.Solu.ibi loquitur quando vinum erat in patrimonio defuncti:ſed hic nō erat,ſed emebatur,ideo non poteſt colligi ex voluntate defuncti q illud detur. †Ex prædictis no.q quando relinquitur vinū, debet dari de eo quod eſt in patrimonio: aliàs debet emi,vt hic.& ſimile in l.Titia.§. a j.j.ª de au.& argen.lega.

☞*Vaſa uinaria quando ueniat in legato,uel uenditione uini.*

Si vinum. Vino legato non cedunt vaſa magna,nec parua in quibus vinum portatur de loco ad locum: ſed vaſa parua,in quibus vinum conſeruatur,& cum vino venduntur,cedūt.h.d. Et ad euidentiam ſcias,†q quædam vaſa ſunt apta ad vina conſeruanda,vt vegetes magnæ:quædā ſunt apta ad portandum,non ad conſeruandum;& cum vino vēduntur: & ſic fit in portubus maris.Oppo. j. eod.l. vinum.Sol.intellige iſtam ſecundum illā; quia intellige de vaſis quæ conſueuerunt vendi cum vino ex cōſuetudine regionis.

☞*Conſuetudo teſtatoris tam ex uſu loquendi, quā utēdi, quando & quibus caſibus attendatur.*

Quantitate in genere legata,quando mediocre debeatur.

In quantitatibus electio eſt hæredis.

VCm certum. Quātitate legata ſimpliciter electio eſt hēredis quale ſoluat: nec cōſuetudo teſtatoris inſpicitur. h.dicit.iſta lex. de cuius b materia dicam latius,ᵇ& melius quam ſit dictum per aliquem. Duo habetis hic.Primò q conſuetudo teſtatoris nō inſpicitur. Secundò q eſt in arbitrio hæredis quid ſoluat. Opp.ad primū, & videtur q conſuetudo teſtatoris inſpiciatur.l.numis. ſ. de le. iij.& l.ſi ſeruus plurium.§.fi.ſ.de leg.j.Sol.Ibi in numis propter magnam eorū varietatē,quæ eſt in forma,materia,& in pondere inſpicimus conſuetudinē defuncti & regionis,vt ibi.ſecus in aliis quantitatibus legatis,vt hic in glo.& bene.Itē oppo.de l.cū alimenta.j.de an.& cība.leg.vbi inſpiciē conſuetudo patriſfam. Quid dicemus? Hic in glo.datur vna ſo.conſuetudo vtendi nō inſpicitur,vt hic.ſed cōſuetudo loquendi ſic,vt ibi. Hæc ſol.eſt cōtra d.l.cū alimēta.et cōtra l.exvſu.j.e.Quare Dy.dixit in l.cū alimēta,erat incerta quātitas:hic verò erat incerta qualitas.Contra iſtā ſo,op.j.e.l.ex vſu.So.Dy.ibi erat incertū genus rei legatæ,& etiā qualitas:hic verò qualitas tātum.Iſta dicta nullū ſapo rē habēt.Aduertatis†qñq teſtator legādo facit tātū mētionem de ſubſtātia,nō de qualitate:& tūc ſi dubiū.emanat circa ſubſtā tiā,præſumetur ex vſu defuncti vtendi,& loquendi.Nā nō facio differentiā inter vſum loquendi,& vtēdi:vt l.j.ſ.eo.Legauit enim vinū,& dubitatur qd ſit vinū:& videtur q acetū ſit vinū: & ſic de ſubſtātia:& ideo recurriē ad vſum defuncti.Si verò du c bitatur non de ſubſtātia quā nominauit,ſed de aliqua qualitate & tūc quēdā eſt qualitas intrinſeca rei,vt bonitas,dulcedo,aſperitas,& ſimilia:& in iſtis nō inſpicimus defuncti conſuetudinē: quia ab ipſa rei natura ineſt,nō ex defuncti cōſuetudine.Caſus eſt hic.Quædā eſt qualitas extrinſeca,quæ à rei natura nō ineſt vt puta qualitas alimentorū:& in iſta inſpicimus conſuetudinē defuncti.vt l.cū alimenta.j.de ali.& cib.le.& l.dñs Sticho. §.pe. j.de pe.le.l.ſi cui annuū.ſ.de an.le.Et prædicta vera,qñ teſtator nullā qualitatē expreſsit,ſed ſi teſtator expreſsiſſet qualitatē;tūc ſi q dubiū emanat circa illā qualitatē expreſſam,recurrimus ad vſum teſtatoris:vt l.ſi quis vinū.§.fi.& l.ſeq.j.e. Et hoc vult dicere Iuriſcōſultus hic,dū dicit,nō adiecta qualitate: qa tūc eſſet ſecus.Pone q teſtator reliquit centum libras olei dulcis,intelligitur de oleo,quod appellatione dulcis teſtator habet. Et ſi legauit centū libras olei adiecōburendum,intelligit de oleo quod teſtator habet ad comburendū:vt l.ſi quis vinū.§.fi.& l.ſeq.j.eod. Vltimò ad fi.oppo.ſ.de leg.j.l.legato generaliter.vbi dicitur da 2 ri mediocre.†So.glo.dicunt quidā hoc verū,dū tamē det.mediocre.Hæc ſol.eſt contra caſum l.fideiuſſor.ſ.mā.& l.numis. ſ. de legat.iij.ideo gl.remittit ad no.in l.legato.ſ.de leg. j.& Inſtit. de leg.§.ſi generaliter.Sed hic loquitur qñ in tali genere legato nul lū eſt reperire ita vilisimū,quod non ſit alicuius vtilitatis.Sed ſi eſſet legatū tale genus,in quo reperiretur aliquid,q nō eſſet alicuius vtilitatis:vt in homine,vel animalibus:tūc debet dari mediocre.Ita intellīgit Dy.in c.in obſcuris,extra de reg.iu.lib.vj.& eſt glo.no.& menti tenenda in l.legato.in princip.magnæ glos. ſ.de leg.j.Item opponitur q non fit electio hēredis,ſed legatarij 3 vt ſ.ti.j.l.ij.Reſpondeo,†quicquid glo.dicat,dic ſecūdum Dy. hic loquitur in quātitatibus legatis:ibi in aliis generibus:vt ipſe no.in d.l.legato generaliter.& in d.ca.in obſcuris.

VCm certus. Tantum eſt dicere, quod natum eſſet,quantum dicere,quod natū erit.h.d.quod tene menti.Op.de l.ex eo.j.eo.Solu.Ibi erat relictum annuum:hic non.De materia huius legis plenè dixi in l.inter ſtipulantem.§.ſacram.de verb.oblig.Cy. in l.ſi quis argentum.C.de dona.

VCm vinum. Vides hic ſi teſtator legat vinū ſimpliciter quod valet.Cōtra de l.cum poſt.§.gener.ff.de iu.do.vbi legatū indeterminatum non valet.Sol.vt dicam.j.l.proxi.

1 ☞*Indefinita fauore alimentorum æquipollet uniuerſali.*

2 *Frumentum ſi legatur uxori,debetur de eo quod eſt tempore mortis teſtatoris.*

3 *Frumenti appellatione legumina non ueniunt.*

VVædam hæredem. Vides hic q verbum indefinitiuum referē ad omnia.Op.q non valeat legatum ita factū:vt j. de verb.oblig.l.triticū.Sol.Aliud in ſtipulatione concepta hoc modo aliud in legato.Contra iſtā ſolu.op. de l. cū poſt. 1 §.gener.de iure do.Sol.hic†loquiē quādo legatur aliquid pertinens ad alimenta.Vnde fauore alimētorū interpretamur oīa vi deri legata,vt ſic indefinita æquipolleat vniuerſali.ſecus in his, quæ ad alimenta principaliter nō pertinent,vt ibi. Facit l. ſi cui d annuū.& quod ibi dixi.ſ.de an.le. Vltimo no.ᵈhic† caſum q ſi 2 teſtator legat frumentū vxori:intelligitur de eo quod eſt tēpore e mortis: cū frumētū ſit renouabileᵉ:quia cōſumitur,& corruptio nē recipit:vt l.quæſitū.circa prin. de fun.inſtr. Dixi plenius.j.de 3 aur.& ar.leg.l.ſi ita.& ibi hanc legē non allegaui.†Quæro vtrū legumina contineantur appellatione frumenti. Text.videtur q non in l.iiij.§.ſiue autem.j.de pen.leg.& l.frugem.de verb.ſign.

SI damnatus ſit. No.hic caſum, in quo hæres non poteſt vinum legatum effundere per corbes. Op.ſ.de peri.& cō.rei ven.l.j.§. licet.Solu.Aliud in rebus venditis aliud in rebus legatis. Ratio f qa qñᶠ vēdo tibi vinū,videor cōuenire vt portes: q̄ cōuentio nō eſt in legatario.quā gl.tene menti.Videte:licet iſta cōuentio nō ſit cū legatario vt oportet:certè nec etiā vt hæres portet legatario,Vnde remanet in diſpoſitione iuris communis,ᵍvt legata- g rius ſibi portet,vt hic.

SI quis vinum. Omnis liquor ex vinea procedens eſt vinū:ſecus ſi aliūde,niſi conſuetudo vtentium aliter ſe habeat. h.d. cū l.ex vſuf.& l.non aliter.

EXeo. Opponit de l.cū certus.ſ.e.Solue vt ibi,& plenè dixi.j.de verborum obligationibus l. inter ſtipulantem.§.ſacram.

VIno. De hac l.vidiſtis.ſ.eo.l.ſi cui.

VVinum. Hanc legem vidiſtis.ſ.eo.l.cum vinū.

1 *Vaſorum appellatione ueniunt omnia uaſa apta ad portandum uinum.*

2 *Communis uſus loquendi debet probari,quando quis in eo ſe fundat.*

3 *Vaſa an ueniant legato uino.remißiuè.*

Illud. Vide glo.quæ incipit,ideo quia cum eis. quia ponit 1 intellectum huius.§.Ego puto†quod in noſtris eloquiſs ſecundum tempora hodierna, ſeu moderna vaſorum appellatione contineantur omnia vaſa cōmodè apta ad portandum:vt

dum:vt l.& ſi non ſint.§.ij.j.de aur.& arg. leg. ideo veniēt dolia
2 quantūcunq; magna. Non obſtat hæc lex:quia†conſuetudo loquendi tunc repugnabit:ideo conſuletur q de hoc facias poſi
3 tiones q ſic ſe habet communis vſus loquendi. An†autē quādo legatur vinum ſimpliciter,non dicendo aliquid de vaſis, contineantur vaſa,dic vt l.ſi cui.§.fi.ſ.eo.

1 ☞*Legato uino in urnalibus uel amphoris,quid ueniat.*

VVi vinum. Iſta eſt bona lex in ſui prin. dicitur hic q legauit vinū omne in vrnalibus:& venit vinū quod eſt in amphoris. Contra de l. ij ſeruus.§.qui qñq;.ſ.de le.j. & l.ied & ſi certos.eo. tit. & l.j.§.pe.ſ.de dote præleg. vbi ſi lego aliquid quod eſt in alio quo loco,& non reperiatur:quod non valet legatū, quaſi legarem corpus,quod non eſt in rerū natura;hic verò dicitur contrarium.Sol.dicit glo.valde no.q longa differētia eſt qñ dico,lego vinū in vrnalibus:aut dico lego vinū qd eſt in vrnalibus.Nam iſto ſecundò caſu loquunt cōtraria.Nam videor legare corpus quod nō eſt in rerū natura.& non valet legatū, ſi non reperiat: & quidā in prin.gl.habent,qd eſt in amphoris.& male: qa non
1 debet eſſe quod eſt,vt patet in ſolutione cōtrarij.† Sed quæro,
2 quando lego vinū in vrnalibus omne,vel in amphoris omne:& nil reperit in amphoris vel in vrnalibus, qs erit effectus huius legati?Rñd.ſi reperitur vinū in amphoris vel in vrnalibus,vt teſtator dixit,effectus eſt vt amphoræ cū vino veniāt. Et hoc ſentit glo.in prin.vt patet ex leg. alle. in ea. Sed ſi non reperitur in amphoris,vt dixit teſtator:tūc effectus eſt vt hæres mittat vinū in amphoris:ita q legatum aliquid operetur:vt l.ſi quando.ſ.de le.j.& l.generali.§.j.ſ.de vſufru.le.& hoc approbat conſuetudo: quia ſi emi vinū à te in vegete tua, intelligit q debes ponere in vegete mea.Vel aliter dic q qñ teſtator legat vinū in amphoris vel in vrnalibus,& non reperitur:intelligitur q hęres debeat dare vinum & vrnalia & amphora.& hoc vē eſſe de mente glossę.

1 ☞ *Adiectiua indefinita generaliter & neutraliter referuntur ad omnes res, ad quas poſſunt adaptari ratione aliuncti,cuius ſignificatio reſtringitur.*

2 *Dictio cum,magis coniungit,& repetitionem inducit,quàm dictio &.*

3 *Clauſula generalis adiecta in ſtatuto poſt ſpeciales,an intelligatur de eodem genere cū ſpecialibus.remißiue.*

1 **Cui dulcia.** †Adiectiua indefinitè vel generaliter, vel neutraliter poſita referuntur ad oēs res, ad quas poſſunt adaptari ratione adiūcti,cuius ſtgnificatio reſtringitur.h.d.& eſt maledictus §. Dicitur hic q enumeratio ſpeciei hic poſita reſtringit ſignificationē generis. contra de l. quæſitū. §.pe.j.ti.j.Glo.non ſoluit.Dy.extra,de reg.iur.li.vj.c.generi. dicit q hoc eſt propter naturā iſtius copulæ & quæ qualitatē præcedētis legati inſequens legatū videt repetere:ar.j.tit.j.l. Seiæ.§. Caio.neſcio quid hoc ſit dictū:& qd ſit verū dictū Dy.videtur ſentire gl.hic.Videte,dñi.Iſta ſo.Dy.nō placet mihi: non enim
2 ſolu.it cōtrariū de d.l.q̄ſitū.§.pe.j.ti.j.Si em hic eſt dictio &,† ibi eſt dictio cū,q̄ magis coniungit.& repetitionem inducit:vt j.de condi.& demon.l.Iul.Paulus.& ibi dixi. Non obſtat l. Seiæ.ij. Caio.quia reſpōde vt ibi videbitis.Qualiter ergo ſolemus dico ſic,lex noſtra loquit qñ genus profertur per aliquod adiectiuū neutraliter poſitū:tunc quia tale adiectiuū requirit ſubſtātiuum debet intelligi de ſubſtātiuo qualitatis eius,quā teſtator expreſſerat in alia parte ipſius teſtamenti illi coniuncta vt patet hic. Si igitur exprimatur genus per nomina ſubſtātiua:ſimili modo tunc enumeratio ſpecierū non reſtringit ſignificationē gñis, ſecundū diſtinctionē,quā videbitis in l.quæſitū.§.pe.j.tit.j.Quæro,circa iſtū §.dicit hic,q oīa dulcia veniūt cauſa potionis parata,an veniat aliud vinū quā genus à teſtatore expreſſum? Rñ. nullū aliud vinum venit,niſi illud ſingulariter quod à teſtatore eſt expreſſum:vt l.hæres meus.§.j.ſ.de le.iij.& l. cū de lanionis. §.cui fundū.j.ti.j.Quod ergo hic dicit q veniūt oīa dulcia cauſa potionis parata:intellige excepto vino:quia non venit,niſi vi
3 nū quod eſt nominatū.& hæc ſunt vtilia†propter ſtatuta q̄ poſt
b ſpeciales clauſulas ponunt generales, an illæ clauſulæ generales intelligantur de eodem genere cum ſpecialibus,dicam in l.ᵇ quæſitum.§.j.titu.j.

De fundo inſtructo,& inſtru.legato. *Rubrica.*

LEX I.

SIue cum inſtrumento. Oppo.de l.ſi cui.j. eo.Solu. Sunt duo legata,ſed in primò caſu vnū eſt principale:aliud acceſſorium.In ſecundò,vtrūq; eſt principale,vt ibi videbitis.& an ſit verum, videbitis j.proxi.§.

Fundo. Vides ergo q inſtrumētum nō vendicat.Contra.j.eo.l.ſi cui.Sol.debes intelligere hic q fundus fuit volūtariè alienatus:& ſic eſt reuocatū legatum fundi: ideo non poteſt ſtare legatum inſtrumenti,cum dixit,fundus cum inſtru b mento, quia inſtrumentū eſt acceſſorium. Secus ſi dixit fundum, & inſtrumentum vel fundum inſtructum, vt videbitis in l. ſi cui.j.eodem.

1 ☞ *Legata proprietate non uidetur inſtrumentum eſſe legatum:ſecus ſi legatus ſit uſusfructus.*

LEX II.

VCm pater.

Dotes. Iſte ver.habet duplicem lect. vnā affirmatiuā:aliā negatiuā & iſta negatiua eſt magis notabilis:ideo ſe cūdū eā pono caſum.Ex qua habes q legata proprietate,inſtrumētū nō videt eſſe legatū. Opp.cōtra iſtū tex.de l.ſed addes.§. illud.ff.locati.Sol. Aliud in fundo locato: quia venit inſtrumentū:aliud in fundo cōceſſo inter viuos vel legato:vt hic, & ſ. de act.cmp.l.fundi.licet gl. videat dicere con trariū in l.ij.C.de verbo.ſig.Sed pōt illa in c telligi q habeat aliū intellectū: aliàs male diceret. Opp.de l.ſed & ſi quid.§. proprietatis.ſ.de vſufru.Sol.Aliud quādo legatur 1 vſusfructus:quia cedūt inſtrumēta: †aliud quando legat proprietas, vt hic.Et quæ ſit ratio gl.no.ibi multū latè:& intellige q ce dunt inſtrumenta vt habeat vſumfructum inſtrumentorū:vt l.ſi itē fundi.§. ſemina.ſ. de vſufru.q̄ tene mēti: qa ſunt quotidiana. Vltimò gl.opp.ad hāc l.de Seiæ.§. Tyrannæ. ſed ibi apparet ſolu. quia ibi pratum erat pars fundi. Alia litera eſt affirmatiua: & iſta eſt clara, vt patet in gloſſa.

a ¶Sed quero. Et vide elegans conſil.Oldr. viij. vbi cōſuluit q ſi p̄cedit genus, & ſequit̄ ſpecies, reſtringit̄ genus: vt pura, volo q ſoluant̄ oīa debita patris & matris:poſtea dicit talis loci: q reſtringit̄ ad talem locum. Andr. Barba.

b ¶Cui dulcia. Dicam in l. Adde not.maximè p doc. in c.ſedes. de reſcript.

☞Adde poſt doc. in c. ſedes. hic adducto Alex.conſi.ccxlviij. pōderatis.col.fi.vol. vj.vbi de intelligētia huius tex.pulchrè vi debis.Alex.Leſæus.

c ¶Alium intellectū. Vide in l.ij.C.de verborum ſigni. per gl. & doc.

d ¶Fundū.Adde text. in c.inter dilectos. in verſic. ceterum. extra de fide inſtrumē. & Bart. in l.vinum. ſ.ſi certū pera. Maria.Soci. in c.dilecti. ar.xiij.q. de lib. obl. & in c. ſignificatibꝰ. arg.xvij.q.ij.eo. titu.

☞Adde eundē Maria. Soci.cōſ.ix. inci.pcedēdo.col.pe.in princ. vol.j. q ponit cōcor. ad regulā huius tex. Alex.Loſæus.

e ¶Minor. Manumiſsio,licet inualida, extinguit ſeruī legatum & l.legatum.§.fi. Oppo.de leg.j.ſeruum filij.§.ſi idem. & l.ſi ſeruus legatus.§.ſi ſeruus.Solu.dicit gl. ibi loquitur in ſeruo quem expreſsè legauit:hic ſub quadam vniuerſitate.Iſta ſol. non videtur bona:imò videtur totum econtra:quia legatum generis non videtur quòd reuocetur per ſequentem actum inutilem:vt l.fin.in fi.j.de aur.& arg.leg.ideo glo.dicit, hic manumiſit inter viuos:ibi in eodem teſtamento.ideo non videtur habuiſſe animum reuocandi,niſi manumiſsio valeret. Et pro hoc optimè tex.in l.cùm ita.§.fi.ſ.de adop.leg.

1 ☞ *Fundus,in quo quis operatur,magis inſpicitur quā in quo quis moratur.*

2 *Citatio debet fieri ubi quis moratur.*

3 *Citatio ad ſtationem uidetur q. fieri poßit.*

¶ Cū quidam. §. j. Et ibi vide Bar. q cōtra riū vult eius qđ hic. & vide l. iiij. §. prætor ait. de dam. infec.

¶ Cū quidā. Et vide Bar. in l. iiij. §. prætor ait. j. de dā. infe. & in l. j. ff. de libe. ag. & vide Bar. l. assumptio §. iuris ff. ad mu. Andreæ. Barba.

Pro cōcordia aduerte q̄ citatio facta ad domū in qua habitatur cū familia, dicit iuridica: Bar. in l. j. §. j. ff. de lib. ag. Sed arguit̄ de cōtrarietate per do. Alex. in hac l. cū qdā. vbi Bar. vult q̄ debet citari ad apothecā. Tu dic, non cōtrariaē Bar. ſi bene cōſyderet: qa in d. §. j. nō negat qn etiā ad apothecā, vbi laborat fiat. Imò & ſi bene inſpiciatur, idē dicit, dum concludit q̄ valet ſi fiat in loco i quo ſtant perſonæ, q̄ verisimiliter notificēt citato: ergo etiam vbi laborat. & ſic nō cōtradicit: imò concordat. intellige tñ ſemper facta diligēti perquiſitiōe perſone et nō reperto pſonaliter ſecundū doctrinā Bar. in l. iiij. §. prætor ait ff. de dā. infec. Rot. deciſ. lj. cum ſi.

¶ Si cui fundū. Nulla eſt differētia, q̄ ſit differētia inter &, & cū, adde Bar. in l. Titiæ textores. §. j. de leg. j. & in l. fundo. C. de verb. ſig. & adde qđ habet in l. ſi ancilla. cū l. ſe. de leg. i. & dicta per Bar. in l. Gallus. §. quidā rectè. de lib. & poſth. & adde doc. in d. l. Titia. §. nihil. & Cy. in l. fi. C. đ nup. do. Ant. in c. in literis, in prin. de teſta. ſpo. & Bar. & doc. in l. Iulius Paul⁹. de cōdi. & demon. & in l. j. j. de pe. le. bar. & ibi poſt eū đ iſtis dictionibus in l. ſi ita. §. j. de manu. teſta. & de dictione cū: vide no. in l. ſi is qui. circa princ. de reb. dub. Adde de dictione cū, Bal. cōſ. cccvij. & cccxij. li. iij. & vide etiā Mar. So. in c. ſignificantibus. arti. xij. verſi. quo ad primū mēbrū de lib. ob. & vide Bar. in l. taber nam. j. eo.

VM quidam. [a] Magis †inſpicit̄ fundus, in quo quis operat̄, quā fundus in quo moriatur. h. dicit.

Opponi. de l. j. §. j. ſ. de lib. agno. vbi† debet fieri citatio ad locum vbi moratur cū familia: nō ad locum vbi operatur, hoc eſt ad ſtationem. Sol. Alia materia eſt ibi: & diuerſam habet rationem ad iſta: vt patet cui libet ſanè intuenti. Aduerte† q̄ valeat citatio facta ad ſtationem. videtur hoc probari & in l. ex facto. §. quare nec ſerui. ſ. de hære. inſti. & in l. item apud Labeonem. §. cōuicium. ff. de iniur.

☞ *Quæ differentia ſit dicere, lego fundum cum inſtrumēto: & lego fundum & inſtrumentum.*

Dictio & & cum, quantum ad coniunctionem non differunt. ſed in modo coniungendi ſic.

Legato fundo inſtructo quid ueniat.

Adiectiuum inſtructum adijcit acceſſoriè illa quæ conſueuerunt accedere legato fundi; principaliter uerò quæ non conſueuerunt.

Inſtrumentum fundi fundo inſtructo legato quomodo petatur.

Dicere teſtes corrupti falſum dixerunt: uel quod fuerunt corrupti differt.

[b] SI cui fundū. [b] Iſta eſt diffi cilis lex et antequam intrem glo. opponi. contra. non eſt dubium quod alienato fundo, non cedit inſtrumentum: vt l. ij. §. j. ſ. eo. ſi inſtrumentum non cedit: ergo apparet q̄ illius fundi deſijt eſſe inſtrumentum. & ſic videtur q̄ inſtrumento legato non cedat, quocunque verbo ſit vſus, quaſi per teſtatorem fuerit translatum in alium: et ſic alienato fundo non remanet inſtrumentum fundi: vt ſ. de auro & arg. leg. l. iij. & l. Seia. Reſpon. debes ſic intelligere hanc legē q̄ teſtator legauit fundum: & ideo inſtrumētum nō auocat à fundo: & ſic remanet inſtrumentum fundi, & cedit legato. Et hoc vult dicere text. hic, qui ponit inſtrumentū eſſe legatū, nō q̄ hoc ſit ſemper, ſed poteſt, ſcilicet in caſibus eſſe legatum. ſecus ſi eſſet translatum in alium vſum, vt ſ. dixi.

†Quæro quæ ſit differentia quando dico, lego fundum cum inſtrumento, vel lego fundum & inſtrumentum? Reſpond. differentia eſt in duobus. Primò eſt in plenitudine legati quia ſi lego fundum & inſtrumentum, cedit inſtrumentum fundi, et inſtrumentum patriſa. vt j. eo. l. quæſitum. §. ſed ſi fundus. Sed ſi lego fundū cum inſtrumento: tunc non cedit niſi inſtrumentum fundi, vt ibi patet. Secūda differentia eſt in modo extinguendi legatum: nam ſi lego fundum & inſtrumētum, extincto legato fundi non extinguitur legatū inſtrumenti. Ratio quia vtrunq; videtur principaliter legari, vt hic, & l. j. in princi. & §. j. ſ. eod. Sed quando legatur fundus cum inſtrumēto: alienato fundo extinguitur legatum inſtrumenti. Ratio eſt: quia eſt acceſſorium, vt hic, & ſ. eo. l. j. & facit. j. de pec. leg. l. j. & ij. & ſecundum hoc eſt differentia inter cum, & &, quod eſt contra l. illi cum ilo ſ. de vſufru. lega. & l. Titiæ textores. §. j. ſ. de lega. j. Sed glo. tā

[2] gitiſtud contrarium: tamen non bene declarat. ideo† dic ſic: Inter &, & cum, nulla eſt differentia quantum ad coniunctionem quia quælibet iſtarum dictionum coniungit: vt legibus contrarijs, & l. ſi quis Titio. de vſufru. accref. & l. triplici de verbo. ſig. ſed quantum ad modum coniungendi aduerte. Nam aut cadit inter res, inter quas contrarium non eſt vt vna alij non accedat, vt eſt inter homines, quorum vnus alteri accedere non ſolet: vt l. iuſtiſsime. de edi. li. edic. vel inter res diſtinctas prorſus: et tunc eodem modo coniungunt: vt inſti. de le. §. ſi quis ancillas. & l. ſi ancilla cum liberis. ſ. de leg. j. Aut cadit inter res, quarum vna ſolet accedere alteri, vt inſtrumentum fundo, peculium ſeruo: & tunc eſt differentia: quia cum, contingit acceſſoriè: vt hic, & l. ij. de pecu. lega. & hoc probatur in l. ij. C. de verbo. ſign. & ibi glo.

[3] Secundò quæro† ſi aliquis legat fundum inſtructum: an æquiparabitur prædictis. Reſpon. quantum ad legati plenitudinem æquiparabitur illi legato, lego fundum & inſtrumentum: vt j. e. l. quæſitum. §. ſed ſi fundus. Item quantum ad extinguendi modum æquiparatur etiam illi legato, lego fundum & inſtrumentum: vt hic dicit Pau. Iuriſconſultus, tamen videtur eſſe contra tex. Inſti. eo. §. ſi quis ancillas. in fi. Dicunt quidam, q̄ ibi Imperator locutus eſt ſic propter rudes. Alij dicunt q̄ iſta corrigit Pau. Tertij dicunt, vt Azo, q̄ quantum ad extinguendi modū iſtud legatum fundi inſtructi habet naturam ſeparatam per ſe. Nam alienato fundo extinguitur legatum inſtrumēti fundi. Ita loquitur contrarium iſtud: ſed non extinguitur legatum inſtrumenti patriſa. vt hic. & iſta eſt opi. Azo. & bona. Ex quo nota

[4] †q̄ iſtud adiectiuum, inſtructum, & ſimilia, videtur adijcere acceſſoriè illa, quæ conſueuerunt accedere legato fundi. illa verò quę non conſueuerunt accedere, videtur principaliter adijcere. Sed contra ſ. depo. l. j. §. depoſi. vbi ſi depono ſeruum veſtitum: venit veſtis acceſſoriè. Sol. vt ibi in gloſ. quia ibi de veſte nihil fuit dictum ſecus ſi eſſet dictum de veſtimento: quia tūc recuremus ad diſtinctionem huius legis: quia aut dixit, depono ſeruum veſtitum: & tunc veſtis venit acceſſoriè. Secus ſi dixi depono ſeruum ſic ornatum: quia tunc illæ merces non ſunt acceſſoriæ, ſed vtrunq; erit depoſitum principaliter. Et aduerte ſi lego fundum inſtructum alienato fundo, non extinguitur legatum

[5] inſtrumenti. Sed quomodo† potero petere iſtud inſtrumentum cum ſit quædam qualitas quæ non poteſt eſſe ſine ſubiecto: vt l. j. §. de vſufru. lega. Reſpondeo, iſtud adiectiuū, inſtructum non eſt nomen rerum, ſed magis eſt nomen cuiuſdam relationis. ſicut verbi gratia: pater & filius ſunt nomina cuiuſdam relationis non quod fuit propria nomina. modo cū illa relatio ſit accidēs, non petam inſtrumentum, ſed petam rem, ex qua fiebat relatio ad aliam rem, vt puta ad fundum: quia petam inſtrumētum. Et hoc videtur hic dicere iuriſconſultus: & ideo ſi eſt quędam qualitas relata ad ipſammet rem, non ad aliam rē vt puta ſi lego ſeruum totum, extincto legato ſerui non poſſum petere ipſam qua-

[6] litatem totam. & per hoc iſta lex videtur facere† contra materiā quæ determinatur in l. diuus. j. de re iudi. in qua dico longā differentiam eſſe an dicam, teſtes corrupti falſum dixerunt, & qđ fuerunt corrupti. Primo caſu debet probari vtrunque: aliàs nil probat. Secundo caſu ſufficit ſi probetur vnum. quod videtur contra hanc legem: quia non eſt differētia inter fundum inſtructum: & fundum & inſtrumentum. Solutio. patet ex prædictis: quia hic reſpectu rei ad quam fit relatio, non ſit differentia: ſed reſpectu rei ad ſeipſam bene fit differētia, vt ex prædictis patet.

[1] ☞ *Nouatio licet non fiat per ſententiam tamen adijcitur noua forma.*

[2] *Legatum quando extinguatur per nouationem.*

NEpoti. Per ſolam ſententiam non fit renouatio vel legatū extinguatur. h. d. Dicitur hic q̄ legatum nominis continetur appellatione legati generalis. contra in l. Caius. in prin. ſ. de le. ij. So. Hoc ideo quia calendarū legauit: vt ſ. de leg. iij. l. qui filium. Itē videtur q̄ per ſententiā extinguitur: vt l. fideicommiſſa. §. ſi rem ſ. de lega. iij. Reſpondeo: ibi plus fuit, quia ibi exegit teſtator: hic nō. Item op. q̄ legatū ſit extinctum: quia per ſentētiam fit nouatio: vt l. fi. in prin. C. de vſu. rei iudi. ergo &c. Dicit gl. † certè per ſententiam non fit nouatio, ſ. talis q̄ priorem actū tollat, ſed adijcit noua forma: vt no. in l. j. C. de iudi, & ſic innuit iſta gl. q̄ ſi noua tio eſſet facta, verè, extinguitur illud legatum. Quæro an hoc ſit verum? Et ſic videtur tex. q̄ ſic. j. eo. l. Seiæ. §. prædia. In contra-

[2] rium videtur caſus in l. cum filius. §. hæres. ſ. de leg. ij. & j. de lib. leg. l. fi. §. fi. Sol. † Aut eſt legatum liberationis; & per nouationē non extinguitur: vt d. l. fi. §. fi. de lib. leg. Aut eſt legatum ipſius nominis: & tunc aut legatur ſpecialiter: & per nouationem non extinguitur: vt d. §. hæres. Aut legatur ſub quadam vniuerſitate & tunc nouatione extinguitur: vt hic, & j. l. Seiæ. §. prædia.

Tabernam

De fundo inſtruc. & inſtru. lega: 89

TAbernam. In eo, in quo apparet eſſe mutata voluntas teſtatoris, videtur eſſe re uocatum legatū, nō in alio. h. d. Quæro quę ſunt iſta, in quibus apparet mutata voluntas. Gl. reſpōdet multum bene. Sed contra hoc oppo. hic fuit legata taberna cū mercibus, & horreum cum vino: ergo extincto legato principali, ſ. de taberna merces non debentur: vt l. ſi cui fundū. ſ. eo. Solu. Ibi dicto cum, cadit inter res, quarum vna alteri conſueuit accedere. hic verò cadit inter res, quarum vtraq; eſt principalis: quia vinū non eſt cauſa horrei, nec vnum alteri videtur accedere.

[1] ☞ *Frumentum continetur appellatione inſtrumenti.*

[2] *Seræ & claues ſunt portio domus.*

QVæſitum. Hęc lex diuiditur in tres partes. Primò ponit quid ſit inſtrumentū fundi, vſq; ad §. ſi domus. Secundò quid ſit inſtrumentū domui, vſque ad §. ſed ſi fundus. Tertiò quæ ſit differentia inter legatum fundi ſimul inſtructi, & ſimul cum inſtru-

☞ mento, & circa hoc multa dicta interſerit vſq; ad finem l. Breui ter hoc intendit: Parata ad victum cultorum fundi vel ſeminis: item vaſa fructuū gratia deputata cedunt inſtrumento. h. d. No.

[1] tex. ibi: quippe &c. dicitur hic: † q̄ frumentum continetur appellatione inſtrumenti: nonne hoc eſt contra diffinitionē inſtrumētihic poſitam? Reſpondeo vt patet ex ſequenti tex. quod inſtrumentum diutius manet per renouationem: quia conſumitur, & renouatur, vt in tex. ſeq. In verſi. vxores. Not. tex. nec̄ enim duram, &c. In ver. ea verò quæ ſolo, &c. no. tex. ibi: qa fundus fun-

[2] di, &c. In §. ſi quis &c. No. iſtum caſum. In verſiculo† Item ſerę

[a] & claues &c. No. q̄ ſeræ & claues ſunt portio domus[a].

Papinianus quoque. Hic & in ſequenti §. ſunt duo boni caſus. Nota in ſecundo caſu q̄ quis videt̄ eſſe in fundo, ſi habet animū redeūdi.

[b] Denique Neratius. No. iſtum tex. & habes hic q̄ exceptio confirmat regulā[b].

Sed an faciat comprehendi ea quæ aliàs non comprehenderet̄,

[c] hic videtur eſſe tex. q̄ ſic. Habuiſtis caſum in contrarium[c] in l. generali. §. vxori. ſ. de vſufructu lega. Ad hanc l. reſponde quod hic dixi, maximè.

Sed & ipſe Papinianus. Facilis eſt. tene menti iſtum tex. ad ea, quæ dixi j. de dona. l. antepenul.

[1] ☞ *Hæres q̄ teneatur dare legatario inſtrumenta emptionis fundi legati.*

Papinianus quoque. No. tex. ibi: niſi inquit ex alia parte, &c. Hic videt̄ caſus q̄ ſi† teſtator legat mihi fundū, q̄ hæres mihi teneat̄ dare inſtrumentū emptionis fundi. Cōtra hoc videt̄ tex. in l. inſtrumenta. C. de fideic. Dicit Pla. q̄ ibi fuerūt legatæ res pro parte: hic inſolidum. Et hoc tenet Spe. in ti. de inſtru. edi. §. nūc verò. ver. ſed quæriſ. Doc. determināt cōtrariū, q̄ nō teneat̄ præſtare inſtrā, ſicut necvēditor: ſed debet cauere de præſtādo qñ opus fuerit: vt l. Titius. de ac. emp. & d. l. inſtrumēta. ne ſi hęreditas euincer̄et, teneret̄: qa alij tradidit inſtrumēta. Hæc ratio nō placet: qa ſi bona fide tradidit, nō teneret̄ bonę fidei poſſeſſor: vt l. qđ ſi poſſeſſor. ſ. de pe. hæ. & l. hæc aūt. j. ſi cui plus q̄ per l. fal. ſed intereſt hęredis retinere propter aliud: qa poſſet teneri de euictione, ſi legatū fuiſſet factū cōiūctę pſonę, vel ſciēs alienū legaſſet: vel in alijs caſibus, q̄bus de euictione teneret̄: vt l. ſi domus. §. de euictione. ſ. de leg. j. Non obſtat hæc lex: quia quod dicit, q̄ debent præſtari emptiones: debet exponi, id eſt, commodum, quod ex emptione procedit: non autem inſtrumenta emptionis. Ita intelligunt docto. in l. inſtrumenta. C. de fideicom.

[1] ☞ *Specierum enumeratio reſpiciens actum legandi, non reſtringit genus præcedens. Genus quando uni legatur, alteri ſpecies: ſpecies uidetur à legato generis exempta.*

[2] *Enumeratio ſpecierum relata ad uerbum ſeu participium ſignificatiuum generis, in dubio uidetur facta cauſa determinationis.*

[3] *Genus non intelligitur reſtrictum per enumerationem ſpecierum, quando enumeratio ſpecierum reſpicit uerbum, quod ſignificat actum legandi.*

[4] *Enumeratio ſpecierum ſi eſt dubium an referatur ad actum legandi, an ad uerbum ſignificatiuum generis, ad quod referri debet.*

[5] *Species appoſita in medio generis in dubio uidetur appoſita gratia reſtringendi.*

[6] *Intellectus ad l. ſed & ſi adijciatur. ſuprà, pro ſocio.*

[7] *Intellectus ad l. ſi cum fundum. infrà, de uerbo. ſignifi.*

[8] *Genus, eſt quicquid prædicatur de pluribus differentibus ſpecie, uel aliter.*

[9] *Species eſt id quod prædicatur de pluribus differentibus numero, uel illud quod continet in ſe plura differentia numero.*

[10] *Individuum eſt quod de ſe ſolo prædicatur.*

[11] *Generi an per ſpeciem derogetur, quando genus & ſpecies cadunt inter perſonas grauatas.*

[12] *Si duo ſunt ſtatuta: unum q̄ comitatenſes de qualibet porta teneantur portare frumentum commune, quod commune habet in illa portā: aliud q̄ commitatenſes de Caſtro foſſati teneantur portare frumentum quod habet commune in dicto Caſtro foſſati: non tenentur aduuare ad portandum frumentum quod commune habet in illa porta.*

[13] *Genus & ſpecies quando cadunt inter perſonas honoratas, ſeu inter perſonas, inter quas aliquid conceditur, an generi per ſpeciem derogetur.*

[14] *Priori ſi legatur biblia, & cuilibet fratri cappa, an Prior habebit bibliam, & cappam. remiſſiue.*

[15] *Genus & ſpecies, ſi cadunt inter res, de quibus fit diſpoſitio: an generi per ſpeciem derogetur.*

[16] *Genus & ſpecies, ſi cadunt inter caſus, in quibus diſpoſitio confertur, an generi per ſpeciem derogetur.*

[a] ¶ Portio domus. No. q̄ claues & ſeræ ſunt portio domus. & an veniant vendita domo, vide Bal. in l. ij. C. de verbo. ſignifi.

¶ Confirmat regulā. qualiter exceptio firmet regulā, vide qđ dixi in l. nam quod. de pecu. lega. & in l. generali. §. vxori. de vſufru. lega.

☞ POMATES.

¶ Habuiſtis caſum in contrarium. Ita tenet Alex. cōſil. xxiij. inci. viſis & pōderatis. in v. col. verſi. nō obſtat, q̄ exceptio do. in j. volumi.

SI quis fundum. Iſte §. habet materiam profundiſsimam, & multum inuolutam, & tractatam à glo. & doct. meo iudicio multùm imperfectè, & per o-

[1] mnes. Sed ego tractabo magis latè: & breuiter hoc dicit: † Enumeratio ſpecierum reſpiciens actum legandi, non reſtringit genus præcedens. hoc primò. Item quando vni legatur genus, alteri ſpecies: à legato generis ſpecies videtur exempta. h. d. cum §. ſeq. Oppo. j. de ſupel. lega. l. legata ſupellectilii. ij. reſpondo vbi per enumerationem ſpecierum minuitur generis legatum. Gl. ſoluit hic nō minuit̄ perſonæ legatū, ibi legatū agri minuit̄. Iſta ſol. nō eſt bona: quia lex cōtraria loquitur tam de legato quod reſpicit agrum, quia fuit legatus fundus inſtructus, q̄ de legato quod reſpicit perſonam: quia loquitur de legato ſupellectilium. Alij dicunt q̄ hic legauit aliquas ſpecies contentas ſub genere: in contrario enumerauit aliquod indiuiduum, quod continebatur in aliqua ſpeciē non expreſſa, ſed quæ cōtinebatur ſub genere. Iſta ſol. licet in ſe ſit vera: tamen ad legem contrariam non eſt bona: quia tex. ibi dicit, ſpecies. & ſic loquitur de indiuiduo: quare gl. indiſtinctè ſoluit q̄ in lege contraria in ij. reſpon. fuit facta enumeratio ſpecierum cauſa limitationis, & vt genus limitaret̄: hic verò fuit facta ex abundanti gratia dubitationis tollendæ. Aduertatis domini, oppo. ad hanc legem de l. cùm de lanionis. §. cui fundum. j. eo. Glo. ſoluit duobus modis. Primo modo q̄ indiſtinctè ibi fuit facta enumeratio per modū limitationis & determinationis. Sed quis reuelauit hoc gloſſa. Certè tex. ibi non aperit. Qualiter ergo ſoluemus? Dic q̄ ſol. quam gloſ. ponit ſuprà, eſt vera: qa ibi fuerūt enumeratæ res quædam indiuiduæ, quæ continebantur ſub quadam ſpecie non nominata, ſed ſub genere cō tenta. Hæc ſolu. probatur in d. §. ſi cui fundum. & l. hęres. §. j. ſ. de leg. iij. & l. j. §. item ſi duæ. j. de auro & argen. lega. Tunc enim videtur voluiſſe q̄ de illa ſpecie non comprehendantur niſi indiuidua nominata. Ratio, quia ipſe ſpeciem non expreſsit. Secus ſi ſpeciem expreſsiſſet: vt l. verba. j. de ali. & cibaria. leg. ſed quando legat genus, & nominat ſpeciem contētam ſub genere: ſpecies venit, quia nominatur: vt hic. Item opp. de l. cùm de lanionis. §. quidam. j. eo. Sol. dicit gloſ. ibi fuit nominata ſpecies cauſa determinationis. Ita dicit glo. hic indiſtinctè. Ita etiam dicit Dy. in c. generi de regu. iur. lib. vj. & Iacob. de Are. inter alias ſuas ſolutio. Sed quis reuelauit glo. q̄ hoc fuit adiectum cauſa determinationis? Ideo forſan Iaco. de Are. de hoc dubitans dedit aliam ſolutionem, dicens quòd in §. quidam. non fuit legatū genus, & enumerata poſtea ſpecies, ſicut hic: ſed fuit adiecta legato quædam qualitas, ſeu modificatio. Dico enim, vti ego poſſedi. & ideo illa talis modificatio declaretur per ſpecies poſtea enumeratas. Hęc ſolu. non placet: quia tantum eſt dicere, lego fundum vti poſſedi: quantum eſt dicere, lego fundum inſtructum, vel fundum et inſtrumentum. & ita genus. Caſus eſt j. eodem l. prædia. §. ità legatum. Hæc ſolu, non placet. Quid dicemus? Breuiter dico q̄ tam iſte §. quàm §. contrarius loquitur in caſu dubij. ſed hic præſumitur facta enumeratio ex cauſa determinationis. Rationem dicam incontinenti. Sed circa hoc quæro vnam quæſtionem. nā gloſ. ponit duos caſus pro conſtanti: Aut adiectio fuit facta ex abundanti, aut ex cauſa determinationis. Quid in dubio? Gloſ. non dicit. ſed Iac. de Are. & Dy. dicūt q̄ in dubio ſtemus huic §.

a ¶ Videt q̃ deroget. De hac materia vide no. per Bal. i l. quoties. C. fa. erci. & ibi vide no. q. & aliã quæstionẽ per eũ in l. si filio. in j. col. C. fa. erci. Et nota q̃ generalis ꝓuidẽtia hois nõ derogat speciali ꝓuisioni legis. l. si qs prioris. s. certum. cum authen. nunc ibi posita. & ibi Bald. C. de secũ. nup Et. anvna prouisio magis speciali deroget alteri prouisioni minus speciali, quomodo cognoscatur, vide Bal. in l. hac consultissima. C. qui test. face. poss. in j. colun. & Bart. in lege, prima, s. primo de ope. no. nunc.

POMATES.

b ¶ Hoc induco ad quæstionem. Vide quę in simili ponit Alexand. in l. si ab hostibus. in prin. ff. solu. matri. & consil. viij. in iij. volumine, & vide posui ad Bartol. in l. sed & posteriores. ff. de lega. j. Imo. consil. cxxxix. & seq.

c ¶ Ad q. de facto. Itẽ posset induci ad aliã q. de qua vide q̃ dixi post Bar. in l. ij. in prin. de verb. obli. & q̃ latẽ no. per Bar. in l. sanctio. j. de pœ. & Bal. & Imol. in no. q. in l. cohęredi s. qui patrem. de vul. & pup.

d ¶ Respõdeo q̃ non Et ista faciũt ad q. de qua ꝑ Bal. pistũ tex. in l. si ab hostib⁹. fol. ma. q̃ si vnũ est statutũ q̃ occidẽs cæteros bãnitos, mereaꝫ dimidiã pœnã, sed eidẽ imponaꝫ minor pœna, ꝑ dimidia ei⁹q̃ alteri ꝑpone ref: q̃ occidẽs talẽ ex bãnitũ, de quo cauet q̃ dimidiã pœnã mereaꝫ, nõ habeat præmiũ. Pro q̃ facit gl. fd. l. si ab hostibus. s. j. in versi. ibi, vel dic. quod not.

e ¶ Materia habuistis. Et vide pulcherrimã q. positã per Bar. in l. sed & posteriores. de legi. & quod pulchrẽ no. Barto. in l. si socer. s. idẽ quærit. de do. præle. & no. q. posita ꝑ Io. And. in regula, generi. de regu. iur. in mercu. Itẽ faciunt ad q. Dyn. in l. talis scriptura. ad fi. de leg. j. qđ si primo est statutũ q̃ bãnit⁹ pro derobatiõe strarũ, vel falsariꝝ non possint rebãniri, etiã si pacem habuerint ab offensis. et postea fit aliud statutum q̃ bãniti pro maleficijs rebanniantur soluẽdo centum, si habuerint pacẽ ab offensis: cum istud statutum sit generale, non comprehendit bannitos pro derobatiõe stratarum, vel falsarios secundum Dy. sed Bal. & Ang. ibi tenent contrarium per l. iij. s. vtrum. ver. is quoque. suprà, ad Silla. & per legem, qui Marco. de annu. leg. Ad primam respondeo vt ibi, maximè per Bartol. Secundus textus non probat secundum Imo. ibi vide aliam quæstio. per Pe. de Ancha. in capitu. statutum. s. cum autem. de rescrip. in vj.

quòd ex abundanti videatur facta: argu. l. quoties. j. de reb. du. & l. eum qui suprà, de proba. Ita dicit Dyn. in cap. generi. de reg. iu. lib. vj. sed hoc videtur contra dictum s. quidam. & l. Seiæ. in prin j. eo. vbi in dubio videtur facta adiectio causa determinationis. †Quare dic quãdoque adiectio specierum refertur ad verbum seu participium significatiuum generis: tunc in dubio videtur facta enumeratio causa determinatiõis. Ita loquitur s. quidam. & l. Seiæ. in princi. Quandoque †enumeratio specierum respicit verbum, quod significat actum legandi: & tunc quia actus legandi nõ potest intelligi restrictus, genus non potest inteligi restrictum per enumerationem specierum: quia ad genus non refertur: ideo ex abundanti præsumitur adiectum, vt hic. Nam hoc verbum cum mancipijs, respicit verbum legauerit. sed si esset †dubiũ ad quod referatur vtrum ad actum legandi vel ad verbum significatiuum speciei, aliàs generis: isto casu intelligo ad proxima fieri relationem. sed quando non apparet quòd ad proxima habet fieri relatio tũc starem dicto doctorum quod ex abundanti videtur apposita. & ita potest loqui hic. s. sed cõtra hoc oppo. de l. quæsitum. s. j. s. de leg. iij. Respond. ibi enumeratio †specierum præcedit genus, & etiam sequitur post genus: & sic genus ponitur in medio: ideo in dubio videtur apposita gratia restringendi: non distincto ad quod verbum vel ad quem actũ referatur enumeratio specierum. hic verò loquitur quando tantùm præcedit, vel tantùm sequitur. Ex prædictis †apparet sol. & intellectus duarum legum. Primò apparet solu. sed & si adijciatur suprà, pro socio. vbi dicitur, lucrum & quęstum. lucrum est genus, & quæstus est species. & restringitur significatio lucri, vt intelligaꝫ quæstus. Et est ratio ibi, quia statim post genus apponitur species ipsi generi. & ideo ponitur expositiuè, vel determinatiuè. Vel dic qđ ibi intellectus ille assumitur: quia sic communiter fieri solet, vt patet in l. cùm de lanionis. & l. Seiæ. eod. titu. Item apparet sol. †ad l. si cùm fundum. infrà, de verb. significi. vbi dicitur, promitto fundum vti optimus maximusque est, & ius diminutũ per dominum non esse. Ista verba, & ius diminutũ, &c. restringunt significationem præcedentium verborum: & sic fit expositio seu determinatio præcedẽtium. Ratio: quia illud generale dictum respicit. secus si diceret, promitto fundum vti optimus maximusq; est: & promitto ius per dominum diminutum non esse. & sic respiceret actum promittendi: quia tunc poneretur ex abundanti. Et hic. Opponi. ad secundam partem. infrà, de pecu. lega. l. seruo manumisso, vbi videtur probari contra hunc tex. q̃ argẽtum

muliebre, quod est in instrumẽto, debeatur ei, cui est legatũ instrumentum. solue vt ibi dicã. His expeditis venio ad materiam legis nostrę. & ꝑ declaranda ista materia vidẽdũ est primò qualiter hic assumat genus, & species, & indiuiduũ. Respõ. quantũ est in ꝓposito †assumimus hic genus, qcquid prædicatur de pluribus differẽtibus specie: vel qcquid cõtinet in se plura, quæ specie differant: siue hoc sit per dictũ vniuersale, vt peculiũ, instrumẽtum, & similia: siue sit per adiectionẽ alicuius signi vniuersalis: vt omnes res meas vel seruos meos, & simi. vt probat in hac l. & l. seruis vrbanis. s. fi. s. de leg. iij. & quod ibi not. facit qđ not. in l. legato generaliter. s. de le. j. & l. cũ post. s. gener. s. de iur. do. & quod ibi no. in l. ij. s. si cert. peta. Species verò †assumitur hic quod prædicatur de pluribus differentibus numero: seu illud q̃ continet in se plura differentia numero, vt hic. Et hoc appareꝫ. eo. l. cũ de lanionis. s. fi cui fundũ. licet qñque istã speciem vocemus genus in ista materia: quia ea abutimur. Indiuiduum verò †est, quod de se solo prædicatur. Et vt declarẽ istã materiã, habeo tractare quatuor quæstiones. Primò quando genus & species cadũt inter personas grauatas. secũdò quãdo genus & species cadũt inter ꝑsonas honoratas. Tertio qñ genus & species cadũt inter res legatas, seu de quibus fit dispositio. Quartò quãdo genus & species cadũt inter casus, in quibus dispositio confert.

Prima igitur †quæstio est, quãdo genus & species cadũt inter ꝑsonas grauatas: qa aliquis hæres grauatur specialiter, & postea omnes generaliter: an derogetur generi per speciem? Videtur q̃ derogetur: vt l. legatorum. s. j. s. de leg. ij. In cõtrarium q̃ non in l. si tibi homo. s. j. s. de leg. j. & l. Mæuius. s. cũ qui. s. de le. ij. Breuiter dico sic. Aut præcedit dispositio specialis, & sequitur generalis: aut ecõtra. Primo casu aut dispositio specialis refertur ad plures: & tũc generi per speciem derogatur: quia generalis dispositio sequens tantum ad illos nominatos restringitur: vt l. legatorum. s. j. suprà, de lega. ij. secundum intellectum gloss. not. in l. Męuius. s. eũ qui. s. de le. ij. & ibi dixi. Aut illa dispositio specialis refertur tãtũ ad vnũ: & tũc generi per speciẽ nõ derogatur: imò sequẽs dispositio valet, & tenet in omnibus: vt d. l. si tibi homo. s. j. & in l. Męuius. s. eũ q. Et prædicta vera, quãdo eadẽ res est illa, in qua oẽs grauantur. secus si esset quãtitas, vel res diuersæ: vt no. in d. s. eum qui. Secũdo casu principali generi per speciem derogatur in totũ, vt videatur à generali dispositione recessum: hic est casus in l. Titia cũ testamẽto. s. Lucius. el secũdo circa princip. s. de leg. ij. & ex narratiõe facta in tex. & glos. colligi hic. Hoc induco † q. de facto: duo sunt statuta in ciuitate ista.

Dicit vnũ, q̃ omnes cõmitatẽses dequelibet porta tenẽtur apportare cõmuni frumẽtũ, quod cõe habet in il. a porta. aliud erat statutũ spãle q̃ comitatẽses de Castro fossati teneaꝫ portare frumentum qđ cõe habet in Castro fossati, seu in porta Solis: quæritur an illi de illa porta teneantur adiuuare ad portandum, vigore primi statuti. Respon. q̃ non: quia siue illud statutũ speciale sequatur, & videt à generali recessum, vt dictum est: siue præcedat speciale statutum, & generale sequẽs refertur ad ꝑsonas expressas in speciali, quãdo illa species ad plures refert: vt l. legatorum. s. j. s. de legat. ij. & s. dixi. Venio ad secundã † quęstionẽ, qñ genus & species cadunt inter personas honoratas, seu inter personas, quibus aliquid conceditur, vel relinquitur. Exemplum ponas in legibus. s. alle. Quæro ergo vtrum generi per speciem derogetur. Hãc materiam habuistis quasi expeditam in l. libertis quos. in prin. s. de ali. & ci. leg. sed repeto gratia euidentioris intellectus, & dico sic: aut concessio seu legatum respicit certã seu limitatã causam, aut sit simpliciter, & indeterminatè. Et primo casu aut illi q̃ enumerant, & nominantur in dispositione, in qua omnes non debẽt pariter admitti, sed ordine successiuo: aut debent omnes pariter admitti. Primò casu enumeratio specierum derogat generi in hoc quòd nominati debent prius admitti; vt l. cùm ita. s. fin. s. de lega. ij. Secundò casu distingue vt sequitur: Aut dispositio specialis præcedit, & sequitur generalis in eadem voluntate, aut in diuersis voluntatibus. Si in eadem voluntate generi per speciem derogatur: vt l. alimenta. s. basilicę infrà, de ali. & ci. le. Et hoc verũ, si relinquit ab eadẽ ꝑsona. Si verò à diuersis: tũc ꝓultimã scripturã videt recessũ à prima, nec est cõcursus generis, & speciei: vt l. Stichus nutricis. ij. rñ. j. de ali. et ci. le. Si verù in diuersis volũtatibus: tũc idẽ qa ꝑ sequẽtẽ dispositionem à prima videtur in totum recessum: vt l. libertis. in prin. j. de ali. & cib. le. ideo non est concursus generis, & speciei. Secundò casu, quando fit concessio simpliciter, & indeterminatè, aut præcedit dispositio specialis, & sequitur generalis: & tunc generi per speciem derogatur, vt generalis prouisio nõ referatur ad personas, quibus est specialiter ꝓuisum: ar. l. cohæredi. s. qui patrẽ. de vul. & pul. & l. doli clausula. j. de verb. obl. Aut præcedit generalis, et sequitur specialis: & tũc generi per speciẽ nõ derogatur: imò generalis prouisio referẽ ad eũ, cui est specialiter prouisum: vt l. Titia. s. q. Marco. aliàs est l. qui Marco. de annu. le. j. de stip. ser. l. iij. Facit ad hoc quod no. per Cy. in l. cùm quęstio. C. de leg. in vl. q.

Et p. hoc † põt determinari illa quæstio de eo qui Priori legauit bibliam, & cuilibet fratri cappã. Dixi in l. qui Marco. Prędicta vera, nisi fieret enumeratio specierũ causa determinationis, & limitationis generis præcedentis, vel sequẽtis: ar. eorũ quæ j. dicã.

Facit l. verba. & quod ibi dixi j. de ali. & cib. leg. † Tertia quæstio est, quãdo prouisio generalis & specialis cadit inter res, de quibus fit dispositio. & ista est materia nostri s. Ad quã materiã declarandã debes scire q̃ quãdoq; dispositio generalis & specialis vel genus & species ponuntur alternatiuè, quãdoq; copulatiuè. Primo casu dic vt dixi in l. j. in fi. j. de reb. du. Si copulatiuè: tunc

b Iste tractatus diuiditur in duas partes. Quãdoq; vni & eidẽ legatur genus & species, quandoq; legatur vni genus, & alteri species. Primo casu quãdo vni & eidẽ legatur genus & species, Ia. de Are. dicit sic, & Old. sequẽdo eũ: aut præcessit positio speciei, & sequit positio generis, aut ecõuerso. Primo casu adiectio generis ampliat & dilatat primũ legatũ: vt l. fi. s. cui dulcia. s. de vini. & ole. & l. hoc legatũ. s. fi. cũ l. seq. s. de leg. iij. Si aũt econuerso: tũc subdistingue nõ curo. Iste modus distinguẽdi nõ placet: quia licet inter personas adhibeatur illa distinctio, aut præcedit species, &c. tamen inter res ista distinctio reprobatur per text. in l. seruo manumisso. j. ti. j. & Dy. videt hoc velle in c. generi. de regu. iur. li. vj. Qualiter ergo dicemus? Sustinẽdo lac. de Are. dico respõdendo ad l. seruo manumisso. q̃ qñ vni legaꝫ species, & alteri genus, q̃ illa distinctio qđ præcedat, non habet locũ. Sed qñ vni & eidẽ legatur genus & species: ista distinctio bene habet locum, vt patet ex ll. quas j. allegabo. Quare pro declaratiõe intro istã materiã aliter q̃ Ia. & Dy. qñq; vni legatur genus, alteri species: & tunc aut legatur genus, hoc est vnum de genere: vt quando legatur homo simpliciter: & tũc regulariter per speciẽ nõ derogatur generi: imò possunt concurrere in vno homine legatum generis, & legatũ speciei: vt l. si Eros. s. de opti. le. & l. si domino. s. de lega. j. Fallit si dispositio specialis cõtineret libertatẽ: vt l. cũ ita. s. j. s. de opti. le. Si verò legatur genus, hoc est, totũ genus, & postea enumeraꝫ species: tunc aduerte. & intro glos. Quandoq; species enumeratur ab errante & hoc constat: & tunc nõ minuitur significatio generis: vt l. legata. in prin. j. de sup. leg. Quãdoq; à iciente: & tunc distinguitur, vt statim dicam. Quandoq; dubitatur, vtrum fuerit errans vel sciens: & tũc secundum qualitatẽ personarum præsumitur habita distinctione, vtrũ sit mulier, vel minor, vel rusticus: vt l. cũ de indebito. de proba. & l. si adulteriũ cum incestu. j. de adul. Si verò proferaꝫ à sciente: hic aduerte, aut enumeratio specierum fuit facta ex abundanti gratia dubitationis tollẽdæ, & hoc cõstat: & nõ est dubiũ: quia significatio generis nõ minuitur. Aut fuit facta enumeratio specierũ causa taxationis seu limitationis, & hoc cõstat: & tũc sine dubio minuitur significatio generis: vt l. legata. ij. rñ. j. de supelle. le. hoc aũt cõstat quod apposuit verbũ, id est, vel verbũ, scilicet, vel verbũ videlicet, hoc modo: lego suppellectilem, scilicet lectum, & similia. Ita debet intelligi l. legata. ij. rñ. licet gl. aliter sentiat, & malè, in l. cũ ita. s. fi. s. de leg. ij. Si verò dubitatur vtrũ causa determinationis, vel gratia dubitationis tollendæ fuerit facta enumeratio specierum: tunc aduerte, aut præcedit legatum speciei, & sequitur legatum generis, aut econtra. Primo casu, si quidẽ illud genus apponitur per aliquod adiectiuum neutraliter positum: tunc generi per speciem derogatur in aliquo: videlicet vt debeat restringi illud genus ad res, quæ sunt eiusdem qualitatis, cuius sunt species expressè: vt l. fi. s. ti. j. Rationẽ dixi tibi: quia in his rebus quæ sunt eiusdem qualitatis, adiectio generis ampliat legatum, vt ibi Si verò præcederet legatũ generis per tale adiectiuum: & sequeretur enumeratio specierum: tunc generi per speciem derogatur in totum, & poneretur &, pro id est: & sic causa limitationis totalis: vt l. sed & si adijciatur. s. pro soc. & ar. eorum quæ j. dicam.

Si verò adijciatur genus ꝑ aliquod nomen a substantiuũ determinatũ: tũc aduerte, aut enumeratio specierũ ꝑcedit legatũ, & sequitur: et tũc in dubio gratia determinatiõis videtur apponi: vt l. quæsitum. s. j. s. de leg. iij. Aut præcedit tãtũ, vel sequitur tãtũ: & tũc aut enumeratio specierũ respicit, & determinat verbum, vel participiũ significatiuũ generis: & in dubio videtur adiectũ causa determinationis: vt j. eo. l. cũ de lanionis. s. quidã. & d. l. Seiæ. in prin. Itẽ in l. si cũ fundum. j. de verb. sig. facit d. l. sed & si adijciatur. s. pro soc. Aut respicit verbum significatiuum actus legãdi: & tunc in dubio ex abundanti causa tollendæ dubitationis videtur adiectũ, vt hoc s. Aut potest esse dubium ad quod refertur: & tunc in dubio refertur ad verbum significatiuum actus legandi: vt hic, & j. eo. l. si mancipia. in prin. nisi ratio proximitatis aliud induceret. Prędicta vera, quando sequitur enumeratio specierũ post positionẽ generis. Si verò sequitur enumeratio indiuiduorum contentorũ sub aliqua specie non expressa, quæ tamen continetur sub illo genere: tunc significatũ generis restringitur, vt illã speciẽ nõ com- b prehendat, sed solũ indiuidua numerata: vt l. cũ de lanionis. s. cui fundum. j. eo. & l. hęres meus. s. j. s. de leg. iij. & l. j. s. idẽ si duæ statuæ. j. de au. & ar. le. Sed si species sit expressa: & enumeranꝫ indiuidua eiusdẽ speciei: tũc enumeratio indiuiduorũ nõ restringit significationẽ illius generis, vel speciei in dubio: vt l. verba. j. de ali. & ci. le. Sed ibi loquit in personis: tñ in rebus est cadẽ ratio quãtũ ad hoc. Itẽ prædicta vera, qñ genus & species ponit vtrũq; dispositiuè. Si verò vnũ poneret dispositiuè, aliud enũciatiuè: tũc stamus ei quod dispositiuè ponit: & illud enũciatiuè positũ ad illud refert: & sm illud intelligit: vt l. Titia. s. Lucius. in rõne quã ibi facit Iurisco. s. de leg. ij. Vterius habeo videre, qñ vni legaꝫ genus, et alteri species, & hic dicũt Dy. & Ia. de Are. & gl. qđ semp generi ꝑ spẽm derogaꝫ. & idẽ no. per Dy. in c. gñi. extra, de reg. iur. li. vj. Mihi vr aliter dicẽdũ, & plenius: nã qñ vni legaꝫ genus, alteri species: aut vni legaꝫ genus, hoc est, vnũ de gñe: aut vni legaꝫ genus totũ, & alteri species. Prio casu generi ꝑ speciẽ non derogaꝫ, sed in eodẽ possunt cõcurrere: vt l. si Eros. & op. leg. & l. si dño. s. de leg. j. Fallit qñ specialis dispositio cõtinet libertatẽ: vt l. cũ Ita. s. j. de op. leg. Si verò legaꝫ totũ genus: hic aduerte: Aut legatur diuersis respectibus, vt vni genus, respectu vsusfructus: alteri species respectu proprietatis: &

tunc generi ꝑ speciẽ nõ derogaꝫ, sed cõcurrũt: vt l. Sępronius. in prin. et ar. l. si alij. s. de vsufru. leg. Si verò legaꝫ eodẽ respectu: aut vtraq; dispositio est vtilis, aut altera inutilis. Primo casu generi ꝑ speciem derogaꝫ. Ita loquit hoc mẽbrũ positũ in glo. vt l. vxor. s. felicissimo. & l. seruis vrbanis. in fi. s. de le. iij. & l. j. in prin. s. ti. j. & j. de au. & ar. leg. l. j. & in multis casibus. Si verò altera dispositio & inutilis: & tũc aut est inutilis dispositio generis: & tũc generi ꝑ spẽm nõ derogaꝫ: qa dispositio est nulla: ergo amplius annulari nõ põt: vt l. nã & si. ver. post defectũ. de inofficio. test. si verò est nulla dispõ speciei: tũc aut illa dispõ fuit facta i vltima volũtate, aut inter viuos. Prio casu generi ꝑ dispõnẽ spãlẽ inutilẽ nõ derogaꝫ: vt l. fi. s. fi. de au. & arg. leg. Secundo casu generi per dispositionẽ specialẽ inutilẽ derogat: vt l. legatũ. s. j. de adi. leg. & s. eo. l. iij. s. minor. & ibi est gl. quæ videt ponere istã distinctionem. Ita

c debetis intelligere istam quæstionem. Quarta * & vltima quæ-

¶ Fratri cappã. Lego Priori bibliã, & cuilibet fratri cappã. & oino vide Bar. in l. si cõsul. s. de ado. & vide Bar. in l. cũ ꝗdam. s. sed qa. C. de leg. & in l. doli clausula. ff. de verb. obl. & Bart. in l. ij. s. fi. de stip. ser.

a ¶ Itẽ faciunt ad quæstio. quã format Bal. in l. si tibi homo. s. j. de leg. j. q̃ si pro certo debito ecclesiæ soluendo Papa mandat imponi posse collectam clericis alicuius ciuitatis, quòd si postea mãdat imponi posse clericis totius ꝓuinciæ: in electiõe creditoris fit grauari facere clericos ciuitatis: an alios de ꝓuincia. Et ita ibi videtur concludere Barto. & Imo. ꝑ illũ tex. cum ibi no. licet videatur cõtrariũ ibi not. per Bart. in l. Mæuius. s. eum. de leg. ij. dic vt ibi per Imo.

¶ Tractatus diuidit. Et adde quod dixit Bal. & Imo. in l. si domino Stichus. ff. de lega. j. per gl. ibi q̃ vbi species derogat generi, illud est ex quadã interpretatiõe cõtraria verborum, & ex æquitate. quod nota ad statuta.

¶ Item facit ad quæstio. statuto cauetur, q̃ oẽs causæ debeant cõpromitti. alio statuto cauetur q̃ filius sine consensu patris non possit obligari: an poterit compromittere sine cõsensu patris? Bal. in l. fi. s. fi. in vj. col. C. de bo. quæ li. dicit q̃ sic: qa statutũ de cõpromissis est magis speciale. Et ad materiã vide quæstio. quã ponit Bal. in l. edem. C. loca.

ADDE qñ generi per speciẽ derogeꝫ, Paul. de Ca. cõs. clxxxvij. Bal. cõsil. cccl xxxv. lib. iiij. & cõsi. cliij. li. iij. & cõsil. cclxiij. lib. vij. & consi. lxv. li. j.

c ¶ Quarta. Adde et vide ad hæc dicta Bar. Alex. in cõsi. xiij. col. fi. in ij. volu.

a ¶Dari à vicinis. Danna præsumunē facta à vicinis,& furta: vide Bart. in l. fi. de quæstio. & q no. Bal. in l. pign⁹. C. de pig. act. in versicu. itē quero in gñe. & omnino Bal. in d. l. j. C. loca. & Bar. in d. l. dñs. & adde do. Bart. in l. de mino re. §. tormēta. ī ver. dixi q fama. j. de quæstio. Itē adde q q̄do res furata reperitur in domo alicui⁹ præsumīt ipse illā subtraxisse. Bal. in l. inciuilē. C. de fur. & vide Bald. in l. fi. de hęre. institu. adde q furtū præsumatur factū à vicinis, Bal. consil. cccxlvj. lib. ij.

¶Dari à vicinis. Et vide Bar. q fin. loquitur ī l. ediles. j. de via pub. quod si qs reperiē mortu⁹ īstrata, præsumitur mortu⁹ ab eo. sub cui⁹ ianua reperiē. & vide q̄ ibi no. And. Barba.

b ¶Suū. No. de hoc p nomine, suū, qd ĩportet. & adde quod no. Bar. ī l. cū in testamēto. j. de aur et argē. le.

c ¶Dici bestia. Vtrū bestia mortua dicaī bestia. quod facit ad statutū. Et ān intelligatur de fera, vel domestica vide Bar. ī l. j. §. remouet. de postu. & adde qđ Ray. dicit q appellatione bestiæ, venit bestia mortua: ar. l. si vehēda. ī prin. ad l. Rhod. de iac. quod facit ꝓ statuto gabellæ.

d ¶No. ex isto text. & vide Bart. in l. labeo. de supel. leg. & vide Bal. in rubr. aliàs ī c. j. q feud. da. poss. x. colun. Andre. Barba.

e ¶Propriā significationē. Cōmunis vsus loquēdi nō est ꝓpria significatio. facit ad not. in librorū. in prī. de lega. iij. ad de Bar. & doct. ī rub. j. de nō ope nū. & idē si statutū diceret q in telligantur ad literā nul addito vel extrinseco intellecto. Ita do. Ant. ī prin. decre.

¶POMATES.

f ¶Cui fundum. Vide ex isto text. q infert Old. consil. cv. vers. circa tertiū in ij. col.

g ¶Sabinus. Qui habitauerit ꝑ annū est cuius, sibi habitauerit. p maiori parte anni q̄ tenę mēti, ꝑ statuto. & vide q not. Bald. in simili ī l. ancillæ. ī v. col. in versi. item dubitaī, an dicatur. C. de fur. Facit etiā iste text. ad q. quę fuit de facto. Florentię: testator existens in villa vxori suę legauit omnes massaritias, quas habebat in domo, quam habebat Florentiæ. modo de illis massaritijs quasdam portaueratī villam quousq; ibi staret reportaturus postea Florentiam. quia communiter consueuerat stare in ciuitate, an debeantur vxori. Facit iste text. quòd sic: ad idem lege quæsitum. in princi. & §. fin. & l. fi ita legatū. & quod ibi dixi de

1 ☞ *Furta & damna potius præsumuntur data à uicinis quàm ab alijs.*

sed si fundus. vsq; ad fin. legis. Quarto modo lego villā et instrumētum: & tūc an veniat instrumentū patrisfami. non habemus expressum: sed dixi in l. si cui fundum, quod continetur. argu. §. sed si fundus. in l. quæsitū. §. eo. sed hoc videtur contra casum hu ius §. & hoc videtur tenere gl. in l. ij. C. de verbo. significa. & idē videtur sentire j. eod. l. Seiæ. §. Caio. versicu. at si habitationis. in gloss. quæ incipit. id est, domum. coniuncta glo. quæ incipit. qui scilicet non sunt instrumenta domus, sed personæ. sed mihi vide tur quod debemus sic dicere: si quidem testator legat fundum b & instrumentum suum: & tunc propter adiectionem dictionis suum⁹, videtur restringi ad instrumentum fundi: vt hic. sed si dico, lego fundum & instrumentum, non adiecto, eius, vel suum: puto quòd venit per æquiparationem: quia tantū importat fundum instructum, quantum fundum & instrumentum: vt l. sicui. §. eodem. & ita intelligo.

Pictoris. Pictoris vel balneatoris, pistoris vel lanionis instrumento legato omnia necessaria ad 1 usum instrumentum continentur. h. d. Intellige quando exercet per institutorem. secus si exercet data pecunia: vt infrà, l. proxima. §. j. & vidistis §. eo. l. si ita. in prin.

1 ☞ *Bestia mortua an veniat appellatione bestiæ stante statuto quòd pro qualibet bestia grossa soluatur tantum pro gabella.*

Vm de lanionis. Dicitur hic quod instrumento lanionis non cōtinentur carnes. Contrà: imò debent contineri, sicut merces: vt §. e. l. si ita. cum carnes sint merces lanionis. Sol. ibi plus dixit: quia dixit exercendarum. hic verò tantùm dixit instrumentum lanionis. Item vide glo. quæ incipit, id est, ma 1 cellarij. ibi dū dicit, à corijs bestiarū, &c. † Quæro vtrum bestia c postq̄ est mortua, posit dici bestia. quod erit vtile propter statutum, quod dicit, pro qualibet bestia grossa tātū soluatur ꝓ gabella: videtur q bestia mortua non sit bestia: vt l. j. §. bestias. §. de postulan. & lex est quę bene facit j. de cadauer. pu. l. penult. vel fi. In contrarium facit hæc glo. non dico plus nunc.

1 ☞ *Respicientia de proximo aliquod instrumentum, dicuntur instrumentum.*
2 *Parata causa uxoris dicuntur, quæ respiciunt causam proximā, non remotam.*
3 *Communis usus loquendi non est propria significatio.*
Statuta sic debent intelligi secundum propriam significationem, non recurritur ad cōmunem usum loquendi.
4 *Voluntas testatoris colligitur ex eius consuetudine.*
5 *Testis an probet si dicat sic testatorem voluisse proferendo talia uerba: quia sic est cōmunis consuetudo intelligendi.*
6 *Bubulcus dicitur qui cum bobus laborat.*

Abernæ. Taberna nomen est iuris loci: caupona nomen est negotiationis. h. d. Quod dicit de institoribus, quomodo veniāt in legato, dicam j. l. proxima.

Si ita. Dicitur hic q legato instrumento cauponę &c. Contrà, imò veniūt res paratę ꝓpter merces: vt j. eo. l. cū de lanionis in princi. sol. Non fuit legatum instrumentū cauponæ simpliciter, sed fuit adiectum plus scilicet exercendarū tabernarū. dicitur hic q veniūt pistores & institores, vt §. dictum est. quomodo intelligiē? Dic q hoc verū est, quando dominus per se exercet & imponit illos institores. secus si ipsi principaliter hoc cōmittitur: vt j. e. l. cū de lanionis. §. j. & §. cū de villico. & §. eo. l. q̄situ. §. Alphenus. in fi. §. & j. eo. l. Seiæ. §. liberto.

Domo. Op. C. de verb. sig. l. j. & §. e. l. quæsitū. §. sed si fundus. & §. Neratius. & §. idem respondet, institutis horreis. Gl. sol. primò, ibi loquitur quando legatur fundus instructus: hic quando legatur domus instructa. Ratio, quia vinum ex fundo, nō de domo percipiē. hoc est contra casum §. idē rñdet, instructis horreis. vbi ex horreis nō percipiē vinū. Quare glo. sol. secundo modo, vt in ea habes, & bene.

☞ *Furta & damna potius præsumuntur data à uicinis quàm ab alijs.*

Mulier. Instrumēto fundi cedit mulier, quæ villā custodit, sicut & saltuarius. h. d. Not. tex. ibi: ne quid vicini, &c. Ex hoc tex. no. ar. secūdū Ia. de Are. † q̄ damnū qđ datur in agris, potius dicitur dari à vicinis quā ab alijs. Itē furta p̄sumū tur potius fieri à vicinis q̄ ab alijs: ar. §. loc. l. dominus horreorum. & l. j. C. eo. & l. nā sa

Villæ. lutem. §. ij. §. de officio prefecti vig. Villæ instrumēto nō cōtine tur supellex. hoc dicit.

Vinea. Nos habemus expeditos ī tex. tres modos legandi. Primo, lego fundum cū instrumēto. secūdo, lego instrumentū fundi, seu ville. Istis duobus modis non venit instrumentū patrisfami. vt l. quęsitum. per totā l. vsq; ad §. sed si fundus. hac lege, in princ. Tertio modo lego fundī instructū, vel. domū instructā. & hoc casu venit instrumētum patrisfami. l. quæsitū. §.

Asinam. Not. tex. ibi: ac deinceps in infinitū, &c. Videtis † ergo q ea quæ de proximo respiciunt aliquod instrumentum continentur in instrumento. & hoc est quod di 2 xi in l. vxori. j. de aur. & arg. le. q parata† dicuntur causa vxoris, quæ respiciunt causam proximam, vel mediatam non multum 3 remotam, vt hic. Itē not. tex. ibi: opti. ergo &c. Not. † ex isto text. d q communis vsus loquendi non est propria significatio, vt hic. Et hoc facit ad statutum disponens q statuta, quæ sunt in hoc e volumine intelligantur secundùm propriam significationem: quod non debemus recurrere ad cōmunem vium loquendi: vt hic, & l. Labeo. j. de supe. leg. & ibi dicam latius. Op. j. eo. §. idem consultus. Sol. hic non erat parata ad prædium rusticum aliās secus, vt ibi. Dicitur hic, in qua præsumptione. quæro quid est 4 hoc dictum? Dicit† gl. id est, consuetudine ex qua colligitur vo 5 luntas. No. ergo† q̄ testis videtur q probat si dicit sic: dico quod testator proferendo talia verba sic voluit. Interrogatur de causa dicit: quia sic est communis consuetudo intelligendi. De hoc dicam latius in l. labeo. j. de supel. leg.

De bubulco. 6 Not. hic, † quis dicatur bubulcus: quia est ille qui cum bobus laborat.

Cui fundum. f Enumeratio quorundam indiuiduorū à legato generis eximit speciem, sub qua indiuidua enumerata comprehenduntur. h. d. Secūdùm omnes concor. l. hæres meus. §. j. §. de leg. iij. & l. j. versi. idem si duę. j. de au. & ar. le. cōtra hoc videtur §. eo. l. quæsitum. §. pe. Solue vt ibi.

1 ☞ *Habitare dicitur qui maiore parte anni habitat quod facit ad statuta quòd habitātes per tot annos sint ciues.*

Sabinus. g In Dubio ea videntur esse in fundo, quæ maiori parte anni ibi fuerint. h. d. Not. tex. ibi: quæque maiori

2 maiori parte anni, &c. No. istum §. * dicit statutum huius ciuita
1 tis: quicunq; habitauerit per tot annos, sit ciuis. † q̄ videtur habitare, qui maiori parte anni sibi habitat: & causa manendi ibi habitat. Ita videtis hic quod tene menti.

Quidam cùm ita. Si enumeratio specierū venit ad determinationē verbi, per quod genus significatur, videē facta causa determinationis. h. d. secundū opi. quam teneo. Op. de l. quæsitum. §. pe. ŝ. eo. Dicit gl. & doc. q hic fuit adiecta enumeratio specierum causa limitatio nis. et hoc est certū. Sed quis reuelauit gl. hoc? Quare dico q hic erat dubium: sed quia enumeratio specierum venit ad determinationem verbi, per quod genus significatur. Non enim ad verbum lego, sed ad verbum possedi, refertur hic: ideo causa limitationis, non determinationis videtur facta. & hæc est veritas.

1 ☞ *Verbum erant, quando trahatur ad futurum.*
2 *Enumeratio specierum, quando uidetur facta causa augendi legatum.*
3 *Præpositio, cum, de natura eius est ut actum uerbi significet.*

Imancipia. Legatum instrumēti est vniuersale: ideo recipit augmētum vsq; ad mortē testatoris. Itē enumeratio specierū in dubio sit causa augendi legatū. h. d. No. tex. ibi: sed augēdi, &c. vide gl. quæ incipit, testator. secundū casum glo. videtur q si te 1 stator dicit, lego mancipia quæ ibi erant: † q̄ istud verbum nō significat futurū, sicut alia verba optatiui, & subiunctiui modi. et sic est contra ar. l. cùm certus. ŝ. de vi. tri. & ole. leg. j. de au. & arg. l. cùm quidā. vbi est verbū, erat, & trahitur ad futurū. Rñ. debes intelligere quod hic dixit, quæ ibi erant. scilicet testamenti facti tempore: quia dicit hic tex. aliàs traheretur ad futurum: vt legib. 2 ŝ. alleg. Op. dicitur hic† q̄ adiectio mancipiorum videtur facta causa augendi. Contra ŝ. d. l. proxi. §. cui fundum. Sol. hic enume rat mācipia simpliciter, & sic species. ibi verò nominatim, & sin gulariter: & sic quædam indiuidua. Ratione videtis ŝ. eo. l. quęstum. §. pe. Item videtur q ista lex secundū lec. glo. sit contra opi. meam: quia enumeratio specierum respicit verbum per quod genus significat: ergo debet intelligi, vt ŝ. l. proxi. §. quędā. Rñ. imò respicit verbum significatiuum actus legandi, secundū lec. glo. quæ dicit sic: lego fundum cum instrumento, & cū mancipijs. et 3 sic de necessitate regit à verbo, legauit, ꝑter præpositionē† cū, cuius natura est, vt actum verbi significet, nō autē veniat ad determinationē nominis. Contra hoc quod dico videtur: quia etiā si detrahitur dictio cum, vt lego fundum cum instrumēto & mancipijs: videtur q sit idē. quod causa augmentationis sit facta adiectio mancipiorū: vt ŝ. eo. l. cū de lanionis. §. cui fundum. Si respicis solutionē quā dedi in l. quæsitum. §. pe. ŝ. eo. ego dixi. quādoque enumeratio specierū venit ad determinationē verbi, seu participij, per quod genus significat. Nam enumeratio specierū nō pōt venire ad determinationē vnius nominis, seu verbi, vel participij. Ita loquit §. quidam. ŝ. l. proxi. & j. l. proxi. in prin. Contra hāc solu. facit l. sed & si adijciat. ŝ. pro soc. Ego solui q ibi ideo, quia sic fieri solet. Et illā opi. tenendo non obstat. dedi etiam aliā solu. vt ibi dixi.

Paulus. Dicitur hic q supellex cedit legato. Op. de l. villæ. in prin. ŝ. eo. Gl. soluit pluribus modis, sed tene mēti vltimam solu. quæ est vera.

Eiæ Quando enumeratio specierum venit ad determinationem participij, per quod genus significatur: videtur facta causa limitationis & determinationis. h. d. Vel aliter: per enumerationē specierum facta in codicillis, restringitur legatum generis factum in testamento. h. d. Nihil est aliud.

Liberto suo. Legato fundi instructi nō cedit seruus, qui colit data mercede. h. d.

1 ☞ *Copula & quando cadit inter res, quæ ponuntur in una oratione: & qualitas quæ adijcitur uni rei, potest congruere alteri: tunc intelligitur repetita, siue tendat ad augmentum legati, siue ad diminutionem: secus si qualitas sequenti rei non cōgruit.*
2 *Copula posita inter diuersas orationes nō inducit repetitionem ex uirtute sermonis, sed ex præsumpta uoluntate dispōnentis, quando aliàs sequens dispositio est inutilis.*
3 *Copula posita inter orationes per se principaliter copulatas non habet uim copulæ: sed magis continuatiuæ.*
4 *Copula cum, posita inter personas positas in eadem oratione, q̄ inducat repetitionem de uirtute sermonis & rigore iuris.*
Fallit fauore libertatis.
5 *Copula, & que, & similes, quando ponuntur inter personas positas in eadem oratione: & qualitas uel conditio adiecta primo potest uniformiter cadere in secundo, tunc inducunt repetitionem.*
6 *Dictio etiam, iuncta cum dictione & an inducat repetitionem præcedentis qualitatis.*

Caio. Virtus copulatiuæ qualitatē præcedentis legati repetit in sequenti. h. d. & est no. casus, & mēti tenēdus. Op. & videtur q qualitas adiecta in vno legato non intelligiē repetita in legato alterius rei, nisi ibi sit dictio amplius, vel alia repetitiua: vt l. in repetendis. & ibi no. ŝ. de leg. iij. Sol. hic loquit q̄n duæ res copulātur in eadē oratiōe: & tunc qualitas adiecta vni videē in alia repetita. secus in diuersis orationibus, vt d. l. in repetēdis. et probaī in l. qui fundum. ŝ. de cōtrahē. emp. Sed cōtra illam sol. fortiter facit ŝ. de leg. ij. l. fi. §. Seio. vbi ēt in eadē oratiōe copula &, nō inducit repetitionē cōditionis. Sol. Ibi q̄n copula cadit inter personas: hic verò q̄n cadit inter res le gatas. Præterea ibi ex repetitiōe inducebaī diminutio legati: hic augebatur. Et de hoc quādo dicta in vna persona in alia videantur repetita, dic vt dixi in l. mulieri & titio. j. de cōd. & dem. l. Publius. & l. Iulius Paulus. e. ti. Pro euidētia, & maiori declaratiōe Dis 4 tigitur ex summario Barto. ibi. Et adde q hunc tex. allegat pro singulari Lud. Rom. suo singulari dcxlix. inci. communiter per Italiā. & sequiē Feli. in procœmio, Rex pacificus. col. ij. circa fi.

a ¶Not. istum §. Vide de isto tex. quid inferat Old. cōsi. cv. ver. circa tertiū. in ij. vol.

b ¶Inducaī repetitio. An & qualiter p copulam inducaī repetitio, adde Bar. in l. si ita stipulat⁹. §. Chrysogonus. de ver. obl. & vide plenè quod no. scripsit Bar. in l. si legatarius. §. fina. de lega. iij.

c ¶Ex præsumpta. Ad de do. Alex. de Imo. in consi. xlvij. colū. j. in fi. in v. volu.

1 le. iij. Facit l. Labeo. ē. de statulib. & hæc pars videē vera. si te
2 stator locutus est per verba futuri tēporis, vt, quæ erūt, &c. Idē etiā p verbū presentis tēporis si testator ignorabat illas massaritias esse in villa: et hoc ne ex casu vel ignorātia fraudeē intētio sua, per prædicta: quia credebat de bere esse in tempore mortis vel tēpore testamenti, per prædicta iura. Sed si locutus est per verba prę sentis tēporis & fciebat, & tūc secus: qa ita videē fuisse mens sua, cū aliter non expresserit. Ita tenet Pau. de Cast. in l. huiusmodi. §. legatū. de leg. j. Et licet ista distinctio videaī equa tiō obstāt cōtra vltimam partem aliqua ex dictis iuribus, maxime d. l. quæsitum. §. fi. Sed vide vt colligitur ex summario Barto. ibi. Et adde q hunc tex. allegat pro singulari Lud. Rom. suo singulari dcxlix. inci. communiter per Italiā. & sequiē Feli. in procœmio, Rex pacificus. col. ij. circa fi.

¶POMATES.

¶Not. istum §. Vide de isto tex. quid inferat Old. cōsi. cv. ver. circa tertiū. in ij. vol.

¶Inducaī repetitio. An & qualiter p copulam inducaī repetitio, adde Bar. in l. si ita stipulat⁹. §. Chrysogonus. de ver. obl. & vide plenè quod no. scripsit Bar. in l. si legatarius. §. fina. de lega. iij.

¶Ex præsumpta. Ad de do. Alex. de Imo. in consi. xlvij. colū. j. in fi. in v. volu.

a ¶Non cadit. Vide p Bar. in cõſ. inci. Titi⁹ condidit. teſtamẽtũ, ſ quo filiũ ſuũ. ĩ fi. & in cõſ. inci. teſtator relinqt vxori ſuæ.

b ¶Facit ad queſtionẽ. Adde Bald. in l. in legatis. C. de leg. & facit ad aliam q. no. p Bal. in l. emptorem. C. loc. in iĳ. col.

c ¶Modò quærit. Et vide Bal. ĩ l. ex facto ff. de hęre. inſti. & notatur in l. eius. j. ad mu. & vide do. Pert. incle. ne Romani. ſ. a eo. tẽ & quæ ibi dixi. de electione. And. Barba.

d ¶Liberto. Vide Bal. in l. iiĳ. C. de legi.

e ¶Ex q̃ habes. Et vide bal. ĩ l. ripatũ. de rerũ diui. Andr. ſ. Barba.

f ¶Meſurari cũ fundo. An foſſata debeant meſurari, addde Bart. ĩ l. litora. de cõtrahẽ. emp. Quid aũt ſi vẽdo. decẽ pedes terreni hic, & ibi ſit mur⁹ lõgus: an ille murus debeat cõputari intra latitudinẽ horũde cẽ pedum: text. not. videtur vellẽ q̃ non, in l. j. et q̃d ibi Bart. de via pu. & ad Bar. adde pau. de Ca. ĩ l. ſi in l. ſ. colon⁹. ſ. loca.

legare Seio cũ ea cõditione, qua Titio, qui eſt principalis in oratione. Primo caſu† qñ fit p &, que, & ſimiles: tũc ſi q̃dẽ cõditio ſeu qualitas adiecta primo põt vniformiter cadere in ſecũdo, intelligit repetita. ar. huis §. Exemplũ: Titio ſi nauis ex Aſia venerit, & Seio lego fundũ. intelligo legatũ ſeio ſub ea dẽ cõditiõe; ar. huius §. & ſ. de leg. iĳ. l. in repetẽdis. Si verò nõ põt vniformiter cadere nõ intelligit repetita: vt ſ. de le. ĳ. l. fi. §. ſeio. Na ibi ſeiũ hæredẽ inſtituerat. Vñ illa cõditio, ſi hæres nõ erit eſt in eius ꝓpria ꝑſona poteſtatiua, & in ꝑſona vxoris, q̃ nõ fuit hęres inſtituta, dicta cõditio nõ cadit[a]. Et ſi dicere: imò. licet eũ iſta cõditio, ſi hęres ipſa vxor nõ erit: nõ cadit in eã, qa nõ fuit inſtituta: tamẽ intelligit ſub cõditione legatũ, ſi ſeius hęres nõ erit. Rñ. tũc non caderet vniformiter: qa in Seio eſt poteſtatiua cõditio: in vxore eſſet caſualis. ſed ſi conditio apponeret poſt vtrãq; perſonã nominatã, intelligeret in ꝑſona vtriuſq; vt l. mulieri. de cõd. & demõ. & ibi no. Sinautẽ dictę ꝑſonę nominarẽtur in diuerſis orationibus, dico idẽ q̃d ſ. ſed quęro, †q̃d ſi cũ dictione &, ponerẽ dictio etiã? Exẽplũ: lego Titio fundum ſub cõditiõe, & etiã lego ei domũ: an ꝑ dictionem etiam, magis inducatur repetitio? Cogitabitis.

Idem quæſijt. Filij & vxor ſeruí nominatí legatí legato non cedunt. h. d.

Pamphilæ. Non videt abſens à fundo, qui alíbi cã diſciplinæ eſt miſſus. h. d. De hoc ſ. de leg. iĳ. l. q̃ſi tum circa principium. & inducas in argumento. vt ibi dicitur.

1 ☞ *Podere legato quid ueniat.*

Tyrãnæ. Paſcua deputata ad vſum fundi, & cũ eo vno nomine nũcupata, legato fundi cedũt. h. d. tenę mẽti. No. q̃ nõ obſtat q̃ ſi aliqua ſeparatio, bñ venit q̃cq̃d vno nomine nũcupat. Facit ad hoc l. prædijs. §. balneas. cũ §. ſequentibus. ſ. de leg. iĳ. Et hoc facit ad q.[b]† quãdo legat podere, vt intelligat ponere, quicqd vno nomine nuncupat, licet ſimul non ſtet. Dixi in l. ſi ita. de aur. & argẽ. le. & l. j. de reb. dub.

Inſtructis. Quod alíbi cauſa cuſtodiæ eſt repoſitum, inſtrumento domus cedit hoc dicit.

Quod adiecit. Sed q̃d in dubio? Certè in dubio videtur legatus fundus inſtructus: vt l. prædia. §. ita legatum. j. eod.

Vm fundus. De iſta materia, vtrũ quando legatur fundus ſine inſtrumento, an cedat inſtrumentum, habuiſtis ſ. eo. l. ĳ. §. dotes.

Vndo. Cõtra hoc videt caſus ſ. de leg. iĳ. l. Lucius. §. collegio. ſol. Credo q̃ glo. ibi intelligendo vt ibi dicit, dicat malè & cõtra caſum huius §. & ſic cõcordat illum §. cũ iſto. vel fortè aliter, vt ibi dicemus.

Fundo. Op. gloſſ. de l. j. & ĳ. j. titu. j. vbi mortuo ſeruo extinguitur legatũ peculij. ſol. dicit gl. hic nõ fuit legatũ peculiũ cũ ſeruo principaliter. Vñ non eſt acceſsio ſeruí, ſed inſtrumẽti. Ex hoc apparet ſol. ad l. q̃ſitũ. §. Papinianus. ſ. e. vbi legato inſtrumento non cedunt nomina debitorum, nec peculiũ. Sed nñ de intelligo q̃ hic erat aliq̃d in peculio q̃d erat inſtrumẽtum. Et hoc apparet ex ſolutione præcedentis contrarij: quia hic cedit peculium tanquã inſtrumẽtũ: non autem cedit ſeruo. aliàs legato inſtrumento non venirent nomina debitorum, vt ibi.

Vm quæritur. Dic de hoc vt ſuprà, eodem lege. tabernæ.

Vndi. Illud inſtrumentum, quod eſt in fundo, inſpicitur: nõ quod fundus ſuſtinere poteſt hoc dicit.

1 ☞ *Forniciarij quòd non ueniant fornace inſtructa legata.*
2 *Fornax non uidetur legata legato inſtrumento fundi, ubi eſt fornax.*
3 *Genus à quo remouetur, remouetur & quælibet eius ſpecies.*
4 *Principali remoto remouetur & acceſſorium.*

Quidam. Hic §. habet duplicẽ literam, & ſecũdũ diuerſitatẽ literę diuerſificanẽ lec. & ſecũdũ primã
1 h. d. Fornace† inſtructa legata nõ cedũt fornicarij q̃ maiorí parte anni alíbi operanẽ. h. d. Et ſecundũ iſtam debetis habere figuli
2 nos. vel† aliter ſecũdũ aliã literã: qui legat inſtrumẽtũ fundi, vbi
3 eſt fornax: nõ videt legare fornacẽ. Itẽ à quo † remoueẽ genus, & quælibet eius ſpecies. h. d. & probatur in l. in ſuis. j. de ſuis & le-
4 gi. Vel aliter † à quo remouetur principale, & eius acceſſorium.

Dolia. hoc dicit. Vidiſtis ſuprà. eodem. lege, cùm fundus.

1 ☞ *Molæ quæ ſunt ad uſum quotidianum, ueniunt appellatione ſupellectilis magis, quàm inſtrumenti.*

Molas. Ergo molæ ſunt inſtrumẽtum. cõtra. ſ. e. l. cũ de lanionis. §. aſinã. ſol. Intellige q̃n iſtæ molę erãt paratę
1 ad vſum prædij ruſtici. ſecus† ſi ad vſum quotidianũ, vt molæ, in quibus fit falſa: quia tunc magis putarem quod continentur appellatione ſupellectilis, quam appellatione inſtrumenti.

Rædia. Inſtrumento fundi maritimi non cedunt ſeruí piſcatores dominum ſequentes hoc dicit.

1 ☞ *Domiciliũ dicitur trãsferri de loco ad locũ, q̃n quis recedit cũ familia & rebus.*

Affini. Qui peregrinat ad tempus cedit inſtrumẽto fundi. Itẽ fructus nõ expreſsi nõ cedũt. h. d. No. tex. i ver. queſitũ. ibi: cũ quędã, &c. & ibi: reliqs conſeruabus, &c. Dicitur hic q̃ volũtas defuncti ſeruat. ſed quid in dubio? Dicit gl. q̃ nõ videnẽ fructus legati, niſi manifeſtè probet. A duerte ad vnum. nos habemus in l. domiciliũ. & l. fi. §. pe. j. ad muni. q̃ domiciliũ
1 transfertur re & verbo. † Modò quærit[c] qualiter domiciliũ trãſ-
c fertur re? Rñ. hic habetis tex. q̃ qñ qs recedit relicta familia et rebus, non videt habere animũ domiciliũ trãſferendi. Secus ſi recederet cũ rebus & familia: vt hic, in verſi. quæſitum. Pro hoc ſacit ſ. qui. mo. vſusfr. amit. l. ſi mulieri. Et hoc tenet Inn. & nõ allegat iſtum §. in c. ex tranſmiſſa. extra, de renun.

d **Liberto.** [d]Generali legato eorũ quę in fundo erãt, cedũt oĩa, niſi aliud de mente teſtatoris appareat. h. d. Vos habetis hic gl. Ro. magnã factã per elegãtia verba. Opp. dicitur q̃ vinum venditum cedit. contra in l. rẽ legatã. j. de adi. leg. Reſpondeo, hic probat cõtraria volũtas eo ipſo q̃ volũtariè vẽditur. Quæro, quid vult dicere tex. vt ſ. reſpõſum? Rñ. refertur ad omnia ſupradicta: niſi aliud probet. In contrarium probatur ex his quæ no. hic in gl. quam vide. quæ incipit, quæ ſanè liquet & expone, anguſtia quæ id eſt, teneor verborũ ſtrictè ſumptus vt patet in iſto §. itẽ eius qualitas, vt puta: quia legatarius non eſt capax huius rei in re preſenti, id eſt, in preſenti §. nõ habetis alia:

1 ☞ *Ager quid ſit: remiſſiuè ad gloſſam.*
2 *Fundo legato ueniunt foſſata, & menſurantur cùm fundo. Colonus non tenetur facere foſſata perpetua, ſed quæ ſunt ad utilitatem temporis quo conduxit.*

Ita legatum. Legare fundum ſicut eſt, vel ſic erit: æquiparatur legato fundi inſtructi. h. d. Quęro
1 quid† ſit ager. Dic vt in glo. quæ incipit, id eſt, inſtrumento. ex
e quo habes[e] q̃ legato fundo foſſata cedunt, & debent menſurari cũ fundo. [f]ſecus in via. ſed quæro an† colonus, qui ſimpliciter
f conduxit fundum, debeat facere foſſata, & purgare. Vide quod
2 dixi in l. ſmpenſæ. ſ. de impẽ. in re. do. fac. & ibi dixi. Si quidem ſunt foſſata ad perpetuam rei memoriam: non tenetur facere. Si verò ſunt tantùm ad vtilitatem præſentis anni, in quo cõduxit, & illa tenetur facere.

Fundos. Quid vult dicere text. in fi. ibi: quod verbis cõprehendiſſet. dic vt in gl. & benè.

Vcius. In legato fundi inſtructi inſpicitur tempus mortis. hoc dicit. Oppo de l. ſi ita. j. de auro & argento legato. ſol. hic loquitur in legato vniuerſali: ibi in indefinito, vel ſingulari. Facit ad hanc l. ſuprà, co. l. ſi mancipia.

Diſponẽs

1 ☞ *Diſponens & diſpoſitum non compatiuntur ſe ſub eodem genere.*
2 *Quæ differunt ſecundum plus & minus, non differunt genere, ſed ſpecie.*
3 *Teſtamentum diſponit de teſtamento, & ſententia de ſententia, quando alterũ alteratur.*

Inauem. [a]Diſponens † & diſpoſitum non cõpatiuntur ſe ſub eodẽ genere. h. d. Et dic
1 vt no. per Cy. in c. mora. de reg. iur. lib. vj. Itẽ quę† differunt ſecundũ plus & minus, non differunt genere, ſed
2 ſpecie. h. d. & eſt lex multũ philoſophica. Op. de l. cũ de lanionis. §. j. & l. quæſitum. §. ſed ſi fundus. ſ. eo. vbi homo eſt inſtrumentum hominis. Dicit gl. ſpeciale in homine. vel ibi loquitur de inſtrumento inſtrumẽti: hic de inſtrumento principali. nõ placet. quare dic, ibi accipiuntur homines tanq̃ res diuerſę, & ſeparatę: & ideo nõ videnẽ eſſe ſub eodẽ genere vel ſpecie: quia tanq̃ res,
3 nõ tanq̃ homines aſſumuntur. Item op. †nõne teſtamentum diſponit de teſtamento: vt l. poſthumus. in fi. de iniu. teſta. Itẽ nõne ſententia diſponit de ſentẽtia cõfirmãdo eã: vt l. eos. C. de appel. & ſic diſponens & diſpoſitũ ſub eodẽ genere cõpatiuntur? Reſpondeo, hic loquit q̃n diſponens & diſpoſitum durant: ibi quãdo vnum alteratur: quia deſinit eſſe teſtamentum vel ſententia.

De peculio legato. *Rubrica.*

1 ☞ *Principali extincto acceſſorium extinguitur. & in ſi. ubi ſe remittit.*
2 *Seruo & peculio legato, extincto ſeruo, non extinguitur legatum peculij.*
3 *Dictio cum, in his, quorum natura eſt, ut una res alteri accedat, coniungit acceſſoriè: in aliis principaliter. & in ſummario.*
4 *Seruo cum peculio legato, & in peculio ſit uicarius, alienato ſeruo legatum peculij extinguitur.*

LEX I.

1 **Seruo legato.** Extincto † principali extinguitur acceſſoriũ. hoc primò. Et dictio cum, coniungit acceſſoriè in his quorũ natura eſt, vt vna res alteri accedat: in aliis coniungit principaliter. h. d. cum tribus ſeq. Not. tex. in l. nam quæ, &c. Dicitur hic q̃ extincto ſeruo extinguit legatum peculij. cõtra. j. eo. l. tunc inutile. & in l. ſeq. Sol. Ibi ſeruus eſt extinctus poſt mortẽ dñi & ſic poſtq̃ legati dies ceſſit: hic autẽ eo viuo. Itẽ op. ſ. ti. j. l. fundo. §. fi. So. Ibi peculiũ nõ erat acceſ-
b ſio ſeruí, ſed inſtrumẽti qd inſtrumẽtũ nõ eſt extinctũ. Itẽ op. q̃ extincto principali non extinguatur acceſſoriũ: vt l. intelligere. C. de lui. pig. So. Ibi pleniſsimè tractauit Pet. iſtã materiã. dic vt ibi. & Canoniſtæ i c. inter dilectos. de fi. inſt. Itẽ op. de l. qd tñ. in pri. ſ. q. mo. vſusf. ami. vbi dñ q̃ extincto principali nõ extinguit ac ceſſoriũ. Dicit gl. hoc verũ qñ principale eſt ptioſius acceſſorio. ſecus ſi ecõtra, vt ibi eſt. Iſta ſo. eſt multũ no. ſi eẽt vera, ſed mihi vr̃ q̃ ſit cõtra tex. l. & ſi nõ ſunt. §. peruenìamus. quẽ gl. alle. vbi nõ inſpicit pretioſitas, quãdo eſt certũ q̃ ſit acceſſoriũ: ideo eſt ali-
2 ter ñdum. ad l. quid tñ. Sed †anteq̃ reſpõdeam quæro: pone q̃ teſtator legauit ſeruum & peculiũ: an extincto ſeruo legat: im peculij extinguatur? Pet. q̃ non l. ſi cui. ſ. ti. j. & Cy. refert in l. intellìgere. C. de lui. pig. Ratio, quia tunc peculium eſt legatũ principaliter, nõ acceſſoriè. Per hoc reſponde ad l. quid tamen. q̃ ibi non fuit legatus fundus acceſſoriè per cõiunctionẽ cũ, ſed prin-
3 cipaliter per ſe; & ideo extincto legato vtile, nõ extinguit legatũ fundi. Op. †ad l. & ſi ancilla. de textu ſ. l. proxi. Sol. Ibi dictio cũ,
c cadit[c] inter res, quarum vna alteri conſueuit accedere: ideo coniungit acceſſoriè: hic verò cadit inter perſonas, quarum vna nõ accedit alteri: vt l. iuſtiſsimè. ſ. de ædi. edic. ideo coniungit principaliter. & ſic legato vnius rei extincto, nõ extinguitur alterius.
4 Quæro quando teſtator† legauit ſeruum cum peculio, & in peculio erat vicarius, an alienato ſeruo extinguat legatum vicarij. Io. q̃ ſic. & hoc no. in l. j. Sed iſta gl. videt cõtra l. iiĳ. huius ti. Sed ſuſtinendo Io. dic q̃ ibi legauit vicarios nominatim, ſecundũ gl. Io. loquitur quando non fuerũt nominatim vicarij, ſed erant cũ peculio. De hoc vtrum extincto principali extinguatur acceſſorium, dixi ſuprà titu. j. l. ſi cui.

1 ☞ *Actione perſonali peculium poteſt peti, quando agitur uniuerſaliter: & ſingulæ res in peculio exiſtentes rei uendicatione.*

Ipeculium. Vides hic q̃ in vniuerſitate eſt peculium: vt no. in l. quod dicitur ſ. de impen. in re. do. fa. tamen ſingulæ res debent vendi
1 cari, vt hic habes. contra, imò ſufficit agi vniuerſaliter, †ſicut quando petitur hæreditas, vniuerſaliter petitur: vt not. in l. j. ſ. de eden. in j. glo. magna. So. ſi petitur actione perſonali, poteſt vniuerſaliter peti, vt in contrarijs. ſi pe-a
titur rei vẽdicatione, ſingulę res debẽt peti vt hic. Hoc declarauí ſ. ſo. matri. ſuper rub.

1 ☞ *Solutione licet ſingula corpora in peculio, uel hæreditate ipſo iure minuantur: tamen quando ſit diuiſio facti in una re ſingulari, ſolutio fit, uel pluribus, ne patrimonium deuaſtetur.*
2 *Adiectio facta ad legatum minuendum, uitiat legatum. ſecus ſi ad augendum.*
3 *Liberatio quando eſt legata extraneo, non refert an teſtator ipſum liberet, uel iubeat hæredem liberare. licet non ſit liberatus ipſo iure.*
Liberatio facta ſeruo per dominum operatur, ut ſeruus ſit c *liberatus ipſo iure.*
4 *Seruus non eſt liberatus incontinenti ipſo iure, quando teſtator iubet hæredem ſeruum liberare.*
5 *Hæres grauatus ut liberet ſeruũ, qua actiõe cõuenìri poſſit.*

Si verò ſit. Op. j. eo. l. ſi Sticho. Sol. hic loqt̃ de corporibus quę debẽt remanere in peculio. ſecus ſi alia corpora eſſent legata. Itẽ op. j. e. l. dñs ſeruũ. Sol. Ibi loquit q̃n legatarius ſoluit hæredi. Itẽ op. dr̃ hic q̃ ſingulariter corpora minuũ d
tur. Cõtra imò in vna re debet fieri ſolutio vt l. nõ amplius. in fi. ſ. de lega. j. & C. q̃n & g. quar. pars debeẽt. l. ĳ. So. Ipſo† iure fit pro
1 rata diminutio ꝑ quolibet corpore. ſed ſi ꝑ uenireẽ ad diuiſionẽ, q̃ eſt factí, vt q̃libet ꝑ diuiſo poſsideret, deberet aſsignari in vna re vel pluribus, ita q̃ patrimoniũ ꝑ partículare aſsignationẽ nõ deuaſtareẽ, vt legibus cõtrarijs. & inſt. de off. iud. §. q̃ ſi cõmodè. d
Ita eſt in l. falcidia, licet Falcidia diminuat oĩa legata ipſo iure: vt l. Plautius. & l. lineã. j. ad l. fal. & ibi gl. & dixí pleniſsimè j. ad l. fal. l. in quartã. Sequiť ſ. et ſi fuerit. No. tex.
2 ibi: nec eñ põt creſcere vẽdicatio &c. Op. q̃ ꝑ hãc adiectionẽ vitiet legatũ: vt l. ꝑ ſeruũ. ſ. j. ſ. de vſu & ha. Rñ ibi illa adiectio erat ad diminuẽdũ: iõ legatũ vitiat. hic verò erat ad augẽdũ: iõ nõ vitiat. Itẽ dr̃ hic q̃ ex iſtis verbis nõ põt habere actionẽ, ſed exceptionẽ: cõtra: ex iſtis ablatiuis abſolutis deducto ęre alieno &c. vr̃ iduci diſpõ: cũ actio petitiõis fideicommiſſi reſpicit perſonã, quã teſtor põt grauare: vt l. fideicõmiſſa. & ſ. cũ eẽt. ſ. de le. iĳ. et no. in l. in rõne. ſ. tãetſi. j. ad l. fal. Sed hęc hr̃dẽ reſpiciũt: ergo vr̃ q̃ hęres poſsit cõuenìri ſm teſtm. hic dr̃ cõtrariũ. Huius cõtrarij timore fortè dt Ro. q̃ tex. logt̃ de rigore: ſed de ęquitate ſecus. Doc. cõiter tenẽt cõtrariũ: qa hic nõ habet locũ actio, ſed exceptio. Breuiter puto vtriuſq; opi. eẽ verã. Pro cuius euidẽtia debes ſcire† q̃ qñq; 3
liberatio legat extraneo: et tũc nõ refert vtrũ teſtor ipm liberet vr̃ iubeat hr̃dẽ liberare: vt l. iiĳ. §. nũc de effectu. de lí. le. et l. nihilq̃. e. ti. Sed qñ relinq̃t liberatio ſeruo, eſt differẽtia: qa aut dñs liberat nuda volũtate: & ſeruus ſtatim eſt liberatus à debito: vt hic, ĩ ꝑſ. ſed & ſi dñs, &c. ſed in libero hoíe nõ eẽt ſic: qa licet teſtor remittere debitũ, nõ eẽt liberatus ĩcõtinẽti: licet põt agere vt liberet: 4
vt d. §. nũc de effectu. & l. nihilq̃. ſed† qñ teſtor nõ remittit ipſi ſeruo, ſed iubet hr̃dẽ remittere: tũc ſeruus nõ eſt liberatus ĩcõtinẽti, 5
ſed põt agere vt liberet. † Nũc ad ꝓpoſitũ, qñ teſtor dt iſta ꝑba, ęre alieno nõ deducto, vr̃ grauatus hęres vt liberet: iõ ſeruus nõ põt agere cõtra hr̃dẽ actiõe ꝑſonali vt eũ liberet. Ita logt̃ opi. ro. ſed ſi vellet peculiũ ſtatim vẽdicare, nõ põt ĩcõtinẽti qa nõ eſt in cõtinẽti liberatus à debito. & ita logt̃ tex. hic eñ nõ põt creſcere vẽdicatio peculij. et ſic logt̃ hic de reivẽdica. ſed bñ põt agere actiõe ꝑſonali vt liberet, vt dixi. Vide gl. q̃ ĩci. corporũ. in fi. ſ. op. de le. j. j. quo leg. §. volũtas. Solue vt ibi: qa nõ habebat volũtatẽ defuncti, nec hr̃dis: hic ſic. Itẽ op. ad fi. ſ. de l. ſi peculiũ ſeruo. j. e. ti. So. Ibi legauit res ſingulares: hic verò peculiũ ſub nomine vniuerſali. Et hoc inducit gl. ad q. Vide gl. q̃ inci. nõ expectata. ibi: & ſm hoc facit ad quæſtionẽ. & no. ipſam & adde q̃ aliter dicit gl. in auť. ingreſsi. C. de ſacroſan. eccle. & ibi vide Cy. in pe. queſtio.

Vicario. Duobus modis legitur in glo. clarè.

1 ☞ *Peculium ſi legatur ſeruo, ſeruus non poteſt petere id, quod dominus debet ſibi, ſed habet ius compenſandi.*

d **Sicut autem.** [d]Videtur ergo q̃ id, quod dominus de-

a ¶Si nauẽ. Vide Bar. in l. imperiũ. de iuriſ. omn. iudi. in quinto gradu meri imperij.

b ¶Item op. Et vide l. nõ dubiũ. C. de legi. vbi dicit, ſi acceſſoriũ eſt eq̃dẽ principale, nõ extinguiť. et vide quod not. in l. pacta quæ cõtra. C. de pac. & vide Ioã. in l. quod de bonis. j. ad legẽ Fal. And. Barb.

c ¶Dictio cum, cadit. No. differẽtiam inter &, & cũ. adde Bart. in l. j. ſi pẽ. ap. mors interue. per Bart. in l. Titię textores. ſ. j. de l. j. & de dictione cũ, vide not. per Bart. in l. ſi ita. ſ. quæſtio. j. de ma. te. & ſ. in l. ſi cui fundũ. de ſum. inſtru. & ibi ſcripſi concordan.

d ¶Sicut autẽ. De iſto tex. vide no. per Bal. in l. ſi certis. in vlti. colũ. C. de pact. per Bar. l. gerit. in vl. col. de acqui. hęre. ꝑ Bal. in l. ĳ. C. an ſeruus ex ſuo facto & in auť. et omnino. C. ne vxor ꝑ marito. in vlti. col. ☞ POMATES.

d ¶Sicut autem. Vide quid dicat Bald. in l. ĳ. C. an ſeruus ex ſuo facto. Alex. cõſi. xĳ. in ĳ. col. in ĳ. vol.

a ☞ Aliter & forſan melio⁹ habẽt ſcripti codices:q̃ro quo põt iſtud eſſe cũ ſeru⁹ cõtra ſeruũ nõ habeat actionẽ,& ſic petere nõ poſſit.p.ea q̃ dixi ſ.e.l.ſi peculiũ.§. ſicut aũt.Ale.Loſe⁹.

b ¶Interdum.& illã l. Procul⁹.no. ga ſecũ dũ Ang.ibi eſt valde ſing.qa legãdo v-ſumfructũ qs vr̃ legare proprietatem. Andre. Barba.

b ¶Interdũ.Intellectũ huius tex. vide per Imo.poſt Bar.in l.ex hac ſcriptura.ĩ prin. v.col.ĩ.de do.& in l. cẽturio.de vulga. & pupil.& per Imol.in viij.col.

c ¶Si cõſeruũ.No.ſtel lectũ ad limitationẽ l. cõtra negãtẽ.ad l. Aquil.& ꝓ hoc eſt tex.in l.palã.§.j.ver. ergo &c. ſ. de ritu nupt.Et hoc dictũ limita vt dixi ĩ l.hęre ditatũ.ĩ. ad l.Falci. Itẽ vr̃ ꝙ pœna nõ debeat minui iſto caſu ꝓpter cõſeſſionẽ ſequẽtẽ,ꝓ p̃dicta,ſicut nec poſſet augeri ꝓ negationẽ.ꝓ ſing.no. & ſequit Bal.in l.ea quæ.C.de cõdictio. indebi.

d ¶Si peculiũ. Tex.eſt aureus.ſed ĩ cõtrariũ facit multũ qđ no. Bar.ĩ l.nomẽ.§.filio. ſ.de le.iij.et quod ibi dixi.& alle.hũc tex. Ro.ĩ ſuis no.

e ¶Offendere ĩ ꝑſona. Offendere ĩ veſtib⁹, an ſit offendere ĩ perſona vide Bar.ĩ l.lici tatio.ĩ.de pub.

f ¶Quod libell⁹. No. ꝓ libellis. Adde Bar. ĩ d.l.j.& ĩ d.l.ſi cum nulla. & ĩ l.ij.§.pri⁹. de vulg.et pupil.

bet ſeruo,non poteſt peti,niſi dominus expreſsè dixerit.†Rõ eſt:quando legatur peculium,videtur legari quicquid eſt in peculio,& actiones peculiares contra debitores ſed contra dominum nõ erit actio: ideo nõ poteſt peti,niſi contra debitorem peculiarem. Itẽ actione ex teſtamẽto nõ poteſt peti:quia dominus nõ expreſsit aliquam quã titatem tanquã debitam legaret,ſed compẽſari poteſt:quis ius compenſandi bene eſt quæſitum ad id,quod dominus debet in peculio.& hoc voluit dicere Ro.quantum ad compenſationem ſufficit dominum nolle.

☞ *Pater uel dominus licet ſcribat filio ſe debere.non per hoc efficitur debitor.*

An & quãdo dominus.

No.†hic ꝙ licet pater ſcribat filio ſuo ſe debere,ſeu dñs ſeruo:non propter hoc efficit debitor.concordat l.nõ ſolũ.§.fi.ſ.de pecu. Pro hoc facit quod dicitur,nuda ratio non conſtituit debitorem:vt l. nuda ratio.j. de dona.& ibi dixi.Tene menti.

Denique.

Qui Stichum.

Quæro, quomodo põt iſtud eſſe,cum ſeruus contra ſeruũ habeat actionem:& ſic videtur ꝙ nõ poſsit repetere id, quod ſeruus debebat,per ea quę vidiſtis ſ. eo.l.ſi peculium.§.ſicut autem.Reſpõdeo: ſeruus hic non aget cõtra ſeruum, cũ actio deficiat:ſed hæres ipſo deficiẽte dabit cuilibet peculium ſuum.Ita dicit glo. & bene. quæ glo.incipit,& ſic apud hæredem remanere. Iſta glo.eſt poſita in ſequenti §.& hoc ſi hæres vult.aliàs ſeruus non poſſet agere contra hæredem pro eo quod ſeruus debebat:ſicut non poſſet pro eo quod dominus debeꝛet:vt vidiſtis in §.ſicut autem.

☞ *Quæ inducuntur ad diminutionem operantur augmẽtum,quando aliter diſpoſitio non poſsit habere effectũ.*

Dominus grauando ſeruum,ut det centum hæredi, uidetur ei legare peculium.

Interdum.

quæ inducuntur ad diminutionẽ,operantur augmẽtum,†quando aliàs diſpoſitio nõ poſſet habere effectum.h.d.Concordat l.Proculus.in prin.ſ.de vſuf.Cõtra hoc videtur tex.expreſſus in l.cũ tale.§.falſam.j.de condi.& demõ.Ego reſpondi ibi ſic:quia illa diſpoſitio poteſt habere effectum per ſe:grauauit enim ibi hæredem ꝙ daret:ideo licet Titio nil ſit legatũ:tamẽ hæres dare poteſt.hic verò non habet effectum illa diſpoſitio,niſi peculiũ ſit legatum.Grauauit enim ſeruum ꝙ daret centum ex peculio,quem grauare non poteſt,niſi peculium legauerit:quia nil habet ſeruus.Iſta ratio non videtur concludere:quia licet dominus non leget peculium ſeruo: tamẽ poteſt eum grauare eo modo quo hic dicitur,legando ei liberatem,ſi hæredi vel alĳ centum dederit:& poteſt ei promiſſum de peculio dare nec tamẽ lex dicit ꝙ videat ei legatum peculium: vt l.iij.§.fi.ſ.de condi.ob cau.& l.iij.§.& paruĳ.j.de ſtatulibe.ſol.

Ex eo ꝙ†teſtator hic dicit ꝙ centum daret hæredi, vel alĳ,vult quod liberè poſsit dare de peculio:& ſic ſibi videt legare:quia aliàs dare non poſſet inuito hærede: vt d.l.iij.§.fin.de condi.ob cau.ſequentem §.declara vt in glo.& bene.

Dquod ſeruo.

Hic eſt bonus caſus, & menti tenendus.

☞ *Pœna nunquã augetur contra negantem,quando fit à ſtatuto ipſo iure.*

Si conſeruum.

Not.in hoc §. vos ſcitis ꝙ in actione legis Aquiliæ fit condẽnatio in duplũ cõtra negantẽ.illud eſt verũ in condẽnatione quæ fit per iudicẽ: ſed quãdo ipſa lex condẽnat,videtur fieri cõdẽnatio cõtra cõſitentẽ:vel verius cõtra nõ negantẽ,& ſic in ſimplũ:vt hic,& l.ſed ſi,dãnũ §.ſed eſt quæſtionis.ſ.de pecu. Et hoc tene menti ꝓpter ſtatuta quæ imponunt pœnã ipſo iure: quia nunquam augetur pœna†contra negantem:quia condẽnatio videtur fieri tãquam contra nõ negantẽ:& ideo pœna in negatiõe nunquã augetur.

☞ *Stante ſtatuto quòd emens omnia bona alicuius teneatur ad debita & credita,an ſit aliqua uia ut emptor non teneatur.*

Ipeculium.

In terra noſtra eſt ſtatutum†qđ qui emerit omnia bona alicuius, ad debitum & creditum teneatur.eſt ne aliquod remedium ne emptor teneatur ad debita?Certè ſic: ꝙ emat omnes res ſingulariter.Caſus eſt hic notabilis & mentiſtenẽdus.

Iquoque.

Nonne hoc eſt contra regulam Catonianam?Reſpondeo, hic loquitur de legato facto ſeruo, quo caſu cedit ab adita hæreditate: quo caſu regula Catoniana non habet locum ſecus putarem ſi eſſet legatum factum extraneo.

☞ *Seruus ueſtitus ſi legatur,in quo differat à legato ſerui cum peculio.*

Veſtis habetur in ſeruo loco rerum coh.erentium non acceſſoriarum,

Veſtis petĭ poteſt actione rei uendicationis,& quando ſeruus legatur neſtitus.

Tangens ueſtimenta alicuius,an dicatur offendere in perſona.remiſſiuè.

Participium ueſtitus,coniungit acceſſorie in rebus quæ conſueuerunt accedere.

Vnc inutile.

Iſta lex eſt glo.legis j.ſ.co. Op. j.eod.l.cũ dominus.§.j. & quod ibi no.Sol.Intelligas legem iſtam,quando fuit legatus ſeruus cum peculio,ſecus ſi fuiſſet legatum peculium tantũ,vel ſeruus & peculium copulatiuè:vt l.cum dominus.§.j. j.eod.& ſ.eo.l.j.Dixi in l.j.ſ.eod.Quæro†quãdo legatur ſeruus veſtitus,in quo differat à legato ſerui cum peculio?Dicit gloſſ. quia poſt mortem domini mortuo ſeruo,veſtis non poteſt peti, licet poſsit peti peculium.Item veſtes habentur loco rerũ cohęrentium,non dico acceſſoriarũ:ſicut claues,vel clauſtra domus. Ego non video ꝙ iſta lex poſsit aliter intelligi ſuſtinendo iſtam glo.quam iſto modo,ſcilicet quòd veſtimenta non poſſint peti actione perſonali:quia non videtur legata veſtimenta:quia accedunt ſeruo tanquam pars eius ſed rei vẽdicatione bene poſſunt peti,vt coriũ,& cornua:vt l.mortuo.ſ.de leg.ij.Et in hoc differt legatum ſerui veſtiti,& legatum ſerui cum peculio.Et ſic not. quando legatur ſeruus,intelligitur legatus veſtitus,tanquam veſtis ſit cohærens ipſi ſeruo.Et ſecundum hoc† facit ad q.an ille, qui tangit veſtimenta,dicatur offendere in perſona. Et dixi in l.j.§.hoc autem edictum.ff.de no.ope.nun.& eſt tex.in l.j.de his qui deie.vel effu.Item not.†quod participium veſtitus,coniungit acceſſoriè in his rebus quæ conſueuerunt accedere. Dixi ſ. tit.j.l.ſi cui.Facit ad l.iſtam ſ.depo.l.j.§.quæ depoſitis.

☞ *Legatum non uitiatur tranſpoſitione uerborum.*

Ordo uerborum in uoluntate dubia inſpicitur.ſecus in uoluntate certa.

Libellus,peto talem ad ſatisfaciendum compelli,& cogi,& ad prædicta cõdẽnari ualet.

Vidam.

Tranſpoſitio† verborum legatum non vitiat.h.d.Not.tex.ibi nec quicquã,&c. Opp.ſ.de vſufru.l.†.quoties.j.reſpond.Sol.Ibi loquitur in voluntate dubia,vbi reſpicitur ordo.hic in voluntate certa.Item oppo.de le.ĳ.§.prin.ſ.de vul.& pup.Solue vt ibi. †Quæro dicit aduocatus in libello,peto talem ad ſatisfaciendũ compelli,& cogi,& ad prædicta cõdemnari.Oppo.ꝙ libellus non valet:quia prius petit executionem,quã ſententiam. Contra l.j.C.de execu.rei iud.& l.ſi cùm nulla.de re iud. & l.ſi cùm nulla.de re iudicata.tamen iſte text. probat quod valet ibi dum dicit,reſpondi in coniunctionibus.Et pro hoc ſ.de hære.inſti. talem.§.j.& l.ij.§.ſed ſi quis.ſ.de vulg.& pup.

☞ *Generi per ſpeciem in aliam translatam derogatur.*

Si uni legatur genus,alteri ſpecies,non diſtinguitur quod præcedat.

Seruo.

Generi† per ſpeciem in aliam translatam derogatur. hoc dicit.No.tex.ibi neque referre.Oppo.quod ancilla,quæ erat in peculio,debeat communicari,vel eſſe neutrius:vt l.Titia textores.in prin.ſ.de leg.j.& l.ſeruis vrbanis.§.fi.ſ.de lega.iij.Dicit gloſ.hic generi per ſpeciem derogatur,quaſi legatum peculĳ ſit ſpecies, ſed legatum ancillarum ſit genus:ſed in contrariis vtrũque erat genus. Vt iſta ſolutio procedat oportet te ponere quod in peculio erat tãtùm vna ancilla,& nihil aliud:& ſic peculium erat ſpecies quo ad legatum omnium ancillarũ.Sed ſi in peculio eſſent plura alia:tunc legatum peculĳ eſſet vnum genus per ſe;& legatum ancillarum eſſet aliud genus. Sed intelligẽdo quòd vtrũq; eſſet genus, dic ad contrarias leges quod hic dicit ancillas ſuas.

POMATES.

a ¶Certè non. Vide in ſimili gl.in c.j.lxxxiij.diſtin.et quod no. Spe.in ti.de ſal.§.fin. ver.ſed quid ſi infirmo.& vide quæ ponit ad hoc Alex.in l. q̃uis.in vlti.co. ver. & iſta præſtãr ar. ff. ſolu.mat.Pau.de ca. in aũt. ſi captiui. C. de epiſ.& cle.

b ¶Nõ põt dicere.Qñ ſoluẽs pro inuito & ignorante repetat actione neg.geſt.vide Bal.in auth. cõtra cũ rogatus.ad Trebell. & ibi doc. & in aũt. ſed nouo,de ſeruis fugi.& Bal.& Imol.in l.ſi.in prin.ſ.de cõdi. inſtit. Vide Bal. in l. ſi.C.de ne. geſt. imò plus cõſulunt Bar. ꝙ ſi condẽnatus eſt dare,nec velit ſoluere nec alius, poterit iudex facere executionẽ in bonis ne ſcidat in pœnã.alle.l.cũduobus.§.idẽ reſpondet. el.ĳ.pro ſocio.Et hoc ſequit Paul.de Ca. in l.q̃uis.ſolu.mat. An aũt ſoluẽs ꝓ infirmo inuito vt curetur repetat.Iſta fuitq. Guil de qua in Spec.in tit. de ſalario.§.fi. verſi. qđ ſi infirmus. lxxxiij. diſt. prouidendũ. in gloſ. & dic ꝙ ſic. Quid aũt in ſoluente pro cõdemnato ci uiliter tãtũ, vide Io. And.in c.cũ C.laic⁹. de foro cõpetẽ. in vj. in nouella. an poſsit repeti contra terriũ. & tenet ꝙ ſic.Nã carcer eſt ſpecies ſeruitutis,& qs põt inuitus liberari à ſeruitute. l. j.& ĳ.de li.cau. & ſequitur Imo.de pign. c.ex literis.ibi Iac.de Are.inducit in argu. ad q.de filio,ſi pater ſoluit tallĳa pro ſtilio, ſiue cõdẽnatione, an illud debeat computari in partem illius filĳ,vide Bar.in aũt. cõtra cũ rogatus. in pe.col.ad Trebel. & vide Bar. in l. ſi cum eorẽ.§.j.ſolu.mat. & Bar.in l.omnimodo. §.j.C.de ĩ off. teſt. & in aũt.ex teſtamẽto. in ix.col. de colla.& Bar.in l.j.§. ſi impubes.j.de co.bo.& bal. in auth.ſi captiui C. de epi.& cler. & bal. ĩ l.ſi cũ dotẽ.§.j.in fi. ſol. matri. Bene facit qđ no.Bal. & Imol. in l.ſi ita legatũ. de condi.& demon.per Bal.in d.auth.ſi captiui. & in l. filiæ. C. fami.ercíſc. & vide. Bal.in d.auth.ſi captiui.q etiã quærit in fratre ſoluente ꝓ fratre cõdenato,an poſſit repetere.& Bar.in l.eſt duobus.§.idẽ Papinianus. pro ſoc. & hic adde Bal.in l.j.C.

vnde non videtur legare illas, quæ ſunt in peculio:vt l.ſeruos.§.fi.ſ.de leg.iij.& ſic verbũ,ſuas tollit cõtrariũ.Op. de l. quæſitũ. §. fi.ſ.de fun.inſtr.vbi videt ꝙ ancilla debeatur ei cui legatæ ſunt oẽs ancillæ:nõ aut ei, cui eſt legatũ peculiũ.Rñdeo,verbũ ſuas, poſitũ in tex.tollit contrariũ:quia ĩ peculio vr̃ eſſe vicarius qui nõ dicit eſſe ſuus: vt d. l.ſeruos.§.fi. Vltimò no.†ꝙ qñ vni legat̃ genus,alteri ſpecies,nõ diſtinguit ꝙ p̃cedat.

☞ *Soluens generaliter pro aliquo inuito, pro omni eo quod tangit perſonam,uel libertatem,uel uitam, uel ciuitatem poteſt ab inuito repetere.*

Si pater uiuens ſoluit condemnationem pro filio an & quã do filius ſibi imputauit in partem.

Pater redimens filium ab hoſtibus uidetur, facere officio pietatis,nec ex hoc filius tenetur.

Stichus.

Qñ dñs ſoluit pro vicario,quẽ in causa noxali defendit,de ipſius vicariĳ peculio totũ deducit,& de peculio ordinariĳ vſq; ad æſtimationẽ vicariĳ: quod verò alius provicario ſoluit,de ipſius vicariĳ peculio tantũ deducit:de peculio ordinariĳ,nullo modo. Itẽ nemo eſt in peculio ſubĳpſius.h.d.multũ notabiliter & ſubtiliter.No.tex.ibi,quicqd emẽ.&c .Itẽ nota. tex.in fi.ibi:qui certè ipſe,&c,Op.ad prĩci. & videt ꝙ nõ poſsit repeti niſi ea quãtitas, q̃ expediebat ſoluĳ pro illo Pãphilo defenſo:vt l.vtiles.ſ.de peti.hære.vbi debet fieri ꝙ eſt vtilius.Dicit gl.ibi cõueniebãt alius: hic ipſemet pro quo eſt ſolutũ. Vnde non põt dicere nõ vtiliter geſtũ,cũ ſit defenſus. Hoc colligit ex duabus gl.hic poſitis.Vna ĩcipit,etiam ſi plus,alia ĩcipit.ipſi ordinatio quas gl.ſigna,q̃ ſunt valde notabiles,& mẽti tenẽdæ.Per hãc legẽt̃ dico ꝙ ſi fuit cõdẽnatus aliq̃s in mille,&ſi nõ ſolueret,ãputet ſibi pes,vel manus,vel aliud debet fieri in ꝑſona:mõ aliq̃s amicus ſoluit cõdẽnationẽ aĩo repetẽdi:iſte dicit ꝙ nõvult reddere:qa dicit,melius erat mihi ꝙ pes ãputaret̃ q̃ ꝙ tãta pecunia ſolueret.Certè nõ põt dicere vt eſt tex.hic,& gl.notabilis.Itẽ ſi aliq̃s fuit cõdẽnatus in cẽtũ,& ſi nõ ſoluerit,eſſet exbãnitus.ſi aliq̃s ſoluit pro eo:nõ põt dicere ꝙ nõ expediebat ſoluere: qa potius expediebat eſſe exbannitũ:vt hic. Iã vides qñ ſit trãſmutatio de vno dñio ad aliud, nõ põt dicere,nõ debuiſti ꝓ me ſoluere,ſic & vbi ſit trãſlatio de vna ciuitate in aliã.ille ꝓ quo ſit ſolutio,ne fiat trãſmutatio de vna ciuitate in aliã:nõ põt dicere,nõ potuiſti ſoluere pro me.Et hoc not.generaliter pro oĩ eo ꝙ tangit perſonã,vel libertatẽ, vel vitã,vel ciuitatẽ,ꝙ ille,ꝓ quo ſoluit̃,nõ põt dicere nõ eſſe vtiliter geſtũ:vt hic.ꝙ tene menti. Iac. de Are.†inducit in arg.ad q.de filio,ꝓ quo pater viuens ſoluit condẽnationẽ an debet cõputari de parte ſua.Et dicit,hic eſt ar. ꝙ ſic.& nõ dicit plus:nec alĳ doc.aliquid dicũt.Videt tamẽ ꝙ Gul.de Cu.ponat hanc q.ſ.de condi.indebi.l.frater à fratre.in fi.ſed aliò casu loquitur.Videte,ad euidentiã ſcíatis,ꝙ l.cum duobus.§. item reſpõdit aliàs l.ſi fratres.ſ.pro ſoc.loquitur quando filius ſoluit poſt mortem patris:ſed noſtra q. loquitur quando pater viuens ſoluit pro eo. Pro cuius declaratione præmitte tria. Quã doc̃ filius commiſit maleficiũ viuo patre, & tamen non eſt condemnatus, nec ſolu-

ta condemnatio.Quandoc̃ viuo patre cõmiſit maleficium,& eſt condemnatus. tamen non eſt ſoluta condemnatio.Quando que viuo patre condemnatus fuit, & condemnatio fuit ſoluta per patrem.Primo caſu,nec filius nec pater tenetur.Secundò caſu ſine dubio ipſe filius tenetur pro parte ſua computare:& illa talis obligatio ex delicto deſcendens non debet vllo modo patremvel eius patrimonium reſpicere,cuius conditionem non poteſt facere deteriorem vt l.filius.C.de pac.& l.contra iuris.in fi.cũ l.ſeq.ſ.de pact.quia actio ex maleficio non datur de peculio:vt l.iij.§.ex furtiua cauſa. ſ.de pecu.ideo ſi filius non habebat peculium profectitium,bona patris non potuerunt exigi:ſed ſi filius habebat peculium, bene poſſet in peculio fieri executio.Ratio quia actiones quæ deſcendunt ex maleficio,dantur contra patrem de peculio: vt l. iij.§.idẽ ſcribit.ſ.de pecu.Facit l.& ſi condemnatus.ſ.de noxa.Tertiò caſu aut filius habebat peculium profectitium,aut aduentitium,aut nullum.Si profectitium:de illo videtur eſſe ſolutum:& de illo fit deductio vt hic.Si aduentitium:tunc idẽ:quia de illo videtur facta ſolutio:vt l.neſennius. ſ. de neg.geſt.Cum enim pater ſit legitimus adminiſtra.vt l.j.C.de bo.ma.& l. j. C. de bo. quæ libe.in dubio adminiſtratorio nomine videtur ſoluere: vt l.poſt mortem. ſ. quando ex fa.tut. & l.cum poſt.§. j. ſ. de admini.tuto.& ſi prædicta pecunia nõ ſuſficeret,idem eſt quod dicetur ſtatim,quando nullum habet peculium. Nam quando nullum peculium habebat:tunc dicẽ ꝙ aut pater ſoluit ex neceſsitate, quia fideiuſsit pro filio, vñ ex neceſsitate ſoluet:& tũc cõputabit̃ ĩ partẽ ipſius filĳ:arg.ſ.fa.erci.l.hĩdes §.ſi filius.Ratio,qa ĩ neceſsitatibus nemo vr̃ eſſe liberalis:vt l.rẽ legatã.j.de adi.le. & l.cũ q̃ §.fi.j.ad l.Falci.Aut ſoluit ex volũtate qa ꝓ eo nõ fideiuſſerat:nec ꝓ ſtatutũ ci uitatis cogebat:& tũc vr̃ cauſa pietatis cõcedere,nec filio poterit repeti:argum.l.j.C.de nego.geſt. & l.his qui. ſuprà de negot.geſt. Et facit ad prædicta l. ſi filius.& ibi nota. C.de ne.geſt.Et p̃dicta vera,qñ filius relin qt:& ſi ex ſuo delicto oportuit patrẽ ſoluere?Siverò†ponamus cũ captũ à latrũculis, & ab hoſtibus,& pr̃ redimat eũ:tũc vr̃ face re officio pietatis:nec ex hoc filius teneret vt l.liber.captus.C.de capti.& poſtlimi.reuer.& ita loquitur,quicquid dicat Gul in d.l.frater à fratre.

Si ſeruo.

Op. de l.ij.§.ꝓ contrariũ.ſ. de do.prel. Solu. Ibi manumiſit directò:hic per fideicom miſſum. & iſta eſt vera ſolutio.

Vm dominus.

Facit ſ. de pactis. l. tres fratres.& quod ibi notatur.

☞ *Peculiũ uidere concedere,qui manumittit inter uiuos.*

Teſtamento.

Opponit.ꝙ manumiſsione ſeruorum extinguitur legatum peculĳ: vt ſ. eod. l.j. Gloſſ.ſoluit notabiliter. Sed tunc opponi. quomodo põt actione ex teſtamento quia manumittẽdo inter viuos videt peculiũ cõ

ne filius pro pat. & in l.filiæ.in pe.col. etii.per Gul.de Suza. in q.inci.quæſtio talit eſt:filiuſſa.& bal. in tractatu de duob⁹ fratri.dicit ꝙ nõ cõputatur in partẽ, per l.liber captus. C. de capti.& poſt li.re.vi de Bart. in l.frater a fratre.de cõdi.ide.& vidẽ Ang.de Aret. in maleſi.ver.dictũ Sẽprontiũ. in fi.verſi.

¶Filius teneꝛ, Quid autẽ.ſi pater ſe obligauit pro filio:an debeat totũ,ſolui de pte illiꝰ filĳ, vide bal. not.ꝙ nõ, in l. filiæ. in pen.col.C.fami.ercíſc.per Guid. de Suza.in præalleg.q. & Bal. in dicta l. liber. C.de capti.

¶Tũc dic.Vide oĩno quæ dixi poſt Bald. in auth.ex teſtamẽto in pe.co.de colla.Sed nũquid poſsit agere cõtra partẽ ad legitimã, quæ debetur filio,qui cõdemnatus fuit ob delictũ.docẽt. in l.ſi quapœna.ſ.de his qui ſunt ſui,tenẽt qđ non. & ibi vide Bal.& Bart. in l.j. §. ſi impuberi.j. de col. bo.& Specu.in ti .de exe.ſentẽ. §. ſequitur verſi.quid ſi filius.& vide Albe.de Roſ.in tract.ſta.in iĳ.parte, in q.xxvj. quæ incipit,itẽ quero pulchrã q.& Bal.in l.ſi.§.j.in pe.co.de vſu rei iud. Sed ſtat dubiũ,ſi ſtatutũ putet legitimã legitimã aſsignari,licet ſit iniquũ,ſecũdũ Bal.ĩ dicta l. ſi qua pœna. vtrũ pater debet aſsignare legitimã de bonis tantũ quæ nũcha bet:an etiã de poſtea quę ſitis.cõcluſio eſt ꝙ tãtũ de bonis quæ erant tẽpore cõmiſſi criminis, vel delicti per ea quæ tãguntur in l.certa forma.C.de iure fiſci.li. x. ꝑ doc. in l.ſi tibi mandauero.§.is cuius.ſ. man. Et accedãt etiã dicta iura dicẽtia inſpici tẽpus delicti. l. j. ſ. de pœnis .cũ vulg. per doct.in d.l.ſi qua pœna. Ad prædicta adđ qđ gl.in ru.C.de decre.decu.li.x.tenet ꝙ valet ſtatutũ, ꝙ pr̃ teneat ſoluere pœnã pro delicto filĳ, quã ad hoc alle.Bal.ĩ l. j. C.ne fil.pro pat. per Imol.& moder. in l. cũ filius.in prin.j. de ver.ob.Itẽ vide bal. in l.lex Cornelia. in princi.ſ. de vulg. & ꝙ not.Bart.in d. §. ſi impuberi & Bald.in auth.ſi captiui.

¶Patrẽ ſoluere.Qđ ſequit Bal.in l.certũ. in ĩ.co.C.fami.ercíſc. facit tex.in l.ſed & ſi ideo.ſolu.mat. & ibi Imol.& etiã ibi pro-

batur q̄ ſoluere pro carcerato, etiam ſi ſit coniuncta perſona non præſumitur ſolutum animo donandi, ſed animo repetendi. & ibi hoc etiam no. Imol. quid in matre, fratre, amico, & patre, vide Bald. in d. l. liber.

a ¶ Filius. Hūc tex. alleg. Bal. in rub. C. de verb. ſigni. in ver. ſed qd ſi teſtator.

b ¶ Vltimò. Et vide tex. in c. ſicut. de iureiur. vbi illud. quod quis fecit vt canonicus, nō nocet ei vt eſpo: ita illud q̄ fecit qs vt Cardinalis, nō nocet vt pap. Et vide Bal. q ad hoc allegat multa iura. An. barb.

c ¶ Sibi iudicat hoc dictū ſimpliciter refert & ſequitur Ro. in l. ſi in mora. in pe. col. ſolu. matri.

d ¶ Non pōt liberare. Vtrū filius poſſit liberare debitores p̄ris adeo q̄ ipſo fctō hærede ſibi iudicet, vi de Spe. ī tit. de pac. §. pe. ver. qd ſi filius. & Bar. in l. filius. j. d̄ ſo. Ego alias tenui iſtā opi. hic, niſi fili⁹ dubitaſſet d̄ vita patris, q̄ l. nec nos. cū ibi not. hic. allegatā vel niſi patre volēte feciſſet liberationē. l. ſi. C. de pac. gbus casibus valebit libertatio ſemp. & nocebit, p regulā l. cū vtr. j. de vſuf. nec placet opin. Bartol. in d. l. fin. quā ſequtur Imo. p l. ſeruo alieno q & a q. q. a ſua diffinitio eſt cōtra tex. in d. l. cū vir. ver. ſcīēti, tūcta l. ſi fundū ſciēs. C. de euī. & not. etiā doct. in d. l. cū vir. for te & attētari poſſet in diſtrictē tale pactū valere, fauore liberationis, p d. l. & ſuū. ē. de pac. q̄ ita alleg. Bar. ī l. ſtipulatio hoc mō cōcepta. d̄ ver. ob. ad fi. & in l. fi. ad fi. C. de pac. & ſi vera eēt op. dy. & tūc eſſet verū ī lucratiōeti. lucratiuo put⁹ vī log tex. ī d. l. & ſuū p doc. ī l. q̄uis. circa iij. co. d̄ pac. in vj. vbi per Lapū.

e ¶ No. mirabilē text. No. p officiali qñ debet ſyndicari, adē q̄ dixi poſt bar. ī l. Aure. §. Caius. de hb. le. bar. et Bal. ī l. obſerua re. de offi. pcōſ. & le. q̄ notat Bal. & Imo. ī d. l. ſi ſeruus vetitus.

f ¶ Titi fili. Adē Bar. ī materia huius legis ī l. quoties. & l. q̄ doris. ſo. mat. & q̄ dixi poſt Bar. ī l. filiꝰ. C. ſa mi. herc. & no. Bart. ī l. ſi donationis. C. de coll. Et de hoc tex. vi de p Bal. ī l. cū virū. C. de fideic. & in l. ij. C. de inoff. do. & per Bal. ī l. filiꝰ. in vij. co. C. fa. erci. & ī l. filiū. ī vj. co. et iij. j. ver. vltē rius q̄ro, & adē tex. ī l. cū pr̄. §. pr̄ plurib⁹ de le. ij. & vid Bar. in trac. dotorū fratrum.

g ¶ Ac ſi diceret. Relictū iure Falcidiæ habē. p inſtitutione. et idem voluit Bal. in auē. vnde ſi parēs. C. de inoffi. teſta.

h ¶ Vxori. Et hāc legē limitat vt p Bal. ī l. & ſi poſt tres. in xiiij. col. cū ſeq. in lec. ſi quis cau. & colligitur ex no. per Barto. in l. ſi inſulam. in iiij. q. de verb. obl.

cedere: vt l. j. C. de pe. eius qui lib. Rñdeo duobus modis, primò hic ideo pōt agi actiōe eſt teſtō, qa cōtinet plus, q̄ actio iter viuos: vt l. iij. §. ſi rem. ē. de lega. iij. Vel dic q̄ id, quod † dicit, manumittēdo iter viuos, peculium videtur concedere: verum eſt ni ſi aliter de peculio diſpoſuerit: ſed hic aliter diſpoſuit in teſtamento, vnde manumittendo non videtur peculium concedere.

1 ☞ *Diſpoſitio inutilis facta inter uiuos circa ſpeciem, derogat generi: ſecus in ultima uoluntate.*

2 *Filius familias an poſſit liberare debitores patris, ita ut eo effecto patrefamilias ſibi præiudicet.*

Filius. a Inutilis † diſpoſitio circa ſpeciem facta inter viuos derogat generi. h. d. Contrarium eſſet, ſi in vltima voluntate, diſpoſitio ſpeciei eſſet inutilis: vt l. ſi. §. fi. de auro & argen. lega. & no. in l. iij. §. fi. ē. de leg. iij. & dixi in l. quæſitum. §. penu. & fi. ē. tit. j. Vltimò b iſte tex. facit ad q. † vtrū filiusfamilias poſſit debitorem patris liberare. & ſic eo facto patrefamilias præiudicat ſibi. Et videtur quod ſic: vt hic, & l. ſi cùm optio. ē. de opti. le. & l. deniq̄. §. idem quæritur. ver. plus ait Sabinus. ē. eo. In contrariū facit l. j. §. quod ait prætor, voluntate j. quorum le. & l. cum ita. §. fi. ē. de leg. ij. & not. gl. in l. nec nos. C. de capti. Ita dicit dy. De iſta quæſtione videtur caſus in l. & ſuum. §. ſed & ſi quis. & §. ſeq. ē. de pac. Breuiter puto ſi quidem filius habet aliquam ſpem de præſenti contra debitores paternos, quia ſibi ſunt obligati ſub conditione: tunc poteſt facere liberationem, quæ eo facto patrefa. ſibi præiudicat: vt l. & ſuum. ſed & ſi quis. ē. de pact. & l. ij. §. quod ſi in patris. in fi. ē. ſol. mat. Si verò nullam ſpem habet niſi ſuccedendi: tunc iſta ſpes non attenditur & ab iſta ſpe non poteſt liberare[d]: quia non attenditur talis ſpes: vt l. poſt emācipationem. §. j. de libe. lega. Ad idem. l. j. §. quod ait pretor. j. quorum leg, ſed poteſt ille obligare, vt ſi hæres crit quod non petet: licet hoc faciendo ſortè eſſet indignus hæreditate patris: vt l. fi. C. de pact. & l. quidam in fi. & l. ſeq. j. de do. & j. de his quibus vt indignis. l. ij. in fi.

Si Sticho. Iſtum legē declara vt dicit gl. &c.

Dominus. §. Dominus. Oppo. del. cū quæſtio. C. de lega. Sol. gloſ. ibi loquitur quando legauit eandem rem pluries ſub eadem appellatione: hic ſub diuerſis: quia primò ſub peculij: ſecundò ſub nomine vicarij ſpecialiter. Et iſta eſt bona ſolu. pro qua facit quod not. j. de ſtipu. ſer. l. iiij. Dices tu, nonne cùm legat vicariū, iſtud eſt nomen peculij. Reſpondeo illud non eſt propriè peculium, ſed quædā demōſtratio, q̄ reſpicit ſeruū. Alij aliter dicūt, & legunt hanc legem alio modo, de qua lec. nō curo: quia non cōtinet vtilitatē.

Dominus Sticho. Primò ſeruus geſsit negotia liberti. Secundo libertus decedit, & inſtituit patronum pro dimidia. Tertio decedit patronus, & libertatem dedit ſeruo ſub conditione, ſi rationes reddiderit de his, quæ geſsit in bonis liberti. Quartò deceſsit ſeruus reddītis rationibus, & reliquis ſolutis, & ad libertatē productis. Quæſtio eſt, an hæres patroni teneat cedere actionē hæredibus agētibus cōtra debitores, p̄ quibus ſoluit. & dicit q̄ teneē. Ita ponit caſum Dy. & tene mēti.

Teſtamento codicillis. Quod dñs debet ſeruo, cōputat ī peculio, ſi talis erat dñi cōſuetudo. h. d. Op. q̄ talis ſcriptura ſeu cōſuetudo nō debet inſpici: vt l. cū certū. ē. de vi. tri. & oleo le. Solue vt ibi. Itē op. de l. ſi peculiū. §. ſicut. ē. eo. Sol. hic p̄pter cōſuetudinē.

1 ☞ *Si officialis non debet ſyndicari ex forma ſtatuti, an poſſit ſyndicari de eo quod de bonis communis ad eum peruenit.*

Seruis. Seruis, quos teſtator iubet non debere ſcruptari, & ſine inquiſitione eſſe, eis nō videtur legare peculiū, e nec reliqua. h. d. No. mirabilē tex. ad ſtatutū quod dicit, q̄ talis 1 officialis † non debeat ſyndicari, nec ſuper eum inquiri: quia verū eſt, niſi pro reliquis ex eo q̄ remāſiſſet penes eū de bonis cōis: vt hic. q̄ tene mēti. Facit l. ſi ſeruus vetitus. ē. de leg. j. & l. ſi qs ratiōes. j. de lib. le. & l. Aure. §. j. e. tit. & l. qdā dicēdēs ē. de admi. tut.

1 ☞ *Pater ſi ſtipulatur pro filio, uidetur in dubio in peculio profectitio cōcedere.*

2 *Pater ſi facit filiū ſtipulari. an tūc uideatur potius donatio, quam peculium remittē.*

3 *Teſtamentū in quo pater aſsignat filijs peculiū, etiā ſi nō dicat, iure inſtitutionis, ualet.*

4 *Relictum factum filio iure Falcidiæ ualet, aſsi diceret, iure inſtitutionis.*

Iti fili. f Quod pater † pro filio ſtipulatur in profectitio peculio, in dubio ei cōcedere videt h. d. Eſt bona lex, & menti tenenda. Ad hoc facit lege quod fructuarius. de acqui. re. do. vbi dominus dando ſeruo, videtur in dubio ſibi concedere in peculium. & hoc eſt verum q̄ñ pater ipſe ſtipulatur pro filio: tūc enim cū nulla traditio vel aliquid, quod pro traditiōe ſit, interuenerit videē in peculiū 2 profectitiū cōcedere. Facit l. j. C. de caſtrē. pec. † Sed ſi pater faceret filiū ſtipulari: an tunc videreē potius donatio q̄ peculium p̄fectitiū? Dic vt dixi in l. ſi pater. in prin. j. de do. lac. de Are. dicit, † q̄ ſi pater aſsignat filijs ſuis peculiū, nec dicit, iure inſtitutio 3 4 nis, q̄ teſtamentum valet. Sed † quid ſi reliquit iure Falcidiæ ſi g lio? Certè valet, ac ſi diceret, g iure inſtitutionis. Gl. eſt in l. ſi patronus. §. j. j. de dona.

De penu legata. *Rubrica.*

1 ☞ *Penu legata, & ſi nō deē, aliquid legetur nōe pœnæ, an ſint plura legata, uel unū.*

3 *Penus quādo legatur ſub cōditione, ante morā eſt in obligatione ciuili & naturali.*

4 *Penus ſi legatur, & ſi nō præſtetur ſit legata pœna: quando peti poſsit ab hærede.*

5 *Lite conteſtata ſi hæres offert penum, an liberetur à pœna pecuniaria legata eo caſu quo penum non daret.*

Euentus conditionis quem in mora non conſtituit.

6 *Mora q̄ poſsit purgari ante euētū diei tacitē uel expreſsē. uel ante litis conteſtationē.*

Mora non purgatur, quando adiecta eſt dies, & pœna. fallit in iudicijs.

7 *Mora purgatur ante litem conteſtatam, quando principalis diſpoſitio eſt nouata per pœnalem: ſecus ſi in principali eſt adiecta pœna & dies.*

LEX I.

h **Vxori.** h Si legatū pœnale incipit à præcedēti diſpoſitiōe, ipſum legatū eſt in præſtatione, non in petitione quo ad executionis effectū, & mora pōt purgari vſq; ad litis cōteſtationē vel diē à teſtatore ſtatutum, ſiue legatum ſit vnū, ſiue in annos ſingulos. hoc d. Diuiditur. Primò ponit thema & quæſtionē. Secundò reſpondet quando legatum ſit vnū. Tertiò quando legatū & pœna ſunt in annos ſingulos. Quartò q̄ñ legatum eſt in annos ſingulos pœna eſt vna. Secunda ibi: & ſi qdē. Tertia ibi: quid ſi in annos. Quarta ibi quid ergo. vſq; ad fi. Que 1 ro † quando legatur penus, & ſi non fuerit datum aliquid nomine pœnæ: an ſint plura legata vel vnum. Gloſſ. dicit hic, & veritas eſt, aut incipit à præcedenti cōditione: & eſt vnum legatum. hic eſt caſus in l. ſi penū. in fi. j. quando dī. le. cc. & l. ita ſtipulatus. infrà, de verbo. obliga. Si verò incipit à præcedenti diſpoſitione duo ſint legata: vt dita lege, ſi penū. in prin. ſed quia vna præſtatio ſufficit, quandoque videtur vnum legatum: vt l. cū ſine præ tio propter diem: vt quidam habent hic additionem Dy. Sed nō credo Dy. dixiſſe: quia puto q̄ admittatur purgatio ante litis cō

2 teſtationē. Nam q̄ dicit, † q̄ñ dies apponit, a euētus diei cōſtituit quē in mora: intellige de die apposita cauſa differēdæ ſolutionis. ſecus ſi cauſa multiplicādæ obligatiōis: vt in legato in ſingulos annos. Nam nō eſt cō b gruū q̄ eodē tempore oriatur actio & mora cōſtituatur: vt l. q̄ dicimus. j. de ſol. & iō c admittitur purgatio vſq; ad litis cōteſtatio nē, vt hic. niſi poneres appoſitā eſſe aliā diē cauſa differēdæ ſolutiōis: vt ſi dico, ī annos ſingulos in paſchate: quia poſt euentū diei d appoſiti cauſa differēdæ ſolutionis non admittitur purgatio. Venio ad quartā partē, 3 & quæro: † vtrū q̄ñ ſunt plures præſtatiōes, e ſtatim cum eſt ceſſatum in vna, cōmittatur ſtipulatio pœnalis in oībus. Breuiter dic: quādoq; diſponētes, vt teſtator, vel alij cōtrahentes apponūt diſpoſitionē per nomina collectiua: vt puta, ſi oīs pecuniadata nō f erit, tunc centum dabis nomine pœnæ: vel in ſua quaq; die pecunia ſoluta non erit, tā tū dabis: q̄ dictio eſt nomē collectiuū: vt l. hoc articulo. de hære. inſti. tunc nō cōmittitur ſtipulatio, niſi ela pſo toto tēpore: vt l. ſi neceſſarias. §. ſi annua. in prin. §. §. de pig. act. Q̄nq; apponitur diſpoſitio ſtipulationis pœnalis, per verba diſtributiua: vt hic: ſi aliqua pecunia non fuerit ſoluta termino ſuo, tātū dabis noīe pœnæ. tūc ſtatim cū eſt ceſſatū in vna, committit ſtipulatio pœnalis in totū: vt d. §. ſi annua. in fin. Q̄nq; eſt dubiū, quia vtiē verbis ſimplicibus: vt ſi ſolutū nō fuerit, tātū da bis noīe pœnæ, & tūc videē mēs diſponētis vt ſtatim cōmittatur ſtipulatio pœnalis in totū. Hic eſt caſus no. & mēti tenēdus. Hic eſt quartus caſus indubitabilis q̄ñ pœna particulariter adijcitur cuilibet particulari ſolutiōi: de quo loquiē. §. q̄ ſi in annos. §. p 4 xi. & l. lecta. §. ſi cer. pe. Vltimò no. † q̄ ex hoc reprobaē opi. Dy. Frā. & Accur. & Gul. in l. p̄dīa. §. de act. emp. vbi dicit, q̄ cōtractus bonæ fidei nō noueē p ſequentē ſtipulationē pœnalē. ſecus ī cōtractibus ſtricti iuris. Hoc nō vī verū: vt hic, & l. j. §. itē ſi ita. j. ad l. Fal. & l. ſi penū. j. q̄ñ di. le. ce. Nā ſcitis q̄ legata habēt natura cōtractuū bonæ fidei: vt l. in minorū. C. in q. cau. in inte. reſti. nō eſt ne. & l. Seia. ī fi. de do. cau. mor. & tñ videtis q̄ p ſequētem ſtipulationē nouaē. q̄ plenè examinaui ī l. ita ſtipulatus. īvltimis 5 cōtrariſs. j. de ver. ob. dic vt dixi. † Quæro: ſtatutū dicit[d] q̄ ſi aliqs d extraxerit ſanguinē ī platea, amputeē ſibi manus, niſi ſoluerit cē tū. vſq; ad quātū tps poterit ſoluere iſta cētū? Dic vt l. itē veniūt. §. idē rectè. ē. de peti. hereditā. vbi innuit tex. q̄ vſq; ad ſententiam.

1 ☞ *Statum prohibens ſagittamenta extrahi extra ciuitatem tempore guerræ, prohibet baliſtas extrahere.*

LEX III.

e **Vi penum.** 'Eſculenta, & proculēta ad vſum patriſſa. & amicorum ipſius indefinitè legato penorū continētur ſpāle verò legatū ad ipſius vſum reſtringitur, & ſi arida penus legetur, nulla vaſa cōprehēdit. liquida verò vilia tantū vaſa cōprehēdit, & ſi legatū penorū extinguitur, & legatū vaſorū. h. d. No. tex. ibi: eſcu 1 lenta vtrū ea quæ &c. factum † eſt ſtatutū tempore guerræ q̄ nō poſſunt extrahi ſagittamēta de ciuitate: vtrū baliſtæ poſsint extrahi? Videē q̄, ſic: quia non ſunt ſagittamenta. Sed contrarium eſt veritas: quia pariter diſponitur de ſagittamētis & inſtrumēto cum ſagittamentum emittitur. Tex. eſt hic. & vide q̄ per iſtum tex. in hac materia dixi in l. ita ſtipulatus. in xij. col. j. deverb. obl.

1 ☞ *An parata ad uendendum uenant in legato.*

Nam quod liquide.

Item ſi quis. No. tex. ibi: vaſa autem, & ibi capit ſecum. h. d. Penoris legatum venalia non comprehendit: & ſic promiſcuè vtebatur: tunc ad 1 vſum annuum venalia continet. De hoc † an ea q̄ ſunt cauſa vēdēdi veniant, habuiſtis in l. generali. §. vxori. ē. de vſufru. leg. & l. p̄dia. ē. de fun. inſtru. & l. pediculis. §. item cū q̄reretur. j. de au. et argē. le. & ideo ſi aliquis vult legare apothecam ſuā cū omnibus f pannis, dicat: lego[f] apothecam cum pannis, ſiue ſint venales, ſiue non. Et ita de facto ego conſuluiſſe recordor,

a ¶Si cui. In isto. §. ff. habes tex. sing. quali ter exceptio declarat regulã, & ita ipsum vt singularẽ allegat Imo. in l. filio præterito. de iniu. testa. De qua materia vid̃ bar. de vsufru. leg. in l. generali. §. j. in l. quæsitum. de fun. instru. et no. in c. in nostra de sepul. per gl. & doc. in̄ll. in his. de legi. per Dy. in c. j. de r.g. iu. t vj. & per glp. in l. j. j. de re. iu. & in l. generali. §. j. ß. alleg. & ꝯibi not. Bar. secundũ Imo. ibi, & Bar. no. & doct. in l. actione. C. de transac. Imo. in l. si ita legatũ. in prin de leg. j. dicit ꝙ nedũ exceptio restringit regulã, sed per eã legatũ restringitur, vt hic etiã si legatũ annulletur: vt ibi per illũ tex probatur contrariũ.

b ¶Penum. Quid cõtineaṫ legatũ fcẽm vxori suæ, de camera sua quid contineat, adde Bal. in rubr. C. de verb. signi.

c ¶Massaritias. Adde Bal. in l. in legatis. C de leg. & Ange. in l. iiij. de leg. j. & vide in l. proxi.

d ¶Quandoꝙ Princeps de errore principis, & qũo, & quãdo erret Princeps in iure, vide Bal. in l. ij. C. si contra ius, in vj. colum.

1 ☞*Ciuitatis, uel urbis appellatio finitur muris.*
Ciuitate interdicta, an suburbia sint interdicta. remissiuè.

Si ita. †Verbis seu ciuitatis appellatio muris finit: vt Roma & Perusiũ & similia cõtinentibus ædificijs. & hæc adiectio, vrbana magis qualitatem ꝙ locũ significat. h. d. De hoc dixi in l. ij. j. dever. sig. & ibi plenissimè dixi. per hũc. §. est factũ c. si ciuitas extra, de sentẽ. excõ. lib. vj. vbi dicitur † ꝙ si interdicta sit ciuitas, vtrũ sint interdicta suburbia. Dicatis vt ibi. & dixi plenissimè in d. l. ij. j. de ver. sig. Vide glos. q̃ incipit, idẽ ergo dico. & si legaui. ista gl. videt cõtra istũ tex. quia si lego ea quæ sunt Romæ significaṫ locus, vt in ea tantũ quæ sunt Romæ veniant sed si lego penum vrbanum, videor significare qualitatẽ: vt omnis quæ vbicunq; est, veniat: si tamen sit vrbico vsui destinata: vt hic, & j. tit. l. antepe.

☞*Relatiuum quis uel qui, an restringatur ad speciẽ præcedentem, uel genus.*

Si cui. "Iste est valde notabilis, & singularis. §. Habes ergo hic † q̃ relatiuũ quis & qui. refertur ad genus & ad speciẽ exceptam. Vel potes dicere ꝙ hic in dubio relatiuũ refertur magis ad genus legatum, quam ad speciẽ exceptã, vt referatur magis ad penũ quã ad vinũ. Opp. relatiuum debet restringere id tantum, ad q̃d referṫ: vt l. à filio. §. ff. j. de ali. & ci. le. sed hic ad vnum solum refertur: ideo illud tantùm restringit. Sed contrà, imò ad penum non põt referri salua ratione recti sermonis: qa penus est generis fœminí, & relatiuum est generis neutrí. Contra de l. Plautius. j. de auro. & argen. le. So. Dictio penus, est omnis generis, vt s. l. pxi. §. nomẽ. & ideo debetis habere in tex. oẽ penũ, vt sit generis neutri sed si habetis oẽm penũ, dicatis ꝙ dictio penũ, assumaṫ diuersis modis. Vno modo ꝙ sit generis masculini, & referatur ad dictio nẽ, oẽm. Alio modo ꝙ sit generis neutri, & referaṫ ad relatiuum, q̃d. Quæro q̃ est ratio ꝙ istud relatiuũ, q̃d Romæ erit, referaṫ magis ad penũ, quã ad vinũ. Dicit gl. quía in dubio debemus inspicere ꝙ est minus: vt l. in obscuris. j. de re. iu. Cõtra istã rõnẽ facit l. in testamẽtis. j. de re. iu. Gl. nõ rñdet, alij doc. dicũt: rõ est ista, qa qñ excipit vinũ ꝙ Romæ erit: istud vinũ ꝙ Romæ est, est quod dã ĩdiuiduũ respectu penus. & qñ sequit̃ enumeratio ĩdiuiduorũ, restringit significationẽ gẽeris. vt l. cũ de lanionis. §. cui fũdũ s. ti. j. Sed nihil̃ est dicere: qa enumeratio ĩdiuiduorũ restrigit significationẽ speciei nõ noiatæ, cõtẽtę sub gẽe: nõ aũt restrigit genus, al's, vt plenè dixi ĩ l. q̃situ. §. pe. s. ti. j. iõ legatũ vini nõ venit qñ restrigit legatũ penus. Videtis, hic põt esse ista rõ, qa in eadẽ oone ponit̃ aliqd disiunctiuè, & aliqd exceptiuè, dispositiuè omnẽ penũ, exceptiuè ꝑter vinũ, vñ in dubio relatiuũ debet referri ad id, q̃ ponit̃ dispositiuè, nõ ad id, ꝙ ponit̃ exceptiuè. Ita logit̃ hic. Cõtra hoc facit. l. fi. §. Titia. j. d̃ lib. le. vbi ĩ dubioꝫba debẽt intelligi esse posita demõstratiuè, nõ dispositiuè. Dubitocirca hoc

1 ☞*Testator legando cameram suam uxori quid legare uideatur.*

Penum meam. Facit ista lex ad id, ꝙ quotidie fit: † legat testator vxori ca
b merã suã: q̃ro quid cõtineaṫ illo legato. Breuiter, non puto ꝙ intelligaṫ camera id est locus, sed intelligo id est res ad cameram paratas, vnde vbicunq; sint tres, si tamen ad camerã sint paratæ, veniunt in legato: arg. huius legis.

De supellectili legata. Rubrica.

1 ☞*Quæcũq; cõtinetur appellatione massaritiarũ, continẽtur appellatiõe supellectilis.*

LEX I.

Supellex Secũdũ cõmunẽ vsum in vulgari hodie supellectilẽ nõ noiamus, sed appellamus massaritias ĩ vulgari: sed supellectilia ĩ litera
c li. Nã ista noia posũt ex vsu mutari. vt j. e. l. Labeo. iõ
1 q̃cũq; reperis † cõtineri appellatiõe supellectiliũ, cõtinẽt̃ appellatiõe massaritiarũ. Vñ si aliqs legat massaritias, nõ cõtinent̃ asinus & equus, vt hic. Item quòd appellatione supellectilis cõtineant massaritiæ, videbitis ĵ. l. proxi.

LEX III.

3 ☞*Appellatione massaritiarum, nõ comprehenduntur arma, nec libri, nec apta ad ponendum, & an appellatione supellectilis ueniat culcitra.*

Supellectili. Tex. ibi: sunt qui rectè. no. ꝙ
1 libri & † arma appellatione massaritiarũ nõ cõprehẽdũtur. Idẽ de rebus aptis ad reponẽdũ arma vel libros. Tene menti: qa sunt quotidiana. Itẽ in hac l. in princ. habetis ꝙ culcitra cõtinet̃ appellatiõe supellectilis. Cõtrariũ habuistis ĵ. de aur. & argẽ. le. l. argumẽto. §. j. culcitra põt esse de his rebus, de qbus põt dubitari an sit vestis, vt ibi: et an supellex, vt hic. sed cõis vsus loquẽdi nõ habet sevt cõtineaṫ appellatione supellectilis, vt hic.

1 ☞*Error Principis quando faciat ius.*
2 *Error communis quando habeatur pro ueritate. remissiuè.*
3 *Princeps licet non sit uerisimile quòd errat, tamen errare potest.*

Sed & de his. Opp. de seipso ad seipsum. Primò dicit
ꝙ non debet inspici materia. Secò dicit ꝙ argẽtũ nõ est in supellectili. Sed distinguamus tpa, vt hic dicitur. Itẽ dicit̃ hic ꝙ error Imperatoris facit ius Cõtra: ius nõ põt ꝙ errorẽ cõstituí: vt l. quod non rõne. s. de legi. Sol. Cyn. variat in so. in l. j. C. quæ sit lon. consue. in quarto cõtrario, & in l. consuetudinis. eo. ti. Finaliter Jac. de Are. quam sequit̃ Old. dicit multũ bene iudicio meo. † Quandoq; Princeps, d vel alius, qui habet
1 d ius cõdendi legẽ, errat in ipsa legis cõstitutione: quía in veritate nõ intẽdit legẽ cõstituere: sed vt itur tanq; sit iam cõstitutũ: tunc nõ facit ius talis error: qa deficit cõsensus: vt l. quod nõ ratione, sec ũdũ vnã lec. s. de legi. Quãdoq; nõ errat in cõstitutiõe legis, sed in modo cõdẽdi, seu cõstituẽdi legẽ: & tũc dic, aut errat in cã de præterito: qa dicit Imperator ꝙ sic fuit iam cõstitutũ, sed erat per dissuetudinẽ sublatũ: ideo statuimus, &c Et tũc error facit ius: tñ tali modo nõ est trahendũ ad cõsequẽs: vt l. q̃d vero. s. de legi. Secũdũ aliã lec. ita possumus intelligere hũc tex. ꝙ Imperator statuit argẽtũ: esse in supellectili, credẽs sic aliàs esse statutũ, cũ nõ esset. Si verò errat in cã dẽ̃senti. si quidẽ esset error talis, q
2 faceret legis æquitatẽ cessare, cessaret lex: quía cessaret cã finа. Si verò error talis causæ nõ faceret æquitatem legis cessare: tũc valet lex, & error ius facit. Hoc ꝓbatur in l. quí in aliena. §. si is, & l. is qui putat. s. de acquí. hæredi. Et ista est materia propriè, an er
2 ror cõisfaciat ius. Itẽ † est alia materia, an error cõis habeaṫ pro veritate, de qua tractaṫ in l. Barbarius. s. de offi præto. & l. si arbiter. C. de sent. Sed videt̃ ꝙ error vnius nõ faciat ius: sed error cõmunis sic, vt legibus cõtrarijs. solu. hic est error Principis, quem omnes debet seq. sed cõtra, quomodo Princeps errat. vt l. oim.
3 C. de test. Respõd. non † est verisimile ꝙ erret, sed errare potest. Vide gl. quę incipit, vtebantur, &c ibi: de iurisdi. om. iudi. l. si per errorem. sed ibi est error priuatí. Item ibi. l. ornamentorum. Sol. dic vt ibi: quía ibi etiam est error priuatí. nota bene.

Instrumenti. Opponi. quod instrumentum non est supellex: vt l. Labeo. §.
j. j. eo. sol. Id quod hic dicitur instrumẽti, &c. Intellige, scilicet, patrisfamí. nõ domus, vel fundi. vt s. eo. l. j.

1 ☞*Communis usus loquendi dat significationẽ rei: et an sit, propria significatio, nu. 4. ubi quòd est figurativa.*
2 *Nemo existimandus est dixisse quod non etiam mente cogitauit.*
3 *Ratio quare cùm testator uult minuere legatum; statur nudæ eius uoluntati: secus quãdo uult augere.*
5 *Statutum quòd statuta debant intelligi secundùm propriam significationem, an intelligentur secundùm communem usum loquendi.*
6 *Quantum tempus requiratur ad hoc ut usus loquendi dicatur communis usus utendi, & usus intelligendi, ubi quod tempus decem annorum.*
Practica probandi communem usum loquendi.
7 *Testis ad probandum communem usum loquendi, debet in ratione dicti dicere: quia per dictum tempus audiuit.*
8 *Testis interrogatus super communi usu loquedi, quomodo scit, si respondet quòd communiter audiuit dicere probat.*
9 *Communis usus utendi ut dicatur probatus, quantum tempus requiratur, quòd idem q̃ in communi usu loquendi.*
Articuli in cõmuni usu utẽdi, qualiter formentur, & super eis habeãt deponere testes.
10 *Testis deponẽs super communi usu utenda si interrogatur quot personas uidit uti, qualiter respondet.*
11 *Articuli super communi usu intelligendi qualiter formentur, & super ipsis testes habeant*

beant deponere.
12 *Voluntas defuncti probatur ex communi usu loquendi, utendi, & intelligendi.*
Lex quando dicit quod opinio omnium sic est, ex suprascriptis probari debet.

Labeo. Instrumenta domestica advsum patrisfa.
deputata supellectilis legatũ cõprehẽdit, ex propria significatione vocabuli: & ea q̃ possunt ex diuersis generibus cõtineri, ex vsu testantis cõplectũ
tur legato: sed in his quæ cõstat aliã speciem continere, testatis vsus non inspicitur. h. d. Diuide hanc legem. Ponit enim primò quid sit supellex secundũ Labeonẽ. Secundò quid sit supellex secundum Tuberonẽ. Tertiò ponit dictũ Seruij in his, q̃ possunt diuersis generibus cõtineri. Quartò ponit dictũ Tuberonis cõtradicentis. Seruio in vno mẽbro sui dicti. Quintò ponit dictũ Iurisconsulti authoris huius legis, in quo Tubero reprehenditur & dicto Seruij statur. Secunda ibi. Tertia ibi, sed de his. Quarta ibi: idem Tubero. Quinta ibi: sed & si magno. In text. ibi: quare speciem. &c. ad quẽ vsum deputatæ sunt secundũ Dy. No. tex.
1 ibi: non enim ex opinio. † quod communis vsus loquẽdi dat si
2 gnificationẽ rei. † No. etiã ibi: cæterũ. nemo existimandus est dixisse ꝙ nõ etiã mẽte cogitauerit. Dic, sed per vsum patrisfa. etiã in rebus, quas cõstat alterius generis esse, eius mentẽ habemus: ergo de verbis nõ est curandũ, secundũ Tuberonẽ. Opp. dicitur hic ꝙ argentũ escartũ est alterius generis q̃ supellex. Contra. j. l. Sol. Verè escariũ non est alterius generis: imò de his, de quibus dubitatur. Et hoc voluit Iurisconsultus dũ ponit exemplũ de argento escario. Item opp. dicitur hic ꝙ ex cõi vsu, non ex opinionibus singulorum debet insperi. Contra opinio. cuiusq; inspicit: vt l. legata. j. eo. & l. Quintus. §. argento. j. de auro & argen. lega.
a Huius timore glo. magna a loquitur hic multum bene, & quasi non indiget additione aliqua. Vide ipsam, quæ incipit, s. proprio
g &c. & ibi: aliter dic vt ibi, & bene, & ibi no. † Quæro quæ est ratio differentiæ ꝙ quando vult minuere, statur voluntati defuncti. secus quando vult augere: Rñdeo, ꝙ diminutio legati fit ex nuda voluntate defuncti, etiã tacita in l. iiij. j. adimẽ. lega. Sed dari nuda voluntate nõ posset: quía quãdo incognita verba exprimit, remanet nuda voluntas: vt d. l. iiij. Solue vt s. ea. glo. Item ibi l. si quis. in prin. Solue vt s. quía ibi significatio verbi aliquo modo poterat extẽdi ad id, de quo sensit. Quæro q̃ sunt illa, de quibus põt dubitari, an sint alterius generis vel non. Vnũ exẽplũ ponit hic de argento escario: aliud est in culcitra: vt s. eo. l. iij. in princ. cõiũcta l. argumẽto. §. j. j. de aur. & ar. leg. Itẽ in tapetis vt s. e. l. de tapetis, cõiũcta. l. argumẽto. §. j. j. de auro & arg. leg. Dicitur hic,
4 † non enim ex opinionibus, &c. quæro vtrum b communis vsus
b sit propria significatio vel impropria. Respondeo, cõis vsus potest esse idem cũ propria significatione, & nil repugnat. & potest esse ꝙ aliud est propria significatio, & aliud cõis vsus loquendi: & tũc nõ erit propria, sed figurata. l. cũ de lanionis. §. asinã. s. de fun. instr. & hoc dicit gl. hic. quæ incipit, scilicet proprio. &c. Ex hoc quod dicit, figurata concluditur ꝙ nõ est propria. Nã figura & imago. non est propriè id, quod figuratur: vt l. ij. C. de iur. aur. an. & l. imaginaria. j. de reg. iur. Preterea, populus non posset facere quòd verè alteretur propria significatio rei: vt lege secunda. de vsufruc. earũ rerũ quæ vsu consu. Vnde concludo, ꝙ cõmunis vsus loquendi non est propria significatio, sed figuratiua Et ista sunt verba Iaco. Butri. in quadã sua disputatione. & hoc
5 est vtile ad statuta, quæ dicunt quòd † debeant intelligi secundũ propriam significationem: aliàs si tale statutum non reperiretur:
c staremus communi vsui loquendi: & recederetur à propria significatione: vt l. librorum. §. quod tamen Caisius suprà de legatis tertio. Et pro huius declaratione habemus videre tria. Primò communem vsum loquendi. Secundò communem vsum vtendi. Tertiò communem vsum intelligendi. & videntur idem pri
6 ma facie: & sunt multũ diuersa: vt infra patebit. † Quæro ergo, dum dico communem vsum loquendi, seu vtendi, seu intelligẽdi, quanti temporis vsus requiritur. Glo. hic multum no. videtur dicere, quod requiritur vsus longi temporis: ibi dum dicit, & sic visitata, &c. qui vsus fit per cursum longi tẽporis: vt lege, de quibus. s. de legi. & lege, consuetudinis. C. quæ sit long. consuetud. Circa communem vsum loquendi pone exemplum. Testator habens multos equos, legauit alicui palafrenos suos, dubitatur quid intelligatur appellatione palafrenorum suorum. Certè debet declarari à communi vsu loquendi. Ad declarãdum autem
d communem vsum loquendi formabis artí
d culum, ꝙ à decẽ annis citra d, & per ipsum tempus communis vsus loquendi fuit in hac ciuitate vnde est testator, vel vbi testa
b tor conuersabatur, quod equus talis condi
tionis appellaretur palafrenus. quod autẽ dixi à decem annis citra, & per ipsum tempus, dixi propter ea quę s. dixi: quía ad hoc
c vt communis vsus constituatur, requiritur vsus longi temporis. quod dixi vnde testator est, vel vbi conuersabatur, probatur in l. nummis. s. de leg. iij. & l. si seruus plurium
7 §. fi. s. de leg. j. Sed † quid dicet e testis super
e hoc articulo? Respondeo: dicet e contenta in
f articulo vera esse. Interrogatus quomodo scit, Dicet: quía per dictũ tempus in dicto loco audiuit equum talis conditionis ab omnibus tractantibus de hoc, palafrenum vocarí. Quare dico audiuit: Respõdeo, qa ratio testis debet concludere id, quod per sensum corporeũ cõprehenditur f: vt l. qui
g testamento. §. fi. s. de testa. & de his quæ in testamento delen. l. j. in princ. & ideo si testis interrogatus quomodo scit, responderet & diceret: quía sic communiter dicitur, nec apponeret se audiuisse, nihil concludet: qa no testificatur aliquid quod suo sensu perciperet. Facit ꝙ no. Inno. in c. cũ causam. extra, de testi. Sed quæro: † quid si testis interrogatus quomodo scit, respondet
8 quía sic communiter audiuit dicere, & non repetit dicto tempore, vel in dicta ciuitate: probat ne? Videtur quod non. Licet enim primò dixerit articulum verum esse: tamen in ratione tempus & locus nõ videtur repetitus: arg. l. qui fundum. s. de cõtrahẽ. empt.
d Crederem contrariũ salua meliori delibera
10 tione: quía si ratione dicti intelligimus de alio loco vel tẽpore, quã in dicta ciuitate: probat ne? Videtur quod non. Licet enim primò dixerit articulum verum esse: tamen in ratione tempus & locus nõ videtur repetitus: arg. l. qui fundum. s. de cõtrahẽ. empt. Crederem contrariũ salua meliori delibera
h tione: quía si ratione dicti intelligimus de alio loco vel tẽpore, quã in dicto dixerit: reperitur quòd dixerit diuersa & varia: qa locus & tempus diuersitatẽ inducũt: & ideo
c debet puniri pœna falsi: h vt l. eos. j. de fal. & l. q falso. s. de test. ideo ne incidat in falsitatẽ, debemus rationẽ supplere i inquantum possumus: vt in c. cùm tu. extra, de test. & in
f prima constitutione. C. in §. quibus. Secun
9 dò quæro. † de cõi vsu vtendi, quanti tpis debet esse. s. dictũ est, & pone exemplũ in l. ꝙ si nolit. §. quía assidua. s. de ædil. edic. & l. excepto. C. loca. & ibi ponũtur plura exẽ
g pla. C. de agri. & censi. l. dñi prædiorũ. li. xj. & l. si prius. §. j. j. de aqua plur. arcẽ. Articulus formabitur sic, ꝙ à decem annis citra: & per ipsum tẽpus cõis vsus fuit in ciuitate ista, & ille qui emeret pannũ de lino, haberet ad mẽsurã brachij maioris. qualiter de
h ponet testis? Rñ. dicet cõtẽta in articulo vera esse. Interrogatus qũo scit, dicet: qa sicvi
i dit vti emẽtes & vendentes in dicta ciuitate à decẽ annis citra, & per ipm tpus. & possent formari q. supradictæ, quas omitto. dic
10 vt s. Sed q̃ro: † si interrogat quot personas vidit vti, quæro de quot debeat deponere? Rñ. stat in arbitrio iudicis. Nã si qdẽ est factũ quotidianũ, regrit̃ q̃ talis vsus sit factus à multis personis. Sin verò nõ est factũ ita quotidianũ, nõ requirit̃ factũ à multis pso nis: vt l. cũ qdã. §. ꝙ dicit. s. de acq. hære. cũ glo. quæ incipit, multorũ opi. & ibi dixi. & aduerte: qa oportet ꝙ dictũ testis cõcludat ꝙ à prima die, qua vidit, cõcurrerẽt isti de
d cem anni. & etiam si poneret in articulo,

¶Gl. magna. Istã gl. allegat ꝓ meliori de corpe iuris Imo. in l. si quis in fũdi. de le. j.
¶Quęrovtrum. An cõis vsus loquẽdi sit ꝓpriavel impropria significatio, addẽ bar. & Doct. in rubr. de ope. no. nuncia.
¶Cõi vsui loquẽdi. In statutis stam? cõi vsui loquẽdi. Addgl. no. i c. nõnulli. de reseri. in c. cupientes. de ele. in vj. & ꝙ no. Io. An. in c. fundamenta e. ti. fallũt tñ ista f ista tutis pœnalibus, vt cõiter tenet̃ in d. rub. de ope. no. nun. licet Bart. ibi cõtra, adde no. ꝙ Bar. in l. j. de fu. & legi. & ꝙ no. Bar. in l. oẽs populi. in interpretatiõe declaratiua. de iusti. & iu. & c. ex literis. el j. de spõ. & latius bal. in d. l. oẽs populi. & ꝙ no. idẽ Bal. in l. nõ dubiũ. in iij. co. C. de legi. si tñ statutũ debet intelligi ꝓpriè, nõ recipit̃ intellectũ à cõi vsu loquẽdi, secundũ Bar. hic. Et vide Bal. in d. l. oẽs populi. in vlti. co. & ibi dixi & vide bar. in l. cũ de la nionis. §. asinã. de fũiustr. oĩs intellectus ꝙ nõ sonat i auribus ꝓpri, dicet̃ esse extra ne?, fcẽm bal. de pa. Cõstã. in ver. sniam aliàs pœnam. col. xj.
¶Decẽ annis citra. no. ꝙ cõis vsus probat̃ ꝓ decẽniũ. adde Bal. in l. ij. alias. iij. C. si aduer. rẽ iu. et Bar. in l. j. in penul. col. C. de digni. lib. xij.
¶Sed qd dicet. Et vid̃. de. Io. i c. cũ tu. de test. vbi no. exclam at de hoc dicto. An. Barb.
¶Rñdeo, dicet, vide ꝙ no. Bal. in l. ij. C. si aduer. rẽ iud. vbi per ista dicit, ꝙ sufficit ꝙ qs se in cõi gesserit vt patrẽf ꝓ x. annos.
¶Cõprehẽditur. Itẽ vr̃ sufficiens dicere hoc audiuisse a sentibus, secũdũ Bar. in l. si chor?. §. j. d̃ le. iij.
¶Pœna falsi. Adde ꝙ no. Bal. in simili s. l. fi. C. de re. cre. i prí.
¶Rationẽ supplere. No. i reddition rõnis testis. intelligit̃ repetitũ tps & loc?. & addt bar. i trac. de test quẽ et refert Bal. i l. edita ad fi. d edẽ. et bal i l. nulla. s. de le. & fl. testiũ. & i l. fola. C. d testi. & tex. & ꝙ ibi no. habet̃ iij. q. ix. nihilòminꝰ. & tenet ibi Bal. ĩ d. l. testiũ. C. de test. i vj. co. scẽm Nide Mat. ꝙ licet testis dicat, nõ recordor de loco, licet sit interrogatus, tñ ꝓbat, licet gl. ibi teneat ꝙ dẽat deponere de loco. & i stis adde no. ꝙ bart. post gloss. in l. ij. de

adverus in hoc art. assis gla contrariũ Tenetur ipse bar. l. i. n. vj. ff si certe. & ꝙ concordiam habuerint cogitatam promeo capitu quam posui sup. Jas. ibi cogitatum restringunt

aqua plu. arcē. & id ꝙ ibi dicit Bal. ſi l.de qb⁹ no.bar.ſequit.ff. de lega.& in l. apud antiquos. C.de fur.

a ☞Aut Bar. æquiuocauit in inductione l. vſu,de verbo. ſigni. aut corruptus habet.

Certū eſt ibi Iuriſcōſultū tradere nu merū ſingularē,pplurali poni: dum dicit multū hoīem.& piſcē viles. Verū eſt qđ Accur.in gl.dicit ecōuerſo,plurale ꝓ ſingulari poni. Alexā. Loſæns Auilianus.

b ¶Legata. Et vide doct. in l. manumiſſiones.ff. de iuſti. & iu. And. Barba.

c ¶Videtur alienare. Nota caſum ꝙ qui pignorat, videtur alienare. & vide caſum proprie in l. qui habebat.de leg.iij.

☞POMATES. 12

d ¶Nota. Quid inferat Old.cōſili.cxxj.

e ¶Pōt intelligi. Add Bal. & Mod. in l. cū filius.§.fi.de ver.obl. In cōtrarium placet opi.Bar.niſi aliàs legatū redderetur inutile,per d.l. ſed & ſi ſuſceperit.§.j.cū ſeq. de iudi.& ſic remāet ꝙ erit differētia inter legata alimētorū, & alia legata: vid Bar. in d l.itē illa.in fi.prī. & hic adde Imo.in c. indicāte i iij.chart.de teſt.per Ange.in l.cū hi.§.vltimò.de tranſ.

f ¶Quid de gabella. an hīs præſtet gabel lā faciūt no. per bal. in l.acceptam.in xv. q̄ſtio.C.de vſu.& ad de Imo.in c.indicante,in iij.char.de teſt.

eſſet cōſultè factū:vt dicimus in materia q̄ ſit lōga cōſuetudo.Sed quid ſi teſtis dicitſe hoc vidiſſe fieri à multis perſonis,ſed de no minibus nō recordat? Rñdeo, ſufficit vt l. 11 teſtiū.C.de teſti.Tertiò q̄ro ꝙde cōi vſu intelligēdi de quo pone exēplū per l.in vſu j.de ver.ſig.vbi plurale ponit pro ſingulari. Itē pone exēplū in vulgari ſermone:ſi el ſiglio lo mio ſe moreſſe,bona mea deueniāt in talē. Hæc verba ſcđm cōem vſum intelligēdi intelliguntᵉ, i. ſi filius meus deceſſerit ſine liberis. Articulus debet formari ꝙ à de cē annis cītra,& per ipſum tēpus cōis vſus intelligendi fuit,ꝙ talia verba,ſi el ſiglio lo mio ſe moreſſe.intelligātur.i.ſine liberis de ceſſerit. Sed qđ dicet teſtis? Rñdeo,dicetcō tenta in articulo eſſe vera, & interrogatus quo ſcit,dicet:qa per totū tēpus in dicta ciuitate audiuit ab omnibus hominibus loquētibus de hoc,ꝙ iſta verba ſic intelligebātur.Ex hoc ꝙ dicti homines dicebāt ſic ſe intelligere,ſtatim ſequit ꝙ ſic intelligebāt:qa ⁊ nemo dicit,ꝙ mēte nō agitauit:vt hic & ſic de ītellectu teſtificāt ex ſenſu corporeo.Ex iſtis tribus q̄ſtiꝓbaī defūcti voluntas:vt l.cū de lanionis.§.aſinā.ff. de fū. inſtru. Itē cū lex dicat.ꝙ opinio oīm ſic eſt,ꝙ debet probari:vt l.ſi arbiter.ff. de pba. Quo modo ꝓbatur? Reſpōdeo,probando aliqd ex ſuprà dictis,probatur cōis opinio.

☞Si teſtator legat omne aurum & argentum,quod ipſe habet,utrum debeatur pecunia.uide in ſi,

Vm quidam. Hęc lex tractat a liquātulū de materia.l.quæſitum §.pe.ff. de fun.inſtru. & eſt bene fortè contrariū.& breuiter hoc intēdit: Argentū eſcariū,& potoriū in appellatione ſupellectilis non cōtinetur,niſi ex vſu patriſſa.illud ſignificetur.h.d.Cōtra hāc legē opq̄n fundus & inſtrm legatur ſcđm opi. quā tenui vobis,cedit inſtrumentū fundi,& patriſſa. & ſic omne argentū eſcariū & potoriū:vt ff. de fun.inſtr.l.quæſitū.§. ſed ſi fundus. Dicit gl.ꝙ hic cōtineē inſtrm patriſſa.ſed quia adiecit,& ſupellectili,vr̄velle ꝙ nō cōtineat aliud q̄ ſit in ſuppellectili.Iſtud nō videē benc dictū:quia cū enumeratio ſpecierū adiiciē nomini,vel verbo,vel participio ſignificatiuo tpis,tunc nō reſtringit genus:vt l.ſi mācipia.ff. de fun.inſtr.hic aūt adiiciē nomini;vnde nō reſtringit genus.Sed credo ꝙ gl.bñ dicat,& rñdeo ad cōtra riū:quia hic legauit domū cū omni iure ſuo.i.domū cū oī inſtro ſuo,ſ.domus.vñ in gñe p̄cedēti inſtra patriſſa,nō continebantur ſed ſolū inſtra domus. Itē in ſpāli ſupellectili nō cōtineē iſtud argentū eſcariū,potoriū:meritò nō debeē.ar.ad hoc ff. de fun.inſtr, l.villæ.§.j. Vel dic tenēdo gl.q̄ eſt C.dever.ſig.l.iij.q̄ dicit,legādo fundū inſtrm,nō continē niſi inſtrm fundi ſub gñere p̄cedēti.

1 ſi nō continē,meritò nō debeē.Quæro:†teſtator legauit vxori oē aurū & argētū ꝙ ipſe habet:vtrū debeat pecunia.Tex. eſt i l. cū aurū.in prin.de au.& arg.leg.cōcordat.l. Quintus.§.j.eo.tit.

1 ☞Quæ ſcripturæ authorum probent.

b Tegata. De hís pleniſsimè dixi vobis in l.q̄ſitū.§. pe.ff. de fun.inſtr. Quæro† vtrū ſcripturæ authorū probēt. Dic:quædā ſunt ſcripturæ & authoritates approbatæ ab imperatore vel ſummo pōtifice.& iſtis eſt credēdū vt authenticis:vt l.j.ff. ſi cer.per.& l.leges. C. de legi. Quædā ſunt,q̄ nec improbatæ ſunt nec approbatæ: & tūc ſubdiſtingue,aut ꝓcedūt enūciatiuè;& ſtaē eis,ſi reperiē ꝙ antiqui ſteterūt:vt ꝓbaē i l.cēſus emolumēta.ff. de pb.& c.cū cām.extra de pba. Quædā ſunt quæ ꝓcedūt determinādo,& decidēdo & tūc videēdū qd ſtudia teneāt:& tūc eis crediē:vt l.ſeptimo mē ſe.ff. de ſta.ho. quædā ſunt q̄ nō approbant à ſtudijs,niſi inc̄tum ratione probenē,vt ſunt dicta magiſtralia:vt l.j.C. de legi.

1 ☞Alienare uidetur qui pro tāta pecunia pignorat.quod nō eſt veriſimile luitorum.

Suppellectili. Hic eſt bonus caſus. Not. ꝙ qñ res eſt pignorata,ꝓtāto ꝓtio,ꝙ debitor nōvult eā habere,præſumiē creditoris:vt l.antepe.in prin.ff. de le.iij. Et ꝓ hoc dicimus,phibitus eſt aliqs alienare qbuſdā pſonis:ſi nō alienat,†ſed pignorat ꝓ tāta pecunia,ꝙ nō eſt veriſimile ipſum luiturū vr̄ alīnare. De hoc eſt ī vſibus feudorū,in c.j.§.aut ſi libellario.quibus mo.feud.amit.

Vemadmodum. De hoc in l.vrbana famīlia.de ver.ſig.& ff. de leg. iij.l.ſeruis vrbanis.

☞Maſſaritiæ non debent publicari cùm publicatur domus.

Vndo. Vidiſtis ff. de fun.inſtr.l.ſecūda.§.dotes. Nota† ꝙ ſi debet publicari domus,non tamen debent publicari maſſaritiæ

De ali.& ciba.legatis. *Rubrica.*

Dictū eſt ff. de legatis in gñe. Itē in ſpecie à titulo de an.le. vſq; huc. Sed qa circa legata alimētorū occurūt dubia,ideo ponit ru.

1 ☞Aqua uendis debetur ei,cui alimenta ſunt relicta,

2 Alimēta ſi ſunt relicta in his q̄ mēſuratim præſtari debēt,& ſi præſtarētur ,corrūperētur,eſtimatio debetur,ſecus ſi nō corrūperētur:quia debetur ipſa ſpecies.

Practica petendi alimenta præteriti,& petendi alimenta futura.

3 Alimēta legatis debeē pretiū portaturæ aq̄,ſi legatū eſt factiū nobili:ſecus ſi nō nobili.

4 Alimēta ſi ſunt præſtāda in pecunia hæres portat ad domū legatarij:ſi uerò præſtatur in alia re,in cuius portatione debetur expenſa:tūc in domo hæredis præſtatur.

5 Gabellam ſoluit hæres præſtare debens alimenta,ſi pro his rebus,quas, hæres ineſſe præſtare debet ſoluitur:ſecus ſi perſonæ imponatur.

LEX I.

Si alimenta. Legato† alimētorū cedit aqua q̄ eſt veneralis.h.d. Quærit gl. vbi ſunt regiones,vbi aqua venūdari ſolet. Dic vt in gl. †Quæro, vtrū debeat aqua vel æſtimatio eius,& eidē q̄ro ī oībus alimentis. Et vr̄ ꝙ æſtimatio:vt l.mela.§.qdā.j.e. In cōtrariū ꝙ debeat ſpēs, niſi pecunia ſpāl'r ſit legata:vt l.cū hi.§.ſi cui.ff. de trāſac.& vr̄ tex.C.de ero. mil.anno.l.j.li.xij. & l.nulli.e.ti. Rñ,vos ſcitis ꝙ alimēta debent præſtari mēſtrua:vt l.ſi.ff. de liber.agn.& j.e.l.pecunię.in fi.& ibi dicā. Mō ad ꝓpoſitū quædā ſunt,q̄ ſi ꝓ toto mēſe p̄ſtarent,corrūperent:vt aqua,carnes,& ſilia,in iſtis debeē æſtimatio,nō ſpecies:vt d.l.Mela.§.qdā.j.e. Quædā ſunt q̄ ſi ſoluerent ꝓ toto mēſe,nō corrūperent:vt frumentum:& tunc non debetur æſtimatio,ſed ipſa ſpēs:vt l.cū hi.§.ſi cui.ff. de tranſ. ſed debet ſolui pro toto menſe:vt d.l.nulli. Et ex hoc habes ꝙ petere debeas q̄n petis alimenta futura.ꝙ autē q̄n petis prēterita,dicā in l.libertis quos.§.j.j.titu.j.† Quæro, vide qđ debeē æſtimatio aquæ, quid de prætio portaturę: an veniat in legato alimētorum,& idem de prætio hauſtus? Rñdeo inſpicienda eſt conditio perſonarū quibus legatur. Nam ſi legatur nobili perſonæ, venit. ſed ſi legatur vni famulæ quæ ipſamet poteſt portare, tunc non debetur prætium portaturæ:vt l.pe.§.ſi.j.de cōd.& demō. & l.męuia.§.ſi. ff. de an.le. Quæro,† vbi debent prēſtari alimenta. Iſta q̄ poteſt intelligi duobus modis. Primò,an debeant præſtari in loco vbi eſt hæres:an vbi eſt legatarius? de quo eſt gl.in l.cū hi.§.in cauſa. ff. de tranſa. vbi dicit,ꝙ debet præſtari vbi hęres habet domicilīū,niſi aliud appareat ex volūtate teſtatoris,ꝓ quo l.ſed & ſi ſuſcepit.§.j.ff. de iu.& j.e.l.iij.& l.titia ſeio.in prī.ff. de le.ij. facit l.cū res.§.j.ff. de le.j.& l.ꝙ legaē cū ſua gl. de iud. Scđo pōt intelligi an hæres debeat portare ad domū legatarij,vel legatarius debeat ire ad domū hæredis? Rñ. Qñq; pro alimētis p̄ſtatur pecunia,vel aliud quid,in quo in portiōe nulla eſt expēſa:& tūc hæres portabit ad domū legatarij:vt l.itē illa.ff. de cōſt.prī. Quædā ſunt,in q̄rū portatiōe venit ſumptus,vt frumētū:& iſta debet hæres dare in domo ſua,& legatarius poſtea portabit:vt l.prouinciāliū. in fi. de ero.mi.anno.C.li.xij.l.j.§.pen.ff. de peri.& commo.rei vend. vbi emptor debet portare.et ff. de ví.trī.et oleo leg.l.ſi hæres damnatus.& de quolibet ibi dixi.† Quęro quid de gabella? an debet ſoluere hæres. Rñdeo,quædā ſunt gabellæ quæ imponuntur ꝓ rebus,quas hæres habet neceſſe præſtare: & tunc hæres debet ſoluere gabellam;vt l.cum in plures.§.penul.ff. lo. & ibi eſt text. Quædam gabellæ imponuntur perſonæ non contemplatione rei;& tunc cum gabella non ſit de his,quæ pertinent ad alimen-

ta,non debet hæres præſtare:vt j.eo.l.legatis.& ibi dicam. quod not.& l.verbo victus.j.de verb.ſigni.

☞Verba præteriti,uel præſentis temporis,in his quæ ex mera uoluntate teſtantis dependent,trahuntur ad futura.

Serui legati,ut manumittantur,q̄ ueniāt appellatione libertorum.& in ſummario.

Alimentorum præſtatio cōtinet duas obligationes, unam perſonalem quæ non tranſit ad ſingulares ſucceſſores:aliam hypothecariam quæ ad quencunque tranſit.

Verbum deuoluī,an ſit directum,uel obliquum.

LEX II.

Iquis. Appellatione libertorum ſuorum,continētur ſeruī legati,vt manumittantur. Item bona tranſeunt ad quemlibet cū onere alimentorum. [a] h. dicit. Opp. extra glo. dicit hic ꝙ appellatione libertorū ſuorū continētur ſeruī legati,vt manumittantur. Contra de l. ſi ita.j.titu.j. Solu.†verba q̄uis ſint præteriti,vl' p̄ſentis tēporis reſeruntur ad futura,in his quæ ex mera voluntate teſtantis depēdent,vt l.talis ſcriptura.in fi.ff. de leg.j.& ibi dixi. Cùm ergo relīquere libertatē directo,& per fideicōmiſſum ſit in poteſtate teſtantis:ergo &c. Vel aliter dico† ꝙ hoc pronomen ſuus,verificatur in eo qui eſt poſtea libertus,ſi tēpore teſtamenti erat ſeruus quia tunc ſeruus erat,licet non libertus,hoc probatur in tex.l.talem.§.fi.ff. de hære.inſtitu. Secundò op.& nunc intro glo.& videtur quòd ſeruī poſtea manumiſſi non veniant,vt ff. de lega. iij.l. pater.§.duobus. Sol.glo.quæ incipit,iſti liberti &c. Hoc verum eſt in his qui ſunt poſtea manumiſſi ex volūtate teſtatoris. aliàs ſecus,vt dicitur hic:licet bona ſint ad fiſcum deuoluta:tamē debentur alimenta. Opp. de l.fi.§.fi.ff. de contrahen.emp. Sol.gl. hic loquitur in ſucceſſore vniuerſali:ibi in ſingulari.ita dicit glo. vel aliter poteſt dici,vt no.in l.hactenus.ff. de vſufr.& l.Lucius.j.e. Sed aduerte:†qa in alimentis ſunt duæ obligatiōes:vna perſonalis:& illa nō tranſit cōtra ſingulares ſucceſſores,vt d.l.fi.§. fi. de cōtrahē.emp.& ita loquit prima ſol.alia eſt obligatio realis, & hypothecaria,& illa trāſit cōtra quencūq; ſucceſſorē,vt not.in l. lucius.j.eo.& l.Caius.de an.le.& d.l.fi.de cōtrahē.empt.& ita loquitur ſcđa ſol.†Quæro vtrū verbū deuolui,ſit obliquū vel directū vel cōe.ꝙ ſit directū probatur in l.ſi infanti.C.de iure delib.ibi,deuolutas &c. Et in l.de emācipatis.C.de leg.hęre. In cōtrariū ꝙ ſit cōe,probaē ꝙ ſi teſtator dicit ſi talis hæres meus moriatur,bona mea deuoluant in talē tūc videē perregūlā ꝙ illud verbū ꝙ eſt aptū eſſe directū & obliquū. eſt cōe.vt dicit gl.in verbo fideic.in l.p̄cibus.C.de imp.& aliīs ſubſt.& tex.in l.iam hoc iure.ff.de vulg.& pu.ſubſti.§.& expreſsius iſti.de pu.ſubſti.§.fi.ſed iſtud verbū eſt hmōi.ergo &c.vt hic patet.in gloſ.quæ nō curat vtrū fiſcus ſit ſucceſſor ſingularis,vel vniuerſalis.tene menti.

1 ☞Diuiſio teſtatoris,& iudicis æquiparantur.

2 Hæc lex in caſibus in quibus uſuræ permittuntur non corrigitur.

3 Executor datiuus tenetur ſatisfdare,& quibus caſibus teneatur teſtamentarius.

4 Alimenta non præſtantur ubi eſt alimentarius.

5 Legatum non remanet apud nudum executorem ſiue deficiat de iure, ſiue de facto.

6 Alimenta petūtur officio iudicis,& competit debentibus recipere alimenta.nu.8.

7 Officium iudicis oritur quando uerba diriguntur ad iudicem.& condictio ex lege, quando ad iudicem non diriguntur.

9 Hæredes eorum,qui recipere debent alimenta,illa petere poſſunt.

10 Vnus ex pluribus recipere debentibus alimēta,poteſt petere ſi uult:& alius non.

11 Officium iudicis pro alimentis poteſt ſimpliciter implorari,& etiam alternatiuè.

12 Iudex poteſt prouidere ut alimenta præſtentur per tempora.

13 Iudex Lucus pro alimentis Laico relictis cognoſcit: pro alimentis pauperibus relictis, eccleſiaſticus & laicus.

14 Clericus & laicus ſi giro uno facto conueniuntur,eccleſiaſticus & ſecularis ſimul cognoſcunt.

15 Alimēta ſi pluribus à pluribus debentur,diuiſio nō pōt fieri niſi iudicis authoritate.

16 Statutum quod in cauſis damnorum datorum ſufficiat probatio per iuramentum,extenditur ad incidentia.

17 Procurator fatis eſt quod citetur,ut perueniri poſſit ad primum decretum.

18 Vniuerſitas poteſt collectam imponere pro debito, Item cogitur creare ſyndicum.

LEX III.

Olent. Si à pluribus inſtitutis alimēta debentur fiet diuiſio præſtationis;vel vnus,qui præſtet,eligitur. Item executor datiuus cogitur ſatisfdare. hoc dicit. lex mirabilis & ſingularis licet & alibi de hoc fiat mentio.& diuiditur in tres partes. Primo ponit duo dicta. Secundò probat illa per vnū reſcriptum. Tertiò probat per aliud reſcriptum. Secunda ibi:exemplum. Tertia ibi djuus. Aduerta tis nota. † quod diuiſio teſtatoris & iudicis æquiparantur cord.l. iij.ff. de admini.tuto. & l. ſeruus hac lege.j.de manumiſ.& ff. de pig.act.l. nō eſt. Scđo no.ꝙ vbi nemo executor datur à teſtatore,iudex pōt ipſum dare. Tertiò no. ꝙ executor debet ſatisfdare. Oppo.& videē ꝙ libertus nō veniat in diuiſionē. vnde obſtat l.Carmelia Pia.j.de iure patrona.& l.q̄dā.ff.fa.ercī.gl.dicit nō venit in diuiſionē iuriſpatronatus vel libertorū:vt ll.cōtrarijs. ſed præſtatio alimētorū ſic,vt hic. Itē oppo. extra glo.hic dicitur ꝙ debet dari pecunia, ex cuius vſuris liberti alātur. Cōtrà, vſuræ ſunt prohibitæ:vt l.cūctos.C.de ſum. trini. & auf.ad hæc.C.de vſuris.ideo nullū videē conſiliū huius legis. Sol. † fateor ꝙ quo ad vſuras iſta lex corrigiē: ſed eatenus, quatenus vſuræ permittunē,remanet incorrecta. Nā pōt hæres pecuniā mercatoribus dare, vt cū ea lucrenē,& cū eo lucro liberti alāē: vel iudex pōt aſsignare podere, vt ex eius fructibus alantur licitè:vt c.per veſtras.extra,de dona.inter vi.& vxo.Opp. hic dicit † ꝙ executor debet ſatisfdare. Cōtra de l.diuus.j.ſi cui plus q̄ per legē falci. Glo. ſoluit in cōtrario.tu dic ſic. Quidā ſunt executores legitimi:& iſti nō debēt ſatisfdare:vt cp̄i: vt l.nulli.C. de epi.& cle. Quidā ſunt dati ui & illi ſatisfdant vt hic. Quidam ſunt executores teſtamētarij.& iſti nō ſatisfdāt:vt d. l.diuus. Fallit in caſibus. Primò ſi executor cœpit eſſe nō ſoluēdo: vt l. liberto. §. Largius.ff. de an.le. Itē fallit ſi à teſtatore aliqđ cōmodū ſentit:vt l.ſi à pluribus.ff. de leg.j.l. pecuniæ.in ſcđo caſu.j.eo. Nā ibi ſentit cōmodū à defūcto:qa eſt hæres ꝓ parte.& ibi per Dy.in d.l.ſi à pluribus.ff. de le.j.& l. quidā.§.pe.eo tit. Itē opp. dicit hic ꝙ cauet de reddēdo portionē decedentiū,& deportato rū:& ſic innuit ꝙ per deportationē perdāt alimēta. Vñ obſtat l.is cui.j.eo.& l.eas.& l. legatū.ff. de ca.di. Sol.gl. Hic nō dicit ꝙ legata deſināt deberi,ſed dicit,ꝙ per deportationē deſināt poſſe p̄ſtari. Ita dicit gl.q̄ incipit,vt per deportationē. &c. Ex qua ſo.† habes ꝙ alimēta non debēt p̄ſtari vbi eſt alimētarius.† Itē no. ex iſta gl.ꝙ ſiue legatū deficiat de iure,ſiue de fcō,nō remanet apud executorē.ꝙ tene mēti. Scđo modo ſoluit gl.ꝙ hic fuerūt alimēta relicta ſub cōditiōe dū erit ī ciuitate. mō deſinit eſſe in ciuitate, nō curo. Dicit hic in fi.ꝙ onus cæterorū,q̄ nō ſunt ſoluēdo,nō pertineat ad alios. Cōtra:nā bona defuncti ſunt tacitè obligata ꝓ alimentis:vt j.eo.l.Lucius. & dixi.ff. e.l.j. ergo hēdes incipiēt tenerī ꝓ hypothecariā ꝓ legatis. Rñdeo,hypothecaria ꝓ legatis non cōcernit bona hæredis,niſi quatenus eſſet actio pſonalis:vt l.j.in fi.C. cōmunia.de lega.& ſic vnus pro alio nō tenetur. Quæro:dicitur hic ꝙ iudices ſolent hoc facere. Quæro,† quo iure hoc petatur à iudice. Reſpōdeo,ꝙ iudicis officio petitur:qa vbi cūq; verba legis dirigūē ad iudicē, cōpetit officiū iudicis:vt l.ꝙ ſi minor in fi.ff. de mino.cōiūcta l.j.eo.tit. Sed hæc verba dirigūē ad iudicē:vt hic,ibi:ſolēt,&c. Et ibi puto,&c. Ideo imploraē officiū iudicis,nō cōdictio ex lege,ꝙ no.† ꝓpter ſtatutū ꝙ dicit. Poteſtas & capitaneus ſic faciāt. &c. Nā ex iſto ſtatuto oriē officiū iudicis Si verò verba nō referūtur ad iudicē:tunc oritur cōdictio ex lege:vt l.j.ff. de condi.ex lege. Quæro cui cōpetit iſtud officiū iudicis.† Reſpōdeo, cōpetit libertis,ſeu his qui debēt recipere alimēta. Quod libertis cōpetat,patet ex iſto tex. Quod aliis cōpetat, patet ex hoc dū dicit ꝙ iſta lex eſt facta ad exemplum,vt in prima conſtitutione codic.in fi.& l.iura non in ſingulas.ff. de lega. & competit cōtra hæredes,& contra oēs,ꝙ alimenta debent:vt hic.in fi. prout loquit de fiſco. Sed quæro† ſi liberti petūt an ſi

a ¶Onere alimētorū.
☞Et vide Part. in con. īci.qdā ſibi filios in ij.col.& per Imo. & Paul.de ca.in l. nihil. de le.j. cōſ.Bar.eſt cc xj.in codicib⁹ nouis Alex. Loſæus.

☞Pro cōcordia. Aduerte ꝙ hæredes plures qñ relinquūtur obligati quorū vnus eſt clericus, alij verò laici. debēt oēs cōueniri corā iudice eccleſiaſtico,tanq̄ magis digno.qa magis dignū rrahit ad ſe minus digniū.c.ꝙ in dubijs de cōſ.eccl.vel alta. per gl.i c.cōiūgit & arbi. cū ſit. Ita voluit bar. in l. præcipimus. C. de appel.§.pe. vbi d. Ale.cōtra eū allegat tenere in hac.l. ſolēt. Vide Bar.in d.§.pe debet intelligi ſecundū ꝙ ſe declarat,in hac l.ſolēt.vt loquat qñ agiē de cā pia q̄ venit tractāda corā iudice eccleſiaſtico, vel aliter nō diſcordat ſcđm vlti. ori. à qua videē recedere: qa nō ſtat ſup illa ꝙ ambo cognoſcant, licet dicat ꝙ nō debēt cōpelli laici ꝓ iudicē laicū vt litigēt corā eccleſiaſtico,& ſic coget ad ,progādū iuriſdictionē. Licēt i hoc vlt. reprehēdatur per d. Mateſilla. qui ſenſit hāc cōtrarietatē ī ſuo no.cxliij.īci. No. ꝙ ſi ī cā &c. qđde ad no uiſſi.l.iij. C. de iudi. & i l.qdāexiſtimaue rūt.ff. ſi cer.pe. q reſerūt Bal. ibidem.

b ¶Datiuus. Adde ꝙ Io.an.ī addi. ad ſpe. i §.nūc verò aliqua in verſi.datiui.dicit qđ executor nō datur a iudice: ſed ꝙ hic dicit,eſt quædā prouiſio quæ fit cōtra difficultatē proueniētē ex pluralitate hæredū illius q̄legauerat.

c ¶Quæro dicit. Et ſa gl.not.in l.ſi ſoror C. de collatio And. Barba.

a ¶Rfideo,ſi quidē.Et iſtis adde que no.per gl.& Io.and.ī c.tua.& in c.Ioā.ad fi.de teſt.& not.Imol. poſt gl.ī l.in teſtō la.j. de condi.& demonſtra.

b ¶Sed eſp⁹.Adde Imo in l.illa inſtitutio .de hær.inſti.& Imo. & Io.an.ī d.c.ſignificatibus & ſequitur hic ēt Imo.in c.relatum. el.j.de teſt.& no.bal. in d.l.hæreditas.§.fi. de pet.hæred.

c ¶Corā eſpō. In hac materia adde text. no.in c.ꝓ tuas extra de arbitris. Et adde d.Ma. Soc.in c.licet. char.vlti. ver. vltery⁹ ḡro.ꝺ foro cōpe.

d ¶Prorogare. Iſtud eſt falſum,quia nullus pōt cogi iuriſdictionem ꝓrogare, ſurrogare nō tenet.l. ij.in princ.de iudi. & ideo teneas ꝙ verius dixit bar.in l. præcipimus,§.pe.C. de appel. & ꝙ ibi dixi in prin.iij.co.

e ¶Veritas eſt.Et dicta per Bar.hic ſequitur Pet.de Ancha.in cle.cām. de elect. in prin.& in Cle. ſæpe. de verb.ſigni.

f ¶Incidēter tāgit.No. ꝙ illud ꝙ ſtatuit in cā principali:intelligit ſtatutū & in incidēti.et cū bar.hic trāſit not.Bal.in l.j.C.de reb⁹ cre.cū limi.&facit qꝺ no.Bal.ī l.j.in ij.col.C.de leg.Et vltra prædicta adde tu Are.in c. cæterū. col. iij.de iudi.

g ¶Et Cy.in l.iij. Vide Bar.in l.ꝙuis.j.de dā.infec. & Bar. in l. c eū q. C. de procurator. & ibi oīno vide do.Alex.

h ¶Vniuerſitas. Adde Ale.de Imo.in cō.lij in v.vo.& ibi cōcor.

i ¶Ad hrdes.Et no.qñ cōceſsio alimētorū trāſeat ad heredes.& adde ꝙ no.Imo. in l. a pud Iul.§.ſi quis alicui.de le.j. Adde videndū Bal.conſi. cclxiiij. &conſilio cccc xxxiiij.li.iiij.

b hæredes poſsint petere.Puto quòd ſic. Licet enim diſpoſitio directo fiat ad commodum alterius:tamen alius poteſt agere, ad quem pertinet per conſequentiam:vt l. ſeruo legato.§.ij.ſ.de leg.j.&l.fideicommiſſa.§.interdum.ſ.de leg.iij.&j.tit.ij.l.ſi quis reū in prin.& ita erit hic.cum ad cōmodū hęre-
10 dum conſequenter reſpiciat.†Quęro, qd ſi vnus ex libertis vult hoc petere,alius nō. Reſpondeo.poteſt:nec alijs præiudicabit: vt l.ij.§.dubitandū.fami.ercīſ.& l. cohæredibus.C.fa.ercīſ.Quæro, †iſtud officiū ad
11 quid cōpetat.Reſpondeo,iſtud officiū poteſt implorari ſimpliciter petendo vnū ex his,quæ ponuntur in hac lege. petendo alternatiuè iſtud aut illud . Probatur hoc ex reſpōſis poſitis in hac lege,& ex principio
12 legis noſtræ.†Quæro an iudex poteſt alio modo prouidere,ſ.faciendo diuiſionē per tēpora.Reſpōdeo,ſic per verba ſecundi reſponſi huius legis,quæ generalia ſunt:ergo poteſt diuidere per tempora:vt l.cū conſtet de aqua quoti.& æſtī.Pro hoc l. itē Labeo.
13 §.j.ſ.fa.ercīſ.†Quæro,coram quibus iudicibus hoc petatur.Rūdeo,ſi quidē alimenta
a ſunt relicta non ob piam cauſam: vt vxori ſuæ,& non pauperij& tunc iudices ſeculares habent facere hoc:vt hic,& in Spe.de inſtru.editi.§.nunc verò aliqua ver.ſed nūqd iudex.Si verò alimenta ſunt relicta pauperibus:tunc non ſolùm iudex laicus,ſed epiſ-
b copus poteſt cognoſcere:vt in capi.ſignificātibus.extra,de offi.deleg.& ſic iudex laicus exequitur relicta ad pias cauſas:vt hic, & l.liberto.§.Largius.de annu.leg. Facit l.
14 hæreditas.§.fi.de pet.hære.†Quæro, qd ſi hæredes ſunt diuerſi fori:quia vnus eſt clericus,alter laicus . Quia iſta diuiſio nō pōt fieri niſi conuocatis omnibus hęredibus:vt hic:aut ergo vocabis hæredes corā iudice laico:& clericus dicet,nō debeo venire. & ecōuerſo.Idē in laico corā epō. Si dices,de leget iudex ſecularis epō,vel ęconuerſo:nō poteſt:quia miſti imperij eſt iſta cauſa:ergo &c.vt l.j.§.de offi.eius cui man. eſt iuriſdictio.Sed ſi dices,quilibetꝑ ſe cognoſcat,nō pōt fieri:ne cauſæ continētia diuidaī:vt l.j. & ij.ſ.de quibus rebus ad eundē iudic. ęa. Rūdeo,ſi eſſet relictū ad pias cauſas, & nō eſt dubium ꝙ tam ipſius laici quam clerici tunc epiſcopus eſt iudex.Sed ponendo caſum dubium,puto ꝙ ſimul ambo cognoſcant,ſicut aliàs faciunt in authent.ſi verò contigerit.C.de iudi.Vel iudex ſecularis co-
ram iudice epiſcopo coget laicū ire,& eius iuriſdictionē ꝓroga-
d re⁹.arg.l.j.ſ.de gbus rebus ad eūdē iudi.eatur.†Itē quæro an iſtā
15 diuiſionē poſsint facere cohæredes ſine iudicis authoritate.Reſpōdeo,non:qa eſt cauſa alimentorum:ergo de ea nō poteſt paciſci ſine iudice:vt l.cū hi.in prin.& §. ſi cui non numus:vbi eſt expreſſum,ſ.de trāſac.ſed dices tu,iſtam nō videtur cauſa alimē-
e torum:quia non paciſcitur vtrum alimenta debeantur,,vel non ſed de præſtatione.Veritas eſt ᵉ quod verba l.cum hi.dicunt alimentorum &c. vnde quicquid de alimentis tangit, cauſa alimentorum dicitur,vt ibi probatur in pluribus §.& ſic cauſa alimentorum eſt priuilegiata in dilatione, vt lege ſecunda, infrà, de re iudica.& in appellatione:vt lege fina.infrà, de appella.recip:Item in feriis:vt l.ij.ſuprà,de feriis.Vnde dico quod omnes iſtæ cauſæ habent iſtud priuilegium:quia ſunt cauſæ alimento-
16 rū.Ex hoc aduerte,in diſpoſitionibus ſtatutorū dicit ſtatutū† in cauſis damnorū datorū ſufficiat probatio per ſacramētum: & tunc dico,quicquid illam cauſam quocunque modo inciden-
f ter tangit ᶠ, poteſt per iuramentum probari, vt probatur, in d. l.cùm hi.Sed ſi ſtatutum diceret,in cauſa damnorum datorum, ſufficiat probatio dāni per iuramentū:tūc ſi incidēter alia quæſtio,non poſſet probari per iuramentum:vt l.ſi quādo . C. vnde
17 vi.& in cap.vlti.extra,quòd me. cau.† Vltimò no. hic videtur dici quòd ſufficiat ſi citetur procur.concor.lege meminerint.C.
g vnde vi.& Cy.in l.iij.ᴮC.de procu.& lege j.ſuprà, de li.agn.Gl. iuris canonici in cap.cauſam.extra,de do.& contu.dicit,quòd
• tantum eſt citandus principalis,& ipſo non reperto citetur procurator.& ſecundum hoc exponitur hic procuratoribus ve,ſ. principalibus non repertis.Sed puto quòd ad hoc vt deueniat ad primum decretum,ſufficiat citatio procuratoris quo ad effe-
18 ctum primi decreti:non quo ad effectum ſecundi.Dixi in l.hoc amplius.& l.ſeq.j.de dam.infec.†Vltimò Dy.inducit,qd vni-
h uerſitasʰ poſsit imponere collectam pro debito.Pro hoc no.in l. j.§.quibus.ſ.quod cuiuſq; vni.no.& Iac.de Are.in l.iiij.§.actor. municipum.j.de re iudi.Vide Spe.in tit.de exec.ſen.§.ſequitur. ver.quid ſi vniuerſitas . Qualiter autem collecta debet imponi dixi in d.§.actor municipum.Item facit quòd vniuerſitas poſsit cogi creare ſyndicum.de quo eſt text.in lege iiij.§.creditoribus. j.de fideicommiſ.lib.& Spec.in ti.de ſen.§.nunc videndum.ver. quid ſi vniuerſitas.

1 ☞ *Cauſa q̄ reſpicit fauorem legatarij,non arctat legatum:ſecus ſi non reſpiceret eius fauorem.nu.4.*

2 *Dicere,lego prædia ut habeant alimenta:vel alimenta ex prædijs:relinquo alimēta,& pro alimentis obligo prædia:valde differunt.*

3 *Teſtator relinquens fundum,vel domum vxori ad habitandum,uel ad uſumfructum, an videatur reliquere proprietatem,& nu.5.*

4 *Qui dat fundum per contractum ad uſumfructum,an uideatur dare proprietatem.*

1 Libertis. Si fundus relinquit̄ pluribus,vt alimenta percipiant,videtur plena proprietas eſſe relicta,quæ tranſmittitur ad hæredes,& etiam ad conſunctos.h.d.Vel ſic:Cauſa † quæ reſpicit fauorem legatarij,non arctat legatum.h.d.& diuide.Primò ponit thema,& quæſtiones deſcendentes ex themate.Secundò ponit determinationes.Secūda ibi:Modeſtinus rñdet. Opp.& videtur quòd liberti debeāt habere prædia,& alimenta.qd̄ probat̄ dictionem appoſitam in verbis teſtatoris,quæ ſignificat vtrumq; deberi,vt ibi dum dicit,&quęcunq;,vt quidam habēt:vnde videtur obſtare l.ea tamen.ſ. de leg.iij.Dicit glo.qd̄ non fuit legatum per iſta verba,ſed per verba Græca,quæ ſignificant iſta verba, prædia dari volo , vt inde ſe alant. non autemerat in verbis Græcis dictio,& aiij non habent.& ſi non obſtat.Opp.& videtur qd̄ alimenta tantum ſint relicta per iſta verba,vt ſ.e.l.ij.in fin.& j.eo.
2 Lucius.Sol.longa†eſt differentia dicere,relinquo prædia vt habeant alimēta:aliud eſt dicere,relinquo alimēta ex prædijs:& aliud eſt dicere,relinquo alimēta,& pro alimētis obligo prædia. Primo caſu,ꝓprietas relicta vr̄,vt hic Scꝺo caſu,ſolum alimēta videnī relicta ex fructibus prędiorū,vt in cōtrarijs.Tertio caſu, eſt aliud:vt l.Lucius.j.e.Op.fortiter.hic dicit̄,ꝙ iſta prædia trāſeunt ad hæredes. Cōtra.de l.Titia.§.fi.ſ.de lega.ij.vbi nō trāſeūt ad hæredes.In hoc ſunt opi.inter Iac.de Are.& Old.dicit Iaco. ibi fuit plus dictū:qa fuit adiectū verbū vitæ,per ꝙ ſignificat ꝙ
3 in vita tm̄ habeat:ſecus.Et†per hoc dicit,ſi teſtator reliqt vxori domū ad habitandū,vel fundū ad vſum fructum:ꝙ plena proi prietas vr̄ relicta,& trāſit ad hæredes. Old.dicit cōtra.tam cōtra ſolutionē ꝙ cōtra quæſtionē.Dicit em̄,differentia eſt,vtrum verba apponanꝫ per modum cuiuſdam determinationis in eadē oratione:vt in exēplo ꝓpoſito,relinquo fundū ad vſumfructū, & domū ad habitādū,& ſimilia:tūc nō trāſit ad hęredes:vt l.Titia.§.fin.ſ.de le.ij.Si verò apponanꝫ in alia oratione ꝙ vtī modi: vt relinquo fundū vt habebat alimenta:tūc qa modus reſpicit fauorē legatarij,non coarctat legatum:vt hac l.Ita dicit Old.Vi deamus ergo an iſta verba ſint vera.Primò arguo pro Old.& ꝙ eo vr̄ tex.in l.Titia.§.fi.ſ.de leg.ij.& glo.in l.cùm hi.§.ſi vni.ſ.de tranſa.in glo.Item probatur.Iſta verba adiecta determinant prędēs legatū,vt illo modo intelligat̄:vt l.ſi habitatio.§.j.ſ.de vſu & ha.Preterea,cauſa legati limitat legatū:vt l.cū pr̄.§.dulciſſimis. ſ. de le.ij.& l.epiſtolā.in prin.j.ad Treb.In cōtrariū ꝙ Iac.cōtra Old. ꝙbaꝫ per caſum in hac.l.&.pen.§.fi.j.eo . inducēdo ſic: Iſta verba ad alimēta vel ad vſumfructū faciūt modū:vt l.ꝙus dicebus.§.Termilius.j.de cōdi.& demō.Sed qñ ſub tali modo relinquit̄,tranſmittitur ad hæredes:vt hic;ergo &c.Præterea videtur caſus

expreſſus in.l.donationes.§.ſpecies.j.de dona. vbi fuit data res ad vſum mulieris:& ſic fuit vna oratio. Præterea videtur
4 caſus in.l.cū hi.§.ſi vni.ſ.de tranſact.quicquid glo.ibi dicat.Nā ibi proprietas videtur relicta vt trāſeat ad hæredes : ꝙ patet:qa ibi tractaī de alienatione fundi.ſed ſi fundus ſubiaceret reſtitutioni:tunc̄ prætor cōſentiret alienationi:vt in auī. res q̄.C.cōia de leg.Præterea,cauſa de futuro,ſeu modus,qui apponitur in fauorē legatarij,nunc̄ legatum coarctat:vt l. Titio.§.j.j. de condi. & demon.& de dona.l.j.in fi.&.l.ij.Sed iſte modus,vel cauſa reſpicit fauorē legatarij : ergo legatum non coarctat: vt hac.l.Rñdeo ad.l.Old.& primò ad.l.titia.§.fi. quia ibi teſtator plus dixit. Ex quo apparet ꝙ teſtator non vult ꝙ legatū trāſeat ad hęredes. Simile in.l.ſpecies.j.de aur.& arg.leg. Item reſpondeo ad gl.§.ſi vni.quod non bene dicit.& eſt contra illum tex.& contra iſtum text.vt dixi.Ad text.l.ſi habitatio.§.j.ſ.de vſu.& ha.Reſpondeo ꝙ ibi illa adiectio operat̄ in fauorem legatarij;vt ampliet legatū, non modū,vt ipſum reſtringat:quia eius fauore eſt appoſita : vt hic quod patet:quia ibi relictus fuit vſusfructus ad habitandum & habitatio eſt melior vſu,vel vſufructu:quia non perit capitis diminutione:vnde cauſa ampliandi videtur appoſitū:ideo am-
4 pliat vt,debeatur habitatio.rñdeo ad.l. † cū pater.§. dulciſſimis. & ad.l.epoſtolam.in prin.quia ibi fuit appoſita illa cauſa,quæ fauorem legatarij non reſpicit , ſi illa cauſa per ſe ſimpliciter aſſumatur: hic verò in cauſa quæ mero fauore legatarij apponitur: vnde in eius odium non retorquetur:vt l.quod fauore.C. de legi.Vnde Ia.de Are.dicit verum.Pro eo facit.l.ſi.ſ.de vſufr. earū
5 rerum quæ vſu conſu.Ex prædictis†diſtinguo ſic:cū quæritur, an ex adiectiõe cauſę legatū debeat limitari,dic: Aut loqmur in cā de præterito,q̄ eſt propriè cā.& de iſta non dico hic : quia nō vitiat:vt l.cū tale.§.falſam.j.de condi.& demon.&.l.demonſtra. §.j.eod.tit.& ibi dixi. Si verò loquimur de cauſa de futuro,quæ propriè non dicitur cauſa,ſed ſic eam ſumo:tunc dic ſic. Aut ex verbis teſtatoris colligit̄ ꝙ voluit ex adiectione cauſæ legatum limitari,& limitatur:vt.l.Titia.§.fi.ſ.de leg.ij.&.l.ſpecies.j.titu.j. Aut non apparet:& tunc aut talis cauſa per ſe,ꝙ ſimpliciter conſiderata non continet fauorem legatarij ſibi exhibitum à teſtatore:& talis cauſa limitat legatum:vt.l.cū pater.§.dulciſſimis.de legati.&.d.l.epiſtola.j.ad Treb.Si verò continet fauorem legatarij:tunc aut talis adiectio poteſt operari augmētū legati, & operatur:vt.l.ſi cui habitatio.§.j.ſ.de vſu & ha. Aut non poteſt operari augmentū : & non operatur reſtrictionē legati:vt hic. Ita de bet intelligi.l.cū hi.§.ſi vni.ſ.de tranſac. Facit.l.fi.ſ. de vſufru.earum rerum quæ vſu conſu. &.l.donationes.§.ſpecies.j.de dona-
6 †Quæro,quid in contractibus ſi aliquis dat fundum ad vſumfructum.Puto idem in contractibus quod.ſ.dixi in legato. Probatur in.l.donationes.§.ſpecies.j.de don.&.C.de iure dotium.l. ſi mulier.& ibi per gl.& docto.Sic debet intelligi quod not.in.l. prima.§.primo infra de ſuperfi.quod tene menti.

1 ☞ *Legatum nominatim ab hærede relictū fauore alimentorum , debetur à ſubſtituto.*

2 *Ille, cui alimenta ſunt relicta,non tenetur in hæredis domo morari.*

3 *Vxor,cui per maritum fuit relictus uictus & ueſtitus non adiecto quod ſtaret in domo ſua,poteſt ſtare ubi uult, & habebit alimenta.*

Lucius. Legatum alimentorum relictum à quibuſdam hęredibus nominatim,debetur à ſubſtitutis,& à con-
1 iunctis.h.d.ſecundū gl.Contra hoc opp.†fortiter.Legatum relictū nominatim ab inſtituto,nō videt relictū à ſubſtituto: vt.l. ſi plures.ſ.de leg.iij.&.l.j.ſ.id quod ex ſubſtitutione.j.ad.l. falc. Tenendo gloſ.habetis caſum ꝙ ſpeciale eſt ꝙ alimentorum fauo-
a re.ª Vide gl.quæ incipit,id eſt,petant.Opp. & videt ꝙ appellatione hæredum non contineantur extranei: vt.l.ex facto.§. ſi qs ita.j.ad Treb.Solu.ibi appellatio hæredū fuit adpoſita in conditione,quæ conditio nō poterat deficere,ſi ſimpliciter appellatio hæredū intelligitur:hic fuit appoſita in diſpoſitione ſecūdū glo. vnde nil ad propoſitum.Sed ſecundū Dyn.& Iaco.de Are.h.d.
2 Hi,†quibus ſimpliciter alimēta relinquunt̄,non tenentur in hæ-
b redis domo morariᵇ.h.d.Et ſecundū hoc expone ibi,dum dicit, adiecta.i.de morando in domo hæredū agatur. Itē dū dicit agāt. i.ſtet,vel morentur ſecundū Dy.Iac.de Aret.& omnes.licet gl.
3 aliter intelligat.& ſic no.hanc lect,& per hāc† l.ᵈ dicūt quod ſi teſtator reliquit vxori victum & veſtitum,non adiecto quod ſtaret in domo ſua quod poteſt ſtare vbi vult , & habere alimenta, ita Ia.de Are.de q̄ in Spe.in tit.q filij ſint legi.ỹ. ſed pone vxor.

☞ *Enumeratio ſpecierum quando reſtringat legatum generale.*

a *Verba,arbitrio noſtro.important arbitrium boni uiri.*

Verba. Enumeratio quorūdam indiuiduorū,legatum generale non vitiat.h.d.Op. de eo qꝺ dixit,teſtator libertis noſtris,&c.quia iſti liberti non ſunt filiorū in vita teſtatoris. Sol. gl.in vita patris filij finguntur domini:vt.l. in ſuis.de lib.& poſthum. Secundò oppo. b
1 † ꝙ enumeratio ſpecierum reſtringit legatum:vt.l.quęſitum.§.pe.&.l.cū delanionis. §.cui fundum.&.§.quidam.ſ.de fun. inſtr. Gl.non ſoluit,ſed remittit ibi ad not.in.d.l. q̄ſitū.§.penu. & ibi tractabo plenè. Tu dic hic præceſsit genus cum ſigno vniuerſali, ſcilicet omnis:ibi ſecus. Vel aliter,lex contraria loquitur quando genus & ſpecies cadunt inter res:hic verò quando cadunt in ter perſonas quibus relinquitur. Vel dic ꝙ hic poſt relictum generis ſequitur enumeratio plurium indiuiduorū: ibi ſpecierum.
2 †Nota ꝙ hæc verba,arbitrio noſtro,intelligūtur arbitrio boni viri.Contra de.l.Thais §.Lucius.j.de fidei.liber.vbi important iſta verba liberam voluntatem.Solu.Hic dicit arbitrio veſtro : ibi dixit,in iudicio noſtro. Quæro,an iſta verba, volo ꝙ ſint vobiſcū vel in domo veſtra:qd importēt:an debeāt eē ī domo,& ibi opari. Dicā i.l.caio.§.j.j.e.

1 ☞ *Alimentorum appellatione quando debentur iure ſanguinis uel officio iudicis,ueniunt expenſæ ad diſciplinam.ſecus ſi ex teſtamento.*

2 *Expenſæ medicinarum ueniunt appellatione alimentorum, quando ſimpliciter alimenta debentur. ſecus quando præſtantur alicui,qui operatur quia ueniunt paruæ.*

3 *Poteſtas iudicibus infirmis non tenetur ad expenſas medicinarum & medicorum, ſed ad cibaria.*

4 *Lectus quòd ueniat appellatione medicinarum.*

d Legatis.ª Nota tex.ibi:cætera.Opp.de.l.cùm hi § qui tranſigit.ſ.de tranſact.Sol. gl.ꝙ ibi appellatio alimentorum ſtrictè ſumitur,vt in contrario.Ratio:quia ibi tractatur de materia odioſa: hic verò accipitur largè: quia tractatur de materia favorabili,ſecundū Iac.But.Oppo. extra gl. c
1 †dicit hic ꝙ non veniunt in legato ea,quę pertinent ad diſciplinam.Cōtra de.l.qui filium.ſ.vbi pu.edu.de Sol. ſi quidem alimēta debētur ex teſtamento:tunc non veniūt, vt hic.Si vero debentur iure ſanguinis vel f
officio iudicis : tunc debentur expenſæ ad e
diſciplinam,vt ibi.Quærᵒvtrum † medi-
2 cinæ contineantur appellatione alimentorum.Tex.in.l.verbo victus.j.de ver.ſig.dicit ꝙ ſic.&.l.ſi cùm dotem.§.ſinautem in ſęuiſſimo.ſ.ſolut.matrim.quod eſt verum in f
eoᶠ qui debet alimenta ſimpliciter:ſed in eo qui debet alimenta alicui qui operatur:tūc expone,medicinæ,paruæ veniunt:vt.l. diuortio.§.impendia.ſ.ſol.matr. ſecus ſi ſunt magnæ; vt.l.ij.&.l.omnino.ſ. de impen. in
3 reb.dota.fac.Quæro,†an debeāt ſolui iudici medicinæ.Rñdeo,cōiter rectores non tenent̄ officialibus ad alimēta.quod patet:qa non præſtant veſtimenta , ſed ſolū cibaria, quorū alia eſt ſignificatio:vt.j.eod.l.diarijs. Et ideo dico ꝙ poteſtas tenetur ei ſolū ad ea,q̄ pertinent ad cibum infirmorum.vt ad pullos,& ſimilia:ſed ad medicinas & ſyrupos,qui fiunt ad euacuandum potius quā ad nutriendum vel ad ſuſtentādum , & ad ſalariū medicorū,puto nō teneri:vt.d.l.dia-
4 rijs.j.e.ꝙ no. Item†quæro an veniat lectus

a ¶Lucius. Alimento rū fauore. Idē Bar.ī.l. alio.ī.j.col.j.eo. & dicū Barto.hic ſimpr refert,et ſeqr Ro.ī cō ſi.īc.oīpotētis Dei in caſu,ꝓpoſiti thematis breuiter dicēdum videtur in. ij.j.colum.

b ¶Domo morari. an ille, cui alimēta ſimpliciter relinquūr teneaī domo hæredis morari vl̄ vbi vult: adde Bart.ī.l.j.ē.e.& ꝙ no.j.e.ī.l.Caio.§.j. vide Bar.ī.l.diuortio ī prin.ſol.ma.ſed bal. ī auē.hoclocū.ī pe.colū. ſi ſecū.nupt.muli. dicit qꝺ mr̄ & vxor cui relinqr̄ à marito vſusfru.ꝙ ꝓ illud legatū videt relicta tm̄ alimēta:vt ibi no.qꝺ debet ꝛcipere alimēta ī domo ſiliorum , & heredū.ſi cōmodè & honeſtè pōt mora ri. Dicit tm̄ ꝙ nouerca nō tenet ſtare cū priuignis.& not.ꝙ ſi alicui debeanr̄ alimēta, & ſeipſum alimētauit, tm̄ pōt ea poſtea repetere. ſecūdum Bal.ī.d.l.de alimētis. ꝓ illū ꝛex.C.ꝺ trāſac. Et ad Bar,hic adde q̄ no.bal.ī.l.j.C. de leg. Quid in filio qui debet ali à pr̄e , & vult habitare ſeorſum,an debet ali,vide no.per Imo.poſt alios & qd ibi dixi ī.l.ſi cū dotē. §. trāſgrediamur. ī fi. ſol.matr.& hic adde bal.ī.l.ī annalib⁹.ī fi. C.de le.& vide bart. in conſi.incipi.quidā ſibi filios hæredes.

☞ POMATES.

c ¶Et per hanc.l.Vide Bar.conſi. ccxvj.

d ¶Legatis.Vide bar. ī.l.ij.§.ꝺ iurisd.om.iu.

e ¶Quæro vtrū.Et an veniat lectᵒ. & cū dicto Bar.hic ſing.trāſit ꝺ.Pet.ī.c.ſi eps.de off.or.lib.vj. & ī.c.ij. de prębē. And. Barb.

f ¶Verū ī eo.adde bar to.ī.d.§.plantā.ī fi.prīcip.& ibi hoc ſequr Imo.licet ille tex. nō obſtet aliquātulū dū ponit copula:ſed rūde vt dixi ī rub.de iurir et fac.igno. In illo ꝙ dicit bart.hic ꝙ ad ſalariū medicorū nō putat teneri. adde ꝙ cōtrariū tenuit bald. maximè in medicina modici ſumptus in.l. cū dotē.§.ſinaūt ī fæuiſſimo . & ibi hoc voluit ang. & Paul. de Caſt.ſol.matrim. & Cy.& Bal.ī.l. ꝙ ī vxorē.C.de ne.ge.& An.ī.l.ſi ſeruū.ī prin. de ꝛb.obl.licet Imo. & ro.ī.d.§.ſinaūt ī fæuiſſimo teneāt cōtrariū , & minus bñ. nā videmus ꝙ ſeruo cō modato vel famulo qs nō teneī ad alimēta,cū ei nō teneaī ad veſtes:vt.l. ad veſtimētū.cū gl. ſ.de pac.

& tñ teneſ ad medici
nas modici ſumptus
l.in rebus.§. poſſunt.
ff.cõmoda.et bar.ī.d.
§.finautem in fœuiſsi
mo.ergo.&c.

a ¶Pecuniæ. Quare di
co ſic. Quando debēt
ꝓſtari alimēta annua
an menſtrua,not.per
Bal.in l.j.in.j. col.C.
de fideicommiſſ.
ſ. POMATES.

b ¶Quæro.Pro hoc ſa
cit glo.ī.l.fi.C.q teſt.
fa.poſſ.& q̄ no. bar.
ī.l.ſi fideiuſ.ī fi.ff.ād fi
deiuſ.Sali.ī.l.placuit.
C.de iud.Feli ī.c.ſup
eo.el.ij.ī.j. co.ff.de le.
j.& ī.c.nõne.in pe.co
lū.& ſeq.ver.vltimò
ſcias.de præſump.

c ¶Verecūdia. Ita de
bes facere aliq̄d ꝓp
verecūdiā ſicut ꝓpter
obligationē.q̄ no.de
q̄ ponit Io.and.ī re.q
prior.& re.iur.ī.vj.in
mer.& alij doc.ī.c.in
literis.& rapto. Et ad
& bar.ī.l.j.ī fi.C. qño
& qñ iu.adde tu bar.
in.l.quintus. ff. man.
& Alex.conſi.ixxx.
col.ij.in fi. in.v.vol.

1 ☞ Pro cõcordia. Aduer
te q̄ dos eſt nedū cā
ſauoradilis, ſed & cā
pia.bar.ī.x.q.ī.l.ſi cõ
ſtante.ī prin.ff.ſolut.
mat.alle.tex.ī.l. cum
his.§. ſi mulier.ff. de
cõdi.inde. licet ſecm
bar.ibidē parū faciat
Cõtra allegaſ tenere
ī hac.l.alio.col.j.Sol-
uit.d.alex.ī.l.ſi cõſtā
te.ī prin.co.xj.q̄ bar.
in dicto princi. debet
intelligi ſecm limi-
tationem quā facit in
tracta.alimentorū.&
ī hac.l.faciēdo dīiam
an dos ſit data diuiti
an pauꝑi.ſed ī hac di
ſtinctiõe ī hac.l.alio.
ff.d.tracta.non loquit
bar.de dote, niſi dica
tur q̄ dos ſuccedit lo
co alimentorū: licet
non ſit ſemper bonū
arg.vt ꝓ do.Ale.in.l.
ſi gener.ī add.ad bar.
ff.de his q̄.vt ſdi. Ias.
ī.auē.res q̄.C.cõia de
leg.in repet.col.v. &
xj.in repet.

2 ☞ Aduerte ēt q̄ Bart.in
hac.l. alio .arguit de
cõtrarietate. ſed ꝓ ſo
lutione bar.vide aliā
concordantiam quā
poſui ad.l.à diuo pio
in.§. ſed ſi emptor.ff.
de re iudica.

appellatione alimentorum.Tex.eſt & glo.
q̄ ſic:quia venit lectus,ſine quo homo nõ
poteſt viuere,non aliud:vt in.l.in ſtratum.
&.l.quos nos.§.verbum viuere. de verbo.
ſignific.& ibi.no.

☞ *Quis quod fuerit electus ut legatarius uel ut nudus mi
niſter,quomodo cognoſcatur.*

*Qui tenetur ad alimenta,qualiter intelligatur quod debeat
annua & menſtrua.*

*Alimenta militibus debētur de die in diem, uel de duobus in
duos dies.*

Libellus qualiter formetur,quando alimenta petuntur.

Verecundia factum dicitur factum in caſu neceſſitatis.

PEcuniæ. Hæres cui eſt ali
quid prælegatum
cum onere alimentorum, nõ te
netur cauere vel reddere cohęre
dibus deficiētium portionē.ſecus ſi eſt ele
ctus vt nudus miniſter.hoc.d.Primò ponit
vnum dictum. Secundò ponit aliud dictū
diuerſum ab illo.Tertiò rationē diuerſita-
tis aſsignat.Secunda ibi:diuerſa cā. Tertia
ibi:nam ea res.Opp.de primo caſu ad ſecū
dū Sol.in primo caſu fuit electus vt legata-
rius,& onus ſibi iniunctum:iō debet apud
ipſum remanere cõmodum.in ſecūdo fuit
electus vt nudus miniſter,apud quem nul
lū cõmodū debet remanere.& hoc vult di
cere tex.in fi.l.Sed dices:qño † cognoſcam
vtrū fuerit electus vt nudus miniſter vl' vt
legatarius? Gl.in.l.ſi quis Titio.ſ. de leg.ij.
dicit ꝙ ille dicit nudus miniſter,apud quē
nullum cõmodū debet remanere. Dico q̄d
debet aduerti an verba referanē ad aliquē:
vt ſi dico,lego Titio decem vt præſtet ali
menta:& tunc eſt electus vt legatarius, li
cet onere fideicommiſſi ſit grauatus.Si ve
rò verba legati non conferuntur in eū, ſed
verba executiōis:vt ſi dico,relinquo alimē
ta libertis meis,quæ volo eis dari per talem
de tali pecunia.& eſt electus vt nudus mi
niſter.Et hoc vult dicere iſte tex.pro quo.l.
Sulpitius,alias incipit:ſi mulier.ſ. de dona.
inter vir.& vxo. Dixi latius in.d.l.ſi quis ti
tio.Oppo.hic dicitur ꝙ nudus miniſter de
bet cauere.Contra de.l.diuus.j. ſi cui plus
quam per.l.Fal.So.hic non erat nudus mi
niſter: quia ſentit commodum à teſtante:
quia fuit hæres inſtitutus pro parte teſtan
te.Similiter in.l.ſi à pluribus.ſ. de le.j.& ibi
dixi.& dixi.ſ.eo.l.iij. Op.dicitur hic,iuſſus
dare alimenta ſoluit de communi. Contra.
in.l.ſi filia.§.Papinianus,aliās eſt.l.ſi vni.ſ.
famī.erci.So.expone illū text.vt ibi dicitur
in.l.Op.de.l.filio.§.mat.de adimē.lega. vbi
deficiente onere deficit legatū. Dicit glo.
dic vt no.in.l.ſi quis titio.ſ. de leg.ij.Tu dic
ꝙ in.§.matri.deficit onus iniunctum lega-
tario ex volūtate defuncti:hic verò deficit
2 caſu.ſ.libertorum morte.† Dicit in fi.legis
alimentū,&c.vbi innuit q̄ ille,qui tenet ad alimēta, debet dare
annua & menſtrua.quæro qualiter hoc intelligaſ.Iac.de Are.in
l.ſi.ſ. de lib.agn.dicit ſic:quædam ſunt alimenta quæ debenē per
petuò:& tūc debenē annuatim:vt.l.ſi qs ad declinādā.C. de epi.
& cle.& ita pōt intelligi hic dum dicit,annuis.Si verò debentur
menſtrua;vt.l.ſi.ſ. de li.agn.& ita pōt intelligi hic dum dicit,mē
ſtruis.Ego intelligo dū dicit annuis,atq̄ menſtruis,ꝙ referaē ad
a legatum libertorum.Quare dico ſic:' quando relinquitur perſo
nis non moriturīs,vt pauperibus:verum dicit Iac.de Aret.per.l.
ſi quis ad declinandum.Sed quando relinquitur perſonis moriturīs,tunc aduerte:quia in alimentis veniunt quædam quę non
poſſunt diuidi per menſem, vt veſtimenta. Nam ſi hæres face-
ret veſtimenta omni menſe, nimium grauaretur. Idem de le-

cto:& de his quæ non recipiunt menſtruam ſolutionem:quia
tunc debent ſolui annua,vt hic dum dicit, annuis. & ita intelli
gitur.l.Firmio.§.final.& quod ibi not.infra. quando di.leg.ce.
Quædā ſunt,quæ recipiunt mēſtruam ſolutionē ſeu diuiſionē:
& tunc debent ſolui mēſtrua,vt hic dum dicit,menſtruis.& d.l.
fi.ſ. de li.agno.Sed contra prædicta† videtur tex.in l.j.C.de ero.
mil.anno.lib.xij.vbi alimēta debēt ſolui de die in diē:vel de duo
bus diebus in duos dies.Sol.Dico ꝙ ibi ſpeciale in militibus fa
uore Reipublicæ:quia ſi ſtipēdiarijs ſolueret totū pro vno men
ſe,citius conſumerent:vnde nō haberent poſtea vnde viuerent.
4 Quæro q̄ñ† debent peti alimēta,qualiter debet formari libellus?
Reſpō.primò vniuerſaliter.Vt,peto Titiū cōdēnari ad præſtan
dum alimenta in præſenti & in futurū,vt l.j.C.de fideicom.vn-
de ſic formato libello & ſententia generaliter iudex in executio
ne procederet ſecundū formā huius l.Simile in generali petitio
ne:vt no.ſ. de edē.l.j.in gl.mag.Vel dic ꝙ petā mihi dari alimen
ta,& condemnari ad dandū omni anno tātū pro veſtiario:& tā-
b tum in menſe pro victu.Secundò quæro [b] q̄n quis petit alimen
ta præterita,quid debet petere.Dicā j.e.l.libertis.§.j. Vltimo no.
5 quod hic dicitur in fi.ibi:nec neceſsitas,&c.ꝙ non ſolū aſtringit
c nos obligatio ciuilis & naturalis,ſed etiam verecūdia.ideo dico
ꝙ ita excuſatur aliquis ſi facit vel omittit aliquid propter vere
cundiam,ſicut ſi teneretur.Pro hoc l.Quintus.ſ. manda.& text.
in l.pe.§.illo.C.de neceſſa.ſer.hæredi.inſti.Facit glo.in l.in eadē.
ſ. ex quib.cau.ma.no.iſtam legem.

1 ☞ *Legatum alimentorum relictum ab eo,cui teſtator nihil reliquit,valet.*

Legatum alꝰ pias cauſas,licet ſit pro non ſcripto:tamen ab hærede debetur.

2 *Teſtator ſi dicit executori,uolo ꝙ des tantum:perinde eſt ac ſi diceret:uolo q̄ tantum
accipias de hæreditate mea,& des tali.*

3 *Executor teſtamentarius uniuerſalis poteſt uendere res hæreditarias: particularis non
niſi ſit ei permiſſum.*

4 *Falcidia de legato alimentorum facto contemplatione amicitiæ detrahitur: ſecus ſi con-
templatione paupertatis.*

Relictum pro anima uidetur relictum ad pias cauſas.

5 *Præſtatio annua ſi ſit pauperi,in dubio uidetur cauſa alimentorum. ſecus ſi ſit diuiti.*

6 *Executor uniuerſalis dicitur quando pauperes Chriſti ſunt inſtituti.*

*Item quando teſtator iuſsit nullo hærede inſtituto bona inter pauperes diſtribui ꝓ ſuos
executores,*

7 *Executore particulari dato & data licentia per teſtatorem uendendi de bonis ſuis cum
bannimento & ſine,uſque ad integram ſatisfationem legatorum: talis executor nō
potuit uēdere nec alienare,niſi adita hæreditate,ſiue ex teſtamēto,ſiue ab inteſtato.*

8 *Teſtator quādo dat licentiam executoribus uendendi,intelligitur arbitrio boni uiri.*

Verbum licentiæ,deſcendit à uerbo,licet.

9 *Teſtator dando liberam poteſtatem,intelligitur conferre liberam uoluntatem.*

Verbum libera,g,deſcendat à uerbo,liber.

Idem ſi dixit plenam poteſtatem & liberam.

10 *Verbum plenum,& liberum,ſi adijciatur uerbo importanti arbitrium boni uiri,facit
ipſum ſignificatiuum liberæ uoluntatis.*

11 *Executor,qui habet poteſtatem uendendi & alienandi,poteſt permutare,in ſolutum da
re,& alia facere,ut ſatisfaciat legatis.*

Verbum uendendi,prolatū à lege uel à prætore ſtrictē intelligitur. ſecus ſi à teſtatore.

Verbum alienare,generale.

12 *Executor agit cōtra hæredes,ut exhibeāt res hæreditarias,ut uideat q̄ expedit uēdere.*

13 *Executor an poſsit uendere rem hæreditariam arbitrio ſuo,ubi an habeat liberam po-
teſtatem aut non.*

Voluntatem liberam qui habet,intelligitur q̄ habeat bonam fidem.

14 *Executor ſi uendit rem magni pretij pro modico,etiam ſi habeat liberam poteſtatem,
talis uenditio poteſt reuocari.*

15 *Hæres,ꝓ reuocāda re magni uaioris uēdita per executorē,ꝓ modico agit cōtra emptorē.*

16 *Executor q̄ñ uendit rem hæreditariam uel limitat pretium, pro quo uult rem uendere,
etiam ſi habeat liberam poteſtatem,debet relinquere hæredem.*

17 *Clām & mala fide dicitur facere,qui facit aliquid nō requiſito eo,qui pōt cōtrahere.*

18 *Creditor q̄ habet à debitore ptātē uēdi re,q̄ñ requiraē q̄ citet debitorē in alienatiē.*

19 *Hæres ſi uult impedire alienationē fiēdā ꝓ executores,q̄d agere habeat ut illa impediat.*

20 *Executores teſtamentarij uendendo transferunt poſſeſſionem.*

21 *Executores ēt ſi habeāt liberā ptātē, debēt bānimēta facere q̄ uēdāt res hæreditarias.*

22 *Executor teſtamenti maximè quando habet liberam poteſtatem, ꝙ poſsit uendere &
habere fidem de pretio.*

23 *Executor non poteſt confiteri ſe pretium habuiſſe: & ſi cōfitetur:debet oſtendere ſe le-
gatarijs ſatisfeciſſe.*

24 *Si in uenditione facta per executores dicitur quod pretium habuerunt,& receperit in
præſentia mei notarij,licet nō appareat ſatisfactū legatarijs:emptor eſt ſecurus.*

25 *Promiſsio de euictione facta per executores in uenditione obligat hæredes,*

Vendens ex officio ſibi iniuncto nunquam tenetur de euictione.

26 *Executor teſtamenti non conuenitur à legatarijs.*

ALio hærede. Iſta l.eſt ſatis ſubtilis.Nudus miniſter nō pōt bona defuncti diſtrahere,ſed actionē habet ꝓ relictis in cauſa alimētorū vſq; ad Falcidiā.

1 ¶Hærede. Adde no.
l.ī pr̄ filiū.§.Tuſcula
nus.de le.iij.gd aūt ſi
eēt caducū,vt qa hę-
res ſcriptus decederet
viuo teſtatore, vide
Bar.ī.l.cēturio.ī.ij.q.
prin.ī ver.ſed quid ſi
teſtōr.de vulg.& pu
pil.& q.j.ꝓxi. dicā.
& hic adde Bal. ī.l.j.
in.x.co.C.de fac.ſan.
ecc.& diſtinctionem
Bar.hic ſequit & am
pliat Imo.in.l.centu-
rio.in.viij.colum.de
vulg.& pupil.

b ¶Vñ tene primā lec.
no.ad not.ī.l.ſi ſic.de
le.iij.aliter loqt bar.
ī.l.hæreditas. Ia.ij.de
hære.inſt.& latꝰ per
Bar.ī.l.cēturio.ī.q.ij.
prin.ī vꝰ.ſed qd ſi te-
ſtator dixit de vulg.
& pup.vbi vī velle
q̄ iſti fideicōmiſſarij
ſint hæredes directo
vbi colonꝰ nō eſt hæ
res.ſed cōtrariū ſalua
reuerētia vī verꝰ.li-
cet eñ ſubintelligaē
à iure ꝙ directo acci
piat: tñ nō ſeq̄t dire-
cto ſit hæres:cū nul-
lū cōmodum ſentire
debeāt, ſed ſint nudi
diſtributores ſecm
cūdē bar.ī.l.ſi qs titio
de leg.ij.& ī.l. pecu-
niæ.de ali.le.& ī.d.l.
hereditas.Itē licet ali
q̄ñ legatariꝰ accipiat
directo ,ppria autho
ritate.l.titia cū teſtō.
§.j.de leg.ij. nō tñ dī
hēs & hoc operaē ꝙ
ſi vnꝰ tñ ſit inſtituꝰ
hæres q̄ decedit viuo
teſtōre dicaē decede-
re teſtatꝰ.nec fideicō
miſſarij ad pias cās
erūt hęredes. ſecus ſe
cūdū opi.Bar.& hāc
ſniam cōtra Bart.te-
nuit Frā.tig. de piſis
ī.l.captatorias.de le.
j.& d. bar.de ſarcia-
no valētiſsimꝰ vtriuſ
que iuris doctor ī ſo-
lēni repet.ſua.c.ſi pr̄.
ād te.ī.vj.verūm ſi eſ-
ſet cſa codicillaris,hę
redes ab ītestato gra
uarenē reſtituere iſtis
fideicō. & ita ēt pro
iſta ſnīa cōſuluit.do.
Io.velle.Sed ad p̄dic
poſſet rñderi per
no.ꝙ Bar. ī cōſi.icip.
Nicolaus fecit teſtm
&c. vbi dicit ꝙ vni-
uerſitas bonorū aſsi-
gnata alicui ī iſtitu
to facit p̄ſumi iſtōnē
l.his ÿbis.de hære.in
ſti.cū gl.q̄ rōnes ceſ-
ſant ī caſib⁹ ſupradi-
ctis.& vide quę dixi
poſt bar.ī.d.l.ſi ſic.et
in.d.l.cēturio. & ī.d.
l.ſi qs Titio.& ī.d.l.
his verbis.

ADDE quæ poſui in
l.centurio.

c ¶Executori pmiſſū.
An liceat executori
vēdere: & an teneaē
ſatiſfare, vide eū ī.l.
diuꝰ.j.ſi plꝰ ēꝓp.l.fal.

d ¶Falcidiā.vtrū de re
licto alimētorū detra
hit falcidia, adde oī-
no bar. ī.l.diuus.j.ad

Falcidiā.Itē libertus q̄ aliq̄d menſtruū vel
annuū pcipiebat, in dubio vī alimēta pci
pere.h.d.Diuide.Primò ponitur thema.Se
cundò ponitur reſponſio ad tres quæſtio-
nes deſcendentes ex themate.Tertiò ponit
nouū thema & noua quæſtio & eius deci-
ſio.Secunda ibi:reſpondeo.Tertia ibi:eum
quoq̄.legitur in gl.duobus modis. Ego le-
go ſecundū primū modum: qa magis ap-
plaudit literæ.vt dicamus ꝙ hic grauaue-
rat Caium Seium, cui nihil reliquerat, vt
det illis libertis decem.ex eo quod ex hære
ditate perceperit.Queritur primo,vtrū iſte
executor poſsit diſtrahere bona hæreditā-
tis pro illo legato.Et reſpondetur ꝙ nō.Se-
cundò quæritur, vtrū poſsit agere contra
hæredes pro illo legato ad pecuniam ſeruā
dam.Reſpondetur ꝙ ſic.Tertiò quæritur,
vtrum iſtud legatum patiatur Falcidiam.
Rñ.ꝙ ſic.Nota tex.ibi: reſpondi quamuis.
Secundò no.ꝙ relictum ab eo, cui teſtator
nil reliquit,valet.Tertiò not.ꝙ nudus exe-
cutor vltimæ voluntatis non poteſt bona
defuncti vendere ꝓ legata.Quartò no. q̄d
executor habet actionem contra hęredem
pro conſeruando legato.Quintò no.q̄d le
gatum alimentorum patitur falcidiam. Si-
mile.in.l.hæreditatum.j.ad.l.Falci.Vltimo
no.ꝙ recipere annua & menſtrua,eſt idem
ꝙ recipere alimenta. Op.† & videē ꝙ reli-
ctum ab eo cui teſtator nil reliquit,non va
let:vt.l.planè la.ij.ſ. de leg.j.&.l.ſi fuerit.in
fi.ſ. de leg.iij.&.l.ab eo.C.de fideicō. &.C.
cōia de leg.l.j.in fi. Sic ergo iſtud legatum
videtur pro non ſcriptum: ideo non debeē
ab aliquo:vt.l.j.ſ.in.j.C.de cad.tollē.Poſſe-
mus dicere ꝙ ſit ſpeciale in relicto alimen-
torum,ꝙ reſpicit piam cām.Pro quo facit.
ſ.eo.l.libertis.§.fi. & in.l.j.C. de fideicom.
& ſecundū hoc not.ꝙ relictum ad pias cau
ſas licet ſit pro non ſcripturn tamen debeē
ab hærede.a Vel aliter,& melius, differētia
eſt an aliqs reliquat ab illo ſimpliciter, cui
nihil relinquit:& tunc loquuntur cōtraria.
Aut reliquit ab aliquo, cui nihil pecunia-
rū reliquit,tamē fecit eum executorem: &
tunc poteſt ab eo relinqui, & videē relictū
ab hærede.Simile in tutore: qa quod relin-
quitur à tutore, videtur relictum à pupillo:
vt.l.peto.§.mater.ſ. de lega.ij.&.l.etiam.C.
de fideic.Quod aūt hic fecerit teſtōr Caiū
executorē,patet hic in tex.ibi: eādēq̄ ſum-
mā,&c.ꝙ eſt no. Aliꝭ tenētes hoc cōtrariū
dicūt Caiū Seium vnà cum alio fuiſſe inſti
tutum:ideo relictum ab eo valet. Iſta ſolu.
in ſe vera eſt,tamen facit violentiam literæ
vnde tene primam lecturam[b].Et not.glo.†
quæ dicit hic ꝙ quando teſtator dicit exe-
cutori.Volo ꝙ des tantū tali.perinde eſt,ac
ſi diceret volo ꝙ accipias tantū de hæredi-
tate mea,& des tali.quod eſt notādum. Fa-
cit quod habuiſtis in.l.deniq̄.§. interdū.ſ.
de pecu.lega.quod puto verum.quando ta
lia verba ad executorem dirigūtur. Venio
3 ad ſecundū † contrarium:dicitur hic quod
executor non poteſt diſtrahere. contra de
l.ſi quis ad declinādā.C.de epiſ.& cle. Sol.
In lege contraria erat executori permiſſū:c
hic non.Iſta glo.in ſe dicit verū, ꝙ quando
executori eſt permiſſa alienatio,poteſt alie
nare:vt not.in.l.pen.C.quando decre.opus
non eſt.& in.l.j.in prin.ſ. de reb.eo. Sed ad

e ad pias cauſas.& tūc nō detrahit:vt.l.cōtra
ria.& in hoc ſunt fortè correcte iſtæ leges:vt.l. ſi qs ad declinā-
dam.C.de epiſ.& cle.d.Frā.de Piſis dicit ꝙ hoc ꝓbaē in corpore
vt cū de ap.cog.in.§.aliud q̄q̄ capīm.dū dicit, aliмēta impendi.
f & ſ.dixi piū,&c.Vltimò op.fad fi.dē hic ꝙ iſte libertus admittit
ad percipiēdū legatum.contra,hic fuit relictū illis quibus ciba-
ria & veſtitaria præſtabat: ſed annua præſtatio cauſa alimento-
rum non dicitur cibaria & veſtiaria:vt.l.codicill.ſ. de annu. leg.
5 ergo,&c. So.† ſi quidē præſtabantur diuiti,videnē præſtari non
cā alimentorū vt ibi.Sed ſi annua præſtatio fit pauperi, vt liber
to:in dubio videē fieri cā alimētorū.vt hic ꝓbaē ī.l.ſi cui annuū.
ſ. de leg.& no.in.l.cū hi.§.ſi in annos.ſ. de trāſact.Veniamus ad
qōnē,& videamus qualꝭ iſti executores vēdere pñt. Vos habui
ſtis.ſ. duo. Primò ꝙ executor vniuerſalis poſsit vendere.Secun-
dò ꝙ executor particularis alio hęrede inſtituto non pōt vēdere
g niſi teſtōre permittēte. Quæro igitē primò† gs eſt executor vni-
6 uerſalis? Rñdeo, qñ pauperes Chriſti ſunt inſtituti,executor eſt
tūc vniuerſalis, & habet vim hæredis: vt.l.ſi quis ad declinādā.
C. de epiſ.& cle. Itē cū nemo eſt inſtitutus,ſed iuſsit teſtator bo-
h na ſua diſtribui inter pauperes[h] per ſuos executores: iſti tūc ha
bēt vim hęredis,vt hic,à cōtrario ſenſu ibi: alio hęrede inſtituto,
&c.quaſi dicat, ſi alius non eſſet hæres inſtitutus, haberet vim
& nomē hēdis:vt ſi diceret:Volo ꝙ accipias de hæreditate mea,
& des pauperibus,vt dicit gl.hic.& facit.l.deniq̄.§.interdū.ſ. de
pecu.le.& idē tenet Inn.in.c.cū tibi, extra de teſta.vbi vī caſus.
& Rofr.in tit.de actione ex teſtō.in gl.quā dedit.Secundò quæ
7 ro† qd de executore particulari relicto ꝓ iſta ÿba.talis fecit tales
ſuos fideicōmiſſarios & executores,qbus dedit licētiā & ptātem
vēdēdi de bonis ſuis cū bānimēto & ſine,vſq; ad ſatisfactionē in
tegrā p̄miſſorū,q̄ro ergo vtrū ad hoc vt iſta cōceſsio alienādi va
i leat,requiraē hēditatis aditio. Spec.ī ſil'i tāgit iſtā.q.in.d.§. nunc
ÿò aliqua.ÿ.ſed pone ꝙ ex eo.etnil ibi determinat. Breuiter di-
co ſic:ſiue ponamus iſta legata relicta eſſe ī teſtō,executores nō
pñt vēdere nec alienare,niſi adita hēditate ex teſtō:vt.l.ſi nemo.
ſ. de teſt.tu.&.l.ſi nemo.j.de reg.iur.ſiue ponamus eſſe executo-
res ab ītestato:nō pñt exeq̄ niſi adita hēditate ab ītestato:vt.l.ij.j.
de fidei.l.j.&.l.ſi.ī prin.C.de manu.teſta.&.l.q filio.§.j.& ibi no.
de hære.inſti.& Inſtit.de eo cui lib.cā bo.addi.§.j.&.l.q purè.in
k fi.j.qñ di.le.ce.Oportet ergo ꝙ hæreditas ſit adita.[k] Sicuti enim

1.falci.adde tñ ꝙ ali-
menta relicta filio na
turali nō cedūt ī piā
cām,ſcd'm bal. ī rep.
l.j.C.de fac.ſan.ec. in
vī.co.vbi idē ēt.& ſi
relicto fcō cōcubinę.

¶Ad pias cās. Vtrū
relictū cā alimētorū
dicaē piū, & ꝙ dicaē
ꝓbat tex.ī.l.Mela.in
prin.ſ.eo.ibi: pietatis
cā.& Bar.ī tract. ali-
mētorū, determinat
idē ꝙ hic.et addē ang.
& alios ī.l. ſi Stichū.
§.ſtipulatio.de ÿ.ob.

¶Vltimo opp. Vide
Alex.ī.l. ſi certis an-
nis.C.de pactis.

¶Quæro igit.Sed qd
ſi executores inter ſe
diſcordāt,qsexequeē
vide Bal.ī.l.id ꝙ pau
periꝭ.ī.v.colū.C.de
epiſ.& cler.

h ¶Diſtribui iter pau
peres. Et vide.j. ēt in
vltima apoſtilla ma
gna.in fi.

¶Hęreditatis aditio.
& de materia execu
torū vide aliqua quę
hñr.ī.e.ī.l.āfilio.et ad
qōnē Barto. hic vide
bal.& Imo.ī.l.ſi ī diē
in princi.de cōdit.&
demonſtra.

¶Sit adita. Sed vtrū
ī donatione cā mort.
poſsit dari executor,
vide bal.q̄ſic.ī.l.exe
cutorem.in.ij. col.de
execu.rei iud.

datio tutelæ quæ eſt fauorabilis, & relictũ libertatis, quę eſt ita fauorabilis, non poteſt valere, niſi ſecuta aditione: ita poteſtas data executoribus non valebit, niſi aditione ſecuta. Sed quæro, quid ſi nemo vult eſſe hęres ex teſtamento vel ab inteſtato: nec etiã fiſcus. Dicit ipſe, cogita per te. Procedo vlterius: †poſito q poteſtas alienandi ſit confirmata aditione hæreditatis, examinemus verba permiſſionis: quæ dicunt, quibus de dit licentiam: vtrum importent liberam voluntatem an arbitrium boni viri. Inno. ponit hoc tranſitorię extra, de ſta. mon. c. cùm ad monaſterium. circa fi. in gl. ſuper verbo, abdicatio. & ibi videtur tenere quod legitima ſit libera voluntas ſine aliqua cauſa: tamen hoc non probat. Crederem contrariũ a q verbum licentia, importat arbitriũ boni viri. quod probo. Nam nomen licentia, deſcendit à verbo licet, quod tantum eſt dicere, quantum licitum ſit. Sed non eſt dubiũ q iſta verba, ſi tibi videtur iuſtum vel licitum, important arbitrium boni viri: vt. l. fideicõmiſſa. §. quãquã. ſ. de leg. iij. & l. ſi ſic. in prin. ſ. de lega. j. & l. fideicõmiſſaria. j. de fideicom. lib. Item probatur ex. l. j. C. de ſa. ſanc. eccle. ibi: habet vnuſquiſq; licentiam, &c. Quæ licentia intelligit de arbitrio boni viri. Neq; enim poteſt filium exhæredare, & Deum inſtituere: vt nota. in. l. ſi quis ad declinandam. C. de epi. & cle. alias ſi haberet liberam poteſtatem poſſet filium exhæredare & præterire: ſicut miles: cui eſt conceſſum liberum arbitrium teſtandi: vt l. j. ſ. de teſti. mili. Item dicit teſtator: & do liberam poteſtatẽ. † quæro quid hoc dicit liberam poteſtatem. Certè ſi diceret[b] poteſtatem ſimpliciter: referretur ad arbitrium boni viri: vt leg. nepos Proculo. de verbor. ſignificatio. l. qui explicandi.[c] C. de accuſ. Sed ex eo quod dicit liberã: intelligo quod intelligatur in eius liberam volũtatem col latam. quod probo: quia verbum liberam, deſcendit à verbo liber, quod importat liberam voluntatem: vt l. ex fideicommiſſaria libertas infra de fideicommiſſ. liber. ibi dum dicit, libuerit, &c. Et pro hoc etiam videtur text. ſupra de teſtamen. mili. lege. j. in princip. & l. etiam. in princip. infra de bonis liber. facit. l. procurator cui generaliter lib. vj. ſupra de proc. Idem ſi dixerit plenã poteſtatem[d] & licentiam: vt probatur in lege prima ſupra de teſtamen. mili. in duabus reſponſis ibi poſitis. not. in. l. ſi procurator ad vnam. C. de procura. & l. fideicommiſ. §. quanquam ſupra de legatis tertio. ibi non enim plenum, &c. †Ex prædictis notanon quod iſta verba, plenum & liberum, ſi adijciantur verbo quod aliãs de ſui natura importat arbitrium boni viri, facit ipſum ſignificatiuum libere voluntatis. ſicut verbum volo, ad quod facit lege prima ſupra de teſtamen. milit. ‖ Sequitur in verbis vendendi & alienandi: quæro vtrum † illi exe cutores, qui habent poteſtatem vendendi, poſſint permutare, vel ĩ ſolutũ dare et obligare. Et videtur quod non: per. l. ſi pupillo lorum. §. ſi prætor. ſupra de rebus eorum. In contrarium videtur quod ſic, per. l. ſicut § venditionis ſupra qubus modis pign. vel hypo. ſol. Solu. Quandoque iſta promiſsio fit à prætore vel à iudice: & debet ſtrictè intelligi. ita loquitur §. ſi prætor. Quãdoq; fit ab alio priuato: & tunc appellatio venditionis continet omnem alienationem[e], per quam impletur cauſa, ob quã fuit permiſſa venditio. Vnde cùm ſit permiſſa venditio pro ſatisfaciendis legatis: quicquid facia t vt legata ſoluat appellatione alienatio nis continetur. Pro hoc facit verbũ hic poſitum, ſcilicet vendẽdi, alienãdi, &c. Quod verbum alienare, generale eſt. Gloſ. in l. ſta tuliberi à cæteris. §. Quintus Mutius. in frã, de ſtatulibe. † Quartò ſequitur de bonis ſuis. Quęro, vtrum executor poſſit age re contra hæredes, vt exhibeant res hæreditarias, vt videat quæ expediat vendere. Puto quòd ſic: per l. ſi tibi electio. §. fina. ſ. de optio. lega. † Quæro an exhibitis omnibus rebus vel non exhibitis poſsint executores iſti vendere rem quam volent. glo. in l. pe. C. quando decre. opus non eſt. tenet q ſic[f] contrarium tenet glo. in l. quandiu. C. de pig. Reſpondeo, ſi quidem iſti executores non habent liberam poteſtatem, ſed ſolùm eſt eis commiſſum per verba importãtia arbitriũ boni viri: nõ eſſet dubiũ q non poſſint[g] ponere manus ad res, quas volũt, h ſed debent facere arbitrio boni viri, ſicut prętoris. l. magis puto. §. non paſsim. ſ. de re bus eorum. & l. à diuo Pio. §. in vẽditione. j. de re iudi. Sed ſi poneres ipſos habere plenam & liberam voluntatem in caſu permiſſo: tunc debes ſcire q libera volũtas debet intelligi, dum tamen bona fide faciant: vt l. creditor. §. Lucius. ſ. mand. Sed ille qui rem magni pretij vellet vendere pro modico, non faceret bona fide: vt no. in d. §. non i paſsim. ver. necnon. ideo non valeret eorũ venditio: & poterit reuocari. Ita debet intelligi glo. in l. pe. ſ. quando decre. opus nõ eſt: quia ita debet intelligi, dũmodo faciant bona fide. Ita debet intelligi l. creditoris. ſ. de diſtract. pig. Quæro † an iſti executores poſsint vendere pro quanto pretio volũt[h]. k Dixi ſ. quòd ſi ipſi non habent liberam poteſtatem. non poſſent, ſed deberent vendere arbitrio boni viri. Sed ſi haberent liberam poteſtatem: dixi quòd deberent facere bona fide. Si ergo rem magni pretij deberint pro modico, bona fides non videtur verſari: vt l. j. C. ſi vendi. pign. aga. ideo poterunt reuocare illam vẽditionem. Sed dubitatur † de modo reuocandi: nam in l. j. C. ſi ven. pig. aga. videtur velle q primò hæres debet agere contra executorem: & eo exiſtente non ſoluendo veniat contra emptorem[i]. Sic & alibi, in l. qui fundum. §. procurator. j. pro empto. videtur velle text. q indiſtinctè dominus poſsit agere contra emptorem. Et hanc partem teneo: quia alienatio facta non fuit iuridicè. Non obſtat l. j. C. ſi vend. pig. aga. quia ibi creditor vendebat iure ſuo, & ad ſui vtilitatem: ideo eius gratia colluſio non tantũ attenditur ad annullandam venditionem: ſed in caſu noſtro, & in §. procurator. executor vendit ad vtilitatem alterius et nomine alterius: ideo indiſtinctè annullatur vẽditio, ſecundũ di 16 ſtinctionẽ §. procurator. Quæro an hæres † ſit regrendus[k] q̃n exe k cutor vendit. Primò, q̃n elígit rem, quã vult vendere. Secundò, quãdo limitat pretium, pro quo vult rẽ vendere: an iſtis duobus caſibus hæres debet requiri? Videtur q nõ: quia per regulã, cùm iſti executores poſsint facere inuitis hæredibus: ergo ipſis ignorantibus: vt l. iij. ſ. illud. j. de fideic. lib. & l. qui poteſt. de regu. iur. Præterea quando aliquis facit procuratorem ad vendendũ, non requirit q procurator teneatur dominũ requirere, quãdo vẽdit: ſed do

a ¶ Importat arbitriũ. no. q iſtud verbũ licẽtia, ſportat arbitriũ boni viri. Et ad hoc vide no. p. bar. ĩ. d. l. j. in. v. q. princ. C. de ſacroſan. eccl.

b ¶ Certè ſi diceret. Sed bal. ĩ. c. j. ĩ fi. p illũ text de pace iur. fir. vẽ tenere cõrrariũ. dixi in l. ſi ſic. de leg. j. & ibi Barto.

c ¶ L. q explicandi. & ibi Bald. C. de accuſ.

d ¶ Plenã ptãt. No. q iſta ſunt paria dicere liberũ vel plenũ mãdatũ & ptãtem. Facit ad hoc q no. dt Bal. ĩ. l. & ſi poſt tres. ĩ. xj. col. ſi qs cau. & adde q hr̃e liberãvolũtatẽ eſt eẽ ſubmiſſum regu. iur. ſecũdũ bar. ĩ. l fideicõmiſſa. §. ſi ſic. de leg. iij. Et adde qđ dicit Bal. ĩ. l. ſi qs ma ior. ĩ prin. C. de trãſa. Quid ſi dixerit q faciat velle ſuũ? Dic q ĩportat liberã volun tatẽ, adeò q null[i] cõ tradicere poſsit, ſecũ dũ Bart. ĩ extrauagã. adreprimẽdũ. v. videbit. & do. An. ĩ. c. j. de cõſtit. & dicit Abb. Sicut. p illũ text. ĩ. c. j. de his q̃ fi. à maio. pt. cap. q. p ỹbũ. facias ſecũ dũ volũtatẽ tuam, referẽ ad abſolutã volũtatẽ, nõ ad arbitriũ boni viri. In cõtrariũ tenet Bal. in rubri. de pœ. iudicis q male iu 9 di. & ĩ. l. j. ĩ verſi. ſtro b nũq̃d iudex. Et vide Bart. ĩ. l. fi. ad fi. C. de p̃to. ſti. qđ de ỹbo, di crettoni & cõſciẽtię, c p Bal. ĩ. l. fi. de iu. do. impetrã. & adde bar. in materia in. l. creditor. §. Lucius. s̃. man. & vide Bart. ĩ. l. ſi ſic. de leg. j. & de p̃cura tore q habet liberam vl plenã poteſtatem & qũ habeat, &c. vide Alex. in. l. ſi p̃cura tor. C. de procura.

e ¶ Omnẽ alienationẽ. Nota q appellatione vẽditiõis cõtinẽt oĩs actũ dñij trãslatiuus: hoc verũ qñ p̃ſert à d priuato. ſec9 ſi à iudice: vt. l. ſi pupillorũ. §. ſi prętor. de reb. eo. & adde q no. ĩ. l. j. C. ſi aduer. trãſa. & vide bart in. l. j. vbi habes poſt eũ. C. de vſufca. p emp. Sed an phibi tus alienare, phibeaẽ poſſeſsionẽ trãsferre, vid alex. ĩ. l. j. §. ſi vir vxori. j. de acq. poſſ.

f ¶ Tenet q ſic. Bal. in d. l. pe. q̃ incipit, prædiũ. C. q̃n decr. opus non eſt. ſequit gl. ibi vbi omnino vide. & ibi dicit q eſt paſſus nouus. & ad Bar. hic adde bal. in. l. fi. §. ſinautẽ legata. C. de bo. q̃ libe. & ad hæc not. adde Bart. in auẽ. hoc ius porrectum. circa medium. C. de ſacroſanc. eccle.

¶ Nõ poſsint. Adde quod idem tenet Bar to. in l. à diuo Pio. §. in venditione. de re iud. & Bal. in l. ordo. de exe. rei iu. et Abb. in ca. quod ad cõſultationẽ. de re iudi. qđ tũ limita eſſe verum vel de iure iſto, vel vt res magni valoris pro paruo debito nõ vendanẽ: ſecundũ gl. in l. q̃dam. diu. de diſtra. pign. aliàs hodie etã meliora poſſent capi pro ſatisfactione debiti pecuniarũ, ſecundũ Imo. in d. §. in vẽditione. & Io. And. in addi. Spec. in titu. de execu. ſent. §. ſequit. ſuper ver. primo referentem ita tenuiſſe Guido de Suza. per auẽ. hoc niſi. C. de ſo. & per §. quod aũt. de fideiuſ. vũ dicta aut. ſumit. Adde q̃n res magni valoris poſſit vendi pro paruo debito. Bal. conſ. lx. iij. lib.

¶ Pretio volum. Et vtrũ executores poſſint mouere actiões cõtra debitores, vide Bald. q ſic, in d. l. id quod pauperibus in iij. aliàs v. col. de epiſco. & cle. per Bar. in l. ſi qui Titio. de leg. ij. & Bal. in l. nulli. de epiſc. & cle. ponit an poſsit agere & conueniri.

¶ Contra emptorem. Sed contrariam opinionem tenuit Paul. de Caſt. in l. ſi pretiũ. de procu. per d. l. j. ad quam dicit q Bart. non bene reſponder. & hoc dicit verum, ſi executores ſint ſoluendo.

¶ Requirendus. An hæres debeat requiri ab executoribus: habetur per Bald. in l. nulli. in ij. q. in iij. col. de epiſco. & cleri. per Specu. in tit. de inſtr. edi. §. nunc aliqua. vbi per Ioã. And. per Pet. de Anch. in c. tua nobis. de teſta. facit quod not. Bald. in l. captatorias. in iij. q. in fi. C. de teſta. mili. an poſsint declarare incerto & irrequiſito hærede. & hic adde Bald. in l. id quod pauperibus. in xvij. q. C. de epiſc. & cler.

[a] ☞ Melius ad rẽ facit l. mandaſſem tibi. ff. mãd. quã credo Bar. voluiſſe adducere. Alexan. Loſæus.

[b] ¶ In contrariũ vr̃. Et no. q ſi qs ſit executor teſti, & rẽ vẽdat, põt petere emptor q hæres cogat hũc contrariũ ratificare ne ſi bi qõ vnq̃ moueaf, ſecũdũ Bald. ĩ auẽ. ſi captiui. C. de epiſc. et cle. dubitat an executores poſsint vẽdere habita fide de pretio. dic de hoc vt p Bar. ĩ l. à diuo Pio. §. ſed ſi emptor. de re iudi. & not. q dicit Bal. ĩ. l. ij. C. de vxo. mili. ſe autdiſſe à Bart. vbi oĩno vide. & vtrũ hæres ſoluẽs legata executori ſit liberatus, à legatarijs, vide Io. And. ĩ. ti. de inſt. edi. ſ. nunc verò aliqua. cui9 dicta ſequit Pet. de Ancha. ĩ cle. j. de teſta. Et vtrũ executor poſsit p ſe emere res venales, vide Io. An. in. d. §. nunc verò aliqua.

[c] ¶ Rẽ nota q debitores ſoluẽtes executoribꝰ nõ liberãtur ipſo iure. & tõ pñt dicere nolle ſoluere, niſi de cõſenſu hęredis, ſecũ dũ Bald. no. in. l. j. C. de execu. rei iud. Sed an vn9 executor poſſit aliũ facere, vide in l. quidã. de reb. du. & Bal. oĩno ĩ. l. nulli. v. dñi. C. de epiſ. & cle. & ĩ epa. in fin. C. de fideicõ. Executor põt malé ablata remittere vł reſtituere ſecundũ Bal. ĩ. l. ẽt. C. de fideicõ. An executor teneaẽ facere inuẽtariũ, vide Bal. ĩ auẽ. ſed cũ teſtõr. in fi. C. ad legem falcidiam.

[c] ¶ Facere clã. Dr̃ facere clã, q facit irrequiſito eo q poſſet aliq modo cõtradicere: q no. & adde Bart. in. l. nõ intelligit. §. tacitè. j. de iur. fiſ. et ibi poſt eũ in. l. clã poſsidere. in prin. hic alleg.

[d] ¶ Vẽditionẽ ipediat. Vtrũ hęres poſsit impedire vẽditionẽ fiendã p̃ executores: vide Spe. & Io. And. ĩ. d. §. nũc aliq̃. & p Petr. de Ancha. poſt alios in. c. tua nos. de teſta. Et vtrũ ipſi executores poſsint offerre legatarijs p ſatiſfactione quãlibet aliã rẽ, ẽt extranei an verò corpus hæreditariũ. bar. tenuit q corpus hæreditariũ. Bal. cõtra: vt p eũ ĩ. l. id q pauperibꝰ. in. vij. colũ. de epiſco. & cle. loquor quando in hęreditate non eſt pecunia.

[e] ¶ Quæro vtrũ. Vtrũ executor poſsit trãſferre poſſeſsionẽ. Et qđ de dũo: et an inuito hr̃de, vide Bal. ĩ. d. l. id q pauperibꝰ. ĩ. ix

sed dñs poteſt prohibere ſi vult: vt. l. mãda. ſ. manda. & l. ſi mandauero.[a] eodem tit. In contrarium videtur[b] caſus in. l. iiij. C. de diſtra. pigno. & in. l. legatum. ſ. de vſufruct. lega. & l. j. §. cùm dicitur. j. ſi cui plus quam per. l. Falci. & l. hac edictali. §. omnibus. C. de ſecun. nup. Vnde credo ſic dicẽdum, ſi iſti executores eſſent aſſumpti tãquam boni viri: tunc ſine dubio eſſet requirẽdus hæres: vt. l. ſi arbitratu. de ver. oblig. & l. Theopompus. ſ. de do. præle. Sed ſi habent liberam poteſtatem, vt proponitur: puto idem q hęres debeat requiri, per. l. creditor. C. de diſt. pig. & per. l. j. §. cum dicitur. j. ſi cui plus quã per leg. Fal. Item per rationem. Nam eorum præſentia poſſet trahere executores ad aliam rem vendendam vel ad vendendam eam alio pretio. etgo debent requiri: vt. l. ſi in tres. & l. ſicuti. ſ. de arbit. Præterea iſta libera poteſtas importat vt bona fides 17 adſit. Sed ille † qui facit clàm, quod eſt facere non requiſito eo, qui poteſt contradicere, videtur facere clàm, [c] & mala fide, vt. l. c clàm poſsidere. in prin. j. de acqui. poſ. & l. prohibere. §. clàm. j. quod vi aut clam. & ſic videtur mala fide facere: & ſic non valet. Ad contrarium reſpõdeo ſic, et dicas: Qui dam ſunt executores, qui habent poteſtatẽ vẽdendi à lege: & iſti debent requirere partem: vt. l. à diuo Pio. §. in venditione. j. de re iu. & no. per Cy. in. l. ab executore. C. q̃. ap. non reci. Quidam ſunt habentes poteſtatẽ ab homine: & tunc aut iſta poteſtas fuit voluntaria, vt poteſtas vendendi, quam domi nus dat procuratori, quæ ſemper eſt voluntaria: cũ dominus poſsit eam reuocare quãdo voluerit: tunc dominus non eſt requirẽdus: imò debet ipſe prohibere ſi vult: vt. l. ſi mandauero. ſ. manda. cum ſi. Si verò ab ini 18 tio † fuit voluntaria, poſtea incipit eſſe non voluntaria, ſed neceſſaria: vt poteſtas, quã debitor dat creditori alienandi: & tunc ſi q dẽ illa poteſtas fuit limita, vt quia dixi, do tibi poteſtatem vendendi à tali die in antea pro tanto pretio, & tunc non requiritur ciitatio domini vł admonitio. Ita poteſt intelligi. l. fin. C. de iu. do. impe. Sed ſi non eſſet ſic limitata: tunc dominus debet citari: vt. l. creditor. & ibi not. C. de diſtr. pig. Nunc ad propoſitum mandatum datum executori fuit voluntarium reſpectu teſtatoris, neceſſarium reſpectu hæredis: nec eſt limitatum ideo hęres debet requiri. vt. d. l. creditor niſi 19 teſtator aliter diſpoſuiſſet. Quæro, † hæres requiſitus vult impedire iſtam venditionẽ quid habet facere vt venditionem impe d diat[d]. Reſpondeo: ſi quidem vult, impedire totaliter ne fiat: tunc non poteſt alio modo niſi offerendo pecuniam neceſſariam pro ſoluendis legatis, vt. l. fi. ij. C. de iure dotiũ impe. Item poteſt dicere: offero me paratũ vẽdere & de pretio ſatisfacere legatarijs & alijs pro quibus executores vendere volũt intra terminum competẽtem & de hoc da re fideiuſſores. quo facto hæres in venden do prefertur, vt. C. de liti. in authẽ. nunc ſi. et. C. de pig. auẽ. hoc ita ſi deditor. Sed ſi nõ vult impedire venditionem totaliter, ſed illius rei tantũ: tunc debet oſtendere qđ alia res eſt quæ magis expedit vendi vel magis commodè vendi poteſt, vt ſic eos in mala fide conſtituat. Item ſi executores volunt vendere modico pretio, oſtendat hæres qđ alius vult emere maiori pretio, vt ſic ſi aliter faciat conſtituat eos in mala fide. Quæro † vtrum iſti executores poſsint transfe 20 re † poſſeſsionem. puto q ſic, vt. l. ſi quis pro hibuit al's incipit papinia. ſ. de publi. p hoc facit teſtator conceſsit eis licentiam alienãdi, ſed alienatio & dominij translatio non poteſt fieri ſine traditione: igitur videtur p 21 mittere. Deinde quæro, † quia ſequitur in verbis, cũ bannimento & ſine: quid importent iſta verba? Reſpõ. in executoribus vltimarum voluntatum non habemus expreſſum, ſed poſſumus dicere q teneantur face f re bannimentum, [f] ſicut executores ſententię, vt. l. ordo. C. de execu. rei iu. & l. edicto. C. ſi aduer. fiſc. & l. ij. & l. fi. C. de fi. iſtr. & iu. ha. fiſca. li. x. & hoc eſt verum quãdo non habent liberam poteſtatem: ſed quando habent liberam poteſtatem: tunc fortè idem q deberent facere bannimenta, ſicut tutores quos cõſtat habere liberam, vt not. in. l. mandato generali. ſ. de procurat. & tamen tutores in venditione rerum pupilli deberent iſta bannimenta facere fieri, vt. l. ſi fine. §. j. ſ. de mino. ideo iſtaverba cum bãnimentis & ſine, apponuntur vt ea non habeat neceſſe facere. Sequitur in verbis vſq; ad ſatisfactionem omnium præmiſſorum. 22 Quæro † vtrum talis executor poſsit rem vendere non preſenti pecunia: ſed habita fide de pretio. Videtur qđ non in relictis ad pias cauſas: maximè per. l. ſi procurator. & q ibi no. j. de iu. fiſ. & ad ſimilitudinem executionis ſententiæ, vt. l. à diuo pio. §. ſed ſi f emptor. j. de re iudi. & hoc puto verum, ſi non habẽt liberam. Sed ſi ponamus eos habere liberam, in hoc credo quid poſsint vẽdere: dũtamen habeãt fidem de pretio et bona fide faciãt. ar. l. q Romæ. §. callimachus. 23 j. de ỹb. oblig. Quæro † quid ſi in ĩſtrumento dicitur ſic: tales executores talem rẽ vẽdiderunt pro tanto pretio: q pretium conf g feſsi fuerunt ſe habuiſſe: non autem dicitur q receperint: an ſufficiat. Puto q non: quia h per hoc non impletur cauſa quare eſt mandata venditio: eis enim mandatur pro ſatisfactione omnium præmiſſorum. Sed ſi cõfitentur ſe vendidiſſe & habuiſſe: non videtur[g] facta venditio pro ſatisfactione legatorum: niſi poſtea appareat facta ſatiſfactio legatorũ. Hoc vltimum probatur in. l. ſed & Iulianus. §. proinde. ſ. ad macedo. primum q confitendo ſe habuiſſe non ſufficit probatur in. l. ſi ex cautiõe. & ibi no. C. de nõ nu. pecu. & j. ſi quid in frau. patr. l. j. §. q ſi in lite. & §. quod ſi mu 24 tuam. Quæro † quid ſi dicit in inſtrumento, quam pecuniam recepit in mei præſentia notarij: ſed non apparet q legatarijs ſit ſoluta an ſufficiat emptoribus? Rn̄. ſic: quia cum ob iſtam cauſam habuerunt mandatum executores à teſtatore, ſufficit q emptores ob iſtam cauſam ſoluerint: licet executores in iſtam cãm non 25 conuertant: vt. l. j. §. non autem. ſ. de exercito. act. Quæro † an promiſsio de euictione quam faciunt executores obliget hæredes. Puto quod ſic ſi faciunt promiſsionem ſecundũ conſuetudinẽ ciuitatis, vt. l. ſi pignore. §. fin. ſ. de pig. act. & l. Iul. §. ſi procurator. ſ. de act. empti. & C. cre. euic pign. non de. p totum. q not. & tex. dixit q qñ aliquis vẽdit ex officio ſibi iniuncto, nunq̃ teneat h de euictione[h]. ſi pignori. & l. hæres. ſ. fami. ercil. Vltimò † quæro an executor teſtamenti poſsit conueniri à legatarijs. Gloſſ. tenet quod nom in. l. Firmio. §. j. j. quando dies lega. cedat.

co. ſed vtrũ executor de culpa teneaf, dicẽdũ vr̃, put dr̃ hæredeſecũ dũ diſtin. bar. ĩ. l. cũ res. §. culpa. de lega. j. q̃ ỹba Bald. & Imo. ibi extẽduntur ad executores. tu vide plenè Bal. in. l. pign9. in. xiij. co. de pig. act. vbi dicit q nõ tenẽ de leuiſsimã. & no. ſecundũ Bal. ĩ. l. id q pau. ĩ. x. col. q̃ exe curio nõ rit̃e facta p̃t per eũdẽ reuocari. ſed caue p id q habes in l. cũ qdã. de his qbus vt indig. vbi incõtinẽti vr̃ priuatus offõ eligendi. & an executor teneaf cauere, vide ĩ. l. diu9. j. ſi cui pl9 p. l. falc. Et an officiũ executoris relictũ in teſtõ dicat legatũ. ita q illd ſemel repudiatũ nõ poſsit amplius acceptari, vide Bald. ĩ. l. deberi. C. de fidei. li. an aũt hr̃s poſsit p̃ uenire executorẽ ĩ ſolucdo, vide Bar. ĩ. l. ff. C. de fideicõ. li. an arbitriũ executoris poſsit reformari arbittio iudicis, Bal. q ſic ĩ. l. ſi. in prin. C. eo. de le, & habes ibi. qd ſi executores ſint diſcordes. adđ an executor poſsit trãsferre poſſeſſionẽ. & an poſsit habere fidẽ de p̃tio. bal. cõſi. clxxxv. iij. vol.

¶ Bãnimẽtũ. Sed iſte ſubhaſtationes non ſunt neceſſarię ĩ vẽditione rerũ mobiliũ q̃ p̃t vẽdi ĩ foro, vt notat. Bal. ĩ. l. j. C. ſi ppẽ pu. pẽſi. vide q̃ habes poſt bar. ĩ. l. fi. C. de fi de iſtru. & iure haſte fiſ. lib. x.

¶ Nõ vr̃. Adde Bal. in. l. fi. §. ſinautẽ legata. de bo. quæ lib.

¶ De euictio. vendẽs ex offõ ſibi iniuncto non teneẽ de euict. vide no. ĩ. l. p̃curator. p euictiõe. s̃. de p̃cu. et Bar. & Bal. ĩ. d. l. j. C. de euic. pign. & gl. & ibi Bal. ĩ. l. ſi ob cãm. in fi. de euict.

[h] ☞ Vaſallus q debeat omnibus filijs domini iurare fidelitatem mortuo domino.

Vm vnus. Prælegatum cum onere alimentorum tranſit ad hęredes hęredis: licet ſint plu

¶ POMATES.

a ¶ Sed ponamus. vide Bar. cõsi. ccxvj. i ea. l. ỹ. itẽ istã. l. allegaẽ. vi de Ale. i. l. si cũ do. §. sinaũt. in. j. col. ver. itẽ nota. ff. soluto. matri.

b ¶ Vtrũ bona. an bona viri sint obligata vxori p alimẽtis, habeẽ p bare. & doc. i. l. si cũ dotẽ. §. sinaũt. solu. matr. vbi vr Bart. silr̃ pſi contrariꝰ. & Imo. i ea. l. §. itẽ pater ro, p mod. inſt. de ac. §. fuerat. & adde bar. in tract. de alimẽtis. i fi. p Spe. i tit. de poſt diuor. reſti. §. fi. ỹ. ſed nũqd bona viri. Adde an bona viri ſint tacitè obligata p alimẽtis vxoris, Paul. de Caſt. conſi. vij. ro. conſil. ccccliij. Abb. conſil. xliij. ij. lib.

c ¶ Not. vltimò. no. ad limitatio. corũ q̃ no. Bart. i. l. hbertis q̃s. §. Lucius. j. eo. vide q̃ ibi dixi. & Bald. i. l. j. C. de le. & i. l. ſi ea. & cõdi. inſer. & Bar. & Bal. & ang. i. l. diuortio. in prin. ſol. matri. & Ang. i. l. Titia. j. de ſo. bñ facit q̃ no. bal. in. l. q̃ in vxorẽ. C. de nego. adde Bal. conſ. lxxvij. ij. lib.

res. h. d. Primò ponit dictum. Secundò formatvnam obiectionem, & ad eam reſpondet. Secunda ibi: ſi tamen. Op. dices tu, iſte tex. licet ex præſumptione procedat, non tamen ſequitur ex neceſsitate: quid enim ſi heredes hr̃dis ſint diſcordes: haberet ne tũc locũ iſta lex? Reſpon. ſic, & recurretur ad remedium. l. iij. ſupra eodem. Quærit Dy. vtrum † hæres feudatarius debeat iurare omnibus hæredibus domini vel vni tantum. Et dicit quòd omnibus: argumen. huius legis. quod tangit gloſ. in. l. ſi cuius. ſ. de vſufruct. & Iac. de Aret. in. l. de pupillo. §. ſi plurium. j. de noui operis nunciatio. & gl. dicit in. c. j. §. omnes. ſi de feu. fue. cõtro. x. col. Nota glo. quid contineatur appellatione domus, habuimus in. l. j. §. hoc autem. ſ. ad Syllanianum.

Verbis fideicommiſsi.

Alimenta debentur etiam pro eo tempore quo fuit retardata libertas abſq; mora hæredis. hoc dicit. Nota text. ibi: explorari.

☞ *Alimenta debentur ſorori arbitrio boni viri pro qualitate dotis, & creſcunt ætate creſcente.*

Frater ſororem alere tenetur.

Legatum pro dote q̃ ſit conditionale, non purum remiſſuè tamen.

Alimentis. Vir bonus † debet arbitrari alimenta pro qualitate relictæ dotis quæ alimenta creſcunt creſcẽte ætate. hoc dicit. tex. Item dicit tex. in viro & vxore: in. l. ſi cùm dotem. §. ſinautem in ſæuiſſimo. ſ. de ſolu. mat. quod intelligo quando vires dotis ſufficerent. † aliter frater tenetur alere ſororem: vt. l. qui filium §. vbi pupil. educ. de. & vir vxorem: vt not. per Cyn. in. d. §. ſinautem. Oppon. & videtur q̃ imò, & arbitrio boni viri, ſecundum quantitatem hereditatis debet ſolui alimenta: vt. l. alimenta. j. eo. Dic vt in gloſ. & tene opin. Hug. quia magis eſt vera. Item † facit iſta lex quod legatum pro dote non ſit purum, ſed conditionale ſoluendum tempore matrimonij. quod an ſit verum, dicam in. l. Titio. §. ante. j. de condi. & demonſtra.

☞ *Legatum alimentorum non perit per damnationem in metallum.*

Alimenta damnato relinquuntur.

Iſcui. Damnatus in metallum poſt reſtitutionẽ pretériti temporis & futuri alimenta petere poteſt. h. dicit. Oppon. & videtur quod poſt reſtitutionem non petit alimenta præterita: vt. l. in inſulam. C. de ſenten. paſ. Veritas eſt † q̃ hic loquitur in legato alimentorum, quod per damnationem in metallum non perit: † quia etiam damnato poteſt relinqui: vt. l. ſi in metallum. infra de his quæ pro non ſcrip. Item opponi. de. l. ſi in metallum. infra. de iur. fiſ. Solu. Hoc ſpeciale in alimentis. Eodem modo ſolue contrarium de legatis ſecundo. C. de bo. præſcript. Item opponi. ſupra eodem lege tertia. Solu. vt ibi. Oppo. gloſſ. de. l. cum allegatis. C. de re mili. Solu. Speciale eſt in alimentis. Pro hoc. j. eod. l. ſeruos. & ibi aliqua dicam.

☞ *Modi adiectio fauore legatarij non minuit legatum.*

Alimenta ſi debent percipi ex fundo, ille fundus dicitur hypothecatus.

Alimenta ſi ſiant legata ex tali fundo, ſi non percipiuntur tot fructus ſufficientes ad alimenta, debent ſuppleri per hæredem.

Bona uiri q̃ non ſunt obligata uxori pro alimentis: niſi in dotem fuerit datus fundus inæſtimatus.

Vcius. Si prædia pro alimentis relictis obligantur ex hoc legatum alimentorum non augetur vel minuitur. hoc dicit. Oppo. modus adiectus legato habetur pro conditione: vt. l. j. C. de his quæ ſub modo. Vnde ſicut conditionis adiectio minuit legatum: ita & adiectio modi. Soluit; † gloſſ. hoc verum, niſi modus ſit adiectus in fauorem legatarij. Probatur in. l. Titio. in princip. infra. de condi. & demonſtr. Sed ponamus † quod teſtator nihil dicat de hypotheca: ſed dixit quod volebat alimenta percipi ex illo fundo: an fundus ſit obligatus? Quidam quod non. Azo dicit hic contrarium in. l. Caius. ſ. de an. leg. quod hodie eſt determinatum, cum omnia bona hæredi-

taria ſint obligata pro legatis: vt l. j. C. communia de lega. Quæro: pone † q̃ teſtator nihil dixit de obligatione: & non percipiuntur tot fructus, quot ſufficiunt ad alimenta: an debeant ſuppleri vel expectari fructus ſequentis anni? Hoc tangit Cy. in l. ſi quis argentum. C. de dona. Dixi in l. inter ſtipulantem. §. ſacram. j. de verb. obli. & eſt multum longa materia. Sed dico nunc q̃ debẽt dari integra alimenta: quia locus non gratia taxationis fuit adiectus, ſed gratia demõſtrationis: quia poſt perfectũ legatũ fuit dictũ, ex tali prædio: vt eſt tex. in l. quidã. in prin. ſ. de leg. j. Et per hoc ſoluit cõtrariũ quod format glo. de l. cũ certus. ſ. de vi. tri. & olea leg. quia ibi fuit adiectus certus locus gratia taxationis: hic gratia demõſtrationis & poſt perfectũ legatũ. Itẽ iſta lex allegat ad q. vtrũ † bona viri ſint obligata vxori pro alimentis, quã format Spe. in tit. de do. poſt diuor. reſti. §. forma. verſi. ſed nũquid. & ibi dicit q̃ ſunt obligata. Nam cũ alimenta debeantur ex bonis mariti, & bona ſunt obligata pro eis, vt hic ſ. eo. l. ij. ergo &c. Cy. & Ia. de Are. dicunt idẽ in l. rem in præſenti. §. exactio. C. de rei vxo. act. Quidam doctor Lombardus diſputauit contrariũ tali ratione: quia certi ſunt caſus, in quibus bona ſunt obligata, vt in tit. ex qui. cau. pi. vel hypo. ta. contrah. Sed iſte caſus nõ eſt de illis: ergo &c. Aduerte ad legem iſtam, & l. ij. ſ. eod. Reſpon. q̃ hic loquitur quando bona ſunt deſignata vt alimenta præſtẽtur. ſed vir non habet bona deſignata ad hoc. Et licet bona ſint obligata pro dote: ſecus eſt in alimentis. quod videtur verum: tamen ſi fundus eſſet datus pro æſtimato, & ſic eſſet res deſtinata pro oneribus matrimonij, puto q̃ illa bona eſſent obligata, cùm fuerint data pro oneribus matrimonij.

☞ *Si teſtator emit libros filio, & in teſtamento diſpoſuit q̃ conferret: ſi filius moriatur uiuo patre qui alteri filio contulit libros & perfecit ſtudium: moriatur deinde pater cum dicto teſtamento: filius tenetur conferre.*

Caio. Legatum in dubio intellígitur translatum in alium cum onere ſuo. h. d. Concordat l. legatum. in prin. j. de adi. lega. Oppo. de l. ſi tibi. j. de adi lega. Sol. Ibi legatum fuit translatum in eũdem: hic in alium. Per iſtam l. dixi in q. de facto: Pater † habuit filium, quem primò ſtudere fecit, & ſibi libros emit: & in teſtamento voluit q̃ filius libros conferret. Contingit q̃ pater ſuperuixit, & filius deceſsit. pater dedit poſtea alij filio illos libros: qui perfecit ſtudiũ ſuum: deinde pater deceſsit cum eodem teſtamento. quærebatur an filius deberet conferre. Dixi q̃ ſic: quia iſti libri videntur trãſlati cum ſuo onere: vt hic, & l. legatum. j. de adi. lega. quod nota.

☞ *Dictio quo ad, q̃ faciat conditionem.*

Qui debet morari cum aliquo, non perdit legatum, ſi ex iuſta cauſa non poteſt morari.

Vxor, cui ſunt relicta alimenta per teſtatorem in domo ipſius teſtatoris, non perdit legatum ſi commodè ibi morari non poteſt.

Clauſula, donec ſtabit in domo cum hæredibus, in legato importat fauorem hæredis.

Alimenta qui percipit in domo hæredis, debet aliquid operari.

Vxor quæ alitur à uiro, debet omnia in domo facere.

Imperator. Legatum alimentorum factum alicui quoad cum aliquo moraretur, durat etiam mortuo eo, cum quo debet morari. Item eo viuo ex iuſta cauſa poteſt ab eo diſcedere. hoc dicit. concor. l. j. C. de leg. Vides ergo in princi. q̃ poſt mortem debentur alimenta. Contra. de l. Seio. in prin. ſ. de annu. leg. Sol. Ibi legatum relictum fuit fauore eius cũ quo debet morari: hic non. Item oppo. quando conditio miſta quæ pendet ex voluntate legatarij & alterius propter caſum, deficit legatum: vt l. legatum. C. de condi. inſer. & l. in teſtamento. la ij. infrà, de condi. & demonſt. Solu. Dicunt † quidam q̃ dictio quo ad, non facit conditionem: vt no. in l. j. C. de leg. hoc non eſt verum, vt dixi in l. j. infrà, de conditio. & demonſtratio. ideo glo. alibi dicit quod eſt ſpeciale fauore alimentorum: vt not. in l. j. C. de inſt, & ſubſti. & l. in teſtamento. j. de condi. & demonſt. quæ glo. dicunt veritatem; licet Dy. aliter dicat in c. imputari. de reg. iur. lib. vj. & Pe. in l. j. C. de leg. quorum opin. reprobo in l. illis libertis. j. de condi. & demonſt. & ibi dicam. Nota in vlti. ver. huius ſ. † q̃ ille qui debet morari cum aliquo, ſi non poteſt ex iuſta cauſa non perdit legatum. & dic vt l. Mæuia. in fine. ſuprà, de annuis legatis. Vnde ſi teſtator reliquit alimenta vxori in domo pſius teſtatoris: ſi non poteſt ſibi commodè morari, quia eſt iuuenis & aliqui ſunt ibi qui veriſimiliter luxuriarentur cum ea: poteſt habere & petere alimenta & recedere de domo. Pro hoc lege penultima, ſuprà, vbi pupillus educari debeat. Quæro † quid importat dicere donec ſtabit in domo cum hæredibus.

Reſpon. Reſpond. importat fauorem hęredis: quia ibi ſtando dicitur minus grauis alimentatio. Secundò continet aliud commodum: quia iſte qui debet ſtare in domo, debet p̃ſtare aliqua ſeruitia ſecundum qualitatem perſonæ. Nam ſi eſt famula, debet præſtare aliqua ſeruitia, ſecundũ qualitatem ſuæ perſonæ, non tamen iure ſeruitutis. Dices tu, imò omnia debet facere: vt. l. ſicut patronus. j. de ope. lib. Reſpond. illud eſt verum, quando mulier percipit alimenta non iure legati: ſed quia eſt vxor, quæ habet alimenta ex eo quòd operatur in domo: hic autem habet iure legati. [a].

☞ *Adiectiuum ſignificatiuum ætatis adiectum perſonæ legatarij, non reſtringit legatum. & nume. 3.*

Alimenta ſimpliciter relicta debentur in uita. nu. 4.

Pubertas in maſculo alimentorum fauore intelligitur uſq; ad decimumoctauum: in muliere uſq; ad decimumquartum annum. nu. 5.

Puer & puella intelligitur, donec durat pubertas.

Aliena priuilegia fauore alimentorum.

Mela. Adiectiuum † ſignificatiuũ ætatis adiectum perſonę legatarij non reſtringit legatum. Itẽ alimenta relicta ſimpliciter debentur in vita. Item alimentorũ fauore pubertas in maſculis intellígitur vſq; ad decimum annũ: in fœminis vſq; ad decimumquartum annũ. h. d. Nota tex. ibi: aut ſi nõ apparet, &c. Item nota q̃ puer & puella intellígitur, donec durat pubertas. Oppo. ad princi. ex gl. & videtur † quod adiectiuum ſignificatiuũ perſonæ reſtringit etiam vt non porrigat ad aliàs perſonas, quam quæ ſint eiuſdem ætatis: vt. l. non aliter. §. fi. ſ. de leg. iij. Solu. Hic illud adiectiuum adijcitur certę perſonæ: quia dicitur, Titiæ puellæ. vnde cauſa demonſtrationis magis quam reſtrictionis videtur appoſitũ: ſed ibi ponitur adiectiuũ ſimpliciter & indefinitè tantũ: vnde debet referri ad alias perſonas, quibus conuenit illa ætas. Item dicit hic, † q̃ alimenta debẽtur in vita tantũ. Contra. ſ. eo. l. iij. Solu. Ibi fuit legatus fundus ad alimenta: & ſic proprietas: hic verò ſimpliciter alimenta, & ſic cũ finiuntur. Simile in. l. cũ hi. §. modus. ỹ. ſ. conſtat. ſ. de tranſac. & j. ad. l. fal. l. hereditatum. Tertiò oppo. † dicitur hic q̃ pubertas durat in alimentis vſq; ad. xviij. annum. al's contra. Contra iſtud oppo. de. l. arrogato. §. non tantũ. ſ. de adop, Sol. Ibi eodem modo quo hic accipitur, vt ibi nota. Vltimò † quia hic ponit vnum ſpeciale fauore alimẽtorum. quæro de alijs quot ſpecialia habet. Rñ. habet fauorem: primò, quia ex minus vtili voluntate debentur cum triennij præſtatione: vt. l. j. C. de fideicõ. Item quia poteſt relinqui non capacibus, vt. ſ. eod. l. is cui. & l. ſeruos, j. eo. Item per clauſulam generalem, quæ minuit legata, legatum alimẽtorum non minuitur: vt. j. e. l. libertis. §. poſthumis. Item q̃ relictum nominatim intellígitur repetitum à ſubſtituto: vt. ſ. eo. l. iij. §. Lucius. Item habet priuilegium in modo exigendi: quia executor habet actionem: vt ſ. e. l. alio. Item breuiores dantur dilationes vt. l. ij. de re iud. Item non admittitur appellatio: vt. l. fin. j. de appel. re. Item quandoq; non admittitur compenſatio: vt. l. iij. C. de compenſa. Item habet priuilegium in modo durandi. Nam pubertas intellígitur longiori tempore, vt hic. Item non poteſt pacto contrahentium ſine authoritate iudicis remitti: vt. l. cum hi, per totam. l. ſ. de tranſa. Item poteſt agi pro his tempore feriato: vt l. ij. ſ. de feriis. Poſſunt et alia ſpecialia repe riri, quod laborioſum eſſet potius quã ſub tile: vt dicit glo. in ſimili in. l. j. ſ. ſolu. matri.

☞ *Solidus in una uice uerificatur.*

Conſuetudo in bino actu.

Verbum præſentis uel præteriti temporis porrigitur ad tẽpus præſens.

Sed & ſi alimenta. Illud dicitur, quem ſolutum eſſe facere quod vltima vice facit h. d. Habes † q̃ dictio ſolitus, verificatur in vnavice. Aliud ergo eſt dicere ita ſolutum fieri: aliud facere. conſueuit: quia conſuetudo requirit binum actum. No. † q̃ verbum præſentis vel præteriti temporis porrigitur ad tempus præſens. Contra quod op. & vr q̃ porrigatur ad futurum, per. l. ſi ita. j. ti. j. l. Aurelius. §. teſtamento. j. de li. le. Gloſ. ſol. hic, & dicit quòd hæc variatio teſtatoris contingit circa idem: quod relinquitur in contrarijs, contingit circa diuerſa. Vide glo. quæ incipit, ſic. C. ne de ſta. defuncto. &c. ibi: ſol. ſecundum Ro. Item oppo. de. l. nomen. §. filio. ſ. de leg. iij. Sol. vt ibi videbitis.

☞ *Aquam qui reliquit, uidetur pretium aquæ relinquere: & non continet ſeruitutẽ, ſed debitum perſonale.*

Ius aquæ ducendæ ſi relinquitur habenti prædium uicinum, ut cum perſona finiatur, dicitur ſeruitus realis quæ tamen per exceptionem finitur cum perſona.

Ius aquæ ducendæ ſi relinquitur non habenti prædium uicinum non eſt ſeruitus.

Adde ad hoc & uide Alexan. de Imo. in conſi. xvij. colum. prima. in. v. volumi.

Quidam. Quis † relinquit aquam videtur relinquere prætium aquæ: & tale legatum non continet ſeruitutem, ſed debitum perſonale. hoc dicit. Primò ponit dictum. Secundò obiectionem. Tertiò reſponſionem. ſecunda ibi: nec videri. tertia ibi, hęc enim. No. tex. ibi: dicebam, &c. Et feci ipſum notari. ſ. eo. l. j. & ibi relicta: quia vt ſit quoddam debitum perſonale, non autem ſeruitus. & ſic reſpondetur obiectioni ſupra factę. Opp. q̃ non debebatur æſtimatio, ſed ipſa ſpecies vt. l. cùm hi. §. ſi cui non numus. ſ. de tranſact. & l. j. & l. nulli. C. de ero. mil. an.

lib. xij. Sol. vt dixi. ſ. l. j. Quæro quando relinquitur † alicui ius aquæ ducendæ qui habet vicinum prædium & relinquitur vt non finiatur cum perſona: non eſt dubium q̃ tranſit cum prædio: ſi ſed ſi relinquitur habenti prædium vicinum, vt finiatur cũ perſona, eſt dubium an ſit ſeruitus perſonalis. Azo & Ioann. dicunt q̃ eſt ſeruitus realis quę tamen per exceptionem finitur cũ perſona, perempta perſona ita no. hic, & l. vt pomum. ſ. de ſeruit. & l. pecoris. de ſer. ruſt. prædi. & l. ſi is qui binas. ſ. de vſufr: probatur in. l. iiij. ſ. de ſeruit. Sed poſito † q̃ relinquatur ei qui non habet vicinum prædium: an ſit ſeruitus vel non: vtilitas eſt: quia ſi eſt ſeruitus, habeo confeſſoriam contra quencunq; poſſeſſorem ſi non eſt ſeruitus, poſſum agere tantũ contra illum qui conceſſit non contra alium. Rom. hic, & l. vt pomum. ſ. de ſeruit. dicit q̃ eſt ſeruitus. Gl. tenet hic contrariũ & Pet. vt Cy. refert. C. de vſufru. ſup rubrica tenet opi. Ro. p hãc. l. Ego teneo gl. q̃ non ſit ſeruitus: & q̃ non poſſit agi, niſi contra concedentem: non contra tertium. Pro hoc facit tex. in. l. Caius. ſ. de an. leg. & in. l. ſi. §. fi. ſ. de cõtrah. ẽpt. & hoc voluit dicere iuriſcõſultus ibi dũ dicit hęc em, &c. quaſi dicat nõ eſt ſeruitus. ſed quoddã ius debitũ pſonę.

☞ *Mulier poteſt eſſe executrix in teſtamento.*

Mulier relicta executrix, in teſtamento per uirum non deſinit eſſe executrix ſi tranſit ad ſecunda uota.

Religioſus cum authoritate ſuperioris poteſt eſſe executor teſtamenti.

Frater minor ordinis ſancti Franciſci non poteſt eſſe executor in teſtamento.

Executor in teſtamento non cogitur ad acceptandum officium, poſtquam agnouit legatum eidem in teſtamento factum.

Adde Alexan. & ibi concor. in conſi. iiij. col. vij. uerſi. ſi autem dixerit. in. ij. no.

Officium executoris non tranſit ad hæredes, niſi ſit dictum.

Officium executoris an tranſeant ad ſucceſſorem in prælatura.

Filio. Mulier põt eſſe executrix in teſtamẽto, & cogitur illud officiũ acceptare, ſi agnouit legatum à defuncto ſibi relictum. Item hoc officium ſi habet onus burſale annexum, tranſit ad hæredes. h. d. Not. † quod mulier executrix poteſt eſſe in teſtõ. Idem eſt in. l. filio. §. mri. j. de adi. leg. idẽ tenet

Bal. i. c. j. in fi. prin. de feudo marchi. vbi oĩ no vide.

¶ Cũ p̃dio. Pñt concordari opi. vt p Imo. in. l. apud Iuli. ſ. ſi qs alicui. poſt gl. j. dele. j per Bald. in. d. rubr.

¶ Põt eſſe. Mulier poteſt eſſe executrix, & per trãſitũ ad ſecũda vota nõ finit executoris offĩ de multis vide bal. i. l. id q̃ pauperibus. C. de epiſ. & cle. & Spe. & Io. An. i tit. de inſtr. edi. §. nũc verò aliq̃. in pe. char. vbi ponit de multis alijs perſonis. & adde Bal. i auẽ. ij ſdẽ. i fi. C. de ſecund. nupt. adde an mulier poſſit eſſe executrix, Pe. de ancha. conſil. cciij.

[a] ¶ Iure legati. Si maritus reliqt alimẽta vxori i domo, vtrũ bene beat opari hr̃dibꝰ vi ri. Bar. hic tenet q̃ nõ Bald. cõtra quẽ, oĩno vide i. l. j. C. de le. Itẽ ſi nõ pt ſtare i domo pp hæredũ ſeuitiam & malos mores, remittit talis conditio. Itẽ ſi cũ hęredibꝰ viri nõ poſſet habitare ſi niſtra ſuſpitiõe, qa eſ ſet valde pulchra: vt ibi p bal. i. d. l. j. vbi ẽt ponit q̃ ſi pr̃ mãdat filijs vt honorificent eã, & tractent eo mõ et forma, put ipſe tractabat: qd contineat appellatione iſtorũ ỹborũ, quę ibi oĩno vide. et vide bar. in. l. diuortio. ſolu. matri.

[b] ¶ Vltimò. Limitat iſta ſpe. cau. p Frãncũ i. l. de alimẽ. C. de trãſ. & are. cõſ. xcvij. i vlt. col. vt, procedit in futuris alim. ſecus in præteritis.

[c] ¶ Appellatio. Nota q̃ à ſnĩa lata ad pias cauſas, nõ licet appellare, q̃ alibi ñ habes. cõtra q̃ facit: qa non reperit expreſſe, phibitũ in. l. & in maioribus. de ap. & extra eo. c. de app. Itẽ facit cõtra. l. ſi ſeruus quẽ. j. de li. cau. & j. qñ ap pellan. ſit. l. ij. §. ſi his. Itẽ no. gl. de decimis. c. tua. Spe. i tit. de ap. §. i qbꝰ. ỹ. ſi. qualr. iõ Bar. hoc itelligit ſtrictè i alimẽtis tm. ſi tel ligas q̃ dilationẽ nõ recipiũt p legẽ, quam allegat ipſe. & adde Bar. ã. go. i. l. ſolẽt. ſed idẽ Bar. vr contrariũ vellet i ſuo tractatu de alimẽtis. circa fi. et q̃ in relictis ad pias cãs nõ liceat appellare, vr tenere Bal. i re. l. j. C. de ſac. ſan. eccl. in. xxij. col. dum alle gat. d. l. fi. C. ã ap. rec.

[d] ¶ Alia ſpecialia. Itẽ no. qa aliud legatũ i certũ valet fauore alimentorũ: vt i. l. ſi cui annuũ. de an. le. &. j. eo. l. cùm alimenta.

[e] ¶ Sed & ſi alimẽta. vide Bar. i. l. j. C. qũo & qñ iu. & facit ad iſtũ tex. & q̃ no. Bal. i au thẽ. qbuſcũq; modis. de ſac. ſan. ec. ad fi. & vide q̃ p iſtũ tex. ẽt no. Bald. i. l. binos. ad fin. C. de aduo. diuer. iud. vbi oĩno vide et vide q̃ habeẽt ſiri in c. ex pte. de cẽſi. & q̃ iſtũ tex. ẽt no. bal. i. l. ſi filiã. C. de inoff. teſt. Ex iſtis adde tex. et ibi bal. i. l. ſi mr. C. ne de ſta. defun. & vide Bart. i. l. ſi ita. j. de au. & argẽ. leg. Et ad iſtũ tex. adde Bar. i. l. Seio. ſ. j. de an. le. & ẽt ỹbo ſolet, adde tex. & ibi Bar. in. l. q̃ ſaltum. ã. de lega. iij.

[f] ¶ Quæro qñ. Adde

¶ Religioſus. An religioſus poſsit eſſe executor. & adde tex. ſ cle. j. de teſti. & hꝛ p Spe. ſ ti. de inſtr. edi. §. nũc verò aliqua. v̄. ſepe q̄rit. fallit in fratre minore q̄ intellige vt no. p Bar. in. l. qdam. j. de re. du. & melius in. l. pr̄. de adimen. le. & in trac. Minorica. & Bal. ſ in auẽ. ingreſsi. in pe. & vlti. col. & in. d. l. id qđ pauperib⁹. & Bar. in. l. cũ pr̄. §. hæreditatẽ. de le. j. vbi oĩno vide Pet. de Anc. in Cle. exiui. tenꝫ opi.

Bal. & Bar. hic, & in dicto trac. Minorica rũ. Et an executor in certus poſsit dari, vi de Bar. in. d. l. qdã. de reb. dub. Sed qd ſi religioſus fuit creatus, aſs dat⁹, & executus abſq; cõſenſu ſuperioris, an geſta, &c. vid Fed. in conſil. ſuis. & Ro. in no. cclxvj. Ade an prior cõuentualis poſsit eẽ executor pau. đ ca. cõſ. cxlviij.

¶ Ad hæredẽ trãſeat. An offm executoris trãſeat ad hæredes, habetur per Bal. ſ. d. l. id q̄ pauperib⁹. ſ. ij. col. p Bar. in conſl. in cip. factũ tale etiã, p-poniẽ, Mitius fecit te ſtamẽtũ. & Bart. in. l. antepe de tute. Et qd ſi vnus ex pluribꝰ de ceſsit. vide Bald. in. l. cũ magiſtratus. qñ prouoc. An aũt illud officiũ trãſeat ad ſucceſſorẽ in dignitate, Bar. & doct. q̄ ſic, in l. qui liberis. §. hæc v̄ ba. de vul. & pup. & hic adde Bal. in. l. fi. §. ſed & ſi quis. maxĩe in. iij. col. cõtra de le. l. fi. in. xxvj. col. alias x. C. de hære. inſti. & adde Ang. & Imo. in l. cũ qs ſibi de verb. oblig. vtrũ aũt iſtud officium conferat in ſinuitum, vide Bar. in l. ſi quis Titio. de le. ij. & ad Bar. hic adde eũ. j. de his qb⁹ vt in dign. l. poſt legatũ. §. amittere. Et vtrũ poſsit cõmitti vni pro ſocio, vide Bar. in. l. in venditi. de bonorum au. iud. poſ.

A DDE an offm executoris trãſeat ad hẽdẽ, Bal. ſ cõſil. clxix. ij. li. & eo. conſi. lxix.

¶ Titia. Hunc textũ ad hoc aſſe. Bar. l. centurio. in. viij. colum. de vulga. & pupilla.

¶ Filiorũ. Nepos appellatiõe filij cõtinẽtur. & iſtud dictũ ſequitur ẽt ro. ſ. §. de vi xo. ſ. xxiij. al⁹. xxxvj fallẽtia. dicẽs hic eſſe ſing. dictũ. adde no. p Iac. de Aret. & alios ſ l. ſi pr̄. C. de hære. inſti. ſ POMATES.

¶ Seruos. Vide qd p iſtũ tex. ſſerat Raph. Cu. cõſi. xxx. & vid Pan. cõſi. xxvij. ſ vlt. col. ſ. ij. volu. & cõſil. xxxvj. ſ. v. col. e. vo. & p Alex. ſ. l. j. ſ. viij. col. ff. de lega. j. & ibi Are. ſ. ix. co. v̄. ex gl. & car. cõſ. lx vj. co. ij.

¶ Seruos. Et vide An ge. ria. allegãt hãc lẽgẽ ſ repe. l. eã quã. C. de fideic. And. Barb.

¶ Ipſemet poterit. Et vide bar. ſ. l. legatũ. §. de cap. dimi. & l. j. de

refertur: non alia.

Titia. ᶜ Relatiuum† quis vel qui, limitat ſuum antecedens, ad quod refertur: nõ alia. h. d. Op. dicitur q̄ relatiuum quod ſequitur, non reſtringit præcedentia. Contra l. nam quod. §. fi. §. de pe. leg. & l. queſitum. §. j. §. de leg. iij. & l. hæres. §. vxori. e. ti. So. Relatiuũ reſtringit antecedens ad quod refertur, non alia. & ſic nõ obſtat cõtrariũ. Cõtra hoc videt q̄ reſtringat aliud: vt d. l. hæres. §. vxor. et l. nam quod. §. fi. §. de penu leg. So. Veritas eſt q̄ non reſtringit aliud, vt hic: ſed in legibus cõtrarijs totum erat ſuum antecedens. Et ſi dicatur, quomodo relatiuum numeri ſingularis & generis neutri refert ad id, quod eſt numeri pluralis, & generis fœminini, vel quomodo refertur ad plura, dicã j. tit. j. l. plautius. vbi Iuriſconſultus tangit hæc. Opp. & videtur q̄ relatiuum quis vel qui, non reſtringat, ſed augeat: vt l. ea tamen adiectio. §. de lega. iij. So. Ibi ponitur cum copula: hic ſine copula. & ſic non obſtat. Nota tex. ibi: ſicut rationibus, &c. ad quod dicam j. l. proxi. §. j.

1 ☞ *Legata relicta ab hærede debentur ab hærede hæredis.*
2 *Officium executoris, quando eſt legatarius, transit ad hæredes.*
3 *Voluntas defuncti quando de ea dubitatur, poteſt ex ſua ſcriptura probari.*
4 *Nepos uenit appellatione filiorum, quando teſtator nepotem tractabat ut filium.*

1 Alimenta. †Legata relicta ab hærede, debentur ab hærede hęredis. Itẽ appellatione libertorũ hæredis, libertus liberti cõtinetur, quem teſtator tractabat vt ſuũ. h. d. Facit iſtud princ. ad id ſecun 2 dũ Dy. † q̄ officiũ executoris tranſeat ad hæredẽ: ſed hic erat legatarius, vt ſ. l. proxi. dixi. Itẽ dicitur hic q̄ libertus liberti admittit ad fideicõmiſſum: cõtra, quia fideicõmiſſum fuit relictũ liberti manumiſſis ab eo in teſtamento vel codicillis: ſed ibi nõ fuit manumiſſus. So. admittitur, indiſtinctè ad fideicommiſſum fun- 3 dorum relictum libertis. No. † q̄ qñ dubitatur de voluntate defuncti poteſt ex ſua ſcriptura probari: vt hic dum dicit, libertis ſuis &c. & in l. Neſennius. §. de neg. geſt. & §. l. proxi. in fi. ibi: ra- 4 tionibus &c. gl. eſt in l. qui concubinã. §. ij. §. de leg. iij. No. q̄ ſi d lud quod dicitur, q̄ appellatione filiorum nõ continetur nepos, eſt verum, niſi eſſet nepos, quem teſtator conſuecuerat nominare & tractare vt filium: ſicut dicimus hic in liberto liberti.

Baſilicę. In legato nõ reiterabili diſpoſitio generalis nõ refertur ad ea, quibus ſpecialiter eſt prouiſum. h. d. Op. de l. Titia. §. qui Marco. §. de an. leg. vbi admittit ad vtrũq. So. Pe. ibi loquitur in legato reiterabili: hic loquitur in legato alimentorũ, quod nõ eſt reiterabile. Iſtã q. ponit Cy. in l. cũ quęſtio. C. de leg. vbi ſoluit ſecundũ Dy. quod ibi loquit qñ in legatũ reſpicit diuerſas cauſas: hic qñ vnam et eandem: vt hic, & in c. generi. extra, de reg. iu. lib. vj. Item op. j. eod. l. libertis. vbi per generalem clauſulam receditur à ſpeciali. Solue vt ibi dicam.

Qui ſocietatem. Appellatiõe libertorũ ſuorũ cõtinẽtur cões liberti pro ea parte, quã qs habebit in eis. h. d. Cõcordat l. ſi qs ſeruos ſuos. §. de le. iij.

1 ☞ *Legatum factum ſeruo pro alimentis, ualet.*
2 *Fratribus minoribus in ſingulari pro alimentis relinqui poteſt. Idem in quolibet religioſo.*
3 *Religioſus, cui ſunt relicta alimenta, quando non eſt adſtrictus alicui monaſterio, per ſe agit ad alimenta: ſed quando eſt adſtrictus monaſterio, monaſterium agit.*
4 *Monaſterio nondum conſtructo relinqui poteſt. & eccleſia conſtruenda poteſt hęres inſtitui.*
Officium iudicis pro alimentis imploratur.
Adde Are. in c. primo. col. penul. de proba.

Eruos. ᵉ Seruis propriis poteſt relinqui legatum in cauſa alimentorũ. item poteſt relinqui templo, quod non eſt, ſed eſſe ſperatur. Nota, † quòd 1 ſerui licet aliàs ſint incapaces, tamen in cauſa alimentorum admittuntur. Allegatur ſimile in l. is cui. ſupra eodem. 2 † Item per iſtam legem dicimus quòd licet aliàs fratribus minoribus non poſsit relinqui: tamen in cauſa alimentorum & proneceſſarijs ſuis poteſt relinqui: vt hic. & intelligo de fratribus ſingularibus: quia conuentui poteſt relinqui: vt in capitulo, exiui de Paradiſo. in Clementina, de verborum ſignificationibus. Idem dico in quolibet religioſo. Et dico quòd alius religioſus ipſemet poterit ᶠ iudicis officium implorare, per iſtam legem. f 3 cum ſimilibus. Item † alij religioſi, quàm fratres Minores poſſunt conſtituere procuratorem; & tamen non poſſunt agere per ſe: vt lege, ſeruum quoque. in principio, ſuprà, de procurato. & l. diuus.

l. diuus. §. fina. & ibi vt not. ſ. qui pe. tut. & in c. ex parte. extra, de reſti. ſpo. ſed fortè religioſus, cui relinquuntur alimenta, non poteſt ipſe petere, ſed monaſterium: vt l. filio. j. de cõdi. & demõ. Sed ſi eſſet religioſus non adſtrictus alicui monaſterio, ſed obligatus religioni in genere, vel tẽplo nondũ conſtructo: tunc ipſe- 4 met põt petere, per iſtã legẽ, & ſimiles. † Quæro an poſsit re- a linqui tẽplo nondũ conſtructo. & hic videtur q̄ ſic. In cõtrarium videtur caſus in c, abbate. extra, de re iud. li. vj. vbi templo, q̄ non eſt, non põt donari: ſed legatũ eſt donatio: ergo &c. Itẽ b vt̄ tex. in c. pen. extra, de ecc. ædifi. Sol. Dico ᵇ q̄ põt legari tẽplo nondum conſtructo: vt hic, & l. ſeruos. j. de lib. cã. Pro hoc l. ſi ſeruitus. §. futuro. ſ. de ſer. vr. præ. Ad cõtraria reſpondeo q̄ nõ põt donare: cõcedo: quia donatio eſt contractus: q̄ contractus requirit perſonam veram vel fictam cũ qua contrahat. Vnde ſi fieret donatio alij, qui promitteret reſtituere templo ædificando, nil re pugnat, ſed hic loquit in legato q̄ requirit perſonã cũ qua quis loquatur. Non obſtat c. ad audientiã. extra, de ecc. ædi. qa facteor q̄ non põt concedi priuilegiũ eccleſiæ quæ non eſt, vt ſtatim ſit beneficiũ: ſed bene põt cõcedi vt incipiat habere vires, cũ incipiat eſſe capitulũ. Et ita videtur dicere ibi gl. Pro hoc dico q̄ eccleſia cõſtruenda põt inſtitui hæres, ſicut poſthumus alienus: vt l. Gallus. §. ille caſus. ſ. de lib. & poſthu.

1 ☞ *Quando per generalem clauſulam receditur à ſpeciali.*

c Libertis quos. ᶜ Per clauſulam generalẽ appoſitam in volũtate circa idem vt̄ receſſum à ſpeciali. h. d. Opp. q̄ admittat ad vtrũq: vt l. Titia. §. qui Marco. ſ. de an. le. Dic vt dixi. ſ. e. l. ali 1 mẽta. §. baſilicæ. Opp. † q̄ per gñalem clauſulã non recedatur à ſpeciali: imò ipſum cõprehendat: vt d. §. baſilicæ. Soluit Iac. de Are. hoc ideo: quia vſus eſt v̄bo vniuerſali: quia dixit oĩbus: i cõtrario fuit vſus v̄bo indefinito. Tamen iſta ſol. vt̄ cõtra l. Stichus j. e. Vnde Dy. ſoluit q̄ hic clauſula gñalis apponit in diuerſis voluntatibus: ibi i eadẽ. Idem dicit Dy. in c. generi. extra, de re. iur. li. vj. & in l. doli clauſula. j. de v̄. ob. Item ad hanc ſol. opp. de l. Stichus. v̄. item cũ alimenta. j. eo. So. Ibi loquit qñ in eadẽ volun tate apposuit clauſulam gñalem & ſpecialẽ reſpectu diuerſarum perſonarũ: hic reſpectu earundẽ. Et diſtingue qñ apponitur clauſula gñalis & ſpãlis reſpectu eiuſdẽ cauſæ. Si quidem in diuerſis volũtatibus, per ſecundã recedit à prima, vt hic. ſi in eadẽ: & tũc aut in eadem clauſula gratuatur eadem perſona: & tunc clauſula gñalis non refert ad ſpecificata, vt d. §. baſilicæ. Si verò diuerſæ pſonæ: vt̄ receſſum à prima: vt j. eo. l. Stichus. v̄. item cũ alimẽta.

Item opp. & vt̄ q̄ in diuerſis diſpoſitionibus clauſula gñalis non tollat ſpecialem: vt j. de no. oper. nun. l. j. §. j. Sol. Aliud in diſpoſitionibus legalibus: aliud in diſpoſitionibus hominis: qa eſt euitanda legum correctio, quod nota.

1 ☞ *Alimenta non ſoluta peti poſſunt tam præterita quam futura.*
Debitum uidetur remiſſum non ex ſolo temporis curſu, ſed ratione conſanguinitatis: quando rationes fuerunt ſæpius redditæ.
2 *Alimenta præterita ſi debeantur, quando æſtimatio, & quando ipſa ſpecies petatur.*
3 *Alimenta debita officio iudicis pro tempore præterito qualiter petantur.*
Vxor quando poſsit petere alimenta præterita à uiro.
4 *Alimenta præterita & futura in uno libello peti poſſunt.*

d Manumiſsis. ᵈ Alimẽta † debita non ſoluta põt peti tam 1 præterita quã futura. h. d. Opp. dicitur hic q̄ ſtetit tanto tpe q̄ non petijt, & poſtea petere põt. Contrà, imò vt̄ tacitè remittere: vt l. Procula. ſ. de pba. Soluit gl. ibi non inducit tacitã remiſsionẽ ſolus tẽporis curſus, ſed charitas & conſan- e guinitas & reddităo rõnis ſæpius facta, quã no. & eam allego in h l. quæ dotis. ſ. fo. ma. Vide gl. quæ incipit, vt qa ſteterunt, &c. Itẽ opp. dicit hic q̄ interpellatio nõ eſt neceſsaria. Cõtra, imò eſt ne ceſsaria: qa iſta obligatio nõ habet diẽ: vt l. ſi ex legati cã. j. de v̄b. ob. & l. mora. in prin. ſ. de vſu. Sol. hic interpellatio nõ eſt neceſsaria: quia tractamus de ſorte nõ de vſuris: vt l. cum vnus. §. j. ſ. eo.

2 Quæro † ſi petuntur alimenta præterita, quid peti debet. Rñ. alimẽta ipſa vel æſtimatio. Scitis q̄ in alimentis veniũt quædam quę curſu tpis pereunt, vt habitatio; & tũc debet deueniri ad eſtimationẽ in petitione, cõdemnatione, vel executione: vt l. ſi vſus fructus mihi in biennium. ſ. de vſufr. leg. Quædã ſunt quæ licet non pereant: tñ non expediũt, vt medicinæ quæ veniũt in cauſa alimentorũ: vt dixi in l. legatis alimẽ. ſ. eo. & tũc debet deueniri ad æſtimationẽ, vt l. ſi libertus artẽ. & l. patronus q. j. de oper. lib. Quædam ſunt quæ hodie habere expedit, vt frumentũ, vinũ, &

ſi ſia: tũc ipſa ſpecies debet peti, nõ eius eſtimatio, vt l. nulli. C. de ero. mi. ann. li. xij. niſi propter moram deueniret ad æſtimationẽ f iuxta materiã l. vinũ. ſ. ſi cer. pet. & hæc lex loquit ī alimẽtis debitis ex teſtamẽto. Quęro, † q̄ in alimentis debitis iudicis officio, 3 vt à patre filio? Rñ. ſiquidem filius ſe alimẽ a tauit de ſuis operis vel fuit ſibi donatũ, nõ poteſt repetere: quia tũc põt petere alimenta à patre, qui non habet vnde ſe alat: vt l. ſi quis à liberis. §. ſi vel parens. ſ. de lib. agno. Sed ſi accipit mutuo, vt ſe alat, competit actio mutuanti: vt l. fi. ſ. de in rem verſo. Et hoc in alimentis debitis iure ſanguinis. Sed g in alimẽtis debitis ſ iure ſeruitij & operarũ, vt in vxore: eſt videndum an vxor ſtetit in ſeruitium viri vel non & ſi non ſtetit, an ſte b tit per ipſam vel per virũ, ſcd̄m no. per Dy. in l. ſi cum dotem. §. ſinautem in ſæuiſſimo ſ. ſol. ma. de quo per Cy. in l. qd̄ in vxorem 4 C. de neg. geſt. Nota ex iſto §. q̄ † poſſum petere in vno libello alimenta præterita & futura. Pro hoc l. j. C. de fideicom. & l. non c quemadmodum. ſ. de iudi.

Ab hæredibus. Tempus ætatis grauati adiectũ grauato, in dubio cõdõnem non facit. h. d.

Opp. q̄ tempus certæ ætatis facit conditionẽ: vt l. ſi ita ſcriptũ. de manu. te. Gl. remittit ſe ad l. ex his. C. qñ di. lega. ce. & ibi ſolu. Ia. de are. q̄ ibi erat certũ q̄ teſtator volebat facere dicẽ ſed diuinare eſt. Quare dic quod c hic apponitur tempus grauato: ibi honorato. Rationem huius vide vt dixi in l. ſi cui legetur. ſ. de lega. j.

d ¶ Manumiſsis. Et in materia hui⁹. ſ. & eorũ q̄ hic ſcribunt, cõ ſuluit bar. in cõ. incl. qdã ſibi filios hẽdes. adde bal. cõ. ccv. iij. li.

e ¶ Quã no. Sic nota q̄ requirunt iſta tria ad hoc vt p̄ſumatur tacita remiſsio. ſed Imo. ſ d. l. q̄ dotis dixit q̄ fortè ſufficeret ſæpius eſſe calculatã rõnem etiã ſi fuiſſet extraneus, pp tex. d. l. Procula. cuius rõ principaliter ſup dicta calculatiõe rõnũ vr̄. fundari. Et ita dixit ipſe, q̄ fortè iſtud vnũ tm̄ de iure ſufficeret. mãdauit tñ iſtã gl. mẽti teneri. Adde Bald. in l. cũ pponas ẽ. la. j. C. de pact.

f ¶ Æſtimationẽ. Adde no. per Bar. ſ trac. alimentorum. & in conſl. inci. quidã ſibi filios hæredes.

g ¶ Debitis. Adde Bar. in d. l. de alimẽtis. C. de tranſact. & ponũt aliqd mo. ſ c. ex pte, de trãſac. hunc tex. p fin. alle. Ro. ſ re. auth. ſſtr. in ij. col. C. ad l. fal. & in v. char.

h ¶ Vltimò not. Et ita voluit Bar. in l. j. ſ. ſi. ẽ. de l. lit. iu. ita ſ dimi nutione And. barbe.

¶Teſtamento. Adde l. quæſitum. in prin. & quod ibi Bart. de leg. iij.

¶Pñs vñ. Quis dicat pñs. & iſtis adde qđ dicit gloſſ. in l. hac l. C. de pxi. ſac. ſcri. li. xij. Sed qđ ſi ſtatutũ dicit q̃ abſentes à ciuitate nõ gaudeant priuilegio ciuiũ, tñ onera nõ ſupportent: ſi aliqs abeſt à ciuitate, & in eadẽ permaneant pñ vel frẽs vel cognati q̃ ſupportẽt onera ciuiũ, q̃ talis gaudebit priuilegio, licet ſit abſens. Ita no ta. dixit Bar. i l. cũ ſci mꝰ. C. đ agri. & cẽ. li. xj. vbi oĩno vide qđ ẽt ibi ſubdit. & iſtis adde eũ. Bar. i l. j. §. j. de lib. agn. & in d. l. q̃ſitũ. de leg. iij. & qs dicat pñs, vide etiã bar. i l. duobꝰ. ad fi. j. de re. du. & đ modis quis dicat abñs vel pñs, vide p Paul. de leaza. in cle. cãm. de elec. & quę dixi poſt Bar. i l. pñs. ñ. de. pc.

Adde qs dicat abñs & pñs. Bal. conſi. ccc lxij. & ccclxiij. iij, lib.

¶Cũ alimenta. Limi ta hanc legem ſin. in caſu l. cùm vnus. §. alimentis. ñ. eo.

¶Dicit hic. & vide Ang. ſin. loquentẽ in d. l. Imperator. & ibi dñm meum: & ſi eſt fructus dñi põt ven. Text. eſt in l. j. §. mulier. ff. de ven. in poſſ. mit. & vide ibi aliũ tex. & ibi Bar. in l. q bonis. ff. đ ceſ. bono. Ang. in l. diuus. ff. de pẽt. hæred. aliãs l. j. Andr. Babrb.

¶Debet vendi proprietas. An quãdo re linquunt alimenta, & fructus non ſufficiunt, debeat proprietas vendi, vide quod dixi in l. fin. §. vbi autem. C. de bo. quæ libe. & in ſpecie Angel. & Imol. in l. Neſennius. in fin. j. de re iudic. & vide bar, in l. ſi cum dotem. §. ſinautem in ſæuiſſimo. ſoluto mat. per Angel. & Imol. & Pau. de Caſt. in l. nihil. de lega. j. & vide ad materiam Ange. in l. Imperator. j. ad Trebel. vbi dicit ſe conſuluiſſe vnã cum Bald. & vide ibi Roma. qui limitat ſua dicta, vt ibi per eũ. & add in ſimili. Bartol. in l. Lucius. ñ. eodem.

¶Vltimò gloſ. Et gl. eſt ſing. in d. l. ſi quis argentum. & vide Barto. in l. Paulus. de ſolu. & quod not. in l. quod te. ñ. ſi cer. pe. & Bald. in l. iij. C. de ſac. ſan. eccle. Andre. Barba.

¶Oppo. plenè per Barto. in l. ex facto. in ỹ. colũ. de vulg. & pupil.

☞Nulla eſt l. Mela. in hoc titu. nec l. Mela, titu. ñ. proxi. aliquo pacto facit ad propoſitum. Credo quòd Bartol. voluit adducere l. qui vxori. in princip. j. eodem vel verius l. proxi, ſequen. Alexan. Loſæus.

Titia. Cùm finitur legatum, tunc finiẽ onus legato adiectum, niſi aliud voluntate teſtatoris appareat. h. d.

Mater filio. Legatũ alimentorũ non perit conditione defecta p caſum contingentẽ in perſonam eius, in quẽ ſpecialiter eſt collata. h. d. Dic vt ibi dixi ſ. eo. l. Caio. §. Imperator.

xílium: vt l. ſis quí opem. j. de furtis.

Cibaria. Non impleto onere de morando in certo loco libertus relicto priuatur. h. d. Ratio dubitãdi in iſto §. fuit q̃ onus morandi in certo loco videtur continere ſpeciem ſeruitutis. Vnde in alio quã in liberto nõ valebit: vt l. Titio. §. ij. de condi. & demon.

☞*Clericus abſens pro negotijs eccleſiæ uel ſuperioris dicitur præſens: ideo debet habere fructus præbendæ.*

TEſtamento. Abſens p pter negotia teſtatoris, vt preſens debet alimenta percipere. h. d. Poſſumus in iſta lege dicere in tali quæſtione. Canonicus † nõ reſidens in eccleſia non põt habere fructus. quid ſi eſt abſens ꝓpter negotia eccleſiæ. Videtur eſſe præſens per iſtũ tex. & extra, de cle. nõ reſi. c. ex parte. Sed quid ſi eſt abſens nõ ꝓpter negotia eccleſię ſed ſuperioris vel p̃ſidis: vel clericus propter negotia papæ? Certè videt idem; quia præſens videtur; vt c. ad audiẽtiam. & c. cum dilectus. extra, de cleri. non reſi.

☞*Diſpoſitio generalis non refertur ad ea, de quibus circa eandem cauſam ſpecialiter eſt prouiſum,*

Sticus. Diſpoſitio † generalis non referẽ ad ea, de quibus cirça eandẽ ꝯcauſam ſpecialiter eſt prouiſum: & legatorũ præſtatione grauari põt legatarius ſingularis. h. d. Opp. de l. Titia. §. quí Marco. ſ. de ann. leg. vbi debet habere vtrũq;. Dy. in c. generi. de re. iur. li. vj. Sol. q̃ illud loquitur quando legatum reſpicit diuerſas cauſas; hic quãdo reſpicit eandẽ. Ita etiã dixi ſ. eo. l. alimẽta. §. baſilicæ. Sed iſta ſol. videtur contra iſtũ tex. qa hic decẽ aurei ſimpliciter legati fuerũt. ideo Ro. ſubaudit hic, ſcili cet ꝓ alimẽtis. Sed certè idẽ, ſi non dicanẽ pro alimẽtis: qa tacitè intelligitur qñ legaẽ pauperi: vt l. cũ hi. §. ſi in annos, ſ. de trãſac. & gl. ſ. eo. l. libertis. §. poſthumis. & ſic habes q̃ clauſula generalis nõ referẽ ad ea, de quibus ſpecialiter eſt prouiſum, & tacitè. Quæro in quo conſiſtit iſta benignitas. Dicit gl. de iure antiquo non poterat à legatario legari. quod nõ videẽ bene dicendũ per l. j. ſ. de leg. j. vbi per oĩa exequata ſunt legata fideicõmiſſis. Iac. de Are. dicit q̃ benignitas cõtingit in hoc: qa cõtubernali & libertis, de quibus ſ. dixerat, nõ reliquerat libertatẽ expreſsè, & tñ cõtinent appellatione libertorũ: vt in tex. ibi: qui deinde, &c. & ibi, itẽ cũ alimenta &c. Itẽ in princ. legis eſt vna glo. q̃ incipit, legauit eidẽ Sticho. Old. dicit, imò cõtubernali & libertis. aliãs idem contineret ſequens legatũ quod præcedens ſpeciale. quod nota,

Titia. Cùm finitur legatum, tunc finiẽ onus legato adiectum, niſi aliud voluntate teſtatoris appareat. h. d.

Mater filio. Legatũ alimentorũ non perit conditione defecta p caſum contingentẽ in perſonam eius, in quẽ ſpecialiter eſt collata. h. d. Dic vt ibi dixi ſ. eo. l. Caio. §. Imperator.

Blarijs. Glo. dicit q̃ hic eſt duplex litera: & tene vt gl. dicit & tenet.

☞*Alimenta ſi ſimpliciter relinquuntur, debentur arbitrio boni uiri, inſpectis conditione & facultatibus præſtare debentis.*

c I Vm alimenta. 'Si alimẽta † ſimpliciter relinquũtur, debentur arbitrio boni viri, inſpectis conditionibus hic incertis. h. d. Devna ex his circunſtantijs habuiſtis. ſ. eo. l. cum vnus. §. ſi. ſcd ro quomodo hoc debet intelligi, an hæres debeat vendere ꝓprietatem, ſi fructus non ſufficiunt? Reſpondeo, non debet vẽdi pro d prietas, 'ſed ſecundùm quantitatem fructuum debent alimenta præſtari: vt l. Imperator. j. ad Trebel.

Qui fratris ſui. Cui relictum eſt animo compenſandi, nõ poteſt petere legatum, niſi heredem liberet: quo omiſſo, doli exceptione repellit. h. d. De vltimo caſu dic vt dixi. C. eo. l. iij.

r Ogatus. Idem eſt alimẽta relinquere, & grauare hæredem aliquem educare.

De auro & argento legato. *Rubrica.*

☞*Legato generis derogatur per legatum generis ſubalterni uel ſpeciei. Genus reſtringitur ut non contineat ſpeciem, de qua ſunt alia indiuidua nominata.*

LEX I.

I SI alij veſtimenta. Legato † generis derogatur per legatũ generis ſubalterni vel ſpeciei: & genus reſtringit vt non contineat ſpeciem, de qua ſunt alia indiuidua nominata. h. d. Cõcordat cum ſi. huius legis. l. hæres meus. §. j. ſ. de le. iij. & per Dy. in c. generi. de reg. iur. lib. vj. & per gl. in l. quæſitum. §. pe. ſ. de fun. inſtru.

☞*Pecunia quando ſit de argento, debet fieri ut ſit eiuſdem æſtimtionis in forma, cuius eſt in materia.*

Expenſa cudendi debet fieri de publico.

Debens centum florenos non poteſt ſoluere in ſextinis de iure, ſed de conſuetudine ſic, quæ eſt ſeruanda.

Cui certum. Qui debet pondus argẽti in genere, libratur dãdo æſtimationem. ſecus ſi debeat certa ſpecies. h. d. Concor. j. eo. l. cũ certũ. & l. cũ aurum. Opp. de l. Paulus. j. de ſo. Duæ ſol. ſunt ĩ gl. Vna q̃ eſt ſpãle fauorevlti mæ volũtatis. Alia ſolũ eſt vera q̃ hoc eſt verũ, ſi ſoluit pecunia ære nõ cõtaminata: quia ſi debes mihi certũ pondus argẽti ad ligã Peruſinã, ſi vis ſoluere pecuniã argẽteã eiuſdẽ ligæ, certè admitteris: ſed ſi vis ſoluere pecuniã ære cõtaminatam, vt ſextinos: tũc nõ admitteris. & hoc placet p tex. ĩ l. j. C. de fab. li. xj. & de cano. fru. vr. Ro. l. fi. eo. lib. Itẽ placet iſta ſol. p rõnem, † vos ſcitis q̃ qñ fit pecunia de argẽto, debet fieri vt ſit eiuſdẽ æſtimationis in forma, cuius eſt in materia: vñ expẽſa cudendi debet fieri de publico, vt dicit in l. j. ſ. de cõtrahẽ. emp. Licet Inn. dicat cõtrarium & non bene, in c. quãto. extra, de iureiur. Cũ ergo ſit eiuſdẽ æſtimationis in forma, cuius eſt in materia, nihil tibi nocet: ergo admittit ſolutio, vt hic, ibi: ſi eadẽ, &c. Et p hoc dico † q̃ ille, q̃ debet centũ florenos, nõ põt ſoluere pecuniã ære contaminatã, vt ſextinos: & ille, q̃ debet centũ libras ad pecuniã minutã, nõ põt ſoluere in auro, vt groſſos. & hoc eſt de iure: ſed de conſuetudine ꝓpecunia minuta ſoluit aurum & argentũ, & econuerſo. quæ cõſuetudo in hoc eſt ſeruanda: vt l. Imperatores. ſ. de contrahend: emp. vt glo. in. l. ſi quis argentum. C. de dona. dixi in l. Paulus. ſ. de ſol. Vltimò gl. f hic tangit quando aliud pro alio ſoluí põt. Dic vt in l. ij. ſ. j. ſ. ſi cer. peta,

f

1 ☞*Verba futuri temporis reſtringuntur ad tempus mortis, & ultrà non extẽduntur.*

2 *Oratio reſpectiua deficit deficiente perſona uel qualitate, cuius reſpectu profertur.*

3 *Statutum puniens intrantem palatium capitanei, an puniat intrantem tempore quo ibi non erat capitaneus.*

LEX II.

1 QVi tibi. Verba † futuri temporis reſtringuntur ad tempus mortis, vt vltra non extendantur; † & oratio reſpectiua deficit, deficiente perſona vel qualitate eius, cuius
g reſpectu profertur. hoc dicit. vſque ad l. Seia. Oppoñ. ꝰ ad fi- h nem quod iſtud verbum ſignificatiuum qualitatis non attendi tur: vt l. Mela. ʰ in principio. j. eodem. vbi poſtquam ſubeſt ſubſtantia, non videtur requiri quod ſit vxor. Solu. ibi verbum fuero, fuit adiectum per modum demonſtrationis, cuius defectus non

non vitiat legatum: hic verò per modum cuiuſdam conditionis. Dixit enim, quæ vxoris eius cauſa parata erant, &c. Et ſic eſt relatiuum, qd' facit conditionem: vt l. Stichum. ſ. de leg. j. quæ condítio debet impleri in forma: vt l. qui hæredi. ĩ prin. & l. Mæuius infrà. de condit. & demonſtratio. Item oppo. de l. ſi ancille. j. de condi. & demon. So. Illa qualitas non poteſt ibi videri repetita in conditione: quia ancilla non poteſt nubere vnde ſola ſubſtantia videtur repetita, non qualitas. Facit illa † l. ad qõ. dicit ſtatutum q̃ ſi nobilis intrauerit palatium capitanei, ſoluat tantũ. pone q̃ ibi non eſt capitaneus, & nobilis intrauit: an teneaẽ. Videtur q̃ non: quia ibi non eſt capitaneus, non dicitur palatiũ capitanei: ar. huius legis. tamen non firmo pro vero: quia illa verba ponuntur in ſtatuto per modum demonſtrationis: hic verò per modum conditionis.

1 ☞*Vxor, cui fuerunt relicta, quæ eius cauſa parata erant, ut habeat relictum, requiritur quod ſit uxor tempore mortis.*

2 *Si teſtator legat uxori, quæ eius cauſa parata ſunt, ſufficit quod ſit uxor tempore teſtamenti.*

LEX III.

VXori. Hanc legem ſumma cum præcedenti. Op. ſ. l. pxi. ibi: eo ipſo qđ diuertit, nõ videtur eius
1 cauſa paratum. Gl. Dy. & omnes dicunt q̃ lex præcedẽs intelligitur ſcd'm iſtam. Videte †: ſi teſtator legauit per verba futuri tpis, quæ eius cã parata erunt: tũc inſpicit tps mortis, vñ tpe mortis oportet q̃ ipſa ſit vxor. Vnde ſi diuertit bona gratia, vel
2 non: deſinit condítio relicti: quia non eſt eius cauſa paratum, vt dicitur in fi. legis. Sed in hac † lege teſtator legauit per verba præſentis temporis, vt lego q̃ eius cauſa parata ſunt. tunc ſi eſt vxor tempore teſtamẽti, ſufficit. vnde ſi poſtea diuertit, diſtinguimus vtrum diuertat bona gratia, vel non, vt ſciamus vtrum voluntas ſit mutata vel non: & ita loquitur hic. & iſta eſt veritas.

1 ☞*Verba eſſem, uel fuiſſem, quæ ſunt optatiui & ſubiunctiui modi, licet ſint temporis præteriti: tamen trahuntur ad futurum.*

2 VVm quidam. ª Hic ponitur ỹbum legaſſet, q̃ eſt temporis præteriti pluſquã perfecti, & excedit tempus teſtamenti: vt j. eod. l. ſi ita.
1 Vnde quæro † quõ porrigitur ad tempus mortis. Reſpondeo, iſta ỹba q̃ ſunt modi optatiui & ſubiunctiui, vt eſſem, & fuiſſem, & ſimília, licet ſint temporis præteriti, tamen trahunẽ ad tempus futurum. Ita no. in l. qui Romæ. §. Augerius. j. de ỹb. ob. probatur in l. ſi debitor. §. veriſimile. ſ. de contrahend. emp. & l. cùm certus. ſ. de tri. vi. & oleo lega.

1 ☞*Species ſi tranſit in ſuum materiatum cenſetur eſſe alia ſpecies.*

SEia. Solutio legati & translatio in aliam ſpeciem facta à teſtatore, legatum extinguit. h. d. Not. † q̃
1 b dum ſpecies tranſit in ſuum materiatum, cenſetur eſſe alia ſpecies, Opp. dicitur hic q̃ translatio in aliã ſpeciem extinguit legatum. Contra de l. ſeruum filij. §. ij. ſ. de leg. j. Solue vt ibi. Item opp. de l. fideicommiſſa. §. ſi rem. ſ. de leg. iij. Gl. non ſoluit. Tu dic q̃ ibi res legata extabat: hic verò deſijt extare: quia facta eſt alterius acceſsio, vt patet in fine legis.

1 VVcius. Legatum, per quod ciuitati quæritur aliquod ornamentum, valet. hoc dicit.

1 ☞*Legatum ſimpliciter & indefinitè prolatum, ad tempus teſtamenti refertur.*

Nomina poſſeſſiua meum. tuum, ſuum, tempus præſens ſignificant.

2 *Verba præſentis uel præteriti temporis prolata à lege ad futura referuntur, niſi lex remiſſionem relictorum contineat.*

3 *Verba præſentis uel præteriti temporis ab homine prolata quando comprehendant futurum.*

4 *Oratio prolata ſine tempore ad quod tempus referatur.*

5 *Teſtator ſi legat omnes res ſuas, quæ ſunt & reperiri poſſunt Peruſij: & ſuperuixit & multa alia acquiſiuit, quod dicta acquiſita non ueniant.*

Verbum poteſt, quod trahitur ad futura. & nu. 3.

6 *Clauſula codicillaris ita concepta, ſi non ualet iure teſtamenti ualeat iure codicillorũ, & omni iure quo melius ualere poteſt, quod non porrigatur ad caſum quo teſtamẽtum rumpitur natiuitate poſthumi.*

7 *Clauſula quod ualeat iure teſtamenti uel ſaltem iure codicillorum operatur: id eſt, ſi non ualet iure teſtamenti propter dictionem ſaltem.*

8 *Teſtator ſi legat uxoriueſtes ſuas, quod intelligitur de factis de nouo poſt teſtamentũ ſi primæ ſunt conſumptæ.*

Frumento legato conſumpto, quod nouum recollectum debetur.

9 *Teſtator ſi legat poſſe quod habet in tali uilla: & poſtea emat aliàs poſſeſſiones: an tales poſſeſſiones emptæ cedant legato.*

Manſus dicitur terra, quæ cum uno pari boum laborari poteſt.

¶Cũ quidã. Iſta lex poteſt aliter ſtelligi, vt dixi poſt Bar. i l. ſi ita. ſcd'm Pe. j. eod.

¶Nota q̃. Vide oĩno Bar. i l. pẽ. de adi. le.

☞ POMATES.

¶Si ita. Adde q̃ on ꝓbandi res fuiſſe tpe teſtamẽti incũbit legatario. Ita Bal. in fi. C. de ap. ſequit Ro. in l. nõ ſolũ. §. fcidẽ. ver. ſed vt ꝓbari. ff. de ope. no. nun.

¶Si ita. Et vide qđ dicit Bar. i l. ſi cognatis. j. de re. du. iſtã legem limitat. & vide eũdẽ in l. placet. ff. đ lib. & poſth. & vide Io. de Imol. poſt do. Pet. in c. indicãte. de teſt. And. Barb.

¶Si ita eẽt. Vide Bal. in l. oĩa priuilegia. de epiſc. & cler. Quid ſi quis fecit duo teſtamenta, vide tex. in l. Aurelius. ſ. teſtõ. de lib. le. et limita iſtam legẽ per tex. in l. creditor. §. Caio. de li. legа. & p Ro. no. cccxxx. &c. & limita vbi verteret fauor in ſtituti & teſtatoris. l. placet. ñ. de liber. & poſth. & ibi Bart. & ad practicã & declarationẽ huius quæro quid ſi teſtator dixit lego meũ Digeſtum nouũ. & mortuo teſtatore legatarius illud petit: & hæres dicit, fuit quæſitũ poſt teſtamentũ: quis probabit. & vide no. per Ro. in l. in illa. de ỹ. ob. cui adde Bald. in terminis in l. fi. §. fin. C. de app. & de hoc pro nomine meũ, vide aliqua not. p Bal. poſt alios in l. j. ñ. de ſta. ho. adde Ang. cõ. cclx. in ỹ. col.

¶Dic ſic. An verba præſentis & præteriti extendantur ad futura, vide Bart. in l. certa forma. de iu. fiſci. li. x. & adde qđ no. gl. Bar. & Imo. in l. talis ſcriptura. de lega. j. & adde not. per doct. in cle. literas. de reſcri. & in c. fi. eo. ti. in antiquis. & ibi ẽt habetur quando præteritum trahatur ad futura: & quid de p̃terito imperfecto, vide l. ſi debitor. §. veriſimile. per Bart. de contra. emp. & in l. verbum oportebit. de verbo. ſig. & iſtis adde Bal. no. in dicta l. ſi ita ſcripſiſſet. ſde leg. ij. et qđ ſi aliquis renunciat priuilegijs dic quod non videt renunciare futuris, ſecundum Angel in l. j. ff. ſi quis in ius vocatus non ier. Adde quando verbum poteſt, ad præſens & futurum trahitur, ad qđ ſit trahendum, Roma. conſilio. ccxxxiij.

POMATES.

a ¶Primo caſu. Vide Bald.cõſi.1.Bar.cõſi.1j.in j.& vij.col.in ij. vol. & vide Moder. Senẽſes in l.j.ff.de le. dũ referunt Bal. in l. oĩa.C.de epiſc. & cle. & vide Pañ.in c.ga. extra,de priui.

b ¶Et vniuerſale. Inter vtile & generale eſt differẽtia. Et iſtã distinctionẽ etiã in effectu Ponit Petr. de bellapertica in l.grege.de le.j. per Cy.& doct.in l.fin.C. q̃ res pi.vnũ addit Petr.in d.l. grege. q̃ ꝙſi per ẏba vniuerſalia ſeu indefinita fit diſpoſitio ꝓiudicialis & nõ poterat ſciri quantũ ꝓiudiciũ poterat ĩ futurũ afferre, nõ comprehẽdunt futura, vt hic & l.medico.j.eo. tñ fallit,niſi inquiſitio illi⁹ fuerit inchoata tpe diſpoſitionis: qa illa cõprehendit alle.l.cũ quidã.ſ.eo. qđ tenẽ mẽti. Sed cõtra distinctionẽ Bar. hic dicentis q̃ verba generalia referant ad tp̃s testamenti,videt tenere Imol.in d.l.fi. §.j.& ibi etiã p Bart. de le.ij. Et qd ſi testator dicit,relinquo qc quid habeo Perußi; an videat legatũ vtile, adeo q̃ poſt q̃ſita veniãt:vide Bar.in l. ſi tñ.ſ.đ teſ.tu. vltra hic no. ĩ materia etiã per.Cy.in d.l.grege.

c ¶Et ibi no. Qđ verũ intelligunt doc.in d.l.ſerui.& in l. ſi ex toto.eo.tit. ſi adĩciat ꝓnomẽ meus,aĺ⁹ ſecus.tñ fallit in eo qđ accreſceret p alluuionẽ:qa tũc omni cauſæ accreſcit ſecundũ Cy.in l.grege.eo.tit. & Imo.ĩ l. ſi qs hoc, & in l. qđ in rerũ.§.j. & in l. ſeruj.§.fi.e.ti.

d ¶Quero ſcitis.Et vi de Bal.ĩ l. ſi ita quis. de le.ij. vbi aliter loquit. And.Barba,

e ¶Pone q̃ vir.Et iſtã dictũ refert& ſequit dñs Pe,in c.indicãte de teſt. & vide q̃ ibi dixi,Andr.Barb,

f ¶Sed dico. Adđ bar. in l. quidam.de vino tritico. & oleo lega.

g ¶Teſtator.Vidđ bar. in l. Sciæ.§. Tyrãnæ ſorori.đ fundo inſtr. & Bal. in l. leges.C. de legib.& in rub.de de verb.ſig. & in l.ſi plures.in ĩ.col.de cõdit.inſer.

rigitur ad futura:vt l. fi.C. quæ res pigno. oblig.poſſ.Aut tractatur de magno præiu dicio:& tunc ad futura non porrigitur. Ita loquit hic,& l.ſtipulatus.§. cũ ſtipulamur. l.cùm ſtipulamur.& l.ſi à colono.j. de verobli.& l.ſi ita ſcripſiſſet.ſ. de leg.ĩj. cũ ſimi. Fallit ꝓpter dictionẽ tunc,vt l.tutoribus.ſ. de teſta.tut. Item fallit ſi illa res eſſet de acceſsionibus primarũ rerũ,vt l.fi.§.fi.j.titu.j. Secundò eſt videndũ† quando oratio pro fertur ſine tempore, ad quod tẽpus referat & tũc dic aut eſt oratio vniuerſalis, aut generalis:aut particularis,aut indefinita. Primo caſu[a] quando eſt vniuerſalis,& quãdo ponitur nomẽ collectiuũ de ſui natura, vt grex,peculiũ,& ſimilia:& tunc porrigitur ad futura:vt l.grege.de leg.j.& l.peculiũ.ſ. de le.ĩj.Ratio qa futura videnẽ de acceſsionibus primæ. Si verò oratio eſt generalis, vt q̃n apponit aliquod ſignum, vt oẽs res meas,vel vniuerſas res meas, quæ ſunt in tali villa.ſimilem diſtinctionẽ,facit gl.inter generale & vniuerſale,[b] in l.j.ſ. de eden. & iſto caſu ad præſens tempus reſtringitur: vt l.fi.§.ſ.de leg.ĩj.& l.ſi tibi mandauero.§. is cuius bona.ſ.mã.Fallit ſi de modico prę iudicio tractatur:vt l.fi.in fi.C.quę res pig. ob.poſ.& ibi glo.hoc dicit,& l.j. in fi.& l. ſi quis ſocietatẽ.ſ.pro ſocio.Si vero eſt oratio particularis vel legatum eſt particulare, vt quia legatur aliqua res ſeu ſpecies: & tunc ſi quidem legatur totus fundus, veniũt futura,q̃ ipſi fundo accedũt, vt ſi aliquid adiũgat:vt l.qđ in rerũ.§.ĩj.ſ. de leg.j. Sed cõtra prædicta videt facere gl.de vſufru.& l. quoties.§.fi.Sol.Dic illam malè dicere, & non allegat bonas leges. Vel verius dic q̃ bene dicit:qa refert an ex cõtractu vendãtur,vel ex delicto publicent oĩa bona: qa intelligunt ꝓſentia tm:vt d.§.is,cuius bona.& not.in d.l.fi.C.q̃ res pig.ob.poſ. Aut in teſtamẽto:& tũc aut quis legat oĩa bona ſimpliciter vel vſumfructũ omniũ bonorũ & tunc veniunt futura: vt d.l. quoties.§.fi. Ratio,quia tunc videtur legare ſubſtantiã ſeu hereditatẽ,vt ibi patet.& l.nã quod. §.fi.cũ l.ſeq.j.ad Treb.& ſic magis videtur oratio vniuerſalis quã generalis. Itẽ ſi dicere tur ſimpliciter,oẽs res meas,&c.vt d.l.nam quod.§.fi.Si verò diceret oẽs res, q̃ ſunt in tali villa, vel oẽs res meas mobiles. & ſic non intellige de tota hæreditate:tũc referẽ ſolũ ad præſenstẽpus:vt d.l.fi.§.j.ſ.de lega. ĩj.& quod not.in d.l.fi.C.q̃ res pig.ob. poſ. Si verò legat pars:tũc nõ venit quod poſtea adiungit;vt l.ſeruj electione.§.fi.ſ. de le. j.& ibi not. Si verò eſſet oratio indefinita: tunc ſiquidẽ tractat de modico pręiudicio comprehendunt futura:vt l.fi.C.q̃ res pig, ob.poſ. Si verò de magno præiudicio tractatur;tunc aut per diſponentẽ qui indefinitè locutus eſt,potuerũt præuideri omnia futura:& ad futura extẽdit;vt l, ſi ſeruitus. de ſer.vrba,præd. Nam ibi potuit ab initio præuideri q̃ lumina domus potuit habere. Si verò non potuerunt præuideri quæ futura erãt:tunc futura non veniunt,vt hic cum ſimilibus.Quod intelligo ſi aliquis reliquit bona, quæ habet in tali loco:ſecus ſi bona ſimpliciter,ita q̃ poſſet intelligi de tota hæreditate,vt ſ.proxi.dixi. Item hęc vera niſi in caſu l.ſi cognatis.j.de reb.dub,quod dic vt ibi dixi. †Pro declaratione eorum,quæ dicta ſunt,quæro:dixi q̃ verbum poteſt,licet ſit præſentis tẽporis,trahitur ad futura.pone quòd teſtator dixit, lego omnes res meas,quæ ſunt,& reperiri poſſunt Peruſij deinde teſtator ſuperuixit & multa alia acquiſiuit:quæritur an futura veniant.Et videtur q̃ non,per iſtam legem.Contrarium videt propter verbum poſſunt,quod eſt extenſiuum. tamen de facto reſpondi q̃ futura non veniant: quia illud quod dicitur q̃ verbũ poteſt,eſt extenſiuum,eſt verum eius,ad quod refertur:hic verò refertur ad verbum reperiri,non ad verbum res:vnde eſt ſenſus, lego omnes res meas,quæ ſunt in præſenti vel poſſunt reperiri nunc,ſiue in futurum.non autem refertur ad exiſtentiam rerum & ſic extendit actum reperiẽdi,non actum habendi. Idem dicit glo.in ſimili in l.fi.§.j.ſ.de lega.ĩj.in gloſ.ſuper verſi.communes. Pro hoc facit:quia verbum debet declarare illud,ad quod refert & non aliud:vt l.à filio.§.fina.ſ.titu.j.& j.eod.l.ſi quis legauerit.

d Quæro ſcitis[d] quod doct.dicunt quod ad hoc† vt illa clauſu
6 la,ſi non valet iure teſtamenti,&c.porrigatur ad illũ caſum quo teſtamentum rumpitur poſthumi natiuitate:debet dici, ſi non valet,vel valebit,vt dicit Cyñ. in authen.ex cauſa.dixi in l.ſi ita ſcripſiſſet.ſ.de legat.ĩj. Modò dicitur in teſtamento,ſi non valet iure teſtamenti, valeat iure codicillorum,& omni iure quo melius valere poteſt:an iſta clauſula porrigatur ad caſum quo teſtamentum rumpitur poſthumi natiuitate propter dictionem poteſt:Et puto quod non:quia verbum poteſt, eſt extenſiuũ eius, ad quod refertur:ſed ſi non refertur ad illa ẏba, ſi non valet, ſed ponitur in diſpoſitione quæ ſequitur deficiente conditione:non autem refertur ad illam conditionem,ſi non valet, &c. certè illa conditio ad futura non extenditur.ſi diceret,vnde ſi non poteſt valere iure teſtamenti &c. tunc refertur ad futura. Sed quid
7 †ſi dixi,volo quòd valeat iure teſtamenti,vel ſaltem iure codicillorum?Reſpond.Videtur hic dicere,ſi non poteſt valere iure teſtamenti.Nam hæc dictio ſaltem,hoc importat:vt. C.de emẽ. propinq.l.j. Item habes hic tex.q̃ ſi lego tibi veſtem meam,q̃ in
8 ſpicitur præſens tempus. † Pone qđ vir[e] legat vxori omnes
e veſtes ſuas,& ille veſtes ſunt corruptæ & aliæ factæ de nouo: vtrũ extendat ad futuras?Et videtur q̃ non,vt hic.& idem põt
f quæri de frumento conſumpto & alio recollecto.Sed[f] dico q̃ſi teſtator addidiſſet aliam veſtem,& prima ſuperesſet, illa addita non eſſet in legato.Sed ſi prima eſſet conſumpta,& alia facta loco primæ,vt ſi habeat pannos quotidianos.& ſunt cõſumpti,& alios fecit loco primorum:tunc talis veſtis de nouo facta legato cedit:quia prima videtur.Primò probatur ex theorica ſuprà dicta,cùm dixi,ſi variatio cõtingit circa idemvel circa id qđ habetur loco eiuſdem.Hoc probatur j.tit.j.l.fi.ſ.fi.& l.filiæ.ſ.j.ſ.de cõdi.& demon.& l.Lucius.in prin.ſ.de leg.ĩj.videtur gl.in frumẽto in l.fructus.in fi.vlt.gl.ſol.mat.Pro hoc facit l.item ſi fundi.§. ſeminarios.ſ.de vſufr.quod tenet Iac.de Are.in l.ſi ſeruus.§.qui
9 quinq̃.ſ.de leg.j. Quæro,†teſtator[g] legauit alicui podere ſuũ
g quod habet in tali villa:poſtea emit ibi aliquas poſſeſsiones: an illæ poſſeſsiones de nouo emptæ cedant legato. Iſta quæſtio reſidet in hoc,an legatum poderis ſit vniuerſale vel generale vel non.& iſtud vocabulum podere,non reperio in iure noſtro:ſed reperio ſignificationem verbi manſus. Nam dicitur manſus, quantum quis cum vno pari boum laborare poteſt: vt in capitu.primo extra, de cenſi, & x. columna. ſi de inueſti. feu. fue. contro.capitu.primo.§. penultimo. Modò ſi eſt aliquod additum vnà cum eo quod prius erat,ita quod cum illo poteſt laborari venit in legato:aliàs non,dic tamen vt dicam infrà. de reb. dub.l.prima.

1 ☞ *Verba teſtatoris in dubio debent intẽlligi,ita quod non ſit in conſtructione peccatum.*
2 *Omne,eſt vniuerſale collectiuum,& poteſt plura comprehendere.*
3 *Adiectiuum pluralis numeri,licet detur ad duo ſubſtantiua: tamen etiam poteſt dari ſingularis numeri.*
4 *Adiectiuum pluralis numeri neutrale datum ad duo ſubſtantiua, quare non refertur ad omnia.*
5 *Mala grammatica non uitiat inſtrumentum,reſcriptum Principis ſic.*

1 PLautius. Verba†teſtatoris in dubio debent intelligi,ita q̃ non ſit in cõſtructione peccatum.h.d. Nota q̃ non debet peccari in grammatica. Opp.de l.hæres meus.§.j.ſ.de legij. Huius timore dicit Ro.q̃ iſta lex loquit ſcđm rigorẽ:ſed de æquitate referẽ ad omnia,& probatur in quibuſdã additionibus: quod recipit diuiſionem:ideo cedit legato a pro ea parte,pro qua ſuus eſt.hic verò refertur ad vſum,qui non recipit diuiſionem:vt l.vſus pars.ſ.de vſu & habi.& ideo nõ poſſunt ei accommodari iſta verba, quæ eius cauſa parata ſunt:quia nõ habet vſum inſolidum,cũ tamen cum aliis habeat: nec pro parte,quia diuiſionẽ non recipit.Vel dic q̃ e illa qualitas ſuus ſua ſuum[e],recipit quotitatem rei,ſeu dominij:hic verò ſecus. nã non poteſt dici q̃ dimidia vel tertia ſit parata cã vnius,alia cauſa alterius:ſed tota cãvtriuſq̃ ſed ſi hoc dici poſſet,puta habebat lanã cuius dimidiam parauerat cauſa vxoris,dimidiam cauſa ſui:certè illud dimidium cedit in legato:vt ſ.de leg.ĩj.l.cũ quæreretur.§.lana.& hoc non placet. Item contra hoc op. c quia iura libertorũ non ſunt diuidua: vt l. quædã.ſ.fa.ercí.& l.Carmelia.j.de iure pat. et tñ ſi legat libertos ſuos,intelligitur etiam de omnibus:vt.ſ.tit.j.l.alimenta.§.fi. Sol.liber†iuſpatronatus non ſit diuiduum: tamẽ
2 quo ad præſtationem alimentorum eſt diuiduum.vt.ſ.ti.j.l.ĩj.et ideo illo reſpectu legatum alimentorum factum libertis compre hendit omnes libertos: ſed ſi legarẽ omnes d rationes meas,non veniunt iura libertorũ: vt l.quia perinde,j.ad Treb. cũ eo quod ibi no.Sed contra hanc legemvidetur id quod habetis de leg.ĩj.l.ſeruis.ſ.fi.vbi ſi alicui legantur ſeruj vernæ,& alicui curſores: ſi ali qui ſunt vernæ & curſores,ver ĩũt. Sol.Iſta accidentia,de quibus loquitur hæc lex, reſpiciunt diuerſitatem perſouranm. Sed ſecus ſi ſunt communis qualitatis vel artificiorũ,quę non reſpiciunt diuerſitatem perſonarum.De iſta dicetur.j.de l. Quintus.§. argento. Dicitur hic q̃ aut,ponitur ꝑ, & contra:imò debet ſtare propriè,quando cadit inter perſonas:vt l.cũ quidam.de ẏ. ſig. & l.ſi is qui ducenta.§.vtrum.j.de reb.dub. Sol.Quãdo diſiuncta cadit inter genus & ſpeciem,reſoluitur in cõiunctã:vt hic, & l. ſæpe.j.de ẏb.ſig.dum dicit dari ſeu donari. Vel aliter vt dicam in d.§.vtrũ.in gl.ibi,ĩ §. ſed & ſi.& ibi l.legatũ.Sol.Ibi dubitatur de qualitate legati:hic de ſubſtantia: ideo dic vt dicta.l.j.§.j.

1 ☞ *Relatiuum quis uel qui,reſtringit antecedens,ad quod refertur.*

1 ISi quis. †Relatiuum quis vel qui,reſtringit antecedens ad quod refertur.h.d.vide gl. quæ incipit,illud.ibi l.nam quod dic vt ibi,& ſ.tit.j.l.à filio.§. fi.& quod dixi.ſ.eo.l.Plautius.

1 ☞ *Cauſa intelligitur de cauſa proxima & immediata,& etiam de remota & mediata,non tamen multum.*
2 *Cauſa multùm remota eſt magis occaſio ,quam cauſa.*

1 VXori. Cauſa†intelligit de ꝓxima & immediata: & etiã de remota & mediata.h.d. Ego intelligo iſtud verũ de cauſa mediata nõ multũ:ſed ſi eſſet cauſa multũ remota:tunc legato nõ cederet:vt l.& ſi non
2 ſint.ſ.ſi cui fortè.j.e.Cauſa enim†multùm remota eſt magis occaſio quam cauſa,vt probat tex.in l.cùm de lanionis. §.aſinã.ibi proxi.&c.ſ.de fundo inſtru.

1 ☞ *Non intelligitur paratum cauſa uxoris,quod ipſius & alterius cauſa paratur.*
Falſa demonſtratio legatum generis & non ſpeciei reſtringit.
Diſiunctiua quando cadit inter genus & ſpeciem,accipitur pro coniuncta.& nu.3.
2 *Iuspatronatus licet ſit indiuiduum,tamen quo ad alimenta eſt diuiduum.*
Iura libertorum quòd ueniant, quando quis legat omnes res ſuas.

1 QVintus. Non intelligitur† cauſa vxoris paratum quod ipſius & alterius cauſa paratur. Itẽ falſa demõſtratio legatum generis reſtringit. Secus in legato certæ ſpeciei. Item quando diſiũctiua cadit inter genus & ſpeciem accipitur pro coniuncta.h.d. Nota tex.ibi: quia certo corpore,&c.concordat l.demonſtratio.de cõdi.& demon.Opp.de l.alimenta.§.fi.ſ.tit.j.& l.ſi quis ſeruos ſ.de leg.ĩj. vbi ſi aliquis legat ſeruos ſuos, videt legare communes. ita hic videtur legare ea quæ vſus communis cauſa parata ſunt.Sol.In legibus contrarijs verbum ſuorum refertur ad dñium vel quaſi,

1 ☞ *Maritus ſi relinquit uxorem dominam & uſufructuariam licet, dicat uſufructuariam non impeditur dominum habere.*

f SPecies auri. [f]Qui legat rem,vt legare ꝓprietẽ.& adiectio vt habeat vſumfructũ,nõ facit illũ legatũ videri.h.d.Qđ nota de hoc habuiſtis ĩ l.ĩij.ſ.ti.j.Facit iſta lex ad q̃nẽ † q̃ ſi maritus
1 relinqt vxorẽ ſuã dñam & vſufructuariã:& ꝑ hoc q̃ dicit vſufru

¶Vlterius opp.Et vide iſtũ tex.alleg. per Bald.in l.imperator. de ſtat.ho.& in l. in teſtõ.de teſt. mil.& ĩ l.j.C.de lib.præte.& in c.ad audiẽtiã.de reſcri.& vide q̃ dixi in d.c.ad audiẽtiã.ꝑ hoc dicto. And.barb.

b ¶Referri ad oĩa. Adde qđ no. bar.in l.cũ filio.in fi.poſt glo.& qđ ibi dixi. de leg.j. tex.no. & q̃ ibi bar. in l.heres me⁹.ſ.vxori de lega.iij.& vide de hoc adiectiuo poſito poſt duo ſubſtãtiua.bar.in l.extat.q̃ met.cau.

c ¶Subtilitatem. Et iõ dicũt doct.ibi,& maxime Imo. q̃ à cõtrario illius c. ſi vitium non eſſet manifeſtũ, ſed dubitabile: tunc fiet interpretatio pro reſcripto.c. inter dilectos.de fide inſtr.adde qđ dixit bar.in l. ambitioſa.in vj.co.j. de decr. ab ordi.facĩ.

d ¶Cũ certum. Et tene mẽti iſtũ text. ꝑ quẽ dicit, ſi teneris mihi ad centũ ducatos, & poſtea ducatorũ prætiũ minuat, potes dare mihi ducatos ſi nõ fuiſti in mora. Vide qđ no.in l. vinũ.ff.ſi cer.pet.c.quãto.de iureiur.c.ſi.de cẽſi. vidĩ Bal.ĩ l.illud.C.de ſa. ſan.ec.l. eleganter.ſ. qui reprobos.ff.de pigno. act. per Barto. And.Barba.

e ¶Suũ. Adde qđ teſtator legaſſe videat, cum vxori legat ius ſuum.Bal.cõſ.clxix. iĳ.lib.

f ¶Species. Et vidđ dominum meum ĩ l. do nationes.ſ. ſpecies.j. de do. & doc. in l.cũ hi.ſ. ſi vni.ſ. de trãſact. And.barb.

a ¶A patre. Et vide tex. in l. vbi purè. ff. ad Trebel.

b ¶Non poſſunt. Facit qđ no. Bar. in l. ſi ſic. de leg. j. in fi. prin. & vide oīno Bar. in l. Luciꝰ. §. quiſqs. de leg. ij. & no. Bal. ī l. rōnes. C. de pb. & Bal. in l. cū qs. §. codicillis. de le. ij. vidē l. ſi donatio. C. de do. & limita p l. cū qđ vxori. de le. iij.

c ¶Male ablatis. Not. cp ſi relinquereť, p malè ablatis cp de tali legato detrahiť Falcidia, niſi conſtet de malè ablatis pau. de caſt. ī l. ſi qs teſtō. §. j. de leg. j. refert. qđ Fed. de Senis in cōſi. ccxliij. cōſuluit cp tale relictum ante oīa alia debet deduci an teḡ æs alienū ꝑpter periculū animę, ſicut dicimꝰ in legatis ad pias cauſas iuxta no. per Bar. in l. extaſſe. j. ad le. Fal. do. Paul. dicit cp opi. bar. & Fed. pōt cōcordari: qa de tali legato detrahiť Falcidia, vt de quolibet alio ſimplici legato. & ita ꝓcedit opi. Bar. ſed qñcp deducetur ante oīa relictum tale legatū, ſi hæredi tas nō ſit ſoluēdo: & ſic fiet talis deductio inſolidū in ꝓiudiciū aliorū legatorum. Et ita ꝓcedit opi. Fede. ſecundū eū. Sed hoc vltimū dictū ſuū eſt cōtra expreſſe not. p doct. in l. ſi poſt miſſionē. j. ad leg. Falci. vbi per illū tex. dicūt cp etiā legata ad pias cauſas debent reduci ad vires patrimonij cū alijs licet quo ad Falcidiā detrahunť, vt æs alienū. & iſtā videtur verius. & ad Bar. hic adde eū in re peti. l. j. đ fac. ſan. ecc. in j. q. prin. per Bal. in auē. ſimiliter in prin. ad leg. Falc.

¶Pro cōcordia. Aduerte ſi eſt factū legatū ſeu legata ſunt q̄dā ꝓ malè ablatis, detrahiť Falcidia de eis. Ita Bart. in l. j. col. x. C. de ſac. ſan. eccl. Cōtrariꝰ alleg. in hac l. qvxori. Ita alleg. per Bertach. ī trac. gabel larū. in v. parte vij. partis princ. q. xij. ;q allegat Bal. ī auē. ſed hodie. C. de epiſc. & eleric. l. nulli. e. tit. & alleg. eundē cōtrariari in l. cū clericis. e. ti. Tu dic. Bar. nō meretur argui de cōtrarietate, ſi bñ inſpiciatur vbicp idē determinat & vbicp ſeipſum ſaluat: qa qñ ita legať, non ita p̄ſumiť, vt in ſecūda opi. ſed ſi ꝓbetur poſtea malè ablatū, tūc detrahitur, vt in prima opin.

d ¶Auri. Si vir legauit veſtimēta vxori, an veniant maſpilli ibi cōmiſti, & monilia argēti, & auri cōmiſti, vide Bal. ī l. cū te. C. de dona. añ nupt. Faciunt not. per Bal. in l. j. in princ. & not. Bald. in l. in legatis. C. de leg. & Imol. in l. iiij. de lega. j. *originis teſtator eſt uſus.*

4 Caldaria æraminis ſi emātur, & ibi ſit manica ferrea, debet manica in ponderatione eleuari.

Ctuariam, non impediatur dominium habere. de quo dic vt dixi in l. Titia. §. fi. ſ. de leg. ij. & ibi Dy. tangit quod nota.

☞ *Legari poteſt à patre filio, ſi legatum cōfertur in tempus exiſtentiæ ſui hæredis.*

Verbum reſeruentur, importat fideicommiſſum.

Eliam. †A patre pōt legari filio, ſi legatū in tempus exiſtentiæ ſui iuris conferť. h. d. Opp. Inſti. de leg. §. ex contrario. Sol. à patre ª nō pōt relinqui filio purè: ſed ſi cōferať in tempus exiſtētiæ ſui iuris, pōt relinqui & quod conferať in tēpus exiſtētiæ ſui iuris, debet colligi ex aliquibus verbis teſtatoris: vt hic, & l. vbi purè. j. ad Tre. & l. fideic. §. ſi filio. ſ. de lega. iij. Dic vt l. cū filio. ſ. de le. j. & ibi dixi. † Nota hic cp verbum reſeruentur, importat fideicōmiſſum, vt hic.

Sigemma. Quęro qualiter fiet iſta ſeparatio? Dicit glo. per actionē ad exhibendū: vt l. gēma. ſ. ad exhibē. Sed contra hanc opp. de l. cætera. ſ. de leg. j. Sol. Illud, quod hic dicitur, fallit in tigno iuncto. d. l. cætera. & d. l. gemma.

☞ *Vxori ſunt relictæ dotes ſuæ, & poſtea hæres inſtitutus & rogatus reſtituere alij: hæredes uxoris non poſſunt detrahere dotem, niſi probent illā dotē datā eſſe.*

Falcidia detrahitur de debito legato, niſi probetur debitū per teſtes uel inſtrumenta.

Falcidia q, detrahitur de relicto pro uſuris & malè ablatis, niſi probetur debita.

Qvi vxori. Quod alicui legať vt propriū, ſi propriū non eſt quo ad omnia iure legati capitur, & ex fideicōmiſſo vniuerſali reſtituiť. h. d. Nota iſtam legē. † Nam ſæpe venit cp teſtator relinquit vxori dotes ſuas, & poſtea facit eā hæredē & rogat eam alij reſtituere. Modo hęredes vxoris volūt ante deducere dotē: certè nō poſſunt, [b] niſi probent dotē datā eſſe per inſtrumentū. Tex. eſt hic. Item pone † teſtator relinquit alicui tanquā debitū, & imminet Falcidia. Certè bene deducetur de illo legato, niſi probeť debitum per teſtes vel per inſtrumēta, vt hic. Et idē dicerem † cp fieret diminutio per Falcidiā de relictis pro vſuris & malè ablatis, [c] niſi probenť debita, vt hic. & in hoc iſta lex eſt mirabilis: quia hoc videť cōtra voluntatē defuncti ex eo cp reliquit tanquā debitū. ideo not. Sed contra hoc facit tex. in l. eum qui tacitū. §. pro parte. j. de his quib. vt indig. dic vt ibi dicam.

Mulier. Quæro quæ eſt ratio huius §. cp non veniunt in legato, niſi reperiantur? Reſpondeo, cp videtur legare certum corpus, quod non eſt in rerū natura: vt l. ſi ſeruus. §. qui quinq. ſ. de leg. j. debet tamen cauere de dando ſi reperiantur, vt glo. dicit.

☞ *Annullus an contineatur iuri appellatione.*

Pecunia ſignata quòd non uenit, quando legatur omne aurum ſiue argentum. & j. in l. Quintus.

Argento legato, debetur eiuſdem ligæ, cuius in ciuitate teſtator eſt uſus.

Cvm aurum. Auri appellatio factum cōtinet & infectū, quāuis ſignatam pecuniam non comprehendat: nec deaurata tm̄ vel ſupellex argenti pondus ad quantitatē continet, non ſpeciem, niſi argenti facti mentio habita fuerit in legando: & ſi pondus auri legatur, plumbea materia ſeparatur: & ornamentū ſequitur rem ornatam. h. d. Primò loquiť quando legatur aurum vel argentum ſimpliciter non expreſſa quantitate ponderis, vel materia. Secundo expreſſa quantitate ponderis non materia. Tertiò, quando vtrunque exprimitur. Quartò, qualiter ponderari debet. Quintò, cui cedunt res auro & argento legato annexæ. Secunda ibi: proinde ſi certum cōiuncto. §. item Celſus. j. l. proxi. Tertia ibi: ſed ſi argenti. Quarta ibi: idem Celſus. Quinta ibi: planè. & durat vſq; ad. §. item Celſus. in princ. l. ſeq. In tex. ibi: non contineri & c. nec id quod eſt alterius acceſsio, vel quod eſt in ſupellectili: vt j. l. proxi. §. j. quam huic coniunge. Opp. videtur quod iſtud legatum argenti ſic ſimpliciter factum nonvaleat: vt l. cū poſt. §. gener. ſ. de iure dot. So. Aliud in fundo, aliud in cæteris rebus: vt ibi, & l. legato generaliter. ſ. de leg. j. Opp. dicitur hic cp auri † appellatione continet annulus aureus. Contra: quia ſi eſt ſignatorius continens aliquē lapidem ſignatorium, non cedit legato auri: ſed legato gemmæ, tanquam acceſſorius: vt l. & ſi non ſint. §. fi. l. ſeq. j. eo. Aut eſt annulus non ſignatorius: & tunc continetur appellatione ornamēti & legato auri non cedit: vt l. argumento. §. ornamenta. j. eo. So. Si intelligis hoc in annulo ſignatorio: dico cp ibi non erat gēma: ſed ſigna erant impreſſa in auro. Si verò non erat annulus ſignatorius: itelligo cp non erat paratus cauſa vſus mulieris, ſed ipſius patrisfamilias: & erit magis gemma cauſa auri, quàm aurum cā gemmæ. †Quæro, quid ſi legat omne aurum vel omne argētum ſuum, an veniat pecunia ſignata? Reſpon. nō: vt l. Quintus §. j. j. eo. & ſic indefinita & vniuerſalis hic æquiparantur: quia eſt eadem ratio omnium ſub indefinita comprehenſorum. Quæro, in ver. proinde. † de qua liga intelligatur? Reſpon. ſecundum conſuetudinem ciuitatis vnde defunctus eſt ortus: vt l. nummis §. de leg. iij. Facit l. Imperatores. ſ. de contrahen. emp. Dicitur in ver. ſed ſi argenti. quod fuit legata optio: & tamen non pōt optare. contra. de opt. leg. l. j. & ij. & per totum. Sol. gl. cp hic optio nil operatur. Quod intelligo, etiam ſi vaſa erant eiuſdem ligæ, & ſic optio nil operabatur. ſed ſi eſſent diuerſæ legæ: tunc poſſet optare, & operaretur optio. Venio ad ver. idem Celſus. facit cp ſi aliquis emit caldariam de æramine, & ibi eſt manica de ferro, debet in ponderatione manica eleuari: quia non eſt tantivaloris libra ferri, quanti libra æraminis.

☞ *Si teſtator legat uxori ueſtes, non poteſt hæres eleuare maſpillos.*

Planè. Vides hic cp appellatione argenti legati ad pondus non venit auratura. & hoc quando pondus argēti legatur ſimpliciter. ſecus ſi legatus pondus argenti inaurati. Ité vides in fi. l. cp claui veſtis non conſuti veniunt. Contra de l. argumento ln prin. j. eo. Sol. Intelligo de clauis paratis cauſa ornamēti veſtis principaliter. Secus ſi eſſent parati gratia mulieris principaliter: vt d. l. argumento. Vide gl. quæ inci. facit ibi dum dicit, in l. qui fundum. §. j. Dic cp ibi in acquiſitione quæ fit ex emptione: hic in ea quę fit p ſpecificationem: & idem erit dñs vtriulque. Tex. in fi. facit † cp ſi teſtator legat vxori veſtimenta: cp hæres non poteſt ſeparare maſpillos auri [d] & ornamēta ibi poſita. Et hoc facit l. & ſi non. §. peruenìamus. j. e. ſed in contrariū facit l. quāuis. j. e. Sol. Ibi loquiť in maſpillis ſeparatis à veſtibus: hic nōqđ no.

ET ſi non ſunt.

Argento. Argentum factum omnem ſpeciem comprehendit, licet non quæ ſupellectilis loco fuit: & vaſorum appellatio generalis eſt. h. d. cum. §. ſeq.

Infecti. Infecti appellatio rudem materiam comprehendit cœptam non fieri paratam. h. d. Opp. dicitur hic cp argentum cœptum fabricari continetur appellatione argenti facti. contra: illud dicitur argentum factum, quo poſſumus vti: vt j. eo. l. Quintus. §. cui legatū. ideo Roffre. dicit cp hic Iuriſconſultus nimis largè locutus eſt, vnde corrigať per tex. ſeq. Sed ad contraria dic vt in ca. gl. quæ inci. magis facti. Certè gl. nō rñdet ad legem contrariā: quia argentum factum ſit id, quo vti poſſumus tm̄. & hoc erat in caſu ſcd'm deſtinationem teſtatoris: vt j. eo. l. veſtimentum. Sed ſi erat cœptum fabricari & dimiſſum, qa teſtator vltrà nolebat procedere: non contineretur appellatione argenti facti: quia non poſſum vti, nec ſcd'm veritatem, nec ſecūm tm̄ vel ſupellex argenti pondus ad quantitatē continet, non ſpeciem, niſi argenti facti mentio habita fuerit in legando: & ſi pondus auri legatur, plumbea materia ſeparatur: & ornamentū ſequitur rem ornatam. h. d. Primò loquiť quando legatur aurum vel argentum ſimpliciter non expreſſa quantitate ponderis, vel materia. Secundo expreſſa quantitate ponderis non materia. Tertiò, quando vtrunque exprimitur. Quartò, qualiter ponderari debet. Quintò, cui cedunt res auro & argento legato annexæ. Secunda ibi: proinde ſi certum cōiuncto. §. item Celſus. j. l. proxi. Tertia ibi: ſed ſi argenti. Quarta ibi: idem Celſus. Quinta ibi: planè. & durat vſq; ad. §. item Celſus. in princ. l. ſeq. In tex. ibi: non contineri & c. nec id quod eſt alterius acceſsio, vel quod eſt in ſupellectili: vt j. l. proxi. §. j. quam huic coniunge. Opp. videtur quod iſtud legatum argenti ſic ſimpliciter factum nonvaleat: vt l. cū poſt. §. gener. ſ. de iure dot. So. Aliud in fundo, aliud in cæteris rebus: vt ibi, & l. legato generaliter. ſ. de leg. j. Opp. dicitur hic cp auri † appellatione continet annulus aureus. Contra: quia ſi eſt ſignatorius continens aliquē lapidem ſignatorium, non cedit legato auri: ſed legato gemmæ, tanquam acceſſorius: vt l. & ſi non ſint. §. fi. l. ſeq. j. eo. Aut eſt annulus non ſignatorius: & tunc continetur appellatione ornamēti & legato auri non cedit: vt l. argumento. §. ornamenta. j. eo. So. Si intelligis hoc in annulo ſignatorio: dico cp ibi non erat gēma: ſed ſigna erant impreſſa in auro. Si verò non erat annulus ſignatorius: itelligo cp non erat paratus cauſa vſus mulieris, ſed ipſius patrisfamilias: & erit magis gemma cauſa auri, quàm aurum cā gemmæ. †Quæro, quid ſi legat omne aurum vel omne argētum ſuum, an veniat pecunia ſignata? Reſpon. nō: vt l. Quintus §. j. j. eo. & ſic indefinita & vniuerſalis hic æquiparantur: quia eſt eadem ratio omnium ſub indefinita comprehenſorum. Quæro, in ver. proinde. † de qua liga intelligatur? Reſpon. ſecundum conſuetudinem ciuitatis vnde defunctus eſt ortus: vt l. nummis §. de leg. iij. Facit l. Imperatores. ſ. de contrahen. emp. Dicitur in ver. ſed ſi argenti. quod fuit legata optio: & tamen non pōt optare. contra. de opt. leg. l. j. & ij. & per totum. Sol. gl. cp hic optio nil operatur. Quod intelligo, etiam ſi vaſa erant eiuſdem ligæ, & ſic optio nil operabatur. ſed ſi eſſent diuerſæ legæ: tunc poſſet optare, & operaretur optio. Venio ad ver. idem Celſus. facit cp ſi aliquis emit caldariam de æramine, & ibi eſt manica de ferro, debet in ponderatione manica eleuari: quia non eſt tantivaloris libra ferri, quanti libra æraminis.

☞ *Si teſtator legat uxori ueſtes, non poteſt hæres eleuare maſpillos.*

Planè. Vides hic cp appellatione argenti legati ad pondus non venit auratura. & hoc quando pondus argēti legatur ſimpliciter. ſecus ſi legatus pondus argenti inaurati. Ité vides in fi. l. cp claui veſtis non conſuti veniunt. Contra de l. argumento ln prin. j. eo. Sol. Intelligo de clauis paratis cauſa ornamēti veſtis principaliter. Secus ſi eſſent parati gratia mulieris principaliter: vt d. l. argumento. Vide gl. quæ inci. facit ibi dum dicit, in l. qui fundum. §. j. Dic cp ibi in acquiſitione quæ fit ex emptione: hic in ea quę fit p ſpecificationem: & idem erit dñs vtriulque. Tex. in fi. facit † cp ſi teſtator legat vxori veſtimenta: cp hæres non poteſt ſeparare maſpillos auri [d] & ornamēta ibi poſita. Et hoc facit l. & ſi non. §. peruenìamus. j. e. ſed in contrariū facit l. quāuis. j. e. Sol. Ibi loquiť in maſpillis ſeparatis à veſtibus: hic nōqđ no.

eo. l. veſtimentum. Sed ſi erat cœptum fabricari & dimiſſum, qa teſtator vltrà nolebat procedere: non contineretur appellatione argenti facti: quia non poſſum vti, nec ſcd'm veritatem, nec ſecūm tm̄ vel ſupellex argenti pondus ad quantitatē continet, non ſpeciem, niſi argenti facti mentio habita fuerit in legando: & ſi pondus auri legatur, plumbea materia ſeparatur: & ornamentū ſequitur rem ornatam. h. d. Primò loquiť quando legatur aurum vel argentum ſimpliciter non expreſſa quantitate ponderis, vel materia. Secundo expreſſa quantitate ponderis non materia. Tertiò, quando vtrunque exprimitur. Quartò, qualiter ponderari debet. Quintò, cui cedunt res auro & argento legato annexæ. Secunda ibi: proinde ſi certum cōiuncto. §. item Celſus. j. l. proxi. Tertia ibi: ſed ſi argenti. Quarta ibi: idem Celſus. Quinta ibi: planè. & durat vſq; ad. §. item Celſus. in princ. l. ſeq. In tex. ibi: non contineri & c. nec id quod eſt alterius acceſsio, vel quod eſt in ſupellectili: vt j. l. proxi. §. j. quam huic coniunge. Opp. videtur quod iſtud legatum argenti ſic ſimpliciter factum nonvaleat: vt l. cū poſt. §. gener. ſ. de iure dot. So. Aliud in fundo, aliud in cæteris rebus: vt ibi, & l. legato generaliter. ſ. de leg. j. Opp. dicitur hic cp auri † appellatione continet annulus aureus. Contra: quia ſi eſt ſignatorius continens aliquē lapidem ſignatorium, non cedit legato auri: ſed legato gemmæ, tanquam acceſſorius: vt l. & ſi non ſint. §. fi. l. ſeq. j. eo. Aut eſt annulus non ſignatorius: & tunc continetur appellatione ornamēti & legato auri non cedit: vt l. argumento. §. ornamenta. j. eo. So. Si intelligis hoc in annulo ſignatorio: dico cp ibi non erat gēma: ſed ſigna erant impreſſa in auro. Si verò non erat annulus ſignatorius: itelligo cp non erat paratus cauſa vſus mulieris, ſed ipſius patrisfamilias: & erit magis gemma cauſa auri, quàm aurum cā gemmæ. †Quæro, quid ſi legat omne aurum vel omne argētum ſuum, an veniat pecunia ſignata? Reſpon. nō: vt l. Quintus §. j. j. eo. & ſic indefinita & vniuerſalis hic æquiparantur: quia eſt eadem ratio omnium ſub indefinita comprehenſorum. Quæro, in ver. proinde. † de qua liga intelligatur? Reſpon. ſecundum conſuetudinem ciuitatis vnde defunctus eſt ortus: vt l. nummis §. de leg. iij. Facit l. Imperatores. ſ. de contrahen. emp. Dicitur in ver. ſed ſi argenti. quod fuit legata optio: & tamen non pōt optare. contra. de opt. leg. l. j. & ij. & per totum. Sol. gl. cp hic optio nil operatur. Quod intelligo, etiam ſi vaſa erant eiuſdem ligæ, & ſic optio nil operabatur. ſed ſi eſſent diuerſæ legæ: tunc poſſet optare, & operaretur optio. Venio ad ver. idem Celſus. facit cp ſi aliquis emit caldariam de æramine, & ibi eſt manica de ferro, debet in ponderatione manica eleuari: quia non eſt tantivaloris libra ferri, quanti libra æraminis.

☞ *Si teſtator legat uxori ueſtes, non poteſt hæres eleuare maſpillos.*

Planè. Vides hic cp appellatione argenti legati ad pondus non venit auratura. & hoc quando pondus argēti legatur ſimpliciter. ſecus ſi legatus pondus argenti inaurati. Ité vides in fi. l. cp claui veſtis non conſuti veniunt. Contra de l. argumento ln prin. j. eo. Sol. Intelligo de clauis paratis cauſa ornamēti veſtis principaliter. Secus ſi eſſent parati gratia mulieris principaliter: vt d. l. argumento. Vide gl. quæ inci. facit ibi dum dicit, in l. qui fundum. §. j. Dic cp ibi in acquiſitione quæ fit ex emptione: hic in ea quę fit p ſpecificationem: & idem erit dñs vtriulque. Tex. in fi. facit † cp ſi teſtator legat vxori veſtimenta: cp hæres non poteſt ſeparare maſpillos auri [d] & ornamēta ibi poſita. Et hoc facit l. & ſi non. §. peruenìamus. j. e. ſed in contrariū facit l. quāuis. j. e. Sol. Ibi loquiť in maſpillis ſeparatis à veſtibus: hic nōqđ no.

latione pecuniæ: vt l. eleganter. §. qui repro bos. ſ. de pig. act. idem ergo erit in veſtibus reprobatis. [e] Sed cōſuetudo aliud ſeruat: qa bene poſſunt portari tales veſtes. ideo puto quòd ſi per ſtatutū prohibentur portari aliquæ veſtes, cp illæ veſtes non cederent legato veſtimentorum. Sed an debetur æſtimatio, cogita.

Qvintus. [c]

☞ *Pecunia ſignata non debetur illi, cui debetur omne argentum: & de ratione addę §. l. cium aurum.*

Pecunia antiqua, quæ hodie non eſt in uſu, ueniet in legato argenti.

Pecunia ſignata quod ueniat in legato argenti, quando teſtator aliud argentum non habebat.

An cui argentum. † Illi cui debeť omne argentum, non debetur pecunia ſignata. hoc dicit. Quęro de rōne huius §. & l. cū aurum. in prin. ſ. eo. Iuriſconſultus dicit hic: quia non facile, &c. Sed dic cp ratio pōt eſſe iſta: quia pecunia ſignata ſemper habeť vt expendatur vt l. j. ſ. de contrahen. empt. ideo quia habetur tanq̄ venalis, id quod eſt venale, legato etiam vniuerſali nō cedit: vt l. pediculis. §. item cum quæreretur. j. eo. Ex hoc ſequitur † cp ſi aliquis habet monetam antiquam, quæ hodie non eſt in curſu, qđ tunc veniret in legato argenti: quia ceſſat rō ſuprà dicta, cum nō habeatur vt venalis: vt l. ſi chorus. §. j. ſ. de leg. iij. Ex [f] hoc etiam ſequitur † cp ſi lego alicui omne argentū meū, & non habeo aliud argentum niſi pecuniā ſignatam: cp tūc videor de pecunia ſentire. Pro quo facit idem. §. item cum quæreret. & hoc vult tex. hic, ibi: niſi contrarium ſenſiſſet, & c. Nam præſumitur ſenſiſſe contrarium ex eo quod aliud argentum non habebat.

☞ *Suum dicitur quod uendicari poteſt.*

Iura & actiones q, ueniāt in obligatione omnīū bonorū.

Donans omnes res ſuas, an uideatur donare nomina debitorum.

Meum & tuum dicitur, quod uendicari poteſt.

Nomina poſſeſſiua meum, tuum, & ſuum, poſita neutraliter ſine ſubſtantiuo comprehendunt iura & actiones.

Nomina iſta poſſeſſiua quando habent ſubſtantiuum generis generaliſſimi comprehendunt iura & actiones.

Rei appellatio eſt generalis.

Bonorum appellatio eſt generalis.

Nomina poſſeſſiua ſi habent ſubſtantiuum alterius generis ſubalterni, tunc regulariter ſignificant dominiū.

Seruo uel monacho ſi legatur pecunia ſua intelligitur legatum dominium impropriè.

Nomina poſſeſſiua ratione perſonæ loquentis, non important dominium.

Item nec ratione rei, de qua loquitur.

Nomina poſſeſſiua ſi habent ſubſtantiuum ſpeciale, & adiciuntur uerbo præſentiꝫ temporis, faciunt demonſtrationem: ſi futuri, conditionem.

Genitiuus an denotet dominium. remiſſiuè.

Vntis. † Illud debet attēdi, ad quod res principaliter paratur, non ad quod ſecundariò. h. d. Opp. & videtur cp iſta ornamenta non poſſunt haberi in veſtibus: vt C. nulli lice. in fræ. & ſellis eque. l. j. lib. xj. Sol. Intelligo iſtam legem in veſtibus mulierū, quibus licet apponere talia ornamenta. ſed in veſtibus virilibus puto cp non cedant: quia non poteſt eſſe acceſsio eius, quod lex nō permittit: ſicut qñ natura non permittit: vt ſ. eo. l. ij. & hoc de iure: tñ vſus illam conſuetudinem non admittit: vt eſt in gl. in c. j. & ij. ex tra de treu. & pace. veruntamen hodie cū per ſtatuta ciuitatum mulieribus ſint interdicta ornamenta non cederent legato. l. vetante. Item videtur cp aliquas veſtes, quas mulieres habent, non poſſint habere, vt ſcarlata & purpuræ: vt l. j. C. quæ res ven. non poſ. & C. de veſti. olob. & aura. per totum, lib. x. Reſpondeo, † de iure communi illæ veſtes non continentur appellatione veſtis: quia ſunt reprobatæ: ſicut pecunia reprobata nō continet appel

¶Quod gēma. Vide Bart. in l. cū ꝓponas. de dolo.

¶Lini & lanæ. De iſto legato pannorū lini & lanę, vidē bar. latiꝰ in l. diuꝰ. de bo. dā. & ſeq. bal. ī l. ſi legatis. C. de le. & vidē Bart. in l. cætera. §. fi. de lega. j.

¶Cederēt. cōtrariū tenet Bald. l. cū te. C. de do. añ nu. & in ru. C. de cō. ob turpem.

¶Itē vr̄. Et vide cām. Bal. in l. fi. C. de condi. ob cau.

¶Reprobatis. Veſtes ꝓhibitæ portari ex forma ſtatuti nō cēdūt legato veſtis. qđ hic de æſtimatione bar. nō decidit. dic cp decidi pōt p ea q̄ no. in l. multū. de ỹ. ob. & p eū in l. apud Iul. in fi. de le. j. Bal. ī rub. de cōd. ob tur. dicit deberi æſtimatio nē p l. fideicōmiſſa. §. ſi ſeruo. de le. iij. & ad Bar. hic vide bal. in l. j. C. vt nul. li. in fræ. eq̄. li. xj. & Bar. ī l. j. C. de veſti. holo. e. li. Quid añ, qđ plisficis, vide Bart. in l. j. §. hoc interdictū. de ciſterna, de fonte, & eiꝰ qđ hic tenet bar. ī fi. Bal. in ru. C. de cō di. ob tur. cām. tenet cōtrariū. & vidē plenè bal. ī l. cū te. invlt. co. C. de do. añ nu. & no per Bar. ī l. cū aurū. §. j. ;ē. & ī l. fi. in prin. §. j. j. e. et melius bart. in l. librorū. §. j. de leg. iij. & hic adde bal. in l. in legatis. C. de le. et Ro. ī l. multū in fi. de ver. ob.

¶Ex hoc Et vidē bar. in l. gñali. §. vxori. ;ē. devſufr. leg. vbi dedi remiſsiões. an. barb.

¶Argēto. ſtellige ſecundū l. pediculis. §. item cū quæreretur. j. eo. ſcd'm Bar.

¶Obligo. Et vidē bal. ī l. j. de ſta ho. & ī l. j. C. de vſur. & Lu. Ro. ī l. ſtipko hoc mō. de ver. ob. And. barba.

¶Obligo. An in legato oīm bonorum veniant iura & actiones iſtud ꝓbant tex. bal. & Ang. & Imo. ibi ī l. ſi cōſtante. §. fi. ſol. mat. & adde Ang. & Imol. in l. ſi legatus. §. j. j. ad trebel. gl. bal. in l. vxor. la vltima. de vſufru. leg.

Argento. ſ † Illud dicit eſſe ſuū, qđ pōt vēdicari. h. d. No. tex. ibi: qa nōvī. ſiſe j. e. l. Quintus. Op. extra gl. de l. ſeruos. ſ. de le. iij. vbi ſeruī bona fide poſſeſsiveniūt ī legato iſto. So. cōcedo iſtud: qa qđ dicit cp regrit qđ poſsit vēdicari: itelligo rei vēdicatiōe vl̄ p. Publicianā: qa cūtitulo et bonafide poſsideť. Quęro, † obligo tibi oīa bona mea: vtrū in iſta obligatiōe veniāt iura & actiones. Gl. in l. hr̄dē. C. de hær. ac. fed ī quoſdā dicit cp nō. Idē in Spe. ī ti. de fruc. & inter. §. j. ỹ. ſcd'o q̄rit. Contrariū eſt veritas: qa cū dico oīa bona, intellīgit etiā de actionibus: vt l. nā qđ. §. fi. cū l. ſeq. j. ad Treb. & l. ſi legatus. §. j. e. ti. & l. meorū. j. de ỹ. ſig. & hoc firmat gl. in d. l. hęredē. Nō obſtat iſta lex, q̄ dicit ex eo cp dico meū, debeā habere ius vendicādi, vt j. dicā. † Quæro, aliquis donauit oēs

a ¶Posſit vendicare. Adde Bar.in d.l.j. de ſtat.homi.

b ¶Tuũ & meũ.Et de iſtis pronominibus meũ,tuũ,& ſuũ, no. per Bal.in rub.C. de verb.ſig.vbi oĩa vide.& ẽt in l.j.eo.tit.p Fed.in cõſi. cclxxix. & vidẽ tex.in l.iiij.& in lect.Barto.in l.ij.j. de manu.

☞ POMATES. b

c ¶Bonorũ.Vidẽ p hoc qd inferat Pañ. cõſi. lxxxviij.in ij.col.in ij. volu. & Feli.in c. fi.in ij.col.de p̃ſcript.

d ¶Colon⁹ dicit. Iſta verba, equ⁹ regatj, & fund⁹ coloni, non im portãt dñiũ. adde quæ no.Bar.i rub.de oper.no.nũ. aliqd tñ cõtra vt no.Bar.in l. cum antiquitas.poſt gl.C.de vſufruc.

e ¶Sed ſi notari⁹.Vid Bal.i c.j. de noua for. fide. & in c.j. in fi. q feu.da.poſ.&in l.Imperator.in vlt.col.de ſta.ho.& vide Bal. i l.villæ.§.j.ẽ.de fund. inſtru.Et iſta faciunt ad q.Pet.de Peru. in l.pen.§.j.ſol.mat.ma rit⁹ dixit: Lego vxori meæ arredũ ſuũ: an tale legatũ intelligat de arredis q̃ portauit vxori in domũ maritj:an verò de ornamentis q̃ vir dedit vxori qñ eã duxit. & vt̃ q̃ intelligat de arredo vxoris:qa illud verbũ ſuum,importat dñiũ l.qnt⁹.§. argẽto.ẽ.eo.cõtrariũ qd intelligat de ornamẽtis q̃ marit⁹ tradidit vxori: q̃ illud verbũ ſuũ, vt̃ referri ad dñium qd habuit marit⁹ in argento.Itẽ debem⁹ interpretarj legatũ vt valeat: vt l. ſi qñ.de leg.j.ergo intelligit de arredo maritj:qa res vxoris ſibi legari nõ p̃t.& hoc verũ,ſecundũ Dy.et Pet.Adde q̃ ſ terminis cõſuluit Bal. cõſ. clxix. iij.lib. de eo q legauit vxori arredũ ſuũ.Et ad Bar. hic ſ. dũ dicit q̃ teſtamẽta cõiter ſcribunt in tertia pſona.adde Cep. in trac.de ſimula.cõtractuũ.col.xxxij.et vide dñm Alexã. in cõſ.xxxiij.col.j.in ij. volumi.

f ¶Eſt alternatiua.vide Bar.i l. ſi quis de cedẽs.§.fi. de lega.iij.

g ¶Declarationẽ. Adde etiã do.Anto.in c. inter ceteras. d reſcr. & no.hic q̃ hæc dictio ſeu,eſt augmẽtatiua. Idem in dictiõe cũ l.ſi cui ſeruit. i prj. de le.j.p l.vrbana. la j.§.fi.de verb.ſig. Idẽ in dictione de l.j. in prin.de poſtu. Idẽ in coniunctione q.l. ea tñ. de legat.iij. Idem in copula & l. ſi ita res ſuas:an videat donare noĩa debitorum. Dy.in l.noĩs & rei.de verb.ſig. videt dicere q̃ non:qa dicẽdo res ſuas,intelligit de rebus quas poſſit vẽdicare[a] vt hic,& l.Quintus.j.e.idẽ tenet Gul.de Cug.in l.j.ſ.de ſtaho.per illã legẽ, & per iſtam mihi videtur q̃ Dy.& Gul.dicãt contra caſum l.nã qd. §.fi.cũ l.ſeq.j.ad Treb.Non obſtat iſta lex, quare p huius declaratione aduertas q̃ illud quod dico de dictione ſuũ,idẽ dico de dictione tuũ, & meũ[b]: vt l.ſi legatus.§.j.j. ad Treb.& l.meorũ.j.de verb.ſig.Hoc præmiſſo dico ſic. † Qñq̃ illa pronomina poſſeſsiua ponunt neutraliter ſine aliquo ſubſtãtiuo:vt,cõcedo tibi oĩa mea: & nõ dicit tua vel ſua: & tũc cõprehẽdit iura & actiones:vt l.ſi legatus.&l.nã quod.§.fi.&l.ſeq. j.ad Treb.& l.meorũ.j.de verb. ſig. cũ glo. ſua.Qñq̃ † iſta pronomina habẽt ſubſtantiuũ generis generaliſſimi,vt oĩa bona ſua, vel oẽs res ſuas.Scitis enim q̃ appellatio rei generalis eſt:vt l.rei.j.de verbo.ſigni. & l.j. in fi.ſi cer.peta. Item appellatio bonorũ generalis eſt:vt l.bonorũ.& l. princeps bona.j.de verbo.ſignifi. tunc continet iura & actiones,ſicut ſubſtãtiuũ ad quod refertur vt d.l.nam quod.§.fin. & d.l. ſi legatus.§.j. Quandoq̃ †habẽt ſubſtantiũ alterius generis ſub alterni,vt argẽtũ meũ,'veſtes meas, & ſimilia:& tũc regula eſt q̃ iſta pronomina poſſeſsiua ſignificãt dominiũ vel quaſi: vt hac lege,& l.Quintus.j.eo.& l.ſeruos.ẽ. de leg.iij.Fallit primò †ex natura eius,cum quo quis loquitur: vt ſi dico. Lego ſeruo omnẽ pecuniã ſuã:quia nõ intelligitur tũc de verbo dñio ſed impropriè vt habere põt vt l.iiij.in prin.j.de manu. Idẽ in monacho & ſimilibus. Itẽ fallit † ratione perſonæ loquentis:vt puta colonus dicit,[d] meũ campum,vel regatiuus dicit, equũ meũ. Nam intelligitur quantũ ad curã & ſolicitudinẽ: vt no.in l.ij.in prin.de orig.iur.facit l. ſi pupilli.§.item quæriẽ.ſ.de neg.geſt.Tertio fallit † ratione rei,de qua quis loquit, vt ſi legat aliquis omnibus famulis ſuis: certè nõ intelligit q̃ eos habeat in dñio:vt l.cũ ſi ex hibuiſſet.§.j.j.de publi.Quandoq̃ † iſta pronomina poſſeſsiua habent ſubſtantiuũ ſpeciale & particulare,vt lego talem meum librum:& tũc ſi adiſcitur verbo præſentis tẽporis facit demonſtrationẽ. Si verò verbo futuri temporis,facit cõditionẽ:vt l.Stichũ qui meus erit.ſ.de leg.j.& l.nuper.ſ.de leg. iij.Eſſet quærendum quid† de genitiuo:vt ſi dico,Lego rem illius:vtrum intelligatur q̃ ſit illius quo ad dominiũ. dixi j. de oper. no.nun.ſuper rubri.

Cùm aurum. Nota text. ibi: ſeruus &c.tene mẽti: quia dat regulam.Opp.ſ.e.l. & ſi non ſunt §.infecti.vbi argentum incœptũ fieri habetur pro facto.Solue vt ibi dixi:qa licet non eſſet perfectum ad aliquem vſum, tamen teſtator deſtinauerat perficere. Item dixit tex.in ver.cui legatum.ibi: ſed ſi qua diſtributio.quæro qualiter intelligatur. dicit gl. duobus modis.tene vltimam. Dicitur in §.ſi factũ.q̃ aurũ muliebre cedit legato auri facti.contra j.ea.l.§.fin. Sol. intelligimus de auro muliebri,quod non eſt cauſa ornamenti mulieris,vel non continetur in mundo muliebri:aliãs contra.j.ead.l.§.fi.

Si aurum. Nota tex.in fi.huius. §. & tene mẽti.

1 ☞ *Paratum cauſa alicuius,non uidetur quod cauſa commodandi habetur.*
2 *Legans libros ad uſum ſuum paratos, non uidetur legare libros cauſa commodandi paratos.*
3 *Teſtator ſi grauat hæredem dare libros ſuos Titio: intelligitur de libris teſtatoris,non hæredis.*
4 *Hæres grauatus ſi deceſſerit ſine liberis, ut bona ſua deueniant ad Sempronium, intelligitur de bonis teſtatoris.*
5 *Teſtator ſi dixit:inſtituo Titium hæredem,& uolo quod bona ſua reſtituat Caio: intelligitur de bonis hæredis.*

Vm in teſtamẽto. 1 Non † videtur alicuius cauſa paratum,qd̃ cauſa commodãdi habetur.h.d. Nota arg.ad quæſtionẽ. Aliqs 2 † doctor habebat libros ſuos ad vſum ſuũ, & aliquos cauſa commodãdi ſcholaribus. q̃ ſi legat libros ad vſum ſuum paratos, nõ veniũt libri parati cauſa commodãdi ſcholaribus,vt hic. Item eſt arg.ad quęſtionem. 3 Scitis † q̃ teſtamenta communiter ſcribunt in tertia perſona.quæro ergo: quidã aduocatus inſtituit quendã aduocatũ hæredẽ,& rogauit eum vt daret Titio ſuos libros.vtrũ intelligatur de libris hæredis vel teſtatoris. Certè intelligitur de libris teſtatoris,vt hic. 4 Item ſi teſtator dixit, † ſi hæres ſuus deceſſerit ſine liberis q̃ bona ſua deueniant ad talem:qd̃ intelligitur de bonis teſtatoris.Pro quo gl.in l.ex facto.in princ.j. ad Treb.ſup 5 ver.ſua.† Sed ſi notarius[e] ſcripſiſſet teſtamẽ e tum per verba primæ perſonæ dicẽdo: ego talis teſtator relinquo &c.deinde dicet bona ſua non poteſt nunc referri ad teſtatorẽ quia repugnaret ſignificatio recti ſermonis:vt l. Plautius.in fin. ſ.eodem.

1 ☞ *Acceſſorium cedit principali,*
2 *Teſtis qui ſ eponit argentum purum uel librum corruptum,ſi dicit quòd uidit,probat.*
3 *Negatiua probatur per uiſum:puta, talis res non habet uitium:quia uidi.*

Si quando. 1 † Acceſſorium cedit principali.h.d. Nota tex.ibi:vltra autem, &c.i eo q̃ dicit viſu.† q̃ ſufficiens teſtimonium eſt, vidi illud argentum purum. Idem ſi dico librum corruptum:qa vidi.& probatur in l.pediculis.§.Neratius.j.eo.& l.j.C.de cano. 3 fru.vrb.Romæ.lib.xj.qd̃ not. vbi tex. probat † de negatiua,vt ſi dicit,talis res non habet vitium,quia vidi,&c.

☞ *De dictione ſeu,uel ſiue.*

Si quis ita. Dictio ſeu,eſt amplatiua.h.d. Nota tex.ibi:hoc enim verbum ſeu,&c.Op. dicitur hic qd̃ dictio ſeu: ponitur ampliatiuè. Contra, imò vnum tantum debetur,non vtrũq̃:vt l.plerũq̃.in fi.ſ.de iur.dot.&C.de ver.ſig.l.cùm quidam.& l.ſi.in c.in alter- f natiuis.de reg.iur.lib.vj.Sed iſta oratio eſt alternatiua:[f] ergo &c. Huius timore gl.ſoluit duobus modis.Primò q̃ hic in dictione ſeu:ibi in alijs dictionibus diſiunctiuis.Roge.dicit q̃ hic alterna tiua cadit inter genus & ſpeciem:ideo reſoluitur in cõiunctam. Iſta verba non congruunt huic legi:quia vrbs & portus nõ differunt ſicut genus & ſpecies:ſed ſunt ſpecies ſeparatæ. Cy.dicit q̃ dictio ſeu,vel dictio vel,non eſt diſiunctiua ſimpliciter: ideo requiritur vtrunq̃.Contraria loquuntur in diſiunctiuis ſimplicibus.Hoc ipſe ponit in l.cum quidam.C.de verb. ſig. illud quod ipſe dicit q̃ idem eſt in dictione ſeu,quod eſt in dictione vel,eſt contra caſum l.plane.la ij.ſ.fi.ſ.de leg.j.& l.pediculis.§.argẽto.j. eo.& l.cùm quidam.in prin.C.de verb.ſig. Ad id qd̃ dicit de di ctione ſeu,q̃ non eſt diſiunctiua ſimpliciter,poteſt bene dicere. g Ad cuius declarationem[g] opp. † quod dictio ſeu,ſit etiã alter- 1 natiua,ſicut dictio aut:vt l.j.§.ſublata.j.ad Treb.& l.generali.C. de fac.ſan.ecc.& l.cùm quidam.circa medium.C.de verb. ſigni. quare dico ſic:Quædã eſt diſiunctiua propria & ſimplex:id eſt, quæ tam ſenſum quã verba diſiungit,vt dictio aut,& dictio vel,

Quædam

quis.de hær. inſti.ſecus in relatiuo q̃ nõ auget, ſed reſtringit. l.cũ certus.ẽ.de uitri ti.& oleo lega. Idẽ et vẽ in pũcto habente vim copulæ, ſed'm gl.i l. ẽtia ad l.fal. & de multis dictionib⁹ vide no.p Bar. in l.j. de cõdic.inde. ſed di ctio circa, eſt excẽptiua l.trãſigere. vbi bal.de tranſac. C. in prin.p Bar.i l.Celſus de vſuc. dictio penitus,eſt dictio p̃poſita l. fi.C.de don.& nota. Imo.in l.pe.j. de præ to ſtip.de dictione p vide Bal.i rub. C.de exer.in j.col.& i l.ex arrali.C.de act.emp. & ibi etiã de dictiõe a,ad,pro,,ppter,& ſi militibus,& de dictione ſeu,Bal.in l.cũ qdã hic alle.& gl.in c. iij.ad fi.& poſtu p̃la. de dictione ſiue, vidẽ p Bart. in l.j.in vj.q. de cõdi. & demõ.& vide in dictionario i ver.ſiue, vbi etiã hĩ q̃ quandoq̃ ſtat generaliter.cap.j.& ibi Arch. de elect. in vj. quandoq̃ declaratiue.c.j.in fi. de cogni. ſpi.& ibi doct. & de dictione ſiue, vide tex.quẽ ibi no. Bart. in l. cum quis decedens.§.fi.de legat.iij. vbi dicit Bar. ſe non alle.illum tex.hic.

Quando. Acceſſorium cedit principali. Nota tex.ibi:vltra autem, &c.i eo q̃ dicit viſu.† q̃ ſufficiens teſtimonium eſt, vidi illud argentum purum. Idem ſi dico librum corruptum:qa vidi.& probatur in l.pediculis.§.Neratius.j.eo.& l.j.C.de cano. fru.vrb.Romæ.lib.xj.qd̃ not. vbi tex. probat † de negatiua,vt ſi dicit,talis res non habet vitium,quia vidi,&c.

☞ *De dictione ſeu,uel ſiue.*

Si quis ita. Dictio ſeu,eſt amplatiua.h.d. Nota tex.ibi:hoc enim verbum ſeu,&c.Op. dicitur hic qd̃ dictio ſeu: ponitur ampliatiuè. Contra, imò vnum tantum debetur,non vtrũq̃:vt l.plerũq̃.in fi.ſ.de iur.dot.&C.de ver.ſig.l.cùm quidam.& l.ſi.in c.in alter- f natiuis.de reg.iur.lib.vj.Sed iſta oratio eſt alternatiua:[f] ergo &c. Huius timore gl.ſoluit duobus modis.Primò q̃ hic in dictione ſeu:ibi in alijs dictionibus diſiunctiuis.Roge.dicit q̃ hic alterna tiua cadit inter genus & ſpeciem:ideo reſoluitur in cõiunctam. Iſta verba non congruunt huic legi:quia vrbs & portus nõ differunt ſicut genus & ſpecies:ſed ſunt ſpecies ſeparatæ. Cy.dicit q̃ dictio ſeu,vel dictio vel,non eſt diſiunctiua ſimpliciter: ideo requiritur vtrunq̃.Contraria loquuntur in diſiunctiuis ſimplicibus.Hoc ipſe ponit in l.cum quidam.C.de verb. ſig. illud quod ipſe dicit q̃ idem eſt in dictione ſeu,quod eſt in dictione vel,eſt contra caſum l.plane.la ij.ſ.fi.ſ.de leg.j.& l.pediculis.§.argẽto.j. eo.& l.cùm quidam.in prin.C.de verb.ſig. Ad id qd̃ dicit de di ctione ſeu,q̃ non eſt diſiunctiua ſimpliciter,poteſt bene dicere. g Ad cuius declarationem[g] opp. † quod dictio ſeu,ſit etiã alter- 1 natiua,ſicut dictio aut:vt l.j.§.ſublata.j.ad Treb.& l.generali.C. de fac.ſan.ecc.& l.cùm quidam.circa medium.C.de verb. ſigni. quare dico ſic:Quædã eſt diſiunctiua propria & ſimplex:id eſt, quæ tam ſenſum quã verba diſiungit,vt dictio aut,& dictio vel,

Quædam

Quædam eſt dictio diſiunctiua non ſimplex, ſed habet aliquã naturã copulatiuę:vt dictio ſeu,& dictio ſiue:quę licet diſiũgat verba,ſenſum tamẽ coniungit:vt cũ dicit, Alexãder ſiue Paris: vt probat tex.cũ gl.in l.ad protegẽdã.C.de in lit.dan.tut. Et iſto modo accipitur dictio ſeu,j.de mune.& hon.l.fi.ſ.hęc oĩa.alias, ſunt munera.ibi dũ dicit ciuilia,ſeu publica.Ita põt intelligi l.j.j. de his quib.vt indig.ibi:legato ſeu fideicõmiſſo. qd̃ hodie idem eſt:& iſta eſt diſiunctiua non ſimplex,quę fauore legati accipit pro cõiuncta:& auget,vt hic.Et ita voluit dicere hic Cy.dicit q̃ idẽ ſit de dictione ſiue,qñ tractat de ampliando legato:eſt caſus in l.cũ quis.§.fi.ſ.de leg.iij.in alijs verò diſpoſitionibus dicerem q̃ dictio ſiue,vt dictio ſeu,accipiat diſiunctiuè, ſicut dictio aut: vt dictis legibus:& probat in dictione ſiue,in l.ſi ita qs ſtipu. de verb.obli.De quo dicã in l.ſi is qui ducẽta.§.vtrũ.j.de reb. dub.

a **Vi lancem.** [a] Minor intelligitur media. h.d. Opp.gl.q̃ intelligat de minima, per l.ſi ita ſit ſcriptũ.ſ.de leg.j.Huius timore gl.intelligit pluribus modis.vltimus intellectus eſt verus.

b **Pediculis.** [b] Nota iſtam legem.

Auro. In legato auri facto veniũt gẽmę & oĩa, quæ teſtator auri numero habuit.hoc dicit.Opp.& videtur q̃ imò non cedunt gẽmæ auro:vt l. rerũ miſtura.j.de vſur.Solu.Dic q̃ gemmæ erant cauſa annulorum: in dubio autem non cedunt gemmæ auro,vt ibi.

1 ☞ *Alternatiua poſita inter genus & ſpeciem non ponitur pro coniuncta, quando genus poſsit accipi ut ſpecies ſeparata.*
2 *Statutum puniens portantem arma offendibilia,an comprehendat portantem offendibilia,& quæ etiam poſſunt eſſe defendibilia.*

Argento. Oppo.& videtur q̃ appellatione argenti eſcarij contineat argentũ, quo quis potat: vt l. & ſi non ſunt.§.ſi cui.ſ.eo.Sol.Hoc ideo,quia teſtator voluit poto rium habere,vt ſpeciem ſeparatã per ſe.Ex quo nota q̃ illud,qd 1 dicit,qñ † alternatiua cadit inter genus & ſpeciẽ,accipit pro cõiuncta:eſt verũ:niſi illud genus poſſit aſſumi vt ſpecies ſeparata ab alia ſpecie.Nam adoptio eſt genus & arrogatio vt ſpecies.& tamen ſi dico adoptio vel arrogatio,accipit adoptio non prout 2 eſt genus,ſed prout eſt ſpecies.Itẽ facit iſta lex. † ſtatutum imponit pœnã cuicunq̃ portanti arma offendibilia:modo quidã portauit arma quæ offendibilia ſunt & defendibilia eſſe poſſunt, vt tabulatium:vtrum debeat puniri? Certè debet inſpici conſuetudo,ad quem vſum tabulatium portatur,argu.huius.§.

Quidam. Vide gloſ.quæ inci.in dubio.ibi:arg.contra. &c.Solu.patet per l.ſi non ſunt.§.ſi cui.quia eſcarium eſt genus comprehendens etiã potorium:niſi aliud,de mente teſtatoris appareat,vt ſ.proximo.§.

1 ☞ *Argentum uenale uenit in legato argenti,quando aliud argentum non habebat.*

Item cùm quæreretur. Qui legat ornamenta ſua,nõ videt legare ea, quæ habet cauſa vendendi.h.d. Opp.q̃ cedant legat oĩa ornamenta quę vẽdicari poſſunt:vt l.Quintus.§.ij.ſ.eo. Sol. Illã in 1 tellige ſecundũ iſtã:quia eſt verum,niſi habuerit ipſum venale, vt hic. Quęro, † quid ſi nullũ argẽtũ ad vſum propriũ habeat? c Dicit gloſ.q̃ tunc cedit legato aliud,quod eſt venale.Vide glo. quę incipit,nãvidetur.ibi:ſed quid,&c.Quã ſigna & tene mẽti. Quia iſte tex.& gl.ſunt duæ limitationes.§.argento. Cõtra hãc gl.opp.q̃ non cedit legato omne aliud argentũ:ſed tantũ, quãtũ ſufficeret ad vſum eius:vt l.cùm quæreretur.§.lana.ſ. de leg. iij. Sol.Ibi loquit, qñ legauit quæ eius cauſa parata erant.vnde nõ debetur niſi id,quod eius cauſa eſt paratum:hic verò fuit ſimpliciter legatum omne argentum.

Neratius. Ex aſpectu declaratur,quæ materia alteri nõ accedat.& ſi dubiũ eſt, conſuetudo teſtatoris inſpicitur.hoc dicit.

1 ☞ *Enumeratio ſpecierum non reſtringit genus præcedens.*
d **Labeo.** [d] † Enumeratio ſpecierũ nõ reſtringit genus præce 1 dẽs.h.d. Opp.de l.ſi cui.ſ.de leg.iij. Soluit gl.duobus modis.Primò q̃ teſtator hoc voluit.quod eſt diſuinare.Secũda ſol.eſt:quia hic ,ppter ſignũ vniuerſale omne, quã tenet Dy. extra,de regu.iur.lib.vj.in rub.Et ſic eſt hic vnus de caſibus, in quo indefinita non æquipollet vniuerſali ſecundum ipſum.Sed certè non fuit appoſitum ſignum vniuerſale in verbo,lana,vni-

uocè:ſed verbũ omnia, quæ ſunt in verbis teſtamenti,referuntur ad lanam:quod ſatis placet.Alij,vt Ro. ponũt aliã ſolutionem, b & ſecũdum ipſam cõmuniter allegat. h. d.

Titia. Mundo muliebri legato argentum balneare debetur.hoc dicit.

Item cum. Acceſſorio extincto nõ extinguit principale.h.d. c

Inter veſtem. Veſte legata inſpicitur conſuetudo teſtatoris. d

1 ☞ *An ualeat dictum teſtis in parte uerum,& in parte falſum.& quid de inſtrumento.*

e **Vintus Mutius.** [e] Aliãs L.Scribit. Qui legat aurũ ſuum, intelligitur de eo qd̃ põt vendicare.h.d.De materia legis vidiſtis in l.Quintus.§.argento.ſ. eo. Dicitur hic q̃ 1 † Quintus Mutius dixit pro parte verum, pro parte falſum.qd̃ facit ad dictum teſtis qui pro parte dixit verũ, pro parte falſum. e Item facit pro inſtrumento qd̃ in vno, eſt verũ in alio falſum. de quo in l.ſi ex falſis. C.de tranſ.& in Spec.de teſte.§.j.& vide q̃ Inno.in c.fraternitatis.extra,de hære.& i c. in noſtra.extra,de teſtib. & vide in l.pecu. §.Labeo.ſ.eo.in gloſſ.quæ incipit,videbatur.in fi. Gloſ. ſol.hic ſunt verba poſita ex abundanti:ibi non.

1 ☞ *Quæ differẽtia ſit an teſtator utatur uerbis futuri tẽporis in legando,uel præſentis temporis.*

Item ſcribit. Legatum factũ cũ demõſtratione præſentis tẽporis,alienatione rei non extingui tur ipſo iure,ſed ope exceptionis ſi alienatio eſt voluntaria:ſecus ſi neceſſaria. Item ſecus,ſi legatum eſt factũ cũ demonſtratione futuri temporis.h.d.Ad tex.ibi, dimi nuere &c.dic q̃ præſumitur in alienatione voluntaria. Nota diſtinctionem huius §. 1 † an teſtator vtatur verbis futuri temporis f in legando:quia tunc nõ inſpicitur[f] an alienet ex neceſsitate vel ex voluntate:ſecus ſi f vtatur verbis præſentis tẽporis. Et per hoc Dyn. reprehendit gloſſ. in l. Stichum qui meus erit.ſ.de leg.j. quæ dicit contrarium dum allegat.l.fideicommiſſa.§.ſi rem. ſ. de leg.iij.contra,imò videtur ademptum ipſo iure:vt l.ſi ita ſit ſcriptum.ſ.de lega.j.Solu. ibi ademit expreſſe: hic tacitè. In text. ibi: quoniam articulus, &c. contra, imò cùm ſit modi ſubiunctiui, refertur ad futurum tempus:vt l.cùm quidam.ſ.eod.& ibi dixi. Solu.ſiquidem in prin.habetis eſt, tunc nõ habetur dubium. ſi habetis eſſet, tunc dic quòd verbum eſſet,& ſimilia,ſunt præteriti imperfecti ſubiunctiui: & ideo continet in ſe demonſtrationem præſentis temporis & futuri perinde,ac ſi diceret, lego qd̃ paratum eſt & erit in futuro.vnde illud quod eſt paratum in preſenti,venit iure legati,& etiam id,quod in futuro.Et hoc vult dicere tex.quoniam articulus,&c.

g **Itiæ amicæ.** [g] Quãdo legatur certũ pondus auri, liberatur debitor æſtimationem ſoluendo. tamen ipſum aurum eſt in condemnatione & obligatione. hoc[1] dicit. Quæro vtrum poſt condemnationem poſsit ſolui æſtimatio auri Gloſ.quòd ſic,& bene. quod probatur:[2] quia cùm vnum eſt in obligatione & aliud in facultate ſol-

¶Qui lancẽ.Vide p iſtũ tex.Bal.i l.j.ver. ſed pone.de ver.ſig.

¶Pediculis.§. idẽ cũ cãm quærereẽ. Vide glo.adde Bar.q alle. illum tex.in l.diuus. de bo.dan.

☞ POMATES.

¶Argẽtũ.Vide in ſimili Alex.i l.ſi fideiuſſor.in prin.ff.de lega.j. Ro.conſil. xxx.

¶Labeo.Hic habes quid venit in legato pannorũ lini& lanę. &vide qd̃ per iſtam glo.dixi in l.cũ tabernam.in prin.de pign. & adde qd̃ Bal.i rubri.C.de verb. ſigni. arg.l.generali. §.vxori.de vſufr.leg.videt dicere cõtra iſtũ tex. & vide quod dixit Bar.in l.Quintus. in prin.ſ.eod.

¶Quintus Mutius. In verſic.Põponius. Vide Bald.in l.ſi ex falſis.i fi. C.de trãſa. & in l.ij. C. de fideicõ.lib.& in l.fi.in v. colũ.C.de edict.diui Adri.& i rub.de contro. inue.in ij.col. & in l.his verbis §.ſi in parte.de hæred.inſti. & qd̃ dixit Bal. al's Bar.in l.j.§.ſi qs ſimpliciter. de ver. obli. & Spec.in tit. de inſtrut.edit.§.inſtrumẽtum.in ver.qd ſi aliquis.& Imol. in §.ſi qs ſimpliciter. p Oldra.i cõſi.xxxv.qd̃ incip.ad primã quæſtionẽ.per Inno.in c. cã in iure.de offi. deleg. Archi. x.diſtĩ.§. cũ verò nec ſacris. & glo.iiij.q.iij.ſi teſtes. in prin. & xxxiij.q. v.quid Deo. & glo. in'authẽ.de teſtib.§.ſi verò.

¶Inſpicitur.Nota ad §.ſi rẽ. & ita ad hoc eſt ſingu. caſus hic ſecundũ Imo.in d.l.Stichũ q̃ meus erit.ſecũdum qd̃ ſi teſtator dicat: do tibi poſſeſſionẽ meã poſt mortem meã, & teſtator alienet partẽ: an debeat eſtimatio. & videt q̃ ſic:per l.liberto.de annu.leg. quia videt donare inter vtuos,p l.Seia.§.fin.de dona.cau.mor. & de ea iudicandũ eſt, vt de vltima volũtate. & ſi dictũ non eſt, ſi mea erit,habeat locũ §.ſi rẽ.aliãs habeat locũ iſte tex. & ita videt tenere Imo.in d.l. ſi certus. poſt Dy. q ibi formar hãc quæſtionem.

¶Titiæ amicæ. Iſtũ tex.dicit Bal. eẽ multũ ſingulaṛ l. preſes. C.de ſentẽ.poſt Bar. in l.j.C.qñ prouoc.

a ¶Ornamẽtorũ. Et vide do. Io. in l. pxi. ff. de his q̃ in teſt. delẽ. vbi alleg. gl. fin. q̃ li pars in iudicio interrogatur nõ cahinæ cauſa, põt. xxx. q. v. c. iudicante. & vide tex. & ibi Bal. in l. cũ virũ. C. de fideic. vbi poſitioni iuris eſt reſpõdẽdum. vide ibi Bal. qui pulchrè loquitur. Andr. Barba.

b ¶Reſpondendũ. Poſitioni iuris nõ eſt rũdendũ, niſi ſit poſitio iuris cõſuetudinarij vel municipalis, ſecundũ Bar. in l. ij. in fi. verbis. de cõfeſ. & vide Barto. in auẽ. iubemus. de iud. uendi ex diſpoſitione legis. cõpetit illa facultas, donec quis cõuenitur iudicati: vt l. item veniunt. §. idem rectè. ſ. de peri. hære. & §. cum prædicimus. & l. miles. §. j. j. de re iudi. Patet ergo q̃ nõ eſt læſus: quia poteſt ſoluere æſtimationem.

c ¶Sint probabilia. Et aduerte: q̃a nõ ſufficit allegare cõſuetudinẽ, ſiue cõmunem vſum loquẽdi, niſi p̃bet: q̃a ſunt facti. Ita dicit Bal. in l. ij. §. ſed q̃a veremur. de iur. calũ. in l. vnica. C. de confeſ. & quid in poſitione iuris deſcendentis ex facto.

d ¶Seia. Vide ad quid iſtũ text. alleg. Bart. in l. lineã margaritarũ. j. ad leg. Fal. §. fin. adde tñ no. do. ſi. in l. ſi ita ſit ſcriptũ. de le. j. ſi relinquo calicẽ ecclęſiæ, intelligit: ur de argento: & in figura Chriſti cũ apoſtolis intelligit̃ de duodecim: vt not. Bar. in l. ſi quis ad declinandã in xvij. co. de epiſc. et cle. & hoc etiã ſequit Abb. Sicu. in c. iudicãte. extra de teſtib. Et qũ generalitas vel incertitudo vitiet legatũ ad pias cãs, vide Cy. & Bal. in l. pe. de ſac. ſan. ecc. & bar. in l. quidã. ff. reb. du. & hic adde no. in l. ſi nõdũ. C. de fur. & dicit Ang. in l. j. §. ad mu nicip. ad l. fal. qđ relictũ q̃ pingat imago virginis Mariæ vel alterius ſancti, eſt ad pias cauſas. quod eſt nota. ſecundũ eum.

e ¶Ex hac lege. Et vide Bal. in l. ſi nondũ. C. de fur. Sed i cõtrariũ facit c. ex parte. de cẽſi. vide quæ ibi dixi: & vide quę hic in tex. not. And. Bar.

f ¶Talis quæſtio. Per iſtũ decidit Bal. q. iij. l. j. C. ver. ſign. in verbo, ſed qd cũ teſtator

g ¶Exponi. Idẽ dicit Bald. in c. dudũ. el ij. in fi. de elect.

h ¶Veniunt feſtiua. Si lego vxori veſtimẽta: veniũt feſtiua. Facit not. l. cũ aurũ. §. j. ff. eo. & qđ no. Bald. in l. cũ te. in vlt. col. C. de do. añ nupt. & adde Bar. i d. l. libro-rũ. §. fi. & Bal. in l. in legatis. C. de lega.

i ¶Mulier. Et facit iſte tex. an cerei q portãtur p̃ funere, debeãt eſſe pro fratribus ſe-peliẽdis. qđ relict in decim Bal. in l. j. §. ſed & qui. C. de lati. liber. tol.

k ¶Admitur. Nota cã ſum optimũ in mate ria ademptionis. Vel poteſt rñderi ad l. pla nẽ. quod ibi loquit quando expreſſe legatũ ademptum erat: ſed hic expreſsẽ nõ fuit ademptum, nec per ſecũdũ legatum alteri factũ præſumitur primo legatario ademptum. l. plurib. de leg. j. & not. Bar. in l. ſicut. j. de adimen. leg.

dubio intelligit̃ de argento. Itẽ ſi iubet fieri vnam planetã: intelligit̃ de ſerico. Itẽ vidi de facto. † Quidã reliquit fieri in quadã eccleſia figurã Chriſti cũ apoſtolis: certè debet intelligi cũ duodecim apoſtolis, vt hic. Vel põt aliter intelligi q̃ hic tex. hoc nõ dicat. dicit enim in libris centũ in illa, &c. Et ſic erat taxata quãtitas: vnde nõ eſt plus vel minus quod inſpiciat. Et ſecundum hoc not. q̃ in dubio debemus inſpicere illud quod eſt maius: & ſic in dubio debemus inſpicere illud quod eſt pretioſius in qualitate quàm illud quod eſt maius in quantitate.

Si pater legat filio Canoniſtæ libros legales: de quibus intelligitur.

Ivxori. Mundo muliebri legato cedunt ſolum ea, quæ vtendi cauſa vxori ſunt tradita. Pone: † pater legauit filio ſuo Canoniſte libros leges. Quæro de quibus intelligitur. Rñ. fortè de libris, qui ſunt ad vſum eius parati, per iſtam legem. h. d.

Si tempore guerræ ciuibus ſint impoſiti equi: ſi deinde fiat præceptum q. quicunq; habet equum debeat equitare: an qui non equitat, quia non habet equum, incidat in pœnam.

Cùm ita. Argentum quod eſt depoſitũ vel cõmodatum vt habeatur de proximo: in domo eſſe videtur. h. d. Per iſtum §. dicit Iaco. de Are. q̃ fuit determinata talis quæſtio: Tempore † guerræ multis hominibus de ciuitate fuerunt impoſiti equi: deinde fuit factum præceptum q̃ quicũq; habet equum, debeat equitare. modò vnus non equitauit, quia nõ habuit equum, an incidat in pœnam? Et quia fuit factum præceptum illis qui habẽt equum, videtur q̃ non incidat in pœnam. contrarium fuit determinatũ: quia debet exponi habet, id eſt, habere debet, vt hac lege.

Medico. Oratio indefinita reſtringitur ad preſens tempus. hoc dicit.

Legato veſtimentorum facto vxori veniunt veſtes feſtiuæ & non feſtiuæ.

Vxori. Dictio hoc amplius, legati donationẽ inducit. h. d. Per hunc §. poteſt dici † q̃ ſi teſtator legat vxori ſuę veſtimenta, q̃ veniunt feſtiua & non feſtiua: vt hic, & ſ. eod. l. veſtimentum. Item ſi legat vxori lectum, veniat etiam lectus feſtiuus. pro quo l. librorum. §. fi. ſ. de lega. iij.

Mulier. Legato generis non derogatur p̃legatũ ſpeciei inualidũ. h. d. hic, & eſt ſingu. caſus & mentẽ tenẽdus. Opp. & videt q̃ qñ legatũ eſt inutile, à primo legatario videatur ademptũ, & ſic ei præiudicet: vt l. planè. in prin. ſ. de leg. j. Solu. Illud verũ, qñ adimit̃ legatũ certæ ſpeciei, q̃ ſpecies erat legata. hic verò adimit̃ aliqua ſpecies de legato generis: & ideo cũ legatũ remanet in genere, illud legatũ pro non ſcripto, quod ademptionẽ continebat, magis ad legatarium quã hæredem reuertitur. Sed in lege cõtraria apud legatariũ nihil remanebat ad quod poſſet reuerti. hic verò remanebat legatum generis. ideo &c. Opp. extra gl. de l. legatũ. §. j. j. de adi. leg. vbi per inutilẽ adẽptionem ſpeciei derogatur legato generis. Sol. ibi in adẽptione inter viuos: hic in vltimis voluntatibus. quod nota.

De liberatione legata. *Rubrica.*

Poſtquã Iuriſconſultus eſt proſecutus tractatum plurium legatorum: nunc ponit tractatum de legato liberationis.

LEX I.

Omnibus. Nota duo. Primò nota q̃ alicui poteſt res ſuas legari, quã alteri debeat actione perſonali: vel ſi eſt alteri obligata. Secundò nota dum dicit, priuſquã: quia ex eo ſequitur q̃ iam debebat ſoluere debitum. quod facit ad multa. Opp. q̃ res mea mihi legari nõ poteſt: vt l. q̃prias. C. de leg. So. Fallit ratione iuris quod teſtator habet in re vel ad rem, vt hic. Oppo. q̃ ꝑpter obligationẽ pignoris legatum non valeat: vt l. Mæuius. ſ. fundo. ſ. de leg. ij. Sol. verba poſita in fin. huius §. nõ referunt̃ ad hypothecã, vt ibi not. Itẽ opponitur. hic innuitur q̃ qñ legatur pignus, nõ videatur remitti debitũ. Contra. j. eo. l. iij. Solu. Reſpondeo q̃ in dubio præſumit̃ debitum remiſſum. Glo. dicit contrariũ, per l. poſtquã. & l. Labeo. ſ. de pac. Non obſt. l. iij. j. e. quia ibi loquitur de legato inſtrumenti. Opp. extra glo. de l. ſi tibi homo. in prin. ſ. de leg. j. vbi relinquendo pignus, videtur relictum debitum. Sol. Ibi loquit̃ quando pignus legatur ab extraneo, hic quando legatur à creditore: de quo dicitur

ſtinguẽ, vt ibi per Dy. & ibi dixi. Aut relinquitur pignus à creditore: & tũc aut animo relinquẽdi liberationẽ toto. aut nõ dubitat, vt hic: aut ab extraneo: & tũc eſt caſus ī l. ſi tibi homo. ſ. alle.

LEX II.

Aeredem. In primis duobus dictis declara vt dicam in l. ſi quis reum. j. eo. in tertio dicto. Dic̃ vt dicam in l. non ſolum. j. eo.

Liberatio quatuor modis relinqui poteſt.

LEX III.

Liberationem. Qui dat, vel dari mandat inſtrumentũ, videtur liberationem relinquere. h. d. cũ prin. l. ſeq. aliàs l. ſequens eſt. §. & ſic ego habeo. Nota quatuor † modos relinquẽdi liberationẽ. Primò, relinquo quod tibi debeo: vt l. j. in prin. ſ. eo. Secundò, dãno hæredẽ meũ non petere: vt l. ij. in prin. Tertiò, ſi lego liberationẽ: vt habeãt in hac lege, ī prin. Quartò, ſi lego chirographũ: vt hac l. iij. §. j. Et omnia iſta legata importãt legatum liberationis. Hoc etiam videbitis ſtatim j. ea. l. §. nunc de effectu. & l. non ſolũ. in prin. & in alia l. nõ ſolũ. Opp. dicit̃ hic q̃ ille, qui dat inſtrumentũ, videt̃ dare remiſſionẽ & liberationẽ. Contra, imò donatio inter viuos videt̃: vt l. j. C. de dona. coniuncta. l. Seia. in fi. j. de do. cau. mor. Sol. Hic fuit dictũ expreſsè, do inſtrumentũ cã mortis meę. aliàs eſſet donatio inter viuos, vt in cõtra rijs. Opp. & videt̃ q̃ etiã hoc acto nõ ſit fideicõmiſſum, ſed donatio cã mortis: vt l. iij. de do. cã mor. Sol. Quidã exponũt q̃ hic dicit̃, dedit: id eſt, dãdo reliquit. Sed hoc eſt cõtra mẽtẽ huius litera: q̃a ſecundũ hoc idẽ importaret ſequẽs §. Ad cõtrariũ rñdeo, q̃ hic erat donatio cã mortis, q̃ habet eundẽ effectũ, quẽ haberet fideicõmiſſum vel legatũ liberationis. Et hoc apparet ex tex. dũ dicit, quaſi ꝑ fideicõmiſſo, &c. Quę dictio, quaſi, deſignat ſi pro prietatẽ: q̃a nõ eſt verè fideicũmiſſum. Quæro, q̃d ſi ille, cui datũ eſt inſtrumentum, vt alij det, non vult dare: quo iure cogit̃ dare? Reſpondeo, per actionem negotiorum geſtorum: vt l. ſi pupilli. §. ſi quis pecuniam. ſ. de nego. geſt. dic vt ibi.

Legatum liberationis importat ut debitor acceptilatione liberetur, ſi eſt ſolus, & habet correum ſocium: ſed ſi habet correum non ſocium, pacto debet liberari.

Si habeo exceptionem contra te, an & quando poſſim petere contra te, ut me liberes pacto, vel acceptilatione.

Qui habet actionem ad rem, quando poſſit agere ut ſibi caueatur.

Acceptilatio habet uim ſolutionis: pactum non.

Socij quòd aliqui ſint quomodo intelligatur.

Liberato uno ex illis, ad quos peruenit communne negotium: an talis liberatio proſit alteri, cum non ſint ſocij.

In materia duorum reorum hodie quid ſit immutatum.

Nunc de effectu. Legatũ † liberationis importat vt debitor acceptilatione libereꝛ, ſi eſt ſolus, & habet correum ſociũ: ſi habet correũ non ſociũ, pacto liberari debebit. h. d. Ad tex. ibi, voluit. dic quia mei ſolius contẽplatione liberationẽ reliquit. Dy. Oppo. & videt̃ q̃ ego non poſsim liberari quin proſit alteri, ſaltẽ pro dimidia, pro qua debet habere regreſſum cõtra me: vt l. j. C. de duo. reis. glo. nõ ſoluit. Tu confiteris contrariũ: quia pro illa parte, pro qua quis habet regreſſum contra me legatariũ, proficit ei liberatio: vt j. in gl. magna. Oppo. dicitur hic q̃ habeo actionẽ, vt liberer pacto vel acceptilatione. Iſtud videt̃ ſuperuacuũ, cũ habeã exceptionem: ergo nõ debet iterponi: vt l. hęc ſtipulatio. §. diuus. j. vt leg. no. caue. Sol. glo. q̃ hoc fit gratia dubitationis tollẽdæ. Cõtra hoc opp. de l. penũ. ſ. de peti. hære. vbi cauſa dubitationis tollẽdę non poteſt interponi cautio. Sol. Aliud in cautione, vt ibi: aliud in pacto, vt hic. Ita dicit glo. quæ incipit, ſed nunquid. ibi, alij dicunt contra, &c. Innuit ergo iſta ſolutio q̃ ex abundãti nõ poſſum petere cautionẽ ad obligandũ, ſed pactũ quod tẽdit ad liberandũ, ſed non ad obligandũ bene poſſum petere ex ſuperabundanti. Videamus an hoc ſit verũ. & primò videamus de pacto.

Et pro † declaranda iſta gl. primò quæro, ſi habeo exceptionẽ contra te, poſſum ne petere vt me liberes per pactũ, vel acceptilationẽ? Videte, quãdo quis habet exceptionẽ vigore legati, vel fideicõmiſſi: tunc ipſe primò habet exceptionem: ſecũdò habet actionem vt liberetur pacto, vel acceptilatione: vt hic. tertiò poteſt implorare officium iudicis vt pronuncietur, eũ nõ debere, vel q̃ imponat̃ ſilentiũ actori: vt l. Aurelius. ſ. cẽtũ. j. eo. Nec attendũ quæ verba fuerint, ſiue fuerit legata liberatio, vel dãnatus ſit hæres non petere, vel prohibitus agere: vt dixi ſ. proxi. & hoc in vltima voluntate, vbi latior fit interpretatio. Si verò aliàs quis habet exceptionem aliter quã ex vltima volũtate, puta ex contractu inter viuos, vel à lege: ſiquidem vellẽ agere vt liberer per acceptilationem, vel vt mihi caucat̃ de nõ petendo, & non petendo, & nõ poſſum: vt l. dedi. in princ. ſ. de cõdi. ob cau. Ratio, quia plus peto quã mihi debeat̃. Nam ex pacto nudo habeo exceptionẽ. Vnde ſi peto me liberari p acceptilationẽ, peto plus, ſcilicet actionẽ tuã tolli ipſo iure, cùm nõ ſit ſublata. Itẽ ſi peto caueri de nõ petendo, iam petovt obligeris non petere: cùm antea nõ tenebaris niſi naturaliter non petere: & ſic plus peto: vt d. l. dedi. Sed ſi ſimpliciter peterẽ vt faceres inſtrumentũ de illa exceptiõe: tũc admittor, quia nõ peto plus: vt l. ſicut datã. C. de libe. cau. & l. ſi plures. de fid. inſtru. & Inn. in c. Albericus. & in c. ſignificauit. extra, de teſti. Itẽ ſi peterẽ per iudicem hoc pronunciari, ſcilicet me habere exceptionẽ, quia admittor: vt l. ſi cõtendat. j. de fideiuſ. cũ ſua gl. Prædicta vera, niſi verba diſpoſitionis cõtrahentiũ, vel legis ſonarent q̃ eſſet obligatus quis ad liberandũ: tunc enim poſſet agi vt libereꝛ: vt in auẽ. habita. C. ne fil. pro pat. & l. in criminali. de iuriſ. om. iudi. ꝑ quo not. in l. ſiue apud acta. C. de tranſact. & l. j. In fin. glo. C. de pact.

Quæro † de eo qui habet actionem: & quęro vtrũ ille, qui habet actionẽ, poſsit agere vt ſibi caueat. Gloſ. hic dicit q̃ hoc ex ſuperabundanti petit. qđ ſic declara: ſi quidẽ habeo actionẽ, per quã poſſum aliquid exigere incontinenti: tunc non admittor, ſi peto mihi caueri: vt l. hoc ſenatus. §. j. de vſufr. earũ rer. quæ vſu conſu. l. ſi mulier. de condi. ob cau. & l. licet. in prin. ſ. de iure do. Si verò non poſſum petere incõtinenti: tũc iſto caſu poſſem petere cautionẽ. Ratio eſt: quia nõ eſt ex ſuperabũdanti, cũ poſsint mori teſtes: vt l. in oĩbus. ſ. de iudi. prout loquitur de nuda cautione ſecundũ quoſdã. & no. in l. ij. §. j. ſ. fol. mat. Prædicta vera, niſi illud debitũ deberet quodã iure extraordinario: vt l. ſi finita §. eleganter. de dã. infec. & ibi dixi. † Quærit gl. differentiã inter pactũ & acceptilationẽ. Reſpondeo acceptilatio habet vim ſolutionis: pactũ non, vt in glo. Quęro † dicitur hic, ſi ſunt ſocij quo intelliguntur ſocij. Dicit glo. omnium bonorum, vel in illo debito. hoc intelligo ſi lucrum & damnum erat commune inter eos in illo debito: vt l. eandem. in prin. j. de duo. reis. & ibi dixi. Quero, ponẽ q̃ non ſunt, ſocij †: an vno liberato alter poſsit inſolidũ conueniri? Gloſ. aſsignat rationem pro & contra: finaliter determinat q̃ alteri correo prodeſt pro parte: ne aliàs ſi inſolidum cõueniretur, contra alium haberet regreſſum. hoc dicit gloſſa. vide eam quæ incipit, omnium bonorum, &c. Ad iſtum text. dicit q̃ de rigore iuris tenetur inſolidũ: ſed de æquitate non eſt verum, quando debitum eſt conuerſum in communem cauſam: quia pariter ad vtrunque peruenit pecunia: aliàs ſi nõ pariter, pro ea parte, pro qua ad liberationem peruenit, idẽ ius eſſet. Sed ſi ponemus duos reos eſſe obligatos ex cauſa lucratiua, aut volentes donare promiſerunt, tunc alter inſolidum teneretur: quia cõtra alium non poſſet habere regreſſum: vt in l. lege Falcidia hoc obſeruandum. j. ad leg. Fal. & plenè dixi in materia de duo. reis.

Quærit glo. † an in materia de duobus reis ſit aliquid immutatum. Et dic q̃ ſic: quia hodie non tenẽtur inſolidum. Iſtud eſt falſum: quia imò tenentur inſolidum, ſed nec exigi poſſunt inſolidum: vt in authen. hoc ita. C. de duo. reis. & in corpore vnde ſumitur, & in l. reos. §. cum in tabulis. infrà de duobus reis. & ibi dixi.

Non nominatus in teſtamento ſetiam habetur pro legatario, ſi teſtator illi proficere uoluit.

Plures reos habere noſtra intereſt, & quomodo.

Conſequenter. Etiam † nõ nominatus in teſtamẽto habetur pro legatario, ſi teſtator illi proficere voluit. & intereſt noſtra plures reos habere. h. d. iſte. §. No. tex. ibi intereſt enim creditoris. Oppo. de l. ſi cui. §. fin. ſ. de leg. j. vbi creditor non habetur vt legatarius. Solu. Ita demũ creditor habetur vt legatarius, ſi teſtator ei proficere voluit. In dubio enim fauore debitoris præſumitur proficere, cui plus

a ¶Nunc de effectu. Et vide Bar. in conſi. cxj. ſici. factũ tale eſt. qũo allegat iſtũ tex. Andre. Barba.

b ¶Nec attẽdo. Adde qđ not. Bar. in l. ſine apud acta. in iiij. col. de tranſact.

c ¶Tunc admittor. vide Pau. de Ca. in cõſil. j. in j. col. Feli. in c. veniẽs. in ij. col. ver. & p iſtũ tex. de teſti.

d ¶Quero, pone. vide Bar. in l. ex duobus. j. de duo. reis. vbi videt̃ cõtrariũ tenere. Et facit ad not. in l. ſi vnus. de pact. & in l. & per iuſtũ. randum. §. fi. j. de accepti.

a ¶Sed in contractib⁹. Et vide tex. in l. filiuſ familias. §. fi. & in l. ſi defunct⁹. ff. de pc. Secundò fallit vt dicit gl. ſi. in l. ſtipulatio. §. ſiue. de ope. no. nun. And. Barba.

b ¶Si quis. Ad iſtā legē vide tex. & qđ ibi no. Iac. de Are. in apoſtil. ſi. ſed ſi pater. §. nō ſolū. ad Mace.

c ¶Haberi æſtimatio illius ſpei. Qđ quis pōt alteri ſuccedere, adde Bar. in l. fi. C. de pac. & not. Bart. in l. ſciendū. in fi. prin. ff. qui ſatiſ. cog. & ideo dicit Ang. p illū tex. a in l. ex conſenſu. §. filiuſſa. J. de appella. cp vigore hui⁹ ſpei à ſententia lata cōtra patrē filius non pōt, p rio nomine appellare & facit qđ not. Bar. ſi. is pōt. in pri. de acqui. hæredi.

I dem putarem cp ſi aliquis conueniretur ex delicto proprio: quia tunc cōtra eum fieret æſtimatio cp poſſet effici non ſoluēdo, vt l. eum qui. §. Papinianus. j. de fur. quod nota.

1 ☞ *Libellus qualiter formari debeat p debitorē, cui legata fuit liberatio cōtra hæredē.*

Vid ergo. Iſta lex continuatur ad præcedentia ideo non ſummo, ſed pono caſum in terminis. Vides hic in prin. modū agendi creditoris in fi. modū agendi debitoris. Contra iſtā partem opp. cp debitor debet agere, vt hæres præſtet quātum ipſe præſtaret creditori: vt l. poſt emancipationē. §. j. j. eo. Dicit glo. hoc verū, ſi hæres vult eum defendere. aliās cōdēnetur ad intereſſe: vt in cō
1 trario. Ex hoc nota † formā libelli, cp poſſum petere cōdit⁹onali⁹ter, ſcilicet hæredem cōpelli cp me defendat contra creditorem: vel ſi hoc non faciat cōdēnetur mihi ad intereſſe. Simile in l. j. in princ. de act. emp. & l. ij. §. item ſi in facto. j. de verbo. obli.

1 ☞ *Pactum factum reo quando proſit fideiuſſori.*
2 *Acceptilatio facta fideiuſſori quando proſit reo.*
3 *Verbis inſtrumenti quando ſtetur, an ueritati.*

b Siquis. b Si relinquitur liberatio reo, debet liberari per acceptilationem, vt ſic fideiuſſori profi ciat: niſi erat talis, cp contra reū nō haberet regreſſum: ſi relinquit liberatio fideiuſſori, debet liberari pacto: & reo nō prodeſt, niſi eſſet talis reus, qui à fideiuſſore repeteret. h. d. Opp. hic dicitur cp pactū non tranſit ad fideiuſſorem, ſi hoc eſt actū: aliās ſecus. cōtra. §. ad Velleia. l. ſi mulier. §. ſi ab ea. Sol. vt ibi patet in tex. vbi loquit in exceptione quadam cohærente perſonæ. Opp. extra gl. cp pactū factū fideiuſſori proſit reo: vt j. de accep. l. & per iuſiurādum. §. & ſi fideiuſſori. Ibi enim non poteſt valere vt acceptilatio, ſed vt pactū: quia non præcedebat obligatio verbis cōtracta: vt eo. ti. l. ſi acceptolatū. & tñ ibi videt cp prodeſt reo. So. qđ hic dicit de pacto, intellige de nudo: ſecus in pacto quod reſultat ex acceptilatione inutili vt ibi. Et ſecūdū
1 hoc † reaſſume duo verba: quia ſi pactū eſt factū reo: aut eſt actū cp tranſeat ad fideiuſſorē, aut non, aut dubitatur. Si pactum eſt factū fideiuſſori: aut eſt pactū verè nudū, aut eſt pactū, quod reſultat ex acceptilatione inutili, vt ſ. dictum eſt. Dicit hic cp acceptilatio vni facta alteri prodeſt. cōtra de accep. l. & per iuſiurandū. §. ſi legatorū. So. Ibi fuit actū cp acceptilatio ad aliū non porrigeret. Pro hoc facit hęc lex ver. alioquin. & l. Modeſtinus. j. de ſolu. vbi etiā vera ſolutio aliū non liberat, ſi hoc eſt actum. Et ſecundū hoc vbicunq; in hoc tit. dicit aliquē pacto liberandum: intellige vel acceptilatione, hoc acto vt ad aliū non porrigat. Iſta ſolu. licet ſit vera in ſe, tñ cōtinet diuinationē: ideo glo. in lege cōtraria aliter ſoluit. & bene: qa ibi loquitur qñ res principalis erat obligatus ſub conditione: qua exiſtente obligatio retro non trahitur: vt in legatis & contractibus, quando conditio eſt poteſtatiua: vt l. j. §. j. ſ. ad Syll. & l. potior. & l. qui balneū. qui pot. in pig. hab. & iſto caſu liberato fideiuſſore per acceptilatio-

deſt: vt l. fideicōmiſſa. §. interdū. ſ. de le. iij. Opp. extra gl. hic dicitur † pintereſt noſtra plures debitores habere, etiam ſi ſoluendo ſint. Contra hoc eſt tex. in l. ſi quis ſtipulatus ſit Stichū. §. fi. j. de verb. obli. vbi ſi reus eſt ſoluēdo, nō intereſt noſtra habere aliū. Sol. Si quidē actio iam eſt mihi quæſita cō tra plures ob idem debitū: tūc mea intereſt plures reos habere, vt ſic illas actiones retinere poſſim: vt hic. Si verò velim agere vt alius reus mihi cōſtituatur: tunc in vltimis voluntatibus putarem obligatū eſſe cogendum: arg. huius legis. in fi. quia poteſt quis cogi præciſè ad factū: vt ſ. de leg. iij. l. fideicōmiſſa. §. fi. & l. in executione. §. ſecūda ad opus. j. de verb. ob. Sed in cōtractibus a, vbi quis non poteſt cogi præciſè ad factū, tunc intereſſe eſtimat eatenus quatenus primus reus ſoluēdo non eſt: vt d. l. ſi quis ſtipulatus ſit Stichū. §. fi. Nec, poōt habere æſtimationē cp primus reus poſsit effici nō ſoluendo vt ibi: niſi fortè haberet res ſuas in loco periculoſo, vnde eſſet p̄ſumptio cp de proximo fieret nō ſoluēdo: vt not. glo. magna in l. ij. ſ. ſolu. mat.

2 ☞ *Liberatio ſi relinqtur ei, q duobus iuribus tenetur, ab utroq; in dubio eſt liberãda.*
2 *Pater, cui liberatio legata eſt, debet pacto liberari.*
3 *Liberatio legata principali q. proſit fideiuſſori ex diſpoſitione legis: ſecus ſi ex diſpoſitione hominis.*

Idem Iulianus. Pater, cui eſt liberatio relicta, debet liberari pacto, etiam ſi nihil eſt in pecunio: ſed ſi filio libetatio reiinquitur, acceptilatione liberabitur. h. dicit. quod nota.

Idem Iulianus. ſi pro filio pater Si liberatione
1 linquitur † ei, qui duobus iuribus tenet, ab vtroq; liberandus eſt
2 in dubio, niſi aliter ſit actum. h. d. tex. cum glo. Nota cp ſi patri relinquit liberatio, debet liberari pacto. contra. imò videt cp acceptilatiōe, ſicut qñ relinquitur liberatio reo: vt ſ. proxi. in prin. Sol. intelligas qñ filius erat principalis debitor, & pater de pecunio tenebat vt fideiuſſor. ſecus ſi pater eſt vt principalis: filius vt fideiuſſor. Item dicitur hic, maritū non poſſe repetere contra, quando eſt relicta liberatio, habet exceptionem fauorabilem: & ſic repetere poteſt ſolutum: vt l. qui ex fratribus. de condi. inſti. Sol. quod hic dicitur, maritū repetere non poſſe, intellige quādo liberatio non eſt relicta ei. Dicitur hic cp ſi liberatio eſt relicta filio, debet liberari per acceptilationē. contra, ſi pater ſoluit, non repetit à filio. l. iij. §. ſed vtrū. de mino. ergo liberatio relicta filio
3 non debet prodeſſe patri: vt in prin. huius legis. Sol. † Debes intelligere principium legis, quādo eſt fideiuſſor, & reus quiliber ex diſpoſitione hominis. Vnde ſi legatur liberatio vni, non videtur velle cp porrigatur ad alium, niſi quatenus illius intereſt. Sed hic loquitur quādo fideiuſſor eſt ex diſpoſitione legis, quo caſu ſi relinquitur: liberato principali videtur velle totam obligationem tollere: vt ſicut cum vno contraxit, ita vnum liberando videtur velle quod à tota obligatione recedatur.

Poſt emancipationem. Op. cp ad hoc nō debet agere ſed vt eum aduerſus creditorem defendat: vt ſ. eod. l. quid ergo. Solue vt ibi: vt hic in gl. ſuper verbo, præſtaturus.

1 ☞ *Æſtimatio illius ſpei q. quis poteſt alteri ſuccedere, non debet conſiderari: licet appelletur ſpes, tamen non eſt legitima.*
2 *Spes ex contractu conditionali de præſenti conſideratur.*
3 *Clauſula, remittit omne ius quod habet, uel habere ſperat: comprehendit omne ius de præſenti, uel in futurum ex cauſa de præſenti.*
4 *Caſus, in quo habetur ratio ſpei, quæ non habet ius de præſenti.*
5 *Clauſula, remittit omne ius quod habet, uel habere debet uel poteſt de præſenti: quid operetur.*

Illud. Quod vnus poteſt ad ſucceſsionē alterius venire in
1 æſtimando, intereſſe non debet inſpici. h. d. † Nota
c cp nō debet haberi æſtimatio illius ſpei, cp quis poteſt alteri ſuccedere. & licet appelletur ſpes, vt l. fi. in princ. C. de pact. tamen non eſt legitima. Ratio eſt: quia nullum ius eſt fundatum in me nec filij habet ius in hæreditate patris patre viuente: vt l. pretia rerum.

2 rerum. ad le. fal. Sed ſi † haberet aliquā ſpem de iure, de præſenti ex contractu cōditionali: tunc dico cp iſta ſpes inſpicitur. et ideo dico cp ſi in contractu apponuntur iſta verba: remittit omne ius
3 † qđ habet & habere ſperat in talire: tunc videt remittere omne
a ius qđ habet de præſenti vel habere ſperat in futurū ex cauſa de præſenti aliās nō dicit ſpes illa, quæ nō eſt fundata de præſenti. Idē dicimus in ſtatu libero, q habet ſpē in libertate, ſi habet ius fundatū de præſenti: quia hæreditas eſt adita, aliās non dicitur
4 ſtatulīber: vt l. ij. de ſta. lib. In caſu † tamen reperio cp habetur ratio illius ſpei, quæ non habet ius de præſenti: vt l. ij. §. ſed vtrum
5 ſ. de mino. Quid † aūt ſi diceretur, remittit omne ius quod habet vel habere debet vel poteſt. quid importēt hęc verba: cogita bñ.

Non ſolum. Liberatione legata ab vna ex rebus alternatiuè
Si is qui. debitis per acceptilationē: liberatio ſequit ab altera. h. d. Opp. j. ti. j. l. qui hominē. Sol. Hic in obligatione alternatiua: ibi in obligatione generis. Quæro, quid ſi poneremus hic caſum, in quo nō deberet liberari per acceptilationē, puta ppter
correū: vt ſ. l. iij. aliās iij. ſi liberetur pacto an remaneat obligatio in alia parte alternatiuæ. Puto cp non: quia lex præſumit voluiſſe teſtatorem liberare à toto: & ideo in caſu prædicto debet liberare per acceptilationē, hoc acto vt ad correū nō porrigatur, vt dixi. ſ. eo. l. ſi quis reum. in princi.

1 ☞ *Relictum à ſubſtituto uidetur relictum conditionaliter ab ipſo pupillo.*
2 *Petens ante euentum conditionis, an cadat à iure ſuo.*

b Liberatio autem. b Legatum liberatiōis habet effectū niſi à teſtatore vero debitum ſit exactū: ſecus ſi à teſtatore ficto, vel ab hęrede exigat. h. d. No.
1 tex. ibi cū cōſtet pupillum, &c. Not. † cp illud quod eſt relictū à ſubſtituto, videtur relictū conditionaliter ab ipſo pupillo: vt hic & l. in ratione. §. qđ vulgo. ad leg. Fal. & l. qui fundū. §. qui filiū.
c eod. ti. Secundò no. hanc glo. ſuper verbo, inſtantiā, quæ ſentit
2 † cp ille, qui petit ante euentū cōditionis, cadit à iure ſuo. Quod an ſit verum, dicam. j. l. proxi. §. tale.

Non ſolum. Debitori cuiuſcunq; poteſt libera
tio relinqui: & damnatus ad tēpus
d nō petere, interim liberare nō cogitur: nec illius tēporis pœna vel vſura petet. d h. d. Dicitur hic, cp intra tēpus vſuræ nō poſſunt peti. cōtra de l. itē quia. §. fi. ſ. de pac. Huius timore ſoluunt quidā cp nō poſſunt peti vſuræ venientes ex mora, ſed venientes ex ſtipulatione ſic. Gl. hoc reprehendit³, qa tex. hic dicit, vel pœnas, quæ per ſtipulationem promittūtur: vn de nulla vſura poteſt peti. Ad l. item quia. reſponde, quia ibi dilatio concedebatur eō cp vſuræ ſoluebantur: hic verò concedebatur dilatio ex mero iudicio teſtatoris.

1 ☞ *Legatum liberationis perſonale non tranſit ad hæredem, niſi per hæredem teſtatoris petendo, contra fiat.*
2 *Agens ante conditionem, cadit à iure ſuo. Intellectus. ſ. temporales. Inſti. de excep. quod non loquatur de die incerta.*

1 Tale. Legatum † liberationis perſonale non tranſit ad hæredem: niſi per hæredem teſtatoris petēdo cōtra fiat. h. d. No. tex. ibi à ſolo, &c. & ſic fuit appoſita dictio taxatiua: aliās ſi non apponit, præſumitur liberatio relicta in re: vt ſ. l. prox. §. j. & j. e. l. ſi quis in teſtamento. Dixi anno j. de verbor. oblig. l. qui ſic.
e Quæro, dicitur hic, ſi nihil à Lucio Titio, &c. Quæro † quid ſi
2 hæres periit à Lucio Titio. Dicit gl. cp cadit à iure ſuo. quod eſt valde notandū. Iſta glo. non videtur dicere verum: quia ille, qui petit ante cōditionē, hodie nō cadit à iure ſuo: vt inſti. de excep. §. tēporales. Sed ſuſtinēdo glo. potes dicere cp §. tēporales. loquit de die certa vel de cōditione: ſed de die incerta nihil ibi dicit: & ſic iſte. §. remaneat incorrectus: vt qui ante diem incertam agit, cadit à iure ſuo. Vel ſi dicas cp dies incertus habeatur pro conditione: vt l. dies. de condi. & demon. dic hunc. §. hodie eſſe correctū. Et in hanc opi. videtur inclinare Dy. tene menti. Vltimo vide glo. quæ incipit, ſ. vſusfructus. ibi: in l. pecoris. Sol. dic vt ibi. & ſ. de ſerui. l. iiij. & d. l. pecoris. et plenè dixi ſ. de alimentis leg. l. Mela in fine.

1 ☞ *Liberatio ſi ſit inter contrahentes, ut habeat locum exceptio pacti, requiritur conſenſus duorum & partis præſentia.*
Exceptio doli quando ſit liberatio inter contrahentes, ſufficit cp fiat in abſentia partis ut locum habeat.

a ¶Remittere omne ius. Et vide Bar. in l. qđ Seruius. de condi. ob cau. & Bart. in l. qui cū tutoribus. in prin. de tranſac. & latè per Bar. in l. q romæ. §. duo fratres. in iiij. char. de verb. oblig. & Bar. in l. ſi vxor. §. diuus. de adul. Quid ſi diceret remitti omne ius qđ habet, & habere debet vel poteſt, videtur deciſum per Bar. in d. l. quod Seruius. & in d. §. duo fratres.

b ¶Liberatio aūt. et ad intellectū huius §. vide oīno Bar. ſi. apud Iulianū. §. ſi Titi⁹. de lega. j. qui limitat vt ibi.

c ¶Secūdò no. Et vide caſum ſing. ſi. l. iuſtas. C. de iur. fiſci. An. B.

d ¶Vel vſura peteretur. Vide Barto. in l. j. in princ. ſi qs ius dicen. non obtemp.

e ¶Quæro, dicitur. Et an petēs ante diē cadat ab actione: & vide tex. ſing. ſi. l. iuſtas. C. de iure fiſ. lib. x. et vide mirabile dictū Bar. in l. eū qui ita. §. q ita. ff. de verb. obli. & Bal. ſi. l. exceptionē C. de pb. And. Barb.

f ¶Si liberationis. Aduerte cp Barto. in hoc §. ſi liberationis. arguit đ cōtradictione p Lu. ro. hic, ſed p ſaluatione Bar. vide cōcordātiā, quā poſui ad l. naturaliter. §. nihil cōe. ff. de acqui. poſſeſſi.

g ¶Si liberationis. Aut liberatio. Et ad legē noſtrā op. & vide eū in l. certū. §. ſi quis abſente. de confeſ.

g ¶Exceptio pacti Sal. in l. poſtquā liti. C. đ pac. tenet cōtra Bar. hic adde windene Bal. cōſi. xxiij. ij. lib.

h ¶Quærit. Et iſtā qō. p gl. ſuſtētaui in plateis cōtra Bart. & ſequaces. pro quavide aliqđ p Bal. et plenius Sali. in l. poſtcp. C. de pac. & aliquid ibi Raph. & vid do. Io. in c. veniēs. extra, de renū. & vide bal. in l. j. C. de cōſeſ. Andre. Bar.

i ¶In iudicio. No. cp ad cōfeſſionē factā in iudicio nō eſt neceſſaria p̄ſentia partis. & idē hodie tenet Cyn. in l. j. C. de cōfeſ. licet oli fuerit opin. & hic adde Bal. ſi. l. gñaliter ſ xj. & xij. q. & nō nume. pe. & adde q̄ no. Bar. in l. admonendi de iureiu. Et cp efficacior ſit cōfeſsio in iudicio, tenet no. Bart. ſ no. exēplo. ſi. l. ſi qua mulier. ad Velleia. et ad hoc adde Bald. in l. j. in pe. col. C. de cōfeſ. Adde an confeſsio facta abſente parte in iudicio nullova leat, Bald. conſilio cxlviij. lib. iiij.

k ¶Qui repreſentat. Hic aduerte & vide quæ dixi in l. poſtcp liti. in fine. C. de pactis.

Liberatio quando ſit in ultima uoluntate, non requiritur partis præſentia.
3 *Si dico, profiteor te mihi non teneri: an ex iſta confeſsione patretur tibi exceptio doli. q. non nume. 11.*
4 *Confeſsio facta coram uicinis ad liberandum ualet, ſi eſt facta parte præſente. nu. 8.*
5 *Exceptio doli nititur æquitate, & etiam omnis exceptio. nu. 10.*
6 *Renunciatio quæ fit in iudicio, non requirit partis præſentiam.*
7 *Renunciatio quæ fit de iure reali facta abſente parte tenet. & nu. 9.*
Glo. debet intelligi ſecundum legem quam allegat.
12 *Confeſsio teſtatoris confitentis in teſtamento ſibi eſſe ſolutum, an habeat uim fideicommiſſi.*
13 *Exceptio doli q. detur ſi aliquo adhibito facio pactum de non petendo tibi recipienti pro illo, uel ſi confiteor mihi ſolutum eſſet tibi recipienti pro illo.*

Si liberationis. In tex. ibi: valitura, i. nihil operat. ſed eſt quædam gl. de qua doct. faciunt magnum feſtum. Opp. cp tale relictum liberationis nihil prodeſt: quia pactum non poteſt valere ſine cōſenſu duorum: vt l. j. §. de pac. Huius timore glo. ponit duo † ÿba mul
f tum nota. Aut liberatio fit inter contrahentes: & tunc requiritur conſenſus duorū, & partis præſentia, ad hoc vt habeat locū ex
g ceptio pacti: s ſed ad hoc vt habeat tantum locum exceptio doli, ſufficit cp fiat in abſen
2 tia partis: vt l. poſtquā. C. de pact. Sed † ſi fit in vltima voluntate, poteſt fieri in abſentia: vt hic, & l. cū pater. §. ſurdo. ſ. de leg. ij. & l. ſi à furioſo. §. j. de actio. & oblig. eo. tit. cum ſimi. Vide gl. quæ īcipit, vt ſi dixiſſet. & nota eam ibi dum dicit, & ſi abſit debitor, &c.
3 Aduertatis, ſi dico † ſic: profiteor te non teneri. iſta verba habent vim pacti: vt l. tale pactum. in princip. ſ. de pact. Modò pone quod abſente, dico te non teneri. quæri-
h tur h an ex tali confeſsione paretur tibi exceptio. Hic videtur quod ſic, ſcilicet exceptio doli, vt hac gloſ. Pro quo facit l. i
4 poſtquam. C. de pac. Idem videtur † tex. in aut. de teſtib. §. & licet. & not. C. de confeſ. l. j. vbi ad liberandum valet confeſsio facta coram vicinis. Pro hoc facit text. in l. Labeo. ſ. de iureiu. & videtur dictum Inno. in c. veniens. extra, de renun. Item pro hoc vi
5 detur æquitas. † Nam doli exceptio nititur æquitate: vt l. qui æquitate. de doli except. meritò debet dari exceptio doli, licet non cōpetat exceptio pacti. Simile in l. & hæredi. §. quòd ſi ſeruus. & §. nos autem ſuprà, de pactis. Hoc etiam tenet Gulicl. de Cug. in l. Pomponius. ſ. de negot. geſtis. Antequā veniamus ad alia, deſtruamus omnia iſta fundamenta. Et primò ad l. poſtcp. rñd.
6 † cp ibi loquit in renūciatione, q̄ fit in iudi
i cio i, vbi eſt iudex, qui repreſentat k per ſonā
k partis. Præterea, in multis partibus renun- k ciatio facta in iudicio valet, quæ aliās non valeret: vt l. j. & ibi no. de cur. bo. dā. Præterea, † ibi loquitur in iure reali. dicit enim: poſtquam liti de prædio motæ, ſed iuri rea
li poteſt renunciari etiam parte abſente: quia poteſt quis habere fundū ſuū pro derelicto: vt j. pro derelic. per totū. & ſic lex p̄dicta nō obſtat. & gl. iſta nō bene dicit, cū debet intelligi ſecundū

Ibi: bre videz. Nor. contz Approbatum co
qd Resolut. sm. communem. & ab eo allegatos. mlb
Vat. c. iq. mpr. quam V2

a ☞ POMATES. ¶Debet intelligi secundū legē quam allegat. Hoc infert Ro.cōsi.cexj.in vlti.col.& idē voluit Bar.in l.cū quidā.circa medīū.ff. de his quib.vt indig. Io.And.cōiter in c.cū nuncius.de testa. Salic.in l.si ex cautione. in x.col. C.de non nu.pec. sentit Bar.in l.j.§.si pponaē.ff.si quis omis.cau.test. vide Alex.consi.xxxij.in iij.colū.in iiij.volu. Cepol.in repeti.aue.sed nouo iure.in x.colū. C.de ser

uis fugi. Barba. cōsi. viij. in vij. colū. in j. vol. & cōsil.x.in iiij. col.eo.vol. & consil. xviij.& consi.xxix. in viij.co.& xxxvij. in x.colū.& l.j.in iiij. col.& xix.in vj. col. & consi.ccccex.alis vj.i xvij.co.& lxvij in iij. colū. & lxxj.in xiij. col. omnibus.in ij.volu.Roma.consi. lxxvj.in vlti.col.

b ¶Parte ꝑsente. Nā, &c. Et cū opi. Barto. hic trāsit Imo.in l.naturaliter.§. nihil cōe. de acq. pos. in v.col. & vid omnino Ang. in lidē in duobus.§. fi.ff. de pac.

c ¶Se fundāt. Plenē Cy.in l. gñaliter. C. de non nu.pec. & trāsit p Gul.in d.l. Pōponi⁹ scribit. Et pōt dici q gl.in d.l.idem in duobus.loquit qñ erat pactū de non petēdo: sed hic erat refutatio vel quasi. Ita vī dicere Bal. in l.ea lege.p illū tex. idem dixit i d.l. Pōponi⁹. & adde Bar.in l.non idcirco.C.de iuris & facti igno. & Bal. in d.l.pactū.i fi.prin.de pact. Et de intellectu huius gl.no.p Bal.in rub.C.res inter alios act.in vlt.colū. & ibi hæc oīa limitat, nisi interueniat iuramētū. Et an pax posit fieri absenti, habeē p Bal.in l.ij.C.de libe. & eo.liber. Et de authoritate gl.hic plenē per Bal.in l.& hæredi.§. nos autē. de pac. Bal. in l.j. de interro. act. sequitē istā gl. & do. Anc.in c.fi.de cōfes.tenet opi.Bar.Pe. & Cy.i d.l. gñaliter. in x.q.idē Sali. in l.j. in xv.opp.C. de con fes. per do. Anto. & Imo.in c. cū pridem. de pact. scripsi post Fulg.in d.l.posttē liti. Adde vt per Paul. de Cast. cōsi.cccl xxj.

d ¶Dareē exceptio doli. Idem tenet Sal.l. ī certis.C.de pac.& in hoc casu dicit habere locū glo.hic. Et ad istā materiam vide Ange. in d.l. idem in duobus.§. fin.

e ¶Et ei. Aut dicit. si relinquitur liberatio cōmodatario, an possit cōuenīri actione in rē, vidē q dixi post Bar.in l.j.ē.si cer.pet. & Bar.in l.cū necessitatē.C.de fideicō. & quid importet si lego liberationē ei, quē poterā cōuenire rei vēdicatiōe, vide Bal.in l.si creditor.C.de fideic. & adde not.in l.sub prætextu.C.de transac.& Ray.& Bal.& Sal.ibi videnē velle q in obligatiōe gñali relicta liberatione vel facta trāsactione intelligaē remissa facultas vēdicandi, si ad illā rē restituēdam tenebatur actione generali: puta tutelæ. vide quæ ibi dixi post Bal.

f ☞ POMATES. ¶Breuiter teneo cōtrariū. Vide Alex.cōsi.clxx. in ij.vo.

g ¶Si quis. Vide quod per istum tex. dicit Bal. in l.fi.§.pe.de condi.inde.ē.

non petere à gestore: tñ propter ea quæ dolosè gesta erant, agere pōt. Nota q si testator iubet hæredi ne agat, intelligitur præterquā de dolo. dicam in l. Aurelio.§.j.j.eo.

Et ei. Dicitur hic q possum relinquere liberationem ei cui commodauī. Sed q̄ro an possit cōueniri vt rem restituat iste cōmodatarius. Et Gul.de Cu. format hāc quæstionem

e in l.si vnus.§.illud.ē.de pac.& dicit ᵉ: aut libero te ab actione depositi, vel cōmodati: & tūc potest cōueniri pro restituēda actione in rem: qa solū ab illa actiōe fuit liberatus. Aut dicit: promitto te non conuenire depositi, vel ex causa depositi: & tūc qa magis generaliter loquit, nō poterit cōueniri actione in rem, ideo quia habet ex causa depositi. Simile in iuramento: quia si est in rem, porrigit ad oēs actiones. Secus si iuretur supervna actione vt l.duobus.§.j.& §.si qs iurauerit.ē.de iureiur. & l.j.§.si fideiuss.

f j.qua.re.actio non da. Breuiter teneo cōtrarium ᶠ: quia qñ relinquitur liberatio illis personis, quæ hac l.ponuntur: videtur relicta liberatio doli, & culpę & omnis præstationis, ad quā teneba tur vigore illius contractus: non aūt videtur remissa actio inēi. quia illa actione conueniē vt quilibet extraneus, non vt depositarius: vt l. Nesennius.§. fundū. de re iudi. & l.de eo.in fi.ē. ad exhi. pro hoc est tex. in l.si in lege.§.fi.ē.locati. & l.si ei cui.j.eod. & gl.in l. Aurelius.§. Mæuia.j.eo. non aūt videtur relicta ipsa res, nisi expresse sit dictū. Hoc intelligo verū, qn depositum est factum in certa specie. Sed si esset factū in pecunia numerata: tūc esset idem qd in liberatione relicta cuilibet debitori. Quod vidistis ē. in pluribus legibus & dicam j.eo.l. Aurelio.§. Caius.

g ☞ Si quis. ᵍ Intellige hanc legem quādo relinquitur liberatio à gestione iam facta, vt qn aliquis relinquit liberationem olim tutori suo. Sed quando relinquit liberationem pro gestione futura, nunquid videē remissus dolus vel redditio reliquorū, dicā i l. Aureli.§.j.j.e.

Si debitor. Ad hoc qd interest mea potius non soluere quā solutū repetere, dicitur legatum valere. h.d. istam l. intelligo quādo fideiussor non poterat petere, vt liberetur: qa nō erat de casibus positis in l. Lucius.ē.māda. & C.man.l.si pro ea. aliās si iure suo posset petere, legatum non valeret: quia sua non interest.

Vcius. Liberatio abonere reddēdarum rationū, ad relīqua non porrigit, nisi exprimatur. h.d. In tex. ibi: subscriptionē. per quod videtur prioris temporis liberationem reliquisse. De hac materia dicam j.eo.l. Aurelio.

Si creditor. Non valet legatū liberationis cuiuslicium qui se potest exceptione tueri. h.d. Opp. q legatū liberationis pariat etiam actionē vt quis liberetur per acceptilationem: vt l.iij.§.j.ē.eo. ergo videtur istud legatum valere: qa cōtinet emolumentū. Sc. legatum liberationis fit principaliter ad exceptionem. Vñ istud non valet: qa iam habebat eam non valebit in alijs remedijs de quibus ibi dixi.

Si quis. In dubio relictum libetarionis intelligitur in rem, vt sic personam hæredis comprehēdat. hoc dicit ista lex.

1 ☞ *Liberatio relicta conductori per testatorem quid contineat.*

Si ei. Si legatur liberatio conductori, oē id videtur remissum, ad qd præstandū actione personali tenetur. h.d. †Not. q si testator reliquit liberationē sim pliciter, videtur remisisse debita. Item videtur remissa tota locatio: & sic id ad quod tenetur ratione doli, vel culpæ vel reliquorū. Quod qualiter intelligatur, dicā j.e.l. Aurelio.§.j. Item no. q non videē relicta ipsa res: sed vt hæres teneaē pati vti, frui, vt det gratuitam habitationem: vt hic, & j.eo.l. Caisius. Dic vt dixi in l.non solum.in fi.ē.eo.

Vmita. Nota casum huius legis. Legatū liberationis extinguitur solutione. h.d. Opp. dicitur hic q legatum liberationis contineat reliqua. contra.ē.eo.non solum.§.pen.& j.l.proxi.§.j. Sol. ibi in continenti videbitis.

Avrelio. Legatum liberationis est personale, & ad hæredes non transit. h.d. Et hanc legem declara vt dixi ē.eod.l.non solùm.§.tale.

1 ☞ *Adultus licet habeat curatorem: tamen potest facere testamentum.*
Legatum liberationis non porrigitur ad dolum & reliqua.

Liberatio

2 *Liberatio relicta ei, qui tenetur ad pecuniam uel ad rem, in qua non habetur ratio doli*
& culpæ, quid importet.
4 *Liberatio relicta ei, qui tenetur ex contractu, in quo uenit dolus, & culpa leuis, & leuissima, uel leuis tantum, complectitur omnia etiam ratione doli, & culpæ, uel reliquorum, licet ad rei restitutionem teneatur.*
4 *Idem est in liberatione inter uiuos facta simpliciter.*
5 *Liberatio facta inter uiuos ei, qui tenetur ex contractu depositi, comprehendit dolum.*
6 *Liberatio facta in ultima uoluntate ei, qui tenetur ex contractu depositi, comprehendit dolum.*
7 *Liberatio facta in ultima uoluntate, uel inter uiuos ei, qui tenetur actione uniuersali, uel generali, quid contineat, an uideatur dolus remissus, quando fit inter uiuos.*
Quid quando liberatio est facta in ultima uoluntate.
8 *Liberatio relicta alicui pro administratione futura, non intelligitur ut uideatur dolus remissus.*
9 *Liberatio facta ei, qui tenetur pluribus actionibus particularibus, quando porrigatur ad omnia.*
10 *Clausula apposita in instrumento confessionis factæ de centum, & dictum est generaliter, &c. q. referatur ad specificata tantum, si salua ratione recti sermonis ad id referri potest: aliter refertur ad omnes causas.*
11 *Clausula generalis apposita post specificata, quæ refertur ad omnes causas, nō refertur ad ignorata, nisi appareret remittentem uoluisse remittere.*
12 *Confessio testatoris confitentis plenè sibi fuisse satisfactum de omnibus, quod nihil operetur, nisi probetur.*
Idem si in instrumento contineatur liberatio per acceptilationem.
13 *Liberatio facta ab una causa particulari, in qua sunt aliqua accessoria, complectitur omnia.*
14 *Liberatio generalis facta quando est una cā tantum, & asseritur partem fuisse solutā, & factam refutationem de toto, comprehendit omnia.*

a Caius. ᵃ Iste. §. habet materiā profundissimā, à nostris glossatoribus, & à doct. male examinatā. Si testator liberat

1 curatores, nō videē relicta liberatio doli, vl reliquorū. h.d. †No. q adultus licet habeat curatorē, potest facere testamentum. De

b quo per glo. ᵇ in l.j.§. fuit quęsitum. j. ad Trebe. Et no. q legatum liberationis non porrigitur ad dolū, vel ad relīqua. Modò venia mus ad glo. vt eam intelligatis, debetis scire q in hac glo. ponūtur duæ glosæ. antiquæ: sicut Accur. eas repetit: & ideo si repetit bis idem, vel loquitur pluries in eodē casu, nō miremini. Secūda pars glo. incipit ibi: item no. q liberatio. Oppo. q videantur omnia remissa: vt j.eo.l. Aurelius.§. Titius. Sol. ibi speciale in patre. Itē contra. ē.de pac.l.si vnus.§. illud. & Insti. de leg. §. si quis debitori. ibi nullo modo potest cōueniri etiam de dolo. Quare gl. distinguit tres casus. Quando q̄ quis est debitor pecuniæ tantū quādoq; quis est debitor doli & culpæ: qñque quis est debitor doli tantū. Primo casu loquitur §. si quis debitori. Secundò loquitur hic. Tertiò loquitur. §. illud. Vide glo. quæ incipit, imò videē remissum. Ibi: sed dic, refert, &c. Item vide glo. ibi: item no. & refertse ad prædictos casus, scilicet ad primū & secūdum. Pro declaranda igitur hac materia habemus vidēre quid importet legatum liberationis. Primò quando relinquitur debitori, qui tenetur ad pecuniā, vel ad rem in genere forsan, vel in specie, ita q non est habenda ratio doli, vel culpæ: & propter hoc tenetur ad aliquam quātitatem. Secundò qñ relinquitur ei, qui tenetur ex aliquo cōtractu, in quo venit dolus & culpa: & intelligas de actione spāli. Tertiò, qñ relinquitē ei, qui tenetur ex cōtractu in quo venit dolus tantū ex actione spāli. Quartò, qñ relinquitur ei, qui teneē actione vniuersali, seu generali. Quintò qñ relinquitur ei, qui tenetur plurib⁹ actionibus particularibus. Sextò, qñ relinquitē ei, q teneē vna actione particulari principaliter, in qua

2 veniūt quædā accessoriæ. Redeo †igit ad primū: & quæro, qñ liberatio relinquitē ei, q tenetur ad pecuniā, vel ad rē, in qua non habetur rō doli & culpæ: vt per hoc ad plus teneaē: qd importet ista liberatio? Rñ. importat actionē vt libereē, & exceptionē, & alia quæ dixi in l.iij.§. nunc de effectu. ē.e. Et hoc si debitū erat verè. secus si debitū nō erat in effectu. ē.e.l.si creditor. & j.e.l. petitor. Et de hac loquitē Insti. de leg. §. si qs debitori. Quid autem importet liberatio facta inter viuos, dixi in d. §. nūc de effectu.

3 Secūdò †quęro: qñ relinquitē liberatio ei, q teneē ex cōtractu in quo venit dolus & culpa leuis, & leuissima, vel leuis tm. Et in actiōe spāli, in hoc casu videnē relicta oīa, ad quæ ipse teneē rōne doli, vel culpæ: vel reliquorū: ad rē tm testatoris restituēdam teneē: vt ē.eo.l.si ei cui fundū cū l.seq. dixi. ē.e.l. nō solū. §. fi. hoc intelligo verū, nisi dolus esset cōmissus cōtēplatiōe illius liberationis: qa fortè dixit volo aliqd subtrahere: qa habeo liberationē: arg. l. tres fratres. ē.de pac. Idē dicerē eadē rōne in liberatione fa

4 cta inter viuos simpliciter. Tertiò †quæro, qñ liberatio relinqui

a ¶Caius. sing. dicit ange. in cōsi. clxix. vbi d hoc plenè circa prī.

b ¶De quo p gl. & idē dicit no. Bal. in c. j. in prin. per illū text. per quos fiat inuesti. vbi oīno vidē. et istū tex. alle. no. Bald. in l.j. in iij. col. in lect. ij. in repet. de sac. fan. eccl. in q. de prodigo. & in l. si curatorē habēs. de in inte. restitu. mi.

¶Dubium est an si minor xxv. ānis dat in testō licentiā executoribꝰ vt vēdat p̄diū, an tunc requiraē decretū iudicis. de q̄ vide no. Bal. in l. prędiū. C. qñ decre. opꝰ non est. vbi allegat istū tex. Et ad Barto. hic vide Bald. in l. fi frater. C. q testē. facere pos. & ibi etiā qd si fuit dolo inducꝰ ad tēstandū: & quod in donatiōe cā mortis, vide Bal. in d.l. si curatorem habens.

ADD E predictis vt p Romanū cōsi. xcix.

c ¶Pone q aliqs. Adde bal. in l. sub prętextu la ij. C. de transac. ad fi. & in l. actione eo. tit. & Bal. & Imo. in l. si seruus vetitus. de lega. j. & Bal. in l. cū necessitatis. C. de fideicō. p Bal. & Ange. in l. si vnꝰ. §. illud, ē. de pac. vidē et Ray. Bald. & Fulg. in d.l. sub prætextu. in iij. col. circa princ.

d ¶An videaē. Quid si remittit tutori oē id, in quo ratiōe doli est condēnatus, dic q nō valet, secūdū Sal. in l. actione. C. de trā fac. & vide quod ibi not. Bal. in l. fi. & plenius Sali. in l. cū necessitatē. de fideicō. & ibi vide Bald. in materia.

tur ei, q tenetur ex contractu vbi venit dolus tātū: vt in depositō. Et primo videamus quid importet talis liberatio facta inter viuos. Tex. in l. Sivnus.§. illud. de pac. dixit q dolus videē esse remissus. Glo. assignat rationē: qa nō potest videri aliud esse remissum. Et si diceres: imò pōt videri remissa lata culpa, quæ venit in depositi actione: vt l.j. C. depositi. & l. qd Nerua. eo. Rñ. lata culpa dolo cōparatur, & venit in cōsequentiā vt qd dicitur de vno, intelligatur dictū de alio: cū habeaē loco eiusdē. Sed tunc quero

5 qd †importat talis liberatio in vltimis volūtatibus. Gl. in d. §. illud. dicit q nō videtur remissus dolus. & fundat se per hūc tex. rationē diuersitatis inter cōtractus, et vltimas volūtates assignat, sicut tex. in simili in l. j. C. de pe. eius qui li. mer. Quā opi. firmat gl. in l. sub prætextu. C. de transac. dū remittit ad illū. §. Puto cōtrariū, q videaē remissus dolus in vltima volūtate. Pro hoc tex. ī sīl. ē.e.tī.l.si ei cui. & dixi. ē., pxi. q. Pro hoc: qa nō pōt operari legatū in alio, sicut dixi ī cō tractibus: ergo &c. vt l. si quādo. ē. de leg. j.

6 & istud puto verū. Quartò quæro, †qñ relinquitē liberatio in vltima volūtate, vel inter viuos ei, q teneē actione vniuersali, vel generali: & hæc est nostra materia. & videa

c mus puto inter viuos. Pone q aliquis' liberat tutorē vel negotiorū gestorū generaliē.

d qd importat hęc liberatio, an videaē remissus dolus? Glos. in l. actione. C. de trāsac. in gl. fi. tenet q sic: arg. di. §. illud. Ad hāc legē rñ. q aliud in liberatione inter viuos, aliud in vltima volūtate. hoc tenet Pe. C. de trā sac. l. sub prætextu. in fi. Hoc etiā tenet Gu li. in l. Pōponius. ē. de neg. gest. Cōtra opin. istorū videē tex. in l. Lucius. ē. eo. In qd ibi dicitur q testator viuēs subscripsit ratiōes, & tamē vigore illius subscriptionis non habet liberationē à reliquis: nisi specialiter sit expressum. Dicerē sic in cōtractibus liberatione facta inter viuos: si quidē dolus fuit adhibitus, ex quo illi q cōmisit, aliqd adest vt qa subtraxit, vel reliqua retinet: tunc nō venit in generali remissiōe: vt ē.e.l. Lucius & l. tres fratres. ē. de pac. Si verò fuit dolus adhibitus, ex quo nihil adest, q dolū cōmisit: tūc videē dolus remissus. Ita intelligo gl. in l. actione. C. de transa. & q̄ dicta sunt. ē. per dictos doct. Prædicta vera, nisi expressa sit facta mētio doli & reliquorū: tūc in dolo p̄terito: & reliqs prēteritis sufficeret: vt ē.e.l. Lucius. & d.l. actiōe. Ista materia est qñ fit liberatio gratuita. In transactione. vero habemus aliā materiā: vt patet in l. age. C. de transac. & l.si de cętera. e.ti. & ē. de arbi. l. de rebus. & C. de iudi. l. licet. tñ in cōtractibus inter viuos est q̄dā gl. ī l. Pōponius de neg. gest. q̄ in dubio videē sic distinguere. Aut remittēs sciebat dolū: & videē remittere aliàs nō. Sed illa gl. debet ī teligi in eo, q gratificat, & approbat negotia gesta: qa ctiā ad probationē tendit, nō principaliter ad liberationē: & ideo in illo actu illa distinctio pōt procedere. Sed qñ qs simpliciē liberat, procedūt ea

7 q̄ dixi. ē. Quæro, †qñ fit liberatio in vltima volūtate, qd importat hoc legatū. Et certè si fit patri, sine dubio istud legatū importat liberationē à toto. vt j.e.l. Aurelius.§. Titius. Si verò fit extraneo: tunc aduerte diligēter, & credo q nūc intelliges: Qñq; testator, ipse disponit, & ipse liberat, & liberationē relinqt, nō aūt gratuat hæredē suū q libereet: tūc nō videē remissus dolus neq; reliqua. Hic est casus in §. nostro cū oībus sim. Idē si grauat hęredē suū nō agere, nō aūt grauat vt libereet: vt l. nō solū. §. pe. ē. eo. Sed si testator grauat hæredem vt libereet, vel vt quid simile faciat: tunc videtur remissus dolus & obligatio reliquorum, & omnia sicut in contractibus, vt supra dixit. Hic est textus. in l. si quis rationes. in fine suprà. eodem. & suprà. l. proxima. Ratio

a ¶Inter viuos. Idē tenet Ang. in cōsi.cix. vers. vide plenius in consi.clxix.

b ¶Quintò q̄ro. Et vi de Io.de Imo.in c.cō querēte.de offi jordi. vbi allegat istud dictū Bar. And. Barb.

c ¶Ad illud expressum. In contrariū est l.doli clausula. de ỹ. obli. cum ibi nota.

d ¶Debes aduertere. Nota q̄ clausula generalis referē ad præterita. & ad oīa: addē Bar. in l.sī certa. C. de trāsact. & in l. emptor. §. luci[9]. hic alle. & q̄d ipse no. in l. de pupillo. §. si plurib[9]. de ope. no. nū. & bal. no. in l. sub ṗtextu la ỹ. de trāsac. p Bart. in l. pactū. in xiiij. q. cū seq. C. de col. i vl. co.

e ¶Est donare. Ad hoc facit q̄d no. Bar. in d. l. sub prætextu. la ỹ. in prī. C. de trāsac. & ibi scripsit post Ful.

f ¶Referreē ad oīa. Et an gn̄alis renūciatio trahaē ad feuda, vide Bal. ī auē. ī successio ne de suis & legi.

g ¶Videnē apposita. Sed circa hoc cogita ṗpter ea q̄ dixit bar. in l. si plurib[9]. ỹ. de so & in l. si acceptolatū. p illū tex. ỹ. de accep. Et ad materiā, vide Iac. de Are. ī cōsi. suo inci. habebā debitorē in decē ex cā mutui. & in viginti ex alia. quē refert Bart. in l. si de certa. C. de trāsac.

h ¶Sextò quero. Facit l. ỹ. in prī. s̄. si q̄s cau. idē in alijs connexis, secūdū gl. in c. accusatus. in versi. iudicari. de hære. in vj. quā al legat Paul. de Cas. in d. l. si de certa. & ibi vide Bal. illā gl. etiā alleg. Ang. in l. q Romæ. §. duo fratres. de verbo. oblig.

i ¶Cū hæres. Et vide Bal. in auē. res. q̄. C. com. de lega. vbi no. alleg. istam legem. Andr. Barba.

k ¶Sed ideo. Et vide Bart. in l. ei[9] qui. s̄. si cert. pet. And. Barba.

l ¶Soluit glo. De hac materia p eum lati[9] in d. §. duo fratres.

horū videt esse: qa vnū legatū dicitur plenius altero, vt dicitur in gl. s. proxi. Vel dic rationē clarius, in testamēto, q̄n testator relinquit, non videntur remissa reliqua: quia mortis cogitatione turbatus non est verisimile quod de hoc cogitet. Sed quādo testator grauat hered̄, vt liberet, videtur grauare vt liberet inter viuos: sed liberatio inter viuos illud importat: vnde virtus illorum verborum hoc habet. Et si diceres, hęres tenetur ad liberandū, etiam quando testator reliquit liberationem simpliciter: vt l. iiij. §. nunc de effectu. s. eo. est verū: quia lex hoc vult nō q̄ testator dixerit, & sic non appareret de voluītate eius. Ita intelligo hāc materiam. Contra facit l. Aurelius. §. filias. ỹ. eod. sed ibi dicā. Sed † quid si relinquit liberatio alicui ṗ administratione futura: an habeāt locum prædictæ? Dico q̄ pro administratione futura nūquā poteſt videri remissus dolus, etiā si testator vel contrahentes expresserint q̄ nō teneaē de dolo: vt l. si vnius §. illud. s. de pac. & l. quidā decedens. de admi. tut. & ibi glo. & ideo l. si quis rationes. s. eo. debet intelligi quando relinquit liberatio pro administratione iam facta. Et ita intelligit Dy. illā legē in l. quidam decedens. quod est valde notandū. Quintò quæro[b] principaliter, † quando relinquit liberatio simpliciter ei, q̄ teneē pluribus actionibus particularibus. Gl. in l. emptor. §. lucius. s. de pac. videt intelligere q̄ generalis liberatio ad omnia porrigaē: nisi appareat testatorē sensisse de certo. Gul. ibi dicit q̄ de certo tantū videt intelexisse, q̄n de aliquo speciāliter mētio fuit habita: vt sic clausula generalis restringaē ad illud expressum[c]. Pro quo dictus §. Lucius. & j. eo. l. Aurelius. §. Sticho. quod si esset verū, esset valde notā dum: quia quotidie sic dicimus, † facio tibi instrumentū quietationis de centū: & post ea dico, & generaliter, &c. vt illa clausula, generaliter, referaē tātū ad specificata. hoc videt contra casum l. de pluribus. de acceptī. Ideo pro declaratione huius passus debes aduertere:[d] quia q̄n; clausula generalis pōt referrī ad specificata salua ratione recti sermonis: & tūc ad illa tantū restringitur: vt l. si ex pluribus. de solu. & l. si de certa. C. de transac. & in l. iij. in fi. C. de petī. hęred. Si verò non pōt referrī ad specificata, salua ratione recti sermonis[e], tunc refertur ad oēs causas, quas remittens sciebat: vt l. pluribus. s. de accep. & cū hac distinctione debet intelligi l. emptor. §. Lucius. & gl. ibi posita. s. de pac. Ad causas † aūt, quas ignorabat, non pōt referrī: quia non poteſt videri de his cogitatū: vt l. cū Aquiliana. s. de trāsac. Itē q̄a remittere est donare[e]: vt l. cōtra iuris. in fin. s. de pac. sed ignorans non donat: vt C. de do. l. nec ignorās. ergo &c. Prædicta vera, nisi appareret remittētē voluisse remittere etiā q̄ ignorabat: vt l. Aquiliana. de trāsac. vt q̄a dixit. Volo q̄ oīs causa q̄ esse poſsit, sit remissa: vt ibi dicit. Q̄n aūt esset facta liberatio generalis, nō facta ex

f pressione alicuius causæ: tūc sine dubio referreē ad oīa, [f] de quibus est cogitatū: vt l. pluribus. de acceptil. Prædicta vera in libe

12 ratione, q̄ fit ex mera volūtate. Sed † qd si dicit in instrō: p̄dicta ideo fecit, qa fuit cōfessus sibi plenè satisfactū de oībus. Aduerte q̄ ista verba, cōfiteor mihi plenariè satisfactū: si apponant in vltimis volūtatibus, nil operant, nisi probeē: vt l. j. C. de fal. cau. adiec. leg. & l. Aurelius. §. fi. j. eo. Itē puto q̄ si apponaē in instrō, in quo cōtineē liberatio p acceptilationē. Ratio est: qa cū de natura acceptilationis sit, vt cū quis confiteatur sibi solutum illud

g quod sibi solutū non est: illa verba videnē apposita[g] magis ad solēnizādū acceptilationē, quā quod hoc sit verū: vt l. iiij. §. nūc de effectu. s. eo. & l. mortis causa capiē. §. j. s. de dona. cau. mort. Sed si nō continēē in instrō acceptilatio, sed simpliex quietatio, videt magis dubiū. Nam ille, qui dicit sibi de oībus satisfactū, oīa scire vr. Dubitatiuè dico q̄ referē ad oīa, nisi probet se ignorasse: qd̄ probare est difficile: qa præsumptio est cōtra eū. Sextò

13 quæro †[h] quando est vna causa particularis, ín qua sunt aliquæ

h causæ accessoriæ, qd iuris: tunc rn̄deo, ab oībus videē liberatus, licet de accessorijs nihil sit dictū: vt l. si cū tibi. C. de iudi. Possemus etiā quærere, quid † si vna causa est tantū, & facio tibi liberationē generalē, & affero mihi solutā partē: vt si debes mihi cōtum, & facio refutationē pro quinquaginta mihi solutis. Est de hoc casus C. de transac. l. si quidem. & ideo habentur formæ liberationis ita generales, quòd omnia comprehendunt.

Si quod mihi. Legatum liberationis vel nominis extinguitur solutione, vel alia libera

tione viuo testatore contingente, secus si ex mortuo facto hæredis contingat. h.d. Legē habes declaratam s. eod. l. non solum. §. fin.

Vod mihi. Istam legem declara vt plenè dixi in l. iiij. §. nunc de effectu. s. eodem.

Procurator. Videtur contra hanc legē lex cū

relio. §. Caius. Item est contra l. si quis rōnes. in fi. s. eo. Solu. Hic primò vetuit rationes exigere postea dixit, eoq̄ nomine: & sic grauamen de liberando procuratorem fuit limitatū eo nomine: hoc est eatenus quatenus vires precedentis legati excedunt. secus si simpliciter iussisset hæredem liberare: vt legibus contrarijs.

1 ☞ *Liberatio legata debitori hæredis restringitur ad debitū tempore apertarum tabularum.*

2 *Hæres post aperturā testamenti præsumitur habere scientiam cōtentorū in testamēto.*

3 *Hæres voluntarius, & non necessarius post aditam hæreditatē præsumitur habere notitiam testamenti.*

4 *Hæres potest probabiliter ignorare legata in codicillis.*

Cum hæres. Sit † legatur liberatio debitori hæ

redis, restringitur ad debitum tempore apertarum tabularum. h.d. Opp. s. eo. l. si id qd̄. Solu. hic quando legatur liberatio debitori hęredis ibi quando testatoris. Ratio est: qa quando legatur debitori testatoris, non potest solui hæredi, nisi dicat se hæredem. Sed quando legatur debitori hæredis pōt sibi solui, nō vt hæredi. & ideo distinguatis vt hic videtis. Quæro, quid si soluit ante apertas tabulas & sic ante hæreditatē aditam, & hæres hoc sciebat. Glo. dicit

k q̄ tūc repeteret: quia tunc dolo proximum est. Sed ideo [k] hic dicit propter apertas tabulas: † quia tunc præsumitur scire quæ in

2 testamēto cōtinentur. quod no. bene. Itē videtur q̄ hæc lex non procedat, nec, habetur distinctio scientiæ, vel ignorantiæ: vt Insti. de leg. §. si verò. & s. de le. j. l. cætera. §. fi. Sol. glo.[l] q̄ illud verum post aditam hæreditatē: hic verò ante aditam hæreditatē. Et sic

3 nota † q̄ post aditam hæreditatē hæres præsumit scire q̄ in testamento continentur. Concor. gl. l. quidam §. si quis filium. in glo. mag. j. ad Treb. qd̄ dictum limita: quia hoc verum in hęredibus voluntarijs, qui nō possunt esse hæredes, nisi vires testamēti cognoscant: vt l. sed & si de sua. de acqui. hære. Secus in hęredibus necessarijs, qui ignorare præsumunē: vt l. eius qui in q̄uincia. in fi. si cer. pet. Facit de acq. re. do. l. quæsitū. & l. si seruus testō. de stipula. ser. Itē † secus in his quæ sunt relicta in codicillis: qa illa

4 poteſt hæres probabiliter ignorare. probatur in l. iij. §. j. & l. non est ferendus. s. de transac. Plenè dixi in d. l. cætera.

1 ☞ *Differentia in legato quando relinquuntur centum quæ debes. si non debes nō valet legatum, & qñ lego centum quæ tibi debeo: quia legatum valet, etiā si nō debeo.*

2 *Legatum factum Titio de centum, quæ mihi debes, non valet.*

3 *Testator si mandat satisfieri omnibus qui aliquid ab eo recipere debent, intelligitur de debitis ciuiliter & naturaliter: & sic habenti instrumentum qui exceptione poteſt elidi, non satisfiat.*

Legaui. Defectus debiti demōstrati impedit sub

stātiam legati relicti à creditore debitori: sed non impedit substantiam legati relicti à debitore creditori, si certa quantitas exprimatur. h.d. Primò ponuntur duæ q. Secundò ponitur responsio ad primā. Tertiò ad secundā. Secunda ibi: respondi. Tertia ibi: contra aūt. Dicit hic, siue

a ¶Vltimò no. voloq̄ satisfiat oib[9] creditoribꝰ, q̄ debēt à me recipere vtrū intelligatur de creditoribꝰ ciuiliter vel naturaliter, vide Bal. renēte cōtrariū l. & si inuiliter. C. de fideic. & vide Bal. in l. id qd̄ pauperibꝰ. de epi. & cle. & q̄d no. in l. j. §. hæc ỹba. in fi. & q̄d ibi Bar. nevis fiat ei. Et facit ad no. ṗ Bar. in l. j. si cer. pe. & q̄d ibi dixi. & q̄d notat Bar. extra. ad repri. in ver. demū. & vide bal. et Imo. post bar. in l. qbꝰ diebꝰ. s. dñs. de cōdi. & demō. Itē vtrū tali casu debeāt solui debita, de qbꝰ testator fuerat iniuste absolutꝰ, vid Bal. in d. l. id qd̄ in vj. co. & q̄d i c. qa plerique de immu. eccl. & hic adde Imo. in c. fin. de præsc. in vj. char. vbi alle. Bal. in disputatione inci. statuto ca uē q̄sœnerator, &c. & vide q̄d̄ not. Bal. in l. si creditori. de le. j. & vide Bal. & Im. fl. si fideiussor. ī prī. de le. j. effectꝰ est magnus, vt ibi habetur.

A D D. B Pau. de castro consilio cccxlv.

b ¶Quod no. gl. Etvi de q̄d dixi post Bar. in l. j. si cer. pe. invlti. col. & Bar. ī l. pactū. in vj, al's xfj. q. C. de cod. & iste tex. cū gl. est sing. fcd'm Bal. in l. cūm necessitatem. C. de fideicommiss.

ℌ POMATES.

c ¶Sticho. bñ facit q̄d vult Bal. & Imo. in l. viro. & ibi Ale. so. ma. quæ ponit Iaſ. in §. oēm. in ix. char. Insti. de act. Fel. in c. licet cām. in iij. col. de ṗba. & vide quæ posui ad Bar. in l. certi cōdictio. in fi. princ. ff. si cer. pe. vide Roma. consi. cx. ad finē.

d ¶Ex rñsione appareret. per rñsionē positionū &c. vide Bar. in l. si quis intentione. s. de iudi.

e ¶Cōclusiōe libelli. Et no. q̄ attēdit conclusio libelli. Et dicit Bal. in l. fi. C. de cōp. q̄ sustineē libell[9] Ioquēdo grosso mō qa debet attēdi effect[9] libelli fcd'm Bal. ī auē. dos data. C. de dona. añ nud. Itē pōt sustineri: qa lex supplet qd̄ deest libello, secūdū Bar. in l. vbi adhuc. in ỹ. col. C. de iure do. Itē qlibet libel lus sustineē si verba sunt talia q̄ possint interpretari ex sniа, & reduci ad vias istas. Ita colligit ex dictis Inno. in c. conquerēte. de offi. ordi. et ibi per Inno. & ex presse per do. Anto. de ñ c. cōstitut[9]. de reli.

1 ☞ *Verba restrictiua adiecta legato facto codicillis, restringunt legatum factum in testamento, cū ipso legato facto in codicillis tacitè repetitum.*

Testator. † Verba restrictiua adiecta legato in codicillis facto restringūt legatū factū in testamēto cū ipso legato codicillorū tacitè repetitū. h.d. Gl. signat contrariū. j. de reb. dub. l. quoties Sol. Hic nullū erat verbū ambiguū. Cum enim primū legatum sit repetitū tacitè per verbū, hoc amplius: verba restrictiua restrīgunt hoc legatum, & primum tacitè repetitum: vt hic.

1 ☞ *Testator remittendo sortem uidetur remittere usuras post testamentum contractas.*

Legatum. Legatū liberatiōis extē

ditur ad debitū accessoriū post testamentū contractū. h.d. Not. † q̄ testator remittendo sortem videtur remittere vsuras post testamentū contractas. concordat l. non solum. in prin. s. eo. l. fi. §. fi. j. e.

1 ☞ *Legatum restringitur per rationem: & responsio denotat qualiter quis interrogationem intellexit.*

2 *Positio si est dubia, ex responsione colligitur qualiter res intellexit.*

3 *Conclusio libelli denotat qualiter præcedentia intelligātur.*

4 *Petens aliquē condemnari de furto, & narrat quòd amouit, intelligitur dolosè.*

c **Sticho.** † Legatū restringitur per ra

1 tionē. Itē per responsionē apparet qualiter quis interrogationē intellexit. h.d. Cōcordat l. cū pater. §. dulcissimis. s. de leg. ij. & l. epistolā. in prin. ad Treb. Itē

2 no. † q̄ dixi q̄ ex responsione apparet, [d] qualiter quis interrogationē intellexit. Primo facit ad positionē. quia si est dubia, intelligitur ex responsione qualiter reus intelli-

3 git. Itē facit † q̄ ex conclusione libelli[e] apparet qualiter præcedentia intelligantur: et

4 sic si in conclusione peto aliquem † condēnari de furto, & in narratione dixi q̄ amouit: debet intelligi, scilicet dolosè, ex eo q̄ petiſt eum furti condēnari. de quo per Cy. in l. nec exemplum. C. de falsis.

1 ☞ *Cui liberatio ad tempus relinquitur, potest petere ut interim hæredi silentium imponatur.*

2 *Tutus aliqua exceptione potest officium iudicis implorare, ut aduarsario silentium imponatur.*

Valeamus. Aliquādo dicitur quis legatarius, ṗ

pter spem, licet non propter rem. h. dicit. ista lex. Hanc legem habuistis. s. eo. l. si quis reum. §. idem Iulianus.

Vrelius. Effectus liberatiōis re

lictę pupillis non extē ditur ad tutorem. hoc dicit. Vel sic: effectus liberationis non porrigitur ad creditum ab hærede contractum. hoc dicit.

Testamento. Legatum liberatio

nis ad debitum tē pore testamenti restringitur: nec ad post cō tractum extenditur. hoc dicit.

Titius. Casus huius §. à casu præcedē

tis §. in aliquo non discrepat.

Titius testamento. Genera

lis libera tio patri relicta, continet liberationem reliquorum: secus in extraneo. hoc dicit. Declara vt dixi in l. Aurelio. §. Caius. s. eo.

Mæuia. In generali liberatione nō vi

denē remissa ea, quæ possunt vendicari. hoc dicit. Nota glos. quæ est hic, ad id, quod dixi l. non solum. §. fina. s. eo. & ideo Iurisconsultus in l. & vno. §. j. j. de accepti. quando dat formam generalis liberationis, inter cætera facit mentionē de actione rem. quod not. glo. [b] Oppo. de l. sub prætextu. Solu. pater ex prædictis.

do. et addē q̄ no. Inn. in c. examinata. de iudi. & q̄d no. Bart. in l. si olei. C. loc. ī alijs actibus, vide Bat. & q̄d ibi dixi in l. j. §. quibus. q̄ cuiusque vni. nomi. Et ad dictum Bar. addē dictū Inn. in c. sup literis. de rescrip. q̄d retuli in l. si dubiteē §. j. d̄ fideiuſ. & refert ēt illud Bal. in l. edicta. in v. co. de edē. & xvj. co. vbi al leg. Bal. hic, & Bal. ī l. ỹ. in fi. C. de petī. hęre. & q̄d no. Bar. in l. j. ad fi. s. d̄ edē. et bal. in l. domū. in j. co. C. de rei vē. Et q̄ conclusio attēdat tantū, est tex. in l. nō debet. ī fi. & ibi pulchrè declarat Bal. & nō tantū ī actione, sed etiā ī exceptiōe, secūdū Bal. s. de do. & ibi Bar. et non tantū in actore, sed etiā in extraneo, secūdū Bal. in l. cum vltra. C. de nō nu. pecu. Ad quorū tamen intellectū, vide Bal. in l. cōsentaneū. qūo & qū iudex. & addē Bald. in l. ſscrip. C. ſi contra ius vel vtili. pub. & in l. ỹ. in fin. C. de petī. hared. Et addē q̄ to tavis ī cōclusiōe cōsūlit, vt p̄bat tex. in l. nō debet ff. de do. & dicit Ale. in cōsi. lvij. col. j. i v. vol. & p Bar. in cōsi. j. j. vo. Maria. Soci. in d. dilecti. arti. xxxij. de libel obla. Et addē q̄ etiā ī rescriptis cōclusio attēdit, vt per Inn. & alios in c. sup literis. de rescript. & ponit Ale. in cōsi. lx-xv. col. liij. in fi. in v. volu. I. T.

¶Centū. Hūc tex. al legat Bal. in l. cū Papinianus. C. de sentē. & talis snia est diffinitiua, secundū Bal. in l. præses. C. de sen.

f **Centum.** [f] Cuiſ † relinqtur liberatio

1 ad tēpus pōt petere, vt ínterim hīdi silentiū imponaē. h.d. & no. ipſm cū intellectu gl. Cōtra hāc legē videē casus

2 in l. non solū. §. poteſt. s. e. Soluit: glo. † q̄ nō pōt petere vt libereē ín cōtrario: sed poteſt petere vt íntra illud tēpus hæredi silentiū

g imponaē[g] ne petat: vt hic cōcordat text. & gl. in l. si contendat. j. de fideiuſ. Itē oppo. de lega. iij. §. cōtrariū. s. de contra. & vti. act. tu. Sed cōtraria actio nō cōpetit: vt ibi: sed officio iudicis cōpetere pōt, vt hic. Quæro, q̄ fuit ratio dubitandi. Gl. ponit: sed dic q̄ nō est bona dubitatio: vt l. si seruus. §. q̄ Margaritā. & l. si pecuniā. s. de leg. j. vbi à debitore poteſt fideicommissum relinqui.

Filia Legatum ne rationes exigantur, importat quantum

testatorem voluisse probabitur. h.d. Quæro, quid ín dubio si non probatur quid testator sensit. Dic vt ín glo.

Eum qui. Non valet legatum factum creditori ad eius

vtilitatem: sed ad vtilitatem tertij debitoris valet. hoc dicit.

1 ☞ *Instrumento producto quando quis possit partem acceptare, & partem non.*

2 *Confitentis se feciſſe homicidium ad ſui defenſionem non ſtatur confeſſioni, inquantum dicat ſe feciſſe ad ſui defenſionem.*

3 *Vnum capitulum, uel ad diuerſa qualiter intelligatur; & qualiter capitula diuerſa, uel connexa.*

a ¶Reprobatur variatio. vide Bar. in l. Publia. in fi. §. depo. & Bal. in l. ij. in ij. co. C. de dona. añ nu. & ad no. per Bar. hic vide aliqd per Ro. in cõsi. inci. oĩpotentis Dei, &c. in hac cã Basili. apostolicæ omisso ordine posito per iu
a dicẽ inquisitiõis &c. in princ. vbi vide. & vide eũdẽ in cõsi. inci. omnipotẽtis Dei, &c. in presenti difficultate vĩ prima facie dicẽdũ q ex quo &c. & istud circa fi, suorum cõsiliorum.

b ¶Quæro, pducto. 1 Et vide Bal. in l. ij. C. de do. añ nu. l. j. C. de cõfes. et l. si quidẽ. C. de trãsa. Andr. Barb.

c ¶Pro pte nõ. Et vide qd notat Bal. in l. post legatũ. in iij. co.
d & qd ibi dixi, de his quib. vt indi. in libro rationũ. vide Bal. in l. ij. in iij. col. C. de cõfes. Et de cõfessione partis, not. Bal. in l. si qdẽ. C. de exce. vide quæ no. Bar. in l. quę dã. §. fi. ff. de eden. & per do. Ant. & Car. & ibi late per Imo. l. bõæ. el ij. de postu.
e prela. & qd no. Bal. in rũ. C. de instru. in ij. col. & vide Bal. in l. ij. C. de do. añ nu. et in l. j. C. vt q̃ desunt aduo. & in l. j. §. editiones. ã. de edendo.

f ADDE Bal. cõsi. lx xvj. & clxxxj. & lxxxviij. libro ij.

g ¶Dic latius. & vide do. Ant. in c. ex parte decani. de rescri. p doc. f. c. cũ venissent. de insti. & in c. cũ venerabilis. de exce. & cũ Bal. ĩ d. l. j. de edẽ. formaliter trãsit Pe. de Anchara. in Clemen. j. §. j. de vsuris.

h ¶Stare cõfessiõi. vide Bal. in l. si filĩ. §. 1 exceptionib⁹. & qd ibi in apostilla ponitur. de inter. actio. ad de Bal. in l. j. C. de cõfes. & in l. si idẽ. C. de codic. vbi distinguit an sit vna oratio vel
2 diuersa. & Bal. ĩ l. de cẽ. de v. ob. sed Imo. ibi tenet opi. Bar. &
g Bar. hic sequit Abb. Sic. in c. cũ venissent. de insti. per illũ tex. vbi dicit q licet cõfessio emanet cũ certa qualitate, sup qua cadit aliqua stricta præsumptio, põt acceptari cõfessio sine qualitate. & addẽ no. in c. j. de cõfes. ĩ vj. et per no. per eũ Abb. et alios in c. bõæ. de postu. præla. & Bal. in l. si qdẽ. C. de exce. & Bal. ĩ l. ij. C. de do. añ nu. qd in cõfessione facta ĩ libello, an posit p̃ pte acceptari per reũ, vide Bal. in l. cũm precum. C. de libera. causa.

Idem quæsijt. si tutor. Põt quis

vni scripturæ pro parte stare, pro parte nõ, probãdo contrariũ. h. d. Oppo. videt q nõ possim vnã scripturã pro parte approbare, & pro parte improbare, vt l. in causæ. j. de procu. Glos. nõ soluit. Quãtũ ad propositũ dic q circa eandẽ rẽ reprobat variatio, vt ibi, in diuersis & separatis admittit. Ita loq
2 tur hic. Ita soluit Dy. Hęc solu. nõ est vera: quia hic erat vnum debitũ, & vna administratio, sicut in lege cõtraria. Sol. ergo q ibi variatio est alteri nociua: hic verò nemini nocebat: quoniã contrariũ probare debet, & sic veritati stabitur. de quo no. Dyn. in l. de rebus. §. rer. amo. † Quæro, producto vno instrumento vtrũ quis possit pro parte ei stare, & pro parte nõ. Tex. videt in l. Publia. in fi. §. depos. & Cy. in l. j. C. de cõfes. & l. ij. C. de do. ante nup. & dicit. Aut est vnũ negotiũ, aut plura, nihil cõcludendo. Quare dic latius, aut eadem scriptura continet plura capitula, & separata: & possum pro parte approbare, & pro parte non, vt l. Publia. in fi. §. depos. Aut continet vnũ capitulum tantũ, seu plura connexa. & hic aduerte: quia aut ille, qui vnũ capitulũ reprobat, habet contra se præsumptionẽ iuris, aut habet pro se: aut ius nõ præsumit nec pro, nec cõtra. Primo casu nõ admittitur talis reprobatio: vnde † si cõfitearis te occidisse hominẽ pro tui defensione, possum stare confessioni, inquantum dicis te occidisse: sed nõ cogor stare inquantum dicis ad tui defensionẽ: quia ius præsumitur cõtra te: vt in l. j. C. de iica. & l. si non cõuitũ. j. de iniur. Secũ
dò & tertio casu, f aut ille qui particulã reprobat, vult hoc probare: & admittitur. hic est casus in §. nostro. Aut nõ vult probare: & non admittit: vt l. etiã. §. j. §. de mino. Ista materia habet locũ quando approbatio vel reprobatio mea nihil disponit, nisi circa declarationẽ eius quod est: quia cõfiteor verũ esse pro parte, pro parte nõ. Sed qn̄ mea approbatio vel reprobatio aliqd disponeret: vt quia ratihabitiõe negotiũ efficeret meũ: vel si agnoscerẽ legatũ pro parte, pro parte nõ, vel si peterẽ restitutionẽ pro parte, pro parte nõ: nõ est nostra materia hic, sed in l. etiã. §. j. de mi. & Dy. in l. de rebus. ŝ. rerum amo. & in c. mutare cõsiliũ. de re. iu. lib. vj. † Quæro, qualiter intelligatur vnũ capitulũ, vel diuersa: & qualiter intelligãtur diuersa capitula cõnexa, vel non. Respõ. intelligo g vnũ capitulũ, hoc est vnũ factũ cũ qualitatibus suis, seu plura cõnexa. Exemplũ: dico q promisi tibi decẽ sub cõditiõe, hoc est vnũ capitulum, hoc est vna cõfessio sic qualificata. Itẽ si promitto tibi centũ pacto
k incontinẽti apposito q vadas pro me Romã. Ista sunt plura capitula cõnexa. sed diuersa capitula sunt plura diuersis temporibus facta, vt probat glos. in l. si quidẽ. C. de exce. Itẽ si incõtinẽti sunt plura facta, quorum vnũ nõ venit ad alterius determinationẽ, sed quodlibet est per se: tunc sunt diuersa capitula: vt l. etiam. §. j. §. de mino. & l. scire debemus. j. de verbo. obliga.

f ☞Legatum si fit creditori de debito, non valet, & variatio admittitur in diuersis instantijs.
Testator si in testamento iurat se centum ab vxore recepisse mutuo, debitum non probatur.

Quidam. h Sí debitũ † legatur creditori, non valet legatũ:
f & in diuersis instantijs admittitur variatio. h. d. materiam huius §. ponit Cy. in l. j. C. de fur. Oppo. C. de codicil. l. fi. Sol. Ibi erat sibi cõtrarius: & illa cõtrarietas ex eadẽ scriptura pẽdebat: hic verò ex diuersis scripturis, & ex diuersis dispositiõibus. Sed † quid si testator iuraret in testamento se ab vxore tantũ recepisse mutuo: videtur q probetur debitũ: vt l. cùm quis. §. codicil. ŝ. de leg. iij. g
sed istud esset verũ aliãs indistinctè, præter quã in vxore, de qua hic loquitur. Nam in vxore nõ statur iuramento viri de debito, si pro hoc vxor habet aliquid plus quam aliquis ex filijs primi matrimonij: vt l. hac edictali. de secund. nupti.[i]

i ☞Ius accrescendi quòd habeat locum inter duos reos, quibus liberatio est relicta.
Socius non capax capit per socium capacem.
2 Obligationes duorum reorũ aliquo respectu dicuntur una.
3 Confessio quando fit uni ex duobus reis, non fit insolidum.
4 Liberatio si uitiatur in persona eius, cui relinquitur, non valet in persona alicuius: secus si uitiaretur in persona eius, qui accessorię liberatur.
5 Liberatio si uitiatur ex pòst facto per in integrum restitutionem, uitiatur etiam quo ad correum, qui liberatus est per quandam consequentiam, nisi dolus creditoris interceserit.
6 Consilium relinquendi filio spurio, ut scilicet contrahat societatem cum aliquo, & subinde pater instituat socium.

His. Inter † duos reos, quibus est relicta liberatio, est locus iuri accrescendi. Item socius non capax capit per
f sociũ capacẽ. h. d. notabiliter. Oppo. obligationes duorũ reorum sunt separatæ, & diuersę: vt l. eãdẽ. in fi. de duo. reis. & l. si reus. j. de fideiuss. ergo per cõsequẽs sunt diuersæ liberatiões: vt l. de pupillo. §. si in pluribus. j. de no. ope. nũ. Sed quãdo pluribus legan- k
tur res penitus diuersæ, inter eos non est locus iuri accrescẽdi: vt l. huiusmodi. §. pen. ŝ. de leg. j. & l. j. in prin. ŝ. devsufru. accre. Sol.
2 Hic non sunt res penitus diuersę: quia † obligationes duorũ reorũ aliquo respectu dicunt vna: vt l. iij. in fi. j. de duo. reis. Itẽ dicit hic q debet cedi actio. Contrà, q nõ debet cedi, quasi nõ sit locus iuri accrescẽdi: vt l. si Titio & ei. ŝ. de le. ij. Glo. soluit, & nõ bene. Tu dic q hic loquitur quando correus omnino erat incapax sed lex contraria loquitur quando capiebat, sed ei auferebatur tanquam ab indigno. & debet applicari fisco: meritò tunc nõ est locus iuri accrescendi, cùm fiscus ad illam portionem veniat.
3 † Quæro, an cessio fiat, in solidum? Glo. hic dicit q non: vt not. in l. Modestinus. de sol. Dic vt ibi. & tangitur in l. lege Falcidia hoc esse seruandum. j. ad leg. Falci. Itẽ hic dicitur in fi. solùm capacem, &c. Quæro, quid[k] econuerso, si soli nõ capaci est relicta liberatio. Respondeo, tunc valebit in persona eius, nec alterius:
4 vt l. si sponsus. §. j. de dona. inter virũ & vxo. Si † ergo liberatio vitiatur in persona eius, cui principaliter relinquitur, non valet in persona alicuius: secus si vitiatur in persona eius, qui accessorię liberatur: vt d. l. si sponsus. §. j. Quæro, † quid si liberatio nõ
5 vitiatur ab initio, sed ex postfacto, vt per in integrum restitutionem, vel alio modo simili: vtrum vitietur tunc liberatio, quam consecutus est correus per quandam consequentiam? Respondeo sic: vt l. fi. in princ. quæ in fraudem credi. & l. si pro vno. ŝ. ad Velleianum. Prædicta vera, nisi liberatio esset facta dolo creditoris: vt l. si Titius. j. de fideiussori. Vltimò Dyn. † per hanc le-
6 gem dat vnum consilium. Quidam habet filium[l] spurium, cui
1 nil relinquere potest: vtrum sit aliquod remedium, vt possit ei relinquere bona sua. Dicit ipse quòd sic, per hanc legem, videlicet q faciat spurium cõtrahere societatem cum aliquo: deinde
instituat

POMATES.

¶Secundo & tertio casu. Bii facit quod vult Bar. in l. cõtra in ris ciuilis regulas. ff. de pac. & ĩ l. Caiꝰ. ff. de ma. et ĩ l. põponiꝰ. ff. de ac. pos. & ĩ l. cũ fundꝰ. in fi. versi. sed adijcere. & in l. ij. ff. ff cer. pet. & ibi p̃ doc. vide Pa. cõsi. iiij. ĩ v. col. ĩ iiij. dub. i ij.

¶Rñ. intelligo. vide Inno. in c. fraternitatis. de hæ. & Bal. in l. ij. de re iud. in prin. ñ. col. & in l. amplioꝝ. C. de appellatio.

¶Itẽ quo intelligat vnũ capitulum vide Bar. in l. j. ŝ. filius. in prin. de lib. & posth.

h ¶Quidã. et hũc text. alle. no. Bal. in l. si creditor. et de le. j. et ibi dicit Imo. istum text. sin. vide per Bal. ĩ l. j. ĩ iij. col. C. de fal. cã adie. leg. & ibi etiã v. col. ponit qd in casu huiꝰ §. & addẽ Bar. in l. cũ qs. §. Titia. de le. iij. vbi oĩno vide.

¶De secũ. nu. Et no. ex isto tex. q̃ licet actio ex testõ dicatur hẽ instar honestidei. l. in minorũ. C. in q. cau. in inte. restit. non. est necess. tũ si aliqd debẽt alicui actione stricti iuris, & sibi illud relinquo p̃ actionẽ bõæ fidei: rñ. istud interesse nõ cõsiderabitur, vt hic. qđ no. ad de l. iij. §. fi rẽ. de leg. iij. cum ibi nota.

¶Quæro qd. Et facit ista lex ad not. q. de qua p̃ Io. An. i regula, cui licet. fin mercuria. de re. iur. in vi.

¶Quidã habet filiũ. cautela p̃ spurijs, vide Bar. in l. fin. de his quib. vt indi. & hoc sequitur Bal. in l. j. in xiij. qõ. C. pro soc.

instituat socium heredem, & transibit medietas bonorum ad fisium, per hanc legem, in fi. quod nisi appareret de fraude per aliquas coniecturas, puto verum. De quibus dixi in l. post contractum. j. de dona. tunc enim filio aufertur, per l. j. C. de natu. libe.

1 ☞Principale si non valet, nec accessorium. Legatum si non valet propter rem principalem, non valet propter sumptus litis.
2 Emptor qui uicit in causa sibi mota, quòd posit repetere expensas litis à uenditore.

Retitor. a Si non † valet principale: nec accessoriũ.
2 hoc dicit. Vel aliter: si legatum nõ valet p-
1 pter rem principalem, non valet propter sumptus litis.
2 hoc dicit. Et facit † ad quæstionẽ glo. in l. j. C. de euic. An si emptor vicit in causa euictionis, possit petere sumptus litis à vendit ore. Et lex ista facit q non. C[illegible]m determinaui in l. ven ditores. j. de verbo. obli. per l. si plus vel minus. §. mota. ŝ. de euic. Ad hanc legem respondeo: hic non valet legatum propter reum principalem: ergo nec propter sumptus litis, qui veniunt iure accessionis. Sed in quæstione proposita non solùm tenetur vendi tor de euictione re euicta, sed etiam tenetur defendere, per d. l. si plus. quod tene menti.

Reditor. b Legatum liberationis nõ extenditur ad
debitum post testamentum testatori solutum: sed ad debitum primò solutum extẽditur, si per verbum præteriti temporis legatum fuit, & testator hoc ignorauit. hoc dicit. No. istud principium ad limitationem l. si sic. §. j. ŝ. de leg. j. & l. legaui. ŝ. eo. Nam si testator sciebat eum teneri, videtur ei relinquere liberationem. Si sciebat ipsum non teneri, & legauit per verba præteriti tpis, vĩ relinquere ipsam pecuniã, vt hic.

1 ☞Gerens negotia alterius tenetur reddere librum rationum.

Inter. Legatum liberationis non facit quem desinere teneri
1 ad reddendos libros rationum. secus in his, quæ in rẽ dñi versa sunt. No. q † qui gerit negotia alterius, tenetur reddere librum rationum: vt hic, & l. cùm seruus. j. de condi. & demõ.

1 ☞Quod potest uendicari, non uenit in generali legato liberationis.
Relatio fit ad id, quod principaliter in oratione ponitur.
2 Dictio cũ, & dictio er, quando sunt positæ in actu administrationis, non æquiparãtur.
3 Clausula generalis licet referatur ad omnia principaliter posita, non tamen refertur ad posita causa demonstrationis.

Titia. † In generali legato liberationis non venit id, qđ põt
1 vendicari. Item in dubio relatio fit ad id, quod principaliter in oratione ponitur. h. d. Oppo. ŝ. de vsufru. leg. l. illi. vbi
2 dictio cum, † & dictio &, appositæ inter personas æquiparãtur. Sol. Hic non cadit copula inter duos in actu legandi: sed in actu demonstrationis rei, vel administrationis à qua liberatur. Itẽ op.
3 † q̃ ista clausula referatur ad omnia: vt l. alimenta. §. j. de ali. & ci
c ba. leg. Solu. Refertur[c] ad omnia, quæ fuerunt principaliter in oratione posita, vt ibi, sed hic non fuit principaliter in oratione positum, sed causa demonstrationis: vt suprà dixi.

d Caio. d Legatum liberationis porrigitur ad debitum accessoriè post testamentum cõractum, & etiam ad nouũ debitum quod primi loco succedit. h. d. Oppo. q̃ legatum liberationis extinguitur per solutionem: vt l. quod mihi. & l. non solũ. §. liberatio. ŝ. e. sed hic nõ durat debitũ, sed est extinctũ per nouationẽ. sol. aliud in solutiõe vera, vt ibi, & aliud in ficta, vt hic.

De adimendis legatis. *Rubrica.*

A titulo de lega. j. fuit dictum de legatis, sed quia legata aliquando adimuntur in totum, aliquando in alium transferũtur: ideo ponit istam rubricam. Et de materia totius tituli, vide Azo. in summa in titu. de ademptio. lega.

1 ☞Actus si legatur sine itinere principaliter, non ualet legatum.
2 Iter est pars substantialis ad actum: sicut usus ad usumfructum.

LEX I.

Vi actu. A demptio partis substantialis nõ
valet. h. d. Oppo. q̃ actus possit esse sine itinere: quia sunt species separatæ, & differentes: vt l. j. ŝ. iter. & ŝ. actus. ŝ. de ser. rusti. præ
1 dio. Solue vt in glo. Quæro, † quid si non adimatur iter, sed actus sine itinere principaliter legeatur? Videtur quòd legatum valet, vt l. j. ŝ. j. ŝ. si vsusfructus petatur. In contrarium videtur tex. in l. per seruum. §. primo. & ij. ŝ. de vsu & habita. & hæc est veritas, quòd non valet. Ad l. j. ŝ. j. si vsusfru. peta. respondeo, quòd ibi reliquit vsumfructum sine itinere: quia iter non est pars vsusfructus, sed est quædam qua-
2 litas: sed † iter ad actũ est pars substantialis; a sumendo sicut hæc lex sumit: sicut vsus ad vsumfructũ est ps substantialis, sine q̃ vsus fru. esse nõ põt. Itẽ op. j. l. px. Sol. vt ibi dicã.

1 ☞Præter, ista dictio si præcedit oratio negatiua, ponit illud, de quo prius erat dispositum. b
2 Si testator dicat, fundum præter usumfructum neq; do, neque lego: an uideatur relictus ususfructus. c

LEX II.

Vndo. Sí præcedit † oratio negatiua, dictio p̃ter, ponit illud de quo prius erat
1 dispositũ. h. d. Op. ŝ. l. pxi. vbi v. d
na pars tantũ non potest adimi. So. Hic sunt tales ptes, quarũ vna remota remanet alia e cũ cõmoditate. sed ibi sunt tales, quarũ vna remota, alia sine cõmoditate remanet: ideo f in casu legis præcedentis si dicerẽ: actũ admo præter iter. ista ademptio valeret: quia iter per se potest cõmoditatem afferre. Sed g
2 pone † q̃ non præcessit legatũ fundi: sed testator dixit sic: fundũ præter vsumfructũ neque do, neq; lego. an ex hoc videatur legare vsumfructuũ. Hæc lex videtur facere q̃ sic. sed non facit: quia hic præcessit legatũ fundi: & sic dispositio. Pro hoc facit l. actione. C. de transact. quia dictio excepti
ua ponitur cũ oratio negatiua præcedit. & no. per Dy. in c. peccatũ. de reg. iur. lib. vj. Facit l. j. in fi. ŝ. de pign. act. Facit l. Scio. §. vxori. ŝ. de ann. leg. Glo. est ŝ. de lega. j. l. si ita legatum. quod no.

1 ☞In conditionibus quæ possunt semel tantum existere, nerbum, quod potest se habere ad plura tempora, intelligitur secũdum quod prius euenerit.
2 Conditiones, quæ possunt existere ante, & post testamentum, semper intelliguntur de futuro.

LEX III.

Si quis. e In cõditionibus quæ possunt semel tan
1 tũ existere, verbũ quod põt se habere ad plura tẽpora, intelligit secundũ quod prius euenerit. h. d. Op. q̃ in vltimis voluntatibus semper intelligat f de futuro: vt j. de cõdi. & demon. l. si ita legatũ. ij. et l. solemus. e
2 tit. Rñ. † si sunt conditiones, quæ potuerunt existere ante, & possunt existere post, & sic possunt pluries existere: tũc verbum testatoris semper intelligitur de futuro: vt in contrario. Sed hic loquitur in conditione, quæ tantũ vna vice existere potest: vt mortis. Probat hæc solu. in l. hæc conditio. §. fi. j. de condi. & demon. qđ tene menti. Quæro, hic dicit, si Titius decesserit: quo hc intelligatur: vtrũ antequã accipiat legatũ, vel antequã dies legati cedat? Gl. dicit q̃ antequam accipiat legatum. quod an sit verũ, dicam infrà proximo. §.

1 ☞Verbum accipiendi, qualiter uerificetur.
2 Verba simpliciter prolata iudicantur perinde, ac si essent ad legatarium directa.
3 Verbum, si non dederit, in fideicommissis intelligitur, id est dare non debuerit.
Dominium rei legatæ recta uia transit in legatarium, si natura rei legatæ nõ repugnat.
4 Verba executiua relata ad hẽdẽ, uel legatariũ qualiter intelligãtur. & in summario.

Si quis Titio. Sí verba executiua ad legatariũ sunt re-
lata, vel simpliciter prolata, non dicunt existere, nec effectũ habere, nisi mora heredis præcesserit communis vel specialis. secus si verba ad hæredem sunt directa. h. d. Primo loquitur quando verba executiua diriguntur ad legatariũ. Secũdò qn̄ simpliciter proferuntur. Tertiò qn̄ dirigũtur ad
1 hæredẽ. Secũda ibi: idẽ dicendũ. Tertia ibi: sed & cũ quis. † No. q̃ verbũ accipiendi, verificatur siue accipiat, siue per eum non stet, siue per eũ stare nõ fingat: vt qn̄ mora cõmittit iure speciali. Secundò † no. qn̄ verba simpliciter proferuntur, iudicatur pe-
2 rinde, ac si essent ad legatariũ directa. Pro hoc tex. & gl. in prin.
g huius l. Tertiò no. gl. q̃ ista verba, si nõ dederit, intelligunt, & id est dare nõ debuerit. Op. hic dicit q̃ requirit q̃ accipiat, vel mora p̃cesserit. Cõtra. j. e. ŝ. i fi. Gl. huius timore dicit: tu dic plenius q̃ hic intelligat accipiat. i. accipere possit: & sic cõcordat cũ sin. Hęc solu. nõ est vera: qa cõtra tex. huius. §. Quare dic q̃ ibi executiua v̄ba fuerũt relata ad hęredẽ: hic ad legatariũ. Vñ factũ legatarij requirit vt accipiat. i. accepisse fingat. Dicit in ver. idẽ dicẽ dũ. q. v̄ba p̃lata simplicit, magis ad fideicõmiss. videt relata q̃ ad

¶Petitor. Istũ text. nõ. põderat Bald. in l. iij. ĩ ij. col. C. de fruc. & lit. expẽ. in verſic. sed pone.

¶Creditor. Hãc legẽ alle. Bal. in l. iij. in fi. C. de leg.

¶Sol. referẽ. Facit ad no. p̃ Bar. in l. cõturio in ij. q. prin. in versi. ſro circa p̃dicta dixi q̃ si ista &c. devulg. & puvi. & in l. si cui. §. si à filio. de leg. j.

¶Caio. de isto text. habetur per Bar. in l. si ita. de au. & ar. leg.

¶Si qs. Vide quid p istũ tex. cõsuluit bartol. consil. l.

¶De futuro. Vtrũ cõditio intelligat de futuro. facit no. in l. ij. j. de condi. & demonſ.

¶Intelliguñt. Et hũc tex. in hoc alleg. pro no. Ro. in cõsi. inci. omnipotẽtis Dei postulato suffragio, circa præpositã cõsultationẽ inquantũ quæritur an, &c. ij. dubio.

a ¶Recta via. Dicme li⁹ vt per Bar. in l. cũ filio. ad ſi. de leg. j. & vide j. eo. in l. ſi lega tũ. §. j. pleni⁹ p Imo. de hac materia in d. l. quidam.

b ☞Scripta exemplaria habent in fi. hui⁹ §. ſi quis Titio. Aut dubitaᵗ ad quẽ ſunt verba relata & in dubio videnᵗ ad legatariũ, vt in ver. idẽ dicẽdũ, &c. obſcura eſt hæc diſtinctio, nec p fecta iudicio meo: ſ. re videas Scribentes in d. l. quidam ita. in prin. Alex. Loſæus. 3

c ¶Si duob⁹. Nota ex iſto tex. q actio & exceptio regulantur eodẽ modo. adde dominũ meũ Soci. in l. j. colũ. ij. ff. de excep. vbi p hẽc dicta Bar. dicit dicta in regula, a nõ debet. de re. iur. j. habere locũ vbi eſt eadẽ rõ. Et vide etiã Feli. in proœ. Decreta. in glo. ſ. j. colum. ij. circa principium.

d ¶Cùm Titio. Adde Bart. in l. ſi cùm dos. ſuprà rerum amota.

e ¶De dictiõe taxatiua ſolũ, &c. no. de taxatiua tm̃, ſolũ, ſolũ mõ vide Bar. latè in l. ſi cõſtãte. ſo. ma. in ix. q. prime partis. et Bar. hic alle. Imo. & ſequitur in l. ſi verò. §. de viro. in princip. vij. colum. ſolu. mat.

f ¶An ex dictione. Et vide Io. de Imo. in l. ſi ⁊ò. §. de viro. ff. ſo. ma. ſi vj. col. Et qd de dictiõe, nõ obſtãte, b vide glo. de hæ. q̃ ab inte. §. j. ſi auẽ. et Bar. ſi extra. ad repri. ſi ⁊ſ, nõ obſt. And. Barb.

g ¶Nõ ſolũ. Et limita hũc §. niſi teſtõr fuiſſet cã illi⁹ inimicitię, vide Bar. ſi l. cũ i tabulis. §. fi. j. de his qb. vt indig. Andre. Barb.

g ¶Nõ ſolũ. vide ad limitationẽ hui⁹ §. qd no. Bar. ſi l. ſi inimicitig. de his qb. vt indi. & tene mẽti. Itẽ limita, niſi inimicitię ſuperueniſſent abſq; facto legatarij. tex. eſt no. & ibi Bar. in l. cũ i tabulis. §. j. infrà de his quibus vt indig.

h ¶Reuocantur. Et ad de quo licet teſtator faciat codicillis, & non adimat: tamẽ tacita ad emptio dirat. l. filio. §. Seia. & ibi Barto. infrà eodẽ.

i ¶Tunc opponi. Et vnum tene mẽti qd̃ dicit Bal. in materia quem omnino vide in l. athletæ. §. datur remiſſiuè. de excuſ. tutorum. per illum tex. quod nota.

k ¶Quæro. Quis dicatur capitalis inimicus. adde quod habetur in c. bonę me-

hæredem. Hoc videtur contra glo. in l. præcibus. C. de impu. & aliįs ſubſti. vbi verbũ, ſubſtituo, quod eſt cõmune, in dubio per fideicommiſſum intelligitur, vt ſic ab hære de accipiat, vt ſic hæres det, non q̃ accipiat ſua manu. Sol. Ibi eſt ideo: quia omni tempore iure directo valere non poteſt. Vel aliter. Hic quo ad aliud accipitur, quàm quo ad directam vel fideicommiſſariam ſubſtitutionem. Nam hic conſtat omnino fideicommiſſariam eſſe ſubſtitutionem. Ad vltimam partem oppo. de l. quidam. in prin. ad Trebel. vbi videtur non ſufficere diem legati cedere, niſi fiat reſtitutio, cùm verba ad hæredem diriguntur. Sol. † Ibi loquitur in fideicommiſſo vniuerſali: hic in ſi. loquitur in legato particulari. Ratio eſt: nam iſta verba, ſi non dederit, intelliguntur id eſt, dare non debuerit, ſed in legatis particularibus ſtatim cedit dies legati. & dominium legati tranſit immediate in legatarium recta via,[a] ſi natura rei legatæ non repugnat: meritò iſta conditio verificatur ſtatim, ſed in fideicommiſſo vniuerſali non tranſit dominium, niſi facta reſtitutione: quam quis non tenetur facere, niſi petatur. Ideo aliter iſta verba intelliguntur in vniuerſali legato, quàm in particulari. Sed contra hoc oppo. §. ver. idem dicendum. Solu. Hic in maiore, ibi in minore. Iaco. de Are. dicit in d. l. quidam ita. Tu † diſtingue, aut executiua 4 referuntur ad legatarium: & tunc requiritur q̃ heredis mora vera vel ficta præcedat: vt §. iſto. in princi. & verſi. idem dicendum. Aut referuntur ad hæredem, & tunc in legato particulari ſufficit diem legati cedere, vt in ver. ſed & cũ quis. Aut in legato vniuerſali, & tunc requiritur reſtitutio, vt l. quidam ita. ad Trebel. vel hæredis mora vera vel ficta: vt in ver. item dicendum. Aut dubitatur[b] ad quẽ ſunt verba relata, vt in ver. idem dicendum. & tunc ad legatarium videntur relata, vt in verſi. item dicendum. & in gloſ. ipſius. in princip.

Si quis ita. Quando ex facto legatarij poteſt damnificari hæres, cogitur legatarius ei cauere de illo non faciendo. hoc dicit. Simile vidiſtis §. de leg. iij. l. iij. in fi. cum l. ſeq. & l. fideicommiſſa. §. interdum. eo. ti. Oppo. ad iſtum. §. §. de leg. iij. l. fideicommiſſa. §. ſi quis decem. & l. j. §. ſi cui ita. j. vt le. no. ca. Sol. Ibi damnificatur hæres ex facto legatarij, tamen hoc legatario prodeſt principaliter: hic verò ſecus vn de non debet cauere ibi, ſed hic ſic.

☞*Incertitudo perſonarum uitiat ademptionem, ſicut legatum.*

Actio & exceptio regulantur eodem modo.

Si duobus. [c] Incertitudo† perſonarum vitiat ademptionẽ, ſicut vitiat legatum. h. d. prout in litera habetur vtriq; ſi verò eſt neutri, dicit econuerſo, nõ vitiat ademptionẽ. Vel aliter: † Illud, quod facit actorem in petitionem ſuccumbere, facit ſuccumbere reum in exceptiõe. Nam ſi peto Titium legatum mihi, & non poſſum probare de quo teſtator ſenſerit, vt l. duo ſunt Titij. §. de teſta. tut. idem in reo ſi hæres dicit legatũ ademptum Titio, & nõ poteſt probare de quo Titio ſenſerit teſtator: ſuccumbet. Facit l. j. §. Labeo. de flu. & quod dixi anno in l. j. de exce. Oppo. nam

hic aliqua litera dicit neutri, & contradicit litere. verſi. vtriſq; & vtraq; eſt vera. Nam ſi dicit, neutri, verũ eſt in effectu: quia neuter exigere poteſt. Si dicit, vtriſq;, verum eſt, ſi hæres vult: quia hæres habet facultatem ſoluendi, cui vult debitum, &c. Dicitur hic, iſta ademptio non valet. Contrà in l. ſi fuerit. de reb. dub. Solu. Ibi fuerunt legatæ duæ res: hic vna. & ibi plenè dicitur. Item oppo. de l. ſi quis ſeruum. §. ſi inter. §. de lega. ij. Sol. Neutri debetur hærede nolente ſoluere, ſed eo volente ſoluere, vtriq; debetur, hoc eſt, ei quem eliget: & ſic intelligitur. Diuerſitas iſtius habetur in glo. magna, ibi: argu. contra de in rem verſo. ſed ibi erat certum de iure vtriuſq;, ſed hic erat dubium de ipſo iure.

1 ☞*Ademptio ſi referatur ad rem, uidetur adimi omnis diſpoſitio facta circa illam rem, non ſi refertur ad ius.*

2 *Clauſula derogatoria in ſtatutis poſita, ut tollat ſtatutum, reſpiciendum eſt an referatur ad rem, an ad ius.*

Si Titio fundus. Si † ademptio referatur ad rem, vi detur adimi omnis diſpoſitio facta circa illam rem. hoc dicit. Et eſt nota. tex. ibi, ſpecialiter dixerit, quia ademptio refertur ad rem, non ad ius legati conditionalis. Dic, ſi teſtator diceret ſic: legatum factum ſub conditione ademto: tunc refertur ad ipſam diſpoſitionem, id eſt ad actum legandi, non ad rem, & ſic ex primo legato debetur. Hoc eſt bonum 2 † pro ſtatutis, in quibus eſt clauſula derogatoria. Nam reſpice an referatur ad rem vel ad ius, in quo diſponit.

Conditio. Non ſolũ quod legatur, ſed etiam quod ad qualificandum legatum exprimitur, poteſt adimi. hoc dicit. In gloſ. ibi, argu. contra l. ſi aliį. Dic vt ibi ſecũdùm Roffre. In eadem glo. in fine. ſed ibi adimebat, quòd non legabat, nec adſcripſerat.

1 ☞*Dictio taxatiua duntaxat, in legato, inducitur ad emptionem in reſiduo.*

Idem in dictione ſolùm.

2 *Correctio legum non inducitur ex dictione taxatiua tantùm.*

Cùm Titio. [a] Dictio † taxatiua in reſiduo ademptionem inducit. hoc dicit. Idem habemus in l. rationes. in fine. & ibi no. C. de proba. ſecundùm opi. Azo. quę eſt veriſsima per hunc tex. Idem in dictione taxatiua ſolùm: vt l. ſi cùm dos. §. re. amo. An ex dictione[e] taxatiua † tantùm inducatur legis correctio. Tex. videtur cum gloſ. quòd non: vt l. ob æs. C. de prædi. mino. l. contractus. j. de regu. iur. cum gloſ. & l. ſerui nomine. j. de vſufca. cum gloſ. iſtarum legum.

1 ☞*Legata & fideicommiſſa reuocantur nuda uoluntate uel tacita & grauiſſimis inimicitijs.*

2 *Teſtamentum quando cenſeatur reuocatum ipſo iure, uel reuocetur ope exceptionis ex inciſione teſtamenti.*

3 *Inimicus capitalis dicitur, qui occidit conſanguineum, uel accuſat de crimine capitali, uel minatus eſt ſe occidere.*

4 *Inimicitia grauiſſima dicitur quando eſt lis omnium bonorum, uel facta eſt iniuria. Atrox iniuria quæ dicatur. remiſſiuè.*

5 *Pace facta non poteſt opponi exceptio illius inimicitiæ.*

6 *Exhæredatio filij iuſtè facta uidetur adempta, ſi pater ſe reconciliauit cum filio.*

Non ſolum. [g] Nuda † voluntate vel tacita & grauiſsimis inimicitijs legata & fideicõmiſſa revocantur:[h] quæ his ceſſantibus reſtaurantur. h. d. Dicitur hic nuda &c. Declara nuda, vt in glo. Tunc oppo.[i] C. de teſt. l. hac cõſultiſsima. §. ſi quis autẽ. & l. ij. §. de iniu. teſta. Dic vt in glo. Sed contra hoc oppo. de l. cùm quidam. j. de his quib. vt indi. & l. noſtra. C. de teſta. Glo. quæ eſt hic, dicit legata & fideicommiſſa revocari ſine ſolennitate, & ſine facto, ſed in hæredis inſtitutione reuocanda requiritur factum, quod deleat, vel cancellet, vel li 2 num concidat: & tunc reuocatur ipſo iure. Ad illud † quod glo. dicit, q̃ qñ linũ cõcidit, teſtm̃ rumpitur ipſo iure. contrariũ not. in l. noſtrã. C. de teſta. quæ dicit q̃ ope exceptionis. Idẽ not. in l. hæreditas. C. de his quib. vt indi. Alibi habetis glo. quæ diſtinguit, & melius. Aut incidit ante teſtm̃ perfectũ, & reuocat ipſo iure. Aut poſt teſtm̃ perfectũ, & tũc ope exceptionis. Ita no. glo. §. de teſta. l. ad teſtiũ. §. ſi ſigna. & per Cy. in d. l. noſtrã. Itẽ dicitur in glo. qd̃ requiritur factũ, vel ſolennitas. Contrà, imò vbi factũ defunctі interuenit non ſufficit, vt j. eo. l. ex parte. Glo. dicit, interuenit factũ qa incipit aliã volũtatẽ facere, ſed prędicta loquũtur, qñ factũ interuenit circa ipſum corpus teſtameti. & bene dicit Cy. De hoc ponit glo. lõgiſsimã diſtinctionẽ in l. nſam. C. de teſta. & l. hæreditas. C. de his quib. vt indig. Dicam in l. j. §. de his quæ in teſtõ. Dicitur hic, † capitales inimicitiæ. &c. quæro[k] quæ dicantur capitales inimicitiæ. Videte, intelligo capitalẽ inimicitiam,

moriæ Maguntiñ. de elec. & quod no. in c. ſtatutum. de reſcrip. in vj. & quod no. in c. paſtoralis. de re iudi. & no. in l. licet. §. de ar. Imo. dicit tex. no. ſecundũ do. An. in c. accedẽs. el ij. vt li. nõ cõte. q̃ capitales inimicitiæ, pbanᵗ qñ, pbaᵗ aliquę retinere bona, & vxorẽ alicui⁹: & ſic nõ ſolũ ex morte, vel ſanguine, p prio, ſed etiã bonorũ. & ſic ſecũdi ſanguinis ſcd'm do. An. vbi ſ. & vide glo. in aut. de teſt. §. ſi qs. in verſ. criminib⁹. & Bar. & ibi dixi aliqd in l. iij. in prin. ſ. de teſti. dicit etiã Bald. in aut. ſi dicaᵗ. de teſti. qd̃ remittit̃ arbitrio iudicis, & vide Bal. in l. j. in fin. C. ſi qua præd. poteſta. & vide no. in l. ꝓcuratorẽ. C. de ꝓcura. & ibi per Guil. de Suza. & Bal. & Ang. in l. is q reus. de publi. iudic. Et qũo ꝓbentur inimicitiæ vide Bal. p illũ tex. in l. liberi. C. de inoffi. teſta. & alibi dicit ipſe in l. in ipſi⁹. C. fa. ercif. q̃ ſi qs teneᵗ in vinculis, pręſumit̃ inimicitia, quæ ſemper durare præſumit̃, niſi cõtrariũ pbeᵗ. & idem dicit in aut. ſi dicaᵗ. & idẽ Bal. in l. nõ igno rabit. C. ad exhib. & teſtis ſup. inimicitia debet reddere rationẽ nõ interrogatᵉ⁹, ꝓput Bal. ſi l. iij. C. de te.

ADDE qs dicaᵗ capitalis inimicᵉ⁹, Bal. conſi. cccx vj. iiij. lib. & cõſi. cccxxxix. iij. lib. & quando inimicitia præſumaᵗ dura re, per eũdẽ cõſi. clxj. ☞POMATES.

a ¶Sed quæ dicaᵗ inimicitia grauiſsima, vide Bar. cõſi. lxij. in xiij. colum. in j. volumi. aliàs in iiij.

b ¶Facit ad multa. nota q̃ ſi ſtatutũ ꝑmittit quẽ impunè offendi videᵗ ꝑmittere eũ dẽ occidi poſſe. Vide Ioan. Andre. in addi. Spe. in titu. de homi. §. j. in fi. ver. idẽ dicit & conſuluit Bald. in cõſi. inci. ſtatuto caſtri plebis. & vide quod habeᵗ in l. nec in ea. j. de adulte. & ibi Bar. & Bal. in ſuo peculio. in ver. bãnitus. contrariũ dicit, videlicet q̃ aut talis eſt exbãnitus crimine quod in gerit pœnã mortis: ſtatutũ ꝑ mittẽs q̃ poſſit offendi, videᵗ ꝑmittere q̃ poſſit occidi: ſecus ſi non ſit bannitus ex crie ingerente mortem. & idẽ dicit Gul. de Suza. in quibuſdam ſuis allegationibus, per l. Pedi⁹. ibi, ex qualitate. de incẽ. rui. naufra. & in l. ſi præſes. de pœnis. Et ſi põt impunè offendi, etiam capi, & ad iudicem duci. Bald. in l. fin. C. de exhibẽ. reis. Et ſi mando vt quem vulneres, tu occidis: teneor de occiſo. d. c. fin. & notat Bal. in l. cum manda ti. C. manda. & hic teneo opi. Bar. quam

ſequitur Io. And. in Spe. in ti. de cõſti. §. j. poſt Marti. de Fano. & ibi reſpõdet ad rationẽ Bal. per l. capitaliũ. in §. in exulibus. de pœ. vide Io. Aud. in d. loco. Itẽ qñ ſtatutũ permittit occidi, etiã vulnerari permittere videtur, ſecundum Cy. in l. j. C. quæ ſit longa conſue. facit qd̃ dixi in l. j. C. vnde vi. & vide Ange. & Imo. in l. in ſuis. de lib. & poſth. & quod no. Bal. in l. ſi quis nõ dicã rapere. in prin. de epiſc. & cleri.

ADDE An ſi ſtatutũ ꝑmittat offendi, permittat etiã occidere. Ang. cõſi. cclxxxvij. Paul. de Caſt. conſi. xxiij.

¶Nõ põt opponi. & iſta facit̃ q̃ ſi cũ inimico eſt facta pax, nõ repellaᵉ à teſtimonio. de quo p Inn. in c. cũ oporteat. de accu. et p gl. in c. p tuas de ſimo. in verſi. capitales. & no. Inn. in c. cũ te. de re iu. & qd̃ no. bal. in l. ꝑſcri. C. ſi contra ius. dixi poſt bar. in l. iij. §. j. §. de teſtib.

ADDE An inimicus reconciliatus poſsit eſſe teſtis. Ro. cõſi. clxxxvj.

1 patet hic, in tex. † In aliįs diſpoſitionibus ma f gis ſtareᵗ ei quod dicitur in vltimis voluntatibus, quam quod dicitur in cõtractibus. c

1 ☞*Legatum quantitatis in dubio, an uideatur duplicatũ, ut debeatur bis, uel tantum ſemel.*

2 *Si apparet q̃ mutuauit tibi centum, item apparet q̃ promiſiſti centum ex cauſa mutui, intelligitur de eiſdem centum quæ mutuaſti.*

3 *Species ſi pluries relinquatur, an ſemel uel pluries relinquatur. remißiuè.*

Cvm centum. Si quantitas his relinquatur, bis debeᵗ: niſi animo adimẽdi ſola voluntas fuit expreſſa. h. d. & eſt aliquãtulũ ſubtilis. Quę 1 ro † dicitur hic, ſi teſtator voluerit duplicare, legatũ erit duplicatũ: aliàs nõ. gd̃ in dubio. Glo. diſtinguit an legatũ quãtitatis du d pliceᵗ in eodẽ teſtõ: & tunc nõ intelligatis g duplicatũ. ſecus ſi in diuerſis ſcripturis: qa tũc videᵗ duplicata quãtitas. h. d. Ia. de are. videᵗ ſentire cõtra iſtã glo. hic. & eius opi. plus placet. Nã hic in ſi. legis dicit̃ idem eſt ſi in codicillis fuerit hoc factũ. Et ſic nõ videtur curare an in eadẽ volũtate vel diuerſis fiat. Quare dicit Ia. opi. gl. habet locum, qñ relinquitur bis eadẽ quantitas. ſecus ſi diuerſæ: quia in vna voluntate eſt legatum plus, in alia minus: quare tũc vr̃ duplicare legatũ, niſi aliud apparcat. Et hic eſt caſus huius legis, & l. ſi ita ſit ſcriptũ. §. de leg. j. ſecundũ Iac. de Are. & §. eo. l. iij. ſi quis Titio Cũ ergo ſit alia cã in primo caſu quã in ſe f cũdo, legata differunt ſecundũ plus & minus. In vno enim. ſ. in primo caſu, eſt plus quã in alio. In ſecũdo eſt plus in vno legato, quã in alio ĩ quãtitate: ideo videᵗ duplicatũ legatũ, etiã ĩ eadẽ volũtate. Iſtud videᵗ eſſe magis cõſonũ iuri & veritati. Et hoc ſi g intelligamus legatũ factũ ſimpliciter eſſe: ſecus ſi ſecũdũ fieret p relationẽ ad primũ: vt ſi dico, cẽtũ q̃ pure legaui, lego ſub cõditiõe. Nã tũc licet dictio q̃, poſsit facere ſimplicẽ relationẽ, & poſsit facere propriã, vt no. hic in j. gl. in dubio intelligiᵗ de ꝓpria, & vera relatione. Hoc ꝓbaᵗ in l. Iulianus. §. de hęre. inſti. & l. triplici. §. j. j. de verb. ſigni. vñ intelligẽdo q̃ hic fuerit relictũ ſecundũ h legatũ, ꝓ relationẽ ad primum, verũ diceret iſta gl. qa tũc in hac lege nõ videᵗ duplicatũ legatũ: tñ cõtra Ia. de Are. facit l. Sẽpronius. §. de leg. ij. So. Ibi ſunt duæ volũtates, q̃ habent loco vnius: & ideo nõ apparet q̃ volũtas fuerit prima, & q̃ poſterior: & conſtat teſtatorẽ tãtũ ſemel reliqſſe: ideo in dubio eligamus q̃eſt minus vt ibi: hic verò cõſtat teſtatorẽ pluries legaſſe. Et ideo ꝑ declaratiõe huius materię qdã habẽt hic diſtiñ h ctionẽ q̃ Dy. quare plenius diſtingue h ſic: Qñ alicui pluries relinqtur quantitas, aut à diuerſis hæredibus, aut diuerſis ab eiſdẽ. Si à aduerſis: à quolibet debeᵗ inſolidũ: vt l. ſeruo alieno. §. ſi quis à primo. §. de lega. j. niſi illi diuerſi hæredes habentur loco vnius, vt inſtituti & ſubſtituti, vt ibi nota. Si

vltimis voluntatibus, quæ dependent ex voluntate vnius teſtatoris. Vnde nõ eſt veriſimile q̃ voluerit duos grauare. Hæc ſol.

Sicut. Dicitur hic q̃ inducit taciturnam ademptionẽ. Contra, imò vtrunq; cõtinet, vt Inſti. de leg. §. ſi eadem res. & §. de leg. iij. l. re cõiuncti. cum glo. quæ eſt hic, & l. li pluribus. §. de leg. j. do. Cy. dicit q̃ hoc non eſt verũ, imò cõtinet ademptionẽ in totũ, vt hic in tex. & j. proxi. Ad contrarium reſpondeo q̃ ibi legatur ſecundo ſine cõmemoratione primi legari, hic verò ſecũdùm legatum fit ſub cõmemoratiõe primi. Hoc probatur j. de condi. & demon. l. non ad ea. d Iſtud dictum Dyn. eſt contra caſumᵈ l. j. in prin. §. de hære. inſti. & l. triplici. de ver. ſig. Dicunt quidam, ibi loquitur in hæreditate quæ difficilius adimitur, hic verò in legato: argu. §. in l. iij. in ſi. Videte, iſtud non eſt verum. Nam quando ademptio fit cum volũtate ſolùm: eodem modo valet in hęreditate, ſicut in legato, vt l. hęredes. §. ſed & ſi no tam. §. de teſta. & quod not. §. eo. l. iij. §. fina. Quare teneamus quòd glo. dicat bene, niſi aliud appareat ſecundũ diſtinctionem. l. ſi pluribus. §. de le. j. Non obſtat l. non ad ea. alle. per Dy. quia ibi fiebat translatio in eãdem perſonam, hic in aliam, quæ facilius præſumitur, vt nota in ſimili in l. j. §. finali. e

1 ☞*Lex magis ſequitur naturam ultimæ uoluntatis, quàm contractum.*

Translatio. Nota text. ibi: nam cùm dico. Item nota tex. ibi: item ſi pro fundo viginti legantur. q̃ᵗ tenemẽti: quia valebit ad multa. Op. & videtur q̃ iſti ſint duo rei debẽdi. vt l. iij. §. de duob. reis. in prin. rñ. ibi loquiᵗ in cõtractibus qui depẽdẽt ex volũtate duorũ, debitoris & creditoris. vñ nõ eſt ⁊ſimile q̃ creditor voluerit à primo debitore recedere, niſi aliud appareat iure nouationis, ſed hic loquitur in

ADDE An ſi ꝑ relationẽ ad primũ: vt ſi dico, cẽtũ q̃ pure legaui, lego ſub cõditiõe. Nã tũc licet dictio q̃, poſsit facere ſimplicẽ relationẽ, & poſsit facere propriã, vt no. hic in j. gl. in dubio intelligiᵗ de ꝓpria, & vera relatione. Hoc ꝓbaᵗ in l. Iulianus. §. de hęre. inſti. & l. triplici. §. j. j. de verb. ſigni. vñ intelligẽdo q̃ hic fuerit relictũ ſecundũ h legatũ, ꝓ relationẽ ad primum, verũ diceret iſta gl. qa tũc in hac lege nõ videᵗ duplicatũ legatũ: tñ cõtra Ia. de Are. facit l. Sẽpronius. §. de leg. ij. So. Ibi ſunt duæ volũtates, q̃ habent loco vnius: & ideo nõ apparet q̃ volũtas fuerit prima, & q̃ poſterior: & conſtat teſtatorẽ tãtũ ſemel reliqſſe: ideo in dubio eligamus q̃eſt minus vt ibi: hic verò cõſtat teſtatorẽ pluries legaſſe. Et ideo ꝑ declaratiõe huius materię qdã habẽt hic diſtiñ h ctionẽ q̃ Dy. quare plenius diſtingue h ſic: Qñ alicui pluries relinqtur quantitas, aut à diuerſis hæredibus, aut diuerſis ab eiſdẽ. Si à aduerſis: à quolibet debeᵗ inſolidũ: vt l. ſeruo alieno. §. ſi quis à primo. §. de lega. j. niſi illi diuerſi hæredes habentur loco vnius, vt inſtituti & ſubſtituti, vt ibi nota. Si

c ¶Nõ poſſum dicere ſic. & iſta facit̃ q̃ ſi cũ inimico eſt facta pax, nõ repellaᵉ à teſtimonio. de quo p Inn. in c. cũ oporteat. de accu. et p gl. in c. p tuas de ſimo. in verſi. capitales. & no. Inn. in c. cũ te. de re iu. & qd̃ no. bal. in l. ꝑſcri. C. ſi contra ius. dixi poſt bar. in l. iij. §. j. §. de teſtib.

ADDE An inimicus reconciliatus poſsit eſſe teſtis. Ro. cõſi. clxxxvj.

d ¶Eſt cõtra caſũ. An & qñ videatur lega tũ ademptũ, habeᵗ ꝑ Cy. in l. ſi Fortidianũ. C. de leg. ꝑ Bar. in d. l. re coniuncti. circa prin. de lega. iij. & in d. l. nõ ad ea. & vide Bart. in l. aſſinæ. §. j. j. e. & Imo. in d. l. Iulianus. in fi. & vidᵗ Ale. in cõſi. clxix. & in cõ ſi. clxxj. in v. vol.

e ☞Nescio aliã. l. j. §. fi. quæ faciat ad ꝓpoſitũ, quã ea quę e in ti. j. de ſtip. ſeru. quã firmiter credo Barto. voluiſſe adducere. Alexan. Loſæus.

f ¶Tràslatio. Stare ei. Et ſic ex hoc ſentit bar. q̃ lex magis ſequitur naturã vltimę voluntatis quam contractuũ. Et ita põderat Are. in c. ſicut. titu. de pb. & in c. fi. de cõſt.

g ¶Nõ intelligatis dupplicatũ. Et intellectũ Ia. de Are. & bar. hic ſequitur Pau. de Ca. in l. planè. §. j. de le. j. & ibi etiã Bal. & Ia. de Are. & etiã ita tenet Pe. ibi, licet nõ allegeat iſtum tex. adde Spe. in ti. de teſta. §. j. verſ. itẽ pone an inſtituerit filium.

h ¶Plenius diſtingue. Sequiᵗ Paul. de ca. in dicta l. planè. §. ſi eadem. tamen ille text. in §. primo loquitur quando quantitates erant diuerſæ, nimirum ergo &c. per hanc legẽ & ſic non probat dictum. Vnde niſi aliud conſtet, videtur idem in legato ſpeciei. l. ſi tibi homo. §. primo. qd̃ ibi Bartol. de legatis primo iuncto §. ſi eadem tamen pro opinio. Bartol. eſt caſus in l. ſi à pluribus. §. primo. & ibi latiſsimè per Dyn. & Bartolum de legatis ſecundo.

a ¶Stabit vltimo tm̃. facit l.Luci⁹.§.impuberē.cū ibi not.de le.ij.& qd no.Bar.in l.ij.§.fi.de do.prelega.

b ¶Sed dicam.Et dixi post Imo. in l.planè.§.si eadē.de leg.j. per Dyn.& per Bar.latè in d.l.si pluribus.§.j. de lega.ij.

c ¶Vtrū steſ.Adde tu ꝙ Fran. de Are.in ij. col.iiij. de pba. dicit hoc dictū Bar.sin.Et per istud dictū videſ reddi dubia decisio Bar. in l. ambitiosa. charta vlti.j.de decr. ab ordi.faci. vide ibi & cogita. Ioan.Thi.

d ¶Legata.Istā legem alle.Bar.in l.ij.et l.et a ꝙa.de iurisd. om.iudi.

e ¶Nō pbareſ.An p instrumētū,pbeſ dñiū, & idē p dationē rem phyteusim, adde q̄ dixi post bar.l. titia. de loca. adde Bal.& Imo. in l.cū tale.§.fi. de cōdi. & demō.& qd no.Bal.&doc.in l.cū falsa.C. de iu.& fa.ig.in §.qb⁹.in j.cō sti.Co.p Imo.in l.qdam ita.j.ad Trebel. 2

f ¶Cum seruus. hunc tex.allegat not.Bal. in l.iij.C.de lega.

verò ab eodem, & tunc aut in diuersis voluntatibus, aut in eadem.Si in diuersis,aut legatum est simplex, & in dubio videtur velle duplicare legatum, vt l.quinquagin ta. de probationi. nisi sint duæ voluntates, quæ loco vnius habentur, vt l. Sempronius.suprà de legatis.ij.Aut legatum est ob vnam & eandem causam:& tunc statur vltimo legato,vt l.libertis quos.in princip.de alimen.& ciba. lega. Si verò relinquitur in eadem voluntate: tunc aut vtrunque legatum continet tantundem, aut non. Primo casu non præsumitur quòd voluerit dupli care, nisi probetur, vt l.planè.§.sed si non corpus.ŝ.de lega.j.Si verò non continet tãtundem:tunc aut secundùm legatum est factum per relationem ad primum, & tunc stabitur vltimo tantùm.[a] Ita potest intelligi hic,& glos.hic posita. Aut secundùm legatum est factum simpliciter : & præsumitur testatorem voluisse duplicare,nisi aliud appareat per verba expressa, vel per dictionē taxatiuam,vt l.si ita.ŝ.de lega.j.& l.iij.§. cū Titio.ŝ.eo.Ita debes intelligere istam materiam.Et ista materia†potest induci ad quæstiones.Apparet quòd mutuauit tibi centū. Item apparet ꝙ postea promisisti centum ex causa mutui,an intelligitur de illis centum mutuatis,an de alijs centum?Et quòd de eisdem cētum intelligatur,videtur glos. in l.triplici.j.de verbo.signi. & dixi in l.pla nè.§.j.ŝ. de lega.j. Et hoc † quando pluries relinquitur quantitas.Sed si species pluries relinquatur,non dico hic,sed dicam[b] in l.Mæuius.§.eum.ŝ.de lega.ij. 3

b

2 ☞Tacita conditio,quæ uenit ex dispositione testatoris, impedit transmissionem. secus est si uenit ex necessitate:quia non impedit.

2 Resolutio conditionalis in contractibus non facit primum contractum conditionalem, sed in ultimis uoluntatibus sic.

Si legatum. Ad hanc legem oppo.ꝙ ademptio conditionalis non impediat transmissionē: vt l.si penum.j. quando dī.le.ce. Solue vt ibi per Dy. & ibi plenius dixi:quia ibi loquitur de cōditione,quæ extitit in ipso actu moriendi,hic secus. Itē oppo.†tacita conditio nō impedit transmissionem,vt l.cōditiones quæ extrinsecus.j. de cōdi.& demō. sed hic est cōditio tacita:ergo&c.Sed cōditio tacitia nō impedit transmissionē.Verū est de ea cōditione,quæ venit ex necessitate.secus si venit ex dispositione testatoris,vt hic, & l.quod pup. j.quando dī.le.ce. Itē oppo.ŝ.pro emptore.l.ij.§.si in dīē. Breuiter† solue,aliud in cōtractibus,aliud in vltimis volūtatibus.Nā in cōtractibus resolutio cōditionalis nō facit cōditionalē primū cōtractū,sed in vltimis volūtatibus sic,vt no.in lege cōtraria,sed plenius in l.ij.§.j. de in diem addict. in glos. magna habetis in l. quibus diebus.§.quidam Titio.& conditio.& demonstra. 1 2

☞Dominium in legato quantitatis non transit recta uia in legatarium: tamen statim incipit deberi.

Quod si ita legatum. In l.si legatum dimisi.§. qd si ita legatū.ideo nūc lego.De materia huius §.habuisti.ŝ.eo.l.iij.§.j.hic dicit, si decedat antequā dies legati cedat.Contrà,imò debeat intelligi si decesserit antequā accipiat,sicut in fideicōmisso vniuersali,vt l.qdā ita.j.ad Treb.sed hic†est legatū quātitatis,in quo nō trāsit dominiū recta via,sicut in fideicōmisso vniuersali.Rñ.licet dñium nō trāseat recta via,tñ statim incipit deberi : sed in fideicōmisso vniuersali est plus:quia requiritur acceptatio fideicommissarij, & eius factum,ideo quia illud potest continere damnum,sed legatum istud tantummodo lucrum. 1 3

3 ☞Electio in legato generis, an sit legatarij.remissiuè.

Vi hominem. Oppo.ŝ.eo.l.nō solū.§.j.rñ.ibi, in legato alternatiuo,hic in legato.gñis.Inducit gl.hāc † legē ad qōnē ꝙ in legato generis est electio legatarij. De qua habetis suprà de legatis primo.l.legato generaliter.& l.hæredes.§.si incerto.ŝ.fami.erciscū. 1 1

☞Verbis testatoris statur in adimendo id,quod ab ipso conceditur.

2 Quis admittitur ad probandum contrarium eius quod testator asseruit.

3 Statutum si aufert ex causa in eo inserta beneficium alicui, q̄ tali assertioni non statur.

1 Diui. In adimēdo†id,quod à testatore conceditur,verbis testatoris statur.h.d.Oppo.de lege iij.§.j.ŝ.ad Sylla.vbi dicto testatoris nō stat.Sol.Hic testator volebat solū auferre beneficiū à se cōcessum:ibi verò volebat pœnā imponere. Itē oppo.in auf.vt cū de ap.co.§. causas.vbi nō statur dicto testatoris inserētis causam exhæredationis, nisi probetur. Sol. Ibi testator volebat auferre filio quod habebat à lege,ſ. ꝙ sibi patri succedat, hic verò volebat auferre quod à seipso testatore habebat,vt hic. Vlteriusꝫ quæro quid si libertus vult p bare contrariū eius quod dixi testator, an debeat sibi prodesse? Credere ꝙ sic:quia si testator errans hoc dixit,ita ꝙ appareat testatorē errore dixisse:puto ꝙ ꝓderit sibi:argu.l.vltimæ.ŝ.de hære.insti.Facit l.epistolā.in prin.j.ad Treb.Et ista † teneatis mēti: quia faciunt ad multa,præcipuè ad statuta,quæ auferunt beneficia alteri concessa.Vtrum stetur causæ appositę in statuto sine alia probatione,solutionē habetis ex prædictis. quod tene mēti. 2

1 ☞Inducta ad diminutionem,non important augmentum.

2 Ecclesia contra habētem fundum eius in emphyteusim,an agere possit rei uendicatiue.

Dominum regulariter non probatur ex contractu emphyteutico.

3 Instrumentum treugæ probat guerram præcessisse.

4 Priuatio habitus an sequatur ad positionem priuationis.remissiuè.

d 1 Egata. Quæ † inducūtur ad diminutionē,nō important augmentum.h.d.De hoc ŝ. de le.j.l.legata inutiliter. & ibi per Dy. inducitur ad plures quæstiones.Et quidam ponunt hic duas.Prima,si habes † fundum in emphyteusim ab ecclesia. Modò ecclesia agit rei vendicatione,an ex hoc probetur competere rei vendicatio ecclesiæ?videtur ꝙ non:quia instrumentum emphyteusis inducitur.vt ius ecclesiæ diminuatur,nō vt augeatur.Videte,ista qō rectè intelligenti habet modicum dubiū. Nam si quidem ecclesia agit actione personali descendente ex contractu emphyteutico,tunc non potest sibi referri quæstio dñij.in l.si quis conductionis.C.loca.& l.nec creditores.C.de pigno.actio. Sed si ageret rei vendicatione,tunc ex instrumēto emphyteutico nō ꝓbaretur[c] dominiū regulariter,vt l.ad probationē.C.loca.& not.per glo.in simili.in l.ita vt si fur.ŝ.cōmo.Hæc sunt vera,nisi dñs emphyteusim eo animo recepisset,vt trāferret dñium in ecclesiam, secundū ea quę plenissimè dixi in l.si aliquā rem.j.de acquiren. pos. Secundò Dy.†inducit istam legē ad aliud. facta est treuga inter aliquos,vtrū ex instrumēto treugę probetur guerrā præcessisse,vt sic finita treuga remaneat guerra.Hæc lex facit ꝙ nō:ga treuga fit ad diminutionē,nō ad augmentū guerræ. Videte,nō est dubium ꝙ ex instrumento treugæ nō inducitur guerra,sed probatur guerrā præcessisse:sicut dicimus de diuortio,vt l.Iulianus.ŝ.de diuor.& in auf.quib.mo.na.effi.legi.§.quoniam. & facit quod no.in l.si mihi & tibi.§.in legatis.ŝ.de lega.j.De hoc facit quod no.dixi in l.decē.j.de verbo.obli.Sed vtrum † ad positionem priuationis,sequitur positio habitus,in §.quibus. habuistis in l.iij.§.si quis duobus.ŝ.eo.titu.Non habetis hic alia. 2 3 4 c

1 ☞Legatum extinctum alienatione,non restauratur,nisi de nouo probetur.

f 1 Vm seruus. ᶠLegatum†extinctum alienatione, non restauratur,nisi de nouo probetur. Oppo.de l.rem.j.eo. Sol. Fateor ꝙ debet distingui alienauerit sponte,aut necessariò,vt ibi dicitur. Secundò oppo. de manu.testa.l.verum est.Sol. Aliud in relicto libertatis,vt ibi aliud in relicto proprietatis,vt hic.Istud videtur contra tex.in l. iiij.ŝ.eo.vbi cessante causa ademptionis cessat ademptio.Putoꝙ debeamus sic dicere,inimicitiæ,de quibus ibi loquitur,fuerunt causa voluntatis testatoris.Vnde cessantibus inimicitijs præsumitur cessare voluntas adimendi.Sed hæc alienatio non est causa voluntatis ademptionis,sed voluntas præcedit,quæ ostenditur per actum alienationis.Vnde secuta ademptione,non sequitur quòd remaneat voluntas legandi:quia non est eius causa.

1 ☞Statutum quòd campsor debeat cancellare rationes,de quibus plenariè fuit satisfactum,uerificatur in eo qui scribit sibi satisfactum.

Idem est scribere sibi satisfactum,& cancellare.

Nihil interest. Hæc lex facit ad quæstio. de statuto campsorum qui habent statutum † ꝙ ipsi tenentur cancellare rationes,de quibus fuit plenariè satisfactum. Modò quidam non cancellauit,sed dixit, Satisfactū est mihi 1

est mihi de omnibus integrè.Certè idem est hoc dicere,seu scribere,quod cancellare:argu.huius legis.Non sunt hic alia.

1 Nihil probet. [a] Glo.oppo.de i.vbi repugnantia.de regu.iur.& glo.soluit optimè.

1 ☞Alienatio uoluntaria omnino extinguit legatum præcedens:& quando extinguatur.nume.6.

Liberalis in necessitatibus nemo existit,& qualiter intelligatur.& nume.4.

2 Dans ex necessitate,dicitur impropriè donare.

3 Legatum ex quibus alienationibus reuocetur.

4 Legatum an reuocetur ex alienatione facta causa fœnerandi.

5 Legatum simul non uidetur reuocatum,licet al.enumerit usumfructum.

7 Legatum simul non uidetur reuocatum,licet al.enumerit usumfructum.

8 Pars rei alienata pro ea parte uidetur legatum reuocatum.

9 Legatum non censetur reuocatum ex pignoratione,nisi sit pignorata pro tanto, quòd non sit spes luitionis.nume.11.

Donatio facta uxori,reuocatur per pignorationem, non tamen per obligationem generalem omnium bonorum.nume.10.

b 1 Em legatam. [b] † Alienatio oīno extinguit legatum præcedens.hoc dicit. Nota.tex.ibi,hæc enim distinctio,&c.Dicitur hic,nemo in necessitatibus liberalis existat.& gl.exponit:nemo, q dat ex necessitate,dicitur donare.Contra,imò † quandoꝙ quis donat ex necessitate:vt ŝ.de tuto.& ra.dif.l.j.§.j.& l.cùm plures.§.pen.& fi.ŝ.de admi.tut.& l.si seruus seruum.§.si oliuam.ŝ. ad l. Aquil. Dicit glo.ibi non dicitur donatio propriè,sed impropriè. & bene dicit,vt plenè dixi in l.j.de dona. Sed quæro[c] vtrum per istā donationem impropriam,de qua loquuntur leges,contrarię reuocetur legatum?Respon.non:quia ex necessitate fit: ergo non reuocatur,vt hac l.cū si. Tñ † aduerte tres casus.Qñꝙ donatio fit ex præcedenti liberalitate,& tunc loquitur lex ista.Qñꝙ donationem præcedit necessitas , tunc lex ista non procederet. & est casus in l.j.§.j.ŝ.de tu.& ra. dif. & l.cùm plures.§.cùm tutor. de admi.tuto.Qñꝙ non præcedit necessitas,neꝙ liberalitas,sed quædam malitia,vt in casu l.si seruus seruum.§.si oliuam.& tūc putarem ꝙ hæc lex habeat locum : quia sufficit ꝙ ex necessitate non fiat. Secundo modo intelliguntur † ista verba posita in fi. Nemo enim in necessitatibus liberalis,&c.id est, nemo, qui est in necessitate,liberalis existit.Contra istam expositionē videtur l.si ego.ŝ.si cer.pe.Ista expositio non est vera:quia etiā indigens potest liberaliter existere. Tertio modo exponitur vt in glos. sed tene primam.[d] Dicitur hic,si ex necessitate alienat,ꝙ legatū non reuocatur. Sed quid † si aliquis alienat titulo non lucrativo : ex voluntate tñ,vt causa fœnerandi, an videtur vendere ex voluntate vel necessitate? Glo.ꝙ ex necessitate , vt l.seruum quoꝙ.§. fi.ŝ.de procu.vbi verbū ex necessitate,accipitur.id est,titulo nō lucrativo.Puto contrariū:quia hic accipitur ex necessitate,scilicet rei familiaris,vt hic,& ŝ. de leg.iij.l.fideicōmissum.§.si rē. & Insti.de leg.§.si rem.sed in lege cōtraria aliter sumitur. Oppo.j. eo.l.pater.inter filios. † Sol. Ibi fuit relictū certę quātitatis,hic speciei.Et ideo vt liqueat ista materia,sic distinguo:aut legatur quātitas,aut species,aut species & quantitas:hoc est,pretiū illius speciei,aut legatur aliquod ius. Primo casu dic vt dicā j.eo.l.pater. Secundo casu,aut ista species alienatur ab hærede,& legatū nō extinguitur,vt l.seruū filij.§.si pocula.ŝ.de lega.j.secundū intellectū glo. Aut alienatur à testatore,& tūc aut fuit legatū sub cōditione,qui meus erit,vel si meus erit,& tūc reuocatur indistinctè,vt l.Quintus.aliàs,scribit.in fi.ŝ.de auro & argē.le.nisi aliud loco eius redimatur,vt l.filiæ.§.j.j.de cōdi.& demō. Aut legatū fuit factū simpliciter,& tunc aut alienatio fit per dissolutionem speciei,vel translationē ad aliā speciē, & reuocatur indistinctè, vt l.Seia.de auro & argē.leg.quasi res desinat extare,vt ibi. Aut alienatio fit remanēte in esse suo,& tunc aut fit ex volūtate,aut ex necessitate,vt hic,& l.fideicōmissa.§.si rem.& Insti.de leg.§. si rem.Si verò legatur species & quātitas,hoc est,pretiū rei,tunc nō reuocatur venditione legatū.l.Lucius.ŝ.de leg.ij.Sed si alienatio fieret alio modo,puta per dationē insolutū vel per permutationē,tunc est maius dubium: tñ dicerem idem ex illo capite, quo pretiū est relictū:quia semper pretium peti posset,sicut si res linqueretur res aliena,vel pretiū rei alienæ,vt l.nō dubium.ŝ.de leg.iij.Si verò relinquitur ius,id est nomē,dic vt in tex.l. fideic. §.si rē.ŝ.de le.iij.Quæro,hic dicit de alienatione totius.†Sed qd si alienauerit vsumfructū tm̃,an reuocasse dicet? Glo.ꝙ nō,in l. iij.C.de le.pbat in l.ij.de cōd.inst.Sed†qd si alienauit partē rei? Certè pro illa parte extinguit legatū,secūdū præcedentē distinc- 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 c d e f

a ¶Nihil prohibet. Adde quod notjin l.emptor.§.Lucius.in fi.de pactis.

b 5 POMATES. ¶Rē legatā.in prin. Ad ista legē vide Alex.i l.seruū filij, § j ff.de leg.j. & cōsi.xxx).i vlti.col.i ij.vol.Bar.cōsi.xx v.al's xx vij.i ij.dub.

c ¶Sed quæro. Et limita qñ rē legatā vēdidit,nec tradidit neqꝫ ptiū accepit,tūc per istā solā vēditionē nō vr reuocatū legatū. Casus est aureus in l.prædia.§. Liberto.ff.de fun.instr. Secūdò qñ heredi dedit potestatē vēdēdi rē.l.posteā.§. fi.vt le.no.caue. Tertiò qñ legauit rē vel æstimationē.l.Lucius.de lega.iij. Andre. Barba. ¶Sed tene primā. Et ita cōsuluit ego Alex. & est tex.q loquit in vēditiōe in l.scribet. & ibi Bar.de aur. & argē.leg.i ver.sed qd si alienauit.& ꝓbare vr tex.ibi,& ibi gl.j. & ibi Bar.l.fideicō missa.§.si rē.de le.iij. & gl.i §.si rē.Insti.de leg.licet ibi tex.contra.& i l.iij.C.de leg. Sed cui incūbit onus probādi, an ex necessitate,vel ex voluntate,etiā qñ titulo oneroso alienauit. dico ꝙ heredi cui semper incūbit onus ꝓbādi mutationē volūtatis. d.§.si rē.& l.cū q. de ꝓba.& l.Luci⁹.la j. de leg.ij.& gl.i d.§.si rē.Insti.de leg. Et adde ꝙ qñ res alienat necessitate vrgēte: & sic qñ nō ē reuocatū legatū, agit ad rē nō ad ptiū.l.Luci⁹.la j. de leg.ij.& ibi gl. & Bar.& circa hāc materiā vide Bal.i l.iij. C.de lega.& ibi Iac. Butr.q ponit qñ alienatio ꝓsumit ex cā necessaria, & qñ ex volūtaria,sed ipse dicit idē qd gl.hic quā reprobat Bar.hic. & de materia hr plenè ꝓ Imo.i e filij⁹.d test. ¶Facta vxori. Vide l.si marit⁹.la ij. C.de dona.inter virū. & no. ꝙ Cy.i d.l.iij.C.de lega. Et ad id qd dicit hic Bar. de obligatione generali,adē Bal. idē dicēdo in l.si nō verū.C.de do.inter virū. vbi etiā idē dicit ſ tacita hypotheca, ꝓ illū tex.Quid in donatione cā mortis,vide per Dy.Bal.& Imo. in l.Stichum q meus erit.de lega.ij. ¶Sed an. An aūt pōt fieri obligatio,an donatio:& vide singu. casum i l.de reb⁹.C. de dona.añ nup.licet fallat i l.j.C.de iu fis. lib.x.& idē i cā pia, vt voluit Ro.i d aūt. similiter. And. Barb. ¶Suo onere. Fallit ni si heres idēꝫ legatarij⁹ fuisset occasione legati grauat⁹ ad aliquid dādū coheredi, gratia cōquationis: quia tūc adēptio legato vr adēptū grauamē.l.Pāphilo.§ fi. de le.iij.facit l.alteri.j.e. ¶Perimit legatū.Cōcordat tex. vbi Bar. i l.fundū.§. minor.ŝ. de fun.instru. 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 d e f g h

a ¶Stabit vltimo tm̃. facit l.Luci⁹.§.impuberē.cū ibi not.de le.ij.& qd no.Bar.in l.ij.§.fi.de do.prelega.

b ¶Sed dicam.Et dixi post Imo. in l.planè.§.si eadē.de leg.j. per Dyn.& per Bar.latè in d.l.si pluribus.§.j. de lega.ij.

c ¶Vtrū steſ.Adde tu ꝙ Fran. de Are.in ij. col.iiij. de pba. dicit hoc dictū Bar.sin.Et per istud dictū videſ reddi dubia decisio Bar. in l. ambitiosa. charta vlti.j.de decr. ab ordi.faci. vide ibi & cogita. Ioan.Thi.

d ¶Legata.Istā legem alle.Bar.in l.ij.et l.et a ꝙa.de iurisd. om.iudi.

e ¶Nō pbareſ.An p instrumētū,pbeſ dñiū, & idē p dationē rem phyteusim, adde q̄ dixi post bar.l. titia. de loca. adde Bal.& Imo. in l.cū tale.§.fi. de cōdi. & demō.& qd no.Bal.&doc.in l.cū falsa.C. de iu.& fa.ig.in §.qb⁹.in j.cō sti.Co.p Imo.in l.qdam ita.j.ad Trebel. 2

f ¶Cum seruus. hunc tex.allegat not.Bal. in l.iij.C.de lega.

verò ab eodem, & tunc aut in diuersis voluntatibus, aut in eadem.Si in diuersis,aut legatum est simplex, & in dubio videtur velle duplicare legatum, vt l.quinquagin ta. de probationi. nisi sint duæ voluntates, quæ loco vnius habentur, vt l. Sempronius.suprà de legatis.ij.Aut legatum est ob vnam & eandem causam:& tunc statur vltimo legato,vt l.libertis quos.in princip.de alimen.& ciba. lega. Si verò relinquitur in eadem voluntate: tunc aut vtrunque legatum continet tantundem, aut non. Primo casu non præsumitur quòd voluerit duplicare, nisi probetur, vt l.planè.§.sed si non corpus.ŝ.de lega.j.Si verò non continet tãtundem:tunc aut secundùm legatum est factum per relationem ad primum, & tunc stabitur vltimo tantùm.[a] Ita potest intelligi hic,& glos.hic posita. Aut secundùm legatum est factum simpliciter : & præsumitur testatorem voluisse duplicare,nisi aliud appareat per verba expressa, vel per dictionē taxatiuam,vt l.si ita.ŝ.de lega.j.& l.iij.§. cū Titio.ŝ.eo.Ita debes intelligere istam materiam.Et ista materia†potest induci ad quæstiones.Apparet quòd mutuauit tibi centū. Item apparet ꝙ postea promisisti centum ex causa mutui,an intelligitur de illis centum mutuatis,an de alijs centum?Et quòd de eisdem cētum intelligatur,videtur glos. in l.triplici.j.de verbo.signi. & dixi in l.planè.§.j.ŝ. de lega.j. Et hoc † quando pluries relinquitur quantitas.Sed si species pluries relinquatur,non dico hic,sed dicam[b] in l.Mæuius.§.eum.ŝ.de lega.ij. 3

b

2 ☞Tacita conditio,quæ uenit ex dispositione testatoris, impedit transmissionem. secus est si uenit ex necessitate:quia non impedit.

2 Resolutio conditionalis in contractibus non facit primum contractum conditionalem, sed in ultimis uoluntatibus sic.

Si legatum. Ad hanc legem oppo.ꝙ ademptio conditionalis non impediat transmissionē: vt l.si penum.j. quando dī.le.ce. Solue vt ibi per Dy. & ibi plenius dixi:quia ibi loquitur de cōditione,quæ extitit in ipso actu moriendi,hic secus. Itē oppo.†tacita conditio nō impedit transmissionem,vt l.cōditiones quæ extrinsecus.j. de cōdi.& demō. sed hic est cōditio tacita:ergo&c.Sed cōditio tacitia nō impedit transmissionē.Verū est de ea cōditione,quæ venit ex necessitate.secus si venit ex dispositione testatoris,vt hic, & l.quod pupj.quando dī.le.ce. Itē oppo.ŝ.pro emptore.l.ij.§.si in dīē. Breuiter† solue,aliud in cōtractibus,aliud in vltimis volūtatibus.Nā in cōtractibus resolutio cōditionalis nō facit cōditionalē primū cōtractū,sed in vltimis volūtatibus sic,vt no.in lege cōtraria,sed plenius in l.ij.§.j. de in diem addict. in glos. magna habetis in l. quibus diebus.§.quidam Titio.& conditio.& demonstra. 1 2

☞Dominium in legato quantitatis non transit recta uia in legatarium: tamen statim incipit deberi.

Quod si ita legatum. In l.si legatum dimisi.§. qd si ita legatū.ideo nūc lego.De materia huius §.habuisti.ŝ.eo.l.iij.§.j.hic dicit, si decedat antequā dies legati cedat.Contrà,imò debeat intelligi si decesserit antequā accipiat,sicut in fideicōmisso vniuersali,vt l.qdā ita.j.ad Treb.sed hic†est legatū quātitatis,in quo nō trāsit dominiū recta via,sicut in fideicōmisso vniuersali.Rñ.licet dñium nō trāseat recta via,tñ statim incipit deberi : sed in fideicōmisso vniuersali est plus:quia requiritur acceptatio fideicommissarij, & eius factum,ideo quia illud potest continere damnum,sed legatum istud tantummodo lucrum. 1 3

3 ☞Electio in legato generis, an sit legatarij.remissiuè.

Vi hominem. Oppo.ŝ.eo.l.nō solū.§.j.rñ.ibi, in legato alternatiuo,hic in legato.gñis.Inducit gl.hāc † legē ad qōnē ꝙ in legato generis est electio legatarij. De qua habetis suprà de legatis primo.l.legato generaliter.& l.hæredes.§.si incerto.ŝ.fami.erciscū. 1 1

☞Verbis testatoris statur in adimendo id,quod ab ipso conceditur.

2 Quis admittitur ad probandum contrarium eius quod testator asseruit.

3 Statutum si aufert ex causa in eo inserta beneficium alicui, q̄ tali assertioni non statur.

1 Diui. In adimēdo†id,quod à testatore conceditur,verbis testatoris statur.h.d.Oppo.de lege iij.§.j.ŝ.ad Sylla.vbi dicto testatoris nō stat.Sol.Hic testator volebat solū auferre beneficiū à se cōcessum:ibi verò volebat pœnā imponere. Itē oppo.in auf.vt cū de ap.co.§. causas.vbi nō statur dicto testatoris inserētis causam exhæredationis, nisi probetur. Sol. Ibi testator volebat auferre filio quod habebat à lege,ſ. ꝙ sibi patri succedat, hic verò volebat auferre quod à seipso testatore habebat,vt hic. Vlteriusꝫ quæro quid si libertus vult p bare contrariū eius quod dixi testator, an debeat sibi prodesse? Credere ꝙ sic:quia si testator errans hoc dixit,ita ꝙ appareat testatorē errore dixisse:puto ꝙ ꝓderit sibi:argu.l.vltimæ.ŝ.de hære.insti.Facit l.epistolā.in prin.j.ad Treb.Et ista † teneatis mēti: quia faciunt ad multa,præcipuè ad statuta,quæ auferunt beneficia alteri concessa.Vtrum stetur causæ appositę in statuto sine alia probatione,solutionē habetis ex prædictis. quod tene mēti. 2

1 ☞Inducta ad diminutionem,non important augmentum.

2 Ecclesia contra habētem fundum eius in emphyteusim,an agere possit rei uendicatiue.

Dominum regulariter non probatur ex contractu emphyteutico.

3 Instrumentum treugæ probat guerram præcessisse.

4 Priuatio habitus an sequatur ad positionem priuationis.remissiuè.

d 1 Egata. Quæ † inducūtur ad diminutionē,nō important augmentum.h.d.De hoc ŝ. de le.j.l.legata inutiliter. & ibi per Dy. inducitur ad plures quæstiones.Et quidam ponunt hic duas.Prima,si habes † fundum in emphyteusim ab ecclesia. Modò ecclesia agit rei vendicatione,an ex hoc probetur competere rei vendicatio ecclesiæ?videtur ꝙ non:quia instrumentum emphyteusis inducitur.vt ius ecclesiæ diminuatur,nō vt augeatur.Videte,ista qō rectè intelligenti habet modicum dubiū. Nam si quidem ecclesia agit actione personali descendente ex contractu emphyteutico,tunc non potest sibi referri quæstio dñij.in l.si quis conductionis.C.loca.& l.nec creditores.C.de pigno.actio. Sed si ageret rei vendicatione,tunc ex instrumēto emphyteutico nō ꝓbaretur[c] dominiū regulariter,vt l.ad probationē.C.loca.& not.per glo.in simili.in l.ita vt si fur.ŝ.cōmo.Hæc sunt vera,nisi dñs emphyteusim eo animo recepisset,vt trāferret dñium in ecclesiam, secundū ea quę plenissimè dixi in l.si aliquā rem.j.de acquiren. pos. Secundò Dy.†inducit istam legē ad aliud. facta est treuga inter aliquos,vtrū ex instrumēto treugę probetur guerrā præcessisse,vt sic finita treuga remaneat guerra.Hæc lex facit ꝙ nō:ga treuga fit ad diminutionē,nō ad augmentū guerræ. Videte,nō est dubium ꝙ ex instrumento treugæ nō inducitur guerra,sed probatur guerrā præcessisse:sicut dicimus de diuortio,vt l.Iulianus.ŝ.de diuor.& in auf.quib.mo.na.effi.legi.§.quoniam. & facit quod no.in l.si mihi & tibi.§.in legatis.ŝ.de lega.j.De hoc facit quod no.dixi in l.decē.j.de verbo.obli.Sed vtrum † ad positionem priuationis,sequitur positio habitus,in §.quibus. habuistis in l.iij.§.si quis duobus.ŝ.eo.titu.Non habetis hic alia. 2 3 4 c

1 ☞Legatum extinctum alienatione,non restauratur,nisi de nouo probetur.

f 1 Vm seruus. ᶠLegatum†extinctum alienatione, non restauratur,nisi de nouo probetur. Oppo.de l.rem.j.eo. Sol. Fateor ꝙ debet distingui alienauerit sponte,aut necessariò,vt ibi dicitur. Secundò oppo. de manu.testa.l.verum est.Sol. Aliud in relicto libertatis,vt ibi aliud in relicto proprietatis,vt hic.Istud videtur contra tex.in l. iiij.ŝ.eo.vbi cessante causa ademptionis cessat ademptio.Putoꝙ debeamus sic dicere,inimicitiæ,de quibus ibi loquitur,fuerunt causa voluntatis testatoris.Vnde cessantibus inimicitijs præsumitur cessare voluntas adimendi.Sed hæc alienatio non est causa voluntatis ademptionis,sed voluntas præcedit,quæ ostenditur per actum alienationis.Vnde secuta ademptione,non sequitur quòd remaneat voluntas legandi:quia non est eius causa.

1 ☞Statutum quòd campsor debeat cancellare rationes,de quibus plenariè fuit satisfactum,uerificatur in eo qui scribit sibi satisfactum.

Idem est scribere sibi satisfactum,& cancellare.

Nihil interest. Hæc lex facit ad quæstio. de statuto campsorum qui habent statutum † ꝙ ipsi tenentur cancellare rationes,de quibus fuit plenariè satisfactum. Modò quidam non cancellauit,sed dixit, Satisfactū est mihi 1

est mihi de omnibus integrè.Certè idem est hoc dicere,seu scribere,quod cancellare:argu.huius legis.Non sunt hic alia.

1 Nihil probet. [a] Glo.oppo.de i.vbi repugnantia.de regu.iur.& glo.soluit optimè.

1 ☞Alienatio uoluntaria omnino extinguit legatum præcedens:& quando extinguatur.nume.6.

Liberalis in necessitatibus nemo existit,& qualiter intelligatur.& nume.4.

2 Dans ex necessitate,dicitur impropriè donare.

3 Legatum ex quibus alienationibus reuocetur.

4 Legatum an reuocetur ex alienatione facta causa fœnerandi.

5 Legatum simul non uidetur reuocatum,licet al.enumerit usumfructum.

7 Legatum simul non uidetur reuocatum,licet al.enumerit usumfructum.

8 Pars rei alienata pro ea parte uidetur legatum reuocatum.

9 Legatum non censetur reuocatum ex pignoratione,nisi sit pignorata pro tanto, quòd non sit spes luitionis.nume.11.

Donatio facta uxori,reuocatur per pignorationem, non tamen per obligationem generalem omnium bonorum.nume.10.

b 1 Em legatam. [b] † Alienatio oīno extinguit legatum præcedens.hoc dicit. Nota.tex.ibi,hæc enim distinctio,&c.Dicitur hic,nemo in necessitatibus liberalis existat.& gl.exponit:nemo, q dat ex necessitate,dicitur donare.Contra,imò † quandoꝙ quis donat ex necessitate:vt ŝ.de tuto.& ra.dif.l.j.§.j.& l.cùm plures.§.pen.& fi.ŝ.de admi.tut.& l.si seruus seruum.§.si oliuam.ŝ. ad l. Aquil. Dicit glo.ibi non dicitur donatio propriè,sed impropriè. & bene dicit,vt plenè dixi in l.j.de dona. Sed quæro[c] vtrum per istā donationem impropriam,de qua loquuntur leges,contrarię reuocetur legatum?Respon.non:quia ex necessitate fit: ergo non reuocatur,vt hac l.cū si. Tñ † aduerte tres casus.Qñꝙ donatio fit ex præcedenti liberalitate,& tunc loquitur lex ista.Qñꝙ donationem præcedit necessitas , tunc lex ista non procederet. & est casus in l.j.§.j.ŝ.de tu.& ra. dif. & l.cùm plures.§.cùm tutor. de admi.tuto.Qñꝙ non præcedit necessitas,neꝙ liberalitas,sed quædam malitia,vt in casu l.si seruus seruum.§.si oliuam.& tūc putarem ꝙ hæc lex habeat locum : quia sufficit ꝙ ex necessitate non fiat. Secundo modo intelliguntur † ista verba posita in fi. Nemo enim in necessitatibus liberalis,&c.id est, nemo, qui est in necessitate,liberalis existit.Contra istam expositionē videtur l.si ego.ŝ.si cer.pe.Ista expositio non est vera:quia etiā indigens potest liberaliter existere. Tertio modo exponitur vt in glos. sed tene primam.[d] Dicitur hic,si ex necessitate alienat,ꝙ legatū non reuocatur. Sed quid † si aliquis alienat titulo non lucrativo : ex voluntate tñ,vt causa fœnerandi, an videtur vendere ex voluntate vel necessitate? Glo.ꝙ ex necessitate , vt l.seruum quoꝙ.§. fi.ŝ.de procu.vbi verbū ex necessitate,accipitur.id est,titulo nō lucrativo.Puto contrariū:quia hic accipitur ex necessitate,scilicet rei familiaris,vt hic,& ŝ. de leg.iij.l.fideicōmissum.§.si rē. & Insti.de leg.§.si rem.sed in lege cōtraria aliter sumitur. Oppo.j. eo.l.pater.inter filios. † Sol. Ibi fuit relictū certę quātitatis,hic speciei.Et ideo vt liqueat ista materia,sic distinguo:aut legatur quātitas,aut species,aut species & quantitas:hoc est,pretiū illius speciei,aut legatur aliquod ius. Primo casu dic vt dicā j.eo.l.pater. Secundo casu,aut ista species alienatur ab hærede,& legatū nō extinguitur,vt l.seruū filij.§.si pocula.ŝ.de lega.j.secundū intellectū glo. Aut alienatur à testatore,& tūc aut fuit legatū sub cōditione,qui meus erit,vel si meus erit,& tūc reuocatur indistinctè,vt l.Quintus.aliàs,scribit.in fi.ŝ.de auro & argē.le.nisi aliud loco eius redimatur,vt l.filiæ.§.j.j.de cōdi.& demō. Aut legatū fuit factū simpliciter,& tunc aut alienatio fit per dissolutionem speciei,vel translationē ad aliā speciē, & reuocatur indistinctè, vt l.Seia.de auro & argē.leg.quasi res desinat extare,vt ibi. Aut alienatio fit remanēte in esse suo,& tunc aut fit ex volūtate,aut ex necessitate,vt hic,& l.fideicōmissa.§.si rem.& Insti.de leg.§. si rem.Si verò legatur species & quātitas,hoc est,pretiū rei,tunc nō reuocatur venditione legatū.l.Lucius.ŝ.de leg.ij.Sed si alienatio fieret alio modo,puta per dationē insolutū vel per permutationē,tunc est maius dubium: tñ dicerem idem ex illo capite, quo pretiū est relictū:quia semper pretium peti posset,sicut si res linqueretur res aliena,vel pretiū rei alienæ,vt l.nō dubium.ŝ.de leg.iij.Si verò relinquitur ius,id est nomē,dic vt in tex.l. fideic. §.si rē.ŝ.de le.iij.Quæro,hic dicit de alienatione totius.†Sed qd si alienauerit vsumfructū tm̃,an reuocasse dicet? Glo.ꝙ nō,in l. iij.C.de le.pbat in l.ij.de cōd.inst.Sed†qd si alienauit partē rei? Certè pro illa parte extinguit legatū,secūdū præcedentē distinc- 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 c d e f

a ¶Nihil prohibet. Adde quod notjin l.emptor.§.Lucius.in fi.de pactis.

b 5 POMATES. ¶Rē legatā.in prin. Ad ista legē vide Alex.i l.seruū filij, § j ff.de leg.j. &

a ¶Quæſitũ erat. Reuocabilis, ſed'm glo. in l. ſi qs ita hr̃di. de cõdi. inſti. Et hæc rõ a Bar. eſt bõa, & eam tenet Imo. in d. l. legatũ. licet Bar. mentionem non faciat.

b ¶Oppo. C. Q̃o au tẽ intelligaſ, & an in 1 min⁹ ſolẽni volũtate legata adẽpta dicantur, vide Bar. ī l. ſi iure. in prin. de le. iij. & vide glo. ſ. & doct. in materia hui⁹ legis in l. fidei. C. de fidei. & tangit Imo. in l. ſi ita b ſcriptum. de lega. j.

c ¶Pr̃. Hũc tex. alleg. Bal ī l. filia. in iij. q. C. de leg. & vide Ange. in l. ſeruũ filij. §. ſi idẽ ſeru⁹. de leg. j. & hic vr̃ caſus expreſſus pro dicto Bar. in rub. C. de ver. ſigni.

d ¶Alteri. tene menti iſtũ tex. qa eſt no. & adde l. Pãphilo. §. fi. de le. iij. Et ad hãc l. vide Bal. ī l. in teſtõ. 1 ī vl. col. C. de te. mil.

e ¶Confirmari. Vide Bal. in l. ſi ita. §. regula. ſ. de li. & poſth. in l. ſi vn⁹. §. pact⁹. in iij. col. de pac. vid Ang. in d. §. regula. & in l. ſed & ſi in cõditiõe. §. ſi. de hære. inſtitu.

f ¶Et l. Caio. Et ibi vide Barto. intrantẽ ad qõ. quam ſigna.

tione. Ratio: quia repudiatio ſit poſtquam ceſsit dies legati. Iam enim patri vel domino quæſitũ erat: a & ideo repudiare poteſt. Sed ademptio ſit viuo teſtatore, & ſic ante diem legati cedentem: & ideo non poteſt adimi à patre vel à domino: quia eis non erat datum.

☞ *Inſtitutus an repellatur ab inſtitutione propter graues inimicitias cum teſtatore ortas.*

EX parte. Inimicitiæ ſuperue- 1
nientes, & teſtamentum imperfectum, & hæredis inſtitutionem non vitiant, ſed legatum. hoc dicit. Oppo. C. b de his qui. vt indi. l. hæreditas. & j. de his quib. vt indi. l. cùm quidam. Solu. Dicunt quidam q̃ actiones hęreditariæ nõ denegantur ei ipſo iure, ſed per ſententiam ſic, vt hic. Veritas eſt q̃ ibi teſtator appellauit hæredes indignos: ideo applicatur fiſco. Sed hic indignos non appellauit, ſed cœpit facere aliud teſtamentum, quod non perfecit. Quærit gloſ. quæ ſit ratio diuerſitatis inter hæredem & legatarium, dic vt in ea: quam no. Quæro, vtrum propter † cauſas inimicitiæ tantùm poſsit quis ab inſtitutione repelli. Et videtur q̃ non, per hanc legem. hoc non videtur verum, ſi hæres inſtitutus præbuerit cauſas inimicitiæ: vt quia occidit filium teſtatoris, vel fecit ſibi aliquod grauiſsimum: vt in authen. ſi captiui. C. de epiſco. & cleri. & authen. liberi furioſi. C. de epiſcopa. audien. Sed ſi teſtator vel extraneus dedit cauſas inimicitiæ, non ipſe inſtitutus: tunc habet locum iſta lex quia non repellitur ab hæreditate.

PAter. Si ex pecunia legata per teſtatorem aliquid emꝑtur, legatum nõ extinguitur: ſed ex re empta præſtatur. hoc dicit. Oppo. q̃ alienatione extingua tur: vt ſ. eo. rem̃ legatam. Solu. Licet hic alienauit pecuniam, tamen rem emptam retinuit in patrimonio. Oppo. contra hoc ſ. de auro & argen. l. Seſa. vbi extinguitur legatum, licet res retineatur in patrimonio. Solu. ibi fuit legata ſpecies, hic quantitas in genere. quod legatum quantitatis, licet non fuerit genus generaliſsimũ, tñ nõ ita de facili extinguit, ſicut legatũ ſpeciei. In glo. dũ dicit, dic vt ibi. Ibi dicit q̃ ibi præceſsit inſtitutio æquiſs, vel ex certis rebus. qd' idem eſt: vt l. ex facto. de hæ. inſt. Dy.

LEgatum. Legatum videtur transferri cum condi- 1
tionibus ſuis, niſi conditio perſonæ cohæret. hoc dicit. concordat l. Caio. in principio. ſuprà de alimen. lega.

c Pater. c Per donationem inutilem inducitur legati ademptio. hoc dicit. Oppo. quando præcedit legatum generis, tunc legatum inutile ſpeciei non derogat generi: vt l. fi. §. fi. ſ. de auro & argen. lega. Solu. Ibi fuit legatum adiecto ſigno vniuerſali: ſed hic fuit indefinitum. Dixit enim hortos inſtructos. Vel dic, aliud in donatione inutili: aliud in legato. Ratio eſt: quia ſecundùm propoſitum teſtatoris in vita eius res exit de bonis, vt §. de lega. ij. l. ſequens quæſtio. & ſic in aliquo eſt maioris potentiæ quàm legatum, vt ibi euidenter apparet. Dicam in l. quæſitum. §. penul. de fundo inſtru.

1 ☞ *Prælegatum factum uni hæredum ex causa, ſi adimatur, uidetur ademptum aliud prælegatum alteri hæredi factum ex eadem causa.*

d ALteri. d Per ademptionem prælegati vni ex hęredibus facti causa ademptionis, prælegatũ alteri: factum intelligitur reuocatum. hoc dicit. No. 1
† q̃ ſi teſtator vni hæredum aliquid prælegat, & per illã cãm alij cohæredi prælegat aliquid, ſi adimit prælegatũ vni intelligiẽ ademptũ prælegatũ alteri: licet expreſsè nõ ſit dictũ.

1 ☞ *Legatum libertatis uidetur extinctum ſeruo alienato, non aũt legatum alterius rei.*

SI ſeruo. Alienato ſeruo expreſſa libertatis adẽptio legati ſibi iniuncti tacitã reuocationẽ indu- e
it. ſecus ſi adimaſ ipſo manumiſſo. h. d. In tex. ibi, inuti-

liter adimaſ. dic, i. adimi videaſ, inſpecto præſenti tpe. Ibi, peruẽturũ. dic, imò vitiaſ, cũ reperiaſ relictũ ſeruo ꝓprio ſine libertate: vt l. ſeruis. C. de leg. Nec ob. q̃ dicit, adẽptionẽ, nõ valuiſſe imò valet, vt ſequit: & meritò, &c. Ibi, adẽptio. dic, ſ. libertatis, & per conſequens legari libertas dicitur, quæ per redemptionem poſtea factam confirmatur, vt l. verum. de manu. teſta. Quæro de ratione dubitandi in hac lege. glo. ſecunda magna dicit: quia alienatione extinctum erat legatum libertatis, & alterius rei. Vn de quia adimit poſtea libertatem tantùm videtur confirmaſſe legatum alterius rei. Ita dicit glo. quæ inci. ſ. libertatis. & dic ſecundùm Pe. Ri. &c. Et ſic hæc † glo. habuit pro cõſtanti, q̃ ſerui alienatione extinguatur legatum libertatis ſibi factum, & legatum alterius rei. Et hoc etiam expreſsius dicit glo. ibi, tacitè reuocata. In eo quod gl. dicit q̃ alienatione reuocatur libertas, dicit verum, per §. quod ſi alienatus. quem alle. Sed in eo quod dicit, q̃ reuocatur legatum. dicit malè, & contra l. ſi in diem. §. fi. j. de cõdi. & demon. & l. Iulianus noſter. eo. ti. Ita dicit Iac. de Are. in l. qui filio. §. ſi quis ſeruum. ſ. de hære. inſti. Ratio ergo dubitandi fuit hic: cùm libertas videatur adempta alienatione: ergo noua ademptio nil operabatur. Ad quod iuriſconſultus reſpõdet: qa ademptio valet cũ redimi poſsit: & per conſequens reperitur legatum factum ſeruo proprio ſine libertate: & ſic non valet, ſecũ dùm Iac. de Are. & omnes. Oppo. ſ. eo. l. cũ ſeruus. vbi redemptione non cõfirmatur legatum. ſol. Aliud in alijs legatis, aliud in libertatibus: vt ibi no. & l. verum. de manu. teſta. Item oppo. & videtur q̃ finis huius legis principio contradicat: quia in fine ademptio nil operatur: in prin. ſic. Quidam dicunt q̃ finis corrigat principium. Hoc non eſt verum: quia in fine nullo modo valet ademptio: quia liber erat. Et ſi dicis: poteſt iterũ effici ſeruus: & ſic poteſt iterum redimi. non eſt bene dictum: quia caſum ad uerſamq̃ fortunam, &c. vt l. inter ſtipulantẽ. §. ſacram. j. de ver. ob. Sed cõtra hoc dictum oppo. q̃ in libertate ſpectetur aduerſa fortuna liberi hominis, vt l. generaliter. §. ſi libero homini. de fideic. lib. ſol. In fauorem libertatis, vt valeat datio, bene ſpectamus caſum, ſed in odiũ libertatis, vt valeat ademptio, nõ. & ſic loquitur hic. Et ſic eſt dare caſum, in quo valet datio: & nõ valet ademptio. Oppo. de l, ſi ita. §. regula. de li. & poſthu. vbi nõ põt adimi hæreditas ſine libertate, & ecõuerſo: hic non põt adimi libertas ſine legato: ergo &c. Solu. Aliud in hæreditate, vt ibi, q̃n ſeruus eſt ſolus hæres inſtitutus. Rõ eſt: quia nõ eſt hæres, cuius e
aditiõe ademptio cõfirmari poſsit, & à ſeipſo adimi nõ põt: hic verò loquitur in legato & in libertate, & ſic vnius aditione põt legatũ confirmari: argu. l. ſed & ſi in cõditione. §. fi. ſ. de hæ. inſti.

SI ſeruus. Opp. q̃ iſta ademptio nil valeat: quia alie- 1
nato ſeruo eſt extinctũ legatũ, vt ſ. l. pro. ergo nõ debet adimi. ſol. Si habetis in litera, ſi reddiderit. Iuriſcõſultus rñdet ſic. Legatũ extinguiſ ope exceptionis, & ideo hærede ſoluẽte nõ haberet repetitionẽ: põt ergo legatũ valere illo reſpectu, ſi hæres ſoluerit. Et ideo illo reſpectu põt valere ademptio. quo reſpectu põt valere legatũ. Iſtud dictũ glo. nõ videſ verũ: quia tutus exceptione doli põt repetere, q̃n dolus nõ fuit adhibitus in ipſa obligatiõe cõtrahẽda, vt no. in l. qui exceptionẽ. de cõd. inde. & l. qui ſe debere. in prin. de cõd. ob cau. Et ideo idẽ iuris eſt in ademptione facta, qđ eſt in ademptione nõ facta. nõ eſt bona iſta lec. Alij exponũt, ſi redit hic ſeruus ad dominũ, redit per ademptionẽ. & qđ dicit q̃ legatũ põt ꝓcedere: verũ eſt, niſi noua oſtẽdat volũtas, per l. cũ ſeruus. & ideo põt valere ex noua volũtate. alij habẽt in litera, ſi redimat. & tũc dic vt dixi: qa ſi noua volũtas, ꝓpter illã nouã volũtatẽ eẽt receſſum ab adẽptione prima, vt ſ. e. l. iiij. & ſic iſta lec. nil ad ꝓpoſitũ. quare dic q̃ alienato ſeruo legato legatũ nõ eſt extinctũ, per l. Iulia re dic q̃ alienato ſeruo legato legatũ nõ eſt extinctũ, per l. Iulia nus. noſter. j. de condi. & demõ. & l. qui filio. §. ſi qs ſeruũ. de hæinſti. & qđ hic dicit, legatũ poteſt valere ſi redimatur. ſubaudi, maximè: quia etiam ſi non redimatur legatum, non poteſt valere ademptio. Et hæc eſt vera lectu. & ita intelligit Jaco. de Are.

Seruo legato. Nota tex. ibi, nouus enim homo, &c. Contra hanc oppo. de l. ſi chorus. §. fin. de lega. iij. Breuiter ibi præferebatur noua voluntas, hic ſecus.

SI tibi. Translatio legati facta de vno in eundẽ, nõ videſ fieri cũ onere. h. d. Op. ſ. eo. l. legatũ in f
prin. & l. Caio. ſ in prin. de alí. leg. Sol. Ibi fuit facta trãslatio in aliã perſonã: hic in eandem. Et ideo nil poſſet operari, niſi operetur fideicõmiſsi adẽptionẽ. Pro quo facit l. ſi. ſ. de vulg. & pup. Opp. ſ. de cõdi. inſti. l. cũ ſeruus. j. de condi. & demon. l. auia. circa princip. Sol. Hic loquitur de onere impoſito in eodem legato, ibi vero loquitur de onere impoſito inſtitutio ni, an videatur repetitum in legato.

1 ☞ *Translatio legati quando fiat cum onere ſuo.*

ALumnæ. Si fideicõmiſſum ab vno in aliũ trãſ- 1
fertur cũ onere ſpeciali, onus primo iniũctũ in perſona ſecũdi, in quẽ trãſferſ, in onere ſpãſi nõ vr̃ repetitũ. h. d. Opp. q̃ legatũ videatur trãslatũ cũ onere ſuo. vt l. legatũ. ſ. eo. & l. Caio. in pri. de ali. le. Sol. Illud verũ, niſi nouũ onus ſit appoſitũ in ꝑſona eius, ī quẽ fit trãslatio Pro qua facit l. licet. ſ. de le. j. Vt † ergo iſtud liqueat, breuiter diſtigue: aut trãslatio legati fctã ī eũdẽ, aut in aliũ. Primo caſu, nõ vr̃ repetitũ onus: vt l. ſi tibi. Sc̃do caſu, q̃n in aliũ: tũc aut eſt nouũ onus ei iniũctũ: & nõ vr̃ repetitũ onus primi, vt hic. Aut ſibi nõ eſt nouũ onus iniũctũ: et ſic aut onus iiũctũ ꝑmo cohęredebat ꝑſonę, aut nõ: vt l. legatũ. in pri. ſ. eo. l. Caio. ſ. de ali. & ciba. lega.

Titia. Si de rebus ſpãliter legatis & ſub gñali noie cõfirma- 1
tis vna alteri legeſ, in totũ vr̃ eſſe legata, & legatario primo adẽpta. h. d. Opp. q̃ ambo debeãt cõcurrere ī iſto fũdo, ni ſi aliud appareret: vt l. ſi pluribus. ī pri. ſ. de leg. j. & no. in l. ſicut. ſ. e. Sol. Si tenemus opi. Dy. ibi poſitã, q̃ ibi legatũ ſeruí fuerit facũ cũ cõemoratiõe primi: tũc ꝓcederet clarè. ſed ibi iſtã opi. reꝓbaui. quare dico q̃ l. ſi pluribus loqſ q̃n duobus legaſ eadẽ ſpecies. hic q̃n vni genus, alij ſpecies, & ſic ꝑ ſpeciẽ derogatur generi. Et ſi opponis q̃ hic ſpecies fuerũt ſpecialiter legatæ, vt patet in prin. §. Reſpõdeo, q̃ fuerunt generaliter confirmatæ. vnde illud genus inſpicitur cum generi per ſpeciem ſit derogatum.

1 ☞ *Legatum uidetur ademptum per redemptionẽ oneris adiecti in uim modi.*

2 *Onus adiectum in uim fideicommiſſi ſi adimitur adimitur legatum.*

4 Seia. 4 Per † adẽptionẽ oneris adiecti in vim modi, etiã legatũ videſ adẽptũ. h. d. Op. j. de cõdi. & demõ. l. ſi qs ſeruum. Sol. Dicũt qdã q̃ ibi ſpãle libertatis fauore. Vel aliter. Ibi onus iniũctũ ſeruo, ipſi ſeruo fuit adẽptũ: hic aũt fuit alteri impoſitũ iſta ſol. nõ eſt vera per l. ꝓxi. §. matri. vbi ſi onus ſimpl'er adimiſ, vr̃ adẽptũ legatũ. Quare gl. ī l. cõtraria ſoluit. No. q̃ ibi fuit onus adiectũ in vim cõditiõis: hic in vim modi. q̃ no. Ratio eſt: quia q̃n onus eſt impoſitũ in vim modi, ſunt duæ obligatiões correlatiuæ: qa hæres obligaſ ad dãdũ, & legatarius obligaſ ad implẽdũ modũ: vt l. ſi. de his q̃ ſub mõ. Et natura obligationũ correlatiua rũ eſt, vt vna ſublata videaſ ſublata alia: vt l. ſi. de accep. & l. cũ emptor. de reſcin. vẽ. Sed q̃n onus apponitur in vim cõditionis, non poſſunt dici obligationes correlatiuæ: quia id, quod eſt in conditione, non poteſt dici eſſe in obligatione: vt l. ſi quis ſub cõditione. ſi quis omiſ. cau. teſt. nec legatũ eſt in obligatione ante conditionis euẽtũ: vt l. cedere diẽ. de ver. ſig. & hæc eſt vera ſol. quã tenet Pe. C. de cõdi. inſer. l. pe. in fi. q. † Quæro, qd ſi onus ſit adiectũ ꝑ modũ fideicõmiſsi? Rñ. idẽ qđ q̃n eſt adiectũ invī modi: qa reſultat correlatiua obligatio, vt videbitis. j. l. ꝓxi. §. matri.

Quifilias. Quãtũ ad res reformatas, videſ teſtõr volũ- 1
tatem mutare, non quantum ad alias. hoc. d. In gl. ſic. C. & c. in fi. Tu dic q̃ illud ideo, quia vltimũ legatũ nil operatur, niſi primũ intelligaſ reuocatũ. Item opp. gl. de. l. hæredes. §. ſi quid. ſ. de teſt. Gl. ſoluit, & nõ bñ: qa ponit ſolũ diuerſitatem caſuũ, quare dicit Dy. hic res aſsignata ex cã diuiſionis vr̃ capi tanq̃ prælegata, & prælegata poteſt in codicillis mutari: meritò &c. in lege contraria volebat ſine ſolennitate mutare. Itẽ opp. extra gl. ſ. proxi. §. vbi cõtingit mutatio circa aliud, q̃ circa res reformatas: qa reformatio fuit facta circa onus: & contingit reformatio circa legatũ. Sol. Id operatur ibi natura obligationũ reſpectiuarũ ſeu correlatiuarũ, vt ibi dixi. Ita ẽt dices in propoſito. Si eñ ea tm̃, q̃ vni ex cã ꝑlegati dederat: ademit, & de alijs nil dixerit: videſ à toto receſſum. Sed hic reformauit diuiſionem in quibuſdam rebus in vtriuſq̃ perſona, in quibuſdã omiſit, &c.

1 ☞ *Subſtitutio facta in legato uel hæreditate causa certæ infirmitatis, ſi teſtator liberatur ex illa, & moriatur ex altera, euaneſcit ſubſtitutio.*

Cum poſt. Translatio legati facta occaſione mortis ſpe- 1
ratæ exiſtẽte infirmitate, ita demũ habet effectũ, ſi ex eadẽ infirmitate legatarius moriaſ: non ſi ex alia. hoc. d.

b Nota q̃ ſi fiat † ſubſtitũ in legato, vel hęreditate, cõtẽplatione certæ infirmitatis, q̃ eo liberato ex illa, & mortuo ex alia, legatum vl hr̃ditas nõ debeẽ ſubſtituto. q̃ ẽ notãdũ. a

1 ☞ *Memor præſumitur homo eorum quæ iam ſciuit.*

Filio. Si ſeruus legatus trãſferaẽ ifũ b
dũ. vt ibi ꝓpetuò ſit: legatũ de eo ſcim̃ vr̃ extinctũ. hoc dicit. Opp. quia filio fuit relictum legatum generis, & vxori ſpeciei: ergo generi per ſpeciem derogatur: vt l. vxorem. §. codicillis. &. §. fœlicíſsimo. c
ſ. de leg. iij. Sol. Hic iſtum ſeruum poſt legatum factum tranſtulit in fundum, & fecit eſſe de illo genere, per qđ à legato ſpeciei 1
videtur recedere. Nota † quòd quis præſumitur memor c eorum, quæ iam ſciuit Concordat glo. in l. qui fundum. §. ſeruus. j. pro emp. Glo. dicit contrariũ in l. ex conſenſu. § fin. j. de appel.

1 ☞ *Fideicommiſſum ſi eſt ademptum ex diſpoſitione teſtatoris expreſſa, legatum non remanet penes grauatum, ſed uidetur ademptum.*

2 *Mulier non poteſt eſſe executrix in teſtamento.*

Matri. Si fideicommiſſum † eſt adem- 1 d
ptum ex diſpoſitione teſtatoris expreſſa, legatum non remanet penes grauatum, ſed videtur ademptum. h. d. Oppo. de l. pecuniæ. ſ. de ali. & cib. leg. & l. j. §. pro ſecundo. C. de cad. tol. Solu. In contrariis fit legatum inutile morte fideicommiſſarij, e
vel alio caſu: hic verò pœtentia teſtatoris. Vnde ſicut eum pœnitet de onere: ita videtur pœnitere de legato: vt ſ. l. proxi. §. Seia. Hanc ſolu. tenet Pet. & Cy. in d. §. pro ſecũdo. in ſecunda oppoſitione. Alij ſoluũt qđ hic mater erat electa vt miniſtra: ideo apud eam nõ debet manere cõmodum: ſed in cõtrarijs fuit electa vt legataria, ſeu fideicõmiſſaria. Hæc ſol. non eſt vera: quia hic non fuit electa vt nuda miniſtra, cũ verba diſpoſitionis fuerint ad matrẽ directa, vt dixi 2
in d. l. pecuniæ. Tñ ex hac ſol, † not. q̃ mulier poteſt eſſe executrix teſtĩ. dixi in l. à filio. de ali. le. Quæro, vtrũ alij duo fundi, in q̃bus nõ fuit onus iiunctũ, debeãt apud matrẽ remanere. Gl. vr̃ velle q̃ ſic. In contrarium videtur ſ. l. proxi. §. Seſa. Sed ſolue q̃ ibi in mente teſtatoris erat dubium, vtrum onus adiectum occuparet totum legatum vel nõ. Vnde adimendo onus, videſ à toto recedere. hic vero voluit expreſsè, q̃ onus non occuparet totum relictum. Itẽ opp. de l. ſi adimendo. ſ. eo. vbi adempto legato, nõ videtur adimi onus. Sol. ibi eſt caſus econuerſo. Vnde adempto legato non videtur adimi onus legato iniunctum: ſed adempto onere, videtur ademptum legatum. Ratio diuerſitatis eſt: quia fideicommiſſum eſt cauſa finalis, quare legatum fuerat relictũ: vt l. Titio. circa prin. de condi. & dem. & j. de dona. l. ij. in fi. vnde adempto fideicommiſſo videtur ademptũ legatũ: quia ceſſante cauſa finalis relinquendi fideicommiſſum, ſed eſt magis cauſa impulſiua. Vnde adempto legato, nõ vr̃ adeptũ fideicõmiſſum.

1 ☞ *Inimicus capitalis dicitur, qui accuſat de crimine capitali. & ob hoc legatum adimitur tacitè.*

d Seia. d Quí † accuſat teſtatorem de crimine capitali, videtur 1
ſibi capitalis inimicus: vnde legatũ videtur ſibi ademptũ. h. d. Nota q̃ licet faciat codicillos, & expreſsè non adimat: e
tamen tacita adẽptio durat. Habuiſtis ſ. eo. l. iij. ſ. fi. cũ l. ſequẽti.

Filiæ. Per exactionẽ debitoris legatum de eo factum videſ 1
extinctum, niſi aliud appareat. hoc dicit.

1 ☞ *Detractio quantitatis ſi fiat de fundo legato, quòd uideat ſi non eſt minima.*

DEtrahere. Quæro † quid erit ſi de legato 1
fundi detrahitur certa q̃ũtitas, an valeat? Reſpon. ſi quantitas eſt ita minima q̃ eſſet ridiculum, vt vnus numus, vel duo: tũc non valeret: vt l. legato generaliter. ſ. de le. j. Sed ſi eſſet magna quãtitas: tũc valeret, & fieret æſtimatio fundi: qa æſtimatione ſciret quãta pars fundi fuit detracta. Pro hoc l. pater. ſ. eo. & l. ſancimus. C. de dona. & l. j. §. ſi is q̃ quadringẽta. j. ad Trebel.

De rebus dubiis. *Rubrica.*

Suprà dictũ eſt delegatis: verũ qa circa legata occurũt dubia: iõ hic ponit de rebus dubijs. Sed q̃ro, nõne q̃q̃d dictũ eſt ſ. eſt di

¶Seia. Vide not. per Bar. ī l. ſi qs ſeruũ. de condi. & demon.

¶q̃ No. Adde quod no. in l. iij. ſ. de don. cau. mor. In cõtrariũ facit q̃ notat Bal. in fi. C. de poſth. hære. inſti.

¶Præſumit memor. No. q̃ qs præſumitur memor eorũ, q̃ ſecit ī teſtamẽto: adde tex. & quod ibi no. Bart. ī l. cũ hic ſtat⁹ ī prin. de do. ſter vi. & vx. & vide tex. ī §. illud quoq; in aud. de triẽ. & ſemi. quẽ allegat gl. ī l. hac cõſultiſſima. ī verſi. at cũ humana. qui teſta. face. poſſ. Adde ad hoc gl. & Bart. ī l. q fundũ. §. ſeru⁹ ſ. ꝑ emptore.

¶Seia. Et nota qđ ſi poſt accuſationem mortu⁹ eſt teſtõr, hęredes pũt petere à iudice, vt declaret ſi no-cẽtia ſua, ꝑ iſtũ text. no. & ibi dixit Bal. ī l. j. C. ne ex deli. defũ. Andre. Barba.

¶Adẽptio durat. Et vide qđ ꝑ iſtũ text. no. dixit Bal. ī l. j. C. ne ex delict. defun. ī iiij. col. & dixi ī l. ex iudiciorũ. j. de accu.

¶Seia. Vide not. per Bar. ī l. ſi qs ſeruũ. de condi. & demon.

¶q̃ No. Adde quod no. in l. iij. ſ. de don. cau. mor. In cõtrariũ facit q̃ notat Bal. in fi. C. de poſth. hære. inſti.

¶Præſumit memor. No. q̃ qs præſumitur memor eorũ, q̃ ſecit ī teſtamẽto: adde tex. & quod ibi no. Bart. ī l. cũ hic ſtat⁹ ī prin. de do. ſter vi. & vx. & vide tex. ī §. illud quoq; in aud. de triẽ. & ſemi. quẽ allegat gl. ī l. hac cõſultiſſima. ī verſi. at cũ humana. qui teſta. face. poſſ. Adde ad hoc gl. & Bart. ī l. q fundũ. §. ſeru⁹ ſ. ꝑ emptore.

¶Seia. Et nota qđ ſi poſt accuſationem mortu⁹ eſt teſtõr, hęredes pũt petere à iudice, vt declaret ſi no-cẽtia ſua, ꝑ iſtũ text. no. & ibi dixit Bal. ī l. j. C. ne ex deli. defũ. Andre. Barba.

¶Adẽptio durat. Et vide qđ ꝑ iſtũ text. no. dixit Bal. ī l. j. C. ne ex delict. defun. ī iiij. col. & dixi ī l. ex iudiciorũ. j. de accu.

a ¶Fundū. Et vide Ludo. Ro. ī cōſ. cccxxxiij. vbi allegauit iſtū tex. p ſingulari q̄ vna pars alternatiuæ declarat aliā. Andre. Barba.

a ¶Fundū. Et per iſtū tex. decidit Bal. no. in ix. col. ſi qs cautio. q̄ ſi ſtatutū dicit q̄ talis puniat ī mille. vel alia pœna arbitrio iudicis: q̄ nō pōt īponi alia pœna, q̄ nō ſit æqualis primæ vel parū excedēs. q. no. Ad hoc faciunt quæ ſcripſi in prima lect. Bar. ſup proemio di geſti vete. vbi latè. Ité facit iſte text. cū hic not. ad no. q. bal. in l. emptore. in iij. col. C. locati.

b ¶Opp. q̄ qñ. Adde quæ de hac diſtinctiua not. p Bar. in l. vbi pa. ſtū. in prī. poſt gl. C. de tranſac. Et facit ad q. de qbus per Bal. in c. j. ſ. in gñali. ſi de feud. fue. cōtrouer. in cōcęſsiōe vaſallorū caſtri. & ī c. j. de ca. q cu. vēd. adde Bart. in l. ſi plures. in ij. col. de cōd. inſer. & Bal. in l. ī teſtō. C. ad l. Falci. & in tit. de pace Cōſtā. ī ver. ſueſti turā recipiētes. Quid ſi cōcęſsione rerū, an videar cōcedere homines in eis. Bal. in l. j. ā. de ſta. ho. & ibi Gul. q̄ ſic, dūmō nō ſint ſibi cōiūcti ſanguine. Adē no. p Io. An. ſi c. certificari & ſi c. in nīa. de ſepul.

c ¶Ciuib⁹. An & qñ appellatione pſonæ veniat ciuitas, & qñ collegiū, vide no. per Imo. in l. ij. in prīc. de ver. obli. in materia miſti. & facit. l. mortuo. j. de fideiuſſo.

d ¶Si relinquitur prælato. Et vide Sali. ī l. placet. aſs nō plures C. de ſacr. ſanc. eccle.

e ¶Debet diſtingui. An & qñ relingtur prælato, videaē relictū eccleſiæ cōtēplatione, dic vt tractat cīū circa dubia, cū lex ſemp debeat eſſe de caſu dubio: vt l. q̄ Labeo. j. de carb. edicto. Rñ. quædā ſunt dubia circa factū: & de his tractat principaliter, licet etiam quandoq; inſerat de dubijs iuris: ſed tituli præcedentes loquuntur de dubijs iuris, facto poſito pro conſtanti.

☞ *Alternatiua ſi in parte alternatiuæ eſt res dubia, declaratur habito reſpectu ad æſtimationem rei, quæ in alia parte alternatiuæ poſita eſt certa.*

1 *In alternatiuis utrunque eſt in obligatione, quādo in utra que parte alternatiuæ continetur res certa.*

2 *Legatum factum de fundo Mæuiano, ſi teſtator habebat plures fundos ſeptratoē cum multis intermedijs, qui omnes uocabantur hoc nomine, non intelligitur de tali fundo, ſed de uno ſolo.*

3 *Diſiuncta quando cadit inter totum & partem, totum pars tem non comprehendit.*

4 *Alternatiua poſita inter totū & partē, uel genus & ſpeciem, quando ponatur pro coniuncta.*

5 *Genus & ſpecies ſi ponuntur copulatiuè, an ſpecies addat uel detrahat generi. remiſſiuè.*

6 *Podere legato quod teſtator habet in tali loco, quod intelligatur de eo quod habebat eo tempore.*

7 *Manſus eſt tantū, quantū pōt Laborari cū uno pari boum.*

Podere quid contineat, ex uſu loquendi intelligitur.

LEX I.

a IVndum. Hæc lex habet duas lec. & quelibet pōt diuidi in duas ex diuerſitatibus literę qa in fi. gdā habēt literā affirmatiuā, alij negatiuā, ſed ſcđm primā. h. d. Si ī aliqua † parte alternatiuæ eſt aliqua res dubia, declaraē habito reſpectu ad æſtimationē rei, q̄ in alia parte alternatiuæ poſita eſt certa. h. d. In tex. in fi. ibi. Mæuiani. dic. ſ. minoris. Et rō eſt ſcđm Azo. qa eatenus, quatenus in vno dilexit p̄ſumitur in alio dilexiſſe: vt Inſtit. devulg. ſub. §. & ſi ex diſparibus. & j. eo. l. vtrū. ī fi. Ité eſt ratio: qa nō eſt veriſimile q̄ teſtator poſuerit alternatiuam inter res, quarū vna eſt lōgē melior alia: vt ſi dicit, lego fundū valēt centū, vel lego fūdū valēt decē, & ſīō hoc p̄ſumimus ex volūtate defūcti. Opp. † q̄ in alternatiuis vtrū q̄ ſit in obligatiōe: vt l. illud aut illud. §. de cōſti. pecu. l. ſi duo rei. j. de duob. re. Sol. Illud verū, qñ in vtraq; parte alternatiuæ, cōtineē certa res: ſed qñ invna pte alternatiuę cōtineē res dubia, prius oportet q̄ dubietas declareē: q̄ declaraē eo mō quo hic dr̄: & illa res ita declarata diceē eſſe in obligatiōe: vt l. cōtraria. Quęro, q̄d ſi eſt dubiū, cui fūdo magis æquiualet, an totali vel particulari? Gl. dicit q̄ tūc q̄ eſt mīnus venit in legato: vt l. ſi ita ſit ſcriptū in fi. §. de le. j. & l. apud Iulianū. §. Seio. e. tī. & hæc lect. p̄cedit ſecūdū literā negatiuā. Sc̄do mō legī, retēta eadē lect. ícđm literā affirmatiuā. & ſcđm hoc vr̄ in totū p̄cedēti lec. cōtrariari: quare debes ſic intellígere. Nā q̄ dr̄ in tex. fundi Mæuiani: dic, ſ. maioris vel totalis: & ſic cōcordat cū p̄cedēti. Et ita videbatur dicere Dy. Vel poſſumus intelligere aliter ſcđm q̄ gl. ponit caſum, qñ totus erat vnus fundus, diuiſus tñ gra vberioris culturæ: quo caſu p̄cedat lec. put eſt hæc litera negatiua. Sed ſi † poneremus q̄ eſſent plures fundi, & ſeparati cū multis intermedijs, q̄ vno nōie vocabātur: tūc ſi legauit Męuianū vel Seianū fundū, nō intellexit de totali, ſed ſolū de vno Mæuiano; ſiue magna pecunia, ſeu parua diſtinguaē. Hoc p̄batur j. de ver. obl. l. q̄ ex pluribus. Vñ id q̄ dr̄ in l. Caius. §. Titius. ſ. de leg. ij. habet locū qñ totus fūdus cōtiguus erat: tñ gra vberioris culturæ diuiſus. Sed qñ fūdi erāt ſeparati, nūq; appellatiōe fundi Mæuiani continereē oēs fundi Mæuiani, ſed ſolū vnus fundus: vt d. l. qa ex pluribus. Et hanc lec. tene mēti. Venio ad ſecūdā lec. & legit ſcđo modo ſcđm Ro.

4 ſcđm quē. h. d. Qñ diſiūcta † cadit inter totū & partē, totū partē nō cōprehēdit. h. d. & eſt no. lec. Opp. q̄ qñ eidē legat genus & ſpecies, gñi per ſpeciē nō derogaē: vt l. legata. in prin. ſ. de ſup. le. & de fun. inſtru. l. cū de lanionis. §. cui fundū. & §. quidā. & l. ſſtū. §. pe. eo. tit. Sol. gl. Cōtraria loquunē qñ genus & ſpecies legāt copulatiuè: hic qñ legātur alternatiuè. Cōtra hoc op. qñ alternatiua cadit inter totū & partē, vī q̄ reſoluaē in cōiunctā: vt l. Quitus. in fi. de aur. & argē. leg. & l. iæpe. §. & cū dicimus. j. de verb. ſig. Sol. † Quantū eſt in propoſito, dic ſic. Qñ doq; alternatiua cadit inter totū & partē integralē quātitatiuā, nō ſubſtātialē: tunc in toto nō cōtineē pars. Caſus eſt hic. Ratio, qa fundus recipit limitationē deſtinatiōe patriſfamilias. vt l. q̄ in rerū. §. ij §. de le. j. Qñ q̄ alternatiua cadit inter totū & partē ſubſtātialē, vt fūdus aut fructus, vel domus aut paries, vel ſuperficies aut domus: tūc in toto cōtinetur pars: vt l. planè. §. pe. ſ. de leg. j. & l. ſi Titio fundus. ſ. de vſufru. leg. Qñ q̄ alternatiua cadit inter totū & partem prædicamentalē, vt inter genus & ſpeciē: & tūc diſiuncta ponit pro cōiūcta: vt l. Quintus. j. de aur. & arg. leg. & l. iæpe. §. & cum de verb. ſig. Rō, qa in iſtis duobus vltimis caſibus, totum & pars nō diſcernūē in diſpoſitione patriſfamilias, ſed à natura ipſa, & à cōi vſu loquēdi diſcernimus: ſicut dicimus in nōie, p̄prio, & appellatiuo: vt l. ſi qs in fundi vocabulo. ſ. de leg. j. q̄ intelligevt ſtatim dicā. Iſtud vltimū mēbrū vī cōtra hāc legē, intelligendo q̄ iſta plura p̄dia nō erāt vnū totū integrale, ſed erāt plura p̄dia diuiſa multis intermedijs: tūc ſi legauī Mæuianū aut Seianū, videor legare totū, aut partē p̄dicamētalē. & ſic debet accipi copulatiuè. Rñ. iſtud vltimū mēbrū debet diſtingui p hāc legēſic. Qñ alternatiua cadit inter genus & ſpeciē, reſoluiē ī cōiūcta hoc eſt verū, qñ genus differt à ſpecie in magna pecunia: qa tūc illa adiectio vī factā magis cauſa augmētādi, q̄ diminuēdi. Nō eñ eſt veriſimile q̄ alternatiuā poſuerit inter res ita diſpares, vt ſ. dixi ſcđm aliā lect. Sed qñ genus & ſpecies nō differūt magna pecunia, tūc ſumiē alternatiuè: vt eſt tex. hic in fi. prout habetis literā negatiuā. Si verò habetis literā affirmatiuā, intelligo ſcđm aliam

6 lec. † Vlterius eſſet vidēdū, qñ genus & ſpecies ponūtur copulatiuè, an ſpecies addat vel detrahat dñi. Tāgit gl. De hoc dixi in l. q̄ſitū. §. pe. de fun. inſtr. & no. p Dy. in c. gñi de re. iur. li. vj. Vltimò iſta lex pōt induci ad q. quā tetigi in l. ſi ita. ſ. de aur. & ar. le.

7 ſi † lego tibi podere meū, q̄ habeo in tali loco: & dixi q̄ ſignificatio iſtius vocabuli podere, pēdet etiā ex vſu loquēdi: qa quidam intelligūt idē q̄ de māſo. i. quātū vnū par boū laborare poſſet in anno. vt dixi in d. l. ſi ita. Quidā intelligūt podere. i. plura p̄dia cōtēta ſub vna appellatiōe, ſeu noiatiōe: & ideo fortè eſſet dicēdū q̄ cū iſtud nomē podere, non ſit nomē iuris, ſed ſit nomen quod recipit limitationē ſecundum diſpoſitionem patriſfamilias, q̄d idem eſſet quod in legato fundi, q̄ inſpiciatur tempus præſens, ſcilicet teſtamenti: vt dixi in d. l. ſi ita. de aur. & arg. leg.

1 ☞ *Relictum adminiſtratoribus ciuitatis, ciuitati uidetur relictum.*

2 *Legatum factum prælato eccleſiæ, ſi ſit à coniuncto, debetur prælato: ſi ab extraneo, contemplatione eccleſiæ uidetur factum, & ei debetur.*

3 *Legatum factum canonico nō habenti adminiſtrationem, uidetur relictum contemplatione perſonæ, & ei debetur: ſi canonicis uniuerſaliter & indefinitè, eccleſiæ.*

4 *Priuilegium conceſſum, quando eccleſiæ foret utile, alij inutile.*

5 *Legatum factum monacho acquiritur eccleſiæ.*

LEX II.

c IVibus. Quod † relinquit adminiſtratoribus alicuius vniuerſitatis videt ipſi vniuerſitati

1 relictū. h. d. Opp. imò id, q̄ relinquitur mihi eſt meum: vt per totū tit. de leg. Hic dicit contrariū: quare male. Huius timore dicit gl. ciuibus fortè adminiſtratoribus. Et hoc dicit Pet. in l. j. C. de ſac. ſanc. eccle. ſi relinquitur prælato eccleſiæ, videtur relictum eccleſiæ: ſed ſi relinquitur vni canonico vel preſbytero nō habenti dignitatē vel adminiſtrationē ibi: tūc

2 nō videtur relictū eccleſiæ. & h. d. per hāc l. Circa † primū q̄ ipſe dicit, qñ relinquitur adminiſtratoribus, videtur relictū eccleſiæ

e videtur debere diſtingui an relinquatur ſub nomine proprio an ſub appellatiuo, ſecundum diſtinctionem l. ſi communis ſeruus. j. de ſtip. ſer. quod quidam dicunt, veritas eſt q̄ imò debet diſtingui an relinquatur à coniuncto: & tunc intuitu perſonæ: an ab extraneo, & tunc intuitu eccleſiæ videtur relictum. Text. eſt in c. requiſiſti. extra, de teſt. facit auē. licentia. de epiſ. & cler. Ado. l. tutor petitus. §. pe. ſ. de excu. tu. Sed quare hic non adhibeō

ca

1 ca hoc cogitabis. Circa † ſecundum qñ relinquitur præſbytero

2 non habenti adminiſtrationē, quod videatur relictū cōtemplatione perſonæ, hoc videtur contra tex. in l. annua. §. j. ſ. de annuis legatis. prout ibi loquitur de libertis. Sed poteſt reſponderi: aut relinquitur vno liberto vel canonico: tūc procedūt quæ dicunt dicti docto. Caſus eſt in d. c. requiſiſti. circa fi. Sed ſi relinquitur omnibus canonicis vniuerſaliter, vel canonicis indefinitè: videtur relictū cōtemplatione eccleſiæ: vt d. l. annua. Et ita poteſt intelligi hic q̄ dicit, ciuibus, indefinitè. Et ita videē intelligere glo. in l. Lucius. ſ. ciuibus. ſ. de lega. ij. Et hoc videtur velle Pet. in d.

4 l. j. C. de ſacroſan. eccl. licet iſtas leges nō alleget. Cōtra iſtud † videtur gl. in l. nō plures. in fi. gl. C. de ſac. ſan. eccl. vbi priuilegium conceſſum clerico, videē cōceſſum cōtēplatione eccleſiæ. quod & ad alias acquiſitiones trahi poteſt. Ita no. ibi gl. ſed ſuſtinēdo illam gl. debemus eam intelligere q̄ priuilegiū vel cōceſsio cōtinet id, q̄ alij foret inutile, eccleſiæ vtile. Exemplū in priuilegio de facili poni poteſt, ſed in conceſsione poteſt poni ſic. Cōcedo ſeu lego clerico iter per fundū meum ad fundū eccleſiæ: tunc vi detur cōceſſum fauore eccleſiæ. Ita debet intelligi illa gloſ. aliās diceret malè. Prædicta omnia intelligatis in prælatis & clericis

5 ſecularibus, qui poſſunt habere propriū. In his † verò, qui ſunt regulares, & non poſſunt habere propriū, illi indiſtinctè acquirūt eccleſiæ: vt in auē. ingreſſi. & l. Deo nobis. §. ij. C. de epiſ. & cler.

1 ☞ *Significationi propriæ uocabuli ſtatur, quando nō conſtat de uolūtate defuncti.*

2 *Intellectus ad legem, ſi ſunt plures, ille dicitur bonus qui per alias ratiōes, uel leges probatur.*

3 *Illa ſignificatio uocabuli habentis plures ſignificationes accipitur, quæ congruit uoluntati defuncti.*

LEX III.

I NAmbiguo. Tene lect. quæ habet q̄ in prima parte fuit erratū in nomine proprio, in ſecunda in appellatiuo. Secunda ibi: ita q̄. Circa primam partē ponit exemplū duobus modis.

Tene primū, quod probatur per caſum in l. vbi j. eo. Cōtra primā partē oppo. q̄ vbi eſt verbū ambiguū, non ſtemus voluntati defuncti: vt l. ſi alij. ſ. de vſufr. le. Soluunt quidā q̄ ibi fuit am-

1 biguitas rei: hic verbi. Tu dic † q̄ ibi non conſtabat de voluntate defuncti: ideo ſtatur propriæ ſignificationi vocabuli, vt ibi di-

2 citur ſecundū Ro. Ité † hæc lex facit contra oēs & contra me: qa qñ habemus leges ponentes plures lec. dicimus, vtraq; lectu. poteſt eſſe bona. Videte. quando vna lex habet plures lec. quelibet pōt eſſe bona concedo, ſi probaē per alias leges vel rationes alia rū legum. Sed pro certo Iuriſconſultus de vna tātum intellexit: licet de qua voluerit intellígere incertum ſit apud nos. Item opo. ad ſecundum dictum. ſ. de leg. iij. l. non aliter. vbi receditur à

3 verbis propter voluntatem teſtatoris. Sol. † in contrario vocabulum habebat plures ſignificationes: vnde accipitur illa quæ congruit voluntati defuncti: hic verò habeēat vnam ſignificationē tantùm. Vltimo gloſſ. opponi. j. de appel. l. j. §. ſi quis. Sol. Hic eſt error in verbi prolatione: ibi in facti executione. Circa quem errorem eſt iuris diſpoſitio, vt ibi patet.

PAulus. Conditio dandi poteſt conferri in perſonā certam & incertam. h. d. Oppo. j. l. proxima, vbi legatum incertæ perſonæ non valet. Sol. Aliud in legato: aliud in dando cauſa conditionis implendæ. Ratio eſt: qa legatum debet contínere obligationem. Vnde eſt neceſſe quod ſit in perſona, in qua obligatio ſuſtentetur. Sed conditio non cōtinet obligationem, ſed euentum facti: ideo in incertam perſonā poteſt in ferri. Ita loquitur hic.

PAulus. Si perſona legatarij non apparet, legatum non valet. h. d. Oppo. & videtur, q̄ ſi non adijcitur perſona valet diſpoſitio: vt l. quī pecuniam. j. de ſta. lib. Sol. Ibi grauatur legatarius vel fideicommiſſarius. vnde in dubio videtur grauatus dare hæredi: à quo ſenſit commodum. hic verò grauatur hæres: qui commodum ſenſit à ſeipſo, non ab alio. Item opponi. j. l. proxi. vbi valet relictum incertæ perſonæ. Solu. ibi incertitudo venit certificanda ex aliquo futuro euentu: hic ſecus: vt ibi plenè ſtatim dicā. quod tene menti.

1 ☞ *Incertitudo quando uitiet legatum.*

2 *Relictum in uim modi non ualet.*

Relictum in uim modi producit actionem & obligationem.

3 *Inſtitutio hæredis ſi continet perſonam incertam quando ualeat.*

4 *Datio tutelæ ratione incertitudinis quando ualeat.*

5 *Executoris ī certa datio, quæ nō uenit certificāda, nō ualet.*

6 *Executor conſtitutus à teſtatore, & quòd ſi nolit, uel non poſſit eſſe executor, alium conſtituat: talis conſtitutio an ualeat, etiam ſi eſſet datus ad pias cauſas, niſi recta eſſent certa.*

7 *Si teſtator dicit, relinquo executorem miniſtrum fratrū de pœnitētia, qui pro tempore fuerit: ualet talis datio.*

Procurator incertus dari poteſt.

8 *Executor ſi eſt datus quem Titius nominabit, ualet.*

9 *Electio ad ſeculares adminiſtratiōes de perſona incerta poteſt fieri à ciuitate per legē: ut puta, ille dicatur electus, pro quo ſors ceciderit.*

Priuatus habēs eligēdi, non poteſt eligere perſonā incertā,

10 *Electio facta de certo, ſed dubitatur de quo, certificatur ex diſpoſitione eligere debentium, ſi ſunt duo.*

2 ¶Relinquit̄ preſbytero. Adde no. ī l. nō plures. de ſa. ſan. eccl. & oīno quod notat Bal. de pa. Cōſtā. in ver. eccleſijs vel epiſcopis: p illū tex. & ſ. de do. prēle. in l. cū qs. verſi. nā & ſi qs. Et de hoc habes tex. in fin. de capi. Corra. vbi omnino vide. & adde quod no. Inn. in c. cū in officijs. de teſta. & hoc ſi talis eſt epiſcopus, qui poſſit habere ppriū: aſs de neſſitate acquiē epiſcopatui. xvij. q. j. ſtatutū. & vide quæ refert. Bal. in l. priuilegia. ad fi. de ſa. ſan. eccl. Et quādo relinquit̄ alicui ſub nōe dignitatis, vide Bal. ī l. hac cōſultiſſima. q̄ teſta. fac. poſ. & eſt bona gl. in c. perēptorias. de priui. in vj. q̄ vult nō videri relictū factū clerico con tēplatiōe eccleſiæ. & ibi aliquantulū vide de hac materia.

¶Ité op. Et qñ incertitudo vel generalitas vitiet ad pias cauſas, vide Bal. in l. priuilegia. C. de ſa. ſan. eccl. & adde in materia Bal. in d. l. id qđ pauperib⁹ in prin. & quod no. Bal. ī l. executorē. in iij. colū. C. de exec. rei iudi.

b pauperibus. C. de epiſ. & cle. Ité opp^b de d. l. id quod pauperibus. Soluit gl. q̄ ibi ſpeciale eſt fauore paperum. Gloſſ. dicit verum, qñ non habent pauperes certū collegiū, vt hoſpitale: quia tūc nō eſſet ſpeciale: quia cuilibet collegio approbato legari pōt: vt C. de ſac ſan. eccle. l. j. & l. iij. ſ. eo & l. cùm ſenatus. j eo. Opp. ſ. eo. l.

1 Paulus. Solue vt ibi dixi. Et † ad declarationem huius materiæ diſtingue ſic: cùm quæriē an incertitudo vitiet legatum: aut eſt incertitudò rerum: & dic vt l. legato gñaliter. §. j. ſ. leg. j. & Inſti. de leg. §. ſi generaliter. & l. cùm poſt §. gener. de iure do. Aut eſt incertitudo perſonarū: & tūc quādoq; aſſumūtur perſonæ pro rebus: vt lego duos ſeruos Stichū & Pamphilū: & tūc dic vt l. ſi qs à filio. §. ſi qs plures. ſ. de leg. j. Qñq; aſſumiē ppriè: & iſta eſt ppriè materia noſtra. quo caſu dic: Aut eſt incertitudo circa perſonam eius, cui relinquitur: & tunc aut nulla expreſſa pſona cui relinquatur: aut relinquitur expreſſa perſona, q̄ tamē ſi dubitaē aut relinquitur nulla expreſſa perſona ſpecialiter, ſed vniuerſaliter, & indefinitè de vniuerſis, vel vno de pluribus. Primo caſu ſi legatum relinquitur ab hærede alij, non valet: vt ſ. l. proxi. Si verò à legatario vel fideicommiſſario valet: & intellígitur quod debet dari hæredi: vt l. quī pecuniam. j. de ſtat. li. Rationem dixi ſ. l. proxi. Secundo caſu legatum valet, licet non in effectu: quia hæres non cogitur ſoluere, niſi appareat de quo teſtator ſenſerit Poteſt tamen ſoluere ſi vult. vt ſ. tit. j. l. iij. §. ſi quis duobus. & ſ. de leg. ij. l. ſi quis ſeruum. §. ſi inter. & de teſta. tut. l. duo ſunt Titij. Fallit ſi reſultat pariter incertitudo perſonarum & rerū: quia tunc non valet ipſo iure: vt j. eo. l. ſi quis de pluribus, & de manu teſt. l. cum ex pluribus, & hoc vltimum not. per Dy. in c. obſcuris. de reg. iur. lib. vj. Tertio caſu, aut incertitudo venit certificanda ex aliquo futuro euentu: & valet legatum, vt hic. Aut nō venit certificanda, nec certificatur, & tunc aut relinquitur incertæ perſonæ de certis: & valet legatum: vt inſti. de leg. §. incertis. & ſ. de leg. j. l. ſi ſeruus legatus. §. huiuſmodi. Aut relinquitur incerto de incertis: & nō valet: vt ſi dico, lego vni homini: vt in. §. incer-

a ¶Quæro qd. Vide Bal.& doct.no. in d. l.si quis à filio.§.si qs plures.de lega.j.

b ¶Nõ valet. An possit dari potestas faciẽdi executorem, vide Bal.in d. l. id q̃ pauperibus in iiij. col.et Bal.oĩno in l.nulli.in ij.col.eo.ti. & l.exe cutores.in ij.co.C.de exec.rei iudi.& l.captatorias.in ij.de testmili. & q̃ Io. An. in c.j.de procur.in vj.et refert Bal.in d.l.id q̃ in iiij.co.vbi etiã allegat Io.And.in Spe.in tit.de inst.edi.& bal. in l.& in epistola. in C.de fideicom.

c ¶Et hoc videtur. Et vide Bal. & moder. in l. captatorias. C. de test.mili.& Bal.ĩ l.fi.C.de codi. Andr. Barba.

d ¶An valeat electio. An valeat electio de incerta persona: adde Bal.in l.si quis ad declinãdam. in vj.col. de epis.& cleri.

e ¶L.duo sunt. Nota ad l. duo sunt Titij. & vide q̃ et no.p gl. & doc. in c. qm̃ abbas.de offi.deleg.

f ¶Nã videtis. Nota & facit in simili q̃ voluit Bal.ĩ auĉ. causa.in ij.col.de epis.& cle.& facit l.liber homo.§.Titius. el.j. cũ si.ff.de hære.insti.

g ¶Eãdẽ distinctionẽ. Vide Io. An. ĩ ti. de in stt.edi.§.nũc vero.ali qua in antepe. char. ver.sed an pauperes.

h ¶Itẽ hoc q̃. Et vide Bal.in l.fi.C.de fideicõ. Bar.in l.illa institutio.de hered.instit. Bal.in l.captatorias. C.de test. Ang.in d.l. fi.And. Barba.

tis. Fallit fauore pauperũ. vt l.id q̃ pauperibus. & l.nulli. C. de episc. & cler. licet secus fit in eo quod relinquitur causa conditiõis implendæ: vt ff. e. l. Paulus. & ibi vidistis rationem. Habetis modo hanc materiam plenius declaratam, quam Cy. ponit in d. id q̃ pauperibus. † Quæro, aliquid est relictum incertum in vim modi: an sit idem quod in dando causa cõditionis implende? Quod videtur, cum modus sit cõditio: vt l.j. C. de his quæ sub modo. In contrarium est veritas: quia id, quod relinquitur in vim modi, habet actionem & obligationem producere: vt l. fi. C. de his quæ sub modo: & sic requiritur persona, in qua substantietur obligatio, sicut in legato vt dixi in l. Paulus. ff. eo. Quæro, † quid in hæredis institutione si cõtinet incertã personã, an valeat? Tex. Insti. de le. § . sed nec huiusmodi species. & d. l. si seruus. § . huiusmodi. ff. de le. j. dicit idẽ in hęredis institutione, q̃ in legato. Tu tñ ad hoc vt habeas leges magis proprias, dic sic. Aut hæredis institutio cõtinet personã penitus incertam nullo modo declarandã: & nõ valet: vt l. quoties. § . hæres de hære. insti. Aut continet personã certã, sed dubitatur q̃ sit: & tunc videtur q̃ nõ valeat, nisi appareat de quo testator senserit: vt l. i tẽpus. § . j. ff. de hære. insti. Aut continet vnũ de pluribus, aut de vniuersis, & tũc aut venit certificandũ et tab. l. ij. § . si qs ita. Aut instituit incertũ de incertis: & non valet: vt d. § . incertis. cõiuncto. § . sed nec huiusmodi species. Instit. de leg. Tertiò † quæro quid in tutelæ datiõe. Rñ. in hoc est plus qa tutelę datio incerta, etiã si in aliquo futuro euentu veniat certificanda, nõ valet: vt l. tutor incertus. de test. tu. & Insti. de leg. § . tutor. Rationẽ inter tutelã & legata ponit gl. in l. si quis à filio. § . si quis plures. ff. de leg. j. Prædicta vera, qñ testator reliquit incertũ. Secus si certũ, sed de quo testator senserit dubitatur: quia tũc valeret, si cõstaret de quo testator senserit vt l. duo sunt Titij. de testa. tut. Itẽ prædicta vera, quando incertitudo est circa p̃sonã eius, q̃ daĉ tutor: sed si esset circa p̃sonã eius cui daĉ. dic vt l. tutor ita de te. tu. q̃ro, quid executoribus † vltima rũ voluntatum. Et videtur idẽ: qa incertitudo habet vitiare istud sicut officium tutelæ cui æquiparatur: arg. eius qđ no. in l. antep. ff. de tute. Sed ista æquiparatio nõ est per omnia vera: vt j. patebit. Præterea, videtur eadem ratio, q̃ in tutore, si bene respicis gl. q̃ est in l. si quis à filio. § . si quis plures. ff. de le. j. Et per hoc † videt q̃ illud qđ testatores sæpe faciũt: qa dicũt facit: talẽ fideicõmissariũ. & si nolit, vel non possit, do libi potestatẽ aliũ faciẽdi: nõ valet, qa est captatoria: vt l. captatoriæ. ff. de leg. j. & l. vtrũ. § . j. j. eo. Sed videtur q̃ nõ valet alia ratione: qa executor incertus no põt dari, sicut nec tutor. & hoc vr verũ etiã in executoribus ad pias causas. Nã scitis q̃ datio tutorũ est fauorabilis, & tamẽ nõ valet qa posset redũdare in pupillorũ læsionẽ. Et si hoc est verũ, quomodo † valet istud relictũ, relinquo executorẽ ministrũ fratrũ de pœnitentia, q̃ pro tẽpore fuerit: Nã tutelæ datio hoc modo facta non valet: vt l. tutor incertus. de test. tu. Quomodo ergo põt valere executoris datio? Rñ. valet põt dari procurator incertus: vt extra. de procu. c. j. in vj. & no. per Cy. in l. quod quis. C. de pcu. in j. q. licet cõtrariũ no. gl. ff. de procu. l. j. in princ. Et hoc apparet per rationẽ. Nã per dationẽ tutoris: qs prouidet alij. ff. pupillo: qa ius administrãdi porrigit ad oĩa bona pupilli, etiã aliunde q̃sita: & ideo lex nõ pmittit hoc nisi patri, nõ alij: meritò ipse ideo põt cõmittere sub incerto: quia secundũ hoc cõcederet potestatẽ alteri, q̃ lex noluit: sed faciendo procuratorẽ prouidet sibi: ita facit do executorẽ: quia eius officiũ solũ ad relicta à se porrigitur, & sic est eadẽ ratio, q̃ in legato certificãdo ex aliquo, futuro euẽtu, vt hoc lege dicit. Sed puto aduertẽdũ: quia aut testator dicit q̃ alius habeat potestatẽ faciẽdi executorẽ: & nõ valet: quia est captatoria voluntas, vt dictũ est. Fallit si essent certa relicta ad pias causas: vt extra. de test. c. cũ tibi. Si verò † dicit, facio executorẽ illũ, quẽ talis nominabit: valet: quia nõ substãtia. sed nominatio p̃sonæ est sibi cõmissa: vt j. eo. l. vtrũ. § . cũ quidã. † Quæro circa electiones factas ad seculares administrationes, an valeat electio facta de persona incerta. Puto sic dicendũ: ciuitas per legem suã potest facere electionẽ de incertis, vt ille intelligatur electus, q̃ quo sors ceciderit. Pro quo facit in auĉ. de defen. ciuita. § . interi in eo quod dicit de electione, quæ fit per circulũ, sed vnus homo priuatus, cui conceditur ius eligẽdi, nõ posset facere electio incertam eadem ratione, quæ est in tutore: vt no. in d. § . si qs plures. ff. de leg. j. maximè cũ Respublica minoribus æquiparet: vt l. Respublica. ex quibus. cau. maio. l. Rempublicam. C. de iure Reipu. lib. xj. Vltimo † Quæro, illi q̃ habebãt potestatẽ eligẽdi, aliquẽ certũ: tñ dubitat, cũ essent duo eiusdẽ nois, q̃d iuris? Rñ. nisi appareat de quo senserint, nõ valet: vt l. duo sunt Titij. de testa. tu. Sed puto q̃ si sint duo electores. ex dicta eorũ legitimè disposito declarabit de quo senserint: vt c. cũ dilectus. extrà. de ele.

Si tibi & posthumo.

Posthumus, qui non nascit, non facit partẽ: si vero nascũ tur plures, quilibet cũ sibi cõiũcto admittit in virilẽ. h. d. Opp. q̃ posthumus alienus nõ possit institui, nec ei legari: vt insti. de le. § . posthumo. & insti. de bo. pos. in prin. Sol. Illud scdm̃ legẽ antiquã xij. tab. hodie secus scdm̃ ista tẽpora: vt l. hæredi in posthumo. ff. de leg. j. & l. Gallus, § . ille casus. ff. de libe. & posth. Opp. q̃ etiã posthumus, si nõ nascit, facit partẽ: vt l. planè. ff. si cõiũctim. de leg. j. Sol. Ibi ideo, quia legatũ quodã respectu valet: quia ille uo ꝓprio hæres ex curialitate dare tenet: vt l. pe. § . alio. C. de ne. ser. hære. insti. Opp. q̃ oẽs posthumi admittãtur in vnã portionẽ quia oẽs sunt cõiuncti vno noĩe collectiuo: vt ff. de hære insti. l. Titius. & l. interdũ. in prin. eo. ti. Glo. nõ soluit: ideo Dyn. dicit q̃ ibi omnes erãt nati: ideo insimul oẽs nominati vocantur in vnã portionẽ. hic verò nõ erãt nati: & ideo est verisimile q̃ si testator nascituros tot existimasset, oĩbus vniuersaliter legasset, quod puto satis bñ dictũ. Nõ enim est quid imputetur testatori, cum eos segregatim noĩare nõ poterat, cũ non essent nati: & hoc cogitare nõ debebat, cũ verisimiliter non eueniat. Alleg. Dy. ad hoc l. qui filiabus. § . j. ff. de leg. j. Ex his põt inferri ad q. dicit testator, si talis decesserit sine liberis, veniat hæreditas meũ in Caiũ & Semproniũ, vel eorũ filios nõ dixit, in stirpen. decedit vnus ex his relictis pluribus filijs: vtrũ oẽs isti filij admittuntur in vnã portionẽ cũ superuiuẽte, an quilibet habebit tantũ quãtũ superuiuẽs. Et hic videtur tex. q̃ sic, § . q̃ quilibet debet habere tãtũ. ff. de iure videtur contra. Nam videtis q̃ testator voluit patrẽ viuentem præferri filijs, etiã si multos haberet: licet pater sine dubio nõ vocaretur nisi in dimidia. Filij ergo, qui debent venire post patrẽ, quem testator plus dilexit, non debent habere plus eorum patre vt j. de condi. & demon. l. Publius. in fi. Vnde consilium est q̃ semper ponatur in testamento, deueniat in filios & stirpem.

Vtrum. Cum quidam.

Substantia legati vel fideicommissi in alterius voluntatem committi non potest, sed electio personæ bene cõmittitur. h. d. Nota tex. ibi: plurimũ interest. &c. cõcordat cũ eo q̃ hic dicitur, quod no. Dy. in l. captatoriæ. ff. de lega. j. Eandem distinctionem facit tex. in l. fideicommissaria. j. de fideicom. libe. Item hoc quod hic dicitur, q̃ substantia legati nõ post cõferri in voluntatem alterius, fallit in legatis ad pias causas; vt c. cum tibi extra. de test.

Quæsitum.

In fideicõmisso hæredibus relicto intelligitur portio pro modo oneris hæredibus per fideicommissum iniũcti: aliàs debetur pro hæreditarijs portionibus. h. d. Materiam huius legis habetis in l. quoties. & l. nõ nunquam j. ad Treb. dixi in l. turpia § . fi. ff. de leg. j.

Cum

1 ¶Cum inter virum & uxorem est facta donatio, & ambo decesserunt, & non appareat quis primò decesserit, quis debeat probare quod donator primò decesserit.

Inter.

Ad cõfirmationẽ donationis sufficit cõiugẽ donantẽ donatario nõ superuixisse. h. d. Oppo. j. eo. l. ꝓxima. § . si maritus. Gl. soluit vno modo, vt in ea patet: q̃ nõ curo. Sol. alio modo, quam sol. doc. declarãt. dico q̃ verba legis cõfirmãtis donationẽ. verificã tur ambobus simul decedẽtibus: qa donator nõ superuixit. Ita loquit hic. In lege cõtraria, verba stipulatiõis verificant ambobus simul decedẽtibus: qa in matrimonio decedit: ideo nõ discordãt, sed potius concordant. Opp. quod ab initio nõ valet, tractu tẽporis non cõfirmatur: vt l. quod in initio. j. de reg. iu. Glo. soluit q̃ etiã nõ cõfirmat vt donatio sed vt legatũ: sed nõ est verum q̃ donatio confirmetur tanq̃ relictum: qa in legatis & fideicommissis requirit legatarij superuiuere: nec valeret si testator & legatarius simul decederẽt, vt l. q̃ de pariter. in fi. cũ l. seq. j. eo. Cõtra hoc oppo. q̃ habeat vim legati: vt l. sequens quæstio. ff. de le. ij. & l. cũ hic status. § . si maritus. & not. in l. res. C. de dona. inter vi. & vxo. Soluit gl. q̃ cõfirmatur: quia cessant rationes prohibẽtes. Sed dic q̃ ideo cõfirmatur: quia verificant verba legis cõfirmantis, & deficiũt verba legis prohibẽtis, quæ ponũtur in l. cùm hic status. § . si ambo. de dona. inter vir. & vxo. Et sic per hãc legẽ habes decisos tres casus, s. qñ prædecedit donans, qñ donatarius quãdo omnes simul. Sed † quæro quid si non apparet q̃ simul vel separatim aliquo ordine decesserint: puta, quia vnus in Francia, alter hic, & sic non apparet quis prius decesserit. Puto istocasu meliorem esse cõditionẽ possidentis. Nã si quidẽ hæredes viri vẽdicãt, ipsi debẽt ꝓbare vxorem predecessisse. Si verò hæredes vxoris, ipsi debẽt probare virũ prædecessisse: q̃ cũ nõ faciãt, cadunt ab intentione sua: ideo in pari causa melior erit conditio possidentis: vt l. fi. C. de rei ven. & l. in pari causa. de reg. iur. & c. in pari causa. de reg. iur. lib. vj. nec est aliqua præsumptio pro actore. vt qui semel vixit, vsq̃ ad certum tempus vixerit: vt l. spadonem. § . qui absolutus. de excu. tuto. quod tene menti.

a

b

2 ¶Vltimus seu supremus dicitur, quem nemo sequitur, etiam si nullus præcedat. Primus, quem nemo antecedit, etiam si nullus sequatur. Vide nec est N. Gulose m. Idem potest, esse primus & ultimus. ff. 16. F. 17 Co. T. glo. fi. ubi allegat hic

2 Incertitudo circa res hæreditarias non vitiat dispositionem. dictum ad sing propo

3 Relatiuum quis uel qui, quando ponitur distributiuè, ex præsumpta mente testatoris non verificatur in uno.

4 ius legitimarũ hæreditatũ cõseruatur inter filios, qñ testator substituit ultimo morienti.

5 Restitutio in integrum q̃ detur hæredibus pupilli decedentis hæreditate non adita.

Idem in hæredibus minoris.

Idem in quocunque impedito iusta causa, quod est no. pro ampliatione l. Pantonius supra. de acqui. hære.

Beneficium restitutionis transmittitur ad hæredem.

6 Mori repentè dicitur: qui decedit intra centum dies.

7 Ius deliberandi ut transmittatur, requiritur quod decedens sciat hæreditatem sibi delatam, & quòd non transierit annus.

8 Pupillus decedens intra annum ius deliberandi transmittit, si tutor sciuit sibi delatam hæreditatem.

9 Infans non transmittit ius deliberandi, quando tutor sciens sibi delatam hæreditatem decessit antequam infans, & subinde infans decessit sine tutore.

10 Pupillus maior infante ut transmittat ius deliberandi, sola scientia tutoris uel ipsius sufficit, etiam si tutor non satisfecerit, uel inuentarium non confecit.

Item scientia solius patris, uel solius filij sufficit.

11 Si ille, ad quem transmissum est ius deliberandi, decedit.

Ignoras sibi trãsmissũ, iterũ trãsmittit ad suũ hæredẽ: quia effectũ est transmissibile.

Adde in hoc ulti. Are. in Rub. de proba. col. ij.

12 Ius deliberandi ut transmittatur, quòd oporteat transmittentem scire.

13 Hæres, cui transmissum est ius deliberandi potest hæreditatem repudiare.

14 Ius deliberandi transmissum ad plures hæredes, si ab uno repudiatur accrescit alteri.

15 Si unus hæredum ex uirtute iuris deliberandi adiuit intra annum: alius non: an ille, qui adiuit, habet totam hæreditatem.

16 In casu huius legis matre in medio existente substitutus non admittitur.

17 Substitutus in casu huius legis potest hæreditatem uendicare ex testamento.

Viduos.

Vltimus † seu supremus dicitur, quem nemo sequitur, etiam si nullus præcedat proximus seu primus dicitur, quem nemo præcedit, etiam si nullus sequatur: & sic idem potest esse primus & vltimus. hoc dicit. Oppo. ff. de test. tu l. duo sunt Titij. & de hære. insti. l. in tẽpus. § . j. & j. eo. l. si fuerit. Sol. & antequã veniam ad so. glo. dic † q̃ contraria loquũtur quãdo est incertitudo circa personas, eprum, qui ad hæreditatẽ. vel legatũ vocãtur, seu in quos dispositio confertur.: hic verò loquitur quando persona, quæ ad dispositionẽ vocatur, est certa: qa certus est substitutus, sed erat dubitatio circa res hæreditarias, ad quas vocabãtur: & sic sunt longè diuersa, vt dixi ff. eo l. quidam. nam ibi circa personã erat obscuri tas: hic circa res. Ad quod facit quod Dyn. in c. in obsuris. de reg. iur. li. vj. Opp. † relatiuũ qs vel qui, qñ ponit distributiuè debet verificari in vna persona, non in pluribus: vt j. eo. l. si quis de pluribus. hic autẽ verificatur in pluribus, q̃ plures sunt vltimi: quare malè. Sol. & nũc sequit bene sol. gl. istud propter præsumptã voluntatem defuncti, qui substituendo vltimo videtur tantũ voluisse q̃ in hæreditate vltimi haberet hæreditatẽ vtriusq̃. Dixi plenè in l. hoc articulo. de hære. insti. vbi tractaui materiam destribitiuorum. Opp. j. ad Treb. l. eũ qui. vbi nõ valet fideicommissum, sibi aliquem vltimò decessisse probetur. Sol. Possumus dicere aliter q̃ gl. Nã ibi dicit, ei qui nouissimus. quod est supertilauum, cuius natura est qđ relinquat foramm positiui in extremo: & sic requirit q̃ alius decedat. hic verò dixit, vltimus, seu supremus: quod non est superlatiuũ. Sed hoc nõ multũ placet: qa nouissimus dicitur, qui tenet vltimum gradũ nouitatis: sicut optimus, q̃ tenet vltimũ gradũ bonitatis: vt l. vbi autẽ nõ apparet. de verb. ob. Vnde idẽ est dicere, nouissimus & vltimus. Quare dic secundum gl. aliud in substitutione fideicõmissaria, vt ibi: aliud in directa, vt hic. Et hoc placet. Ratio: qa in substitutione fideicõmissaria in hæreditate vltimi hæreditatẽ primi nõ haberet: vñ nõ est præsumptio q̃ testator voluerit ambobus substituere: & ideo nõ admittit ad fideicõmissum, nisi probet ambos separatim decessisse, vt ibi; hic verò loquit in substitutione directa: vt l. qui duos. de vul. et pup. in prin. & j. ad l. Fal. l. pater filiã. in fi. & l. q̃ ex liberis. in prin. de bo. pos. secũdũ tab. Vel dic q̃ ibi loquitur qñ mater erat in medio. Rõ: qa in hæreditate vltimi substitutus non reperisset totã hęreditatẽ primi qñ primo succedisset tã frater quã mater, per auĉ. defuncto. C. ad Tert. & ideo cessat rõ huius præsumptionis, de qua. ff. dictũ est. Idẽ putatẽ si superesset aliqs agnatus, & cognatus, q̃ vnà cũ fratre primò decedẽte succederet. Ita intelligit gl. dũ dicit, sed qd si mater esset ĩ medio, &c. quã no. Ex † qua habes notare secũ dũ Dy. q̃ qñ testator substituit vltimo morienti, nõ est dubiũ q̃ ius legitimarũ hęreditatũ cõseruat inter filios primò decedẽtes: vt l. vl singulis. de vul. & pup. & isto casu admitteret mater, vel alius vnà cũ filio ad hęreditatẽ legitimã. Op. † extrà gl. secũdũ Iac. de Aret. dicit hic qđ in hęreditate primi decedẽtis reperit hęreditas primi. Cõtrà, hęreditas fratris nõ trãlmittit: vt l. qñ. C. de iure deli. sed hic frater nõ adiuit hæreditatẽ fratris: ergo &c. Huius timore dicit Iac. de Are. q̃ hoc erit ꝓ bñficiũ restitutionis in integrũ: p l. Pãtonius. de acq. hære. q̃ est notãdũ. Nã l. Pãtonius. loquit in absente tm̃, nõ in minore. & Iac. intelligit hic in minore, &c. Sed est notãdũ q̃ pupillus, q̃ nõ adiuit hr̃ditatẽ, donec vixit nõ fuit deceptus: qa adire poterat: postq̃ est mortuus nõ põt decipi. Ex quo videtur q̃ hæres eius ex sui persona in integ. restitu. impetrare non possit: sed de æquitate Imperator in l. Pantonius. determinat cõtrariũ. & dicit Iac. de Aret. idẽ in minore eadẽ ratione. Itẽ dico in quocũque impedito iusta cã: qa hęres poterit impetrare restitutionem ex clausula, si qua mihi iusta cã videbit, &c. ar. l. Pãtonius. Nã bñficiũ restitutionis trãlmittit ad hęredẽ: vt ff. de in integ. rest. l. nõ solũ. Et hoc tenebat Old. & idẽ Cy. sup hac lege. Sed

a

b

c

d

e

POMATES.

¶Ideo in pari causa. Vide gl. in c. sint manifestæ. xij. q. j. & in c. nulli. xij. q. v. Alex. consil. ccxl. in ij. col. j. vol. et consi. v. in ij. colũ. eo. volu. & cõs. ix in v. colũ. volu. ij.

¶Vt lege fi. Et vide in l. ex facto. § . pe. j. ad Treb.

¶Sol. Possumus. Et vide Bal. ĩ l. si ifanti. C. de iu. deli. ĩ vj. col. vbi dicit q̃ opi. Bar. est falsa. idẽ ibi Ang. & Sali. et vide Lud. Ro. in cõsi. lvj. incip. visis narratis. vbi refert doctrinã Bar. hic et vidibi. And. Barb.

¶Nõ fuit deceptus. Vide Bart. ĩ l. j. & ibi Bal. C. de re mi. aliàs de test. mil. p Bald. ĩ l. si infanti. hic alleg. per Ang. ĩ l. nõ solũ. ff. de in integ. resti. Et hanc cõmunẽ opi. se quit Io. An. in c. in p̃ sentia. de proba. licet Ang. cõtra in d. l. si ifanti. Sed hęc opi. est cõmunis & vera, & approbat: et pro hoc vidi cõsuli. & iudica ri p Imo. in l. venire. in vlti. char. & etiam in xvj. col. de acqui. hęre. p Pe. de Anch. in cõsi. cccxlv. qđ fcit. de iurib̃ additis. Vide Bar. in suo cõs. ccciij. & vide Ro. in consi. lvj. incip. visis narratis in puncto, q̃ ad primũ quo quæritur, &c. & pater hæreditatẽ delatam filio maiori ifanti inutiliter adiuit: est mõ dubiũ vtrũ eo mortuo possit pater restitutionem petere ex clausula generali, vel ex persona ipsius filij iam defuncti, vel ex iure deliberandi: vide Per. de Ancha. in cõsi. ccclviij. incip. in Christi noĩe amẽ. de iurib̃ additis Petri adeuntis, &c. Ad de quæ posui in l. si ĩ fanti.

¶Idẽ dico. Et vide Bal. in d. l. si infanti. Andr. Barba.

a ¶Sic dicẽdũ. Perbar. consi.inci. quidã Perusin⁹ decesſit in d.l. ſi infanti. & Bal.in l. j. §. in nouiſsimo. de cad.tol.& in d.l.ſi infanti.& in l.cũ antiquioribus.in vj. que a ſtio.de iure delib. & ibi etiã per eũ in pe. ſeu vlti. col. vbi reſert verba Nicol. de Ma.ad no. per Bart. hic adde Pet.de Ancha.in conſi. xcvij. inci. pro declaratiõe quæſitorum tria ſũt, &c.in tertio pũcto.

b ¶Quæ requirantur. Vide aliquid p Imo. in l.ventre.in vlti.col lii.de acqui.hære.

c ¶His præmiſsis q̃ro. An ſufficiat tutoris ſcientia ad trãſmit tẽdũ ius deliberandi, adde tex.et.ibi Bart. in l.ſi.C.de tut.& cu. qui non ſatiſda.vide Bal.in d .l. ſi infanti. in pe. & antepe. col. de iur.deli. vbi oĩno vide.& dato ꝙ opi. Barto.eſſet vera, formatibi Bal.circahoc plures no.q.vide bartol.j.proxi.col.

d ¶Puto ꝙ nõ. Bal.cõ 7 tra in d.l.ſi infanti.

e ¶Quæro quid. Per b Bald.in d.l.ſi infanti. per Barto.in d.l.cum antiquioribus.

f ¶De ſcientia. An ſufficiat ſcientia ſoliuspatris vel filij. & ponit etiam Bal.in d.l.ſi infanti.& per Bar.in d. l.cũ antiquioribus.

g ¶Inuentarium nõ fecit. Quid ſi ſciuit tutor ꝙ non ſatiſdedit vel inuentarium non fecit.& vide in ſimili not.per Bal. in d. l. ſi infanti. §

h ¶Dico ꝙ ſic. Per c Bal.in d.l.cum antiquioribus.ĩ iij. q̃ſtio

reperio ꝙ Iac.de Bel.in auĩ.de tri.& ſe inſi. quæſtionis diſputatæ per eũ, tenet contrariũ,per l.j.§.ſi quis ex libertis.j.ad Tertul.et l.ſi infanti.§.ſin verò.C.de iure delib.vbidi citꝰ ꝙ perinde eſt,acſi nõ fuerit dilata.[a] Mihi verò videtur ſic dicendũ,[a] aut pupillus', ſeu infans deceſsit ita repentè ꝙ eius tutoribus,vel conſanguineis,ſi tutores non habebat,nõ põt imputari negligentia cur nõ adiuerunt:tunc puto hæredibus dandũ beneficium reſtitutionis,vt hic:quia hæc lex non poteſt aliter intelligi.Repentè†aũt dico mori,ſi deceſsit intra centũ dies :nã minori tempore non poteſt perfectè deliberare de hæreditate adeunda:vt l.j.in fi.cum l. ſeq.§.de iure delib.Aut non deceſsit ita repentè:& tunc ſi non habebat tutorem, eſt gd iputeẽ hĩdi eius,ſi tutorẽ nõ petijt:vt de le.hær.l.ſciãt.vel ſi habeãt tutorẽ:põt hĩere greſsũ cõtra tutorẽvt no.ĩ l.ſi infanti. §.ſin vò.etſic ceſſat eqtas dãdi reſtitutionẽ:ſed ſi tutor non eſſet ſoluendo ,non eſſet iniquũ hæredi ſubueniri per reſtitutionem.arg.l.ſi de eo per quem fac.erit.& l.planè.la.ij.§.j. §.de leg.j.Sed poſſumus hodie dicere ꝙ in hæreditate vltimi reperiat hæreditatẽ primi,hoc eſt,ius deliberãdi de adeũdo hæreditatẽ primi ſecundũ formã.l.cũ antiquioribus.C.de iure delib.Tamẽ †pro declaratione huius materiæ iuris deliberandi quæro aliquas q.& primò quæ requirantur[b] vt transmittatur ius deliberandi.Rñ.ꝙ ille, q̃ decedit,ſciat hæreditatẽ ſibi delatã.Tex.eſt in l.cũ antiquioribus. Itẽ ꝙ annus non trãſiuerit:tamen illud de ſcientia oĩno requiriẽ, vt ibi dicitur in tex.& clarius ibi in gl. magna.Sed ſi ignoraret hæreditatẽ ſibi delatã: tunc non poteſt transmittere ius deliberãdi,ſed de neceſsitate recurritur ad beneficiũ reſtitutionis,de quo §.dixi.Ratio: quia ille,qui ignorat,nõ põt deliberare , & ideo non põt transmittere ius deliberãdi ad aliũ ꝙ ipſe non habet.His præmiſsis†quæro,[c] ſi eſt pupillus,an ſcientia tutoris ſufficiat.Rñ ꝙ ſic:vt l.non ſolũ.in fi.j.de libe. cauſa. & l. ſi ex legati cauſa,cum ſequen.j.deverb.obliga.de vſufca.l.ſequitur.§.ſi pupilli. Item tutor ſolus petit tẽpus ad deliberandũ:vt l.ait prætor.de iure deliberãdi. Ad ꝙ facit ꝙ tutor ſolus poteſt adire:vt C.de iure deliberan.l.ſi infanti.& bonorũ poſſeſsionẽ petere:vt l.bonorum.C.qui admitti.Sed cõtra hoc fortiter facit ꝙ no.in d.l.ſi infanti.quia ſi tutor nõ adit,teneẽ hæredibus infantis:vñ ſi ad hæredes infantis nõ trãſiret ius deliberãdi,eis tutor nõ teneẽ,cũ nõ eſſent læſi:qa adhuc adire poſſent.Rñ.l.ſi infanti.cũ q.gl.ibi poſita loquitur ante tẽpus.l. cum antiquioribus.quia tranſmiſsio iuris deliberãdi non erant cognita.Vel põt intelligi ꝙ tutores ſciuerint,& neglexerint adire:poſtea deceſsit pupillus,& annus iuris deliberãdi trãſiuit hæredibus ignorantibus,& non certificatis:vnde non poſſunt habere regreſſum cõtra tutorẽ. Itẽ contra p̃dicta facit tex.l.ſi infanti. in eo ꝙ dicit perinde haberi , acſi hæreditas nõ eſſet deuoluta. ſed ſolue hic eodẽ modo. †Quæro,quid ſi tutor ſciuit,& deceſsit ipſe anteq̃ infans:poſtea deceſsit infans ſine tutore:an transmittat ius deliberãdi?[d] Puto ꝙ nõ:[d] nã cũ tex.in l.cũantiquioribus.requirat ꝙ ſciens deceſſerit:& ſic ſcientia tẽpore mortis requiritur,vt l.in delictis.§.ſi extraneus.ſ.de noxa.& de mil.teſt.l.Titius. iſte autẽ infans licet per tutorẽ fingatur ſcire viuẽte tutore, tamẽ eo tẽpore quo tutor deceſſerit,nõ põt fingi eũ ſciuiſſe,& in veritate ignorabat:quia quod eius ætas videt,ignorat.& ſic debet recurri ad beneficiũ reſtitutionis,de quo §.dixi.Quæro† quid ſi erat pupillus maior infante:an ſufficiat ſcientia tutoris tantũ:vel pupilli tantũ. Videtur ꝙ nõ:qa neuter ſine altero adire poteſt:vt C.de iure deli.l.potuit:& ſic videt ꝙ requiratur ſciẽtia vtriuſq.

In cõtrariũ videtur,ex quo puto verius ꝙ ſciẽtia pupilli ſola ſufficiat:quia in acquirendis ipſe ſolus ſibi ſufficit , vt §.de auĩ.tu. obligari.in prin.& inſti.eo.in prin.ſed per iſtã ſcientiã acquirit ſolũ ſibi ius deliberãdi,vt poſſit trãſmittere.in nullo aũt ſibi preiudicat.Itẽ puto ꝙ ſola tutoris ſciẽtia ſufficiat.Nã licet tutor ſolus nõ poſsit adire: tñ tutor ſolus põt deliberare,& ſolus põt ipſe ad deliberãdũ petere,vt de iure deli.l.ait p̃tor.in prin.& ſic aliud eſt ipſum adire:aliud eſt ius adeũdi,aliud eſt ius deliberandi.Et eadẽ poſſent dici de ſcientia[e] ſolius patris,vel ſolius filij. Sed qd de tutore,qui nõ ſatiſdedit,vel inuentariũ nõ fecit,[g] an eius ſciẽtia ſufficiat?Rñ.ꝙ ſic:quia hoc ius deliberandi tẽpore coarctaẽ, & in eo nõ põt eſſe niſi cõmodũ,ergo &c.vt l.fi.C.de tu.& cur. qui non ſatiſ.vbi videtur caſus. Facit l.tutor qui repertoriũ.ſ.de admi.tu. Quæro,hæres†primus ſciuit,vnde trãſmiſit ius deliberãdi ad hæredẽ ſuũ:hæres ſuus bene ſciuit hæreditatẽ huius proximi decedentis ſibi delatam,ſed de hæreditate primi decedentis ignorauit:& ſic deceſsit:quæro an ius deliberandi trãſmiſerit ad ſuũ hæredem. Dico ꝙ ſic.[h] Nã ex eo ꝙ primus hęres deceſsit ſciens,illud ius deliberandi eſt effectum hæreditariũ. Quod apparet:quia ad hæredes tranſmittitur:vt l.itẽ videndũ.in fi.de peti.hære.ergo ſi eſt hæreditariũ eodem modo quo tranſmittitur hæreditas,tranſmittitur illud ius. De hoc eſt caſus.ſ. quod mer. cau.l.videamus. Præterea annus:qui datur ad deliberandũ,eſt vtilis ab initio:quia à tẽpore ſcientiæ incipit currere: poſtea eſt continuus:vt l.cũ antiquioribus . Ex hoc apparet ꝙ licet deueniat ad ignorantem:ad huc durat ius deliberandi: & ſic meritò transibit ad quencũq; transibit hæreditas. Contra hoc multum obſtat.j.ad l.Fal.pretia rerũ.vbi ante aditã hęreditatẽ nõ dicitur eſſe aliquid in bonis noſtris de illa hæreditate.Sol.duobus modis.Vel dicamus ꝙ illa lex loquatur ante l.cũ antiquioribus. ſecũdũ q̃d tẽpus trãſmiſsio iuris deliberãdi non erat cognita. Vel aliter,dico ꝙ dicit nõ eſſe in bonis noſtris ante aditã hæreditatẽ verũ eſt taliter,ꝙ æſtimationẽ recipiat.Ratio:quia adhuc poſſũ hæreditatẽ nõ acqrere:tñ alio reſpectu dicitur eſſe in bonis noſtris:quia ad hæredẽ transmittitur. Quæro dixi†ꝙ oportet quòd ſciat.quid oportet ipſum ſcire?Breuiter ſi quidem hæreditas eſt delata ab inteſtato,ſufficit ꝙ ſciat aliquẽ eſſe defunctum:& hoc ꝓbare debet,ꝙ ſciat ſe eſſe proximiorẽ cõſanguineũ: & fortè ſi eſſet mortuus in eadẽ ciuitate:p̃ſumeretur ſcire ratiõe cõſanguinitatis:vt j vnde cognati.l.octaui.& C.de integ.reſti.l.de tutela Et ex hoc concluditur ꝙ ſciuerit hæreditatã ſibi eſſe delatã. Nã nemo præſumitur ius ignorare:vt C.de legib.l. leges. Conſulo tamen vt de hoc faciat articulũ. Si verò hæreditas defertur ex teſtamento:eſt neceſſe ꝙ ſciat defunctũ.eſſe teſtatorẽ, & ſe hæredẽ inſtitutũ. Ei enim,qui ignorat vires teſtamenti, non põt dici eſſe delata:vt l.ſed & ſi de ſua.de acqui.hære. Quæro,an[i] iſte hęres,ad quem trãſit ius deliberãdi,poſsit hanc hęreditatẽ repudiare. Videtur quod non:vt j.de bo.lib.l.liberto octoginta.& de le. j.l.ſi fundum ſub cõditione.§.ſi Titius.& ibi no . In contrarium videtur,& iſta eſt veritas ꝙ repudiare poſsit:vt l.ſi quis filium. §.j.de acqui.hære.Pro hoc l.cum antiquioribus.quiapoteſt repudiare ſaltem tacitè patiendo labi tempus anni:ergo eadem ratione expreſsè.Non obſtant contraria:quia loquuntur de legatis, q̃ non poſſunt repudiari ad incommodũ alienũ,vt ibi ſed ad in commodum hæredis poſſunt repudiari:vt §.de le.j.ſi mihi & tibi.in princ.Quęro:†aliquis ad plures hæredes trãſmiſit ius deliberandi & adeundi hæreditatem ſibi delatã: an ſi vnus repudiat,alteri accreſcat.Et videtur ꝙ non:vt l.legatarius in princ.ſ. de le.j.coniuncta l.& Proculo.§.de lega.ij.& qđ dixi in l.re coniuncti.§.de leg.iij.contrarium puto per l.ſi ſeruus communis ab extero.& quod ibi not.§.de acqui.hære.quia aliud in hæreditate aliud in legato. Quæro,†pone quod vnus hæredum ex virtute iuris deliberandi adiuit intra annum:alius non,ſed hæreditatem illius proximi adiuit,vel adire vult , quia ad ipſam adeundam tempus non currit:vtrum ille qui adiuit habeat totam illam hæreditatem virtute iuris deliberandi.Quod videtur per ti. C. qñ non pe.partes.& per d.l.ſi ſeruus communis ab extero.Sed dico ſic:Aut ille adiuit virtute illius iuris deliberandi totam hæreditatem:& tunc proderit cohæredibus adeuntibus hæreditatem principalem.Aut adiuit ſolùm pro parte ſua:& tũc ſecus,ſed el accreſcet:argu.l.cogi.§.item Metianus.j.ad Trebel.vbi coactio facta ab vno ſuper toto,prodeſt aliis.Non obſtat tit.quando nõ peti-

peten.par.quia illud verũ,qñ quis excluditur tempore ab hæreditate:quia defertur principaliter vbi vnius agnitio aliis nõ prodeſt:ſed hic vna hæreditas defertur principaliter , alia in conſequẽtiam. Vnde ſi durat tempus adeundi,principale factũ vnius ex cohæredibus proderit alteri:vt d.§.item Metianus . Vltimò †dicitur hic in fi.ꝙ ſubſtitutus admittitur quaſi vtricꝙ ſubſtitutus:quid ſi mater eſt in medio?[e] Quidã dicunt matrẽ repellendã: quia vtricꝙ ſucceditur ex pupillari expreſſa. Quod nõ eſt verũ: quia iſto caſu ſubſtitutus nullo modo admitteretur: quia iſtud diſtributiuum debet verificari in vno tantùm:vt j.l.proxi.& matre ſubſiſtente in medio ceſſat ratio præſumptæ voluntatis defũcti.Item hic dicitur†ꝙ in hæreditate ſecũdi reperitur hæreditas primi,qualiter vẽdicabit iſtas hæreditates:an dicet ſe hæredem ex teſtamento,vel ab inteſtato.Gl.dicit ꝙ vtrancꝙ vẽdicabit ex teſtamento. Quod dic vt not.in l.j.& ij.ſ.de peti.hæred.

Cum in bello. Si vno caſu decedat pater & filius.patrẽ primò deceſsiſſe præſumitur. h.d. Oppo.j.eod.in fi.& l.cũ pubere.cum l.ſeq.Solu. Intellige hic in filio pubere ſecus ſi eſſet impubes:vt in contrario. Opponi.j. ad Trebel.l.ex facto.§.ſi quis aũt.vbi præſumitur filium prius deceſsiſſe.Soluit glo.ꝙ ſpeciale eſt ibi fauore teſtamenti conſeruãdi,vt præſumatur filium deceſsiſſe prius . Hic verò præſumitur fauore matris ꝙ pater prius deceſſerit.Primum quod gl.dicit,ꝙ ibi eſt ſpeciale fauore teſtamenti conſeruandi,eſt falſum:vt j. e. l.quod de pariter.cum l.ſeq.& ſeq. Item iſtud quod gl.dicit fauore matris nõ eſt verũ:quia idẽ in quolibet præſumeretur patrem deceſsiſſe prius:vt j.ea.l.in fi.& j.eod.l.cum pubere. Ad legem contrariã reſpõde.Si enim pater & filius ſimul perierint , vt hic dicitur,extat cõditio fideicommiſsi,quæ eſt ſi pater deceſſerit ſine liberis,ꝙ intelligitur de liberis poſt eum ſuperuiuentibus , vt ibi patet in prin.§.Conſtat aũt non ſuperuixiſſe,ſi ſimul deceſſerũt:ergo &c.ſ.l.proxi.Sed ſi poneres ꝙ non appareret eos ſimul deceſsiſſe & ignoraretur quis prius.& quis poſterius deceſsiſſet tunc ille,qui dicit aliquẽ deceſsiſſe ſine liberis,habet intentionẽ ſuam fundatã de iure cõi. Licet enim habuerit filios antè,nõ tamen præſumitur[a] habere tempore mortis:vt l.ſpadonẽ.§.qui abſolutus.de excu.tuto. Et iſte eſt caſus.in d.§.ſi quis autem. Item dicerem in §.noſtro.ſi nõ conſtaret patrẽ & filiũ deceſsiſſe vno caſu,vel vno bello,vel vna ruina:quia tunc eſſet fundata intentio eius,qui diceret patrem deceſsiſſe ſine liberis,per iura prædicta.Fauor enim matris nil operaẽ.Si enim fauor matris aliquid operari deberet.multò magis operaretur fauor fratris,qui eſt alter filius teſtatoris.quod tamen eſt falſum:vt l.ſed & in illo.j. eo. Oppo.j.proxi.§.Solu.Ibi ſpeciale.propter reuerentiam patroni, vt ibi videbitis.Hæc lex inducitur an hæreditas patris non adita tranſmittatur.quod tangam aliqualiter.j.eod.l.cum pubere & l.ventre.de acquir.hæredi. Vltimò materiam de pariter decedẽtibus examinabo in l.quod de pariter.j.eo.

Si cum filio. Oppo.ſ.§.pxi.Sol.ſpeciale fauore patroni.Quæro quid ſi iſta cauſa non agitatur cum patrono,ſed cũ hærede patroni,vel retenta gl. præcedentis §.qđ ibi ſit fauore matris:quid ſi nõ agat,cũ matre.ſed cũ hæredibus matris:an habeatur iſtã benigna interpretatio.Videtur qđ non:quia eſt beneficiũ perſonale:ergo &c.vt l.quia tale.ſ.ſol.matri.Præterea tex.loquitur quando mater vel patronus agit.

1 ☞ *Statutum quod mulicre decedente in matrimonio uir lucretur dotem uerificatur, ſi ambo ſimul perierint.*

b **Si maritus.** [b] Nota hunc caſum ad q.ſtatutum dicit † qđ 1 muliere decedente in matrimonio ſine liberis vir lucreẽ certam partẽ dotis.Certè ſi ſimul decedunt dicitur mulier in matrimonio deceſsiſſe.Caſus eſt hic.Opp.j.eo.l.quod de pariter.Solu.Ibi fuit ſtipulata mater,ſi ſuperuixiſſet: hic ſi in matrimonio deceſsiſſet.j.de adul.l.nec in ea.Soluit Dy.ꝙ ibi de notãtur accidentia facti,non iuris miniſterium.

Si Lucius. Si filius pubes cum patre moritur , præſumitur ſuperuiuere:impubes nõ.ſed pater ei, hoc dicit.

1 ☞ *Incertitudo perſonæ legatarij procedens ex euentu caſus,in quem confertur legatum,uel ex prolatione defuncti,uitiat legatum:non tamen ademptio.*

2 *Relatiuum qui,quando diſtributiuè ponitur uerificatur in uno tantum ſecus ſi diceret quiſquis.*

c 1 **Si fuerit.** [a] Incertitudo † perſonę legatarij procedens ex euentu caſus,in quem legatum confertur,vel ex prolatione defuncti,vitiat legatũ,ademptio autem d non vitiatur.h.d.& ponuntur[a] hic ſex caſus 2 per ordinem.† Nota de ſignificatione huius pronominis qui,qñ diſtributiuè ponit: quia verificat in vno tantum,vt hic.ſecus ſi diceret,quiſquis,vt dixi in l.hoc articulo. de here.inſti. Facit ad q.de duobus intranc tibus caſtrum ſimul.quam ponit Dy.in l.q filiabus.§.de lega.j.& Ia.de Are.in conſti. Digeſto.Oppo.§.de leg.ij.l.ſi quis ſeruum. §.ſi inter.Sol.glo.optimè.Opp.& vtricꝙ videtur ꝙ debeatur propter equalem qualitatem,quę eſt in vtroq;:vt l.ſi ſeruus pluriũ. §.fi.§.de leg.j.& l.cum alimenta.in princi.§. de alí.& ciba.leg.ſoluit gloſſ.ꝙ hoc eſt ſpãle propter incertitudinem .ꝙ declara:quia hic erat in incertitudo perſonarũ,ibi rerũ. Dixi §.eo.l.quidam.not.in c.in obſcuris.de reg.iu.lib.vj per Dy . Oppo.de teſt.tute.l. duo ſunt Titij.& l.in tempus.§.j.de hære. inſti.& l.ſi duo.vt le.no.ca.Solu.Nõ valet, niſi probetur de quo teſtator ſenſerit,vt in contrario.Item videtur ꝙ in iſto dubio lex. debeat,præſumere vnum priorẽ alio:ſicut facit.§.l.proxi.Soluit glo.ꝙ illi generalitati derogatur quãdo lex aliter diſponit,vt hic in libertate q̃ facilius datur:ideo difficilius reuocatur.Hæc ſolu.non placet:quia hæc lex loquitur etiam in aliis caſibus q̃ in liber d tate.Ideo alij ſoluunt ꝙ hic loquitur,quãdo eſt incertitudo circa perſonas,quibus relinquitur:ſed l.proxi.§.eo.loquitur quando eſt incertitudo circa factum perſonæ,à qua relinquitur.Vide glo.q̃ ici.j.eo.l.ſi quis.in fi. ibi:ꝙ non poteſt ſtare.dic,imo poteſt ſtare, & eſt vera,Nam quando eſt incertitudo circa perſonas,quibus relinquitur,tunc vitiatur legatum:vt hic,& l.ſi qs de pluribus. j.eo.Sed ſi perſonæ q̃bus relinquitur,ſunt certè,ſed dubitatur de aliquo contingente in perſona relinquentis,fit interpretatio:vt §.l.proxi.Item dicitur hic , adẽptionem valere.cotra.§.ti.j.l.iij.§.ſi duobus.Gl. timore huius cõtrarij diſtiguit no.vide eã et ſigna.

1 ☞ *Si maſculus & fœmina naſcantur,prius natus maſculus præſumitur,niſi fauor libertatis aliud ſuadeat.*

Planè. Si de natiuitatis ordine non appare,prius natus præſumitur ille,ex quo mater libertatem cõſequitur.hoc dicit.Nota tex.ibi:in ambiguis,&c . Quæro,quæ eſt ratio huius præſuptionis.Dicũt quidam,maſculus eſt fortior , ideo præſumitur prius naſci. Secundùm hanc rationẽ ſequeretur,pone libertatem relictam ſi prius peperit fœminam : & eſſet dubium qui prius eſſet natus , præſumeretur quod prius eſſet natus maſculus. quod eſt contra iſtũ tex. qui in dubio pro libertate iudicat quare dic quòd ille prius natus præſumitur,per quem magis libertati fauetur, [c] ſiue maſculus,ſiue fœmina.Sed poſſumus dicere eo caſu,quo mulier prius nata præſumitur eſſe:ideo non quia citius eam expulerit:ſed quia hic eſt fauor libertatis . † ſed in aliis caſibus , in quibus non eſt fauor libertatis:tũc præſumerem prius natum maſculum:& ſic ſæpe de facto accidit.

1 ☞ *Dictio cũ,ſicut dictio & in dubio cadit inter diuerſa,*

¶Cùm in bello.Nũ tamen præſumiẽ.an ſi qs habuerit filios tempore vitæ præſumatur habuiſſe tpe mortis: & hic adde Imo.in d.l.ex facto. §.penulti .

¶Si maritus.Et adde textũ.& gloſſ.& Bald.in l.ſi poſſeſſor. §.j.ẽ.de rel.& ſump. fune.

¶Si fuerit.Et ad ĩtellectum huius legis ibi: ademptis autẽ, &c.& l iij.§.ſi duob⁹.hic all.vide Imo. in l.ſi ita ſit ſcriptũ. de le.j.Et not.ex iſto tex.à cõtrario ſenſu, qđ ſi vnus iſtorum eiuſdẽ nominis eſſet plus cõiunctus teſtatori,q̃ alius:ille admitteretẽ ad legatũ. & ſimiliter probat text.ĩ d.l.ſi qs ſeruũ. §.ſi inter.de leg.ij.& ponderat Ro.in l. ſi verò . §. de viro . in xxxix.fal.fol . mat. Et pro intellectu huius text.vide ꝙ not. Imol.ĩ l.qui filiab⁹. §.j.circa princi.cum ſeq.de leg.j.& iſtam legem ſing.limita vt p Cuma. in lege ſiqs plures.de lega.primo & ego ibi dixi poſt. Imol.

¶Et ponũtur hic.Et facit adp q.ſi primus debet habere prẽmium,& plures fierent primi,quis debet habere.de quo Guid. de Suza.in q̃o.incip. pone,qa de facto ſtatutũ eſt Bononiæ ꝙ primo,&c.& hic Bar.Et ſi primogenitus debet ſuccedere, & ignoraẽ qs ſit primogenitus,p̃ põt elligere quẽ vult,ſecũdũ Bal.ĩ l. ĩ qbus.de ſecũ.nup.cũ cõcor.ĩ fin . Rationem vide per Imolam in lege ſi ita ſcriptum.de lega. primo.

¶Pro cõcordia. Aduerte quis prius preſumaẽ naſci,maſculus,an fœmina,quãdo ſimul naſcuntur, &c.Bart.in l.ſi extraneus.ff.de condi. ob cau. dicit ꝙ maſculus . Contrarius tamen allegatur Bart.ĩ hoc.§. plane.ſecũdo . Alexandr. hic. Tu dic vbiq; dixit Bar.ꝙ præſumitur primò natus maſculus . Sed vbi agitur de fauore, maximè libertatis fœminæ, ꝙ tunc præſumitur pro ea.& ſic in effectu vbiq; idẽ dixit, ſi bene legatur , niſi in caſu ſpeciali fauore libertatis.

¶ libertati fauetur. Barto.videtur ſentire contrariũ in l.ſi extraneus . de condic. ob cauſam . & vide Bartol.in lege Arethuſa.de ſta.homi.

a ¶Cum ita. Concepta. Et facit ad no. q. statutũ est q si quis tẽpore mortis caruerit filio, & filia succedat fratri: modo quidã caret filio, sed nõ filia. Quæritur vtrum vigore illius statuti admittatur frater. Et iste text. facit q sic. sed Bal. i c. fi. de duo. fra. à cap. inue. tenet contrariũ. p not. in c. plerisq; . de elect. in cle. ibi: quia requiritur fieri vtrunq; . & ad ea quæ habẽtur hic, vide Ang. & Imo. in l. si quis ita stipulatus. de verb. oblig.

b ☞ Veneti codices habent super hoc . §. vtrum. casum potius in nube q̃ in terminis: necnõ et aliquot notabilia, quæ Bart. nõ videtur, vt ex eius attestatione hic patet: attamen quia ea i scriptis exẽplaribus cõperi, & aliquid frugis afferre possunt, in his nostris codicibus apponenda curaui. Alexan. Losæus.

Duo & tria licet sint quinque: tamen duo in tria non faciunt quinque.

SI is qui ducenta. Si cut †dictio, & ita dictio cũ in dubio dicitur cadere inter diuersa. hoc dicit. Opponi. q ex quo est ambiguum, sequamur id, q minimum est: vt l. si ita sit scriptum. §. fi. ff. de leg. j. Sol. illud verum, nisi aliud sit ex propria significatione vocabuli: vt hic est. Ex hoc reprobatur argu. illorũ qui dicunt †tria & duo sunt quinq: quia verũ est, s. tria & duo separata, sed tria & duo, quæ sunt in tribus, nõ faciunt quinq.

Si quis. Si seruus nominatus põt accipi vt res tibi legata, & vt persona legatarij: in dubio accipitur vt res legata. hoc dicit.

Cùm ita. Diuide. Primò incipit stipulatio à præcedenti cõdictione disiunctiuè & negatiuè concepta. Secũdo incipit stipulatio à precedenti dispositione affirmatiuè, & copulatiuè concepta In tertia parte incipit à præcedenti conditione copulatiuè, negatiuè concepta. a Secũda ibi: idemque. Tertia ibi: vel vt propriùs. Oppo. & videtur q ad hoc vt stipulatio nõ cõmittatur, alterũ fieri sufficiat, vt j. ea. l. §. si quis. Sol. secũdũ Ro. & bene, hic loquitur quando præcedit dispositio copulatiuè concepta: vel quãdo nulla dispositio præcedit, seu incipit à precedenti conditiõe disiunctiuè, vel negatiuè concepta: quia vtrũq; requiritur fieri, ne stipulatio committatur. Sed si incipit à præcedenti dispositione cõcepta disiunctiuè, tunc sufficeret vnũ fieri, vt in contrario. Vide gl. j. ibi secũdũ Ro. dic vt j. ea. l. §. si quis aũt. secũdũ hoc ergo limitatur pœnalis stipulatio secũdũ naturã p̃cedẽtis conuẽtionis. Sed contra: iste. §. videt sibi cõtradicere. Nam vtrunque requiritur fieri, si conditio copulatiuè concipitur, vt in fin. & vtrunque fieri debet, si incipit à conditione disiunctiuè cõcepta: vt in prĩ. huius. §. ergo sequitur q in disiũctiua requiritur concursus duorũ, sicut in copulatiua. Glo. sentit hic contrariũ, & ipsum fatetur: ideo exponit hic aut pro &, certe hoc nõ est verũ: imò vtrũq; ex propria significatione resultat. Si eñ copulatiuè cõcipitur, non est dubiũ q vtrũq; requiriẽ fieri, vt hic in fi. §. Idẽ si cõcipitur alternatiuè, & negatiuè. vt stipulatio nõ cõmittatur: aliàs sẽp erit verũ hoc. aut illud fcẽm nõ esse ex ꝓpria significatione: vt ꝓbaẽ in l. qs ita stipulatus fuerit decẽ. j. de verb. obli. Facit l. si ita qs stipuletur. e. ti. Itẽ opp. q iste §. nihil facit ad ti. & sic obstat i prima cõstitutione Codic. §. qbus. Gl. fol. q hic tractaẽ vt i ea habes.

1 ☞ *Alternatiua legis quando ponatur pro coniuncta. & infra num. 3.*
2 *Disiunctiua aut, disiungit uerba. & sensum.*
Idem & dictio uel.
Dictio seu, & dictio siue, habent unam significationem.
Et licet disiũguant uerba, sensum tamen coniungunt.
3 *Disiunctiua hominis quando ponatur pro coniuncta.*
4 *Stipulatio facti diuidui pœnalis copulatiuè, & affirmatiuè concepta, si non impletur in præparatorijs, iudicij, committitur in solidum: sed pro parte impleta obstat exceptio & est spectale in iudicijs.*
5 *Copulatiua quando ad ueritatem eius requiratur utrunque concurrere, & ponatur pro disiunctiua.*
6 *Oratio uniuersalis duplex, & quid comprehendat.*
7 *Falsum dicitur tribus modis, & statuta loquentia de falso intelligũtur propriè & stricte de falso, quod cadit in aliquo capitulo legis corneliæ de falsis.*
8 *Negatio posita signo uniuersali quod faciat equipollere suo contrario, sed orationi particulari non.*

Vtrum. Iste §. consueuit reputari multum difficilis, & pro certo est. & habetis hic duas gloss. magn. Vna est gloss. noua quæ ponit casum, licet non bene declaret. Alia est antiqua, & ponit casum magis succinctè; & neuter tamen est bene clarus. Antecẽ veniã ad primam, p̃mitto primo pro euidẽtia q propositionũ quædam est cathegorica, quædam hypothetica. Cathegorica est, quæ subiectũ & prædicatũ habet principales partes sui, vt Petrus currit. Hypothetica est, quæ habet duas cathegoricas principales partes sui: & hæc fit per si, vel per aut, vel similia. j. de acquir. re. do. l. quæsitum in viti. gl. Itẽ ista hypothetica quandoq; fit per & qñq; per aut, secundũ Dialecticos & de qualibet hic. §. Item præmitto q ad veritatem disiunctiuæ sufficit alteram partem esse verã, sed ad veritatẽ copulatiuè requiritur vtranq; partem esse verã. Itẽ p̃mitto q orationũ alia vniuersalis, in qua subijcitur terminus cõmunis determinatus signo vniuersali: vt omnis homo currit. nullus homo currit: & homo dicitur terminus cõis. Alia particularis, vt qñ terminus cõis determinatur signo particulari: vt qdã homo currit & qdã hõ nõ currit. Alia indefinita, vt qñ in oratione terminus cõmunis ponitur sine signo. Alia singularis, quando subijcitur terminus discretus vt Petrus currit. Itẽ quia alternatiua requirit alterũ, non æquiparatur vniuersali: sed copulatiua æquiparatur vniuersali, quia requirit vtrũq; . Item præmitto q orationũ quædam sunt contrariæ directè: vt vniuersalis affirmatiua, & vniuersalis negatiua. Aliæ subcontrariæ, vt particularis affirmatiua, & particularis negatiua. Aliæ contradictoriæ aliæ subalternæ. Et de his duabus vltimis nil ad p̃sens. Itẽ p̃mitto q quidã habent literã affirmatiuam, quidam negatiuam. Deinde diuide in quatuor partes. Primò ponitur conceptio duarum stipulationum: & de differẽtia inter eas dubitatur. Secunda ibi. q quamuis. in qua ponitur quædã cõfirmatio, seu euidẽs solutionis ratio, in qua p̃cedit per modũ expositionis. Tertia ibi: animaduertẽdũ. in qua ponit solutionem: & ponit differentiam inter prædictas. Quarta ibi: proinde si qs. in qua Dy. Et Ray. dicũt q ostẽdit indefinitã æquipollere vniuersali. Sed malè dicũt: qa ibi est oratio particularis: qa ibi ponit signũ particulare: qd, hoc est aliqd ergo nõ est indefinita. Dicergo q ibi ostẽdit hãc orationẽ, qd nõ feci, & similia, qñq; assumit vniuersaliter, qñq; in propria significatione particulariter, secũdũ diuersas materias: vt j. proximè ostendã in summario. Si præcedit stipulatio negatiuè & copulatiuè cõcepta, pœnalis stipulatio disiunctiuè subiecta, neutrum fieri exigit. Si verò præcedit conuentio affirmatiuè & copulatiuè concepta, pœnalis stipulatio sibi subiecta requirit vtrũq; fieri, vt pœnalis stipulatio nõ cõmittatur. h. d. Casum in terminis pone per te, & expone literam vt hic habes per gl. & doc. vt patet ex j. dicẽdis: & collige notabilia[b]. Et pone casum, in prima parte stipulationis præcesit stipulatio negatiuè, & copulatiuè concepta, & fuit subiecta pœnalis stipulatio alternatiuè. Secũda stipulatio fuit imposita & affirmatiuè & negatiuè, pœnalis stipulatio fuit adiecta per signũ particulare, vt si quid. &c. licet Dy. dicat per signũ indefinitũ. sed nõ est verũ: qa gl. ponit q̃ sit differẽtia inter istas stipulatiões. Lege literã ibi, stipulationẽ, s. pœnalẽ p̃cedẽtẽ cõuẽtionẽ negatiuè & copulatiuè cõcepta. & ibi: quid eorum. signum est indefinitum, secundũ Dy. Tu dic q est particulare quid, quod est aliquid, si essent affirmatiuè & copulatiuè comprehensa: subaudi quæritur quando aliquid interfit hoc est, an aliqua differentia sit. & respõdet vt sequitur, hoc interest. Hic incipit secunda pars, in qua pone casum sic: Ad primam quæstionẽ rñd. Iurisconsultus sic: hoc interest, hoc est, ista differentia est, quam dicã in ver. animaduertendũ. Tamen anteq; respõdeat quæstionibus, vult respondere vni obiectioni, quæ posset fieri in contrariũ. Ponamus, in prima conceptione stipulationis vnum fuit obseruatũ aliud non diceret aliquis: verum est hoc: aut illud obseruatur. ergo stipulatio non debet committi. Ad hoc respondet Iurisconsultus qđ quãuis. &c. hoc interest. hæc differentia est, quæ dicitur in versi. animaduertendum. Sed ante omnia scias quod quamuis &c. quia ibi contraria in genere, & in specie, non contraria sed diuersa. Ex vniuerso expone id est vniuersali. Item not. text. ibi: in quo si aliquid falsum est animaduertendum. hic pone casum per te: quia clara est litera. concipio scilicet stipulationem pœnalem. factum, i. observatum vt neutrum fiat de his q̃ conuenerunt, in stipulatione nõ fieri. Huius autem secundæ stipulationis. proinde si quis. hic ponitur quarta pars, in qua pone sic casum: Dictũ est suprà, q ista verba, si quid eorũ factũ non erit: verificantur si in aliqua particula nõ fit factũ, vnde stat in propria significatione. Sed quæro vtrũ alteri ista cõceptio, si quid eorũ, assumatur vniuersaliter. Et rñdet Iurisconsultus & dicit q sic in exẽplo, ꝓposito hic in tex. & sic illud, pinde, ponit aduersatiuè. & rationẽ huius videbitis j. Ex hoc apparet q Dy. qui dicit q hæc indefinita æq; pollet vniuersali, nõ bene dicit: qa hæc est oratio particularis, q apparet ibi: sed ex aliquo. Nota q ad veritatẽ disiũctiuæ sufficit alterũ

b lia. Et pone casum, in prima parte stipulationis præcesit stipulatio negatiuè, & copulatiuè concepta, & fuit subiecta pœnalis stipulatio alternatiuè. Secũda stipulatio fuit imposita & affirmatiuè & negatiuè, pœnalis stipulatio fuit adiecta per signũ particulare, vt si quid. &c. licet Dy. dicat per signũ indefinitũ. sed nõ est verũ: qa gl. ponit q̃ sit differẽtia inter istas stipulatiões. Lege literã ibi, stipulationẽ, s. pœnalẽ p̃cedẽtẽ cõuẽtionẽ negatiuè & copulatiuè cõcepta. & ibi: quid eorum. signum est indefinitum, secundũ Dy. Tu dic q est particulare quid, quod est aliquid, si essent affirmatiuè & copulatiuè comprehensa: subaudi quæritur quando aliquid interfit hoc est, an aliqua differentia sit. & respõdet vt sequitur, hoc interest. Hic incipit secunda pars, in qua pone casum sic: Ad primam quæstionẽ rñd. Iurisconsultus sic: hoc interest, hoc est, ista differentia est, quam dicã in ver. animaduertendũ. Tamen anteq; respõdeat quæstionibus, vult respondere vni obiectioni, quæ posset fieri in contrariũ. Ponamus, in prima conceptione stipulationis vnum fuit obseruatũ aliud non diceret aliquis: verum est hoc: aut illud obseruatur. ergo stipulatio non debet committi. Ad hoc respondet Iurisconsultus qđ quãuis. &c. hoc interest. hæc differentia est, quæ dicitur in versi. animaduertendum. Sed ante omnia scias quod quamuis &c. quia ibi contraria in genere, & in specie, non contraria sed diuersa. Ex vniuerso expone id est vniuersali. Item not. text. ibi: in quo si aliquid falsum est animaduertendum. hic pone casum per te: quia clara est litera. concipio scilicet stipulationem pœnalem. factum, i. observatum vt neutrum fiat de his q̃ conuenerunt, in stipulatione nõ fieri. Huius autem secundæ stipulationis. proinde si quis. hic ponitur quarta pars, in qua pone sic casum: Dictũ est suprà, q ista verba, si quid eorũ factũ non erit: verificantur si in aliqua particula nõ fit factũ, vnde stat in propria significatione. Sed quæro vtrũ alteri ista cõceptio, si quid eorũ, assumatur vniuersaliter. Et rñdet Iurisconsultus & dicit q sic in exẽplo, ꝓposito hic in tex. & sic illud, pinde, ponit aduersatiuè. & rationẽ huius videbitis j. Ex hoc apparet q Dy. qui dicit q hæc indefinita æq; pollet vniuersali, nõ bene dicit: qa hæc est oratio particularis, q apparet ibi: sed ex aliquo. Nota q ad veritatẽ disiũctiuæ sufficit alterũ

alterũ verũ. Secũdò nota q ad veritatẽ copulatiuę requiritur vtrũq; . Tertiò nota q duæ orationes particulares contrariæ possunt esse veræ. Quartò nota q in vniuersali oratiõe, si quid est falsum, tota oratio est falsa. Vltimò nota q particularis quãdoq; assumitur p vniuersali ex præsumpta mente contrahentiũ, aliàs loquentiũ vt in l. fi. huius §. vt ibi dicã. Ad quodlibet istorum not. ppo. per ordinem. Ad primam stipulationem cõceptã alternatiuè primò opp. de l. cũ quis. j. de verb. obli. & l. continuus. §. pe. eo. ti. lol. Nõ facium vocat factũ; & sic iustè subijcitur negatiua, vt hic habes in quarto contrario, & ita sentit glo. hic parua. Alij dicunt q hic deficit non, vt sit pœnalis affirmatiua alternatiua, secundũ glos. magnã hic in fi. sui. hæc est magna lectura. & contra §. animaduertendum: Alij dicunt quod præcesit stipulatio affirmatiua, sed est falsum & contra ver. animaduertẽdum. ibi: vt nemini fiat, &c. Dic ergo vt in prima. Secundò opp. dicitur hic q neutrum debet fieri, imò q debeat vtrunq; fieri: vt l. si hæredi plures. §. de condi. insti. Sol. illud verũ in affirmatiua vt tãgitur hic in viij. cõtrario. Si verò concipiatur copulatiuè, & negatiuè, debet fieri neutrum, vt hic in ver. animaduertendum. Tertiò oppo. q sufficiat alterũ tantũ fieri: vt §. l. proxi. §. cũ ita. Sol. Ne stipulatio pœnalis committatur, sufficit alterum fieri: vt ibi. & hoc tãgitur hic in primo contrario, licet non clarè. Quartò oppo. q sufficiat alterum ex natura alternatiuæ: vt no. j. l. proxi. §. si quis aũt. Sol. Hic præcesit copulatiua coniunctio, quæ limittat pœnalem: ibi præcesit alternatiua in dubio, quando nulla præcesit: habet locum quod no. §. l. proxi. §. cum ita & est hoc exemplum alternatiuę & negatiuæ: & tagitur in secundo contrario. Quintò oppo. de l. Quintus. in fi. de aur. & ar. Sol. Ibi disiunctiua ponit inter genus & speciem. Vel aliter, vt dicit Cy. in l. cum quidam. de ver. sig. ibi in alternatiua legis, q̃ semper habeẽ pro copulatiua, ne aliàs ars sit incerta: & sic haberetur pro cupulatiua. Hoc est falsum: qa secundum doc. j. de sica. l. j. de partici. l. j. requireretur q omnia illa fecerim, vt teneret illa lege: quod ridiculum est: cũ alterũ sufficiat. Dic ergo† q quandoq; lex statuit plura alternatiua circa idem factum: & tunc ponitur pro coniũcta: a ne aliàs ignoremus quod statutum est: & hoc nisi vni parti disiunctiuæ alia pars repugnet: quia tũc illa pars est vera, quæ nã habet repugnantiam: vt j. de fideiuss. l. vbicunq; . & j. de contratab. l. sed & si decesserit. in fi. Facit C. de cõd. ob causam. l. ea lege. & quod ibi not. & hoc quãtum ad ipsum ius: sed quãtũ ad excusationẽ facti, habet vim alternatiuæ: quia vna executio sufficit: vt j. de effrac. & expi. l. j. §. expilatores. & C. de ser. fugi. l. si fugitiui. & l. quicũque. nisi alia lex repugnet: quia tunc quo ad executionem ponereẽ pro coniuncta: vt C. de episc. & cleri. auc. sed nouo iure. & quod ibi not. Quandoque lex statuit vnum circa plura facta alternatiuè nominata: & tunc quo ad qd. stat propriè [b]: quia etiam in vno facto verificatur vna dispositio. Sed quo ad quid habet vim copulatiuæ: quia etiã quando vtraque cõcurrit, habet locum dispositio. Ita loquitur d. l. Quintus. & l. j. de fica. & l. j. de partici. cum si.

c Sextò oppo. de l. si quis ita. de aur. & arg. leg. vbi disiunctiua ponitur pro cõiuncta. solu. Dicũt quidã ibi, in dictione seu, quę est disiunctiua separata, seu duplex, vt dicit Cyn. in d. l. cũ quidam. Idẽ dicit de dictione vel quod est falsum, imò falsissimum: vt l. planè. §. pe. ff. de leg. j. & C. de ser. fugi. l. quicunque. qa habet illã significationẽ, quã habet dictio aut. Hoc colligit ex d. l. cũ qdã. in prin. Item videt falsum quod dicit de dictione seu: nam videtur idẽ quod aut: vt j. ad Trebel. l. j. §. sublata. & Insti. qui da. tu-

2 pos. §. ad certũ tempus. Solu. Possunt iustinere: † quia quædam est disiunctiua, quæ tam sensum cꝫ verba disiungit: vt, aut dies est, aut nox. Idẽ in dictione vel. Quædã est disiunctiua, quæ verba disiungit, sensum tñ cõiungit, vt Alexãder siue Paris. Idẽ enim fuit sic nominatus. Et de hoc habes expresè regulam in Donatello. & C. de inlitẽ dan. tu. l. ad protegẽdã. vbi no. idẽ in dictione seu: quæ eãdẽ habet propriã significationẽ, secũdũ Priscianũ. & sic ponit de mu. & ho. l. fi. §. hæc omnia munera & j. de his, q. vt indi. l. ij. Vnde cũ lego mulieri ornamenta, seu quę eius cauta paraui, est cõiũcta quo ad verba, & vtrunq; debetur. Nec obstat §. sublata. nec. §. ad certũ tẽpus. qa ibi ponit impropriè: quia natura oratiõis hoc nõ patitur. Sed hoc videt cõtra l. si ita qs stipuletur. j. de verb. obli. Dic ergo sic q propria significatio istius dictionis seu, vel siue, est prima: & fauor legatorũ hoc operat. aliàs cũ istis cõiunctionibus equaliter abutimur, idẽ sit in vna, qđ in

a alia. Septimò opp. de l. sæpe. ver. & cũ dicimus. & de ver. obl. Sol. Dicit Ray. ibi cadit inter genus & speciẽ: ideo ponit pro cõiuncta. sed hoc vt cõtra calũ. l. j. §. e. Iecũdã positionẽ casus, & ibi gl. Nisi sustindo dicas q ibi cadit inter totũm & partẽ quantitatiuã. Secus si inter genus & speciẽ. Et sit ratio di

b uersitatis: quia nuda volũtate fundus constituitur. Octauò opp. de §. itẽ si pater. j. proxi. solue vt ibi. & q not. per Cy. C. de instit. & sub. l. generaliter. quia ibi volũtas testatoris verificatur verisimiliter in qualibet parte disiũctiuæ. Vltimò opp. de l. cũ quidã. C. de verb. sig. solu. ibi inter personas disiunctiua ponit pro cõiuncta: hic inter res seu

3 dispositiones. Vt †ergo liqueat ista materia distingue. Aut q̃ris de disiũctiua legis aut hominis. Si hominis: & tunc aut illa est posi

c ta in dispositiõe accessoria, vt in pœnali stipulatione accessoria: & illa limitat secũdũ præcedentem stipulationẽ: vt hic, & in §. proxi. Aut in dispositione principali: & tũc aut

d quæris de ea, quæ sensum cõiũgit, licet verba disiungat, vt seu, & siue: & dic vt l. si qs ita. §. de auro & arg. leg. Aut de ea quæ sensum disiungit: & ñto casu aut cadit inter genus & speciẽ: & dic vt §. eo. l. j. Aut inter alia: & tũc volũtas disponẽtis nõ põt verificari verisimiliter in qualibet parte alternatiuæ: & ponit pro cõiuncta: vt hac l. ver. itẽ si pater. Aut potest verificari: & tũc aut cadit inter res aut inter psonas, vt plenius ꝓsequit Dy. in d. l. cũ quidã. q in aliis membris, dici: bene, prętercꝫ in prędictis, in quibus dicas vt ex p̃dictis apparet. Veniamus ad secũdã stipulationẽ copulatiuè, & affirmatiuè cõceptã: & videtur q sufficiat alterum fieri: vt j. §. proxi. si quis autem. Sol. Ibi præcesit stipulatio alternatiua: hic copula-

4 tiua. Secundò oppo. & videtur q quod pœna non committatur, nisi pro parte, per l. si seruus. §. si plurium. s. si quis cauẽ. Pro sol. istius contrarij sunt multæ opi. in glo. Nam gloss. in lege contraria dicit q etiam est speciale in iudicijs, q committitur in solidũ, sed pro parte obstat exceptio: in cõtractibus verò semper committitur ꝓ parte: vt d. §. Cato. Ista sol. gl. est contra §. cũ ita. s. proxi. & cõtra istũ. §. vtrũ. Alij, vt Mar. dicunt q ibi de æquitate, & hic de rigore. Hoc falsum est: qua secundũ hoc ista lex corrigit: vnde glo. hic dicit spãle in indicijs: tñ alia specialitate q̃ ea, quæ ibi not. Nã in contractibus cõmittit insolidum sine obstaculo exceptionis: in iudicijs verò cõmittit insolidũ, sed obstat exceptio pro parte, vt lege contraria. sed Pet. dicit alter, s. q ibi fuerũt plures stipulationes: quia fuit copulatiuè concepta: vt l. scire debemus. de verbo. obli. & ideo si pareret in parte, & sic vna in stipulatiõe, in alia obstaret exceptio: & sic idẽ in cõtractibus & iudicijs. Istud dictũ Pet. est cõtra dictũ istius §. & §. cũ ita. s. l. proxi. vbi cã est etiã copulatiuè cõcepta. Dic ergo glo. verũ dicere, & est spãle in iudicijs. Et hoc tenet Dy. in his, quæ pertinẽt ad ordinationẽ iudiciorũ: secus in his, quæ pertinẽt ad decisionẽ: vt j. de ver. obl. l. v. §. fi. & plenè dixi in l. iiij. §. Cato. eo. ti. in x. opp. Tertiò opp. & videt q ad veritatẽ copulatiuæ requiraẽ vtrunq; : sed contra, quia sufficit vnũ, vt §. de vsufr. le. l. si Titio fundus. Solu. Ibi cadit inter incõpatibilia: & ideo resoluit in disiunctiuã. Facit quod not. C. de cõdi. l. fi. Quartò oppo. & videt q inter ea, quæ se cõpatiuntur, si cadat, sufficit vnũ tantũ; vt §. de leg. iij. l. ea tñ. vbi si lego empta, habebit legatarius empta tãtũ. Solu. Ibi cadit inter duo adiectiua neutraliter posita, non respectu alicuius substantiui. illud verò quod alibi dicitur, q ad veritatẽ copulatiuæ requirit vtrunq; esse verũ, est verũ qñ copulanẽ respectu eiusdẽ Vnde si compulet diuersas orationes: verbi gratia, si dico lego empta & parata: perinde est, acsi dicerem, lego empta vel patata. Vnde licet concursu patiantur se, tñ nõ requirunẽ de ne-

d cessitate, vt statim dicam. Vt ergo [a] † de copulatiua liqueat, sic

a ¶Pro cõiũcta. Tenementi perpetuò q in statutis disiunctiua ponit pro cõiũcta. & q dictio, aũt, ponat ꝓ euã, est gl. & tex. i l. ij. & ibi Bal. C. de ob. è. pa. prestan.

¶Stat propriè. Et de alternatiua vel, adde quæ no. Bar. post gl. in l. vbi pactũ. in prĩ. C. de transact. & p doct. i cĩter cæteras. de rescrip. & ibi dicit fin. do. Anto. q vbi negatiua ponitur alternatiuè, puta si Stichũ aut Pãphilũ nõ dederis, dabis decẽ vt non committatur in decẽ, requiritur vtrunq; dari.

¶Sextò opp. Et. vide Bald. in l. q cunq. C. de ser. fugi. Bart. in l. vulgaris. ff. de furtis. Andre. Barba.

¶Vt ergo Et no. hic distinctionẽ copulatiuæ: & vide Bald. i l. si hæredi plures. ff. de cõdi. instit. & in l. j. ff. de his q no. insa. & in l. j. & in l. si cui. ff. de fun. instr. & in l. si ancillas. de leg. j. & i l. ea tñ adiectio. ff. de leg. iij. Bar. in l. l. cùm ita. §. fi. de leg. ij. & in l. in reperendis. de legat. iij. & in l. j in princip. ff de iustit. & iur. ꝓ Bal. glo. in l. j. versic. nam & Reipublicæ . ff. sol. mat. & in l. j. C. qui admi. & in l. Gallus §. quidam rectè. de liber. & posthu. do-

cto.in c.inter cęteras. a de reſcri. Et de iſta alternatiua vide Lud. Roma.in conſi.cxcj. & vide Ludo.Ro.in conſi. eccxxviij. & in cõſ.eclxix.qñ in bulla ponũt alternatiuè aliqua. & ĩ cõſ.cxxix.c.ſignificãti.de ap. recip.d.Cardi.in cle. in pleriſq;. de elec.& ibi do.Pet.doc.in c.ſi forte. de elec. lib. vj. Archid.in c. ij. de teſti.lib.vj. Bart.in l.ſi Titio fundus. ff. de vſufr. leg. Bal.in l.j. C.ſi qs al. vel ſibi.& vide c. ꝓpoſuiſti. de prob.vbi dicit ſe non cognitã nec potuiſſe cognoſci,ſufficit probare vnum dũtaxat tex. in c. ex parte A. de teſt. Andr.Barba.

a ☞Sic diſtingue. Adde Bart.& doct.in l.j.in prin.ſ.de iuſti. & iu. & adde q̃ no. Bar. in l.Seię.ſ.caio. de fun. inſtru.& vide de copula bonũ tex.ibi.& no.in l.vl.C. de ſent. & qd ibi per doc.& maximè Bal. in vercopula &c. & vide qd no.Bal.in l.fin.in verſ.itẽ no.ꝙ ad hoc &c.C. de re iu. Et limita hicꝙ copula cõiungit, niſi reſultaret iniquus intellectus, vt in q. qñ pater ſub ſtituit hoc modo, ſi filios & hæredes:qa non ſemper reqreret vtrũq;,iuxta no. pulchrè per Bar. & doc. in l.Gallus.ſ.etiã ſi à parẽte.cũ cõcor.de libe.& poſth. & vide q̃ dixi ſ. proxi. ſ. & Bal.in l.j.C.de iu.emphy.& in c.ex parte. el.j.de reſcrip.& in c. ij.de præbẽ.Bart.in l. ea tñ.de leg.iij.et plenè Bald.in d.ſ. etiam ſi à parente.

b ¶L.ſi heredi. Et in l. j.de his q no. infa.ad de Bar. in d.l.j.in fin. de infa.& ſequitẽ Pe. de Anc.in cle.in pleriſq;.de ele. Et de materia dictionũ copulatiuarũ, vide Bal.in l. vnica. ſ. vbi autẽ. de cadu.tol.

c ☞Nullã reperio l.ſi quid perfectũ. ff. de fal.nec in C. puto ꝙ Bart.voluit allegare l.ſi quis legatum. vel l.fal.in prin.ff.de fal. Alexan.Loſæus.

diſtingue*: Aut copulatiua ponitur inter cõtraria,& inter incõpatibilia:aut inter ea, quæ aliquo reſpectu ſunt idẽ: aut inter diuerſa. Primo caſu reſoluitur in diſſiunctiuã vt d.l.ſi Titio fundus.& l.vlt.& qd ibi no. C.de codic. Sed'o caſu aut illa duo ſic ſunt idẽ,vt vnũ neceſſariò inſit alteri: & tunc ſi adijcit copula,vnũ reſoluit in adiectiuũ alterius:vt l.j.de pac.ibi:placitus & cõſenſus, &c.ibi no.gl. Aut verò ideo ſunt vnũ:quia vnũ genus,aliud ſpecies cõtenta ſub genere:vel vnũ ſpecies,aliud illius ſpeciei indiuiduũ:& tũc qñq; genus reſtringitur per ſpeciẽ,qñq; nõ. Quod dic vt p Dy.in c. generi p ſpeciẽ.de reg.iu.lib.vj. & p gl.in l. quæ ſitum.ſ.pe.de fun. inſtr. leg. Tertio caſu.ſ. qñ cadit inter diuerſa: & tũc aut ſunt duo ſubſtantiua,aut duo adiectiua,aut duę orationes.Primo caſu,puta lego Titio & Sempronio:& ſtat ꝓpriè,& velut ad vnã diſpoſitionem reducũtur,& patiunr̃ eandẽ: vt l. huiuſmodi.ſ.ſi Titio.ſ.de leg.j. & l. ſi duobus.eo.tit. & in omnibus ll. tractãtibus de materia cõiunctiuorũ.Secũdò caſu, aut illa adiectiua copulantur reſpectu alicuius ſubſtãtiui:& tũc ſtant propriè, & requirũt vtrũq;,vt in hoc exẽplo,Titius eſt albus,et magnus, & lego ſeruo textores & vernas: tunc requiriẽ cõcurſus vtriuſq;: vt l. ſeruis vrbanis.in fi.de leg.iij.& l.Titię textores.ſ. de lega.j. Aut illa adiectiua copulanr̃ neutraliter,& vno reſpectu alicuius ſubſtãtiæ: vt lego empta & parata:& tũc perinde eſt, ac ſi copulatiua caderet inter diuerſas orationes,quaſi legaret empta, & legaret parata,per d.l. ea tñ. Tertio caſu .ſ. qñ copulat orationes:& tũc aut reſpectiuè ꝑ modũ accidẽtis:& tũc ſtat propriè.ſ.requiriẽ cõcurſus vtriuſq;:vt l.ſi hæredi b plures.ſ.de condi.inſti.l.ſi quis ita promiſerit decẽ. de verobli.& hic.Si verò duæ orationes copulantur per ſe principaliter reſpectiuè ad vnam ſpeciem:tunc cõcurſus nõ eſt neceſſarius, ſed in quolibet procedit diſpoſitio: vt l.j.ſ. de infa.& ſ.de teſti.l.lege Iulia.& de ſica.l. j.cũ ſi. Et hoc colligiẽ ex dictis do.Iac.Bu. in q.de mercatoribus,& artificibus artis laneę.quod tene menti. Venio ad particulare, & ad verſi.ꝙ q̃uis. Et primò op. qd litera ſibi cõtrariatur. Solue vt hic in v. cõtrario. Secundò op.ꝙ ratio ſit cõtraria dicto. Solue vt in vj. contrario. Tertiò oppo.ꝙ duo contraria nõ poſſunt ſimul eſſe vera, vt l. hæc verba.de verb.ſigni.& ibi patet in tex. Venio ad orationem vniuerſalem: & primò videtur ꝙ copulatiua et vniuerſalis nõ cõueniant,vt l.ſcire debemus.de verb.obl. Solue vt hic in vltimo contrario. Secundò oppo.dicitur hic ꝙ ſi quid eſt falſum, tota oratio eſt falſa. Contra de l.obligatione generali.de pig.& l.j.C.quæ res pign.ob.poſ.vbi in genere quædã excipiuntur. Solu.inſpecta propria ſignificatione,& logicali,eſt verum quod hic dicitur:ſed inſpecta mente contrahentium, ſeu diſponentium loquuntur leges cõtrariæ:quia vniuerſalis oratio limitatur & reſtringiẽ ad veriſimiliter cogitata. quod dic vt plenè per Dy.& Ioã.Andr.in c.in generali.de reg.iur.lib.vj.Tertiò op.& videtur ꝙ vniuerſalis oratio reſtringatur,vt præſentia tan

6 tum cõprehendat:vt ſ.de leg.ij.l.ſi.ſ.j.So.† Vniuerſalis dicitẽ duplex.vno modo ſub nomine collectiuo plura cõtinet:vt peculiũ hæreditas,grex:& iſta cõtinet omnia cũ tẽpore:vt l.grege. & l.ſi grege.ſ.de leg.j.& l.peculiũ.eo.ti.cũ ſi. ltẽ aſſumitur vniuerſale cui apponitur ſignum,vt hoc ſ.ex quo docto.noſtri notant generale,vt patet in glo.& ſ. de eden.l.j. circa prin. Iſtud verificat ex his,quæ ſunt tempore diſpoſitionis:nõ autem comprehendit quæ poſtea accidunt:vt d.l.ſi.ſ.j.quod plenè proſequere vt per Cy.C.quæ res pig.ob.poſ.l.j.& l.non modus.C. de fer.& aqua. & dixi ſ.de au.& arg.leg.l.ſi ita. Quartò oppo.ꝙ oratio vniuerſalis in aliquo particulari falſificatur:vt l.j.ibi:habeat vnuſquiſq;. C.de ſacroſan.eccle.& de mune.& hono.l.vt gradatim.ſ.& ſi.l. Solu. Materia noſtra loquitur in diſpoſitione hominis:contraria verò loquuntur in diſpoſitione legis,in qua oratio generalis reſtringitur ad habilitatem:& tamen iſtud non eſt indiſtinctè verum. Vt liqueat iſta materia,potes dicere vno verbo ꝙ in generali non veniunt ea quæ quis &c.vt habes per Dy.in c.in generali.de reg.iur.lib.vj.vel plenius:Aut oratio profertur ab homine. & dic vt no.per Cy.in d.l.j. Aut à lege:tunc dic aut illa vniuerſa lis oratio reſtringiẽ per aliam l.& habet locũ quod no.in l.j.de eo quod cer.lo. Aut non:& tunc aut ſignum vniuerſale inducit verbo præteriti tẽporis,aut verbo futuri tẽporis:vt habes per Jac.de

7 Are.& Old.j.de no.oper. nun.l.j.ſ. nunciatio. Item oppo.† dicitur hic ꝙ ſi aliquid falſum,&c.totam orationem falſificat. Con-

c tra. Nam omne non verũ non eſt falſum.l.quid' ſit falſum. j.de fal.Solu.Falſum accipitur tribus modis.Vno modo largiſſimè: & ſic accipiunt Logici:quia omne quod nõ eſt verũ eſt falſum: & iſto modo accipit hic.Secundo modo accipitur largè: & falſum eſt omnis immutatio falſitatis facta ſciẽter: vnde omne mẽdacium poteſt dici falſum& hoc modo accipitur in auf.de inſtr. cau.& fide.circa princip.Tertio modo accipitur falſum propriè & ſtrictè,qñ tractatur de puniendo tanq; de crimine falſi:& tũc omne mẽdaciũ nõ dicitur falſum,ſed illud dicitur falſum, quod cadit in aliquod capitulum,vel in aliquam ſpeciem legis Corneliæ de Fal.hic eſt tex.j.de fal.in l.quid ſit falſum.quod tene menti propter ſtatuta quæ dicunt ꝙ poteſtas in falſitatibus habeat arbitrarium:vel ſi quis condemnatus fuerit de falſo, non poſſit admitti vel habere officium:quia intelligitur de falſo ꝓpriè,& ſtrictè,& de falſo quod cadit in aliquod capitulum legis Cornelię. Et ſic reſtringitur falſum ad ea,quæ tamen cadunt in ſpeciẽ,ſeu capitulũ legis Corneliæ de fal.Et ſic ſæpe de facto conſului. Venio ad verſi.proinde ſi quis.& oppo.hic dicitur ꝙ quid non fecit,æquipollet ad nil feci.Contra.† negatio poſtpoſita facit æqui pollere ſuo contrario:vt ſ.de leg.tut.l.legitimos. §. an ergo. & l. obligari.de author.tut.ſed quid,& nihil,ſunt contradictoria,nõ cõtraria:quare malè.Sol.Fateor ꝙ negatio poſtpoſita facit æqui pollere ſuo contrario,ſed oratio particularis non habet contraria.vnde quidam ſic, & quidam non, non ſunt directò contraria,vt ſupra dixi.Cùm ergo non habeat contraria negatio poſtpoſita ſigno particulari,non habet æquipollentiam. & ſic reperies in tractatibus logicæ.Sed opponitur quòd hic verſicu.vide tur contra præcedentia dicta in ſecunda conceptione ſtipulationis,vt promiſi pœnam ſi quid factum non erit.Nam ibi nõ æquipollet ad nihil.quod patet:quia ſi eſt aliquid obſeruatum,& aliquid non,committitur pœna:& tamen non eſt verum,nihil eſſe obſeruatum.Sol.Dico ꝙ ex mente proferentium aliter & aliter accipitur.Nam ibi præcedit cõiunctio copulatiua.Nam ſi quid eorum factum non erit,ſtat propriè:quia ſi aliquid particulatim ſit factum,committitur pœna.in hoc ver. quis alium interrogat vt certificetur,& quis interrogans ex reſponſione non eſſet certus.Oppo.vltimò ad iſtum §.& videtur ꝙ inter iſtas duas conceptiones ſtipulationum non ſit differentia.Solue vt hic per gl. Dy.& Ray.Vltimò inducitur in ar.de eo qui reſponder poſitionibus,quod hic ponunt Pe.& Ray.in l.ſi vnus.§.ſi cùm mihi de cem.ſ.de pac.& j.de excep.rei iudi.l.ſi quis cùm totum.in princ. tene opi.Pe.quæ probatur in hoc ver.ſi bene aduertiſti.

Si quis autem. Continuatur ad præcedentia. vnde pone caſum. Vidi plures conceptiones ſtipulationum de quibus dubitatur. Quæro:aliquis ſtipulatur plura,& vult vnum fieri: qualiter debet concipi ſtipulatio vt ſit clara.Reſponde vt in textu & materiam huius §. vide ſupra,proximè.

Item ſi pater. Si ſubſtitutio directa fit filijs diſiunctiuè:diſiuncta accipitur pro coniuncta. hoc dicit.Oppo.quòd iſta diſiunctiua verificetur aliquo nõ exiſtente hærede:vt ſupra.§.vtrum. & l. ſi hæredi plures.de condi. inſtit. Soluit gloſſa. Speciale eſt hic propter votum parentum: quia non

quia nõ eſt veriſimile ꝙ voluerit extraneũ hæredẽ habere aliquo de filijs exiſtente:vt l.cũ acutiſſimi.C.de fideicõ.& l.Lucius.de hære.inſti.licet gl.dicat veritatẽ:tñ in caſu huius legis hoc nõ eſt neceſſariũ:qa hic licet extranei eſſent eodẽ modo inſtituti: eſſet idẽ ius:ꝙ ꝓbo ſ.eo.ſ.cũ ita.& §.vtrũ,vbi dicit ꝙ qñ præcedit diſpoſitio alternatiua,& ſequiẽ ſtipulatio pœnalis ſub conditione alternatiua,vno exiſtente ſtipulatio pœnalis nõ committiẽ licet aliud deficiat.Ratio:qa talis ſtipulatio limitaẽ ſecũdũ naturam præcedẽtis ſtipulatiõis. Ita in ꝓpoſito:ſi præcedit inſtitutio alternatiua,& ſequiẽ ſubſtitutio ſub cõditione alternatiua,iſta ſubſtitutio deficit,altero exiſtente hærede:qa ex ipſa ſubſtitutiõe apparet teſtatorem voluiſſe vnum ſolũ habere totam hæreditatem & ſic ſubſtitutio debet limitari ſecundũ inſtitutionẽ,ſicut pœna iis ſtipulatio limitatur ſecundum præcedẽtem ſtipulationẽ.Sed glo.diceret verũ quòd eſſet ſpeciale fauore filiorũ,qñ filij eſſent inſtituti ſimpliciter,non alternatiuè,per iura allegata in gloſſa.

1 ☞*Legatum factum,ei qui eſt teſtis in teſtamento,valet.*

2 *Correus pro correo,& fideiuſſor pro principali quòd teſtificentur.*

3 *Incertitudo,quæ venit certificanda ex aliquo futuro euentu,nõ vitiat legatum.*

Si quis. Poteſt quis legare ei,qui eſt teſtis in teſtamẽto:& incertitudo quæ venit certificãda, legatum non vitiat.†Opp.ꝙ teſtibus legari' nõ poſſit: vt l.j.

1 & l.ſenatus.de his qui in teſtamento ſibi adſcri.Sol. Ibi de eo q ſcribit teſtamẽtũ:hic de eo qui ſubſcribit ſe vt teſtis. Et eſt ratio: quia non teſtificatur principaliter cauſa ſua vt l.qui teſtamẽto.

2 ſ.de teſt.Et † per hoc inducit Dy.ꝙ correus poteſt teſtificari pro correo,& fideiuſſor ꝓ fideiuſſore:qa principaliter in cã ſua non teſtificanr̃:de quo per Cy.in l.dictãtibus.C.de teſt.& per Dyn.in l.ſi cui legetur.ſ.fi.ſ.de leg.j.& in ſpec.de teſt.ſ.j.in ver. quid

3 de fideiuſſore.Opp.† quod legatum non valet tanquã factũ incertæ perſonæ:vt Inſtitu.de leg.§.incertis.Sol. Ille §. corrigitur perſeq.ſufficit enim quòd incertitudo certificanda veniat ex aliquo euentu futuro. Dixi ſ.eo.l.quidam.

1 ☞*Fingi ſuper re quæ non eſt,licet nõ poſſit:tamẽ aliqua retro nõ eſſe fingi poteſt.*

Vædam. Legatario repudiante fingitur res nunq̃ fuiſſe legatarij, ſed ſemper hæredis.h .d. Op.gl.ꝙ ſit certũ. Nã interim eſt legatarij. res vt l.cũ pater.ſ.iurdo.ſ.de le.ij.ſoluit glo.ꝙ eſt verũ. ſed hoc dicitur reſpectu futuri euentus:qua põ contingere ꝙ fingereẽ nunq̃ fuiſſe legatarij.Et de hac l.facio feſtũ in materia fictionũ. Nã ſuper re, quæ nõ eſt,non poteſt fingi:vt l.huic ſcripturæ.ad l.Aquil.Sed hic fingitur ſuper re quæ non eſt:ergo &c.vt hic in fi.patet.Sed

1 reſpondeo † ſic,ſuper eo, ꝙ non eſt:nõ poteſt fingi aliquid retro eſſe,vel fuiſſe:vt lege cõtraria.ſed aliquid retro non eſſe bene poteſt fingi.& ita loquitur hic.Nam hæc res in veritate fuit legataij.Vnde ſi legatarius agnoſcit,nulla eſt fictio:ſed ſi repudiat,fingitur retro nunq̃ eius fuiſſe:& ſic per conſequens fingitur retro fuiſſe hæredis,vt latius poſui in materia fictionis.De iſtis duobus dubijs huius legis poſuit Iuriſconſultus in l. qui res. infrà, de ſolu.

1 ☞*Cùm plures ſimul moriuntur,an alter alteri ſuperuenire præſumatur.*

Vodde pariter. †Vt poſsit agi ex diſpoſitiõe inter viuos vel ex vltima voluntate,vnius de pariter morientibus nunq̃ ſuperuixiſſe præſumiẽ.h.d.cũ l.ſeq.& ſeq.Op.ad prin.qa videẽ ſtipulationem de dote eſſe commiſſam,cũ vxor deceſſerit matrimonio conſtante,vt ſ.eo.l.qui duos.§.ſi maritus.ſo.Hic in ſtipulatione fuit appoſitum plus,ſ.ſi mater ſuperuixit, quæ non ſuperuixit.Opp. qd ſpes conditionalis ſtipulationis tranſmittatur ad hæredem:vt inſti.de ver.ob.§.ex conditionali.ſol.Si ſtipulatio eſt cõmiſſa,vel eius ſpes pendet,ſine dubio trãſmittitur ad hæredes:vt in contrario,& l.j.vt actio.ab har.& contra hæredẽ. ſed ſi per mortem ſtipulatoris deficit conditio ſtipulationis, per conſequens deficit ſpes:& per conſequens non eſt quid trãſmittatur.Oppo.ſ.eo.l.qui duos.§.cùm in bello.& §.ſe. & j.eod.l.cũ pubere.& l.ſeq.Gloſſ.non ſignat illud contrarium.Huius timore Dyn.in l.ſi hi qui j.de dona.cau.mor.idem Oldr. dixit quòd de pluribus ſimul morientibus nunquam præſumitur alter alteri ſuperuiuere,vel præcedere, niſi ætatis imbecillitas, aut parẽtũ charitas, aut paternalis reuerẽtia,aut donatiõis fauor aliud inducat:vt probatur hic,& j.l. proxi .& l.ſia inter. & l. qui duos. per totam legem. ſed mihi videtur quod Dyn.& Old.non bene dicunt. Primò in eo qd dicunt,niſi ætatis imbecillitas quia eſt contra caſum huius l. ſed & in illo.vbi non præſumitur pupillus prius deceſsiſſe. Item id quod dicunt, aut parentum charitas,non eſt verum, quia ad hoc parentum charitas nil facit,vt dixi in §. cũ in bello. Itẽ ꝙ dicũt aut paternitatis reuerẽtia in hoc bene dicunt,intelligendo, vt j. dicam. Probatur in l. qui duos.§. ſi cum filio.ſ.eo. Item quod dicunt, aut donationis fauor. per l.ſi inter.ſ.eod.non eſt verum:qa in l.ſi inter.et l cũ hic ſtatus.§.ſi ambo.de dona. inter vir.et vxo. non præſumitur aliquẽ ſuperuixiſſe: ſed ſufficit ꝙ ſimul deceſſerint,vt ibi patet. Vnde dicit Ia.de Are. quando plures ſimul moriuntur:aut lucrũ, ſeu diſpoſitio debet reſolui altero ſuperuiuente:& tunc non reſolueretur: quia verũ eſt neminem ſuperuixiſſe,vt l.ſi inter.ſ.eo. & l.ſi hi qui.de do.cau.mor. & l.cũ hic ſtatus.§.ſi ambo. Aut lucrum ſeu diſpoſitio debet cõmitti aliquo non ſuperuiuente: & tunc cõmittitur:qa verũ eſt neminẽ ſuperuixiſſe,vt d.l.qui duos.§.ſi maritus. Aut debet committi aliquo ſuperuiuente, & non committitur:quia nullus ſuperuixit. hic eſt caſus.& hoc ſi quæritur de lucro ipſorum inuicme moriẽtium.ſed ſi quæriẽ de lucro

b tertij, debet diſtingui eodem modo. Aut debet committi aliquo ſuperuiuente & non committitur. caſus eſt hic. Aut debet committi aliquo non ſuperuiuente:et tunc committitur,quia nullus ſuperuiuit:vt d. l. qui duos.§.ſi maritus. Item aut deceſſerunt ſimul pubes & impubes:& tunc præſumeretur impubes prius deceſsiſſe,vt l.cum pubere.cum l.ſequen.& j.eo.l.qui duos.§.fin. ſ.eod. Aut ambo puberes:& tunc procedit prædicta diſtinctio. Hæc ſunt verba domi. Iacob.de Aret. clarius recitata quàm ponat. Iſta verba vt diſtinguamus deceſſerint ſimul pubes & impubes, an ſimul plures puberes, reprobantur per l. ſed & in illo.j. eod.vbi deceſsit pupillus, & ſibi ſubſtitutus pubes, nec præſumit pupillum prius deceſsiſſe:niſi dicas ſuſtinendo Iaco. quod hic etiam ſubſtitutus erat impubes: quod diuinare eſt,& contra mentem huius legis

b quę hoc non dicit,nec alia lex cogit ad hoc dicendum. Dico ergo ſic: Iſtud dubium de pluribus morientibus quandoque emanat aliquo agente ex diſpoſitione hominis inter viuos,vel vltima voluntate: & tunc nunquam alter alteri ſuperuixiſſe præſumitur:nec adhibetur illa diſtinctio deceſſerit impubes cum pubere: vt hac l. ſed & in illo.nec fauor matris' aliqd operatur, vt hac l.ꝙ de pariter.ſed recuramus ad ꝓpriã ſignificationẽ, an diſpoſitio hominis vel legis circa illud reqrit aliquẽ ſuperuiuere, vel nõ ſuperuiuere,ſecũdũ præcedẽtẽ diſtinctionẽ Ja.de Are.Non obſtat huic mẽbro ſ.eo.l.qui duos.in prin. quia in lege illa non præſumitur aliquis ſuperuixiſſe,ſed ſecũdũ propriã ſignificationẽ quilibet deceſsit vltimus. Non obſtat ſ.eo.l.ꝙ duos.§.fin. vbi agitur ex teſtamẽto:& tamẽ preſumit aliquẽ ſuperuiuere: qa ibi diſpoſitio teſtamenti cõtinebat illud idẽ ꝙ diſpoſitio legis ꝙ aperet ex tex.cũ dicit,cũ filio pubere,quẽ ſolũ teſtamẽto.&c. Nã inſtituit illũ ꝙ ab inteſtato erat ſucceſſurus:& nullũ aliũ:meritò eſt idẽ dicẽdũ ꝙ dicit quãdo agitur ex diſpoſitione legis.ſed in hac l,ſed & in illo.poſito ꝙ ſuccederet ab inteſtato ſimpliciter: tamẽ

¶ Teſtibus legari: Adde bar. ĩ l.ꝙ teſtamẽto.ĩ prin.ſ.de teſt. & omnino Bar.in l. dictãtibus.in j.colũ. C.de teſt.vbi not.& aliqd ꝓ eũ ĩ l.ĩ oib⁹. ad fi.C.d teſt.& adde ꝙ ex his quæ no. Bar.ſaltẽ remiſsiuè ĩ l.ſi cui hic alle.& ĩ l. ꝙ teſtamẽto. in prin. ſ.de teſt.vĩ no.eẽ di cẽdũ ꝙ qlibet poteſt eſſe teſtis in cã,qua prĩcipaliter nõ cõſequiẽ cõmodũ, licet ĩ quãdã cõſequẽtiam vel ſecũdariò ſic.qđ reputo valde no. De hoc habeẽ per Io.Fa. Inſti.de teſt.ſ.legata rijs.vbi refert Iac.de Aret.hic idẽ tenuiſſe. Pro hoc facit ꝙ no. Bar.ĩ l.ſed ſi hac.ſ.ꝙ manimittiẽ.de in ius voc.& in l.intãtũ.ſ. vniuerſitatis.de rerũ di.Sed Io.an.expreſsè tenet cõtrariũ ĩ c. inſuper.de teſt.& ibi oĩno vide Do.& In. ĩ c.iij.eo.ti. Pro quo facit,qa tales appellãt l.ab executore.in princi.& l.à ſnĩa de app.& iõ.dt Bal.& doc.ĩ l.j.ſ.huius ſtudij.de iuſt.& iu.ꝙ ſi legatarius ĩduct⁹ in ĩ teſtẽ circa inſtitutionẽ hæredis,& ĩterrogatus anſentiat commodũ,dixerit ꝙ nõ: punitur de falſo: qa debet intelligi prĩcipaliter. Et equaliter iſtud prĩcipaliter ſumaẽ, vide Cal.ĩ l.amittioſa.de decre. ab ord.fac. Et iſtis adde omnino Bal.ĩ d.l.dictãtibus.vbi etiã habeẽ an ad ꝓbandum aliquẽ vſurariũ admittaẽ ille,ꝙ recepit vſuras:et ibi et habeẽ quot modis dicatur qs repelli à teſtimonio. Et ad materiam vide Imol.ꝙ loquiẽ melius quam alius in d.l.quidam.ſecundum.docto.in d.ca. inſuper.

¶ Fauor mĩs. An hæc dĩa inter diſpoſitionẽ hoĩs,& legis ſit vera,vide Imo.in d.l.ex facto.ſ.pe.ad Treb. Adde an pater præſumatur premori filio,Bald.cõſilũ. ccccxxxviij. ĥ. libr.

s POMATES.

a ¶Si cognatis. Vide Alex.cōs.xxvj.in fi. in iij.vo.Barba.cōs. xxiij.in ij.col.inserti's inter cōsilia Ale. in iiij.volu.vbi dicit idē in eo q legat libe ris.et Ro.cōs.cxxxiij.in iij.col.& consi. xxiij.

a ¶Si cognatis.Ad ma tertā huius l.vide qđ cōsuluit Pau.de Ca. in cōs.lxxvj. inci.in Christi noīe amē. vi so dicto pūcto,& du bijs elicitis ex eo. in quarto dubio.

b ¶Videē casus.Casus no.& vide Bart.in l. iij.§. filius.de libe. & posth.& in l. intercidit.de cōdi.& demō. vide Bal.in l.data.a liàs lata.de app.& in l.j.C. de his q ad lib. & qđ no.p glo.Bar. & doc.in l.Gallus.§. & qđ si tm. de lib.& posthu.

c ¶Cōtra hoc opp. Et p his q hic dicunt, vi de Lud.Ro. in consi. suo cxxxij.And.bar.

d ¶Patet in ea. Vide q no.Bal.in l.humanitatis.in v. col.in ver. vl.op.C.de impu.cū seq.& in l. prædia.in pe.col.C. de fideicō.

e ¶Op.fortissimè.Ad de Pe.de Anc.& Im. in c. in dicāte. de test. & vide in cōsi. meo quod habeo in causa illorū de Hyrena. cir ca medium.

f ¶Quærare dico. Et vide p isto dicto d.Pe. & Io.de Imo.in c.indicante. de testa.vbi do.Io.vī cōtra dice re Bar. Et vide Ang. in l.Titia seruis.ff.de ma.te.vbi p illū tex. dicit q vbi testator legauit pedisseq, qđ sufficit q sint tēpore testamēti pedisseq. Et vide q ibi dixi:qa Io.de Imo.malē pōderauit dictū Barto. hic. Andr. Barba.

g ¶Inspicimus. Et per hoc declara l. qui filiabus.in prin.de le.j. & ibi dixi post Imo.

non succederet vt necessarius hæres: & sic testamentum aliter disponit q̄ ius:vnde illa præsumptio hic locum nō habet.Si verò aliquo agente ex dispositione legis occurrit dubietas de pariter morientibus: tūc lex præsumit aliquē superuiuere cū distinctione.aut pubes cum impubere: & præsumitur impubes prius decessisse:vt l.si mulier. j.eo.& l.qui duos.§.fi. Aut pubes cum pubere:& tunc aut persona patroni est in medio:& ille præsumitur decessisse,qui magis spectat ad fauorem patroni: vt l. qui duos. §.si cū filio. Aut persona patroni nō est in medio et tunc aut inter simul decedētes est votū transmittendæ hæreditatis:vt qa ascēdens simul cū descendente decedit:& præsumit ascēdens prius mortuus:vt l.q duos. §.fi.s.eo.& l.cum pubere.j.eo.Aut tale votū non est:& tunc ille succūbit: cui incumbit onus,pbādi aliquē superuixisse: vt l. ex facto.§.si quis autē.j.ad trebel.intelligendo prout dixi s.eo.l.qui duos.§. cū in bello.& probat in princ.huius l.Aut alter ex fratribus prædecesit:et nō præsumit superuixisse quātū ad successionē ab intestato : & tn succūbit ille cui incūbit onus,pbādi aliquē superuixisse.Ita loquit l.qui duos.in fi.s.e. Et in his ll.fauor matris vel testamēti nullo modo attēdit,vt dixi in §.cū in bello. & §. fi.Ratio est:qa qn quis agit ex dispositione hois,si nō habet effectū:remanet dispositio iuris,secundū quē res habet exitū suū:ideo lex nō curat aliqd præsumere. Sed qn agit ex dispositione l.si lex in isto dubio nil præsumeret,casus remaneret indecisus.qđ esse nō debet. tn cōtra hāc distinctionem facit multū l.iter socerū.in prin.s.de pac.do. sed rndeo,ibi natura verborū prolatorū requirebat filios superuiuere.vnde illud, qđ ibi dicit,quasi priore impubere mortuo,debet intelligi sic,vt dicamus secundū propriā significationē stipulatio nō committit:sed si ad interpretationē veniamus debemus dicere impuberē prius defunctū,& sic interpretatio l.congruit cū propria significatione vocabuli.Vel dic qđ ibi stipulatio cōti nebat idē qđ ius cōe. Vltimò dicit in ver. sed & circa l.Fal.q si serui simul cū dño de cesserint,non cōputantur in bonis eius tpe mortis.Cōtra hoc vī significatio vocabuli: qa tpe mortis seruī erāt defuncti : qa simul cū dño decesserūt.Rn. aliud est dicere, tpe quo moriē vel quo decedit:et tūc significat tps vitę,cū tn est in actu moriēdi:vt l.fi.de cōdi.inst.ar.l. q duos. §.j.s.de ma.test.Aliud est dicere tps mortis:& tūc significat post quam mortuus est perfectè.Ita dicit tex.hic ibi: mortis eius tempore,&c.& glo.est in l.peculium.§.fi. de leg. ij.

1 ☞ *Seruus pœnæ restitutus non admittitur ad legatum.secus in seruo hominis.*
Legatum factū cognatis uidetur factum his,qui sunt cognati tpe mortis,uel testamēti.
2 *Legatum factum cognatis,intelligitur da cognatis testatoris.*
3 *Cognati primò nominati admittuntur ad legatum factum cognatis,& his deficientibus proximiores admittuntur ordine successiuo.*
4 *Legatum factum cognatis tertij,intelligitur de his qui erant tempore testamenti.*
5 *Legatum factum familiæ,uel cognationi Titij iam defuncti, ualet:quia uidetur relictū omnibus descendentibus ex cognatione Titij.*

a **Si cognatis.** Qui legat cognatis, videtur legare his,qui sunt cognati tēpore testamenti,vel tēpore mortis.h. d. Quæro exempla huius l.in prima parte de eo,qui fuit cognatus tēpore testamenti,& postea esse desijt.Rn.ponit exemplum de eo,qui desijt per deportationem.& quod dicit,maneat.i.tēpore mortis:qa restitutus fuit.Ad hunc intellectum op.C.de hære.instī.l.j.glo.dicit q ibi nō fuit restitutus.Item op.instī.de capi.di.§. quod autē. Sol.glo.q hic perdit ciuitatem:ibi etiam libertatem.licet postea fuerit manumissus.Hæc solutio probatur in l.intercidit.j.de condi.& demonst.Contra istam solutionem videtur casus b in l. ex facto.§.fi.s.de vulga.& pup. vbi factus seruus,& postea manumissus admittitur.Sol.† Quandoq quis efficitur seruus pœnæ: & tunc restitutus ad legatum non admittitur:vt hic. Quandoq efficitur seruus hominis,& tunc restitutus,ad hæreditatem & legatum admittitur,vt ibi.Ratio est:quia seruus pœnę efficitur omnino incapax:vt j.tit.iij.l.si in metallum.sed ille qui efficitur seruus hominis,nō efficitur omnino incapax:capit enim, licet non cū effectu:quia dño,non sibi acgrit:vt l.si paterfa.s. de hær.instī. c Cōtra hoc op.s.de adi.le.l.si seruus.in fi.vbi per manumissionē efficitur nouus homo.Rn.qn seruus accipitur vt res legata,eundem habet effectum reductio in seruitutem facta ab homine,q̄ si efficiatur seruus pœnę:quia vtrunq legatum extinguitur.Sed qn accipitur vt persona legatarij:tunc secus est.& licet hæc lect. in se sit vera,tamen quātum ad hanc legē non procedit,per tex. qui dicit hic, facilius &c.non enim est congruum q facilius admittatur,qui vno tēpore est cognatus,q̄ qui vtroq.Venio ad se d cundā lec.& legit in gl.duobus modis,vt patet in ea.Ista lec.in prima parte legis continet veritatem:quia illa demonstratio,fratris Titij,sufficit qđ adsit tpe testamēti,simile in l.Mela.in princ. de ali.& ciba.le.Sed quātū ad secundā partem legis non videtur concludere:quia intelligit totam legē in cognatis naturalibus.et tex.dicit de adoptiuis.Præterea in cognatione naturali si velles intelligere secundam partem vt nō contradiceret,tex.nō pōt ita re:nam legare fratri Titij,idem est quod legare certæ personę,et nominatæ personæ:vt l.nemo.de hære.instī.& l.& si pepercerit. in prin.de libe.& posthu.Sicut ergo si persona legatarij tempore mortis decederet,legatum euanesceret ita in proposito nisi dicamus quod legatum fuit fratri Titij,qui nullum fratrem habebat tempore testamenti.Tunc enim intelligitur de eo qui sibi nasciturus est:arg.l.ei quoq.s.de pec.leg.& tunc contineret verū ista lec.Venio ad tertiam lectu.vt intelligamus totā legem in cognatione ciuili:quia in prima parte erat cognatus , sed desijt esse per emancipationem.in secunda incipit esse per adoptionē.& hæc lex habet multa contraria:licet glo.dicat q ei nil obstat.Ad hanc lectu.op.q nō sufficiat quē esse capacem tpe mortis.si tēpore testamenti nō est:vt j.tit.ij.l.j.Soluit glo.q ibi legatum erat inutile ex persona relinquentis,vel rei legatæ:hic ex persona legatarij. Contra hoc oppo. Instī.de leg.§.an seruo.So.gl. q legatum erat ibi inutile mista cōsyderatione legantis,& legatarij. hæc lex nil facit ad materiā regulæ Catonianæ: quia hic legatū ab initio nō fuit inutile,imo semper vtile:licet quędā persona ab initio nō admittat,quæ postea incipit admitti. Ita dicit Old.Op. instī.de hæredū quali.& dif.§.in extraneis.s.de hære.instī.l.si alienū.§.j.Sol. gl.dic vt ibi.Veritas est:qa illa cōcordat.Contra hanc l. facit lex cū ita.§.fi.s.de lega.ij. Veritas est q ibi dicitur,q debet inspici q est in familia tempore mortis:subaudi,& testamēti.& sic cōcordat cum ista.Et ita subaudit Dyn.& bene.Oppo.prout hæc lex intelligitur in cognato ciuili,non videtur procedere:nam cognatus ciuilis non debet intelligi in verbis prolatis à testatore: vt l. si ita quis.in fi.s.de lega.ij.& l.si fideicommissum.de conditio.& demonstra.Soluunt quidam quòd hic debet intelligi quòd in legato fuit facta mentio de cognato ciuili:aliàs secus: vt dictis legibus. Istud est contra hanc legem quæ dicit simpliciter legatum esse cognatis relictum.quare dico sic:Si aliquis efficitur cognatus postea facto testatoris:vt quia ipse aliquem arrogat in filium,vel nepotem:& tunc procedit lex ista.Si verò aliquis efficitur cognatus tertij cognati:tunc non admitteretur:vt lege contraria,ne in ipsius potestate sit alium facere admitti ad legatum e quod nota.Oppo.fortissimè e,& videtur quòd in his verbis indefinitè prolatis tempus testamenti inspiciatur, non mortis.l.si ita.supra,de auro & argento legato. hic dicitur quòd inspicitur tempus mortis:ergo &c.Possumus dicere quòd contrarium loquitur in rebus relictis:sed hæc lex loquitur in personis,quibus quitur in rebus relictis:sed hæc lex loquitur in personis,quibus relinquitur.Hæc solutio non placet,per ea quæ nota.in dicta l.si ita.& l.placet.de liberis & posthum.vbi dicitur quòd ibi est specialiter fauore testamenti,quòd alius posthumus admittatur, quā f ille, qui erat præsens tempore testamenti. Quare dico f sic, quòd hic fuit relictum vniuersitati,quia cognatis: & sic inspicimus g tempus mortis , sicut in legato vniuersali: vt lege, gre- g ge.s.de leg.ij.& l.peculū.Pro hoc hæc lex, in fi.vbi idē est relinquere cognatis, & cognationi.Hęc sol.nō placet.Nā cogatio nō est vniuersitas,quæ vnam personā repræsentat:prout dicimus in alijs vniuersitatibus:vt l.mortuo.de fideiussio.& ideo nō potest intelligi eis vt vniuersis relictum , sed eis vt particularibus.Quod apparet ex eo, quod incontinenti dicam:quia non omnes ad legatum admittuntur Dico ergo quòd regula posita in l.si ita.fallit hic ratione cōstructionis:vt sic sufficiat illi tēpore testamēti vel mortis.esse cognatū . Quod intelligo verū,si testator hoc sciuit.secus si ignorauit vt l.si qs ita.§.si qs cū ignoraret.de testamē. tute. Quæro a hic † dicit q legauit cognatis: de quibus cognatis intelligitur? Respon.in dubio intelligitur de cognatis testatoris: vt l.cū acutissimi.C.de fideicommiss. & l.peto. §.fratre.s.de lega . ij . Quæro,quo †ordine admittuntur hi cognati? Rn.prius nominati,& his deficientibus , qui proximiores sunt in gradu:vt d.l.peto.§.fratre & d.l. cū ita.s. de lega.ij.Et tta intelligit Dy. dum dicit q hęc lex debet intelligi secūdū illas.Quęro, †quid si sit legatū cognatis cuiusdā tertij. Respō.puto cōtrariū eius quod hic dicitur Primo:quia nō debemus intelligere nisi de cognatis,qui erāt tēpore testamenti:nisi alij cognati essent sine facto testatoris,per regulam quæ est in l.si ita.de auro q argento legato.cùm enim hic non loquitur nisi de legato facto cognatis testatoris, nō debemus trahere ad alias consequentias contra alias leges : per l.quod verò.s . de legi . Quæro, †quid si relinquitur familiæ vel cognationi cuiusdam tertij,qui iam erat defunctus tempore testamenti:an valeat legatū? b Et videtur q non:quia non potest dici familia Titij,qui iam erat defunctus:vt l. qui vxori.aliàs est in l.ij.s.de auro & argē.lega.Cōtrariū dico q valet,& videtur relictū omnibus descendentibus ex cognatione Titij:vt l.pronunciatio.§.familiæ.de verb.signi . Et ita se habet communis vsus loquendi . Nā idem est dicere, relinquo familiæ talis , vel domui talis:vt l.j.§.j.s.ad Syl.& ibi per Iac. de Aret.Et hoc casu fortè non admittētur omnes,qui sunt proximiores illi Titio, sed omnes æqualiter:quia cessat ratio coniunctionis personæ defuncti.

☞ *Collegio illicito ratione sectæ relinqui nō potest: nec singulis de tali collegio.*
2 *Collegio Iudæorum relinqui non potest:licet non sit reprobatum ratione sectæ.*
Iudæo relinqui potest.
3 *Legatum factum Iudæis de Perusio,uidetur factum ut singulis,non ut collegio.& ualet.*
4 *Collegio fraternatorum relinqui potest.*
Collegio,quod fit ad pium actum,dicitur à lege approbatū.
Fraternitas laicorum coram laico conuenitur : sed si sunt laici,& clerici:coram ecclesiastico.
Vniuersitas scholarium coram ecclesiastico conuenitur.
5 *Legatū factum artī mercatorum, uel caligariorum ualet, quando talia collegia sunt approbata per Principem, uel ciuitatem superiorem non recognoscentem.*

Cum senatus. Collegio licito legari potest,illicito non:singulis tamen de tali collegio licitè relinquitur.h.d . Opponi.c q si non potest relinqui collegio,nō pōt relinqui singulari personæ : vt l.iiij.de hæret. so.Hoc †debet intelligi,quādo collegiū est reprobatū,nō ratione sectæ: sed ideo , quia nō approbatū.Si enim ratione sectæ esse reprobatū,vt collegiū hęreticorū:tūc singulis de collegio nō pōt relinqui,vt lege contraria Quęro,quid d si †relinquatur collegio Iudæorum? Certum est q nō valet:vt l.j.C.de Iudæ.sed dubiū est an sit reprobatū ratione sectæ.Glo.q nō,in d.l.j.Old.contra.sed est tex.q non est reprobatum ratione sectæ:& sic pōt legari cuilibet Iudæo:vt l. spadonē. §.iam autē & Iudæi.de excu.tu. Sed quæro , †quid si relinquitur Iudęis de Perusio, vtrum videatur vt collegio relinqui,vel vt singulis? Videtur q vt collegio:vt s.l . pxi. in fi.Dixi in l.ciuibus.Cōtrarium puto : qa illa interpretatio,relinquere ciuibus, idem est quod reliquere ciuitati:est vera , quādo ex ea nil resultat cōtra legē , & eo legatum nō efficitur inutile:sed quādo resultat aliqd cōtra legē,vel legatū efficeretur inutile:tūc non debet fieri:vt s.eod.l.quoties. Quæro, †quid ' si relinquitur collegio fruſtratorū. an illud collegium sit reprobatum? Respō. Omne collegium,q fit ad pium actum,est approbatū à lege.vt l.j.circa prin.& ibi no. s.quod cuiusq vni.& vt puto istæ fraternitates debent conueniri coram iudice seculari,quādo fraternitates [illegible] sunt: sed f si essent fraternitates scholarium & clericorum:tunc deberent conueniri coram iudice ecclesiastico. Et idem dico in vniuersitate scholarium,quorū Rector esse non potest, 5 nisi clericus sit.† Quid si relinquit arti mercatorū,vel caligariorum? Tūc est aliud:qa talia collegia,exceptis quibusdam sunt reprobata:vt l.j.s.quod cuiusque,vni.no.vnde eis non potest legari.Sed si talia collegia essent approbata per Principē,vel à superiore vel à ciuitatibus quæ superiorem nō recognoscunt:tunc poterit eis legari:vt l.hostes.j.de capt.& postli.reuer.

☞ *Hæreditas matris trāsmittitur ad suos.Et sic nō sunt sui, transmittitur beneficio restitutionis in integrum:si non fuit adita.*

Vm pubere. Quæro , qs habebit hæreditatē matris? Et vī q successores filij: & per cōsequēs habeāt hæreditatē matris.aliàs ista lex fruſtra posita esset.Sed tūc opp.† qūo iste filius trāsmittit hæreditatē matris non aditā ad extraneos? Dicit Mar.Sili. q hæc est ratio:quia filius fuit impeditus adire hæreditatē:arg.l .si 1 qs in graui.§.elegāter.ad Sylla.& Cy.refert in l.apud hostes. C. de su.& legi.Ego intelligo hoc verū q ad heredes filij trasmittit matris hęreditas,si sunt hæredes sui,per l.j.C.de his q ante aperta.aliàs nō trāsmitteret,nisi p beneficiū restitutiōis in integrum: vt dixi in l.qui duos.in prin.s.eo.per l.Pantonius.s.de acqui.hære.Nō obst.l.si qs in graui.§.elegāter.qa ibi fuit impeditus impedimēto iuris:hic impedimēto facti.Dixi in l.ventre.de acqui.hæred.

Vm in testamento. De hoc dic vt no. p Dy. in c.inspicimus.de regu. iur.lib.vj.

1 ☞ *Dispositio testatoris dispōētis satisfieri debere omnibus descriptis in schedula, quam dedit guardiano fratrū minorum,quòd ualeat,si apparet q sit illa schedula.*
2 *Si testator legat Titio mille,quæ det illi quē declarauit sibi,& hæredi:si legatarius & hæres discordant,inspicitur quod est ueri similius ratione affectionis testatoris,ut legatum ualeat.*
3 *Si testator dixit,lego Titio centum,& uolo q dentur ei quem sibi dixi : tale legatū nō uidetur in dubio in fraudem factum.*

Vę hæredi. Hāc legē allego ad qō. † de eo q relict vt omnibus illis satisfiat,q g sunt scripti in schedula g,quā dedi guardiano fratrum minorū,an valeat.la.determinat q nō.Ego determino contrarium:si apparet quod illa schedula sit illa , quam testator guardiano dimiserit,ex comparatione literarum , vel alio modo vt dixi in l.si ita scripsero . de condictio. & demonstratione 2 Item † Hanc legem . nam vidi testamentum,in quo testator sic

1 ¶Quęro. Et no.q cō sulunt Bal.i cōs.inci. noīe dñi.casus talis est,qđ titi decessit &c. q si testor dicit substi tuo meo pximiores meos qđ isto casu mortuo filio relicta sorore, & filio ex alia sorore p̄mortua,post mortē p̄ris testatoris q soror soli vēiat ad substitutionē ex clauso filio et sorore p̄mortua post mortē p̄ris testatoris,& hoc,pter verbū meos,positum in substone,q refert ad tēpus mortis testatotis Alle.hāc l.si cognatis.Als aūt si non 2 tēt verbum meos, equalr amitteretur,p d.l.cū ita.s.fin.& ibi gl.quæ incipit,qnq. de leg.ij.& quia illa verba testatoris debēt aliter intelligit.l. si cui.ff.deserui.Et qs dicat pximior,vide in l.pxim?.s.de ver. sig.et in l.j.j.vī cog. Add qd si dicat pxi 4 miorib? d domo sua. Per.de Anc.cōs.cli.

b ¶An valeat legatū. Si testator reliqt familiæ talis,& ille iā erat defunctus : facit l.insula.in fi.& quod ibi no.de acq.re do. & adde Per.de Ancha.& Imo.in c.indicante.de testa.

6 ¶Opp.adde latè no. per Bart.in l.fi.ff.fi.s. 5 de colle.illi.& vide Bar.& doc.in l.si qs b à filio.§.fi. de lega.j. Nā omne collegium est reprobatū,si non apparet approbatū. vide quod no.Bal.in c.j.s.cōtentacula . de pa.iu.fir.& ibi omni no vide per eum.De qua materia habetur p Bal.i.l.fi.C.de coll. illi.Adde Abba.cōs. lv.vbi habetur quæ collegia sint approbata.

d ¶Quęro quid.Et an Iudęis potērūt dari tutores,vide Bar . in rub).de iurisdi.& iur. Et an possit relinqui Iudęo.vide glo.in c. Iudęi.de Iudæ.quæ dicit q non.tex.in c. 2 sanè.xxiiij.q.ij.& in c.si quis episcop?.de hære.et tenet Angel. in l.j.C.de Iudæ per illa iura idem tenet Raph.in l.j.C.de fac. 3 san.eccl.Sed cōtra tenet gl.in l.j.C.de Iudę.& Pe.Cy.& salt. i l.j.C.de fac.san.ecc. Bal.& Par.l.j.C.de Iud.Ego dixi latè in d.c.Iudęi.et vide omnino.Andre. Barba .

s POMATES.

e ¶Quęro qđ si relinquit collegio.Quid si essent fraternitates,vide Feli.in c.ex 4 literis.in j.notabili, de consti.

f ¶Sed si essent.Adde q ex hoc habes q

si i vniuersitate esset clerici & laici,q tūc vniuersitas debet coram ecclesiastico cōueniri.Et clari? Bar. in l.j.j.de colleg.illi. & Bal.i auc.habita. C.ne fil.p pa. Anto. de Butr.in c.dilecta. post Innoc.de excess. præla.& Per.de Ancha.in repe.regulæ, ea quæ.q.xvj.de regu.iur.& Abb.in c. ex literis.de ,pba. tn cōtra hoc videtur q imō ipsa vniuersitas cōueniri possit corā iudice vniuersali.loci,& sic eoram Potestate loci,ex quo est corp? imaginatū,seu representatū de quo non est aliqua lege dispositū sub quo iudice debeat cōueniri vnde cōueniatur coram iudice loci,vbi est.Facit qa tunc nō consyderanē singuli de vniuersitate vt vniuersitas,sed vt vnū corp? fictū:ar.ei? q dicit:q est vniuersitatis,nō est singulorū.l.j.§.j.& l.tantū. §.vniuersitatis.ā.de re.di . De quo vide etiā p.d.Mari.Soc. i c.j.ver.xiij.declara. extra de foro cōpe.

¶In schedula . De schedula relicta apud fratres sancti Francisci & vide ad hoc dictū quod habes in l. ait prætor.§.si iudex. de re iudi.

a ¶Qui habebat. Et vide Bar. in l.demonſtratio.in prin. de cõdi.& demõſt.Et vide qđ no.in c.ſignificãte.de reſcr.And.Bar.

a ¶Qui habebat. Et iſtũ tex.no.alle. Bar. in l.iiij. in fi. de leg.j.

b ¶Secũda ratio.Et vi de d.l.ſcriptura. c ſecũdo regris.de ap.tĩ ſi cõditio vel modus inſeriť non referť niſi ad pximũ.And.bar.

c ¶Et ibi no. Intellige ſaluo eo qđ habeť in l.mulieri & Titio.et qđ ibi Bar.de cõd.et dem.et hic adde Bal. in l.j.ĩ fi.C.de le.her.

d ☞Scripta exẽplaria ita habẽt rub.et ſic legit Pau.Ca.Nouiye rò codices habẽt,put & legit Soc. poſt Impera.C. & inſtt. De his q̃ pœnæ noſe relinquunť. in quo tũ nõ facio vim:quum doctores iſta cõfundãt.Aduerte tĩ quia Soc.dicit Bar. continuare hãc rubr.cuius tĩ cõtinuationẽ non lego, niſi in ſcriptis exẽplaribꝰ hoc mõ: Dictũ eſt ſ. de lega. verũ qa circa ea q̃dã pœnę noſe relinquũť: iõ ponit hic iſta rub. Alexan.Loſæus.

e ¶Vltimò no.Et vide Bal.in l.fi.C.e. ad fi. & vide gl.ſin.ſecundũ Ange.in l.ij. ſ. ne qs eũ.& vide gl. ſin. in c.ſciãt cũcti. extra de elec. q̃ percutiens conſanguineũ clerici incidit in canonẽ latæ ſnię,ſi qs ſuadẽte. & vide Ang.in §. qa verò Leonis. in auť. de nõ alie. And.Bar.

f ¶Nõ valet.Imò fortius dico q̃ tale ſtatutũ nõ valet:qa videť factũ in odiũ clericorũ c.Petrus diaconus,&c. ſignificaſti. de homi.l. hæreş meus.§.fi.de cõdi.& dem. & hãc partẽ tenet Imo. & idẽ tenet Bal.& Ang. per illã l.in l.j.ſ.in ius vo.vt eãt.Bal.in l.j.C.de in di.viduí.et Lap.alle. iij. & gl.no. in cle.ij. de ſentẽ.excõ.in ver. quolibet. & ſin. not. Bal.in l. raptores. de epi.& cle. et in l.j.C. vñ vi. cõcordat Bal. in l. vt vim.ff. de iu. & iure. Et q̃ hac parte eſt caſus not. in c. ſciant cuncti. de ele. in vj.alleg.q̃ Ang.in d.l.vt vim. Et q̃ hoc dico q̃ſtatutũ dictãs q̃ coloni clericorum teneanť ad collectas: & hoc in odium clericorum tale ſtatutũ eſt cõtra libertatẽ eccleſiæ.Et ita ſing. tenet bar.in l.hi penes, C.de agric. & cenſi. li.xj. & ſentit in l. de pupillo.§. ſi quis ipſi prætori. de oper. no. nun. & Bal. in l.j.C.

dixit:lego Titio mille,quæ det illi perſonæ quã declarauí ſibi & hæredi meo: decedit teſtator:contentio eſt inter hæredẽ & legatariũ:qa hæres dicit de vno:legatarius dicit de alio.quid iuris? Dico q̃ debet inſpici qđ eſt veriſimilius ratione affectionis teſtatoris aliàs fideicõmiſſum eſſet inutile ratione incertitudinis:vt l.ſi fuerit.in prin.ſ. e. ideo remanet penes legatariũ. Vltimò no.† q̃ ſi relinquo tibi centum, & dico volo q̃ dentur ei quem dixi tibi,q̃ in dubio non videtur factum illud relictum in fraudẽ: vt hic. & no.in l.Lucius.§.fi.ſ. de leg.j.& l.non in telligitur.circa prin.de iure fiſci.

GVm quæritur. Dic vt not.in l. veteribus. ſ. de pactis.

SI quis. Declara vt not.Dyn.in c.in obſcuris.de reg.iuris.lib.vj.

1 ☞Inquiſitio formata contra Titium Poteſtatem. Peruſij procedit,licet uocetur Sempronius.

a QVi habebat. An ꝓpriũ nomen,vel demonſtratiuũ inſpicere debeamus ex qualitate notitię diſponẽtis inſpicitur.h.d. Dixi† per hanc l.q̃ ſi dux ducatus facit inquiſitionẽ cõtra Titium poteſtatẽ aſsiſij, cũ in veritate vocetur Sempronius,q̃ magis inſpicimus hanc dignitatem q̃ nomen proprium:quia nomen proprium nõ habeť mẽti,vt hic:& ſic magis accipitur demõſtratio q̃ nomen propriũ. Dixí in l.demonſtratio.de cõd.& demõ.Secũdò no.q̃ hic eſt vnus de caſibus,in quo dctrina quæ ſumitur ex l. ſi cõmunis ſeruus ita.de ſtipu.ſer.non habet locum,vt hic: & dixí in d.l.ſi communis ſeruus.

☞Clauſula in fine poſita,quando referatur ad omnia præcedentia.

PLures. †Clauſula in fine poſita nõ refertur ſolũ ad omnia ꝓxima, ſed ad omnia præcedentia continuata ſcriptura prolata.h.d. Quæro,quæ eſt ratio huius l.q̃ clauſula in fi.poſita,ad omnia p̃cedẽtia refertur.Rñ.primò propter dictionẽ repetitiuã hoc amplius:vt l.aurelius.§.teſtator. ſ. de lib.leg.Secunda ratio [b] eſt:qa clauſula vltimò poſita fuit per ſe principaliter poſita,vnde ad omnia præcedẽtia referť:vt l.iij. §.filius.ſ. de lib.& poſth.& l.talis ſcriptura. ſ. de leg.j.& l.j. de lib.præ. Si enim illa clauſula nõ eſſet per ſe principaliter poſita,ſed ad aliã diſpoſitionẽ qualificandã:vt puta,ſi conditionalis modus infertur legato vltimo loco appoſito:tunc ad aliud nõ referť, niſi ad illud vltimũ:vt l.filiũfa.et ibi no.[c] q̃n dies lega.cedit. Quæro quare dixit Iuriſcõſultus,cõiuncta ſcriptura. Dicit gl. ſecus ſi ex interuallo:vt l.lecta.§.dicebã.ſ.ſi cer.peta. Vide gl.quæ inci.tunc re coniungit.ibi: & facit vim.& dic,hoc nõ eſt vetũ:qa non eſt interuallum in eodẽ teſtamento non diuertendo ad alios actus. Nam teſtamẽtum debet fieri vno cõtextu: vt l.hæredes. in fi. ſ. de teſt.Sed veritas eſt vt intelligamus cõiuncta ſcriptura,id eſt,cõtinuato ſermone. Secus ſi in medio plura dixiſſet: qa tũc ad omnia præcedentia nõ refertur;vt no.gl.in ſimili inſti. de re. di.§. item lapilli.An autẽ clauſula in præcedentibus legibus appoſita,intelligatur repetita in ſequentibus:dixi in l.prætor.§.eritq̃.vi bono.rapto.

d *De ijs quæ pœnæ cauſa relinquũť.* [d] *Ru.*

1 ☞Relictum nomine pœnæ etiam de iure digeſtorũ ualet.
2 Diſpoſitiones reprobatæ quæ dicantur.
3 Statutum q̃ conſanguinei clericorum teneantur pro eis ſi aliquid faciunt,non ualet.

LEX I.

ILliofamilias. Si prędiſpoſitio illicita,et reproba ta, relictũ nomine pœnæ à quocunq̃ nõ valet.h.d.Op.

1 †quod relictũ nomine pœnæ à quocunq̃ valet:vt C.e.l.j.& inſti.de leg.§.fi. Sol.glo. hic,& l.mulcta.de cõdi.& demõ.& l.ſi is q̃ hęres.ſ.de vul.& pup.q̃ iſtæ ll. hodie ſunt correctę.Dy.in l.mulcta.hoc reprehendit: qa etiã de iure antiquo poterat relinqui no mine pœnę,vt l.j.§.itẽ ſi ita.ad l. falc. & l.ſi penũ.qñ dies leg.ce.& ſ.de pe.leg.l.j.Non obſt.hęc lex quæ loquiť qñ p̃cedit aliqua temeraria,vel illicita diſpõ.qđ tenet Cy.C.

2 eo.l.j.†Quęro, q̃ ſunt iſtæ diſpoſitiones p. broſæ?Rñ.qñ in diſpoſitiõe venit aliquid, qđ ſit reprobatũ moribus,iure ciuili,vel p̃torio:vt l.j.& l.filius.de cõdi.inſti. Itẽ puto q̃ ſi dicíť in teſtamẽto,lego filiæ meę cẽtũ: & volo q̃ nõ poſsit ſe maritare ſine cõſenſu talis,aſs cadat à dicto legato.certè iſtud nõ valet:vt l.cũ tale.§.ſi arbitratu.j.de cõd. & dem. Idẽ puto qñ aliquid relinquiť filio j.legitimã.& adjiciť q̃ ſi plus petat,cadat à dicto legato. Certè iſta adiectio nõ valeret: qa grauamen nõ põt poni in legitima: vt l. qm̃.C.de inof.teſt. Vltimò no. [e] hanc l. cõtra ſtatuta† ciuitatũ,q̃ dicũt q̃ clerici aliqd faciãt,& ſi nõ faciũt,eorũ conſanguinei tenean̄ ad tãtã pœnã.Certè iſta adiectio pœnę nõ valeť,vt hic.et de iſto grauamine qđ imponiť cõſanguineis,dixí in l.de pupillo. §.ſi qs ipſi prætori.de ope.no.nunc.in ix.q.

1 ☞Legatum factum filiæ de mille ſi nuberet: & ſi monaſterium ingrediatur, q̃ habeat ducenta : q̃ ualeat, ſed cauſa reijcitur:& habebit mille.
2 Cautela ut legari poſſit minor ſumma filiæ monaſterium ingredienti,quam ei quæ nupſerit.
3 Vſuras non poteſt iudicere teſtator in teſtamento hæredi, ſi non ſoluit legatum.
4 Pœna adiecta dationi quantitatis ultra legitimum modum uſurarum non ualet.

LEX II.

g POena. [g]†Quęro, pr̃ relict fię lię ſuę ſi nupſerit mille,et ſi ingreſſa fuerit monaſteriũ habeat ducẽta tantũ,nõ vltra: an iſtud videať detractũ de illa quãtitate maiori noíe pœnæ, an ſit cã? Et vr̃ q̃ ſit cã:qa ex cã vr̃ dixiſſe:qa ſi monaſteriũ ingredere tur,poterít ingredi cũ minori pecunia q̃ſi nuberet:ſed certè ſiue ſit cã,ſiuepœna lega

h tũ valet:ſed iſta pœna ſine cã reiícit: [h] vt in auť.de ſan.epiſ.§.ſed & hoc p̃ſenti. Rõ eſt: qa talis cã impediret vitã cõtẽplatiuã: nã ti more ducta ne perderet illud legatũ,citius nuberet,q̃ monaſterium ingrederet [i] †qđ lex reſpuit. Quis ergo erit modus,vt teſtator poſsit grauare? Reſpõd.q̃ debet dicere ſic,relinquo filiæ meæ centum,& ei,qui eã duxerit in vxorem relinquo quinquagin ta.hoc mõ valet iſtud relictũ : & monaſteriũ nõ poſſet capere:qa nõ eſt relictũ vxori,ſed

i 1 de epiſco. & cler.
¶Pœnam.Et de hoc vide Bal.in l.j C.co. And.Barba. Et vide tu in ſimili eundem Bar.in cõſi.j.inc.Par menſis. col.j.circa fi. nem.
¶Cauſa reijcit. Bal. tenuit cõtra man auť.ni ſi rogati. ad Treb.& Sal.idẽ ibi.et vide ad hãc q.no.cõſilia quę habes in lib. magno conſiliorũ. & Bal. in l.Deo nobis de epiſ. & cle. & limita multum no.hunc tex.procedere quando dictũ fuit, ſi nõ ingrederet monaſteriũ ſimpliciter ſed ſecus ſi dicat ſi nõ ingrediať monaſteriũ fratrũ minorũ, vel ſimile:cũ alia eſſent adhuc monaſteria, ſecũdum Bal. & Imo.no. per illũ tex. in l. hoc modo .j. de condi.& demonſtrationibus.
¶Monaſteriũ ingrederetur. Vide Bal.in l.j.in x.col.C.eod.& in l. cũ allegas.in pe. col.C.de vſu.Ad materiã huius l. pœnã. addẽ q̃ Pau. de Caſ. in auť.niſi rogati. C. ad Treb. dicit ſe conſuluiſſe vnà cũ multis aliis,& poſtea dicta quæſtio fuit diſputata Bononię,ſi te ſtator reliquerit filiã ſuę mille ſi matrimoniũ cõtraxerit:ſi verò ſi ingrediať monaſteriũ , reliquit ſibi ducẽta,& nõ vltra:ſipſa verò religionẽ ingreſſa eſt q̃ peter mille acſi matrimoniũ cõtraxiſſet , p iſtã l. & certè ſi non reliquiſſet ſpãliter ducẽta.ſi monaſteriũ ſi trauerit,ſed ſolũ mille bñ poſſet petere mille,p l. iſtã: qa tũc nõ cõſtaret de expreſſa intẽtiõe teſtatoris cõtrariũ: vñ l.interpretať eã fuiſſe talẽ,ſi nupſerit.ſin ſe culo, vel religionẽ ingrediẽdo. qa dr̃ matrimoniũ ſpãiale.ſed hic apparet de contraria intẽtiõe qa inquãtũ relict mille ſi nupſerit, ſenſit dũtaxat de matrimonio carnali, nõ de ſpũali poſtquã in caſu quo religionẽ ingrediať ſpãliter.prout idit de ducẽtis:quia generalis diſpoſitio non refertur ad ſpecifica:vt in l.doli clauſula.de verbo.obligvnde non debet habere niſi ducenta. Ita determinat Bal. poſt Iaco.de Bel.in l.Deo nobis.de ept.& cler. in dicta authen. niſi rogati . licet ex verbis Bartoli hic colligatur contrarium dũ dixit quòd ratio eſt, ne aliàs impediatur vita contemplatiua. Sed iſta eſt veritas & conformis

ri,ſed ei qui ducet eã in vxorẽ.Hoc probatur in l.Titio.§.j.de cõdi.& demõ.Conſulo tĩ q̃ addat vnũ,ſcilicet id quod marito re

a linquiť [a],debeat eſſe præcipuæ dotis:aliàs ipſe ſibi haberet.Quę

9 ro,ſan teſtator poſsit indicere vſuras in teſtamento , vt ſi hæres meus non ſoluit intra menſem,volo q̃ ſoluat tantũ nomine vſũ rarũ.Reſpon.nõ ſicut enim de iure ciuili vſurę ſunt prohibitę vl tra certam quantitatem:ita hodie de iure canonico ſunt prohibi

4 tæ in totum.Pro hoc eſt tex.in l.iij.§.fi.de an.leg.Ex hoc† cõcludo aliud,quando pœna adjiciť dationi quãtitatis vltra legitimũ modũ vſurarũ de iure ciuili nõ valet:vt l.Iulianus.§.idẽ Papinia nus.de ac.emp.& l.cũ allegas.de vſu.cõiũcta l.iij.ĩ fi. de annu.le.

De regula Catoniana. *Rubrica.*

1 ☞Regula Catoniana propter quid fuit inducta.
2 Regula Catoniana eſt regula,iuris intranſitiuè,non tranſitiuè.
3 Regula Catoniana à Catone fuit inducta.
4 Regula Catoniana q̃ habeat locũ in legatis coditionalibus conditione tacita.
5 Item quando habeat locum in legatis,uel relictis in diem certum. Quę ſint illa legata,quorũ dies cedit ab adita hæreditate.remiſſiuè.
6 Regula Catoniana habet locũ quãdo certũ eſt q̃ dies mortis:& additiõis ſit unus & itẽ.
7 Regula Catoniana an habeat locũ in legatis,quorũ dies cederet à tempore mortis.
8 Item an habeat locum quando legatum eſt inutile ratione perſonæ legantis. Regula Catoniana an habeat locum in uſufructuario legante.quòd non.
9 Legatũ ſi deficit ratione rei legatæ,an in eo habeat locum regula Catoniana.
10 Regula Catoniana quòd habeat locum quando legatum deficit miſta conſyderatione rei, & perſonæ legatarij,quando teſtator contra tale impedimentum potuit prouidere.
11 Itẽ an habeat locum quando legatũ deficit miſta conſyderatione legantis, & legatarij.
12 Legatum à principio, inualidum non confirmatur, niſi defectus purgetur per ultimam uoluntatem teſtatoris.
13 Legatum quando deficit miſta conſyderatione legatarij,& cùm à quo relinquitur,regula Catoniana habet locum.
14 Legatum quando deficit ex perſona legatarij,non habet locum regula.
15 An habeat locum in hæreditate.remiſſiuè.
16 An habeat locum in donatione cauſa mortis.remiſſiuè.
17 Ratio quare in legatis conditionalibus non habeat locum regula Catoniana. Statutum quòd ſi quis non ſoluerit penſionem intra menſem,intelligitur quando eſt facta locatio ut intra menſem ſoluat.
18 Regula Catoniana quòd habeat locum quando teſtamentum deficit ratione ſolennitatis.
19 Ratio quare quando legatum deficit miſta conſyderatione teſtantis & legatarij,inſpiciatur id quòd nocet,& non id quod prodeſt.

LEX I.

b ¶Catoniana. [b]Legata pura quæ teſtamenti tempore nõ valerent ſi teſtator tunc decederet,nõ cõfirmantur impedimẽto ceſſante,ſecus in legatis cõditionalibus vel in diẽ incertam.h.d.Primò ponit regulã Catonianam.ſecũ dò eam declarat.ſecunda ibi: quæ diffinitio.In tex.ibi:non vale re.dic etiam ſi cauſa impedimenti inueniatur amota.Dyn. dicit hic,quod regula Catoniana diffinitur.& j.dicitur quæ diffinitio, &c.Contra,imò non eſt diffinio : quia diffinitio debet ponere ſubſtantiam alicuius rei:vt l.omnis diffinitio.de reg.iur.ſol.Dy. hic ponitur diffinitio impropriè . Breuiter dic,q̃ non eſt diffinitio:vt lege contraria.Opo.q̃ iſta regula ſit ſuperflua per l. quòd

1 in infinito,j.de regu.iu.ſol.Leges †contrarię loquuntur in his quę ſtatim debent valere,& nullam ſuſpenſionem habent vt contractus,& aliį actus inter viuos:ſed legata habent aliquam ſuſpenſionem:confirmantur enim morte vt l.j.C.de ſacro ſanct. eccle. ideo videbatur q̃ deberet inſpici tempus mortis,& non teſtmẽti:& propter hoc fuit inducta regula Catoniana.Oppo.hic dicitur,in ver.item ſi tibi.quòd ſi eſt fundus legatus tibi domino , ſi poſtea alienas,valet legatum . Contra Inſti.de leg. ſ.fi.ſed rem. Huius timore hæc lex,legitur duobus modis.Vno modo ſecundum Roge.vt illa verba,ſi alienaueris,legantur cũ ſequentibus, &ſunt verba legis ad contrarium reſpondet quòd ibi alienauerat mortuo teſtatore,hic eo viuo.ſed ſolu.videtur contra l. cæterą.§.j.ſ.de leg.j.Quare Io.legit alio modo quòd illa verba, ſi eũ viuo teſtatore,&c.legantur cum præcedentibus,& ſic ſint verba teſtatoris,non legis.Venio ad l.ſed &ſi ſic.opp. quòd ſi poſt

6 mortem nubit,habeat legatum:vt l.ſi ita legatum eſſet.de condi. & demon.ſolu.Intellige quòd teſtator dixit hic , ſi nupta erit ſ. me viuo.ex omnibus his habes expoſita verba regulæ, quæ dicunt quòd ſi teſtamenti tempore deceſsiſſet, inutile fieret legatum:quia intelliguntur de his quæ ſic relinquuntur,vt tunc inutilia eſſent ſi teſtator deceſsiſſet:aliàs ſecus:vt in legatis cõditio

2 nalibus,& in diem incertum† His premiſsis venio ad q̃.Primò intentioni teſtãtis.Item alleg.Bal.in contrarium in l.ſi.C.de pac.& cum Bar. tranſit Mar.de mathe.in ſuis ſin.in ſing.liij.Tu adde quòd opinat.Bar.fuit ſecutus Io.An.ſ addi.Spe.ĩ ru.de ſta.mo.in ver.fuit queſtio diſputata.& eũ ſequit Ant.de But.in c.in p̃ntia.de proba.& hẽ per Ro.in l.ſtipulatio hoc mõ.de ver.ob.qui tenet opi.Bar. in ij.parte ſtatutorum.q.ciiij.cum ſeq.& ita fuit iudicatũ Bono.cõſuluit do.Io.de ana.pro iſta parte, & ẽt alij doc.p qb̃ facit l.Titiæ ſi nõ nupſerit.de cõdi.et demõ.ad quã nõ bñ rñdet Bal.in l. j.C.de his quæ pœn. nomi.p Imo.in l.Lucius.de hære.inſt. & vide oĩno quæ dixi poſt Imo.ĩ.l.quoties ſub conditiõe. de cõ. & demon.

☞ Codices ſcripti hñt clari[9] circa iſtud cõſi.hoc modo,ſcilicet vt id q̃ marito relinquiť , debeat eſſe in augmẽtũ dotis filiæ ſue,aĺs ille ſibi p cipuũ haberet . Et ſi aduertas,ſoc.ita bar. dicere refert Alexan. Loſæus.

¶ Catoniana . Vide quæ not.Bal.Angel. & Imo.in lege ſi filius.ſ. de teſta.& dicit Bald.in ĝ.j . in x. col. C. de fac. fanc . eccle.in rep. q̃ iſta regula nõ habet locũ iure Canonico,vi delicet in filiofami. qui fecit teſtamentũ ad pias cauſas , ſine conſenſu pr̃is,an patre præmoriente cõualideť?Et de materia habetur p Bal.& doct . in l. feruis.C. de leg.& l.eam quã. in xv . cum ſeq. C. de fideicom.

¶Qđ idem eſt.tenet hic Barto. q̃ regula catoniana habet locum ĩ relictis ſub cõditiõe,ſi conditio illa eſt tacita,non expreſſa.et idem tenet gl.& Bar.ĩ l.ſi optio. ſ.de op.le.& in l. ſi domino ſtichus.poſt Dy.de le.j.licet glo. ibi ſentiat contrariũ. Sed q̃ non habeat locũ,vr̃ expreſsè gl. in l.cum filio.in ver. ex perſona ipſorũ.in fi.de leg.j.& ita etiã ibi vr̃ tenere Bartol. & Imo.& idem videtur tenere Imol.in d.l. ſi dño Stichus . per illũ tex.ſed q̃ cõ ditio tacita ſuſpẽdes legatũ quo ad tranſmiſsionẽ faciat ceſſare regulam Catonianam,pbať in l.q filiabus.§.fin.cũ l.ſe. de le.j. ſed vbi vni ex hæredibus legatũ eſt factũ:quo caſu legatum à prin.q̃ tũ eſt,p ea parte.pro qua legatarius eſt hęres,non tenet,in l.legatum.§.j.de le.j. tĩ ſi repudiet hæreditatẽ,legatũ nõ cõfirmatur nõ obſtãte regula Cato. Rõ eſt:qa tale legatũ ſtelligiť ſa

ctũ ſub tacita cõditiõe,ſi legatũ repudiabit.quę tacita cõditio ſpedit trãſmiſſionẽ:vt pbať ĩ l.miles.§.j.de le.ĝ. & ibi per Bart.& no.pér gl.& doc.ĩ l.filio quę pr̃.de legat.j.& vide Imo.ĩ d.l.q̃ filiabus.§.fi.ĩ ĝ.no. ẽt hoc ponit Bal.

a ¶Sol. Iſta ſol. nō eſt tuta ad illū tex. ideo dic de hoc vt ibi latè per Imo.

b ¶Pro declaratiōe Et vide latè Bal. ī l. certū. C. vñ cog. Andre. Barba.

c ¶Potuit ꝓuidere. Et cū deciſiōe Bar. trāſit Pau. de Caſt. ī l. cętera. in prin. de leg. j. & Bal. tenet cōtrariū in l. eā quā ī xv. col. cū ſeq. de fideic. ō. et Bal. ī l. iij. C. de leg. tenet idē quod Bart. ibi tu dic ꝙ rō eſt, qa legata &c. Adde Bar. ī l. cætera. ſ. j. de leg. j.

d ¶Tenet ꝙ Bal. ī l. in teſtō. in ix. q̄o. C. de mili. teſt. dicit ꝙ regula. Catoniana non habet locū ī ſubſtitutiōib⁹ q̄ ſunt cōditionales inſtōnes. Iterū non habet locū vbi eſt defectus cōſilij, ſed alterius accedentis extranei.

ſ. de re. du. & j. de iure fiſ. l. iij. §. qñ autem. Pro ſol. huius contrarij gl. facit tres caſus vt in ea habetis. Dy. facit ſex caſus. Primò, qñ legatū deficit rōne perſonæ legātis, tūc habet locum regula: vt in l. j. §. j. ſ. de leg. iij. Secundò, qñ deficit ratione rei legatę, vt in re ſacra, vel tigno ædibus iniuncto: & tunc habet locum regula: vt l. cætera. §. j. ſ. de le. j. Tertiò quando deficit miſta cōſideratione rei & perſonæ legatarij: vt ſi lego tibi rē tuam: & tunc habet locum regula: vt l. cætera. ver. quēadmodū. & inſti. de lega. §. ſed ſi rē. Ideo dixi miſta conſideratione: qa res per ſe erat legabilis. & legatarius erat capax ſimpliciter loquendo: ſed res illa ſibi legari non pōt. Quartò, quādo legatū deficit miſta conſideratione legātis & legatarij: vt qa teſtator legat ſeruo ſuo proprio: & tunc habet locū regula: vt l. ſeruis. C. de leg. Quintò, quādo legatum eſt inutile miſta cōſideratione legatarij, & eius à quo relinquitur: vt quando legatur ſeruo hæredis ab hærede: & tunc habet locum regula: vt inſti. de leg. §. an ſeruo. Sextò quādo legatū eſt inutile ratione perſonæ legatarij, quia non eſt capax: tunc iſta regula nō habet locum. & ſic loquuntur iura in cōtrarium allegata. Et hæc ſunt verba Dy. Examinemus quodli-
8 bet mēbrum per ſe. Primum eſt, † qñ legatum eſt inutile ratione perſonæ legantis: tunc habet locum regula. Iſtud non eſt verum ſimpliciter: ſed eſt verū in eo qui erat inteſtabilis ſimpliciter loquēdo. ſecus in eo qui poterat ſe habilitare ad teſtamētum vt in vſurario publico. Nā vſurarius publicus poteſt ſe habilitare ad teſtamentum præſtando cautionem de reddēdis vſuris: & ideo legatum factum per eum ab initio inutile confirmaretur præſtita cautione: vt no. Io. in c. quāquam. de vſur. lib. vj. licet ipſe poſt ea timens notet contrarium in c. j. extra, de ſepul. in cle. tamē qd primò notatur eſt verius: vt plenè dixi in l. filio pręterito. de iniu
ſto teſt. ſecundū Nic. de Ma. ſed fortè regula Catoniana in vſurario alia ratiōe nō haberet locum: qa c. quāq̄. eſt noua lex, & regula Catoniana ad nouas leges nō ptinet: vt j. eo. l. ſi. Debemus ergo ponere aliud exemplum. De iure ciuili qs nō poteſt ſibi facere duos ſeruos neceſſarios hæredes, ſi nō eſt ſoluēdo: certè iſte non eſt inteſtabilis ſimpliciter: quia ſatisfaciēdo creditoribus efficitur teſtabilis: & ideo huius teſtamentum poteſt cōfirmari: vt
9 l. qui ſoluēdo non erat. de hære. inſti. Et iſte eſt verus intellectus huius l. Venio † ad ſecundū mēbrū, quod eſt, qñ legatū deficit ratione reitunc habet locū regula Catoniana. Op. de l. ſeruum. in prin. ſ. de leg. j. vbi ceſſante cauſa impedimēti legatum recōuale icit. Soluit glo. ꝙ ibi ab initio legatum valebat propter ius, quod habebat pater ſi filius deceſsiſſet. Iſtud nō eſt verum: quia iſtud ius quod pater habet, vt poſsit ſuccedere, nullo modo attendit: vt l. poſt emancipationē. §. j. de lib. leg. Eſt ergo dicēdū ꝙ ibi ceſſauit cauſa impedimēti ex cauſa quæ retrotrahitur. vnde fingit ab initio non fuiſſe. Idem probatur in l. ſeruus ab hoſtibus, & l. non quocunq̄. §. ſi ex bonis ſ. de leg. j. Item contra dictū Dy. & glo. op. de l. eſt receptū. in fi. ſ. de cō. prædi. Sol. Ibi valuit legatū ab initio quantum ad perſonalē obligationē: nō quantū ad conſtituendū ius in re: vt no. in l. per fundum. de ſer. ruſti. prædi. Ve
10 nio † ad tertium membrū, qñ legatum deficit miſta cōſideratione rei & perſonæ legatarij. Et iſto caſu dico ꝙ habet locū regula: vt l. cętera. §. j. ſ. de leg. j. Hoc videt cōtra l. debitor. §. fi. ſ. de le.
a ij. Sol. ' ꝙ ibi deficiebat ratione legatarij, non rei: quia legabat ſeruo res domini: ideo iſtud mēbrum debet ſic intelligi; Illud quod dicitur ꝙ regula Catoniana habet locū in tertio mēbro, eſt verū quādo teſtator contra tale impedimentum potuit prouidere: vt puta legando æſtimationem rei vel aliā rem æqualem: ſed in caſu dicti §. ſeruo nō potuit prouidere: quoniā ſi ſic legaſſet, fuiſſet dño quæſitū: & ipſe volebat ſeruo quæri. Rationē huius diſtin-
11 ctionis j. videbitis. Venio † ad quartū mēbrū, qñ legatū deficit miſta cōſideratiōe legantis, & legatarij habet locū regula. Pro de-
b claratione' pone ꝙ teſtator legat filio ſuo ſpurio tēpore teſtamēti, nō valet ſi tempore mortis reperitur capax, quia legitimatus; valebit ne legatum? Secundùm Dy. non: quia deficiebat legatū miſta conſideratione legātis & legatarij. Hoc autē videt contra tex. in l. iij. §. quando autē. de iure fiſ. & ideo intelligas illud membrum ſic: ſi qdē teſtator potuit prouidere cōtra tale impedimentum, vt manumittēdo ſeruum: tūc habet locū regula: quia eſt qd ſibi imputet. Sed ſi nō potuit prouidere, quia nō eſt in ſua potſtate legitimare: tūc nō habet locū regula. Hæc diſtinctio proba
tur per tex. in l. qa ratio. de cōdi. inſti. Cōtra iſtud mēbrū Dy. videt caſus in l. ſi minor. ſ. de leg. j. vbi minor nō poterat prouidere dando libertatē: & tñ ibi habet locum regula. So. ſecundū intelle
ctum glo. ibi poſitum non obſtat: ſed ſecundū intellectū Dy. ob
ſtat. Sed poſſumus dicere ſuſtinendo ipſum ꝙ illud eſt verum, quando teſtator non poteſt prouidere propter intellectus imbecillitatem: tunc enim eadem ratione infringitur legatum, qua libertas, ſecus ſi alia ratione. Itē cōtra prædicta facit l. conficiunt.
12 §. ſi ei ſeruo. ſ. de codicil. Sol. Ille §. notabilis † determinat hoc mē
brum & alia huius regulæ: ſed quia legatū ab initio inualidū nō confirmatur, intellige niſi defectus purgetur per vltimā volun-
13 tatem teſtatoris: vt ibi. & ratio no. ibi in gl. Venio † ad quintū mē
brum, quando legatum deficit miſta conſideratione legatarij, & eius à quo relinquitur, habet locum regula. Dicit Dy. puto ꝙ verum dicit in hoc, per rationem prædictā: quia teſtator potuit pro
c uidere ' circa iſtud impedimentum dando libertatē ſeruo hęre
dis. quod pōt. Sed ſi eſſet caſus, in quo teſtator nō poſſet prouide
14 re: tunc eſſet idē quod ſ. † Venio ad ſextum membrum, quando legatum deficit ex perſona legatarij, nō habet locū regula. Et eſt ratio: qa teſtator circa illud impedimentum prouidere non potuit. Ita loquuntur omnes leges allegatę in glo. excepta l. ſi cogna
15 tis. quæ non facit ad regulam, vt ibi dixi. Quæro, † an regula habeat locum in hæreditate. Dic vt dicam j. e. l. iij. & ibi dicam etiā
16 an habeat locum in fideicommiſsis vniuerſalibus. Itē quæro † an habeat locum in donatione cauſa mortis. Dic vt in l. in mortis.
17 j. de donatio. cau. mor. † Quæro quæ eſt ratio ꝙ in legatis condi tionalibus non habet locum regula Catoniana. Dy. dicit in c. nō firmatur. de reg. iur. lib. vj. ꝙ interim nullum eſt legatum. Dic ꝙ oratio eſt: quia legata cōditionalia teſtator nō ſic dedit vt ſtatim valerent, ſi moreretur. Secus in legatis puris. & ſic eſt ratio: qa te ſtator hoc voluit. Iſtā rationem ponit glo. in l. in tēpus. in prin. & l. poteſt quis. de hære. inſti. Iſta ergo verba quæ dicunt ꝙ ſi teſta tor tunc decederet, inutile foret: intelliguntur de eo quod eſt ſic datum, vt tunc inutile eſſet, vt hic dicitur in text. & ideo ſtatutū quod dicit, ſi quis non ſolueret penſionē intra menſem, &c. de bet intelligi quādo eſt facta locatio, vt intra menſem ſoluat. Vl-
18 timò † eſſet quærendum, quid ſi teſtamentū ratione ſolennitatis deficit: an habeat locū reg. Catoniana. Dico ꝙ ſic: quia nullo modo poteſt confirmari vt ex tunc, cùm ſolennitas debeat adhiberi vno contextu: vt l. hæredes palam. in fi. de teſta. Simile dicit glo. quando legatum deficit ratione perſonæ legantis: quia poteſt cō firmari non vt extunc ſed ex noua voluntate. Secus ſi legatum eſſet inutile ratione alicuius dubietatis, vel obſcuritatis: quia poſ ſet confirmari vt extunc: vt d. l. hæredes. §. ſed & ſi notam. Vltiò glo. quærit quæ eſt ratio quando † legatum deficit miſta con
19 ſideratione legantis & legatarij, ꝙ inſpicimus id quod nocet, nō id quod prodeſt. & non bene reſpondet. Tu dic ꝙ eſt ratio: quia teſtator potuit prouidere circa tale impedimentū: vt ſ. dixi. Materiam verò quando concurrunt duæ cauſæ quarum vna prodeſt, alia noceat: quam debeamus inſpicere, dixi in l. ſi vir. j. pro dona. & l. ſi quis in graui. §. fi. ſ. ad Syllan.

1 ☞ *An regula Catoniana habeat locum in hæreditate & fideicōmiſſo vniuerſali. ma.*

LEX III.

CAtoniana. Suprà proximè Juriſcōſultus expo
nit verba regulę ſi teſtator decederet legatū ꝙ inutile foret &c. hic autē exponit iſta verba, id le
gatū. Op. & videt ꝙ in inſtitutione hæredis habeat locū regula: vt inſti. de hęre. quali. & dif. §. in extraneis. l. ſi alienū. §. j. de hęre. inſti. So. Quidā dicūt ꝙ nō habeat locū in hęreditatibus fideicō miſſarijs, ſed in purè relictis ſic. Alij ꝙ in hæreditate non habet locum quo ad verba, ſed quo ad mentem ſic in quibuſdam caſi bus. Hoc probatur j. proxi. vbi excipit conditionales inſtitutiones: ergo pertinet ad puras. Certè habemus gloſſ. in l. qui ſoluendo. & l. poteſt quis. de hęre. inſti. quæ ſimpliciter dicūt ꝙ in hęre
d de non habet locū. ſed gl. in l. qd' in initio. de reg. iur. tenet ꝙ ' in l. qui

l. qui ſoluendo. ſit ſpeciale fauore libertatis. Veritas eſt ꝙ in hæ reditate nō habet locū. & id quod dicit in §. in extraneis. ꝙ re quirunt' tria tēpora, nō eſt ex vigore regulę Catonianæ, ſed alia rū conſtitutionū: quia regu. Catoniana tantū in legatis loquit'. Præterea ꝙ in inſtitutione non habeat locū, apparet: quia ſi teſtamentū deficit ratione perſonæ teſtantis, eſt idē in inſtitutio ne quod in legato, non tñ per oīa: vt l. j. §. ſed ſi filius. ſ. de leg. iij. & ſic non eſt vigore regu. Catonianę: vt l. in bello. §. codicilli. de capti. & poſtli. reuer. Si verò deficit inſtitutio ex perſona inſtitu
ti, nō habet locū regu. Catoniana, & tamē inſtitutio vitiat' : vt §. in extraneis. Et ſic manifeſtè concluditur ꝙ nō ex vigore regu læ, ſed ex vigore illarū conſtitutionū. Alia verò mēbra in qui
bus reg. Catoniana habet locū in legatis, in inſtitutione adapta-
2 rinō pñt, ſi bene inſpicias. Quæro an [a] regula † Catoniana ha-
1 beat locū in fideicommiſſo vniuerſali. Glo. ꝙ non: vt l. quidam ita. j. ad Trebel. quā vide & ſigna. Ego conſueui dicere contrarium ꝙ dies fideicommiſſi vniuerſalis cedat à tempore mortis: vt plenè dixi in l. cum filio. ſ. de lega. j. ad fi. & ſecūdum eam op. tunc haberet reg. Catoniana locum. Oppo. de l. ſi ſeruus. de ac quiren. hæredi. Solue vt ibi dicam.

PLacet. Oppo. ꝙ conditio quæ eſt in inſtitutione, non impedit diē legati cedere à tpe mortis vt l. ſi dies. ſ. fi. quando di. le. ce. Sol. Debes intelligere hanc lec. ſecundū caſum l. auia. quā gl. allegat: quia ibi fuit pro parte inſtitutus ſub cōditione, & eidē legato, vnde impedit diem legati cedere talis cōditio. & hoc qñ præceſsit inſtitutio & legatum ſequitur: aliās ſecus: vt l. filium. in princi. & ibi no. j. quando di. le. ced. Secus ſi conditio eſſet adiecta totali inſtitutioni: tunc enim talis conditio non impediret quin regu. Catoniana haberet locum, vt dixi ſ. eo. l. j.

1 ☞ *Teſtamentum patris in quo filius eſt præteritus, & nepos uel alij uenientes ab inteſtato inſtituti, ſi filius præteritus mortuus eſt in uita patris, confirmatur.*

2 *Regula Catoniana qualiter trahatur ad nouas leges. & ſtatutum ꝙ legatum factum forenſi non ualeat, ſi legatarius tempore teſtamenti erat forenſis, poſtea ſit effectus uiuis, non obſtante regula capiet legatum.*

3 *Ratio quare regula Catoniana non pertinet ad nouas leges.*

4 *Nouæ leges quæ dicantur quo ad regulam Catonianam.*

REgula. Glo. legit hāc legem multis modis. prima & ſecunda lectu. eſt plana: licet glo. eā reprobet: quia non eſt veriſimile Juriſcōſultū de his legi bus cogitaſſe. Iſta reprehenſio nō placet: qa verū eſt ꝙ Juriſconſultus nō cogitauit de Theodoſio nominatim, & ſpecialiter, ſed cogitauit de omni lege vniuerſaliter, q̄ fieri poſſet. Simile in l. j. ſ. de cōdi. ex lege. Tamē hæc ſol. nō placet alia rōne. Nam regula Catoniana nō pertinet ad nouas leges. tū in tit. Inſtit. de heredum quali. & diff. §. in extraneis. & l. ſi alienū. §. in extraneis. de hære. inſti. habentur leges nouæ. vñ illę leges poſſunt pertinere ad iſtā, & iſta ad illas: vt l. nō eſt nouum. & l. ſed & poſteriores. ſ. de legi. Secūda lec. pōt eſſe vera in ſe intelligendo ꝙ filius legitimus nō fuit præteritus, ſed fuit inſtitutus in re certa
b tantū. Cū ergo inſtitutio filij naturalis in aliquo valuerit [b]: mortuo legitimo accreſcit ſibi totum per ius accreſcendi: non tñ eſt hoc propter effectum regulæ Catonianæ: qa hic nil facere pōt. Tertio modo legitur vt habes in glo. & ſic tenet hic gl. expreſsè
1 ꝙ † filio iam nato præterito mortuo in vita patris teſtamēti confirmetur. Cōtrariū tenet glo. in l. ſi hæreditas. §. ij. ſ. de teſtamentis. & l. ſi. §. pe. de dona. & videtur tex. Inſti. de exhæ. li. in prin. contra iſtā gl. Sed pro iſta glo. facit. l. poſthumus. ver. idcirco. de iniu. teſta. Vnde poſſumus dicere hanc glo. veram, qñ inſtitutus eſt nepos, vel alij venientes ab inteſtato: vt d. l. poſthumus. Sed gl. cōtrariæ ſunt veræ qñ eſſet inſtitutus extraneus. Et licet hæc lec. ſit vera: tū nihil ad ꝓpoſitū: qa teſtamentū iſtius cōfirmatur de iure prætorio. & d. l. poſthumus. nō ex eo ꝙ regula Catoniana ceſſet. Itē licet prædicta ſol. ſit vera: tū nō procedit quantū ad l. hæreditas. §. qui filiū. qa ibi fuit inſtitutus nepos. Quarto modo legitur vt habes in glo. quæ nō placet: qa in ſucceſsione ab inteſtato inſpicit qui eſt proximior, & qui eſt capax tēpore mortis: vt Inſti. de hære. quæ ab inteſt. defer. §. ita demum. Vnde ſi mater tpe mortis nō eſt capax: poſtea nō admitteret, niſi poneres ſi liū deceſsiſſe teſtatū, & inſtituiſſe extraneū, & extraneo deliberante matrem fuiſſe effectam capacem: arg. l. ſi. & quod ibi not. de condi. inſti. in gl. quæ incipit, quandiu &c. & Inſtit. de legiti-
agna. ſucceſ. §. proximus. Præterea, hęc lec. non placet: quia ſenatuſcōſulta non appellantur nouæ leges: & regula Catoniana pertinet ad ſenatuſconſultum: vt l. cætera. §. j. ſ. de leg. j. Quintò legitur, vt nouæ leges appellant' nouæ voluntates, in quibus prima confirmatur. Iſta lec. eſt vera in ſe: tamē huic legi non congruit: quia verum eſt qd' legata debent' vt ex nouo teſtamēto confirmante: nonvt ex primo, qd' fuit inutile: et ſic regula Catoniana hic non ceſſat: imò habet locum. Sextò legitur vt habet' in glo. Hæc lec. in ſe eſt vera: quia regula Catonia
na non habet locū qñ legatum deficit ex p-
2 ſona legatarij tm̄. Legitur ergo † ſeptimo modo, vt habes in gl. Quæ lec. licet in ſe ſit b vera: tñ non ex eo ꝙ regula Catoniana ceſſet, cū nō habeat locū in inſtitutionibus, vt ſ. eo. l. iij. Sed poſſumus ponere caſum vt dicamus ꝙ regula Catoniana non ptinet ad nouas leges. Hæc non eſt noua lex, ſed antiqua. Alio modo ſic, vt ius nouum appellet' c ius iniquum: vt ſ. quod quiſq̄ iur. l. j. vt dicamus, nō pertinet ad nouas leges. i. ad leges iniquas. Vel aliter intelligo hanc legē ꝓut iacet. & pono exemplum per legē, hac edictali. C. de ſecun. nup. Nam teſtator nō pōt relinquere vxori ſuæ plus quā vni filio ex primo matrimonio. Pone ergo ꝙ teſtator re liquit tm̄ vxori ſuæ, ꝙ non poterat capere totum tempore teſtamenti, ſed tpe mortis
c capax erat. Certè capiet' totum: quia regula Catoniana non pertinet ad nouas leges. Eo
d dem modo: [d] pone in ſtatuto qd' dicit ꝙ legatū factū forenſi non valet: legatarius erat forenſis tempore teſtamēti: poſtea effectus eſt ciuis. Certè capiet non obſtante regula Catoniana. Nec obſtat ſi dicis, Vlpianus non cogitauit de his legibus: quia verū eſt ſpāliter, licet vniuerſaliter bene cogitauit. Appellemus ergo omnē legem nouā, quæ inducit impedimētum circa legatum, quæ tamen lex ſit facta poſt regulam Catonia-
3 nam. Quæro † quæ fuit ratio huius l. Forte voluit dicere ꝙ regula Cato. fuit facta p ẏba præteriti tpis, vel præteriti imperfecti: vnde nō trahitur ad futura: quia dicit, ſi deceſsiſſet, inutile foret. hoc nō placet: qa lex ſemper loquitur: vt l. j. ſ. de condi. ex leg. & l. Arriani. C. de hære. Quare dic ꝙ in regula Catonia. erant plura ẏba, ex qbus Vlpianus hic colligit ꝙ regula illa non pertineat ad poſteriores leges: aliàs priores ad poſteriores trahuntur & ecōtra: vt l. nō eſt nouū.
4 & l. ſed & poſteriores. ſ. de legi. † Quæro, quid ſi ignoramus quę ſint leges factę poſt reg. Cato. quid in dubio præſumemus? Certè omnes conſtitutiones quæ ſunt in Codice vel Inſti. quæ continent aliquid noui iuris, appellabuntur nouæ leges: cum fuerint factę poſt iſtam: ſed in legibus poſitis i iſto libro dicemus reg. Catonia. habere locum, niſi aliud appareat: vt l. cætera. ſ. de lega. primo.

De ijs quæ pro non ſcriptis habentur. *Rubrica.*

1 ☞ *Inſtitutio & legatum quando eſt pro non ſcripto facto hæredis. ſubſtitutio & fideicommiſſum remanet in ſuo robore.*

2 *Lex quando imponit pœnam, ſtatim annullat & infringit actum.*

a ¶Quæro an. Vtrum regu. Catoniana habeat locū in fideicōmiſſo vniuerſali. bar. hic tenet ꝙ ſic. cōtrariū tenet in l. vbi pure. ad Tre. ſed iſta ps quā hic tenet bar. eſt verior: tenēdo ꝙ dies vniuerſalis fideicom miſſi cedat à die mortis, vt cōcludit Bart. & bene, in l. cū filio. ad fi. de leg. j. & etiā circa j. col. dū refert Old. & in hoc eū ſeq tur. et iſtā tenet Imo. ibi in iij. col. & ī l cogi. ſ. ſi pater. j. ad Trebellia.

b ¶In aliquo valuerit. Vide Bal. in l. fi. ī an tepe. col. ver. itē dubitatur. C. vnde legi. et plenè in l. eam quā. ī xv. col. cū ſeq. C. de fideic. & vide Bar. ſ. eo. in l. j. in iij. col.

c ¶Certè capiet. Et ſic habes hic ꝙ ſtatutū ægparaē vltimæ volūtati, nō cōtractuit vt etiā hī ꝑ Florē. in l. ciuitas. ſi cer. pet. & vide bar. hic quæren tem in l. ij. ē. de in diē addi. & in l. vſufr. in fi. j. de ſtip. ſer. ꝑ bal. de pac. Cōſtā. ī x. co. et facit qd' no. bar. in l. qcqd adſtringendæ ꝑ illū tex. ad fi. de ẏ. ob. & in l. conſtit. ad munici. q̄ facit cōtra. ſed bar. hoc in terminis voluiſſe in l. j. C. de his q. vt indi. et expreſsè dixit bal ita declarās in ti. de pa. Cōſtan. in ver. criminalib⁹. cui⁹ dictū' for maliter retulit ī l. oēs populi. in princ. vij. col. de iuſti. & iu. ibi dixit ꝙ magis acceditvltimæ voluntati q̄ cōtractui. Hāc dubitationē formauit ēt bar. & nō decidit ī l. ſuus. ſ. fi. ē. de hær. inſti. & adde Bart. in l. quoties. la ij. ī lect. antiqua. C. de fideicō. & in l. j. C. de ſacroſan. ecc. & ꝙ accedat magis cōtractui, tenet Bal. in l. ea demū C. de codi. vide tamē bal. in d. l. oēs populi ad fi. bal. ī l. & ſi poſtres. in viij. co. in lect. ſi qs cau. tenet ꝙ æquipareē vltimæ voluntati. & idem tenet bar. & Imo. in l. non ſolū. ſ. morte. de ope. no. nūc. circa pē. col. & iſta ſatis placēt ꝑ no. in d. l. j. de his qui vt indig. præterquā vbi agit de interpretatione legis vel ſtatuti: qa in l. vel ſtatuto ſit ſtricta interpretatio. l. ꝓſpexit. j. qui & à quibus. ſicut in contractibus. d. l. qcquid. & ibi Bar.

d ¶Eodem modo. Et vide bal. in l. omnes populi. ad fi. de iuſti. & iure. vbi allegat iſtud dictum bar. hic & vide quæ remiſi

Secunda Bartoli ſuper Infortiato.

ad Bar. in l. ſuus quo que. ff. de hær. inſt. et vide quæ dixi in ca. Ray. de teſta. colū. ij. And. Barba.

a ¶Si in metallū. Et ad hoc vide bald. & do. Io. eleganter in. l. j. ſ. de teſta. And. Barba.

b ¶Vt. pbaſ hic. p bal. in auc. ingreſſi. circa vij. co. cum ſeq. C. de fac. ſan. ecc.

c ¶Cauſa alimentorū. Et id qđ dicit q dař actio icapaci quo ad alimenta: intantū eſt verum q etiam dař actio iniuriarium. p̄pter denegata alimēta. Tex. eſt in l. ſi vitū. j. de re iud. quam Imol. dicit ibi eē ſin. ad ampliationem huius legis.

℘ POMATES.

d ¶Ex hac l. ſing. Vide Ro. ſin. ſuo clxxxiij.

e ¶Offenſa eſt. Not. primò ex hac l. qđ dicatur offenſa. & hoc facit cōtra dictū bar. ī l. ſi ita ſtip. ſ. Chryſogo. in ſi. de ver. ob.

℘ POMATES.

f ¶Vlterius not. bart. cōtrariū in ſ. cato. in vij. q. ff. de v̄. ob. pro cuiꝰ ſol. vide bal. ī l. ſororē. C. e. vbi diſtinguit pro quo ad veritatem loquit̄ bar. ibi ſed quo ad fictionē loquitur Bar. hic & vide per Areti.

f ¶Vlteriꝰ not. Adde quod no. Bald. in l. id qđ pauperibꝰ. in x. col. de epi. & cle.

g ¶Quæro qđ. Adde bar. in l. fideicommiſſum. qđ no. Imo. in l. ij. in fi. de vul. & pupil. ad fi. princi.

h ¶Alter ignoret. qđ dicit hic Bart. ī ignorante tenēt Imol. & do. Fran. de Ramp. c. Raynaldus. de teſta.

i ¶Aufertur. Et hic habes gl. ſin. quā vide ī verſi. auferꝛ. q poena trāſeuntis ad ſecundas nuptias non habet locū in maſculo.

k ¶Rñdeo. Rap. impugnat hoc in l. is q cōtra. de vul. & pup.

LEX I.

Si quis. Licet †inſtitutio & legatū ſit p̄ nō ſcriptum facto hæredis, ſubſtitutio tī & fideicommiſſum remanēt in ſuo robore. h. d. Nota †tex. ibi: nam ſenatus. Ex quo habes q̄ ſi lex imponit pœnam, ſtatim annullat, & infringit actum. & iſtud membrū omiſit Dy. in c. quæ cōtra ius. de reg. iur. lib. vj. licet in contrarium videaꝛ caſus. ſ. de diuor. l. fi. qđ examinaui in l. prætor. ſ. j. de op. no. nuntia.

Opp. & videtur q̄ hæc inſtitutio quæ ex parte &c. valeat, vt l. hoc articulo. de hæ. inſti. Sol. Intellige recitauerit in tabulis, quas faciet in futurum. & ſic ẏbum recitauerit: intellige in futurū, vt dixi in l. hoc articulo. Vltimò nota hāc legem ad id quod dicetur j. eo. l. fi. ſequitur l. quæ in teſtamēto. in qua niħil eſt.

☞ *Legatum factum penitus incapaci non quæritur fiſco. Quilibet eſt capax legati alimentorum.*

Fratres minores ſi inſtituantur hæredes, hæreditas eſt pro non ſcripta, & remanet apud hæredes ab inteſtato.

Legatum factum damnato ad mortem, uel ad perpetuos carceres, eſt pro non ſcriptum: niſi fiat pro alimentis.

LEX III.

Si in metallum. ᵃQuod relinq̄ꝰ †penitus incapaci, non quæritur fiſco. Item quilibet eſt capax legati alimentorum. h. d. Opp. id, qđ aufertur ab indigno, applicatur fiſco: vt j. tit. j. p. totū. & l. Papinianus. ſ. meminiſſe. de inof. teſta. Sol. aliud eſt quē eſſe incapacem: aliud quē eſſe indignū, vt p̄batur hic. ᵇEt p̄ hoc †conſului q̄ ſi fratres minores inſtituanť hæredes, hæreditas eſt pro non ſcripta & remanet apud hæredes ab inteſtato: quia c. exiui. de ver. ſig. in cle. dicit q̄ totaliter ſint omnis hæreditatis incapaces. Opp. Inſti. de leg. ſ. ex contrario. Glo. ſoluit, & non bene. Tu dic q̄ ibi caſus ſuperueniens tendit ad eundem effectū cum ipſo legato: hic ad aliū effectum. De quo p̄ Dy. in c. factum legitimè. de re. iur. li. vj. vt dixi in l. pluribus. ſ. & ſi placeat. de ver. ob. Vltimò nota hāc legem. Scitis enim † q̄ damnatus ad mortem ſit ſeruus pœnæ, vt l. quod ad ſtatū. & l. qui vltimo. de pœ. & l. eius qui. ſ. fi. de teſ. & ſic omnia legata ſibi facta irritantur, & ſunt p̄ non ſcripta, vt hic. quod tene mēti. Idem ſi aliquis eſt damnatus ad perpetuū carcerē. Nam quicquid eſſet ei relictum, eſſet p̄ nō

c ſcriptum: niſi in cauſa alimentorumᶜ, vt hic, & l. ſeruos ad cuſtodiam. de ali. & ci. lega.

☞ *Si legatum fit coram duobus teſtibus Titio, & grauatur quod reſtituat pio loco, legatum remanet penes hæredem cum onere ſuo.*

Quod aufertur in pœnam alicuius, nunquam tranſit cum onere.

Quod quis. Opp. C. de cad. tol. ſ. in primo. vbi p̄ nō ſcripta remanet ſine onere. Sol. ſecundū Dy. & omnes, hoc verū q̄ culpa legatarij eſt pro nō ſcriptū; vbi verò eſt pro nō ſcriptū, p̄pter defectū ſubſtantiæ p̄ſonæ, q̄a p̄ſona nō ſuberat, dico q̄ ille ſ. ſtat in terminis ſuis: quia habet locū: q̄ eſt pro nō ſcriptū, q̄a p̄ſona legatarij deficiebat: vt ibi. ſecus ſi ex alia cā: vt q̄a ſibi adſcripſit in teſtō, vt hic: vel quia primavolū tas fuit captatoria. Nā ex his caſibus remanet cū onere: vt hic, &

ī ſ. e. l. j. in fi. Deinde †aduertite: ſcitis q̄ legata ad pias cauſas valent cū duobus teſtibus: vt in c. relatū. extra de teſt. ſed quātū ad alia ſtať iuri nō: q̄a regrunť. vij. vel v. Modò teſtōr legauit vni corā duobus teſtibus, & eū grauauit de reſtituēdo eccleſiæ, vel pauperibus. Certè iſtud legatū eſt pro nō ſcriptum, ſed remanet apud hæredē cum onere ſuo. Caſus eſt hic. quæ eſt optima limi-

2 tatio ad l. j. ſ. in primo. C. de cad. tol. Itē illud, q̄ †auferť in pœnā alicuius, nunquā trāſit cum onere: vt l. recuſare. ſ. ſi fiſco. ad Tre.

De his quibus ut indignis, &c. Rubrica.

1 ☞ *Qui poſt mortem defuncti cauſam ingratitudinis committit, perdit legatum, & applicatur fiſco.*

2 *Offenſa dicitur etiam illud, quod pœnam non meretur, per quod ex ea iuſtè ad iracundiam quis promoueatur.*

3 *Mortuus poteſt offendi.*

Legatarius concubens cum uxore defuncti poſt mortem, eſt indignus legato, & applicatur fiſco.

4 *Legatum quando dicatur reuocatum ob iniuriam ignoranter commiſſam.*

5 *Teſtis ut inimicus repellitur, etiam ſi offenſa ignoranter eſt facta.*

LEX I.

Dlui. †Qui poſt mortē defuncti ingratitudinis cām cōmittit, perdit legatū. h. d. Opp. qđ non auferať ab eo tanc̄ ab indigno, ſed debeat remanere penes hæredē: vt ſ. de adi. leg. l. iij. ſ. fi. Sol. ibi q̄ñ cā īgratitudinis cōmittiť viuo teſtatore: vñ defunctus vī id reuocare: hic poſt mortē fuit ingratus. vñ applicať fiſco. Itē opp. ex eodē facto q̄s nō debet cōſequi pœnā & præmiū. Solue vt in gl. & vltima ſol. eſt vera. De quo p̄ Dy. in l. decreto. de ſuſpec. tut. &c. qđ ob gratiā. de reg. iur. li. vj. Ex hac le

2 ge† ſingulariterᵈ nota q̄ illud, qđ nō mereť pœnā, dicit offenſa,

d vt hic. Sufficit enim q̄ iuſtè ad iracundiam animū prouoces: vt puta: q̄a hoc facere potes licitè, licet non honeſtè, vt hic vides. &

e ſic l. teſtō, ſ. de ma. teſt. quæ dicit q̄ offenſa eſtᵉ quicqđ mereť pœnam, dicit verum: tñ non excludit q̄ offenſa nō poſſit eſſe, licet q̄s pœnā non mereať. Dixi in l. licitatio. ſ. qđ illicitè. de public.

3 Vlteriusꝰ †notaᶠ q̄ mortuus pōt offendi, adeo q̄ quis priuaťre

f licto. Et p̄ hoc potes dicere verā eſſe gl. l. ſororē. in fi. C. eo. q̄ ille, q̄ cōcubuit cūvxore defuncti poſt mortē eius, indignus eſt legato, & ſic applicať fiſco. Rō, q̄a ſi viuo defuncto hoc feciſſet, ipm

g ad iracūdiā p̄uocaſſet: ergo idē poſt mortē. Quæro qđ ī igno

4 rāte. †q̄s cōmiſit aliquā culpā cōtra ignorantē, & ſi ille ſciuiſſet, eſſet cōtracta inimicitia: qđ iuris? an reuoceť legatū? Certè ſi hoc eſt in mortuo, multò fortius hoc eſt ī ignorāte: ſed tūc nō auferť tanc̄ ab idigno: ſed vī reuocatū legatū, tanc̄ ſi teſtator ſciuiſſet. Gl. eſt ī l. fideicōmiſſum. C. de fidei. Rō eſt: q̄a legatū ibi nō erat adhuc legatario q̄ſitū, nec teſtm erat morte cōfirmatū: hic ſecus. Et hęc nota ad limitationē eorū, q̄ dixi in l. iij. in fi. de adi. leg. Itē

5 nota †, ꝑpter teſtes q̄ ad hoc vt dicamus aliquē teſtē eſſe inimicū

h alterius, ſufficit offenſam eē factā iter eos, licet alter ignoret[b].

LEX II.

Afertur. ᵏQui cōtratabulas petiſt, indignus ē omni cōmodo ex eodē teſtō. Itē q̄ cōtra mādatū Principū, vel ſenatuſcōſultū vxorē duxit, indignus eſt omni cō modo ex eius teſtō: ſecus in vxore ducta. h. d. Quæro qđ remediū poſſet eſſe vt filius p̄teritus habeat hrēditatē fratris ipuberis.

k Rñ.ᵏ vt repudiet ex ſubſtōne, et adeat ab inteſtato: vt l. in lege. de acq. hær. ſ. de leg. ij. l. cū pater. ſ. Titio. Quæro: quid ſi domina ſciebat nuptias non valere? Rñdeo, tunc non poterit capere: vt l. vxori maritus. ſ. de vſufr. leg. & l. præfectus. de ritu nup.

1 ☞ *Delictum factum in faciendo non egreditur perſonam eius, contra quem committitur.*

Papinianus. †Nota q̄ delictū nō egrediť p̄ſonam eius, contra quē committiť. qđ intelli

1 go in inimicitijs quæ contrahuntur faciendo iniuriam in perſonam: vt l. lex Corne. de iniu. & l. iij. in fi. de adi. leg.

1 ☞ *Principium huius legis an habeat locum, cùm quis acceptat legatum, ſiue ſcienter, ſiue ignoranter.*

2 *Inſtrumentum ſi quis in iudicio produxit, an poſſit illud dicere inualidum, ſiue nullum.*

3 *Producens inſtrumentum ignoranter, poteſt poſtea illud dicere falſum.*

4 *Ratio differentiæ inter eum, qui dicit teſtamentum inofficioſum, & teſtamentum falſum.*

5 *Legatum non poteſt peti cauſa nullitatis pendente.*

6 *Si impugnaui inſtrumentum, an & quando poſſim ex eo fundare intentionem meam.*

7 *Conſilium ut quis poſſit ex inſtrumento, quod impugnauit ſe iuuare.*

8 *Iudex inſtrumento per partem impugnato poteſt intentionem ipſius partis adiuuare ex officio.*

9 *Qui dicit inſtrumentum falſum, an poſtea poſſit dicere uerum, & ex eo intentionem ſuam fundare.*

10 *Qui teſtamentum uel contractum non impugnauit, ſed negauit ſimpliciter eſſe factum, quod poſſit poſtea ex illo ſe fundare.*

11 *Poſitione negata, ego & aduerſarius ex illa non poſſumus nos fundare.*

Conſilium

De his quibus ut indignis. 122

Conſilium ut ex poſitione negata poſſit quis ſe fundare.

12 *Si negaui poſitionem, & negationem reuocaui, non poſſum hanc reuocationem reuocare.*

13 *Reuocata poſitione tua, meæ poſitioni aſſenſiſti, potero meā poſitionem poſitam poſt tuam reuocationem reuocare.*

14 *Poſitione negata probata, ex illis probationibus poſſum eam probationem reuocare.*

Poſt legatum. Primò ponit an ille, qui conſecutus eſt legatum, poſsit teſtamentū infringere. Secundò an ille, qui voluit teſtamē tū infringere, poſsit legatū conſequi, vel retinere? Tertiò Iuriſconſultus ponit modū dicendi nullum. Quartò ponit quid habeat facere iudex in cognoſcendo: & pronūciando. Secunda ibi: ille qui. Tertia ibi: de eo verò. Quarta ibi: prohibendi. Circa primā partē videamus poſitionem caſuum. Quando eſt teſtamentū falſum, vel non ſolenne, non poſſum approbare: ipſum ideo accipiendo legatum non prohibeor dicere falſum, vel nullum: ſed teſtm quod eſt inofficioſum filius poteſt legatum ipſum accipiēdo cōfirmare: quia in ſui fauorem eſt introductū. Ex hoc ſequitur q̄ ille qui accepit legatum, ex cauſa præteritionis de ſe factæ non poſſet dicere nullū: quia accipiendo legatū confirmare videtur: vt no. in l. filio. de iniuſto teſta. Quærit gl.

1 vtrum †iſtud principium debeat intelligi ſiue ſcienter, ſiue ignoranter quis acceperit legatū. Et videtur q̄ debet intelligi quādo ignoranter. Nec obſtat l. licet. C. de falſis. & j. de fal. l. qui ignorans. In contrarium videtur ratio: quia ſi ſic intelligeretur, non eſſet differētia inter falſum ex vna parte, & inofficioſum ex alia quia idē eſſet in inofficioſo: vt l. mater. de inof. teſt. ſ. Glo. l. licet.

2 tenet q̄ debeamus[a] diſtinguere ſcientem ab ignorante. Cy. ibi non examinat. Ego dicerem ſic: ſi aliquis vellet contendere teſtamentū falſum, excipiēdo q̄ ipſe hæreditatē poſsideat: poteſt etiam ſi ſcienter accepit legatum: quia teſtamentum nō confirmauit, nec confirmare potuit: vt dictum eſt. Sed ſi vellet contendere teſtamentū nullum vel falſum agendo: tunc non poſſet, ſi ſcienter accepit: quia accipiendo legatū ſcienter ex teſtamento, videtur repudiare hæreditatē ab inteſtato: vt l. Clodius. ſ. de acqui. hæredi. ergo teſtamentū non confirmauit: q̄a nō potuit, ſed hæreditatem repudiauit. Et ſi dicis: tunc nō eſt differentia inter falſum & inofficioſum. Reſpondeo, differentia eſt in hoc, q̄ in primis caſibus huius legis ſi ipſe errauit in facto, vel iure, non præiudicat ſibi. Sed in ij. reſpon. ſcilicet in inofficioſo, ſi accepta ret legatū per errorem iuris, præiudicat ſibi: vt l. ſi patronus. j. ſi quid in frau. patr. Sed illi legi poteſt reſponderi: quia ibi in patrono, cui nō eſt ita debita hæreditas liberti, ſicut patris filio: vt probatur in l. ſi patronus ex minori parte. j. de bo. lib. & l. eum qui. C. de inoffi. teſta. & l. etiam. de bo. lib. Sed ſi erraret in facto, ſibi non præiudicaret: vt ſ. de inoffic. teſta. l. mater. & not. in l. qui fideicommiſſum. ſ. de leg. ij. & quod dicā in d. l. Clodius. Quæro:

2 videtis †hic q̄ ille, qui accepit legatum, poteſt dicere teſtamētū

b falſum. Itē non iure factū. Pone q̄ [b] aliquis produxit inſtrumentum in iudicio, an poſsit dicere illud inſtrumētum non valere? Hic videtur tex. q̄ ſic. Nam ex teſtamento conſequutus eſt legatum; & ſic teſtamentū produxit: & tamen pōt dicere nullum vel falſum. Sed pōt reſponderi q̄ hic fuit conſequutus extra iudicium ſine aliqua productione: quare dic. Quandoq; volo dicere inſtrumētum nullum propter defectū mei conſenſus: vt ſi erat venditio facta ab aliquo meo procuratore, procuratorio no

c mine mei: & ego non habui ratū; & non poſſum[c] dicere nullum quia producēdo inſtrumentū approbaui: vt l. iij. ſ. falſus. rem rahabet. quod dixi in l. filio præterito. de iniuſt. teſt. Si verò volo dicere nullum ex cauſa, cuius approbatio nō ſtetit in poteſtate mea: tunc poſſum caſus eſt hic quātum ad exceptionem ſine dubio. Item quantum ad actionē: quia alias actiones competentes alicui ita non pōt quis de facili repudiare, ſicut hæreditatem: vt l. quis ergo. ſ. de pecu. & l. iij. ſ. pro ſoc. & l. ſi quis vi. ſ. differentia. de acquir. poſ. nec productio illa facta in iudicio poteſt habere vim pacti de non petendo: quoniam fit ad diminuendū ius aduerſæ partis, non ad augēdum: ergo &c. vt l. legata inutiliter. de adi. leg. & l. legata. ſ. de lega. j. Sed contra prædicta obſtat C. de teſti. l. ſi quis teſtibus. Reſpondeo, aliud in teſte, cuius perſonæ approbatio poteſt ſtare in poteſtate mea contra me: aliud in inſtrumentis: vt ſ. vidiſtis. Item contra hoc opponitur: quia ſi ego produco inſtrumentum, videor omnia: quæ ſunt in inſtrumento, confiteri: vt l. j. ſ. edenda. ſ. de eden. ergo licet inſtrumētum in ſe ſit inualidum tamen contra me probat ratione confeſsionis. Reſpondeo, ille qui producit inſtrumētum, non cōfiteť omnia ſimpliciter, ſed eatenus, quatenus inſtrumētum probat. Hoc probatur in hac lege quia licet confiteatur teſtamentum eſſe: tamen eſt verum quatenus probat: quia poſtea poſſum ipſum falſum dicere. Sed ſi poneremus cōfeſsionem eſſe factam non reſpectu inſtrumenti, ſed ſimpliciter: tunc licet inſtrumentum appareret poſtea nullum: non tamē propter hoc à confeſsione receditur. Ita tenet Inn. in c. cū venerabilis. extra de exceptio. Iſtud vltimum dictum puto verūᵈ ſi quis diceret inſtrumentum nullum ſimpliciter. Sed ſi q̄s allegat errorem & vult ad probationem erroris inducere inſtrumēti nullitatē. tūc ſufficeret: & videtur erronea confeſsio, vt l. ſi

3 poſt. C. de iuris & facti igno. †Quæro, ſi produxi inſtrumentum, an poſſum poſtea dicere falſum. Text. eſt hic q̄ ſic: ſed dixi. ſi

e produxi ignoranter, poſſum dicere falſumᵉ vt hic. ſecus ſi ſcienter. Ratio eſt quia tunc poſſum de falſo accuſari: vt l. ſi falſos. C. de fal. & l. ſi veteris. C. de fide inſtr. & eiuſdē rei nomine, cuius poſſum accuſari de falſo, alium accuſare non poſſum iuxta regulā poſitam in l. apud antiquos. C. de fur. Veniamus ad ſecundam partem: opp. ad ver. ille: & videtur qđ ſuperfluat, pro præcedentia. Soluit glo. q̄ hic tractat eandem materiā q̄ſ ſuprà. ſed in hoc differt: quia ſuprà accepit legatum, poſtea tractat de viribus teſtamē ti: hic e contra. Ponit & aliam differentiā, vt

e in gl. patet. Sed prima differentia non eſt vera: quia hic loquitur etiam quādo primò acceptauit legatum, & poſtea tractat de viribus teſtamenti: quare collige differentiam ex diuiſione quam dedi in tex. Oppo. q̄ ille, qui non obtinuit, repellatur à legato: vt C. eo. l. alia. Soluunt quidam qđ hic ſuccubuit: ibi deſtitit. Hæc non eſt vera: quia ſecundùm hoc non eſſet differentia inter eū f qui dicit non iure factum, & qui dicit falſum: quam differētiam tex. vult facere. Dic ergo q̄ contrarium loquitur in eo qui dicit falſum, & inofficioſum: hic verò in eo qui

4 dicit non ſolenne. Sed quæro, †de ratione diuerſitatis quā ponit Dy. in c. ex eo. de reg. iu. li. vj. Tu dic q̄ ratio eſt: quia ille, qui dicit teſtamentum non iure factum, non impugnat iudiciū, vel voluntatem defuncti, nec eam negat. ille verò qui dicit falſum, vel inofficioſum, directò negat ipſum. Quam rationem ponunt doct. in l. Polla. C. eo. & tex. j. proxi. ſ. & facit j. eo. l. pe. Item opp. dicitur hic, nec obtinuit. innuit ergo ſi obtinuiſſet dicendo nullum, poſſet petere legatum contra. C. de fideic. l. fi. Gl. ſoluit duobus modis. illa vera: quia iſtud ibi eſt in odium mentientis. Vel dic q̄ ibi in eo qui ſolenniter teſtari voluit, vt ibi patet. Item opp. ſ. de pet. hær. l. Lucius. vbi ille, q̄ dicit falſum, pōt petere hæreditatem. So. Ibi non petit hæreditatem ex eodem teſtamento: quia omne commodum ex illo teſtō perdere debet: ſed petit ab inteſtato: & ſic alio iure qđ ex teſtamento non depēdet: q̄ pōt. j. ea. l. ſ. qui prin. Item opp. ſ. de le. ij. l. Lucius. ſ. Sempronia. So. Ibi non dixit teſtamentum falſum, ſed tantum dixit contra per-

f ſonas hæredum. Extra gl.ᶠ quæro dicitur hic q̄ ille qui dicit te

5 ſtamentum nullum, & non obtinuit, non repellit à legato. † Sed quæro vtrū cā nullitatis pendente poſſum petere legatum. Rñd. non: quia per petitionē legati fieret præiudiciū cauſæ nullitatis: ergo &c. vt de pe. hær. l. ſi quis libertatem. & l. nō diſtinguemus.

6 ſ. ſi ita. ſ. de arb. dixi in l. ſi rem. de excep. rei iud. †Sed quæro ſi dixi nullum, vel impugnaui inſtrm productū, an poſſum ex eo

a ¶Tenet qđ debeamus. Bal. ibi tenet cōtrariū, videlicet qđ etiā ſi ſciēter agnouit legatū poſsit redargui de falſo.

b ¶Pone q̄. & vide Inno. ſingulariter loquentē in c. cū olim. extra de cē. & bal. ī l. j. ā. de edē. and. barb.

c ¶Et nō poſſum. An pducēs iſtrm videať ratificare in eo contēta &c. bene facit tex. in l. appellāti. & ibi do. meꝰ. j. de ap. imò fortius dixit bal. in l. j. C. vt quæ deſunt aduo. vt ibi p̄ eū. & vide quæ no. bar. ī l. Aurelius. ſ. pe. de li. leg. ſed Iac. Bu. videť expreſsè tenere contrariū in l. nimis gra ue. C. de teſti. & not. Imo. in c. cū venerabilis. de excep. & vide q̄ no. Io. and. poſt Spec. in titulo de inſtru. edi. ſ. vidēdum. ver. nūc exhibeas. & ad hoc eſt bonꝰ tex. in auth. ad hæc de fide inſtr. & vide not. p̄ Gul. de ſuza. ī auť. ſi q̄s in aliquo. ď edē.

d ¶Puto verum. Et idē tenet Inn. ī c. cū olim de cenſi. & vide gl. ī c. præſentiū. de teſ. & Inn. ď priui. cū olim. & bal. in l. ij. aliās. v. ad fi. C. de fideicom. li. & in l. cū precum. C. de lib. cau.

¶Dicere falſum. Et ibi vide bar. de falſis poſt medium. iij. col. ver. quæro quid ſi dixi nullum. et adde q̄ no. bal. poſt Bar. in l. decem. de verb. obli. & de hac materia habetur etiam per Ro. & Ange. in l. j. ſ. ſi q̄s ſimpliciter. de verb. obliga.

¶Extra glo. Et vide Ang. in l. ſi quis liber tatem. ā. de peti. hær. And. Barba.

a ¶Renunciet. No. conſiliũ, & facit qđ no. dixit Spec. in ti. de proba. §. nũc dicẽ dnm. ver. quid ſi debitor. & quod dixi in auth. iubemus. C. de iu. & adde bal. in dicta l. i. vbi pactum in vlti. col.

b ¶Se fundare. vt no. Inn. in c. mulieres. de quo per Bal. in auẽ. contra qui ꝓpriã in vlt. col. C. de non nu. pec. & in l. ſi creditor. in fi. cũ concor. C. de ſer. pig. da. manu. & vide Bar. ſ l. papi. §. ſed nec ſpuberis. ff. de inof. teſta.

c ¶Quæro aduerſarius. Vide bar. in l. naturaliter. §. nihil cõe. & ibi habes aliqd de acqui. poſ. in vj. col. & Bar. in l. ſuus hæres. C. de rep. hær. & vide per Ant. ſ c. ex parte decani de reſcr. Bar. in l. non vtiq. ff. de excep. Bal. in l. j. ſ iiij. col. C. de confeſſ. & in l. cũ precũ. C. de libe. cau. & in l. ſi magnum. C. q accu. non poſſ. & ad Barto., hic vide Ang. & Ro. ſ l. j. §. ſi qs ſimplr. de ỹ. ob. ꝓ doc. in c. j. de cõfeſ. in vj. per Ang. in cõ. cliꝫ. & vide oĩno no. per Bar. in l. iij. C. de repud. hær. & bal. in l. ſicut in fi. eo. ti. q not. adde an expoſitione legata qs poſſit ſe tueri, Pe. d' anc. conſi. ccix.

d ¶Sibi ſufficiet. hoc limita eſſe verũ ſi ſtatim talis reuocatio ſa a ćta ſit, ꝑ tex. in l. j. C. de erro. aduo. dũmõ doceat de errore: per no. per gl. ſ c. fi. de iureiu. in vj. Et hoc voluit Bal. in l. edita. in xxvij. co. C. de eden. Itẽ limita hoc eſſe verũ: niſi talis reuocatio fieret poſtq̃ ponens iam ꝓbauit poſitionẽ: qa tunc nihil ꝓderit reuocatio, vt voluit Bar. in l. eũ q. ia princ. ꝓ illum tex. ff. de iureiur. & Ang. in auẽ. de trien. & ſemiſ. §. ſi enim. & bal. in locis, de qb⁹ j. Itẽ limita eſſe verũ, niſi negãs vellet reuocare negationẽ vt ex cõfeſſione ꝑmiũ conſequeret: qa tũc nõ ꝓt fieri talis reuocatio, vt voluit bal. in c. j. §. porro. q̃ fuit pri cauſa benefi. amit. & in l. de ætate. §. fi. de iterog. act. & in l. cõtra negãtẽ. C. ad l. Aqui. & in l. j. in pe. co. C. de fur. & in l. error. ſ vj. col. C. de iur. & fac. igno. & ſ j. neq; §. electio. ff. de noxa. & in l. ea quę. C. de cõd. in de. & bar. et Bal. in l. eum qui. ff. de iureiuran.

e ☞ Aliqui codices habẽt, An ex illis ꝓbationibus poſſum reuocare poſitionem meã. quæ lectio non videtur vera ex his quæ dicit Ale. hic in vlt. apoſtil. in ij. limi. Exẽplaria verò ſcripta habent, & melio⁹ iudicio meo: An ex illis probationibus poſſum fundare intẽtionem meã Alexã. Loſæus.

fundare intẽtionẽ meã? diſtingue quãdoq; quis impugnat inſtrm ex cauſa quæ continet manifeſtã errorẽ iuris: & hoc nullo mõ ſibi præiudicat, vt l. ornamẽtorum. de aur. & ar. le. Qñq; impugnat ex cauſa quę iuris errorem non continet: & hic aduerte ſi quidem impugnat ex cauſa quæ ſtat in voluntate ipſius, vt in inſtrõ facto à procuratore, qđ ipſe dicit nõ habere effectũ: qa ipſe nõ approbat: hoc caſu nõ poteſt ſe fundare poſtea ex illo inſtrõ ad actionem, ſed ad exceptionem ſic, vt l. diſpenſatorẽ. in fi. j. de ſolu. Quandoq; quis impugnat inſtrumentũ ex cauſa, quæ ex eius voluntate nõ dependet: vt qa dicit inſtrm factũ dolo vel metu, vel fictitiũ, & ſimilia. hoc caſu ſi qdem ipſe deſtitit ab ipſa impugnatiõe, ſine dubio poterit ex eo fundare intentionem ſuã: vt l. alia. C. e. l. Papinianus. §. meminiſſe. de inof. teſt. Si verò nõ deſtitit, ſed illas exceptiões apposuit, nec eis renunciauit: tũc ex illo inſtrumento ſe fundare non poſſet: quia eſſet ſibi cõtrarius. vt l. j. C. de furt. Vnde: cõſiliũ †eſt, qđ ante cauſæ expeditionem illis exceptionibus, & impugnatiõibus renũciet[d] ſi vult ex eo ſe iuuare. Ad vnum tñ aduerte †q̃ licet ex illo ſe fundare nõ poſſit: tñ iudex iuuabit quandoq; eũ ex officio ſuo ex illo inſtrõ. Vnde ſi ille, qui ꝓduxit inſtrm, habet ſuã intentionẽ fundatam ex aliis ꝓbationibus: tũc iudex nõ iuuabit eũ ex illo inſtrumẽto qđ nixus eſt ipugnare. Hic ẽ tex. & in c. cũ olim. extra, de teſti. & ibi ꝑ Inno. Sed ſi pars, quæ illud inſtrm ꝓduxit, fundaret intẽtionẽ ſuã illius inſtrumẽti vigore, & ſniam obtineret: tũc iudex ex vigore illius inſtrĩ iuuabit partẽ impugnantẽ eatenus, quatenus apparet iudici partẽ victricẽ nõ fouere iuſtitiã. Põt eñ iudex hoc facere, licet pars hoc nõ poſſit allegare: vt l. vbi paũ. C. de trãſact. & ibi no. ſcd'm verã lectu. Azo. qđ etiã tenet Inn. in d. c. cũ olim. Procedo vlteriꝰ, †& videamus de falſo; aliqs dixit inſtrm falſum: vtrũ poſſit poſtea dicere verũ & ex eo fundare intẽtionẽ ſuã? Certè in eodẽ iudicio ſi deſtitit põt: vt l. alia. C. eo. & d. l. Papinianus. §. meminiſſe. aſ's ſecus vt hic patet. Sed in alio iudicio eſt aduertẽdum: ſi qdẽ ſup falſo fuit ꝓnunciatũ incidẽter, vel principaliter: puta qa principalis q̃ſtio non poterat terminari, niſi tacitè ꝓnunciareẽ ſup falſo: & hoc caſu in alio iudicio pars nõ poterit ſe fundare ex illo inſtrumẽto, ſiue obtinuit, quia eſt falſum: ſiue ſuccubuit, quia indignus. Sed ſi ſup illa falſitate nihil eſt ꝓnunciatũ: qa principalis quæſtio poterat terminari. illa omiſſa tũc in alio iudicio ex illo inſtrõ poterit ſe fundare: [b]vt no. Inn. in c. mulieri. extra, de iureiu. & doct. in c. cũ venerabilis. extra de excep. Certè vltimũ dictum puto verũ: quia cũ non ſit pronunciatũ põt deſiſtere, vt. ſ. dixi. Sed primũ dictũ eius qđ ſi eſt pronunciatũ non poſſit in alio iudicio ſe fundare: non placet. Nam iſtud tñ reperimus in inſtrumẽtis ptinenti bus ad vltimas voluntates: q̃ ille, q̃ dicit falſum, nec obtinuit, indignus eſt: vnde nõ prius ꝓpter hoc debito, imò debitũ remanet, & applicat[a] fiſco. Cũ ergo in aliꝭ inſtrĩs hoc non reperis, q̃ fiũt inter viuos: ergo fiſco non applicat. Non eñ eſt de cauſis, q̃ ponunt in l. j. de iure fiſ. & hoc titulo. Cũ ergo nõ applicet fiſco, & nõ deperit parti, puto q̃ in alio iudicio poterit agere, licet ſuccubuerit in illo: arg. l. Aurelius. §. pe. ff. de lib. leg. †Quæro, quid ſi nõ ꝓpugnauit teſtm, ſed negauit id ſimplr eſſe factũ, vel cõtractũ eſſe celebratũ: vtrũ poſſit poſtea ex illo ſe fundare? Et vr̃ q̃ non: quia ꝓpugnauit iudicium defuncti cũ dixit teſtamentũ non eſſe factum, & c. eadem rõne quæ q̃n dicit falſum, cõtrarium credo ꝑ l. ſi qs inficiatus. in prin. ff. de poſi. Nec obſtat ſi dicis q̃ iudiciũ defuncti ꝓpugnauit: qa illæ leges loquuntur q̃n ꝓpugnauit aliquod iudiciũ, qđ limitatè ꝓducebat. Secus ſi ſimplr dicit teſtm non eſſe factum: vt l. ſi quis inficiatus. †Quæro, aduerſarius[c] fecit vnã poſitionẽ, quam ego negaui, & ſic ꝓpugnaui eam: vtrũ ex illa poſitione ego & ipſe poſſumus nos fundare? Spe. in ti. de poſi. §. viij. ver. j. dicit q̃ non, & bene rõne cõtrarietatis: quia ſi nego eã, non poſſum dicere verã, vt ibi ipſe dicit. Quid ergo ſit faciẽdũ? Certè erit faciendũ q̃ ille, qui negauit, ſi vult ex illa poſitione ſe fundare, reuocet negationẽ ſuã, & dicat ſe erraſſe, & aſſertioni illius ſe velle credere. qđ ſibi ſufficiet[d] q̃n aduerſa pars confitetur illũ erraſſe, & verum non dixiſſe: & aſſertioni aduerſæ partis qs credere põt: vt l. j. §. fi. aliàs eſt l. ij. §. q̃n actio de pec. eſt ann. & l. j. §. ceterũ. in gl. ſuper ỹbo, illexerat. ſ. de ven. inſpi. vel econuerſo: ille, qui poſuit, reuocet poſitionem ſuam, dicẽs ſe erraſſe, credẽs aſſertioni aduerſarij eadem rõne. Sed circa †prædicta inſurgũt duo dubia: pone q̃ ego, qui meã negationẽ vel poſitionẽ reuocaui, volo iterũ iſtã reuocationẽ reuocare, an poſſum? Dico q̃ nõ, ꝑ l. ſi quis iuſiurandum. C. de reb. cre. Itẽ pone q̃ reuocaſti poſitionẽ tuã aſſentiens meæ poſitioni, qđ potuiſti, vt ſ. dixi, an ego potero reuocare meã poſitionẽ poſitã poſt tuã reuocationẽ? Dico q̃ ſic, tam allegãdo errorẽ, quẽ aliàs debeo ꝓbare, q̃ ex rñſione aduerſarij: qa illa rñſio reuocata fuit. Debet ergo ꝓbari error, ſicut q̃n qs reuocat cõfeſſionẽ ſuã, vt dixi in l. nõ fatetur. j. de cõfeſ. ſcd'm materiã l. error. de iur. & facti ign. &c. †Quæro, ego negaui poſitionẽ tuã, quã poſtea tu ꝓbaſti ꝑ teſtes, vel inſtra: an ex illis ꝓbationibus poſſum fundare intẽtionẽ meã? Puto q̃ ſic: ꝑ d. l. ſi qs inficiatus. in prin. ſolũ eñ poſitionẽ tuã negaui, nõ aũt impugnaui probationes tuas. Si eñ ꝓbationes tuas impugnaſſem, haberent locũ quæ ſuprà dixi. Venio ad tertiã partẽ. dicitur hic q̃ teſtm dicit nullũ petẽdo hereditatẽ, nõ principaliter dicẽdo nullũ quęro vtrũ poſſum petere principaliter interim teſtamentũ ꝓnũciari nullum. Dicã in l. quæ ſub conditione. in fi. de cõd. inſti. Venio ad quartã partẽ. quæro qualiter debẽt intelligi iſta verba, ex perſona &c. Gl. ponit multũ clarè. Dic vt in ca. Rñ. iſte tex. põt aliter intelligi, & fortè melius: dictũ eſt ſ. q̃ ille q accuſauit teſtm de falſo, & ſuccubuit, priuat[e] omni cõmodo ex teſtamẽto: an hoc ſit ſimplr verũ? Ad hoc rñdet Iuriſcõſultus, an ꝓhibẽdi ſunt. ſ. à cõmodo teſtamẽti, qđ dixerũt falſum ex perſona, &c. cõſtituendũ eſt. Et hæc ỹba exponunt[f] per totã legẽ iſtã. & id qđ dixit ex perſona: hoc eſt, an debeat ſibi noĩe ſuo, vel alterius: vt j. ea. l. ſ. ſi pr̃. id qđ dicit ex cõditione. ſ. an ſit paterfamilias vel filius: vt j. ea. l. §. ſi filius. Itẽ an fecerit inuitus, vel volens: vt j. ea. l. §. ſunt q̃ putãt. & §. aduocatũ. Itẽ q̃ dicit, ætati: ſubaudi, ſit maior vel nõ. Itẽq̃ dicit, cã cognita: ſubaudi, an tale lucrũ de pẽdeat ex teſtõ qđ ipugnare voluit, vel nõ: vt j. ea. l. §. q̃ principa le. vſq; ad fi. Et ſic iſta verba gloſſanẽ hic per Iuriſconſultũ Paulum, per totam hanc legẽ. vſq; ad fi. & ita ſentit gl. hic in fi.

1 ☞ *Excuſans ſe à teſtamentaria tutela, non repellitur à ſubſtitutione pupilli.*

2 *Vbicunque cauſa quare quis eſt indignus, reſpicit utilitatem certæ perſonæ: id quod aufertur ab indigno applicatur illi.*

3 *Tutor datus in teſtamento quem teſtator ſcit eſſe debitorem, uel creditorem, ob hoc nõ repellitur.*

Auth. minoris debitor. quando habeat locum in teſtamentaria tutela.

4 *Executor, qui acceptauit legatum ſibi relictum, non poteſt renunciare officio executoris: & ſi renunciat repellitur à legato.*

Amittere. Qui ſe excuſat à tutela teſtamentaria indignus eſt omni commodo teſtamẽtario. ſecus ſi ſe excuſat à datiua. & q agnouit legatum in teſtamento à tutela ſe excuſare non poteſt. hoc dicit. Nota tex. ibi: nihil enim &c. concordat l. ex his ſuprà de excuſatio. tuto. Sed quæro †an ille, qui ſe excuſat à teſtamentaria tutela, repellatur à ſubſtitutione pupillari. Caſus eſt quod non. in lege. amicitiſſimos. in prin. ſ. de excu. tut. Opp. de l. ab adminiſtratione. C. de leg. Sol. ibi in milite. Ratio eſt: qa tutor eſſe nõ põt. Itẽ op. de l. cũ filius. §. non iure. ſ. de lega. ij. Solu. ibi per tutorẽ non ſtetit: & ſic ad legatũ admittitur. Itẽ opp. j. de iure pat. l. iij. Solu. q̃ ibi ſpeciale in illo cõmodo. Tu dic melius vt ibi not. Deinde dicit[1] hic q̃ nõ pertinet ad fiſcũ, &c. Cõtra, id, qđ auferẽ ab indigno, fiſco applicat, vt l. Papinianus. §. meminiſſe. de inoffi. teſt. Glo. ſoluit q̃ hoc ſit ſpeciale, ſed hoc nõ eſt verũ: ſed †eſt regula q̃ vbicũq; cauſa quare quis eſt indignus, reſpicit vtilitatẽ certæ perſonæ, id quod auferẽ ab indigno applicatur illi. Caſus eſt hic, & C. de legat. l. pe. Circa hoc quæro †primò, vtrũ hoc ſit hodie correctũ per aut. minoris debitor. C. q̃ da. tut. poſ. Nam ſi teſtõr reliquit tutori, ipſe eſt creditor pupilli: & ſic videt[2] q̃ nõ poſſit eſſe tutor. Certè ſecundũ opi. quã ibi teneo, q̃n teſtator ſcit eũ, quẽ dat tutorẽ, eſſe creditorẽ: tunc nõ repelliẽ: quia teſtator eũ approbauit. Hoc modo intelligo opi. illorũ qui dicũt q̃ illa auẽ. nõ habet locum in tutela teſtamẽtaria. Aut ignorauit ipſum eſſe creditorẽ: & tũc nõ videtur approbare cõditionẽ eius, quã ignorauit: vt l. in cõfirmando. & l. vtilitatẽ. de cõfir. tu. Et ita intelligo opi. eorũ qui dicũt in tutela teſtamẽtaria illã auẽ. habere locũ. Modo ad propoſitũ, cũ teſtator ſciuerit illũ futurũ eſſe creditorem: dico q̃ nõ repelliẽ. Et ita de facto cõſului: & ita etiã cõſuluit Dy. Nota

a deinde[a] hic arg. ad †executores vltimarũ voluntatũ, vt ſi acceperint legatũ eis relictũ, nõ poſſunt renunciare officio executionis. Itẽ ſi renunciat, repelliẽ à legato, vt hic. Itẽ ſi repelliẽ, illud legatũ non applicat fiſco, ſed legatarijs, in quorũ fauorẽ illud officium ſibi fuit iniunctum: vt hic, & l. pe. C. de leg.

b Vltimò nota[b] hic q̃ aut impugnauit iudicium defuncti, aut non: vt dixi ſ. in prin. huius legis.

Si pater. Qui in accuſatione falſi ſuccumbit perdit omne cõmodũ, qđ ſibi debeẽ ex teſtamẽto, ex perſona ſua, vel alterius. ſecus in eo, qđ alteri debeẽ, etiã ſi in eius ſit poſitus poteſtate. h. d. Opp. j. ea. l. §. q accuſauit. Solue vt ibi dicã. Opp. ſ. ſi quis ali. teſt. prohi. l. j. §. j. Sol. gl. dic vt ibi dicam. Tu dic q̃ aliud hic: aliud ibi. Ratio, qa ibi ſeruus vel filius non habebat voluntatẽ defuncti, cùm teſtator in eadẽ voluntate deceſſerit: licet pater vel dominus nixus ſit impugnare.

1 ☞ *Filiusfamilias in publicis iudicijs, an poſſit accuſare inuito patre.*

Si filiusfamilias. Quæro vtrũ hoc ſit verum, q̃ pater poſſit agere tam pro relicto facto ſibi, quã pro relicto facto filio. Glo. q̃ ſic: & bene, ſecundũ iſta tria ſecundũ q̃ filius omnia quærebat. Secus in his q̃ patri nõ acquirunt. De quo ꝑ doc. in l. iij. §. ſi filius. ſ. qđ quiſq; iuris. † Vltimo no. hic caſum, q̃ in publicis iudicijs filius põt accuſare inuito patre. cõcor. tex. ĩ l. inter liberas. §. filius. de adul. cõtra gl. l. nõ ſolum. §. neceſſitate. de bo. quę li. de quo dixi plenè in d. §. filius.

1 ☞ *Agẽti iure hereditario non poteſt opponi exceptio rei iudicatæ, uel ſimilis ex perſona ſua.*

2 *Succedens ei qui accepit legatum, uel hæreditatem defuncti, q. poſſit dicere poſtea teſtamentum falſum, ſi ſuccedit per quandam conſequentiam: aliàs ſecus.*

Qui accuſauit. In iure quæſito poſt accuſationẽ nõ dicitur quis indignus. h. d. Opp. & videtur q̃ etiã ſi aliquis agit ex perſona alterius dicatur indignus: vt ſ. ea. l. §. ſi pater. Sol. ibi ius ex perſona alterius incœperat competere tempore accuſationis propoſitæ: hic poſtea. Ex

1 qua ſolu. nota ꝙ ille qui agit iure hæreditario, non põt opponi exceptio rei iudicatę dñĩ, vel ſimilis ex perſona ſua. De hoc eſt

2 glo. in l. Modeſtinus. j. de excep. quod eſt no. Quæro: †quid econtra. Aliquis ſuccedit ei, qui accepit legatum, vel hæreditatem defuncti, poſtea vult dicere teſtamentũ falſum: quęritur an poſſit. Dico ſic. Aut ſucceſſit ex titulo oneroſo, qa emit: & tunc non repellitur. Caſus eſt in l. pe. §. fi. de inoffic. teſt. ſecundũ vnã lec. ibi poſitam. Aut ſucceſſit titulo lucratiuo: & tũc aut ſucceſſit in illam rem, quã teſtator reliquerat principaliter: & tunc repellitur ab accuſando: vt d. l. pe. §. fi. prout ibi loquiẽ de legato: vt l. filius patroni. j. de be. lib. Si verò non ſucceſſit in illam rem principaliter, ſed per quandam conſequẽtiam: tunc ab accuſando non repellitur: vt d. l. pe. §. fi. prout ibi loquitur in hæreditate, hæc diſtinctio probatur j. eo. l. qui Titij. Vltimò eſſet quæren dum quid econtra: hic loquitur quando ſucceſſit in legato quid ſi ſucceſſit in iure dicẽdi nullum, vel falſum, vel inofficioſum? Dicam in l. tutorem. j. eod.

a ¶Nota deinde. Et idem dicas in minore. l. Neſennius. ſ. de excu. tu. Idem dicas in hærede relicto executore, vt ſi hæreditatem repudiat, cenſetur priuatus officio executionis. Ita eleganter dicit Bar. in l. codicillis. §. j. de an. leg. non tñ propter repudiationem tutelæ tutor amittit ſucceſſionem ex pupilla. Et eſt tex. no. in l. amiciſſimos ſ. de excu. tu. & vide ibi doc. qđ[a] intellige in extraneo. ſecus in cõiuncto, qui erat relict⁹ tutor: qa tunc licet tutelã repudiet, nõ tñ amittit legatũ: qa poti⁹ reſpectu pſonæ quã tutelæ legatum põſumit. l. tutor petitus. §. q̃ tutorib⁹. ſ. de excu. tut. & vide aliã l. ab adminiſtratiõe. C. de legat. et ea q̃ ego ibi no taui ad Bal. Et quid ſi acceptauit cõmiſſariã, an poſſit poſtea illã refutare: dic q̃ nõ, ſcd'm Bal. in l. iij. §. j. ſ. de arb. & vidę q̃ dixi in c. cũ Ioannes. de teſt. & vide bal. ĩ rep. l. j. ff. de le. ij. vbi pulchrè loquiẽ. & vide do. Petr. in d. c. cũ Ioãnes vbi refert & ſequiẽ dictum Bald. in d. l. prima. Andr. Barba.

b ¶Vltimò not. Adde Bar. in l. à filio. de ali. leg. ꝑ bar. et doc. ſ l. j. de lega. iij. cum concor.

c ¶Eſſe citati. An valeant teſtes non citati, vide oĩno bal. in §. porro. q̃ fuit pri. cau. bñfic. amit. in gl. magna. inver. nõ coact⁹ per illã glo. Et an teſtes debeãt deponere iurati, vide qđ nota. Bar. & doc. in l. liber torũ. C. de teſti. adde tamen q̃ no. do. ant. in c. in nomine Dñi. de teſti. vbi dixit qđ[c] valet dictũ teſtis deponẽtis in præſentia iudicis & partis, licet non fuerit citat⁹. Allegat do. de Ro. et Spec. in tit. de teſte. §. qualiter. ver. iudex. Et quid ſi iudex recipiat teſtes ex officio non productos, vide omnino bal. in l. preſbyteri. C. de epiſco. & cle. in ij. col. & in l. libertorum. & ibi Bar. C. de teſtamen. & Bald. in l. ij. C. de bo. auth. iu. poſ. & vi de bal. in auth. iudic. poſ. & vide Bald. in authẽ. ſed nouo iure. C. ſi cer. pet. Item a d de ad hic no. quod te ſtis deponens præſumitur quod inuitus deponat. Ita dicit bar to. & poſt eum habes in l. presbyteros de epiſco. & cle. vide do. Maria. Soc. in rubri. de dila. arti. vij. ver. octauò procedit vbi de teſte à parte producto, licet non citato, quod probet.

☞ POMATES.

d ¶Dic ergo ſic. Vide in capit. propoſuiſti. in vltima colum. & ſequen. in ij. colum. de probatio. & in c. ij. in viij. colum. & ſequen. ver. primo caſu. de teſt.

Aetati. Gloſ. opp. C. eo. l. Polla. & dat multas ſol. Dic vt dicam j. eo. l. tutorem.

1 ☞ *Teſtimonium teſtis ſe ingerentis non ualet: ſed à parte productus, uel à iudice ſi teſtificatur, ualet.*

2 *Teſtis, qui fert teſtimonium contra me in cauſa capitali, eſt meus inimicus.*

3 *Statutum puniens præſtantem auxilium ex bannito, quod non comprehendit, qui tulit teſtimonium coactè pro eo.*

His verò. Opp. Dicere teſtimoniũ cogiť qs inuitus, licet fallat in quibuſdã caſibus, vt in l. lege Iul. & l. inuiti. ſ. de teſti. ſed ille, qui aliqd cõtra teſtamentũ facit inuitus, non dicit indignus: vt j. ea. l. §. aduocatũ. ergo &c. Sol. gl. qđ hic loquiť in eo, qui dicit teſtimonium ſponte. Cõtra hoc videt[e] tex. in auẽ. de teſti. §. ſi verò ignoti. ibi: feſtinantes, &c. & ibi tenet Iaco. de Bel. q̃ teſtes debent eſſe citati, c non ſua ſponte teſtificari. Probo hoc: quia ſi ſe ingerit, videtur ſuſpectus: vt ſ. de procur. l. quæ

b omnia. §. j. †Huius timore dicit Iaco. de Bel. q̃ ſemper teſtes debent eſſe citati: aliàs eorum teſtimonium non valet. tñ huic glo. non reſpondet: ſed ad legẽ Iul. quæ dicit, q̃ admittuntur ſponte, id eſt nõ coacti pignoribus, vel mulcta: citati tñ debent eſſe. Pro hoc optimè facit tex. extra, de teſtibus cog. c. j. vbi propriè appellat coactionem, aggrauationem quæ fit poſt primã citationem. Sed mihi videtur q̃ dictũ Iac. ſit contra dictam l. lege Iul. vbi dicit. Lege Iulia caueť, ne inuitis denunciet. & ſic non debent citari. Et hoc etiã videť velle l. inuiti. eo. ti. & ſic reſpicit citationem verbalem. Præterea, ſi iſta opinio Iac. eſſet vera, ſequeretur abſurdum. ſ. q̃ quis delinquere deberet. Qui eñ in prima citatione eſt contumax delinquit: vt l. omne delictum. de re mil. & ſic ſequereť qđ quis deberet patiſ e in contumacia

d poni qđ[d] eſt delictũ. Dic ergo ſic: Quando que quis ſe ingerit ſponte ad teſtificandum non citatus à iudice, nec productus à parte: & iſto caſu eius teſtimonium non valet: ar. l. quæ omnia. ſ. de procu. Quãdoq; quis à iudice non citatus, ſed à parte requiſitus producitur: & tunc valet teſtimoniũ eius: tamen à volente dicitur teſtimonium prolatum ſponte. De hoc gl. loquitur, & glo. in l. qui cũ maior. §. ſed ſi non accuſauerit de bo. liber. & d. l. lege Iul. Quandoq; quis deponit citatus à iudice: & tunc etiamvalet teſtimonium eius: vt l. ſi quando. C. de teſtib. Facit l. cũ ab initio. quemadmo. teſt. ape. tamen ſi talis teſtis poterat recuſare ne cogeretur, diceretur teſtimonium ſponte prolatum: & ſic valet. Et hoc modo poteſt intelligi d. l. lege Iul. Sed ſi recuſare non poterat, diceretur teſtimonium prolatum non ſponte, ſed coactè. Quæro, licet iſta ſint vera in ſe, an ſint neceſſaria quantũ ad hunc tex. Rñ. iſte tex. loquitur ſimplr non diſtinguẽ d do ſponte, vel coactè: vnde ipſum ſimpliciter intelligo. Non obſtat §. aduocatũ. quem gl. allegat. Nam licet qs cogatur ferre teſtimoniũ, nõ tñ cogitur dicere ſic, vel aliter: & ideo tulit malum teſtimoniũ; meritò dicit

a ¶Quæro vtrū. Vtrū q fert teſtimoniū in cā capitali cōtra me, ſit meus inimicus,& a
an poſsim illū repel- 2
lere à teſtificando cō
tra me ſi alia cauſa. In
quo Io. And. in c. me
minimus. de accu. in 3
gl. fi. dixit q ſi fuit te
ſtis cōtra me in cau-
ſa criminali, vel ī cā
ciuili, quæ erat oīm
bonorū, vel maioris b
ptis: qđ repellīt. Ad
qđ eſt gl.& ibi legiē
& no. in auth. ſi dica
tur. C. de teſti. Et hoc
verū, niſi coactus tu 1
liſſet teſtimoniū: qa
tūc nō pōt repelli vt
inimicus: aliàs aūt re
pelleī. Sed quāta fi-
des, erit ei adhibēda ī
arbitrio iudicis eſt, p
d. auth. ſi dicaī. ita di
caī. ita dicit Imo. ī c.
j. de iu. de quo ibi la-
ti⁹ p eū. In omni aūt
cā ciuili vī q ſi talis
teſtis fuit ſpōte teſti-
ficatus, vī ſuſpectus
& poteſt recuſari, ex 1
quo ſpōte ſe obtulit
nō citat⁹, vt hic: nec
productus à parte, ſe
cundū no. hic. Siverò c
ſpōte ſe nō offert, ſed
citatus, vel ꝓducī⁹ à
parte, licet poſſet ſe
excuſare, dicīt ſpōte
teſtificari, & eſt ſu-
ſpect⁹. Ita tenet Imo.
in d. c. j. et ibi latius p
eum. Et ex his dicit
gl. no. in c. cū ſup ab-
batia. de offi. dele. q
ille q aduerſaī mihi ī
alia lite, pōt recuſari
à me in alio iudicio,
in alia cauſa quā illa
quā mihi mouet, ēt
ſi cauſa quam habeo
cū illa quā recuſo nō
ſit ſua, ſed collegij. q
eſt not. ſcd'm Imo. in
d. c. j. Si aūt nō aduer
ſatur tūc in alia iſtā
tia, ſed aliàs fuit ad-
uerſatus: tunc ſi in cā
criminali vel ciuili,
vbi agebaī de oībus
bonis vel maiori par
te, per id qđ habeī in
l. ꝓpter litem de ex-
cu. tut. poterit recuſa
ri. Si verò fuerit alia
cā ciuilis, videtur q
non poſsit recuſari:
vel hoc relinquīt ar-
bitrio iudicis: arg. eo 1
rum quę dicuntur in
d. auth. ſi dicatur. Ita 1
dicit Imo. qđ no. Ad
de bart ī l. iij. in prin.
ē. de teſta. & qđ ibi
dixi. & oīno Inno. in
c. cū oporteat. in glo.
ſuper v̄bo, inimicis.
de accu. & Imo. in c.
cū Pe. de accu. & ī d.
c. meminimus.

b ¶ Diſtinguendū videtur. Vide Petr. de anch. in c. cū P. de ac cuſa. & vide j. §. proximo.

☞ Aduerte quod Bar. arguitur de cōtrarietate in hoc §. ſunt qui putant. Sed pro ſolu. vide concor. ad l. in furt. §. oper. ff. de furt.

indignus: qa licet coactè dixerit, nō tñ fuit coactus ad ſic dicendū. Simile in prę ſide iu dicante. j. eo. ver. quidam. Quæro, vtrū a
q fert ꝓteſtimoniū in cauſa capitali, ſit meus inimicus. Dicit gl. q ſic, in c. cū P. Manco nella. et in c. meminimus extra, de accu. Iſte §. facit. ꝓdicit ſtatutū, q quicūq; præſtiterit auxiliū ex bannito, puniaī in centū: modò aliqs preſtitit teſtimoniū pro exbannito: q̄ rit an puniaī pœna ſtatuti. hic tex. facit qđ ſic. Tñ diſtinguendū vī, b vt gl. hic dicit: qa eſt verū ſi p̄ſtitit teſtimoniū ſponte. ſecus ſi coactè. Facit ad iſtū §. j. de bo. lib. l. q cū ma ior. §. is demū. ver. ſed ſi non accuſauerit.

☞ *Aduocatus uel fideiubens pro bannito, dicitur præſtare auxilium: ideo ſi per ſtatutum eſſet ꝓhibitum dare auxilium bannito, ille incurreret pœnam ſtatuti.*

Sunt qui putant. Opp. de l. q cū maior. §. ſi patroni. j. de bo. lib. Sol. ibi in portione debi ta patrono, quæ non ita de facili perdiī, ſi cut illud legatum, cū ſit merè lucrū: arg. l. ſi. C. de cod. Contra hanc ſo. opp. de l. ſi. ī prin. ē. de inof. teſt. Soluit gl. q ideo ibi: quia q̄re la eſt magis odioſa, c̄ bonorū poſſeſsio con trata. Nota hūc §. ad ſtatuta, † q̄ dicūt, ſi qs d
præſtiterit auxiliū vel fauorē ex bannito, q eſſe aduocatū eius, eſt preſtare ei auxiliū, & fauorē: & ideo ſis cautus ne ſis pro eo: c nec pro eo fideiubeas, niſi mādato iudicis: aliàs in pœnam incideres: arg. huius legis.

Quidam & præſidem. Op. munus iudicādi eſt neceſſariū: vt l. mu nerū. §. iudicandi. j. de mu. & hon. Vnde nō debet repelli vt indignus: ar. j. pxi. §. Huius timore dicūt quidā q iſti malè putauerūt. Hæc ſol. nō eſt vera: qa Iuriſconſultus non poſuiſſet hic iſta v̄ba. Quare gl. dicit q hic non dicīt coactus: quia ſponte ſuſcepit offi cium. Quod non placet: quia & aduocatus ſuſcepit officium ſponte: vt j. pxi. §. Quare tu dic q licet cogaī iudicare, non tñ cogit ſic iudicare: vnde cū apparet per ſnīam ap pellationis q malè iudicauerit cenſeī indi gnus. ita loquīt hic. Contra hoc oppo. qa ſnīa in cauſa appellationis qñq; primā ſen tentiā in peius reformat: vt j. de app. l. j. Sol. Ibi denotat facti contingentiā: qđ tñ regu lariter nō præſumitur ita loquīt hic. Et pre dicta intelligo quādo ex etiđ actis prima ſententia eſt retractata. ſecus ſi ex nouis ꝓ bationibus: arg. l. eos. C. de appe. tunc enim non erit quid ei imputari poſsit.

☞ *Indignus non dicitur, qui facit ex neceßitate.*

Aduocatum. Nota † q qui facit ex neceſsitate, non repellitur vt indignus: nam aduocatus fiſci de neceſsitate facit, & de neceſsitate ſic fa cit: cogitur enim ſuſcipere, & procedere, & proſequi, ſicut ei eſt delatum.

Qui principale. Qui princi pale teſtamē tum accuſat repellitur ab omni commodo, qđ ſibi debeī ex eo, vel ex eius acceſſorio. Secus ſi ex alia voluntate per ſe principali ter ſubſiſtente: ſed qui accuſauit acceſſoriū, non repellitur ab eo q ſibi debetur ex prin cipali. h. d. In gl. ibi dum dicit, q titij. Sol. ibi neutrū eſt acceſſoriū alterius: ſed vtrūq; principale. vel ibi impugnat acceſſoriū: & ſic non obſtat gl. vel ibi non dixit teſtimo-

nium: licet profeſſus ſit ſe velle dicere.

1 *☞ Confirmatio quando confirmatū per ſe ſubſiſtit, quid operetur.*

Ei qui. Ratio huius. §. eſt: quia tutela eſt onus. vnde ſuī delictū non remouet ipſum ab onere, ſed à lucro: vt hic videbitis.

Qui mortis. Opp. j. de cōtrata. l. ſub cōdone. §. fin. & l. ī ſeruitutē. §. ſed & ſi qs de bo. li. Soluit gl. q aliud in cōtratabulas, vt in contrario: aliud in q̄rela, vel accuſatione falſi: vt hic. Sed quę eſt ratio, gl. nō ponit. Quare tu dic q rō eſt: nā in accuſatione falſi, vel querela inofficioſi diſputaī ſolū de viribus teſtamē ti: & iō nō repelliī, niſi ab eo q debeī ex te ſtamēto, vel volūtate pendēte ab eo: qm̄ pœ na delictū egredi nō debet: vt j. l. ꝓxi. ſed in cōtrata. diſputaī de iure patris, & filij, & pa troni, & liberti: vt l. filio. §. j. ē. de inof. teſt. & no. in l. ex duobus. §. fi. de vul. & pu. meritò debet repelli ab oī cōmodo q haberet à pre vel à liberto. Gl. ſoluit aliter in l. etiā. de inof. teſ. q hic leg̃ in donatione cā mortis nō cō d
firmata teſtō: ſed lex d cōtraria loq̃ in dona tione teſtō cōfirmata. Cōtra hāc ſol. opp. q† cōfirmatio nō releuet aliqd, cū donatio cā mortis p ſe ſubſiſtat: ſicut q̄n debitor le gat creditori q ſibi pure debet: vt l. ſi credi tori. ē. de leg. j. Sol. Cōfirmare, id qđ eſt p ſe e
validū, nihil releuat, q̄n in ptāte cōfirmātis nō eſt illius actus annullatio, vt in exemplo ꝓpoſito de debitore legāte creditori: qa nō eſt ī ptāte debitoris illud debitū annullare. Sed q̄n in ptāte cōfirmātis eſt illū actum an nullare, tūc releuat confirmatio, vt debeaī ex cōfirmāte, nō ex cōfirmato: vt l. ſi q̄n. ē. de le. j. ideo ſi donatio fuerit cōfirmata, inci pit deberi ex teſtō: meritò q teſtm̄ ꝓpugnat, ab ea repelliī. Et hæc eſt vera ſol. quā etiā te net Iac. Bu. in d. l. etiā. Alij dicunt q hic loquīt in donatione cā mortis, quā ꝓmiſit non reuocare. de qua loquīt l. vbi ita. de doñ. cā mor. hæc ſol. licet in ſe ſit vera, tñ non placet: quia illa donatio dicīt inter viros, nō cā mortis: vt l. vbi. Itē oppo. ſcd'm prædicta differt legatū à donatione cauſa mortis. cōtra inſti. de do. §. j. Rñ. ibi dixit ferè, ꝓpter illud qđ hic dicitur, & ꝓpter alia: quia q buſ dam differt. Et ratio huius differentiæ eſt: quia donatio cā mor tis non confirmaī teſtamento, ſed morte. Opp. j. de iure fiſc. l. edicto. §. nihil vbi nihil intereſt ex qua cauſa quis nō capiat. So. illa determinatur per iſtam, & per eos in eadem lege: quia nihil intereſt, dummodo vt indignus non repellatur: vt hic.

1 *☞ Pœna non debet egredi delictum.*
2 *Hæres conficiens inuentarium ſi omittat unam rem ponere in inuentario, perdit in to tum Falcidiam, & beneficium inuentarij.*
3 *Hæres, qui negat rem fuiſſe in bonis defuncti, in illa re non detrahit Trebellianicam.*

f Reſcriptum. Pœna † nō debet egredi de
1 licti⁹. h. d. Simile habetis ī hæ
2 rede, qui conficiēdo inuentarium † aliqd omittit, vt perdat beneficium falcidiæ ſolū in eo q omit tit: vt l. ſcimus. §. illo. C. de iure delī. Tamē iſta lex vī hodie correcta p tex. i auī. de hęr. & Fal. §. ſancimus. vbi dicit ſi vnā rem omittit ponere doloſè in inuētario. priuaī bñficio le gis Falcidię in totū: & pdit ēt bñficiū iuētarij. Qđ tenet ibi Ia. de Bel. & idē tenet Dy. licet Cy. in auī. ſed cū teſtator. C. ad l. Fal. in ix. q. videaī tenere op. dicēs q ſolū in illa re priuaī Falcidia. Qđ mihi nō placet: qa p auī. pœna omittētis facere inuētariū, vel ma lignātis circa ipſam, eſt aucta, vt teneaī legatarijs inſolidū: qđ de iure antiquo nō erat. Itē eſt aucta, q omiſsio vnius rei priuet eū in toto: vt ibi dicīt. Itē puto q hæc lex ſit correcta in alio: qa hic illud q auferē hrdi p ſubtractionē rerū, applicaī fiſco: hodie ver rò vī q applicēī legatarijs. Nā tex. dicit q legatarijs debet plenè dare ēt de ſuo: vt d. auī. ſed cū teſtator. & in corpore vnde tamē

Vltimò

c ¶Ne ſis pro eo. Contrarium videī tenere Bar. in l. in furti. §. o pem. de furtis. & Pe. de Anch. & alij in c. cū Per. de accu.

¶Sed lex. Nota ergo d
ſin. q ad cōfirmatio nē donationis non re quirīt aditio ex te ſtamēto. Facit caſus ſin. in l. ſequēs qō. de leg. ij. ſcd'm Ang. ī re pe. l. eam quā. C. de fi deic. quē oīno vide. Facit q no. Par. in l. q Romæ. §. Flauius, de ver. ob. Facit tex. no. in l. j. j. de his q ſi ne ma. ad liber. deue. Et vide Bar. in l. mi noris. de don. cāmor. & do. meum in l. fin. eo. ti. And. Barb.

¶ Nihil releuat. Et e
ſic habes hic gl. ſing. q ad confirmationē donationis cā mor tis non requirīt adi tio. Dixi poſt bar. in l. mortis. j. de do. cau. mortis.

¶ Reſcriptum. An q f
omittit ponere rē in inuentario, amittat Falcidiā pro illa re, an in totū, vide bar. l. Paulus. j. ad le. Fal. & q uod no. Imo. i l. ex facto. §. Iuli⁹ l. ott ginus. de vul. & pu. per bal. in d. auth. ſed cū teſtator. in pe. col. poſt Cy. ibi adde an q omittit ponere vnā rem in inuētario, pri uetur bñficio totius, Bal. cōſ. clxxxix. ij. l. b. et Romanū cōſ. cclxxvj.

3 Vltimò nota † ex iſta lege. Nam cū quidā fideicōmiſſarius vni uerſalis peteret fideicōmiſſum, fecit poſitionē q talis res erat in bonis defuncti: ille habito termino ad deliberandū reſpondit q non credit, & poſtea fuit probatū. Certè in illo legato non pote rit detrahere Trebellianicā: vt hic, & l. Paulus. & l. beneficio. ad l. Falc. & ad Treb. l. Paulus. vbi dicīt q eſt indignus Falcidia q aliquid egit, vt fideicommiſſum periret: ſed ille qui conſultè ne gat aliquid eſſe in bonis, facit vt fideicommiſſum intercedat: er go &c. Præterea dicīt in corpore de hære. & Falci. q quicunq; malignaī circa Falcidiā, eſt indignus Falcidia: ergo &c. Idē pu to in eo, qui ſcienter negat fideicommiſſum eſſe relictum: quia circa fideicommiſſum dicitur malignari.

1 *☞ Feudum ex his cauſis reuocatur, ex quibus legatum.*

Inimicitiæ. Propter inimicitias legatum ¦vī tacitè reuocatū: & q cauſam ſta
1 tus mouet, legato eſt indignus, & fiſco applicabitur. h. d. Nota hāc † gl. quia propter iſtas cauſas reuocaretur feudum: vt x. col. qualiter feud. amit. in prin. Quæro, quæ eſt ra tio huius legis, q in primo & ſecūdo caſu legatū reuocatum nō applicatur fiſco, ſed remanet apud hæredē, vt l. iij. §. fi. de adi. le. ſed in tertio caſu applicaī fiſco? Rñdeo, ratio eſſe poteſt: quia in primis caſibus legatarius facit aliquid illicitum nō permittente iure: vnde videī mutata voluntas defuncti, ſed in vltimo caſu iuridicè fecit petendo teſtatorē in ſeruitute reuocari: vnde non ita de facili præſumitur mutatio volūtatis. Tñ contra hoc opp. de l. filio. §. Seia. ē. de adi. le. vbi accuſabat de falſo: & ſic iuridicè faciebat: & tñ videtur mutata voluntas. Sol. ibi iuridicè accuſa bat: tñ ſuam propriā vtilitatē, vel intereſſe non prætendebat: hic verò prætendebat intereſſe proprium, & cōmodū rei familiaris.

In fraudem. Dicitur hic, ſiue chirographū de derit, & c. cōtra. j. de iure fiſ. l. non intelligitur. §. ſi quis palā. Nam ille, qui facit inſtrumē tum publicum, facit palā: & ſic in pœnam non incidit. Huius timore gl. in l. aufertur. §. tacitè. e. ti. intelligit de cautione, vel chirographo, ſ. priuato. & ſic puto hoc debere intelligi. Idē dicerē, ſi fieret inſtrumentum publicū adhibitis teſtibus, & no tario: in quorum fide poſuit q hoc ſecretū tenerent: tunc enim ſatis eſt tacitum fideicommiſſum, & habet locū quod hic dicīt.

Si quis. Rogatus reſtituere capaci: licet tempore mortis ſit incapax: legatū retinet, niſi tēpore mortis ſit aliud expreſsè actum. h. d. Oppo. de l. iij. Dic vt in gloſſa.

Vm quidam. Licet teſtm̄ ſecundū non va leat: tamen à ſcriptis in primo auferтur hæreditas, tanquā ab indignis: non autē præ legata, niſi aliud teſtatorē ſenſiſſe appareat. h. d. Dicīt hic q teſtamentū ſecūdū non valet. cōtra imò valet: & inſtituti inſecūdo ſunt hæredes, licet indigni: vt l. ex facto. §. Iulianus de vulg. & pup. Soluit glo. q non valet quantū ad cōmodum inſti tuti: ſed ipſo iure bene valet, vt in cōtrario. Contra hoc op. quia ſi hoc eſſet verū: ergo primum teſtamentum rumpitur. quod eſt contra hunc tex. Soluit glo. q rumpiī. & quod text. dicit q non rumpitur, eſt verū ſi cilicet in effectu. hoc ſcilicet etiā tenet Iaco. de Are. Hæc lec. licet in ſe ſit vera, nō tamen quantū ad hanc le gem. Nam ſi hoc eſſet verum, hæreditas auferreī vt ab indignis inſtitutis in ſecūdò teſtamēto: nō in primo: ſed lex loquitur de primis hæredibus: ergo &c. Quare tu legas hāc legem vt litera iacet: quia in ſecundo teſtamento fuerunt inſtituti omnino non capaces. Sed dices: ergo primū teſtamentū maneret totaliter in viribus ſuis: vt Inſtit. quib. mo. teſta. infir. §. poſteriore. & ē. de in iuſt. teſt. l. j. & ij. Sol. Intelligo dictum Iuriſconſulti hic ſecundū legē, quā ipſe allegat: qa hoc verū, q̄n teſtator fecit ſecundum te ſtamentū inualidū: quia ſuos hæredes reputauit indignos. ſuffi cit enim quòd reputentur indigni etiam in nō ſolenni volunta te: vt l. hæreditas. C. eo. Secus ſi in ſecundo teſtamento hæredes ſimpliciter inſtituiſſet. Et q hæc lec. ſit vera, probaī ex lege quā Iuriſconſultus allegat ibi dū dicit, in cuius perſona, &c. Nam in eo cuius noīe cancellaī, fit hæc diſtinctio, an cancellauit: quia hæredes reputat indignos, vel nō, vt ē. de his quæ in teſt. delen. l. cancellauerat. Vltimò vide glo. ibi, dum dicit. C. de rei vxo. ac. in prin. Vbi dicitur, q ſit idē effectus voluntatis factæ non ſo lenniter, & facte cum ſolēnitate: ſed illud ſpeciale fauore dotis: vt l. ſ. ſol. mat. Item ibi dum dicit glo. §. ſed ſi pater. dic vt ibi. Itē

ibi, per ſecundā emptionē inualidam rece a
ditur à prima. Sol. ibi ſecunda venditio nō erat omnino inualida: ar. Inſti. qui. mo. tol. ob. §. præterea. Item in gl. iudicauit. ibi. §. ſi hæres. ſol. mat. Hoc quod hic dicitur, debet diſtingui, vt ē. dixi. & no. i d. l. cācellauerat.

1 *☞ Matrimonium contractum cum polluta per adulteriū non ualet, ſi uuente primo marito data ſit fides de ducē do illam poſt mortem uiri.*

Laudius. Non poteſt qs iu ſtē ducere in vxo c
rem eandē, quam polluit p adulte riū. & à tali vxore tanq̄ ab indi gno aufertur, quod ei à viro relinquīt. h. d.

1 Nota † q matrimoniū nonvalet, qñ ducit quis in vxorē eam, quā polluit p adulteriū. qđ canoniſtæ intelligunt, qñ polluit eā da ta fide q ſi vir deceſſerit, eam in vxorē ducet: vt c. fi. de eo q du cit in matri. quā pol. per adul. Opp. dicitur⁹ hic, damnatus de a
adulterio duxit vxorem. Cōtra, ſi fuit dānatus, ergo decapitatus vt l. quāuis. C. de adul. Soluit gl. qđ illa pœna non habet locum, per iſta iura. Simile habetur in l. ij. §. miles. ē. ex qui. cau. ifa. irro. & l. qui cū vno. §. adulteriī. j. de re mi. Alia glo. quæ eſt fortè me lior, dicit, vt illud qđ dicit tex. in l. q̄uis. q debet gladio puniri: eſt verū gladio materiali, vel ciuili ſcd'm gradū pſonarū. Ita not. in l. ſi quis viduā. j. de quæſtionibus. Vel dic q hic ex cā fuit mi b
nor pœna impoſita⁵: vt l. quid ergo. §. pœna grauior. de his q no. infa. Item opp. quod non applicaī fiſco, ſed certis pſonis: vt l. qui contra alias auī. inceſtas. de inceſt. nup. So. puto qđ hæc lex hodie corrigaī: quia auferturvt ab indigno: nec fiſco applicatur, ſed perſonis quæ enumerantur in l. qui contra. Quæro, in iſto caſu q̄n agitur de bonis auferendis mulieri, quæ ad eam perue nerunt à viro, vtrum ad ꝓbationē adulterij ſufficiat ꝓbatio con demnationis factæ de viro. Et vī q non: vt j. de adul. l. denūciaſ ſe. §. fi. In contrariū facit hæc lex. Credo q quantū ad cauſam bonorū, ſit verum q hic dicitur. Item quātum ad diſſolutionem matrimonij idē videtur ſcd'm hęc iura. Sed hodie ſcd'm moder na tēpora, ſcd'm quæ matrimoniū diſſolutio nullo modo fieri po teſt: vt no. in l. rerum quidem amotarum ē. re. amo. fortè nō ſuffi ceret, ſicut in cauſa adulterij: vt no. in l. denunciaſſe. §. fi.

1 *☞ Legatum factum à clerico concubinæ, ei auferтur, & datur fiſco.*

Mvlierem. Quod relinquitur à milite ei, quam ſtu pro cognouit, à fiſco vēdicaī. h. d. Opp. j. de don. l. affectionis. Sol. Aliud ī priuato, vt ibi: aliud in milite, vt hic. Ita no. in l. ij. C. de do. inter vi. & vxo. & l. miles. §. j.
1 ē. de teſt. mili. Quæro † quid, in ſacerdote, vel clerico relinquē te concubinā. Dico idem quod in milite armatæ militiæ. Dic vt no. in ſimili j. de re iud. l. miles.

Maeredi. Qui impugnat acceſſoriū non priuatur eo, qđ conſequitur à principali: ſed eo ſolo, qđ conſequitur ab acceſſorio. hoc dicit.

Cvm tabulis. Qui dicit pupillū fuiſſe ſuppoſi tum, vī ſecundas tabulas, impu gnare. & ideo ei, qđ in illis relinquīt, auferī vt ab indi gno. h. d. Quidā habēt hic, dicta ſnīa, in ablatiuo: tunc ſtat ꝓpriè. Sed ſi habes, dictā ſnīam, in accuſatiuo: tunc ſubaudi aliud ſcd'm: quia ſecundū ſnīam ſcd'm ſe datam nō haberet ex te ſtamento. Opp. q iſte nō ſit indignus, qa iudiciū nō ipugna uit: vt l. poſt legatū. §. amittere. ē. eo. & j. l. peñ. Sol. Dicit hic perſo nam pupilli, cuius teſtamentū eſt pupillaris ſubſtitutio talē cui pater non potuit facere teſtamentum; & ſic pupillarem ſubſtitu tionem impugnat: ſicut ſi aliquis diximſſet teſtatorem eſſe ſeruum vt l. ſi inimicitiæ. ē. eo.

1 *☞ Inimicitiæ quæ interuenerunt ſine culpa legatarij non ſunt ſufficientes ad reuoca tionem legati.*

Quoniam. Inimicitię inter legatarium, & teſtatorem c
prouenientes abſq; legatarij culpa eum le gato non priuant. h. d. Et ad euidentiam icias q cum illa con cubina quā quis habet non dicitur quis ſtuprum commiſiſſe. Itē q liberta debet patrono in concubinatu conſentire: aliàs videtur
1 delinquere. No. † hunc caſum ad limitationem l. iij. §. fi. ē. de adi. le. vt qđ ibi dicitur q propter inimicitias reuocatur legatum eſt

POMATES.

a ¶Quod,intellige.Bene facit qđ no. Ang. in l.j.p gl.ibi.C.ſi adu. vſuſc. vide Ale. & Are.in l.diuortio. in ij.col. ff.ſol. mat.

b ¶Eũ q. Ad æſtimationẽ deuenir. & ſic ſuſtẽtabit libellus dicẽdo, peto fructus ſi extãt:ſi nõ,peto æſtimationem. Ita vult bal. & Ang.i l.diuortio.§. ob donationes. ſol.ma.& ibi eſt bona gl. p iſta materia & bonũ dictũ Bart.

c ¶Et ibi dixi. Pro practica vide no.p Imo. in l.ex diuerſo. §.j.& qđ ibi dixi.ſo.matr. aliàs de rei ven.

d ¶Pro parte. Iſtũ tex. p deciſione no.q.all. bal.in l.cũctꝫ. i ij.col. & eſt ſin. ſcđm bal.i l.cũ vtrũ i ij.co.C.& fideic.et ibi limitaui.

e ¶Ei q. Vxorẽ occidat. Vtrum occidens vxorem vel non vlciſcens mortem eius nõ lucreẽ dotẽ, adde Bal. in l.ſequens gradus.§.j.ũ.ad Syl. Vide bal.latiꝰ J. e.l.fi.in fi.& qđ ibi dixi.

ADDE Bal. cõſil.ccxxiij. lib.j.

f ¶Tutorem. Non excuſatur. Adde no.per Barto. in l. athlete.J. de fal.

verũ ſi inimicitię interuenerunt culpa legatarij. ſecus ſi ſine culpa, vt hic. q tene mẽti.

Cùm hæredis. Op.de l.j.§. ſi hæres.ſi tab.teſt.nulæ exta. Sol.vt l.cancellauerat.de his quę in teſta.delentur.

1 ☞ *Syndicus an incurrat pœnam,ſi maleficia quæ ignorauit non denunciauit.*

Et an ignorantia iuris quo ad fructus conſtituat quem in mala fide.quod non,nu.2.

Hæredem. Qui nõ vindicat mortẽ defuncti,indignus eſt hæreditate:& actiões cõfuſæ nõ reſtaurant, niſi ignotãtia fuerit deceptus.h.d. Nota diſtinctionẽ quã facit hic tex.vtrũ actio reſtituat vel nõ:& qñ reſtituat directa, dicit vt l.deferre.§.fi.j.de iu.fiſ. Opp.ille q ignorat,non teneẽ accuſare,vt l.ſi iõ.C.eo.So.ibi ignorauit,nec poterat certificari habita diligẽti indagatiõe.hic verò ignorauit ignorãtia facti ſupina.q facit ad q.†Syndicus teneẽ denũciare malefactorẽ ſub certa pœna.qd ſi nõ denũciauit:qa ignorauit:Certè ſi ignorauit aliter q nõ potuit certificari:tũc nõ tenetur. al's ſecus,vt hic. Quęro qd ſi iſte de quo hic loquit fuit deceptus ignorãtia iuris.Gl. dicit ſecus,vt l.ſed & ſi lege.§.ſcire.ũ.de pehær.quã ſigna.Tu dic†q ideo:qa ignorãtia iuris quo ad fructus non cõſtituit quem in mala fide l.ſi fur.§.j.j. de vſuſca. & ibi dixi, & habes gl.contrariam in l.pe.§.ſi quis ius. ũ.de iur.& facti igno.& l.j.C.eo.

1 ☞ *An qui percepit fructus ex fundo modo teneatur ad æſtimationem uel ad fructus.uide in fi.*

Iumqui. Qui tacitã fidem accõmodauit de reſtituẽdo fideicõmiſſum,tenetur ad fructus,& poſt litis cõteſt.ad vſuras iſtorũ fructuũ de rigore.ſecuş de benignitate.h.d. Op. & vr q vſuræ iſtorũ fructuũ perceptorũ ante litis cõte.veniãt,vt ũ.de pet. hæ.l.hæres furioſi.§.fi.So.ibi loquit in petitiõe hæreditatis. alia q iſta q cõpetit fiſco.Hæc ſo.vr cõtra l.j.C.eo.vbi etiam qñ fiſcus aufert ab indigno,habeẽ ratio fructuũ.Sol. Illud verũ de rigore gñaliter,ſed de æquitate aliud ſtatuit in hoc caſu tm,qñ ꝓpter fideicõmiſſum tacitũ auferẽ,vt hic.ſecus ſi auferreẽ pp aliã cãm, vt ĩ cõtrario.facit l.cũ qdã.§.in tacito.j.de vſur. Cõtra hãc ſo.vr j. ꝓxi.§.vbi idem iuris vr in tacito fideicõmiſſo q in aliis.So.Quãtũ ad vſuras differt tacitũ fideicõmiſſum ab aliis:licet in multis cũ aliis cõcordat. †Quæro percepiſti fructus ex prædio meo:an teneris ad fructus,vel ad æſtimationẽ?Hic vr tex.q de iure communi qs teneaẽ tm ad ptiũ,licet de benignitate aliud ſtatuaẽ in

a fideicõmiſſo tacito.Quod intellige in fructibus cõſumptis, vt hic:qa fructus ꝑſumunt cõſumpti ex curſu tpis:& ita ad æſtima

b tionẽ deueniẽt.[b]Ita no.Cy.de pig.ac.l.j.& gl.in l.diuortio.§.ob do

c nationes.ſol.mat.& ibi dixi. Et ibi p Ja.de are. hoc etiam ꝓbant oẽs leges q dicũt q debenẽ vſuræ fructuũ:& ſic deueniẽt ad æſtimationẽ.hoc eſt verũ qñ fructus debenẽ ĩ ſpecie,vt qa ex fundo ꝓcepiſti fructus.Secus ſi debes fructus in genere,vt qa ꝓmiſiſti decẽ corbes fructus p ſtipulationẽ:quia tũe non deueniẽt ad æſtimationem:niſi propter moram,ſecundum materiam l.vinum.ũ. ſi cer.peta.

Bonis. A quo vniuerſa bona auferuntur apud eum onera æris alieni non remanent:tamen iura confuſa nõ reſtaurantur.hoc dicit.

d **Pro parte.** [d]In bonis quæ auferunt ex cã taciti fideicommiſſi prælegata non veniunt.& prælegata ſtel ſigunt prout teſtator relinquit:nõ prout de iuris ſubtilitate debẽtur.h.d. Op.j.ad Treb.l.in fideicõmiſſariã.§.fi.Certè nõ põt dari alia ſo.niſi q ſit hic ſpeciale,qñ auferẽ hæreditas vt ab indigno. Cũ enim ſit pœnale:ideo venit reſtringendũ,ſed ibi qñ aufertur ab eo ad quẽ vadit ex volũtate defuncti vt ad fideicõmiſſarium.

2 Cõtra hanc ſol.facit hic tex.qui dicit q ratio iuris non inducit diuiſionẽ quæ eſt ratio cõis, & quo ad fideicõmiſſariũ & omnẽ à quo auferẽ hæreditas.Quare dic q iſta volũtas teſtoris vr eſſe ſolũ qñ grauat de reſtituendo nõ capaci.ſecus ſi grauat de reſtituendo capaci:vt in contrario.Ratio:quia teſtator libẽter voluiſſet facere hæredẽ non capacẽ:& quia non poterat facere hæredẽ hunc pro illo:& ad eius vtilitatem.Vnde perinde habeẽ, ac ſi in nulla parte eum inſtituiſſet,& legatum ſolum reliquiſſet.

1 ☞ *Maritus occidens uxorem,uel non uindicans eius mortem,perdit lucrum dotis delatum per ſtatutum.*

Iqui. Op.de l.ſi ab hoſtibus.§.fi.ũ.ſol.mat.vbi non applicat fiſco,ſed vadit ad hæredes mulieris. Sol. Ibi vir occidit vxorem:ideo dotẽ non fuit vnq̃ lucratus,ſed hic vxor fuit interfecta ab alio:vnde vir dotem lucratur quã poſtea perdit:quia mortẽ nõ vindicauit.Ita di

1 cit ibi Ia.de are.qđ tene†menti ad ſtatuta quæ dicũt mulierem decedente in matrimonio ſine liberis vir lucratur certã partẽ dotis

c vt eam perdat ſi vxorem occidat,[c]vel eius mortẽ non vindicat.

1 ☞ *Tutor quod poteſt accuſare nomine pupilli.*

2 *Accuſans teſtamentum de falſo quando priuetur relicto eidem facto.*

3 *Vna perſona quando poſſit haberi loco plurium.*

4 *Pupillus qui perdit legatum ex facto tutoris duplici remedio illud recuperat, ſcilicet uel reſtitutione in integrum,uel contra tutorem,quando eſt ſoluendo.*

Vtorem. Qui ex neceſsitate officij teſtamentum accuſat ab eo q proprio noĩe meruit,nõ repellit.Item qñ plura iura cõcurrũt in pſona vnius, perinde eſt ac ſi cõcurrãt in perſona diuerſorũ.Item pupillus ex facto tutoris perdit,ſed reſtituit.h.d.No.tex.ibi,diſcreta ſunt iura.

1 & vide Vltramõ.vt l.j.C.de ſac.ſan.ccc. † Opp.tex.dicit,hic tutorem qui pupilli nomine &c.Cõtra,tutores nõ poſſunt accuſare pupilli nomine,ſed ſuo tm.Sol.exponit glo.qđ pupilli noĩe.i. ad pupilli vtilitatem:ſuo tm nomine accuſat. Idem tenet glo.in l. cõtraria.& in polla.C.eo.Hæc lecti.nõ placet: qa imò tutor tutorio noĩe accuſare põt vt hic,& d.l.Polla.Non obſtat l.j. q accu. non poſ. quia verũ eſt q non põt ſe ſubſcribere noĩe pupilli, ſed nomine ſuo:tm bene põt accuſare noĩe pupilli.Simile. C.de initur. l.fi.vbi alius accuſat,alius inſcribit.Et hanc opi.tenet Ric. Mal. dicit hic,q accuſat nomine alieno,& non priuatur legato. cõtra ũ.eo.l.poſt legatũ.§. ſunt qui putãt.& l.fi.in prin.ũ.de inof. teſta. Sol. Ibi volũtariè accuſauit:quia officiũ erat voluntarium:hic de neceſsitate:quia officiũ erat neceſſariũ. Contra hoc opp. ũ.de inof.teſt.l.filius.in prin.vbi loquit in patre quem conſtat non teneri accuſare,cũ non teneaẽ pater rõnem reddere,vr C.de bonis quæ lib.l.cũ oportet.So.eodẽ modo:qa licet volutariè accuſet:tũ eſt officium neceſſariũ magis q voluntariũ.Sed cõtra hoc opp. ũ.eo.& l.poſt legatũ.§.ſunt q putãt.vbi neceſsitas officij non ex

f cuſat,[f] niſi ad hoc cogat. Sol. aliud in accuſatore,in cuius poteſtate eſt quã nõ eſt quæ ſnia ferat:aliud in iudice, in cuius poteſtate eſt quã ſniam ferat. † Ex prædictis diſtingue ſic. Qñq quis accuſat noĩe & cõmodo alieno:qñq nomine alieno, & ad cõmodũ ſuũ. Primo caſu,aut volũtariè ſuſcepit officiũ,& voluntariè accuſat: & priuaẽ relicto,vt l.poſt legatum.§.ſunt qui putant.& l.fin.a.in prin.de inoffi.teſt. Aut neceſſariò aſſumit officium,& neceſſariò accuſat:& tunc relicto nõ priuatur,vt hic,& l.poſt legatũ. §.aduocatum.ũ.eo. Aut neceſſariò aſſumit officium & voluntariè accuſat:& tunc idem:quia relicto non priuatur,vt ũ. de inoffi.teſt. l.filius.in princip.Sed in eo qui voluntariè fert ſententiam,vel voluntariè fert teſtimonium, licet de neceſsitate aſſumpſerit officium iudicandi vel teſtificandi,vt ũ.eo.l.poſt legatum. §.his verò.& §.quidam. Secundo caſu quando accuſat nomine alieno ad ſuum tamen commodum,vt in accuſante hæreditario nomine:& tunc aut accuſat ſponte:& priuatur relicto,vt l.penul.ſ.fi. ũ.de inofficio.teſtamen. ſecundum veram lectu. quam tenui in l.poſt legatum.§.qui accuſauit.ũ.eo.Si verò de neceſsitate accuſat:vt quia accuſationem inſtitutam proſequitur:tunc relicto nõ priuatur,vt l.filius.§.primo.ũ.de inofficio. teſtamen. Item dicitur hic quod diſcreta ſunt iura &c.Contra.ũ.de pactis.l.ſi plures. Solu.†Quandoque habetur reſpectus ad ſubſtantiam perſonæ:& tunc vna perſona non poteſt haberi loco plurũ,vt in contrario.Quandoque habetur reſpectus ad officia:& tunc ſi officia ſunt inter ſe compatibilia, vnus poteſt ſuſtinere perſonam plurium,vt hic,& l.tertia.ũ.de adoptio. & ibi per Gul. Si verò ſunt officia repugnantia:tunc ſecus,vt lege. quiquis. C. de poſtu. &

ſtu.& l.ſi.de offic.prẽto.& l.ille à quo.§.tẽpeſtatiuum.j.ad Treb. Item dicitur hic qđ legata per pupillum perduntur, niſi per reſtitutionem.contra de l.Polla.C.e. Glo.ſol

4 uit pluribus modis.Tu dic†q pupillus habet duplicem viã vel petendi reſtitutionẽ in integrum.vt hic,& l.poſt legatum.§.ſęta ti.ũ.e.vel agendi contra tutorem, vt l.contraria.& hæc eſt vera ſol. Alia ſol. eſt pupillus priuatur legato.verũ eſt,ſi poteſt reuerti contra tutorem,vt l.contraria.ſecus ſi nõ poteſt,vt hic,& l.poſt legatum.§.ætati.ũ.e. Et q non poteſt reuerti contra tutorem,cõtingit tribus modis, vel quia tutor non eſt ſoluendo, vl quia fuit coactus à matre,vl liberis,vel quia probationes erant deperditæ ſine culpa tutoris.Ita loquitur tota gl.in l.Polla.Sed hęc ſol.non placet:qa etiam qñ tutor poteſt conueniri, pupillus debet habere duplex remedium, vt.l.etiam.C.ſi tutor vel cura.interue.Item dicitur hic quod pupillus priuatur,niſi à principe,&c.contra, imò poteſt petere reſtitutionẽ ſuo iure. vt ũ.e.l.poſt legatum.§.ætati.Sol.q text.dicit, conſeruata ſint non intelligas q in quolibet pupillo ſit neceſſarium vnum reſcriptũ ſed intelligas q ſunt conuerſata p reſcritũ de quo dicitur in.§. ætati. Item dicitur hic in fi.q tutor eſt quaſi patronus pupilli: & ſic innuit q patronus pupili non perderet ius ſuum.Contra.ũ.de de inoffi.teſta.l.fi.in princ.& l.poſt legatum.§.,ſunt qui putant. Sol.dic q patronus,ſcilicet neceſſarius: & ſic non obſtant contraria,vt.l.poſt.§.aduocatum ſupra eodem.

1 ☞ *Præſuptio fraudis nõ inducitur ex ſola cõſanguinitate.*

2 *Spurius dicitur omnis natus ex coitu non approbato à lege ſeu quod à lege nomen non ſumit: & ſic eſt nomẽ gñis. Adde Aret.in.c.at ſi clerici.ũ.de adulteriis.col.v. de iudi.*

3 *Spurijs non poteſt à patre relinqui.Et an poßint ſubſtitui legitimis.remißiue.*

4 *Spurius natus ex punibili,& damnato coitu, non ſuccedit matri.Secus ſi ex non damnato:niſi ſit illuſtris.*

5 *Parites eodem modo ſuccedunt ſpurij,quo ipſi parentibus.*

6 *Conſilium an detur quo mediante ſpurius relinquatur.*

7 *Spurio pro alimentis,& pro dote relinqui poteſt.*

8 *Relictum palam ſpurio non applicatur fiſco,ſed apud hæredem remanet.*

9 *Tacite rogatus de dando ſpurio,ſecundum conſcientiã debet id dare fiſco.*

Extraneus poteſt ſpurio relinquere.

10 *Hæres inſtitutus cogitur reſpondere poſitioni ſibi factæ, an fuerit rogatus de reſtituendo ſpurio.*

11 *Quando aliquid auferatur alicui ut ab indigno, an & quibus caſibus applicetur fiſco, & quibus non,ubi ponit quatuor caſus.*

Si gener. Sola ratio cõiunctionis non inducit præſumptionem fraudis. Hoc primò. Secundò vt locus ſit fiſco,oporteret in per

1 ſonam incapacis diem cedere.h.d.†Op.qđ ratio talis affectionis inducit præſumptionem fraudis,vt.l.pe.de bo.lib.So.Ratio cõ ſanguinitatis ſola non ſufficit ad hoc ꝓbãdũ,vt hic,ſed miſta cum aliis ratiõibus ſufficit,vt in contrario,vt dixi in.l.poſt cõtra-

2 cium.de dona.Oppo.dicitur hic,ſi viuo teſtatore,&c.contra, imò non videtur q requiratur q dies cedat in perſonam incapacis ſicut dicimus in hæreditate vbi non requirit aditio hrdis,vt.l.eã quã.C.de fideic. Sol.in hrditate nõ requit aditio: ſed ſufficit ꝓp hrdẽ,licet ĩdignũ adire poſsit.ita hic ſufficit q dies legati cedat:ita q potuerit acqui

a legatario. Hoc præmiſſo: quia de tacito fideicommiſſo vt plurimum ponitur exemplum in ſpurio,vt not.in l.j.j. de iur.fiſ.& l. cùm tacitum.ũ.de proba.& l.cùm quidam.

2 §.in tacito.ũ.de vſur.Et ideo†videamus primò,qui ſunt ſpurij[a].Et de hoc eſt glo.iuris canonici quæ ponit ſignificationem ipſius in c.niſi cũ pridem.extra de renũ.& ibi per

b Inno.ſed tamen nõ obſt.qđ ibi no.Dic q[b] in materia noſtra accipimus ſpurium omnẽ natum ex coitu non approbato à lege, ſeu quod à lege nomen non ſumit,vt natus ex coitu adulterino,vel meretricali,vel ex cõcubina,cùm plures haberet, vel ex aliqua quam nõ haberet ex indubitato affectu, vt no.p Dyn.in rub.j.de concu. Item de nato

c ex ſacerdote[c],vt l.vulgo.ũ.de ſtatu ho.& in auẽ.qb.mo.na ef.ſui.circa fi.& ibi gl.& etiã ſi ex concubina ſacerdotis natus ſit: cũ eis non liceat cõcubinam habere C.de epiſ.& cle.l.eũ qui reprobabiliter.& extra de cohab. cle.et mu.per totum.Et hoc tenuit Richar.

d Mal.[a]in quadam ſua diſputatione.Quæro

e an iſtis†ſpuriis poſsit relinq à patre. Text. k

3 eſt q non.§.pe.in auẽ.quib.mo.na.effi. ſui. & auẽ.licet.in fi.C.de na.lib.& auẽ.ex complexu.C.de ince.nupt.An autem ipſe poſſit tales ſpurios ſubſtituere filiis legitimis, dic vt l.ſi is qui.ũ.de vulg.& pup. dixi in l.

4 quod conditionis.j.de do.cau.mor.†Quęro an ſuccedat matri[e] talis ſpurius?Reſpõ. qñ qs eſt natus ex coitu nõ dãnato:hoc eſt à lege non punito,vt ex coitu meretricali, vel ex alio,vt ex cõcubinatu cùm haberet plures,vel ex cõcubina quam nõ habuí ex indubitato effectu:qui coitus nõ punitur à lege: & iſtis caſibus talis ſpurius ſuccedat matri, niſi ſit illuſtris, vt l.hac parte.& l. ſi ſpurius.j. vñ cog. & C. ad orfi. ſi qua illuſtris.Si verò eſſet natus ex dãnato coitu,ex quo mater debet puniri:tunc nõ ſuccede-

g ret[g],vt in auẽ.quib.mo.na.effi.ſui.§.pe. Ita tenet gloſſ.in l.ſi qua illuſtris.C.ad orfi. & inſtitu.ad orfi.§.nouiſsimè. † Quæro quid

5 h econtra, an parentes[h] ſuccedant iſtis ſpuriis?Breuiter Azo.C.de leg.hær. circa fi.in ſumma dicit eodẽ modo quo iſti filij ſuccedũt parẽtibus:eodẽ modo parentes iſtis ſiliis. † Quæro vtrũ ſit aliquis modus ꝑ quẽ

6 pater poſsit relinquere filio ſuo ſpurio.Dy. i ponit vnũ modũ[i] in l.ita fidei.in fi. de iure fiſ.& dicit q inſtituat quẽdã extraneum,& grauet eũ q tãtũ det filio de ſuo proprio,vt ibi dicitur in tex. Certè hæc cautela eſt cõtra tex.l.quod conditionis,de do.cau.mor. l

Ad l.ita fideic. nõdeo vt ibi dixi. & l.quod cõditiõis.aliũ modũ dedit in l.ſi is q duos. de lib.leg.quẽ modũ ibi reprobauí.Quidã dãt aliũ modũ.ſ.vt reliquat extraneo, & roget eũ:vt reſtituat illi ꝓnæ quã ipſe teſtator dixit hærcdi,vel legatario,per l.quẽ hęredi.ũ.de re.dub. Iſte modus nõ eſt tutus: qa ſi ille talis inſtitueret ſpurios ex poſtfacto apparet tacitam fidem eſſe adhibitam: argu.l. ſed & Iulia.§.

7 proinde.ad Macedon.Quis†erit ergo modus? Reſpondeo, du-

k plex[k]:vnus clarus & lucidus.Nam de iure Canonico talis filius

l debet alí a patre[l].vt extra,de eo qui duxerit in matr.quam pol. per adulte.c.cùm haberet.dixi in l.ſi quis à liberis.§.ij.de lib.ag. Vnde modus eſt quòd relinquat ſibi tantum quòd ſufficiat ad alimenta hoc modo.Relinquo filio ſpurio meo in vita ſua fundum pro alimentis ſuis,& poſt mortem ſit ſuorum filiorum qui bus poteſt relinqui pro eorum alimentis, vt l.ſi.C.de natura.lib.

& vtrum poſsit ſpurius ſubſtitui filio legitimo, vide Bart.in d.l. quod cõditionis. ad de tñ quod Bal. in l.pater.de hęre.inſti. dicit q filius creatus ex nefario coitu, eſt in oĩbus capax extra neo,licet nõ à pre. al. gl.ſin.in auẽ.qb. mo. na.ef.ſui.ſi.imò ẽt à fratre.l.ſi is q.vbi eſt tex.no.per doct.ũ.de vul.& pup.& p cautela vide Bal. in l.iij. in prí.ũ.de li.& poſt hu.& Fl.in l.q teſtamento.ũ.de proba.et vide Bal.ĩ auẽ.ex cõplexu.de ince.nup.et Bal. in l.eam quã. de fideicom.

ADDE an ſit aliquis modus relinquendi, Bal. conſil.cxxxj.& cccxxxvij. lib.iij. Et an à fratre legitimo poſsit inſtitui, vide eundem cõſi.v. lib.j.

¶Rũdeo duplex. Et vide gl.i l.j.ũ. de legitute. & ſic ſentit hic Bart. qđ pr tenet ad dotẽ. cõtra tenet Ioã. de Imo.in l.j.ff. ſolu. mat. & Bald. in auẽ. res q.C. cõia de leg. & vide Bal. in l.mr. C.de iu. dot.Bald.in auẽ. ex cõplexu. & in d.l. ſi qs à liberis. §.virũ.ff. de li.ag. & nũc facio certas allegatiões ꝓ dicto bar. hic, & vide Io. in l.j. ff.ſo. ma.& ſequitur opi.Bal.in d.l.mr.& nũc conſului:& poſt cõſiliũ vide Bar.in l. fina.§.ſi à ſocero.j.de his q in frau. cred.ad fi. vbi dicit q ſacerdos põt dare dotẽ filiæ,iuxta not. in d.c. cũ haberet.quaſi velit q nõ excedat alimenta.qđ bñ not.& vide Bal.in l.eã quã. C.de fideic.vbi dicit q ſuperfluũ auferẽ fibi.& in l.id qđ pauperibus.C. de ſacroſanc. eccle. & dixi in c.j.de mag. Et an principes mundi poſsint maritare ſuas ſpurias,vide Bal. in c.j.de conſtit. & vide gl.in auẽ.qb.mod.na. effi. ſui.§.pe.And.Barba.

¶Debet alí à patre. Et adde Bart. in auẽ. ex cõplexu. de inceſ. nup.& ibi limitat nõ procedere in notorio inceſtuoſo.& ſecũdũ Bal.in l. id quod pauperibus.de epiſco.& cle.pater poteſt iſtm priuare alimentis.

Vbi. Quæro qđ. hanc cõ approbat l.3. ad fine. 13 & Vbi. quæ. ſupe & ſcripſi per. nil. fauet:

Secunda Bartoli super Infortiato.

git in ipso actu testandi. Et hoc contingit duobus modis. Aut causa est ideo: quia se adscribit in testamento: & habetur pro non scripto: cui lex præsumat illam volũtatem non esse veram, vt §.titu.j.C.de his qui sibi adscrip.per totum. Vel contingit: qa cogit testatorẽ ad testãdũ vel non: & hoc casu cui applicet, dic vt l.j.§.j.§.si quis ali.testa.prohib.Ratio huius potest esse: qa cũ coacta sit volũtas hæres instítutus hãc volũtatẽ defuncti habet vt idignus:meritò ab eo põt auferri,& applicari fisco,vt.l.ĩ frau dem.&.l.seq.& hic.Si tñ iste cui debebat restitui, tẽpore mortis superuixerit,vt hic dicit. Tertium tempus est post factũ testamẽ tum:qñ causa superuenit post factũ testamentũ ante mortem. q̃ casu dic.Aut superuenit cã nullo cõmisso cõtra testatorẽ:& tũc idem q.§.dixi,quando causa ante testamentũ suberat,vt.d.l.si in metallũ.§.ti.j.Aut aliquo cõmisso cõtra testatorẽ: & tũc aut hoc fuit cõmissum cõtra eũ de facto absq; aliquo iuris colore: & le gatũ vī tacitè reuocatũ,nec applicat fisco.vt.l.iij.§.fin.§.de adi. leg.&.l.si inimicitiæ.§.e.Aut adhibito aliquo iuris colore:& tũc aut hoc faciens nõ prosequebat cõmodũ propriè rei familiaris, sed magis vindictã:& legatũ videt reuocatũ,vt.l.filio.§.seia.§.de adi.le. Aut ꝓsequebat cõmodum rei familiaris: & tũc est indignus,& applicat fisco,vt.§.e.l.si inimicitię.in fi.& hoc si legatarij culpa deprehendat,vt.l.cũ tabulis.§.j.§.eo. Et prædicta vera regulariter. Fallit in aut.si captiui.C.de epis.& cle.vbi non applicat fisco,sed ecclię. Itẽ fallit in aut.liberi furiosi.C.de epis.audi. Quartũ tempus est qñ cã superuenit ipso tpe mortis. & hoc aduerte,aut talis cã fuit ex cã suæ negligentiæ:aut ex dolo,vt puta quia testatorẽ interemit. Primo casu est indignus,vt.§.eo.l. indignum. Secundo casu si quidem ipse capiebat ex legis dispositione ab intestato,similiter est indignus & applicat fisco,vt.§.eo.l. si inimicitiæ.in fi.& hoc si legatarij culpa deprehenditur,vt.l.cũ a ratio.in fin.j.de bo.dam. Si verò capiebat ex dispositione homi nis:tunc non capit,sed remanet apud eos,quibus est relictũ, vt l.si ab hostibus.§.primo supra solutu matrim. Vltimum tempus quando talis causa superuenit post mortem: & isto casu semper talis causa facit quem indignum,& omnino non capacem:& fa cit fisco,locum.l.j.&.ij.&.l.hæredi.&.l.ei.§.eo.Fallit quando ta lis respiciebat commoditatem certæ personæ,vt supra eodem.l. post legatum.§.amittere.&.C.de leg.l.pe.tunc enim illi personę applicat,vel alij,prout lex disposuerit,vt dictis legibus.hoc mo do potest intelligi authen.hoc amplius.de fideicomm.De tertio casu & quarto non dico nunc.

De condi.& demonstratio. *Rubrica.*

b Quid sit conditio' dicam in l.prima.Quid sit demonstratio,dicã infra eodem.l.demonstratio.in princip.Quid sit modus, dicam in.l.quibus diebus.§.fin.infra eodem.De natura conditionis ca sualis,vel mistæ,dicam infra eodem.l.in testamento. De natura conditionis impossibilis,dicam.infra de condi.institu.l.j.De na tura demonstrationis causæ & modi,dicam in dictis legibus.

1 ℭ Conditio reiecta diffinitione gl.& Azo.est quidam futurus eventus in quem dispositio suspenditur.
Dictio si,quando respicit verbũ præsentis uel præteriti temporis nõ facit cõditionẽ.
2 Conditio in præterium impropriè est conditio.
3 Dictio si, quando respicit verbum futuri temporis, an & quando faciat conditionem.
4 Dictio si, pro quanus, ponitur impropriè.
Et etiam quando unitur copulæ.nume.6.
Argumentum à contrario sensu quòd habeat locum in conditionibus.
5 Dictio si,adiecta orationi quæ est certa, uel pro certa debet poni, accipitur pro quia.
Dictio & si, pro quanuis.
7 Dictio si, quòd facit conditionem expressam:dum facit conditionem.
8 Dictio cum,quando faciat conditionem.
9 Differentiæ inter dictionem si,& cum.
10 Dictio nisi,quando faciat cõditionem tam in ultimis uoluntatibus, quã in cõtractibus.
11 Dictio dlioquin,non solum orationem cõditionalem facit, sed in scipsa orationem continet.& inducit conditionem contrariam.
12 Dictio aliàs,quando conditionem faciat.
13 Dictio siue,est disiunctiua:& postea inter duas orationes futuri temporis indicit conditiones disiunctiuè.
14 Copula si,denotat ordinẽ,ut unũ ꝺ̃ necessitate præcedat,aliud sequatur,cõdõnẽ inducit.
Idem in coniunctione alternatiua.
15 Dictio quoad, donec,& quandiu, quando inducant conditionem.
16 Conditiones extinctiuæ quæ per dictiones prædictas significantur, quando extinguant ipso iure,& quando ope exceptionis.
17 Dictio dum,quando faciat conditionem. Idem de dictione quousq;,& quando.

18 *Aduerbia temporis in casibus quibus faciunt conditionem illam faciunt secundariò,& principaliter tempus.*
19 *Dictio ubi,impropriè posita facit conditionem.*
20 *Dictio quatenus,quandoque facit conditionem.*
21 *Aduerbia negandi an faciant condẽnẽ,uel modũ.remissiuè.*
22 *Omne aduerbium quod dispositionem suspendit in aliquem futurum euentum,facit conditionem,*
23 *Præpositiones quando inducant conditionem.*
24 *Præpositio inducit conditionem quando per eam dispositio suspenditur in aliquem futurum euentum.*
25 *Conditio quando inducatur ex ui nominis.*
26 *Nomina quando suspendunt dispositionem in aliquem futurum euentum:tunc faciunt conditionem.*
27 *Pronomina quando inducant conditionem, & ibi quid de pronominibus distributiuis.*
28 *Relatiua substantiæ quando inducant conditionem.*
29 *Relatiua qualitatis,quantitatis,quotitatis,uel numeri quo ad illam qualitatem inducant conditionem.*
30 *Conditio quæ inducitur p relatiua q dicatur condõ tacita.*
31 *Conditio dicitur tacita quatuor modis.*
32 *Conditio expressa est quæ inducitur per coniunctiones p aduerbiũ tpis,per præpositiones,& per distributiua.*
33 *Verbum coniunctum alteri uerbo mediante coniunctione inducit conditionem,aliàs non.*
Verbum infinitiui modi coniunctum alteri uerbo sine coniunctione conditionem inducit.
34 *Participia absolutè posita inducunt cõditionẽ expressam.*
35 *Participia præsentis uel præteriti temporis conditionem non inducant,futuri sic:quia faciunt tacitam.*
36 *Gerundium quando faciat conditionem.*
Gerundium non differt ab infinitiuo.
37 *Supinum quando faciat conditionem. & q̃ non differt ab infinitiuo,ubi quòd facit conditionem ratione alterius uerbi cui adiungitur.*

LEX I.

LEgatis quæ relinquuntur. Primò ponit vnam diuisionem trimembrẽ cum vna exceptione vsq; ibi, cùm dies.ibi ponit vnũ dictum de natura primi membri vsq; ibi: dies autem.ibi ponit vnum tertiũ mẽbrum secundum glo. Vel dic: ibi declarat secũdũ membrum debere intelligi de die certa an, sed incerta qñ,vsq; ibi,inest autẽ.Ibi ponitur declaratio exceptionis. Op. de l.vbi.& de l.epistolã.§.fi.j.ad Treb.tene mentí secũ dã sol.vt in qualibet earũ not.Secundò op. de l.si ita.§.pegasus.Tertiò op.de l.stipulatio ista.§.inter certam.cũ simi.So. glo.aliud in die incerta.Cõtra hoc facit C.de fideicõ. l.post mortem.dic vt ibi.& dicitur j.ad Trebel.l.sed & si ante. Quartò op.j.eo.l.hæres meus.in prin. sed hæc intelligitur secundũ illam vt ibi in prima glo.no.& illa quæ expediunt dicere circa diẽ certã vel incertã, dicemus in l.contraria.glo. hic tangit. Expediamus aliqua vtilia† circa conditionẽ.

I

c Primò quæro quid sit cõditio '.Rñdeo,cõditio est quędam legati suspensio,cuius de futuro defectus.vel confirmatio dependet secundũ glo.ꝺ̃.in rub.& Azo.in summa de condi.infer.quod nõ placet in eo quod dicit legatum suspendi:quia etiam aliæ dispositiones suspenduntur per conditionem,vt contractus & sententiæ, & similia. Itẽ qd' dicit,suspensio,non est verũ:q nã suspensio non est effectus pẽdẽtis cõditionis, & non est conditio,vt ꝺ̃.si cer.peta.l.pecuniam.& l.itaque.& patet per omnes leges huius tit. quæ ipsum actum qui pendet ex futuro eventu,vocant conditionem. Item in eo qd' dicit,cuius.Aut enim intelligis,cuius,ſ. legati,et nõ bñ dicit:quia sic nõ diffiniret cõditio,sed legatũ cõdõnale. Aut ītelligis cuius,ſ.cõdonis:et tũc malè seqt defectus seu

d

ℭ Si verò capiebat. Aduerte ad l.si ab hostibus.§.j. quod licet Bar.hic dicat q illud literũ iõ remanet penes hẽdes vxoris, & nõ applicat fisco: qa illud lucrũ ibi pcipiebat maritus ex cõuẽtiõe hoīs. secus si ex cõuẽtione l. differret lucrũ:quia priuat eo cui debebat, & applicabit fisco:nõ aũt remanebit apud hẽdes defuncti.sed ipse bar. in d. l.si ab hostibus. tenet q ibi illud ideo est:qa est spãle in lucris spãlibus l.j.C.de secũ.nup. tñ illud est falsum : qa cõtra casum l. cũ mortẽ. j. de iur. fis. vbi lucrũ erat dotale:et tñ nõ applicat fisco. Vñ opi.sua hic mihi vī verior:ꝑ qua facit in ar.l.Celsus. s̃. de arbi. Sed ẽt cõtra istã opi. vī casus in l.cũ rõ.j.de bo. dam. vbi filia hæres erat instituta:et sic capiebat lucrũ ex dispositione hoīs. & tñ ibi dī q fi testõr iter uenit applicabit hẽditas fisco: nõ aũt hę redib9 veniẽtibus ab intestato vel aliis. Ad idẽ l. lucius. de iu. fis. Sed põt dici secundũ Imo.in d.l.si ab hosti bus.rñdẽdo ad d.l.cũ rõ.& ad d.l.luci9.qđ illud est in lucro hæreditatis, vt difficili ꝑdaf: vt patet ex his q̃ habeni in l.iij.§. fi. cũ se.et l.ex pte.s̃.de adi.le.& facit qđ no. Bar.in l.hæc cõditio. la pícola.j.de cõdi.et demõ. Cogita.cõtra Bart. hic etiam tenet Pau.de Cast.in d.l.si ab hostibus.

A D D E Bal. consili. ccxxij.lib.j.

ℭ Quid sit conditio. Hic hẽ diuisio & remissio totius ti. adde bonã gl.i §.lõge.ff.ti. de leg.& qđ no.i ru. C.de fal. cã. & in l.j. C. de his q̃ sub mõ.

c ℭ Legatis . Quid sit cõdõ, & vide ꝑ doc. s̃.i ru. post gl.ꝑ Bal. in ru.C.de ifti.et sub ifti. ibi impropriè loqt̃ tex.et vide ad hęc q̃ habes post Bar. i l. cũ ad ꝓsens.si cer.pe.

☞ Vetustissimi codices hñt,nã suspẽsio est defectus pẽdẽtis cõditionis. & non est conditio.ver. quoq. Itẽ eo defectiu9 est, vt facilè ꝑdes ex fi de exemplaris scripti ita dic. Itẽ in eo qđ dicit cuius &c. aut ītelligis cui9. ſ.legati,& tũc malè dicit: qa nõ diffiniret cõditio,sed legatũ cõdõnale.aut ītelligis , cuius &c. Hæc annota, & diuisionẽ quã restaurauit: qa alʒ Bar.nõ intelliges. Alexan. Lofæus Aurilianus:

Ibi. Idem dico. Not cõmuniter approbatur vt testat. cã fuerit in lg. n. g. mll. fauj.

Ibi. Quæro futurum. ꝺ̃ hãc sing. ꝺ̃ consulas. Coulatzu. in 4ª m 2ª parte. c. 3. 8. §. n. 10. quem omnino Nonprotelumet.

Idem dico in dote [a] eodẽ fauore,& eadem ratione:quia spurio quis potest legare dotẽ sicut & alimenta:[b] arg.l.j.s̃.fol.matr. &.l.cũ post.§.gener.de iu.do. & ita de facto dixi. & hoc nisi excedat[c] magnam quantitatem. aliàs fortè præsumeret fraus,vt.l.j.C.de na.liber. Aliùs modus est, & iste continet in se aliquid fraudis : si testator rogat hæredẽ expresse, vt restituat cui velit. ex hoc quia non est tacitum fideicommissum : imo palam relictum.vt.l.non intelligitur.§.si quis de iur. fisci.sed tamen hoc casu non potest hæres spurium eligere:quia tunc videretur capere à testatore,vt.l.vnum ex familia.§.j. s̃.de leg.ij.ideo est[d] consilium ꝙ hæres eligat tertium & postea ille tertius eligat spurium. aliquid tamen fraudis haberet in se. Quæro†, & reuoco in dubium : ponamus q aliquis reliquit filio spurio palam:an debet esse fisci,[d] an debet remanere apud hæredes scriptos, vel apud quos.& videt qđ pertineat ad fiscum.vt in omnibus legibus loquentibus de tacito fideicommisso, vt.l. quilibet. &.l.in fraudem.s̃.eo. &.j. de iure fi.l.j. In cõtrarium videtur quòd certis per sonis nominatis,vt.l.j.C.de na.li.l. si qs in cestl.C.de incest.nupt. & ita tenet Azo in sum.de na.libe.circa princ.& gl.in.l.hęredi tas.C.e.tit.in prin. Ego reperio quòd Ric. Malum.determinauit contrarium: quia debet remanere apud hæredem scriptum,vel apud venientes ab intestato. quod sic probauit: Aut dices istos filios totaliter incapaces.& habeo propositum,vt.l.si in metallũ s̃.tit.j. Aut dices eos indignos & tunc quia sunt indigni sine culpa sui : quia alieno vitio laborant, similiter non applicatur fisco: sed remanet apud hæredes scriptos,vel venientes ab intestato.ita no.in.l.aufertur.circa prin.ff.de iur.fis.Preterea,de hoc est tex. in.l.non intelligitur.§.si quis palam.j.de iure fisc.vbi quãdo relinquitur palam hæres nullam pœnam patitur, sed si certis personis deberetur,hæres pateretur pœnam ergo,&c.& no.in.l.lucius.§.j.s̃.de le.j. & hoc puto verum.Non obst.l.j.C.de na.lib.&.l. si quis incesti.C.de incest.nup. quia loquũtur in spuriis natis ex illo coitu sic improbato.aliàs remanent iura communia quod remanent apud hæredes scriptos vel venientes ab intestato.& ita reperi consultum per do.Old.Non obst.leges quę loquuntur de tacito fideicommisso : quia in eo auferunt bona ipsi hæredi,quia accommodauit taci tam fidẽ propter eius delictum cõmissum in accõmodando fidem: q autem palam regatur,nullũ delictũ cõmisit.facit.l. in fraudem.in fi.s̃.e. Quæro†qd debet facere secũ dũ cõscientia [e] ille qui est tacitè rogatus de dando. Puta salua ratione theologorũ legaliter loquendo ꝙ debet dare fisco secundũ cõscientia, nec põt dare spurio, vel retinere ꝙ patet: qa retinendo dicuntur malæfidei possessores,vt.l.eũ qui.s̃.e.si malefidei est.& omne ꝙ non est ex fide est peccatum , &c.qm̃ omne.extra de præscriptio. extranea autem persona indubitanter potest relinquere spurio , vt not.in auth.qui.mod.na.effi.sui.in fi.probat in.l.si is qui.de vulg.et pu.

10 Quæro † vtrum hæres teneatur huic positioni respondere,[f] an fuerit rogatus tacitè de restituendo vel nõ.hoc habui consulere de facto,dubium facit:quia iura canonica dicunt ꝙ quis non debet se prodere : & iura nostra dicunt ꝙ istis interrogationibus per quas aliquis detegitur nõ debet respõderi,vt.l.qui iurasse.§. si pater.de iureiur.&.l.si à te.j.de excep.rei iudi. In contrariũ dixi ꝙ teneat respondere primò per iura ciuilia vbi quis tenetur per iuramentũ respõdere an deliquerit vel non vt.l.marcellus.§. j.s̃.rerũ amo.& ibi de his dixi.&.l.lex cornelia.§. hac.l. de iniur. & de iureiur.l.iij.§.j.& ibi not.& de hoc habemus in casu nostrę qõnis.j.de iur.fis.l.non intelligitur.§.tacitè.& ibi glo.parua quæ dicit vt per confessionem,&c. Vnus ergo modus probãdi in crimine fideicommissi est per cõfessionẽ ille satis innuit debere fieri de hoc interrogationem : potest etiam per iuramentũ cogi qs §.prætor.s̃.de noxa.act.& de rei ven.l.qui petitorio.in princi.ad hoc facit gl.s̃.de offi.assel.l.j.super ver.postulationibus.vbi aliqs interrogatur de sua turpitudine.Non obst. ꝙ canonistæ dicunt ꝙ quis non debet se prodere:quia etiam secundũ eos in crimini bus quæ impediunt retentionẽ beneficij tenetur quis respondere.Ita tenet Spe.in ti.depositi.§.vij.ver.xiij.ꝑ Io.An.extra de elec. c.dudũ.el.ij.& de accusi.c.inquisitionis.sed in ꝓposito tale crimẽ impedit retẽtionẽ beneficij:quia talis hæres est indignus retinere hæreditatẽ,& possidet mala fide,& tenet de fructibus, vt.C. e.l.j.&.l.eum q tacitũ.s̃.eo.Ergo manifestè cõcluditur ꝙ põt cogi rñdere.Non obstat.l.qui iurasse.§.si pater.&.l.si te.s̃. de exce. rei iud.qa ibi ideo:quia per illas interrogationes examinare ꝙ prius decisum est per sententiã,vel iuramentum.quod iudex pati non debet,vt.l.si duo patroni.§.idẽ Iulia.in fin.s̃.de iureiur.&

11 quãtũ ad materiã de spuriis ista sufficiãt.† Verũ quia in isto titulo & aliis locis fit mẽtio quando aliquid auferet alicui,an debeat fisco vel quibus,gl.vult summarię in.l.hęreditas.C.eo.& ibi per Cy.& in veritate imperfectissimè loquitur. Ideo pro declarãda ista materia sunt quatuor videnda ꝑ ordinẽ. Priò qñ defectus obuenit ex persona defuncti. Secũdò qñ venit in persona illius cui aliquid relinquit. Tertiò qñ testamentũ deficit sine defuncti voluntate. Quartò qñ deficit propter voluntatẽ defuncti expresse

g mutatam. [g] Primo casu dic, aut testater cũ nullo posset testari & veniunt venientes ab intestato,vt.l.j.§.planè.j.de suis & legi. nisi ꝑpter suum delictũ bona essent publicata , vt.l.eius.§.j.s̃.de test.ꝙ tñ hodie est immutatũ ꝑ aut.bona dãnatorũ. de bonis ꝓscrip.ꝙ dic vt dixi ibi. Aut põt cũ quibusdã testari, cũ quibusdã nõ:qa nõ cũ filijs spurijs, vel incestuosis. Et dic aut eis reliquit palam.& regula est ꝙ venit ad illos ad quos veniret ab intestato,ac si relictũ non esset,vt.l.nõ intelligit in princ.de iur.fis.&.l. Lucius.§.in testõ.s̃.de le.j.Fallit.C.de na.li.l.j.C. de incest.nup. l.si qs incest.& ibi defert certis personis ꝙbus cessantibus locus est fisco,vt ibi patet.Et hoc quando sine delicto hæredis.aliàs si delictũ hæredis esset in aliquo dicam.j.Secundus casus principalis est qñ deficit per defectum illius cui relinquit:& istæ est magis difficilis casus quam aliquis quo casu dic ꝙ circa istũ casum habes cõsiderare quatuor ꝺ̃a.vī quinq. Nã qñq cã quare aligs repellit à relicto cõtingit añ testm: qñq in ipso tpe qñ testm fit. qñq post testm ante mortem:qñq in ipso actu mortis:qñq post mortẽ.Si ista cõtingũt añ testamẽtũ,dic qñq ista cã totaliter stat tũ personę annihilat,vt qa efficit seruus pœnæ:& iste dr oino in capax,& remanet apud hæredẽ ab intestato,vt.s̃.tit.j.l.si in metallũ. Qñq status eius non annihilat,sed minuit, vt qa perdit ciuitatẽ,vt.l.cognitionũ.§.pe.j.de var.& extraor.cogn.tũc an talis sit incapax vl' dignus:sunt opi.iter doc.in.l.j.C.de hære.instit.Et cõsueui tenere ꝙ sit oino nõ capax,vt.l.j.§.pe.j.de cõtratab.&.l. si necẽ.§.si deportatus.j.de bo.lib. Qñq status eius minuit, sed ꝑpter illã cãm ius eũ capere nõ ꝓmittit:& isto casu aut hoc cõtingit sine sui culpa;& nõ applicat fisco,vt.d.l.auferri,in prin.& ibi no.j.de iu.fisc.& dixi.s̃.de filio spurio.Aut hoc contingit sui culpa:& tũc est indignus,& applicat fisco regulariter,vt.s̃.eo.l. Claudius.&.l.seq.Fallit.C.de sec,nup.l.j.vbi applicat certis per sonis,vt ibi dr.Secũdũ tps est:qñ cã quare nõ põt capere,cõtingit in

9 hẽditate spurio,an hẽditas applicet ecclesię,an fisco,vid no. Bal.i.l.si qs põbyter. c.39.&secu.l. cheredi.& C.de epi.& cle.Et de his et de oĩb' aliis.vi de plenè bar. i cõsil. ci.dñs.Do.magistri Theobaldi. vbi ẽt dt ꝙ spurius nullo tẽpore prescribit hẽditatem prĩs.Et de hac materia hr̃ bal.in lata.C.de app.& adde no.ꝙ Cy.& bal.in.l.qsqs.ad.l.Iul.maie.vbi oino vide.Et de materia ẽt ꝑ bal.i.l.hereditas.C.e.& breuiter ꝑ eũ i.l.j.i.ij.col.C.de sec.nup.bal.& Imo.i.l.iij.s̃.de testi.ꝑ bal.i.l.ẽt de his q.vt idi. alias ad.l.Falc.

e

Ibi Quæro quid debeat nullo modo scribi sed cui. Simm. Obod. fili. q. 6. & defis. bernal. in pract. crimi. com. c. 59. & secu. l. cheredi. & cum filia Nicol. de Ulm. ff. de subst. & pupill. tener. comes Azo. 1. q. n. 8. mlt. Bruni. dicit. Bertoldi. greco cap. 1. 13. n. 6. glo. independ. ti. 3. fene. n. lem. fm ea qua ad nõi. sup. glo. a. patet. nisi. 12. ℣.

f

a ¶Videdū eſt. Et vid Bar.ī cōſ.lvj.īci.dñicus fecit teſtm.qſi dicat ſub hac cōdōne: tñ ītelligīt modus.al legauit.ī.Mæuia.ff.d ma.teſt.And.Barba.

b ¶Loquūtur īpropriè Oſa iura q̄ cōditiōes ī p̄teritū appellāt impropriè loquūt.Addē q̄. ē . dicta ſunt .pxīè ī diffinitiōe. dixi ī.d. l.cū ad p̄ñs. ſi cer.pe.

c ¶ſ.qdā titio.Iſtud tñ limita vt hic p Imo. & vide no.p Bar.ī.l. ita ſtipulat⁹.ÿſ. ſcdò iuxta hoc q̄ro.de verbo.oblig.

d ¶Dictio ſi.Itē aduerte:qa ſi legotibi cētū, iſqeadē,vł ptē eoꝝ de deris ſeio.dictio ſi,de notat modū,nō cōdō nē,vt p Imo. hic in.l. hmōi.ī prin. de leg.j.

e ¶Inſtat ergo.Iſtud ē verū ī actu fauorabi li: ſec⁹ ī actu odioſo. per.l.iij.ſ.fili⁹.ē.d li. & poſthu.ſecundum Imol.hic.

¶POMATES.

e ¶Inſtat.cōtra p̄dicta vide Alex.ī ſiſi cōſil. viij.ī.xij.col.ī.j. vol.

f ¶Sed ī caſib⁹,Et facit gl.ī.l.eas cās.j.e.et in data.J.de re.iu.ī.vj.et in.l.ſi vno.ē.loc.cum ſi.Andr.Barba.

g ¶Itē ĩſtat.Adde tex. ĩūcta gl.ī.l.ſi. C.qui. res iudi. non noc.

h ¶Dictōe cū.Not.de dictiōe q̄,p bal.ī ru. C.de inſtit.& ſubſti. ſub cōdi.fac.p Bal.in l.ex his ſ princ.C.qñ di.le.ce. & ī.l.centeſi mis.ſ.fi. de ÿb.obli.

i ¶Nō ſit dīia.Dīia in ter ſi,& cū, hī p doc. ī.d.l. cēteſimis,ſ. fi.p Bal.ī.d.l.d.q̄cūq. ſ.nō ſolū. & vide Bar.ī.l. cadē.circa fi.aſpe.co Jū.ī ÿ.ſcdò quæro iu xta p̄dicta.

k ¶Tertia dīia.Et vid gl.ī.l.Seius.j.ad Tre. Andr.Barba.

l ¶Apponit. Et vide Bar.in.l.ſi eū.ſ.q in iuriarū. ſi qs cau. & adde Imol. poſt Bar. in.l.quodcūq. de ÿ. obl.et q ibi dixi poſt Imol.

cōfirmatio pendet ex futuro euentu. Non enim ipſa conditio confirmaꝫ,ſed in ipſius exiſtētia alia diſpoſitio ſuſpenditur. Vnde tu dicas q̄ cōditio eſt quidam futurus euētus in quem diſpoſitio ſuſpenditur. Euentus dico generalis ſiue conſiſtet in facto,ſiue in iure,vt.j.eo.l.multum. Item ſiue affirmatiuè,ſiue negatiuè vt. j. e.l.in facto. Futurus dico ad differentiam conditionū de præterito,vel preſenti quæ non ſunt ꝓpriè cōditiones vt.l.inſtituto talis.in fi.de cond. inſti.&.j.e.l.eas.in prin.&.l.ſi ita ſtipulatus fuero hanc ſummam.de ver.obl.&.ē.ſi cer. pet.l.itaq̄.& ibi not. Vbicunq̄ enm lex reperitur cōditionem appellare quę eſt de p̄terito,impropriè loquitur lex,vt no.ē.de le ga.j.l.ſi ſic.ſ.j.in gl.ſuper ver. demōſtratio. & no.j.eo.l.in conditionibus.ſ.j.ē.de hære. inſti.l.ij.in gl.ſuper verbo, ineſſe. In quem diſpoſitio ſuſpenditur.Hoc dico ad differē tiam diei certæ, quæ diſpoſitionem nō ſuſpendit,vt hic,&.j.de ver.obli.l. cedere diē quod dic vt dicam in.l. hæres meus. Itē ad differētiam conditionis neceſſariæ quę nō eſt cōditio,vt.l.in illa.ſ.fi.j.de ver. oblig.& de noua.l.ſi pupillus.ſ.qui ſub conditione. Item ad differentiam conditionis impoſsibilis quæ non ſuſpendit: ideo non eſt cōditio,vt.j.eo.l.iij.Dicam plenè in.d.l.j. de cōdi,inſti.Videndū eſt⁹ ergo per quę verba introducatur conditio:&ſic videamus tā de coniunctionibus q̄ de præpoſitionibus,aduerbijs, & cæteris partibus orationis. Primò ergo quæro de natura huius dictionis ſi,vtrum inducat ſemper conditionē.Gl.vi detur dicere q̄ ſic. Fallit q̄ñq̄ in.l.muto.ſ. j.ē.de tu.et q̄ ibi no.Tu dic latius†q̄ñq̄ hęc dictio ſi,reſpicit verbum præſentis vel pręteriti temporis:& tunc non faciat conditionem,vt.d.l.ſi ita ſtipulatus fuero hāc ſumma.j.de ver.obl.&.ē. dixi.& dicā.j.eo.l.demonſtratio.ſ.j.& omnia iura quę conditiones, in præteritum appellant conditiones, loquunt impropiè. Aliquando † reſpicit verbum futuri tēporis:& hic aduerte: q̄ñq̄ ille futurus euentus omni certitudine:q̄ñq̄ eſt certus an ſit incertus quando vt mors. aliquando eſt omnino incertus, vt ſunt cōiter omnes conditiones.Primo caſu non facit conditionē,vt.ē.dixi. Secūdo caſu ſunt gl.contrariæ.Nam quædam dicunt q̄ hæc adiectio ſi moriar,non facit conditionem, vt no.in.d.l.ſi pupillus.ſ.qui ſub conditione.de noua.in pri.gl.& Cy.tenet ibi, &.C. de hære.inſti.l.extraneū.Cōtrariū tenet gl. in.l.omnibus oblig.j. de reg.iur.& Dy.in.d.ſ.q ſub cōditione. & iſta eſt ÿitas. Caſus eſt.j.e.l.quibus diebus.ſ.quidā Titio.& de ver.obl.l. quodcūq̄ ſ.pe.Titio caſu regula eſt q̄ dictio ſi,facit conditionē,vt hic,& no,C.de his q̄ ſub mō.l.j.& qñ di.leg.ce.&.l. ſi Titio. & quaſi in oībus legibus quæ tractāt de conditionibus.Hoc autem fallit in caſibus q patebūt ex reſpōſionibus ad inferiora contraria. Inſtatur ergo cōtra prædicta de.l.mutuo.ſ.j.de tute.Fallit q̄ñq̄, niſi p dictionē ſi apponaꝫ cōditio q̄ tacitè ĩerat:qa tunc non facit cōditio.Hoc eſt falſum.qa in tacita conditione eſt conditio,& ſuſpendit,vt hic,& no.de pact.l.itē qa.Dic ergo q̄ ibi non facit cōditionē q̄ tutoris dationē ſuſpendat, ſed bñ facit cōditionē q̄ ſuſpendit adminiſtrationem:& talis expreſsio facta à iudice,intelligitur ſecundū q̄ tacitè ĩerat:aliās tutoris datio vitiareꝰ, vt ibi patet.Facit ad prædicta q̄ no.Ino.extra de præſum.c.ſi.in prin. magnæ gl.& per Io.Andr.de offic.deleg.c.j.in cle.Item inſtatur contra†prædicta:quia dictio ſi.interdū ponitur p q̄uis,vt.l.fin. C.de li.& eorum li.de aqua plu.arcen.l.j.ſ.ſed & apud ſeruum. & ibi no.& de ver.obl.l.inter ſtipulantem.ſ.ſacrā. Reſpond.ibi aſſumitur impropriè ne reſultet prauus intellectus.Nam natura conditionis eſt,vt ex ea reſultet validū:ar.à contrario ſenſu,vt.l. j.ſ. huius rei.ē.de of.eius cui mā.eſt iuriſ.& no.p doc.C.de epiſ. & cle.l.conuenticulā.ſed in caſibus.ᶠ dictarum legum.cōtrarius ſenſus eſt prauus:ideo ponit ſi pro quāuis:& ſic ponit implicatiuè ſicut etiam: vel aduerſatiuè ad id q̄ prima facie videbaꝫ fortè eſſe.Hoc expreſsè probatur.C.eo.l.ij.& ibi tex. & gl.Item inſtatur † quia reperitur interdum ſi, pro quia, vt.l.videamus.in princ.de in litē iur.& de admi.tu.l.Titium & Mæuium.ſ.à matre.de dam.infect.ſ.his qui.&.l.à quo fundus.eo. tit.Sol. natura conditionis eſt vt ſignificet rē dubiam:quę habebat ſe ad eſſe:& non eſſe,vt dictum eſt:ideo quando adiicit dictio ſi, alicui orationi,quæ eſt certa,vel pro certa debet poni:tunc accipit ſi,p qa vt ſit ratio potius quam condītio,vt dictis legibus.& no.ē.de le. j.l.iij.& hoc etiam tangeᵗ in.l.demonſtratio.ſ.j.j. eo. Itē inſtatᵉ: quia dictio†ſi,vnita cū copula &, accipitur pro quāuis vnde.in pluribus partibus iuris inueniᵗ & ſi, pro quamuis, vt.l.j.ſ.nūcia tio.de ope.no.nun.de aqua plu.arcen.l.in diem,cū infinitis ſimi. Rñ.ſcire debes:q̄ iſtæ coniunctiones requirunt duas orationes cathegoricas,ſiue vnam hypotheticā.q̄ eſt idem dicere, vt not. in.l.quæſitum.de acquir.rer. do.Hoc præmiſſo ſcias q̄ quādoq̄ hæc dictio &, & dictio ſi,ponunt reſpectu earūdē diſpoſitionū & tūc cōiunctiua etſi,eſt vna pars.& ponit etſi,id q̄uis,vtin cōtrariis. Qñq̄ ponunt reſpectu diuerſarū orationū:& tunc dictio ſi,ſtat propriè,& facit conditionē:& dictio &,copulat, & ēt ſtat propriè,vt.l.j.ē.de vulg.& pupil.& inſti.de vulg.ſubſt.in princ. Iſtæ leges tibi declarant hoc ſi diligenter inſpexeris. Item circa †prædicta dubitaꝫ quando dictio ſi,facit cōditionē,an faciat cōditionem,expreſſam.Certe ſic, vt.d.l.ſi Titio.qñ di.leg.ce.Secūdò quæro de dictione cū,ʰan faciat cōditionē.Circa†quod ſciē dū eſt q̄ hæc dictio cū,quandoq̄ eſt propoſito:& tūc habet vim copulæ,vt.l.illi cū illo.de vſuſru.leg.&.ē.de leg.j.l.Titiæ.ſ.nihil. & tunc conditionem nō facit,niſi ante appareat voluntas diſponentis.vt.l.ſi ita fuerit.ſ.fi.de ma.teſt.& ibi bonus tex.&.ē.de lega.j.l.ſi ancillas.& iſti.de lex.ę.ſi quis ancillas.Qñq̄ dictio cum eſt coniunctio:q̄ eſt ſemper,cū apponitur verbo præteriti tēporis vel præſentis:& tunc non facit cōditionē:qa cōditio non eſt de præterito,ſed ponit cauſatiuè cùm,pro quia: vł diuerſatiuè ꝓ quanuis,vt dicemus.j.eodem.l.demonſtratio.ſ.j.Quandoq̄ dictio cū,reperitur aduerbium.ſcilicet cum,pro quando.quod eſt quando apponitur verbo futuri temporis: tunc lex videtur ponere regulam q̄ inter ſi,& cum,non ſit differentia,ⁱ& vtrunque conditionem inducat,vt.l.qui ꝓmiſit.de condi.inde.&.j.de ver. obl.l.quocūq̄.ſ.pe.& hoc not.in gl.tamen quia multæ leges videntur contradicere:ideo circa hoc poſuerunt diſtrinctiones.& no.Gul.in.d.l.qui promiſit.Petr.in.d.l.quodcūq̄.Tu tamen †vt apertius intelligas,ſcias q̄ propria & principalis differentia inter ſi,& cū,eſt:quia ſi denotat principaliter conditionē:ſecundariò tempus:quia nulla conditio eſt quę in ſe nō habeat tēpus futurū vt iam dixi.dictio cū,denotat principaliter tēpus: eſt eīm aduerbiū tēporis.ſecūdariò cōditionē.Probaᵗ.j.qñ di.le.ce.l.ſi Titio.et j.e.l.ſi quis legata.in princ.Ex hoc inſurgūt plures aliæ differentiæ.Prima eſt qñ iſta ÿba apponūtur cirba ſubſtātiā obligatiōis vel circa voluntatē quæ exprimiᵗ per verbū futuri ſubiunctiui. Nā illa ſtipulatio ꝓmittis ſi voluero,nō valet.ſecus ſi cū voluero,vt.l.cēteſimis.ſ.fi.j.de ver.obl.Rō ſecundū Pet.quia in primo eſt cōditio expreſſa p ſi, in ſecundo eſt cōditio tacita per cū: & expreſſa nocent &c.vt.j.e.l.nunq̄.licet gl.in.d.l.cenſimis.multum laboret. Secunda differentia eſt: quia ſi promittis mihi vel legas decem cū petiero:non facit conditionem.vt.l. ſi decem cū petiero.j.de verbo.oblī.&.j.eod.l.Titia.ſecus ſi promittis vel legas decem ſi petiero,vt no.in.d.l.ſi decem cum petiero.Ratio ſi militer eſt:quia per ſi,eſt conditio expreſſa per cū,tempus principaliter:& ideo cum talis temporis expreſsio ſapiat exactionē, ſiue executionem de præſenti nullam ſuſpenſionem inducit,vt leg.liber homo.ſ.decem.de verb.oblī.Tertia differentia eſt:ᵏ qa dictio ſi,ſiue apponitur ˡcirca diſpoſitionem,ſiue circa executionem, facit diſpoſitionem conditionalem, vt infra eodem lege. quibus diebus.ſ.quidam Titio.ſed dictio cum, facit diſpoſitionem conditionalem,ſi apponitur circa diſpoſitiōem.ſecus ſi circa executionem,vt ſupra de legatis.primo.l.ſi cui &.C. quando di.le.

a dicslegati cedit.l.ex his.* Ita dicunt docto.ſed certè quòd dicitur de dictione ſi, eſt verum in vltimis voluntatibus, vt dicto §.quidam Titio.& ibi nota. Secus in contractibus: quia tunc non facit diſpoſitionem conditionalem, ſed reſoluendam ſub conditione,vt.ē.de in diem addic.l.ij.& ibi bona gloſſ. Item qđ dicitur de dictione cū,eſt verum, ſi per cū adiiciat circa executionē tempus certum,vt euentus certæ ætatis. ſi incertū,vt no.j. ad Treb.Seius Saturninus.dixi in.d.l.ſi cui. Remanet ergo differentia inter ſi,& cum:tunc cū in vltimis voluntatibus circa executionē adiicit quidam futurus euētus eſt collatus in tēpus certum:puta certæ ætatis vel ſimile.Ratio tunc eſt:q ex eo q̄ diſpoſitio præceſsit puta:& poſtea adiecit per dictionē cū, æque principaliter ſignificat tēpus:præſumitur teſtatorē voluiſſe adiicere conditionem.Ex prædictis colligit q̄ per dictionē cū,inducitur conditio tacita,non expreſſa.Hoc tangitur.j.eo.l.conditiones ex b trinſecus.Tertiò quæro ᵇ de hac dictione niſi. ᶜan faciat condic tionem.Dic †q̄ quādoq̄ dictio niſi,apponit verbo pręteriti,vel præſentis tēporis:& tunc eſt dictio merè exceptiua:de cuius natura ſolet dici in.l.actione.C.de tranſac.pleniſsimè in.l.ſi eum.§. qui iniuriarum.ē.ſi quis cau. Aliq̄n adiicitur verbo futuri tpis: & tunc eſt quędam gl.quæ videt dicere,aut dictio niſi,precedit diſpoſitionē,aut ſequit,vt no.de act.& ob.l. obligationū ferè .§. cōditio.ſed illud eſt falſum.quia quicquid præcedit in ordine locutionis:tamen in ordine intellectus ſemper præcedit diſpoſitio & ſegt illa exceptio per niſi.Dic ergo : aut loquimur in vltimis voluntatibus:& totam diſpoſitionem facit cōditionalē:vt.j.eo.l. quibus diebus.§.quidam Titio.&.l.fideicommiſſa.§.quāq̄.ē.de le.iij.Aut loquimur in contractibus:& tūc aut diſpoſitio fuit cō tracta per verba futuri tēporis:& tunc idem.Aut per verba præſentis vel præteriti tēporis:& tunc dictio niſi,facit reſolutionem conditionalē,licet diſpoſitio ſit pura,vt no.de in diem addic.l.ij. n licet gl.de contrahen.emp.l.iij.aliter ſonet:& non bene.† Quæ d tò quæro de dictione alioquinᵈ Iſta dictio mirabilis eſt: & non ſolū facit orationē conditionalem.ſed in ſeipſa orationē continet, inducit conditionē contrariā præcedenti diſpoſitioni. Exponit enim alioquin.i.ſi nō fuerint prædicta,vt.l.ſi finita.§. ex hoc edicto.j.de dam.infect. & ibi not.&.ē.de dolo.l. & eleganter.§. pe. &.j.de fideicō.li.l.ſi cui legata.&.ē.de leg.ij.l.Lucius.§.Lucius. &.ē.de leg.j.l.ſi ſeruus legatus.§.ſi ſeruus.&.ē. de impen. in reb. do.fac.l.oīno.Hoc idem pronunciauit papa,vt refert Spe.de citatio.§.j.ver.ſed pone papa.Vnde iuriconſultus qui laborauit in cōceptione pœnalis ſtipulationis.de ver.obli.l.cū qd.&.l. continuus.§.pe.vno ÿbo potuiſſet expedire.ſiue præcedat diſpoſitio affirmatiua,ſiue negatiua p̄ ſubijcere ſtipulationē pœnalē hoc mō:alioqn tantū dabis. Et hoc verū ꝓpriè ſumēdo:licet q̄ñq̄ in alia ſignificatione reperiaᵗ.vt.l.damni.§.de.de dā.infec.&.l. fluminū.§.ſi de Seruius.e.ti.Sed in prima iſta cōiūctio cū alia cōiunctione adiungit:& ſic ſuam naturā imitaᵗ,in ſecūda in vna & ea dē ratione ponit:& ſic nō poteſt inducere cōditionē:cū tūc ſem- 12 per requntur duæ orationes,diſpoſitio & conditio. † Quintò q̄ro de dictione aliās:quæ quandoq̄ facit conditionē,ſicut dictio alioquin,vt.l.diuortio.circa prin.de neg.geſt. & tunc ſoluit in ſi non,vt no.in.d.l.diuortio.de iureiur.l.aliās. Quandoq̄ aľs ſignificatiōes habet.Nam q̄ñq̄ eſt aduerbium loci,et ponit aliās pro loco alio,vt.l.adeo.§.quod ſi toto.j.de acquiren.re.do.Quādoq̄ eſt aduerbiū tpis: & ponit aliās.ī.aliquando.vel alio tpe, vt.d.l. diem proferre.de arb.& de condi.ſine cau.l.iij.Quandoq̄ eſt ad uerbiū qualitatis:& ponit aliās.ī.aliter vel alio modo,vt.ē.de pecu.leg.j.§.l.leg.l.deniq̄.§.vtrum.& de aqua quoti.& ęſti.l.j.§.illud.Quandoq̄ ponitur aliās.ī.alio caſu.vt.l. qui teſtamento.§. mulier.de teſt.Et hoc ex natura orationis in qua hęc dictio poni 13 tur,poſſet quis faciliter comprehēdere.†Sextò quæro de dictioe ne ſiue,ᵉ& dico quòd propria natura huius dictiōis eſt, vt ſit diſiunctiua,quæ verba diſiungit,ſenſum tamen coniungit,vt Alexander ſiue Paris,vt.C.de in litem dā.tut.l.ad protegendam. & ibi nota.tamen quando hæc dictio cadit inter duas orationes futuri temporis, reſpectu vnius diſpoſitionis: tunc conditionē ſeu conditiones inducit diſiunctiuè , vt.j.quando di.leg. ce.l.huius. 14 & de verbo.oblig.l.ſi ita quis ſtipuletur. †Quæro quid de con f iunctione copulatiua.ᶠReſpondeo, quandoq̄ conditionem inducit,ſi denotat ordinationē, vt vnum de neceſsitate præcedat, aliud ſequatur,vt l.mulier.§.penul.de condi.inſti.j.de ſtatulib.l. ſi peculium.in prin.§. is cui. Idem puto de coniunctione alternatiua,quando eſt ſignificatiua ordinis,vt l. cùm pater.§.pen.ē. de leg.ij.Ex quibus concludo q̄ omnis conditio quæ diſpoſitionem ſuſpendit in aliquē futurum euentum inducit conditionē, vt ex prædictis patet.Hoc dico:quia iſtæ coniunctiones ſępe ponunt impropriè,& vna pro alia,vt j.eo.l.eas cauſas.& ibi no.Secū cūdò principaliter quæro de natura aduer c biorū.& primò de aduerbijs tēporis, de illis aduerbijs loquor quæ futurū tēpus reſpiciunt.aliàs nō eſſet cōditio,vt pluries di 15 xi. † Et quæro de dictione quo ad, donec, g q̄diu,quid ſignificāt.ᵍvt ecce,lego vel promitto tibi centum quo ad fueris in ſtudio, vel donec fueris in ſtudio . quod idem eſt. ideo iura promiſcuè allegabo. Et videt q̄ iſta verba faciant cōditionem,vt j.eo.l. pater.§.fi.& ē.de annu.lega.l.legatū. & de ali. leg.l.Caio.§.Imperator.ē.de ſeruitu.l.iiij.in d prin.Ecōtra q̄ non faciant conditionē,ſed modum,no.C.de leg.l.j.& in d.l.iiij. de ſer. per glo. Alibi videtur q̄ iſta aduerbia ſolū tēpus ſeu dilationē quādā inducāt,vt ē. de exc.tu.l.pe.in prin.& multa alia iura diuer ſimodè loquunt in hac materia.Ideo ad omniū declarationē dic . Qñq̄ iſtæ dictiōes apponunt ad inchoationē alicuius beneficij:& tūc faciunt cōditionē vt j.eo.l. pater. e §.fi.de annu.leg.l.legatū.de ali.leg.l. Caio. §.Imperator.& C.de leg.l.j. in omnibus illis legibus inducitur legatum annuū, menſtruum,vel diurnū,vt in alimentis: & ideo ad inchoationem cuiuslibet legati apponi tur.Hoc ſentit Cy.'C. de indi. vidui.l.fina. Aliquando iſtæ dictiones apponuntur ad g ſuſpenſionem alicuius beneficij ſeu diſpoſitionis præambulæ, vt illa talis diſpoſitio differatur in cuentum alicuius caſus:& tūc aut ſuſpenditur in euentum certo tempore limitatum:& facit idem,vt l.ſcimus. §. donec.C.de iu.delibe . Aut ſuſpēdit in aliquē euentum incertum,& facit conditionem,vt ſupra , de condi.indebi.l.ſufficit.quæ lex eſt ſatis nota.ad hoc. Quandoque iſtæ dictiones apponuntur ad limitationem beneficij iam conceſsi,ſeu diſpoſitionis præambulæ,ſcilicet,vt id duret in euentum,ſeu in effectum alicuius caſus:& dico quòd inducitur conditio quædam extinctiua diſpoſitionis præcedentis: niſi in caſu qui infra dicetur⁸, vt l.iij. in principio. ſupra, de ſeruitu. vbi eſt expreſsè 16 tex. †Aduertendum eſt tamen quòd iſtæ conditiones extinctiuæ quæ per has dictiones ſignificantur: quandoq̄ extinguntur ipſo iure:quandoq̄ ope exceptionis.Nam aut apponitur à lege: & tunc eius euentus extinguit ipſo iure, vt ſupra, de condictio. furti.ī.ſiue.§.tandiu.& de noxa.l.in delictis.§.ſi detracta. Ratio: quia lex habet hoc facere.Aut apponitur ab homine: & tūc aut circa obligationes merè perſonales,aut circa realia iura. Primo caſu non extinguit ipſo iure,ſiue in contractibus,ſiue in vltimis voluntatibus,vt infra,de verborum obligatio. l. eum qui. §. qui ita.& ibi expreſsè de euictione donec,& ſupra , de leg.j.l. nemo poteſt.& ibi ratio patet.Aut circa iura realia:& tūc aut circa ius dominij aut circa alias ſeruitutes.Primo caſu puto eſſe differentiā:aut logmur in vltimis volūtatibus:et extinguit ipſo iure,vt C. de le.l.ſi.p̄m j.ſolu.ibi poſitā quæ eſt vera.Ratio: qa teſtator pōt ei transferre dominiū ipſo iure. Aut loquimur in cōtractibus: & tunc non extinguit ipſo iure.Ratio:qa per cōtractū nō pōt hoc regulariter fieri,vt no.de condi.ob cau.l.ea lege.& l.ſi.C. de. realie.nō alie.cū ſimi.Secundo caſu qñ circa alias ſeruitutes: tunc aut circa ſeruitutes perſonales,vt vſusfructus: & extinguit ipſo iure,vt C.de vſufr.l.ambiguitatē.et ibi expreſsè de dictiōe donec. Ratio;quia vſusfructus poteſt finiri tempore,vt l.iiij.C.de vſuf. aut circa alias ſeruitutes reales: & non extinguit ipſo iure , vt

¶Ex his.Et ad limitationem huius vide tex.in l.ſi ita ſcriptū. in fi.j.de manumiſ.teſta.quod no.

b ¶Tertiò quęro.Et de hac dictiōe niſi,vide Bar.et Bal.in l.actione.C.de trāſa.Ange. in l.lucius. ff. de ma. teſt.Bal.in ti. de ſpō. in ad. Spe.And.Bar.

c ¶Dictione niſi. No. de hac dictiōe niſi,et qđ ſententijs eſt tex. gl.& Inn.in c. reqſiſti.de ap.& Bal.in l. qbus.§.quidā Titio. j. eo. & vide aliqđ p Imol.in l. quodcūq. §. nō ſolū. de verbo. obli. & quod ibiſcri pſi poſt eū per Sal.in l.actiōe.C.de tranſa. & Dy.in regula pec catū.de reg.iur.in vj.

d ¶Dictiōe alioquin. Iſta dictio alioquin, eſt ſeparatiua,vt l.ij. & ibi Ric. & Bar.& Sal.ē.ſi cer.pe.Aliqñ p aliter poſit,vt no. in l.alioquin.de contrahē.emp.& inſt.de iuſti.& iu.ſ.ij. de dictione alioquin.vide text. in l. ex diuerſo. in prin.ſo. ma.

e ¶Dictione ſiue. De cōiunctiōe ſiue,dixi in d.l.ſi ita qs, & vide bar.in l.demōſtratio falſa.§. quod aūt. in fi.in ij.col.j.eod.

f ¶Coniunctione copulatiua. Vide Imo. j. eo.l. qui duobus.

g ¶Quid ſignificāt.Vi de Bart. in l. q ita.de ver.obli.& in d.l.legatū. Et de dictione donec, vide Bar.in l. ambiguitatem.C.de vſufru. vbi etiam de dictione quouſq.

a ¶Dictiõe dũ. Et vid. not. per gl. Bartol. & puto in l.j. C. de le.

b ¶Dictione quouſcq; vide gl. & do. i. l. j. C. de le. & Bart. in l. fi. j. ad Tertul.

c ¶Vt de dictionibus. Ponit Io. an. in regula null⁹ ex conſilio. in mer curialibus.

d ¶Vtrique caſui. Per Bar. i. l. ex arrali. C. d ac. empt. & quod faciat cõdõnẽ ex tex. i l. poſt dotẽ. i ỹ. lec. ſo. mat. & de dictione ſ, adde tex. et q ibi no. voluit Imo. i. l. publi⁹ i prin. j. e. & Bar. i. l. q bus. §. fi. j. e. vide not. i. l. Gall⁹. §. ille caſus. de libe. & poſthu.

e ¶Quartò principaℓr gro. Et de plurib⁹ aliꝭ dictiõib⁹, vide q ſcriptũ eſt i. l. ſi qs ita de au. & arg. le. & de iſtis hic et de qbuſdã aliꝭ, & vide ẽt p bar. j. e. l. demõſt. p totã l.

f ¶Cõditionẽ. Quid ſi teſtõr dicat relinquo tibi ſub tali pacto. dic qꝫ itelligit relictũ ſub cõdõne vl mõ. l. filiꝭ mrem, & ibi Bal. C. de ſoff. teſ. Quid ſi dixit, ſaluo & reſeruato. vide Bal. i. l. iij. i. j, co. C. de fru. & li. expẽ. & ibi dixi de dictiõe ſcdm. Quid de iſtis ỹbis, do ſtibi ſub hac cõdõne vt facias die q ſignificãt modũ. l. cũ res. et ibi bal. C. de dona. Quid de his ỹbis q poſsis pe tere ex voluntate mea dicit Bart. i effectu q ſducũt cõditionẽ. Ita a dicit i. l. poſt mortẽ. i v. lectur. ſolu. matri.

g ¶Ad hoc rñdeo. Et vide Bal. i. l. ſi qs. C de inſti. & ſubſt. doc b in. l. ij. ff. de hęre. iſtit.

l. iiij. §. de ſeru. vbi expreſsè ponit de dictione quãdiu. Ratio: quia ſeruitutes reales nõ poſſunt conſtitui ad tempus, vt ibi. Hæc licet ſint de materia. d. l. iiij. & l. nemo poteſt §. de leg. j. tamen hic voluit dicere quantũ pertinet ad intellectum harũ dictionũ. Sed contra prædicta inſtaẽ de l. pe. de excu. tut. de ſuſpe. tuto. l. iij. §. q ſi quis. vbi iſtę dictiones non inducunt cõditionẽ extinctiuam, nec extingũt ipſo iure, licet hoc poſsit fieri: quia tutor poteſt dari ad tps. vt. d. l. pen. ſed magis inducunt diẽ. Sol. domini iſtæ leges in hac materia turbauerunt animũ meum. finaliter dico quòd quando per has dictiones temporales diſpoſitio confertur in alíquem euentum limitatũ certo tempore: tũc faciunt diem, ſed qñ tempore incerto: tunc faciunt cõditionem, vt. §. proxi. dixi etiã. §. cum tractaui de dictione cũ. Modò ad propoſitum in illis legis diſpoſitio eſt circa tutelam, quę eſt limitata certo tẽpore, quoniã finitur pubertate. Illud ergo qđ adiſcitur p dictionem quoad, eſt limitatũ certo tempore. ſ. quoad reipublicæ cauſa non aberit: Illud tẽpus quo non aberit Reipubli. cauſa, adiſcitur circa tutelam quæ finitur per tps certum. ſ. pubertatis: meritò facit diem, ſeu dilationem, non conditionem extinctiuã. Et ſic apparet q gl. quæ dicunt q dicta ad uerbia faciunt modum, non bene dicunt. Vnum etiã eſt no. de natura iſtarum dictionum: qa licet qñq; extinguãt ipſo iure, qñq; ope exceptionis, qñq; differant, vt. §. dictũ eſt: tamen illæ dictiones habent quãdã vim tutem repetitiuam, vt diſpoſitio ſuum reaſſumat effectum impedimento ceſſante, vt d. l. pe. & d. l. iij. §. quod ſi quis. probaẽ aperti⁹ in. l. ſicut in annos. i prin. qui. mo. vſuſfru. amit. quod eſt notandum. † Quid de dictione dum. ª Reſpõdeo, idem quod in præ a dictis, vt. l. qui concubinam. §. vxori. § de le ga. iij. Facit quod not. in. d. l. iiij. de ſerui. & j. e. l. ſi quis ita legauerit. Quid de dictione quouſcq;. Credo idẽ quod in dictis dictionibus: quia eadem ratio quandoidem ſignificãt. vt de manu. teſt. l. Imperatores. & d. l. ſicut in annos. in prĩ. idẽ etiam de dictione vſq;. Quæro de dictione quãdoq;. Rñdeo idẽ, vt. j. e. l. cũ vir. Quæro de dictione qñ. Reſpondeo, vt. j. qñ di. le, ce. q pupillæ, & aduerte: qa oĩa prædicta aduerbia tpis de quibus. §. dixi, requirũt duo verba. ſ. verbũ diſpoſitionis, & verbum cõditionis. Idẽ ergo eſt dicẽdũ in ſimilibus aduerbijs tpis. idem credo, † q vbicũq; dixi dicta aduerbia facere cõditionẽ quia intelligo ſecũdario: principaliter tempus, vt dixi. §, de dictione cũ, & vide q de aduerbio poſtq;. dicã. j. e. l. quibus diebus. §. fi. Vlterius quæro † de aduerbio loci, vt de dictione vbi. Dico q qñque impropriè ponitur, & facit conditionem, vt. l. ſi ita ſcriptum. §. fi. §. de le. ij. Quæro de aduerbijs † quantitatis, vt de dictione quatenus. Dico q faciũt aliquando cõditionẽ, vt. l. ſtichum qui meus erit, §. de leg. j. licet qñq; aliter ponantur, vt. l. j. de no. ope. nũci. Vlterius q̃ro † qđ de aduerbijs negãdi: vt de dictiõe ne. Rñdeo, de hac eſt dubiũ an faciat cõditionẽ, vel modũ, & ideo de ea dicemus. j. e. in. l. qbus diebus. §. fi. vbi dicemus de modo: & ibi dicemus de quibuſdã aliꝭ dictionibus: vt de dictiõibus vt dũmodo, & ſimilibus. Subijcio † tñ hic regulã q omne aduerbiũ, quod diſpoſitionẽ ſuſpẽdit in aliquem futurũ euentum facit cõditionẽ. † Tertio principaliter quæro de prepoſitionibus, an p eas inducaẽ cõditio. Et dico q cõditio inducit qñq; per præpoſitiones deſeruiẽtes accuſatiuo caſui, vt per ad. j. eo. l. ſi vir. licet qñq; iſta eadem prepoſito reperiatur inducere modũ, vt. j. eo. l. quibus diebus. §. fi. & ibi de hoc dicam. Item per præpoſitionẽ deſeruiẽtem ablatiuo caſui, vt in ꝑpoſitione cũ: ſi voluntas defuncti appareat, vt. l. ſi ita fuerit. §. fi. §. de ma. teſt. Item per ꝑpoſitionẽ de-

17 fru. amit. quod eſt notandum. † Quid de dictione dum. ª Reſpõdeo, idem quod in præ a dictis, vt. l. qui concubinam. §. vxori. § de le ga. iij. Facit quod not. in. d. l. iiij. de ſerui. & j. e. l. ſi quis ita legauerit. Quid de dictione quouſcq;. Credo idẽ quod in dictis dictionibus: quia eadem ratio quandoidem ſignificãt. vt de manu. teſt. l. Imperatores. & d. l. ſicut in annos. in prĩ. idẽ etiam de dictione vſq;. Quæro de dictione quãdoq;. Rñdeo idẽ, vt. j. e. l. cũ vir. Quæro de dictione qñ. Reſpondeo, vt. j. qñ di. le, ce. q pupillæ, & aduerte: qa oĩa prædicta aduerbia tpis de quibus. §. dixi, requirũt duo verba. ſ. verbũ diſpoſitionis, & verbum cõditionis. Idẽ ergo eſt dicẽdũ in ſimilibus aduerbijs tpis. idem

18 credo, † q vbicũq; dixi dicta aduerbia facere cõditionẽ quia intelligo ſecũdario: principaliter tempus, vt dixi. §, de dictione cũ, & vide q de aduerbio poſtq;. dicã. j. e. l. quibus diebus. §. fi. Vlterius quæro † de aduerbio loci, vt de dictione vbi. Dico q qñque impropriè ponitur, & facit conditionem, vt. l. ſi ita ſcriptum. §. fi.

20 §. de le. ij. Quæro de aduerbijs † quantitatis, vt de dictione quatenus. Dico q faciũt aliquando cõditionẽ, vt. l. ſtichum qui meus erit, §. de leg. j. licet qñq; aliter ponantur, vt. l. j. de no. ope. nũci.

21 Vlterius q̃ro † qđ de aduerbijs negãdi: vt de dictiõe ne. Rñdeo, de hac eſt dubiũ an faciat cõditionẽ, vel modũ, & ideo de ea dicemus. j. e. in. l. qbus diebus. §. fi. vbi dicemus de modo: & ibi dicemus de quibuſdã aliꝭ dictionibus: vt de dictiõibus vt dũmodo,

22 do, & ſimilibus. Subijcio † tñ hic regulã q omne aduerbiũ, quod diſpoſitionẽ ſuſpẽdit in aliquem futurũ euentum facit cõditionẽ. † Tertio principaliter quæro de prepoſitionibus, an p eas

23 inducaẽ cõditio. Et dico q cõditio inducit qñq; per præpoſitiones deſeruiẽtes accuſatiuo caſui, vt per ad. j. eo. l. ſi vir. licet qñq; iſta eadem prepoſito reperiatur inducere modũ, vt. j. eo. l. quibus diebus. §. fi. & ibi de hoc dicam. Item per præpoſitionẽ deſeruiẽtem ablatiuo caſui, vt in ꝑpoſitione cũ: ſi voluntas defuncti appareat, vt. l. ſi ita fuerit. §. fi. §. de ma. teſt. Item per ꝑpoſitionẽ de-

d ſeruiẽtẽ vtricq; caſui, ª vt per prepoſitionẽ in, vt. j. e. l. ſolemus. & l.

24 nec ſemel. §. ſi in habitatione. j. qñ di. leg. ce. Et breuiter † hæc eſt regula qñ per præpoſitionẽ diſpoſitio ſuſpendiẽ in aliquẽ incertum futurũ euentũ: tunc inducitur conditio. iſta intelligũtur melius cum tractabitur de materia modi. §. eo. l. quibus diebus. §. fi.

25 Quarto † principaliter q̃ro de nomine: vtrũ ex vi noĩs inducat

e cõditio. Reſpondeo inter diſpoſitionẽ & cõditionem de neceſsitate debet eſſe diuerſitas, vt. l. ſi ita ſtipulatus. de verb. obl. & per oẽs. ll. huius tit. modo noĩa quæ ſunt de ſubſtantia diſpoſitionis, vt nomẽ perſonæ diſponẽtis, & perſonæ in quã cõferẽ diſpoſitio & rei de qua fit diſpoſitio, iſta nomina prout ſunt ſignificatiua

f alicuius ſubſtãtiæ exiſtẽtis non inducunt cõditionẽ. ª aliãs ſequeretur q idẽ eſſet cõditio, & diſpoſitio q̃ ſunt repugnãtia: ſed ſi ſunt ſignificatiua alicuius qualitatis ſubſtantiæ non exiſtentis, ſed q̃ dependẽt ex futuro euentu inducũt conditionẽ, vt lego partum Arethuſæ, fructus fundi: & ſimilia. hoc eñ nomẽ partus non ſignificat ſubſtãtiam, ſed quãdã qualitatẽ q̃ eſſe ſperaẽ rei futurę quaſi dicã, lego illũ hominẽ q erit partus Arethuſæ: vel quem Arethuſa pareret: & ſic de ſimilibus. vt hac. l. in fi. & l. iterdũ. de ver. obliga. vel ſi diceres q illa noĩa eſſent ſignificatiua ſubſtantiæ futuræ idẽ eſt: quia tacitã cõditionẽ continẽt ſi naſcẽ, ſi ineſſe produceretur. Itẽ quando in diſpõne apponunt quædam quę non ſunt de ſubſtãtia diſpoſitionis: ſed apponunt tanq; cauſa de futuro: vt ꝓmitto centum nomine dotis. iſtud nomẽ dotis eſt cã

26 pendens de futuro, & facit conditionem tacitam. ſi matrimoniũ ſequatur. vt. §. de iure do. l. ſtipulationem. cũ ſi. Idem eſt dicendũ in legato dotis noĩe: vt dicam. j. eo. l. titio centũ. §. titio. licet gl. hic dicat contrarium. idẽ in donatione cã mor. nã hoc dictũ cã mor. facit conditionẽ, vt. §. ſi cer. peta. l. non oĩs. & de do. cau. mor. l. ſi mortis. qñq; tñ cũ iſta apposita ſunt per modicum cauſæ futuræ faciunt modum. de quo dabimus doctrinam in. l. quibus diebus

26 in fi. j. eo. quia ergo † quandoq; noĩa ſuſpẽdũt diſpoſitionem, in aliquem futurum euentum: ideo dicuntur facere conditionem.

27 Quinto † principaliter q̃ro de pronomine. an cõditionẽ inducat. Circa q ſciẽdũ eſt q quędã ſunt pronomina q̃ requirũt vnũ ỹbũ tm̃: quędã ſunt q̃ de ſui natura requirũt duo. de primis dico, q quædam ſunt ſignificatiua ſubſtantiæ: vt ego, tu & ille, qlibet vterq;. & ſimilia: & iſta cõditionẽ nõ faciũt p ſe de ſui natura cõ-

e iunctiõis, vel aduerbij vel alterius partis oratiõis. vt. §. dixi de nomine: qa eadẽ eſt ratio. q̃dã ſignificant qualitatẽ: vt meũ, tuũ, & ſuũ. & iſta ſi quidẽ adiſcianẽ verbo futuri tẽporis faciũt cõditionẽ vel demonſtrationẽ, vt. l. nup. §. de leg. iij. de aliꝭ verò pronominibus q̃ requirũt duo verba, dico q q̃dam ſunt diſtributiua: q̃dam relatiua. diſtributiua ſi adiſcianẽ verbo futuri tpis ſemper faciunt cõditionẽ. hoc ꝓbatur primò in diſtributiuo ſi quis. §. de leg. j. l. qui filiabus. §. j. & §. de pi. ac. l. ſi neceſſarias. §. ſi annua. i fi. §. cũ ſi. Itẽ in diſtributiuo quiſquis, cũ ſuis obliquis. vt. §. de vulg. & pup. & l. qui liberis. §. hæc verba. & §. de leg. j. l. iij. §. fi. & C. de impu. & aliꝭ ſubſti. l. fi. cũ ſi. licet ſit argu. contra. j. eo. l. in conditionibus. §. j. dic vt ibi. Itẽ in diſtributiuo quicũq;, vt. j. de iur. fiſc. l, edicto. circa prin. Item de diſtributiuo vter. vt. §. de condi. inſt. l. vter. & idem in omnibus ſimilibus quæ duo verba requirunt de ſui natura. ſed ſi adiſcerenẽ verba præteriti temporis, vel præſentis, eſſet demonſtratio. vt. j. eo. l. demonſtratio. & ibi dicit. De

28 relatiuis † videamus: & primò de relatiuo ſubſtãtiæ, & de relatiuo quis vel qui. q eſt relatiuũ ſubſtantiæ, vt no. C. de ſenten. quę pro eo q intereſt profe. l. j. in añpe. gl. & inſti. de inuti. ſtipu. §. alteri. de hoc dico q qñq; poniẽ diſtributiuè non relatiuè. q eſt qñ referẽ ad aliquã generalitatẽ, vel ad terminum cõmunem: & tũc facit cõditionẽ, ſicut alia diſtributiua, vt ꝓbaẽ de re. dub. ſi fuerit qñq; poniẽ relatiuè quod eſt quãdo refertur ad rem certam, vel limitatam, & tunc ſi quidem iungitur verbo præſentis, vel pręteriti temporis, nunq; facit conditionem ſed demonſtrationem, licet quædam iura videanẽ contrarium dicere. quod examinabimus. j. eo, leg. demonſtratio. in principio. quandoq; iungiẽ verbo futuri tẽporis: & tunc facit cõditionẽ, vt. l. ſtichũ qui meus erit. §. de leg. j. &, §. de leg. iij. l. nuper. in fi. Sed contra hoc videtur for

29 titer obſtare. §. de hæred. inſtitu. lege. ij. vbi dicit teſtator ex parti bus quas aſcripſero: & tamen partibus non ſcriptis eſt hęres. Ad

g hoc reſpondeo, ª & bene notãdũ eſt q iſtud relatiuũ iunctũ verbo futuri tẽporis inducit cõditionẽ ad ſuũ antecedens, vt dictis legibus patet. Hoc ꝓmiſſo qñq; iſtud relatiuũ refertur ad aliquod ſubſtantiale

ſubſtãtiale ipſius diſpoſitionis, vt puta ad rem legatam: & tunc tota diſpoſitionẽ facit conditionalẽ, vt. l. ſtichum. & l. nuper. præ alleg. Quandoq; refert ad aliquod accidẽtale ipſius cõditionis: tunc ipſum accidens facit cõditionale: & ſic deficiẽte cõditione remanebit diſpoſitio iuris ſine illo accidẽti, vt hic, & in. d. l. ij. Nã ibi dicit inſtituo te ex partibus quas adſcripſero. antecedẽs illius relatiui quas, eſt illa dictio partibus: pars autẽ inſtitutionis non eſt de ſubſtantia, ſed eſt quodã accidens: & ideo cõditione deficiente deficit illud accidens: & remanet ſine partibus inſtitutis. Et hoc vult ſentire gl. §. de leg. j. l. ſtichum qui meus erit. Ex hoc

29 † concludo aliud de quo poſſes quærere, vtrum relatiua accidentis, vt qualitatis, quãtitatis, vel quotitatis, vel numeri, vt qualis quantus, quotus: et quodcũq;, faciãt conditionẽ, ſi iũganẽ verbo futuri temporis. Et dico q faciant cõditionalem illam qualitatẽ: non totalem diſpoſitionem: argu. d. l. ij. & videẽ eſſe caſus de hæ

a redi. inſti. l. clemens. §. fi. ª ſecundùm vnum intellectum gloſ. Sed

b quæro ᵇ iuxta prædicta, † an iſta conditio quæ inducitur per iſta

30 relatiua, dicatur conditio tacita vel expreſſa. Et gl. quæ eſt in. d. l. ſtichum. dicit q eſt conditio tacita. Idem ſentit hic in fi. text. & glo. ſi bene inſpiciatur. Contra hoc videtur tex. quia ſiue cõditio apponatur per ſi, ſiue per relatiuũ iunctum verbo futuri temporis nihil intereſt, vt. d. l. ij. de hære. inſti. & §. de lega. iij. l. nuper. in fi. & ibi tex. videtur. Quid dicendũ? Dico q; eſt conditio tacita per tex. & gl. huius legis, in fi. Ratio huius eſt: quia natura conditionis vult vt ipſam diſpoſitionem reſpiciat. & ipſam ſuſpendat, vt. j. eo. l. legata. & l. cũ ad præſens. cum. l. ſeq. §. ſi cer. pe. l. cedere

c diem. de verb. ſignifi. ſed iſtud non refert ſe ad diſpoſitionem, vl actum verbi diſponentis principaliter, ſed ſolũ refert ſe ad ſuum antecedens. alias accidens ſecundariò per illud antecedens: vel accidens ſic qualificatum porrigitur ad actum verbi diſponẽtis & ideo dicit fieri conditio tacita: quia hoc contingit ex natura rei in diſpoſitione appoſitæ ſic qualificatæ per relatiuum. ſicut dicitur tacita, quando legantur fructus fundi, vel partus ancillę & ideo dicitur tacita: quia ſecundariò hoc facit: ſicut dicimus de dictione cũ, & aliꝭ aduerbijs temporis, vt ſupra dixi. Et hoc eſt multum vtile propter illas differẽtias quas ſupra poſui inter ſi, & cũ. Non obſtant iura iſta: via verum eſt q nil intereſt: non tñ

31 per omnia nil vt in multis ſimilibus habemus, vt in. l. ſacrilegij. §. ſi quis. j. ad. l. Iul. pecu. Ex his ergo † concludo q conditio dicit

c tacita quatuor modis. Primò cùm nil exprimitur, nec id quod ſuſpenditur, nec euẽtus in quem ſuſpenditur, vt in illis conditionibus quæ tacitè ſubintelliguntur à lege vt. §. de lega. j. l. iij. vel q̃ ex vi nominis inſunt, vt. §. dixi. Secundò quando actus ſuſpendens exprimitur, ſed non exprimitur euentus in quem ſuſpendi tur, vt in conditione, quæ inducitur per dictionẽ aliãs, & alioqn vt. §. dixi. Nam conditio eſt quæ ſuſpẽdit, & illa exprimit: & ipſa continetin ſe tacitè euentum in quem ſuſpenderetur. Tertiò, qñ vtrũq; exprimitur, ſed principaliter denotat tempus, ſecũdariò conditionẽ. Quartò ſimiliter quãdo vtrunq; exprimitur, ſed nõ

32 porrigit principaliter ad actum verbi, vt in conditione quæ inducitur per quis vel qui. vt. §. dixi. † Ex his habes quòd conditio quæ inducitur per cõiunctiones eſt conditio expreſſa: quia actũ verbi reſpicit. Item quę inducitur per aduerbia, niſi ſit aduerbiũ temporis: quia etiam aduerbium temporis reſpicit actum verbi & ipſum ſuſpẽdit. Idem dico de ea quę inducitur per præpoſitiones: quia etiam præpoſitio circa actum verbi diſponit, & eum ſuſpendit in aliquem euentum. Idem dico de his conditionibus q̃ inducuntur per nomina diſtributiua: quia ſemper diſtribuunt circa actum verbi, & ipſum ſuſpendunt. Et hoc eſt verum cum actus aliꝭ euentus in quem ſuſpendatur, exprimitur. Et de effe-

33 ctu iſtarũ conditionum quę tacitè intelliguntur, dicemus. j. eo. l. conditiones quæ extrinſecus. Sexto principaliter † quæro de verbo, an cõſtitutiones inducat. Breuiter dico quod non. Nam aut dicis quod verbum inducat conditionem reſpectu ſuiipſius: & hoc eſt impoſsibile: quia diſpoſitio & cõditio eſſet idem. Aut re ſpectu alterius verbi poſiti in alia diſpoſitione: & videtur etiam impoſsibile. Nam vnum verbum non coniungitur verbo alteri nec diſponit in illo, niſi mediãte aliqua coniunctione, aduerbio vel aliq̃ alio diſtributiuo, vel relatiuo, quod haberet hoc ĩducere & ſic non induceretur ex natura ſui, ſed ex natura alterius, vt dictum eſt. aliãs faceremus malam grammaticam, contra. l. Plautus. de aur. & arg. l. Prę dicta fallunt in verbo infinitiui modi, q

poteſt cõiungi alteri verbo ſine cõiunctione: & tunc ſicut nomẽ poſſet inducere con ditionẽ, vt verbi gratia, promitto te dotare

34 ar. l. ſtipulationẽ. de iu. do. † Septimò princi paliter videndũ eſt de participio, an indu- b cat cõditionẽ. Circa qđ eſt ſciendũ q qñq; participia ponunt abſolutè: & tũc eſt mirabile: quia licet fuerit præteriti tẽporis: tñ inducit cõditionẽ. Ratio: qa futurũ tẽpus ſignificat cũ quadã præteritione, vt dicamus in futuro ſubiunctiui. Hoc probaẽ j. eo. l. à teſtatore. & j. ti. j. l. acceptis. §. de euict. l. qui libertatis. §. ſeruus. de vſur. l. euic. de ſtatu- c libe. l. ſticho. in prin. & §. j. & iſtam cõditionem reputo expreſſam: qa actus verbi diſponẽtis per has conditiones directò ſuſpẽ- d ditur, & euentus in quẽ ſuſpendiẽ exprimi

35 tur. Quandoq; participia † nõ ponunt abſolutè, ſed reguntur ſicut aliꝭ caſus: & tũc participia præſentis, vel præteriti tẽporis nõ faciunt cõditionẽ: qa nõ iunt de futuro. Cir- e ca participia verò futuri tẽporis poſſunt dubitari, an faciant cõditionẽ, vt in hoc exem

d plo, lego tibi ª ſtichũ futurũ meũ cũ moriar. Et vr̃ q nõ facit cõdõnẽ, vt. l. ſi qs vina. in prin. §. de peri. & cõmo. rei vẽ. Cõtrariũ cre f do q faciant cõdõnẽ tacitã, ſicut cũ dico ſtichũ q meus erit cũ moriar, vt d. l. ſtichũ qui meus erit. Nã eſt eadẽ ratio: qa talia participia magis adiſciũt quãdã qualitatẽ futurã rei legatæ q̃ actui verbi, vt §. dixi. Non ob. l. ſi qs vina. quia illud participiũ deguſtanda, fuit adiectũ executioni, nõ diſpoſitioni. Item habuit limitationem certi tẽporis: me g ritò nõ facit diſpoſitionẽ cõditionalẽ. Facit l. ex his. C. qñ di. le. ce. dixi §. circa dictionem cũ, facit qđ dixi §. circa aduerbiũ tpis.

36 † Octauò quęro principaliter de gerũdijs ᵉ. e Reſpõ. de hoc dixi §. de acq. hære. l. ſi tu ex parte. Scias tñ q ſecũdũ grãmaticos gerundium nõ differt ab infinitiuo, niſi qa habet caſum: & ideo dic. Aut gerundiũ poniẽ in cõſtructiõe mediãte aliqua præpoſitione: & tũc dic vt §. dixi in vj. q. prin. Qñq; ſine præpoſitiõe: tũc dic vt §. dixi in vj. q. de verbo infinitiuo qđ noĩaliter ponitur. Declarui latius in d. l. ſi tu ex parte. ideo nõ curaui perfectã dare doctrinam, ſed ſi vtrũq; repetitur ex iam dictis põt ſumi quid iuris ſit.

f Nonò quęro ᶠ de ſupino. † Circa quod ſciendũ eſt vt dixi de gerũ

37 dio. Nã ſupinũ non differt ab infinitiuo, niſi qa habet caſum. Ideo aduertẽdũ eſt: qa ſupinũ nõ habet niſi duos caſus. ſ. ablatiuũ & accuſatiuũ. Rõ eſt: qa natura ſupini eſt deſignare ſeu reſpicere ſolũ terminũ alicuius actus: & terminus eſt duplex. ſ. terminus à quo: et per hoc habemus ablatiuum, vt §. de mino. l. iij. §. minorẽ. vbi hoc ſupinũ natu, intelligitur à momento natiuitatis. Vel eſt terminus ad quem: & per hoc habemus accuſatiuum, vt l. ſi qñ. §. fi. vt leg. no. ca. Sed iſtud quod habet ſe p modum termini, nõ ſuſpendit diſpoſitionem, ſed magis terminat: ideo puto q per ſupinum non inducatur cõditio, niſi ratione alterius verbi cui adiungitur. & hæc dicta ſufficiant.

1 ☞ *Conditio caſualis poteſt impleri viuo teſtatore, & etiã poteſtatiua, ſi fuerit facilis.*

2 *Conditio poteſtatiua facilis debet impleri ſcienter & non facto, & poſt aditam hæreditatem ſi reſpicit perſonam hæredis.*

3 *Probatur quòd quis fecerit aliquid animo implendi conditionem probando q ſciuerit conditionem inſertam.*

4 *Conditio caſualis in contractibus ſufficit q ſit impleta ante contractum.*
Poteſtatiua facilis poſt contractum impletur etiam à ſciente: ſed quo ad obligationem acquirendam non ſufficit aliquid factum eſſe facto, & ad pœnã euitandam ſic.

5 *Statutum q ſi quis ſoluerit decem, eximatur de bãno, nõ ſufficit ſoluiſſe ante ſtatutum.*

LEX II.

g Onditionũ. ª Cõditiões † caſuales poſſunt viuo te

1 ſtatore ĩpleri. ſecus ſi fuerit ptãtiuę et faciles: qa tũc debent impleri poſt mortẽ, & ſciẽter nõ facto. h. d.

a ¶L. clemẽs. §. fi. Adde bonum tex. & ibi Bar. & doc. in l. ſi Titius mihi. §. cùm ita. de lega. ij.

b ¶Sed quæro. Condi tio quę inducit p relatiuum an ſit tacita. Adde bonũ text. in l. ſi qs ita promiſerit. in prin. & ibi Bar. & doc. de ver. obli. adde tñ q impedit trãſmiſſionẽ ſcdm Bar. in l. cõditiones extrinſecus. j. eodem.

c ¶Quatuor modis. Quot modis condõ dicaẽ tacita p Bal. in rub. C. de inſt. et ſub.

d ¶Lego tibi. Et de iſta oratione cũ moriar, vide Bart. in l. q duos. §. hæc cõdõ. ff. de manumiſ. teſta. et ibi Ang. q ſingl⁹ loquitur. Andr. Barba.

e ¶De gerũdijs. Gerũdiũ vtrũ faciat cõdõnẽ, hr̃ p Iac. Bu. in l. j. C. de his q latro. & latè per Bal. in l. falſus i iij. col. C. de fur.

f ¶Nonò quęro. Vide gl. i l. Męuia. in prin. ſo. ma. & Bal. in l. id qđ pauperib⁹. i j. col. de epi. & cle. & Ioã. And. in c. j. de poſtu. præla. in vj. in nouel. De participio vide qđ dixit Bar. i l. tũc. in fi. §. de pe. lega.

g ¶Cõditionũ. Et facit iſte tex. an tps impleꝺi condõne currat ignoranti. de quo per Bal. in l. j. in ix. q. C. de inſti. & ſubſti. & aliq̃d per Bal. in aut. cui relictũ. in ij. colũ. verſi. quæro de quo anno. C. de indi. vid. Itẽ facit an menteca ptus poſsit condõnẽ implere. de quo per Bald. in l. j. §. ſinautẽ. aliquid ſub conditione. de cadu. tol.

¶Opp.quod conditio. Adde quod not. Bar. in l. iiij. in princ. de adi. lega.

Quæro qd. Et facit si mulier dicit, do tibi me & mea: & nō dicat ex cā dotis, ſtelligit. tex. eſt ſing. ī l. q̄ aūt ī ſtipulone. ℣. ī ductiōe. ff. de iu. do. ſecūdū Bal. in l. nulla. C. de iu. do. & vide Bal. ī l. id q̄ pauperib⁹. ī vl. q. C. de epiſ. et cle. & vi de Bar. ī l. q ſub cōditiōe. ī. eo. & ibi Io. de Imo. & vide ba. ī add. Spec. ī tit. de iſti. edi. ℣. teſtōr mādauit hēdi. et vide gl. ī. c. ſi. de do. & cōt. & ibi Bal. dicit q̄ nō excuſat ad lucrū vel ad aliū obligādū factū ignorātis. An. Barb.

¶Añ ſtatutū. Not. de eo q̄ ſoluit ante factū ſtatutū, andebeat exi mi de banno. Adde Bart. ī l. ſi qs ī grauiores. vtrū. ad ſyl. & in l. oēs. pp̄ri. ī. v. q. princ. de iu. & iur. & q̄ ipſe no. ī. l. cū lex. ī. & fide iuſſo. alias de lega. ī. POMATES.

¶Obtinuit. Vide ad iſtā. l. Ial. ī l. apud Iulia. ſ. fi. ī. j. colū. ī. iiij. no. de leg. j. & ī l. j. in vl. col. ℣. & q̄rit. Iacro. C. de iſti. & ſubſ.

¶ſ. ſi ita. De dictiōe tūc, adde q̄ hñtur per gl. ī cle. cū ei. & cōcef. p̄bē. ī. c. ꝓterea. de ap. & p Io. an. ī nouella. add. l. vxori vſumfr. ville. & ibi Barto. de vſufr. leg. & not. per Ang. ī l. Gall⁹. & ibi tex. cō gl. ī tit. de lib. & poſth. & glo. ī l. j. C. de codi. & Bal. ī l. j. de mil. vaſ. q. cōt. ē.

¶Cōditionib⁹. & vi de aliū caſum vbi ſit adire ſine tutore. l. fi. ſ. ſinaūt in ſecūda C. de bo. q̄ libe. & aſs p moderniores ī. l. pupillus. ff. de acqr. hæred. Andr. Barba.

¶Quæro de adulto. p Imo. ī. l. ſi fundus. ī. eo. & ī. l. cū pupillus. in prin. ī. eo. & Bal. in l. ſi ſeruus. de ſolu.

¶Vltimò iſtud. Et vi de Bal. ī. l. itē qa. ſ. de pac. & Bal. ī. l. ſi conſtāte. & ibi do. Io. ſo. matr. And. Barba.

¶Et hæc faciunt. & vide gl. in. l. ea quæ. ī. ad munici. An. Barb.

¶Mulcta. Non recedit. Et ſtellige vt no. ī. l. ſtipulat⁹. cū ſim mihi à pculo. de ℣. obl. p Bar. Adde tñ ſecūdū Bal. ī. l. ī. hōgi⁹. de iud. arg. ali⁹ tex. q̄ ſi arbiter elect⁹ in cā ſe abſentat, ita q̄ de facti non poſſit haberi ali⁹ de nouo eſt eligēdus. & vide Inno. de offi. de le. ī. l. prudētiā in gl. q̄ ſcipit, ex loco Quid ſi executor moriē añq̄ arbitrer, vidē Spec. ī. ti. de inſtru. edi. ſ. nūc verò aliqua. ℣. qd ſi prius moriē. & adde bal. ī. l. j. circa penul. col. de lega. ij.

¶Iudicem reducentē. Si fui cōdēnat⁹ ī qnquaginta, & p iudicē reducentē ad arbitrium boni viri in cētū, ſi nō ſoluā: teneor ad pcnā. p eo tm̄ qd iudicauit primus. vide oſno Bal. ī. c. j. ſ. ſi aūt ſter. pares. ī prin.

In tex. ibi, viuo teſtatore. dic vt ſi fuerit caſualis, vt oſtendunt exempla. Ibi, teſtatoris dic vt ſi fuerit poteſtatiua & facilis, vt oſtē dunt exempla. Opp. q̄ conditio[a] poteſtatiua poſſit impleri viuo teſtatore, vt. j. e. l. hęc conditio. & l. multum. Solu. ibi loquitur de poteſtatiua difficili, vt de contrahendo matrimonio, hic de poteſtatiua facili. Exhis diſtingue no. vt in glo. quam ſigna. † Quæro quando debet impleri poſt mortem, vtrū ante aditam hæreditatem, vel poſt. gl. dicit q̄ aut eſt implenda in perſona hæredis: & tunc poſt aditam hæreditatem. aliâs ante, vt dicit gl. & bene. † Quæro quomodo probabitur q̄ quis aſcenderit Capitolium animo implendi cōditionem: & ſic non facto. Reſpondeo, eo ipſo q̄ probatur ipſum ſciuiſſe conditionem inſertam, videtur aſcendiſſe cauſa implendi conditionem, vt text. hic expreſsè dicit. Dicit enim q̄ ex hoc videtur paruiſſe conditioni: & ſic lex fingit, ſed p̄ſumit eo animo feciſſe. † Quæro qd in contractibus? Rñ. idem. Nam ſi eſt conditio caſualis, ſufficit impletam eſſe, anteq̄ contractus celebraretur, licet contrahentes ignorarent, vt. j. eo. l. hæc conditio. ſ. fi. & l. ſeq. ſi eſt conditio poteſtatiua & facilis, debet impleri poſt cōtractum perfectum. Itē debet impleri à ſciente non facto. Ex hoc Dy. in. l. cum ſeruus. j. de verb. obli. dicit q̄ quantum ad obligationem acquirendam non ſufficit fieri facto: imò oportet probari factum eſſe à contrahente, vel alio nomine eius. Secus quantum ad pœnam euitandā, vt. l. ea quidem. C. ſi manci. ita fue. alie. qd plenè dic vt dixi in. d. l. cū ſeruus. † Quæro quid in diſpoſitione legali. Reſpond. idem eādem rationem: & per hoc ſi ſtatutum diceret quòd ſi quis ſolueret decem eximatur de banno, non ſufficeret ei qui ſoluiſſet ante ſtatutum.

LEX III.

Btinuit. Conditio impoſsibilis in vltimis volūtatibus habetur pro non appoſita. hoc dicit. Oppon. C. de his quę pœ. not. l. j. Solu. gl. q̄ hic apponitur in perſona honorati. ſecus ſi in perſona onerati, vt præcipio hęredis q̄ faciat impoſsibile: aliâs dec ē. Sed certè tunc non eſſet conditio impoſsibilis, ſed neceſſaria. Si eā facere eſt impoſsibile: ergo relictum ſub conditione ſi non fecerit, eſt relictum ſub conditione neceſſaria. Dic ergo q̄ in contrario illud ideo eſt: quia habet p̄cedentem diſpoſitionem turpem, ſecundum Petr. & alios, licet Dyn. tenet gl. in. c. nemo. poteſt. extra de regu. iur. & hoc plenè explicaui in. l. j. ſ. de condi. inſti. Opp. j. ad Treb. l. facta. ſ. ſi ſub conditione. Soluit glo. & ibi plenè dixi.

His. Sicut ſcinditur legati præſtatio: ita cōditionis implementum. hoc dicit. Oppo. gl. Inſtit. de ſucceſ. lib. ſ. ſi verò teſta. Solue vt in ea. Nam cùm hæres ſolueret hodie totum deberet hæredi ſolui cauſa conditionis implē dæ. vel dic quod patronus nihil præſtat: & ſic hæres non tenetur, niſi pro duabus partibus meritò ſibi non datur cauſa conditionis implendæ, niſi pro duabus partibus: vt infra eodem. l. Plautius.

Tempus ultimum ſpectatur, q̄n conditio dependet ex poteſtate debitoris: aliter non.

Si ita. Si conditio deficit ante diem, expectatur dies, ꝓpter dictionem tunc, quæ temporis extremitatem ſignificat. hoc dicit. Concordantiæ ſunt in gloſ. tamen allegat duas leges quæ videntur contrarię: vt. l. ſi eum. ſ. j. ſ. ſi quis cau. & l. in illa. de verb. oblig. quæ dicunt expectari diem conditione impleta, etiam ſine dictione tunc. Sed dic quandoq̄ † conditio dependet ex poteſtate debitoris: & tunc vltimum tempus inſpicitur, ſi ne dictione tunc: vt. d. l. in illa. Aut non pendet ex poteſtate debitoris: & non expectatur vltimum tempus: vt. l. hoc iure. de verbo. oblig. fallit ſi eſſet appoſita dictio tunc, vt hic.

Pupillus poteſt ſine tutore cōditionem implere, q̄n non continet alienationē pupilli.
Adultus an poſſit conditionem implere.
Seruo poteſt dari pro implenda conditione.
Res minoris pro dote an poſſit obligari: remiſſiuè.
Subſtitutio vulgaris expreſſa facit de neceſſario voluntarium non tacita.

Onditionibus. Pupillus puus, & filius poſſunt implere cōditionem. h. dicit. Opp. † pupillus non poteſt ſine tutore dominium transferre: ergo non poteſt cōditionem implere: vt. l. quod ſi fortè. ſ. fi. de ſol. Soluit gl. q̄ hic loquitur in conditione, quæ conſiſtit in faciendo: ſecus ſi in dando: vt in contrario. Probatur in. l. ſi ſeruus decem. de ſolu. Et idem ſi in perſona pupilli eſſet implēda conditio: vt. d. l. ſi ſeruus. Hoc ſatis bene dictum: tamen ſubtiliùs intuendo non eſſet diſtinguendum, conſiſtat in dando, vel faciendo. Nam poſſet conſiſtere in dando: & tūc non requireretur tutoris authorit. vt ſi pupillo daretur ad alterius vtilitatem: vt. l. ſi ſtipulatus fuero. de ſol. Idem ſi deberet dare rem alterius tanq̄ miniſter, eadem ratione. Item ſi conditio conſiſteret in faciendo, poſſet continere alienationem: vt ſi ædificauerit in meo domum ex ſuis cæmentis. Debet ergo diſtingui: aut conditio cō tinet alienationem rerum pupilli, aut non. † Quæro de adulto. Reſpondeo videtur aliud. Text. eſt in. l. Lucius. j. de manu. teſta. Quæro, † ſi debet dari ſeruo cauſa conditionis implendæ, vtrum ei poſsit dari ſine iuſſu domini. Reſpondeo, ſic, & j. e. l. quí here di. in prin. Vltimò iſtud prin. nota diligenter: Aut actus, qui celebratur per pupillum, eſt cauſa immediata obligandi ipſum: & non obligatur: Aut non eſt cauſa immediata: & poteſt obligari. Et hæc † faciunt ad. q. an res minoris poſsit obligari pro dote ſine decreto: quod dixi in. l. ſi conſtante. in prin. ſ. fol. matr. Et hæc lex facit q̄ ſic: quia non obligat minor, ſed lex. ſed dic vt ibi dixi. Sed contra hoc oppo. quia teſtator apponendo conditionem poteſtatiuam, videtur feciſſe de neceſſario voluntarium: vt. ſ. de hę re. inſti. l. Corne. Solu. Ibi expreſsè confertur involuntatem inſtituti, vt ſi voluerit: hic tacitè conditione velata: puta ſi Capitolium aſcenderit. A ſimili ſic dico † expreſſa vulgaris facit de neceſſario voluntarium: ſecus in tacita, vt dixi in. l. ſi filius quí patri. de vulg. & pupil. Opp. ad fin. ſ. de condi. inſt. l. quę ſub conditione. Soluit gloſſ. duobus modis. tene ſecundum.

Quantum ad pœnæ cōmiſsionem etiā in ultimis uoluntatibus nō recedit̄ à perſona.
Condemnatus in quinquaginta per arbitrium, per iudicem reducentem in centum, ſi non ſoluit centum, nō incidit in pœnam cōpromiſsi, niſi pro eo q̄ arbiter iudicauit.
Iuſſus aliqua facere arbitrio executoris ſub pœna, ſi executor non arbitratur, ſed epiſcopus, iuſſus non incidit in pœnam.
Arbitrator ſi differat arbitrari, quantum tempus requiratur ut dicatur nolle arbitrari, remiſsiuè.

Vlcta. † Quantum ad pœnæ commiſsionem etiam in vltimis voluntatibus à perſona non recedit̄ur. hoc dicit. Oppo. q̄ in vltimis voluntatibus recedi tur à perſona, & alius loco eius arbitratur: vt. l. fi. ſ. ſed & ſi quis. C. communia de le. Sol. Fateor q̄ recedit̄ur quantum ad diſpoſitionem. ſ. vt grauius facere teneatur, vt ibi: non quantum ad pœnæ commiſsionem, vt hic, & dixi in. l. ſi quis arbitratu. de ver. oblig. Per hoc dico † q̄ ſi ego fui condemnatus in quinquaginta ab arbitro; & per iudicem reducentem ad arbitrium boni viri fui condemnatus in centum, teneor: licet ad illa centum teneor: tamen ſi ea non ſoluo, non incido ad pœnam compromiſsi, niſi p eo quod iudicauit arbiter primus, non pro eo quod iudicauit iudex reducens, vt hic. Pro hoc. l. cum apud Sempronium. iudi. ſo. Item per † hoc dicitur q̄ ſi hæres eſt iuſſus aliqua facere arbitrio executoris,

de lege com. vbi alle gat Bar. in cōſi. ſitus: ſed noluit allegare Bar. hic qa alibi me l⁹ nō legi. Et idē ſeq tur hic Bal. & Imo. ī l. ſi. C. de arbi. vbi & ponit d. q. & Bal. in l. vñ ſi neruæ. per gl. ibi, pro ſoc. Idē tenet Pe. de Anc. in repe. l. ſi qs arbitratu. ī viij. op. de ℣. ob. Sed ipſe Bal. tenet cōtrariū in l. ſi. C. de cōtrahē. empt̄o. Et ita dicit Inn. tenere in c. quintaual is. de iureiu. & vide aliqd per Ro. in rub. de arbi. in xiij. char. & qđ ibi dixi poſt eū per duas q. cōnexas: & Bal. in l. j. ī ij. aliās iij. op. C. de his quæ pœnæ nomi.

¶Nō incidit. Iſtā q. decidit Bar. per hāc l. in auē. hoc ampli⁹. C. de fideicō. Et ad materiā vide qđ vo luit Bal. in c. j. ſ. publici latrones. de pa. tenē. & vide do. An. in c. q̄m. ſ. ſi verò. vt linō cōte. per Bal. in l. qui crimē. in j. col. C. qui accu. & illud dictū Inno. allegatū. & Bal. in c. extripan dæ de præbē. Sequit eriā Bal. ī auē. ſed oī no. in pen. colū. C. ne vxor. p mari. & Bar. ī l. inficiēdo. ſ. ſtans. in iij. col. ff. de fur. & Bal. ī l. magnā. C. de cōtrahē. & cōmit. ſti pul. & limitaui poſt Bal. no. in d. l. qui cri mē. & no. Bal. in auē. hoc ampli⁹. in ij. col. C. de fideic. & in l. j. C. de his qui. vt ind. & per Ro. in l. in cognitione. ſ. ad Sylla. aſs dixi in l. ita ſtipu larius. de verbo. obli.

¶Iure antiq̄ſsimo. & adde gl. j. e. in l. in teſtō. & ibi per Imo.

¶Quæro Et vide Bal. reprehēdētē bar. ī d. l. ſi. ſ. ſed & ſi qs. C. cōta de le. A. Bar.

¶L. ſi qs arbitratu. Et ibi p Imo. & bal. l. j. C. de cōtrahē. em. per gl. ī l. liti. & in l. itē ſi vn⁹. in fi. & in l. ſi de meis. ſ. fi. de ar. ſed ad materiā huj⁹ legis ſcias vnū qđ ē nota. videlicet an & qñ pœna imponit̄ à iure p̄ facto negatiuo requiraē monitio iudicis. vel aliqua in terpellatio: dic q̄ ſi pœna adijcitur facto negatiuo, requiretur monitio hominis vl tpis, ſecūm Inno. in c. extirpādæ. de præb. Facit c. licet canō. de elec. in vj. ſec⁹ ſi adjciaē facto affirmatiuo: qa facta patēt vt no. dixit Inno. ī d. c. licet. & inquātū dicit, monitio &c. debet limitari niſi ſit dicta apposita: vt. p hāc ī d. c. licet. Facit l. magnā. C. de cōtrahē. et executoris, & ſi nō fecerit puniē certa pœna, q̄ ſi executores nolunt arbitrari, ꝓpter quod ad epiſcopum deuenitur, quod hæres, ſi nō pareat epiſcopo, nō incidit in pœnam appoſitā à teſtatore, cū quo ad pœnæ cōmiſsionē in vltimis volūtatibus nō recedatur à perſona, vt hic. Oppo. C. de his quę pœ. no. in l. j. Sol. Dicit glo. fateor q̄ iſta diſpoſitio inquantū cōtinet pœnā nō valuit: ſed hoc eſſet de iure antiquiſsimo ante iura Digeſtorū, de quo fit mētio in d. l. j. C. de his quæ pœ. no. ſ. pe. & Inſti. de lega. ſ. fin. ſed ſecundū hæc tpa bene poterat apponi pœna in teſtamēto: vt l. j. ſ. item ſi ita. j. tit. j. de pe. leg. l. j. & l. ſi penū. qñ dies le. ce. & ſic hic vna tantū rōne pœna nō cōmittiē. Non ob. l. j. ſ. de his quę pœ. no. quia ibi loquitur q̄ præceſſerat diſpoſitio turpis. licet glo. ibi aliter ſentiat, & nō bene. Et ita ſentit Dyn. & Cy. in l. j. C. de his quæ pœ. nomi. Quæro, intra quantum † tempus tali arbitratore differente arbitrari, dicatur nolle arbitrari. Dic vt dixi in l. ſi quis arbitratu. j. de verb. obliga. quod tene menti.

Si ſeruos. Pro ea parte, ꝓ qua condi tio eſt impoſsibilis remouetur: pro alia firma remanet. hoc dicit.

Cautio Mutiana non habet locum fauore libertatis.
Intellectus ad glo. in l. iij. ſ. ſi quis ita. ff. de adimen. lega.
Cautio Mutiana quòd habeat locum in conditionibus affirmatiuis: niſi uolunt. is teſtatoris repugnet.
Cautio Mutiana quòd non habeat locum in contractibus.
Iſta cautio non habet locū in conditionibus negatiuis, quæ poſſunt impleri ultimo uitæ ſpiritu.
Mortem alicuius expectare eſt triſte, niſi naturalis ſtatus rei ad hoc tendat.
Prohibitus petere, intelligitur de petitione de iure, non de petitione de facto.
Conditio de non petendo in contractibus, quòd cenſeatur impleta liberando per acceptilationem: ſecus in ultimis uoluntatibus.
Cautio Mutiana ſic appellatur, quia à Mutio fuit introducta.
Hæc cautio qualiter interponatur.
Hæc cautio quando præſtatur, præſtatur cum fideiuſſore.
Cautioni Mutianæ qui contrauenit, ab eo quod habet ex teſtatoris diſpoſitione, quomodo aduocatur, an tanquam ſi nunquam fuiſſet hæres, uel tanquam ab indigno.

Vtianæ cautionis. Iſta ē nota. lex, & habet materiam extraordinariam à libris ordinariis, & nō tractatur tantū, quātum in iſta l. & l. j. C. de his quæ pœ. no. & h. d. In omnibus conditionibus de non faciendo, quę non poſſunt impleri ante vltimū vitæ ſpiritum ſine expectatione triſtis euētus, cautio de non faciendo pro implemento habetur: idem ſi nō ſit cui caueatur. h. d. Diuiditur in tres partes. Primò ponitur, p uiſio Mutij vſq̄ ibi: nec ſolū. Secundò ponitur prouiſionis extenſio vſq̄ ibi vnde ſi vxor. Ibi tertia, in qua formatur vnum dubium circa præmiſſa vſq̄ ad verſi. ſed ſi. & ibi format aliud dubium vſq̄ ad fi. In tex. ibi, facere. quando teſtator ſenſit de petitione de iure. Item ibi, vel cauere quando teſtator ſenſit de petitione de facto, vt not. in l. mulier in prin. ſ. de condi. inſti. Op. prout habeē in tex. neceſsitas. de l. ſi quis ſub cōditione. ſ. ſi quis omi. cau. teſt. & l. cum ab eo. ſ. de contrahen. emptio. Solu. vt in gloſ. hic eſt neceſsitas cauſatiua, non præciſa. Vltetius oppo. prout in tex. habetis vtilitas. Nā videtur q̄ nō ſit vtile, cùm habetur pro impleta, licet cautio non interponatur: vt l. libertas. ſ. j. j. De manu. teſta. Solu. Ibi ſpeciale † fauore libertatis, vt habeat libertatē in continenti, nec præſtet cautionem Mutianam: vt no. in l. Titio fundus. j. eod. Et ratio ſpecialitatis eſt: nam cautio Mutiana eſt de non faciendo: & ſi facit q̄ reddat id qđ ac ceperat ſed libertas præſtita non poteſt reuocari: vt C. ſi aduer. li. l. j. & ij. & Gul. tangit in l. dedi. in prin. ſ. de condi. ob cau. Iſta ratio non placet: quia eodem modo qui eſt hæres, non deſinit eſſe hæres: vt l. ei qui ſoluendo. in prin. ſ. de hære. inſti. & tamen habet locum cautio. Præterea quis cauet non ſolùm de reſtituendo ipſam rem quam accepit, ſed quanti ea res eſt: vt j. ad Trebel. l. ſeruo inuito. ſ. j. & l. cū filius. ſ. qui Mutianam. ſ. de lega. ij. & ſic reddet æſtimationē ſerui. Sol. glo. quod eſt ſpeciale in Mutiana fauore libertatis: vt not. in gloſ. in l. Titio fundus. j. eo. Oppo. ſ. de adi. lega. l. ij. ſ. ſi quis ita. Videte domini † gloſ. videtur dicere q̄ tex. ibi loquitur de cautione Mutiana: hic non. Et hoc ſentit glo. ſuper verbo, in legatis. Sed nec illa, nec iſta dicit bene: quia cautio Mutiana fuit introducta vt eſſet loco implementi conditionis, & ſic non habeat actionem tantū ante eam præſtitam, vt hic. ſed ibi ſic: quia habet exceptionem & ope exceptionis compellitur cauere. Eſt ergo ſimilis Mutianæ cautioni. Videbitis in l. quibus diebus. ſ. fi. j. eo. Oppo. C. ad Trebel. auē. contra cùm rogatus. Sol. Ibi eſt cautio de non alienando, non tamen Mutiana, ſed eſt quædam ei ſimilis. Oppo. q̄ † habeat locum in conditionibus affirmatiuis: vt l. pater. ſ. ſocrus. à contrario ſenſu. j. eo. Reſpondeo, ibi eſt conditio affirmatiua, quæ habet negatiuam implicitam: vt relinquo tibi centum, donec permanſeris cùm filio, id eſt non receſeris. Vel aliter dico q̄ etiam in conditionibus affirmatiuis, quæ non poſſunt impleri vltimo vitæ ſpiritu: ibi loquitur, & habet locum cautio Mutiana: vt l. Titio fundus. in prin. j. eo. & l. ſeruo in uito. ſ. j. j. ad Trebel. Sed contra iſtud inſtatur adhuc extra glo. ſi relinquitur aliquid alicui ſub conditione vel dic cum moritur, videtur q̄ præſtita cautione ſtatim poſsit petere. quod eſt cōtra l. hæres meus. j. eo. Or guarda à me: dico q̄ in conditionibus, affirmatiuis habet locum iſta cautio, niſi repugnet voluntas teſtatoris. Nam non præſtita cautione Mutiana non poteſt dicere teſtator q̄ vult q̄ impleatur: vt l. vlti. ſ. de manu. teſta. Modo quādo teſtator expreſsè dicit, cum morietur: videtur velle q̄ iſta cōditio morte eius non impleatur. ſecus in iſta quæ non poteſt impleri vltimo vitæ ſpiritu, cum non ſit mentio mortis: vt l. hæres. ſ. quanuis. j. eo. Oppo. de l. auia. ſ. Mutiana. j. eo. Solu. Ibi erat conditio alia miſta cùm hac negatiua conditione, quæ ſuſpendebat conditionem. Oppo. de l. ita ſtipulatus. j. de verbo. obli. & de l. dedi. ſ. de condi. ob cau. Solu. Aliud † in vltimis voluntatibus aliud in contractibus. Habes ergo gloſ. quòd in contractibus non habet locum cautio Mutiana. Simílem gloſ. habes in l. j. in fi. C. de pac. & l. dedi. in prin. de condi. ob cau. & tangitur in l. ita ſtipulatus. de verbo. obli. Contraria glo. eſt in l. ſiue apud acta. C. de tranſa. Guli. de Cug. in d. l. dedi. in fi. tenet q̄ in contractibus habet locum cautio Mutiana. Allegat l. ſi fideiuſſor. in fi. ſ. qui ſatiſda. cogan. in l. Imperatores. j. de appel. & l. fi. in fi. C. de his quí ad eccle. confu. & in corpore, de mon. ſ. ſi verò intra. & ſ. ſi ſer. ven. l. egi. & l. Harum. & ſ. loca. l. inſulam. in fi. cum ſimi. & Cy. in d. l. ſiue apud acta. in additionibus ſuis ponit iſta verba Guli. Breuiter Guli. poteſt dicere quicquid vult: veritas eſt q̄ cautio Mutiana non habet locum in contractibus, vt glo. dicit. & probo per rationem l. ita ſtipulatus. j. de verbo. obli. & l. dedi. de condi. ob cau. quæ loquitur in conditione appoſita grauato: & cautio Mutiana habet locum in honorato, & ſic leges allega. per Guli. non faciunt. Primò l. ſi fideiuſſor. & l. Imperator. nihil faciunt: quia licet ibi caueatur de non baratando, tamen non cō ſequitur actionem per illam cautionem: nec iſta cautionis præſtatio habet vim alicuius implementi conditionis. Item l. fina. & ſ. ſi verò intra. nihil faciunt: quia iuuant dominum: non tamē ali quid conſequitur propter illud. Simile in l. egi. & l. Harum. vbi cauet, non tamen habet vim implementi conditionis: ſed cauet

a ¶ Cõtra in l. Bald. in d. auẽ. cui relictũ, i ij. col. in ver. vltimus reuoco. in versi. deinde ẽro. & in iij. co. li v. vij. no cũ seq. not. & gl. et Bart. in l. fi. C. d indi. viduã. & Bal. ibi dẽ circa prin. & in d. auẽ. cui relictũ. ponit Bal. qd in donatione cã mortis: allega. ro. in suis no. ad fi. vide no. p Imo. in l. is cui sub cõdit. j. e. & q ha beẽ j. e. in l. Titio. Sed nũqd p̃stita cautiõe Mutiana obsq; tradi tiõe transeat dñiũ in legatariũ, vide Bald. & Imol. in d. l. Titio.

b ¶ Si qs ita. Et istũ re. vide hic no. p bal. & qd no. Bal. in l. j. i vij. col. C. de ser. fug. qd nota.

c ¶ Non eñ requirit. Hoc sequit Bal. in l. observare. §. proficisci. ad fi. de offi. pcõ. Et ad hęc dicta. Bar. adde Ale. in cõsi. xx. col. ij. ver. ij. principa li. in ij. vol.

d ¶ Simul viuãt. Et adde no. p bar. in l. q cõ cubi. §. vxori. de leg. iij. & vide Bart. in l. Quintus. & in l. Mę uia. §. vxore. ã. de an nu. lega.

e ¶ Solemᵖ. i futuro. ad de qd no. Bar. in l. cẽ turio. in iij. co. de vul. & pup.

f ¶ In futuro. Et vide Bar. in l. demonstratio. §. q aũt in prĩ. j. e.

g Volũtatibus. Contra riũ tenet hic Imo.

de isto, ad q antè tenebatur. Item in l. insulã. vbi erat iam nata actio, sed nõ cum effectu: & cautio habet vim implemẽti ex parte. Vnde non dat actionem, sed tollit obstaculum exceptionis, sicut cautio de implendo. Modò nõ ob. gl. quæ est in l. siue apud acta. qa malè dicit. Sed si vis sustinere, dic q ibi habet locum cautio, & habet vim implementi cõditionis, quia aduersarius voluit. Et istam opi. tenet Ray. & alij moderni. Op. de l. si penum. quando dies le. ce. & l. j. de pe. leg. Solu. Ibi loquit quando apponitur conditio potestatiua in persona grauati, non in persona honorati. Istam so. ponit gl. no. in l. si ita stipulatus. j. de verb. obl. Oppo. de lege. j. §. ne autem. C. de cad. toll. Sol. Ibi loquitur in casualibus conditionibus, quæ siue sint in faciendo, siue non faciendo, expectantur: hic verò loquitur in potestatiuis. Et istã solu. ponit Gul. de Cu. in d. l. dedi. in prin. Op. vlterius dicitur hic, q habet locũ in conditionibus negatiuis. Contra, in l. cũ tale. §. j. j. eo. & l. hoc genus. & l. auia. §. Titio. j. e. Respondet glo. † & solu it multum notabiliter: in cõditionibus negatiuis quæ non possunt impleri vltimo vitæ spiritu, habet locum cautio Mutiana. aliàs secus, vt in contrario. & l. cum tale. in prin. & §. j. j. eo. Sed tunc op. de isto secũdo exemplo huius l. Stichũ non manumiserit. Nã tunc potest ista conditio impleri ante vltimum vitæ spiritum: quia ante Stichus potest mori. Soluunt quidã q iste Stichus erat cõsanguineus legatarij: ideo erat tristè sibi illud expectare: & ideo habet locũ cautio Mutiana, vt hic, & probatur in l. cum tale in prin. j. eo. & istud est verum in se: sed q Stichus fuerit cõiunctus legatario, istud est diuinare: quia loquitur indistinctè: vt hic, & ś. l. cum sub hac j. eodem. & l. iij. in fi. ś. de condit. institu.

6 Quid dicemus? Dico † q in quocunque sene & domestico expectare mortem eius est triste: & habet locum cautio Mutiana, & iura præallegata. Secus si non est domesticus. Ista solutio videtur contra l. pater. §. socrus. infrà eodem. vbi vxor expectat mortem mariti. & non habet locum cautio. Respondeo, quod istud quod dicitur, quod quando expectatur mors, est triste: credo quod debet intelligi, nisi naturalis status rei tendat ad hoc: quia si relinquitur filio sub conditione si non decesserit patri decẽ quia mors patris est naturalis antequam mors filij. & ideo expectatur. Sed quod pater expectaret mortem filiorum, est triste: vt l. cùm tale. in prin. j. eodem. Modò potest esse quod mulier erat iuuenis, & habet maritum senem: & tunc non est sibi triste, nec contra naturam eius mortem expectare: vt dicto §. socrus. vel aliter, vt ibi dicetur. Venio ad versiculũ vnde si vxor. &c. & videtur q destruat quod supra dixi: quia ista cõditio potest impleri in vita liberando per acceptilationem: & tamen habet locum cautio Mutiana. Solu. glos. quæ est in l. mulier. in princip. Sed dic si ista lex intellexisset per istum modum, si nõ petijsset de iure: tunc non haberet locum cautio, si posset per acceptilationem liberare: vt in principio §. ibi: accepto &c. & not. in dicta l. mulier. Sed si testator sensisset ne de facto peteret, habet locum cautio Mutiana, vt in secunda parte huius versi. ibi: vel cauere & glossa in dicta l. mulier.

7 Sed j quæro, quid in dubio de quo sensit: an intelligitur de petitione de iure, vel de facto. Et di eo quod in dubio sensit de petitione quæ est iuris. & petendo de facto non facit contra conditionem: vt infrà vt le. no. ca. l. licet. & l. Auia. §. finali infrà eodem. vbi testator non intelligit de non petendo, scilicet de iure: sed si de facto peteret, non faceret contra voluntatem. Et prædicta vera in vltimis voluntatibus sed in cõtractibus nõ intelligit petere: vt dicit glo. in l. siue apud acta. C. de transa. & l. j. C. de pac. & no. leges quas inuenies dicere q nõ liberatur liberãdo per acceptilationẽ intellige in cõtractibus. & ideo q liberãdo per acceptilationẽ impleatur cõditio, habet locũ in vltimis voluntatibus. Vlterius oppo. & procedo ad principiũ l. de l. cũ tale. §. Meuiæ. j. eo. Solu. Speciale est in cõditione. quę à iure est reprobata. Vlterius oppo. q debet cauere venientibus ab intesta. vt l. is cui. j. ea. Solu. vt ibi dicam. Ex his

8 collige distinctionẽ per te. Quæro, quare † dicatur cautio Mutiana. Rũdeo: quia fuit introducta à Mutio, vt glo. dicit. † Quæres. §. qui post. j. eo. & l. cùm filius. §. qui Mutianam. ś. de lega. iij. Formam huius cautionis tex. ponit in auẽ. de nup. §. quæ vero.

10 & §. vnde sancimus. vnde sumitur auẽ. cui relictum. † Quæro, an cum fideiussore vel sine. Ray. dicit cum fideiussore: vt l. cùm sub hac j. eo. vbi tex. dicit satisfedit: vt l. j. ś. qui satisf. cogan. Sed dic q est tex. in auẽ. de nup. §. quæ verò. & in auẽ. cui relictũ. C. de indi. viduis. Vlterius quæro, † quid si ipse venit contra cautionem, quid ab eo auocandũ est? Dico q hæreditas. Sed an auocatur tanquã si nunquã fuisset hæres, aut tanquã si fuisset hęres, & effectus sit indignus: quia si nõ videbatur fuisse hęres, legata nõ valebũt. & tex. hic videtur dicere, tanquã fuisset hæres, dum æq parat institutiones, & legata. Simile in l. iij. in fi. ś. de cõdi. insti. In contrariũ videẽ in d. auẽ. cui relictũ. & in corpore vnde sumitur. & effectus est magnus: quia primo casu nõ valent legata: secundo sic. Cogitabitis. Pe. tenet q auocatur tanquã ab hærede: & sic debeantur fideicõmissa: argu. Insti. de fideicõ. hære. §. restituta. Non obstat authentica. cui relictum. quia quod ibi dicitur, perinde estac si nunquam fuit relictum. Intellige in effectu. secus si non nubat.

1 ☞ *Iussus stare cum aliquo, non tenetur cum eo stare omni momento.*
2 *Testis qui dixit quòd uidit Titium per decem annos continuè possidere, probat: quia sufficit quòd uiderit eum recolligere fructus.*
3 *Potestatem tenuisse continuè familiam, probatur per testes dicentes, quòd uiderunt ipsos in prandio, & cœna.*
4 *Stare cum aliquo intelligitur quòd simul uiuant.*

b SI quis ita. ᵇ Qui debet cũ aliquo esse, non tenetur eo omni momẽto morari. h. d. No. q dictio

1 dum, facit cõditionem. dixi ś. eo. l. j. Nota † q non est necesse q omni momẽto quis stet cũ aliquo, cum quo stare iussus est. qd

2 facit † ad q. no. per Dy. ś. so. ma. l. j. vbi testis qui dicit, q vidit Titium per decẽ annos cõtinuè possidere, sustinetur. Nõ enim requirit q eum viderit quolibet momẽto in possessione: sed sufficit q viderit eum colligere fructus: vt ibi dixi. Facit etiã † pro rectoribus ciuitatũ, qui debẽt secum ducere, & tenere certũ numerum famulorũ. Non enim requiritᵉ q quolibet momẽto stet in

c domo. Quid enim si aliquos misit in comitatũ? ☞ Vel quid si pro aliqua necessitate aliquẽ remisit ad domũ? Certè videẽ continuè tenuisse, vt hic. Iuxta istud vidi semel de facto, cũ quidã rector seu officialis vellet probare se familiã cõtinuè tenuisse, produxit testes qui dixerũt q dictos familiares viderũt secum in prædio, & in cœna. Dixi testes probare. Nõ enim debẽt dicere de quolibet momẽto, vt hic, sed satis est q probẽt q apud rectorẽ seu of-

4 ficialem alantur: vt text. dicit hic. Vltimò not. † quod si plures iubentur stare simul, vel vnus cum alio: ista verba videntur importare quod simul viuant, ᵈ vt hic in fi. & tunc dicitur vxor morari cum filio, quando per eam non stat quò minus apud eam alatur.

d

1 ☞ *Verbum quod reperitur in præterito & futuro in ultimis uoluntatibus & legibus: intelligitur in futuro. secus in contractibus.*

e SOlemus. † Quando verbum reperitur in præterito & in futuro in vltimis voluntatibus: intelligitur in futuro. h. d. Ad hoc allegaui ego nanc legem. Nam hic testator reliquit vxori: cum libros habuerit secundum quod glo. intelligit, quod licet verbum, habuerit. reperiatur in præterito & in futuro iubiunctiui: tamen

f intelligitur in futuro. f Simile j. eo. l. si ita legatum. Oppo. ś. de pac. dota. l. si inter virum. Solu. Ibi in cõtractibus: hic in vltimis

g voluntatibus: g quarum natura est super futuris disponere. Idem dicerem in legibus quæ futuris dant formam negotijs: vt l. leges. C. de legibus. dixi in lege omnes populi. suprà de iustitia & iure.

1 ☞ *Conditio non facilis potest quandocunque impleri, dummodo implementum de iure consistat.*
2 *Conditio si non potest impleri de iure, sufficit si impleatur de facto.*

Hæc con-

a ¶ POMATES. a Hęc cõditio. Vide qd per istũ tex. dicit Bal. in l. inuit. ᵍ. C. de pac. ad fi. & in l. fideicõmissa. ś. si quis. ff. de leg. iij. & vide Ro.

b ¶ Hęc cõditio. cõsistat. Vnũ tene mẽti, videlicet q hęc cõditio, si nupserit, habet ẽps limitatũ in quo debet impleri triẽniũ post pubertatẽ. ita vẽ tenere Bar. p illũ tex. in l. j. ś. ad filiorũ. C. qñ & qui. quar. pars debe. lib. x. quod put valde no.

c ¶ Contra. ś. vide qd dixi in l. hoc articulo. de hæredi. institu.

d ¶ Sitã facta. vidẽ qd phãcle. decidit Bal. i l. fi. ad fi. de sen. quę sine cer. quã. vide tñ qd no. Bar. i l. hoc articulo. i prĩ. de hræ. instĩ. & no. ar. secundũ Cy. qsi papa mãdat mihi, puideri de certa ẽbẽda vacatura in tali eccẽsia, q nõ possit mihi, puideri de illa q vacabat tpe datæ si papa sciebat vacationẽ: als sec⁹. & secũdũ hoc vẽ limitandã gl. i cle. cũ ei quẽ. de cõcess. ẽbẽ. vñ cautela solet eẽ qd impetrẽt rescriptũ q man det, puideri de vacãte, si qua vacat, vl de proxima vacatura. qđ seqt Imo. hic, & no. p eũ in l. Titi⁹. ś. i. de li. et posth. et ibi bal.

e ¶ Si fundᵍ. Dãdo tutori. sed q̃ est rõq cõditio apposita i psona pupilli põt ipleri in psona tutoris: sed cõditio apposita i psona serui nõ põt impleri i psona dñi. l. q hrẽdi. in prĩ. j. e. dic vt ibi q Dy. ray. et Imo.

☞ POMATES.

f ¶ Si Titi⁹. an aũt debet expẽdi i aliũ vsũ vide Bar. sin. loquẽtẽ si. liberto. et l. annuã. ã. de an. le. & vide eũ dẽ l. legatũ. ã. de vsu fru. & tex. in l. fi. j. de ope. pu. Bal. in l. j. C. de his q̃ pœ. no. Et quæ notaui ã. de an. lega. in l. liberto suo. & in l. Lucius.

g ¶ Cũ fuerit. Et adde no. i. c. ex publico. de cõuer. cõiu. Et an vba sint de substantia mãimonij, vide glo. sin. in l. cũ notissimi. C. de prescr. xxx. an. & no. i. c. tuę. de spõs. & i. c. Michael. de fi. presby. And. Barba.

h ¶ Cũ fuerit. gl. dicit. Et hic vide p Imo. in mãimoniũ posit diss solui añ copulam: & an et ex qbᵒ ꝑsumat mãimoniũ. et ad bar. hic adde p eũ no. j. e. i l. Titio centũ. ś. Titio gñio. vẽ. an tps petẽdi. & ad no. p gl. & bar. hic adde gl. & Bal. in l. cũ te. C. de do. ante nu. Et dũmo. hic po

Aec conditio. ᵃ Cõditio † non facilis potest quandocunq; impleri, dũ modo implementum de iure consistat. ᵇ h. dicit. Oppo. q de facto sufficiat impleri: vt j. eo. l. Mæuius. & ś. de condi. insti. l. mulier. §. si quis. Glo. non soluit. Dic q † ibi nõ poterat impleri de iure: vnde sufficit q impleatur de facto. & ita videtur testator sensisse secundùm Dyn. Oppo. dicitur hic q per secundam coniunctionem impleturᶜ cõditio. Cõtra. ś. de iure do. l. dotis promissio. & de l. boues, §. hoc sermone. j. de verb. sig. Glo. dicit q de rigore cõtrariũ procedit. de æquitate loquitur hic, dum dicit benignè tamẽ, &c. Hoc quod glo. dicit de æquitate, intelligo qñ ignoranter fuit contractũ matrimoniũ illicitum secus si scienter: vt l. matrimonij. qui & à qui. Facit l. qui contra. C. de incest. nup. & quod not. ibi. Item prædicta sunt vera, qñ cum noua persona matrimonium cõtrahitur. Nam si cũ eadẽ, cum qua primò illicitè cõtraxit, postea matrimoniũ contrahatur, dicitur esse idem matrimoniũ: vt d. l. dotis promissio. de iure doti. Facit. l. inter socerum. §. fi. ś. de pac. dota.

Si sic. Condítio casualis si tempore testamenti extiterat testatore ignorante, facit dispositionem haberi pro pura. hoc dicit. Facit ś. de lega. j. l. si cui. & quod ibi no. & vide quod dicam. j. l. proxima.

d I iam facta. ᵈ Quando relinquit aliqd alicui sub conditione: aut loquitur an sufficiat conditionẽ extitisse ante testamentũ: aut post testamentũ ante mortẽ: aut post testamẽtũ & post mortẽ. Primo casu, aut testator ignorabat cõditionem extitisse: & habetur pro impleta: vt ś. l. pxi. in fi. & hic. Aut sciebat: & tũc aut erat talis cõditio quæ iterum poterat impleri: & iterum expectatur, vt impleatur: vt hac l. in prin. Aut non poterat: & tunc habetur pro impleta: vt ś. l. proxi. & hic à contrario sensu. Secundò & tertiò casu distinguè, vt ś. e. l. j. & hic in versi. item sciendum.

☞ *Causa dicitur de præterito, conditio de futuro.*

e SI ita legatum. Falsa causa non vitiat legatũ. h. d. No. † causam esse de præterito: cõditionem de futuro. Et illud q tex. dicit, pœna in futurũ confertur: ideo dicit, quia semper pœna apponitur, si aliquid per eum, cui pœna imponitur: factum fuerit, vel non fuerit. De quo dic vt j. eo. l. demonstratio. §. quod autem.

f SI fundus. Condítio dando pupillo vel furioso, impletur dando tutori ᵉ vel curatori. h. d. Oppo. ś. de solu. l. Stichum. §. vsufru. Solu. Intelligas q vertatur in vtilitatẽ pupilli, vel furiosi, vt in glo. cætera dic vt dixi in l. conditionibus. ś. eo.

g SI Titius. Condítioᶠ impedita per tertium legitimè, habetur pro impleta. h. d. Oppo. q nõ habeatur pro impleta. sed pro defecta, & debeat agi contra impedientem: vt l. inde Neratius. §. j. j. ad legẽ Aquil. Solu. Ibi impeditur per tertium non legitimè, hic legitimè. Ita dicunt docto. in l. j. C. de institu. & substi. vbi glos. tangit. Dicam j. eo. l. in testamento.

1 ☞ *Ductio uxoris ad domum non requiritur ad implementum conditionis nuptiarum.*

g VM fuerit. ᵍ Cõditio nuptiæ impletur, cũ nuptię consensu contrahuntur. h. d.

I Quæro, vtrum † ad nuptias requiratur ductio ad domum. Glo. dicit ʰ quòd non, si cõstat ante contractum fuisse matrimonium: sed si non constat, dictio facit præsumi matrimonium. Pro hoc est tex. j. ad municipa. l. ea quæ. facit de ritu nuptia. l. deniq;. & de

i dona. inter virum & vxo. l. Seia. & not. j. de regu. iur. l. nuptias. & C. de præscripti. xxx. annorum. l. cum notissimi. in princip.

i IN his. ⁱ Quandoq; verba testamẽti sunt certa: sed super his occurrit dubitatio: tunc quia hæc dubitatio dicitur extra testamentũ, determinatur ex bono & æquo. Quandoq; dubitatur de verbis testamenti: tũc quia dubium est de ipso testamento, debet expediri secundùm scripti iuris rationem: hoc est, quòd habeantur probationes, quæ requiruntur ad probandum testamentum. hoc dicit.

1 ☞ *Demonstratio quid sit, & reprobata diffinitione glos. præmisso quòd in dispositione conueniunt quatuor.*
Quærit quid est demonstratio, & ponit diffinitionem.
2 *Demonstratio per quæ uerba inducatur.*
Coniunctiones & aduerbia non inducunt demonstrationem.
Præpositiones quandoque inducunt demonstrationem.
3 *Demonstrationis effectus quis sit. & nume. 9.*
4 *Demonstratio falsa adiecta circa rem, si constat de corpore, non uitiat dispositionem.*
5 *Relatiuum quis uel qui, iunctum uerbo præsentis temporis, non facit conditionem.*
6 *Relatiuum quis uel qui, relatum ad aliquod genus nõ ponitur relatiuè, sed distributiuè.*
7 *Demonstratio apposita in persona honorati significatiua alicuius consanguinitatis uel affinitatis si appareat falsa, uitiat dispositionem.*
8 *Falsa demonstratio uitiat dispositionem, si apparet quòd testator non legasset, si falsam demonstrationem sciuisset.*
10 *Demonstratio falsa in contractibus quando uitiet dispositionem.*
11 *Falsa demonstratio nõ uitiat rescriptũ, nisi de contraria uolunt ate Principis doceatur.*
12 *Falsa demonstratio in iudicijs quando uitiet, ut quia fuit citatus quis tanquam Petrus Ioannis, cùm sit Petrus Martini.*
13 *Cautela ut assessores quando capiunt aliquem bannitum, faciant ipsum confiteri, quòd est idem homo qui fuit bannitus, &c.*
14 *Falsa demonstratio ad hoc ut non uitiet dispositionem quomodo probabitur de corpore constare. & nume. 19.*
15 *Error in una ex demonstrationibus rei non uitiat dispositionem, si per aliam constat de corpore.*
16 *Singularitas nominis inducit certam demonstrationem.*
17 *Accusatio de maleficio commisso in palatio Potestatis Perusij, necessariò non requirit appositionem confinium.*
18 *Demonstrationi quando stetur magis quàm proprio nomini.*
20 *Demonstratio rei si uariatur ex tempore qualiter probabitur identitas.*

DEmonstratio. Istud principium diuiditur in tres partes vsq; ad §. quod autẽ. Primò loquitur de demonstratione quæ adijcitur circa rem legatam per relatiuum. Secundò de ea, quæ adijcitur rei legatæ per adiectiuum. Tertiò de ea, quæ adijcitur personæ legatarij. Secunda ibi: igitur & si ita. Tertia ibi: nam & si. & breuiter hoc intendit. Falsa demonstratio non vitiat legatum si de corpore constat. hoc dicit. Antequam intrem glo. † pro declarando materiam demonstrationis quæro primò quid sit demonstratio. Glo. respondet in glos. rubri. & dicit q demonstratio est quædã ex instantibus, seu præteritis accidentibus notitia, quo magis legatum sit liquidum adhibita. Videamus an ista diffinitio sit bona. Et videtur q non, in eo q respicit legatum tantùm: cũ in alijs dispositionibus possit demonstratio apponi, vt j. videbitis. Item ista diffinitio non cõuertitur cum suo diffinito. Pone q testator legauit seruo suo directò libertatem. istud q dico directò, est accidens adhibitum, vt legatum sit magis liquidum: & tamen constat quòd non est demonstratio, sed magis dispositio, vt l. quis seruo. j. de manu. testa. Item quando dico, instituo hæredes equaliter, non est demonstratio, sed dispositio, vt l. interdum. ś. de hæredi. institu. Item iubeo q seruus reddat rationes diligẽter. l. Istud diligenter, est accidens adhibitũ, vt dispositio sit magis liquida:

1 ¶Demõſtratio. Demonſtratio eſt. adde no. per doc. in rub. §. eo. & vide Bal. in ru. C. de inſti. & ſubſti. ſub conditio.

& tamen non eſt demonſtratio, ſed diſpoſitio: vt l. qui filium. §. fin. coniuncta l. ſi ita ſit ſcriptum. j. de manu. teſta. & de ſtatulibe. l. Labeo. Item iubet teſtator remvel fundum non alienari extra familiam. Hoc quod dico extra familiam, eſt quoddam accidens reſpectu alienationis, & adhibetur diſtinctio, vt diſpoſitio ſit magis liquida: & tamen eſt diſpoſitio, non demonſtratio, vt l. voluntas. C. de fideic. cum ſimi. & ſic non verificatur iſta diffinitio in omnibus. Vt ergo intelligas quid ſit demonſtratio, debes ſcire q̃ in diſpoſitione conueniunt quatuor. ſcilicet, perſona diſponens, & perſona, in quã confertur diſpoſitio, & perſona grauati, vel perſona honorati, vt legatarius vel hæres. Item res ipſa, de qua fit diſpoſitio. Item verbum diſponens, vt promitto, dono, lego, & ſimilia. Hoc præmiſſo, quæro quid eſt demonſtrato: & demonſtratio eſt illud, qd̃ reſpicit aliquod iſtorũ trium, vel perſonam diſponentẽ, vel perſonam, in qua cõfertur diſpoſitio, vel rem, de qua fit diſpoſitio. Illud autẽ accidens q̃ reſpicit verbum in diſpoſitione poſitũ, eſt quædam qualitas. Quædã igitur qualitates adiſciuntur, quæ reſpiciunt perſonas prædictas vel res: & illæ qualitates inducunt demonſtrationẽ. & hoc declarat principiũ huius legis & Inſtit. de lega. §. huic. & etiam oẽs leges loquentes de demõſtratione. Quædã qualitates adiſciuntur, quæ reſpiciunt verbũ, ſeu actũ verbi poſitũ in diſpoſitione, vt in exemplis ſuprà poſitis. & iſtæ non inducunt demonſtrationẽ, ſed diſpoſitionẽ. Ratio, quia natura demonſtrationis eſt vt ſignificet rem factam & perfectam: vt j. eo. l. ſi nominatim. in fi. Cũ ergo reſpiciunt perſonas vel res, quæ res ſunt in ſuo eſſe perfecto vel eſſe ſperantur: meritò dicit demonſtratio. Sed qñ reſpiciunt accidentia verbi, nõ reſpiciunt rem perfectã, ſed rem, quæ eſt in fieri, & hoc fieri ſic teſtator diſponit: ideo eſt diſpoſitio potius, quã demonſtratio. Sed dices tu breuiter, iſta verba videntur l. ſcribit. §. fi. ſ. de auro & argen. leg. vbi demõſtratio eſt de futuro. Vidiſtis quod no. in l. Stichũ qui meus erit. ſ. de lega. j. Rñdeo, fateor q̃ adiſcitur rei futuræ, & iſto reſpectu donec pẽdet ex futuro euẽtu, eſt cõditio, ſed poſtquã euenit, & iſtud erit factũ: tunc erit demõſtratio. Semper ergo demõſtratio eſt de re facta, id enim qd̃ nõ eſt, non põt demõſtrari. Quod ergo dicit̃ in d. l. ſcribit, in fi. hæc ſcriptura habet in ſe demonſtrationẽ &c. expone, id eſt q̃ erit demõſtratio adueniente cõditione. Credo ergo diffiniendũ ſic ſecundũ materiã noſtram. Demõſtratio eſt quædã ex inſtantibus vel præteritis accidentibus notitia, quo magis diſpoſitio ſit liquida adhibita rei, q̃ eſt in facto. & non quæ eſt in fieri. quod dico ex inſtantibus vel præteritis &c. ideo dico: quia ſi de futuris tunc induceret condi tionẽ vt l. Stichã qui meus erit. ſ. de lega. j. & ſ. eo. l. j. dixi j. eo. l. ſi nominatim. in fi. Cætera quæ ſunt in diffinitione probant ex ſ. dictis. Sed cõtra iſtam diffinitionẽ videt̃ tex. Inſtit. de lega. §. incertis. verſi. ſub certa. Breuiter rñde. Aut poteſt referri ad aliqd̃ tẽpus præſens vel præteritũ: & tũc eſt demonſtratio. Aut poteſt referri ad futurũ, & tunc eſt cõditio. Ita loquit̃ ibi prout dixi in d. l. ſcribit. in fi.

2 Secũdò † quæro per quæ verba inducat̃ demõſtratio. Rñ. inducit̃ per relatiuũ iunctũ verbo præteriti vel præſentis tẽporis, vt hic, & Inſti. de lega. §. huic. & ſ. de lega. j. l. Stichum qui meus erit. Itẽ inducit̃ per adiectiua ſignificãtia officiũ vel artificiũ, vel cõſanguinitatẽ, vel aliquid aliud, propter qd̃ res magis certa demõſtraretur, vt j. eo. l. ſi nominatim. & hic, & d. §. huic. Itẽ per genitiuũ ſignificantẽ partem, vel per alia nomina ſignificantia patriã: vt ſ. de hære. inſti. l. his verbis. in fi. Item puto q̃ nomina, cognomina, & prænomina demonſtrationẽ inducãt: vt Inſti. eo. §. ſi quis in nomine, & §. ſeq. & ſ. de lega. j. l. ſi quis in fundi vocabulo per cõiunctiones verò, & aduerbia, non credo nec ſcirẽ ponere caſum, qui inducat demõſtrationẽ. Ratio, quia cõiunctiones & aduerbia de ſui natura reſpiciunt actum verbi: & ideo nõ inducit̃ demonſtratio, ſed cõditio, cauſa, vel modus, vt ex legibus. loquentibus de hac materia manifeſtè colligitur, ſed per præpoſitiones quandoq; inducitur demõſtratio, per præ

3 poſitionem ex, vt l. cum talem. in prin. & §. fi. j. eo. Tertiò † quæro de effectu demonſtrationis. Breuiter ſumas ſic: quia quandoq; demonſtratio eſt vera, & tunc effectus eius eſt facilis: quia reddit diſpoſitionem liquidam, vt in diffinitione dixi. & dat notiam rei demonſtratæ vt ex prædictis apparet. Quandoque demonſtratio eſt falſa, & tunc eſt videndũ de effectu demonſtrationis falſæ circa ſeipſam: an ex ipſa demonſtratione inducatur diſpoſitio: vt ex contractu &c. dixi de hoc in l. cum tale. §. fi. j. e.

4 Secundò eſt † videndũ de effectu faliæ demonſtrationis adiectæ circa rem. Ex his habes quòd iſta demonſtratio falſa non vitiat legatum vel inſtitutionem ſi de corpore cõtat: vt hic, & j. eod. i. falſa. in princ. & Inſti. eo. §. huic proxi. Iſtud ergo examinemus per contraria, quæ mouentur ad hanc legem per ordinem. In primo dicto dicitur de demonſtratione quæ fit per quis vel qui. Sed opp. & videtur q̃ demonſtratio falſa vitiet diſpoſitionem: vt ſ. de do. præle. l. j. §. ſed & ſi dotem. So. breuiter, ibi demõſtratio adiicitur ſpeciei, ſeu corpori, quod non reperitur in rerũ natura: & ideo non poteſt dici quam conſtet de corpore. hic cõſtabat. Iſtam ſol. habuiſtis in tex. in l. ſi ſeruus legatus. §. qui quinque. ſ. de leg. j. Sed contra iſtam op. videtur q̃ non ſit neceſſe q̃ reperiatur corpus cui adiicitur vt l. iij. & l. pen. C. de fal. cauſa. adie. lega. & l. legaui. ſ. de lib. leg. & l. ſi ſic. §. j. ſ. de le. j. vbi demõſtratio non refertur ad certum corpus: ſed ad quantitatem in genere: & tamen falſa demonſtratio non vitiat. Sol. Quando legat certa ſpecies, ſeu certa quantitas: tunc debet cõſtare de corpore certo: ſed quãdo legato generis adiicitur demonſtratio, tũc ſufficit illud eſſe in genere, & debet eſſe certum & limitatum in genere, ſeu quãtitate. aliàs falſa demonſtratio non vitiaret: vt in cõtrario. Sed contra iſtam opp. de l. ſi ſic, & l. legaui. ſ. alleg. in eod. exẽplo, quando legantur alicui decẽ, quæ ipſe legatarius debet: vbi demonſtratio refertur ad quantitatem in ſuo genere certam & limitatam, & tamen illa falſa demonſtratio vitiat. Solu. Licet inſpecto ſono verborum referatur ad certam quantitatem: tamẽ inſpecto intellectu teſtator videtur reliquiſſe liberationẽ aliis illis decem, quæ ſibi debet legatarius. Cum ergo impoſſibile eſt eſſe liberationem eius, quod non debetur, videtur reliquiſſe rẽ, quæ non eſt, nec eſſe poteſt in rerum natura: & ſic in effectu concordat cum prædictis. Si verò aliud diceres, ſequeretur q̃ plus operaretur falſa demonſtratio quam vera, contra l. cum tale. §. fi. j. e. Idem ſi lego tibi q̃ Titius mihi debet: quia videor legare tibi actionem quam habeo contra Titium. & ideo ſi Titius nil debet, legatum nõ valet: quia falſa demonſtratio adiicitur rei, quæ nõ

5 eſt in rerum natura: vt dictis legib. Non eſt ergo † verum quod quidam dicunt in d. l. ſi ſic. ſ. de leg. j. q̃ relatiuũ quis vel qui. ſtctum verbo præſentis tẽporis faciat conditionem, quia nunquã conditio eſt de præſenti, vt dixi: & tunc impropriè loquitur: vt ibi gl. dicit: quia vera demonſtratio eſt: ſed appellatur ibi conditio, quia perimit diſpoſitionem, ſicut conditio deficiens. Op. de l. talis ſcriptura. in prin. ſ. de leg. j. & l. libertis quos. in princ. ſ. de ali. & ci. leg. vbi diſpoſitio non tenet, niſi in his, in quibus reperit vera demonſtratio, ſ. in pecunia, in quibus dies non eſt appoſita vt d. l. talis. & d. l. libertis quos. So. Ibi demonſtratio adiicitur alicui qualitati: & ideo quatenus eſt vera demonſtratio, eatenus tenet diſpoſitio: & quatenus eſt falſa demonſtratio, eatenus nõ

6 tenet diſpoſitio. Ratio eſt, † quia quando relatiuũ quis vel qui, refertur ad aliquod genus: tunc non ponitur relatiuè, ſed diſtributiuè. Quod patet: quia nõ trahit ad ſe omnes de genere, ſed aliquos: vt l. ſi fuerit. ſ. de re. du. & dictis legibus contrarijs. Et etiã grãmatici dicunt q̃ natura diſtributiui eſt vt reſpiciat actũ verbi directò, ſicut cõiunctio ſi: vt dixi. ſ. e. l. j. in vj. principali. q. circa fi. Cum ergo dicis, libertis, quos teſtamento manumiſi: intelligo, i. ſi eos manumiſi. meritò deficit diſpoſitio in his, in quibus hoc non reperitur verũ: vt j. proxi. §. Venio ad ſecundã partem ſ. ad demonſtrationẽ, quæ apponit̃ per adiectiuũ. Op. de l. Quintus. §. j. ſ. de aur. & ar. leg. Rñ. Iſta lex loquitur quando rẽ expreſſè & determinatè de ſigno: & ſecus quando alicui generi apponitur demonſtratio: vt in contrario. Et vide glo. quę incipit, hoc ita, &c. Hæc eſt vera ſol. quia cum dico, lego argentum meũ pe

rinde eſt, ac ſi dicerem lego argentum qd̃ meum eſt: vt l. ſi ita. ſ. de aur. & arg. leg. ponitur ergo diſtributiuè, vt ſ. proximè dixi. Venio ad tertiã particulã in ver. nã & ſi dicit̃ hic, q̃ qñ adiicitur perſonæ legatarij, falſa demõſtratio non vitiat, Cõtra. C. de her. inſti. l. ſi pater. & l. nec apud. vbi falſa demonſtratio vitiat. Rñd.

7 † iſtæ demonſtrationes quæ apponũtur in perſona honorati, qñ ſunt ſignificatiuæ alicuius cõſanguinitatis, vel affinitatis, vt relinquo tali filio meo: tũc ſi repit̃ falſa, vitiat: vñ in dictis legibus, vitiat. Facit qd̃ no. in l. quoties. ſ. de hę. inſti. et l. nemo. §. j. j. e. tit. & videſtis no. in l. falſa. in prin. j. eo. Sed qñ ſunt aliæ qualitates, quæ non

2 ¶Diſtigue. & dicvt dixi ſ. de le. j. l. ſi qs in fundi vocabulo.

b ¶Nõ vitiat. Iſtud limitat hic Imo. niſi falſa demõſtratio ſacerer deficere ſubſtãtiã legati. de quo plenè per eũ in l. ſi ſic. §. j. de le. j. & vide Bal. in l. j. in iij. colũ. C. de fal. cã adie. le. An aũt falſa demonſtratio vitiet appellatio nẽ, hẽ per Bal. in l. ij. C. de fal. cã adie. le. vt ſi erratum eſt in die ſententiæ.

c ¶Quærò quæro. Vtrũ in cõtractibꝰ inter viuos falſa cã vitiet diſpoſitionẽ, vide Bar. i d. l. ſi diuortio. & in d. l. ſi qs fundum. & Bal. in l. iij. C. de fal. cau.

d ¶Quid i reſcri. vtrũ falſa demõſtratio vitiet reſcriptũ, dixi ſ. de do. præ. l. j. in fi. & vide Imo. & Bal. in l. neq; natales. C. de ꝓbat. ad fi. & Io. An. in c. qd̃ dilectio. de cõſan. & affi. & vide no. per Sal. in l. impe rialis. C. de nup.

e ¶In Spec. vide Bar. ſi. hac cõſultiſſima. C. quite ſta. fac. poſ.

f ¶Quid in iudicijs. Vtrũ falſa demõſtratio vitiat iudiciũ, vide oĩno Imo. hic, & adde q̃ falſa vitiet li bellũ ſcẽm Inno. ſ. c. ex parte Abbatiſſæ. de pri. & adde ſcẽm Bal. no in l. nõ ſigno rat. C. de ſru. & li. ex põ. ad fi. q̃ iſto caſu qñ fuit citatio æquo ca, iudex fortè poterit declarare de quo ſenſerit. qd̃ no. Et de dicto Barto. hic facit mẽtionẽ Bal. in l. vo luntatis. in vlti. col. C. de fideic. qd aũt ſi iudex erauit in ꝓprio noie ſuo. Dicit Cu. ſ. l. ſi qs in fundi. de le. j. q̃ actꝰ vitiat̃ per l. ſi. C. de hęre. inſti. & ibi Barto. & ex premiſſis dicit Ange. & Imo. in l. his verbis. de hæ. inſti. q̃ ſemel vnꝰ fuit decapitatus eo qa in fortiã venit, credẽs bãnũ nõ tenere: eo qa in bãno erratũ fuit in loco, vel terra originis, ſeu in parochia: qa nõ vitiat, ſi de corpore cõſtet. Et qd ſi erraſ in nomine artificij, vide Bal. & Imo. in d. l. ſi qs in fundi. qd ſi iudex errat in cõſtribꝰ vide Bal. in l. j. in j. colũ. de execu. rei iudi.

8 ¶Aut nõ cõparuit. Et vide Bal. in c. j. de ieu. ſine cul. nõ amit. & in l. ſi qs ſeruũ. §. inter duos. ſ. de le. ij. addit q̃ cõfiteaſ crimẽ cõmiſiſſe. & ita voluit Ang. in l. ij. ſ. de libe. & poſthu. & hoc domi. Ioan. & ſi dicta. l. ij. docto. in c.

que non ſignificant conſanguinitatem, vel affinitatem: tunc non vitiat, vt hic. Et ratio eſt: quia hæc adiectio talis filio, & ſimilis, inducit quandam cauſam finalem: quia niſi fuiſſet filius, non reliquiſſet: & ita vitiat, ſi reperitur falſa. Sed ſi ſunt alia adiectiua, ſecus, vt lego Titio albo. &c. quia tunc non præſumitur teſtatorem non reliquiſſe ſi ſciuiſſet cum nõ fuiſſe albũ. Et breuiter † concludo quòd ſi apparet teſtatorem nõ legaſſe, ſi demonſtrationem falſam ſciuiſſet: tũc vtiatur diſpoſitio ex falſa demonſtratione vt l. ſi ita ſtipulatus fuero hanc ſummam. cum gloſ. infrà de verborum obligationib. Vt ergo † iſta materia liqueat, diſtingue.[a] Aut loquimur in demonſtratione, quæ fit per noĩa. ſeu pronoĩa: & dicvt dixi ſ. de leg. j. l. ſi qs in fundi vocabulo. Aut loqmur in demõſtratione quę aliꝭ modis fit, & tũc aut demõſtratio adiicitur alicui gñi: aut certæ ſpeciei. Primo caſu, aut illud genus erat in diſpõne limitatum: & falſa demonſtratio non vitiat:[b] vt C. de fal. cau. adiec. leg. l. iij. & l. ſi. Aut non erat limitatũ, ſed ſimpliciter in diſpoſitione poniť: & tũc quatenus demonſtratio falſa eſt, eatenus vitiat diſpoſitionẽ: vt d. l. iij. in fi. C. de fal. cau. adie. & l. libertis quos. ſ. de ali. & cib. leg. & l. Quintus. §. j. ſ. de auro & arg. leg. cum ſi. Secũdo caſu, qñ demõſtratio adiicit̃ certæ ſpeciei & tũc aut demõſtratio adiicit̃ rei, aut perſonæ honoratæ. Primo caſu, aut illa ſpecies non reperitur in rerũ natura: & vitiať diſpoſitio: vt ſ. de do. præle. l. j. §. ſed & ſi dotẽ. & ſ. de lega. j. l. ſi ſeruus legatus. §. qui quinq. Aut reperiatur in rerũ natura: & non vitiatur diſpoſitio: vt hic, cũ ſimi. Fallit ſi de cõtraria voluntate teſtatoris appareat, vt j. de ver. obli. l. ſi ita ſtipulatus fuero hanc ſummã. & ibi no. Secundo caſu, qñ demonſtratio adiicitur perſonæ honoratæ. & tunc aut demonſtratio eſt deſignatiua affinitatis, vel cõſanguinitatis: & diſtingue vt not. in l. quoties. in prin. & l. nemo. §. j. ſ. de hęre. inſti. & j. eo. l. falſa. Aut eſt deſignatiua alterius accidẽtis: & non vitiat, vt hic, iij. rñſo. & l. his verbis. §. fi. de hære. inſti. Ratio prædictorũ patet ex ante dictis. Quartò quæro[c] quid † in cõtractibus inter viuos, an falſa demõſtratio vitiet diſpoſitionem? Et videtur q̃ non: vt l. ſi diuortio. j. de ver. obli. In contrarium videt̃ caſus ſ. de cõtrahen. emptio. l. ſi quis fundũ. & hoc tenet glo. Inſti. de leg. §. huic. Breuiter tu diſtingue: aut loquimur in cõtractibus ex altera parte tantũ obligatorijs, vt in donatione ex ſtipulatiõe facta ex mera liberalitate: & tunc per omnia debemus eodẽ modo diſtinguere, vt ſ. dictũ eſt in vltimis volũtatibus, vt d. l. ſi diuortio. & d. l. ſi ita ſtipulatus fuero hãc ſummã. Aut loquimur in cõtractibus vltro citroq; obligatorijs: & tũc aut falſa demõſtratio facit deficere cõtractus ſubſtãtiã, vt rem, vel pretiũ: & tũc cõtractus vitiatur, vt l. in vẽditionibus. & d. l. ſi quis fundũ. de cõtrah. emp. & ideo. dicitur ibi q̃ habet vim cõditiõis: qa ſtatim perimit cõtractũ, ſicut defectus cõditionis de præſenti: verè tamẽ demõſtratio eſt. aut verè ſubſtãtiã cõtractus nõ perimit: & tũc aut res, cui adiicitur demonſtratio, nõ reperitur in rerũ natura: & tunc ille qui demonſtrationẽ adiicit, tenetur l. ſi quis cùm fundum. ſ. de ac. emp. Aut rei ſubſtantia reperitur, ſed nõ cũ illa qualitate, cũ qua fuit demonſtrata, & ſimiliter cõtractus nõ vitiat: ſed ille, qui demõſtrationẽ adiecit, tenetur, ſecundũ diſtinctionẽ l. ea quæ cõmendandi. ſ. de cõtrahen. emp. Quintò † quæro qd̃ in reſcriptis,[d] an falſa demõſtratio vitiet reſcriptũ. Dy. dicit q̃ non, niſi doceať de contraria voluntate Papæ, vel Imperatoris, vt no. per eũ. C. de leg. l. ſi fortidianũ. & hoc videtur cõtra caſum extra, de reſcri. c. ſignificauit. & ibi hoc tenet gl. ſcilicet q̃ reſcriptũ vitieť, ſed Inno. dicit q̃ illud ideo, quia nõ poteſt conſtare Papã de alio ſenſiſſe: quia de nullo alio ſenſit, quã de eo, qui demonſtratus eſt. ſecus ſi de alio poſſet cõſtare, q̃ iſta iura. qd̃ puto verũ. & de hoc in Spec.[e] de reſcri. præſen. §. rõne autẽ cauſæ. ver. qd̃ ſi indubitatè. Sextò quæro † quid in iudi-

f cijs.[f] Pone, aliqs citatus eſt tanquã Petrus Joãnis, cũ ipſe ſit Petrus Martini: qd iuris? Iſtam q. tãgit Iac. But. Inſti. de actio. circa prin. & finaliter ibi modicũ vel nil dicit. Tu dic, aut ille citatus ſub illo noĩe, Petrus Joãnis, cõparuit in iudicio, & ſub illo noĩe litigauit: & tũc talis falſa demõſtratio non vi-

k tiat iudiciũ, imò valet: quia cõſtat de corpore: qa tam iudex quã partes hũc hominẽ habebãt pro Petro Joãnis, vt ſ. de iudi. l. ſi qs in noĩe. aliàs incipit, ſi in iudicis. Aut nõ cõ-

g paruit[g] in iudicio, ſed fuit contumax. & cõtra eũ habitus ꝓceſſus tanquã contra cõtumacẽ, & eſt poſitus in bãno ſub demonſtratione noĩs quæ nõ vera, & tunc ſi quidẽ cõſtat q̃ ille homo illud idem corpus fuit ſub hoc noĩe: & q̃ ille eſt ille homo, qui de hoc maleficio inculpabatur, & diffamabatur, li

h cet fuerit in noĩe erratũ: tñ valet ꝓceſſus: qa animus iudicis refe rebatur ſupra illũ hominẽ ſic diffamatũ, argu. l. cõgruit j. de offi. præſi. & de bo. eorũ qui mor. ſibi cõſci. l. fi. in prin. quia ſaltẽ debuit cõparere corã iudice, & oſtendere q̃ ipſe. qui citabatur ſub hoc nomine, non erat ille qui ſic vocabatur: argu. ſ. de iudic. l. ſi

13 quis ex aliena. Et ideo Poteſtates † & boni aſſeſſores qñ capiunt aliquẽ exbannitũ, antequã faciãt executionẽ faciunt captũ con-

h fiteri[h] q̃ ipſe eſt idẽ homo, & idem corpus, qui ſic vocabatur, &

i hoc noĩe fuit citatus & condemnatus, ſeu exbãnitus. Sed pone[i] q̃ conſtat hunc hominem fuiſſe citatũ, ſeu cõuentũ ſub hoc nomine Petrus Joannis, & conſtat q̃ ipſe non eſt Petrus Joannis, ſed Petrus Martini: tũc talis demonſtratio vitiat: quia licet nuncius ſentiat de certo: tñ iudex non ſenſit de illo, vt ſ. dixi in reſcripto. & ſic citatio non arctat eum, vt l. j. de requi. re. Sed in quibuſdam ciuitatibus in cauſis ciuilibus poteſt quis citari ſine cõſenſu iudicis, & tunc eo caſu ſi conſtat taliter fuiſſe citatum, cõſtat de corpore: quia animus iudicis refertur contra eum, quem citauit nuncius. Sed ſi non conſtat eum fuiſſe citatum, & conſtat prænomen eſſe diuerſum: proceſſus vitiatur: quia non conſtat de corpore, etiam ſi illud corpus reperiatur in rerum natura vt l. ſi ſeruus. ſ. qui quinque. ſuprà de legatis primo. & l. prima. §. penultimo. ſuprà de dote prælegata. & de rei vendicatione. l. idem Pomponius. ſcribit, ſi frumentum. in fine. & infrà eodem. l. in teſtamento ita quidam. prædicta vera, niſi aliqua demonſtratio eſſet ita vera, quòd ſufficeret, vt ſtatim dicam. Septimò

k quæro[k] quomodo probabitur † quòd de corpore conſtet, vt

14 ſic falſa demonſtratio non vitiet. Reſpõdeo, debetis ſcire, quòd ad demonſtrandam perſonam perfectè, debet exprimi nomen cum duobus alijs accidentibus, vel indicijs, vt l. hac conſultiſſima. circa principium. C. qui teſtamenta facere poſſunt. vt Petrus Martini de Peruſio, & tunc reddunt perſonam certam. Itẽ ad demonſtrandum fundum. debet exprimi nomen loci cum duobus confiniibus, vt l. forma. in principio. infrà de cenſi. Hoc præmiſſo, ille, qui vult probare quòd de corpore conſtat, vt ſic falſa demonſtratio non vitiet, ſi oſtendit nomen cum duabus

auditis. de præſcrip. Andre. Barba.

¶Captũ cõfiteri. vide Bar. in l. inter ſtri. §. j. in fi. de ver. ob. & vide Bal. in ti. de feu. ſine cul. non amit. in vſi. feud. & in l. ſi qs ſeruũ. §. iter duos. de le. ij. Ang. in l. ij. ſ. de li. & poſth. Bar. in l. ſi ideo. de euict. Bal. in l. tranſigere. C. de tranſac.

¶Sed pone. No. bonũ cõſiliũ. & idẽ vo luit in l. inter ſtip. §. ſi Stichũ. de ver. ob. bñ facit qd̃ no. Bar. in l. diuꝰ. j. de cu. reo. per Ange. & Imo. in l. ij. ſ. de li. & poſth. & Bal. in l. ſi qs ſeruũ. ſi inter. de le. ij. & Imo. hic, & per Mo. Inſti. de actio. §. quadrupli. i prin. & Bal. i l. hac cõſultiſſima. in ij. col. C. qui teſta. face. poſſunt. & qd̃ dixi poſt Bar. in d. l. diuus.

¶Septimò quæro. Quot demõſtrationes ſufficiunt ad demõſtrãdã rẽ certã. & vide per Bal. in d. l. hac cõſultiſſima. i ij. col. & vide Bar. in l. ſi in rẽ. ſ. de rei vẽ. Itẽ no. q̃ qualitas rei in certæ operaſ idẽ qd̃ appoſitio cõfiniũ: vt ſi lego fundũ Titianũ, in quo eſt oliuetum. gl. eſt no. & ibi Bal. in l. iij. ſ. de le. j.

a ¶ Duab⁹ demõstrationib⁹. Si duę qualitates adiectę sint veræ, licet aliæ falsæ sint, actꝰ valet. In cõtrariũ facit l. i testõ. la j.j.e. quã alle. Bar. ũ.pxi.q. Et qd in probationib⁹ testiũ si dico ꝙ vẽdidi seruum crispum capillis, vel æquũ stellatũ in frõte, testes dicãt de seruo, vel æquo, & nõ deponũt de stella in frõte, vide no. Bal. in l. edita. in pe. colũ. de edẽ. Ad dictã l. in testamẽto. ita qdã rñdẽt saluãdo Bar. hic. & ad dictã l. j. fi. ũ. ẽ do. præ. põt rñderi secundũ Pau. de cas. in d. l. in testõ, ꝙ ibi loquit̃, qñ agit̃ de commissione pœnæ. sed Bar. hic loquitur qñ agit̃ de demõstrãdo rẽ legatã, vel de pona legatarij. quo casu, pcedit dictũ Bar. hic. qꝫ dictũ Bar. videt habere locũ, qñ sunt expresse tres demõstratiões, & duæ cõueniũt, tertia non. Sed si essent expressæ quatuor vel plures, & duæ cõueniũt & duæ nõ, seu plures reddereꝫ res dubia, et nõ deberẽt prę ualere poti⁹ illæ quã d istæ, secundũ Pau. de ca. no. in d. l. in testõ.

b ¶ Erronea expressio. Bar. in d. l. si quis in fundi. dat aliũ modũ ad, pbandũ ꝙ fuerit erratũ in corpore. & vide quod scripsi post Imo. in princip.

c ¶ Gallo pressus. Ad Bar. in l. libellorũ. ad fi. prin. j. de accus. & Bar. in l. certũ. ũ. fi cer. pe. ex. est in l. fi. & ibi not. ũ. de liber. & posthumis.

d ¶ Noſe fundi. Et de hoc errore cõfinium vide Bar. in l. cũ pater. ũ. fi. de le. ij. & habẽ l. si Portidianũ. C. de leg. & in l. forma. de censi. & vide no. in l. si qs in fundi vocabulo. de lega. j.

e ¶ Si libertus. Et vide Guli. & Bal. in l. cõparationes. in iiij. co. C. de fide instrumẽ.

f ¶ Nõ est necesse. Ad de qꝫ idẽ dixit Bar. & ibi post eũ Imo. in d. l. si qs in fundi vocabulo. ꝙ hoc ibi in versi. nosauit. vbi qualitas rei incertæ operat idẽ qd̃ oppositio cõfinũ. Ex quo infert ad id qꝫ dicit Barto. hic, licet de eo nõ faciat mẽtionẽ, eo quia, ppter qualitatẽ expressam satis reddit res certa. l. j. in fi. de do. prę. Et per hoc limitat̃ l. libellorum. de accu. Et addeBar. in d. l. cũ seruo. & in d. l. libellorũ. et quod ibi dixi. sed an libell⁹ pceda. sine cõfinib⁹

demõstrationibus, a seu duabus accidentijs congruis huic personæ, vel nomen loci cum duobus confiniꝫ congruis huic fundo, ipse habet fundatam intentionem suam: quia de corpore constat. & licet alia qua alia demonstratio fuisset adiecta, † quę reperitur falsa, hoc non nocet. Quicquid enim vltra illas demonstrationes necessarias adijcitur, frustra est, & non vitiat, vt l. j. ũ. fi. ũ. de dote prælega. si enim omissio nõ vitiaret: multòminus erronea expressio: b vt l. j. circa prin. C. de rei vxo. actio. & hoc tenet gl. in l. si quis in fundi vocabulo. in gl. ij. ũ. de lega. j. facit l. patronus. ũ. j. & ij. ũ. de lega. iij. & hoc casu aduersarius, qui vult dꝫ spositionem infringere respectu talis falsæ demonstrationis, habet necesse probare ꝙ de alio fuit sensum, vel quòd alius est, qui habet eandem demonstrationem: vt sic res ponatur in obscuro, secundùm formam l. duo sunt Titij. ũ. de testamen. tute. Item ile, † qui vult dispositionem defendere, ad vnum aduertat, quòd posset esse vna demonstratio tantùm clara, quòd faceret cõstare de corpore, & plures aliæ falsæ nonvitiarent, vt ecce, erat quoddam nomen proprium singulare, & singularissimum, vt Gallo pressus, c vt not. ind. l. hac consultissima. cùm enim vnus tantùm habet illud nomen, satis est clara demonstratio: argumen. ũ. de libe. & posthu. l. ij. & sic hoc solùm suf ficeret, & quicquid vltrà adijcitur, frustra est, vt dixi. Idem dico in nomine fundi: d quia si nomen est singulare, adeo quod res redditur certa: licet in confiniꝫ & alijs demonstrationibus erretur, vel licet non ponatur: dispositio tamen non vitiatur, suprà de contrahen. emptio. l. cum seruo. ũ. fi. quæ est notan. ad hoc. & j. eo. l. quibus diebus. §. qui dotalem. & sic debet intelligi ũ. de lega. iij. l. patronus. ũ. libertus. e cum similibus. Et † per hæc dicebam quòd si aliquis 17 accusatur de maleficio commisso in palatio Potestatis Perusij, quòd non est necesse f quòd inserãtur confinia: cùm satis ille locus sit demonstratus, vt dicta l. cum seruo. ũ. finali. Item † est aduertendum, quòd 18 quandoque statur demonstrationi potius, quàm nomini proprio. pone in exemplo contingente de facto: dux ducatus processit contra Ioannem Potestatem assisij occasione alicuius delicti commissi in officio: & tunc si non vocatur illo nomine Ioannes, certè constat de corpore ex illa demonstratione officij: & hoc est inspiciendum: quia magis statur illi accidenti, quàm proprio nomini: cùm per illud accidens magis, quàm per proprium nomen haberetur notus: vt lege, habebat. de instito. & casus suprà de rebus dubijs. l. penulti. quæ est multum nota. ad ista. Ex his sciret aduocatus quid habet probare. Si verò probationes omnes ponamus falsas, & nullam remanere ita certam quòd sufficiat: tunc res dicitur esse in obscuro. Solum enim nomen proprium nõ reddit rem certam: quia tale nomen regulariter pluribus competit: vt dicta lege, hac consultissima. in principio. expressius infrà de iure fis. l. ita fideicommissum. Et 19 in prin. Tũc enim † illi, qui vult sustinere dispositionẽ incumbit onus probandi de tali corpore fuisse cogitatum. quid probabit ex his demõstrationibus? fortè si est aliqua de monstratio, quæ vni tantùm de illa ciuitate congruat: quia est nomen singulare: vt in illa ciuitate est tantùm vnus doctor: & tunc de illo de necessitate cõcludit̃: vt arg. l. ij. ũ. de lib. & posth. & potest probare p ea quæ dicta sunt in præfationibus: vt l. item. ũ. de pact. & l. Titia. §. dem respondet. j. de verb. ob. & l. quoties. j. ũ. de hęred. inst. Item potest probare ex affectione & charitate, vel ,delicto cõtutoris: vt l. duo sunt Titij. ũ. de testa. tut. & l. si quis seruũ. §. inter duos. ũ. de leg. ij. Item ex maiori notitia: vt d. l. pen. ũ. de rebus dubi. vel alijs modis legitimis. Sed aduocatus, qui dixit ꝙ non constat de corpore, debet ponere ꝙ falsa nomia sunt, & plures demonstrationes circa illud concurrentes: & tunc vitiatur effectus dispositiõis: vt l. duo sunt Titij. ũ. de testa. tut. Ista sunt multũ vtilia: & in his cõsistit tota vtilitas huius materię. Vltimò q̃ro: g pone ali 20 quã † demonstrationẽ variatã ex tempore, vt ille qui prius vocabat̃ vno nomine, nũc vocatur alio nomine: vt faciunt multi cum doctorãtur, vel militiã assumunt. & sic alio nomine vocantur in instrumẽto tẽpore cõtractus, alio nomie modo tẽpore quo agũt, vel cõueniunt̃: quid est faciendũ? Rñdeo, h si quidem est modica differẽtia, vt inter nomen integrũ, & nomen diminutũ. vt si aliquis vocabatur Petrutius, h modò vocatur Petrus, vel est alia differentia syllabalis: tũc i hoc nõ nocet. nec dicit̃ diuersitatem induk cere vt ũ. de manu. testa. l. qui habebat. i in principio. Si verò sunt nomina prorsus separata: tunc fiat vnus articulus quod ille, qui olim vocabatur sic, & hodie vocatur sic, est vna & eadem persona, & idem k corpus. k Ad quod facit j. de fideic. lib. l. Lucius Titius l testõ. Et idẽ esset faciendũ qñ cõfinia alicuius possessionis seu fundi sunt mutata: qa ad duos alios pertinent prædia vicina. Nã tunc fiet vna positio, ꝙ fundus olim positus iuxta cõfines tales, & fundus qui hodie est positus iuxta tales, est idem fundus: & tunc hoc probato habes intentum alias non obtineres, & de facili posset periclitari totus processus: & l. Item Item Pomponius si frumentum. §. fin. ũ. de rei vendica.

si non opponit, vide Imo. post Cy in l. cũ pater. ũ. fi. de leg. ij. & vltra eũ Ioã. And. in Spe. in ti. de libel. cõcepti. ũ. iuxta. ver. nõ valet etiã si fund⁹. Et ij dicanẽ cõfinia, & ij dicanẽ vicini. vide tex. gl. et bar. in l. iij. ũ. pen. fini. regũdo. & ꝙ ibi dixi i gl. Et an confines agrorũ liut demõstrãdi, vide legẽ Titius hæres Sempronij. & ibi gl. & ꝙ ibi dixi de actiõi. empti. Et an cõfines pro benẽ p instrumentũ, vide no. in l. cũ aliqs. C. de iu. deli. & nõvitiãt, si ponaẽ pro cõfine locus public⁹. gl. est in l. hac cõsultissima. q testa. face. post. & alibi dicit text. ꝙ latitudo fundorũ pbaẽ per emptionalia l. Caius. de pig. actio.

A D D Equaliter sit formãdus libell⁹ cũ agitur de cõfinib⁹, Bal. cõsi. cccl. vx li. iij.

g ¶ Vltimò q̃ro. Et vide Bart. in prœmio Digesto. ũ. nos verò.

h ¶ Petrutius de errore habeẽ simile ꝙ Bart. ũ. super rub. in vl. co. Dixi post bal. l. i. iij. de leg. j.

i ¶ L. q habebat. Et vi de ꝙ ibi habes post Bart.

k ¶ Et idem corpus. ad de Bal. in l. j. C. si vn⁹ ex pluribus.

l ¶ L. Lucius Titi⁹. et ibi vide quod habes post Bar.

Causa legis, & causa legati, idem est.
Ratio est de futuro, & causa de præterito.
Ratio legati, & ratio legis est idem.
19 *Falsa causa in rescripto quando uitiat.*
20 *Causa an in dubio dicatur finalis, uel impulsiua.*

1 Quod autem. Falsa † causa non vitiat legatum, nisi cõditionaliter sit expressum. h. d. Primò ponit quando causa exprimitur simpliciter. Secundò quando cõditionaliter. Secunda ibi, at si cõditionaliter. Primò † quę 2 do quid si causa. Glo. ũ. eo. a super rubrica dicit. Causa est quædã 2 ro quid de præteritis præcedens suasio, quo testõ nostro magis quẽ honoremus. Secundo modo diffinit breuius. Causa est animi impulsio à nobis expressa. Istæ diffinitiões nõ sunt veræ in hac materia: quia in hac lege & in similibus appellatur causa ille actus, vnde procedit suasio siue impulsio. Quod apparet: quia non est reperire casum, in quo illa impulsio seo suasio, non fuerit vera: siue actus, ex quo procedit, fuerit verus, siue falsus: vt in exemplis legis nostræ euidẽter apparet. Deficiunt ergo istæ diffinitiones in multis. Si enim respicis id, quod Iurisconsultus appellat causam, nõ appellat eam propriè impulsionem seu suasionẽ: sed appellat causam id, propter qđ inducitur impulsio, seu suasio. Diffinias ergo propriè sic, & dic. Causa est quid præteritum, vel instans, quo impellimur vt aliquid disponamus. Quare dico, cã est quid præteritũ vel instans. Hoc dico ad differentiã conditionis, quę est de futuro. Causa semper est de præterito: vt l. si ita. in fi. ũ. eo. Facit l. damus. de cõdi. inde. Item vt differat à cautione: vt l. quibus diebus. §. Termilius. j. eo. Item ad differẽtiam modi, 3 qui similiter est de futuro, vt j. proxi. §. Sed hoc † videtur contra exempla huius legis, quę dicit, si negotia mea curauerit, si centũ ex arca sumpserit. Ista enim videntur futuri temporis. Nam cũ reperiantur in præterito, & in futuro subiunctiui, debent intelligi in futuro, vt ũ. eo. l. solemus. & ibi dixi. & j. eo. l. si ita legatũ. Et sic videtur causa de futuro. Solu. In illo exemplo si centũ ex arca sumpserit. si intelligeretur de futuro, esset conditio quędã tur pis expectare ꝙ alius furetur, & sic esset interpretatio vitiosa: & ideo intelligitur de præterito, vt ũ. de legi. l. in ambigua. & de re. iu. l. quoties idem sermo. In alio exemplo: si negotia mea curaue rit: dic ꝙ cõstabat ꝙ testator sensit de præterito expressè, vel per coniecturas. Puta, quia tẽpore testamẽti credebat se mori: vnde ex eo quod dixit, negotia mea, intelligitur de præterito. nã post mortem non possunt dici negotia sua: vt ũ. de nego. gest. l. iij. ũ. j. aliãs faceret contra hoc quod dixi in l. hoc articulo. ũ. de hære. in fi. In dubio aũt intelligeremus de futuro, vt in cõtrarijs. Secundò quo impellimur, quod dico ad differẽtiam impulsionis, vt ũ. dixi. Sequitur, disponamus. Istud pono ad differentiã demõstrationis, quę nõ respicit ipsum actum disponẽdi, sed magis ipsam rem, vt dixi in tractatu de demõstratiõe. & statim dicã. Et scias 4 † vnũ ꝙ hic diffinitur causa strictè, prout cõgruit præsenti materiæ. Nam aliãs causa largè sumpta est omne id, ex quo aliquid sequitur, vt l. & an eandẽ. ũ. actio. & l. cùm de hoc. j. de excep. rei iudi. & l. j. C. per quas perso. nobis acqui. sed hic strictè accipit̃. Item causa quandoq; ponitur pro lite: vt l. causas. C. de transa. & etiam habet aliãs significationes, de quibus hic non curo in diffinitione, vt ũ. dixi. Sequitur, vt aliquid disponamus. per hoc differt à demonstratione, quæ respicit solũ personas, vel res, quę veniunt in dispositione, non actum verbi disponentis, sed causa re 5 spicit actum verbi ostendentis vnde causetur. Item aduerte † ꝙ hic assumitur causa largè quo ad quid, vt etiam occasionẽ comprehendat, licet aliãs inter causam & occasionem sit differentia: vt extra, de maio. & obed. c. solitæ. de homi. c. Petrus. & C. de leg. i. l. non dubium. Secundò quæro, † quia hic tex. facit differẽ 6 tiam an causa proferatur causaliter, an conditionaliter, quomodo hoc cognoscetur? Respondeo: quandoq; profertur per si, & tunc profertur conditionaliter, Quandoq; per quia: & tunc causaliter, vt hic, & Insti. de lega. §. longe. & no. C. de fal. cau. adie. legat. super rubrica. Ratio huius est: quia dictio si, licet adijciatur verbo præteriti, vel præsentis temporis, ponit aliquid dubitatiuè, & sub dubio & incertitudine. Et hoc est quod dicit tex. quãuis contrahentes ignorent. ũ. si certũ peta. l. cùm ad præsens tempus. & j. de verbo. obliga. l. si ita stipulatus fuero hanc summam. & hoc est quod hic dicitur conditionaliter poni, hoc est, sub dubio, sicut conditio sub dubio est causa. Nam propriè loquendo conditio est de præsenti, vel de præterito, a vt dixi ũ. eo. l. j. Ista est ergo causa conditionaliter posita, vt expresse hic dicit tex. & Insti. eo. §. longe. Sicut ergo ista causa ponitur dubitatiuè, ita dispositio est in hoc dubio, si causa est vera, tenet: aliãs non. sed ista cõiunctio, quia ponit aliquid certè: & ideo dispositio statim certa est, & valida, licet cã 7 sit falsa. Dic ergo † ꝙ de natura dictionis si, est vt faciat rem dubiam. Ita dicit tex. in l. cum ad præsens tempus. & l. ita ꝙ. ũ. si certũ peta. & d. l. si ita stipulatus fuero hanc summam. j. de verbo. obli. & ideo qui ponit rem sub conditione apparet ꝙ firmam non ponit voluntatem suam, sed sub dubio. Sed 8 natura † dictionis quia, est ꝙ ponat rem pro certo & constanti: vt, quia frater tuus sumpsit, ideo tibi lego centum. & sic puto es 9 se verũ, & meus mea ad id est prolata. Quæro quid † de dictione quoniam. Respondeo, causaliter ponitur: vt ũ. eo. l. si ita. & j. de dona. l. Aquilius. Idem de coniunctione ꝙ, scilicet pro quia: vt l. si ita quis. §. Seia. j. de verbo. obli. & de fideiusl. si ita fideiusorem. Idem de coniunctione cùm, vt lego tibi cẽtum, cum fructus sumpserim. Certè idem est quod de dictione quia: vt l. cum quis. §. codicillis. C. de lega. iij. Idem de dictione ne: vt j. de doli excep. l. fi. ũ. pe. Omnes enim iste coniunctiones ponuntur causaliter, vt dictis legi. Idẽ puto de coniunctionibus illatiuis ideo, idcirco, & similibus, quod de dictione quia: vt si dico: Titius negotia mea gesit, ideo lego sibi centum. Nam cùm non ponat rẽ sub dubio. causaliter, non conditionaliter erit causa expressa: vt 10 l. cancellauerat. ũ. de his quæ in testa. delen. Sed quæro † quid de dictione cum, suncta verbo præteriti vel præsentis temporis, vt si dicam, cum frater tuus extra arcam sumpserit, centum tibi lego. Et glo. Insti. de lega. §. longe. videtur dicere ꝙ operatur idem quod coniunctio si, & sic ponatur conditionaliter. Contrarium credo. nam non ponit rem dubitatiuè, imò pro constanti. Quod apparet ex vulgari expositione, cum dicitur in vulgari concio si à cosa. ponitur ergo cum hoc sit: vt C. de episco. & cle. l. cum clericis. in prin. & in omnibus quasi legibus in quibus inuenies dictionem cum, iuncta verbo præteriti temporis: sed si dictio cũ, adijciatur futuro: tunc idem quod de dictione si, vt ponatur cõ 11 ditionaliter. Est ergo † regula ꝙ omnis coniunctio, quæ causam ponit cum dubitatione, ponitur conditionaliter, vt per si. Idem credo per siue, vt si dicã, siue negotia mea gesit, siue Titius cõsul est factus, lego tibi centum: argu. eorum quæ. ũ. dixi in l. j. ũ. e. de dictione siue. Secus si causa ponitur sine dubitatiõe: quia tũc ponitur causaliter. Item quid si testator dicit: quia dubito ne frater tuus hoc fecerit, lego tibi centũ. Respõdeo tunc dictio quia, ponitur conditionaliter. quia ponitur sub dubio. Secus si sub cer 12 to: quia tunc causaliter. Item adijcitur † causa per præpositiones: vt quando mediante præpositione adijciatur alicui verbo aliqd causatiuè: vt l. cùm alimenta. §. j. ũ. de ali. & cibaria. lega. Item causa adijcitur per cõiunctionem subintellectam: vt l. codicillis. §. mater. & l. cùm quidã vxori. ũ. de lega. ij. licet glo. ibi dicat ꝙ est demonstratio. Sed non est verum: quia hoc quod dico, nomine dotis, respicit actum verbi potius, quam rem legatam ad diem: vt ũ. de lega. iij. l. cùm quis. §. fi. & tunc ponitur causaliter: quia nõ ponitur dubitatiuè. Item est sciendum ꝙ quandoq; adijcitur causa per nomina distributiua. pone exemplum ũ. de lega. ij. l. Lucius. in prin. scilicet si qd dedi, aut donaui, illud lego. Ista est quædã causa posita conditionaliter. Habet enim in se verbum si. Idem in omnibus distributiuis: vt dixi ũ. circa contraria. & hoc est qđ glo. hic dicit, ꝙ quando in causa non exprimitur persona, falsa causa vitiat: illud autem est solùm quando distributiuè relinquitur vt, lego ex cognatis meis ei, qui maior est natu: vt ũ. de re. dubijs. l. si fuerit. vel, lego libertis, quos manumisi, & similia. Ter 13 tio modo † de effectu causæ, quãdo causa reperit̃ falsa: quia qñ reperitur causa vera, valet dispositio, & de ea nõ dubitatur. Breuiter, si causa est apposita cõditionaliter: falsa causa vitiat dispositionem: vt hic, & Insti. eo. ũ. longe. Si est causa apposita causaliter: tunc non vitiat dispositionem, vt hic nisi aliter relicturus nõ erat: vt l. cum tale. §. falsam. j. eo. Alibi lex videtur dicere ꝙ probato errore defuncti, falsa causa vitiat dispositionẽ: vt C. de fal.

¶ Quod aũt. Glo. ũ. eo. adde no. per doc. ũ. eo. in rub. & adde ꝙ multis modis dicitur cã, vt not. Io. An. in c. cũ dilecti de accu. & hic adde Bal. ĩ rub. C. de isti. & substi. & not. sed m Bal. hic ꝙ cã falsa nõ vitiat actũ, nisi cã reqreret ad substãtiã actꝰ. l. ij. §. circa. de do. exce. adde l. si qs fundũ. de cõtrahẽ. emp. & Bar. in l. si diuortio. in principio. de verbo. obli. in oppo.

1 ☞ *Falsa conditionaliter expressa uitiat legatum.*
2 *Causa quid sit, ubi reiectis duabus diffinitionibus dicit q. causa est quid præteritum, uel instans quo impellimur, ut aliquid disponamus.*
3 *Verbum in præterito & futuro subiunctiui, licet in dubio intelligatur in futuro tamẽ ex coniectura, & ne interpretatio sit uitiosa, intelligitur de præterito.*
4 *Causa hic accipitur strictè, & etiam largè pro occasione. & nu. 5.*
Causa largè est omne, id ex quo aliquid sequitur.
Causa pro lite ponitur.
6 *Qualiter cognoscatur ꝙ causa ponatur causaliter, an uerò conditionaliter.*
7 *Dictio si, regulariter facit rem dubiam.*
8 *Dictio quia ponit rem certam.*
9 *Dictio quoniam causaliter ponitur. item dictio ꝙ. pro quia: dictio cum, ne, & coniunctiones illatiuæ.*
10 *Dictio cum, iuncta uerbo præteriti, uel præsentis temporis: ut si dicam cum frater tuus extra arcam sumpserit, centum, tibi lego. ponitur causaliter non conditionaliter, & cum uerbo futuri temporis ponitur conditionaliter.*
11 *Omnis coniunctio ponens causam cum dubitatione, ponit conditionaliter.*
12 *Causa adijcitur per, præpositiones, per conditionem subintellectã, & per nomina distributiua.*
13 *Falsa causa quando uitiet dispositionem.*
Quæ causa dicatur cohærede legato.
14 *Practica probandi ꝙ testator aliter relicturus non fuisset.*
Falsa causa circa filiationẽ adiecta exhæredationi facit exhæredationẽ nullã ipso iure.
15 *Verba enunciatiua testatoris in modum causæ emissa, licet non inducant dispositionem, tamen inducunt doli exceptionem.*
16 *Falsa causa in contractibus, etiam finalis, & obligatoria, licet non uitiet cõtractũ ipso iure, tamen inducit repetitionem, si scienter.*
17 *Causa in lege quando uitiat sententiam. remissiuè.*
18 *Falsa causa in lege quando uitiat legem.*

a ¶L.cũ rẽ alienã. no. de falsa cã qñ vitiat, & qñ nõ, idẽ no. Bar. in l.si cũ te.ff.de pac. & aliqd in l.dam⁹.ff. de cõdi.inde. & vide qd no. Gui. de Suza. ff.j.C. de pac. & Bal. ff.j. de fal.cau. & ibi etiã p Bal. & p Bar. & doc. in l.si fic.§.j.p illũ tex. no. de le.j. & in l.si.ff. de hær.instit.

b ¶Quartò q̃ro. qũo ꝓbaꝫ ꝙ testator non fuisset alꝫ relictur⁹, bñ faciũt q̃ dixi in l. Fulcini⁹. §. qd aũt j. ex qb. cau. in pos. ca. & adde qd not. Bal. in l.j. in iij. col. de fal. cã adi. le. et ẽt v. co.

c ¶Hoc apparet. Ad intellectũ illi⁹ l. fi. ff. de hæ. instit. nũq d ibi legata ex primo testõ debeant, & indistincte. & circa primũ Bar. vr variasse. Nã hic, & in l.j.f viij. q. de iure codi. vr sentire ꝙ legata debeantur. Sed cõtrariũ vr ipe voluisse f l. nã. de le. iij. circa fcđm bar. ẽt variauit. Nã ibi tenet quòd sic. sed hoc videtur restringere ad modica legata: vt hic latè per Imol. ☞ POMATES.

d ¶Rõ, ga ibi. Et not. fin. limitationẽ ad l. fi. ff. de hære. instit. qđ habet locũ si legata sunt paruа: sed si magna, nõ habẽt, qđ est no. dignũ. & facit ar. l.si vnquã. C. de revocan. donatione.

e ¶Quod ꝟba. Et vide p Bal. in l. ex his. C. de test. mi. & Bar. & do. Io. in l. ex hac scriptura. j. de dona. Bar. in d.l. emptor. §. ancilla. prælegata. Andre. Barba.

f ¶Sextò quęro. vtrũ in cõtractib⁹ falsa cã adiecta vitiet, Bal. ff. l. fin. C. de fal. cã. vbi lati⁹. & tex. in l.si di uortio. & ibi Bar. in op. de ver. obli. circa mediũ vlti. col. Et in materia ad Bar. hic adde Alex. de Imo. in cõsi. j. col. ix. in fi. & in consi. xxij. in princip. secunda ratione. in v. volumi. ☞ POMATES.

g ¶Octauò quæro. Et vide casum ff. fcđm Bal. in l.q testõ. ff. de excu. tuto. Ang. in §. duo fratres. Bar. do. Io. in l. si is ad quem prẽla. Ang. in l.si prętor. §. Marcell⁹. de iu dic. Bar. & Bal. in l. pe. ff. de iusti. & iure.

h ¶Longa differẽtia. Differẽtia inter cãm & rõnẽ vtrũ cã & rõ ꝓsumaꝫ finalis in lege adeò ꝙ ipsa cessante cesset lex, &c. & adde no. p gl. & Io. And. in c. post trãsla. de renũ. & in c. & si Christ⁹. de iureiur. p gl. in c. his qib⁹. lxiij.

cau. adie. leg. l.j. & sic ista leges videtur cõtrariæ: quoniam aliud est probare errorem quod fit de facili. aliud est probare testatorem aliter legaturum non fuisse. posset eñ esse ꝙ errauit & tamẽ si sciuisset, legaturus fuisset: vt C. de le. l. cum rem alienam.[a] Sol. Quædam est causa, quæ legato non cohæret, vt quando causa non erat obligatoria: tunc non dicitur cohærere legato. hoc est, nunquam dicitur causa proxima, & finalis: quia causa proxima & finalis est mera libertalitas. legatum enim est donatio: vt l. legatum. §. de lega. ij. & in donatione causa proxima est liberalitas: vt l.j.j. de don. ergo illa inserta est remota, non cohærens legato: & dicitur impulsiua. & illa, si est falsa, non vitiat legatum, nisi probetur ꝙ testator aliter relicturus non fuisset, vt d.§. falsam. ga tũc vitiat ope exceptionis. quædã est causa proxima, & obligatoria cohærẽs legato, si causa esset vera, vt quia dico: quia centum mihi mutuasti. lego tibi centum. licet non sit liberalitatis causa ipsa, sed id, qđ exprimit, est obligatorium: & ideo cohæret legato ipm debitum: & tunc vitiatur dispositio: & sufficit ꝙ probet testatorem legasse: vt d.l.j.C. de fal. cau. adie. leg. Illa enim erit causa finalis proxima legandi, & nulla alia. Et hic est verus intellectus huius materiæ à gloss. & doc. tactus. ¶Quartò quæro, [b]quando quis debet ꝓbare ꝙ testator aliàs relicturus non fuisset, quomodo hoc probabitur. Respondeo, si testator hoc expressisset coram testibus: nullum esset dubium. Si autem hoc nõ expressit: tunc est hic videndũ. Nam si illa causa respiceret consanguinitatem, vel affinitatem, si causa reperiretur falsa: tunc præsumitur testatorem aliàs legaturum nõ fuisse, vt l.si pater. & l. nec apud. C. de hære. instit. Dixi §. proximè in materia demõstrationis. Et ex hoc sequitur ꝙ falsa cã circa filiationẽ adiecta exhæredationi, vt quia filius meus non est natus, vel non est filius ideo exhæredo eum. facit exhæredationem nullam ipso iure, vt l.si posthumus. §. fi. ff. de li. & posthu. Sed falsa causa alia adiecta exhæredationi, non vitiat testamentum nisi intẽtata quærela, vt not. in auf. ex causa. & dixi ff. de testa. l.j. Si vero nulla causa exhæredationis est falsa, & tunc vadit glo. variando. dixi in d.l. de testa. & no. in auf. ex causa. C. de libe. præte. Si verò causa non respicit consanguinitatem, vel affinitatem: tunc recurrendum est ad coniecturas. Pone exemplum in causa huius §. quia frater tuus cõtum ex arca sumpserit ideo centum tibi lego. licet ista cã sit falsa, & testator errauerit: tñ põt esse ꝙ testator relicturus fuisset. quid eñ si quãtitas est modica, & primoniũ magnũ. Talis filius, cui est relictũ, erat positus in dignitate, vel multũ defuncto seruierat, valebit legatũ. Sed cõuersio, si quãtitas est magna & patrimoniũ parũ, numerus liberorũ est magnus. Certè præsumẽdũ est ꝙ si testator sciuisset, relicturus nõ fuisset, ar. l. si filiæ. ff. de leg. iij. & l. vtrum. de dona. inter vir. & vxo. & C. de lega. l. cum rem alienã. cum simi. Hoc apparet[c] ex l. vltima. de hære. instit. & sic non valet legatũ. Ratio quia ibi[d] in hæreditate, quæ est magna, falsa causa probato errore vitiat: quia præsumitur quòd testator relicturus non fuisset. Nam ibi loquitur in cã nõ cohærentẽ legato. In legatis verò, quæ sunt modica, falsa cã nõ vitiat, licet error probetur: vnde si legata essent ita magna ꝙ exhaurirẽt quasi totã hęreditatẽ, putarẽ idẽ iuris esse: ga tũc falsa cã vitiaret: ga præsumendũ est ꝙ si sciuisset testator, nõ legasset. Quintò pone, † ꝙ testator in modũ causę aliqua expressit, quę ipe poterat disponere. An ista verba enunciati ua in modũ causæ prolata inducũt dispositionẽ? Rñ. licet aliàs regula sit ꝙ verba[e] enũciatiua emissa propter aliud non inducant dispositionẽ: tamẽ in casu nostro inducunt exceptionẽ doli. Tex. & gl. est no. de reivẽ. l. emptor. §. fi. Alius tex. no. est in l. fi. §. j. de doli exce. & ibi per glo. & tangit glo. in l. si socer. §. Lucius. ff. so. ma. in gl. magna. & qđ ibi dixi, & dixi in l. hac scriptura. de donat.

f Sextò quæro, [f]qđ † in cõtractibus an falsa cãvitiet cõtractũ. Breuiter dic, aut nõ est proxima, & cohærẽs, ga nõ erat obligatoria: & tunc nõ vitiat, sicut in vltimis voluntatibus: vt l. damus. ff. de cõdit. inde. secũdũ vnũ intellectũ. Qñq cã est cohærẽs, proxima, & finalis obligatoria, vel qñ præcedit causa: & tunc licet falsa causa non vitiet ipso iure, tamẽ parit repetitionẽ cũ distinctione aut scienter, aut ignoranter: vt ff. dixi & no. in l. damus. & in toto tit. de condi. inde quid in sententijs: an falsa causa vitiaret sententiã? Gl. tangit. ff. de acq. hære. l. si is ad quẽ. dic vt ibi dixi. Octauò quæro [g] quid de cã legis † Nam in tantum cohæret legi, vt ea cessante cesset lex: vt l. adigere. §. quãuis. j. de iure patr. & glo. quæ est j. eod. l. cũ tale. §. falsam. dicit aliud in rõne legis, aliud in rõne legati. Propter quã glo. cõmuniter dicitur. Aliud est cã legati, aliud causa legis. Sed certè hoc nõ dicit, sed dicit aliud in ratione legis, &c. & longa differentia[h] est inter causam, prout hic sumitur, & rationem: quia causa est de præterito, & ratio de futuro. Dico ergo idem in causa legati, & causa legis, ponendo causam pro aliquo præterito vel instanti, quo quis impellitur, vt legẽ faciat. Pone enim ꝙ falsum fuerit ꝙ illa Calphurnia inquietaret prætorem: de qua ff. de postu. in l.j. §. fexũ. vel pone ꝙ falsum fuit ꝙ legitur de illa Gregoria, in auf. de non eligen. secundò nube. in princip. Certè nihilominus lex valeret. Nã tales causæ semper sunt impulsiuæ: & ea cessante non cessat lex: vt no. in d. §. fexũ. Idẽ etiã dico in statutis: & sic idẽ quod in legatis. Sed si ratio legis nõ est de præterito, sed de futuro: tũc vigeat legis obseruantia, cum vigeat ratio: vt dicit dicta gl. & ff. so. ma. l. cũ mulier. Idẽ dico de ratione legati. Nam vbi habet locũ ratio, habet locum legatum: et vbi cessat ratio, cessat legatum: vt l. cũ pater. §. dulcissimis. ff. de legat. ij. Facit ff. de calum. l. hæc actio. & qđ ibi no. Nonò quęro [i] quid in rescriptis. [k] Dic idem ꝙ in legatis. aut aliàs concessum fuisset posito ꝙ sciuisset falsam causam aut nõ: vt C. si contra ius vel vti. pub. l. præscriptione. & extra de rescri. c. super literis. Decimò & vltimò quęro, an † cã in dubio ꝓsumaꝫ finalis, vel impulsiua. Dic vt dixi in l. ij. in fi. j. de dona. & doct. tractant cõmuniter in l. generaliter. C. de non nu. pecu.

IS, cui. Cautio Mutiana præstatur his, quorum interest. hoc dicit. Opponitur. ff. eod. l. Mutianæ. in fin. vbi nõ cauetur nisi habeat cohæredem. Nam secundum hoc videtur ꝙ debet cauere venientibus ab intestato. Solu. Ibi non cauetur quia impletur conditio adeundo, vt ibi dicitur. aliàs secus: vt hic. Opponitur suprà de condi. instit. l. quarta. in fine. Solu. Dicunt quidam quod hic non præstatur venientibus ab intestato. quod non placet: quia hic textus loquitur generaliter. Item habemus textus in authen. de nup. §. præfatæ. authen. posita. C. de indi. viduit. tol. auf. cui relictum. vbi cauetur venientibus ab intestato. Dic ergo ꝙ ibi non erant venientes ab intestato. Vel dic quod ibi fuit conditio, si non alienauerit, quæ de facili spernitur, si non apparet persona, cuius contemplatione sit facta prohibitio: vt l. filius. §. diui. ff. de leg. j. & suprà de leg. iij. l. pater. §. Iulianus Agrippa.

In condi

di. & in ca. j. xix. qõ. ij. Adde q no. Car. et post eũ do. Abb. in c. postulasti. p illũ tex. de rescript. dixit, ꝙ si cã ipulsiua in rescripto nõ ẽ vera vitiat rescriptũ. ꝙ est mirabile secũdũ ipsos ibi. ꝙ ideo est ibi: ga ille q̃ expressit, nõ exꝑsit vt impulsiuã, sed vt finalẽ: & sic cẽsẽt finalis in odiũ impetrantis. ꝙ tene menti aliàs cessante tali cã nõ cessat dispositio: vt no. gl. in d. ca. post trãsla. & videi. pœmio. & de hac materia p Bal. in l. generaliter de epis. & de. & ꝙ no. Bart. in extraua. ad reprimendũ in versi. non ex eorum.

¶Quid in rescriptis Vide Bal. in l.j. ff. col lu. de reg.

¶Decimò. Vide dy. in regula, licet de regu. iu. in vj.

---

a ¶In conditionibus. Vide Bar. in l. si alij. de vsufru. leg. Cy. & Bal. in l. cũ virũ. C. de fide. in iij. col. cũ concor.

b ¶Si à primo. Vid qđ no. dicit Barto. p istũ tex. in l. cũ auus. j. eo.

c ¶Ad q. An gesta per iudicẽ ignorãtẽ se iudicẽ valeant, adde ꝙ hæc q̃ hic dicunt. habent locũ i inferiori à principe, sed non in principe: vt voluit Imo. i c. ex tenore. de foro cõpet. & vide p Ang. in repe. l. falsus. C. de fur. in vlti. q. & Inn. in c. cũ ex officij. de ꝓcu. & vide not. per Bar. in l.j.C. vbi de cri. dicit etiã Bal. in l. ea q̃. C. de tẽp. in integ. resti. petẽ. ꝙ añ pũtationem rescripti nihil põt fieri ei⁹ authoritate. & idẽ in l.j. C. vt lite pẽ. Itẽ non habent locũ in Papa vt voluit Imol. in d. c. ex tenore. & dicit Bal. in auẽ. ei q. C. de bo. au. iudi. posꝫ. ꝙ q mittit in possessionẽ ad literas alterius iudicis, illud nõ põt facere ante habitas literas. Et de materia habẽt latissimè p Bal. ff. d. l. falsus. in vij. viij. ix. & x. col. Et hic ad de Bal. in d. l. sed & si de sua. Et ista faciũt an delegatus dicatur habere iurisdictionẽ anteq̃ literæ; deroga toriæ sint sibi transmissæ. & Cy. in l. mãdatũ. C. mãda. dixit talẽ iudicẽ habere iurisdictionẽ. & p Cy. vr tex. in c. super eo. el. ij. de app. vbi Papa appellat iudicem eũ, cui non sunt trãsmissæ literæ. addit quod no. Bal. ff. auẽ. q semel in prin. qũo & qñ iu. & Bal. in l. falsus. in vij. col. C. de furt. & ibi erũt dicit qd i exe cutore testamenti. Et ꝙ habeat etiã exercitiũ iuris est text. in c. qñ cõtra. de ꝓba. & in c. si clericus. & in c. si. de ꝓb. in vj. & in c. cũ teneamur. eo. ti. in anti quis. Et p hoc facit id qđ dicit hic. Nã si in rescripto apponeret aliqua forma, cũ illã scire non posset nõ põt exercere, vt hic not. ad hoc facit qđ no. Bart. in l. absenti. de do. & ibi de hoc p Ro. Simile dicitur in ꝓcuratore, an possit exercere an teq̃ habeat mãdatũ: de quo p Spec. in tit. de procu. §. j. vr. quid si gl. & Archi. in c. is q. de ꝓcu. in vj. & gl. in cle. j. de ꝓcu. Bald. in l. §. ro. ff. ꝓcu. qa ni videat formã mandati, non põt exercere. arg. d. l. diligenter. ff. mãda. & l. quæro. ad hoc similiter faci

Ignorantia iuris quando impediat additionem hæreditatis.

Sententia lata ab eo qui ignorat se iudicem, quando ualeat.

Gesta à tutore, qui ignorat se tutorem, quando ualeant.

Sententia lata contra uerum contumacem cũ iudici nõ constiterit de contumacia, ꝙ nõ ualeat, cum nec etiam pro cessu ualeat.

Cautela ꝙ quando fertur sententia contra contumacem, in sententia inseratur uisis citationibus de eo factis, &

uisa contumacia.

Si iudex sciuit contumaciam, sed credebat diem feriatam, cum non esset: sententia non uitiatur.

IN cõditionibus. Conditiones debent intelligi secundũ testatoris volũtatem: quę dominatur in testamentis. h.d.

Hæc scriptura. Condítio q̃ taciteˆ ineſt, si exprimat, legatũ cõditionale nõ facit: nisi testator aliter voluerit. Itẽ conditio de præsenti non suspendit. h.d. No. ꝙ põt testator facere ꝙ cõditio, q̃ tacitè ineſt, nõ suspendat legatũ. Dixi §. de leg. j. l. iij. Opp. qñ di. le. ce. l. si Titio. Sol. quidam dicũt ꝙ hic fuit solus vnus hæres. Tu dic idẽ, si fuerint plures, tñ ab vno fuit nominatim relictum, vt dixi in d. l. iij. §. de leg. j. Opp. ꝙ cõditio de præsenti suspendat: vt §. de leg. j. l. si sic. §. j. Sol. Dicit gl. ꝙ nõ est conditio propriè, nec suspẽdit ex vi conditionis, sed ga deficit subſtãtia rei relictæ: vt ibi plenè dixi. Vel dic ꝙ nõ suspẽdit quo ad transmiſsionẽ. Quærit quid si post testamẽtum cœpit deberi. Dic vt in ea.

Instituto admisso per bonorum possessionem secundũ tabulas, ꝙ non sit locus substitutioni uulgari. remissiuè.

Bonorum possessor cõtinetur etiam appellatione hæredis.

Si patronus. Cõditio, si hæres nõ erit, deficit eodẽ iure prætorio amisso p bonorũ possessionẽ. h.d. no. Facit ad q. ꝙ instituto admisso per bonorum possessionẽ secũdũ tab. nõ fit locus substitutioni vulgari, q̃ fit per hæc verba, si hæres non erit. Dixi §. de vulga. & pup. l.j. Opp. verbũ hæres prolatũ in conditione, debet intelligi de hærede vero, nõ de hærede in effectu: vt j. eo. l. q hæredi. in prin. So. Appellatione † hæredis continetur etiã bonorum possessor: vt hic, & j. ad Trebel. l.j. §. bonorum. j. de verb. sig. l. hæreditatis. Non obstat l. qui hæredi. quia dñs non est hęres. Dixi in l. cum filio. §. de leg. j.

Conditio casualis non scindutur, potestatiua quandoq;.

Si à primo. Cõditio, si aliquis hęres nõ erit, deficit illo existente hærede pro parte. h.d. Opp. ꝙ le gatũ debeaˆ: quia hæc verba, si hæres non erit: debẽt intelligi quatenus hęres non erit vt §. de leg. j. l. Stichũ. Sol. Quidam dicunt ꝙ ibi dixit, q̃ meus erit. hic dixit, si. Sed hoc est contra l. ij. §. de condi. instit. quare dic ꝙ ibi loquit q̃n conditio respicit ipsam rẽ legatam, & est de ipsa re legata. Secus si conditio respicit aliam rem, & est de illa re vel persona: vt hic. † Quo casu conditio non re scindit, si est casualis: vt j. e. qui duobus. Potestatiua verò quandoq; scinditur, vt dicã fortè in l. Plautius. j. eod. vel fortè in l. quæ conditio. j. eo. quod no.

NOn dubitamus. Cõditio turpis habetur pro non adiecta. h.d. de hoc plenè in l.j. & l. q̃ conditio. §. de condi. instit.

MVltum. Ad hoc vt possit adiri hæreditas, requirit ꝙ cõditio adiecta in institutione existat, & eã extitisse hæres sciat. In cõditionibus iuris sufficit solũmodo ꝙ existat. h.d. & est no. l. Opp. ad primũ dictũ §. eo. l. ij. Sol. Ad purificandã institutionẽ in cõditionibus casualibus non requiritˆ scientia hæredis, vt ibi: sed ad adeundam hæreditatẽ requiritur scientia condi tionis impletæ, vt hic. Opp. §. de acquir. hære. l. si quis extraneus. §. fi. Glo. soluit ibi multis modis. Dy. dicit ꝙ ibi putabat se institutũ purè, cũ esset institutus sub conditione, & conditio extiterat: & sic conditio erat purificata. hic sciebat se institutum sub cõditione, & ignorabat eã extitisse. dic vt ibi. Ad secundũ dictũ opp. de acqr. hære. l. qui in aliena. §. j. Sol. ignorãtia iuris sui non impedit additionẽ quãdo nõ impedit cõsensum, vt hic. Volebat enim in omnẽ euentũ esse hæres. Sed si ignorãtia impediret consensum: puta qa volebat facere hæredẽ patrem, & ipse nolebat esse hæres si sui iuris esset: tũc enim impediret adiũctionem, vt ibi. Oppo. de acqui. hære. l. is qui putat. Sol. eo modo ibi ignorantia iuris sui impedit consensum, vt ibi dixi. Opp. de acqui. hęre. l. hęres institutus. in fi. vbi ignorantia iuris per sonæ impedit additionẽ. Sol. † Quãdoq; per ignorãtiã iuris personę ignoratur ius & valor testamenti, ex quo principaliter defertur ius additionis hęreditatis: vt si quis ignorat, an testator fuerit liber, vel seruus, filius filiusfamilias, vel sui iuris: & tũc impeditur ius adeũdi hæreditatẽ, vt in cõtrario. Quãdoq; propter ignorãtiam iuris personæ nõ ignoratur valor testamẽti vt in exẽplis hic positis. nam seruus siue hæres institutus sit filiusfamilias vel sui iuris, liber, vel seruus testamentum valet. Vnde circa principale ius adeundi nõ dubitatur: quia certũ est ꝙ filio cõpetit: sed dubitatur de quibusdã administratiuis, an cũ iussu possit adire. & propter hoc nõ impedit, vt hic. Et hoc dicit text. in l. sed & si de sua. §. j. de acqui. hære. Et hæc sunt vtilia † ad q. [c] Aliquis in veritate est iudex: sed si ignorat se iudicem, an valeat eius sententia? Respondeo, si ignorat illud, ex quo sibi principaliter iurisdictio cõpetit, non valet quod facit: arg. l. quæro. ff. de eo qui pro tuto. qđ tenet Gul. in l. obseruare. ff. de offi. procõsul. & le. sed si scit illud, propter quod principaliter est iudex, ignorat tamen aliquod ad miniculum, vt puta iurisdictionem eius prorogatã esse per partes: tunc non vitiatur [d] quod agit: vt l.ij. §. j. §. de iudi. Itẽ in simili bus, † si tutor ignorat se tutorem, nõ valet quod facit: vt d.l. quæro. Sed si scit se tutorẽ, putabat autem se administrare non posse cũ de iure posset: tũc non impediretur quod agit: arg. huius l. in fi. & l. sed & si de sua. §. j. de acq. hære. † Item facit: pone ꝙ iudex pronunciauit cõtra aliquẽ tanquã cõtra cõtumacẽ, cùm ipsius cõtumacia nõ esset iudici nota, licet in veritate esset contumax, non valebit processus: ga illud principale propter quod pronũciat, & ꝙ ius pronunciandi habebat ignorabat. Ita tenet Innoc. extra, de offi. dele. c. cũ cõtingat. in gl. super ver. sed cũ iuste. Dico ꝙ est casus in l. hæc autem. §. j. j. qui. ex cau. in pos. ea. & ideo cautela est ꝙ in sententijs quæ proferuntur cõtra contumaces, inseratˆ in sententia, vilis citationibus de eo factis, & eius contumacia: vt patet ex actis &c. Sed si iudex † sciebat cõtumaciã, credebat autẽ diẽ feriatã, cũ non esset: talis error non vitiaret ꝓcessum. Nõ enim erat super principali, sed super quodã administratiuo: arg. eorũ quę dicta sunt. Sed cõtra prædicta [e] facit c. prudẽtiã extra, de offi. deleg. vbi si comititur causa ꝑ pluribus, ꝙ si qs eorũ

qđ no. Bar. in d. l. absenti. & ibi de hoc p Ro. nisi fortè in mandato diceret, & nunc constituo te, procuratorẽ &c. de quo latè per Bart. in d. l. falsus. & aliquid p eũ in l. ei⁹ qui. ff. cer. pe. & Bar. in l. si pupilli. §. j. de neg. gest. Sed quid si delegat⁹ reuocat de legatũ: an ante notificationẽ processus fit nullus? vide Bald. in d. l. mandatũ. in j. col.

d ¶Nõ vitiat. Et istud est verũ in iudice ordinario secus in delegato. l. ij. §. sed si iudex. de iudi. secundũ Imo. hic. & vide Inn. in c. ex in sinuatione. de appel. & gl. in c. j. de ꝓcu. & Archi. in c. q ad agendũ. de procu. & not. in c. fu per eo. de accuſ. & in d. c. prudentiã. Et ad materiã adde Bar. in l. iij. C. de edẽ. & in l. si finita. §. Iulian⁹. vl. col. de damno infec. & Bar. in l. ij. in prin. ff. de iudi. & in l. ꝑpẽ rãdũ. §. & si quidẽ. in prin. de iud. Bal. in l. ij. C. de spor. & Bart. in l. gñaliter. §. his de prœsentib⁹. C. de reb. credi. Fallunt ista in actibus voluntariæ iurisdictiõis secũdũ Bal. in auẽ. matri & auię. ad finem. C. qñ mu. tu. off. fun. põt.

e ¶Contra prædicta. Istam doctrinã hic per Barto. in l. si vni ex plurib⁹. de re iud. & Bar. in l. hæredes mei. §. fi. ad Treb. & Bald. latè in dicta l. falsus. per dictum c. prudentiam. &c. secũdo. & c. cùm plu-

---

a ¶Ignorãtia iuris quando impediat aditionem hæreditatis. Sententia lata ab eo qui ignorat se iudicem, quando ualeat. Gesta à tutore, qui ignorat se tutorem, quando ualeant. Sententia lata contra uerum contumacem cũ iudici nõ constiterit de contumacia, ꝙ nõ ualeat, cum nec etiam pro cessu ualeat. Cautela ꝙ quando fertur sententia contra contumacem, in sententia inseratur uisis citationibus de eo factis, &

b ¶Si à primo. Vide Bar. in l. si alij. de vsufru. leg. Cy. & Bald. in l. cũ virũ. C. de fide. in iij. col. cũ concor.

c ¶Ad q. An gesta per iudicẽ ignorãtẽ se iudicẽ valeant, adde ꝙ hæc q̃ hic dicunt. habent locũ i inferiori à principe, sed non in principe: vt voluit Imo. i c. ex tenore. de foro cõpet. & vide p Ang. in repe. l. falsus. C. de fur. in vlti. q. & Inn. in c. cũ ex officij. de ꝓcu. & vide not. per Bar. in l. C. vbi de cri. dicit etiã Bal. in l. ea q̃. C. de tẽp. in integ. resti. petẽ. ꝙ añ pũtationem rescripti nihil põt fieri ei⁹ authoritate. & idẽ in l. j. C. vt lite pẽ. Itẽ non habent locũ in Papa vt voluit Imol. in d. c. ex tenore. & dicit Bal. in auẽ. ei q. C. de bo. au. iudi. posꝫ. ꝙ q mittit in possessionẽ ad literas alterius iudicis, illud nõ põt facere ante habitas literas. Et de materia habẽt latissimè p Bal. ff. d. l. falsus. in vij. viij. ix. & x. col. Et hic ad de Bal. in d. l. sed & si de sua. Et ista faciũt an delegatus dicatur habere iurisdictionẽ anteq̃ literæ; deroga toriæ sint sibi transmissæ. & Cy. in l. mãdatũ. C. mãda. dixit talẽ iudicẽ habere iurisdictionẽ. & p Cy. vr tex. in c. super eo. el. ij. de app. vbi Papa appellat iudicem eũ, cui non sunt trãsmissæ literæ. addit quod no. Bal. ff. auẽ. q semel in prin. qũo & qñ iu. & Bal. in l. falsus. in vij. col. C. de furt. & ibi erũt dicit qd i exe cutore testamenti. Et ꝙ habeat etiã exercitiũ iuris est text. in c. qñ cõtra. de ꝓba. & in c. si clericus. & in c. si. de ꝓb. in vj. & in c. cũ teneamur. eo. ti. in anti quis. Et p hoc facit id qđ dicit hic. Nã si in rescripto apponeret aliqua forma, cũ illã scire non posset nõ põt exercere, vt hic not. ad hoc facit qđ no. Bart. in l. absenti. de do. & ibi de hoc p Ro. Simile dicitur in ꝓcuratore, an possit exercere an teq̃ habeat mãdatũ: de quo p Spec. in tit. de procu. §. j. vr. quid si gl. & Archi. in c. is q. de ꝓcu. in vj. & gl. in cle. j. de ꝓcu. Bald. in l. §. ro. ff. ꝓcu. qa ni videat formã mandati, non põt exercere. arg. d. l. diligenter. ff. mãda. & l. quæro. ad hoc similiter faci

d ¶Nõ vitiat. Et istud est verũ in iudice ordinario secus in delegato. l. ij. §. sed si iudex. de iudi. secundũ Imo. hic. & vide Inn. in c. ex in sinuatione. de appel. & gl. in c. j. de ꝓcu. & Archi. in c. q ad agendũ. de procu. & not. in c. fu per eo. de accuſ. & in d. c. prudentiã. Et ad materiã adde Bar. in l. iij. C. de edẽ. & in l. si finita. §. Iulian⁹. vl. col. de damno infec. & Bar. in l. ij. in prin. ff. de iudi. & in l. ꝑpẽ rãdũ. §. & si quidẽ. in prin. de iud. Bal. in l. ij. C. de spor. & Bart. in l. gñaliter. §. his de prœsentib⁹. C. de reb. credi. Fallunt ista in actibus voluntariæ iurisdictiõis secũdũ Bal. in auẽ. matri & auię. ad finem. C. qñ mu. tu. off. fun. põt.

e ¶Contra prædicta. Istam doctrinã hic per Barto. in l. si vni ex plurib⁹. de re iud. & Bar. in l. hæredes mei. §. fi. ad Treb. & Bald. latè in dicta l. falsus. per dictum c. prudentiam. &c. secũdo. & c. cùm plu-

res.de offic.delegati. in vj.no.limita in cō missione facta aliqb⁹ iudicib⁹ quod debeant cognoscere de idoneitate alicui⁹: vt a eo casu quo reperiāt idoneū, sibi ꝓideāt de certo beneficio re mittēdo eorū cōsciētijs, cum clausula, de qua hic, videlicet ꝙ si vnus ex socijs abfuerit, seu plures abfuerit, alter posit ꝓcedere sine socijs: ꝙ isto casu si socij voluerit adesse, & vnus ꝓcedat ignorans istū nolle adesse: nihilomin⁹ ꝓcessus & sna valet, licet ignoraue rit. Ista fuit notabilis decisio do.de Rot.de sio.cccclix.& no. in c. dilecto. ad finē. de appell. Ita dicūt ipsi in d.c.prudētiam. nō habere locū in commissione facta super bñficialibus, vt dixi. ꝙ est not. Et ad ista in simili vide nota. quæstionē quā posui post Bartolū in l. de die. §. si fideiussor. q satisdare.cogā. Et ad ꝓdicta in simili q̄rit d Bal.in l.cū sniam. in fin.C.de sententijs. si potestas nō potest iu dicare, nisi inter sint duo consules, & illi nollent interesse, qd fiendū. Et prædictā decisionē do. de Rot. alleg.singu.suo xiiij. aliās xij.

a ¶Nō à iure.Cōtrariū videtur determinare bal.in d.l.falsus.in v. col.C.de fur.

b ¶Quoties. Et Istam legē vide no. alleg.ꝓ Bar.j.e.in l.cū tale.§. rescriptum.

c ¶Qui duob⁹. ad hāc legē vide Bal.in l.j.ī viij.q.C.qñ nō petē. par.Et ꝓ hāc l.ī fi.decidit Bal.no.q.in l.fi. in prin.in versi.pone testator. C. de legat.

d ¶Pro impleta habeī Hāc l.no.limita ī hīde grauato q nondū soluit legatū legatario: qa licet ꝓ hērede semel steterit, quòmi nus impleaī cōditio poterit tñ ꝓ exceptio nē conseq vt cōditio adhuc impleatur, & suā moram purgare. Ita Bald,& ibi clari⁹ Imo.in l.cui fund⁹. j. 1 eo.&Cy.in l.plures. in pe.q.Sed Ange.vī 2 tenere cōtrariū in d. l.cū fundus.alleg. ad hoc l.fi.C.eo.& Bar. in l.q decē.in princ. j. de sol.& ꝓ hāc l.& l. e Iulia.j.e.dixit fin.Ange.in l.qm Alexandrū.C.de adult.ꝙ licet exeḃicat⁹ nō pot 1 sit opponere exceptionē cōpētationis. vel bānit⁹, ex forma statuti: tamē si oppo nat in hac forma, nō soluo tibi, qa tu non soluis mihi, ꝙ talis

interesse non posit, ꝙ alius faciat, omnes habent iurisdictionem insolidū: tunc vnus non posset ꝓcedere, nisi sibi constet de impedimento alterius. Sol. Ibi loquitur in cō ditione apposita ab homine, non à iure⁸: ideo indistinctè debet sciri, vt in princ. huius legis.

b **Q**Voties. ᵇ Fideicōmissum relictum in defectum cōditionis, quæ à iure remittitur, nō debetur h.d. Opp. C.de indi.viduī.aufe.cui relictum. Sol. Hęc conditio hodie à iure nō remittit in vidua: sed in virgine est mutatū. Opp.§.de lega. iij.l.non dubium. Sol. Ibi fui relictum simpliciter: hic in defectum conditionis, quæ à iure remittitur.

QVi duobus. ᶜ Conditio non potest scindi, si ꝓ solido potest impleri. h.d. Opp.§.si quis cau.l.si seruus §.si plurium. Sol. Ibi scinditur: quia non potest habere effectum pro solido: vt plenè dicam j.eo.l. Plautius. vel fortè in l. quę conditio.j.eodem.

IVre ciuili. Sī per grauatum impedit implementum conditionis, pro impleta habetur ᵈ tam in vltimis volūtatibus quā in cōtractibus. h.d. Opp. j.eo.l.qui heredi.§.fi. Sol. Ibi nō impedieba tur per grauatū, sed alias cōditio nō imple batur. Oppo.C.de condi. inser. legatum. Sol. Ibi conditio deficit per casum: hic per factum grauati. De quo plenè distinguam j. eod.l.in testamento ita.

CVm vir. Si inter virum & vxorem fit mētio de liberis, intelligit de natis ex eis. h.d. Not. ad id qd dixi in l. post dotem. §. sol. ma. s. quod consuetudo quæ dicit dotē remanere apud virū, si mulier decesserit in matrimonio cum liberis, intelligitur de liberis ex eis natis: vt hic, & l.fi inter.§: de pact. dota.

HAec scriptura. Conditio alternatiua dicit illa, quæ potest duobus modis impleri: & si in cōditione est aliquid turpe, illud reiicitur, & aliud est implēdum. h.d. Dy. format hic vnā q̄onē: Dedi tibi bouē, vt capuā vadas, & hoīem occidas: neutrū fecisti: an possit repeti quod est datū? Quam quæstionem format glo. in l.iij.§. de condi. ob turp. caus.

Cum eadem. Ius accrescēdi trāsmittit ad hērdes h.d.

☞ *Exemplar si deficit, deficit & exemplatum.*

Dispositio testatoris si ex aliqua causa commutatur in aliā, in dispositione commutata nō intelligitur repetita pœna quæ erat in prima.

Petrus Martini si catatur ut Petrus Ioannis, non incidit in pœnam contumaciæ.

IN testamento. ᵉ † Si desi cit exēplar, deficit exēplatū. h. d. No. qd dixi in summario. †Not. ꝙ qñ dispositio testatoris ex aliqua cā cō mutaī in aliū modū, ꝙ in illa dispōne commutata nō intelligit repetita pœna q̄ in prima erat adiecta. Facit §.e.l.multa. Facit ad quæstionē si ille q vocaī Petrus Martini fuit citatus sub hoc nomine Petrus Ioā. ꝙ ex nō hoc incidit ī pœnā cōtumacię. ꝙ dic vt dixi §.e.l. demōstratio. in prin. Op. ꝙ nō posit relinq noīe pœnæ: vt l. j. de his quæ pœ.no. So. gl. Tu dic vt dixi in l. multa. §.e. Op. de cōsti. pe. l.j.§.eū. Sol. Hic suppletur officio iudic. licet obligatio deficiat. Quęro an in dubio ex istis verbis præsumatur testatorē sensisse de illo monumento, ꝙ reperitur, non obstante variatione demonstrationum. dic vt dixi §.e.l. demonstratio.

IIlię. Cōditio de nubēdo arbitrio alterius reiicitur: ideo nō nocet, si ille, q debet añ arbitrari moriaī. h.d. Op. j.e.l. in testō. Solu. hoc ideo: quia conditio reiicit: vt l.cū tale.§. Mæuiæ. j. eod. secundū Dyn.

1 ☞ *Vna species loco alterius succedit ex uolūtate defuncti.*

Titia. †Vna species loco alterius succedit ex volūtate defuncti. h. d. Cōcor. §. de dona. inter virū & vxo. l. si donatę §. si sponsus. Opp. §. de adi. leg. l. cū seruus. Gl. nō sol. Dy. dicit ꝙ ibi legatū cōsistebat in re certa, & de præsenti: ideo illius alienatione extinguit & redēptione nō integraī. hic cōsistebat in re certa inspecto præsenti tēpore: sed dirigebatur substantia legati in diē mortis. Istud nō videtur soluere cōtrariū. Nā Agathea, quę fuit legata tpe mortis nō reperit tēpore testatoris: ergo legatū debet extingui: vt §. de leg. j. l. Stichū q meus erit. & sicut per alienationē extinguit legatū factū purè, ita factū sub ista cōditione, q meus erit. imo citius: qa ibi nō distinguitur an volūtariè vel necessariè alienet: vt l. scribit. §. j. de aur. & arg. le. Vnde dic vt Dy. dicit in so. alterius cōtrarij. de quo j. dicā. s. ꝙ verba testatoris hic posita possunt intelligi duobus modis. Primò ꝙ testator habuit respectū ad certas et determinatas ꝑsonas seruorū. & si hoc cōstaret, per alienationē seruorū extingueret legatū: nec re integraret per redēptionē, vt in cōtrarijs. Secūdo mō potest intelligi quod nō habuit respectū ad certas personas: sed ꝙ illa ancilla quæ vocabatur Agathea, & ille seruus q vocabat Philargius, qui sui erunt, cū morietur debeant. & sic non sensit magis de illo quā de isto. sed solū respicit ad nomen. Sed in dubio qualiter debeat intelligi, determinat hæc lex. Nam ex eo qd illi redēptæ imponit nomen Agathea, nō videtur se retulisse ad certas personas, sed magis ad eos, quos illud nomen habere contigerit. Oppo. per impositionē istius nominis non potest induci legatum: cū in his quæ fiunt post testamentum, omnia debeant ex integro fieri: vt l. hæredes. §. si quid post. de testa. Glos. non soluit. Dic per impositionē istius nominis de nouo non dispositio sed declarat testatorē ab initio sic sensisse: vt §. dixi. quæ declaratio potest fieri cum minori solēnitate: vt l. hæredes. §. sed & si notā. §. de testa. Oppo. §. de pigno. l. fideiussor. §. Lucius. gl. nō soluit. Dicit Dyn. quod ibi fuerunt obligata mancipia certa: ideo obligatio non extenditur ad redempta postea. hic autem non legabantur certa de præsenti. Ex istis verbis apparet Dyn. intellexisse eo modo quo suprà soluī primum contrarium. Op. §. de lega. j. l. Stichum. Sol. vt ibi patet ex prædictis. Hæc verba aliter intelliguntur hic: aliter ibi.

1 ☞ *Conditio potestatiua facilis in hæreditate potest quandocunque impleri usque ad ultimum uitæ spiritum: in legatis statim impletur cum potest.*

2 *Conditio potestatiua apposita hæreditati, uel legato quo ad implementum, quando sit idem in uno quod in alio.*

3 *Conditio potestatiua si non impleuit cum potuit mora purgari potest quo ad exceptionem, consequendam non quo ad actionem.*

HAec conditio. Conditio potestatiua facilis debet impleri statim cum potest. hoc dicit. Opponitur ꝙ ista conditio impleri potest quando exceptio excōicati, vel bānitū admitti. qa solutio habeī pro facta, ꝙ tenemēti, & no. quia dignum est.

c ¶In testō. Ad istā legē vide oīno Bal. ī c. j. qual. do. feu. priue. vbi facit istū tex. singu. Irē per hāc l. decidit bal. q. no. in l. id ꝙ pauperib⁹. in vj. col. de epi. & cle. & pulchrē in l. j. ī iij. op. C. de his q̄ pœ. no. & in ea. l. in ij. col. in versi. ix. quæro. Adđ quæ voluit Roma. consil. ccccix.

2 ☞ Pro cōcordia. Aduerte ꝓlicita est argumētatio de cōtractibus ad vltimas voluntates in illo casu, videlicet ꝙ conditio potestatiua in cōtractib⁹, adita hæreditate habeī pro defecta, si nō est ꝓleta cū primū fieri poterit: sicut dicimus in vltimis voluntatibus, secundū Bal. in l. si qs arbitratu. ver. quæro quāto tēpore ff. de ver. obl. contrarius allegat in hac l. hæc conditio. So. Bar. in d. l. si quis arbitratu. nō simpliciter dicit cōtrarium sed solū dicit facit l. hęc cōditio ff. de cōdit. & demō. ꝙ arbitrator debeat decide re cām sibi cōmissā circa extrinseca in casu posito ꝑ bar. ibidē Pręterea nō ꝑ hoc dicit, si nō fiat ꝙ finiat arbitramentū, vt dicit in vltimis volūtatibus conditionē habeti ꝓ defecta, ergo in terminis ꝓprijs nō loquitur vbique.

---

qñcūq; vsq; ad vltimū vitæ spiritū: vt de hęre. inst. l. suus quoq;. & l. fi. d: cōdi. insti. Sol. Pet. vt refert Cy. C. de cōdi. inser. l. pe. in q. & Gul. de Cu. in l. dedi. in prin. de condi. ob cau. dicūt ꝙ contraria loquunt in conditionibus potestatiuis, quæ consistunt in dando, hic in his quæ consistunt in faciendo. Quæ sol. est cōtra l.j.§. item si ita. j. titu. j. vbi etiam si consistit in dando, debet stare tim impleri. Vnde dicas †quòd aliud in hæreditate, vt in contrarijs: aliud si apponitur in legatis, vt hic. Ita dicit glos. in l. si quis instituatur. de hære. institu. Et hoc alibi tenet Pet. de. in l.j. de in fit. & substi. Ratio: quia in hæreditate vertitur maius periculū quā in legato. Contra hoc videtur j. titu. j. l.j.§. Item si ita. vbi in hærede idem dicitur qd in legatario. Sol. †Quandoq; conditio apponit hæredi & hæreditati: quia nisi eam impleat, perdit hæreditatē: & tūc loquit qd dixi. qñq; apponit hæredi, & nō hæreditati, sed respectu alterius grauaminis: quia nisi impleuerit, cogit aliud legatū dare: tūc idem qd in legato: vt §. itē si ita. Opp. quòd sufficiat cautio Mutiana: vt §. eo. l. Mutianæ. Sol. Ibi in cō ditionibus, q̄ consistunt in non faciendo. Opp. de verbo. obli. l. ita stipulatus. Sol. Ibi in contractibus in quibus potest cōditio quandocunq; impleri: hic in vltimis voluntatibus, in quibus distinguitur: vt ex prædictis apparet. quæ diligēter no. †Quæro quo ad actionem consequendam: vt l. Thais. §. j. de fideic. lib. sed quo ad exceptionem sic: vt l.j.§. item si ita. j. ti. j. §. de pe. leg. l.j.

ISeperatim. Coniunctis re, portio accrescit siue onere. hoc dicit.

1 ☞ *In casibus in quibus conditio habetur pro impleta, qualiter agi debeat, uide in fi.*

IN testamento. Ista est bona lex. & h.d. Si conditio mista ꝑ casum deficit, relictum deficit: secus si per aliū, in cuius persona conferī, sit impedita. h.d. Or tractabo materiā de effectu conditionis[a]: Glo. tāgit §. de cōdi. insti. l. ei qui. & vide cum illa gl. l.j.C. de insti. & substi. Oppo. de condi. insti. l. quæ iub cō ditione. §. quoties. Solue vt in gl. quod ibi in conditione potestatiua, quæ consistit in potestate honorati: hic in mista quæ consistit in potestate honorati, & alterius: & vide gl. quæ incipit, imò videtur. ibi: itē ad idem. vsq; ibi: nisi. est ne vera ista? Certè quia manumittere seruū dependet ex potestate mea, & seruī mei: videtur ꝙ sic. Sed non est verum: quia ipse non potest non esse ciuis Romanus: quia est merè potestatiua: vt l. fi. §. cū quidam. aliās incipit, si verò quidam. C. de manu. test. Ad istud oppo. de l. inde Neratius. §. idem Iulia. §. ad l. Aquil. Solue vt in gl. ibi: impedior per tertium: ideo ille tertius mihi tenetur. Sed opp. de l. si Titius. §. eo. Sol. ibi impeditur per tertium. & c. Gl. in l.j. de instit. & subfacit istud contrariū, & non soluit. Dic quòd in l. si Titius. impedior per tertiū iustè, & contra eum actionem non habeo: sed peto legatū: & l. inde Neratius. loquitur quando iniustè impedior per tertium: ideo habeo actionem contra tertium, & consequor legatum. & ideo in conditione potestatiua distingue vt hac gl. adiecto membro de l. si Titius statuas. §. eo. vide gl. ibi: sed impeditus. & sic secus si iustè: vt §. eo. l. si Titius. Oppo. & assumo appositionem q̄ est in principio glo. ꝙ in conditione mista consequitur legatum: vt l.j.§. annua. §. de annu. leg. & l. Caio. de ali. & ci. le. Sol. glo. qd est speciale in alimentis. & sic gl. soluit in l.j. C. de instit. & substi. Et de hoc not. C. de leg. l.j. Dy. in c. imputari. extra, de reg. iur. lib. vj. non tenet istā sol. sed dicit ꝙ debet distingui: aut apponitur in persona honorati, aut grauati. sed dictum Dy. nō examino hic. sed examinabo in l. illis. j. e. Sed ad contraria respondeo ꝙ ibi loquit in conditione successiua, & quæ habet tractū successiuum. hic in momentanea causa. De qua quid iuris sit, dicā j. eo. l. illis. & doc. tangūt in l.j. C. de leg. Opp. de l. si fundū per fideicōmissum. aliās est l. si Titio. de leg. j. Gl. in l.j. de instit. & substi. solue ꝙ ibi in modo [c], hic in conditione. & est bona sol. Sed contra hoc opp. ꝙ in modo sit idē quod in cōditione vt l. Titio centū. §. ante nup. j. eo. Breuiter quicquid dicat Dyn. respondeo ꝙ ibi non est modus, sed conditio nuptiarum, vt ibi dicam. Et quod ibi non loquatur in modo, sed in cōditione, sentit hic gl. ibi: nisi in casibus, dū allegat l. Titio. §. ante. & ibi dicā. Opp. de l. cum ita datur libertas. §. eo. Solue gl. ꝙ ibi speciale fauore libertatis, & bene: & l. cum ita si bene respicias, loquitur in conditione, si decem dederis Titio: sed ista conditio nō videtur ꝙ sit mista, sed merè potestatiua, & illa lex non debuit cadere

a ¶Qñq; impleri. Aduerte: qa Bar. videtur ꝙ etiā sit idem in contractibus, in l. si quis arbitratu. de verb. ob. in versi. quæro quāto tēpore. & ibi dixi. & adde Bal. in l. pe. C. eo. in pe. colū. & ista lex facit an teneat citatio sine termino. de quo vide quod scripsi in l. liber. homo. §. decem. de verbo. obli.

b ☞ POMATES. ¶Quæro si non. Et hoc limita, nisi in libertate. l. Paulus. §. j. ff. de fid. li. secundum Ang. in l. si insula. m. de ver. obli.

¶Exceptionē sic. Ad de Imo. ī l. Mutianę. §. eo. & Cy. ī l. si plures. de condi. inser. & Cy. & Bal. ī l.j. ad fi. C. de instit. & sub. & Bal. in l. si super. in fi. C. de transac.

¶Effectu cōditionis. Sed dubitari pōt, qd si testator dixerit ecō uerso ad hāc legē: vt, relinquo Titio cētū. si Seia ei nupserit: vtrū si Seia et nolit nubere. Titius debeat habere legatū, vel relictū. ista lex facit ꝙ sic. Cy. tñ in l.j. C. de instit. & substi. in vlt. col. tenet cōtrariū. & sequitur hic Imo. qa conditio est principaliter in persona Seiæ apposita ꝑ l. cū ab eo §. de cōtrah. emptio. Quid aūt in contractu. si promitto Seiæ centū si nupserit Titio, an debebit habere si stat ꝓ Titiū? Cy. in d.l.j. quēd nō. Sed Imo. hic tenet cōtrarium ꝑ l. nunc ciuili. §. eo. in fi. Et vtrū sufficiat si Titius nolit semel nubere, si post ex interuallo velit: vide Cy. & Bal. in d. l.j. & Imol. hic. & habetur in l. si ea. de cōdi. inser. & in l. pater. §. fi. j. eo. & de materia huius legis vide Io. Cal. in dispu. inci. rector ecclesię sancti

e ¶Ibi in modo. Not. primò quòd licet dispositio sub modo deficiat per casum: tamen non deficit relictū. Et iste est casus in d.l. si fundū. §. Iulianus. alias incip. l. Titio. & est ad hoc singu. & melior de corpore iuris, secūdū Imol. hic. & vid bar. in l. quibus diebus. §. Termilius. j. eod. & text. in l. Lucius. §. quisquis. el. j. & ibi Barto. vbi est similis text. §. de leg. ij. vide Io. Cal. in di' pu. inci. Rector ecclesiæ.

f ¶Præstari impedimentum. Adde Bal. in l. si pater. in iij. q. ix. oppo. de instit. & substi.

g ¶Agetur ne. In istis casibus qualiter agatur quando conditio habeaī pro impleta. Pro hoc est text. in l. debet pupillus. ibi, iure communi. eod.

h ¶Extraordinario iure. Intelligas officio iudicis. l. si cui. j. eod. vide Imol. hic in hoc videtur tenere cōtra Bart. per Bald. in l. ī. C de instit. & substi. in iij. oppo.

1 his † casibus, in quibus conditio habe-

a ¶ Scripta exempla ria habent, tamẽ nõ expõas extraordinario, i. officioso iudicis: sed extraordinario, qđ est magis ex quadã interpretatione quã ex ꝓpria significatione &c. & ita legi debere censet Soci. in fi. fur. cõmẽti hic. licet ale. cõtrariũ cẽseat. Ale. Losæus.

b ¶ Quãuis. No. de errore calculi. Hãc l. p multũ no. alle. Bal. in l. j. C. si aduer. fol. qđ paruus defectꝰ in rõne reddẽda nõ vitiat. & Bal. in l. pro hẽditariis. in iij. col. in ỹ. ſ. xj. de hæ. ac. & dicit. ꝙ est hic sin. l. & non est alibi. & hoc intelige vt ibi per eũ. Si gis aũt teneẽ ad certã quãtitatẽ sub pœna: c si deficiat in vno numo, an incidat in pœnã. no. Bal. in ru. C. đ cõtrah. ẽp. in x. q. & in simili facit qđ no. Bal. in l. ij. ſ xij. q. C. de rescin. vẽ. sed contradicit Bal. in l. eđẽ. d in iij. col. loca. & vid Bal. in auẽ. ij. đẽ, ĩ pe. col. de sec. nup. & ad hanc legẽ vide quędã verba Bal. in cõſ. inci. præsuppositio statuto cõmunis Papię.

c ¶ Fuit errarũ. Et vid oino qđ dicit Bal. in l. eũ q. §. in popularibus. in princ. de iure iuran.

d ¶ Non extinguit. vide Barto. & Bal. in l. pe. §. de sena.

e ¶ Si qs. Opo. Vide Bar. ĩ l. scire debemꝰ. in prin. de verb. obl. in l. ſi ita qs stipulatꝰ fuerit decẽ aureos, et. & in l. ſi ſeruꝰ. §. ſi plurium. ſi qs cautio. et vide gl. in l. iij. §. hoc aũt a superiori. de iti. actũq; priuato. & Imo. hic post Pe. in d. l. cũ quidã. in j. et no. & in pe. col. & in l. j. C. de cõdit. inſer vid Dy. in regula, plurialocutio. de reg. iur.

f ¶ Dic melius ex fide scripti exẽplaris. nõ ergo est necesse ꝙ nomẽ patris alicuius apponaẽ in instrumẽto, sufficit eñ si demonstretur per nominationẽ patrui ffris, &c. & ita legit Soc. hic si bene aduertas. Alex. Losæus.

g ¶ Nõ vitiat. Indictio corruptè scripta vtrũ vitiet, addе Bald. idẽ tenentẽ qđ Dy. in ij. cõſti. C. in ver. vſ. & qđ no. bar. in l. admonẽdi. de iureiu. & Ange. in l. Imperator. ſ. de statu ho. & vide glo. Io. An. ſuper data vj. li. & gl. & bal. in l. cũ proponeret. đ le. ij. & latiſsimẽ Io. And. in data vj. li. in mercu. per Bal. ĩ l. ij. C. de fal. cã. vbi videtur tenere cõtra Dy. i

tur pro impleta, de iure cõmuni agitur ex testamento. In illis casibus, in quibus habetur iure, seu fauore ſpeciali pro impleta, vt in libertate, non agetur ex testamento, sed iure extraordinario, ſcilicet actiõe in factũ vel condictione ex lege: vt l. ſi peculium. §. is cui. j. de ſtatuliberis. Quæro quid voluerit dicere tex. in dicta l. ij. C. de inſtitut. & ſubſtitu. quãdo dicit, extraordinario iure, nescio quid voluerit Imperator. Nõ dicas, ſid est iudicis officio: ſed dic, id est, magis ex interpretatione, quam ex propria ſignificatione: vt videtur tex. in l. penul. in prin. & §. j. j. eodem.

b QVamuis. Error calculi ĩ reddenda ratione. & reliquorum reſtitutione, non facit conditionem deficere. h. d. No. diligẽter pro officialibus, qui debẽt reſtituere relĩqua intra certum tempus ſub certa pœna: & ſi reſtituãt, & in computatione fuit erratum, & aliqd apud eos remaneat, ꝙ in pœnam non incidant.

d ALſa. De hoc dic ſ. eo. l. demõſtratio falſa.

Si cui. Augmentum dignitatis nõ extinguitꝰ legatum. h. d. Facit ad quæſtionem de eo qui promiſit dare ſchacum matum cum pedite: et poſtea dedit cũ pedite facta Regina. De qua dixi in l. legatis. §. ſi ex officio. ſ. de leg. iij.

☞ *Quando pluralitas reſolvatur in ſuas ſingularitates.*

Si quis. Vna pluralitas geminat plures ſingularitates. h. d. Opp. ſ. de pigno. action. lege ſi neceſſarias. §. ſi annua. Sol. ibi fuit appoſitum pronomẽ quiſque. ꝙ est collectiuum, ſicut collectiuum, omnes: vt l. hoc articulo. de hæredi. inſtitu. Opp. de impu. & alijs ſubſtitu. l. cũ quidã. Sol. Ibi est dictio vterque, quæ ſimiliter est collectiua. licet glo. aliter ſoluat in l. hoc articulo. Op. de impube. & alijs ſubſti. l. quãuis. Gloſ. in l. hoc articulo. ſoluit. Tu dic melius, quandoq; vna pluralitas reſpicit plures, & diuerſos effectus: tunc reſoluitur in ſuas ſingularitates, vt hic. Quandoque reſpicit vnum cõmunem effectũ: tunc non reſoluitur, vt l. contraria. Ibi enim pluribus erat ſubſtitutum vulgariter, & ſic reſpectu vnius hæreditatis: & ſic nõ reſoluitur in ſingularitates. Ita tenebat Iac. Butri.

☞ *Licet omiſſio indictionis vitiet inſtrumentum, tamẽ indictio appoſita corruptè non vitiat.*

Inominatim. Demonſtratio ſit ꝑ expreſsione qualitatũ rei demonſtratæ. Item falſa demonſtratio non vitiat. h. d. primò dicit ꝙ demonſtratio per nomina propria fit & hoc est cõmune. Secundò ꝙ fit per demonſtrationẽ corporis: vt talis cæcus, talis claudus, & ſimilia. Tertiò per demonſtrationẽ officij, vel artificij: & hoc est clarum. Quartò per demonſtrationẽ neceſſitudinis, vel affinitatis. f Non ergo est neceſſe qđ nomẽ patris alicuius apponatur per nominationem patrui, fratris, vel affinis, & ſic ſufficit ꝙ dicaẽ talis vxor talis. Vltimo no. diligenter ꝙ licet demonſtratio ſit falſa, ſi conſtat de quo ſenſit teſtator: tamen nominatim dicitur relictũ: & ſic plus est demonſtrationẽ falſam apponere, quam nullã apponere: & ſic ꝟ videtur caſus pro opi. Dyn.

quã tenuit in ſuo conſilio, quod licet indicto omiſſa vitiet inſtrumentũ: tamẽ appoſita licet corruptè, non vitiat. g Conſtat eñ ꝙ notarius ſenſit de indictione, quæ currebat illo anno, quẽ adſcripſit, licet in demõſtratione indictionis erraret vnde pro nominato habetur, vt hic. De quo dixi plenè in fine l. ſi librarius. de reg. iur. licet Io. Anaſ. aliter dicat ſuper data in fi. libri ſexti.

PVblius. Conditio caſualis poteſt quandocũq; impleri. h. d. Not. ergo tria, ſ. electionẽ, acceptationem, & geſtionem officij. Quæro ergo quo tempore quis dicatur habere dignitatẽ. Hæc lex facit ꝙ à tẽpore acceptationis, vt ibi: munus edidit: & c. vt in glo. Quod dicʰ vt plenè dixi in l. ex eo. de teſta. mili.

Titia. Non est veriſimile ꝙ teſtator plus diligat ſubſtitutum, quã primo loco poſitum: i & non poteſt priùs cõueniri hæres quam defunctus poterat. h. d. No. quod dixi in ſummario. & probatur in tex. ibi: ſed non est veriſimile, &c. Facit ad quæſtionem qnam dixi in l. Gallus. §. & qd ſi tantum. ff. de libe. & poſthu.

SIquis. Licet deficiat onus legato iniunctum, legatum non deficit. h. d. No. ꝙ voluntati defuncti non paretur qñ est contra legem. Op. ꝙ à legato repellatur vt l. ſi quis quos. ſ. de leg. ij. Plures ſol. danẽ hic, & in contrario. Veritas est quæ hic in fi. ponitur: nam ibi fuit nudus miniſter: hic legatarius. Quod apparet: quia teſtator voluit eum ſentire cõmodũ: vt text. dicit in fi. Opponitur de legatis. ij. l. codicillis. in princi. Solue vt ibi plenè dixi.

☞ *Si teſtator dicat, volo ꝙ hæres meus det illud quod ſcriptum est in ſchedula, quam dimiſi apud guardianum, an ualeat.*

k ILita. Ex teſtamento debetur quod ibi expreſſe relinquitur, vel per relationẽ ad aliud. hoc dicit. No. hanc legem. l & facit ad quæſtionem: teſtator dixit, volo ꝙ hæres meus det illud quod ſcriptum est in ſchedula, quam reliquí apud guardianum fratrum minorum guardianus oſtendit ſchedulam. an valeat. Et videtur ꝙ non: quia id quod in teſtamento nũcupatiuo relinquitur, debet à teſtibus exaudiri: vt l. hæredes palam. in prin. ſ. de teſta. ſed hic nõ fuit exaudítum â teſtibus: ergo &c. Præterea, iſta voluntas est captatoria, & confertur in voluntatem guardiani. vnde ſcriberet quicquid veller: vt l. captatoriæ. ſ. de leg. j. Præterea, iſta ſchedula non est ſolennis, cum non ſit legitimum teſtamentũ. & ſic nõ valet: vt l. vltima. C. de fideicom. Et ita determinauit Iacob. de Bel. Ego dico hoc eſſe verum, quando non apparet, ſchedulam eſſe teſtatoris ex legitima literarum comparatione, vel alijs legitimis indicijs. aliàs puto ꝙ valeat: vt hic, ibi: quantum ei &c. Et pro hoc l. quem hæredi. in princ. ſ. de rebus dubijs. & l. his verbis in princip. ſ. de leg. iij. Facit ad predicta l. Theopompus ſ. de dote præleg. & l. quæſtionem. C. de fideicõmiſ. ſecundùm illam lectu. ſecundùm quam teſtator poſuit in fide hæredis, & nõ ſcripſit. Et pro hoc l. hoc articulo. ſ. de hæredi. inſtituen. & l. poſthumus. §. ſi paganus. de iniu. teſtamen. ad idem de ali. & ciba. leg. l. filio. §. fi. Ad ar. cõtrariũ ad ea quæ relinquunt ĩ teſtõ. &c. Reſpõdeo ꝙ ſufficit ſi audiaẽ à teſtibus implicitè: vt legi. ſ. alle. Itẽ nõ obſt. ꝙ dicitur ꝙ est voluntas captatoria: qm̃ non est captatoria qñ refertur ad ſcripturã de præterito: vt l. hoc articu. ſ. de hære. inſtit. Nõ obſtat. quod dicit ꝙ non est ſolennis, imò est ſolennis: quia quicquid relinquitur in teſtamento refertur ad hanc ſcripturã.

1 ☞ *Portio hæreditatis pro non ſcripta, quando ſit quod accreſcat cum onere.*
2 *Ratio quare legatum pro non ſcriptum non accreſcit cum onere, portio hæreditatis ſic*
3 *Portio hæreditatis deficiens quando accreſcit cõiunctis cum onere, an procedit ſiue ſint coniuncti re tantum, ſiue re & verbis.*
4 *Onus per modum conditionis iniunctum in perſona inſtitutorum an tranſeat ad ſubſtitutos.*

¶ Quod dic. Et vide Bart. in l. abſenti. j. de don. And. Bar.

¶ Primo loco poſitũ. Et ſic no. ex hoc. ſ. or do ſermonis denotat dilationẽ. Itẽ ordo ceſſionis denotat præeminentiã dignitatis. Ita dicũt Ange. & Imo. in l. q ſoluendo. la ij. de hę. inſti. & ex ordine verborũ denotatur ordo intellectus. Ita dicit Bal. in tractatu de ſchiſma. in iij. col.

¶ Sí ita. Et vide qđ habes per moder. in l. ait prætor. in ſ. ſi in dex. j. de re ind. adde Pau. de Ca. & Bald. conſi. cxviij. ij. libro.

☞ POMATES.

¶ No hanc. Et vide Bald. in l. generaliter C. de non nu. pecu. Bal. in l. aſſe toro. ff. de hære. inſti. & Ange. & ibi plenè dom. Pe. in ca. cum tibi. de teſta. & ibi Ioã. de Imo. et per Io. đ Imo. in l. illa inſtitutio. ff. de hære. inſtit. Bald. in l. captatorias. C. đ teſta. milit.

a ¶ Facit §. Sed aduertenda Imo. videt impugnare dicta Bart. hic, in l. ſi duobꝰ. §. j. de leg. j. & etiã Bart. in l. re coniuncti. de leg. iij. & ſol pe. ad il. Iud cõtrarium refert Bart. & doc. in d. l. ſi duobꝰ. §. j. & licet cõmuniter gl. & doc. teneãt ꝙ nõ ſcripta accreſcere cũ onere, tẽ glo. Dy. & Imo. in l. pater. aliàs incipit. Celſus. đ leg. ij. tenet contrariũ. & ibi plenè ꝙ Bal. & Imol. Itẽ an illud qđ dicit hic Bart. & doct. per d. l. Celſus. ſit verũ, dixi poſt Imol. in l. licet Imperator. de leg. j.

b ¶ §. j. tẽ in non oĩbꝰ de gradu, ſed aliquibus ex eis: qa vno repudiante accreſcit cũ onere ei qui coniunctim ſecũ fuit grauatus, vt. pbat in d. l. ſi duobus. §. j. & ibi dixi. Sed contra hoc videtur caſus in l. Celſus. §. fi. ſ. de leg. ij. Petr. in l. j. §. is ſta. C. de cadu. tol. ſe multũ inuoluit in ſol. huius contrarij, & bene non ſoluit. † Veritas est iſta, quæ ponitur in glo. ſci licet, quãdoq; onus imponitur generaliter gradui: & tunc accreſcit cum onere, vt hic in prin. Quandoq; onus iniũgitur quibuſdam nominatim de gradu: tunc quandoq; iniungitur nominatim omnibus perſonis eiuſdem gradus: & tunc idem: quia accreſcit cum onere omnibus perſonis eiuſdem gradus: vt hoc ſecundo verſicu. & l. ciuitatibus. §. j.ᵇ & d. l. ſi duobus. §. j. ſ. de le. j. Quãdoq; iniungitur nominatim vni tantum: & tunc accreſcit ſine onere: vt l. Celſus. in fi. §. de le. ij. Vbicunq; autem dicit accreſcere cum onere, intelligas qñ ab initio fuit inſtitutio ꝙ nõ ſcripta reſpectu perſonæ, à qua relinquitur: ſed ſi ab initio tenuit inſtitutio poſt ea in codicillis legata ſunt relicta iam inſtituto mortuo, & ſic ſunt ꝙ nõ ſcripta reſpectu perſonæ à qua relinquiť, tunc accreſcit ſine onere: vt l. quidam referunt. cum l. ſeq. ſ. de iure codicil. Ratio patebit infra. Sed † quæro quæ est ratio differentiæ inter hæreditatẽ & legatum. Dicit Pe. in §. is ſta. quòd hereditas. repræſentat perſonam defuncti vt l. hæreditas j. de acquir. re. domi. & l. mortuo. de fideiuſſo. & l. non minus. ſ. de hæredi. inſtituendis. & ideo ab ipſo initio conſiſtit hæreditas cum onere. Vnde cum ſuo onere accreſcit. ſed legatum non repreſentat perſonam: & ideo non accreſcit cum onere, cum ab initio non conſiſtit, ſi perſona nõ reperiať: & ideo ſi ab initio fuit perſona hæredis, illã videť reſpexiſſe, adeò ꝙ legata poſtea ĩ codicillis relicta eo mortuo nõ valent, vt dixi. Sed quæro, quæ est ratio vtrum relinquatur nominatim, vel non. Dic vt l. j. §. id quod ex ſubſti. j. tit. j. & l. j. in fi. ſ. de leg. iij. Item quæ est ratio vtrum relinquať nominatim ab omnibus de gradu, vel ab vno tantũ? Ratio est, quia primo caſu videtur relinquere magis à gradu, quã à perſona: c vt hac l. ij. Reſpõ. Quæro, vtrum hoc dictum † eſt, ꝙ accreſcit cum onere, ſit verum, ſiue erãt coniuncti verbis tantum, vel re tantum, vel re & verbis. Gl. dicit ꝙ est verum, ſi erant coniuncti re & verbis, vel verbis tãtum. ſecus

c ¶ Quã à perſona. hęc ratio nõ est bona qa est cõtra caſum d. l. ſi duobus. §. j. ibi: licet nõ ab oĩbꝰ de gradu. ideo ibi vide Imo. aſſignãrem aliã rationẽ. Adde Bal. in l. pater. aliàs inci. Celſus. de leg. ij.

d ¶ L. ſub cõditiõe. Vide Bar. in d. l. ſub cõditione ſed in hoc est contrarius in d. §. ꝙ ſecundo. vbi tenet ſolurio. Cy.

¶ Pro cõcordia aduertevilla vna ſola est in hoc territorio Lugduneſi q̃ vocať villa franchia: in comitatu Niuernen. eſt alia villa eũ ſic appellata: modo accuſať aliqs corã poteſtate Lugduñ. de delicto ꝙ eũ cõmiſſo in villa franca. Bar. tenuit ꝙ poſſet dari talis libellus, in l. libellorũ. ff. de accuſ. Cõtrarius allegať in hoc §. cũ ita. Tu dic ꝙ põt intelligi Bar. ĩ hoc §. cũ ita. qloquať qñ oĩmoda erat ſcripta vltimo. pl. ſi inſtulã. ff. de ver. ob. ſcdm mẽtem Rapha. Cu. ibi, qui tenet affirmatiũ. Et in l. libellorũ. loquatur qñ erat vil la ſatis aliter demonſtrata, ſed non fuerat dictum de comitatu vł diœceſi. certè iſta reſponſio pro ſuſti-

QVæ conditio. Iſta lex ponit duas regulas multũ breues, & est difficilis lex. Opp. ad ſecundum vbi dicit hic ꝙ onus iniunctũ pluribus de gradu, intelligitur iniũctũ gradui. Contra: portio pro nõ ſcripta accreſcit ſine onere, vt C. de cadu. tol. §. in primo. Solu. Dicunt quidã, ibi in pro non ſcripto: hic in caduco vel quaſi. Contra iſtam ſol. videť ea. l. §. his ita. vbi dicit ꝙ quocũq; modo deſinat portio hęreditatis deficienti accreſcit cũ onere quare alij, vt Azo, dicũt aliud in legato, vt ibi: aliud in hæreditate, vt hic not. in glo. & etiã no. gl. in §. is ita. tẽ ſe nõ firmat. Et pro opi. Azo. facit ſ. ª de leg. j. l. ciuitatibus. §. j. ſed Dy. ibi reſpondet ꝙ ibi pro nõ ſcriptũ accipitur impropriè, vt ibi dixi. Alij reſpõdent alio modo, vt ibi videbitis. Veritas est ꝙ ibi hæreditatis portio pro non ſcripta accreſcit cũ onere: vt est caſus in l. ſi duobus. §. j. ſ. de leg. j. & ibi dixi. Sed contra hoc videtur caſus in l. Celſus. §. fi. ſ. de leg. ij. Petr. in l. j. §. is ſta. C. de cadu. tol. ſe multũ inuoluit in ſol. huius contrarij, & bene non ſoluit. † Veritas est iſta, quæ ponitur in glo. ſci licet, quãdoq; onus imponitur generaliter gradui: & tunc accreſcit cum onere, vt hic in prin. Quandoq; onus iniũgitur quibuſdam nominatim de gradu: tunc quandoq; iniungitur nominatim omnibus perſonis eiuſdem gradus: & tunc idem: quia accreſcit cum onere omnibus perſonis eiuſdem gradus: vt hoc ſecundo verſicu. & l. ciuitatibus. §. j.ᵇ & d. l. ſi duobus. §. j. ſ. de le. j. Quãdoq; iniungitur nominatim vni tantum: & tunc accreſcit ſine onere: vt l. Celſus. in fi. §. de le. ij. Vbicunq; autem dicit accreſcere cum onere, intelligas qñ ab initio fuit inſtitutio ꝙ nõ ſcripta reſpectu perſonæ, à qua relinquitur: ſed ſi ab initio tenuit inſtitutio poſt ea in codicillis legata ſunt relicta iam inſtituto mortuo, & ſic ſunt ꝙ nõ ſcripta reſpectu perſonæ à qua relinquiť, tunc accreſcit ſine onere: vt l. quidam referunt. cum l. ſeq. ſ. de iure codicil. Ratio patebit infra. Sed † quæro quæ est ratio differentiæ inter hæreditatẽ & legatum. Dicit Pe. in §. is ſta. quòd hereditas. repræſentat perſonam defuncti vt l. hæreditas j. de acquir. re. domi. & l. mortuo. de fideiuſſo. & l. non minus. ſ. de hæredi. inſtituendis. & ideo ab ipſo initio conſiſtit hæreditas cum onere. Vnde cum ſuo onere accreſcit. ſed legatum non repreſentat perſonam: & ideo non accreſcit cum onere, cum ab initio non conſiſtit, ſi perſona nõ reperiať: & ideo ſi ab initio fuit perſona hæredis, illã videť reſpexiſſe, adeò ꝙ legata poſtea ĩ codicillis relicta eo mortuo nõ valent, vt dixi. Sed quæro, quæ est ratio vtrum relinquatur nominatim, vel non. Dic vt l. j. §. id quod ex ſubſti. j. tit. j. & l. j. in fi. ſ. de leg. iij. Item quæ est ratio vtrum relinquať nominatim ab omnibus de gradu, vel ab vno tantũ? Ratio est, quia primo caſu videtur relinquere magis à gradu, quã à perſona: c vt hac l. ij. Reſpõ. Quæro, vtrum hoc dictum † eſt, ꝙ accreſcit cum onere, ſit verum, ſiue erãt coniuncti verbis tantum, vel re tantum, vel re & verbis. Gl. dicit ꝙ est verum, ſi erant coniuncti re & verbis, vel verbis tãtum. ſecus ſi re tantùm: vt C. de cadu. tollendis. §. ſi verò. Item vide gloſ. magnã ibi: deficiens. & dic vt hic, primo reſponſo. ſequitur ibi: impleant. & dic vt hic, ſecũdo reſpon. Sequiť in d. §. in prima. ꝙ est verius iſto caſu: vt l. Celſus. in fi. de leg. ij. & ſic tenet glo. ꝙ oñ ſunt coniuncti re & verbis, vel verbis tm̃, accreſcit portio deficiens cũ onere. Et ita no. in l. j. §. ſi naut̃ ad deficientis. Petr. tenet contrarium quia eadem ratio est in c̃iunctis re, & verbis, q̃ est in coniunctis re tantum: qa quilibet habet iure ſuo per ius etiã non decreſcendi, ſecũdũ Iac. de Arc. Ego teneo opi. glo. ꝙ licet inter coniunctos re & verbis, ſit locus iuri non decreſcendi: tamen pro parte per coniunctionẽ verbalem e onus iniunctum vni, videť alteri repetitũ: 4 vt l. Seiæ. §. Caio. ſ. de fun. inſtru. † Quæro, vtrũ onus iniũctũ per modum cõditionis in perſona inſtituterũ tranſeat ad ſubſtitutos. Videtur hic caſus in ſecundo reſpõſo, ꝙ non: ibi: ad eũ dũtaxat gradũ, &c. & vide tur expreſſum ſ. de hære. inſtitu. in l. ſub cõditione. In contrarium videtur caſus in l. j. in §. pro ſecundo. C. de cad. tol. & ꝙ hoc l. licet. ſ. de leg. j. Quid dicemus? Gl. tangit in dicto §. pro ſecundo. & dicit vnũ mirabile verbũ ꝙ conditiones caſuales non trãſeũt ad ſubſtitutos: ſed conditiones poteſtatiuę ſic: vt dicto. §. pro ſecundo. Et ita tenet ibi Cy. hoc videtur contra legem iſtam, prout gl. ponit caſum in conditione, ſi det decẽ: e & tamen non trãſit ab ſubſtitutum. Quare dic ꝙ in legatis onus in modũ conditionis iniunctũ trãſit ad ſubſtitutũ: vt dicto §. pro ſecundo. & eius glo., & diſtinguamus ſicut illa gl. ſed in hæreditate nõ tranſit ad ſubſtitutum, niſi expreſsè à teſtatore ſit repetita: f vt est caſus hic, & est caſus in l. ſub conditione. ſ. de hære. inſti. & ibi glo. & Dy. in c rationi conguit. de regu. iur. lib. vj. Non obſtat l. licet. ſ. de le. j. qa illud est verũ in legatis. ſecus in caſuali onere. Et est ratio, vt no. d in d. l. ſub conditione d. Tamẽ in legatis diſtinguitur, an onus ſit nominatim iniũctũ, vel non. Videbitis j. titu. j. l. j. §. id quod ex ſubſt. vt dixi in præalleg. l. licet.

1 ☞ *Relictum factum eccleſiæ per teſtatorem aliter non expreſſo de qua, debetur eccleſiæ parochiali teſtatoris.*
2 *Accuſatus, qui cõmiſit maleficium in villa ſancti Martini, non expreſſa ciuitate, non poteſt condemnari, quia accuſatio non procedit.*

Cum iſta in teſtameto.

1 Si locus † loci in teſtamẽto nõ adſcribitur, ſubintelligitur locus, vbi teſtator domiciliũ habuit. t. h. d. Per hanc legẽ determinatur queſtio, ſi teſtator dixit, relinquo centũ d eccleſiæ: nec declarat de qua: intelligiť de e eccleſia cuius est parochianus, per hanc legem. no. per Cy. C. de ſacroſan. eccle. l. j. in v. q. & in Spec. de inſtr. edic. §. nunc verò. ver. quid ſi teſtator vult fieri pontẽ, &c. facit, C. de epiſco. & cleric. l. nulli. & l. ſi quis ad declinandam. & in auť. de eccle. titu. §. ſi quis in nomine. no. per Cy. C. de ſacroſan. 2 eccle. l. j. Quæro, † quidam Peruſinus accuſauit aliquẽ in curia iſtius ciuitatis, & dixit maleficium eſſe factũ in villa ſancti Martini: nec adiecit, comitatus Peruſij. Cõtra accuſationẽ obijcit, cũ multæ ſunt villæ q̃ nominanť ville ſancti martini, ꝙ diuerſas ptes

mendo honore tanti viri, vt est Barto. po test admitti, per ea quæ ipſe voluit in l. demonſtratio. ff. de condi. & demonſtra. Sed poſſet alterari, ſi bene conſiderentur verba. Sed in dubijs melius est ſuſtinere partem concordantem, vt habetur per Imol. in l. de pupillo. §. fi. ff. de noui operis nunciatione. ꝙ uiſi in l. ſi cùm dotem. §. ſi pater. ff. ſol. matri.

☞ POMATES.

¶ Per hanc legem. Vide Imo. & Panor mi. in c. indicante. de teſta. & Imo. dicit gl. in c. j. in verb. pauperes. de teſt. libro. vj. ꝙ ſi teſtator inſtituit pauperes Chriſti in telligitur de his qui ſunt eiuſdem domicilij. & vide gloſſ. in ſimili in c. ſtatuimus. §. cum autẽ. in verb. vnum diem. in fin. de reſcrip. libr. vj. & ad hanc quæſtionẽ, Bartol. vide Panor. conſi. cxix. in iij. col. in ij. dubio. volumine. ij.

¶ Per hanc l. Et vid Bald. in l. multi C. de epiſc. & Cler. & vide quæ l. tẽ dixi in c. in dicante. de teſta. vbi omnes allegant dictum Bart. hic. And, Barba.

¶ Est parochianꝰ. De legato facto eccleſię, nesq; apparet de qua eccleſia, cui debeatur Sed quid ſi teſtator habebat duas parochias? dic ꝙ debeť illi, à qua recipiebat ſacramẽta eccleſiæ, ſecũdũ no. in c. fi. de ſepul. vbi ꝙ Cano. Cy. tñ in l. cũ multæ. C. de dona. ante nup. vide dicere ꝙ debetur pauperi. adde oino Bar. in l. j. ad munici. & vid qđ dixit Bal. & Imo. poſt illũ tex. in l. ſi domus. de leg. j. in prin. & Bal. poſt Cy. in d. l. cũ multæ. dicit qſi legat monaſterio, ĩ dubio melliť de mõaſterio mutierũ, & nõ hoim. & hic adde Ange. in §. ſi vero. in auť. de non ali. & oino Pet. de Anch. & Imo. in c. re latũ. el ij. de teſt. in fi. & Ioan. And. in tiut. de inſtru. edi. §. nunc verò aliqua. in addi. quæ incipit, nũc peruenit. & in c. cũ quis de ſepultu. in vi. & quod not. Bartol. in d. l. ita. Aliter loquitť Barto. in d. l. libellorum. Ad quod conſuluit Bald. conſil. lxxiij. lib. & de quæſtione hic formata ꝑ Barto. vide Bald. cõſil. cxiij. ij. li.

a ¶Nō cōtineᵗ. Et non est alibi. Bal. allegat cōsimilē. in l. pe. §. fi. j. de dona. ita alle. ibē in l. alimēta. C. de nego. gest. Vtrū autem appellatione expēsarū veniāt dāna, vide Bal. in l. iij. in vlt. co. C. de fru. & lit. expē. ptiū rerū etiā cōprehendiē appellatione dānī. l. j. & ibi Bal. in prin. C. de ædi. ac. habetur etiā per do. Abha. in c. fi. de rescript.

b ¶Aliud est dicere. Si testator legat filio ex pensas factas in studio, an veniat pretiū librorū: adde q in tali legato venit expēsa matriculæ secūdū Bar. p illū tex. i l. his verbis. §. fi. de leg. iij. Et ad hæc bene facit q legitur & no. in l. j. aliàs v. C. ad Maced. et hic adde Bal. in rubri. C. de verb. sig. in vj. q. Et qd veniat appellatione expēsarū, vide Bal. in l. fructꝰ. solu. matri.

c ¶Op. C. qñ. Per barᵗ. in l. si cui. §. j. de leg. j. & dixi post Imol. in l. quodcūq. §. nō solū. de verb. oblig.

☞ POMATES.

d Dñs. Et vide Bart. in l. legaui. ā. de li. lega. Et in l. si is cui. §. Flauius. ff. de solu.

d ¶Dñs seruo. vidᵗ bal. in l. id qd' pauperibus, de epis. & cle. & Bal. in l. ij. C. de fideicom.

e ¶Qui doralem. vide Bal. & Imo. hic.

f ¶Mō implendo. Ad hūc §. vide tex. in l. si ita legatū. de lega. iij. & ibi Barto. & vide hic oēs doc. p̄sertim Imo. et vide dictum Sali. in l. j. C. de his q̄ snb mō. & Fulg. in l. Iulianus. §. offerri. de actio. emp. & Bal. in l. filiæ licet. C. de colla. Itē vide Dyn. quē ibi refert, & tenet cy. in l. liberto. §. Lucius de annu. lega.

g ¶Oppo. j. eo. Et vide j. ibi habes post har.

h ¶Quæro primò. Ade. de no. per doct. ā. eo. in glo. rub. & Bal. in rubr. C. de institu. & substi. sub condi. fac.

mundi: ergo videtur obstare: vt l. ita fidei. ā. de iure fisci. In contrarium videtur casus hic: quia videtur quòd debet intelligi, l. de villa sancti Martini comitatus ciuitatis Perusij. Cōtrarium puto: quia in accusatione non subintelligitur ciuitas. quod apparet: quia lex iubet expresè apponi, vt l. libello rum. j. de accu. Nec obstat hæc lex: quia loquitur in vltimis voluntatibus, in quibus fit benignior interpretatio, secundum voluntatem defuncti.

☞ *Dies impedimenti non computatur in termino.*

1 *Condicio an deficiat, quando quis impeditur, per tertium.*

2 *Alleganti se impeditum potest opponi q. potuit reclamare, & non fecit.*

1 Vibus. Dies †impedimēti cōputantur in termino. h. d. †Opp. quando quis impeditur per tertium, conditio deficit, licet habeat. actionem contra illum impedientem, vt l. inde Neratius. §. j. ā. ad l. Aqui. & no. ā. eo. l. in testamento. Soluit glo. q hic nō totaliter impediuit, sed dilationem dedit. Sed cōtra videtur ā. si quis cautio. l. ij. in fine. & de eo per quem factum erit. per totum. Vnde puto q hoc debeat intelligi, quādo impediēs non erat soluendo. aliàs daretur actio contra eum: vt l. fi. ā. de eo per quem factum erit. Vltimò nota †q ei, qui allegat se impeditum, potest opponi si contra impedimentum potuit reclamare, & non fecit, vt ibi, nec per te stet, &c.

1 *Expensarum appellatio non uenit pretium rei.*

2 *Testator legans filio expensas factas in studio, q. uideatur legare etiam pretium librorum.*

Quidam. †Appellatione expensarum rei, pretium nō cōtinetur. †h. d. Et dicit Dy. q non est alibi. & notabilis casus est. Op. ā. de pet. hę. l. si à domino. in fi. Glo. dicit hoc esse verū propter præsumptam voluntatē defuncti. Certè ille lex non facit contra. Op. ā. de leg. ij. l. Lucius. §. quæ marito. Gl. soluit: nec est cōtra. si bene aduertatur. Op. ā. sol. mo. l. fructus. Sed hoc debet intelligi de expēsis factis ad perpetuā rei vtilitatem, nō gratia fructuū. †Vltimò Dy. dicit, no. ar. q si testator legat filio expensas factas in studio, non videtur legare pretium librorū, vt hic Pet. dicit cōtrarium. aliàs nihil operaretur legatū: quia aliæ expensæ de iure communi nō possunt repeti: vt fam. ercis. l. q̄ pater. Ego dico, aliud est dicere, [b]lego expēsas studij: aliud, lego expensas librorum. Nam expensa studij est quicquid occasione studij est impēsum, vel in libris, vel in quocunq; alio à simili: sicut dicimus expensam funeris: vt l. funeris sumptus & l. at si quis. §. funeris. & de reli. Sed quādo dico expensas librorum: potest procedere dictum Dy. q nō intelligatur de pretio librorum, sed de alijs expensis factis post eos emptos, vt hic: quoniam pretium rei non est impensa rei eiusdē: sed pretium vnius rei potest esse impensa alterius rei: vt si emerem ligna, vel ferrum causa fulciendi, seu fabricandi domum: illud est expensa domus, sed non est expensa vnius ligni, vel ferri. Ita loquimur hic. Prædicta sunt vera, si post emptionē librorum in eis fecit expensas faciendo eos miniare, corrigere, & similia. Sed si nullam fecisset: tunc deberet intelligi expensa librorum, id est, pretium librorum, cum nulla alia sit: vt arg. j. ead. l. §. dominus. quod not. glos.

Quidam. Condītio apposita in quacunque parte testamenti, reddit conditionale legatum. h. d. Op. extra gl. q fit differentia vtrū cōditio apponatur in ipsa dispositione vel post: vt l. Imperator. de manu. test. Sol. ibi in modo, nō

c conditione. Oppo. C. quando° di. leg. ced. l. ex his. Solu. Dicunt quidam hic per si, ibi per cum. Tu dic, quando post legatum pure relictum adijcitur ei tempus ætatis, vel alterius euentus in tēpus certum: & tunc facit diem: vt l. ex his. Si verò adijcitur tempus incertum, tunc facit conditionem, vt hic. & no. glo. j. ad Trebel. l. Seius. Op. ad istud q etiā in conditione, vel die incerta, sit differētia an apponatur in ipsa dispositione vel post: vt l. obligationū ferè. §. conditio. de act. & oblig. Glo. dicit, ibi in contractibus: hic in vltimis voluntatibus. & bene. Nam in contractibus si in ipsa dispositione apponitur, facit cōtractum conditionalē. si ex post facto apponitur, facit ipsum purum, resoluendū sub conditione: vt l. ij. de in diem addic. & ibi glo. quæ melius declarat hanc sol. quam nota & collige distinctionem per te. Vltimò nota quòd dictio nisi, facit conditionem. Dixi suprà eodē. l. prima quod nota.

1 ☞ *Si testator reliquit omnibus ab ipso habere debentibus, an ueniat creditor, cui obstat exceptio præscriptionis.*

d Dominus seruo. [d]Appellatione debiti continetur naturale tantùm. si aliud reperiri

1 non potest. h. d. Quæro, †si testator relinquit in testamento omnibus debere satis fieri. quibus aliquid debebat vtrum ex hoc illi quibus debebatur, quorum debitū erat præscriptum, possent petere. Et videtur casus q contineatur debitum naturale. In cōtrarium est tex. in l. si is. §. fi. de sol. Sol. Aliud est relinquere specialiter centum quæ debeo, vt loquitur hic: aliud relinquere simpliciter quicquid debeo, quantitate non expressa, quo casu nil releuat, nisi debitum probetur: vt l. legaui. in fi. de lib. leg.

e Qui dotalem. [e]Falsa demonstratio rei certę legatū non vitiat. hoc dicit.

1 ☞ *Modus est moderatio quædam dispositioni adiecta, eum, qui honoratur, aggrauans in tempus dispositionis perfectæ.*

Modus à moderando.

2 *Modus inducitur per dictionem ut. & de natura huius dictionis.*

3 *Ratio differentiæ inter si, & ut.*

4 *Dictio ita, uti, & dummodo, aut faciant modum.*

5 *Clausula, ea conditione, importat modum.*

6 *Si testator uoluit antea impleri id, quod per dictiones modum importantes expressit, quia emolumentum acquiratur, dispositio erit conditionalis, & non modalis.*

7 *Dictio postquam, importat conditionem.*

8 *Dictio ne, quando est aduerbium, an importet modum, uel conditionem.*

9 *Ad, ista dictio quando faciat modum, uel conditionem.*

10 *Pro quando faciat conditionem, uel modum.*

11 *In, quando faciat modum, uel conditionem.*

12 *Relictum factum pro redemptione captiuorum, uel dote puellarum est modale, factum uerò pro certa puella, pro certo redimendo dicitur conditionale.*

13 *Modus an impediat transmissionem legati legatario defuncto ante modum impletū, uel cautionem præstitam.*

14 *Caueri an semper debeat de modo implendo, quando modus est appositus legato.*

15 *Quid in contractibus.*

In contractibus ultro citrò q; obligatorijs agēs ex eo debet implere ex persona sua, nec sufficit quòd caueat.

16 *Satisfaciens de modo implendo. tenetur etiam cauere de re restituenda cum fructibus.*

17 *Legatarius quando non implet modum, quia non potest, retinet legatum, si uerò nō implet, quia non uult. contra eum dantur tria remedia.*

18 *Legatarius si non impleat modum impossibilem, an retineat legatum remissiue.*

f Termilius. Legatū sub modo nō potest effectualiter peti. nisi præstita cautione de mō implēdo. †h. d.

g Op. j. e. [g]l. Titio. j. respōso. sol. Ibi modus imponit in fauorē legatarij: & ideo videt magis impulsiuus modus quā finalis. Secundò op. de l. dedi. in prin. de cōdi. ob cau. dicit gl. aliud in cōtractibus, vt ibi: aliud in vltimis volūtatibus, vt hic. De hoc dicemus.

h j. Quæro primò [h]qd est modus. †Gl. dicit: Modus est de futuro

1 & quasi cuiusdā remunerationis à legatario petitæ exhortatio: quo non impleto, ita priuat relicto, sicut deficiēte cōditione ab initio nō capit. Hæc diffinitio nō placet: quia secundū hoc etiā fideicōmissum relictū à legatario esset modus: quia est exhortatio fauore cuiusdā remunerationis. Itē eo non impleto, relicto priuat, sicut deficiēte cōditione ab initio non capit, vt in aut. de hære. & Falci. §. his omnibus. col. j. cum onus relictū in vim modi: & relictum in vim fideicommissi sint species diuersæ: vt nota. C. de his quę sub modo. l. secunda. Dic ergo sic: Modus est moderatio quædam dispositioni adiecta, eum qui honoratur: aggrauans in tempus dispositionis perfectæ. Quod dico, moderatio quædam dispositioni adiecta: dico ad differentiam certæ demonstrationis, quæ principaliter adhibetur ad declarā

dam, & limitandam rem legatam, vel personam: vt dixi in l. demonstratio. Modus enim moderat ipsum actū dispositionis. Itē ad differentiā legati, & fideicōmissi: qa illud nō moderat principaliter ipsam dispositionē: sed est q̄dā dispositio per se. Eū q honorat, aggrauās, hoc dico ad differentiā modi largo modo sum pti. Nā tūc ois qualitas dispositioni adiecta dicitur modus: vt l. obligationum. §. modus. j. de act. & ob. l. iij. §. modū. de seruī. Dicitur enim modus à moderando: vt j. de do. cau. mor. l. quod conditionis. §. j. & ibi no. Sic etiā accipitur j. ti. j. l. j. §. j. hic verò accipitur modus strictè pro onere appositio in vim modi eius in quē dispositio cōfert. In tēpus dispositiōis perfectæ: hoc dico ad differentiā cōditionis, q̄ debet impleri antequā dispositio sortiat effectū: vt j. l, pxi. & seq. §. fi. at modus debet impleri post: vt hic,

2 & l. demonstratio. §. fi. ā. eo. †Quæro secūdò, p q̄ verba inducat

a modus'. Gl. dicit per vt, vt no. C. de his q̄ sub modo. l. j. & Insti. de leg. §. longe. & ā. de cōtrah. emp. l. cū ab eo. & ibi no. Sed contrà qa cōditio inducit p vt, vt j. e. l. à testatore. vt no. in d. l. cū ab eo. Sed potes dicere q illud nō operat dictio vt, sed natura ablatiuorum absolutorū, vt ibi patet: & dixi ā. eo. l. j. & ego puto ve-

b rum'. Nam dictio, vt quando q infinitat orationē, & facit eam ☞dependentē esse ad actū verbi præcedentis: & tunc facit modū, sed perficit orationē: & ponit, vt p q. Ecce exemplū rogo te, vt

c restituas hæreditatē. & ita fuit in l. à testatore. Ablatiui ergo' ab soluti ibi positi faciūt conditionē. Simile in l. Sticho. in prin. j. de statulibe. Q̄ñq; dictio vt, aliquid adiungit ad dispositionē perfectā: & tunc facit modū. Vel si vis sustinere gl. dic q hoc operet dictio vt, dic. Q̄ñq; per dictionē vt, adijcit dispositioni aliquid, quod est explicandū per honoratū: tūc facit modū. Ita loquunt oēs leges, quæ tractant de modo. Q̄ñq; per dictionē vt, adijcit aliquid, qd' est explicandū per grauatū, vel per alium, vel pendet ex viribus fortunæ: tunc facit conditionē. Ita loquitur l. à te statore. Pōt esse ratio: qa primo casu voluit testator minus grauare: secundo plus, vt dixi in simili ā. eo. l. in testō. Ad quod facit qd' dicam statim de dictione ad. Pro hoc optimè de do. cau. mor. l. senatus. §. j. in fi. §. vbi aliter accipitur dictio vt, quādo re-

3 spicit actū honorati: aliter quādo respicit alios actus. † Et si quæ ris, quæ est ratio differentiæ inter si, & vt. Rndeo, hęc est ex ipsa rum natura. vt j. eo. l. eas causas. in fi. & hoc cū huic dictioni adijciatur aliqd futuri temporis: aliàs nō faceret modū, prout hic sumitur: sed esset quædam modificatio: vt ā. de fun. instr. l. Seiæ. in

4 prin. & §. j. †Quid de dictione ita? Respondeo, idem: vt j. de testa. l. libertas. §. ij. Quid de dictione vti? Rñ. idē: vt l. si tibi legatum. de leg. iij. Quid de dictione dūmodo? Respon. idē: vt l. cū

5 ab eo. de contrahen. emp. quid †si testator [d] dicat, lego tibi centum ea cōditione vt aliquid facias? Certè hoc nō obstāte erit mo

d dus: vt l. Mæuia de ma. testa. & de do. l. ij. in fin. & illa verba, ea conditione: nō accipiūtur propriè cū cōmuni & testatores ignorant quid sit. & ideo significatio aliorū verborum magis inspi-

6 citur. Quid si †testator expresè voluit antè impleri illud, quod per istas dictiones expressum est quā emolumentū consequatur? Respondeo, siue expresè, siue tacitè hoc apparet, facit cōditionem, cuius natura est vt prius existat. j. de fideicō. li. l. Thais an-

e cilla. §. Stichum [e]. & statim dicā. De dictione ad, facit quod dixi

7 ā. j. de coniunctione copulatiua. †Quid de dictione postquā? Videt q facit modū. Ita dicit glo. in l. si filius. ā. de dolo. & ita intelligitur lex illa. Contrariū puto verum, cū de natura modi sit post emolumentū quæsitum vt impleatur, vt hic, in fi. & ā. eo. l. demonstratio. in fin. & illa dictio postquā, hoc exprimit, q effectus dispositionis sequatur. Pro hoc quod facit cōditionem est casus in l. inter illam. j. de ver. sig. & ā. de leg. ij. l. si ita. §. fi. secun-

8 dū glo. quæ exponit ibi vbi, i. postquā †. Quid de dictione quę

f est aduerbiū: vt de aduerbio ne? [f] Glo. & Dy. in l. qui absenti. §. j. j. de acqui. post. dicunt q faciat modū, per l. cum pater. §. Titio. ā. de leg. ij. & ibi etiā glo. dicit. In contrariū videt casus j. eo. l. cum tale. §. Titius. Sol. Fateor de dictione ne, quæ exponitur, i. vt nō vt d. l. cum pater. & ibi no. §. Titio. tamen, vt dixi, dictio vt, facit conditionē, quando illud, quod adijcitur, venit implendū ante emolumentum quæsitum, seu consequutum: ita in dictione ne, cautio consueuit peti antequā emolumentum cōsequatur. Prohibitio ergo ne petatur, respicit illud tempus: ideo facit cōditionem: aliàs faceret modum: vt ille tex. no. dicit. Quod est no. pro

9 pter id, quod ā. dixi de aliis dictionibus. †Nunc quæro de præ

a ¶Inducaᵗ modus. Adde Bar. l. licet j. vt le. no. ca. Et de dictione vt, & prouᵇ an importent similitudinē, vel veritatē, vide gl. & Bal. in l. cū aliꝭ. in fi. C. dᵉ secū. nup. & Bal. in aut. cui relictū. in vlt. col. C. de indi. vidui. tol.

b ¶Puto verū. Sed quid si ex verbis non appareat an sit modus, vel conditio: q potiᵇ p̄sumit, vide Bar. in l. cū mota. C. de transac. post prin. & tex. melioꝝ de iure & ibi do. † in l. à testatore. j. e. & ad de q p dictionē si, in ducit q̄ñq; mod', vt dixi post Bart. in l. j. ā. eo. in ij. col.

☞ *In exemplaribᵇ scriptis legitur nā dictio vt, q̄ñq; infirmat orationē, & facit eā dependētē esse ad actū verbi præcedentis: & tūc non facit modū, sed perficit conditionem. Alex. Losæus.*

c ¶Ablatiui ergo. Ade Imo. in l. quæsitū. j. eo.

d ¶Quid si testator. Quid si testator dixit, lego ea cōditiōe vt facias. vide Bald. in l. cum res. C. de dona. & Bar. in l. societatem. §. arbitrorum. per illū tex. ā. p soc. Tu pondera tex. iuncta glo. & Bart. in l. cū eorum. C. de sent.

¶ *§. Stichum. Melius probatur in l. quæsitum. j. eo. & facit l. in conditionibus. §. j. ā. eo. & nō. Imol. i. l. hu iusmodi. in princi. de leg. j. vide quod not. Bart. in l. cum mota. post prin. de transac. vide Bar. in l. licet. in prin. vt le. no. ca.*

¶ De aduerbio ne. De dictiōe neq;, vid Bar. in l. licet. j. vt le. no. ca. & hic add bal. in aut. cui relictum. in vlt. col. C. de indi. vi. §. j. & in d. l. q absenti. §. j. vbi vid bar. & q̄ ibi habes post eum.

¶ De præpositione ad. Et facit modum vt hic, de dictiōe ad. per Bal. in l. generaliter. in viij. col. de epi. & cleric. & Barto. in l. j. ā. e. & Bal. in l. exarali. C. de actio. empti, & ibi etiam vide dictiōe p, de qua etiam vide Bartol. in l. fed & si pro dote. de le. præstan. vbi omnino vide. & glos. in l. dominus Sticho. in princ. de pecu. leg. De dictione in, adde Bar. ā. eod. in l. j. in v. col. De dictione ad, vide tex. & Bar. in l. insulā. §. fi. ā. locati.

e ¶Faciat conditionē. Relictū nomine dotis puellarum an sit cōditionale. qd bene not. ad limitationem eorum quæ habētur in l. Titio centum. §. Titio genero. de cōdi. & demon. j. eod.

i ¶Satisfecideris. Lego tibi si satisfecideris, an legatum dicatur conditionale, adeo q nō possit transmitti. Ad de Imol. j. eod. in l. ita expressum.

f ¶Quæro, vtrū sit verū indistinctè q de implendo debeat caueri. Breuiter dic, aut modus respicit solū fauorem legatarij, & non debet caueri, vt j. e. l. Titio. in prī. Aut respi

a ¶Quæro. Adde quæ not. Bart. in l. huiusmodi. in princip. de lega. j.

b ¶Filiofamilias. Et an in dubio filio videatur relictũ cõtemplatione patris, vide Bal. in l. cũ aliqs. C. de iure delib. & Bar. & d. Io. in l. si filiæ. & do. cã. mor. And. bar.

c ¶Glo. distinguit. no. bñ. si minuit legatũ vel fideicõmissũ an minuat onus sibi legatario iniunctũ. & limita vt p gl. no. & ibi doc. in l. mater. in gl. fi. C. ad Tertu. qd in hæreditate, vide no. i l. cõtrouersia. ff. de trãsa. & q̃ no. scribit Bal. in l. hac æditali. in xj. col. in ver. sed mõ oriũ dubiũ. de secũ. nup. & vtrũ in cõtractibus si res diminuta sit, diminuatur pretium rei, vide qd' not. scribit Bald. in l. ij. de cõtrahen. emptio.

cit fauorẽ hæredis, vel alterius: & tunc aut modus adijcitur libertatis legato: & tũc nõ debet caueri, sed officio iudicis cogi debet seruus liber factus implere modũ: vt l. Mæuia. & l. libertas. §. ij. j. de manu. testa. Aut loquimur de aliꝭ relictis: & tunc aut modus fuit additus vt legatario: & tenetur cauere, vt hic, & l. si tibi. ff. de leg. iij. cum similibus. Aut fuit additus modus vt ministro. & nõ debet cauere, vt l. diuus. j. si cui plusquã per
15 l. falcidiã. †Item quæro, quid in contractibus. Glo. tenet hic q̃ non debet satisdare. et allegat l. dedi. ff. de condi. ob cau. Sed certè ibi dicitur postquã ille, qui debet implere modũ, percepit illud quod debet, non põt peti ab eo cautio vt impleatur: sed nos quærimus vtrũ antequã ipse percipiat repellat exceptione, nisi caueat, & cauendo habeat actionẽ sine obstaculo exceptionis. Et dico q̃ si verè contractus est celebratus sub modo, est idẽ quod in vltimis volũtatibus. Casus est in l. insulã. in fin. ff. loc. posito hoc q̃ nulla lex diceret, tamen hoc dictat vrgẽs ratio. Natura enim modi est vt impleatur post emolumentum secutũ. vt hic, & ff. dictum est. nisi enim prius consequatur, non
posset modus impleri. Pone, promitto tibi centũ vt fundũ emas Titio: vt l. ij. in fi. j. de do. vel promitto tibi centum vt domũ resicias. Certè de necessitate ages prius ad centũ præstita cautione de modo implendo: ar. huius l. & d. l. insulam. in fine. ff. locari. Facit ff. manda. l. si verò non remunerandi. §. fina. & l. seq. quæ optimè probat. Et prædicta intellige etiam in contractibus stricti iuris. Item id quod ff. dixi, si verè cõtractus est celebratus sub modo. ideo dixi: quia si esset alius contractus vltro citróq̃ obligatorius, vt locatio, emptio, & similia: tunc deberet quis implere contractũ ex persona sua. aliãs repellereẽ exceptione: vt l. Iulia. §. offerri. ff. de act. emp. nec sufficeret præstare cautionem de implẽdo. Fallit quandoq̃, vt tangitur per glo. in l. ij. C. locati. & ibi pleno per doc. †Viterius quæro an debeat præstari alia cautio-
16 ne quã ista. Respondeo, sic, de re cũ fructibus restituẽda, si modus non fuerit impletus: vt C. de indic. vidui. authen. cui relictũ. & in corpore vnde sumitur. Illa tamen est cautio simplex regulariter, vt ibi: ista verò est satisdatio: vt hic patet. Quæro vtrũ ante præstitã cautionem sit nata actio pro legato petẽdo. Dico q̃ sic, sed repellitur doli exceptione: vt l. si is cui. & l. cũ in testamẽ-
a to. j. de fideicommiss. liber. Quæro[a] †quid si legatarius nõ implet
17 modũ: & loquor de modo possibili ab initio. Rñdeo: aut nõ implet modum, quia non potest: & retinet legatũ: vt l. si fundũ per fideicõmissum. §. j. ff. de leg. j. no. etiam. ff. eo. l. in testamento. & C. de insti. & substi. l. j. Fallit secundũ quosdã. j. e. l. Titio. §. ante nuptias. sed ibi est tacita conditio, vt ibi dixi. Aut non implet, quia non vult: & hæc tria remedia sunt prodita. Primũ, quòd legatarius priuatur legato, & hæres recipit: vt C. de his quæ sub modo l. ij. ff. de condi. ob cau. l. si hæres. ff. de an. leg. l. liberto. §. Lucius. Et glo. dicit hoc esse verum. ff. in diffinitione modi. Sed hoc fallit in legato libertatis, quod est irreuocabile: vt l. Imperator. j. de manu. test. Idem puto si aliquis liberatur aliqua actione, quę nõ posset renasci: vt ff. de pac. l. si vnus. §. pactus. Secũdum remedium est, vt hæres agat de stipulatione, vt modus impleatur, vt hic, & l. si tibi. ff. de lega. iij. Nõ enim interponeretur hæc cautio, nisi ex ea posset agi: vt l. hæc stipulatio. §. diuus. vt leg. no. ca. Sed certè illud procedit sine dubio, quando hæredis interest. Sed ponamus quòd modus continet aliquid explicandum in persona terti, quomodo competet hæredi actio ex stipulatione, cũ sua non interslit, vt l. stipulatio. §. alteri. j. de verborum obligationibus. Respondeo. dicit glo. in l. huiusmodi. in principio. ff. de lega. j. q̃ tunc hæres debet stipulari nomine alterius, & alij cedere. Tu dic quòd stipuletur nomine suo: quia semper sua interest quòd voluntas defuncti seruetur: vt j. eodem lege Titio. primo respõso. vbi est casus. Tertium remedium est vt ille, in cuius commodum debet impleri modus, agat actione ex testamento: vt C. de his quæ sub modo. lege secunda. Sed aduerte: quia vt ibi dicit glo. illud verum, nisi libertate. quod intellige in danda libertate, vt ibi no. Tu dic quòd licet de iure antiquo non daretur actio: tamen iudicis officio compelli poterat ad modum implendum: vt l. libertas. §. ij. & l. Mæuia. de manu. testa. argu. ff. de annu. leg. l. Quintus. & hæc vera in vltimis voluntatibus. In contractibus dic: Aut est contractus bonæfidei: & non habet locum condi-
18 cio ob causam. Aut stricti iuris, &c. vt no. C. de condi. ob cau. l. ij. & ibi per docto. †Quæro de modo impossibili. Glo. tangit C. de cadu. tollend. §. pro secundo. in fin. glos. magnæ. & ibi per Cyn. in vltima quæstio. tetigi vobis ff. eodem. l. si quis eum. Dixi plenè. suprà de legat. secundo l. codicil. in princip. vbi glos. hoc tangit satis plenè.

b **Iliofamilias.** [b]Si relinquitur filio sub commoratione patriæ potestatis, & in id tempus confertur: patri videtur legatum. hoc dicit.

1 ☞ *Legatum si diminuatur, an & quando diminuatur onus iniunctum in uim modi siue conditionis. & nu. 4.*

2 *Si testator legat mihi fundum, quem habeo communem cum alio, sub conditione si decem ro decem: quod onus dandi non minuitur.*

3 *Legatum si diminuatur ob defectum patrimonij testatoris onus diminuitur.*

5 *Onus adiectum legato. si est plus quam per testatorem relinquitur, an minuatur. remissiue.*

6 *Prætium rei uenditæ an minuatur re diminuta*

Plautius. Aliàs incipit. Claudius. Si legatũ scribitur per contratabu. vel alia lege scribitur onus per modũ conditionis iniunctum. secus si per Falcidiam minuatur. Item secus in onere in vim modi adiecto. h. d. Diuiditur in duas partes. Primò ponitur de onere adiecto in vim conditionis. Secundò quãdo de onere adiecto in vim modi. Secunda ibi: Neratius. Item prima subdiuiditur in tres. Primò ponit quando legatum scinditur per contratabu. Secundò quando per Falcidiam. Tertiò quãdo alio modo. Secunda ibi, diuersum. Tertia ibi: itẽ scinditur. & ista est lex difficilis. Tex. ibi: vtatur. cum relictum tibi remanet minus onere. Opp. & videtur q̃ licet patronus auocet per cõtratabu. tamen hæres tenetur ad legata: vt l. j. C. de bo. pos. contratab. Sol. Glos. fatetur contrarium, q̃ patronus præstat cõiunctis personis. Dy. dicit q̃ hæres teneatur coniunctis personis pro ea parte, qua auocat: vt ff. e. l. si is. sed hodie nec ipse nec patronus præstat, per §. si verò testamentum. insti. de suc. lib. Oppo. de ver. diuersum. ad prin. & ad ver. item scinditur. Solu. Aliud quando scinditur per Falcidiam. aliud quando scinditur alio modo. Et assignat glo. rationẽ, & incipit, ff. de dato. Sed nõ video qualiter posset sustineri ista ratio: quia bene est verum q̃ totum dicitur legatum, licet detrahatur Falcidia: tamen quod detrahitur, dicitur indebitum: vt l. lineam. j. ad l. Fal. & l. si patronus. §. j. j. de donat. Quare dic rationem, vt colligitur ex distinctione quam j. ponam. Opp. de ver. diuersum, ad ver. Nera. Sol. Ibi in ver. Neratius. est in vim conditionis: hic est in vim modi. Et est ratio: quia quod datur in vim modi, dicitur quædã remuneratio eius, qd' recipitur: vt no. ff. eo. in rub. & j. eo. l. si quis seruũ. & ideo sicut res vẽdita minuitur, & pretium minuitur: & ita si minuitur relictum, minuitur onus in vim modi iniunctum. Op. de l. liberto. §. j. ff. de an. legat.
1 Timore †huius contrarij glo. distingnit' multũ clare. Ita not. j. ad
c Treb. l. facta. §. si Titius. sed Dy. ibi, & j. de do. cã mor. l. ei q̃ non amplius dicit, si relictũ est inutile ab initio ex quacunq̃ cã, siue relictum erat in vim modi, siue in vim conditionis, diminutore licto minuitur onus: vt ff. de leg. j. l. ab omnibus. §. si Titio. & j. l. proxi. §. si pars. Si verò minuitur ex post facto: tunc tene distinctionem hic positam. quod non placet: quia si ponis q̃ legatum minuebatur ab initio per Falcidiam, esset contra hanc l. vers. ité scinditur. Et ideo distingue latè: Aut onus est impositũ in vim conditionis. aut in vim modi. Primo casu aut hæres fuit obligatus ab initio ad legatum integrum, sed ex postfacto liberatur à parte: vt propter contratab. vel propter vsuscapionẽ rei legatæ, & minuitur onus legatario iniunctum: vt hic, in prin. & j. l. proxi. §. si pars. Ratio, quia sicut ipse exoneratur. ita debet pati, aliũ exonerari, vt hic dicit tex. Idem ergo iuris esset si quacunque alia ratione ex post facto hæres exoneratur. Si vero ab initio hæres non fuit obligatus ad totum legatum: & tunc aut hoc cõtinuit vsusfructus fundi, q̃ qua parte minuitur onus, & quo
19 scindat cõditio aliꝭ casibus. dicet in prosecutione tit. † Quæro, qd in cõtractu, si res est diminuta, an pretiũ minuitur? Casus est h. c in prin. prout habes reuenderet. & expressius in l. suæ rei. cũ l. seq. ff. de contrah. emp. Itẽ hic loquit' quando diminutio fiet pro parte certa: quæro quid si diminuitur pro parte incerta: vt puta minuitur vsusfructus fundi, q̃ qua parte minuitur onus, & quo iure. Tex. est q̃ officio iudicis: vr d. l. suæ rei. cum l. seq. ff. de contrah. emp. Quæro, qua actione ageretur in prin. l. Dic q̃ cõditiõe sine causa, vel actiõe ex vẽdito, si interuenit vẽditio. vt glo. dicit.

Qui hæredi. Qui iussus est dare seruo causa cõditionis, implendæ sub nomine proprio, vel sub nomine hæredis, dando domino non implet conditionẽ. Item iussus dare domino, non implet conditionem si dat seruo. h. d. No. quæ facti sunt, non transeunt ad dominum. Sed quæro, quid ad propositũ? Respondeo: id qd' est in conditione, nõ est in obligatione: vt l. si quis. ff. si quis omiss. cau. testa. ideo seruo nõ cõpetit aliquod ius: meritò per eum non acquiritur aliquid domino. sed ipsi seruo datur ex mera voluntate dantis. & sic dicitur facti: meritò ad dominum nõ transit. Sed postq̃ peruenitur ad dationem, & sic ad dominij trãslationem, illa acquisitio dominij erit iuris: meritò domino acquiretur: vt j. de acqui. re. do. l. acquiritur. Oppo. q̃ hic superfluat ver. sed cùm hæredi. Sed respondeo, intelligo q̃ in principio iussit dare seruo expresso proprio nomine. In ver. sed cùm hæredi expresso nomine hæredis tantum. Oppo. q̃ debeat dari domino, cùm ad eum transeat ius & nomen hæredis: vt ff. de acqui. hære. l. placet. Glos. vult soluere, & nihil declarat. Dic q̃ seruus remanet hęres nomine, licet totum ius remaneat apud dominum: vt plenè declarauí in l. cùm filio. ff. de leg. j. quod esse hæres nomine, valeat ad duo, scilicet quo ad hoc vt in eum impleatur conditio: vt hic, & j. proximo §. Item vt ab eo nõ detrahatur quarta Trebellianica: vt d. l. cùm filio. & ibi dixi. Quæro quæ est ratio differentiæ inter statuliberos, & alios. Respondeo: rationem ponit tex. de statulibe. l. seruus si hæredi. quia statuliber magis dat iure dominij quàm iure hæreditario: & ideo in quemcunq̃ transit dominium, in illum impletur conditio.

1 ☞ *Conditio debet impleri in personam eius, à quo hæreditas ut ab indigno auffertur.*

2 *Conditio impletur etiam in personam eius, qui uendidit hæreditatem: & sibi datum restituit emptori.*

3 *Conditio an impleatur in persona minoris, qui restitutus est in integrum.*

a **Cùm hæreditas.** [a]Conditio dãdo hæredi, in ipsius personam impletur, non in fideicommissarij. & datum causa cõditionis implendæ non venit in restitutione. h. d. Dictum est ff. de conditione, quæ debet impleri in eo, qui est hęres nomine non in eo, qui est hęres effectu. & idem tractat hic. sed differt ibi: quia seruus est hęres nomine tantũ, & apud eum non remanent directæ, nec vtiles. hic loquitur de hærede restituente, qui est hæres nomine tantum: & apud eum remanent directæ. Oppo. datum causa conditionis implendę computatur in quartam Trebellianicam: vt l. in quartam. j. tit. j. Sol. b Fateor, sed residuum in restitutione nõ venit, vt hic. Oppo. de condi. indebi. l. is cui. difficile est contrarium. Gl. soluit pluribus modis. Dic q̃ ibi fuit iussus dare causa conditionis implendæ pro legato fundi quod legatum euanuerat. hic pro alio legato qd' c legatum validum remanebat. vnde datum causa conditionis implendæ, non potest dici indebitum & eodem modo. d. l. non obstat. Ad finem huius l. opp. de do. cau. mor. de l. quod statuliber. fol. ibi fuit datum à statulibero de peculio suo: & sic quod debat' pecunia hęreditaria erat: meritò venit in re
1 stitutione: hic dabatur ab extraneo de pecunia non hæreditaria. †Quæro quid de eo à quo auffertur hęreditas tanq̃ ab indigno. an in eius personam debet impleri conditio. quod videtur: quia hæres remanet, vt l. ex facto. §. Iulianus. de vul. & pup. ergo &c. vt ibi patet. & hoc. §. ver. sed cùm suspectam. facit de vulg. & pu.
2 l. si is qui. & l. in substitutione. †Quæro quid de eo qui vendidit hæreditatem, an in eum debeat impleri conditio: certum est q̃ sic: quia hæres est. Sed an illud quod sibi datur debeat restituere emptori. Hic §. facit q̃ non. in contrarium. ff. de hęre. vendi. l. venditor. vbi quicquid peruenit ad eum tanq̃ ad hæredẽ debet restituere: sed hic datur sibi vt hæredi. ergo &c. †Quæro quid de mi-
3 b nore [b] restituto in integrum qui remanet hæres nomine: vt l. sed & si sine. §. sed quod Papinianus. de mino. dubito.

Si duorum. Ex pluralitate dominorum scinditur conditio. hoc dicit. de hoc dicam plenè. infra eodem. l. cui fundus.

Si pars. Diminuto legato per vsucapionem diminuitur conditio. hoc dicit. declara vt dixi ff. l. proxi.

Plautius. Iussus dare hæredibus, si tempore quo dat repetierit se hæredem, deducit partem suam pro rata. secus si non sit hæres, sed esse speratur: quia tunc nihil deducit sicut legatarius. hoc dicit. Nota quòd non consequitur effectum dispositio ante impletam conditionem. Vltimò principium huius §. potest induci ad quæstiones quas posui. in l. ab omnibus. §. si Titio. ff. de lega. j.

1 ☞ *Dare & remittere non est idem propriè.*

2 *Legatario duplici remedio succurritur, quando hæres non uult recipere liberationem pro implemento conditionis, nec soluere.*

3 *Conditio non potest haberi pro impleta, quando aliquid debet solui pupillo, uel communi causæ conditionis implendæ: & tutor uel administrator non soluit quod debet pupillo, & tanquam tertius impediens tenetur pupillo.*

4 *Si in Ludo una pars alteri condemnatur in mille, & altera alteri in quingentis in diem, sub pœna condemnatus in minori summa potest compellere condemnatum in maiori, ut compenset uel liberet usque ad concurrentem quantitatem.*

5 *Pendente reductione ad arbitrium boni uiri, per condemnatum in maiori, an fiet executio per condemnatum in minori. dubitat.*

6 *Qui iurauit dare centum an compensando liberetur. remissiue.*

1 **Iulianus** †Dare & remittere non est idem [c] propriè. hoc dicit. No. diligenter hanc legẽ.
c & facit ad multa. † Sed quærò: pono quòd hæres non
2 vult recipere liberationem pro implemento cõditio-

Adde qd Pa.de Ca. dicit facit ad statutū Venetorū, ꝙ verba testatoris itelligātur prout iacēt.ꝙ si fuerit factū legatū sub cōditiōe de dādo, liberādo nō implear.

POMATES.

a ¶Primò quād.Vide Rapha.vt i l.j.§.fi.ff. quando ap.sit.

b ¶Aduertendum est. In cōtrariū est veritas.l.cum pupillus.j. e.Et ita ibi vī sentire Barto. & est tex.in l. Titia.§.si ea.de le.ij. & i l.qui filium. de manu. testa. Et ita hic tenet Imo. &c.

c ¶Itē facit. Recōpensare, dicit̄ soluere. & vide Bal.in l.j.C. de cōpen.& ad impedendā pœnę cōmissionē cōpēsatio fiet ipso iure: vt no.in l.si constat.C.de cōpen. & adde Alex.in cōsil. lxxiij.co.j.i v.volu.

d ¶C.ad nostrā.Bald. videt tenere ꝙ non. imo cōtra cū dictiōe tñ:et videt bene loqui.adde Bar.& q̄ ibi scripsi post eum i l.ampli⁹. rem ra.ha.

e ¶Quæro qd. Nota qd si testator grauat hærede de dando intra tale tēpus.&c. vide lati⁹ per Bart.si l.si cui.in prin.de le. j.Bald.in l.j.in xiij. col.de his quæ pœnæ nom. adde Ro. consi.cccix.

POMATES.

f Ita expresse. Vide pro declaratione Sa. li.in lege ij.C.de contrahem. emp. quæ sequitur Aret.in l.si ita legatum,de leg.j. Ant. de But.consil. Ivij.inci.in q.fingen te.& quòd in simili ponit Oldra.consil. cxxxvj.in ij.colum. Alexand.consi.xxxj. d in ij.col.in fine.

g ¶Ts.seruo. Vide nota in lege talem,§.j. ff. de hære.instit.

h ¶Libris rationum. Contrarium videtur tenere Imo.in l. cum seruus.§.eo hic alleg.Sed hic videtur trāsire cum Bart. & vide Bart.in l.ex testō.C.de testa.manu.& quod habetur f in tex. glosſ. & ibi Bald.in lege cum testamento. eo.titu.ad de quòd Pau.de Ca. dicit menti tenendū dictum Bar.& quòd melius est seruare communem stilum, tamen quòd si casus accideret, quòd casus est hic.

i ¶Si peculium.Quā g legē alle.Ang.in l.si decē cū petiero. de verb.oblig.

k ¶Nomine proprio. De hac materia habetur per Bald.in l. pe.in antepe.col.C. ęg.post Cy.ibi,

nis: nec vult soluere: quòd habet facere Rñdeo duo.Primò ꝙ protestetur hæredi quòd sibi soluat,vt possit implere cōditionem,quod si non facit,per hæredem videt stare: vt j.de statulibe.l.iij.§.j.Aliud remedium est quòd compēset id,quod sibi debet, cum eo,quod debet dare causa conditionis implendæ,licet non sit propriè cōpensatio: quia non est debitū hinc inde.quod enim causa cōditionis implendæ dari debet,non dicitur debitum:vt l.si quis omissa causa testa. & hanc doctrinam compensationis ponit tex.in l.si peculium.de statulibe.†Et aduertendum est, quod hic dixit text.conditionem haberi pro impleta,quasi per hæredem steterit.Ex hoc arguitur quod si aliqd debet solui pupillo cā cōditionis implē de,vel cōi:& ꝓ tutorē vel ꝓ administratores Reipu.nō soluat illud,ꝙ illi debenti implere conditionē debetur:cōditio pro impleta non potest haberi.Mō enim verè est impleta,vt text.ꝓbat hic.Itē non potest haberi ꝓ impleta ex facto tutoris,vel administratoris,vt pupilli,vel reipu:præiudium:vt de reg.iur.l.neq; interdicto.& §.qñ ex fac.tu. per totum.sed ipse tutor vel administrator tenebitur, sicut tertius impediens iniustè: vt l.inde Neratius.§.j.ad l. Aquil.& dixi in l.in testamento.§.eo.† Item facit hęc lex ad q.ꝙ si in eodem laudo vna pars est condenata alteri i mille,& alia alteri in quingētis, & iussi sunt soluere in diē sub pœna i cōpromisso cōtēta:certè illè,qui cōdēnatus est minori quantitate,debet cōpensare,& liberare aduersarium vsq; ad concurrentem quātitatem:& habetur conditio pro impleta, ne incidat in pœnam:vt hic.Sed † quid dices,si cōdēnatus in maiori quātitate petijt laudum reduci ad arbitrium boni viri:an interim possit fieri executio contra condēnatum in minori quantitate,qui non petijt reduci? Videtur quòd sic,secūdum ea quæ not.doct.in l.per hanc.circa fi.C.de temp. ap.Sed dubito.Item facit hæc lex † ad q.si iurauí tibi dare centū,vtrum compensando quod mihi debes,liberer à iuramento.De quo extra,de iureiur.c.ad nostram[d]

Si in diē. Dies apposita ad implendam cōditionem in persona hæredis,incipit currere à die aditæ hæreditatis.h.d . Quæro,quid[e] si dixisset,intra cētum dies à tempore mortis.Rñ.idem:quia intelligitur,scilicet tempore mortis,& aditæ hæreditatis:vt j.de statulibe.l.iij.§.si quis hæredi.& quod hic dicitur.nisi aliud tempus initij sit appositū: intellīgas ita expresse ꝙ talis subauditio non cadat.Et per hoc potest sustineri glo.C. de iure delib.l.scimus.§.& si prefatā. vbi dicit tex.ꝙ hæres debet facere inuētarium intra tres dies à tempore mortis.supplet gloss. & additæ hæreditatis.Nam ex eo quod onus iniungitur hæredi,videtur quod illa suppletio debet fieri,vt ab adita hæreditate,incipiat:vt hic.& §.dixi.

Seruo. [g]Si conditio expressa nihil operatur in principali,nec in eo operabit̄,ad quod per repetitionem porrigitur.hoc dicit. In tex.ibi:etiam si expressum non esset. & sic illa conditio nil operatur: vt l.iij.§.de leg.j.licet casualiter fallat:& hoc sequitur sepe numero &c.Si ergo non operatur in principali,scilicet in libertate:igitur nec in eo, ad quod tacitè porrigitur,scilicet in hæreditate,vel legato.Et hanc materiam explicaui in l.iij.§.de legatis j.& nota bene hunc casum.

NOn putabam. Annus cœptus non habetur pro completo.h.d.Falit j. ad Trebel. l.qui filium.§.Sabinus . & de mu.& hono.l. ad Rem publicam.Dixi planè in l.si cui.in prin.§.de lega.j.& ibi videbitis.

Si cui libertas. Iussus reddere rationē potest petere vt ponantur calculatores, qui iudicabūt de reliquis.& libris rationum . hoc dicit.Nota bene. Facit C.de vsu & fru .lega.l.ij.No- h ta quod dicit de reddendis libris rationum.[h]facit j.eo.tit.l.cū seruus.& de manu.testa.l.si ita fuerit.§.qō.& dixi in l.j.§.officio.de tutel.& ra.dist.

Vb diuersis. In libertatibus leuissima, in legatis nouissima spectatur conditio. h.d.Opp.ꝙ in conditionibus disiunctim positis, sufficit alteram impleri,nec quæritur de qua:vt §.de condi.instit.l.si hæredi plures.sol.Intellige hic disiunctim, id est,alternatiuè.

1 ☞Cōditio an posit impleri in persona hæredis illius,in cuius persona debebat impleri.
2 Conditio habens præcedentē dispositionem,an ius implendi transeat ad hæredem.

Hæredi. Conditio pōt impleri in hærede hæredis, non in hærede legatarij.h.d.secūdum vnam lect. Prima pars huius §. non variatur . secunda in ver . quod non similiter tres habet lect. Prima est.quā posui in summario:& ista est vera in se:vt j.eo.l.cū ita tamē si seruus habebat pecuniā præparatam ad soluendum,erit liber de iure speciali:vt j.de sta.lib.l.si peculiū.§.is cui.secūdo modo legit̄,vt mutet casum sic:Fauore libertatis potest conditio cōpleri in hærede hæredis.secus in alio legatario.h.d.Ioā.negat hanc lecturā esse veram:sed pro ipsa vide i jtur casus in l.si peculiū. [i]§.si hæredi.de statulibe . In contrarium 1 .eo.l.cū ita.in fin.Et † ideo distingue,vtrum conditio posit impleri in personā hæredis illius,in cuius persona debebat impleri. Aut testator iussit impleri sub nomine appellatiuo vt hæredi, k aut sub nomine proprio,[k] aut sub vtroq;.Primo casu,potest impleri in perna hæredis:vt hic,in prin.& l.cū ita.j.eo. Nec obstat l.si peculium.§.si hæredi.j.de statulib.Nam testator videt velle dare hæredi hæredis eo ipso ꝙ iubet dari sub nomine appellatiuo.secūdo casu,quādo sub nomine proprio,non potest impleri in persona hæredis illius:vt j.eod.cùm ita. Fallit fauore libertatis,si seruus habebat pecuniam paratam:vt l.si peculium.§.is cui j.de statulibe.Tertio casu,quando apponitur nomen proprium & appellatiuū,inspicitur quod præcedit:vt l.cū ita.j.e.Et est ad uertēdum:nam dicta distinctio an aliquis sit iussus dare sub nomine proprio,vel appellatiuo:licet cadat in hærede,non cadit in legatario.Nā iussus dare legatario,nominatim videtur dari iussus:vt §.eo.si nominatim.& hoc videtur probare text. hic.in fin. †Sed quæro quid si conditio habet præcedentem dispositionem vtrū ius implendi transeat ad hæredē? Cy.in l.pe.C.eo. dicit qđ nō trāsiuit in personam hæredis.Pro quo videtur tex.in l. si penum.j.quando di.leg.ced.& ibi dixi.Tertio modo legitur hic §. sic:Ex parte eius,in quem debet impleri conditio,transit in hæredem:non ex parte eius,à quo debet impleri.hoc dicit. Istū passum examinabo j.eo.l.cui fundus.quod nota.

1 ☞Legatum potest conferri in uoluntatem alterius uelatam,non explicatam.
2 Expressio eorum,quæ tacite insunt quādo aliquid opperatur:& qualiter intelligatur illa regula.
Tacita pupillaris quod subintelligatur etiam quando mater est in medio.

I Onnunquam. †Legatū potest cōferri in alterius voluntatē velatā, non explicatā.h.d.gl.signat multa cōtraria:& nō soluit.op. de le.j.l.senatus.§.pe &.l.fideicō.§.sic fide.§.de l.iij.sol uit gl.Fateor ꝙ nō pōt cōferri in volūtatē extranei,sed hæredis, & legatarij sic.sed in quantū dicit de hærede, malè dicit:vt §.de leg.j.l.senatus.§.legatum.& in l. fideicommissaria.de fideicom. lib.Oppo.de leg.ij.l.j.sol.Ibi nō fuit collatum in volūtatē , sed in 2 arbitrium.Oppo.expresio† eorum,quæ tacitè insunt, nil operatur:vt l.iij. §.de leg.j.& suprà,eod.l.si in diem.§.j.Soluunt quidam quòd illa regula est,quæ quandoque fallit,vt tex.dicit in l. si in diem.suprà,eodem.l.a.de Ra.dicit quod hic non ineſt tacitè per eum modum per quem ineſt quando exprimitur . Nā si relinquo,si Titius ascēderit Capitoliū,poterit esse quod habet nec esse ascēdere:& sic non est in eius libera volūtate. Quæro quid econuerso,vtrum expressa prosint quæ non expressa non prosint,licet tacitè insint. Dicit glo.ꝙ regulariter expresio nil operatur. Fallit quādoq;:primò in casu §.de vsufru.l.vetus. Se- l cer- tè ibi id,quod exprimitur,tacitè nō subintelligebatur. Secundò dicit glo.fallit in pupillari substitutione tacita, quæ nō admittit contra matrem:secus si exprimatur.Sed certè Pe. tenet ꝙ qñ mater est in medio,tacita,substitutio nō subintelligitur.Sed ego teneo contrariū in l.centurio.§.de vulg,& pup.Dico ergo ꝙ regula quæ dicit,expresio eorum,quæ tacitè insunt,nil operatur:intelligitur de his quæ tacitè insunt de necessitate:secus si ex volū tate:vt l.talis scriptura.§.de leg.j.Dixi in d.l.Sed tacita pupillaris intelligit ex voluntate præsumpta:ideo circa eam non habet locum regula. Item dicit glo.fallit in casibus,vbi exigitur speciale mandatū:vt l.Pōponius.de procur. Item in nouatione:vt l.fi.de noua.Sed certè in illis nil inerat tacitè,ideo expresio operatur.

Si quis seruum. Ademptoſonere in vim cōditionis appositō,emolumētum non videtur ademptum.h.d.In tex. ibi: quasi pro rum facturus.dic ꝙ in dubio ꝓ præsumitur. Op. de adleg.l.alūnæ.§.Seia.Soluit gl.qñ admittur,onus in vim modi adiectum,videtur adēptum legatū,vt ibi:secus in vim cōditionis,vt hic.Ratio, qa qñ onus adjcit in vim modi, videt legatum relictum propter illum modum.secus quando in vim conditionis. Declaro rationem glo.modus est remuneratio quædā secundū glo.§.eo.super rub.vnde legatum relinquitur propter onus implendum:& obligatur quis ad implēdum modū:vt l.quibus.§.fina.§.eo,& si nō cauetur,tenetur ex testamento:vt C. de his quæ sub modo.l.j.Sed in casibus vbi hinc inde oritur obligatio,de iure est ꝙ obligatiōe sublata ex vna parte,tollatur altera: vt l.fi. de acceptila.& l.cū emptor.de rescin.ven.meritò sublato modo,cū tollatur obligatio,quia debebat teneri legatarius,tollit̄ obligatio qua alius debebat teneri legatario . Sed in cōditione hoc nō est. Non enim est in obligatione ꝙ debet dari causa cōditionis implendæ.Et hanc q.ponit Cy.C.eo.l.si plures.in vltima q.† Facit 2 ad q.[b] quæ mihi de facto occurrit:Testator duos filios instituit, & eos grauauit ꝙ si qs decesserit sine liberis,deueniat in superuiuentem.Demum fecit codicillos per hæc verba,cōditionem, quam apposui in testamēto filijs meis.s.ꝙ si quis eorū decesserit sine liberis,&c.adimo,& reuoco. quæritur vtrū fideicōmissum esset sublatum.Et videtur ꝙ non:quia solum conditionem ademit.ergo fideicommissum remanet,vt dixi.Contrarium dixi:qa in nostro vsu loquendi cōditio appellatur per totum fideicōmissum conditionale.vnde per illa verba,adimo cōditionem,intelligitur in totum fideicommissum conditionale.Isto modo loquē di videtur Imperator in l.j.C.de pac.Deberet tamen fieri probatio de isto communi vsu loquendi.Sed in quæstione præmissa, propter aliud principaliter cōsului.Nam duo fratres erāt æqua liter instituti,& inuicē rogati de restituendo sub cōditione, si in telligeretur adempta cōditio tm̄,fideicōmissum remanet purū. Et sic hinc inde tm̄ vnus debet dare quātū recipere:ergo fideicōmissum est nullū:vt §.de leg.j.l.ab oībus.§.si à titio.vltimo rñso.

Si quis. Clausula relata ad legata, quibus dies non est apposita,non refertur ad legatum in tēpus certæ ætatis collatum.hoc dicit.De quo plenè in l.talis scriptura.§.de leg.j.

Duobus. Conditio dandi pluribus adiecta diuiditur inter eos.h.d.Dicam j.eo.l.cui fundus.

Maeuius. Conditio designat nudum ministeriū facti:& debet imperi in forma specifica.[c] h. d.Oppo.ꝙ ista conditio,si in mari proiecerit: non debet seruari:vt §.de condi.instit.l.quidā.Sol.Ibi est speciale fauore humanæ religionis:secus in pecunia,vt hic.Opp.j.de so.l. si seruus decem.Glo.dicit,ibi fauore furiosi,& pupilli,ne perdāt . Tu dic ꝙ iussus causa conditionis dare,debet facere accipiētis si potest, vt in contrario:secus si non potest,vt hic.Oppo.§. de cōdi.instit. l.conditiones.vbi conditio derisoria rejicitur.So.si conditio de- a ¶Quid econuerso.Quæro quid econtra.De hoc latius per Bart. & Imo.hic.
b ¶Ad q.sing.Quæstio de qua per Bart.in l.j.C. de pac. Adde quod si testator conditionē quam apposuit ipse impleuit,an legatum remaneat purum.Pau. de Castro hic.
c ¶Mæuius.Et nota singu.istum tex.secundùm Bald. ꝙ ille qui est incapax ex testamento, non potest capere in vim cōditionis:licet sit glo. in l. quod conditionis.ff. de donatio. Andr.Barba.
c ¶Mæuius.Forma specifica . Fallit in relictis ad pias causas, & pro libertate : vt per Roma. in l.si ita stipulatus essem absente.de verbo.oblig.in fin.& vide quod per istum text.dicit Bal. in l.ij.versi. occurrit, &c.cum sequē.C.de iure dot. & non est alibi iste, secundùm Bald.in l.j.§. finautē. aliquid sub conditione.C.de cadu.tollen. vbi videas.

risoria continet turpitudinem, illa non debet seruari: vt ibi. Sed si est derisoria , hoc est,nō est vtilis:& tunc loquitur hic. Opp. §.de lega.j.l.seruo alieno.§.fi.So.vt ibi:quia ibi in modum dispositionis:hic cōditionis. Op.j.de don.cau. mor.l.omnibus.Solue ꝙ hic in fi.dicit,capit.i.accipit non cū effectu. Ita intelligit glo.in d.l.omnibus. & l. quod conditionis.in prin.de dona. causa mor. & ideo fiscus ab isto indigno aufert.

1 ☞Conditio apposita pluribus , diuiditur ex primo testō. Vna summa si est adiecta pluribus, uel propter enumerationem personarum:uidetur esse diuisa ab ipso testamento.
2 Conditio non diuiditur inter hæredes.
3 Cōditio potestatiua,an posit diuidi,& ꝓ hæredes impleri.
4 Quod est in conditione,non est in obligatione nec hæreditarium.
5 Ius implendi conditionem, an transeat ad hæredes , & tam in ultima uoluntate quam in contractibus.

Vi fundus. [d]Dandi cōditio adiecta vni non scindit̄: secus si pluribus adjciatur.h.d.Primò loquit̄ qñ conditio adjcitur vni,& durat vnius.Secūdò qñ pluribus . Tertiò qñ vni, & deueniť ad plures.Secūda ibi: disimilis. Tertia ibi: 1 in eo.Prima pars est clara. † No.diligenter ꝙ cōditio apposita pluribus diuidit̄ ex primo testamento.quasi dicat,nō per l. Et no. ꝙ licet vna summa adjciatur pluribus,vel propter enumerationē personarum videtur esse diuisa ab ipso testatore, nō tamē ex verbis testamenti:sicut dicimus in l.nomínis & rei.§.verbum ex ll.j.de verb.signi.Et hoc dico,ne obstet his quæ dixi in l.re con- 2 iuncti.§.de legatis iij.†Secundò not.ex tertia parte.quod cōditio nō diuidit̄ inter hæredes. Ratio: quia ex ipso testamēto nō dividit̄ per l.xij.tab.similiter nō diuidit̄ , vt j. e dicā.Op.[e] ad secundā partē,& videt̄ ꝙ cōditio adiecta pluribus,non posit scindi:vt C.e.l.si plures.& l.si ita fuerit.de man. test. Sol.Ibi loquit̄ in cōditione indiuidua,quę cōsistit in dādo.Item op.ad fi.extra gl.de l. eadē.§.Cato.j.de ver.obl.vbi cōditio, quæ cōsistit in facto,diuidit̄ inter hæredes. Sol. Hic loquit̄ in cōditiōe.quæ consistit in dādo:ibi in ea quæ cōsistit in facto diuiduo, &,diuiditur inter hæredes.Nec dicas.ibi factum consistit in obligatione,non in condi tione:quia factum,quod cōsistit in obliga- d tione,respectu stipulationis pœnalis est in 3 conditione.Et ex his distingue† an cōditio potestatiua posit diuidi, & per partes impleri.Aut est cōditio indiuidua,& nō scindit̄.Aut est diuidua: & tunc aut est implenda ab vno,aut à pluribus.si ab vno,nō scinditur,vt hic:nisi quando desijt pro solido posse impleri:vt j.eo.l.pe.in prin. & nisi quando legatum scinditur inter hæredes: vt l.Plautius.§.eo.ti.Si verò à pluribus,aut omnibus iniungitur ab initio, vt hic. in secundo respōso. Aut peruenit ad plures ex pòstfacto,& tunc aut consistit in dando,et tunc aut deuenit ad plures ex dispositione testatoris.& scinditur vt §.eo.l.qui hæredi. §.si duorum.Aut ex accidenti:& non scin-

d ¶Vi fundus.Dandi cōditio adiecta vni non scindit̄: secus si pluribus adjciatur.h.d.Primò loquit̄ qñ conditio adjcitur vni,& durat vnius.Secūdò qñ pluribus . Tertiò qñ vni, & deuenit ad plures.Secūda ibi: disimilis. Tertia ibi: in eo.Prima pars est clara. † No.diligenter ꝙ cōditio apposita pluribus diuidit̄ ex primo testamento.quasi dicat,nō per l. Et no. ꝙ licet vna summa adjciatur pluribus,vel propter enumerationē personarum videtur esse diuisa ab ipso testatore, nō tamē ex verbis testamenti:sicut dicimus in l.nomínis & rei.§.verbum ex ll.j.de verb.signi.Et hoc dico,ne obstet his quæ dixi in l.re conIuncti.§.de legatis iij.†Secundò not.ex tertia parte.quod cōditio nō diuidit̄ inter hæredes. Ratio: quia ex ipso testamēto nō dividit̄ per l.xij.tab.similiter nō diuidit̄ , vt j. dicā.Op.[e] ad secundā partē,& videt̄ ꝙ cōditio adiecta pluribus,non posit scindi:vt C.e.l.si plures.& l.si ita fuerit.de man. test. Sol.Ibi loquit̄ in cōditione indiuidua,quę cōsistit in dādo.Item op.ad fi.extra gl.de l. eadē.§.Cato.j.de ver.obl.vbi cōditio, quæ cōsistit in facto,diuidit̄ inter hæredes. Sol. Hic loquit̄ in cōditiōe.quæ consistit in dādo:ibi in ea quæ cōsistit in facto diuiduo, &,diuiditur inter hæredes.Nec dicas.ibi factum consistit in obligatione,non in conditione:quia factum,quod cōsistit in obligatione,respectu stipulationis pœnalis est in conditione.Et ex his distingue† an cōditio potestatiua posit diuidi, & per partes impleri.Aut est cōditio indiuidua,& nō scindit̄.Aut est diuidua: & tunc aut est implenda ab vno,aut à pluribus.si ab vno,nō scinditur,vt hic:nisi quando desijt pro solido posse impleri:vt j.eo.l.pe.in prin. & nisi quando legatum scinditur inter hæredes: vt l.Plautius.§.eo.ti.Si verò à pluribus,aut omnibus iniungitur ab initio, vt hic. in secundo respōso. Aut peruenit ad plures ex pòstfacto,& tunc aut consistit in dando,et tunc aut deuenit ad plures ex dispositione testatoris.& scinditur vt §.eo.l.qui hæredi. §.si duorum.Aut ex accidenti:& non scin- e ¶Oppo. Et quando conditio posit diuidi,vide melius Bart. in l.Stichū qui meus erit.de lega.j.& facit ad no.q.Bal.in l.ij.in fin. C. de pact. inter emp.& ad hoc not.ꝙ Bart.vide eū in l.iij. §.Cato. in viij.op.de ver.ob. & Cy.in l.si plures . in j. q. C. de condi.inser.

a ¶In diē addic. Vide Bart. in l.à testatore. j.eo. & in l.si pemū. j.qñ di.le.ced.

b ¶Intercidit. Adde q dicit Bal. in l.j. in xv. col. de sacr. sanc. eccle. q putat hodie hanc legem esse correctā. & ad istam legem vide oīno Bal. in l.j. C. de his qui ad lib. pue. nō pos.

c ¶Monachus. Vide Bar. in l. Statius. §. Corne. j. de iure fisci & ī l. causa pr̄. §. hereditatem. de leg. j.

d ¶In facto. Vide qđ no. Barto. in l. si stip. fue. te fisti. §. j. de ver. oblig.

ditur: vt hic. Aut consistit in faciendo: tunc scinditur: vt in d. §. Cato. & no. hoc per doc. in l. pe. C. e. & ibi vide. Op. dicitur hic q ex persona hæredis non scinditur ius implendæ conditionis contra. §. de le. j. l. legatarius. Dicit gl. fallit ibi. Tu dic q nō fallit: qa illa q̄ sunt in obligatione, diuiduntur inter hæredes p l. xij. tab. Sunt em̄ iura hæreditaria: vt C. si cer. pe. l. j. & fam. er. l. ea q̄. Sed id, † q est in cōditione, nō est ī obligatione: nec est hæreditariū: iō non scinditur per legem. & hic est casus. q tene mēti. Sed l. legatarius. loquitur in eo, q est in obligatione. ideo diuiditur, vt ex prædictis patet. Ex his colligitur quare hæres tenetur p parte hæreditaria & non in plus: tñ nisi totam soluat, nō liberaē à pœna: vt l. v. in fi. j. de ver. ob. &, l. in executionem. e. ti. Rñ. q̄tū ad principalem obligationem illud debitum diuidit per l. xij. ta. sed q̄tum ad pœnalē stipulationem est in cōditione. Op. hic dicitur quod trālmittit ad hæredes legatarij ius causa cōditionis implēdę. Cōtra, mortuo legatario pēdente cōditiōe legatū extinguitur: vt j. eo. l. intercidit: vt §. eo. l. sub diuersis. §. fin. & l. j. §. sinautem. C. de cad. tol. Sol. Ia. de Are. dicit q ex persona vnius videt trāsmitti ad plures sibi coniunctos iure cōiunctionis, vel ad alios substitutos iure substitutionis. Et hoc innuit tex. ibi: & omnis, &c. Nā in persona hæredum non videt q posit procedere, nisi sit relictū sibi & suis hæredibus. Ego dico q qñ legatū relinquit ex dispositione testatoris tacita vel expressa deuenitur ad plures, & scinditur: vt §. eod. l. qui hæredi. §. si duorum. Si verò hic substituit. & reliquit sibi suisq; hæredibus, non est quid impediat quin scindatur. Pet. dicit: ego intelligo q hæres, in cuius persona debeat impleri conditio, est in mora recipiendi. Nam tunc transit legatum ad hæredes nō impleta cōditione, tñ debet adhuc impleri. Ita dicit Pet. C. eo. l. pe. in iij. seu iiij. q. Ray. transibat sicco pede. Sed istud videtur malè dictum, p̄supponit ista sol. q hæredes debent implere cōditionē, q non videtur verum: qa si semel obtuli tibi, & noluisti recipere: amplius nō teneor tibi dare, çū p te stet: vt l. vlti. C. eo. Nec dicat quis, ibi est speciale fauore liberta tis: qa ididē Pet. tenet contrarium i. contra glo. Præterea, illud quod est in cōtractu, est in obligatione: vnde statim facta obligatione & hærede existente in mora, legatum est purificatū. Dñi, ego respondeo, qa gl. ff. de so. l. qui decem. in scd'a glo. dicit q l. vlt. C. eo. est casus specialis q facta oblatione liberatur. Sed puto verius dictum Pe. qa l. vlt. C. eo. loquit in relicto libertatis directæ: meritò ille seruus liber factus ab hærede nihil petit, & hæres nihil pōt petere ab eo: cùm p eo, q erat in conditione, nō competat actio. Sed in legato alterius: rei, vel libertatis fideicom missariæ si offero, licet habeatur condītio pro impleta, & licet dñium sit apud me. tñ res est apud hæredē. Vñ si peto illā rē, p re tētionē cōsequit hęres vt ipleat cōdtio. & ita debet intelligit hic. Fateor ergo q hæres non poterit petere, sed retinere, donec isti impleant conditionem. Sic pōt intelligi duobus modis. Primò, qñ transit ad plures coniunctos. Alio modo, qñ ad plures hæredes: q est, qñ est in mora recipiendi. Vnde vtrum † ius implendi conditionem transeat ad hæredem debenti implere: dico sic in vltimis voluntatibus: Aut ille, in cuius persona debet impleri, fuit in mora: & transiret, vt hic. Aut nō: & non transit. & hoc nisi condītio habeat præcedentem dispositionem, vt dicam in continenti in contractibus. Quæro, vtrum in contractibus ius implē di conditionem transeat in hæredes. Et super hoc pluries consului. Dic plenè vt dixi in l. si decem cum petiero. de verbo. oblig. Sed q̄tum ad præsens dic, aut condītio habuit præcedētem dispositionem in personam eiusdem, & transit ad hæredem: vt l. diem proferre. §. j. §. de arbi. & l. qui Romæ. §. flauius. j. de verbo. obliga. Aut in personis diuersorum: & tunc est perinde ac si nō haberet præcedētem dispositionem: vt lege fideiussor obligari. §. fina. j. de fideiuss. licet gloss. aliter ibi dicat. Si verò non habet præcedentem dispositionem transit: vt. j. eodem lege à testatore. ita tenet Petrus & Cyn. post eum in l. iij. in pen. q. C. eodem. Guli. in ksi necessarias. §. de vēdēdo. s. de pigno. actio. alleg. l. iij. in princip. j. de colla. bonorum. & l. qui Romæ. §. augerius. j. de

verbo. obliga. Ego post eos allego p casu. l. si decem cū petiero. in fi. j. de verb. obli. & ibi dixi. & hoc est verum. nisi ille qui debebit obligari ex implemento conditionis aliqd propter hoc percepit. & est casus in l. ij. C. de pact. inter empto. & ven. in glo. quæ dicit q superuacum est de hærede dictum: & gl. in l. si prædio. in prin. s. de in diem addictio.[a]

a

Væsitum. Seruus iussus præstare operas, potest per se operari, nisi ab hærede impediat tunc enim conditio habet pro impleta. hoc dicit.

1 ☞ *Si legatarius efficiatur monachus cōditiōe pēdēte, an' extinguatur legatum, q. non.*

b **Intercidit.** [b]Legatario mortuo, vel libertate priuato, conditione pendente legatum extinguitur. secus si sola ciuitate priuet. h. d. Opp. solemus. §. de hær. instī. Sol. Hæc lex glossat illam regulam: quia casus contingēs medio tempore non nocet, nisi sit talis, per quē verè adimatur, vel tollatur libertas. Vnde si damnatus in metallum restituatur, videtur nouus homo: meritò non consequitur legatum: arg. de sol. l. si res. §. aream. & l. si seruus. in fi. de adi. leg. Et per hoc videtur, q si legatarius fuerit mortuus. & miraculosè fuerit reiuscitatus, q non consequatur legatum. Opp. q deportatus habeatur pro mortuo: vt l. si necem. §. si. deportatus. j. de bo. lib. & de contratabu. l. j. §. quidam filium. glo. soluit: & nil est dicere. Dic secundum Dyn. & Ia. de Are. q in his, quorum dies cedit ipso manente in deportatione, habetur pro mortuo, vt in cōtrario: secus in his, quorum dies cederet ipso restituto. Ita loquit hic. † Quæro qd si fuerit factus monachus[c] vel conuersus? Respondeo, tunc remanet capax: ideo legatū non extinguitur: vt l. Deo nobis. C. de epis. & clericis.

1 c

d **IN facto.** [d]Hic iurisconsultus ponit distinctionem satis claram. Nota q idem est cōditio dandi, & conditio in facto existens: quia facere, largo modo comprehendit dare.

SIvir vxori. Relictum in tempus liberorum, intelligitur de procreādis post testamentum, nisi aliud testator expresserit. h. d.

SEd si hoc.

1 ☞ *Statutum q. de pretio rei vēditæ soluatur gabella, an intelligatur q. deducatur qđ est expensum in proxenetis, & sub hastationibus.*

2 *Onus adiectum legato, si est plusquam illud, quod per testatorē relinquitur, rem: siue*

Cuidam. Tantum quis videtur capere, q̄tum sibi remanet deducto eo q soluerit cauta conditionis implendæ. h. d. Oppo. s. eo. Plautius. §. item scinditur. Sol. intellige illum §. secundum istum. Facit ad q. † dicit statutum q de pretio rei venditæ soluatur gabella sex den. pro libra. contingit q aliqs rem vendidit pro centum: sed in proxenetis, & in faciendis sub hastationibus expendit viginti. est text. q solum pro octoginta debet solui gabella. Nam pretium debet intelligi non q̄tū emptor dat, sed q tum apud venditorem remanet: vt dicit tex. forte deberet sic dici: Aut statutū dicit q debet solui gabella pro pretio q vēditor recepisset: & verum est quod dixi s. quia verum est q non recipit, nisi quantum apud eum remanet, vt hic. Aut dicit q soluatur gabella pro pretio quo vendidisset: & tunc pro toto pretio soluatur: quia verum est pro tanto vendidisse: arg. j. tit. j. l. in quartam. §. fi. quod no. in l. qui fundum. eo. tit. Aut dicit q soluatur gabella pro pretio rei simpliciter, & non adijcitur qđ recipisset, vel quomodo vendidisset: & tunc pretium intelligitur deducto omni eo quod expediendæ venditionis: vt C. de iure deliber. l. scimus. §. in computatiōe. & j. tit. j. l. quantitas. Pro hoc facit generalitas huius legis quæ dicit semper computationem in personam venditoris introducendam respectu eius quod remanet apud venditorem causa conditionis implendæ: tamen in casibus, in quibus minuitur onus in vim conditionis, non minuitur per Falcidiam, vel aliam quartam hæredi debitam. Et distingue, aut onus fuit intrinsecum, aut extrinsecū, & istos duos casus prosequere vt in gloss. Aut fuit onus impositum alternatiuè intrinsecum, aut extrinsecum. & dic vt suprà, de legatis. j. l. si mihi Stichus. † Quæro, quid si onus ab initio est plus quam illud q per testatorem relinquitur nulla diminutione facta. Dic

1

2

a vt in l. Imperator. §. si centum. s. de leg. ij. Ita dicit gl. & bene. An autem ex his causis scindatur cōditio, dicā in prosecutiōe ciuili.

b **Cum vir.** [b]Condītio quæ inducit viduitatem in omne tē pus respectu omnis personæ, & omnis loci sperari nitur. Secus si inducit viduitatē respectu certæ personæ. vel certi loci vel tēporis. h. d. cū duabus ll. seq. In text. ibi: si à liberis ne nupserit. i. nubendo non decesserit. Item ibi in fi. iniungere. dic perpetuò: sed ad tēpus bene iniungitur. Opp. C. de indi. vi. tol. de aut. cui relictum. Sol. Hodie corrigit in vidua, cui potest relinqui sub conditione, si non nupserit: secus si non esset vidua. Nam ista iura remanent incorrecta.

1 ☞ *Attributum uni duntaxat, ab omnibus alijs remouetur.*

2 *Indignus matrimonio dicitur ille, cui sine dedecore nubere quis non potest.*

c **Vm ita.** [c]Summaui in prēcedēti. No. quod † vniduntaxat attribuit, ab omnibus alijs remouetur. Et istud habent inducere dictiones exclusiuæ, vt tantū, solū, & duntaxat, Dixi in l. j. §. si quis ius di. non obtem. † Quæro, quis dicatur indignus nuptijs alicuius. Tex. j. de manu. vin. l. si rogatus. §. matrimonij. cū gl. videtur dicere, q ille, cū quo nō pōt cōtrahi mīmonīū vr̄ indignus matrimonio. Veritas est q ille, cui nō pōt quis sine dedecore nubere secūdum mores ciuitatis, cōsiderata qualitate natalitū, dicit indignus matrimonio: vt j. de contratab. l. iij. §. si emancipatus filius.

1 2

d **NOc modo.** [d]Summaui cum precedēti. No. q qñ aliquis interdicit actū exerceri in certo loco, videtur interdicere actum simpliciter, si actus ille commodè alibi exerceri non pōt. quod est vtile ad multa. Secūdò no. in fi. huius l. legē vtilē Reipu. adiuuādā interpretatiōe.

e **LEgato.** [e]Morte grauati nō extinguntur legatum cōditionale. h. d. Vel aliter: In legatis spes conditionalis obligationis pasiuè ad hæredē trāsmittitur. h. d. Op. C. de cadu. tol. l. vnica. §. sinautē aliquid sub conditione. So. Legatario decedente non transit ad hæredē, & sic actiuè: secus decedente grauato: vt hic.

f **Aeres.** [f]Licet libertas repræsentetur, conditio fideicommissi debet expectari. h. d. Op. C. de his qui à nō do. ma. l. fi. vbi qui in vno est negligēs. in alijs videt negligens. Ita hic, qui in vno fuit liberalis præueniendo, in alio debet esse liberalis. Sol. vt dicit gl. in l. iij. in prin. alià s l. iiij. s. de alí. iu. mu. cau. fac. & ibi dixi. Ad istud op. j. l. duos. Solue vt ibi. Extra gl. op. q debet repræsentari legatum: vt l. qui filio. §. si quis seruū. de hęre. instī. So. Posses dicere q hic libertas fuit repræsentata ab hærede: ibi à testatore. quod nō placet per l. seruus cōmunis de hęr. instī. Quare dic q hic loquit qñ conditio adiecta libertati fuit expresè repetita in legato, vt patet in prin. l. Fuit enim rogatus restituere in euentū cōditiōis: sed lex contraria loquit qñ conditio adiecta libertati, tacitè porrigit ad legatum. Et sic vides magnum effectum, an conditio insit tacitè, an exprimatur. Dixi in lege contraria.

1 ☞ *Cautio Mutiana requirit satisfdationem.*

2 *Si duo sunt electi Potestates, unus primò alius secundò: si primus acceptauit, & non uenit, an secundus admittatur.*

SVm sub hac. Si deficit conditio pro qua fuit interposita cautio Mutiana: legatum debetur ei, in quem in eum casum fuit transfatum. h. d. † Nota q catio Mutiana requirit satisdationem, & sic cū fideiussore. Dixi s. eo. l. Mutianę. Oppo. & videtur q debet caueri secūdo legatario, cuius interest, nō hęredi: vt l. is cui. s. eo. Soluunt quidā quòd hic hęres fuit iussus dare secūdo legatario: arg. l. iij. §. si quis ita. s. de adi. leg. quod non placet: quia hic tex. simpliciter dicit, esse translatum in secundum legatarium: quo casu in dubio videtur esse grauatus ipse legatarius: vt de vsufr. le. codici. in prin. Quare dic sustinēdo precedētē sol. quòd lex codicillis loquitur quando primi legatarij persona legatum consistit: sed hic deficiente conditione apparet quòd legatum nunquam extitit: vt in aut. cui relictum. C. de indi. vidui. tol. vnde hic in dubio videtur relictum ab hærede. Opponi. infrà, eo. l. Titio fundus. sol. Fateor q hęres liberaē cedēdo actionē

1

2

g ceptauit, non tñ venit, qa fortè mortuus est: vtrū[g] statim primo acceptāte euanuerit electio scdi. Hęc lex est ar. q nō. Facit l. Ti-

a ¶Dic vt in l. Nota q si statutum dicit q pro precio rei vēditæ soluatur gabella, vēditor recipit cētū, sed expendit viginti. nūquid soluat p centū. Vide Bar. & qđ ibi dixi ī l. lex falcidia. j. ti. j. & qđ no. Bar. ī l. fructū. §. ma. et hic q Imo. qui vī tenere cōtra Bar. Dixi aliqd post Im. in l. non amplius. in prin. de leg. j.

b ¶Cū vir. Hūc tex. al. Bal. ī l. pulchra q. in l. j. ī fi. de le. & ī l. fi. ī ij. col. ī ỿ. sed qd si. C. de in. vid. & vīd Bar. & gl. in l. cū tale. in princ. j. eo. & in l. mulieri & Titio. j. eo. in fi. & limita. fin. vt per Bar. j. eod. in l. Titio vsufr. §. j. Et de hac materia vtrū valeat statutū sup hoc disponēs, vide Bart. not. C. de muri. in l. fancimus. libr. xj. & An. in cōs. lxxxvij. incip. in Dei nomine super primo q̄sito, &c. & Ioā. And. in c. statutū. de hęr. in no uella. Adde secundū Pau. de Cast. in text. ibi: magis cura liberorum. q si mater est iusta morari cū filijs, q censetur sibi relicta administratio p sonarū. an aūt sit per hoc relicta tutrix, dicit hodierno iure dy. determinasse q sic. Tu vide Bal. cōsi. c-ccxxxix. libr. iij.

SIta. [h]Verbū quod reperitur in futuro, & in prēterito, in vltimis voluntatibus intelligitur in futuro. h. d. §. eo. l. solemus.

c

SIta expressum. Cōditio, si voluerit legatarius, facit cōditionale legatū. h. d. De hoc dixi in l. si ita legatum. §. illi si volet. de lega. j. & j. eo. l. aliquando.

d

DVos. Condītio tacita ex testamēto prouenies impedit diem legati cedere quo ad ac quisitionem. h. d. Oppo. s. eo. l. hęres statuliberum. Glo. non soluit. Sol. patebit ex solutione sequētis contrarij. Op. cōditio tacita nō impedit diem cedēte quo ad acquisitionē: vt l. si post diē. §. fi. qñ dies leced. de reg. iu. l. quæ legata. So. Hic dies nō cedit nisi à tēpore emācipationis. Nec obstat q est cōditio tacita: qa prouenit ex ipso testamēto, nō extrinsecus: vt j. eo. l. cōditiones extrinsecus. & ibi dixi. Et per hoc apparet responsum ad præcedens cōtrariū: qa hic extitit conditio legati per emancipatio nem: sed in l. hæres statuliberum. nō extitit per manumissionem, secundùm Dyn.

e

f

1 ☞ *Iussus testatoris q. impleatur, & expediatur, interest hęredis.*

2 *Nudum præceptum de non alienando, non ualet, quando legatum transit ad legatarium ipso iure.*

i **TItio centum.** [i]Modus respicies vtilitatem legatarij, intelligitur g impulsiuus: si vtilitatem tertij. dicitur esse finalis. h. d. & est mirabilis lex, h sicut vidistis hoc anno. Ibi: emat sibi & pro se: & cōcor. cū hac l. ij. in fi. j. de don. † Item no. q illud, quod testator iubet, interest hę redis vt impleatur[k], et expediatur, vt hic di i k citur & tetigi in l. huiusmodi. in princ. s. de leg. j. & in l. quibus diebus. §. fi. s. eo. Oppo.

g

h

k

¶Hoc modo. Et facit secundū Ray. q si glat[9] est terminus ad dandū suspectos iudices pro consilio sapientis, & vna pars dedit suspectos oēs iudices de ciuitate, ne cā cōmittatur, nec extra ciuitatē possit causa cōmodè cōmitti, q isto casu iste nō sit audiēdus, nec admittendus. Et p hoc facit l. si quis ita. & l. si quis sub cōditione. de cōd. instit. & l. aliquādo. j. e. quod tene menti. & ita Dy. Bald. & Innocen.

¶Legato. Limita hanc legē n si esset cōditio dādi in persona hæredis, & legatarius fuisset in mora, p no. ī l. pe. j. eo. secundùm Imol. hic.

¶Hæres. Qui est negligens in vno, an sit seu videat negligēs in alio: & vide latè no. per Bar. in l. si seruus. vi bon. rap. in d. l. itē si res. in princ. de alie. iud. Et ad istum tex. vide l. si domus. de ser. vrb. prædi.

¶Vtrū. Et vide Bal. in l. post aditā. C. de impu. And. Barb.

¶Si ita. Et facit ad q. de qua per Bartolū in l. hoc articulo. in princ. de hære. instī. & hic per Imol.

¶Titio cētū. Et an modus p̄sumat cā finalis, vide Bar. in cōsi. inci. quidam nomine Vanutius.

k ¶Vt impleatur. illud quod testator iubet, interest hæredis vt impleatur. Facit c. si hæredes. de test. & de voto. c. licet & quod notat Barto. & docto. in authē. hoc amplius. C. de fideicom. Et per istum dixit not. Bal. q si lego centum ecclesiæ vt inde emat fundum: q illum fundum emptum nunquam potest vendere ecclesia. Ita dicit l. fi. C. de pact. inter emp.

si est in commodum alicuius.

Titio centum relicta. Conditio vel modus per quē libertas infringitur, nō seruatur præterquā in libertis. h. d. Opp. C. de ope. liber. de l. pe. in fi. Glo. soluit tribus modis prima sol. est diuinatio. Secunda est vera. Tertia est falsa. Per secundum exemplū positū in hoc §. Dy. dicit q hic §. facit p eo[d] qui locauit operas suas in perpetuum. Item pro eo qui promisit stare certo tēpore in ciuitate aliqua. Itē q nō valeant statuta de homine carcerādo p debito. Dy. non dicit plus. sed prima q. †tāgitur per gl. in l. iij. de vsufr. leg. & l. antiquitas. C. de vsufru. & tractatur in l. stipulationes nō diuidūtur. de ver. obli. in ij. q. †videt q nō. per hāc l. Sed non video quare nō valeat, si respiciat cōmodū alicuius: vt patet in toto ti. locati. Ad id, q dicitur, q infringit libertas: rndeo q[d] soluendo interesse liberaē. In tertia q. †prerio Dyn. allegando satis extensè dixisse. Et ego dico q statutum valet, si est factum à ciuitate, quæ habebat merum & mistū imperium. Et probo de iure cōmuni pōt quis pro debito carcerari: vt l. j. C. qui bo. ce. pos. ergo poterit per statuta, quæ sunt de iure ciuili. Ad argu. Dy. rndeo. nā dicit ipse, illud quod nō pōt fieri per pactum, nō pōt fieri per legē: vt no. C. de decre. decu. super rub. & nō impossibile de pac. Sed per pactū nō pōt infringi libertas alicuius: vt l. nec si volens. & l. interrogatā. C. de li. cā. ergo nec p legē. Rndeo, & dico q hoc. s. quod nō pōt fieri per pactum, nec pōt per statutū: nō est verū, nisi in his, quæ sunt contra bonos mores: aliàs secus: vt no. in l. nec ex prętorio. & l. necq; pignus. §. priuatorū. de reg. iur. secūda ratio est ista, hominem carcerari, est cōtra bonos mores, & cōtra ius: vt l. succurrit. & l. sequē. s. ex qui. cau. & l. qui in carcerē. q met. cau. & l. j. & ij. de li. ho. exhi. & l. ob æs. C. de acti. & obli. sed rndeo, aliquē carcerari à priuato est contra bonos mores, sed authoritate publica non est contra bonos mores: vt l. j. C. qui bo. ced. pos. Tertia ratio est: non est dubium quod statutum habet authoritatem ab omnibus, sed nullus homo est dominus membrorum suorū: vt l. liber homo. s. ad leg. Aqui. ergo homines hoc facere nō possunt. Sed dic quod populus habet iurisditionem in quēlibet hominem, licet priuatus, simpliciter non. Item quarta erat ratio, qa dispositio testatoris est lex: vt in auē. de nup. §. disponat. sed per testatorem non potest fieri ergo &c. Rndeo per testatorem non potest fieri in eo in quo non habet ius sed in personis in quas habet ius, potest: vt hic. ergo & populus potest in suos subditos: in alios non, vt hic. & sic hunc §. retorqueo contra Dyn. qui allegat ipsum pro se. †Vltimò not. quòd non potest alicui constituí domicilium, [f] vt in certo loco habitet, & hoc est verum, nisi sit in commodum alicuius. sicut si dico relinquo vxori meæ quoad steterit cùm filijs suis. & sic hic posset legari donec dubitauerit in tali loco cum tali. nam in fauorem illius videtur hoc dictum: vt l. qui concubinam. §. vxori. de lega. iij. Vel dic vt ibi plenè, not.

Et hanc q. vide de facto & fuisse contra Bar. iudicatū Bononię & hęc dicta intelige vt hic p. Imo. ad de Paul. de Cast. hic, q bar. reprehendit in dicto consi.

¶ Titio. Facit p eo. Adde glo. & Bal. in l. post certi. C. de li. cau. Bar. l. antiquitas. C. de vsufru. & in l. stipulatiões. nō diuidūtur. i. fi. de ver. ob. & adde gl. de eo qui locauit operas l. iij. §. cōstituit. s. de vsu.

¶ Statutū valet. Ad de q not. Bar. l. alia. §. j. fol. matr. & q no. insti. de acti. §. fi. i vlt. q. & Bald. & Imol. l. nemo. i prin. de le. j. facit q no. Bart. in l. ij. §. tutores q. s. de susp. cur. & tene mente ad limitationē omnium supradictorū quæ dicit Ang. & Imo. in l. si fic. i pri. p le. j. refert se consulturie q si statuto caue tur q propter instrumentum guarentigiatū capiatur aliqs, ad merā volūtatē creditoris, q poterit incipi à captura absq; citatiõe, ostenso instrumento, per d. l. si fic. in pri. iūcta l. cū qdā. de le. ij. Et q tale statutū valeat, adde Alexā. in cōl. clxv. co. j. in prin. i v. vol. vbi dicit qd ita cōiter tenet. et idē Mar. i rub. de dila. ar. c. iiij. q. iij.

¶ Constitui domicilium. cōtra hoc videt tex. expressus rectè cō sideranti in l. iulian. §. cū quoq; s. ex q. cau. ma. et q ibi Bar.

Legatum dotis q dicatur conditionale.
Dictio sed, pro quando.
Legatum factum pro dote est etiā conditionale, nisi ex coniecturis aliter appareat: vel nisi ex cōmuni usu loquendi aliter appareret.
Legatum factum pro dote à patre qñ dicatur purū?
Filia cui pater reliquit centū pro dote, an statē statuto q filia dotata nō succedat. nec possit cōtra testamentum patris aliquid dicere, poterit statim petere legatum.
Filia cui est constituta dos dicitur dotata.
Legitima an possit tolli, uel minui, per statutum, & an dos succedat loco legitimæ.
Legatum factum pro dote, an & qñ peti possit?
Filia pro qua in ingressu monasterij pater aliquid obtulit monasterio dicitur dotata.

Titio

POMATES.

a ¶ Item opp. Et vide Bal. allegantem not. istud princ. in l. fi. C. de pact. iter emp. & vendi.

¶ Pro cōcordia Aduerte q p[r] hīs filiam in suo testamento legauit monasterio cētū, sub hac cōditione si monasteriū susceperit filiā meā in monacham Bar. in l. ij. C. de inst. & substi. dixit q legatum remanet: & talis conditio reiicitur. Contrarium, s. legatum esse nullū, allegatur per Bart. i hoc §. j. in l. titio centū. Tu dic, Bar. i hoc §. j. loquitur i legato: in d. l. ij. loquitur i hę redis institutione. Et ratio diuersitatis pōt esse vt sustineatur testamentum, in d. l. ij. q si non instineretur, pfectò corrueret tota dispositio §. an hæredis. Insti. de leg. cū si. Sed in legato sec[a]. Posset colligi alia solutio per text. cū gl. i c. non satis. &c. veniens. de symo. ex qua gl. s. q valeat legatum, vel hęredis institutio, quādo monasterium erat in tali paupertate, quòd aliter illam scilicet soror rem recipere non poterat quo casu etiam gl. dicit q valet etiā pactum de instituendo. Et ita loquitur Barto. in d. l. ij. In diuite autem monaste loquitur in hoc §. eo. modo respondetur ad Bar. in l. vxorem. §. hæres. ff. de leg. iij. quia ibi est casus cō trarius, s. si non receperint i monacham, procedat legatū. Et similiē respondet ad ea q habentē i l. j. et ij. d his q pœ. no.

b ¶ Titio. & hæc lex. & vide Bal. in l. j. C. de institu. & substi- Andr. Barba.

¶ Titio centum. Moniales volebāt. vide Bart. i l. ij. C. de i sti. & substi. & adde ad intellectū huius tex. q no. Bar. in l. cū donationis. C. de trāsac. Itē de materia p Bal. in l si quēdq. de epis. & cle. & in l. j. C. de his q pœ no. s xj. col. q no. xxxij. q. ij. non ois. & Bal. in l. Titia s fi. prī. de ver. obl. & Bal. in l. j. C. de insti. & substi. Quid aūt si relīquit tali, si monasterium itrauerit, vide Bar. in cōl. inci. Dña Nuta. &c. & Bal. i d. l. j. de insti. & substi. Et ad materiā vide Bal. in c. fin. de spō. i vlti. colum. sed Imol. i c. ij. de symo. tenet cōtra Bart. pro quo vide casum i c. qm. eo. tit. & moderatē i l. Titia. fol. mīi.

& vt q ille, cui est relictū sub mō, debeat cauere de mō implēdo: vt §. eo. l. quibus diebus. §. fi. & l. si tibi. s. de lega. iij. Respondeo, illud verum, nisi suum commodum respiciat. Item oppo. [a] q non debet cauere, cùm dictū preceptum sit nudū: vt l. filiusfamili. §. diui, s. de lega. j. Timore huius contrarij iste text. intelligitur duobus modis. Primò quòd tematur illi alumno, & q non alienet per istum emptorē: non autē alumnus caueat de nō alienando. sed hūc intellectū nō vult glossa paruula. Nā hic intellectus esset superuacuus: qa eo ipso q dicit quòd ematur alumno, debet intelligi quòd fiat suum vt l. huiusmodi. in princi. quare intelligo q alumnus caueat. Ad contrarium respōdeo quòd debet cauere: quia testator voluit q[d] nō alienaret propter affectionem quā testator habet ad eum. Ita dicit glos. sed licet testator habuerit affectionem: quare propter hoc prohibetur alienare? Respon. intelligo sic, †q dicit nudū preceptum de nō alienādo nō valet. est verum vbi legatū transit ad legatarium ipso iure. Et ita loquitur l. filiusfa. §. diui. s. de le. j. & l. pater. §. Iul. Agrippa. s. de le. iij. sed vbi nō transiret ipso iure, sed debet prætari de manu hęredis, tūc legatarius non debet habere, nisi caueat de non alienando: vt hic. Et videtur calus in l. iij. §. fin. de condi. institu.

Si testator relinquat monasterio centum, si illam receperint in monialem, an monasterium posit consequi centum, & illam non recipere.

Titio centum. Matrimonia[l] debent esse libera à pœna dāni, non à pœna amissionis lucri. h. d. Op. s. e. l. cū ita sol. intelligę q potest mę uiam in vxorē honestè ducere. In gl. quę incipit sic j. de dam. infec. ibi §. meritò. fol. ibi lucrū. percipiebatur ex publico q[d] nō debet auferre priuatus, hic quia percipiebat à priuato testatore meritò potest auferre eius volūtate. Et hæc lex [b] facit in argu ad q. † testator reliquit monasterio monaliū centū, si illā in sorore reciperēt. Moniales volebāt [c] centum, sed nolebāt in sororem recipere. & videtur hic q non possint habere. Quidā magnus doct. cōsuluit cōtrariū: qa inuitare moniales ad lucra vt recipiant illā in sororā est symonia, vt in c. nō satis. extrà de symo & ideo consequentur legatū. & reiicitur illa cōditio tanquā turpis. Nō ob. hæc l. quia licet matrimoniū sit res spiritualis: tn fit sub spe lucri: q nō reperit in alijs spiritualibus, sed istud non est verum qn conditio de se est turpis: vt s. eo. l. obtinuit. de cōdi. insti. l. j. & l. conditiones. sed quādo cōditio est de se honesta, vt est aliquā recipere in monialem: sed q ad hoc inuitetur ipe lucri est turpe, & inhonestum: tunc instō seu legatum quod ad hoc inuitaret est nullū. casus est s. de hære. insti. l. ille aūt. & ibi no:. in gl. sic in simili hoc legatum non valet. quod dic vt dixi in d. l. ille autem. sed cautela est quam ponit glo. in c. nō satis. s. allegato, q testator dicat: si tales moniales receperint talem in sororem, eis relinquo centum in alimentis. & tunc nō videtur inuitari ad lucrum, nec est symonia.

Locatio perpetua oper arum an ualeat, remissiuè.
Promissio de stando semper in certo loco an ualeat.
Statutum de carcerando aliquē pro debito quod ualeat.
Domicilium ut quis stet in certo loco quòd posit constitui

Titio genero. Diuiditur hic §. in sex partes. Primò ponitur cui cōpetat petitio. Secundò cui debeat, vel possit fieri solutio. Tertiò quid si matrimoniū non cōtrahat. Quartò, an q[n] soluitur constante matrimonio debeat aliqua cautio recipi. Quintò, quid si ante matrimoniū dos soluat. Sextò, quid si maritus à causa cecíderit. Secunda ibi: si post. Tertia ibi: ante nuptias. Quarta ibi: Sabinus. Quinta ibi: sed cū ante nup. Sexta ibi: q si maritus. & habeo hunc tex. satis pro difficili. Op. & videt q sola mulier possit petere: vt l. seruo legato. §. si testator. s. de leg. j. & l. fideicōmissa. §. interdum. s. de leg. iij. Sol. de stricto iure sola mulier petit, vt ibi: sed de æquitate vterq; vtriq; enim proficit, vt hic. Ad ver. †sed cùm ante nup. oppo. nam legatum dotis non est purum, imò cōditionale: vt l. stipulationē. & l. promittendo. de iur. dot. & l. in rebus. eo. ti. & l. item quia. de pac. Gl. dicit, aliud in legato, aliud in stipulatione. Vel aliter aliud in mulierē promittēte, vt in cōtrario: aliud in extraneo promittēte, seu legante, vt hic. Sed hæc solu. est cōtra casum l. promittendo. in prin. & l. si ego. in prin. de iu. do. & l. si extraneus. s. de cōdi. ob cau. & sic remanet prima solu. quia aliud in legato, aliud in stipulatione. Sed probo [a], q legatū sit cōditionale, vt hac lege: qa aut dices q relatiuum fit sub modo: & sic legatū purum sit, licet sub modo: vt videtur dicere hic ver. sed cum ante nup. & est falsum: quia quocunq; modo deficit modus, etiam per casum facit legatum admitti: vt l. si fundum per fideicōmissum. §. j. aliàs l. si Titio. s. de leg. j. & l. pater. §. Tusculanus. s. de leg. iij. Sed hic dicit q remanet penes hæredem altero deficiente ante nuptias: ergo est condītio. secundū quod no. s. eo. l. in testamēto. Sed si dicis q est cōditio, dicis cōtra tex. quia dicit q est purū. Dy. dicit q est verum q[d] est purū: sed relictum contēplatione certę causæ finalis: & ideo deficiēte causa deficit relictum: vt l. alūnæ. §. Saia liberta ab hæredibus. s. de adi. leg. Ita dicit Dy. hoc est fallum p tex. in l. si fundū per fideicōmissum. §. j. s. de leg. j. vbi dicit q reiiciebat cōmodum alterius: & sic est causa finalis: vt s. ead. l. in prin. & tñ ibi admittitur legatarius. Pe. dicit esse idē in modo quod in conditione: sed ipse dicit contra l. si fundū. præallegatam. & l. pater. §. Tusculanus. s. de leg. iij. Dicit Ray. q hic loquitur in modo, q cohæret legato de necessitate, vt matrimoniū: sed in cōtrario nō cohærebat de necessitate. Hoc est falsum: quia hic non cohæret de necessitate ipsi legato: sed ipsi modo sic. Nam fateor q dos concludat matrimonium de necessitate: sed si legata sunt centū, matrimonium non cohæret legato, sed ipsi modo. Quare credo q istud legatum sit conditionale. Et primò probo per omnes leges, quæ dicunt q stipulatio dotis est conditionalis: argu. de contractibus ad vltimas voluntates: vt s. eo. l. iure. Secundò probo p hunc tex. qui concludit de necessitate. Dicit enim, ante nuptias Titio, vel muliere defunctis legatū apud hæredē remanet &c. qa si esset modus non remaneret apud hæredes. Tertiò probo p casum auth. nisi rogati. C. ad Trebe. & in corpore vnde sumitur. de sanc. epi. §. sed & hoc præsenti. vbi est tex. expressus: licet glo. ibi aliter sentiat & malè. nam glo. dicit q est modus qñ relinquit cā dotis nō cōditio. sed illa gl. ibi reprehēdit per Ia. de Bel. & de necessitate malè dicit: nā tex. dicit, datū seu relictum, sed in dotatione cū sit cōtractus nō est dubium, q est conditio. ergo & in legato, vt vtriq; pariter determinet: vt l. iam hoc iure. s. de vulg. & pup. & quod hoc sit cōditionale, videt tenere gl. s. e. l. in testō. Et ad hūc ver. sed cū añ nuptias. Rndeo q[d] hic mutat casum: et de[b] [exponi] sed cū, pro qñ hoc modo: sed qñ añ nup. qa purū legatū est peti pōt q[d] est qñ expresse p cōiecturas testator voluit. & ad hoc dicendū cogit iste tex. ex eo q[d] dicit de pecunia reddēda mulieri. sed si casus nō mutaret, præstaret hæredi si matrimoniū nō cōtraheret morte mulieris: vel alio modo ipsi hęredi redderet vt in ver. añ nup. et si cōtraheret, nō esset necessaria cautio vt in ver. Sabinus. ex hoc insurgit effectus, q si est conditionale nō transmittit ad hæredes, nec interim pōt peti. & prędicta vera sunt qñ relinquit pro dote respectu matrimonij cōtrahēdi, cum [b] certa persona. ita loquitur hic. Sed quæro, †q[d] si simpliciter relinquit pro dote, an sit purū? Quidā disputādo tenuerūt q sic: qa ista cā respicit fauorē ipsius legatarij, ergo &c. vt s. ea. l. in princ. Præterea, nō reperit quod dictio pro, faciat cōditionē. præterea, ego video q licet sit causa fauorabilis & pia, legatū est purū qñ respicit commodum legatarij, vt si legeret fundus ad alimenta: vt s. de ali. & cib. lega. l. iiij. Sed cōtrariū puto esse verū. s. q[d] sit relictum conditionale. primò p casum l. à Titio. de verb. obli. & l. si ego. in prin. s. de iure dotis. licet glo. ibi videat dicere: quia aliàs donaturus nō erat. Sed istud est diuinare. Præterea, in dubio præsumit aliàs nolle donare, nisi mulier hoc probet: vt l. si extraneus. de condi. ob cau. Præterea, q sit cōditionale probatur in auē. de san. epis. §. sed & hoc præsenti. vbi fuit datum, vel relictum causa dotis simpliciter. licet gl. ibi aliter intelligat, sed nō bene, vt s. dixi. Porrò, istaverba, pro dote vel causa dotis nō inducunt causam legati. prout causa assumit in ista materia. nam causa est de præterito: ista verò est de futuro: vt dixi s. eo. l. demōstratio. §. q[d] autē. Itē nō inducunt modum: nam per modum aggrauatur ille cui sub modo relinquitur: vt dixi s. e. l. quibus diebus. §. termilius. sed per hoc non aggrauatur mulier cui relinquitur, imò honoratur: quia inutatur ad nuptias. s. e. l. §. j. & licet ibi dicat q sit modus, & sit grauamē: illud est ideo: qa grauatur de certa persona quod est onus. secus si de incerta, quia tūc est honor. quod patet, quia cōtrarium est turpe: vt supra eo. l. cum ita. Præterea, pro hoc videtur casus. s. eod. le. publius. in princi. vbi quando aliquid relinquitur in honorem est cōditionale: licet commodum eius cui relinquitur cōtineat. Non ob. in authen. de sanc. epis. §. sed & hoc præsenti. vbi dicitur q talis conditio remittitur tanquam grauosa: quia illud est verum quando vult transire ad vitam arctiorem, & profiteri cōtinentiam. sed remanere in seculo, & nubere est honor: vt j. ad Treb. l. mulier. §. cùm proponeretur. Colligitur ergo q relictū pro dote, vel dotis nomine est cōditionale, & requirit quod matrimonium contrahatur: cū dos sine matrimonio esse nō possit: vt dictū est in præcedentibus. Non ob. quod dicitur q respicit fauorem legatarij tantū: quia imò et fauorē alterius incertæ personæ. s. viri futuri, & etiam reipublicæ: vt §. eo. ma. l. j. & ex prædictis apparet reiponsum ad alia cōtraria. prędicta vera sunt, nisi expressè appareret, vel per coniecturas q ille qui relinquit pro dote, vel dotis nomine voluit legatum esse purum, vt hic in versi. sed cum ante nup. exēplum quando constat q aliàs daturus erat: vt d. l. si extraneus. de iure do. Item si ponamus q cōmunis vsus loquendi in ciuitate sit quòd dos intelligat patrimoniū mulieris etiā non nuptæ. dicunt enim quidam de patrimonio puellæ, viduæ, vel aliàs continentis. istæ habet bona dotem: vel ista est dos talis. tunc enim tale verbum prolatū à testatore intelligeret secundū cōmunem vsum loquendi: vt l. cùm de lanionis. §. asinam. s. de fun. instru. sic econuerso dicit dos instrumentū fundi, vt s. de fun. instru. l. ij. & j. de fideius. l. amissi. §. pe. Item †prædicta vera sunt in extraneo legāte pro dote, vel dotis nomine. Sed in patre si quid legat nomine dotis contēplatiõe certi matrimonij idē est dicēdū quia facit cōditionē, vt hoc §. si [c] verò legat simpliciter pro dote, si quidem aliàs filiæ relinquerent legitimam, tunc idem est q in extraneo: quia eadem est ratio per ea quæ dicta sunt. s. Sed si aliàs legitimam non relinqueret: tunc de iure dico legatum factum pro dote purū esse. Nam constat quod pater erat aliàs relicturus: quia ad hoc tenebatur, cùm aliàs testamentū nō valeret: & sic est magis quædā monitio, vt filia inde se nubat, q sit grauamē: vt l. muto. §. hanc autē. s. de tut. facit d. l. si extraneus. in prin. de cōdi. ob cau. & ideo puto q non remoueatur inde grauamen, per l. quoniam in prioribus. C. de inof. test. sed magis ab initio non intelligatur ex præsumpta vo-

POMATES.

¶ Sed probo. Et vide Lu. Ro. i cōs. cxxxij. vbi cōsuluit, si statum dicit q p[r] pōt filiā legitimā priuare: quod nō tenet eā dotare. & in cōsi. cclxxx. inci. libertus legauit. an legatum dotis debeatur incōtinēti. & in cōsi. ccxxxij. incip. super q. qua q[n]rit. vbi pulchrè loquit.

¶ Sed quæro. Et ad oīa q hic dicunt, vide Bal. in l. gñaliter. C. de epi. & cle. & Pet. in cōsi. cxxij. & in cō sil. cccxiiij. Et vide Bal. in l. qm in prioribus. C. de inof. test. Et audiui allegari Bald. in l. itē qa. ff. de pac. & in l. si pr. C. de insti. & substi. Bar. in l. qbus. §. termili[9]. s. eo. Bal. in l. filia legatorū. C. de leg. Bal. in l. maximū vitiū. C. de li. præte. Cy. Bal. & Sali. in l. sancim[9]. C. de nuptijs. Ang. in sua q. inci. statuto pistorij. & in q. inci. in sacro Cæsaris consistorio. et vide Bar. in cōsi. incip. quærit de legatis factis filiab[9] pro dotibus qñ peti debeant. & cōsi. cxxix. inci. martinus legauit filiæ suæ dotē stante statuto qd sit dote cōtēta, si incōtinēti pōt illā petere. et vide Bar. in cōsi. inc. in quæstiõe ppositā. vbi cōsuluit q si pr reliqt dotē filię ab bitrandā à Titio q nō est cōditionale. Et vi[de] de Lu. Ro. in cōsi. c[on]sem fratr. cumberen. Sic Bart. nobilis infra. & dote xxxij. & vide Bar. in cōsi. cxx. incip. Iator. 6 parte principa. privile. & in cōsi. suo cc. inci. de rege communi paul. est quærit de lega. And. Barba.

POMATES. 4 in fine. cumulo hic imo

¶ Legat simpliciter dotem communē. imò sic pro dote. Idem tenet n. 9 : sequit. ibi alios. Ancha. in cōsi. ccxxiij. fferare. mī. si vitio q. ad reo inci. ista oīa. vide A. Hale. q. propua. ad reo lexā. in l. si pater. in j. Bal. Sic. si propua. mī. ii. A. ii. col. in ij. no. C. de in- p. 4 Sequit mimo accō sti. & substi. Ro. cōsi. xv. in ij. colum. in ij. mīi pretatio. c 22 dubio. & seq.

Bal. Quare credo. not.

a ℒ POMATES. ℒ Quæro statutũ est. hoc vult Alex. cõsi. clj. inci. viso the mateſupraſcripto. fi ij. vol in cõſ. xv. inci. circa primũ dubiũ. n ij. vo. Cu. cõſi. xlvj. Pano. conſil. xxxij. in ij. vol. vbi ponit etiam de ſeq. qõ.

a ℒ Quæro ſtatutũ. Et vide Bart. in l. nõ ſine. C. de bo. q̃ li. Pet. in cõſ. clx. Bar. in l. qui pupillam. Jde adul. & ĩ l. cum plures. ſ. fi. ff. de admi. tuto. & in l. volũtas. C. de fideicommiſ. Pet. in conſilio centeſimo ſexageſimo. Andre. Barba.

b ℒ Dotata nõ ſuccedat. Adde quod Palu. de ca. dicit q̃ Bartol. in hac deciſione fuit ſibi contrarius: quia vult q̃ legatũ ſit cõditionale, & quod p̃ a pter illud legatũ dicãt dotata, & ſit excluſa à ſtatuto, nam ſi eſt cõditionale, nõ eſt dotata ãtẽ q̃ eueniat cõditio. ſi ergo nõ excluditur: & p̃ cõſequẽs ſibi debeẽt legitima quæ vẽ pure relinquenda. vnde dicit ipſe q̃ ad aut ſtatutũ dicit q̃ extãre maſculo fœmina nõ ſuccedat, ſed debeat dotari: & ꝓcedat opi. Bar. Si aũt loquatur vt Bar. dicit, ipſe verũ non dicit: quia imò relictũ eſt purũ. alꝰ nõ diceret dotata: & ſic nõ eẽt excluſa à ſtatuto, et poſſet peti. & ad hæredem tranſmitti. Et dicit hãc diſtinctionẽ menti tenenda: qa nullus facit. de q̃ vide Pe. de Anc. cõſi. cxxxij. cccxxiiij. Abb. conſi. xcij. lib ij. Ro. conſil. cxxxiiij. Bal. conſ. cc vij. li. iij. et cccclxxxj & clxv. li. iiij. Paul. de caſt. cõſ. ccxxxij. & ccxxxv. & cõ. lxxvij. vbi etiã tractant illud, quod vltra dotẽ legatur, ſit purũ, vel cõditionale. Et vide Soci. in cõſil. cxl. in v. col. Ang. ĩ con. xcij. inci. Pe. de Ancha. in cõſ. clxxvij. inci. ꝑ veritate p̃ mittendum.

c ℒ Per ſtatutũ. Adde de hoc an legitima poſſit tollivel minui per ſtatutũ, & vide mouiſe in repeti. aur. nouiſſima. C. de in off. teſt. char. xv. & Alex. in ſua diſputa. incip. Sigiſmondũ ſ iiij. dub. cõſ. xxij. col. iiij in j. vol. & Abb. in cõſ. lxiij. lxvij. in j. volu. Et adde quòd Car. in cõſ. ij. tenet q̃ tale ſtatutũ tollens legitimã, nõ valet de iure Canonico. & q̃ ita tenet curia Rom. alle. Rot. deciſio xxj.

d ℒ Expõſe. Adde qđ hoc nõ placethic Pa. de ca. & cõtrariũ dicit ſe cõſuliſſe.

e ſ POMATES. ℒ Quæro qđ. Vide Bar. in l. j. ſiparẽs. j. ſi quis à pa. ſue. ma.

f ℒ Cùm tale. No. đ cõditione, ne diſcedas à liberis. & vide glo. & Bart. in l. ij. ſ. cùm enim. C. de indi. vid. tol. & hoc not. Imo.

g Titius. & iſtũ text. vide alle. per Bald. in l. iij. C. de arbi.

h ℒ Petaẽ. De dictione ne, vide Bart. in l. quibus diebus. ſ. fi. ff. eo.

i ℒ Quæro vtrum. An hæres teneaẽ reddere rationem fideicom. vniuerſalis, quod ſequiẽ Bald. in l. filium. quem habentem. in fi. C. fami. erciſc.

k ℒ Certè licet. vlti. opi. hic tenet Imo. & vide. l. cũ archimedorã. C. vt ĩ poſ. le.

l ℒ Reſcriptum. Ad hunc fi. vide Paul. de Caſtr. conſilio lxxxvij. incip. in chriſti nomine amen, videtur dicendum, quòd dicta filia &c. in prin.c.

m ℒ A iure reſpuit. conditio ſi alterius arbitrio nupſerit. ſpernitur à iure & vide Bar. in l. j. ſ. de his quæ pœ. no. & dixi poſt Imol. in l. turpia. ſ. j. ſ. de le. primo.

luntate defuncti, & intelligitur hoc tam in ea quantitate quæ eſt vſque ad legitimam, quàm in ea quæ excedit, ne idem legatum diuerſimode intelligatur: vt l. iam hoc iure. de vulga. & pupil. & l. eum qui ædes. de v fuſc. & prædicta vera ſunt ſecundũ ius cõmune. † Quæro ſtatutum ª eſt hic & in pluribus ciuitatibus Italiæ, quod filia dotata à patre non ſuccedat, ᵇ nec poſſit aliquid dicere contra teſtamentum patris: modò cuidam filiæ pupillæ pater legauit eẽtum pro dote ſua: queritur an ea poſſit petere ſtatim an expectato tempore legitimò? Reſpondeo, ante quàm ad ſolutionem huius dubij veniam, multa ſunt videnda. Primò. quando dicatur filia dotata, ſi pater eam maritaſſet, & ei dotem dediſſet, ſine dubio eſſet dotata, ſed quando pater ei aſsignauit dotem in teſtamento: tunc videtur quod nõ ſit dotata: quia dos ſine matrimonio eſſe non poteſt, vt C. de do. ante nup. l. fi. Præterea, ſicut non poteſt dici nupta ante matrimonium: vt j. quãdo dies leg. ced. l. quod pupillæ. ita non poteſt dici dotata. In cõtrarium quod iſta dicatur dotata, ſi pater ei in teſtamento aſsignauit dotem: argu. ſ. de ritu. nup. l. non eſt matrimonium. vt j. de adul. l. qui pupillam. in princi. Et hoc videtur tenere gloſ. ſ. de admi. tuto. l. cùm plures. ſ. penul. Præterea, illa verba ſtatuti, filia dotata à patre, &c. intelliguntur, hoc eſt filia, in qua pater actum dotanti exercuit, quãtum in eo fuit: vt l. mulier. ſ. fi. ſ. de condi. inſti & l. ſtichus ſi hæredi. de ſta. li. ſed hoc fecit in propoſito aſsignando dotẽ in teſtamento ergo &c. Et per hoc patet reſponſio ad contraria. Secundò eſt videndum † an dos ſuccedat in locum legitimę ita qđ ab ea remoueatur ois dilatio. Reſpondeo, do. Richar. diſputauit, & Cy. refert C. de nup. l. ſancimus. & dicit qđ legitima per ſtatutum ꝑ poteſt minui, non tñ poteſt in totum tolli: cùm legitima ſuccedat in locum alimentorum, & ideo hanc dotem dicit ſuccedere in locum legitimæ: & qđ ſtatim poſsit peti. cum inde debet alimentari, ita qđ ab ea debet ſubduci omnis dilatio. Sed hæc ommina reprobat Cy. in d. l. ſancimus. & puto qđ bene dicat. Hoc non examino: dico in qđ poſito qđ ſit vera opi. Richar. qđ legitima poteſt minui, & non tolli: tñ adhuc idem eſſet. Si ergo poteſt minui in quantitate ergo & in tempore, vt ante tempus legitimum non poſſit peti: vt Inſti. de actio. ſ. plus. Ad q. propoſitam dico, cùm ex forma ſtatuti pater non teneatur dare legitimam purè, quod tale relictum pro dote ſit conditionale prout ſ. dictum eſt in extraneo. Prædicta vera, niſi ex communi vſu loquẽdi, vel ex aliꝭ præſumptionibus aliud appareat. † Quæro an tempus petẽdi ſit dies nuptiarũ, vel dies ætatis nubilis. Reſpondeo ſi quidẽ tale relictum ſub tali conditione ſit factũ maiori, intelligo de die feſtiuitatis nuptiarũ, vt l. ſancimus. C. de nup. & intelligo feſtiuitatem nuptiarũ, quãdo matrimonium contrahitur per verba de præſenti, poſito q̃ ad domum viri nõ ſit traducta, vxor: vt ſ. co. l. cũ fuerit. & ibi no. & ibi dixi. Si verò relinquit minori tũc requirunt duo, ſ. q̃ perueniat ad adult. etatẽ: & quòd nuptię cõtrahantur, vt ſ. eod. l. hæc conditio. & j. quando dies le. ced. l. quod pupillę. Et prædicta vera ſunt quando relinquitur pro dote, vel in tempus nuptiarum, vt dictum eſt. Sed ſi relinquitur mulieri pro ſe maritanda, vel ad maritandum: tunc ſi relinqueretur pupillæ idem eſt: quia non poſſet peti ante tempus legitimæ ætatis: nam requiritur quòd cauſa propter quam relinquitur inſtet: vt l. nec ſemel. ſ. ſi in habitatione, j. quando dies leg. ced. dixi ſ. de leg. ij. l. antepe. ſ. j. ſed ſi ad ætatem nubilem mulier peruenerit, tũc poterit petere præſtita cautione de nubendo. Non enim hic requiritur quòd nuptiæ contrahantur. nam ante contractum nuptiarum, multæ expenſæ neceſſariæ poſſunt fieri pro ea maritanda, vt in nup. & ſimilibus, & ſic non habet iſtud legatum in ſe conditionem matrimonij. Sufficit enim q̃ expendantur pro ea maritanda, licet non maritetur. & hoc verborum ſignificatio demõſtrat. facit quod dixi ſ. de le. ij. l. lucius. ſ. j. in fin. † Quero quid ſi pr̃ ꝑ filia q̃ intrauit monaſterium aliqđ obtulit monaſterio, an videaẽ mulier dotata? Pu. q̃ ſic: nã in vulgari illud qđ offerẽ vocat dos mulieris: ergo &c. vt l. vt alphenus. & l. ĩ vulgari. de ver. ſig.

f Vm tale. ᶠCondiꝯio negatiua quæ non põt impleri niſi per viuo legatario ſine expectatione triſtis cuentus impletur præſtita cautione muriana. h. d. Hoc declarauit in l. mutianæ. ſ. eodem. Oppo. quod hæc condiꝯio reiſciatur: quia inducit viduitatem: vt ſ. eod. l. ſed ſi hoc. ſ. fin. Glo. primò fatetur contrarium quod non placet: qa eſt contra iſtum tex. ſecundò dicit glo. ibi expreſsit ne nuberet, hic non. Non intelligas hanc ſol. q̃ tacitè poſſe induci viduitas, expreſsè nõ q̃ eſt cõtra. l. hoc mõ. ſ. eod. ſed intelligas q̃hic fuit ſimpliciter relictũ, ſi à liberis nõ diſceſſerit: & ſic viduitatẽ non inducit. Not. ergo q̃ eo ipſo q̃ nubit, videtur à liberis diſcedere.

1 ☞ *Dictio ne, quando faciat modum, & quando conditionem.*
2 *Hæres fideicommiſſario vniuerſali tenetur reddere rationem.*
Hæres non conficiens inuentarium, an perdat trebellianicam, remiſſiuè.
3 *Hæres an hodie teneatur cauere de fideicommiſſo reſtituendo.*

g Titius. ᵍCondiꝯio negatiua quæ poteſt impleri viuo legatario non impletur per cautionem mutianam. Item dictio ne, ſi adijcitur actui explicando ante emolumentũ quæſitum, facit conditionem: aliàs facit modum. h. d. † Quæro, vtrũ dictio ne, faciat modum vel conditionẽ Glo. in l. cũ pater. ſ. Titio. de leg. ij. dicit q̃ facit modum. Item tenet Dy. in l. qui abſenti. de acqui. poſſ. licet gl. ibi aliter dicat. Tu diſtíngue aut dictio ne, negat actũ explicandi ante emolumentum quæſitum, & inducit cõditionẽ: & reſoluitur ne. i. ſi non: vt hic prout dicit, ne ſatiſdatio petaẽ. ʰAut adijcit actui explicando poſt emolumentũ quæſitũ, & inducit modum: & ſic reſoluitur ne. i. vt non: vt hic, prout dicit, ne ſatiſdatio &c. q̃ diligenter no. † Quæro vtrũ hæres fideicõmiſſario vniuerſali teneaẽ reddere rationẽ? hic eſt. tex. q̃ ſic, et gl. hoc no. Ex hoc dicũt qdã doc. heres q. nõ facit iuẽtariũ q̃ priuaẽ trebe. qa inuẽtariũ eſt caput ratiõis. Ita dicit Ia. de Are. & Ric. mal. & Cyn. refert in auẽ. ſed cũ teſtator. C. ad le. fal. Tu dic vt dixi in l. marcellus. ff. ad treb. † Quærit glo. vtrum hodie hæres cogatur cauere de fideicommiſſo reſtituendo. Et innuit qđ non, niſi in caſu. C. ad trebel. auth. contra cùm rogatus. Alibi dicit gloſ. q̃ non inuenitur iure neuo. Certè licet ᵏ non inueniatur: tamen non reperitur ꝓhibitum, niſi qñ frater fratri, & pater filijs reſtituere cogatur, vt C. ad treb. l. iubemus. & ideo in cæteris iura antiqua remanent incorrecta ſecundũ Dyn. & alios.

l Reſcriptum. ˡCondiꝯio deficiens non extinguit quæ pendens nõ ſuſpẽdit. h. d. Nota diligẽter

m q̃ iſta cõditio ſi alterius arbitrio nupſerit, à iure reſpuit. ᵐOppo. q̃ debeat iſtius ſequi cõſilium: vt l. Titiũ & mæuiã. in prin. de adẽmi. tut. Sol. facit hic fauore libertatis matrimonij. Quæro, qđ ſi le gauit purè filiç, & rogauit de reſtituẽdo ci cuius arbitrio debeat nubere? Si eius arbitrio non nuberet, dicit Azo q̃ tũc fortè vale

a rec. Dy. contra, quia nõ refert quando adijcitur conditio: vt ſ. eo. l. quibus diebus. ſ. quidam Titio. Præterea, ſub cõditione adem ptũ, vt ſub conditione datũ: vt j. eo. l. aliqñ. Itẽ per obliquum ſaltẽ fierẽt contra mentẽ legis: & ideo nõ valet acſi directo fieret: vt j. eo. l. hæres. in fi. ita dicit Dy. pro quo vẽ caſus. ſ. e. l. quoties.

b Mæuiæ. ᵇCondiꝯio de non nubendo ſi adijciatur cũ tempore mortis vtrũq̃ reijcitur. ſi cũ alio, reijcitur cõditio, & tempus remanet. h. d. Oppo. q̃ illud quod eſt impoſsibile debet reijci: illud quod eſt honeſtũ, & impoſsibile debet ſeruari: vt ſ. eo. l. hæc ſcriptura. & l. quæ ſub conditiõe. ſ. ſi quis, de cõdi. inſti. ergo tempus debet remanere, licet conditio reijciaẽ. Sed bene: aliud eſt cum adijcitur tempus mortis: quia tũc videtur teſtator relinquere in tempus conditionis expletæ, qđ eſt demum cũ moritur. q. d. quia tũc cum moritur iſta conditio impletur: ideo tunc volo habere. vñ totũ eſt vnũ: cũ meritò totũ reijcitur. Sed in alijs diebus nõ eſt ſic: ideo nõ reijcitur: & nõ obſtat contrariũ. Oppo. q̃ tempus nõ debet expectari cõditione remota, ſecundũ diſtinctionẽ. l. in illa. & l. hoc iure de verb. oblig. Sol. leges contrariæ loquuntur quando dies adijcitur conditioni: & tunc diſtíngue vt ibi, hic qñ adijcitur diſpoſitioni, quo caſu remota conditione indiſtinctè remanet dies. Facit j. eo. l. ſi ita legatum. quam ſolu. not.

Falſam cauſam. Falſa cauſa non vitiat legatum. niſi de voluntate teſtatoris doceatur. h. d quid hoc ſit dictum, quia ratio legandi legato non coheret, dixi in l. demonſtratio. ſ. quod autem. ſ. eo. vbi declarauí hoc.

c Falſam conditionem. ᶜCondiꝯio de futuro quæ implicat aliquod præteritum, vel præſens ſi eſt impoſsibilis, non vitiat: ſecus ſi eſſet poſsibilis & deficiat. hoc dicit. Quæro vtrum iſta conditio vitiet legatum quando nil debetur. Videtur quod ſic: quia eſt de præterito, vel de præſenti, propter id quod dicit debeo. In contrariũ: quia eſt de futuro licet aliquando implicet de præſenti illud enim eſt in conditione ſi ſolueris Titio q̃ debeo. Actus ergo ſoluendi in conditione ponitur. ita tenet glo. hic, & in l. cũ ſecundo. ſ. de iniu. teſt. tene menti hunc. ſ.

Falſam legati. Quæ adjciũtur ad diminutionẽ non operantur augmentũ. h. d. facit. ſ. de le.

d j. legata inutiliter. Oppo. ſ. ᵈ de pec. leg. de. l. deniq̃. ſ. interdum. Sol. quandoq̃ verba quæ apponuntur ad diminutionẽ ſunt mere priuatiua, & nihil inducunt de neceſsitate: tunc ex iſtis nõ inducitur diſpoſitio: vt l. legata inutiliter. & l. ſi mihi & tibi. ſ. in legatis. in glo. ſ. de leg. j. & ibi dixi qñq̃ verba licet ſint priuatiua, ĩ aliquid ponũt, vt in caſu noſtri. ſ. nã ex centũ relictis: ecce poſitio, diminuit certã quantitatẽ: ecce priuatio, & tũc ſiquidẽ iſtud relinquitur animo priuandi à primo põt ſtare etiã primo nõ poſito: & tunc nõ inducitur poſitio primi: vt hic. Hic enim non gratiauit illũ legatariũ cui dixit ſe legaſſe, ſed hæredẽ ſuũ quẽ poterat grauare etiam ſine hac demonſtratione. ſed ſi dixit, ex centũ quæ Titio legaui volo quòd ipſe Titius det Seio decẽ. tunc Titius non põt grauari niſi illa demonſtratione præſuppoſita: ex illo inducitur legatũ, vt d. l. deniq̃. ſ. interdum. Oppo. ſ. de vſufr. del. proculus. Sol. eodem modo quia ibi ad ſequentem poſitionem de neceſsitate ſequitur poſitio primi, vel aliter dicit gloſ. q̃ ibi appellatione vſusfructus continetur dominium, ita ſentit gl. in l. donationes. ſ. ſpecies. j. de donationibus.

☞ *Credens fide digno excuſatur à dolo.*

e 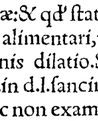 Itio fundus. ᵉDeficiente conditione pro qua fuit præſtita cautio, debetur legatũ ei in quẽ fuit translatũ in eũ caſum, & liberatur hæres actionẽ cedendo, etiam ſi cautio ſit defecta. h. dicit iſta l. & l. cum ſub hac conditione. ſ. eo. dicit tex. defecerit, quia Titius & eius fideiuſſores ſunt effecti non ſoluendo, & ſic eſt ſuperflua tota. gl. mag. Oppo. de l. libertas. ſ. j. j. de manu. teſta. vbi cautio mutiana non præſtatur. Sol. ſpeciale eſt fauore libertatis: vt dixi. ſ. eod. l. mutianæ. Oppo. quod cautio debeat præſtari ſecundo legatario, non hæredi: vt ſ. eod. l. is cui. Sol. vt dixi. & l. cũ ſub hac. Oppo. q̃ ſi deficit obligatio non poteſt cedi actio, cũ nõ ſit nata: vt ſ. de procurato. l. licet. ſ. ea obligatio. Sol. gloſ. dicit eãm q̃ deficit: quia non fuit præſtita ab initio. Ad contrarium reſpõdeo ſcilicet quod cedatur actio conditionis indebiti, vel ob cau

a ℒ Fortè valeret. Idem tenet hic Imo. & aliꝭ communiter.

b ℒ Mæuiæ. & vide Pe. in c. Raynaldus. de teſt. alle. Bal. in l. filium quem habentem. C. fami. erciſ. Andre. Barba.

b ℒ Mæuiæ. ad iſtum tex. vide quæ dixi poſt Imo. in l. turpia. ſ. j. de leg. j.

c ℒ Falſam cõditionẽ. gl. hic pro ſin. alle. Cy. & bal. in l. leges & cõſtitutiones. C. de legibus q̃ verbũ futuri ſubſtitui in ſtatutis importat ſimplum futurum, vidẽ no. in l. cõtemſimis ad fi. de verb. oblig.

d ℒ Falſam legati. Op. ſ. Adde Bar. in l. ex hac ſcriptura. in iij. col. de do. vide no. ꝓ Imo. in l. cẽturio. in xvj. co. cũ ſeq. d vul. & pul. & de intellectu huius. ſ. vltra hic no. vide Bal. in l. j. v. col. in fin. de fal. cau. adic. leg. & facit iſte tex. ad id q̃ no. decidit Bal. in l. ij. in fi de condi. inſer. quod in conditione negantis nunquam habet locũ argu. a contrario ſenſu. vide ibi in pulchra quæſtione.

e ℒ Titio fũdus. Et iſtã gl. alle. doct. in l. j. in prin. fũcto. ſ. j. de eo per quẽ fcẽm erit. & ibi ſcripſi. & no. Bar. licet eã nõ allegat. in l. nõ ſolũ. ſ. morte. in xj. co. de oper. no. nũ. & vide q̃ per eã no. decidit Bal. in l. iudicia. C. de rei vẽ. q̃ dicẽt notabilis viri in ducit iuſtiſsimã credulitatẽ: vt ex ea poſſit cauſari titul̃ puta utimus. pro quo facit q̃ bene no. Bar. in l. celſus. in ij. co. de vſucapi. & in l. q fundũ. ſ. ꝓcurator. j. pro emp. & Io. & Ant. in c. cura. de iure pa. & qđ no. Bar. in l. de pupillo. ſ. ſi quis ipſi. ĩ viij q. de oper. no. nun. & Ang. in l. j. in prin. ſ. de eo per quẽ ſa. erit & ibi Bal. in lec. anti. adde Bar. in ſimili in l. de minore. ſ. tornæta. in verſic. iij. ☞ a quibus perſonis. j. de queſtio. & ibi habes poſt eum.

f ℒ Itẽ opp. & idẽ dicas ſi credit dato ſigno a partib⁹, qa tũc excuſat. l. ſi qs vxori ſ. apud l. abeonẽ. j. đ fur. itẽ q credit ſuo teſtatori. l. mater. C. de calũ. itẽ qui credit fame. l. cũ quidã. ſ. q̃ dicit. de acq. vel ami. hær. itẽ qcredit magiſtro militũ de morte ſui militis inauth. hodie. C. de repu. itẽ q credit perito in arte arte ſua. ff. de ven. inſpic. l. j. ſ. j. itẽq credit dicto ſui ſeruꝰ. pcur. l. celſus. j. de vſu. l. naturaliter. ſ. nihil cõe de acq. poſ. & cõclude q̃ ois credulitas & fama excuſat quẽ à dolo. l. plagij. C. de plagi. & l. igitur. j. de libe. cã. Inn. c. propoſuit. de cõiu. ſer. plene per Ang. in l. j. de eo pẽ quem fa. erit. & vide glo. in c. cũ contingat. de reſcrip. vbi creditur viro leuis opi. Andr. Barba.

g ℒ Solennis lex. Et de ratione huius l. vide Bal. in l. j. ĩ prin. C. de indi. vidui. tol. & in l. j. ſ. vbi a utem. C. de cadu. tollen.

ibi. S.L. ibi: Nec co
nitz. approbatu vt ha
bes sup eodem ba. m.l.
ze comme. S. tale §. 3.

a ¶Ad hoc opp.]Et vide p q p ista not. dixit Bal. in l. fenium qui test. fac. pos. & adde a no. Bar. in l. si plures. C. de cõdi. infer. ivij. col. & in oibus istis idẽ sequit Bal. in l. j. C. qñ non peten. par. pe. accr. & Bal. no. in l. j. in viij. co. de sacr. eccl. in repe. videt cõ trariari his quæ ipse dixit in d. l. fenũ.

b ¶Dies. Et ad istã l. adde l. talis scriptura de leg. j. vbi cõditio appellat dies, licet in certus. & iõ ibi dicit imo. per illũ facere q̃ statutũ loquẽs d̃ die, 2 trahat ẽt ad cõditionẽ. q̃ no. dr̃iam inter diẽ incertã, & cõditionẽ, vide p gl. & Bar. in l. nã si cũ moriar. s̃ de cõdi. inde. Et qñ dies ĩcerta habeat̃ p cõditiõe, vide Bal. late in l. ambiguitatẽ. C. de vsufr. Et ibi inter cętera dicit q̃ vbi dies ĩcerta est mista cũ die certa, nõ facit cõditionẽ. alle. text. ibi, qui nõ est alibi.

c ¶Fideicõmissum. Et istũ tex. & d. l. si ita. §. fi. limita nisi verbũ filij, nõ posset nisi in adoptiuis verificari. Gl. est not. ĩ. l. si quis posthumos. in prin. de li. & posth. quam no. alle. Ro. ĩl. fideius for obligari in fi. j. de fideiu. bñ facit l. hæredibus. §. vlt. & l. ex fcto. §. j. j. ad Treb. & p istũ tex. Spe. in tit. de loca. §. nũc aliqua ver. lx viij. dicit quod 4 emphyteutis nõ trãsit ad adoptiuos. vide paulũ de Ca. in l. adoptiuum in prin. s̃. de in ius vocan.

d ¶An p ingressũ. Et vide Bal. in d. auẽ. ni si rogati. An. Barba.

e ¶Facti accidẽtiã. Sed Imo. aliter loqtur q̃ Bar. & cõtra Barto.

f ¶Pater. quæro qd. Contra Bartol. tenet hic Imo. per istũ tex. a contrario sensu.

per l. iij. §. sed & si coniunctim. de lega. præstan. & l. filiũ. §. si legata. eo. titu. Sed ad hoc oppo. q̃ habeat ius accrescendi: vt d. l. filiũ in fi. Sol. ibi admittitur de iure speciali ex voluntate defuncti, ideo habet ius accrescẽdi: sed hic admittitur de iure speciali contra voluntatem defuncti: & hoc sentit glo. sed hoc videtur contra. d. l. iij. §. sed & si cõiunctim & l. filiũ. §. si legata. j. de leg. præst. vbi licet veniat secundum voluntatem defuncti, non tamen habet ius accrescendi, verũ est quando petit legata ab eo qui habet contra voluntatem defuncti: sed si habet secũdum voluntatem defuncti: tunc non habet ius accrescendi, vt in contrariis. Et rationes sunt faciles. † Videtur per hoc solui quæstio minor. xxv. annis restituitur ad legatum repudiatum: habebit ne locum ius accrescẽdi Videtur quod non, vt hic. Puto contrariũ quia restitutio reponit eum in legato cum iure accrescendi: vt l. j. §. j. de col. bono. Præterea: iste minor habet legatum de voluntate defuncti: & petit ab eo qui habet ex voluntate defuncti. † Item oppo. contra hoc de l. si duobus. in princ. j. de contratabu. & de coniun. cum emanc. lib. j. §. si quis ex nepotibus. vbi inter plures venientes per contra tabu. habet locum ius accrescendi. Sol. quod dixi non habere locum ius accrescẽdi, est verum in legato: sed in hæreditate habet locum indistinctè ius accrescendi: ne quis decedat pro parte testatus, & pro parte intestatus: & ne quis decedat pro parte cum hærede, & pro parte sine hærede. Sed fateor quod si essent qui venirent contra volũtatem defuncti, de iure speciali, quod prius esset ius accrescendi inter eos, qui venient de iure communi, quàm inter illos, qui veniunt de iure speciali, vt l. sed cum patrono. de bono. pos. Et per † hanc legem cum gloss. determinat do. Ray. talem quæstionem. Dicit statutum quod extraneus filijs masculis filiæ fœminæ, non succedant: & sint tres masculi, & vna fœmina, & modo ex illis masculis duo repudiarũt: an habeat ius accrescẽdi masculus vel fœmina. Determinatur quod inquantum illi fratres habent vltra virilem, habent de iure speciali, & ideo non habent ius accrescendi: & sic deuenit ad filiam, per legem istam. Et ista verba sunt sua. Sed hoc non est verũ. quia illud habet locum in legatis. non in hæreditatibus. Præterea, ius accrescendi competit portioni, non personæ: vt l. hæc scriptura. s̃. eo. l. si quis Titio. de vsufru. & dixi in 5 repetitione. l. re coniuncti. in iij. q. principali. Dicitur hic † quod ista conditio facere legatum. Contra, imò videtur respui. s̃. eod. l. cum tale. §. Mæuiæ. & l. sed si hoc. §. fin. Dicit glo. quandoque conditio apponitur mulieri: & tunc reijcitur: vt s̃. eod. l. sed si hoc, & tunc est verum, si inducitur viduitas perpetua. secus si ad tempus: vt d. §. fin. Item si inducitur respectu omnis personæ. secus si vnius tantum: vt s̃. eod. l. cùm ita. Item si respectu omnis loci. secus si vnius tantum: vt s̃. eod. l. hoc modo. in fin. Item habet locum in virgine. secus si vidua hodie in auth. cui relictum. de ind. ict. viduita. & no. s̃. eo. l. cùm tale. §. Mæuiæ. Aut apponitur conditio alij personæ de viduitate vnius mulieris, & non remittitur: vt l. Auia. §. Titio. j. eod. l. j. C. de indict. viduita. Et hoc est verum saluo eo quod dicitur in prima glo. huius legis, si illa persona esset multum coniuncta personæ mulieris: vt j. eo. l. hæres. in fin. Item nisi ille extraneus sit rogatus de restituendo mulieri: vt l. auia. §. Titio. Si verò conditio quæ inducit viduitatem simul adijcitur mulieri & alij. tunc bene dicit glo. cum præcedẽtibus limitationibus.

b Dies. [b]Dies incerta pro conditione habet. h. d. Opp. j. eo. l. hæres meus. Solu. ibi dicemus. Op. Instit. de ver. obl. §. ex cõditionali. Sol. Aliud in stipulatiõe, aliud in legato. Et ponitur ratio ibi, & l. si vxor. C. de condict. inser. Aliam rationem dixi in l. si filius familia infrà, de verbo. obli.

c d Fideicõmissum. [c]Facit hoc ad q. de ingrediẽte, [d]monasteriũ an p ingressum monasterij conditio fideicõmissi expiret: quã ponit Dyn. in l. si ita §. j. suprà, de le. ij. & ibi plenè dixi. & in aut. nisi rogati. C. ad Trebel.

1 ☞ *Quãdo conditio apposita in institutiõe intelligatur repetita in legato. vide in fine.*

Avia. Cõditio apposita in institutiõe, in legato eidẽ facto intelligitur repetita. h. d. Nota. istã legẽ. Opp. hic vr̃ velle tex. cũ gl. q̃ hic înducatur repetitio p̃pter verbũ, hoc ãplius: sed mo indictinctè vr̃ facta repetitio: vt l. duos. s̃. e. & l. fi. §. fi. j. de do. excep. So. Potes dicere q̃ hic verbũ. hoc ãplius, denotet facti accidentiam, nõ iuris ministeriũ. Vel dic & melius leges cõtrariæ loquuntur quãdo in eodẽ testamẽto alcr̃ius̃ institutio & legatũ. Hic quãdo ĩ testamẽto institutio, in codicillis legatũ. Pro hoc facit q̃ no. in l. planè. §. si cõiũctim. s̃. de le. j. & l. quiquagita. s̃. de ãba. Sed multũ facit cõtra l. Nesennius in fin. j. de excu. tuto. sed op. s̃. de leg. j. l. ab omnibus. §. cùm quidã vbi cõditio apposita in institutione, nõ videt̃ repetita in legato. sol. Hic qñ legatum sit ab eodẽ gradu, vt hic, & s̃. eo. l. duos. & l. fin. §. fi. s̃. de excep. sed quãdo ab alio gradu: tũc cõditio nõ intelligitur repetita, vt in §. cũ quida & ratio patet per se. Itẽ opp. qñ di. le. ced. l. filiũ. sol. Hęc lex loquitur quãdo præcedit institutio cõditionalis, & sequit̃ legatũ, sed qñ legatũ præcedit simplex, & sequitur institutio cõditionalis: tũc secus: vt lege cõtraria, & ibi glo. Et est ratio: qa maioris efficaciæ est præcedẽs clausula ad se quẽtia, quã sequẽs ad præcedẽtia. Habes de hoc tex. in l. q. quis. circa prin. aliàs in l. si qs in principio testamẽti. s̃. de lega. iij. & ibi gl. Ex prædictis † distingue: Aut legatum & institutio. fit eodem testamento: aut vnũ in testõ saliud in codicillis. Primo casu, aut præcedit legatũ, & sequit̃ institutio aut cõtra: & hoc secũdo casu aut legatum relinquit̃ ab eodẽ gradu aut à diuersis, vt ex prædictis patet. & tangam hoc in l. cũ seruus. s̃. de condi. institu. Hic tex. in fin. videtur contra distinctionẽ quam feci, aut relinquitur ab eodem gradu, aut à diuersis. sol. Hic tex. habet locũ in liberta. sine qua legatum non potest valere: sed in distinctione quam feci. dixi qd̃ habet locum in conditione, sine qua legatum valet.

Titio. Condítio si non nupserit, in extraneo de restituendo mulieri rogato spernitur. h. d. Quærit gl. à quo petit legatum mulier. & sunt duæ opi. in gl. Pet. tenet primã. sed tu potes tenere quamuis: quia & ista conditio in extraneo reſpuitur, vbi tractatur de cõmodo mulieris: vt j. eod. l. hæres meus.

Pater. Condítio apposita administrationi non suspendit dationem tutelæ. h. d. primò. Item conditio limitatur ex præsumpta voluntate defuncti. Item conditio cautionis non petendæ remissa intelligitur. h. d. & habet tres partes. secunda ibi: nec sic quid. Tertia ibi: non enim. Videtc ibi, filiæ communi. & dic vxore eius matre instituta hærede, secundũ Dyn. hic, & in l. licet. j. vt le. no. ca. Opponi. quòd petendo de facto committitur stipulatio & pœna: vt C. de transac. l. vbi pactum. & not. C. eo. l. siue apud acta. & l. j. in fin. C. de pact. sol. In contractibus intelligi de facto, & secundũ distinctionem quam ponunt docto. in l. ea quidem. C. si man. ita fuer. ali. & dixi in l. continuus. §. cũ quis infrà, de verbo. obli. tamen in vltimis volũtatibus secus: vt hic. infrà, de verbo. obli. tamen in vltimis volũtatibus secus: vt hic. & suprà, eod. l. Mutianæ. & l. mulier. in princ. suprà, de condi. & suprà, eod. l. Mutianæ. & l. mulier. in princ. suprà, de condi. & d. l. licet, infrà, vt leg. no. cap. & ibi dixi. Quæro: hic dicitur, onere cautionis, &c. Quæro quid [f] si petit, & illa cauit. Et videtur quòd conditio non sit defecta: quia præstat voles: & sic sibi imputet. In contrarium videtur: quia solutio habet vim constitutionis legitimè factæ: vt infrà, rem ra. hab. lege, amplius, sed illud habet locum, quando de iure potest fieri. quod nota.

Cvm pupillus. Pupillus potest impedire cõditionem impleri. hoc dicit. Nota hic quòd dicit iure communi. pro eo quod dicitur in l. in testamento. s̃. eo. Item nota de eo quod dicit de tutore, facit ad ea quæ dixi. s̃. eo. l. Iulianus.

Disiunctiuo

Disiunctiuo. In alternatiuis sufficit alterum impleri. hoc dicit.

1 ☞ *Obligatio quod non sit nata incontinenti in contractibus, uel ultimis uoluntatibus in quibus spes conditionis transmittitur.*

2 *Ratio quare dies certa omni certitudine non impedit necessitatem obligationis tollendæ, sicut dies incerta.*

3 *Dies certa a conditione qualiter agnosci possit.*

Haeres meus. Dies incertus nõ aptus suspendere legatũ, post legatarij mortem non impedit transmissionem: aliàs secus.

a Haeres meus. Quæro[a] circa hanc legem in † contractibus, in quibus spes conditionis transmittitur. Item in vltimis voluntatibus in prin. nostræ legis, vtrum obligatio incontinenti sit nata. Glo. videtur tenere q̃ sic, C. vt act. ab hære. & cõtra hære. l. j. & l. si pupillus. §. qui sub conditione. de noua. In contrarium videtur q̃ non nascatur, nisi veniente morte: vt l. in omnibus. j. de reg. iur. & Dy. in d. §. qui sub conditione. Et hoc vltimũ puto verum: quia est text. in l. j. C. vt act. ab hære. & contra hæred. Facit Instit. de inuti. stipu. §. post mortem. licet ibi glo. contra. Respon. ad hanc legem, quæ dicit, purum est legatum, vt dicit glos. quia purum est quo ad transmissionem. Rñ. ad l. nam si cùm moriar. s̃. de condi. inde. q̃ ibi purum est ad impediendum condictionẽ indebi. † Quæro quare dies certa omni certitudine nõ impediat necessitatem obligationis tollendæ, sed dies incerta sic. Respõ. quando est dies incerta, non est certum adhuc quid sit in obligatione propter interusuriũ medij temporis. Nam potest esse q̃ de cem annis vel vno, vel centum. Sed in die certa interusuriũ medij temporis est certum, adeo q̃ aliquando incontinenti fit condemnatio, deducto illo interusurio medij temporis: vt l. si constante. §. quoties. s̃. solu. matr. Potes tu dicere q̃ in die incerta est certum interusurium medij temporis: vt l. hęreditatum. j. ad legẽ Falci. sed respiciendo glo. ibi cessat cõtrarium. † Quæro, quomodo possum cognoscere diem certam à conditione? Respon. dies est quando simpliciter ponitur, & sine exceptione alicuius euẽtus. Sed si expectaretur euentus, tunc est conditio: nisi appareret de voluntate testatoris: vt dixi in l. si cui. s̃. de lega. j. & l. iiij. de condi. insti.

b Qui post. [b]De isto. §. plenè. supra. eodem. l. Mutianæ.

c Quod in fraudem. [c]Condítio, si non nupserit, remittitur in extraneo, propter quam verisimiliter cessaret mulieri nubere. h. d. Nota singularẽ casum. Per hunc §. determinatur vna q. in l. Titia. j. de verb. obli. vbi pœna promissa ab vno ex coniunctis de te accipiẽdo in matrimonium, non valet, secus inter extraneos. vide per Cy. C. de ĩpon. l. fin. Quid si pater promittit? Certè non valet in causa coniũctæ personæ. Et est ratio: quia non est verisimile q̃ filia relinqueret patrem illaqueatum. vel faceret patrem perdere legatum: vt no. in gl. l. iij. s̃. in ius voc. vt eant. Sed qd̃ in patre, vel patruo vel auo quem soror timet? Certè erit idem: vt l. ij. s̃. in ius voca. vt eant.

1 ☞ *Vna dictio ponitur pro alia quando expedit.*

d Eas causas. [d]Facit ad q̃onẽ: in marchia, & ĩ ducatu est prohibitum fieri iniuriam appellanti à cõmuni: commune cœgit coniunctos appellantis, & per hoc desistit ab appellatione. Certè cõmune debet puniri per hanc legem. Gl. infrascat hanc legẽ. ideo tu pone casum scdm Dy. Primò loquitur in tempore de præsenti, vel præterito. Secundo loquitur in modo. Tertio facit differẽtiã inter modũ & conditionem. Secunda ibi: eas verò. Tertia ibi: nec emi. In tex. ibi: repellunt. vt quando relictũ est sub conditione de præterito, vel de præsenti: quæ est falsa scdm Dyn. In text. ibi: consumpta. si habes cõsumptã. expone vt in gl. si habes consumptũ: dic vt legatum sub modo in cuius cautione præstanda & modo implendo servatur sumptus. No. hic glo. † super verbo verò, q̃ vna dictio ponitur pro alia quando expedit, q̃ tene mente. ad idem tex. & ibi dixi. in l. Gallus. §. forsitã. s̃. de lib. & posth.

1 ☞ *Conditio apposita in persona unius quando dicatur repetita in persona alterius coniuncti.*

Vlius paulus. Condítio apposita vni in persona alterius sibi coniuncti p hanc dictionem cũ, de æquitate non intelligitur repetita. h. d. & est no. lex. Opp. & vr̃ q̃ ista repetitio fiat: vt s̃. eo. l. auia. Gl. soluit ibi, sed ponitur veritas hic, q̃ ibi in persona eiusdem: hic diuersorum. Oppo. de l. Iulianus noster. j. eo. & titu. de condi. insti. l. cum seruus. & l. proxi. Sol. Ibi in eadem persona: hic in diuersis. Oppo. contra hoc q̃ in diuersis personis intelligatur repetita: vt l. si seruo. de statulib. Solu. Illa lex loquitur de rigore: hic de æquitate. Oppo. contra hoc fortiter, & videtur q̃ vbiq̃ sit de rigore: vt l. fi. §. Seio. s̃. de leg. ij. Sol. † Quando fit condictio per dictionem cum, tunc intelligitur repetita de rigore, vt hic: sed de æquitate secus fauore libertatis. & ideo tex. dicit hic solum in libertate esse istam æquitatem. secus in legato. Et hoc sentit gl. in l. si seruo. j. de statuli. vbi dicit q̃ ista æquitas non habet locum in legato. Sed si conditio fit per &. tunc non inducitur repetitio, vt lege cõtraria, & hoc sentit glo. j. hic. & tex. in fi. hoc videtur innuere. Sed oppo. cõtra hoc fortius de l. mulieri & Titio. s̃. eo. Solu. vera est ista quicquid dicat glo. in l. fina. §. Seio. s̃. de leg. ij. Aut conditio apponitur post nominationem vtriusq; aut alterius tantũ. Et hoc secundo casu, aut conditio adijcitur per copulam, & aut per eum: & aut loquitur in relicto libertatis, aut in alijs, vt ex suprà dictis apparet. Et prædicta inter personas: vt l. Seiæ. §. Caio. de fund. instru.

2 ☞ *Rationes qui reddere tenetur, tenetur etiam reddere instrumenta.*

2 *Vsurarius si mutuauit centum cum pacto q̃ ueniat ad audiendum præceptum sub pœna, an talis pœna uideatur adiecta in fraudem usurarum.*

3 *Depositum ut dicatur factum, non sufficit offerre marsupium, sed debet pecunia coram notario, & testibus numerari.*

Vm seruus. Cõditio adiecta liberta
1 tí videtur repetita in legato: & cõditio rationũ reddẽdarũ est mista dandi, & faciendi. h. d. No. † q̃ ille qui tenetur reddere rationes, teneẽ etiã ad reddẽda
f instra. [f]vt hic. & s̃. e. l. si cui. & ibi dixi. & in l. j. §. officio. s̃. de tu. & ra. dist. Opp. & vr̃ q̃ sufficiat reliqua reddere. & non sit necessaria cõputatio. Quod patet: qa vbi sunt nulla reliqua, nõ est necessaria cõputatio, vt s̃. l. proxi. Gl. soluit si reliqua principaliter restituenda sunt, computatio est faciẽda: aliàs si non sunt, non fiet computatio. Et ex hoc
2 Dy. † inducit in arg. ad q̃o. vsurarius mutuauit Titio centum pacto apposito q̃ veniat ad audiendum præceptum, aliàs incidat in pœnam mille librarum. dicitur pœna adiecta in fraudẽ vsurarũ. Rñdetur q̃ nõ est ve rum: quia adiecta facto: vt l. Iulianus. §. idẽ Papinianus. s̃. de ac. empt. & l. cũ allegas. C
g de vsu. Dy. dicit[g] q̃ vr̃ adiectio in fraudem vsurarũ cũ principaliter sit adiecta dationi pecuniæ. & idẽ tenet Cy. C. de vsu. l. cũ allegas. Cõtra hoc dcm̃ Cy. & Dy. est gl. ordi. in l. sed & si qs. §. fi. s̃. si qs eau. dic q̃ qõ Cy. & Dy. loquit̃ qñ qs tẽpore mutui conuenit de stando in iudicio sub pœna, sed l. sed & si quis in fin. loquitur quando ex interuallo post contractum mutuum conuenitur in iudicio, & ibi cauetur de stando in iudicio quo casu non præsumitur in fraudem vsurarum: vt probatur in l. ij. C. de pac pigno. & lege Titius. s̃. de pigno. actio. & dixi in l. quamuis. aliàs incipit. Callipodius. infrà de sol. & facit pro hoc quod nota. in l. rogasti. §. penultimo. suprà si certum petatur. Quæro † an sufficiat offerre marsupium in iudicio. Et videtur textus. quod

a ¶Hæres meus. q̃ro. Vide bart. latè in l. si ita. s̃. eo. in ver. scdo iuxta hoc quæro.

b ¶Qui post. Ad istũ tex. vide no. Bart. & Imol. in l. cũ filij[9]. §. q Mutianã. & l. ij. Adde q̃ Pau. d̃ ca. dicit p hũc textũ aliter esse relinq̃re vxori, si vitã vidualem seruauerit: aliter vsquequo vitã vidualẽ seruauerit.

c ¶Qd̃ in fraudẽ. Vide qd̃ p istũ text. & Bar. ĩ l. de pup. §. si qs ipsi p̃tori. d̃ ope. no. nũ. ĩ ver. ix. q̃ro qd si nõ cõsueuit. qd̃ nota. ☞ Hæc q̃o & si ĩ a codicib[9] ipræsis cõi ter habeat̃ sub hac l. eas cãs. attñ formata est ex §. pxi. s̃. vt liqdò patet: & iõ ibi hr̃i debet. ale. Lose[9].

d ¶Iulius. De æquitate secus. Cõtrariũ tenet hic Imo. & forte meli[9]. vide aliter & no. rñdet Bar. ĩ l. Seie. §. Caio. de fun. instr. & vide Bar. in consi. fci. factũ tale proponi. ce c[9] fecit testm. A D D E Fede. cõ filio cclix.

e ¶Cũ seru[9]. Reddenda instra. Sed aliter loquitur hic Imo.

f ¶Dy. dt. Sed aduerte: qa ĩ hoc sunt opi. dy. de quo hic p Bar. fecut[9] ẽ Io. An. ĩ addi. Spe. ĩ ti. de obl. & so. §. añ oia. ver. sequit &c. Ray. ĩ l. stipulatio ista. de ver. ob. sed Iae. but. tenet contra Dy. ĩ l. rogasti. si cer. pe. & hic seq̃t ang. in l. sed & si qs. s̃. si qs cau. cũ dicti. an fit solit[9] fœnerari vel nõ. Et hãc sol. seq̃tur Bu. & vr̃ seq Bar. ĩ d. §. si tibi fundum. Bar. hic aliter loq̃. & p hoc qd̃ ipse tenet hic, facit qd̃ ipse Bar. no. in simili ĩ l. nemo põt. ĩ ver. quero an renũcia tio simulatiõis de le. j. & ad literã hoc qd̃ tenet Barto. hic sequitur Pau. de cast. in l. Iulia. §. idem Papi. de actio. emp. sed Salic. distinguit in l. rogasti. §. si tibi. si cert. peta. & Bald. in l. cũ allegas. C. de vsu. tenet contra Barto. hic. Ange. verò & Imol. in d. §. alteri. distinguit vt ibi per eos. & vide Sol. in d. l. cũ alleg. & vide Barto. in l. qui res. §. qui stipulatur. j. de solu. & facit ad no. per Bart. in d. §. alteri. & vide Modern. institu. de actio. §. omnes autem. & quod no. Bar to. in l. si dictum. in princi. de euic.

a ¶ Tutius credo. An sufficiat offerre marsupiũ in iudicio, adde Bar. in d.l. acceptam. in fi. & Imo. in l. si mora. sol. mat. & ꝙ dixi in d.l. acceptã in fi. & adde bal. in l. si ex cautione. in vij. q. de nõ nu. pe.

b ¶ Lucius Titius. Intelligitur de vera. hæc dictio, pbatio simpliciter probata intelligiẽ de vera. Alibi dixit Bar. ꝙ intelligiẽ de legitima in l. ait prætor. §. j. circa fi. de re iu. & vide quę dixi post bar. in l. licet Imperator. ff. de leg. j. sed vtrum iurẽ sit vera probatio. glo. no. in c. j. §. si quis. si de inute. interdo. & va. lis oriatur quã ibi no. & sequit bal. dicit ꝙnõ, sed est quasi pbatio siue loco pbationis, quã tenemẽti, secũm bal. ibi a add ꝙ dixi in l. Publia in §. fi. ff. deposi. et ꝓdictã gl. ẽt sequit bal. ĩ c. j. §. scirm, ĩ pri. 1 de cõsue. recti seu. ad de ꝙno. bal. ĩ c. j. §. cõsuetudinẽ. & pac. iu. fir. vbi oĩno. ad ma. vid. add ꝙ si post terminũ nõ ꝓt fieri pbatio nec ẽt poterat peti ꝙ rẽdeas positiõib⁹ cõfitẽdo, vel negãdo: vt no. ĩ l. in cõtractibus §. illo. & ibi bal. C. & 1 nõ nu. pec. adde not. b Insti. de ac. §. itẽ si qs in fraudẽ. ĩ ver. in ea. ibi: debet ẽt creditor pbare &c. alibi dixit gl. ĩ cle. cõstitutionẽ. c de cõsti. alias de ele. ꝙ si lex dicit debeꝛ ĩri fidẽ, intelligiẽ de plenã. Istis add ꝙ no bal. ĩ l. id ꝙ paupib⁹. in xj. q. de epi. & cle. vbi vr tenere contra Bar. hic. & etiã imo. hic. & facit ꝙ no. gl. in l. fi. in prĩ. ff. quod me. cau. Et ꝙ iuramẽtũ sit releuatio à ꝓbãdo, tenet bal. ĩ auf. sed nouo iure. C. ſt cer. pe. ĩ vl. col. & ibi vide, ꝙ si nõ ꝓt fieri pbatio in aliquo casu, nisi per scripturã an poterit decidi per sacramẽtũ: & ꝙ non sit ꝓprie pbatio, sed releuatio. tenet bal. in rub. C. de pba. in iĳ. cõ. & ibi dixi. in j. co. Et adde tu Frã. de are. in ru. de pba. co. ff. & ibi Phi. dec. co. vlc. versi. superest. d

☞ POMATES.

c ¶ Illis libertis. vide anc. cõl. ccxxxviij. incip. in primo dub. et hanc legẽ exclamat bal. in l. cũ alle. alias ꝓpe finẽ apparatus.

d ¶ Cy. ĩ l. j. Adde bar. & bal. ĩ d. l. j. C. de le. & faciunt ad q. de qua ibi per bal. &c.

e ¶ Sol. quando. Et vide in l. amplius. j. rẽ rat. ha. l. fi quismaior C. de trãsac. & l. vbi pactum. eo. tit. And. Barba.

f ¶ Oppon. adempta. Sed contrarium tenet glo. in d. l. si seruo quam potes saluare secundum Dyn. Ray. & Imol. quando alienatio fuisset voluntaria: per l. fideicommissa. §. si rem. de legat. ĳ. Quid in hæreditate. vide tex. no. in l. si ita scriptum. §. regula. ff. de libe. & posth. adde ad hanc l. quæ cõ fuluit Bal. consi. lib. iĳ.

g ¶ Vltimo no. Et an tunc habeat locum regula catoniana. l. si optio. ff. de opt. leg. secundum bal. in l. j. de cadu. tol.

cit, aut est conditio successiua: & tunc sufficit si inchoauit, & nõ deficit, licet per casum non impleat: vt hic, cum similibus. Aut est conditio momentanea: & habet locum l. in testõ. §. eo. Sed nec hoc dictum Pet. placet mihi: quia etiã in his quæ habẽt causam successiuam, non sufficit incipere: vt l. qui cõcubinã. §. vxori. ff. de leg. iĳ. Vnde puto gl. dicere veritatẽ. sed si istud legatum esset factũ in aliã causam quã alimẽtorum, deficiente conditiõe legatum non valeret: vt d. l. qui concubinam. §. vxori. de leg. iĳ.

1 ☞ *Verbum, cum petiero, an faciat conditionem.*
2 *Et quæ dicatur cauillatio.*

1 **Itia hæredis.** Legatũ factum alicui cũ petierit, nõ ✝est cõditionale. h. d. No. ✝ꝙ verbũ cũ petiero, nõ est conditionale, & videtur impletum quocũcꝙ modo petitur etiam extra iudicium vt l. amplius non peti. j. re ra. ha. Facit qđ no. gl. in l. ꝙ Romæ. §. cohęredes. j. de ver. obli. & l. fideiussor obligari. in fi. j. de fideiuss. Op. ad hoc, & videtur ꝙ requiratur litis contestatio: vt l. amplius. j. rem rat. ha. Sol. Qñ verbũ peto, referẽ ad eum, ꝙ ex petitione e debet acquirere: tunc non requiritur lit. conte. sed sufficit sola petitio extra iudicium, vt hic. Si verò refertur ad eũ qui debet obligari: tunc requiritur lit. contesta. d. l. amplius. Sed qđ si dixisset, si petiero? Rñ. facit legatum conditionale, vt not. in gl. l. si decem cum petiero. j. de ver. obli. Quid si non dixit cum, nec si, sed dixit, qua die petiero? Tex. est in l. si ita qs ꝓmiserit. circa prin. j. de verb. obli. ſ. ꝙ æquiparatur dictioni cum. Facit qđ dixi ꝙ condi 2 tio quæ inducitur ꝑ relatiuum qs vel qui, est tacita, vt dixi ff. eo. l. j. Vltimò no. ✝hęc verba, quæ ponuntur in contractibus dotis, sine vlla cauillatione, quæ dicatur cauillatio in l. natura cauillationis. j. de verbo. signi.

1 ☞ *Dictio & quòd faciat conditionem.*
2 *Dictio cum, ubicunque inducit ordinem, quòd faciat conditionem.*
3 *Inter mortem & additionem hæreditatis an sit dare medium.*

Llis libertis. Si cõditio mista deficit] per casum, non deficit relictum alimentorum, nisi fauore eius, in cuius persona deficit, alimenta fuissent relicta. h. d. Opp. de l. Seio in principio. ff. de an. leg. Solu. Ibi fuit relictum fauore filiorum: & ideo cõcor. cũ prin. illius legis. Oppo. de l. Mæuia in prin. & melius de l. annua. ff. de an. leg. Sol. Ibi stabat per filium: hic per casum. Oppo. de l. in testamento, supra eodem, vbi si cõditio deficit per casum, deficit legatum: vt l. legatũ de cõdict. infer. & l. j. C. de institu. & subst. Glo. soluit quòd solum hic sit speciale fauore alimentorum, vt dixi in l. in testamento. ff. eodem & Dy. in capitu. imputari. de reg. iuris libro vj. dicit: Aut conditio apponitur fauore legatarij, aut eius, in cuius persona debet impleri conditio, aut fauore vtriusq;, aut dubitatur, & sic intellĭgit legem in testamento. secundum distinctionem huius legis, & Cynus in lege prima[a]. C. de lega. ponit opinio gloss. & Dyn. & Petrus non tamen firmant. Sed mihi parcat Dyn. ipse loquitur malè: quia nec hæc lex, nec aliqua hoc probat: quia nunquam conditio apponitur in fauorem legatarij. Nam quod moretur cum alio, hoc non est fauore legatarij sed alterius: vt lege libertis. in fine. de ali. le. sed hæres facilius præstat alimenta in domo sua quam alibi: vt lege quarta in fine. aliàs lege eum qui. §. fina. cum lege seq. ff. de in diem addic. Sed istæ leges dicunt aliud, scilicet vtrum legatum principale sit factum in fauorem legatarij, vel hæredis: nõ aũt vtrũ cõditio deficiat. Pe. verò dicit ꝙ non est speciale fauore alimẽtorũ: imò di

1 ☞ *Quod secundo legatur, an uideatur à primo ademptum.*

Legatum

Legatum conditionale quòd non uenit in publicatione bonorum.
Facienti, incontinenti non uideatur se corrigere.

Vod traditum. In libertatibus leuissima expectatur conditio: in legatis vltimo loco scripta, si ex interuallo fuit apposita. sed si incontinenti legatarij esset electio, nisi secunda sub cõmemoratione primæ scribatur. h. d. cũ duabus legib. seq. & no. bene hũc tex. Oppo. j. l. proxi. Sol. Hic loquitur in liberta te data directò: in l. seq. per fideicõmissum. Opp. & videtur ꝙ in separatis conditionibus sufficiat alteram existere: non curo quã: vt l. si hæredi plures. de condi. insti. Sol. Ibi loquitur quãdo separatim, i. in diuersis partibus testamenti: vt l. sub diuersis. ff. eod. Oppon. de ver. ꝙ si purè. Sol. in prin. loquitur qñ ex interuallo. in ver. ꝙ si purè. loquitur quãdo incontinenti. Opp. tu dicis ꝙ ex interuallo &c. contra quia imò testamentũ, ꝙ fit ex interuallo, non valet: vt l. hæredes palam. in prin. ff. de test. Sol. Intelligas ex interuallo: quia interuenit actus qui pertinet tantũ ad testamentum ipsum: non autem alij. Opp. de l. si te solum. de hære. insti. Soluit gl. no. ibi, & dicit ꝙ hic loqꝫ 1 in legatis: ibi in institutionibus ꝙ tene menti. Oppo. ✝ad fi. l. & vi detur ꝙ ista lex destruat totam materiam coniunctorum re: vt l. si pluribus. ff. de leg. j. & l. re coniuncti. ff. de leg. iĳ. & insti. eo. tit. §. si eandẽ. vbi in dubio non videor adimere primo ꝙ lego secũdo, hic dicitur cõtrariũ. Dy. in l. sicut. ff. de adi. le. videtur dicere ꝙ illæ leges intelligantur secundũ istam: videlicet ꝙ ibi legatur secũdo sine commemoratione primi: aliàs secus. sed gl. in l. sicut a dicit cõtrariũ. Quid dicemus. Casus est contra Dy.? in l. Iulianus j. de hære. insti. & l. triplici. j. de verb. sig. Quare quidã dicũt ꝙ il læ leges habent locũ in hæreditatibus: dictũ Dy. in legatis. Ego credo idem in hæreditatibus, & legatis: ar. ad hoc l. Titius Seius cũ l. seq. ff. de hære. insti. Ad hanc legẽ respondeo ꝙ habet locum qñ eidem personæ relinquit, primo vno modo. secũdo alio modo sub cõmemoratione primi, sed lex cõtraria qñ diuersis personis. Ratio: quia in eade persona facilius præsumitur nouatio, quã in diuersis: vt l. j. in fi. j. de stipu. ser. Dices tu: hoc est cõtra casum l. quoties. j. de noua. & Insti. quib. mo. tol. ob. §. præterea: & C. de de noua. l. fi. vbi interuẽtu nouæ personæ inducitur nouatio. Solu. Ibi est interuentus nouæ personæ ex parte eius qui obligatur sed hic loquitur ex parte eius, cui obligatur, & cui acquiritẽ obligatio: & ideo nõ ꝓsumitur nouatio: vt l. j. in fi. de stipu. ser. Quæro ad quid prodest electio legatario? Rñ. gl. prodest sibi, si vno 2 tẽpore est capax, & alio nõ. Item ✝fortè sunt publicata bona sua: b nam tũc non veniunt legata conditionalia. [b] quod tene menti. 3 Quæro ✝q̃ est ratio differẽtiæ, qñ incontinenti, & qñ ex interual lo? Dicit gl. ꝙ qñ icõtinẽti nõ vr velle se corrigere: ꝙ tene mẽti.

1 ☞ *Antecedens qui uult, sult & consequens, sine quo illud antecedens stare nõ põt.*
2 *Extraordinarie subuenitur quando sit officio iudicis.*
3 *Pater, cui est factum legatum ut emancipet filium an teneatur ipsi filio restituere legatum factum filio: an etiam factum sibi.*
4 *Pater rogatus de restituendo filio, an dicatur rogatus ut emancipet.*

Si cui legatum. Rogatus emancipare filios, non potest cogi iure actiõis, sed officio iudicis. Item qui ✝vult antecedens vult cõ- 1 sequens, sine quo illud, ꝙ quæritur, nullius est momenti. h. d. cũ l. seq. & diuiditur in duas partes. Scda ibi: cui rei. Not. tex. ibi: eũ qui agnouit, &c. & ibi: fuisset legatũ, &c. quo casu emã cipatio agnitionẽ debet præcedere verè: & ibi emanciparet. quo casu statim põt peti legatũ præstita cautione de emancipando. Ratio: quia secundũ præcedentem cõceptionem est relictũ sub 2 conditione: hic sub modo. No. ibi, ✝ꝙ vbi lex dicit extraordinariè subueniri, intelligitur officio iudicis: vt statim dicã. Oppo. de l. filius. §. secundũ vulgarẽ ff. de leg. j. Sol. Ibi de rigore: hic de æquitate. & ideo actione ex testamento non patitur. sex extraordinario iudicio id est officio iudicis. alleg. glo. l. cum filius ff. si cer. pe. Oppo. quod pater non cogitur: vt Insti. qui mo. ius pat. po. sol. §. fin. Sol. Illud regulare. istud speciale: quia pater agnouit legatũ: vt l. cogi. §. si pater. & ibi no. j. ad Treb. & ibi est bonus tex. & gl. melior quam sit in l. quamuis. C. de fideicom. Opp. de l. vxorem §. hæres. ff. de leg. iĳ. Sol. Cogitur emancipare, vt hic: & non ado- 3 ptare, vt ibi. Quæro, vtrum ✝pater emancipatus teneatur restituere relictum ipsi filio tantum: an etiam relictum sibi. Glo. dicit ꝙ vtrumque; & malè. Vide super ver. fideicommiss. & malè dicit;

a ☞ POMATES. ¶ Casus est contra Dy. Adde Bar. & doc. in l. cũ Fortidianum. C. de leg.

b ¶ Legata cõditionalia. Nota ꝙ qñ publicãtur bona, nõ veniunt legata cõditionalia: & sic cõditionalia iura nõ trãseũt ad fiscũ ex publicatiõe bonorum, secũm hãc gl., ꝙ qua est casus in l. intercidit. ff. e. ꝙ limita verũ in iure cõditionali cõditiõe casuali secus si illa iura sint cõditionalia cõditione potestatiua: quia tũc trãsferunt̃ i fiscũ. Casus est no. cũ gl. ĩ l. in fct̃õ. §. fiscus. ff. e. Hoc ẽt limita in iure cõditionali ex vltima volũtate. secus si sint cõditionalia ex cõtractu inter viuos: qñ illa trãsferunt̃ in fiscũ oĩ casu, quæcũ ꝙ sit cõditio casualis siue mista. Casus est mẽti tenẽdus in l. inter socerũ. §. fi. ff. de pact. dot. Et hoc vltimũ tenet hic Imol. His adde l. quoties. ĩ fi. & ibi gl. & Imo. j. de noua. & iõ ẽt nõ veniet futura substitutio. l. ex facto. §. j. & ibi Bal. de vulga. & pup. Facit l. si tibi mãdauero. §. is cuius ff. mãda. ꝙ Bar. in l. j. ad fi. j. de bo. dam. & Bart. & doc. in l. fi finita. §. fi de vecti. de dã. infec. Et qñ cõditionalia iura trãseãt in fiscũ, vide Bal. in no. ꝙ in l. fi. in vlti. q. de cõtrahẽ. empt. & ꝙ Bal. ff. ĩ l. j. C. de bo. lib. An aũt obligatiões cõditionales passiuæ trãseãt cõtra fiscũ, & certè nõ, secũ dũ opi. Bar. & cõem in l. quoties. per illũ tex. de noua. & similiter legatũ & fideicõmissum cõditionale passiuũ trãseũt cõtra fiscũ. l. Statius. §. Cornelio. de iure fis. Et rõ est: qa ibi bõa quę trãliẽrũt ad fiscũ trãsluerũt cũ sua cã. ꝙ examinat etiã ista Ro. in l. si marito so. mat. Et ista gl. est fin. secũm Bal. in l. ẽt. in vlt. co. C. ad l. Fal. & adde Bar. in l. postq̃ in princ. j. vt leg. noca. & ff. l. si qs arbitratu. ĩ fi. de ver. obli. & cõcludit Ro. idẽ qđ Imol. hic. & limitat istã gl. ꝙ d. l. in facto, vt dixi ff. & hãc gl. dicit esse no. Bal. in l. j. in pe. co. C. de hær. insti. & primo loco dicta alle. Ro. in no. suo clxxj. adde an bona postea quæsita transeant in fiscum: Abb. cõsi. xcj. li. ij.

¶ Legatũ. Vide fin. Ba. in l. Caio. in prĩ. de adi. le. & ff. l. Titio. §. seruũ in fi. j. e. & firmat hoc Imo. qa cau fa, in quã trãsfert, est priuilegiata: quia æquiparata est causæ libertatis. iuxta in l. proxi. ff. de his quæ in test. delen.

1 ☞ *Populus potest iurare per alium*

Vnicipibus. [d] Municipes possunt iurare per eos, ꝙ regũt municipiũ. c 1 h. d. No. ✝ꝙ [e] populus põt iurare ꝑ c aliũ. Opp. de l. quæ sub cõditione. ff. de cõdi. insti. & l. hæc scriptura. ff. e. Sol. Ibi loqꝫ de iuramento futuro, hic de præterito.

1 ☞ *Conditio tacita quæ dicatur: & quando impediat trãsmissionem.*
2 *Testator potest impedire transmissionem.*

d ¶ Municipibus. Ad materiam huius legis vide quod scripsi post Bar. in l. an facta. §. fi. de pœn.

e ¶ Not. ꝙ. An autem quis possit per procuratorem iurare, vide c. fin. de iur. calum. iu vj. & in ca. licet de test. in antiquis. Andre. Barba.

a ¶Conditiones. Limita hanc legẽ niſi talis conditio ineſſet ex præſumpta mẽte teſtatoris, arg. l. legatũ. ſ. e. ſecũdũ Imo. in l. miles. §. j. de leg. ij. Adde tñ q̃ licet relictũ pro dote ſit cõditionale cõditiõe tacita. vt not. Bar. in l. j. ſ. eo. dum quærit, quid in nomine. & ſ. eo. l. quibus diebus. §. Termilius. & in l. ſed & ſi q̃ dote. j. de leg. præſtã. pfecta tñ non trãſmittit l. Titio cẽtum. §. Titio genero ver. ante. nupt, ſ. eo.

Cogita. & cõditio q̃ apponit p relatiuum qs vel q̃ eſt tacita: et illa impedit trãſmiſſionẽ. & hoc ẽt tenet Imo. in l. Stichũ qui meus erit de leg. j. & Bal. in ry. C. de inſti. & ſubſt, & Bald. & Imo. in l. qui filiabus §. fi. de le. j. & in l. cũ quidã la ij. de lega. ij. Adde an legatũ dotis ſit purũ vel cõditionale, pulchrè Ancha. conſil. ccxxxiij.

b ¶Debes limitare. Sed Bal. in d. l. q filiabus. §. fin. aliter dicit ad intellectũ d. §. pro parte. hic alleg. & dicit q̃ cõiter approbatur, ſed ſecũm Imo. ibi non vr̃ hoc verũ: qa illa cõditio ſi adierit hæreditatẽ: videt verificata in vltimo momento. ſeu articulo mortis, i quo eſt certũ amplius nõ poſſe adire: vt eſt caſus cũ gl. ſing. in l. ſi. quãdo di. le. ce. Vnde dic melius ſecũm eũ q̃ intelligit relictũ ſub cõditiõe, ſi heres repudiauerit. quã cõditionẽ eſt certũ extitiſſe, ex quo nõ adiuit. vel repudiauit, & ad. ſpalle gatã l. vide cõſimilẽ in l. ab oibus. §. cũ q̃dã. de lega. j. & idem vr̃ velle Imo. i d. §. pte. poſt Bar. ibi qd i cõditiõe tacita. puta ſi volueris, an impediat trãſmiſſionem.

1 *Conditio tacita extra teſtamentum quæ uenit in, poteſtatẽ legatarij, impedit tranſmiſſionem legati.*

a Onditiones. Not. hãc legẽ, quæ eſt ſolẽnis, & nõ indiget ſumma rio gl. hic nihil dicunt. Oppo. & videtur q̃ tacita conditio impediat tranſmiſſionẽ: vt j. eo. l. aliquando. Sol. † Tacita conditio poteſt eſſe duobus modis. Vno modo quævenit extra teſtamentum, vel ex rei legatæ natura, vel ex legis diſpoſitione nam non voluit lex valere legatum aliter, niſi adeatur hæreditas: & talis conditio nõ impedit. vt hic. Quædam ſunt conditiones tacitæ q̃ veniunt ex ipſo teſtamento: quia teſtator ſic voluit: & tũc impeditur trãſmiſſio; vt l. aliquando &c. hoc dicit tex. in l. q̃ purè. j. quãdo dies le. ce. & Azo in ſumma. C. quando dies lega. ce. Ex his dico q̃ cõditio q̃ inducitur ex tacita repetitione in lega to impedit tranſmiſsionem, vt ſ. eo. l. duos. Idem dico in cõditione quæ inducitur per dictionẽ cum: quia hæc conditio principaliter denotat tẽpus. ſecũdario conditionem: & tunc impedit trãſmiſſionem. vt l. hæres meus. ſ. eo. & l. ſi cui. ſ. j. ſ. de lega. j. Itẽ cõditio, q̃ apponitur per relatiuũ quis vel qui, eſt tacita: & illa impedit tranſmiſſionẽ, niſi eſſet talis conditio q̃ eſſet apta ſuſpendere poſt mortem teſtatoris: nam omnis conditio, quæ venit ex teſtamento, tranſmiſſionẽ impedit, & ita loquitur hic tex. Item op. & videtur q̃ conditio, quæ venit ex teſtamento, non impediat tranſmiſſionẽ: vt l. aliquãdo. j. eo. & l. iij. ſ. de leg. j. Sol. Ibi erat tacita: & illa in dubio videtur venire extrinſecus. & ideo dico in dubio, q̃ † ſi teſtator vellet impedire tranſmiſſionem, poſſet: vt eſt caſus in l. in conditionibus. §. j. ſ. e. Opp. & videtur quod conditiones extrinſecæ impediant tranſmiſſionem: vt l. miles. §. pro parte. cũ gl. ſ. de lega. ij. Sol. debes limitare hoc dictũ: † cõditio tacita q̃ venit extra teſtamẽtũ, nõ impedit tranſmiſſionẽ, niſi veniat ex poteſtate legatarij: tũc enim impedit: vt, d. l. miles. §. pro parte. & no. in l. filio. ſ. de leg. j. tetigi in l. qui filiabus. §. fi. & l. ſeq. eo. titu.

☞ *Allegans contraria non auditur.*

Tiæ. † Allegans contraria nõ audit ur. h. d. Opp. & vide tur q̃ iſta veniat tantũ vt nupta: nam primum legatũ petit, vt nupta conditione habita pro nulla. Item ſecũdum petit adhuc vt nupta: & ſic non eſt cõtraria. Reſpondeo per l. mulieri & Titio. ſ. eo. vbi dicitur q̃ mulier admittitur perinde ac ſi conditio eſſet impleta; & ſic habet vt vidua in dubio: & ſecundum petit vt nupta: & ideo eſt ſibi contraria. Oppo. de l. Papinianus. §. ſed nec impuberis. ſ. de inoffi. teſt. Sol. Ibi excipiendo, hic agẽdo, vel ibi contra diuerſos, hic contra eundẽ. De quo dic per Dy. in c. nullus pluribus. de reg. iu. lib. vj. & per Cy. in l. j. C. de ſurtis.

☞ *Nolle non dicitur qui non poteſt uelle.*

Subſtitutio facta in caſum ſi noluerit, an porrigatur ad alium caſum ſi non potuerit.

1 Pater Seuerinam. Nõ † dicit nolle, q̃ nõ põt velle. h. d. Op. gl. de l. q vas. §. vetare. j. de fur. So. Ibi loquit in phibẽte pete re; & ibi erat ꝓſona, in quã cadebat nolũtas, & voluntas. Vos videtis q̃ hæc cõditio, ſi noluerit nõ verificaꝫ per euentũ, ſi nõ potuerit: imo deficit conditio omnino: vt videtis hic.

2 Hoc † videt cõtra id q̃ dixi vobis, q̃ vulgaris ſubſtitutio facta in vnum caſum, ſi noluerit: porrigitur in aliũ, ſi non potuerit: vt plenè dixi in l. vlti. C. de iſti. & ſubſti. & in l. Gallus. §. & quid ſi tãtum. ſ. de lib. & poſthu. & vidiſtis no. in l. ex facto. ſ. de hære. inſti. & ibi dixi me dicturũ hic. Ray. ĩ tracta. ſubſtitutionũ dicit q̃ illa lex vltima loquit ĩ inſtitutione & ſubſtitutione. hic loquit in legatis. Sed quid ad factũ: nã ſubſtitutio vulgaris habet locum in legatis, ſicut in hæreditatibus: vt l. Titius & Seius. cũ duabus legib. ſeq. ſ. de hæred. inſti. Dic ergo q̃ hic fuit facta ſubſtitutio in pœnã, ſi nolet nubere: ſed vbi omnino nõ eſt delictũ, nõ eſt pœna: vt l. aliud eſt fraus. j. de ver. fig. Iſta ergo mulier quæ non potuit eſſe ſi vellet, non debet priuari legato.

Ita fideicommiſſo. Non videt ſine liberis decedere, qui vnicũ filiũ reliquit h. d.

1 ☞ *Verba directa ſubſtitutionis an obliquantur.*

f Conditionum. f Verba vſq; ad tẽpus poſſunt ſtare in propria ſignificatione. & poſt tẽpus tranſire ad impropriam. h. d. & eſt nota. caſus: & facit multũ ad materiam ſubſtitutionis cõpendioſæ. Oppo. gl. multũ fortiter de l. verbis ciuilibus. & l. in pupillari. ſ. d. vul. & pupil † vbi verba directa nunq̃ obliquantur. Gl. non ſoluit. Ray. dicit q̃ hic ideo qa interuenerat noua cõfirmatio ſudicis, q̃ cõfirmatio in ſubſtitutione interuenire nõ poteſt. Sed qd ad factum? Ego non recordor quid dixi in l. precibus. C. de impu. nunc dico ſic, q̃ iſta lex ſecundùm corticem verborũ facit multum contra. Sed bene reſpiciendo nil facit. Dico ergo q̃ diſpoſitio de qua hic loquitur, habet cauſam continuam, & ſucceſsiuam partem temporis. Omni em̃ parte temporis gerit tutelam. Vñ meritò de neceſsitate debemus intelligere teſtatorem ſic intellexiſſe. ſed ſubſtitutio cõpendioſa non habet cauſam continuam, & ſucceſſiuam: qa non poteſt mori toto illo tempore, ſed in vno puncto tantum: & ideo teſtator vniformiter intellexit: & ideo ſi fuerunt ſemel directa: nunq̃ obliquantur. Item oppo. glo. de l. ſi. ſ. mand. Sol. Illa concordat, non diſcordat.

1 ☞ *Expectare usortem uiri quando ſit triſte.*

Mulieres omnes ſunt malæ.

2 *Conditio affirmatiua reſoluitur in tacitam negatiuam.*

Socrus. Cõditio, quę poteſt impleri in vita legatarij, expectatur: nec eſt locus Mutinianę cautioni. h. d. Op. q̃ expectare illam conditionem ſit triſtè, vt l. cùm tale. in princ. ſ. eod. Sol. q̃ non eſt aliquando mulieri triſte Hæc ratio † non videtur bona: quia imò triſtantur bonæ mulieres: vt l. ſi. j. in ſi. j. rñ. C. d. iure do. Ray. dicebat q̃ mulieres malę gaudẽt, bonæ triſtãt. Sed regula eſt q̃ oẽs mulieres ſunt malæ: vt in auth. vt ſine ꝑiſma. debi. aut credi. ſ. qa verò ergo inſpicitur quod commiter accidit. iſta ratio non eſt bona: quia mulieres diligunt virum etiam vltra filios. Quare dico q̃ poteſt eſſe talis conditionis vir & vxor q̃ pectare mortem viri non eſt triſte. vt ſi vir eſt ſenex vxor iuuenis, vt dixi in l. Mutianæ. ſ. eod. Vltimò no. † q̃ conditio affirmatiua reſoluitur in tacitam negatiuam, vt hic. cui concor. l. cùm ita. ſ. eo. l. Mutianæ. vbi dixi ſ. eod.

h Fideicommiſſa. h Dictio quãdiu, facit cõditionẽ. h. d. Oppo. de l. fina. C. de condi. inſer.

Solue vt in gloſſ.

1 ☞ *Diſpoſitio huius l. quòd habeat locum, quando ſubſtitutio ſit à matre, uel ab aſcendente per lineam maternam.*

Habet locum in filio naturaliter. &

Habet locum ſi ſubſtitutio fiat nepoti emancipato.

2 *Diſpoſitio huius l. non habet locum in aſcendente rogato à deſcendente.*

3 *Rogatus reſtituere ſi deceſſerit ſine liberis, uel cùm liberis deſcendentibus intra xx. an. intelligitur quòd dicti liberi decedant ſine filijs.*

4 *Rogatus reſtituere ſi deceſſerit ſine filijs maſculis, quòd non intelligitur de fœminis, ſed fœmine debent dotari arbitrio boni uiri.*

5 *Rogatus reſtituere ſi deceſſerit ſine filijs maſculis & ſi habuerit fœminas reſtituat eas tantum, ſi rogatus deceſſit cum maſculis, & fœminis, an habeat locum fideicommiſſum, ſi rogatus deceſſit cum maſculis, & fœminis, an habeat locum fideicommiſſum.*

Cum auus.

Vm auus. In fideicõmiſſo vniuerſali relicto à filio poſt mortẽ, ſubintelligit ſi deceſſerit ſine filijs. h. d. multũ admiratur Imperator de hoc in caſu l. cum acutiſſimi. C. de fideicom. Et hoc quando rogatur poſt mortẽ. ſecus ſi in vita. q̃ dic vt ibi. & etiã poteſt eſſe ratio: quia ſicut teſtator prætulit ſubſtitutum filio, eadem ratione nepoti. Quæro quid † ſi talis ſubſtitutio fit à matre, vel ab aſcẽdente per lineam maternã. Rñ. idem, & eadẽ eſt ratio: quia habet locũ in filijs naturalibus: vt l. generaliter. §. cum aũt. ſ. de in ſti. & ſubſti. & no. ibi. Idem ergo ſi fiat ſubſtitutio nepoti emancipato. ſecus ſi extraneo vt no. in d. l. cũ acutiſſimi. Quæro † qd ſi deſcendens rogat aſcẽdentem. Rñ. puto q̃ nõ ſit idẽ: quia nõ eſt ratio eadẽ. & hæc lex, & ſimiles loquuntur ſolũ de deſcendentibus rogatis. ſecus in aſcendentibus vel extraneis. & ita videtur tenere gl. j. ad Treb. l. ex facto. §. ſi quis rogatus. Quæro † aliquis rogatus eſt reſtituere ſi deceſſerit ſine liberis, vel cum liberis decedentibus intra xx. an. an intelligatur q̃ dicti liberi decedant ſine filijs. Puto q̃ ſic, per hanc l. & l. cũ acutiſſi. C. de fideicõ. etiã ſi dicti liberi ſunt concepti, & nati poſt mortem teſtatoris: ar. j. de bo. lib. l. Paulus. §. Paulus. Quæro † dicit teſtator, rogo filium q̃ reſtituat ſi deceſſerit ſine filijs maſculis: an ſubintelligatur vel fœminis. Videtur q̃ ſic, per hanc legem, & ſimiles. Cõtrariũ puto quia ex eo q̃ voluit maſculos excludere ſubſtitutos, videtur voluiſſe q̃ fœminæ non excluderentur: ar. ſ. eo. l. cũ ita puto tamen filias debere cõpetenter dotari ab ipſo filio, per auc. res q̃. C. cõia de leg. & q̃ dixi. j. ad Treb. l. à filia. vel ſi ipſe filius nõ facit, dotabitur à iudice: arg. de iure do. l. profectitia. circa prĩ. Quæro qd † ſi dixit, ſi † filius meus deceſſerit ſine filijs maſculis: & ſi habuerit fœminas, reſtituat tantum: contingit q̃ deceſsit cum filijs maſculis, & fœminis: an debeatur legatum. Et videtur q̃ ſic: vt ſ. de liber. & poſth. l. ſi ita. Contrarium dico: quia illud de æquitate fauore teſtamenti, & inſtitutionis conſeruandæ: de rigore ſecus: vt ibi dicitur. In hoc ergo fideicommiſſo, quod eſt onus, hoc non erit, ſed videtur defecta conditio: vt ſ. eo. l. in cõditionibus. §. fi.

Iita legatum. No. caſum de quo feci magnũ feſtũ in l. in illa. & l. hoc iure. j. de ver. obli. Quærit gl. vtrum hæres illius Titij inconti nenti petat legatũ, vel debeat expectare. Rñ. dicit q̃ debet expectare dic̃. Bul. contra glo. tenet opi. Ro. quia fuit dies apposita diſpoſitioni: & ideo quando apponitur diſpoſitioni nõ curo quando veniat conditio: quia ſemper expectatur dies: ſed quando apponitur dies conditioni, vt ſi nauis ex Aſia venerit intra x. an. tunc habet locum diſtinctio facta per me in l. hoc iure. & l. in illa. j. de ver. obli. tetigi in l. iij. ſ. e. & l. cùm tale. §. Meuiæ. ſ. eo. quam diſtinctionem didici ex hac lege.

f Vmqui. f Non nocet medio tempore quem ante exiſtentiã conditionis perdere ciuitatem. h. d. Vidiſtis in l. intercidit. ſ. e. & l. ſed & ſi in cõdi. §. ſolemus. ſ. de hære. inſti. Oppo. de hær. inſti. l. ſi alienũ. §. in extraneis. & inſti. de hære. qua. & diffe. §. in extraneis Dicit gl. aliud in hæreditate: aliud in legatis. Dicam de hoc in d. l. ſi alienũ. §. in extraneis. Quæro: quare dicitur ante apertas tabulas. Dicit gl. quia ſecundum hæc iura cedebat dies ab apertura tabularũ. Hoc eſt falſum: quia cedebat à die mortis olim ſicut hodie: vt l. ſi poſt diẽ. §. j. quando di. le. ce. & l. j. §. j. C. de cad. tol. loquitur. de l. Papinia, q̃ fuit poſt tempora Digeſtorum ante tempora Codicis. dixi de hoc in l. ſi duobus. ſ. de leg. j. Quærit gl. quid ſi legatum eſt purum, & fuit factum in diem certum non capaci Gl. dicit q̃ inſpicitur tps cõditi teſtamẽti: vt l. iij. §. qñ aũt. j. de iurif. hoc nõ eſt verũ: vt no. in l. ſi cognatis. ſ. de reb. dub. & ſ. de re. Cato. l. ij. & ibi plenè dicã. tãgit Dy. ĩ l. mortis. j. de don. cau. mor.

Ifundum. Alienatio rei legatæ ſub cõditione vel impoſitio ſeruitutis irritatur conditione adueniente. h. d. Querit gl. vtrum interim valeat alienatio, & ſeruitutis impoſitio. Dicit gl. olim ſic: hodie non. Vide gl. ſuper verbo. finietur, ibi col. iij. §. j. & dic contrarium ibi not. alias gl. contrarias dixi in l. ſeruo legato. §. j. ſ. de lega. j.

g Ocgenus. g Conditio quæ poteſt impleri viuo legatario, non impletur præſtita cautione Mutiana. hoc. d. Quæro an debeamus expectare mortẽ. titij. Gl. dicit q̃ ſic. Sed quare non ſit in prohibitione intelligitur de primis nuptijs, ſicut in permiſſio ne. glo. reſpon. multum bene. & ideo no. gl. & tene eam tene menti.

Aliquando. Expreſsio eorũ quę tacitè inſunt, nil operatur. Item cõditio tacito ex teſtamento prouieniens impedit tranſmiſsionẽ. h. d. Oppo. & videt q̃ expreſsio eorũ, quæ tacitè inſunt, aliquid operetur: vt l. ſi ita. §. illi ſi volet. ſ. de lega. j. & l. ſi ita. ſ. eo. Soluit glo. q̃ conditio illa nõ b eſt tacita, imò ſtatim ibi acquiritur ſibi etiã ignorãti, licet poſsit poſtea repudiare. de qua repudiatione dic vt l. ſi qs. ſ. de cõd. inſt.

Libertis. Dictio hoc amplius non ſolũ eſt repetitiua legati, ſed etiam conditionis c præambulæ. hoc dicit.

1 ☞ *Ablatiui abſoluti facunt conditionem: & quando fideicommiſſum. nu. 3.*

2 *Modus quandoq; de futuro nõ impedit tranſmiſſionem.*

4 *Fideicommiſſum quod tranſmittatur ad hæredes: licet hæreditas non adita non tranſmittatur.*

Atestatore. Ad hęredem ius implendi d conditionem non tranſit, vt fidei e commiſſum perficiat. h. d. & eſt h no. lex. † No. q̃ ablatiui abſoluti i faciũt cõditionem: vt hic, ibi: acceptis &c. ita gloſſ. in l. cum ab eo. ſ. de contrahem. emp. licet gl. aliter hic dicat: dic vt ſtatim dicam. Secũdò no. q̃ dixi in ſummario. Tertiò not. hic 2 à contrario ſenſu, q̃ modus, † quanq̃ de futuro, non impedit tranſmiſſionem. Videbitis tex. in l. ſi poſt diem. §. ij ſdem. j. quando di. le. ced. Oppo. & videtur l q̃ in dubio præſumitur modus, nõ cõditio: vt l. cùm ab eo. ſ. de cõtrahen. emp. Gl. reſpondet q̃ ibi non dicit q̃ in dubio non præſumatur, ſed dicit q̃ debet inſpici quod eſt actum. Sed oppo. per dictionem vt, inducitur modus: per ſi, cõditio. ſed hic non eſt ſi: ergo videtur obſtare l. eas cauſas. ſ. eo. dicit gl. exponc vt, q̃ ſi. ſed certè tũc eſſet mala grãmatica. Quare gl. l. cũ ab eo. dicit q̃ aliq̃n inducit cõditio k ꝓ vt. ſicut eſt hic. Tu dic k q̃ hic inducit cõdi f tio ex virtute ablatiuorũ poſito: tũ abſolutè. Dic vt dixi in l. quibus diebus. §. fi. ſ. eo. modo venio extra gl. & hoc dimiſi dicere g ſ. eo. l. j. & ſunt multum dubia. Opp. l nam 1 iſta verba, acceptis numis, † inducunt fidei 3 commiſſum purum: vt l. fideicommiſſa. §. h cùm eſſet. ſ. de leg. iij. & hoc indubitanter eſt verum inter hæredes: vt no. in l. in ratione. §. tametſi. j. tit. ꝓxi. & hic erant cohæredes. Quid dicemus? dico q̃ iſti ablatiui abſoluti faciunt conditionem, quando non poſſunt inducere fideicommiſſum, vel ex natura ꝓſonæ cui adijcitur: quia nõ põt gra uari. vel ex natura rei: ar. eius q̃ not. in l. in ratione. §. tametſi. j. titj. & ita debet intelligi q̃ dixi ſ. eo. l. j. ſed quando referuntur ad perſonam, & ad rem, in qua poteſt cadere fideicommiſſum, inducunt fideicõmiſſum quantum ad ſe: vt hic. & eſt caſus in l. fideicommiſſa. §. cùm eſſet. ſ. de leg. iij. & l. ſi ſeruus. §. qui margaritam. ſ. de leg. j. Sed quo ad aliud habeant vim conditionis, vt hic. & volo dicere ſic: Titio hæres acceptis centum à Titio reſtituas hæreditatem Titiæ cohæredi: illa centum ſunt in fideicommiſſo quo ad illam Titiam, & ſunt 1 in conditione quo ad hæreditatem, vt ſit

¶Quod dic vt ibi. pro quo eſt caſus in l. liberto. §. filiũ. ſ. de an. le. & idẽ firmat ĩ i d. l. cũ acutiſſimi. et in l. ex fcõ. §. ſi quis rogatus el. j. ad treb. adde ad hãc Petr. de Anc. cõ. cccc xxxvij. And. ſic. cõſi. xxvij. li. ij. & Pau. de Caſt. cõſi. lxxix. & cclv.

¶Rñdeo idem. Vide Bar. ĩ l. q filiũ. §. ſabinus. ad treb. idem tenet Cy. in l. generaliter. C. de iſti. & ſubſti. & An. & Imol. in l. ex facto. §. ſi quis rogatus. ad Trebel.

¶Nõ ſit idẽ. Cy. cõtra i d. l. gñaliter. §. cũ aũc. per l. nã & ſi parẽtibus. ff. de inoffi. teſta. ſed Bar. verũ dicit ſecũdũ Imol. hic & bene. per Ang. & Imo. in l. ex facto. §. quis rogatus. in ij. colũ. ad Trebel.

¶Nõ excludẽt. Melius loqtur hic Imol.

¶Quæro qd. Adde in ſimili no. q. poſitã ꝑ Bar. in ĩ. ſi extrane de cõd. ob cau. In cõ. facit l. Titię textores de leg. j. niſi rñdeat. q̃ iõ hoc eſt: qa cõditio debet ſtrictè & ſpecificè ſpleri. l. q hæredi in prĩ. & l. Mæuius. ff. e. ſed tũc ĩ cõtrarium facit deciſio Bal. in l. ff. in prĩ. C. cõi. de le. ĩ ver. pone q̃ teſtator dicit. niſi dicas q̃ ibi logẽ ĩ ſeparatis, in legato librorũ medicinæ. & iuris ciuilis q̃ ſeparabile eſt, iõ iudicat d miſto, prout de quolibet ſimplici de ꝑ ſe. d. §. ſi vero ꝓmiſte. i aut. q̃ nõ eli. ſec. nub. & no. an. ſi. ij. in prĩ. de ver. obli. ☞ POMATES.

¶Tu dic. Limita ꝑ glo. in l. ij. in verſi. filio præcedente. ff. de vul. & pupil. Vide Pan or. cõſi. xcij. in ij. col. in ij. volu. et bar. conſi. lj. in xxxiij. colũ. in volu.

¶Opp. Adde bal. in l. j. §. filium. j. de contratab.

a ¶ Quæro qualiter. Qualiter ꝓbeē quē diligēter expēdisse, vi de Bar.in l.cū seruus §.e.& Imo.hic.& vi de ꝙ no.Bar.in l. fin. C.ad Mace.et bar.in l.diuus.si cui plus q̄ per l.fal.et ꝙ ibi dixi & qualiter ꝓbēt expensæ in melioratione rei,Bal. in l. si per imprudētiā de euic. & vide Bar.in l. fi. §. in cōputatione . de iur.delib. & ibi Bal.

b ¶ Ab oibus impleri. Vidē ꝙ dixi post bar. in l.si mihi & Titio. de ver.obli. & ponit Bald.in l.j. in viij. q. C.quādo nō pe. par.

c ¶ De hac materia. vi de Bar.in l.si peculio seruo.de statu. liber.

d ¶ Priscus respondit. Hunc tex.alle.Bal.in l.j.in viij.q. C. de insti.& substi.alle.bal. in l.j.in ver. quæro. iudex.de lib.leg.

e ¶ Pro falcidia. Adde Pau.de ca.cōſ.cxcix

f ¶ Quæro si statutū disponit.Et vide bal. in l.j.C.de cōsti.pec. & vide tex.in l. iij.§. si rem.de leg.iij.et vi de text.in l.magistra tus ad muni. & vide gl.in l.fi.§. in cōputa tione.C.de iure.deli. & vide q̄ dixi in c. j. rescrip.And.Barba.

g ¶ Statutū disponit. Adde Io.An.in c.j. d fil.presby.in nouella in vj.& in tit.de test. in rubr. Bal.in l.j.C. de consti.pec. Alex. hic.& Feli. plenissi mè in c.j.in vlt. char. extra,de rescrip.

perinde ac si diceret Titia det cētū,& si cen tū dederit,hæreditatē accipiat.hic est casus no.& Ideo nō poterit habere hæreditatem, nisi illa centū det.Dices tu ꝙ illa sol. est cō tra ea q̄ dicta sunt.§.e.l.cui fundus, qñ con ditio habet dispositionē p̄cedētē,ius adim plēdi cōditionē trāsit ad hæredē:vt l.diē. §. j.§.de arbi.& dixi in l.cui fundus,& doc.in l.pe.C.e.ti.sed hic habet p̄cedētē dispositio nē:ergo &c.Sol. Illud est verū,qñ habet p̄ cedētē dispositionē quo ad hoc vt damnū euitet,vt ibi:nō vt lucrū cōsequatur,vt hic. Itē opp.de l.si p̄dio.in prin.§. de in diē ad dic.& fortifico cōtrariū per hoc ꝙ dixi in l. cui fundus.qñ ille,q debet obligari,ex im plemēto cōditionis aliquid accipit, ius im plēdi cōditionē trāsit ad hęredē:vt est casus in l.ij.C.de pac.inter empt.& ven. Sed hic aliqd accepit:ergo ius implēdi cōditionem debet trāsire ad hæredē.Sol. Illud est verū in cōtractibus:in vltimis volūtatibus nō p cedit,vt no.ibi.Vel dic ꝙ ille,qui implet cō ditionē,cōsequit aliqd ex causa onerosa,vt ibi.secus si ex causa lucratiua,vt hic. Opp. ad vltimū no.ꝙ dixi ꝙ modus,quāq̄ de fu turo nō impedit trāsmissionē,vt hic à con trario sensu:nā imò vī ꝙ hæreditas nō pos sit restitui nisi ei,cui testator iusserit restitui:& l.si mulier.§.ex asse. de iur. dot. Rñ. nō p̄t restitui alij,s.in rē suā,curatori, vt ibi:sed hīdi,q repræsentat p̄sonā defuncti, sic,vt hic.Sed opp.† hīditas nō adita non transmittit:vt l.j.§.in nouissimo.C.de cad. tol.eadē rōne nec fideicōmissum debet trās mitti:cū fideicōmissarius quodammodo sit hęres:vt l.si filius.§.j.ꝙ cū eo.& j.ad Treb. l.postulāte.§.j.Gl.fatet cōtrariū, & hoc nō debet exponi sic : qa si sic exponeret , esset male positū.Et ita tenet gl.in l.cū filio.§.de l. j.Ita tenet Azo in summa.C.de fideicō.cir ca fi.ij.co.Cōtrariū est veritas:& ita tenent omnes doct.vt patet in l.cogi.§.idem Metianus.& l.postulante. ad Trebel.& l.apud Iulia.§.Antistia.eod.titu.& ibi not.& pro batur per hanc legem & est casus in l.iij.& l.si in persona.C. de fideicom.& Dy.& alij moderni hoc tenent in l.cum filio. §. de leg.j.Ad rationem quam dicit,sicut hæreditas non transmittitur ante aditionem.si nec fideicommissum.Dy.respondet quod hę reditas ante aditionem non transmittitur quia hæres nullum ius habet.Sed si decedat intra annum, qui datur ad deliberandum intra illum annum transmittitur:vt l.cum antiquioribus . C. de iure de li.Sed fideicommissarius habet actionem ex testamento: & ideo illa actio transmittitur:vt dicit Dyn.hic.& ego scribo in l. cū filio.§.de leg.j.

SI inuitis. Oppo.& videtur ꝙ hæredes inuiti nō possunt reuocare,cùm teneantur actio ne in factum:vt l.iij.§.fi.de condi.ob cau.Sol.De rigo re possunt:de æquitate repelluntur,secundū glossam.

QVi sub conditione. Nota hunc tex.& habuistis in l.cum seruus.& l.si cui.§.eod.hic dicitur quod debet proba re quod nihil subtraxit. qualiter probetur. Respond, probatur eo ipso quod non probatur contrarium:vt l.super ser uis.C.qui mili.non pos.lib.xij. Quæro qualiter poterit probare a quod istud quod scripsit,est verum. Dic , quædam sunt perso næ,quæ non tenentur. & earum statur iuramento : vt l. si quis pro redemptione.C.de dona. & in l.diuus.j.si cui plus quā per l. Falci. Sed in casu legis nostræ dico quod probatur eo ipso qđ probatur quod bonus vir tantum expendisset in hoc.Hic est ca sus in l.fin.C.de ali.pupil.præ.tunc credo quod non sufficeret dicere,expendi tantum in illa domo,& tantum expendisset bo nus vir:vt probatur in l.excellentia.C.de ero.mi.ann.lib. xij.qđ tene menti:quia not.

1 ☞ Conditio indiuidua potest per vnū ex pluribus impleri,& proderit omnibus,nisi voluntas de functi sit contraria.

b IAles. Conditio indiuidua pluribus apposita non pōt nisi ab oībus impleri.b diuidua verò ex causa diuidit tā ex parte implentiū,q̄ ex parte eorum, in quorū personis debet impleri.h.d.vīq; ad §.Priscus. Op.dicit hic ꝙ cōditio indiuidua nō pōt ipleri p vnū.cōtra.C. e.l.pe.Sol.Fateor† ꝙ pōt impleri p vnū,vt ꝓsit sibi tm̄,vt ibi.nō aūt vt ꝓsit oībus:nisi cōtraria sit volūtas defuncti. Ita ꝓbat ibi. c & in eo ꝙ dicit gl.ꝙ ꝓdest oībus,malè dicit.De hac materia qua liter scindatur ius implendi,dixi §.eo.l.cui fundus.

d Priscus respondit.a Statuliber debet rationē redde re,vbi iudici videbit.h.d.No. hāc legē:& facit ad materiā l.itē illa.§.de cōsti.pecu.Facit etiam ad totum tit.C.vbi de cri.agi opor.

GVm filius. Non dicitur quis posse administrare res suas ante cesimumquintum annum.hoc dicit.& est notabilis text.

Ad legem Falcidiam. *Rubrica.*

Dictum est suprà de legatis,verum quia de legatis detrahitur Falcidia,igitur sequitur videre de lege Falcidia.

1 ☞ Lex falcidia à Falcidio dicta,vel à falce:quia sicut falx resecat.

Prætor ius ciuile non tollit ipso iure,sed exceptione sic.

2 *Statutum q̄ filia sit contenta de dote pro Falcidia debita in bonis patris,intelligitur pro legitima.*

Verba debent intelligi secundùm qualitatem personæ,ad quam referuntur.

3 *Statutum disponens illud, quod prius est dispositum de iure communi,dicitur ius muni cipale,& non commune.*

4 *Dictio usque.quid significet,remissiuè.*

LEX I.

EX Falcidia lata est. Diuidit ī tres partes. Primò ponit ordo,quo lex Falcidia fuit introducta vīq ibi:quę primo capite.ibi ponit mens,& verba pri mi capitis,vīq ibi:secūdo.ibi ponit mens,& ver ba secundi capitis vīq ad §.lex falcidia.Quæro † quare ista lex appellat lex falcidia.Gl.dicit ꝙ appellat ī Falcidio cōsule,sicut Publiciana.sed cōtrà,iste Falcidius nō debet posse tollere legē xij.Tab.ipso iure,sicut nec prætor potest ius ciuile tollere; vt §. quos aūt. Insti.de bo.pos.& probat in l.filium. §. sed quēadmo dū.j.de bo.pos.cōtrata.& l.ex duobus.§.fi.ff.de vul.& pup. Sol. Fateor ꝙ prętor ipso iure nō potest tollere ius ciuile,sed per ex ceptionē sic.sed iste Falcidius fuit cōsul,qui pōt ipso iure ius ci uile tollere.Alij dicunt ꝙ iste Falcidius fuit tribunus.ita habet in Decre.ij.distin.c.quædā.Alij dicunt ꝙ lex Falcidia dicitur à falce:quia sicut falx resecat granum,ita lex.Falcidia resecat le gatū. Quidā dānant istam opi.quia in prīo capite istius legis nō resecantur legata:& tamē lex Falcidia appellat. sed respondeo, licet nō resecet:tamē animū resecandi habuit. Itē,quia principa liter ad hoc inducit vt resecaret,ideo ab eo nominat:ar.l. quærit hermaphroditū.§. de sta.ho.Hęc plus placet q̄ prima, qa video ꝙ Trebellianica appellat Falcidia:vt l.pater filium.in prin.j.eo. & l.Titia.vbi appellatur lex Falcidia Trebellianica : vt l.iube mus.C.ad Trebel.& sic dico ꝙ largo sumpto vocabulo quicqd 2 resecat,pōt dici Fal.ꝙ facit †,p statutis q̄ sunt ī aliqbus partibus e dicit statutū ꝙ filia fœmina sit contenta dote pro Falcidia debi ta in bonis patris.Dicit filia,ego vòlo legitimā meā:quia nō est Falcidia. sed quidam docto . bene determinant quod propter cōmunem vsum loquendi intelligitur Falcidia.i.legitima: ideo de legitima intelligitur:ar.l.cū de lanionis.§.afinā.§.de fun. inst. Prætea,verba debent intelligi secundùm qualitatem personæ ad quā referuntur:vt l.plenum.§.eqtij.de viu & ha.& l.si quis exhæredato.§.irritum.§.de iniu.testa. Pro hoc ego do glo.in l.si patronus.j.j.de do.& Azo.videtur ponere in summa in authē. de hære.& Fal.ver.hic autem.Oppo. & videtur quòd habet facultatem legandi à l.xij.Tabu.vt j.de verbo.si l.lege obuenire. & Insti , eo.in princi.Gloss.sol.dedit.i.datam confirmauit.Ha bet ergo quis potestatem condēdi testamentum ex lege xij. Tab.vt ex lege falcidia. Vlterius oppo.& videtur quòd quilibet ciuis non potest hoc facere:vt lege si quæramus.C. 3 de test.Sol.vt in gloss. Oppo. Insti.de lega.§.legari.Solue. f vt in gloss.Quæro,† si statutum distinguit illud , quòd prius g erat dispositum de iure communi:an sit statutum,an lex.Hoc est vtile

est vtile scire,ꝓpter multa,quæ possunt occurrere.Io.An.in.c.j. extra,de consti.lib.vj.tenet ꝙ statutū sit ius cōe.Et ꝙ sit verum probat per.l.ius ciuile.§.de iustit.& iur. & per.l.si creditori.§.de leg.j.Sicut enim ius gentiū alteratur cū aliquid adijcit,vel detrahi tur:ita & ius ciuile,nisi aliquid addatur vel detrahat per ius mu nicipale,remaneret ius ciuile.Et pro hoc facit ista.l.secūdū expo sitionē gl.In contrarium:quia si testator disponit secūdū ius cōe vt quia veniētes ab intestato instituit, valet vt vltima voluntas: vt quia veniētes ab intestato instituit,valet vt vltima voluntas: vt.l.ij.§.de iniust.test.& l.Gallus.per totū.§.de lib.& posthu.Prę terea,nil prohibet deduci in statutū ciuitatis illud,qđ est de iure cōi:sicut non prohibetur deduci in stipulationem, vel in aliā cō uentionē.vt.l.ij.circa prin.§.fol.mat.l.& si pupillus.circa prin.j.de noua.& l.si ita stipulatio facta.j.de ver.obl.ꝓ istas vltimas ratio nes probo ꝙ statutū sit ius municipale & ciuile , & addat nouā formam agendi,vt cōdictione ex statuto agat, qui prius poterat de iure cōi agere.& pro hoc ista.l. secūdū istam expositionē quā fecit.Item super eodem habet locum ius ciuile & prætorīū,vt in bon.pos.secundū tab.& gl.do.Io.And.puto veram in casu,in q̄ 4 loquitur:prout ad superiora refertur.Vltimò † vide hic dictionē a vīcp',de cuius significato ponit Iac.Are.hic,& Cy.etiā in.l. à ca ligato.Cy.de nup.dixi in.l.patronus.§.j.§.de leg.iij.

1 ☞ An illud q̄ resecatur per Falcidiā,sit naturaliter debitū:q̄ sic, cōtra ultramontanos.

Secundo capite. Opp.in aut.de trien. & semis.post princ.&.C.de inoff.testa.aut.nouis sima.Sol.Hic loquitur in quarta debita iure institutiōis:vt in gl. Secundò op.ꝙ nō liceat capere.vt.l.nō dubium.C.de legib.Sol. Intellige hanc secūdū illam, ꝙ debeat capere de voluntate hære dis scripti,vel rem vacantem:vt.l.pe.j. pro leg. vel quia testator permisit:vt.l.Titia cum testamento.§.j.§.de leg.ij. Aliâs si extra 1 istos casus caperet,perderet legatum:vt.d.l.non dubiū.† Quæro b an istud,† quod resecatur per Falcidiā, sit naturaliter debitū. Et gl.tenet ꝙ sic:vt.l.cū quis.C.de iur.& fact.igno.& l.cuius per er rorem.j.de regu.iur.& l.j.§.de condi.indeb.Doct.Vltramon.te nent contrarium per istam legem,quoniam non permittit dispo nere nisi vīcp ad dodrantem : & quando lex resistit obligationi, naturalis obligatio impeditur:vt.l.si non sortem.in prin.§.de cō c di.indeb.sed hic resistit:ergo &c.Prætera:istud c probat in.l.li neam margaritarum.j.eo.& Cy.tangit in.l.cū quis.sed semper re probaui:& dico ꝙ non est debitum naturale: vt tex.C.eo.l.j.vbi dicit,si hæres dat scienter vltra : tunc non videtur donare: ergo aliquo iure est debitū:al's donatio est:dixi vobis in.l.si patronus. §.j.de do. Ad rationem Vltramontanorum dic qđ lex falcidia non resistit obligationi,sed assistit:quia dicit,ita tamen ꝓ quarta &c.Sed contra istam sol.facit Insti.eo.§.j.vbi dicit tex.ꝙ lex fal cidia prohibet,id est non permittit,sicut dicimus in.l.stipulatio. §.alteri.j.de verb.oblig. Ad.l.lineam.respon.ꝙ dominium rescin dit,sed non obligationem naturalem:quia remanet naturalis ob ligatio prout erat primò.

1 ☞ Statutum quod loquitur in coniunctis q̄ locum habeat in omnibus & per omnia in extraneis,intelligitur in casibus,in quibus potest habere locum.

2 *Fictio recipit extensionem passiuam.*

d Lex Falcidia.a Ad testamentū per fictionem legis cor nelię confirmatū pertinet lex Falcidia. h.d.Opp.& videtur ꝙ omnes leges testamētariæ nō pōt habere locū:vt.l.si quis filio exhæredato.§.irritum.§.de iniu.test.&.l.iij. de ver.sign.Solue vt in gl.quia illæ respiciunt veritatem:& hæc lex respicit fictionem.Ista probantur per.l.si quis filio exhęreda e to.§.quatenus.§.de iniust.testa.& hic no.Mod.ad hoc † quod to 1 ta die fit:in ciuitate ista fuit statutum factū,ꝙ statutum ꝙ loquit de cōiunctis. habeat locū in oībus & per omnia in extraneis: in telligitur in casibus,in quibus potest habere locū:quia si esset in statuto primo ꝙ in consanguineis propriis cōpromittatur, non potest habere locū in extraneis.& pro hoc facit.l.ista.Op.qđ est 2 secundū,fictionē debet † strictè accipi,& non recipit extensionē vt.l.mulier & Titio.§.tit.j.facit.l.Vranius.& ꝙ ibi dixi.j.de fide iust.hic dī cōtrariū.Sol.Non recipit extensionē.f.actiuè, hoc est, vtipsa fictio extendatur ad alia,vt in contrarijs:sed extendit passiuè,hoc est,vt aliæ leges testamentariæ ad ipsam extendantur. Hoc tetigi in.l.ij.§.de leg.j.& pono in.l.omnes populi.circa ma teriam interpretationis. Pone filius familiâs. potest facere testm per formam statuti,habebunt ne locum in eo leges,quæ loquun f tur de testamento?Certè sic.f

Ad eos qui omissa. Falcidia habet lo

a ¶ Vīcp. Adde de ha dictione et multis a lijs Oldr.consil.xlix.

cum in legatis,quæ de iure præterito tantū b debent,& in his , quorū dies cedit ab adita hæreditate : & in his quæ ex pòst facto an debeantur apparet.hoc.d.Opp.ꝙ nō valet legatum factū ei,qui est apud hostes : quia non est capax:vnde videtur obstare qđ ha buistis in.§.in extraneis.Isti.de here.qua.et c diffe.Sol.Confirmatur per fictionem post liminij,vt vidistis in.l.illa.§.j.§.de hære.ist.

1 ☞ Relictum Deo intelligitur relictum ecclesiæ. d

2 *Hic.§.an hodie sit correctus.*

3 *Trebellianica an cesset in relictis ad pias causas.*

g Ad municipum.e Op.de.§. si autē hæ res.in auf.de eccl.tit.vnde sumit authen.si militer.C.eo.Glo. soluit ꝙ hic loquitur qñ relinquitur Deo: ibi ad pias causas. Ista sol.reprobat gl. per legem si quis ad decli nandam.§.pe.C.de episc.& cleri. Alij dicūt h quòd est differentia,an relinquantur deo h vel ecclesiæ.Sed ista non est vera: quia qñ 1 † relinquitur Deo, videtur relictum eccle e siæ , vt in.§.si quis in nomine.in'authen.de eccle.tit.Alij dicunt,& tenent ꝙ ista corri gitur per illam:& istam tenet gl.hic.Alij,† 2 vt Oldr.dicunt quòd ille.§.si autem. loqui tur in hæredibus , qui fuerunt in mora solo uendi:& vidi multos doct.hoc dicentes.& f gloss.recitat in.l.si quis ad declinándam.C. de episcop.& cleri. & docto.vt Iaco. Butr. dicunt istam esse veram de iure. Sed quia Cy.dicit contrarium in authen.similiter.iō ego non audeo dicere contrarium.Sed mi hi videtur quòd in corpore non dicatur ꝙ sit mora : sed quòd per Falcidiam recusa bat soluere :& si esset in mora , aliquo mo do punitur : vt probatur ex eo quod sequi tur in illo.§.& ex.§.qui eum præcedit.Ego credo quòd ista lex sit correcta:& ita com h muniter tenetur.Quæro quid de quarta de bita iure naturæ.Et dic vt in gl.& simile in d.l.si quis ad declinandam. Quæro † vtrū 3 Trebellianica cessat in relictis ad pias cau sas:dicam in lege Marcellus.§. quod autē. infra ad Trebel.

Non solū. Ad omnia legata , quæ debent de substantia te statoris proficisci , pertinet lex Falcidia.hoc dicit.

1 ☞ Falcidia non detrahitur de mortis causa capione:& latius.nu.3.

2 *Legatū nomine pœnæ de iure Digestorū udet,nisi dispositio esset opprobriosa.*

4 *Imputari quando dicatur , & quando non.*

Item si ita. Si legatum soluatur antequam in aliud transfundatur , lex Falcidia locum habet. secus si postea.Item quod mortis causa datur ad euitandum alterius legati præstationem,ad legē Falcidiam non pertinet.hoc dicit. Dī uiditur in duas partes.Primò loquitur quando legatum incipit à præcedenti dispositione.Secundò quando incipit à præceden 1 ti conditione.Secunda ibi:idemq; erit.Not.vnum,† hic videtur velle ꝙ ex mortis causa capione non detrahatur Falcidia. Prìò oppo. quòd relictum non valet:quia videtur quòd sit relictum 2 nomine pœnæ:vt.l.j.de his quæ pœ.no.Sol.† secundū tempora antiquissima non valet,sed secundùm tempora Digestorum sic vt hic:nisi præcederet dispositio opprobriosa,vt no.§.tit.j.l.mul cta.per Dy.Opp.dicitur in primo casu penum esse in legato cō tra in.l.j.§.de penu leg.Sol.Ibi à conditione:hic à dispositiōe. nō est verum:quia ibi à dispositione. Dicit gl.non est contra , quia dicit,non potest peti:ergo non est in legato.sed statim dicā.Op. ꝙ vīcp ad interpellationē possit soluere.Item vīcp ad litis conte stationē.vt.l.si penum.j.quando di.le.ce.Soluit gl.& fatetur con trarium:& sic glo.videt dicere ꝙ tex. non bene dicat. Sed certè

g ¶ Ad municipū . Et de materia hui⁹.§. vi de plenissimè.mode. in aut.sist.C.e. & vi de tex.in.l.decē. ff. de fideic.li.vbi ex le gato libertatis nō de trahit Falcidia. & vi de ibi Ang.ponētem sing.opi.Andr.Barb. ¶ Deo. Adde an relictū vt pingat imago alicui⁹ sancti,dicatur piū Ang.cōsil.ccxxtiij. Et an de legatis ad pias cās detrahat falcidia,vide Ol.cōs. cxcj. Fed.cōsi.cxxx. & cl.ro.cōsi.lxxviij. &.ccxxxix.

a ¶De mortis cauſa. Adde vt p Bal.conſ. cccl xxxiiij.& Rom. cōſ.lxxv. et lxxxix.

Iuriſcōſultus bene dicit:& dico ꝙ debet intelligi ꝙ pōt ſoluere vſq; ad iterpellationē: vt.l.penū.ſed interpellari non debet in cōtinenti,ſed aliquo ſpatio præmiſſo:vt.l.qđ dicimus.j.de ſol.Itē vſq; ad litis conteſta.ſi alia interpellatio nō præcederet.Venio ad aliā glo.innuit ꝙ duo ſunt legata.Contra de.l.ſi cō præfinitione.j.quando di.le.ce.Sol.Duo ſunt legata verè,ſed in effectu vnum eſt:& iſta eſt veritas. Vltimò opp.de.l.ſi penū.j.qñ di.le.ce.Gl.ſoluit ꝙ licet hic nunc̄ potuit peti,tamen fuit in obligatiōe ciuili & naturali.Alij ſunt in alia opin.ꝙ nūc̄ fuit in obligatione:ſed eſt cōtra.d.l.ſi penū.& vide iſtam gl. Tenet ergo gl.ꝙ qñ incipit à præcedenti diſpoſitione, nunc̄ eſt in petitione,ſed in obligatione ciui & naturari:& iſta videtur probari per.d.l.ſi penū.qñ di.le.ce.Contra iſtam ſol.eſt glo.in.l. obligationū ferè.in fi.j.de act.& oblig.quod interim eſt in petitione Alia gl.eſt in.l.duo.ſ.pro ſoc.Dy.& Iac.de Are.in.l. ita ſtipulatus.j.de verb.obl.videnē iſtas gl.tenere.do.Old.in.d.l.ita ſtipulatus.reducit iſtas gl.ad concordiam.& dicit.Quandoc̄ volo petere quo ad effectū conſecutionis:& tunc non poteſt fieri vt cō ſequar.& ratio eſt,quia lite conteſtata ſuper penu ſtatim nouaē prima obligatio,& incipit deberi quātitas:non ergo in ſententia poterit à modo deduci quod deſinit eſſe in obligatiōe:ita loquitur hic,&.l.j.ſ.de penu leg.Quandoc̄ peto quo ad effectū indu cēdæ nationis,ſeu tranſactionis:& tunc iſtud bene poſſum face cere:& ſic loquitur gl.contraria.& pro hoc iſte tex.&hoc approbo in.d.l.ita ſtipulatus.Sed contra iſtud op.fortiter. lex dicit qđ ſi lego penū,& ſi penū non dederit hæres, centum dato: ꝙ primū legatumvideē ademptum ſub contraria cōditione:vt.l.aliqñ ſ.tit.j.per conſequens videtur datum ſub conditione cōtraria:vt l.ſi penū.j.quādo di.le.ce.& pēdente cōditione datum nō eſt in petitiōne,nec in obligatione:vt.l.cedere diē.j.de ꝟ.ſig.Quid dicemus? Quidā habēt in additione Dy.& videē dicere ꝙ iō hoc, qa talis conditio poſt mortē legatarij legatū nō ſuſpēdit:qa legatario moriente certū eſt ꝙ ei penus non ſolueret. Sed certè licet hoc ſit verū,tñ ſequit̄ per hoc ꝙ non impediē tranſmiſsio:nō autē ſeqt̄ ꝙ deē petitio:vt dixi.ſ.tit.j.l.hæres meus. Dic ergo ꝙ.tex. dicit ꝙ legatū eſt,& trāsfundit̄. Ad cōtrariū reſpondeo ꝙ videē ſub cōditiōe ademptū.ſ.tunc cū extiterit cōditio. Et hoc vī velle tex.in leg.cōtraria ibi:eo caſu quo cētū,&c.ſic eſt aliud in iſto caſu,qñ in pœnā hæredis non ſoluētis fit tranſmiſsio, quo caſu primū legatū non deſinit eſſe purum,& ſic poteſt peti:hic ſecus ſi legatū ex alia cauſa ſub cōditione adimaē,ſeu trāsferaē.†Quero vtrum de mortis cauſa capione detrahaē Falcidia. Videtur ꝙ non,vt hic,&.j.eo.l.acceptis.Cōtrarium videē.C.eo.l.pe.Et hoc determinauit gl.ad iſtam legem reſpondet gl. ꝙ hoc eſt propter moram hæredis.Ad.l.acceptis.rñdet gl.ꝙ ibi hæres accipit,non dat.Tangitur latius in.l.qui pretio.ſ.de do.cau.mor.& Inſti.eo. §.j.& Cy.in.l.ſi mortis.C.eo.Dy.reaſſumendo omnia dicta glo. dicit ſic.Quandoc̄ hæres accipit mortis cauſa:& non computatur in Falcidiam:vt.l.acceptis.&.l.in quartam.j.e.Quandoc̄ hęres dat:& tunc aut hæres dat contra defuncti voluntatē,aut prēter:& non detrahitur Falcidia:vt.l.qui pretio.de dona.cau.mor. Quandoc̄ dat ſecundum voluntatem defuncti:& tunc aut fuit in mora:& non detrahitur Falcidia. Aut in mora non fuit,& detrahitur.Sed iſta verba videntur contra ver.idemc̄ erit.Glo.voluit ad contrarium reſpondere.idemc̄.ſcilicet ſi tamen mora iā facta ſit. Sed certè videtur quod tractat Iuriſconſutus. Idemc̄. ſcilicet ad detrahēdum Falcidiam:& ſic non eſt vera diſtinctio Dyn. Præterea, Falcidiam reſecat legatum ipſo iure, vt.l.Plautius.&.l.lineam margaritarum.infra eodem ſed tunc hæres nō poteſt eſſe in mora:quia nulla eſt petitio:vt.l.ſi pupillus infra de verbo.oblig.Prętera quòd mora non priuet Falcidiam, eſt expreſſum in leg.cùm pater.§.primo infra eodem.Quid dicemus? Iacob.de Aret.in dicta.l.qui pretio.dicit quandoc̄ mortis causa capio datur ad euidendam alterius legati præſtationem, & tunc nunquam detrahitur Falcidia, vt hic. Quandoc̄ datur ob aliam causam:& tunc bene detrahitur Falcidia:vt.l.penul.C.eo. & iſta eſt vera;& eam teneatis,quam Oldr.tenebat. & hoc dixi in.d.l.qui pretio. Quæro † qualiter dicitur imputari? Reſpond. dicitur imputari quando Falcidia detrahitur : non imputari intelligitur,quando Falcidia non detrahitur.&iſtud colligitur ex duabus gl.vna eſt ſup verbo, iputari;alia ſup ꝟbo, nec i falcidia,

1 ☞ *Vſusfructus eſt diuiduus,ſed aliæ ſeruitutes indiuiduæ.& nu.3.& ibi de ratione.*
Falcidia de diuiduis detrahitur de re ipſa:de indiuiduis,de æſtimatione.
2 *Omnia æſtimantur,ut ſciatur an Falcidia debeat detrahi.*
4 *Æſtimatio uſusfructus qualiter fiet,ut detrahatur Falcidia.*
5 *Legatum operæ ſerui an conſtituat ius in re.*

Si vſusfructus legatus ſit.

Si aliquod diuiduū ſit legatum, de ipſo detrahitur Falcidia,non de æſtimatione ipſius, ſed in indiuiduo
1 vtrūc̄ æſtimaē,vt ſciatur an Falcidia locū habeat.h.d. No.†primò ꝙ vſusfructus eſt diuiduus,& aliæ ſeruitutes indiuiduæ.ītē no.ꝙ de diuiduis de ipſa re detrahitur Falcidia:de indiuiduis de æſtimatione detrahitur falcidia. Item not. ꝙ omnia æſtimanē vt
2 ſciaē,an falcidia debeat detrahi.†Oppo.de l.ſtipulationes nō di
3 uiduntur.de verb.obl.Sol.Omnes†ſeruitutes ſunt indiuiduę ex cepto vſufructu:vt hic.Et ratio eſt:quia vſusfructus tantam vti litatem affert in parte reſpectu partis, quantā in toto reſpectu totius:in alijs ſeruitutibus nō eſt ſic:vt probatur in l. in executiōe. §.ſecunda ſpecies.j.de verbo.oblig.Op.de vſu & ha.l.vſus pars. Soluit glo.ꝙ vſusfructus differt ab operis,ſed indiuidua habentur vt operæ.Oppo.ſ.de ope.ſer.l.penulti.Solue vt in glo. & bene.Oppo.de ope.lib.l.ſi quando.Solue vt in glo.Opp.de l.in ſtipulationibus.§.operarum.j.de verb.obl.Solue vt in glo.Dicitur
4 hic†ꝙ vſusfructus debet eſtimari:quæro qualiter fiet eſtimatio? Et dicit gloſſa ꝙ ex qualitate rerum,&c.vt in glo.Similem gloſ. habes in l.omnium.ſ.de vſufru.Sed ſi hoc eſt ꝙ eſtimatio debet fieri,hoc modo erit dare ꝙ ſi proprietas valeat quartam, ꝙ tunc non detrahitur falcidia.Et gl.dicit,fateor contrarium.& eſt tex. in l.omnium.ſ.de vſufru.Vlterius Dy.intelligit iſtam gl. quādo ſolus vſusfructus eſt relictus,& nulla alia res.Sed ſi poneremus vſumfructum,& alia legata eſſe relicta:tunc eſſe poteſt ꝙ detraheretur falcidia,licet valeat proprietas quartam.Sed oppo.ꝙ id, quod eſt ſine vtilitate,nō computatur in quartā:vt j.eo.l.in quartam.Sol.vt gl.quia illud quod eſt ſine vtilitate re & ſpe,in quartam non computatur:vt l.in quartam.j.eo.ſed hoc eſt certū ꝙ extinguitur vſusfructus vbi,deceſſerit legatarius:licet de ſe nō ſit. Dicitur hic ꝙ debent omnia legata æſtimari:quæro quid ad propoſitum,poſito ꝙ ſciatur quantum eſt in legatis,quomodo poterit ſciri quæ ſunt in hæreditate,probato quę ſunt in legato.Non ergo ſequitur,ſi tantum eſt,& non plus.Dic ꝙ de hoc eſt glo.in
5 l.cùm de lege.ſ.de proba.Et iſta lex † poteſt inducī an ex legato operæ conſtituatur ius in re.Et hic tex.videtur quòd non. Vtrū opera ſit idem quod ius glo.tangit in l.ij.ſ.de vſufru.lega.& de oper.ſeruo.l.ij.videtur contradicere : ꝙ ſit ius, dicam in l.ij.ſ.de vſufru.lega.

Si quis creditori.

Si debitor legat creditori, repræſentationis commodum defalcatur.hoc dicit.

Si legatarius.

Hæres errans re petita legatario, ſi habet vltra quàm habere debebet ſecundùm l. Falci.quæro quæ actio eſt iſta.& dicit glo.ꝙ eſt condictio indebiti.& iſtud eſt verum,quando hæres tradidit vt ſuam, ſcilicet, hæredis.ſecus ſi vt ſuam,ſcilicet,legatarij:quia tunc non transfertur dominium:vt l.iij.§.ſubtilius.ſ.de condicti.ob cau. Item tunc per rei vendicationem poſſum petere. Hoc modo intelligit Iacobus de Are.Oppo.C.de iu.& fact.igno. l. cùm teſtamentum. & ſupra,de iuriſdi.om.iudi.l.ſi per errorem. Sol. in gloſ.& bene tene menti.

Interdum omnino.

Quando aliqua legata debentur ex ſubſtitutione, vel in conditionis euentum,legata prima præſtātur cautione recepta. hoc dicit.

Id quod ex ſubſtitutione.

Bona,quæ ad hæredem peruenīūt ex ſubſtitutione vulgari,contribuuntur cum hærede ex inſtitutione.Idem in legatis,niſi ſint nominatim relicta.Opp.ſupra,de lega.j.l.licet.Solu.Hic dixit tantum vel æquiualens:ideo ab alio non debentur.Et vide glo.quæ incipit, vt ipſe. Sed intelligo ꝙ ſtatim quando eum nominauit,ab eo tantùm videtur relinquere:vt l.ſi plures.ſ.de lega.iij.

Si cohæredis mei.

Si portio grauata accreſcit non grauatæ per ius accreſcendi, non eſt locus contributioni.hoc dicit. Oppo.d.l.quòd ſi alteru tro.j.eo.

Sol.Intellige hūc tex.ſecundū illum: qui ſupplicatur ex iſta diſtinctione.Sed gl.tangit hoc.j.eo.l.ꝙ ſi alterutro.& ibi dicā.Opp.C.de leg.l.fi.Sol.Id,quod facit Princeps, habet vim legis.ſed alius.ſ.Iuſtinianus reſcripſit cōtrariū:qa iſti iuriſconſulti mandato Iuſtiniani fecerunt,vt.l.j.§.omnia enim merito.de ve
te.iure enu.

1 ☞ *Ciuitas unit duas uillas,quarum una erat pinguis,alia erat grauata,an creditores poſſunt uenire contra bona omnium.*

Si cohæredem meum.

Si portio aecedit portioni,poſtc̄ legata cœperūt deberi ab vtroc̄ cohærede,nō eſt locus cōtributioni.h.d. Opp. de eo ꝙ vidiſtis no.ſ.§.proxi.&.§.id ꝙ ex ſubſtitutione.Sol.Hic cœperūt à cohærede deberi:& ideo nō fit cōputatio:in.§.proxi. nō cœpeē deberi.Satis cogitaui ſi pñt iſtos caſus aptare ad aliā
a materiā,& non potui.Sed formo vnā queſtionē.†Ciuitas Peru
1 ſina vniuit duas villas ſimul, & vna erat multū grauata debitis: alia erat multū pinguis.quæro,an creditores poſsint venire contra bona omniū.Modò dices quòd iſta vnio poteſt fieri tribus modis.Vno mō pone noīa ꝙ vna voceē, a, & alia b, & tūc pōt intelligi ꝙ a,vniaē cū b,& b,cū a,vel vtroc̄ ſimul.& eſt differētia in hoc.& iſti modi probanē in corpore vt iudic.ſine quoquo ſuffra.§.illud.&.§.hoc autem.& plenè.C.de metropo.l.j.li.xj.& plenius extra,ne ſe.vacan.c.j.Poſſes tu dicere,caſus eſt hic,cùm accidat grauata non grauatæ,vt in.§.ſi cohęredis. Alius dicet ꝙ non habet locum cōtributio:quia iā incepit deberi:vt in.§. ſi cohæredem.ſed nullus bene dicit:quia illa iura habent locum in legatis,& vltimis volūtatibus:qa in alijs ſemper fit cōtributio oīm ſi ad pauperē vadāt diuitiæ vndecūc̄,vt.l.quæ dotis.ſ.ſol.matr. &.l.fi.§.ſinautē dubius.C.de iure deli. Sed ad propoſitū quādo vnitur grauata non grauatæ:qa iſta vnio fit à ſuperiori de neceſſitate:crederem ꝙ non grauata poſſet impetrare ſeparationē: vt l.j.in fi.de ſepara.in alijs omnibus credo ꝙ villa locuples nō teneatur ad debita antiqua:quia villa repræſentat vicem perſonę:
b vt.l.mortuo.j.de fideiuſ.&.l.probaē.ſ.de iud.& ſicb eſt acſi vnus homo veniret ad iſtam ciuitatem:quia ad debita antiqua non teneretur:vt.l.prouidendum.C.de decu.&.l.j.C.vt nullus ex vicarijs pro alienis vicariorum debitis moleſtetur.li.xj. Et hoc tenet
c Dy. in.l.incola.j.ad municipa.

Si in annos.

Dicemus plenè de iſta materia in.l. Titio. infra eodem.

Id quod.

Opp.& videē ꝙ iſtud ꝙ hæredi debetur,detrahatur:vt.l.Stichum.§.aliquando.j.de ſolu. Si habes hæreditati, ſtat propriè:ſi habes hærei,ſ.iure hæreditario.

1 ☞ *Impenſa funeris, & monumenti neceſſaria facta ab hærede ut es alienum detrahitur.& nume.4.*
2 *Hæres in monumento poteſt expendere eius quā dixerit teſtator in ſui præiudicium:& ſi minus quam dixerit, debet expendere quod æquum eſt.*
3 *Alius expendens in monumento fiendo per hæredem,quando poſsit ab hærede repetere,& qua actione.*
5 *Falcidia quando detrahatur de impenſa monumenti.*

De impenſa.

Impenſa† monumenti & funeris neceſſaria facta ab hærede detrahiē vt æs alienū.Item pecunia legata ad monumētū defalcaē niſi quatenus ſit neceſſariū.h.d.Diuidiē in duas partes.Primò loquiē de impenſa facta ab hærede. Secundò de pecunia legata alteri ad faciendum monumentū.Secunda ibi,id circo. Item prima ſubdiuidiē in duas partes:quia primò ponit dictū Sabini : ſecundò dictum Marcelli.Opp.& videē ꝙ marcellus corrigit Sabinū : ſed dic ꝙ Sabinus loquiē in monumēto neceſſario: Marcellus in non neceſſario:vt apparet per.l.nec amplius. Opp. de.l.cū in teſtō.j.de ꝟ.ſig.Gl.dicit,hic expēdit minus:ibi plus.Sed quid ad factū, an hæres poſsit plus expēdere ꝙ teſtōr iuſſerit? Et dic ꝙ pōt in prę iudicium ipſius hęredis,non legatariorū:de hoc hic loquiē. Vlterius op.de.l.hæreditas.§.j.ſ.de peti.hęre,Gl.ibi & hic ſe inuoluit ſed truffa eſt:quia hic quæriē an deducaē vt æs alienū;& an detrahaē Falcidia.ibi quæriē vtrū alius impendēs poſſet ab hęrede
2 repetere.nil ergo illud cū iſto. Ad† ꝓpoſitū breuiter nō inſiſtendo declaro iſtam materiā per.q.Et primò quæro quantū pōt ſoluere in monumēto in præiudiciū ſui. Et dic quantū vult teſtōr: vnde plus,non minus pōt:vt.l.cū in teſtō.j.de ver.ſig.Sed ſi mi
3 nus dixit ꝙ deberet tūc ęquū expēdat:vt.l.at ſi quis.§.ęquū.ſ.de reli.Quęro an † ꝙ alius expēdet in monumēto,poſsit ab hęrede repetere; Et dic. Aut expendit plus ꝙ teſtator voluit; & non repetit,vt.l.q aliena.§.j.ſ.de neg.geſt. Aut tm quātū dixit teſtōr,expēdit: & tūc aut vult repetere actione neg.geſt.& poteſt:vt.l.hæreditas.§.j.ſ.de peti.hęre. Aut vult actione funeraria repetere:& tūc non pōt,niſi illud b ꝙ eſt æquū,non tm, quantū teſtator iuſsit: vt.l.at ſi quis.§.æquū.ſ.de reli. & eo caſu ꝙ tantū repetit. eſt verū, niſi hæres potuiſſet Falcidiam detrahere:quia tantum repetit. c
4 Quæro an † expenſa monumenti detrahaē vt æs alienū.Et dic aut eſt neceſſaria reſpe d ctu funeris:& vt æs alienū detrahitur:vt.ſ. in prin. Aut non eſt neceſſaria:& tunc non detrahaē vt æs alienū:vt in ver. Marcellus.
5 Quæro † an Falcidia detrahaē de impenſa monumenti.Et dic autſunt legata ad monumētū neceſſariū; & non detrahitur: vt in princ.§.Si ſint legata ad monumētum vo luntarium,defalcabitur vt alia legata: vt hic.

¶Sed formo. Et ꝙ iſta vnione ſepe cōſului. vide Ludo.Roma.in & conſi.clxxj.

¶Et ſic.Nec ēt ad re preſalias iā cōceſſas: vide bal.not.loquētē in tit.de cēſit.in addi. Spe. Andr.Barba.

¶Tenet Dy. adde ꝙ idē ſequit̄ Roma.cōſilio.cclxxv.

¶Sui puidētia. Adē ſequātū alex. tāgit an acquiſita ex vſuris ꝓ filiū ſint cōcāda, ſ poſui poſt ipſum ſ.l. cū oportet.

LEX III.

Si hæres inſtitutus.

Quod hæres acquirit ſui puidētia[d] vl alteriusſtulti tia,non cōputaē in bonis.h.d. Tene mēti iſtā legē. Pro ea facit.l.venditor ex hæreditate circa mediū.ſ.de hære.vel act.vē.

Item ſi Reipublicæ.

Dicit Dyn.iſte caſus nō reperitur alibi.

1 ☞ *An ſi mihi debetur res ex contractu ſub conditione, eueniente conditione mutetur dominium,quòd ſic.*

Vndo legato.

Pōt qs cām domniū ſibi mutare,cā noua extrinſecus ſuperueniēte.h.d.Opp.& videē ꝙ imò qs dicaē dñs ex vtroc̄ cauſa: vt. iij.ſ.ex pluribus.j.de acq.poſ.So. Ibi poſſeſsio pōt haberi ex plu tibus cauſis:dñium nō.Op.de.l.in numerationibus.j.de ſol. Sol. Ibi loqtur in pluribus cauſis cōcurrētibus in idē tempus : hic in diuerſis tēporibus:vt no.in.d.§.ex pluribus.Op.de acq.poſ.l.qđ meo.Sol.Poteſt ex cauſa extrinſecus veniēte:vt hic.Op.de.l.cui res.ſ.de actio.emp.Solue vt gl.& bñ.Opp.de.l.huiuſmodi.§.ſtichū.circa ſi.ſ.de leg.j.Sol.Ibi mutat caſum in fi.& iſtā opi. ibi re probaui tibi.Dic breuiter vt ibi dixi iſta lex loqt̄, qñ mihi debeē
1 res ex vltima volūtate.Quæro † quid ſi debeē mihi res ex cōtractu,an exiſtente cōditione muteē cā prioris dñij. Et vī ꝙ nō:qa ex vltima volūtate trāſit dñiū ipſo iure:ſed in cōtractibus nō,ſine traditiōe.In cōtrariū eſt veritas: qa veniēte cōditione mutuo dñium,vt ex noua cauſa habeo:vt in gloſ.in.l.iij.§.ex pluribus.j. de acquiren.poſſe.& caſus eſt in.l.ſub conditione.j.de ſol.plenè diſtingue vt in dicto.§.ex pluribus.

1 ☞ *Res non uitiatur ſi uenit in eum caſum,in quem non potuit inchoari,ſi caſus ſuperueniens tendit ad eundem effectum cum primo.*
Dominium rei poteſt haberi ex diuerſis cauſis in idem tempus concurrentibus.

Verbis.

Non† vitiaē res,ſi venit in eū caſum,in quē nō potuit inchoari,ſi caſus ſuperueniēs tēdit ad eū dē effectū cū primo.h.d.Op.de.l.inter ſtipulatē.§.ſacrā.j. de ver. obl.&.l.Vranius.j.de fideiuſ.Breuiter caſus ſuperueniēs tēdit ad eūdē effectū cū primo.Hoc determinat Dy.in.c. actus legitimi.
2 extra,de reg.iur.lib.vj.Quæro † an rei dominiū habeaē ex cauſis diuerſis.Et videē ꝙ ſic:qa cōcurrrūt in idē tp̄s:vt in.l.in numerationibus.j.de ſol.Gl.determinat cōtrariū,& malè,ī.l.iij.§.ex pluribus.j.de acqui.poſ.& ibi per Dy.reprehenditur.

IN lege Falcidia æris.

Quæro qđ vult dicere lex.& dicit gl. ipſe ſolus,&c. Dy.iſtam gl.reprehendit;alio mō ſolus.ſ. deducit &c. vt gl.,quā eā reprehendit.Tertio modo legā vt ipſe ſolus deducetur,quē teſtator dānat;& licet alij teneātur, habēt tamen regreſſum.Op.de.l.cū ab vno.ſ.de le.ij. Sol. Ibi ſpeciale fauore dotis. Op.& vī ꝙ detrahaē ab alijs cohæredibus.vt.l.ſi filia.§.Papinianus.ſ.fami.ercī.Gl.dicit,fateor ꝙ ipſe detrahat à cohæredibus: qa vī eſſe grauatus liberare eos.Sed alij cohęredes nō faciūt mētionē de ęre alieno:qa nō ipſi,ſed alij ſunt grauati.Idē no. in.l.cū ab vno.Sed opp. certū eſt ꝙ oēs cohæredes tenenē ꝓ hæreditariſs portionibus,& liberatio vī eis legata à cohærede:ergo apparet ꝙ cohæredes capiūt liberationē iure p̄legati. Sed tūc arguo, qđ iure p̄legati capiē,nō cōputaē in quartā:vt.l.id autē. &.l.qđ autē.&.l.in quartā.j.e.vī ergo ꝙ oēs debēt habere rōnē ęris alieni nec legatarij poſſunt dicere, alius eſt grauatus. Quid dicemus?

a ☞Op.de.l.fi filius.Et vide d.Petr.i.c.Ray. de testa.Bald.i.l.filiũ quẽ.C.fa.ercis.Et i.l. fi.§.finaut̃ dubi⁹. C. de iure.de libet.A.B.

Nescio quid dicamus, nisi reducam me ad cautionem, quòd in casu,quando testator grauat vnum,vt soluat æs alienum,est exmente testatoris quòd alij non habeant rationem æris alieni. ad hoc.j. e.l.cũ q. §. fin.

a ☞*Fructus pendentes dicuntur pars rei,& reddunt fundm pretiosiorem.*
b *Partus ancillæ non dicitur pars rei,nec facit ancillam pretiosiorem.*

IN lege Falcidia placuit. Ista est singularis lex &.h.d.Fructus pẽdentes dicũtur pars rei,et rẽ faciunt pretiosiorẽ. secus in partu existẽte in vẽtre.h.d. Nota
1 q̃ fructus † dicunt̃ pars rei.Habes in.l.fructus pẽdentes.§.de rei
2 vẽ.l.fi.§.pe.j.q̃ in frau.credi.Itẽ nota † q̃ nõ dicit̃ partus ps rei:vt hic,&.l.partum.j.de ver.sign.&.l.si aliena.§.Sceuola.j.de vsusc. Opp.& videtur q̃ partus pars rei dicat̃:vt.l.j.§.ex hoc rescripto. §.de ven.inspi.Sol.Illud est verum quantum ad illud edictũ:secus quo ad alia.Opp.de lega.ij.l.si quod ex Pãphila. Dicit glos. aliud in emptore,& aliud ĩ hęrede.Nihil est dicere.Dic q̃ibi nõ est pretiosior ancilla ꝓpter partũ,licet carior ematur.Nihil enim adest ei, propter quod ipsa sit magis pretiosa: q̃a partus non est eius pars:& ideo nõ est aliqua pars q̃ faciat eã pretiosiorẽ:nec dr̃ ptiosior,licet pp aliquã q̃litatẽ eã emat cariorẽ sed fundus est ptiosior ĩ se.Op.de.l.q ĩ vtero.§.de stat.ho.Solue vt glo. q̃ tenę mẽti.

QVod supra. Gl.ponit casum dupliciter.& de primo sum contentus. & iste est casus de materia.§.quod vulgo.j.l.proxima.

IN ratione.

1 ☞*In ultimis uoluntatibus per aduentum conditionis non fingitur retro.*
2 *Fictio re perempta non retro trahitur.*

Si seruus sub conditione. Illud, q̃ si extaret nõ æstimarẽt,hęredi nõ imputat̃:alias secus,etiam si est peremptum.h.d.Opp.§.de nox.l.si hęres.Sol. Illius contingit propter dolum hęredis.Opp. j.eo.l.§.si seruus.Solue vt ibi:quia concordat,nõ discordat. Vltimò iste.§.videt facere duo cõtra mea dicta materia de fictioni-
1 bus. Dico† q̃ in vltimis volũtatibus ĩ legatis ꝑ aduẽtũ cõditionis nõ fingit̃ retro:vt.l.si mr̃.§.eandẽ.j.de execu.rei iudic.&.l.j.§.
2 serui.§.ad Syl.hic videt cõtra.Item dico† re perempta non habet locũ fictio,vt retro fingat̃,vt.l.huic scripturæ.§.ad.l.Ag.&.l.vlti.C.de sen.pas.& ibi doc.not.hic dr̃ contrariũ. Sed ad cõtraria respondeo q̃ hic non fingit̃ retro.Sed ratio est: q̃a si res esset hodie:non ęstimaret̃:vt.j.ea.l.§.si seruus.

Imperator Marcus. Ex facto quod trahit originem testatore viuente, non computatur in quartam.hoc dicit.cum.§.seq.

Si seruus testamento. Illud pemptũ nõ ęstimat̃ q̃ si extaret nõ æstimaret̃ h.d.In tex.ibi:necaret̃.q̃ post aditã hr̃ditatẽ vltimo supplicio afficiũtur.Op.q̃cq̃ perit morte,perit hr̃di:vt.l in rõne.in pri.j.eo. Gl.huius cõtrarij timore vult dicere q̃ cõcordat cũ illa:& iõ lege interrogatiuè istũ tex.& vide istã gl.q̃ incipit,cũ adit hæredi tas,&c.Dy.reprehẽdit istã gl. & dicit q̃ istud est cõtra casum.l. æris alieni.j.e. Itẽ in.§.j.ŝ.ea.l.loq̃ qñ cõditio extiterit:& tũc nullo modo æstimat̃:sed qñ deficit cõditio,tũc æstimatio fieret,si vi
a ueret.& hoc vult tex.& ideo puto verum dicere Dynum.

1 ☞*Substitutus pupillo debet legata quæ à pupillo cœperunt deberi,ut æs alienum: & an detrahat Falcidiam ex persona pupilli,uel primi testatoris.*
2 *Hæres nõ cõficiẽs inuẽtariũ perdit Falcidiam,& tenetur ad solita legata.*
3 *Substitutus pupillo tenetur aliud inuentarium facere,licet pupillus fecerit:aliter tenetur ad solida legata.*
4 *Si substitutus fecerit inuentarium,pupillus non:an substitutus detrahat integram falcidiam,& debeat integra legata.*
Substitutus pupillo potest petere restitutionẽ in integrũ, ut faciat inuentarium.
5 *Substitutus pupillo quando facit inuentarium,debet ponere in inuentario omnia bona: & si unam rem relinqueret, amittit Falcidiam, licet de hoc ultimo se remittat.*
6 *Inuentarium factum ab instituto, qui postea per restitutionem in integrũ abstinuit,uel repudiauit,an proficiat substituto uulgariter,dubitat.*
7 *Inuentariũ factum ab instituto sub conditione,qui pendẽte conditiõe petijt bonorũ possessionem secundũ tabulas,q̃ extante conditione tibi prosit.*
8 *Inuentarium factum à tutore pro pupillo,q̃ pupillo non prosit.*
9 *Inuentarium hæredis an prosit fideicõmissario uniuersali.q̃ nõ,nisi ab herede cedatur.*
10 *Fideicõmissarius uniuersalis q̃ possit facere inuẽtariũ ex ꝑsona sua si hæres nõ fecit.*
11 *Pupillus potest esse miles.*

Quod vulgo dicitur in ta. Iste §.est difficilis,& iuuenibus horribilis,& sequens videtur horribilior, & breuiter.h.d. Intestamento patris & filij vna Falcidia locum habet, & legatorum & bonorum fit cõtributio:& in detrahẽda Falcidia tempus mortis patris inspicitur:& bonorũ augmentum, vel diminutio pòst cõtingens nõ prodest,nec nocet legatarijs.h.d.Diuiditur in quatuor partes scdm Dy.Primò ponit vulgaris regula vsq̃ ibi:quãuis. Ibi ponit primus effectus regulæ vsq̃ ibi:secũdũ qd̃.Ibi ponitur secundus effectus regulæ,& eius exẽplũ vsq̃ ibi:nec ad rẽ. Ibi respõdetur tacitæ obiectioni vsq̃ ad §.si filio. Ibi in tex.præstatur.noũe legati.ibi:patrimonij.q̃a illud habet locũ inspecto tẽpore præsenti,nõ augmẽto,vel diminutiõe pòst cõtingẽte.Item ibi:sub cõditione si casus pupillaris substitutionis euenerit.Item ibi:intelligunt̃.& ideo cũ videant̃ vno testamẽto relicta, tẽpore mortis patris inspicit̃,nõ augmẽtũ vel diminutio postea contin-
1 gens.No.† q̃ iste substitutus debet legata quæ à pupillo cœperũt deberi,vt ęs alienũ. Itẽ not.q̃ inspicit̃ tẽpus mortis patris,nõ augmẽtũ cõtingens,vel diminutio.Op.ad primã partẽ:q̃a patris & filij diuersæ sunt hæreditates:vt inst.de pupil.substi.§.igitur.et §.de vulg.& pupil.l.ij.§.prius.Sed si plures sunt hæreditates:ergo plures Falcidiæ:vt l.in singulis.j.eo. Glo. respondet in positione casus:q̃a licet plures sint hæreditates,vnũ tñ est testamẽtũ: vt l.patris & filij.§.de vulg.& pup.Sed instat̃, q̃a istud nõ videt bene dictũ,cũ debeamus inspicere magis veritatem hæreditatis, quàm vnum testamentum:vt d.l.in singulis.Respond.ideo hæc ratio pluralitatis hæreditatis non inspicit̃:quia testator oẽs istos mistim in vno testamẽto consideravit,& cũ mistio fit secuta, habet locum cõtributio.Sed si quod istorum deficeret, q̃a mistim nõ cõsiderauit,vel quia nõ fit facta mistio: tũc inspiciuntur plures hæreditates,vt in sequẽti cõtrario videbitis.Op.§.l.proxi.vbi nõ fit cõtributio bonorũ patris & filij.Respõdeo,ibi testator substituit exhæredato:hic filio instituto. Vide rationẽ: quia quando filio exhæredato substituit, non vult q̃ misceantur bona filij cũ bonis patris.ideo sunt duæ hæreditates:cũ ibi pater non considerauit q̃ mistio fieret.Sed contra istud videbitur j.ead.l. in fi. Respondeo,& dico quòd hac l.§.fi.testator voluit relinquere legata ab instituto:& ideo apparet quòd consideravit de contributione,& reipexit illud tempus quo erit hæres filij sui,sed §.l. proxi.non reliquit legata in secundis tabulis,& ideo testator nõ habuit respectum ad tempus,quo bona commiscẽtur. In duobus ergo casibus testator considerauit.Primus casus est, quando instituit filium.Secundus est,quando non instituit,sed in substitu
a tione reliquit legata, vt hac l.in fi.Oppo.de l. si filius ' qui patri. §.de vulg.& pupil.Solu.Ibi non adiuit filius patris hęreditatem. Ratio quia non est facta contributio:quia bona non sunt mista seu vnita:ideo ibi sunt duæ hæreditates:hic verò filius excitit hęres patris,& adiuit bona sunt commissa.Venio ad secundam partem,& oppo. glos. quod tex.sibimet contradicat. dicit lex quòd est vt æs alienum,& postea fit contributio.Contra:quia æs alienum ante omnia deducitur:vt l.irritum.& l.in imponenda.C.eodem titu.& supra eodem.l.j.in fine.Soluit glo.dupliciter.& vide istam glo.quæ incipit,sed videtur hęc litera & prima solu.gl.est. & dicit quòd tunc habetur loco æris alieni,quãdo legata omnia possunt solui.Bona solu.est,sed videtur modici effectus:quia secundũ hoc est idem qd̃ in omnibus alijs legatis:q̃a legata respectu ipsius hæredis debentur vt æs alienũ:vt l.j.C.de bo.auc.iud. pos.Dy.videtur aliter soluere,& fatet̃ q̃ ab ipso instituto debet vt æs alienũ:sed à filio debet̃ vt legatũ.Sed q̃a ex persona filij detrahitur Falcidia:ideo fit contributio:& ex eo detrahit̃ Falcidia. Sed hoc nõ est verũ:q̃a si ex persona filij detraheretur Falcidia, detraheret vt ipse filius:quod nõ est verũ,vt hic. Itẽ filius nõ cõtribueret cũ legatis substituti,& sic nec substitutus.quod est falsum,vt hic dicit̃.Oppo.j.proxi.§.videbitis.j.in ver.itaq̃. Veritas est q̃ substitutus ex persona sua detrahit.Aduerte,& dic:Dy.bene dicit,q̃ ex persona pupilli dicitur hęres detrahere Falcidiam: quia pupillo erant conditionalia.quod si veniret conditio pupillaris substitutionis deberet posse diminui:vt l.ij.§.interdum.ŝ.de vulg.& pup.Et licet ista conditio nõ posset viuo pupillo existere:tamen est ex persona pupilli:sicut dicimus in l. hæreditariũ.j. de bon.auc.iudi. & l.j. C.vt ac.hæredi. Nota tex.qui dicit.j.§.prooxi.qui dicit,quòd ex persona sua detrahit.est verum,nisi in legatis reli

tis relictis à pupillo: q̃a tũc ex ꝑsona pupilli : & sic mistim vt ibi dicam statim.Op.de.l. licet Imperator.ŝ. de leg.j. vbi dicit q̃ qñ sunt relicta alia legata à substituto.ea,quæ sunt relicta ab instituto,nõ videtur deberi à substituto.hic autẽ dicitur contrariũ.Solut Dy.duobus modis,& quælibet est vera : ibi loquit̃ qñ relinquitur eidẽ:hic quando diuersis personis.Vel aliter,vulgari substitutione loquitur: quo casu non cœperunt deberi ab instituto: hic verò loquit̃ in pupillari substitutiõe,quo casu cœperũt debere ab instituto:ideo substitutus debet.Opp.de.l.si fundũ sub conditione.§.si pater.ŝ.de leg.j.vbi non incipiũt deberi à substituto. Soluit Dy.q̃ nõ incœperũt deberi à substituto pupillariter post quam cœperunt ab instituto.Solu.Dy.intelligit̃ quòd non cœperunt deberi à substituto tanq̃ à se::sed tanq̃ à persona instituti sic.Op.j.proxi.§.vbi non fit contributio.Solu.Ibi erant plures substituti:hic vnus.& ibi videbitis.Opp.j.ea.l.§.quæritũ.Solu. Hic loquitur de contributiõe fienda de relictis à substituto ĩ primis tabulis,& de relictis ab instituto in secundis.§.quæritum.loquit̃ de contributiõe nõ fienda de relictis à substituto in primis tabulis,& de relictis ab eodẽ in secundis tabulis.& ibi videbitis ratio nem.Venio ad tertiã partem in ver.secũdũ q̃ op.& videt̃ quòd nocebat diminutio postea contingens:vt.l.in ratione.§.diligenter j.eo.Breuiter, ibi contingit diminutio circa rem legatã:hic circa alias res hæreditarias.Vel si velis dicere q̃ hic non fit diminutio respectu quotę,sed respectu quãtitatis:vt iste fundus est mihi legatus.tres partes sunt diminutæ:tũc de alia,quæ remansit, tantũ habebunt legatarij modo,quantum primo habuissent. Vlterius opp.ŝ.ea.l.§.Imperator.&.§.cũ quidam.Sol.Hic loquitur de diminutione,quę contingit post mortem defuncti, nec habuit origine in vita defuncti,vt in cõtrario.Circa hoc opp.de.l.& si contra.ŝ.de vulga.& pupilla.&.l.ab exhęredati.ŝ.de leg.j.&.l.Plautius.ŝ.tit.j.Sol.Ibi diminutio fit per legis dispositionẽ,quę dispositio legis emanauit ꝑpter factũ defuncti qui exhæredauit quẽ non debuit, vel præterijt.hic post mortem cõtingit diminutio. Vlterius opponi.& videt̃ quòd augmentũ pòst contingens prosit legatarijs:vt.l.in lege Falcidia placuit.ŝ.eo.Sol.Ibi habuit originem in vita defuncti.hic non.Sed contra hoc oppo.de.l.,serui qui apud hostes.j.eo.Sol.Licet non habuerit ibi originẽ in vita defuncti,tamen fingit̃ habere per fictionẽ postliminij: ideo prodest legatarijs.Oppo.ŝ.eo.in prin.&.j.eo.l.non est dubiũ.&.l. ex asse.vbi si legatarius repudiat,prodest alijs legatarijs.Respõdeo primò,quòd legatario repudiante nil accrescit hęreditati:sed declaratur nil diminutũ esse: vel aliter legatario repudiante fingit̃ retro: vt.l. seruum filij.§.j.ŝ.de legat.j.&.l.quidam.ŝ.de reb.dub. meritò tamen fingit̃ retro,&c.vt dixi.ŝ.in proxi.contrario.Contra istud op.vlterius de.l.q̃ de bonis.§.fructus.j.eod.&.l. in lege Falcidia non habetur.&.l.Paulus.ij.respõso. vbi fructus postea percepti prosunt legatarijs. Sol. Ibi loquitur de augmento,quod obuenit ex ipsa legata.hic loquitur de augmẽto extrinsecus obueniente.Vltimò opp.de.l.cũ quo.in prin.j.eo. Breuiter rñdeo, ibi non contingit augmentũ circa res hæreditarias,sed circa bona debitorum hæreditariorum. Rationẽ ibi videbitis. Venio ad vltimam partẽ,quæ est subtilis & vtilis.dicit̃ hic q̃ præstatur vltra quadrãtẽ,& vltra patronij vires. Cõtra.j.ad Treb.l.j.§. si is q. vbi etiã in testamẽto militis non debentur vltra vires patrimonij.Rñ.gl.q̃ debentur vltra vires patrimonij,& vltra dodrãtem & vide gl.quæ incipit,bene dixi,&c.Ego intelligo istam gl. sic, q̃ non debet̃ vltra patrimoniũ , q̃ testator relinquit tẽpore mortis suæ:nam licet sit vltra patrimoniũ,q̃ relinquit pupillis,nõ curo:quia tanq̃ æs alienũ soluit:& sic pupillus tenebat̃ ad solida legata,& iste substitutus tenet̃ excepta Falcidia ad tẽpus mortis relata.Opp.de.l.q̃ dotis.ŝ.sol.mat.&.l.si te.C.de iure deliberandi.Sol. Aliud est in creditoribus,quibus quis tenet̃ in solidum: sed legatarijs vltra vires patrimonij non.Sed contra hoc oppo.in auc.de hęredi.& falci.§.si verò non fecerit.posito.C.eo.auc.sed cũ testa
2 tor.Sol.† Illud est verum hodie quando hæres non fecit inuentarium: quia tunc ad solida legata tenet̃.h.d.gl.& bñ, Sed Ray. scribit hic vnam mirabilem opi.Gul.de Cug.& dicit q̃ hæres ꝑ non factam confectionẽ inuentarij perdit Falcidiam,non quòd vltra vires patrimonij teneatur:vt probat tex.Nam fuit inductũ inuentarium vt hæres posset Falcidiam detrahere, vt in corpore de hæredi.& Falc.super rubrica.Si igitur non facit, priuetur Falcidia.Præterea,qui non implet voluntatem defuncti,nõ priuatur bonis suis , licet hæreditate sic : vt in a corpo.de hære.& Falci.§. si quis autem nõ implens.multo magis iste,qui non facit inuentarium,non priuatur suis bonis,sed Falcidia. Istud dictum Ray. legendo Pisis tenebat.Ego dico contrarium:quia.§.si verò non fecerit.dicit,cõplebit legata,& fideicõmissa.& tex.in auc.sed cũ testator.dicit qd̃ solida legata præstabit : ipse rñdet vsq̃ ad vires patrimonij. Sed probo per rationem vrgentẽ.Tex.in auc.de hęred.& Fal.§.sanc imus.præsumit hæredem subtrahere bona & ideo non habet Falcidiam: quia bona sunt sufficientia legatis:ergo ex dicto suo hæres ex præsumptio
a ne iuris tenet̃ ad solida legata. Ad primam rõnem respõdeo,verũ est q̃ inuentariũ est inductũ vt habeat Falcidiã:tamen si non fecit inuentariũ,propter hoc nõ tenet̃ ad solida legata: imò hoc est propter id,quia præsumitur q̃ subtraxit. Ad authẽt.hoc amplius.&.§.si quis autẽ non implens.respondeo q̃ non est illa præsumptio q̃ subtraxerit:& ideo solũ Falcidia priuat̃. Vlterius op. C.de iur.deli.§.si in computatione.&.§.sed & si legatarij.vbi de bonis hæreditarijs: hic de bonis suis.Sol. Ibi hæres fecit inuẽtariũ:hic loquitur de eo, qui inuentarium non fecit : & ideo ibi ad
3 solida legata non tenet̃. Venio ad.q.& primò † quæro circa istũ. §.quid si pupillus fecit iuẽtariũ:an substituto hoc sufficiat si ipse inuentariũ non fecit.Breuiter non insisto.Credo q̃ debeat aliud inuentarium substitutus facere: aliàs teneretur ad solida legata. Et ratio quare fit inuentariũ est,ne hæres subtrahat bona,de quibus debet solui legatarijs:vt in.§.sancimus.in corpore.eo modo pupillus posuit bona patris & testatoris,non bona sua : sed quia substitutus tenetur soluere de bonis ipsius pupilli, si bona testatoris non sufficiunt:ideo quia posset subtrahere de bonis pupilli
4 eget nouo inuẽtario.Quæro† quid si pupillus non fecit inuentariũ,substitutus fecit, an detrahat integram Falcidiam. Et breuiter respondeo,si pupillus non fecit inuentariũ , poterit petere restitutionem:vt in auc.eo.§.pupillus.eodem modo substitutus ex persona pupilli potest petere restitutionẽ,vt inuẽtariũ faciat: vt.l.non solũ.ŝ.de in integ.restit.Sed si omitteret ex persona pupilli,& faceret ex persona sua:tunc legata relicta à pupillo integra debentur,quia nõ est factũ inuẽtariũ:tamen ex persona sua, quia fecit inuentariũ,detrahet Falcidiã. & istud quod soluit primò legatarijs pupilli,non nocet legatarijs, quibus debet ex substitutione:quia propter delictũ suum contingit,& post mortem testatoris:vt in.§.& hoc dicimus.in corpore.&.j.eo.l.in ratione. in prin. &.l.j.§.interdum.Quæro† quando substitutus facit inuentariũ,quæ bona ponet,vel quæ erant tempore mortis testatoris,vel pupilli:Et videtur q̃ tempus mortis testatoris inspicit̃ per hunc.§.Sed credo q̃ quantũ ad legatarios pupilli sufficeret: sed non quantũ ad creditores pupilli.Et ideo dico q̃ omnia bona debet ponere: quia si vnum relinqueret q̃ non poneret, tota Falcidia priuaretur secundũ quosdam:vt in auc.eo.§.sancimus. ergo,&c.licet de iure Codicis aliud esset : vt.l.fi.§.illo.C.de iure delib.quod qualiter fit,dicemus.j.eo.l.Paulus.in princ. Vlterius
6 † quæro:institutus in primò gradu fecit inuẽtariũ:postea per restitutionem abstinuit,vel repudiauit:an illud inuentarium proficiat substituto vulgariter:Et videtur q̃ sic:quia quicquid interim fecit,habet̃ ratum:vt.l.in integrum.ŝ.de mino.&.l. quoties. ŝ.de acquir.hære.Breuiter dubito in isto passu:quia omnia,quæ sunt facta ab instituto,sunt rata:verũ est, facta circa hæreditatẽ, non circa sc.ſ.personam suam:quia per istud beneficium rescinditur.sed illæ leges loquunt̃,quando sunt valida ea,quę facit circa alios,non circa se:& ideo quia nõ sum bene clarus,sub dubio
7 relinquo. Quęro† aliquis institutus sub cõditione pendente cõditione petit bonorum possessionem secundũ tabu.& facit inuẽtarium:an sibi sufficiat,si postea extet conditio:Et dico q̃ sic:q̃a illa bonorũ possessio,quã petit secundũ tab:conuertitur in legitimã aditionẽ existente conditione:vt.l.ij.§.si sub conditione.j.de
8 bonorũ pos.secundũ tab.Quæro:† tutor fecit inuentariũ pro pupillo,vel curator datus bonis,secundũ quod tenet̃ ex forma.l.ij. de cura.bo.dan.vtrũ prosit pupillo,vt videat̃ hęres cũ beneficio inuentarij:Credo q̃ non.Et ratio est propter solennitatem:quia alia solennitas requirerẽt confectione inuẽtarij ab hærede, quã

☞Legata solida. Adde scdm Bal.i.l.filiũ quẽ habẽtẽ,quẽ refert hic Alex. hoc esse verũ,nisi legatarij cõfiteant̃ q̃ hæres nõ occultauit bona,secũdũ q̃ hĩ in.§.sancimus.i auc.de hære. & Falc. q̃ vide qd̃ consuluit idẽ Bal.cõf.ccxiij.li. iiij.& q̃ cõtra ꝓsumptionẽ iuris & dẽ iure admittat̃ præsumptio ĩ cõtrariũ voluit idẽ Bal.cõsi. iij.lib.j.

¶Quero, heres. Add vltra Alexā. i hac. q. Ang. cōsi. xxxj. & in quantū Alexā. ponit gnēp opin. an filius de restituendo grauatus detrahat duas quartas, add videdū Old. 9 consi. cxxxj. Petr. de a Anch. cōsil. xxvj. pau. de Cast. cōsil. xcij. & ccl. Ang. cōsi. cl. & sequēti. & cōsil. cxxv. Bal. consi. cxj. & cōsil. clxxxviij. lib j. siquātū ēt Alex. vī trāsire cū opi. q asscēdētes de trahāt duas quartas, cū sint rogati restituere: Dic q Rom. cōsi. clxxxv. tenet cōtrariū in ꝑprin. & consil. ccxxxix. & ibi seqtur opi. Canonistarū quā ēt seqī Pau. d Cast. consi. cclxij. j. fi.

b ☞ Adde ex scripto exēplari. secūda regula est, q si pluribus institutis, si singulis habet locū lex Falcidia vt. l. in singulis, &c. Alex. Losæus.

illa, quæ requiritur in confectione inuētarij à tutore. Solennitas inuentarij ab herede ponitur in. l. scimus. C. de iur. delibe. coniūcta auf. sed cùm testator. C. eod. meritò sibi non prodest inuentarium tutoris, cùm non habeat illas solennitates. Quero, † heres fa cit inuentariū, & postea restituit vniuersali fideicōmissario hæreditatem. An prosit fideicommissario? Et ista q. fuit facta per do. Lamber. de Ramponibus. Iac. de Bel. ponit istam q. in auf. eo. §. si verò non fecerit. Ray. ponit istam hic, licet non faciat mentionem de illis. Breuiter, beneficium inuentarij habet heres vt hæres, & habet illud beneficium ex sua prouisione, & non inuenit illud in hæreditate: sed illa q̄ hæres habet ex sua prouisione, non transeunt in fideicō missariū facta restitutione, per Trebell. sed est opus noua cessione: vt. l. si hæres pecuniam. j. ad Trebel. & l. hæres à debitore. in prin. j. de fideiussori. & sic beneficium inuētarij non transit in fideicōmissariū, nisi cedat ab hærede fideicōmissario. Hoc etiam ponitur in Spe. de instr. edi. ij. dicto. vers. qd si hæres. Sed dices tu, ad quid prodest illud si cedat? Dico q si cedatur istud ius, ꝑdest sibi propter creditores, ne insolidū creditoribus teneaī: & etiam propter Falcidiam in casibus, in quibus potest detrahi: vt. l. lex 10 Falcidia. §. nunc̄ꝑ. j. eo. tit. Quero, † si hæres non fecit inuentariū, an vniuersalis fideicōmissarius possit ex sua ꝑsona facere? docti. dicunt q sic ex æquitate: quia habeī locū heredis: vt. l. si filius. §. j. s. quod cū eo. & j. tit. ij. l. si postulante. h. d. Iac. de Bel. in corpore eo. §. sancimus. & tangit Spec. in. d. tit. de instru. edi. §. dicto. ¶. quid si hæres non facit. Sed ego dico sic, q hæreditatis restitutio pōt fieri incontinenti: & tūc fateor q fideicōmissarius potest facere inuētariū: quia hæres poterat iure hæreditario facere: ergo in fideicōmissariū per Treb. transibit: vt. l. j. post princi. ad Treb. Si verò hereditas non est restituta incōtinenti, sed tempus faciē di inuētariū trāsibat; & tunc ex persona hæredis non potest. Sed puto q ex persona sua possit facere fideicōmissarius per rationē datam per alios doc. & per aliam rationē: quia inuentariū est in ductū vt fiat, ne hæres habeat necesse tempus deliberandi: vt. l. scimus. §. sinautē dubius. C. de iur. deliber. Sed ista delibe ratio ita cadit in fideicommissariū prout in hæredes, quia potest pati damnum. vt. l. j. §. j. de iure delibe. cum sua glo. ergo apparet q istud beneficium consuluit fideicommissario vt hæredi. & est expressum Insti. de fideicō. hære. §. si quis vna. & not. j. ad Treb. l. j. §. si is. in gl. in verbo, peruenit. secus in hærede legatarius aūt non habet necesse facere: quia sentit commodū. Sed vnū fateor q licet fideicommissarius nō teneaī insolidū, quia inuentarium fecit hæres, qui non fecit, insolidū teneī propter debitū suum: & 11 hic, & dicimus in corpo. de hære. & Falci. Vltimò moueo † vnū dubiū: dicīt in isto. §. q bona patris & filij, quæ erant tēpore mortis, cōtribuūtur. Sed quomodo est possibile q iste filius haberet aliqua bona, cùm quicquid habet, patri quæritur? Breuiter, potes intelligere q iste tex. potest intelligi q hic filius erat miles & pupillus: quod esse potest: vt. l. vltima. C. de testa. mili. & l. sed & milites. §. iam autem. s. de exc. tut & ideo potest habere peculia castrensia. hodie constat q potest habere aduentitia.

Si filio suo.

Ad euidētiam scias q in toto isto libro, nec fortè in toto corpore iuris est difficilior tex. & ideo legam tex. huius. §. per particulas apostillando. & breuiter hoc dicit. Pro parte institutus in secundis tabulis solus grauatus ex sua persona duntaxat: cohæres verò, qui contributione facta reperitur esse grauatus ex sua ac pupilli persona Falcidiā cōsequitur, h. d. Diuiditur in duas partes. Primò loquitur de eo, qui est grauatus ex sua persona tantū. Secundò loquitur de eo, qui est grauatus mistim ex persona sua, & persona pupilli. Secūda ibi; quid tamen dicemus: Itē subdiuiditur prima in quatuor: quia primò ponitur quæstio. Secundò allegatio pro vna parte. Tertiò solutio quęstionis. Quartò ratio solutionis. Secunda ibi: & facilè. Tertia ibi: sed verior. Quartò ibi; vt enim. Item secunda pars subdiuidit in quinq; particulas. Primò ponitur quæstio. Secundò allegatio cōtra substitutū. Tertiò allegatio pro substituto. Quartò solutio quæstionis. Quintò determinat vnam quęstionem circa prædicta. Secunda ibi: at quin. Tertia ibi: rursus. Quarta ibi: atq;. Quinta ibi: huic consequens. Et continuat iste §. ad superiorem: quia suprà loquitur quādo vnus est institutus, & vnus substitutus: hic quando pupillus est institutus & plures sunt substituti. In textu ibi: onerauit. vltra dodrantem portionis sibi contingentis. Dy. & ibi est facilis allegatio pro vna parte. In tex. ibi; Falci. locum. quia contributione facta legata non excedunt quadrantem totius asśis. Item ibi: alterum substituti. l. grauatum ibi: sed verior solutio q. Item ibi: patri hæres extitisset. ab initio, & iure directo. Ibi: vt enim. ratio solutionis. Item ibi: vim capiunt. dic quo ad solutionem. Item ibi: & formam. quo ad ordinem. Item ibi: & originem. quo ad verba, vel quo ad substitutum. Item ibi: oneratus. consideratis relictis legatis à se in tabulis pupillaribus. Item ibi: omnibus. s. legatis relictis à pupillo, & substituto, & mistis. Item ibi: at qui. allegatio contra substitutū: Ibi: rursus. allegatio pro substituto. Item ibi: itaq;. solutio quæstionis. Item ibi: onerat. vt in primo casu. Item ibi: quartam. ex sua persona. Item ibi: non est oneratus. vt in secundo casu. Item ibi: substitutus: vt desideret quartam. Item ibi: confusionē. i. propter cōtributionem legatorum relictorum à pupillo, & à se. & sic ex vtraq; persona simul iuncta Falcidiam retinebit. Dicitur hic q licet in persona instituti non habeat locum Falcidia: tū habet locum in persona substituti. cōtra. s. ea. l. §. quod vulgò. Sol. Ibi fuit vnus substitutus, hic duo. Sed contra hoc facit j. eod. l. pater filiā. §. fi. Sol. Ibi qñ plures substituuntur. Iura cōtraria loquuntur qñ vnus pluribus substituitur. Dicitur hic, vt enim opes, &c. Opp. & videtur q pupillaris substitutio possit habere effectū iure paterno: vt l. & si contra. s. de vulg. & pup. Sol. Ibi nō tollitur patera de iure ciuili, sed de iure prætorio: ideo pōt tantùm pupillaris remanere. Oppo. q varietas euitetur: vt l. Titiæ si nō nupserit s. tit. j. Sol. Ibi ex varietate resultat contrarietas se impediens: hic non se impedit: quia circa diuersas personas. Pro hoc l. Papinianus. §. sed nec impuberis. s. de inof. testa. De hac materia ꝑ Dy. in c. mutare. extra, de reg. iur. lib. vj. Oppo. ad finem. de l. stipulatio ista. §. alteri. j. de verb. oblig. Sol. Hic non est extrancus, sed hęres eius. Vltimò oppo. quia non vt hæres pupilli, sed vt substitutus, vt in primo casu. & sic videtur q ista stipulatio prosit tam alteri q̄ hæredi. Sol. tam in primo q̄ in secundo casu huius §. iste vt hæres pupilli detrahit Falcidiam aliàs ad eum non transiret ista stipulatio. Sed quid est in primo casu, dicīt detrahere ex sua persona: hoc est, q conditio, seu grauamen est iniunctum ex persona: quia quod in persona pupilli nō fuit, nec potuit committi: tamē ipe respiciebat pupillum prout substitutum: vt dicimus in stipulatione, quæ incipit ab hærede: vt l. hæreditarium. j. de bon. autho. iudi. pos. & l. j. C. vt act. ab hære. & l. reperitur. j. eo.

Quæsitum est, si quis.

Legata relicta à pupillo in primis tabulis, et à cohærede sibi substituto in secundis debent cōtribui. secus si ab vtroq; in primis tabulis sint relicta, & eodē in diuersis partibus instituta cōtributio semp fiet. h. d. Diuidīt in quatuor. Primò ponitur quæstio. Secūdò vna determinatio, in qua debet fieri cōtributio. Tertiò alia, in qua cessat cōtributio. Quartò ponit vnū casum, qui prædictis videbaī similis, non tamen est. Secūda ibi: dixi. Tertia ibi: sed legata. Quarta ibi: & aliā. Ad euidētiā tu habes duas regulas vulgares. Vna est q in tabulis patris & filij vna fal
b cidia habet locū: vt l. in singulis. j. eod. Hoc præmisso veniās ad tex. ibi: vulgo. j. eo. & l. in singulis & s. §. proxi. Item ibi: à substituto. in secundis tabulis. Item ibi, ad cōtributionem. & hoc pregulam posita in §. quod vulgò. Itē ibi: extero. à pupillo relictis, sed in primis tabulis. Item ibi: habeat. subaudi integrā. Itē ibi: legatorum. ab eodē relictorū: & sic cessat cōtrariū. Op. hic dicīt vulgaris regula, dicit legatorū rationē separandā. Cōtra. s. ea. l. §. quod vulgo. So. Hic loquiī de vulgari regula, quæ ponitur in l. in singulis. j. eo. Oppo. de l. q fundū. §. qui filiū. j. ea. So. Ibi legata in secundis tabulis nō fuerunt relicta de cōtributione meritò nō tractaī. Vlteriùs dicīt hic, in tertia parte q nō debet fieri cōtributio. cōtra. s. ea. l. §. qd' vulgo. Soluit gl. duobus modis. Vno modo secūdū Hugo. & illa est vera, alio modo ꝑm Io. q relicta ab instituto in primis, & ab eodē in secūdis nō cōtribuunt, vt hic. sed so. Icā. tollitur

tollīt per l. cohæredi. §. cohæres. s. de vulg. & pup. Op. de. d. l. qui fundū. §. qui filiū. j. e. vbi dicīt q fiat cōtributio etiā in casu istius tertię particulę. Breuiter iste. §. debet intelligi secūdū distinctionem illius. §. Aut portio grauata accedit non grauatæ: & ita loquitur hic. Aut econuerso: non græuata grauatæ: & fit contributio, vt in contrario. Op. de. l. cohæredi. §. cohæres. s. de vulg. & pup. Gl. soluit, & bene, dico q ibi fit contributio bonorū, vt per hæc legata in secundis tabulis possint augeri propter bona quæ substitutus habuit ex prima institutione, seu ex parua institutiī: & legata data in primis tabulis ꝑpter bona aduentitia, ex substitutio ne similiter possunt augeri, non minui: & ideo dicit gl. nota tres casus. Primus est, legata relicta à pupillo, &c. vt in gl. Op. secundum Dy. omnis substitutus est conditionaliter institutus: vt. s. ea. l. §. quod vulgo. & clarius in. §. si filio. & l. cohæredi. §. cohæres. s. de vulg. & pup. Sed quando idem est institutus purè, & ꝑ parte sub conditione, indistinctè fit contributio, vt hic: ergo &c. Respondeo, dicit Dy. q hoc est verū q fit contributio legatorū relictorū à se: sed legatorū relictorū ab alio non fit cōtributio. & materiam contributionis dabo plenè in. l. qui fundum. §. qui filium infra eodem.

Si quis exhæredato.

Relicta ab instituto ex primis tabulis & ab eodem in secundis factis filio exhæredato debent contribui. h. d. Op. s. §. proxi. Breuiter respondeo, ego dixi in. §. quod vulgo. ibi loquiī quando in secundis tabulis legata non fuerunt relicta: hic sic.

Si debitor.

Potest hæres grauari vt Falcidiam sibi compenset in debito. h. d. Opp. j. eo. l. qd' de bonis. §. j. &. §. fi. Sol. Dico q sallit in casu huius legis quando debitor grauat creditorem. Et legis ratio potest esse q hic fallit: quia per additionem debitum est extinctum: ideo de facili potest prohiberi, ne hæc deductio fiat. Sed contra hoc oppo. de. l. cū pater. §. Titio. s. de lega. ij. vbi dicit, q resultat iniquitas. Sed veritas est ista. q ibi resultat iniquitas inspecto iure cōmuni, non inspecta voluntate defuncti, quę seruatur, vt probatur in. l. Lucius. §. marītus. j. eo. tit. ij. vlterius oppo. j. eo. l. pater filiā. in princ. Breuiter ibi gl. tangit, & solue vt ibi videbitis. Opp. de. l. quod de bonis. §. cū fideicommissum. secundū vnam lect. j. eo. Sol. Ibi loquitur in filijs: hic in extraneis. Vlterius oppo. j. eo. l. quod de bonis. §. qd' auus. Sol. Quod dixi loquitur in filijs primi gradus: sed. §. quod auus. loquitur in filijs secundi gradus, vt est in nepotibus.

Si tacitum.

Qui est in potestate alterius excusatur si ab eo tacitum fideicommissum susce
pit. hoc dicit.

1 ☞ Que extra testamenti causam capiuntur, non imputantur in falcidiam, nec Trebellianicam.

2 Actio de dote intentata per patrem, an fiat transitoria ad hæredes per solam litis contestationem. & quando faciat actionem propriam.

3 Mulier an sit domina rei dotalis. remissiuè.

4 Mulier an posit in dotem instituti remittere.

Pater filiam.

Ista est pulcherrima lex & subtilis h. d. quæ extra † causam testamenti capiuntur, in Trebellianicā, vel Falcidiā non imputaī. h. d. In tex. ibi: in Falcid. i. in Treb. Item ibi: non petisset. quia in nullo repetit, quando dos non est in bonis patris. Nota quod dixi in summario. Anteq̄ veniā ad contraria, istud principium legitur duobus modis. Vno modo q pater non petijt, nec exegit dotē consentiente filia, sed exegit ea non consentiente. & ista ponitur in prin. gl. & istam approbat glo. in. l. si cū dotē. §. si pater. s. sol. matr. Sed istam reprehendit gl. hic, & bene: quia si pater exegit, tenetur condictione indebi. & per consequens filia tenetur: quia est hæres patri: ergo vt æs alienū esset deducendū: vt. l. irrītū. & l. in imponenda. C. e. ponitur secundo modo casus. & illam positionem tene. Opp. de. l. quoniā nouella. C. de inoffi. test. Sol. ibi cōputatur in debito iure naturæ: hic non computatur in Falcidiam. & vide gl. quę incipit, impropriè loquitur hic de quarta. & Dy. dicit gl. in se esse veram. Sed non quantum ad istam legē quia hic non loquitur de Falcidia iure Institutionis, sed de Trebellianica: qa rogata fuit de restitutione vniuersitatis, & in Trebellianicam venit quod capitur ex testamento, vel iure hæreditario, vel alio titulo: vt. l. à filia. in prin. j. ad Trebe. & quid veniat in Trebellianicam & quid in Falcidiam dicam in. l. in quartam. j. e. Op. de. l. si debitor. s. e. Soluit gl. dupliciter. Vno modo q spe
ciale est in filia, ne oneretur in Falcidia: vt a j. l. proxi. §. cū fideicōmissum. & ibi examinabo. Sed quantū est in proposito gloss. dat aliam sol. quam tene pro vera quo ad contrarium: quia ibi loquitur in debito hæredi
b à defuncto. Et ratio est, quam dixi vobis in l. si debitor. quia ibi per confusionem extinguitur: ideo de facili permittīt, sed hic non confunditur, cū ab alio debeaī. Quærit gl. pone q pater petijt dotem: quæro quid iu
2 ris. Glossa, quę est hic, † distinguit, aut petijt litem contestando: & tunc secundū iura antiqua est effecta actio propria patris: & tūc in bonis patris reperitur, &c. vt in gl. quam vide ibi: quid ergo si petijt, sed non exegit, &c. & sic tenet gl. q per solam contestationem fit actio trāsitoria ad hæredes. & istud debet intelligi de actione, quę erat secundū antiquissima tempora, non secundū tē pora Digestorū: quia secundū ista tēporū actio ex stipulatu per litis contestationem nō fiebat transitoria: vt. l. si marito. §. si volūtate. s. sol. mat. Quęrit gl. quid si filia cōsentiente. Et dic vt in gl. & adde ibi: petijt, scilicet & exegit. secus si non exegit: quia non facit actionem suam propiam: vt. l. si marito. §. si volūtate. s. solu. matr. Sed quando non exegit, secus: vt. l. fi. C. cōmunia vtriusq; iudic. Et intellige vt ibi, & de ea feci magnum festum in. l. post
3 dotem. sol. matr. Quero † an mulier domina rei dotalis. Dic vt. l.
a in rebus. C. de iure dotium. Quæro † an mulier possit instituī in
4 dotem. Dic vt. l. deniq̄. §. sed vtrum. in fi. s. de mino.

Auia nepotibus.

Onus non deducendæ Falcidiæ ex alio testamento debitæ, cū alijs legatis, & alijs oneribus commiscetur. h. d. Nota q ex testamento suo testator detrahi Falcidiam non potest prohibere. no. j. l. ꝑ xi. §. j. in testamento alterius sic: vt hic.

1 ☞ Pater si substituit duobus impuberibus, intelligitur quòd debent ambo impuberes decedere.

2 Testator si dixerit, & si decesserint filij mei, substituo talem: an uno defuncto substitutus admittitur prius quam alius.

Duobus.

Iste. §. est difficilis iuuenibus. et. h. d. Si vnus pluribus substitutus vtriq; directò succedit, contributio habet locū. secus si vni directò alteri per consequentiam. h. d. Diuidīt in duas partes. Primò, qñ vtriq; directò succedit. Secundò, qñ vni directò, alij per consequentiam. Secunda ibi: qd'
1 si. Not † q qñ pater substituit duobus impuberibus, intelligitur q debent ambo impuberes decedere: vt hic, in fi. Opp. s. eo. l. in ratione. §. si filio. Solu. Ibi fuerunt substituti plures vni, hic vnus pluribus. Op. de. l. in rōne. §. quæsitū. s. eo. Respondeo: hic fuit cō mistio omniū bonorū in personā vnius, & eodē iure; & ideo fit cōtributio: ibi verò secus. Dicīt hic q vtriq; heres extitit. Cōtra: quia vltimo decedenti est hæres, vt hoc. §. in fi. Respondeo, principū istud potest intelligi duobus modis. Vno modo q in principio facta fuit substitutio seꝑatim: vt. l. pe. s. de iniust. tes. Sol. Alio modo potest intelligi q coniunctim fuit facta substitutio: & tunc oportet te ponere q ambo simul decederēt. Procedo & opp. ad fi. dicīt hic q vltimo tātū successerit. Contra. l. penul. s. de iniust. test. Sol. Ibi sunt seꝑatim substituti: hic coniunctim. Opp. de. l. hæredes. §. cum ita. j. ad Treb. Soluit glo. q ibi in stipulatione fideicōmissaria: hic in directa. & signa bene istam glo. maximè in fi. & incipit gl. si ponas seꝑatim. & quid dicit ista glos. in fi. nō
2 ne tota die † fit testamentū: si decesserint filij mei: substituo talem quia tunc si vnus de filijs decedit, prius fideicōmissarius admittitur quam alius coheres. Dixi plenè in. l. pe. C. de impu. & alijs substitu. Dicam plenè in. l. hæredes. §. cùm ita ad Treb. & istam glossam tenent Dyn. & Cyn. C. de impub. & alijs substi. l. pe.

Vod de bonis.

Contra debitorem causa mortis liberatum oppositа replica quis Falcidiam consequitur. hoc dicit. Quæro quid si per acceptilationem fuerit liberatus. Dic vt in gloss. & bene.

1 ☞ Si partes promittunt parere laudo, & quod actio ex eo nascatur, et ex tunc sit emologatum, an possit fieri ut non reducatur ad arbitrium boni uiri.

Frater cum hærede.

Pactum factū in vita defuncti de Falcidia non petenda,
b non valet. h. d. Op. de. l. stipulatio ista. §. alteri. de ver. oblig. Sol.

a ¶Induco.add & ꝓtū alex. tāgit an ꝓcurator dat⁹ ad emologādū laudum possit emologare: iniquū, a Bal.consil.vj. lib.iiij. 1
b ¶Si est filiꝰ. Adde vltra Alexan.q allegat Ang.consi. cxxiiij.tenere opi.Bart.ꝙ eādē opi tenet Rom.cōsil. ccvj. ēt si testōr ꝓhibuisset alienationem fiēdā:licet pau. d Ca. consi.mihi.xcij.dicat ꝙ nō vidit legē dicētē ꝙ cū filiꝰ detrahit duas quartas, qn debeat fructus in Trebellianicam iputare.
c ¶Iure naturæ. Adde vltra alex. an filia ac ceptans legatū factū cū hoc ꝙ amplⁱ⁹ petere ñ possit, sibi ꝓtu dicet ī legitima.Pau. de Cast.cōs.ccxxxij. Bal.consi. cccv.li.ij. Ange.consil.xiiij.
d ¶Defuncti. Adde Paul.de Cast. consil. ccxxxviij.
℘POMATES.
e ¶Si post missionem. Vide qd dicat Imol. cōsi.xcv.& cōs.lxxiij.in.ij.col. & consil. ccxij. alʃ.cxij.co.vlt. 1
f ¶Falcidia. adde ſquā tū alex.pōit qn de legatis ad pias cās falcidia detrahaē allegā do Io.An.ꝙ illud Io. Andr. fuit originaliꝫ Oldr.consi.cxj.

gl.distinguit vt hic dicit in ea. Op. de aut. sed cū testator.C.eo.Sol. Ista lex est, hodie correcta.Opp.j.e.l. si in testamento. Solue vt ibi. Induco ª ad.q. Vos †scitis ꝙ ex compromisso emologato oritur actio.quero qd si partes ꝓmittunt parere, & ꝙ actio ex eo nascatur,& non sit emologatum : an possit fieri vt non reducatur ad arbitrium boni viri hoc modo.& Dy.consuluit ꝙ non,per rationes,quas ponit in.c.scienti.extra,de regu.iur.lib.vj.& est alia gl.quæ dicit in.l.cū antea.circa prin.C.de arbi. & illam allegat Dy.Casus est hic, quòd in vita non valet pactum:post,sic.et sic in quæstione nostra.

Non idcirco. Licet vnum legatū quis soluerit integrum,non prohibetur de alijs legatis Falcidiam detrahere.h.d. Op.de.l.vlti.C.eod. Respondeo,hic intellige ꝙper errorem soluit.& hoc est verum,de his,quæ sciēter soluit,non potest detrahere:sed de alijs soluēdis potest:vt hic,&.l.irritum.C.eo.Sed cōtra hoc oppo.de authent.sed cū testator.C.eod.Respond.per illum tex.ista corrigitur. h.d.ista glo.ordi.De ista correctione dicas in.l.si ex pluribus.j.eo.Vlterius oppo.C.de de fideicō.l.j.Solu. Illa est vera.quia ibi est fauor alimentorum,& cursus temporis.

☞*Filij primi gradus non computant fructus in Trebellianicam:cæteri sic.*

Quod auus. Quod defunctus debet hæredi,vt ęs alienū deducit,nisi testator ꝓhibuerit: nec videtur prohibere, si eū grauat vt propria bona sua restituat.& fructus percepti iudicio testatoris in debitum imputātur.hoc dicit. In tex.ibi:pari pecunia.i.vicę ad cōcurrentem quantitatem.Opp. hic innuit iurisconsultus ꝙ si testator expresse prohiberet Falcidiā,posset. Cōtra.j.ꝓxi.§.Sol. Ibi in liberis primi gradus : hic in liberis secundi gradus.Opp.C.ad Treb.l.iubemus.in princ.Gl. †respondet solenniter,illa lex habet locū in filijs primi gradus , qui lucrantur fructus interim:hic in nepotibus.Et hoc tenet in.l. in fideicommissam.j.ad Treb.& hoc est commune dictū.tene menti.qñ fiūt restitutiones fideicōmissi,& dicūt aduocati ꝙ medietas retinet. Aduerte an sint liberi primi gradus,qbus fit substitutio:qa si est filius,[b] fructus lucratur.si est nepos : tūc fructus interim pcepti cōputanē in Trebel.& iō semp sis cautus, vt aduertas qs sit ille, cui facta est substitutio:qa vnū magnū aduocatum vidi errare. 1

☞*Si testator mandat debitum cum hæreditate compensari,intelligitur de debito iure naturæ.*

Cùm fideicommissum. Legitur triplíciter in gl.sed.j.&.ij.lect.sunt idem:& hoc intendit.In filijs primi gradus debitum cū Falcidia non cōputantur,etiam si hoc testator expresit.hoc dicit.in text. ibi:quod filio debetur.i.dodrans hæreditatis matris. Item ibi:poni cœperit.inter hæredes & legatarios,quibus legata pater relinquit.Item ibi:dodranti.hæreditatis maternæ debitæ patri ꝑ Trebellianū,secundū.j.casum,vel dic paternè debitæ filio per Falcidiam secundū.ij.casum.Opp.de.l.si debitor.§.eo.Sol.speciale in filijs primi gradus:vt hic.Facit.l.pater filiam.in prin.§.eo. Opp. §.proxi.§.Sol. ibi in filijs vlterioris gradus:hic in filijs primi gradus.Sed hoc non videtur verum:quia quadrantem de bonis maternis non recipit separatim à bonis patris : quia cū pater adiuit hæreditatem,cœpit hæreditas esse vnita,vt.l.sed si plures.§.filio §.de vulga.& pupill.Quare glo.legit aliter.secundum istam lectu.dicit in summa etiam in filijs primi gradus,Falcidia,cum debito compensatur testatore iubente.hoc dicit. Contra istam lec. oppo.de.l.pater.in princ.§.eo.Sol.Ibi volebat quòd compensaretur debitum ab alio,hic à seipso,secundū istam lect. ibi posita non secundū istam lectu.quam tenet Dyn.hic: & hanc tenebat Ray.Et ex ea nota quòd si testator †iubet debitum cum hæredi tate compensari,intelligitur etiam quo ad a quæ debentur hære

c di iure naturæ ᶜ .& hoc est not.Item secundùm hanc lec.nota ꝙ lex ista non contradicit.l.si compensandi.C.de hære.instit.cum concor.licet glo.ibi istam signet pro contraria.Est hic tertia lec. quam reprobo vt primam.

Ex donationibus. Quod ab hęrede vxoris ex donationibus viro debet reddi,vt æs alienum detrahitur.hoc dicit.In tex.ibi:non erit.ideo detrahitur vt æs alienum. Opponitur & videtur sibimet contradicere: quia dicit ꝙ intantùm est pauperior, inquantum locupletior. & sic obstat §.tit.j.l.Titiæ si non nupserit.& l.vbi repugnantia.j. de regu.iur.Sol.diuersis respectibus est ista contrarietas: & ideo admittitur.

Fructus prædiorum. Quod ex re legata percipitur,in falcidiam computare mortis.h.d.Opponitur §.eo.l.in ratione.in princ.Respon. hic loquitur in fructibus,qui erant in terra:vt §.eodem l.in lege Falcidia placuit,&c.vt in glo.Sed ista glo.dicit verum in se : non in casu huius legis:quia hic loquitur in fructibus perceptis ex ipsa re legata,qui Falcidiā minuunt etiam pòst percepti:vt l.Paulus. ij.responso.j.eo.& hoc not.in l.in fideicommissariam.j.tit.ij.Opponitur & videtur ꝙ fructus integros debeat restituere:vt d.l.in fideicommissariam.Solu. prout habetis relictorum. contrarium non obstat:quia hic nō fuerunt relicti fructus,sed fundus, prout habetis in litera relictos.expone vt glos.dicit,ꝙ per consequētiam fuerunt relicti,non principaliter: quia legando fundum videor fructus legare tempore quo cedit dies legati.Oppo.de.l.cimus.§.repletionem.C.de inof.test.Sol.Ibi in debito iure naturæ. Et qui fructus computentur in istam Falcidiam dicam in.l.in fideicommissariam.j.ad Trebel.

1 ☞*Æstimatio defuncti non inspicitur in deductione Falcidiæ.*

Quarta,quæ per legem Falcidiam.

1 In tex.ibi:minui.s.in parte.1tem ibi:auferri.s.in totum.Nota †ꝙ
d æstimatio defuncti ᵈ non inspicitur:vt l.si fundum sub conditione.§.si libertus.de lega.j.Item videtur ꝙ Falcidia non potē minui.Contrà,in corpore eo.§.si verò expresim.Glo.dicit,fateor ꝙ hodie bene poterit prohiberi.Sed ista glo.dicit verum,sed nō ꝙ iste §.sit correctus:nam in §.si verò expresim.& in §. præcedenti dicit ꝙ testator prohibendo Falcidiam potest esse nō ignarus virium sui patrimonij:sed quando erat æstimans plus esse in patrimonio,remanerent iura antiqua incorrecta.& isto casu loquitur hic,quando errauit:ergo non est correctus iste §.

Si ex pluribus. Falcidia non deducta ex vna re vel parte soluta,potest deduci ex alia re,vel parte eidem soluenda.h. d. Oppo. C. eod.auth.sed cùm testator.& in corpore vnde sumit. Glo.sol.quæ est hic, dicit ꝙ ista per illam corrigitur. Alij dicunt ꝙ ibi soluit integrè.& vide istam gl.quæ incipit,s.vni ꝓsonę &c. Videte,ista solu.in se est vera.Sed videmus an sit vera quātum ad l.istam:quia nos possumus intelligere primū casum l. in pluribus rebus legatis per nomen collectiuum:& tunc est vnum legatum:vt l.si ex toto.§.fi.ś.de leg.j.& tūc procedit ista gl.quo ad omnes partes legis.Item potest intelligi ꝙ res plures legatæ sunt seꝑatim:et tūc plura sunt legata.& ī hoc gl.nō bñ dicit.Sed dic ꝙ principiū ꝑm hoc corrigit,et finis huius l.remanet ī correctus.

e **Si post missionem.** ᵉLegata relicta in militia, cum legatis relictis postea contribuuntur quantum ad diminutionē propter defectum patrimonij faciendam : non autem quo ad diminutionē per Falcidiā introductā.h. d. Alios casus, f in quibus nō detrahitur Falcidia[f],videbitis j.eo.l.Nesennius.§.j.

1 ☞*Filiusfamilias potest in codicillis grauare patrem.*
2 *Falcidia habet locum ab intestato.*
3 *Parentes primi gradus computant sibi fructus in Falcidiam.secus in filijs.*

Filiusfamilias qui mili. Ista est notabilis lex,& hoc dicit . Filiusfamilias miles potest grauare patrem ab intestato , vt peculium restituat , & per restitutionem peculium efficitur hæreditarium,& fructus medio tempore per 1 cepti patri in Falcidiam computantur.h.d.Nota † ꝙ filiusfamilias

liās potest in codicillis grauare patrem. Nota ꝙ illa quæ non est hæreditas,per Trebellianū restituta fit hæreditas. Itē nota
2 †ꝙ Falcidia habet locum ab intestato. Opp.in corpore de hæ re.ab intest.§.j.Sol. Ista corrigit per illam:quia filius habet hodie hæreditatem.& per consequens correcta est hæc lex:vt l.qđ scitis.C.de bo.quæ libe. Opp.de l.iubemus ª.C.ad Treb.Sol. Ibi
3 in liberis primi gradus,qui nō computant fructus in Falcidiā, in liberis primi gradus,secus,vt hic: qui com est verum:sed in parentibus primi gradus,secus,vt hic: qui com
b putant ᵇ fructus.

c **Si dignum.** ᶜPretium rei dicitur capi iure hęreditario;& ideo computatur in quartā. hoc dicit.Et de hoc videbitis in l.ad veteranī.& dicam plenè in l.in quartam. j.eo.

Si à seruo meo. Legatum inutile Falcidiam nō inducit.hoc dicit.

1 *Vt in concursu duarum causarum inspicitur fauorabilior.*
Adde Aret.in c.cæterum.col.fi.de iudi.
2 *Heres iā quod caput causa conditionis implendæ,non computat in Falcidiam.*
3 *Si tutoꝛ cautetur quòd de quolibet contractu,ex quo alicui ius quæritur,soluatur gabella prætꝛquam de instꝛumento solutionis : si eram obligatus ad uendendum, & postea uendo,non teneoꝛ ad gabellam.*

Si pupillus. In †concursu duarum causarum inspicitur illa quæ Falcidiam minuit, & illa quæ repetitionem impedit.h.d.Debes scire ad euientiam †ꝙ illud,qđ hæres habet causa cōditionis implendæ,non computatur in Falcidiam,nisi qđ iure hæreditario capitur. Opp.ꝙ minor naturaliter debitum possit repetere:vt
d l.interdū.ś.de condi.inde.Sol.de iure communi non pōt, vt hic. de iure speciali sic,vt ibi. Oppo.qđ vna ª solutio non parit obligationem,& liberationem:vt l.qui hominem.§.fi.j.de solu.& l. cùm is.§.j.ś.de con.inde.Sol.diuersis respectibus potest:& facit
2 l.tibus.ś.de vsufr.ea.re.quæ vsu.& l.in numerationibus.j.de so. Induco ad q.† dicitur in statuto ꝙ ex quolibet contractu ex quo alicui acquiritur ius,debet solui gabella,prætꝛquam de instrumē to solutionis:mō eram tibi obligatus ad vendendum primo tibi fundum:nunc vendo:quæritur an ex isto instrumento venditionis debeat gabella solui vel detrahi.Hic vī casus qđ non: qa hic concurrunt duæ causæ,scilicet solutio antiquæ obligationis,& nouus contractus:& in concursu istarum duarum causarum inspicimus qđ minuit Falcidiam:vt hic.& sic minuit gabellam: vt in casu nostro.

Si ego. Si iure potestatis vel dominij,portio nō grauata accrescit portioni grauatæ,fit cōtributio:secus si econuerso.h.d. Opp.j.eo.l.cum quo.§.pe.So. Ibi speciale fauore libertatis.& debet poni casus qñ seruo meo legatur seruus,& mihi decē ꝙ si est locus detractioni Falcidiæ de vtroq;, licet de seruo Falcidia non posset detrahi,& sic de seruo sibi legato : non proꝑterea detrahet de meis decē.Sed si mihi soli essent legata simul, de decem detraheretur Falcidia pro seruo, & pro decem. Dicit Dy.& lectu.Dy.præsupponit vnum,scilicet qđ de plur:bus rebus legatis vni posset detrahi de vna re Falcidia ex voluntate heredis.dicam.j.eo.l.si fundus.

1 ☞*Si testatuꝛ quòd quicunque dat mille communi hinc ad tres annos, habeat uiginti procentenario: & sit aliud statutum,quòd de quacūque pecunia quæ soluitur in camera communis detrahetur gabella duodecim denariorum pro libra:an hoc casu debeat minui gabella.*

Nesennius Appollinaris. In tex. inripposit.i.vtrū totius qđ à cohæredibus præstitū est detractiōe facta,non habita rōne eius qđ à cohęrede percipit:an habita rōne vt legatarijs ꝓficiat.Iac.de Are.Itē ibi:id quidem,&c. & gl.dicit ꝙ hic ponitur so.scđ æ q.nō dico:sed dico ꝙ hic ponit ꝙ conferat ad sol.q.& ibi,sed cū is. hic dico ꝙ respondet primæ qōni.Item ibi:planè.sol.scđ æ q.Habes ex ista lege,qđ iure legati percipit,in quartā non cōputat,nisi respectu eius à quo accipitur:& qđ ex hac causa nō detrahit,quo ad alios pro detracto habet.h.d. Opp.& vī ꝙ prælegata cōputentur in Falcidiam: vt l.deducta.§.numis.j.ti.ij.&.l.cū pater.in prin.ś.de leg.ij.So. Illud est verū,qñ pecunia capit:secus in alia re. Istam so.non teneo,sed dico aliter quàm gl.dicat,vt dicam in.l.in quartam.j.eo. Item euidenter oppo.j.eo.l.Tiria.& d.l.deducta.§.numis.Solu. Ibi qñ corpus hæreditarium prælegat.hoc dicam plenè in l.in quartam
1 j.eo.Facit ad q.de gabella.Commune †huius ciuitatis statuit qđ

f **Si debitori liberatio.** ᶠSi liberatio relinquitur debitori in ratione legis Falcidiæ pro locupletiore habetur: aliàs an sit soluendo inspicitur. hoc dicit. De materia huius.§.videbitis in l.quærebatur.in tex.& glo.j.eo.

Si seruo hærede. Si à seruo,et à domino insolidū in
g stituto legatur,prius legata à seruo soluuntur.Item si dominus institutus repudiat, & per seruum substitutum acquirat, prius legatum in institutiōe relictum soluitur. h.d.

Opp.de l.Iulianus.scđo responso.si quis omīt.cau.test. Dicunt quidam ꝙ ibi recitat Iuliani opinionem,quæ nō est vera. Ista est truffa. Alij dicunt ꝙ relicta in institutiōe repudiata,prius soluunt quàm in substitutione relicta,vt hic,in primo responso.sed relicta in substitutione abvtroq; prius soluunt relicta à seruo:vt hic in primo responso. & vide istam gl.quę incipit,imò prius,&c.Et aliud vult dicere in relictis in substitutiōe, hoc est,qñ in substitutione grauauit seruū & dominum:ideo prius à seruo relicta solf uuntur.Et hæc sol.est vera in se. est tamen contra mentem illius legis.& illa est vera,qñ ibi ponitur,ꝙ prius soluuntur relicta à dnō vt hic : ibi quo ad Falcidiam detrahendam prius de legatis à seruis. Opp. de l.in ratione.§.qđ vulgo.& l.j.§.id qđ ex substi. ś. g eo.Sol.fallit hic,& l.si post missionem.ś.eo. l.quia autem.in princ.ś.si quis omīt.cau.testa.& d.l.Iulianus.

h ¶In omnibus. Adde an celans vnam rem priuetur bñficio totius inuentarij,Bald. cōsil.clxxxix.lib.iij. & vide quę posui in d.l.fina.

℘POMATES.
a ¶Opp. de l.iubem⁹. Et nota qđ ista l. iubemus. non habet locum in parentib⁹ primi gradus:vt nō cōputent sibi fructꝰ ꝑceptos in Falcidiam. & sequitur hic ang. & Io.de Imo.et ponderat si est verum.
b ¶Cōputant. fructꝰ. Adde Cal. consi.xij. sub rub.de testa.
c ¶Si dignum . Adde inquantū Ale.tāgit, ꝙ licet aliàs alienatio rei minoris nō vaㄱleat sine decreto,tñ si testator ita mandat valet alienatio. qđ hoc idē vult Ang.cō si.clxxvj.
d ¶Opp.ꝙ vna. Et vi de Bar.in l. fancim⁹. C. de cōsul.li. xij.& ibi remiſi.and. barb.
e ¶Liberatio . Adde inquantū Alex.tāgit an pactū de non petendo egeat infinuatione,Ang.cōsi.lxxvij.Bal.cōsil.cccclxxviij.lib.iij.
f ¶Paulus respōdi.Et vide bal.ī c.ij.de feu. in vi. legis commiſ. da.Bar.in.l. rescriptū ff. de his qui. vt indi. bal.ī l.fi. §. finaūt dubius.C.de iure delib. And.Barba.
g ¶Et quod. Et vide Bar.in l.fi.ś. de his q̄ pro non scrip. haben. And.Barba.
h ¶In omnibus. Adde an celans vnam rem priuetur bñficio totius inuentarij,Bald. cōsil.clxxxix.lib.iij. & vide quę posui in d.l.fina.

Si fundus mihi. Ne legatum pereat,vna res pro alia defalcatur. h. d. secundum Dyn. Ista est pulchra lex & subtilis.In tex. ibi: desiderat. vel tantūdem,vt in prin.legis.Opp.& videtur ꝙ debeat detrahi Falcidia de ipso corpore,non de æstimatione:vt l.j.§.si vsusfructus.ś.eo.Sol.Hic est legatum corpus indiuiduum,& res indiui dua:vtí via:& ideo lex detrahit de æstimatiōe:aliàs perit via. Et ratio est vrgens:quia scitis ꝙ seruitus non potest deberi fundo pro diuisio:vt l.pro parte.ś.de ser.Sed si tu diceres,minuatur fundus vel fundi legatum:tunc pro parte debetur seruitus. Dic qđ esse non potest,vt hic,& d.l.pro parte.

1 ☞*An si hæres omittat ponere unam rem in inuentario , priuetur beneficio totius.*

Paulus respondi. ᶠQui rem subtrahit, in ea Falcidiæ ratio non habetur.& quod ᵍ ex re legata percipitur, in quartam imputatur,si res erat testatoris:aliàs secus hoc dicit.Dicitur hic ꝙ falcidia,&c.Cōtra:imò vī qđ non perdat Falcidiam de omnibus rebus:vt in auth.eo.§.fancimus.& gl.ibi valde no.dicit ꝙ ista lex,& C.de iur.de lib.l.fi.§. illo.corrigūtur in hoc:quia hic priuatur Falcidia in illa re tm̄: ho die priuatur in omnibus ʰ rebus.& gl.ibi dicit,& Iac.de Bel. ibi hoc tener.Sed Cy.C.eo.in auth.sed cū testator.in ix.q.tenet cōtra
1 rium. †Ex quo nota ꝙ quæstio erat quædā Tuderti, qđ quidam fecerat inuentariū,& dicebat se hæredem cū beneficio inuentarij. Quidam dixit qđ ipse non posuit quasdam res in inuentario:& ipse respondit,& dixit ꝙ non erant tpe mortis : fuit ꝓbatum qđ tpe mortis erāt.Ego dixi per istam legem qđ postꝙ ipse celauit, videtur qđ subtraheret;& sic perdit beneficiū inuentarij in omnibus,licet Cy.teneat quòd perdat in vna re tantùm.

Ibi Ex quo nota, teneas oppositum imo qđ Petrales non à multas vices si cum inventario fantū condemnet in duplum. & in amissione falcidie prout cō Tudut. que cepit in l. 10 §. Cū. l. tb. ff. b. quem R.

a ¶Spurius ſuccedat. Adde an tale ſtatutū valeat Bal.conſi.cc-xxxvij.li.iij. & Fed. conſil.cclxxv. & inquātū Alex.trāſit cū opp. q̄ nō valeat ſtatutū q̄ matrimoniū non poſsit contrahi ſub pœna ſine cōſen ſu patris vel fratris, allegās Pet. de Anc. cōſi.mihi xx Dic q̄ Bal. cōſi.cccxxix.in c.ſtatuto terræ Nurſiæ cōſuluit q̄ ſtante ſtatuto q̄ mulier nō habens patrē vel matrē nō poſsit nubere ſine conſenſu fratris ſub pœna,& cōfigat q̄ frater ſit exbānit⁹ q̄ tū illius conſenſus per nunciū eſt requirendus ad euitādam pœnā. latius ibi vid. & q̄ cōſuluit Old. conſi.xvj. & inquātū Alex.tāgit, an valeat ſtatūta lata perēpta inſtantia, vide Abb. conſi.xvj.li.ij. & ibi quid ſi iudex ,pnunciauit de cōſenſu partiū inſtātiāſuperesſe.

b ¶Tamen vnū volo. Adde q̄ hoc dictum vt ſingulare allegat Aret.in c.j.colū.ij. de iudi.& ſequit̄ etiam Pet.de Ancha.in cle. quādiu. de appel. & de veritate vide per eundē Are.in c. vene rabilis.col.iiij.e. arri. & aliquid p Fel.in c. conſultationibus.circa fi.de off.dele.I. T. Adē tu quòd opinio Bart hic dicit cōmunē Alex.in cōſil.viij. col.j.vi.cōprobat. in ij.vol. & ibi concor. qui idē dicit de donatione facta per patrē filio in poteſtate: de quo p Caccialupū in repe.l.frater à fratre. q.xv.ā.de condit.indeb.Io.T.

c ¶Inter virū & vxorē.Adde Bald. conſi. xxx.lib.iij.Abb.cōſ. xlviij. & xcv. lib.ij. Paul.de Caſtr.conſi. xcviij.

d ¶Reemit. Adde an vaſall⁹ vēdēs fundū, & non tradens cadat à feudo.Bald. conſil, ccccx.lib.iiij,

e ¶Damna. Adde inquantū Alex. tangit an ſi filius iuramēto legitimā acceptauit à pre, an aucto patrimonio poſſet vltra petere. q̄d conſuluit Abb.cōſ.cxvj. lib.ij.

MAritum ſuum. Si por tio nō grauata accedit grauatæ iure patriæ poteſtatis ſit cōtributio;aliās ſecus.h.d.

A liberto, cui fundum.

Diminuto legato non diminuitur fideicōmiſſum à legatario relictum,ſi legatum remanſit ad onus ſufficiens.h.d.

LIneam margaritarum.Nota q̄ ipſo iure legata per Falcidiam reſecantur. Idem habetis in l.j.§.ſi quis ex mortis.j. quorum le. Iſte tex.innuit q̄habet remedia.Sed quęro in primo caſu legis quod remediū habet? Et dicit gl. parua q̄ habet interdictū quorū legatorū.Sed dñi,interdictū quorū legatorū habet locum,qñ legatarius occupauit poſt mortē ſua authoritate:hic verò nō occupauit poſt mortem,ſed penes eum erāt. Sol.Dic q̄ non habet locum directum,ſed vtile interdictum quorum legatorum:vt l.j.§.ſi quis ex mortis.j. quorum legatorum.

Quæſitum eſt.

Quęro quid ſi aliquis reliquit vt fiant picturæ ſanctorum, an dicatur ad pias cauſas legatū? Credo q̄ ſic:vt l.Titia. in fi.ſ.de aur.& argen.leg. & ſic non detraheretur.Falcidia.

☞ *Quod non valet per modum diſpoſitionis reijcitur.*

Conditio in fraudem adiecta pro non adiecta habetur.

Statutum quòd opponens talem eſſe ſpurium condemnetur, non valet.

Pactum inter litigantes quòd non poſsit opponi de peremptione inſtantiæ,non valet.

Quæ pacta firmentur iuramento.

Contractus ſimulatus non firmatur iuramento.

Pactū q̄ inſtantia poſsit prorogari,an firmetur iuramēto.

Iudex quando uidet inſtātiam perire,poteſt ex ſuo officio ad ſententiam peruenire.

Donatio inter uirum & uxorem firmatur iuramento.

Eius & augerius.

Quod† nō valet per modū diſpoſitionis reijcitur. h.d. Vel aliter. Condītio in frau dē adiecta pro nō adiecta habet.h.d.Opp.j.de verb.ob.l.quidā cū filiū.Sol.hic erant filij Seius & Augerius:& ideo poſſunt exhęredari.Iſta gl.dicit verū. Sed quantū ad legem iſtam nō eſt neceſſe: quia in extraneo eſt licita exhæredatio, ſi de eo fiat inſtitutio;vt l.ſi certarū.§.ſi eodē. ſ.de teſt.mili.Vlterius no.iſtā legē per quā determinaui vobis q̄ ſtatutū nō pōt diſponere vt ſpurius ſuccedat[a].dixi in l.iij.de te. Modò† ſi ſtatutū diceret hoc modo, q̄ qui cunq; opponeret q̄ talis eſt ſpurius, puniē in tantū:an valet ſtatutū?Certè non;& pōt opponi non obſtante ſtatuto per iſtā legē. Itē pone exemplū in alio:Scitis† q̄ per pactum non pōt progari inſtantia:vt l.prorandū.§.& ſi quidē.C.de iudi.modò quid faciunt litigātes? permittūt vnus alteri q̄ ſi opponeret de inſtantia perempta, q̄ ſoluat tantū.Certè non valet.per iſtā legē. Sed quare facis tu mihi iſtud notare:qa qñ precedit turpis diſpoſitio,& ſequit̄ pœna,nō valet:vt j.l.j.C.de his quæ pœ.nomi. Certè ideo facio te notare iſtam legē:quia licet nō præcedat turpis diſpoſitio, & ſequitur 4 pœna;nō valet,vt hic.†Quæro an iſta talia pacta firmentur iuramento?Or aduerte bene. Quædam ſunt cōuentiones improbatæ ratione turpitudinis:& iſtæ iuramento nō confirmant: vt in c.non eſt obligatorū.extra,de reg.iur.lib.vj.& dixi plenè in l.ſtipulatio hoc modo.j.de ver.ob.Quædam ſunt cōuentiones quæ ſunt improbatæ ratione publicæ vtilitatis principaliter:& iſte iuramento non firmantur:vt.ſ.de pact.l.iurisgentium.§.ſi paciſcar & §.& generaliter.& extra,de fo.compe.c.ſi diligenti.vbi eſt cauſus.Quædam ſunt pacta quæ reprobantur ratione publicæ vtilitatis ſecundariò,vt alienatio fundi dotalis:& iſta confirmant iuramento:vt c.cùm cōtingat.extra,de iureiur.Quædam ſunt pacta,quæ improbantur in odium creditoris: vt pactū legis cōmiſſoriæ in pignoribus.Item in mutuo in filiofamiliās:vt l.j.ad Mace.& iſta iuramento poſſunt confirmari:vt in c.ſignificante. extra,de pig.vbi gl.tangit & Inn.no.ibidem.Quædam ſunt pacta, quæ improbantur ratione modicitatis, vel imbecillitatis perſonæ:vt in minore xxv.an.& iſta iuramento firmantur, vt in aut. ſacramenta.C.ſi aduer.ven.Vnum nolo omittere, q̄d quādo in odium creditoris tantùm validatur iuramento, & hoc eſt verū: ſed poſtq̄ eſt ſeruatum iuramentum poteſt repeti inquantum locupletatur creditor cum aliena iactura:vt c.j.& c. debitores. extra,de iureiur.Sed quæro an contractus, † qui probatur ſimulatus,vel à iure præſumitur,firmetur iuramento.Glo.q̄d non,in.l. iij.C.plus valere q̄d agi. Quæro, † an iſtud pactum q̄ poſsit prorogari inſtantia,poſsit firmari iuramēto. Et hic cogitabis an ſit principaliter in publicam vtilitatem inductum: tū vnum volo q̄ ſcias,q̄ iudex ex officio ſuo poteſt peruenire ad ſentētiam, ſi videt inſtantiam perire:vt l.vbi pactum.ſcd'm vnam lect.C.de tranſact.& facit.l.filiusfa.§.veterani.ſ.de procu. & tunc pars ſit cauta q̄ iudici proteſtetur q̄ inſtantia periit. Quæro† quid in donatione inter virum & vxorem, an iuramēto firmet.Et Gul. de Cug.tangit in l.ſed & ſi poſſeſſori.§.item ſi iurauero.ſ.de iureiur.& vī dicere q̄ valeat,ſicut qñ donauerat in fauorē religionis:vt l.cū hic ſtatus.§.nam & circa.ſ.de do.inter vir. & vxo.ſed iuramentum eſt magna religio:vt l.j.ſ.de iureiur.Item hoc apparet ex his quæ dixi:quia non eſt improbata donatio ratione publicę vtilitatis principaliter,nec alio modo de dictis.ſ.& ideo donatio poteſt iuramento confirmari.

An emphyteuta qui emphyteuſim uendidit, & reemit:an poſsideat ſicut primus.

SIà me tibi. Quod hæres habiturus eſt,non iure hæreditatis,non imputatur in Falcidiam.h.d. Opp.& vī q̄ teſtator non poſsit legare hæredi;vt l.planè.§.ſi duobus.ſ.de leg.j.So. Verum eſt,hę redi à ſeipſo non poteſt,ſed hæredi à legatario poteſt. Vlterius opp.q̄ ſi do tibi vt des mihi,non valet:vt l.qui ſic.j.de ſolu.Rñ.ſi do tibi vt des mihi:ſi nullum eſt commodum, non valet, vt ibi. ſed ſi aliq̄d cōmodum eſt,valet,vt hic.Facit ad hoc l.ſeruus dotalis.ſ.ſol.mat.Quid† ſi emphyteuta fundum vendidit,& poſtea reemit:[d] an ipſe poſsideat eo iure,quo antiquitus habebat? Hic tex.facit q̄ non,ibi:quia incipit poſtea,&c. De hoc habes caſum no.x.colum.quid iuris ſit,ſi vaſallus feudi poſt ali.re.c.primo.facit.ſ.depo.l.prima.§.ſi rem.no.per Dyn.in lege.ſequitur.§.j.ſ.de vſuſcapio.

e INratione legis. Damna[e] poſt mortem teſtatoris contingentia,ſine culpa legatarij imputantur hæredi:& commodum ſeu lucrum legatarijs non prodeſt.h.d. Opp.de l.Paulus.§.fi.ſ.eo.Sol.Ibi de fructibus obuenientibus ex ipſa re legata:hic ex alia. Oppo.j.ea.l.ſ. diligenter.Sed iſtud principium intelligitur ſcd'm illum. §. diligenter. Vltimò credo q̄ iſtud principium ſit hodie correctum inuentario facto.Dicam in.§.diligenter.

Vendere.

Qui iuſsit vendere,vel emere, eatenus computat in legato,quatenus eſt exceſſus in re, vel in pretio.hoc dicit.

Diligenter.

Caſus non liberat debitorem generis generaliſsimi;ſed debitorem ſpeciei ſic. Item liberat debitorem generis ſubalterni illo genere perempto.hoc dicit.vſq; ad.§.tamen ſi. Oppo.ſ.ea.l.in princ.&.ſ.eo.l.in ratione. §.quod vulgo.Solu.Intellige illas ſecundum diſtinctionem huius.§.Domini,ego credo:prout tetigi in.§.q̄d vulgo. q̄d iſta lex & iſte.§.diligenter.hodie ſit correctus facto inuētario.& ad hoc me mouet rō in l.ſcimus.§.& ſi præfatā.& §.ſeq.& ſeq.C.de iur. delī.vbi dicit q̄ creditoribus & legatarijs de ipſis rebus ſoluere poſsit hęres,ſi nō reperiret pecunia ī hērditate;de ipſis ergo rebus debet ſatisfacere hodie,ita q̄ nullum damnū patiatur.Sed ſi iſta lex ſtaret hodie,q̄ rebus peremptis teneret,pateretur damnum. q̄d eſt contra tex.illum.Præterea, qñ quis eſt debitor quātitatis reſpectu certæ ſpeciei,illa ſpecie perempta liberatur: vt l.quidā: §.ſi tibi.& l.Titiæ textores.§.fi.ſ.de lega.j.&.l.is quī.ſ.de noxali. & l.in naue.ſ.locati.&.C.de iure emphy.l.j.Modò hæres hodie tenet ad quantitatē reſpectu illarū rerum,de quibus poteſt ſolui facto inuentario ſi res pereat:ergo liberat. & pro certo iſtud habeo pro vero;& non habeo doc.nec gl.quæ dicat rōnem q̄ dixi.

Tametſi.

Licet datum cauſa conditionis implendæ non imputetur in Falcidiam,tamen datum vt ptium in Falcidiam imputatur.h.d.& eſt no.§.in ver.ibi:quemadmodū lege tex.ſcd'm Dyn.q̄ loquitur exemplificatiuè,non ſimilitudinariè. Oppo.q̄d hic de neceſsitate loquitur de Trebellianica, nō de Falcidia,cū iuſſus eſt reſtituere hęreditatem:ſed in Trebellianica imputatur q̄d cauſa conditionis implendę accipiē.vt l.in quartā.j.eo.ergo &c.Gl.volens ſoluere cōtrarium dicit,q̄ debet reſtituere per venditionem,non per Trebel.& vide gl.quę incipit,per venditionem,&c.& iſta gl.optimè dicit per rationē:quia ſi eſtiuſſus reſtituere hæreditatem per venditionem,non trāsferē actio per Trebellianum;ſed habet locū titulus de hære. ven.Sed contra hoc opp.iſta videtur mala expoſitio,q̄ hic per modūven ditionis ſit rogatus reſtituere:quia ſcd'm hoc ver.quemadmodū ſuperflueret,& nil adderet ad præcedētia.Sol. Iſtud quemadmodum,ponitur exemplificatiuè,& non ſimilitudinariè, ſecūdùm Dynum in apoſtilla. Sed opponitur quòd in priā.non fuit iuſſus fideicōmiſſarius dare pretium:ſed vt in vim modi:vt gl. intel ligi.Breuiter,tu poſſes ſuſtinere iſtam gloſ.duobus modis.Vno modo vt illud quod dicit in vim modi,accipiatur largè,q̄ vendi tio ſit quidam modus accipiendi,non ſtrictè pro modo qui aſſumitur in materia de condi.& demon.Vel aliter dico,q̄ quando tunc̄ quis rogatur pretiū dare in vim modi,q̄ iſta ſunt paria vt des pro centum:quia modus eſt quædam remuneratio:vt glo.in l.ſi quis ſeruum.ſ.tit.j.& ſic vt quædam venditio:quia daē onus pro re,quæ accipitur prout pretium. Procedo vlteriùs & oppo.de l.xj.§.cùm eſſet.ſ.de leg.iij.Glo.quæ eſt hic,dat duas ſolutene ſecundam,& illa eſt bona de qua feci mentionem in l. à teſtatore.ſ.titu.j.

Cùm l.Falcidia.

Legata,quæ non valent,nō veniūt in computatione legis Falcidiæ.

Pœnales actio.

Actiones in hæredē tranſitoriæ pœnales,vel non,etiam ſi à pſona hæredis incipiunt,ex parte actoris augmentum, ex parte rei diminutionem patrimonij inducūt.ſecus ſi ad hæredem,vel cōtra hæredem non tranſeunt.h.d.Diuiditur in tres partes. Primò loquitur de actionibus pœnalibus, non cōpetentibus ad vindictam.Secundò de his,quę competunt ad vindictam:& cauſa ſimilitudinis addit de actionibus ex contractu, quæ non tranſeūt ad hæredes,vel incipiūt ab hæredibus.Tertiò de actionibus prętorijs.Secūda ibi,ſed nec in actoris.Tertia ibi, honorariæ quoq;

1 ☞ *Diſtinguere diuiduum ab indiuiduo pertinet ad factum,non ad actionem.*

Stipulatio quādo habet originem ex facto hæredis,quilibet hæredum ex facto proprio tenetur:ſecus in obligatione quæ incipit à defuncto.

2 *Stipulatio iudicatum ſolui,præſtita per unum ex pluribus hæredibus,committitur tantùm ei qui uicit,& contra eum qui perdidit.*

3 *Diſpoſitio.§.Cato.habet tantum locum in ſtipulationibus ſtricti iuris, non prætorijs.*

4 *Stipulatio duplæ non eſt prætoria.*

Iulianus ſcribit.

Stipulatio interpoſita vni ex hęredibus ad alios non porrigitur. Itē ſi pœna committitur ex ſtipulatiōe prætoria,facto vnius hæredis ipſe ſolus,non alij tenebuntur.h.d. Opp.& videtur q̄ iſta ſtipulatio interpoſita ab vno ad omnes porrigatur:vt l.ij.§.fi. &. l.ea.§. Cato.j.de ver.ob.Sol.gl.hic loquitur in ſtipulationibus diuiduis 1 ibi in diuiduis. †Opp.de l.v.§.fi.eo.tit. Sol. diſtinctio diuidui & indiuidui non pertinet ad actionem,ſed ad factum:vt dicta.l. v.in fi.&.l.in executione.§.pe.eo.tit.& glo.verum dicit in ſe:ſed non oportet hoc dicere quo ad legem iſtam:quia leges cōtrariæ loquuntur in obligationibus quæ incipiūt à defuncto,& ad plures hæredes extenduntur:ſed in.§.noſtro loquitur quando ſtipulatio habuit originem ex facto hæredis:& ideo quilibet ex facto proprio habet:vt arg.l.fi.ſ.ad Sylla. Sed oppo.de l.ſtipulatio. in fi.de no.ope.nun.Breuiter glo.intelligit quod ibi fuit ſtipulatus nomine ſuo,& aliorum:hic tantùm nomine ſuo. Venio ad ſecundam partem,& opp.quia iſte.§.videtur contra. §. Cato. & contra l.v.§.fi.de verb.ob.& inducas primò in eo quod dicit ex clauſula iudicatum ſolui.pone q̄ in iudicato venit dari:fuit condemnatus ad aliquam quātitatem,quando quantitas eſt in obligatione,vel dari:& obligatio cœpit à defuncto,vno non ſoluēte omnes tenentur:vt d.l.v.in fi.& l.in executione.§.j.eo.tit.Hic autem dicitur contrarium,quòd ex clauſula iudicatum ſolui,ille q 2 fuit victus,tenetur,&c.Sed† ego dico q̄ ſtipulatio iudicatum ſolui,committitur ei qui vicit.& contra eum tantùm qui perdidit: vt hic,& facit.l.ij.in fi.j.de præto.ſtip.Sed ſi illi ſtipulationi adiecta ſit pœna ſi non ſolueret,omnes tenentur,vt in cōtrarijs. Sed adhuc inſtamus contra.Nam ſtipulatio rem defendi,vel ob rem non defenſam,continet indiuiduum:quia non poteſt pro parte defendi:vt.l.ex clauſula.j.iud.ſolui.&.l.antepe.ſ.ſi ex noxa.cau. aga.Sed indiuiduis vno ex hæredibus contra faciente, inſolidū contra omnes committitur:vt.l.eadem.§.Cato.j.de ver.ob. ergo 3 iſte.§.malè dicit. Quid dicemus? †Hic videte.poſt multa dico in §.Cato.in.ij.q.q̄ ille §.Cato.habet locum tantùm in ſtipulationibus,& conuentionibus ſtricti iuris,non prætorijs:ſed in his quę ſunt bonę fidei,& prætorijs,vno contra faciente contra illum ſolum committitur:vt hic,& l.in depoſiti.ſ.depo.&.l.iij.§.hæres.ſ. commo.& ſic eſt ſpeciale in prætorijs hic. Sed dices tu,iſtud eſt contra caſum l.cùm ex cauſa.j.de verb.ob.vbi ſtipulatio duplæ quæ eſt prætoria,vno non defendente committitur contra oēs. 4 Breuiter† reſpondeo ibi q̄ ſtipulatio duplæ non eſt prætoria:qa poteſt eſſe prætoria,& ciuilis,vt dixi in l.iij.§.fi.j.de verb.ob.& d.l.cum ex cauſa.& plenè in.§.Cato.& vide q̄ circa illud gl. nil dicit:ſed hic in prima parte.§.vbi non erat neceſſe,gl. fecit mentionem de §.Cato.ſed ad finem.§.illa gl.non poteſt adaptari: & ideo gl.nil dicit hic:nec poteſt dici q̄ per errorem glo.fuerit poſita,cùm adaptari non poſſet.

1 ☞ *Falcidia non detrahitur de legatis animæ.*

Si Titio.

Pars legata legatario eatenus minuit, quatenus ſibi minutum eſt legatum.ſecus ſi in totum rogatus ſit reſtituere,vel ſeruū manumittere.h.d.§.noſter legiē multis modis ſcd'm diuerſitatem literarum : tamen in effectu parum differt vna ab alia. Oppo.& videtur q̄d diminuto legato, nō diminuatur onus:vt.l.maritum.§.j.ſ.eo.& l.liberto. §. j. ſ.de annu.leg.Soluit gl.& bene,q̄ hic de parte legati fuit rogatus: ideo quatenus ſibi minuitur,eatenus minuit legatario ſuo,ibi non ex ipſa re legata,ſed aliunde.De hoc vidiſtis in l.Plautius.ſ.tit. j.& videbitis in l.facta.§.ſi Titius.j.ad Trebel. Quærit gl. † an legatarius poſsit detrahere Falcidiam de legatis animæ. Et videē q̄d ſic per legem iſtam,& per l.j.C.communia de leg.dicit gloſ. contra per l.lex Falcidia.§.nunquam.j. eo. & ibi videbitis. Non obſtat iſta lex:quia detrahit ex præſumpta voluntate defuncti, non ex vigore legis Falcidiæ.

Si ſeruus.

Legatū libertatis vel ſeruī vt manumittatur,non defalcatur:niſi cū hoc alia res defalcabilis ſit legata:legatum verò pecuniæ,vt ſeruus manumittatur non defalcatur, ſi per hoc manumiſsio impeditur:aliàs ſecus.hoc dicit cum tribus ſeq.vſque ad. §.ſi incertum.& Primò ponit legem Caſſ. Secundò legem Iulia. Tertiò legem Vlpiani.Quartò ponitur determinatio Iuliani.in principio.ſed ſi non ſeruus.Quintò ponitur determinatio ad legem. Iul.ibi:ſi ſolus.Oppo.de l.decem.j.de fideicommiſ. lib. Solu. Intellige hanc ſcd'm illam,& ibi eſt clarior tex. Oppo.de l.generaliter.§.ſi quis alienum.j.de fideicommiſ.lib.Solu.iſta intelligitur ſecundùm illam. Item not. quando vni legantur duæ res: quia ſi vna eſt defalcabilis alia non:tunc de ea quæ eſt defalcabilis detrahitur Falcidia pro vtraq;.Dicemus.j.eo.l. in quartam.

s

Ed ſi non ſeruus.

Si incertum ſit.

Iſte eſt difficilis.§.& hoc dicit: Si ſeruus legatur purè, vt manumittatur in diem,vel ſub conditione:hoc legatum interim defalcatur:ſed quo ad alios legatarios talis ſeruus exemplo ſtatuliberi æſtimatur.hoc dicit cum l.ſequen. In tex.ibi:præſtari debeat.ſeruo legato purè. ibi: detraxit. interrogatiuè lege. Oppoñ.dicitur hic quod interim legatum ſerui per legem Falcidiam minuat. Contra; & videtur q̄d interim non minuatur, ſed debet æſtimari vt

ſtatuliberi.vt j.eo.l.eius ſeruí.& l.in rõne.la prima.§.j.ſ.eo.Glo. fatetur q̃ Celſus corrigit:& vide glo.quæ incipit,in legato,&c. & ſic iſta gl.videtur velle quòd hic Iuriſcõſultus malè dixerit. Sed neſcío quare glo.hoc dixit:imò bene dixit Celſus.& lex ſequens non corrigitur:quia lex eius loquitur quando æſtimatio fit vt ſciamus an falcidia locũ habeat vel ne: & tunc detrahetur ſecundum legem iſtam in fi.& ſimile in l.j.§. ſi vſusfructus.ſ.e. Opp.j.eo.l.in quantitate.§.j.ver.cuius.l.j.§.hæc verba.j.tit.j. vbi dicitur q̃ nõ defalcatur ſeruus,ſed alia legata præſtãtur recepta cautione.Sol.ibi loquitur quãdo ipſi ſeruo eſt relicta libertas in diẽ vel ſub cõditione:hic loquitur q̃n;ipſe ſeruus alteri eſt legatus purè,cuí relicta eſt libertas in diẽ:nã interim defalcatur.Sed opp.de l.in ratione.§.j.ſ.eo.Sol. ibi neminí erat legatus, hic ſic.

STatuliber hæredis. Opp. dicitur hic q̃ ſtatuliber nõ auget familiã hæredis.cõtra de l.ſtatuli.à cæteris.in prin.j.de ſtatuli.Solu.Quãtum ad Falcidíam nõ imputatur,vt hic:quantũ ad alia ſic,vt ibi. Opp.ſ.eo.l.ſed ſi non ſeruus.in fi. Sol.Ibi computatur commodum mediĩ tẽporis,non ipſe ſeruus & iſtud ibi nõ dixi.quod tenet glo.hic : ideo adde ibi. Intellige ergo q̃ non auget familiã non præcisè: ſed in defectũ conditionis remanet in familia,& in euentũ detrahitur æſtimatio de legatis:& ideo interím præſtantur legata exacta cautione: vt j.eo. l.in quantitate.§.j.ver.cuius.& l.j.§.hæc verba.j.tit.j.Hoc modo intelligit Iaco.de Are.iſtud prin.quia hic nõ fuit legatus ſeruus alteri,ſed ipſi fuit legata libertas:ſed in l. ſed ſi non ſeruus. in fi. alteri fuit legatus. Dicitur in ver.cuius vſusfructus. q̃ cõnumeratur in patrímonio proprietas ; ſi ponis defunctum fuiſſe proprietarium,nõ recipit dubitationẽ. Sed ſi poneres defunctũ fructuarium fuiſſe:& tunc nõ intellígeres vſusfructus in patrimonio eius eo defuncto:vt l.pœnales.in princ.ſ.eo.Sed ſi tu poneres q̃ fuit ſtipulatus ſibi,& in perſonam hæredis : tunc in perſona hæredis incipit nouus vſusfructus eſſe:vt l. ſtipulatio iſta.§. ſi quis ita.j.de verb.ob.tamen defalcabitur: quía cœpit à defuncto.Dicit hic q̃ pignus eſt in bonis debitoris. & iſtud eſt verũ, niſi ſetuus ſit pignoratus pro tanta pecunia , vel ſit tanta vſura q̃ dominus habeat eũ pro perdito,ſeu pro derelicto:quía veriſimiliter non creditur eum debere recuperare: tũc in patrimonio debitoris nõ computabitur:vt l.quí habebat.ſ.de leg.iíj.Dicitur hic de lege commiſſoria,& pacto addictionis in diem,&c. intelige quando venditio fuit conditionalis. non purè reſoluenda ſub conditione,vt gl.dicit.

AEris alieni. Opp.C.in quí.cau.ſer.pro prę.lib. l.íj. vbi à fiſco accipitur pretium. Dicunt quidam:ſpeciale eſt ibi. Alíj dicũt q̃ fiſcus ſoluit:tamen de hæreditate repetit. Hoc tenent doctio.& Dy.& dominus Ray.Vltimò glo.quæ eſt in l.in ratione.§. ſi ſeruus.dãnaui vobis per iſtũ tex.& ibi damnat Dy.& Iac. de Are.

AD veterani. §.Sí cuí.Opp.de l. non amplius.in prín.ſ.de leg.j.Sol.nõ eſt legatarius vt poſsit grauarí onere fideicõmiſsi:niſi in eo quod eſt vltra:ſed quantum ad Falcidiã eſt in totũ legatarius. Opp.de l.ſi dignum.ſ.eo.Sol.Ibi vt pretium:hic vt cauſa conditionis implẽdæ.& vide glo.quæ incipit contra.ſ.de leg.j.&c. Contra hoc videtur l.Neſennius.vbi quod datur cauſa conditionis implendę imputatur in Falcidiã.So.verum eſt quo ad ipſum quí dat:quo ad alíos non,vt dicta l. Neſennius. Quæro quid ſi fuit rogatus dare ſub modo vt des:& tunc vt pretium videtur datum:vt l.in ratione.§.tametſi.ſ.eo.& ibi dixi.

FAlcidia interuenire. Iſte eſt verſi.aliâs eſt lex, & legitur dupliciter in glo. Ad ſecundam lec.opp.de l.quod ſtatulib.de do.cau.mor.Solu.Ibi dedit eo abſente,hic eo præſente:vel ibi de Trebellianica,hic de Falcidía. & concludo vt ibi notatur.

¶ *Gabella ſi ex forma ſtatuti debet ſolui ad rationem ſex pro libra de omni cõtractu pro debito in diem fiet minor æſtimatio,& ita minor gabella ſoluetur,*

IN lege Falcidia non habetur. Opp.j.eo l.cũ Titio.Solue vt ibi dicã.No.iſtã+legem pro facto gabelle,q̃n dicit ſtatutũ,p qualibet libra ſol uatur tãtum pro gabella:modo promitto tibi decẽ ſoluere omni anno tm̃:& tunc non debet ſolui gabella pro tota quantitate,ſed deducítur interuſuriũ mediĩ tẽporis:quía minor eſt illa quãtitas pro omni anno decem pro centenario:& ideo iſtud minus æſtimatur quo ad gabellam ſoluendam,prout hic quo ad Falcidiã. Facit l.eum quí.§.melior.ſ.de in diem addic.vbi non tm̃ æſtimatur qđ debet ſolui ad terminum,prout ſi incontinenti.

VI quod per Falcidiam. Opp. de l.qđ de bonis.§.j. ſ.eo.Sol.Ibi eo viuo:hic poſt mortem. Facit ad q.de arbitro.de qua ibi dixi.

Ex falcidia.

Si interueniat. Op.de l.cũ Titío.j.eo.Sed gl.ſoluit hic, ego ſoluam ibi,& ibi videbitis.

Nunquàm legatarius. Totus mũdus ſcit iſtum §.Opp.de l.pœnales.§. ſi Titio.ſ.eo.Sol.Dicebat quídam, legatarius non detrahit ex ſua perſona,niſi ſit ſibi detractum:ſed verius eſt q̃ nunquã detrahit ex perſona ſua,ſed ex p̃ſumpta voluntate defuncti ſic,vt in contrario. Opp.de l.j.§.inde Neratius.ad Tre.Sol. Fideicõmiſſarius nunquã detrahit ex pſona ſua,& nunquã de legatis à ſe.De legatis ab hr̃dibus relictis non detrahit, niſi in duobus caſibus, q̃n hæres non detraxit ſibi:quía fecit ſibi gratiam, vel quía adiit coactus.Gl.eſt ibi melior q̃ hic,& Cy.ponit in l.j.C.communia de leg.& ibi gl.& nil plus dicit in effectu Cy.ibi cum glo.in.l.j.§. inde Neratius.Signa gl.hic,quæ eſt optima.

1 ☞ *Si hæres facit inuentarium,an ſit habenda ratio dupli commiſſi,re euicta, ſiue fierit emptor,ſiue uenditor,& dicit quod non.*

VM emptor. Obligatio dupli inter hæredẽ & teſtatorem conſiſtens hæredi,& contra hęredem conſeruatur in ſimplũ ad inducendam,& excludendam Falcidiam.h. d.& eſt ſingularis lex. Opp.de l.íj.§.ſi Titius.ſ.de hær.vel act.ven.Gl.dicit: ſolue vt ibi.Breuiter,quía ibi vẽdit hæres hæreditatẽ:vñ quantũ ad emptorem habetur perínde ac ſi nõ eſſet hæres.Opp.ſ.eo.ſi à me.Gl.nec ibi nec hic ſoluit:ſed illa nõ contradicit,ſi bene ipſi cías.Vel potes dicere q̃ hic iſtud in odiũ pœnæ. Quæro †pro declaratione legis quid ſi hæres facit inuentarium: an tũc totum duplum detrahit.Et gl.eſt ordinaria quę ſub dubio fortè,dicit q̃ ſic:vt l.ſcímus.§.in cõputatione.C.de iur.deli.in prin.gl.magnę. & ibi Cy.dicit ſine fortè,et ſic iſta lex nõ habet locũ hodie facto inuẽtario.Non recordor qd ibi dixerim,& quãtũ eſt pro modo. dico q̃ ſiue fecerit inuẽtariũ vel nõ,nõ põt detrahí niſi ſimplum qa ſiue fuit emptor,ſiue vẽditor hæres,nõ cõmittit ſtipulatio ad duplum re euicta vt.l.ſi ei.ĩ prín.&.§.j.ſ.de euic.ſcđm diſtinctionem illíus legis iſta lex debet intelligi.Cũ ergo non cõmittat ſtipulatio ad duplũ,non põt ad duplũ deducere.Pręterea l.ſcímus §.& ſi p̃fatã.et.§.ſeq.nõ ꝓuidit de hoc,vt hęres p bñficiũ iuẽtarij lucret,ſed ſolũ ne damnum patiat.non ergo deducit niſi ſimplũ.

1 ☞ *Ius accreſcendi an habeat locum in contractibus.*

BLautius ſeruo. Spes defalcandi cõis eſt hæredi,& legatario.& qđ legat ſeruo cõi,eis acquirit quibus põt.h.d. Opp. de l.per ſeruum.§.j.j.de acquí.re.do.Soluit gl. intelligo illam ſecundũ iſtam. Opp.de l.proinde.§.ſi ſeruus communis.j.de ſtipu.ſer.Sol.Ibi in ſtipulatione quæ ſimpliciter fuit facta ex cauſa lucratiua.& vide gl.quæ incipit,non ſolum &c.Circa finẽ vides †q̃ glo.diſtinguit,an fiat ex cauſa lucratiua,vel non.Dixi vobis aliàs in l.proinde.§.j.j.de ſtipu.ſeruo.expreſsius in repetitione l. re coniuncti.ſ.de le.iíj.circa fi.vbi quæro an in contractibus inter viuos habeat locum ius accreſcendi.Et dic q̃ etiam in cõtractibus diſtinguitur,aut qui donabat peruenit ad traditionem:& tunc alíjs acquiritur,non ſibi:vt.l.proinde.§.primo.Sed quando promiſit tantùm : tunc quía in retentione poteſt ſibí prouidere: ideo pro parte ſua alíjs non quæritur.l.proinde.§.primo.j. de ſtipula.ſeruo.

Interdum. In fi.§.dic ideo ne legatum pereat, recurſum eſt ad remedium poſitum, ſ. eodem.l.ſi fundus míhi.

2 ☞ *Falcidia non detrahitur de legatis ad pias cauſas: & ideo pro ea parte detrahitur ad incommodum hæredis & legatariorum,*

Ex aſſe

EX aſſe. Legatum inutile propter incapacitatẽ legatarij ꝓdeſt cæteris legatarijs.h. d. ſcđm gl.Pro declaratione quæro,in quo ꝓdeſt filio ſi eſt inutile legatũ.alíj gl.dicũt q̃ ſi legatũ illíus non defalcat, q̃ illi extraneo inſolidũ præſtaretur:tũc de legato filij ſolida Falcidia detrahetur.& vide gl.quæ incipit,ſui teſtatoris,&c. Sic vídes gl.q̃ vbi legatum non põt defalcarí,cedit ad incõmodũ alíorum. Itẽ tenet j.eo.l.ſi in teſtamento.& hoc eſt bonum ſcire: †gatum. Itẽ tenet j.eo.l.ſi in teſtamento.& hoc eſt bonum ſcire: †gatum. 1 ſcitis q̃ vbi legatũ non põt defalcarí,cedit ad incõmodũ aliorũ: quía ſcitis q̃ de relictis ad pías cauſas nõ detrahitur Falcidia:tũc de alíjs legatis hæres detraheret:& ſic ad incõmodũ aliorum nõ hæredis.Sed cõtraría gl.eſt in aut.ſimiliter.C.eo.& illa eſt vera. & probo per l.ſi poſt miſsionẽ.ſ.eo.Hoc vidiſtis in l.ſed ſi nõ ſeruus.circa fi.& in.l.eius ſeruí.ſecũdo rñſo.& l.æris alieni.ſ.eo.vbi vtæs alienũ detrahitur legatum,qđ non defalcatur.& ſic hæredi & legatario nocet.Non obſt.l.planè.ſ.eo. quía ibi eidem fuit factum legatũ:hic diuerſis.& prædicta vera, q̃n Falcidia ceſſat ex diſpoſitione legis.Sed ſi ceſſaret ex diſpoſitione teſtatoris:tũc fieret cõputatio eo modo,quí no.in.l.ſi in teſtamento.j.eo.Lego ergo gl.ſecundo modo in filio naturali.Et iſta eſt vera q̃ nõ potest relinquí:quía erat ſpurius.Alíj legunt,vt Iac.de Are.& intelligunt literam prout iacet qđ reliquit cxx.filio,& reliqua extraneo:ita q̃ patrono non remanet debita portio,quæ erat dimidia ſcđm iſta tempora;& ꝓpter illam portionem debitam patrono, minuitur portio extranei,tamen filio præſtatur integra:cũ patronus coniunctis perſonis præſtet legata integra:vt l.iíij.ſ.tí.j.& ſecundùm hoc ver.quacunq; ex cauſa eſt.§.

DAter filium. Fideicommiſſum à defuncto hæredibus debitũ, vt æs alienũ detrahitur.h.d. Opp.in ſimili de l.ſi fundũ ꝓ fideicõmiſſum.§.fi.cũ glo.ſ.de leg.j.So.ibí potuí relinquere.vel ibi ex voluntate, hic ex neceſsitate. Ad hoc opp.q̃ ſaltem reſpectu vnius non erat coactus. So.ex pſona debitoris ſufficit q̃ debeatur,licet nõ reſpectu mei,vt hic in fi.vel aliter,quílibet ex filijs dicitur creditor,nulla facta electione,vt l.vnum ex familia.§.j.ſ.de leg.íj.

1 ☞ *Legatum annuum pendente dubio æſtimatur inquantum debetur.*

2 *Ius alimentorum,uel ius uſusfructus non poteſt in alium uenditione transferri.*

3 *Legati conditionalis, uel annui,qualiter fiet æſtimatio in deductione Falcidiæ.*

4 *Sante ſtatuto quod de qualibet re alteri legata ſoluatur gabella,non ſoluitur de legato annuo,niſi pro primo anno,& ſucceſsiuè in futurum.*

CVm Titio. Legatũ †annuum pendente dubio æſtimaẽ inquãtum vẽdi poteſt:ſed eo finito inquãtũ debeẽ.h.d. Opp.ſ. eo.l.in l.Falcidia nõ habeẽ.Sol.Dicũt qdã,q̃ debet eſſe electio legatarij, an iterim habeat totũ p̃ſtita cautiõe.Sed iſta nõ ẽ bona, & cõtra me & cõtra tex.legis cõtrarię. Itẽ iſta ſi nuit q̃ cautio fauore legatarij iterponat:q̃ eſt falſum:vt.l.j.j.ti.j. Vel aliter,& eſt diuinare. Alíj qđ ibi de legato conditionalí:hic de annuo. & iſta eſt vera quantũ ad illã legẽ. Verũ tñ in hoc legato cõditionali fuerũt opi. inter gloſſato.antiquos:vt.l.ſi ꝓpterea.ſ.eo.ſed illę opi.ſunt truffa:qa in cõditionalí loquit ibi.Quæ ſit rõ iter cõditionale & annuũ,cogitabitis. Alíj ſoluũt q̃ ibi q̃n cũ eo,hic q̃n cũ cæteris legatarijs fit cõputatio.Sed iſta nõ eſt vera,p dictã.l.ſi ꝓpterea. & facit.l.j.§.interdum.ſ.eo. Opp.de l.lex Falcidia ſi interueniat .ſ. eo.Rñ.q̃ ibí loquit q̃n fit cõputatio rõnis inter hæredẽ & ipſum legatariũ,cuí eſt annuũ relictũ:hic q̃n cũ cæteris.& iſta eſt vera: & ibi gl.tenet & Dy.& Old.& Ray.Op.de.l.iíj.in fi.ſ.eo. vbi fit cõputatio alío modo.Sol.Ibi q̃n relinquit ciuitati aliqđ annuũ, quod æſtimaẽ perpetuũ,ac ſi relinqueret eccleſiæ, vel monaſterio:hic loquit q̃n priuato relinquit:qa eſt incertũ quanto,tpe viuat. Opp.de l.pœnales.§.annua.ſ.eo.Gl.hic non ſoluit,ſed in l.lex Falcidia ſi interueniat,vt ſoluere ĩ gl.q̃ loquit hic q̃n ꝓpter cæteros fit cõputatio:vel q̃n cũ eo,cuí eſt relictũ.Sed quantũ ad illũ.§.annua.iſta ſol.non eſt bona. & vide.§.annua.Nam hic loqt q̃n legatũ eſt ĩcertũ:qa ꝓ primo anno purũ,p ſequẽti cõditionale in.§.annua.eſt certũ q̃tũ duret,& trãſit ad hæredem:vt l.ſi cũ præfinitione.j.q̃n di.le.ce.& ideo debet fieri æſtimatio,vt de lega to in diem ſcđm l.in lege Falcidia non habeẽ.ſ.eo.Opp.de l.hæreditatũ.j.eo.Glo.ſoluit in.l.lex Falci.ſi interueniat.dicit ibí quo ad ipſum legatariũ:hic quo ad cæteros. Iſta ſo.non eſt vera,& cõtra illã gl.in.l.hæreditatũ.So.gl.aliter hic,q̃ ibi vt ſciatur p quot annos fiat æſtimatio:hic vt ſciaẽ quantũ valeat.Et iſtã ſolu.ſequebatur dñs Ray.& do. Oldr. Iſta ſol.non placet míhi:qa tex.dicit, hic in incerto poſito q̃diu victurus ſit,&c. Sed ſcđm iſtam ſo.poneremus pro certo q̃ eſſet cõtra tex.Dat gl.aliã ſo.q̃ ibí in legato vſusfructus vel alimẽtorũ:hic in alío ãnuo.

2 Iſtã ſo.teneo†,pbo p rõnẽ: Lex noſtra dicit q̃ debet æſtimarí quãtũ venire ad legatum põt. Iſte modus nõ cadit in legato alimẽtorum,& in legato vſusfructus:qa non põt in alium vendendo transferrí:vt. l. ſi vſusfructus.de iur.do.Nec ius alimentorũ põt vendí,cũ cohæreat perſonæ:& alía ſunt alimenta in perſona vnius, & alía in perſona alterius.& ſic ítelligo iſtam ſol.Ex hís ergo gd colligís? | Dic,q̃n̄q; loquímur de legato ſub cõdõne:& dic vt ſ. eo.l.in lege Falcidia non habeẽ &.l.j.§.interdũ.&.j.eo.l.in quãtitate.§.ſed & ſi legata.Et reprobata diſtinctione Hug.quę fit.ſ.eo. l.ſi ꝓpterea.Sí verò loquímur de legatis annuís:& tũc aut relinquitur ciuitatí, vel alteri publico loco.& dic vt.l.iíj.in fi.ſ.e.Aut relinquitur ſingularí perſonę:& tũc aut legatũ annuum límitatũ eſt certo tempore:& fit æſtimatio ſicut de alío legato in diem: vt ſ.eo.l.pœnales.§.annua.& l.in lege Falcidía non habetur.cõiuncta.l.ſi cum præfinitione.j.q̃n dí.leg.ced.Sí verò annuum legatũ eſt ſimpliciter:& tũc aut fit computatio quo ad alios legatarios: & ſtamus huíc legi.Aut quo ad ipſum legatariũ: & recurrimus ad l.lex Falcidia ſi interueníat.ſ.eo.& l.j.§.ſi in annos.ſ.eo.cũ ſi.

4 Et hæc †faciunt ad quęſtio.Factum eſt ſtatutum b q̃ de qualibet b re,quæ fuerít alicui relicta,ſoluatur gabella.cõtigit q̃ alicui fuit relictum aliquod annuum.Dic q̃ primo anno tãtum debet ſolui gabella,non pro alíjs annís:ſed pro eis ſoluetur in futurũ,put dies ceſſerit:vt d.l.lex Falcidía ſi interueníat.quía hic non ſit cõputatio reſpectu aliorum,ſed tãtum reſpectu ipſius legatarij:ſed ſi eſſet relictũ in diẽ:tunc dic vt dixí in l.in lege Falcidía nõ habetur.ſ.eo. Quæro,quæ eſt ratio quãdo fit computatio ipſius reſpectu,vel reſpectu aliorum? Et ratio eſt:quía quando fit computatio circa totum,debet præſtarí cautio inſolidum:quía de alíjs præſtationibus poterit Falcidía retineri:ſi ab alíjs legatarijs, quíbus nílvltra debetur:tunc fit æſtimatio. Sí verò loquímur de legato vſusfructus:dic vt.j.eo.l.hæreditatum.

5 ☞ *In æſtimando nomine debitoris hæreditarij,quòd uoluntas inſpiciatur in detrahenda Falcidia.*

CVm quo. Augmentum facultatum hæreditarij debitoris, quandocunque contingẽs prodeſt legatarijs in Falcidía detrahẽda.hoc dicit. Vídes q̃ augmentum quandocunq; contingens prodeſt legatarijs. Opp.ſ.eo.l.in ratione.in prín.Breuiter,debet inſpící tempus mortis circa augmentum,& dímínutionem rei hæreditariæ,hic circa bona debitoris hæreditarij.Contra in dicta.l.in ratione.in princíp.vbí loquitur in debitoribus hæreditarijs , vbí dicit debitorum facta peíora nomína.Reſpon. in augmento inſpícimus augmentum quandocunq; cõtingens,vt hic:ſed in dímínutione inſpícitur tempus mortis,vt ibí.Sed vnde hoc qđ gl. 1 dicit? Et ſaduerte,quandoq; æſtimatur res:& tunc ſemper inſpícitur tempus mortis:vt l.in ratione.in prín. Sed quando res non æſtimaẽ,ſed eſt dubius euẽtus:& tunc iſto caſu pendẽte æſtimatur quãtũ valet dubiũ,dubio finito æſtimaẽ quãtũ eſt:vt.ſ.l.pxí. Q̃n debitor eſt ſoluẽdo,æſtimaẽ ipſa res: & ideo quicqd poſtea cõtingit,nõ curaẽ:vt d.l.in rõne ĩ prín. Sed q̃n debitor nõ eſt ſoluendo,qd æſtimaẽ? Certè dubius euentus:vt l.Neſennius.§.fi.ſ. eo.& videbitis in l.quærebatur.j.eo.modo cũ æſtimatur dubius euẽtus:ſi iſte euẽtus cõtingat anteq̃ ponaẽ ratio legis Falcidiæ, tũc æſtimaẽ.Sed op.j.eo.l.quærebaẽ.&.ſ.e.l.j.§.ſi debitor.vbí nõ debet curarí an ſit ſoluẽdo.Sol.ibí loqẽ q̃n hæres eſt debitor, vel ille,cuí eſt liberatio legata:qa quo ad ſe ſemp eſt díues & ſoluendo.Opp.de l.eo tpe.§.j.ſ.de pec.Sol.Intellígo illam ſcđm iſtam.

IS qui in bonis. Ibi:relinquit. nam in quolíbet iſtorũ caſuum de commodo mediĩ tẽporis detrahitur Falcidía.Dy.& de hoc dixí in l.ſed ſi non ſeruus.§.fi. &.l.ſequen.ſ.eo.

STichum. Iſte eſt bonus.§.& h. d. Si legatum dñí non ſit defalcabile,ex legato ſerui detrahit Falcidía ꝓ

POMATES.

a ¶ Tu vis probare. valorē rei. vide Feli. in c.cū causa.de testi. per Bart. & Alex.in l.j.§.si hæres pcepto fundo.ff.ad Treb. vi de Pan. eōsil.lxxvj. in ff.col.in j.vol. Fel. in c.cū causa.in j.col. & seq.ỹ. in glo.ij. in fi.de testib.

vtroq;.& idem est contra.h.d.Pro hac lege facit l.planè.& l.sed si nō seruus.ŝ.e. Opp. ŝ.eo.l.si pupillus.§.fi.secundum vnam lec. Dy.soluit ibi,& ibi ego dixi.

Sæpius. Iste est bonus casus, & hoc dicit. Quarta in hæredē testatoreviuo collata facit cessare Falcidiā.h.d. Opp.de l.si quādo.§.j.C.de inof.tes. Solue vt ibi.Secūdò oppo.de l.id autē.& l. quod autē.j.eo.& ŝ.eo.l.pater filiā. in prin. Solu. hic loquitur qñ testator hac mēte dedit vt in Falcidiam imputa retur:aliàs secus. Quæro quid in dubio:Credo q; videtur dedisse vt in Falcidiam imputetur. Casus est hic, ibi:quia viuus videtur,&c. Tangam de hoc in l.in quartam.j.eo.& nota quæ dixi.

CVm dotem. Non debet inspici persona primi legatarij,sed persona fideicōmissarij,in quē legatum debet vltimò residere.h.d.In text.ibi: interpositi,i.legatarij primi de restituendo grauati.ibi: capiētis, scilicet fideicommissarij.

LEgis Falcidiæ. Opp.& videē q; omne ius tolatur spacio xl.annorū: vt l.cū notissimi.& l.oēs.de præscri.xxx.an.Sol.beneficiū legis Falcidiæ qñq; potest intentari excipiendo: & tūc perpetuò potest:vt hic,& arg.l.purè.in fi.j.de doli.exce. Qñq; potest intentari Falcid.per actionem,vel per interdictum:vt l.lineam margaritarum,ŝ.e.& tunc finitur tempore in contrario comprehenso.

1 ☞ *Omittens ponere unam rem in inuentario,an priuetur beneficio totius Falcidiæ.*

2 *Si ex forma statuti quidā nobiles habent immunitatem à collectis,& non habent beneficium in ciuitate,& si acceptant,priuentur immunitate,aduocatus ex nobilibus acceptauit officium ad condemnationes,pro quo ex forma alterius statuti habet xij. pro libra,quòd perdat immunitatem.*

BEneficio. Qui agit vt legatū intercidat,priuatur Falcidia. Idē in eo q; tacitā in se fidem assumpsit de præstādo non capaci.h.d. Quæro circa legē nostrā:quomodo hoc egit.Et gl. ponit delē do vel cancellādo testamentū,vel aliter,s.subtrahēdo rē hæreditariā:vt ŝ.eo.l.hæreditatū.§.fi.Quæro†an priuet Falcidia in illa re tantū.& gl.in §. sancimus. in corpore eo, vī dicere q; nō tota Falcidia priuat secūdū ista tēpora:vt l.Paulus.ŝ.eo.& l.fi.§.illo. C.de iur.deli.& l.rescriptū.ŝ.de his qb.vt indig.& j.eo.l. hæredi tatū.hodie tota priuabit:vt d.§.sancimus.in corpore aut.eo.ti.li cet quidā dicāt cōtra,vt dixi in l.Paulus.ŝ.eo. Allegabam istā l.

2 ad†q.Pōlis dū legebā:qa ibi crāt quidā nobiles immunes à collectis;& q; nō debent habere aliquod beneficiū in ciuitate,& si acceptarēt,tūc priuent immunitate.erat aliud statutū q; aduocatus,q; ad condēnationē erat positus,debet habere xij.den.a.pro libra.modo quidā aduocatus de illis nobilibus acceptauit illud officiū:an priuetur illa immunitate?Et dicebā q; sic:qa istud qđ detrahit,s.xij.den.a.pro libra,'est beneficium, vt hic dum dicit, beneficio & hoc per istam legem facit c.j.x.col.quæ fuit prima causa amit.beneficij.& l.beneficium.ŝ.de consti.prin.

CVm pater. Legata relicta impuberi nō imputant in Falcidiā pupillariter substituto.h.d

Legato petito. Quod hæres plus soluit legatarijs in pœnā cōtumaciæ,nō nocet.h.d. Oppo.& vī q; in actione ex testō nō iureē in litē:vt l.aliâs.ŝ.de in li. iu.Soluit gl.q; hic fuit iuratū sup actione in rē,q; est arbitraria,& ista est vera. Vel solue vt in glo.& nō est vera:qa vers.planè.nō loquitur de iurō in litē,sed de iuramento veritatis,quod est affectionis.Opp.ŝ.eo.l.j.§.itē si ita.So.Ibi non est ratio vera:qa illud fi ptopter morā hæredis nō est verū:quia est contra istam l. dic vt ibi dixi.

ALienus fundus. Si hæres propter suā stultitiā plus soluit, legatarijs non nocet.h.d.& est notabilis.

1 ☞ *Creditor an teneatur cedere contra alium reum,quando unus soluit totum.*

TN lege Falcidia hoc esse seruā-dū. Ista est bona lex,de qua feci magnū festum in materia de duob.re.& h.d.In duobus reis socijs debitum vtriq; pro parte videtur actiuè & passiuè;& in nō socijs, eius videtur debitū,qui debitū occupauerit.h.d.Per istā legem tollun-

tur contrarietates.l.si vnus.in princ.de pac.& l.si rem.§.si duo.j. de noua.quia si sunt duo rei socij,factum vnius non nocet alteri quia perinde est.ac si singuli stipulati essent:& ideo factū vnius non nocet alijs.Sed si non sunt socij:tunc vnius factum pōt alijs nocere:quia vnus potest totum occupare,vt hic. Item aliud in l. j.C.de duo.re.vbi dicitur q; si vnus ex duobus reis exigit solidū debet alteri cedere:aliàs potest alter partem suam à correo petere.est ne istud verum?Certè per istam legem debet distingui q; si sunt socij,vel ex causa onerosa sunt duo rei.Sed si sunt socij ex

1 causa lucratiua:tunc totū est eius qui occupat,vt hic.Et per†istā legem determinabitur illud quod dixi decessione,an si vnus soluit,insolidum teneatur.s.creditor credere actionem contra aliū: est verum quod debet cedere quando sunt socij, vel duo rei ex causa onerosa.Secus si ex causa lucratiua promiserunt: quia tūc pro se solùm soluit:& quia si insolidum soluit,ei cedi non debet actio,vt hic.

PRetia rerum. Ista est clara lex,et deberet tota scribi aureis literis.& hoc dicit.Res debet æstimari communi ęstimatione,non ex affectione. Item qui habet ius adeundi hæreditatem non dicitur locupletior. hoc dicit.& ista est bona lex.

1 ☞ *Pretia rerum uariantur ex loco & tempore:& caristia,quæ modico tempore fuit non inspicitur.*

2 *Valor rei qualiter probabitur.*

3 *Æstimatio fructuum præteriti qualiter probetur.*

Nonnullam. Iste est no.ŝ.h.d.†Ex loco & tempore rerum pretia variantur:& caristia,quæ modico tempore fuerit non inspicitur.hoc dicit.Tu vis†probare valorem rei:a qualiter probabis?Vide glo.& gl.melior est in l.ij. C. de rescin.vend.Ista glo.non bene tex.declarat:tamen ex illa gl. sumpta occasione debetis scire q; quandoq; tractatur de æstimatione vnius fundi & rei immobilis:& tunc debet fieri positio ex tali fundo communiter tot fructus recolliguntur. Item quòd in dicta contrata fundus tanti reditus,tanti valoris est,istud proba tur in l.si fundum per fideicommissum.in prin.ŝ.de leg.j. & l.penul.ŝ.de reb.eo. Potest etiam facere articulum magis generalem qđ talis fundus communi æstimatione tm̄ valet,& tantum communiter venderetur. Quandoq; tractatur de æstimanda re, ex qua fructus nō percipiuntur,vt de aliqua specie,vt de libro vel scypho:& de istis non est dubium quòd debet fieri positio,& æstimatio hoc modo,q; tm̄ valeat,quantū vendi potest:& tantum vendi,quantum potuisset in tali loco dicto tempore. Et hoc dico per istum tex.quia ex tempore & loco pretia rerum variant. Debes ergo limitare dictū tuum in tali loco,& tali tempore,per istā legem,& per l.si seruus.ŝ.de condi.fur. Hoc est verū qđ res tantum valet quātum vendi potest homini scienti qualitatē rei: vt l.mortis causa capimus.in fi.j.de do.cau.mor. Facit l. si quos. C.de rescin.ven.Et ideo tu aduocare alterius partis,qñ fiunt positiones q; talis res valet tm̄:facias positiones de qualitatibus lantentibus in ipsa re,vt quia est sterilis,vel emphyteutica: qa si sciretur,minus emeretur. Vel debes te referre ad tēpus:& sic dices, tali die valuit tātum,& ante & post per multos annos:quia si tm̄ poneres,tali die:tunc esset paruum tempus, cuius æstimatio nō attenditur. Quæro,†qualiter probabitur æstimatio frumenti præteriti?Et gl.in l.ij.C.de rescin.vē.dicit q; est clarum quātum poterat vendi illo tempore & antè & pòst:non restringas te ad modicum tempus,s.ad vnum diem,sed dic antè & pòst. Proce do,& quæro de loco,in foro publico non potest vendi nisi duabus libris corbis.in domibus ,pprijs quilibet pōt vendere quātū vult.Tu facias positionē q; in ciuitate Perusij poterat tm̄ vēdi,et constat tm̄ domi,& ętum in foro publico:vt.C.de ero.mil. an.l. septem diebus.& l.speciebus.de cohorta.libro.xij.& ideo do tibi consilium q; in speciebus facias mentionem quòd tantùm vendi poterat in foro publico.

SI in testamento. Quod per Falcidiam diminuitur,debet legatario præstari,si testator hoc voluit.h.d.& sic l.Seius & Augerius.q; dicit q; non pōt,phiberi Falcidia,est vera,si expius.q; dicit q; non pōt,phiberi Falcidia,est vera,si expē se ,phibetur.secus si permittitur.& illud qđ detrahit, non remanet penes hæredē ex volūtate testatoris.Opp.ŝ.eo.l.qđ de bonis in prin.& ŝ.j.Gl.soluit primò,& non bene.Simile no.in l.ex asse ŝ.eo.& ibi reprobaui vobis so.gl.Secūdò soluit gl.& bene.& illā tenc.&

tene.& illud quod gl dicit in fi.intellige quod oneraret alios pro contributione facta non insolidum:vt l.in singulis.j.eod.

SI fundus. Potest esse ratio:quia in fundo cadit affectio:vt l.numis.ŝ.de in lit.iur. dicitur hic q; iste patitur Falcidiā. contra de l. Nesennius. in prin.ŝ.eo.Respon.q; hic dicit si hæredi dedisset:potest intelligi aliter,scilicet hæredi,non ei à quo legatus est fundus. Vel aliter dico quod patitur Falcidiam ipso iure, sed tuetur se exceptione doli:vt d.l.Nesennius.ŝ.eod.

1 ☞ *Donatio ultra quingentos sine insinuatione ualet,si detracta gabella remanent tantum quingenti.*

VOties. Iste est not.casus.induco ad q. Vos scitis qđ †de iure cōmuni donatio,quæ ascendit vltra quingētos aureos nil valet sine insinuatione:sed vsque ad quin

1 quingētos aureos valet:vt l.sancimus. C. de donat.modò tu donas mihi vltra quingentos aureos: sed detracta gabella non restant quingenti aurei.quæro an valeat donatio sine insinuatione.Hic est arg.quod sic quia debet detrahi & videri illud qđ remanet.

1 ☞ *Legatum usus fructus factum alicui quantum tempus duret ut possit fieri æstimatio:idem in alimentis.*

Ciuitates Tusciæ tempore Henrici Imperatoris amiserunt ius usus fructus.

2 *Ætates quot sint.remissiuè.*

3 *Legatis alimentis pro quanto tempore præstantur.*

MAereditatum. Ista est singularis lex,et nō habet sibi partē. Opp. primò de seipsa ad seipsam,de princi.ad §.& circa.Sol.aliud in alimentis,& aliud in usufructu & rationem diuersitatis ponit glo. Opp.vlterius de eo quod habuistis in l.cum Titio.ŝ.eo.Sol.dicunt quidā,ibi loqtur in cōputatiōe fiēda quo ad cæteros legatarios:hic quo ad ipsum legatarium, cui sunt alimēta relicta vel usus fructus.Et hāc tenet gl.i l.lex Falcidia si interueniat.ŝ.e.Gl. hic tenet cōtrariū.& vide gl.q̄ incipit,si q̄rat,quantū &c. & idē tenet hic alia gl.sup ver.Vlpianus ait.& incipit,malè.ibi & secūdum hoc sibi & alijs &c. & istā puto verā. Ad l.cū Titio nō deo q; hic in legato alimētorū:ibi i usufructu,q; cohæret personæ.& ideo nō pōt fieri illa æstimatio,q̄ ibi requīt ,licet cōmoditas possit vēdi.Recurrat ergo ad distinctionē huius legis. Opp.de in l.Falcidia non habetur.ŝ.e. Sol.gl.ibi in legato simplici.& bene. Opp.ŝ.l.iij.i fi.Sol. Ibi in legato annuo facto|Reipublicę,hic in legato usus fructus.Et qñ relingtur usus fructus certæ rei, nō potest deuenire ad rē,de qua ibi loqtur:ideo deuenit ad æstimationē. Opp.de l.nā & si parentibus.ŝ.de inof.tes.Sol. Ibi plus viuit senex q̄ iuuenis:& euenit ,ppter ordinē naturæ turbatū. Opp.

1 del.an usus fructus.ŝ.de usufr.vbi cētū annis durat.Rñ.† fateor q; cētū annis durat,nisi patiat aratrū:sed intra xxx.pōt pati capitis diminutionē,vt fuit tēpore Hērici Imperatoris, qui donauit oēs ciuitates Tusciæ,ita q; usumfructum amiserunt,licet executio non posit fieri,quia sunt capite minutæ. Item videmus i terris ecclesiæ,quia sæpe & sæpius priuant à marchione & duce.

Opp.C.de do.l.si qs argentū.Sol.gl. tu dic aliter, aliud in donatione,vt ibi:aliud in legato,vt hic.Et rō non pōt reddi,nisi qa sic placuit:vt l.non omnium.ŝ.de legi.Dicitur hic à prima ætate

2 usq; ad annos xx.quęro †quot sunt ætates?Et gl.ij.huius legis videtur ponere.plenius per Cy.in l.si infanti.C.de iu.deli.Quæro quid si plus vel minus vixerit,quā dicat hæc lex.& sic si vixerit plus,dabitur ei plus:sed si minus,tūc reddet.Vide gl. quæ incip. præsumitur q; tm̄.ibi:q̄d si.optimè dicit.Ex hac lege apparet qđ si fiat cōputatio scd'm hanc legem,nihilominus vterq; debet cau

3 tiones præstare q; si legatarij habēt plus,hæredibus reddēt:si minus,hæredes supplebūt:ar.in l.in quātitate.§.magna.j.eo.† Quæro an interim soluentur ista alimenta pro toto tpe.Et gl.dicit qđ nō.& vide gl.quæ incipit,& malè.ibi:sed an ,p omnibus. & ista gl.est no.& alibi gl.videtur dicere contrarium deducto interuallo medij tēporis:vt.l.si quis argentum.C.de do.Sed fateor qđ si vterq; vult,pōt:sed si non sunt concordes,cuius erit electio?Dic vt dixi in simili in.l.si constante.ŝ.quoties.ŝ.sol. ma.Innuit aliud ista gl.& gl.j.in casus positione q; alimenta debēt præstari singulis annis.Videte:istud qđ dicit per singulos annos,nō intelligas vna præstatione,sed debes intelligere scd'm distinctionem quā dedi in.l.fin.ŝ.de lib.agno.& no.istam legē qualiter fit æstimatio usus fructus:vel si venditur,qualiter debet solui gabella.

1 ☞ *Dominium rei propriæ hæredis, quod non transit in legatarium.*

SI quis ex hæredibus. Iste casus.Opp.& videē q; legatario nō præiudicet vt l.cū rem alienam. C.de le.So.hic legatarius agebat rei vēdicatione:ideo negauit eā esse ,ppriam,vt repelleretur agēs à rei vēdicatione.& vide gl.quæ incipit,suā hę-

1 redis,&c.Et no.gl.q;†rei ,ppriæ hęredis nō trāsit dñium.& bene dicit.Potes tu tñ circa istam legem alium intellectū magis notabilem dare.& ideo contendebat hæres,vt ostēderet patrimonium esse suum.& sic vt detraheretur Falcidia:priuatur ergo illa re, vt dixi in l.Paulus.& l.beneficio.ŝ.eo.

1 ☞ *Res uendita tantò minus ualet quàm soluitur in proxenetis subhastationibus uel alijs.*

a **VAntitas patrimonij.** Ista est no.lex.& semel fui interrogatus

1 de vna q.iam sunt duo anni:†Quædā res fuit vendita,& emptori fuerūt datæ vices,vt si qs acceperit ,p quinquaginta,haberet decē à cōi,an istud debeat detrahi,et tm̄ minus dicit pretiū, q̄tum id,q; habet emptor.Et breuiter qcqd soluit causa emptionis vel proxenetæ vel alij,tantum minus valet patrimonium.

IN quantitate. Opp.j.tit.ij.l.j.§.fi.Breuiter dicit glo.fateor teneri ad solida legata,non deducta Falcidia: non tñ vltra vires teneē. Dy.dicit melius,q; tenetur vltra vires patrimonij,si adiuit:quia incœpit esse debitor generis:& ideo tenetur:vt l.in ratione.l.ij.ŝ.eo.hodie non credo verum,vt ibi dixi in l.in ratione.

Opp.de l.qui quadringenta.§.fi.j.e.Sol.Ibi in fructu, q; percipitur ex re vel quantitate legata:hic verò ex re legata: vt l. Paulus.& l.quod de bonis,§.fructus.ŝ.eo.

b **Magna dubitatio.** Opp. & videtur q; per cautionem debet expediri,non p æstimationem;vt l.in lege Falcidia non habetur.ŝ.eo.Sol.Ibi in legato conditionali vbi per cautionem tm̄ fit explicatio: sed quando est debitum vel creditum conditionale:tunc potest vtroq; modo fieri:vt j.proxi.§.videbitis.quæ sit ratio.nescio:placuit sic facere.

Venio ad ver.cuius generis,&c. Opp.de l.eius serui. ŝ. eo. Respon.& dico q; potest explicari vtroq; modo & per æstimationem,vt ibi,vel per cautionem,vt hic.Et est ratio: quia relictū libertatis habetur loco æris alieni:vt l.sed si non seruus.& l. æris alieni.ŝ.eod.ergo vtroque modo explicatio fieri potest:vt ŝ.§.proxi.Sed si in legato simplici,semper fit explicatio per cautionem: vt ŝ.l.proxi.& lege.in lege Falcidia non habetur. & lege. in singulis.

ID autem. Vide gl.quæ est super ver.pro sua parte.& istam gl.non teneo indistinctè.Dicam in l.in quartam.j.eo.

VOd si alterutro. De materia istarum legū & gl.quæ sunt hic, explicabo.j.eo.l.qui fundum.§.fi.

SI is qui quadringenta. Pupillariter substitutus grauatus potest Falcidiā retinere,licet alius substitutus grauatus non sit.hoc dicit.

QUædam legata. Legata indiuidua defalcantur præstita parte æstimationis. hoc dicit. Opp.dicitur hic q; ex consummatione accipit formam operis.contra.j.de oper.no.nun.l.stipulatio.§.opus. Sol. Hic debet fieri opus ex dispositione testantis.secus si ex contractu. Breuiter,hic loquitur de opere formi,vt theatrū,studium: ibi loquit de opere informi.Nam dicit de quolibet opere:& ideo de imperfecto potest intelligi. Opp.de l.& si nō sunt.§.qd ergo.ŝ. de au. & arg.leg.Solue vt in gl.vt l.v.§.opere.j.de ver.sig. Quero an hæres debet primo soluere,post ea æstimationem petere. Gl. dicit q; sic.Doc.dicunt cōtra:quia pōt opponere exceptionem doli.Sed si esset verum quod dicit gl.consequitur iure actionis.

S IVsufructus.

1 ☞ *Hæres uiri habet ueste pretiosas:uiles ipsa uxor.*

¶ Quātitas. Adde an si sint legata mille ,p redimendis captiuis, & expensa fuerunt quinquaginta ,pmittendo ad locū,an deducenē vel erunt onerī hæredis. per Io an. And.in addi. ad Spe. in tit. de instru.edi.§. nunc vero aliqua.circa finem.

¶ Magna. Adde Bal. consi.cxx.iij.li.

2 ¶Sed vſues. Adde in quātū Alex. allegat Ange.conſil.cclj. qđ in ſtāpa eſt cxxxiij. 1 inci.quidā noīe Mat thæus.& Pe. de anc. conſi.clxxiij.ego ha beo clxxxj. & vide a etiam Paul.de Caſt. cōſi.clxxxiij.& Ro. cōſi.cxlvj.& quę po ſui in d.l.penul.

Dos legata. Tene menti gloſ.quæ incipit, ideo ad q.quā feci in l.pe.§.j.ſ.ſol.matr.qs † debet habere veſtes emptas mulieri,vel ipſa, vel hæres. Et certè pretioſas hæres:quia nō tenuit ab initio donatio:ſed vſues * debet habere mu lier:quia tenuit donatio,vt in glo.

1 ☞ *Debitor ſibiipſi ſemper eſt diues, & ſoluendo.*
2 *In bonis alterius tantùm eſſe dicitur, quantum ab eo exigi poteſt deductis expenſis.*

3 *Liberatio ſi eſt relicta duobus reis debendi, quorum unus eſt ſoluendo, alter non, uterq; caput liberationem.*

1 QVærebatur. †Debitor ſibiipſi in totū debet eſ ſe ſoluēdo:quo ad alios tantū eſti matur,quātū pōt exigi,& quantū reſiduū pōt vēdi.h. d.Diuiditᵉ in quinq; partes:Et aduerte:quia primò po nit thema,& quæſtionē vſq; ibi:dicebā. Ibi,in ſecūda,in qua po nit quædā euidētialia ad ſolutionē q.vſq; ibi:quare. Ibi tertia, in qua ponit vnā aliā q.qñ nomē tātū fuit legatū,vſq; ibi: ſed cum debitori. Ibi quarta,in qua ponit alia queſtio,qñ liberatio tantū fuit legata debitori,vſq; ibi:cū igit. Ibi quinta & vltima,in qua redit ad ſolutionē primæ q.propoſitę vſq; ad fi. In tex.ibi:cū no mē.quod ſolū alij eſt relictū,nō aūt liberatio eſt relicta,vt differ rat à caſu præcedēti & ſequēti. Dy.ibi ꝓ rata, vt quartā habeat
2 hæres:reſiduū legatarius. Nota † ꝙ debitor ſibiipſi ſemper eſt di ues:& ſoluēdo. Secūdò not. ꝙ tantū dicit eſſe in bonis alterius, quātū à debitore exigi poteſt. Hoc intellige deductis expenſis, quæ fierēt in exigēdo:vt l.quātitas.ſ.eo.& h.d.gl.in l.per diuerſas.C.mād.in gl.magna.Opp.de l.ſic pro rata.§.fi.ſ. de reli. Sol. Hic agit de aliquo liberādo:ibi de aliquo exigēdo.Oppo.extra gl.dicitur hic ꝙ acceptilatio eſt in pēdenti: cōtra l. vſusfructus. j.de ſtipu.ſer.& l.ſi cōmunis ſeruus.eo.ti.Sol.Ibi loquitur de acceptilatiōe,quæ fit inter viuos,ſed hic de acceptilatione,quæ fit cauſa mortis:ideo pōt eſſe in pēdenti:vt l.fi.ſ. communia prędi. Dicit hic in verſic.ſed cū debitori. ibi:ſi ſoli ei.quæro quare dicat,ſi ſoli ei. Et gl.q̄ eſt hic,dicit:ideo dicit ſoli,qa ſecus ſi vtriq; &c.& iſta glo.credo ꝙ nō habuerit verū intellectū:ſed credo ꝙ dicat ſoli ſibi:quia ſecus ſi ſibi liberatio,& alteri quadringēta eſ
3 ſent legata:vt ſ.in prin.legis,& in fi.huius legis. † Sed pro declaratione glo.quæro quid ſi ſunt duo rei debēdi inſolidū,& vtriq; eſt liberatio relicta:vnus eſt ſoluendo,alius nō:quatenus quiſq; videt liberari. Et illa gl.ſentit ꝙ pro parte vterq; videt capere liberationem.quod puto verum. Vltimò glo.j.huius legis voluit iſtam legem diuidere,& non perfecit.& vide eam,quæ incipit, duos caſus.ibi:ſoli debitori.imò proſequitur tres caſus, vt dixi vobis in diuiſione.

Si creditor filij. Opp.ſ.e.l.cùm quo.Sol. Iſta ſecundùm illam debet intelligi,ꝙ inſpicitur tempus aditę hæreditatis,ſi plus tunc fuit in peculio,vt ibi not.

REperitur. Concordat cū l. ſi per imprudentiam. §.non mirum.ſ.de euic.& C.ſi vt ſe ab hære.l.j.& ſ.eo.l.pœnales.in prin.& l.hæreditarium.j.de bo.autho.iudi.poſ.

Si dos ſocero. Si filius eſt hæres inſolidum,to tam dotem vxoris ſuæ, vt æs alienū deducit:ſi pro parte eſt hæres, ꝓ parte deducit. h.d.In tex.ibi:cohæres eius pro ſua parte deducit.quę gloſ. vtrū eo caſu quo filius percepit dotem totam à cohærede, an ſit cohæres ipſo iure liberatus? Et glo.videt dicere ꝙ ſic.Dy. dicit ꝙ videtur liberatus ipſo iure à filio,non ab vxore:ideo eſt locus cautioni:vt l.ſi filia.§.hoc amplius.ſ.fami.ercīſ.& l.ij.§.j.ſ. de dote præleg.

ITia teſtamento. Iſta eſt ſingularis lex, & non habet partē, nec concordantiam.& h.d.Prælegata non veniunt in fideicō miſſo quādo quis primò rogat,ſecundò prælegat. Itē qui quaꝛam detrahit de voluntate defuncti,quartam hæredita tis ſibi computat:aliās totam hæreditariam partem.h.d. Oppo. & videtur ꝙ prælegatum veniat in fideicōmiſſo:vt l. Marcellus. §.quidam.j.titu.ij.Sol.gl. hic facit mentionem hæreditatis:ideo prælegata non veniunt in fideicōmiſſo. Et iſta ſolutio eſt vera in ſe,ſed ad hanc legem non eſt neceſſaria:quia ibi primò prælegauit,poſtea rogauit de reſtituendo:hic econtra. Vlterius op. de l.in fideicommiſſariam.§.fi.j.ti.ij.Solu. Dicit gl.ſatis reſtituit, eò quòd ſibi in quartam cōputat.Sic ſoluit glo.ſed nihil eſt.Dic quòd hic quando primò rogauit,& poſtea prælegauit:ibi econtra. Opp.C.de fideicō.l.cùm virum.Sol.Ibi per verba generalia:hic ſimpliciter.Et diſtingue plenè vt per doct.in d.l. cùm virum.Dicam in l.Marcellus.§.quidam vbi gl.diſtinguit.Dicitur hic ꝙ computat in quartam duodecimam partem. Cōtra.j.eo.l. in quartam primo reſponſo.Soluit glo.Iſtud eſt verum quando detrahitur Falcidia vel Trebellianica præter vel contra voluntatem defuncti:ꝙ eo ipſo quòd eſt non præcepit detrahi, vt hic in fine ſed hic loquitur quando ſecundum voluntatem detrahit.Et ratio eſt:quia debemus fauere:vt l.in teſtamentis.j.de re.iur.Iſta eſt ratio ſignificatio verborum quando dixit,retenta quarta,ſcilicet hæreditatis:ergo quarta hæreditarię portionis debet ſibi cō putari. Opp.de l.iij.de leg.j.Solue vt ibi dixi.

QVi fundum. Quod pretij nomine capit non videtur legatū,ſed iure hæreditario capitur,h.d.iſtud.prin. Opp.de l.in quartam.in fi.j.eo.Sol.gl.quę eſt hic,dat duas ſolutiones.Vna,aliud eſt quando capitur vt pretium:aliud eſt capi cauſa conditionis implendæ:vt l. ſi dignum. ſ.eo.& l.ſi fundus.& l.in ratione. §. vendere.& §.tametſi.& iſta eſt vera. Dat gloſ.aliam ſolutionem quòd computatur in Falcidiam ei,à quo capitur.& vide gl.quæ incipit,imò totus,&c. Ibi vel ei:à quo,&c.ſed in dato cauſa conditionis īplendæ,licet poſſet procedere,quod examinabo in l.in quartam.j.eo.tamen id,ꝙ pretij nomine datur,in quartam computatur quo ad omnes, vt dictis legibus.

1 ☞ *Libellus incertus admittitur quando incertitudo cauſatur ex facto aduerſarij.*
2 *Actio ex teſtamento an competat prout unuſquiſque poſsidet.*
3 *Quantitas ſi fuit legata quis pro ea parte, qua eſt hæres conditione exiſtente conuenitur.*

Si tu ex parte. Iſte eſt bonus.§.& hoc dicit: Conditio, cuius euentus vel defectus legata & libertates non vitiat,eorum petitionem non differt. Item oēs partes vnius hæreditatis in legis Falcidiæ ratione contribuunt.hoc dicit.ſecundùm Dy. Quæro à quo petentur interim iſta legata? Et gloſſ.reſpondet valde ſingulariter:& dic qđ ſi fuit ſpecies hæreditaria legata,pro fundo cōpetit reivendicatio:& ſic ipſam inſolidum poſſum intentare non expreſſa parte.& vide glo.quę incipit,de libertatibus planum eſt,&c.& ſic duo dicit qđ reivē
1 dicatione agat non expreſſa parte.Et ſic nota † quando incertitu do cauſatur ex parte aduerſarij, admittitur libellus incertus:vt no.in l.j.§.quia autem.j.quorum leg.& quod no.in l. qđ in hæredem.§.eligere.ſ.de tribu.Sed in propoſito quādo agitur rei vendicatione,hoc non eſt neceſſe: quia rei vendicatio datur contra poſſidentem pro parte quam poſſidet:vt l.ij.in fi.j.de præto. ſtipu.ſed in actione ex teſtamento no.quod dicit gloſſ. Vlterius
2 dicitur hic in gl.† quod agitur actione ex teſtamēto,prout quiſque tenet.ibi:& idem ſi agatur actione ꝓſonali ex teſtamēto,&c. Eſt ne verum iſtud? Videtur qđ non:quia actio perſonalis competit perſonæ hæredis in vna portione,non prout quiſque poſſidet:vt l.ſi tibi homo.§.ſi fundus.ſ.de leg.j.Sol.Dyñ.hic loquitur quando fuit legata ſpecies hæreditaria,pro qua poteſt competere actio ex teſtamento,& rei vendicatio.& ideo propter concomitantiam,quam habet cum rei vendicatione,datur contra poſſidentem,prout quiſque poſſidet.& probat Dy.arg.l.ſi plures.j. de vi & vi arma.l.iij.§.hæres.ſ.commo.& l.ſi duo. ſ.depoſi.Domi.Cy.in l.pro hæreditarijs.C.de hære.actio.aliter dicit, qđ plenè examinaui in repetitione,quam feci de. §. Cato.& ibi plenè no.& tamen iſtud dictum Dyni hic habebat locum in propoſito.qđ dicit Dy.teneo,vbi non eſt neceſſe qđ in actione perſona
3 li proponatur petitio incerta,ſed petis eum condemnari pro parte quam poſſidet. Quæro † quid ſi quantitas fuit legata.Gl.dicit ꝙ conuenitur pro ea parte,pro qua eſt hæres,non in plus exiſtente conditione, &c. vt in gloſſ. & vide eam ibi.Si autem eſt quantitas &c. & gloſſ.dicit: quilibet pro ea parte, qua eſt hæres inſtitutus conditionaliter,pro ea eſt hæres.& habet caſum in l.liber homo.§.ſi ita ſcriptum.ſ.de hære.inſti.& gl.quæ aliter dicit quā hic,debet intelligi ſecundum iſtam gl: & ſecᵈm iſtam gl. quando

quando quantitas eſt relicta ab vno petam medietatem,ſcilicet ab eo,qui eſt ſub conditione inſtitutus,ab alio quartā.Sed quæro qualiter mihi de reſiduo ſuccurretur? Reſpō. ꝙ ab eo qui erit datus curator illi portioni iacenti,vel ab eo qui eſt ſub conditio ne inſtitutus ſi agnouit bonorum poſſeſsionem ſecundū Tabu. vel.ſi quis inſtituatur in princ.ſ.de hære.inſti.

Qui filium. Si cohæres partem cohæredis habeat ex ſubſtitutione vulgari,locus eſt cōtributioni.Sed ſi ex pupillari portio grauata accreſcit nō grauate,nō eſt locus cōtributioni:aliās ſecus.Hoc dicit vſq; ad §. qui filios.

Oppo.ad verſi.ſi verò prius.vbi dicitur quādo ſubſtitutus pupillariter,&c.contra l.in ratione.§.quæſitum.ſ.eo.Solu.Dyn. ibi ꝙ hic teſtator ab iſto cohærede ſubſtituto nulla legata relinquit:ideo non curatur de contributione. Opp.& videtur indiſtinctè debere fieri contributionem:vt j.ea.l.§.fina. Sol. vt ibi videbitis notatum.

Qui filios. Si exhæredatus ſuccedit fratri ex ſubſtitutione,& ſic ex voluntate expreſſa,valēt legata ab exhæredati ſubſtituto.ſed ſi ſuccedit ex poteſtate legis, non valent.h.d.Diuiditur in tres partes.Primò ponit vnā quæſtionem,& eius determinationem vſq; ibi: nec huic cōtrarium. Ibi reſpondet vni obiectioni,quæ poſſet fieri in contrariū, vſq; ibi:dicet aliquis.Ibi format vnam aliam quæſtionem,& eius reſponſionem,& reſponſionis rationem,vſq; ad fi. No.quādo poteſt à ſubſtituto exhæredati legari, vel non.Opp. & incipio ab vltima glo.ab exhæredato,cui eſt legatum relictū,poteſt legari: vt l.cohæredi.§.cum filiæ.in fi.ſ.ſ.de vulg.& pupil. ſi poteſt ab ipſo exhæredato:ergo eadem ratione à ſubſtituto eius:vt hoc §. in fi.Dicit glo.certè hoc fallit:quia habet minus iuris in ſubſtituto quam in inſtituto:vt hic,& l.cum quidam.C.de lega.& vide glo.quæ incipit,imò non tantū,&c.vide hic ꝙ ab extraneo, cui legauī,poſſum legare à ſubſtituto non.Et domi.Cy.in l.cū quidā.dicit ꝙ ſecundū Pet.non poteſt reddi certa ratio: ſed rationē puto iſtam,à legatario poteſt legari:vt l.j.C.commu.de leg. & l. ab eo.C.de fideicom.Sed exhæredatus eſt legatarius:meritò poteſt ab eo legari.ſed ſubſtitutus exhęredati nō eſt legatarius defuncti,ſed hæres exhæredati. Dices tu,iſta ratio non concludit: quia ab hærede hæredis,vel ab hærede legatarij poſſum legare: vt l.ſi fuerit.§.fi.ſ.de leg.iij.& eſt in præcedenti glo.iſta oppoſitio.Sol.Iſta regula fallit hic.vel verius,hic legatur ab hærede legatarij nominatim:quod fieri non poteſt,vt hic:ſecus ſi vniuerſaliter ab hærede legatarij legaretur,nō nominatim quod nota.

1 ☞ *Statutum quod allibratus à quingentis libris ſuprà, teneatur mutuare communi habens minorem libram, qui ſucceſſit conſanguineo, an teneatur mutuare. & nu. ii.*
2 *Contributio quando habet locum. ſi unus ſolus hæres eſt inſtitutus.*
3 *Pluribus hæredibus in eodem gradu inſtitutis non fit contributio, ſed quilibet retinet partem.*
4 *Portio unius exhæredibus ſi deueniat ad alium, non ex ſubſtitutione, ſed ex legis diſpoſitione uel proprią, an & quo caſu fiet contributio.*
5 *Cōtributio an fit quando teſtator fecit duos gradus inſtitutionis, & ſubſtitutionis uulgaris ad quem uenunt bona ex uulgari ſubſtitutione.*
6 *Subſtitutio ſi eſt facta filio exhæredato, an fiet contributio.*
7 *Contributio an fiat, quando ſubſtituit filio inſtituto pupilliariter.*
8 *Subſtitutione exemplari facta, contributio fit eodem modo, ſicut quando eſt facta ſubſtituto pupillaris.*
9 *Contributio qualiter fiat facta ſubſtitutione breuiloqua, uel compendioſa.*
10 *Contributio an fiat, quando eſt facta ſubſtitutio fideicommiſſaria.*

Cohęres pupillo. Iſte notab. §.& ſecundum vnā opi.h.d.Si portio minus grauata accreſcit portioni magis grauatę ex ſubſtitutione pupillari,locus eſt contributioni, ſicut ſi accederet ex vulgari.h. d.Opp.qñ portio grauata accreſcit alteri portioni,non eſt locus contributioni:vt l.ꝙ ſi alterutro.& l.j.§.ſi cohæredis.ſ.eo. Reſpondet Azo,ꝙ illa opinio,quæ ibi ponitur,eſt vera:& eſt verisſima illa diſtinctio,& ibi accreſcit per modum iuris accreſcendi, hoc eſt iure ſubſtitutionis pupillaris.Sed tunc inſtatur ſ.ea.l.§.qui filium. Rñ.ꝙ iſte eſt verus intellectus:ibi loquitur quādo vna portio erat grauata,& alia non.hic loquitur qñ vtraq; erat grauata,vna minus,alia verò plus:tunc fit contributio, ſicut quando portio non grauata accedit grauatæ. Et vide iſtam glo.quæ incipit, nō adeo vt ſemis,&c.vſq; ibi:vel ſecūdum Hug.&c.Hugo.recedit à lect.do.Azo.& legit iſtā legē notabiliter,ſi vera eſſet.& dicit, intelligo ꝙ hic cohæres ſuccedit pupillo ex vulgari tacita: quia deceſsit pupillus ante aditam hæreditatē. Ad contrariā dicit ꝙ loquitur quando accreſcit per ius accreſcendi,vel ex pupillari. vide glo.ibi:vel ſecundum Hug. Sed opp.ex ſubſtitutione vulgari ſuccedit defuncto,non pupillo:vt inſti.de pub. ſubſti. §. j.& C.de inſtit. & ſubſtit.l.fina.& hic dicit ꝙ pupillo extitit hæres,&c.& ſic non ex ſubſtitutione vulgari. Dyn.dicit,fateor:qa ex ſubſtitutione vulgari expreſſa ſimplici ſuccedit ipſi defuncto,ſed ex ſubſtitutione vulgari tacita,quæ in expreſſa pupillari continetur,trahitur ad bona impuberis: & ſic ſuccedit pupillo. Caſus eſt hic. Et an hoc ſit verum,examinaui in materia vulgaris ſubſtitutionis.ſ.de vulg.ſub.& quia iſta lect. fuit viſa cōtra tex.ipſius Hug.dicit ipſe:dico ꝙ ſuccedit ex ſubſtitutione pupillari,& fit contributio,&c.& gl.ibi:vel dic ꝙ mortuus eſt. Et iſta lectura eſt contra text.iſtum,qui text.loquitur de legatis relictis ab ipſo cohærede in inſtitutione. Tene ergo primā opin. Azonis tanquam veram.eſſet videre hic materiam contributio
1 nis,dabo eam in ſcriptis. Induco ad quæſtio. † Statutum eſt in ciuitate Peruſij,ꝙ quicunq; eſt allibratus à quingētis libris ſuprà, teneatur communi mutuare quinq; florenos. Inſurgit dubium: quidam habet minorem libram,ſed ſuccedit cuidam ſuo cōſanguineo:non eſt facta immiſsio:an teneatur mutuare. Quia multum vidimus de contributione in hoc tit.ideo placuit materiam cōtributionis ſummare per plures quæſtiones,& diſtinctiones.

2 Et primò quæro † circa primum gradum tantū.pone,teſtator vnum fecit hæredem ſolū:vtrum hic ſit locus cōtributioni? Reſpō. ſiue eum inſtituit ſemel tantū,ſiue ex diuerſis partibus,ſiue vna parte purè,alia ſub conditione. Item ſiue dedit legata eodē teſtamento,ſiue in teſtamento & codicillis:regulariter fit cōtributio legatorum,& bonorum:vt l.in ratione.§.queſitum.in fi.ſ. eo.Fallit in l.ſi poſt miſsionem.& l.ſi miles.& l.fi.j.e.Item fallit ſ.ſi quis omiſ.cā teſta.l.quia autem in princ. & tamē in qualibet apparet ratio.Item fallit ſ.cod.l.Neſennius.§.j.& ibi no.Secun
3 dò quæro † quid ſi tamen in eodem gradu plures ſunt inſtituti, & quilibet partem ſuam retinet? Rñ.in quolibet herede per ſe ſe paratim ponetur ratio legis Falcidiæ,ſicut ſ.dixi in vno.& ſ.e.
4 l.in ſingulis.& Inſti.eodem.§.j. Tertiò † quæro,quid ſi portio vnius ex cohæredibus deueniat ad alium, non ex ſubſtitutione, ſed aliās ex legis diſpoſitione,vel ex ſua propria? Rñ. Aut deuenit ad alium ex ſua diſpoſitione propria,aut diſpoſitione cohæredis,aut ex iure accreſcendi,aut ex iure non deſcrendi,aut iure poteſtatis & dominij. Primo & ſecundo caſu non fit cōtributio bonorum nec legatorum.ſ.eodem.l.j.§.ſi cohęredem. Tertio caſu quando ex iure accreſcendi,aut accreſcit non grauata grauatæ:& fit contributio bonorum & legatorum. Aut econtra:& nō fit contributio:vt ſ.eodem.l.j.§.ſi cohæredis:& l. ꝙ ſi alterutro. Aut accreſcit grauata grauatæ:fortè quia vtraq; grauata erat:et tunc aut accreſcit minus grauatæ ei,quæ eſt magis grauata: & fit contributio aliās ſecus:arg.huius §. Aut vtraq; erat equaliter grauata & fruſtra quæritur de contributione:quia ſiue fiat,ſiue non,nullus eſt effectus. Vbicunq; autem dixi,contributionē legatorum fieri,intelligitur quando portio deficiens accreſcit cū onere:aliās fieret contributio bonorum,non legatorum, ſecundum ea,quæ dixi vobis in l.quæ conditio.ſ.titu.j. Quarto caſu quando per[illegible] non decreſcendi fit contributio bonorū,vt ſ. nō legatorum:quia non debentur,cū nō tranſeant:vt C.de cad.to. §.ſinautē ad deficiētis.ſ.ti.j.l.ſeparatim. Quinto caſu qñ iure poteſtatis,vel dominij:diſtingue eodem modo quo.ſ. Aut accreſcit grauata grauatę,aut econtra:vt ſ.eodem.l.ſi pupillus. §.j.&
5 l.marītum.in prin. Quartò † quæro,quid quando teſtator fecit duos gradus,ſcilicet inſtitutum & ſubſtitutū vulgariter.ad quē veniunt bona ex ſubſtitutione vulgari. Et dic ꝙ ſi erat ſubſtitutus in poteſtate inſtituti:& tunc ſi vnus inſtitutus omiſit voluntariè,vt deueniret ad ſubſtitutū,nō eſt locus cōtributioni: aliās ſecus:vt colligit.ſ.ſi quis omiſ.cau.teſta.l.Iulianus.& ſ.eo.l.Neſennius.§.j. Si verò eſſet vnus tātū extraneus ſubſtitutus: & tūc ſine dubio fit contributio:quia ab vnius perſona incipit.ſ.ea.l. §.qui filium. Si verò cohæres fuit ſubſtitutus cohæredi:tūc dic vt ſ.e.l.j.§.id ꝙ ex ſubſtitutiōe.& ſ.ea.l.§.q filiū. Prædicta vera ſiue ſit vulgaris expreſſa,ſiue tacita:vt hoc.§.ſecundū vnā lectī. Si verò vni ſint ſubſtituti plures:tunc in ſingulis ponetur ratio legis Falcidiæ.vt ſuprà l.in ſingulis.& argumento ſuprà eodem.
6 l.in ratione. §.ſi filio. † Quintò quæro,quid ſi aliquis ſubſtituit

2 ¶Vltimò hæc. Et vide do. Pet. in c. apl̃icæ. de do. qui transit cũ dño Ioã. de Imo. And. Barb.

pupillariter filio exheredato. Respondeo. Aut substituit filio illũ, quẽ sibi instituerat aut extraneum. Primo casu aut reliquit in institutione legata ab instituto & substituto: & sit contributio bonorũ & legatorũ: vt ſ.eo.l.in ratione.§.ſi. Aut reliquit ab instituto tantũ: & tunc non fit contributio bonorum: vt ſ. ead.l.§. ꝙ ſi extranei. Aut substituit extraneũ: & eo casu quo legata valent fit contributio, vt ſ.
7 proxi.§.Sextò quæro † quid ſi ſubſtituit pupillariter filio inſtituto. Reſpon. aut ſubſtituit cohæredem, aut extrancum. Primo caſu, aut à perſona ſubſtituti nulla fuerũt relicta legata: & tunc non fit contributio bonorũ nec legatorum: quia teſtator non videtur de cõtributione cogitaſſe: vt ſ.ea.l.§.qui filium. & not. per Dy. in l.in ratione.§.quæſitum.ſ.eo. Aut ab illo ſubſtituto reliquit legata; & tunc aut hæreditatem patris non adiuit, ſed pupillarem: & non fit contributio: vt l.ſi filius.in fi.ſ. de vulg. & pup. Aut hæreditatem patris adiuit: & tunc aut quæris de legatis relictis à pupillo in inſtitutione, & à ſubſtituto in ſubſtitutione: & fit contributio: vt in §. quæſitum. Aut quæris de relictis ab vtroq; & tunc aut accedit portio non grauata grauatæ; & fit cõtributio: vt in §.quæſitum. Aut grauata grauatæ; & fit cõtributio: vt l.cohæredi.§.cohæres.ſ.de vulg. & pup.ſubſti. Quod intelligo quantum ad hoc opus vt altera legata per adiectionem aliorum bonorum augeantur, & nõ minuantur: vt no. in §.quæſitum. Secundo caſu quãdo ſubſtituit extraneum; aut ſubſtituit vnum vni, aut vnũ pluribus, aut plures vni, aut plures pluribus Primo caſu locus eſt cõtributioni bonorũ & legatorum; vt in §. quod vulgò, & l.in duplicibus.ſ.eo. Dices tu, certè non videtur ꝙ fiat contributio bonorũ, ſed inſpiciantur ſola bona quæ pater ipſe reliquit, nõ quæ habuit pupillus: vt d.l.in duplicibus. & ſ.in §.qui filiũ.in fi.§. Certè imò dico ꝙ bonorum filij ſit cõtributio; vt d.l.ſi filius.in fi.ſ.de vul. & pu. & l.in ratione.§. quod vulgò. Et illas leges, quæ dicunt de bonis quæ pater reliquit tempore mortis, intelligo reliquit, ſ.de bonis ſuis, vel pupilli. Secundo caſu, quãdo ſubſtituit vnũ pluribus: & tunc aut ſeparatim, aut ſimul. Si ſeparatim: & tũc aut ſuccedit vni tantũ: & tunc habet locum §.quod vulgo. ſicut qñ ſubſtituit vnum vni. Aut ſuccedit 1
ambobus: & ſit cõtributio: vt l.pater filiã.§.fi.j.rñ. ſecũdũ vnum intellectũ. Si ſubſtituit ſimul: aut omnes ſimul deceſſerũt: & ſic ambobus ſuccederet iure directo: & fit cõtributio; vt d.§.fi.j.rñ. ſecundũ aliũ intellectũ: aut deceſſerũt ſeparatim, & ſic vni ſuccedit directò, alteri per indirectũ: & nõ fit cõtributio: vt d.§.fi.ij. rñ. Tertio caſu, qñ ſubſtituit plures vni: tũc in cuiuslibet perſona habetur per ſe ratio legis Falcidiæ, vel ex perſona ſua, vel facta contributione relictorũ à ſe, & relictorũ à pupillo: prout tangunt eũ, & ſ.eo.l.in ratione.§. ſi filio.l.ſi is qui quadringenta. in prin. Quarto caſu, qñ ſubſtituit plures pluribus: & tũc in ſingulis habeẽ ratio legis Falcidiæ. & ſ.eo.l.in ſingulis. & l.in ratione. 2
8 §.ſi filio. Septimò † quæro, quid de ſubſtitutione exẽplari. Rñd. ſidẽ quod in pupillari: ga modicũ differt ab ea: vt l. humanitatis.
9 C. de impub. & aliꝫ ſubſti. Octauò † quæro quid de breuiloqua & compendioſa. Breuiter, ſiue euenit caſus pupillaris, ſiue vulgaris, reſponſionẽ habes ex prædictis, vt probatur ſ.ea.l.§.qui ſi
10 liũ. circa fi.§. Nonò † quæro quid de ſubſtitutione fideicõmiſſaria, vbi legata ſunt relicta ab inſtituto. Item à fideicommiſſario, an ſit locus contributioni. Certè fideicõmiſſarij ex ſua perſona Falcidiã nõ detrahẽt: vt ſ.e.l.lex Falcidia.§. nunquã. & non eſt locus cõtributioni. Caſus eſt j.ad Treb.l.facta.§. ſi cũ ſuſpecta. Fiet ergo hoc modo: quia prius ſoluenẽ legata relicta ab inſtitutore: tũc de reſiduo quod peruenit ad fideicõmiſſarij fiet ſolutio aliorũ legatorũ prout poterit: argu.ſ.eo.l. Neſennius.§.j. Vltimò
a hæc materia " põt induci in arg.ad q. Factũ eſt ſtatutum nuper ꝙ quicũq; eſt allibratus in quingẽtis libris, vel abinde ſuprà, teneatur mutuare cõmuni centũ florenos pro emẽdo frumẽto: ex hoc inſurgũt duo dubia. Primũ eſt: Aliquis ſuccedit cuidã ſuo conſanguineo: in libro cõmunis reperiunt libræ diuiſæ, nec alcẽdunt ſeparatim dictã ſummã: ſed ſi ſimul miſceatur, aſcendunt quæro an debeat fieri contributio ſine cõmiſtione. Secundũ dubium eſt. Plures filij ſuccedũt vni patri, cuius libra aſcendit dictam ſummam: nec eſt facta diuiſio libræ: an debeat dicta libra conſiderari in ſingulis pro rata, an in omnibus ſimul? Ad primum videtur, ꝙ ſeparatim debet cõſiderari: vt ſ.eo.l.j.§ ſi cohæredẽ. Facit ſ.de iuriſ.om.iudi.l.ſi idẽ cum eodẽ. Ad idem ſ. qui. mo. pig. vel hyp.ſol.l.fi. In contrariũ facit ſ.de pac.l. ſi plures. & omnes leges ſ.alleg. quæ dicunt contributionẽ fiendam. Sol. Di co ꝙ ſi quidẽ ordinamentum fuit factũ, antequã ille ſuus cõſanguineus decederet: & ſic onus cœpit eo viuo, & ſic cenſebunt duo patrimonia: vt d.§.ſi cohæredẽ. & d.l.fi.ſ.quib.mod.pig. vel hyp.ſol. Aut fuit factũ ordinamentum poſtquã ille ſucceſſerat: & tunc totum dicatur vna libra. Iam enim patrimonia cœperãt eſſe iuncta: vt l.ſed ſi plures.§.filio.ſ.de vulg. & pupil. & totum onus cœperat in perſona hæredis ſuccedẽtis: ergo &c. vt ſ. ea.l. §.qui filiũ. vbi probaẽ hæc diſtinctio. Non obſt.l.ſi idẽ cũ eodẽ. quia ibi quælibet cauſa facit ſeparatim indiciũ: ſed hic quælibet libra nõ facit ſeparatim patrimoniũ, ſed vnum patrimoniũ cœpit eſſe. Ad ſecundũ rñdeo: & videt ꝙ oẽs dicantur habere vnã libram: vt ſ.de excu.tu.l.tria onera. In contrariũ videt ꝙ in ſingulis ponatur ratio per ſe: vt ſ.eo.l.in ſingulis. & quia hoc onus, ſicut cætera alia onera, diuiditur per l.xvj. Tab. & iſtud videtur, vt l.fi.§.pe.de bo.dã. vbi videtur caſus. & ibi Dy. tangit. Non obſt. l.tria onera. quia ibi cõſideratur labor ex parte tutoris: quia non multiplicatur ex pluralitate perſonarũ: & patrimonio exiſtente indiuiſo. hic verò inſpicitur onus reſpectu ipſorũ filiorum ſuccedentium, & quilibet tantum poteſt patrimonio exiſtente indiuiſo ſicut diuiſo, &c.

1 ☞Clauſula, hoc legatum præſtari uolo integrum ſine diminutione, appoſita in legato, quid operetur,

2 Falcidia quando ceſſat in uno legato ex diſpoſitione teſtatoris, hæres non oneratur, ſed cæteri legatarij.

Qui quadringenta. Si perplexitas contingat ex accidenti præter teſtatoris propoſitũ, ſecundũ mentẽ teſtatoris dirimit. h.d. Oppo. primò de prin.ad ver. quid ergo dicemus. Sol. Hoc contingit ex præſumpta voluntate defuncti. Opp. de l.ſi Titius.ſ.de conditio.inſti. Sol. Hæc perplexitas cõtingit præter voluntatem defuncti. in lege cõtraria teſtator voluit perplexitatẽ facere: ideo non valet. Oppo. ſ.tit.j.l.pe. Sol. Conditio regulariter non poteſt diuidi. Fallit quãdoq; vt ibi dixi. & in l. cui fundus. & plenè in l.pe.de condi.inter. Vltimò † ſcias ꝙ per hãc legẽ dixi ꝙ cùm teſtator in vno legato adieciſſet ſic, videlicet, hoc autẽ legatum volo præſtari integrum ſine diminutione in aliꝫ hoc nõ adiecit: ꝙ iſta verba hoc importẽt ꝙ illud, quod deberet minui de dicto legato, hæres ſuppleat de legatis aliꝫ, vt hic patet. quo caſu ratio incũda erit per eum modum qui not. in l.ſi in teſtamento.ſ.eo. Et hoc intelligo ſiue legatum minuatur per Falcidiam, ſiue propter facultatũ defectũ: vt l. in quãtitate. 2
§.fi.ſ.quia eſt eadem ratio. Et no. bene ex hac lege, q. † qñ Falcidia ceſſat in vno legato ex diſpoſitione defuncti, non oneratur hæres defuncti, ſed cæteri legatarij. Dixi in l.ex aſſe.ſ.eodem.

1 ☞Fructus & uſuræ perceptæ ex re legata uel quantitate, iudicio teſtatoris conditione pendente, in Falcidiam imputantur.

2 Perceptum ex re legata per hæredem ex eius industria, non imputatur in Falcidiam.

Iſte eſt de difficilioribus §. Infortiati & eſt clarus in tex. ſed gloſ. facit eum difficilẽ recitando opi. & hoc dicit. Vſuræ quæ pendente conditione percipiuntur de quantitate legata in lege Falcidia imputantur: & qd̃ deeſt, ab omnibus legatarijs pro rata ſuppletur. h.d. Diuidit in tres partes ſecũdũ verum intellectũ. Primò ponitur thema & quæſtio, vſq; ibi: legis Falcidiæ ratio. ibi ſecunda, vbi recitat opi. quorundã vſq; ibi: quod minime. ibi tertia, vbi ponit de reprehẽdendo opiniones illorũ, & ſol.q. Pone caſum ſecũdũ Dy. in tex. ibi: recipere. ſubaudi, quærit qualiter ponẽda ſit ratio legis Falcidiæ. In ver. legis Falcidiæ ratio. Vera lectura huius ver. eſt lectura Azo. & illam tenet Dy. in ver. quod minime. hic tenet Dy. ꝙ eſt vera opi. Ioã. Dicitur hic † ꝙ fructus percepti, & 1
iſtæ vſuræ cõputantur in quartã. contra ſ.e.l.in ratione. in prin. Huius contrarij timore quidã recedunt ab opin. quam tenui. & vide glo. quæ incipit, in cuiuſcũq; ibi: dic ergo. & ſic antiqui fatentur contrarium. & quod tex. dicit hic, ab vtroq;, id eſt, ab vtroque tenetur contrarium. & quod tex. dicit hic, ab vtroq;, id eſt, ab vtroque

a ¶Quartò. Adde an Trebellianica posit in vna re deduci, vltra Alexā. Bal. consi. clxxxvij. iij. li. & ibi quid de legitima. & quid si bōa sunt alienata: an in alienatis cōputari debeant: & an legitima in vna re deduci possit, vide Bald. consi. lxxxvj. j. lib. & consi. cccclvj. iiij. li. & cōsi. clxij. ij. lib. vbi firmat quod hic dicit Alex. q̄ filio nō debetur legitima in bonis legatis.

quas gl. ponit in d. l. qui fundū. hic datur in vim condi tionis; & ideo non cōputatur in Falcidiā: in contrarijs datur nomine pretij: & ideo succedit loco rei: meritò videtur habere iure hæreditario: ideo imputaꝫ in Falcidiā. Sed contra hoc instituaꝫ: qa videtur q̄ saltē ei, qui dat causa cōditionis implendę, cōditio debeat proficere: vt d. l. Neſennius. & l. filio. Sol. gl. hic fatetur cōtrariū, q̄ illi, qui dat proficiat: alijs non. Idē videtur tenere quidā in l. qui fundum. in princi. in secūda fol. š. eo. Sed hoc videtur contra l. si fundus legatus. š. eo. Soluit glo. q̄ ibi debebat dari alteri hæredi. Istud est diuinare. Quare dicūt alij q̄ etiā danti non prodeſt. Nec obſtat l. Neſennius. quia loquitur in legato vel fideicōmiſſo. & hoc tenet Cyn. C. eo. l. pe. vbi glo. hoc tangit. Tu potes vtrāq; opi. ſuſtinere. Nā prælegata prosunt danti ope exceptionis doli, non ipſo iure: vt j. eo. l. filio. & d. l. Neſennius. Aut ergo legatarius ſiam habet legatum, & conuenitur ab hærede propter Falcidiā, vel interdicto quorum legatorū, vel cōdictione indebiti: & replicitur exceptio ne doli. Sed illud, quod eſt datum causa conditionis implendę, ſupplet Falcidiā. & ita loquiſ gl. hic poſita, & aliæ ſimiles. Aut hęres ipſe poſsidet, & cōuenitur: & tunc pōt detrahere Falcidiā vt d. l. ſi fundus. Ita loquitur alia glo. Vndecimò opp. de l. in ratione. §. tametſi. š. e. So. Ibi in eo quod datur in vim modi, quod ſuccedit loco rei, ſicut id, quod datur causa pretij, vt ibi dixi. Facit quod not. in l. ſi quis ſeruum. š. tit. j. Ad omniū † ergo declarationē ſic diſtingue. Aut hæres capit de bonis defuncti extra causam teſtamēti: aut ex ipſo teſtamento. Primo caſu, aut ꝓpter hoc capit expreſsè vt ſibi imputet in falcidiā: & imputatur: vt š. eo. l. cū quo. in fi. Aut capit propter aliā causam: & tūc ſecus: vt l. pater filiā. in prin. š. eo. Secundo caſu q̄n capit ex teſtamento: tunc aut iure hæreditario, aut iure legati vel prælegati, aut causa conditionis implendæ, vel ex vi modi, aut ex causa pretij ex iuſſu teſtatoris. Primo caſu imputatur in falcidiā, vt hic, in prin. Secundo caſu aut legatur ſibi à legatario: & nil computat in falcidia: quoniā nihil habet iure hæreditario: vt š. eo. l. ſi à me. niſi quo ad ipſum qui dat: arg. l. Neſennius. š. eo. Si verò legaꝫ à cohærede: & tunc aut quæris quo ad ipſum cohæredē: & totū imputatur: vt d. l. Neſennius. & j. e. l. filio. Aut quo ad alios: & tunc aut legata fuit pecunia, vel corpus nō hæreditariū: & nil imputatur: quia nil hæreditario iure capitur. Aut fuit prælegata pecunia hæreditaria: & tūc aut ipſe iuſſus fuit ſibi retinere, vel detrahere: & totū computat: vt š. de leg. ij. l. cū pater. in princ. & dicto §. numis. Aut cohæres fuit ſibi iuſſus dare pecuniā hæreditariā: & tunc ſibi pro hæreditaria parte computat, vel quartā hæreditariæ, vt ſtatim dicam, & š. eo. l. id autem. & hic no. Si verò corpus hęreditariū: tunc aut detrahit falcidiā de volūtate defuncti: & cōputatur quarta hæreditariæ portionis. Aut contra, vel præter voluntatē: & tunc computatur tota hæreditaria portio: vt š. eo. l. Titia. & not. in d. l. Neſennius. Vertio caſu quando capitur causa conditionis implendę: & tūc ſi quidē legatarius poſsidet, ita q̄ ab hærede conuenitur: & imputatur in quartā quo ad dantem, non quo alios: arg. š. eo. l. Neſennius. & hic not. Si verò hæres poſsidet & ipſe conuenitur: & tunc aut fuit datum à ſtatulibero: & dic vt š. eo. l. id aūt. Aut ab extraneo: & tūc nullo modo imputatur in falcidiam nec quo ad dantem, nec quo ad alios: vt hic, in fi. & l. id aūt. š. eo. & l. ſi fundus legatus. & quod no. C. eo. l. pe. Quarto caſu, q̄n capitur in vim modi: & imputaꝫ in quartam: vt š. eo. l. in ratione. §. tametſi. Quinto caſu, quando capitur loco pretij: tunc imputatur in falcidiā: vt š. eo. l. qui fundū. & ibi no. & l. ſi dignū. & no. in l. ad veterani. §. j. & hoc circa falcidiam. Venio ad ſecundā partem, quæ tractat de Trebellianica. Et primò oppo. † q̄ idem ſit in Trebellianica, quod in falcidia: vt hic, & š. dixi. Sol. Fateor q̄ q̄n corpus hæreditariū prælegatur à cohærede, eſt idem: ſed quando corpus non hæreditarium, vel aliquid aliud ab extraneo: tunc ſecus. Nam in falcidiam nil imputatur: in l. Trebellianicam, totum, & rationem j. vi. debitis. Secundò opp. dicitur hic q̄ fideicōmiſſum datur causa cōditionis implendæ, contra: id, quod datur causa conditionis implendæ, nō eſt legatū: vt l. ſi quis ſub conditione. š. ſi quis omiſ. cau. teſt. Sol.

4

Expone ſecūdū Iac. de Are. fideicōmiſſum hæredi datur, id eſt hæredi iniūgitur ab ipſo præſtādi causa, i. cū causa implendæ cōditionis, i. à fideicommiſſario. Tertiò oppo. de l. debitor. §. fi. j. ad Treb. & d. l. pater filiam. in prin. Sol. Ibi nō capit ex teſtamento: & ideo nō imputatur, niſi ob hoc fuiſſet datū: vt l. cū quo. §. fi. s. eo. Quartò opp. j. eo. l. acceptis. So. Ibi quod datur causa conditionis, nō erat remāſurū penes hæredē: ideo non imputaꝫ. Quintò opp. & videtur q̄ nō tota hæreditaria, vt š. eo. l. Titia. So. Hoc debet intelligi ſecundū diſtinctionē illius legis. Sextò opp. & videt q̄ legata data causa cōditionis implēdæ non cōputantur in Trebellianicā, cū debeat detrahi de ipſis rebus hæreditariis: vt l. iubemus. in prin. C. ad Treb. Sol. gl. quæ eſt in l. filiū quē habē tem. C. fami. cr. in fi. gl. magnæ, & fateꝫ contrariū, & dicit hāc legem & ſimiles in hoc hodie eſſe correctas quo ad liberos primi gradus, cū talia nō imputētur in Trebellianicā. Iac. de Are. dicit contrariū: quia illa lex ſolū fructū prohibet imputari in quartā, nō alia legata, vel data causa cōditionis implendæ. Et hoc puto verius per finē illius legis, quæ vult q̄ ſtatuta in illa lege, nō tra
5 hantur ad alios caſus. Vt ergo † iſta materia circa Trebellianicā liqueat, diſtingue eodē modo quo in falcidia. Aut capitur extra teſtamentū: & idem quod š. dixi, diſtinguendo caſus & modos, quibus, falcidia capit extra teſtamentū. Aut ex teſtamēto: & tūc aut iure inſtitutionis: & idem. Aut iure legati: & tunc aut abextraneo, vel legatario: & indiſtinctē imputatur, vt hic: licet ſecus in falcidia. Aut à cohęrede: & tunc aut pecunia: & tūc totum imputatur: vt in §. nūmos. Aut corpus non hęreditarium & imputatur licet ſecus in falcidia. Aut corpus hæreditarium: & tunc idē quod in falcidia: qa aut quęriſ de imputatiōe quo ad ipſum cohæredē: & imputet totū. Aut quo ad alios fideicōmiſſarios: & tnnc aut detrahit de voluntate, aut contra volūtatem: vt l. Titia. š. eo. Si vero capit causa conditionis implēdæ: & tunc aut eſt remanſurū penes eum: & imputatur. vt hic. aliās ſecus, vt l. acceptis. Si verò capitur in prętiū: & tunc imputatur: vt š. per eaſdē leges. Si verò in vim modi: & tunc idē, per eaſdē leges. Primò quę
6 ro † quæ eſt ratio q̄ in falcidiā imputatur ſolū quod iure hæreditario capiaꝫ, & aliud in Trebellianica. Dicit hic glo. ratio eſt qa in falcidia grauaꝫ plus hæres, qa onera hæreditaria manēt apud eū inſolidū: ideo relcuatur, vt ſolum quæ iure hęreditario capit, imputet in falcidiā: ſed in Trebellianica non ſuſtinet onera, niſi pro parte: vt j. tit. ij. l. ij. §. fi. ideo plus grauaꝫ. Idem tenet Cy. in l. filium quē habētem. Tu clarius dic q̄ ratio colligitur ex verbis legis Falcidię. Dicit enim š. eo. l. j. §. j. q̄ quarta pars hęreditatis debet remanere penes hęredē. Nota q̄ dicit hęreditatis. Ex quo colligitur q̄ debet habere iure hęreditario. ſed Inſti. de fideicō. hęre. §. ſed qa. vbi referuntur iſta verba ſenatuſconſulti Pegaſiani, dicit q̄ hęres debet quartā partē retinere: nō tamē dicit hęreditatis. & ideo etiā ſi nō capiaꝫ iure hęreditario, imputaꝫ in quartam. Dices tu ille tex. facit cōtra: qa dicit, perinde &c. atq; ex lege falcidia. Rñ. illud perinde, denotat ſimilitudinē, ſed non per omnia: qa quarta vbiq; detrahit, ſed nō eodem modò. Similej. de accepti. l. j. Et ſi quęris quare in lege falcidia fuit poſitū verbum hęreditatis, in ſenatuſconſulto nō: tunc procedit ratio glo.
7 Secūdò † quęro quid ſi ab eodē hęrede ſunt pręſtāda legata particularia, & fideicōmiſſum vniuerſale, q̄ pōt eſſe: vt j. ti. ij. l. Marcellus. §. idē Pōponius qualiter fiet iſta cōputatio in quartā. Breuiter quantū ad fideicōmiſſum oīa cōputabunt: nec hoc ꝓderit legatarijs, vt minor quarta detrahaꝫ: ſed proderit vt à fideicommiſſario quarta detracta videatur ſicut dicimus in ſimili š. eo. l.
8 Neſennius. §. j. Tertiò quęro † quę eſt ratio differentię inter corpus hęreditariū & pecuniā vel corpus nō hęreditariū. Rñ. pecunia tota pōt dici percepta de parte hæreditaria: quia non eſt in corpore hęreditario: vt in d. §. numis. vel inter corpus hęreditariū & nō hęreditariū, eſt ratio: ne in eadē re diuerſo iure habeat iure habeat quartā: vt l. eū qui ędes. de vſucap. Ita dicunt glo. & Azo in ſumma C. eo. & eſt hęc ratio, licet ſit ſatis debilis: tū nō
a videō modò meliorē. Quartò[a] quęro † vtrum falcidia vel trebel
9 lianica poſsit detrahi in vna re. Glo. & doc. q̄ non. C. eo. l. ij. Tu dic clarius, aut quęris an poſsit deduci in vna re à volentibus & pōt: vt š. de leg. j. l. poteſt. & š. depoſi. l. j. §. ſi conueniat. Et ita intelligunt quidā l. filiū quē habentē. C. famil. ercii. & ita no. ibi in glo. quę incipit, ſ. deſtinatione. ibi alij dicunt, ſoluitur à volen

ris in qua re debetur quarta, aut in qua re detrahaꝫ tēpore diuiſionis. Primo caſu, regula eſt q̄ deducit de qualibet re ꝓ in diuiſione l. Plautius. & l. lineā margaritarū. š. eo. & l. ij. C. eo. Secūdo caſu aut teſtator aliquid legauit, vel alio mō conceſsit q̄ debeat imputari in quartā, & illud prius imputaꝫ: vt š. e. l. id autē. & l. cū quo. §. fi. & l. quærebaꝫ. §. fi. & hoc prout de Trebellianica loquitur. Si verò nihil relinquit: tūc aut hæres percepit fructus iudicio teſtatoris: & illos prius imputare in quartā cogitur: vt š. eo. l. qđ de bonis. §. fructus. Nec obſt. j. ti. ij. l. ita tamē. §. hęres ex aſſe: vt ibi dixi. At nullos fructus percepit: & tūc aut hæres aliqd de hæreditate alienauit: & illud prius ſibi cōputat in quartā: vt C. cōmunia de lega. auē. res. & j. ti. j. l. Marcellus. §. res. & ibi no. qđ tenet Azo. in ſumma. C. ad Trebel. & etiā Dy. Aut nil vēdidit: & tūc aut teſtator viuus conceſſerat aliquā rē habere in peculiū & illā pōt ſibi retinere aduerſario inuito vt l. filiū quē habētem. ſecundū lect. antiquorū, quę in hoc vera eſt, vt officio iudicis in diuiſione illa res aſsignetur filio: vt quē teſtator prædilexit in il
b lare in vita, præſumptio eſt q̄ prædilexit in morte: ar. l. pen. š. de ali. & cība. leg. & ne fiat ſeparatio eius poſſeſsionis. quā coluit & meliorauit: arg. l. iij. de allu. & palu. Aut nihil cōceſsit in vita nec in morte: & tūc ſi res ſunt indiuiſibiles, pōt in vna re deduci: vt š. eo. l. ſed ſi nō ſeruus. & l. lege Falcidia inter. & l. ſi funduſ mihi. cū ſimib. Aut oēs ſunt diuiſibiles: & tūc deduceē in vna vel duabus rebus, ne patrimoniū cōminuatur. et hoc iudicis officio
a vt l. pōt š. de lega. j. & C. quādo & qui. quar. pars de. l. ij. Venio[a]
10 ad quartā partē debitā iure naturæ: & breuiter, † aut aliqd capiē extra patrimoniū defuncti: & nullo modo in illa quarta imputatur: vt l. ſcimus. §. repletionē. C. de inoffi. teſt. Aut capitur ex defuncti patrimonio: & tūc aut iudicio teſtatoris: & cōputatur in quartā quocūq; iure habeat, ſiue iure hæreditario, ſiue iure legati, vel in vim modi, vel alio mō capiaꝫ, cōputaꝫ: vt l. q̄n nouella. C. de inoffi. teſt. Et pro hoc qđ habuiſtis in l. etiā. §. pe. in fin. j. de bo. li. dūmō aliquid iure inſtitutionis habeat: vt in aut. vt cū de app. cog. §. aliud quoq; capitulū. & in auth. de trien. & ſemiſ. §. j. Aut capitur inter viuos: & tunc aut eſt datio ob cām, vt dos & donatio propter nuptias, vel datū cā militiæ: & tūc illud imputa
b tur in quartā: vt l. q̄n nouella. C. de inof. teſt. & l. oīmodo. §. fi. e. ti. Si vero eſt donatio ſimplex: † tūc audeat, ſi qdē tpe factę do-
nationis & perfectæ. valuit in vita: tūc nō cōputaꝫ in quartā, niſi ſit dictū: vt ſi daꝫ filio emancipationis cā: vt l. ſi qñ §. fin. C. de inoffi. teſt. & ita fecit do. Accur. qñ do. Franciſcū emācipauit: qa fuit dictū expreſsè vt in Falcidiā imputaret. Et pro hoc habes tex. in l. etiā. ver. ſed et ſi nō mortis. j. de bo. li. Idē dicerē ſi eſſet facta donatio filio in poteſtate propter merita præcedētia: nā tunc ſtatim valeret donatio, & iſtud ꝓcipit tanquā aduentitiū: vt glo. no. in aut. vñ ſi parēs. C. de inoffi. teſt. Probo p rationē: illud qđ filius quærit ex ꝑſona ſua, eſt aduētitiū: vt l. cū oportet. §. j. C. de bo. quæ li. Sed iſtud qđ daꝫ filio ob merita præcedētia, habet ex operis ſuis, & ſic eſt aduētitiū: & aduētitia in quartā nō imputaꝫ tur: vt l. fi. C. de col. & l. ſcimus. §. repletionē. C. de inof. teſt. licet ſit quædā glo. quæ eſt in l. ſi donatione. C. de col. quę vult q̄ nō valet incōtinēti: tamē nō dicit verū, vt ibi dixi. Si verò donatio nō tenuit ab initio, ſed fuit morte cōfirmata: tūc in quartā imputatur. Hic eſt caſus no. in l. filiū quē habentē. C. fa. erci. ſecundū lec. Azo. & probaꝫ in d. l. etiā. in ver. ſed & ſi nō mortis. Idē puto ſi in peculio eſſet cōceſſum: vt d. l. filiū quē habentē. ſecundū
11 aliā lect. & d. l. ſi donatione. C. de colla. Iuxta prædicta † formo q. & primò videamus rationē, quæ eſt ratio q̄ id, qđ extra teſtamentū capiē, in Trebellianicā quartā nō imputaꝫ: vt l. pater filiā in prin. š. eo. & in debita iure naturæ ſic. vt no. vt dixi. š. Et ratio eſt: qa Falcidia & Trebellianica detrahiē occaſione teſtamenti: ideo in eā nō imputatur: niſi qđ venit ex teſtamento. Debita iure naturæ venit extrinſecus: ideo in eā imputaꝫ qđ extrinſecus venit. Et hoc habes in alijs quartis, quæ debenē ex alijs diſpoſitionibus vel iure, vel ſtatuto: vt multeri vel viro ex forma ſtatutorū, ſi aliqd debeatur: tunc computaꝫ ſibi quicqd extrinſecus venit: vt in auē. præterea. C. vñ vir & vxor. Ego dixi š. q̄ donatio facta filio emācipato nō imputatur, niſi ſit dictū quæro qd ſi fuit dictū, dedit, & donauit filio emācipato in præmiū emanci-
pationis, & pro parte ſua: nō tamē dixi q̄ in quartā imputetur.
c Dicā in l. peto. in princi. š. de lega. ij. Quæro de vna q.[c] quę me
12 † multū facit dubitare. non habui de facto, ſed hac nocte; fui ima

a ¶Venio. Adde vltra Alex. quæ cōpu: tenē filio in legitimā. bal. Bal. cōſi. cclxvij. j. li. ang. cōſ. cj. & cxxxj. & lxxv. & per Pau. de Ca. cōſ. ccxxxiij. & an donatio facta p patrē filio imputeē in legitimā. vide pau lū de Ca. cōſi. ccj. abba. cōſ. cxvj. & Pau. de Caſ. cōſi. ccxx. & p Ale. in cōſi. viij. co. ij. in prin. in ij. vol. & ibi allegando cōcordātes dicit cōm opinio. eſſe q̄ nō imputatur niſi expreſsè dicatur.

POMATES.

b ¶Si verò eſt donatio ſimplex. Vide Anc. cōſi. viij. incipi. viſis. in prin. in ij. vo. & in l. illud. in ij. col. in gl. in verbo. hæc aūt. C. de coll. & cōſi. xxxj. in prin. i fi. in iiij. vo.

c ¶Quæro de vna q. Adde vltra Alex. an dos data filiæ cōputeē in legitimā nepotibus: Pau. de ca. cōſ. cxxxiij. Bal. cōſi. lxxiij. & ccix. j. lib. Pet. de Anch. cōſil. ccccvj.

POMATES.

d ¶Breuiter conſului cōtrariū. Vide Anch. in cōſi. cccxvj. incip. do. Bar. ibi vide Ancha. cōſ. ccclxvj. inci. ex themate præſuppoſito. circa mediū. ver. an aūt cōputare debeat. & vide Cu. cōſi. iij. ij. col. in j. vo. Barba. conſi. xl. in ij. volu.

Adde qđ conſuluit Bar. cōſi. cxc. incipiē. Gilbertus dedit. Ale. Loſæus.

POMATES.

e ¶Dubito. Vid Ale. cōſi. xxiiij. incl. viſis dubijs. in ij. co. verſi. ſed circa hoc eſt videē dū. in vo j. Anc. cōſi. cxliij. inci. viſis dilgēter verbis teſtamēti. per totū, maximè in ver. nō obſtat opinio. Bar.

f ¶Suppleri. Adde q̄ quos debet ſuppleri legitima, vltra Ale. Bar. cōſ. xxxiij. inci. f ctū tale. & ibi qđ cōputaꝫ in legitima Paul. de Ca. cōſi. cclvj. Ang. cōſ. cxxxj.

ginatus. Fuit datum filio emācipato, vt cō-
a putaret in quartā: ſed filius deceſsit anteq̄ pater relictis filijs ſuis hęredibus, & nepotibus patris ſui: an ipſis nepotibus computetur in quartā? qđ dices? Formo aliā q. & dicā de iſta: & iſtā, quā dicā, bis vidi de facto & cōſului. Filia decedit anteq̄ pater relictis filijs: an dos data filiæ filijs eius cōputetur in quartā, prout filiæ deberet imputari. In veritate multi aduocati, & aliq doc. conſuluerūt q̄ nō: & mouebanē per rationē cōmunē: vt l. ſcimus. §. repletionē. C. de inof. teſt. cū Falcidia iure naturæ non debet deduci, niſi de ſubſtantia patris, vt ibi: ſed iſti filij nō habēt iſtā dotē ab auo eorū, ſed habēt à matre: & ideo nō debet cōputari: quia
b exiuit patrimoniū patris ipſo iure: vt l. pa-
d ter filiā. in prin. š. e. Breuiter cōſuluit[d] cōtra riū. & hodie cōſulerē. Istud probaꝫ p l. illā. C. de colla. §. fi. vbi dicit expreſsè in tex. q̄ dos data matri, debet à filijs cōferri. Sed ad illā legē reſpondebaꝫ q̄ nō ſequit q̄ qcqd cōfertur in quartā imputeē. Ego dixi q̄ cō c
feteē: vt d. l. illā. & in quartam imputaꝫ, per l. q̄n nouella. C. de inof. teſta. vbi dicit: eodē mō quo cōfertur, eodē modo in quartā imputaē. Nec reperies legē quæ dicat contrariū in l. q̄n. dicit text. dos data filiæ vel nepoti in quartā imputeē. nō dicit cui, vel ſibi vel filijs ſuis. Præterea, hæc probabā per d
l. oīmodo. in fi. C. de inof. teſta. vbi nō regrit tex. q̄ habeat à patre, ſed occaſione eius qđ pater fecit, lucreē. Præterea, q̄ iſtud ſit profectitiū, & de bonis patris profectū, ꝓ bo: Aduentitia nō conferunē. vt l. ſi. de col. ſed talis dos. à nepotibus cōferē: vt l. illam. ergo nō eſt aduētitia. Præterea aduertātis ad rationē difficilē, cui nō poteſt reſponderi: & per hanc me fundaui. Aduerſarius di-
§ cit q̄ illi nepotes habent illā dotē iure hæ-
reditario, tanquam hæredes filiæ. ex perſona matris, nō ab auo. probo q̄ iſtud eſt falſum ſecundū tēpora hodierna. Filiusſa. in e
profectitijs non habet hæredē: vt l. j. & ij. j. de caſtrē. pecu. & in dote expreſsè not. in l. nupta. š. ſolu. mat. & l. filiæ meæ. eo. titu. & Azo in ſumma ſol. mat. circa finē. & no. in corpore de hæredi. ab inteſt. §. j. & quando filia decedit in matrimonio cū liberis, debet reuerti dos ad patrē: vt l. dos à patre. C. f
ſolu. mat. de conſuetudine tamen remanet apud virū. Conſuetudo ergo nō facit illos filios hęredes matris: qa illa dos nō erat matris, nec matris eſſe debebat. Sed quid facit cōſuetudo? Certè aufert ab auo imediatè, & illis nepotibus dat. Apparet ergo q̄ iſti nepotes non habent ex perſona filiæ, ſed ab auo ex perſona ipſius aui. meritò debet imputari in quartam vt dicta l. quoniam nouella. etiam tetigi in l. poſt dotem & ibi dixi. ſuprà ſoluto matrimonio. Sed ſi poneremus quod pater fuerat ſibi ſtipulatus in vnum caſum tantum. ita quod in alio caſu exiſtentium liberorum mulier poſſet habere hæredem, ſecundum quod nota in poſt dotem. & ibi dixi. Sumus in quæſtione præcedenti, vtrum onus imputandi in quartam ipſi defuncto
e datum tranſeat ad filios cum ſuo onere: dubito: aliās dicam.
13 Quæro: † ſi aliquid eſt relictum filio minus quarta, debet ſup-
f pleri iſta quarta. Quæro, per quos debet ſuppleri iſta quarta, vel pro hæredem, vel per legatarios, qui poſsident res hęreditarias pro rata. Videtur velle textus. quod illud ſupplementum fiat tam ab hæredibus quam à legatarijs: vt l. ſi ex patronis & l. ſi libertus. §. libertus. j. de bonis liber. & iſtud implendi ius erat in patrimonio patroni, prout in debito iure naturæ eſt ho-

a ¶Reſtitutionem. An maritus teneat ad reſtitutionẽ bonorũ paraphernaliũ, & fructuũ bonorũ, q̃extra dotẽ obuenerũt vxori, vide latè Paul. de Ca.cõſi.clxxx). inci. ſuper primo reperio diuerſas opi. & vide Ro.cõſ.cccxciij. vbi ponit an ſtante ſtatuto q̃ mulier nõ poſſit ſe obligare niſi ſeruata certa ſolẽnitate poſsit virum liberare de fructibus bonorum obuenientium extra dotem.

b ¶Opp.C.de pact.Et de his paraphernalibus vide quæ remiſi ad Bald.in l. fi.C. de pac.& vide Bal.in c. ij.de fra.ct no.beneſi. inue.& i l.vbi adhuc C.de iure dot. ad fin. & in c.pe. de conſue. & vide Bart. in cõſi. xx.inci.an venditio. vbi conſuluit in iſtis paraphernalib⁹.Bal. in l.ſi viua matre.C. de bon.mat.Paul. de Caſt.in cõſi.cxc.dominũ Abb. & alios in c.cõſtitutis.de pc. & vide Bar.in conſi. 15
ſuo cxlvij. inci. maritus habens vxorem dotatã.& in cõſi. ccIxx.incip.Titius hñs vxorẽ &c.And.B.

c ¶Hæc verba. Vide Bar.in l. ſi ſeru⁹ legatus. §.ſi ita ſcriptum. de leg.j.

d ¶Examinaui.p Bal. in auſ.res quæ.in vl. col.C.cõ.de leg. Adde quæ poſui i §. q̃ſ vulgo.& Ro. conſi. ccvj.

die:vt l.ſi ex patronis. in principio eodem. titu .ſed cõtrariũ videt in auſ. vt cũ de appel.cog.§.cæterorũ.col.vij. vbi dicit imperi ab hæredibus.Sed aduertendũ eſt ibi dicit,ab hæredibus impleri,ſecundũ alias noſtras leges. ſed lex C. non exprimit q̃ hoc fiat ab hæredibus ſolũ. ſed ſimpliciter ſuppletionem fieri: imò magis videtur innuere à quolibet legatario pro rata.Nam l. ſcimus.§.repletionẽ.dicit hoc debere fieri ex ipſis rebus ex ſubſtantia defuncti: & ſic videtur q̃ ſit onus reale.Illud ergo q̃ text. in d.§.cæterũ.dicit hoc ſecũdũ noſtras leges, intelligit ſecundũ d.l.ſi libertus.§.libertus. 14 Sed quæro† an illud qđ ex ſubſtitutiõe ad filiũ peruenit,ſibi computetur in legitimã. Tex.videt q̃ non,in d.l.ſcimus.§.repletionẽ. Sed dic q̃ ſi quidẽ ſubſtitutus eſt quis legatario:tunc illud,quod habet ex illa ſubſtitutione,non computatur in legitimã, vt ibi ſentit glo. Aut eſt ſubſtitutus hæredi directò:vel per fideicõmiſſum: & tunc illud imputatur: qa ab ipſo initio de eo quod relinquit ab hærede deducit omne grauamẽ, & omnis cõditio:vt l.quoniã in prioribus. C.de inoff.teſ.Sed quid de eo quod ei,|qui poteſt petere ſupplemẽtũ,obuenerit ab inteſtato,vtputa, ſuccedit legatario,vel hæredi.Rñ.id nõ computatur† in legitimã, niſi eatenus,quatenus ille,cui ſuccedit, teneba tur ſupplere:cùm aduentitio iure capiat:vt d.§.repletionem.arg.ſ. de leg.iij.l. ſi fuerit. §.j.& §.eo.l.qui fundum.§.qui filios.

☞*Datum cauſa conditionis implendæ minuit trebellianicam ſi remanet apud hæredes.*

Rogatus de reſtituendo ut hæres retinet Falcidiam.

Acceptis. Si hæres non grauatur vt hæres, ſed vt alius commodũ ſentiens,falcidia non deducetur.h.d.in text.ibi:mortẽ ſuã.ſ. 1 legatarij.Not.† q̃ datum cauſa conditionis implẽdæ,ita demũ minuit Treb. ſi interim apud hæredẽ remaneret. Itẽ ille qui rogatus eſt de reſtituendo, ita demum retinet Falcidiam ſi vt hæres rogatur:vt hic.j. tit.ij.l. mulier.§.fi. Item nota q̃ acceptis intelligit de hærede:vt hic , in fi.& l.ſi ſeruum.§.qui margaritam.ſ.de leg.j.

Filio & filia. Prælegata non imputantur in Falcidiam,niſi quo ad eum, à quo percipiuntur.h.d.& no.hanc legem bene.

1 ☞*Hæres quod habet à defuncto,computatur in bonis.*

2 *Coniunctio aduerſatiua inducit coniunctionem uerbalem.*

3 *Maritus quando teneatur ad reſtitutionem fructuum & bonorũ,quæ ſunt extra dotẽ.*

4 *Oleum q̃ ſit fructus induſtrialis.*

1 **Maritus vxoris.** Iſtud eſt nota. princip. h.d. Quod† hęres habet à defuncto,cõputatur in bonis.h.d.in materia l.re coniuncti.

2 Quæro† an coniunctio aduerſatiua inducat coniunctionem verbalem.& hoc videtur poni in tex.ibi:duas aũt, &c.

a Videtur hic q̃ maritus teneat ad reſtitutionẽ [a] fructuum,& bo

b norũ,quæ obuenerunt extra dotẽ.Oppo.C. de pac. [b] conuen.l. vlti.Gl.ibi ſoluit hic etiam ſoluit.q̃ hic in ſorte:ibi in vſuris.Aliter intelligitur q̃ hic de naturalibus , ibi de induſtrialibus. Dñs Marti.Sili.aliàs de Fano diſputauit vnã q. & in contrario ſem-

3 per recitaui,& dicit:† Aut fructus percepti extant:& debent hæredi mulieris reſtitui:vt l. ſi ſtipulata.ſ.de do.inter vi.& vx. Aut ſunt conſumpti:& tunc aut perc epti contra voluntatem defunctæ:& maritus debet reſtituere:vt l.de his.C.de don. inter vi.& vxo. Aut percepit voluntate defunctæ:& tunc aut ſunt fructus induſtriales:& maritus lucratur:vt d.l.vlti.cũ glo.C.de pac.conuen.Non obſtat iſta lex:quia teneẽ reddere rationem, licet fructus ſint cõſumpti.Si verò ſunt fructus naturales magni:& tũc tenetur maritus reſtituere inquantum eſt locupletior:vt l.ſtipulata.§.j.ſ.de don.inter virũ & vxo.Aut ſunt parui; & non tenetur reſtituere:vt l.ſi id quod.§.j.& l.vtrũ.ſ. de dona.inter virum

4 & vxo.& l.omnino.ſ.de impen.Habui conſulere hic,vtrũ† oleũ ſit fructus naturalis vel induſtrialis.Et habes caſum q̃ eſt induſtrialis.ſ.de rei ven.l.antepe.

1 ☞*Reus edit actori ad replicationem fundandam.*

2 *Diſcuſſio bonorum quando ſit notarius poteſt cogi ut exhibeat inſtrumentum, ex quo probatur debitum de quo fit diſcuſſio.*

Poſt aditam. Reus† tenetur edere actionẽ actori ad replicationẽ fundandã.h.d. Et glo. allegat iſtũ tex.ad illud qđ ſummaui tibi in l.fi.C.de eden. & Guli. de Cu.in l.j.§.edẽda ſunt oĩa.Iaco.But.reſpõdet q̃ hic non editur vt inſtrumẽtum,ſed vt corpus hæreditariũ.ipſe põt dicere quic

2 quid vult.† Nota,qñ ſit bonorũ diſcuſsio , poteſt cogi notarius vt exhibeat inſtrumentum,ex quo probatur debitum illud,de quo fit excuſsio.plenè in l.fi.C.de eden.

Si cui plus, quàm per legem falcidiam. *Rubrica.*

LEX I.

Si cui plus. Cùm dicitur , tene bene menti gl.quæ in

c **Hæc verba.** ci.ſic C.dicã aliãs ad qd ſit mẽti tenenda. [c] Verbum amplius, quandoq; totum continet.h.d. Not. de dictione amplius, de qua habetis.C.de hære.inſti.l.ij.Opp.de auſ. ſed cùm teſtator.C.ad leg.Falc.Solu.Ibi ſecundum iura noua , vbi inuentario non facto tenetur ad totum:hic ſecundũ iura vetera , ſecundum quæ non tenetur vltra vires hæreditarias.

1 ☞*An filius de reſtituendo grauatus detrahat duas quartas.*

Interdum. Iſte eſt not.ſ.& menti tenendus.& h.d.Vbi in alio iure hæres quartã detrahit, ceſſat Falcidia.vel aliter.Non debẽt trahi duæ quartæ. gl. inducit in arg.

1 ad q.q̃† filius inſtitutus & de reſtituendo grauatus non detrahit duas quartas.& vide glo.quæ incip.prætoriæ,&c.ibi: idẽ ergo,

d &c.iſtũ paſſum nunquã examinaui [d] vobis,nec modo examinabo:quia eſt deciſum per decretalem.Gloſ. noſtræ trangunt in l. in ratione.§.quod vulgò.ſ.ti.j.& l.Papinianus.§.meminiſſe.ſ.de inoff.teſt.& l.quãquã.ad l.Fal.& gl.videtur tenere q̃ inſtitutus & rogatus de reſtituendo purè,nõ detrahit duas quartas:ſed rogatus de reſtituendo ſub conditione detrahit duas.& hoc eſt canonizatũ extra de teſt.c.Raynutius.& c.Raynaldus.Gl.in §.ſi quis autẽ nõ implens.in corpore de hære.& falcid.dicit.Aut eſt inſtitutus purè:& non detrahit duas. Aut eſt inſtitutus ſub conditione,& detrahit duas.Doc.tractant in d.l.quãquã.& Iaco.de Bel.in §.quãobrem.in corpo.de reſti.& ea quæ parit . Cõmuniter tenentur illæ decretales,licet ſecundũ puncta iuris noſtri nõ poſsit niſi vnam detrahere.

LEX II.

Etiam ſi quati. Opp.debitor generis non liberatur interitu : vt l.incendium.C.ſi cer.pet.& l.in ratione.§.diligẽter.ſ.ti.j. Solu it Dy.q̃ hic tenetur ad genus reſpectu ſpeciei: ideo liberatur interitu:vt l.ſi ad libertatem.§.j.ſ.de noxali.& l. Titiæ. §.fi.ſ.de leg.j.& l.quidam.§.ſi tibi.eo.tit.

LEX III.

Si ſi dolo.

Quoties futurum. In tex.ibi:dies ſupereſt.& cõditio extitit eo caſu,quo fuit relictum ſub conditione,& in diem,dicemus ſi facta æſtimatione illa appareat locum eſſe Falcidiæ.

1 ☞*Legata minuta quæ dicantur,arbitrio iudicis relinquitur.*

2 *Legatarius,cui legata ſunt minuta alimenta,licet non ſatiſdet,tamen cauere debet.*

3 *Cautio,de qua hic,præſtatur ſub pœna.*

Quamuis. In legatis minutis cauſa alimentorum non præſtatur cautio.h.d. Pro declaratione re

1 uoco in dubium,an pro legatis minutis debeat præſtari ſatiſdatio. Quidam dicunt q̃ non. Veritas eſt q̃ iſte §.loquitur in legatis minutis cauſa alimẽtorum:& iſtud omnes tenent.† Quæro, quæ dicantur legata minuta? Dicũt quidam, illa, quæ ſunt vſq; ad decem aureos.ſed iſte §.non dicit hoc. Alij dicunt vſque ad duos:vt l.ſi oleum.in fi.cum l.ſeq.ſ. de dolo. Alij dicunt aliter, vt in auſ.niſi.C.de ſenten.ex breui.recĩ. Iac. de Are. dicit ſuper iſta gloſ.q̃ in illa auſ.niſi.ſtandum eſt cõſuetudini:in aliis ſtatur arbitrio iudicantis : cùm non reperiatur determinatum : vt l.j.in fi.ſ.de iure delĩ.& j.de bo.auc.iud.poſ.l.in vẽditione.§.j.& l.certo generi.§.ij.de ſer.ruſt.præd. Quæ eſt ratio quare non præſtatur in alimentis? Dic vt in glo. Quærit gl.hic dicitur† q̃ non

2 debet ſatiſdare:ſed an cauere? dicit q̃ ſic:vt l.ij.§. ſed & ſi dubitetur.ſ.de iud.Habes tex.in l.tribus.de vſufru.ea.re.quæ vſu conſu.habes in l.filio.vt lega.no.caue.& quod no.per Dy.j.iudi.ſol. ſuper rub. Quæro? quando† interponitur iſta cautio:an cum

2 pœna,vel ſine pœna? Et gl.dicit,fortè ſub pœna,cùm non ſit difficile.Et tene menti iſtã gl.Contrariũ videtur ſentire gl.in l.ij.in fi.ſ.qui ſatiſ.cog.& l.ſi.j.de præto.ſtipula.Poſſumus ſaluare iſtã glo.q̃ hic loquit ex caſu,quo remittitur ſibi ſatiſdatio fideiuſſorũ. Illæ glo.loquunt,qñ fideiuſſores tenetur dare. Habes aliam glo.de hoc in l.iij.in fi.ſ.de alie.iud.mu.cau.fa.vbi eſt glo. q̃ ſub pœna teneẽ promittere.Glo.ſignat cõtra.& non ſoluit. Vide cã quæ incipit,in quibus.in fi.Sol.Hic ſpeciale fauore alimentorũ.

Si legatarius. Verſi.item ſi ipſe.Opp.de l.ſi vendideris de euicto.vbi dicitur q̃ ſi aliquis euincat ſibimet,non cõmittitur ſtipulatio. hic dicitur contrariũ. Et glo. alsignat pro contrario.& eſt contra.& vide gloſ. quæ incipiet, ipſemet.Solue q̃ ibi loquitur in ſtipulatione duplæ,quæ eſt pœnalis & odioſa:ideo non committitur niſi verè euincatur.hic cõmittitur:quia continet ſimplum tantum.

Quæſitum. Op.de l.ſi duo.§.fi.ſ.de arbit.Solue vt in glo.& dic vt dixi in l.ſi ſic.j.de verb. obl.

1 ☞*Cautio pro minis illatis ut præſtetur,ſtatur arbitrio iudicis.*

b 1 **Hæc autem ſatiſdatio.** [b] Iſta lex præſtat argumen.† q̃ propter minas factas ab vno,non debet præſtari cautio: & determinatur per iſtum tex.quia aut ſunt minimæ illuſoriæ,aut non: & ſtatur arbitrio iudicis.Glo.eſt C.quod me.cã.l.metum.per Gul. de Cug.illicitas.§.ne potentiores.ſ.de offi. præſi.

Si duo ex teſtamento. Opp.de l.qui cũ here-

a dẽ.j.de exec.rei iu. Solu. glo.hic q̃ ibi erat cõtentio inter inſtitutũ & ſubſtitutũ: hic inter duos inſtitutos,&c.Vide glo.quæ incipit,id eſt ſe eſſe,&c. vſq; ibi:l.tamen,&c.Et iſta ſolutio nõ videtur eſſe vera: nec iſta cautio debet habere locum:quia olim iudicia ſilebant propter petitionem hæreditatis:ergo legatum non poterat peti: & ſic cautio nõ debet interponi.Breuiter credo q̃ iſtud debet declarari per l.ſi teſtamentũ.cum glo.de peti.hære. Vel ſoluat legatum hęres vel opponat exceptionem,&c.vt ibi.Et ſic eſt intellectus verus & abſolutus.Contrà,dic q̃ optimè poſſunt peti legata,vt hic.Si vult hæres exceptionem opponere poteſt,vt ibi.Si vult ſoluere & petere cautionem,poteſt,vt hic. Hodie tamen iſtud corrigit per l.fi.C.de peti.hæredi.

Hæc cautio. Iſta cautio debet præſtari,quãdo recipiẽtis intereſt.h.d.In text. ibi:tradat.& certè non ratione quæ ſequitur.

Videamus. Legatarius debet cauere hrdi:fideicõmiſſarius hæredi cauſa euitandi circuitus.h.d.In tex. ibi: ſufficiet hic.Reſpõdet ibi eſſe,id eſt legatarium hæredi cauere debere,ac ſi non eſſet fideicommiſſarius grauatus.Venio ad verſi.ſed & legatario.vt intelligatis iſtũ verſi.habetis recordari de eo quod habuiſtis in l.pœnales.in fi.ſ.ti.j.ibi:de ann. leg.Breuiter glo.ſoluit,& bene.

1 ☞*Satiſdatio remittitur ei,qui non poteſt ſatiſdare.*

2 *Satiſdatio quandoque exigitur timore futuræ paupertatis.*

1 **Cum non facile.** †Ei,qui non poteſt ſatiſdare,remittitur ſatiſdatio.h.d. Oppo.& videtur q̃ paupertas ſit cauſa dandę ſatiſ

2 dationis : vt l.de creationibus.§.ſinautem. C. de epiſc. audien.Glo.non ſoluit.Rñd.† Quandoque propter paupertatẽ

c remittitur ſatiſdatio? :quandoque exigitur.& hic exigitur timore futuræ paupertatis:& ſi eſſet certum,legatarium ſemper eſſe diuitem,non præſtaretur:vt ſuprà eodem.l.niſi.§. item ſciendũ. Sed eo caſu,quo non poteſt præſtare,an ſit repellendus;& tunc aut tractatur de adminiſtratione rei alienæ:& repellitur propter paupertatem:vt in l.de creationibus. Aut de adminiſtratione proprij debiti tractatur.& tunc non repellitur vt hic. Oppo. quod pauperies non profit:vt l. Pedius. de incen.ruina naufra. Dic plenè in l. ſi quis ad'declinandam.C.de epiſco.& cleri. Quæro,quid ſi bona fide non poſtulatur? Dic vt in glo.& bene.

a

b

1 ☞*Executor legatarius non tenetur cauere.*

2 *Merus executor non tenetur cauere, niſi poſt teſtamentum factum cœperit eſſe non ſoluendo.*

3 *Legatarius uel miniſter nudus quam cautionem teneatur præſtare.quod triplex eſt cautio.*

4 *Executor teſtamentarius an habeat aliquam actionem. remiſſiuè.*

5 *Executor an bene uel malè diſtribuat quando iuramento probetur,& quando per teſtes.*

c

Quæro. Adde Bar. & qđ ibi dixi in d.l. fi.de præto.ſtipu.

¶Hęc aũt ſatiſdatio. Et vide qđ per hanc legẽ pulchrã. q.decidit Bar.in l.inter ſtipulantẽ §.ſacram.de verbo.obl.in vltimo brocardo. Vtrũ autẽ minę inducant iuſtũ merũ,vide in d.l.metũ & Bar.i l. famoſi. ad l.Iul.maieſt. & ſt Imo.in l.ij. §.quod ſi in pa.ſolu.mat.

¶Satiſdatio. An pauperi.q nõ põt remittatẽ ſatiſdatio , vide plenè per gl.Bald.& Bal.in l.vſufru.C.de vſufru.

Dluus Pius. Iſta eſt bõa lex. & gl. legit vno modo:ego legam alio modo, & erit ſine tot contrarijs . & lectu. pono per l.pecuniæ. ſ.de ali. legat.vbi debet remanere penes iſtum miniſtrum: & ideo non debet cauere. & ſecundum hoc loquitur in legatario non in nudo miniſtro & glo. legit aliter,& hoc dicit: Merus executor non tenetur hæredi cauere. hoc dicit. Oppo.de l.iij.§.debebit. ſ.de ali. leg. Glo.reſpondet,ibi loquitur in executore dato ab hærede.vel à iudice:hic in teſtamẽtario.[a] Sed certè etiam† executor legatarius

1 non tenetur cauere:vt l.nulli. C. de epiſco. & cle.tene menti iſtud. Contra iſtud oppo.de l.liberto.§.Largius.in fin.ſ.de annu. [d] leg. Ille eſt tex.qui bene declarat iſtam le-

2 gem.Sol. Merus† executor non tenetur cauere niſi poſt teſtamentum factum cœperit eſſe non ſoluendo,vt in contrario. Oppo.[e] de l.ſi pluribus.in princi.ſ.de lega.j.& l.quidam.§.pen.eo.titu.vbi iſti executores debent ſatiſdare.Dy.in d.l.ſi à pluribus. ſolu.q̃ ibi loquitur in executore,qui à defuncto ſenſit commodum:ideo tenetur cauere hic à defuncto,qui commodum nõ ſenſit.

Et pro declaratione materiæ plenè diſtingue† q̃ triplex eſt cautio. Quædam eſt

3 cautio ceſſantium partes reddi . Quædam [e] de conſeruando indemnem. Quædam eſt [f] cautio de implendo onere iniuncto. Circa primam cautionem dic:Aut eſt legatarius: & non tenetur ſatiſdare:vt l. pecuniæ . in prin.ſ.de adimen.lega.& hoc ſecundũ primam lecturam quam poſui. Aut eſt miniſ-

f ſter,non tamen nudus:& cogitur cauere:[f] vt d.l.pecuniæ. ij.reſponſo. non tamen ſatiſdare,cùm eius fides ſit electa à teſtatore: vt l.Firmio.§.j.quando dies legati ced. aut executor merus:& non cogitur cauere nec ſatiſdare,vt hic. Circa ſecundam & tertiam cautionem dic,Aut eſt legatarius : & cogitur ſatiſdare:vt l.ſi tibi.ſ.de legat. iij & l.quibus diebus.§.fi.de condit.& demonſt.Aut eſt miniſter : & tunc,ſi non eſt nudus,cogitur cauere,non ſatiſdare:vt ſ. de leg. j.l.ſi à pluribus.& d.l.firmio.§.j.Nec obſtat ſ.de leg.j.l.quidam. §.penul.quia ibi loquitur de ſatiſdatione,quæ præſtatur ex illo titu.vt lega.no.ca.non de ea,quam præſtat vt executor. Prædicta vera:niſi ſit effectus minus ſoluendo: vt infrà proxi.dicam. Si verò eſt nudus miniſter:tunc aut poſt factum teſtamentum effectus eſt minus idoneus:& ſatiſdat:aliàs non ſatiſdat, nec cauet,ſed poteſt ei ſimpliciter ſolui:vt l.liberto. §.Largius. de annu.lega.Prædicta vera† de executore teſtamentario. De legitimo & datiuo dic vt ſuprà dixi. Item ſi dubites qualiter cognoſcatur legatarius ab executore,& executor merus à non mero: vide quod dixi in l.pecuniæ.de adimendis legatis.& plenius in l.ſi quis Titio.ſuprà de legatis ſecundo. Item nota quod eo

a ¶Iuramẽto. Et vide sing. Bal. in l. j. in vlt. col. C. de edẽ. & qualiter ꝓbat quis se sic expẽdisse, vide ꝓ bal. in l. in restitutẽda. C. de petit. hære. & Bar. in l. q̃ sub cõditione. de cõdi. instit. Et qualiter qs ꝓbet se tantũ ꝑ diisse, dic ꝓ sacramẽtũ scdm Bal. in l. in familiæ. C. fa. ercis. per d. l. fi qs ꝑ redẽptione. & istis adde ꝙ in tutorib⁹ & cõmissarijs reddẽtibus rationes no. Bal. i rub. de fi. instru. in v. sequitur videre de scriptura quorũdã officialiũ. & Bar. in l. j. §. officio. de tute. & ratiõist. & not. Insti. de ac. §. actionũ. i xxiij. q. ꝙ Mod. ꝙ Io. And. in d. §. nunc verò aliqua. in addi. q̃ incip. per hãc. §. &c. & vide ad materiã qualiter fit modus ꝓbãdi pecuniã in talẽ causa expensam, habes post Bar. in l. fi. q̃ est in fi. in lec. C. ad Macedo.

b ¶Dñs Cy. Addẽ Bal. in l. nulli. C. de epis. & cle. & qd̃ no. dixi in §. in bonæ fidei. Insti. de act. & gl. in c. dilecti. & de iudi. & Bal. i l. id quod pauperibus. in fi. de epis. & cler. & in d. l. si qs pro redemptione.

c ¶Quãdoq; Not. per satisdationẽ dr̃ subire iudiciũ, vt d. l. Titius. quã no. quia est sing. secundum. Bal. ibi. And. Barb.

d ¶Detur actio. Adde Paul. Ca. cõs. clxiij. & inquãtũ Alex. ponit ꝙ stãte statuto ꝙ bannitus nõ audiat, processus erit nullꝰ, etiã si non fuit oppositũ, & etiã de statuto ꝙ non soluens colligatus non audiat, ad de pulchrè Ro. cõsil. cxxiij. & Pe. de Anc. consi. vj.

e ¶De vtilibus. Adde Ang. cõs. lxxxiij. i fi. ☞ POMATES.

f ¶Et prædicta. Et vide Bart. in l. si tibi. §. q̃dã. de pac. & ibi est gl. sing. q̃ dicit ꝙ fallit in actione famosa ga ipso iure non põt agere. ita in actione criminali. Tex. est in l. itẽ apud. §. ait ꝓtor. ff. de iniu. Ang. i l. nã & postea. ff. de iure iur. & not. ꝙ ista exceptio apposita ad ꝓcessum impedit litis contestationẽ scdm Iac. de Are. in quadã sua disputatione. & vide Ang. in l. nã & postea. vbi dicit hoc sing. ꝓbari. tene mẽti. & vide Bald. in l. iubem⁹. §. fi. C. d̃ sac. san. ecc. vbi alle. Iac. de Are. ꝙ q̃n statutũ dicit, non reddat ius, intelligit ipso iure nec valet iudiciũ si cõtra casu, quo executor debet cauere vel satisdare: si hæres sibi soluit non exacta cautione vel satisdatione, adhuc tenetur legatarius: vt d. l. Firmio. §. j. Quæro † an isti executores habeant aliquam actionem. Itẽ an portio deficiens, &c. Dicit gl. in d. l. si quis Titio. §. de leg. ij. & ibi dicam. Quæro quid si est dubium an bene distribuat vel nõ. Et gl. dicit ꝙ standum iuramento[a]. Et facit qd̃ no. in l. scimus. §. in computatione. C. de iure deli. dñs Cy. [b] in l. id quod pauperibus. in viij. q. de epis. & cle. determinauit secundũ Pet. & dicit ꝙ istud debet intelligi verũ in legatis minutis: sed in his quæ bene possunt probari ꝑ testes, vt sunt magna facta: tunc per testes debent probari.

1 2 3 4

Inon. Cautio vsufructu finito rem restitui, debet interponi ei, ad quẽ pertinet proprietas, nõ hæredi tantummodo. hoc dicit.

Ad senatusc̃ sultũ Trebellianũ. Ru.

c

Hæc rub. non eget continuatione: quia tex. contiuat. Sed oppo. cùm in nigro etiam dicat de senatusc̃sulto Pegasiano, debuit addi in rub. de senatusconsulto Pegasiano. Respon. glo. ꝙ omnia remedia Pegasiani sunt attributa Trebelliano. & quę sunt propria remedia vtriusq; vide Instit. de fideic. hęre. per totum.

☞ *Remedia Trebelliani sunt quinque.*

1 *Pater si rogatur restituere filio, an habeat locum Trebellianum.*

2 *Vsufructuarius dicitur etiam ille, in quem transit effectus sine nomine, licet non sit ille, de quo in titu. de usufru.*

3 *Instantia de uno ad alium qualiter transferatur.*

LEX I.

Explicito. Hæc lex Primò cõtinuat titulũ. Secũdò ponit cẽpus cõfectionis huius senatusconsulti. Tertiò ponit verba. Secunda ibi: factũ est. Tertia ibi: cuius verba. h. d. Facta restitutione transeunt actiones & iura in fideicommissariũ, & hæredi parat̃ exceptio. Opp. ꝙ alia sunt remedia Trebelliani. s. de coactione hæredis. & de detractione quartæ: vt j. eo. l. quia poterat. & j. ead. l. §. si hæres. cum seq. §. Sol. Fateor † ꝙ remedia Trebelliani sunt quinq; vt no. in l. in testamento. C. ad l. Fal. Primũ, ꝙ hæres cogatur adire, & restituere: vt j. e. l. quia poterat. Secundũ, vt facta restitutione transeant actiones in fideicõmissarium, vt hic. Tertiũ, ꝙ hæredi detur exceptio, si cõueniatur, vt hic. Quartum, ꝙ contra eũ detur exceptio si agit, vt hic. Quintum est de detractione quartæ: vt j. ead. l. §. si hęres. & §. seq. Et de his remedijs aliqua sunt attributa Trebelliano, quæ fuerunt inuenta per Pegasianũ senatusconsultũ: vt insti. de fideic. hære. per totum.. Itẽ contra. dicit hic ꝙ iudicia, id est, instantia transeunt in fidei commissariũ. Contra. j. eo. l. cum hæreditas. Rñ. ibi instantia cœpta cũ defuncto trãsit in fideic̃missariũ, vt hic: quia erat ius hereditariũ. Sed instantia cœpta cũ hærede nõ trãsit in fideicõmissariũ, vt ibi: quia non est hæreditaria. Item cõtra, q̃n pater restituit filio, non restituit vt hæres ergo Trebellianum non habet locũ: vt l. cũ filio. §. de leg. j. cõtrarium dicitur in ver. sed idẽ. Rñ. † Q̃nq; pater instituitur, & rogatur restituere filio: tũc habet locũ Trebellianũ quo ad oĩa remedia vt hic. Q̃nq; ipse filius instituit̃, & pater rogatur ei restituere: tunc etiã habet locum Trebellianũ ad oĩa remedia, prętęrquã quo ad deductionem quartæ: vt hic, & §. si filio. j. e. & §. de leg. j. l. cum filio. Item opp. ꝙ deductio quartæ nõ fit de remedijs Trebelliani: vt insti. eo. §. restituta. Sol. Fateor contrariũ, sed attribuitur ei. Fuit enim inuentũ per Pegasianũ. Vltimò no. duo ex isto tex. Primò † ꝙ ille in quẽ transeunt vtiles, & sic in quẽ transit effectus sine nõie appellat̃ vsufructuarius largo modo, vt ibi: ius fructusq; transfertur. tamẽ nõ est vsufructuarius, de quo loquitur titu. de vsufru. Secundò no. ꝙ † fit translatio instantiæ de vno ad aliũ. quæ translatio fit multis modis, secundũ Iaco. de Are. Transfertur enim q̃nq; legis authoritate: vt hic, & l. si operarũ. de ope. lib. & j. de fideiuss. l. si eũ hominẽ. & §. de iud. l. tam ex contractibus. & l. seruus. de his qui not. infa. dixi §. sol. ma. l. si constãte. in fi. Quãdoq; trãsfertur facto hominis: tũc vnus modus ponit̃ §. de ꝓcu. l. in causæ. §. si ex parte. scilicet ꝙ fiat cessio instantiæ. Alius modus ponitur in l. mutari. cũ l. seq. in gl. eo. ti. quia omnia de nouo fiunt, & repetuntur. Quandoq; transfertur per litis cõtestationem: vt §. de iudic. l. sed & si susceperit. & in auẽ. de liti. §. si verò apud iudicem initiũ. Quandoq; [c] per satisdationẽ: vt l. Titius. de proc. & dixi in d. l. si eũ hominem. de fideiuss. & examinaui multa circa hoc in l. si ante accep. iud. sol. Alia in hoc prin. non sunt dicenda: quoniam Iurisconsultus j. ponit.

1 ☞ *Statutum uel lex disponens actionem non dari in ciuilibus, importat ꝙ exceptione repellatur: in criminalibus ipso iure non competat.*

2 *Statutum ꝙ actiones competẽtes uni, alij dentur: intelligitur de utilibus, non de directis.*

3 *Statutum dictans ꝙ per liberam personam nobis actio acquiratur, de qua intelligatur.*

Sublata. Per hoc senatusconsultũ prouisum est hæredi, & etiã fideicommissario. h. d. Opp. ꝙ senatusc̃sultum etiã habeat locum q̃n sine aliquo timore nõ vult adire: vt j. eo. l. quia poterat. Rñ. fateor cũ circa ad eandẽ hæreditatem, vel non, sit pro ratione voluntas. Sed quia cõmunius accidit ꝙ quis nolit adire propter metũ litiũ, & aliarũ imbrigationum: ideo ad hoc se retulit senatusconsultũ. Itẽ cõtra. hoc opp. ad secundum responsum ꝙ hæres possit agere: vt j. eo. l. ita tamen. §. qui ex Trebellia. Sol. ante factã restitutionẽ põt agere, vt ibi: nõ post, vt hic quod intelligo nisi pro quarta, quæ remanet apud eũ: vt j. ead. l. §. fi. Vltimò no. diligenter † verba senatus, quæ dicunt actionem non dari hæredi. quod ímportat, hoc est, hæredẽ exceptionem repelli. Simile in l. ij. §. j. ad Vellei. & l. j. in prin. ad Maced. ibi ne actio petitioq; daret̃, intelligitur ꝙ exceptione repellatur. Idẽ si verba referantur ad personã, s. ꝙ in talẽ non detur actio[d] intelligitur ope exceptionis. & idẽ si referantur ad ipsam rem, vel ad ipsum negotiũ de quo agitur: vt si diceret ꝙ eo noie nõ sit actio petitiove: vt d. l. ad Maced. & l. ij. ad Vellei. qd̃ procedit in ciuilibus. in criminalibus verò videntur importare dicta verba, ꝙ ipso iure nõ sit ius agẽdi: vt l. j. §. quod aũt. de alea. Ita sentit Iac. de Are. in quadã disputatione. Not. etiã ꝙ q̃n lex dicit † ꝙ actiones cõpetentes vni denẽt alij, intelligitẽ de vtilibus[e] non de directis, vt patet hic, dũ dicit ꝙ actiones denẽt fideicõmissario, intelligitur de vtilibus. Et prædicta[f] sunt vtilia ad statuta, quæ sæpe dicũt actionem non dari, non audiri, & similia ꝙ sit opus exceptione in ciuilibus: in criminalibus secus. Itẽ facit: Statutum est hic † ꝙ per liberã personã nobis quærat̃ actio. quæro an quærat̃ directa, vel vtilis. Et videt̃ ꝙ vtilis, vt hic, & Insti. eo. §. restituta. Forsan posset distingui ꝙ aut statutũ disponit ꝙ actio vni primò q̃sita ꝑ ipsum alteri quærat̃, & intelligitẽ de vtili, vt hic: quia directa nõ potest ab ossibus separari. Aut statutum disponit ꝙ actio ab initio quæratur per alium: & tunc de directa intelligit vt insti. per quas personas no. acqui. per totum. & de verbo. obl. l. stipulatio ista. §. alteri.

Hoc autem. Hic incipit exponere verbũ hæredi, postũ in senatusc̃sulto. Opp. ab intestato nõ poterant relinq legata: vt insti. de fideic. hære. §. ꝑterea. Sol. Hic loquitur in fideicõmisso, qd̃ in hoc differt à legato scdm ista tempora. Hodie secus dicit glo. Quod examina, vt dixi in l. j. §. de leg. j.

1 ☞ *Trebellianica uel Falcidia q. hodie habeant locum in testamento militis.*

2 *Filiusfamilias in aduẽtitijs, in quibus patri nõ quæritur usufructus, nõ facit testamẽtũ.*

3 *Pater an possit filium emancipare quo ad unum actum, reliquit cogitandum.*

In fi. §.

In filij. Hic prosequitur expositionẽ eiusdem verbi hæredum. vsq; ad §. si hæres. Oppo. j. ea. l. §. deniq;. So. In testamento militis habet locum Trebellianica quo ad omnia? re media, vt hic, prætereaquã quo ad detractionẽ quartæ, vt ibi. Itẽ contra in auẽ. de hære. & Falci. §. pe. Sol. Dicit Dy. † hodie Falcidia facto inuentario habet locum etiã in testamẽto militis. & idẽ in Trebellianica. & sic iura antiqua in hoc hodie corriguntur. Idẽ tenet Fran. Accur. & Cy. in l. in testõ. C. ad l. Falci. Quærit a glo'an † filiusfa. possit facere testamentũ in aduentitijs, [b] quorũ ususfructus patri nõ quærit̃. Et determinat ꝙ nõ; & bene. Casus b est in l. pe. C. qui testa. face. pos. dixi in l. qui in potestate. §. de testa. facit qd̃ no. in auẽ. vt lic. ma. & auiæ. in prin. & hoc no. Quęro, † vtrũ pater possit emancipare filiũ quo ad vnũ actum[d] tantũ c quo ad factionem testamenti: in cęteris remaneat in potestate. d Et videtur ꝙ sic: quia lex hæc facit. Nam in castrensi vel quasi habetur loco patris familiâs: vt l. ij. §. ad Macedo. in cæteris. nõ. In contrarium facit suprà. de adoptio. l. quęsitum. aliâs incipit, si tibi. Cogitabis.

1 ☞ *Statutum loquens de hæredibus, habet locum in bonorum possessore.*

Bonorum. Idem prosequitur: † no. ꝙ lex & statuta, quę loquuntur de hæredibus, habent locum in bonorum possessore de iure prætorio. Quod apparet ex hac lege relata ad verba senatusconsulti. Probatur hoc etiam. Nã certum est ꝙ verba conditionum intelliguntur strictè ad literam: ramen si dictum est, si hæres non erit. deficit ista conditio in eo, qui est bonorũ possessor de iure prætorio, vt de cõdi. & demon. l. in conditionibus. §. si patronus.

1 ☞ *Lex loquens de hærede habet locum in fideicommissario.*

2 *Habens utiles actiones ea cedendo illas transfert.*

3 *Restitutio ansit necessaria in fideicommissario rogato restituere: an uerò actiones in eum transeant ipso iure.*

De illo. Fideicommissarius restituendo secundo fideicõmissario transfert actionem. hoc dicit. † Nota ꝙ prouisio legis loquens de hærede, habet locum in fideicommissario: vt colligitur ex hoc §. relata ad verba senatusconsulti.

2 Secundò nota † ꝙ ille, qui habet vtiles actiones, cedendo eas transfert. De hoc dicam j. eo. l. ex asse. Oppo. ꝙ restituendo non e transeunt actiones, sed transeunt ipso iure[e]: vt l. pe. §. fi. C. e. glo. dicit ꝙ quidam dicunt ꝙ ibi loquitur quando secundus fideicõmissarius fuit in mora: hic quando restituit ante moram. quod non placet glo. quia secundum hoc nõ esset differentia inter primum hæredẽ, & fideicõmissarios rogatos de restituendo. Moderni tenẽt istã opi. & bene: & est differentia inter hæredẽ & fideicõmissarium: quia in hærede ad hoc vt trãseant actiones ipso iure, est necessaria absentia & mora: in fideicommissario sufficit mora sola, secundum Per. Et alia datur solu. secundum Io. quia ibi loquitur in rogato restituere purè: hic loquitur in rogato in diẽ, vel sub conditione. Sed hoc licet possit esse verũ in se: tamẽ 3 est diuinare. Collige ergo ex prædictis, † an in fideicõmissario rogato de restituendo sit necessaria restitutio: an verò actiones transeat ipso iure. Aut quæris ante diem restitutionis, vel post: aut quando nulla dies est apposita. Primo casu, non trãseunt sine restituente, vt hic, secundum Io. Secũdo casu, aut fuit in mora restituendi: & transeunt ipso iure. aliàs est opus restitutione, vt hic, secundum aliam lecturam.

Sed & quoties. In fideicommissarium partis, cui est facta restitutio in solidum, transeunt actiones, quæ ipso iure transibunt in alium fideicommissarium existente conditione. h. d. Op. ꝙ sit opus restitutione, vt §. §. pro xi. Sol. Ibi loquitur in fideicõmissario rogato restituere: hic autẽ nõ erat rogatus vnus alteri restituere: sed erant fideicõmissarij. Item contra, ꝙ etiam hoc casu sit necessaria restitutio: vt j. eod. l. 1 cogi. §. idem Metianus. Sol. † Quędã est restitutio facti, per quã trãsfertur possessio rerũ: & illa est necessaria vt ibi. Quędam est restitutio iuris, per quam transferuntur actiones: & illæ trãseũt f ipso iure, f vt hic. Item contra ꝙ iste fideicõmissarius conditionalis non potest cogere adire, & restituere: vt j. eo. l. ille à quo. in prin. Sol. Ibi loquitur quando erat tantum vnus fideicommissarius conditionalis: hic erat vnus pro parte purè, propter quam 2 cogitur hæres in totum adire. † Quæro, vtrum sint alij casus, in quibus fiant translationes actionũ ipso iure. Rñd. sic, vt l. pe. C. eo. & ibi not. Quęro an isto casu veniat detrahenda quarta? Gl. distinguit multum perfectè: & vide eam, & signa. Quæro, † quid in directis hæredi- a tatibus, si est vnus institutus pro parte purè, alius pro parte sub conditione: an institutus purè interim habeat totum? Glo. tangit hic, & in l. ij. §. si pars hære. peta. & dixi in l. plane. §. si coniunctim. §. de lega. j.

Si filio. Siue rogatur hęres, siue pater, vel dominus, vel administrator hæredis, locus est senatusconsulto. h. d. b

1 ☞ *Pupillus non restituit hæreditatem tutori eo authore.*

2 *Tutor restitutionem de re sibi debita sibiipsi facere potest.*

3 *Pecunia est de his rebus, quæ seruando seruari nõ possiunt.*

4 *Adultus curatorem habens quibus casibus æquipareatur pupillo.*

5 *Adultus an adeat hæreditatem sine consensu curatoris. remittuè.* c

6 *Adultus, qui fecit testamentum, non restituetur in integrũ aduersus testamentum.*

7 *Furiosus & prodigus pupillo æquiparantur.*

8 *Minor an possit actionem cedere. remittuè.*

g Fuit quæsitum. g Hic est nota. §. † pupillus nõ 1 potest restituere hæreditatem tutori eo authore. adultus potest curatori: quia eius authoritas non est necessaria. hoc dicit. Oppo. extra glo. ad primam partem, & videtur ꝙ tutor possit sibiipsi restituere: vt l. fistulas. §. j. de contrahen. emptio. Solu. † Quæ- 2 e dam est restitutio facti: & istam potest facere tutor de re sibi debita: vt ibi, & j. de fideiusso. l. tutor. in fin. Quædam est translatio, seu restitutio iuris: & illam non potest facere, vt hic. Ad secundùm dictum oppo. & intro gloss. & videtur ꝙ similis sit aduitus pupillo: vt l. si curatorem. C. de in integrũ restitu. minò. Glos. pro solu. huius contrarij dicit multa verba, & ideo diuido glo. Nam primò format contrarium. Secundò ponit vnam solu. ad ipsum. & multa similia conferentia ad solutionem, vsq; ibi. Et in casu huius legis ratio est. ibi ponit aliam solutionem, & vnam oppositio. ad ipsam, & eius f responsionem, vsqué ibi: vel secundùm Io- an. ibi tertia solu. vsque ibi, sed nunquid. ibi glos. format vnam nouam quæstionem.

Verso ad primam. Prima solu. est ꝙ contrarium loquitur quando agitur de eis obli- g gandis: tunc sunt similes pupilli, & adulti, qui curatorem habent. Secus cùm tractatur de eis liberandis. Ita dicit glo. quàm nota. Ad istam solutionem, adducit glos. simile de l. non quasi. §. hanc stipulationem. j. rem pupil. sal. fo. Item de prescriptione trigința annorum. quæ nõ currat pupillo, sed adulto sic. Item C. de fal. mo. l. j. in fine. Sed aduertendum est quòd ista sunt similia ad hoc vt differat pupillus ab adulto, non tamen faciunt ad propositum: quia ibi non distinguitur de adulto habente curatorem h vel non, ad quod vadit contrarium. Præterea ibi loquitur in his quæ ipsa lex disponit circa bona adultorum, vel pupillorum sine eorum facto. Sed hic in materia nostra loquitur de his quæ agenda sunt ab ipso pupillo vel adulto, an valeant: vnde dicta similia modicum faciunt ad propositum.

h Vnde glos. [h] adducit aliud simile, scilicet quòd pupillus non facit pecuniam sui creditoris: vt infrà de solu. l. quod si fortè. §. fi. quod non reperitur in adulto. quod no. ita 3 dicit glo. Ex hoc dicto no. ꝙ † pecunia est

fiat. l. si seruus. C. de his qui ad eccl. cõfug. ¶ Quærit glo. Et vi de Bar. & dominum meũ in l. qui in prætẽ. §. de test. Bal. in l. sentum. C. de testa. Ioan. de Imo. in l. ita his. ff. de dona. Bar. in l. j. C. de sacrosan. ec. ibi plenè. An. Bar. ¶ Aduentitijs. Adde vltra Alexan. an filiusfamilias in aduentitijs, in quibus patri nõ quæritur usufructus maximè ad pias causas possit testari, Pau. de Castro consi. ccj. ☞ POMATES. ¶ Vtrũ pater. Bene facit quod vult Oldra. consi. xxvi. inci. pater filiæ consensit. Ioan. Andre. in addi. Spe. in titu. de instru. edic. §. porro. ver. sed quid si filius. vide Barb. consi. j. in j. vo. & consi. xij. eo. volu. ¶ Vnum actum. Ad de ꝙ pater non põt emancipare filium, & sibi retinere vsum fructũ, vt consuluit Oldra. consi. ccxviij. ¶ Ipso iure. Adde dñ Alexã. dicit ꝙ in piã causam transit fideicommissum ipso iure, quod idem tenet Bald. consil. ccccxiij. iiij. li. & Pet. de Anc. consi. viij. vbi tenet ꝙ non requiratur adi tio hẽditatis ad pias causas, prætęrquam in casu ibi posito per ipsum. & ꝙ in testamentis ad pias causas non requirat̃ aditio, vide alias remissiones in l. j. C. de sacrosan. eccle. ¶ Ipso iure. Adde in quantum Alex. dicit quòd in piã causam transfertur fideicommissum ipso iure, qđ voluit Bal. consi. ccc xiij. iiij. libro. ¶ Fuit quęsitum. Itẽ dic ꝙ non põt dare patri, vel alij existenti in potestate patris patre authore. Glos. est singu. in l. j. in fin. ff. de autho. tuto. & vide do. Ioan. in l. ita his. ff. de dona. Et an quis poterit esse author in causa ꝓpria. vide Bal. in l. si consul ff. de adopti. vbi ponit multa not. digna. Andre. Barba. ☞ POMATES. ¶ Vnde glo. Et vide l. Iulianus. ff. de pigno. hic, & facit l. lex quæ tutores. C. de admini. tuto. l. ait prætor. ff. de iure deliberan. & in auẽ. de non alie. §. pe. illa res dicit̃, quæ seruando seruari non põt. quæ non durat triennio. glos. peregrina in l. j. C. si aduer. vsucap. & vide Ioã. de Imo. in l. j. aliàs in rubri. ff. solu. matri.

a ¶ Seruando seruari. a Adde dū Alex. trāſit cū opi. q̄ pecunia deſtinata ad emptionē p̄diorū, nō cōnumeret̄ inter immobilia: quod cōtrariū tenet Ro. conſi. clxxxvij. vbi alle. p opi. Ale. iura hic p ipm alleg. deinde dicit cōtrariū eſt verū: qa caſus eſt no. l i. ij. §. vſuras. ff. de cōtra. iu. tu. & idē dicit eſſe ſi eſt depoſita ad honeſtā ptē lucri: qa cū illud ſit in reditu annuo, & annui redit⁹ inter īmobilia cōputent̄, vt in cle. exiui. de ver. ſig. igit̄ conſequēs eſt vt etiā tūc ſine decreto alienari non poſſint. alle. ſpāliter caſum i l. ij. §. nec vſusfructū. & §. ſi lapidicinis. ff. de re. eo, inver. cuiuſ. alteri⁹ materię. et inquātū Alex. ponit an pr̄ poſſit authorari filio ſibi donāti cā mortis, & alle. Ang. cōſi. inci. filia refutauit. & eſt i ſtāpa. ccc. ij. Adde Ange. conſi. cx liij. inci. in Dei nomine, tria vident im pugnare. et ibi ponit an ppinqui poſſint authorari i ſcēdo proprio. & qd̄ pr̄ filio donāti cā mortis ſibi poſſit authorari vo. IurisBal. cōſi. lix. ij. li. Ro. pulchrē, qui alle. Ang. vt ff. cōſ. ccccxv. cōſuluit Oldra. cōſi. xxvj. inci. pr̄ cō ſentit filiæ. & inquā tū Alex. trāſire vr̄ q̄ ſtāte ſtatuto q̄ mulier nō poſſit teſtari ſine conſenſu duorū ppinquorū q̄ nō poterit vnū ex illis inſtituere. dicq̄ Bal. cō ſuluit contrarium, q̄ imō poſſit, dūmodo cōſentiant, nō vt ſic agat, ſed libere. eius cōſ. clxxij. ij. li. Et ſtā te ſtatuto q̄ vxor nō poſſit teſtari ſine cō ſenſu mariti: mulier poterit maritū inſtituere, vt cōſuluit idē Bal. conſi. lxxviij. ij. li. Ab. tū cōſi. xl. i fi. tenet q̄ pr̄ nō poſſit authorari filio donā ti alteri filio. et ſic fīt in eiuſdē poteſtate.

b ¶ Quæro hic. Et vide glo. ff. in l. ij. C. de cura. fu. q̄ oſa priuilegia data pupillis dentur prodigis & furioſis. And. Barb.

de his rebus quæ ſeruando ſeruari³ nō poſſunt. qd̄ patet: quia pōt alienari. & ꝓbat C. de admi. tu. in auc. nouiſsimè. poſita ſup ru. & in corpore vnde ſumit̄. Et ſi dicis, cōtrariū patet ad oculū: quia pecunia pōt ſeruari ſeruando. Rñ. nō pōt ſeruari, vt afferat vtilitatē ſcd̄m eum vſum, ad quē eſt deſtinata. Secundò aduertas q̄ hoc ſimile modicū faciat ad propoſitū. Nā non loquit̄ de adulto curatorē habente: aliās remanet dicta reg. l. ſi curatorē. Adducit gl. aliud ſimile: nō pōt teſtari pupillus. ſed adultus ſic. §. de teſta. l. qua ætate. & Inſti. qui. non eſt permiſ. fa. te. §. prętera. & l. Aurelio. §. Caius. de lib. leg. Iſtud eſt verū in ſe, etiā in adulto curatorē habente. Et ratio eſt ſcd̄m quoſdā: quia vltima volūtas conferꝛ poſt mortē: & ſic illo tēpore erit finita cura. Iſta ratio non eſt vera: quia lex reſiſtit initio: vt l. ſi minor. de ſerui. expor. ergo eſt ratio; quia quantū ad teſtm̄ nō videt̄ habere curatorē, cùm hoc nō pertineat ad adminiſtratorē bonorū: ergo &c. vt l. in copulandis. C. de nup. Dat gl. aliud ſimile: quia adultus pōt accuſare curatorē ſuſpectū, ſed pupillus nō tutorē. Iſtud exēplū eſt etiā bonū, tñ loquit̄ in his quæ gerū tur curatore inuito & ad finiēdā curā. Pōt dari aliud exemplum. ff. de in li. iur. l. videamus. §. j. & j. de re iu. l. acta. §. cōtra indefenſos. & j. de cōfeſ. l. certū. §. in pupillo. & Inſti. de cura. §. item inuiti. j. de manu. teſta. l. Lucius. in prin. Facit j. de ſol. l. ſi ſeruus de. cē. & ibi dixi. Sed etiā iſta non ſunt ſimilia. eſt ergo hic fauor liberatiōis. Scd̄a ſol. pri, eſt quia adultus quantū ad hanc rē nō videtur habere curatorē: cùm eius authoritas in hac re neceſſaria nō ſit: vnde reſtituit̄ ſicut curatorē nō habēs. No. iſtam ſol. multū, per quā declarat̄ l. ſi curatorē. C. de in inte. reſti tu. q̄ pupillus æquiparat̄ adulto habēti curatorē, qd̄ eſt verū in his, ad quæ officiū curatoris extendit̄. Sed cōtra opp. quia ſcd̄m hoc ſemper poterit adultus cū curatore ſuo cōtrahere, Rñ. q̄ hoc eſt verum in his, quæ fiunt ſiue gerunt̄ cum curatore ex neceſſitate: ſecus ſi ex volūtate. qd̄ etiā no. & iſtæ ſuntverę ſol. Tertia principalis ſo. eſt ſcd̄m hoc qd̄ hic loquitur in adulto coacto adire: & ſic cū ad eū nullū cōmodū pertinere debet, reſtituere pōt ſine curatoris authoritate. aliās ſecus. Iſta ſol. eſt vera in ſe, tñ eſt diuinare. Reaſſume ergo cū quærit̄ an adultus curatorē habēs æquipareꝛ pupillo. Diſtingue, aut quæris in his quæ diſponūtur per legē circa bona eorū: aut in his quę agūtur per ipſos: aut in his quæ agunt̄ cū ipſis. Primo caſu nō ęquiparat̄, ſed multę differētiæ ſunt, vt in præſcriptione triginta annorū. & in l. j. in fi. de falla mone. & aliis ſimilibus. Secundo caſu q̄n quærit̄ de his, quę agunt̄ ab ipſis, aut cōdendo vltimā volunatē: & nō ſunt ſimiles: quia adultus pōt teſtari, pupillus nō. Aut inter viuos: & tūc aut ea agunt vel agere volunt cū ipſis tutoribus vel curatoribus, aut cū extraneis. Primo caſu aut hoc agunt antequā dictos adminiſtratores habeāt, aut poſtquā eos habent. Primo caſu non ſunt ſimiles: vt Inſti. de cura. §. item inuiti. Secūdo caſu, aut loquimur in actione ex qua ad eos non pertinet cōmodum, vel incōmodū, & non ſunt ſimiles: quia adultus poteſt illud agere cū curatore, pupillus non, vt hic, ſecundū tertiam ſol. Aut ad eos poteſt pertinere cōmodum vel incommodum: tunc aut loquimur de eius liberandis: & non ſunt ſimiles, vt hic, ſecundū primam ſol. Aut de eis obligādis: & tunc aut ad ea quæ gerunt̄, ſe extendit officiū curatoris: & ſunt ſimiles: vt l. ſi curatorē. C. de in inte. reſti. Aut officium curatoris ad hoc ſe nō extendit: & tunc aut hoc gerunt neceſſariò: & non ſunt ſimiles: qa adultus pōt, pupillus nō. Aut volūtariè: & ſunt ſimiles, quia neuter pōt, vt hic, ſecundū ſecundā ſol. Si verò loquimur in his, quę cū extraneis agunt̄: & tunc ſi quidē officium curatoris ad hoc ſe extēdit & ſunt ſimiles, vt d. l. ſi curatorem. Si verò ſe ad hoc nō extēdit: tūc nō ſunt ſimiles: quia habeꝛ perinde, ac ſi nō haberet curatorem, vt hic, ſecundū ſecundā ſol. & eſt caſus, extra de iudi. c. fi. lib. vj. & j. de ma. vin. l. ij. quæ inci. ſi minor. facit quod no. in l. ait prætor. in prin. ff. de mino. Tertio caſu principali, qñ quæritur de his, quæ agunt̄ cum ipſis, ſcilicet pupillo & adulto; aut agunt̄ cū ipſis volūtariè: & diſtingue eo modo quo ſ. per eaſdē leges. Aut neceſſariò: & tunc non ſunt ſimiles: vt l. acta. §. cōtra indefenſos. de re iudi. & l. ſi minor. de bo. autho. iudi. poſ. Quærit glo. †an adultus poſsit adire hæreditatē ſine cōſenſu curatoris? Dic plenè vt l. impuberibus. & l. pupillus. ff. de acqui. hære. Quæro† ſi adultus facit teſtamētū, an poſsit reſtitutio peti in integrū ſi dicat incōſultè factum? Rñdeo, nō: qa edictum de minore loquit̄ de his quæ geſta ſunt cū minore, ſed verba geſſerunt & cōtraxerunt non pertinent ad ius teſtandi: vt l. verba cōtraxerunt. de ver. ſigni. Et ita intelligit Iac. de Are. Facit quod no. in l. ait prætor. in prin. de mino. Quæro, † hic dicit de pupillo & adulto, quid de furioſo & prodigo, cui æquiparantur? Reſpon. pupillo. Tex. eſt no. in l. Fulcinius. §. adeo. j. qui. ex cau. in poſ. ea. Quæro, †an minor poſsit cedere actionem? Dy. tangit hic, & videtur diſtinguendū, vt hoc §. tractatur enim de translatione actionis. Tangit Dy. ff. de autho. tuto. l. poteſt. & ibi dixi. & in Specu. de ceſ. actio. §. j. verſi. ſed nunquid minor.

1 ☞ *Collegia poſſunt facere contractus per decretum collegij ſine ſuperiore: nec eſt neceſſarius ſyndicus, cùm collegium præſens contrahit, & cum uno collegiato collegium poteſt contrahere.*

Si autem. Collegiū pōt reſtituere hæreditatē ex Trebelliano vni de collegio. h. d. Nota† q̄ collegia poſſunt facere contractus per decretum ipſius collegij, nec eſt neceſſaria ſuperioris authoritas. de quo per glo. & Gul. ff. quod cuiuſcq̄ vniuer. l. nulli. Secūdò no. q̄ quādo cōtrahitur cum aliquo collegio præſente, non eſt neceſſe q̄ collegium faciat ſyndicum ad ſic cōtrahendū, ſed ipſum collegium poteſt principaliter cōtrahere, vt hic. Tertiò nota q̄ vnus de collegio poteſt contrahere cum collegio. quod tene menti.

1 ☞ *Actio perſonalis non perſequitur fundum.*
2 *Res æſtimantur cum qualitatibus ſuis.*
3 *Cautela in probando ualorē quando quis dicit ſe deceptum ultra dimidiam iuſti pretij.*

Si hæres. Hucuſq̄ tractauit Iuriſconſultus de vno remedio Trebellia. ſcilicet transferendarum actionū: hic tractat de ſecundo, ſcilicet de detractione quartæ. Res, quæ remanent apud hæredem, æſtimantur cū qualitatibus ſuis, nec cautio interponitur. h. d. †No. q̄ actio perſonalis nō perſequitur fundum: & ideo ſi habes aliquem obligatū, & bona eius tibi nō eſſent obligata tacitè vel expreſsè cōtra eū, ad quē bona trāſirēt, nihil poſſes dicere. Secūdò nota† q̄ res debet æſtimari cum qualitatibus ſuis: vt hic, & l. mortis. in fi. j. de dona. cau. mor. vnde l. ſi ſeruus. de condictio. fur. quæ dicit, res tantum valet, quantū vēdi poteſt. intelligitur, ſcilicet homini ſcienti conditiones & qualitates rei, vt dictis legibus. Et ideo ſis cautus† quando tractatur de æſtimāda aliqua re: quia fortè dicatur vēditor deceptus vltra dimidiam iuſti pretij, q̄ conſideres perſonam venditoris, ſi erat implicitus debitis, vel ſi dedit fideiuſſorē vel non, vt ex hoc poſſis cōcludere q̄ talis res exiſtēs hominis ſic impliciti debitis nō reperiſſet emptorem tantæ quantitatis. Idem in ſimilibus qualitatibus rerum, quæ habent augere, & diminuere pretium. Opp. C. in quibus cauſis pignus tacitè contrahitur. l. ij. Sol. Ibi loquitur in hypothecaria: hic in perſonali. & ſic ceſſat contrariū. Glo. format vnam quæſtionem an hoc caſu teneatur conditoribus. Vide eam: & tene primam reſponſionem.

Si is, qui quadringenta. Hæres, qui hæreditatē reſtituit, retenta certa quantitate ſub nomine quotæ, tenetur legatarijs in eo quod habet vltra quartā, ſi à fideicōmiſſario exigi legata nō poſſunt. h. d. Op. q̄ iſte tex. ſibiipſi cōtradicat. Rñ. primò dicit dandā ſibi petitionē de rigore: poſtea de ætate mitigat, vt ſolū in ducētis detur petitio. Oppo. Inſti. eo. §. ſi quis vna. Solu. Qñ hęres retinet certam quantitatem, nō tenetur legatarijs, ſi à fideicommiſſario pōt exigi: aliās tenetur in eo quod habet vltra quartā, vt hic. de quo diſtingue j. ea. l. §. ff. Quæro vtrum fideicommiſſarius teneatur inſolidum hodie, ſi non fecit inuentarium. Dixi in l. in ratione. §. quod vulgo. ff. ad legem Falcidiam.

1 ☞ *An fideicommiſſarius detrahat quartam.*

Deniq; Licet nō detrahatur Falcidia, nō tamē tenetur qs ad legata vltra vires hæreditarias. Item fidicōmiſſarius nō detrahit quartā, niſi liberalitatē hæres in eum exercuerit. h. d. Oppo. q̄ poſsit quis teneri ad legata vltra vires hereditarias: vt C. ad leg. fal. auc. ſed cū teſtator. Rñdeo: verum eſt hodie propter delictum hæredis omittentis facere inuentarium, vt ibi. Sed oppo. hic dicitur in tex. cōiuncta glo. q̄ teſtator nō pōt prohibere Trebellianicā deductionē. Contra: in dicta auc. ſed cū teſtator. Solu. Dicunt quidam, illud in Falcidia: ſecus in Trebellianica. Tu dic q̄ etiā Trebellianica pōt hodie prohiberi, vt dicam in l. Marcellus. j. eo. Oppo. q̄ fideicommiſſarius poſsit detrahere quartam: vt l. pœnales. §. fi. ff. ad leg. Fal. Huius gratia glo. hic diſtinguit, & non perfectè. Dy. etiā ſupplet in aliquo, & ſimiliter nō perfectè. † & ideo diſtingue latius. Aut loqueris de hærede, & iſte regulariter detrahit quartā. Fallit in caſibus notatis in l. in teſtamēto. C. ad leg. Fal. Aut loqueris de fideicōmiſſario: & tunc aut quæris, vtrum detrahat à legatarijs ſingularibus: aut à ſecundo fideicommiſſario ſuo. Primo caſu, aut legata ſunt relicta à ſe, & nunquam detrahit: vt l. lex Falcidia. §. nunquam. ff. ad leg. Fal. Aut de legatis relictis ab hærede vel ſimpliciter: & tunc aut hæres detraxit ſibi, & vlterius non detrahet: vt hic. nec tamē tenetur fideicōmiſſarius vltra quā habeat, vt hic patet. Aut hæres non detraxit: & tunc aut hoc ideo, quia non potuit, aut quia noluit, aut quia de hoc non cogitauit, ſed per errorem totum reſtituit. Primo caſu, quando non potuit facto ſuo, quia coactus adiuit: & fideicommiſſarius non detrahit: vt j. eo. l. Marcellus. §. q̄ ſi ſuſpecta. Aut non potuit propter naturam relictorum, vt quia erat teſtamentū militis, vel relictum ad pias cauſas: & tunc fideicommiſſarius nō detrahit, ſicut nec hæres: vt hoc §. in prin. Succedit enim in locum hæredis, vt j. l. proxi. Secundo caſu qñ non detrahit, quia non vult, & tunc aut non vult volens facere gratiam fideicommiſſario tantū, & fideicommiſſarius detrahit, vt hic. Aut volēs facere gratiam fideicommiſſario & legatarijs: & tunc non detrahit, vt colligitur ex hoc §. dum dicit, niſi libera litatem, &c. Aut dubitatur, & in dubio dicit gl. videtur velle facere gratiam primo fideicōmiſſario, cui reſtituit. Quod placet, quando ſcienter reſtituit: quia donare videtur: vt l. cuius per errorem. de re. iur. & l. j. ff. de condi. inde. Sinautem per errorē: tūc ſecus, vt dicam in ſequenti membro. Tertio caſu quādo de hoc non cogitauit hæres, ſed per errorem reſtituit totum: tunc fideicōmiſſarius non detrahit: vt hoc §. in quo excipitur vnus caſus tantùm, ſcilicet quando in eum liberalitas exercetur. Secundo caſu, quando quæritur vtrum detrahatur à ſecundo fideicōmiſſario vniuerſali: & tunc aut hæres reſtituit coactè: & non detrahit, vt l. ſi patroni. §. ij. j. eo. & in hoc differt ſecundus fideicōmiſſarius à legatarijs ſingularibus. Si verò adit ſponte: tunc idem per omnia, vt ff. diſtinctum eſt in legatarijs ſingularibus. Tertio caſu' quando quæritur vtrum detrahat à ſuo fideicommiſſario: & non detrahit: vt l. ex aſſe. in fi. j. eo. De tertio verò, ſcilicet de legatario regula eſt q̄ nunquā detrahit Falcidiam, niſi ei detrahatur: vt l. lex Falcidia. §. nunquam. & l. pœnales. §. fi. ff. ad legem Falci. no. C. commu. delega. l. j. Putarem autem perinde eſſe ac ſi ſibi detractum eſſet quando hæres voluiſſet in eum liberalitatē exercere: & non detraxiſſet. videtur enim hæres detraxiſſe, & ſibi donaſſe. argu. huius §. vide hic glo. & ſigna.

Sed ſi quadringenta. Hæres, apud quem remanet dimidia hereditatis ſub nomine quotæ, conuenitur ad legata in eo qd̄ habet vltra quartam. hoc dicit. iſte §.

Idem Iulianus. Si hæres reſtituit hæreditatem detracta quantitate, quæ ad quartam tantùm ſufficit, legatarius non tenetur. hoc dicit. Oppo. C. eodem. l. ij. vbi dicit hæredem, qui habet quartam, teneri pro rata. Gloſ. dicit ibi refertur ad creditores tantùm, non ad legatarios, vt ibi nota. Item ibi retinuit ſub nomine quotitatis; hic ſub nomine quantitatis. Et ideo gloſ. in hac materia an hæres, qui reſtituit, teneatur legatarijs pro eo quod remanet penes eum, diſtinguit ſatis perfectè. Vide eā, & ſigna. & in eo quod glo. dicit q̄ ante reſtitutionem tenetur hæres legatarijs: habemus glo. contrariam. j. eo. l. Marcellus. in gl. quæ incipit, quod ſemper præſumitur: ſed iſta glo. communiter tenetur.

a ¶ Tertio caſu. Adde Paul. de Caſt. cōſilio. cccliiij.

1 ☞ *Hæreditas tranſit in fideicommiſſarium cum onere legatorum.*
2 *Hæres uidetur ponere fideicommiſſarium in locum ſuum.*
Clauſula, ponens eum in locum ſuum, importat ceſſionem actionis, & cōſtitutionē procuratoris in rem ſuam.
3 *Hæres ſi perdit beneficium quartæ per coactionem, hoc tantum prodeſt fideicommiſſario, non legatarijs.*

LEX II.

Vi quadringenta. Hæc lex conſueuit reputari horribilis, tamen in veritate nō eſt, ſi ordinatè legatur. & lex iſta cum prin. ſeq. vſq; ad §. idē Pōponius. tractat cādem materiam. Sed pro euidentiori intellectu primò declarabo textum huius legis, demū l. Marcellus. poſtea recitabo apparatum cōmuniter. et hic tex. h. d. Legata particularia in cōputatione legis Falcidiæ contribuuntur cū fideicōmiſſo vniuerſali, quod æſtimatur quantū ſupereſt in hæreditate deductis legatis. & fideicō miſſarius nō tenetur ad legata in plus, quam tenetur hæres. h. d. Diuiditur in tres partes. Primò ponitur thema & quæſtio. Secūdò determinatio quæſtionis inſpecta lege duodecim tabularū, antequā eſſet lex Falcidia. Tertio determinatio quæſtionis inſpecta qualitate poteſtatis legis Falcidiæ. Secunda ibi: dicendū. Tertia ibi: itaq; Proſequamur per partes. & in text. ibi: deberet. aliās eſt deberes. & nulla fit mutatio perſonarū. aliās deberet: & tunc procedit glo. magna, quæ dicit q̄ tranſit de ſecunda ad tertiam perſonam. Venio ad verſi. dicendū. hic eſt ſecunda pars, & ſubdiuiditur in tres. Primò ponitur determinatio quæſtionis. Secundò ponitur quædam ratio, quando reſtitutio fidicōmiſſi prævenit legatorum præſtationem. Tertiò ponitur alia ratio, quando legatorum præſtatio prævenit reſtitutionem fideicommiſſi. Secunda ibi: quia præſumptum. Tertia ibi: nam hærcs. In tex. ibi: dicendum eſt. iunge hic tota trecenta te dare debere Titio. quod eſt j. & ſic habes reſponſionē ad quæſtionē inſpecta l. xij. Tabularum, & de voluntate teſtatoris: ſed inſpecta poteſtate legis Falcidiæ fit cōputatio, vt ſequitur ſecūdum Ia. de Aret. Sequitur verſi. itaq; Iſta tertia pars diuiditur in duas. Primò loquitur qualiter fit computatio hęrede adeunte ſponte. Secundò qualiter fit hærede adeunte coactè. & ſic ſoluit q. poſitā in prin. l. ij. ibi: non ergo. In tex. in fi. ſed dic tunc quantum ei debeatur:

1 vt §. proxi. dictum eſt. No. † q̄ hæreditas tranſit in fideicōmiſſarium cum onere legatorum. Secundò not. † q̄ hæres videtur
2 ponere fideicommiſſarium in locum ſuum. quod nota pro verbis quæ ponuntur in contractibus, ponens eum in locum ſuum & c. quæ verba videtur importare ceſsionem actionis vel conſtitutionem procuratoris in rem ſuā, vt hic. Circa quod vide quod dixi in l. in prouinciali. §. pe. & fi. de oper. no. nun. Nota vltimò
3 † quòd ſi hæres perdit beneficium quartæ per coactionem, hoc prodeſt tantùm fideicommiſſario, non legatarijs: vt hic, & j. l. proxi. dixi §. l. proxi. §. denicq; in diſtinctione, quam poſui ibi.

1 ☞ *Fideicommiſſum uniuerſale æſtimatur quantum ualet tota hæreditas.*
2 *Trebellianica ceſſat in omnibus teſtamentis in quibus ceſſat Falcidia.*
3 *Legata ſimpliciter relicta ex perſona hæredis debentur, & defalcantur, & ab ipſo fidei commiſſario præſtantur, & petuntur.*
4 *Teſtator ſi iuſſit hæreditatem reſtitui deductis legatis, an fiet contributio ſecundum diſtinctionem iſtarum legum.*
5 *Trebellianica an ceſſet in relictis ad pias cauſas. quod ſic.*
6 *Lex noua loquens in uno caſu quod extendatur ad alium caſum per legem antiquam.*
7 *Trebellianica an poſit prohiberi per teſtatorem: quod ſic.*
8 *Trebellianica an perdatur per non confectionem inuentarij: quod non.*
9 *Correctio legum quod non inducatur ex identitate rationis.*

LEX. III.

Marcellus. Legata particularia contribuūtur cum fideicommiſſo vniuerſali, quod tantū æſtimatur, quantum valet tota hæreditas non deductis legatis. Item in tantum tenetur fideicommiſſarius ad legata, in quantum teneꝛ hæres, ſi ſpōte adiiſſet. h. d. Diuidit in tres partes. Primò ponit determinationē qñ hæres ſponte adiuit. Secundò qñ hæres

¶ POMATES.
¶ Vltimò. Et vide Bal. in auẽ. ſed cũ teſtator. C. ad l. Fal. & do. Io. hic Mo. in auẽ. ſi mulier. C. ad l. fal.
¶ Ad pias cãs. Adde an in relictis ad pias cãs ceſſet Trebellianica, bal. cõ. vj. & lxxxviij. iij. li. & cõſil. lxix. ij. lib. Bar. cõſi. vj. & lv. Ang. conſi. xlj. & cõſil. lix. Paul. de Ca. cõſil. cxxxiij. & lxxxvj. & ccxxv. & ccl. & ccxvij. Ab. cõſi. lix. j. li. & ij. lib. cõſi. xxxj. Ro. conſi. ccvj. & cõſ. clxxxv. et cclxxvij. et ccccxxviij. Ol. cõ. ccxlvij.

coactè adiuit. Tertio ponit extenſionẽ ſuæ determinationis. Secũda ibi, ꝙ ſi ſuſpecta. Tertia ibi, quod autẽ. In tex. ibi, in hac ſpecie. dic quæ ſequitur ſecundũ lec. quam teneo. In tex. ibi, ꝙ ſi ſuſpecta dicta ſit hęredi tas. dictum eſt, ſ. ꝙ hæres amittat quartam, & quod tantum habeat legatarius ſi adiuit coactè, quantũ ſi ſponte. Dy. No. ꝙ† fideicommiſſum vniuerſale æſtimatur quãtum valet tota hæreditas. Secundò no. ex verſi. quod autem.† ꝙ in omnibus teſtamẽtis, in quibus ceſſat Falcidia Trebellianica ceſſat. Venio ad apparatum recitandum communiter ſuper vtraq; lege. Primò opp. ad l. qui quadringenta. ſ. eo. & videtur ꝙ ſit ſibi cõtraria. Nam primò dicit tota trecenta debere reſtitui. in verſic. itaq; dicit ꝙ defalcatur. Huius timore facta eſt glo. ſuper ver. itaq. quæ dicit ꝙ Celſus ſeipſum corrigit, quod non placet, ar. l. non ad ea. de condi. & demon. Secundò dicit gl. ꝙ iſtas duas opi. ponit tanquam dubias & nullam eligit. quod non placet, imò certi tudinarię loquitur in vtroq;. Dy. dicit ꝙ primum dictum eſt reſpectu perſonæ fideicommiſſarij, qui non poteſt Falcidiam deducere: vt ſ. l. proxi. ſ. denicq;. ſecundũ inſpecta perſona hæredis, qui poteſt Falcidiam deducere. Tu melius dic ꝙ primum dictũ eſt inſpecta l. xij. Tab. ſecũdũ, inſpecta poteſtate legis Falcidiæ. & ita apoſtillauit tex. ſecundũ Iac. de Are. quod tene. Secundò op. dicitur in l. qui quadringenta. ꝙ legatarius non habet totum. & ꝙ fideicommiſſarius habet lxxv. Contrà: imò videtur ꝙ totũ auferatur à fideicommiſſario: vt ſ. e. l. j. in fi. & §. ſi is qui quadringenta. Huius contrarij timore antiqui in glo. magna fatentur cõtrarium. vide glo. ibi: verum, licet nõ dicatur in litera, &c. Tenẽt ergo ꝙ à fideicommiſſario auferentur illa lxxv. Contrarium eſt veritas, vt patet ex tex. hic, & j. l. proxi. Ad contrariũ reſpondeo ꝙ loquitur quando teſtator iuſsit hæredem reſtituere hæreditatem ducta certa quantitate. Ex eo enim videtur velle hæredẽ non teneri ad legata: vt Inſti. eo. §. ſi quis. ideo à fideicõmiſſario auferetur totum quod habet. Nam ex perſona hæredis non põt deducere: quia hæres ipſe ſibi retinuit quartam. Ex perſona ſua non poteſt: vt ſ. l. proxi. §. denicq;. ſed in lege iſta fuit rogatus hæres reſtituere hæreditatem ſimpliciter. nec poteſt dici ꝙ legatarius petat ab hærede illa lxxv. quæ ſibi ſunt minuta. Nam cũ minuantur per legem Fal. ſunt indebita ipſi legatario: vt l. Platius. & l. lineam margaritarum. & l. j. in prin. ſ. ad legem Falci. Oppo. & videẽ ꝙ Marcellus contradicat l. qui quadringenta. nã ſuprà æſtimatur hæreditas quantum valet deductis legatis. in l. Marcellus. æſtimatur quantum valet vel nõ deductis legatis. Huius timore duæ ſunt opi. in glo. prima ꝙ l. qui quadringenta. loquitẽ quando legata fuerunt relicta ſimpliciter: in l. Marcellus. fuerũt legata relicta nominatim ab hærede. Hoc tangitur in gl. magna ibi. quid autem ſi expreſsim, &c. Contra iſtam lec. arguo: nam l. qui quadringenta. loquitur quando hęres nominatim eſt grauatus, vt patet in ver. itaq. ibi, quaſi hęres, &c. Hoc patet in prin. l. Marcellus. ibi: in hac ſpecie. & ſic videtur loqui in eo caſu quo ſ. vnde Azo & Hug. legunt aliter, videlicet ꝙ l. ſi quadringẽta. corrigatur per l. Marcellus. in concluſione ibi poſita. Rationes autem poſitæ in l. qui quadringenta. non corriguntur. Hæc lec. non placet: quia ſi rationes ſunt veræ, concluſio erit vera de neceſsitate. Si falſa eſſet concluſio, falſæ eſſent rationes. Vnde Dy. tenet primam lec. quæ eſt vera. Do rationem, quando legata relinquuntur nominatim ab hærede, non videtur onus hæreditarium. quod apparet: quia ſi hæreditas vadit ad alium, non vadit cum alio onere, ſiue vadat ad ſubſtitutum, ſiue ad coniunctum: vt l. j. §. id quod ex ſubſtitutione. ſ. ad le. fal. & l. ſi plures. ſ. de le. ij. Dixi in l. quæ conditione. de condi. & demon. Sed qñ ſimpliciter relinquitur, dicitur onus hęreditariũ. quod patet: quia hęreditas tunc tranſit cum onere legatorum: vt d. l. merito. ergo quãdo legata relinquuntur ab hærede nominatim, & poſtea hæreditas per fideicommiſſum: hæreditas eſtimatur quantũ valet abſq; deductione legatorum: quia illa legata non videbuntur propriè onus hæreditarium. ſecus quando ſimpliciter: ideo tunc legata detrahuntur: vt l. qui quadringenta. Nec obſt. tex. ibi, quaſi hæres &c. quia ibi inducitur quædam ſimilitudo, non ꝙ propriè ſe referat ad caſum propoſitum, vel aliter fuit grauatus quaſi hæres ſimpliciter, non nominatim. Non obſtat tex. in l. Marcellus. ibi, in hac ſpecie, quia intelligo, ſcilicet quæ ſequitur. Ad iſtud oppo. fortiter: quia legata quæ relinquuntur ſimpliciter, videntur relinqui à fideicommiſſario, vt l. fi. C. eo. ergo non detrahetur Falcidia, vt dixi ſ. l. proxi. §. denicq;. & ſic l. qui quadringenta. quæ dicit Falcidiam detrahendam, nõ poteſt loqui in legatis relictis ſimpliciter. Solu. duobus modis. Primò lex cõtraria loquitur quando hæres fuit grauatus reſtituere totam, vel omnem hęreditatẽ. & ſic de neceſsitate includit onus legatorũ eſſe in fideicommiſſarijs: hic quando ſimpliciter. Vel melius l. fi. C. eo. non dicit ꝙ legata videantur relicta à fideicõmiſſario, ſed ab eo debent peti, non ab hærede. Ex quo cõcludo† ꝙ legata ſimpliciter relicta ex perſona hæredis debentur: & per conſequens defalcãtur vt hic, ſed ab ipſo fideicommiſſario petuntur, & præſtantur, vt l. contraria. Pro hoc do duas glo. prima. ſ. l. proxi. §. denicq;. in fi. glo. quæ incip. no. fideicommiſſarium primum. & c. in fi. Alia glo. eſt in l. Marcellus. in glo. quod ſemper præſumitur. Oppo. ſi ſemper præſumitur relictum ab hęrede, vt no. in d. glo. l. Marcellus. in prin. ergo non eſt differentia, an relinquatur ſimpliciter, vel nominatim. Reſpon. non ſequitur: nam quando ſimpliciter relinquitur, tunc debetur ab hærede, vt ab hærede. Quando verò relinquitur nominatim, tũc videtur habitus reſpectus etiã ad perſonam. quod patet: quia hęreditas non tranſit ad alium cũ onere: vt dictum eſt. Oppo. quia etiam hæres conuenit pro legatis factis ſimpliciter: vt j. eo. l. ita tamen. §. qui ex Treb. Glo. hic in prin. l. Marcellus. dicit ꝙ illud eſt verum in debitis. ſecus in legatis. Sed glo. vlti. ſ. eo. in l. j. §. fi. dicit idem in legatis & debitis, ſ. ꝙ ante reſtitutionem poſsit conueniri hęres: poſt reſtitutionẽ non. & hoc cõiter tenetur. Oppo. C. de lega. l. cùm quæſtio. vbi non fit computatio iſto modo: ſed illud quod minus eſt relictum. videtur ademptum ei, cui eſt relictum plus. Glo. ibi ſoluit ꝙ ibi loquitur quando totum primo relinquit, ſecundo partẽ: vnde partem videtur à toto adimere. hic quando ecõuerſo, ſcilicet quando primo legauit partem, ſecundo totum. Quod licet ſit verum in ſe in alia materia, vt diſtinxi in l. inter eum. §. fi. de hære. inſti. tamen hic, vt puto, non procedit. Nam l. cùm quæſtio. loquitur, quando legatum totius, & legatũ partis ſunt vniformia: ſed primo hic legauit quantitatem, ſecundo per fideicommiſſum hęreditatem reliquit, quæ ſunt ſeparata: licet enim trecẽta ſint in hæreditate: non tñ eſt hæreditas, nec pars quotæ hæreditatis. Vnde nõ curo qd' procedat, vel quod ſequatur: quia nõ eſt totũ, & nõ eſt pars. Op. ad ver. qd' ſi. de au. & ar. le. l. fi. in fi. Solue vt ibi ſoluitur per gl. Op. dicit hic ꝙ in teſtamẽto mili. ceſſat Trebelliana. Cõtrà. ſ. eo. l. j. §. in filij. Solue vt ibi dixi.† Quæro, quid ſi teſtator iuſsit hæreditatẽ reſtitui deductis legatis: an fiet cõtributio ſcd'm diſtinctionẽ iſtarũ legũ? Rñ. caſus eſt ꝙ ſic, j. proxi. §. Quæro quid ſi teſtator reliqt legata purè, & fideicõmiſſum vniuerſale ſub cõditione, ſi deceſſerit ſine liberis, vel ſimilia: an fiet cõtributio legatorũ, & fideicõmiſsi vniuerſalis? dicã j. proxi. §. Circa ver. qd' aũt. quæro quid vult dicere. Rñ. dixi ſ. ꝙ hæres ppter coactionẽ perdit Trebellianicã. nunc dicit ꝙ illud, qd' eſt dictũ de Trebellianica perdẽda, in dicto caſu eſt verũ in oĩbus teſtamẽtis, in quibus nõ detrahit Falcidia, vt in illis nõ detrahat Trebellianica. Vel aliter: dictũ eſt ſ. ꝙ licet hęres ſcriptus ꝑdat quartã, legatarius tñ nõ debet habere plus à fideicõmiſſario quã haberet ab hærede. Itẽ in oĩbus teſtamẽtis, in qbus ceſſat Falcidia, vt tantũ habeat legatarius à fideicõmiſſario, quãtũ habuiſſet ab hęrede. Vltimò quia hic tex. dicit ꝙ in quibuſcũq; teſtamentis ceſſat Falcidia, ceſſat & Trebellianica: induco ad q. quę talis eſt, vtrũ in relictis ad pias cauſas ceſſat Trebellianica, ſcd'm hæc tẽpora nõ ceſſabat, vt l. j. §. ad municipũ. ſ. ti. ij. hodie reperit in Falcidia correctũ, vt in auẽ. ſimiliter. C. ad l. Fal. an ceſſet Trebellianica. Et dico ꝙ ſic, qd' probo. primò certũ eſt ꝙ appellatiõe Falcidię continẽ Trebellianica, vt l. pater filiam. in prin. & l. Titia. ſ. tit. ij. & C. ad Treb. l. iubemus. & per infinitas leges huius titu. Sed tex. in corpo. de eccle. titu. §. ſi autem hæres. vnde ſumitur auẽ. ſimiliter. dicit ceſſare omnẽ Falcidiam de neceſsitate: ergo comprehẽdit omnẽ, ſcilicet Falcidiam, & Trebellianicam. Præterea, ſcriptura dubia declaraẽ ex precedẽtibus & ſequẽtibus: vt l, qui filiabus. in prin. & l. ſi ſeruus plurium. §. fin. ſ. de lega. j. Sed in corpo.

in corpo. in §. præcedenti, fit mentio de fideicommiſſo: vniuerſa lis neceſſe eſt ergo vt intelligatur ꝙ ſequitur de Trebellianica. Tertiò in illis caſibus, in quibus Falcidia reſecat particularia, in illis Trebellianica reſecat vniuerſalia: vt inſti. eo. §. ſed reſtituta. ſed hoc caſu Falcidia non reſecat particularia: ergo nec Trebellianica reſecat vniuerſalia. Vltimò dico ꝙ eſt caſus hic cũ gl. & vide glo. quæ inci. in quorum teſtamentis. Nã glo. in l. teſtamento. quã glo. alleg. loquitur in relictis ad pias cauſas: & ſic apparet ꝙ gl. vult intelligere de relictis ad pias cãs. Hoc videt tenere Dyn. in l. j. §. in filijs. ſ. eod. vbi tenet ꝙ ſicut ceſſat Falcidia in teſtamento militis, ita ceſſat Trebellianica quod tenet Spe. in titu. de inſtru. edi. §. cõpendioſe. ver. ſed cùm deductio. & Cy. in d. auth. ſimiliter. ſed glo. in c. j. extra de teſt. lib. vj. videtur tenere cõtrarium. & etiã ibi Archi. & Io. An. Ad rationes, quæ fiũt per eos in cotrarium, reſpond. ad d. c. j. extra, de teſt. vbi à contrario ſenſu colligitur. Sed dic ꝙ arg. à contrario ſenſu nõ eſt bonum ibi: quia reſultaret prauus intellectus. Non obſtat quod nõ mutatur, quare ſtare prohibetur: in Trebellianica non reperitur mutatum: ergo &c. Sed iſtud nõ eſt verũ, quia eſt mutatũ per text. in corpo. qui dicit, omnem Falcidiam. Secundò dico ꝙ eſt mutatũ† quia lex noua non poteſt ad aliũ caſum extendi per hominẽ, ſed per aliam legem antiquam ſic: vt eſt gl. in l. quod vero. ſ. de legi. in eo ꝙ per l. vt tantũ. de ſer. corru. quæ eſt lex antiqua, extenditur l. ſi quis ſeruo. C. de fur. quæ eſt lex noua & odioſa. Modò regulã antiquam huius l. quæ dicit ꝙ in quibuſcunq; teſtamentis ceſſat Falcidia, ceſſat & Trebellianica, cõiunge cum noua: & ſic determinabitur illa. & ſic prout ceſſat in Falcidia ſic in Trebellianica. Ad aliã rationẽ ꝙ non videtur eadem ratio, vt dicit Ioã. And. quia licet in relictis particularibus non detrahat de relicto pio, Falcidia tamen detrahitur de alio, ꝙ eſt in hæreditate: ſed in fideicõmiſſo vniuerſali, ſi nõ detrahit tũc fruſtra eſſet hæres. Sed ipſe dicit contra tex. in corpo. vnde ſumitur auẽ. ſimiliter. vbi loquitur quando tota ſubſtantia eſt exhauſta: nec eſt in vanũ hæres: quia tex, in auẽ. de hæredi. & Fal. §. ſi verò expreſsim dicit ꝙ habet meritum quo ad Deũ: quia exercuit piũ actũ.

a Secunda quæſtio eſt: †an teſtator poſsit prohibere Trebellianicã. De iſto iure eſt certũ ꝙ nõ. ſ. ad l. Falcid. l. Titia. & ſ. l. j. §. inde Neratius. Glo. tenet ꝙ prout prohibere põt Falcidiã, ita Trebellianicam poteſt prohibere. Ita tenet gl. in corpo. de hære. & Fal. vnde ſumitur auẽ. ſed cũ teſtator. Idem tenet glo. Inſti. eo. §. ſed quia. Idẽ tenet Azo in ſum. auẽ. Contrariũ tenet gloſ. in auẽ. ſed cũ teſtator. in ij. glo. Idem tenet glo. in l. ſi vt allegas. C. ad l. Fal. Odof. Iac. de Are. & Cyn. tenent ꝙ poſsit hodie Trebellianica prohiberi, vt refert Cy. in auth. ſed cum teſtator. Iaco. de Bel. in ciuitate iſta diſputauit contrarium, & illã diſponit in corpo. de hære. & Fal. vnde ſumitur auth. ſed cum teſtator. Et ſumma rationũ ſuarum eſt: quia quod non mutatur, quare ſtare prohibetur? Secũdo: quia grauaẽ in vno hæres à fideicõmiſſario vniuerſali: quia poteſt cogi: ergo in alio releuaẽ. Breuiter dico ꝙ eſt caſus huius §. & illud quod nõ mutaẽ, quare ſtare prohibetur: verũ eſt per hominẽ: ſed per legẽ antiquam põt vna prohibitio ad

8 aliam extendi. Quæro† an per confeſsionem inuentarij hæres

b perdat Trebellianicam, ſicut perdit Falcidiam. Et hanc quęſtionẽ tetigit Roffre. in libellis ſuis ſuper hoc tit. Iaco. de Aretio. tetigit in l. cum tale. §. j. de condi. & demonſt. vbi dicit text. tenetur hæres reddere rationẽ: ergo facere inuentarium, dicit Iacob. de Are. ꝙ eſt caput rationum. Cy. tãgit in auth. ſed cum teſtator. finaliter inclinat ꝙ propter non confectionẽ inuentarij, non perdatur Trebellianica. Et iſtud determinando dicit Iacob. de Bel. diſputando: & ponit in corpo. de hære. & Fal. vnde ſumit auth. ſed cum teſtator. Et eſt ratio, quia quod non mutatur, quare ſtare prohibetur, & à lege non reperitur mutatũ? Reſpon. ad iſtam

9 legem: †quia ex identitate rationis non inducitur correctio legum: vt eſt glo. C. de ſacroſan. eccle. auẽ. quas actiones. l. tam is. §. j. de dona. cau. mor. & ſ. ſol. ma. & l. ſi vero. §. de viro. intelligẽdo prout intellexi. & tex. in l. præcipimus. in fi. C. de ap. dicit ꝙ non corrigitur, niſi quatenus expreſsè caueatur. Ad hanc legẽ reſpondeo ꝙ nihil facit: ga tex. dicit, hoc idẽ dici põt in teſtamẽtis in quibus lex Falcidia ceſſat. Qñ igitur ceſſat Falcidia ipſius teſtamenti vigore, in illis ceſſat Trebellianica. Sed ſi ceſſat Falcidia propter aliud, ſ. propter defectum hæredis, vt propter non cõfectionẽ inuẽtarij; tunc nõ proptereą Trebellianica ceſſat: ga nulla lex dicit. Dices tu, imò colligo quod a hic dicit tex. quia dicere hęredẽ ſuſpectum venit extrinſecus, non ex teſtamento: & ſic vndecunq; veniat, ſiue eſt teſtamento, ſiue a extra, habet locũ hæc regula. ſed nõ placet: ga licet ſ. poſuerit qñ ceſſat nõ ex teſtõ: tñ hic ponitur regula, qñ ex ipſo teſtamẽto. & iſta videẽ mihi multũ ęqua: quã tene mẽti.

1 ☞ *Teſtator ſi grauat hæredem reſtituere hæreditatem ſub conditione, an fideicommiſſum uniuerſale contribui debeat cum legatis, & de omnibus Falcidia detrahi: an uerò legata præſtantur integra, & de fideicommiſſo detrahatur Trebellianica.*

2 *Quando ſit contributio fideicommiſſi uniuerſalis, & legatorum: quarta, quæ detrahitur, quando dicatur Falcidia. & quando Trebellianica.* b

Idem Pomponius.

Etiam ſi hæres ſit rogatus reſtituere deductis legatis, ſit cõtributio legatorũ, & fideicõmiſſi vniuerſalis. h. d. Oppo. de l. cũ hæredes. j. eo. Glo. nõ ſoluit. dic ꝙ ibi erant legata inualida. Quæro, quid important hoc caſu hæc verba, deductis legatis. Rñ. non vt legata debeant ma- c iora: ſed vt hæres poſsit ea añ præſtare, quã hæreditatẽ reſtituat. Quæro, quãtũ eſtimabitur fideicõmiſſum vniuerſale. Rñ. patet

1 ex dictis, precedẽtibus legib. Quæro, † qd ſi teſtator grauauit hęredẽ de reſtituẽdo hereditatem ſub cõditione, ſi deceſſerit ſine liberis, vel ſub alia cõditione: an debet contribui fideicõmiſſum vniuerſale cũ legatis, c & de omnibus Falcidia debet detrahi: an legata præſtantur integra, & de fideicõmiſſo vniuerſali detrahatur Falcidia ſeu Trebellianica. Putoꝙ legata debent ſolui integra, ſi vires hereditatis patiuntur, de eo, qd' ſupereſt, detrahitur Trebellianica. Pro hoc induco tex. ſ. ad l. Fal. l. pe. §. j. hoc videt fuiſſe de mente teſtatoris, qui legata reliquit præſtanda incontinenti: fideicommiſſum verò vniuerſale reliquit in conditionis euẽtum. Hoc etiam conſuetudo obſeruat. Sed ſi eſſet fideicommiſſum vniuerſale relictum partim purè, partim ſub cõditione: tũc fieret contributio. Caſus eſt j. cod. l. ita tamen. §. hæres ex aſſe. & ibi dicam. Lex ergo, qui quadringenta. & l. Marcellus. loquuntur quando fideicommiſſum vniuerſale, & legata ſunt purè relicta, vel fideicommiſſum vniuerſale eſt relictum pro parte purè, & pro parte ſub conditione: vt d. §. hęres ex aſſe. & hęc ſunt tenẽda menti: quia quotidiana. Quæro, † qñ fit contributio fideicommiſsi vniuerſalis & legatorum, vtrum quarta, quę detrahitur, dicatur Falcidia vel Trebellianica quod eſt neceſſe ſcire, propter ea, quæ dixi ſ. de non confectione inuentarij, propter quod perditur Falcidia, & non Trebellianica. Rñ. ſicut dicitur in l. Gallus. §. ille caſus. ꝙ coniunguntur duo capita legis Velleæ: ita hic coniunguntur duæ leges, ſ. lex Falcidia, & ſenatuſconſultũ Trebellianum, & detrahitur vna quarta, quę partim ſapit naturam Trebellianicę, partim Falcidię. Simile dixi in inſtituto ex re certa in l. ex facto. ſ. de hęre. inſti. Hoc etiã apparet ex legibus præcedentibus: propter coactionem hęres perdit totam quartam. & ſic reſpectu fideicõmiſſarij tota dicitur Trebellianica, & in omnibus, quę agẽtur cũ fideicõmiſſario, appellabit Trebellianica: in oĩbus, quę agent cũ legatarijs ſingularibus, appellabit Falci.

1 ☞ *Alienatio rei, quæ ſubiacet reſtitutioni, an uideat.*
2 *Res alienata quòd imputetur in quartam.*
3 *Trebellianica an in una re poterit deduci, rem: ſiue,*
4 *Fideicommiſſarius uendicare poteſt alienata.*

Res quæ.

c Op. j. e. l. cũ hereditas. & l. ita tñ. §. actiones. ſol. ibi alienauit ex neceſsitate, & ſoluit creditoribus, vñ pretiũ nõ fuit cõuerſum in eius vtilitatẽ: hic ſic. Opp. ad prędicta. j. e. l. mulier. §. ſed eñ. & ſ. de pe. hæ. l. diuus. ſolu. fateor ꝙ ibi alienat ex neceſsitate incũbẽte ex parte rei, quę ſeruari nõ poterat, vel nõ expediebat: tñ ga pretiũ cõuertit in vtilitatẽ hęredis, cõputatur in quartam: vt d. §. ſed enim. Oppo. C. cõia dele ga. auẽ. res quæ. Solu. Fateor ꝙ ibi poteſt fieri alienatio in certis

¶ Secũda qõ. Et vide qđ no. Mo. in auẽ. ſimiliter. C. ad legem Falci. Andre. Barba.
¶ Secũda qõ. Adde an teſtator poſsit ꝓhibere Trebellianicã, Pau. de Ca. conſi. cix. in ij. col. Ro. cõſ. lxxv. & cclxxvj. & dñ Alexã. videt ſeq Cy. reiecto Bal. ꝙ filijs de reſtituẽdo gratuitis nõ poſsit ꝓhiberi Trebellianica, dic ꝙ opi. Bal. ſequitur Roma. cõſi. ccvj.
¶ Quæro an. Adde an hæres per nõ cõfectionẽ inuẽtarij ꝑdat Trebellianicam, Bar. conſi. ij. Paul. de Ca. cõſi. clxiij. & cõſi. ccix. Io. de Ana. cõſi. lxvj. Old. cõſi. cxxxiiij. Bal. conſi. xcvij. ij. libro.
☞ POMATES.
¶ Res quæ. Pro declaratione vide Ro. cõſi. lxv. in vlti. col. & qd ſi hñs vẽdidit res ſubiectas reſtitutioni, aduenięre caſu reſtitutionis, debeat res eſtimari ſecundũ qđ' volebat: an vero ꝙ vẽdidit qa hæres, vide Oldr. cõſi. cvij.
¶ Res ẽ. Et vide Io. de Imo. in cõſ. xviij. & vide Ia. Ro. in cõſi. xvij. inci. viſa facti narratione.

a ¶ Quæro. Adde an valeat alienatio rei prohibitæ alienari. Pau.de Ca.cõſ. xvj. & inquãtũ Alex.tãgit an,phibit⁹aliena re,p ſoluẽda cõdẽnatiõe maleficij,,p quo eſt incarcerat⁹, adde q̃ Bal.conſi.clxxxvj.ij.li. ſentit q̃ non. & in illo cõſilio ponit qd ſi teſtator permittat alienare ,p ne ceſſitatib⁹, quæ dicatur neceſſitas. & an ſi primo alienauit qñ nõ ſuberat neceſſitas, an poſsit ſecunda vice alienare ſub ſiſtente cauſa.

b ¶ Quæro vtrũ. Etiã vide alias fallẽtias p Bal.in l.iubemus C. eo.Andre. Barba.

c ¶ Quæro qũo. Adde vt per Pau. de ca. conſi.lxv.in ſi.j.vol. ⁊ POMATES.

d ¶ Op.ſ.ad l. Fal. Et vide plenè Bal. q̃ notabiliter̃ dicit in l. cũ virũ.C. de fideic.

e ¶ An prælegata. Ad de Oldra. conſil. vij.

f ¶ Pupillari. Adde Bal.cõſi.xciij. & ccvij.ij.li. & cõſi.lxxiij.iij.libro & conſilio cccclij. iiij. libro.

g ¶ Quæro an id. An aũt veniãt prælegata q̃ñ hæreditas auferẽ ab indigno vide tex. ſin. in l.eũ qui.ſ. pro parte.ff. de his quib. vt indi.ſecundũ Bal. ⁊ l.cũ virũ. qđ eſt no. Dygnũ. And.Barb.

2

casibus: tamen ſi conuertitur in vtilitatem ſuam,computabitur in quartam: vt ibi patet.Ex prędictis ergo dicit Dy. Aut aliena uit hęres rogatus de reſtituẽdo voluntariè: & tunc computabit ſibi in quartam,vt hic. aut neceſſariò:& tunc aut pretium non cõuertitur in ſuam vtilitatem, & non computat in quartam:vt j.eo.l.cum hęreditas.& l. ita tamen.ſ.acti. Aut conuertitur in ſui vtilitatem,& computatur in quartam:vt legi. ſ.alle.Quæro a an† alienatio rei,quæ ſubiacet reſtitutioni,valeat. In hoc ſunt opi.quidam dicunt q̃ nonvalet aliquo tempore.& ita intelligunt hic , q̃ de facto tantũ tenet. quæ opi.non eſt bona,vt l.ſeruo legato.ſ.j. ſ.de lega.j.& ibi dixi. Alij dicunt q̃ de iure antiquo indiſtinctè valebat, vt hic, ſed hodie eſt immutatum per iura codicis:quia ſi ſubiacet reſtitutioni purè, non valet alienatio.ſi ſub conditione,ſic : vt C.com.de leg. l.fi.ſ.ſed quia.& in hoc dicunt bene. per iuraverò authenticorum eſt immutatum,qđ etiam in conditionalibus non valeat alienatio:vt in aut.res quę.ita dicit hæc glo.Circa hoc ſunt glo.contrariæ quas dixi in l. ſeruo legato.ſ.j.ſ.de le.j. & ibi tenui q̃ in hoc nil ſit immutatum per iura authenticorum, & qđ pendente cõditione alienatio valeat,& teneat,dic vt ibi. Alij dicunt q̃ alienatio valet vſq; ad quartã,vt hic, & tãgitur per glo. in l.fi.ſ.ſed quia.C.com.dele. Ad qđ videndum an ſit verũ,† quęro vtrũ alienata computentur in quartã hæredi.Et licet tex.Hic ſimpliciter videatur dicere q̃ ſic: tamẽ quidam intelligũt hic q̃ imputatur hæredi,ſcilicet fideicõmiſſario volẽte,nõ aliter. Et ita dicitur in glo.l.fi.ſ.ſed quia.& per Inno.de teſt.c.Raynaldus.in glo.ſuper ver.reſiduo. dico q̃ fideicõmiſſario volente non eſt dubium q̃ imputatur in quartam,vt hic. Facit q̃ pretiũ & fructus computantur in quartam:vt ſ.ad leg.Fal.l.Paulus.& l.quod de bonis.ſ.fructus.Sed fideicommiſſario inuito, an in quartam cõputetur.hic tex.facit q̃ſic:quia ſimpliciter loquitur.quod placet

Ibi: Quæro an illud. contra approbat. ſm Rip. in 2e conſultum. 92. ſ. de leg. 3 & ibi Late per me ad no tanda mbenies.

Si hæres malitioſè nõ alienauit.Nã in qua re debet deduci quarta erit in arbitrio iudicis:vt l.non amplius.ſ.fi.cum l.ſeq.ſ.de le. j.ſed eſt æquum q̃ iudex arbitretur, q̃ in re malitioſè nõ aliena ta cõputetur in quartã,né vexetur ſi ab eo,cui alienauit,euincetur:ar.l.fi.ſ.fi.de le.ij.eodem modo qñq; eſt arbitriũ iudicis,vt in vna re tm̃ detrahatur Falcidia, quã hæres elegerit:puta, ſi res eſſet filio in vita,in peculio aſsignata per patrẽ: vt C.fa.er.l.filiũ quẽ habentẽ.ſecundũ vnam lec.q̃ examinaui pleniſsimè in l.in quartã.ſ.ad le.fal.Quęro,† vtrũ b quarta poſſet deduci invna re. b Dic vt dixi in d.l.in quartã.Quæro † qñ c poterit res alienata vẽ dicari à fideicõmiſſario, cũ non habeat ius ante reſtitutionẽ, & c reſtituere nõ poteſt alienata. Gloſ.quod eſt ſpeciale hoc caſu q̃ vendicet abſq; reſtitutione.idem no.in l.pe.in fi.C.eo.

1 ☞ *Teſtator ſi diuiſit quaſi totum patrimonium inter filios,& in illis rebus illos inſtituit.quando prædicta ueniant in fideicommiſſum.*
2 *Legata quòd non ueniant in ſubſtitutione uulgari.*
3 *Prælegata quòd ueniant in ſubſtitutione pupillari. Item in exemplari.*
4 *Donatio,quæ morte confirmatur,quòd non ueniant in fideicommiſſum.*
5 *Datum cauſa conditionis implendæ,an ueniat in fideicommiſſum.remiſſiuè.*
6 *Id,quod capitur ex ſubſtitutione pupillari,an ueniat in fideicommiſſum.*
7 *In fideicommiſſum quòd ueniat id,quod ad aliquem uenit ince accreſcendi.*
8 *Quod deuenit ad aliquem ex uulgari ſubſtitutione , quando ueniat in fideicommiſſum.*
9 *In fideicommiſſum an ueniat id,quod ad aliquem deuenit ex ſubſtitutione compendioſa.*
10 *Teſtator qui dixit,ſi quis eorum deceſſerit ſine liberis, deueniat de uno ad alium, uidetur primo legaſſe,poſtea rogaſſe.*
11 *Quando teſtator dixit, reſiduum bonorum meorum à dictis iudicijs & legatis, uidetur grauare tantùm de portione hæreditaria.*
12 *Prælegata an ueniant quando teſtator dixit,ſi deceſſerint ſine liberis,bona mea deueniant in talem.*

Quidam. Si aliquis primò legat,poſtea rogat,legatave niunt in fideicommiſſum, ſi hæreditatis non eſt facta mentio.hoc dicit.Oppo.q̃ omnia veniant in fideicommiſſum,vt l.cũ virum.C.de fideic.Solu. Ibi verba fideicommiſſi ſi fuerunt generalia,ſcilicet quicqd peruenit &c.ideo nulla adhibeatur diſtinctio:hic fuerunt indefinita,& ſimpliciter prolata: d ſcilicet portionem ſuam.Oppo.ſ.ad leg.fal.⁴l.Titia.Sol. Ibi primò rogauit,poſtea prælegauit:ideo non veniunt in fideicõmiſſum.hic econtra.quo caſu habet locum diſtinctio huius ſ. vide glo.quę ponit hanc diſtinctionem,& ſigna.Et in glo.ibi.l.Titia. dic,niſi fuerit vſus verbis generalibus,vt in fi.glo.In glo.ibi:hæreditatis portionem,dic hoc debet vocare ſecundũ Dy.Quæro 1 †quid ſi teſtator quaſi totum patrimonium diuiſit inter filios in teſtamento,& eos hæredes inſtituit æqualibus portionibus,vel in illis rebus,quod idem importat:vt l.ex facto.de hære.inſti.an illa prælegata veniant in fideicõmiſſum?Videtur q̃ ſic:quia tex. hic loquitur qñ fuerunt inſtituti ex diſparibus partibus.In contrariũ facit glo.quæ dicit idem,ſi ex paribus.Dico q̃ ſi pater prælegãdo diuiſit patrimoniũ inter filios æqualiter , ita q̃ modicus exceſſus eſt,& eos æqualiter inſtituit,q̃ portio, quã vnus frater habet iure prælegati,ſuccedit in locũ portionis,quã haberet iure hęreditario,in bonis alteri fratri aſsignatis : & ideo totũ videtur habere iure hęreditario.Caſus eſt in l.quid ergo.ſ.de leg.j.& qđ ibi no.in vlti.glo.Facit qđ dico in l.qui Romæ.ſ.duo fratres. in vlti.q.j.de ver.oblí.Nec ob.hic §.quia loquitur qñ fuerunt inſtituti in diſparibus partibus:vnde non põt dici q̃ vna portio ſuccedat in locum alterius.Non enim poteſt in ea dimidia ſuccedere in locum tuę tertię:& ideo notabiliter dicit tex.ex diſparibus. & glo.quæ dicit,idem ſi ex paribus,procederet, quando portiones eſſent pares,prælegata eſſent multũ diſparia:ita q̃ portio nõ poſſet ſuccedere loco portionis , vt dixi : ſecus ſi eſſent paria. 2 †Quæro,hic dicitur q̃ legata veniunt in fideicõmiſſum:an veniant in ſubſtitutione vulgari.Caſus eſt q̃ non,in l.Sextiliam.ſ. 3 de leg.iij.& l.miles.§.pro parte.ſ.de leg.ij.†Quæro an prælega e taᵉ veniant in ſubſtitutione pupillari.Dico q̃ ſic:vt l.cùm pater. in prin.ſ.ad leg.Fal.& l.ſed ſi plures.§.ad ſubſtitutos. de vul.& pupil. Idem intelligo in exemplari ſubſtitutione:vt l.humanita- 4 tis.C.de impu.& ali.ſubſti.Quęro † quid in donatione quę mortе confirmatur,vt inter virum & vxo.Reſpondeo,non veniunt in fideicommiſſum,ſecundũ Dy.in l.ſequens quæſtio.ſ. de leg. ij.& per Cy.in l.cùm virum.C.de fideicom.†Quęro quid in eo 5 quod datur cauſa conditionis implendæ,an veniat in fideicommiſſum.Dic vt l.qui hæredi.§.cum hæreditas.verſi.ſed cũ ſuſpecta.de condi.& demon.†Quæro,vtrum illud,quod ex ſubſtitu 6 f tione pupillariᶠ capiatur veniat in fideicõmiſſum. De hoc videbitis tex.in l.ita tamen.§.qui ſuſpectam.j.eo.& ibi dicam.Quæ- 7 ro † an illud,quod venit ad aliquem iure accreſcendi, veniat in fideicommiſſum.Reſpõdeo q̃ ſic,vt ſ.de acqui.hære.l.ſi totam. & quod ibi no.& j.eo.l.Papinianus.quod eſt verum indubitanter,quando adit coactè,vt ibi. Idem ſi ſponte:quia portio accreſcit portioni,non perſonæ:vt d.l.ſi totam.& l.ſi Titio.§.j.de vſufru.† Quæro,vtrum id,quod deuenit ad aliquẽ ex ſubſtitutione vulgari,veniat in fideicommiſſum.Rñ.ſi adit coactè,non eſt dubium:vt l.apud Iulianum.§.j.j.eo.Sed qñ adit ſponte, põt dubitari.Et videtur diſtinguẽdum ſicut in legatis,ſ.aut fuit grauatus per verba generalia,aut per ſimplicia:& tunc aut fuit grauatus de reſtituendo portionem ſuam : & non videtur q̃ veniat in fideicõmiſſum;quia ius ſubſtitutionis cohæret perſonæ,nõ portioni:vt l.ſi ex pluribus.de ſuis & legi. Sed verius eſt q̃ totũ venit in fideicommiſſum:& totum videtur ſua portio,ſicut ſi eſſet inſtitutus ex parte purè:ex parte ſub conditione:vt ſ.ad l.fal.ad l.j.§.id quod ex ſubſtitutione.& l.in ratione.§.quęſitum.eo.ti.& 9 de acqui.hęre.l.ſi tu ex parte. Quæro † an id,ᵍ quod deuenit ad g aliquem ex ſubſtitutione compendioſa veniat in fideicommiſſum. In hoc eſt aduertendum q̃ quandoq; per compendioſam ſucceditur directò,etiam poſt aditam hęreditatẽ,vt ſi fiat à milite,vel ſi fiat à patre filiæ fœminæ: ſecundũ ſtatuta huius ciuitatis,quæ præcipiunt q̃ pater poſsit facere teſtamentum filiæ quo modo velit:& tunc cùm dicta ſubſtitutio locũ habeat , etiã poſt aditam hæreditatem, vt dixi:& ſic quis capit eam tanquam portionẽ alterius:ſi fuerit rogatus de reſtituendo:per illa verba,portionem ſuam:videtur q̃ non veniat in fideicommiſſum:ar.l.qui fundum.§.qui filium.ſ.ad l.fal. ſecus ſi fuiſſet rogatus per verba gñalia ; ſed verius puto q̃ indiſtinctè veniat in fideicõmiſſum.

Nam l.

Nam l. qui fundum.§. qui filium.loquitur de ſubſtitutione puppillari,per quã ſucceditur pupillo : ſed per compendioſam ſucceditur teſtatori defuncto:ideo dico idem quod in vulgari, per eaſdem leges.Si verò ſucceditur ex compendioſa, quæ valet iure fideicommiſſi poſt aditã hæreditatem:vt l.precibus.C.de impube.& ali.ſubſti. tunc illud venit in fideicommiſſum: vt j.eo.l. heredes mei.§.cùm ita.Habita tamen diſtinctione:aut primò reliquit,poſtea grauauit,aut è conuerſo:aut dixit portionẽ ſuam, aut portionem hæreditatis:ſicut dictum eſt in prælegatis:vt ſ. a de lega.iij.l.ſi Titius.' Quæro,glo.ʰhic diſtinguit:aut primò † le b gauit,poſtea rogauit,aut è cõuerſo:quid ſi de ordine non appa- 10 ret:vt quia dixit teſtator,ſi quis eorum deceſſerit ſine liberis,bona deueniant de vno ad alium. In quibus verbis ſimul & ſemel cuilibet relinquitur,& quilibet grauatur:an videtur primò legaſſe,an primò grauaſſe?Reſpondeo primò videtur legaſſe:vt j.eo. 11 l.Scæuola.in fi.quod dic vt ibi dicam.† Quæro,quid ſi teſtator dixit, reſiduum bonorum meorũ à dictis iudicijs, & legatis deueniat in talem?Reſpon.manifeſtus eſt ſenſus q̃ ſolùm de portione hæreditaria grauauit , non de eo quod capit alio iudicio. 12 †Quæro quid ſi dixerit,ſi deceſſerit ſine liberis bona mea deueniant in talem? Reſpondeo, Aut dixit omnia bona.& tunc idẽ ac ſi dixiſſet,quicquid ad eum peruenerit:vt l.cùm virum.C.de fideic.conjuncta l.Iulianus.in prin.ſ.de leg.iij.Si verò dixit bona mea,nec vſus eſt ſigno vniuerſali:tunc puto idem ac ſi dixiſſet portionem,vt hic:& ideo adhibenda eſt diſtinctio quæ præcedit.facit j.eo.l.ſi legatum.§.j.

Si is, qui. Si hæreditas delicto hæredis ſit publicata, fideicommiſſum debetur à fiſco. hoc dicit. Hic ſunt videnda duo.Primò,vtrum ex apertura tabularum quis priuetur hæreditate.quod dic vt l.iij.§.non tantùm.& l.neceſſarios.§. j.ſ.ad Sylla.Secundò glo.tractat hic materiam aliam, ſcilicet q̃ vtrunq; debeat diſtinguí , ſcilicet an dicatur occiſus à familia, vel ab extraneo:clàm,vel palàm. quod plenè not.C.de his quibus vt indig.l.cùm fratrem.& l.iij.§.non tantùm.ſ.ad Sylla.

1 ☞ *Libellus quando fideicommiſſarius petit hæredem inſtitutum cogi adire & reſtituere.*
2 *Iudex cùm allegatur ſuſpectus iure ciuili , cauſe non inſeruntur : iure Canonico ſecus.*
3 *Proceſſus factus à iudice recuſato,quòd ſit ipſo iure nullus.*
4 *Nolle adire hæreditatem,non eſt repudiare.*
5 *Qui dicit hæreditatem ſuſpectam,quòd non perdat debita iure naturæ.*
Filius poteſt inſtitui ſub conditione poteſtatiua.
Adire quis cogitur officio iudicis.
6 *Si ex duobus ſocijs alter inuito ſocio uadit ad mercandum ſuſcipiens in ſe periculum, & lucratur,non communicat eum ſocio lucrum.*

Via. Supràin l.j.in prin.& §.j.vſq; ad §.ſi hæres.tractauit de remedijs transferendarũ actionũ , & de exceptione, quæ datur hæredi, & de ea quæ datur cõtra hæredem,& ſic de tribus:in §.ſi hæres. tractauit de quarto remedio:ſcilicet de deductione quartæ Trebellianicę hic tractat de quinto,ſcilicet de remedio coactionis. Hæres põt cogi adire & reſtituere: nec eſt quærenda cauſa quare adire recuſet.hoc dicit. No.† ex prin.formam libelli quando fideicommiſſarius petit hæredem inſtitutum cogi adire,& reſtituere. de- 1 bet enim dicere ſe velle ſuo periculo hæreditatem adiri,& reſtituí ſibi:& petere hæredem à iudice ad hoc cogi. Oppo.q̃ vani timoris nulla ſit æſtimatio,ſeu excuſatio: vt l.hæc autem ſatisdatio.ſ.ti.j.& j.de reg.iur.l.vani.Glo.non ſoluit. Dic q̃ hic quis nemínem grauat,ſed ſe exonerat: id eo eſt pro ratione volũtas. Ita Dy.hic.& de no.ope.nun.l.j.in prin.in illa quæſtione gloſ.an in nunciatione ſit inſerenda cauſa. Oppo.hic dicitur q̃ ſine onere tranſit hæreditas:contrà,imò ſemper cum onere:vt ſ.de lega.j.licet.Solu.hic fuit expreſsè actum q̃ tranſiret ſine onere. vel me- c lius:hic non loquitur de oneribus hæreditarijs, ſed de moleſtia,ᶜ ☞ quam ille,qui adit coactè & reſtituit euitat. Gloſ.hic inducit 2 in argu.† an quando quis dicit iudicem ſuſpectum,ſit inſerenda cauſa.Et omnes noſtræ glo.& doc.iuris ciuilis dicunt q̃ nõ. Canoniſtæ contra extra de offi.dele.c.ſuſpicionis.& de appel.c.cũ ſpeciali.vnde in terris Imperij tenetur opi.iſtius glo.Sed quęro, 3 † quid ſi recuſatus vt ſuſpectus non obſtante recuſatione proce d ditᵃ an proceſſus ſit nullus,ᵈ an veniat annullandus. Inno.in d.c. cùm ſpeciali.dicit, nõ memini me legiſſe q̃ proceſſus ſit nullus, ſed debet annullari.Hoſt.tenet contrarium.Ioã. An.recitat op. ſimpliciter.Ego de facto dixi qđ memini me legiſſe q̃ proceſſus

a ¶ L. ſi Titius. Adde aduertendũ dũ Ale. dicit q̃ Bar.in l.ſcæuola.dicit cõtrarium eius qđ hic dicit:qa nõ eſt verũ.ita Bar. in vltimis verbis ſũ det ad §. quindecim. & ita intelligit & al legat Ro.idẽ ſeq. cõſilio xviij.

b ¶ Quæro glo. Quid aũt ſi ignoraᵗ an primò legauerit , vel poſtea. qa teſtes non recordãtur de ordine cogni. cui incũbit onus,phãdi,vide bal. in l.cũ virũ.prælega. Andre. Barbat.

c ¶ Iſta verba ſolutionis nõ reperio perfecta:credo q̃ Bar.voluerit dicere. Sed de moleſtia quã habet ille q̃ adit coactæ & reſtituere eum:tat: vel reſtituit inuitus. Ale. Iaſæus.

d ¶ Null⁹. Adde vltra Ale.an proceſſus iudicis recuſati ſit nullus,Bar.cõſi.cv. bal. conſil.ccccxxviij.iij. lib.Pau.de Ca.conſ. xxij. & inquantum Alex.dicit q̃ Ro.nihil decidit.qa q.pendebat de facto:tu vi de deciſionẽ: & latiᵃ in hac opi.perſpſum Ro.cõſilio ccxx. Et de cauſis recuſatiõis vide Ol.cõſi. cccj.ad de qđ cõtra Bart. in hoc tenet Lanfrã. ſequendo Inn.in c. qñ cõtra.de.pba.col.vj. de quo etiã q̃ Ange. de Are.in ru.j de ap. ¶ Ideo proceſſus. & vide Bal.in d.l.j. Andre.Barb.

e ¶ Nolle adire. Et vide Bar.in d.l.q ſe patris And. Barb.

f ¶ Quæro an. Adde inquãtũ Alex.tangit an filius,q̃ repudiat, poſsit petere legitimã Bal.cõſi.lxxiij.j. li.Ang.cõſi.lxxj.Pe. de Ancha.cõſil.mihi cccxiij.

g ¶ Quæro an. Adde inquãtũ Alex.tangit an filius,q̃ repudiat, poſsit petere legitimã Bal.cõſi.lxxiij.j. li.Ang.cõſi.lxxj.Pe. de Ancha.cõſil.mihi cccxiij.

Ed & qui magna.

Dignitas hæredis grauati,& vtilitas teſtatoris deſurrexit inõ excuſat quiſn hæres cogatur adire.h.d.

1 ☞ *Aditio hæreditatis recuſari poteſt per abſentem,& ſic nuncio,uel per epiſtolam.*
2 *Petitio contra eum,qui incertam eſt,an uelit adire, uel recuſare,qualiter formetur.*
3 *Decretum coactionis,de quo hic,ſcilicet quod quis cogatur adire & reſtituere,quod interponatur inter abſentes, quia ſummarie proceditur.*

h ¶ POMATES. ¶ Recuſare. Et vide tex.in l.ſi cũ ſeruũ.§. fi.& ibi Ang.j.de fideiiuſ.& in l.cũ verò.§.ſubuentum.e.ti.

Recuſare. ʰAb abſente põt recuſari aditio: & in abſentem poteſt interponi decretũ coactionis.hoc dicit.No.† q̃ hęreditatis aditio poteſt recuſari p abſentẽ ſ.per nuncium,vel per epiſtolã.Secundò no.q̃ non ſolùm quãdo certum eſt,q̃ quis recuſat aditionem , ſed etiam quando eſt incertum,poteſt peti q̃ cogatur adire,& reſtituere.Tertiò no.q̃ iſtud decretum coactionis interponitur inter abſentes. Ad primum oppo.ſ.de acqui.hæredi.l.Paulus reſpondet. aliàs per procuratorem.Reſpondeo:adire non poſſum per procuratorem,vt ibi:ſed repudiare ſic,vt hic.quæ non placet:cum vtrunq; ſolavo luntate perficiatur.Præterea,tex.in l.ij.de offi.procu.Cæſaris.dicit q̃ eam poteſtatem,quam habet in ãdeũdo,habet in recuſando. Dic ergo q̃ recuſatio nõ eſt repudiatio,vt dixi in l.quia poterat.Vel dic q̃ per procuratorem declaratur repudiatio hæreditatis,non autem repudiat. Ad ſecundũ quando eſt incerta voluntas,videtur quod non debet cogi adire & reſtituere:quia ſi hæres vellet adire,eſſet iniquũ q̃ priuaretur quarta. Reſpon-

a ¶Titius. Et no. illud quotidianũ, vulgari ter & pupillariter, et per fideicõmissum. vide hic Bal. & Angel. inquãtũ ꝓbãt ꝙ electio est hãdis, seu substituti: ga idẽvoluit in l. si gs seruo. j. de manu. testa. & idẽ voluit ibi Ang. q di cit ꝙ iste tex. est melior de iure. secm Io. de Imo. hic intelligit qñ est extrane9 substitut9, vt hic per eũ, nõ aũt vbi esset cõjunctus testatori, & posset adiri. Simile qd voluit Bar. in l. j. in ij. q. ã. de iure cod. vbi dicit, & soluitur disiuncta, & erit electio heredis: sed non facit ad casum istũ: quia nos loqmur in substituto. Ego consulo nũc ꝙ habeat locũ fideicommissum, qñ ipse substituit filias adinuicẽ vulgariter, pupillariter, & ꝓ fideicõmiſ. An. Bar.

b ¶Nõ tutũ. Adde an teneaẽ comparere & an citatio sit nulla, Oldra. pulchrè cõsi. xlij. & multa quę cõcedũtur, qñ propter guerras nõ est tutus accessus ad aliquem locum, vide Ro. consi. ccccxxxiij. Et an bãnit9 teneaẽ cõparere ad locũ vnde fuit bãnit9, vide Bal. consi. ccccxxxvij. iiij. li. & inquãtũ etiã Alexã. tangit an hæres rogatus restituere post mortẽ pauperib9 possit in vita restituere, vide quæ posui in l. post mortẽ. C. de fideic. vbi quid Abb. quid Bal. quid Pe. de Ancha. quid Ro. senserint consulendo.

deo, puto ꝙ †hoc casu deberet formari petitio sic, ꝙ talis veniat ad dicendũ si vult adire hæreditatem, vel non: & ꝙ ad hoc statuatur sibi certum tempus, intra quod si recusauerit, tunc cogatur adire. Primum probatur per ea quę dixi in l. si quis instituatur. ſ. de hære. instit. Secundùm probatur hic, & ſ. eo. l. quia poterat. Ad tertium oppo. †& videtur ꝙ aduersus absentem nõ possit interponi tale decretũ: vt l. fi. ſ. illud. C. de tempo. appel. & l. de vnoquoq. j. de re iudi. Solu. glo. ꝙ hic non procedit ordinariè, sed summariè. Facit quod no. in l. nec quicquã. ſ. vbi decretum. ſ. de offi. proconsul. & leg. de regu. iur. l. omnia quęcunq. Ad quod vide no. C. si vt se ab hęre. absti. aur. si omnes. Quæro, dicitur hic in fi. ad quod præsentia eorum non est necessaria. qd est hoc dictũ? Glos. dicit, ad quod, scilicet vt certioretur. quod placet si interponetur decretum per eum modum, quem dixi ſ. formando petitionẽ. Alij, vt Iac. de Are. dicunt, ad quod, scilicet decretum interponendum, & transferendum actiones: vt C. eo. l. pe. ſ. fi. Istud dictum est verum, quando iam esset hæreditas adita per hæredem, vt ibi, sed hæreditate non adita non possunt transferri actiones in fideicommissarium per decretum vt l. ille à quo. ſ. si de testamento. j. eo. Intelligo ergo ad quod, scilicet ad decretum coactionis interponendum: quia hærede contumaciter absente iudex interponet decretũ. Sed si dices, quid operatur istud decretum? Respon. multum: quia licet hæres decederet hæreditate non adita, fideicommissum non extinguitur. C. eo. l. non iustã. Facit qd̃ no. per Cy. in l. eam quã. C. de fidei.

Meminisse. Succedentes ab intestato, & sui, coguntur adire & restituere. hoc dicit. Oppo. quòd in hærede suo non sit necessaria coactio: vt j. eo. l. ita tñ. ſ. si pater. Solu. vt ibi videbitis.

1 ☞*Fiscus, ad quem vadit hæreditas, an teneatur mortem defuncti vindicare.*

Si fisco. Fiscus, ciuitas, & collegiũ coguntur hæreditatem adire, & restituere. hoc dicit. Quæro an iste ſ. prout loquitur de bonis, quæ deuoluuntur in fiscum, loquatur post aditam hæreditatem ab hærede, vel ante. Glos. ponit duas opi. scilicet ꝙ potest loqui in hæreditate adita, vel in hæreditate non adita, quod dic vt l. si sequens gradus. ſ. ad Syl. ꝙ tamen requiritur aditio. Facit argu.

1 j. de iure fisci. l. eius qui delatorem. ſ. fi. Quæro †an fiscus, ad quẽ vadit hęreditas, teneatur mortem defuncti vindicare. Glo. ꝙ nõ. quod tene menti. Facit ꝙ ille, ad quem vadit hæreditas alicuius in pœnam illius, non teneatur ad illa, ad quæ tenebatur ille primus, à quo aufertur. quod modò non examino.

1 ☞*Substituo, in eum, qui est per fideicommissum grauatus, intelligitur directo.*
2 *Substituens talem vulgariter & pupillariter, & per fideicommissum, ualet ista substitutio: & est in electione substituti, per quam succedat.*
3 *Clausula, si filius suus decesserit sine liberis, talem sibi instituit, & substituit, quid operetur.*

a **Titius** a Verbum †substituo, intelligitur directo in eo, qui

1 etiam est per fideicommissum grauatus. hoc dicit. No. quod dixi in summario. Item no. ꝙ quando quis est substitutus directò, & per fideicommissum est in electione sua, quam

2 viam eligat: & per †hoc cum in testamentis sępe scribuntur hęc verba, substituens talem vulgariter, & pupillariter, & per fideicommissum, apparet ꝙ valet, & est in electione substituti. Ad idem l. si quis seruo. de manu. testa. & Guli. ponit C. de impube. in l. precibus. & ego dixi in materia substitutiõis compendiosè.

3 † Item per hũc ſ. dixi in q. de facto, dixit testator ꝙ si filius suus decesserit sine liberis, talem sibi instituit & substituit, quod debet intelligi, instituit directò, substituit per fideicõmissum. vt sic aliquid operentur hæc verba, sic hoc verbum substituit, quod est commune, intelligitur de directa propter fideicommissariã, quæ sequitur. Facit, quia verbum substituo, aptum est ad directam: vt ſ. de hæredi. institu. per totum.

1 ☞*Citatus ad locum non tutum, non tenetur ire.*
2 *Citatio ad locum manifestè non tutum, est ipso iure nulla.*
3 *Excipiens locum non tutum, tenetur causam inferere.*
4 *Citatus potest excipere de ære malo & corrupto in loco citationis.*

Si quis alio. Eo loco & eo tempore debet hæreditas restitui, si fieri potest, quo testator iusserit: aliàs poterit alio loco vel tempore restitui, si fuerit dies certa: sed ante diem certam restitutione facta per Trebellianum actiones non transeunt. hoc dicit. vsq; ad l. apud Iulianum. legam tamen per partes. Oppo. de hoc ꝙ cogitur ire ad locum. j. l. proxi. dicitur contrarium. Solu. Ire cogitur, si commodè potest: vt hic. aliàs secus: vt j. l. proxi. Tunc enim cogetur hic adire, & restituere, nec cogetur ad locum accedere. Sed tunc oppo. quia hic facit ei similem eum, qui iussus est restituere ad diem, & innuit ꝙ ille qui iussus est ad diem restituere, cogi possit ante diem. quod est cõtra l. sed & si antè. j. eo. Soluit glo. ꝙ sunt similes quo ad quædã, vel verius hic loquitur de iusso restituere in diem certam: quo casu potest restitutio fieri ante diem. ibi loquitur de die incerta. Ista est vera: probatur j. eo. l. cogi. ſ. cùm quidam. Oppo. in l. sed sciendum. dicitur ꝙ potest fieri restitutio conditione non impleta: contra in l. proxi. sed & si alio. ſ. fi. Solu. Hic fit mentio de duplici conditione: vna si nomen vespilonis portauerit, quod nomen est turpe, & eius interpretationem ponit glo. ideo hæc conditio tanquam turpis reiicitur: vt l. facta. ſ. si in danda. j. eo. habetur ergo fideicommissum pro puro. Secunda conditio fuit ꝙ iussus fuit ire Alexandriam. De ista dicamus ꝙ non fuit apposita in modum conditionis, sed cuiusdam iussus, seu modi, cuius defectus non impedit: vt l. si fundum per fideicommissum. ſ. j. ſ. de lega. j. Vel fuit conditio potestatiua. quæ deficit per casum: vnde habetur pro pura, vt no. in l. in testamento. la ij. de conditi. & demon. Vltimò in l. de ætate. Glo. super verbo, de ætate. dicit, hoc est argumentum contra eos qui impetrant literas in loco nõ

1 tuto. sic ſ. ex quib. cau. maio. l. iij. No. ꝙ citatus †ad locum suspectum non tenetur ire. Pro hoc j. de lega. iij. l. sciendum. & ibi dixi. Sed quęro †si aliquis citatur ad locum non tutum, b vtrum ci-

2 b tatio sit ipso iure nulla: aut est necesse ꝙ pars exceptionem opponat. Respondeo, si locus est manifestè suspectus, citatio est ipso iure nulla. Casus est in c. pastoralis. de re iudica. in Cle. & ibi per glo. in ver. notorio. †Quæro, an ille qui excipit ꝙ locus, ad quẽ citatur, non est tutus, debeat inserere causam. Respon. sic. dixi j.

4 de exce. l. j. Quæro, †aliquis citatur vbi est malus & corruptus aer, vtrum possit de hoc excipi? Respon. sic, vt habetur in hac l. sed sciendum. versi. sed & salutis. & extra, de renuncia. c. ad supplicationem. vt ibi tex. & glos. j.

1 ☞*Non puto mihi expedire hæreditatem adire, & similia, prolata post tempus datum ad deliberandum, quòd inducant dispositionem.*
2 *Causa non requiritur in repudiatione.*
3 *Institutus sub conditione, uel ad diem, an possit cogi adire & restituere antè.*
4 *Item an possit adire sponte, & restituere.*
5 *Institutus purè, & rogatus restituere sub conditione, quãdo possit adire & restituere.*
6 *An talis possit adire sponte, & restituere.*

1 **Sed & si alio.** Nota† ꝙ hæc verba, non puto mihi expedire hæreditatẽ adire, & similia prolata post tempus datum ad deliberãdum, inducunt dispositionem. quasi dicat pro certo repudio. Facit j. eo. l. omnes. dixi ſ. de lega. j. l. serui electione. in prin. & l. gerit. de acqui. hære. No. † ꝙ in repudiatione nõ requi-

2 rit causa, vt ſ. eo. l. quia poterat. Oppo. ad ſ. si quis sub conditione. j. eo. l. apud Iulianum. ſ. Antistia. Solu. hic loquitur de institutione sub conditione: ibi de instituto purè rogato sub conditione. Oppo. ad l. sed si ante. quia ad diem non potest quis hæres instituiri: vt l. hæreditas. de hære. insti. Solu. hic de die incerta: ibi de certa, vt ibi no. Pro declaratione glo. quę est hic, quęro an in-

1 stitutus sub cõditione, vel ad diem, possit cogi adire, & restituere ante. Secundò vtrum hoc posset facere sponte. Tertiò vtrum instituitus purè rogatus sub conditione posset cogi adire & resti-

3 tuere. Quartò vtrum hoc posset sponte facere. † Circa primum dic: aut est institutus sub conditione impossibili, vel turpi: & habetur pro instituto purè: vt l. sed sciendum. in fi. ſ. eo. & l. facta. ſ. si in dan

si in dãda. j. eo. & de condi. instit. l. j. Aut est cõditio possibilis: & tũc aut est potestatiua, & potest cogi implere, & adire si põt: si nõ põt, remittit sibi cõditio: vt l. sed sciendũ. ſ. e. Si verò est cõditio casualis: tũc interim nõ põt cogi adire & restituere: vt hac l. sed & si alio. in fi. De instituto verò ad diẽ certũ dic, si institutus à pagano, habeẽ pro instituto purè: vt ſ. de hære. inst. l. hereditas. idcò antè põt cogi adire & restituere: vt j. eo. l. cogi. ſ. cũ quidã. Si à militẽ, dic vt dixi de instituto sub cõditione, vt de test. mili. l. in fraudẽ. ſ. miles. & hac l. sed & si ante. secundũ vnã opi. glos.

4 Circa scm †an possit spontè adire, et restituere, dico ꝙ adire nõ põt, sed põt petere bonorũ possessionẽ scdm tab. vt l. ij. ſ. si sub cõditione. de bon. pos. secundũ tabu. dixi in l. si quis instituatur. de hæred. institu. restituere põt de facto, non ꝙ actiones trãseãt per Trebellianum, nisi ratihabitio subsequatur adueniente die, vel conditione, vt hac l. sed & si antè. Circa tertiũ† scilicet de in-

5 stituto purè rogato sub conditione, vtrum possit adire & restituere, dic: aut est rogatus de restituẽdo purè vni pro parte, & alij sub conditione pro alia parte: & tunc ab eo, cui est rogatus purè, potest interim cogi adire & restituere: vt l. j. ſ. sed & quoties. ſ. eo. Aut est rogatus tantũ sub conditione: & tunc potest cogi adire & restituere: non tamen transeunt actiones per Trebellianũ: vt l. proxi. ſ. Antistia. Si verò est rogatus restituere ad diem: tũc aut est dies certa aut incerta. primo casu põt cogi & adire & restituere: vt l. recusare. in fi. ſ. eo. & l. cogi. ſ. cum quidã. j. e. Aut est dies incerta: & tunc aut suspendit fideicõmissum: & idẽ qd̃ in simplici conditione: vt l. dies incertus. de cõdi. & demõ. & C. de fideicõ. l. post mortẽ secundũ vnã lect. Si verò diẽ fideicommissum nõ suspendit, vt quia est appositus dies mortis fideicõmissum non suspendit, vt quia est appositus dies mortis fideicõ missarij: vt l. hæres meus. de condi. & demon. tunc idẽ ꝙ in die

6 certa: vt l. post mortem secundũ aliã lect. Circa vltimũ† vtrũ spõte possit adire & restituere, dic: aut est rogatus de restituẽdo pluribus: & tũc restituendo vni nõ transfert actiones, nec sibi cõtingit liberatio, nisi in euentũ conditionis ill e, cui facta est restitutio superuiuat. & sibi restitutũ esse velit: vt l. cùm pater ſ. à filio ſ. de leg. ij. & l. vxorẽ. ſ. Seium. ſ. de lega. iij. Si verò est rogatus de restituendo vni: & tũc aut est sui iuris, & põt interim restitue re adueniente cõditiõe: cõtingit liberatio, nõ tñ interim trãsferũ tur actiones per Trebellianũ: ga nõ est facta restitutio prout de functus voluit: vt l. post mortẽ. C. de fideicõ. probat in hac l. & ita doc. intelligũt licet gl. hic. & l. post mortem. aliter sentiat. Aut ille, cui debet fieri restitutio, nõ est in sua potestate: & nõ põt sta tim restituì: vt l. filius. ſ. diuus. ſ. de lega. j. & ibi dixi rationẽ. Vltimò gl. q̃ est hic: quia distinguit in hac materia, vide & signa.

1 ☞*Statutum quod quis cogatur suscipere arbitramentum, qualiter intelligatur.*

Apud Iulianum. Hæres nõ põt cogi adire, nisi omne damnũ, ꝙ timet

1 sibi sarciatur, vel à prætore remittatur. h. d. Not. ar. †ꝙ statuta q̃ dicunt aliquos cogendos ad suscipiendũ arbitramentum, debent intelligi, nisi ille aliquod incõmodũ suspectũ habeat, vel aliquod damnũ timeat: tunc enim non potest cogi, nisi illud sibi sarciatur, vel à prætore remittatur, vt hic.

1 ☞*Vulgaris tacita aut ualeat, requiritur aditio ex testamento. & infra nu. 3.*
Existentia sui hæredis dato cohærede extraneo nihil operatur.
Testamentum quod non possit assumere uires à tacita uulgari.

1 **Idem Iulianus.** †Ad cõfirmationẽ tacitæ vulgaris requiritur aditio ex testamẽto. paterno. h. d. secũdũ gl. Vel dic ꝙ loquit in pupillari & secũdũ hoc intẽdit: Propter fideicõmissum relictũ ĩ secũdis tabulis, cogit institutus in testõ paterno adire, vt pupillares tabulæ, & fideicõmissum ꝑ cõsequens cõfirmẽtur. h. d. Opp. ꝙ institutus in testõ patris nõ possit cogi adire: vt l. ita tñ. ſ. à patre. j. eo. l. ij. ſ. interdũ. ſ. de vul. & pupil. Sol. nõ cogit adire ante mortẽ pupilli, vt ibi: post sic, vt hic. Oppo. vnius aditio sufficit ad cõfirmandũ testamẽtũ paternũ. vt l. si nemo. de testamẽ. tut. & hic. sed hic pupillus fuit hæres

2 pris: ergo nõ est necesse ꝙ alij cogantur. Soluit gl. intellige ꝙ hic pupillus non adiuit. Sed tũc opp. a existẽtia sui hæredis cõfirmat tabulas pupillares: vt l. pr̃. de priuileg. credito. & l. si filius de vul.

2 & pupilla. & l. Iul. de acquirẽda hr̃ditate. Sol. †notabiliter hic pupillus habebat cohæredẽ extraneũ: & sic existẽtia sui hr̃dis nihil operat. Hoc tenet dy. ꝑ hũc. ſ. ĩ materia substõnũ. & Cy. in materia vulgaris substitutionis, in l. precibus. C. de impub. ꝙ est verũ quãtũ ad propositum nõ simpliciter: vt dixi plenè in l. filius q patri. de vulg. & pupil. Sed tũc opp. ꝙ substitutio pupillaris non possit habere locũ filio nõ existẽte hærede patri: vt Insti. de pupil. substi. in prin. Soluũt quidã ꝙ hic substitutus fuit vulgariter, sed nõ pupillariter. ꝙ gl. b nõ placet: ga text. dicit secũdis tabu. Præterea, si fuisset substitutio vulgaris, posset adire ex substitutiõe: licet ex institutiõe adita nõ fuerit. Vñ nõ esset necesse institutũ cogi adire. Dicit ergo gl. ꝙ hic fuit facta substitutio pupillaris: tñ substituti non adibũt ex pupillari: nã hæreditas pupilli nõ est alia qua cũ nõ adiuerit paterna: sed adibũt substituti ex tacita vulgari cõtenta in expressa pupillari. Not. ex hac

3 gl. †ꝙ tacita vulgaris requirit ꝙ testamentum paternum confirmetur per aditionẽ factam ab alio quã ab ipso substituto: & sic testamẽtum non potest incipere assumere vires à tacita vulgari. Casus est hic secũdũ hãc gl. & Dy. secũdũ Gul. de Cu. in l. precibus. C. de impu. Cõtrariũ tenet Old. & ego idem teneo. Pro hoc adduco casum ſ. de test. mili. l. neque enim. ſ. fi. & l. seq. quod plenè examino in l. j. ſ. de vul. & pupilla. in illa q. de secũdo effectu tacitæ vulgaris. Ad hãc legem respondeo ꝙ loquitur de substitutis pupillariter, & adibunt ex pupillari. Nec potest dici quod pupilli nulla est hæreditas sine hæreditate paterna. Quid enim prohibet ꝙ pupillo non obueniant alia bona, quæ fuerunt sibi quæsita per tutores suos. Et hanc opi. videtur tenere gl. in l. penult. de ven. inspici. & l. lex Cornelia. de vulg. & pupil. & in l. j. illius tit. plenè. dixi. Opp. ꝙ non sit necesse ꝙ ambo adeant, cùm vno adeunte accrescit sibi portio illius repudiantis: vt ſ. his itaque. C. de cad. tol. Sol. cogũtur vt pareatur voluntati defuncti: quia fortè interest fideicommissarij, vt magis habeat ab vtroq; ꝙ ab vno: arg. eius quod dicitur C. eod. l. non iustam. & l. recusare. ſ. Titius. ſ. eo. Quærit glo. de qua hæreditate. Dic vt in glo.

1 ☞*Si fideicõmissarius decedit ante factam restitutionem an restitutio possit fieri eius hæredi.*
2 *Exempla Principis sequenda sunt.*

Vtrum autem. Coactus adire restituere, si actiones

1 perinde non tenetur ac si non adiuisset. h. d. cũ ſ. seq. Innuit ista ſ. ꝙ si fideicommissarius decedit ante restitutionem, ꝙ restitutio

b non potest fieri hæredi eius. Contra. j. eo. b l. cogi. ſ. Metianus. C. de fideicom. l. iij. & l. si in persona. Glos. respondet, & ponit veritatem. Intelligas hic fideicommissariũ decedisse sine hærede. hæc vera licet aliter glo. dicat in l. cum filio. ſ. de lega. j. sed ibi reprobauí. & l. à testatore: de condi. & demon. & ibi dixi. Oppo. quod exemplum nõ sit sequendum: vt l. nemo. C. de sentẽ. Sol.

2 hic †est exemplum Principis, qd̃ est sequendũ: vt l. fi. C. de legi. Opp. ꝙ ante conditionem non posset quis cogi adire & restituere: vt l. sed & si alio. ſ. eo. & l. sed & si ante. e. Solu. ibi fuit institutus sub conditione. hic purè rogatus sub conditione. Hæc solu. est bona in se: tñ ratio l. sed & si ante adhuc durat: quia si restitutio fit ante additionem ab eo qui rogatus est purè, non fit secũdũ ꝙ testator voluit: ergo nõ trãseunt hic actiones. Solu. Fateor ꝙ nõ trãseunt hic actiones per Trebellianũ, ꝑ rationẽ l. sed & si ante. & ideo fuit introductũ remediũ diui Pij, vt si antè decederet fideicõmissarius, ꝙ actiões trãseãt ꝑ Trebellianũ, hęres, q̃ adit, nõ teneaẽ. ꝙ cõtingit siue fideicõmissarius decedat ante restitutionẽ, siue post, ante tñ cõditiõis, vel diei incertę euẽtũ. Opp. scdm hoc innuit ꝙ hęres interi teneatur creditoribus. Rñdeo, fateor; tñ sibi nõ nocet: ga est q̃ eũ defenderet, scilicet tutor pupilli. Sed si non esset qui eũ defenderet, haberet locũ remediũ diui Pij. Et sic est expedita gl. magna, prout pertinet ad hunc ſ. aliud quod sequitur dicam in l. seq. Opp. ad petitionẽ istius seruæ non potest quis cogi adire; vt j. eo. l. non est cogendus. Quædam gl. parua hic nititur soluere: Dic vt l. cogi. ſ. pe. j. eo.

Sed cum ab hærede. Quæro quæ est ratio ꝙ in instituto ꝑ parte nõ habet locum constitutio. Rñdeo: quia est alius, cuius additione confirmatur testamentum. & competit libertas. Sed ad hoc op.

¶ Quæro q̄. Et nota ꝙ exceptio tua non interest, pōt opponi. vide Inno. in c. super his. de accu. licet si nō opponit, sententia valeat. Tex. est sin. l. si posthumus. §. si qs ex his. ff. de inoff. testa. & Inn. dixit singu. in d. c. super his. ꝙ si opponit ante litis cōtestationē, transfert onus probādi in aduersariū: si post litem contestatā, transfert in opponentem. Andre. Barba. 2

b ¶ Reseruatio. Adde qd operet reseruatio exceptionū. Bal. cōs. lxxx. iij. li. & Paulū de Ca. cōs. cccxcij. in ij. co. & vide Franci. de Are. in c. exhibita col. fin. de iudi. 3 4 5 6

c ¶ Filiusfa. Adde dū Ale. postea tāgit, an minor possit accusare sine consensu pris, Bal. consi. lxix. 1

Prouidentia, aduerte, quidā testator reliqt quædā legata singularia, deinde dixit. residuū verobonorū meorū volo ad talē pertinere. cōcluditbar. ꝙ p talia legata substitutio vniuersaliter facta p verbū, residuū vero, &c. nō alterat, sed remanet in suis viribꝫ, ac si esset institutꝰ: vt l. ij. C. de hæred. insti. ita Bar. in l. cēturio. ī vltimis verbis quartæ q. principalis. ff. de vul. & pup. do. Alex. in d. l. cēturio. in col. fi. allegat Bar. tenere cōtrariū ī hac l. cogi. ī pri. Sol. dat ipse do. Alexā. dic vtibi p eum. Cui adde ꝙ posset dici ꝙ illa vniuersalitas ī d. l. cogi. fuit adiecta certæ quātitati ipsiꝰ īstituti: ī d. vero cēturio. Bar. loquit ecōtra. Sed dubitat de illo verbo ptinere an dicat īstituꝰ dire cto. ā per fideicōmissum. qd tū relinquit cogitandum. 1 2 3

ꝙ ābo debent cogi adire & restituere: vt ś. l. proxi. §. j. Sol. Ibi cogebatur ab eo qui restitutionē petebat, scdm voluntatē defuncti. hic cogebatur ante conditionē, & sic non scdm voluntatem defuncti. Hoc sentit gl. magna præcedentis legis, & bene quā no.

Neque. Glossa legit tribus modis. vide eam, & tene primā lectu.

¶ Ille a quo.

☞ *Exceptio, quæ rei interesse non continet, non admittitur in causis summariis: & si interest: admittitur: sed si requirit altiorem indaginem, reseruabitur.*

Hæres si decedit ante aditam hæreditatem, fideicommissum uniuersale quando extinguatur.

De fideicommisso qualiter potest esse dubium, si nō est dubium de testamento.

Ratio quare exceptio testamenti non admittitur, fideicōmissi sic,

Reseruatio exceptionū quā iudex facit, quid operetur.

Infans institutus à matre, & rogatus si decederet sine liberis ut hæreditatem restituat Titio: si decedit hæreditate non adita: an pater possit cogi adire & restituere.

Si de testamento. In ṫ causis summariꝭ non admittitur exceptio rei, q̄ interesse nō cōtinet: & si interest, admittitur. sed si requirat altiorē indaginē, reseruatur. h. d. Nota ꝙ dixi in summario. Secūdò nota ṫ ex fi. ꝙ si hæres decedit ante aditam hæreditatē fideicōmissum vniuersale extinguitur. Ad hoc opp. C. eo. l. non iustā. Gl. soluit notabiliter: Q̄ndoq; quis decedit post aditionē: & non est dubiū ꝙ valet fideicōmissum. Quādoq; ante aditionē, & ante coactionē: & tūc fideicommissum extinguitur. Casus est hic, ī fi. Quādoq; ante aditionem, post coactionē: tūc fideicommissum nō extinguitur, sed debetur ab eo, ad quē vadit hæreditas, siue sit cohæres, siue substitutus: vt d. l. non iustā. siue veniēs ab intestato: vt l. post cōsanguineos. in fi. j. de suis & leg. Itē id, quod dixi de hærede decedente ante aditionē & coactionē ꝙ fideicōmissum extinguatur, intelligas nisi ad hæredem trāseat ius deliberādi vel adeūdi aliquo ex casibus, quos dixi in l. vētre. de acquī. hære. tūc enim cogetur hęres hæredis sicut ipse hæres: vt l. eā quā. C. de fideicom. facit ꝙ dixi. ś. eo. l. recusare in prin. ṫ Quæro quomodo potest esse dubiū de viribus fideicōmissi, si de testamēto nō esset dubium. Rn̄. poterat esse dubiū an fideicōmissum esset particulare, vel vniuersale: vt l. cogi. in prin. j. eo. vel testamētū dicebatur factum sine solennitate, vel absq; aliqua scriptura, & hæres confitebatur testamentum, & negabat fideicommissum. Et ex hoc potest esse qd ista q̄stio requirat altiorē indaginē: quia fortè oportet ꝙ testes a veniant de longinquo. Quæro, q̄ꝰ est ratio ṫ differentiæ de exceptione testamenti, quæ non admittitur: & fideicōmissi, quæ admittitur. Rn̄. si defunctus non potuit facere, non interest hæredis, qui mihi restituit & adit: quia à nemine poterit conueniri. nec per aditionem fuit factus hæres: nec ad eum aliquid pertinebit. Sed quando dubitatur de viribus fideicommissi, an valeat vel non interest hæredis: quia si fideicommissarius cogeret eum adire, aufert sibi ius quartæ. & ius deliberationis suæ: vt j. eo. l. cogi. §. idem Metianus. & ideo debet examinari. Secundū hoc puto quod si opponerentur exceptiones de viribus testamenti, interest hæredis: quia fortè est hæres ab intestato filius defuncti: & sic apud eum remanet illa hæreditas: tunc esset examinanda illa exceptione aliquod damnum patiatur: vt l. apud Iulianum. in prin. ś. eo. & j. eo. l. ita tamen. §. quoties. Dic ergo, in exceptionibus. in quibus tractatur de viribus fideicommissi. si nullū interesse hæredis continet, quia fortè repudiauit iam hæres; tunc illa exceptio non debet audiri, nec examinari. Prædicta vera, ni si esset notorium testamētum, vel fideicommissum esset nullum vt l. j. §. ij. cum gl. de tab. exhib. & l. si quis legatum. §. j. de fal. & no. in l. eam quā. C. de fideicom. Quæro ṫ quid operatur ista reseruatio exceptionis, quam iudex facit: Rn̄. hoc, vt si apparebit exceptiones esse veras, & iuridicas: quicquid est factum, habeatur pro non facto, vt hic: & l. prætor. in princi. & l. quivias. §. j. de damno. infec. Vlterius scias ṫ ꝙ do. Francis. Accur. disputauit vnā q. mater instituit filiū. vt si decederet sine liberis, restitueret hæreditatem Seio: decesit infans hæreditate non adita, vtrū pater posit cogi adire & restituere? Et dixit ꝙ si pater adiuit sponte, per l. si infanti. cogitur restituere: vt l. si alienus seruus. ś. de le. ij. si non adiuit sponte non pōt cogi, per d. l. si alienus, ꝙ nō placet: qa imò pōt cogi, sicut ille, ad quē trāsit ius deliberandi, vel alio modo ius adeūdi: vt no. ꝙ gl. in l. eā quā. C. de fideicommiss.

Tempestiuum. Vidimus quis potest cogi: videamus per quem. & hoc intendit: Maior minorem cogere potest. par in parem non habet imperiū. h. d. Prosequere vt in glossa. Oppo. ś. de offic. procon. l. j. Dic, ibi de voluntaria iurisdictione: hic de contentiosa. An autem quis possit subire officium pluriū, plenè dic per Gul. in l. iij. de adopt.

c **Si quis.** Filiusfamilias militeꝭ potest cogere patrem adire & restituere. h. d.

n **Am quod.**

☞ *Qui repudiauit, perdit ius adeundi ad suum commodum.*

Sed & qui. Etiam post repudiationem quis cogitur adire, nisi bona sint vendita. h. d. ṫ No. q̄ licet ille q repudiauit, perdat ius adeūdi ad sui cōmodū, vt l. sicut. C. de repu. hæredi. tn̄ pōt cogi agere ad commodum alienum: vt hic.

☞ *Authenti. ex causa. quod confirmet substitutionem pupillarem.*

Si quis compulsus. Per aditionem factam coactè confirmantur legata, & fideicommissa, tabulæ pupillares, & cætera alia. h. d. No. arg. ṫ ꝙ tabulæ pupillares confirmantur per aut. ex causa. quæ dicit, cætera firma permanent. Nā tabulæ pupillares continentur appellatione cæterorum: vt hic dixi in l. filio præterito. de iniusto testa.

Qui cōpulsus. Non omnis. Qui cōpulsus adit hr̄editatē, nō pōt pœnitendo hr̄e bn̄ficiū quartę. h. d. Iurisconsultus postq̄ posuit illud senatusconsultum de coactione in l. quia poterat. primò declarauit quis posset, vsque ad l. ille à quo. §. tempestiuū ibi: per quem iudicem. vsq; ad hunc. §. hic ad cuius petitionē iudex cogat hæredem, vsq; ad legē, ex facto. & hoc dicit: Rogatus de restituenda re vel quantitate, non pōt cogi adire. secus si rogetur de vniuersitate rerum, vel quota. h. d. vsq; ad l. cogi. §. cum quidā. Oppo. hic dicitur ꝙ si rogatus sit aliquis restituere bona, transeunt actiones. Contra. ś. de leg. j. l. non amplius. §. fi. & l. si qs seruum. §. fi. cum l. seq. ś. de leg. ij. Solu. Hic fuit rogatus restituere omnia bona, vel simpliciter: ibi partem bonorum. Quod plenè dic vt l. si quis seruum. §. fi. de leg. ij. Oppo. ꝙ appellatione pecuniæ tantùm pecunia numerata contineatur. j. ad Macedo. l. j. Solue vt dixi in l. talis. ś. de leg. j.

☞ *Pecuniæ appellatione quare totum patrimonium contineatur.*

Verbum peruenire, largè & impropriè accipitur, ne intercidat fideicommissum.

Verba obliqua adiecta certæ rei, non extenduntur ad uniuersitatem bonorum.

Verbum relinquo, adiectum certæ rei, non importat institutionem hæredis.

Clausula, ære alieno deducto, in testamento quid importet.

Testator si rogat expresse aliquem restituere quod superest à debitis & legatis, quod sit fideicommissum uniuersale.

Rogatum si decesserit sine liberis, à dictis iudiciis, & legatis restituere residuum bonorum.

¶ Ogi. Nota ibi in versic. in ambiguo. ṫ rationē quare appellatione pecuniæ totum patrimonium contineatur, scilicet ne intercidat fideicommissum. Dixi clariusꝭ in dicta l. talis. Secundò not. ṫ ex versi. sed & si quis ita rogauerit quod licet verbum peruenire, propriè intelligatur deductis oneribus: tamen hic assumitur largè, & impropriè, ratio est, ne intercidat fideicommissum. Sequitur ver. & generaliter, Iurisconsultus hic ponit summarium eius quod dixerat.

ṫ rat. Not. ṫ ꝙ verba obliqua adiecta certæ rei vel quantitati, nun a quā extendūtur ad vniuersitatem bonorū. Vnde est arg. ꝙ ver b bum relinquo, adiectum rei singulari, non trahatur ad institutionem directā, vel obliquā, secundum Dy. Et pro constāti pot nit Rich. Ma. in quadam disputatione, de qua feci mentionem in l. illa institutio. & in l. his verbis. in prin. de hæred. insti. proba tur in aut. vt cum de app. cog. §. aliud. vbi non sufficit filio relinquoquo relicti titulo, sed iure institutionis. Et sic apparet ꝙ verbum relinquo, adiectum certæ rei, vel quantitati, non intelligitur iure institutionis, nisi exprimatur. Sequitur ver. inde quæritur. Hic ponitur determinatio Iuliani: & rationes factæ in tex. 4 non soluuntur nec declarantur: ideo examinemus ṫ quid impor tent dicta verba, deducto ære alieno, in legatis. Rn̄d. hoc fuit de claratum. ś. eo. l. Marcellus. §. pe. ś. q hæres ipse si vult, soluat: si non, hæreditatem restituat. Et hæc est sententia Iuliani hic posita in fi. Et ex hoc nō obstat ratio prima, q̄ innuit ꝙ ex ipsa vi verborū magis id, ꝙ supereset ex hæreditate, q̄ ipsam hæreditatē restitueret sit rogatus: qa nō est verū ꝙ verba hæc significent: sed magis in potestate hæredis ponitur, si ipse vult soluere, vel aliꝭ 5 restituere ad soluendū. No. ṫ tn̄ diligēter illa verba: quia si aliqs in testō rogaretur expresse restituere ꝙ supereset à debitis, & legatis, vel residuū bonorū à dictis iudicijs, vel legatis, ꝙ istud nō esset fideicōmissum vniuersale: vt hic tex. expresse dicit. Et per hoc semel de facto consului aliter: Per verbum commune fuit facta substitutio per hunc modum, Si decesserit sine liberis, resi c duū bonorum meorum à dictis iudicijs, & legatis deueniat in talem. Dicebam ꝙ substitutio hæc non potest esse directa: qa verbum commune adijcitur certæ rei magis q̄ vniuersitati, vt hic patet: ideo non trahitur ad directam: vt dixi. ś. proximo. §.

Si quis. Fideicommissariꝭ vniuersales possunt cogere hęredem adire, siue sit vnus, siue plures, siue insolidū siue pro parte. hoc dicit.

Sed & si quis. Ratione hæreditatis propriæ testatoris locus est Trebelliano in hæreditate aliena. h. d. Oppo. j. proxi. §. Solue prout ibi dicam.

☞ *Institutus ex re certa eo casu, quo hæreditas pertinet ad eum: & si actiones ad eum transeunt, potest cogi adire & restituere.*

Rogatus restituere hæreditatem alterius, quæ obuenit testatori, non detrahit Trebellianicam,

Sed & si miles. Eo casu, quo ad institutum ex rebus certis transeunt iura, & actiones: illo casu à fideicommissario certarū rerum poterit cogi hæres adire 1 & restituere. h. d. No. argu. ṫ ꝙ institutus ex re certa eo casu quo hæreditas pertinet ad eum, sic ad eum transeunt actiones, poterit cogi adire & restituere: sicut hic dicitur in testamēto militis.

2 ṫ No. ꝙ quando quis rogatur restituere hæreditatem alterius, q̄ obuenerat testatori, non est locus Trebellianicæ. Contra. ś. ꝓxi. §. quidam. solum ꝙ hic corrigitur. Sed non est verisimile qd̄ se corrigat incontinenti. Aliꝭ ꝙ ibi peruenerat ad rogantem restituere: hic non. Quod glo. non placet: quia relinquendo videtur adire: vt ś. de acquī. hære. l. Pantonius. §. fi. & l. si auia. C. de iur. delib. Hug. soluit aliter, vt in glos. Tu dic quod ibi fuit rogatus restituere hæreditatem testatoris totam vel partem: & etiam aliā quæ testatori obuenerat: hic vero fuit rogatus restituere solū aliā hæreditatem. De viribus autem huius relicti, dixi plenè. ś. de le. ij. l. cùm filius. §. Lucio.

Cum quidam. Rogatus restituere ad diem certū, potest interim cogi adire & restituere. h. d. Oppo. ś. eo. l. sed & si ante. Solu. Hic de rogato restituere ad tempus certum: ibi ad tempus incertum. no. in l. recusare. §. fi. ś. e.

Metianus. Ad petitionē vnius ex fideicōmissariꝭ potest hæres cogi adire & restituere totū: & ille, cui totum restituitur à fideicommissario quartam non detrahit. h. d.

1 ☞ *Fideicommissum uniuersale ante restitutionem uadit ad hæredes.*

Idem Metianus. Coactio vnius ex fideicommissariꝭ, facit hæredem perdere quartam in totum: si contemplatione totius coegit: secus si contēplatione partis propriæ. h. d. ṫ No. tex. ibi: aliꝭ in locum eius successerunt. ꝙ fideicommissum vniuersale ante restitutionē vadit ad hęredes. Nec obstat. ś. eo. l. apud Iulianum. §. vtrū. quia respōde vt ibi not. Et per hoc reprehenditur gl. in l. cū filio. ś. de leg. j. & l. à testatore. de condi. & demō. Ex hoc. §. formatur distinctio posita per gl. ś. eo. l. j. §. sed & quoties. quam nūc vide, & intellige.

Si seruo. Rogatus restituere seruo pluriū, perinde est, ac si esset rogatus restituere pluribus. hoc dicit.

1 ☞ *Pater qui rogatur restituere filio, qui sit q, non sit locus Trebelliano.*

2 *Pater si sit rogatus de emancipando filium, an filius possit hoc petere à patre.*

Si pater filio. Ad petitionem filij in potestate pōt pater cogi adire & restituere in nō castrēsi, & etiam in castrensi, ad petitionem verò seruui proprij quis nō cogitur adire, sed sponte c adiens cogitur restituere. h. d. Opp. ṫ q̄n pater rogatur restituere filio, non est locus Trebelliano: vt ś. de leg. j. l. cum filio. Sol. Quādoq; pater instituitur, & rogat̄ de restituendo ipsi filio: tūc est locus Trebelliano quo ad oīa eius remedia: vt hic. Quādoq; filius instituitur, & pater rogatur de restituendo ipsi filio: tunc est locus Trebelliano quo ad omnia remedia, præter q̄ quo ad deductionē quartæ: vt d. l. cùm filio. & l. j. §. fi. filio. ś. eo. Opp. ꝙ filio in potestate nō cogat̄ pr̄ restituere: vt j. eo. l. vbi purè. Soluit gl. ꝙ interim fuit emancipatus. Hoc nō vr̄ de mēte literę qd̄ patet ex eo ꝙ sequit̄ de fideicōmisso pertinēte ad castrē se peculiū. Vñ soluūt aliꝭ ꝙ hic loquit̄ de filio in potestate. Non obstat l. vbi purè. qa ibi fuerūt verba q̄ sapiebāt extēsionē fideicōmissi in tēpus existētię sui iuris: hic nō. hæc vera, vt ibi dicam. Sed oppo. quomodo ad petitionē filij cogeat̄ pr̄, cū quicqd quærit filius, quærat patri scdm ista tpa: vt l. placet. ś. de acq. hære. Solūt quidā ꝙ fieret restitutio in peculiū tm̄. Aliꝭ dicūt, & hoc tāgit la. de Are. ꝙ cogeat̄ adire, nō restituere: & hoc ne pereat fideicōmissum patre interī moriente: vt l. ille à quo. §. fi de testamēto. ś. e. Vel dic, dicit ipse, ꝙ cogeat̄ adire. & restituere. Ad id, ꝙ dicit̄, ꝙ qcqd q̄rit filius q̄rit patri: verū est, patri volēti: ied si pater non vult, ꝙ est hic qn̄ adire recusat: tūc habet filius vt castrense. Hic est casus. qd̄ no. Sed contra hoc facit l. seruus vetāte. de ver. ob. & l. etiā. de acq. re. do. Dic ergo ꝙ spāle est hic, sicut in patre dilapidāte: vt j. eo. l. Impator. Satis em̄ est dilapidatio, recusare adire hæreditatē. Et in hāc sentētiā inclināt Ia. de Are. & Oldr. licet gl. teneat primā scilicet ꝙ filius interim fuit emācipatus. Oppo. ś. de in ius voc. l. j. & ij. Sol. intellige hic partē cogi petita venia.

Quæro, ṫ quidᵈ si pater est rogatus de emancipando filium: an d filius possit hoc petere à patre? Glo. distinguit optimè: aut patri est aliqd ob hoc relictū, aut nō. & si est relictū, aut agnouit, aut nō. De hoc ś. de leg. j. l. filius. §. fcdm vulgarē. & l. si cui. de cōdi. & demon. Venio ad versi. sed si seruo. Opp. C. de ma. testa. l. seruo tuo. Sol. Hic libertas data directò trahitur ad fideicōmissum. quod dic vt in glo. Opp. ꝙ ad petitionem seruī possit dominus cogi adire: vt j. ea. l. §. si ego. Dic vt ibi.

Hi qui. Qui non potest capere solidū pro se, capit vt alij restituat. h. d. Quid de his qui capere possiunt? Glo. remittit ad not in l. eam quam. C. de fideicom. dic vt ibi.

1 ☞ *Fideicommissarius secundus cogit primum hæredem adire & restituere.*

Si ego. Vnus solus institutus rogatus potest à seruo hæreditario cogi adire & restituere: siue sit fideicommissarius primus, siue secundus. h. d. not. ṫ Nota ꝙ fideicommissarius 1 secundus cogit primū hæredem adire. & restituere. Opp. ś. eo. ti. ver. sed si seruo. Sol. Ibi hæredis seruus erat: hic hæreditarius. Et hūc articulū explicat gl. hic. Dicā plenius ī l. nō est cogēdus. j. e.

Talis quoque. Qui ad vno cōsecutus est libertatem, potest alium cogere adire, & restituere hæreditatem. h. d.

1 ☞ *Verba directa, quæ directò ualere non possunt, trahuntur ad fideicommissum.*

2 *Verbum suus sua suum, prolatum per notarium in tertiam personam, refertur ad personam disponentis.*

¶ Ex facto. Iurisconsultus vsq; ad hāc legem tractauit ordinatè de qnq; remedijs senatusconsulti Trebelliani, s. de tribus primis in l. j. vsq; ad. §. si hęres. Ibi de quarto, s. de remedio detractionis quartæ, vsq; ad l. quia pote

SPOMATES.
¶ Not. ꝙ verba. Et sic limita l. j. §. si exfundo. ā. de hære. insti. secūdū Ange. ibi post Dyn. & vide Io. de Imo. ibi. idem Abb. in c. Raynutiꝰ. in ij. not. de testamē. tenet cōtra istud dictum Bar.
¶ Relinquo. Adde an trahatur ad institutionem, Bald. cōs. x. iiij. lib. Ang. cons. cl. Ro. consil. lviij. Bal. consi. cxciij. j. li.
¶ Residuū. Adde videndū quoddā cōsilium inter cōsilia Bal: cclxxxviij. iiij. lib.
¶ Quæro quid. Et vide Bal. in l. quanuis. C. de fideicom. And. Barb.

¶POMATES.

a ¶Si quis rogat[9]. Et vide Bar. in cõsil. qđ incipit, statuto cauetur. & in cõs. seq. ici. inter gabellatores. vbi cõsuluit, statutũ loquẽs de filijs, nõha bet locũ in bastardis sed in natis ex cõcubina sic. vide ibi. 1

b ¶An ergo. Adde an naturalis filij[9] excludat substitutũ, & qñ est natus ĩ figura matrimonij, & qñ pater erat persona nobilis. Bal. cõs. ccviij. iiij. li. vbidicit q naturalis excludit substitutũ extraneum naturali causa inspecta, & voto parentũ, q etiam circa naturales cadit, nisi ratione cõtrarię, & præsumptionis cõtrarię esset cõsiderandum. Item naturalis secundũ eum ibidem non excludit substitutũ, qñ testator dixit, sine liberis ex linea masculina: qa tũc testator cõsiderauit agnationẽ, q in naturalibus nõ cadit l. si spurius. j. vnde cog. & illi matrẽ, non patrẽ sequuntur. l. vulgo. de sta. homi. Vidẽ etiã Per. de Anc. cõsi. ccxxvj. Et inquantũ Ale. tãgit an lex, cũ acutissimi. habeat locũ in ascẽdẽtibus & collateralibus, vide Bar. cõsil. cxiij. ij. li. An autẽ d. l. habeat locum in vxore grauata restituere: vide Bal. consil. lj. v. lib. 2

c ¶Dignitatẽ. Adde de emphyteusi q refert Bal. eius consil. xx. j. lib. tenuisse martinũ de fa. & q ipse dicit de feudo, scilicet q si ex constitutione regia sit, q feudum possit transire ad quencunque etiã incapacẽ: dũmodo ille incapax alienet intra annũ, q vigore talis constitutionis nõ poterit ad spuriũ quenire: quia de tali incapace regia maiestas sensisse nõ videt & inquantũ Ale. dixit q legitimati per subsequẽs matrimoniũ succedunt in feudũ, q illud est verũ, cũ matrimoniũ .pce dit de iure cõi. Si autẽ dispensatur sup matrimonio solo, filij antẽ nati nõ legitimãtur. l. Paulus. de stat. homo. Si autẽ sup vtroq; dispensetur: tũc filij vigore rescripti legitimantur, nõ matrimonia: ideo non succedunt. Et ita dicit Bal. consil. cccxxx. j. libr. de quo tamẽ vide Pe. de Anch. consil. ccccx. 1 2 b

d ¶Quid si à lege. Ad de inquantũ Ale. ponit stante statuto q

rat. ibi vsq; ad hanc l. tractauit de vno remedio, s. coactionis. Hic vsq; ad finẽ tituli tractauit promiscuè de omnibus, & hic principaliter tractat de viribus fideicommissi. & hoc intendit: Verba directa, †quæ iure directo valere non possunt trahũtur ad fideicõmissum. h. d. †No. tex. qui dicit. sua gl. exponit, scilicet rogantis. Sæpe enim accidit cũ notarij conficiant testamenta per verba tertiæ personæ, dubitatur an hoc pronomen suus sua suum, referatur ad ipsum testatorẽ vel hæredem eius. q in dubio referatur ad testatorem, nisi aliud de mente appareat. Sequẽtẽ. §. vide per te. vsq; ad. §. si qs rogatus.

☞ *Soboles iniusta in homine in dignitate posito abhorretur.*

Imperator in priuilegijs legitimationis excipit filios illustrium.

Filius naturalis an excludat substitutũ, & sic faciat q. deficiat fideicommissum.

Filius legitimus tantũ an excludat substitutũ. remissiuè.

Spurius non excludit substitutum.

Substitutus excluditur, qñ quis decessit cum uno filio.

Filius ad hoc ut substitutum excludat, an sit necesse q. sit hæres patris. remissiuè.

Clausula, sine liberis, an subintelligatur, remissiuè.

Fundus si est receptus in emphyteusi pro se & filijs suis. an intelligatur de naturalibus in emphyteusi priuata, ut in ultimis uoluntatibus: in ecclesiastica non.

Naturalis non succedit in feudo.

Naturalis an ueniat in sententia, quando quis est condemnatus cum filijs usque ad tertium generationem.

Filij appellatione in lege, an ueniat naturalis. remissiuè.

Bastardus, & naturalis, & similes, an idem sint. remissiuè.

Si quis rogatus. [a]Filij naturales in seruitute cõcepti faciunt fideicommissi conditionem deficere. alias ex dignitate, & conditione psonæ diuersimodè statuetur. h. d. Oppo. de prin. ad fi. Sol. q in prin. dicitur per finẽ declaratur, vt ex qualitate personarum diuersimodè præsumamus. Quæro, quid vult dicere Iurisconsultus ex dignitate, &c. Quidam dicunt †q si est homo positus in dignitate, præsumatur de naturali sensisse. hoc est falsum: quia in hominibus in dignitate positis ista soboles magis abhorretur: vt l. si qua illustris. C. ad Orfi. Dominus Imperator in priuilegijs legitimationis nobis cõcessis excipit filios illustriũ, & spectabiliũ personarũ. Et hoc illa ratiõe: quia in nobilibus illam sobolem potius abhorret. Dic ergo homo, positus in dignitate. de tali sobolenõ videtur sensisse. Et hoc tenet glo. in l. generaliter. §. eum autem. C. de instit. & substit. licet Iac. de Are. aliter sentiat. Oppo. q naturalis nullo modo excludit substitutum: vt l. generaliter. C. de instit. Soluit gl. ibi q testator non expressit: sed à lege talis conditio subintelligitur: hic quando expressit testator. q multi tenent, sed non est verũ. Lex enim subintelligit: quia præsupponit testatorẽ sic voluisse: vt l. cum auus. de condi. & demon. l. cum acutissimi. C. de fideicõ. Dic ergo q intelligatur secundũ distinctionem huius. §. An†ergo[b] naturalis filius excludat substitutum. Dic, aut loquimur de naturali in seruitute concepto, aut de alio naturali. Primo casu, aut fuit cõceptus in figura matrimonij: & excludit substitutum: vt Instit. de ser. cog. in prin. & s. de le. ij. l. Lucius. §. fi. & de iur. deli. l. fi. Secundo casu recurrẽdũ est ad distinctionẽ huius legis: quia aut apparet de voluntate defuncti q de naturali 1 2 b

senserit: & voluntati stamus, vt hic, ibi: ex voluntate. Et intelligo volũtatem defuncti præsumi, si verba dirigebat ad talem, qui alios filios quàm naturales habere non poterat, vt ad furiosum: vt l. hæredibus. §. fi. j. e. & ibi dicã. Vel si in alia parte testamenti de naturalibus fecit mẽtionẽ. ar. l. qui filiabus. in prin. s. de le. j. & de le. ij. l. cũ pater. §. rogo Si verò de voluntate non apparet: aut erat homo positus in dignitate: & de naturali sensisse non videtur, vt hic dum dicit, ex dignitate. & intelligo ex dignitate hominẽ honestæ vitæ, vel honorabilis cognationis, ita q ei esset verecundia si sua cognatio, siue suadomus deueniret ad bastardos. ar. ad hoc. j. de ven. in pos. mit. l. j. §. & generaliter. & s. de ven. inspi. l. j. §. de inspiciendo. ver. publicè emẽ interest. &c. aliàs naturalis excludet substitutum, vt hic. Quæro†quid de legitimo tantũ. an subsitutũ excludat. Dic vt l. si ita quis. §. j. s. de leg. ij. & gl. hic tãgit. Quæro†quid de spurio? Rñ. q spurius nõ excludit subsitutũ: vt in auẽ. ex cõplexu. C. de ince. nup. & in cor. qb. mo. na. effi. sui. §. fi. quia filij non sunt nominãdi: & hoc verum in masculo, cui facta est substitutio. In muliere verò fortè recurrendũ esset ad distinctionẽ p̃dictam: ar. Insti. de succes. cog. §. vulgo. & j. vnde cog. l. si spurius. Quæro, †quid si aliquis decessit cũ vno filio? Dicit glo. q substitutum excludit. alle. l. pater. de cõdi. & demon. Text. est in l. nõ est sine. de verb. sig. Quæro†an sit necesse q talis filius sit hæres patris. Dic vt no. in l. filius. §. cum quis. s. de le. j. Quæro, † quid si testator nõ dixit, si decesserit sine liberis, an subintelligatur. Dic vt l. cum auus. de cõdi. & demon. Quæro†quid in contractibus, aliquis accepit fundũ in emphyteusim pro se suisque filijs: an intelliget de naturalibus. Spe. tangit in ti. de emphy. §. nunc aliqua. ver. lxvij. & videtur dicere q idem sit in vltimis voluntatibus, quod in contractibus. Sed nõ possum animaduertere quomodo hoc p̃cedit: quia pater filio naturali nullam actionem q̃rit: quia extraneus est: ergo ei non quærit. sicut nec mater filio: vt l. debitor. §. fi. j. eo. ideo non põt dici q ex illo cõtractu emphyteutico filijs naturalibus quæsita sit actio personalis, nec etiam realis: quia nõ fuerunt in possessione ipsius, vel alius pro eis. Nam, vt ego dixi in l. Gallus. §. quidam rectè. s. de lib. & posth. dicta verba, pro se suisque filijs, intelliguntur ordine successiuo. Pater ergo ingressus est possessionem pro se tantum, & sic filius non habet ius personale nec reale. Sed sustinendo dictum Spe. possumus dicere q filius naturalis potest habere ratum, & ager contra hæredis patris, vt sibi cedant actiones: vt l. pe. de neg. gest. Facit quod no. in l. huiusmodi. s. de leg. j. Prædicta possent esse vera in emphyteusi data à priuato: sed in emphyteusi data ab ecclesia. Nec credo q intelligatur de naturalibus aliquo casu. De illis enim non cogitauit ecclesia: nec præsumendum est q cogitauit propter dignitatem suam: & quia tales naturales non possunt haberi sine peccato mortali. Quæro quid in feudis? †expressum est q naturales in feudo non succedant, etiam si fuerint legitimati: vt x. collat. si de feu. fue. contro. c. j. §. naturales filij. Sed in priuilegijs nostris est expressum q etiam quo ad feuda & vasallagia possumus legitimare. Quæro†quid in sententia? Imperator condemnat aliquem & suos filios, vsq; ad tertiam generationem: an filij naturales comprehendantur? Hãc q. tangit Cy. in l. libertinum. C. de inter di. ma. & videtur tenere q non cõprehendantur. Contrariũ videtur tenere in l. quisquis. ad l. Iul. ma. in quarta q. q modo nõ examino. †Quæro quid si â lege proferat istud verbũ filij, an intelligantur naturales. Vide q dixi in l. pronũciatio. de ver. signi. & l. tutelas. de capi. di. Quæro†an bastardus naturalis & similia nomina idẽ importãt. Gl. s. de cõcub. super rub. videt dicere q idẽ sit. Tu dic pro intellectu istorũ nominũ. & extra. de renũ. c. nisi cũ pridẽ. §. psonæ. & ibi per gl. Vltimò vide gl. in fi. q̃ signat arg. 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 d

inter patruũ & nepotẽ fiat cõpromissum de cã vertente. Pe. de Anch. cõsi. clxxxvij. Et inquantũ Ale. ponit de statuto p̃mittẽte vindictã, an spurius poterit vindicare, adde Bald. consil. cxix. v. lib. vbi tenet q statute statuto q cõtingentis vsq; ad quartũ gradũ permittatur vindicta. q spurius cõprehendit. Et inq̃ tũ tangit de statuto disponẽte q delegato soluatur gabella præterq̃ si sit factũ filio, adde q Ang. in terminis cõsuluit cõsil. xxx. Et an stante statuto q de causis ordinarie ventilatis soluatur gabella pręterq̃ inter ascẽdẽtes, & descendentes comprehendantur spurij. Bal. consil. clxiij. v. li. Et inq̃tũ tãgit an pater inter filios natura les posit testari cũ duobus testibus, vidẽ q̃ vltra ipsum posui in d. l. hac consultissima. Et inquantum vltimò tangit an bastardi dicãtur nobiles. & de parentela, adde Ang. cõsi. xxx. Et an filij bastardorum dicantur nobiles. Per. de Anc. consilio. cccxc.

Adsenatusconsultum Trebellianum. 163

arg. contra & non soluit ibi. C. de instit. & substi. l. si mater. Dic, sed ibi resultat idem effectus: hic non. Quod plenè dixi in l. Gallus. §. & quid si tantum. de liber. & posthu.

1 ☞ *Conditio fideicommissi quando deficit per deportationem, ad fiscum pertinẽt bona.*

2 *Fideicommissum quando non deficit per liberos, non restituitur statim: sed expectatur mors naturalis.*

3 *Filij nati, & concepti post deportationem sunt legitimi.*

4 *Filij nati post deportationem non sunt in potestate patris.*

5 *Filij bannitorum nati, & concepti post bannum q. faciant deficere fideicommissum.*

Ex facto. Filij concepti ante deportationẽ facitũt deficere conditionẽ fideicõmissi relicti, si decesserit sine liberis. secus si post deportationẽ concepti fuerint. h. d. Prio mò pro† declaratione literæ quæro quando deficit conditio ad quem pertineat bona: Rñ. ad fiscũ, ad quẽ pertinent bona deportatorũ: vt C. de bo. dam. l. deportati. † Quæro, circa secundã partem. quãdo liberi non faciunt deficere fideicõmissum, qñ veniat restituendũ: Rñ. non statim, sed expectata morte naturali: vt d. l. Statius. §. Cornelio. de iure fis. Venio ad apparatũ. Opp. q per deportationẽ non quæratur fisco, cũ filius instituendus q̃ fiuit patri: ví l. placet. de acqui. hær. Solue vt in prima gl. Oppo. q est in vtero, nõ habetur pro nato ad cõmodũ alienũ: vt l. qui in utero. s. de statu homi. Sed hic eũ natũ esse, cedit ad commodũ fisci. Gl. dicit, fateor q hic est de casibus, in quo ad cõmodũ alterius habetur pro nato. Tu dic scdm Iac. de Are. q imò hic est cõmodũ filij quo ad omnia bona, vel eorũ partẽ: vt j. de bo. dã. l. j. C. de bo. dã. l. fi. Quæro†an post deportationẽ cõcepti & nati sint legitimi. Rñ. sic: quia matrimoniũ durat: vt l. j. C. de repud. † Quæro, an nascantur in potestate. Rñ. deo. per deportationem perdit pater ea, quæ sunt iuris ciuilis. j. de pœnis. l. quidã. sed patria potestas est de iure ciuili: vt Insti. de pa. pote. in prin. & l. nã ciuiũ: de his qui sunt sui vel alie. iur. ergo filij non sunt in potestate patris. Et sic habes casum, in quo filij nascuntur legitimi, & non in potestate, scdm Iac. de Are. Quæro†quid in banniro nostri temporis. Gl. Instit. quib. mod. ius pat. pote sol. §. relegati distinguit, aut bona sunt publicata, aut non. Tetigi in l. eius qui. §. j. s. de testa. Iacob. de Areti. dicit hic verbum notabile satis, exbanniti propriè perdunt ea quæ sunt iuris ciuilis propriæ illius ciuitatis vnde sunt exbanniti. Et hoc intellige in illis exbannitis, quibus ciuitas bellũ indixit, & possunt impunè offendi: vt l. amissione. de cap. di. Iura ergo communia[b] non perdunt: & sic filij nati post bannimentum faciunt deficere conditionem fideicommissi. Ex dicto isto Iac. possunt solui multæ q. circa quas vide q. quam disputaui: quæ incipit, Lucanæ ciuitatis. 1 2 3 4 5 b

Si quis rogatus. Per deportationem nõ perditur ius eligendi fideicõmissarium: secus si p dãnationẽ in metallum. h. d. Facit vtrũ excõicatus possit esse arbitrator. dixi in d. l. cũ pater. §. hæreditatẽ. s. de leg. ij. dic vt ibi.

☞ Ista q. fuit semel Bononiæ de facto. & do. Iac. Bu. disputauit non tamẽ determinauit. hic videtur esse tex. arguẽdo q excõicatus possit esse arbitrator. Probo: excõicatus & deportatus æquiparantur: vt Insti. de cap. dimi. §. minor. sed video q deportatus potest esse arbitrator, vt hic, & d. §. hæreditatẽ. ergo. &c. In cõtrarium videt per l. illa verba. j. de ver. sig. & no. in l. q attinet. de reiu. Quid dicemus? nescio. Mihi videtur salua deliberatione Canonistarum quod posset esse arbitrator: argu. l. Iudæi. C. de Iudæ. & authen. cedentes. C. de hære. ibi: intra annum, &c. Pro hoc extra. de iudic. c. intelleximus. vbi potest contrahere excommunicatus. & arbitramentum est transactio & contractus. authen. vt diffe. iudi. in prin. & authen. si verò contigerit. C. de iudic. Ad istum text. posset quis respondere quod hic non fuit vt arbitrator electus, sed in liberum arbitrium fuit commissum: quia quãdo in arbitramentum, tunc est iuris: quia intelligitur secundum arbitrium boni viri. sed hic fuit in liberam voluntatem collatum. Additio noua: quia Barto. in §. hæreditatem. nihil dixit.

1 ☞ *Filios superuixisse, & sic conditionem fideicommissi defecisse qui dicit, probare debet.*

Si quis autem. Conditio, si decesserit sine liberis, intelligitur superuiuentibus. & ideo si liberi ante rogatum vel simul cum eo moriantur, non faciunt conditionem fideicommissi deficere. hoc dicit. Nota † quod ei, qui dicit filios [c]superuixisse. & sic conditionem fideicommissi defecisse, incumbit onus probandi. Sis ergo cautus facere positiones, per quas concludatur filios superuixisse. & istã materiã declarauit plenè in l. quod de pariter. s. de reb. dub. 1 a c

☞ *Conditio, si sine hærede decesserit, intelligitur sine liberis. Verba condutionis intelligi debent, ut se habeant ad esse, uel non esse.*

2 *Feudũ cõcessum tibi tuisque hæredibus, intelligitur de filijs.*

1 Si quis ita. Conditio† si sine hærede decesserit, intelligitur. i. sine liberis. h. d. Vel aliter: Verba cõditionis debent intelligivt habeant se ad esse, vel nõ esse. h. d. Opp. hæredis appellatio ad vniuersos extenditur: vt j. de ver. sig. l. hæredis appellatio. Sol. hic est duplex litera. Vna, si cũ hærede alieno decesserit. hoc est cum hærede, qui non sit de suis: & tunc contrariũ nõ obstat. Alia litera est sine hærede: tunc obstat cõtrarium. Sed rñ. q hic ex præsumpta mente defuncti verbum, sine hærede, intelligitur. i. sine liberis. Ratio præsumptionis est: quia debet intelligi vt fiat se ad esse, & nõ esse: sed raro cõtingeret q qs sine hærede decederet: ideo intelligitur sine hærede, i. sine liberis. secũdũ gl. qđ no. Glo. inducit, si† concessum est feudũ, vel precarium tibi tuis q hæredibus: quod intelligat de filijs. aliàs duraret in perpetuum. Hanc q. ponit Dy. in l. in conuentionibus. j. de ver. sig. & Cy. in l. libertí libertæ q. C. de ope. li. ego dixi in l. Gallus. §. etiam. s. de lib. & posth. & ibi etiam tetigi q. quam disputauit Richar. de eo[d] qui dixit hæreditatẽ deuenire in Titium & eius filios, & hæredes: an requirat: q filij sint hæredes. & tenet q sic: aliàs deficeret conditio, q potest procedere in casu huius §. qñ dixit, si decesserit sine hærede: quia debet ĩtelligi, i. sine liberis hæredibus. aliàs autem si dixisset, si decesserit sine liberis. Dic vt dixi in l. filius fa. §. cũ qs. s. de leg. j. vbi gl. tãgit, & p Cy. in l. j. C. de cõdi. infer. 1 2 d

1 ☞ *Fructus an ueniant in restitutione fideicommissi, & quartam imputentur, ponitur tres casus.*

2 *Liberis primi gradus nõ cõputãtur fructus in quartam.*

3 *Parẽtibus primi gradus computantur fructus in quartam.*

4 *Fructus, qui percipiuntur negligentia nõ potentis fideicõmissum, quando restituantur.*

5 *In quartam debitã iure naturæ quid imputetur. remissiuè.*

6 *Fructus quando computantur in Falcidiam.*

7 *Fructus in petitione hæreditatis quando ueniant, & hæreditatem augeant.*

IN fideicommissariam. Primò ponit vnum dictũ. Secundò duas exceptiones. Tertiò aliud dictum Quartò rõnem prædictorum. Secunda ibi, nisi aut mora. Tertia ibi, planè. Quarta ibi, quoties. & seipsam summat. Op. q fructus nõ cõputentẽ in quartã, vt s. ad l. fal. l. in rõne. in prin. Sol. ibi in Falcidia, hic in Trebellianica. Rõnem dixi in l. quartam. s. ad l. fal. Opp. C. de inoffi. test. l. scimus. §. repletionẽ. Sol. ibi in debita iure naturę. † Et pro huius declaratione, videndum est primò, vtrum fructus veniant in restitutione fideicommissi, & imputentur in quartam Trebellianicam. Circa qđ glo. quæ est hic distinguit notabiliter, & in l. iubemus. [e]C. eo. & ibi doc. supplent. Gloss. tamen in multis deficiunt, vt tangam. Vide gl. primò & signa. Tres casus ergo ponit glos. Primò qñ fructus percipiũtur ab hærede iudicio testatoris. Secundò quando negligentia non potentis. Tertiò quando mora non soluentis, seu nõ restituentis. quæ distinctio est imperfecta: quoniam possunt percipi fructus quarto modo separato ab his, vt si iacẽte hæreditate percipiantur, vel post aditam hæreditatem fideicommissario absente, & non negligente: isto casu fructus veniunt in restitutionẽ cum distinctione, aut fuit in mora adeundi, aut non, vt j. eod. l. 1 2 3 4 5 6 7 e

¶Morte naturali. Adde inquãtũ Ale. ponit an hæres grauatus restituere si decesserit sine liberis. faciat deficere fideicommissum, si ingredit religionẽ fratrũ minorũ, Ang. consil. lxxx. & Pe. de Ancha. consil. cccx cvij. Vbi an decedere dicat sine filijs, q filiũ habet in religiõe Minorũ: & an mors ciuilis æquparetur naturali, vide Oldr. cõ filio cclxxxiij.

¶Iura cõia. Addẽ de hoc vltra Alex. vt p Paul. cõs. xxiij. ij. libr. & per Paul. de Ca. cõsi. xxxij.

¶Filios. Adde inq̃tũ Alex. ponit an qñ in dispositiõe aliqua fit mentio de liberis masculis, cõprehẽdatur nepos ex fœmina. quæ posui in d. l. j. de cõdi. infer. & in q̃tũ tãgit an appellatiõe hæredis veniant solũ descẽdẽtes, vide quæ posui in l. Gall. §. etiã. vltra Alex. adde Bart. Et an emphyteusis ccclxtã fiat ad extraneos vide quæ posui in l. etiam sol. mat.

¶Richar. de eo. Et an expediat q sint hæredes instituti, si liberi, vide gl. & ibi do. Io. in l. filius fa. §. cũ qs. de leg. j. Andr. Barba.

☞ Adde q Bar. hic nõ ponit p fectẽ dubiũ q. disputatæ p Ric. vide tu plenius in §. etiã hic adducto. Alexan. Loseus.

¶L. iubem[9]. Adde inquãtũ Alex. ponit opi. Sali an l. iubemus hẽat locum cũ filius est rogat[9] restituere extraneis: qđ eãdem opin. habuit Paul. de ca. ĩ d. l. iubemus. & credo ibi posuisse, et inquantum tãgit an testator possit disponere quod fructus compensentur in quartam quo ad liberos primi gradus. Rom. consil. ccxxxix. tenet q non.

Pro concordia aduerte q regula Catoniana habet locũ i fideicõmissa vlt. Ita Bar. sedm dñm Ale. in l. Catoniana.i fi. ff. de reg.Cato. Cõtra tenere alle.in hac l.vbi in prin.Tu dic vbi.q Bar.loqtur secũ diuersas opi.Nãtenẽdo q dies fideicõmissi cedat à morte testatoris,habet locũ prima opi.de qua i.l.cũ filio.de leg.j.Si verò teneamus illam opi. q cedat ab adita hæreditate:tunc qa nõ habet locũ in fideicõmissis cõditionalib⁹ vt i l.pe.de reg. Cat. 2 ideo quia non sortit effectũ à morte testatoris,sed expectatur 3 aditio,nõ habebit locum dicta regula, de qua per doct.in l.cogi.ş.sipater filiũ.hoc eo.tit.& ibi do. Iaſ. & in hac l.vbi.

a ¶Cũ liberis. Adde inq̃tũ Ale. ponit an vbicũque ponit cõditio liberorũ sufficiat liberos habuisse,dato q decedat añ mortẽ illius cui nati sunt. quod Bal. consuluit ſcdm opi.Ia. de Bel. cõſi. ccxxiij. inci. itẽ instituo,ij.lib.

ita tamen.§.si seruum.& ibi gl.Item q hac gl.dicitur est verũ in fructibus q̃ percipiũt absq; prouisione testatoris.Si em ex defuncti prouisione percipiuntur, vt vsuræ vel pensiones quas defunctus fuerat stipulatus,an veniãt in restitutionẽ,dic vt l. postulante.ş.fi.& l.deducta.§.pe.j.e. Itẽ q hic dicit debet intelligi quando fideicommissum est relictũ simpliciter.Si verò est dctm quid peruenerit.vel quantuncũq; pecunia peruenerit,& sic per dictionẽ geminatam: tunc debet aliter dici:vt j.e.l.balista.& l.se. Itẽ q dicit hic q fructus cõputat in quartã superfluum verò restituit,debet intelligi ni si heres aliqua legata soluerit:quia tũc istos fructus in illis legatis cõputat : vt j.eo.l.ita tamen.§.hæres ex asse.q dic vt ibi. Item † q hic dicitur q fructus cõputantur in quartam,fallit in liberis primi gradus.Sed † posset dubitari quid in parentibus primi gradus.Respõdeo,illis computantur in quartam,vt.ş.ad l.fal.l.filiusfa. Item † circa id q hic dicitur q si fructus percipiuntur negligentia non petentis, non veniunt in restitutionem. docto . intelligunt de negligentia ante restitutionem fideicommissi.

Si enim fideicommissum esset restitutum verbo , vel esset de casibus,in quibus restitutio esset facta ipso iure qui ponuntur in l.pe.C.eo.licet si deicõmissarius esset negligẽs ĩ petẽdo restitutionẽ realẽ:tñ fructus percepti debẽt sibi restitui,sicut dicimus in legatario,ad quẽ trãsit dñium recta via,vt vt l.herẽnius.ş.de vsur.& ibi not.C.de vsu.& fru.le.l.j.& l.ij.facit.ş.sol.ma.l.si mora.& q ibi dixi.Ex p̃dictis iunctis cũ distinctione gl.colligẽ per te distinctionẽ magnã.Quæro † quid computatur in quartã debitã iure naturæ. Dic vt in gl. Puto tamen q l.Papinianus.ş.si cõditioni.ş.de inoff.testa.corrigatur p l. scimus.§.r epletionẽ.C.de inoff.test.licet gl.aliter dicere videãtur.

6 Quæro † an fructus cõputentur in quartã debitã iure institutionis,q̃ vocaf Falcidia.Gl.distinguit quã vide Doc.reprehendũt hanc gl.in vno,ſ.in eo q distinguit in fructibus perceptis ex re legata mora,ſ.vtrũ sint percepti ex re legata mora non restituentis,vel negligẽtia nõ petẽtis.&c.Nã cũ dñium rectã via trãsiuit in legatariũ:fructus sunt percepti ex re ipsius legatarij: ideo debent sibi restitui,vt.ş.de vsur.l.Hærennius.& l.j.& ij.C. de vsu. & fru.le.& no.per doc.in l.iubemus.C.eo.Et ista sunt vera ĩ re q̃ erat defuncti.Sed quid si nõ erat defuncti. sed ab eo possidebaf bona fide vel titulo?Rñ.sicut quando defunctus est dñs.trã sit dominiũ recta via in legatarium:ita quando possidebat bona fide transit in legatariũ quasi dominium:& sic Publiciana , vt l. cũ spõsus.ş.j.de publi.vnde eo modo fructus ad legatariũ pertinebunt,sed si esset res prorsus aliena:ita q in legatarium nõ trãsiret dominium,vel quasi dominium:tunc haberet locum distinctio gl.aut sunt percepti mora non restituentis , aut negligentia

7 non petentis.&c.† Oppo.ad ver.quoties . quia fructus veniunt in petitione hæreditatis,& augent hæreditatẽ,vt l. itẽ veniũt. §. cũ prædiximus.ş.de peti.hære.ergo fructus veniunt in restitutionẽ.Sol. Illud quando fructus non percipiũtur ab hærede vero,sed ab alio possessore.Nã quando verus hæres possidet, desinit esse hæreditas,vt l.j.§.veteres.& ibi no.de acqui.pos.& l. hæres per seruũ.de acqui.hære.Vel aliter hæres videtur rogatus restituere q fuit hæreditatis tempore mortis:fructus aũt licet augeant hæreditatẽ:non tamen fuerunt hæreditatis tẽpore mortis.

Si legatum, Quãdo prælegata nõ veniunt in fideicommisso debent intelligi de ea parte q̃ ab hærede percipitur,nõ de ea parte q̃ iure hæreditario retineẽ.h.d.Op. C.fa.hærc.l.filium quẽ habentẽ.Sol.ibi expresse fuit dictũ q nõ cõputaretur secundũ vnam lect.Oppo.ş.de vsu.l.in fideicõmissi.§.cũ Pollidus.Gl.soluit duobus modis tene secundam sol.

1 ☞ *Fideicommissum relictum filiofa.ita ut ad eum perueniat,uidetur dilatum in tempus existentiæ sui iuris.*

2 *Regula Catoniana quod non habeat locum in fideicommisso uniuersali. Dies fideicommissi uniuersalis an cedat ab adita hæreditate.*

1 **Vbi pure.** †Fideicõmissum relictũ filio, ita vt ad eũ perueniat videt dilatũ in tẽpus existentiæ sui iuris.h.d.Opp.si semper fideicõmissum datũ à patre filio videtur dilatũ in tempus existentię sui iuris,malè loquitur instit.de le.§.an seruo.q no.in l.cũ filio.ş. de le.j.vbi dicit relictũ vitiari impediente regula Catoniana. Rñ. q hic fuerunt verba q̃ sapiunt extensionẽ in tpe existẽtiæ sui iuris. Dixi em faciasq; vt ad eũ perueniat.Simile.ş.de le.iij.l. fideicõmissa.§.si filio.Secus si fuisset relictũ simpliciter:quia tũc contrariũ locũ non haberet.Opp.ad hæc ş.eo.l.cogi.§.si pater. Glo. ibi intelligit illã secundũ istam ſ.q ibi fuit fideicõmissum dilatũ. Alij q ibi fuit fideicommissum relictum simpliciter,q ibi tenui. Sed tũc opp.quia secundũ hoc fideicommissum non valet obstante regula Catoniana, vt.§.an seruo.† Rñ . regula Catoniana non habet locũ in fideicõmisso vniuersali, vt.ş.de regul. Cato.l. pe.& ibi no.& maximè secundũ glo.quæ est.j.eo.l.quidã ita . q̃ tenet quod dies fideicommissi vniuersalis non cedit,nisi ab adita hæreditate,licet ego aliter dicam,vt ibi tangam.Vltimò glos. quærit de vna quæstione de qua dic vt in glos.

Terogo. Rogatus partiri hæreditatem cum alio videtur rogatus partem restituere.h.d.

1 ☞ *Pecunia quæ expenditur in proxenetis, & banitoribus ac emptoribus ad allicien-dum deducitur.*

Qui. Opp.j.eo.l.mulier.§.sed enim.ſol.gl.hic ad temporalem rei vtilitatẽ.Tu dic q hoc imputatur hæredi,sed
1 pro parte sua cuilibet concessa.† Quæro an pecunia quæ datur proxenetis,vel datur emptoribus ad allicienda eos ad promittendum,& quæ datur banitoribus qui faciunt subhastationes, & similes expensæ quæ fiunt ad expediendam venditionem, debeant deduci.Rñdeo.sic, vt ş.ad l.fal.l.quantitas.& C.de iu.delí.l.scimus.§.in computatione.& hic.

Sed & si ad tẽpus. Qui decedit vxore præ gnante quæ postea parit, videtur cum liberis[a] decedere.h.d.Facit l.si quis p̃gnantem.j.de reg.iur.

1 ☞ *Protestatio facta debitoribus ne soluant,an impediat solutionem.remissiue.*

Haeres. Qd hæres indebitè restituit recuperat cõdicẽdo vel possessiones adhuc vacantes apprehendẽdo,vel q debet nõ soluẽdo, vel debitoribus ne soluãt denũciando.h.d.Opp.q nõ possit repetere,vt C.ad l.fal.l.error.Sol.hic errauit in facto. Putabat enim q æs alienũ totã hæreditatẽ exhauriret:& ideo nullã quartã putabat posse deduci.Oppo.ş.de leg.j.q̃ si nulla.Sol.vt ibi.Op. ad id q hic dicit q põt possessiones nãcisci de l.extat.ş.q me.causa Sol.intellige hic possessiones vacãtes:fuit em facta restitutio solo verbo,& possessionẽ realẽ adhuc nõ apprehẽderat,aliãs non posset occupare.Oppo.ad id q dicit hic q põt denũciare debitoribus.C.depositi.l.pe.& aut.ibi posita.Sol.ibi speciale in depositis:vel dic q hic nõ est persona extrinsecus veniẽs,sed est hæres qui habet directas,merito põt debitoribus denũciare ne soluãt.
1 de alijs aũt † protestationibus factis debitoribus ne soluãt,an possunt impedire solutionẽ,dic vt dixi in materia protestationis in l. nõ solũ.§.fi.j.de ope.no.nun.circa denũciationem prohibitoriã.

Mvlier. In conditionibus q̃ effectũ relicti respiciunt non refert quid ex æquipollentibus fiat. h.d. De hoc plenè distingue in l.Gallus.§.& quid si tantum de libe.& posthu.

☞ *Paria sunt aliquid in esse consistere,uel separari de proximo esse.*

Non est. Seruus potest cogere hæredem à quo fideicommissaria hæreditas & libertas est ei relicta,.h.d.
1 † No.q aliquid inesse consistere,vel separari de proximo esse, paria sunt.Facit l.non tantum de excu.tuto.& l.si impuberi. de tuto.& cu.da.ab his.

Si hæres Fructus percepti negligentia non petentis non computantur in quartam,iecus si iudicio restatoris.h.d.Circa hoc dixi plenè.ş.eo.l.fideicommissariam.q no.

Sed enim. Hæres tenetur fideicommissario vniuersali de dolo & lata culpa tantùm.h.d.Opp . q teneat de leui:vt ş.de leg.j.l.si seruus legatus.§.cũ qd. Soluit glo, q hic fuit

ibi: Vltimo oldra. Dic mihi illa q̃ oppositum tenent. qñ conditio illa . esset adiecta. a marito premortuo.uel abeo.filio probt restituat comm. Deste Cuma in 4° de part. S.9.nº 12. quem no annotat dyplo. mic.

fuit coactus. Ista est truffa. Dic q hic loquitur in fideicommissario vniuersali:ibi in legatario singulari. Rationem ibi dixi.

1 ☞ *Filia potest res,quæ subiacent restitutioni,in causam dotis alienare.*
2 *Fructus percepti ex hæreditate testatoris per filiam quando computentur in dotem.*
3 *Dos,quæ debetur filiæ,non debetur iure obligationis,sed officio iudicis.*
4 *Fructus percepti per filiam ex hæreditate, & consumpti, non imputantur in dotem, si malitiosè non consumpsit.*
5 *Vsusfructus si relinquatur uxori donec castè & honestè uixerit:quod si transit ad secunda uota,habebit relictum:quia dicitur castè uiuere.*

Cum proponeretur. Filia † potest res q̃ restitutioni subiacent,in causam
a dotis alienare,[a] nisi ex fructibus tantũ percepti, q dotí sufficiet.
2 h.d.Opp.† fructus [b] non computantur in quartã etiam in liberis
b primi gradus:vt C.eo.l.iubemus & no.in l.in fideicommissariã. ş.eo.Sol.Fateor q non cõputantur in quartam: sed bene cõputantur in aliam causam,per quã licet minuere fideicõmissum.vt hic.Oppo.dos est debita filiæ:ergo fructus non cõputantur in dotem,nisi dicatur à testatore: vt l. si debitor .ş.ad l.Fal.Soluit
3 Iacob.de † Aret.q dos non est debita iure obligationis,sed magis officio iudicis ex æquitate:quæ æquitas cessat, quando mulier habet aliunde vnde se alat:sicut dicimus in alimentis. in l. si quis à liberis.§.sed & si filius.ş.de lib.agno.Vides ergo q Ia. de
c Are.tenet q dos non debetur filiæ iure obligationis,& bene,[c] licet contradicat gl.de act.& obli.l.obligamur.§.j.quem ibi reprehendit & Gul.de cu.& l.cũ is.§.j.de condi.inde. Aduertendum tamen est:quia verba Iac.de Are.hic videtur innuere q maritus detrahat quartã,& etiã dotem,q nõ est verum , vt in aut. res q̃. C.cõia deleg.vbi dicit,qđ ita demũ possunt res,quæ subiacẽt restitutioni,alienari in cãm dotis, qñ legitima portio ad dotẽ non sufficit:non ergo debet habere vtrunq; integrum.Et ideo hic. §. in fi.qui loquitur de fructibus computandis in dotem, nõ corrigitur.Hoc tenet Iac.de Bel.in aut.de restitu.& ea quæ pa.§.quã
4 ob rem.in ij.quæstio.Sed † quæro,[d] mulier percepit multos fru-
d ctus ex hæreditate,sed eos consumpsit.vtrũ illi fructus consumpti cõputentur in dotẽ.Rñ.tex.dicit hic perinde , ac si quid superfuisset rogata esse restituere. Ex hoc concludo q si fructus non malitiosè consumpsit,sed largè his vsa sit,nõ computantur si
e bi:vt l.Titius roga tus.j.e.Alia circa hanc materiam dicam in l.à filia in princip.j.eo. Vltimò Old.[e] allegat † hunc tex.qđ si testator
5 dixit,relinquo vxori meæ donec castè & honestè vixerit, qđ relictum debet habere,etiam si transeat ad secunda vota: quia caste & honestè viuere est, vt hic:ibi,mulieris pudicitiæ congruit, &c. Pro hoc est text.expressus xxxj.dist.c.Nicena. Vnde dicere debet donec castè & honestè vixerit,& vitam vidualem seruauerit. Prædicta vera, nisi de voluntate testatoris, vt de communi vsu loquendi aliud appareret.

Vt Trebelliano. Trebellianum ita demum locum habet,si quis est rogatus vt hæres. h.d.Oppo.ş.ad l.Falci.l.pœnales.§.fina.vbi legatarius detrahit Falcidiã.Sol.Ibi detrahit ex præsumpta voluntate testatoris: qa sibi est detractum.no.ş.eod.l.j.§.denicq;.Quærit gl.ab aliquo hẽ redẽ est legata pars bonorum:an possit cogi adire & restituere. Et gl.dispurat.dic vt dixi in l.si quis seruũ.§.fi.ş.de le.ij. Quærit gl.quid si ab hærede est legata pars hereditatis sub hoc noie hæreditatis:an possit cogi adire:& restituere. Et dicit q possit cogi qs trãsituræ iũt actiões:vt d.l.si qs seruũ.§.fi.cũ l.seq. Hoc tenet Iaco.de Ra.& Cy.in l.filium quem habentem.in ver.de quarta Trebel.C.famil.hercis.

Voties. Portiones appositæ in institutione vidẽtur repetitæ in fideicommisso:nisi ex one re appositio,vel ex expressione propriorum nominum aliud inducatur.h.d.Opp.C.de impube.& alijs subst. l.fi.Solue vt in gl.Op.vt j.de duo.re.l.siue à certis.Sol. Illa debet intelligi secdm istã,vt ibi no.Quæro,qd si nomẽ ppriũ & appella sit expressum? Dic vt in glos.Et circa hoc vt dixi in.l. turpia. §. j.de lega.primà.

1 ☞ *Dies fideicommissi uniuersalis quando cedat.*

Vidã. Trãslatio fideicommissi in dubio intelligit, si primò fideicommissi restitutio facta non fuerit.h.d.Primò ponit thema et quæstio.Secũdò vna respõ

a ¶Dotis alienare.Add de dum Alexand. ponit an res subiecta restitutioni possit pro alimentis alienari,q Lu.Ro. cõsuluit q̃ sic,ei⁹ cõſ.cclxvj. Et an filia grauata restituere piæ cãę possit de illis bonis dare dotẽ marito:& q maritus illã lucretur vigore statuti,vi de Bal.cõſ.ccxxviij. iij.li . & lxxij.ij.lib. s POMATES.

b ¶Op.fructus.Et vi de Bal.in l.iubem⁹. C.e.& ĩ aut.hoc amplius.C.de fideic.& d.Io.in l.centurio.ff de vul.et pup.& ĩc. Raynutius.de testa.

c ¶Et bene.Adde Pa. de Cast.cõſi.ccxxij. & ccxxv.& ibi an pr̃ filiã nuptã dotare cogatur.

d ¶Sed q̃ro. & vide Bar.ĩ l. filiusfami.ş. diui.de le.j.vbi dicit q Ia.de Aret . dicebat p istũ tex . q licet qs sit ,phibitus alienare tñ põt alienare in cãm dotis. And.Barb.

e ¶Oldr. Adde q idẽ Old.cõſ.ccxiij. cõsuluit q̃ si marit⁹ leger vxori donec ĩ hoſpitio vixerit ipsi⁹ mariti q mulier amittit legatũ si nubat,licet virũ ducat in hoſpitium primi viri.

s POMATES.

¶Vltimò Old.Et vi de Ang.ĩ aut.de nõ eligẽ.secũdò nuben.

Si seruo. Valet fideicõmissum per q dominus rogatur restituere seruo instituto.h.d.Oppo.ş.de l.j.l.cũ filio.Soluit glo.q ibi Trebellianum habet locum quo ad omnia remedia prætercq̃ quo ad deductionem quartæ:quia non est hę
1 res,sed dominus est rogatus.vt d.l.cum filio.† No.q sicut filius remanet hæres nomine licet hæreditas q̃raf pr̃i:ita seruus scdm hanc glo.quã tenui in l.cum filio.licet quidam cõtra,vt ibi dixi.

1 ☞ *Seruus subiectus restitutioni quando manumitti possit.*
2 *Hæres manumittens seruum restitutioni subiectum,quando teneatur ad æstimationẽ.*
3 *Hæres quando præsumatur ignorare contenta in testamento.*

Si quis. Seruo qui subiacet restitutiõi cum vniuersitate potest libertas testamento relinqui:& fideicommissario æstimatio eius debebitur.h.d.† Primò not q seruo qui subiacet restitutiõi põt dari libertas.Scdò no.q ille q̃ dat libertatẽ tali
1 seruo,siue ignorãti siue sciens tenetur ad æstimationem. Tertiò no.q hæreditas delata tali seruo,venit in fideicommissum. Ad primum oppo.j.qui & à qui.l.hæres.Glo.soluit pluribus modis: quæ sol.non sunt necessariæ ad l.illam,sed alia sol.est vera,q ibi seruus erat hæredis,qui erat relictus:ideo potest dari ei libertas, sed æstimatio rei debetur:& sic concordat.Secundò oppon.ad idem j.qui & à qui.l.generaliter.§.fin.Glosſ.dicit:solue vt modo dixi in alio contrario:quia ibi inter viuos,hic in testamento. Quod quantum ad illam legem nõ valet:quia ibi dicit nullam libertatem &c.& sic nec inter viuos,nec in testõ.Sol.ergo dicit gl.in l.seruũ q sub cõditiõe.j.de manumiſ.videlicet q ibi seruus spãliter fuerat legatus;hic sub vniuersitate.q tenet Ia.de Are.in d.l.seruũ.Op.q huic seruo non possit dare libertas,vt l.fi.§.sed qa.C.cõia de le.Sol.gl.q ibi purè vel in diẽ certũ erat relictus:

a ¶ Venio ad secdm. Et vide Bar.in l.eius qui.ff. si cer. pe.Andre.Barba.

b ¶ In fideicomiſ. Vide Bal.cõſi.lxiiij. iij. li. ✠POMATES. ¶ Si pater. Et vide Ang.in l. ij. de cõdi. inſtit. & in l. ſi filius qui parti.ff.de vul.& pup.& ibi do.Io.an. qui ponit toẽs effectus ſuitatis.

hic ſub conditione.& hæc vera. Sed cõtra hoc opp.de eadem l.ſi.ſed quia.in ſi.vbi pohibetur alienatio rerũ q̃ ſubiacẽt reſtitutioni ſub conditione.Sol.Ibi non dicit de manumiſsione,ſed de cæteris alienationibus. Alij dicũt q̃ hic.§.hodie corrigitur. & hãc tenet gl.in d.l.ſeruũ.j. de manumiſ. Mod. vt Iac.de Ra.& Cy.tenẽt q̃ hic.§.nõ ſit correctus.Nec ob.§.ſinaũt ſub cõditione.quia ibi prohibetur alienatio inter viuos rei. q̃ ſubiacet reſtitutioni:hic loquitur de manumiſsione quæ ſit in vltima voluntate.Et ſic eſt duplex fauor,libertatis, & vltimæ voluntatis. Hoc etiã po-
2 nit gl.hic in ſolutione quadã præcedentiũ contrariorũ.†Diſtingue ergo ſic,an ſeruus qui ſubiacet reſtitutioni poſsit manumitti:aut erat ſeruus hæredis:& poteſt manumitti,ſed debetur æſtimatio,vt §.qui & à qui.l. hæres propriũ. & l. ſi quis inquilinos. §.j.ff.de leg.j.Si verò fuerat teſtatoris;& tũc aut relictus erat ſpecialiter;& non poteſt manumitti:vt l.ſeruum.de manumiſ. & l. generaliter.in fi.qui & à quib.Si verò erat relictus ſub vniuerſitate:tunc aut purè,vel in diem certum:& non poteſt manumitti,vt l.fi.§.ſed quia.C.commu.de leg.Aut ſub conditione:& tũc ant manumittitur in vltima voluntate.& poteſt, ſed æſtimatio debebitur,vt hic. Aut inter viuos:& nõ poteſt manumitti, ſicut nec cæteræ res alienari,vt d.l.fi.§.ſinautem ſub cõditione.C.cõmu.de leg.Illis tamen calibus in quibus aliæ res poſſunt alienari,vt puta vſque ad legitimam ſecundum ea quæ habuiſtis in l. Marcellus.§.res.ff.eo. Vel ſi alienatio fieret ab ignorante,vt l.ſi. §.fi.ff.de le.ij.tunc etiam valeret manumiſsio multò magis. Op. ff.de leg.†.l.fi.Solu. Ibi loquitur in ignorante: quo caſu nil eſſet ſpeciale in libertate.Oppo.de act.& obl.l.is qui ex ſtipu.Sol. Ibi ī ſeruo q̃ ſubiacet reſtitutiõi ex cõtractu:hic in eo q̃ ſubiacet reſtitutioni ex vltima volũtate,vt no.p gl.in d.l.ſeruũ de manumiſ.

a Venio ad ſecundum dictum:hic dicitur †quod tenetur ad æſti-
3 mationem ſiue ſciens,ſiue ignorans. contra de condi. inde.l.j in ſumma.§.pe.Sol.glo.quod ibi ſpeciale eſt hic in hærede cui nõ permittitur ignorare contenta in teſtamento.quod not. Simile glo.habetis ff.de lib.leg.l.cum hæres.Tetigi in l.cætera.§. fi. ff.de lega.j. examinaui plenè in l.qui Romæ. §. duo fratres.j.de ver.obli.Nam iſtud eſt verum in his quæ ex teſtamento dependẽt in aliꝰ ſecus,vt in l.q alterius j.de re.iu.Itẽ i his q̃ ex teſtõ dependent,nõ eſt verum ſimpliciter,vt dixi in d.§.duo fratres. Op. quod ſi ignorauerit non excuſetur,vt j.de do.cau.mor.l.ſi is cui Glo.ſoluit,& bene.Oppo.ff.de interro.act.l.de ætate.§.ex cauſa Sol.vt in gl.Oppo.Inſti.de act.§.ſi quis agens.Sol.vt in gloſſ.de quo per Dy.in c.non debet aliquis.de reg.iur.lib.vj.

1 ☞ *Syndicus ciuitatis qualiter debet conſtitui.*

¶ Mnibus. Ciuitatibus quæ non ſunt hoſtes Impe-
rij,poteſt fideicommiſſum relinqui & agere poterunt per ſuos ſyndicos.hoc dicit. Innuit quod quædã ciuitates non ſunt ſub imperio.Contra ad l.Rho.de Iac.l.depreca rio.So. Intelligo ſub imperio omnes ſunt de iure,de facto nõ. Sunt tamen quædam quæ etiam ſub imperio de iure non ſunt: vt ciuitates donatæ eccleſiæ.Tenet enim eccleſia quod talis do-
1 natio valuit.†Quæro qualiter conſtituatur ſyndicus à ciuitate, Gl.notabiliter dicit, vel fiat per adunantiam generalem totius populi,vel per conſilium,ſeu ordinem per quem regitur ciuitas Vel fortè aliquis qui eſt ſyndicus ex lege,vel ex conſuetudine, ſicut eſt hic.Nam vnus ex iudicibus capitanei eo ipſo quod eſt iudex illius tribunalis eſt ſyndicus ciuitatis.Vide glo.& not.dixi in l.ij.C.de decu.lib.x.

¶ Ta tamen.

1 ☞ *Fructus percepti negligentia non petentis,non reſtituuntur etiam ab hærede coacto.*
2 *Quæſita hæreditate iacente ueniunt in reſtitutionem.*
3 *Fructus qui non percipiuntur iudicio teſtatoris quando ueniant in reſtitutionem, & in quartam imputentur.*

Si ſeruum. Quæſita per ſeruum poſt aditam hæredita-
tem ab hærede coacto non veniunt in reſti-
1 tutionem,ſecus in quæſitis hæreditate iacente.h.d.†Nota.quod fructus percepti negligentia non petentis non reſtituuntur etiã
2 ab hærede coacto.Item not. † quod quæſita iacente hæreditate veniunt in reſtitutionem.Opp.j.proxi.§.Sol.vt ibi videbitis.Nã fideicommiſſarius qui coegit adire, imputet ſibi ſi non cogit reſtituere.Oppo.ff.eo.l.quidam.§. fi.vbi hæreditas quæſita ſeruo venit in reſtitutionem.Glo.dicit quod hic hæreditas fuit quæſita hæredi:ibi non.Hæc ſol.non placet.Innuit enim quod plus teneatur hæres qui non habet quam ille qui habet.Vnde Iac.de Are.dicit q̃ hic tẽpore quo hæres fuit coactus adire nõ ceſſerat dies hæreditatis relictæ ſeruo,ſed ceſsit poſtea tẽpore quo fideicommiſſarius erat negligens.Sed in l.contraria eſt quid imputetur hæredi:quia facto ipſius fideicommiſſarius priuatur hæredi
3 tate ſeruo.†Oppo.fructus qui non percipiuntur iudicio teſtatoris,non veniunt in reſtitutionem,nec imputantur in quartã, vt l.mulier.§.ſi hæres.ff.eo.hic dicitur contrarium in fructibus perceptis iacente hæreditate.Sol.dic q̃ in hoc verſi. ſed ſi quid. ponitur caſus omiſſus per gl.in l.in fideicõmiſſariã.ff.eo. Nã iſti fructus non ſunt percepti iudicio teſtatoris,nec negligentia nõ petentis,nec mora non reſtituentis , tamen veniunt in reſtitutionem cum diſtinctione , aut adiuit coactè : & reſtituit, vt hic alias non reſtitueret,vt d.l.mulier.§.ſi hæres.& tractatur p doc. C.eo.l.iubemus.

1 ☞ *Cõmodum quis non debet conſequi ex eo quod quis eſt nixus impugnare.*
2 *Illud quod quis capit ex ſubſtitutione pupillari,quando ueniat in fideicommiſſo.*
3 *Subſtitutus pupillo & grauatus de reſtituendo quando cogatur adire.*

Qui ſuſpectam. Qui adit coactus commodũ ex
hæreditate cõſequi non debet. h. d.Primò ponit regulam. Secundò illam per exempla declarat.
1 Secunda ibi,& ideo.†No.q̃ ex eo non debet quis commodum conſequi q̃ nixus eſt impugnare, vt hic,& extra de reg.iur.c. ex eo non debet.li.vj.Quod debet intelligi vt eatenus non conſequatur p̃miũ, quatenus non potuit conſequi impugnatione ſua exiſtente vera.Facit.ff.de his quib.vt indig.l.poſt legatũ.in prin cí.& quod ibi dixi.Nota.diligenter q̃ illud quod quis habet ex ſubſtitutione pupillari,non venit in fideicommiſſo,niſi coactus adiuerit.Quod qualiter debeat intelligi,infra dicam incontinẽti.Opp.dicitur hic ſi habet cohæredem põt retinere pupillarem cõtra de l.ſed ſi plures.§.filio.de vul.& pup.Gl.dicit:intelligo q̃ habeat cohæredẽ aliũ quam pupillũ:& ſic poſſumus hic ponere in pupillo exhæredato.Vel dic quantũ ad materiam huius.§.nõ curo habeat cohæredem filiũ,vel extraneũ,ſed contrariũ loquitur quo ad ſeparationem bonorum . de quo plenè notatur in l. quidam elogio.C.de iure delibe.dixi plenè in l.ſi.ff.de acqui.hære.Opp.ff.§.proxi.Solue vt hic in prima gl.quia cõmodũ poteſt
2 conſequi,qui adit coactè ex negligentia non petentis.†Quæro vtrum illud quod quis capit ex ſubſtitutione pupillari veniat in
b fideicommiſſum.ᵇHic videtur caſus q̃ nõ,niſi adiuerit coactè. Incontrariũ videtur dicendũ ſicut in præalleg.in l.qui fundum §.qui filio.ff.ad l.falci.Sol.Q̃q̃ qs rogauit de reſtituẽdo purè, & ſubſtituit ſub cõditiõe: quia oĩs ſubſtituto pupillaris eſt conditio:tunc ſecundum ordinem intellectus primò grauauit: quia incontinenti ſecundò prouidit ſubſtituendo:quia in conditiõis euentum;ideo non venit in fideicommiſſo,niſi adiuiſſet coactè vt hic,nec arctando ordinem ſcripturæ, cum de ordine intellectus appareat,vt l.cum patet.§.fidei tuæ.ff.de leg.ij.Si verò primo prouidit ſubſtituendo,deinde grauauit ſecundum ordinem intellectus;tantum,vel ſecundum ordinem ſcripturæ & intellectus;tunc veniret in fideicommiſſum,vt l.qui fundum.§. qui filios.& ar.j.eo.l.ſcæuola.in fi.& quod ibi dicã.† Quæro quid ſi iſte nolit adire hæreditatem pupillarem;de qua reſtituenda non fuit grauatus,an poſsit cogi? Dico quod ſic in caſibus in quibus neceſſe haberet adire ſi ſponte adiuiſſet,prout no.in d.l.quidam elogio.& dixi in d.l.fi.ff.de acquir.hære.

1 ☞ *Exiſtentia ſui hæredis quando obliget filium.*
2 *Exiſtentia ſui hæredis non confirmat legata,nec fideicommiſſa particularia.*

c Si pater. ‘Exiſtẽtia ſui hæredis operaẽ cõfirmationẽ fideicõmiſſi,vt per reſtitutionẽ trãſeant actiones.h.d. Opp.ff.eo.l.recuſare.§.meminiſſe.Sol.ſi fideicõmiſſarius vult q̃ ſuus hæres cogatur ſe immiſcere cogetur vt in cõtrario:ſi nõ curat nõ eſt neceſſe vt hic.Dices tu,ſi nõ expedit quare cogiẽ? Dicit gl.& bñ, ꝓpter faciliores probatiões. Itẽ opp.nõne reſtituẽdo ſe immiſcere? Gl.ſol.& bene.Extra gl.opp.exiſtẽtia ſui hæredis non

non obligat filiũ,vt l.j.C.ſi vt ſe ab hære.abſti.& l.nã nec emancipatus.de leg.j.& §.de acquí.hære.l.neceſſariꝰs.Sol . † Exiſtẽtia
1 iui hæredis nõ obligat filiũ. Fallit in fideicommiſſario vniuerſali Li.Ro:quia extraneus ad hoc põt cogi:etiã ſi repudiauit . Vnde cũ per beneficiũ abſtinendi æquiparet extraneo,vt d.l.nam nec emãcipatus.nõ grauat filius,ſed remanet obligatus.ſecũdũ hoc
2 ergo exiſtẽtia † ſui hæredis nõ cõfirmaret legata,& fideicõmiſſa particularia:quia illi nõ poſſunt cogere hæredẽ,vt §.eo.l. nã qd̃ §. nõ omnis. Tetigi ad ſylla.l.j.§.ſi pater. Probaẽ j.vt in poſ.le.l.j. in ſi. Fallit fauore libertatis.vt l.cum quaſi.§.ſed & ſi quis.de fideicõ.lib.dixi plenè in l.ſi filius qui patri de vul.& pup.Opp.ſecundũ hoc actiones quæ erãt inutiles penes filiũ efficient vtiles fideicõmiſſario.cõtra l.traditio.de acq.re.do.ſo.Illud ideo:qa cã propter quã erat inutilis penes filiũ ceſſat in ꝑſona fideicõmiſſarij.Simile in l.ſi.in prin.C.de iure do.& l.cũ lex.j. de fideiuſſo.

A patre. Propter fideicõmiſſum relictum in ſecundis tabulis cogitur quis adire ex primis demum mortuo pupillo.Item cõfirmatis ſecundis tabulis omnes cogentur adire & reſtituere.h.d.Et primũ habes in l.ij.§.interdum.de vul. & pup.ſecundũ l.apud Iulia.§.idem Iul.ff.eo. Oppo.hic dicitur quod rogatus ſub conditione non poteſt cogi adire . Contra in l.apud Iul.§.Antiſtia.ff.eo.Glo.dicit,fateor q̃ hæc ratio non eſt bona.Tu dic ſi aliquis eſt inſtitutus purè,& rogatus ſub conditione,poteſt interim cogi adire & reſtituere,vt in contrario, ſed hic eſt inſtitutus ſub conditione.Fuit enim rogatus in ſecundis tabulis,hoc eſt in ſubſtitutiõe pupillari:& omnis ſubſtitutio eſt conditionalis inſtitutio:meritò interim nõ poteſt cogi adire, vt l.ſed & ſi alio.ff.eo.Ita dicit Ia.de are.& bene . Quæro hic cogiẽ adire paternam,& pupillarem reſtituere,ſed an paternam cogatur reſtituere,de qua nõ fuit rogatus.Videẽ q̃ ſic,vt l. apud Iul. §.j.ff.eo.intelligendo quòd ibi ſuccedit ex tacita vulgari:& ſic ſuccedit patri:& iñ reſtituitur.ſed ibi loquitur in pupillo inſtituto,cuius portio repudiata venit in reſtone:qa etiã ſi adiſſet in reſtonem veniret:hic loquitur in pupillo exhæredato.puto qd̃ etiam illam cogaẽ reſtituere:ar.ff.ea.l.§.q ſuſpectã.vbi pupillarẽ cogitur reſtituere de qua non erat rogatus:ita hic paternam,de qua non eſt rogatus.

1 ☞ *Tertius poteſt opponere exceptionem quam conuentus non poteſt.*
2 *Fideicommiſſarius ſi agit fideicommiſſaria hæreditatis petitione, & conuentus nõ poſſideat:tunc filius ſuperueniens impedit executionem.*
3 *Teſtamento irritato ex cauſa præteritionis uel exhæredationis ubi non irritatur niſi inſtituto,an hæres cogatur adire.*
Teſtamẽto rupto fideicommiſſum uniuerſale cõſeruatur per authen.ex cauſa.

Quoties. Si filius petit contra tab.hæres inſtitutus non
poteſt compelli adire & reſtituere.hoc dicit. Opp.de leg.præſtã.l.j Sol.intellige hoc niſi eſſet fideicõmiſſum relictum alteri de coniunctis perſonis.Oppo.ſi dubitatur de viribus teſtamenti:non impeditur quin hæres cogatur,vt §.ea.l.§. j.& l.ille à q̃.§.ſi de teſtõ.ff.eo.Sol.Hæres ipſe inſtitutus non põt opponere de viribus teſtamenti nullo alio opponẽte,ſed hic cõ
1 parebat filius qui opponebat.Ita ſoluit gl.Ex quo no.† q̃ tertius veniens opponit exceptionem quã cõuentus nõ põt opponere. Facit l.idem q̃ generaliter.ff.man.& ſol.ma. Titia.& q̃ ibi dixi & j.rem ra.hab.l.procurator ad exhibendum.§.Sed contra hoc oppo.cognititio de coactione hæredis eſt ſummaria,vt lege ille à quo.§.j.ff.eo.ſed hæc q̃o q̃ filius eſt præteritus hãc cognitionẽ non impedit,vt l.ij.C.de edi.di.Adri.tol.Rñ.dicas q̃ filius dicebat,hodie conſtat,hodie agatur,vt no.in l.contraria.Facit l.ſi is à quo.in prin.vt in poſ.leg.Vel.dic filius iã acceperat bonorũ poſſeſsionem cõtra tab.& ſic erat notoriũ teſtm iã eſſe reſciſſum.Et hoc innuit tex.hic,dũ dicit accepit in ꝑterito.licet gl.vltima in ſi. huius §.hoc nõ patiaẽ,ſed dicit q̃ adhuc pẽdebat lis ſup bonorũ poſſeſsiõe cõtra tab.Poſumus ergo dicere q̃ hic nõ intẽtabaẽ officiũ iudicis quo hæres compelliẽ adire,& reſtituere;ſed agebaẽ actione ex teſtamẽto vt reſtituat.& hoc innuit text.ibi,ad reſtituendã hereditaẽ &c.& in fi.ad reſti.quidẽ &c.de coactione verò vt adeat nullã facit mẽtionẽ.Sed nunc opp.illud iudiciũ quo petiẽ irritari teſtamẽtũ per cõtra tab.nõ deberet impediret fideicõmiſſariũ agente,ſi eſſet paratus preſtare cautionẽ ſcdm formã l. ſi.C.de pe.pe.her.q̃ quidã fatenẽ:& ſic eſſet correctus iſte §.per illã l.ſi.Vel dic q̃ ibi loquitur qñ agitur petitiõe hæreditatis,qd̃ eſt iudiciũ vniuerſale:hic verò agebaẽ actione ex teſtamẽto.Pu
to etiam † q̃ ſi ageretur fideicõmiſſaria hereditatis petitione,filius ſuperueniens impediret executionem qñ bona nõ poſſideban tur per conuentũ.& ita poſſet intelligi hic. Et de hoc per Imo.de teſti.c.veniens.de re iudi.c.cũ ſup.in ſcda gl.dixi in l.à diuo.§.ſi ſup.ff.de re iudi.& de pet.here.l.pe.& de rei ven.l.is à quo.† Quærit gl.qd iuris hodie irritato teſtamẽto ex cauſa præteritionis vel exhæredationis,vbi nõ irritatur niſi inſtitutio:an hæres poſsit cogi adire? Anteq̃ ad q. rñdeam no.gl.q̃ innuit q̃ rupto teſtamẽto
a conſeruatur fideicommiſſumª vniuerſale per auf.ex cauſa.C.de lib.præ.Dicit eñ qd̃ ſola reſtitutio vitiatur.Hoc vr tenere Dy. Mart.ſyl.tenet cõtrariũ p põnẽ ſatis debilẽ:nã fideicõmiſſarius vlis & hæres ęquiparanẽ ff.quod cũ eo.l.ſi filius.ſed inſtitutio hęredis vitiaẽ:ergo &c.Ia.de are.& Old.ſequẽdo eũ tenet cõtrariũ & adducunt hunc tex.Nam per auf.ex cauſa.vitiata inſtitutiõe cætera firma permanent.Sed fideicõmiſſum vniuerſale continet appellatione cæterorum,vt hic:ergo &c.Pro hoc videt tex.in l. ſi ſeruũ.§.j.ff.ſi qs omiſ.cau.teſt & ibi dixi.Gl.hoc idẽ ſentit C. de fideicõ.l.eã quam Nunc redeo ad q.an hæres cogatur adire. Mar.q̃ nõ:gl.q̃ ſic,filio differẽte agere.Declara ſi eſt præteritus filius ſuus,vel emancipatus nõ inſerta cauſa:teſtamẽtũ eſt ipſo iure nullum,vt dixi in l.filio præterito.de iniuſ.teſta:ideo nõ põt cogi adire.Idẽ ſi eſſent exheredati ex nõ legitima cã. & licet cõſeruetur teſtamentũ,ſeu fideicõmiſſum per auf.ex cauſa.non tñ petitur actione ex teſtamẽto,ſed cõdictione ex illa lege, ſeẽdũ Dy.cuius cõtrariũ tenui in d.l.filio.ff.q̃ petatur actione ex teſtamento:non tamen cogetur hæres adire:quia non debetur ab eo, ſed à veniẽtibus ab intestato.Si verò filius eſſet ex heredatus inſerta cauſa legitima:tunc procederet dictum gloſſ.quòd interim donec filius taceret poſſet cogi adire:ſecus ſi ageretur.

a ¶ Fideicommiſſum. Adde vt per Pe. de Anc.cõſil.cxliiij. & ccij. & Ang. conſil. clxxxiij. ✠POMATES.

b ¶ Qui rogaꝰ. Et no. ſin.iſtũ tex. ſecundũ do.Io. non ſufficere de iure iſto habere legitimã iure fideicõmiſſi: imò expediebat habere iure iſtõnis . Ego do caſũ ſimilẽ,quem nota.

Marcellus. Gloſſ.ponit hic caſum:dic vt in ea . quam vide.

Qui ex Trebelliano. Remedia Trebelliani habent locum poſt reſtitutionem.ſecus antequàm reſtituatur hæreditas.hoc dicit. Quæro,an hoc ſit vtrum ſiue conueniatur hæres pro legatis ſiue pro debitis.Dic vt not.per gloſſ.in l.j.§.fina.ff.eod.& l.Marcellus.in princi.& ibi dixi.

Trebellianum. Quando teſtator rogat de hæreditate ſua,vel eius parte,locum habet Trebellianum.ſecus ſi de hæreditate alterius,licet ſi ſponte non adiret cogetur reſtituere.hoc dicit.Quæro an cogatur adire & reſtituere hæreditatem titianam.Gloſſ.dicit quòd ſi perceperit tot fructus ex hæreditate teſtatoris rogantis quòd æquiualeant titianæ,quòd cogitur reſtituere,vt §.de lega.ij.l.cum pater §.Titio. Dicit etiam gloſſ.quòd ſi teſtator voluit totam hæreditatem reſtitui,tota reſtituetur nulla quarta retenta per l.ſi debitor.ff.ad legẽ fal.ſed certè illud quod in l.ſi debitor.dicitur verum eſt:quãdo teſtator tenebatur hæredi:quia tunc debitum compenſatur cum Falcidia.ſed iſte caſus non eſt hic:quia non erat debitum à defuncto.Et ſic hæc gloſſ.videtur contra l.pater filiam.in princ. ff.ad l.Fal.ſecundum Iaco.de are.Vltimò gloſſ.aſsignat ar.contra ff.ad l.quod de bonis.§.cum fideicommiſſum.Dic quòd concordat ſecundum ſecundam caſus poſitionem,ſ.præſuppoſito qd̃ præcedens gloſſ.ſit vera.

Si ex Trebelliano. Fideicommiſſario contra hæredem datur actio pro rebus inde
bitè retentis.h. d . Quæro quo iure retinebit hæres hæc prædia. Dic vt in gloſſ.Quæro an debitum naturale hæres teneatur p ſe exigere. Dic vt in gloſſ.Quæro in q̃ debetur de functo ab hęrede qua actione ab eo repetitur.Gloſſ ponit plures opin.quelibet poteſt vera.

Marcellus. Inter hæredem & fideicõmiſſarium partis cõpetit familiæ herciſcũde iudiciũ.h. dicit. Quæro quod iudicium erit iſtud? Rñ.vtile.vt in glo.

1 ☞ *Teſtamẽtũ an hodie irritetur ſi fideicõmiſſũ uniuerſale relinquaẽ filio prætetito.*

b Qui rogatus. ᵇHæres cogitur adire,licet fideicõmiſſario poſsit alio remedio eſſe conſul-

tum. hoc dicit. Vide quòd filius dicitur præteritus, licet relicta sit sibi hæreditas per fideicommissum: & pōt petere contra tabulas. Et sic videtur casus cōtra gl. quæ est C. de inof. test. l. scimus. §. cū autem. quæ dicit q etiam hodie si filio præterito relinquatur fideicommissum vniuersale non irritat testamentū. † Habet enim iure institutionis, cū fideicōmissarius vniuersalis habeat vt hęres. quod dictū videtur cōtra hāc l. vt dixi in §. quoties. s. ea. l.

Si patronus. Patronus pōt cogi adire & restituere ante pœnitentiam. hoc dicit. Opp. hic innuit q patronus institutus potest grauari in debita portione contra. s. de lega. ij. l. cùm patronus. Sol. Hic erat fideicommissum relictū coniunctis personis quæ olim poterant grauari, vt l. iiij. s. de con di. & demon. licet hodie corrigatur, vt ibi not. Opp. q non possit pœnitere, vt s. e. l. nam quod. §. qui compulsus. Sol. Hic loquitur ante coactionem, sed post non potest pœnitere, vt in contrario. Op. C. de rep. hæ. l. sicut. So. Hic dicit suspectā: nō tñ repudiauit.

Si perceptis. Per coactionem perdit quis prælegata, nisi essent sibi relicta sub conditione si hęres non erit. h, d. Oppo. ea quæ quis habiturus esset si hæres non esset non perdit per coactionē. vt s. ea. l. §. qui suspectam. sed prę legata haberet etiam si repudiaret, vt l. qui filiabus. in fi. s. de leg. j. ergo &c. So. Intellige hic de prælegatis quæ perderet repudiā do, vt hic no. in d. l. qui filiabus. in fi. & l. filio. cū l. seq. s. de lega. j.

Hæres ex asse. Hæres grauatus vltra vires hæreditarias, illud quod deest supplet ex fructibus iudicio testatoris perceptis, & ex eo quod vltra quartam est & residuum sibi retinet quòd si fructus non sufficiunt omnibus pro rata fit diminutio. hoc dicit. Primò ponit thema. Secundò quatuor quæstiones ex themate. Tertiò responsiones. Secunda ibi, quæro. Tertia ibi, respondi. & glos. hic ponit casum optimè, & omnibus tribus quæstionibus perfectè respondet: sed illi in quantum agatur contra legatarios non est responsum. Quæro ergo inquantum agatur. Respondet secunda glo. magna in prin cipio. & bene. Dic vt in ea. Oppo. & videtur quòd computatio glos. non sit bona: quia secundùm hoc ea quæ percipiuntur ex fructibus, non prosunt legatarijs. quod videtur contra l. qui qua dringenta. §. fi. suprà, ad legem Falcidiam. propter quod Iaco. de Are. dicit q non est bona ista computatio. Tu dic q glo, optimè computat. Nam debes scire quòd quando legata relinquuntur, vltra vires hæreditarias fit duplex detractio: vna quando minus est in patrimonio quàm sit legatum: alia fit per l. Fal. vt l. in quātitate. §. fi. & l. si post missionem. s. ad l. falci. nunc fructus percepti medio tempore faciunt videri minus relictum per fideicommissum: & sic prodest legatario vt nō fiat illa detractio quasi fuerit relictum vltra vires patrimonij. Oppon. & videtur quòd ista computatio non debet fieri hoc modo, sed illud videatur esse in fideicommisso quod supererat deductis legatis, vt l. qui quadringenta. supra eodem. Solu. Dic quòd hic fuerunt legata nominatim ab hærede relicta: & ideo fit computatio secundū quod hic dicitur in l. Marcellus. in princi. s. eo. Opp. hic dicitur q petitur à legatarijs, vt detur fideicommissario: contra fideicommissarius à legatarijs non defalcat, vt s. e. l. j. §. deniq. & l. lex falc. §. nunc. s. ad le. fal. So. Hic legata non erant relicta à fideicōmissario, sed ab hærede. Op. dicitur hic quòd fructus sibi computat in quartam: & restituit quod est vltra. Contra. s. eod. l. in fideicommissa. Solu. Dicit glossa istud ideo: quia minuit hæres fideicōmissum. Dices tu in quo diminuit? Respondeo, soluendo relicta: & ideo supplet ex fructibus. Ratio: quia quando testator grauat aliquē vltra vires hæreditarias, vult quòd suppleatur ex fructibus, vt l. filiusfamilias. §. apud Marcellum. s. de lega. j. et supra eadem l. §. Trebellianum. ver. quod si Mæuius. Oppo. extra glo. dicit hic q quartam sibi retinet de rebus, et dimidiam supplet ex fructibus. Contra: quia quartam debet sibi ex fructibus retinere & dimidiam in rebus restituere, vt l. mulier. §. si hæres. & §. sequen. & in l. in fideicommissa. s. e. Iaco. de Are. & Oldra. sequendo eum dicit q est in potestate hæredis q suppleat dimidietatem de fructi bus vel retineat quartam de fructibus. Et hoc probant per hanc legem. Sed hoc videtur contra l. quod de bonis. §. fructus. s. ad l. fal. & l. Paulus. ij. respon. eodem titulo. Et hoc innuit d. l. in fideicommissariam. nec iste textus facit in contrarium. Nam in q. bene ponebatur quòd hæres volebat sibi retinere quartā in rebus, & dimidiam supplere ex fructibus, sed hoc in responsione non ponitur. Dicit enim totum restituendum. nec declarat an in fructibus, an in ipsis rebus. Sed putarem hoc dirimendum arbitrio iudicis, vt s. de leg. j. l. non amplius. §. fi. cum l. seq. Pro quo facit q inter fideicommissarium & hæredem competit iudicium familiæ hercisc. un. vt s. eo. l. Marcellus. vnde ex officio iudicis diuidentis, videbitur in quo debet dari dimidia, & in quo quarta retineri. Oppo. hic legata fuerunt relicta purè, fideicommissum sub conditione: tamen contribuuntur quo ad detractionem Falcidiæ. contra: quia tota quarta debet detrahi ex fideicommisso, vt l. penul. §. j. s. ad l. Fal. Sol. Quandoq; totum fideicommissum est conditionale, & legata pura: & loquit l. contraria. Quandoq; fideicommissum est purum, & legata pura, vel vtrunq; conditionale: & tunc fit contributio omnium, vt l. qui quadringenta. & l. Marcellus. s. e. Quādoq; fideicommissum est pro parte purum, pro parte conditionale. & legata pura: & tunc similiter fit contributio, vt hac l. dixi in l. Marcellus. in prin. s. eodem.

Qui seruos. Hic est duplex litera secundùm primam ponit casum. vide eam. & breuiter hoc dicit. Si seruo relinquitur libertas & hæreditas pretiū seruorum detrahitur. hoc dicit. Hæc lectu. non est bona: quia quando seruo relinquitur libertas, & aliud pecuniarium relictum: tunc de relicto pecuniario detrahit Falcidia etiā de pretio seruorū, vt l. planè. s. ad l. Fal. est ergo alia litera in qua est suos: & secundū istā ponitur casus in glo. secundo modo. vide eam. Hęc lectu. reprobatur per Dy. quia quando quis rogatur manumittere seruum, non pōt cogi adire per eum, vt l. cogi. §. si seruo. s. eo. & no. j. ea. glo. dic ergo retenta hac secū da positione q quis fuit rogatus manumittere seruos suos, & eis restituere hæreditatem deducto pretio seruorum: vnde hoc fuit expressum. & pone q hęres adiuit sponte, vel aliter propter pretium seruorum, si hæreditas non esset soluendo quis pateretur damnum. sed quando hæreditas est soluendo damnum pati nō debet, vt hic. Quærit glossa vtrum hæres institutus rogatus de restituendo seruo possit cogi adire? Glossa distinguit quod examinabo latius j. eod. l. non est cogendus. & l. si res aliena. in fine.

1 ☞ *Fideicommissarius de legatis particularibus ab hærede relictis an detrahat Falcidiam. remissiue.*
2 *Actio de fideicommissario in fideicommissarium an transeat ipso iure.*
3 *Fideicommissarius primus si restituit secundo fideicommissario, an ius fideicommissariæ hæreditatis remanet apud primum. quòd non.*
Primus cessionarius si cedit secundo apud primum nil remanet.
Emphyteuta si facit alium emphyteutam apud eum nil remanet.
4 *Solui q potest illi qui cessit actionem, quando de eo aliquid remanet. secus si nihil.*
5 *Bonorum possessor de iure prætorio si restituit hæreditatem ex Trebelliano, an apud eum remaneat quid hæreditarium.*
6 *Iura utilia quando directa non sunt penes aliquem efficiuntur directa.*

Ex asse. Si vnus ex fideicommissarijs hæredem cogit adire, & restituere totum, fructus iudicio testatoris perceptos suo fideicommissario non restituit. secus in eo quod iure accrescēdi lucratur. Item ab eo quartam non detrahit. h. d. Quæro quæ est ratio diuersitatis inter primum casum & secundum? Respon. Primus loquitur in fructibus qui iudicio testatoris percipiuntur: & iudicio testatoris lucratur hæres: & sic erit lucrum personæ. Secundus casus loquitur in iure accrescendi: quia magis accrescit rei quàm personæ, vt de acqui. hære. l. si totam. de vsufru. l. si Titio. Tertius casus loquitur in Falcidia, quę contra voluntatem defuncti detrahitur: ideo fideicommissarius à fideicommisso non deducit: cùm voluntas testatoris non fuerit, & potestas iuris non habet locum nisi in hærede. Venio ad glo. opp. s. eo. l. j. §. inde Neratius. Solue vt in glos. & bene. Quæro † vtrum de legatis particularibus relictis ab hærede fideicommissarius detrahat Falcidiam. Dic vt in glossa & dixi in §. inde Neratius. † Quæro vtrum à fideicommissario in fideicommissarium transeat actio ipso iure, dic vt in glossa. † Quæro fideicommissarius primus fideicommissario secundo restituit: an apud fideicommissarium primum remaneat ius fideicommissariæ hæreditatis. Glossa, quòd non. Hugo contra inter alia quæ glossa dicit est quòd eum qui hæres est de iure ciuili senatusconsultum non potest facere desinere esse hæredē. Quod non est verum: quia senatusconsultū est de iure ciuili: ideo potest facere eum desinere esse hæredē qui est de iure ciuili, sed in hoc tractatu ideo non fecit: quia noluit. Voluit enim q solum vtiles transferrēt. opi. tamē gl. vera est, vt l. j. §. de illo. s. eo. & C. e. l. pe. Pro

l. pe. Pro hoc facit illud q dicitur q si primus cessionarius cedit secundo apud eū nil remanet. vt l. emptor. C. de hęre. vel act. vē. & p Gul. in Spe. ti. de ces. ac. & in simili dicit gl. q si primus emphyteuta facit aliū emphyteutā, qd' apud eū nil remanet, vt l. fi. C. de iure emph. Facit q no. in l. j. in gl. fi. C. vti pos. & hoc est vti le scire. † Nā id q dicit in l. iij. C. de noua. s. q illi cui cessit actionē potest solui, est verū qñ apud eū qui cessit remanent directæ, sed quando apud eū qui cessit nil remanet, qd' est qñ solū vtiles habebat: tunc ei non poterit solui: quia nihil apud eum remanet.

5 Quæro † bonorum possessor de iure prætorio hæreditatē restituit ex Trebelliano: an apud eum remanet ius hęreditariū? Glo. q sic. Pro huius declaratione debes scire q in hæreditate est vnū ius vniuersale hæreditarium: et hoc est apud bonorū possessorē vtile. Sunt etiā iura particularia vt actiones hæreditariæ, q̄ competunt aduersus debitores hæreditarios: & ista cōpetunt bonorum possessori directo, vt no. in l. ij. §. de bo. pos. hęre. pe. Cū ergo directæ sint penes bonorum possessorem restituēdo vtiles trāsferr: & apud eum remanent directæ: & in hoc bene diceret gl. Sed gloss. quærit de ipso iure hæreditario vniuersali. Quærit enim an remaneat hæres: tunc est dubiū: qa si hæres est tunc est hæres vtiliter: & fideicommissarius est hæres vtiliter: ergo duo sunt hæredes insolidum. Eodem modo possumus dicere quòd non eodem modo, sed vnus est hæres vtiliter de iure prætorio: alius vtiliter ex senatusconsulto. Vel aliter dico q bonorū possessor quādoq; habet ius hēditariū directū: vtile tantū. Exemplum qñ aliqs est hæres de iure ciuili, vt filius vel alius: & prætor illū iam existētem hæredem excludit, vt per cōtra tab. vel per bñficium restōnis in integrum, vel alio prętoris remedio: tūc qa primus remanet hæres, iste bonorum possessor erit tantum vtiliter. Sed quando prętor vocat aliquem ad successionē: nec est aliqs hæres de iure ciuili, vt quos vocat per vñ cognati, vel vnde legitimi, vel per bonorum possessionem secūdū tab. & similia: puto q habet ius hæreditariū directū. Probo. Naturalis possessio qñ ciuilis non est apud aliquem, statim efficitur ciuilis, vt l. clam.

6 possidere. §. fin. & l. sequem. de acquirē. pos. Ista iura † vtilia quādo directa nō sunt penes aliquem, efficiuntur directa: vt l. pubrem. C. de iure delibe. pro hoc facit l. illud in princip. cum sua gl. de bo. pos. cōtra tab. Præterea, iura dicūt q bo. pos. habet iura ac si esset hæres. sed hęres haberet illa directa, ergo &c. instit. de bo. pos. §. quos autem. &. s. pos. hę. pe. l. ij. & j. de bo. pos. l. ij.

1 ☞ *Confirmatum si non potest cōfirmari, agitur ex cōfirmāte nō ex confirmato.*
2 *Sententia iudicis appellationum si confirmat primam sententiam, agitur ex ipsa sententia confirmante.*
3 *Confirmatio generalis non trahitur ad illud quòd est specialiter cassatum.*

1 **Si quis priore.** Si † confirmatum non potest confirmari agitur ex confirmante, non ex confirmato. hoc dicit. Oppo. C. de hęre. instī. lege quoties. Sol. ibi erant alij vniuersaliter instituti. Ad hoc oppo. in aut. vt cùm de appel. cog. §. aliud. vbi etiā qñ est aliqs institutus vniuersaliter, hęres istitutus ex re certa habetur loco hæredis. Dicit gl. no. illud verum quantum ad excludendam querelam. dic aliter intelligitur in d. l. quoties. C. de hę. instī. Quæro qua actione petantur relicta in primo testamento. Glo. dicit ex testamento secundo non ex primo: quia nemo pōt decedere duobus conditis testamentis: vides ergo quia primū testamentum non potest confirmari vt testamentum: ideo non

2 agitur ex confirmato, sed ex confirmante. † Simile dicas in sententia cōfirmata per iudicē appellationū. nō enim sup eodē possunt esse duę sentētię validę: vt. C. qñ prouo. nō est necesse. l. j. ideo agitur ex cōfirmāte, nō ex cōfirmato. de hoc dixi in l. legitima. s. de pac. intellige prout no. in l. fi. j. de re. iud. Quærit gl. dicitur in fi. si nō aliqd specialiter &c. quid vult dicere. dic vt in glos. ex

3 qua † not. q cōfirmatio generalis nō porrigitur ad illud quod est specialiter cassatum. posses etiam exponere hunc tex. vt dicas si nō aliquid specialiter &c. hoc est nisi testator dixerit q instituit eū ex re certa: ita q plus petere nō posset: tūc em̄ testamētū non valeret, vt dixi plenè. in l. quoties, §. si duo. de hę. instit. dic vt ibi.

1 ☞ *Adire & restituere quo quis cogatur.*

Si legatus. Etiam tempore legationis cogitur quis adire hæreditatem. & restituere. hoc dicit. Quæro † quo iure quis cogitur adire & restituere. Dicit glo. q officio iudicis. vide eam & not. in eo quòd dicit cogitur adire officio iudicis nō est dubium. Simile no. in l. nō est cogēdus. in fi. j. eod. & in l. ij. de fidei. hęr. pet sed illud q gl. subaudit q restituere cogat officio iudicis habet dubiū nā alibi dicit gl. q restitutio fit actione ex testamēto: vt l. restitura. §. j. j. eo. & l. & fine scriptura. C. eo. & p Dy. tangit in l. quia poterat. s. eod. Tu distingue, qñque qs adit, pōte: tunc actione ex testamēto cogit restituere directa vel vtili. ita loquuntur dictæ gl. Quādoq; quis dicit hęreditate suspectā, & tunc totū iudicis officio expedit. l. vt cogat adire & restituere, vt dicit tex. in l. quia poterat. s. eo. expressius instī. e. s. sed qa. hoc etiam tenet Cy. in. d. l. & fine scriptura. C. e.

Si quis bona. Fideicōmissum vniuersale est, si aliquis rogetur restituere bona vniuersaliter, vel finitè. h. d. Op. quòd relictū bonorum nō sit vniuersale. s. de le. j. l. non amplius. §. fi. cū l. seq. so. vt plenè dixi in l. si quis seruū. §. fi. s. de leg. ij. Opp. q meorū appellatione non continētur, nisi ea quorum quis habet dominiū, vt l. quintus. §. ij. de auro & argē. leg. Sol. vt ibi plenè dixi.

Si filio. Non valet restitutio facta, ni si cōsentiente, vel ratū habēte eo in cuius potestate est fideicōmissarius. hoc dicit.

Multum. Hunc. §. & sequentē p̄sequere vt habes in gloss.

Si cui purè. Seruus qui per aditionem habilitatur ad recipiendā hæreditatem, potest cogere hæredem adire. secus si per aditionem non habilitaretur. hoc dicit. cum seq. §. ex prædictis apparet ratio eorum quæ hic dicuntur.

Si sub conditione. Hæres cogitur parere conditioni potestatiuæ sine eius damno, & adire. secus si conditio esset casualis. h. d. & distingue vt dixi in l. accusare. §. fi. cum l. sequenti. s. eod.

1 ☞ *Geminatio uerborum denotat mentem testatoris.*
2 *Rei appellatio est magis generalis quam pecuniæ.*
3 *Patrimonium quando est diminutum, quando suppleatur ex fructibus.*

Alista. Si fideicōmissum relinquit sub nomine geminato, & sub nomine appellatiuo pecunię in restitutionem veniūt fructus iudicio testatoris perceptī. secus si sub nomine simplici debet in fideicōmissum ex eis suppleri. si fuerit diminutū. h. d. cū l. seq. & est solēnis lex, nec alibi reperitur. Opp. ad l. balista. de l. seq. Vera sol. est q hic testator

1 grauauit. per nomina geminata quātacunq; in l. seq. scribit † per verbū quāta. Vnde ꝓpter geminationem verborū præsumitur mens testatoris q voluit omnia restitui. Op. j. eo. l. hæredes mei. & s. de leg. iij. l. his verbis. So. hic vsus est nomine pecunię cū geminato nomine quātūcūq;. ibi verò dixit q quicqd ad te perue nerit. Sed dices tu. Nonne quicquid est dictio geminata, sicut dictio quātuncūq;? Rñd. ibi quicquid fuit platū simpliciter: ideo resoluit quicquid, id est illud q: ideo nō est dictio geminata. hic verò fuit dictio quātūcūq; pecunia. Si verò naturaliter dixisset quātūcunq; ad te puenit, fructus nō venirēt: qa resoluet in illud quātū qd' ad te peruenit. & hoc notat Iurisc̄oltus hic dū dicit. Rñ. ex his verbis quę ꝓponis, s. pecuniā. Non enim hoc faceret dictio geminata sine hac dictione pecunia, nec dictio pecunia

2 sine dictione quātęcūq;. Quæro † qd si dixit quātęcūq; res. Rñ. idem: nā rei appellatio magis generalis est quā pecuniæ, vt l. rei appellatio. de verbo. signifi. & l. j. in fin. si cer. pet. Quærit gloss. quid de vsuris. Et dicit idem quod in fructibus. Tu dic vt dicam in l. postulante. §. j. infrà, eod. Opponi. ad l. scribit. s. l. proxi.

Pro concordia. Aduerte quòd Alexan. in l. quoties. co. fin. C. de hære. instī. al leg. Bart. tenentem in l. quoties. §. si duo ff. de hæ. instī. quòd ius accrescendi possit per testatorem ꝓ hiberi. Contrarium tñ allegat tenere in consi. inci. matheol⁹ gratioli. Voluit tñ allegare Alexā cōs. Barto. quod incipit petrus maioli. & in hac. l. si quis priore. ī fin. per hū ctext. vbi doct. et pro vtraque opi. alleg. Alexā. hic concor. Tu dic si bñ consyderes Bar. vbi tenet institutum ī re certa habere ius accrescendi intelligi debet, vbi non prohibetur expresse. & ita loquitur in. d. l. si quis. in d. l. quoties & in. l. ex facto. la ij. ff. de hære. instī. & in. d. consil. Sed ibi adhuc non loquitur in propriis terminis: quia quæritur de vigore illorum verborum dominam vsufructuariam à marito prolatorū in testō institutis vniuersaliter pauperib⁹ Christi &c. Sed si expresse voluerit nullibi dicit Barto. q non possit. & ita loquit d. ꝑ. si duo. et ī d. l. si qs. et melio⁹ qz alibi voluit istā suā concordiā in suo cōsi. clvj. inci. Titius fecit testū. de q non fuit memor do. Alex and. in d. l. quoties. C. de hære. instit. & in alio nu. clxxvij. inci. Matheo Ius Gratioli. quòd forte voluit allegare d. Ale. vbi s. Si tñ inconsideratē fuerit posita concordantia ad ꝑ. cōsi. Bart. ceteritati adscribas.

a ¶ Cùm hæres. Et no. sing. casum q tabulę extraneæ confirmantur, vt fideicommissum vtile. vide Bar. j.eo. l. ex facto. & ibi do. Io. ſ. de vulga. & pupil. Andr. Barba.
s☞ POMATES.
b ¶ Oppo. q. Ita dicas in fiscū. Text. est sin. in l. si cū dotē. ſ. fi. ſ. so. ma. & qūo qs dicatur subire iudiciū p aliū, vide Bar. in l. j. ſ. eo. & in l. si eū hominē. ff. de fideiuſ. & vide text. valde not. in l. Titius. ſ. de pcu.
c ¶ Ex quo dixi. Et vide Bar. in l. si eū hominē. ff. de fideiusſo. Bal. in l. q diuersas. C. man. An aūt relegatus poterit cedere, vide text. sing. q sic, in l. de pollicitationibus. ff. de polli. secūdū Bal. in l. per diuersas. And. Barba.
d ¶ Ex hoc apparet. Et vide nouū quod dicit Bal. in addi. Spec. de arbi. & ar. q licet minor cōpromittat, nō videt̄ lęsus: quia cōpromiſſum æquiparatur cōtractui ni si incœperit litigare corā arbitro. & an sit verum, cogita. And. Barba.

Solue vt ibi. Op. j. eo. l. deducta. §. qui post. vbi fructus percepti nō supplent id qd̄ est diminutū. Sol. ibi loquit̄ in diminutione q̄ contingit propter vsuras: ideo suppletur q fructus cum distinctione lucrentur, vt ibi, si cutvsuras cū distinctiōe elucrat̄, vt ibi patet. Op. ſ. e. l. in fideicōmiſſariā. & l. mulier. §. si hr̄s. vbi fructus † vltra quartā lucrat̄. So. illā verū q̄ patrimoniū nō est diminutū: si verò est diminutū: tūc em̄ fructibus suppleť, vt hic. qd̄ tene mēti: qa singl̄are est. Fa. l. postulāte. ī fi. j. e. fallit in liberis primi gradus, vt l. iubemus. C. e. Habes ergo q fructus p ceptos iudicio testatoris hæres lucrat̄. Si tñ diminuit hæreditatē ex detractiōe quartę, illud suppleť ex fructibus, vt l. in fideicommiſſariā. ſ. eo. Fallit in liberis primi gradus, vt l. iubemus. C. e. Item si diminuit̄ fideicō missum, ꝓpter dotem, suppleť ex fructibus etiam in liberis primi gradus, vt l. mulier. §. cū ꝓponeret̄. ſ. e. Itē si hæreditas minuitur ꝓpter legata, suppleť ex fructibus, vt l. ita tamen. §. hæres ex asse. ſ. e. qd̄ dic vt ibi. Itē si hæreditas minuitur ex casibus fortuitis, ex fructibus suppleť, vt hic. Fallit in liberis primi gradus, vt hic quę oia diligēter nota.
☞ *Actor si non probat id quod est causa suæ intentionis, succumbit.*

1 EVm qui. † Succūbit actor si non probat id quod est causa suæ intentionis. h. d. Op. j. de bo. pos. secūdū tab. l. qui ex liberis. in prin. & ſ. ad fal. l. pater filiam. §. fi. & l. qui duos. in prin. de re. dub. gl. dat plures sol. Dic q ibi loquit̄ in substitutiōe directa: hic verò in fideicōmiſſaria. Ratio: quia in directa hæreditate vbi qs debet inuenire hæreditatē primi: ideo vt̄ vterq; substitutus. qd̄ nō est in fideicōmiſſaria, vt ꝓ gl. declarat̄ in d. l. q duos. So. gl. aliter q hoc est fauore matris q̄ est in medio. & hāc tenet Dy. in d. l. qui duos. Et ex hoc sequerē q si mater nō esſet in medio ambobus videreť substitutus. quod videť colligi ex significatiōe verborū: quia dixit ei q nouissimus decesserit, sed qlibet decesſit nouissimus postq; alius post eū nō decedit, vt l. ex duobus. ſ. de vul. & pup. Sed certè licet qlibet decedat nouissimus: nō vt̄ substitutus vtriq;: qa ista dictio qlibet, qñ ponitur distributiuè, requirit vnū tātū: & si plures simul concurrunt, dispositio vitiat̄, vt l. si fuerit. ſ. de reb. dub. Vnde præcedens solu. verior videtur: tamen semper in hoc dubitaui.

a 2 CVm hæres. [a] Curator furiosi pōt agnoscere bonorum possessionem secundū tab. & hereditatem restituere. h. d. No. vnum ex casibus in quibus necessaria est bonorū possessio secūdū tab. Ita dicit Iac. de Are. hic, & Pe. & Cy. in l. certum. C. vnde legi. Quærit glo. an ista bonorū possessio tribuat ius. Et ponit opi. de qua in l. j. de bo. pos. infan. & fur. dela. Tamen quicquid sit, quādo furiosus institutus non est rogatus de restituendo, & agnoscit bonorum possessionem siue dicamus q tribuat ius siue non, decedens non transmittit ad heredem, vt l. fi. §. tali. & §. seq. de cur. fu. & tamen transmittit in fideicommiſſarium, vt hic.

1 ☞ *Instantia cœpta per hæredem de nouo q, non transeat in cessionarium.*
2 *Compromittere non est lata culpa.*

CVm hereditas. Per Trebellianum non tenetur hæres in obligationibus
b per eum contractis: ideo debet ei per fideicommiſſariū de indemnitate caueri. h. d. Oppo. [b] q instantię iudicij transeunt in fideicommiſſarium, & hæres tutus est per Trebellianum, vt l. j. in prin. ſ. eo. Sol. ibi loquitur de instātia cœpta per defunctum quæ est hæreditaria: ideo transit per Trebellianum: & hæres est tutus ope exceptionis. hic est instātia cœpta per hæredem, quæ
1 non est hæreditaria: & sic nō transit ad fideicommiſſarium: & sic
c est necesse hæredi caueri de indēnitate. Ex quo † dixi ' semel in q. de facto cum quidam cessisset omnia iura, & actiones quę habebat vt hęres q in cessionariū nō trāsibat instātia cœpta de nouo per hæredē. Oppo. supra e. l. j. §. j. So. Habet exceptionē cōtra creditores hæreditarios, nō contra eos cū qbus ipse contraxit: qa nō dicunt̄ hæreditarij: ideo est necesse q ei caueat̄, vt hic. Facit l. si hæres pecuniā. j. eo. & j. de fideiuſ. l. hæres à debitore. in prin. Oppo. q ad fideicōmiſſarium nō transeat dānum ex cōpromiſſo, vt l. si dictū. §. si cōpromiſero. ſ. de euic. Sol. Aliud in emptore & venditore. Ratio: quia ibi venit leuis culpa. Aliud in hærede & fideicōmiſſario, vbi non tenetur nisi de lata tantum, vt l. mu-
2 lier. §. sed enim. ſ. eo. Ex hoc † apparet [d] q cōpromittere nō est la
d ta culpa: quia tunc imputaretur hæredi, nec ei caueret̄ de indēni tate. Sed contra hoc op. eo ipso q quis cōpromittit decipitur, vt l. si minor xxv. annis filiosa. §. j. de mino. ergo est lata culpa. Tamen sol. huius est, vt patet ex his quæ ibi dixi.

1 ☞ *Facta restitutione in una re, quando uideatur facta in omnibus.*
2 *Procuratori simplici q, posit actio cedi sicut & fideicommiſſum restitui.*

REstituta. No. bene istos casus q restitutio fit re vel verbis. Item fit tradendo, vel patiēdo. Quærit glo. vtrum posit peti restitutio vnius rei.
1 Dic q sic, & bene. Secundò quærit † vtrum facta restitutiōe in vna re videatur facta in omnibus rebus. Et tenet q sic, & bene. Contra hoc videtur l. iij. in prin. & quod ibi no. de acquirend. pos. Sol. Quædam est translatio iuris quæ fit per hæredem in fideicommiſſarium: & tunc facta restitutione in vna re videtur in omnibus esse facta, vt hic. Quædam est translatio possessionis: tunc facta restitutione in vna re, nō videtur facta in alijs: nisi apprehendatur, vt in contrario, vt l. cùm hæredes. de acquir. pos. Ita dicit Dy. in c. j. in iij. q. de reg. iu. lib. vj. Quæro dicit hic q potest restitui alij, vtrum hoc sit verum simpliciter. Respō. intellige de procuratore simplici non in rem suam, vt l. si mulier. §.
2 ex asse. ff. de iure do. dicam in l. qui ita. §. j. j. eo. Et ex hoc † dicunt doc. nostri q simplici procuratori potest cedi actio, sicut fideicōmiſſum restitui, vt hac l. cum si. Quæro: dicitur hic hac mēte, an ista mens in dubio præsumatur. Respondeo, sic in eo qui sciebat se teneri, vt C. de acqui. pos. l. ij. & quod ibi not.

1 ☞ *Tutor non potest cadere actionem pupilli.*
2 *Verbum succedat, trahitur ad fideicommiſſum.*

Pupillus. Oppo. C. qui admit. ad bon. posſeſ. l. bonorum. Sol. Dicas idem hic quod ibi: quia iudex potest supplere defectum tutoris. Oppo. de l. bonorum. Glos. dicit tria sunt. hæreditas: & istam non potest quærere solus tutor. Item est bonorum possessor. & in ista quidam dicunt idem q in hæreditate, alij secus. Dic vt dixi in l. impuberi. de tut. & cur. da. ab his. l. tutor. j. de bon. pos. Tertium est Trebellianica restitutio, de qua
1 dic vt hac l. † Vltimò nota quòd tutor non potest cedere actio-
2 nem pupilli. quod dic vt l. nouare. de noua. † Nota ex hac l. non enim. quòd verbum succedat, trahitur ad fideicōmiſſum. Nam restitutio successio est. Facit tex. in c. Raynutius. & cap. Raynaldus. extra, de testamen. Dixi plenè in l. centurio. de vulg. & pup.

VAmuis. Etiam actiones prætoriæ transferuntur per Trebellianum per hęredes & per eos qui in ius hæredum succedunt. h. d.

Nihil interest. Non curatur qualis sit persona procuratoris ad negotia. h. d.

q Via.

Restituta. Quæro quid in iure patronatus ecclesiarum. Respondeo, idem: argu. j. de ope. lib. l. si operarum. quod not. per doc. in l. monumenta. C. de leg. Vltimò vide glo. & signa, quæ ponit casus in quibus remanet aliquid penes hæredem restitutione facta.

1 ☞ *Compulsio & restitutio fiunt iudicis officio, non iure actionis.*

DApinianus tractat. Quod iure accrescendi acquiritur ad fideicommiſſarium pertinet. hoc dicit. Ad quæstionem quam facit textus, vtrum sit opus noua restitutione. Respondet glo. quòd non, & bene. Oppo. ſ. de vsufru. accres. l. interdum. Sol. Aliud in vsufructu, aliud in proprietate: qa vsusfructus accrescit personæ proprietas rebus. Et hoc q illud quod venit iure accrescendi restituatur, dixi in l. Marcellus. §.
1 quidam. supra eodem. Vltimò iste textus † facit quòd compulsio & restitutio fiat iure actionis, ibi: alia actio &c. Et ita allegat glo.

gat glo. in l. non est cogēdus. j. eo. Veritas est q fit officio iudicis vt dixi in l. si legatus. i. in prin. ſ. eo. & hoc nomen actionis, largè ponitur, vt l. actionis verbo. de verbo. signi.

☞ *Statutum de debitore carcerando habet locum in eius hærede.*

1 POstulante. Adid ad quod poterat compelli defunctus potest compelli hæres defuncti, licet verbis legis non exprimatur. hoc dicit. Oppo. ſ. e. lege, apud. §. vtrum. Sol. Ibi deceisit sine hærede: hic cum hærede, & sic concordat̄ cum vltimo rñio huius prin. Quærit glos. an in hæredē trāseant actiones ipso iure. Dic
1 vt in ea. Vltimo † facit iste text. dicit statutum qd̄ debitor debet
2 carcerari pro debito: quid de hærede debitoris? Rñd. vt hic, qd̄ idem, licet in statuto nulla fiat mentio hæredis.

1 ☞ *Actiones quæsitæ ex prouisione defuncti, ueniunt in restitutionem, etiam in liberis primi gradus.*
2 *Liberi primi gradus non tenentur suppleré fideicommiſſum ex fructibus.*
3 *Fructus qui percipiuntur mora non restituentis, ueniunt in fideicommiſſum: etiam in liberis primi gradus.*
4 *Fideicommiſſarius habetur loco hæredis.*

Sed & in hmõi. Actiones quæ quæruntur ex prouisione defuncti, veniunt in restitutionem. hoc dicit. p̄mò ponit duas q. & opi. querentis. Scūdò ponit vnam rñsionem pro, aliam contra. Tertiò determinat. Quarto rñdet vni rationi quę in cōtrariū posset fieri. Secūda ibi, rñdi.
1 Tertia ibi, sed qa. Quarta ibi, sed cū hæreditarios. † No. q actiones quæsitæ ex prouisione defuncti veniunt in restitutionē etiā in liberis primi gradus. qd̄ no. loquit̄ enim hic de filia. Secundo
2 no. † q liberi primi gradus non tenentur suppleré fideicommiſsum ex fructibus, vt hic, ibi: sed quia nō vt hęres &c. dixi in l. ita.
3 §. ex esse. ſ. eo. Tertiò no. † q fructus qui percipiuntur mora nō restituētis, veniunt in fideicommiſſum etiam in libris primi gra-
4 dus, vt hic. † Quartò not. q fideicommiſſarius loco hæredis habetur, vt ſ. qd̄ cū eo. l. filius. §. j. & instī. qd̄ cū eo. §. j. & de fideicō. hære. §. restituta. Vltimò no. differentiam quam facit Iurisconsultus inter fructus qui percipiuntur ex prouisione defuncti: & eos qui percipiuntur opera, & diligentia hæredis.

QVi totam. Qui quartam retinere non vult consultius facit, si adit coactè quā si sponte adiret. Oppo. etiam quando adit sponte transferuntur actiões per Trebel. vt l. j. §. j. ſ. eo. Rñ. posset esse q post additionē ante restitutionem fideicommiſſarius decederet sine hærede, aliàs nollet sibi restitui: & sic adiens remaneret implicitus oneribus hæreditarijs. quod non est si adit coactè, vt ſ. l. proxi. & l. aliud Iulianum. §. vtrum. & §. antiſtia. ſ. eo. quod no.

1 ☞ *Charitas defuncti facit nō cōditionē, quod erat cōditio in persona alterius.*

SEius. Tempus certæ ætatis ex præsumpta voluntate defuncti propter charitatem personæ facit diē non conditionem. Item fideicommiſſario ante restitutionem, postquā dies cessit mortuo fideicommiſſum ad hæredem transit. h. d. Opp ſ. de le. j. l. ſi cui. §. j. in prin. fol. dicunt quidā hic reliquit purè, postea diem præstationis protulit. hoc est contra hunc tex. In vna enim & eadem oratiōe rogauit de restituendo
1 in tempus certæ ætatis. Dic ergo † q istud est ex præsumpta voluntate defuncti, propter charitatem personæ cui debebat fieri restitutio: quia filio suo. dixi plenè in d. l. ſi cui. Sed posito q prima fol. esset vera ad ipsam opp. de condi. & demō. l. quibus diebus. §. ij. Sol. ibi fuit adiecta dies incerta, hic certa. Quærit glos. vtrum hæres istius fideicommiſſarij petet statim an expectabit. tempus quo ille peruenisset ad illam ætatem. Glo. q expectabit. Pe. aliter, vt refert Cy. in l. ex his. C. quando di. le. ce. Pro quo facit j. eo. l. à filia. §. fi. & quod ibi dicam.

s IHæredi. Solutum occasione debiti naturalis, restituitur fideicommiſſario. hoc dicit.

PAulus. In rebus subtractis per fideicommiſſarium perdit fideicommiſsi petitionem. h. d. Concordat C. de legi. l. non dubium. Et sic econuerso in rebus subtractis hæres perdit beneficium quartæ, vt ſ. ad l. falci. l. beneficio. Oppo. infrà, quorum lega. l. j. §. rediguntur. Dic vt in glosſa.

1 ☞ *Hæres ante restitutionem quando posit cōueniri.*
2 *Actio utilis aduersus eum qui ea tenetur perpetuatur facta restitutione cōtra eum qui tenetur directa.*
3 *Remedia l. ut perfectius. C. de anna. excep. nō habēt locū in hærede nō habēte domiciliū.*

4 *Hæres quando cogatur iudicium suscipere usque ad litis cōtestationem, quando usque ad sententiam, & quando usque ad satisfactionem.*

a VM hæreditas. Qui aliàs nō cogitur suscipere iudicium, cogitur tunc: quando actiones sunt tempore pituræ. h. d. Oppon.
1 † q hæres indistinctè ante restitutionē possit cōueniri, vt l. ita tñ. §. qui ex Trebellia-
b no. ſ. e. sol. vna lect. est q hic intelligit ante restōnē: & tūc debet intelligi altero de duobus modis, s. q hęres coactus adiuit: tūc em̄ habet exceptionem ante restōnē, vt l. postulante. in prin. ſ. e. nisi actiones essent tēpore periturę, vt hic. Vel intellige in hærede qui adiuit sponte, & paratus est incontinēti re- b
stituere: tunc enim habet exceptionem nisi actiones essent tēpore periturę, vt hic. & secūdū hoc tex. qui dicit cū hæreditas ex Trebelliano senatusconsulto restituitur, i. est in âctu restituendi de proximo. secūdo modo potest ītelligi post restitutionē factā: & tūc obst. contrarium: quia hæres nō pōt cōueniri, sed debet limitari, nisi actiones essent tempore periturę. vt hic. Ex quibus tribus lec. collige distinctionem breuem & nota-
2 bilem per tex. Et ex ista, vltima no. † diligēter quod facta contestatione contra eū qui tenetur directa, perpetuatur actio contra c
eum qui tenetur vtili. Nam hic facta cōtra hæredem contestatione perpetuatur actio cōtra fideicommiſſarium. Facit C. de duo. re. l. fin. & de solu. l. cum quis. §. si quis pro reo. & quod ibi dixi. Opponi. quod non sit necessarium istud remedium, cū posit perpetuari actio per remedia l. vt perfectius. C. de ann. excep. Respond. fateor nisi po-
3 nas fideicommiſſarium esse sine domicilio. Dicit glo. no. † q remedia l. vt perfectius. non habēt locū in hærede nō habente domiciliū. Opp. j. e. de bo. pos. secūdū tab. l. æquissimū. Sol. vt in gl.
4 Quæro † an hæres cogatur iudiciū suscipere vsque ad li. cont. tā. tum. an vsque ad sniam, an vsq; ad satisfactionē. in glo. sunt opi. Tu dic q hic conueniē hæres ex necessitate ne res pereat. Aut ergo actori est cōsultū per li. cōte. & tūc sufficit cōtestatio. Aut nō est cōsultū: quia fortè est actio quę cōtestatione nō perpetuatur, vt actio de dolo: & tūc oportet q suscipiat vsque ad sniam, vt l. sed & si restituatur. §. sed & si dies. & ibi no. ſ. de iud. Si verò per sententiā cōsulitur actori, vt qa res erat peritura: pone enim q debebat mihi dare seruū, cui erat relicta hæreditas: & est periculum ne moriatur ante cōditionē: tūc cogeť suscipere vsque ad satisfactionē: ar. l. apud. §. Antistia. & l. ille à quo. §. j. & qd̄ nota. in d. §. sed & si dies. Et sc̄dm hoc nō pōt pati hære dānū: quia nō cogitur ad satisdationem, nisi rerū quæ sunt in hæreditate in quibus periculum imminet, pro quibus postea fideicommiſſarius conueniri poterit.

1 ☞ *Pater rogatus restituere filio si dissipat, quando cogatur restituere ipsi filio.*
2 *Hæc lex an hodie sit correcta, quòd non.*
3 *Filiusfa. etiam in his in quibus patri non quæritur ususfructus non testatur.*
4 *Alimenta debent moderari respectu uoluntatis patrimonij.*

c IMperator. Pater dissipans ' fideicōmiſſum cogitur filio existente in potestate restituere, etiam ante conditionis euentum. hoc dicit. Oppo.
1 † q etiā qñ nō dissipat, cogat̄ pater filio in potestate restituere, vt ſ. eo. l. cogi. §. fi pater. Sol. ibi etiā dissipabat nolēdo adire hæreditatē, vt ibi dixi, licet glo. aliter ibi sentiat. Oppo. in aut. de nup. §. & hæc sancita. C de bo. quę li. l. fi. §. fo. gl. q hic loquit̄ qñ pater est in dolo: ibi qñ est in culpa. Tu dic q sine pater sit in dolo, siue in culpa, idē est. Probat̄ C. de sen. pas. l. fi. Facit qd̄ no. per gl. ſ. sol. ma. l. ij. ver. q si in patris. in gl. q̄ inci. morte vel emācipatiōe. vbi æquiparat patrē effici pauperē & mori. Nō ob. cōtrariū: quia ibi loquit̄ qñ pater dissipat tali mō q filio pōt esse cōsultū, vt vendēdo immobilia q̄ filius poterit vēdicare. Secus si dissipat taliter q filio nō posit esse consultū. qd̄ tene mēti: quia quotidianum. Opponi. ſ. eod. l. vbi purè. Solu. hic pater dissipat: ibi non. Quæ

a ¶ Debitoris. Adde qd si sit statutum q debitor pro pecunia exacta possit capi, & eius hr̄s: an si hr̄s sit minor, capi possit, Ro. consi cxx. In cp̄tum aūt Ale. tāgit an stante statuto qd̄ debitor possit capi ad requisitionē creditoris, an possit capi absq; citatiōe, & an ad instantiā cessiōarij, vide Rom. cōsi. cxlij. Et adde hic q̄ habes per eūdē Ale. in cōsi. xviij. col. fi. in v. vol.
s☞ POMATES.
b ¶ So. vna lec. est. Et sic si hæres adijt, & incontinenti vult restituere non cogitur subire iudicium, nisi actio eēt tpe pitura: nam tūc multa sunt spālia, & vide sing. dictum Barto. in l. Seius & Angerius. ff. ad lege fal. & in l. more. ff. de ser. & ang. in l. cum hi. ſ. transactiones. ff. de transa. & in l. j. ff. de pe. hær. quæ oia vide omnino.
c ¶ Pr̄ dissipās. Adde an patri dissipāti auferatur administratio, Bald. cōsil. lxxv. v. libro.

¶POMATES. 2 ro†an hæc lex hodie sit correcta: cùm inter
a ¶Vltimò dicit. Et ita refert hic Ange. vna cum Bal. consuluisse apud Aretiū. An aũt cogatur vẽdere vt ex pretio alatur si fructus non sufficiũt. dic ꝙ nõ, nisi esset futurus dominus. Text. est valde no. secundũ Ang. ī l.j.ş.fi mulier. ff. de ven. in pos. mit. & vide eũ hic, & in l.j.ff. de pe.hæ. & ibi no. gl. mirabilẽ secun dũ eũ quẽ ibi omnino videas.
b ¶Valoris. Adde qđ voluit Roma. consi. clxxxix. & consilio, cccccx. in fine.

patrem & filium valeant hodie cautiones in aduentitijs, vt l. iubemus. C. eo. dixi plenè in l. si quis pro eo. ş.j.j. de fideius. Et videtur ꝙ sic. Nam ideo quia cautiones non poterãt habere locum deuentũ est ad istud remediũ, vt hic dicit tex. Puto ꝙ nõ sit correcta p d.l.fi. C. de sen. paſ. Nec obſt. ꝙ possunt interponi cautiones: quia nõ debet filius se cõmittere fragilitati cautionũ, vt l. cogi. ş. si pater. ver. idẽ quærit. ş. e. Facit ista †lex ad q. an filius possit testari in his in quibus patri nõ quæritur vſusfructus. Et videt ꝙ sic: qa in his æquiparat filio militi. Sed hoc intellige ꝫtum ad agendũ, & defendendũ, nõ quo ad testandũ, vt C. qui testa. fa. pos. l. fi. no. ş. eo. l.j. ş. in filij. & l. q in pote
a state. ş. de testa. Vltimò dicit a †Ia. de Are. ꝙ
4 leges quæ dicunt ꝙ alimenta quæ debent moderari secundùm facultatem patrimonij, vt ş. vbi pu. edu. de l. ius alimentorum. de
b bent intelligi non respectũ valoris b, vt hac l. in fine. & d.l. fina. & d.l. ius alimentorum. in princip.

Vm hæres. Deductio legatorum non intelligi tur de legatis inualidis. Item dos prælegata deducitur vt debitum nec impeditur Trebellianicæ quartæ deductio. h.d. Op. ꝙ debitum compensetur cum quarta, vt ş. ad l. Falci. l. si debitor. Sol. ibi testator hoc expresse dicit: hic non.

Si res aliena. Hæres non cogitur restituere qđ ad eum peruenit, non vt ad hæredem. h.d. Oppo. ꝙ istud legatum rei alienæ valet, vt saltem possit peti ęstimatio, vt l. cùm rem alienam. C. de leg. Sol. Illud verum quando res aliena legatur nõ domino, sed hic licet ab initio fuerit relicta non domino: tamen quia domino successit, legatario non debetur: quia deuenit ad eum casum à quo incipere non potest. hoc est contra l. planè. ş. si duobus. vlti. respon. ş. de leg. j. vbi sufficit in personam primi legatarij valuisse legatum. Ad istam l. respondeo ꝙ non debet restitui res, sed actio personalis quæ competebat pro legato contra hæredẽ primi testatoris, bene transit, nec est qui repugnet.

1 ☞An seruus possit cogere seruum adire.

Seruus. Si ab vno debetur hæreditas, ab alio libertas, non est locus coactioni. secus si ab eodem vtrumꝙ debetur, siue ab initio, siue ex post facto per accidens. h.d. Oppo. ꝙ non sit necesse ꝙ manumittatur, cũ statim cùm relinquitur hęreditas sit liber. C. de necef. seruis hære. instit. l. quidã. ş.j. Solu. ibi qñ hæreditas relinquitur directo: hic per fideicommissum. Op. ꝙ etiam seruo remanẽte in seruitute potest relinqui, vt d.l. qdã. ş. alio. Sol. potest relinqui non vt hæres cogatur ei dare, sed hortatur. Op. ꝙ seruus nullo casu possit cogere hæredem, vt ş. eo. l. cogi. ş. si seruo. Sol. ibi loquitur in seruo hæredis: hic in seruo hę-
1 reditario. Pro†huius declaratione doc. in l. iij. C. de fideicom. po nunt vnam distinctionem multum imperfectam. Tu distingue sic, vtrum seruus possit cogere hæredem adire. Dic aut relinquitur hæreditas & libertas seruo hæredis, aut seruo testatoris, aut seruo extranei. Primo casu nõ põt cogi adire, vt l. cogi. ş. si seruo. ş. eo. Secũdo casu aut ab vno & eodẽ debet hæreditas & libertas, aut ab vno hæreditas, ab alio libertas. Primo casu aut vtrũqꝫ debetur purè: & põt cogi adire, vt hic: siue ab initio debeatur ab vno, siue ex post facto per accidens, vt hic patet. Si verò vnũ purè, aliud sub cõditione: tunc aut libertas purè, hæreditas sub cõditione: & põt cogi adire, vt ş. e. l. si cui. in princ. Aut econuerso hæreditas purè, libertas sub cõditiõe & nõ põt cogi, vt d.l. si cui. ş. e. ş.j. Si verò à diuersis, vt si debeat ab vno libertas, ab alio hæreditas: tũc aut debet libertas ab vno hærede, ab alio hæreditas: & nõ est locus coactioni, vt hac l. in prin. Si verò libertas debet ab vno legatario, hæreditas ab hærede: tunc aut plures erant hæredes instituti: & nõ est locus coactioni, vt j. eo. l. non est cogẽdus, Aut erat institutus vnus tantùm, & est locus coactioni. vt ş. eo. l. apud. ş. Antistia. & no. per glo. ş. eod. l. cogi. ş. si seruo. Si verò à pluribus debet libertas. & ab vno ex his hęreditas: tũc est locus coactioni: qa illo vno adeunte libertas cõpetit, vt l. testamẽto. de manu. testa. Et hoc vult dicere tex. hic, ibi cũ dicit ab oĩbus &c. nec est necessaria gl. quæ exponit ab oĩbus. i. ab aliquo oĩm. Tertio casu qñ relinquit seruo alieno, an ꝙs cogat restituere. Gl. in l. ita tñ. ş. fi. ş. e. vt tenere ꝙ sit locus coactioni. Istæ ll. vident innuere cõtra: & no. in hac l. si res. in vlti. gl. ibi dũ dicit, loquit in seruo hęreditario, nõ hæredis, vel extranei. Dic ergo. Aut dñs paratus est vendere, ita ꝙ per additionem seruus habilitari põt ab hærede ad recipiendam restitutionem: & est locus coactioni. Aut nõ est paratus: & non est locus coactioni: argu. l. deberi. C. de fideicom. lib. & l. si cui purè. in prin. & ş.j. ş. eo. An autem possit hæres cogi restituere. Dico ꝙ in omnibus casibus in quibus potest cogi adire, potest cogi restituere per easdem ll. In casibus verò in quibus non potest cogi adire si adeat sponte, & per additionem seruus consequitur libertatem, potest cogi restituere: vt ş. eo. l. cogi. ş. si seruo. Itẽ si quoquo modo seruo libertas obueneriť: vt no. in l. nõ est cogẽdus. in gl. super verbo, pẽdeat. j. eo. Op. ꝙ sit differẽtia quo iure ꝙs sit debitor: vtrũ ex persona sua, vel alterius: vt j. e. l. si patroni. ş. ꝙ fideicõmissam. & de so. l. & magis. & de inof. test. l. nihil. ş. fi. Dic ꝙ ibi ex diuersitate personarũ vel iurium inducitur diuersitas rationũ: & p cõsequẽs diuersi effectus: hic secus.

1 ☞Quis cogitur adire & restituere officio iudicis.

NOn est cogendus. Hic inuit ꝙ si seruus ante restõnẽ decederet, hæres remanet implicitus. Cõtra. ş. eo. l. postulãte. in prin. So. Ibi in liberto, hic in seruo. Sed hoc videtur cõtra l. apud. ş. vtrũ. & ş. Antistia. ş. e. So. Ibi in seruo, ꝙ cogebat ex volũtate defuncti: hic nõ. Opp. hic dr ꝙ si legatarius decedit viuo testatore, legatum remanet apud hæredẽ cũ onere suo. Cõtra. C. de cad. tol. ş. in primo. Sol. qdã ꝙ hoc speciale fauore libertatis. Et hic multũ se inuoluit glo. pe. & vltima huius legis. Dic ꝙ in pro non scripto est verum, ꝙ est speciale in libertate, vt hic: sed in caduco, vel quasi, remanet cum onere suo, tam de iure antiquo, ꝫ de nouo: vt ş. de leg. ij. l. Celsus. in fi. & C. de cad. tol. ş. in primo. & ş. ꝙ secundo. Quęro†quo iure ꝙs cogat adire & restituere. Gl. dicit, officio iudicis. qđ declarauit in l. si legatus. in prin. ş. eo. Alij dicũt ꝙ iure actionis, p l. Papinianus. ş. eo. sed ibi rñdi.

1 ☞Rogatus restituere in casu huius legis, an fructus in restitutione ueniant.
2 Si hæres aliqua alienauit, & aliqua emit, an empta in casu huius legis ueniant in restitutione.
3 Expensa attribuitur illi patrimonio, cuius contemplatione apparere potest facta.
4 Trebellianum an habeat locum, quando quis rogatus est restituere quicquid ex hæreditate superfuerit.

Itius. Rogatus restituere quod ex hæreditate superfuerit, potest bona fide diminuere. Item in dubio expensa ab vtroꝙ patrimonio intelligitur esse facta pro rata. h.d. Primò ponit vnum dictum. Secundò illud probat per authoritatem. Tertiò illud commendat, & aliam authoritatem adducit. Quartò dicit cautionem præstandam. Secunda ibi diuus autem, Tertia ibi: quod mihi. Quarta ibi: propter huiusmodi. Oppo. C. eo. authen. contra cùm rogatus. So. Fateor ꝙ hoc est hodie immutatum. Nam fideicommisso sic relicto teneturrogatus reseruare fideicommissario quartam. Et tres partes põt diminuere, vel alienare. Quæro vtrum hoc† casu veniant fructus in
1 restitutionẽ. Glo. distinguit, aut fuit rogatus restituere quod supereret exhæreditate; & fructus non veniunt in restitutionẽ: vt l. deducta. ş. pe.j. eo. secus si fuerit dictũ, quícquid supereret ex bonis: vt l. in fideicõmissi. ş. nõnunqꝫ. de viu. Ratio, quia qñ dicitur quicquid supereſt ex hęreditate; fructus postea percepti nõ sunt hæreditatis: vt l. fideicõmissariam. ver. quoties. ş. eo. Sed quando dixi, quod supereſt ex bonis. secus: quia fructus ex bonis sunt. Non enim desinunt esse bona per additionẽ: sed desinunt esse hę-
2 reditas. Quærò quid†si aliqua alienauit, & aliqua emit. Rñdeo vt l. Imperator. ş. fi. cũ seq. ş. de leg. ſij. & ibi dixi. Cõtra prædicta tñ facit l. hæredes mei. in prin. sed dic vt ibi dixi. Venio ad versi. diuus. opp. ş. de nego. gest. l. Nesennius. vbi prohibetur eligi hæc media via. So. hic ex vtraꝙ parte erat par ratio: ibi ex vna parte erat ratio, quæ præponderabat: ideo illi patrimonio magis attri-
3 buitur. Et per hoc†dic ꝙ si hoc possit apparere ꝙ expensa esset facta magis contemplatione vnius patrimonij ꝫ alterius: illi attribuetur: arg. l. hinc quæritur. ş. penulti. de pecu. Facit quod no. per docto. in l.j. circa fi. C. de bo. mat. Venio ad versi. quod mihi. Oppo. ꝙ non sit credendum exemplis: vt C. de sentent. l. nemo.

Sol. Hic

So. Hic erat exemplum Principis. quod licet: ibi alterius. Venio ad vltimam partẽ. oppo. C. eod. auf. contra rogatus. sol. Fateor
4 quod hodie aliter satisdatur quã olim. Quæro†circa istam legẽ vtrum Trebellianum senatusconsultum habeat locum in fideicommisso relicto per ista verba, quíquid ex hæreditate superfuerit, &c Tex videtur ꝙ non, ş. e. l. cogi. ş. & generaliter. cum seq. Hodie videt ꝙ deberet habere locũ Trebellianica per aut. cõtra rogatus. cùm hodie de necessitate debet reseruari quarta. Vel dic ꝙ etiã de iure antiquo habet locũ Trebellianica. Aliud dic ꝙ etiã de iure antiquo habet locũ Trebellianica. Aliud em est dicere, rogo restituas quícquid superfuerit tpe mortis qđ intelligitur, si quid superfuerit non de perditum vel alienatum. Aliud est dicere, quícquid superfuerit deductis oneribus hæreditarijs. tunc videt rogatus de restituenda certa re: & Trebellianicæ locus non est: vt d. ş. & generaliter. Vltimò nota ꝙ per istas cautiones prætorias non debetur plus, sed cautius.

1 ☞Quod non transit ad hæredem hæredis, non transfertur per Trebellianum in fideicommissarium.
2 Operæ obsequiales, uel incertæ, non transeunt in hæredem extraneum.
Quæ nõ transeunt in hæredem extraneum, non transeunt in fideicommissarium.
3 Feuda non ueniunt in restitutione fideicommissi.
4 Possessiones emphyteuticæ principis ecclesiæ, uel priuatorum non transeunt ad extraneos hæredes, & in fideicommissum non ueniunt.

1 ¶Ipatroni. Quod†ad hæredem hæredis non trãsit, nõ trãsfertur in fideicõmissariũ p Treb. h.d. Nota qđ dixi in summario. Secundò nota ꝙ in his, qꝫ non transferunt per restõnẽ, hæres non submoueẽt exceptione. Opp. ꝙ operæ trãseãt ad extraneum hæredem: vt l. duobus. j. de
2 ope. li. Sol. †Intelligas hic de operis obsequialibus, vel de ĩceris, quæ ad extraneũ nõ trẽseũt secũdùm distinctionẽ positam in l. si non sortem. ş. libertus. de condi. inde. Et ex ista glo. iuncta cum
a tex. habes ꝙ ea, quæ a non transeunt ad hæredem extraneum, nec trãseũt in fideicommissariũ. Pro hoc ş. de vulg. et pup. l. qui libe-
ris. ş. hæc verba. Cõtra hãc gl. facit: quia fideicommissarius poni in locum primi hæredis: vt ş. l. qui quadringenta. & l. postulãte. ş. fi. Sed rñde ꝙ ponit in locum hæredis primi, secũdariò tñ nõ
3 pricipaliter, sicut hęres hęredis, testatoris est hęres. Vltimò†Dy-
b inducit ad q. vtrum feuda & possessiões emphyteuticę veniãt in restitutionẽ fideicõmissi. Et hoc tota die de facto occurit: &
in feudo dicit Dyn. simpliciter ꝙ nõ venit in restitutionẽ: quia non habeẽ iure hæreditario, sed magis beneficio dñi: vt x. collat. an agna. vel fi. repu. hæ. c.j. Contra hoc videt gl. in l. item viden dum. ş. fin. ş. de pe. hæ. ad quam non rñdet Dy. Dic ꝙ debet intelligi qñ feuda petebant ab eo possessore, qui non habebat ius detinendi: meritò veniũt in petitione hæreditatis, sicut alia, in q bus defunctus ius non habebat, vt l. & non tantum. de peti. hęre. secus si peteret hæreditas à filio, vel ab alio qui in feudum succederet, vt hic. In possessionibus† verò emphyteuticarijs videt
4 ꝙ non veniant in restitutionẽ: vt C. de fun. patri. l. ius emphyteuticí. lib. xj. Cõtrariũ credit Dy. in l. hæredes. C. de omni agro de-
c ser. Item quia potest legari particulariter: vt l. pud Iulia. ş. hæres. & l. si domus. ş. fi. ş. de leg. j. & j. de cẽ. l. cum possessor. in prin. & de ver. sig. l. in conuentionibus. istud dictum Dyni intelligo verum in rebus emphyteuticis Reipublicæ, vt in possessionibus tributarijs, quæ trasseunt ad omnes hæredes, & possunt legari: vt dictis legib. sed in rebus emphyteuticis ecclesiæ vel priuati, vel
d Principis secus est. Non em̃ transeunt ad extraneos d hæredes vt hæredes: sed ex beneficio dñi concedentis trãseũt ad liberos: metitò non veniunt in restitutione, sicut nec opere libertorum: vt hic, &c. j. de ope. lib. l. vt iurisiurandi. ş. fi liberi. & ibi dixi. Probat in d.l. ius emphyteutici. C. de fun. pa. li. xj. Tangit Spe. in titu. de loca. ş. nunc aliqua. dixi plenè in d. ş. fi liberi.

Imperator Non habet ius cogendi hæredem, qui habet libertatem in diem. h.d. Dic plenè in l. non cogendus. ş. eod.

1 ☞Fideicommissarius primus non potest cogere hæredem adire, sine secundo, si apud eum non sit remansura quota hæreditatis.
2 Relictum libertatis & pecuniarum non sufficit ad cogendum hæredem.
3 Fideicommissarius secundus potest cogere hæredem primo repudiante.

Qui fideicommissa. Fideicõmissarius licet cogat hęredẽ, à secũdo fideicommissario quartam non detrahit. Item fideicommissarius primus non potest cogere sine secundo, nisi apud eum quota sit remansura. Item hæres coactus nullum cõmodum sentit quod habiturus non esset, si nõ adijsset. h.d. & est dif a ficilis ş. Diuide. quia tres ꝗones prosequit per ordinem. Secunda ibi: secundum quæ. Tertia ibi: sed nec illud. Item prima subdi- b uiditur: quia primò ponit dictum. Secundò rñdet vni adiectioni in contrarium. Tertiò rñdet alij adiectioni. secunda ibi. nec ad rẽ. tertia ibi: nec est contrarium. Et dictum primũ est tale: quando fideicommissarius pri- c mus restituit secundo, habet locum Treb. quo ad omnia, præter quàm quo ad quartę deductionem, licet hęredem primum adire d cogerit. Prima adiectio est talis: Videtur ꝙ fideicommissarius secundus habeat fideicommissum beneficio primi, qui coegit hęredem adire. Nam si non coegisset, fideicõmissum secundum non valeret. Ad ꝙ hoc non habet locum primi beneficio: nam posito ꝙ primus delyderasset hæreditatem adire per se: tamen hæreditatis aditio est tantę efficacię ꝙ cõfirmat omnia relicta in testõ: vt l. nam quod ş. qui compulsus. ş. e. Vnde fideicommissarius secundus magis hoc consequitur ex virtute aditionis. quæ confirmat omnia, quam ex facto primi fideicommissarij. Tertium dictum hoc est, secunda adiectio est talis: fidei commissarius quando hæres coactus sibi restituit, detrahit quartam à legatarijs: vt ş. e. l.j. ş. ĩde Neratius. ergo & hic videt posse detrahere. Ad qđ rñdet ꝙ illud loquit in legatis & fideicõmissis singularibus ab hærede relicti: vñ ex persona hęredis detrahit. hic verò non detrahit à fideicommissario secundo, cui erat relictum à fideicommissario primo. Venio ad secundam partẽ principalem: & hæc subdiuiditur in tres. Primò ponit vnum dictũ. Secundò illud declarat. Tertiò circa illud ponit tres quæstiones per ordinem. Secunda ibi: vtique si confestim. Tertia ibi: nec ad
1 rem. Nota†ꝙ fideicommissarius primus non potest cogere hæredem adire sine secundo, si apud cũ non sit remansura quota
2 hæreditatis. Secundò nota†ꝙ relictum libertatis & pecuniarũ
3 non sufficit ad cogendum hæredem. Tertiò nota†ꝙ fideicommissarius secundus potest cogere hæredem primò repudiantẽ: probatur ş. eo. l. cogi. ş. si ego. Vltimò nota ꝙ siue quota sit remansura iudicio testatoris, siue præter iudicium testatoris, s. ex alio accidenti: vt propter coactionem hæredis habet ius agendi, vt hic, in ver. ergo sequitur.

1 ☞Casus, in quo hæres pœnitendo potest recuperare beneficium quartæ pro limitatione. l. nam quod. ş. qui compulsus.
2 Hæres coactus restituere conditione fideicommissi pendente potest pœnitere & recuperare beneficium quartæ.
Institutus purè, & rogatus purè, an posit pœnitere. remissiuè.

Sed nec illud. Subdiuidit in quinq; partes: qa Primò ponit vnum dictum. Secundò rõnem dicti. Tertiò format vnam qõnẽ circa prædicta. Quartò format aliam. Quintò ponit vnum generale. Secũda ibi: cur enim. Tertia ibi: qđ fortius. Quarta ibi: nec ignoro. Quinta ibi: adeo. Op. dicitur hic in ver. quod fortius. ꝙ hæres fuit coactus pendẽte cõditione. contra. ş. eo. l. sed & alio. in fi. Sol. Dicit glo. ꝙ hic fuit turpis cõditio. quod reprobat. Vel dic ꝙ fuit coactus adire de facto. hæc vera est in se: tñ diuinare est. Dic ergo ꝙ hic erat condi
1 tio potestatiua. Et sc̃dm hoc†habes vnum casum, in quo hęres pœnitẽdo potest recuperare beneficiũ quartę: & sic fallit. regula l. nam qđ. ş. q cõpulsus. ş. e. & sc̃dm oẽs prędictas sol. loquit in hærede instituto sub conditione. Legit alio mõ ꝙ loquat in hærede instituto purè, & rogato sub conditione: & in hoc videt gl.
2 residere. ex quo nota†aliud, ꝙ pendẽte conditione fideicõmissi põt hęres coactus pœnitere, & recuperare beneficiũ quartę, & alia sibi debita ex testõ. In eo. verò ꝙ institutus est purè, & rogatus purè, an possit pœnitere, dic vt ş. e. l. nã qđ. ş. qui cõpulsus. & & l. ita tamen. ş. si patronus. Ad fi. oppo. quia prælegata capiuntur etiam hæreditate nõ adita. ş. de leg. j. l. q filiabus. ş. fi. Solu. Intellige in casibus, in quibus non caperem hæreditate non adita: vt ibi no. & in l. filio. cum l. seq. eo. tit.

Cum Titiana. Fideicommissarius põt restituere fidei commissum debitum à defuncto,

s¶ POMATES. 1

a ¶ Cùm ita. Et vide Bar.in consi.inci.homo Accursoli. & in consi.lj.inci.do. Nicolaus. vbi consului secundũ istum §. vide ibi.& vide Lud.Ro. in cõsi. cxxix. alleg. Bar.hic,& vide Bar. in cõ.cl.xxj.inci.pro inuestiganda et examinanda veritate.

b ¶ Non transmittit. Consuluit Bal. cõsil. ccxxiiij.iij. lib.

c ¶ Dyn.tenuisse.Adde ꝙ idem tenet do. Car. consil.lx.incip. Quagliotus, vbi voluit ꝙ si testator instituto filio pupillo & ventre vxoris si-

☞ *Sententia nullitatis testamenti lata contra hæredem, omnibus præiudicat: contra legatariũ, uel fideicommissarium non.*

Actiones. Actiones, quæ transferuntur ex Treb. si fideicom. declaretur indebitum, cõpetere desinunt, nisi etiã euincens ad illud fideicõmissum teneretur. h.d. Legitur duobus modis principaliter. secũdũ primã lec. loquitur de actionibus hæreditariis, quæ transferunt per Treb. & hoc variat quatuor vel quinq; modis. Secũdo modo principaliter legitur in actione, quę cõpetit ad petendã restitutionẽ: & hæc fuit lec. s. posita in fi. glo. Pone ergo casum primo secũdũ lec. antiquorum positã in prin. Istã primam lec. reprehendit Dy. quia fideicõ. relictũ ab instituto, repetitum intelligitur à substituto: vt l. licet. s. de leg. j. & l. cùm pater. §. ab instituto. s. de leg. ij. Sed posset rñderi ꝙ hic loquit quando certum est testatorẽ nõ voluisse repetere. Itẽ reprehendit alia ratione: quia fideicõmissarius præfertur substituto vulgari: vt l. facta. §. Iulianus. j. eod. vbi loquitur etiã qñ testator voluit repetere à substituto. Vnde hæc lec. non est bona. Quare Gul. legit secundo modo. qđ dic vt in gl. quæ dãnat lec. Hug. tribus modis. Ad primã respõdeť, & bñ. Ad secũdã nõ rñdet, quæ est ꝙ à filio præterito nõ põt relinqui fideicommissum: vt l. ij. s. de leg. iij. Sed rñdeo ꝙ nõ põt relinqui ab eo nominatim: sed põt relinqui generaliter, etiã à venientibus ab intestato: & tũc tenebitur etiã præteritus: vt dixi in d.l. ij. Tertia ratio, q̃ fit cõtra Hug. est talis: ga ſnia nõ facit ius: vt l. ij. de ex ce. rei iudi. Sed ad istã rñdet Hug. notabiliter, si bene intelligať:

1 Aut † sententia nullitatis testamenti fertur contra legatariũ, seu fideicommissarium agẽtẽ: & non præiudicat alijs: vt in cõtrario. Aut fertur contra hæredem, qui est principalis contradictor: & omnibus præiudicat. Casus est hic. Istã tenui in d.l. ij. Sed cõtra hanc lec. est: ga secũdũ hãc nunq; transiuerũt actiones in fideicõmissariũ. Rñ. fateor, licet visæ sint trãsire prima facie. Nã quęstio de viribus testamenti reseruatur: vt s. e.l. ille à quo. §. j. Et hoc voluit hic dicere tex. ꝙ videantur transire actiones ad tẽpus. i. quo ad doceatur de viribus testamenti. Tamen Io. huius timore legit tertio modo: vt in gl. quã lec glo. reprehẽdit, & bene. Vnde Dy. legit quarto modo. s. in fratre præterito turpi ꝑsona instituta & illo casu rupto testamento per querelã, quã habet frater: vt l. fratres. C. de inof. testa. fideicõmissum erit nullum: nisi sit repetitũ ab intestato. & sic secundũ eum l. Titia. s. de inof. testa. non habet locum in querela intentata per fratrem, quod tene menti. Tu pone aliter casum ꝙ fuit institutus minor, & nõ fuit grauatus fideicõmisso, & sibi datus fuit substitutus, & ab eo fideicommissum relictũ. minor repudiauit: substitutus adiuit: incœpit minor agere, & petere restitutionẽ in integrũ: pẽdẽte isto iudicio substitutus fideicõmissario suo restituit, & minor in restitutione obtinuit. certè actiones desinũt cõpetere fideicõmissario, nisi minor euincẽs ad fideicõmissum tenereť. & hæc est principalis lec. Scdò principaliter legit ꝑm Ro. in actione q̃ cõpetit pro repetẽda restitutione. qđ glo. nõ placet. Tene ergo vel lect. Hug. vel vltimam.

1 ☞ *Fideicommissarius quando dicatur legitimus contradictor.*

Filiam. Hæres debet mitti in possessionẽ, licet sit de restituẽdo grauatus: & alienatiões facię per fideicommissariũ cõfirmantur restitutiõe secuta. h. d. Quæro quo iure filia hæres instituta petebat se mitti in possessionẽ. Glo. dicit ꝙ per interdictum quorum bonorum, vel ex constitutio. Iustinia. C. de edic. di. Adria. tol. l. fin. Ex

1 hoc videtur † ꝙ fideicommissarius vniuersalis non sit legitimus contradictor, vt hic patet: contrarium huius no. in l. fi. C. de edi. diui Adri. tol. Dic ergo aut fideicõmissarius vniuersalis nõ possidet, & non est legitimus cõtradictor, quò minus hæres mittať in possessionẽ, vt hic. Aut possidet: & tunc si quidem vitiosè: & idẽ, ga nõ est legitimus cõtradictor. Ita etiã põt intelligi hic, put hæc filia agebat interdicto quorũ bonorũ, cõtra ipsum fideicõmissarium. Si verò possidebat sine vitio: tũc si quidẽ est paratus, quæ dicit de fideicõmisso incõtinẽti probare esset legitimus cõtradictor. Ita debet itelligi qđ no. in d.l. fi. et gl. hoc sentit. Si verò nõ esset paratus incõtinenti probare, nõ esset legitimus cõtradictor, vt hic in tex. Ad secundam partem glo. signat cõtrariũ hic, j. quorum leg. l. j. §. quod ait. & no. in rub. eo. ti. Dic ꝙ ibi volũtas fuit accommodata in tẽpore cõpetẽti, & nõ durauit: hic verò durauit. Et de hoc qualiter ex ratihabitione superueniẽti confirmeť venditio vel alienatio præcedens, dixi in l. cùm vir. j. de vsusca.

Haeredes. Grauatus restituere quicquid peruenerit, nõ videť grauatus de fructibus. h. d. Op. s. de vsu. l. in fideicõmiſ. §. nõnunq̃. & qđ no. s. eo. l. Titius rogatus. in prin. Sol. Aliud est, quę grauari ad restitutionẽ, quicqd supererit ex bonis: & tunc veniũt fructus, vt in cõtrario. Aliud est, quę grauari restituere quicqd peruenerit ex hæreditate: quo casu fructus nõ ven iũt: vt hic. Ratio quia primo casu consumptio rerũ permittiť bona fide: vt d. l. Titius. & bona fides exigit vt prius cõsumať de fructibus q̃ de substantia rerum: vt l. Imperator. in fi. s. eo. & l. magis puto. §. nõ passim. s. de rebus eo. Et ideo per illa verba videtur testator sensisse etiã de fructibus: quæ ratio hic cessat. Præterea, ibi minus grauatur à testatore: ideo onerať à l. in fructibus: hic in plus grauať, iõ in fructibus exonerať. Op. de l. balista. s. eo. Solue vt ibi dixi.

1 ☞ *Fideicommissum relictum à duobus cum expressione nominis collectiui, debetur, etiam si in persona ultimi tantùm conditio extiterit, si persona non supereſt, quæ ex præsumpta uoluntate defuncti excludat.*

2 *Secundò moriens uidetur rogatus de restituendo id, quod iure fideicom. habuit à primo.*

3 *Pluralitas quando resoluatur in plures singularitates.*

4 *Stante statuto q. extantibus masculis fœminæ non succedant, si extant neptis & nepos ex filio, q. nepos excludit neptem.*

5 *Substitutio si est facta pluribus, an sit necesse q. uerificetur conditio in persona omnium.*

a 1 **Cùm ita.** [a] fideicõmissum † relictũ à duobus cum expresione nominis collectiui, debeť, etiã si in persona vltimi tantũ cõditio extiterit, si persona non supereſt quæ fideicommissarium ex præsumpta voluntate defuncti excludat.

2 h. d. Nota quod dixi in summario. Secundò nota † ꝙ secũdò moriens videtur rogatus de restituendo id, quod iure fideicom. habuit à primo, vt patet in fi. §. ibi: quam totum habere voluit, &c. Ad hoc op. s. ad l. Fal. l. Titia. Sol. Hic primò reliquit fideicommissum, secundò grauauit: ibi econuerso. Item hic vsus est verbis generalibus. Dicit enim omnem hæreditatem meam, &c. facit quod dixi in l. Marcellus. §. quidam. s. eodem. & quod dicam infra eodem. l. Scęuola. Oppo. & videtur quòd primus moriens transmiserit ius fideicommissi ad suos filios: vt l. j. C. de his qui ante aper. tabu. Sol. Dicit glo. ibi in substitutione pura: hic in substitutione conditionali, cuius ius ad hæredes etiam suos nõ trãsmittit [b]. Casus est hic. Oppo. & intro materiam, & videtur ꝙ requiratur ꝙ conditio existat in persona vtriusq; : vt C. de impu. & ali. subst. l. penul. Sol. Dicit glo. ibi in substitutione pupillari: hic in fideicommissaria. Hanc tenet Dyn. hic, & in l. pater filiam. §. fina. suprà, ad legem Falcidiam. Glossa tangit etiam in lege contratia. Ratio huius solu. est; quia in fideicommissaria videtur testator cuiuslibet fidem per se elegisse. quæ ratio cessat in directa.

3 Ista ratio non placet. Pro cuius † euidentia scias ꝙ vna pluralitas tunc resoluitur in plures singularitates, quando respiciunt diuersos effectus: vt l. falsa. §. fina. suprà, de condi. & demonstra. & ibi dixi. sed quando est fideicommissaria substitutio, non resoluitur in plures singularitates, et verificatur in persona cuiuslibet: quia respicit diuersos effectus, quoniam cuiuslibet fidem videtur elegisse, secundùm Dy. vt dixi. Sed ista eadẽ ratio est in substitutione pupillari facta pluribus pupillis. Per eã enim cuilibet pupillariter succeditur in sua hereditate & sic respicit diuersos effectus, & diuersas hæreditates. Et sic quantũ ad casum l. pe. ista non est bona. so. sed quantum ad substitutionem vulgarẽ potest esse bona. so. vt j. dicam. Vnde glo. in lege contraria soluit aliter. videlicet ꝙ ibi in liberis: hic non. Quod non placet: quia & hic in liberis loquitur. Vnde soluit glo. tertio modo hæc, & bene. Nam ibi conditio extitit in persona primi morientis, vnde remanebat alius filius testatoris, qui ex præsumpta voluntate defuncti excludit extraneum substitutum: vt l. cùm acutissimi. C. de fideicommissis. & l, cùm auus. suprà, de condi. & demonstra. Sed hic extitit conditio in persona vltimi morientis; vnde non supereſt alius qui ex præsumpta voluntate defuncti substitutum excludat. merito substitutus admittitur. Ista solu. probatur ad literam in l. si is

c num [c] in consilijs sic tenuisse & consilio quod incipit, testator

post mul-

post multa legata & alia sic dixit. Et a duerte ꝙ requiritur ꝙ nõ supersit persona, quæ ex voluntate defuncti substitutum excludat. Nã si esset eiusdẽ gradus cuius est substitutus, admitteret substitutus, vt hic patet. Supererat eñ nepos ex primo filio defuncto, & neptis, q̃ erat substituta, & sic erat eiusdem gradus, &

4 *ñ neptis admittit. Et per † hoc dico in terminis huius §. in locis vbi sunt statuta, ꝙ filia & neptis fœminæ nõ succedãt extãtibus masculis: ꝙ talis neptis non admitteret: quia supereſt nepos ex filio masculo, qui ex præsumpta volũtate defuncti secundũ statuta ciuitatis neptẽ excludit, per ea quæ dicta sunt. Opp. C. de impu. & ali. substi. l. quãuis. vbi requiriť ꝙ cõditio existat in persona vtriusq; secundũ qđ ibi gl. intelligit. & ita sentit in l. hoc articulo. de hæredi. instit. & l. falsa. §. fi. de condi. & demon. Sol. Ibi loquitur in substitutione vulgari: hic in fideicõmissaria. Et põt esse ratio: ga vulgaris substitutio respicit vnum effectũ, scilicet voluntatem testatoris: ideo facta cõmuniter pluribus nõ resoluitur in plures singularitates. hic fideicõmissaria, quæ respicit diuersos effectus, vt ibi dixi. Vel verius dic ꝙ ratio est: quia substitutio vulgaris locũ habet ante aditam hæreditatẽ. & sic eo tẽpore quo est locus iuri accrescendi inter hæredes: vnde nisi conditio existat in persona vtriusq; , secundũ qđ verba sonant, non vocatur substitutus. Videntur enim illi plures simul coniuncti vnũ corpus: vt C. de cad. tol. §. his ita. ver. hoc ita tam varie. Cũ enim natura verborũ, & propria significatio requirat ꝙ in persona vtriusq; existat conditio substitutionis, ab hac non recedi*

tur. Est enim alius cui potest quæri per ius accrescendi ex præsumpta volũtate defuncti. Sed substitutio pupillaris, & etiam fideicõmissaria habet locũ post aditam hæreditatem: & post emolumentũ quæsitũ. & sic cessat ius accrescendi: vt l. j. in fi. de vsufru. accresc. & ideo si in vnius persona existat cõditio, est lo-

2 *cus fideicõmisso. [a] Nõ eñ est alius, cui possit accrescere ex præsumpta volũtate defuncti. Itẽ est locus substitutioni pupillari, nisi sit persona, quæ ex præsumpta volũtate defuncti substitutũ excludat, vt dixi. Et hoc esse verũ patebit ex solutione sequẽtis cõtrarij. Oppo. de vsufr. leg. l. codicillis. in princ. vbi etiam in fideicõmissaria requiriť ꝙ in persona vtriusque existat cõditio. So. ibi loquit in vsufructu & habitatione, in quibus etiam post emolumentum quæsitum est locus iuri accrescendi. l. j. in fi. de vsufru. accre. meritò donec aliquis supereſt. non extat conditio fideicõmissi. Est enim cui possit accrescere. Idẽ dicerẽ quocũq; casu hoc contingeret, vt ius accrescendi remaneret fortè ex præ-*

5 *sumpta voluntate defuncti, vel alio quouis modo. † Vt liqueat materia, dic cùm quæritur an requirať ꝙ conditio substitutionis existat in persona vtriusq; vel non: aut substitutio est facta pluribus separatim, aut simul. Primo casu in cuiuscunq; persona existat cõditio, locus est substitutioni: vt de iniust. testa. l. pe. ad legẽ Fal. l. pater filiũ. §. fi. secundũ bonam lec. Secundo casu, quãdo fit pluribus simul, aut fit simpliciter, vel ꝑ copulã: aut cũ adiectione nominis collectiui. Primo casu, aut loquit in substitutione vulgari, aut pupillari, aut fideicõmissaria, aut in cõpendiosa. Si in vulgari, requiritur ꝙ in vtriusq; persona existat cõditio: vt C. de impu. & ali. substi. l. quãuis. & ita intelligit ibi glo. & no. in l. hoc articulo. de hære. instit. & l. falsa. in fi. de condi. & demonstra. Ratio §. patet. Si verò loquitur in pupillari: tunc dico idẽ quod in fideicõmissaria: ga respicit diuersos effectus: & ga cõfert in tẽpus, in quo nõ est locus iuri accrescendi, vt dixi §. Si verò loquimur in fideicõmissaria, dico ꝙ regula est qđ in cuiuscunq; persona extiterit cõditio locus est substitutioni: vt l. Lucius. §. Caio. j. eo. & §. de leg. ij. l. fi. §. filiũ. Fallit si ꝑsumať testatorẽ aliud voluisse, ex eo ꝙ natura relicti, vel voluntate defuncti inter eos, quibus est facta substitutio, est locus iuri accrescendi vt in vsufructu, & habitatione: vt s. de vsufru. leg. l. codicillis. in*

b *prin. & ibi dixi. Itẽ fallit si supereſt aliqua ꝑsona, q̃ ex præsumpta volũtate defuncti excludat fideicommissarium vel substitutum: vt l. si is qui. §. item si pater. de re. du. & C. de fideicõ. l. cùm acutissimi. & de instit. & substi. l. generaliter. §. fi. & hic est casus in d. l. pe. C. de impu. & ali. sub. & no. hic in fi. gl. Qđ intellige vt s. dixi. Si verò loqmur in substitutione cõpẽdiosa q̃ cõtinet vulgarẽ, & fideicõmissariã, & etiã pupillarẽ, qñq; secũdũ ea quę no. in l. precibus ꝑ gl. & doc. & ego dixi in l. cẽturio. tũc si succeditur ex vulgari, dic vt ibi dictũ est in vulgari. Et si succeditur ex pupillari & fideicommissaria, dic vt dictũ est s. in pupillari & fideicõmissaria. Si verò substitutio fuit facta cum adiectione nominis collectiui, ga dixit testõr, si ambo vel oẽs, vel si vterq;, vtri que &c. & tũc aut quæris scd'm propriam significationem vocabuli: & sic substitutus excludit, nisi in ꝑsona oĩm conditio extiterit, vt hoc. §. in princ. Aut scd'm interpretationem, quæ ex defuncti mẽte colligit: & tunc aut supereſt aliquis de liberis, qui substitutos ex presumpta volũtate defuncti excludat, et substitutus excludit: vt l. penul. in prin. de ĩpu. & ali. sub. Si verò nullus supereſt, qui eum excludat, sed illi q̃ supersunt sunt in eodẽ vel pari gradu cum eo: tũc substitutus admittitur. Casus est hic in §. ilto.*

1 ☞ *Substitutum quod priores omnes posſint aliquid facere, uel septem ex eis qualiter intelligatur.*

Peto. Fideicõmissum relictũ pluribus, vel vni ex eis, intelligitur primis deficientibus: & inter personas, inter quas est affectio ordinata, ordo scripturæ inspicitur. h. d. Primum probať hic, & l. si fundum sub cõditione. §. his verbis. s. de leg. j. Et hoc

1 facit ad q. † dicit statutũ ꝙ Priores posſint aliquid facere oẽs vel septem ex eis. Nam videť ꝙ septem ex eis possunt, demum alijs deficientibus: vt hic, & d. §. his verbis. In cõtrariũ videtur casus in c. cũ plures. de offic. dele. lib. vj. Dic ergo quando aliquid committiť pluribus, qñq; apponitur clausula, ꝙ si aliqui noluerint, vel non potuerint expediatur per alios: tũc non poteſt per alios veniri ad actũ, nisi primò cõstet de aliorũ impotentia, vel voluntate: vt extra, de offi. de

c le. c. prudentiam. Quandoq; apponitur [c] clausula, ꝙ posſit expediri per oẽs vel ꝑ aliquem ex eis. nec adiicitur, si noluerint vel non potuerint: tũc aut talis dispositio respicit cõmodum eorũ, ad quos refertur: & sub intelligitur, si alij noluerint, vel si nõ potuerint: vt d. §. his verbis. Aut non respicit cõmodum eorũ, sed grauamen: vt in pluribus iudicibus delegatis, & pluribus arbitris: & a tunc possunt alij, etiam nõ requisitis primis præoccupare: vt c. cũ plures. de offi. dele. li. b vj. Et per hoc in q. proposita cõcludo: Aut illud qđ cõmittitur Prioribus, vel septẽ ex eis respicit eorum commodũ. & debet intelligi alijs nolentibus, vel non valentibus adesse. Aut respicit eorum commodũ. & tunc possunt etiam septem ex eis alijs irrequisitis. De secundo. s. de ordine scripturæ vidi-

c sti in l. cùm pater. §. pe. s. de leg. ij.

Educta. Debitum ab hærede ꝑ aditionẽ confusum in actionem ex testamento deuoluitur. hoc dicit.

Cùm hæreditas. Exigere à quibusdam nõ facit hæredem teneri periculo aliorum. hoc dicit.

Qui post. Obuẽtiones post mortem ex iudicio testatoris prouenientes; si per hæredes exactè non fuerint, veniunt, in fideicommiſ. aliàs secus. hoc dicit. & hic. §. est glo. l. postulante. s. eo. vbi no. per glo.

Acceptis. Aliàs §. Numis. Glo. ponit casum. Opp. dat causa conditionis implendæ non imputatur in quartam: vt in l. id autem. & l. quod autem. s. ad l. Falc. Sed hic dicitur acceptis centum, & sic cùm sint ablatiui absoluti resoluuntur in conditionem: vt l. à testatore. de condit. & demon.

militer si masculus esſet: si verò fœmina pro sua bñdictione habeat centum subij ciat: & si oẽs filij mei decedant ante legitimã ætatẽ, volo ꝙ oĩa bona mea deueniant in Franciscũ de agnatione, & eiꝰ filios dũtaxat masculos: contingatque ꝙ pupillũ cũ tutoris authoritate hæreditatẽ et posſihu mã nasci, moricq; pupillum ante legitimã ætatẽ ꝙ substituťꝰ admitteť, non filia testatoris: qa ꝑ apparet de eius expressa volũtate masculos præponendo filiæ fœminæ solũ illam instituendo in parte. & sic nõ sumus in casu dubĳ: vt in d. l. pe. nec ꝑsona, q̃ supereſt, ꝑt excludere substitutũ ex præsumpta mẽte testatoris. & eandẽ so. sequiť Abb. cõ. lvĳj. in ij. li. Paul. de Ca. cõ. fi. ccxxxvj. dubitatio vertitur. vbi dicit ꝙ tutũ nõ est recedere ab opinio. Bar. ĩ iu dicãdo, licet aliqñ timuerit. de qua timiditate vide cõ. cccl v. vbi dicit Bar. hic male locutũ: qa vbi facta est substitutio sine expresione noĩs collectiui, vult ipse ꝙ substituťꝰ admittatur ad partẽ præcedẽtium, licet supersint filĳ testõris. Et ita cõ suluit, tñ alle. cõ. ccxxxvj. sequitur bar. hic, & in l. quidã testamẽto. s. de vulg. et pu. & vide bal. cõsi. cccxc. & cccxxiiij. li. j. & xcvij. ij. li. & cõ. lxxxij. & cxiiij. li. v.

¶ Fideicom. Hanc sequitur Ange. cõ. cix.

s¶ POMATES.

¶ Itẽ fallit si sup est aliqua persona. Hoc limita vt per Alexã. in l. pe. C. de impub. in ij. col. ver. in materia huius fideicõmiſ si vide Alex. cõ. xxvj. in j. vol. & consil. xcij. in iij. vol. Ioã. de Ana. consi. xxij.

s¶ POMATES.

¶ Quandoq; apponitur. & vide Bar. in l. j. s. de offi. consul. et vide bal. in l. nõ ambigit. ff. de leg. vbi al leg. istud dictũ Bart. & vide Io. de Imo. in c. prudentiã. de offic. deleg. post alios vbi aliter loquitur quã Bar. hic do. Abba. in consi. cxx viij. alꝰ is ix.

Secunda Bartoli ſuper Infortiato.

a ¶Debitor.&vid Ludo.Ro.in conſi.cclxxij. quo allegat iſtū tex.vt non perdatur actio hypothecæ vel pignoris per additionē hæreditatis. And. Barba.

b ☞Scriptum exēplar habet: Alij dicunt q tunc tollat acceſſoria ſublata principali qñ &c. & hanc literam videtur tenere Alex. hic co.ij.in iij.no.Sed idem Alex.co.iiij.v. ſecundò principa.intelligit eo modo quo litera nr̄a iacet.Cogita tu de veritate aut concordia.Alex. Loſæus Auilianus.

Sol.Dico qđ imputatur in quartā Trebellianicam,vt hic.nō in Falcidiam,vt ibi. Rationem dixi in l.in quartam.ſ.ad leg.Fal.& hoc prout intelligitur acceptis numis à fideicommiſſario,vt gl.ponit caſum. Poſſumus etiam dicere qđ teſtator dixit ſimpl'r, acceptis numis.qđ intelligitur de hęreditate.& ſic contrarium nō obſtat vt l.cū pater. in prin.ſ.de leg. ij.& ſcđm hoc q hic ſequitur in litera tanq̄ ſi ex bonis,&c.expoſitiuè ponitur,non ſimilitudinariè, & hoc innuit tex.in ver.quippe. Secundò opp. ad tertium dictū.dicit hic q ſolū pro parte hęredi tatis computatur in quartam. Contra. ſ. ad l.Fal.l.Neſennius.vbi quicquid à cohærede percipitur computantur in Falcidiā. Soſcđm Iac.de Are.debet intelligi qđ hic erat rogatus de reſtituendo alteri quā cohęredi ſuo,à quo recipit,vel à quo deducit: aliàs cōputaret in quartā, vt in contrario.Licet gl.ponendo caſum innuatur hic q ſit rogatus de reſtituendo cohæredi.Opp.ad fi.q fit compēſatio ſpeciei ad quantitatē contra l.ſi conuenerit.in prin.de pig.act.Glo. magna in fi.dicit,cōpenſatur genus cū genere.vult dicere hæres rogatus de reſtituendo hæreditatē,rogatur de reſtituendo partem ſuam,& ſic quotā hæres,cui reſtituit, vult deducere Falcidiam ſuā:& ſic quartam.Cū ergo vtrunq̄ debitum cōſtat in quota,fit compenſatio:vt l.j.§.pe.ſi pars hęr.pe.Et hoc procedit ſi ꝓponis hæredē rogatū de reſtituēdo cohæredi.ſed ponēdo vt dicit Iac. de Are.q ſit rogatus de reſtituēdo alteri: tūc illud nō ꝓcederet, ſed deberet in ver.cū autem caſus poni aliter, quàm ponat ꝑ gl. ſicut dictum eſt ſ.qñ hæres retinet prędium,cōputat ſibi ī quartam ſolū,qđ de iure hæreditario capit.Et prędicta ſunt vera,qñ prædiū eſt minoris valoris quā ſit quarta,quę retineri debet.Sed quæritur:qđ ſi prædiū,qđ retinetur eſt maioris valoris quā portio hæreditatis.quæ retineri debet?Rñdet Iuriſconſutus idem q in ſuperfluo prædiorum,hoc eſt in eo qđ non capit de iure hęreditario iteruenit Fal.hoc eſt,detrahitur à fideicōmiſſario q̄tum ad Fal.deeſt:concurrentē em̄ pecuniā cōpenſari placuit,hoc eſt, qñ pecunia deducitur,illa tota in Falc cōputatur,vt ſ. dictū eſt. Ita intelligit Iac.de Aret.Ex hoc ergo.§.no.primò q pecunia,tota ex portione vnius poteſt intelligi eſſe deducta. Secundò q in corpore ſecus.Tertiò q licet illud,qđ iure hæreditario nō habetur,in Trebellianicam computet:rñ quādo aliquid datur duplici iure,partim iure hæreditario,partim à cohærede,non cōputat in Trebellianicam niſi id,qđ habetur iure hęreditario.Ratio ponitur in l.in quartam.ſ.ad l.Falcidiam.

Hęreditatem. Partus ancillarum,& fœtus pecorum qui ponuntur in locum mortuorū,nō ſunt in fructu,& in reditu.hoc dicit.

Ante diem. Fructus percepti iudicio teſtatoris imputantur in quartam,ſecus in his, qui percipi potuiſſent à diligentiſsimo paterfamiliàs.h.d.

Quod ex hæreditate. Rogatus reſtituere qđ ſupererit ex hæreditate, non tenetur ad fructus,nec ad luendas res bona fide pignoratas hoc dicit.De materia iſta plenè dic vt l.Titius rogatus.ſ.eo.titu.

1 ☞*Obligatio naturalis quando tollatur aditione.*
2 *Actio hypothecaria an extinguatur per ſucceſſionem.*
Obligatio ciuilis & naturalis an ſit in hypothecaria.

a **Debitor.** [a]Aditio,quæ fit coactè naturalē obligationem non perimit.Item domi nium rei pignoratæ qđ peruenit ad creditorē irrevocabiliter,non perimit hypothecariā.h.d. Opp. dicitur q ſublata eſt principalis,& remanet hypothecaria.Contra.j.de re.iur.l. cū principalis. Huius timore ſunt hic tres ſol.Vna q nō eſt ſublata naturalis,cui accedit hypothecaria.Alij dicunt q in totum eſt ſublata naturalis,& ciuilis. Ad
b contrariū dicit[b] q non tollatur acceſſoria ſublata principali,quādo principalis tollitur ex æquitate.ſecus ſi per rigorem,ſicut hic quia tollitur per confuſionem:vel fortè,quia principalis debitor ſine hærede deceſſit:vt.l.ſi ſine.ſ.de admi.tuto.& l.Stichum aut Pamphilum.j.de ſol.Et hanc ſol.ponunt doct.C.de luitio.pig.l. intelligere.Alij dicunt q ciuilis & naturalis tollitur,ſed ſuſcitat ciuilis ſeu hypothecaria vtilis.hoc declarabo ſtatim. Opp.C. de vſuris.l.eos.Sol.ibi eſt eadem æquitas in tollenda acceſſoria,
1 quæ eſt in tollenda principali. Quæro† an additione tollat naturalis obligatio.Et videtur q ſic,vt hic,ibi:ſublata &c.& de libe.le.l.ſi id qđ.In cōtrarium videtur tex.hic ibi, propter pignus naturalis obligatio durat.Rñ. quandoq̄ quis adit ſponte:& tūc per additionem tollitur omnis obligatio:vt l.ſi id qđ de lib. leg.& l.in omnibus.de ſo.Quandoq̄ adit coactè:& tūc tollitur ciuilis, & naturalis remanet.Caſus eſt hic.Ratio: quia talis aditio nō habet conſenſum verum,ſed coactum.Facit ſ.de condi.inde.l.Iulianus.in princ.Ad id qđ hic dicit in prin.ſublata naturali,&c.
2 reſpondeo arguendo dicit,non determinando. Quæro† vtrū per ſucceſsionem extinguatur hypothecaria actio.Glo.hic vide tur q tollatur ciuilis,& remaneat naturalis, vt hic in gl. magna, circa medium ſcđm iſtam gl.in hypothecaria eſt obligatio ciuilis,& naturalis.Idem tenet ī l.ſi tibi.§.de pignore.ſ.de pac.Doc. dicunt cōtra.Nam obligatio pig.eſt in rem:vt.C.de pig.l.pignoris.ſed iura realia non diſtinguuntur in ciuilem & naturalē obligationem:imò non præſupponunt obligationem:vt Inſti.de ac. §.j.& hoc tenet Iac.But.Suſtinendo gl. poſſumus dicere q naturalis obligatio dicitur,hoc eſt,de iure gētium:vt l.Stichum.§. naturalis.j.de ſol.Sicut ergo ꝑſona poteſt eſſe obligata de iure gentium,& ſic naturaliter,item de iure ciuili, & ſic ciuiliter:ita pignus poteſt eſſe obligatum de æquitate,de iure gentium: & dicitur naturalis obligatio de iure gentium.Item de iure ciuili: & dicetur pignus ciuiliter obligatum.tamen quātum eſt in propoſito puto q naturalis integra manet,& ciuilis,quæ iducit actionem nedum retentionem,vt dicit tex.& ſic non remanet ſola naturalis:quia illam actionem non produceret. Oppo.qñ dñium rei peruenit ad creditorem obligatio extinguit:vt l.neq̄ pignus. de reg.iur.& l.ex ſextante.§.Latinus.de exe.reiiud.Solu. qñ dominium peruenit ad creditorem irreuocabiliter:tunc hypothecaria perfectè & irreuocabiliter extinguitur,vt in contrario ſed quando venit irreuocabiliter dñium:tunc hypothecaria nō extinguitur:vt ꝓbatur in tex.in d.§.Latinus.& doc.tangunt in l.pe. C.de his qui in prio.credi.lo.ſuc.& .C. ſi antiquior credi.l.j.Prædicta vera in eo,qui adit coactè;ille verò qui adit ſponte,debet ſibi deducere qđ ei debebatur à defuncto anteqū reſtituat:vt j. de ſol.l. Stichum aut Pamphilum.§.additio.cum gl.in verbo, retinet.&l. irritum.& l.in imponenda.C.ad l.Fal.& j.proxi.§.

1 ☞*Actio non acquiritur aſcendentibus ex linea materna per deſcendentes.*
2 *Quod habet quis ex ſententia erronea,non uenit in reſtitutionem fideicommiſſi.*
3 *Quod peruenit ad hæredem ut ad hæredem,non uenit in fideicommiſſum.*

1 **Ea quæ.** Aſcendentibus† ex linea materna per deſcenden
2 tes actio non acquiritur.Item† qđ qs habet ex erronea ſententia,in reſtitutione non venit.h.d.Opp.ſ.ſo.ma.l.Caius.So.Speciale ibi fauore matrimonij.De hoc per doc.in l.ij.C. de contrahen.& commit.ſtipu.dixi plenè in l. quod dicitur.j. de
3 ver.obli. Vltimò nota† q illud,quod peruenit ad hæredem vt ad hæredem,non venit in fideicommiſſum.Facit quod dixi in l. ſi patroni.in prin.ſ.eo.

1 ☞*Fideicommiſſum relictum patrono, nullo iure eſt debitum ultra ultimam portionem.*

Patronus. Reſtitutione facta fideicommiſſi inua lidi actiones non tranſeunt ex Trebel. hoc dicit. Opp.C.ad l.Fal.l.error.Sol.glo.q hæc ſecū
1 dùm illam debet intelligi.Pro cuius † declaratione quæro an fideicommiſſum relictum patrono ſit naturaliter debitum.Reſpō deo,nullo iure debitum eſt vltra legitimam portionem: & ideo quocunque errore ſolutum repetitur:vt l.ſi patronus.j.de do. & ſic non habet hic locum diſtinctio.l.error.C.ad l. Fal. Aliud cm̄ eſt in falcidia,aliud in debita patrono,vt probat tex.in l.ſi patronus.j.de donatio.

Paulus. Siue quota ſit in fideicommiſſo, ſiue in ſolutione,locus eſt Trebellia. hoc dicit. Pro declaratione legis ſciendum eſt quod rogatus de reſtituendo tātam pecuniam,quanta eſt æſtimatio talis rei, poteſt ſoluere pecuniam,quę eſt in obligatione,vel etiam ipſam rem:vt l.ſi verò.§.fi.ſ.ſol.ma.& ſ.de leg.j.l.ſi fundum per fideicommiſſum.in prin.Rectè ergo dicit Iuriſconſultus quod teſtator ſenſit non ſolùm de quantitate,ſed etiam de vncia: quia pōt hæres vnciam ſoluere, licet nō poſsit cogi. Meritò eſt locus Treb.Hic eſt verus intellectus,quicquid glo.dicat.

☞*Dos data ſiue promiſſa per patrem filiæ, non cadit in fideicommiſſum.*
2 *Dos data uel promiſſa per matrē uenit in fideicommiſſum.*
Dotandi officium non pertinet ad matrem.
Filius de bonis reſtitutioni ſubiectis dotat filiam, ſi aliud non haberet.
3 *Filius grauatus de reſtituendo ſi illam non dotauit in uita, ſed in teſtamento ei dotem reliquit, an hoc relictum minuat fideicommiſſum.*
4 *Mulier an poſſit per fideicommiſſum grauari in dote. remiſsiue.*

Filia. [a]Dos† data ſiue promiſſa per patrem filiæ in fideicommiſſum non cadit. h. d. Quæro, hic loquit qñ pater dotauit filiā, quid ſi ipſamet filia ſe dotauit? Gl.idē,vt ſ.e.l. mulier.§. cū proponeretur. Quæro,† quid ſi mater dotauit filiam ſuā? Reſpon.glo.nō eſt idem:quia non eſt officiū matris dotare filiā.quod ſigna.Et hanc opi.tenet Pet.in auc.res quę.C.cōia de leg. Filius verò maſculus poſſet dotare filiam ſuam de rebus quæ ſubiacēt reſtitutioni, ſi aliud non haberet: quoniā officiū eius eſt dotare: vt ín d.auc.res q̄.† Quæro q.[b] emergentem de facto. pone, filius grauatus de reſtituendo non dotauit filiā ſuam viuens, ſed in teſtamento ei dotem reliquit:an hoc relictum minuat fideicōmiſſum? Reſpon. Si relictum eſt factum cōgruè, ſecundùm quod cōuenit qualitati perſonæ minuit fideicōmiſſum,ſicut ſi eam viuens dotaſſet. Probo per l.mulier.§.pe.ſ.eo.vbi dicit tex. perinde, ac ſi fuiſſet rogatus reſtituere qđ ſuper fuiſſet de hæreditate: & ſic numquā videt fuiſſe in fideicōmiſſo illud quod fuit neceſſariū pro dote filiæ.Pro quo facit: gapater ad hoc tenetur ſaltē officio iudicis:ergo habetur æris alieni loco.Creditor enim dicitur etiā, qui officio iudicis exigere poteſt:vt l.creditores.de ver.ſig.ergo fideicōmiſſum minuit,vt hic, ibi: eris alieni, &c. Preterea,ſi res quæ ſubiacent reſtitutioni, poſſunt alienari in cauſam dotis inter viuos:multò magis in vltimis voluntatibus, quæ eſt fauorabilior alienatio: vt not. in l. quidam ita.§.ſi quis filiā.ſ.eo.Hæc† lex facit ad q. an mulier poſsit grauari in dote ꝑ fideicommiſſum.quam ponit Cy.C.de rei vxo.act.§.videamus.dixi ſ. de leg.ij.l. fi.§. filiæ.dicam in l.Lucius.§. maritus.j.eo. tit.

1 ☞*Iudex,qui ſtatuit terminum ad comparendū intra tres dies:in primo die comparuit citatus:poteſt incontinenti procedere ad ulteriora.*

Alumno. Si dilatio apponit gratia fideicōmiſſarij: ceſſante
c cauſa dilationis ceſſat dilatio.h.d.Opp.C.[c] qñ dicit.le.ced.l.ex his.So. Ibi nō ceſſat cauſa dilationis:quia tempus fuit appoſitū fauore grauati:hic fauore eius cui debebat fieri reſtitutio.Cōtra hoc oppo.glo. quę eſt in l. Seius Saturninus.ſ.eo.Sol.Petr. in l.ex his verbis.reprehendit illā glo. pro qua reprehenſione videt caſus hic.Si velles ſuſtinere,poſſes dicere q hic erat nudus miniſter, ſed ibi erat hæres q̄ ſentiebat cōmodū:ar.l. Publius.de cōd.& demon.j.ti.j.l.Firmio.§. cum ab hæredibus.& quod ibi dicam.Vltimò facit† hic §.ad q. iudex ſtatuit terminū ad comparendū hinc ad tres dies. compa-

d ¶Opp.q hæres. Ad de quod no.Bal.poſt Bar.in l.j.C. de inof. teſt.& Bald. no.in l. j.in pe. col. in verſic. quæro quid ſi procu. C.quando prouoca.

e ¶Tribus modis. an ſufficiat ſola ſcientia. et no.ad l.iij.C.de noua.et de his oīb⁹.vid⁹ Spe. de ceſ.ac.§.j.ij. col.itē ad d.l.iij. vide Bar.& docto.in l.ex aſſe.in princ.ſ.eo.& iſtis adde Bal. plenè in l.j. in viij. vel ix. col.ver.v.quæro. cū ſequen. de actio. & obli.& Barto. in d.l. nomen. & ibi Bald. f ſed quomodo debet

ruiſti incontinēti,vtrū iudex ītra illos tres dies poſsit ꝓcedere ad ulteriora? Videt qđ non:quia durat dilatio príma:vt l. ſiue pars C.de dila.In cōtrarium:quia finita eſt cauſa dilationis,quæ dabatur ad veniēdum: & ideo ſtatim cum venit,finita eſt dilatio: vt hic.& ſ.de acqui.hære.l.ſi quis hæres ita.& hoc eſt verum.

g **Acta.** Per reſtitutionē verbalē tranſeunt omnia iura in fideicommiſſarium.hoc dicit.

Si is qui. Si fideicommiſſum deducatur in ſtipulationem,& reſtituatur,tranſeunt actiones per Treb.ſecus ſi litis æſtimatio ſit ſoluta.h.d.

1 ☞*Sententia, uel renunciatio poſt reſtitutionem procedens fideicommiſſario non præiudicat.*
2 *Ceſſio quando ſit,an ſufficiat ſententia debitoris,*
3 *Ceſſione facta ſi cedens agit contra debitorem, an debitor* h
poſſit opponere.
4 *Pactum,& tranſactio cedentis an noceat ceſſionario.*
5 *Confeſſio cedentis quando noceat ceſſionario.*
6 *Cedens,qui ſolùm habebat utilem,an præiudicet ceſſionario in illis caſibus,in quibus præiudicaret ſi haberet directam.* i
7 *Solutio facta cedenti quando noceat ceſſionario.*

1 **Si hæres.** Snia† vel renūciatio poſt reſtitutionem procedēs fideicommiſſario non præiudicat. h. d. Opp.
d ꝙ hæres[d] poſt reſtōnem non potuit cōdemnari:vt l.hæc aūt.ſ.fi.ſ.tit.j.Sol.vt in gl.Op.ſ.eo.l.ſi patroni.§.fi.Solu. Ibi reſtitutio fuit facta poſt litem conteſtatam cum hærede.

Opp.C.de euic.l.emptori.& de her.ven. l.emptor.So.Factum emptoris poteſt prodeſſe ei,qui habet iura ab eo:vt l. filiam fratribus.ſ.eo.non nocere,vt hic.Sunt expedi tę gl.Extra gl.op.fortiter,& videtur q hæc lex ſit contra caſum l.fi.ſ.de tranſac.So. Ibi ille,cū quo tranſegit,ignorabat venditionē
g factam:hic itelligi debet qñ ſciebat litigator.& illud eſt no. Op. ad id qđ dixi,tu dicis q hic loq̄t qñ ſciebat:cōtra,quia non ſuffi
e cit ſcięntia,ſed requirit q altero de tribus modis[e] ſciatur, qui ponūtur in l.iij.C.de noua. Poſſes dicere q ibi loquit in alia ceſsione ſeu delegatione:hic in reſtōne quæ fit ꝑ Treb. Iſta nō eſt vera per d.l.fi.ſ.de tranſac.vbi æquiparat hæreditatē venditam quę eſt ceſsio reſtōni Trebellianicæ.Gl.variant in l.fi.ſ.de tranſac.et in d.l.iij.Vna dicit q ſufficit ſimplex ſcientia:alia dicit q nō ſufficit:vt l.nomen.C.quæ res pig.ob.poſ.Alia gl.variat in ſeipſa vt
2 l.ſi cum emptore.ſ.de pac.Iac.de Are.† dicit, & melius q̄ aliqs alius in hoc,q qñq̄ fit ceſsio ad cōmodum cedentis,& eius peri
f culo,[f] & quicquid exigitur in eius vtilitatē vertit.& iſto caſu nō ſufficit ſimplex ſcientia.ſed requirit q ſciat altero de tribus modis.C.de noua.l.iij.Ita poteſt intelligi glo.in l.nomen.C. quæ res pig.ob.poſ.ſed ſi fit ad commodum ceſsionarij,& eius periculo, ſufficit ſimplex ſcientia:vt ſ.de tranſac.l.fi.& caſus eſt hic.Prędi
g cta potes tibijpſi per modum diſtinctionis ſumere. Quæro[g], 3 † poſt factam ceſsionem[h] cedens agit contra debitorem: an debi
h tor poteſt opponere iſtam exceptionē, nō potes me conuenire, quia alterius ceſsiſti,& ſic alius habet vtilē quæ tuæ directæ prefertur.Iac.de Are.dixit eo modo quo dixi ſ.Aut ceſsio eſt facta ad commodum ceſsionarij,& eius periculo.hoc caſu pōt oppone exceptionem incontinenti q alius,qui habet vtilem, poteſt præferri directæ.Ita intelligitur l.in cauſæ.in fin. l. ſi procurator meus.& l.procuratore in rem ſuam dato.de proc.Siverò periculo cedentis,& non poteſt opponere:niſi alterum de tribus interueniat poſitis.C.de noua.l.iij.h.d.ſecundùm Iacob.de Are.in l.j. §.j.circa prin.ſ.eo.vbi eſt caſus.Sed Oldr.ſibi hoc appropriauit. Et ſecundùm prædicta debet intelligi lex ſi conuenerit.in princ.
4 de pig.act.& l.ſi pater.§.j.de iure dot. † Quæro,vtrum[i] pactū
i & tranſactio cedentis noceat ceſsionario.Glo.mouet in l.ſi cum emptore.ſ.de pac.Tu ſolue diſtinguendo circa hāc q.'prout colligitur ex his quæ dixi de ſcientia & ceſsione. † Quęro vtrum
5

¶Et ei⁹ periculo.col lige ex l.j. venditor. ſ.de hæredi.vel act. vē. adde quod opin. Iac.de Aret.ſequitur Ro.conſil.cij.

¶Quæro. Vide qđ not.Bal.in l.j.in pen. col. in verſic. quæro quid ſi ꝓcurator.C. qñ prouo.per Bar.in d.l.ſi cū emptore. de pac. & Bal. plenè de iſtis omnibus in l.j. in ix.col.in verſic.v. cū ſeq.de act.& obl. & in d.l.iij. de noua. tenet contra Bart. & vide etiam Bart.ibi.

☞POMATES.

¶Poſt factā ceſsionem. Vide Cu. cōſi. xlj. Ro.conſi.cij.vbi dicit q opin.Iaco.de Aret.eſt communis.

¶Quærovtrū. quid ſi cedēs,liberat debitorē, an noceat ceſsionario,vide Bal.in rubr.C.quæ in frau. cre.in prin.& de pacto & cōfeſsione, vi de per Cy.in l.ſeruū filij.§.j.de leg.j. & tenet q ſic præterquā in caſib⁹ poſitis in l. iij. C. de noua. adde late Paul. de Ca. hic, qui dicit Bar.cōſuſe loqui. Et an debitor liberetur omiſſo ceſſionario ſoluendo cedenti,vide Bal.cōſil. cccliij.j.li.Ang.conſi. cclviij.Pau.de Caſt. conſi.lxxxiij.

a ¶Iulianus. Vide bar. in l.j.de vul. & pup. in iij.q.princ.in ver. item dubitatur quid si ille.

b ¶Si qs. Tempus restitueē. No.bñ.& bñ facit ī simili casus cū ibi no.in l.fi.ff.de reb' eo. Istud tenet hic Ang. sed Imol. istud multū restringit qñ fideicōmissarius fuit set ipeditus insinuare vel nō & sequitur hoc Bald.in l.ij.circa prin.C.q.res iudi.nō no.licet nō alle.Bart. hic,nec istū tex.& vi de pulchras qō. Bal. in materia in l. ij. C. 6 de iure do.in pe. col. sed an insinuatio facta p vnū prosit alteri,vide Bart.per illū tex.in simili in l. fi.§. simili. C. de iur.deli. Et istis adde quę no. bár.in simili ī l.l.si res in fi.ff.quib.mo.pig. vel hypo.fol.& add' no.Bal. in l.consulta in vlti.qō. C.de test. per Bar.in l.is potest & ibi per Rom. ff.de acqui.hære.

confessio cedētis noceat cessionario. Hanc q.tangit Dy.in l.seruū.§.j.ff.de le.j.& ibi tetigi.& hoc etiā Dy.format.& vī qd' debeat nocere:vt d.l.seruū.§.j.& l.fi actor.ff. de procur. vbi potest dicere q veniat principalis: & sic si nō noceret cōfessio principalis illa l.si actor.nil releuaret.In cōtrariū vī l.si partem.§.j.ff.quēadmo.ser.amit. Iac.de Are. vt refert Cy.in l.fi.C.de pc.refert se ad distinctionem prædictā.Aut em̄ cessio fit cedentis periculo:vt l.si mandato.in fi.ff.mand.& tunc cōfessio nocet:vt ff. de procu.l.si actor. Si verò fit ad cōmodum cessionarij:tūc nō præiudicat:vt d.l.si partē.& hic. & hoc addita distinctione scientiæ,& ignorantiæ litigantis. Quęro,ponet q ille,qui cessit,habet solū vtilē:vnde apud eū nil remanſit:an præiudicet cessionario in illis casibus,in q bus præiudicaret si haberet directas.Et vī q in nullo præiudicet:vt.j.l.proxi.in princ. cōiuncto eo qd' dixi in l.ex asse.ff.eo. Quid dicemus? Dico q præiudicat cessionario: sicut factum procuratoris reuocati prędicat dño,si ad notitiam non peruenit:vt ff. de procu.l.si procur.& l.j.C.de satisdādo. Prædicta vera:prætercp in illis casibus,in qbus dixi q simplex scientia non sufficiebat:sed requiritur alterū de tribus modis positis.C.de noua.l.iij.quia quicquid faciebat dñs,faciebat virtute directæ quæ erat apud eū hic nullum ius remāserat: & ideo sit q soluit ei qui nullū ius habet:idcirco sufficit simplex 7 scientia. Quæro,†vtrū solutio facta cedenti noceat cessionario:Respon.qñ apud cedentem remaneat directa,idem qd' dixi ff.in transactione,snīa,pacto,& similibus:vt l.ff.de transa.sed qñ apud cedentem nullę remanent:tunc aut accepit bona fide animo gerendi negotium cessionarij:& liberaretur soluens ignorās aliàs non,sed haberet condictionem indebiti,quam cedēdo libe rare. Ita debet intelligi j.l.proxi.& l. qui hominem. §. si Titium j.de solu.& l.cùm quis.§.j.eo.titu.

Si quis. Pro eo qd' indebitè restituitur respectu quotæ, nō transeunt actiones.secus si respectu rei certæ.h.d.

Si hæres ante. Quod pendente dilatione per hæreditatem seruum acquiritur, in restōne non venit,sicut nec alij fructus iudicio testatoris percepti.h.d.

Rescripto. Licet fideicommissarius pecuniam,quā debet dare,tardius soluat,ad vsuras non tenet: quia fructus recuperat.hoc dicit.

1 ☞ *Condtio turpis quando de iure ciuili remittitur,tunc iure ciuili adiri potest hæreditas,si de iure prætorio petitur bonorum possessio secundum tabu.*

Casus,in quo etiam hodie requiritur bonorum possessio secundum tabu.

2 *Conditiones quæ,& quando hæredi remittantur.*

3 *Protestatio quòd tantum operatur:quantum si actus,super quo interponitur,uere intercessisset.*

4 *Aditio hæreditatis quod inducatur quando aliquis dicit, uolo esse hæres. secus si dicat, uolo adire.*

5 *Accursius est honestum nomen.*

Si sub conditione. Conditioni potestatiuæ,honestæ, facili & transitoriæ hæres cogit parere:inhonesta.difficilis,vel perpetua ei remittitur.h. d. Primò loquit in instituto sub conditione potestatiua,honesta,et facili.Secundò in instituto sub condōne turpi,inhonesta,& difficili.Secūda ibi:si verò turpis Ita secūda subdiuit: qa primò ponit qd ius sit de rigore.Scd'ò ponit qd ius sit de æquitate prætoria.Scd'a ibi:si in danda. Itē scd'a subdiuiditur:quia primò loquitur in conditione,quæ habet difficultatē:quia patrimoniū diminuit in dando.Scd'ò in conditione turp. Tertiò in conditiōe, quæ habet difficultatem:qa est perpetua,non trāsitoria. Secūda ibi:qd' si cōditio.Tertia ibi:si verò noīs.Ex qua diuisione appa ret clarius iste §.In tex.ibi:visum est.dic.ff.iniquū de rigore,p rationem q sequit. Opp.& vī q iste §.sibi cōtradicat.Nā primò dicit q cōditio turpis sibi nō remittit.in §.qd' si cōditio. dicit cō trariū.Sol.Primò loquit de rigore:scd'ò de æquitate prtoria. Sed cōtra hoc opp.qa et de rigore iuris ciuilis cōditio ipossibilis remittit:vt ff. de cō.instit.l.j.Sol.Quidā intelligūt oēs leges,q dicūt conditionem ipossibilē remitti,ff.de iure prætorio,& sic nunquā ex tali testō poterit adiri hrditas,sed erit necesse deueniri ad bo- 1 norū possessionē scd'm tab.vt hic. †Ego aliter dico. Nā quædam sunt cōditiones turpes,q de iure ciuili remittunt. Quædā reputant turpes solū de iure prætorio,vt cōditio iurisiurandi,vt pbat ff. de cō.instit.l.cōditiones.in prin.ī illis q à iure ciuili remittunt,poterit adiri hrditas de iure ciuili:in his quę solū à prętore, erit necesse peti possessionē bonorū scd'm tab.hic est casus:& sic est vnus de casibus,in qbus ēt hodie est necessaria bonorū possessio scd'm tab.vt ponūt doc.in l.certū.C.vñ leg. Opp. q condi tio difficilis nō remittat:vt l.cū hæres.§.j.j.de statulibe.Difficultas em̄ nō excusat:vt l.cōtinuus.§.illud de ver.ob.So.cōditio difficilis nō remittit ad cōmodū eius,cui est īposita, vt in cōtrario: sed ad cōmodū fideicōmissarij sic,vt hic.qd' est no. Opp.qa hic remittit cōditio ēt facilis,vt cōditio de ferēdo noīe honesto,qd' fieri nō debet,vt hoc.§.in prin.Rñdeo,cōditio noīs ferendi dicitur habere difficultatē,p eo q est ppetua.nō momētanea,vt ascēdere Capitoliū.iō remittit,non in fauorē eius,cui est īposita,sed in fauorē tertij,vt possit peti bonorū possessio scd'm tab.nō adiri hrditas de iure ciuili,vt hic.Ratio istarū sol.est,qa in cōditionibus potestatiuis si aliqs impedit per altū,cōditio habet p imple ta:vt l.iure ciuili.& l.i testō.ff. de cō.& demō.sed hic ,ppter factū hrdis,cui cōditio erat impossita,videbat impediri implementum cōditionis ad dānū fideicōmissarij:vñ de æquitate ptoris ctum ad fideicōmissariū cōditio habet pro impleta:non quo ad ipsum hæredē. Ex prædictis†habes distinguere,aut cōditio apposita hrdi est casualis aut ptātiua.Si casualis:dic vt l. sed & si alio ff. eo.Si potestatiua.tūc aut turpis,aut honesta.Si turpis,remittit:si honesta,aut facilis,aut difficilis.Si facilis:& tūc aut est' momētanea,& cogit eā īplere:vt ascēdere Capitoliū,vt hic,in prin. Si ppetua,vt ferre nomē honestū:& illa remittit,si eā īplere nō vult: vt hoc.§.in fi.Si verò est difficilis:aut difficultas cōsistit ī dādo: & tūc cōtra difficultatē succurrit:qa fideicōmissarius cogit dare,vt hoc.§.si in danda.Si in faciēdo:& illa remittit ad cōmodū fideicōmissarij,vt hic:nō hrdis,vt dictū est.Quæro,qd vult dicere tex.in ỹ.qd' sit cōditio.ibi:iubēdus est,&c.Rñdeo,dicit gl.qd' alterū de duobus cogit hæres facere:vel ptestari q ctū in se est vult esse hæres:vel habet petere bonorū possessionē scd'm ta. Et 3 sic nota†ex primò,q tm̄ valet ptestatio,ctū operaret,siveè intercessisset ille actus,sup quo iterponit:vt de his q p me.iudi. nō ap.l.fi.de oper.no.nū.l.de pupillo.§.si qs ipsi ptori.Ita dicit Old. Et est rō in l.s.alleg.qa cū p ptestationē nō stet,lex supplet. Itē 4 nota†ex hac eadē gl.q si qs dicat,volo hæres esse,inducit aditio secus si dicat.volo adire:ar.eius qd' no.in l.seruī electiōe.ff.de lega.j.& de acq.hær.l.gerit.vī q alius sit ītellectus huius tex. dicit q prætor cōditionē remittit,& alterū de duobus faciat ptor: vel q faciat edictū spāle,p qd' trāsferat actiones in fideicōmissariū, vel q iubeat hæredē petere bonorū possessionē scd'm tab.ex edicto gnali,& hrditatē restituere ex Trebelliano.Similis modus q lex pmittat iudici facere edictū spāle,habet in l.si finita.§.elegan ter.de dam.infect. Vltimò nota†q nomen Accursius, est hone- 5 stum nomen:quia accurrit,& succurrit contra tenebras iuris: qa gentes consueuerunt &c.vt in glo.

Si cum suspecta. Si hæres adiuit coactus,fideicōmissarius detrahit Falcidiā de relictis ab hærede,non relictis à se.h.d.Dic plenè ff.eo.l.j.§.denicp.

Si Titius. Quatenus defalcat à primo fideicōmissario,ea tenus defalcat ipse à suo legatario.hoc dicit.Circa materiam glo.distinguit hic plenius in l.Plautius.de condi.et demon.vt ibi dixi.

Iulianus. [a] Fideicōmissarius pferet substituto vulgariter.h. d.scd'm primā lect.q est magis notabilis.alię lec. sunt claræ.Opp.ff.eo.si patroni.ff.si,scd'm primā lec.dic vt ibi.

1 ☞ *Statutum quod testamentum insinuetur intra tres menses,aliàs non ualeat,nō prohibet iudicat fideicommissario.*

Si quis. Si istitutus passus est labi tps agnoscēdæ bonorum possessiōis,fideicōmissario succurrit vt restituat,& 1 agnoscere cogat.h.d.Nota†casum quotidianū ī hac ciuitate Perusij,vbi est statutū q si quis non insinuauerit testamentum intra tres mēses,non valet:quod hoc fideicommissario non no- b ceat,imò ad eius petitionem tempus restituetur [b] & cogetur adire & restituere.

Admonendi. Ad petitionem vnius seruī fideicommissarij cogitur institutus adire, & restituere hæreditatem,etiam quæ soluendo non erat.hoc dicit.

Si eius. Naturales obligationes totaliter transeunt in fideicommissariū:ideo respectu hæredis totaliter dicit indebitū.h.d.Opp. & videt q post restitutionē apud hæredem remaneant directæ:vt l.j.§.j.ff. eo.Soluit gl.q illud verum est,qñ erat obligatio ciuilis & naturalis.secus si naturalis tantū:tūc enim nihil remanet apud hæredem:qa naturalis nō diuidit in directā & vtilē:licet contrarium no.in l.si alienus.ff. de leg.ij.sed hæc verior.quod est no. Oppo. C.si aduer.solu.l.ij.& ff. de condi.inde.l.interdum.Gl. intrat hic opi.quas plenè examina,vt dixi in d.l.interdū. de condi. indeb.

Si necessarij. Etiam necessarij hæredes coguntur pare re conditioni,& adire,& restituere.h.d.

Si quis. Hæres hæredis decedentis ante restitutionem cogitur restituere:& quatenus res extant,transibunt actiones.hoc dicit.

Si patronus. Patronus potest grauare libertos liberti etiam in debita portione.hoc dicit.

1 ☞ *Quæ sit ratio q in restitutione Trebelliani non requiritur consensus serui, & in hereditatis aditione & bonorum possessio.*

Eruo. Hæreditatis restitutio fit seruo dño volente, vel ratū habēte,vel etiā ipsi domino: licet in hærēditate debeat præcedere iussus,& sequi aditio serui & in bonorum possessione serui voluntas requirat.h.d. quæ est ratio q in hæreditatis aditione requiritur q præcedat iussus: in bonorū possessione & Trebel.restitutione secus.Rñdeo, qa aditio obligat quē,sicut votū:qui modus obligandi nō caditin eū, qui est in alterius potestate:vt l.si quis rē.ff.voto.j. de polli. quæ ratio cessat in Trebel.restitutione,& bonorū possessione,vt plenè dixi in l.qui in aliena.in prin.de acqui.hęre.Quęro†quæ est ratio q in Treb.restitutione nō requiritur cōsensus serui: in hæreditatis aditione & bonorum possessione sic.Respondeo, iura quærendi nō quærunt nobis per eos,q sunt in nostra potestate sed iura quæsita prosequēdi & actiones sic:vt l.prętia rerū.§.j.ff. ad l.Falci.sed posse adire hæreditatē, vel posse petere bonorum possessionē,non est ius quæsitū,sed est ius quærendi: & petere restitutionē est ius psequēdi ius iam quæsitum : est enim nobis qsita actio ex testō. Ad hoc vt plenè dixi in l.is pōt.de acq.hær.

Si testator. Hęres rogatus restituere sub cōditione,quę remittitur:vel quæ per cautionem Mutianā impletur,cogitur adire & restituere.hoc dicit.

1 ☞ *Sententia lata à iudice per gratiam,quando retractetur per beneficium restitutionis in integrum.*

Cùm prætor. Sententiæ licet iniustę parendū est propter eius authoritatē.h.d.Opp.ff. de iurisdi.om.iu.l.si per errorē.Sol.Ibi fuit error in iurisdictione : hic in iure,vel facto.Ad hoc oppo.C.qñ prouoc. non est ne.l.ij. & l.qui testamēto.de excusa.tut.Sol.Ibi fuit expressus error in sententia,hic nō.Opp.q tex.sibi contradicat:dicit enim , causa cognita,& per errorē.Solue vt ibi in gl.Opp.C.qñ prouo. non est ne.l.venales.Sol.ibi snīa fuit data pretio:hic per errorē,vel precibus.Opp.ff. de iud.l.si prætor.§. Marcellus.Glo.dicit,fateor q qñ snīa gratiosè fertur , potest peti restitutio in integrum.quod 1 not.Sed aduerte:†quia tunc hoc est verū,qñ falsæ probationes fuerunt productę quo casu distinguit vtrū sententia fuerit lata a in præsentē,vel in absentē: vt d.§. Marcellus. vt plenè dixi in l.diuus.de re iu.& l.si quis obrepserit.de falsis. Sed si nullis falsis probationibus productis,vel si iudex per gratiā non pronunciauerit,vel si falsis probationibus productis iudex daret snīam b iniquā gratiosè:tūc non daretur restitutio: quia potuit [b] appellare,& iudicis errorē corrigere:vt l.j.j.de appel.& sic non potest ignorantiā prætendere:qa illa non est iusta causa dandi restitutionem.Est enim lata culpa:vt not. in l.liberorum.§. notatur.de his qui not.infa.& restitutio non datur,nisi ex iusta causa : vt ff. ex quibus cau.maio.l.j.in prin.

Si pupillo. Pupillo cū authoritate tutoris,vel soli tutori si est infans,pōt restituī hæreditas:& mutus nihil intelligens infanti æquiparatur.h.d.Nota q infanti quæritur hæreditas per tutorem. Nota etiam q mutus nihil intelligēs c æquiparatur infanti.[c] De quovidebitis.j.de a bono.pos.infan.dela.l.j.& ij.

Si singulæ. Qui ad petitionē fideicōmissarij alij res singulas restituit,hæreditatem restituere videtur hoc dicit.Opp.procuratori in rem suā non potest restituī hæreditas: vt ff. de iure dot.l. si mulier.§.ex asse.Dy.dicit,solue vt ff.l.ꝓxi.§.j.sed ibi nihil de hoc dicitur. Alij dicūt intellige hic præcessisse restitutionem verbalem.qd' licet sit verum in se:tñ non est de b mente literæ,quæ dicit q per hanc traditionem intelligitur restituta hæreditas.Dic ergo q hic res istæ fuerunt traditæ me presente,vnde mihi restitutæ vident.de acq.poss. l.qd' meo.§.sivenditorem.Vel verius,ex eo qd' iussu meo paruit hæres, videtur hæres statim restituere mihi fideicommissario hæreditatem tradendo illas res:nec vī facta restitutio procuratori in rem suam, cui tradite sunt res singulares,imò directò videt facta restitutio in fideicommissarium . Facit ff.eo.l.restituta.

Vi ita. Aditio coacta implet condītionem.hoc dicit.

1 ☞ *Procurator, qui habet mandatum, si non constat de mandato,cauet de rato.*

2 *Procuratori quod possit fieri restitutio fideicommissi.*

3 *Usufructus quæritur mihi per procuratorem directo.*

Etiam. [d] Hæres non cogitur adire ad petitionem ꝓcuratoris, de cuius mandato dubitatur:sed si sponte adiuit, cogitur restituere.h.d. secundùm secūdam 1 diuisionem gl. Opp.† qui habet mandatum non cauet de rato:vt l.non solùm. §. q alieno.ff. de procu.Sol.quidam q hic est causus specialis,in quo cauet,etiam si cōstet de mandato.Simile l.de pupillo.§. qui ꝓcuratorio.de ope.no.nun.Alij q hic cauet de rato,si non constet de mādato. Et hoc tenui e in d.§.qui procuratorio. Opp. † q ꝓcuratori non possit restitui:vt ff. de iure do.l. si mulier.§.ex asse.fol.Hic in procuratore sim plici:ibi in ꝓcuratore in rem suam.Similem gl.habes in l.apud Iulianum.§.vtrum.ff.eo. & l.restituta.in gl.super verbo,tuavoluntate.& l.cūis.in fi.ff.eo.Ratio apparet in tex. in d.§.ex asse.quia non fit restitutio secundùm quod testator disponit, vel scd'm verba senatusconsulti, quæ loquuntur quādo d restitutio fit fideicommissario. Opp.ff.de acqui.hære.l.Paulus.Gloss.soluit, & bene.

Opp.ꝓ liberam personam non quæritur nobis actio:vt C.per quas perso.nobis acq. l.j.& l.possessio.ff.& si possessio. de acquir. posse.ergo procurator restitui non pōt:quia per eum domino non quæritur.sol.Hic speciale,vt ipsi domino directò quæratur. hoc est,non potest primò quærī procuratori, & e de persona ꝓcuratoris acquiri domino, seu transire in dominum.vide gl. & nota diligēter. Nota ergo † q si procurator stipulat f 3 pro me vsumfructum,nō quęritur sibi,nec per eum cedit.ut mihi:quia ius vsusfructus cedi non potest,sed domino quæritur dire g ctò.Et idem in omnibus [f] quæ procuratorī acquiri nō possunt.quod intellige secundùm quod dixi.ff.

Si damnum. [g] Actiones quæ non fuerunt in bonis tempore mortis defuncti,per Treb. non transeunt.hoc dicit. De hoc dicam in l. si hæres

¶Vel in absentē. Idē dixit Bar.in l.j.C.de sen.aduer.fi.la.li.x.p Imo.plenè in l.diuus in xiij.col.de re iud. Quid autem in snīa lata metu,an sit nulla ipso iure: vide no. Bal.in l.decernimus. C.de sacrosan.ecc.ad fi.& l.j.in ij.col. p illam gl.C.de sentē.ex breui.reci.

¶Quia potuit.Idem tenet Bar.in d.l. diu' in j.col.de re iudi.sed Cy.& Bald.in l.j.C. de cō.inde. tenet contra opi.barto.q licet potuerit appellare tñ detur restō. & vide Bar.in l.si is ad quē. de re iu.& Bal. in l.j. in j.col.qūo & qñ iudex. & ēt q qñ snīa fuit lata dolo,vel lata culpa q pōt ppēdi ex actione q nō solū pōt appellari, sed ēt restō in ite. per.& de hoc dicit esse hic glo. q non est alibi, quā, vt dicit ipse,sequitur Gul.& Cy.in l. penū. de iureiu. vide q no. bal.ad intellectū isto rū in l.sub spē. C. de re iu.& adde Bal.ī l. j.C.si ex fal.instr. & in d.l.venales.& habes ibi q si est lata p latam culpā,vel per inimicitias capitales q dat restō, & licet Bar.hic velit q quādo iudex p gratiā p nūciauit non restituitur læsus.dic q fallit in fisco.Glo. est,quā ita intelligit bar.in l. j.C.de sen.aduer.fisc. Ia.lib.x.

¶Si pupillo. Aequiparat infanti. Vide Bar.in l.j.in prin. ff. de ver.ob.& alle.bal.in l.j.in ij.col. C.de sac. san.ecc.vbi aliter intelligit. Add' q Pau. de cas.hic intelligit de pupillo sex annorū: & q in infante duorum annorū non pōt proceder.

¶Etiam. Ad intellectum huius. §. adde quod no.dicit barto. in l.filiusfa.in iij.col. j.de don. vbi voluit quod in casu huius §.requiratur speciale mandatum propter grauitatem prætudicij.quod not. vide tamen quod ibi dixi.

¶Hoc tenui. Vide Bar.in l. si stipulatus fuerim illud. in fi. de verb oblig.

¶Idē in oibus.Idem tenet bar. in l.qui bona. §. si alieno. ff. de dam.infecto.

¶Si damnum. Et ad de qd' in liberatoris semper transit in dominum,saltem vtilis etiam sine cessione, licet in obligatiōe secus. textus. est not. in l.rescriptum. §. fina.& ibi not. de pactis.

a ¶Si donationis. singularis est iste tex. secundū bal. ī l. eā quā C. de fideicō. in viij. colum.

b ¶Et eidē. Quis non pōt habere vtiles & directas suo nomine & iō facit qd iuris si cedēs succesit cessionario vel ecōtra, an extinguaī vtilis vel directa. de quo vide bal. in l. j. C. de act. & ob. l. pe. in viij. col. & x. quæstio.

c ¶Vt dixi plenè. bal. in l. fi. §. cū igit. de iure deli. dicit qd iste tex. non pbat hoc.

d ¶Sol. vt in gl. quam etiā sequitur hic Ro.

e ¶Non augeſ. Adde tū q iuſ excipiendi bñ transibit sine cessione. Tex. est no. in l, sicut. §. j. §. qb. mod. pig. vel hypo. sol. & not. hic Imo. ī fi. post glo. licet prædictum tex. non alleget.

f ¶Facta cessiōe. Vtrū cessio facta contra prin. extendatur ipso iure cōtra fideiussores. & pignora, et sic an cessa pricipali, videatur cessa hypotheca, bñ facit ad no. per Bar. ī l. fideiussor obligari. de fideiusso. & no. in l. hæres. ī princ. de fideiuſ. hic alle. & dixi in d. l. si fideiussor per bal. in l. j. ver. quæro testator legauit mihi centum adde qd' no. per Iac. de Are. bal. & Imo. in l. dotalem. cum seq. so. matri.

pecuniam. j. eo. qd' tene menti.

Si legatus. Exceptio coherens psonæ hæredis non trāsit in fideicommissarium.

An vbi. Fideicommissarius conueni tur vbi habet domiciliū, vel vbi est maior pars hæreditatis. h. d.

☞ *Filio non licet se immiscere causa fraudandorum creditorum.*

Qui cogitur hæreditatem ndire, cogitur pati actionem.

Interdictum fraudatorium quid sit.

Si postulante. Qui cogi tur hæreditatem adire, cogitur actiones hæreditatis pati. Item per additionē factam à suo vel extraneo qs incidit in interdictum fraudatoriū. h. d. In gl. superver. venditis. in fi. dic, & hoc cū filius adiuit. quo casu loqui tur iste ver. quia &c. vsq; ad fi. No. quod †sicut extraneo, ita filio suo non licet se ímiscere causa fraudandorum creditorum.

Nota q; qui cogitur hæreditatem adire, cogitur actionem pati. Opp. ŝ. eo. l. postulante. in prin. Sol. Vtrūq; remedium potest habere locum, & ístud, & illud. Quæro †quid sit istud ínterdictum fraudatorium? Glo. dicit q; de hoc fit mentio hic, & ín l. pupilli debitor. ín prín. j. de sol. De hoc etiā fit mentio per Ioannem in arbore. Fecit enim huic interdicto cellulam per se. facit etiam mentionem gl. in l. j. C. ſivend. pig. aga. Dic qd' illud ínterdictum, de quo hic fit mentio, est idem qd' edictum de his quæ in fraudē creditorum. Loquitur enim qñ debitores fraudant creditores circa res suas quæstas, vel quærendas: sed illud ínterdictum fraudatorium, de quo fit mentio in l. pupilli. est ínterdictum per se. Loquitur enim quādo debitores committunt fraudem circa res alienas vt ibi dixi.

a **Si donationis.** [a]Non potest per hęredem restituí fideicommissário plusquam posśit à defuncto capere. h. d. Ratio dubitandi erat: quia fideicommissarius videtur habere ab hærede, non à defuncto. Et sic videbatur totum posse capere: quod remouet hæc lex.

☞ *Fideicommissarius habetur loco hæredis.*

Si hęres. Fideicommissum vniuersale valet, hęredi tate exístente non soluendo. secus in fidei commisso singulari. h. d. †Nota tex. ibi: hæredis vicę fungi. qd' fideicommissarius habetur loco hęredis. Facit ŝ. eo. l. postulante. §. fi. & l. fi filius. ŝ. quod cum eo. Scias tñ qd' etiam qñ bona non sunt soluendo, hęres hodie si non faceret ínuętarium, cogetur complere legata, per auē. sed cū testator. C. ad leg. falci. l. quod intellige vt dixi in l. in ratione. §. qd' vulgo. ŝ. ad leg. Falcidiam.

Si totam. Qui ín restituendo quartam non detrahit, non præsumitur erraſſe, nisi probetur. h. d. Op. C. ad leg. Fal. l. error. Sol. hæc debet intelligi secundū illam scilicet q; repetitur probato errore facti. Opp. q; error prę sumatur: vt ŝ. de ꝓba. l. cùm de índebito. §. j. & ibi no. C. de iuris & facti ign. l. si post diuisionem. Glo. hic nihil dicit. Dico q; error facti q hic requiritur, non potest cadere, nisi præsupponatur aliqua scięntia, seu aliqua credulitas: vt quia credebat hæreditatem non soluendo: ideo non putabat esse locum deductioni quartæ, & sic cùm ad istam ignorantiam deductionis quartæ, requiratur positio alicuius facti, illud non præsumitur, nisi probetur. Ita loquit hic, sed contrarium loquitur qñ ex sola simplici ignorantia induceretur error, quæ ignorantia præsumitur.

De euictione. Hæres ínstitutus non cauet de euictione: sed sibi cauetur à fideicommissario. hoc dicit. Dic vt dicam ínfrà eodem lege. hæres percepto.

1 ☞ *Vtilis & directa, an posśit competere uni & eidem.*

Ihæres. In eum, qui habet directas, non trāseunt vtiles. h. d. Quid ergo ímportat restitutio facta hæredi? Rndeo, q; obstaculum exceptionis competentis cōtra hæredem per Trebelianum tollitur. Item vtilis, quæ erat apud fideicōmissarium, extinguitur. Ita tenent doct. C. ex qui. cau. ma. l. fi. Facit qd' no. per Dy. Insti. de act. §. rursus. Ex prædictis habes † qd' b vtilis actio & directa nō potest competere vni & eidem, [b]sed cō tra. j. de sol. l. si duo. & qd' no. ŝ. de ꝓcu. l. non solū. ín prín. vbi distinguitur an procurator ín rem suam intentet vtilem, vel directam. Sol. Vtilis & directa non possunt competere eidem per se, & suo nomine, vt hic. Et ratio: quia vtilis datur ex æquitate: vt l. j. de act. & ob. & ibi not. quæ æquitas cessat ín eo qui habet directas. sed bene potest quis habere vtiles suo nomine directas nomine alieno, vt ín contrario.

Si hęres. Pro damno dato ab hærede ante restitutionē tenetur actione ex testamento: post restitutionē actione legis Aquiliæ. hoc dicit.

Si temporalis. Negligentia hæredis nocet fideicōmissario. h. d. Opp. ŝ. eo. l. facta. §. penul. Sol. Ibi fuit hæres negligens ín acquírendo hæreditatem: hic circa acquisitionem singularem.

1 ☞ *Puto mihi expedire, quando inducant additionem.*

Mnes. Hæres non obstante tempore ad deliberandū cogitur statím adire: ited ex effectu deliberatio nis apparebit, an posśit deducere quartam. hoc dicit. †No. qd' post tempus datum ad deliberandum. ístaverba, puto mihi expedire. & símilia, inducunt additionem. Ad ídem. ŝ. ca. l. sed & si alio ín prín. Secus si tempus ad deliberandum non præcesisset, vt dixi plenè ín l. gerit. ŝ. de acquí. hære.

Aeres. Si hæredi restituendi fundus retentus euincatur: actio ei de euictione datur. h. d. Opp. ŝ. de leg. ij. l. cū pater. §. euic. Dicit gl. qd' hic habetur loco quarte, quæ est onerosa saltem pro parte: ibi quando est símplex legatū. Nota hanc sol. q; illud qd' dicit ín. §. euic. non habet locum qñ perceptiones habent onus. Quod licet fortè sit verum in se: tñ quantū ad propositum non procedit. Sol. quia quādo hæres percipit certam rem, ín nulla parte sentit onus: vt l. j. §. si hæres. & not. ín l. j. §. fi. ŝ. eo. Vnde alij dicunt q; hic loquitur ín fideicommissario, qui sentit commodum ab hærede: ibi ín hærede, qui commodū non habet à legatario. Tu dic q; hic loquitur ín hęrede, cui quarta est delata ex dispositione legis, non defuncti. vnde cuicto fundo, q; loco quartæ dabatur, sibi succurritur. Contrarium loquitur in eo qui habet exceptionem tantum ex dispositione defuncti. Opp.

d de l. cùm rem alienam. C. de leg. Solue vt in glo. [d]

1 ☞ *An facta cessione contra principalem, videatur facta contra fideiussorem.*

Ihęres. Actiones, quæ competunt hæredi ex sua prouisione, non transferuntur facta restitutione per Trebelianum, sed noua cessione opus est. hoc dicit. Oppo. ŝ. de petitione hæredi. l. item veniunt. ín principio. &. j. Solu. Dicit gloss. intelligo hanc secundùm illam vt distinguatur an fœnerauerit nomine proprio, an hæreditario. Hoc non placet. Istæ enim actiones non transeunt: quia non fuerunt ín hæreditate tempore mortis, etiam si nomine hæreditario contraxisset, vt patet hic ín secundo respon. & ŝ. eo. l. qui ita. §. si damnum. Non obstat lex contraria: quia aliter assúmitur hæredi tas hic: aliter in tit. de pet. hæred. Nam ibi ínspicitur qualis est hęreditas hic: aliter in tit. de pet. hæred. Nam ibi ínspicitur qualis est hęreditas tempore quo restituitur: ideo à fructibus hæreditas augetur. sed hic ínspicitur hæreditas, qualis est tempore mortis: vt d. §. e si damnum. ideo à fructibus hæreditas non augetur: vt ŝ. eo. l. in fideicōmissa. Vel dic q; verum est indistinctè q; actiones nō tráseunt per Trebelianum. Sed an sint cedendæ fideicommissario vel non, debet adhiberi dicta distinctio, an contraxerit nomine proprio, an hæreditario. & sic loquitur ista gl. Opp. j. de fideiuss. l. hæres. Glo. dat multas solu. tene primam quod actiones trásetit cessione facta non ipso iure: vt hic. Oppo. de constit. pecu. l. si f post. Soluit gl. optimè. ſ. q; ibi transeunt facta cessione. [f]Oppo. de pactis. l. si tibi. §. cùm possessor. Gloss. hic & ibi ponit multas solc. Illa vera, quod ibi loquitur ín possessore, qui nullum ius habet ín hæreditate: hic ín eo, qui verus erat hæres, & habet ius, licet alteri restituere teneatur, vt ibi dixi. †Quæro vtrum facta

cessione

a ¶Dic vt, &c. Et vide Bar. in l. nō q̃cūq;. §. q. Caiū. de leg. j.

b ¶Qui filiū. & facit gl. no. & ibi Bar. in l. Lucius. la ij. ŝ. de hæredi. instit.

c ¶Permit legatum. Bar. hic refert & segtur Ro. in cōsi. incip. oſpotētis Dei, &c. in præsenti cōsultatiōe eo ga mihi dubitatis simū est in secundo dubio.

d ¶Sæuola rñdit. Limita hāc legē, vt per Ang. in l. hēditas. C. de his q. vt indi. per Ang. in l. illud. §. tractari. ŝ. de iure codi. & ad materiā huius legis adde q; clausula codicillaris opera bit q; si aliqua ꝑba directo apposita i te stamēto aliquo tēpo a re non pōt valere vt directa, valebunt vt fideicōmissaria. Vñ si testator instituerit filiū pupillū & dixerit si filiꝰ meꝰ decesserit sine liberis, si talē instituo vel talis hęres esto, & cōtingat filiū mori in pupilla ri ætate: substitutio illa si decesserit, erit fideicōmissaria propter dictā clausulam codicillarē. Nā expo nit, si id est, quaten⁹, id est sup, vel pro ea re. vel pro eo tēpore quoties, &c. arg. l. Si chum q meus erit. de leg. j. & vide qđ no. Bart. in l. j. in ix. q. ŝ. de iure codicil. sic de bebit limitari qcqd no. Bar. in l. centurio. de vulg. & pupil. Et ista publicè tenuit do. Ant. disputando, vt refert in c. Ray. de testa. vbi ita tenet Et pro hoc bene facit l. si frater. C. de fideic. & gloſ. Insti. de pup. substitut. §. masculo. & est de mente Bar. in l. j. in xvj. q. ŝ. de iure codicillo. & etiā reperio idē velle do. Mat. Mathę. in fing. suis ſin. xlviij. quod tene mēti: & Imol. in l. verbis. de vulga. & pupil. vbi hoc ponit Bal. & Ang. etiā in l. in pupillari. eo. tit. & Ang. in l. j. de iure codicil. & dixi aliquid in d. l. ꝑbis. sed Paul. de Ca. in l. precibus. C. de impub. & alijs substi. dicit q; licet Ang. & Iul. idē ibi teneāt: tñ vnū facit dubiū secundū eū: quia ista lex cū simil. loquitur quādo verba directè ꝓlata in codicillis, si fuissent prolata in testō valuissent iure directo: aſs secus, ne maioris effi caciæ sint codicilli, quā testamētum. Sed in casu nostro substitutio per verba directa in testamēto non extēditur vltra tem-

cessione cōtra principalem videatur facta cessio contra fideiussorē & pignora ipso iure. Tex. hic videtur q; non. Ad ídem ínfrà de fideiuſ. l. hæres à debitore. ín prín. C. de hære. vel act. ven. l. emptor. In cōtrariū C. de act. & obliga. l. si ín solutum. & l. seq. de hæredi. ven. l. emptori. quod tenet Azo ín summa C. de hæredi. ven. circa fi. Respon. regulariter facta cessione contra príncipalem transeunt actiones contra fideiussores & pignora: vt dictis legib. Fallit hic, & ín l. hæres. ínfrà de fideiussoribus. Ratio, quía hic loquitur de translatione actionū, quæ fit per Trebellianū, non extēditur ad actiones etiā accessorias post mortem defuncti quæsitas. Símiliter fallit ín l. emptori. de hę re. ven. quía ibi hæres vendidit hæreditatē, in qua non continentur actiones prouisione hæredis quæsitæ. Quæro, an cessione facta contra vnū ex duobus reis videatur facta contra alium. Dic vt [a] l. qui duos. ŝ. de leg. ij.

b **Vi filium.** [b]Quí iubet alí quem non facere testamentum, videtur rogare de hæreditate restituenda hæredibus venientibus ab ínteſtato. h. d. Tenenti ístum casum: quía pulcher est.

☞ *Annus cœptus fauore filij habetur pro completo.*

Grauatus de restituendo cum filius decesserit, tenetur restituere, etiam si decedit cum filijs.

Arguere de uerbis legis ad uerba testatoris licet.

Sabinus. †Fauore filij annus cœptus habetur pro completo. h. d. Opp. de condi. & demon. l. non putabam. So. Fallit hic fauore filij. quod dic plenè vt dixi ŝ. de leg. j. l. si cui. Oppo. quando filius grauatur restituere post mortē: intellígitur si decesserit sine liberis: vt ŝ. de cōdi. & demō. l. cū auus. & l. cū acutissimi. C. de fidei. Sed hic iste filius decesserat cū liberis: ergo non debet restitui fideicommíssum honoratæ. Respon. qñ filius grauatur restituere post mortē, intellígitur si decesserit sine liberis, vt ín cōtrario. Secus † si alíquis grauatur de restituendo, cū filius decesserit: tunc enim nō ineſt illa conditio, vt hic, quod tene menti. Dixi in l. cū auus. Vltimò † nota quomodo arguíť de verbis legis ad verba testatoris. Símile in l. si fuerit ita. j. de ma. te. & de verbo. sign. l. cùm quídam.

Epistolam. Defectus cautę de futuro facit legatū deficere. h. d. Et gl. hic ponít casum. Oppo. falsa causa nō vitiat legatum: vt ŝ. de condi. & demō. l. cū tale. §. falsam. Sol. hic fideicommíssum erat magnū: ideo præsumítur q; nō reliquís set, si falsam causam sciuisset, secundū quod dam. tu dic q; ibi loquitur in causa de præterito: hic in causa de futuro. Quæ non est propriè causa, sed magis ratio, quę adeò ad hæret legato, quod si est falsa, perimit legatum: [c] vt ŝ. de leg. ij. l. cū pater. §. dulcissimis. Posset etiam dici quòd cum ísta sit causa de futuro, dicatur conditio. Facit ŝ. de leg. j. Stichū, q; meus erit. & ŝ. de lega. ij. l. Imperator. Quæro ínquantū tenet Cornelius. Gl. q; ad duas vncias. sed Iac. de Are. dicit q; cū portio Sempronij restituti ad ípsum restitutum perfectè pertinet, & etiam medietas portionis matris: Cornelius debet re

leuari ín tribus vncijs: vt l. cùm pater. §. cùm exístimaret. ŝ. de leg. ij. Hoc innuit iste tex. dum dicit, pro rata.

Mulier. In dubio quando quis rogatur restituere ei, à quo accepit, est intelligendum post mortem suā. hoc dicit. Oppo. ŝ. eo. l. vbi purè. Sol. Ibi ille, cui debebat fieri restitutio, erat ín potestate alterius: ideo subintelligitur tempus sui iuris: hic erat sui iuris. Opp. si dies apponitur, fideicommíssum est purū: vt ŝ. de condi. & demon. l. j. Sol. Hic subintelligitur tēpus mortis: quía aliàs omnino fideicōmíssum esset ínutile, si illud, quod à te recipio, incontinenti tibi deberem reddere: vt l. qui sic. j. de sol. Sed si aliud tempus esset límitatum, illi staretur: vt ŝ. eo. l. si hęres ínstitutus & ad l. Falc. l. si à me. & sic intellexit l. cum filio. ŝ. de leg. j. vt ibi dixi.

1 ☞ *Substitutio directa facta in codicillis trahitur ad fidei commissum, etiam si fratres sint in medio.*

2 *Verba directa quando trahantur ad fideicommissum.*

3 *Tacita substitutio quæ uenit ex interpretatione, quando admittatur contra matrem uel fratrem defuncti.*

4 *Vulgaris tacita, quæ continentur in expressa pupillari, nō ualet ultra tempora pubertatis.*

5 *Quis quando est simul & eodem tempore grauatus & honoratus, an illud quod iure fideicommissi percepit, ueniat in restitutione.*

d **Cæuola respōdit.** [a]

1 †Substitutio directa facta ín codicillis trahitur ad fideicommíssum, etiam si sunt fratres in medio. hoc dicit. Oppon. verba directa non trahuntur ad fideicommíssum: vt l. centurio. & l. veribis. ŝ. de vulg. & pupil. Solu. Ibi † quādo ab ínitio possunt iure directo valere. Sed si nō possunt vel ratione voluntatis quía in codicillis: vel ratione personæ, cui non potest directò substítuí: tunc trahuntur ad fideicommíssum[c], vt hic. & no. in d. l. verbis ciui libus. Ia. de Are. dicit q; nunquā directa trahuntur ad fideicōmíssa, vt ín contrarijs. Non obstat hæc lex: quia fuit hic verbum substituo, quod est cōmune: ideo trahitur ad fideicommíssum: vt l. cùm quís. §. Seiam. ŝ. de lega. iij. Puto glo. verum dicere. & hic est tex. expressus pro ea ponit enim q; substitutio de rigore iuris non valeret: quía directa. sed ex benignitate trahitur ad fideicōmíssum. Sed secundùm eum esset de rigore. Pro hoc ŝ. eo. l. ex facto. ín princi. & l. filius. §. vt quis. ŝ. de lega. j. & per Cy. ín l. precibus. C. de impub. & alijs substit. & ibi tangit

3 hanc opi. Iac. de Are. Oppo. quando mater † est ín medio tacita substitutio quæ venit ex interpretatione, non admittitur contra eam: vt d. l. precibus. & l. fi. C. de insti. & substi. eodē modo nō tra hitur contra fratrem filij defuncti, vt tenet Gul. ín d. l. precibus. & ego dixi ín d. l. ij. ŝ. de vul. & pup. sed hic frater erat in medio: ergo &c. Sol. Quando substitutio facta à testatore valet in vnū casum, non porrigitur ad alium ex legis interpretatione fauore matris, vel fratris: vt in contrarijs: Sed quādo substitutio esset aliàs omnino nulla: tunc admittitur interpretatio: & valet eo modo quo valere potest, etiā si mater vel frater fuerit in medio. [e] & ex hoc læduntur, vt hic. Quæro quanto tēpore valet illud fideicōmíssum. Dy. no. dicit[f] q; vsq; ad tēpora pubertatis durat: post ea euanescit: vt l. si fundum per fideicommíssum. §. fi. cum l. seq.

4 ŝ. de leg. j. & ibi dixi. Et per hoc doc. † dicunt q; tacita vulgaris, quæ continetur ín expressa pupillari non valet vltra tempora pubertatis: vt lege, qui habebat. de vulgari. & pupillari sub. de hoc per docto. in d. l. precibus. dixi in l. j. ŝ. de vulga. & pupil. dic vt ibi. Venio ad ver. q; si ínuicem. Quæro de eius ínteller tu. Gl. ponit q; plures substituti pupillo fuerunt ínuicē substituti, quæ substitutio videtur facta in eo quod substituti percipient iure fideicommissi, & vno substitutorum mortuo alijs debetur totum.

pora pupillaris ætatis. imò in totū expirat scd'm opi. glos. in d. l. cēturio. cū cōcor. ergo &c. dicit tñ qđ in iudicando & cōstituendo non recederet à cōmuni. Tu respon de q; dictū argu. non ob. qa videmus qđ seruo alieno in testamento directa libertas dari non potest. nec trahitur ad fideicommíssum. l. si seruus legatus. §. si seruus. & ibi no. de leg. iij. & tñ si data fuerit in codicillis, directa trahitur ad fideicōmíssum. l. ij. §. j. in fin. Et ibi ita sentit gl. fi. & ibi expresse Iaco. de Are. & Ang. ŝ. de iure codici. Præterea clausula codicillaris facit q; testator vide tur velle restū valere iure fideicōmíssi. l. fi. C. de codi. iō non sunt maioris efficaciæ codicilli, quā testamentum: quía nō est dubiū q; testator etiā in testō valido iure testamēti potuíť set dísponere q; vole bat institōnem factā p verba directa valere iure fideicōmíssi, ac si essent facta p verba obliqua adde pau. de cast. consi. cxxxiij & cclvj.

c ¶Ad fideicommíssum. Et eodē mō intelligit bal. in l. nō codicillum. C. de testa.

f ¶Dy. no. dicit. Adde bar. in l. fi frater. C. ad fideic. per Io. And. in c. fi pater. de test. ī vj. in nouella. g cy. ī d. l. p̃cib⁹. in fi. adde bal. cōsi. cccxxiij. tiij. lib.

a ¶A contrario sensu. Parum facit, vt ibi p Bar. licet gl. ibi hoc velit. Adde qđ cum decisione Bar. hic in fi. transit Pau. de cast. hic Ro. consi. xvij. & Pau. de cast. j. eo. l. Lucius.

b ¶§. Titius. An casus huius §. verificetur in filijs adoptiuis, cogitabis p l. fideicōmissum. ff. de cō. & demō. & no. glo. bar. in l. si quis posthu. in prin. de liber. & posthu.

c ¶Voluntati testatoris. Bñ facit tex. in l. hac pte. & in l. si spurius. j. vnde cog. & q̄ no. Bal. in l. gñaliter. C. de insti. & substit. & qđ legitur & no. l. si qua illustris. C. ad Orfic. evīđ Imo. in d. §. si quis rogat⁹. in v. col.

d ¶Scilicet de ecclesia. Ecclesia dicit filiꝰ legitimus. Adde q̄ no. in auē. nisi rogati. C. ad Treb. & qđ not. Bart. ī auē. si quā mulier. C. de sac. san. ecc. & qualiter monasteriū habeat loco filij licet cōiter dicaē. qđ a fic limita vt p bal. in c. j. de eo qui arg. bel. deposuit. & contra bar. hic tenet Ang. in l. si quis posthu. de libe. & posth. in prin. vide ibi per Imol. & Bal. in l. gñaliter. §. j. C. de insti. & sub. & vide qđ no. Bal. in c. j. §. naturale. in iij. col. si de feu. fue. contro.

e ¶Est nullū. Adde no. per Bar. in l. liberorū de ver. sig. per bal. in l. Deo nobis. in prin. de episc. & cle. et no. doc. in d. auth. nisi rogati. & hic adde Abba. in c. in præsentia. de proba. vbi transit cum Bar.

SPOMATES.

f ¶Pro qua parte. Vide Bar. consi. clxiij.

g ¶Opp. C. Hic ē tex. qđ in testō pōt dari curator hereditati, et eū ad hoc alleg. Bal. in l. j. in iij. col. de sen.

h ¶Tres heredes. Gl. dicit, q̄n dicatur controuersia mota, adde Bal. in l. ij. C. de trāsact. et in l. causas. eo. ti. adde do. Car. cōsi. xxv. & de verbo reuerti, posito in textu vide Paul. de cast. hic. Et vide tu do. Alex. i eō. clxxvij. col. j. i vo lu. v. & ibi q̄ molestare, & cōtrouersiā mouere æquipollet.

i ¶Contra regulam. Adde Barb. in auth. excipiē. C. de bonis quæ lib. & Bal. in l. j. C. de his quæ pœn. no. in vj. co. & in xij. co. bene faciunt not. in auth. ingressi. C. qđ fac. san. eccle. & dicit Bal. in auth. licet testator. de epi. & cler. ibi esse tex. cōtra hāc glo. vide ibi. Et hanc glo. dicit esse no. in l. fi. in ver. penul. quæro, de actio. emp. ad-de Abba. consi. xliij. ij. libro.

Vel potes ponere q̄ duo fratres, de quibus dixerat, fuerant inuicem substituti. & vltimò decedens fuit rogatus restituere alteri. Nam non solū in eo qđ habuit iure institutionis, sed etiam in eo qđ habuit iure fideicommissi à primo decedente vī grauatus de restituendo. Et pro hoc videtur † casus illius q. quam feci in l. Marcellus. §. quidam ff. eo. qñ quis est simul, eodem tempore honoratus & grauatus: an illud qđ iure fideicommissi percipitur, veniat in fideicōmissum. Pro hoc facit ff. eo. l. hæredes mei. §. cū ita. licet ibi fuerint verba specialia. Facit l. Lucius. §. tres hæredes. j. eo. licet ibi fuerint ỹba generalia. Pro hoc l. si Titius. ff. de legatis. ij. sumpto argumento à contrario sensu. [a] Hoc probatur rōne. Certū est q̄ ordo interlectus attenditur magis quā ordo scripturę vt l. cū pater. §. fideicommissi tuæ. ff. de leg. ij. & l. non enim. de sol. & ibi per Dy. vnde pone, instituit quis tres filios, & rogauit vt si quis eorū decesserit sine liberis, deueniat de vno in alīū certo ordine scripturæ, attento simul & eisdem verbis quilibet est grauatus & honoratus. Nam in eo qđ alij grauantur de restituendo sibi, est honoratus: in eo qđ ipse grauatur de restituendo alijs est grauatus: tñ in ordine intellectus prius honoratur, & sibi relinquitur, quā grauetur. Nam testator intellexit hoc ordine: vt primò moriens restituat duobus superuiuentibus: secūdò moriens restituat tertiò superuiuenti. & sic iste secundus fuit primò honoratus, secūdò gratus in ordine intellectus: meritò qđ accepit iure fideicommissi à primo, venit in fideicōmissum qđ ipse debet secundo. Contra prædicta facit l. pater. §. quindecim. ff. de lega. iij. sed ibi fuit nominatim grauatus de parte sua: ideo quod habet ab alijs in fideicommissum non venit.

☞ *Condītio, si habuit liberos, quomodo differat ab alia, si decesserit sine liberis.*

HAeredibus. Condītio de educandis liberis non requirit liberos mortis tempore superfore. h. d. Opp. ff. eo. l. ex facto. §. si quis. So. Conditio †, si decesserit sine liberis. intelligitur qđ requirit q̄ tempore mortis liberi superuiuant, vt in contrario: quia illa ỹba, sine liberis, determinant verbum decesserit: vnde tempus mortis inspicitur. Sed quādo dico, si liberos educauerit, vel si liberos habuerit: tunc sufficit quòd tres habuerit in vita, licet non tempore mortis: quia quocunq̄ tempore hæc conditio verificatur, vt hic, & l. fi. C. de indi. vidui. & l. cùm vir. & l. solemus. de condi. & demonstra.

☞ *Verba, si decesserit sine liberis, debent intelligi de his, quos rogatus habere potest.*

1 *Habere filios naturales, magis abhorretur in fœminis, quam in masculis.*

2 *Filius naturalis facit deficere fideicommissum, quando extat statutum quod succedat ab intestato.*

3 *Pater si instituto filio in sacris existenti, & grauato si decesserit sine filijs, de quibus intelligatur: & quid si dixerit, si decesserit sine filijs ex suo corpore.*

b Titius. †Verba, si decesserit sine liberis, debent intelligi de his, quos rogatus habere potest. hoc dicit. Oppo. ff. eo. l. ex facto. §. si quis rogatus. & C. de insti. & substitu. l. generaliter. §. fi. Glo. dat tres sol. & quālibet magis singularem. Primò contraria loquuntur in masculo: hic in fœmina, cui naturalis soboles succedit: nisi mater sit illustris. Hoc videtur mihi q̄ non sit congruum voluntati testatoris, quę principalibus inspicitur: vt d. §. si quis. Nam † in fœminis magis est horrēdum habere filios naturales, quàm in masculis, secundùm mores nostros. Tamen gl. † facit ad q. statutum est hic q̄ filij naturales succedant ab intestato. Certè tales naturales facient deficere conditionem fideicōmissi: quia sunt tales q̄ tanquam legitimi succedunt, vt hic, secūdùm hanc gl. Secundò sol. gl. q̄ hoc ideo: quia pater ídemq; testator talem filiam tali conjunctione copulauit. hæc satis est bona. Vel dic q̄ hoc ideo: quia hæc furiosa non poterat habere maritum. Vnde de necessitate illa verba intelliguntur si decesserit sine liberis naturalibus. hæc est bona & no. Facit ad qō. † Pater instituit filium in sacris ordinibus constitutum: & adiecit, si decesserit sine liberis, bona deueniant in talem. quæritur de intellectu istorum verborum. Breuiter vī q̄ intelligantur, si deceserit sine liberis. f. spurijs: cùm legitimos habere non posit, vt hic. Respondeo, qđ debent intelligi de filijs legitimis tantum, quos habere potest. f. de ecclesia: [d] vt in auē. de san. epis. §. sed & hoc præsenti. Sed quid si adiecerit, si decesserit sine liberis ex suo corpore? Respondeo q̄ istud fideicommissum est nullum. [e] Sicut enim fideicommissum relictum à muliere, si nō nupserit, est nullum: quia per hoc vī ei indicere viduitatem q̄ non nubat: & si nubat, imponit pœnam fideicommissi: ideo non valet: vt l. quoties. ff. de condi. & demonst. Ita hic vī filium in sacris ordinibus constitutum inuitare vt fornicetur: & si non facit, grauat eum fideicommisso: merito fideicommissum est nullū. Non ob. hæc lex quia hic loquitur in filia furiosa: in qua peccatū non cadebat, cùm non haberet intellectum.

f Vcius. Possunt aliqui grauari de bonis adinuicē communicandis. hoc dicit. Quæro, pro qua parte [f] erunt communia? Respondeo æqualiter, vt l. ij. §. Lucius. ff. de le. ij. Nec obstat. j. e. l. §. filiam. vt ibi vi debitis. Facit ad q. testator rogauit filios suos vt diuiderent æqualiter. quid importēt hæc verba, dixi in l. cùm pater. §. dulcissimis ff. de lega. ij.

Mæuia. Nudi executores testamentorum de his, quæ non sunt ad pias causas, contra hæredes actionem non habent. hoc dicit. Opp. C. [g] de epis. & cle. l. nulli. & l. si quis. & l. alio. ff. de ali. le. Sol. ibi speciale est in relictis ad pias causas. dixi plenè in l. si quis Titio. ff. de lega. ij. Oppon. de an. leg. l. Quintus. in fi. Respondeo, licet isti meri executores non habeant actionem, vt hic: possunt tamen officium iudicis implorare, vt ibi.

☞ *Controuersiam non mouere, qualiter intelligatur.*

1 *Quæstionem non facere, & non facere controuersiam: an sit idem.*

2 *Legatum factum monacho cum hoc quod si Abbas eum molestet, deueniat in talem: an abbate molestante sit locus fideicommisso.*

Tres hæredes. Portio. in qua est institutus seruus per fideicommissum manumissus, ei debet iure directo, non per fideicommissum. Item quod iure fideicommissi percipitur, venit in fideicommisso per generalia verba relicto. h. d. Opp. ff. eo. l. cogi. §. si seruo. Sol. hic addit sponte, aliàs cogi non potuisset, vt in contrario. Quæro, † dicitur hic, si mouerit controuersiam, quomodo intelligatur controuersia mouerī? Glo. dicit [h] de iure vel de facto: in iudicio vel extra. quod not. Facit ff. de pet. hær. l. diuus. in principio. & C. de transact. l. si quis maior. In contrarium. j. rem ratam hab. l. amplius non peti. & ibi dixi plenè. Quæro, quid si aliquis relinquit monacho vt abbas ei nō faciat quæstionem: sed si faciat, deueniat in talem? Dicit gl. q̄ eo ipso q̄ abbas molestet, est locus fideicōmisso. Innuit gl. † q̄ idem sit dicere, non facere qōnem, & nō facere controuersiā qđ nota. Facit qđ no. in l. q fidē. ff. de trāsac. In cōtrariū facit C. finiū regūd. l. iij. & iiij. & qđ ibi no. ſ. q̄ verbū quæstio requirit litis cōte. Dic vt dixi in d. l. amplius. rem ra. hab. Item dicit gl. † q̄ abbate molestāte locus est fideicommisso, licet quidā contra. Certè q̄ dicunt contrariū, videnē dicere melius. Nam illa conditio vt abbas non faciat quæstionem, videē turpis. Est enim cōtra regulā monachorum,

monachorum, quæ vult q̄ monachus nil habeat: vt extra, de statu mona. cùm ad monasterium. ídeo non valet tale grauamē apositum abbati. Sed si esset tale relictum, q̄ valeret in monacho, vt si relinqueret pro alimētis, q̄ possunt relinqui etiā seruo: vt. ff. de leg. j. l. seruo alieno. §. j. & de his quæ pro non scriptis. l. iij. & l. legatum. de capi. di. tunc fortè præcederet dictū glo. Contra prę dicta videtur facere quod dixi in l. si alienum. in princi. de hære. institu. sed non obst. si bene inspiciatur.

Pater. Portio deficiens accrescit pro portionibus hæreditarijs, pro quibus est facta substitutio. hoc dicit.

1 ☞ *Fideicommissum relictum fratribus sub nomine appellatiuo pro hæreditaria portione debetur.*

2 *Fratris appellatione soror continetur.*

1 Mæuia. Fideicōmissum † relictum fratribus sub nomine appellatiuo p hereditaria portiōe debetur. hoc dicit. Nota. q̄ dixi in summario, ex quo patet quòd siue relinquatur sub nominibus appellatiuis significantibus hæreditatem, vt hæredibus suis: siue ab alijs significantibus fraternitatem, vel aliquid aliud: semper debetur pro portionibus hæreditarijs. quod est singulare, vt hic dixi in l. turpia. §. fi. ff. de leg. j. † Vltimò dicit gl. not. appellatione fratris contineri sororem [a] quod facit ad quęstio. quam dicam in l. fina. infrà eod.

Titia. Si fundus pignoratus dolo, vel lata culpa hæredis alienatur: fideicommissario hæres tenetur. h. d.

1 ☞ *Si unus ex duobus, qui se monasterio obtulerunt cum hoc q̄, post eorum mortem bona in monasterium deueniant, moriatur: an monasterium habebit bona. remißiue.*

2 *Si ex duobus emphyteuticis unus decesßit: an bona ad dominum reuertantur. remißiue.*

Caio. Si duo post mortem eorum restituere rogantur: vno mortuo statim pro parte competit fideicommissi petitio. hoc dicit. & est no. caius[a]. Idem ff. de leg. ij. l. fi. §. filium. Oppo. ff. de vsufru. leg. l. codicillis. in princ. Solue vt ibi. Dixi in l. hęredes mei. §. j. suprà eod. Inducitur ad † quæst. duo obtulerunt se monasterio, vt monasterium habeat bona post mortem eorum. vnus decessit: an statim debet habere bona illius vel debeat expectari mors alterius? De hoc per Dyn. & per Cyn. in l. pen. C. de inpu. & ali. sub. † Quæro: duo sunt emphyteutæ: vnus decessit: an bona reuertantur ad dominum an ad alium? Dyn. tangit hic, & in l. codicillis. in princip. de vsufru. le. Cyn. in l. vnica, qñ non pe. par. & dixi plenè in l. si mihi & Titio de ver. ob.

1 ☞ *Verba enunciatiua commemoratiua alicuius modi præcedentis, ad illum restringuntur: & quando dispanant.*

2 *Dos mulieri licet non uenerit in fideicommisso generali quando ipsa grauatur: tamen quando alium grauat, uenit.*

1 Filiam. Verba † enunciatiua cōmemoratiua alicuius modi præcedentis, restringuntur ad illum. Item in fideicommisso vniuersali relicto per mulierem veniunt res dotales. h. d. Oppon. quòd bona debent communicari: vt ff. ead. l. in princ. Glos. dicit q̄ non fuit hoc expressum quòd communicarentur. Sed hoc videtur contra text. ibi: vniuersam substantiam eis cōiacsse. Respond. hic fuerunt verba enunciatiua, non dispositionem vt l. ex hac scriptura. j. de dona. Sol. hic fuerunt verba enunciatiua propter aliud emissa, s. in modum causæ. ibi dispositiua. Contra hoc oppo. quia verba enunciatiua in modū causæ prolata inducūt dispositionē: vt l. pe. j. de col. bo. ī l. si socer. §. Lucius eius. solu. ma. Sol. hic verba fuerūt prolata ad certum modū, quasi dicat cōmunicauit eis bona. i. comuniter reliquit secundū modū certum supra scriptū: ideo ad illū modū restringuntur. Ita

2 dicebat Old. † Vltimò nota q̄ licet dos non veniat in fideicommisso, quando, mulier ipsa grauatur: tamen quando ipsa grauat alium, dos ipsius mulieris venit, sicut cætera bona. facit quod dicam. j. ea. l. §. maritus.

1 ☞ *Paria sunt ab initio per partes relinquere, uel relictum simpliciter per partes modificare.*

2 *Iudex quando in sententia condemnat in centum, uidelicet in decem pro tali delicto, decem pro tali &c, quòd dicantur plures sententiæ.*

3 *Aduersatiua aut. uerò. sed, & similes, quòd inducant coniunctionem.*

c 1 Quæ habebat. 'Paria † sunt ab initio per partes relinquere, vl relictum simpliciter per partes modificare. hoc dicit. Nota q̄ dixi in summario, quia est

2 quotidianus casus. Facit † ad id, quod tota die faciunt assessores in sententijs suis condemnatorijs. Dicunt enim quando aliquē ex pluribus delictis condemnant, Talē cōdemnamus in tantum: & primò ponunt totam quātitatē: deinde subiungūt, p tali delicto tm̄ & p tali tm̄ [a]. Nā perinde est, ac si ab initio essent plures sententię: vt hic, & l. ædiles. §. fi. cum glo. ibi posita, de ædi. edic.

3 Quæro † in l. re coniuncti. Vtrum per coniunctionem aduersatiuam vt autverò, sed, inducatur coniunctio. Hic videtur text. q̄ non. Cōtrarium determino. Sufficit enim q̄ plures coniungātur in vna oratione: nec curo cum quali coniunctione: vel sine cōiunctione: vt ibi dixi. Ad hunc tex. respondeo q̄ fuerunt positæ partes separatæ: ideo non sunt coniuncti re. Item fuerunt positę in diuersis orationibus: ideo non sunt coniuncti verbis.

Hæres. Fideicommissarius detrahit, quatenus sibi detractum est. h. d. De quo dic plenè in l. facta. §. si Titius. ff. eo. & ff. ad legem Falci. l. pœnales. §. fi. de condi. & demon. l. Plautius. & ibi plenius.

e Hæredum. 'Si dilatio adiiciatur in fauorem fideicommissarij, fructus interim percepti veniūt in restitutionem. h. d. Not. illum modum loquendi ex reditu pauperatis &c. ex paupertate enim, cùm sit mera priuatio, non colligūtur fructus: sed communis intellectus est ex paupertate. hoc est, ex tali modico seu modicitate. Oppo. C. com. de lega. l. fin. §. sed quia. Soluit gl. q̄ hic nō reliquit quo ad proprietatē, sed quo ad vsum hoc nō est verū: quia si quis reliqueret seruos ad vsum, videtur relinquere proprietatem: vt l. donationes. §. species. j. de dona. & l. species. ff. de auro & ar. leg. Dicendum est ergo q̄ hic alie natio non valuit. Op. q̄ fructus non veniant in restitutionē: vt ff. eo. l. in fideicommissariam. Quidam dicunt q̄ testator hic dixit, quicquid &c. quod est contra l. hæredes. in prin. ff. eo. dic ergo q̄ hoc ideo: quia dilatio fuit apposita fauore fideicommissarij. facit ff. de vsu. l. in fideicommissi. §. cùm Pollidius. & l. si ita relictum. §. j. ff. de leg. ij. Op. ff. de ali. leg. l. Lucius. Solue eodem modo: quia hic fuit dilatio apposita fauore fideicommissarij.

1 ☞ *Alienari prohibita non ueniunt in fideicommisso uniuersali.*

2 *Exceptio licet firmet regulam, non tamen illam ampliat.*

1 Pluribus. Prohibita † alienari non veniunt [f] in fideicommisso vniuersali. h. d. Op. q̄ prælegata veniant in fideicommisso relicto per hæc verba vniuersalia: vt l. cùm virum. C. de fideicommis. Sol. Hic fallit: quia testator prohibuit illas præceptiones alienari fauore liberorum. quod apparet ex eo quod dixit, q̄ qui vita superasset solidos fundos haberet. vnde illas præceptiones specialiter alij reliquisse videtur: vnde in fideicommisso vniuersali non veniunt. Oppo. exceptio confirmat regulam in casibus nō exceptuatis: vt ff. de iureiu. l. fi. in fi. licet hic testator exceperit æs alienum, scilicet viginti legata ergo totum

2 aliud videtur velle restitui. Sol. Dicebat Old. fateor q̄ † exceptio cōfirmat regulā: nō tñ eā ampliat, vt porrigat ad casus, ad quos primò nō porrigebatur. Facit ff. de vsufr. leg. l. generali. §. vxori.

1 ☞ *Dos prælegata non cadit in fideicommisso, nisi specialiter sit dictum, & quarta ad dotem sufficiat.*

Clausula q̄, legata restituantur, non porrigitur ad debita prælegata, nisi probetur testatorem sic sensisse.

2 *Dos quando uenit in substitutione uulgari, & quando in fideicommissaria.*

1 Maritus. Dos † prælegata non cadit in fideicommisso, nisi specialiter sit dictum, & quarta ad dotem sufficiat. hoc dicit. Nota, q̄ hæc verba, q̄ legata restituantur, non porriguntur ad debita prælegata: nisi probetur testatorem sic sensisse. Facit suprà eodem. l. deducta. quod intellige si apparet esse debitum per alias probationes extra testamentum. aliàs esset idē quod de alijs legatis, licet vt debitum prælegaretur: vt l. qui vxori. in principio. suprà, de auro & argen. lega. Oppo. ad fi. quia secundùm hoc testator potest prohibere Fal. contra l. quod de bonis. §. j. ff. ad l. Falc. Sol. hoc modo, q̄ quarta computetur in debitum poterat olim prohiberi: & erat olim casus specialis. hodie est de iure communi: vt authentica, sed cùm testator. C. ad legem Falcidiā. Quæro † pater substituit filiæ, si decesserit sine li-

a ¶Contineri sororem. Hic dicitur, quòd appellatione fratris venit soror. sed Pet. de Anc. in c. canonū statuta. post meditū. in ver. dicto. de filijs & nepotibus &c. extra de constitu. dicit q̄ istud nō procedit vbi continet odium.

b ¶Nota, casus. Ad istum text. vide Bal. in l. j. in ij. colū. C. de condi. inser.

c ¶Quę habebat. Et de illo text. vide Bal. in l. j. in ix. q. C. quando non peten. par.

d ¶Et pro tali tātum. No. ad statutū q̄ bāniti vsq; ad certam summam &c. & vide Bar. in l. vbi fideiussor. de sol. vbi habes post eum.

e ¶Hæredū. Vide Bal. in rubr. C. de ver. sig.

f ¶Non veniunt. Not. ad limit. l. cùm virū. C. de fideicom.

a ¶ Veniat dos. an filia poſsit grauari ſi dote p. fideicõmiſſum, vide bal. ſ. l. cũ virũ. ſ. ij. &. iij. col. C. de fideicõ. et ſi aut. res q. ſ. iiij col. hic alle. Adde an filia poſsit ſi dote grauari. Io. An. ſ addi. ad Spe. de iſtru. edi. §. vt aũt ſ addi. ſci. ſed ſic dicit alia. q. bal. ſ. l. qm̃ nouella. C. de inoffi. teſta. & cõſ. lxiij. iij. lib. &. cxxv. ij. lib.

b ¶ Hæres. Non habet locũ. Vtrũ. l. ij. C. de reſcī. vẽdi. habeat locũ ī trãſactione, adde Bald. in. l. ordo. C. de excu. rei itdic. & per Imol. hic. Nec etiã habet locũ ī pacto, ſecũ dũ Bal. ſ. l. j. C. d̃ pac. I istam gl. alle. Bal. ſ. l. fi. §. j. in prin. C. eo. de quo hĩ p Imo. ſ. c. Quintaualliꝰ. circa. xvj. chartã d̃ iureiur.

c ¶ Vt dixi in. l. Adde Bar. ſ. l. ſi qs cũ aliter de ỽ. obli. & ſ. l. ij. C. de reſcin. vẽ. & text. ſ l. cũ hæreditate. de acquir. hære. & not. ſ. d. §. arbitrorum. x. col. ☞ POMATES.

d ¶ Iuliꝰ Phœbꝰ. Et vi de Bart. in conſi. icip. ang. macię. p hac. l. ſi.

e Pro cõcordia aduerte q̃ bar. allegat̃ vel le ſ hac. l. ſi. q̃ pluralis locutio nõ poſsit de neceſsitate verificari ſ numero duorũ. Cõtrariꝰ allegat̃ ſ. l. j. ff. de. pcu. Tu dic co adunatis ỽbis ipſius Bar. tã ſ. d. l. j. q̃ ſ hac. l. ſi. ſic dici põt prima opi. vera, vt hac. l. ſi. ſi rõ recti ſermonis hoc patiꝰ, & ſecundũ ſubiectã materiã. Nã ſ. d. l. j. iõ pluralis locutio ỽificat ſ ſingulari: q̃illa pluralitas comprehẽderet ẽt ſingularitates: vt ſ ſimili in. l. ij. §. hoies. ff. vi bo. rap. qa nõ ꝓſert ſi la pluralitas ſ vniuerſo vt oĩa in vniuerſo cõprehẽdat, ſed eſt accepta comprehẽdere & oĩa ſ vniuerſo, & oẽs particularitates ſ iudicio, cũ illud ſ diuiduũ nõ abneget. Iſtã ſo. pbat tex. ſ. l. nõ eſt ſine liberis. ff. de ver. ſign. ſ. l. iij. §. hæc ỽba ff. de li. ho. exhi. ſecũdũ mẽtẽ legislatoris, iõ nõ d̃ contrarius.

e ¶ Alia cõiectura. Ad de text. ſ. l. q quartã, §. fin. ſecundũ intellectum Barto. de leg. j.

a beris: an in hoc fideicommiſſo veniat dos? Dy. tangit in. l. à filia. in prin. §. eo. & ibi dixi me dicturum hic. Tetigi etiam in. l. ſi. §. ſi liæ. §. de leg. ij. Cy. ponit in. l. j. §. videamus. C. de rei vxo. act. & ibi recitat diſtinctionẽ Mar. Sill. qui dicit. Aut quæris an dos veniat in ſubſtitutione vulgari; & dico q̃ ſic: quia eſt in poteſtate filæ adire hereditatem vel non: vt. l. iam dubitari. de hære. inſti. Sed hoc procederet q̃n pater in teſtamento filiã dotauit. ſed ſi eam dotauit inter viuos: tunc capit dotem iure ſuo, non hæreditario: vt. l. pater filiam. §. ad. l. Falci. Si verò quæris an dos veniat in ſubſtitutione fideicõ. & tunc aut vniuerſaliter ſubſtituit: & nõ venit dos in fideicom. niſi appereat teſtatorem aliud ſenſiſſe: vt. l. à filia. §. eod. & C. cõmunia de leg. authen. res quæ. &. §. ad. l. Fal. l. pater filiam. in prin. Si verò pater eam expreſsè rogauit de reſtituenda dote: tunc aut filia habet alias tũ de bonis patris, qđ ſufficit ad legitimam: & poteſt grauari in dote: vt. l. ſi. §. filiæ. §. de leg. ij. Aut non habet tantũ, qđ ſufficiat ad legitimã: & grauari non poteſt: vt. l. quoniam in prioribus. &. l. quoniã nouella. C. de inoffic. teſta. Ita dicunt ipſi: pro qua diſtinctione habetis caſum in præſenti. §. Et hoc quando fideicommiſſum relinquitur per patrem à filia. Secus ſi relinquit̃ per filiam ab alio ſibi hærede inſtituto: qa tunc dos venit in fideicommiſſum: ſicut cẽtera bona filiæ: vt. §. ea. l. §. filiam.

☞ *Inſtantia cœpta cum hærede reſtitutione facta contra ipſum, & eius hæredem durat.*

Rogatus. Inſtantia † cœpta cũ hęre- de facta reſtitutione durat contra ipſum. & hæredem eius. h. d. Opp. §. eo. l. j. §. j. Sol. Inſtantia iudicij cœpta cũ de- functo trãſit in fideicõ. vt ibi. ſecus in ea, q̃ cœpta fuit cum hęrede: & ſic non fuit hęre ditaria: vt hic, &. §. eo. l. cùm hæreditas. Ad hoc op. §. fami. er. l. in iudicio. Glo. non ſol. Dic, ſibi loquit̃ in iudicio reali, quod trãſit ad ſucceſſorem ſingularem, in quem facta eſt alienatio neceſſaria: hic verò in iudicio perſonali. Et plenè dixi in. l. ſi eũ hominẽ, de fideiuſſo.

1 ☞ *Res nõ reſtitutæ de nouo repertæ debent reſtitui, niſi prima reſtitutio p modũ tranſactiõis fuerit celebrata.*

2 *Remedium. l. ij. C. de reſcin. uen. q̃ non habet locum in contractu tranſactionis.*

3 *Deceptio ultra dimidiam qualiter probetur.*

Læſio quando petitur reductio ad arbitrium boni viri, qualiter probetur.

Hæres. Res † de nouo repertę non reſtitutæ debent reſtitui, niſi prima reſtitutio per modum tranſactionis fuerit celebrata. hoc dicit. Oppo. §. de tranſact. l. q cũ tutoribus. § q per fallaciam. Sol. Intellige hic quando hæres non fuit in dolo: ibi ſic. Opp. de tranſact. l. iij. §. j. vbi repertis codicillis vitiatur tranſactio. Sol. dicit gl. & bene hic fuerunt reperta alia inſtrumenta: ibi codicilli. Ratio patet in. l. de his. de tranſact. &. l. j. §. j. quemad

2 mo. teſta. aper. Sed contra hoc opp. † quia hic eſt deceptus vltra dimidiam iuſti pretij: vt patet ex tex. ideo debet reſcindi per. l. ij. C. de reſcin. ven. &. l. ſi quis cùm aliter. & de verb. obl. Dy. in. l. ſi quis cùm aliter dicit q̃ in contractu trãſactionis non habent locum b dictæ leges, per hunc. §. Gl. hic. & Petr, qui ſequitur eã. C.

3 de reſcin. ven. l. ij. dicit † q̃ ad cognoſcendum vtrum in trãſactione quis ſit deceptus vltra dimidiam iuſti pretij. non debet æſtimari id, quod in veritate debetur: ſed id, qđ valebat ille dubius litis euentus. quod placet. Per hoc not. practicam quãdo petitur arbitramentum reduci ad arbitrium boni viri, q̃ arbitramentum eſt tranſactio: vt in auc. vt dif. iud. §. j. & ibi no. q̃ tunc nõ ſufficit probare q̃ revera mihi multũ plus debebat q̃ arbitrator cõdem nauit: ſed q̃ dubius euentus illius litis multò plus valebat q̃ arc bitrator condemnauerit: vt dixi in. l. ſocietatem. §. arbitrorum. ſ. pro ſocio.

Si pupillus. Etiam poſt reſtitutionem poteſt fidei commiſſarius. fideicõmiſſum dimittere propter partem hæredis quæ incipit de nouo vacare. h. d. In tex. ibi: à toto diſcedat. dic vt iſto caſu qđ à toto diſcedit, aut omnino. &, vt ſequitur in textu, ibi: non poſſunt. dic quia nõ expedit: ſecundũ Iac, de are. In tex. ibi: ſuſcipere. dic, & tunc non ſeruabitur ſuperfluum pupillo: vt. l. quod ſi minor. §. Scæuola. ſ. de minori. Ibi: plus. dic c̃ debeat̃ creditoribus facta venditione per eos. quod eſt quando fideicõmiſſarius non vult, quaſi dicat, in his duobus habet electionẽ ſecundũ Iac. de Aret. &c. Oppo. hic dicitur q̃ fuit hæres, & poſtea abſtinet contra. C. de repu. hære. l. ſicut Sol. Huius timore Ro. poſuit caſum vno mõ: ſed truffa eſt, ſed dic q̃ abſtinet per reſtitutionem. Op. q̃ fideicõmiſſarius non poteſt repudiare per reſtitutionem: vt. l. poſtulante. in prin. §. eo. Sol. Hic propter partem de nouo aduenientẽ. Simile eſt in l. cũ hæreditas. §. de acqui. hære. Extra gl. op. quando portio deficit per reſtitutionem, non debet abſtineri à toto ratione partis: vt. l. ſi minor. §. de acq. hære. ſo. Ibi in cohærede, q̃ habet iure ſuo dic in fideicommiſſario, ad quem pertinet ex aditione filij hæreditas. Opp. ſi minor fuit abſtentus, vlterius aliquid habere non debet de illa hæreditate; vt. l. j. C. ſi vt ſe ab hære. abſti. Sol. intelligas hoc q̃ ſuperfluum reſeruaẽ pupillo per reſtitutionem de nouo impetrandam: vt. l. & ſi fine. §. reſtitutus. de mino. Sed oppo. quia poſtq̃ bona ſunt vendita, non poteſt reſtitui minor: vt. l. q̃ ſi minor. §. Scæuola. de mino. Sol. Illud verum quando bona eſſent vendita per ſubſtitutum: ſecus quando per creditores: vt hic ſecundũ Iacob. de Aret. & ita apoſtillaui tex. Quæ opi. videtur contra quandam gloſ. paruam ſuper ver. vendendam. quæ dicit ſcilicet à fideicõmiſſario. Et ideo Gul. de Cu. in. d. §. Scæuola. diſtinguit quando bona ſunt vendita per ſubſtitutum: Aut hoc fuit ſine magna induſtria ſui; quia quilibet homo communis hoc ſcireſſet: & reſtituetur pupillus ad ſuperfluum, vt hic. Aut ſubſtitutus euaſit à creditoribus cũ magna induſtria, quia non ſic feciſſet quilibet; tunc pupillus non reſtituet̃: vt. §. Scæuola. Ex prædictis ergo collige, quando pupillus ſe abſtinet, & bona vadunt ad fideicõmiſſarium: aut in totũ agnoſcit, aut in totum repudiat. Primo caſu aut nihil ſupereſt venditis bonis, aut aliquid ſupereſt. Si nil; non eſt dubium. Si aliquid: tunc aut hoc proceſsit ex magna induſtria fideicommiſſarij: aut non. Secundo caſu principali, quando repudiauit in totum: tunc eſt ſimiliter diſtinguendum, aut nihil ſupereſt, aut ſupereſt aliquid: vt patet ex prædictis.

Matrem. Venditio facta cauſa interuertendi fideicõmiſ. non imputatur hæredi, in eo quod ſibi defunctus debebat. h. d. Opp. tali hęredi rogato per hæc verba, licet conſumere: vt. §. eo. l. Titius rogatus. Sol. glo. qđ hic conſumpſit vltra dodrantem quod non licet: vt. C. eo. authẽ. contra rogatus. Hęc ſo. vera eſt ſecundùm iura noua: ſecundùm hæc iura dic q̃ hic mala fide conſumpſit cauſa interuertendi fideicommiſſum: meritò compenſatur cum debito.

1 ☞ *Dilecti in ſubſtitutione, uidentur & dilecti in fideicõmiſſo: niſi ratio ſermonis uel præſumpta uoluntas aliud induceret.*

2 *Teſtator ſi filijs maſculis uniuerſaliter inſtitutis filiam in re certa inſtituit, & ſubiecit ſi quis eorum deceſſerit ſine liberis, portio deueniat in ſuperuiuentes, uno filio maſculo decedente, quando filia cum alijs admittatur.*

3 *Si iſtud participium ſuperuiuentes, reperitur abbreuiatum, qualiter intelligatur.*

d **Vlius Phœbus.** [a] Fideicõmiſſum limitatur ſecũ dũ naturam præcedentis ſubſtitutionis, niſi ex voluntate defuncti aliud præſumatur ex natura

e ſermonis vel alia coniectura[e], hoc dicit. Nota hunc finem ad id, quod ſæpe occurrit, quòd de nomine vnius non dicitur niſi pars. † Opponi. quia prout dilexit eos in ſubſtitutione, ita videtur dilexiſſe in fideicommiſſo: vt. leg. Lucius. §. pater puerum. ſupra eodem. Item iſtud fideicommiſſum vniuerſale non videtur conferri ad Pollicrantem, de quo ſpecialiter prouiderat: vt lege cohæredi. §. qui patrem ſupra de vulgari & pupillari. Solu.

Solutio. Fateor contrarium, niſi ratio ſermonis, vel alia præſumpta voluntas aliud induceret: vt fuit hic. Nã verba pluralis numeri, ſcilicet ei, vel eis, de neceſsitate cõprehenderunt duos fra-

a tres ſuperſtites, vt tex. dicit. Iuxta † hoc quęro quæſtionem mihi occurrentem de facto: Teſtator inſtituit filios maſculos hęredes vniuerſales: filiam inſtituit in certa quantitate: demũ ſubiecit q̃ ſi quis eorũ deceſſerit ſine liberis, portio eius deueniret in ſuper-

2 uiuentes. quæritur an vno ex filijs maſculis mortuo, filia admittatur ad fideicom. Videtur q̃ ſic, hic, &. §. eo. l. Lucius. §. Męuia. &. l. Lucius. §. quæſitum. §. de leg. ij. & de pa. l. tres fratres. Contra-

b netur eñ appellatione filiorũ, niſi aliud appareat. Dixi q̃ in themate propoſito aliud appareat de mente teſtatoris. Nam cũ maſculos prædilexiſſet in inſtitutione inſtituendo eos vniuerſali-

b ter: præſumendũ eſt eos prædilexiſſe in fideicommiſſo: vt. l. Lucius. §. pater. §. eo. C. de fideicommiſ. auth. hoc amplius. & de impu. & aliꝰ iubſtit. l. j. quod eſt verum, ſi ratio recti ſermonis hoc patitur: quia inſtituit tres vel quatuor filios, vl̃ ventrem, ex quo poſſunt naſci plures. Nam tunc vno decedente, illud participiũ ſuperuiuentes, poteſt verificari in maſculis vno decedẽte. Sed ſi inſtituiſſet tantũ duos maſculos: tunc quia vno moriente iſtud participium ſuperuiuentes, non verificatur in filio remanente: tunc de neceſsitate comprehendeẽt filia. licet ex re certa inſtituta

3 per hanc legem. Sed quæro, † quid ſi reperitur ſcriptum abbreuiatę, vt deueniat in ſuperuiuentes ita q̃ poteſt dicere in ſuperuiuentem & ſuperuiuentes, qualiter intelligitur. Reſpon. primò debemus aduertere an hoc poſſet ex præcedentibus vel ſequentibus colligi: vt ſic ſit pluralis vel ſingularis numeri, ſecundùm quod requirit vera grammatica: vt. l. Plautius. §. de auro & argẽ. leg. quòd ſi non apparet, præſumo teſtatorem ſic locutũ, vt eos, quod in inſtitutione prædilexit, & inuicem vniuit, prætulerit ẽt in fideicommiſſo. §. de vulg. & pu. l. cohæredi. §. qui diſcretas.

Quando dies legatorum cedat. *Rubrica.*

LEX I.

Mortuo patre. Vide per te ipſum.

LEX II.

c **Si purè ſit.** Legatũ ſeruitutis perſonalis cedit ab adita hæreditate. h. d. Hic loquit̃ in tribus ſeruitutibus, &c. Quæro, quid in alijs ſeruitutibus. Gl. dicit idem. Sed in §. in nouiſſimo. C. de ca. tol. expreſsius dicit idẽ in alijs ſeruitutibus etiam realibus: & ſi ſic intelligeres, nõ eſſet verũ: quia in realibus ceſſat ratio, quæ hic ponitur. Debet ergo intelligi idem in alijs ſcilicet perſonalibus. Et hoc dicit Cyn. in. d. §. in nouiſſimo. Alij volunt ſuſtinere gloſſ. dicentes quòd ſeruitutes reales non tranſeunt ad hęredes, ſed ſequuntur fundum; & ſic habet locum ratio hic poſita. Sed certe illa perſona tunc nullo modo videtur inſpicienda. Sufficit enim quòd res ſit tempore mortis: quia relinquitur ſecundum rationem prædictam: ſed verius eſt perſonam inſpici, vt. l. & ſi maximè. de ſer. lega. & tranſit ad hæredes, ſicut & res cui accedit: ideo puto quòd cedat tpe mortis. Vltò gl.[a] hic dicit poſt multa verba, quod dies legatorum dicitur cedere quo ad tranſmiſsionem de quo dicam. j. eodem. l. v. Secũ dò quo ad obligationem. Tertiò quo ad petitionem. Quartò quo ad dominij translationem. De quolibet iſtorum eſſet videndum: Dic vt. C. de cadu. tollen. §. cum igitur. per Cynum.

☞ **Si cũ hæres.** Si legatum confertur in mortem hęredis, eſt conditionale. ſecus ſi in mortẽ legatarij. hoc dicit. Ratio patet in gloſſa.

☞ **Si poſt.** Primò dicit legatum tranſmitti ad hæredẽ poſt ceſsionem diei. Secundò dicit quando dies cedat quo ad tranſmiſsionem. Et circa hęc ex hac. l. & alijs diſtingue: Aut legatum eſt vnũ, aut plura. Primo caſu aut eſt purum, aut in diem, aut ſub conditione. Primo caſu cedit à tempore mortis regulariter. Fallit in ſeruitutibus perſonalibus, & in omnibus, quæ ad hęredem non tranſeũt eadem ratione: vt. §. eo. l. ij. &. iij. Item fallit in legato relicto ſeruo cui eſt relicta libertas: vt. §. eodem. l. hæredis. §. fina. &. l. ſequen. Item etiam in legato facto ſeruo legato: vt. l. cum legato. j. eodem & tex. & gloſſ. declarant. C. de cadu. tollen. §. in nouiſſimo. Si in diem: tunc aut incertum, aut certum. Primo caſu aut de neceſsitate eueniet in vita legatarij: vt dies mortis ipſius: & idem quod in die certa. Aut legatarius poteſt ante de-

a cedere: et idem quod in conditionali: vt §. l. proxi. cũ ſi. Si dies certa: tunc ſi in his quæ eſſent pura, cederent ab adita hæreditate: b tunc cedit aduenięte die, vt hic, ij. reſpon. Si verò eſt conditionale: tũc aut eſt condi-tio impoſsibilis, vel turpis: & habetur pro pura, vt hic, ver. ſed ſi ea. cum ſimi. q̃ plenè dixi de condi. inſti. l. j. Si honeſta: tunc aut caſualis: & cedit à die exiſtentis conditionis: vt hic. Aut poteſtatiua, vel pura: & diſtingue per quem ſtat, vt hic, in ver. item ſi qua. & plenius dixi de condi. & demonſt. l. in teſtamento. Et hoc ſi erat conditio quæ tacitè non inerat. Aut nihilò minus eſt expreſſa: & tunc aut venit ex ipſo teſtamento: aut extrinſecus: vt j. eod. l. quod purè. & plenè dixi in l. conditiones extrinſecus. de condi. & demon. Si verò ſunt plura legata: tũc aut plura copulatiua, aut diſiuncta. Primo caſu, cùm ſint plura, vt l. ij. & ſequen. §. c de lega. ij. cuiuslibet dies cedit ſecundùm ſuam naturam: vt hic. Secũdo caſu, cùm ſit vnum, ſemel dies cedit. Quod dic vt j. eo. l. ſi vſusfru. & l. cùm ita. in prin. & l. cùm ilud. in prin. Secundo caſu diſtingue, aut ſine præfinitione temporis, aut cum præfinitione: vt dicam in l. cùm ſine præfinitione. j. eo. Cætera dic vt in glo.

d **Quod purè.** Cõditio tacita ex teſtamento procedens impedit dicẽ legatorum cedere. ecus ſi extrinſecus veniat. h. d.

e **Aeredis aditio.** Hęreditatis aditio non differt diei ceſsionem, ſe petitionem qualitercũq; differt. h. d. Op. de l. in conditionibus. §. de condi. & demon. Sol. Non impedit trãſmiſsionẽ, niſi teſtator aliud velit. Secũdò op. q̃ cùm illa conditio inſit de neceſsitate, teſtator non poteſt eam remittere: vt l. nemo poteſt. §. de leg. j. Solu. aditio hæreditatis ineſt de neceſsitate: quia niſi hæreditas adeatur ex teſtamento, nil debetur c̃ truncunq; teſtator hoc vellet: ſed diei ceſsio non ineſt de neceſsitate: ideo poteſt teſtator facere q̃ cedat. vel non.

Si habitatio. Ibi: ſi ante aditam. ſed ſi poſtea: dic vt l. ſi. C. de vſufruc.

Ec ſemel. Ver. ſed & ſi quot annis. Iſte eſt bonus caſus & no. Item no. idẽ eſt dicere quot annis, quod ſingulis annis.

e **Si in habitationem.** Relictũ annuũ reſpectu certæ neceſsitatis, debet̃ tpe neceſsitatis. h. d. Dixi in l. qui hoc anno. j. de ver. obli. vide glo. quæ inci. quia tunc egere. & iſtã gl. examinaui in l. vlti. §. de lib. agno.

Nouiſſimè. Nota nõ eſſe differẽtiã inter iſtas exceptiones verborũ, licet quidam contra. C. eo. l. j.

Viuſmodi. Cõditio omnino extitura, ſi dubitatur an viuo vel mortuo legatario exiſtat: impedit diem legati cedere. h. d. Oppo. de l. Iul. §. de condi. inde. Sol. vt in glo. Tu dic q̃ ibi in cõtractibus hic in vltimis voluntatibus. quicquid ibi: & hic no. ratio eſt: quia ſi certum eſſet in vltimis voluntatibus cõditionẽ exiturã: ſed incertum an in vita, vel non: impediret diẽ legati cedere: vt l. cũ hæres. §. eo. in in vita, vel mortem exiſtat, non curatur: quia non impedit diem ſtipulationis cedere. Oppo. de peri. & commo. rei vendi. l. neceſſario. §. ſi ita. Reſpon. eodem modo: ibi in contractibus: hic in vltimis voluntatibus. Oppo. de l. ſi pupillus. §. qui ſub conditione. infrà, de nouatio. Eodem modo reſpõdetur ibi in contractibus: hic in vltimis voluntatibus. An autem ſtatim debeatur, dic vt ibi Ioan. tamen circa hoc dedit vnam ſolu. cuius materiã examinaui in le. Iul. §. de condi. inde. Extra glo. oppo. & videtur q̃ tale

¶ Aliud inducere. Alter ſoluit Dyn. in regula, generi p ſpeciem. de reg. iu. in vj.

¶ Eos vniuerſaliter. Not. q̃ ſicut teſtator in inſtitutione videt filios prædilexiſſe: ita & in fideicõ. Adde not. per Bart. in l. Lucius. in pen. col. in ver. ſed quæro iuxta hoc de pulchra q. & ibi p Imol. in pe. col. in ver. itẽ adde inquã tum tangit &c. & in ver. ſeq. de vul. & pupil. & Bar. in cõſi. inci. Angelus. & vide qđ dixi poſt Imo. in l. cohæredi. §. qui diſcretas. de vul. & pu. adde in terminis Pe. de Anch. conſi. lxvj. ſubtiliter. & Pau. de Ca. conſi. ccclviij. viſo teſtamento.

¶ Si purè ſit. Et not. ex hac l. q̃ legatũ habitationis non vẽdicat ſibi locũ, niſi adita hæreditate. & vide Bal. §. libertatibꝰ. in l. j. C. de cadu. tol. vbi nota. Ioquitur. Andr. Barba.

☞ POMATES.

¶ Vltimò glo. Sed in contractu ſi eſt conditionalis obligatio trahitur retro: nõ autem in legatis. Vide glo. fi. ſecũdũ Bal. in d. §. cùm igitur.

¶ Sed in habitationem. Vide apoſt. j in l. cũ ſine præfinitiõe.

a ¶Cū ſine ꝑfinitione. Mulier eſt. Imo. vīdi cere cōtrariū ī.l. ſi filius hæres. de libe. & poſthu.

b ¶Si cū ꝑfinitiōe. Et iſtud facit an relictū alimētorū ī cām pauperis debeat ſolū iſtāte neceſsitate, an verò ſemper. de q̄ per Bal. ī auē. ingreſsi. in pe. col. de ſac. ſan. ecc. Facit q̄ habet ī.l. pe. §. j. de an. leg. & vide Imo. ī vlt. q. ī.l. q hoc anno. ī.j. col. de ỹ. ob.

c ¶Vī q̄ ſic. Anī lega to annuo poſsit fieri ſolutio ꝓ pluribꝰ annis, Bal. cōtra ī.l. ī annalibus. C. de legi. facit q̄ no. Bar. ī.l. eum qui. de an. lega.

d ¶Si Titio cū. Et vide l. ſi decem. ff. de verb. obl. l. Seiꝰ Saturninꝰ. ad Treb. And. Barb.

d ¶Si Titio cū. Habeē ī.l. cēteſimis. §. fin. de ver. obli. & facit q̄d not. Bal. ī.l. qui. pmiſit. de condi. indebit.

legatum tranſeat ad hæredem ſi deficit: lícet hoc poſt mortem appareat ín vita verū fuiſſe illud non debere fieri: vt. j. de ma. teſt. Neratius. Solue vt dícam. j. eod. l. cùm ſine præfinitione. ín princ.

SI vſusfructus aut de cem. Sí legatū: cuius díes ceſsit ab adíta hæreditate, & alíud legatū, cuíus díes cedit à tempore mortís, alternatiuè relinq̄tur: quantū ad electíonem, vtrunq; tempus ínſpicíē: quantū ad tranſmíſsionem, quod líbet per ſe naturam ſuam retínet. h. d. Ibí: ſpectandum quo ad electíonem legatarío concedendam. No. ex fi. q̄ quando relinq̄ alternatiuè legatum purè, & legatum conditionale, non impeditur ꝓpter vnū quín cedat díes alterius. Opp. j. eod. l. cū illud. ín princ. Sol. vt ibí dícam ín. l. cùm illud. quía eſt difficile contrarium. Oppo. de. l. cum ſi præfinítione. íj. reſpon. j. eod. Solu. híc ſunt duo legata, vnum purè. & alíud conditionale. ſed ín. l. contraría eſt tantum vnum legatum conditionale.

☞ Tantum eſt dicere ut filio ſoluatur, quantum qd patri non quæratur uſusfructus.

Si ita quis. Quæro íſto caſu quís petat? Et dícit glo. q̄ fílius. Sed dícit Dy. quòd hoc procedit ſecundū íura hodíerna, ſecundū quæ poteſt habere propría exceptío caſtrenſi vel quaſi. Secundum íura íſta non reperítur quòd poteſt habere proprium extra caſtrenſia, níſi ín caſu. l. cogi. §. ſi pater. & l. Imperator. ſ. tít. j. & l. ín dotē. Vnde oportet dícere q̄ teſtator dícendo iſta verba, vt ípſi fílio ſoluat, vídetur, teſtator vel le ín tempus exíſtentiæ ſui iuris differre: arg. l. vbí purè. ſ. tí. j. ar. l. fideicōmiſſa. §. ſi filio. ſ. de leg. ííj. Item not. híc † q̄ ſi teſtator vel alíquís relínquit, vel donat fílio, vt ípſi fílio ſoluatur: tantum ímportat, quantū dícere ne' ad patrem peruenıat vſusfructus, ſecūdùm authen. excípitur. C. de bo. quæ líbe. & ín auē. vt líceat ma. & auiæ. ín prín. & hoc víde ín iſto. §. cum gl.

Si ita. Non refert quíd ex æquípollentíbus fíat. h. d. Opp. de. l. fina. C. de his qui ve. eta. ímpe. Solue vt plenè díxí ín. l. Gallus. §. & quíd ſi tantum ſupra. de líbe. & poſthumís.

Vm ita. Opp. de. l. íllud. ſ. de opt. leg. Reſponde, ibí ín vtraq; parte alternatiuè erat legatum purè: híc ſecus. Opp. vlteríus. ſ. eo. l. ſi vſusfructus. §. argumentum. Reſpon. ibí erat talis condítio, quæ moriente legatarío ímpleba tur, vel deficíebat. & ídeo cōcordat cū iſta. Sed contra hoc facit ín vtraq; parte alternatiuæ, hoc eſt legatū cuíus díes cedit à tempore mortís. & iſtud qd' dícit q̄ ex Phamphíla natum erit tacitè ineſt conditío, quæ non ímpedit tranſmíſsionem legatí: vt. l. j. ín fi. ſ. de condit. & demonſtra. & j. eo. l. cùm íllud. §. fi. Quíd velit dícere iſte tex. dícam ín. l. cum illud. j. eod.

Cùm ſeruo legato. Díes vſusfructus legatí ſeruo hæreditarío; demum poſt adítam vtríuſq; hæreditatem. hoc dícit.

☞ Regula Catoniana eſt regula iuris.

Vm legato. Díes legatí relícti ſeruo legato cedit ab adíta hæreditate. Item ad legata quæ cedunt ab adíta hæreditate regula Catoníana non pertínet. h. d. † Nota q̄ regula Catoníana eſt regula íuris, lícet Io. An. contra de regu. íur. ſuper rub. lí. vj. díxí de reg. íur. l. j. Opp. Inſti. de leg. §. an ſeruo. Reſpon. ibí loquítur econuerſo, qñ pater eſt inſtítutus, & fílio relínquitur: híc quando inſtítutus eſt fílius, & patrí relínquitur. Rationem díuerſitatis díxí ín. l. à fílio & l. queſitum. ſ. de leg. j. Quæro quomodo potuit manumitti. & díc vt ín glo. & not. q̄ fictè dominus manumíttit. q̄ intellígе ſi poſtea ſequitur aditío: aliās ſecus: arg. j. de caſtren. pecu. l. hæredítatem. §. fílius. vel vt ceſſet omnís dubitatío díc ſeruum pro prétío accepiſſe líbertatem: vt. ſ. ad Syll. l. ſi quís ín graui. vtrum.

Vm ſine præfinitione. Cùm legatum íncípit à precedenti díſpoſitione, ſequens, ín quod transfundit, ſtatím mora commiſſa petetur: ſi íncípit à præcedentí conditione, legatarío ínterím moríente, níl ad hęredem tranſmíttit. h. d. Op. j. eo. l. ſi penū. Sol. q̄ híc dícit, ſtatím, íntelligas mora cōmiſſa. Oppo. híc videē dící q̄ penus eſt ín obligatione. contra. j. de act. & oblig. l. obligationum fere. §. fi. Sol. Díc vt díxí ín. l. j. §. item ſi íta. ſ. ad leg. Fal. Opp. de. l. ſi vſusfru. ín prín. ſ. eo. Sol. Díc vt ibí díxi. Op. & vídetur q̄ ad hæredem tranſmíttit: quía híc eſt relictum ſub conditío ne quadam negatíua: ſed moriente legatarío, tunc eſt certum' qd' retro ípſe non dedít: vt. l. Neratíus. j. de manu. teſta. ergo vídetur q̄ ad legatarium tranſmíttat. Reſpon. conditío negatíua, ſi nō derís, ſi poteſtatíua eſt, reſoluítur, íd eſt, cùm conſtabit te dare non poſſe íure vel de facto, vt. l. ita ſtípulatus. j. de ver. oblig. ſed híc non eſt certum, níſi poſt mortem legatarí, non antè: & ídeo ad hęredem non tranſmíttitur. lex verò contraría loquítur in cōditionibus caſualibus. Vel díc etíam ín caſuali procedere ꝓpter generalitatem. l. huiuſmodi. ſ. eo. Ad contrarium reſpōdeo, qñq; conditionem caſualem non poſſe exíſtere, eſt certum ín rerum natura: puta, ſi mulíer eſt' vacua ventre, certum eſt ín rerum natura non poſſe naſcí poſthumum: & tunc procedit. l. Neratius. Quandoq; ín rerum natura non eſt certum: quía mulíer eſt prægnans: vnde poteſt partus naſcí, & non naſcí: & ſolus deus ſcit: & tunc ſi non naſcítur, non dícitur q̄ retro fuit ímpleta cōditio: vt probatur. ſ. de acquí. hæred. l. cùm quídam. §. quod dícit. ver. quíd ſi vnum. ſed ín hac. l. cum ſine. & ín. l. huíuſmodi. ſ. eo. non fuit certum ín rerum natura conditionem ímpleri poſſe víuo legatarío: ídeo decedens non tranſmíttit: ſecus ſi poneremus fuiſſe certum.

Cum ab eo mihi. Op. de. l. ſí penum ínfra eo. díc vt ibí dícam.

1 *☞ Legatum annuum an dicatur unum, uel plura.*
2 *Teſtator ſi legat corbem frumenti annuatim uſq; ad decem annos, quòd hæres poteſt pro tempore ſoluere.*

b **Si cum præfinitione.** [b] Iſta eſt notabilis lex & ſingularis, & determinatio quaſi omnium legū de hac materia loquentium, & ídeo eſt tenenda mentí. & h. d. Legatū annuum cum præfinítione temporís relictum ín dubío ſi fit cauſa alimentorum, dícunt plura legata, vel vnum, cuíus díes cedit à tēpore mortís. h. d. In text. ibí hr̄dum gratía. quod feciſſe vídeē ín dubío, cum certi temporís præfinítione extra cauſam alimēto rum. Dy. Opp. de. l. ín ſingulos annos. ſ. de an. leg. & l. cùm in annos. ſ. de an. leg. Soluit Dy. & tene mentí. † Aut certum eſt illud quod teſtator voluit, vel facere plura legata vel vnum: & tunc ſtamus certò: vt. l. nec ſemel. ver. ſed & ſi quotannís. ſ. eo. Aut eſt dubium: & tūc aut teſtator relínquit legatum annuum ſine præfinítione temporís: & ſunt plura legata: pro primo anno purum, pro ſequentibus cōditionalē: vt. l. cùm ín annos. ſ. de an. leg. Aut cum præfinítione temporís: & tunc aut ín alimentís: & ſunt plura legata, vt híc. Aut pro alío: & eſt vnum: vt híc, & l. fílium. in fi. j. eo. Facit ſi teſtator † vnam corbem grani relíquit annuatim vſq; ad decem annos: an hæres poteſt pro toto tempore ſoluere.

c Vídetur q̄ ſic: quía iſta dílatio eſt hæredís, vt híc. & ídeo poteſt ſoluere qñ vult totū: vt. l. cū tēpus. j. de reg. iur. & l. ſtípulatio iſta. §. íncertā. j. de ver. obl. & l. ſi ſtatuliberí. §. ſtatuliber. j. de ſta. líbe.

d **Si Titio cum.** [d] Dictío ſi, facit príncipaliter cōditionē: ſecūdariò tps. dictío cū, facit príncipaliter tps: ſecūdariò cōditionē. h. d. Et vide gl. quæ íncípit, cū dixit ibí: annorum. dícit, annorū. xiíj. erit. de qua ſcríptura facit mentíonem. ſ. íncidenter.

Si penum hęres. Legatum prímum purum ín ſequens legatū transfundit: demum poſt moram hæredís ab hærede legatarí tranſmíttitur transfuſione non facta. h. d. Oppo. valde ſubtíliter & difficulter de. l. cùm ſine. íj. rñ. ſ. eo. vbí dícitur' quòd legatum non tranſmíttitur. Sol. Ibí íncípit à præcedentí cōditione, & penus non fuit ín legato: ídeo non tranſmíttit. Op. de. l. q̄ purè. ſ. e. & l. alíquādo. ſ. de cōdi. & demon. & l. ſi legatū ſub cōditione ſ. de adí. le. vbí dícitur q̄ legatū purū ademptū ſub cōdítione, vídetur ſub cōtraría cōditione datum, & decedens legatarius non tranſmíttit. Cū ergo fuerit purū, & ſub conditione ademptum: ergo vídetur ſub cōtraría cōditione datū: ergo non debet tranſmíttere. Dícit Dy. contraría loquuntur quando eſt adēptū ſub quadam cōditione caſualí, quæ non ímpletur moriēte legatario. Iſta autē, de qua loquíē híc, nō deſinit moriente legatario poſſe ímpleri: ídeo cedit díes, & trāſmíttitur ad hęredem. Vídeamus ergo an iſtud ſit' aliquid dícere. Et iſtud vídeē primò cōtra. l. cū ſine præfinítione. ſ. eo. vbí completur conditío moriente legatarío, & tñ nō tranſmíttitur q̄ deberet. ſicuti híc volūt doc. dícere, ibí eſt conditío dandí. quæ pōt ímpleri vltímo vítæ ſpíritu. Vñ cū illa cōditío tm̄ poſt mortē extítit, meritò ad hæredem nō trāſmíttit: ſed ín lege iſta non eſt cōditío iſta ín dādo, ſed magis quæ reſpícit factū legatarí. ſ. ſi ínterpellauerít. Vñ ante vltímū vítæ ſpíritū definit poſſe ínterpellarí: ergo tranſmíttit. Sed iſtud non vídetur bene dictum: qa actus ínterpellationis pōt fieri per alīū: vt. l. ſi quis ſolutioní. ín fín. ſ. de vſu. ergo vltímo vítę ſpíritu pōt explicarí: vt. l. vlt. ſ. de cōdi. inſti. & l. Arethuſa. ſ. de ſtat. ho. Ergo vídetur q̄ híc tantū poſt mortem extíterit conditío. Sol. lícet extraneus poſsit ínterpellare, vt ibí: nō tamē vt extraneo, ſed vt ípſi legatarío ſoluatur. ſed ípſi ín puncto mortís exíſtenti nō poteſt ſolví: & ſic hæres non poteſt eſſe ín mora: & ſic ín vita legatarí conſtat q̄ centū deberí non poſſunt. Prętерea poſito qd' in puncto mortís hæres ínterpelletur, adhuc poſt ínterpellatiōnē hæres habet illud modicū tēpus, de quo dícitur ín. l. quod dícimus. j. de ſolu. Et ſic cōſtat quòd ín vita legatarí centū deberí nō poſſunt: ſed legatum fundi purū fuit ademptū ſub conditiōe ſi centum deberí cœperint, vt dícit tex. ergo ſub contraría condítione fuit datū, ſi centū deberí non cœperint: ſed ín vita legatarí conſtat q̄ non poſſunt íncípere deberí: ergo, &c. Sed quando incœperunt à præcedentí conditione, ſcilícet ſi penū non dederis cētū dato. intelligítur ſcilícet ſi dare poſſe deſieris: ſed ín vita legatarí hæres non deſinit poſſe dare: ídeo non tranſmíttit legatarius decedens. Opp. quando díſpoſitiōnē præcedentem habet conditío, ius ímplendi conditionem tranſit ad hæredē: vt. l. díem §. j. ſ. de arbit. Tenent doc. ín. l. pe. C. de condit. ínſer. Sed híc habet præcedentem díſpoſitiōnē: ergo vídeē q̄ tranſeat ad hæredē: & ſic hęres legatarí poteſt ínterpellare. Sol. Díc quod tranſit ad hæredem eíus, quí debet ímplere conditionem, non ad hæredē eíus ín cuíus perſona debet ímpleri: arg. l. cū ita. & quod ibí díxí ſ. de condí. & demonſt. vel alterius ímplendi conditionem trāſit ad hæredem. Díc iſtud ín contractíbus: hoc ín vltímís voluntatibus. ſemper tamen dubítauí de íllís. Facit q̄ díxí ín. l. ſi cuí fundus. & l. à teſtatore. ſ. de conditío. & demonſtra. & ín. l. ſub díuerſis. §. primo eodem títu.

Vm illud aut. In legatís alternatiuís vnum eſt legatū: & ſi vna eſt pars conditionalís, & legatarío ínterím decedente níhil ad hæredē transmíttit. h. d. Ibí: non facit & ſic ſemel cedit díes, & non pluríes: vt. ſ. eo. l. ſi vſufruct. ín princ. & l. cū ín annos. & l. ſeq. Iac. de Are. Oppo. ſ. de. l. proxi. & ea. l. ſi vſusfru. íj. reſpon. Sol. quídā q̄ ad hæredē nō vídeē trāſerrí, ſcílicet illud q̄ eſt relictū ſub cōdítione: alíud ſic. Gl. non ſtat ín hoc, per. l. cū ita. ſ. eo. Qualiter reſpondebímus? Díc q̄ ibí deficit cōditío vnius legatí legatario moriente. Non obſt. ſ. l. proxi. quía ibí non fuit legatum alternatiuè. Prætерea, ibí conditío primí legatí víuente legatario extítit & de iſtís clarus ſum: ſed dubiū facit. d. l. cū ita. Nam ibí ín vtraq; parte alternatiuè eſt tale legatum, cuíus díes cedit à tēpore mortís. Nam hoc legatum quoad Pamphíla nata erit, cedit à tempore mortís: vt. j. §. j. proxi. Quare ergo ſi alternatiuè ponatur, non cedit díes à tempore mortís: Sol. Dícamus qd' non cedit ibí díes quo ad petitionem. Vel aliter, vt ſentit glo. q̄ ibí ín qualíbet parte alternatiuæ eſt tranſmíſsíbile per ſe, ſi ſeparatím ponitur: ſed ſi íungitur per iſtam alternationem, ſeu per iſta verba alternatiua tunc quía eſt dubium duplex, ſcílicet quod naſcatur, & quíd eligat: ídeo nullum ad hæredem tranſmíttit antequam ſit electioní locus. Vel aliter poſſumus dícere quòd legatum alternatiuum habet ín ſe tacitam conditionem, ſi potuerit electío celebrarí, vt probat hęc lex. ín prín. &. d. l. cùm ita. Iſta autem conditío, ſi potuerit electío celebrarí, venít ex teſtamēto nō extrínſecus: meritoímpedit: vt. l. quod pure. ſ. e. Circa iſtud legatū alternatiuè relictum, vídelícet vnum purè, alíud ſub conditione: diſtíngo: Aut condítio extítit víuo legatarío: & non eſt dubium quod tranſmíttit: vt. ſ. eo. l. cum ita. ín prín. à contrarío ſenſu. Aut non extítit, ſed deficit: & ídem: vt. d. l. cū ita. Aut non deficit nec̄ extítit ín vita, ſed ín puncto mortís: & ídem vt l. ſi a vſusfru. ſ. eo. Aut etiā poſt mortē pēdet: & decedēs nō tranſmíttit, vt híc. Op. de l. ſi qs ſeruū. §. ſi íta. ſ. de leg. íj. ſol. Plura ſunt legata quo ad plurīū rerum nominationē: vnū quo ad ſolutionē: & ídeo vnam ceſsionem díeí debemus ínſpicere.

a ¶Actione ex teſtamento. Vide in d. l. ſi quis Titio. & Bart. in l. j. eo. tit. & quod ibi dixi.

b ¶Sentiebat commodum. Adde ad hoc text. in l. cum filio. in fi. ſecundùm lec. Barto. ibi poſt medium. de lega. j.

Hęres meus. Cōdítio tacíta, quæ íneſt ex natura rei legatæ tranſmiſsionē nō impedit. h. d. Op. ſ. de act. & ob. l. pupíllus. Solue vt plenè ſolet dící ín l. pupíllus. j. de reg. iu. l. j. j. de noua. Op. de l. quod purè. ſ. eo. & l. aliqñ. ſ. de condi. & demon. Sol. Hoc venit ex natura reí legatæ, non ex ípſo teſtamēto. Díxí ín l. condítiones extrínſecus. ſ. de condi. & demon.

Ermio Hæliodoro. Op. ſ. de ví. tri. & oleo lega. l. cū certus. Sol. Dícit gl. ibí apparet alíud ex mēte teſtatoris: quía ibí relíquit fructus, q̄ naſcentur: híc pecuniā redigēdā ex fructíbus. Prętерea, ibí díxit ex fructíbus qui naſcentē: ídeo ibí fuit p̄ modū cuíuſdā cōditiōis: híc verò ſímpliciter quinquagínta relíquit ex reditu. Op. de l. ſi debítor. §. j. ſ. de cōtrahē. emp. De hoc plenè per doc. ín l. ſi qs argentū. C. de dona. tetígí ín l. quidā teſtamento. ſ. de leg. j. & l. ínter ſtípulātem. §. ſacrā. j. de verb. obl.

1 *☞ Tempus certæ ætatis adiectum cauſa legatarij diem, non conditionem inducit.*
2 *Actio non datur legatarijs contra merum executorem, & quando detur.*

Cùm ab hęredibus. Tempus † certæ ætatis adiectum cauſa legatarí díē non conditionem inducit. hoc primò. Itē contra merū executorē legatarís non datur actío. h. d. §. iſte. In textu. ibí: ſortem & interím apud quendam tertíum à teſtatore electum ín depoſitum retineri voluit, vt patet ex inferioribus. Ibí: intra. íncípit rñdere. Oppo. ad primum dictum, vídetur q̄ faciant conditionem iſta verba: vt. l. ſi Titío. ín prín. ſ. eo. Díc vt díxí ín. l. ſi cuí. ſ. de leg. j. Opp. de l. ſi res. C. ad exhí. vbí vídetur q̄ depoſitarius poſſet cōueníri. Dícit glo. fateor q̄ merus executor actione ex teſtamento conueníri nō poteſt: ſed conueníri poteſt actione depoſiti, ſi fuit depoſitum vt reddat alumno. Iſte paſſus eſt pulcherrímus, & j. ſtatím reuocabo ín dubium. Oppo. & vídetur q̄ intra decem poſſet repetí: vt l. j. §. pe. ſ. depo. Gl. quę eſt híc, reſpōdet q̄ híc nō erat ſímplex depoſitarius, ſed debet habere cōmodum mediī temporís. Op. ad iſtum §. de l. à fília. §. fi. ſ. tí. j. & l. codicíllís. §. Stícho. de anleg. Sol. Ibí erat merus executor. Debebat enim dare certas vſuras, quas percípiebat: & ſi maiores percepíſſet, maiores teneē reddere ſícut dícímus ín l. Lucíus. §. hæredum. ſ. tít. j. Híc verò iſte depoſitarius debet habere alíquod cōmodū, & illud quod lucrarē vltra vſuras triētes. Op. qa ſi iſtud eſt verū q̄ debet habere alíquod cōmodū, nō eſt nudus miníſter: ar. l. ſi qs Titío. ſ. de lega.

a íj. Sí nō erat nudus miníſter, tenebat' actione ex teſtō [a]: vt l. ſi à
b pluríbus. ſ. de leg. j. Díco q̄ iſte depoſitarius ſentiebat cōmodū [b] ex cōtractu depoſiti cū hærede celebrato, q̄ agnouerít iudícium defuncti, nec q̄ petíerit, ſed hæres iuít ad depoſitarīū, & ſic pacti fuerunt: aliās non vídeo qualíter teneatur actione ex teſtamento. Vel díc q̄ teſtator híc voluit pecuníam per hæredem deponí cuídam ſub íllo pacto q̄ poſt certam ætatem reſtítueret, & ínterím ſolueret vſuras: et ſic voluít contractū depoſití celebrarí certa forma, vt híc ínnuit glo. ſ. paruula. ibí verò. ſ. ín l. à fília. §. fi. fuit merus executor. Iuſsit enim ſímplíciter accípere pecuniā, & vſuras præſtarí: non dixit per eū qui accípiebat, vel per alīū eíus cura, & dílígentia. & ídeo ibí fuit executor, híc depoſitarius certo pacto. & ídeo celebrato cōtractu depoſití, non poteſt conueníri actione ex teſtamento, ſed actione depoſití: vt dixí ín ſímílí. ſ. de leg. j. l. ſi fideíuſſor. §. fi. Op. dícit híc q̄ talís depoſitarius cauet. cōtra. ſ. ſi cuí plus q̄ per l. Fal. l. díuus. Sol. Híc ſentiebat cōmodū à
2 defuncto, vt ibí díxí. † Quæro vtrū executor conueníri poſsit à legatarís. Et glo. vídetur dícere q̄ non. Tu breuíter díc: Aut eſt executor non merus, ſed qui ſentit alíquod commodū ex teſtamento: & tunc iſte tenetur ſi cōmodū agnouit: vt l. ſi à pluríbus. ín prín. ſ. de leg. j. & l. Imperator. ín prín. & l. j. ſ. de leg. íj. Non obſtat iſte §. qa díc vt ibí díxí. Aut eſt merus executor. & dícit Dy. Aut eſt ad pías cauſas: & poteſt cōueníri vt exequatur, ſícut poteſt agere: vt l. nulli. & ibí glo. C. de epíſco. & cle. Aut non eſt ad pías cauſas: & tunc: aut quæris an poſsit conueníri actione ex te-

¶Pater. Per Bar. ff. l. si cui. in prin. de lega. j. Adde tex. clariorē. ff. l. si cū pfinitiōe. & ibi Bar. ff. eo. & hic adde no. p Bar. ff. l. si legatarius. §. fin. de lega. iij.

b ¶Rogo qñq; fin. iste tex. est, pmitto qñq; dare: itelligit, quāprimum potero. Et ita ipm no. alle. & itelligit Imo. in. l. cū. pr. §. rogo. ff. de leg. ij. vbi vr tex. cōtra istū, iūcta. l. seruos. j. ff. manu. te.

c ¶Qd pupillę. Et istā legē cū gl. allego tibi p sing. ff. l. cōditiones q; extrinsec⁹. de cōdi. & demōstr. adde no. p Imo. ff. l. ab oīb⁹. §. cū qdā. de leg. j. & in d. l. qui filiabus.

d ¶Opp. Not. q adiri nō pōt hereditas vlti mo vitę spiritu. adde Bal. ff. l. fi. ī prin. ī vlt. col. de bonis, q; lib. & Imo. in. l. ff. §. de con di. instit.

☞ POMATES.

e ¶Si cui. Et vide plenè Bar. ff. l. fideicō. §. si qs decē. ff. de lega. iij. Ange. in. l. si finita. de dam. infect.

f ¶Vt ibi dr. Et idē tenet bar. p istū tex. ff. d. §. finaūt. vt. q. ff. l. p perandū. de iudicijs.

g ¶Si qs strb cōditiōe legatū. Vide Bar. ff. l. nō solū. ff. pri. ff. §. mor te. de ope. noui. nūci.

☞ POMATES.

h ¶Et sic not. hic. Vide Alex. ff. l. j. ff. ix. col. ff. de leg. j. & ibi p Are. in. x. colum.

stamēto: & nō potest, vt hic. Aut alia actio ne: & tunc potest, vt actione ex depositō, vel rei vendi. vel ex stipulatione si intercessit, vt hic in gl. vel act. neg. gest. vt not. do. in. l. id quod pauperibus. C. de epis. & cleri. Si verò incœperit agnoscere: tunc officio iudicis potest conueniri vt exequatur: vt. l. iij. §. j. ff. de arbi. & l. Quintus. ff. de an. le. An autem possit cogi ad acceptandum, Gl. & Dy. no. ff. de leg. ij. l. j. & ibi dixi. Doc. dicūt in. l. id quod pauperibus. C. de epis. & cleri.

a **Pater.** Tenementi istum. §. de quo dicam in. l. qui hoc anno. j. de ver. obli. Vterius nota istud quod dicit gl. quādo relinquitur victus, vel vestitus, debet intelligi eo tēpore quo incipit egere. Tu dic aliter, vt dixi. ff. de libe. agno. l. fin.

Iliūfamilias ex parte. Conditio adiecta institutioni non videtur legato præcedenti adiecta. hoc dicit. Opp. conditio adiecta institutioni videtur repetita in legato: vt. l. duos. ff. de condi. & dem. l. cùm seruus. ff. de condi. inst. Sol. & ista est vera: hic priò legauit, & postea adiecit conditionem. Et vide glo. quæ incipit, à patre, &c. signa gl. dixi plenè in. l. auia. ff. de condi tio. & demonstr. Quæro an institutus pro parte debet interim habere totum vel partem. Et dic plenè vt dixi in. l. planè. §. si cō iunctim. ff. de leg. j.

Menstruos. Legatum menstruū relictum seruis debet à tempore cōpetentis libertatis. h. d. iste. §.

Si fundus instructus. Si fundus instructus relinquit, dies legati cedentis inspicitur. hoc dicit. Ibi: deberi. hæc declara per ea quæ not. in. l. penu. supra de fundo instructo.

b **Rogo quandoque.** Nota istum casum sing. quandoq; dabo tibi, intelligitur, cùm primùm commodè potero.

c **Vod pupillæ.** Condītio nuptiarum non impletur ex nuptijs inualidis. h. d.

Vxori ex parte. Istam habeo pro notabili lege. h. d. secundū gl. Condītio, si hæres non erit moriente instituto purificatur. hoc dicit. Opp. primò, & videtur q ista inuestigatio, an conditio videatur extitisse, vel nō sit superflua: cum ista condītio, si hæres non erit, non suspendatur, cùm ineat tacitè, vt. l. qui filiabus. §. fi. ff. l. seq. ff. de lega. j. Sed si legatum ponis, relicta à substituto, vt hæc litera innuit, non impedit diem legati cedere: vt supra eo. l. j. & l. hæredis. §. pen. Rñ. q conditio, quę tacitè ineat, non impedit transmissionem, nisi ex potestate legatarij pendeat: vt. l. filio. ff. de leg. j. & l. miles. §. j. ff. de

d leg. ij. dixi in. l. condi. quæ extrinsecus. Oppo. [d] quòd post mortē sit impleta: vt. l. fi. de condi. instit. cum potest vltimo vitæ spiritu esse hæres, Glos. dicit, hoc non fateor, cùm non habeat velle nec nolle vltimo vitæ spiritu. Sed nónne istud videtur contra gl. l. filio. ff. de leg. j. & l. miles. §. pro parte. ff. de leg. ij. Sed ibi dicam in. l. miles. §. pro parte.

de sen. quæ pro eo quod interest. Opponi. de. l. veluti. ff. de eden. Solu. ibi hoc ideo, quia ex tali repetitione non grauatur: hic grauaretur. & ideo iterum semel tantū hoc intelligitur & non quoties opportunum fuerit: vt ibi dicitur: f quod nota.

g **Si quis sub cōditione legatum.** [g] Si vna actio in alterius locum succedit eius naturam assumit. hoc dicit iste. §.

1 ☞ *Vsusfructus pecuniæ si relinquitur, dominium ipsius non transit incontinenti.*
Libellus quando petitur ususfructus certarum rerum, qualiter concipiatur.
2 *In casu huius. §. quando legatario, & quando hæredi sit cauendum.*
2 *Legatarius partis conditione pendente, an interim possideat totum.*
Vsusfructus citius accrescit quàm proprietas.
4 *Conditio indebiti, quando detur contra tutum exceptione doli.*

Si decē quæ in arca. Primò loquitur quando proprietas & vsusfructus legati sunt purè. Secundò quando sub conditione. Item prima diuiditur in tres partes: quia primò dicit quid potest petere q libet ipso iure. Secundò inquantū obstat exceptio de æquitate. Tertiò qd iuris quando proprietatem legatarius possidet. Secunda ibi: sed cū decem. Tertia ibi: planè si. decem. Item secūda pars principalis diuiditur in duas. Primò qd iuris sit pētēte conditione. Secū dò qd iuris sit, existēte cōditione. Secunda ibi, sed si omiserit. Dicit hic q iste legatarius debet decē petere: imò vī q qnq; tm. Nā qñ relinquitur vlusfructus pecuniæ ipsa, proprietas debet vsufructuario: vt. ff. de vsufr. ea. re. quę vsu consu. per totū tit. Si trāsit proprietas: ergo sequit q tanq; re coniuncti in eadem proprietate quilibet petat partem: vt. l. si pluribus. ff. de lega. j. Sed dic ipso iure non transit proprietas ex testamento: quia non est legata, sed quadam necessitate debet dari. ideo legatarius, in quē trāsit, dominium ipso iure: & tunc & ipse potest tota decem petere. Et

h sic not. hic [h] q † si relinquitur vsusfr. pecuniæ, q dominium pe

1 cuniæ non transit incontinenti. Tu dic q legatario vsusfructus debetur proprietas etiam: vt in isto. §. ibi: & quinq; vsumfru. petiturum constat. Et sic no. libellum quod petas fructum illarum rerum, non illa res. Veruntamen crederem quòd vterq; libellus procederet tam iste, peto vsumfructum illarum: quia tunc ipse tenetur necessitatem quandam seu proprietatem. Idem si peterem ista decem: vt vsumfructum ex eis percipiam: & etiam isto casu procederet libellus: vt. l. si tibi decem milia. ff. de vsufr. ea. re. quæ

2 vsu consu. vbi videtur hoc probari. Dicitur hic † q cauetur here di. contrà: imò videtur q debet caueri non hæredt, sed legatario proprietatis: vt. l. fin. si cui plus quàm per. l. Falcid. & l. si tibi decem milia. ff. de vsufruct. ea. re. quę vsu consu. Respond. quando ipse legatarius possideret, sibijpsi esset cauēdum, vt hic. ij. respō. Idem si concurrerent hęres & legatarius, & quilibet velit sibi caueri: legatarius præfertur, vt in contrarijs. Aut hæres tantū concurrit legatario non tunc hæredi tantùm potest caueri, vt hic. Venio ad versi. planè. & opp. q ille, qui non est grauatus, nō potest conueniri: vt. l. epistolam. in prin. c. ff. ij. sed legatarius proprietatis non est grauatus: ergo ipse conueniri non potest. Dicit gl. fallit: quia hic est speciale. nam in effectu videt grauatus. Ve-

3 nio † ad sequens responsum in versic. sed si sub conditione. vbi dicit quòd interim possidet totum, cōtra. l. si domino. & l. planè. §. si coniunctim. ff. de legat. primo vbi legatarius pendente conditione non petit nisi partem. Respon. ibi loquitur in legato proprietatis: hic verò loquitur in legato vsusfructus. Idem in. l. idē est, §. si mihi. ff. de vsufr. accre. Et est ratio: quia vsusfru. accrescit citius quàm proprietas, vt dixi in. §. si coniunctim. Sed dices, hic est vnus legatarius proprietatis, & alius vsusfructus. Et licet verum sit, tamen coniunctio inter eos est in vsufructu, non in proprietate: vt. l. si alij. ff. de vsufruct. leg. & l. idem Neratius. §. j. ff. de vsufruct. accre. Dicitur hic quod si est ignorans, hæres tenetur actione in factum contra. de vsufruc. ea. re. quæ vsu consu. l. hoc senatus. §. primo. Solu. vt gloss. & hæc bona esse potest. Dicitur hic in tertio responso huius. §. quod hæres habet actionem contra legatarium. quæro quam. Quidam dicunt actionem ex testa

4 mento: quidam dicunt, & melius, condictionem indebiti. Sed contra istud quomodo † habet condictionem indebiti, cū erat tutus exceptione doli: & sic non repetit: vt. l. qui exceptionem. ff. de condi. indeb. Sol. vt no. in. d. l. qui exceptionem. vel melius in l. qui se debere. ff. de condi. ob cau.

Si ad fiscum. Fiscus est semper dives: & ideo non satisdat. h. d. Quæro an saltem nuda cautione habeat

habeat promittere fiscus. Dico quòd non, licet secus sit in alia re publica, vt in ciuitate quæ nuda cautione debet promittere: vt. l. si quando. j. eo. & ibi not. & bene,

Qui minorem. Pro ea parte, qua alicui hæreditas diminuitur ipso iure, vel in effectu sione culpa sua liberatur ab obligatione, quæ ex hac stipulatione descendit. h. d. Opp. & videtur q hæres non deberet exonerari: vt. l. cū hæreditas. in fi. ff. ad Treb. Solu. Speciale est in ista cautione, quæ assumit sibi vires actione ex testamento. vt. ff. ea. l. §. si quis sub conditione. Continua ergo. §. si ei qui.

1 ☞ *Quæ sit differentia inter contraria, & diuersa.*
2 *Et qualiter practicanda sit hæc lex.*

LEX III.

1 **Sed & ipsis, qui sunt.** Quæro quæ sit † differētia inter cōtraria & diuersa. Dic vt in gl. Extra glo. quæro: dicitur hic q ipsis, qui sunt in potestate, cauendum est. quæro quō ipsi seruo poterit caueri vt seruo acquiraī. Possumus dicere, probabiliter q ipsi seruo caueatur, & sibi acquiratur actione ex hac stipulatione, quæ habet naturam actionis ex testamento: vt ff. ea. l. j. §. si quis sub cōditione. & ideo caueī ei, cū acquirit actione ex testamento: aliās secus vt. l. si filius. j. de ver. ob. & l. pe. j. de stipu. ser. Vel: aliter & probabiliter, cauetur domino pro ser, vt ipsi seruo in euentum conditionis acquiratur, quod est mirabile: arpro hoc. l. filiusfami. §. diuus. in fin. ff. de lega. j. dicitur hic, ijsdem personis, &c. & sic ijsdem fideiussores debent esse apud vtrosq;.

2 †Quęro quę erit practica. Dico q examinentur fideiussores an sint idonei vel non ad vnius petitionem: vt. l. arbitro. qui satisdacogan. & ille, cui debet dari, etiam citetur: & tunc cogitur illum accipere: vt argu. l. j. §. cùm dicitur. ff. si cui plus quam per. l. Falc. vt aliter: Pater debet interesse pro se, & nomine filij.

LEX II.

Nec si fortè. Nota istum casum quòd quantūcūq; pater sit coniuncta persona, ei nō pōt solui: vt dixi in. l. iij. supra soluto matrimo.

1 ☞ *Fundus si est uenditus pretio declarando arbitrio Titij, si uendens banniatur, & bona publicentur, Titio postea declarante, non tenet declaratio.*
2 *Hæreditas ab omnibus repudiata non dicitur hæreditas sed bona uacantia.*

Postquam hæres. Ista est notabilis lex. Et istd' princi. est multum notandū. hoc dicit. Si conditio stipulationis existat tempore, quo non est persona principalis verè vel interpretatiuè: stipulatio non committur, & fideiussores non tenentur. h. d. In tex. ibi: neque ius. ff. hæreditas, quæ personam representat. Op. de. l. Stichum aut Paphilum. circa fin. princ. j. de sol. & l. si sine hærede. ff. de admi. tut. & l. hactenus. ff. de consti. pe. Respō. ibi loquitur in obligatione iam cōtracta perfectè, quæ potest durare extincta persona: hic vero loquimur in obligatione contrahenda. Sed cōtra istud op. j. eo. l. si à te. Sol. Ibi non erat persona verè, sed fictè. ff. hæreditas, quæ representat personam hic non est hæreditas quæ representat personam. Et habes gloss. in. l. prima. §. idem Pomponius. ff. depo. quę gl. declarat istud principium. Dixi in. l. fideiussor obligari. §. fin. j. de fideiuss. Quæro, dixi q donec est hæreditas, potest obligari. quæro quid si aliquis est deportatus: & bona sunt publicata, vnde post deportationem extitit conditio obligationis an fiscus dicat representare personam defuncti, adeò quòd existētia cōditionis faciat stipulationem cōmitti? Et dico q non

1 vt. l. quoties. in fi. j. de noua. † Et consului in quadam. q. [a] Titius vē

a didit Seio fundum pretio constituendo arbitrio tertij. iste vēdēs tanquam rebellis, & proditor fuit exbannitus, & bona publicata ipso existente in rebellione, arbitrator est arbitratus pretium. Dixi q ista conditio existens eo tempore quo declarauit, & bona erant publicata, non valet: vt. l. quoties in fin. j. de noua. Dici

2 tur hic † quod hæreditas iacens representat personam defuncti. Sed quæro quid si est repudiata ab omnibus, nec agnati, nec cognati volunt, nec fiscus, aut facta repudiatione ab omnibus dicatur esse hęreditas. Et donec aliquis potest adire, sine dubio est hęreditas: quia est ius succedendi, &c. vt. l. hęreditas. j. de verbo. significatio. Sed quando ab omnibus est repudiata, dico quod non dicitur hæreditas: quia non est ius succedendi in vniuersum

b ius. & ideo non est hæreditas, sed bona vacantia [b] vt. l. prima. §. an bona. &. §. diuus. & l. non possunt. infra de iure fisc. & l. quar-

ta. §. eadem constitutio. infra de fideicō. lib.

a 1 ☞ *Appellatione pendente ea possunt fieri, quæ fieri possent pendente iudicio principali. intellige si fieri possunt per iudicem appellationis. nume. 2.*
3 *Differentia inter edictum & rescriptum.*
4 *Sequester pro re sequestrata qua actione conueniri possit.*

Imperator Antoninus. [c] Iste est no. §. Diuiditur in partes quinq; primò ponit rescriptum Imperatoris. Secundò respondet vni obiectioni. Tertiò respō det alteri obiectioni. Quartò suam respon sionē probat per simile. Quintò iuxta prędicta format duas quæstiones. Secūda ibi: recte. Tertia ibi: cū alia. Quarta ibi: sicuti. Quinta ibi possessio autem. Glos. ponit duplíciter casum hic. & primus casus est not. & bonus in se tamen secundū casum prosequor in ver. rectè. Oppon. ad rescriptum d Principis appellatione pendente nil debet innouari: vt. l. j. j. nil no. ap. pen. sed secundū hoc rescriptum aliquid innouatur appella

d tione pendente: ergo malè respondet Iurisconsultus, & dicit rectè statuit Imperator.

1 Ad contrarium respondet † q nō debet appellatione pendente aliquid innouari. verū est, nisi illud, quod posset fieri pendente iu

e dicio principali. [e] Sed si penderet iudicium principale: tunc posset cautio peti. In text. ibi: moraretur. i. si dies sententiæ secundū petitionem ferēdæ moraretur. id est, differretur secundùm Iaco. de Are. licet gloss. a- e liter exponat, & probatur suprà eodem. l. j. §. non solum. ver. cùm alia sit edi. Item opo. contra rescriptum Principis: quia videtur superfluum, cùm sufficiat edictum prætoris de præstanda cautione, & de mittendo in possessionem. Respond. Papinianus, non est verum cùm alia sit edicti conditio, & cætera. Circa finē. §. in text. deponenda apud sequestrum, vt suprà dictum est in edicto de collationibus. Ibi: iurisdictio. scilicet, prætoria. quæ est vt si sibi nō caueatur, mittatur quis in possessionem, per quā non sit possessor: vt j. titu. j. l. is cui. in princip. & infrà, ex quib. caus. in pos. ead. l. cùm legati. sed per rescriptum fit possessor: vt suprà in f princip. §. pater. Iacob. de Areti. Venio ad contraria gloss. quæ tendunt ad expositionem. Opponitur infrà titulo primo. l. si is à quo in princip. Soluit. gloss. hic in fine. primæ gloss. quia hic differebat: ibi nō. Oppon. de l. prima. C. de prohibi. sequestr. Solut. Speciale est hic. Oppon. & videtur quòd non sit bona similitudo edicti de collatione ad hoc rescriptum: imò diuersitas, vt in uersiculo sicuti. & versiculo possessio. Glossa dicit, fateor quòd est diuersitas, vt glossa. Opponitur [f] nil no. † appel. interpr. prima. Solu. hic nil potest inno

f 2 uari, nisi ea quæ possunt fieri pendente causa principali. hoc autem, quod dixi, intelligo si possunt fieri, id est, per iudicem appellationis, non per iudicem causæ principalis, cùm causa deuoluta sit ad superiorem: vt. l. j. in fine. nil no. app. inter. & ipse potest quicquid iudex causæ principalis. † Opponitur & videtur quòd istud rescriptum sit superfluum per edictum prætoris. Respond. Text. qui est hic, ponit duas differentias. Sunt & aliæ differentiæ inter rescriptum & edictum. Prima est quòd rescriptum habet locum tantùm post latam primam sententiam in causa appellationis; edictum habet locum pendente causa principali: vt. l. j. §. non solùm. ff. eōdem, siue pendente causa appellationis: vt hoc §. in fi. siue nulla causa pendente, vt apparet per multas leges huius tituli. Est

¶In quadā q. de hac quæstio. habeē latitis per Bal. in. l. fi. de contrahē. empt. C. & ibi tenet contra Bar.

b ¶Bona vacātia. An & qñ dicaī hæreditas, & qñ bona vacātia, vide qd' no. Bart. in rub. ff. de acqui. hę. & in l. bona. in ij. col. j. de bon. pos. & adde bar. ff. l. fideiussor obl. §. fin. in fine, de fideiussoribus.

c ¶Imperator Antoninus. Bart. ad intellectū huius §. vide Bart. in l. qui bona. §. si quis opus. j. de dā. infe. & qd' not. Bar. in l. à diuo. §. si super. de re iudi. & Bal. in l. cōsen. in v. col. C. quomodo & quando iudex.

d ¶Ad cōtrariū respō det. Et not. fing. limitad tū. nil innouari ap. pē. nisi id poterat fieri pēdēte appellatione. Idē dic si p tertiū innouatur: qa tūc potest. tex. fin. est cōiuncta gl. in l. creditor. in prin. ff. man. & vide Bal. in l. si qs filio. §. si autē oēs. ff. de iniu. test. et ibi Io. de Imo. Ang. in l. furi. ff. de in fa. Bal. in vsi. feu. in c. j. §. fancimus. And. Barba.

e ¶Iudicio principali. Pēdentia appellationis non impedit fieri quæ fieri pñt pēdēte cā principali. Itē non īpedit qđ vti in possessiōe sua. probatur hic, & in c. j. & ij. vt ltt. pē. et in c. nō solū. de ap. in vj. & in l. si qs filio exhæredato. §. irritū. & §. eius q. ff. de iniusto testa. qđ not. ad ea quæ habentur ī l. chirographis. §. fi. de admi. tu. Probatur etiā in l. creditor iussus. de app. & in l. si qs iusiu. & ibi Bald. C. de reb. credi.

f ¶Oppo. Quādo qd posit innouari appel. pen. adde Bal. & Imo. in l. si quis filio exhæredato. §. hi autem. de iniu. test. dixi post Bart. in l. j. C. de bo. pos. contra tabu.

a ¶Si dies. Hūc tex. alle. nor. Bald, in l. iij. in princip. C. de leg.
☞POMATES.
b ¶Formo vnā. Et facit. l. ſi qs ificiat⁹. ff. d poſ. & vide Inn. pro iſta doctrina ſ. c. j. de proba. et bal. ſ. l. fi. C. de preci. impe. offe.
c ¶Mea doctrina. Vid Bald. ſ. l. j. §. edit. ff. de edē. & ſ. l. edita. C. de edē. & vide Ang. ſ. d. l. j. §. edēda ſunt oīa. et ſ. d. l. edit. ſ. xx. iij. col. I ☞. poſt hoc dicam⁹.
d ¶Op. & vī. Vide vltra hūc tex. & ibi per Dy. Rap. & Imo. ſ. l. ſi ita legatū ſit Titio. de cōdic. & demonſ.
e ¶Habes ſcd'm gloſ. Add' no. p Imo. ſ. l. cū tale. §. j. de cōdi. & demon. p illū text. cum gl. ibi, & ſ. l. auia. p illum tex. eo. tit.
2 ☞ *An petens in libello centum prout conſtat in inſtrumento talis notarij: an de tali inſtrumento debeat facere copiam ante litis conteſtationem.*

a **Si dies.** Legatario non debet caueri, niſi ſcripturam teſtaméti oſtendat. h. d. Formo vnam. [b]q. † Petis à me cē
1 tum in libello, & dicis de hoc prout cōſtat manu talis notarij publico inſtrumēto. quæro vtrum de iſto inſtrumēto debeat fieri copia parti ante lit. conſt. Et hic tex. vī & ſic. & Inn. hoc videtur
c tenere extra. de proba. c. j. & mea doctrina [c]eſt iſta. Quandoq; in libello fit mentio de inſtrumento, taliter q aduerſarius non redditur dubius de narratis per actorē. verbi gratia dico: Tu vēdidiſti talem petiā terrę: & de hoc conſtat manu talis notarij: & iſta mea aſſertio non reddit aduerſarium incertum in his quę narro: quia apertè dico, & per relationē ad inſtrumentum, nō plus: nec aliter dico niſi narro. De hoc ante lit. cōte. non debet fieri copia vt. c. ij. extra, de dila. Quandoq; poteſt fieri mentio taliter q dubius redderis: vt ſi dicam: Vidiſti mihi talem rem vt conſtat manu talis notarij. Certè cum in hoc caſu non narras certum: ideo dico ſic in iſto. Quandoq; reus eſt talis, ad quem non ſpectabat dictum inſtrumentum: & tunc non debet fieri editio ante lit. cō teſt. Quandoq; talis eſt, ad quem ſpectabat dictum inſtrumētū: & tūc debet fieri editio, cū apud eum debet eſſe: vt. l. ij. §. de edē. Ad legem iſtam reſpondeo quòd eſt quædam editio, quæ fit ad deliberandum, an velit cedere, vel contendere. de qua loquitur. l. j. §. de eden. Et iſta non debent fieri. Sed ſi petatur exhibitio ad probandum: tunc debet fieri copia & editio, vt. hic; & dixi in. d. l. j. de eden.

Filio vel ſeruo. Vides quando remittitur à lege ſatiſdatio debet cauere ſub hypotheca ſuarum rerum. Op. §. l. proxi. Sol. Ibi Reſpublica, quæ nūquam ſatiſdare debuit: ideo non poteſt dici q remittat'. Op. C. ad Treb. l. iubemus. Gl. ſol. quòd. l. iubemus. nō habet locum extra ſuos terminos, vt ibi in fi. Oppo. j. eo. l. fin. Soluit gloſſ. quòd hic remittit lex ibi: homo. & ideo mitius agitur cum lege, quam cū homine. & vide gloſſam, & ſigna quæ incipit, ſcilicet nude. in fi. Sed iſta ratio gloſſ. concluderet contrarium: quia ſi mitius agit cum lege quam cum homine, honorabilius debet interpretari, & nullo modo cauetur quando fit remiſſio à lege: & ſic in contrarium videtur concludere. Reſpond. ſecundùm Iaco. de Are. hic, in lege contraria debet ſaltem nuda cautione cauere non cū fideiuſſoribus, vt ibi. hoc eſt verum quando à lege, vel ab homine remittitur ſatiſdatio: ſed ſi cautio remittitur tunc nullo modo debet cauere, vt in authenti. de reſtitu. §. fina. col. viij. idem ſentit Iacob. de Aret. j. eod. l. final.

Licet vt non petatur. Si cautio de facto petatur, conditio non petendę cautionis deficere nō dicitur. hoc dicit. Diuiditur in tres partes. Primò ponit dictum. Secundò illationem ex dicto. Tertiò rationem illationis. Secunda ibi, & ideo. Tertia ibi
d quia poſtquam. Opp. & videtur[d] q iſta non ſit conditio, ſed modus, qui fit per vt: vt. l. j. C. de his quæ ſub modo. & l. demonſtratio. in fin. §. de condi. & demonſtra. & hic fuit factum per vt glo. reſpondet quòd iſte modus conditioni æquiparatur vt dixi: al's non eſt natura dictionis vt, inducere modū, niſi natura orationis, cui adjcitur, hoc voluerit. Si ergo illud adjcitur legato per dictionem vt, quòd veniat explicandum, anteq; quis conſequat legatum, non eſt modus, ſed conditio: vt. l. cùm tale. §. j. §. de condi. & demonſt. vbi tex. de dictione neq; quæ reſoluitur. i. vt non. Dixi in. l. accep. eod. tit. & in. l. cùm pater. §. Titio. §. de lega. ij. ſed hoc ante venit explicandum: ergo &c. Opp. dicitur hic quòd petendo de facto non videtur cadere à fideicommiſſo, contra. C. de tranſactio. in. l. vbi. & ſ. l. ſiue apud acta. Sol. Dico quòd iſtud non petere, intelligitur in vltimis voluntatibus quòd iure non petat. in contractibus ſecus: vt vidiſtis in. l. Mutianæ. §. de condi. & demon. & ideo ſi teſtator verba adiecíſſet quòd non petat de iure, vel de facto: eſſet legatum conditionale: & deberet præſtare cautiōem Mutianam, vt. l. mulier. in princ. & ibi ſentit gl. §. de condi. inſti. Dicitur hic in tertia parte: quia remittit talem cōditionem, & c. contra: quia conditio ibi non remittitur ſed cautio quia conditio eſt valida. & ſic videtur obſtare. l. ij. C. eo. Sol. gl. & exponit conditionem, id eſt, cautionem quæ in illa conditione continetur. vel aliter vt gl. & tene quam vis: & vtraq; poteſt
e eſſe vera. Sed contra vtraq; opi. opp. & habet ſm gloſſ.[e] iſtā qd' verba prolata per modum conditionis inducunt diſpoſitionem. & vide glo. quæ incipit. id eſt, cautionem ibi: qui enim dicit, &c. Sed nonne iſtud eſt contra. l. ſi quis ſub cōditione. §. ſi quis omiſ. cau. teſt. & l. ex facto etiam agitatum. §. de hære. inſtit. & l. Titia cum teſtamento. §. de leg. ij. dixi in. l. ex hac ſcriptura. j. de dona. Solu. Videtur hic quod ſi ſpeciale quod quocūq; iudicio poſsit remitti: vt. l. ij. C. eo. expreſſus in. l. auia. in fi. §. de condi. & demō. Ratio huius eſt: quia iſta cautio non petitur iure actionis vel obligationis: ſed petitur officio iudicis nobili. l. v. j. de verbo. oblig. & l. j. j. de præto. ſtip. & Inſti. de diu. ſtipu. per totum. & officium iudicis non preſupponit obligationem: vt. l. qui per, colluſionem §. pretij ſorte. §. de ac. emp. Modò ad propoſitum quocunq; iudicio teſtatoris poteſt fieri ne iſta cautio petatur: & ideo ceſſat eq; tas prætoris. Item poteſt dicere ſi teſtator iubet non petere hæredem reſtitutionem in integrum ex perſona defuncti, vel non petere cautionem damni infecti, vel aliquid aliud quod officio iudicis mero expediatur: tunc credo quòd non poſſet de iure petere, vt hic argu. aliàs autem vbi iure actionis poſſet peti: & teſtator remittit: tunc ope exceptionis tollitur, vt. l. quod mihi. §. de li be. lega. Quæro de quæſtione notabili: Dicitur hic quòd petendo cautionem non videtur conditio defecta. quæro de qua petitione intelligitur. Et glo. intelligit quòd ſiue in iudicio, ſiue extra. Iſtud videtur contra. l. ſi ſeruus plurium. §. j. §. de leg. j. vbi qñ in iure obtinuit per ſententiam, non poteſt dicere iniuſtè iudicatum per ſentētiam, ſed iuſtè: vt. l. ſtipulatio iſta. in principio. j. de verborum obligationibus & ibi nota. Solu. Intelligo q hic peruenit ad ſuum hæredem de voluntate defuncti: & hærede volēte fuit cautio iſta præſtita: vt. l. auia. in fine de conditionib. & demonſtrani. vbi non debet præſtari per inuitum, ſed per voluntarium poteſt. Sed ſi hærede opponente: tunc obſtaret contrariū. Opp. C. eodem lege penultima. Solue vt in gloſſ.

Iquoque legatorum. Qui poteſt conueniri ex edicto, ſi quis omiſſa cauſa teſtamenti: ad hanc cautionem tenetur. hoc dicit.

Aec ſtipulatio.

Diuus. Variis cautionibus non eſt vtēdum, nec debent interponi cautiones, quæ non releuant. hoc dicit. Opponi. ad princip. de leg. ſecunda. §. planè. & vulgar. & pupill. & leg. ita tamen. §. à patre. ſupra. ad Trebellia. Solue vt in gloſſa. Opponi. de legat. primo. §. ſi impuberi. infra de collato. bonor. Gloſſ. non ſoluit Dyn. quòd hic non eſt ſolicitus de hæreditate viuentis, ſed de hæreditate mortui. Opponi. ad. §. diuus. de. l. ſi pupilli. §. primo de negotijs geſtis. vbi vtitur ſuperuacuis cautionibus. Solu. Hæc cautio hic eſt ſuperuacua: quia non poteſt cō mitti, ibi verò dicitur ſuperuacua: quia alia actio competit. Cū igitur poſſet committi: ibi meritò poteſt interponi. hic non poteſt committi: meritò ergo non poteſt interponi.

Etiam

2 **Etiam de præſenti.** [a]Oppo. de l. ſi debito ri. §. de iudi. Glo. non ſoluit. Oldra. ſoluit q l. ſi debitori. loquitur qñ debitū eſt purum & liquidum iudici per confeſsionem partis. hic autem licet legatum ſit purum: tñ hæres diffitebatur, nec dicebat hodie conſtat, hodie agatur, ſecundū l. ſi is à quo. j. tit. j. ſed petebat libellum: vnde cū ordinariè procedat, debet habere longum tractatum: ideo præſtatur cautio: vt l. poſtquam. §. Imperator. §. eo. & ibi gl. ſecundū caſus poſitionē vī ſic intelligere.

b c **Iab vno** [b]**ex hæredibus.** [c]Oppon. ex ſuperueniē ti caſu non augetur obligatio fideiuſſorum: vt l. Lucius. §. Paulus. j. ad muni. Glo. prima quę dicit ſimpliciter ſol. ucontrarium. & ſequens glo. format. Et iſta eſt materia l. centum Capuæ. §. de eo quod cer. lo. & l. quæro. §. loca.

1 ☞ *Satiſdatio ſi eſt remiſſa, non remittitur nuda cautio.*
2 *Pater in caſu huius legis, quòd non ſit legitimus adminiſtrator filiæ.*
3 *In caſu huius legis qualiter conſulatur huic fideicommiſſario.*

Væ filium. Iſta eſt no. lex & hoc dicit. Satisdatio remiſſa non poteſt peti, etiam ſi hæres dilapidet. Item qui petit quod reſtitutus eſt ex interuallo, non repellitur exceptione, dolo facis,
1 & c. h. d. In tex. ibi, † compellendum cauere per ſatiſdationē, ſed nuda cautione cauetur: vt in auc. de reſti. §. fi. niſi cautionem remiſiſſet: vt ibi dicit in fi. §. ibi: ſi fuiſſet hæredi. Nec ob. l. dolo. facit j. de exce. do. quia hic res petita non erat reſtituenda ſtatim,
d ſed poſt tēpus. Iac. de Are. & Oldra. opponunt[d] ſ. eo. l. filio. vbi
e ſaltem nuda cautione debet cauere. Glo. ſoluit[e] q hic de auo, ibi de patre. nil eſt dicere. Glo. dat aliam ſol. q iſta concordat cum illa. Iac. de Are. tenet q hic debet cauere nuda cautione: quia teſtator remiſſa ſatiſdatione exigit cautionem, & tunc remiſſa ſatiſdatione non eſt remiſſa cautio: argu. in corpore de reſti. §. fi. ni ſi eſſet remiſſa cautio: vt ibi no. Glo. tñ aliter in l. filio. videtur intelligere, vt ibi dixi. Contra iſtam opi. Iaco. de Are. videtur tex. in eo qd' dicit cauere. ſed ipſe exponit, ſ. cū fideiuſſoribus. Vel
2 pōt intelligi q illud auf. in fi. habeat locum in aliis perſonis quā in iſtis tam cōiunctis: quia eo ipſo q remittitur ſatiſdatio: & cautio ſit remiſſa. ſed opi. Iaco. de Are. plus placet. Quæro † an iſte pater ſit legitimus adminiſtrator huius filiæ. Et gloſ. dicit q ſic: ſed iſta gloſ. referendo ſe ad tex. non eſt vera: quia iſta filia non erat in poteſtate, cū fecit teſtamentū: ideo non eſt legitimus adminiſtrator, qd' alias eſſet. vt l. fi. C. de bo. quæ lib. Quærit gloſ.
3 qualiter † cōſuletur huic fideicommiſſario. Dic vt glo. iſtud qd' dicit glo. q cogetur ſtatim reſtituere, eſſet contra ver. idem quę ſiet. quia obſtaret exceptio, dolo facit. Non ob. l. Imperator. quia ibi loquitur in patre, cuius bona debent ire ad filium: ideo ſi antè reſtituit, non videtur magnum quid: vt l. reſcripto. in fin. j. vn. de libe. ideo teneatis iſtam opi. glo. hic.

Tutor qui. Iſtam materiam examinaui in l. fi. §. quando ex facto tuto.

Vt in poſſeſsione lega. eſſe liceat. Rubrica.

Dictum eſt §. vt lega. no. ca. verum, quia quandoq; non cauetur, & quis mittitur in poſſeſsionem: ideo hic ponitur iſta rubrica, vt in poſſeſsione legatorum.

1 ☞ *Tempus quandoque eſt modus tollendæ obligationis.*

LEX I.

Siquis cum. Cautio quæ non debet præſtari preſtita ſcienter non cō dicitur: ſed per ignorantiam facti condicitur quo ad plenam liberationem. & per ignorātiam iuris condicitur quo ad liberationem fideiuſſorum tā tū: quibus etiam exceptio competit. h. d. no. princi. & eſt ſubtile. In tex. ibi, ſatiſdatio. poteſt etiam contradicere quo ad liberationem fideiuſſorum, & ſuam. Dy. & glo. In tex. ibi, condici poſſe quo ad liberationem fideiuſſorum, non ipſius hæredis. Dyn. hic dicitur q cautio, quæ non debet præſtari, præſtita committitur. contra l. cū emptor. & l. damni. §. emptor. j. de dam. infe. Soluevt Dy. plenè in l. ſi patronus. j. de do. & quidam hoc habent. Opp. de l. qui erat. §. fa. er. ſo. Ibi committitur ſtipulatio ad id ad quod quis tenebitur, ſcilicet ad intereſſe, non ad duplum: in propoſito iſta ſtipulatio, quando per errorem iuris cauit: tunc quo ad fideiuſſores condicit: quia in nullo tenetur. Et iſtam tenet Dy. in l. ſi patronus. Et ſcd'm hoc habes caſum q qs a poteſt condicere liberationem fideiuſſoris, non ſuam liberationē. & eſt nouus modus agendi, ſ. petere vt alius liberet'. & vide tex. in prin. Et puto q iſtam liberationem condicat ſuo nomine, non fideiuſſorum nomine. Simile in l. idēq; §. ſi cui. §. man. vbi ago actione mādati, vt liberes alium: quia mea intereſt. Op. dicitur hic q fideiuſſores ſunt tuti exceptione: cōtra l. ſi quis poſtquā. j. de fide. ſol. gl. ibi fideiuſit p eo qui nullo modo tenebatur. & vide gl. quę inci. imò videtur, &c. Et iſtud non videtur verum: quia l. b ſi quis poſtquā. loqtur qñ eſt tpe liberatus: c & ſic naturalis remanet: vt l. obligationū fere. §. placet. j. de ac. & ob. & ibi no. ergo pōt accedere fideiuſſor. l. fideiuſſor. §. ij. de fide. d Sol. ſecundū Dy. licet remanet naturaliter obligatus, tñ nullius eſt effectus. h. d. Dy. in l. fi. j. rem ra. ha. & Cy. in l. cū quis. de iure & fac. igno. Vel oportet ponere † q tēpus eſt modus obligationis tollendæ, qñq;, vt dixi in l. fi. j. rem ra. hab. dixi in l. ſi quis poſtquā.

Non exigit prætor. Not. q vt mitatur quis in poſſeſsionē, nō requritur mora e cōuēti: ſed vt ceſſet mora eius, qui cōuenit. Secundò no. q nō debet offerri cautio. Oppo. de l. optimā. C. de cōtrah. & cōmit. ſtip. ſol. ibi habet dīc, qui interpellat p homine. Itē op. de l. ij. C. de iure emp. ſol. ibi tacitè in eſt dies, qui interpellat p homine. Op. de l. ſtipulatio iſta. §. j. j. de ope. no. nū. ſol. ibi vo- f lebat ſe ab obſeruātia præcedētis denuncia tionis ſubtrahere: quare debet ſe offerre, vt offertur ad purgationem moræ præcedētis iam inductæ: vt l. illud. de peri. & cōmo. rei g vē. hic aūt nulla obligatio præcedebat. Old.

1 ☞ *Quæ eſt ratio quòd procurator actoris non cauet, niſi dubitetur de mandato: reus uerò ſemper.*

Si debitori. Not. caſus eſt. Ex iſto
1 tex. † ſumūt rationem doc. quę eſt ratio q procurator rei cauet indiſtinctè, & procurator actoris nō cauet niſi cū dubiū eſt de mādato. Et eſt rō: quia reus eſt cautus ex pte ſua: quia defendit illud qd' habet: & ſic eſt ſibi cautum: ſed actor petit illud, qd' nō habet: ideo non eſt ſibi cautū, & debet ei caueri. Et hoc ſumitur ex iſto tex.

Ei cui. Gloſ. quærit quomodo erat debitum. Et dic vt gloſ. & tene quam vis.

1 ☞ *Exiſtentia ſui hæredis non confirmat legata, niſi ſ. uore libertatis.*
2 *Exiſtentia ſui hæredis confirmat fideicommiſſum uniuerſale.*

Tunc ante aditam. [f]No. † q exiſtentia ſui hæredis
f non confirmat legata. Fallit in
1 libertate: vt l. ſciendum. j. de manu. teſta. & l. cùm quaſi. §. ſed & ſi quis. j. de fideicom. lib. Item † confirmat fideicommiſſum vniuerſale: vt l. ita tamen. §. ſi pater. ſ. ad Treb. & quid operetur exiſtentia, dicam in l. ſi filius qui patri. de vulga. & pupil.

1 ☞ *Cautio, de qua hic, præſtatur officio iudicis.*
2 *Statim ſe offerre probaturum intelligitur arbitrio iudicis.*
3 *Iudex qualiter arbitretur tempus ſtatuendum ei qui ſe offert ſtatim probaturum.*
4 *Hæres, qui dicit ſe non teneri cauere, & incontinenti uelle probare, & dum ſuper hoc cognoſcitur, apparet legatum deberi purè, legatum præſtabit.*
5 *Iuramētū eſt ſummaria probatio, etiā quo ad miſsionē in poſſeſsionē ex primo decreto,*

LEX III.

Iis à quo. [g]Iſtud eſt notabile princi. In cauſis g ſummarijs exceptio, quæ requirit altiorem indaginem, admittitur, ſi excipiēs paratus eſt incontinenti probare. hoc dicit. Oppo. de l. j. §. eo. Solu. Ibi hæres non dicebat, hodie conſtat, hodie agatur: vt hic di-
1 cebat. Primò quæro, † dicitur hic quòd ille, à quo ſatiſdare petitur, offert cognitionem, quæro quo iure. Et glo. dicit officio iudicis. & bene. Dedi tibi tex. in l. v. j. de verbo. obli. & j. de præto.

¶Etiā de præſenti. Et hic eſt glo. q hoc edictum habet locū in do. cā mortis, quā ray. hic dicit eſſe ſin.
a ¶Etiā. Et tene menti hūc tex. licet creditor purè nō poterit agere cōtra debitorē, ſed ad debitum. l. ſi mulier. §. de cō. ob cām. cū ſi. tñ fallit in vltima volūtate, vt hic. quod eſt not. dignū. Andre. Barba.
☞POMATES.
¶Si ab vno. Vide Ro. ſingula. cxxxv.
¶Hæredibus. Adde tex. in l. diuerſum. in princ. quorum lega.
¶Opponūt. §. e. No. limitationē ad regulam, dolo facis. vide Bar. in l. ſi donatur⁹. §. j. de cōd. cau. da. & Bar. in l. ſi ita ſtipu. de ver. obli. in pe. q. formata per ipſum extra gloſ. circa fi. & Bar. latè in l. ſi ſocer. §. Lucius. ſol. marri.
☞POMATES.
¶Gloſ. ſoluit. Et no. q licet pater dilapidet bona, non tenet reſtituere interim, ſe cūdū Bar. licet dicat gloſ. ſed tex. nō dicit qñ pater dilapidet bona ſua, nil dicit de bonis reſtituendis.
¶Tūc ante aditam. Vide Bar. in l. iij. §. de condi. inde. & no. etiam Bar. in l. Iulia nus verū. de cō. inde.
¶Si is à quo. Quando res dicat' require re altiorē indaginē, adde Bar. in extrau. ad repri. in ver. ſum mariē. ſ. j. col. & Bal. in l. ſi ex falſis. in iij. col. de tranſac. videt tenere q relinquetur arbitrio iudicis. ſed certè ibi tenet idem quod hic etiam.

a ¶ Verū dicit. Adde quæ no. Bar. in l. iiij. §. cōdēnatū. de re iu. & qđ no. Bar. in l. j. j. de glā. legē. ſed Bal. in l. iij. §. ibidem. ſ. ad exhib. tenet cōtratū dicēs q istud ſtatutū debet intelligi intra triduū. l. fi. C. de iud. alleg. Archi. j. q. j. in ſum. Bal. in l. fi. de or di. cogni. in materia execu. ſmiæ de qua p bar. in d. §. cōdēnatū. vbi tenet q relinquitur arbitrio iudicis. 3 Et adde Bal. in d. l. ij. C. de edi. diui Adria. tol. vbi dicit q arbitrio iudicis relinquit & eſt verū ſed iudex debet arbitrari mō tradito hic p Bar. & bene. & vide Bal. in d. §. ibidē. & in l. j. C. eo. ſcilicet vt in poſſ. Ang. ī l. ille à quo. §. ſi de teſtō. ad Treb. dicit q vbicūq; exceptio quæ ponit liquidari pōt intra tēpus deliberandi maturē qualē ſiſam ſcire de b beat ibi illa exceptio nō dicit reqrere altio rē indaginē. alle. que habētur hic. & vide quæ dixi §. pxi. do. Card. & Imo. in c. cū in iure. de offi. deleg. tranſeunt ſimpliciter cum domi. Bar. in d. §. condemnatum.
☞ POMATES.

b ¶ Qđ ſit breue tēpo arbitrandū à iudice, vide Alex. cōſi. cvj. ī ij. dub. in ij. vo. conſi. xciij. in ij. ſeq. & cōſ. c. in fi. in iiij. vo. Feli. in c. veniēs. in iiij. co. ver. vj. dub. de teſta. Bo. cōſi. lxxvj. in vl. colū. & conſi. cclviij.

c ¶ Sūmaria ,pbatio. vide Bar. ī l. j. in prī. §. quēad. teſta. ape. p Bar. ī extra. ad repri. in verſ. ſummarie. & Bar. in l. j. C. e. Et de hac gl. facit mētionē Cy. ibi, vbi videas.

d ¶ Si ſemel. vide Bar. in l. prętoriæ. la ij. de prætoria ſtipulatio.

e ¶ Oppo. de l. ſciēdū. vide Bar. in l. j. de ſi- 5 de. & Ange. in l. ſi ab arbitro. qui ſatiſ. co.

f ¶ Poſtea ſuperuenit. Pro ſuſpicione fuge c q requiraē ſuſpicio poſt cōtractū ſupue niſſe talis. adde Bar. per illū tex. in l. fi. C. de ſpō. & Ange. in l. nemo carcerem. j. de exac. tri. li. x. & lati⁹ per Ang. in l. ſi ab arbitro. §. qui ſatiſ. co. & qđ no. Bar. in l. ſi creditor. de pri. cre. et per hoc dicebat ī d. l. ſi ab arbitro. reuocari practicā aduocatorū, qui faciunt quē capi pro ſuſpecto, & nō faciūt fidē iudici ſaltē per duos teſtes qđ tpe cōtractę obligationis iſte debitor fuiſſet locuplex & idone⁹, & q poſt-

stipu. l. j. & Inſti. de diui. ſtipu. per totum. lícet gl. dubitet in l. inquilino. j. de dam. infe.
†Quęro qualiter debet intelligi q offert p baturum ſtatim, vt dicit tex. hodie conſtat, hodie agamus, & ſic eadem die videtur q poſſet, alibi videtur q intra duos mēſes qñ dicitur, ſtatim: vt l. in fraudem. §. fiſcalibus. j. de iure fiſ. no. in l. vlti. C. de compen. Conſueuit ibi dixi in §. in bonæ fidei. Inſtitu. de actio. hic gloſ. intelligit intra breue tempus iudicis arbitrio. & vide glo. quæ incipit, hodie legatarius, &c. Glo. verū dicit, a ſed qualiter † debet iudex arbitrari. & eſt tex. hic ſingulariſſimus, q ſi de fideicommiſſo pōt conſtare intra illud breue tempus, intra qđ fit examinatio: an fideiuſſores ſint idonei, vel intra quod debet peti iurari de calumnia: tunc ſi poteſt de cautione conſtare intra illud modicum tempus: ſic ego formarē exceptionem meam: & ſic per iſtum tex. dico q nō debeo cauere: quia fuia ademptū legatum. & hic offero me probaturum intra tempus, intra quod penderet cognitio ſummaria, ſuper hac cautione etiā hac exceptione non oppoſita. & iſtæ eſt tex. q ſit breue tempus arbitrandum b à iudice. Et ſic debet intelligi id, quod vidiſtis in l. ille à quo. §. ſi de teſtamento. ſ. ad Tre. & no. in l. ij. C. de edi. dí. Adrí. tol. †Quęro, dicitur q cū cognoſcitur ſuper hac exceptione appa ret legatum deberi pure: quæro vtrum hæres qui obtulit iſtam exceptionē, debet ad iſtud legatum condemnari. Glo. dicit hic q ſic. & vide glo. quæ incipit, ſcilicet qui fide iuſſores &c. tenet q ſi in iſta ſummaria cognitione ſuper exceptione habita apparet legatū deberi: tunc debet præſtari. Sed non ne illud eſt contra l. à diuo. §. ſi ſuper rebus. j. de re iudi. vbi dicitur q iſtud, quod in iſta ſummaria cognitione pronunciatur, nō parat plenum præiudicium. Breuiter ſuſtinēdo glo. iſtud eſt ideo: quia hæres ad hoc ſe videtur adſtringere dum dicit, hodie conſtat, hodie agamus: & ideo imputatur ſibi: quia poterat iſtā cognitionē effugere ſine incommodo ſatiſdationem præſtando. ſed in lege contraria non eſt quid ſibi imputetur, cū illam ſummariam cognitionem non poterat effugere ſine magno p̄iudicio ſui. & tex. habes, qui ponit hanc rationem in l. j. in fi. j. nevis fiat ei. Dicitur hic q cognoſci tur ſummatim: quæro qualiter fiet. † Dicit glo. per iuramentum. Vnde gloſ. quæ incipit, ſufficere ergo. & ſic iuramentum eſt ſummaria probatio. & eſt tex. in l. theſaurus. §. ad exhiben. & hoc eſt verum tantūm ſuper illo capitulo: an per calumniam petatur vel non: & in hoc eſt ſufficiens probatio per iuramentum. Sed an legatum debeatur, vel non, debet probari per inſtrumentum, vel per teſtes: vt l. poſtquam. §. ſi dies. ſ. titulo proxi. Sed quando hæres eſſet contumax, tunc fortè eſſet verum quantum ad miſsionem in poſsionem ex primo decreto, quòd eſſet ſufficiens probatio iuramentum: vt in authen. de exhiben. & intro. reis. §. ſuſpecto. & per docto. in l. cùm proponas. C. de bonis authori. iudic. poſſi. Dixí plenè in l. ſi finita. §. Iulianus. de damno infecto.

☞ *Mulier quæ accepit uirum pauperem, quod habeat remedium l. ſi conſtante.*

2 *Debitor ut tanquam ſuſpectus capiatur, ſuſpicio debet causari poſt contractum.*

d Si ſemel. d Opponí. dicitur híc q qui ſemel recepit fideiuſſorem malum, imputat ſibi contra l. ſi cum dotē. §. ſi mulier. ſ. ſoluto matrimo. Sol. Hic ſcíēter recepit. & dic in lege. iij. j. de fideiuſ. & l. inter cauſas. §. abeſſe. ſ. man. Oppon. de l. ſciendum. e §. pe. ſ. qui ſatiſ. cog. Sol. & tene mēti illam, q hic prouiſio hominis perit: & ideo reſtaurabitur. ibi prouiſio legis. Indu 1 citur ad q. per Dyn. † Mulier accepit in virum quēdam pauperem hominem: & dedit ſibi dotem. modò vult petere reſtitutionem dotis ſecundum formam l. ſi conſtāte in prín. ſ. ſolu. mat. & l. vbi. C. de iure do. Et dicit Dyn. q non poteſt: quía imputet ſibi mulier quando accepit. & hoc tenet Dyn. in d. l. ſi conſtante. in prín. & hoc tenēt Cy. Ray. & omnes. Sed hoc ego non teneo in repetitione. l. ſi conſtante. & eſt ratio: quía ſi expreſsè voluiſſet mulier renunciare illi à prín. expreſsè non potuiſſet. vt l. de die. et l. ſeq. de pact. dotalí. ideo nec tacitè poteſt.
2 Et per † hanc l. dico q ſi aliquís vult facere aliquem capi tanquam ſuſpectum ex forma ſtatuti, vel conſuetudínis, quod ſi cauſa ſuſpicionis ſuberat tempore quo cū eo cōtraxit, nō poteſt capi. ſecus ſi poſtea ſuf peruenit, f vt hic. Facit j. de priuí. credit. l. ſi creditores.

1 ☞ *An ex miſsione facta cauſa legatorum poſsit peruenire ad ſecundum decretum.*

g 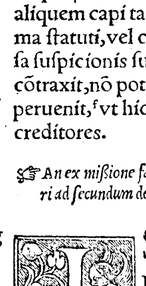 S cui legatorū. g Dícitur hic q miſſus in poſſeſsionem ex primo decreto non poteſt vt dominus poſsidere. Contra in l. ij. §. j. ſ. ſi ex noxa. cauſa aga. & l. ſi finita. §. poſtea autem. j. de dam. infect. So. vt glo. & † tenet 1 q poteſt peruenire ex miſsione facta cā legatorum ad ſecundum decretum. Contra glo. habes in l. ſi finita. §. Iul. j. de dā. infecto in glo. magna. Dy. ibí in aditione ſuavidēt dícere quòd poteſt peruenírí ad ſecundū decretum quando eſſet legatum purum & purificatum, vt hic ſecus ſi non eſſet purū, vt in glo. contraría. Sed puto q ex vígore miſsionís factæ, vt caueatur nomine legatorum, non poteſt peruenírí ad ſecundum decretum vt hic eſt tex. & glo. h. d. in §. Iu. Ratío eſt: quía per primum decretum ſam eſt conſecutus quod petit. Petít enim ípſe non legatum, ſed petít ſibí caueri: ſed poſſeſsionem illā habet vices cautionís: vt l. poſtquam. §. Imperator. ſ. tit. j. & l. ſi finita. §. ſi quís damní. j. de dam. infect. Iſta gl. poteſt intelligí ſi petitū eſſet legatum actione ex teſtamento, hæres eſt contumax: eſt facta míſsio ex primo decreto: tunc quía per primum non eſt ſibí cōſultum, peruenítur ad ſecundum, vt l. prima. & l. Fulcídius. in g frā ex quíbus cauſís in poſſeſsione eatur. Dixí plenè in §. Iulianus. Quæro quíd in creditore: an míſsus repellat dominum. Et dico quod non; vt l. ſi finita. §. ſi quís autem ínfrà de damno ínfecto. & hoc dícit glo. Quæro quís percípiet fructus. & dícit glo. díc vt j. §. qui legatorum. vt ibí dícemus.

ea mutauerit cōditio nē ī peius, p illū tex. de quo ibi per eū. d. l. nemo carcerem. & poſtea q creditor iuret ipſum debitorē habere ſuſpectū de fuga, ſecundū Ang. ī d. l. ſi ab arbitro. alȝ nō tenet captura. adde tamē ſecundū Ange. & Imo. p illū tex tū in l. q bona. §. qui dāni. de dā. infect. q ſi quis iurauit quem eſſe ſuſpectū & fugi tiuū, vt cōſequaē ſimilia pro capiēdo illū nō debet indiſtinctē iudex ei credere: imò iudex habet inueſtigare cōiecturas & veriſimilia, facit q no. ī l. fi. C. de ferijs ſecundū Imo. ibi vide Bar. in l. cōſentaneū. ī fi. iiij. co. C. quō & qñ iu. & Bar. in l. ait prętor. §. ſi debitorē de his q̄ in frau. cred. ſed q ſufficiat iuramētū ad probandum quē ſuſpectum, tenet Imo. in l. ij. in fi. prin. ſol. ma. ad quæ vide qđ no. Ang. in l. ſi. p luſorio. de ap. in prí. & q̄ dixi ēt poſt. bar. in l. ſi qñ. C. vnde vi. et no. Bal. poſt gl. ibi & ī l. apertiſsimi. C. de iu. & vide Bal. in l. qđ euitādi. C. de cō di. ob turp. cām. & in l. ſi qs curialis. C. de epi. & cle. vbi ſingu. loquitur. Et facit qđ no. Bal. & Imo. ī l. ij. ſoluto matrimonio. in principio & adde q̄ dixi in l. ait prętor §. ſi debitorem infrà quæ in fraudem credit. Iſtis adđ Bart. in l. conſentaneū. quomodo & quando iudex. & Bald. in l. creditor. ſi cer. pe. & qđ no. glo. & Bal. in fi ī l. pe. C. de pig. act. vbi propter ſuſpicio nē licet, ppria auctoritate ígredi, &c. adđ tñ ad ítellectū dictorū p Bart. hic, q licet tpe cōtractus qs incœperit dilapidare: nō tñ taliter q ſubeſſet timor, ſi poſtea fortius cœperit dilapidare, tamē poterit capi vt ſuſpectus, ſecundū Bal. in l. ſi pro ea. in prin. C. mā. vbi ēt dícit q oís dilapidatio nō facit quem ſuſpectū. & adde q rōne modici debiti, nō pōt qs iudicari ſuſpectus ſecundū bal. in auē. ſed iā neceſſe. C. de do. añ nup. Ad de Roma. cōſi. ccxlj. & ccccxx.

¶ Is cui legatorū. vide Bar. in l. iubere. ſ. de iurisd. om. iu. & dic vt dixí ibí in l. ſi finita. § Iul. in pe. col. de dam. infect.

Si alius

a Si alius damni. a Ratio huius §. eſt: quía qui eſt míſsus ín poſſeſsionem, debet habere curam bonorum. vt l. prætor. j. de bo. auth. iudi. poſ. & l. ſi finita. §. ſi quís damni. j. de dam. infec. & j. ea. l. §. quí legatorum. ſed cauere alíj de dam. ínfe. eſt cura, & cuſtodía reí: ídeo ſi cauet recuperat ab eo, cuíus eſt ípſa res.

1 ☞ *An & quando in miſso in poſſeſsionem, cæteri uideantur miſsi.*

Si plures legatarij. Illud quod, dícitur hic, eſt nouum dictum, & non eſt hodie corectum. Et quæro quæ eſt ratio huius l. inter creditores & legatarios. Et glo. quæ eſt in l. cū vnus. j. de bo. au. iudi. poſ. dícit q legatarij veniunt ex cauſa lucratiua: creditores ex cauſa onerosa. Hoc etíam tenet Dy. ín l. ſi finita. §. ſi plures. j. de dam. ínfe. Facit quod no. per eum ín c. quí prior. de regu. iu. li. vj. Non video 1 † qualiter poſſet procedere: quía vídeo, q l. cū vnus. j. de bo. au. iu. poſ. & C. de bo. au. iu. poſ. l. vlti. & l. quí autem. §. ſciendum. j. de his quæ ín frau. credi. & ín quolíbet creditore generaliter dícunt, q vno creditore míſſo ín poſſeſsionē omnes vídentur míſsi; nec habeo l. quæ díſtínguat cauſam lucratíuam ab onerosa. Nec ob. iſta lex: quía quandoq; quís petit alíquid officío iudícis, vt hic: & tunc non eſt creditorís: ídeovno míſſo, alíj quí ſimíliter per officium iudícis venírent, non vídérentur míſsi: quía ante quàm ad iudícium aduenían t, non habent alíquid iuris: vt l. cū poſtulaſſem. j. de dam. ínfe. & ſic eſt híc q vno legatario míſſo, q veníret officio iudícis, non vídentur alíj míſsi. Idem in damno ínfecto. vt l. ſi finita. §. ſi plures. j. de dam. ínfe. ſecus ſi veníret ín re obligationís: quía tunc vno míſſo omnes vídentur míſsi. Nec curo ſi ex cauſa onerosa vel lucratíua. quía etíam legatarij ſunt creditores: vt l. j. C. de bo. au. iu. poſ. Et hoc qđ dico, probatur ex tex. l. cùm vnus. vbi dícitur ín tex. quòd prætor níl nouí, &c. plenè dixí ín dícta l. cùm vnus.

b Qui prior. Idem & ſímile eſt ín l. ſi finita. §. ſi plures. j. de dam. ínfec. Oppo. de reg. b iur. quí prior eſt tempore, potíor eſt iure. Solu. Huius contrarij tímore Dy. díſtínguit, vt l. príuílegia. j. de prí. cre. & ín c. quí prior. extra, de reiu. li. vj. & per glo. in l. ſi & iure. §. quí po. in pig. hab. & dícatís vt ibí dícitur. & díxí ín d. §. ſi plures. & ín d. l. cū vnus. gloſ. format contrarium, & non ſoluit, vide gloſ. quæ incípit, quía eíuſdem ſunt, &c. in fine. Díc q híc eſt certum de mente legis, ibí non: & no. per Dyn. in l. nec enim. j. de ſolu.

1 ☞ *An legatarius ſecundum hæc tempora habeat tacitam hypothecam, & quando præferatur creditoribus.*

Poſtquam rei ſeruandæ. Oppo. C. commu. de lega. l. j. vbi habet hypothecam à tempore mortis: ergo prefertur creditori poſtea míſſo: vt l. eos. C. quí po. ín pig. hab. Glo. fatetur contrarium qđ hodie præfertur. & ſic tenet glo. quía ſecundū iſta tempora legatarius nō habebat tacitam hypothecam. qđ eſt contra tex. ín l. creditoribus. j. de ſepa. Prętera, poſito q † legatarij haberent tacitā c 1 hypothecam, creditores non, adhuc iſta gloſ. non dícit verū. Nā legata debenē ære alíeno deducto: vt d. l. creditoribus. & l. ſi vniuerſæ. C. de leg. & l. j. §. ſi is quí. ſ. ad Tre. do. Cy. in l. ij. C. quí po. in pig. ha. ſuſtínet glo. iſtam, q verum eſt q creditores præferantur legatarijs, ſi hæreditas non eſt ſoluendo legatarijs, & creditoribus. Sed ſi hæreditas eſt ſoluendo legatarijs, & creditoribus: tunc præfertur legatarius in re legata: quía creditor debet prius contra hæredem agere: vt l. ſcimus. §. ſi verò creditores. C. de iure deliberan. & bene dícit.

1 ☞ *Sententia lata contra unum, non poteſt mandari executioni contra alium, qui habet rem, quam ille dolo deſijt poſsidere.*

2 *Pactum de ingrediendo rem propria authoritate, non exercetur contra ſingularem ſuccesſorem ſine aliquali cauſæ cognitione.*

Qui in poſſeſsionem legatorum. No. q miſſus in poſſeſsionem mittitur ín bonís hęreditarijs, & Oppo. j. ea. l. §. imperator. Solu. quando mittitur ex edícto, loquitur híc: ſed quando mittitur ex reſcrípto, loquitur ín bonís hæreditarijs vt ibí dícam per tex. iſtum. Et ſímile † dícitur doc. Vltramon. & Cy. cum eis, q ſententia lata contra vnum poteſt mandarí d executioní contra alíum, quí habet rem, quam ílle dolo de fiit poſsidere. & caſus vídetur híc. Iſtud vídetur probarí j. eo. l. ſi legatorum. & l. fi. C. eo. & l. certa. & per Cy. C. de alie. iud. mutā. cauſa fac. l. j. in viij. q. Sed iſtud dictum eſt contra caſum expreſ

ſum in l. j. §. neceſſariò. ſ. ſiven. no. mulier in a poſ. míſ. Pro hoc eſt tex. Inſti. de actío. §. ítē ſi quís ín fraudem. & C. & ff. per totum. & b de hís quæ ín frau. cre. vbí nō poteſt agí cō tra eum, quí poſsídet res creditorum alíena tas, níſí príus agatur reuocatoría. Nec obſt. iſta lex: quía eſt ſpeciale fauore legatorum & fideícommíſſorum. hoc non habet locū 2 ín alíjs. Vltímò iſte tex. † probat vnam meā opí. quam poſui in l. ſi creditores. C. de pig. & díco tíbí q per pactum de ingrediendo propría authoritate, líceat poſſet contra prín cípalem creditorem ingredí ſine alíqua cau c ſæ cognitione: tamen cōtra ſingularem ſuccęſſorem debet adhíberí alíqualís cauſæ cognítío. Et pro hoc iſte §. cum glo. quæ incípit, vt j. eo. l. fi.

1 ☞ *Miſsio poteſt fieri in bonis quæ ad debitorem pertinent iure directi dominij, uel utilis, uel quaſi.* c

2 *An ſit differentia inter res, quæ pertinent iure dominij ad debitorem, & alias in modo interponendi decretum.* d

3 *Bona reperta apud debitorem præſumuntur ſua: & ideo dicenti non eſſe debitoris, incumbit onus probandi.*

1 Bonorum. No. ex † iſto tex. q pōt fieri míſsio ín bōís quę e ad debitorem pertinēt iure dominij directí, vel vtílis, vel quaſi, ſecus ſi nullo iure detí 2 net: vt in §. ſi depoſita. † Quæro vtrum in modo interponendi decretum ſit differentia ínter res, quæ pertinent iure dominij, & alías. Reſpon. quantum eſt ín interpoſitione primi decreti nulla vídetur differentía, vt hic, ſed ín interpoſitione ſecundi decreti eo caſu quo haberet locum eſt differentía: quía in rebus quæ poſsídentur iure domíníj prætor iubet eum eſſe dominum: ſed in alíjs quæ non poſsídentur iure dominij, prætor interponit decretum hoc modo: ſta tuo, vel decerno tíbí vt varis íllo iure in talíbus rebus quo debí tor vtebatur & iſtam formam dat Iuriſconſultus in l. ſi finita. §. ſi de vectígalíbus. de dam. ínfec. Formovnam q. † ín ver. ſi depoſita. Venít ílle, quí depoſuit, & dícit, non potuit fieri míſsío in hac re: quía mea. Cuí incumbit probatio? Gloſ. habes in l. ob maritorum. C. ne vxor pro ma. & l. j. C. de priuí. fiſci. quía quæ ſunt e reperta apud debitorem, præſumuntur ſua.

Si ex duobus. Tene menti iſtum caſum, quādo eſt facta míſsío ín parte reí cōís, quòd alíus, ín cuíus partem non eſt facta míſsío, poteſt ſatíſdare, & adminiſtrationem reí recípere. Glo. ſignat contraría, & non ſoluit: vide glo. quæ incípit, conſilíum &c. in fi. Solu. Iſtud ídeo: quía in ſtípulatione deducítur operís deſtructío, quæ eſt in díuídua. híc deducítur legatí ſolutío, quæ eſt díuídua: eadem ratione cautionís præſtatío, quæ eíus naturam ſequítur: vt ſ. títu. j. l. j. §. ſi quís ſub conditione. Iaco. de Are. & Oldra.

Imperator. Iſte eſt bonus §. quæro à quo tempore íncípit currere tempus ſex menſíum. Et glo. dícit quòd à tempore, quo fuit petíta cautío. Iſta lectu. gloſ. eſt vera ín ſe, & quo ad tex. non tamen ſatisfacit perfectè: & ídeo quæro, quíd ſi non potuit peti cautío, quía fuit remiſſa, vt ſ. j. rñ. Rñ. quòd tex. eſt in l. certa. C. eo. quod currere íncípit à díe, qua fuit petítum debítum. Vlterius iſtud, quod dícit, quòd à díe petitæ ſatiſdationís non vídetur verum: quía lícet ſatiſdationem petā, non eſt hæres ín mora præſtandí legatum. Et ad hoc vt fíat míſsío, requíritur mora hæredis. Reſpondeo & fateor oppoſítum, quòd líceat ſit petíta cautío, nō ſufficeret, níſi hæres fuiſſet in mo ra non præſtandí legatum: ſi díes legatí non ceſsíſſet, non haberet locum iſtud reſcríptum. & gloſ. ſentít híc. Habes ergo proba re ſex menſes elapſos à díe petitæ, vel debítæ cautionís. Item q ceſſet díes legatí. Item quòd hæres fuit in mora præſtandí legatum. Et cùm hoc ſit, quòd ſecundùm iſta tempora non teneantur ſoluere de ſuo legatarío, vt l. ſi vniuerſæ. C. de lega. & l. j. §. ſi is quí quadringenta. ſ. ad Trebel. Quæro, quomodo híc fit míſsío ín poſſeſsionem bonorum hæredum? Reſpō. quòd ſecundū

¶ Si aliq⁹ damni. Ad hūc §. vide l. ſi finita. §. ſi plures. de dā. ínfe.

¶ Op. de re. iu. & vi de illud Brocardum híc, quí prior eſt in tpe potíor eſt in iure adde q habet locum etiā in querēdís. tex. eſt valde not. in l. cū oportet. §. fi. C. de bonís quæ líbe. & vide Bal. ſingu. loquētē in l. hac edictali. §. ij. C. de ſecū. nu. An. Bar. ☞ POMATES.

¶ Pręterea poſito. et de hoc eſt caſus ſing. in d. l. creditorib⁹. & vide Bald. in l. ij. C. vt in poſ. le. & Ang. ff. de iu. l. qđ legatur.

¶ Pręterea poſito. vi de Bal. in l. iij. C. eo.

¶ Pōt mandari. Sed Bal. in l. pe. C. de his quæ in frau. cre. limítat qō. Bar. videlicet vbí ſola poſſeſsío translata fuiſſet.

¶ Præſumítur ſua. Adde qđ ídem tenet Bar. ī l. à diuo. §. ſi ſuper re. de re iud. & in l. quídā in ſuo. de cō di. inſti. & Bal. ī auē. ei q. in ij. colū. de bo. au. iu. poſ. & Bal. ī l. ēt. in ij. col. C. de exę. reí iu. & eſt gl. in l. ij. C. ne vxor p ma. & ibí tenent ídem Cy. Bald. & Salice.

a ¶Cessatū. Facit ad no.per Ang. & Rof. in l. iiij. §. prætor.de damno infecto.

b ¶Quæri poterit. Et istū tex. alle. Bar. in l. si finita. §. Iulia. in ver. quæro vtrū missus ex primo decreto faciat fructꝰ suos. de dā.infe.Et ad istū tex.vide Bal.in auē. ei qui. in xvj. col.C. de bo.au.iud.posſ. & iste tex.estvnicꝰ.Ad de Bal. cōſi.liiij. li.j. & ibi an valeat statutū ꝙ lucreſ, & an minor pati debeat tale damnum.

c ¶Vltimò vr̄.Sed an ꝙ pignore prætorio cōpetat hypothecaria, vide Imo. in l.si quis missum.§.fi. de damno infect. & ibi vide Roma.

d ¶Bonus.§. Istū tex. in verſi. cogere. alle. not.Bal.ī auē.ei qui. in xvj.col. de bo.au. iu.posſ.ꝙ res mobilis debet esſe apud missum ex primo decreto, vel sequestrari si est suspectus. & per Bar. in l. si finita.§. si qs aūt.ff.de dā.infec.

e ¶Primò not.Et vide Bar. in l. si oleum. ff. de dolo. Andr. Barb.

f ¶Vr̄ velle. Et vide Bar.in l.si finita.§. si quis aūt.de dā. infe.

g ¶Missus ī possessio- Istū tex. alle. Bar.in l.j.in vj.q.ff. de iurisd. om.iudi.adde Bar.in l.si finita. §. Iulia. in vj.col.de dam.infec.

h ¶Quæro qñ. No.ꝙ qñ fit missio in noīe debitoris,adde Bal.ī l.ij.C. qñ fis. vel pri. & Bar.in d.l.pen.& per Bar. ī d.l.ā diuo. §. sic quoq;. de re iu.

ista tempora non tenetur vltra vires hæreditarias:tamen præcesſit missio in bonis hęredis,& facit vt soluat vsq; ad vires hæreditarias:vt l.in quantitate.in fi.& l.si post missionem.ff.ad l.Falcidiam.

Cessatum. [a] Non potest dici cessatum, si non est persona quæ interpelletur. Simile est in l.cùm quidam.§.si pupillo.ff.de vſu. Oppo. de l.j.§. non exigit.ff.eo.sol.Aliud in missione quæ fit ex rescripto,& aliud in missione quæ fit ex edicto.Vide glo.quæ format contraria, & non soluit.& vide eam quæ incipit, hæreditas iacens. Ad l. operis. respondeo, ibi loquitur in renunciatione, quæ fit rei, non personæ:hic verò in nunciatione,quæ requirit morā: quæ mora in casibus nostris.§.legitimè contrahi non potest, vt l.si ex legati causa.j.de ver.ob.Ad l.fi.de nau.fœ.respō. ꝙ ibi loquitur in pœna, quæ ex contractu defuncti descendit,& ideo iacente hæreditate committitur:vt j.de ver.ob.l.ad diem. hic autem ex rescripto non fit missio in bonis hæreditarijs,nisi ex mora ipsius non soluentis,quæ non potest cōmitti iacente hæreditate.cum per aditionem incipiat deberi:vt ff.eo.l.j.§.fi.l.si nemo.de re.iur. Oldra.

☞ *Pignoratitia quòd habeat locum pro pignore prætorio, sicut pro conuentionali : & in ea habet locum dolus, & lata culpa, non leuis.nume.3.*

Fructus pignoris conuentionalis sicut prius computantur in usuram quàm in sortem:ita & in prætorio pignore.

Missione facta in possessionem legatorum, non peruenitur ad secundum decretum.

Quæri poterit. [b] Iste est bonus §.& no.† ꝙ pignoratitia habet locum pro pignore prætorio, sicut pro conuentionali. No.† ꝙ sicut in pignore conuentionali fructus computantur prius in vsuram quam in sortem: sic & in prætorio. Item vides † hic ꝙ pignoratitia habet locum pro prætorio,sicut pro cōuentionali.& dixi vobis. & Iaco. de Arenti. alle.in l.vtiq;.j.de dam.infec. tamen vnum scias ꝙ in ista pignoratitia venit dolus,& lata culpa,non leuis,vt l.prætor.§.est præterea.j. de bo.au.iu.posſ. & l.si finita.§.si quis damni.j.de dam.infec. Vltimò videtur hic casus pro opi.† quam tenui ff.in prin.cōtra Dy. ꝙ in possessione legatorum facta missione. non potest peruenire ad secundū decretum:quia non potest plus permitti,nisi fruī tm̄,vt hic.qđ no.

☞ *Facta sequestratione rerum, quæ seruando seruari non possunt, res uenditur, & pretium retinetur.*

Frumento percepto ex fundo alieno per plura tempora præterita, an percipiens teneatur ad æstimationem per tempora,uel sufficiat quòd reddat frumentum.

Re capta ex primo decreto,si non habet quis ubi teneat,potest illā alteri dare ut teneat.

Differentia quando fit missio in possessionem ex edicto.& quando fit ex rescripto.

Creditor missus in possessionem quando æquiparetur missō in possessionem ex edicto.

Qui legatorum seruandorum. Iste est bonus §.[d] & op.de l.in venditione.§.j.de de bo.auth.iudi.posſ.Respon. hic loquitur in legatarijs,ibi in creditoribus.Vel aliter,ibi loquitur,quando ille,cōtra quem est facta missio, nolebat colere, sed alteri colendum locare:hic per se vult colere, & ideo ad eū pertinet cultura:nisi fuerit facta missio ex rescripto. Primò no.[e] ad illud quando fit † sequestratio rerum, quæ seruari non possunt, tunc debent vendi, & pretium retineri in sequestrato: argu.huius literæ.& tex.habes in l.litibus.C.de agri.& censi. lib.xj. & l. fi.j.de requi.re. Secundò no.† si aliquis percepit frumentum ex fundo tuo,per plura tempora præterita,an tenetur tibi ad restitutionem fructuum,vel sufficit quòd reddat æstimationem:per tempora? Hæc lex videtur velle quòd teneatur ad æstimationem:quia non potuit seruari. Dixi tibi in l.diuortio.§. ob donationes.ff.solu.matri.vbi videtur casus.& Cy.videtur velle[f] in l.j. C.de pigno.act.tenementi istud quod dicitur hic & vide glo.super verbo,nulla domus.quæ incipit,sua vel testatoris.& no.tex.

3 †cum glo.ꝙ quando capitur in tenutam ex primo decreto aliquid,& tu non habes vbi teneas:permittitur tibi alij dare vt teneat.secus si habeas vbi teneas:argu.huius glo. Quæro† quot

4 differentiæ sint inter missionem ex edicto,& rescripto.Glo.ponit duas differentias.& multæ sunt differentiæ.Ex edicto fit missio ab initio,etiam ante aditam hæreditatem:vt l.j.§.fi.ff.eo.ex rescripto post aditam hæreditatem & sex menses:vt in verſi. cessatum. Item edictum non requirit moram hæredis:vt l.j.§.non exigit.ff.eo.rescriptum sic,in §.cessatum.& §.satisfactionis. Itē per edictum fit missio in bonis hæreditarijs,vt in §. quí possessionē. ff.ead.l.per rescriptum in bonis hæredum:vt in §.quí prior. & §. Imperator. Item inter edictum & rescriptum est differentia in cultura,vt hoc §.Item est alia differentia: quia missus ex edicto de possessione præstita sibi satisdatione recedit:vt ff.ti.j. l.si legatarij aduersus.sed missus ex rescripto non recedit,nisi integrè sibi satisfiat:vt j.eod.l.si pecuniæ.§.fin.& ibi dicam.Ex istis dictis & ex verbis quæ dixi in ver.sex autem menses. habes colligere

5 practicam rescripti. Vlterius † quero,si creditor est missus in possessionem,an æquiparetur missō in possessionem ex edicto:Breuiter,si creditor mittitur in possessionem, quia debitor non defenderit:tunc æquiparatur legatario missō in possessionem ex edicto:vt in l.si finita.§.si quis autem.j.de dam.infect. Si verò est missus in possessionem,quia non soluit:tunc æquiparatur legatario missō ex rescripto : vt l. si pecuniæ.Infrà.eodem.& ibi videbitis.

In possessionem missus. [g] Iste est bonus casus Oppo. ꝙ post li.con test.non potest peti cautio:vt l.Pomponius.§.rati.ff.de proc. Respon.illud quod dicitur in l.Pomponius. §. rati.habet locum in cautionibus quæ præstantur à procuratore:& ideo non petunt: quia videtur eius persona approbata : sed lex ista loquit in alijs cautionibus,quæ ab ipso principali præstantur.non à procuratore.Item cautio ista non præstatur loccasione litis,sed debebat nulla lite pendente:vt l.etiam.j.eo.& sic pendente lite,& pendē te appellatione potest peti:vt l.postquam.§.Imperator.suprà titulo primo.

Missus in possessionem. Quero vtrum iudex posſet dare licentiam missō in possessionem quod posſet ingredi sua authoritate. Hic videtur tex.ꝙ non Glo.videtur quod sic in l.meminerint.C.vnde vi.& ibi Cy.& glo.in l.iustè.j.de acqui.posſ.& ibi Iac.de Are. & Old.& ibi dixi.Nec ob.iste.§.ꝙ verum est ꝙ tua authoritate non potes ingredi si inuenis resistētes:quia illa resistentia debet fieri per officiales.secus si tibi non resistitur:quia tunc potest dari licentia,vt tua authoritate ingrediatis.

☞ *Primum decretum sicut interponitur in nomine debitoris,sic & in officio iudicis.*

Practica interponendi primum decretum in nomine debitoris.

Si Titio purè. Iste est difficilis §.& h.d.in summa. Si legatarius,à quo relictum est fideicommissum,nō cauet fideicommissario suo,fit missio in eam re,vel iure quod habet pro legato,vel eius occasione.h.d. No.† ꝙ sicut

1 potest primum decretum interponi in nomine debitoris, sic & in iudicis officio potest interponi.Op.& videtur ꝙ iste fideicō missarius debet agere contra hæredem directò,non contra legatarium:vt §.pro secundo.de cad.tol.& l.si ab eo.ff.de vsufru.leg. Sol.Ibi loquitur quādo legatum deficit,& apud hæredem remā sit,hic non deficit.Op.de l.si quis seruum.§.certam.ff.de le.ij.fol. Ibi loquitur quando legatario primo nulla culpa poterat imputari.Quæro,quando[h] fit missio in possessionem in nomine debitoris.Scitis quod pignus prætorium non contrahitur,nisi fiat mis-

2 sio realis:vt l.non est mirum.ff.de pigno.actione.† Quomodo in nomine debitoris potest fieri missio,cum est impossibilis: vt gl. in l.fina.in principio.infrà de donationibus. Practicam ponit glossa in l.prima.C.de præto.pig.hoc est verum,quando pignus prætorium est.Sed si pars ipsa principalis vellet cedere:tunc cessio haberet vim traditionis:quia illud,quod operatur in corporalibus traditio illud operatur cessio in nominibus debitorum: vt glo.in l.vlti.C.quando fis.vel priua.

Si pecuniæ.

1 ☞ *Missione facta in possessionem ab ea non receditur, nisi prius soluatur.*

a **Qui fideicomiſ.** [a] Nota ꝙ † non recedit de possessione, nisi prius soluatur:vt,hic & l.his cōsequenter. in fi.ff.fa.er.& l.eum qui.j.de prīcre.& l.ij.circa prin.j.pro hære. Oppo.ff.titu.j.l. si legatarij aduersus.& C.de bo.au.iu.posſ.auē.ei qui.& l.si finita.§.si quis dāni.& §.seq.j.de dam.infe.Respon. tex. iste in fi.Nota ꝙ tunc recedit à possessione,quando fit illud,quod si factum fuisset ab initio,possessio non fuisset data. Vnde si quidem missio in possessionem est facta: quia non soluitur, nec recedit nisi soluat, vt hic:si missio est facta quia nō satisdatur,statim cum satisdatur, recedit,vt l.si legatarij aduersus.ff.ti.j. Si missio est facta: quia est contumax in non veniendo,statim cum venit, recedit : vt

b in auē.ei qui.Idem videtur velle[1] quædam decisio Papæ in c.ex parte.extra,de verbo.significatio.

Vm venter. Glo.quærit de ratione. Dic ꝙ est speciale ratione ventris.aliæ sunt truffæ.

s **Legatorum.** Hanc legem examinaui vt vidistis in l.is cui.§.qui in possessionem.ff.e.

Etiam si condemnatus. Quæro qualiter potest desyderare.Dic ꝙ ex rescripto,vel ex edicto quocunq; modovult,vel iuxta dicis officio,vt j.de re iudi.l.à diuo.§.si super rebus.

Vnicipio. Guli. de Cug. allegat istam legem in l. nulli.ff.quod cuiusq; vni.& est quæstio, an quando decuriones creant syndicum, sit necessaria authoritas præsidis vel superioris.Et dicit ipse ꝙ non. Dixi in l.actor.j. rem ra.ha.Ista l.videtur facere contra sed bene respiciendo non facit: quia non loquitur de decreto in constituendo syndicum: sed de decreto de mittendo in possessionem.

1 ☞ *Casus,in quo missus in possessionem ex primo decreto, lucratur fructus.*

2 *Vxor an sit alenda à tempore mortis uiri.*

1 **Væ legatorum.** Nota† casum singularem ꝙ lucratur fructus missus in possessionem ex primo decreto.Quæro quid in filio,& pronepote.& dicit glo.ꝙ non est eadem ratio,cum mulieres sunt obsequioris vitæ. Quærit glo.quid si sint aliæ mulieres.Et dic vt glo.& te-

2 ne primam ꝙ eadem ratio sit in alijs mulieribus. Vltimò † glos. dicit ꝙ ista l.est in argu.contra vxorem an sit alenda à tempore mortis viri.Dic de ista quæstione vt dixi in l.diuortio.ff.sol.ma.

1 ☞ *Pactum ingrediendi fundum propria authoritate, quòd exerceatur contra ecclesiam,ad quam res peruenit.*

c i **Nterdum licet.** 'Ista lex fortè non est alibi.& no.eam.Ego † formabo vnā

1 qōnē in l.si creditores.C.de pig.Habeo potestatem ingrediendi mea authoritate in talem fundum vel domum, quæro si ille fundus vel domus efficitur ecclesiæ, an illa potestas ingrediendi transeat in ecclesiam.Inno.ponit in c.verum extra de foro competen.& dicit ꝙ non.Hostien.dicit contra.& in hoc residet Ioā. Andre.& ego in l.si creditores.tenuit opi.Hostiē. contra Inno. & allego l.si quis curialis.C.de epiſ.& cleri. In contrarium facit ista lex.Sed breuiter aliud est, rem effici ecclesiæ:aliud est, rem effici religiosam:quia non omnis locus,quem habet ecclesia,est religiosus:quia si est religiosus,tunc non transiret illa licentia ingrediendi,vt hic.

De bonorum possessionibus. Rubrica.

Glos.continuat istam rubricam ad præcedentia. Dic vt in glos.

LEX I.

Bonorum. In hac lege cum sequenti. Iurisconsultus ponit effectum bonorum possessi. agnitæ,quem effectum probat duabus rationibus.

1 ☞ *Bonorum possessor quando habeat directum dominium,& quando utile.*

2 *Bonorum possessor,licet habeat uicem hæredis,non tamen est uere hæres.*

3 *Hæreditas quæ refertur ex constitutione alicuius inferioris à Principe, nō efficitur ille hæres iure directo,sed habet bonorum possessionem.*

Statutum conditum ab inferiori à principe,an dicatur ius prætorium.

LEX II.

Nomnibus. Ibi,habentur. & ideo sicut per aditionem hæreditatis querun-

tur omnia ista:ita per bonorum possessio.agnitam, & admissam. Contra hanc legem opponi. dicitur hic, quòd appellatione bonorum continentur commoda & incommoda.contra in l.mulier.ff.de iure dotium. [a] Solue vt dicam infrà.l.proxima.Item dicitur hic quòd bono. possess. omnia tribuit. contrà, agnitio sola non tribuit omnia : vt infrà de acquiren.possessio.l.cùm hęredes. & l. facta. in princip. ff. ad Trebellia. & ibi

d nota. Solu. [a] quòd hic in commodis, quæ sunt iuris: secus in his quæ plurimum facti habent,vt possessio, vt in contrario. Nota ꝙ ista est regula generalis quòd vbicunq; ex dispositione legis vel hominis transferuntur aliqua bona ipso iure,nunquam tamen transfertur possessio sine apprehensione. Hoc habes hic in bonorum possessio. Idem in hærede extraneo : vt l. cùm hæredes.in princip.infrà de acquiren. possessio. Idem in hęrede suo:vt nota.in l.cùm miles. ff.ex quibus causis maiores. licet contrariū notetur,& malè in l.in suis.de libe.& post humis. Idem in fisco, in quem transferuntur bona vacantia:vt nota. in l. sicut. suprà quod cuiusq; vniuer.§.fina. Idem in ecclesia, in quam transferuntur bona conuersi: vt tenent docto.in authen.si qua mulier.& Innocen.in capit.in præsentia.de probatio. Idem in occupatione vniuersali: vt l.si adptauero.j. de preca. & sic istis talibus nunquam petent iudicium possessorium, nisi probent de apprehensione. Tertio oppo. quòd bonorum possessio non tribuat ius: vt in possessione Carboniana & ventris no c mine. vt ad Carbonia. l. j.per totam l.& in titulo, si mulier ventris nomine per totum. Soluit glossa vt in ea habes. Item opponi. 1 dicitur hic quòd bonorum † possessio.non tribuit dominium directum: sed vtile,vt vtiles actiones: vt l. & si sine.§.sed quod Papinianus.suprà de minoribus. Duæ glossæ hic positæ, vna in l. prima. alia in lege secunda fatentur contrarium. Dynus videtur limitare istas glossas sic quòd sunt veræ quando dominium directum vel actiones directæ sunt apud alium:quia tunc tantùm vtiles transeunt, vt ibi, sed quando directæ non sunt apud alium:tunc bonorum possessor habet directum.Ratio:quia ex persona hæredis non debet immutari conditio obligationis:vt lege secunda.§. ex his. infrà, de verborum obligationibus. Aduertatis istud dictum Dyni non videtur verum: quia contra casum l.penultima.§.finali.C.ad Trebellia. vbi directum dominium , vel actiones directæ , non sunt apud alium , vt quando aliquis sine hærede decedit : & tamen vtiles tantùm transeunt, vt ibi dicitur . Aduerte , si apud alium non sunt directæ, vel directum dominium , tamen esse sperat, vel possibile est esse : quando de iure ciuili aliquis filio emancipato præfertur , vel alteri cognato : tunc ista glossa dicit veritatem: quia ad impediendum de bonorum possessione. quærantur directæ,sufficit spes quòd possent esse apud alium: vt lege,si duobus. §. finali. & ibi nota. suprà de legatis primò. & l. cùm quidam. §. quod dicitur. de acquirenda hæreditate . Si verò non sunt apud alium , nec esse sperantur : tunc dominium directum est apud bonorum possessio. & tunc verum dicit Dynus. Si verò apud neminem est directum dominium : tunc res est vacans. & in nullius bonis est , & sic per occupationem dominium fit occupantis de iure gentium . Sed in actionibus est maius dubium. Sed dicerem idem in actionibus hæreditarijs. vt directæ sunt penes bonorum possessorem. Ratio , quia prætor non potest facere hæredem directæ.§.quos autem.Instituta bonorum possessione.sed bene potest transferre in alium vnam directam actionem,& directum dominium: vt l.prætor.in principio.infrà,de damno infecto.& facit quod nota. in l.prima. & secunda. suprà de bonorum possessione hæreditatis petendæ. Quicquid tamen sit, siue dicamus actiones esse directas , siue vtiles . semper tamen glossa dicit quòd sunt ciuiles: sed ex extensione prætoris : vt notatur in dicta lege, prima & secunda. suprà de bonorum possessione hæreditatis petendæ.

¶Qui fideicō. Istē tex. nō est alibi secū dū Bar.in l cōsentaneū.in iij.col.qūo & qñ iu. vide per Bar. in l.si finita.§.Iul. de dā.infe.in ix.& x.col. Dixi post Bar.in l.eū q.de priu.cre.& ipsum singu.limita, vt per Ang.in l.si finita.§.itē videamus. de dā.infec.& ibi dixi post Bar. & ideo dicit Bal.no.ī l.ignorare.C.de resti. militi. qđ cōtra presentem cōtenctē soluere,pōt pcedi ad primū & secm decretū. Et iō in executione sententiæ missus non recedit,nisi sibi soluatur, secm Bar. in l.ppterādū.§.finaūt re?.C. de iudi. Et istis adde Bar.in auē. ei qui. in xj.col.de bo.au. iud. posſ.& vide Bar.in l. neq; impuberes. ff. de in ius vocan.

b ¶Idē vr̄ velle.Idem tenet Bar. in l.ppterā dū.§.finaūt re?.cōtra glo.& ibi idē Bal. & doc. vide Ang.in cō filio ccxxij. & adde Bar.in l.si debitor.§. si antiphona.ff. đ pi.

¶Interdū licet. Facit ad hoc l.si.ff.de litig.

d ¶Glo.fol.vide Bar. Ange. & doc.in l.ex asse.& hære. institu.

a ¶Itē op. Et ꝑ hoc vide gl. in c.j. ſi de inueſt. lis oria. inter do. & vaſa. in verſi. obſeruetur. & Io. An. in ti. de inſtru. edi. in §. porro. in add. q̄ incip. hęc ſubſcri ptio. Iſtud dictū Bar. hic in l.j. de vb. ob. in l. fi. de pœ. & in l. oēs populi. in j.q. prin. de iuſti. & iu. & in l. ij. §. j. pro emptore. intelligas q̄ habeat vim iuris p̄torij, & durat anno actio q̄ ex eorū ſtatuto, oritur. ſi eorū officiū erat annale, & ſiſr. ꝑ ſex menſes,

a ſi ꝑ ſemeſtre erāt officiales ſex dñi, ſed ſi officiū eorū eſſet ad 2 eorū vitā, vel ad bñficiū, vt eſt offim̄ epi, vel marchiōis: tūc tale ſtatutū diceret ius ciuile, et actio, ſeu cō dictio ex eo eſſet per b petua, ſicut ſi naſcere 3 tur ex ſtatuti populi vt ꝓbat Inſti. de per pe. & tē. ac. circa prī. & facit l. ſufficit. ītē cōdi. inde. & c. ſi gra tioſè. de reſcri. i vj. & facit q̄ no. Bar. in l. q̄ pupillo. §. ſi qs ipſi p̄tori. de ope. no. nū. ſecūdū aliquos adde q̄ cōſtitutio epi appellar ius p̄toriū ita 1 et tenet bal. in l. id q̄ pauꝑib⁹. in iij. col. de epi. & cle. et in l. ſiue 2 pars. C. de dilati. ſed Bal. in l. receptitia. de cōſti. pec. tenet cōtra Bar. hic & dicta bar. hic ſequit Bal. in ru. C. q̄ admit. in vj. q̄. 5

b ¶Quare ex hoc. Et vide q̄ nō. Bar. in l. v. §. fatis. ff. de verbo. obl. Bal. in rub. C. e. tū cōtra tenet in l. ij. C. de cōſti. pe. & vid̄ Bald. in l. certū. C. vñ cog. & l. id q̄ pau peribus. in iiij. co. C. de epiſ. & cle. Bar. in l. fi. ff. d̄ pœ. & in l. ij. §. fi. ff. ꝑ emp. moder. in ru. C. q admi. & vi de q̄ ibi dixi. And. B. I

c ¶Cōtinet cōmoda. C Quid cōtineāt appel latiōe bonorū ſed qd cōtineat appel. facul tatū, dic q̄ cōmoda & incōmoda nec in telliguntur deducto ære alieno. Ita dixit Bart. in l. ſi cōſtante. in prin. §. de iu. do. & de eorū appel. in con tractibus & vltimis volūtatibus, vid̄ no. Bal. in l. liberti. in añ pe. co. de ope. libe. & Bal. in l. ij. & ibi Cy. C. ad l. iuliā. de vi. & Bar. l. fi. §. de vſufr. le. Adde qd cōtineat appellatione bonorū Bal. cōſi. lxxx. libr. j.

d ¶Venio. Vide Bald. in rubr. §. de ope. no. nunc. in ij. col.

e ¶Deferēt ex lege. no. q̄ bo. poſ. iſta nō eſt ius p̄toriū, ſed ciuile qa lex ciuilis iterdū defert bo. poſ. cōtra riū tamē ſentit & gl. in rub. q admi. & ibi Bal. in q.

f ¶Quis agit. Colli ge hic quod bonorū poſſeſsione. non eſt actio. Adde clarius Baldū in rubrica. C. qui admit. in ſecun da q. & gl. hic, & ibi etiam an ſit officium iudi. ꝑ Bal. ibi & ibi etiā an ſit iuris vel fa cti.

d non cadit in corporalibus. Venio[d] ad tertiam partem, & oppo. j. de verbo. ſigni. l. nihil aliud eſt hæreditas. vbi videtur eſſe idē hæreditas & bonorum poſſeſsio. Dicit gloſ. bonorum poſſeſsio eſt ius, ſcilicet prętorium. & hoc tenet Cy. C. vnde leg. l. certum. in j.q. ſed hoc eſt peſsimè dictum: quia eſt contra tex. l.j. & in ru bri. vt ex leg. ſenatuſv. conſul. &c. vbi bonorum poſſeſsio de

e fertur ex lege[e] ciuili. Vnde dico q̄ hic dicitur ius proſequendi, ſcilicet ciuile & prætorium. Non ob. l. contraria: quia ibi dicitur q̄ eſt ſucceſsio, non dicitur ius ſuccedendi. Præterea, ibi ſucce ditur propria voluntate, quaſi ſolo animo quis efficitur hæres. non autem dicit proſequendi: ſed bono. poſſeſ. eſt ius proſequē di. & ſic oportet q̄ petatur à iudice, vel hodie agnoſcatur corā iudice: vt j. ea. l. §. à municipibus. & hoc vult dicere tex. Item op po. q̄ hæreditatem non proſequamur per bonorum poſſeſsio

f nem. Non enim quis agit[f] per bonorum poſſeſsionem, ſed petit per bono. poſ. hære. pe. Dicit glo. bono. poſ. non eſt ius, quo per ſequimur, quaſi cauſa ſit immediata, quæ in iudicium deduci tur: ſed eſt ius, propter quod perſequimur. Ita dicit glo. Præterea hic dicitur in tex. retinendi, & ſic nō loquitur de iure, quo quis agit: quia cùm haberet poſſeſsionem, non poſſet agere: quia poſ ſidenti &c. vt l.j. §. interdictum. j. vti poſsi. Iſtud quod glo. dicit, dicit, licet in ſe ſit ſatis verum: tamen huic literæ non videtur cō gruere: quia Iuriſconſultus non intendit oſtendere q̄ ſit ius pro pter quod perſequimur: ideo dic q̄ tex. optimè loquitur. Nam ſcitis q̄ qui habet bono. poſ. edictalem, habet neceſſe petere eam confirmari à iudice vt j. ea. l. §. ſi cauſa cognita. Vnde iſta bono. poſſeſ. eſt ius perſequendi vt confirmetur à iudice, vel vt hodie agnoſcatur coram iudice. Sed ad id quod dicit, retinendi, &c. & poſſeſſori non eſt propoſitum remedium petendi: verum eſt a ctione reali: vt d.l.j. §. interdictum. ſed alias actiones poteſt habe re, vt ibi dicitur. Vel illud eſt verum ad petendum poſſeſsionē corporalem: ſed hic loquitur in petitione poſſeſsionis iuris in corporalis, in quo datur poſſeſſori vendicatio: vt l. & ſi fortè. §. j. §. ſi ſer. ven. Quæro: ergo pro prædictorum declaratione quid

3 eſt hæreditas. Reſpon. nihil aliud eſt ¶ quàm ſucceſsio in vniuer ſum ius quod defunctus habuit. iſtud intellige de quadam ſuc ceſsione, quam facit ius ſtatim homine mortuo. Ipſum enim pa trimonium repræſentat perſonam defuncti, & in eius locū ſuc cedit: vt de acquiren. rerum domi. l. hæreditas in multis. & j. de fideiuſ. l. mortuo. & iſta ſucceſsio vocatur hæreditas: ad hanc hę reditatem cōſequendam habemus beneficium iuris ciuilis per additionem hæreditatis: & iſtud ius ſuccedendi nobis competit antequàm ad nos perueniat hæreditas: vt l. pretia rerum. §. ad le. Falci. & ſic eſt aliud ab hæreditate. Si enim intelligeretur q̄ ius ſuccedendi nobis competens ſit hæreditas: ſequeretur q̄ hæredi tas nobis competeret antequàm competeret, quod eſt repugnā tia: vt d.l. pretia rerum. Et illud ius adeundi quid ſit, dixi §. de ac quiren. hære. l. is poteſt. Item ad acquirendum dictam hæredita tem, quæ eſt acceſsio &c. competit nobis beneficium iuris prę torij, ſcilicet bonorum poſſeſ. quæ quid ſit, dicitur hic. Poſtquā

4 em ¶ hērditas eſt adita, vel bo. poſ. agnita: deſinit eſſe hæreditas: & confunditur cum patrimonio adeuntis: vt l. ſed ſi plures. §. filio. §. de vulga. & pupil. & vbicunq̄ poſt additionem appellatur hæ reditas, eſt impropria locutio. Vnde in titu. de peti. hære. dum di cimus petere hæreditatem, intellige, id eſt declarari nos eſſe hæ redes: vt l. licet. de peti. hære. & ſic tria ſunt, ſcilicet hæreditas, & ius acquirendi eam: quod fit per additionem vel bonorum poſſeſ. Item ius petendi quod fit per petitionem hæreditatis. Quærit

5 gloſ. ego ¶ agnoui bonorum poſſeſ. vnde liberi. alius vult agno ſcere bono. poſ. vnde agnati probando ſe agnatum, & proban do me non filium: an audiatur? Dicit gloſ. q̄ ſic. Iſta glo. videtur contra l.j. in fi. cum l. ſeq. §. de libe. agnoſ. vbi ſi ſemel eſt iudicatū vtrum ſit liber. vel non decætero non poteſt moueri quæſtio. Dicit gloſſ. verum eſt, ſi lis non eſſet mota contra principalem contradictorem, cuius principaliter intereſt: alias ſi eſſet lata ſen tentia contra eum, cuius principaliter intereſt: tunc perpetuò præiudicaret, vt ibi. Vel dic quòd hic loquitur quando proba tiones fuerunt factæ ſummariæ, & ſic non præiudicant in alio iudicio: vt l. ſi quis à liberis. §. ſi vel parens. ſuprà de libe. agnoſ. & l. à diuo. §. ſi ſuper rebus. infrà de re iudica. Quæro an quis ſit vocādus q̄ petitur bo. poſ. videbitis infrà eadem. l. §. ſi cauſa cognita.

Diſpoſitio

LEX III.

Ona. Iuriſcōſultus volēs diffini re q̄d ſit bono. poſſeſsio, añ omnia vult oſtendere ſignificationē huius verbi bonorū, & huius verbi poſſeſsio, quę ſunt ſimul cōpoſita. Primò ponit expoſi tionem vſq̄ ad §. inuito. Et ſic habet tres partes, vt in eo patet. Secūda ibi: hæreditas aūt. Tertia ibi: bonorū. Dicit hic q̄ ¶ appel latio bonorū cōtinet cōmoda & incōmo da. contra in l. mulier. §. de iure do. So. dicit gl. §. eo. l.j. Aliud cū proferē à cōtrahētibus: aliud cū proferē à lege. & ſatis bene dicit. Sed contra hoc opp. q̄ a etiā quando ꝓferē ab homine, ſit idē, ſ. q̄ contineat cōmoda & incōmoda: vt l. cogi. in prin. ad Tre. Sol. Illa appellatio bonorū poteſt proferri tri bus modis ab homine, vt à cōtrahentibus: & tunc loquitur l. mulier. vel à teſtatore: et tunc loquitur l. cogi. §. ad Treb. & q̄ dixi in l.j. §. de le.j. & videbitis l. ſi quis ſeruum. §. fi. & l. ſeq. §. de le. ij. & facit. l. vlti. de vſu fruc. leg. Q̄ſq̄ proferē à principe cōcedē te beneficiū: & tūc dic vt l. Prīceps. de ver. ſig. & per Dyn. & per doc. Sed op. licet ap pellatio bonorū contineat cōmoda, & in commoda: non eſt tamē ex propria ſignifi catione: vt l. propriè. j. de verb. ſigni. tamen hic dicitur cōtra. Sol. Ibi propriè bona ap pellabantur. Si reſpicis tex. ipſe ſoluit, ſeipſum: quia cū dicit, in hoc loco. expone. hoc eſt, in hac cōpoſitione, cū dico bono. poſſ. ſecus ſi appellatio bonorū ſimpliciter pro fertur, vt ibi. Item opponitur. dicitur hic etiam, ſi nihil corporale eſt in hæreditate dicitur petita bonorū poſſeſsio. Cōtrà, in corporalia nō poſsūt poſsideri: vt l. ſeruus. §. incorporales. de acqui. re. do. Sol. † Aliud eſt dicere bon. poſ. vt ſit vna pars, & eſt no mē iuris: vt hic, & l. hæreditatis appellatio. de verb. ſig. Aliud eſt dicere bo. poſ. vel rei vt ſint duæ partes: & tūc eſt nomē facti, &

1 ☞ Diſpoſitio huius §. quòd habeat locum etiam in bonorum poſſeſsione edictali.
2 Bonorum poſſeſsio per ſeruum uel filium non acquiritur inuito.

Inuito. Oppo. glo. imò videtur q̄ ſic. Nam bonorum poſ ſeſsiones habentur vice hæredum: vt §. eo. l.ij. ſed hæ redes coguntur inuiti: vt §. ſui. Inſti. de hære. qua. & dif. Dicit gl. fallit ibi in §. ſui. Item faliit in l. recuſare. §.j. & l. cogi. & l. quia po terat. ſuprà ad Trebel. Oppo. j. proxi. §. verſi. ſed & ſi nemo. Sol. Bonorum poſſeſsio decretalis non defertur inuito: ſed bonorū poſſeſsio edictalis bene defertur inuito, vt ibi. Ioan. fuit in alia opi. quòd bono. poſſeſ. edictalis, & decretalis ſit vna & eadem.

1 Sicut ergo vna poteſt repudiari: ita & alia. Prima opi. quòd † hic §. habeat locum in decretali bono. poſ. communiter tenetur. & ſic opi. Ioan. hic non videtur vera, quam reprobat Cy. in l. certū. 2 in prin. in iiij. q. C. vnde legi. Quęro † vtrum per ſeruum vel fi lium bonorum poſſeſsio poſsit acquiri inuito. Videtur q̄ ſic: vt l. ſeruus, vetante. de verb. obli. & l. etiam inuitis. de acqui. rerum domi. Glo. tenet contrarium in hæreditatibus, vel bonorum poſ ſeſsionibus, in quibus eſt dubium an ſint locupletes vel non: ſed in contrarijs loquitur de acquiſitione aliarum rerum quam ac quiſitionem certum eſt prodeſſe.

1 ☞ Collegium, corpus, & ſocietas differunt.
2 Bonorum poſſeſsio ex teſtamento defertur ciuitatibus ſuperiorem recognoſcentibus. Ciuitates, quæ ſuperiorem non recognoſcunt habent fiſcum, & bona ut vacantia quæ runtur ſibi. Hæreditas ab inteſtato defertur ciuitatibus & municipibus habentibus libertum.
3 Differentia inter bonorum poſſeſsionem agnitam, & illam quæ competit ex prætoris edicto. Bonorum poſſeſsio quòd ſit duplex: una edictalis, alia decretalis.

A municipibus. Quæro † quæ differentia ſit inter ſocietatem, collegium, & corpus. Glo. dicit bene, vt in ea habes, & habetis etiam in l.j. de col. illi. & l.j. in prin. §. quod cu. vni. no. Quæro, quis eſt iſte alius qui poteſt agere nomine vniuerſitatis. Dic vt in glo. & bene. Quæ

2 ro ¶ quæ ſunt iſtæ bon. poſ. quæ poſſunt deferri iſtis ciuitatibus, & ſimilibus. dicit glo. ex teſtamēto &c. vide glo. quæ incipit, vt ſyndicus. ibi, & dic q̄ municipio, &c. Sed aduerte. iſta gloſ. dicit q̄ ciuitates non poſſunt habere bono. poſ. niſi ex teſtamento, qa quando bona ſunt vacantia, debentur fiſco, non ciuitati: vt l.j. & ibi no. C. de bo. va. Et hoc puto verum in ciuitatibus quæ princi pem recognoſcunt. Sed ſi ciuitas principem nō recognoſcit: tūc ipſa eſt camera ſui ipſius: vt l. apud hoſtes. j. de capti. & poſtli. re. & ſic ſibi bona vacantia quærentur. & ita de facto ſeruatur. Itē quod glo. dicit, q̄ ciuitates, & municipia non poſſunt habere ni ſi ex teſtamento, eſt verum, niſi habeant libertum, cuius hæredi tas ab inteſtato ei poteſt queri: vt l. inteſtato. §. ſi municipes. j. de

3 ſu. & leg. & l.j. j. de lib. vniuer. Quæro † quæ[1] eſt differentia in

2 ter poſſeſsionem agnitam, & illam quæ cōpetit ex prætoris edi cto. dicit glo. quia iſta agnita eſt decretalis: ſed illa edictalis, vt l. j. §. decretalis. j. de ſuc. edi. Sed quidam dicunt q̄ edictalis & de cretalis ſunt vna & eadem. Docto. tenent q̄ ſit duplex. vna edi ctalis, ex qua competit ius petendi decretalem, alia decretalis, ex qua habetur bo. poſ. hæreditatis petitio, vt habetis in l. ij. §. de bono. poſ. hære. peten. & no. C. eo. l.j. circa princi. ſed ſi eſſet vna & eadem: ſequeretur q̄ ſtatim quis poſſet agere bono. poſ. hære. petendæ, tamen ſine effectu: quia obſtaret exceptio. quod fal ſum eſt: quia ante ipſam agnitam nullum ius competit ſecundū Iaco. de Are. vt refert Cy. in l. fi. in q. iiij. C. vnde leg. Et hoc ꝓut exponimus prætoris edicto, ſcilicet mortui. Item poſſumus in telligere q̄ hic ponatur alius caſus. Dictum eſt q̄ pro illis vni uerſitatibus perſona legitima poteſt petere bono. poſ. ſed ſi per ſona legitima non petit: tunc iudex debet dare ex officio ſuo, & ſupplebit defectum iſtius adminiſtratoris: ſicut ſupplet defectū tutoris in perſona minoris: vt l. bonorum. in fi. C. eo. & l. ſi infan ti. in fi. C. de iure delibe. quod tene menti.

Dari. Dicitur hic à contrario ſenſu quòd ſi filiusfami. inte ſtatus decedit, non habet locum bono. poſſeſsi. hoc eſt correctum: quia filiusfami. habet hodie hæredē tam de iure Co dicis, vt l. quod ſcitis. C. de bonis quæ libe. quàm de iure Authē ticorum, per authen. de hæredi. ab inteſtato. §. j.

1 ☞ Bonorum poſſeſsio per alium acquiri poteſt, non hæreditas.
2 Ratio quare hæreditas non quæritur per procuratorem: bonorum poſſeſsio ſic.
3 Bonorum poſſeſsio quòd acquiratur per procuratorem generalem.

b **Acquirere.** [b] Vides quòd bonorū poſſeſsio non agnita, non tranſmittitur. Item tam per alium, quā per memetipſum pōt peti. dicitur hic quòd bono. poſſeſ. non agnita non tranſmittitur. contra. j. de contratabu. l. illud. §. ſi quis. & §. quod maximè. Gloſ. ſolu. & bene. Simile in l. ſcripturis. j. de Carbo. edi. & l. ventre. & quod ibi no. ſ. de acquiren. hęredi. Oppo. de l. Pantonius. ſ. de acquiren. hęredi. Solu.

c glo. & bene. Item oppo. [c] de ſucceſ. edicto. l. j. §. quibus. gloſſ. reſpondet optimè. dicitur

1 hic in prima parte, quòd † bono. poſſeſ. pōt quæri per aliam. contra in l. Paulus alias, per procuratorem. ſ. de acquiren. hæredita. Solu. Aliud in hæreditate: aliud in bonorū c poſſeſ. & eſt ratio diuerſitatis: quia bonorū poſſeſ. nititur æquitate prætoria: vt l. ſed cū patrono. §. bonorum. j. eod. & Inſtitu. eo. §. quos autem. & ideo quia æquitas naturalis hic magis cōſyderatur admittit ratihabitio ex poſt facto: ſed hæreditatis aditio eſt de iure ciuili magis rigoroſo: ideo non ſufficit ratihabitio ex poſtfacto. Iſta ratio conclu dit ad illud, quare in hæreditate debet præ d cedere iuſſus: ſed in bono. poſſeſsione ſuffi cit ratihabitio: vt nō. in l.j. C. eo. ti. ſed qua

d re[d] ꝑ † procuratorem non quæratur hære e

2 ditas. ſed bono. poſſeſ. ſic? Reſpondet gloſ. hic & in præalle. l. Paulus & §. ad Trebel. l. qui ita. §. j. quia aditio hæreditatis fit ſolo animo: ſed bonorum poſſeſsio non conſti tuitur ſolo animo, ſed requiritur factum. do cto. reprehendunt hoc: quia nō eſt verum: cùm ſtatim conſtituto procuratore ad ad eundum non videat adire: ſed cùm procu f rator adibit, videor adire. Et ibi eſt ratio: qa illa actio eſt magis ſolennis. & hoc ideo pa tet: quia in procuratore Cæſaris eſt ſpecia le: vt l.j. in fi. §. de officio procurato. Cæſaris g ergo in alijs eſt ius commune in contrarijs: vt no. per doc. C. eo. l.j. Quæro † vtrum re

3 quiratur ſpeciale mandatum. Quidam quòd non. & hoc repre hendit gloſ. Alij quòd ſic. Prima vera: vt j. codē. l. ſeruus. vbi ſine e mandato queritur: ergo multò magis cum mandato generali.[e]

1 ☞ Bonorum poſſeſsio hodie agnoſcitur coram iudice, & non requiritur eius decretū. Bonorum poſſeſsio quæ appellabatur decretalis, hodie dicitur iudicialis.
2 Bonorum poſſeſsio quæ tribuit ius, & decernitur cauſa cognita, non conceditur niſi per habentem merum uel miſtum imperium. Bonorum poſſeſsio hodie agnoſcitur coram quocunque magiſtratu.
3 Libellus hodie non requiritur quando agnoſcitur bonorum poſſeſsio, niſi apparet legi timus contradictor. & nume. 7.
4 Citatio partis non requiritur quando agnoſcitur bonorum poſſeſsio, niſi appareat legi timus contradictor. & nume. 7.
5 Seruus multis caſibus poteſt eſſe in iudicijs.
6 Citatio partis requiritur in confectione inuentarij.
8 Agnitio ſola an ſufficiat in bonorum poſſeſsione contra tabulas ut teſtamentum rum patur. quod ſic.
9 Citatio partis quòd requiratur quando datur bonorum poſſeſsio ex edicto diui Adria.
10 Aduerſarius quando eſt certus, nominatim citatur: aliàs ſufficit generale proclama.

f **Si cauſa.** [f] Oppo. de l.ij. §. dies. & §. in bonorum. j. quis ord. in bono. poſſeſ. ſer. Solu. Bonorum poſſeſ. quæ tri buit ius, datur iudice ſedente pro tribunali, & cauſa cognita: ſed aliæ dantur de plano, & ſummariè. Item oppo. videtur q̄ non ſit neceſſarium iudicis decretum: vt C. eo. l. fi. & Inſtitu. eo. §. fin.

1 & C. de cura. furio. l. fi. §. ij. Solu. † Fatcor q̄ hodie non eſt neceſ ſarium iudicis decretum: ſed ſufficit ſola agnitio coram iudice, & ideo bono. poſſeſ. quæ olim appellabatur decretalis, debet ho die vocari iudicialis: vt no. ſ. ea. l. §. à municipibus. & C. eo. l. fin. & per Azo. in ſumma huius titu. Oppo. glo. Inſtitu. de li. §. mul g tis. Solu. Ibi in manumiſsione: aliud in iſto decreto. Quæro[g] per

2 quem iudicem poſſunt dari iſtæ bono. poſſeſ. Breuiter † iſtæ bo norum poſſeſ. quæ ius tribuunt. & cauſa cognita decernuntur,

¶Quæro quæ an ſit differētia inter bono. poſ. edictalē vel de cretalē, adde Bal. in l. final. C. vnde legi. in princip. in penulti. q.

¶Acqrere. Iſtū tex. limita nō habere lo cū in impubere, per tex. & ibi Bar. in l. pe. j. eo. & in l. ſeru⁹. j. eo. & dū dicit hicq; reqrit ratihabitio, vi de j. eo. l. ſi ſeruus. in princ. & qđ ibi dixi. Itē dū dr q̄ bo. poſ. nō trāſmittit ad hæ redes, vide Bal. poſt alios in l. emancipa ta. C. qui admit.

¶Item op. Et an bo. poſ. poterit peti per ꝓcuratorē gñalē, Io. tenet q̄ nō. & domi. Rap. in d.l. Paul⁹. & eos ſequit Ludo ibi. Tu vide glo. fi. diſtin guēdē, quā nemo eo rū alle. in l. ſi marit⁹. C. mand. & ibi Bal. Andre. Barba.

s⁹ POMATES. ¶Sed quare. Addeq; iſta rō dānatur per Raph. in d.l. Paulus.

¶Mādato gñali. An ſufficiat gñale māda tū ad petēdā bonorū poſ. adde Cyn. & ibi ibi glo. & Bal. in l. ſi marit⁹. C. mā Cōtra rium tenet Imo. poſt doc. in l. Paul⁹. aliàs incipit, per procura torē. de acqui. hære.

¶Si cauſa. Et Bal. in c. dilectus. de offi. de lega. alle. iſtam gloſ. & q̄ ea vide ibi tex tum. Andre. Barba.

¶Quæro. Adde no. per glo. & Bar. in l.j. §. de iuriſdi. om. iud.

a ¶ Secūdò q̄ro. Vtrū in postulatiōe bonorū possessiōis requiratʳ libell⁹, vide Bal. i fi. l. j. C. si de momenta. pos. fue. appel. & vide qđ not. Imo. in l. filio p̄terito. in x ff. char. de iniu. rup. & Bar. in fi. hui⁹ col. Et An debeat specificari ex q̄ capite agnoscit bono. pos. vide Bal. in ru. C. qui admit. in iij. col. & ade Bar. post Cy. in l. fi. in iij. q. C. vñ legi. & per ea quæ habētur in l. in causę. ş. cā. b ff. de mino. dicit Bal. in l. Pōpo. in ij. colū. 4 de. pcu. q̄ vbi aliq̄d fit cū præsentia partis, vel ea citata, p̄sumit̄ fieri cā cognita. ¶ POMATES.

b ¶ Tertiò quæro. Et vide Bal. in rubr. C. qui admit.

¶ Debet requiri. An citatio partis requiraʳ, & vide Bal. in ru. C. qui admit. in iiij. col. in iij. q. & Bal. in l. j. in iij. iij. & v. oppo. co. ti. Et an cōtradictor vbi nō sit, requiraʳ citatio: & an obstēt ferię. & in l. fi. eo. ti. qđ aūt in bo. pos. ex Carbo. edic. vide Bal. in l. fi. in vj. col. C. vnde liberi. c

d ¶ A gl. nostra. Et per istā gl. & quæ hic dicunt, dicebāt Bal. & doc. in l. sed si hac. ş. ꝓtor ait. de in ius vo. q̄ licet in petitiōe vnię, de qua ibi, regratur causæ cognitio, tñ pōt cōcēdi p̄te nō citata: q̄a est actus extraiudicialis, nec ibi de magno præiudicio tractat. Nec ob. qđ ibi regraʳ causæ cognitio. d. ş. prætor ait. q̄a pōt rūderi, vt hic p Bar. adde q̄ dr debat Bal. in l. ea quę quō & q̄n iudex. q̄ in q̄busdā casib⁹ req̄rit citatio. vt in his q̄ sunt præambula citationū, sicut est impetratio veniæ. Itē q̄n petit pos. bo. vt hic. Itē in dādis apostolis. l. eos. C. de appel. Itē q̄n prætor aperit edictū oīb⁹, tam citatis, quā nō. l. cū vn⁹. ş. de bo. au. iu. pos. ad de Bal. in rub. C. qui admit. bñ facit quod no. Bar. in l. ait prætor. ş. si debitorē. j. q̄ş frau. credi. Itē allegaʳ ista gl. q̄ officio iudi. non requirit citatio qđ est verū in iurisdictione voluntaria quæ nō tangeret ius partis: aliās sec⁹. Itē 6 sec⁹ in iurisdictione contentiosa. Et vide Bald. post Bar. in l. j. quorū bo. C. & qđ dr in inq̄sitione, iux 7 ta ea, q̄ scripsi in l. ij. d ş. si publico. j. de adul. & vide q̄ dixi post Bar. in l. ij. in fi. j. eo.

sunt missi imperij, & ideo per iudicem delegatum, vel per alium non habentem mistum imperium. hoc non possum concedi: vt l. cogi. ş. vt possessio bonorum. ş. de offi. eius cui man. est iurisdi. & l. nec quicquam. ş. j. ş. de offi. procon. & leg. Agnitio quæ fit hodie potest fieri coram quolibet magistratu: vt instit. eo. ş. fi. & C. eo. l. fi. Secūdò † quæro vtrum in postulatione bonorum possess. requiratur libellus. Glo. in l. ij. ş. dies. j. quis or. in bono. pos. ser. dicit q̄ in his quæ causa cognita tribuunt̄, requiritur libellus: in alijs secus. Sed hodie sufficit q̄ pars agnoscat sine libello: quia nil petit à iudice, vel à parte. Tertiò quæro b vtrum pars † debeat citari secundùm ista iura, vel hodie secundùm tempora hodierna, secundùm quæ fit agnitio sola. videtur q̄ sic: quia dies bonorum possessionis sunt vtiles: vt l. ij. ş. dies. j. quis ordi. in pos. ser. sed vtiles dies dicuntur, q̄n est copia iudicis. & adueriarij: vt lege prima. de diuer. & tempo. præscri. & sic debet esse aduersarius. Sed respondeo, q̄ verum est in casu, in quo aduersarius debet requiri aliàs sufficit copia iudicis. Ita not. hic, & lege secunda. in princip. quis ordi. in bono. possess. seruj. Præterea, dicitur hic causa cognita: ergo debet intelligi parte præsente vel citata, vt l. in causæ. ş. causa cognita. super à mino. sed illud est verum in his, quę parant magnum præiudicium aduersario: sed ista bonorum possessio non tribuit aduersario præiudicium in proprietate, nec in possessione: quia quandocunq; veniens legitimus contradictor, præfertur, si probabit se, potiorem, vt not. ş. ea. l. versi. bonorū. sed glo. dicit contra: quia seruus potest petere bono. pos. vt j. eo. l. seruus. ergo fit parte non citata: quia seruus non potest esse in iudicio. Præterea bono. possess. datur hæreditate non adita: vt l. illud. in prin. j. de contra tabu. ergo nemo est qui citari possit. Patet ergo quòd pars non debet citari. Idem tenet Iaco. de Are. & Cy. C. eo. l. vlti. & etiā videtur mihi quòd in l. j. tangat Rof. in tit. de bono. possess. in fi. & in titu. de bonorum possess. contratabu. determinat contrarium q̄ pars debeat citari. & hoc per istum text. qui dicit, causa cognita. Præterea glo. in l. ij. ş. dies tenet q̄ debet dari libellus. Si enim aduersarius non esset, ad quid daretur libellus, non video. Ad id quod dicit, q̄ seruus non potest esse in iudicio, & tamen potest petere, & sic non in forma iudicij. Respon. imò † quando seruus petit, si in forma iudicij: quia in multis casibus seruus potest esse in iudicio, vt in momentanea possessione, & in alijs casibus no. in l. vix certis. ş. de iudi. ita Respondet Rof. ad id, quod dicitur q̄ hæreditate non adita potest dari bono. possess. quis ergo citabitur. Dicit Rof. quòd hæres institutus, qui habet ius succedendi. Pro hoc l. j. ş. penul. ş. de ven. inspici. & l. in concedendo. de aqua plu. arcen. Pro hoc facit, quia † in confectione inuentarij citatur pars. vt l. scimus. ş. sinautem dubius. C. de iure delibe. ergo &c. Ad idem facit C. si vt se ab hære. abstinē. si omnes. Quid dicemus? † Pro modo non recederem à glo. nostra: d quia tex. est in fi. princi. j. eo. l. seruus. vbi nemine petente potest dari bono. pos. ergo non in forma iudicij. Tamen cōcedo q̄ si appareret legitimus contradictor: tūc deberet dari libellus, & debere procedere negotiū solēniter. Ita intelligo gl. l. ij. ş. dies argu. l. fi. C. de edic. diui Adria. tol. Nō ob. quod dicit causa cognita: q̄a intelligo quo ad iudicis informationē. vtrū sit filius vel alius talis, qui debeat admitti vel non. Sed hodie certum est quod non requiritur partis citatio sine dubio: vt instit. e. ş. fi. & C. e. l. fi. Nā cū eo contradicente possit agnosce re; ergo non est citandus. Sed an hæc agni e tio † sufficiat in bon. pos. contra tab. vt testa 8 mentū rumpatur? Et quidam dicunt q̄ triplex est actus, scilicet agnitio, & hæc fit coram iudice, secundùm formam d. l. fi. C. e. Alius actus est, quo testamentū rescindit: & istud fit dato libello, sicut in quærela: vt C. de colla. l. vt liberis. & ş. de inof. testa. l. fi ſio. tamen hic non extinguuntur probationes ita plenè propter sequens indiciū qđ sperat. Tertius actus est in quo agitur bono. pos. hære. petitione vel interdicto quorū bonorū. C. quorum bonorū. l. j. Mihi au tē videtur q̄ ex sola agnitione facta coram iudice si sibi ius cōpetebat, testamentū rūpatur. Ita tenet expresse gl. C. de cura. su. l. fi. ş. ij. vbi videtur tex. tamen hoc venit examinandū postea in interdicto quorū bono rū summariè: vt C. quo. bo. l. j. & ibi not. vel in petitione hæreditatis plenè. Et hoc vide f tur velle glo. f in l. si seruus. j. de bo. pos. secū dū tabu. & probatur in l. filium. ş. si quis de 9 leg. præstā. & qđ ibi dixi. Quæro † quid in bo. pos. quæ datur ex edic. di. Adr. tol. vtrū f sit citanda pars? Rñ. q̄ sic pars quæ posset ledi, per l. nam ita diuus. ff. de adop. & l. hęc aūt. ş. j. j. quib. ex cau. in pos. ea. & l. de vno quoq. de re iudica. cū si. Nō ob. qđ hic no. q̄ ista bo. pos. de qua ibi loquitur nō parit præiudiciū in ꝓprietate, neq; in possessione. In possessione nō: q̄a per hoc rerū possessio nō adipiscitur: vt ş. eo. l. j. In proprietate non: quia venit iterum ad examinandum in bo. pos. hæred. petit. vtrum sit filius vel cognatus. Ita no. ş. ea. l. versi. bonorū. & hoc videtur sentire Cyn. C. de edic. di. adria. tol. l. vlti. Sed quali 10 ter † citabuntur aduersarij? Rñ. si est certus aduersarius, nomina tim debet citari: vt l. j. ş. pe. ş. de ven. inspi. aliās sufficeret, q̄ fieret generale proclama: vt in auth. si omnes. C. si vt se ab hæredi. abstī. & l. si eo tempore. C. de remis. pig.

1 ☞ *Ius accrescendi inter coniunctos coniunctione legali, quod habet locum in successoribus uniuersalibus, non in particularibus.*

In bonorum. In bonorum possessionibus locum habet ius accrescēdi. Item portio deficiēs accrescit ei, qui suam agnouit sine noua agnitione, si eodem iure succedebant. secus si diuerso. h. d. vsq; ad l. sed cū patrono. ş. bonorum. tex. ibi: non esse ius accrescendi, sine noua petitione, seu agnitione, vt sequitur. No. tex. cū cæteri, &c. quia est no. De materia huius. ş. habes. C. quando non peten. par. per Pe. de bel. Opp. primò extra glo. inter coniunctos cōiunctione legali nō est locus iuri accrescendi: vt l. & Proculo. ş. de leg. ij. Sol. † Verū est in particularibus in proprietate, vt ibi: sed in vniuersalibus successoribus est locus iuri accrescendi, vt hic, siue succedatur ex testamento: vt l. seruus communis ab extero. & ibi bona glo. ş. de acqui. hære. siue succedatur contra testamentum, vt per cō tra tab. vt in l. si duobus. in prin. j. de contra tab. siue abintestato vt hic, & C. quando non pe. par. per totum siue succedatur de iure ciuili: vt j. de suis & legi. l. si ex pluribus.

1 ☞ *Bonorum possessio ex testamento, & unde liberi ab intestato quod ex post facto cō currere possint.*

2 *Ius accrescendi, licet non habeat locum inter hæredes & legatatarios post emolumentū quæsitum, nisi in usufructu, tamen quando aliquis peteret restitutionem ut abstineret. & haberet locum in proprietate.*

3 *Ius accrescendi non impeditur per existentiam sui hæredis.*

Sed cum

de re iudic. & in alijs quę expediuntur officio iudicis, an requiratur citatio. Dic q̄ sic tractatur de præiudicio, q̄ sic per id quod no. Bald. post Bar. in aut. si qs in aliquo in ij. col. C. de edē. & ꝑ Inno. in c. humilis. de ma. & obe. & qđ di xi in l. de vno. de re iud. Et si petatur instrumētū insinuari, an requiraʳ citatio, vid Bal. in l. j. in fi. C. de li te cōtesta. & sic not. hic gl. & doc. q̄ vbi non est cōtradictor: nō requiritur citatio & idē Inn. in c. fin. de præsum. & Bal. in l. nō dubiū. in v. co. C. de legat. sed Bar. in l. de ætate. in ij. co. ş. de mino. dicit q̄ tūc debet fieri ꝓclama gña le. sed cū cy. in l. fi. C. q̄ admit. concordat & Bal. in l. ij. C. de his q̄ ve. gta. impe. etiam Bart. in l. C. de edict. dt. in quo an in mis. in possessio. requiraʳ citatio, et Bal. in l. gesta. in ij. col. in vl. sed pone. C. de re iudic. Et hanc gl. alleg. etiā no. Bal. in l. fi. in fi. C. qui res iu. non nocet.

e ¶ Sed an &c. Adde bal. in l. j. C. quo. bo. & l. j. ş. d. iu. om. iu.

f ¶ Velle gl. Adde bar. in l. j. fi. C. si de momen. pos. & Bal. in l. fi. in pen. col. C. vnde legi. Sed an qui obtinuit cōtra ta. hēat ne cesse petere bo. pos. vñ liberi, vide per Imo. in l. fi filius q̄ in potestate in pen. col. de lib. & posthu.

Ed cū patrono. Dicit hic q̄ scripto repudiāte patronus pōt totū petere q̄ro quo iure petit. Per cōtra ta. nō: q̄a nō cōpetit nisi ad certā ptē. p secū. ta. non: q̄a non est scriptus. Gl. rñdet tribus modis. Primò quòd petit q̄ vnde legitimi: vt l. ij. in fi. & l. ij. vnde legi. & instituto de libe. suc. ş. multis. Hæc sol. nō est vera: q̄a contra tab. & ex testamēto. & bo. pos. ex testamēto, & ab intestato non possunt concurrere: vt l. j. ş. j. j. si tabu. test. nul. ex. sed hic concurrent bo. pos. 1 ex testō, & vnde legi. & ab intestato: ergo &c. Sol. † Verū est q̄ ab initio nō possunt concurrere, sed ex pòst facto sic ar. l. circa. ş. de inof. test. Vel melius dico q̄ datur bo. pos. vnde legi. in totū ab intestato. & illa bo. pos. contra tab. cōuerteretur in vnde legi. Hoc probaʳ in l. si libertus præterito. in prin. j. de bon. lib. & l. ij. ş. si sub conditione. j. de bo. possess. secūm tab. & hoc puto verius. Alij dicūt q̄ patronus intrētabit bono. pos. secundū tabu. quia in locum repudiantis succesisit. hoc non placet: q̄a non succedit in locum repudiantis, vt veniat iure illius: sed iure suo: vt no. ş. eo. l. ij. ş. acquirere. in so. contra ij. l. j. ş. quibus. j. de suc. edi. Alij dicunt q̄ veniat per vnde le. bo. pos. extraordi. non placet: q̄a cùm habeat ordinariā, s. vnde legitimi, non debet venire per extraordinariam: vt l. in prouinciali. de ope. no. nun. & sic tene primā q̄ve nit per vnde legitimi in totū. Ista opi. retenta videtur q̄ ista lex non procedat. Aut enim dicis q̄ institutus nunquā adiuit: & tūc patrono nunq̄ competit cōtra tab. vt l. illud. j. de contra tab. & l. etiā. ş. vt patronus. j. de bo. liber. sed tex. dicit cōtrariū. Aut dicis q̄ hæres adiuit: & tunc nō potuit repudiare. sed tex. dicit contrariū: quare malè. Huius timore gl. dicit q̄ hæres adiuit, sed absti nuit per restitutionē in integrū, & potest esse bona sol. Et ex ipsano. † q̄ licet post emolumentum quæsitū non sit locus iuri ac 2 crescendi inter hæredes, & legatarios, nisi in vsufr. vt l. j. circa fi. de vsufru. accre. hoc est verum, nisi aliquis petat restitutionē vt abstineret: vt hic expresius in l. ex contractu. cū sua glo. j. de re iudi. Alij dicūt q̄ hic fuit institutus filius liberti, qui nunq̄ se immiscuit: tamē existentia sui hæredis operatur vt cōpetat contra 3 tab. vt l. & si ex modica. ş. si filius. j. de bo. lib. Ex quo no. † q̄ ius accrescēdi nō impeditur per existentiā sui hæredis. Tertij dicūt q̄ vnus ex hæredibus adiuit, qui postea renunciauit beneficio alterius abstinentis se, vt l. cum hæreditate. ş. de acquir. hære. & ista etiam potest esse bona.

Bonorū. a Oppo. q̄ ista lex nō sit necessaria habentibus ius legitimū: q̄a eo ipso q̄ petūt bo. pos. vident se gerere pro hęrede: vt l. puberē. C. de iure delib. Solue vt in gl. hic & ibi. Quæro, dicit hic q̄ legū tuendarū, &c. Gl. ponit plura exēpla: sed nos ponemus j. vt ex ll. & sena. bo. pos. de q̄ vbi est ru.

1 ☞ *Instrumentum, in quo dicitur, promisit dare centum, & illa cētum posita sunt per notam importantem centum, exequitur.*

Notis. Iste ş. † facit in arg. si in instrumēto continet promisit dare centū florenos, q̄ non debet mādari executioni, vt hic. Ad hoc optimè. C. de test. aut. qđ sine. & l. ij. ş. pe. C. de vete. iu. enu. & in prima constitutione Digestorū ş. pe. In cōtrariū est casus ş. de hære. instit. l. quoties. ş. sed & si quis. ꝑ centū. Sol. Quædam sunt signa incōsueta. & ex illis nō datur bo. poss. vt hic. Quædā sunt signa vsitata, vt pro cētum vnum centū: & tunc sufficit, vt in contrario. Fallit in d. aut. quod sine. C. de test. vbi de rigore Imperator non vult q̄ scribantur per notas.

Seruus. Dicitur hic q̄ seruus potest petere bonorum poss. quę ro vtrum dicatur de bo. pos. delata domino vel seruo. Dictt gl. de vtraq; vt i ea patet. Quæro, vtrū alij quā dño, possit dari possessio bonorū. Glos. q̄ sic, & bene. Si enim absenti & non petenti potest b dari: multò magis potest dari seruo petenti. Quæro, qualiter b de bet esse certus. Dicit gl. vt iudex, non vt priuatus: arg. l. illicitas. ş. veritas. ş. de offi. præsidis. & ideo est cautela q̄ hodie ponatur in actis q̄ iudex sciens ipsum filium sic decernit. Pro hoc text. in l. hæc autem. j. qui. ex cau. in pos. eatur. Dicitur hic q̄ bonorum possessio potest dari absenti, & non petenti: an quæratur incon c tinenti? Videtur q̄ non, nisi sequatur ratihabitio: vt ş. eo. l. ij. ş. acquirere. In contrarium q̄ incontinenti si iudex voluit. j. eod. l. penul. sed ibi loquitur in minore, vt ibi dicam.

Impubes. Quærit glo. quid de adulto. dic vt in glo.

1 ☞ *Scientia patris an noceat filio in bonorum possessione, & sibi.*

2 *Scientia filij q̄ nocet sibi uel patri.*

9 *Scientia patris uel tutoris an noceat pupillo.*

a ¶ Bonorū. Q̄ū succedēs p bo. pos. dicatur succedere cōtra, vel præter volūtatē defuncti vide Bald. in rub. C. qui admit. in vl. q. Sed vtrū agnoscēs bo. pos. videatur adire, vide Bald. in rub. C. eo. in vij. q.

b ¶ Quæro qualiter. No. q̄ iudex debet esse certus, vt possit agnosci bonorū possessio corā eo. & vide no. Bal. in rubr. C. qui admit. in ij. colū.

c ¶ Nisi sequaʳ. Et idē tenet Bart. in l. ij. ş. hoc aūt. in ij. col. de dam. infec. & dū dicit hic q̄ nō acquirit bo. pos. petita p absentē nisi secura ratihabitione, vide Bal. aliter loquentē in ru. C. q̄ admit. in vj. q.

d ¶ Tutor. An hanc legem vide Bald. in d. rub. in vj. q.

e ¶ Quædā alienatio. Repudiatio est alienatio: & in ea requiritʳ decretū iudicis & authoritas tutoris & vide qđ no. Bal. in l. pupillorū. C. de repu. hære. & tex. in l. ij. ş. si qs minor. ş. de minor. Sed vtrum cum decreto iudicis possit solus tutor repudiare, videtur q̄ sic, si impubes nōpōt cō sentire, vt quia est in fans, vel vt ei⁹ volūtas necessaria: quia si requirit in additiōe, d. l. potuit, multomagis in repudiatione. & p hoc hēs maximā limitationē ad l. j. ij. tutor. de suc. edi. & ad hāc l. & istis ad de oīno Bal. i l. bonorū. in ij. q. C. qui admi. adde quid si tutor repudiauit, & alius adiuit, & fructⁱ⁹ longo tpe percepit, dein de appet q̄ tutor repudiare non potuit: an hæres, qui adiuit, teneatur ad fructⁱ⁹, & si soluit creditoribⁱ⁹, an possit retinere in restitutione hæreditaris, vide Ro. consi. cxlix.

3 *Scientia patris uel tutoris an noceat filio in repudiatione. & p hoc hēs maximā limitationē ad l. ij. ş. tutor. de suc. edi. & ad hāc l. & istis ad de oīno Bal. i l. bonorū. in ij. q. C. qui admi. adde quid si tutor repudiauit, & alius adiuit, & fructⁱ⁹ longo tpe percepit, dein de appet q̄ tutor repudiare non potuit: an hæres, qui adiuit, teneatur ad fructⁱ⁹, & si soluit creditoribⁱ⁹, an possit retinere in restitutione hæreditaris, vide Ro. consi. cxlix.*

1 ☞ *Tutor an solus possit repudiare bonorum possessionem pupilli delatam.*

2 *Repudiatio expressa patris uel filij, an noceat patri uel filio.*

3 *Repudiatio domini nocet seruo.*

Abbas repudiat hæreditatem delatam monacho.

d **Tutor.** d Opp. gl. de l. si ad pupillū. ş. de authorita. tut. Duæ sunt sol. in gl. Vna est q̄ solus tutor non pōt: sed consentiēte pupillo sic: ar. l. potuit. C. de iure delibe. melius in l. j. ş. tuter. de succes. edi. Alia sol. est Azo. & est no. q̄ solus tutor non potest, vt hic: sed tamen potest consentientibus amicis, & iudice. Quid dicemus? Ista opi. Azo. potest esse vera, rectè intelligendo: quia ista repudiatio videtur quædam alienatio e istius iuris quæsiti pupillo, id est sicut in alienatione rerum requiritur iudicis authoritas & tuto

a ¶Quæro vtrũ. vide Bar. in l.j. qui admi. & ſ. l. proxi. §. fi. ad fi. & ibi Bal. maximè in xvij. col.

b ſ.s POMATES. ¶Ex hoc cõcludetur. Adde quod iſta opinio eſt communis per Alex. in l. legatum. d. leg. j. vbi latè.

c ¶Abbas repudiare. Abbas repudiare põt hæreditatẽ delatã monacho: vide Bal. in l. ex repudiatione. C. de fidei. in l. j. ĩ x. q. C. q admi. & in l. cõtra iuris. §. j. de pac. & qđ ibi ſcripſi poſt eũ. & in l. in bonorũ. in v. q. C. q admit. & in l. pen. C. de repu. hære. & Cano. in cõ preſentia. de p̃ba. Cy. in l. Deo nobis. de epiſc. & cle. & Bal. in l. is qui hæres. §. fi. de acq. hę. & iſta opi. videt verior, qa monachus nõ habet velle neq; nolle. ca. fi religioſus. de ele. ĩ c. vj. & vide no. p̃ bal. in l. fi. in prin. de bo. q̃ li. Adde Ang. conſ. lxxx. & xcj.

d ¶In bonorũ. Dicitur hic qs dicaẽ locꝰ inſignis, & vide Inn. ſ. c. ſtatutũ de reſcr. ĩ vet. ciuitatibus. Et oĩno Bal. in l. iuris. C. qđ admit. & ibi habeẽ etiã qs debet probare. & vide Bar. in d. l. idẽq; pro ſocio. & Bart. in l. ſi ab hoſtibus. §. fi. ſol. mat. Adde tu etiã ad Bar. hic Are. in ca. intelleximus. de iud.

e ¶Debet credere ſic. Et ideo dicit Pet. de Anc. in cle. ne Ro. de le. in prin. q̃ habẽs p̃ ſe opi. doc. excuſatur ab expenſis quaſi habeat iuſtã cãm litigã di. nã doc. habẽt autoritatẽ à iure interpretandi conſti. & iura, hoc habẽt q̃ eorũ autoritates ſunt probabiles, & in ſcriptis redigẽdæ, vt no. de poſtu. præla. c. j. & C. đ pfeſ. q in vr. Conſtã tino. l. j. li. xij. & hic adde Bald. in l. iuris. C. q admi. ibitũ limitat iſtã. §. & dicit p hãc l. Bal. q̃ notarius q debet facere teſtm̃ ſecũdum cõſi. ſapi. ſi appoſuit nõ apponẽda de cõſi. ſap. nõ tenẽ de falſo: qa excuſaẽ credẽdo ſapienti. & illud qđ ſ. dixi ſe cũdũ Pet. de Anc. limitat d. Ant. ĩ c. finẽ. de do. & cõtu. ĩ fi. x. col. niſi opi. doc. eſſẽt cõtra cõem opi. vide q̃ dixi poſt Imo. in l. fi. de re. iu. & no. Im. in l. q ante Calẽdas. in ij. col. de ver. obli. & q̃ non excuſeẽ iudex, ſi credat alteri ĩperito. ſed Bal. in l. ſi cõuenerit. de re iudi. cũ cõcor. & ibi dixi poſt Imo. Adde qđ cõſil. doctor. excuſat ab expẽſis, Pet. de ancha. conſi. cxxiij.

f ¶Cũ qđã. Vide Bal. in l j. C. de iure delib.

g ¶Proponit q̃relã ad de bar. ĩ l. poſthum⁹. §. fi. ſ. de inof. teſt. & vide l. ij. & ibi no. p̃ Bal. C. de repu. hæ. per Imo. in l. filio præterito. de iniu. rup.

ris: ita ĩ hac repudiatione requiritur iudicis authoritas & tutoris: vt l. magis puto. §. fundũ. ſ. de re. eo. Et ſi dicis, qđ ibi loquit in fundo legato, qui tranſit recta via in pupillũ: Rñ. q̃ licet bonorũ poſſ. non tranſeat ipſo iure: vt ſ. e. l. j. & ibi de hoc: tamẽ iſtud ius dicatur mobile vel immobile, ſecundũ id, cui adjicit: vt l. j. & ij. C. ſi aduer. tranſac. & l. ſi ad reſoluẽdũ. C. de prædi. mi. & no. per Dy. in l. poteſt pupillus. ſ. de autho. tu. Quod autẽ dicit Azo. q̃ requiraẽ amicorũ requiſitio, intelligitur ſecundũ l. magis puto. §. nõ paſſim. ſ. de re. eo. & qa antequàm fiat additio vel repudiatio interrogabunt cõ ſanguinei, & amici, an hoc expediat pupillo vel non: vt ibi dicitur. Oppo. dicit hic q̃ tutor põt petere, nõ repudiare. Cõtra: ille, q̃ põt acqrere, põt repudiare: vt l. q̃ põt. j. de reg. iur. & l. is poteſt. ſ. de acq. hære. Sol. dicit glo. illa regula fallit in his adminiſtratoribus: quia nõ videnẽ tutores, cũ pupillum ſpoliant. Glo. iſta dicit bñ. Sed dic clarius: qa qđ dicit in l. qui poteſt. eſt verũ in eo, q̃ ſuo nomine poteſt acquirere: quia ille põt repudiare, niſi ætas ſit impedimẽto: ſed ille q̃ habet acquirere nomine aliorũ, non põt repudiare, vt hic. De hoc vide qđ no. C. e. ti. l. bonorũ. in ij. oppo. Quæro† vtrũ⁴ exp̃ſa repudiatio filij noceat patri, vel repudiatio patris noceat filio. Habetis tex. in l. is q. §. fi. ſ. de acqui. hæ. vbi dicitur q̃ nõ nocet: & hoc ſecundum hæc iura: ſed hodie plus: quia vnius repudiatio aliꝰ proficit: quia ſi vnus repudiat, alius habet: vt l. fi. C. de bon. quæ libe. Quæro† vtrũ repudiatio domini noceat ſeruo, vel è conuerſo. Text. q̃ ſic in l. legatũ in j. charta. ſ. de le. j. Pro hoc etiã j de ſucceſ. edic. l. j. §. per ſeruum. Ex hoc etiam concludetur^b q̃ hæreditatẽ delatam monacho poterit abbas repudiare, ^c non autẽ monachus: æquiparando monachũ ſeruo: vt no. in l. cùm hæredes. §. finali. infrà de acqui poſſeſsio.

1 ☞ *Peritorum copiam ſi quis ſe non habuiſſe dicit, an ei vel aduerſario incumbit onus probandi.*
Periti præſumuntur eſſe in loco inſigni.
2 *Locus inſignis quis dicatur: vbi habetur quod eſt, vbi merum vel miſtum imperium exercetur.*
3 *Sciens conſanguineum proximiorem defunctum præſumitur ſcire hæreditatem ſibi eſſe delatam.*
4 *Credens conſilio alterius, ſi per ſe ſcire non debet, excuſatur.*
Aſſeſſor non tenetur ſequi conſilium alterius.

d IN bonorum. ^d Diuidi tur ĩ tres partes. Primò ponit dictũ in genere. Secũdò ponit exemplũ in bon. poſſ. ex teſtamento. Tertiò in bonorũ poſſ. ab inteſta. Secunda ibi: & ideo. Tertia ibi: ſatis enim. Not. ibi: copiam. &c. Op. & videtur q̃ iſta diſtinctio, potuerit vel non potuerit conſulere peritiores, non debeat fieri: vt l. regula. §. ſed iuris. ſ. de iur. & facti igno. Dicit glo. q̃ hæc diſtinctio fit quãdo tractamus de lucro, altãs ſecus: vt in cõtrario. Idem dicit Dyn. in c. iuris ignorantia.

1 de reg. iur. lib. vj. & etiam no. in contrario. Dicitur hic† copiámque eorũ, quæro quis debet probare an ego, aduerſarium habuiſſe copiam an ipſe aduerſarius, ſe non habuiſſe copiam. Videte, nos habemus tex. dicentẽ q̃ in ciuitatibus & locis inſignibus. vt ſi eſt caſtrum nobile, eſt præſumptio q̃ ibi ſit copia peritorũ, vt eſt tex. in c. ſtatutum. extra de reſcri. lib. vj. Sed tunc quæro
2 † quis dicatur locus inſignis. Rñ. tex. dicit, vbicunq; eſt cõmunã tia, vel caſtrum qđ habeat forũ iudiciorũ, & habeat merũ & miſtũ imperiũ, dicitur locus inſignis: vt l. ſi duas. §. decet autẽ. ſ. de excu. tut. Et per hoc debet intelligi qđ aliàs dixi vobis, q̃ imputatur alicui cur non miſit procuratorem. Quãdoq; dixi q̃ debet intelligi ſi inueniebat procuratorẽ ſufficientẽ: vt l. idẽmq; in fin. prin. ſ. pro ſo. Vtrũ autẽ debeat reperiri, & an præſumaẽ ſufficiẽs ex qualitate loci præſumiẽ, vel nõ, diſtinguendo vt ſ. dixi tene
3 menti. Vltimò hæc† lex facit ad id qđ dixi vobis in l. qui duos. ſ. de reb. dub. q̃ eo ipſo q̃ quis ſcit proximiorem conſanguineũ & illũ defectum, de cuius ſucceſsione tractatur, præſumiẽ ſcire
4 ſibi eſſe hæreditatem delatã. Item facit† q̃ qui conſuluit peritorẽ, & eius conſilio facit, debet ei credere. nõ dicas debet, qđ importat neceſsitatẽ: qa alterius conſiliũ qs non tenetur ſequi: vt l. Titiũ & Mæuiũ. in prin. de admi. tuto. Sed dic q̃ debet credere
e ſic, ^e vt ſi credit, habeat iuſtã cãm credendi: & ideo ſi errauit, habet iuſtã cãm erroris: vt eſt tex. hic. qđ tene menti. & hoc in perſonis, quę nõ debent ſcire per ſe. Pro hoc tex. hic, & in l. regula. §. ſed iuris. ſ. de iur. & fact. igno. Nã ſi vnus aſſeſſor petit cõſiliũ ab alio, certè credendo conſilio illius non habet iuſtam cauſam ignorantiæ: quia per ſe debet ſcire: & ideo imperitia ſibi imputatur: vt in l. imperitia. j. de reg. iur. lib. vj.

ON eſt ambigendum. Opp. etiam q̃ quilibet admittatur cum fiſcus vltimò veniat; vt C. de cad. tol. l. j. §. pe. Sol. vt in gl. Sed quæro quare magis dicis de iſtis quàm de aliꝭs. Rñ. quia iſtæ perſonæ videbanẽ admitti iure quo dã ſpeciali: & ideo facilius videbantur excludi: vt l. eius militis. §. militia. ſ. de teſta. mili. Vltimò glo. quærit vtrum inter fiſcum & rempublicam ſit differentia. Et dicit q̃ nõ. & de hac q. ponũt doc. in l. Reſpublica. C. ex qui. cau. ma. & tangitur in rubri. C. de iur. fiſci. lib. x. & in auſ. de hære. & Fal. in prin. Sed meliùs quàm per alium ponitur per Gul. C. communia de ſuc. l. j.

Vbicunque. Opp. de l. j. §. & ſui. de contra tab. & l. ſed cũ patrono. §. j. ſ. e. gl. ſoluit, & bene. & eodem modo ſol. Inſti. eo. ti. in prin. vel clarius, quia qñ aliquis p̃hibetur de iure ciuili in odium ipſius: iunc non admittitur, vt hic. Sed & ſi prohibet prætor propter aliqđ delictum: tunc põt admitti de iure prætorio. Ita no. Dy. in ca. cum quid vna via. de reg. iur. lib. vj.

EDicto. Hic eſt tex. præcedentis. §. Not. ex hac l. quę ſit cauſa capitalis. Simile in l. ſi verò §. qui pro rei. ſuprà qui ſatiſ. cogã. & in l. ij. de public. iudic.

1 ☞ *Agnoſcere bonorum poſſeſsionem uidetur quis quando eſt certus de uiribus teſtamenti: & illud dicit falſum.*
Certus quando quis poſsit eſſe teſtamentum falſum, quãdo dicitur falſum facto alieno.
2 *Proponens querelam inofficioſi, in dubio uidetur proponere animo adeundi.*
3 *Certus de teſtamento ſi proponit nullitatem teſtamenti, uidetur adire.*

f CVm quidam. ^f Qui dicit teſtamentum † falſum, videtur bo. poſ. agnoſcere, ſi de teſtamenti viribus certus erat. h. d. no. lex. Oppo. extra glo. dicitur hic, quam fortè certus accuſationis. Contra: quando teſtamentum dicitur falſum facto alieno non poſſum eſſe certus: vt l. cum falſum. ſ. de acquiren. hæredi. Solu. Oportet te intelligere ſic, quod proferebatur teſtamentũ factum certa die. ego ſum certus quod iſtud teſtamentũ eſt falſum: quia tota illa die fui Romæ cum teſtatore. Iſta eſt reſponſio Accurſij in ſimili in l. Pantonius. §. rei. ſuprà de acquirenda hæreditate. Secundò opponitur extra gloſ. de l. quemadmodum. ſuprà de inofficioſo teſtamento. vbi agendo de inoffi. non videtur agnoſcere hereditatem. & de l. Antiſtius. & quod ibi per Dyn. ſuprà de acquirenda hereditate. ſol. † Aduerte, quando eſt certum, quo animo quis proponit querelam^g vel actionem falſi, vel nullitatis, tunc ſtamus certo, vt in legibus contra rijs. Si verò eſt dubium: quid tenendum? Dic quod in querela inofficioſi in dubio videt proponere aĩo non adeũdi: vt l. Antiſtius. & d. l. quẽadmodũ. Et hoc puto verũ. Ratio, qa tunc cum querelã propono, ſi vellẽ tũc adire, nõ poſſem ab inteſtato: quia tunc teſtamentũ durat: vt l. quãdiu. de acqui. hære. & l. antequã. C. cõia de ſuc. ideo nõ ꝓpono vt adeã: ſed vt parẽ míhi viã adeũ di. Pro hoc quod no. in l. j. §. ſed ſi parendi. ſ. de condi. ob cau. & l. ſã dubitari. de hær. inſti. Sed qñ ꝓpono querelã falſi: tũc ſi ſum certus de viribus teſtamẽti q̃ eſt falſum incõtinẽti poſſem adire, ſi vellẽ: vt l. cũ falſum. ſ. de acq. hære. & incõtinẽti poſſem ꝓponere bo. poſ. vt hic: ideo proponẽdo videor agnoſcere, vt hic: arg. l. iam dubitari. & ibi no. de hære. inſti. Si verò nõ ſum certus de viribus teſtamẽti: tũc idẽ quod in querela inoffi. quia nõ videor ꝓponere animo adeũdi: arg. l. quẽadmodũ. de inoffi. teſt. & l. Antiſtius. præalle. In iure verò† dicẽdi nullũ, dico idẽ quod in cauſa falſi: quia ſi quidẽ cauſa nullitatis reddit me certum: tunc ſtatim poſſum adire: nec eſt neceſſe q̃ petam annullari à iudice: quia ius annullat: vt l. quæ ſub cõditione. §. fi. ſ. de condi. inſti. & ideo cũ ꝓpono nullitatẽ, videor adire: vt l. ſuus. ſ. de acqui. hęre. Si verò ſum incertus de nullitate: tũc idẽ quod in querela inoffi cioſi, vt dixi in querela falſi: quia non ſum certus de viribus teſtamenti, & ſic non poſſem adire. l. licet & ſi de ſua. de acqui. hę. Opp. ad allegata gl. q̃ prouidendo in vno, non videor prouidere in alio: vt l. ſi ſeruus. j. vi bo. rapt. & not. ſ. de alie. iud. mu. cau. fac. l. itẽ. in prin. Dixi in l. ſi ſeruus. Sed oppo. q̃ imputeẽ hic, cur ſimul oẽs non propoſuit. ſicut dicimus ſemel in tutore, cui imputatur, ſi omnes excuſationes non propoſuit ſimul: vt l. ſcire. §. ſcire. ſ. de excu. tut. & Inſti. de excu. tu. §. qui autẽ. Sol. vt in glo. & idem puto hodie, cũ proponẽdo exculationẽ ſufficiat, vt videatur agnoſcere, vt hac l. hic loquitur qñ fuerunt propoſitæ intra tempus, intra quod poſſunt proponi. Quæro qđ ſi fuerũt pro poſitæ poſt. Hic ſunt duæ gl. quæ videntur ſibi contrariæ. & eſt prima glo. & vltima. Sed veritas eſt q̃ prima glo. loquitur qñ de viribus teſtamenti erat incertus, ideo tempus non currit: ſed ſecunda glo. loquitur, quando erat certus de viribus teſtamenti: ideo ſi intra tẽpora nõ propoſuit, ſibi imputatur, & tẽpus currit.

a ¶Verũ in impubere Not. q̃ ſi aliqs agnoſcit bono. poſſ. p̃ pupillo ſine mãdato, ſibi quærit rati habitiõe. & hic erit caſus in quo hodie erit neceſſaria bonorũ poſſeſsio. pro quo vide qđ dixi poſt Bart. in l. certũ. C. vnde leg. & no. Bal. in rub. C. qui admit. in vj. q.

b ¶Secundò no. Et vide bal. in l. certũ. ꝑpe prin. vnde cog. And. Barba.

c ¶Nõ nocet. Si reperitur in lib. notarij, talis produxit inſtrumentũ non cancellatũ: nõ nocet. Et vide Bal. in l. ſi vnus. in fi. & l. noſtra. in ij. col. C. de teſt. & ĩ l. geſta. in fi. de re iudi.

d ¶An ſit iuris. An iſte bo. poſ. ſint facti vel iuris adde qđ no. per Bal. in rub. C. qui admit. in ij. q. & melꝰ in l. infantis. eo. tit.

PAulus. No. tex. ibi: niſi is q &c. Oppo. q̃ p matrẽ acquiratur dñium filio: vt l. die ſponſalio rum. ſ. depoſi. ergo & bo. poſ. Gloſ. ſol. ſed non placet. quare dic q̃ dñium acquiratur filio. verũ eſt, ratihabitione ſecuta: & ita hic eſſet. Item opp. ad fi. hic innuit q̃ impuberi quæritur incontinẽti, ſi iudex vult. Contra ſ. e. l. ij. §. acquire
2 re. Sol. Credo hoc verum in impubere, ſ in cuius perſona poteſt iudex officium tutoris aſſumere: vt l. bonorũ. C. eo. tit. ſed in impubere maiore nõ credo q̃ quæratur ſine ratihabitione: vt lege contraria. & ita intelligo l. ſeruus. ſ. eo. tit.

QVoties. In tex. ibi: cœperit. ſ. poſt ratihabitionẽ. Opp. de l. ſi quis alicui. ſ. de acqui. hær. Sol. Hic habuit ratum anteq̃ in furorem incideret. & hoc quod dicit tantum habuiſſe, intelligo de iure: qa valet ratihabitio.

Si tabulæ teſtamenti extabunt *Rubrica.*

Circa rubricam gl. quærit tres queſtiones. Primò, in quo differt iſte titulus à titulo ſi tab. teſ. nullæ extabunt. Secundò quæ ſunt communia, & in quibus conuenit bono. poſſeſ. ſecundùm & contra tab. Tertio, quæ ſunt illa, in quibus differt bo. poſſ. contra tab. à bo. poſ. ſecundum tab. Dic vt in glo.

1 ☞ *Scriptum propriè non dicitur, quod ſenſu percipitur.*
Teſtis, qui reddit rationem per uerbum credit, non probat.
2 *Inſtrumentum ſi à principio producitur non cancellatum, nec uitiatum, ſi poſtea appareat uitiatum non nocet.*
3 *Hæreditas de iure ciuili adiri poteſt, & legatum debetur licet teſtamentum ſit inconſultè deletum.*

LEX Vnica.

1 HAeredi. No. † q̃ non põt dici propriè ſcriptũ, quod ſenſu percipiẽ: ſed oculis debet videri. Simile in l. j. circa prin. ſ. de his q̃ in teſta. delen. qđ facit ad dictũ teſtis q̃ reddit rationẽ per credit: qa nõ valet: ſed deberet dicere, quia vidit vel audiuit, vel per aliquẽ ſenſum corporeũ. Facit. l. qui teſtamento. in fi. ſ. de teſt. & p̃ Imo. in c. cũ cauſam. extra, de
b teſti. Secũdò no.^b q̃ ſufficit inſtrumentũ nõ eſſe cancellatũ, nec vitiatũ tẽpore quo producit in iudicio, & licet poſtea reperiaẽ vitiatũ, non vitiat, vt hic. & ideo ſi reperiaẽ in libro notarij, talis produxit inſtrumẽtũ nõ cancellatũ nec vitiatũ ſi poſtea reperiaẽ cãcellatũ, nõ nocet: quia ſufficit fidẽ imponi chartulę in initio: vt C. de fide inſtr. l. vlti. qđ tene mẽti. Opp. q̃ ſi deletũ eſt teſtm̃, nõ deẽ bo. poſ. vt l. noſtrã. C. de teſt. vbi no. q̃ ſufficit teſtm̃ extare tẽpore mortis. Solu. Hic inconſulto fuit deletũ: ibi verò conſulto, vt plenè no. in l. j. de his quę in teſt. delen. Itẽ opp. de l. j. §. ſed ſi legi. & §. j. ſ. de his quæ in teſt. delen. Sol. hic quantũ ad bo. poſ. ſecundũ tab. ſed quã tum ad legata, vel ad hæreditatẽ non procederet hæc lex: quia licet teſtm̃ ſit incõſul
3 tè deletũ, legata† debenẽ: & adiri poteſt hæreditas de iure ciuili. no. in l. j. §. ſed conſulto. ſ. de his quæ in teſt. delen. Vltimò vide glo. quæ incipit. i. ex præſumptione. ibi ar. contra. de codi. l. fi. So. iſta concordat. Item ibi, l. errore. ſed hic fuit nomen hæredis ſcriptum: ibi fuit omiſſum, hæres eſto. vel ibi quantum ad additionem de iure ciuili: hic quantũ ad bo. poſ. ſecũdũ tab. vt ſ. dixi. ſed prima plus placet.

c ¶Curator furioſi agnoſcit bonorum poſſeſsionem ad furioſi commodum.
Subſtitutus admittitur quãdo inſtitutus differt adire, nec contra eum poteſt ſubueniri.
3 *Bonorum poſſeſsio quæ defertur infanti eſt iuris, & tranſmittitur.*
4 *Bonorum poſſeſsio delata furioſo eſt facti, donec eſt in furore, & non tranſmittitur, ni ſi eſſet rogatus de reſtituendo: quia tunc eſt iuris.*
5 *Bonorum poſſeſsio agnita per tutorem, quare eſt quod quæritur infanti irreuocabiliter, non ſic furioſo per curatorem.*
Infans & furioſus quo ad reſtitutionem ſaltem ex clauſula generali æquiparantur.

LEX I.

FVrioſo. Primò ponit edictum. Secundò reſpondet tacitæ obiectioni. Tertiò format vnam aliam quæſtionem, & eam determinat. Secunda ibi: nec ſi curator. Tertia ibi: quid ergo ſi curator. Ratio primi dicti eſt quòd furioſo non cedit tempus: quia non poteſt agnoſcere. Item ſubſtituto non currat, donec excludatur inſtitutus. Et ad hanc rationem opponit hic Iuriſconſultus in ſecunda parte. l. Oppo. & videtur† quòd curator furioſi non poſsit agnoſcere bono. poſſeſsio- 1
vt j. de ſucceſ. edi. l. j. §. furioſi. Dicit gloſ. q̃ ad commodum furioſi poteſt, vt habeat fructus, nõ tamen quo ad incommodum. Item oppo. q̃ quãdiu eſt locus inſtitutioni ſubſtitutus nõ admit
2 tatur: vt l. quãdiu. ſ. de acqui. hær. Sol. Illud verũ†, niſi inſtitutus differret adire, nec contra eũ poteſt ſubueniri: tunc ſubſtitutus admittitur ſicut inſtitutus ſub cõditione: vt l. ij. §. ſi ſub conditione. j. de bo. poſ. ſecundũ tabu. & l. ſi quis inſtituatur. de hære. inſtituen. & quod ibi not. Dicitur hic q̃ ſubſtitutus cauet. Contra ĩ l. fi. §. omni ſatiſda. C. de cura. furio. So. Ibi de ſatiſdatione præſtanda à curatore quã prohibet: hic de præſtanda à ſubſtituto quam debet præſtare: vt hic, & arg. non enim aliter. ſ. de adopt.
3 Quæro, † iſta bono. poſ. quæ datur infanti: an ſit iuris^d vel facti.
d Tex. eſt quod eſt iuris. l. ſi infanti. C. de iure delib. quia acquirit
4 bon poſ. quæ eſt iuris. & ad hæredes ſuos trãſmittit. Quæro† de bono. poſ. quæ datur furioſo: an ſit iuris vel facti. Et hic glo. videtur dicere q̃ ſit facti, vt proſit ſolum q̃ percipiat fructus, non quod verè hæres efficiatur per bono. poſſeſ. Contrarium not. in l. fi. §. ſed ſiquidem. & §. tali. C. de cura. furio. & illam teneo. Tamen ſiue dicamus facti, ſiue iuris, ſemper eſt idem iuris: quia donec eſt in furore eſt bono. poſſeſsio. ſed ſi in furore decedit, fingitur bono. poſ. non fuiſſe, & ad hæredem non tranſmittit: vt

a ¶Fallit casu. Idē in casu qñ habet ſubſtitutū exēplarē: quia propter hāc bo. poſſ. confirmaē ſubſti. exēplaris ſecundū Bart. & doc. in l. ex facto. verſi. viij. & vlti. de vulg. & pupil.

b ¶Poteſt reſtitui. An furioſus poſsit reſtitui in integrū aduerſus bo. poſ. adde bal. in l. infantis. C. qui admit.

c ¶Mutus vide Bald. in l. j. in prin. iij. colū. de ver. ob. An mutus & ſurdus poſsit donare, vide Bal. in l. ire militari. ſ̄. de teſt. militari.

d ¶Aſsimilātur furioſo. Adde q̄ idē tenet Bart. in l. mutū. ſ̄. de acqr. hære. & in l. cui corū. §. fi. de poſtu. & Ang. in l. ſeruo inuito. §. ſi pupillo ad tre. & Bald. & Ange. & Paul. de Ca. in l. j. in princ. de ver. ob. licet ibi aliter Bar. dixerit. Et ad hoc vide Imo. in l. q̄ id q̄d. §. mutus j. de do. & Imo. & roma. in d. l. j. in prīc. de verbo. obli.

e ¶An ſit furioſus. qualiter probetur qs mutus, cæcus, furioſus: vel ſurdus vel prodigus, adde Bar. in l. nec codicillos. C. de cod. & in dicta l. is q̄ per Barto. in l. furioſum. C. qui teſt. fa. poſ. & in ru. ſi ex fal. inſtru. & Bart. & Bald. in l. mutū. ſ̄. de acq. hær. & glo. in c. Gōſald⁹. xvij. q. ij. & xciij. diſtin. ca. legitimus. & qñ notarius faciens inſtrumētū multi ex plicet ſigna, & ſensū vide Pet. de Anch. et alios in c. cū apud. de ſpō. per Bar. in l. mutū. de acq. hę. Et q̄ de beat teſtis deponere de actu furoris, tenet Bart in l. ſi quid etiā. C. ſo. ma. Et not. q̄ detineē in carcerem per cōſanguineos, p̄ſumit furioſus l. diu⁹ & Bal. ſ̄. de offi. preſi. & vide de mō probandi furioſum, glo. & Imo. in l. ſi cū dotē. §. ſi marit⁹. ſo. ma. & ibi do. Ale. Et ad probandū mutū & ſurdū vide Imo. in l. j. §. j. de verb. obliga.

f ¶In proposita q. vide Alex. in l. is poteſt iu v. col. inquantum Bar. concludit q̄ præſumitur cōpos mētis ff. de acqui. hære.

g ¶Sic fuiſſe. Tene mēti perpetuo q̄ ſufficit probare quem furioſum aligh⁹ mēſibus: qa poſtea ī aduerſariū transferē onus probādi ipe illo quo nō fuerit furioſus. Idē no. in c. fi. de ſucceſ. ab inteſt. et ibi idē Pau. poſt anti

1 ☞ *Mutus & ſurdus ſi nihil intelligunt, furioſo æquiparātur, & quando poſsint agnoſcere bono. poſſeſ.*

2 *Mutum: ſurdum, uel cæcum eſſe aliquem qualiter probetur.*

3 *Cæcitas qualiter probetur, quando quis habet oculos claros.*

4 *Surdus mutus, uel cæcus quod quis fuerit, non præſumitur quod hodie ſit.*

Probando quem fuiſſe furioſum certo tempore, uel menſibus transfertur onus probandi in aduerſarium.

c MVtus. ‘Nōne habemus q̄ peronaē debent regi conſilio tutorum, vel curatorū: vt in rubri. ſ̄. de cur. fur. & in l. ij. eo. ti. & §. ſed mente cap. Inſti. de cur. Quomodo † ergo iſtæ perſonæ quæ hic enumerantur poſſunt agnoſcere bonorum poſ. ſine conſilio curatorum? Nos habemus tex. qui declarat hoc optimè ſ̄. ad Treb. l. ſeruo. §. ſi pupillo. Nā ſi iſtæ perſonæ nō intelligunt id, quod agitur: tunc aſsimilantur furioſo: & nihil poſſunt agere ſine curatore. Si verò intelligūt id quod agitur: tunc poſſunt talia facere ſine curatore, vt ibi dicit illa no. lex. Sed † q̄ro qualiter probatur, quē eſſe ſurdum, mutum, vel cæcum. Ratio dubitandi eſt: quia iſta verba, furioſus, vel demens, ſunt negatiua, & priuatiua: & negatiua non poſſunt probari: vt l. actor. C. de prob. Videte: in furioſo colligit⁹ ex ſermonibus ſuis an ſit furioſus‘ vt l. quidam in ſuo. ſ̄. de condi. inſti. & l. his qui. ſ̄. de tu. & cu. da. ab his. Idem in prodigo: nam prodigus iudicatur ex actibus: vt d. l. his qui. in fi. ſ̄. de tuto. & cura. da. ab his. & l. j. & de cura. fu. Eodem modo in muto: quia ex actibus qs iudicatur mutus: nam dicit teſtis, q̄ talis nō loquebatur verba articulata: ſed nutu, & actibus: quia ſignis petebat q̄d volebat: argu. prædictarū legum. Idem dico in ſurdo: quia dicit teſtis q̄ talis non intelligebat ad vocem, & nil auditu percipiebat: ſed per puncta vel alia qua ſigna. Idem etiam dico de cæco: quia cæcitas probabitur perviſum: quia dicit teſtis q̄ talis habebat oculos à capite euulſos vel clauſos, & ſimilia. Sed quid † ſi habet oculos claros, quomodo probabitur q̄ nō videtur? Reſponde & dico quòd probabitur ex actibus: quia dicit teſtis, vidi q̄ ibat per loca ardua: vt per murum, & ſimilia, vel ibat cum duce ſemper. Et ſic iſtæ priuationes ex actibus colliguntur, vt ſ̄. dixi. Sed licet fuerit verum hoc, q̄ ſemel fuerit ſurdus † vel furioſus, & ſi an ſufficiat? Certè non. Nam non ſequitur quod ſi heri fuerit ſurdus, mutus, vel cæcus, vel ſimilia, q̄ hodie ſit. Nam poteſt eſſe quod propter aliquod accidens heri fuit cæcus, vel mutus, vel ſurdus: & hodie non eſt. Videte. lex quidam. ſ̄. de condi. inſtit. videtur dicere q̄ ſufficit ſemel quem fuiſſe furioſum, vel ſurdum, vel mutum. vt iudicetur in poſterum furioſus, vel ſimilis. In contrarium facit ratio præcedens: quia potuit hoc contingere propter aliq̄d accidens: vt l. nutu. in prin cipio ſupra de legatis tertio. Et hoc puto verum. Non obſtat præallegat. l. quidam. quia ſufficiebat probare furorem tempore teſtamenti: quia illo tempore fuerunt verba illa prolata, nimirū ſi ſibi ſufficit. & meritò ſic iudicatur, ſed in quæſtione propoſi taⁿ non ſufficit probare quem fuiſſe ſemel mutum, ſurdum, vel cæcum, vel furioſum: quia debet probare aliquo certo tempore, vel menſibus ſic fuiſſe: ⁸ vt l. pretia rerum. in fine ſuprà ad legem Falcidiā. tunc enim præſumitur q̄ modo ſic eſſet, niſi probetur contrarium: vt l. prima. ſupra de cur. furio.

1 ☞ *Filius naturalis tantum nō habet bo. poſ. contra tabul. in bonis patris: matris ſic.*

2 *Pater naturalis eodem modo habet contra tabulas quo filius.*

De bonorum poſſeſsione contra tabulas. *Rubrica.*

Quærit gloſ. quare ponitur prius hæc Rubrica de contra tabu. ſed C. ponit⁹ prius Rubrica de ſecundum tabu. quam de contra tabulas. dic vt in gloſſa.

LEX I.

IN contra tabulas. Primò ponit mentem edicti prætoris de contra tabul. Secundo exponit edictum. Secunda ibi: hæc autē clauſula. Oppon. dicitur hic q̄ in bonorū poſſeſ. vocantur liberi naturales, & adoptiui. Sed contra j. eo. l. non putauit. §. in adoptionem. vbi non vocantur adoptiui. Glo. ſoluit, & bene, vt ibi dicitur: & hoc ſecundum iſta iura. Sed hodie eſt contra, quia vocantur ad contra tabul. bonor. poſſeſs. liberi patris naturalis, ſed non patris adoptiui ſecundum diſtinctionem l. cum in adoptiuis. C. de adoptio. Secundo opponi. q̄ inſtituti vocantur ad contra ta. vt l. iij. §. ſi quis. ex lib. j. cod. Sol. Ibi fuit cōmiſſum edictū per alium præteritum. Item opponit. C. de inſtitu. & ſubſtit. l. ſi pater. Solu. Hic fuit inſtitutus purè, vel ſub conditione pote ſtatiua: ſed ibi ſecus. Item opponitur de l. non putauit. §. non quæuis. infra eodem. Solu. Ibi loquitur de non ritè exhæredato, ſed hic fuit ritæ exhæredatus. Item opponitur, dicitur hic eo iure, eóque ordine, &c. Contra: imo iſti vocantur de iure prætorio. & ſic aliter quam de iure ciuili. Gloſſa ſoluit, & bene. Dicit enim quod intelligitur eo iure, i deſt. ea iuſtitia vel æquitate. Ita dicit gloſſa quæ incipit, nam non. Item opponitur dicitur hic, eóque ordine, &c. Contra. infrà eodem l. tertia. §. primo. Solue, vt ibi dicemus. Quæro, † vtrum ʰ naturalis ⁱ tantum

quo⁹, & Pet. de Anchra. ſequitur in cle. j. de homicidio. & quę no. Bal. in l. ſiue poſſidetis. de prob. & in l. ſi cui. §. iij. ſdē. de acc. Et in iſtis terminis vi de Bal. in l. furioſum C. qui teſt. fa. poſ. & Imo. in l. j. §. fi. dever. obli. in l. qui teſtamē to. §. nec furio. ſ̄. de teſta. qd̄ de infirmitate, vel alia qualitate, per doc. in c. cū intercan. de ele. Et ſi qs p bat furorē, alia pars probat ſanā mentem q̄ probatio preferat? vide in d. c. ſuper hoc de renū. & in l. nec cō dicillos. C. de cod. Ita ſe remittit Ab. Sic. in c. fi. de ſuc. ab inteſta. & ad Bart. hic cōtra eū adde Io. An. & archi. in c. fi. de hære. in vj. & Spe. in tit. de p ba. §. j. verſi. ſed pone quidā erat furioſus, vide Imo. in c. dudū. de præſum. qui ſequtur glo. in d. c. fin. qui dicit qd̄ ſemel furioſus præſumitur poſtea & c. vid̄ Spe. & Io. And. in ti. de teſt. §. j. ver. qd ſi &c. & in c. j. §. ſi vero. de cleri. egrot. in vj. & vide q̄ d. Bar. in tra. de teſta. in c. ſci. oppoſita prudentiæ. & aliquid p Pet. de Anc. in conſi. v. inci. in chriſti noſe amē pro parte nobilis viri.

A D D Elatē And. Sic. conſi. lxj. lib. ij. Alex. conſil. cxl. libro. j.

h ¶Quæro vtrū. An filius naturalis admittat̄ cōtra teſtū patris & eſt ſing. gl. ſecūdū Bal. in l. j. C. quo. bo. & in l. ſi. C. de nat. li. p Bal. in l. ſi. C. vnde legit. in iiij. col.

☞ POMATES.

i ¶Vtrū naturalis. vid̄ Ale. cōſil. lxxiiij. ſi fici. viſo. peſſu cauſæ vertēris ſter Frā. ſea. col. vo. ij. & limitavt nō. procedat qñ filiⁱ⁹ naturalis eſt legitimat⁹ Ita Ro. cōſil. xxxiij. Bar. cōſ. lviij. ſ iij. co. & ſeq. in ij. volumi. ibi.

a ¶Quæro qd. Quid in parte naturali: an ſuccedet filio, adde Bart. in l. fi. C. de his qui. vt indi. & Bal. in auē. licet. C. de natura. lib.

b ¶Et ſui. Et pro glo. hic vide Ludo. ro. in cōſi. xxxiij. vbi dicit q̄ filiⁱ⁹ naturalis legitimatus contra tab.

2 teſtīs patris. & ita limitat hanc gl. q̄ inci

a pit, licet filius natura lis. And. Barb.

c ¶Qui habebat. Et arg. huiⁱ⁹ §. volētis q̄ deportat⁹ habeatur p mortuo idē eſt in exhæredato. pro hoc Bal. ſ̄. dotis. in fi. de iur. do. decidit not. q.

d ¶Quæro qd. Oīno incapax hī pro mortuo. & ſic an excluda tur filia, q̄ prohibita eſt ſuccedere extantibus maſculis, hī p Gul. & Bald. in auē. nouiſſima. C. de inof. teſta. & aliqd per Imol. in l. planē. §. ſi duob⁹. de leg. j. & no. etiā Bal. in repe. l. pater filiū. in fi. & Imo. in d. l. planē. §. ſi coniunctim. & oēs tenēt cū Bart. hic. Bñ facit qd̄ no. Bal. ſ̄ l. j. §. ſed & ſi ſunt. p illū text. & Bart. in l. filiuſ. §. cū qs. de leg. j. in fin. & idē tenet expreſsē Bal. in auē. ingreſſi. ad fi. de ſac. ſan. eccl. & ideo dicit Bald. in l. ſi qs. §. talē. de ſecū. nup. q̄ ſi primogenitus ex conſuetudine ſuccedat, & ipſe eſt inhabilis, vel renunciauit, admittit̄ ſecūdo genitus. & hic ad de Bal. in l. maximū. in vj. col. de ’ib. præte. Sed quid ſi eſſet frater clericus vtrum repella: ſororē ſtante dicto ſtatuto, Bal. q̄ ſic, in l. cūctos populos. C. de ſum. tri. & adde qd̄ Bal. in cōſi. incip. in Chriſti nomine. ſtatuto caueē q̄ filiæ teneanē ſeruare teſtamentū patris viuentibus maſculis &c. quo ſtatuto ſtāte ſcriptus eſt maſcul⁹ heres vniuerſalis, ſtā tibus quinq; filiab⁹ dubitatur an dictæ filiæ faciāt dicto filio partē in legitima, & dicit q̄ ſi filiæ habēt aliquid quod imputetur de iure in legitimā vt dotē. p ſpectā à patre, & tūc faciūt filio partē imō etiam ad mittunē ad partē, & ad dotem quę ſuccedit loco legitimæ. l. quontā nouella. C. de inoffi. teſt. Aut nō habent aliquid quod imputetur in legitimā, vel excluduntur à ſtatuto, etiam nihil habentes: tunc non faciunt partem, ſecūdum vnā opin. in l. j. §. fi. de contra tab. vt

tum admittatur ad contratab. Gl. ij. hic nota. dicit q̄ non: quod tene menti. ideo intelligē hic de filio naturali & legitimo. Nam naturalis tantum, licet quandoque admittatur ſecundum voluntatem: tamen contra volūtatem nunquā admittit̄. Et hoc cōtra teſtamentū paternū: ſed contra teſtamē tū maternū bene admittit̄: vt inſtit. de ſuc. co. §. vulgo. Quæro † quid ᵃ econtra in patre, an habeat contra tab. filij naturalis tantū. Doc. vt Azo, dicūt q̄ eo modo, q̄ filius naturalis ſuccedit patri naturali, eo modo pater ſuccedit filio naturali. Ita not. Azo in ſum. de nat. lib. & in ſumma de ſuis & legi.

Hæc autem clauſula. Hic incipit exponere edictum. Oppo. q̄ poſthumi nati rumpant ipſo iure: vt l. poſthumorum. de iniuſto teſt. & l. poſthuma. de lib. & poſthu. Sol. Poſſunt venire per contra tab. ſimiliter, licet de iure ciuili poſſunt dicere nullum teſtamētum. & ratio eſt, vt not. C. e. l. j.

Si ex tribus. Facit partem ille, qui ſperatur admitti ad partem. hoc dicit.

Et ſui. ᵇ Opp. ad verſic. ſed adoptiui. Contra ſ̄. ea. l. in prin. Sol. Poſt emancipationem non habet cōtra tab. quia deſijt eſſe ex liberis: vt hic. ſecus ſi non eſſet emācipatus, vt ibi: ſed quid ſi nō eſſet adoptiuus? Reſpon. fortè tunc admitteretur, vt j. proximo §.

1 ☞ *Reſtitutio quia fit à ſenatu, uel Principe reputatur impoſsibilis.*

2 *Mors ciuilis quando æquiparetur naturali, remiſsiuè.*

3 *Stante ſtatuto q̄ filia extantibus fratribus non ſuccedat, ſi extet frater incapax, an impediat ipſum filiam.*

Maſculus de ordine fratrum Minorum fœminam non impedit ſuccedere uigore ſtatuti de ſuperexiſtentia maſculorum.

4 *Stante ſtatuto prædicto ſi ſuperſit frater ex latere patris tantū, & ſoror ex utroq; parente cum matre: an talis frater excludat ſororem & matrem.*

5 *Filius excluſus ex diſpoſitione ſtatuti an impediat fœminā ſuccedere ſtante prædicto ſtatuto. remiſsiuè.*

6 *Maſculus excluſus pacto ſtante dicto ſtatuto, an excludat fœminam.*

7 *Maſculus, qui non ſuccedit, quia non nult, q̄ non præiudicat fœmīnæ.*

8 *Filia excluſa quouſque maſculus ſuperuixerit, an cenſeatur excluſa perpetuo.*

9 *Fiſco applicatur quod deportati capiunt, & ſic an ſit omnino non capax.*

Qui habebat. ‘Filius non capax ſicut mortuus nō obſtat ſequētibus in gradu. h. d. no. §. Nota tex. ibi: deportatos, &c. Opp. & videtur q̄ ille, q̄ non eſt capax, noceat ſequētibus: vt ſ̄. ea. l. §. ſi ex tribus. Sol. Ibi loquitur in eo, q̄ licet nō ſit capax, tamē ſperatur eſſe propter ſpem poſtliminij: hic verò loquitur de eo, in quo nulla ſpes eſt. Sed contra hoc opp. nōne hic poteſt eſſe ſpes q̄ in integrū reſtituat̄ p̄ principem: ergo debet nocere. Sed iſta ſpes, quæ habetur de iure ſpeciali, nō debet attendi: vt l. iiij. poſt prin. j. de fideic. lib. & ibi not. text. Sed ſpes cius q̄d eſt de iure communi, ſic. Vel † dic, reſtitutio fit à ſolo principe vel ſenatu: vt l. j. §. de qua. ſ̄. de poſtu. ideo tanquā multū difficile ſeu quaſi impoſsibile nō debet attendi: vt l. apud Iulianū. §. fi. ſ̄. de leg. j. & ibi not. Vel tertiò, reſtitutio in integrū nō trahitur retro, poſtliminiū verò retrotrahitur: ideo

vnū attendit̄ aliud nō: vt no. in l. Gallus. §. & quid ſi tantū. in fi. de lib. & poſth. Opp. dicitur hic q̄ iſti habentur tanquam mortui. Cōtrà, imò † mors ciuilis nō æquiparat̄ naturali: vt l. ex ea parte. §. in inſulā. de ver. ob. & l. cū pater. §. heredítatē. ſ̄. de leg. iij. Solvt in qualibet earū not. & per Dy. in l. ſi cū dotē. ſ̄. ſol. ma. & per Cy. C. de epiſ. & cle. l. Deo nobis. & quod plenè dixi ſ̄. de libe. & poſthu. l. Gallus. §. & quid ſi tantùm. Extra gl. pro declaratione pono duo ſtatuta, quæ cōſueuerunt eſſe communiter per Italiam. Vnū eſt q̄ fœmina nō ſuccedat extātibus filijs maſculis ex eodē patre. Aliud ſtatutū eſt q̄ ſoror non ſuccedat fratri extantibus alijs fratribus ex eodē patre. Quæro, † qd̄ ſi extet alijs frater vel filius, q̄ omnino nō eſt capax, an impediat ipſam filiā, vel ſororem ſuccedere. Hic videtur tex. q̄ nō: vt j. de bo. lib. l. ſi necem. §. ſi deportatus. cū ſi. & hoc puto verū: licet in cōtrariū faciat. C. de nat. lib. auē. licet. ſed ſoluam j. pxi. q. Et per hoc iam de facto cōſultus reſpōdi, q̄ ſi ſupereſt filius, q̄ ſit de ordine fratrum minorū, filiā ſuccedere non impedit: qa talis filius nullo modo capax ᶜ hæreditatis: vt in c. exiui. de ver. ſig. in Cle. Quæro ſecundò, pone † q̄ talis filius vel frater non eſt omnino incapax, ſed tamen in propoſito impeditur ſuccedere ex perſona alterius. Verbi gratia ᵉ: decedit vnus relicto fratre ex patre tātum, & relicta matre, & ſorore ex vtroq; parēte tātū, hoc caſu ille frater ex parte nō pōt ſuccedere: qa p̄ferē ei mater: vt in auē. defuncto. C. ad Tertu. Dubitat̄ an ſoror ex vtroq; parente cū matre poſsit ſuccedere. Videt̄ q̄ non propter ſtatutū qd̄ dicit, Extantibus fratribus non ſuccedat ſoror. ſed tūc extāt: ergo &c. Pro hoc videtur text. C. de na. li. auē. licet. In cōtrariū videt̄ q̄ frater debeat ſuccedere in illa dimidia, in qua debet ſuccedere ſoror: cū ex eius perſona ſoror excludatur: vt l. æquiſſimū. j. ad Tertu. l. ij. §. obijcit̄. eo. tit. Econtrà videt̄ q̄ ipſa ſoror ſuccedat fratre excluſo propter matrē: vt l. ij. §. ſi ſit conſanguinea. j. ad Tertulli. Quid dicemus? hic eſt dubiū: & antequā veniam ad determinationem pro ſolutione dictarū legum dicas. Quando ille, qui eſt remotior me, excludit eum, qui excludit me: dic quandoq; ille remotior ſuccedit in locum eius, quē excludit: & tunc ipſe ſuccedit, & ego excludor: vt l. æquiſſimū. & l. ij. §. obijcitur. j. ad Tertul. Nam ibi auus excludit patrem, & ſuccedit in locum patris, i. filij. quo ad eū: meritò excludit matrem, ſicut pater ipſe. Quandoq; non ſuccedit in locū eius: & tunc aut ille, quē ille remotior excludit, excludit me, ideo quia habet potentius ius in ſucceſsione: & tūc ego non excludo: ſed potero ad ſucceſsionem vocari iure meo perinde ac ſi ille excluſus non eſſet in rerum natura: vt l. ij. §. ſi ſit conſanguinea. j. ad Tertul. Aut non excludit me ideo, ſed quia deficit condītio, qua vocabat ad ſucceſsionem: & tunc non potero admitti vt in auē. licet. C. de nat. lib. ibi enim excluditur naturalis filius propter coniugē: non ideo, qa coniunx habeat potentius ius in ſucceſsione: ſed ideo, quia lex vocari voluit ᵍ naturalem ſub ea conditione, ſi coniunx non eſſet: ideo non attenditur vtrum illa coniunx ſuccedat, vel non, vt ibi. Nunc ad propoſitū videndū eſt ergo, quo iure frater excludat ſororem vetante ſtatuto ſuccedere. Breuiter, iſti ablatiui abſoluti reſoluūtur in conditionem: vt l. à teſtatore. ſ̄. de condi. & demon. & de viu. l. cuic. tamen in caſu propoſito puto q̄ faciant diſpoſitionem, & eam inducant, vt frater ſuccedat, & ſorori præferatur: quia eius fauore hoc eſt ſtatutum: vt l. ſeruo legato. §. ſi teſtator. ſuprà de legat. j. & l. fideicommiſſaria. §. interdum. & §. cum eſſet. ſuprà, de legatis tertio. & ſic excluditur ſoror à fratre tanquam habente potentius

si dicat statutū, dotata à matre nō ſuccedat patri in aliquo: & ideo maſculus illetūc habebit illā legitimā qualem haberet ſi illæ filiæ non eſſent natæ: nō autem habebit illud iure accreſcendi. & ita concludit. Cogita tamē: quia fertur conſultū fuiſſe contra, ſecūdū cōmunē opin. & forte verius per Ang. et Imol. in l. planē. §. ſi duobus. de lega. j. & ibi do. Ale. Adde an filia excluſa à ſtatuto extantibus maſculis excludatur p cleri cū Bal. cōſi. xxx. lib. iij. Et an filia excluſa à ſtatuto faciat partē in legitima fratri, vide Ang. cō. cccxcviij. Paul. de Ca. cōſ. cclij. & vide cōſi. alle. per Alex. clvj. lib. ij.

e ¶Eſt capax. Paria ſunt, filiū nō extare, & eſſe incapacē. l. ſi poſt mortē. §. liberi. j. eo. & in l. ex facto. §. ex facto. ſ̄. ad Tre. et Ang. & Imo. in l. l ueius ſ̄. de hære. inſti.

f ¶Verbi gratia. Vide Bal. ſ̄ l. ſi qs filiū, C. de inof teſta. in fi. q. & Bal. in l. ij. §. fi. j. ad Tertul.

g ¶Vocari voluit. Et adde pulchrē no. per Bal. in l. ſi quis. C. ad Tertu. & in l. illā. C. de colla. & in d. l. ſi quis filiū ad ſ̄. de inoffi. teſt. & Io. And. not. in rub. de ſucceſ. ab inte. in addi. Spe. in ij. col. cum ſeq. & Bal. in l. ſi defunctus. C. de ſuis & legi. & Ang. in conſil. ccxcj. inci. ſtatu. Bono.

a ¶Tertio quero. vide Bal. in l. fratres. in fi. C. de inoff. testa.

b ¶Exclusus pacto. an impediat fœminam succedere, & ā faciat partē alijs quo ad legitimā: & de hoc ēt vide Bal. in l. j. in vj. q. C. qñ nō pet. par. adde etiā Bal. in l. pacta. in ij. & xvij. in versi. sed nūqd. C. de col. Adde Bal. consi. ccxliij. lib. iij.

c ¶Non rumperet. Idē tenet Bal. in d. l. filio præterito. de iniusto test. & Imo. circa xj. char.

d ¶Quintò quero. De hac q. vide per Bart. in l. ij. §. sed & si sint. j. ad Tertu. & Ro. in l. apud Iulianum. in xxxiij. col. ā. ad treb.

e ¶Vt d. l. intercidit. et no. ad d. l. intercidit, vide Bal. in c. sciscita tus. de rescri. vbi dicit q̄ in l. intercidit. interuenit restitutio. Andr. Barba.

f ¶Si emācipatus. Per glo. Dy. & Bar. in l. Gallus. §. & quid si tantū. de lib. & post.

g ¶Ignominiosam duxit. Sed quæ dicātur ignominiosæ personæ, vide in l. iij. C. de nup. & Barto. in l. si arrogatus. j. de ma. vin. & Bar. in d. l. iij.

ius: ideo fratre excluso à matre, soror admittitur: vt l. ij. §. si sit consanguinea. j. ad Tertul. & similē tex. habemus Insti. ad Tertu. §. sed cū. Tertiò quero[a]: pone† q̄ filius nō succedit: quia exclusus est à dispositione defuncti: quia est exhæredatus à patre: vel à fratre præteritus turpi psona nō instituta: vtrū impediat filiā & sororē. Breuiter dico tex esse j. de coniun. cū emā. lib. eius. l. j. §. si pater. & ibi de hoc dicā. Quartò queriē, quid si iste filius† vel frater nō succedit excl⁹us pacto: [b]qa habuit aliquid, & promisit cū iuramento non venire cōtra hæreditatē paternā, vel exclusus testamēto: qa institutus ī certa quātitate[c] Rñ. ex eo q̄ filius propter hoc aliquid habuit, perinde facit partem alijs, & alios excludit, ac si totaliter succederet: vt l. j. §. aduersus. j. si qd in fraud. pat. Quod est verū, quia facit partē in cōputatione legitimę: & alios impedit succedere tanq̄ existentes secundū formā statutorū prædictorū, tamē præteritus ipse non rūperet[c] testm: quia non debet instituī: vt hoc §. Quinto† quæro[d]: si filius vel frater non succedit, quia nō vult, vtrū impediat filiā vel sororē. Videt q̄ sic per tex. cū gl. ś. de leg. j. l. filiusfa. §. cū qs. In contrariū vide tur j. ad Tertul. l. ij. §. sed & si sint. Respondeo, si nō vult succedere, non obstat sorori. Non obstat qd not. in §. cū quis. qa ibi filij non impediebant alios, quia habent potentius ius in successione: sed quia conditionē alterius faciebant deficere. Sed in quęstiōe nostra filius filiæ, & frater sorori obstant: quia habent ius potentius in successione:

8 id eo &c. vt suprà dixi. Sextò † quæro quid si est talis persona, quæ excluditur, sed non perpetuò. Verbi gatia, dicit statutum quod filia fœmina non succedat, quousque superuixerit masculus: & sic nō perpetuò filius filiā excludit sed donec viuit: quæro quid iuris habebit filia? Dicā fortè j. ad Tertul. l. fin. & ibi dicam: & vide circa prędicta, quæ dicā j. ad Tertul. l. ij. §. fina. tene

9 menti. Vltimò † iste §. facit contra gl. quæ est C. de hære. instit. l. j. vbi not. quòd deportati capiunt, sed fisco applicat. hic videt esse tex. in contrariū, & in l. si necem. §. si deportatus. de bo. libe. Quidā respondent q̄ hic loquitur de successione ab intestato, seu cōtra testamētū: secus in successiōe ex testamēto vel secūdū voluntatem. Contrariū est verum, q̄ deportatus omnino sit nō capax, vt j. eo. l. iij. §. liberi. cum gl. & est glo. Insti. de leg. §. legati. In contrarium facit fortiter l. si deportati. suprà de legatis. iij. sed ibi dicam.

Sed & si pater. Vos videtis q̄ si pater & filius sint deportati & restituti, præferē filius: & eodē modo si sint dānati in metallū. Opp. Si pater & filius sint deportati: ergo testm̄ est nullū: & sic contra tab. nō pōt com petere: vt j. eo. l. qd vulgò. Huius timore gl. ponit duobus modis casum: nō curo. Dicitur hic q̄ dānatus in metallū: & restitutus admittitur. Contra hoc opp. de eo qd habuisti in l. intercidit. in fi. ś. de condi. & demon. vbi videtur tex. in contrariū. Videte in hæreditatibus, & alijs lucris venientibus ex testamento: & secūdum defuncti voluntatē est aduertendū, qualiter ille, qui vocat ad hæreditatē, vel ad aliud lucrū, fiat seruus: nā si fiat seruus hominis, tūc propter hoc nullo tēpore irritat testamentū. ideo si ad libertatē reuertitur, admittitur: vt l. ex facto. §. Iulianus. in fi. ś. de vulg. & pupil. cōiuncta l. si pater. ś. de hære. instī. Si verò efficiat seruus pœnæ: tunc restitutus non admittit ad illud lucrum: cū

e alius homo esse videat: vt d. l. intercidit[e]. Ad lucrum verò ex dispositione legis præter, vel cōtra voluntatē disponentis: tunc isti semper vocantur iure agnationis, vel cognationis, vel alterius proximitatis: & ideo si efficiatur seruus, & postea reuertit ad libertatem: est aduertendū vtrum reuertatur ex causa per quā restituātur iura proximitatis, vt in integrū restitutione: & tunc ad successionē admittitur, vt hic. Ratio est: quia iura proximitatis recuperauit. Sed si reuertat ad libertatem ex causa, per quā iura proximitatis nō recuperat, vt per manumissionē, vel indulgentiam: tunc non succedit: quia iura proximitatis non recuperat. Hoc probatur Insti. de capi. di. §. quod autem. & j. vnde cog. l. is qui. & j. ad Tertul. l. filij. §. filius. & l. ij. §. j. j. e. vbi tex. facit istā distinctionem, & hoc voluit dicere gl. hic in l. idemq̄ est, &c. Contra prædicta oppo. tu dicis q̄ manumissione non recuperantur iura cognationis. Contra Institu. de ser. cog. per totum. Dicit gl. q̄ per manumissionem possunt iura cognationis de nouo quæri: non autem antiqua recuperari: vide gl. quæ incipit, vel pone. quæ est in l. idemq̄.

LEX III

On tantùm. Glos. quærit quid de natis ex filia. Dicit gl. quòd non admittentur: quia præteritio habetur pro exhæredatione: & ideo non datur contra tabul. vt j. eo. l. illud. §. ad testamenta. C. de suis & legitimis hæredi. l. fina.

1 ☞ *Nepos ex fratre mortuo quòd concurrat cum patruo in successione de iure prætorio.*

2 *Dictio autem, pro certè.*

Si duos. Si aliquis ex liberis adoptetur, durante adoptione successit, prout adoptatus est: ea finita, succedit prout naturalis est. h. d. cum duobus. §. seq. In text. ibi: posse. op. dicitur hic quod filius succedit solus nepote excluso. Cōtra: filius & nepos ex alio filio admittuntur æqualiter ad successionē: vt instī. de hęre. quę ab intest. §. cum filius. & in auc. vt fra. fi. §. j. & si sic est de iure ciuili: ergo idē in bo. pos. contra tab. vt ś. eo. l. j. ij. rñ. Huius timore legitur iste. §. duobus modis. Primò, vt q̄ dicit, melius est autē, &c. corrigatur propter aduersatiuam autē, vt sic indistinctè filius nepoti præferatur. Ad contraria respondetur sic, q̄ ibi loquitur de liberis, qui sunt in potestate, qui veniunt ad cōtra tab. Hic verò loquitur de his, qui in potestate nō

1 sunt. secūdū istam glo. esset vnum mirabile valde, quod† in successione de iure prætorio nepos ex fratre mortuo non cōcurrat cū patruo: sed dic q̄ nepos cū patruo concurrat. Casus est. j. si tate. nul. ex l. j. §. si quis. & j. de coniung. cū eman. li. l. prima. §. si pater. & §. liber. & §. si quis ex nepotibus. Nec obstat iste. §. quia distinctio huius. §. nō corrigitur, sed firma remanet. & illa† dictio

2 aduersatiua autem, exponitur pro certè. Et hoc tenet glo. Instit. de hære. quæ ab inte. §. cum filius. & in l. j. §. si quis j. si tate. nul. extra hoc tenet Dy. in l. Gallus. §. & quid si tantum. ś. de libe. & posthu. Ita debetis intelligere.

1 *Filius ducens uxorem ignominiosam, exhæredari non potest hodie.*
2 *Nepos ex delicto patris non potest ab auo exhæredari.*
3 *Successorium edictum an habeat locum in querela inofficiosi, remissiuè.*
4 *Scholaris, qui ex forma statuti tractari debet ut ciuis, non perdit priuilegium quod habebat.*

f **Si emancipatus.** [f]Hic est bonus & no. §. Nepos potest venire contra testamentū aui, non obstante q̄ filius fuerit iustè exhęredatus, vel iustè potuerit exhæredari. h. d. Iste. §. diuiditur in quatuor partes. Primò ponit vnum dictum. Secundò respondet tacitę obiectioni. Tertiò ponit aliud dictum. Quartò assignat rationē. Secunda ibi: non enim. Tertia ibi: nā & si. Quarta ibi: neq̄ enim. In ver. non enim glo. ponit duobus modis casum: sed ponas casum secundū primū modum: quia est magis no. No. tex. ibi: neq̄ enim minus &c.

1 Opp. dicitur hic, † q̄ filius pōt exhęredari: qa vxorē ignominiosam. [g]Cōtra: qa ista nō est de causis ingratitudinis positis in corpore vt cum de app. cog. §. causas. Sol. concedo q̄ hodie nō est

2 legitima cā. Itē opp. † q̄ filius ex delicto patris possit grauari: vt l. quisquis. C. ad l. iu. ma. Quidam hoc concedunt q̄ nepos propter delictū patris possit exhæredari, & hic loquitur qñ nepos non fuit exhæredatus. sed contrarium est veritas: ar. l. diuo Marco. C. de quæst. & quod ibi no. Facit l. Paulus. j. de bo. lib. & l. si ui fratres. de iure patro. Item oppo. de ipso ad ipsum. quia in prin. dicitur q̄ venit per contra ta. iste nepos in fi. dicitur q̄ per

1 quando nepos fuit præteritus: sed in principio fuit præteritus post mortem patris: & sic debebat instituī, quia nemo eum præcedebat: sed finis loquitur quando fuit præteritus viuo patre: & sic non debebat instituī, ideo non habet contra tabu. sed quere lam: vt l. pater filium. ś. de inofficio. testa. intelligendo ibi prout in text. facet, & examinaui plenè in l. in suis. ś. de lib. & posth. Vltimò finis huius §. allegatur per Dyn. vtrum † successorium edictum habeat locum in querela inofficiosi test. & hic videt tex. q̄ sic in fi. De ista q. habetis in l. si is. in prin. ś. de inoff. test. & l. si quis filium. & ibi per Cy. C. eo. & etiā extra, de reg. iur. c. non debet. lib. vj. per Dy. tangitur per glo. ś. de lib. & posthu. l. si quis posthumos. §. j. Ego dixi ibi, & in l. in suis. No. tex.[a] ibi: nō enim per rescissionē, &c. Facit enim ad multas

1 q.[b] dicit statutū q̄ scholares† tractentur vt ciues in omnibus: sed quid si scholaris aliās habebat aliquod priuilegium vltra vires: an perdat illud priuilegium? Certè non: qa illud statutum est inductū ad rescissionem obstaculi. quod esse posset, ne ille esset ciuis. Item potest ad multa facere: tene mēti.

1 ☞ *Ignobilis & uilis quādo dicitur, dicitur cum de decore.*

Si emancipatus. Aduerte: sicut ille, q̄ non adit hereditatē, perdit ius successionis: ita si effi ciatur non capax ante petitā bo. poss. h. d. Opp. j. vnde li. l. fi. Sol. ibi dedit se ad arrogandū post petitam bo, poss. hic antè. Item opp. j. eo. l. si post mortem. Sol. Ibi fuit instituus, & per alīū fuit cōmissum edictum, hic fuit præteritus: & assignat gl. duas rationes: & quælibet pōt esse bona. Dicitur hic vt† dedecori sit. Vos habetis gl. in l. si arrogatus. §. matrimonij. j. de ma. vin. vbi gl. dicit q̄ eo casu nō sine dedecore ducitur, qñ nō iure ducit. Sed credo q̄ cum dedecore ducitur qñ ducitur ignobilis, & vilis, vel alia vulgaris: vt hic, & l. j. C. de natu. libe. licet aut. ibi posita videat velle id quod vult illa glo. tene menti. Item opp. glo. j. ad Tertul. in l. j. §. proinde. & l. tutelas. ś. de capi. di mi. Glo. soluit.

Si quis. Datus in adoptionem alicui de familia, nō repellitur à cōtra tabu. si eum alius non præcedebat. h. d. Contra hoc opp. j. eo. l. si emancipatus. §. fi. vbi durante adoptione quis non venit ad contra tab. patris naturalis. Verū est q̄ hic loquitur quādo est datus in adoptionē alicui, qui est in familia: secus si extraneo. Et de isto filio dato in adoptionem distinguemus plenè j. eo. l. si in adoptionem.

Si pater. Hic habemus q̄ licet mutetur familia facto patris nihi lòminus filius habet contra tabu. secus si per adoptionem ipsius filij mutetur familia: vt ś. proxi. §. si emācipatus. Dicitur hic, q̄ iste filius habet cōtra tab. cōtra testamentū patris, qui est in familia arrogatoris. Cōtra si iste pater decesit in familia arrogatoris: ergo nō valuit testamētū: vt ś. de adop. l. si pater. si non valuit testamentū: ergo nō datur contra tab. Sol. hic loquit qñ iste pater, qui dedit se ad arrogandum post mortem patris arrogatoris decesit. Vnde licet post mortem patris arrogatoris decesserit, dicitur infamia arrogatoris decedere: vt j.

a ¶Tertio quero. vide Bal. in l. fratres. in fi. C. de inoff. testa.

b ¶Exclusus pacto. an impediat fœminam succedere, & ā faciat partē alijs quo ad legitimā: & de hoc ēt vide Bal. in l. j. in vj. q. C. qñ nō pet. par. adde etiā Bal. in l. pacta. in ij. & xvij. in versi. sed nūqd. C. de col. Adde Bal. consi. ccxliij. lib. iij.

c ¶Non rumperet. Idē tenet Bal. in d. l. filio præterito. de iniusto test. & Imo. circa xj. char.

d ¶Quintò quero. De hac q. vide per Bart. in l. ij. §. sed & si sint. j. ad Tertu. & Ro. in l. apud Iulianum. in xxxiij. col. ā. ad treb.

e ¶Vt d. l. intercidit. et no. ad d. l. intercidit, vide Bal. in c. sciscita tus. de rescri. vbi dicit q̄ in l. intercidit. interuenit restitutio. Andr. Barba.

f ¶Si emācipatus. Per glo. Dy. & Bar. in l. Gallus. §. & quid si tantū. de lib. & post.

g ¶Ignominiosam duxit. Sed quæ dicātur ignominiosæ personæ, vide in l. iij. C. de nup. & Barto. in l. si arrogatus. j. de ma. vin. & Bar. in d. l. iij.

2 ¶No. tex. Adde Bal. l. in fi. Rufinus. C. de test. milit. & qd not. Bar. in l. ij. in fi. x bis. C. de iur. fisc. lib. x. & Bal. in auc. habita. in j. col. C. ne fi. p pat. & add qd cōcessum iure speciali nō exclu dit beneficium iuris cōis. Et ita Bar. in l. fi. C. de fac. san. ecc. vbi assignat rōnē de qua ibi sed vtrū per illud priuilegiū posit ibi cōueniri tanq̄ ciuis? dic q̄ nō, secundum Guid. de Suza. in l. qd' fauore. C. de legi. vide ibi Bal. Quid aūt si statuto cauet q̄ no biles acrius puniant: & per statutū aliqs popularis est factus de nobilib⁹: an talis erit acriter puniēdus vt nobilis? Dic q̄ sic secūdū Bal. in l. ij. C. de iure fis. & qd' ipse no. in l. j. C. de dig. li. xij. & not. Ro. in l. si qs in grauj. §. de his. ad Syl. & eū Bar. hic trālit Bal. in l. ea lege. in v. col. C. de condi. ob cau. vide tū quod no. Bal. in auc. sed oīno. in vj. colū. C. ne vxor. p mar. in v. Vñ do tibi hāc cōclusionē. & p bar. facit tex. in l. recepitia. C. de consti. pe. & ibi Bal. in j. col. vbi dicit q̄ p priuilegiū non cōcessum non tollit antiquū. Et hic adde Ange. in l. duus. in fi. de test. mi. & expressi⁹ in l. si certarū. §. miles. eo. tit. & intellige vt declarat Paul. de Castr. quē oīno vide in l. si duo. de acq. hę. per Ro. in l. adoptiuum. §. patronū. ś. de in ius voc. Et vide q̄ no. bar. in l. si cū dotē. §. trāsgrediamur. fol. ma. & adde Ro. in l. si exhæredatus. §. j. ś. ad Syll. & pondera tex. in l. municeps. in princ. j. ad municip. & vide ang. & Imo. in l. talē. §. j. ś. de hær. instī. Et ad doctrinā bar. hic vide Alex. in cōl. xxxij. col. j. in v. vo. Adde. an si qs impetrat vt doctoretur certo modo: deinde se subijciat examini publico non seruato priuilegio, & reprobetur an possit redire ad priuilegiū, bal. consil. cccxxviij. lib. iij.

1 ☞ *Deportatus q̄ possit instituī.*

Liberi. Dicitur hic, liberi, qui instituī non possunt quæro qui sunt d

1 isti. Dicit glo. † deportati: vt l. j. C. de hære. instī. & hęretici, & alij, qui in gl. numerant. Et sic habes q̄ deportatus non potest instī e tui. Contrarium not. in l. j. C. de hære. instī. vbi dicitur q̄ potest instituī: sed fiscus post ea illam hæreditatem habet. Sed ista glos. est verior. Dixī ś. eo. l. j. §. quidā filium. Itē dicitur hic, q̄ inspicitur tēpus mortis. Contra: imò tria tempora: vt l. si alienū. §. in extraneis. ś. de hære. instī. & de hære. quali. & dif. §. in extraneis. Sol. Dicit glo. hic loquitur in filio suo, in quo tēpus mortis, & additionis est vnum & idem. Vel melius, ibi loquitur in filijs institutis, hic in filijs præteritis: qui an debuerint instituī tantū tempus mortis inspicitur ita dicit glo. & bene.

c **Si quis ex liberis.** [c]Vos habuistis expedita vsq̄ huc, illa verba liberos siue naturales &c. posita ś. eo. l. j. nunc incipit exponere verba, si neq̄ heredes instituti &c. Opp. & videt q̄ in casu no stri §. non habeat locum id quod hic dicitur. Aut enim fuit institutus filius sub cōditione casuali, & statim testamentū est nullum: vt l. suus. ś. de hære. instit. Aut sub conditione potestatiua, quę potest impleri vltimo vitæ spiritu: & imputet sibi si eam non impleuit: vt d. l. suus. §. pe. & fi. Sol. Huius timore dicūt quidam q̄ principium §. loquitur in suo: finis in emancipato. Vel dic: totus §. loquitur in emancipato, qui non dicit nullum testamentum, li instituatur sub conditione casuali. quod procedit secundùm formam huius §. seq.

1 ☞ *Missus in possessionem ex aliqua causa, si missio fuit utilis, potest ex alia causa peti q̄ confirmetur.*

2 *Detentus in carcere ex causa iniusta, an possit ex iusta ibi recommendari. remissiuè.*

d **Si sub ea conditione.** [d]Oppo. q̄ institutus non habebat contra tab. vt ś. e. l. j. So. Ibi in instituto purè: hic in instituto sub cōditione. in quo distinguitur, vt hic. Item oppo. & videtur q̄ pendente conditione non possit peti bo. posses. secundum tab. sicut non potest adiri de iure ciuili: vt l. is qui. de acqui. hæredi. quoniam non potest peti bono. posses. nisi eo casu quo potest adiri hæreditas de iure ciuili: vt ś. ti. iij. l. non est. §. fi. Sol. Ibi loquitur de alio impedimēto quā conditionis, & bene dicit. Vltimò vide glo. quæ incipit, idem si est in potestate arg. contra. de cur. bono. dan. l. j. Sed dic alio casu loquitur secundū Dy. Item vide glo. quę incipit, quid si isti. in fi. ibi sol. vt ibi: sed ibi nihil dicitur de hac l. Vnde dic q̄ hic petitio bono. posses. secundum tab. fuit inutilis, vt j. de bono. posses. secundū tabu. l. ij. §. si sub conditione. & ideo in aliam potest conuerti, vt hic: ibi autem prima conditio fuit inutilis: vnde non conuertitur in aliam vtilem. ita dicebat Oldra. Item vide glo. quæ incipit, vt j. de secundùm tab. ibi: sed nunquid &c. Respon. sic vt plenè no. in d. l. ij. §. si sub cōditione. Vltimò hæc lex

1 facit† ad q. Ego sum missus[e] in poss. ex aliqua causa, & petitur

e poss. reuocari, & ego peto mihi ex alia causa confirmari: q̄ hoc possum facere: vt hic, ver. & si fortè. & d. l. ij. §. si sub conditione. j. de bo. posses. secundùm tab. & hoc si prima immissio fuit vtilis: secus si fuit inutilis, vt patet ex solutione præcedentis contra

2 rij. Item facit† ad q. quā disputaui hic si aliquis est detentus in carceribus ex aliqua causa iniusta, an possit ibi confirmari & recommendari ex aliqua causa iusta, antequā extrahatur inde ex illa causa iniusta. De hoc disputaui vnam quæstio. hic, quæ incipit, Lapus.

1 ☞ *Ratio diuersitatis quare querela inofficiosi non datur, nisi hæreditate adita: sed bo. possess. contra tab. sic.*

2 *Ratio diuersitatis quare bo. possess. contra tab. quæ datur patrono, requirit additionem: sed ea quæ filio, non.*

3 *Bonorum possessio contra tabu. an reducat rem ad causam intestati, uel non.*

4 *Practica agnoscendi bonorum possessionem contra tabulas.*

a ¶Illud. Adde quod no. j.e.in l.filiũ.ĩ prĩ. in ver. cũ exhæredatio. Cũ Bart. ratione cõcordat Bal.l.fcim⁹ in §.illud. C.de inof. testa. 1

b ¶Ipsum testamentũ. No.q̃ p̃ solã agnitio nẽ q̃relæ nõ rũpit̃ testũ. secus in bo. pos. cõtra tab.& de rõne vide in l fi.in pe. col. C.vnde legit.

c ¶Quærit glo. An bo. pos.cõtra ta. reducat rẽ ad cãm ĩtestati, ad de Bal.aliter loquẽt̃ in l.fi.in pe.col.C.vñ le.& ibi vĩ velle q̃ si filius in ptãte sit p̃teritus,dicit verũ.illud aũt ꝓpriè nõ est ꝓpè bo.pos.cõtra tab. sed est ex eo q̃ cũ nõ fit seruata forma data à lege, restũ est ipso iure nullũ:& res est ĩ cã intestati.l.j.in fi. j. si tab.test.nullę ex ta bũt.ideo oĩa iura,pbã tia q̃ p̃ bo.pos cõtra tab.res nõ reducĩt ad cãm ĩtestati;loquunt & intelliguñt in filio emãcipato p̃terito. l. is qui.versĩ. sequen. de legatis præstand. & vid̃ qđ no.Bar.in l.si duo.§.j.eo.ti. Nec ob.istis opi. Bar.in l. posthumo ď cõtra ta bu. vbi dicit q̃ filiꝰ ĩ ptãte cõtra ta. approbat testũ qa est falsa vt ibi p oẽs.& ĩ emã cipato q̃ etiã bo. po. nõ reducat rẽ ad cãm intestati: patet etiã in l.si duobus,in princi. j.eodem. b

d ¶Si qs filiũ. Per ang. & Imo.l.si qs posthumos.§.j.de libe.& posthumis.

e ¶Pro exhæredatiõe. Præteritio materna hr̃ ꝓ exhęredatione. De rõne vide in l.iij. C.de inof. test.& ibi Bal.dicit: q̃ hoc hodie corrigit̃ vt ĩ §. ex hæredatos.in auẽ. de hæred. & Fal.ad qđ vid̃ Bar.in auẽ.ex cã de li.p̃teri.& qđ ipse no.in l.in suis. de lib. & post.in l.pr̃ filiũ.ď inof. test. & qđ not. gl.& Bar,in l.j. ĩ prĩ. j.si qs à par.fuer.ma. & Bal.ĩ d. auẽ.ex cã. in iij.q.C.de lib. p̃te. & in l.in suis in lect. de lib.,& posthu. c

¶Nõ queuis. Et vid̃ Sali.in l.si qs ꝓ redẽptione. C. de do.vbi dixit q̃ si iuro nõ ve nire cõtra contractũ: & cõtractus fuit nul lus q̃ propriè loquẽdo videtur venire cõ tra contractum: &vi de Ludo.Ro.in consi.xlvĩj.ĩci.inspectis. ŝ. cõsultis. vbi dicit q̃ non possunt impo ni re præsaliæ si sentẽ tia est nulla: vide ibi Ludo. Romanũ. in consilio lxxxvj. an de contractu nullo debeat solui gabella.

Illud. [a]Op.de l.Papinianus §.si cõditio. ŝ.de inof. test.vbi querela nõ datur, nisi adi ta hęreditate.Sol.Aliud in quęre la,aliud in cõtra tabu.† Et ratio potest esse duplex:quia cõtra tab.datur eo modo,quo iure ciuili vocaretur ad dicendum nullũ:et ideo prætor remouet obstaculũ emancipa tionis.habuisti ŝ.l.proxi. §.si emancipatus. ibi:non enim per rescissionem,&c.sed testa mentum incontinenti post mortẽ annulla tur:& ideo conrra tab.incontinenti potest opponi.Et hoc est quod dicitur q̃ in cõtra tab.quæratur de iure patris & filij tantum, non de viribus testamenti:vt l.filio. §. j. de inoff.test.hic autẽ potest discuti an sit pater & ille filius nemine existẽte hęrede , sed in quærela agitur de viribus testamenti: vt l. filio.ideo requirit̃ q̃ hæreditas sit adita vt sit persona quæ defendat testamẽtũ. Dices tu hoc non videtur verũ:quia hic dicitur q̃ cõtra tab.datur contra testamentũ:& sic a gitur de viribus testamenti in contra tabu. Sed expone contra testamẽtũ,i.sufficit esse ipsum testamentũ,[b]licet nõ sit aduersarius. Pro hoc facit qđ no.ŝ.tit. iij. l.iij.§.si cã cognita.vbi ista bo.pos.datur etiã non citato aduersario.ideo nõ requiritur q̃ hæreditas sit adita:sed secus in querela inofficiosi testamenti:quia illa requirit aduersarium cõtra quẽ detur:quia datur in forma iudicij. Item opp.de l.qđ vulgo.j.eod. vbi si testamentũ est nullũ nõ datur contra tab. Solu. ibi loquit̃ qñ testamentũ est nullũ ex alia cã,quã ob missam conditionẽ: ideo nõ dat pos.bo.contra tab. Itẽ opp.instituti expe ctãt præteritos:vt l.ij.§.expectãdi.j.de secũ. tabu.malè ergo dicit tex.q̃ hæreditate adita posit dari cõtra tab.cũ illi nõ potuerunt adire.Sol.vt in glo.Sed cõtra hãc sol. opp. j.ea.l.in fi.Glo.non soluit sed dic q̃ ibi erat duplex impedimentũ:quia expectabaẽ cõtra tab. & impedimentũ erat de iure ciuili: hic vnũ tantũ. Quæro,† q̃ est ratio diuersitatis in patrono,q̃ bo.pos.q̃ ei daẽ, requirit aditionẽ hęreditatis:sed ea q̃ datur filio,nõ. Rñ.bon.pos.q̃ datur patrono nõ irritat testamentũ in totũ,sed aufert partem:vt in l. sed cũ patrono.ŝ.ti.iij.& in l.j.j.de bon. lib. meritò cũ auferat partẽ, debet dari contra eũ à quo aufert.Secus in ea quę datur filio quia rumpit testamentũ in totũ: ideo sufficit dari contra testamentũ.Quęrit† glo.'vtrũ bon. pos. cõtra tabu.reducat rẽ ad cãm intestati vel nõ.Glo.distinguit, aut fuit ꝓposita ante aditam hęreditatẽ:& reducit ad causam intestati.aut post: & tunc non.Idẽ no.C.de col.l.pe.Mar.Stilma.vt refert Cy. C.de col.l.filiæ dotẽ. dicit aliter,& bene, q̃ qñ bo.pos.cõtra tab.ponitur ante aditã hęreditatẽ nõ reducit rẽ ad cãm intestati:quia adhuc hæres põt adire. Sed si timore bon. pos.contra tab. non adit, reducitur ad cãm intestati:quia q̃ nõ adit, est propter bono. pos.propositam.& hoc credo voluisse dicere glo.Ex hoc principio habes qualiter debet fieri agnitio in bo. pos. cõtra tabu.dicit enim quod talis fecit testamentum, in quo me præteriit,& alium fecit hæredem, & q̃ testator erat meus pater , & ego sum filius suus legitimus:quare propono bo.pos.contra testamentum,vt hic,& l.filio.ŝ.de inof. testa.& sic per solam talem agnitionem erit ruptum testamentũ vt no.in l.fi.§.ij.C.de cura.furio.sed olim expectabatur decretũ vt dixi in l.iij.§.si causa.ŝ.de bo.pos. d

Si quis filium. [d]Quærit glo.vtrum in contra tabu. habeat locum successorium edictum. gl. dicit,& bene q̃ sic:vt l.si is qui.de inoffic.testamen. facit suprà eodem.l.iij.§.si emancipatus.

1 ☞*Beneficium contra tabulandi non datur contra testamentum fœminarum.*

Ad testamenta. Dicitur hic:quia suos &c.Ista ratio non videtur bona. Nam filio emancipato datur bo.pos.contra tab.vt ŝ.eod.l.j.& §.sui. & per totum istum ti.patet q̃ emancipatus non est suus.Dicit glo. non habẽt ideſt habere non possunt:vel non habebant talem, qui habebat contra tabu.truffa est.Quare glos.dicit:Ratio est:quia pręteritio materna habetur pro exhæredatione.[e] sed exhæredato non datur conrra tab.vt ŝ.ea.l.in princ.ergo &c.Sed tex.hic idem vult. Nam prætor vult remouere obstaculum emancipationis,vt illi qui sunt de iure ciuili,possunt dicere nullum,si non emãcipati: illi si sunt emancipati,venient per contra tabu.vt suprà eodem.l. iij.§.si emancipatus.Sed fœmina non potest habere filium suũ, qui dicat nullum:† ergo beneficium prætoris ad testamenta fœminarum non porrigitur. e

1 ☞*Bonorum possessio non agnita quando transmittatur.*
2 *Ratio quare filius post emancipationem non potest adire.*
Emancipatus de iure ciuili quo ad successionem ab intestato est incognitus.
3 *In alternatiua legis,ut tollatur contrarietas alterius legis , sufficit unam partem esse ueram.*

Si quis eum. Institutus filius beneficio prætoris nati, vel nascituri potest petere contra ta. & eo casu decedens ante eam petitam transmittit.h.d.Opp.pendente conditione an valeat institutio debet dari secundum tabu. non contra tab.ŝ.l.proxi.§.pe.& l.ij.§.si sub conditione.j.de secund. tabu.Sed hic donec est dubium an nascatur posthumus pendet an valeat institutio:ergo &c.Sol.prædicta loquuntur in conditione,quæ non præsumitur deficere.sed hic præsumitur posthumum potius nasciturum quam non.tene menti.Item opp. & vi detur q̃ donec alij expectantur,non possit dari contra tab.vt l.si filius.§.cũ filius.j.de bo.lib.Sol.ibi:quia expectantur priores in gradu:hic verò non expectantur hi,qui sunt pares in gradu. Itẽ oppo.† ad l.seq.de leg.iij.§.acquirere.ŝ.de bon. pos. vbi bonorũ possessio non agnita non transmittitur.So.Fallit hic quando qs differt petere possessionem bo.propter posthumum. Item fallit in alijs casibus hic no.per glo.signa eam & examina, vt l.ventre de acqui.hære. Quærit glo.quæ est ratio† q̃ filius post emãcipationẽ non potest adire.Ratio est:quia nascente posthumo testm̃ est nullũ.& sic dubitatur de viribus testamenti. & sic nõ potest adire.& hæc est vera. Alia est ratio data per gl.quia aditio est de iure ciuili secundũ qđ filius emãcipatus nõ est cognitus. Ista ratio non est vera:quia in successione ab intestato est incognitus de iure ciuili:sed in successione ex testamento emancipatus est cognitus,sicut quilibet extraneus:vt j.e.ti.l.si ex duobusin prin. Dicitur hic sed si is decesserit.dabitur secundum tab.vel contra tab.modo quæro istius alternatiuæ quæ pars est vera.Rñd.vltima pars est vera,vt ŝ.proxi.licet alij dixerint contra. qđ intellige si is decesserit,& hæres eius velit venire pendente dubio, an alius nascatur:tunc enim venit per cõtra tab.sed si iam esset certum esse natum,tunc idem.Si verò esset certum ipsum non debere nasci:tunc per secundum tab.veniret;& hoc vult alternatiua huius legis non enim posset dari contra tab. cum sit certum de viribus testamenti.Sed quare hoc casu non concurrit secundum tabu.cum bonorum pos.contra tabu.quæ speratur , cum sit eiusdem gradus? Dic vt dixi in l.æquissimum.§.j.j.de secundum tabu.Et sic not.secundum glos.† q̃ in alternatiua legis vt tollatur contrarietas alterius legis sufficit vnam partem esse veram.vt hic.Simile in l.vbicunque.j.de fideius. Dixi in l.si is q. §.vtrum.ŝ.de reb.dub. 3

Non putauit. Vsque huc exposuit verba posita.ŝ.eo.l.j.que dicunt liberos siue naturales &c. & illa verba posita in l.j. quę dicunt,si neque instituti,&c.hic incipit exponere sequentia verba ibi posita.scilicet neque exhæredati sint.

Aliqua.

¶POMATES.
1 ¶Non quæuis. Vide regulam huius l. q̃ verba intelliguntur cũ effectu: consuluit Ang.cõsi.lxĩj.inci.fu per prędicto themate.in antepe.col. Facit quod voluit Bal. in l.ij.C.de epi. au.et quod dicit Bal. in l. fi.§. finautem.C. cõ. de leg.& vide Alex. in l.iiij.§. condẽnatũ. ff.de re iudi. Dic facit quod Aret. tenet consi. xviij. in ij.col. inci. visa diligenter & discussa cõ sultatione. quod no. Bart. in l.j.C. de pet. bo.sub. lib.x. & qđ no. Io.And. in c.j.de cler.coniu. post glos. Et ad hanc regulam vide Alex.consi.cxvij.in iij.col.versĩ.& si dicatur in ij.col. & consi. clxvj.in ij col. in ij.vol.& glos. in l. ex consensu . in glos. magna, in vlti.q. C. de reput. & Oldr. ibi ponit in simili in consi.lx. Vnde Ale.cõsi. vol.iiij.Ro. consi. xlij.in ij.col. Felin.in c. quæ in ecclesiarũ. in ij.col. ver. tertius casus. & versĩ. quintus casus.de cõsti. & in c.veniẽs. ĩ vij. col. ver. & pro ista decisione.Bar.cõsi.xxxij. in iij.col.in j.vol.cõsi. xlij.in vj.col. & seq. eo.vol.Anto. de Bu. consi.xviij.in vl.col. Ro.consi. lxxviij. & consi.ciiij.ad fi. in cõ si.cxciij.& consi.ccxxxiij.in ij. du.facit qđ voluit in l. filiũ. §. si quis bo. in fi. ff. de leg.præst. a

b ¶Rite condẽnato. Vide Bart. in l. lecta. ŝ. si cert. pet. & vide Bal.in l.iij. in prin. ŝ. de libe. & posthu.& vide Ange . in l.j. in prin.ŝ.de edi.edic.& in l.ij.ŝ.de inof.testa. & d.Ant.in proœ.de cre.& quod no. Bar. in l.iustẽ.in princi.de acquir. pos. & quod dicit hic Bart. de rite bannito,vide ꝓ Bal. in l.j.in iij.col.in ver. & per prædicta. C.si à non cõpe,iu.& vide Bar. in extrauag. ad reprimendum in ver. per accusationẽ. & in d.§. condẽnatũ. & ideo dicit Bald. in l.j.§.quod autẽ.per illum tex.de offi. præfec. vr. q̃ si officialis tenetur ex forma ista recipere omnes accusationes cõmunes,intelligitur de insti. rite. & fac si statutum facit mentionem de procuratore, vel mãdato , intelligitur de solenni , secũdũ Bal. in l.si prædiũ. in pen. col.C.de ædi. act. Vide Bar. in l.filium.§. si quis.j. titu. j. & l. diuus.de test. mil.& c

Aliqua. Quærit glos. hic dicitur q̃ à primo gradu fuit exhæredatus , à secundo præteritus.quid econtra: à primo fuit præteritus,à secundo exhęredatus:vtrum posit peti contra tabu. Videtur q̃ sic:vt l.si posthumus.de lib.& posthu.& l.nam & si.de iniust.test. Pro hoc quia etiã datur hæreditate non adita: vt ŝ.eo.l. illud. & sic habebit contra tabulas.Non querela quæ datur, quãdo omne auxilium deficit: vt instit.de inof.testa.§.tam autem. & l.maximum vitium.C.de libe.præte. In contrarium q̃ nõ de leg.præstan.l.filium.in prin. glo. respondet q̃ ibi loquitur quando instit utus accepit contra tabu . & sic contra tabu.valeret iure bo.pos.secundũ tab.Truffa est:sed de hoc quidam est casus j. ead.l.§. à primo.Sed etiam oppo.vt ibi dicam.

1 ☞*Ritè & rectè quid significent.*
2 *Exbannitus, qui potest impunè occidi , intelligitur de ritè condemnato.*
3 *Instrumentum quod debet executioni mandari, intelligitur de ritè facto.*
4 *Statutum puniens cedentem actionem nobili , intelligitur de ritè facta.*

Non quæuis. [a]Tene†menti hic, quid significat ritè & rectè.Simile in l.ij.ŝ.de inof. test.tenementi. Iste §. facit ad multa . Exbannitus †qui potest impunè occidi, debet intelligi de ritè condemnato [b].quod dic vt l.pen.ŝ. de adul.& l.iiij.§. condemnatum . de re iudi. Item instrumentũ publicum debet† executioni mãdari:verum est, si est ritè factũ, vt hic. Itẽ facit† si dicat statutum,si aliquis cesserit actionem nobili . puniatur in centum : debet intelligi de cessione ritè facta. Tene menti. a b 3 4

A primo gradu. Hic est casus q.glo.ŝ.ead.l. §.aliqua tabularum.Vides ergo q̃ vt competat bo.pos.contra tabu.sufficit q̃ possibile fuit bono.pos.peti,vel hęreditatem adiri post mortem defuncti . Contra, si prætèritus est à primo & exhæredatus à secundo, nunq̃ potest adiri à primo:vt l.iij.in fi.ŝ.de libe.& posthu.Sol. Ibi loquitur in filio suo præterito,qui dicit nullum ipso iure:hic in emancipato.Vel dic:licet non posset adiri de iure ciuili[c] ,tamen potest peti bono.pos sess.secundùm tabu.filio approbante:vt l.filio.de iniu. testa. Quæro contra quem datur bonor. pos.contra tabu. Quidam dicunt contra institutos in secundo gradu. vel melius dabitur contra ipsum testamentum:vt no.ŝ.eo.l.illud.ideo non est necesse q̃ quæratur contra quem detur ista.Ista dicit glossa. c

1 ☞*Instrumentum pro se scribere , licet quis prohibeatur, tamen contra se non.*
2 *Si aliquis scribit se tutorem , uel fideicommissarium in testamento ualet.*
3 *Testator an possit scribere, & publicare testamentum suæ manu, & ualeat.remissiuè.*

Si quis sua manu. [d]Not . text. ibi: quia senatus hoc,&c.No.ergo† quòd licet aliquis prohibeatur scribere instrumentum pro se: tamen potest scribere contra se. Et ideo si aliquis scribit se tutorem in testamẽto , vel fideicommissarium, quæ sunt onus valet: nec habet excusationem:vt l.vxori.§.j.j. de Fal.Quærit glo.an iste,qui scripsit se exhęredatum,possit agere querela inoffi. testa. Glos. dicit quod non:vt in ea habes.Sed in contrarium allẽg.glos.l.j.suprà, de his quibus vt indig. Ad quam legem. respond. vt ibi nota.& l.decreto.suprà, de iusp.tut.& ibi per Dyn.Item in contrarium l.si quando.in fine.C.de inoffic.testamen.sed dic vt ibi plenè no.per Cynum.† Quæro vtrum testator sua manu possit scribere testamentum,& publicare,vt valeat.De hoc dicam in l.seruus.ŝ.de testa.vbi glos. tangit. Dixi anno in l.ij.j.de stip.seruo. d

1 ☞*Exhæredatio facta extraneo quandoualeat, remissiuè. Extraneus quis dicatur quo ad hoc.*

Si quis emancipatum. Oppo. glossa,& videtur quòd exhæredatio in extraneo non potuerit fieri:vt l.quidam cùm filium.infra,de verborum obligationibus. Sol.vna est quòd concedatur contrarium, quòd ab initio non valet:vnde per arrogationem postea factam non confirmatur. Vel aliter hic loquitur in extraneo , qui tẽpore exhæredationis erat frater,postea fuit arrogatus : vnde exhæredatio prius facta non nocet [e] . De hoc an † exhæredatio facta de extraneo valeat ab initio:dicam in l. paterfamilias testamento.suprà, de hæredibus instituendis. & ibi dixi anno. & habetis vnam glossam satis notabilem. quomodo intelligatur extraneus quantum ad istã exhæredationem: vt l.j. C. de impo. lucra. descrip.lib.x. d e

In adoptionem. Oppo.dicitur hic quòd ita demum habet contra tabulas.si est institutus. Contra in l.j.§.is quoque.infrà,de collatione bono. Sol. Dicit glossa ibi est institutus sicut hic . Sed contra: ergo non habet collatio locum: de qua ibi dicitur.Solu.Dicit glossa ibi de rigore:secus de æquitate.Vel ibi fuit adoptatus ab auo materno:hic ab alio , vt vidistis supra eodem l.iij. §. si quis filium . declarabo in §. his quoque. Quæro vtrum filius adoptiuus hanc bonorum possessionem quærat patri adoptiuo . Respondeo, aut agnouit secundùm tabulas.quia fuit institutus : & tunc patri adoptiuo quærit , licet non cum effectu:vt infra eodem.l.si post mortem.§.si in adoptionem.Sed si agnouisset contra tabulas,tunc quæsiuisset patri adoptiuo in effectu: secundùm hæc iura , secundùm quæ quicquid habet patri adoptiuo quærit:vt vidistis in §.si in adoptionem. e

Non est nouum. Nota. textus ibi : prætoris enim propositum,&c. Oppon. glossa de l.si ex duobus.§.sed illud.infrà eodem. & l. filium.§. ad eum. infra titu.j.Glo.soluit optimè.

¶POMATES.
¶Si quis ista manu. Extende istum text. procedere etiã in eo, qui consensit petere, & non habeat postea bono.pos.secundũ tabu. Ita Alexã. in l. posthumo.ĩ viij.col. C.eo. tit. & in l.si qs posthumos . §. si filium.in vlti.col.ff.de libe. & posthu.

¶Non nocet. Hoc videtur verum. & est not. probatur etiã in l. si filiusfa. miles. in prin.de test.mili.vbi prætèritio militis q̃ pro exhæredatione habetur l. ficut certi. cum l. sequen. C. de test.mil. potest tamẽ irritari , si prætèritus fuit filius , qui patri exhęredatus nõ erat, nec esse poterat suus, si postea efficiatur.

¶VTrum. De intellectu huius l. habuistis suprà eodem. l.iij.§.si pater.

s I post mortem.

Si in adoptionem. No. hic quòd iussus patris adoptiui excusat filiũ, adeò quòd licet agnouerit testamentum,tamen potest venire per contra tabu.Ratio vt sibi quæratur potius q̃ patri.Ita dicit tex.Ideo dicit Azo in summa huius tit.q̃ ista lex hodie corrigatur:quia cũ hodie quæratur sibi quo ad proprietatem: non habet contra tabu. nam ista lex loquitur secundũ hæc iura,secundùm quæ filius omnia quærebat patri,& in totum quærebat : sed hodie non , nisi quo ad vsumfructum.Ita dicit Azo in summa huius tit.Vltimo vide glo.quæ incipit,commisso.in fi. Sol.Ibi non debuit parere patri,cùm esset illicitum,hic debuit,cùm esset licitum.

1 ☞*Beneficio quod habeo à te,quando possum uti te inuito.*
2 *Reus qñ possit dilationi ei datæ in criminalibus renunciare , ad hoc ne actor illa utatur.*
3 *Maritus miles non cogitur uocare uxorem dominam.*
4 *Practica huius legis.*

Hi quoque. [a]Beneficio mihi cõpetenti ex iure alterius possum vti cõtra aliũ illoĩuito.h. d. Et est notabilis §. & menti tenendus. Oppo. ad hanc l.de l.nonnunquã.j.tit.j.& l. is qui. §.sed si solus.Gl. quæ est hic, & quidã alij doc.dicũt q nõ curãt vtrũ alij petãt vel nõ, quãtum ad hoc: qa ipsi possunt petere. sed hoc erit sine effectu: qa perinde omnibus legata præstabuntur,ac si contra tab.petita nõ esset,vt legib.cõtrarijs.Videte q hoc sit sine effectu,nõ est verũ:nã licet legata præstet omnibus:tamẽ hęreditatẽ habebit, put habiturus erat ab intestato,nõ inspecta portione,in qua institutus erat.ff.eo.l.nõ putauit.in fi. & j.tit.j.l.filium.§. sed & si portio. & ideo dicere q sit sine effectu,non est verũ,imò est cũ effectu.Ad cõtrariũ respõsio est ista secũdũ Iac.de Are.quãtũ ad hæredi tatẽ paternã,quæ datur filijs quasi debita: vt l.fi.C.de condi. admittũtur licet præteriti negligãt, sed quãtũ ad lucrũ legatorum alijs relictorũ vt lucrentur ea,& in hoc eis non prodest,vt legib.contrarijs.Contra hãc l.opp.de l.filio præterito.ff.de iniu.te. vbi præterito omittente testamentum remanet validum.So.Dicunt quidam.aliud in iure dicendi nullum:aliud in contra tab.Illud iudicio meo est falsum:quia eo iure eoque ordine datur contra tab.quo dicit nullũ.vt ff.e.l.post prin.vt.j.l.j.proxi.in fi.Quid dicemus:Et antequam declarem,oportet vide re qualiter per præteritum committitur edictum instituto.Glo.dicit eo ipso q filius est præteritus:est qui committit instituto edictum.ita no.hic.Sed alibi est glo.quę dicit, tunc dicitur committi edictum præteritũ, quando ipse incipit petere contra tab.nõ tñ prosequitur vsq; ad fin.ita not.ff.eo.l.iij.§.si quis ex liberis.in gl.quæ incipit,i.aperiat. Et illa est no.gloss. Sed quæ est verior.Dy. tenet istam glos.hic positam.& Azo idẽ in summa huius ti.& Ro.similiter hoc ti.Alia opi.placet mihi multũ per casum d.l.filio. de iniu.te.Tenendo illam opi.quæ est in l. iij.§.si quis.extunc apparet responsum ad l. filio.quia ibi filius præteritus nunquam ali quid dixit,sed potius testamentum approbauit.hic verò incipit venire per contra ta. licet destiterit:vnde iam est quæsitum ius alteri.Pro hoc etiam multũ facit j.ad Carb. l.si impubes.§.fina.& quod ibi videbitis.Si verò teneremus aliam opi. s.illam quæ est hic:tunc ad l.filio.respondeo q id,quod ibi dicitur,q volũtas testatoris debet tueri ex bono & æquo:est verum ẽtiam ad legatũ, non ẽtiam ad hæredis institutionem alijs volentibus dicere nullum beneficio præteriti.Sed præcedens opi.mihi plus placet:secundum hoc habes idem iuris esse in iure dicẽdi nullum quod est in bonorum possessione contra tabu.& iure quasi dicẽdi nullum quæsito ex persona præteriti possum vti eo inuito,sicut hic dicitur in contra tab. qm̃ ista beneficia eo iure eodẽq ordine deferũtur,vt dictu est.Hoc p̃missio pcedo,& opp.dicit hic q possum vti iure qd habeo ex psona alterius eo inuito.Contra in l.si iudex circũuento.ff.de mino.So.duobus modis.ibi loquit de iure,qd qs habet iure speciali:hic de iure cõmuni,scdm Dy.Tel dic, beneficio, quod habeo ab alio, possum vti eo inuito contra alterum, vt hic:non autem contra eum, à quo habeo:vt lege cõtraria.& l.amicissimos.§.fin.ff.de exc.tu. & l.j.in fi.cũ l.seq.j.de op.no.secũdũ Ia.de Are.Vlterius † vt lequeat ista materia distinguo aliquantulum aliter, & latius quã Iac.de Are.vtrũ beneficio,quod habeo à te, possum vti te inuito.Aut habeo à te ipso iure,aut aliquo facto tuo.Si ipso iure:aut volo vti contra te:& non possum:vt l.amicissimos.in fi.ff.de excu.tuto.contra alios sic.vt ibi & probatur in d.l.j.in fin. cũ l.seq. j.de ope.no.nũ.secundo casu quãdo habeo aliquo facto tuo:tũc aut quis certat de lucro captando,quia quæritur lucrum:& hoc beneficio non potest vti eo inuito:vt l.nonnunquam.j.tit.j.Aut certat de vitando propriè,vel quasi damno,vt de hæreditate paterna:& tunc aut ipsum beneficium competebat de iure speciali, de iure communi.Si de iure peciali,eo non possum vti te inuito: vt l.si iudex circũuẽto.ff.de mi.Si de iure cõi,possum vti te iuito vt hic & l.j. de fideiuss.& l.excep.j.de exceptio. Per hæc possunt determinari plures q.præcipuè vna. Vos scitis quod in criminalibus dantur plures dilationes tam reo quã actori:tamẽ actor intra dilationem datam reo,potest vti probationibus suis:vt l.pe tendæ.C.de tem.in inte.resti.Quid si reus vult renunciare[d] suę dilationi,vt actor non possit vti:an potest?Hic videtur qd non. & Cyn.tangit in d.l.petendæ.Sed veritas est, si dilatio fuit iam data facto rei petentis:tunc siue reus vult vti illa dilatione siue non,actor potest eadem dilatione vti reo inuito.[e]vt hic:nisi dilatio fuerit habita beneficio restitutiõis in integrum,per l.si iudex circunuento.sed si dilatio nunquã à reo fuisset petita:tunc non esset aperta via actori ad aliquid probandum intra dilationem vel ad illam petendam.Ita etiã intelligo hic quod aperiatur edictum ita demum,si præteritus incipit petere.Item facit[f] ad † q. vtrum marit[g] miles teneatur vxorem suam vocare dominã. Certè cùm vxor habeat istud beneficium à viro: certè non potest vti hoc beneficio contra virũ,licet contra alios sic:vt l.amicissimos.in fin.ff.de excu.tuto.& per ea quæ ff.dixi.Quæro † practicam huius legis.Rñ. si nos intelligimus esse commissum edictum per alium,eo ipso quod præteritus est:tunc si illi beneficio alterius vult vti,debet petere contra ta. beneficio alterius præteriti.sed si intelligimus commissum edictum ita demum, si præteritus incipiat petere:tunc practica duplex potest esse. vel quod isti alij iterum petant de nouo contra ta.beneficio præteriti,quia aperuit edictum.Et hoc satis innuit hic text.qui loquitur quod sequatur bo.pos.iam intenta à præterito tãquam eorum interesse hanc ad finem perduci:vt l.defuncto.j. de publi.iudic. & habemus casum extra de elect.c.constitutionem.in Clemen. Et hoc est verum secundum ista tempora:sed hodie secus:qa sola agnitio sufficit:& perinde est,ac si esset decreta.

Si in adoptionem. Pro declaratione istorum datorum in adoptionem distingue,aut est datus in adoptionem pater contra cuius testamentum vult quis venire:aut est datus in adoptionem filius, qui vult venire contra testamentum. Primo casu adoptio nil nocet venientibus per contra tab.vt supra,eod.l.iiij.§.si pater.Secundo ca distingue, aut quis fuit datus in adoptionem in vita eius,contra cuius testamentum vult venire,aut post mortẽ.Primo casu aut fuit datus alicui, qui erat ex his,qui sunt in eadem familia:& non nocet adoptio:vt l. iij.§. si quis filio.suprà,eod. Aut fuit datus in adoptionem extraneo: & tunc aut adoptio durauit vsque ad mortem patris naturalis: aut fuit finita ante. Si fuit finita,non nocet adoptio,vt l.si emancipatus.§.fin.suprà,eod.Si verò durauit:tunc aut fuit institutus, aut præteritus. Si institutus:tunc potest habere contra tab. alio committere edictum:vt l.non putauit.§.in adoptionẽ.& §. seq. suprà,eod.quod intellige si fuit institutus purè,aut sub cõditione quæ extitit.secus si deficit conditio,vel non fuerit institutus, vt hic. Item prædicta vera, si fuerit datus in adoptionem filius naturalis:secus in adoptiuo,vt d.l.nõ putauit.§.in adoptionem. in fin.Si verò fuerit præteritus:tunc non datur ei contra tab.bo. pos.contra testamentum patris naturalis:vt suprà,eod.l.si emancipatus.§.fi.& l.vtrum.& insti.de hære.quæ ab intest.§. eadem. Secundo casu,quãdo se dedit in adoptionem post mortem, aut post petitam contra tab.bono.pos.& non nocet sibi adoptio: vt infrà,vnde li.l.fi.aut ante:& tunc si quidem erat præteritus, sibi nocet:vt l.iiij.§.si emancipatus suprà,eod.si verò erat institutus, sibi non nocet adoptio:vt suprà,eo.l.proxi.in prin. Prædicta vera,quando vult venire ad contra tab.patris,vel aui naturalis. Si verò velit venire ad contra tab.patris vel aui adoptiui:dic vt dixi s.eo.l.j.§.j.

Exemplo. Oppo.j.l.proxi.§.fi.alias est l.cùm emancipatus.§.fi.Sol. Ibi vnus ex nepotibus fuit adoptatus loco filij:hic secus.

Si ex duobus. In tex.ibi: fratri.s.soli, non patruis.hic habes de materia coniunctionis legalis.de qua dico plenè in l.re coniuncti. circà fi.de leg.iij. Et sic habes hic q cõiunctio legalis fit duobus modis.Primò q plures vocantur ad idem ex eadem dispositione,diuersa tamen ratione.Secundò q vocentur ad idẽ ex eadem dispositione & eadẽ ratione. Qñ ergo deficit vna portio,habet ius accrescẽdi potẽtius ille,qui vocatur ex eadẽ dispositione,& ex eadẽ ratione,ẽtiã ille qui vocatur ex eadem dispositione,diuersa tamẽ ratione,vt hic.Nam nepotes inuicem vocantur cum fratribus patris ex eadem dispositione: sed nepotes sibi inuicem vocantur vna ratione,& fratres alia ratione:ideo nepotes sibi inuicem accrescunt,non fratribus.

1 *Testamentum secundum,in quo filius est præteritus, si in eo sunt scripti uenientes ab intestato,rumpit primum.*

1 *L.hac consultissima.§.pe.an habeat locum, quando sequens est imperfectum ratione præteritionis.*

1 *Testamentum,in quo filius est præteritus si in eo sunt instituti uenientes ab intestato,ualet interim de iure ciuili,donec filius dicat nullum.*

4 *Testamentum quando deficit ratione omissæ solennitatis,licet non dicatur propriè testamentum,sed ultima uoluntas,tamen datur contra tabulas.*

5 *Testamentum imperfectũ ratione præteritionis an habeat locũ inter liberos.remissiuè.*

Si prius. [a]Per secundum †testamẽtũ,in quo filius est præteritus, si in eo sunt scripti veniẽtes ab intestato, rumpitur primũ.h.d.multùm singularis,& notabilis casus, nec ipsum scio alibi.Quęro ante omnia:quæ est ratio,q filius admittatur ad contra tab.si in secundo sunt instituti venientes ab intestato:sed excluditur qñ in sco nõ sunt instituti venientes ab intestato?Respon.ratio est:quia quando in secundo sunt instituti venientes ab intestato,licet sit imperfectum ratione solennitatis omissæ:tamen est validũ de iure ciuili,ob quod p secũdũ tollit primum:vt l.hac cõsultissima.§.pe.C.de testa.& l.ij.ff.de iniu.testa. Sed qñ sunt scripti alij:tũc p secundũ non tollitur primũ:vt l.si filius.ff.de lib.& posthu.& sic remanet validum primum testamẽtum,in quo filius est exhæredatus:ergo non habet cõtra tabu.vt ff.eo.l.nõ putauit.in prin.Op.illa distinctio vtrũ in posteriori testamẽto sint scripti venientes ab intestato,vel non,fuit introducta à Iustiniano:vt l.hac cõsultissima.§.pe.C.de test. ergo nõ est verisimile q ad illã l.Iuris cõsultus habuit respectũ.So.Hoc fuit additũ à cõpositoribus noui iuris.Vel dic q de iure antiquo erat hoc,licet per Iustinianum fuit renouatum & declaratum. Et q sit de iure antiquo probatur in l.ij.ff.de iniu.test.Secundò oppo.[b] & videt q l.hac cõsultissima.§.pe.non habet locum qñ sequens est imperfectũ ratione præteritionis:vt l. si filius q in potestate. & ibi hoc per gl.manifestè no.ff.de lib.& posth.So. Ibi fuit præteritus filius suus in potestate,qui dicit testamentũ ipso iure nullum:hic quando fuit præteritus emancipatus.Hæc sol. non placet:quia qñ fuerũt præteriti emancipati,nõ habet locũ ista distinctio,vtrũ in secũdo fuerũt instituti veniẽtes ab intestato, vel nõ, & secũdũ tollit primũ: qa ex ipso secũdo põt adiri hæreditas de iure ciuili.& sic debemus intelligere in filio,qui est in potestate. Quare dic q ibi loquitur quando fuerunt instituti non venientes ab intesta.Et nõ ob.gl.ibi posita:quia malè dicit,& cõtra istũ tex.ex hoc no.aliud, † testamẽtum,in quo filius est præteritus si in eo sunt instituti venientes ab intestato, valet interim de iure ciuili,donec filius dicat nullum,per istum tex.Si enim non esset possibile ex eo adiri hæreditatem de iure ciuili,primum testamẽtum per istud secundũ non rumperetur:vt d.l.si filius qui in potestate.& no.in l.cùm in secundo.de iniu.test.& l. si quis eum.§. j.de vul.& pup.Dices tu,istud videtur contra casum l.filio præterito. Nam ibi fuerunt instituti alij fratres, & sic proximiores venientes ab intestato:& tamen ibi testamentum nõ valet de iure ciuili.si teneremus q hoc fuit additum à compositoribus noui iuris:habeo responsionem claram,q ibi respexit iura antiqua. Si verò intelligimus q hoc erat de iure antiquo:pro solutiõe cogita. Vlterius op.dicitur q hic secundum testamentum imperfectum non est testamentum,sed quædã voluntas:vt l.hac consultissima.§.pe.C.de testa.& sic non datur contra tabu.So.† Quãdo testamentum deficit ratione omissæ solennitatis, non potest dici propriè testamẽtum:sed quando adsunt solennitates, licet facta sit præteritio, tunc est propriè testamentum,vel licet non sit propriè testamentum,tamen est vltima voluntas, cõtra quã datur contra tabu.Quæro,qualiter intelligitur,si in secundo sunt instituti venientes ab intestato?Respon.intelligitur de venientibus ab intestato,qui tenent primum locũ in succesione vt hic dicit tex.Vos habetis † in l.hac consultissi.§.ex imperfecto. & in auc. hoc inter liberos. q testamentum imperfectum habet locum inter filios: sed an intelligitur de imperfecto ratione præteritionis.Et videtur glo.sentire q sic.Contrarium videtur tenere gl.s.de testa.l.si is qui. de quo dic vt ibi dixi.

Cum emancipatus.

Qui duos. Opponi.& videtur q nepos datus in adoptionem institutus habeat contra tab. vt l. non putauit.§.in adoptionem.ff.eo.Respõ. ibi loquitur quando datus in adoptionem [a]primum gradum tenebat,& nemo eũ præcedebat:hic autem pater eum præcedebat. Ita no.ff.eo.l.non putauit.§. vt autẽ.Itẽ opq iste nepos debeat coniungi patri per edictum de coniungẽ.vt j.eo.l.si pater. So. Ibi [b]loquitur de nepote in potestate retento:hic de dato in adoptionẽ.Item opp. q sufficiat semel edictum commissum esse,vt sic præteriti beneficio nepos institutus habeat cõtra tab.vt l.si post mortem.§.fi.ff.eo. & l.nõ putauit.§.in adoptionem.Respon. contraria loquunt quando aperitur via alijs, qui sunt in eodẽ gradu, & habent æquale ius: secus si eos alius præcedat, vel si sunt sequentes in gradu,vel ordine.

Si pater. Nota ex isto textu huius §.sicut filius emancipatus per edictum de coniungẽdis coniungitur nepotibus in potestate retentis:ita filius in adoptionem datus veniens per contra tabu. alio committente edictum coniungitur cum suis filijs, vt hic.

1 *Statutum q uenientes ab habitando in loco,habeant priuilegium q non comprehendat ciues originarios,non habitantes,& uenientes ad habitandum.*

2 *Filius emancipatus an iungatur in una portione cum filio suo emancipato.*

Si pater ex duobus. Nota tex.in fi.ff. ibi:non minus habere, quã &c. Ad hũc §.in fi.oppo.q nepotes non succedant cum filijs in contra tabu. vt ff.eod.l.iij.§.j.Solu.dicunt quidam hic de rigore:ibi de æquitate.Sed certè hic loquit de æquitate,vt hic dum dicit æquis. Vel dic hic de equitate:ibi de rigore.Sed dic q est verum secundùm distinctionem illius §.& hoc verum,nisi aliàs iste nepos sit adoptatus in locum patris alterius nepotis. Vltimò † Iaco.de Are.& [c]Old. inducunt hunc §.ad quæstionem,dicit statutum[c] quòd omnes veniẽtes ad habitãdũ in ista ciuitate,habeãt aliquod priuilegiũ.modò quærit an ciues originarij nõ habitãtes,& veniẽtes ad habitãdũ gaudeãt illo priuilegio? Et vĩ q sic,vt hic.Nam eodem iure vtitur nepos adoptatus, quo quilibet extraneus. Sed puto contrarium:quia istis,qui possunt cogit ad munera,nõ potest concedi immunitas:vt l.ij.j.de iur.immu. Vos habetis † hic duas gloss. vnam super verbo,emancipauerit.aliam super verbo suo,& innuunt istæ glossæ iunctæ cum textu,quòd filius emancipatus iungitur in vna portione cum filio suo emancipato. Iste glos.sunt falsæ secundùm Dynum.quia quando filius & nepos sunt emancipati,non coniunguntur simul:sed filius præcedit nepotem:vt habuistis ff.ea.l.§.j.& l.si emancipatus.in prin.ff.eodẽ

Pro concordia aduerte q inter doc.maxima dubitatio est, an ista l.si ex duobus.§. si prius.debeat intelligi in filio emancipato, an in suo. Et q debeat intelligi in emancipato voluit Bar.in l.si filius.ff.de libe.& posth. In hoc §. si prius. voluit q debeat poni casus in isto.Tu dic, duo fuerunt intellectus. & Bar.in d.l. si filius.dicit q verior intellectus q loquaẽ in emancipato: licet alij senserit contrariũ in hoc §. si prius. quasi se declarãdo,& ponẽdo veriorẽ intellectũ & se corrigẽdo,si alij senserit cõtrariũ. qđ põt colligi per illa verba qbus vtit dicit in d.l. si filius.et hic est verus intellectus ad illũ §. a quo in iudicãdo nõ esset recedendũ. Adde ad materiam l. posthumo.C.de cõtra tabu. & ad l.filio præterito.ff.de iniu.rup.

[a]Si prius. Iste §. est ita difficilis q Bart. in ipius intellectu videtur variare multũ. vide Bal.in l.hac cõsultissi.§. ex imperfectio.C. de testa.

[b]Secundò op. Et videtur Bar.sibi cõtrarius in l. si filius qui. de libe. & posthu.

[c]Statutum. Adde q contra Bart.hic tenet Albe. de Ro. in prima parte statutorũ: q.xcj.tñ opi.Bar.cõsulẽdo sequit Alex. in consi. xxxiij.col. ij. in v. volu.

a [a]Hi quoque. Istum §.fin. limita vt per Angel.in l.ita tamẽ. §. qui rogatus ff. ad Treb.q illũ tex.,put habetur in l.filius fa.

b [b]Sed alibi. An autẽ committatur hic edictum pro pretio incompercti,vide plenè per do. meum ponentem fin. limi. secundùm d. Franc.de Ramp. in repe.l. filio præterito. propè fi. per duas chartas ff.de iniu.te. & vide Bal.in l.fin.C. de fideicommiss.lib. vbi allegat istum tex.q l.posthumus.§.si qs ex his.non habet locum in contra tabu. alle.istum §. penult. sed Fede.&,Lu.Ro. in l.si vnus.de verb. obligat.damnat doctrinã Bar. & alleg. quod voluit Innoc. in c.in nostra.de procurat.non tamen ibi respondet ad istum text. Andr. Barba.

c [c]Notabilis glo. Sed Cyn.& Bald. in le. posthumo . C.eod. videntur tenere opi. gloss.hic fortius dicunt,scilicet quòd filius præteritus non potest approbare testamentum in præiudiciũ eorum, quibus est aperta via: vt per Imol.in d.l.filio præterito. in antepenulti. char. per Bal.in l.si defuncta. in fin.C.de su.& legi. adde quòd idem consuluit Rom. cõs. xxiiij.

d [d]Vult renunciare. Reperio Bar. in l. si arrogator.ff. de adoptio . in quibusdam lect . in x . col . vbi dixi q illa l.si arrogator . inducebat ad decisionẽ q.actori fuit data dilatio, si qua nihil probauit: postea fuit data reo dilatio.vult actor probare:reus ad hoc vt non probet,renũciat dilationi sibi datæ, an possit.& allegat. l.si post mortem.§. fi.de contra tab. & ibi per Dy.& vide p̃ no.docto in l.j.C. de ad oppo.& Barto.in d.l . arrogator. ad finem.

e [e]Reo inuito.Cõtrarium tenet Bartol. in d . l . petendæ. & in d.l.si iudex.

f [f]Item facit ad hoc pondera:quia text. in lege vxorem . de le.iij.& i lege Titia. §.qui mariti.de annu.leg.& in l.medico.§.vxori.de au. & argẽ . leg . probant contra.dixi in c.fi. de ordi.co.

g [g]Vtrum maritus . Vide Bart.in l . donationes.C.de do.inter vir.& vxo.

a ¶Reprehẽditur. Vide hac glo. per Ang. & Imo. in l. ſi quis poſthumos. §. j. de li. & poſthu.

b ¶Quod vulgo. Et hoc ſin. not. Imo. in l. ſi filius qui in poteſtate. in ix. col. de lib. & poſt.

Iex duobus. Sí inſtitutus adit hæreditatem beneficio prætoriti cõmittentis edictum, nõ poteſt per eum contra tab. peti. vel eius portio augeri ſed legatum omnibus debet præſtari. h. d. vſque ad §. filius. ibi poſ. bonorum contra tab. beneficio emancipati prætoriti. Oppo. dicitur hic quod emancipatus inſtitutus de iure ciuili &c. contra no. in l. illud. in fi. §. eo. Sol. Gl. dicit ibi male, & contra iſtum tex. vt ibi dixi. Item dicitur hic q̃ qui adiuit hæreditatem, non poteſt adire per contra tab. contra. §. eod. l. ſi poſt mortem. §. ſi in adoptionem. ſol. ibi adiuit iuſſu alterius. ad alterius vtilitatem: hic ſua ſponte, & ad ſuam vtilitatem. Itẽ op. de l. non putauit. §. fi. §. eo. vbi omnes reducuntur ad virile. ſo. Ibi non adiuit: ſecus ſi adiuit: quia tũc eius portio poteſt diminui non augeri. Quærit gloſſ. quot incommoda cõſequitur ille, qui adiuit: dic vt in gloſſa. Quæro vtrum indiſtinctè ille, qui habet hæreditatem poſsit petere contra tab. ſol. Aut quis efficitur hæres ipſo iure: & non perdit, vt hic in fin. Aut efficitur hæres facto ſuo: & tunc aut adit iuſſu alterius, & ad alterius vtilitatem, & non perdit cõtra tab. vt l. poſt mortem. §. ſi in adoptionem. §. eod. Aut adiuit ſponte, & propter ſuam vtilitatem: & tunc perdit contra tabul. vt hic. & §. dixi.

Filius. Quæro dicitur hic quod iſte emãcipatus habet cõtra tab. quæro vtrum hoc ſit verum, ſiue ante mortẽ patris naturalis, ſine poſt ſit emancipatus. Et dicit glo. quod ſic. Allegat eandem l. ſi emancipatus. §. fin. Hæc glo. eſt falſa: & cõtra tex. l. ſi emancipatus. §. fin. quam gloſſ. alleg. nam emancipatus poſt mortem non habet contra tabu. vt ibi. Nec curo vtrum pater adoptiuus viuat vel non, vt §. e. l. vtrum.

Item ſi filius. Iſte ergo nepos habet contra tabu. patris & aui naturalis, vt hic videtis. Dicitur hic, mortuo adoptiuo. Quæro quid ſi viuente? Axo dicit idem. Vide gloſſ. quæ incipit, idem & ſi viuente, &c. Poſſes tu dicere contra. fortè Azo dicit idem, ſi viueret, dum tamen exiuerit de poteſtate patris adoptiui. Vnde vt hoc non poſsit dicere, Hugo dicit idem dicẽdum, quãuis ſit in poteſtate patris adoptiui. Sed iſte glo. ſunt falſæ: nam ſi pater adoptiuus viueret, & iſte eſſet in poteſtate, non poſſet facere teſtamentum iſtud: vt l. qui in poteſtate. §. de teſt. & ſi teſtamentum eſt nullum, nõ datur cõtra tab. vt j. eod. l. quod vulgo. Quare aliter dicit gloſſ. & bene. §. eo. l. iij. §. pater. illam tene. Vlterius quæro circa hanc legem dicitur hic quòd habet contra tab. patris & aui naturalis. quæro vtrum hoc ſit virum indiſtinctè, ſiue pater prius deceſſerit. Idem ſi deceſſerit prius auus, & poſtea patere ius: ſed tunc veniret iſte filius per ſucceſſorium edictũ: vt l. ſi is qui. de inoffic. te. Vult ergo gl. quod ſi moriatur prius pater: tunc nepos habet contra tab. iure ſuo & directè. ſed ſi prius moritur auus tunc venit ad ſucceſsionem aui per ſucceſſorium edictum: quaſi pater eum præcedat. Iſta glo. non eſt vera. nam cum filius eſt in adoptiua familia, nepotem emancipatum nullo modo præcedit: vt §. eo. l. vtrum. & §. §. proxi. Gl. tamen videtur tenere ibi illud quod hic: & malæ: quia dicit tibi q̃ debet intelligi de nepote inſtituto hærede: aliàs eſſet abſonũ. Sed illa glo. reprehenditur[a] per Dy. dicit enim ibi, & bene: nam non eſt abſonum, ſi ponamus patrem in adoptiua familia: quod nepos ex eo emancipatus admittatur ad ſucceſsionem, vt hic dicit tex. & probatur. §. eod. l. vtrum. & l. ſi emancipatus. §. fi. §. eod. Ita debetis intelligere.

Si præteritus. Tex. ibi: ſi non contra tab. iſta ſunt verba exceptionis. Oppo. duobus modis. Videtur quod ille, qui opponit exceptionem doli, non approbat teſtamentum: quia nihil ex teſtamento conſequitur, ſed aliud ideo teſtamẽtum non approbat. arg. infrà, de bo. lib. l. ſi verò non habuit. ver. cæterum. Solu. Intelligo quòd hic appoſuit exceptionem doli vigore libertatis ſibi in teſtamento relictæ. ſecus ſi opponeret exceptionem ex pacto competentem, vel venientem extrinſecus, nõ ex teſtamento. Itẽ oppo. quòd quis non poſsit opponere exceptionem doli aduerſus hæredes patris: vt l. apud. §. libertum infrà, de doli excep. Solu. hic oppo. exceptio contra dolum ipſius filij, nõ contra dolum commiſſum ab ipſo patre: quia tunc non poſſet. Tertiò opp. dicitur hic q̃ contra tab. poteſt opponi in modũ exceptionis: & ita dicidit gloſſ. Contra l. exceptiones. in fin. de excep. vbi non poteſt opponi exceptio reſtitutionis antequã impetretur. Iac. de Are. videtur intelligere hic quod iſtud eſt verum, dum tamen poſsidens petat contra tabul. & poſtea excipitur prout dicitur in l. exceptiones. in fin. & no. in l. nam poſtea. §. ſi minor. §. de iureiu. Videte, licet dictum gloſſ. & dictum Iac. de Are. circa ipſum ſatis ſit verum, aduerte tamen: qa exceptio, de qua hic loquitur, poteſt opponi altero de tribus modis. Vno modo q̃ opponatur exceptio præiudicialis non potes agere, ne fiat præiudicium petitioni hæredibus mouendæ impetrata bo. poſſ. contra tab. & ita poteſt oppo. antequã impetũtur. bono. poſſe. contra tab. vt hic, et l. ij. j. de excep. rei iud. & l. ſi poſt litem. infrà. de excep. & l. ſi quis libertatem. §. de pet. hære. quod tamẽ hodie eſt verum ſecundum determinationem l. fi. C. de pet. hære. Secundò poteſt opponi hoc modo: Non potes agere contra me; quia mihi cõpetit contra tab. & tunc poteſt opponi duobus modis. Primò q̃ in ipſa exceptione impetret contra tab. dicens ſic: Non potes agere contra me: quia competit mihi contra tab. quas peto mihi decerni: & tũc iſta exceptio habet vim exceptionis, & petitionis, & repellit agentem: vt hic, & l. Papi. §. ſi filius. §. de inoffi. teſta. & idem putarem in reſtitutione in integrum ſi in ipſa exceptione impetraretur. Alio modo poteſt opponi nõ petendo ipſam decerni in ipſa exceptione: & tunc non poteſt opponi, niſi prius intentetur contra tab. Ita loquitur l. exceptiones. in fi. j. de excep. & l. nam poſtea. §. ſi minor. §. de iureiur. & l. nec non. §. exemplo. ex qui. cau. ma. Ita debetis intelligere.

1 ☞ *Fideicommiſſum uniuerſale ſi relinquitur filio, per hoc non dicitur inſtitutus.*

Si emancipatus. Vides ergo hic, quòd ſi pater non eſſet ſuſpectus, non datur bono. poſſ. contra tab. pro filio. & ſic innuit quod ſi pater non eſſet ſuſpectus, daretur ſibi cõtra tab. Ex hoc 1 †habes hic tex. contra glo. quæ eſt in l. ſcimus. §. repletionem. C. de inoff. teſt. vbi tenet gloſſ. quòd ſi fideicommiſſum vniuerſale relinquitur filio: eſt perinde ac ſi eſſet inſtitutus. Iſtud eſt contra hunc tex. quia ſi eſſet inſtitutus non haberet cõtra tab. vt ſuprà, eo. l. j. in prin. & ſic fideicommiſſaria reſtitutio non habetur pro inſtitutione, vt hic, & expreſsius in l. ita tamen. §. qui rogatus. §. ad Trebel.

Ipater. Diſtingue circa hanc legem vt dixi §. eodem l. ſi in adoptionem.

Sub conditione. Opponitur. de lege etiã ſuprà, de inofficio teſtamen. Solu. dic vt ibi. & plenè dixi in lege poſt legatũ. §. fin. §. de his quib. vt indi. vbi tene menti.

b **Quod vulgo.** [b]Gloſſ. hic ponit caſum, & bene, quẽ vide, & not.

1 ☞ *Exhæredatio non ſecuta additione nihil valet.*
2 *Contra tabulas quòd detur etiam hæreditate non adita.*
3 *Querela quòd poſsit intentari tam contra alium quàm contra ſcriptum hæredem.*
4 *Ratio quare contra tabulas non requirit additionem: querela ſic.*

Filium. Iſta lex eſt ita difficilis, ſicut aliqua, quæ ſit in Infortiato: tamẽ difficultas eſt in tex. non in apparatu, nec in materia. Et diuiditur hæc lex principaliter in quatuor partes. Primò ponitur thema & quæſtio qualiter ſuccedatur, quando emancipatus eſt præteritus, ſuus exhæredatus, & extraneus inſtitutus. Secundò determinatio ponitur prædictæ q. Tertiò ponitur alia q. vtrum eo caſu fiat collatio. Quartò ponitur vna q. quibus & à quo eo caſu legata præſtentur. Secunda ibi dixi. Tertia in §. videamus. Quarta in §. legata. tamen ſecunda pars ſubdiuiditur in partes tres. Primò ponitur qualiter ſuccedatur inſpecto rigore iuris ciuilis: & inſpecto rigore iuris prætorij. Secundò qualiter ſucceda tur de æquitate quando hæreditas non eſt adita. Tertiò qualiter ſuccedatur de æquitate quando hæreditas eſt adita. Secunda ibi: ſed cum exhæredatio. Tertia ibi: ſed quemadmodum. Et iſta ſecunda pars breuiter hoc intendit: ſi ſuus eſt exhæredatus, emancipatus, præteritus, & extraneus inſtitutus, ſiue adeatur hæreditas, ſiue non: vterque dimidiam aduocabit: licet vnus ſcilicet, emancipatus per contra tab. & alter ab inteſtato. hoc dicit. Not. tex. ibi: ſed cum exhæredatio &c. Not. † quod exhæredatio nihil valet non ſecuta additione; vt hic, & l. ſi patronus. §. ex teſtamẽto

2 teſtamento. j. de bon. lib. Secundò no. †ex hac l. q̃ contra tab. datur etiam hæreditate non adita. Habuiſtis §. e. l. illud. Tertiò not.
3 q̃†querela poteſt intentari tam contra alium, q̃ contra ſcriptũ hæredem: vt hic, in vltimo reſponſo. Op. dicitur hic in princip. q̃ hæreditate adita filius exhæredatus excluditur. hic in fi. dicitur contrarium: ergo malè. Sol. excluditur in totum. ſ. à contra tabu. vt hic, in princi. ſed non excluditur à querela, vt hic, in fi. Secundò op. dicitur hic q̃ habet locum bo. poſ. contra tab. & ab inteſta to: quia ſuus ab inteſtato, & emancipatus per contra tabu. Contra j. ſi tab. te. nul. ex l. j. in prin. vbi ab inteſtato non habet locum donec habeat locum contra tab. Sol. Contra tabu. & ab inteſtato ſimul non habent locum. verum eſt quando pendet vtrum ſecũdum tab. poſsit peti: ſed quando certum eſt q̃ ſecundum tab. nõ poteſt peti: tunc procederet contra. & ab inteſtato, vt hic. Facit quod dixi §. e. l. illud. Tertiò opp. dicitur hic q̃ ſolus filius habebit contra tab. contra. j. §. proxi. vbi non habet niſi dimidiam. Dicit glo. q̃ hoc principium corrigitur ſtatim. Gloſſ. habuit bonum intellectum: ſed poteſt dici q̃ non corrigitur: quia verum eſt q̃ filius ſolus habebit bo. poſ. non tamen babebit ſolus totam hæreditatem: vt dicitur j. Item dicitur hic q̃ repudiatio prodeſt ſeruo, vt ſit hæres inſolidum cõtra, imò pro parte: vt j. §. videamus. & hic eo. §. Sol. in effectu non eſt hæres, niſi pro parte: vt in contrario: ſed ipſo iure ciuili eſt hæres in totum. Item oppo. hic dicitur q̃ teſtamentum eſt nullum propter hæreditatem non aditã, & petitur contra tabulas: ſed contra, ſuprà, de iniuſto teſta. & l. nam & ſi. ver. rumpendo. Solu. Quantum ad contra tabu. ſufficit tabulas eſſe, ex quibus poſsit adiri hæreditas tempore mortis: vt §. eodem. l. proxi. vnde licet poſtea irritetur, non curatur.
4 ſed dices tu, Quæ eſt ratio † q̃ contra tabu. non requirit additionem, ſed quærela ſic? Reſpon. vt dixi in l. illud. §. eo. quia contra tabu. petitur ad ſimilitudinem dicendi nullum quod poteſt fieri ante aditam hæreditatem. Dicitur hic q̃ querela habet locũ poſt petitam bonorum poſſeſsio. contra tabu. id quod eſt ruptum nõ poteſt vlterius rumpi, vt dictum eſt. Reſpond. licet ſit ruptum per contra tabu. de iure prætorio, non tamen eſt ruptum de iure ciuili ideo poteſt rumpi per querelam, vt hic, in fi. Item oppo. q̃ querela debet dari ſolùm contra hæredem ſcriptum: vt l. j. & l. circa. ſuprà, de inoffi. teſtamen. ſed hic datur contra præteritum: ergo &c. Solu. hic præteritus ſuccedit in locum hæredis ſcripti qui totam hæreditatem ab eo auocauit: vt ſuprà eodem. l. cum emancipatus. in principio. ideo poteſt contra eum dari querela ſicut poſſet dari contra fideicommiſſarium vniuerſalem: vt l. j. C. de inoffi. teſta.

1 ☞ *Collatio q̃ non habet locum inter eos, qui diuerſo iure ſuccedunt.*
2 *Collatio non habet locum quando emancipatus non facit iniuriam ſuo.*

Videamus. Iſta eſt tertia pars principalis, & ſubdiuiditur. Primò ponitur quę. Secundò ponuntur duæ rationes ad oſtendendum quòd collatio nõ habeat locum. Tertiò determinat collationem locum non habere per aliam rationem nouam. Secunda ibi: emancipatus namq̃. Tertia ibi: vereor. & breuiter hoc dicit. Inter eos, qui diuerſo iure ſuccedunt,
1 non habet † locum collatio. Item quando emancipatus non facit iniuriam ſuo, non habet locum collatio, hoc dicit in verſicu. & hoc ſit conſequens. ibi, illi, ſcilicet, caſui qui ſequit. No. ex hoc
2 §. †duo. Primò quòd inter eos, qui diuerſo iure ſuccedunt, non habet locum collatio. Secundò no. quòd quando emancipatus non facit iniuriam ſuo, non habet locum collatio. Oppo. ad primum notabile quòd collatio habet locum, vt l. ſi filius. infrà, de colla. bonorum. Gloſſ. ſoluit pluribus modis. Veritas eſt q̃ ibi filius ſuus erat inſtitutus, & adiuit de iure ciuili: & ſic emancipatus veniens per contra tabulas ſibi fecit iniuriam: quia ſibi alius abſtulit contra teſtatoris voluntatem. licet ergo ſecundum verba prætoris non habeat locum collatio: tamen ſecundum voluntatem Scæuolæ poſitam in l. ſi filius habet locum. ſed hic nullã faciebat iniuriam filio exhæredato. Item oppo. C. eodem lege, ſi emancipati. Solu. Ibi nullum fuit factum teſtamentum: hic ſic. Vnde debet diſtingui an per emancipatum alteri fiat iniuria, vel non.

Legata. Hæc eſt tertia pars. Legata pro dimidia præſtat emancipatus cõiunctis perſonis, ſuis nullo modo hoc dicit in ſumma.

Si quis. Iſte §. legitur in gloſſa multis modis. Prima & ſecunda lectu. reprobantur in glo. & bene. quare vltimam lectu. tene. Tex. ibi in fi. exhæredatus non eſſet, ſed inſtitutus: quia ſcriptis non adeuntibus ſuccedens per contra tabu. præſtat legata liberis, & parentibus. Vel dic q̃ inſtitutus ſuccedens ex teſtamento, legata præſtat omnibus, ſecundum Dy. & Iaco. de Are.

a ¶No. hic. An autẽ requiratur aditio, vide Ange. in repetitiõe. l. eã quã. C. de fideicom. & plenè p̃ do. meum in l. fi. ff. de dõ nat. cauſa mor. And. Barba.

Si is, quis filium. In hac l. Iuriſconſultus ponit tres caſus.

De legatis præſtandis contra tabulas bonorum poſſeſsione petita. *Rubrica.*

LEX I.

Hic titulus. Primò commendat edictum, & ponit mentem edicti. Secundò illud incipit exponere. Secunda ibi: generaliter. vſque ad finem. & eſt pulchra lex. Circa legem noſtram format glo. noſtra aliquas quæſtio. Op. j. e. l. iij. §. fi. Sol. Id quod hic dicitur, q̃ legata præſtantur intelligẽ ſi ſunt vtilia: Secus ſi ſunt inutilia. Item oppo. §. de lega. iij. l. ij. Sol. legata relicta à præterito nullo modo præſtantur, vt ibi: ſed legata relicta ab inſtituto, præſtantur quibuſdam perſonis, ex vigore huius tituli. Dicitur hic quòd legata præſtantur. quæro qua actione: Dicunt quidam, iudicis officio. Alij actione ex teſtamento vtili ex vigore iſtius edicti, vel actione in factum. tene quam vis. Dicitur hic, dotis nomine, quæro ad quid referatur. Dicit gloſ. ad vxorem, & ad virum. Vide ergo quòd determinatio appoſita in fine, refertur ad proxima, ſcilicet, ad vxorẽ & ad virum, non ad liberos & parẽtes. Simile in l. hæredes mei. §. fi. §. ad Trebel.

Generaliter. Oppo. de l. quæſitum. §. de teſtibus. Solu. Ibi odium: hic fauor. Item oppo. & videtur q̃ infinitas non debeat tollerari: vt l. fina. C. de ſacroſan. eccl. Solue vt no. Cy. C. de ſen. quæ pro eo quod intereſt. circa cõtraria. & per Dy. in l. qui bona. §. fi. j. de dam. infec. & ibi plenè dixi. Dicitur hic q̃ parentes & liberi vocantur vſq̃ in infinitum. contra: imò parentes vſq̃ ad tritauum, & liberi vſq̃ ad trinepotem: vt l. Iuriſconſultus. §. parentes. j. de gradi. Quid dicemus? Poſſumus dicere ſic: Quando tractaẽ de fauore, debet accipi in infinitum, vt hic. & ſic ex quadam larga & impropria ſignificatione. Sed ſi non tractaremus de fauore: accipemus ſtrictè, & propriè: vt dixi in d. §. parentes. Item dicitẽ hic, q̃ non diſtinguitur an deſcendant à maſculo vel à fœmina. contra in l. illud. §. ad teſtamẽta. §. ti. j. Sol. Per edictum de contra tabu. diſtinguitur teſtamentum mulieris à teſtamento virorum ſecus in edicto de legapræſtan.

1 ☞ *Teſtamento rupto rumpitur donatio cauſa mortis ex teſtamento dependens.*

LEX II.

Sed ſi mortis. In tex. ibi: exceptæ non ſunt, ſcilicet perſonæ, in quas eſt collata donatio cauſa mortis. No. hic[a] q̃†rupto teſtamento
a 1 rumpitur donatio cauſa mortis. quod tene mẽti. quod intelligo ſi donatio cauſa mortis ex teſtamento dependeret: aliàs ſecus, per ea, quæ habuiſtis no. in l. poſt leg. in fi. §. de his quib. vt indig. & §. de inoffi. teſta. l. etiam. Facit C. de codi. l. j. & quod ibi nota.

1 ☞ *Statutum q̃ contrahens cum bannito puniatur in centum, q̃ non comprehendit contrahentem cum ſeruo uel filio bannito, ſed contrahentem cum procuratore ſic.*

Hoc autem ſolùm. Hic eſt not. §. & no. text. ibi: nec enim quærimus, &c. Oppo. ad hunc §. de §. item ſi quis. j. proxi. vide glo. j. in §. in adoptionem. Sol. vt ibi patet ex concordan. Item ibi. §. ſed ſi hæres. dicit Dy. illud regulare: iſtud caſuale. Sed contra de §. item ſi quis. vbi inſpicitur cui debet acquiri, non cui relinquitur. Sol. gl. vno modo hic: alio modo in §. item ſi quis. & illa vera. Quare dic quòd non debemus inſpicere cui acquiritur ex diſpoſitione legali, vt hic: ſed debemus inſpicere cui quæritur ex diſpoſitione teſtato-

a ☞POMATES. ¶Dicit statutum. Vide Are.in l.Gallus.§.q͡p si is.in ij. col.ff.de li.& posthu.vbi sequitur opi.Bar.& videtiã are in l.j.in prin.in iiij. col.ff.de verbo.ob.in l.si mihi & tibi.§.regula.ff.de leg.j.

b ☞POMATES. ¶Sed si contraherem cum aliquo.Idem tenet Angel.in l. Antistius.§.fi.ff.de acqui.hære.Facit quod no.Bal.de cessio.in l.per diuersas. C.mandati. licet in cõtrariũ videatur q͡p voluit Bal.ĩ auẽ. habita.C.ne fil. ꝓ pat.

c ¶Secũdo not. hunc tex.& vide gl. in c. cũ contingat. de of. dele.Bar.& ibi d.Ioan.in l.iudex.j.de reiud.& ibi gl.quæ dicit q͡p iudex non debet dicere admitto quatenus de iure deheo.sed prius de his discutere debet. Facit q͡p no. Bar.in l.ait prætor.§.j. de re iudi.& in l.si quãdo.in prin.ff.de leg.j.& vide Bal.in repe.l. edita.C.de eden. & l.j. C.q͡ admit.& in ca. j.§. hoc quoque. de iuc.feu.Bar.in l.& si conditionalis. ff. de autho. tut.& l. ambitiosa. j. de decre. ab or.fa.Bal.in l. cũ iudex.C. de sen. & vide gloss.in cap.cũ contingat. de of. de leg.& ibi Ho.et Ioan. de Imol.Andre. Barb.

d ¶Non valebat. & vide qd̃ no.Bart. in l. sed fi conditionalis.de autho. tut. & Bal.in l.j.C. qui admit.in pe. col.& de decre conditionali. vide tex.& ibi Bal. 2 in l.fi.in princ. C.de testa.ma. & cũ Bart. trãsit Ange.& Imo. l.iudex.ĩ fi.de re iu.

e ¶Debentur oĩbus. Vide Bald. & Imo. in l. & si contra. de vul.& pup.

☞POMATES.

f ¶Omnibus. Amplia vt per Alex. in l.ita tamẽ.§.qui rogatus. ff.ad Trebel.

g ¶Aliquid conseq.& ista doctrina fallit quãdo tractaret̃ de dãno vitando.l. qui Roms.§.Seia. & ibi no.de ver.obli.

h ¶Perducit ad finẽ. Cuius contrariũ hic innuit iste tex. ĩ prĩ. iũcto ver. non solũ nã vbi petitio huius bono. possẽs. habet effectũ, petens perdit legatũ, vt hic, in ver.non solũ. sed in princ.dicitur q͡p ille, cui nõ competebat bo.possẽs. eam petijt, & accepit,tñ non pdit legatum:ergo sequitur q͡p non habet effectum.

i ¶Solennitate. Per Bald.in l.ĩ.ad fi. C. de fid.lib. & Ro. in l.si Titius. de verb. obliga.

k ¶Quero,dicit statutũ.Vide quod vult Ale.in l.j.§.j.in fi.col.vel tertiò colligitur.ff quod quisque iur.

l ¶Quod non. quod factum non valet non præiudicat per hoc:quia non sufficit de facto facere contra,vt quis incidat in pœnam,vt not.Bar.plenè in l.vbi pactum.C.de transac.& hic adde Bal.in d.l.quid ergo.§.cũ autẽ.cũ ibi npt.§.

ris vt ibi. quod no .ad multa. Dicit statutũ",†si quis contraxit cũ exb annito,punitur ín centũ.Ego cõtraxi cũ seruo,vel filio exbanniti,ita qd̃ quæriẽ exbãnito:certè nõ punior:quia inspicitur cum quo contraho, non cui quæriẽ ex dispositione legis: sed si contrahærem[b] cũ aliquo,qui haberet procuratorem nomine eius,vel ageretur inter nos,vt exbannito quærereẽ:tũc punirer:qa videor cũ exbanito cõtrahęre:& inspicitur cuí quæraẽ ex dispositiõe hominis,vt dixi. quod tene menti. Item oppo. dicitur hic in ver.sed & si coniunctim.q͡p portio deficiẽs non accrescit coniuncto.contra. C. de catol.§.in primo.& §.pro secundo.& l.re cõiunctí.ẽ.de leg.iiij.Sol.Portio deficiens non accrescit ei,qui de iure speciali ad legatum admittiẽ:vt hic & l.mulieri,& Titio.ẽ.delcõdi.& demõ.& ibi dixi ín l.re coniuncti.

☞ *Dispensatio facta circa unum defectũ, nõ porrigitur ad alium.*

Clausula in interpositione decreti super alienatione rei minoris,si & quatenus de iure processit,quod operetur.

CVm propter. Ibi:bonorũ possẽs & ideo cùm hic legata vtilia perdanẽ timore præteriti: ideo ipse cautionem præstat:secus propter alium timorem fuit omissa aditio:vt j.eo.l. sed & si pro dote.§.fi.& ibi no.† Ex hac l.no.q͡p dispẽsatio factam circa vnũ defectum, non porrigitur ad aliũ.†Secundò no.hunc tex. [c] ad q.quam vidi:Iudex sup alienatione rei minoris ínterponit decretum,dicẽs,prædictæ alienationi meam authoritatem & decretũ interpono,si & quatenus de iure processit Opponebatur q͡p alienatio non valebat[d]:qa ante decretum alienatio non valebat: quia sine iudicis authoritate: & iudex interposuit authoritatem,si & quatenus de iure ꝓcessit.Sed dixi aliter q͡p illa verba,si & quatenus de iure processit debent intelligi,scilicet alias præter[l] decretum vel ædictum decreti,quare iudex defectũ decreti intendit supplere:& hoc ꝓbat in hoc tex.tene mẽti.

[e] Illium. Petita bon.pos. cõtra tab. relicta à pupillo debẽtur exceptis personis: relicta à substituto debenẽ omnibus salua ratione Falcidiæ.h.d.Opp. duobus modis.Rupto testamẽto de iure ciuili non valet substitutio pupillaris:vt l. Papinianus.§.sed nec impuberis.ẽ.de inoffi. testa.Sol.Rupto testamẽto de iure ciuili non valet substituto pupillaris,vt ibi. Secus si per contra tab.vt hic,& l.ex duobus.§. fin. suprà,de de vul.& pup.Item oppo. dicitur hic quod substitutus præstat[l] legata omnibus.contra,de l.fin.§.fin.suprà,de le.iij.Sol. gloss.quod hæc intelligitur secundum illã legem positam hic in gloss.quæ incipit, sic econtra.Sed ista oppo. est falsa secundum Iaco.de Are.& sequens oppi.posita in glo. est verissima. Alia solutio. est quod ibi de legatis relictis à pupillo[l], & hic de relictis à substituto. et ista est vera,vt dicit Iaco.de Are.Ratio est,quia gradus substitutionis nõ fuit ínpugnatus.Et pro declaratione Iac.de Are.distinguit:Aut impubes institutus adiuit,aut venit per contra tab.beneficio prætiti.Primo casu,præstat omnibus:vt l.si ex duobus.ín prin.ẽ.tit.j. Aut venit per contra tab,& tunc aut per contra tab.eius portio est minuta,aut non est aucta.Si est minuta:tũc legata relicta ab eo debentur certis personis tantum:legata verò relicta à substituto debentur omnibus:vt hic dicitur ín tex. habita ratione,diminutionis factæ:quia legata diminuta præstabuntur, sicut est portio diminuta:vt l.filiũ.§.legata.ẽ.ti.j.& l.et si cõtra.ẽ.de vul.et pu.& l.fi.in fi.ẽ.de leg.iij.Idẽ si eius portio non est aucta,nec minuta per hanc legem.Si verò eius portio est aucta: & tunc aut quęris de relictis à pupillo,aut de relictis,à substituto. Primo casu,relicta à pupillo vsque ad eã quantitatem,quam habet ex voluntate defuncti,debentur omnibus[e]. In eo verò quod vltra acceperit per cõtra tab.debentur tantum coniunctis personis: vt l.fi.in prin.ẽ.de leg.iij.secundo casu,relicta à substituto debẽtur omnibus indistinctè vt hic,ín fi. Rõ. qa gradus substitutionis non est impugnandus:vt j.eo.l.sed & si pro dote.§.non omnia.

☞ *Legata an conseruentur per auth.ex causa.rupto testamento præteritione filij.*

Omnibus. [f] Hic videtur † casus, vel quasi casus vnius difficilis quæstio.quam format glo in l.maximũ vitium.ante fi.C.de libe.præte.Nam auẽ.ex causa. dicit.qd̃ quantũ ad hæredis institutionẽ testmentũ est ruptũ &c.nã quærit gl.ibi vtrũ legata relicta filio præterito,q testamentũ rumpit, debeantur per auẽ.ex causa.& sunt opi.inter glossato.Mar. Sil. dispvtauit hanc q.& determinauit q͡p non debeanẽ ista legata, ꝓ has rationes:Ille,qui testamẽtũ impugnat,non est dignus ex eo aliquid cõseq:[g] vt ẽ.de inoffi.test.l.Pap.§.meminisse.& l. quęsitũ.de acq.hær.cũ istud erat in potestate sua non improbare testamentũ:sed poterat approbare:vt l.filio præterito.ẽ. de iniu. test. ergo &c. Itẽ ponit alias rationes,quas recitat Cy.ín auẽ. ex causa.C.de liber.prę.& ibi Cy.tenet q͡p debẽtur ex vigore illius auẽ. ex cã Nec obst.q͡p testamẽtũ impugnat:qa non petuntur legata actione ex testamẽto,sed cõdictione ex lege.sed quod petaẽ cõdictione ex lege,est cõtra casum ín corpore vnde sumit̃ illa auẽ. dicit enim,tãquã nõ rescissum obtineat testamẽtũ,& sic petitur actione ex testamẽto,tãq͡p nõ sit rescissum.Item ꝓ hoc facit quod no.ẽ.eo.l.j.ín prin.vbi rescisso testõ ꝓ contra tab.prestãtur legata actione ex testamẽto vtili. & ideo credo opi.Mar.sil. esse veriorẽ. & ideo esse casum hic.Nã omnibus cõseruanẽ legata, ſ.q nõ veniũt contra tabu.ita in d.auẽ.ex cã legata firma permanẽt scilicet, his qui testamẽtũ nõ impugnant:pro hoc ẽ.si quis omisit. cau.test.l.si non solus.§.j.quas leges teneas menti:quia ipsas nõ allegat Mar.Silli.

[1] ☞ *Statutum quòd cedens actionem nobili cadat à iure suo intelligitur de cessione utili,& ualida.*

Si quis cõtra tab.bonorũ. Glo.op.ẽ.de cõdi. insti.l.mulier. § . j. vbi sufficit testamẽtum esse de facto.dic q͡p ibi fiebat secundùm voluntatem testatoris:hic econtra.Item ibi sufficit ad commodum,non autem ad incommodum.Item oppon.contra hanc legem.& videtur q͡p bono.possẽs.contra tab.petita ab vno etiã de his quí non deberent admitti, debeat prodesse omnibus vt le. posthumus.§.si quis ex his.suprà,de inoff.testa. Potest dicit qd̃ [h] hic petijt contra tab.non tamen perduxit ad fin. [h] Vel melius, aliud ín contra tabu.vbi petitio facta ab vno, quí non deberet admitti non prodest omnibus.sed aliud ín querela.Ratio: quia bonorũ possẽs. contra tabu. non petitur nec tribuitur cum illa solennitate, [i] qua petitur querela.Hanc solu.ponit glossa in le.si seruus infrà,de bono.possẽs.secundùm tabu. †Quæro dicit [k] statutum quod si quis cesserit actionem alicui nobili, cadat à iure suo.ponamus quod aliquis cesserit quí cedere non poterat, vel cessio fuit inutilis cadẽtne à iure suo? [l] Hic est text.quod nõ quod tenene menti. Facit suprà,titu.j.leg.non putauit.§. non quæuis.& primo,de verborum obligationi.l.continuus.§.antepe. q͡p tene menti.

Si legata. Contra infrà,ead l.§.fin.Solue vt ibi incontinẽti dicam.

☞ *Hæreditas defertur honore pleniore:& non solum est honor, sed etiam commodum*

a *Testamentum,in quo dicitur,relinquo filio meo centum iure institutionis,udlet.*

b *Testator si relinquit filiæ centum pro sua parte,& Falcidia,an uideatur relictum iure institutionis.*

Sed & si portio. Hic est nota.casus. Nota textũ ibi: cùm hæreditates &c. Vides ergo, q͡p verba quæ loquuntur de legatis & fideicommissis trahuntur ad hęreditatem,vt hic.& habemus tex.ín l.verbis legatis.de verbo.sig.quod est vtile ad multa. Item nota ex hoc q͡p † hæreditas defertur plenìori honore.Nam auẽ.vt cùm.de app.cog.§. aliud voluit q͡p filius institueret,et haberet iure hęreditario.ita dicit gl. Itẽ dicũt doc.nõ solũ est honor,sed cõmodũ:qa aliis istitutis vir nõ adeũtibus accrescit sibi:vt l.j.§.si ex fundo.ẽ.de hę.insti.iõ iure institutionis debet habere.Sed pone:scriptum † est,relinquo filio meo centum iure institutionis:an valeat? Dicebat quídam aduocatus q͡p non:quia nihil est dicere iure institutionis, nísi dicat & ín his eum hæredem instituo.Sed truffa est:quia tantum est dicere iure institutionis,quantum hæredẽ instituo,vt hac glo.& tex. ín corpore auẽ.vt cum de appel.cog.§.aliud. Itẽ si dico, instituo.sufficit,licet non dicã hæredẽ:vt l.j.ante fi.ẽ.de hæ.insti. Quæro dicit † testator:relinquo filię meę centũ pro sua parte,& Falcidia:an vr esse relictũ iure institutiõis:nõ dico[a] nunc cogitabitis.

Ad eum. De hoc §.ad eum.dicam j.l.proxima.

[1] ☞ *Qui habet legatũ de iure speciali,habet ius non decrescendi,licet non ius accrescẽdi.*

Is autem,cui portio. Finis huius §. cõtradicit de verbo ad verbum.ẽ. ea.l.§.si legata. vbi portio líberorum non augetur per hoc q͡p extraneis non præstantur.Ad hoc contrarium glo.dat plures solu.Vna solu.est,vt dicamus,non prodest iure accrescẽdi,vt ibi:sed iure nõ decrescendi sic,vt hic.Alíj dicunt q͡p ibi erant coniuncti,hic disiuncti.Sed istam reprobat glo.per l.iij.§.sed & si coniuncti.ẽ.eo. Alíj quando ibi fit quæstio,sed non soluitur.Vltima solu. est q͡p hic legatum erat indiuiduum:ibi diuiduum. Teneas aliã ex duabus:vel q͡p hic erant legatarií re coniuncti. & ideo per ius non decrescendi prodest quod extraneis non datur:vel tene q͡p hic sit legatum indiuiduum:vel extra glo. dic q͡p ibi præstantur legata ab eo,qui venit per contra tabu.& sic contra volũtatem defuncti:& sic debet minus grauari.Sed hic præstantur ab eo cui seruatur portio ex voluntate defuncti:& ideo ín plus potest grauari:ibi secus. Ex prædictis nota † quòd ille, qui habet legatum de iure speciali,habet ius non decrescendi,licet non habeat ius accrescendi.Dixi plenè ín l.re coniuncti.ẽ. de lega.iij. Item oppo. ẽ.titu.j.l.si ex duobus.§.sed illud. Dicit glos.præteritus & institutus ibi erant emancipati,hic institutus erat in potestate.Nihil valet:quia idem est ibi ín instituto,qui est ín potestate quod est in emancipato:vt d.l.si ex duobus.§.quod si is.Sed dic quòd ibi hęreditatem adiuit: hic non: sed beneficio prætoris est ei portio conseruata.

[c] Aluius. Hi quibus legatum, vel portio hæreditatis conseruatur, vltra virilem non admittuntur.h.d.cum l.seq. Volo quòd cogitetis vtrum auẽ.ex causa.& etiam text. in corpore vnde sumitur, posit limitari:vt quod dicit,cætera firma remanent. limitetur [b] hoc modo, dum tamen legatarií vel fideicommissarií non habeant plus quàm hæres præteritus,vel exhæredatus:vt supra eodem.l.filium.§.ad eum.quia testamentum rumpitur, per hanc l. Nam contra tabulas eo iure eóque ordine datur,quo testamentum rumpitur de iure ciuili:vt supra titu.j.l.j.post principium.et l.si in adoptionem.§.fi.vtrum hoc sit verum,cogitabitis.

Virilis.

Si quis ex libe. Oppo.glos. & videtur quòd non possit conseruari vtrunque: vt ínfra eod. l. bonorum possessionem . in fine glossæ dat plures solutiones. Vna quòd ibi loquitur ín his quí possunt petere contra tabulas. ibi non.nec est vera:quia propter hoc essent deterioris conditionis.Alíj quòd hic adiuit hæreditatem:ibi non.Est vera:quia nec propter hoc debet esse deterioris conditionis.Quare glossa dicit quòd illa lex debet intelligi secundùm istam,vt non debeat habere legata.ſ.vltra virilem. vt hic.

Si adierit. Oppo.q͡p libertates non competant rupto testamento:vt l.Papinia.§.si ex causa.de inoffi. test. Sol. Ibi rumpitur per querelam: hic per cõtra tabulas.& sic remanet testamentum valídum de iure ciuili.Item oppon. de l. nullus. [c] j.de reg.iu. Sol. In præiudicium alterius non potest quis vti iure suo,vt hic. sed si non præiudicat alijs: tunc potest vti iure suo.Vltimò nota istum §. ad materiã protestationis,vt dicit glossa de qua dic vt dixi antè ín l.de pupillo.§.si quis ipsi prætori.j.de no.ope.nun.

[d] Cùm autem. [d] Dicitur hic:si plus sit relictum, quàm sit virilis,datur actio.contra.ẽ.eo. l. virilis. §.si quis.Glos.sol.tene menti versi. non solum.quòd illa verba:centum relinquo pro dote.intelliguntur siue relinquatur dos,siue aliqd aliud ꝓ dote,vt hic dr.tene menti.

a ¶Nõ dico.Vide Bar. in auẽ. vnde si parẽs. C.de inof.test.qui dicit q͡p videtur relictũ iure institu.& Bal.in l. humanitatis.C. de impu.in iij. col.

b ¶Limitetur. Vide Bal.in l.C. de contra tab.& Bal.in auẽ.ex cau.de libe. præte.in xiij. col. tenet q͡p hæc lex sit correcta per illam auẽ. in iiij. opp. primæ partis.

c ¶De l. nullus ipsum allegat Bar. in l. non solũ.§.morte.de ope. nunc.in xiij. col.

d ¶Cùm autem. Not. ad l.j. de fideicom.

Sed si pro dote.

Si nurui. Quærit glos.quando dos non potest peti,non valet legatum.sed an valebit, cùm poterit peti? Dicit glossa quòd sic,vt l.sub conditione.j. de solutioni. sed nonne istud videtur contra regulam Catonianam,quæ impedit legata inutilia confirmarí:vt l.j.ẽ.de regu.Catonia. Possumus dicere,q͡p legatum pro dote est conditionale: ergo regula Catoniana non habet locum:vt l.j.suprà,de regu.Cato. Ista solu.nõ videtur vera:quia ista est conditio tacita,quę non impedit quin sit locus regulæ Catonianæ:vt l.si optio.de opt. lega.& no.in l.j.ẽ. de regu. Cato.quare solue quòd hic erat legatum nullum: quia matrimonium constabat aduersus quem defectum testator non potuit prouidere:ideo regula Catoniana non habet locum sicut quando legatum est nullum ex persona eius cui relinquitur,vt plenè habuítis no.in l.j.ẽ.de regu. Cato. Secundò quærit glossa quid si constante matrimonio datur actio.Dicit glossa quòd quando marítus est exhæredatus:vt l.si constante.§.j.ẽ.solu.matrí.Sed vide,licet vír sit exhæredatus:tamen actio mulieri non datur.l. ij.in prin.suprà,de do.præleg.sed marito bene datur vtilis actio ibi: uel extra: nota famil. ercíscun. Vnde expositio glossæ non est bona. quare dic, contra apparabat ibi & si contra tabulas quòd detur eo casu quo socer vel hæredes vergunt ad inopiam: quo casu datur actio mulieri constante matrimonio, vt l.si constante.§.j.ẽ.solu.matri.& ibi ita intellexi hunc §. nõ 4. ẽ. de vulg & pupi

a ☞ *Testator substituit hæredi suo uulgariter,si hæres non erit,talis hæres esto. institutus non fuit hæres,sed transmisit ius deliberandi:hæres instituti præfertur substituto.*

b *Bonorum possessione contra tabulas petita ab instituto & substituto quæ legata debeantur.*

Non omnia. Iste est difficilis §.& ponit multos casus. Ea legata debentur ex hoc edicto quæ sunt relicta ab eo gradu,contra quem petita est bonorum possessio si propter timorem bonorum possessio. nulla efficiantur. sed si aliàs de iure communi debebuntur etiam legata ab alío capite.hoc dicit vsque ad l.nonnunquam.& diuiditur in duas partes.Primò ponit duo dicta ín genere obscurè. Secundò illa declarat per multos casus vsque ad legem, nonnunquam. Secundo ibi:vt ecce.ibi:præstanda sunt . Exemplum hoc patet ín vltimo responso huius legis.Sed exempla præcedentis dicti patent in omnibus alijs responsis,& l.sequenti.vsq; ad legem,nonnunquam.in ver.Iulia.Textus ibi:data sunt.quia contra gradum institutorum potuit peti contra tabulas si repudiauerint,videntur repudiasse timore præteriti:ergo &c.vt suprà eadem.l.iij.in fine. cum l. sequenti. Item ibi: à sequenti non relicta à primo gradu: quia instituti omiserunt propter mortem,non timore præteriti, seu bonorum possessio.contra tabulas. In versicu. quòd si post mortem.ibi,relicta sint,quare non sunt excluſi timore præteriti, sed morte præuenti.In l.at vbi.textus ibi,data sunt . quia timore præteriti videntur repudiasse:& si adiuissent,substitutus excluderetur:vt l.post aditam.C.de impuberis & alijs substitu.& ideo legata relicta ab eo non debentur:cùm de iure communi non deberentur contra tabulas.In l.siue.ibi:non omiserint.sed decesserint hæreditate non adita , petita iam contra tabulas.per filium secundùm Iacobum de Areti.Item ibi:hæreditatem.Nam cùm

POMATES.

a ¶Nonnunquā. Ad hīc legē vide Alex. in l. posthumo. in fiñ. col. ver. vnū dicebat. C. de bo. posſeſ. cōtra tab. et Ale. conſil. xxxvj. in pe. colum. vol. iiij.

b ¶ Præteritus emācipatus. Ad intellectum huius materię vide Ang. in l. j. C. de contra tab.

timore præteriti inſtitutus omiſiſſet, ille qui petiſt contra tab. ſuccedit in locum eius: vt ſ. ti. j. l. cùm emancipatus. in prin. ideo habetur perinde. ac ſi iſtitutus nō adiuiſſet q̄tū ad legata. Quæro, quę ſit rō diuerſitatis inter iſtos caſus? Rñ. colligę rōnes ex additionibus, quas dedi circa text. Oppo. ad ver. q̄ ſi neque. dicitur hic qđ ſi nullus ſupereſt, ſuccedit ab inteſtato. Contra, ſufficit tabu. extare tēpore mortis, vt poſſit peti bo. poſ. contra tab. vt ſ. tit. j. l. qđ vulgo. So. verum eſt, ſi hæreditas poteſt adiri. ſed hic non potuit adiri: q̄a nec inſtitutus, nec ſubſtitutus ſupererat. Sed cōtra: licet nullus ex inſtitutis ſupereſt, tamen tranſmittitur ad hæredē ſuum: vt l. illud. in fi. ſ. tit. j. maximè hodie ius deliberandi: vt cū antiquioribus. C. de iu. deli. Dicit glo. intelligo hoc q̄n ſupereſt aliquis ex inſtitutis, ſeu ſubſtitutis: nec ad hæredes tranſit ius adeundi. Si enim ius adeundi trāſiret, perinde eſt, ac ſi ſupereſſent: vt j. de re. iu. l. in omnibus. §. non debeo. Ita dicit glo. quam no. ad

1 q. †teſtator ſubſtituit hæredi ſuo vulgariter, ſi hæres non erit, talis hæres eſto. inſtitutus nō fuit hæres, ſed trāſmittit ius deliberā di, per l. cum antiquioribus. vel eſt de caſibus, in quibus hæreditas non adita trāſmittitur. quæro quis preferatur, vel ſubſtitutus vel hæredes illius inſtituti. Iſta gloſſ. videnſ velle quod præferā tur hæredes inſtituti quod puto veriſsimum: quia iſta verba, ſi non erit hæres: ſubaudit lex, vel alium miniſterio ſuo hæredem non fecerit: vt l. ſi paterfa. ſ. de hære. inſti. Si ergo tranſmittit ius deliberandi, vel alio caſu ius adeundi facit alium hæredem miniſterio ſuo. Et ita determinaui in materia de vul. ſub. & eſt meū dubium, & gloſ. hoc determinat. Opponi. de fi. huius l. ad prin. Gl. reſpondet & bene. Debes intelligere q̄ in fi. l. inſtituti omiſe runt hæreditatem præuenti morte: vnde legata irritantur, non per contra tab. ſed alias de iure cōmuni: ideo non debentur: vt ſ. eo. l. iij. in fi. ſed in prin. inſtituti omiſerunt timore præteriti. Itē videntur à ſubſtituto ſemper deberi: quia legata relicta ab inſtituto videntur repetita à ſubſtituto: vt l. licet. ſ. de leg. j. dicit glo. intellige q̄ erat caſus, in quo illa repetitio non videt facta. Quæro quid in dubio: an ſubſtitutus videtur repudiare timore præteriti, vel qui erat aliàs repudiaturus. Dicit glo. videtur repudiare

2 timore præteriti, vt hac l. ita dicit gloſ. †Vltimò Dyn. pro declaratione diſtinguit, aut tempore mortis ſuperuſuit inſtitutus & ſubſtitus, aut inſtitutus tantum, aut ſubſtitutus tantum, aut neuter. Primo caſu, quando vterque viuit, aut inſtitutus eſt excluſus repudiatione, aut conditionis defectu, aut alio caſu. Si repudiatione: debentur ſolùm legata relicta ab inſtituto, vt hic, & l. at vbi. & l. ſiue autē. Aut eſt excluſus conditionis defectu: & tūc aut erat conditio caſualis: & debentur ſolùm relicta à ſubſtituto Aut erat cōditio poteſtatiua: & debentur relicta ab inſtituto tā tum, vt hic, & in l. item à ſubſtituto. Si verò eſt excluſus alio caſu: vt puta morte: tunc debentur relicta à ſubſtituto tātū, vt hac l. ſed & ſi pro dote. vlti. reſpon. Si verò viuit inſtitutus tantū: tūc relicta tantum debentur ab inſtituto: vt hac l. ver. vt ecce. ſi viuit ſupſtitutus tantum debentur relicta à ſubſtituto, vt hic, in verſi. ſi verò nemo. Quarto caſu, ſi neuter viuit: tūc nulla legata debebunt: quia ab inteſtato ſuccēditur, vt hic in ver. q̄ ſi neque. Alia plura poſſent dici quæ ſ. expediui in additionibus.

a **Nonnunquam.** [a]Oppo. de l. non putauit. §. §. fi. ſ. tit. j. vbi vnus afficit lucro alium. So. Non debet afficere lucruo legatorū, ſed hæreditatis ſic; quia hæreditas eſt quaſi debita: vt l. fin. C. de ędicti.

Si ab vno. Opponi. in gloſſ. dicitur hic melius. contrà, imò eſt deterius: quia eſt melius vt ille tenea tur quem teſtator grauat, vt voluntas teſtatoris ſeruetur: vt l. in conditionibus infrà, de condi. & demon. Dicit gloſſ. hoc ideo: quia per contra tab. fit detractio certæ partis. ideo non eſt ęquū teneri in ſolidum. Si enim non fieret detractio, ſed magis augmē tum: teneretur in ſolidum. Probatur j. de colla. do. l. ſi filia fuerit & l. fi. ſ. de le. iij. Item oppo. j. eo. l. nepos. Gl. ſoluit vno modo, & reprobat: quare ſolue vt ibi.

☞ *Teſtamentum, in quo filius eſt præteritus, etiam ſi non opponatur, eſt nullum. Emancipatus præteritus, an teneatur præſtare legata.*

Si, qui in poteſtate. Textus ibi: præſtare etiam exceptis perſonis. & eſt hæc lex difficilis in tex. Examinemus principium. dicit text. quòd ſuus præteritus rumpit per cō tra tabu. Oppon. quod eſt nullum, non poteſt rumpi: vt l. quod vulgo ſuprà. titu. j. & ſ. de inſuſt. teſta. l. na m & ſi. ver. poſt defectum. Sed præteritione filij ſui teſtamētum eſt nullum: vt Inſti. de exhære. libe. in prin. dicit gloſſ. teſtamentum eſt nullum, ſi filius vult dicere nullum: ſicut dicimus in l. ſcimus. §. repletiōem. C. de inoffi. teſta. vbi repletio fit ipſo iure ſi petatur. & idem in compenſatione: quia fit ipſo iure: ſi tamen opponatur ab homine. Ego dico quod teſtamentum, in quo eſt filius præteritus, etiam ſi non opponatur, eſt nullum non enim eſt neceſſe quod annulletur, & petatur quod à iure annulletur: vt l. qui ſub conditione. §. fi. ſ. de condi. inſti. Hoc eſt quod lex dicit quod filius præteritus venit directò ad petendum hæreditatem: nec prius agitur de nullitate, ſed venit incidenter opponendum: vt l. j. & ibi colligitur. C. de ordi. cogno. Coniuge tamen iſtam gloſſ. & hoc tene menti: quare ad contraria dic quod eſt nullum de iure ciuili, non tamen de iure prætorio: vt not. in l. quod vulgo. ſuprà, titu. j. Vel dic quod eſt nullum, niſi per filium confirmetur: l. filio præterito ſuprà, de inſuſ. teſt. & ibi dixi plenius, & petendo contra tabu. videtur approbare teſtamentum de iure ciuili: vt l. poſthumo. C. de bonorum poſſeſ. contra tabu. & quod ibi not. gloſſ. & docto. Venio ad ſecundum reſponſum. dicitur hic quod emacipatus non præſtat legata. contra infrà, l. proxi. dicit gloſſ. quidam hoc æſtimauerunt, ſubaudi. Alij volentes ſubſtinere iſtos dicūt, hic loquit in emācipato præterito: cui pater fecit iniuriā: vñ minus pōt à patre grauari. ſed ibi loquit in emacpato iſtituto, q̄ habet patris volūtatē: ideo pōt plus grauari. ar. p hac ſo. q̄ habetis hic ī ver. qđ ergo & j. pxi. §. Videte, iſti videnſ velle q̄ emancipatus, qui poteſt petere contra tab. non teneatur ad legata. Hoc videtur contra caſum l. quia autem. §. pe. ſ. ſi quis omiſ. cauſa teſta. ſecundum qđ ibi itelligunt Dy. & Iac. de Are.

1 Et ideo †pro ſuſtinendis omnibus opi. poſſumus dicere ſic: Q̄ ſuus eſt præteritus, aut loquimur in emancipato inſtituto: & dic

b vt l. ſi duo. j. eo. Aut eſt præteritus emancipatus: & tunc ſi quidē emancipatus ſuccedit per contra tab. tenetur ad legata: vt d. l. q̄a autem. §. penul. Et hoc modo debet intelligi hic ſecundū lec. glo. quia iſti malè putabant ſi intelligebant de emācipato veniēte p contra tab. Aut emancipatus ſuccedit ab inteſtato per vnde lib. quaſi teſtamento annullato p præteritionem filij ſui: tūc ex hoc edicto legata non debentur. Ita poſſunt intelligi Iuriſconſulti q̄ hoc æſtimabant: ſed bene debebātur legata per edictum, ſi quis omiſ. cau. teſta. vt l. quia autem. §. pe. ſi quis omiſ. cau. teſ. & facit l. ſi filius. ſ. eo. tit. Sed quomodo poteſt peti contra tab. ſi teſtamē tum eſt nullum per præteritionem ſui. Dicam j. l. proxima.

2 ☞ *Quando debeantur legata cum teſtamentum irritatur ex cauſa præteritionis.*

Sed ſi vnus. Iſte §. eſt difficilis. Oppo. ad primum dictum. dicitur hic q̄ ſi ambo petierint bono. poſ. contra ta. præſtantur legata tantum coniunctis perſonis. cōtra: imò ex perſona inſtituti debentur ab ipſo inſtituto omnibus vt l. filium. ſ. eo: & l. vlti. §. fi. ſ. de leg. iij. So., p portione, in qua inſtitutus fuit, debentur legata oībus: ſed pro ea, quæ accreuit p cō tra tab. debentur tm̄ coniunctis perſonis, vt dixi in l. fi. §. fin. ſ. de leg. iij. & dixi ſ. e. l. filium. Itē opp. dicitur hic in ver. ſed ſi ſcriptus q̄ ſi ſcriptus adiuit, & præteritus petiſt contra tab. videtur q̄ nō poſſit peti ſcd'm tab. donec expectatur, an poſſit veniri p contra tab. vt l. æquiſſimum. poſt princ. infrà, de ſecun. tabu. Solu. Hic dicit quod adiuit hæreditatem, ſcilicet, de iure ciuili non per bonorum poſſeſ. ita not. ſ. titu. j. l. illud. & docto. in l. fin. C. de bono. poſſe. contra tabu. quod intellige vt dicam infrà, l. proxi. Item oppo. dicitur hic quod ſcriptus hæres adiens ex inſtitutione tenetur ad legata coniunctis perſonis tantum, contra. ſ. titu. j. l. ſi ex pluribus. §. ſed illud. & j. eod l. ſi duo. in fi. vbi tenetur omnibus. ſol. vna eſt q̄ hic corrigitur l. ſi ex duobus. §. ſed illud. & illa corrigitur per l. ſi duo. & iſta eſt ſatis bona. Alia ſolu. eſt quod hic loquitur in ſuo: ibi in emancipato. Hoc eſt falſum, vt dixi in lege, ſi ex duobus. Alij dicunt quod hic loquitur de ſcripto. cui ſeruatur hæreditas ex vigore iſtius edicti: & ſic tenetur ad legata

legata certis perſonis, vt ſuprà, e. l. filium. §. fi. Sed contraria loquunt in ſcripto, q̄ venit p contra tab. Iſta ſol. tangit in gl. quam tenet Dy. Iſta ſol. eſt vera in ſe, ſed non congruit huic legi: q̄ hic loquit de ſcripto, q̄ pōt venire p cōtra tab. Alij ſoluūt aliter ī gl. dicētes q̄ id, qđ dicitur de ſcripto. ſcilicet q̄ non adiuit, ſed petiſt cōtra tab. bñficio p̄teriti. Iſta opi. licet in ſe ſit vera nō cōgruit literæ: q̄a tex. dicit q̄ petere potuerūt. nō dicit q̄ petierūt: quare te ne primā opi. Vel dic q̄ refert opi. quorundā q̄ ibi reprobat. Itē op. dit hic: q̄a nō debet cū tueri ī ea p̄te in qua eſt inſtitutus. Cōtra. ſ. tit. j. l. nō putauit. §. fi. Sol. Ibi loquit q̄n oēs petierunt cōtra

1 tab. hic aūt inſtitutus aduit. †Et p̄ declaratione iſtorū caſuū dic, aut q̄s p̄teriit emancipatū vel emācipatos, quos ſolus habebat: & tūc ſine dubio p̄ſtant legata pſonis exceptis: vt patet p to tū hūc tit. Aut q̄s p̄teriit ſuū, vel ſuos, quos ſolus hēbat: & tūc nō p̄ſtant legata: ſiue dicāt nullū, ſiue veniāt p cōtra tab. vt hac l. in prin. Aut p̄teriit duos: vnū ſuū, aliū emācipatū: & tūc ſuus nemi ni debet legata. Emancipatus verò aut venit p cōtra tab. & tene tur ad legata exceptis pſonis. Aut venit ab inteſtato: & tūc non tenetur ex hoc edicto, ſe d ex edicto, ſi q̄s omiſ. cau. teſt. vt dixi in prin. l. Aut vnū p̄teriit, & aliū inſtituit: & tūc aut præteriit ſuū, & inſtituit emācipatū: & tūc ſuus non teneť ad legata: ſed emancipatus omnibus: vt j. e. l. ſi duo. Aut inſtituit ſuū. & emancipatū præteriit: & tūc ſuus teneť ad legata. Aut vnū emancipatū præteriit, & aliū inſtituit: tunc aut oēs veniūt p cōtra tab. tunc p̄ſtabunt legata exceptis perſonis tm̄: vt hic, in ver. ſed ſi vnus. Aut inſtitutus adiuit, & p̄teritus petiſt per cōtra tab. & tūc extraneus inſtitutus p̄ſtabit legata omnibus ſecundū verā opi. vt ſ. de contra tab. l. ſi ex duobus. & j. eod. l. ſi duo. Prēteritus autem debebit legata exceptis perſonis vt hoc §. ver. ſed ſi ſcriptus. Si verò vnū præteriit, & alium exhæredauit: tunc dic vt l. filium. in prin. & §. ſi legata. ſ. eod. titu.

1 ☞ *Non ſufficit legare pro dote, niſi uerè ita ſit. quod facit ad multa.*

Ei quæ dotem. [a]Op. de l. iij. C. de fal. cauſa adie. Solu. Dicunt quidam, hic non fuit expreſſa certa quantitas: ibi ſecus. Vel melius, quando teſtamentū irritatur per contra tab. oportet q̄ verè dos ſit: quia ad dotem in uitatur tanq̄ ad æs alienū. ſecus q̄n non irritatur per contra tab. Ita dicit gl. tene menti iſtum tex, nam ſ. eo. l. j. in prin. dicitur, ſi

2 legatur †vxori pro dote. nā non ſufficit legari pro dote, niſi verè ſit dos. & hoc facit ad multa. ſi dicitur in teſtamento, dedit p mercantia. non ſufficit, niſi verè ſit mercātia: arg. huius. §.

b **Si extraneo.** [b]Condītio debet impleri in perſona eius, qui petiſt contra tabu. h. d. iſte text.

a **Iduo.** Iſta eſt ſubtilis lex. oppo. ad principiū ſ. l. proxima. ſecundo reſponſo, vt ibi dixi.

1 ☞ *Teſtamentum, in quo filius eſt præteritus, ſi in eo ſunt inſtituti uenientes ab inteſtato, nulet de iure ciuili.*

2 *Bonorum poſſeſsio contra tab. quod concurrat cum bonorum poſſeſsione ſecundùm tabulas, quando inſtitutus & præteritus ſunt in pari gradu: alias non.*

Proinde. Iſte §. habet tres lect. Duobus modis legitur in gloſſ. Tertio modo ſecundum Pet. aliſbi. dicitur hic omnibus legata præſtari. cōtra. ſ. eo. l. is qui. §. de ſcripto. Sol. vt ibi. Item opp. j. de ſecundum tab. l. ſi ſub cōditione. in fi. So. vt in glo. & bene. Quæro: dicitur hic proinde ſi contra tabu. nō accepit. quæro ſi nō petit bon. poſſ. cōtra tab. qualiter ſucceſsit. Dicit glo. adiuit de iure ciuili, vel petiſt ſecūdum tab. ex inſtitutione. Iſta prima ſic. non videtur vera: quia teſtamentum in quo eſt filius ſuus præteritus, eſt nullū de iure ciuili: & ideo non poteſt adiri: vt l. filio. ſ. de iniuſt. te. Item ſecunda videtur peior: q̄a vbi habet locum bo. poſ. contra tabu. non poteſt habere locum ſecundum tabu. vt l. æquiſsimum. §. expectandi. j. de ſecundum tabu. ideò inſtitutus non poteſt petere bon. poſſ. ſecundum tab. propter præteritum qui poteſt venire per contra tabu. ideo Iac. de Are. tenet primam lec. ſed non reſpondet ad contrarium factum. Sed Pe. legit hanc legem tertio modo dicens quod non adiuit de iure ciuili, nec ſecundum tabu. petiſt: quia non poteſt, vt dictum eſt: ſed fuit portio reſeruata per hunc titu. vt l. filium §. ſed & ſi portio. ſ. e. ita dicit dicit Pet. & Cyn. refert in l. j. C. de bon. poſſ. contra tabu. ſed male: quia aliæ perſonæ quibus conſeruatur portio per hoc edictum non præſtant, niſi coniunctis perſonis: vt l. filium. in fi. ſ. eo. ſed hic dicitur quod præſtant omnibus. quare tene lectu. gloſſ. ſiue dicamus a

1 †ipſum adiri de iure ciuili q̄a pōt: q̄a hic fuit

b inſtitutus vnus de veniētibus ab inteſt. & ſic tale teſtm̄ licet ī eo ſit filius p̄teritus de

c iure ciuili valeť, vt l. ſi duobus. §. ſi prius. ſ. tit. j. & ibi dixi. Itē pōt peti ſecundū tab. q̄a

2 †quod dicitur, q̄ nō habet locū ſecundum tab. donec pōt intētari contra tab. eſt verū c quando inſtitutus non eſt in parī gradu cū præterito: vt l. æquiſsimū. §. j. de ſecundum tab. Sed ſi ſunt in parī gradu: tūc nil repugnat q̄ vnus veniat per ſecundū tabu. & alius per contra tab. & poſſunt concurrere: vt l. ſed cū patrono. in prin. ſ. de bono. poſſ.

Si emancipato. Oppo. q̄ liberet hæres p̄teritus: vt l. arbitrio. §. fina. ſ. de dolo. Gloſ. ſoluit quod hic hęres eſt in mora, vel fauor perſonarū hoc inducit. ſed malè dicit. quare dic q̄ hic hæres ſcriptus commiſit dolū aduerſus præteritū. Vnde propter odiū præteriti interemit rem legatam: ideo tenetur præteritus tanquam ſua culpa ſit interempta: vt l. ſi merces. §. culpæ. ſ. loca. & l. penulti. in prin. ſ. ſol. mat. ſed ſi interemiſſet ꝓpter odiū legatarij: tunc videtur res interempta culpa legatarij, nec tene retur præteritus per eaſdem leges. Si verò non interemit rem legatam, propter odiū alicuius, ſed ipſius rei legatæ: vt quia interemit ſeruum proter odium ipſius ſeruī: tūc procedit diſtinctio gl. Aut hæres præteritus fuit in mora, aut non: ſed quando non eſt in mora tenetur cedere actionem contra hæredem ſcriptum: vt l. huic ſcripturæ. ſ. ad leg. Aqui. Sed an occidens teneatur filio præterito. Dic vt in gloſ.

Nepos. Oppo. de l. nonnunquam. in fi. ſ. eod. Glo. ſol. ibi. & non bene: ſed hic ſoluit, & bene: quia hic eſt quid imputetur nepoti: quia cum potuit venire per contra tabu. noluit.

Bonorum. Opp. ſ. eod. l. virilis. poſt princi. Gloſſ. ſoluit ibi pluribus modis: ſed tene ſi lam quæ ponitur hic: quia non habebit legata vltra vi rilem.

In quibus. Hic ponitur caſus duobus modis. tene vltimum caſum, ſecundum quē coniunctæ perſonę nil debent habere de feruis, quibus libertatē præſtare debebant: quia teſtator tale legatum non fecit propter eorum commodum: vt probatur ſ. eo. l. iij. §. item.

Interuenit. Opp. quod requiratur tempus teſtamenti: vt l. j. ſ. de reg. Cato. Sol. Hic loquitur quando legatum deficit ratione perſonæ ſecus ſi alias, vt ibi not. & l. iij. §. quando autem. j. de iure fiſci. Item oppo. de rebus dub. l. ſi cognatis vbi requiritur q̄ ſit etiam tempore mortis. Dicunt quidam q̄ hic fortè requiritur, ſed truffa eſt. Quare dic quod hic loquitur quando teſtamē tum impugnatur per contra tabu. vnde quod ſit de liberis, non requiritur ex diſpoſitione defuncti, ſed ex diſpoſitione iuris. ſed ibi loquitur quando requiritur quod ſit de coniunctis ex diſpoſitione defuncti. Item opp. Inſt. de hære. inſti. §. in extraneis. vbi tria tempora requiruntur. Dicunt quidam quod hic fortè requiruntur. ſed dic quod ibi loquitur in hæreditate. hic in legatis. Præterea. hic quando rumpitur teſtamentum per contra tabul. ibi non: ſed merè ibi ex diſpoſitione defuncti ſuccedit ur.

Qui filium. Ibi: petere poſſeſ. ſcilicet beneficio præteriti.

Is, cuius. Iſte §. eſſet ſatis facilis, niſi quia gloſſa intricat ipſum. dicitur hic, emancipatum filium præteriit. quæro de quo filio emancipato loquitur. Dicit gloſſa primò de emancipato, ſcilicet parte iſtius nepotis, & ſecundùm hoc Iuriſconſultus hic non reſpondet quæſtioni. hoc modo loquitur glo. quæ incipit, non reſpondet. gloſſ. reprobat iſtā

¶ Bi quæ dotē. Vide no. ſ. l. j. C. de fal. cau.

¶ Si extraneo. In cōtrariū facit l. qui hæredi. §. cū hæreditas. de cōd. & demō. So. vt ibi habes in apoſtil. antiquorum. in xxx. co. de iiuſt. teſ.

¶ Valet. Contrariū tenet Bar. in l. poſthumo. de contra ta. ſed hoc limita, niſi par in gradu ipſi p̄terito eſſet inſtitutus: quia tunc tenet teſtm̄, etiam de iure ciuili, vel ſecundum eum in d. l. ſi prius. idem ſi quicunque poſt filiū ſucceſſurus ab inteſtato eſſet inſtitutus: ſed vtrunque dictū videť falſum & contra l. poſthumus. §. item &c. & in l. filio. de iniuſ. teſta. vbi tm̄ recōualeſcit de iure prætorio, ſi præteritus decedat viuo teſtatorę, vel poſt mortem teſtatoris approbet teſtū. & per Pau. de Ca. in l. ſi filius. qui in prin. de libe. & poſthu.

a ¶Vel maxime. de dictione maxime, vide Bart. in extra. ad reprimēdum, in verſic. maximè. et in l. & ſi maximè. de fer. lega.

☞ POMATES.

b ¶Hoc nō placet gl. Et ſingulari no. iſtā gl. pro qua vide bal. in rub. qui admitti.

c ¶Quam gl. ſigna. Secundū gl. mirabilē, quā hic reprobāt Bar. & Imol. in l. ſi Titio. in §. Iul. de le. ij. & male. vide Bal. in ru. C. qui admit. ī vlt. q. & ī l. nō iuſtā ad ſi. C. ad Treb. & vide gl. huic contrariā in l. ſed cū patrono. §. j. ā. de bo. poſ. concorda vt p Bal. in d. rub.

lec. quia ſi hoc eſſet verum: prætor non tueretur nepotem per hoc edictum, ſed de iure communi tueretur: quia nemo committeret: ædictum: quia pater datus in adoptionem non committit edictū: vt. l. nō putauit. §. in adoptionem. §. ti. j. Alij volentes ſuſtinere gloſſ. quæ incipit, non reſpondet. legunt alio modo quod iſte nepos fuit inſtitutus, & fuit præteritus alius filius, non pater ipſius. Et ſi dicis, non poteſt ei committi exiſtenti in aliena familia: cōcedo q pater eū præcedit: ergo erit tuēdus. & hoc dicit gl. quæ incipit. patrem. ibi: quia pater eū præcedit. & ſecūdū hoc illa gl. quæ incipit, non rīdet. expone per patrē, i. ꝓpter patrē. Item in gl. præcedenti quæ incipit. patrem. ibi. §. filiū. dic imò. l. cū emancipatus. §. j. & ibi non. Item vbi ſecus conſtat eſſe in filio primi gradus exiſtenti in adoptiua familia. alia lectura ponitur in gloſſ. quæ eſt clara.

De collatione bonorum. Rub.

☞ *Quia illi, qui petunt contra tabu. tenentur conferre, ideo ponitur tit. de colla. bo no. Quærit glo. quid vult dicere iuriſconſultus dum dicit, de collatione, dic ut in gloſſ. & bene. alias aliter accipitur pro collatione, ſcilicet quam faciunt plures bibentes. Item accipitur pro quadam ratiocinatione, quam faciunt aliqui ſuper aliquo dubio. Item pro comparatione.*

LEX I.

Hic titulus. Iſta ratio quam ponit tex. non videtur vera: quia ſecūdum hoc etiā ſuus emancipato cōferret. Cōtra l. ſi emancipati. C. e. & etiam emancipati inter ſe contra hāc l. §. fi. ideo ꝓ tollenda iſta dubitatione gl. declarat: nā ſcīm iſta tēpora quicquid filius q̄rebat, quærebat patri, vt l. placet ſ. de acquī. hæredi. l. j. j. ſi à pa. quis fu. ma. in gl. Illud verò quod quærebat filius emancipatus, habebat ſibi propriū: ergo iniquum erat q emancipatus haberet partem bonorum paternorum, in quibus erat lucrum filij in poteſtate, niſi emancipatus conferret ea, q̄ lucratus fuerat. & ita vult dicere iſte tex. q̄ ratio ceſſat ſi tractamus de collatione fienda ab emancipato alij emācipato. Item ceſſat etiam ſi tractamus de collatione fienda à ſuo ipſi emancipato: quia ſuus omnia quæſiuit patri. Materiam collationis dicam j. titu. j. l. pater filium.

Inter eos. Collatio fit inter eos, qui petunt contra tabu. de iure communi, ſiue de iure ſpeciali. h. d. Oppo. inter emancipatos non eſt locus collationi: vt C. eo. l. ſi emancipati. & j. ea. l. §. fina. Solu. Intelligatis inter eos, ſed nō omnes: quia non conferunt emancipati inter ſe. Item oppo. de l. filium. §. videamus. ſ. titu. ij. Solu. datur his, qui ſuccedunt eodē iure. ſecus ſi diuerſo iure ſuccedunt. Item opp. C. eo. l. illam. vbi in ſuccedentibus de iure ciuili habet locum collatio. Solu. Illud de iure nouo. nā olim nō habebat locum, niſi in ſucceden tibus de iure prætorio. dicam in l. pater filium. Itē venio ad verſic. plane. & quęro exemplum: dic vt in gl. & bene.

1 ☞ *Emancipatus ueniens per contra tabulas qualiter conferat ſuis.*
2 *Collatio quod habeat locum quando quæritur ab inteſtato.*
3 *Argumentum de toto ad partem an procedat. remiſſiue.*

Si ex dodrante. Emancipatus veniēs per cōtra tab. cōfert ſuo pro ea parte, quā ſibi aufert, & ſi nihil aufert, collatio ceſſat. h. d. vſque ad §. ibidem. & eſt difficilis §. Nota tex. in verſic. totius. dicitur hic quod pro ea parte confert, pro qua parte aufert. contra: imò plus confert quàm auferat: vt j. ea. l. §. fi. & j. l. proxima §. ſi tres. & l. prætor. §. Iulia. Huius timore ſunt in glo. quinq; ſolu. & quælibet difficilis. Vna eſt quod hic exponatur confert, ſcilicet omnia ſua bona pro illo quadrante. Non eſt bona; quia iſta lex eſſet impoſita verbis, & nullum effectum haberet. Alia ſolut. eſt quod leges contrariæ intelliguntur ſecundum iſtam, vt licet in illis dicatur centum, vel ducenta habebat: dic ſcilicet conferenda: ſed habebat alia, quæ non veniebant conferenda. Gloſ. repre-

hēdit per l. prætor. §. Iul. & per l. ſeq. §. ſi tres. Alia ſolu. eſt. Aut emācipatus ſuccedit ab inteſtato: & cōfert omnia, vt ibi. Aut p contra tab. & tūc cōfert ꝓ ea parte quā aufert. Iſtā reꝓhēdit gl. p l. prætor. §. Iul. j. eo. ti. Glo. ergo ſol. † quarto modo ſolenniter dicens: Aut filius ſolus eſt inſtitutus, & nullus alius & tūc emancipatus ſemp cōfert totū, vt leg. cōtrarijs. Aut eſt inſtitutus extraneus cū filio: & tūc cōfert, ꝓ ea parte, quam aufert ſuo, non pro ea parte, quā aufert extraneo. Sed videtur q iſta ſol. non habeat rationem in ſe: quia nihil ad factum vtrum filius ſolus fuerit inſtitutus. Nā tunc emancipatus aufert ſolū dimidiā: & ſic tunc ꝓ dimidia deberet conferre, vt hac l. & ſic iſta non videtur vera ſol. ſed magis caſuum variatio. Cy. tangit C. eo. tit. l. ſi emancipati. in fi. & nihil examinat ſed dic q iſta ſol. eſt optima, & verba iſtius gl. & tex. debent intelligi ſic: pro ea parte, quam emancipatus aufert ſuo de portione debita ſibi emancipato pro ea parte confert: & ſi nihil aufert nihil confert, vt hic: ſi totam portionem ſibi debitā à ſuo aufert, totum quod habet ſibi confert. ita loquūtur contraria. Et ſi dicis imò non aufert ſuo, niſi dimidiā: ergo ꝓ dimidia debet conferri. Rñ. dimidiā tātū aufert, ſcilicet hæreditatis paternæ: ſed illa dimidia eſt totū quod ſibi debetur: ideo totum quod habet confert. Ita loquuntur leges cōtrariæ. Ad vnum tamē aduerte q id quod hic dicit q cōfert ꝓ quadrāte, nō intelligas q quadrātē tātū ſuorū bonorū debeat cōferre emancipatus, ſed confert dimidiā bonorum ſuorū. Scut enim aufert à filio ſuo dimidiā portionis ſibi emancipato debitæ: ita dimidiā bonorū cōfert: vt legib. cōtrarijs. De illa tū dimidia collata dimidietem retinebit emācipatus, aliā habebit ſuus: & ſic quadrantē integrū habebit ſuus de bonis emancipati & iſta eſt veritas. Alij, vt Hugo, ſoluūt hoc cōtrarium alio modo. Vide iſtā gl. magnā in fi. ibi: alij, vt Hug. iſta ſol. Hug. nō eſt vera in ſe Teneatis præcedētem ſolu. quę eſt veriſsima. Vlterius quæro dicit hic q emā cipatus aufert quadrantē filio ſuo. Sed an pōt plus auferre? Dic vt in gl. † Secundò quæro an quādo ſuccedītur ab inteſtato, habeat locum collatio. Dicit gl. q ſic, & bene. Nā cū emācipatus faciat iniuriā ſuo, qui de iure ciuili in totū ſuccedere debet: meritò habet locum collatio, ſicut ſi veniret per cotra tab. Vlterius † gl. quærit an procedat arg. de toto ad partem. Et remittit ad notata in l. qui ſcit. ſ. de vſuris. Dic melius in l. an pars. j. ꝓ dereli. & ibi. dixi.

1 ☞ *Si emancipatus ſit inſtitutus: & ſuus præteritus, & ambo ueniant per cōtra tab. an emancipatus conferat.*

a **Vel maxime.** Quæro quæ eſt ratio huius tex. Dicunt quidā q pater fecit teſtamētū. & ex teſtō
b ceſſat collatio: vt l. j. C. eo. Hoc non placet glo. quia non potuerunt legata relinqui in codicillis, q̄ non impediunt collationem: vt l. filiā. C. de colla. Ratio ergo eſt: quia emancipatus non affi
1 cit incommodū ſuum contra defuncti voluntatem. † Quærit gl. pono q emancipatus eſt inſtitutus, & ſuus præteritus, & ambo veniunt per contra tab. an emancipatus confert. Dicit glo. quod nō ga habet volūtatē defuncti. Cōtra iſtas rationes op. gl. ſi iſtud eſt verū: ergo ab inteſtato ceſſat collatio: ga ille, q̄ venit ab ītеſtato, habet tacitā defūcti volūtatē: & ſic non facit iniuriā ſuo: vt l. conficiuntur. §. de iure cod. Glo. mirabiliter ſoluit dicens quod ille, qui ſuccedit de iure prætorio, nō habet tacitam defuncti vo
c luntatem. quam glo. ſigna. Non credo glo. iſtam verum dicere: quia ita habet tacitam defuncti voluntatem: qui ſuccedit de iure prætorio, ſicut qui ſuccedit de iure ciuili: vt l. ſcripto. §. j. infrà, vnde libe. Ad contraria reſpondeo ſic: Dico quod qui ſuccedit ab inteſtato de iure prætorio, habet tacitam voluntatem defuncti, ſcilicet, q ſuccedit cum iſto onere, ſcilicet, collationis: ſed ille, qui ſuccedit ex teſtamento, habet expreſſam voluntatem ſine hoc onere, niſi expreſsè eſſet dictum de collatiōe: vt C. eo. l. j.

1 ☞ *An ius collationis ad hæredem tranſmittatur.*

1 **Ibidem.** † Ius conferendi quæſitum tranſmittitur ad hæredes: alias ſecus. hoc dicit. Pro declaratione quæro: dicitur hic bon. poſſeſ. accepta. quæro à quo debet accipi bonorum poſſeſ. vt ius collationis quæratur. Gloſſ. dicit à filio inſtituto alio committente edictum. Alij dicunt accipi ab emancipato præterito. Iſta ſequens oppi. non eſt vera. nā licet emancipatus peteret contra tab. filius ſuus poteſt adire ex teſtamento, & cōmodo collationis eſſet priuatus: & ſic non eſſet quæſitum ius collationis

collationis: vt l. ſi ex duobus. §. j. ſ. de contra tab. quare tene primā opin. Et ex hoc ſumitur ratio, quare in primo caſu tranſmitti tur ius conferendi, ſcilicet ga defuncto erat quæſitū ius 'collationis: ſed in ſecundò nō tranſmittitur: quia non erat quæſitum defuncto ius collationis. His p̄miſsis opp. ad ſi. dicitur hic q ius collationis ad hæredes non tranſmittitur. Oppo. à diuiſione aut per defūctū fuit adita hæreditas de iure ciuili, & bonorū poſſeſſ. fuit omiſſa de iure prætorio: & tunc fruſtra tractatur de collatione: quia ipſi defuncto non fieret collatio: vt l. ſi ex duobus. circa prin. ſ. de contra tab. aut non fuit adita: & tunc nō tranſmittitur: meritò non tractatur de collatione: vt l. iij. §. acquirere. ſ. de bon. poſſ. Si dicis q tranſmittitur hæreditas: ergo eodē modo debebit eſſe apud hæredē quo eſt apud defunctū: vt no. in l. ſed & ſi pro dote. §. pe. ſ. tit. j. hic dicitur cōtrarium: ergo &c. Sol. dico q hæreditas non adita tranſmittatur ad hæredē, vt hic. quia ſuus. & ſic tranſmittit nō aditā: vt hic, & l. ex militari. in fi. ſ. de teſt. mil. & l. apud hoſtes. C. de ſu. & leg. l. hæreditatē. §. filius de caſtrē. pe. & dixi plenè in l. ſi filius qui patri. ſ. de vul. & pup. tū licet hæreditas ſit tranſmiſſa: non tamen eſt tranſmiſſa bono. poſſeſ. cōtra tabu. ideo hæredi non fit collatio. Sed ſi eſſet de caſibus, in quibus bono. poſſeſ. non agnita tranſmittitur, vt nota. in lege, ſed & ſi deceſſerit. ſ. de contra tab. tūc putarē q fieret collatio hæredi. ſicut defuncto per id q no. in l. ſed & ſi pro dote. §. pe. ſ. tit. j. Vltimò no. caſum, in quo hæreditas non adita tranſmittitur per ſuū.

Iubet. Iſte. §. vſq; ad. §. is quoq; tractat de modo conferēdi, & breuiter. h. d. Qui debet conferre, cogitur ſatiſdare cū fideiuſſoribus vel pignoribus de conferendo. q ſi recuſat per contumaciā, denegantur ſibi actiones: & ſi propter impotentiā, datur curator bonis, vel fiet collatio re ipſa, ſi certæ ſunt res cōferendæ. alias ſecus. vel fiet cōpenſatio alterius: rei loco collatiōis dimiſſæ. h. d. Opp. C. de ver. ſignī. l. ſancimus. Dicit gl. hic ideo: quia à lege exprimitur. Sed truffa eſt. Sed dic q verbū rectè, hic poſitum tollit contrarium: vt no. in l. contraria per Cy. vt ibi. Item oppo. dicitur hic q canetur pignorī. Contra. j. de præto. ſti pu. l. prætoriæ. Sol. Poteſt caueri cum pignoribus, vt hic: ſed nō cogitur, vt ibi. q examina vt ibi.

Si frater. Oppo. gl. dicitur hic q datur curator bonis, ſi nō poteſt ſatiſdare. & ſic eſt q̄dam ſequeſtratio. Cōtra. j. l. j. C. de prohib. ſeq. pec. Sol. Illud regulare: iſtud ſpeciale. Item dicitur hic q offerendo cautionem recuperat bona: quæro vſq; ad quod tempus poteſt offerre? Dicit glo. perpetuo.

Quāuis. Videtur hic in fi. q fiat cōpenſatio ſpeciei ad ſpeciem. Contra l. ſi conuenerit. de pig. ac. Glo. videtur fateri contrarium: nec dicit plus. Veritas eſt q poteſt ſoluere duobus modis. Primò, ille, qui debet habere quotam partem bonorum vel hæreditatis. non dicitur debere habere ſpeciē ſed magis quantitatem, vel aliquod genus: vt ſ. de lega. j. l. non amplius. §. fi. & l. j. §. pe. ſ. ſi pars hæred. pet. Cùm ergo hinc inde debeatur quantitas bonorum, vel hæreditatis, meritò poteſt fieri compenſatio: vt hic, & d. l. j. §. penul. ſ. ſi pars hære. pe. Vel melius, iſta non eſt propriè compenſatio, ſed magis datio in ſolutū de partium voluntate, & etiam prætoris interuentu: ſecundum formam l. non amplius. §. fi. cum l. ſeq. ſ. de leg. j.

1 ☞ *Adoptiuus quando conferat & habeat contra tabulas.*
2 *Adoptiuus inſtitutus ſi aduit, & alius præteritus uenit per contra tabu. an ſit locus collationi.*
3 *Emancipatio quando dicatur facta in fraudem.*

1 **Is quoque.** Cum adoptiuus † admittitur ad contra tab. patris naturalis pater eius pro eodem confert: niſi eum antè ſine fraude emancipauerit. h. d. Oppo. dicitur hic quod adoptiuus confert. Contra aut dicis adoptiuum non eſſe inſtitutum: & tunc non habet contra tab. l. non putauit. & l. ſi poſt mortem. §. ſi in adoptionem. de contra tab. Aut ponis eū inſtitutum, & ſic non habet locum collatio: & tunc ſimiliter nō habet locum collatio: quia habet defuncti voluntatem, vt ſ. ead. l. §. vel maximè. Reſpondeo, vtroque caſu poteſt intelligi. Primò quod non fuit inſtitutus, ſed fuit datus in adoptionem aui, vel alicui ex eis, qui ſunt in eadem familia: & ſic habet contra tabul. vt l. iij. §. ſi quis filio. ſ. de contra tabu. Item potes intelligere quod fuit datus in adoptionem penitus extraneo: & tunc admittitur ad contra tab. quia fuit inſtitutus alio committente edictum: vt l. nō putauit. §. in adoptionem. ſ. de contra ta. & l. ſi poſt mortē. Et ſi tu dicis quomodo eſt locus collationi: quia hic fuit factū teſtamentū: & ſic habet defuncti voluntatē? Rñdeo: quia eius portio nō eſt acta per contra tab. ideo eſt locus collationi. Ita dicit glo. & bene. ſecundum hoc totus iſte §. loquitur in emancipato veniente per
2 contra tabulas. † Sed quæro, quid ſi iſte datus in adoptionem inſtitutus adiuit, alius præteritus venit per contra tabu. an erit locus collationi? Certè de rigore iuris non: quia veniunt diuerſo iure: ſed de æquitate Scæuolæ videtur aliud: vt j. eo. l. ſi filius. q dic vt ibi dicam. Item dicitur hic q ſi filius eſt emancipatus, bona fide non confert. cōtrà. omnia quæ quis habebat tempore mortis patris veniunt in collatione: vt j. ea. l. §. ſi emancipato. ſed iſte tempore mortis patris naturalis non erat emēcipatus à patre adoptiuo: ergo &c. Reſpondeo licet tempore
b mortis patris non eſſet emancipatus: tamē niſi habebat: quia omnia erant patris adoptiui. Itē oppo. dicitur hic, niſi ſit factū frau de. contrà, fraus patris non debet filio nocere: vt l. & eleganter. in prin. ſ. de dolo. & l. factum. j. de reg. iur. Sol. Intellige q fuit factū hic à patre, & ab ipſo filio, vt in fraudē collationis emanciparetur. † Quæro quid in
3 dubio, an videtur emancipatio fieri in fraudem. Breuiter puto q niſi appareat alia cauſa, per quam emanciparetur, ſi emancipatio fit poſt delatam bo. poſ. puto quòd in dubio præſumatur fieri in fraudem: vt extra de renun. c. ij. lib. vj. & l. ſi. in fi. j. de ſtipu. ſer. & l. ſumma cum ratione. in prin. ſ. de pec. & per Dy. in c. pro poſſeſſore. de reg. iur. lib. vj.

1 ☞ *Caſtrenſe peculium quare non conferatur.*
2 *Libri empti per patrem filio ſtudenti, quando ſint conferendi.*
3 *Scholares non habent caſtrenſe peculium: nec gaudent eodem priuilegio quo magiſtri.*
4 *Datum à patre filio pro dignitate, uel militia. quando debeat conferri. & nu. 6.*
5 *Filius ſi lucratur cum pecunia patris, an teneatur illud conferre.*
6 *Feudum & emphyteuſis acquiſitum per patrem filio, quando ueniat conferendum.*
7 *Filius ſi lucratur ex militia eidem empta per patrem, tale lucrum deducto onere perſonæ confertur.*
8 *Pecunia data filio per patrem cauſa ſtudij, an imputetur in quartam, uel ueniat conferenda.*
9 *Expenſæ factæ per patrem in nuptijs, & veſtimentis pro uxore filij: an expenſæ in nuptijs imputentur filio & veſtes in collatione ueniant.*
10 *Zona miſſa per uirum & uxori non dicitur donata, ſed ad uſum data ut honeſtius incedat.*
11 *Datum per patrem filio quando ueniat conferendum.*
12 *Pater ſi incepit expendere pro filio ſtudente: patre mortuo fratres non tenentur ad expenſas, ut ſtudium perficiat.*

¶Quæro. Vide de iſtis oibus ferè q. poſitā hic per Bart. & Bal. in l. oīmodo. §. j. C. de inoffi. teſt. & in l. filiæ. in iij. co. & ī l. filiū. C. fami. ercīſ.

¶Vlterius. Et vide Bar. in cōſi. inci. viſo inſtrumēto. vbi Bar loquitur de iſta collatione. & vide de iſtis libris Bal. ī auē. ex teſta. C. de colla. & in l. donatione. C. eo. & in l. cū duobus §. ſi fratres. pro ſocio vbi ſingulariter limitat hanc cōmunē doctrinā, niſi reſultaret magna inæqualitas inter fratres: qa tunc deberet cōmunicare. Vide ī apoſtillis ſuis quia ita nunc conſulo Mutinæ.

☞ POMATES.

¶Vlterius pro declaratione. Vide Alex. cōſi. cxlij. in pe. co. in ij. vo. Rap. cu. xxviij. vbi ponit q etiā ī veſtibus. & cōſ. xl. ſeq. in ij. vol. Ant. de Bu. conſil. xxxix. in iij. dub. Ro. conſi. cxlv.

Nec caſtrenſe. Caſtrenſe peculiū vel quaſi, & quod dignitatis filij nomine à patre datur, vel debetur, in collatione non venit. hoc dicit. Et habet tres partes, vt patet ex litera. Secūda ibi: ſed an id. Tertia ibi: ſed ſi adhuc. In prima parte dicitur quod peculium caſtrenſe, vel quaſi, non confertur. Contra, filius emancipatus non habet peculium: vt l. fin. C. de inoffi. teſt. ergo malè hic ponitur tractatus de colla. pec. De filio, enim, qui eſt in poteſtate, non poteſt loqui: quia ille non confert: vt j. ea. in fi. Sol. Intelligitur hic peculium caſtrenſe, vel quaſi, hoc eſt, id, quod eſſet caſtrenſe, ſi eſſet in poteſtate, & ſic impropriè loquitur. Oppo. C. eo. l. vltima. vbi etiam aduentitia non conferuntur. Sol. Illud ſecundum iura hodierna: ſed olim
a omnia conferebantur excepto caſtrenſi, vel quaſi. Quæro quæ
1 † eſt ratio quod caſtrenſe peculium nonconfertur? Dicit hic tex. quia hoc cauetur conſtitutionibus. Sed dic q ratio eſt iſta: ideo emancipatus confert ſuo, quia ſuus omnia quærebat patri, & mancipatus quærebat ſibi ipſi: ideo ne emergat inæqualitas, fit collatio, vt dixi. ſ. ea. l. in principio ſed caſtrenſe vel quaſi non: quia nō q̄ritur patri, nec per ſuū, nec per emācipatum: ergo emā cipātus nō debet illud conferre: qa ratio inæqualitatis in tali pe
b culio ceſſat. Vlterius pro declaratione in hoc principio quæro.

a ¶Conferēdi fratribus. An libri empti p patrē filio in studio veniāt ad collatiōnē habeē p Bal.in l.j.ff.fol.matri. Quid aūt si pater legasset expēsas factas in studio filio suo,qd veniat,vide Bar.in l.quibus.§.j.de condi. & demon. & in q.Bar.hic vide Ioā.And.in nouella,de sum.trī.in c.j in ver.ea quę prī. vbi vī tenere cp veniāt cōferēdi & ad hoc vide que no.Bar.in l.quæ dotis.ff.fol.mat. & in l.si donatio. C. de colla. Adde Bald. cōsi.ccxiij.j.libr.ro. a cōsi.cxv.& cōsi. cccc lxxviij Paul.de Ca: cōsi.clxxxiij.

not-qz nobis utile

2 pater† emit filio libros:quæritur vtrū isti libri veniant conferendi fratribus[a]? Istam q. format gl.C.fami.ercis.l.filiæ.& ibi videtur tenere cp nō cōferātur:arg.illius legis Rof. disputabat hanc q.& tenuit contrariū p illas rationes,quæ fiunt.C.de colla.aur.ex testamento,scilicetcp simplex donatio veniat in collationē.Ego vidi quædā scripta antiqua Vber.de Bob. qui dicebat cp de iure non veniūt cōferendi.Nam si pater donasset filio militi equos & arma,non conferuntur fratribus tancp castrensia,vt hic.Eadem ratione si donat aduocato,erit quasi castrē se:vt C.de aduo.diuer.iudi.l. fori: militant enim aduocati.Et ita tenuit Dy. Idem tenet Cy.C.de coll.l.filiæ.licet in sacris mihi vī in hac qstione aliter distinguendū. Quā docp pater solū emit libros noīe filij, nō tn sibi tradidit,necexpresit se donare filio:tūc dictæ res sunt propriæ patris : vt C. de castren.pecu.l.j.in prin.lib.xij. Nam traditio requiritur vt videatur donare:vt C.si quis alteri vel sibi.l.ij.& C. de dona.inter vi. & vxo.l.si filij.vbi tex.probat si bene inspicia tur.Et isto casu non esset necessaria collatio si cut de alijs rebus,qē sunt in communicatione,sed fieret diuisio. Qnēp pater emit nomine filij,& sibi tradidit,vel dixit se sibi illos libros donare.Hic aduerte, si quidem ille filius erat iam aduocatus, vel doctor: tunc tancp sit castrense peculiū, non venit in collationē:vt d.l.j.ff.de castren.pecu.ij.respon.j.de castren.pecu.l.castrense. Et hoc casu pater non posset istam donationē reuocare tancp incontinenti validam, nec veniret in collationē:vt in §.nostro facit ad hoc l.filius.C.fami.ercis.cun. Sed si ille filius nō erat aduocatus,vel doctor,sed scholaris:tūc si quidem[d] compleuit studium ante patris mortē,& sic incipit quasi militare: tunc illi libri efficiuntur tancp castrense peculium, confirmatur donatio:argu.C.de dona.l. siue emancipatis.j.de dona.l. donationes. §. pater.& tunc similiter nō venirēt in collationē:vt hac lege,cū similibus.Si verò pater est mortuus antequā cōpleret studium, vel adipiscereturmilitiam:tunc non potest dici quasi castrense peculiū : quia qualitas personæ hoc non patitur : quia non habet aliquam ex illis dignitatibus quæ ponūtur in l.fi.C.de inoffi. testa. licet enim reperiamus† cp doctores possunt habere peculium quasi castrense,& etiam aduocati : tamē in scholaribus hoc non reperitur.[c]nec debent gaudere eodem priuilegio quo magistri:vt l.j.C.de excusa.arti.lib.x. Facit cp no.C. de iurisdi.om.iu.l.fi. Et iō isto casu debemus dicere sicut de alia simplici donatione:qa si morte patris confirmatur,nō venit in collationem,vt dictis legib.& specialiter hoc fauore studentium:arg.l.quæ pater.ff.fam.ercis.cun. Contra id quod dixi,quod nō gaudent eodem priuilegio[d] scholares quo magistri,videt l.legatis.§.ornatricibus.ff.de leg. iij.sed ibi dicam. Et sic vides quod non est verum, cp semper nō veniant conferendi tanquā castrense. Vltimò oppo. ad ver.sed 4 an id.hic dicitur† cp datum à patre nomine dignatis filij non cōfertur.contra C.eo.ti.l.illud.& de inoffi.testa.l.omnimodo.§.in putari.Glosſ.quæ est hic,nititur soluere duobus modis,& vtro que benc. Primò hic loquitur de dignitate, quæ ad hæredes nō transit:ibi in ea quæ ad hæredes transit. Vel aliter,ita intelligitur secundùm illam quòd non confertur totum:sed quantum valet tempore mortis deducto onere dignitatis. Pro declaratione vos e debetis scire,[e]quòd circa hoc habemus plura iura,quæ loquuntur de dignitate,vel militia quæ emitur,vel relinquuntur : ideo est sciendum:Quandoque militia seu dignitas merè ad personam refertur,vt talis est miles:talis est doctor. & de ista non loquitur hic:sed in l.j.infrà,de re mili.et in toto titu.& infrà,de bono.possess.& testa.milit.l.j. Quandoque refertur ad res, ad quas, vel super quibus aliquis militat. Et istud est quod dicimus: Aliquis habet duas vel tres militias, hoc est, duas præbendas, vel aliquod exercitium, ex quo sumitur lucrum:vt suprà,de le. ij.l.Lucius,la picola.& suprà,de leg.iij.l.fideicommissa.§. si seruo.& l.patronus.in prin.& l.penul.in fine, eodem titu. & C.de inoffi.testa.l.omnimodo.§.imputari.& C.eod.titu.l.illud.& l.fi. C. de pignor. Ponam vobis exempla prout potest adaptari ad vsum modernorum.Isto secūdo modo sumendo loquitur materia nostra. Dico ergo quòd quædam est militia, quæ non potest vendi,nec ad hæredem transmitti:vt puta,pater expendit vt filius haberet præbendam ecclesiasticam,vel episcopatum.Certè hoc in collatione non venit, nec in quartam computatur : vt d.l.omnimodo.§.imputari.& ita potest loqui hic text. Pro hoc facit:quia videtur peculium quasi castrense:vt l.sacrosan.& ibi text.qui non corrigitur.C.de epi.& cleri.& argu.infrà.ead.l.§.si impuberi. Idem si pater expendit in filio vt eum faceret doctorem.Cùm enim dignitas non possit vendi,nec ad hæredē transmitti,illa pecunia non venit in collatione:vt hic.Et ratio potest esse duplex.Primo,quia per collationem fit translatio in alium: f sed ista,quæ cohæret personæ,[f]non possunt in alium transferri. Præterea, istæ dignitates non videntur principaliter respicere commodum pecuniarium:ergo cessat collatio:ar.l.plenè.l. ij.§. fina.suprà,de leg.j. Quædam est militia,quæ potest vendi, non tamen ad hæredes transmitti.pone casum in terminis:In ciuitate ista erat consuetudo quod custodia carceris venderetur: & iste custos accipiebat certam quantitatem à quolibet carcerato: & illa militia poterat vēdi alteri,nō ad hæredē trāsmitti.Itēvidi vēdi alicui baratariā,& ex hoc emptor lucrat certā quantitatē. Itē pone cp vēdit hic pōdus floren. Itē vēdit statera.& ista militia pōt vēdi secundū cōsuetudinē ciuitatis,& talis militia cōputatur in quartam,& venit in collatione,hoc modo,non quod æstimetur quartum constitit patri pro filio,sed quāti illa militia vēdi posit tempore mortis patris deducto onere militiæ, vt l.omnimodo. in fin.C.de inof.test.& l.illud.C.eo.& de hac etiam loquit l.vlti. C.de pig.vsq; enim ad quātitatē oneris ista dignitas non cōfert, 5 vt hac l.secūdū gl.Et hoc tene mēti ad q.quā vidi de facto.† Cōsueuit esse qstio,si filius lucratur aliqd cū pecunia paterna,an illud debeat cōferri cū fratribus.Glo.in l.cùm oportet.in princ. C.de bo.quæ li.dicit cp sic quasi sit profectitiū.& idē S pe.in tit. de iud.§.sequit.ver.vt autē.& in tit.de actio §.j. ver. itē cū agit. & omnes sic cōmuniter pertranseunt. Ego de facto cōsului sic: Si qdē filius est lucratus cū pecunia paterna sine aliquo onere suo,vel sine opere suo:& tūc est profectitium : & ita loquit opi. prędictorū doct.Sed si lucrat cū pecunia paterna,& opere suo: tunc dic cp illud lucrum quod attribuit pecuniæ tanquā profectitiū debeat cōmunicari.Ita loquit gl.l.cū oportet.sed id,quod attribuitur psonæ,nō cōmunicatur:qa est aduētitiū:vt l.cū oportet.in prin.& Insti.per quas perso.no.acq.& cōmunis cōsuetudo est cp medietas lucri detur personæ, alia pecuniæ. Ad hoc fa- 6 cit C.p socī.l.j.& ponit ibi & no. Quædā est † alia militia, quæ pōt ad hęres trāsmitti,nō aūt vēdi. Exēplū in feudo, cp trālmittit ad hęredes filios:nō aūt pōt vēdi. Isto casu videt dicēdū idē,qp talis militia quęsita à patre filio venit cōferēda,& cōputat in quartā:& omnimodo.in fi.C.de inof.test.vbi test.alternatiuè loquit si pōt vēdi,vl'ad hędes trālmitti. Et hoc ibi tenet Gu.de Cu. Qd g etiā itellīgo esse verū,qn pr qsiuit feudū filio ī vita ipsius patris ita cp filius incœpisset habere illud fūdū viuo patre: sed si qsiuit sibi

a ¶Circa secūdū de vestibus. Vide p Fel.in ciurauit ad fi. de p- 8
ba. Anto. But. cōsi. xxxvij.in ij.col. vbi etiā tāgit de secunda q.Barto.& vide ro. consi.cxlvj.

b ¶Vterius q̄ro. An expēsæ factæ p patrē p vxore filij in ornamētis & alius, debeāt sputari filio in eius portionē, per Bald.in d.l.omodo §.Et cū Bart.tranſit Bal.l. filij. ī vij.col. C.fa. ercī. & vide q̄ dixi posit Bar. in d.l. iij.§.fi.j.de mu.& ho no. & Bal. in d. aut. ex testō. & in l. fi.§. fi.C.de bo. quę libe. Quid aūt si pater ex pēdit ī reb⁹ aduētitijs peculij filij sui, ī quo habet vsumfructū, an fres poterūt exigere sputare tpe diuisionis? vide no. per Bar.in trac. duorum fratrū. ī ver. quinto quæro. pr expendit. dic vt ibi, quę sequtur Bal.in l.filiæ. in viij. 7
col.C. fa. ercīſ. & in ver.quæro pr. et ibi ibi ēt ī viij.co. Quid si filius furripuit pecuniā patri,& fugit. Itē qdā pr obligauit se pro vno filio, an totū debet solui de parte illius filij.

¶POMATES.

¶Quero. An pecunia,quā dat pater filio cū studij imputet filio in quartā, adde Bal.i aut.ex testō.in ix.col.C. de coll. & vide §.in proxi. col. adde ītō cp si filius p dictas expēsas renūciasset hæreditati patris licet renunciatio nō teneat:tñ cōputa retur in legitimā: qa ita videt tacitè actū, secūdū Bal. in d.l.pa ctoī x.& xij.co.C.de co.& an teneat donatio facta filio; causa studij, vide Ang.in l. j.in fi.ff.solut.matr.

b ¶Vterius q̄ro. An expēsæ factæ p patrē p vxore filij in ornamētis & alius, debeāt sputari filio in eius portionē, per Bald.in d. l.omodo §.Et cū Bart.tranſit Bal.l. filij. ī vij.col. C.fa. ercī. & vide q̄ dixi posit Bar. in d.l. iij.§.fi.j.de mu.& ho no. & Bal. in d. aut. ex testō. & in l. fi.§. fi.C.de bo. quę libe. Quid aūt si pater ex pēdit ī reb⁹ aduētitijs peculij filij sui, ī quo habet vsumfructū, an fres poterūt exigere sputare tpe diuisionis? vide no. per Bar.in trac. duorum fratrū. ī ver. quinto quæro. pr expendit. dic vt ibi, quę sequtur Bal.in l.filiæ. in viij. 7
col.C. fa. ercīſ. & in ver.quæro pr. et ibi ibi ēt ī viij.co. Quid si filius furripuit pecuniā patri,& fugit. Itē qdā pr obligauit se pro vno filio, an totū debet solui de parte illius filij.

¶POMATES.

c ¶Circa secūdū de vestibus. Vide p Fel.in ciurauit ad fi. de p- 8
ba. Anto. But. cōsi. xxxvij.in ij.col. vbi etiā tāgit de secunda q.Barto.& vide ro. consi.cxlvj.

¶POMATES.

d ¶Sed tamen dico cp nō propriè dat. Adde ideo hæredibus vi ri restituitur, p Ancha.consi.xviij.inci. prædicto dubio.

e ¶Peculiū .pfectitiū Et ad materiā huius §.maxime circa iocalia data vxori, vide q̄ no. Bart. in l. si vt certo.§.interdū,ff. cō modati. Et ifra dictis hic,& p Bar. ī dictis locis adde limitādo secundū Pe.de Peru fi.in l.pe.§.j.fo.matr. Quid si contractis sponsalibus de futuro p patrē, vel spōsū mittūtur dona & iocalia,puta cofanellū buriæ. & perlæ: demū cōtracto matrimonio cū carnali copula mariti usdecessit quidā dicūt cp est do 9
natio:ideo quæruntē

sset sibi & filijs suis:& sic filij inciperēt habere post mortem patris:tunc nunc nō confert:quia cp post mortē patris quærit, non confert:vt j.ea.l.§.si ab ipso.& j. l. proxima versi.diuersum. Et eodē modo dico in emphyteuticis rebus,si pater acquirit emphyteusim cū pecunia sua pro se, & filijs suis: vī incœpit esse filiorū post mortē patris,& non venit in collatione. Dices tu:Illud vī contra.l.ij.§.id quoque.j.eo.vbi licet quęratur post mortē patris,si tamen si ex contractu,venit in collationem:secus si ex vltima volūtate.Rn.non credatis cp ibi tex. voluit facere istam rationem:sed vult dicere q̄d si quæritur ex causa,quæ fingat retro quæsitum in vita patris,vt ex contractu condītionali,ex quo fingitur retro filium quæsitū:& tunc confert. Aut ex causa,qua sibi retro non fingitur quæsitum:& tūc non confert. Sed emphyteusis non quæritur ex causa,quæ retro trahitur: ideo cessat collatio. Præterea,in emphyteusi est alia ratio q̄ in feudo:quia in feudo est quoddam exercitium personæ,quod nō est in emphyteusi, vt j.dicam. Item est quædē alia militia,quę potest vendi,& ad hæredem transmitti. Pone exemplum in militijs, quæ venduntur in ciuitatibus,vt militia carcerum venditur alicui pro se,& suis hæredibus. Ista sine dubio computatur in quartam,& in collationem venit:vt d.l.omnimodo.in fi. C.de inoffic.testa.& l.illud.C.eodem. Et intelligas quòd confertur eo modo quo dixi, facta æstimatione eius,quod valebat tempore mortis onere deducto. De his tangitur per Gul.in d.l.omnimodo.† Sed quæro qd de eo quod filius lucratur in vita patris ex reditu dictæ militiæ,an hoc conferat. Videtur cp sic:quia illud lucrū potest vendi, & ad hæredem transmitti:argu.l. defuncta.ff. de vsufruct. Certè crederē cp illud,quod filius lucratur deducta æstimatione oneris personæ suæ,cp tancp profectitiū veniat cō ferendū,per ea quæ dixi ff. Quero,[h] hic loquitur de his quæ pater dat causa militiæ. Pone† cp pater dat pecuniam filio causa stu dij,an hoc imputabitur in quartam,vel veniat conferendum vel nō? Dices tu,de hoc est casus in l.quæ pater.ff.fami.ercīſ.vbi dicitur cp non.Et pro hoc est tex.quia est datum causa acquirendæ dignitatis. Breuiter puto hoc sic intelligendū:quando apud patrem non erat aliquid,quod esset proprium filij:sed si apud patrem esset pecunia castrēsis peculij,vel quasi,vel aduentitia, vt bona materna existentia in pecunia : tunc in dubio debet intelligi illa pecunia ipsius filij,seu ipsi filio debita missa.argu.l. Nesennius.ff.de neg.gest. Præterea,pater est legitimus administrator aduentitiorū:& ideo p̄sumitur in dubio faeere administratorī sono mine:vt l.cū post.§.j.ff.de administratio.tuto.& l.si post mortē.ff.qñ ex facto tut.& ibi no. Nec obstat l.fi.C.de dotis promiſ. quia illud in dote & donatione propter nuptias quod onus pertinebat ad patrē, & ad hoc poterat cogi:vt l.qui liberos.ff.de ritu nup. Sed ad istas expensas pater cogi nō poterat:ideo in dubio p̄sumo de bonis filij.Et ad hoc facit cp no.in d.l.fi.C.de do.promiſ. 9
& videtur casus expressus.ff.de pet. hæred. b l.fi,cp tene menti.† Vterius quæro:[i] pone cp

pr̄ p filio accipiēte vxorē fecit expensas in nuptijs,& vestimētis& ornamētis,& similibus moritur pater:alter frater vult cp pro se fiant de cōi similes expensæ, vel quod illi panni,vel illa ornamenta veniant in collationē:quid iuris? Dico circa primū de expensis nuptiarū cp alter frater debet facere de suo proprio,non de cōmuni,nisi à patre aliud dictum fuerit in testamēto:vt l. iij. §. fi.j.de mune.& hono.ibi gl.tangit hanc q. c Circa secundū de vestibus & alijs ornamētis,dic aut loquimur de vestibus vilibus,& alijs illi dominæ necessarijs ad vsum quotidianum:& illæ non sunt conferēdæ:& sunt propriæ illius mulieris, & ab initio in illis tenuit donatio inter socerū & nurū:vt l. ex annuo.in prin.ff.de dona.inter virū & vxo: & ff.ad legē Fal.si vsufructus.§.fi.cum sua gl.& l.peculiū nascitur.ff.de pecu. Si loquimur de vestibus,& alijs ornamentis pretiosis & festiuis:tunc talia,qualia sunt, veniūt in diuisionē.nam remanserunt socerī : vt l. mortis suæ causa.§.fi.ff.de dona.inter vir.& vxo.& ff.de pecu.l.id vestimentum.vbi videtur probari ista distinctio. Nec pōt dici cp morte soceri dicta donatio sit confirmata:quia nō fuerunt dictæ res donatæ, sed ad vsum traditæ:vt d.l.mortis suæ causa.in 10
fi. Et ideo puto† cp licet ex vsu cōmuni loquendi,qui est quando maritus desponsat vxorē:& mittit zonam cū bursa,& dicitur, talis donauit vxori suæ zonam : sed tamen d dico[d] cp non propriè donat,sed magis ad vsum dat vt honestius ad eū accedat: vt d. l. mortis suæ causa.in fi. In proposita tamen q.licet socer voluerit donare:tamen morte nō posset confirmari constante matrimonio:vt l.cùm hic status.§.oratio.& §.seq. ff. de dona.inter virū & vxor. Facit ad prædicta.l.pe.§.j.solu.ma.& cp ibi dixi . Dicitur hic,† cp puando pater dat causa dignitatis. 11
quæro,quid si pater det filio suo exceptis dictis causis:vtrum hoc veniat in collationē? Dic, quandocp pater dat filijs ob causam aliquam,ad quam pater tenebatur,& poterat cogi, vt propter dotē,& donationē propter nuptias:& istud sine dubio confert;vt j.ti.proximo.& per totum.& C.eo.l.filiæ.& l.illā.& multis legibus illius ti. Ratio:quia cùm pater ex quadam necessitate dat,videtur velle cp conferat. Itē quia filio pōt quæri hoc in vita patris:vt l. Pomponius Philadelphus.ff.fam.er.& per hoc cōfert Quandocp pater dat filio ex causa militiæ,de qua dictum est.ff. & istud similiter venit in collationē,secundū cū modū,quē habuistis.Ratio.quia pater videtur ad hoc teneri ex quadā necessitate naturæ acquirere dignitatē filio:vt in aut.cōsti.quæ de dignitatibus.Sed melior ratio:qa hoc pōt q̄ri filio in vita patris: & ideo feuda & emphyteusis,in qbus nullū esset psonæ exercitiū, vel quæ filio in vita prīs nō q̄rerent.nonveniret in collationē,secūdū ea quæ ff. dixi. Tertio,dat qñcp pater filio propter merita filij p̄cedentia circa patrē:tūc gl.sunt cōtrariæ.Quædā est.C.eo.l si donatiōe.q̄ vī dicere cp talis donatio tūc nō valeat, & iudicet de ea sicut de alia simplici donatione.Quędā est.C.de inof.test. aut.vnde si parēs.q̄ dicit cp statim valet.& illa vera.Cū em datpr filio propter merita,ꝓpter q̄ tantū quilibet extraneus habuisset: tūc vī q̄rere filius ex persona,seu opera sua.& est aduentitiū nō profectitiū,cp hodie filio pōt q̄ri.& hoc no.in d.aut.vnde si parēs.& hoc tenet Gul.& Iac.Bu.tñ nō puto cp sufficiat dici in instrumēto,pr̄ donauit filio propter p̄cedentia merita: nisi hoc ꝓbaretur:arg.l.si fortè.j.de castren.pecu.& l.is qui in potestate. §. pę.ff.fi.j.& facit cp no.in d.l.si donatione. Qñdocp dat pater occasiōe cōdēnationis factæ pro filio. De hoc dic vt dixi in l.Stichus e ff.de pec.leg. Qñcp dat pr filio,vt habeat in peculiū profectitiū: & tūc sine dubio debet conferri:qa remanet prīs:vt l.certū.C.fa

mulieri. Nā donatio p̄sumit,cū dicta io calia mittit,& tradit mulieri.& idē si spōsus de futuro vadit ad domū spōsæ de futuro,& subtrahit eī donādo sibi annulos vt videat donare: itē cū dat aliqua cū vēdicantur nuptiæ.l.cū te.vsq; ad l.cū veteres.C.de do.ãte nup. & ff.de do.inter vi.et vxo.l.cū hic stat⁹. §. si spōsus.& ita cōsuluit ipse.& ꝓ casu al legat.l.si præsidi. & l.si cū ante. C.de do. ante nupt.vbi munera simpliciter data spōsæ videtur donata : nec distinguitur an sint pretiosa, vel nō.& si dicatur, illæ leges loquuntur de donationibus q̄ ponunt in illo tit.nā secūdū ipsum cp ille loquuntur de donatione vera,& etiā præsumpta q̄ præsumit, nisi cōtrariū probet: vt in d.l.si cum ante. Quidā dicūt cp ea.q̄ mittuntē, nō videtur donata.nisi sint parua:vel nisi sit cōsuetudo donādi vel nisi sit magna nobilitas visi aliās spōsi. Alij dicūt cp quæmittit spōsus spōsæ nō videtur donare,si spōsa sit ea relatura ad domū viri. secus si consumptura. ¶. de fur.l.eum qui. §. pe. Nec obstat d.l.si cum aūt qa hic cōstabat cp aīo donandi tātū lex vult finalē cām intelligi,quā ēt fuisse cit momēto exitisse, ff.fo.ma.l.fi. Itē q̄ sit e p̄tiosa, & magni va

loris,nõ intelligũtur donari: etiã si nũcius vtatur his verbis: talis tuus sponsus huiusmodi munera tibi donat. primũ tamẽ plus placet secundũ d.Pe.prædictus vult vt intelligatur donatio, nisi consuetudo habeat q̃ non inducatur donatio. Vnde Perusij mulier despõsata per verba de futuro vel præsenti nõ retinet sed restituit hæredibus mariti ornamẽta tradita p̃ maritũ vxori: quia videtur remanere i domo viri. ff. de aur. & ar. l. si vxori. vbi vr̃ casus Quid dices de arredio, q̃ portat vxor in domo viri. Videt q̃ remaneat i domo vxoris: nec vr̃ vxor illud donare marito: ideo mortuo marito debet restitui vxori: quia sicut ornamẽta quę maritus dat vxori, mortuo marito redduntur ab vxoris hæredib⁹ mariti: sic ecõtra arrediũ. q̃d dat vxori, debet reddi vxori mortuo marito. Ita dicit dicere doc. in d.l.pe.§.j. vbi dicit q̃d Bart. hic & ibi debet intelligi q̃ loquitur si cõstãte mr̃imonio ista tradũtur vxori. & adde q̃d in ista materia cõsuluit Bart. & adde Bal. in l. filij. in vj. col. C. faer. versi. sequũtur verba Bar. hic, & Bal. in d.l. cũ te. de do. ante nup. & in auth. ex testamẽto. C. de co. ad de bellissimẽ ro. cõs. cxlvj. & q̃ posui in d.l. in his. solu. matr. Quid aũt si tradita nurui p̃ socerũ fuerit pignorata per fratrẽ mariti, & pecunia in vtilitatẽ cõem cõuersa. si ad vsurã sunt p̃dita: an nurus possit petere tradita: & q̃d si marit⁹ pignorauit vide Ro. cõsi. clxxij.

a ¶Donatio valet. Ad de Bal. in l. q̃m nouella. C. de inoffi. testa-

b ¶Non tenebunt hæredes. Et cũ bar. trãsit Bal. i l. oĩno do. §. imputari de inoffi. testa. & i l. filiæ. in v. co. fami. er. ibi tñ dicit q̃d poterũt cogi fres emere libros, p̃ fratre suo, si de suo, p̃ prio nõ põt, p̃prietas tñ librorũ erit fratrũ vt dixit i trac. d̃ duobus fratribus. Et q̃d de expẽsa doctorat⁹, vide Bal. in l. si societatem vniuersorum. per illũ tex. §. pro socio. in le ct. antiqua.

c ¶Si ipuberi. Habeo istũ tex. p̃ mirabili i plurib⁹, iũcta l. Papinian⁹. §. si qs impubẽri. de inoffi. test. q̃d facit ad multa statuta.

mi. ercis. Quandoq̃ dat pater filio simpliciter sine aliqua causa animo donãdi, & hoc cõstat. Isto casu, an simplex donatio veniat cõferenda vel nõ, sunt opi. in gl. in auf. testamẽto. C. eo. tit. quã q. Dy. disputauit & eius disputationẽ refert Cy. in auf. ex testamẽto. cuius relatione sum cõtentus. Finaliter de iure dico tenendũ sic esse. Aut pater donat filio emãcipato: & tunc talis donatio venit in collationẽ: vt l. liberis. in fi. C. e. Ratio, quia in vita patris donatio valet, a & q̃ sita fuit filio: & sic venit in collationẽ. Nec dicat alsquis q̃ id, quod pater dat filio in præmium emancipationis, secundũ cõmunem vsum loquendi dicatur ob causam datio: imò est donatio sine causa: quia magis filius patri, qui eũ liberauit à patria potestate, debebat dare, q̃ pater filio. Si verò donat filio in potestate, donatio ab initio non valet, per l. antepe. C. de do. inter vi. & vxo. & C. de inof. do. l. ij. & tunc dic, si quidẽ talis donatio cõfirmatur in vita patris, qa pater emãcipauit filiũ: idẽ, quia venit in collationẽ eadẽ ratione, qua s. ar. pro hoc. C. de col. l. si emãcipati. & j. de dona. l. dona. §. pater cõiũcta l. vt liberis. in fi. C. e. ti. Si verò cõfirmatur donatio morte patris: tũc assumit vires legatorũ: vt l. in donatio. C. ad le. Falci. & incipit quæri filio post mortẽ: iõ nõ venit in collationẽ: vt l. à patre. & l. ea de mum. C. eo. & j. ea l. §. si ab ipso. Fallit in tribus casibus. Primus si emergeret inæqualitas: vt l. pe. §. fi. C. eo. ti. Secundò fallit si pater hoc expresse dixisset i donãdo: ar. l. si qñ §. & generaliter. C. de inof. test. Itẽ fallit si pater dedisset vt haberet in peculiũ profectitiũ, vt dixi s. & ista est determinatio, quę est de mente Dyn. quam tene. Sed contra p̃dicta facit C. de col. l. illud. §. fi. in eo q̃ dicit, donata à matre simpliciter, non venire in collationẽ, nisi quando emergeret inæqualitas: & tñ constat q̃ donatio facta à matre statim valet: ergo id q̃. s. dictum est de filio emancipato, non videtur bene dictũ. Rñ. aliud in filio emancipato: aliud in eo qui nunq̃ fuit, nec esse potuit in potestate. Ratio est: quia de iure antiquo non reperiebatur q̃ tales successores deberent concurrere: vnde satisfecit lex, si eos grauauit, conferre data ob causam & donationẽ simplicẽ in casu. s. ne emergat inæqualitas: sed filius emancipatus de iure antiquo conferebat omnia: ideo indistinctè grauatur in simplici donatione: vt d. l. vt liberis. & sic debet determinari dicta distinctio. quã s. eod. dixi. Licet autem dixerim donationem simplicem factam emancipato debere conferri: non tñ cõputatur in quartã, nisi sit dictũ: vt l. si qñ. §. & generaliter. pro hoc d. l. illud. §. ad hoc. eo. ti. Quãdoq̃ pater dat filio simpliciter, nec apparet vtrum animo donãdi, vel vt si sit peculiũ profectitiũ, vel propter merita eius: tunc quæritꝰ quid in dubio. Et hic est aduertendũ: Aut præcesserũt merita filij: & propter merita vr̃ datũ: vt l. si donatione. C. eo. Aut nõ præcesserũt, vt hic. Dic aut pater noĩe filij emit, & sibi tradidit: tũc p̃sumitur animus donãdi: vt l. filiæ. C. fa. er. & l. ij. C. si quis alteri vel sibi. & dixi. s. in q. de libris. Aut tradidit tantũ, nõ aũt emit nomine filij: & in dubio videtur tradidisse. vt habeat in peculiũ profectitium: vt l. si. s. de pec. leg. & l. quod fructuarius. j. de acqui. re. do. nisi essent aliqua indicia, ex quibus appareret contrarium: vt quia dedit filio eũti in castra: vt l. j. C. de castr. pecu. li. xij. Quãdoq̃ emit nomine filij tãtum, non tñ tradidit: tũc videt emisse vt habeat in peculio pro fectitio: vt l. si. s. de pe. le. Quandoq̃ pater non emit pro filio, nec tradidit sibi: sed fecit filium recipere aliquam promissionẽ: tunc an videatur fieri animo donandi, dixi anno in l. si pater. in principio. j. de dona. Venio ad ver. sed si adhuc. Dicitur hic quod, id quod debetur per patrem, non est onus illius filij tãtum, sed cõ-
12 mune. Quæro: Pater† cœpit expendere pro filio in studio: vtrũ patre mortuo debeat studium perfici de communi inuitis fratribus. Videtur q̃ sic: quia & munera cœpta debent perfici de cõmuni, licet non possint noua inchoari: vt l. si filia. §. idem scribit. C. fa. er. & in hoc ver. sed si adhuc. & no. per glo. in l. & qui originem. §. fin. j. de mune. & hono. & infrà, ad municip. l. Lucius. §. idem respondet. & ibi hoc videtur tenere Dyn. Pro hoc facit: qa hæres mandatarij tutoris, & socij. tenetur expedire negotia cœpta: vt l. hæres socij. s. pro socio. & de hære. tuto. l. j. & l. furti. §. fi. s. de his qui no. infa. Contrarium credo salua reuerentia domini Dy. Nam factum patris initiatum erga filium eatenus obligat hęredes, quatenus pater erat obligatus de necessitate: vt j. de muner. & ho. l. & si filium coniuncta l. honores. §. his qui. j. de decur. Hoc modo decurionatus est initium de alias dignitates. vt d. §. is qui: tamen si pater consentit decurionatui, successores non tenerentur de alijs muneribus post mortem: vt l. & si filium. præallegata: & l. Lucius. §. idem respondet. ad municipa. ita in proposito: licet pater consentiat filio in initio studij: tamen quia pater non tenebatur de necessitate prosequi, non tenebuntur hæ-
b redes. bPræterea, hoc probat expresse d. l. si filia. §. idem scribit. Nam eatenus cohæres tenetur, quatenus pater erat obligatus: & sic erat æs alienum. Hoc etiam probat iste ver. sed in q. nostra pater non poterat cogi ad persecutionem studij: ergo &c. vt sic sit eiusdẽ conditionis hæres cuius erat defunctus: vt l. hæredem. j. de reg. iu. Præterea, aut dicis fratres teneri ratione obligationis transfusæ in eos: & hoc est falsum, vt dixi. Aut vigore donationis confirmatæ, quę habet vim relicti. Hoc non potest dici, quia pro futuro tempore non est facta traditio, vel aliquid quod pro traditione habeatur, & sic non potest confirmari morte: vt l. Papinianus. s. de don. inter virum & vxo. & quod not. in l. quod de suo. C. de dote cau. non nu. Fateor tamen quod si aliquod debitum occasione studij esset contractum, dum tamen esset honestè & licitè factum, quod fratres tenentur soluere de communi tanquam æs alienum, per iura suprà allega. & l. sed Iulianus. §. de. suprà, ad Mace. Ita intelligę materiam nostram pulchram, & subtilem.

Qui ab hostibus. Quod quis habet post mortem patris, verè venit in colationẽ, si retro habitum fingitur. hoc dicit. Tex. ibi: non fuisset: quia fingitur retro habuisse tempore mortis patris, si captus non fuisset.

Si emancipato. Quod quis habet tempore mortis patris, venit in collationem: secus se eo quod queritur post mortem patris. h. d. cum §. seq. Oppo. s. de condi. & demon. l. hæres meus. vbi si dicit, cũ morietur, intelligitur cũ est in actu moriendi. Glo. quæ incipit alioquin. respondet hic, & optimè. Ex hac solu. apparet quod glo. quæ est in prin. hius. §. si ab ipso. quæ dicit loqui §. in emancipato. & in suo, nõ bene dicit: quia loquitur in suo: quia si intelligeremus in emancipato: tunc illa verba, cum morietur, intelligerentur id est, cũ est in actu moriendi: quia ista est propria significatio: nec per hoc redderetur legatum inutile: vt suprà, proxi. §. & ibi not. in fina. §. si emancipato.

☞ Si filius est pro maleficio condemnatus, an de legitima debeat solui condemnatio.

c **Si impuberi.** cquæ non transmittuntur ad hæredem, non conferuntur. hoc dicit. Si quis vellet tractare materiam de quarta, quæ debetur arrogato, resolueret totam materiam. l. si arrogatur. s. de adop. sed nõ curo. Oppo. dicitur hic q̃ non debet cauere de conferendo. contra. s. vt leg. no. ca. l. hæc stipulatio. & C. ad Treb. auf. contra rogatus. Rñd. ibi erat spes q̃ hæreditas deberetur ex vigore fideicommissi præcẽtis, licet cõditionalis: & sic ibi volũtas defuncti p̃cepsit. sed hic nõ ex volũtate defuncti inducit, sed à lege: ideo ppriè spes nõ dicitur:

citur: ideo cautio cessat. Facit ad hoc. l. si post emancipationẽ. s. de li. leg. & q̃ ibi dixi. Itẽ opp. j. l. proxi. §. id quoq̃. vbi interim non debetur. Dicit gl. aliud in legato: aliud in ista quarta. Nam
a ista quarta debetur vt æs alienum. Quæro, si pater "reliquit aliquid huic filio: an imputetur in quartam. Videtur q̃ non: vt l. creditorem. s. de leg. ij. Glo. determinat contrarium: quia ita demũ quarta debetur si non est ei relictũ tantum q̃ sufficiat ad quartã:
b vt in d. l. si arrogator. Vltimo facit iste §. ad q. l filius † est condem
j natus pro maleficio: an pater debet soluere condemnationem de legitima, quæ debetur filio in bonis patris? Hic videtur text. q̃ non: quia in vita patris non debet legitima separari: nec est eius spes viuo patre: vt hic. An autem filius habeat aliquod ius in bonis patris viuo patre, dic vt dicit Dy. s. de liber. agno. l. pe. in fin.
c & ibi dixi. Item de illa quæstione, vtrũ pater de legitima debeat soluere condemnationem, ponit Spec. in tit. de execu. senten. §. sequitur. versi. quid si filius. & ibi determinat quòd non.

Si is, qui. Quod quæritur post mortem, si retro quæsitum fingitur, venit in collationem. h. d. Oppo. & videtur q̃ castrense peculium non veniat in collationem: vt s. ead. l. §. nec castrense. Sol. Morte filij desijt esse castrense: vt l. fi. C. de inoffi. testa. ideo venit in collationem. Quærit glossa. quare hic fecit mentionem de substituto. & non respondit: sed dic q̃ facti accidentiam non iuris ministerium denotauit.

Portiones. Contra. s. eadem l. §. si ex dodrante. Solue vt ibi plenè dixi.

LEX II.

Vm emancipati. Gloss. hic ponit casum duobus modis. Primo modo in concepto in vita aui. Secũdo modo in concepto post mortem aui. & istam secundã tenet gl. & bene. Opp. & videtur q̃ nepos iste non succedat auo: vt l. j. §. si qs proximior. j. vnde cog. Solu. Dicunt quidam, hic fuit conceptus in vita aui. non est vera: quia tunc posset venire ex persona sua: nec habet necesse venire ex persona patris. Dic ergo q̃ hic fuit conceptus post mortem aui. Ad contrariũ respondeo q̃ venit ex persona patris, nõ sua: quia est de casibus, in quibus bo. pos. non agnita transmittitur: vt no. s. tit. j. l. fed & si decesserit. Et per hoc dicunt doct. q̃ licet nepos conceptus post mortem aui, non veniat ad successionem aui ex persona sua: tamen quia ex æquitate tit. C. de his qui ante aper. tabu. hæreditas patris non agnita transmittitur: tunc nepos succedit ex persona patris sui mortui. Ita dicit Cy. C. vnde lib. l. qui se patris. & l. si quis filiũ. C. de inof. test. & Dyn. in l. Gallus. s. de lib. & posthu. in distinctiõe magna.

Illud. Dicit Dy. per istum §. ego doceo illum qui venit per contra tabu. committere magnam fraudem d. s. ꝓmittat alicui suo amico magnam quantitatem pecuniæ: & ideo cũ priùs deducatur æs alienum, fraudabit in collatione: tamen hoc est contra contra conscientiam.

De illis. Hic nihil habetis.

Id quoque. eHic possunt esse duæ rationes vni: quia si stipulatio conditionalis fuisset interposita dum esset in potestate, iste filius emancipatus quæreret patri inspecto initio, non tempore existentis conditionis. secus in legato: f vt l. si filius. j. de verb. obli. l. quæ legata. j. de reg. iu. & est ratio diuersitatis: vt ponit gl. in l. si vxor. C. de condi. inser. Sed ego assigno aliã rationẽ: quia in cõtractibus existẽtia cõditiõis retro trahitur. secus in legatis: vt plenè dico in l. si filius. j. de ver. obli.

1 ☞ *Actio iniuriarum quando ad uindictam detur, & quando ad rei persecutionẽ quis cognoscat.*
2 *Actio popularis quod dicatur dari ad uindictam.*
3 *Actio iniuriarum & actio popularis quod transmittatur ad hæredes post litem contestatam.*

g **Emancipatus.** sQuærit † gl. ad quid cognoscã vtrum actio det ad vindictã, vel ad rei persecutionem. Dic vt in glos. & optimè, & melius q̃ dicat Dyn. in l. ij. §. j. j. vi bo. rap. & Cy. in l. j. C. quando ciui. ac, cri. præiu. Dixi
2 in d. l. ij. §. j. j. vi. bo. rapto. † Quærit gl. quid in popularibus actio-
h nibus. Glo. h dicit idem: quia est eadem ratio: quia videntur tibi dari ad vindictam. Vel dicit glo. secus: quia actio iniuriarum datur existenti in potestate. Sed certè actio popularis datur etiam filio in potestate, sicut actio iniuriarum: vt l. in factũ. j. de act, &

a ¶Si pater. Et no. q̃ de iure cõi pater inuitus nõ tenetur soluere legitimã filij pro condẽnatione eius. & in hoc Sal. dicit hic. & facit istũ tex. aureũ. q̃ est bene notandũ pro contradicẽte, vt stricte intelligatur: quia est cõtra regulas iuris communis. And. Barba.

b s POMATES. ¶Ad quæstionem. Vide Ale. consi. xliij. in j. vol. Panor. consi. xliij. in j. vo. & consil. xlvij. & consi. lxv. in fin. eod. volu. Pau. de Ca. in auth. si qua mulier. in vlt. col. C. de sacrosan. ec cle. & in auth. nunc autẽ. C. de epi. & cle. Alex. consil. pe. in v. vol. Panor. consi. xlj. in. ij. vol. & consi. ex vj. eo. vol. Felin. in c. in præsentia. de proba. Ale. in l. quia poterat. versic. sed raro. ff. ad Treb.

¶Pater. An pater teneatur soluere cõdẽnationẽ filij de legitima, & vide eundem Bart. in l. in simili. & in materia in l. Stichus. d̃. de pecul. leg. & vide ad istam q. quæ no. Bal. in l. si filius. in fi. C. de bo. ꝓscrip. & quæ scripsi post Ange. in l. si filio. in ij. col. fol. ma. et vide Bal. in l. omnimodo. §. j. C. de inoff. test. & quæ dixi in l. Stichus. de pec. leg.

¶Magnã fraudem. Optima cautela vt veniens per contra tabulas possit fraudare: facit quod no. l. hæreditariũ. de bo. auth. iud. pos.

d ¶Id quoque. Vide in l. fi. j. eo.

f ¶Legato. Vide bal. in l. ea demum.

s POMATES.

g ¶Emancipatus. Et pro gl. hic vide quæ notaui in textu.

g ¶Emãcipatus. Vide Bar. in l. prætor. §. j. j. de inſur. & est alia gl. in l. pro hærede. §. fi. in glo. fi. & ibi Imol. & de acqui. hære.

h ¶Glo. dicit idẽ. Hãc gl. reputat Bal. sing. in l. rei iudicatæ. §. j. fol. matri. & ibi dixi post Barto.

1 ☞ *Ius implendi conditionem an transeat ad hæredem.*
2 *De uerbo remanere.*

i ¶Quæro. An actio iniuriarũ transmittatur ad hæredẽ. & qd de alijs, vide p̃ Bart. in l. j. §. pe. ff. de priu. delic. & Bal. in l. j. in ix. col. C. ne ex delic. defun. an possit cedi vide no. Bal. in l. per diuersas. in xvj. q. C. mand. & Bar. in l. iniuriarum. de iniur.

LEX III.

Prætor. i† No. q̃ ius implendi conditionem, nõ transit ad hæredem ex dispositione legis, vt hic. quod tene menti. Idem videtur in contractibus: vt plenissimè dixi in l. si decem cum petiero. j. de ver bo. obliga. in vltimis voluntatibus non est dubium: vt l. j. §. sinautem. C. de caduc. tol. & s. de condi. & demon. quasi, per totum. Opponi. glos. de l. si soror. C. eod. Dicit glo. duplex habet remedium: vnum q̃ si possidet, remaneat apud eum: si non possidet, consulatur ei officio iudicis. Et bene dicit, licet de hoc sint opi. in l. si soror. quod dic vt ibi per gl. & Cy. Vide gl. quæ incipit, si posideat. ibi: in l. si me in vacuam. dic vt ibi. & d. §. si à furioso. Solue vt ibi in gloss. Item ibi. §. habet. dic vt ibi per Dy. Vel dic q̃ ex neutra parte hic intelligitur conditio

k ¶Aufertur. Sed pone: dicit statutũ stãtibus masculis filia nõ succedat, & extat filius, & nepos ex alio filio an pars hui⁹ fratris applicabit filio vel nepoti. dic q̃ vtrique, secundũ Bal. in l. j. C. de secũ. nup. & vide de primo per Bar. in l. seruo legato §. ij. & ibi late dixi d̃ lega. j.

l ¶Prætor. Dixi post Imo. in d. l. si decem.

a **Si vxori.** Videt q̃ remaneat i domo vxoris: nec vr̃ vxor illud donare marito: ideo mortuo marito debet restitui vxori: quia sicut ornamẽta quę maritus dat vxori, mortuo marito redduntur ab vxoris hæredib⁹ mariti: sic ecõtra arrediũ. q̃d dat vxori, debet reddi vxori mortuo marito. Ita dicit dicere doc. in d. l. pe. §. j. vbi dicit q̃d Bart. hic & ibi debet intelligi q̃ loquitur si cõstãte mr̃imonio ista tradũtur vxori. & adde q̃d in ista materia cõsuluit Bart. & adde Bal. in l. filij. in vj. col. C. faer. versi. sequũtur verba Bar. hic, & Bal. in d. l. cũ te. de do. ante nup. & in auth. ex testamẽto. C. de co. ad de bellissimẽ ro. cõs. cxlvj. & q̃ posui in d. l. in his. solu. matr. Quid aũt si tradita nurui p̃ socerũ fuerit pignorata per fratrẽ mariti, & pecunia in vtilitatẽ cõem cõuersa. si ad vsurã sunt p̃dita: an nurus possit petere tradita: & q̃d si marit⁹ pignorauit vide Ro. cõsi. clxxij.

b ¶Non tenebunt hæredes. Et cũ bar. trãsit Bal. i l. oĩno do. §. imputari de inoffi. testa. & i l. filiæ. in v. co. fami. er. ibi tñ dicit q̃d poterũt cogi fres emere libros, p̃ fratre suo, si de suo, p̃ prio nõ põt, p̃prietas tñ librorũ erit fratrũ vt dixit i trac. d̃ duobus fratribus. Et q̃d de expẽsa doctorat⁹, vide Bal. in l. si societatem vniuersorum. per illũ tex. §. pro socio. in le ct. antiqua.

c ¶Si ipuberi. Habeo istũ tex. p̃ mirabili i plurib⁹, iũcta l. Papinian⁹. §. si qs impubẽri. de inoffi. test. q̃d facit ad multa statuta.

Pro cõcordia aduerte nũquid illud quod obuenit nepoti ab auo cẽseatur aduentitiũ:allegatur q̃ sic in l.qui in aliena. §. interdũ.ff.de acqui. hæredi.Idẽ ſenſit glo.& ibi Bar.in l.quæſitũ. ff.de lega.j.allegatur Bar.in l.Gallus.§.qd ſi is.ff.de lib.& poſthu.Sed do.Alex.in l. ſed ſi. §. in arrogato ff.de vulg.& pup.al legat Bar. tenere contrariũ in auẽ.ex teſt. C.de ſecũ. nup. & in hac l.dedit dotẽ. Tu dic,aut cõſtat de mẽte aui relinquẽtis nepoti ex filio q̃ gratur patri, & ſic contẽplatione patris & cenſeatur profectitiũ & ita procedat ſecũda opi.§.relata. Aut verò conſtat de mente aui q̃ nõvult quicquã quærri filio eidẽq; patri,& tunc non quæratur cõtemplatione patris,& dicatur aduentitium: & procedat prima opi. Et bene ſi videatur Bart.non videtur in aliquo diſcrepare.ad de ad conſilium bar. cxxxj.inci. in dei no mine amen.

a ¶Rñ. Aliter ſoluunt Bald. & Imol.in l. ſi cũ dotẽ in princ.j.xiij col.ſolu.matr.

b ¶Dedit dotem. Ad materiam huius legis vide q̃ dicit bar. in cõſi.inci.in q. prædicta primò arguit̃ q̃ dicta &c.nõ tamẽ q̃ auus non tenetur dotare neptẽ ex filio: ſed filius ipſe, ſcẽm Bal.ſin.in auẽ.res q̃. C.cõia de leg. Quid aũt ĩ patruo, & alijs filijs an obligati ſint ad dotãdũ.vidẽ Ang. Imo.& doc. in l.j. §. ſo.mat. Quid aũt in filio & ſilia,an teneãtur dotare matrẽ,vide text. q̃ non & ibi Ang.& Iac.de Aret. in l.ij. C. de præſcri. lõg.tẽp.& Bal.in l.j. in fin. C. de inof.do. Quid in auo materno,vide gl.& Bart.ĩ l.fi.C. de dotis promiſ.& Bar.hic.

c ¶Pro nepte. Tu vidẽ gl.no.& q̃ ibi dixi ĩ l.q in aliena.§. interdum.de acqui. hæred. POMATES.

d ¶Aut eſt dubiũ. Vide Bar.conſi.cxxvij. Alex.in l.qui in aliena. §. interdum poſt gl.ibi.ff.de acq. hære. Alexan.in l.iiij. in xvj.cõl.ff. ad l. Falc. & conſil.viij.ĩ.ij. colũ.vo.& cõſi.xxxvj.in ij.dub.in j. vol. Ang.in cõſi.lxxviij. incip.in Dei nomine ad iſtud dubium.

e ¶Nõnunq̃. Quãdo admittitur variatio per Bart.o.latè in l.de rebus.§.rerum amo. ibi ex vtraq;. Vltimò no.† de ſignificatione huius verbi remanere, quia poteſt habere ſignificationem directã:vt ſi poſſidet,remaneat. Item ſignificationem obliquam : vt ſi nõ poſſidet,petat ſibi reſtitui:vt hic habes. & concor.C.de do.ante nup.l. ſi cum ante Curioſius dicam in materia compendioſæ.

Iulianus quoties. De hoc quaſiter emancipati inter ſe,& ſui inter ſe hodie conferant, dicam.j.de col.do.l.pater filium.

Emancipatus. Dicitur hic q̃ eſt tutus ipſo iure.cõtra:imò ſtipulatio valet : licet obſtet exceptio:vt l.qui ſine.de condi.ſiue cau.dicunt quidam q̃ eſt tutus ipſo iure,ſcilicet exceptione qua iure ciuili tuetur.& eſt bona ſolu.per hoc apparet reſponſum.quæ eſt ratio quod promiſsio ipſo iure non valet:ſed dominium ipſo iure tranſit. Dicunt quidã quod ſtipulatio eſt de iure ciuili, dominiũ de iure gentium,ſed dic quod eodem modo valet ſtipulatio quo dominium tranſit: ſed cõtra agẽtẽ ex ſtipulatu datur exceptio & cõtra retinentẽ dñium datur condictio.

Illium. Nota q̃ dos profectitia non dicitur eſſe in bonis patris,vt hic.quod tene mẽti. Quæro circa hanc legem vtrũ quod hic dicitur,non debet conferri:ſit verum,ſiue matrimonium ſit ſolutũ, ſiue extat.Rñ.matrimonio conſtãte loquitur lex iſta indubitanter:ſed matrimonio ſoluto,& dote ad ipſum filium reuerſa,debet dos cõferri ſecundum diſtinctionẽ,quã dicã.j. e. l.dedit.Sed ſi hoc eſt verũ,quare nõ cõfertur iſta dos per cautionẽ,vt caueat de cõſerẽdo dotẽ ſicut cõfert alia debita conditionalia:vt ſ.c.l.ij.§.id quoq;. Rñ. quia expectare illã conditionẽ q̃ filia p̃decedat patri eſt triſte:vt l.cũ tale.in prin.& §.j.ſ.de cõd. & demon.& ideo talis conditio nõ interponitur. Facit ad iſta l.inter ſtipulantem.§.laram.j.de verbo.obliga.& quod habuiſtis. ſ.de contra tab.l.illud.§.fin.

Si quis. Sí nepos in poteſtate retentus veniat ad ſucceſsionem patris emãcipati: auus pro eo cogitur conferre,niſi eum bona ſide emancipet.h.d.& eſt iſta lex alĩ quantulum ſubtilis,præcipuè in caſus poſitione. Dicitur hic q̃ filia non poteſt conueniri:quia ſuccedit auo ab inteſtato cum fratre.quæro quid ad propoſitum:nõne fratre non emancipato neptis cum fratre ſuccedebat æqualiter? Rñ. ante emãcipationẽ ſuccedebat æqualiter de iure prætorio: ſed de iure ciuili ſuus in totum ſuccederet. Præterea,iſto caſu iſta filia nata poſt emancipationẽ debet conferre omnia bona ſua:nunc verò poſt emancipationẽ illius nepotis nõ confert:quia emancipati inter ſe nõ conferũt:vt l.j.in fi.& l.prætor.§.Iulianus quoties ſ.e.& in hoc prodeſt emãcipato fratris iſti nepoti. Dicit̃ hic q̃ iſta ratio nõ eſt in adoptiuo:& tñ eſt idẽ ius.nonne hoc eſt cõtra l.illud.ad l.Aquil.& l.à Titio.de ver.ob.vbi dicit̃ q̃ ibi eſt eadẽ ratio & idem ius.Rñ non eſt eadem,ſed maior:quia filio adoptiuo emãcipato nullo modo ſuccedit pr̃ adoptiuus.Vide gl.q̃ incipit,imò maior. Itẽ vidẽ gl.q̃ incipit nota q̃ vbi.Sol.patet.ſ.proximè Videte,non credo iſtã gl.quæ incipit,imo maior.poſſe adaptari ad text.quia ſecundùm hãc glo.eſſet dicẽdum q̃ iſte filius adoptiuus eſſet filius filij emancipati,de cuius ſucceſsione minimè quærit̃.ſed ſi hoc eſſet poſt emancipationem iura naturalia remanerent,& iſte nepos ſuccederet æqualiter cũ filia nata poſt emancipationem:vt l.iij.§.ij.& ij.§.de cõtra tab.& hęc eſt vera, intelligendo propriè text.vt iacet in patre adoptiuo:ſed volẽdo ſuſtinere gl. q̃ ſit maior ratio,haberemus dicere q̃ adoptauit penitus extraneum in locum nepotis ex filio emancipato:ſed non credo q̃ iſte text.haberet iſtum reſpectum,ſed habuit reſpectũ ad filium adoptiuum ſimpliciter,vt habuiſtis ſ.eo.l.j.§.is quoq;.

a Ad id quod dicit,vbi eſt eadem ratio,Rñdeo.[a] q̃ eſt alia ratio non huic contraria,ſed diuerſa,per quam debet eſſe idem ius,vt habuiſtis ſ.eo.l.j.§.is quoq;.

1 ☞ *Auus tenetur dotare neptem,& officio iudicis cogitur.nu.4.*
2 *Dos data per auum nepti an ad ipſum,an ad patrem,& ſic filium reuertatur.*
3 *Auus maternus non cogitur dotare neptem.*
4 *Frater an teneatur dotare ſororem.remiſſiuè.*

b **Edit dotem.** [b]Sí auus dat dotem pro nepte filio, in ius,quod habet auus in dote,ſuccedit ille filius,ſiue inſtitutus,ſiue exhęredatus. hoc dicit.Nota caſum quem tene menti:quia eſt certè ſic,ſiue ſit inſtitutus,ſiue exhæredatus:vt ſequitur.Nota text.ibi:quippe officium auĩ.Ex hac lege nota Primò quod dixi in ſummario.

1 Secundò nota † q̃ auus cogitur dotare neptem:vt hic,ibi:ideo auus propter filium &c.Et nota q̃ dicit dare.& concor.ſ.de in rem ver.l.& ideo.§.fi.licet gl.dicat malè.C.de do.promiſ.l.vlti. Dicitur hic q̃ dos reuertitur ad patrem non ad auum.Cõtra.C. de rei vxo.act.§.videamus.Sol.Hic deceſsit neptis poſt mortem auĩ:ſecus ſi eo viuente,vt in contrao. Item op.ſ.de iu.do.l.auus. In glo.ſunt duæ ſolu.vna,ibi de rigore:hic de æquitate.Et hoc videtur probare tex.hic dum dicit,occurrit æquitas.Alij dicunt q̃ hic qñ dotauĩ neptem propter filium,& ſic contemplatione filij:ibi verò contemplatione neptis.Iſta ſo.in ſe ſatis eſt bõa.tamẽ q̃tum ad hãc legem non eſt bona:quia hæc lex loquitur in caſu

2 dubio . ideo diſtingue † tres caſus. Quandoq; pater dat dotẽ pro

c nepte contemplatione filij:& tunc à filio videtur profecta:ideo reuertitur ad eum:vt l.profectitia.ſ.de iure do.& de vul.& de pup.ſuſti.l.ſed ſi plures.§.in arrogato. Aut dedit contemplatiõe

d neptis:& loquitur l.auus.de iure do. Aut eſt dubium[d] cuius contemplatione dedit:& præſumitur contemplatione filij:vt hic:&

3 l.Quintus.§.fi.de an.lega.ſecũdum Iac.de Are. Itẽ dicit̃ hic † qd̃ auus cogitur dotare neptem.Cõtra.ſ.de neg.geſt.l.Neſennius. Sol.Ibi loquit̃ in auia:idem in auo materno.Sicut enim mater, ita nec auia,vel auus maternus cogitur dotare:vt l.à filia.& ibi no.ſ.ad Trebel.& ideo gl.in l.fi.C.de do.promiſ.malè loquitur. Dicitur hic q̃ non cogitur conferre.quid ſi matrimonium eſt ſolutum tempore mortis auĩ:vtrum iſta dos debeat cõferri filio

4 à quo repetitur? Glo.diſtinguit,& bene. † Sed quæro,ſi auus nõ vult dotare,qualiter cõpelleꝛ? Reſpõdeo:iudicis officio.Caſus eſt in l.qui liberos.de ritu nupt.Ad cuius iudicis officium pertinebit taxare dotem,quanta dos debeat dari:vt l.profectitia.§.j.

5 ſ.de iure do.An † aũt frater teneatur dotare ſororem? Gloſſ.eſt in l.cùm plures.§.pe.ſ.de admi.tut.Facit l.qui filium.ſ.vbi pu. edu.& glo.in l.non omni.C.de admi.tut.& ibi per docto.tetigi. ſ.ſolu.matri.l.j.

Si nepos. Opponi.j.titu.j.l.j.§.ſi ſit nepos . Solue vt ibi.

1 ☞ *Variatio vſq; ad annum circa hæreditatem admittitur.*
2 *Beneficium l.fi.C.de repu.hære.an habeat locum in filio emancipato.remiſſiuè.*
3 *Item habet locum in hæreditate auita.*

e 1 **Nonnunquam.** 'Circa † hæreditatem admittitur variatio vſque ad annum.hoc dicit.& eſt bona lex.In text. ibi : difficilius quaſi dicat. ſi non petat bono. poſſeſ. intra annum, non admittitur poſt.Opponi.dicitur quod admittitur variatio. contra.C. de modo mul. l.final.& j. de bon. libe.l. nam abſurſum . Dicit gloſſ. hoc ſpeciale : quia hic tractatur de hæreditate parentum . Tu dic vt per Dynus.extra. de regulis iuris.c. mutare conſilium.libro.vj.& per eundem ſuprà.rer. amo. l. de rebus. Item oppo.de leg.j.§.ſed & ſi quidẽ per cõtumaciã. ſ.eo. vbi

vbi perpetuò admittitur ad cauendum.Sol. Ibi agnouit bonor. poſ.poſtea per contumaciam ceſſat cauere: hic verò ante agnitam bono.poſſ.recuſauit tenere. † Quæro an beneficium.l.vlti. C.de repu.hære.habeat locum in filio emancipato.Glo.quæ eſt ibi videtur dicere q̃ ſic, per hunc text. Quidam Vltramontani dicunt contrarium,q̃ hic non repudiauit hæreditatem,ſed recuſauit cauere.Ita dicit Iaco.de Aret.dic vt dixi in.l.ſi quis ſuus.ſ.

3 de iure deliberan. Item quæro † an beneficium.l.vlti.C.de repu. hære.habeat locum in hæreditate auita. Ego conſului q̃ habeat locum.Primò habemus hic duas gl. Prima huius.l.in fi. Alia eſt gl.ij.Pro hoc videtur tex.in.l.iuſta interpretatione. in fin.in &.l. appellatione parẽtis.j.de ver.ſign.& expreſsius in.l.ſi quis ſuus. ſ.de iure deli.vbi tex.loquitur generaliter de quolibet ſuo.Tene iſta bene menti.

1 ☞ *Collatio quando debeat locum inter ſuccedentes diuerſo iure.*

Si filius. Iſta eſt ſingularis lex & bona.Videtis ergo † q̃ in his,qui ſuccedunt diuerſo

1 iure habet locum collatio.Contra.ſ.de contra tab. l.filium.§.& hoc ſit conſequens.Sol.Inſpecto rigore verborum non habet locum collatio in ſuccedẽtibus diuerſo iure:ſed inſpecto ſenſu interpretato ſecundũ æquitatem Scæuolæ eſt locus collationi, quando per venientem per

a contra tabu.minuitur portio inſtituti.Opp.j.[a] ti.j.l.nec ipſa. vbi inter ſuccedẽtes diuerſo iure non fit collatio.Sol.Hic licet diuerſo iure ſuccedant, potuerunt tamen eodem iure ſuccedere ſi voluiſſent.vnde habentur perinde,ac ſi eodẽ iure ſucceſsiſſent : ibi ſecus vt ibi no.Præterea. hic loquitur quando per contra tabul. totum teſtamentum irritatur:ibi verò quando teſtamentum tantùm pro parte irritatur: vt ibi videbitis.

Paulus. Iſta eſt bona lex. Oppo.habetis hic q̃ adue

a niente conditione debiti quod poſsidebas ex vna cauſa,incipis poſsidere ex alia cã.Simile eſt in l.fundo.ſ.ad l.Fal.& l.ſub conditione.de ſolu.& glo.eſt j.de acqui.poſ.l.iij.§. expluribus. Opponitur quod debitum quantumcunq; conditio exiſtat,poſt mortẽ cõferatur:vt l.ij.§.id quoq;.ſ.eo.Gloſ. ſol-

b uit[b] Primo duobus modis.& ambę ſunt diuinatiões.quare dic, lex contraria loquitur quando debetur ſub quadam conditione ſimplici,quę poteſt exiſtere poſt mortẽ patris.& in vita. ſed hic loquitur quando debetur ſub conditione,[c] quæ extat tantũ poſt mortem hoc expreſſo.& ſic patri[d] non potuit quæri:vt l.fina.j.de ſtipu.ſeruo.& ideo ceſſat collatio.

De collatione dotis. *Rubrica.*

Dictũ eſt ſ.de collatiõe ĩ gñe:nũc dicit̃ de colla.dotis in ſpecie.

1 ☞ *Collatio dotis fit inter ſuccedentes de iure ciuili, etiam ſi non petatur.*
2 *Collatio dotis fuit introducta ab Imperatore.*
3 *Collatio bonorum fit officio iudicis.*
4 *Quę fuerit ratio conſtituendi aliquid circa dotem ſpecialiter.*

LEX I.

1 **Vamuis.** Duo dicit in princ. Primò † q̃ collatio dotis fit,etiam ſi non petatur

2 contra tab.ſed inter ſuccedentes de iure ciuili qd̃ in alijs caſibus nõ eſt.Secundò not.q̃ † collatio dotis eſt introducta ab Imperatore: alia eſt introduc

3 ta ex edicto prætoris.Tertiò no.† q̃ bonorũ collatio fit per officium iudicis.ibi:prætor.& in fine.ibi:per arbitrũ fa.er.hoc etiã

4 no.j.e.l.fi.& C.e.ſi ſoror.dicã.j.e.l.pater filiũ. Quæro,quæ †, fuit ratio conſtituendi aliquid circa dotem ſpãliter.Rñ.quia prætor vocabat ad ſucceſsionẽ emancipatos per contratab.vel ab inteſtato grauauit eos onere collationis,ſed filios in poteſtate retẽtos non grauauit eos onere collationis : qua nil poterat habere iure iſto,niſi caſtrenſe, vel quaſi,quod in collatione non venit. Modo conſiderauit Imperator q̃ etiam filius in poteſtate retẽtus de iure iſto poteſt habere propriũ,ſcilicet dotem ; vt ſ. fa. er. l.Pomponius Philadelphus.ideo inter fratres ne emergat in æqualitas introducit collationem dotis.

1 ☞ *An nepotes & pronepotes conferant patruis & quid econtra.*

Si ſit nepos. Iſte §.ponit quinque caſus vſq; ad §. cum dos.& ponit ipſos tantùm breuiter,quòd impoſsibile eſſet breuius poni. & eſt ſubtilis §. Vide gloſſ.quæ incipit, hic agit̃.vſq; ibi:ſed videtur.ponit caſum. ibi incipit ſignare contraria.Op.q̃ ſolis patruis,& patruorũ filijs cõferat: vt

a ¶Oppo.j.vide infra ti.j.in l.pater.in v.q. per Bar.

b ¶Gloſſ. ſoluit Vide Bartol.in l.ſi filius.in princ. de ver.obliga.

c ¶Succedũt. Vid Bar. in l.qui ſuperſtitis.ff. de acquir.hæred.

d ¶Excuſatur. Adde Bald. in d. l.illam.in vlti.col. & vide quę ſequuntur.

e ¶De pnepote. An nepotes cõferãt patruis adde Bar.ĩ l. ſi emãcipati.in pe.co. C.eod.

ſ.tit.j.l.ſi nepotes. hic autem dicitur quòd conferunt inter ſe tantum:& ſic eſt contra primum,ſecundum,& quintũ rñſum. Dí-

b cit gl.ſpeciale eſt in dote. Cum enim loco ſui patris eſt,qui non cõferret fratribus:vt

c ſ.ti.j.l.filium.ergo nec ipſe confert.Iſta ſol. poſſet procedere in dote,non in alijs bonis neptis.Sed hic dicit cõferri dotẽ,& alia bo

d na ſua:ergo male:quia quãtũ ad alia bona, iſta ratio nõ concludit. Præterea ſi verũ eſt q̃ ideo iſti nepotes non conferant patruis: ꝙa pater eorũ nõ tenereꝛ conferre,in cuius pris locũ ſuccedũt nepotes:ſequereꝛ q̃ vbi ſola neptis eſt,nõ tenebitur cõferre patruo, ſicutnec pater eius teneꝛ.Hoc aũt eſt cõtra iſtũ tex.iij.rñſ. quare malè Vnde prima ſol.nõ videꝛ vera,& leges quæ dicũt q̃ nepotes ſuccedunt in locũ ſuorũ parentum, intelligas in loco ſuorũ: hoc eſt,in gradu ſuorũ parentũ:vt perinde ſuccedãt in locũ parentũ ſuorũ,vt tantũ habeãt oẽs nepotes, quantũ pater habebat: vt ſ.e.l.ſi nepotes.& C.de le.hę.auẽ.ceſſante.& auẽ.poſt fratres, & in auẽ.de hær.ab inteſt.§.huiuſmodi verò priuilegiũ. tñ in ve

c ritate iſti nepotes ex pſona ſua ſuccedũt,[c] nõ ex pſona patris eorũ,cui nõ fuit delata hæreditas:& nepotes cõferũt ex pſona ſua. Vnde gl.dicit q̃ ibi ambo erant emancipati:hic nepos tractat in poteſtate retentus,cui ſoli fit iniuria.quod declara:ꝙa ſi neptis iſta non ſuccederet:ille nepos ſuccederet, & haberet dimidiam.per iſtã ergo neptẽ nulla iniuria fit patruo:ar.ad hoc l.j.§.j.& §.pater. ſ.ti.j.l.is qui in poteſtate ij.reſponſo.ſ.de lega.præſtã.Et eodem modo dico in vltimo reſpõſo,vbi ſunt duæ neptes ex eodẽ patra:ꝙa q̃libet põt dicere patruo,ſi non ſuccederẽ,tu iſtã dimidiã nõ haberes,ſed ſoror mea:ideo nõ fit collatio.Sed qñ eſt ſola neptis,vel plures ex diuerſis patribus:ceſſat iſta ratio quia propter hoc fit patruo iniuria:ideo fit collatio.Sed certè iſta rõ videt eſſe in pluribus nepotibus emancipatis:quia vnus põt dicere,ſi non ſuccederẽ,alius haberet totũ:ergo non facio tibi iniuriã. Quare dicendũ videtur q̃ vltimũ reſponſum huius.§. intelligamus qñ erant duæ neptes:quare vna nõ poterat cogi ad collationẽ:quia nõ erat dotata:vñ ex eius pſona in totũ denegatur collatio:quia ſi ipſa ſuccederet,in nullo fieret collatio.Sed ſi ambæ eſſent dotatæ:tunc conferrent patruo,ſicut plures emãcipati: ꝙa quilibet eſt talis conditionis q̃ cogitur cõferre:vnde nullus propter aliũ

d excuſatur.[d] Facit ad prædicta j.de cõiungen.cũ emã. lib.l.j.§.fi. & quod ibi dixi in ſolutione cõtrarij. Itẽ contra eſt.C.de colẽ.l. illam.vbi neptis confert patruo.Dicunt quidã,ibi neptis nõ habebat fratrẽ vel ſororẽ.Alij,& melius dicũt,ibi loquitur in collatione dotis matris ipſius : quare tenetur conferre illis perſonis, quibus mater tenebatur conferre: ſed hic loquitur in collatione dotis datæ ipſi nepti.Hanc ſol.tenent doct.Dy.& Cyn.ibi licet gl.ibi aliter dicat. Vltimò quæro,à quo iſta neptis erat dotata. Dicit gl.à patre,vel ab alio nõ curo.Ita dicit gl. & bene:ſi ponimus patrem,vel patruum,cui fit collato , eſſe in ptãte:quia ei fit collatio dotis profectitiæ,& aduentitiæ:vt j.ea.l.ſ.ſi ſub cõditione.& C.e.l.filiæ dotem. Sed ſi ponis patrẽ & patruum emãcipatos:tunc oportet ponere q̃ dos fuit profecta à patre,vel ab auo, de cuius ſucceſsione agitur:aliàs nõ fiet collatio:vt l.filiæ dotẽ. §.fi.tamen hodie oportet q̃ ſit profectitia: aliàs ſecus:vt C.eo.l.

1 fi.Quæro † quid de pronepte?[e] Rñ.idem q̃ in nepote, eadem ra-

e tione.& facit mentionem tex.C.eo.l.vt liberis.& ideo circa collationem iſtorum nepotum cum patruis,dic: Aut quæris an patrui cogantur conferre nepotibus:& certum eſt quòd ſic:vt hic, & l.illam.C.eod. Aut quæris an nepotes cogantur conferre patruis:& dic,aut eſt vnus nepos vel plures ex diuerſis fratribus: & coguntur conferre;vt hic. Aut ſunt plures nepotes ex eodem fratre:& tunc aut quæritur de dote vel de donatione data eorũ patri,vel matri defunctæ;& illam cogantur conferre ; vt dicit̃.l. illam. Aut de dote vel donatione data ipſis nepotibus:& tunc aut omnes nepotes ſunt talis conditionis, quòd poſſent cogi ad collationem;& tunc ipſi , tanquam vnus eſſet,conferre coguntur patruis;vt l.ſi nepotes.ſupra titul. j. Aut vnus erat talis conditionis,quòd in eius perſona non caderet onus faciẽdi collationem:& tunc propter eum non confertur patruis , ſed conferunt ſibi inuicẽ:vt hic.Et quod dixi de patruis,idem in auun-

a ¶Si pater. De huius legis intellectu vide Bar.in d.l. huiuſmodi.§.cũ pater. & quę ibi dixi. & licet ſol. Bar.hic communiter habeat corrupta: tñ in lec.antiqs reperit prout hiccorrexi.

b ¶Ratio eſt iſta. Vide Bal.i.l.ſi ſoror. C.e.

c ¶Pater filiũ. Ad hãc l. vidę dixi poſt bar. in l. filię dotẽ.C.eod.

d ¶Itẽ op. Et vide ſepẽ no.regulas poſitas per Bal.in materia collationis in l. quoniam nouella. in prĩ.C.de inoffi.teſta.

culis,amitis,& in materteris:vt l.illã. C. de colla. Item prædicta vera,quando nepotes ipſi ſuccedunt auo. Secus ſi ſucceſsiſſent primò patri eorum : quia tunc fieret collatio ſecundũ quod pater eorum feciſſet:vt l. ſi marítus.C.eo.Item prędicta vera in dote profecta de bonis eius, de cuius hęreditate agitur:vt l.liberis.C.e.& ideo cũ nepotes ſuccedant auo,nõ debent conferre dotem habitam ab eorum patre:licet gloſ.dubitet in dicta l.illam.

Cùm dos. Dicitur hic q tm̃ impensæ neceſſariæ detrahuntur. quæro quid in vtilibus? Quidam dicunt idem.quia vtiles quandoque neceſſariæ dicuntur:vt l.j.& l.& in totum.ſ. de impen.Contraria tamen opi.plus placet:cum vtiles impẽſæ debẽt repeti:& ideo minus mulieri debet fieri detractio:ſicut dicimus in viro exiſtente non ſoluendo. Vel melius erit in electione mulieris : vt ſi vult detrahere vtiles impenſas , computet dotem cum augmento : quantò plus valet dos propter vtiles impenſas in eo factas.Sed ſi non detraheret impenſas:tamen debet computare tantùm dotem, non id, quod vltra valet: arg. pro ho c j.eo.l.ſi filia quod no.

e ☞Dos aduentitia an veniat in collatione.

Si ſub conditione. Dicitur hic q ſiue pater, ſiue extraneus dotem promiſit. & ſic innuit q dos aduentitia venit in collationem.contra.C.eod.

1 l.filiæ dotem.Sol.†Aut tractamus de collatione fienda emancipatis:& tunc dicas quòd extraneus dedit cõtemplatione patris, & ſic eſt profectitia.Aut tractamus de collatione fienda ſuis:et tunc propriè ſtat.ſed hodie indiſtinctè aduentitia non conferuntur.vt C.eod.l.fina.

f ☞Quot modis fit collatio.

Filiam. †Quæro quot modis fit collatio.Rñ. Fit quatuor modis.Si quidem pater pro filia dedit dotem:tunc fit collatio re ipſa dotem conferendo:vt l.filiæ.C.eo.& per multas leges.& §.huius tit.Secundo fit collatio tantò minus accipiẽdo de bonis paternis,quantum,eſt dos:vt C.eod.l.dotis. Tertiò fit communicando actionẽ,licet inanẽ fortè,vt aut. quod locũ. C.eo.& no.hanc legem.§.cùm dos.Quartò fit collatio,quando pater promiſit,tunc fit collatio liberando filium.hic eſt caſus in hoc ver.filiam,& C.eo.l.ij.& ibi not.

Si emancipatus. Quid ſi matrimonium eſt ſolutũ? Dic vt l.dedit dotem.ſ. tit.j.

LEX II.

IN adoptionem. Opp.facto teſtamẽto nõ habet locumcollatio:vt l. C.eo.ſed hic fuit hæres inſtitutus:ergo collatio ceſſat. Quidam dicũt q fuit inſtituta ab extraneo,nõ à patre. Alij dicunt ſpeciale in filia data in adoptionem. Sed veritas eſt q hic fuit inſtituta à patre naturali,& alio cõmittẽte edictũ,ſuccedit per contra tab.& eius portio eſt aucta.Pro hoc infra l.proxi.& quod vidiſtis ſ.tit.l.cum emanci.§.id quoque. Item not.C. eod.tit.l.filiam teſtamento.

LEX III.

SI filia fuerit. Dicitur hic quòd habuit neceſſe petere per cõtra tabu.Cõtrà:imò potuit adire ex teſtamento:vt l. ſi ex duobus.§. ſed illud.ſuprà,de contra tabu.Solu.eſt neceſſe,id eſt,eſt vtile,vel habuit neceſſe.ſi vult eo iure cum præterito ſuccedere. Item oppo.quòd non fiat collatio:vt l.filium.§.& hoc ſit conſequens.ſ.de contra tabu.Sol. Aliud eſt, cum inſtitutus petit ſibi fieri collationem à præterito.quod non poteſt:vt ibi. Aliud cũ præteritus ab inſtituto.quod poteſt ſecũdùm iſtius legis diſtinctionem.Ita dicit gl.& poteſt bene dicere vel ibi quando ſuccedunt diuerſo iure:hic quando eodem.

g **SI pater.** Oppo.quòd legatum compẽſetur in dotem:vt l.huiuſmodi.ſ.de le.§. cum pater. & l.filia. legatorum.C.de leg.& ibi no.Solu.Intellige, fuit legatũ ad dotẽ:hic aũt fuit dotem:hic autem fuit legatum non contemplatione dotis , & ſic non compenſatur in dotem. Item oppo.ſi eſt præterita , oportet q ſuccedat per cõtra tab.vel dicat nullum:ergo perdit legatum: vt l. poſt legatum. de his quí.vt indig.& l.filium.§.omnibus.ſ.de leg.præſtan. So. Intellige q vult eſſe contenta legato & dote,nec vult ſuccedere.

FIlius. Erronea ſucceſsio non inducit collationem.h. d.Ex hac l.concluditur q ſi hæc bonorum poſ. legitimè fuerit petita,q tenetur conferre dotem fratri,licet emancipato.Sed certè hic tractatur de collatione fienda fratri,q eſt in poteſtate,& eſt hæres ſcriptus. Et hoc habetis expreſsius in l.filiæ dotem.in fi.C.eodem.& habuiſtis ſ.eod.l.j.§. ſi ſub conditione.Dicam plenè j.eo.l.pater filium.

1 ☞Vſuræ quando ſunt loco intereſſe magis quàm uſurarum,etiam hodie ſunt permiſſæ.

Filia. Oppo.collatio petitur iudicis officio:vt ſ.eo.l.j.in prin. ci.vel ex ſtipulatione interpoſita de cõferendo,de qua habuiſtis ſ.tit.j.l.j.§.iubet. & l. ſi quis filium.§.fi.& ſic per auxilium ſtricti iuris agit:ideo non veniunt vſuræ:vt l.videamus.§.ſi

b act.ſ.de vſur.Videte, ratio eſt iſta [b]: Qui debet conferre,perci-

1 pit fructus ex hęreditate quæ ſibi datur:ideo dotem†& eius vſuras debet conferre.Sic dicimus in ſimili in l.curabit.C. de actio. emp.& l.Iulia.§.ex vendito.ſ.de act.emp.Vnde iſtæ vſuræ ſunt magis loco intereſſe quàm loco vſurarum & eſſent fortè hodie permiſſæ per c.conquæſtus.extra,de vſur.

1 ☞Collatio quid ſit,ubi quod eſt bonorum ſuorum communicatio.
2 Collatio quo iure & qua ratione fuerit introducta.
3 Emancipatus confert emancipato profectitia.
4 Qui non ſunt ſui,neque emancipati,an admiucem conferant.
5 Emancipati ſuus non conferunt aduentitia.
6 Sui emancipatis qualiter conferant,& ſui inter ſe.
7 Filij non conferunt extraneis.
8 Collatio inter non deſcendentes non habet locum.
9 Collatio petitur officio iudicis,uel actione ex ſtipulatu,ſi fuit interpoſita ſtipulatio.
10 Collatio habet locum ſiue ex teſtamento,ſiue ab inteſtato ſuccedatur : & poſt agnitam bonorum poſſeſſionem,uel aditam hæreditatem.
Iura quæ dicunt collationem non habere locum inter ſuccedentes diuerſo iure ſunt correcta.
11 Collatio quomodo fiat.

c **PAter filium.** ‘Hic intendo tractare materiã collationis, quam tractat gloſ. eodem titu.l.ſi emancipati. & ibi Cy. tractat ita malè q ex dictis ſuis nihil boni potes elicere . Si teſtamentum rumpitur,per querelam pro parte, & pro parte non , ceſſat collatio.& ſimiliter inter eos,qui diuerſo iure ſuccedũt.h.d.No. tex.ibi:nam & libertates,&c vides ergo q hic non eſt locus collationi in caſu iſto.Op.& videtur q habeat locum collatio, etiã teſtamento reſciſſo per querelã:vt C.eo.l.vt liberis.Dicit gloſ.q in hoc lex iſta per illam corrigitur.vel melius,ibi loquitur quando teſtamẽtum per querelam in totum reſcinditur: vnde oẽs ab inteſtato eodem iure ſuccedunt.hic autem teſtamẽtum pro parte reſcinditur.& hoc verius.An autem hodie ſit correctum.j.di

d cam.Item op.[d] dicitur hic,inter ſuccedentes diuerſo iure non habet locum collatio.contra.ſ.tit.j.l.ſi filius.So.licet ibi ſuccedãt diuerſo iure:tamen poterant ſuccedere eodẽ iure.ſed hic non poterant ſuccedere eodem iure,etiam ſi vellent.Pro declaranda materia collationis primò quæro quid ſit collatio.Secundò quo iure ſit introducta collatio,& qua ratione.Tertiò, inter quos & de quibus rebus debeat fieri collatio. Quartò quo iure peratur col

1 latio.Quintò qñ fiat.Sextò qualiter fiat.† Ad primum redeo & gl.declarat ſ.tit.j.in rub.dicẽs,q collatio eſt bonorũ ſuorũ cõmunicatio:quare dico bonorum ſuorum? Rñ. qa ſi eſſent bona patris magis venirent diuidenda q cõcãda:vt l.filię licet.C.eo.Itẽ dico bona propria:qa aliena nõ venirẽt cõferenda:vt ſ.tit.j.l.prętor.§.emãcipati.& l.ij.§.j.e.ti.& C.eo.ti.l.ea demũ.Secundò quę

2 ro,† quo iure,& qua ratione ſit introducta collatio.Hic aduerte: quia hic quaſi omnia intelligetis . & reperio in hac materia ſex vel ſeptem iura.Et primò fuit introducta per edictum prætoris: vt ſ.tit.j.l.j.in princ.& hoc habebat locũ inter eos q ſuccedebant, aut per contra tab.vel ab inteſtato:vt l.filium.§.& hoc ſit conſequens.ſ.de contra tab.& l.j.§.j.ſ.tit.j.Secus ſi ſuccedebant diuerſo iure:vt d.§.& hoc ſit conſequens.& hac leg. Ratio quare fuit introducta,eſt duplex.Primò,qa p emãcipatũ fiebat iniuria ſuis: ideo prætor collationẽ induxit.ſecus ſi ſuo non fieret iniuria: vt d.l.j.§.j.& §.pater.& §.toties.Secunda fuit rõ:qa quicquid quærebat filius in ptãte retentus, quærebat patri : ſed emancipatus quærebat ſibijpſi.vnde voluit prætor quod perinde cõferret filius emancipatus,ſicut ſi patri acquiſiuiſſet,ſi in poteſtate manſiſſet:vt ſ.ti.j.l.ij.§.diuerſum.& §.ſi duo.& ideo caſtrẽſia,& qua ſi nõ conferuntur:quia patri per nullũ acquirunt : vt §.ti.j.l.j.§. nec caſtrenſe.Itẽ ratio quare requirebatur q eodem iure ſuccederent,non diuerſo,fuit iſta. Cùm enim per collationẽ ad vnũ cumulũ deducantur,non debent diuerſo iure cẽſeri:vt l. eũ qui ædes.de vſu. vel quando diuerſo iure ſuccedunt : tunc quilibet vocabitur inſolidũ,vnus inſolidum de iure ciuili:& alius de iure prætorio:ſed per concurſum faciunt ſibi partes:vt d.l.filiũ per totam.Cùm ergo nullus faciat iniuriã alteri,ſed vnus tantũ aufert alteri quantũ ille ſibi:& ſic iniuria poteſt cõpenſari:ideo collatio ceſſat.Sed ſi veniebant diuerſo iure,nõ tamẽ quilibet inſolidũ,vt in caſu huius legis:tunc ceſſat collatio propter teſtamentum,quod ſaltẽ pro parte valet:vt apparebit hic in tex.& gl.Secundũ ius apparet,ex quo eſt introducta collatio,quod eſt æquitas.Scæuolæ:vt l.filius.ſ.tit.j.Cum enim requirebatur per edictũ q eodẽ iure ſuccederẽt,vt dixi: contingebat iniquitas q inſtituto qui voluit adire ex teſtõ non conferebat:ideo Iuriſconſultus Scęuola ſua æquitate induxit vt ſi per emancipatũ fit in iuria inſtituto adeunti fiat collatio : vt ibi dicitur.quod eſt verũ ſi poterãt eodem iure ſuccedere, licet nõ ſucceſſerat eodẽ iure, vtibi.ſecus ſi non poterãt eodem iure ſuccedere , vt hic.Tertiũ ius fuit cõſtitutio diui Piĳ,de qua habetis ſ.e.l.j.in prin.Ex quo eſt introducta collatio dotis.Ratio fuit iſta:prætor introduxit tã tũ collationẽ in emãcipatis q cõferãt ſuis propter rationẽ: quia ſui tanquã nihil habentes,cum quærãt omnia patri non poſſunt cõferre.Sed Imperator omnia conſiderans,quòd ſui poſſunt aliquid habere ſecundũ iſta tẽpora,vt dotẽ:ideo introduxit vt ſui dotẽ cõferãt:vt ſ.e.l.j. Quartũ ius fuit Leonis Imperatoris, qui fecit conſtitutionẽ.l. vt liberis.C.e.ti.per quam cõſtitutionẽ eſt introductũ vltra iura antiquorũ.Nam iure antiquorũ nõ erat introducta collatio,niſi in deſcendentibus per lineã paternã. hodie ſiue loquimur de deſcendẽtibus per lineã paternam,ſiue per lineã maternã,habet locũ collatio:vt d.l.vt liberis. Itẽ de iure antiquo in ſuis erat introducta collatio tantũ in dote:ſed per l.vt liberis.eſt introducta collatio donationis propter nuptias.Tertiò ibi,in fi.dicitur q emancipati conferũt profectitia:quod de iure antiquo non reperiebatur:imò inter eos ceſſabat collatio:vt ſ.ti.j.l.j.in fi.& l.ij.§.ſi tres.& l.p̃tor.§.Iulianus quoties.Rõ quę mouit Imperatorẽ ibi,fuit æqualitas ſeruanda inter fratres, & tales perſonas,vt ibi dicitur in tex.ibi:æquitatis &c. Quintũ ius fuit introductum per Iuſtinianũ C.e.l.illam.per quã addit duo.Primò,quia per Leonẽ in l.vt liberis.erat prouiſum ſolũ de nepotibus & pronepotibus inuicem ſuccedentibus.Sed ſi ſuccederent cum materteris vel auunculis,nõ erat prouiſum,de quo ipſe in illa lege ſtatuit:de patruis tamẽ & amitis erat prouiſum de iure antiquo:vt ſ.e.l.j.§.ſi ſit nepos.quod etiã ibi declaratur. Secundò,quia de iure antiquo erat bene declaratũ de dote data pro nepte:vt d.l.liberis.& §.ſi ſit nepos. ſed de dote data matri ipſius neptis nihil erat dictũ:ideo hoc fuit introductum per Iuſtinianum.Ratio fuit,æqualitas ſeruãda inter tales ſucceſſores, vt ibi patet.Sextũ ius fuit eiuſdẽ Iuſtiniani in l.vlt.C.eo.Nam cùm de iure antiquo cõferebãtur aduentitia,vt ſ.l.j.§.ſi ſub conditione. & C.e.l.filiæ.Imperator Iuſtinianus ſtatuit hodie aduẽtitia nullo modo conferri.Ratio fuit iſta:cĳ enim de iure antiquo aduẽtitia patri quærerẽtur,vt l.placet.ſ.de acquí. hær.& j.ſi,à par.qs fu.ma.l.j.ideo æquũ fuit vt fieret collatio omniũ quæ patri fuiſſent quæſita,ſi in poteſtate manſiſſent:vt ſ.tit.j.l ij.§.ſi duo. Sed cùm hodie aduentitia non quærantur patri per titu.de bo.ma.et de bon.quæ lib.ideo fuit ſtatutum q non conferantur:quia eſt eadem ratio in eis,quę eſt in caſtrenſibus,vel quaſi : vt l.j.§. nec caſtrenſe.ſ.ti.j.Septimũ ius fuit introductũ per Iuſtinianum p auc.ex teſtamento.C.e.& in corpore vnde ſumitur, per quã introducitur q ex teſtamento & ab inteſtato habeat locum collatio,cùm ex teſtamento olim ceſſabat:vt hac l.& C.eo.l.j.& ſ.eo. l.ſi filia.cum ſimilibus.Et erat ratio olim:quia conſiderabant legiſlatores q ſi teſtatores voluiſſent aliquid dicere de collatione dixiſſent in teſtamento:& tunc haberet locum: vt j.l.proxi. Sed Iuſtinianus cogitans q teſtator mortis cogitatione præuentus nõ pòt omnia dicere in teſtõ,ideo induxit quod ex teſtamẽto & ab inteſtato habeat locũ collatio:niſi cõ

a trariũ dictũ fuerit in teſtamẽto. Rõ fuit:qa pater videtur velle q ſemper inter filios ſit æqualitas.Tertiò quęro,inter quos habeat locum collatio,& de quibus rebus , & declarabo per quinque quęſtiones.Primò q̃

3 ro,†an emancipati emancipatis conferant. Gl.in l.ſi emancipati.dicit q nihil conferat emancipatus emancipato per illam legem, & per l.j.in fi.ſ.ti.j.& l. prætor. §. Iulianus [b] quoties.eod.titu.& l.fi.§.ſi tres. Sed gloſ.j. illius legis dicit contrarium q emancipati emancipatis conferant profectitia.all.l. filiæ dotem.eod.titu. & illam opin.tenebat Accur.& Franciſ.eius filius.Alia erat opi. Azo.videlicet q l.filiæ.nihil ad propoſitũ: quia ibi dicitur q ſuus confert emancipato dotem profectitiam, & meritò hoc fuit ſtatutum:quia cum emancipatus conferat ſuo omnia:meritò ſibi debet conferri dos profectitia,ne emergat inæqualitas. Sed cùm inter penitus emancipatos nulla ſit fienda collatio: ceſſat illa ratio. Vnde illud verbum multò magis, poſitum ibi in gloſſ. nõ concludit. Fateor tamen quòd opin. Accur.eſt vera,& l.filiæ.& omnes leges antiquæ in hoc corrigantur: vt l.vt liberis.in fin.eod.tit.& ante illam legem verum dicebat Azo. ſed poſt l.vt liberis.verum dicit Accurſ.Non obſtat l.de conĩo gen.cum emancip.lib.l.j.§.penul.quia reſponde vt ibi dicetur.

4 †Secundò quæro,quid de his,qui neque ſunt ſui, neque emancipati:vtrum inuicem fiat collatio , & de quibus rebus.Gloſſ. in l.ſi emãcipati.dicit ſimpliciter eſſe idem quod in emancipatis. Aduerte aliquando non eſſe ſuum, nec emantipatum,poteſt contingere duobus modis.Primò q non eſt ſuus nec emãcipatus,tamen eſſe potuit:vt nepos natus ex filio emancipato poſt emancipationem,iſti conferunt eodem modo ſicut emancipati:vt l.ſi nepotes.ſ.tit.j.cũ multis aliis legibus illius tit. Idem in dato in adoptionem,& nato ex eo:vt ſ.eod.l.in adoptionem. & l.j.§.is quoq̃.ſ.tit.j.Quidam ſunt,qui nec vnquã fuerũt ſui, nec emãcipati,nec eſſe potuerunt,vt deſcendentes per lineã fœmineã:& iſtis de iure antiquo non fiebat collatio: hodie ſic, p l. vt liberis.& inuicem profectitia conferẽt ſicut emacipati, uel retenti in poteſtate,vt ibi dicitur.Differũt tamẽ in collatione ſimplicis donatiõis,vt dixi ſ.tit.j.l.j.§.nec caſtrenſe. Item quæro an nepotes conferant patruis,& ecõtra.Dic vt dixi ſ.eod.l.j.§.ſi ſit

5 nepos.†Tertiò quæro vtrũ emancipati conferant ſuis? Et gloſſ. in l.ſi emancipati.dicit q omnia conferãt.& vide gl.in l.ſi emancipati.& l.j.in fi.ſ.ti.j.& per omnes leges illius titu.præcedentis. Tu verò dic aliter.Si loquimur de iure antiquo , emãcipati ſuis conferunt omnia,vel partẽ,ſecundũ diſtinctionem,quã dedi in l.j.§.ſi ex dodrante.ſ.tit.j.Si quærimus de iure hodierno: dico q ſicut olim emancipati non conferebãt caſtrenſe vel quaſi:vt l.j.

a ſet[a].& ſic eſt eadem ratio,quæ in caſtrenſibus,præterquã in fructibus,quos patri quæſiuiſſet ſi in poteſtate manſiſſet: ideo illos fructus,vel quãtum ex fructibus eſt lucratus,fortè cõfert,ſi eſt eadem ratio:q̃ olim erat.Et hoc cõmuniter tenẽt doc. Vltramõ.

6 tani & Citramontani.†Quartò quæro,vtrũ ſui conferant emãcipatis,& quę.Rñdet gl.inl.ſi emãcipati.C.& dicit q ſui emancipatis conferunt,ſed nõ omnia:quia nõ niſi profectitia.Aduerte,ſui enim poſſunt habere profectitia diuerſi generis: quædam ob cauſam:quædã ſine cã:& quãdo ob cauſam,poſſunt eſſe mulțæ cauſæ quas plenè expediui.ſ.tit.j.l.j.§.nec caſtrenſe.dic vt ibi & eodem modo quo conferunt ſui emancipatis, conferunt ſui inter ſe , per eaſdem leges.Sed poſſes opponere: Ego video ex prædictis differentiam inter ſuum & emancipatũ: nõne ſublata eſt differentia patriæ poteſtatis & emancipationis? Rñ:verũ eſt quo ad ſucceſsionẽ:ſecus quo ad collationem. Ita no.in l.ſi emã

7 cipati.Facit quod no.in auth.ex cã.de lib.præte. † Quintò quæ-

b ro [b]an filij conferant extraneis non deſcendentibus.Rñ.nõ Cafus eſt in l.pe.C.cõia vtriuſq; iudi.& in d.l.ſi emancipati.in j. gl.

8 in fi.† Vltimò circa hoc quæro an alij non deſcendentes alicui ſuo conſanguineo inter ſe conferant.Rñ collatio inter non de-

a ¶Non queſtuiſſet Nunquid fructus adueniunt eorũ cõferanț, adde Bald.in auc. ex teſtamento.in ix. & xviij.queſt.C.de col. & cũ Bar. etiã trãſit Ang.in l.fi.C.eo.per illũ tex.à cõtrario ſen ſu.& idẽ ſenſit Cyn. in l. ſi emancipati. eo. titu.

b ¶Quintò quæro. Adde tamen q ille,q nõ ſuccedit,titulo vniuerſa.ſed ſingulari & hęreditatem repudiat, nõ tenetur conferre.l. ex cauſa. & ibi Bal.C.fa.ercif.& j.eo.in l.fin.

ſcendentes nõ eſt inducta iure, ideo ceſſat: vt l. illã C. eo. & l. vltima. C. communia vtriuſq; iud. & doct. tenent in d. l. ſi emãcipati. † Quartò quæro principaliter, quo iure petatur collatio. Rñ. vel iudicis officio: vt ſ. eo. l. j. in prin. & no. in l. ſi foror. C. eod. tit. & l. proxi. vel actione ex ſtipulatu, ſi eſt interpoſita: vt ſ. l. prox. in fi. † Quintò quæro quando habet locum collatio. Reſp. collatio habet locum primò, ſiue ſuccedatur ex teſtamento hodie, vel ab inteſtato: vt C. eo. auf. ex teſtamento. licet olim aliter eſſet vt dixi ſ. in ij. q. principali. ideo puto q; iſta iura quæ diſtinguũt vtrũ eodem vel diuerſo iure ſuccedant, ſint correcta: quia eorũ ratio ceſſat: quia quocunq; iure ſuccedant. hodie ſatis eſt: vt ſ. de acquí. hęre. l. quod ſi dubitet. & ſ. de libe. & poſthu. l. Gallus. ſ. ſi eius. in fi. Item dico quòd collatio habet locum poſt agnitam bonorum poſſ. vt l. prætor. in princ. ſ. tit. j. vel poſt aditam hęreditatem: vt ibi patet. † Sextò & vltimò q̃ro quomodo fiat iſta collatio. Rñ. fiet vel cauendo, vel conferendo re ipſa, vel tãtò minus accipiendo, vel ad conferendum, vel ad liberãdum cohæredes: & hæc omnia probantur ſ. ti. j. l. j. ſ. iubet. cum ſequẽ. vſq; ad §. is quoq;. & quod dixi ſ. eo. l. j. ſ. filiam.

Pater. Verba enunciatiua per modum conditiõs prolata exceptionem inducunt. h. d. No. ex lege iſta q; ex teſtamento eſt locus collationi, ſi hoc iubet teſtator. Secundò not. quod dixi in caſu, & ex anima: vt dixi anno j. de dona. l. ex hac ſcriptura.

Vit quæſtionis. Qui non vult hæreditatem, nõ cogitur ad collationem. h. dicit in ſumma.

De uentre in poſſeſſionem mittendo, & curatore eius. *Rubrica.*

Continuatio patet ex princ. l. j. Quærit gl. j. an hæc boñ. poſſeſsio ſit iuris, vel facti. Et dicit q; eſt facti, non iuris: quia nudam detẽtionem tribuit: ar. l. j. in fi. j. quib. ex cauſ. in poſ. ea. & not. in l. ſi finita. in glo. magna in §. Iulianus. ſ. de dam. infect. Secundò quærit gl. quare non præmiſit de ſecundũ tab. cum per illam tribuatur ius, ſicut per contra tab. Reſponde vt in gl. Tertiò quæro, hic loquitur de uentre in poſ. mit. & de cu. eius. De prima parte tractat l. j. vſque ad §. quoties. De ſecunda parte, tractat in §. quoties. vſq; ad fi. legis. Tertiò in aliis legibus ponuntur quæſtiones pertinentes communiter ad totam rub. & ad totum tit.

LEX I.

Sicuti. Op. & videtur etiam q; ti. de contra ta. prouiderit circa naſcituros, vt l. j. in prĩ. ſ. de contrata. Sol. Ibi prouidet circa naſcituros poſtquã tñ ſunt nati: ſed hic titulus prouidet dum eſt in ventre. Item op. dicitur hic iura contra tab. Contra. imò hoc edictum habet locum iure bo. poſ. ſecũdũ ta. & etiã ab iteſtato: vt ea. l. j. j. ſi filius 3et l. vbicũq;. & l. fi. So. qđ dicit, iure bo. po. cõtra tab. debet exponi eo iure quo datur cõtra tab. bo. poſ. quod eſt vigore ſuæ iuriſdictionis.

1 ☞ *Decretum iudicis eſt nullum, cũ deficit ius ex parte petentis.*

Pregnãtem. Op. j. ea. l. ſi filius. vbi ſufficit q; puretet p̃gnans. Sol. Intellige & dic q; requiritur q; 12 ſit prægnãs, vt not. j. ea. l. §. ſi ea. Vltimò collige ex §. iſto † q; decretum iudicis eſt nullũ, qñ ius deficit ex parte petentis: vt hic, & in l. j. §. hæc verba. j. ne vis fi. ei. & l. cũ verò. §. ſubuentum. de fideicom. lib, dixi ſatis plenè in l. iuſtè. j. de acquí. poſ.

Toties. Quæro quæ eſt ratio huius ver. Vos habuiſtis ſ. in prin. legis q; mittitur in poſſeſsionẽ eo iure quo datur cõtra tab. ſed exhæredato non datur contra tab. vt l. nõ putauit in prin. ſ. de contra tab. ergo exhæredatus venter non admittetur. Item ſecundum dictum huius ver. habet iſtam rationẽ quia ſi aliquis eſſet qui eum præcederet: ſine dubio non mittere tur in poſſeſsionem: vt l. cùm emancipatus. §. j. de contra tab. & vidiſtis j. eo. l. vbicunq;. Hoc præmiſſo oppo. dicitur hic q; exhæredatus non eſt. contrà, venter non poteſt exhæredari: quia non poteſt committere cauſam ingratitudinis: vt l. ſi quis in ſuo. §. j. C. de inoffi. teſta. Sol. Concedo opp. quia non poteſt hodie exhẽredari, vt ibi not. ſ. de lib. & poſthu. l. ſi poſthumus. & l. maximũ vitium. C. de libe. præte. vel exhære. & ſic venter exhæredatus mittitur in poſſeſsionem hodie. Item dicitur hic q; inter ſuos hęredes. & ſic innuit q; natus ex emancipato non mittitur contra, vt j. ea. l. §. etiam ex emancipato. & §. ſi filius. in fi. §. Reſpõ. quod hic dicit ſuum, dic hoc eſt primum locum tenentẽ in ſucceſsione. Non intelligas ſuum id eſt in poteſtate. Prætor enim vocat emancipatos ſicut ſuos. Item op. j. eo. l. fi. & l. vbicunq;. vbi mittitur in poſſeſsionem venter, qui non eſt pariturus ſuum. So. Intellige ſuos hæredes quocunq; modo. Vel melius, ſuos hæredes, hoc eſt, liberos vocat eo iure, quo ad contra tabu. bono. poſ. ſed alios vocat alio iure. hoc eſt ex virtute aliorum edictorum. Tene quam vis, non curo.

1 ☞ *Exhæredatio facta ſub conditione quando ualeat.*
2 *Maſculinum prolatum à lege in odioſis concipit fœmininum.*
3 *Indefinita legis, etiam in odioſis æquipollet uniuerſali. ſecus ſi eſt prolata ab homine.*
4 *Poſthumus hodie non poteſt exhæredari.*

Ssd & ſi incertum. Not. tex. ibi: æquius enim &c. Opp. dicitur hic, æquius. contra: imò non eſt æquum de alieno largiri: vt l. filius. in princ. j. de donatio. Sol. expone æquius. id eſt minus iníque. Item oppo. dicitur hic aliquo caſu. contra: imò ſemper admittitur. Cùm enim exhæredatio ſit facta ſub conditione: non valet vt l. iij. §. purè. ſ. de libe. & poſthu. Sol. Exhæredatio facta ſub cõditione, quę habet ſuſpendere exhæredationem poſt natiuitatem nullo modo valet: ſed hic poſt natiuitatem non ſuſpendit: ideo valet. Iſta ſolutio non videtur vera: quia hic in fi. loquitur de poſthumo ſub conditione exhæredato, quæ poteſt ſuſpendere. Dicit glo. intelige exhæredatum in defectum conditionis poteſtatiuę: aliàs eſſet contra dictum §. puè. Iſta ſolutio non eſt vera: quia in defectum conditionis poteſtatiuæ exhæredatio non eſt neceſſaria: 1 vt l. ſuus quoque. ſ. de hære. inſti. Ideo † debes ſcire & dicere ſic: Aut conditio exhæredationis nullo modo poteſt ſuſpẽdere exhæredationem poſt natiuitatem poſthumi: & valet, vt hic in ver ſi quare. Aut poteſt ſuſpendere poſt natiuitatem: & tunc aut eſt facta exhæredatio in defectum conditionis poteſtatiuæ: & valet, vt hic no. Aut eſt facta in defectum conditionis caſualis: & tunc ſi quidem conditio exhæredationis extitit ante natiuitatem poſthumi: ita q; exhæredatio eſt purificata: & tunc valet. aliàs ſecus: vt l. poſthuma. & l. cùm poſthumus. ſ. de liber. & poſthu. & quod ibi no. Item op. dicitur hic q; ſi filius naſcatur non comprehendit filiam. Et ſi dicis: vnum non comprehendit plures. contra: maſculinum comprehendit fœmininum: vt l. j. j. de verb. ſig. Sol. Hic in exhæredatione, quę eſt odioſa: vt l. cùm quidam. ſ. de libe. & poſthu. & ideo dicit plerunq; j. de ver. ſigni. l. pronunciatio. in principio. Docto. † intelligunt hoc verum, quando in caſu odij profertur ab homine. Secus ſi maſculinum profertur à lege in caſu odij: quia tunc indiſtinctè comprehẽdit fœmininum: vt l. ſi quis id quod. ſ. de iuriſdi. om. iudi. & not. in l. ſi quis in tantã. C. vnde vi. Item dicitur hic: qui exhæredat filium, intelligitur exhæredare vnum tantum. contra in l. vtrum. ſ. de reb. dub. & l. ſi quis ita. ſ. j. ſ. de teſt. tut. Sol. Poſſumus dicere q; hic vnũ expreſ 3 ſit: ſed in contrariis eſt locutus indefinitè. Vel melius † hic tractamus de odio, vnde indefinita vniuerſali non æquipollet: vt hic, & l. ij. ſ. de lib. & poſthu. Et hoc eſt verũ, quando indefinita profertur ab homine: ſed quando à lege, tunc æquipollet vniuerſali: quia non eſt ratio, quare magis referatur ad vnũ q̃ ad aliud. imò plus, ſi lex loquitur in perſona vnius ſingularis, videtur loqui vniuerſaliter, & illa perſona videtur adiecta gratia exempli, vt 4 in prima conſti. Codi. in fi. † Vltimò no. q; hodie poſthumus nõ poteſt exhæredari, vt dixi ſ.

Si venter. Contra iſtum §. oppo. quia imò venter debet mitti in poſſeſsionem: quia poteſt eſſe ſuus aliquo caſu, ſcilicet repudiantibus inſtitutis. Vnde obſtat ſ. proxi. §. Sol. Dixit glo. illud dictum non eſt ita extendendũ, q; ad iſtũ caſum porrigat. Tu dic, qñq; conſiderato præſenti ſtatu poſthumus non eſt neceſſarius ſuus: tunc non datur ventri bonorũ poſſeſsio, vt hic: licet poſſet accidere q; ſuus naſcatur. Quandoq; cõſiderato præſenti ſtatu dubium: & tunc ſemper venter in poſſeſsionem mittitur: vt ſ. §. proxi.

Rectiſsimè. Oppo. & ſolue vt in gloſſa.

Si filius. Opp. gl. de l. cùm emancipatus. §. quí duos. ſuprà, de contra tabu. Sol. vt ibi, ideo nepos non habet contra tabu. quia eſt qui eum præcedat.

Propter

1 ☞ *Propter pacẽ de occiſione uel uulnere non tollitur accuſatio, quæ competit ad uindictam publicam.*

a **Si ea.** Not. text. in fin. quia non tantum parenti, &c. Dicitur hic q; debet cõſtare ſummatim an ſit vxor. Cõtra, imò debet conſtare plenè, vt ſ. eo. l. j. §. prægnantem. Sol. Dicit glo. q; debet conſtare plenè q; ſit vxor: de aliis quæſtionibus ſummatim. & quod in contrario dicitur, intellige q; ſufficit conſtare ſummatim. Item op. de l. vbicunq;. §. interdum. j. eo. vbi dicitur plenè cognoſcendum. Solue vt ibi videbitis. Vltimò ex hoc §. in fi. cũ glo. not. q; quis naſcitur magis Reipublicæ quam parentibus. Et hoc inducitur ad q. †b q; ſi fiat pax de occiſione vel 1 b vulnere, q; per hoc poteſt tolli actio quæ competit iniuriato: ſed non accuſatio, quæ competit ad vindictam publicam: vt hic, & hoc probatur in l. ij. ſ. ad Syl. & quod ibi not. Dy.

Quoties. Hic incipit Iuriſconſultus tractare de ſecunda parte rubricę. ſ. de curatore. dã. bo. & vẽtri.

Mulier. Dicitur hic, in hanc rem curator conſtituendus: qu ęro, quis eſt curator qui poteſt diminuere cauſa veſtiendi vxorem, &c. Dicit gl. Curator conſtitutus ventri & bonis. Dicit gl. ſuper ver. conſtituendus. vide glo. in l. cura. j. eo. quæ dicit melius. Nam curator ventris habet curam iſtam vt p̃ ſtet ventri neceſſaria ad victum. ſed ad curam curatoris bonorũ eſt, vt faciat aliaquæ ſunt neceſſaria ad bona.

1 ☞ *An prohibita ſequeſtratione ſit prohibita permutatio, & deſcriptio.*

Eligitur. Not. tex. non obſignare, ſed tantum pernumerare &c. No. ex hoc tex. multoties quis mittitur in poſſeſsionem ex edicto diui Adria. vel alio modo, & reſeruatur quæſtio proprietatis certis ad miſsionem contradictorijs: quòd ſi quæſtio proprietatis reſeruatur, poterunt pernumerari & deſcribi bona, vt poſtea ſciat contradictor quid poſsit vendicare: 1 arg. huius text. quod tene menti. † Item no. c ex hoc text. quòd in c illis caſibus, in quibus eſt prohibita ſequeſtratio: non tamen eſt prohibita pernumeratio, & deſcriptio, vt hic. Non obſtat C. de iure fiſci. l. defenſionis. libr. x. quia ibi loquitur in deſcriptione, quæ eſt idem quod executio, vel in fiſcum incorporatio. Verbi gratia. Eccleſiæ faciunt impingi in rebus eorum aliquod ſignũ, vel aliquam literam, vt talis res eſt talis eccleſiæ. & iſta talis deſcriptio eſt prohibita, vt ibi. ſed pernumeratio & deſcriptio vt ſciat quot ſunt res, bñ põt fieri, & eſt permiſſa: vt hic, & j. l. ſi qs poſthac. C. de bo. dã. Facit ad prædicta qđ habetis. j. proxi. §.

Idem ait. Vide gl. ſuper verb, curatore. & ſic vides quòd quãdo datur curator bonis, poſſunt omnes res conſcribit: vt hic, & habuiſtis ſ. proxi. Item not. tex. ibi: & inuentarium facienti q; curator datus bonis debet facere inuentariũ: vt hic, & l. j. j. de cura. bo. dan.

Curator. Vide gl. q̃ incipit, vel vſura. ibi: & no. ipſam licet aliud not. ſ. eo. l. j. §. mulier. & ibi dixi.

e **Xtraneo.** Not. q; extraneus vẽter mittit in poſſeſsionẽ. videbitis. j. eo. l. proxima & l. fi. quod not.

Vbicunque. Intelligẽdo quòd quilibet poſthumus & extraneus mittatur in poſſeſsionem: quod intellige ſi non habet aliunde vnde ſe alat, vt ſ. l. proxima.

1 ☞ *An ſit dare actionem præiudicialem, per quam dicat quis ſe pronunciari agnatum uel cognatum, uel ut pronuncietur aliquis ſuus frater.*

Interdum. Iſte §. non reperitur, alibi ſecundũ Dy. & eſt multum not. & etiam difficilis. Opp. ſ. eod. l. j. §. ſi ea. vbi quando venter mittitur in poſſeſsionẽ, ſufficit ſumaria cognitio. Gl. dicit ibi: petebat mitti agnatus, nõ venter pariturus ſuum. Nõ placet: quia ibi dicit, vel nurus. & ſic tractatur de deſcendentibus. qui ſuccedunt aſcendentibus. Alij dicunt, & hic loquit quando reſiſtẽtes ſunt de liberis; ſed ibi loquit quãdo reſiſtentes ſunt extranei vel nulli. Iſta poteſt eſſe melior. Vel aliter: quando venter eſt pariturus ſuum, ſi vult mitti in poſſeſsionem vt in ea ſit vſq; ad tempus pubertatis: tunc debet adhiberi plena cauſæ cognitio, vt hic. Si verò vult in ea pmanere vſq; quo naſcatur: tũc adhibetur ſummaria cognitio: vt ibi: & tũc na 1 to poſthumo oportet q; petat ſe mitti in poſſeſsionem ex Carbo nia. edicto, pti. j. ad Carb. † Vltimò poſſunt determinare quæſt. quam dixi me dicturum hic in l. ſiue contra. §. fi. ſ. de lib. agn. an ſit dare actionem præiudicialem, per quã a dicat quis ſe pronunciari agnatum vel cognatum eſſe, vel vt nõ pronuncietur aliqs ſuus frater, vel non. Tex. in d. l. ſiue contra in fine videtur velle q; non habeat locũ niſi in ſuo. Sed tex. hic facit in contrariũ. Dicit enim omnes controuerſias. & ſic videt b q; habeat iſtã confeſſoriã, vel negatoriam, per quam pronũcietur agnatus, vel cognatus, vt hic. Sed poſſes dicere, hæc quæſtio ſtatus mouetur incidenter, quia principali c ter hic petitur hæreditas: & quæſtio agnationis, vel cognatiõis venit incidenter. Sed rñ idẽ puto ſi quæſtio agnatiõis venit principaliter: vt j. ad Carbo. l. de bonis. §. ita demum. & in multis locis. Et hoc tenet Inno. in c. tuam. extra, de ordi. cog. & Io. de Imo. Inſti. de act. §. præiudiciales. licet iſtam legem nõ alleget. Non obſtat l. iij. §. fi. ſ. de li. agno. quia fateor q; non habent locũ illa ſe natuſconſulta, vel actiones præiudiciales ex illis ſenatuſconſultis: ſed tantùm habẽt locum aliæ præiudiciales. Pro hoc facit quod habetis in l. nõ nudis. C. de proba. per gl. & doc. vbi dicitur q; poſſum eſſe in quali poſſeſsione fraternitatis, & per conſequens habeo petitorium: quia ſi competit quali poſſeſſorium: ergo petitorium.

Siventris. Oppo. de l. j. C. de fal. Sol. dicit gloſſ. vno modo & malem: vel verius quandoque accuſatio de partu ſuppoſito, vel de adulterio fit directò propter partum: & iſto caſu vocantur tutores. & iſto caſu differtur, vt hic. Quãdoq; fit vt mater puniat tantũ: & tunc nõ differtur: vt l. j. C. de fal. & ibi per Cyn.

Posthumus. Opp. q; q; venter debeat mitti tã tũ qui pariturus eſt ſuum non alius: vt ſ. eo. l. j. §. toties. Sol. Dicunt quidam q; hic dicitur ex omnibus partibus edicti. hoc eſt: ſiue ex teſtamento, ſiue ab inteſtato, ſiue per vnde liberi, ſiue per vnde legitimi, dicit q; ſit ſuus. Hæc ſol. non eſt vera: vt l. vbicunq;. ſ. eod. & l. extraneo. ſ. eo. Quare dic q; loquitur indiſtinctè in quolibet qui ſi eſſet natus, haberet bo. poſ. à prætore: ille mitteretur in poſſeſsionem. Non obſtat l. j. §. toties. vt ibi dixi. Sed eſt differentia, quia vẽter, qui eſt pariturus ſuum, debet indiſtinctè ali: ſiue habeat aliàs vnde ſe alat, ſiue non: vt l. curator. ſ. eod. ſecus in eo qui non eſt pariturus ſuum: vt l. extraneo. ſ. eod. Item eſt differentia in cauſæ cognitione. Item quanto tempore curet poſſeſsio in vno, & quanto in alio: vt ſ. eod. l. vbicunque. §. j. Sed quæro: nonne habemus in l. iij. §. acquirere. ſ. de bo. poſ. q; datur parte non citata, & eſt tex. in l. ſeruus. eod. tit. quomodo ergo requiritur plena cognitio quandoque in danda iſta poſſeſsione? Rñ. ibi loquitur in poſſeſsione quæ eſt iuris, nec facit præiudicium in poſſeſsione, nec in proprietate: nec mittitur in poſſeſsionem facti: hic eſt poſſeſsio facti. & de facto quis mittitur in poſſ. vt poſsit diminuere: vt l. j. §. toties. & l. j. j. quib. ex cau. in poſ. ea: ideo requiritur cauſæ cognitio.

De coniungen. cum emanci. libe. *Rubrica.*

Continuatio apparet ex princip. l. j. nam dictum eſt ſ. de contra tab. verum quia ad determinationem eorum quæ ibi ſunt dicta eſt factum iſtud edictum: ideo ponitur hic in rub. de coniungẽdis cum emancipato liberis.

1 ☞ *Hoc edictum fuit introductum, ut ius ciuile cum prætorio concordaretur.*
2 *Octo requiruntur ut hoc edictum locum habeat. ut in gl.*
3 *Hoc edictum an hodie habeat locum: & ſic iſte tit. ſit correctus.*
4 *Argumentum q; poteſt ſumi ex legibus correctis.*

LEX I.

Si quis ex his. Primò ponit Iuriſconſultus mentẽ edicti. Secũdò illud exponit. Secũda ibi: hoc edictũ. Glo. magna ponit caſum in prin. l. & quaſi ſummat totũ tit. Tex. ibi: 1 pertinebit. i. vocentur per ſe directò. aliàs ſecus: vt j. eo. l. ſi nepos. Pro declaratiõe † tex. q̃ro q̃ fuit ratio introducẽdi iſtud edictũ. Rñ. cauſa concordãdi ius ciuile cũ iure prętorio, vt probatur j. proxi. §. & glo. dicit apertius. Secundò quæro quare

¶Quærit gl. vtrũ iste ti. sit hodie correct⁹, per Imo. in d.l. fin. de li. & posth. cũ cõcor.

b ¶Allegat. Quando liceat alle. ex legibus correctis, adde Bart. Iacti⁹ in l. fi. j. de falsis. & in l. oẽs. populi in fi. de iust. & iure. Et adde Areti. quẽ vide in c. nouit de iudi. 2

c ☞Aduerte restaurationẽ huius sol. Bar. de legibus correctis; quę tñ pfectẽ nõ habeť. dic ergo ex fide- 3 scripti exemplaris. Alię sunt correctę & in corpore iuris non clausę: & de istis loquitur cõtraria. de quo p Archi. plenè in ca. collatio. de officio le. ī vj. & p Host ī summa, de offi. le. §. & in quo. Alexã. Lofeus.

d ¶Si pater. quęro hãc q. mouet Bal. ī l. fines. in fi. C. de inof. testť. et vide Bal. ī l. huiusmodi. §. Titio. & l. plenè. §. fi duob⁹. de le. j. aliquid in aur. nouissima. C. de inof. test. faciunt no. p Bar. in l. j. §. quidã filiũ. de cõtra tab. per eũ in l. pater filiũ de inof. testť. ī repe. vbi latè vide. Itẽ facit ad no. p Bar. ī l. liberorũ. de ver. sign. & vide Bal. in l. ī. an vj. q. C. qñ nõ petẽ. par. Pro hoc vide dictũ Bal. in l. in subst. de vul. & pupil. Addę tu, et de hac q̃one dic vt latè per Mod. ī tracta. sup statuto. q. ex tãtib⁹ masculis. arti. xij. q. vj.

e ¶Si pater. De isto §. si pater. addę omnino Bal. in l. fratres. in fi. C. de inof. testť. & vide Bar. in l. filiusfa. §. cũ qs. ď le. j. post pri.

dicit Iurisconsultus suo nomine. Rñ. quia secus si per mediam personam ad eos pertinet hæreditas: vt j. eod. l. si nepos. Quęro quare dixit de collatione. Rñ. quia poterat esse discordia inter nepotes & patruos. Nã poterant dicere patrui q. emancipatus debeat eis conferre. Item nepotes poterũt dicere q. emãcipatus conferret solũ eis: quia solũ eis facit iniuriã. †Quærit gl. quot requiruntur vt habeat locum istud edictum. Dicit gl. q. octo: quæ vide in gl. Vltimò quærit gl. † vtrum istud edictum hodie locũ habeat. Videtur q. non, quia sublata est hodie differentia patriæ potestatis, & emancipationis: vt in auť. de hęre. ab intesta. §. j. & ideo lcũ solus filius veniat ad successionẽ de iure ciuili & prætorio: ista cõiunctio nõ habebit locũ. Ita dicit gl. hic, & idẽ not. ŝ. de lib. præte. l. vltima. & ŝ. de inof. testť. l. si proponas. in princ. & C. de su. & le. auť. in succes. & in auť. de hęre. ab intest. §. j. & idẽ videtur velle Rofr. in libellis suis. in tí. de bo. posť. cõtra tab. In contrariũ q. iste tít. non sit hodie correctus, videť. quia tít: de hęr. quæ ab intestť. loquitur quando nullum est conditum testamentũ: hic verò qñ est conditũ testamẽtum: sed irritatur per cõtra tab. sed videť certissimũ secundũ multas glo. q. qñ testamẽtum est conditũ, & irritať, nõ sunt correcta iura antiqua. vt l. Gallus. §. & quid si tm̃. ŝ. de lib. & posť. & l. si filius. ŝ. de min. & C. de lib. præ. auť. ex causa. & l. si emancí. C. de colla. & Azo in summa huius tít. Præterea si bene respicias totũ tí. positũ in auť. de hęre. quę ab intestť. loquitur tantũ, qñ filius emancipatus succedit cũ parẽtibus, vl cũ fratribus, vel cũ filijs fratrũ, vel alijs collateralibus. Nec vnq̃ reperies ibi, qñ cũ sobole suamet ipse cõcurrit. Si ergo nõ mutatur, quare stare prohibeť. vt l. præcipimus. in fi. C. de appel. & l. sancimus. de testť. quia legũ correctio est vitanda &c. & ita tenuit Ia. de Are. & Cy. in auť. in succes. & multi moderni doct. Sed videte, veritas est ista, si quidẽ ab intestato succeditur, tí. iste est hodie correctus, nõ solũ p iura. Auť. sed p iura Codicis: vt l. memínimus. C. de legi. hę. vbi dicit filiũ emancipatum succedere ad símilitudinem suorũ: nõ obstante sibi in aliquo emancipatione. Nec ibi fit distinctio, cũ quo ipse veniat ad successionẽ. Idem dico si aliquod testamentũ est factũ quod rescindatur in totũ per querelã, vel dicendo nullũ, ita q. res ad cautam intestati deducatur, & ab intestato succedatur eadẽ ratione: vt d. l. memínimus. Sed si aliquis filius haberet necesse succedere per contra tab. quod est qñ omisso beneficio iuris ciuilis de voluntate vellet venire per contra tab. vel p aliquod ius prætoriũ: tũc dicerẽ istũ titulũ nõ esse correctũ. & in hoc dico Ia. de Are. bene dicere: vnde nõ est propriè iste tít. correctus, sed addit nouã formã succedendi filio emancipato. & si ille eligit illã: venit in totũ. Sed si venit p ius prætoriũ: tũc coniungitur cũ filio suo, vt hic: Nõ obstat gl. præalle. nã qñ factũ est aliquod testamentũ q̃tũ ad modũ rũpẽdi. remanet differentia emancipatiõis, & patriæ potestatis: q. emãcipatus habet petere necesse cõtra ta. hodie sicut olim. Sed posťq̃ testm̃ est ruptũ, q̃tũ ad ius succedẽdi nõ remanet differentia, nisi secũdũ eũ modũ, quẽ ŝ. dixi. Sed tenendo istã gl. q. est correctus iste tí. quare legitur? Dic glo. q. a in ea sunt bona ar, et alias leges facit intelligibiliores. Ex hac † glo. habes q. ex legibus correctis põt sumi argumẽtũ cõtra. C. de la- b tí. li. tol. l. j. §. j. vbi falsi pœna puniť, q. leges correctas allegat, b So. Quædã sunt leges correctę in iuris corpore inclusæ; & istæ possunt allegari, vt in hac glosť. probatur in cap. authoritate. de c concesť. prębend. in. vj. Quędam non inclusę; & ille non possunt allegari.

Iungitur. Op. q. hodie datus in adoptionem nõ iungitur nepoti: quia per hoc de potestate non exit, & sic remanet suus: vt l. cũ in adoptiuis. §. oĩa igitur. C. de ado. Sol. Fateor q. hodie corrigit, si datˇ in adoptionẽ extraneo. secus si auo.

Si pater. No. tex. ibi: nam exhæredatus, &c. Op. dicit hic, quando filius est exhęredatus, nepos admittitur, & videtur innuere q. tunc nepotes non iungantur patri exhæredato. & est verum, vt ŝ. hac l. in princi. Contra hoc op. ŝ. de inof. testa. l. si proponas. Sol. Veritas est ista q. ante prolatam querelã non potest iungi nepos cum patre suo: quia pater propter exhęredationem excluditur: sed posť intentatam & prolatam querelam, iungitur pater cum filio, per l. si proponas. & hoc non ex vigore huius tít. sed ex clausula addita per Iulianum, de qua habetis j. eo. l. qui duos. Item hic innuitur q. exhęredatus habetur pro mortuo contra l. si patronus. §. ex testamento. j. de bo. lib. Sol. Intellige de exhæredatione valida. secus si est facta inualida: vt qa non est adita hæreditas: vt l. filium. §. sed cum exhæredatio. ŝ. de contra tabu. vel aliàs est inualida: quia non est facta rite. l. nõ putauit. §. non quæuis. eo. Op. j. de bo. lib. l. si patronus. §. si quis. So. Intellige hic de exhæredatione mala mente: aliàs secus, vt ibi.

1 ☞*Querela q. detur illi, qui de necessitate non debet instituí, si sit præteritus.*
2 *Stante statuto q. filia uel mater non succedat patri uel filio, extantibus alijs filijs uel fratribus, si extant, & iudicio testatoris succedere non possunt, an excludantur:*
3 *Exhæredatus quando habeatur pro mortuo.*
4 *An ille, qui me impedit succedere, uel mecum concurrit, & iudicio testatoris excluditur à successione, me impediat succedere, uel mihi partem faciat.*

Si pater in potestate. Dicitur hic: si filius est exhęredatus, nepos nõ admittitˇ cõtra imò admittitˇ ex pona sua: vt l. iij. §. si emãcipatus. in fi. §. ŝ. de cõtra ta. & l. siqs filiũ. C. de inof. te. So. Dico q. nepos nõ admittitˇ ad cõtra tabu. vt hic. sed bene potest admitti ad querelã ex pona sua: quia nõ fuit institutus, nec exhæredatus: vt d. l. iij. §. si emãcipatus. & d. l. si quis filiũ. Dices tu: hoc nõ est verũ: nã solus exhæredatus, vel habitus pro exhęredato, vt in præteritione materna vel maternigeneris habet querelã: vt l. j. & l. fe. ŝ. de inof. testa. sed iste nepos est præteritus ab auo paterno: ergo non debet habere querelã. Sed dico q. †indistinctè debet habere querelam. 1 Ille enim, qui nõ debet instituí de necessitate, si est præteritus, habetur pro exhęredato: vt dicitur in præteritione materna vel materni generis. Sed hic nepos, quem præcedit filius, nõ debet instituí: vt l. si quis filio exhæredato. in prin. ŝ. de iniu. testa. ideo eius præteritio habetur pro exhæredatione sicut in præteritione materna. & probat tex. ŝ. de inof. testť. l. pater filium. vbi pater habet querelam, non tamen debebat instituí, cùm eũ præcedebat gradus liberorum. & ideo glo. quæ ibi exponit querelam, id est, cõtra tab. non bene exponit. & hoc patet ex tex. ibi dicit testamentum nõ esse factum ex causa pietatis, quæ est causa querelæ: vt l. j. & ij. ŝ. de inof. testa. Nec obstat l. filio. §. j. eo. tí. quia ibi pater intentauit contra tab. iniustè, cũ sibi nullo modo cõpetebat: tũ qa nõ debebat instituí: tum quia gradus liberorum præcedebant. & probatur etiam in l. iij. §. si emancipatus. in fi. & ibi dixi. ŝ. de cõ- d tra tab. Quæro [d]: ego promisi me dicturũ hic quæstionẽ statuti, 2 quod dicit, † q. filia non succedat patri extantibus masculis: vel mater non succedat filiæ extantibus alijs filijs masculis. quid si est alius filius masculus qui ex iudicio testatoris nõ potest succedere, vt quia exhæredatus: an impedit matrem vel filiam succedere & ista promisi me dicturum in l. j. §. pe. ŝ. de contra tab. & iste est valde difficilis passus, & videtur q. talis excluśus non impediat: quia habetur pro mortuo vt hic dicitur in tex. Et, vt hoc perfectè videamus opp. dicitur hic q. exhæredatus habetur pro mortuo. contra. ŝ. de leg. j. l. filius. §. cùm quis. & ib glo. Dicũt quidam, vt Ia. de Are. habetur pro mortuo quantũ ad suũ cõmodũ. secus quantum ad commodum alienum, vt ibi. Hæc sol. nõ placet: quia etiam quantum ad commodũ alienũ habetur pro mortuo, vnde hic nepotes habebunt totũ, cùm aliàs essent habituri dimidiam. Dic ergo q. ibi exhæredatus impediebat aliũ faciens cõditionem dispositionis deficere, ex qua ille volebat succedere: vnde nõ attendit sit exhæredatus vel nõ: qa sufficit q. sit filius vt ibi: sed hic loquit qñ exhæredatus aliũ impediebat: qa cõcurrebat si sequẽs cũ eo succedebat. vnde eo excluso per exhæredatiõ nẽ nõ impediet aliũ succedere, vt hic. Itẽ op. de isto casu, qui se- e quitur in §. si pater, [e] vbi filius exhæredatus nocet nepoti, vt ibi dicitur.

dicitur. ergo exhæredatus nõ habetur pro mortuo: quia tunc veniret per cõtra tabu. nepos præteritus, vel diceret testamentum nullum. Aduerte, exhęredatio assumit effectum posť aditã hęreditatẽ: vt l. filiũ §. sed cùm exhęredatio. ŝ. de cõtra tab. & tunc incipit haberi pro mortuo, cùm est hæreditas adita, & exhæredatio confirmata. Si igitur nepos: q. est sequẽs in gradu, vult venire per querelã, quæ oritur posť aditam hęreditatem: & potest, qa pater exhæredatus sibi non obstat: cùm tunc posť aditam hæreditatem habeatur pro mortuo. Sed si filius vellet venire per cõtra tabulas quæ oritur ante aditam hæreditatẽ, vt l. illud in prin. ŝ. de contra tabulas. vel vellet dicere nullum, quòd ius oriť ante aditã hęreditatẽ: nõ põt cũ illo tũc, quo ius debet oriri: nõ habeať pater p. mortuo: vt in §. si pater. & l. si qs filio exhæredato. in prĩ. ŝ. de iniust. testť. Ex hoc sequiť aliud, vos scitis q. cõtra ta. q̃ datˇ patrono, oriť posť aditã hęreditatẽ: vt l. illud. ŝ. de cõtra ta. modo filius liberti exhęredatus nõ impedit patronũ, qn succedat per cõtra tab. vt instí. de suc. li. §. sed nra. ver. si verò testamentũ. quia ille tpe, quo oriť cõtra tab. ille filius habetur pro mortuo. Itẽ in hoc ver. sed & si patruus. vbi admittiť nepos filio exhęredato habito p. mortuo. Et est ratio: qa venit ex quodã iure ciuili sibi vere cõpetenti ante aditã hęreditatẽ: quoniã ipse erat in potestate, & pater emãcipatus, & sic ei nullo modo obstat sed si vellet venire iure aliquo sibi q̃sito: ideo qa pater eius erat exhæredatus, a habet locũ quod ŝ. dixi. Ex hoc cõcludo [a] ad q. quã ŝ. dixi: filia fœmina nõ succedit extãtibus masculis: masculus est exhęredatus: impediętne succedere filiã fœminã? Aduerte, si exhęredatio esset annullata aliquo modo: tunc esset perinde, ac si non esset facta: vt ŝ. dixi circa cõtraria gl. Sed si est exhęredatus ritè, ita q. testamentum nõ põt rũpere: tũc si qdẽ filia vult succedere tanquã sua, nõ põt: qa tempore mortis filius masculus eã præcedebat, vt hoc §. si pater. in princ. & l. si qs filio exhęredato. j. prin. qa nõ debet instituí. Sed si filia vellet venire per querelam, quę oritur posť aditam hęreditatẽ: & sic eo tẽpore quo filius habetur pro mortuo: tunc posset succedere, prout dixi ŝ. de nepote. Contra prædicta opp. fortiter in auť. de nup. §. soluto. in fi. vbi filius qui ingratitudinem commisit, nullo modo alij obstat. Sol. Ibi filius ingratus repellitur à lege, & sic tempore mortis matris reperitur exclusus: ideo alios non excludit. sed hic excluditur per factum hominis, vt per exhęredationem, quæ habet locum posť aditã hæreditatem: ideo non excludit eos, qui veniunt posť aditam hæreditatem. Sed si veniret aliquis ex iure, quod oritur ante aditã hæreditatẽ, cui ipse filius obstabat: tunc filius impedit, vt dixi. Item huic legi op. j. de assi. li. j. §. fi. vbi dicitur q. testator qui priuat aliquẽ portione sua: põt eam assignare cui vult, & ille priuatus facit partẽ alijs. Rñ & aduerte ad hoc: Quandoq; actus priuationis alicuius præcedit actum assignationis factæ alteri de eadẽ portione, qua ille est priuatus. Verbi gratia, exhæredatur quis primò. ecce priuationis actus. Secundò eius exhæredati portio alteri assignatur: tunc habent locũ ea quæ ŝ. dixi Quãdoq; actus assignationis factæ alteri, & actus priuationis alterius est idem actus: tunc habet locum lex cõtraria: quia testator potest assignare cui vult, & priuatus alijs facit partem. Ex hoc b concludo ad aliam [b] q. dicit statutum quòd mater non succedat filo habenti fratres carnales ex parte. modo pone quòd vnus filius decesit fratre prętęrito, extraneo non turpi persona instituto succedętne mater? Videtur q. sic: quia frater non potest succedere: quia est præterítus. Contrarium puto: nam iste frater est priuatus successione facto defuncti, & actus priuationis non p̃cedit actum translationis in alterum: imò est idem: & ideo licuit defuncto auferre illi, & alij dare, & ille fraterita impedit matrẽ sicut si haberet: vt l. j. §. j. de assi. li. Faciunt hęc ad ea quæ dixi antè, & dicã in l. huiusmodi. §. si coniunctim. ŝ. de leg. j. Contra prædicta videtur fortiter. j. de bo. lib. l. si patronus testamento. in prĩci. & Instit. de suc. li. §. sed nostra. ver. si verò testamentũ. vbi prætęritus à matre, vel ab auo materno, vel à patre milite habetur p. exhæredato, & paternum non impedit: tamen vides quòd est vnus & idem actus priuationis & translationis in alium, scilicet prætęrito. Rñ. licet sit vnus & idem actus in subiecta figura verborum: tamen secundum veritatem lex fingit exhęredationem prædere, vnde fictè actus priuationis prædedit, vt ibi patet: quia prętęritio ibi habetur pro exhęredatione nec remanet 3 in finibus prætęritionis. † Vt igitur ista materia liqueat, quando ille, qui me impedit, vel mecũ cõcurrit a iudicio testatoris à successione excluditur, vtrum me impediat vel mihi partem faciat, sic distingue: Aut ille impediebat me, quia faciebat deficere conditionem dispositionis, ex qua debebam admitti: aut impediebat me, quia ius succedẽdi habebat. Primo casu etiam priuatus iudicio defuncti me impedit: vt l. filius. §. cũ quis. & ibi no. ŝ. de le. j. Secundo casu distinguæ: Aut actus translationis in alium fit de portione, quę illi priuato debebatur: & actus priuationis est vnus & idẽ: aut actus priuationis prædedit. Primo casu mę impedit ille priuatus, sicut si priuatus nõ esset: vt d. l. j. §. fi. j. de assi. li. Secũdo casu debes scire q. ille actus priuationis assumit effectũ demũ hęreditate adita: vt l. filium. §. sed cũ exhęredatio. ŝ. cõtra tabula. ideo distingue: Aut ego habebã ius succedendi insolidũ ab ipso initio, sed ille priuatus faciebat mihi partẽ per concursum: & tunc priuatus mihi non obstat: vt hic, in versi. & si patruus. Aut ab initio non habebam ius succedendi, vel insolidum non habebam: & tunc aut volo venire ex aliquo iure quod habet originẽ à tempore mortis, vel ante aditam hæreditatem, vt per posť. cõtra tab. quę datur liberis, vel dicendo nullum: & non possum: vt hic, in §. si pater. l. si quis filio exhęredato. in princ. ŝ. de iniu. testť. coniuncta l. illud. in princ. ŝ. de contra tabu. Aut volo venire p aliquod ius, quod habet originem tantum posť aditam hęreditatem, vt per contra tab. quę prętęritio datur, vel per querelam: & possum: vt in §. sed nostra. Insti. de suc. lib. coniuncta l. illud. in prin. ŝ. de contra tab. & probatur in l. si quis filium. C. de inof. testa. & ŝ. contra tab. l. iij. §. si emancipatus. in fi. §. Et hoc verum si ue actus priuationis præcedat verè, siue ficte: vt Insti. de suc. lib. §. sed nostra. ver. si verò testamentum. & l. si patronus testamento. in prin. j. de bo. lib. Ita debetis intelligere istã difficilẽ materiã.

¶Ex hoc concludo. Ad ista vide q̃ nota. Ang. & Imo. ī l. Gallus. §. & qd si tantũ. in q. statuti. de lib. & posthu.

☞ POMATES.

¶Ex hoc concludo ad aliã q. Et vid Bar. pro ista q. cõf. incip. viso testamẽto Minimi de sancto Quirico. & ita cõsuluit & vide q̃ dico in consilio Florentię.

¶Emãcipatus. Ex & ppter. Et de dictione ex, & ppter, & de dictione de, vide text. cõtrariũ & ibi Bart. in l. si finita. §. j. de dãnse. & ī d. l. nõ dubiũ. & de dictione de, no. Bal. in l. de pecorib⁹. C. ad l. Agl. p Bar. in d. §. ex incendio.

Liberos. Vide gl. quæ incipit, j. eo. §. ibi: in fi. Sol. vt ī d. l. tutela. qa ibi ī hereditate libertorũ: hic ĩgenuorũ.

Si pater. Facit iste §. ad id, quod dixi vobis in l. cùm emancipatus. §. fi. ŝ. de contra tab.

Illud. Vide gl. q̃ incipit, quo ad hoc. ibi: sed arg. contra. Dic vt ibi per Dy. in l. si proprietarius. j. de dã. infect.

Inter ipsum. Primò ponit vnum dictum. Secundò illud per tria exempla declarat.

Si quis ex nepotibus. Iste est notabilis §. ad materiam iuris accrescẽdi ex coniunctione legali. Facit l. si duobus. in prin. ŝ. de contra tabu. Et hęc qualiter procedant, & qua ratione, dixi plenè in l. re coniuncti. ŝ. de leg. iij. In materia coniunctionis legalis, tetigi ī d. l. si duobus. in prin. ŝ. de contra tab.

1 ☞*De dictione ex, propter, & de.*

Emancipatus. Iurisconsultus vsq; huc expediuit primam partẽ edicti, scilicet de coniungẽdis. hic incipit dicere de secunda, s. de collatione bonorum quæ inducitur per hunc tít. & durat vsq; ad fi. l. Vides ergo q. filius confert tantum nepotibus ex eo retentis: sed quantũ conferat, sequitur in §. nunc videamus. & est satis not. casus, & ibi, debere conferre, coniunge ver. eueniet. j. eod. & posťea redeas ad ver. nam & si alius. & in hoc ver. no. tex. ibi: hoc enim non de bonis.

1 †Nam tu habes differentias inter ex, & propter: [c] vt l. iij. §. si ser- c uus. & l. eo tempore. §. fi. de pecu. & l. j. §. ex incendio. de incendi. nau. cum fi. & l. non dubium. C. de leg. Sed hic habes de dictione de, melius q̃ alibi. & habes q. dictio de, denotat causam proximam: sed dictio propter, denotat causam remotam.

Si sit filus. Vos habetis hodie ita difficilem lectionem, sicut habuistis hoc anno. Et hic §. vsque ad fi. diuiditur in tres partes, vt patet ex litera. Opponi. videtis hic q. istis nepotibus, quorum vnus est emancipatus, confert. Contra, emancipatus emancipato non confert: vt l j. in fi. & l. prętor. §. Iulianus. quoties. ŝ. de co. bo. Sol. Dicit gl. huic nepoti, emancipato nõ confert ex persona sua, sed ex persona patris sui, in cuius locũ succedit, qui pater præmortuus erat in potestate. Con-

a ¶Item not. Nota.de his verbis & ſequitur Bald.in l.ea; condi.de reſcin. ven. & in l.cū res.& ibi Bal. C.de dona.& ad dicta hic p Bar. in prī. adde Fran.de Are. in c.nouit.col.iij. in prī. de iudi.

tra hanc ſol.op.de tex.ibi:quāuis hī minus. quia ſi pater ſuperuiueret,nihil eſſent nepotes habituri.ſed hic dicit,minus.Sol. Expone minus,dicit gl.i.nihil:vt illud.§.fi.de trī. Et quaſi omnes han ſol.tenent. Sed mihi non placent:quia quod dicit p nepos in loco patris ſuccedit,expone, id eſt in gradū ſuum.nō intelligas p ex perſona patris fiat ei collatio,ſed ex perſona ſua:qa ius collationis nō q̄ſitū nō trāſit ad hęrede:vt l.j.§.ibidē.ſ.de col.bo. dixi ī l.j.ſ.de col.bo.§.ſi ſit.Quare gl.alio modo ſoluit: qa hic loquit̄ de p̄fectitijs,q̄ etiā emācipatis cōferuntur. Hoc eſt verū:qa nō reperimus p emācipatus emācipato cōferat p̄fectitia, ſecundū hæc iura:ſed hodie ſic,vt l.vt liberis.C.de col.Dixi ſ.de col. do. l.pater filiū.Sol.gl.tertio modo:& dicit hūc nepotē eſſe emancipatū à patre ſuo,nō ab auo.Hoc ſol.nō placet:quia quocunque modo nepos non ſit in aui poteſtate,ſufficit:quia ceſſat ratio collationis.Pro hoc l.ſi emancipatus.in princ.ſ.de contra ta. Quid dicemus? Breuiter dico hic p huic nepoti emancipato confert propter fratrem ſuum in poteſtate retentum: quia ambo vnam perſonam repræſentant:vt l.ſi nepotes.ſ.de coll.bo. Vnde ſufficit p vnus ſit in poteſtate.Secus ſi diuerſas perſonas repræſentarent:quia eſſet nepotes ex diuerſis fratribus: vt l.j.§. ſi ſit nepos.ſ.de colla.dot.& formatur hoc contrarium.C.de colla. l.ſi emancipati.in j.gloſ.& malè ſoluitur.Item opponitur quòd iſte §.nihil faciat ad tit.Gl.reſpondet p faciat ad titulū, quia tractat de collatione facienda,vt vidiſtis ſuprà,eadem lege.in princ. & exinde occaſione ſumpta generalius tractat.

Sed & ſi ſint. Pone caſum ſic:Quidam habebat vnum filium emancipatum,ex alio filio pręmor tuo duos nepotes emancipatos:ex vno iſtorum nepotum vnum pronepotem in poteſtate;iſte filius emancipatus confert bona ſua propter hunc pronepotem qui erat in poteſtate.modo quæritur vtrum iſti nepotes emancipati de illis bonis collatis debeāt aliquid habere,Reſpondet Iuriſconſultus,omnes iſti nepotes, & pronepotes repræſentant locum vnius:tamen de bonis quæ ipſis remanent ex collatione dimidiam habebit alius nepos cū filio ſuo in poteſtate retento,qui eſt pronepos quo ad auum.h. dicit.Iſte eſt difficilis.§.iu text.ibi:partem de bonis collatis à filio emancipato viuente.Oppon,& videtur p ſolus pronepos in poteſtate retentus debeat habere bona collata.nā emācipato nō fit collatio dicit gl.Solue vt ſ.proxi.§.Tu dic:hic oēs iſti nepotes & pronepotes hūtur loco vnius:& ideo iſtis emācipatis ꝓpter p ſonā ꝓnepotis,q̄ eſt in poteſtate,fit collatio:vt ſ.p̄xi.§.dixi.

Sed & ſi nepos. Gl.hic ponit caſum & ver.cōtinuat, & bene. Alia ſunt clara.

1 ☞Dicta in lege interpretata uidentur repetita in interpretante.
2 Clauſula,cum eadem conditione,intelligitur eiſdem pactis & oneribus.

LEX II.

1 **Nihil.** Iſta eſt not.lex & h.d.Clauſula† adiecta in lege interpretante.h.d.Et hoc no.ad multa.Facit ad hoc in auf.de ſuis ante do.iſtr.natis.p totā illā cōſtitutionē.Et de hac materia qualiter dictum in vno capite, videtur in alio repetitū,
a dixi plenè alio anno in l.prætor.§.eritq̄.j.vi bo.rapt,Item not.‘ hæc verba quæ hic dicuntur,cū eade cōditiōe,intelligunt,id eſt
2 eiſdē oneribus,vt præſtet legata filius, ſicut pater.†Et hoc facit ad multa,ſi dicit:talis recepit rē illa conditione,quam habebat talis.Nam intelligitur eiſdem pactis & oneribus.quod nota.

LEX III.

Qui duos filios. Iſta lex eſt magnæ difficultatis in caſu & paruæ vtilitatis. & primò ponitur thema,& duæ quæſtio.ex themate. Secundò ponitur reſponſio ad primam quæſtionem.Tertiò reſpōſio ad ſecundam,Secunda ibi:reſpondi ſi filium.Tertia ibi;quoniam ſi pater.Oppo.j.eo.l.vlt.Solue vt ibi. Quæro quæ fuit noua clauſula à Iuliano inducta. Rñ.hoc edictum. nam fortè prætor, qui hoc introduxit,fuit vocatus Iulianus,vel fortè Iuriſconſultus introduxit hoc magis quàm prætor. Vel poſſumus dicere quòd noua clauſula fuit introducta à Iuliano non à prætore quando filius iungitur cum patre exheredato:vel habes in l.ſi p ponas.in princ.ſ.de inoffi.teſta.

Si inepos. Iuriſconſultus exponit verba poſita.ſ.eo.l. j.quæ dicunt,ſuo nomine.

Si quis filium. No.q̄ hoc edictum habet locū in nepotibus naturalibus:ſecus in legitimis tantum, vt in adoptiuis: vt hic, & habuiſtis not.ſ.eo.l.j.in glo.magna.

Si poſt emancipa. Iuriſconſultus ponit hic primò vnam q. cui non reſpondet.Secundò ponit aliam, cui reſpondet. Tertiò aliam,cui reſpondet.ſed ad q.non ſolutam reſpondet glo.antepe.Secunda pars incipit ibi:& proponamus.Tertia ibi,& cui.Aduertatis:quia eſt valde difficilis in hoc prin.Colligę caſum in tex.ibi:finge enim,&c.Quæro:dicitur hic q̄ nepoti eſt ſeruanda portio ex conſtitutione:quæro quæ ſit iſta cōſtitutio diui Pij.Dic,eſt illa,de qua fit mētio ſ.eo.l.qui duos. ſed fuit cōſtitutio Antonini: niſi dicamus q̄ fuit idē diuus Pius & Antoninus.Alij dicunt q̄ conſeruatur per hoc edictum.ſed hoc eſt falſum:quia p hoc edictū nullo modo admittitur nepos, qui nō eſt in poteſtate.Sed veritas eſt quod hic dicitur ex conſtitutione diui Pij debet intelligi,id eſt ex edicto de lega.præſtan. & ex cōſtitutione diui Pij,quæ eſt facta ad illud edictū & declarauit illud edictū pertinere ad hæreditates:vt l.filiū.§.ſed & ſi portio. ſ.de leg.præſt.Hoc præmiſſo quæro in primo caſu, quæ portio cōſeruabitur huic nepoti.In gl.ſunt plures ſol.Prima eſt q̄ conſeruet virilis,hoc eſt,tertia:quia ſunt duo filij:vt l.virilis.in prin. ſ.de lega,præſtan.Hæc opi.non eſt vera:quia ſecundùm hoc habebit iſte filius,qui non eſt in familia plus quàm ſi eſſet in familia:tamen quidam volentes ſuſtinere,concedunt contrarium,& dicunt q̄ eſt ratio:quia habet iure ſuo,non per contra tabu. Alij hoc timentes dicunt q̄ conſeruatur tantum quantū haberet ex hoc edicto,ſcilicet,quarta. Alij idem q̄ conſeruatur tantū,quantum haberet ſi eſſet in poteſtate.Sed prima eſt vera,q̄ tertia debet conſeruari,per l.qui duos.in fi.ſ.eo.niſi diceres illam correctam:quod non eſt dicendum.& hoc tenet Dy.Venio ad ſecundam partem,quando duo erant nepotes,quorū vnus erat in poteſtate,alter nō;quantū cōſeruabit,vtrum virilis,hoc eſt,quarta, vel ſeſcuncia.i.octaua. Dicit gloſ.ſeſcuncia:& hoc eſt verū,ſed tunc extra gl.dubitatur,& ſunt verba Dy.quare ſ.proxi.conſeruatur virilis,hic verò non.Reſpondet Dy.virilis debet intelligi q̄ iſtæ exceptæ perſonæ non habeut aliquid vltra quam habeat vnus,qui venit per contra ta.vt l.virilis.§.j.ſ.de leg.præſtan.ſed in primo caſu huius l.ſi ſibi conſeruatur virilis, non habet plus, q̄ haberet ille,qui venit per contra tabu.ſed hic ſi conſeruaretur ei quarta,haberet plus q̄ aliquis ex his , qui vocantur ad contra tab.ideo non ſeruatur quarta,ſed conſeruatur ei id , quod haberet:ſi id in poteſtate māſiſſet.Et q̄ haberet plus,ſi conſeruaretur quarta,quā haberet ſi eſſet in poteſtate,probatur: filius emancipatus cū nepote in poteſtate retēto habēt dimidiā, quā partiuntur inuicem,& ſic q̄libet quartā. Si ergo iſte filius,qui non eſſet in ptāte,haberet quartā:iſta quarta debet detrahi tam à patruo, q̄ à filio,& nepote in ptāte retēto:vt j.in fi.& ſic nepos non exiſtēs in ptāte,haberet quartā integrā:& nepos exiſtēs in poteſtate haberet quartā diminutā:& ſic nepos non retentus in poteſtate,haberet plus q̄ aliqs ex his,qui veniunt per cōtra tabu. quod eſſe nō debet:ideo conſeruat̄ ei portio,quā haberet ſi in poteſtate māſiſſet.Ita dicit Dy.Predicta puto vera,ſi ponamus in hac l. nepotem in ptāte retētū eſſe prætertū: vel ſi ponamus eſſe cum inſtitutum,& vellet venire p edictū de cōiūg.omiſſo bñficio ti. de leg.prę. Sed ſi iſte nepos in poteſtate retētus eſſet inſtitutus, & vellet venire per edictum de leg.præſtan.vt ſibi portio cōſeruetur:tunc ſibi & alteri nepoti conſeruaretur tertia : & ſic quilibet haberet duas vncias.Ita debetis intelligere hāc materiā.Poteſt enim eligere iſte nepos in poteſtate retētus beneficium illius edicti de coniungen.& venire per cōtra tabu.vel eligere beneficium de lega.præſtan.vt l.filium.§.omnibus,ſ.de lega, præſtan.

De carboniano edicto. Rubrica.

Dictum eſt ſ.de bo.poſ.contra tabu . & de multis edictis factis circa illud:ſed quia edictum carbonianum eſt factum circa edictum de contra tabu.ideo ſequitur iſta rubrica.Quærit glo. quare dicatur Carbonianum edictum.Dicit glo.quia à Carbo. edictum,vt in glo.habes,& bene.

LEX

LEX I.

Si cui. Iuriſconſultus primò ponit edicti naturā ſecundò incipit edictum exponere. Secūda ibi:non tm̄ maſculi,&c.Habetis hic tria , quare prætor principaliter ponit edictū.Circa iſtud prin cipiū ſunt aliquæ gl.quæ recitant ỹba Iuriſcōſulti poſita j.eo.per totum ti. Sed primò quæro vtrū iſte,cui fit controuerſia,ſit inſtitutus vel exhæredatus.Dic vt j.ea.l.§. Pomponius.Item dicitur hic controuerſia:an intelligatur agendo? Dicit gl.q̄ non,ſed tm̄ excipiendo.Tu dic idem eſt agendo ſiue excipiendo.j.eo.l.iij.§.paruī.qd̄ dic vt ibi,& plenius dicam j.eo.l.iij. §.miſſum.Dicitur hic,cōtrouerſia ſit. Quid ſi ſit inter liberos: an hæc ſufficit? Reſpondeo,ſic:ſed debet eſſe cōtrouerſia etiam de bonis:vt j.eo.l.iij.§.q̄uis. Item dicitur hic,cauſa cognita.qualiter intelligitur? Dic vt j.eod.l.iij.§.cauſæ.Dicitur hic q̄ aduerſarius mittitur in poſſeſsionem,ſi pupillus non ſatisdat.quæro an ſit aliquis caſus quo aduerſarius mittitur ſi ſibi pupillus cauet.Rñ.ſic: ſi aduerſarius eſt in pari gradu cum pupillo:vt l.ſed & ſi is. j. eo. Iſtam materiam de ſatisdatione declara vt in d.l.de bonis.§. qui pupillo.j.eo.& l.ſed & ſi is.

a ¶Si quis.De quouis de Barto.in l.filium. de his q̄ ſunt ſui vel alie.iur.
b ¶Reſpon. ſic.Adde Bal.in l.j.C.eo.
c ¶Idē ait. Adde bal. in l.j.C.eod.& in dicta.l.iij.

Et generaliter. Op.qd̄ iſte ver.ſibi contradicat: quia primò dicit q̄ datur fœminis hoc edictum,& poſtea dicit q̄ illi,qui non habent contra tabu.repellun tur.ſed in teſtamentis tantum fœminarum non habet locū contra tab.vt l.illud.§.ad teſtamenta.ſ.de contrata. Sol. Intellige de fœminis deſcendentibus ex virili ſexu. Item oppoñ. qd̄ inſtituti & venientes ab inteſtato veniunt per Carbonianum,& non habent contra tab.vt j.ead.l.§.Pomponius.& l.ſi impubes.Sed hoc ſoluit glo.& bene.

1 ☞Aſſertio patris aſſerentis aliquem non eſſe ſuum filium non nocet filio.

2 **Si quis.** ‘Hic declarat illud qd̄ dicit,controuerſia fiat. ſcilicet à quo fit.Nam ſ.inverſic.generaliter.declarauit illud verbum,ſicut fit controuerſia. Not. tex.ibi:cùm & ſi teſtator,&c.Ex quo†habes q̄ licet pater dicat aliquem nō eſſe ſuum
1 filium,non nocet filio.vt hic:ſicut nec dictum matris:vt l.Imperatores.§.mulier.ſ.de proba.

1 ☞Carbonianum non habet locum ſi defunctus dicatur ſeruus.

Sed & ſi quis. Hic §.reſpicit illud verbū inter liberos, poſitum ſ.ea.l.in prin.No.tex.ibi:nāvel magis.Itē not.tex.ibi:ſed & ſi ipſe defunctus,&c.Ex quo habes
1 q̄†ſi defunctus dicatur eſſe ſeruus,habet locū Carbonianum.Et videtur mihi q̄ contra iſtum tex.ſit tex.in l.liber.C.de pet.hęre. de quo dic vt dicam j.eo.l.iij.§.miſſum.

Pomponius. No.ex hoc §.ei qui habet bonorum poſſeſsionem ſcd̄m ta.non datur Carboniana Scd̄o no.differētiam inter iam natum,& poſthumum. Ratio differentiæ eſt,vt in gl.dicit,qd̄ bene declaratur in l.ij.C. de edi. di.Adri.tol.Quæro quid ſi,& an ille ſit filius inſtitutus dubitat, vt quia aduerſarius negat te eſſe illum,quē teſtator iſtituit tam q̄
b filiū:an habeat locū Carboniana.Rñ.ſic:‘quia eadem eſt rō,quæ eſt in poſthumo,vt j.eo.l.iij.§.q̄uis.

c **Idem ait.** ‘Vides hic,q̄ ſi aliquis exhæredatur tam q̄ nō filius,exhæredatio nonvalet.Sed contrà,in l.iij.in prin.ſ.de lib.& poſthu.dicit gl.exhæredatio nō valet.ſ. ſi probet ſe filium:interim valet.Certè ſatis poteſt ſuſtineri, & ſufficit qd̄ probet ſe filium ſemiplenè:vt j.eo.l.iij.§.cauſæ.quo ꝓbato datur Carboniana poſſeſsio,vt hic.quantū ad alia valet exhæredatio: vt l.iij.in prin.& ibi no.ſ.de libe.& poſthu.

Si quis filium. Hic incipit Iuriſcōſultus declarare illa verba,quæ dicunt q̄ controuerſia differri debet in tempus pubertatis,quid intereſt? Hic Iuriſcōſultus reſpondet.vides in lege noſtra q̄ ſi quidem ſit contentio de bonis tm̄,non habet locū Carboniana.ſecus ſi de bonis & ſtatu: quia tunc ſic. Quæro:ſi teſtator inſtituit filiū non vt filiū:an teſtamentum valet.Rñ.ſic:quia valet exhæredatio ſic facta:multò magis inſtitutio:vt l.iij.in prin.ſ.de lib.& poſthu. Hoc p̄miſſo aduerte ad iſtū §.quomodo iſte filius dicebat ſe hæredem ab inteſtato,ſi inſtitutio valet.Fortè hoc erat: quia erat inſtitutus ex vncia:vnde ſcd̄m iura antiqua non poterat agere ad ſupplementum,ſed poterat rumpere teſtamentum:vt l.cū quærit.& l.omni modo.C.de inof.teſt.Vel dic q̄ dicebat teſtamentū nullum,non tñ dicebat bene. Itē op.qñ iſti cohæredes negant eum filium, vī q̄ nō habeat locū Carboniana:qa fit cō-
a trouerſia de ſtatu tm̄,non de bonis:qa bona ſunt ſibi relicta tāq̄ extraneo,& ceſſat Carboniana:vt j.e.l.iij.§.q̄uis.Rñ.imò faciebāt
b controuerſiā de ſtatu & de bonis, dicentes
c non eſſe filiū,& ſibi relictū tanq̄ filio: meritò ſi non eſt filius,inſtitutio non valet: vt l. ſi pater.& l.nec apud.C.de hære.inſtit.Vel fortè tenebāt eū filiū,& dicebāt relictū ſibi factū eſſe perditū ex eo q̄ teſtm̄ dixit nullū.tñ illa allegatio non eſt bona, vt dicit, & ꝓbatur.ſ.de his q.vt indi.l.poſt legatū in prin.Itē dicit hic qd̄ ſi hæres cōtendit teſtamētū valere,nō habet locū Carboniana.Sed certè quatenus cōtendit valere,non negat eū filium,nec eſt contentio de bonis:qa ſi dicit teſtamentū valere,etiā per conſequens dicit ſe velle dare relictum illi filio.Rñ.licet concedat teſtamētū
☞ valere:tñ dicit relictū illi filio non valere, dicenti teſtamentum nullū. Vel aliter,eſt cōtentio de bonis,non de eo qd̄ filio eſt relictum,ſed de eo qd̄ vltra petit,dicēdo teſtamētū nullū nō tamen quæſtio differtur:quia eſt quæſtio de bonis tm̄,non de ſtatu.

Si mater. Iſte §.habet quatuor partes not. ſi ſtatus pupilli reuocatur in dubiū,differtur quæſtio ſtatus.ſed ſi redarguit̄ mater:tunc ſecus,vt hic. Opp.de primò rñſo ad ſecundū.In primo quæſtio differtur:in ſcd̄o non.Glo.ſoluit in primo dicto q̄ fiebat quæſtio matri,& puero ſimul : ſecundò matri tm̄ hoc videtur tenere Iac.de Are.& Dy.Vel aliter:in primo reſponſo fiebat quæſtio puero tm̄,& non matri:in ſcd̄o rñſo matri tm̄,& non puero. Iſta eſt ſecunda lect.glo.& hoc vī tenere Rof. in libellis ſuis ſuper hoc tit.Intelligit enim primum rñſum q̄ fiebat quæſtio pupillo,& facit̄do q̄nem pupillo,p quandam conſequentiam fit matri.Et hoc vult dicere tex.in prin.mater ſubiecti &c.in ij.rñ.mater principaliter accuſatur.Ita dicit Rof.Videte:iſta opi.non vī eſſe vera:quia antequam mater accuſetur ,, & conuincatur,non poteſt iſta quęſtio moueri puero:vt j.l.ꝓxi.nō ergo ꝓcedit dictum Rof.qd̄ p quandam cōſequentiam fiet quæſtio matri.Suſtinēdo Rof.dic q̄ iſta exceptio q̄ prius debeat fieri quæſtio matri,non opponebatur,& ſic iudicium ꝓcedebat:vt l.j.& quod ibi no.C.de appel.& l.ij.C.communi diui. & qd̄ ibi no.& l.ſi mancipium.ſ.de euic. Ita poteſt ſuſtineri Rof.tamē diuinatio eſt.Sed tenendo aliam opi.quam tenet Dy.& Iac.de Are.remanet dubium quomodo poterat ſimul & ſemel fieri quæſtio matri & puero:cum accuſatio matris ſit quæſtio criminalis, ſ.leg.Corneliæ de fal.vt l.j.C.de fal.& quæſtio pupilli ſit ciuilis: & ſic debent diuerſos iudices habere:vt l.ſolemus.§. Iatruncula tor.ſ.de iud.Poſſumus dicere q̄ cōtra matrem agebatur de falſo ciuiliter,& petebatur ꝓnunciari partum eſſe ſuppoſitū ciuiliter: & ad hoc requirebat̄ pupillus,& eius adminiſtratores vñ ſimul & ſemel iſtud iudicium agitabat̄,meritò debet differri,vt hic. Sed in ſcd̄o rñ.mater criminaliter accuſatur:ideo ſtatus pupilli non tangebat̄.& hoc innuit tex.hic.Nam in prin.tex.dicit, mater redarguitur:nec dicit quo,ciuiliter,vel criminaliter licet gloſ.dicat criminaliter.ſed in ſecundo rñ.dicit,rea poſtulatur: & ſic accuſatur.ideo quæſtio nō debet differri.contra:quia quæſtio debet differri,qñ mater ſola poſtulatur rea:vt j.eo.l.iij.§.ibidē. Sol. hic loquitur qñ mater erat maior xxv.an.ſecus ſi minor:ar.d.§.ibidē & quod no.j.e.l.ſi impubes.§.ſi mater.Reaſſume ergo ſic omnia prædicta:Quandoq̄ fit quæſtio pupillo tm̄,quandoq̄ matri tm̄, quandoq̄ vtriq̄.Primo caſu differtur cauſa ſtatus,vt hic in prin. ſcd̄m vnam lect.& p totum ti.iſtum.Secundo caſu non differt: & hoc in ver.cum verò.niſi ſit minor vel grauida,vt j.dicet.Tertio caſu,quando fit quæſtio vtriq̄,qualiter ꝓcedat,vt ſ.dixi.Aduerte,aut mater eſt minor,& differtur quæſtio reſpectu vtriuſq̄: vt j.eo.l.iij.§.ibidem.& quod no.j.e.l.ſi impubes.§.ſi mater. Aut mater erat maior:& tunc reſpectu filij differtur,ſed reſpectu matris differri non debet:argu.iſtius §.in ver.cum verò.Ita videtur etiam intelligere Cy.in l.j.C.ad l.Cor.de fal.in ſecunda op. licet non ita plenè dicat. Opp.etiam quando mater ſola arguitur p accuſationē,videtur q̄ debeat differri quæſtio ſtatus: vt l.ſi ventris.ſ.de ven.in poſ.mit.Sol.Dicunt quidam q̄ illa debet intelligi ſcd̄m præcedentem diſtinctionem, q̄ ibi accuſabatur mater de adulterio ad impediendum partū.Hęc ſol.non ꝓcedit:quia ſi accuſatio eſt criminalis,non pōt ſimul & ſemel dirigi cōtra matrē & partū:qa diuerſa ſunt iudicia,& debet à diuerſis iudicibus

a ¶ Præiudicat filio. Vide d. Ant. in c.pe. in ix.col.de reſt.ſpo. & in c. cauſam. el ij. qui fil.ſint legi.

b ¶ Et idē videt. Vide bar.in l.j.§.P ōponi². ē.e.& Bal.in l.j.C.e.

c ¶ Puberi. Et iſtum tex.alleg.not. Bal.in l.j.ad fi.C.de curato. furio.

d ¶ Qualiter ſtelligit̄. Qualiter dicatur dubium de mādato, ad de Bald.& Imo.in l. Mæuia.Sol.mat.per gl.in c.corā. de offic. dele.& in l.fi.de pac. conuen.

e ¶ Probatio ſemiplena. Adde Bar.in l. iudices.C.de iud. & latius in l.j.§.fi.j. de p̄to.ſtipula.

agitari.Quare dic q̄ ibi accuſabatur mater ſola:fiebat tamē præiudiciū partui futuro: ſed hic fiebat præiudiciū partui iam nato. Et eſt ratio:ſicut enim cū mater eſt minor, quæſtio differtur,vt dixi ē. ita etiam q̄n eſt grauida debet differri: quoniam nō poteſt ita ſufficiēter defendere.Item eſt ratio:quia magis fauemus partui naſcituro quā iam nato:vt l.j.§.ſi ea.ē.de ven.in poſ. mit. Hoc videt tenere Roſ.ſuper iſto ti. Itē dicit̄ hic in fi.† q̄ ſententia lata cōtra matrē præiudicat partui.cōtra.C.ad l. Cor. de fal.l.j. Sol. Intelligit gl.q̄ iſte verſ.referatur ad primū caſum,quādo agebat̄ cōtra matrē & pupillū ſimul:& ſic ſentētia fuit lata cōtra pupillū. Ita dicit gl.& bene. Alij dicūt q̄ etiā q̄n ſentētia eſt lata cōtra matrē, præiudicat filio [a] quo ad probationē: vt l.j.§. ſi cui.ē.de ven.inſpi.& quod no.in l.edictū.eo.tit.Vide dete quod dicit̄,q̄ factū matris preiudicet pupillo,vel filio quo ad onus probationis,eſt verū factū matris nō obſeruātis ea,quæ dicunt̄ in illo titulo de ven.inſpi. nō autē factū matris ſuccūbentis in cauſa,vt hic.& hoc puto verū. Vel aliter,factum matris non nocet filio in cauſa principali.l.j.C. de fal.aliās ſic.Sed non placet:quare tene primam ſolu. quam dedi tangitur etiā per Cy.C.e.l.j.in ij.q.Et faciūt prædicta ad q. quā diſputaui: an ſentētia lata contra filium pro maleficio ſufficiat, vt fiat executio contra patrem. Dic vt in diſputatione mea: & plenè ſcripſi in l.cùm filius.j.de verbo.obli.

a ☞ *Actio ciuilis & criminalis quando competit contra aliquem,an ſit neceſſe q̄ prius agatur criminaliter quàm ciuiliter.*
Adde circa hoc:& uide Alex.in conſi.clxxij.col.j.in.v.uolu.

LEX II.

Licet mulier. Donec viuit aliquis ex participibus criminis,nō poteſt agi ciuiliter de crimine contra tertiū.h.d.No.legem:† & ſic habes q̄ non eſt in poteſtate mea, velim agere ciuiliter.contra.C.quando ciui.actio cri.præiu.l.j.Sol. Dicit Iaco. de Are.& bene,& multum not. ſi contra criminoſum ego volo agere,poſſum eligere an velim agere ciuiliter,vel criminaliter:vt l.j.C.quando ciui.ac.cri.præiudi.ita dicit ipſe.Adde niſi in caſu homicidij:quia per ciuilem actionē in vna[l] cauſa non debet prę iudicari Corneliæ de ſica.criminaliter vt l.prætor edixit.§.j.j.de iniur.ſecundū lect.Iac. de Are. Si verò volo agere criminaliter contra tertium,non poſſum agere ciuiliter cōtra tertium: vt hic & l.j.C.vbi cauſæ fiſcales.& refert Cy.latius in l.vlti.C. de fide inſtru.

LEX III.

Arbonianum. In ſecūdū tabu.i.in bonorū poſſeſsione ſecūdū tab.dicit̄ hic q̄ poſthumo inſtituto licet habeat ſecundum tab. pōt etiā habere locū hoc edictum.Sed quid ſi iam natus eſt inſtitutus? Dicit glo.idē,ſi hæc duo negentur. Sed glo.j. proxi.§.facit differētiā inter poſthumū, & iā natū.& idē videt̄ facere tex.ē.e.l.j.§.Pōponius.quid dicemus? Dico q̄ idē in poſthumo:quia nego eū eſſe inſtitutū & nego iſtū eſſe illū,quē teſtator inſtituit vt filiū;nō obſtante.§.Pomponius. quia ibi denotat facti accidentiā:quia rarò contingit illa contentio q̄ teſtator errauit in corpore.ſed ſi hoc cōtingeret,verū diceret noſtra gl.dicitur hic,in fideicōmiſſo & legato habet locum Carbonianum qualiter intelligatur? Dicit gloſ. duobus modis.Tene primam, quæ eſt vera.

Quamuis. Opp. dicitur hic q̄ ſcripto hæredi non datur Carboniana:contra.ē. proxi. Dicit glo. hic in iam nato:ibi in poſthumo.vel etiā in iam nato eſſet idem, quando eſſet contētio de ſtatu perſonæ,vt ibi dixi. & hic debet intelligi quādo de ſtatu perſonæ nō eſt contentio; & ideo quia habet poſſeſsionem ordinariā,nō recurritur ad iſtam: vt l.quāquis.C.de edi.diui adri.tol.& l.j.& l.ij.quorū bonorum. Item op. j.eo.l.de bonis.§.ita demū.Solue vt ibi. Quæro quando mouet̄ quæſtio ſtatus tantū an differat̄ quæſtio bonorum.Reſpō. non; quia quando mouetur quæſtio ſtatus tantū, non bonorum, ad quid differtur,cum non ſint inuicem præiudiciales?

c **Puberi.** 'No.quod decretum ſurreptitium non valet: vt l. cum vero.§.ſubuentum.j.de fideicommiſ.liber. & l.magis puto.§.penul.ē.de re.eorum.

1 ☞ *Exceptio,dolo facis,petere quod reſtituturus es,habet locum in poſſeſſorijs adipiſcendæ,in alijs poſſeſſorijs non.*
2 *Procurator præſumitur ille,penes quem ſunt inſtrumenta cauſæ.*
3 *Semiplena probatio quando ſufficiat in cauſis ſummarijs.*

Cauſæ. Hic incipit exponere illa verba,cauſa cognita,quæ bis in edicto poſita fuerunt. Oppo. dicitur hic quod debet cognoſci ſummatim.contra.C.eo.l.ij.Solu. Illa ſecū dum iſtā debet intelligi q̄ cognoſcetur ſummatim. Itē dicit̄ hic q̄ ſummatim cognoſcunt̄.cōtra:in l.iudices.C.de iud.Solu.Speciale eſt hic,vt plenè no.in l.iij.§.ibidē.ē.ad exhi. Itē opp.dicit̄ hic q̄ pōt opponi puero petēti Carbonianā.tu non es filius.Contra† in poſſeſſorijs nō habet locū regula,dolo facis,quia petis: vt l.ſi quis ad ſe fundū.C.ad l.Iul.de vi.& plenè no.in l.j.§.j.j.de vi & vi arma.Sol.In poſſeſſorijs recuperandæ non habet locū regula illa:ſed in poſſeſſorijs adipiſcendæ habet locum,de quo plenè in l.dolo.j.de do.exce.& plenè dixi in l.ſi ſocer.§.Lucius.ē. ſolu. mat. Itē dicitur hic q̄ cū eſt dubiū de mandato,admittit̄ cautio de rato.quæro qualiter intelligit̄[d] dubiū demandato. Dicunt quidam,q̄n ille,† qui dicit ſe procuratorem,habet aliqd modicum, ſaltē q̄ faciat pro eo.q̄d mihi multū placet.& gl. eſt iuris Canonici quæ dicit q̄ ſi apud aliquē reperiunt inſtra cauſæ:eſt p̄ſumptio q̄ ſit procurator:vt no.in c.j.de procu.& dixi in l.vulgò.ē.de admi.tu.& de hoc no.per doc.C.de procu.l.j.& l.non ſolū.§.qui alieno.ē.de pcu. Item no.hic† q̄ in cauſis ſummarijs ſufficit iſta probatio ſemiplena[e] ita q̄ inducat præſumptionē: & hoc intellige in cauſis ſummarijs,in quibus præiudiciū modicum paratur: tunc enim ſufficit ſummaria cognitio,quæ præſumptionē implicat.Si enim paratur magnū præiudicium:tunc requiritur plena cognitio:ſed dicitur ſummaria: quia danē breuiores dilationes. & ſic non ad probationem dicitur ſummaria ſed quia danē dilationes breuiores.Ita no.Dy.in l.j.§.fi.j.de præto. ſtipu. & ita debet intelligi c.illud ſæpe contingit dever.ſig.in Cle.Facit ad prę dicta j.proxi.§.& quod dicetur ibi.

1 ☞ *Practica huius materiæ qualiter fiat:& pro libello.nu. 3.*
2 *Mater in cauſa ſtatus & ad ſtatum pertinentibus pro pupillo teſtificatur.*
3 *Tutor quando pro pupillo teſtificetur.*
4 *Teſtes examinari & publicari ad æternam rei memoriam quando quis facere poſſit:*
5 *Infamis de facto non repellitur à teſtimonio,ſed minus ei creditur.*
6 *Teſtis conditio quo ad teſtificandum quo tempore attendatur.*
7 *Teſtis qui tempore teſtamenti erat bonæ conditionis,ſed tēpore redditi teſtimonij erat infamis,ut probet,quod tempus attendatur remiſſiuè.*
8 *Teſti deponenti de facto longinquo non ita creditur,ſicut de propinquo.*
9 *Teſtes ad æternam rei memoriam examinari poſſunt ſuper cognitio quod de facili poteſt tradi obliuioni.*
10 *Iudex qualiter pronunciabit ſuper iſto edicto quando Carboniana poſſeßio & quod quæſtio ſtatus differatur,ſimul & ſemel petuntur.*

Duæ autem cauſæ. No.tex.ibi:finge eſſe teſtes &c. Primò quæro practicam† huius materiæ.Reſpon.ad hoc vt beneficium huius edicti competat, oportet q̄ priùs controuerſia ſtatus fiat:vt j.e.l.ſ.fi.Practica ergo erit iſta,ſi poſſidet pupillus:tunc ſi alius agit contra eum dicens eum non eſſe filium:& ipſum eſſe proximiorem conſanguineū: tunc pupillus excipiendo peteret ſe tuendum in poſſeſsione, & quæſtionem differri:vt j.ea.l.§.miſſum.& l.j.C.eo.tit. ſecundum vnam lect.Si verò non poſſidet:tunc primò ipſe debet petere agendo petitorio,vel poſſeſſorio,ſecundum ea quæ dicā in §.miſſum.Et ſi aduerſarius dicet eum non eſſe filiū, omiſſo primo iudicio dabit de nouo libellum,& petet Carbonianam & quæſtionem ſtatus differri in tempus pubertatis,et erit forma libelli iſta: Cum ego ſim filius talis,et mihi inferatur queſtio ſtatus & bonorum:peto me poni in poſſeſsionem ex Carboniano edic.& quæſtionem ſtatus differri in tempus pubertatis.ita format Roma. Vel,vt puto,erit melius, vt non petatur præcisè vt quæſtio ſtatus differatur in tempus pubertatis,ſed quod prætor cognoſcat & pronunciet differendam vel non,prout vtilius eſſe pupillo iudici videbitur:hoc autem probatur per ea quæ j. dicam. Opp. dicitur hic q̄ duæ ſunt cauſæ cognitionis:vna ſummaria:alia plenaria contra,imò prima videtur plenaria:vt lege.vbicunque.§.j. de ven.in poſſeſ. mit. Solu.Ibi eſt plenaria,non ideo quia ſit im-

miſsio,ſed ideo q̄ venit examinandū,an q̄o ſtatus ſit differēda, vel non, in tp̄s pubertatis . vñ hic tex.illū declarat. † Quæro quō mater admittit̄ ad teſtificādū pro pupillo. cōtra l.parentes. C.de teſti,Solu.Speciale eſt in cā ſtatus , & in cauſis pertinentibus ad cām ſtatus : vt l.ſi arbiter.§.fi.al's eſt in l. Imperator.ē.de proba. Itē dicit̄ hic q̄ tutores &c.Contra in l.fi.ē. de teſti.vbi tutores q̄ agunt cām,non p̄t eſſe teſtes in eadē cā.Sol. Poſſumus dicere q̄ loquit̄ de aliꝭ tutoribus,q̄ q̄ agant cām ſtatus.Vel dic ſpeciale eſt in cā ſtatus & i cauſis ptinētibus ad cām ſtatus. Sed prima opi.plus placet. Itē quæro quō iudex debet hic iueſtigare à tutoribus,& à matre:nōne hoc eſt cōtra pupillū.Si em̄ formatꝭ libellus,vt dicit Roſ.q̄ petat quæſtio ſtatus differri, quō admitteret cōtra pupillorū eorū teſtimoniū.cōtra l.lege Iul.ē. de teſti.? Dic q̄ fortè petet aduerſarius quæſtionem differri in tp̄s puber tatis,non tutor,vel mater.Hoc non pōt eſſe verū:quia q̄ cauſam ſtatus infert,non poteſt petere,vt differatur:ſed ille,cui infertur: vt j.ea.l.§.diuus.quid dicemus? Rñ. † putarem libellū non eſſe formandum vt tutor petat in libello præcis è cauſam ſtatus differri:ſed petat cognoſci,an debeat differri cauſa ſtatus, & petat pronunciari quod eſt vtilius pupillo,vt ē.dixi.Pro hoc facit tex. in fi.ver.diuus.ibi:tutores eorum iudicio experiri volunt , & ſic non petunt̄ dari dilationem,ſed de hoc cognoſci.Vel ſi vis dicere quod petat differri præcis è:dic q̄ iudex nō debebat dare, niſi inquiſitione facta,prout hoc §.dicitur.Nō obſtat text. qui dicit, tutores experiri volunt : quia ibi loquitur de aliꝭ tutoribus: hic de his,qui cauſam agunt.Sed præcedēs opi.proximè dicta plus placet.In tex.ibi:inſinuare,&c.Et ſic non perirent probationes: vt in auc. de teſtibus.§. & hoc verò quia multoties. poſita C.de teſtibus.auc.ſed & ſi quis.Dicit gl.q̄ iſtæ ratiōes poſitæ in tex tu. non ſint hodie ſufficientes. Vídete.ſi pupillus † poſsidet: iſta gl.dicit veritatem:quia reo ad probādas ſuas rationes datur beneficium vt poſsit producere , & petere examinari , & publicari ad æternam rei memoriam:vt præallegatis iurib.& hac glo. & l.vlt. C.de vſu. pup. Si verò petit, & non poſsidet , & ſic ſuſtinet partem actoris: tunc non habet beneficium , vt poſſet petere examinari , & publicari , ſed pōt petere examinari tantum, non publicari, cū timet de morte teſtiū, vel eorum abſentia diuturna:vt in c.quoniā frequenter.extra , vt lit. non cōte.& hoc ſi pōt incontinenti agere. Secus ſi non pōt agere incontinenti , vt quia habet ius agendi conditionale: tunc poteſt petere examinari & publicari ad æternam rei memoriam:vt l.in lege Aquilia ſi deletum.& ibi plenè ſolet dici.ē.ad l.Aquil. Vlterius quæro, quomodo poteſt dici q̄ propter tēporis interuallū non habeant eandem fidem.Dicit gl.q̄ contingit duobus modis.Vno modo: quia efficiuntur infames de iure vel de facto,& ſic non habetur tanta fides:quia inſpicitur tempus reddíti teſtimonij:vt l.iij.ē.de teſti. Circa hāc quæſtionē† quæro vtrū infamis de [a] facto repellatur à ferendo teſtimonio.& videtur tex. q̄ ſic,in l.Caſsius. ē.de ſena. ſed gl.hic nō dicit q̄ repellat̄ , ſed minor fides adhibetur:& verū dicit iſta gl.quia minus creditur : & tunc in ſubſidiū creditur ei: & tunc cū tormētis:vt in auc.de teſti.§.ſi verò ignoti. & ē. de teſti. l. ſeruí.&l.ob carmen. §. pe. Non obſtat l. Caſsius . quia infames de facto repelluntur à dignitate : non à teſtimonio.Sed quæro quo † tēpore debet inſpici fides , & conditio teſtis,an tēpore quo negotiū geritꝭ,vel tēpore quo redditur teſtimonium? Dic q̄ tēpore quo teſtimoniū reddit̄, vt hic,in text.& gl.In cōtrariū videtur tex.ē.de teſta.l.ad teſtiū. §.j.& l.j.C.de teſta.& ibi no.gl.volens ſoluere iſtud contrariū,in legibus contrarijs videt dicere q̄ intelligat̄ de teſtibus, qui in iudicio non habent neceſſe aſsiſtere:quia ſunt adſcripti in inſtrumento publico:vel aliàs non eſt neceſſe quod de nouo deponant. Ita not. in l.j.C.de teſti.licet hoc ſit ſatis probabile : tamen dic, Quandoq̄ teſtis mutat conditionem ſui culpa,vt quia propter delictum efficitur infamis:& tunc habet locū hæc gl.q̄ inſpicit tempus reddíti teſtimonij.Quandoq̄ mutat cōditionem abſq̄ ſui culpa,vt quia credebat ſe liberū tēpore teſtamenti , poſtea detegitur ſeruus:& tunc inſpicitur cōditio teſtis,tēpore quo negotiū geritur. Ita loquitur l.j. C. de teſti.Ita tenet Azo in ſumma de teſta.ior. circa fi.quod tene menti. Sed † ſi teſtis tempore teſtamenti erat bonæ conditionis , & tēpore redditi teſtimonij erat infamis : q̄ tempus inſpicit? Dixi in l.damni.§.Sabini.j.de dā. infect. Secundā† ſol.dat gl.q̄ pōt hic contingere , ſcilicet q̄ teſti non ad-

a ¶ Quæro vtrum. Vtrum ſi famis repellatur à teſtimonio, vide Bal.in c.j.an remo.deb.teſtes qui pares eſſe deſierunt. & Bar.in l.cunctos pōpulos.C. de ſum.trī. Adde tamen q̄ ſemper facit ſaltem indicium:vt no.Bar.in l. maritus.j. de quæſti. & vide no.in c. præterea . de teſtib. ſog. & quod ibi p. Imol. ibi aliàs non eſt neceſſe q̄d de nouo deponant adde Bal. in c.j. an remo. deb. te. qui pares eſſe deſie.& q̄ not.Bar.in l.j.§. ſi teruus. de quæſtio. & omnino Bald. poſt Barto.& alios in l.j. de teſti.

hibeat tanta fides propter tēporis prolixita tem:quia ita non creditur teſti de facto longinquo,ſicut propinquo.Pro iſta opi. facit in auc.hæc conſt.innouat cōſt.colla.viij.Facit quod no.in l. cēſus.j.de proba.& hoc vr̄ tenere Spe.in ti. depoſiti.§.vj.ver.ſed nunquid.quod intelligitur vt no. per gl.de ver. ſigni.l.notionē.§.inſtrumentorum.Et † prædicta faciunt quod quando eſt negotiū, qd̄ de facili poteſt tradi obliuioni , iuſta cauſa eſt q̄ teſtes examinentur ad æternam rei memoriam,ne obliuiſcantur.hoc tangit gl. bene in c. quoniā frequenter.extra vt lit. nō conteſt. Quæro † qualiter pronunciabit iudex ſuper iſto edicto,cum ſimul & ſemel petatur Carboniana poſſeſsio,& vt quæſtio differatur in tēpus pubertatis, vel differenda congnoſcatur:& vna eſt ſummaria , & alia plenaria : quomodo vna ſententia determinent̄? Rñ.Illud quod hic dicitur de ſummaria cognitione,debet intelligi quantum ad informationē iudicis per præſumptionē ſolā:in alia dicit̄ cognitio plenaria quātum ad informationē iudicis per veritatē.Sed vtraq̄ vno reſpectu pōt dici ſummaria:quia in vtraq̄ breues dabunt̄ dilationes: & ideo vtraq̄ dicitur ſummaria,vt dicit̄ in c.ſæpe.extra, de ver. ſigni.in Cle.& ideo ambo iſta capitula poterūt vna ſententia determinari:vel ſuper vna pronunciabitur , & ſuper alia : quæ requirit plenam cognitionē reſeruabitur: vt l.ille à quo.§. ſi de teſtamento.ē.ad Treb. cùm ſint diuerſa capitula: ergo ſuper vna poteſt pronunciari,ſuper alia reſeruari,vt l.etiam.§.j.ē.de mino. quod dici conſueuit C.ſi aduer.rem iudi.l.ij.tene menti iſta.

1 ☞ *Accuſata de adulterio,& abſoluta non poteſt ab eodem ſeu ab alio ſuper eodem accuſari:ab alio,& de alio ſic.*

Si mater. Oppo. quod mater abſoluta proſit partui : vt l. denunciaſſe.§.quæritur.j.de adult. Glo. non ſoluit. Sed dic,illud eſt verum , quando de eodem facto ageretur contra filium,de quo mater eſt abſoluta : hic verò de alio facto agitur contra filium. Vel aliter : quod ibi dicitur, eſt ſpeciale in adulterio propter ſequens matrimonium , cui leges multùm faueunt:aliàs ſecus.Hanc opi.tenent doc. & Cy.refert C.ad l. Cor de fal.l.j.in ſecunda quæſtione. Quærit gl.† vtrū mater, quæ ſemel obtinuit,poſsit iterū accuſari de adulterio. Dicit gl. q̄ ſic: non tamē de facili:vt l.ſi cui.§.iſſdem.j.de accu. Quod intellige de eodem crimine,& ab eodē:vel de alio, & ab eo,qui in primo fuit calumniatus:aliàs nihil repugnat quod non poſſet accuſari.

Si is,qui. Opp.dicitur hic ſecundum diuerſas literas: vna enim negat:alia non negat.Sol.vtraq̄ ſuſtinetur, netur.vna non negat:& iſta eſt plana. Alia enim negat: & tunc dic,negat eū,ſcilicet ſolū: ſed non negat eum , ſcilicet filiū cum alio. Itē hic innuit q̄ nō habet locū Carbonianū. niſi q̄n eſt contentio de bonis paternis.cōtra.j.e.l.de bonis.in prin.Dic vt in gl.

Ibidem. Opp.q̄ per iſtud quale præiudicium quod pupillo poſſet fieri in cauſa iſtius perſona alterius non debeat differri quæſtio, vt ē.eo.l.j.§. fi.& j.e.l.Titia. Solue quod iſte conſors erat minor xxv . annis. vnde de facili poſſet lædi, ſed in contrarijs erat maior illi, qui habet cauſam prę iudicialem ad iſtam.Ita no.j.e.l.ſi impubes.§.ſi mater.& dixi ē.e.l.j.§.fi.

Parui refert. Opp.j.ea.l.§. miſſum.Sol.Dicit glo.hæc debet intelligi ſecūdū illā,quando pupillus agit poſſeſſorio,non petitorio.Tu dic q̄ hoc poteſt intelligi etiam quando agit petitorio,vt ibi dicam incontinenti.

1 ☞ *Dictio & ,quod ſit implicatiua.*

Si duo. Glo.ponit hic caſum. Ad petitionem impuberis in ferentis controuerſiam ſtatus,non debet in tempus pubertatis differri:ſed ad petitionē impuberis patientis.h.d.No. tex.ibi:nec em̄ patitur.Not.† de ſignificatione huius copulæ &, quæ implicat.Nā ſi dico,& me videor ip̄licare , q̄ nō eſt ſolū te.

Si quis liber. Gl.ponit caſum no.hic, quod ſiue principaliter , ſiue incidenter veniat examinanda quæſtio ſtatus debet differri in tempus pubertatis , non ſolùm quæſtio ſtatus,ſed ea etiam , in quam incidit , ſi ſine hoc incidenti quæſtio ſtatus non poteſt teminari. Oppo.j.ea.l.§. miſſum.

2 ¶Possum petere. Si posſideo possum tñ petere posſeſsionem cõfirmari. adde bar. in l.de pupillo.§. qui opus.per gloſ. ibi de ope.no.nouinun. & plenè per Modr.in §. quadrupli. Inſtit. de actio.& Bar.& Bal. in d.l.j.C.eo. & vide Bart. in l.nõ tantũ.§. ſi ſub ea.j. de contra tab.& Bald.in l.j.C. eo. qui ſe limitat in l.j.C.de edicto, diui Adri.tollen. 1

missum.Sol.dicit gl.hic pupillus conuenie batur:ibi agebat tantũ. Vel aliter,vt dicam in §.missum. Item contra.C.de ord. iud.l.j. Solue vt ibi.& dicam ſtatim in §. missum.

1 ☞*Miſsio in poſſeſsionem ex Carboniano qualis ſit:& an fiat in nominibus debitorum.*

Exceptio de iure tertij opponitur,quando eſt in totum ex cluſiua iuris agentis.

Cùm extaret. Et ſi propter debita particularia q̃ſtio ſtatus infertur impuberi:differẽ in tempus pubertatis.h.d.Not. quod dixi in caſu. Quæro†quid operabitur hoc Carbonianũ edictum. Dicit gloſſa vt fiat miſsò,ſed quaſi miſsio poteſt fieri:põt ne fieri in nomina debitorũ? Nos poſſumus reſpõdere,prout reſpõdet gl.in l.à diuo.§.ſi ſuper rebus. j.de re iudi.& l.j.C.de præto.pig.Sed melius eſt dicere q̃ hic habet locũ.Carbonianũ edictũ hoc modo:q̃ huic pupillo ſatisdãti ſoluatur prout dicã plenè j.eo.l.pe.Item habet locum quo ad

2 aliud,vt quæſtio ſtatus differatur. Item no.†q̃ hic poteſt opponi de,iure tertij:& hoc ideo:quia ius tertij eſt totaliter excluſiuũ iuris agentis.quod dic vt dixi plenè j.de except. rei iudic.l.ij. & Cy.dicit in l.cùm ſeruum.C.de ſer.fugi.

1 ☞*Poſſidens poteſt petere ſibi poſſeſſionem confirmari, & in ea tueri.*
2 *Poſſeſſorio agens petit ſe mitti in poſſeſſionem,& poſitus in ea ſe tueri.*
3 *Pupillus ſiue agat, ſiue conueniatur,quando habeat Carbonianum.*
4 *Qualiter cognoſcatur,an quis agat ut bonorũ poſſeſſor Carbonianã an directã intẽtet. Carboniana an differatur,ſi mouetur controuerſia de ſtatu defuncti,non ipſius filij., Poſſeſſor non conſtituitur quis ex ſolo iuſſu de mittendo.*
5 *Actione in factum ex hoc edicto agit quis,ut conſtituatur poſſeſſor.*
6 *In iſta actione in factum ueniunt corporalia,& incorporalia quandoq̃.*

Miſsum. Hic eſt optimus §. & breuiter h.d. Miſsum in poſſeſsionem ex hoc edicto prætor tuetur: non tamẽ miſsus ex Carboniano poſſeſſor poteſt hæreditatẽ vel res ſingulas vendicare,niſi velit de filiatione plenè docere.h.d.Hic innuit q̃ miſsus in poſſeſsionem ex Carboniano non poſsidet, niſi interponatur ſecundũ decretũ, ex quo poſſeſſor efficiatur. Contra.ſ.eo.l.j.in princi.& j.eo.l.pe.& ſ.de inoffi.teſta.l. qui de inofficioſo.Dicit gl.hic debet intelligi poſſeſſorem conſtituere hoc eſt,miſsum in poſſeſsionẽ tueri:nõ q̃ de nouo det poſſeſsio

1 nem:& eſt ſatis bona.& tene menti.Ex qua † habes q̃ ſicut peto me mitti in poſſeſsionem,ſi non poſsideo:ita ſi poſsideo, poſ

a ſum petere [a] mihi poſſeſsionem cõfirmari,& in ea tueri.Et pro hoc eſt caſus ſecundum veram lec.C.eo.l.j. & ibi Cy. Odof.Et pro hoc quod habuiſtis ſ.de contra tab.l.iij.§.ſi ſub ea.& j. tit.j. l.ij.§.ſub conditione.Et pro hoc ſ.quod me.cau.l.fi.§.fi. Item te ne menti ad aliud,q̃ qui agit poſſeſſorio,petit ſe mitti in poſſeſſionem:& poſitus in ea petit ſe tueri,vt hac gl.& j. ne vis fiat ei. l.j.§.ſi quis miſſus.& ſic habetis vnam lectu.Contra hanc lectu. oppo.quia non eſt verum q̃ ex primo decreto efficiatur poſſeſſor,niſi interponatur ſecundum:vt l.ſi finita.§.Iulianus.j.de dãinfec.& l.iij.in fi.de acquiren.poſſ.Sol.Ibi quando poſſeſsio datur alicui propter aduerſarij contumaciam : & ideo expectatur primũ,& ſecundũ decretũ antequã poſſeſſor efficiatur : ſed hic non datur poſſeſsio propter cõtumaciã aduerſarij, ſed propter fauorẽ petẽtis:& ideo nõ expectatur primũ & ſecundum. Item op.de eo quod dicit de ventre in poſſeſsionẽ miſſo,qui non poſſidet:vt l.j.ff.qui ex cau.in poſſ.ea.Sol.aliud in filio,qui mittitur ex Carboniano:aliud in ventre.Et eſt ratio:quia tex.in Carboniano edicto dicit,datur poſſeſsio:vt ſ.eo.l.j.ſed text.in materia de ventre in poſſeſsionem mittendo dicit,mittitur in poſſeſsionem:quæ verba ſignant ſolum detentionẽ.Et põt eſſe alia ratio quia poſſeſsio,quæ datur ventri eſt minori tẽpore duratura. Itẽ quia datur propter partum non ipſi partui : ideo non tantùm ei fauetur.Sed prima non mihi placet,licet ſit perſuaſiua. Itẽ procedo,dicitur hic in ſecundo reſponſo miſſum in poſſeſsionẽ ex Carboniano , nititur prætor in poſſeſsione tueri,&c. Oppo.q̃ ſiue conueniat,ſiue petatur,habeat locũ Carbonianũ:vt ſ. ea.l. §.parui.Glo.dicit,dic vt ibi,dicit q̃ agebat poſſeſſorio, non petitorio.Hæc ſolu.non placet:quia text. ibi dicit ſimpliciter,ſiue agatur ſiue conueniatur,nec dicit quomodo.& idem ſ.eo.l.j.in

2 princip.Vnde mihi † videtur dicendum ſic. Quandoq̃ pupillus agit antequã ſibi ſit mota q̃ſtio ſtatus , & anteq̃ ſit petita Carboniana poſſeſsio, & in iſto iudicio opponitur ſibi quæſtio ſtatus: tunc pupillus omiſſa prima actione poteſt petere Carbonianam bonorũ poſſeſsio ex hoc edicto , & non refert ſiue agebat ſiue conueniebatur:& ſiue agebat petitorio,ſiue poſſeſſorio, vt legibus contrarijs.Quãdoque poſt petitã & habitã poſſeſsionẽ totaliter agit:& ſic poſt motam quæſtionẽ pupillus vult agere:tunc habet locũ diſtinctio huius.§. Item opp.j.eo.l.pe.vbi etiam miſſus videt q̃ poſsit agere.Dicit gl.ſol.vt ibi.Breuiter veritas eſt iſta:hic pupillus agebat contra principalem aduerſariũ, qui ſe dicebat hæredẽ: & ideo adhibetur diſtinctio quæ dicitur hic.ſed in lege cõtraria agebat contra alios debitores hæreditarios:ideo diſtinguitur vt ibi dicit.Hæc ſolu.tangitur ibi: & l.j.C. de iud.& ibi doc.tangũt. Itẽ op.dicitur hic q̃ põt opponi iſta exceptio,ne præiudiciũ fiat petitioni hæreditatis mouẽdæ.Contra.C.de petit.hæré.l.fi.Dicũt quidã hanc per illã corrigi.non eſt vera.Sed dic qđ lex contraria loquitur in hærede,ſeu poſſeſſore conuento:hic loquitur in agente.& eſt bona ſol.quam tenet gl. in l.ſi bonæ fidei.ſ.de petit.hære.vel aliter,ibi loquit quando erat

3 contẽtio inter eum qui ſe hæredẽ dicebat,& alios legatarios,vel creditores,ſed hic erat cõtentio inter eos, qui ſe hæredes adinuicem dicebãt,& eſt bona , & probatur in l. non diſtinguemus.§. ſi quis.ſ.de arbi.dixi plene j.de excep.l. ſi poſt litẽ. Item opp. C.de ord.iu.l.j.Solue vt ibi. Quæro†quæ eſt differentia vtrũ agat vt bonorũ poſſeſſor Carboni.an intentet directas actiones, quomodo cognoſcam.Dicit gloſſ.quando aget vt bono. poſſeſ. Carbo.aget iſto modo:quia ſicut in alijs bo.poſ.decreta.ante bo. poſſ.ei competit bonorum poſſeſſoria hæreditatis petitio : vt l. j. & ij.de poſ.hære.pet.& habuiſtis de bono.poſſeſsio.l.iij.§. bonorum.ita impubes decreta bono.poſ.Carbo. volebat agere vt hæres,& hoc probat ſolum:quia erat de mente Cãrbo. poſſ.& credebat q̃ illa cognitio ſummaria quæ ĩducebat præſumptionem ſufficiẽtem ad Carb.poſ.ſ.ea.l.ſ.cauſæ.ſufficeret in hac bonorũ poſſeſſoria hære.pet.qđ non poteſt, vt hic.Sed ſi vult agere directa,vt diſcutiatur vtrum ſit inter liberos vel non,hoc põt. & ita

4 habetis intellectum huius.§. Quæro†quid ſi innouetur controuerſia de ipſius defuncti ſtatu,non ipſius filij,an debet differri per Carbonia. Videtur q̃ ſic.ſ.eo.l.j.§.ſed & ſi ipſe.In contrarium videtur C.de pet.her.l.liber.Sol.Ibi propter q̃ſtionẽ ſtatus defuncti vertitur in dubiũ ſtatus filij:vt quia defunctus dicatur ſeruus,& ſic filius non poteſt eſſe liber:& tunc differtur:vt ſ. eo.l.j.§.ſed & ſi ipſe.Sed ſi propter quæſtionem ſtatus ipſius filij:vt quia fuit inſtitutus hæres ab extraneo , & tunc non differtur:vt l.liberti. Alij legunt hunc §.alio modo,dicẽtes q̃ in princ. fuit miſſus in poſſeſsionem ſolo verbo,quem prætor ſtudet conſtituere poſſeſſorem re ipſa : ita dicunt ipſi vt ceſſent contraria prædicta.Et poteſt eſſe in ſe ſatis bona vt exponamus miſſum, id eſt mitti iuſſum:quia ex ſolo iuſſu non conſtituitur quis poſſeſſor:vt l.non eſt.de pig.ac.& l.cùm hæredes.de acqui.poſ.Sed

5 tunc quæro†qua actione petatur quod quis cõſtituatur poſſeſſor.Dicit gl.actione in factũ q̃ deſcẽdit ex quolibet edicto prætoris:vt l.pe.§.cùm prætor.j.ne vis fiat ei . Iſtud videtur mirum cùm bono.poſſeſ.petatur officio iudicis : vt l.iij. §. ſi cauſa.ſ.de po.poſ.Dicunt quidã q̃ iſta quæſtio glo.referatur ſolùm ad caſum.ſ.proxi.quãdo quis ſolũ eſt mitti iuſſus:tunc petitur actione in factum,vt iſte iuſſus executioni mandetur . Sed licet hoc poſſet fieri:tamen tutius eſt qđ fiat miſsio manu militari: vt l.ſi quis miſſus.j.ne vis fi.ei. Quare dic quod iſta quæſtio referatur ad totum,§.& totum ti.& bene dicit q̃ cogatur actione in factũ. Non obſtat quod no.in l.iiij.§.ſi cauſa.quia in bono. poſſeſ.quæ tribuunt ius, per quas nullum aduerſario fit præiudicium : nec requiritur quod citatio fiat.vt ibi dixi.ſed hic loquitur in poſſeſſione quæ eſt facti,& habet certum aduerſarium ,& requiritur cognitio:prout dixi.ſ.ea.l.ſ.cauſæ.& § , duæ. & ideo actione in

6 factum non iudicis officio explicatur. Quæro † quando hæc actio in factum intentatur,quid veniat in ea. Dicit gl.quod corporalia tantum.allega.l.iij.j, quorum bo. vel melius etiam incorporalia veniunt quandoq̃,ſi agitur contra aliquem debitorem: vt habuiſtis ſ. proxi. §. & ſic iſta poſſeſsio habet aliquid vltra quàm interdictum,quorum bonorum.

Hæc autem. Et per hoc oportebit petere filium bonorum poſſeſsionem ordinariam , contra j.eo.l.ſi impubes.§.fi.Hęc gl.ſoluit,cogebatur,ſi vellet intentare actionem aliàs ſecus.& ideo dicit gl.oportebit,in futurũ,ſivellet intentare actionem.ſed nunc Carbo.non oportet.& idem no.C. eo.l.j.in fi.vl.gl.& eſt ſatis bona,vt dicam j.eo.l.ſi impubes.in fi. & tangam j.l.pro.Vel dic quod iſte tex.vult dicere.q̃ ſi pupillus non poſsidet hæreditatem paternam,ad hoc vt perueniat ad bonorum poſſeſ.Carbonianam, habet primò intentare bonorũ poſſeſsionem ordinariam , vt ſic aduerſarij moueant quæſtionem ſtatus,vt ſic mota quæſtione ſtatus perueniat ad bonorum poſſeſsio.Carbonianam,ad quam non poteſt peruenirí, niſi primò moueatur quæſtio ſtatus:vt ſ.proxi.§.dixi.ſ.ea.l.§. ſi duo. & ita poteſt intelligi hic.

Deoquè. Dicitur hic ex prima parte edicti: quæro,quæ eſt prima pars edicti.Dicũt qdã contra ta.quæ præcedit ſcđm ta.Non eſt verũ,quare dic, primam partẽ edicti vocat bo.poſ.ordinariam:ſequentem vocat Carbonianam,quæ eſt extraordinaria.Opp.ſ.eo.l.iij.§. miſſum. vbi actionem non poteſt intentare.Dicit gl.etiã intentabit actionem in factũ,& ſic aget poſſeſſorio tm̃.Vel dic,vtetur omnibus actionibus quãdo erit pubes,& liquebit eum hæredem eſſe. Tu dic q̃ miſſus ex Carboniana actione,contra principalem aduerſarium non poteſt intentare,niſi ſcđm diſtinctionem quã vidiſtis in.§.miſſum.ſed contra alios debitores poteſt intentare ſecũdum diſtinctionem,quam dicam j.eo.l.pe. Op.ſ. eo. l.iij.§.pe. vbi dicitur q̃ vt poſsit actionem intẽtare,oportet petere bo.poſ. ordinariam:ſed hic non poſſet petere ordinariam:quia eſt excluſus ab ea,vt hic dicitur:igitur actionem intentare nunc̃ poterit. Poſſumus dicere q̃ licet ſit excluſus à poſſeſsione ordinaria, tenebat ius adeundi de iure ciuili:ideo actionem intẽtabat: & hoc patet ex gl.quæ dicit q̃ liquebit eum hæredem:nõ dicit bo. poſ. Vel dicamus q̃ agnoſcet bo.poſ.omiſſam per reſtitutionẽ in integrum:vt l.j.C.ſi vt omiſ.hær.vel bo.poſ. Vel poſſum dicere q̃ in d.§.pe.debeamus legere aliter q̃ gl.ibi dicat: quaſi illa lect. ſit

a contra iſtũ tex.& legamus alio modo,vt ibi dixi[a].

Ed & ſi is. Hic incipit exponere tertium caput edicti de ſatisdatione.

1 ☞*Supplicium matris differtur propter partum.item in matre lactante puerum, donec nutrix reperiatur.*

An autem. Iſte §.facit in ar.†ad quæſtio.vos habetis in l.prægnantis.de pœnis.& ſ.de ſta.ho.l.Imperator.q̃ ſupplicium matris differtur propter partum. Quæro quid de matre lactante puerum, cùm alia nutrix non reperitur: certè eadem eſt ratio qđ donec non reperitur alia, ſupplicij differatur,per hunc tex.& ſic dicunt doc.maximè Oldra.

1 ☞*Quæ eſt ratio quod in bonis maternis non habet locum Carbo.*
2 *Et an quæſtio ſtatus differatur per hoc edictum.*

De bonis. Quæro † quæ eſt ratio q̃ in bonis maternis non habet loeum edictũ Carbonianum.Rñ.quia hoc edictum eſt introductũ ad ſimílitudinẽ edicti de cõtra ta.vt l.j.§.j.ſ.eo.ſed in teſtamentis fœminarũ cõtrata.nõ habet locũ:vt l.illud.§.ad teſtamenta.ſ.

2 de cõtra ta.ergo nec Carb.Itẽ dicit†q̃ differtur qõ ſtatus:ſed an differat per hoc edictũ? Dicit gl.q̃ non,ſed ex conſtitutione,vel interpretatione Iuriſconſultorum:vt hic,& ſ.e.l.iij. §. quãuis. Et ideo iſto caſu iſta dilatio poſſet ꝓdeſſe in bonis maternis , & haberet vim Carb.vt ſi poſsidet filius,& alius ageret contra eũ dicens,eum non filium:tunc q̃ſtio differtur,& interim remanet in poſſeſsione,ſicut in Carb.vt l.iij.§.amiſſum.ſ.eo. Itẽ quero dicitur hic,ſi ſit quæſtio ſimul de bonis paternis,& maternis, & fraternis,quæro vtrũ habeat locum miſsio ex hoc edicto.& vide tur q̃ ſic:arg.j.e.l.ſi impubes.§.ſi pupillus. Contrarium tenet gl. q̃ omiſsio non habet locum niſi in paternis.& ad legem contrariam,reſponde vt in glo.quod not.

Ita demum. In textu ibi:explicandum erit.hoc eſt verũ ex hoc edicto,ſed ex conſtitutione quæſtio differtur:vt ſ.proximè.& in l.iij.§.quãuis.ſ.eo.tit. vel hoc expediebat pupillo.

Qui pupillo. Nota tex. ibi: hæc enim poſſeſsio pro ſatisdatiõe cedit.habes hic q̃ miſsio in poſſeſsionem habet vim cautionis.Simile in l.ſi finita.§.elegãter & §.ſeq.j.de dam.infecto.

1 ☞*Quando ille,qui debet habere alimenta,debeat habere expenſas ſtudij.*

Non ſolùm. Not.tex. ibi: in ſtudia,&c.No.†q̃ ille, q̃ debet habere alimenta,debet habere etiã expenſas in ſtudio.ſimile ſ.vbi pu. edu. de l.qui filium. contrarium habuiſtis ſ. de ali. & ci.le.l.legatis. Ego reſpondi ibi aliud, cũ debẽtur ex diſpoſitione teſtatoris : aliud cùm ex diſpoſitione legis. Dices tu quod hic §.facit contra id quod dixi ſ.de colla. bo. l.j.§.nec caſtrenſe. Dixi q̃ pater non tenetur impẽdere in ſtudio filij.Sed reſpõdeo,tex.iſte hoc declarat q̃ hic loquitur in ſtudijs neceſſarijs,ſine quibus homo ſecundum conſuetudinem,& conditionem ſuæ perſonæ,viuere non poteſt,vt addiſcat grammaticam,& ſimilia:& tunc dicitur impenſa neceſſaria,vt hic.Sed ſecus in ſtudijs,in quibus homines dicuntur militare, & ſine quibus quis poteſt honeſtè viuere ſecundùm conditionẽ ſuæ perſonæ:quo caſu dic vt ibi dixi. a ¶Ibi dixi.Suppliciũ differunt ꝓpter partum & propter mulierem lactantẽ.& facit qđ habeẽ in l.ij.§. ſi non propter. ſi qs cau.& ibi doct.

Poſt pubertatem. Eſt hic bonus caſus, & ponit optimam practicam et habes hic q̃ de petitore ſit reus,ſi vult ſatisdare etiam poſt pubertatẽ. Sed quid ſi neuter vult ſatisdare? Dicit gl. reſpondeo,ex his quæ no. ſ.eo.l.ſed & ſi is.§.quoties.& §.cum autem.vbi dicitur q̃ poſſeſsio debebit dari cuidam curatori bonorum,& apud illum ſeque ſtrabitur.Ad quod facit l.poſtq̃.§.Imperator.vt leg.nomi.caue. ſed in poſſeſsione data curatori bonorum,quis ſuſtinebit partes actoris? Reſpond.ille,qui ab initio ſuſtinebat antequam daretur Carbo.bono.poſ.arg.l.ſi oleum.in prin.ſ.de dolo.& dixi in l. intereſſe.j.de acqui.poſ.

Impubes. Circa princi.dicitur, ſimile Carboniano.Dicit gloſ.quare dicit ſimile Carbonianor.& non reſpondet.Tu dic,Carbonianum edictum principaliter videtur inductum propter liberos legitimos,& naturales:& ideo cùm loquitur de filijs adoptiuis,non videtur q̃ propriè hoc edictũ habeat locum.Hoc nõ placet:quia cũ hoc edictum ſit inductũ ad ſimilitudinẽ bo. poſ.contra ta.vt ſ.eo.l.j.§.j.& illud in adoptiuis habet locũ:ergo & iſtud habebit locum.Sed quare hic dicit ſimiler.Rñ.quia hoc olim ponebatur cum quadã ſolennitate,quæ hodie ceſſat,& ſic habet locum Carbonianum,ad ſimilitudinem antiquæ ſolennitatis,cũ qua Carbonianũ proponebat,vt habuiſtis no.ſ.eo.l.ideoq̃.& ſ. de ven.inſpi.l.edictũ. Itẽ dicit hic,locus erit Carboniano edicto. cõtra:imò nõ habebit locũ Carbonianũ:quia cõſtat eũ filiũ:vt j. pxi.Sol.Intellige hic de Carboniano vtili,non de directo,vt ibi.

Cum verò. Quærit gl.quid eſt hoc qđ dicit, de iure teſtamenti.& non reſpondet. Sed dico q̃ in q̃rela inofficioſi teſtamẽti,nõ fit quæſtio an ſit filius,ſed an valeat teſtamentum vel non:& ſic an excludatur à bonis.eſt ergo quæſtio de bonis tantùm,& non de ſtatu:ideo non debet differri: & ita loquitur hic §.pone q̃ filius agens querela negat filius, quid erit fiendũ? Rñ.nõ poterit fieri miſsio in poſ.ex Carb.ſed ex conſtitutione,qua quæſtio ſtatus differt.& ſi iſte obtinebit in q̃rela, poſito q̃ ſit filius,habebit neceſſe petere hæreditatem ab inteſtato:& tunc ſi opponeẽ ſibi qõ ſtatus,habebit locum Carbo.ſic debet intelligi hic & l.q de inofficioſo.ſ.de inof.teſt.

Si mater. Contra.ſ.eo.l.j.in fi.Rñ.hic agebatur cõtra matrem tm̃:ibi verò contra matrem & filium,vt ibi dixi. Item opp.ſ.eo.l.iij.§.ibidẽ.Sol.Debetis ponere hic matrem eſſe maiorẽ xxv.annis.ſecus ſi ſit minor,vt in contrario:quia eſt veriſimilius maiorem diligẽtius cauſam defendere.cõ ſi eſſet minor.Item ſecus ſi mater eſſet grauida,vt dixi ibi plenè ſ. eo. l.j.in fi.& vide gl.quæ incipit,imò nunc̃ &c.& ipſam ſigna.

Quoties. Ad primũ dictum opp.qđ cõtradicat ſibiipſi: quia dicit,cũ interponit Carb.perinde eſt,acſi non eſſet cõtrouerſia ſtatus.Sed tũc cõtra:qa ſi nõ eſſet cõtrouerſia,nõ habet locũ Carb.Gl.ſoluit.Itẽ opp.q̃ ſufficiat q̃ vnus pro parte defendat vt l.ſi qs putãs.§.ſi dãni.ſ.cõi diui.dicit gl.hoc iõ: qa ꝑſona defuncti inſpicit,cũ qua eſt cõtrouerſia: vt l.apud Iulianũ.ex qui cau.in poſ.ea.ibi:quaſi cũ eo contractũ,&c. & l.j.§. fi.& l.ne in plures.de exercito.& l.ſi cũ vno.ſ.ſi ex noxa. cã aga. & l.ſi noxali.ſ.de pec.Hęc ſol.nihil ad ꝑpoſitũ:quia in actis diui duis ſufficit quẽlibet hæredẽ defendere pro parte ſua:vt l.iam tñ §.pe.j.iud.ſol.Ad hoc facit l.ij.§.fi.j.de præto. ſtipula. Item facit l.hæredes.§.an ea.fami.erciſ,ſed leges allegatæ in glo.loquuntur

a ¶Quæsitū. Declara vt p Bal. ī l. fi. ī vij. col. in ỹ. sed hic quæritur in bo. pos. quæ tribuit. C. vnde legi.

b ¶Nota hic casum. An ad hoc, vt testīm recōualescat de iure prætorio, requiratur approbatio filij, expresse Bal. in hoc tenet cōtrarium in l. fi. C. vnde legi. & in l. ij. de cōtra tab. & in l. j. C. de suis leg. videlicet q ius dicendi nullū nō tollat anno & oēs cōiter contra Bar. in d. l. filio præterito.

c ¶Cū sine. Limita vt per Bald. in l. j. C. eo.

a **Quæsitum.** Hic est no. §. & difficilis, & de ipso feci magnum festum. Ad primum casum op po. si non fuit filius; ergo non debuit dari Carbo. vt ff. eo. l. iij. §. causæ. Solu. Hic fuit modica præsumptio pro eo: ita q fuit data Carboniana licet in veritate nō fuit filius: sed tūc quomodo dabitur secundū tabu. cū interim habeat pro filio propter illā modicam præsumptionem, & habet p filio, ac si nulla controuersia fuerit: vt ff. ea. l. §. quoties. & quæstio status differt. Respon. secundū iura hodierna, secundū quæ sufficit sola agnitio, esset expeditum: quia in Carbo. non quæritur an sit filius: vt l. vlti. C. qui admit. ad bo. pos. secūdū tempora Digestorū est dicendū idem q qñ fuit data secūdum tabu. non fuit quæsitū an ille filius esset præteritus vel nō: quia non fuerat data in forma iudicij: vt l. iij. §. acquirere. & ibi no. de bo. pos. & sic habebit istū effectū: quia iste, qui habuit bo. pos. scđm tab. aget bo. pos. hære. pe. post tēpus pubertatis ex vigore illius bon. pos. habitæ intra tempus pupillaris ætatis. quā bo. pos. hodie constat habuisse effectū, cū cōstat illū pupillū in veritate filiū non fuisse. Venio ad secūdū casum, si filius non petit cōtra tab. tunc dat scđm tab. Contra hoc opp. si filius nō petit cōtra tab. ergo posset. Carboni. nō proderit: quia actionē intentare non poterit, nisi ordinariā bo. pos. agnoscat: vt l. iij. §. pe. & fi. s. eo. Sed cū impossibile sit q ordinariā agnoscat: quia exclusus ab ea: ergo &c. cū cōstet illū filiū, q est exclusus à cōtra tab. nō posse habere bo. pos. posito q quis eū filiū cōfiteat: ergo Carboniana nō debebit dari: vt j. e. l. cū sine. & ff. de inoffic. testa. l. q de inofficio. Solu. dic vt ff. eo. in l. ideo. Nā licet filius sit excl⁹us à contra tab. tñ pōt ad eas reuerti per restitutionē in integrū. Ita sentit glo. hic in tertio casu. Nā si deficeret oīs species, deficeret Carbo. Venio ad tertiū casum, in quo habes q fuit præteritus filius sus: ideo cū dicendo nullū posset venire per vnde liberi: & stetit anno q non petijt vnde liberi: ex hoc scriptus hæres pōt petere secundū tab. qa ille præteritus tacendo per annū videt approbare testm: vt l. filio ꝑterito. ff. de iniusto testa. & ipse pupillus pōt petere Carbo. si est intra annū à tēpore quo est sibi

1 mota quæstio status: vt ff. eo. l. iij. in fi. Nota† hic casum

b b expressum cōtra Vltramontanos, q dicūt ad hoc vt testm recōualescat de iure ꝑtorio, requirit approbatio filij. Ego dico q taciturnitas per annū videt testm confirmare, vt possit peti secundū tab. vt hic. quod tene menti. & hoc not. qa habet locū etiā in petitione hære. qđ est cōtra dicta Vltramontanorū, in l. ij. C. de posth. hære. instit. dixi in l. filio ꝑterito. ff. de iniusto testa. Hoc præmisso, si filius esset excl⁹us, sequit q si quis cōfiteat eū filiū, cū ad succession venire nō posset, sibi nō debet dari Carb. vt j. e. l. cū sine. Rñ. pōt venire ad successionē p restitutionē in integrū. Et hoc dicit gl. pupillus posset restitui. Ex quo sequit successio à maiori, q nō posset restitui tacendo: qa videt testamentū approbare taliter q post nō posset dicere nullū. quod tene menti. Oppo. q ex testamento, quod est nullum, non possit adiri hæreditas, nec bo. pos. secundū tab. peti: vt j. tit. j. l. hi demum. & ff. de bono. pos. l. non est. §. vbicunq. Sol. Hic filius non dixit nullum. secus si dixisset. Item dicitur hic, q habet locū Carbo. bo. pos. secūdū tab. contrà, Carbo. datur ad similitudinē bo. pos. contra tab. vt l. j. §. j. ff. eo. sed contra tab. & secundū tab. non concurrunt. j. tit. j. l. ij. §. expectandi. Gl. sol. Tu dic clarius, Carb. bon. pos. est inducta ad similitudinem bo. pos. contra tab. hoc est vt illis competat Carb. quibus competeret contra ta. si essent præteriti: sed bene possunt reperiri casus, in quibus competeret Carb. bo. pos. non tñ competeret contra tab. & ita hic. Item est differentia inter Carb. & cōtra tab. quia vna tribuit ius: alia non.

Decessit. Nota hic quando constat aliquem esse inliberos, dubitatur tamen de aliqua qualitate. scilicet an sit in potestate, vel non: tunc habet locum Carb. possessio ex sententia, non ex verbis.

Vm mulier. Dicitur hic quod ventri dat bono. pos. ex Carb. contra. ff. deven. in pos. mit. l. j. in prin. Solu. expone ex Carb. l. ex edicto de ven. in pos. mit. Item dicitur in ver. ne autem. qđ mater non aufert pupillo ius ordinarium. contra: imò etiam nec extraordinarium aufert: vt ff. eo. l. j. §. fi. & l. iij. §. penul. ff. de iure iur. Sol. Concedo quod pupillo non aufertur nec ordinariū, nec extraordinariū, sed matri præiudicat partui, quando petit se mitti in possessionem nomine ventris, licet contra not. ff. de ven. in pos. mit. l. j. §. fi. cui. dic vt ibi.

c **Vm sine.** Dicitur hic q exhæredatus non habet Carbo. quia si aliquis confiteretur eum filium, non admitteretur. contra. ff. eo. l. si impubes. in fi. vbi cōstat quē esse exclusum ab illo iure: & sic si aliquis confiteretur eum filiū: non admitteretur: & tamen habet Carbo. Solu. Ibi potest admitti per restitutionem in integrum: & sic de iure prætorio. Nam per Carbo. prætor sibi subuenit. sed hic non potest admitti, nisi per querelam: & sic de iure ciuili. vnde prætor non subuenit sibi, nisi priùs intentata querela. Vltimò hic nota quòd interest mea pronunciari me fratrem propter hæreditatem fratris: & sic not. ad id, quod dixi de actionibus præiudicialibus: quia possum me petere pronunciari fratrem, vt dixi ff. de ven. in pos. mittē. l. vbicunque. §. primo.

Criptus. Nota casum, in quo hæreditas non adita transmittitur quod dic plenè in l. ventre. de acquir. hære.

Itia. Dic plenè de materia huius, vt ff. eodem. l. prima, in fine.

Væritur. Quæro quid in possessionibus vacantibus. Puto quòd debeat interim mitti in possessionem, si paratus est satisdare, vt sic possessoris partibus fungeretur: vt suprà eodem. lege qđ de bonis. §. fina.

1 ☞ *An missus ex Carboniano possit agere.*

Sed sicuti. Opp. quod missus ex Carb. non possit, res vendicare, vt ff. eo. l. iij. §. missum. Dicit glo. quod ibi agebat contra principalem aduersarium: hic contra alios debitores. & & bona, & ipsam approbant doct. in l. aditæ. in iij. op. C. de ord. iud. Vel dic: dicit glo. hic satisdedit: ideo agit cōtra particulares possessores, tanquam curator datus bonis. & est vera: & istam opin. tenet Cy. C. eodem. l. prima. De hoc † an missus ex Carbo. possit agere, habetis in l. prima. in principio. ff. eod. & l. iij. §. missum. & l. ideoq. & C. de ordi. iudic. l. prima. in vj. qō. & C. eodem. l. j. ff. de inofficio. testamen. l. qui de inofficioso. Et ideo pro declaratione omnium istorum reassume. Aut quis incipit agere antequam sibi status quæstio moueretur & tunc postquam quæstio status incipit sibi moueri, potest omissa prima quæstione Carb. bo. pos. petere. & q differatur quęstio status in tempus pubertatis, non distincto an prius agebat petitorio, vel possessorio, vt ff. eodem. l. j. in princ. licet glo. aliter ibi dicat. Ita debet intelligi l. iij. §. paruí. ff. eo. & ita potest intelligi. ff. eo. l. iij. §. pe. secundùm lectu. quam dedi ibi. Aut vult agere potest petitam bo. pos. et tunc aut agit contra principalem aduersarium, aut cōtra alios particulares debitores, vel possessores. Primo casu, aut agit possessorio: & potest: vt ff. eo. l. iij. §. missum. & §. paruí. ea. l. secūdum lect. glo. Aut agit petitorio: & tunc si quidem vult agere tanquā Carbo. possessor, vt illa summaria probatio, quæ fuit habita in Carbo. sibi profit in hoc iudicio: & non pōt: vt d. l. iij. §. missum. Si verò vult agere directa petitione hæreditatis, & probare se filium: & tūc potest: vt dicto. §. missum. Si verò vult agere contra alios debitores, seu particulares successores: & tunc aut non satisdedit

& non potest, vt hic à contrario sensu: & l. sed & si is. §. j. ff. eo. Aut satisdedit: & tunc aut vult agere tanq̄ hęres: & nō pōt, ne fiat præiudicium petitioni hereditatis: vt d. §. missum. & l. si qs libertatem. ff. de pet. hær. Aut vult agere tanq̄ curator datus bonis ex vigore satisdationis: & potest, vt hic, scđm vnam lec. vt d. l. sed & si is. §. j. & ij. & iij. ff. eo.

De bonorum possess. secundum tabu. *Rubrica.*

Dictum est de bo. pos. contra tab. verū quia est alia bonorum possessio, quæ vocatur scđm tab. quæ non habet locū donec posit intentari contra tab. vt j. eo. l. ij. in prin. & §. j. ideo post titulū de bo. pos. contra tab. sequitur de bo. pos. secundùm tab. Quę rit gl. quare in Codice primò posuit bo. pos. secundùm tab. et hic postposuit. Dic vt hic in glo.

1 ☞ *Instrumentum publicum potest scribi in chartis de papyro.*
2 *Instrumentum scriptum in tabulis de ligno probat.*
3 *Scripturæ antiquæ in lapidibus probant, quando fuerunt scriptæ de partium uoluntate.*

LEX I.

Abulas. Quæro vtrum sit differentia q̄bus verbis quis vtatur. Glo. q nō, & bene, vt l. hac consultissima. in fi. & l. quoniam. C. de test. Item dicitur hic q non refert in qua materia hoc fiat. Quæro quid? si scribatur in tabula de

a a ære: Rñ. sufficit, etiam si in lapide scribatur. Quęro quid si in ter

1 ra scribatur? Respon. si sigillari pōt: sufficit. Ex hac † lege extra gl. no. q instrumentum publicum potest publicari in chartis de

b papyro[b], vt hic, dum dicit, chartis: quia chartæ dicuntur de papyro: vt ff. de leg. iij. l. librorum. & extra, de confir. vti. vel inuti. c. cū dilecta. & in Spec. de instru. edi. §. postremo. ver. item qđ est scri-

2 ptum. Secundò nota q † si in tabulis de ligno scribantur instrumenta publica, eandem fidem portant, sicut si in chartis scribērētur, vt hic, dum dicit, siue lineæ sint. Pro hoc ff. commo. l. in commodato. §. ergo si pupilla. & hoc ibi tangitur per Guliel. de Cug.

Vltimò ex quæstionibus glos. quæ dicunt q possunt scribi in

3 terra, vel lapidibus. facit in arg. † ad quęstionem q scripturis antiquis factis in lapidibus debeat credi. & hoc est verum, si fuit scriptum de partium voluntate. Pro hoc est tex. & gl. C. de relig. l. monumentorum. in fi. Pro hoc qđ no. in Spe. de proba. §. nunc videndum. ver. ix.

1 ☞ *Testamenta duo eodem die confecta si producantur, nec apparet de prioritate uel posterioritate, cui debeat stari.*
2 *Si duo testes deponunt quòd Titius occidit Seium: alij duo quod Sempronius occidit Seium, an ambo puniantur.*

c **Non autem.** Opp. de l. qđ dicitur. ff. de test. milí. vbi solus cursus anni irritat tabulas. Sol. Specia le ibi in milite. Item oppo. C. de testa. l. sancimus. vbi cursus decē nij mutat testamentum. So. Ibi fuit cursus decennij cum reuocatione facta, licet minus solenniter: sed hic nulla fuit reuocatio.

1 Quærit † glo.[d] quid si producuntur duo testamenta eodē die

d d confecta, nec apparet quod prius, & quod posterius, quærit cui debeat stari. Glo. no. hic plene. & C. de edic. diui. Adri. tol. l. fi. & Rof. ponit quasi idem super hoc tit. in fi. sed docto. videntur dicere sic: Si quidem illa duo testamenta fuerunt facta subvna sigillatione, est vnum testamentum, & ambo veniunt ex testamēto: vt j. ea. l. §. si quis in duobus. & de tab. exhi. l. locum. §. j. Si autem sunt diuersæ sigillationes, non tamen apparet quæ prius, & quę posterius: tunc Azo & Hug. dicunt quod nullus eorum sit hæres. quòd Dy. tenet: quia est dubium de viribus testamenti: ergo non potest adiri hæreditas: vt l. sed & si de sua. ff. de acquir. hære.

e & hoc placet. e sed recipit duas determinationes. Primò secundū Iaco. Butri. vt sit verum quando neuter possidet: sed si alter possidet, ille obtineret, & actor succumberet. Nam actor debet probare testamentum suum esse factum posterius, quo non probante succumbit. Pro hoc l. eum actum. & quod ibi no. ff. de neg. gestis. & l. matrem. C. de proba. & l. non solùm. §. sed vt probari. j. de ope. no. nun. Secunda limitatio qđ prædicta sunt vera, quando instituti sunt paris conditionis: quia nullus erat de venientibus ab intestato. Si em in vno essent instituti extranei, in alio venientes ab intestato: tunc debemus præsumere in dubio pro venientibus ab intestato:: arg. ff. de contra tab. l. si duobus. §. si prius. & l. hac consultissima. §. si quis. C. de testamen. Et pro hoc l. vlti. in fi. C. de codi. Pro hoc facit vrgens ratio: quia si neutrum illorum testamentorum valeret venientes ab intestato venirent: vnde si volunt venire ex testamento secundū defuncti voluntatem tutius est eos admitti pro cō seruanda defuncti voluntate. Tertia limitatio est: quia prædicta sunt vera in pagano, qui non potest decedere pro parte testatus, & pro parte intestatus cum duobus testamētis: vt l. si certarum. & l. quærebatur. ff. de test. milí. secus si esset miles: quia posset decedere cum pluribus testamentis. Itē fa-

2 ciunt ad † q. si duo testes deponūt q Titius occidit Seiū: alij dicunt quod Sempronius occidit Seium. Ex prædictis potest solui q si diuersificant in tempore: quia duo dicūt quod Titius occidit de mense Aprilis: alij q Sempronius occidit de mense Maij. tūc istī sunt contrarij: vt l. j. secundum vnā lect. C. qui accu. non pos. & sic vel neutri stabit: vel eligentur digniores scđm l. ob carmen. §. fi. ff. de testib. Si verò non diuersificant in tempore, sed simpliciter duo dicunt quod Titius occidit Seium: alij duo dicunt quod Sempronius occidit Seium: tunc cùm possibile fuerit quod ambo simul occiderunt Seium ambo puniantur, per ea quæ suprà dixi.

1 ☞ *Solemnitas testamenti quando sufficit quod probetur per duos testes, & quando septem requirantur.*
2 *Appellatio quæ fuit interposita in scriptis, si est deperdita, potest probari per duos testes.*
3 *Publicatio testium quando fit. Satis est quod iudex dicat dicta eorum pro apertis habenda.*

Sufficit. Dicitur hic, sufficit tabulas extare, licet non proferātur. Quæro, quomodo iudex dabit bo. poss. si non proferuntur tabulæ: quia non sunt apud hæredem, vel desierunt extare? Rñd. si loquimur secundum iura hodierna, secūdùm quæ sufficit sola agnitio, non est dubium: vt hic no. & l. vlti. C. qui admit. ad bo. pos. sed secundùm iura ista non est dubium. Sed dic eodem modo: quia iste bono. pos. non dantur in forma iudicij: vt l. iij. §. acquirere. ff. de bono. possessio. & sic iudex summatim cognito negotio dabit bo. poss.

1 Sed quæro: quid † prodest ista bono. pos. e cùm si agam bono. pos. hære. petē. non potest probare se institutum? Dicit glo. C. eod. titu. l. ij. quòd sufficit probare ipsum institutum ex testamento, & septem testes interuenisse, per duos testes. ita dicunt quidam. Si tamen est dubium de voluntate & solennitate: quia est dubium, an testator me instituit: item an instituit me solenniter: tūc voluntas debet probari et solennitas per septē testes: vt probatur in l. vlti. C. de fideicomis. Si autem est certum de voluntate, sed dubium de solennitate, vt quia aduersarius hæres confitetur quod talis me hęredē scripsit sed dicit non solenniter: tunc si quidem confessio hæredis fuit certo tempore limitata: vt quia dicat, confiteor quod talis te instituit tali tempore, die, ac loco: tunc sufficit probari solennitatem per duos testes. Ita potest intelligi glossa. C. eodem, lege secunda. Si verò confessio hæredis non fuit limitata tempore, & loco: vt quia dicit, confiteor quod fuisti hæres scriptus, sed non solenniter: tunc non sufficit quod probes de solennitate, nisi per septem testes: nam si probas per duos, tres, vel quatuor testes solennitatem intercessisse, non sufficit: quia confessio hæredis non extenditur, ad tempus

a ¶Quæro qđ. Et vide glo. in l. q tabulas. ff. de fur. et ibi Bar. tex. in c. cū dilecta. de rescri. & ibi d. Abb.

b ¶De papyro. Circa instrm publicū papyro facit ad id qđ in l. Sempronius pro ciulo. de leg. ij. & addē bar. in l. in cōmodato. §. sicut. in fi. cōm.

c ¶§. Nō aūt. & de duobus testamētis vide d. Pe. in c. ij. de off. de le. & qđ no. in c. vlti ma volūtas. xvij. q. ij. Et inquātū dicit qđ p̄sumitur pro posse fore, vide bar. in si ti. in l. q duos. §. cū ī bello. & in l. si intervirū de re. du. mod. ī l. illa de ver. ob. gl. ī c. nulli. xij. q. v. gl. ī c. duobus. de rescri. li. vj. & ibi Pe. qui trāsit cum Bar. hic & vide Lud. Ro. in cōsi. ccxxxij. And. Barba.

d ¶Quærit glo. Vide Bal. Ang. & Imo. in l. eum qui. in prin. ff. de acqui. hære. Et de hac q. & quid in duabus sententijs contrarijs, & duab⁹ electionibus eadē die factis vide bal. in l. ij. in pe. colū. C. qñ prouo. Et quid in duobus instrumentis factis eodem die nec apparet qđ primo & qđ secūdo vide bal. no. in l. de rebus. C. de don. ante nup. & glo. Bar. & Bal. in cōsi. j. C. in §. quibus. Et quid in duobus instrīs, pcurationis factis eodē die in vna personavide Bald. in l. falsus. in xij. col. C. de fur. et de q. glo. vide alīquid p gl. & doc. in c. duob⁹ in gl. j. de rescri. in vj. Adde de duobus procuratoribus eodē die constitutis. Old. con filio. j.

e ☞ POMATES. ¶Hoc placet. Vide Fel. in c. ij. in j. co. de proba. vbi enumerat cōmoda possessiōis vide barb. cō. xxxv. aliàs ij. in vj. colū. in ij. volu. & consi. lxv. in vj. col. eo. vol. Roma. cōsi. cclvj. in prin. & consi. clix. ī ij. col. & cōsi. clxxix. ad fi. tex. & in c. cum ad sedem. & ibi Gem. in princ. de proba. li. vj. Cardi. consi. cxlv. in ij. colum.

a ☞POMATES. ¶Vlterius. Vide Ang. in l. fi p̃tor. §. Marcellus. in vlti. co. ff. de iud. Pan. in c. ij. ad fi. de pba. doc. in l. pactū qđ bona fide. C. de pac. Pau. de Caſtr. cõſi. ij. Feli. in c. ſicut. in j. col. & vj. ſeq. de re iudi. & q̃ in caſibus, in quibus requireꝫ ſcriptura, nõ p̃ſumit̃ pro actu, niſi appareat ſcriptura, vt per Feli. in c. j. per illum, tex. poſt Panor. ibi vt lit. non conteſtata.

b ¶Facit ad q̃. Et iſtud dictū not. ad intellectū, eorū q̃ dixi poſt gl. & Bal. in l. contra a 2 hiſ. ſ. de pig. & adde b q̃ licet regulariter in ſua regra etiã ſcriptura: tñ fallit in cã matrimoniali, q̃ ſuffi 3 cit probari p̃ teſtes. c. Alberic⁹. & ibi Inn. extra, de teſti. & ad Bar. hic adde no. peũ c in l. ſicut C. de fide inſtr. vide etiã Bart. hic Bal. in l. ij. in iiij. col. C. de edẽ. & bar. & Bal. in l. emãcipati. de fide iſtr. & bal. in l. geſta. in iij. colũ. 2 C. de re iudic.

c ¶Sufficit. Quando iudex p̃nũciat dicta d teſtiũ haberi p̃ apertis: ſufficit: & adde 1 Bar. in d. auc. at qui ſemel.

d ¶Si quis in duobus. Aliqui allegãt Bart. cõtrariũ tenuiſſe in l. Sẽpronius Proculo. de leg. ij. licet poſſet concordari q̃ aut in inſtrũ deſcriptæ ſunt 2 publicè, & creditè exẽplo, vt ibi: ſed ſi ſolũ modo concernaẽ exẽplũ, nõ creditè, vt hic. Et ad id qđ dixit hic Bart. vide qđ ſcripſi in auc. ſi quis in aliq. C. đ edẽdo. poſt bar. e & Bald. latè. & vide Bart. in l. ſi qs ex argẽtarijs. §. p̃tor ait. & §. prohibet. ſ. de edẽ. vbi etiã tenet cõtrariũ, & facit hic quod ſcripſi poſt Ro. in l. ſciendũ. in pe. charta. de verbo. obli.

¶Aduerte q̃ bar. arguitur de cõtrarietate in hoc §. ſi qs in duob⁹. per do. Alex. hic, Tu dic, p̃ ſaluãdo Bar. vt int̃cordia poſita ad l. Sẽpronius Proculo. ff. de leg. ij.

e ¶Prædicta vera. Ad de Bar. in l. ſi quis ex argẽtarijs. §. j. ſ. de eden. & Cy. in l. cõtra f ctus. ĩ fi. q. C. de fide inſtr. & Spe. in tit. de inſtr. edi. §. ottẽſo. vſ. illud quoq; cũ ſeq.

f ¶Ipſam ſigna. Vide de hac gl. no. Bal. in l. j. C. de ſac. ſanc. eccl. in lec. in iiij. q. in fi. et in l. fi. in fi. C. ſi ã non cõp. iu. & in l. fi. anrepe. col. in v. hic dubitatur. C. vnde legi. plenè per Imol. poſt alios in l. is cui lege. de teſta. & in l. gall⁹. §. ille caſus. de liberis & poſthu.

g ¶Dicit gloſſ. Quod nota. Ad ſubſcriptiõ nẽ notariorum. Et ad de quod no. Inn. in c. fraternitatis. de hær. & quod no. in c. cum venerabilis. de reli. do. & in ca. ex literis. de fi. inſtr. & adde quod not. dixit Guido de Suza. in l. ſi ex falſis. C. de tranſac. q̃ vtens tali inſtrõ in quo continetur aliqua fallitas etiam in loco nõ ſuſpecto incidit in crimen falſi. & refert ita tenere Ioan. And. in addi. Spec. de inſtru. æd. §. inſtru. in addi. quæ incipit huic dicto.

quo ſolennitas interceſsit. Vlterius[a] iſte §. facit† ad q.[b] quando appellatio debet interponi in ſcriptis: & ſi eſt in ſcriptis interpoſita, & eſt prodita; certè p̃ teſtes probari poterit: vt hic, & l. teſtium. in fi. C. de teſtib. Itẽ dicitur† hic, ſufficit tabulas extare, licet nõ proferantur. Facit quando iudex pronunciat dicta teſtiũ habenda pro apertis: licet non legat, nec partibus aperiat, ſufficit.[c] Et hoc puto verum, ſi partes aliter ſciãt dicta teſtiũ: vt in auc. at qui ſemel. C. de proba. & in ſum. illius tit. p̃r Azo.

☞Poſſeſio ex edicto diui Adri. non datur producenti exemplum teſtamenti.

Nec etiam datur producenti exemplum teſtamenti, manu eiuſdem notarij.

Si quis in duobus.[d] Not. hic q̃ exẽplo non põt peti bo. poſ. Et† ſic facit q̃ poſſeſsio ex edicto diui Adri. nõ debeat ei dari, qui producit exẽplũ, licet bo. poſ. ex illo ti. differat multũ ab iſta: nã illa nõ põt dari, niſi producaẽ teſtamentũ nõ vitiatum & &c. vt l. edicto. C. de edic. diui Adri. tol. ſed iſta daẽ, etiã ſi tabulæ nõ producanẽ, vt ſ. ea. l. §. ſufficit. Itẽ† facit ad q. ſi vnus & idem notarius exemplificat teſtamẽtũ ſuum dicẽs, hoc eſt exemplũ cuiuſdam teſtamenti facti manu mei notarij. Ex illo exemplo non dabitur bono. poſ. nec poſ. ex edicto diui Adriani, vt hic dicit in teſtatore qui exemplauit ſuũ teſtamentum. Prædicta vera[e]: niſi exempletur ex p̃tocollo notarij mortui: quia tunc habetur pro inſtrumento publico, & authentico: vt in ca. cũ P. tabellio. extra, de fide inſtru. Nota bene text. ibi; ſi verò id, quod exemplum.

Exigit, Iuriſconſultus procedit hoc ordine. Primò, dicit à quibus debẽt eſſe factę tabu. vt bo. poſ. dari poſsit. Secũdò dicit. qũo. Tertio quãdo. Quartò dicit, p̃ qua parte debet dari bo. poſ. Suprà verò dicit ex quibus tab. datur bo. poſ. & ita tranſit. Contrà, imò ſufficit ſi habeat teſtamenti factionem tempore teſtamenti facti: vt j. ea. l. §. ſi quis autem. Glo. dicit multum bene: vide eam, quæ incipit, nota q̃ duobus &c. & ipſam ſigna[f] ibi. non ſic in duobus primis. imo idem vt probat §. j. proximè alleg.

Si linum. Hic incipit tractare quales debent eſſe tabulæ, vt bonorum poſ. detur. Et ad euidẽtiam ſcias q̃ tabulę, ex quibus petitur bo. poſ. debent eſſe ſignatæ ſignis vij. teſtium: vt l. ij. C. eo. tit. Oppo. q̃ non poſsit dari ſecundùm tab. quia datur tantũ ex tabulis, in quibus ſunt ſeptem ſigna, vt j. eo. l. chartæ. & C. eo. l. ij. Sol. licet hic linum ſic inciſum: tamẽ remanent ſeptem ſigilla: quia non fuit inciſum linum in quo ſunt ſeptem ſigilla appenſa, ſed aliud linum. Vel ſi illud linũ fuerit inciſum, dic q̃ nõ eſt totaliter inciſum, qđ no. propter reſcripta antiqua; ſed quis inueſtigabit hic an fuerit inciſum linum à teſtatore, vel ab alio? Rñ. ſecundum iura hodierna, ſcđm quæ ſufficit ſola agnitio ſine iudicis facto, non eſt dubiũ, ſed ſecundum iura antiqua, ſcđm quæ requirebatur decretũ iudicis: tunc non curo qualiter iudex interpoſuit decretum: ſed in bo. poſ. hær. petita examinabiſ plenè, à quo fuerit linũ inciſum: arg. l. de pupillo. §. toties. j. de no. ope. nun.

1 ☞Priuilegium habens chordulam, in qua ſigillum ſit appenſum, corroſam probat, dummodo remaneat tantum de chordula, quod ſigillum ſuſtineat.

2 Teſtamento corroſo in parte ſubſtantiali non creditur, & quando.

3 Notario atteſtanti de aliqua cancellatione, uel ſuprascriptione creditur.

1 **Si roſæ.** Nota hic bonum tex. ad ta. ſeu ad priuilegia, † quæ quandoq; corroſam habent chordulam, in qua eſt appẽſum ſigillum: quia ſufficit qđ remaneat tantum de chordula, quod ſuſtineat ſigillum. ſecus ſi totaliter chordula eſt corroſa. Ponamus† qđ teſtamentum eſt corroſum in aliqua parte ſubſtantiali, an debeat ei credi? Dicit gl. qđ non. ſecus ſi non ſit corroſum in parte ſubſtantiali: quia tunc ſic, vt l. ſi vnus. C. de teſta. g & l. pe. §. fi. eo. tit. ita dicit glo.[g] Aduerte, ſi teſtamentum continet raſuram in loco ſuſpecto, non debet ei credi. & hoc eſt verũ, niſi per aliquam partem teſtamenti poteſt comprehendi qđ in illa parte corroſa contineretur: vt in cap. cum olim. extra, de cenſi. Et per hoc† apparet ſi notarius diceret cancellationem, & ſuprascriptionem ego feci, ſibi credetur: vt l. j. ſ. de his quæ in teſt. delẽ. & de hac q. habetis per glo. & Cy. C. de edi. diui. Adri. tol. l. vlt. in ij. q. principali. circa fi.

1 ☞Bonorum poſſeſsio ſecundum tabulas an concurrat cum bonorum poſſeſsione contra tabulas.

2 Bonorum poſſeſsio uide liberi, an peti poſsit donec pendet, an unus petat contra tab. & alius ſecundum tab.

3 Venire per unde liberi, quid proſit, cùm ſecundũ tabulas habeat locum.

4 Poſthumus, qui recaſurus eſt in poteſtatem, an uenire poſsit per unde liberi, uel per contra tabu.

5 Excluſus à contra tab. qui poteſt petere reſtitutionem, an debeat expectari antequam petatur ſecundum tab.

6 Bonorum poſſeſsio contra tabulas petita ſecundum tabulas, peti poteſt quando contra tab. eſt delata ei, qui non eſt de liberis.

7 Bonorum poſſeſsio ſecundum tabu. an expectari debet ut petatur, quãdiu Carboniana peti poteſt.

LEX II.

Æquiſsimum. Hic Iuriſcõſultus incipit tractare quo tempore debet peti bonorum poſſeſsio ſecundum tab. Opp. & videtur q̃ poſsit adiri hæreditas antequam petatur contra tabu. qđ apparet: quia poſt aditam hæreditatem datur contra tab. vt l. illud. in prin. ſ. de contra tab. Sol. Aliud in aditione de iure ciuili, vt ibi: aliud in ſecundum tab. bo. poſ. vt hic. Item videtur q̃ inſtituti nõ expectẽt præteritos: vt l. illud. §. fi. ſ. de contrab. Rñ. verum eſt qđ ibi non expectant præteritos, ſed non veniunt per bo. poſ. ſecundũ tab. 1 ſed contra tab. Item oppo. † qđ ſecundum tab. & contra tabu. poſſunt concurrere: vt l. ſi duo. ſ. de le. præſtan. ſecundũ vnã lec. gl. Quidam reprehendunt ibi illam gl. ego ſuſtinui eam ibi dicẽdo q̃ tunc non datur ſecundum tabu. donec ſperatur contra tab. quando inſtitutus non eſt in pari gradu cum venientibus p̃ contratabu. aliàs ſecus, vt ibi. Sed dices tu, nonne hoc eſt contra caſum in l. illud. §. fi. ſ. de contra ta. vbi inſtitutus & præteritus erãt in eodem gradu, & tamen non habet locum ſecundùm tabu. donec intentatur contratabulas Sol. Vos habetis j. pxi. §. q̃ inſtitutus ſub conditione poteſt petere ſecundùm tab. ille ergo, qui eſt inſtitutus, licet alius poſſet petere contra tabu. pendet inſtitutionis ſuæ condition: quia poterit eſſe quòd ille non peteret contra tab. interim ergo ſi eſt eiuſdem gradus, nil repugnat eum admitti. Non ob. l. illud. §. fi. de contra tab. quia ibi loquitur in quadam conditione, q̃ veriſimiliter expectari non debet ſcilicet vt poſthumus non naſcatur: aliàs ſecus. Præterea ratio poteſt eſſe iſta: quia ſi eſt eiuſdem gradus alio petente contra tab. ſecundũ tab. conuertetur in contrata. & ideo nõ expectatur, vt j. proxi. §. aliàs 2 ſecus. vt ſ. Quærit glo. † vtrum interim poſſet peti vnde liberi, donec pendet, an ille petet contra tabu. & alius ſecundum tabu. Gloſſ. arguit pro & cõtra. & finaliter dicit quod ſic. Sed quæro, dicit ne verum, iſta glo. Videte, ſi nos ponimus eſſe præteritos filios in poteſtate, qui dicunt nullum teſtamentum de iure ciuili: tunc gl. dicit verum quod ſtatim poteſt peti vnde liberi: & pebant omnes leges allegatæ in gl. Sed ſi nos ponimus filiũ emancipatum

cipatum eſſe præteritum: tunc glo. non diceret verum, niſi ponamus inſtitutum repudiaſſe: quia donec habet locum ſecundũ tabu. non habet locum vnde liberi, &c. vt l. j. §. j. ſi tabu. te. nul. 3 extra. Secundò quæro † ad quid prodeſt venire per vnde liberi, cũ habeat locũ ſecundũ tabu. Dicit gl. q̃ ad legata. Videte glo. verum dicit in emancipato hærede ſcripto non adeunte, vel re- 4 pudiãte: aliàs nõ haberet locũ vnde liberi. † Sed quod in poſthumo. Dicit glo. idẽ, q̃ poteſt venire per contra ta. vel vnde liberi. Et hoc intellige in poſthumo q̃ eſſet recaſurus in poteſtate. Ego dixi q̃ bonorum poſ. contra tab. vel vnde liberi competere poſſunt eidem. Quæro vtrum tempus ſimul cedat vtriq;. Gl. q̃ ſic, & bene. Item dicitur q̃ expectandi ſunt qui poſſunt venire per 5 contra tabu. quæro, † quid ſi aliquis eſt excluſus per contra tab. ſed poteſt petere reſtitutionem in integrum, an debet expectari glo. dicit q̃ non: & allegat l. quartã. §. j. j. de fideic. li. & l. ij. §. ſi bo norũ. j. ad Tertu. quod tene menti: & idem habuiſtis heri. ſ. ti. j. l. 6 ſi impubes. §. fi. Hic dicitur q̃ debent expectari † donec petatur contra tabu. Sed quid ſi eſt petita contra tab. vtrum aliquis admittatur ad ſecundũ tabulas? Reſpon. ſic: ſi contra tab. eſt delata 7 ei, qui non eſt ex liberis: vt l. ſi impubes. §. fi. ſ. ti. j. Quæro † vtrũ quandiu poteſt peti Carbo. debeat expectari, ſicut quando daẽ contra. Videtur quod ſic: quia Carbo. & contra tabu. dãtur eodẽ iure: vt l. j. §. & generaliter. ſ. ti. j. Sed contra dic vt in caſibus, quos habuiſti. ſ. ti. j. l. ſi impubes. in fi.

1 ☞Bonorum poſſeſsio ſecundum tabulas etiam hodie eſt neceſſaria pro inſtituto ſub conditione.

2 Teſtamentum in quo filius eſt inſtitutus ſub conditione, an ſit nullum remiſsiuè.

3 Bonorum poſſeſsio, quæ datur conditione pendente, an ſit iuris uel facti.

4 Bonorum poſſeſsio ſecundum tabu. conditione deficiente quod conuertatur in contra tabulas.

5 Bonorum poſſeſsio ſecundũ tabu. quando conuertitur in contra tabu. non eſt neceſſaria noua petitio, uel agnitio.

2 **Si ſub conditione.** Dicit hic q̃ inſtituto ſub cõditione datur bo. poſ. ſecundũ tabu. &c. Contrà, pendente conditione non poteſt adiri hæreditas: vt l. ſi quis inſtituatur. ſ. de hære. inſti. Sol. Aliud in aditione 1 aliud in bo. poſ. ſecũdum tab. Et hic eſt † vnus de caſibus, in quibus bo. poſ. ſecundum tabu. eſt neceſſaria. Item videtur q̃ bon. poſ. ſecundũ tabu. non habet locum quãdo eſt filius præteritus: quia tunc teſtamentũ eſt nullum, nec poteſt peti ſecundũ tab. l. ſuus quoq;. in prin. de hære. inſti. & l. ſi pater. C. de inſti. & ſubſt. Sol. Imò poteſt teſtamentũ eſſe aliquod filio confirmante. Sed 2 quædã glo. † tenet q̃ hodie filio inſtituto ſub cõditione teſtamẽtum non eſt nullum: quia remouetur conditio quantum ad legitimam. Ita no. in l. ſuus. ſ. de hære. inſti. & l. ſi pater. C. de inſtitu. b & ſubſti. Dic vt dixi in d. l. ſuus. Dicitur hic[b] ſub contradictione. quæro vtrum eſt verum, ſiue ſit inſtitutus ſuus ſiue extraneus. Dicit gl. q̃ ſic. dũmodo extraneus ſit inſtitutus vtiliter: vt j. eo. l. hi demũ. & intellige extraneo inſtituto, & nullo filio præterito, vel erat filius exhæredatus. aliàs ſi fuiſſet filius præteritus: tũc ſi lius poſſet venire per contra tabu. quia tales fuerunt ta. ex quibus adiri potuit hæreditas tempore mortis. quod ſufficit: vt l. qđ vulgo. ſ. de cõtra ta. & l. filiũ. eo. ti. & ſic bo. poſ. ſecun. tab. nõ poteſt peti. Item dicitur hic, ſi defecerit conditio, prætor tuetur ſecundũ tab. ac ſi accepiſſet contra tab. ſed quid ſi extiterit conditio? Dicitur in glo. remanet datio firma: vt j. ea. l. §. ſi quis ita. Sed tunc quæro, quid ſi deficit conditio? Gl. reſpondet, aut fuit inſtitutus ſuus, aut extraneus. Primo caſu confirmatur, ſed hoc ſecundũ doct. nõ eſt verũ totaliter, ſi eſſet talis, qui veniret ab inteſtato per vnde agnati. vel vnde cognati, vel ſecundũ ta. vnde legitimi vel vnde agnati: vt j. eo. l. ſi ſub conditione, & ſtatim di 3 cam latius. † Quærit gl. vtrum bo. poſ. quæ datur pendente conditione ſit iuris, aut facti. In hoc ſunt opi. ſed gl. dicit q̃ eſt facti & idem no. ſ. de hæred. inſti. l. ſi quis inſtituatur. ſed Iac. de Are. dicit aliter, vt refert Cy. in l. ſi pater. C. de inſti. & ſubſti. in vl. q. & clarius in l. filijs matrem. de inoffi. teſta. Et dicit, aut eſt inſtitutus extraneus ſub conditione. qui nullo modo erat ab inteſtato ſucceſſurus: & iunc iſta bo. poſ. quæ ei datur: eſt facti, & tribuit ſibi hoc ſolum: vt exiſtente conditione non habeat neceſſe de nouo petere. Itẽ tribuit aliud ſecundum Ia. de Are. quia miſſus in poſſeſsionem iſte poterit exercere omnia tanquam curator datus bonis. Ita no. Pet. aliàs Roſ. in l. ſi quis inſtituatur. ſ. de hære. inſtit. licet gloſ. ibi aliter dicat. Si verò iſte erat extraneus, talis qui veniret ab inteſtato, & ſuccederet per vnde legitimi, vel vnde cognati: & tũc eſt iuris & adueniente conditione bo. poſ. ſecundũ tabu. conuertetur in illam quæ ſi a bi competeret: vt j. eo. l. ſi ſub conditione. et dicitur iuris: quia in omnem euentum tribuit ius. Aut eſt filius inſtitutus: & tũc aut fuit inſtitutus ſub conditione poteſtatiua, aut caſuali, aut miſta. Primo caſu eſt facti, & non poteſt conuerti in vnde legitimi: qa eſt quid ſibi imputetur, cũ cõditionem nõ impleuit. & ita dicit glo. quæ incipit, caſua lis vel &c. Aut fuit inſtitutus ſub conditione miſta vel caſuali: & tunc aut in defectũ non fuit exhæredatus, aut fuit exhæredatus. Primo caſu habet bonorum poſſeſsionem, quæ eſt iuris, & ideo in omnem euentum ius tribuit & hic. Secũdo caſu quãdo in defectum conditionis fuit exhæredatus & tunc aut fuit exhæredatus non ritè, aut ritè. Si non ritè tribuit ius, & perinde ac ſi exhæredatus non erat: vt l. nõ putauit. §. nõ quæuis ſ. de contra tab. Si verò fuit ritè exhæredatus, aut ita q̃ nõ poterit rũpere per querelam: & tunc nõ tribuit ius: aliàs ſi poterit rumpere: tunc ſecus. hæc vltima opin. non videtur vera: quia licet poſſet rumpere per querelam illa bon. poſ. non poteſt in aliam conuerti ante prolatam querelã: nec ius hoc vult: & ſic de neceſsitate expectabitur q̃ ille adeat. Prædicta vera, ſi conditio ſit adiecta in fauorem filij: quia tunc datur illa quæ eſt iuris. aliàs ſecus: vt no. doc. in l. filijs matrem. C. de inoffi. teſt. dic vt ibi 4 per Iaco. de Are. Hic dicitur † q̃ deficiente conditione bo. poſ. ſecundum tabu: conuer c titur in contra tabul. quæro vtrum[c] hoc ſit verum indiſtinctè, ſiue filius ſit inſtitutus, ſiue exheredatus in defectum conditionis. Quidam in vlti. glo. videtur dubitare. Sed ego concedo id, quod dicitur hic in gl. eſſe verum: quia ſi cõditio deficit, ſiue alius ſit inſtitutus, ſiue non poteſt peti contra tabu- c las: quaſi tale teſtamentũ ſit, ex quo potuit adiri hẽditas: quia illud eſt verum pendẽte cõditione abali o q̃ ab illo. Sed ſi potuit fi- lius adire: tunc nõ daẽ bo. poſ. cõtra tab. Et ideo dicit q̃ qa alius inſtitutus erat, debet peti cõcurſum cũ filio præterito: & ideo cõ uertiẽ in cõtra tabu. † Quæro vtrũ qñ fit iſta cõuerſio, ſit neceſ- 5 ſaria noua petitio, vel agnitio. Certè nõ: vt l. iij. §. ſi ſub ea conditione. ſ. de cõtra tab. ibi dũ dicit, accepiſſet, in p̃terito. tñ nõ arbitror q̃ eſſet malè dictũ, ſi de nouo petatur. Vltimò ſcias q̃ hic §. habet locũ qñ fit exiſtente cõditione ſine dubio: quia debet dari hæredi ſcripto. Sed ſi eſſet dubium, quia haberet alium, cui faceret partẽ per concurſum: tunc dic vt [illegible] §. ſi qs ita.

Pro qua. Vidiſtis ſ. quo tempore p[illegible] poſ. ſecundũ tabu. nunc proſequitur vide[illegible] parte petatur. Glo. opp. & videtur q̃ interim debea[illegible]itio vniri: arg. j. de aſſi. liber. l. ſub conditione. §. j. & l. ex ſemiſſe. de acquir. hære. Iſta queſtio eſt multum difficilis: ideo examina plenè in l. ij. ſ. ſi pars hære. peta. & dixi ſ. de leg. j. l. planè. §. ſi coniunctim.

Si primus. Ratio dubitandi erat: quia videtur q̃ debeãt coniungi: quia ſi ille eſt inſtitutus intra, xiiij. annos: ergo intra decem. quod hic remouet. Pro hoc ſ. de vulg. & pupil. ſubſti. l. ex facto. §. item quæro.

Si quis ita. Op. q̃ tertius nõ amittaẽ: qa nõ ẽ iſtitutus primo loco: vt ſ. pxi. §. So. inſpicimus mẽtẽ, ſcđm quã primo loco eſt iſtitutus, nõ aũt inſpicimus ordinẽ ſcripturę. Vide gl. q̃ incipit, ex gradu. ibi: licet ſit ar. cõtra. dic vt ibi. Nã ille

a ¶ §. ſi ſub cõditione. Et no. caſum in quo bo. poſ. ſecũdũ ta. eſt neceſſaria. Tu vide alios ſecundũ Bal. in l. certũ. C. vñ. co. vbi multos enumerat. an dre. Barba.

a ¶Si ſub cõditione. vide Imo. & ibi Bar. in l. ſuus quoq;. de her. inſti. circa prin. dubitaui aliàs ſcriptũ & nõ iuenio aliſta poſ. ſecũdũ ta. habeat locũ in cohærede dato ſub cõditiõe alio puerè inſtituto in tomo & nõ reperio text. q̃ de hoc loquaẽ & videẽ q̃ nõ. vñ de iſto caſu hæres inſtitutus pure pendente condi tione habeẽ pro hęre de ſolidũ, vt p̃ doc. in l. ij. ſ. ſi pars hę. pe. ſi data eſt venia teſtatori iure alteri de negato interim cũ ſit prouiſum de hęrede & adminiſtratore, facit l. ſi inter me & te. de excep. rei iu. j. l. ſi qs cõ. procuratorio §. fi. ſ. de pc. & exp̃ſa prouiſio teſtatoris facit ceſſare tacitam puiſionẽ. l. fin. C. de pac. cõtẽ. vide tamẽ gloſ. in l. iij. §. ſi quis ex liberis in ver. cõdi. ſ. de cõtra ta. ſed illa glo. poſſet intelligi qñ ille coheres puerè inſtitut⁹ fuiſſet inſtitutus in parte tantum quod nota.

☞POMATES. ¶Dicit hic. Et ratio: qa nõ dicit omnino præteritus niſi quo ad quid. iſta eſt gl. valde peregrina in l. ſi pater. C. de inſti. et ſubſti. & l. ſuus. quoque. ff. de hæ. inſti. & vide Ange. in l. filio præterito. ff. de iniu. teſta.

c ¶Quæro vtrũ. Vide quod no. Bart. & Bal. in l. ij. C. de ſuc. edic.

¶ POMATES.

a ¶Si duo. Amplia etiã ſi ſit ſubſtõ oĩno tacita. Ita Bal. in l.ſi. xxxiij.q.C.de hære. inſti. quẽ Alex. ſegt̃ in l ſi.in j.colũ.C. de inſti.& ſubſtitu.

b ¶ſ.ſi ſeruus. Poſitos in gl. Per hoc opimè facit l. ſi qs ſeruũ. ſ. de ac.emp. Et ita aſſ rñdi de iure ,put hic dicit: licet hanc rõnẽ nõ vidiſſem hic. Bñ facit qđ no. ſ l.à titio ſ.de acq.hære. & l. ſi ſeruũ.ff.ſi qs omiſ. cau.teſt.in prin.vide Imo. q contrariũ vr̃ tenere in l. ſi mihi & tibi.ſ. regula. de le.j.

c ¶Quia ſi aliquis. Et vide Bar.l.ſi ſeruus cõis ita ſtipuletur.de ſtipu.bal.ſi l.j.ppe fi. C. qui admit.& l.inter antiquã.C.devſu fru.d.Ioan. in c.iij.de cleri.iconiu. Andr.B.

d ¶ Cui monaſterio. Si monach⁹ ſtuit hæres inſtitur⁹,& trãſiuit ad aliud monaſte 1
riũ, cui monaſterio acquiraẽ, vide quod no.Bald.in l.j.C. qui admit.in xx.col. 2

e ¶Chartæ. Poteſt in 1
charta raſa ſcribi. di cit tñ Cy. ſi l.cõpara. C. de fide inſtru. qđ de:rahit fidei inſtr̃i ſcripti ĩ chartis raſis. arg.l.fi.C.de edic.di. qđ põt ꝓcedere qñ 2
per raſurã remãſiſſet aliqua cicatrix : aſs fortẽ ſec⁹, p iſtũ tex. quid in chartis pforatis, vide Bal.in l.con 1
tractus. in vij. colũ. C.de fide inſtru.

¶ POMATES.

f ¶Qui filio. Amplia vt per Paul.de Caſt. in l.precibus.in v.co. C. de impube. & ibi p Alex.ſi l.pe.C.e. ti.

g ¶Vtile ad q. Verba impropriantẽ vt valeat ſubſtõ pupil'aris. Idẽ de iure eſt dicẽdũ,ſi teſtator appoſuiſſet verbũ non expreſſum,ſed tacitum puta,ſi dixerit,ſi filiꝰ meꝰ deceſſerit in pu b
pillari ætate, volo q bona mea vẽdanẽ & diſtribuanẽ iter pauperes Chriſti per cõmiſſarios meos. nã hic cõprehẽdit q cõ miſſarij accipiãt bona propria authoritate:& ſic cõprehendit directa pupillaris, ſi cut ſi dixiſſet q bõa ipſius pupilli vẽdantur,p hic no. p Bart. iunctis his quæ ipſe voluit in l. centurio. in ver. ſecunda prin. quæſtio eſt qñ ſit, &c.de vulg. & pup. licet reperiã q Pe.de Anch. in cõſiliꝭ ſuis videatur firmare cõtrarium eius quod hic dicit Bar. ſed fortẽ non bene. De hac q.habeẽ per Paul. de ca.ſ l.j.de vul. & pu.

§.debet intelligi ſecundũ iſtũ, vt nõ conſyderẽ ordinem ſcripturæ, ſed mentem &c. vt in l.ſi quis inſtituatur.de hære.inſti.

Si quis ita inſtituerit.

Dicit hic, bono.aũt poſ.&c.cõtrà:imò pendente cõditione põt peti bo.poſ.vt ſ.ea.l.ſ.ſi ſub cõ ditione. Dicit gl.ibi de bo. poſ. q̃ eſt facti: hic iuris. Truffa eſt.aliꝭ dicũt q nõ põt ita, quin poſsit reuocari. Truffa eſt etiã. Aliꝭ di cunt q hic & ibi põt peti ea, quæ eſt iuris. & quod dicit hic,nõ peti.ſ. irreuocabiliter. Tu dic q ibi loquitur q exiſtente cõditione vnus ſolus vocaẽ:tunc enim ille in poſſeſſionẽ mittit̃: hic aũt ex exiſtentia cõditionis incertũ eſt quis vocatur : & ideo nõ poteſt fieri miſsio in poſſeſsionẽ. Non eñ poſſumus dicere quare magis vnus frater quã alius in poſſeſsionẽ mittatur:quia non ſunt inuicẽ inſtituti. nec per concurſum faciunt ꝑtes.Sed ſi eſſet vnus inſtitutus alius ſubſtitutus: tunc inſtitutus pendente conditione mitteretur in poſſeſsionẽ: quia hęc fuit voluntas defuncti,vt inſtitutus ſubſtituto præferatur.

1 ☞ *Subſtitutus ſi præfertur coniuncto conditione ceſſante, coniunctus admittitur.*

2 *Portio q, accreſcat ſine noua petitione.*

Si duo.

ª Si ſubſtitutus ꝑferẽ cõiũcto cõditione ceſſante cõiunctus admittit̃.h.d. In hoc ỹ.no.duo. Primò not. q dixi in caſu,& plenè dixi in l.re coniuncti.ſ.de leg.iij. Fallit q̃nq propter præſumptam voluntatem defuncti vt l.quidã teſtamento.ſ.de vulg.& pup.& ibi tetigi. Secũdò no. † q portio accreſcit ſine noua petitione. de quo habuiſtis plenè in l.ſed cum patrono.ſ.de bo.poſ.

☞ *Si monachus fuit hæres inſtitutus, & trãſiuit ad aliud monaſterium cui acquirat.*

Si ſeruus.

Dicitur hic q tranſit ad nouum dñm contra : imò videẽ q apud primum debeat remanere: quia inſtitutus videẽ eius contẽplatione: vt l.cũ aliquis.C.de iure delib. Gl.fateẽ cõtrariũ:quia licet domini noui iuſſu acquirat : tñ primò tenebit reſtituere per condictionẽ ſine cauſa:ſicut in ſeruo fructuario, vel bona fide poſſeſſo. Ita dicit glo. Fateor q id,quod gl.dicit,q reſtituat ei, cuius cõtemplatione eſt inſtitutus, debet referri ad caſus poſitos in glo. b ſcilicet ad ſeruũ fructuarium,vel ad bona fide poſſeſſum,non ad caſum de ſeruo alienato : quia debet imputari domino alienanti, vt videaẽ alienare cũ omni cauſa,cum apnd emptorem ſit cum cauſa,non ſine cauſa. Item dicit̃ hic q hæreditas debetur nouo do.cõtra,imò domino antiquo:vt l.ſi poſt.§.fi.ſ.qñ di. lega. ce.& l.q̃ legata.j.de reg.iur.Solu. Aliud in legato.aliud in hæreditate . Ratſo, quia in legato inſpicit̃ tẽpus mortis,ſed in hæreditate tempus aditæ hæreditatis.Sed quid in fideicõmiſſaria reſtitutione.Gl.videẽ dicere idẽ qđ in hæreditate. Videte:in fideicõmiſſo eſt idem qđ in bo.poſ. vel in hæreditate quo ad ea quæ ponunt in l. ſeruo inuito.ad Treb.non quo ad ea quę hac lege dicuntur. Nã fideicõ. vniuerſale quærit̃ domino inuito ſeruo,vt dicam in d.l.ſeruo.& ante reſtitutionẽ trãſmittit̃:vt not. plenè in l.apud Iulianum.§. Antiſtia.ſ. ad Treb. & ſic non põt dici idẽ quod in bo.poſ. vel in hæreditate quãtũ ad caſum noſtri §.ſed eſt idẽ quod in legato.& hoc tene mẽti,quia c
eſt vtile:q a† ſi aliquis ᶜ monachus fuit hæres inſtitutus, vel aliquid ſibi relictũ,& tranſiuit ad aliud monaſteriũ:certè ex prædi d
ctis apparet cui monaſterio ᵈ acquiratur:ſicut dixi in ſeruo. e

Chartæ.

ᵉVides hic,& gloſ. dicit quòd inſtrumenta poſſunt ſcribi in chartis raſis,licet conſuetudo non ſeruet.

Sub conditione.

s De hoc vidiſtis plenè in l. ij.§.ſi ſub cõditione.ſ.e.tit.

Videndum.

Hic eſt no.caſus.Contra hunc §.opp.ſecũ dũ hoc videẽ q filius ſit deterioris cõditionis,quã extraneus:quia filius certis perſonis legata præſtat, extraneus nõ.Sol. Intellige de filio inſtituto ſub cõditione, in cuius defectũ alius fuit inſtitutus : quo caſu habet neceſſe venire per cõtra tab.ſecus ſi in defectũ cõditionis nõ eſſet alius inſtitutus:quia tunc deficiẽte cõditione veniret ab inteſtato, & nemini legata præſtaret. Vltimò no.q licet pendente cõditione quis petat bo.poſ.tamen nõ propter hoc quis dicit̃ decedere teſtatus ſed inſpicimus finẽ vtrum exiſtat cõditio vel non: & tunc iudicabimus finem an deceſſerit teſtatus vel non.

1 ☞ *An bonorum poſſeſſio ſecundum tabu. detur cuicunq; inſtituto.*

Idemum.

Dicit̃ hic q ille inſtitutus ſub conditione petit ſecũdũ tabu.qui eſt inſtitutus vtiliter.Sed cõtra:nullus inſtitutus ſub cõditione,eſt inſtitutus vtiliter:vt l.ſiquis ſub conditione.ſ.ſi quis omiſ.cau.teſt.Sol.huius timore quidã reſtringũt oẽs leges, quę dicũt q inſtituto ſub cõditione datur ſecundũ tabu. in his, qui poſſunt ab inteſtato ſuccedere,vel per cõtra tabu.vt in l.ij. §.ſi ſub conditione.ſ.e.& ſ.l.proxi.Sed Io.†contra:quia bo.poſ. datur cuicũq inſtituto.ſed ſi deficit condítio:tunc diſtinguitur inter extraneos,& filios,& venientes ab inteſtato. Ad rationẽ in cõtrariũ reſpondetur:quia qđ dicit vtiliter, exponit̃ ſcilicet à lege : quia niſi obſtaret conditio quæ ſolũ obſtat , non obſtaret aliud impedimentum.Simile habuiſtis in l.iij.§.fi. & l. ſeq.ſ. de leg.præſtan.

Vm tabulæ.

No.q ſi ſint plura ſigilla, ſi qua deſtruaẽ,ſi remanẽt ſeptẽ ſigilla quæ requirunt̃,ſufficit. & ſic not. q ſeptem ſigilla requirunt̃,aliãs nõ valeret:vt l.iij.C.eo.tí. Secundò not. q ſi in teſtamẽto ſint plures ſeptẽ teſtibus ſcripti:& illi qui ſunt ſuprà ſcripti.i.vltra numerum ſcripti,negent ſe interfuiſſe: non propter hoc vitiatur teſtm̃. Videbitis in l.j.in fi.ſ. quẽad.teſt.ape.

1 ☞ *Inſtitutus alternatiuè ſub duabus conditionibus contrarijs, & in diuerſis portionibus pro qua portione petet bono.poſſeſſionem.*

Si ita ſcriptum.

Ibi: ex parte nõ determinata.ſ.ex qua parte, ſcdm Dy. aliꝭ habent in litera parte ſexta. & ſic videtur gloſ.habuiſſe in tex.ſuo.ſed Dy.dicebat vacat:& ſic debet intelligi,& legi alio modo:& ſcdm lec.Dy. eſt multũ clara:ſed ſecundũ lec.prout habes in litera ſexta gl.legit alio modo: ſed nõ applaudit literæ. Quæro†tñ ſecundũ lec. gl.ponamus q quidã eſt inſtitutus alternatiuè ſub duabus conditionibus cõtrarijs in diuerſis portionibus.pro qua portione petit bo.poſ. Dicit gl.q eſt in electione ſua,petat ex maiori portione, vel ex minori: & bene dicit,ſed nõ applaudit huic literæ.Opp. ſecundũ lec. Dy. videẽ q aliquis ſibimet nõ põt ſubſtitui:vt l.ſeruum cõem.§.Titius.de vulg.& pup.Sol.Non obſtat,imò concordat: quoniam hic mutaẽ cauſa quoniã deficiente conditione primæ inſtitutionis incipit habere locũ ſubſtitutio. Vide gl.quę incipit.ſ.exiſtente conditione,ibi ſ.de hære.inſti.Dic,imò de vulg.& pup.

1 ☞ *Licet teſtator dicat, ſi filius meus deceſſerit in pupillari ætate: bona mea deueniant in talem: per hoc non eſt quin ſubſtitutio ſit pupillaris.*

Qui filio.

f Hic eſt no.caſus,& mẽti tenendus.Oppo. per pupillarẽ ſubſtitu.ſuccedit̃ pupillo:vt Inſti.de pupil.ſubſti.in prin.ſed hic mihi dixit:hæres eſto : ergo fuit vulgaris nõ pupillaris.Sol. Dictio mihi,nõ obſtat : quia intelligitur mihi,ſ.per mediã perſonã pupilli. Ita habuiſtis in l.j.ſ. de vulg.& pup.& ibi no.& ſic no.q dictio mihi,nihil operatur. 1
Et hoc†eſt vtile ad q.ᵍ quam vidi de facto:dicebant verba teſta g
menti,& voluit q ſi deceſſerit in pupillari ætate bona ipſius teſtatoris deueniãt in talẽ.Opp.q non erat pupillaris: quia teſtator dixit tantũ de bonis ipſius teſtatoris:non de bonis ipſius pupilli:ſed omnes doct.dixerunt cõtrariũ*:quia illa verba,bona 2
ipſius teſtatoris,nil operanẽ:& perinde eſt ac ſi non eſſent adiecta,& ſuccedeẽ pupillo ĩ oĩbus bonis teſtatoris,& pupilli,& illa verba nil operanẽ,ſicut hic dicit̃ de dictiõe mihi, qđ tene mẽti.

Quidam teſtamentum.

Nota q in teſtamẽto in ſcriptis dabit̃ ſecundũ tab.in teſtamento nuncupato dabitur bo.poſ.ſecundũ nuncupationẽ:vt hic,& habetis.C.e.l.ij.tamen ille qui petit bo. poſſ.ſecundum nuncupationẽ,debet facere fidem de teſtamẽto patris,aliãs non admittitur:vt j.l.proxi.

1 ☞ *Subſtituto petenti particulam teſtamenti debet dari cum hæredis inſtitutione.*

Vt bonorum.

Opp.& videtur q teſtamẽtũ patris non ſit neceſſariũ : vt l. & ſi contra.de vulg.& pupil.Gl.dicit,ab initio oportet q pater faciat ſibi teſtamentũ,vt valeat teſtamentum filij.Sed ſi teſtamentũ patris expugnaẽ,diſtinguẽ vt in glo. 1
Ex hoc habes†& ſi aliquis petat particulã teſtamenti:vt ſubſtitutus pupillariter:tunc debet ſibi dari à notario cũ hæredis inſtitutione.Ratio:quia ſubſtitutio ſine inſtitutiõe nõ valet.De hoc per doc.in l.ſi C.de preci.Impe.offe.& l.argẽtarius.§.j.ſ.de edẽ.

1 ☞ *L. qui duos. ſuprà de rebus dub. qu ò d habet etiam locum, quando deceſſerint diuerſis caſibus.*

Qui ex liberis.

Iſta eſt bona lex.no. ex hac lege q † l.qui duos.in prin. ſ. de rebus dub.quæ loquit̃ qñ incertitudo de prioritate,& poſteriorítate emanat propter caſum, quia ambo deceſſerunt,vno caſu habet locum quando deceſſerũt diuerſis caſibus:ſi tamẽ aliãs incertitudo emanat in defectũ cõditionis dic vthic. Opp.q iſta obſcuritas vitiet ſubſtitutionẽ.vt l.duo ſunt Titij.ſ.de teſt.tut.Sol.ibi emanat incertitudo circa pſonas eorũ quinõ ſunt inſtituti:hic circa perſonas eorũ qbus eſt facta ſubſtitutio. Itẽ opp.j.de ver.obli.l.cõtinuus. §.illud.Sol.Illa magis concordat:qa illud vt valeat ſtipulatio, hic vt valeat inſtitutio. Opp.de l.ſi fuerit.ſ.de reb.dub.vbi eſt neceſſe q ſubſtitutio facta per iſta verba,qui ex liberis &c.verificetur per vnũ,non per duos.Solu.Hic ſpeciale:quia defunctus voluit q in hæreditate vltimò morientis inueniret hæreditatẽ primi.dixi in l.qui duos. in prin.de reb.dub. Itẽ opp.de l.eũ q.ſ.ad Treb.Sol.ibi in ſubſtitutione fideicõmiſſaria.hic in directa pupillari.Ratio fuit,qa in hæreditate vltimi voluit teſtator reperiri hęreditatẽ primi.quę ratio ceſſat in cõtrario.Dixi in l.qui duos.in prin.ſ.de reb. dub. Itẽ opp.de manu.teſt.l.cũ ex pluribus.Sol.vt dixi in l.duo ſunt Titij.quia eſt incertitudo perſonarũ , quibus aliquid relinquit̃: ſed hic inſtituti non ſunt incerti:licet ſit incerta mors pupillorũ.

Filius.

Quærit glo.vtrum ſibi poſsit imputari,cur nõ miſit procuratorẽ.Glo.dicit q non.allegat l.ab hoſtibus. in prin.ſ.ex quib.cau.maio.

1 ☞ *Capitis diminutio quòd ſit de iure ciuili.*
Teſtamentum quòd tollatur ipſo iure capitis diminutione.

2 *Quot teſtes requirantur ad probandum confirmationem teſtamenti, ut adiri poſsit hæreditas.*

3 *Caſus, in quo etiam hodie bonorum poſſeſſio ſecundùm tabulas eſt neceſſaria.*

4 *Exceptio doli, quando ex parte opponentis non ſit in rem.*

5 *Excipere de iure tertij qn.ando quis poſsit remiſsiuè.*

Teſtamento.

1 Hic eſt ſubtilis §.& primò ponit vnum dictũ.Secundo eius limitationẽ. Tertiò ponit aliud dictũ, q vr̃ ſimile primo. Quartò aſsignat aliquas diſsimilitudines inter iſtud dictũ tertiũ,& primũ. Secunda ibi planè. Tertia ibi,nõ ſecus. Quarta ibi,nec putauerit.& breuiter h.d.Teſtamentũ eius,q ſe dedit ad arrogandũ,irritaẽ,niſi poſtea factus fuit ſui iuris,noua voluntate approbeẽ. Itẽ teſtamentum primũ tollit̃ per ſecundũ,,niſi ſecundũ poſtea incidaẽ vt primũ confirmetur:quia tunc primũ ad excipiendũ tantũ valebit. h.d. In tex.in fi.ibi:actori.i.hæredi ſcripto in ſecundo teſtamẽto opponaẽ per hæredẽ ſcriptũ in primo poſsidentẽ,& conuentũ. Ibi æſtimaẽ.ſ.ſi eſt ſcriptus in primo teſtamẽto:& tũc poſſet contra eũ opponere, nõ aliãs. Quæro in prima parte quare primũ teſtamentũ tollit̃ exceptione.Dicit gl.†quia capitis diminutio eſt de iure prætorio:ideo nõ põt tollere teſtm̃ quod eſt de iure ciuili.Ita dicebat Azo.Gul.reprehẽdit dicẽs q capitis diminutio eſt de iure ciuili:vt Inſti.de le.agna.tu.§.fi.& edictũ de capitis diminutione poſitũ in tit.de ca.dimi.,nõ inducit diminutionẽ:ſed reſtituit actionem in capite minuto. Et gloſa.dicit exceptionem doli. quia per recentem voluntatem, non poteſt fieri quin arrogatio facta teneatur.Hęc ſol.non eſt bona:quia in prin.huius.§.non fuit aliqua recens voluntas:ſed ſolum ſe dedit ad arrogãdum:quare dic,qđ dicit de exceptione doli,debet intelligi de exceptione facti, ſeu intentionis:quia teſtamentum tollitur ipſo iure:vt l.j.§.exigit.ſ.eo.& ibi no.& ſ.de iuſt.teſt.l.j.Non obſtat Inſti.qui.mo. teſta. infir.§.non tamẽ.vbi dicit q nõ per omnia irritatur.& ſic tex.ibi dicit,non per omnia: quia poteſt ex noua voluntate confirmari: vt hic in ſecundo caſu:quia imo ille.§. hoc probat:quia cũ confirmetur de iure prætorio,apparet ergo q de iure ciuili in totum erat reſciſſum.Secundò quæro vtrũ omnia quæ habent, qui dant ſe in arrogationem, in arrogatorem tranſeunt. De hoc Inſti. de 2
acqui.per arro.†Circa ſecundã partẽ quęro,quot teſtes debẽt habere iſtæ literę,quę c
confirmant iſtam voluntatẽ.Gl.dicit,quin que.ᶜ Idẽ nõ.C.de codi.l.fi.& no.in l.hæredes palam.§.ſed & ſi notã.ſ.de teſt. vbi videtur dicere q ſufficiant duo.Dy.ibi dicit.& bene: Quandoq adhibentur ad confirmandum voluntatem inualidam: & tunc requiruntur quinq, vt hic.Quandoq adhibentur ad declarandum voluntatem validam:& tunc ſufficiunt duo, vt ibi. Dices tu.Quomodo ex voluntate probata per quinque teſtes poteſt deberi hæreditas,cum ſeptem requiruntur:vt l.hæc conſultiſsima.C.de teſt.& l.cum tabulæ.ſ.eo.tit.Rñ.ſufficit q in primis tabulis confirmatis fuerint ſeptem.Ex illis enim primis tabulis agitur,nõ ex ſecũdis:& hoc fit de iure prætorio per bo.poſ.ſecũdũ tab.vt inſti.qui.mo.teſt.infir.§.non tamen.Facit l. conficiun 3
tur.§.ſi poſt.ſ.de codi.Erit.†ergo hic caſus,in quo bo.poſ.ſecũ. tabu.erit neceſſaria,cum de iure ciuili non poſsit adire. Aliꝭ caſus,in quibus bo.poſ.eſt neceſſaria no.per gl. & plenius per doctũ.C.vnde legi.l.vltima. Veniamus ad ver.nõ ſecus hic innuit q ideo ſit quando ſecundũ teſtamentũ inciditur,vt reconualeſcat primum,ſic vt per recentem voluntatem primum recõualeſcat:ſed hoc videtur contra ver.nec putauerit. Dicit glo. inter hunc caſum,& ſuperiorem eſt diſsimilitudo.& ſimilitudo:vt in glo.habes.Sed prima diſsimilitudo non eſt bona:quia per arrogationem tollitur ipſo iure,ſicut per ſecũdum teſtamentũ:vt dixi ſ.proximè.Item dicit glo.eſt diſsimilitudo in ſuſcitatione:& in hoc dicit veritatem:vnde apparet q diſsimilitudo eſt quo ad excipiendũ:ſed quo ad agendũ eſt ſimilitudo. Op.ad verſic. nec putauerit.dicitur hic q hic agitur de viribus exceptiõis nõ teſtamenti:& ſic innuit q primum per ſecundũ tollitur ope exceptionis cõtra.in l.ſancimus.C.de teſ.vbi tollitur ipſo iure. Dicit glo.hic non dicit quod primum tollatur ope exceptionis:ſed dicit quod opponitur exceptio agenti ex ſecundo per ſcriptum in primo:& ſic refertur ad proximum.aliꝭ referunt ad primum. quod non placet:quia hæc lectu.non aptatur ad principium.

Item dicitur hic quod agenti ex ſecundo opponatur exceptio doli contra videtur quod per cancellationem tollatur ſecundum ipſo iure:vt l.prima ſuprà de his quæ in teſtamento delentur.& l.ſi ita ſit ſcriptum.ſuprà de legatis primo.Solu.vt i teſtamentum cancellatur antequam ſit perfectum,tollitur ipſo iure. Si verò poſt teſtamentum perfectum:tunc non tollitur ipſo iure:vt hic,& nota.in l.prima ſuprà de his quæ in teſtamento delentur.Hic innuit quod tantum ille,qui eſt ſcriptus in primo teſtamento,poteſt opponere exceptionem doli.Contra exceptio†doli ex parte opponentis eſt in rem:vt in l. ſecunda. §. 4
planè.infrà de doli exceptione.ſolu.Quædam eſt exceptio doli deſcendens à dolo commiſſo in agendo:& tunc loquitur lex contraria.Quædam eſt exceptio doli deſcendens à dolo commiſſo in forma agendi,& tunc non eſt in rem:quia illa exceptio non competit vniformiter cuilibet conuento. Nam ſi conuẽtus eſt ſcriptus in teſtamento.cum habeat voluntatem defuncti ſibi competit. Sed ſi conueniretur extraneus, & tunc ſibi

vide Bal. in l. precibus.in xviij.colũ. de impub. Ang.in d.l.j. in prin.limitat iſtum §.duobus modis.

A D D E conſilium do. Pet. viij. & vide Bal.conſi.ccccxxxij. lib.iiij.

a ¶Dixerũt cõtrariũ. Nota pro iudice delegato reſeruante taxationem expẽſarũ, vt non ſibi, ſed deleganti cõperat taxatio.& vide Bar.in l. terminato.C.de fructib. & lite. expenden.

b ¶§.teſtamento.vide Bal.in l.ſi. in ix.col. in ver.j.q.&c.C. vñ legi . & de intellectu huius' §. vide etiam Bal. per duas col. in l.ſancimus. C.de teſtamen.

c ¶Glo.dicit, quinq, Adde Bal.in l.fin. in ix.col.in verſi.j quęro.C.vnde legiti.

a ¶Ex laudo. Vide qđ no. Bart. in l.j.C. de arbi. & l. Iocietatē. §. arbitrorū. in ij. col. in q. an ex ſnīa arbitri oriat̄ actio. ē. p ſocio. & vide Bar. in ſuo cōſil. inci. viſa cō ſtitutione. vide etiā nota. per eūdē Bar. in l. ſi qs arbitratu. ē. de ver. ob. & Cy. Bal. in l. fi. C. de contrahen. emp. & in l. ſi qui ex cōſenſu. de epiſc. aud. & Flor. in repet. d. l. ſocietatē. §. arbitrorū pro ſocio. & Inn. & do. Aut. in c. Quintallis. de iureiu. & in c. fi. eo. ti. p glo. Ioan. Andrę. & adde q vt plurimū arbitramēta vocātur lauda, vt per Barto. in d. conſi. incip. viſa conſtitutione. factū ſic narratur: viget in ciuitate Camerini. & tene mēti, q licet ex laudo non oriat̄ actio, oriē tñ ex cōtractu compromiſſi. qđ eſt not.

b ¶Quæro an hodie teſtamēto filij ſubiaceat q̄relę, addę Bar. in l. ſi à milite. §. fi. de teſta. mili. & quid in filio doctore, vide j. in l. j. §. eſt & aliꝰ.

c ¶§. nepos. Quæ ſit ratio Bart. ex. vide, & ibi Imol. in d. l. poſt dotem.

d ¶Si parens. Ad intelectū huius §. vide l. ſtipulatio hoc modo cōcepta. de verb. ob & hoc no. q̄ Bar. in l. fi. C. de pac. & glo. in l. pactū. C. de col. vbi Bal. in ij. opp. & gl. in l. ſi qñ. §. j. in ꝑ. prg grauarī. C. đ inof. te.

☞ POMATES.

e ¶Quæro dicit hic. Vid̄ Alex. cōſi. cxlij. in vj. col. & ſeq. in ij. volu. Pan. conſi. cxj. in j. dub. in ij. volu. Feli. in c. eccleſia ſanctæ Mariæ. in xvij. col. de conſti.

f ¶Si dedit ſimpliciter. Quæro nunqd datū ſimpliciter filio in legitimā cōputetur: & no. ad l. ſi qñ. C. de mortiſ. teſt. & eſt ſingularis limitatio ſecundū Imo. in l. Titio cētum. §. Titio genero. de condi. & demon. & vide eūdem in d. l. eum qui.

non competit. Si cōmittit̄ dolus in actiōe querenda: quia vniformiter cōmittit̄ cōtra quēlibet. vñ quicūq; conueniē, haberet. Dicitur, hic q̄ poſsidēs habet exceptionē: quę ro vtrū contra extraneū poſſeſſorē habeat actionē. Rñ. non: quia nō reconualeſcit, vt detur actio contra aliquē, ſed daē exceptio poſsidenti. not. glo. ſuper verbo reſuſcitari. Quæro quid ſi nemo poſsideret, quis iſtorum duorū deberet poni in poſſeſsione ex edicto diui Adriani. Secundis nō: quia tabulæ ſunt cancellatæ; & illud edictū habet locū, qñ teſtamentū nō eſt vitiatum nō cācellatum &c. Sed ponet̄ in poſſeſsione ſcriptus in primo, ſi habet teſtm̄ nō vitiatum, non cancellatū: quia habet potiora iura, vt hic, & præferī, vt l. edicto. de edi. diui Adri. tol. Vltimò hæc l. facit † ad materiam, vtrū quis poſsit opponere de iure tertij. Et quidam tractabant hic, vt do. Ray. docto. tractant in l. cùm ſeruum. C. de ſeruis fugiti. Dixi plenè in l. ij. §. primo de excep. rei iudica.

AN ſcriptus. Ad hoc vt hæres poſsit hanc bonorū poſſeſsio. agnoſcere, requiritur q̄ ipſe certus ſit demonſtratus in teſtamento, & q̄ certa portio ſibi deferatur: aliās ſecus. Nota † q̄ hęres debet demonſtrari certa demonſtratione: vt l. iubemus. C. de teſt. & l. hac conſultiſſima. C. q̄ teſta. fa. poſ. Secundò no. vt valeat inſtitutio debet eſſe certa portio inſtit. quæ ſibi deferat̄. Itē opp. & videt̄ q̄ talis inſtitutio non valeat: vt l. ſi qs ita. de hęr. inſti. Sovt in gl. & probatur hæc ſolu. in l. ij. §. de hęre. inſti. Sed ad hanc ſolu. opp. de hac l. ver. quod ſi ita. vbi cōditio de præſenti licet ſit falſa, nō vitiat. Sol. Ibi fuit conditio alternatiua, vna de præſenti, alia de futuro, vnde licet cōditio de præſenti ſit falſa: tñ propter illā de futuro non vitiat̄. Itē videtur q̄ defectus cōditionis vitiet: vt l. ij. §. ſi ſub conditione. §. eo. & de cōdi. inſtit. per totū. Sol. Iſta cōditio quæ pēdet ex voluntate teſtatoris: ſi nō impletur, remanet teſtm̄ validū: vt l. ij. §. de hære. inſti. & l. ſi quis ita. eo. ti. Et erit † practica, ſi quis inſtituit aliquem in ea parte: qua inſtituit in primo teſtamēto, tūc iſte inſtitutus eſt bonorū poſſeſſor ex ſecūdo teſtamēto liquidato per oſtenſionē primi. ſicut dico in laudo: nā nō agitur ex laudo ª: quia ex ſententia arbitri non oritur actio: vt l. j. C. de arbi. Itē ſentētia arbitri eſt quidā cōtractus: vt l. ſi de meis. §. recepiſſe. ē. de arbi. & ſic agetur ex cōtractu compromiſſi liquidato, & declarato per laudum poſtea latum.

a

Si á parente quis fuerit manumiſſus. *Rubrica.*

f ☞ *An teſtamentum filij fami. irritetur propter præteritionem parentum.*

Continuat hanc rubrīā gl. & bene. & etiā in glo. ſunt ſubtiles q. aduerte ad eas. Primò quærit glo. quare hic Iuriſconſultus fecit mentionē filij emācipati. Ad hoc reſpondet glo. & bene: quia ſecundū iſta tēpora filius in poteſtate cōſtitutus nō pōt facere teſtamentum: ideo nō erit neceſſaria contra tab. Poterat tñ teſtari filiusfa. de caſtrenſi, vel quaſi: & tunc non ſubiacet querelæ, vel contra tab. vt l. fi. C. de inoffi. teſta. & ſic de filiofami. nō erat tractandum: ſed de emancipato tantum. † Quæro an ᵇ ſit verū hoc hodie quod teſtamentum filiſfa. non ſubiacet querelę, vel cōtra tab. in caſtrenſi, vel quaſi. Dicit gl. quidam dicūt q̄ ſic: & ſe conformant auſ. presbyteros. C. de epiſc. & cler. Circa hoc ſunt gl. varię. Quidā dicūt q̄ etiā olim nō habebat locū querela, vel cō tra tab. in caſtrēſi, vel quaſi. Ita no. in l. qui de inof. ē. de inof. teſt. & de lib. præte. auſ. ex cauſa. & s. de inof. teſt. l. j. Alij videnē dicere idē hodie: tñ in hoc eſt mutatū: quia hodie poteſt agere pater ad legitimam cōdictionē ex lege. Ita no. in auſ. presbyteros. C. de epiſ. & cle. & l. cū lege. eo. tit. & de ſan. epiſ. in auſ. presbyteros. Aliæ gl. dicūt q̄ iura antiqua in hoc ſunt correcta. Ita no. hic. Alia eſt in l. Papi. §. Papi. ē. de inof. teſt. Alia eſt in auſ. in teſtamento. C. ad Tertul. in l. fi. C. de inof. teſta. Iſtā vltimā partē tenet Iac. de Ra, quā puto veram. Ratio, quia in corpore vt cū de ap. cog. §. cauſas. & ſeq. dicit̄ q̄ teſtamentū filiſfa. irritat̄ propter præteritionē, vel exhæredationē parentū, præterquā quo ad legata: ſed filiusfa. non poteſt teſtari, niſi in caſtrenſi, vel quaſi: ergo videtur q̄ debeat irritari.

LEX I.

EMancipatus. Dicitur hic, q̄ pater præteritus habet contra tabu. Contrà, imò quęrelā, vt l. pater filiū. ē. de inof. teſt. Dicit gl. expone querelā. i. cōtra tab. hoc eſt, facere violentiā literæ. Quare dic ibi loquit̄ in parte, qui non debet inſtitui: quia filius præcedebat: quia erat ex ordine deſcendentiū. hic verò debebat inſtitui: qa nemo eū præcedebat. Simile habuiſtis in l. j. §. ſi pater. ē. de cōiungen. cū eman. lib. & l. ſi quis filio exhæredato. ē. de iniu. teſta. & ideo præteritus habeē pro exhæredato ſicut dicimus in præteritione materna, vel materni generis. Dicit̄ hic: ideo habet cōtra tab. qa filius emancipatus quærebat ſibi. q̄ro vtrū hoc edictū hodie ceſſet, cū filius in poteſtate hodie non q̄rat, niſi vſumfructū. Gl. ſe non firmat. Glo. tenet opi. Hugo. Inſti. qui. mo. ius pat. po. ſol. §. j. quod puto verum: quia licet ceſſet vna ratio: tamen alia remanet: quia eſt pater naturalis, & debet ſuccedere filio ordine turbato: vt l. nam & ſi parentibus. ē. de inoffi. teſta. Pro hoc j. ea. l. in fi. & quod no. j. de priui. cre. l. ſi ventri. §. in bonis. & Inſti. de nup. §. affinitatis. Quæro quæ ſit differentia inter bon. poſ. contra tabu. quę datur patrono: & illam quæ datur patri. Dic vt in glo. & bene. Quęro quid ſi iſte filius decedit inteſtatus. Dicit gl. habebit vnde liberi vel vnde parentes. & ita no. in l. qui ſe patris. in fi. gl. magnæ. C. vnde liberi. Dicit̄ hic auus, proauus, &c. quid de vlterioribus? Dicit gl. idem per l. Iuriſconſultus. §. parētes. j. de gradibus. melius facit l. j. §. gñaliter. ē. de leg. præſtan. Quæro quid de aſcendentibus per lineam maternam. Rñ. nō habent contra tab. quia præteritio p exheredatione habetur, vt l. cū filiū. C. de inof. teſt. & facit l. illud. §. ad teſtamenta. ē. de contra tabu. Vltimò ſcias q̄ vbicunq; in hoc tit. vel in tit. de cōtra tabu. datur præteritio contra tabu. hodie eſt verum, ſi præteriē cū cauſa: aliās ſtatim teſtamentū eſt nullum, ſicut ſi eſſet præteritus filius ſuus. vt §. aliud quoq; capitulū. in auſ. vt cū de appel. cog. Dices tu, qūo poteſt eſſe q̄ prætereatur cū cauſa: nōne eſt exhæredare? Rñd. nō. quia exhæredare eſt ab hęreditate priuare: vt l. iij. C. de lib. p̄te. Vnde dicit, filium non inſtituo, quia tale quid fecit: vel lego decē qa tale quid fecit. & iſta eſt præteritio cum cauſa. Ita debetis intelligere.

c

NEpos. ᶜ Nota caſum mirabilem, q̄ ſecundum hæc iura filiusfa. habet hæredem. Oppo. de l. ij. j. de caſtren. pec. Sol. Hic ſpeciale. & ſimiliter eſt ſpeciale in dote. Ita habetis no. in l. poſt dotē. ē. ſol. mat. Sed hodie indiſtinctè filiusfa. habet hæredem in aduentitijs: vt l. quod ſcitis. C. de bo. quæ libe.

i ☞ *An datum ſimpliciter filio computetur in legitimam.*

d

Si parens. ᵈ Nota duos caſus, in quibus pater repellitur à contra tab. Opp. de l. ſi qñ. §. illud. ē. de inoffi. teſt. Solu. Aliud in filio, vt ibi: aliud in patre, vt hic. Vel aliter dicit glo. q̄ ſi pater ſuccedat filio ex pacto: quia emancipat contra fiduciā: & ſic per pactū pōt repelli: ſecus in filio. Nō placet: quare dic, hic pater accepit tantū quātū ad quartā ſufficit: ideo non habet contra tab. vt hic, dū dicit quantū ſatis eſt. ſed in l. cōtraria minus accepit. & hoc eſt verū. † Quæro: dicitur hic, ᵉ ne iudicia eius inquietaret. quæro quid ſi dedit ſimpliciter ᶠ pater filio, vel filius patri, tantum quod ſufficiat ad legitimam. Dic vt l. cum quo. in fi. ē. ad leg. Falc. Non obſtat l. ſi quādo. §. & generaliter. C. de inoff. teſt. vbi nō imputatur dona. niſi ſit dictū: quia ibi loquitur qñ eſt certū quod pater donat. ſed noſtra q. loquit̄ vbi ſimpliciter dat transferendo dominium; nō autem apparet qualiter

e

f

qualiter det. & ideo dixi hoc anno q̄ ſi pater, qui mittit filiam in monaſterium, & ponit certam quantitatem pecuniæ in altari, q̄ illa pecunia ſic ſimpliciter data computatur in legitimam ª: vt l. cum quo. ad l. Fal. & ē. dixi. Item imputatur ad ſimilitudinē donatis, quæ computatur in legitimam: vt l. quoniam nouella. C. de inoffi. teſt. cuius dotis loco iſtud, quod datur filię intranti monaſterium, ſuccedit: & ita dicitur in vulgari. Item prædicta omnia intellige ſecundum iura antiqua, ſecundum quæ ſufficiebat dari quoquo relicti titulo: ſed hodie oportet q̄ habeat aliquid iure inſtitutionis: vt d. §. aliud. aliās teſtamentum non valeret, ſ vt ibi dicitur.

a

Eſt & alius. Hic habetis q̄ filiusfam. cœpit militare, cōtra eius teſtamentum non datur contra ta. in aliquo nec in caſtrenſi, vel quaſi, nec in alijs bonis. Hoc puto correctum hodie: quia cum in caſtrenſi vel quaſi habeat locum

b quærela: multo magis in alijs. Quærit glo. ᵇ quid ſi cœpit militare alia militia: vt quia doctor, vel aduocatus. Glo. idem: ᶜ quia fauores ſunt ampliandi. quod nota.

c

Patrem. Pone caſum ſecundum tertiam lect. & dic. Pater fuit inſtitutus in teſtamento filij: & per errorē petijt, & accepit contra tab. quæritur vtrum poſsit redire ad ſecundū tabu. Et reſpondetur q̄ ſic. vel fortè eſſet melius dicere q̄ pater accepit bonorum poſ. contra tab. tamen teſtamentū erat nullum, & poterat ab inteſtato ſuccedere. certè poteſt redire ad ius ſuum: vt ab inteſtato ſuccedat. Item ponit gl. caſum hic alijs modis, de quibus non curo.

1 ☞ *An pater uel filius habeant reuocatoriā in bonis per ipſos alienatis, et quo remedio.*

LEX II.

NOn vſque. Hæc eſt ſingularis lex & alibi nō reperitur. Op. q̄ quandoq; etiam ingenui cogūtur alienare, vel emere, vt l. Iulianus. §. idem Celſus. ē. de act. emp. So. Ibi ſpeciale, vt no. in l. inuitum. C. de contrahen. emp. Item opp. j. ſi quid in frau. pa. l. fi na. vbi filius arrogatus habet reuocatoriam in bonis patris alienatis in fraudem. Sol. Ibi in quarta, quæ debetur filio arrogato

1 tanquam æs alienum: ſecus ſi in alijs. Vel melius, † & eſt caſus è

d conuerſo, q̄ filius habeat reuocatoriam ᵈ in bonis patris: & non pater in bonis filij, vt hic. pro hoc j. vnde liberi. l. ſcripto. in fin. Iſtud eſt multùm dubium propter rationem hic poſitam quę dicit, q̄ non eſt conueniens q̄ liberis hominibus, &c. Cyn. examinat C. ſi quis in frau. pa. l. j. in vij. quæſt. Decretiſtæ in c. Raynutius. extra, de teſta. & ibi videtur caſus. Finaliter dicerem: ſi quidem alienatio fuit facta titulo lucratiuo, vt ex cauſa donationis poteſt reuocari per querelam inofficioſæ donationis, tam à patre quam à filio ſi per donationem læderetur. Nam illa querela eſt inducta ad ſimilitudinem querelæ inoffi. teſta. vt l. vlti. C. de inoffi. teſta. ſed querela inof. teſt. datur patri in bonis filij: ſicut filio in bonis patris: ergo idem in querela inofficioſæ donationis. Si verò alienatio fuit facta titulo oneroſo, vt ex cauſa venditionis: tunc ſi eſt facta pretio minori: tunc in eo q̄ vltra valet, res,

e quàm fit pretium, eſt donatio ᵉ vt l. j. C. ſi quid in frau. pa. & tunc idem: quia poteſt reuocari per querelam inofficioſę donationis. Si verò eſt alienatio facta in fraudē, ita q̄ emptor participauit fraudem: nec vllo modo eſt dona. tunc deſcendentibus in bonis aſcendentium datur reuocatoria: vt l. vlti. j. ſi quid in frau. pat. ſi enim hoc conceditur filio arrogato: multò magis naturali: vt l. ſi quis. de coniun. cum emanci. libe. Nec eſt dicendū q̄ illa quarta

f debeatur vt æs alienum: ᶠ quia illa quarta non debetur in vita patris. ſicut nec quarta quæ debetur filio naturali: vt l. j. §. ſi impuberi. ē. de colla. bo. ſed pater in bonis filij nō habet reuocatoriā. Ratio, quia ita non debetur hæreditas patri ſicut filio. Non obſtat iſta ratio: quia non eſt vrgens ratio: vt lege, vltima ſi quid in fraudem patronatus. Ita debet intelligi quod notatur in c. Rayextra de teſta. Cy. aliter in l. prima C. ſi quid in frau. patro. Quæro, cum hodie liberti habeantur tanquam ingenui, per auſ. vt liberti de cætero. an ſit ſublatus titu. ſi quid in frau. patro. glo. dicit quòd non.

g

LEX. III.

ANtonius. ᵍ Quæro quæ eſt iſta pars conſtituta. Dicit glo. tertia vt in gl. & cōſtat hodie in auſ. nouiſſima. C. de inoffi. teſta. Quęro ad hoc vt competat bonorum poſ. patri an requiraē

a ¶Cōputaē in legitimā. No. pro eo q̄ daē monaſterio pro filia. adde Bar. in d. §. Titio genero. in fi. & idē dicit Bal. in l. quoniā nouella. in fi. C. de inoff. teſt. & per iſta dicit Bal. in l. fi. in xiij. col. C. de do. promiſ. q̄ pater tenetur dotare filiam volentem ingredi monaſterium.

b ☞ POMATES. ¶Quærit glo. Vide in ſimili per Ale. in l. cēturio. in ij. co. de vulga. & pupilla.

c ¶Eſt & alius. Glo. idē. teſtamēta doctorū nō cōtra tabulant & iſta gl. alle. docto. in l. miles. in princip. j. de re iudi.

d ¶Habeat reuocatoriā. An filius & econtra, pater reuocēt bona ī eorū fauorē alienata, addē Bal. in l. ff. đ reuo. his q̄ in frau. cre. & no. q̄ doc. in §. itē ſi qs. iſti. de actio. & Bal. in l. j. in antepe. col. in ver. vlteri⁹. j. de inofficio. do. & Bar. & Bal. in l. ij. in fin. C. ſi quid in frau. pa. & quod no. bart. in l. hæredi. j. de bon. auth. iud. poſ.

e ¶Eſt donatio. Hic ſcquiē Bal. in l. fi. C. de reuo. dona.

f ¶Vtæs alienum. et iſta eſt magis cōis litera. attende tñ: qa vide cē q̄ hoc fit cōtra caſum i d. Papi. §. ſi qs impubes. ē. de inoff. teſt. & vide bonū textū. in l. hęreditariū. j. de bo. auē. iudi. poſ. & ibi Bar. & cōtrarium tenuit ipſemet Bart. in l. j. §. fed nec ꝑuberi. ē. de col. bo.

g ¶Pātonius. Hæc lex eſt no. ſecundū doct. in l. fratres. C. de inof fi. teſta. & ibi vide.

h ¶Nō dubiū. Bal in l. fi. C. de teſta. tenet tale teſtamentū valere ſed certè Barto. hic tenet cōtra, ſi bñ pōdereē. adde ꝫ notaui ad Bal. ī l. fi. And. B.

h ¶Nō dubium. not. & adde Bar. in l. fin. C. de teſ. p hoc: qa à iure cōi recedit̄ tali tē pore, iuxta no. in l. đ ætate. cū ſi. ad Treb. & adde qđ Florian⁹ in l. mili. de teſta. mi. p illū textū. vult dici poſſe q̄ ſicut milite teſtāte in cōficiū bel li, eſt remiſſa ſolennitas teſtiū in teſtō, idē eſſet in pagano teſtā te tepore peſtis corā duobus teſtibus: qa illo tēpore, ꝑpter periculum pauci teſtes haberi poſſunt. Pro hoc etiā adducebat l. fi. ē. de teſta. milit. & iſtā l. & glo. in l. ſcriniarios. in j. col. C. de teſta. mi. Itē adducebat. qa tēpus guerræ & peſtis æqparātur. vt no. in l. naturaliē. p doc. j. de vſucap. et in c. ex trāſmiſſa. de ꝓſcriptio. Tu vide in terminis Ang. in l. cōficiūtur. §. codicillj. đ iure codic. Et ad bar. hic adde vnū verbū per Ro. in l. ſi quis in graui. §. ſi autē. ē. ad Sylla. & vide Ro. in auē. ſimiliter. de teſtamento facto tempore peſtis. C. ad leg. Fal.

i ☞ POMATES. ¶Ad fiſcū. An fiſcus habeatur loco hæredis, vide Alex. conſi. lxxxix. in iiij. vol. & conſi. xxiij. in j. col. in j. volu.

k ¶Iura libertorum, læſæ maieſtatis. Adde gl. & Bar. in l. j. C. de bo. libe.

a ¶Quàmuis. Vide Imo. in l. cùm tale.§. falsam causam legato. de conditio. & demonstra. & Bart. & Imo. in l.ij.§. fin.ff. de donatio. an cessante ratione cesset dispositio.

b ¶Interpretatione restrictiua. Vide per Bart. in l.j.§. nunciatio. de oper. no. nun. & in l. si cõstante. in cõsimili quæsito, fol. mat. Salice. in l.ij.C. de nox. Imol. in l. si verò.§. de viro. solu. ma. & per Bart. in l. si. §. in cõputatione. C. de iure delibe.

c ¶Lege Iul. Hunc §. alle. Bald. in l.ij. in fi. C. de indi. viduí.

d ¶Impunè offendi. Not. idem dicit Bal. in l. si quis in suo. C. de inofficio. testamẽ. idem videtur tenere Barto. j. eo. l. si libertus. & facit quod no. in l. in criminali. C. de iurisd. om. iudi. aduerte tamen: quia Bartol. & Ange. & Paul. de Castr. in l. quãuis. de in ius vo. videntur tenere contrariũ. dic q ipsi loquũtur quãdo pœna erat commissa. sed Barto. hic loquit qñ non erat cõmissa. & vide Bart. in l. qui ea mente. de furt. dum oppo. de l. Papinianus. §. meminisse. de inofti. testa.

e ☞ Tractauit plenè materiam iuramenti Barto. in ff. nouo. in l. si quis. p eo. in prin. de fideiusso. Alexã. Lofæus.

f ¶Si libertus. Quãdo alienatio facta ĩ fraudem sit ipso iure nulla, adde Bal. in l. hac edictali. §. omni. C. de secun. nupt. & ibi quomodo cognoscatur, qñ sit in fraudem hominis, & vide qđ notat Bald. in l. j. in j. opp. C. si quid ĩ frau. patro.

g ¶Nocet filio. Idem in crimine hæresis. in c. statutum. de hære. in vj.

h ¶Non priuetur. Filius non priuatur feudo propter delictum patris. De hoc vide latissimè per Barto. in l. eum qui. j. de interdi. & relega. quid ẽcontra. vide qđ dixi post Bar. in l. cum filius. de verb. oblig. & de hoc vide latissimè Bald. in c. j. §. j. de succes. feu. & in d. c. j. si vasal. feu. priue. & vide glo. fi. secundum Dy. ibi in l. quę sitũm. §. vl. de precа. Bal. in c. j. §. insuper. aliàs est c. insuper. de prohi. feu. ali. p Fed. I & quod dixi in l. Statius. §. Corne. de iur. fisci.

Digere. Nota ꝙ masculinum cõcipit fœminũ. Opp. de l. si ita scriptũ. §. j. §. le leg. ij. vbi iuri de futuro non põt renũciari. Solu. Ibi in repudiatione: hic in delicto, qđ tollit ius futurũ: vt hic, & l. quidã. §. fi. de dona. & l. q superstitis. de acquir. hære. Alij habent cõtra. de l. si ita scripsisset. ꝙ hæc prouisio in masculo porrigitur ad fœminã fauore matrimonij: vt no. in Spe. de dispu. & alle. §. post hæc. versic. vbi verò masculinum.

Quãuis. [a] Nota ꝙ hæc lex generaliter loquẽs restringit per rationẽ vt ibi locũ habeat lex, vbi est ratio. cõtra in l. prosp exit. j. qui & à quibus. Sol. Quandoq; nisi per rationẽ restringeretur, quis puniretur contra mentẽ legis: & tunc restringitur: vt hic, & l. ij. C. de noxa. Qñq; quis non puniretur, sed amitteret lucrũ: & tunc non restringitur, nisi per aliã legẽ, vt in contrario. Qñq; nisi legis restrictio fiat, quis lucraretur indebitè: tunc restringitur: vt l. vt gradatim. §. & si lege. de mu. & ho. & hoc no. Cy. in l. j. C. quæ sit lõga consue. & ista sunt arg. ad multa not. vt pono in l. omnes populi. in materia de interpretatione restrictiua. [b]

Lege Iulia. [c] 'Nota legem remittere iuramentũ sicut papa: vt l. fi. §. qui satisf. cog. & l. fi. in prin. j. ad muni. Quæro, quid si vouit castitatẽ, vel non contrahere matrimonium? Solue vt not. in c. j. & ij. extra qui cleri. vo. Sed si hoc est verum quod hic dicit, patronus nõ incidit in pœnam, cũ non tenuit iuramentum: arg. l. non putauit. §. non quęuis. ff. de contra tab. & l. continuus. §. antepe. de verb. obli. Sol. Quandoq; id, ex quo quis debet incidere in pœnam, non potest de iure fieri: & tunc sufficit de facto fieri, vt hic. aliàs si potest de iure fieri, non sufficit de facto fieri. De hoc p doc. in l. j. C. de sepul. vio. & dixi plenè in d. §. antep. in l. continuus. j. de ver. ob.

Illij hæreditate. Nota ꝙ iuraliberorum liberi nõ habent vt liberi. Et idem est in emphy. vt l. vt iurisiurandi. §. si liberi. j. de ope. lib. quod nota.

☞ *Stante statuto ꝙ declinans iurisdictionem iudicis possit impune offendi, si quis declinatoriam opponat, & non prosequatur.*

Vm patronũ. §. j. Not. qñ qs dicitur accusasse. Opp. ꝙ qui detinuit, non videt accusasse: vt l. qui cũ maior. §. accus. j. de bo. li. Glo. dicit ꝙ nõ ex sententia: sed inspecta seriæ verborũ videtur accusasse. Hoc non placet: quia verba dicũt accusasset, hoc est præteritũ imperfectũ, & pluſquã perfectũ iubiunctiui modi: & ideo requiritur ꝙ sit perfecta accusatio: & ideo secundã rigorẽ verborũ nõ procedit gl. Vnde dico. & fottè non malè: ille, qui accusauit, & accusationẽ prosequitur quotidie instando, nisi petat abolitionem parte præsente, põt dici accusasse: sed si desistat, nihil in eo dicendo: & tunc tacendo: non dicitur accusasse, nisi vsq; ad sententiã stet: vt d. §. accusasse. qđ † facit ad q. videlicet, cũ dicit statutũ ꝙ si quis declinasse inueniatur iurisdictionem iudicis, ꝙ possit

d impunè offendi. [d] Quidã opposuit exceptionẽ declinatoriam, demum super illa nõ fuit pnunciatum: dixi ꝙ non põt impune offendi: vt d. §. accusasse. & l. i seruitutẽ. §. petijsse. de bonis liber.

Caius. Opp. in auf. vt li. mat. & auiæ. §. ad hæc. Sol ue vt ibi nota. Ista lex inducitur per Dy. ꝙ si vasallus partẽ vnius ex dominis emat, vel sit hæres institutus, vtrum adhuc sit vasallus. Et dicit ꝙ sic: vt l. cum ex oratione. vt §. de excu. tu. Sed Dy. dicit verum, si istud ius non poterat vendi, vel ad hæredes transmitti, aliàs esset dubitabile: & ideo cogitetis, quia non potui videre.

Si iurauero. Facit ad c. quãuis de pact. lib. vj. & ad c. cũ contingat. extra, de iureiur. vbi similiter iurat non venire ad hæreditatem patris, & ad eius successionẽ, vel nõ reuocare venditionẽ rei dotalis: & in c. licet. de iureiu. lib. vj. quia dico ꝙ nõ teneat dñij translatio, vel pactũ, licet iuramentũ valeat: hoc nullo iure cauetur. Ex quo multæ cõclusiones sequunt. De quo dixi in l. Seius & Augerius. §. ad l. Fal. & l. qui superstiti. de acqui. hęre. & dicã

e plenius in Digesto nouo Deo dante. [e]

Vi contra. Oppo. de l. ad optimũ. §. de in ius vocã. Glo. soluit, & bene. Dicam plenius in l. diui fratres. j. eo.

1 ☞ *An durius agatur cum lege, quàm cum homine.*

f Si libertus. [f] Singularis est multũ, & hoc intendit. Alienatio facta in fraudẽ legis, ipso iure non valet: facta in fraudẽ hoĩs valet: sed per euocatoriã rescinditur. h. d. Videbitis hic super quo fundata est lex ista: quia super his regulis. & l. diui Adria. quod contra legẽ fit, nõ valet: vt l. fraus. §. de legi. & c. fi. extra, de reg. iur. lib. vj. Secundò est per tit. j. si quid in fraud. credi. Oppo. de

1 l. †Celsus. §. de arbit. vbi durius agitur cũ homine quã cũ lege. Sol. Ibi de homine iuris ministro. Sed non placet: quia arbiter non est minister iuris, nec oritur actio ex eius duritia. Et reperio ꝙ durius agitur cum homine legum ministro, quã cũ lege: vt l. amplius non peti. j. rem ratam ha. vbi verbum peti, prolatum ab homine, intelligitur p litis contestationẽ: sed à lege: per sententiã: vt l. in seruitutẽ. §. petijsse. j. de bo. li. Solu. Quædã est pœna respiciens actum: quia agunt ministri: & durius agitur cũ l. quia ius habet magis potestatem annullãdi quã homo. Quædam est pœna intrinseca: & tunc mitius agitur cũ lege, d. §. petijsse. Dixi in d. l. amplius. & not. legem istam ad multa, quia vtilis lex est.

Si quis. Notabilissimus §. est. Et ratio est: quia qñ per primam alienationem factus est minor centenario, in secũda verò obligatur: quia in principio legis erat facta inualida, per istam l. & l. Titia. §. Imperator. §. de lega. ij. & l. j. de inof. doñ. determinat etiam glo. & distinguit, quando facit plures donationes, vtrum omnes reuocet, vel vltimam, vel quomodo, vt patet in glo. prædictarum legum.

1 ☞ *Filius an feudo priuetur propter delictum patris.*

Diui. Delictum aui vel patris non nocet nepoti, vel filio in iure libertorũ. h. d. Nota in hac lege ꝙ licet Imperator pluries iudicauerit vnum: si tamen fuerit postea contrariũ: receditur à primo consilio. Item nota pro eo ꝙ ponitur in sententia adhibito consilio prudentũ &c. Tertiò no. qđ dixi in casu. Opp. ꝙ delictum patris noceat filio. vt l. quæritj. j. de bo. li. Gl. huius timore distinguit multum bene. Vide glo. quæ incipit, vt euidenter, & ipsam signa. Vnum tamen addatis, vt quod dicit ꝙ delictum patris non nocet filio post mortem patris, intellige, nisi in crimine læsæ maie. vbi delictum patris nocet filio [g] in iure libertorũ, & secundũ distinctio

g nẽ, quã dedi §. in l. iura. Itẽ | hæc lex inducitur ad q. ꝙ filius non

h priuetur [h] feudo propter delictũ patris. De hoc habetis per glo. in l. emancipatum. in fi. §. de sena. & per Dy. in c. non debet alij quis. de regu. iur. lib. vj. De quo dic plenius in x. colla. quæ fuit causa prima bene. amit. §. denicq; in ti. si de feud. fuerit contro. c. j. §. si vasallus. & in ti. si vasal. feu. pri. cui defe. c. j.

1 ☞ *Patri uel patrono an filius uel libertus iure institutionis relinquere debeat.*

Siue. Excluditur. Hic est no. Casus, & mentí tenẽdus. Quæro † vtrum ꝙ hic dicit sit

sit correctũ per iura hodierna quæ videntur velle ꝙ habeat ius re institutionis: in auf. vt cum de app. cog. §. aliud. Dicit gl. ꝙ nõ in patrono, licet in filio sic. Ita dicit glo. quã no An autem in filio sit correctum. dic vt notant doct. C. de inoff. test. auf. nouissima. Sed aduerte, ponendo casum hic prout dicit tex. non esse correctũ nec in patrono: nec in filio: quia hic fuit institutus patronus in certa portione: & fuit legatum seruo, quo casu non esset correctum in filio: quia si filius aliquid haberet iure institutionis, & esset aliquid sibi à seruo, legatum computaretur in quartam. sufficit enim ꝙ aliquid habeat iure institutionis. tenet ergo gl. ista ꝙ

2 patrono non est necesse relinquere iure institutionis. Sed quid[a] in patre, an filius debeat ei iure institutionis relinquere? Dñs Ia co. de Bel. determinauit ꝙ sic: quia eadem est ratio. Contrarium

b credo: quia in patre non reperitur[b] correctum. & iura non corriguntur ex identitate rationis, nisi quatenus sit lege expressum: vt l. præcipimus. in fi. C. de appel. vbi tex. h. d. expresse. Præterea pater & patronus æquiparãtur, nisi in casibus: vt no. §. ti. ij. l. j. circa prin. sed in patrono non est correctum, vt hic: ergo nec in patre, qui ei æquiparatur. cũ in hoc non reperitur diuersitas.

c Ex duobus. [c] 'Hic est no. & sing. casus. Illi ergo qui habent portionem debitã iure institutionis, non accrescit portio eius, qui venit per cõtra tab. secus si ambo venirent per contra tab. quia veniunt eodẽ iure. Secundò no. ꝙ ille, qui petit supplementum, perinde habetur, ac si peteret contra tabu. vt hic.

1 ☞ *Iudex appellationis potest pro parte sententiam confirmare, & pro parte nullam pronunciare.*
2 *Iudex appellationis quando appellatur à sententia nulla, debet illam nullam pronũciare.*
3 *Peto sententiam pronunciari nullam: & si qua est, peto eam rescindi tanquam iniustam: procedit.*
4 *Restitutione in integrum simpliciter petita, an iudex poterit de nullitate pronunciare.*
5 *Iudex appellationis an posit pronunciare de iniquitate sententiæ, quando sententia petitur principaliter pronunciari nulla.*

Carmelia. Iudex † appellationis potest pro parte sententiam confirmare, pro parte nullam pronunciare. h. d. in summa habetis §. fa. erci. l. quidam. Opp. glo. contra tex. §. fa. er. l. in hoc iudicio. Dicit gl. hoc ideo: quia diuersa sunt capitula. No. ex hac lege ꝙ iudex appellationis potest pronunciare sententiam nullam vt l.

2 quædam mulier. §. fa. er. Ex † quo apparet ꝙ glo. quæ est in l. j. C. quando prouo. non est necesse. non dicit verum. Dicit enim ꝙ si appello à sententia nulla, iudex non debet pronũiare sententiã iniustam: imò debet pronunciare nullam, vt hic quod dic vt l. si

3 expressim. j. de appel. † Item no. ꝙ possum petere sententiã pronunciari nullam, & si aliqua est, peto pronunciari, & eam rescindi tanquam iniustam, vt hic. Pro hoc in l. j. C. quando prouo. nõ est ne. & est casus in c. constitutus. extra, de in inte. restit. vbi possum petere cõtractum pronunciari nullum: & si aliquis est, pos-

4 sum petere rescindi per restitutionem in integrum. † Sed quæro quid si peto simpliciter restitutionem in integrum, an iudex potest pronunciare de nullitate, sicut in causa appellationis? Ad partem affirmatiuam facit §. de mino. l. verum. §. ex facto. Item

5 quæro † quid si aliquis petit principaliter sententiam pronũciari nullam, an iudex possit pronunciare de iniquitate sententiæ. De istis quæstionibus tractatur per Inno. extra, de off. dele. c. cũ contingat. in glo. magna. Proposui hoc anno dicere in l. j. j. quæ sen. sine ap. rescin. dicam alibi.

De obsequijs à libertis patrono præstandis. Rubrica.

LEX I.

d Tiam militibus. [d] No. istud prĩcipiũ. Idem nos habemus in l. j. C. de consu. lib. xij. ꝙ ille qui est antiquior, præcedit. modo sunt duo doctores eodẽ tempore facti. Certè erit differentia in ætate & alijs cõ-

e ditionibus: & illæ præcedet vt hic. ibi inter collibertos.

Per procuratorem. Quæro quomodo potest accusari ingratus per procuratorem: nonne hęc est cã capitalis vt l. edicto. §. rei. §. de bo. pos. cum suis sim. ergo non admittitur procurator: vt l. pe. §. ad crimem. de pu. iu. Dicit glo.

a ¶Sed quid. Et contra cõsuluit Bal. vt ipse refert in l. oĩmodo. & in auf. si parẽs. C. de inof. test. & in auf. ex cã. C. de li. pte. & sequit Ange. in auf. vt cũ de appel. cog. §. fine 1git. & ibi ponit nouã opi. quã omnino vide Andre. Barba.

b ¶Nõ reperit. Idẽ tenet Bal. in l. oĩmodo. C. de inof. testa. in vers. venio ad qđ. vbi de hoc dicto Bar. facit mẽtionẽ. vide Bal. in l. j. C. de cõtra tab. li. & in authẽ. ex cã. vers. ij. op. C. de li. ꝑte. & Ang. in l. nã & si parẽtib9. de inof. test. vbi alle. casum i §. aliud quoque capitulũ in ver. sed si hæc obseruata nõ fuerint. in auf. vt cũ de app. cog. & cõtra Bar. etiã tenet baldus in l. j. C. de cõtra tab. libe. cuius opin. videt verior. & per Imo. in repet. l. j. §. si ex fundo. de hær. insti. et ad Bar. hic addẽ Bal. in cõsi. incipi. In Christi nomine amẽ super primo puncto facit dubitationẽ. ad de Bal. cõsi. lxxxj. incipi. veritas est j. lib. & Cal. consi. v. de te testamentis.

dic vt l. sed & hæ. §. j. §. de procu. vbi idem tex. Responde. Non sufficit ꝙ sit causa reductionis in seruitutem, nisi sit intẽtata criminaliter, s. advindictam publicam. sed hic fuit intentata ciuiliter vt hic, & l. sed & hę. §. j. Idem & in adulterio, si agatur ad thori separationem, ista dicitur ciuilis causa: vt in c. tuæ. extra, de procu. tamen in hoc licet sit ciuilis, quia delictum versatur: debẽt poni omnia limitatè, vt sit certum: sicut in accusatione criminali: vt l. libellorum. §. fi. de accu. Facit l. prætor edixit. §. j. de iniur. & l. item exigit. de dolo. & tex. in d. c. tuæ. extra de procu.

De operis libertorum. Rubrica.

LEX V.

Si quis operas. [c] Dicitur hic qđ transit ad filios stipulatio operarum: quæro qualiter transibit. respõdeo post mortem patris admittitur successio, vt hic: non eo viuo: vt l. vt iusiurandi. §. fi liberi. j. eod. ideo dic vt C. de ope. li. l. liberti libertæque.

Fabriles. Vos scitis ꝙ glo. communiter accepit fabriles pro certis: sicut etiam no. glo. in l. si non sortem. §. libertus. de condi. indeb. laco. de Aretio. intelligit aliter, & fortè non peius quã glo. refert Cy. C. de ope. lib. l. liberti libértęq.

1 ☞ *Obligatio & actio quando oriatur ex iuramẽto, etiam de iure canonico.*
2 *Decretum interpositum statim post emancipationem, & datum in præmium emancipationis nullidat emancipationem, & datum.*
3 *Causa libertatis an in dubio quis præsumatur iurare.*

Vt iusiurandi. Ista est bona l. Vos habuistis suprà eodem. l. secunda quòd prætor dat iudicium operarum in libertũ: modo hic dicitur qualiter obligatur. & in hoc principio requiritur quod sit libertus, & causa libertatis iuret, ad hoc vt obligetur iureiurando, quasi dicat, ingenuus non obligatur iureiurãdo, & est verum: vt l. si quis pro eo. in princip. de fideiusso. nec seruus obligabitur iurãdo vt hic in ver. iurare. & glo. hic dicit. Contra suprà de iureiurãdo. per totum. & C. si adu-

f uer. ven. in authenti. sacramenta. vbi ex iu-

1 ramento quilibet obligatur. [f] Solu. Quando quod iusiurandum † præstatur super præterito ad litis decisionem: & tunc dabitur actio & obligatio: vt supra de iureiurando. per totũ. Quoddã iuramentũ interponitur ad confirmationem contractus: vt in auf. sacramẽta puberum. C. si aduer. vend. Quoddã est iuramẽtũ, quod interponitur merè ad introducendã obligationẽ: vt si iurem me tibi daturũ centũ vel aliquid factu

d ¶Etiã militibus, vidĕ in materia huius dicti Panor. & moder. in c. clerici. de iudici. Are. in §. quędã. Inst. de ac. Fe. in procę. De cre. in v. col. in rubri. de maio. & obedien.

e ¶Ille præceder. not. de duobus doctoribus eo. tpe factus qs ꝑce dit. & vide Bart. in l. j. j. de albo scribẽ. & no. in l. j. in prin. & cõsulibus. li. x. quæ singu. alle. ꝙ prius licẽtiatus & ex magno interuallo doctorat9 præfertur nõ solũ licentiatus, sed etiã doctoratus in illo interuallo. qđ not. qa fuit de facto. Sed Bald. in auf. habita. in viij. colũ. C. ne fil. pro pa. dicit ꝙ licentiatus habeĩ ꝑ scholari. Quid si vnus doctor est iuris canonici, alius ciuilis, vide per Io. Andre. in c. clerici. de iudic. qd si sacræ paginæ, vide in c. eam te. de ætate & qualitate & adde qđ not. Bal. in l. memini. & aduo. diuer. iudi. & an licẽtiatus veniat appellatio doctoris, habetur per Bal. in l. j. in pen. col. fol. ma. et in l. pe. & de test. mili. ad hoc adde no. ꝑ bar. in l. ij. §. prius. de vul. & pu. & quid si est doctor vtriusq; iuris, an ꝑferatur simplici doctori, vide per Bal. in simili qđ sic, fl. sed & milites. in princ. & de execu. tuto. qd si filius est doctor. pr̃ nõ: qs præferatur: vide nor. per Symo. d Burgia

no in procemio Clemen. adde plenè Feli. in c. de mai. & obed.

f ¶Obligatur. Et ex iuramento quilibet potest obligari. Adde Bar. in l. iusurandum quod ex conuentione. & de iureiu.

a ☞POMATES. ¶Tene menti bñ ad q. Vide Alex. in l. diuortio. in ff. col. & seq. fol. mat. & ibi p Iaso. i iiij. not. Alex. consi. xcvj. in j. col. in iiij. vol. Fel. in c. j. de testi. in iij. col. ver. inquantum.

b ¶Vos scitis. Facit qđ no. Bar. in l. vniuersa. C. de p̃ci. Impe. offer. & in l. si ita quis. §. ea. j. ff. de ver. obli. & quod nota. in l. ij. C. quod met. cau. & in l. penult. C. de cõdit. ob turpẽ causam. Et istud facit ad q. de teste dicẽte q̃ fuit factũ tempore guerræ: postea reperit q̃ fuit factũ parum ante guerrã, q̃ nihilominus dicatur factũ tẽpore guerræ. Et ita dicebant Bal. & Imol. per illũ text. in l. diuortio. in prin. solu. matrimo.

c ¶Si liberi. Et pro his quæ hic dicunt, vide Bart. in consi. xxxij. & in l. si mihi & Titio. de ver. ob. vbi videtur sibi contrarius si bene ponderes: etiã videtur hic sibi contrarius dũ quæritur an text⁹. in feudo tradatur ad emphyteusim. de quo per Bal. in c. j. qui. mod. feud. 2 consti. põ. And. B.

d ☞POMATES. ¶Sed quæro. Vide Alex. consil. clxvj. in iij. col. in iij. vol. Frã. Crem. singulari. xiij amic. vide Alexan. Cõsi. xj. in ij. dubio. in pe. col. in iij. volu. Flo. in l. venũt. ff. fa. ercis. Barb. cõs. lxiij. in ix. col. in ij. volu.

e ¶Si liberi. Quid de emphyteusi. Emphyteusis an veniat iure hereditatis si pr̃ stipulaf. p se & filijs, &c. Addu q̃ bal. cõtrariũ tenuit i l. ij. C. de suis & legi. adde bar. in l. si non sortẽ. §. libert⁹. in fi. de cõdi. inde. & Bald. in c. j. de succes. feud. & Imol. in. l. qđ dicit. de verb. oblig. Bald. in auẽ. vnde si parẽs. de inoffi. testa. in fi. & sic videt hic q̃ emphyteusis non possit trãsire ad hæredes extraneos: & sic in perpetuũ dari põt. Idẽ tenet Bart. in l. quod dicit. de verb. obli. & in l. si tibi de cem. §. pact⁹. de pac. qđ intellige vt dixit Bar. in l. si patroni. in princ. ã. ad Trebel. ad Bar. videt tenere contrariũ in auẽ. perpetua. & in auẽ. qui rẽ. in fi. C. d. fac. san. ecc. & in l. si finita. §. si de vectigalibus. in ff. col. de dã. infec. ibi: secũdò quæro. & vide quod ibi scripsi. & vide Io. and. in c. in præsentia. de proba.

¶Aduerte. q̃ §. emphyteusim hic allegatus videtur esse correctus per §. licentiam. in auẽ. de ali. & emphy. colla. ix. & sic videtur q̃ glo. in l. etiam. in prin. & ibi Bar. fol. mat. nõ bene dicat. & Bal. in d. l. etiam dicit d. §. correctum quo ad tempus non quo ad qualitatem successoris: nisi forte consuetudo se haberet in oppositum: quia tunc consuetudo esset seruanda: nec posset fieri vltra quã permitteret consuetudo. Et de hoc vltimo habetur pro Bart. & docto. in authen. qui rem. de fac. san. eccle. Et hæc solu fuit originaliter Ioan. And. licet Bald. non alleg. in c. in præsentia. de proba. super glo. Sed contrarium videlicet q̃ d. §. ex toto sit correctus tenet Spec. in tit. de emphy. §. nunc aliqua. ver. septimo quæritur. & Bald. etiam ceiante consuetudine videtur idem tenere in auẽ. si quas. de fac. san. eccle. & idem ibi tenet Cyn. & communiter doc. & vide Bal. in l. j. C. de iure emphy. & in auẽ. perpetua. de fac. san. eccl. & Imol. in d. l. quod dicitur. & aliquid per Imo. post Bal. in d. l. etiam. in prin. & adde quæ j. proxime scripsi. & quod no. Bal. in l. Gallus. §. quidam recte. de libe. & posth. Et hãc vltimã partẽ videt etiam sentire Bald. in d. l. etiam. in addi. & in l. ij. C. de suis & legi. Adde tamen casum valde not. in quo emphyteusis potest etiam absq̃ cõuentione ad hæredes extraneos transmitti: nec finitur tertia generatione. quem casum not. Bartol. in l. quicunq̃. C. de omni agro deser. lib. xj. vbi omnino vide, licet non firmet pedes. Sed pone: aliquis acquisiuit emphyteusim ecclesiæ per præscriptionem annorũ centum, vt in authẽ. de eccle. tit. in prin. an ius illius præscriptionis extendatur ad tertiam generationem, an in infinitũ. Respõdeo q̃ sicut emphyteusis informiter cõcessa, tamen personarũ distinc. intelligitur in tertiam generationem: ita si sit præscripta, quia informis est: vt in auẽ. de non alie. §. emphyteusim. quod est nota. Ita refert Bald. se consuluisse in c. ff. de feu. da. i vicẽ leg. cõmis. qđ no. & vid Bal. in l. fi. C. de libe. cau. & melius in d. l. j. in ij. col. de iure emphy. Item limita secundũ Barr. not. in l. quicũq̃. C. de omni agro deser. lib. xj. nõ tamen affirmat, vide licet q̃ si fundus in emphyteusim datus esset sterilis, & emphyteuticarij artificio effectus esset melior: tunc etiam vltra tertiam generationẽ res retineri posset, & ad extraneos transmitti, & istud vltimum reperio, quod sequit Roma. in rub. de arbi. in fi. ix. chartæ. Et q̃o in contrarijs intelligantur ista verba, concessit vsq; in tertiam generationem, vide Bal. in auẽ. si quas ruinas. C. de fac. sanc. eccle. quem sequitur Petr. de Ancha. in de. j. de pe. & dum s. dixi an §. emphyteusim. sit correctus, adde glos. in §. adeo. Instit. loc. & gl. i. d. auẽ. si quas ruinas. & Imol. in quodã consi. quod in cipit, Guidantonius de panno. tamen nõ decidit, sed dicit fortẽ debere attendi consuetudinem, quæ est optima legum interpres. Pro quo adde no. in auth. qui rem. C. de fac. sanc. eccle. vtrũ aũt emphyteusis transeat in monasterium, vide Bald. post Bar. & docto. in authẽ. ingressi. in vj. col. C. de fac. san. ecc. in c. j. §. clericus. in fi. si de feu. fuer. contro. inter do. & agna. no ta. in c. in præsentia. de p̃ba. & vide Bal. in l. antiquitas. i pri. C. de vsufruc. Et sic recipio emphyteusim pro me & hęredibus meis, an intelligatur de primo hærede tm̃. & facit iste tex. in §. si liberi. ad q. q̃ si vnus patronus dedcat pluribus relictis hæredibus ex disparib⁹ portionibus: puta vnũ ex dimidia, alios ex tribus vncijs, p̃ qualibet dicit esse ius patronatus penes quẽlibet æquãliter: & ius præsentandi: vnde si vnus fuit præsentat⁹ ab illis duobus obtinebit, secundũ Inn. & Io. An. in c. j. de iure patr. Item & multo magis si testator hæredibus iniũxit ecclesiam construi vel altare ordinari. Secus vbi essent duo patroni: & vnus reliquerat vnũ hæredem, & alius plures. Nã tm̃ valebit vox illius quantũ tllorũ pluriũ. c. plures. de iure patro. in Cle. qđ no. & tene mẽti, q̃ in tali iure patronatus nouiter quærendo semper requirit authoritas ep̃i, vt not. Io. And. in c. ex insinuatione. de iure patro. Et an ius patronatus transeat ad filios, non hæredes, & an ad institutos in re certa, vide plene Pet. de Anch. in cle. ij. de iure patr. post Fed. i cõsi. xvj. & in cõsi. cxvix. & ibi etiam per d. Pet. post Paul. quomodo transeat cum vniuersitate. Et an transeat ad extraneos, & an ad filios naturales, vide Bald. in l. ea quam. C. de fideic. Adde an emphyteusis ecclesiastica transeat ad hæredes extraneos, quę posui in l. etiã. vbi plenè. Et an emphyteusis p̃scripta sapiat naturam separatam ab alia emphyteusi, vide Bal. consi. xx. ij. lib. An aũt emphyteusis transeat in monasterium, vide Pet. de Ancha. consi. clxiij. Et quomodo intelligat masculina generatio in emphyteusi, per eundẽ cõsi. cccix. & appellatione hæredis in emphyteusi, qui veniant, vide Cal. consi. xv. de ver. obli.

& q̃ sit tacita & plus petere non posit: q̃ poterit petere dotem maternam.

c 1 Si liberi. ☞ Nota† autem refert. Nota quòd per patrem potest quæri actio filio emancipato. De hoc per Cyn. C. de contrahen. & commit. stip. l. ij. Dixi in l. quod dicitur. de verbo. oblig. la. ij. Item nota argu. †quòd in feudo succeditur æqualiter: licet sint instituti, filij inæqualiter: vt x. colũ. de succes. feud. c. j. secundùm Iaco. de Are. Sed†quæro [a] quid de emphyteusi [c], quam quis accepit pro se, & filijs suis, quos postea inæqualiter instituit, an succedant æqualiter. Certè hic videtur tex. quòd sic. & dicam infrà 4 statim. †Quæro quod si filius renunciauit hæreditati paternæ, an possit retinere emphyteusim. Et videtur quod sic: quia non habetur vt hæres: sed vt filius: argumen. hius. §. & not. in Spec. de emphy. §. nunc aliqua. versiculo centesimoquinquagesimo sexto. In contrariũ videtur casus x. col. an agna. vel fi. de fun. repu. hære. &c. capitulo primo sed ibi loquitur de iure consuetudinario in feudis. aliud de iure communi, q̃ seruaremus in emphyteusi, vt ibi dicit Iaco. de Bel. in d. c. j. Prædicta puto vera, quando quis accipit emphyteusim pro se, suisque filijs. Sed si accepisset pro se suisq; hæredibus legitimis masculis: vel pro se suisque filijs & hęredibus masculis: & si apponeret verbũ hæredibus, deberetur filijs ita demum, si essent hæredes: quia concessio requirit vtrunq; quòd sit filius & hæres. Ita dicit tex. in authen. de non alienandis. §. emphyteusim autem. Et ideo feuda quæ transeunt ad filios, ita demum si hæredes sunt, dicuntur venire in hæreditatis petitione: vt l. item videndum. §. fi. de peti. hære. & idem dicerem in emphyteusi, quæ requirit hoc, scilicet aliquem filium esse & hæredem. Sed an isto casu quo requiritur quòd sit filius & hæres, sufficiat quòd sit institutus filius pro re certa? Hoc anno ha bui consulere: & in illa quæstio. erant duo dubia. † Quidam receperat emphyteusim pro se suisq; filijs legitimis masculis, & fœminis. Quæritur an debent admitti pariter vel primo. masculi. Secũdò an his deficientibus admittantur fœminæ. In feudo est

5 expeditum: [a] quia fœminæ admittũtur de[b] mum deficientibus masculis: [b] vt x. col. epi[c] scopum vel abb. c. j. §. quietiam. de suc. feu. c. j. §. filia verò. Sed hoc ius cõsuetudinarij[c] est singulare in feudis contra iuris cõmunis regulas: vt x. col. de eo qui sibi et suis fi. ma. & fœ. c. j. expressius per Tac. de Bel. in prædicto ti. epi. vel Abb. c. j. & ideo nõ est trahendũ ad consequentiã: vt l. quod verò. et l. ius singulare. ff. de legi. puto igitur q̃ ex vigore prædictorũ verborum fœminæ & masculi pariter veniant, sicut pariter succedunt: vt l. maximũ. C. de li. præte. nisi in ciuitate vel patria consuetudo aliter se circa concessionem emphyteusis haberet. Item prædicta veta, nisi esset statutum in ciuitate q̃ fœmina nõ succedat extantibus masculis. Tunc enim prædicta verba licet copulatiuè prolata deberent intelligi ordine 7 successiuo. [d] vt fœminæ deficientibus masculis admittantur: vt l. Gallus. §. quidam. et ibi no. [e] de libe. & posth. & no. Cy. in l. liber ti. C. eo. Secundũ†dubium [f] est, quid si talis recipies in emphyteusim dicto modo masculum vniuersalem hæredem instituit filiã fœminã in certa quantitate, et iuisit q̃ plus de bonis suis petere nõ possit: an filia perdat ius petendi portionem sibi contingentẽ in rebus emphyteusis. Itẽ posses ponere in filio masculo dicto modo in certa re instituto. Istã q. format Spe. in titu. de emphyteu. §. nunc aliqua. versi. lxxvij. & licet arguat pro & contra: non tamen se firmat. veritas tamen est q̃ dictæ filię remanet ius petendi sibi quæsitũ ex vigore stipulationis paternæ, in nullo diminutum per dictã institutionem factã in certa quantitate. quod probatur. [g] cum ista filia non habeat vt hæres patris: dispositio patris non valet in hoc aliquid: vt habemus in feudis, de suc. feud. c. j. in prin. & hoc est ius cõe, &c. & spec. in præalle. ver. dicit circa hoc similẽ esse emphyteusim & feudum. Præterea hoc videmus in actione de dote, quæ quærit filiæ ex stipulatione paterna, quia pater nõ põt istud ius diminuere [h] filiæ: nisi tantum vltra relinquat pater de suis bõis inquãtũ eã grauat, vt l. si cũ dotẽ. §. si pater §. fol. ma. Prętea rea, posito q̃ pater posit etiã filiã priuare sua dispõne ab emphyteusi, tñ ista ῥba hoc nõ important: sed debuit exprimere q̃ iura emphyteutica solũ apud filiũ remanerent. qđ pater p̃ hunc rex. nã pater põt vni ex filijs assignare libertũ et tñ si vnũ ex filijs instituit in magnã portionẽ aliũ in modicã: ꝓpterea institutus in modica nõ repellitur quĩ cũ alijs admittaf, vt hic: & ita erit in ꝓposito. Præterea sufficit institutũ ex quacũ q̃ parte institutũ esse etiã ex modicissima, vt conseruet ei ius patronatus, vt l. & si ex modica. j. tit. j. ergo ita in ꝓposito. Porrò, si poneremus filiũ simpliciter exhæredatũ, hoc nõ sufficeret ad excludendũ eũ à iure patronatus, sed esset necesse q̃ fit exhęreda tus mala mẽte: & in dubio præsumit nõ mala mẽte. et §. fe. j. tit. j. ita in proposito cũ filia sit

de leg. j. & no. Bald. Ange. & Imol. in l. apud Iulianum. in §. si quis alicui de lega. j. & qđ ibi scripsi. Et q̃ pater nõ possit præiudicare filijs, tenet Fede. in consi. ccxxij. qđ incipit, factũ tale est, duo fratres. cõtrariũ in proposito videtur tenere Pe. de Ancha. in consi. cxxxij. & Imo. in c. potuit ad finẽ de loca. cũ Bar. hic cõcordat Ang. in l. itẽ videndũ. §. nunc videamus. aliàs. §. fi. de peti ti. hær. vbi refert Iac. But. ita cõsuluisse. & de hac q. vide Sal. in l. fi. C. de iure emphyteu. & an vn⁹ ex fratribus possit pro parte sua facere fuestiri alterum ex pluribus fratribus, vide Bald. in l. fi. C. de suis & legi. cum simi. & vide l. filius famili. in §. si quid alicui de lega. j. & ibi per Dynũ. & Raynutius de Forliuio. Iuris Vtriusque doctor.

☞POMATES. ¶Quæro, pater instituit filiam. Vide bal. in l. liberti libertęque C. eodem titulo. bene faciunt quæ dicit Bald. in lege, si cũ dotẽ. §. fi pater. ff. soluto matrimonio de quo ibi per Alex. in v. co, verticulo ex prædictis adde.

¶Consului cõtrariũ. Vide ad hæc dicta Angel. in consilio clxxx. vbi videtur tenere opinio Bartoli. hic, vide Baldum in l. quoniam nouella. C. de inofficioso. testamento. vbi refert Bartolũ. consuluisse idem quod hic, & omnino vide Baldũ, in lege, liberti. C. eodem & nota. per bal dum in l. si adulta. C. de hære. actio. Et vidẽdum est quod no. Barto. in l. fideicom. §. si quis ita de legat. tertio. & quod nota. Baldus. in l. si quando. §. & generaliter. C. de inofficio. testa. & limita vt per Bal dum in dicta. l. quoniã. Et de hac clausula, q̃ sit tacitus & contentus, vide pulchrè bal dus in l. secũda. ff. de iure dotium ad finem.

¶Hoc probatur. Ad de Baldum. in l. secũda. in tertia columna C. de liberis. & eorũ libe. & Barto. plenè in l. fina. infrà de duo bus reis.

¶Suo victu. Vide Bartolum de huius intellectu in lege, si non sortem. §. libertus post glosſ. ibi de conditioni. indebiti. & Bartolũ, in lege, secunda. C. de negotijs gestis. & vide omnino Baldum in lege, liberti. libertæquæ. C. de operis liberto.

☞POMATES. ¶Suo victu. Vide Romanum consilio. trecentesimoquadragesimosexto. incipiente in causa. in tertia columna.

Ibi: sed hoc: Not q̃ feuda trahunt ad descones causam feudalem et x. materiam feudalem contra hũc quam in hoc cons. approbat curia: Ju. cons. 64 nisi. Idem in casu Decisionis impri. part. q. 3: sine verum est q̃ si non Repetit. q.

3 ☞POMATES. ¶In feudo est expeditũ. Vide Ale. consi. xxix. incip. qm abundẽ. in iiij. col. ver. fortificantur prædicta. in j. volu.

¶Deficientibus masculis. Hoc limita, nisi feudum sit exiguum. Ita dicit Bal. in c. j. §. est & alia quæ su. pri. cau. benefi. amitten. dixi post Bal. in l. Gallus. §. etiam. de libe. & posthu.

¶Est singulare. Not. singulare dictũ, et cũ opi. Bar. ã. trãsit Pet. de Anc. i Cle. ij. de iure patr. & ad not. hic post Bart. in omnib⁹ istis q. vid Imo. in c. potuit. de loca. in antepe. chart. a vbi vide tur restringere dicta Bar., pcedere in emphyteusi ecclesiastica tantum.

☞POMATES. ¶Est singulare i feudis. Vide Ale. in l. fi. ad finẽ C. de colla. et cõsi. cvj. in iij. colũ. in iiij. vol. cõsi. ij. in iiij. col. versi. hoc etiã. in v. vol. Barba. cõs. iiij. in vij. colũ. in j. volu.

¶Ordine successiuo. Vide qđ scripsi post Imo. in d. l. Gallus. §. j. vide eundẽ Ale. in cõsi. ix. col. j. invo.

¶Et ibi no. & q̃ scripsi post bal. i l. cętera §. j. de le. j. & videt te xt⁹. in c. j. de suc. feu.

☞POMATES. ¶Secundũ dubiũ. vi de Ale. cõsi. lxxx. in iij. dubio. Raph. Cu. cõsi. xxj. Alex. lvj. in pe. & vlti. col. in iiij. vol. & consil. lxxxij. in ij. col. in j. vo. Barba. cõsi. iiij. & consil. lviij. vbi videtur po nere oĩa dicta hic. & vide Ale. in l. quędã. §. nihil. in j. col. ver. et ita faciunt. ff. de edẽ. Imol. consil. lxix.

¶Quod probaf Bal. tenet contrariũ in d. l. liberti. in xj. col. & in dicta auẽ. quas actiones. & ꝑ optimas rationes: quas vide. & Bal. i d. l. qm nouella. & quod no. Bal. in l. si quãdo. §. et generaliter. de inoffi. testa.

¶Diminuere. Sed imò videtur q̃ pater posit diminuere ius quæsitũ p̃ eum filiæ suæ, per no. per Bart. per illũ text. in l. qui Romę. §. Flauius hę. de verb. obl. in q. sua & Bar. id qđ ipse tenuit hic, etiã cõsuluit in cõsi. inci. apud ali quos in qõ. ff. habet duo dubia. alias inci pit, dominus Amar⁹ & Spe. in d. §. nũc ali qua. in ver. clvj. alias clvij. & facit q̃ not. Bal. in l. Gallus. §. j. & lib. & posth. & Bal. in l. si adulta. C. de hę re. actio. & in termi nis Bal. in d. authẽ. si quas. in pe. col. & in d. l. liberti. in xij. col. & in l. item videndũ §. nunc videamus. de peti. hære. & in c. j. in prin. de prohi. feudo. ali. per Fede. & Imo. in l. si domus. §. fi. ad fin. de leg. j. & in l. filiusfam. §. cum pater

---

expeditum: [a] quia fœminæ admittũtur de[b] mum deficientibus masculis: [b] vt x. col. epi[c] scopum vel abb. c. j. §. quietiam. de suc. feu. c. j. §. filia verò. Sed hoc ius cõsuetudinariũ est singulare [c] in feudis contra iuris cõmunis regulas: vt x. col. de eo qui sibi et suis fi. ma. & fœ. c. j. expressius per Tac. de Bel. in prædicto ti. epi. vel Abb. c. j. & ideo nõ est trahendũ ad consequentiã: vt l. quod verò. et l. ius singulare. ff. de legi. puto igitur q̃ ex vigore prædictorũ verborum fœminæ & masculi pariter veniant, sicut pariter succedunt: vt l. maximũ. C. de li. præte. nisi in ciuitate vel patria consuetudo aliter se circa concessionem emphyteusis haberet. Item prædicta veta, nisi esset statutum in ciuitate q̃ fœmina nõ succedat extantibus masculis. Tunc enim prædicta verba licet copulatiuè prolata deberent intelligi ordine 7 successiuo. [d] vt fœminæ deficientibus masculis admittantur: vt l. Gallus. §. quidam. et ibi no. [e] de libe. & posth. & no. Cy. in l. liberti. C. eo. Secundũ†dubium [f] est, quid si talis recipies in emphyteusim dicto modo masculum vniuersalem hæredem instituit filiã fœminã in certa quantitate, et iuisit q̃ plus de bonis suis petere nõ possit: an filia perdat ius petendi portionem sibi contingentẽ in rebus emphyteusis. Itẽ posses ponere in filio masculo dicto modo in certa re instituto. Istã q. format Spe. in titu. de emphyteu. §. nunc aliqua. versi. lxxvij. & licet arguat pro & contra: non tamen se firmat. veritas tamen est q̃ dictæ filię remanet ius petendi sibi quæsitũ ex vigore stipulationis paternæ, in nullo diminutum per dictã institutionem factã in certa quantitate. quod probatur. [g] cum ista filia non habeat vt hæres patris: dispositio patris non valet in hoc aliquid: vt habemus in feudis, de suc. feud. c. j. in prin. & hoc est ius cõe, &c. & spec. in præalle. ver. dicit circa hoc similẽ esse emphyteusim & feudum. Præterea hoc videmus in actione de dote, quæ quærit filiæ ex stipulatione paterna, quia pater nõ põt istud ius diminuere [h] filiæ: nisi tantum vltra relinquat pater de suis bõis inquãtũ eã grauat, vt l. si cũ dotẽ. §. si pater §. fol. ma. Prętea rea, posito q̃ pater posit etiã filiã priuare sua dispõne ab emphyteusi, tñ ista ῥba hoc nõ important: sed debuit exprimere q̃ iura emphyteutica solũ apud filiũ remanerent. qđ pater p̃ hunc rex. nã pater põt vni ex filijs assignare libertũ et tñ si vnũ ex filijs instituit in magnã portionẽ aliũ in modicã: ꝓpterea institutus in modica nõ repellitur quĩ cũ alijs admittaf, vt hic: & ita erit in ꝓposito. Præterea sufficit institutũ ex quacũ q̃ parte institutũ esse etiã ex modicissima, vt conseruet ei ius patronatus, vt l. & si ex modica. j. tit. j. ergo ita in ꝓposito. Porrò, si poneremus filiũ simpliciter exhæredatũ, hoc nõ sufficeret ad excludendũ eũ à iure patronatus, sed esset necesse q̃ fit exhęreda tus mala mẽte: & in dubio præsumit nõ mala mẽte: vt l. si patronus. §. si quis non mala mẽte. et §. fe. j. tit. j. ita in proposito cũ filia sit

instituaf in re certa & est iussa esse cõtẽta, & q̃ plus de bõis suis petere nõ possit d. ῥba debẽt intelligi q̃ plus de bonis defuncti petere nõ possit iure hẽditario sed ñ debet priuari eo iure qđ habet vt filia, nõ vt hẽs: iure patronatus, & emphyteutico, vt ꝓbãt iura p̃dicta: & ꝓbaf. j. ꝑx. q. Nõ ob. iura alę. p Spe. j. nõ ob. l. fœmię. C. de secũ. nu. qa ibi mater nõ cogit reseruare filijs rõne alĩcuius cõuẽtiõis habitæ cũ alio, sed ex vigore illius cõstitutiõis q̃ disposuit vt mater si bi possit eligere vnũ ex filijs. sed ī q. nr̃a veniret cõtra cõuẽtionẽ habitã cũ alio si eligeret vnũ ex filijs. Nõ ob. q̃ pr̃. põt priuare filios nõ soluẽdo canonẽ: qa hoc est ex nã cõuẽtionis: & cõuentio nõ offendit, sed cõcedẽs, sed eligẽdo vnũ ex filijs offendit cõuẽtio: qa voluit filios parit admitti. Nõ ob. q̃ pr̃ põt assignare libertũ vni ex filijs: & rñ. vt ex p̃dictis apparet. ¶Quæro†pr̃ instituit filiã in certis rebus, & iussit eã stare tacitã & cõtentã, & q̃ plus de bõis suis petere nõ possit, & pone q̃ res illę sint vltra legitimã: mõ illa filia vult dotẽ maternã, quærit an possit opponebaf q̃ nõ: qa p illa ῥba, plus petere nõ possit, videt hr̃e animũ cõpẽsandi, vt C. de rei vxo. ac. l. j. §. sciẽdũ. Cõsului k cõtrariũ. [k] qa bona intelligunt deducto ęre alieno, vt l. bonorũ. & l. subsignatũ. §. bona. de vrb. sig. Mõ filia petit dotẽ tanq̃ æs alię nũ: nec petit de bonis suis: qa illa itelligunt deducto ęre alieno, q̃ hoc allegaf q̃ casu l. p̃tor. §. emãcipati. §. de co. bo. ita etiã in p̃ce dẽti q. petit emphyteusim vt ęs alienũ: non vt de bonis defuncti. quod no.

s **I quando.**

Pro liberto. Qualiter fideiussor accedat obligationi operarũ: habetis no. in l. cũ filius. §. j. j. de ῥbo. obl. & l. sicut. & l. si qs pro eo. ff. de fideiuss. & l. nemo est qui nesciat. de duo. reis.

1 ☞*Promissio facta de nõ offendendo à pluribus contra plures an ex tali promissione dicantur plures rei credendi & debendi, quod non.*

Peræ. Not. tex. ibi: cũ proprietas &c. tenet mẽti istã rõnẽ de 1 q̃ plenè dixi ī l. nemo est q̃ nesciat de duo. reis. & dixi ẽt ī l. si id q̃ e. ti. & tota die† fiũt instrumẽta pacis & cõcordiæ, & ꝓmittunt plures ex vna pte, pluribus ex alia parte se inuicẽ nõ offendere erũt ne plures rei credẽdi & debẽdi? Certè nõ: qa ad hoc q̃ sint plures rei credẽdi & debẽdi, debet esse eares q̃ debebaf pluribus, vt l. si qs id qđ de duo. re. sed in casu nr̃o nõ debeaf eadẽ res à pluribus. nec eadẽ res pluribus. nã q̃libet debet suã rẽ. & cuilibet debeẽ sua res. quia aliud est offendere Titiũ aliud Mæuium.

l hoc ꝓbaf hic ibi: cũ proprietas eorum &c.

1 ☞*Qui promittit facere aliquid alicui, ꝓmittit suo victu.*

2 *Medicus qui uadit ad aliquem infirmum pro tanto salario in die, habebit salarium tempore itineris.*

m **Suo victu.** [m] Cũ tribus sequentibus sunt bonæ leges. Nota textus. in lege, quod nisi. ibi: quia vnusquisque 1 quod spopondit, &c. Ex quo † habes qđ

m ☞POMATES. ¶Suo victu. Vide Romanum consilio. trecentesimoquadragesimosexto. incipiente in causa. in tertia columna.

a ¶Tempore itineris. Nota de medico, qui vadit ꝓ certo ſalario ad aliquē locum: qa debet habere ſalariū pro illa die qua itinerat. adde Bal. in l. liber. in viij. co. C. co. ſi tū receſsit de ſero, nō habet ſalariū ꝓ vna die. l. ij. ff. annu. lega. & ibi Bald.

b ¶Et ſi ab hac l. ſi operarū. vſq; ad tit. de ſuis & legit. non habeat cōmuniter tam in nouis quā ſcriptis exemplaribꝰ hæc lectura Bart. attamen qa aliquid frugis ex ea percipi pōt: ideo ex Veneꝯis codicibꝰ eam hic inſerendam curaui: quā tñ prius caſtigaſſe volui, vt facilè dignoſces. Ale. Loſæus.

c ¶Appellauit. Vide Bar. in ſua diſp. inci. iudex per imperitiā circa fi. & ibi ſcribentes in addi. Tho.

d ¶Si ex patronis. Vide de Petrū de vbal. in c. Ray. xxij. charta, in j. col. de teſt. Tho.

e ¶Filius. Vide Iaſ. in l. neptem. C. de inof. teſt. Tho. Dip.

f ¶Patronꝰ. Vide Iaſ. in l. ſi. in vj. col. C. de pac. Tho. Dip.

g ¶Cogitabitis. Vide Iaſo. in l. eum qui. C. de inoffi. teſt. & Moder. in d. §. ſed noſtra. Tho. Diplo.

h ¶No. iſtū tex. Vide Bar. in l. j. in vj. col. in princ. ſ. de vulga. & pupil. Tho.

qui promittit facere aliquid alicui debet facere ſuo victu, niſi conſuetudo patriæ aliter ſe habeat: vt l. except. & quod ibi no. C. loc. Oppo. ad l. ſuo victu. de l. operæ. l. pe. in fi. j. e. Sol. Ibi dicitur ꝙ libertus debet facere ſumptus patrono: verū eſt, ſi patronus habet vnde ſe alat. aliàs ſecus: vt l. ſuo victu. †Vltimò in l. ij. quod niſi. in fi. nō. ar. quia medicus, qui vadit ad aliquē locum pro tanto ſalario in die, debet habere ſalarium tempore itineris.

2 ¶Vm patronus. Not. tex. in fi. ibi: in omnibus operis.

¶Edicus. Iſta eſt bona lex, quā no. & tene menti.

¶Si operarum. b Nota iſtā gl. pro iure patronatus. & ponit Cy. in l. monumenta. C. de leg. Bar.

¶Si libertus. Vide legē, quā oēs ſciunt ꝙ nō obſtante iuramēto reducitur ad arbitrium boni viri. h. d. in ſumma. & not. tex. ibi: omnes, &c. Barto.

¶Peris. Iſta lex allegaī ad materiam l. cū de in rem verſo. ff. de vſuris. & ad l. ſi certis annis. C. de pac. Barto.

¶Vi libertinus. Iſtā legē habes declaratam in l. j. §. quæ one randæ. j. qua. re. actio nō detur. & vide ꝙ licet aliquis iurauit preſtare operas, eſt verum. & intelligitur niſi legitima liberatio interuenerit, vt hic, & l. fin. circa prin. j. ad muni. & l. fi. ſ. qui ſatisdare cog. & l. vlti. C. de non numera. pecunia. Not. tex. in fi. huius legis ꝙ licet exceptio principalis proſit fideiuſſori: tamen eſt ſecus in exprimiſsiõe, vbi fuerit color quæſitus: vt l. ſed Iulianus. ſ. ad Macedonia. Barto.

De bonis libertorum. *Rubrica.*

LEX IIII.

¶Si necem.

¶Si deportatus. Quid in exbannito. De iſto exbannito dixi in l. ex facto. §. ex facto. ſ. ad Treb. Bart.

¶Si verò non habuerit. Nota pro q. ſtatuti Tuderti vbi cauetur quòd ſi ab aliqua ſententia fuerit appellatum: niſi poſſet dici in ſyndicatu iudici ſententianti. Modò
c vnus appellauit: iudex appellationis pronunciauit appellare non poſſe in ſyndicatu. dedit libellum iudici ſententianti. ille dicit, nō potes dare: quia appellauiſti dicit iſte: mea appellatio nō habuit effectum: ergo non præiudicat mihi. verum dicit. Et ita conſultum fuit, poſtquam appellatio non habuit effectum: vt ar. huius l. in prin. & l. licet. vt leg. no. ca. & l. quod pupillæ. ſ. qñ dies lega. cedit l. hæc conditio. ſ. de condi. & demon. & l. ea quidem. C. ſi manci. fue. alie. Barto.

d ſ Iex patronis.

¶Iulianus ait. Nota de ſupplemento. Secundùm iſta tēpora repellitur exhæredatus à contra tab. Barto.

¶Vod ſi pater. Filius nocet nepoti in his, quæ ad eum ex perſona filij deſcendunt, & in his, quæ per ipſum filio acquiruntur. hoc dicit tex. Barto.

ſ Ipatronus.

¶Si quis cùm eſſet. Vide quod oportet quòd in poſitione ponas quòd talis fuit ex hæredatus, & mala mente: nec ſufficit dicere quòd fuit exhæredatus. Barto.

e ¶Ilius.

¶Vi cùm maior. In verſicu. ſed ſi minor. Quādo finis habet neceſſariā conſequentiam, non eſt facilis. Barto.

¶Si libertus. Tene menti iſtum tex. cum gl. quæ incipit, quaſi ſocium criminis. Bar.

¶Si patris. Vide glo. quæ incipit, quæ verè erat. per hanc glo. dicimus tota die quòd quādo iudici eſt notorium ſuper accuſatione non fore procedendum: quia exbannitus eſt occiſus, vel accuſator dicit, accuſo talem clericum: tūc poteſt iudex ex officio ſuo accuſatorem repellere, vt plenè dixi j. de pub. iud. l. pen. §. ad crimen. & remitto te ad ea quæ ibi dixi. tene menti. Barbo.

¶Accuſaſſe. Hic §. allegatur in quæſtione mea, quam diſputaui q̄ incipit, iudex per imperitiā. Bart.

¶Inſeruitutem.

¶Petijſſe. Iſte §. eſt cōtra l. amplius non peti. j. rem rat. hab. Sed dic vt ibi dixi, non obſtante quod ponit Cy. in l. criminali. C. de iuriſ. om. iudi. Barto.

¶Si patronus ex minori. Si iſta lex eſſet alibi quàm hic, eſſet aliud fiendum: quia tractat materiam in l. eum qui. & l. contra maiores. C. de inoff. teſta. & l. j. C. de fur. Opp. de l. ij. C. de pe. hære. Sol. Dy. dicit contra tab. & falſum, quia ſunt contraria origine & effectu. Origine: quia falſum dicit teſtamentum factum non fuiſſe contra tab. non effectum: quia falſum reducit omnino ad caſum inteſtati: contra tab. non: vt l. ſi contra. ſuprà, de vulg. & pup. ſed in lege contraria non ſunt contrarię origine & effectu: vt l. filio. §. fi. Origine concordat & effectu. ſed oppoſi. C. de inof. teſta. l. eum qui. Solu e vt ibi.

¶Si libertus ſub conditione. Dixi in l. in quartam. & allegaui iſtum caſum multum: & non ſupplebatur quarta de legatis, & de hæreditate.

¶Si libertinus. Ibi: veluti cùm teſtamētum fecerit. Not. ꝙ conditio, ſi fecit teſtamentum, eſt poteſtatiua, & non poteſt vltimo vitæ ſpiritu impleri: nec eſt opus in ſui defectum adire hæreditatem. & gl. in l. ſi quis ita. de hære. inſti. non facit mentionem. doc. bene allegant iſtum caſum in l. ſi pater. C. de inſti. & ſubſti.

¶Iberto. Ibi: nam & ſi legem. Nota quòd hic eſt caſus de eo de quo dubitauit gloſ. in l. ſi fundus. ſ. ad l. Falcidiam. Bart.

f ¶Atronus.

¶Libertus, qui ſoluendo. Opp. inter eſſe affectionis non debet conſiderari: vt l. pretia rerum. ſ. ad l. Falcidiā. & l. eius ſerui. eod. titu. Solu. intereſſe conditionis conſideratur in hoc, an actio detur vel non, ſed quantū ad hoc vt augeatur, actio non conſideratur in contrarijs. Quæro, iſta lex procedit ſecundùm iſta tempora, quando patronus debet habere quartam cū ære alieno, Sed cum hodie debet habere patronus ſine onere, vt in §. ſed noſtra. Inſtit. de ſucceſ. libe. quomodo poteſt procedere iſta lex? & per conſequens quæro quid in filio, cui debetur quarta ære alieno deducto, & funeris impenſa: vt l. Papinianus. §. quarta. ſ. de inoffi. teſta. Cogitabitis. 5

g ¶Si libertus patrono. Nota iſtum tex. k
h

¶Si patronum.

¶Si ex bonis, quæ mortis. Iſte §. videtur cōtra l. ſerui

a ſerui qui apud hoſtes. ff. ad legem Falcidiam & no. iſtum tex.

ꝓ Aulus reſpondit.

Paulus reſpondit, quāuis filij. Nota ꝙ præteritio, quæ habeī pro exhæredatione. nō propriè eſt exhæredatio.

¶Nihil intereſt. No. ibi, facilioríque ſuſpicio. ꝙ in filio præſumitur facilior ſuſpicio, quàm in alio. Iſtum tex. allegaui ad q. in l. poſt contractum. j. de dona. & in l. filiæ meæ. ſ. ſo. ma. Bar.

De aſſignandis libertis *Rubrica.*

¶Aſſignare. Ex iſta lege coniuncta l. j. §. aſſignare. ſuprà eodem titulo. fundat gloſſa dictum ſuum, quòd in teſtamentis poteſt fieri contractus. Et ita vidiſtis gloſ. in l. hæredes palam. in fi. ſ. de teſta. Barto.

¶Liberi. Vide verba ſenatuſconſulti. ſ. in l. j. §. aſſignare. Ex iſta lege habes duo ibi, quòd ille manumiſſus, qui habet libertum, poteſt aſſignare: & ille, cui eſt aſſignatus eſt perinde, ac ſi manumiſiſſet. tamen vides quòd ille, qui eſt aſſignatus, alteri non poteſt aſſignare, vt hic: & ſic dices, perinde acſi, &c. & nō eſt idem quòd ſi manumittat verè. & nota in rubrica de aſſignan. lib. pro ſtatutis: quia dicunt, perinde ſit ac ſi feciſſet, &c. Tene menti iſtā leg.

ſ Vb conditione.

Si vni. Iſte §. facit ad quæſtio. in l. ij. ſ. ſi pars hære. peta. & l. planè la. j. §. ſi coniunctim. ſ. de lega. j.

Si quid in fraudem patroni factum ſit. *Rubrica.*

LEX I.

¶Si quid dolo malo. In verſic. quod ſi in lite. vide quod dum dicit, vel in iure confeſſus non petit data opera, ſtatim confitetur, & videtur opera data facere. quod eſt nota. Et an confeſsio præſumatur facta in fraudem, dicam j. ea. l. §. ſi mutuam.

Si mutuam pecuniam. Vide quòd querela inofficioſi videtur quodā modo ad vindictam competere, vt actio iniuriarum. & vides hic no. imò magis expreſſum quòd ſtipulatio, qua promitto tibi dare centum ex cauſa mutui, quæ confiteor me accepiſſe, nō probat mutuum valere. & ideo quādo eſt procurator factus ad recipiendum pecuniam mutuo: non obligatur dominus ſi confitetur ſe accepiſſe, niſi dicat in inſtrumēto, & in veritate recepit & ſibi mutuauit. Et facit pro hoc in l. non abſtulit. C. de nouati. & j. de nouatio. l. j. & ſ. ſi cer. peta. l. eius. & reuoco in dubium. Si aliquis in iudicio confitetur ſe habuiſſe tantùm, an præſumatur fraus in iſta confeſsione. Videtur quòd ſic. ſ. ea. l. §. quod ſi in lite. & in hoc §. Sed dicere poſſumus quòd quando quis promittit voluntariè in iudicio, vt quia dixit: Iſte tenetur mihi in tantū. & ille dixit quòd ſic. ſecus ſi dediſſet libellum, & actio eſſet. Nā præſumitur in fraudem: quia non videtur voluntariè facere. Et pro hoc facit quod dicunt doctores in l. j. C. de cōfeſ. in quæſtione de procuratore. & dixi in l. centū. §. ſed an & ipſos. j. de cōfeſ.

Si fideiuſsit apud me. Et in verſicu. ibi: oportet enim. Hic videtur caſus quæſtionis, quàm formaui tibi in l. fi. j. de his quæ in frau. credi. quando factus eſt procurator ad fideiubendum: ſi renunciauit beneficio de fideiuſſo. An videatur donare. Et dixi quod non. Pro hoc eſt caſus hic.

LEX III.

ſ Ipatronus.

Patronum. Habui in ciuitate iſta illud dubium: Filius inſtitutus hæres agnouit hæreditatem: quæritur an poſsit agere querela inofficioſi teſtamenti, & donationem reuocare. Et opponebatur quòd nō: quia eſt hæres patris: & ſic non poteſt factum patris improbare: hoc eſt verum, niſi ſit factum in ſui fraudem: vt hic, & C. eo. l. ij. & ibi bona gloſ. & ibi dixi.

¶Non videtur. Nō poteſt age re querela filius, ſi eo præſente pater donauit. Barto.

¶Conſtitutione diui Pij. Iſta eſt bona lex, & contra iſtam legem videtur tex. quia pater in bonis filij, & filius in bonis patris non habet iſtam Caluiſianam, & reuocatoriam: vt l. j. ſ. ſi quis à patre fuc. manu. & ibi dicam. Et de hoc habes. C. eo. l. j. in vij. q. & per Cano. in capitu. Raynutius. extra de teſtamen. Barto.

¶Iſtum tex. allegat pro ſing. Sali. in l. ſcimus. §. repletionē. in vlti. col. C. de inoffi. teſta. & Iaſ. in l. cum quæritur. in prin. C. de inofficioſo teſtamento. Tho.

Si tabulæ teſtamenti nullæ extabunt. *Rubrica.*

LEX vnica.

¶Poſtquam.

Si emancipatus filius. Vides ꝙ ſi filius non dicit nullum: tamē ſi tacet, alij ſequentes veniunt: cum ipſo iure teſtamentum ſit nullum. Allegant doctores l. ſecunda. C. de poſthu. hære. inſti. & dixi in l. filio præterito ſuprà de iniuſto rup. & irri. teſt. & tene menti. Bartol.

Vnde liberi. *Rubrica.*

LEX I.

¶Emancipatus præteritus. In tex. ibi: nō fuerit. & ſic videbatur de iure prætorio inteſtatus. do. Bartolus.

¶Si quis ex his. In textu ibi: poſitum. & de hoc ſtatim ſubijcit duo exempla. domi. Bartol.

¶Si pater filium. In text. ibi, deceſſerit inteſtatus relicto nepote in poteſtate aui & quadam alia filia in poteſtate ipſius filij.

Scripto hærede. Quæ eſt ratio. Dic, ſi venit abinteſtato filius cum teſtamento patris. ſecus ſi ex teſtamento. Et dixi in l. qui in aliena. §. penul. ſ. de ac quiren. hæredita.

Vnde legitimi, & unde agnati. *Rubrica.*

¶Inter agnatos. In tex. ibi: continetur. conſentiuè, non conſentiuè. Itē ibi: non vtique agnati. conſecutiuè, & fœminæ ſic, ſicut genus continet ſuam ſpeciem. Bar.

Vnde cognati. *Rubrica.*

LEX I.

¶Haec bonorum poſſeſsio.

Proximus. No. quis propriè dicitur proximus propter ſtatuta.

Si quis proximior. Not. quòd nepos conceptus, & natus poſt mortem aui, nō ſuccedit. Et de hoc feci vnam poſitionem, propter quandā matrem, quæ deceſsit poſt mortem patris relicto filio concepto, & nato poſt mortem aui, cuius hæreditatem mater non adiuit, & nepos volebat venire ad hæreditatem aui: & dixi ꝙ non poterat, per iſtum §. & per l. ſi quis filio exhæredato. §. j. ſ. de iniuſt. rup. & irrit. teſtamen. Tamen iſtud eſt propter æquitatem, non ex ſua perſona: quia mater non aditam tranſmittit. Et hoc tenet Dynus in conſil. magna, quam feci ſuper legatis, & dixi. ſ. in d. l. ſi quis filio exhæredato.

¶Ispurius. No. pro ſtatutis, quæ dicūt de ſanguinitate ꝙ cōſanguineus propriè eſt ex parte patris proximus autem ex parte patris, & ex parte matris.

De ſucceſſorio edicto. *Rubrica.*

LEX I.

¶Vccеſſorium edictum.

a ¶No.glo.quæ est in §.sed videndum.quę est sing.secundū quā dicit Bal.sing.in l.licet.C.de iure deli.cō. suluisse Bar. ꝙ filia excluſa à ſucceſsione matris ex teſtamento per lapſum xxx. annorū poteſt venire ab inteſtato intra alios xxx.annos,&adhuc elapſis his xxx.annis,& ſic lx. quanuis ſit excluſa à primo capite vñ liberi, adhuc intra alios xxx.annospoſt ſunt venire ex ſequẽti capite.vide Alex. in l.quãdiu.ff. de acqui. hære. & ibi Iaſ. in l.iij.in fi.C.de iure & facti ignor. Tho.

b ¶Conſuluimus. Et ita Bar. in conſi.xv. inci.quæritur vtrum gradus.& Fran.Tigri.ſubſcripſit.& eſt in ij.vo.& illud con filiũ Bar.alle. Alex. de Imo. in fi. in vlti. col.in prin.C.de ſuc. edi. & adde ꝙ idem tenet Iaco.Bu.in d.l. fi.& ibi Bal.& Sali. & vide Pet.de Anc. in c.canonum ſtatuta.in viij.char. de cõſti.& Ange. de Are. in §.fina.Inſtituta de gradib⁹. & ſcripſi in additio. meis plenè in dicto conſi. quas citò habebunt ipreſſores. Tho. Di.I.D.

c ¶Non ſuccedit:quia &c. Sed contra Bar. expreſsè firmat Bal. in c.j.in princ.de ſuc. feu.niſi ſtatutum eſſet per conſuetudinẽ aliter interpretatũ. et ita refert ſe pluries conſuluiſſe. & habe tur per eundem Bal. in l.ij.C.qui teſta.fa ce.poſ.& in l.cũ anti quioribus.C.de iure deli.per Vltramõ.in l.j. C. quando impe. inter pu.&vidu.vbi tenuerunt prædictã opinio.Bal. & cõtra Bar. etiã videtur tenere Ang. per illum tex.in l.in teſtamento.C.de teſta.mi. ibi in conteſtatione filię &c. Et in hac materia conſuluit Bar.& habeẽ per Imo. i l.cẽturio.de vulg.& pu. & in c. cum tibi. de teſta.ad fi.& Alb.de Ro.in quadã ſua diſputatione.& Bal.in l.in teſtamento.ſ. de legi.tuto.&vide oĩmodoBal.in iij.in fi. C.ſi pen.ap. mors in ter.&Cy.etiã in d.l. ij.C.qui teſta.fa.poſ. cuius opin.etiam eſt ſecutus conſulendo Imo.in conſi.inci. in caſu p̃miſſo primò diſcutiẽdum eſt qui ſucceſsit,niſi proba retur aliter eſſe de cõ muni vſu loquendi. & ita intelligit opi. Bar.hic Bal.in conſi. incipi.in Chriſti no-

Q Ui ſemel. Nota de verbo no- luit,ꝙ iſta verba, no lo bonorum poſſeſsionem petere,videntur habere vim repudiationis.quod videt velle gloſ.in l.ij.C.de iure & fac.igno.& l.ij.§. j.j.ad Tertullianum.& in l.qui ſe patris.C. vnde libe.& dixi ſ.aliãs in l.ſi quis.ſ. de iure deli.& intellige quod declarauit ſe nolle per repudiationem:vel pro tempore quod præteriſt:intra quod poterat petere.

INferioris. Oppo. de l.j. §.ſi qs adita.j. ad Tertullia. & l.ij. §. ſi bonorũ. & l.ij.§.ergo.ſ.de vulga.& pup. Breuiter iſta eſt reſponſio ꝙ ſi aliquis abſtinuit ſe per reſtitutionem in integrum, ſequentes,qui debent & poſſuntvenire de iure prætorio,nunquam venirent, ſed de iure ciuili tũc admittunt. Iſta ſunt verba Bar.

De gradibus & affinitatibus. Rub.

HAbeo ſcribit. Nota vtrum dicatur affinis mihi ille,ꝙ eſt vir, vel vxor cognati, vel cognatæ meæ: hic habes textum quòd ſic. Item habes ꝙ per ſola ſponſalia cõtrahitur affinitas.Sed de hoc oppo.ſ.eo.l. non facile.§.ſciendum.hic dicit quòd per ſola ſponſalia,& ibi quòd nuptię debent eſſe nuptię licitę:nõ vt excludant ſponſalia, ſed vt excludant coniunctiones illicitas , & nepharias:vt l.non facile.§.affines.ſ.eo.& hoc de iure ciuili.De iure Canonico eſt totum cõtrarium:quia per nepharias nuptias contra hitur affinitas:vt no.in d.§.affines,& Canoniſtæ notãt in arbore affinitatis. Et per boc fuit quæſtio, quod hic eſt ſtatutum ꝙ non poſsit eſſe aliqs Poteſtas, vel Capitaneus, qui eſſet affinis alicuius nobilis, modò fuit electus quidam dominus Guido de Fauẽtia Poteſtas huius ciuitatis , qui contraxit ſponſalia cum quadam nobili: quærebatur an eſſet affinis.Dominus Recuperatus tũc quia ego non eram hic , dixit quòd de iure ſuo affinitas non contrahebatur niſi per copulam carnalem, tamẽ bene dixit quòd de iure ſuo : quia potuit dicere quicqd voluit de iure ſuo,ſed de iure ciuili per iſtam legẽ cõtrahitur affinitas per ſola ſponſalia : quia de iure ciuili debebat fieri computatio. dicam infrà in l.fina.

IVriſconſultus.

Parentes. Nota quòd parentes dicuntur vſq; ad tritauum. Et facit ad quæſtionem: Dicit ſtatutum ꝙ quicunq; erat ſcriptus in comitatu,nec ipſe nec eius parentes debeant ſcribi in ciuitate,& qualiter intelligantur parentes, & vides hic propriè qui ſunt parentes. Item vides differentiam inter liberos , & poſteros: quia liberi vſq; ad tertium gradum : poſteri in infinitum.

Sunt & ex lateribus cognati. Vides ꝙ quælibet perſona facit vnũ gradum.hoc de iure ciuili & idem in aſcendentibus connumerantur de iure Canonico gradus eo modo quo de iure ciuili , ſed in trãſuerſalibus duo fratres ſunt in primo gradu de iure Canonico , ſed de iure ciuili in ſecũdo,vt hic.Pone : ſtatuta tota die fiũt ꝙ priores non poſsint eligere aliquem, qui ſit ſuus conſanguineus vſq; ad tertium gradum. debent intelligi gradus ſecundũ ius ciuile,vel Canonicum , vt dixi in l.Labeo. ſ.eo.quia in affinitate differt ius Canonicũ à iure ciuili,& gradus cõputatio, an in ſtatutis debeat fieri ſecundũ ius ciuile, vel Canonicum.Dominus Iaco.diſputauit Bononiæ me exiſtente,& dicit ipſe , iſta quæſtio reſidet in hoc , an nos propriè numeremus gradum,an Canoniſtæ.& dicit ꝙ nos propriè,& hoc per iſtum tex.quia ſunt ad ſimilitudinem ſcalarum. ſed de iure Canonico fit per ſaltũ: quia relinquitur vnus gradus, & dicuntur fratres in primo gradu, habuiſſe dicitur de iure Canonico nõ propriè : vt l. ij. ſ. de vſufructu earum rerum,quæ vſu conſumuntur.& ideo ſtatuta cùm debeant intelligi ſecundũ propriam ſignificationẽ: & ideo intelligitur proprius gradus ſecundũ ius ciuile.Certè domini, Beatus Gregorius determinat illã q.xxxv. q. v.c.ad ſedẽ. & ibi dicit cum tractamus de matrimonio debemus computare ſecundũ ius Canonicũ:ſed qñ de ſucceſsiõe:tũc ſecundũ ius ciuile.Et rõ eſt:qa in matrimonio tractamus de cõiunctione duarũ perſonarũ,quæ efficiunt vna : & ideo duo fratres ſunt in vno gradu,ſed ĩ aliis aliter fit cõputatio,ſ. de iure ciuili,vt hic.Et ſic cõſuluimus dñs Frãciſcus Tigri. & do. Alex.& ego hoc anno, & ita cõmuniter ſeruatur in practica. Bar.

b

De ſuis & legitimis hæredi. Rub.

Glo.continuat rubricam:continuavt in ea.

1 ☞ *Inteſtabilis ſignificat priuationem potentiæ.*
Inteſtatus priuationem actus.

2 *Pupillus & furioſus ex communi vſu loquendi dicitur inteſtatus decedere.*
Statutum quòd mater non ſuccedat filio inteſtato deceden ti,verificatur in infante decedente.
Communis vſus loquendi,licet non ſit propria ſignificatio: tamen ꝓpriæ ſignificationi præfertur,& locum habet in ſtatutis.

3 *Stante ſtatuto quòd forenſi decedenti ab inteſtato ſuccedat eccleſia : ſi aliquis decedat teſtamento condito & poſtea ruptum eſt teſtamentum,quòd eccleſia non ſuccedat.nec teſtamentum dicitur ruptum.*

4 *Aliud eſt,aliquem eſſe inteſtatum,& aliud haberi pro inteſtato.*

LEX I.

INteſtati. Oppo.& vi detur quòd ille,qui non poteſt teſtamẽtum facere dicatur inteſtatus,vt l.is cui.ſ.fi.ſ.de teſta. Sol.Ibi dicit inteſtabilis:hic

1 inteſtatus.†Nam inteſtabilis eſt nomẽ.Vñ ſignificat priuationem potentiæ. Vnde dicitur inteſtabilis,quì teſtari non poteſt.Hic verò dicitur inteſtatus,quod eſt participiũ quòd ſignificat priuationem actus ſecundùm poſitionem potentiæ , ſecundùm primam ſignificationem : quia teſtari poterat.

2 Per hoc†dicit Pe.de Bel.per.erat cõſuetudo in Anglia ꝙ ſi forẽſis decederet inteſtatus,ſuccederet eccleſia maior.modo deceſſit ibi qdã impubes & furioſus inteſtatus.

c Certè dicit ipſe ꝙ eccleſia nõ ſuccedit : qa ꝓpriè nõ decedit inteſtatus : & ꝙba ſtatuti debẽt intelligi in dubio ſcd̃m ꝓpriã ſignificationẽ:vt l.aliter.ſ.de le.iij.& l.j.§.ſi is q na

mine amen. ſi mater non extat tenet contra Barto. quòd non verificetur ſtatutum in pupillo , niſi probaretur de communi vſu loquendi qđ dicit eſſe difficile. in illo caſu dicit quòd procedit opi. Barto. quòd Iuriſconſultus hic non fecit fidem de tali vſu loquendi. & illud cõſilium recitat & ſequitur Pe.de Ancha.ſtatim poſt medium dicti conſilij in verſi.quid dices de patruo , & ibi etiam dicit ſe pro hac parte ſæpius cõ ſuluiſſe Bono. Et ꝙ Barto. eſt ſolus. ſed pro Barto.facit l.ſciant.C. de legi. hære. Pau.in l.generaliter. in prin.C.de inſtitutio. & ſubſti.dicit ꝙ dom.Chriſto. de Caſtil.& Fulgo. ibi põderant tex. ibi quòd aliud eſt dicere , ſine teſtamento: & ſic cõ firmat ꝙ ſtatutũ, de q̃ hic ꝓBar.licet non habeat locũ in pupillo,tũ ſi ſtatutũ diceret. ſi diſceſſerit ſine teſtõ , vel ab inteſtato. bene haberet locum : quia diuerſa ſunt d. l. generaliter. Pau.de caſt.ibi ſubdit ꝙ illi, qui tenent contra Bar. hic, non videntur bene ponderaſſe iſtũ tex. nec etiã ſecundũ eũ Bar. Bar. bñ ponderauit: quia ſecũdũ Bar.debet,pbari vſus loquẽdi , ſed ſcd̃m eũ non debet,pbari: qa tex. hic vẽ velle ꝙ pupillus hẽ̃,p inteſtato & ꝙ iura,quæ loquunt̃ de inteſtatovendicẽt ſibi locũ in pupillo. & ita dicit ſe pluries conſuluiſſe, licet videãt opi.dicti domi. Chriſto. fore ĩ cõtrarium ; & in materia etiã vide Bal. in l. ſi arrogator.in antepe. colũ. de ado. & Bal. omnino Inſtitu. de hær. quæ ab inte. q dicit ꝙ ſtatutum loquẽs de decedẽte ab inteſtato , & ſic per aduerbiũ, bñ cõprehẽdit inteſtabilẽ cõtrariũ ſentit Cy.ĩ l.ij. in vlti.q.C. qui teſt. fa.poſ.& Gul.de cu. in l.j.C.qñ Impa.inter pu. & per doc. in dictis locis.& pBar. in cõſ.inci.in q. predicta plura vidẽtur moueri dubia.et ĩ cõ ſi.ĩci.ſtatutovrbis ve teris.et ĩ cõſ.ĩci.putella &c.et ĩ cõſ.ĩci.hęc ẽ copia et Ang. ĩ cõſ. xxvj.et ĩ cõſ.xxv.et ĩ cõ.cj.vbi oĩnovide. et ĩ cõſ.xcv.ĩci.I Dei noſe Romanus.alias Traian⁹.alʒ Julian⁹. vbi vẽ trãſtre cũBar. et cũ bar.exp̃ſsè trãſit Pau.de caſtr.cõſi.

ue.de exer.per hoc etiam videtur ꝙ ſtatutum ciuitatis quo cauetur ꝙ marer non ſuccedat filiȝ ab inteſtato,vel filiȝ , inteſtatis ꝙ nõ habeat locum in pupillo decedente:quoniam ille prę

2 priè inteſtatus non decedit,vt hic:ſed in partibus Tuſciæ communis vſus loquendi ſe habet ꝙ etiam ille,qui non poteſt facere teſtamentum,dicatur decedere inteſtatus. Et pro hoc facit iſta lex,quæ dicit,pro inteſtatis accipere debemus. Communis enim vſus loquendi non eſt propria ſignificatio:vt l. Labeo. de ſupel.leg.& l.cum de lanionis.§.aſinam.de fun.inſtru.tamen cõmunis vſus loquendi præfertur propriæ ſignificationi:vt l.libro rum.§.quod tamen Caſsius.ſ.de leg.iij.& ideo putarem matrẽ repellendam.& ꝙ ſic intellígatur de communi vſu loquendi,

3 eſt hic tex. Item†quæro,aliquis fecit teſtamentum, ꝙ poſtea eſt ruptum agnatione,vel repudiatione hæreditatis:vtrum ſuccedat tunc eccleſia,de qua dicit ſtatutum ꝙ ſuccedat decedenti bus inteſtatis. Tex.hic videtur ꝙ ſic:quia propriè eſt inteſtatus quoniam teſtamentum rumpitur. Contrarium dico ſecundum propriam ſignificationem:quia conſuetudo requirit ꝙ decedat inteſtatus,hoc eſt,eo tempore.quo decedit,ſit inteſtatus: vt l.in delictis.§.ſi extraneus.ſ.de noxa.& l.Titius.ſ.de teſta.milit.Sed iſte,qui fecit teſtamentum quod rumpitur, non decedit inteſtatus tunc propriè cum moritur:ſed tunc propriè cum deſtituitur teſtamentum.hic eſt caſus Inſti.de leg.ag.luc.§.proxi. Vnde ſecundum propriam ſignificationem non ſuccederet eccleſia:ſed ex cõmuni vſu loquendi aliter intelligimus,vt dixi. Tertiò no.

4 iſtũ† tex.qui dicit.ſed hos quoq; pro inteſ.&c. Ex quo habes ꝙ aliud eſt aliquẽ eſſe inteſtatũ,aliud ꝙ ĩteſtato haberi:qa iſta verſignãt ĩproprietatẽ. Dixi in l.p̃tor.§.ſi qs paratus. de ope.no.nũ.

Quæri. Ex ſeruo,qui moram patitur libertatis , dicit naſci ſuus & liber:nec dicitur naſci ſeruus , cum libertatis moram patiatur.h.d.

Quare. Dicitur hic,ſiue naturalis.quæro vtrum debeat intelligi de naturalibus tantùm, vel de naturalibus & legitimis.Sol.Intellige,ſcilicet de legitimis,vt no.in ea. l. §.ſi.Nam naturalis tantum non eſt ſuus quod apparet: quia nõ eſt in poteſtate:quia ex iuſtis nuptiȝ non eſt procreatus: vt Inſti.de pa.po.in prin.& l.nam ciuium.de his qui ſunt ſui vel alie. iuris quod ita ſit,apparet:quia talis filius præteritus non habet aliquod ius contra teſtamentum:vt no.in l.j.circa prin.de cõtra tab.Secundã partẽ huius.§.de damnato crimine perduellionis dic vt dixi in l.q à latrõibus.§.j.de teſt.& no.inſt.e.§.p cõtrariũ.

1 ☞ *Nepos ex filio emancipato quod non teneat locum patris.*

Si filius. Dicitur hic quod filius deſinit eſſe in poteſtate capitis diminutione magna vel minore.q̃ro quid de minima.Glo.videtur dicere ꝙ non.ſed falſum videtur dicere:qa capitis diminutione minima deſinit:vt in emancipatione, qñ quis exit de poteſtate:vt §.minima.Inſti.de capi.di.& l.tutelas.de cap.di.& l.Gallus.§.& quid ſi tantum.ſ. de lib.& poſth. Suſtinendo gl.dicas,ꝙ gl.intellexit hic,quando capitis diminutio contingit in perſona patris:nam tunc per mediam & maximam liberantur à patria poteſtate,non per minimam: quia tranſeunt à patre in poteſtatẽ arrogatoris.Sed ſi intelligimus de capitis diminutione minima contingente in perſona filij: tunc gl. deberet dicere,media & minima:non autem deberet dicere: nõ

1 minima.Quero†vtrum hoc procedit hodie ꝙ filio emancipato nepos teneat locum ſui.Glo.tangit in l.Gallus.§.& quid ſi tãtũ ſ.de lib.& poſth.& tenet ꝙ ſic,Ego tenui contrarium:quia caſus eſt in contrarium;quia emancipatus ſuccedit hodie ad ſimilitudinem ſui caſus eſt in l.meminimus.§.j.C.de leg. hæredi.

Sed ſi quis. Succedere dicimur non ſolũ ei, qui habere deſinit.ſed etiam ei,cui ſpes habẽdi deficit. No.tex.ibi:non minus autem neptes quã nepotes ſuccedunt in locum parentum ſuorum.hoc ideo:quia tex.in corpore de hęr. ab inteſt.dicit ꝙ in locũ parentum veniunt filij:& filiæ eorum. nec dicit de pronepotibus.Certè idem erit de pronepotibus; vt hic:quia appellantur filij.

1 ☞ *Succeſſorium edictum an habeat locum in ſuis.*
2 *Nepos an poſsit inſtitui ſub omni conditione.*
3 *Filia excluſa à ſtatuto non dicitur ſua.*

Sciendum. Qñ quis inteſtatus decedit,an qs ſit ſuus,tẽpus,mortis iſpiciẽ, ſed ſi decedit facto teſtõ

1 tps,q̃ teſtũ deſtituit,inſpiciẽ.h.d.No.†tex.ibi:quãuis ſucceſsio

cd xxxiij.cõtentus authoritate Bar.& per Albe.in j.parte ſtatutorũ.q. xliij.

ADDE an pupillus dicatur decedere ab inteſtato Bal.conſi.xxxij.de iure cõmuni.j.lib.& conſi.xliij.quidam nomine Blaſius.eo.j.lib.& conſi.iij. & cõmunis opi.& conſi.cccl xxvij.& conſi.ccxxxiij.ſtatuto cauetur.Pau.de Ca. conſi.cclxxviij.Ro.conſi.iij.& xxxij.Abb.conſi.lxxv.ij.lib. Bal. etiã cõſi. cccxlij. & lvij.j.lib. & conſi.xxj.& cclxvi.iiij.lib.Cal. conſi. xlvij. de teſta. Et ꝙ communis vſus loquendi habeat locũ in ſtatutis, adde Mathe.no.xcvj.& Feli. in proc. decie.in gl. j.col.iij.circa prin.Et ſecundũ opi.Bar.hic cõſuluit Pau de Ca. cxlvij. in antiquis, incipi.præſuppoſito quodam ſtatuto.

☞ POMATES.

a ¶Propriè inteſtat⁹. No.deinde vide Ale. in l.gñaliter in prin. C.de inſti. & ſubſti. vbi tenet contraBar. hic,&vide Bal.cõſi. cccxlij.ĩ iij.vo.et cõ. xxxviij.& cõ.xliij. et cõſi.iij.in iij.vol. Ro.conſi.iij. & cõſi. xxxij.Pau.conſi.lxviij.in j.vo.Phil. cor. in d.l.generaliter. & ibi Rapha.cu.referẽ. cõſuluiſſe Bal.& Salic.in hoc vide etiam Panor.cõſil.lxxv.in ij.colũ. in j.dubio.in ij.vol. & conſi.xvij. in ij.col.eo.vol.Feli. in proc.Decr.in iij. col.& ſeq.Barb.cõſi. cxxxij. & conſi.cxxvj.Ro. conſi. cxcix. Cardi.conſi.cxj.col. fi.vlti.dubio.

b ¶Secundò no. Et vt de domi.meum plenè dicto §. nepotes. Andre. Barba.

☞ POMATES.

c ¶Quæro , dicit ſtatutum. Et vide Bart. in l.Titio centum. §. Titio genero de condi.& demon.& in l. filius.j.ad Tertul. in l. cùm ex filio. ff. de vulga.& pupilla.

☞ POMATES.

c ¶Quæro , dicit ſtatutum. De iſto puncto vide Iaſ.in l.qui ſe patris.in xxij. col. C.vnde lib.Alex.cõ filio cxxxij.inci. viſa facti narra.in j.vo lu.& de ratione iſti⁹ ſtatuti , vide Alexã. conſi.ij.in iiij.colũ.in ij.vo.& conſi.xx. in iij.& iiij.col.in ij.vo lu.& conſi.xx.in iij. & iiij.col. in j.volu. & de talibus ſtatutis vide Panor.conſi. xij.in j.volu.& cõſilio clxxxvj. ad fin. eo.vol. vbi ponit an habeat locum in legitimato. Vide Barba. conſi. iij. in viij. columna in j. volu.

d ¶Priuata à ſtatuto. Excluſus à ſtatuto deſinit eſſe ſuus, hoc idem tenet Bal.in l.maximum vitium.circa fi.C. de libe. præte. quod perpetuò no.& ponit Bal.in l.cunctos populos.de ſum trini. & per Ro. in l.apud Iulianum.§.idem Iulianus.ad Treb. ſequitur etiam Ro.in l.ventre.ſ. de acq. hære.in v.col.Et facit quod voluit Bal.in l.qui ſe patris.in antepe.colũ.C.vñ li.vbi dicit ꝙ ſtatutũ diſponẽs vt filius poſsit ſe abſtinere,tollit omnẽ ſuitatẽ, oẽs ei⁹ effect⁹.qđ dictũ ſequit ibidẽ Pau.de Ca.& ĩ l.j.C.ſi vt ſe ab hæ. abſt.

ADDE quæ poſui in l.maximum vitium.

a ¶Post consanguineos.§.agnati. Quæro vtrum. Et vide Bar. in auc. cassa. C. de sa. fan. ecc. Andre. Barb. ☞ POMATES.

b ¶Vel in capita. vide Alex. consi. lv. in ij. col. in iiij. vol. vbi ponit quid in bonis feudalibus.

c ¶Recitat Et ibi latè per Ioan. Andre.

d ¶Succedant in stirpes. vtrũ nepotes succedãt in capita vel in stirpes, & vide quod no. Bar. i l.j.§. si pars hære. pe. Et hãc opi. videt etiã sequi Bal. in feudis i c.j. in prĩ. de succes. feu. & per eũ in c.j. de suc. fra. in feu. & etiã sequitur Bal. opi. Accur. in c. j. de nat. succes. feu. et vide Bald. in c.j.§. & quædam. qui feu. da. pos. & Accur. & Bar. sequitur etiam do. Franc. de Ramp. in d. auc. cessante. & est cõsopi. & etiam eam dispũtãdo quidã doc. excel. tenuit, videlicet do. Mar. de Math. in trac. de suc. ab inte. in tertio arg. prĩ. & in feudis. etiã vide no. per Bal. in l. ij. C. de suis & le. & in similiter vide duas q. no. per Bal. in authẽ. post fratres. la ij. C. de le. hære. & tex. cũ gl. in l. lege. ad fi. eo. ti. Sali. in auc. cessante. eo. titu. tenet opi. Azo. & cõsiliũ Bar. inci. sup hære. domi. Nic. vbi tenet idem quẽ hic nullo addito.

c ☞Adde post Alex. q cõsi. Bar. est cõsil. clxxiij. in codicibus nostris. Rogo videas dominũ Vdal. zasiũ in suis sin. intel. charta xl. vbi totis neruis cõtra Bar. & cõmunẽ nitit. Ale. I. os.

e ¶Legitima. qa frater. Et istud idẽ, phaẽ subtilitẽ inducẽdo in auc. de hæ. q̃ ab inte. §. reliquũ. & in §. si igit. d fun. in. v̊. hui? priuilegiũ. et i §. sive rõ neq; fratres. hic alle. & ita ibi formant Iac. de Bel. & Bar. in lec. & facit ff. ea. l. in prin. & ita cõsulẽdo refert Barto. tenuisse Frã. Ber. de Peru. & Aloisium de Laisigliasis de Floren. ibi etiam dicit recolẽdæ memoriæ Bar. hic ita tenuisse. & vide Bal. in auc. cessante. de le. hære. vbi vĩ tex. hoc etiã tenet Paul. de Ca. in auc. post frres. C. de le. hæ. & in suo cõsi. cclxvij. & Bal. in cõsil. inci. in Christi nomine, talis punctus est: Titius decessit. direct̃o: aliusvtiliter. Dixi in l. qui se patris. C. vnde li. & in l. & exhæredatum. de re iudi. & sic glo. bene dicit. Vltimò nota. glos. quæ incipit, & etiam concepti, &c. quam sæpè allegat Dy. ad hoc, quod à quo remouetur genus, & quælibet eius species.

LEX II.

POst consanguineos.

Not. q inter agnatos non est locus successorio edicto, sed corrigitur, vt dicitur in glossa.

☞ *Filij duorum fratrum qualiter succedant patruis, & auunculis: & qualiter cum eis, & qualiter alijs succedant.*

Agnati.

Hæc hæreditas.

†Quæro, quidã decessit relictis filijs duorum fratrum nullis existentibus consanguineis. quæro vtrum [a] filij succedãt in stirpem, vel in capita. [b] In hoc fuit opi. olim inter Azo. ex vna parte, & Accur. ex alia. Dicebat Azo eos vocari in capita: & no. ipse in summa de legi. hære. & glo. recitat in auc. cessante. eo. titu. in quo videtur residere glo. Insti. de legi. agna. succe. §. hoc etiam. quod videtur priuari per illum tex. & per l. lege. xij. tabu. in fi. C. de legi. hære. & ff. si pars hære. pe. l. j. in fi. & hoc §. in ver. hæreditatis. do. Accur. consuluit contrariũ: & ego vidi in suis consilijs, & hoc glossauit in d. auc. cessante. & in d. l. j. in fi. si pars hære. pe. in glos. super ver. hæreditatis. & in glo. super versi. vendicationem. dicens iura antiqua Digestorum & Codicis corrigi in hoc per d. auc. Moderni doctores quidam tenent opi. Azo. vt Rofre. eius discipuli in titu. de bono. possess. vnde cogna. §. vlti. quẽ Specu. in titu. de succes. ab inte. recitat, & nihil firmat. Iaco. de Are. Dy. & Cy. sequẽdo eos tenent opini. Accur. vt patet ex no. per Cy. in d. auc. cessante. Iaco. Butri. ibidẽ tenet opi. Azo. quod succedant in capita: & solùm succedant in stirpes, quando succedunt cum patruis per ius auc. Ratio tũc est: quia succeditur contra ius commune, cùm patrui, qui sunt proximio res in gradu defuncto, de cuius successiõe tractatur, deberent præferri nepotibus, qui sunt in remotiori gradu. Vnde hoc in priuilegiũ nepotum est vt in locum suorum parentũ succedant. Sed quãdo succederetur inter se nõ existentibus patruis, remanerent iura antiqua incorrecta, vt videtur innuere tex. in d. auc. de hære. ab intesta. §. reliquum. circa fin. ibi: huiusmodi verò &c. Ego verò inter tantas opi. cùm de facto occurrit, ab opin. Accur. non discessi, nec discedo: imò eam teneo tanquam veram. Primò per tex. quẽ alle. in §. si verò neq; fratres. in auc. de hære. quæ ab intesta. Secundò per casum in eo. titu. §. illud. qui §. præcedit. aliàs excedit §. si verò. vbi expresse dicit q quando nulli supersunt filij masculi vel fœminę, filij fratrũ succedunt in locum parẽtum suorum, qui erant in secundo gradu, & excludunt alios qui in tertio sunt: licet ipsi in tertio sint. & ibi de hoc tangitur per Iacob. de Belui. hoc etiam dicitur in auc. cessante, versicu. hi autem. aliàs incipit, post fratres autem ex vtroq;, &c. Apparet ergo ex prædictis q etiam quando succedunt cum his, qui sunt pares in gradu, succedunt in locum patris eorum, & sic in stirpes. Præterea probatur: quia si aliud diceres, sequeretur q licet quo ad patruos succederent in stipem: tamen inter se fieret diuisio in capita, vt in hoc exemplo. Defunctus est Titius relicto fratre, & ex alio fratre vno nepote, & ex alio fratre duobus nepotibus, ille frater haberet tertiã nepotibus remanent aliæ duæ partes, quæ deberent inter se diuidi in capita secundùm prædictam opi. & sic quilibet haberet tertiam: quia non vtuntur priuilegio inter se. Hęc consequentia probatur in simili. ff. de vulga. & pupil. qui cùm plures. & ista cõsequentia est falsa: vt d. §. reliquũ. quia quilibet vocatur in eam partem, quam pater accepturus erat: ergo est falsum antecedẽs. Manifeste ergo concluditur q filij fratrum inter se succedant in stirpes: [d] quod est verum. quando tractatur de successione alicuius ex patruis, vel auunculis. Si verò tractatur de successione aliorum: tunc remanent quod succedant in capita: vt d. §. si verò neq; fratres. & sic iste §. in vno corrigitur, prout dicis de eo qui decesserit relictis filijs duorum fratrum, in alio exemplo remanet incorrectus prout loquitur in eo, qui decessit relictis filijs duorum patruorum. & ita de facto consului in ciuitate Assisij.

Parui.

Istud quod dicitur de adoptiuis filijs, dic hodie vt in l. cùm in adopti. C. de adoptio.

☞ *Tertius ex utroque parente an præferatur tertio ex altero parente.*

Legitima.

Dicitur hic quòd ille admittitur qui est proximior. Dicit glo. fallit in multis, vt in glo. patet. Item do tibi aliam fallẽtiam in duobus fratribus, quorum vnus est coniunctus ex vno parente, alius ex duobus. præfertur ergo ille, qui est coniunctus ex vtroq; parente, in auc. cessante. de leg. hære. & in corpo. vnde sumitur. † Sed quid in tertijs, vtrum tertius ex vtróq; parente præferatur tertio ex vno parente tantùm pone exemplum duobus modis. Primò pater meus habuit vnũ fratrem ex vtroq; parente: alium ex vno parente tantùm: tractatur de successione mea. Sed pone q habens duos filios ex prima vxore accepit vxorem secũdam, & vxor habebat filiam ex alio matrimonio, quã filiam tradit nuptui vni ex filijs suis primi matrimonij, ex qua natus est filius. Filius natus ex secunda vxore est tertius huius filij ex vtroq; parente: quia frater [e] carnalis patris & frater carnalis matris. Filius primi matrimonij est tertius ex vno parente tantùm: quia frater carnalis patris. quæritur vtrũ in successione præferatur. Circa hanc quęstionem vidi de facto. Hoc dico etiam salua meliori deliberatione, puto q non. Nam illud, quod dicitur vtrum sint ex vno parente, an ex vtroq;, non habet locum, nisi quando tractatur de successione fratrum vel patruorũ. secus si de successione vlteriorum: vt d. §. si verò neq; fratres. ibi enim sola propinquitas inspicitur in gradu, non vincula quibus iunguntur. secundùm hoc §. iste in hoc non corrigitur. Ita debetis intelligere.

Interdum.

Proximior intelligitur de tempore mortis, si nullum conditum est testamentum: aliàs proximior intelligitur eo tempore, quo testamentum destituitur. hoc dicit.

Vnde velle.

Scripto hærede repudiante succedunt proximiores in gradu, cum onere fideicõmissi si abintestato repetiti. hoc dicit. & est scabrosus §. Oppo. inter agnatos non est successio: vt ff. ea. lege, in princip. Solu. Illud verum, cùm vnus ex agnatis fuit eo tempore, in quo hęreditas fuit delata: sed hic agnatus præsens decessit antequam hæreditas esset delata: sed hodie in totum est successio: vt Insti. de legi. agna. suc. §. placebat. Item oppo. q hæreditate non adita fideicommissum extinguatur: vt l. ille à quo. §. si de testamento. ad Trebellia. dicunt quidam q hic fuit relictum à venientibus ab intestato. Sed certè hoc est contra tex. qui dicit q fuit relictum ab hærede scripto. Quare alij dicunt quòd hic fuit hæreditas adita: sed hoc est contra tex. qui dicit quòd fuit repudiata. Quare dic q fuit relictum ab hærede scripto, & repetitum à venientibus ab intestato: aliàs non procederet, nisi fortè secundùm aliam lecturã. quæ est in l. eam quam. C. de fideicom.

LEX III.

INtestato.

Post decem.

De hoc dixi aliquid in l. Gallus. in principio, de libe. & posthu. & Dy. ff. de statu homi. l. septimo mẽse. & ibi scripsi multa scripta magistri Gentilis.

Nepotes

1 ☞ *Nepotes propriè dicuntur illi, qui tempore mortis eius, de cuius successione quæritur, sunt nati.*

2 *Posteriorum appellatione comprehenduntur omnes descendentes in infinitum.*

3 *Emphyteusis si est accepta pro se, filijs & nepotibus, quòd nepotes non concepti admittantur ad eam.*

a ITem prætor. [a] No. textum ibi, non propriè,

1 propriè dicũtur illi, qui tempore mortis eius, de cuius successione quæritur, sunt nati. Sed pone: fuit statutũ hic tempore aduentus Imperatoris Federi. quòd aliqui nobiles essent ex banniti, ipsi & eorum filij & nepotes. Certè si sunt aliqui nepotes, qui non erant concepti: tunc non comprehenduntur, sed si vis q ipsi comprehendantur, dicas q ipsi & eorum posteri. Nam posteriorum † appellatione comprehẽduntur omnes

2 descendentes. Hic est textus in l. Iurisconsultus. §. parentes. ff. de

3 gradibus. Item quæro: † aliquis accepit emphyteusim pro se, suisq; filijs, & nepotibus. modò nepotes non erant tunc concepti: an comprehendantur? Videtur q non, vt hic. Dico q isti nepotes admittuntur, & ex illo instrumento eis quæritur ius: quia hoc quod hic dicitur habet locum tantùm in acquisitione hære-

b ditatis legitimæ. Et no. q dico legitimæ: [b] & de bono. possess. intelligitur. secus in alijs acquisitionibus. Hic est tex. no. in l. Paulus. §. Paulus. de bonis lib. & scripsi in l. quod dicitur. de verbo. oblig. Prædicta vera in acquisitionibus: in dispositionibus verò pœnalibus dic vt dixi ff. in j. q.

c ## SI ex pluribus.

[c] Ius accrescendi sequitur rẽ: & ideo ad hæredes trãsit. Ius substitutionis respicit personam: ideo ad hęredem nõ transmittitur. hoc dicit. Not. glos. ibi, & licet &c. quæ sit ratio huius legis dic vt hic in glossa.

APitis.

Rationem huius legis vide: quia per legem xij. Tabu. defertur hæreditas per nomina designantia agnationem, sed per emancipationẽ desinit esse agnatus: ergo &c. sed per senatusconsulta defertur hæreditas per nomina naturę, vt pater, mater: quæ nomina per emancipationem non tolluntur: vt l. tutelas. de capi. dimi. Sed hæc lex hodie corrigitur: quia sublata est differentia emancipationis & patriæ potestatis, per authen. de hæredi. ab intestato.

SI pater.

Istius legis intelllectum pono plenè in ff. in l. si is qui pro emptore. de vsusca. pro empto. in tracta. de fictione translatiua. Oppo. de l. quod si filius. de capti. Respondit glo. suui iuris credi-

1 tur decessisse quantum ad successionem ab intestato, non quãtum ad substitutionem pupillarem: & ideo dic vt in glossa. Tu verò dicas q istud est verum, quantum ad pupillarem substitutionem: sed quantum ad tacitam vulgarem, quæ continetur in expressa pupillari: dic vt dicam in l. j. ff. de vulga. & pupil.

Ad senatusconsultum Tertullianum. *Rubrica.*

LEX I.

SIue ingenua.

Tota ista lex tractat de heneficio senatusconsulti Orficiani, per quod filius succedit matri, sed secunda lex loquitur de senatusconsulto Tertulliano, per quod mater succedit filio.

SI ea.

No. hic casum specialem, quo hęreditas matris nõ adita, transmittitur ad hæredes. Et ratio est: quia absq; iuculpa adire non potuit. Alios casus habes in l. ventre. de ac. hær.

Filio.

Hic est bene nouus casus. Similem casum habes j. l. proxi. §. j. Iste §. videtur de verbo ad verbum contra l. intercidit. de condi. & demon. & contra distinctionem, quam dedi in l. si cognatis. de rebus dubijs. vbi dixi q ille, qui efficitur seruus hominis, & postea liber, admittitur. secus si efficiatur seruus pœnæ, dicitur hic totum econuerso. Respon. in successione ex testamento procedit illa distinctio, quam dedi in d. l. si cognatis. in j. lectu. sed in successione ab intestato erit distinguendum totum econuerso. Ratio est: quia ille, qui efficitur seruus hominis, non efficitur eius conditionis, vt nõ sit successibilis ex testamento: quia alium potest facere hæredem ministerio suo: vt l. si pater. ff. de hæredi. Institu. sed ille, qui efficitur seruus pœnæ ex testamento sit insuccessibilis. & si restituatur, videtur alius homo: vt l. si seruus. in fin. ff. de adimen. lega. in successione verò ab intestato totũ econuerso. Nam ille, qui efficit seruus hominis, definit esse agnatus, vel cognatus omnino. Et licet efficiatur liber: nunquã reassumit: quia remanet libertus alienus: ideo nunquam ius succedendi recuperat, vt hic. Facit l. homo liber. de stat. homi. sed si seruus pœnæ efficitur, & restituatur: naturalia, & ciuilia iura recuperat: meritò habilius ad succedẽdum reperitur. quod intelligo verum: nisi hæreditas per b alium esset apprehensa: vt no. in l. Gallus. §. & quid si tantum. in fi. glos. magnæ. ff. de libe. & posthu.

1 ☞ *Interpretatio quid sit.*

Qui operas.

[d] No. glo. quæ dicit interpretor. i. corrigo. Ex quo habes † quid sit dicere interpre-

1 tatio. Simile notatur in l j. ff. de ori. iu. & ibi glo. alle. istũ tex. Op. j. §. proxi. Sol. Illud quod dicitur hic de damnato rei capitalis, non corrigitur: sed solum id, quod dicitur de eo qui locauit operas suas, vt cũ bestijs pugnaret.

1 ☞ *Quæ est ratio q hæreditas quæ defertur ex senatusco sulto, non tollitur per capitis diminutionem: sed illa quæ per l. xij. tabu. sic.*

Capitis.

Quæ est ratio † q hereditas quæ defertur ex senatusco sulto, nõ parit capitis diminutionem: sed ea quæ defertur ex l. xij. Tab. sic. Rationẽ red dit tex. in l. tutelas. ff. de capi. dimi. quia per senatusconsultum defertur hæreditas per nomina naturalia. sed capitis diminutio nõ tollitur per nomen naturale: quia nihilò minus remanet mater vel filius. sed per l. xij. tabularum defertur hæreditas per nomina iuris, vt suis & agnatis: sed per capitis diminutionem desinit quis esse suus & agnatus: ideo tollitur per capitis diminutionem quod nota.

1 ☞ *Exclusus ab hæreditate per beneficium restitutionis in integrum licet remaneat hæres de iure ciuili: tamẽ non impedit, quin alius sit hæres de iure ciuili.*

Si quis adita.

[e] De hoc §. feci plures magnum festũ,

1 in quo habes † q ille, qui per restitutionem in integrum excluditur ab hæreditate, licet de iure ciuili hæres remaneat: tamẽ non impedit, quin alius possit hæres esse de iure ciuili, vt dixi in l. j. §. post suos. ff. titu. j. & hic est casus pro opinio. glo. in l. qui se patris. C. vnde libe. Oppo. glo. de l. fina. de iuc. Solue vt ibi.

1 ☞ *Exceptio præscriptionis impedit litis ingressum.*

2 *Clausula. & hoc locum habeat in præteritis præsentibus & futuris, quid operetur.*

Statutum quod filia non succedat extantibus masculis, & habeat locum in præteritis & futuris, quod nõ habet locum in filia, quæ cum fratre diuiserat.

Quod ait senatus.

[f] Hic est no. §. hic

1 videtur tex. † q exceptio præscriptionis est exceptio rei finitæ, & sic impedit lit. conte. Simile habes in l. transacta j. de verb. signi. & in l. cum quærebatur. §. j. j. iudi. sol. Item

2 aduerte † ad id quod dico in l. omnes populi. vbi dicebam quod prædicta locum habeant in præteritis & futuris. Ista verba

g in præteritis, intelligi debent in præteritis [g] pcedẽtibus nõ finitis: vt l. cãs. C. de trãsa. & in auc. vt cũ de app. co. in prin. Nã finita dicunt, q̃ sunt finita pacto, trãsactione quis

h alio mõ: vt hic, & ll. ff. alle. & habui q̃sti. [h] in his terminis. dicit statutũ q filia nõ succedat extãtibus filijs masc. & hoc habet locũ ĩ

a ¶Item prætor. Vide gl. & doc. in l. j. C. ad Orfi. & ad istũ text. no. ibi, nõ, ppriè &c. bene facit glo. no. & q ibi in l. qd si nepotes. de testa. tu. & pro intellectu huius l. vi de Bal. in l. si in persona. C. de fideicõ. not. p Bar. in l. j. C. de his q ante aper. tabu.

b ¶Legitimè. vide bal dũ: si l. q se patris. C. vñ lib. & etiã in vlt. q. & ff. l. si in personã. C. de fideicom.

c ¶Si ex pluribus. Vide Bal. in l. j. in xj. q. C. qñ nõ pe. par. sed si casus subsit. locũ non habet, an recedat ad cõiunctũ, vel ad quẽ, vide Bart. in l. re coniuncti. in iij. q. ij. q. prin. de lega. iij. qa est q̃s. valde notabi. ☞ POMATES.

c ¶Si ex pluribus. Vide aliquid per Alex. in l. testamento. ad ff. C. de impu.

d ¶Qui operas. Quid sit interpretatio, vid Bar. in l. ab executione. C. quo. appel. in prin. & habes tex. & ibi Bal. in l. Gall⁹. §. etiã si parente. de lib. et posth. Et quot modis hic sumat interpretatio vid latè bal. in l. iij. C. de lib. pter.

e ¶Si quis adita. Adde Bar. in rub. C. de succedi. et in l. ex contractu. de re iudi. vbi latius, & in l. j. in vlti. q. prin. de vul. & pu.

f ¶Quod ait senat⁹. Et vide Bart. vbi ponit decẽ quæ impediunt litẽ cõtestari, & l. post-quã liti. C. de pactis. Io. An. in addi. in tit. de exc. sen. prope fi. Bar. in l. & ff. instrumẽta. C. de fi. instru. lib. x. & vide Bal. in l. leges. C. de legat. & fing. dictũ bar. in l. cũ lex. ff. de leg. qđ not. p cano. in c. fi. de consti. Bart. in l. illicitas. in princ. de off. præsi. And. Barb. ☞ POMATES.

f ¶Quod ait senatus. Vid Fel. in ru. de ꝓscrip. ver. illis casibus in co. §. ver. ista verba. in prin. vide Feli. in c. fi. de cõsti. Fede. consi. clxvj. & consi. clxxxiij.

g ¶In præteritis. Exceptio præscriptionis impedit litis ingressũ. Adde Bar. in l. fi. j. ꝓ suo. & qđ ibi dixi.

h ¶Habui q. No. q̃ sta tutũ qđ loquitur de præteritis & futuris. Adde latiꝰ Bart. in l. omnes populi. in v. qõ. princ. de iusti. & iur.

a ¶Sed si sint sui. Et vi de Bar. in l.j. ad fi. ff. de cõtrata. An. Bar.

a ¶Sed si sint sui. No. & vide Bal. in c.j. in fi. prin. de suc. feu. sed si statutũ dicit q̃ mater nõ possit succedere filio, nisi octaua parte, & alij repudiauerũt partes suas, an matri accrescat totũ, vide Bal. in l.j. C. de secũ. nup. & est passus dubiꝰ: & hic adde Bal. in l. maximũ. de lib. præte. & facit istud no. p distinctione Imo. quã facit in l. Gallꝰ. §. et qd si tm. de li. & posthu. vide licet in q. an filia prohibita p statutũ succedere nõ extãtibus masculis possit petere cõtra tab. vt dedu cat testm̃ ad cãm intestati, & sic succedat nõ obst. testa. de qua q. vide Bal. in d. l. maximũ. in vlti. q. & in d. §. & qd si tm. & Ang. ibi & in l. si emãc. C. de col. aliâs in l. vt li. c. ti. & Imo. no. in d. §. & qd si tm. & Ro. in d. l. vt libe.

ꝰ POMATES.

a ¶Sed si sint sui. vide Fe. in ru. de præscr. in v. co. v. & illis casib.

b ¶Si quis ex liberis. Et vide gl. in l. infanti. C. q̃ admit. & Bal. in l. apud hostes. C. de suis & le. & vide cõsi. Bar. lxxj. inci. facũ ꝓponit sub tali forma qdã Nelꝰ. vbi dicit: infans mortuus est post xv. dies suæ natiuitatis, mater nõ poterat tutelã: vtrũ excuset. Dicit q̃ sic: qa nõ habet locũ illud v̈bũ cõsultum. vide ibi, & vide in cõs. xxij. inci. homo Accursuli. vbi decessit post octo dies. A. B.

c ¶Ad ipm. vide istũ tex. alle. per Oldr. in cõ. xx. inci. qdã hñs.

d ¶Si mater. De hui⁹ §. itellectu. vide Bar. in l. matres. C. eo. & dicit no. Bar. per istũ tex. in l. ij. C. de neg. ges. quod excusatur mater, si non petijt tutorem filijs egenis.

e ¶Et quidem. Statutum loquens in Potestate, habet locum in capitaneo. Facit quod nota Bar. in l. si maritus. de qõni. & alleg. sing. glo. in l. & suum. aliâs est l. stipulatio. §. fin. ff. de pact. in glo. in versti. partem. quod statutum loquens in Potestate, intelligitur loqui etiam cũ suis iudicibꝰ. & hũc tex. alle. Ro. in suis sing.

ꝰ POMATES.

f ¶Ex quo not. Vide quid inferat Alexan, cons. xx. in fi. in iij. vo. Ro. sing. ccccccij. aliâs decciij, & consilio xvij,

prꝫteritis & futuris. modo quædam filia cũ fratre diuiserat. quærebatur an in ea locum habeat statutum. Dixi q̃ non: quia illa causa erat iam decisa in diuisione.

LEX II.

Siue ingenua. No. tex. in §. sed si filius. versi. sed si libera. quæro, nõne videtur q̃ redacta in seruitutẽ desinat esse mater, licet manumittatur: vt ff. proxi. §. Respondeo, isto tempore quo peperit, fuit serua: meritò si fuit manumissa, status eius augmẽtatur, & redit ad statum, quo erat tempore natiuitatis: ideo remanet mater: sed ff. proxi. §. nunquam redit ad eũ statum quo erat tempore natiuitatis: ideo mater non remansit.

Libera. Suprà dixi q̃ mater admittitur ad successionem filiorum: hic verò ponit an filij filiorum matrem excludant. vsq; ad §. objicitur. ibi ponit an pater matrem excludat vsq; ad §. si mater. ibi: an mater excludatur ex eo quod filijs tutorem non petijt. vsq; ad finem legis.

1 ☞ *Statutum quòd filia fœmina non succedat extantibus liberis: intelligitur extantibus filijs qui patri posint succedere.*

Sed si sint sui. ᵃNot. q̃ † si statutũ dicit q̃ filia fœmina non succedat extantibus liberis, intelligitur extantibus filijs qui succedant patri. Casus est hic. concor. l. siue. §. pe. de iure pa. & l. si ex modica. §. si filius. de bo. libe. & l. j. §. quidam filium. ff. de bono. pos. contra tabulas. Sed contra hoc videtur q̃ imò isti debeant excludere matrem si potuerunt succedere, licet non succedant: vt l. filius familiâs. §. cùm quis. & ibi no. ff. de lega. j. Solu. vt ibi dixi in l. j. §. quidam filium. ff. de bonorum possess. contra tabu.

1 ☞ *Suus hæreditatem patris non aditam transmittit.*
2 *Agnoscens bonorum possessio. quando videatur agnoscere hæreditatem.*

Si quis ex liberis. ᵇPone casum sic filius existens in patria potestate habebat vxorẽ prægnantem, ita q̃ si nasceretur, non nascere reẽ in potestate ipsius filij. postea fuit emãcipatus. postmodum decessit relicta vxore sua prægnante. vxor prægnans fuit missa in possessionem nomine ventris, & peperit vnum filium, qui decessit antequam adiret hæreditatẽ. Quæritur vtrum iste filius impediat matrem, quę est auia quo ad ipsum[c] succedere filio suo, q̃ est pater quo ad ipm. Et dubium erat, quia venter missus in possessionem videbatur haberi loco aditionis. tamen Iurisconsultus dicit cõtra. Dicit tex. an mr̃ patris sui, quæ est auia quo ad ipm. Dy. dicit tex. vocatur ita q̃ admittatur ad successionem filij sui: & admittatur mater istius posthumi ad hanc hæreditatem tanquam sibi transmissam à filio suo. dicit tex. agnoscitur, qui pater fuit emãcipatus à patre suo auo quo ad hũc posthumum: & sic natus nõ reincidit in potestatem patris sui. No. tex. ibi: neq; enim sufficit. Oppo. & videtur † q̃ hæreditas patris non adita transmittatur: vt C. de suis & legi. l. apud hostes. & l. hæreditate. §. filius. j. de castren. pe. cum simi. sed dicitur hic contra. Sol. Dicunt quidam, fateor q̃ hæreditas non adita non trãsmittatur, in alijs casibus illæ leges loquuntur: sed veritas est q̃ hereditas patris nõ adita transmittatur, vt dicam in l. si filius qui patri. §. de vulga. & pupil. Quare dic q̃ hic filius, scilicet posthumus non est suus: quia non erat in potestate patris. Et si dicit, quo modo potest esse? Respond. quia tempore emancipationis patris sui erat conceptus: & sic nascebatur in potestate aui. Et ita intelligit Hugo. & Cy. in l. apud hostes. C. de suis & legi. & sic no. q̃ suus hæres hereditatem patris nõ aditam transmittit: vt hic, ibi: si non suus hæres agnoscitur. Dicam in l. si filius qui patri. Item videtur† quòd qui petit bono. possess. videtur agnoscere hæreditatem: vt l. puberem. C. de iure delibe. Solu. Ibi de bonorum possess. quæ ius tribuit: secus in bono possess. quæ non tribuit ius, vt in possessione nomine ventris, & Carbo. & in similibus. Nam istæ bo. pos. non faciunt hæredem, vt dicitur hic. quod tene menti.

Sed si infanti. Quæ est ratio differẽtiæ inter infantem & furiosum, dixi in l. j. de bonorum possessio. infan.

Obijcitur. Pater ergo excludit matrem, non auus.

Si sit. Ibi agnatus defuncti vltra fratrem. & sic obstat sequẽs §. per istum textum habetis vnam decretalem extra, de concessio. præben. c. authoritate. lib. vj. Facit quod dixi vobis in l. j. §. penul. ff. de contra tabu.

Si sit consanguinea. Vt intelligas hunc §. videas. Institu. eo. titu. Ad euidentiã huius §. præmitte, quòd sicut filius excludit matrem & patrem trem: ita frater consanguineus excludit matrem: sed soror cõsanguinea succedit vnà cum matre. Ita habetis Institu. eo. titu.

d **Si mater.** ᵈDictum est ff. qualiter mater excludatur à successione filij propter filios vel consanguineos: modò est videndum quando priuetur successione propter tutorem non petitum. Et primò ponit mentem cuiusdam constitutionis. Secundò incipit illam constitutionem exponere. Secunda ibi: & quidem, &c. Oppo. ad prin. C. ad Tertullia. l. omnem. & l. matres. Solu. ista loquitur quando filius decessit impubes. secus si factus pubes decesserit. Sed quæritur de qua matre loquitur hic: an in matre naturali & legitima: an naturali tantùm? Respondeo, etiam in naturali tantũ loquitur: vt l. fi. C. qui. pe. tu.

1 ☞ *Statutum loquens in Potestate, quod habet locum in capitaneo, qui circa idem habuit eandem iurisdictionem.*

e **Et quidem.** ᵉNota tex. ibi, sed puto, &c. Ex quo notaf **Et quidem.** f q̃ licet† statutum loquatur in Potestate: tamen habet locum in Capitaneo, si Capitaneus circa idẽ habuit eandem iurisdictionem, quam Potestas.

1 ☞ *Syndicus compulsus denunciare maleficia à iudice quando excusetur à pœna.*

g **Quid ergo.** Nota tex. contra† syndicos comitatus debentes denunciare[g] maleficia sub certa pœna. quid si denunciauit compulsus à iudice, an excusetur à pœna? Certè videtur debere distingui, aut procrastinabat, & differebat, & tunc si cõpellitur à iudice, nõ excusat: aliâs sic, vt hic.

1 ☞ *Mater. quæ non petijt tutores dari filio, licet ipsa uel alij gesserint, sed non legitimè. non excusatur.*
2 *Tutela quæ defertur matri, non est legitima, sed anomala.*
3 *Mater quæ non recusat tutelam, cùm illam non uelit, incidit in hanc constitutionem.*

Quod si pater. Oppo. & videtur q̃ mater non possit esse tutrix secundùm ista tempora: vt l. fi. ff. de tute. Solu. Hoc concedo: & quod hic dicitur, intelligo q̃ hoc impetrauit à principe: vt d. l. fi. † Sed quidh si tutores non petijt, sed ipsa gessit, vel alij gesserunt, sed non legitimè: quia non fuit factum inuentarium, nec eis tutela decreta: an excusetur? Dicit glos. quòd non: quia tunc excusatur cùm ipsa vel alij legitimè gesserunt, & ita debet intelligi. Ita dicit glos. quod nota. Iste §. inducitur per Dyn. & alios ad quæstio. † vtrum tutela matris sit legitima. Et hic videtur tex. quòd sit legitima. Alij dicunt eam anomalam. de quo notat in authenti. matri & auiæ. C. quando mu. tu. offi. fun. põt. dixi in l. si quis sub conditione. ff. de testa

¶Denũciare. Syndicus debet denũciare. maleficia: si denunciat compulsus à iudice, an incidat ī pœnã. Et hui⁹ tex. intellectum vide not. per Bar. in l. nõ solùm. §. morte. in penul. col. de ope. no. nun.

h ¶Sed qd. Adde Bar. in l. fi. §. personis. C. de admi. tu. Et quid si mater nõ petijt tutorẽ, sed ipsa administrauit, sed minꝰ legitimè: vide Bald. in l. matres. C. ad Tertullia. in ver. quæro nũqd mater. & in l. precibꝰ. in vj. colũ. C. de impu. & ali. subst. Et qd si mater est extra memoriã, vel est septuagenaria vel simplex, vide Bal. in d. l. matres. & dixi post Bal. in d. l. precibus.

de testamen. tu. Vltimò induco istũ tex. ad q. dicit l. ij. §. qui petu. q̃ mater debet petere tutores filijs non habentibus tutores legitimos: vt l. matres. C. eo. ti. & sic mater quasi semper excusaretur, cùm rarò contingeret q̃ non sint legitimi. Et ratio erat, quia mater non poterat esse tutrix, nisi impetraret à Principe: & ideo excusabatur, si erant legitimi: quia legitimi statim poterant administrare. Hodie enim per ius Authenticorum præfertur legitimo. Vnde legitimus non potest administrare, nisi mater recusset tutelam: & ideo dico q̃ mater incidit in istam constitutionẽ si ipsa non recusset tutelam, ita q̃ legitimus posset administrare, vel ipsa nõ administrat. Et ad hoc induco istũ text. qa sicut ipsa mater incidit in constitutionem, quãdo testator voluit eam administrare: quia hoc casu statim potuit impetrare à Principe: ita hodie. Cùm enim vult ius cõmune q̃ ipsa statim administrare posset, & præferatur legitimo, incidit in constitutionem si non administrat, nec recusat tutelã: ita q̃ legitimus poliet administrare. Non intelligas q̃ mater teneatur petere tutores, quando supereſt legitimus: sed debet ipsa administrare, vel saltem administrationem recusare, ita q̃ legitimo cõpetat ius administrandi.

Filius. Nota etiam q̃ in pœnali dispositione statutũ in filio non habet locum in nepote. Dicam ff. de testa. tute. l. quod si nepotes.

a **Quid si curatores.** ᵃNo. tex. ibi: q̃ si cũ prægnãs. Nota ergo q̃ mater licet sit grauida, non tamen excusatur si non petat tutorẽ filijs suis, vel curatorem ventri. quod tene menti perpetuò.

b ☞ *Si sit status terminus xxx. dierum: pro primo decem, & pro secundo decem, & pro tertio decẽ: & in primo comparet procurator, & litigatur ita q̃ transit terminus, & pronunciatur procuratorem non esse legitimum, an alij duo termini currant.*

Non solum. Currit ergo tempus matri ad petendum tutores, donec agitatur causa an illi, quos

1 petijt, habeant priuilegium excusandi se vel non. † Et hoc facit[b]
b ad quæstionem. Datus est alicui terminus ad comparẽdum trigínta dierum: quorum decem pro primo & decem pro secũdo, & decem pro tertio & peremptorio termino. comparet in primo per procuratorem: super procuratorio litigatur, ita q̃ transeunt illi xxx. dies. & finaliter pronunciatur, per procuratorem non esse legitimum: an cucurrerint illi duo termini. Certè sic, si principali potest imputari culpa quare talem dedit procuratorẽ vel tali modo dedit, vt hic. quod tene menti.

1 ☞ *Mater petens tutorem minus dignum excusatur.*

Quid si indignos. No. hic tex. q̃ prætor nõ tenetur sequi necessario petitum à matre: licet contrarium no. & malè. ff. de test. tu. l. si quis sub cõditione. & ibi dicam. Secundo nota† q̃ si mater petijt minus idoneos, & fuerunt dati, non excusatur mater. qui autem sint idonei, videbitis j. proxi. §.

Idoneos. No. tex. q̃ mater debet petere tutores filijs locupletes, saltẽ sicut sunt pupilli. & ita intelligo locupletes in hac materia. Ita no. in l. paupertas. ff. de excu. tuto. Sed quid si non reperiatur ita locuples? Respon. petat plures, q̃ inter eos omnes sint ita locupletes sicut pupillus. Ita not. in d. l. paupertas sed in fideiussore dato à tutore non requiritur qd̃ sit ita locuples sicut & pupillus: vt l. mulier. C. de iure dotium.

c **Quid si non compulit.** ᶜDicit textum. cum plenum, hic respondet.

1 ☞ *Mater quod confestim teneatur petere tutorem: scilicet statim q̃ possit, dummodo non transeat annum.*
2 *Mater non excusatur, si pupillus decessit intra quinquaginta dies, & intra dictum tempus non petijt tutorem.*
3 *Mater post annum non potest se excusare quare non petijt tutorem filio.*
4 *Succedentes pupillo, & tenentes primum locum. q̃ si non petunt pupillo tutorem, repellantur.*

Confestim. Suprà in §. si mater. dicitur confestim. modò in hoc §. quæritur quomodo intelligatur confestim. Dicitur hic confestim. contra. C. de legi. hæred. l. sciant. & Institu. eod. §. fina. vbi dicit intra annum. Solu. vno de

1 tribus modis. † Primò q̃ ista corrigatur per illas. sed est falsum: quia ille leges dicunt intra annum, secundum legem, & sic referunt se ad istam. vel dic q̃ istud, qd̃ hic dicit confestim refertur qñ debet dare noĩa eorũ. q̃ sunt rciecti, seu remoti: non qñ debet

ab initio petere, vt euidẽter apparet ex verbis cõstitutiõis positę ff. in §. si mat nõ petierit. Hoc dictum non placet, per ea quæ habuistis ff. in §. quod si tutores. vbi dicitur q̃

b mater habet petere curatorem ventri. & sic apparet q̃ nõ habet terminum vnius anni. & ideo puto q̃ hęc dictio confestim, refertur ad totum §. Quare dic q̃ illę leges intelligantur secũdùm istum §. vt quod dicitur

c intra annum, intelligatur scilicet confestim vt potuit nisi sit impeditus legitima causa, ita q̃ annum non transcendat. & ita vidĕbatur tenere Ric. Ma. in d. l. fi sciant. † Quę-

2 d ro intra[a] quãtum tempus mater debeat hoc facere. Hanc q. habui hoc anno de facto & dixi primò q̃ si pupillus moritur intra nouem dies à morte defuncti, puto matrẽ excusandam indistinctè per auth. sed neq;. C. de sepul. viola. & in corpore vnde sumitur. vbi dicitur q̃ intra nouem dies à morte defuncti nõ potest inquietari: & ideo hoc anno potuit esse q̃ tot consanguinei matris decesserunt q̃ habuit excusationem plurium mensium, per illam authen. Item puto q̃ si pupillus decederet intra xxx. dies, mater esset excusata sine alia excusatione: quia breuitas temporis eam excusat. Ratio, quia in hoc fierent expensæ quæ debent fieri à matre: vt l. j. C. de negotijs gestis. Vnde antequam componat negotia sua, vt possit mittere ad petẽdos tutores, puto quòd habeat dilationem xxx. dierum: vt l. j. C. de requireis argu. authen. qui semel. C. quomodo & quando iudex. Item puto quòd si pupillus intra quinquaginta dies decederet, esset excusata mater. Nam vídeo quòd tutori ad d proponendam excusationem dantur quinquaginta dies: & ab illo termino in antea est tutela periculo suo: vt l. scire oportet. §. j. ff. de excu. tuto. eadem ratione matri ad petendum tutorem dabuntur quinquaginta dies: quia etiam maior est petitio in ratione quàm in excusatione. ᵉ & à quinquaginta e diebus in antea puto matrem non excusari, nisi probet legitimam causam. Vltimò 3 nota q̃ † mater non potest proponere legitimam causam post annum: & sic lapsus anf ni facit præsumptionem iuris, & de iure, q̃ nõ habuit legitimam excusationem vt hic: contra quam non admittitur probatio. quę

4 ro, quid † in alijs, qui tenent primum locũ in successione pupilli, an repellantur si nõ

f petant tutorem pupillo? Respõ. idem esse[f] in alijs, qui succedunt in primo loco pupillo, quod est in matre: vt l. sciant. C. de legiti. hæredi. tene menti ista.

g **Tractari.** ᵍIn tex. municipalibus. qui requisiti recusauerunt tutorem dare: vt l. j. §. magistratibus. ff. de magi. conue.

Et si forte. Videtis hic q̃ mater excluditur à successione filij, non solùm de ea, quę ei defertur à iure communi, sed etiam de ea quæ defertur ex vigore illius stipulationis, quæ est stricti iuris. & ideo puto q̃ mater non petens tutorem filijs repellitur à successione non solùm ea, quæ defertur à iure communi, sed etiam ea, quæ defertur ex forma statuti. quod tene menti.

1 ☞ *Statutum excludens matrem à successione filiorum extantibus agnatis, usque ad tertium gradum, quòd auus maternus etiam excludatur.*
2 *Ablatiui absolutè prolati ab eo, qui potest disponere, inducunt dispositionem.*
Dispõ si est facta cõtẽplatiuè alicuius: licet uerba ad eũ dirigantur, tamẽ ei cõpetit actio.

a ¶Quid si curatores. vide Bal. in l. matres. ī ver. modo ẽt. in C. e. ꝰ POMATES.

¶Et hoc facit ad qõ nõ. vide Alex. cõ. xlj. in ij. vo. Fel. in c. licet cãm. ver. limita quarto. de. pba. Barb. consilio xlij. in j. volum.

¶Quid si non cõpulit. Et no. tex. hic ī v. plenũ officiũ &c. per quę cõsuluit Bal. in cõsi. incip. In Christi nõie, ꝓponit ī facto q̃dã Thomasꝰ &c. q̃ si ille, cui iniungit onꝰ perẽdi tutorẽ nõ cõpulit tutorẽ testamẽtariũ, vel aliũ administratorẽ, successione priuat. facit. C. q̃ pe. tu. l. matris pietas. & vide qd̃ no. ff. ea. l. §. si mater. versi. q̃ si pater. & qd̃ habet in l. alienã. C. de ꝓcu. & C. arbi. tu. l. veteris. cũ ibi not. & Insti. ad Tertul. §. sed quãdmodũ. Et hoc ꝓcedit nõ tm̃ in matre, sed in auo, & quocunq; alio ascẽdẽte. l. fi. §. ꝓsonis. C. de admi. tu. cũ ibi no. vide Bar. in d. §. ꝓsonis. q̃ dicit q̃ hoc nõ ꝓcedit in tutore testamẽtario. Idẽ tenet Bal. ff d. §. ꝓsonis. q̃ dicit q̃ ex hoc nõ ꝓcedit iam pietas. Et vide Bald. in l precibus. in v. colum. de impube.

¶Quero intra. Et vide Bal. in l. precibꝰ. ff vij. col. C. de impu. & qd̃ refert Paul. de Ca. in l. si decesserit. q̃ satisf. co. & no. p eũ in l. cũ stipulatꝰ sim mihi à Proculo. de verborum obligati.

¶In excusatione. vide Ang. in cõsi. ij. nec põt morã purgare secũdũ Ang. in l. ff si fulã. & ibi Imo. ff v. fal lẽ. regulæ. de v. obli.

¶ Idẽ esse. Idẽ tenet Bar. in d. l. sciãt. sed q̃ aliud sit ī matre quã ff alijs, expresse tenet Bar. in l. ij. ff. q̃ pe. tu. & vide ff. de ifa. in l. qd ergo. §. fi qs. & ibi bar. et ī l. mres. C. eo.

¶ Tractari. Ad istũ §. vid̃ bal. ī auẽ. ij. ff. de. ī ver. ẽt. nũqd pœnæ. C. de secun. nup.

¶Vidẽdum. Et vide Bal. in consi. xxxix. vbi dicit q̃ excluſa matre excludit eius filiꝰ. alle. Bar. hic, & in l. liberorũ. ff. de ver. signifi. vide Bal. ibi, quia pulchrè loquitur. Andre. Barba.

a ¶Videndum. No. q̄ exclusa matre, eo quia non petijt tutorem, non applicat fisco, sed veniũt alij. adde gl. in l. nepotib⁹. q̄ pe. tu. & Bal. ī l. ij. C. si aduer. deli.

a ☞POMATES. ¶Videndum. Adde in materia huius legis qui debeant succedere, Ancha. consil. cclj. incipien. omnia iura.

b ¶An est ordo. Adde Bal. in l. precibus. in viij. colum. C. de impube.

c ¶Quæro cauetur. vi de Bal. in l. defunct⁹. C. de suis & legi. & in l. quicunq̄. C de fer. fugi. in iiij. colũ. & in l. illam. C. de colla. & etiam consuluit Imo. & Bal. in l. quod vero. ff. de legi. & vide omnino Bal. in dicta l. illam. Quid autem si statutum excludit sororẽ à successione germani, an excludat à successione remotioris? Ange. quòd sic in cõ filio cccxliij. incipi. in Dei noie, totũ &c. alle. no. per Bar. hic.

d ¶Per tex. Adde qd̄ in simili not. pulchrè Bal. in l. si quis. C. e.

e ¶Dispositionem. vide Roma. consil. xxxvij. in ij. col. in ij. dubio. Alex. in l. stipulatio hoc modo concepta. in pe. colũ. de ver. obli. Panor. con filio xxvij. in xv. colum. & xvij. in j. volu. & consil. xxxv. eodem volu. & consil. lxj. eo. volu. Roma. consilio cxxix.

f ¶Præterea. vide Bar. in d. l. seruo legato. & quod ibi dixi Bar. in l. ij. §. fin. ff. de colla. bono. & quod nota. Bal. in l. si quis filium. C. de inoffic. testa. in versi. quæro retento statu. & Bar. in l. j. §. pe. de bo. pos. contratab. & Bal. in l. maximum vitium. in j. col. C. de lib. præteri. & in l. si defun. C. de suis & legiti.

g ¶Vinco matrem. Si vinco vicentem te, fortius vinco te. vide Bald. in l. si quis filium. in fi. C. de inoffic. testa. & Bar. in l. j. §. quidam filium. d ff. de cõtratab. inver. quæro secundò, pone &c. & in l. si defunc. C. de suis & legiti. & ibi per Bal.

h ¶Statutum. Adde Bal. in l. maximum. C. de libe. præ. & qđ ipse no. in l. j. C. de in ius voc. & Cy. in l. j. in fi. C. quæ sit lon. 2 cõsue. quod no. Bar. cum his quę ibi dixi e in auth. post fratres. C. de suis & legi. & hæc vlti. q̄ Bar. posset decidi p alia quæ no. ipse Bar. & quæ f ibi scripsi in l. libero rum. de ver. signi. & bal. in l. scimus. C. de de inoffi. testa. Ang. in l. de quibus. ad fi. de legi. & Icã. An. in ti. de test. §. j. & in ti. succes. ab intesta. in ru. & Pe. de An. in c. canonũ statuta. circa medium de constit. & in d. l. liberorum.

Lucrum si ab aliquo remouetur quòd illi applicetur, contemplatione cuius remouetur.

Statutum quòd extantibus masculis fœmina non succedat: nepos ex filia non succedit.

Videndum. [a] Hic est valde no. §. habuistis ff. in verbis constitutionis positis in §. si mater. q̄ mater quæ non petit tutorem filio, non habet ius vendicandorum bonorum. Modò quæritur qualiter intelligatur, non habet ius vendicandorum bonorum. Ad quod respondet hic Iurisconsultus. Quærit glo. matre exclusa veniunt alij. sed an est ordo[b] in petẽdis tutoribus, vt prius mater, deinde demũ ea exclusa alij possunt petere tutorem, non ante. Dicit glo. & bene q̄ non. Item nota. C. de legi. hære. l. sciant. Quæro, ¶cauetur[c] statuto ciuitatis Florentię q̄ mater non succedat filijs, extantibus agnatis vsq̄ ad tertium gradum. Quæro quid de auo materno, si respicis verba statuti solùm excludũt matrem. de admittendis autem agnatis nihil disponunt; sed matre exclusa veniunt sequentes in gradu, qui tenent primum gradum successionis, vt hic. sed auus veniret si mater nõ esset: ergo &c. Item pro hoc, quia mater sub nomine proprio, non sub nomine cognati excluditur: ergo non excludunt alij agnati: vt l. tutelas. ff. de capi. dimi. In contrarium q̄ excludatur auus maternus, videtur ratio statuti quę videtur velle q̄ hereditas remaneat apud agnatos. Prętera, si excluditur proximior in gradu: sequens videtur excludi: vt l. ij. §. fratris. & quod ibi no. ff. si quis ali. testa. prohibue. Quid dicemus? Richar. Ma. disputauit vnam q. in similibus terminis, & determinauit agnatos prę ferendos omnibus cognatis per tales rationes: dicit hic, mater excluditur, quãtum tamen ad excludendum alios, videtur esse hæres, vt l. mulieri & Titio. ff. de conditi. & demon. & l. cùm quasi. §. sed & si quis. j. de fideicom. liber. Mihi videtur q̄ ista ratio nõ sit bona. Primò per tex.[d] ff. ead. l. §. sed & si sint sui. & ff. de bo. lib. l. & si ex modica. §. si filius. vbi nudum nomen hæredis non sufficit ad alios excludendos: tamen determinatio sua videtur mihi vera. Et pro euidentia scias q̄ ista verba q̄ mater non succedat extantibus agnatis, habent non solùm virtutem exclusiuam matris, vt hic, sed etiam habent virtutem inductiuam, vt agnati succedat. Nam ¶ illi ablatiui absoluti extãtibus agnatis, inducunt dispositionem,[e] quando proferuntur ab eo, qui potest disponere circa illud, vt l. fideicommissa. §. cùm esset. ff. de lega. iij. & l. in ratione. §. tametsi. ff. ad le. Fal. Prętera,[f] quando vna dispositio fit alicuius contemplatione: licet expressè verba ad illum non dirigantur, tamen ei competit actio: vt l. seruo legato. §. si testator. ff. de le. j. & l. fideicommissa. §. interdum. ff. de le. iij. Vnde cùm ista dispositio sit facta fauore agnatorum, eis ex hac dispositione competit actio: vt legi. ff. alle. Prætera, quando ali quis remouetur à lucro contemplatione alterius, illi debet applicari, cuius contempla

i ☞POMATES. ¶In filia. vide in simili quæ ponit Alex. in l. j. C. de succes. edi. in illo statuto q̄ non stante patruo non excluditur per illum in l. illã. C. de colla. consil. liij. in iiij. vo. & consil. lxxxv. eo. iiij. vo. Panor. consil. lxxv. in j. vo. vide quæ posui post Bar. in l. liberorum. ff. de ver. signi. in fi. q. per Alex. in l. j. C. de in ius vo. & consil. cxiiij. in ij. vo. vide etiam ad alia statuta Barb. consil. xvj. in j. vo. & consil. xxxix. in ij. volu. Anch. consil. ccccj. & consil. ccccxxxiij. Anania consil. xxvij. & consil. lxix. & consilio lix. & Pau. de Castro consil. cccxxxviij. & aliquid per Roma. consil. j. in ij. dubio. in fi. & consil. xl. in princi. Barba. consil. xvj. in j. volu. & consil. xxxix. in ij. volu. Anto. de Butri. consil. j. in j. dubio. & consili. xlvij. in fine.

k ¶In ciuitate. Et ad materiam quæritur, quid si statutum dicit q̄ agnati filias de successione nunquid filij sororis excludẽt filiam. Et dicendum est q̄ non. quia non sunt agnati: quia licet habeant iura ciuilia fauorabilia agnatorum: tamẽ non habent iura extraordinaria, maximè odiosa statutorum: quia statuta debent intelligi propriè secundũ distinctionem vocabuli, non impropriè: sed filius sororis secundùm distinctionẽ vocabuli agnationis non est agnatus: sed p̄ instrm reduct⁹ ad paritatẽ agnatorũ & nullũ sibi est idẽ: ergo &c. C. de le. hæ. l. lege. vide Bal. ī l. memin.⁹. eo. ti. nõ voco eũ hos agnatos rosæ &noſe: nec re rm: sed similes, de q̄ statutũ non loquitur. quod argum. de similibus ad similia non procedit, maximè quando induceret exclusionẽ contra ius naturale. Et ita fuit determinatum Bono. disputando per Nicola. de Ma secundùm Bald. in c. j. an agna. vel fi. Et in hac materia ad de quæ not. Bal in l. libero. de verb. signi. in vij. col. & seq. qui autem dicantur consanguinei agnati, vi de Bar. in l. cum quidam. §. quod dicitur. ff. de acqui. hære. & adde quod dixit Bal. in c. j. per illum tex. quib. mod. feu. ad fi. perti. qđ istud statut ũ q̄ fœmina nõ succedat extãtib⁹ parẽtibus masculis vsq̄ ad quartũ gradũ intelligit agnatis & annepos dicat agnat⁹ auo vidt ī l. q se prĩs. ī gl. ij. C. vñ li. & ī l. quẽ fili⁹. ff. de ado. facit l. filiũ. C. de suis & le. ¶Pot adire. cõtrariũ tenet idẽ Bar. ī l. si qs su⁹. ff. de iu. de. & no. plenè per Bal. in d. l. qui se patris.

aliud est repudiare: & tunc non potest admitti ex pœnitentia. Aliud si dixit, nolo adire: & tunc magis differre videtur quàm repudiare: vt no. in l. ij. C. de iur. & fac. igno. & facit quod no. C. vnde lib. l. qui se patris. Hæc opi. videtur contra tex. quia sic dicendo nolo adire, non repudiat. [a] ergo sequens in gradu nõ posset adire: quia primus non esset exclusus. sed hic innuitur q̄ sequens possit adire, vt hic. expressius ff. eo. l. j. §. si nemo. & sic videtur repudiare. Quare dic speciale in hæreditate materna, vt hic: sicut in hæreditate paterna: vt l. fi. C. de repu. hære. Sed contra prædicta facit l. ij. C. de iure & fac. igno. Sed dic vt ibi no. in alia so. Hoc præmisso ¶quid si quis dicat, ego credo q̄ volo repudiare hæreditatem, an ex hoc videatur repudiare hæreditatem? Videte, vos debetis dicere sic. Quicq̄ quis expresè dicit, ego repudio: & tunc videtur repudiare sine dubio. Item si dicat nolo esse hæres: vt hic, & ff. eo. l. j. §. si nemo. & ff. de suc. edi. l. j. §. qui se mel. Quandoq̄ [b] loquitur dubitatiuè: non credo mihi expedire: vel credo hæreditatẽ esse periculosam: & tunc aut dicit ista verba, post petitum tempus ad deliberandum: & videtur repudiare: vt l. sed & si alio. §. j. ad Trebel. aut ante petitũ tempus ad deliberandum: & tunc cum cursu trium mensium sequentium videtur repudiare: [c] vt C. de iure deli. l. scimus. §. similiq̄ modò. circa prin. l. cum glo. & ibi no. Quandoq̄ nihil dicit: & tunc si quidem non est datum tempus ad deliberandũ: & potest adire perpetuò: vt l. licet. C. de iure deli. Sed si decederet intra annum, tm transmittit ius deliberandi: vt l. cum antiquioribus. C. eo. Si verò est statutum tempus ad deliberandum: tunc si ad petitionem filij, dic vt l. scimus. circa fin. C. de inoffi. testa. Si verò ad petitionem creditorum: tunc post tempus videtur adire: vt l. scimus. §. pe. de iure deli. Si verò ad petitionem substituit: tunc videtur repudiare: vt l. quandiu. & ibi no. ff. de acqui. hære.

a ¶Non repudiat. Et faciunt quę no. Bal. in l. ea quę. C. qũo & qñ iud. quando quis dicit nolo venire.

b ☞POMATES. ¶Quãdoq̄. Et nota elegãtè doctrinã si præcesserit tẽpus ad deliberandũ cũ cursu termini triũ mẽsiũ, cũ illis verbis, credo hæreditatẽ periculosam. inducit repudiationem. Vide Bar. in l. j. al's fi. ff. de iur. delibe.

c ¶Videt repudiare. Bal. cõtra in d. l. fi. §. cũ igit. de iure delib.

d ¶Quæro. Nota de statuto dictãte q̄ filia nõ succedat extãtibus masculis. adde qđ Bal. in c. j. §. j. ī ti. Episcopũ vel abbatẽ. dixit no. vbi oſno vide p Bal. in l. si qs posthumos. §. fi. de li be. & posthu. & plenè per eũdẽ in l. si qs filiũ. C. de inoffi. test. Et ad prędicta maximè in d. c. j. §. j. adde Bal. ī auẽ. sed et si qs. C. de secũ. nup. & in l. in qbus. eo. titu. latè per Ange. & Imo. in l. ei qui. de here. instit. & Ang. ī §. fi qs aũt. ī auẽ. de hære. & Fal. in l. ij. C. de libe. prętẽ. p Bal. & Bal. in l. gallus. §. & qd si tm. & ibi Ange. in vlti. char. de lib. & posth. & Bal. in l. cũ vxor. C. qñ dies lega. ced. cõsuluit Bal. in cõsil. suo incip. ſtatutũ. & cõsuluit Bar. in cõsil. suo incip. proponitur quòd pater &c.

e ☞POMATES. ¶Quæro, cauẽ statuto. Vide de ista q. Per. de Ancha. consil. ccxxj. incip. habetur quæstio ista vulgaris. Frã. Cremẽ. clxj. & vide vnũ no. verbum in materia per Alex. consil. cxxx. in prin. et cõsil. xiij. vol. iiij. & an valet, vide Oldr. cõsil. cxxxv. & ad talẽ ſtatutũ vide etiã Alex. cõsil. vij. in ij. vol. et cõsil. xvj. eo. ij. vol. Feli. in c. ecclesia sanctæ Mariæ.

f ¶Potest fieri. Not. q̄ ſtatutũ põt facere q̄ qs sit hæres alicuius in vita, & postea desinat esse hæres: & alius sit hæres directo. Adde Bald. in l. extraneũ. in vlti. col. C. de hære. instit.

g ¶Et ideo. Et vide de verbis, donec, &c. c. post cessionẽ. de proba. episcopus. c. cùm secundũ. c. pro illorũ. de præbẽ. Facit l. ij. §. & harũ. in ver. donec alius terminus &c. j. de verbo. obliga. Andre. Barba.

h ¶Nõ importãt. Hãc q. latè examinat Bal. in l. ij. C. de lib. pręte.

i ¶Quouisq̄. De dictione quouisq̄, per Bart. in l. j. de condi. & demonstra.

☞POMATES. ¶Sed si poneremus. Vide Areti. cõsil. clxx. inci. viso themate. in penul. col. Panor. cõ si. xcij. in vlti. col. in ij. volu. vbi etiã tangit de superiori quęstione Barto.

LEX III.

PAtrem. Oppo. ille, qui habet patrem adoptiuum est in eius potestate: ergo nõ habet hæredem matrem vel aliũ: vt l. ij. j. de castren. peculio. Solu. Intellige q̄ pater adoptiuus eum emancipauit, vt dicitur in l. ij. §. obijcitur. §. eo.

MAtris. Nota tex. ibi, si ex diuersis &c. & sic rustici respondẽt contra hanc legem.

Equissimum.

Si ex filio. Hic est difficilis casus, & facit ad ea quæ plenè dixi in l. j. §. penul. ff. de bono. pos. contratabu.

☞ *An ex eo quod dico, credo quòd uolo repudiare hæreditatem, dicatur facta repudiatio.*

FIlij mater. Hic est nota. & singularis casus dicit tex. verba, quæ verba posita sunt s. eod. l. j. §. si nemo. dicit tex. admittenda est, non post. & hoc probat ratio quæ sequitur. Vides ergo q̄ filius, qui dixit se nolle adire, postea pœnitẽtia peracta 1 potest adire. [1] Contra. C. de repudianda hæreditate. l. sicut. vbi qui dixit se nolle adire, postea non potest adire. Dicit glos. quòd

I filius.

1 ☞ *Statuto stante quòd filia dotata nõ succedat quousque superuixerit masculus, mortuo masculo hæreditate adita sine masculis, an filia admittatur. quòd sic.*
Statuto potest fieri ut quis sit hæres in uita alicui defuncto, & postea desinat.

2 *Dictiones quousque, tandiu, & similes, siue à lege, siue ab homine prolatæ, qualiter capiantur.*

3 *Filia in casu prædicti statuti si decedat uiuente fratre, an fratre mortuo filij dictæ filiæ admittantur.*

4 *Filia exclusa in casu allegati statuti, an poterit petere cautionem à fratre de non diſsipando.*

5 *Filia dotata & exclusa à statuto an poterit rumpere testamẽtum patris, si à patre fuit præterita.*

6 *Testamentum, in quo pater filium hæredem instituit filiam nuptam, & dotatam præteriit, cum clausula codicillari: an sustentetur per dictam clausulam, saltem ratione fideicommissi.*

Quando in pendenti. Quærit glossa, vtrum mater interim sit hæres. Dicit glos. quòd non: quia tex. dicit in suspenso. & bene. Idem d no. in l. illud. ff. si pars hære. peta. Quæro, [d] cauetur statuto[e] huius e ciuitatis ¶ quòd filia fœmina dotata non succedit quousq̄ superuixerit aliquis masculus. Contigit quòd tempore mortis patris supererat aliquis masculis, qui postea est mortuus sine liberis patris hæreditate adita. quæritur vtrum filia possit aliquid petere de hæreditate paterna? Dubium facit: quia in successione ab intestato ille admittitur, qui est proximior tempore mortis, vel tempore quo testamentum destituitur, si testamentum fuit factum: vt Insti. de hære. quæ ab intesta. §. ita demum. & ff. titu. j. l. ij. §. proximo. & ff. de condi. Institu. l. fina. & quod ibi no. sed illa filia non erat proximior, neq̄ apta ad succedendũ tempore mortis, &c. Prętera postquam hęreditas patris fuit adita per filium, cœpit esse hæreditas filij, & cœpit esse iuncta bonis filij: vt l. sed si plures. §. filio. ff. de vulga. & pupil. & sic de patris hæreditate non est amplius tractandum. In contrarium facit: quia ſtatutum videtur q̄ priuet istam filiam ad tempus quousq̄ filius superuixerit, & cessante impedimento videtur irreuocabiliter admitti, vt hoc §. Quid dicemus? Pro declaratione debetis scire quòd per ista verba, quousq̄ masculo superuixerit, fœmina non succedit: masculus ad successionem videtur vocari quousq̄ super- 2 uixerit, vt dixi in simili. ff. eo. l. ij. §. fin. ¶Est ergo videndum de ſignificatione istorum verborum quousq̄ superuixerit. Nam certum est quòd per ſtatutum potest fieri [f] vt quis sit hæres in vita f alicui defuncto: & postea desinat esse, & alius sit postea hęres di

a ¶Videt repudiare. Bal. cõtra in d. l. fi. §. cũ igit. de iure delib.

g ¶Quæro. Nota de ſtatuto dictãte q̄ filia nõ succedat extãtibus masculis. adde qđ Bal. in c. j. §. j. ī ti. Episcopũ vel abbatẽ. dixit no. vbi oſno vide p Bal. in l. si qs posthumos. §. fi. de libe. & posthu. & plenè per eũdẽ in l. si qs filiũ. C. de inoffi. test. Et ad prędicta maximè in d. c. j. §. j. adde Bal. ī auẽ. sed et si qs. C. de secũ. nup. & in l. in qbus. eo. titu. latè per Ange. & Imo. in l. ei qui. de here. instit. & Ang. ī §. fi qs aũt. ī auẽ. de hære. & Fal. in l. ij. C. de libe. prętẽ. p Bal. & Bal. in l. gallus. §. & qd si tm. & ibi Ange. in vlti. char. de lib. & posth. & Bal. in l. cũ vxor. C. qñ dies lega. ced. cõsuluit Bal. in cõsil. suo incip. ſtatutũ. & cõsuluit Bar. in cõsil. suo incip. proponitur quòd pater &c.

h ¶Et ideo. Et vide de verbis, donec, &c. c. post cessionẽ. de proba. episcopus. c. cùm secundũ. c. pro illorũ. de præbẽ. Facit l. ij. §. & harũ. in ver. donec alius terminus &c. j. de verbo. obliga. Andre. Barba.

i ¶Quouisq̄. De dictione quousq̄, per Bart. in l. j. de condi. & demonstra.

k ¶Sed si poneremus. Vide Areti. cõsil. clxx. inci. viso themate. in penul. col. Panor. cõ si. xcij. in vlti. col. in ij. volu. vbi etiã tangit de superiori quęstione Barto.

Secunda Bartoli ſuper Infortiato.

a ¶Quæro quid. Et de hac quæſtio. & ſimilibus vide Baldum in l.ij.C. de libe. præte. multa contra Barto. hic referentem, & contra Barto. hic tenere videtur Angel. & Imo. in l. ei qui. de hæredi. inſtitu. vide not. per Bald. in l. ſi quis filium. C. de inofficio. teſtamen. & facit quod not. Barto. in l. j. in fine. C. de his qui ante apertas tabulas.

b ¶Cogitabis. Baldus in dicta l. ſi quis filium. tenet quòd ſic: & Imo. in dicta l. ei qui. & Bald. in l. extraneum. ad finem. C. de hæredi. Inſtitu. & vide quod habes in l. inter omnes. ſuprà qui ſatiſ. cogan. ☞ POMATES.

c ¶Filia fœmina. Vide Alexan. in l. Gallus. §. & quid ſi rantùm. & ibi per Moder de liber. & poſthu. & in l. filiæ dotem. poſt Angel. C. de colla. Alexan. cõ filio xlvij. in ij. volumine. Are. conſi. clx. incipiente, longa eſt conſultatio. in xv. columna. & ſequen. Roma. conſilio xiij. incipien. videtur mihi de iure concludendum. Ange. conſilio cv. incipien. in quæſtione circa vlti. qõ. Alexan. in l. ſi emancipati. in iij. columna. verſicu. ex hoc. C. de colla. Barto. conſilio xj. & conſilio xix. & conſilio ccj. Romanus conſilio clxxvj. in fine colum. ij.

d ¶Breuiter dico. Per Bal. in l. ij. C. de libe. præteri. per Barto. in conſi. incipien. quidam, &c. & in conſi. incipi. pater habens filium & filiam ſed Bal. in l. ſi emancipati. in iij. colum. C. de collatio. tenet contra Barto. ſed Bald. & Imo. in l. ſi quis poſthumos. ſi filium. in princip. de liber. & poſthum. tenet cum Barto. & Imo. in l. ei qui. de hæredi. Inſti. per Pau. de caſtro in d. l. ſi quis poſthumos. per Bar. in cõſi. incipien. dominus Iaco. quondam. & in conſi. incipi. in nomine domini, propónitur quòd pater filiam dotatem, &c.

e ¶Ad quæſtionem. Vide Bald. in l. ſi quis filium. C. de inofficio. teſtamen. in l. ſi quis poſthumos. §. j. de libe. & poſthu. & in l. ij. C. de libe. præte. Sed quid de hac quæſtio. dicit ſtatutum quòd ſtantibus agnatis vſq; ad quartum gradum filia fœmina non ſuccedat: an ſi ſit factum teſtamentum, & filia ſit præterita, ipſa poſsit rumpere teſtamentum, cùm ſtatutum loquitur ab inteſtato, vide Angel. & ibi per Imol. in l. Gallus. §. & quid ſi tantùm. de libe. & poſthumis. & dicit Petr. de Ancha. ſe aliàs cõſuluiſſe quòd ſi ſtatutum excludit filias à ſucceſsione patris, extantibus maſculis, quòd ſi pater inſtituit filios, non veniant filiæ quantum in ſucceſsione, diuerſa eſt conditio, & natura per ſtatutum, vt ſic verba teſtatoris intelligantur ſecundùm mentem ſtatuti. ſecus ſi extraneus inſtituit filios Petri: quia venient etiam filiæ Petri. l. qui filiabus. de lega. j. l. filij appella. & l. iuſta. de verbo: ſignifica. facit l. Lucius. §. quæſitum. de lega. iij. dubium tamen eſt, ſecundùm eum: quia ſtatutum loquitur in ſucceſſionibus ab inteſtato, non autem diſponit de ſucceſsionibus ex teſtamento, de qua loquitur. ergo &c. l. quicquid aſtringendæ. de verbo. obligati. Ita dicit in l. tres fratres. de pactis. quod etiam bene nota ad materiam l. j. j. de verborũ ſignifica. & illud primum dictum ſuum colligit ipſe ex verbis Bald. in dicta l. tres fratres. ego non reperi conſiliũ iſtud Petri de Ancharano in ſuis conſilijs tamen pro illo dicto bene facit quod notat Bartolus in l. hæredes mei. §. cùm ita. ad Trebellianum & in l. vt iuriſiurandi. §. ſi liberis. ſuprà de opet. liberto. & quærit Bald. & Imol. in l. filio præterito. de

ſed de hæreditate filij. & procederent argumenta §. in principio, facta: retento ſtatuto quod dicit, quouſcq;, &c. †Quæro, quid[a] ſi filia decedat antequam frater, an poterunt hęredes eius filię adire hæreditatem fratre, mortuo. Reſpondeo ſi quidem volunt adire ex perſona matris, non poſſunt: quia cũ hæreditas matri nõ eſſet delata, non potuit tranſmittere nec ius deliberandi: vt l. cùm antiquioribus. C. de iure deliberandi. Si verò volunt adire ex perſona eorum, poſſent nati tempore aui: vt l. j. §. ſi quis proximior. §. vnde cogna. Quæro, vos habuiſtis † q; filio decedente, filia fœmina admittit[ę]: quęrovtrum filia poſsit petere cautionem à filio de non diſsipando, nec dilapidando bona, & de hęreditate reſtituenda: ſi caſus obuenerit quòd decedat ſine liberis. cogitabis[b]. †Quæro, quid ſi iſta filia fœmina[c] data ſit à patre, & in teſtamento præterita, an teſtamentum rumpit, cùm vetante ſtatuto non poſſet ſuccedere. Breuiter dico.[d] Ille filius poteſt rumpere teſtamẽtum, qui poſſet ab inteſtato ſuccedere: vt l. j. §. & ſui. §. de contratabu. ſed iſta filia viuente maſculo non ſuccedit: ergo &c. ſicut dicimus de poſthuma, quæ non rumpit ſtatim. & ſic poſſet ſuſtineri glo. in l. antiqui. §. ſi pars hære. pet. Si ergo illa filia præcedat fratri, teſtamentum erit validum: argumen. l. cùm poſthumus. & l. poſthuma. & quod ibi no. §. de libe. & poſthu. & quod dixi in l. j. §. toties. §. de ven. in poſ. mit. Sed ſi filius præcederet, teſtamentum rumperetur: interim autem eſt in pendenti: ſic in poſthumo præterito. Sed contra prædicta videtur quòd interim non ſit in pendenti: imò filius inſtitutus interim ſit hæres ex teſtamento, & eo mortuo teſtamentum irritetur: vt l. miles. in princip. §. de teſtamen. milit. Reſpon. prædicta vera ſunt, quando ſtatutum non diſponit aliquid circa teſtamentum, ſed ſolùm circa perſonam filiæ, quòd non ſuccedat extantibus maſculis: tunc enim quia poſſibile eſt quòd aliquo caſu filia reperiat ſe præteritam, & ſe poſſe ſuccedere: ideo interim teſtamentum eſt in pendenti: ſicut dictum eſt de poſthuma, & de filio capto ab hoſtibus: vt l. pen. de liber. & poſthu. Sed ſi ſtatutum diſponeret circa teſtamentum, vt ſi diceret quòd filia nupta non poſſet rumpere teſtamẽtum quouſcq; ſuperuixerit maſculus: tunc teſtamentum interim valeret, & maſculo decedente rumperetur: vt l. miles ita. de teſta. milit. Et prædicta inueſtiga 6
tio † eſt neceſſaria ad q.[e] quam habui de fa e
cto in hac ciuitate: pater filium inſtituit, filiam nuptam dotaram præterijt: & adiecit, ſi non valet vel valebit iure teſtamenti, valeat iure codicillorum. Contingit q; filius deceſsit ſuperſtite filia, quę dicit teſtamentum nullum. & conſtat prędictum teſtamẽtum nullum eſſe, ſed dubitatur de fideicõmiſſo quo videtur grauata iſta filia per illa verba, ſi non valet, &c. Et certè ſi quidem teſtamentum retro nullum eſſet hodie declaratum: tunc dies fideicommiſſi ceſsit in vita filij inſtituti: & ita filia tenetur hæredibus eius reſtituere. Sed ſi teſtamentum omnino filio viuo valuit, & poſt mortem eius annullatur: conſtat q; illa conditio, ſi non valet, &c. habuit effectum poſt mortẽ eius. & ſic eo viuo non ceſsit dies fideicommiſſi: ergo eius hæredibus non debetur: ſed remanet apud filiam grauatam: vt l. j. §. ne autem. C. de cadu. tollen. & l. ſi in perſona. C. de fideicom.

FINIS.

Prælectionum ſeu commentariorum Do. Bartoli in Secundam Infortiati partem Finis, ex caſtigatione Alexandri Loſæi Aueliani Iuriſcõſulti clariſsimi.

iniuſto, rupto & irrito teſtamento. in xij. charta. in fine. quid ſi filia renunciauit ſucceſsioni paternæ cum iuramento, & poſtea præterita eſt: an poſsit teſtamentum impugnare? Adde Bal. in l. ſi emancipati. in iiij. col. C. de collatio.

Lugduni Dionyſius Harcæus Excudebat.

Index quaternionum. aa bb cc dd ee ff gg hh ii kk ll mm nn oo pp qq rr ss tt vv xx yy zz Aa Bb Omnes ſunt quaterniones, Cc verò eſt quinternio.

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA DE GRANADA